

© ՄԵՍՐՈՊ ՄԱՇՏՈՑԻ ԱՆՈՒԱՆ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ, 2018

© «MATENADARAN» MASHTOTS INSTITUTE OF ANCIENT MANUSCRIPTS, 2018

«MATENADARAN» MASHTOTS INSTITUTE OF ANCIENT MANUSCRIPTS
ARMENIAN LIBRARY OF THE GALOUSTE GULBENKIAN FOUNDATION

ARMENIAN CLASSICAL AUTHORS

VOLUME XXI

12th Century

NERSES SHNORHALI

Book I

CALOUSTE
GULBENKIAN
FOUNDATION

YEREVAN
2018

ՄԵՍՐՈՊ ՄԱՇՏՈՑԻ ԱՆՈՒԱՆ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԻԼՊԷՆԿԵԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԵԱՆ

ՄԱՏԵՆԱԳԻՐՔ ՀԱՅՈՑ

ԻԱ. ՀԱՏՈՐ

ԺԲ. ԴԱՐ

ՆԵՐՍԷՍ ՇՆՈՐՀԱԼԻ
ԳԻՐՔ Ա.

CALOUSTE
GULBENKIAN
FOUNDATION

ԵՐԵՒԱՆ
2018

Հատորը հրատարակութեան է պատրաստուել Մեսրոպ Մաշտոցի անուան հին ձեռագրերի գիտահետազօտական ինստիտուտ Մատենադարանում

Մատենաշարը հիմնադրուել է Գալուստ Գիւլբենկեան հիմնարկութեան հայկական բաժանմունքի նախկին տնօրէն, դոկտոր Զաւէն Եկաւեանի նախաձեռնութեամբ եւ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոս Արամ Ա.-ի ջանքերի շնորհիւ:

Ի Ա. ՀԱՏՈՐԻ ԳԻՏԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ

- ՎԱՅԱՆ ՏԵՐ-ՂԵՒՈՆԴԵԱՆ** - Մաշտոցի անուան Մատենադարանի տնօրէն, պատմական գիտութիւնների դոկտոր, գիտական խորհրդի նախագահ
- ՄԱՂՈՅԵԱՆ ԱՐՇԱԿ** – բանասիրական գիտութիւնների դոկտոր
- ՏԵՐ-ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ ԳԵՈՐԳ** – Մաշտոցի անուան Մատենադարանի ձեռագրատան գլխաւոր ավանդապահ, պատմական գիտութիւնների դոկտոր
- ԲՈՋՈՅԵԱՆ ԱԶԱՏ** – ՀՀ ԳԱԱ Արեւելագիտութեան ինստիտուտի առաջատար գիտաշխատող, պատմական գիտութիւնների դոկտոր
- ՄՈՒՐԱԴԵԱՆ ԳՈՐԱՐ** – Մաշտոցի անուան Մատենադարանի ավագ գիտաշխատող, բանասիրական գիտութիւնների դոկտոր
- ՔԵՈՍԵԱՆ ՅԱԿՈԲ** – Մաշտոցի անուան Մատենադարանի ավագ գիտաշխատող, փիլիսոփայական գիտութիւնների դոկտոր
- ԳՈՒՐԳԷՆ ԳԱՄՊԱՐԵԱՆ** – Մատենադարանի տնօրէնի խորհրդական բարձր տեխնոլոգիաների եւ հրատարակչական հարցերով, մատենաշարի համակարգող

Հատորը կազմեց եւ խմբագրեց **ԳՈՒՐԳԷՆ ԳԱՄՊԱՐԵԱՆԸ**

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ներսես Շնորհալու դարաշրջանը եւ կաթողիկոսարանի հոգեմտաւոր գործունեութիւնը - ԱԶԱՏ ԲՈՋՈՅԵԱՆ	23
---	----

ՎԻՊԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ

Առաջաբան - ՄԱՆԻԿ ՄԿՐՏՉԵԱՆ	51
Շարագրութիւն հոմերական վիպասանութեամբ սակս Յայկազանցն սեռի եւ Արշակունեացն զարմի՝ ի սկզբանցն մինչ ի վախճան, առասացեալ Ներսէսի՝ եղբար կաթողիկոսի Յայոց տեառն Գրիգորիսի, յիւրականսն նախնիս, ի համբակութեան ելով տիս.....	69

ՈՂԲ ԵՂԵՍԻՈՅ

Ներսես Շնորհալին եւ նրա «Ողբ Եղեսիոյ»-ն - ՊՕՂՈՍ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ	141
Բանասիրական դիտողութիւններ - ՄԱՆԻԿ ՄԿՐՏՉԵԱՆ	150

Ողբ Եղեսիոյ

Բան բարառնական, տաղիւ չափեալ հոմերական, խաւսեալ բանիւ ողբերգական, վասն Եղեսիայ մեծի աման ի թուականի հինգհարիւրի եւ իննսուն ընդ երեքի, քսան եւ երեք դեկտեմբերի, երրորդ ժամու, յար շաբաթի.....	158
--	-----

ԲԱՆ ՀԱԼԱՏՈՅ

Ներսես Շնորհալու «Բան հաւատոյ» եւ «Յիսուս Որդի» երկերը – ԳՈՒՐԳԷՆ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ	209
Տեառն Ներսիսի ասացեալ Բան հաւատոյ ոտանաւոր տաղիւ չափոյ.....	226

ՅԻՍՈՒՍ ՈՐԴԻ

Տեառն Ներսէսի նուէր մաղթանաց ներչափական տաղիւ տուողին բանից ըղծումն աղաւթից ներանձնական հոգւոց զարթուցելոց մտաւք ի թմբրութենէ կրից յիշատակաւ անցելումն իրի ներկայի եւ ապագայի ողբումն հեծութեան սրտի խաւսք ընդ Աստուծոյ. Տեառն Ներսէսի Շնորհալոյ ողբերգութիւն վիպասանական ի տառից սրբոց.....	291
---	-----

ՉԱՓԱՃՈՅ ԹՈՒՂԹԵ ԵՒ ԽՐԱՍԷ

Ներսես Շնորհալու չափածոյ թուղթք եւ խրատք - ԳՈՅԱՐ ՄՈՒՐԱԴԵԱՆ, ՌՈՒՋԱՆ ՊՕՂՈՍԵԱՆ	459
Ա. Տեառն Ներսիսի գրեալ առ եղբարորդին իւր Ապիրատն ի Կոստանդինուպոլիս.....	464
Բ. Նորին թուղթ մխիթարութեան առ ոմն իշխան արեւելեան վասն որդւոյ իւրոյ տարածամ մեռելոյ...466	
Գ. Բան հաւատոյ վասն անեղին եւ եղելոց բարառնաբար ի դիմաց հայկական տառից չափաբերմամբ ոգեալ ի Ներսիսէ.....	470
Դ. Տեառն Ներսէսի ասացեալ բան մաղթանաց	476
Ե. Տեառն Ներսէսի բան ներտաղական ի խրատ ոգւոց համայնից ի դիմաց մերոյին տառից տանց յիւրաքանչիւրսն քառից.....	481
Զ. Տեառն Ներսիսի խրատ ուսումնականաց մանկանց ի դիմաց այբւբենից տառից ոտանաւոր տաղիւ չափոյ	493
Է. Նորին ի Սողովմոն արքա	501
Ը. Նորին ի Ժողովող անունն	503
Թ. Նորին ի Ժողովող անունն սուրբ տեառն Ներսէսի կաթողիկոսի Յայոց բան հոմերական ասացեալ յիշատակարան Սաղմոնի արքայի՝ ըստ տառից այբուբենից տանց.....	504

Ժ. Նորին անդրադարձութեամբ տառից այբուբենից սկսեալ ի վերուստ	507
ԺԱ. Որդի իմաստուն՝ գլխոյն առակաց.....	510
ԺԲ. Փառք Աստուծոյ գլխոյն առակաց	511
ԺԳ. Երգ երգոց գլխոյն	512

ՅԱՂԱԳԱ ԵՐԿՆԻ ԵՒ ԶԱՐԴՈՒՑ ՆՈՐԱ

Ներսէս Շնորհալու «Յաղագս երկնի եւ գարդուց նորա» երկը - ԳՈՒՐԳԷՆ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ.....	515
Տեառն Ներսէսի յաղագս երկնի եւ գարդուց նորա, բարառնայբար ի դիմաց նորա ի չափ երկոտասանիցն պարգեալ ոտից՝ ի խնդրոյ առն բժշկապետի եւ աստղագիտի Մխիթարայ	519
Նորին այլաչափ տաղք ի խընդրոյ անուան նախագիծ տառից տանց.....	530

ՆԵՐՔՈՂԵԱՆ ԿԵՆՍԱՏՈՒ ՍՈՒՐԲ ԽԱԶԻՆ

Ներսէս Շնորհալու՝ Դաւիթ Անյաղթի՝ խաչին նուիրուած ներքողի չափաբերումը - ԱՐՄԻՆԷ ՍԵԼՔՈՆԵԱՆ.....	537
Ներքողեան կենսատու սուրբ խաչին առ ի սրբոյ հաւրէն մերմէ Դաւթ ասացեալ. տեառն Ներսիսի կաթողիկոսին մերոյ փոխադրեալ յոտանաւոր չափս եւ աստանաւոր եղաւ	540

ՅԱՂԱԳԱ ՏԱԻՆԻ ԳԵՐԱԳՈՒՆԻՑՆ ԷՈՒԹԵԱՆՑ ԴՐԵՇՏԱԿԱՊԵՏԱՑՆ ՍՐԲՈՑ՝ ՄԻՔԱՅԵԼԻ ԵՒ ԳԱՐԻԵԼԻ ԵՒ ԱՍԵՆԱՅՆ ԵՐԿՆԱՅՆՈՑ ԶԱՐԴՈՒԹԵԱՆՑՆ

Դրեշտակապետերի տօնին նուիրուած Ներսէս Շնորհալու ներքողը եւ չափածոյ մաղթանքը - ԳՈՒՐԳԷՆ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ.....	561
Գովեստ բանի ներքողական բացասացութեամբ ասացեալ Ներսէսի սրբազան կաթողիկոսին Դայոց եւ տիեզերական լուսաւորչին յաղագս տաւնի գերագունիցն էութեանց հրեշտակապետացն սրբոց՝ Միքայելի եւ Գաբրիելի եւ ամենայն երկնայնոց զաւրութեանցն, զոր տաւնէն եկեղեցիք Քրիստոսի ընդ տիեզերս համախմբեալք ուրախութեամբ ի յուրն ուղեմբերի ամսոյ	569
Տեառն Ներսիսի չափաբերական բանի մաղթանք առ սուրբ հրեշտակապետսն Միքայել եւ Գաբրիել եւ ամենայն հրաբուն եւ երկնային սուրբ զաւրութիւնսն. տեառն Ներսէսի մաղթանք առ սուրբ հրեշտակսն	599

ՏԱՂԵՐ ԵՒ ԳԱՆՁԵՐ

Ներածութիւն - ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ ՔԵՆՇԿԵՐԵԱՆ	613
--	-----

ՏԱՂԵՐ

Ա. Տաղ աւետեաց, Ներսէս կաթողիկոսի.....	662
Բ. Փոխ	665
Գ. Տեառն Ներսիսի կաթողիկոսի, ի սուրբ Աստուածածին կոյսն	667
Դ. Փոխ	669
Ե. Տաղ ճրագալուցի ծննդեան	670
Զ. Փոխ	672
Է. Տաղ ծննդեանն տեառն, ի Ներսիսէ կաթողիկոսէ.....	673
Ը. Փոխ	675
Թ. Տաղ ծննդեան, տեառն Ներսիսի ասացեալ	676
Ժ. Փոխ	678
ԺԱ. Տաղ ծննդեան, տեառն Ներսիսի կաթողիկոսի	680
ԺԲ. Տաղ [ծննդեան], տեառն Ներսիսի Կլայեցւոյ	682

ԺԳ. Փոխ.....	683
ԺԴ. Տաղ [ծննդեան], տեառն Ներսիսի ասացեալ	684
ԺԵ. Փոխ.....	685
ԺԶ. Տաղ [ծննդեան], ի Ներսիս.....	687
ԺԷ. Փոխ	689
ԺԸ. Տաղ [ծննդեան], ի Ներսիս կաթողիկոս	690
ԺԹ. Փոխ	692
Ի. Տաղ ծննդի, ի Ներսիս կաթողիկոս.....	693
ԻԱ. Փոխ.....	695
ԻԲ. Տաղ ծննդեան, ի Ներսիս կաթողիկոս.....	697
ԻԳ. Փոխ.....	698
ԻԴ. Տաղ [ծննդեան], ի Ներսիս կաթողիկոս	699
ԻԵ. Փոխ	700
ԻԶ. Տաղ [ծննդեան], տեառն Ներսիսի կաթողիկոսի	702
ԻԷ. Տաղ ծննդեան, ի Ներսիս	706
ԻԸ. Փոխ.....	708
ԻԹ. Տաղ քառասնաւրեայ գալըստեան տեառն ի տաճար, ի Ներսիս	709
Լ. Տեառն Ներսիսի, ի յարութիւն Ղազարու ոգեալ.....	711
ԼԱ. Փոխ	712
ԼԲ. Տաղ ծաղկազարդին.....	713
ԼԳ. Տաղ մեծի չորեքշաբաթին, ի Ներսիս կաթողիկոս.....	714
ԼԴ. Տաղ մեծի ուրբաթուն, Ներսիսի.....	715
ԼԵ. Փոխ	717
ԼԶ. Տաղ մեծի ուրբաթին	720
ԼԶա. Տաղ վասն խաչելութեան Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ	724
ԼԶբ. Տաղ ի տէր Ներսիս, մեծի ուրբաթին	728
ԼԷ. Ողբք մեծի ուրբաթին, ի Ներսիս կաթողիկոս Յայոց.....	730
ԼԸ. Տաղ խաչելութեան Քրիստոսի.....	735
ԼԸա. Փոխ.....	737
ԼԹ. Տաղ յարութեան, տեառն Ներսիսի կաթողիկոսի.....	738
Խ. Փոխ	740
ԽԱ. Տաղ յարութեան	741
ԽԲ. Տեառն Ներսեսի կաթողիկոսի, ի նոյն.....	743
ԽԳ. Փոխ.....	744
ԽԳա. Տաղ յարութեանն Քրիստոսի	746
ԽԴ. Տաղ [յարութեան]	747
ԽԵ. Տաղ [յարութեան], տեառն Ներսիսի կաթողիկոսի	749
ԽԶ. Փոխ.....	750
ԽԷ. Տաղ [յարութեան].....	752
ԽԸ. Փոխ	754
ԽԹ. Տաղ ի տէր Ներսիս, ի յարութիւնն տեառն	756
Ծ. Փոխ.....	757
ԾԱ. Տաղ [յարութեան]	758
ԾԲ. Տեառն Ներսիսի տաղ յարութեան.....	760

ԾԳ. Փոխ	762
ԾԴ. Տաղ Սուրբ Հոգւոյն: Տեառն Ներսիսի երգ եկեղեցւոյ մանկանց՝ համագոյ սուրբ երրորդութեանն եւ միաստուածութեանն, համաձայնելով երկնաւորացն դասուց	764
ԾԵ. Փոխ	765
ԾԶ. Տաղ վարդավառին, ի Ներսիսէ կաթողիկոսէ	767
ԾԷ. Փոխ	769
ԾԸ. Տաղ վարդավառին	770
ԾԸա. Տաղ [վարդավառի]	772
ԾԸբ. Տաղ վարդավառին	774
ԾԸժ. Տաղ վարդավառին, տեառն Ներսիսի ասացեալ	775
Կ. Փոխ	777
ԿԱ. Տաղ փոխման սուրբ Աստուածածնին, ի Ներսիսէ Հայոց կաթողիկոսէ	778
ԿԲ. Փոխ	780
ԿԳ. Տաղ փոխման Աստուածածնին, ի Ներսիսէ	783
ԿԴ. Փոխ	784
ԿԵ. Տաղ եկեղեցւոյ, ի Ներսիսէ կաթողիկոսէ	786
ԿԶ. Փոխ	788
ԿԷ. Տաղ եկեղեցւոյ, ի Ներսիսէ կաթողիկոսէ	789
ԿԸ. Փոխ	790
ԿԸժ. Տաղ սուրբ խաչին Քրիստոսի, տեառն Ներսիսի ասացեալ	792
Հ. Փոխ	794
ՀԱ. Տաղ սուրբ խաչին, տեառն Ներսիսի կաթողիկոսի	796
ՀԲ. Փոխ	799
ՀԳ. Տաղ սրբոց հրեշտակապետացն, ի Ներսիսէ կաթողիկոսէ	801
ՀԴ. Փոխ	803
ՀԵ. Տաղ առաքելոցն, ի Ներսիսէ կաթողիկոսէ	805
ՀԶ. Փոխ	808
ՀԷ. Տաղ սրբոց մարգարէիցն, ի Ներսիսէ կաթողիկոսի	809
ՀԸ. Փոխ	813
ՀԸժ. Տաղ համաւրէն սուրբ հայրապետացն, ի Ներսիսէ կաթողիկոսէ Հայոց	815
Ձ. Փոխ	817
ՁԱ. Տաղ համաւրէն մարտիրոսաց, տեառն Ներսիսի	818
ՁԲ. Փոխ	822
ՁԳ. Տաղ Անտոնի, տեառն Ներսիսի ասացեալ	824
ՁԴ. Փոխ	826
ՁԵ. Տաղ Յովհաննու Մկրտչին, ի Ներսիսէ կաթողիկոսէ	827
ՁԶ. Փոխ	830
ՁԷ. Տաղ որդւոցն որոտման, ի Ներսիսէ կաթողիկոսէ ասացեալ	831
ՁԸ. Փոխ	834
ՁԸժ. Տաղ սրբոյն Ստեփանոսի Նախավկայի, տեառն Ներսիսի կաթողիկոսի	836
Ղ. Փոխ	838
ՂԱ. Փոխ	840
ՂԲ. Ի խնդրոյ Սեբաստացւոյ եպիսկոպոսին Սիմէոնի, ասացաւ ի Ներսիսէ յեղբարէ կաթողիկոսէ Հայոց Գրիգորիսի, ի համբակականն ելով տիս, ի վանս Կարմիր կոչեցեալ, գովեստ ի սուրբն Գրիգոր	

ներտաղական երգով	842
ՂԳ. Տաղ սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին, տեառն Ներսէսի ասացեալ	846
ՂԴ. Փոխ	848
ՂԵ. Սըրբոյն Ներսիսի տաղ. ի Ներսիսէ կաթողիկոսէ Հայոց	851
ՂԶ. Փոխ	853
ՂԷ. Տաղ սրբոց քառասնիցն, որք ի Սեբաստիա կատարեցան, տեառն Ներսիսի ասացեալ	855
ՂԸ. Տաղ ի սուրբն Հռիփսիմէ, ի Ներսիսէ Հայոց կաթողիկոսէ ասացեալ	858
ՂԹ. Փոխ	860
Ճ. Տաղ սրբոց Հռիփսիմեանց	862
Ճա. Տաղ Հռիփսիմեանց կուսանացն սրբոց	866
ՃԱ. Տաղ ի Ներսիսէ կաթողիկոսէ ասացեալ, ի սուրբն Տըրղատ թագաւորն	869
ՃԲ. Փոխ	870

ԳԱՆՁԵՐ

ՃԳ. Քարոզ մեծի այլակերպութեան տեառն, տեառն Ներսիսի Հայոց կաթողիկոսի ասացեալ	872
ՃԴ. Քարոզ փոխման Աստուածածնի, ասացեալ տեառն Ներսիսի Հայոց կաթողիկոսի	878
ՃԵ. Քարոզ սրբոց հրեշտակապետացն, արարեալ Ներսիսի Հայոց կաթողիկոսի	884
ՃԶ. Քարոզ ձայնիւ յաւետարանին, տեառն Ներսէսի	894

ՅԱԻԵԼՈՒԾՆԵՐ

ՏԱՂԵՐ, ՓՈՒՆԵՐ

ՃԷ. Տաղ աւետեաց Աստուածածնին, ի տէր Ներսիսէ Հայոց կաթողիկոսէ	900
ՃԸ. Տաղ ծննդեան ճրագալուցին, ի տէր Ներսէս կաթողիկոսէ	902
ՃԹ. Տաղ [ծննդեան]	905
ՃԺ. Փոխ	906
ՃԺԱ. Տաղ յարութեան	908
ՃԺԲ. Տաղ սրբոյն Գեորգայ զաւրավարին ի Ներսիսէ կաթողիկոսէ	910
ՃԺԳ. Ողբ մեծի ուրբաթուն	914
Փոխ	916
ՃԺԴ. Տաղ ծաղկազարդին	918
ՃԺԴա. Տաղ ծաղկազարդին, ի Ներսէս կաթողիկոսէ Կլայեցոյ	921
ՃԺԵ. Ի սուրբ կայեն Հռիփսիմէ	923

ՇԱՐԱԿԱՆՆԵՐ, ԺԱՄԵՐԳՈՒԹԵԱՆ ԵՐԳԵՐ

Ներսէս Շնորհալու կամ նրան վերագրուող շարականները – ԽԱԶԻԿ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ	927
Կանովն Անտովնի անապատականի	978
Կանովն սրբոյն Թեոդոսի թագաւորի	979
Կանովն Տրդատայ թագաւորին	980
Կանովն Պաղոսի եւ Պետրոսի	981
Կանովն Յովհաննու եւ Յակոբու	983
Կանովն եւթանասուն եւ երկու առաքելոցն	984
Կանովն Յովնանու մարգարէի	988
Շարական սրբոյն Սարգսի եւ որդւոյ նորա	992
Երգ բուն բարեկենդանին. առաջին կիւրակէին աղուհացիցն տեառն Ներսիսի ասացեալ	995

Շարական սրբոյն Թեոդորոսի զաւրավարի	999
Կանովն երկրորդ կիրակէի աղուհացից	1000
Շարական սրբոյն Կիրողի հայրապետի	1004
Կանովն երրորդ կիրակէի աղուհացիցն	1005
Կանովն չորրորդ կիրակէին	1009
Շաբաթ աւր սրբոց քառասնիցն	1013
Կանովն հինգերորդ կիրակէին աղուհացից	1015
Այս շաբաթ աւրս Գրիգորի Լուսաւորչի	1019
Կանովն վեցերորդ կիրակէի աղուհացից	1022
Կանովն գալըստեան Տեառն յերուսաղէմ	1027
Կանովն մեծի երկշաբաթին	1029
Կանովն մեծի երեքշաբաթին	1030
Կանովն մեծի չորեքշաբաթին	1031
Կանովն մեծի ուրբաթուն	1032
Երգ տեառն Ներսիսի հայոց կաթողիկոսի ասացեալ յաղագս մեծի ուրբաթուն գիշերին աւետարանացն	1034
Նորին երգ ցերեկին աւետարանացն	1045
Կանովն մեծի շաբաթուն թաղմանն Տեառն	1049
Ճաշոյ զովայք յինանց	1050
Կանովն պենտակոստէին երկրորդ աւուրն	1051
Կանովն երրորդ աւուրն	1055
Կանովն չորրորդ աւուրն	1058
Կանովն հինգերորդ աւուրն	1061
Կանովն վեցերորդ աւուրն	1065
Կանովն եւթներորդ աւուրն	1068
Կանովն ծնընդեան Յովհաննու Սկրտչի	1072
Շարական սրբոյն Սահակայ հայրապետի	1076
Կանովն [վարդավառին] երկրորդ աւուրն	1076
Կանովն երրորդ աւուրն	1080
Կանովն [փոխման Աստուածածնին] երկրորդ աւուրն	1084
Կանովն երրորդ աւուրն	1088
Կանովն [վերացման սրբոյ խաչին] եւթներորդ աւուրն	1092
Կանովն Վարագայ խաչին	1093
Կանովն սրբոց մարգարէիցն	1095
Կանովն սրբոյն Յակոբայ Մծբնայ հայրապետին	1098
Կանովն մանկանց Բեթղաիւմի	1103
Կանովն սրբոց հրեշտակապետացն Միքայէլի եւ Գաբրիէլի եւ ամենայն երկնաւոր զաւրացն	1106
Կանովն սրբոց հայրապետացն	1111
Շարական Իգնատիոսի հայրապետի	1114
Շարական Յոհանու Ոսկեբերանի	1115
Շարական Բարսղի հայրապետի	1115
Շարական Գրիգորի Աստուածաբանի	1116
Շարական Նիկաւլայոսի հայրապետի	1117
Շարական Եփրեմի վարդապետի	1118
Շարական սրբոց Եւտռատիոսեանց	1119

Շարական երկուց բիրուցն.....	1120
Շարականք Ստեփանոսի Ուլնեցւոյն	1121
Շարական սրբոց Վարդանանց	1122
Կանովն սրբոց Ղեւոնդեանց	1124

ՊԱՐԱԿԱՆՈՆ ՇԱՐԱԿԱՆՆԵՐ

Կանոն Տրդատայ սուրբ թագաւորին.....	1128
Կանոն սուրբ առաքելոցն Պետրոսի եւ Պաւղոսի.....	1130
Կանոն Յովհաննու եւ Յակոբայ որդւոցն որոտման	1132
Կանոն համաւրէն առաքելոցն.....	1133
Կանոն երկոտասան առաքելոց.....	1134
Կանոն սրբոյն Յոնանու մարգարէի.....	1135
Կանոն Գէորգայ եւ այլոց վկայիցն.....	1136
Շարական սրբոյն Գէորգայ զաւրավարին.....	1139
Կանոն Թեոդորոսի զաւրավարի	1141
Շարական սրբոյն Կիւրղի հայրապետի	1143
Շաբաթի աւր Գրիգորի Լուսաւորչին	1144
Տեառն Ներսիսի է ասացեալ ի ծաղկազարդն.....	1145
Աւագ շաբաթ	1149
Յոգեգալստեան Բ. աւուր	1153
Յոգեգալստեան Գ. աւուր	1153
Յոգեգալստեան Դ. աւուր	1154
Ծննդեան Յովհաննու Սկրտչի.....	1154
Վերափոխման Ա. աւուր.....	1155
Վերափոխման Գ. աւուր.....	1156
Կանոն Վարագայ խաչին	1156
Սրբոց մարգարէիցն	1157
[Կանոն] հրեշտակապետաց	1158
[Կանոն] հայրապետաց.....	1160
Շարական խնկարկութեան	1160

ԺԱՄԵՐԳՈՒԹԵԱՆ ԵՐԳԵՐ

Երգ տեառն Ներսէսի Յայոց կաթուղիկոսի ասացեալ ի պաշտման իւրոյ	1162
Տեառն Ներսէսի Յայոց կաթուղիկոսի՝ ողբերգութիւն անձին զղջացելոյ եւ բողոք իւրաքանչիւրոյ դիմի խոստովանաբար.....	1163
Նորին տեառն Ներսէսի Յայոց կաթուղիկոսի երգ աղաւթական ի դէմս սրբոյ երրորդութեան. նաեւ իւրաքանչիւրոյ դիմի երրորդութեանն առանձնակի	1166
Երգ առաջի աւուր միաշաբաթին եւ ի խորհուրդ արարչութեանն, եւ ի յարութիւնն Քրիստոսի	1169
Երգ վասն երկրորդ աւուր արարչութեանն եւ վասն երկնային զաւրացն Քրիստոսի	1170
Երգ վասն երրորդ աւուր արարչութեանն եւ վասն երրորդ դարուն, եւ ի Յովհաննէս Սկրտիչն	1172
Երգ վասն չորրորդ աւուր արարչութեանն, եւ վասն չորրորդ դարուն, եւ վասն աւետեաց Աստուածածնին	1174
Երգ վասն հինգ աւուր արարչութեանն, եւ վասն հինգ դարուն, եւ ի սուրբ առաքեալն Քրիստոսի ..	1175
Երգ վասն վեցերորդ աւուր արարչութեանն, եւ վասն վեց դարուն, եւ ի խաչելութիւնն Քրիստոսի ...	1177

Երգ վասն եւթն աւուր արարչութեանն, եւ վասն եւթն դարուն, եւ ի խորհուրդ հանգստեան	1179
Երգ արեւագալին	1181
Երգ (զկնի Աստուած Աստուած սաղմոսին)	1181
Երգ (զկնի Տէր հովուեսցէ սաղմոսին)	1183
Երգ երրորդ ժամու աւուրն (զկնի Ողորմեա ի[նձ] սաղմոսին)	1184
Երգ վեց ժամու	1185
Երգ ինն ժամու	1186
Երգ երկեկոյին ժամու խաղաղականին	1188
Տեառն Ներսիսի կաթուղիկոսի ասացեալ վասն նրնջեցելոց	1191

ՀԱԲԱՏՈՎ ԽՈՍՏՈՎԱՆԻՄ

Ներսէս Շնորհալու «Հաւատով խոստովանիմ» աղօթքը - ԱՐՓԻՆԷ ԱԻԵՏԻՍԵԱՆ	1201
Նախադրութիւնք խրատականք յաղագս աղաւթից, զոր արարեալ է տեառն Ներսիսի, եղբար Գրիգորիսի, Հայոց վերադիտողի	1204
Ներսէսի սովեստոսի ասացեալ բանս աղաւթից հասարակաց ազանց քրիստոնէից, ի դէմս սրբոյ երրորդութեանն եւ մի աստուածութեանն՝ Հաւր եւ Որդոյ եւ Սուրբ Հոգոյն. ամէն	1207
Խոստովանութիւն հաւատոյ ճշմարիտ քրիստոնէից, զոր պարտ է ի ժամ վաղճանին նախքան զհաղորդելն խոստովանեսցի եւ ապա հաղորդեսցի	1215

ՀԱՆԵԼՈՒԿՆԵՐ

Հայ միջնադարեան հանելուկների դասական շրջանը.

Ներսէս Շնորհալի - ԱՍԱՏՈՒՐ ՄՆԱՑԱԿԱՆԵԱՆ	1219
---	------

Նորին տեառն Ներսէսի ասացեալ զսահման իրին, որ կոչի լուծմունք, վասն խոհեմ բանասիրաց, զի մտախոհ լինելով ասացեն զանունս իրին.

ՇԱՐՔ ՏԱՄՆՄԷԿԵՐՈՐԴ

1. Աստուած	1253
2. Ադամ	1253
3. Դրախտ	1253
4. Ադամ եւ Եւա	1253
5. Ծառն	1254
6. Ադամ, Եւա	1254
6ա. Ադամ եւ Եւա	1254
7. Երկինք	1254
8. Արեգակն	1254
9. Լուսին	1255
10. Ամպ	1255
11. Աշխարհ	1255
11ա. Աշխարհ	1255
11բ. Աշխարհ	1256
11գ. Աշխարհ	1256
11դ. Աշխարհ	1256
12. Ժամանակ	1256
13. Մարդ	1256
13ա. Մարդ	1257

14. Կիճ	1257
15. Միտք	1257
16. Գարուն	1257
17. Գարուն	1257
18. Մոմ	1258
19. Ամառն	1258
20. Ամառն	1258
21. Աշուն	1258
22. Չմեռն	1258
23. Պաղ	1259
24. Հարաւ	1259
25. Աբէլ եւ Կայէն	1259
26. Ենովք	1259
27. Նոյ	1259
28. Տապան	1260
29. Նաւ	1260
30. Աշտարակ	1260
31. Մելքիսեղէկ	1260
32. Ղովտ	1261
33. Աբրահամ	1261
34. Իսահակ	1261
35. Յակոբ	1261
36. Յակոբ	1262
37. Յովսէփ	1262
38. Յոբ	1262
39. Թամար	1262
40. Մովսէս	1263
41. Մովսէս	1263
42. Փարաւոն	1263
43. Մարիամ	1263
44. Ահարոն	1264
45. Յեսու	1264
46. Երիքով	1264
47. Ռախաբ	1264
48. Ռախաբ եւ կարմիր չուանն	1265
49. Բերսէբէլ	1265
50. Սամսոն	1265
51. Տորք	1265
52. Վարազդատ	1266
53. Տրդատ	1266
54. Դաւիթ	1266
55. Սողոմոն	1266
56. Աբիսակ Սոմնացի	1267
57. Նաթան	1267

58. Անճա եւ Սամուէլ.....	1267
59. Եզեկիա	1267
60. Եղիա	1267
60ա. Եղիա	1268
61. Եղիա	1268
62. Յովաս	1268
63. Յովնան	1268
64. Յունան	1268
65. Նաբուգոդոնոսոր.....	1269
66. Դանիէլ	1269
67. Երեմիա	1269
68. Սիմէոն.....	1269
69. Մարիամ ծնաւ զՔրիստոս.....	1270
70. Քրիստոս եւ առաքեալք.....	1270
71. Քրիստոս ու առաքեալքն.....	1270
72. Խաչն.....	1270
73. Գաբրիէլ.....	1271
73ա. Գաբրիէլ.....	1271
73բ. Գաբրիէլ.....	1271
74. Մարիամ, Յովսէփ	1271
75. Յովհաննէս	1271
76. Գլուխն Յովհաննու	1272
76ա. Գլուխն Յովհաննու	1272
77. Դուստր Յերովդիայ.....	1272
78. Դուստր Յերովդիայ.....	1272
79. Յերովդէս	1272
80. Պիղատոս.....	1272
81. Յուդա.....	1273
82. Աւետարանիչք	1273
83. Պետրոս.....	1273
84. Պաւղոս	1273
85. Թովմաս.....	1274
86. Եփրեմ	1274
87. Յովհան Ոսկեբերան	1274
88. Գրիգոր Լուսաւորիչ	1274
89. Դաւիթ Անյաղք	1274
90. Քերթողն	1274
91. Միակեց	1275
92. Գերեզման	1275
93. Եկեղեցի	1275
94. Եկեղեցի	1275
95. Թուղք	1275
96. Գիր	1276
97. Գիրք	1276

98. Գիր	1276
99. Գիրք	1276
100. Կանթեղ	1277
101. Կանթեղ	1277
102. Կանթեղ	1277
103. Մոմ	1277
104. Ճրագ	1277
105. Բուրվառ	1278
106. Հրահան	1278
106ա. Հրահան	1278
107. Հայն	1279
108. Ֆռանկ	1279
109. Հոռոմն	1279
109ա. Հոռոմ	1279
110. Ատրի	1279
111. Եբրայեցիք	1279
112. Պարխար	1280
113. Մահմետ	1280
114. Գետ	1280
115. Չուկն	1280
115ա. Չուկն	1280
116. Ջաղաց	1281
116ա. Ջաղաց	1281
116բ. Ջաղաց	1281
117. Ջաղաց	1281
118. Ցորեն	1281
119. Ցորեն	1282
120. Մաղ	1282
121. Գարի	1282
122. Սիրամարգ	1282
123. Աքաղաղ	1282
123ա. Ազլալը	1283
124. Արագիլ	1283
125. Տատրակ	1283
126. Թութակ	1283
127. Ծիծառ	1283
128. Արտոյտ	1283
129. Կուկու	1284
130. Շնալրա	1284
131. Հորբալ	1284
132. Չիտ	1284
133. Անձեղն	1284
134. Արտուտ	1285
135. Բբռեճ	1285

136. Բաւբ.....	1285
137. Բադ.....	1285
138. Կաքաւ.....	1286
139. Ագռաւ.....	1286
140. Ագռաւ.....	1286
141. Ագռաւ.....	1286
142. Անձեղ.....	1286
143. Հաւհաւ.....	1287
144. Խիւ.....	1287
145. Մեղու.....	1287
146. Մեղու.....	1287
147. Մրջիմն.....	1287
147ա. Մրջիմն.....	1288
148. Մրջիւն.....	1288
149. Թիթեղն.....	1288
149ա. Թիթեղն.....	1288
150. Մարախ.....	1288
151. Ճանճ.....	1289
152. Բգեգ.....	1289
153. Բգեգ.....	1289
154. Մոճակ.....	1289
155. Լու.....	1289
155ա. Լու.....	1290
156. Ոջիլ.....	1290
156ա. Ոջիլ.....	1290
157. Միեղջերու.....	1290
158. Առիւծ.....	1290
159. Ֆիլ.....	1290
160. Ջաւ...աղ (°).....	1291
161. Ինձն.....	1291
162. Յովազ.....	1291
163. Եզն.....	1291
163ա. Եզն.....	1291
164. Եղն.....	1291
165. Քաւշ.....	1292
166. Մաքի.....	1292
167. Խոյ.....	1292
168. Գառն.....	1292
169. Գայլ.....	1292
170. Արջ.....	1292
171. Ուղտ.....	1293
172. Չի.....	1293
173. Էշ.....	1293
174. Խոզ.....	1293

175. Խոզ	1294
176. Աղուէս	1294
177. Ջորի	1294
178. Ապուզնայ	1294
179. Կատու	1295
180. Շուն	1295
181. Շուն	1295
182	1295
183	1295
184. Ջանգակ	1295
184ա	1296
185. Խլուրդ	1296
186. Ապուզնայ	1296
187. Թասպեկ	1296
188. Ձիակ	1296
189. Ջորեակ	1296
190. Ծառկտուկ	1296
191. Կրիայ	1297
192. Այգի	1297
193. Խաղող	1297
194. Գինի	1297
195. Խնձոր	1298
196. Խնձոր	1298
197. Տանձ	1298
198. Սերկելիլ	1298
199. Թուզ	1299
200. Կեռաս	1299
201. Կաղին	1299
202. Ընկոյզ	1299
203. Լիման	1299
204. Խիար	1299
205. Պատինջան	1300
206. Դդում	1300
207. Վարդ	1300
208. Նաւ	1300
209. Նռէս	1300
210. Նռէս	1300
211. Մրտենի	1301
212. Փիճի	1301
213. Սոճի	1301
214. Կաղնի	1301
215. Կաղնի	1301
216. Մատնկ	1301
217. Յարդ	1301

218. Կռապալայ	1301
219. Երկին	1302
220. Աղեղ	1302
221. Նետ	1302
222. Խնոցի	1302
223. Պնակ	1302
224. Տաշտ	1302
225. Թի	1303
226. Հողեմաղ	1303
227. Փռան աւել	1303
228. Բաղանիք	1303
229. Սանդր	1303
230. Հայելի	1303
231. Բուրվառ	1304
232. Թուր	1304
233. Ըռուս	1304
233ա. Ըռուզ	1304
233բ. Ալաման	1304
234. Ջուլիակ	1305
235. Ջերմն	1305
236.	1305
236ա.	1305

ՇԱՐՔ ՏԱՍՆԵՐԿՈՒԵՐՈՐԴ

1. Երկինք	1306
2. Արեգակ	1306
3. Լուսին	1306
4. Աստեղք	1306
5. Հողմ	1306
6. Հողմ	1307
7. Հողմ	1307
8.	1307
9. Կին	1307
10. Չայն	1307
11. Չայն	1307
12. Ենովս	1308
13. Աշտարակ	1308
14. Յակոբ նահապետ	1308
15. Յովսէփ Գեղեցիկ	1308
16. Յոբ	1308
17. Մովսէս	1308
18. Գաւազան մովսիսի	1309
19. Դաւիթ	1309
20. Եգեկիէլ	1309

21. Յունան	1309
22. Պաւղոս	1309
22ա. Պաւղոս	1309
22բ. Պաւղոս	1309
23. Վէմ	1310
24. Գրիգոր Լուսաւորիչ	1310
25. Ղազար	1310
26. Երրորդութիւն	1310
27. Պահք	1310
28. Աբեղայ	1310
29. Եկեղեցական	1311
30. Գիրք	1311
31. Գիրք	1311
32. Գրիչ	1311
33. Այբ եւ բէմ	1311
34. Այբ եւ բէմ	1311
35. Քերականութիւն	1312
36. Սաղմոս	1312
37. Սաղմոս	1312
38. Սաղմոս	1312
39. Սաղմոս	1312
40. Կանթեղ	1312
41. Ջանգակ	1313
42. Ջանգակք	1313
43. Ջանգակ	1313
44. Յորեան	1313
45. Սագ	1313
46. Ուղտ	1313
47. Չի	1314
48. Չի	1314
49. Չորի	1314
50. Ընկոյզ	1314
51. Նուռն	1314
52. Սեխ	1314
53. Սոխ	1315
54. Սունկ	1315
55. Խնոցիմ	1315
55ա. Չըծում	1315
56. Սանտր	1315
57. Սանտրն	1315
58. Սանտր	1316
59. Դուռն	1316
60. Չափ	1316
61. Չահրակ	1316

62. Շաղափ	1316
ԿԱՂ ԱԼԵԻՈՐ ԵՒ ՆԵՐՍԵՍ ՇՆՈՐՀԱԼԻ	
ՇԱՐՔ ՏԱՄՆԵՐԵՔԵՐՈՐԴ	1317
ՆԵՐՍԵՍ ՇՆՈՐՀԱԼԻ ԵՒ ԱՆԱՆՈՒՆ (*)	
ՇԱՐՔ ՏԱՄՆՉՈՐՍԵՐՈՐԴ	
ՍԱԿԱԲ ՀԱՆԵԼՈՒԿՍ	
1. Երեմիայ է	1319
2. Երեմիայ է	1319
3. Դանիել եւ ծերքն	1319
4. Դանիել ի ճաշն	1319
5. Նաբուգոդոնոսոր	1319
6. Նաբուգոդոնոսոր	1319
7. Երեք մանկունքն	1319
8. Եզեկիել է	1319
9. Յուդիթ է	1320
10. Յովակիմ եւ Աննա	1320
11. Աստուածածինն եւ Գաբրիելն է	1320
12. Աստուածածինն է եւ Քրիստոս	1320
13. Սիմեոն է	1320
14. Մկրտիչն է	1320
15. Մկրտիչն է	1320
16. Հերովդիդա դուստր	1320
17. Մկրտչի գլուխն է	1320
18. Դազարոս է	1320
19. Սամսոն է	1320
20. Սամսոն է	1321
21. Սաւուղ է	1321
22. Աննայ եւ Սամուէլ	1321
23. Դաւիթ	1321
24. Դաւիթ	1321
25. Նաթան	1321
26. Աբիսակ է	1321
27. Սողոմոն է	1321
28. Եղիայ է	1321
29. Եղիսէոս	1321
30. Յովաս է	1321
31. Յունան է	1322
32. Յունան է	1322
33. Եսայի է	1322
34. Եզեկիայ է	1322
35. Սահակ է	1322
36. Յակոբ է	1322
37. Յակոբ է	1322
38. Յովսէփ է	1322

39. Յովսեփ է.....	1322
40. Յոբ է.....	1322
41. Փարաւոն	1322
42. Մովսէս է.....	1323
43. Ահարոն է.....	1323
44. Քոյրն Ահարոնի է	1323
45. Յեսու Նաւեան	1323
46. Յեսու Նաւեան	1323
47. Րահաբ պռոռնիկն է.....	1323
48. Րահաբ է.....	1323
49. Գեղէիոն.....	1323

ՑԱՆԿԵՐ

ՍՈՒՐԲԳՐԱՅԻՆ.....	1325
ԱՆՁՆԱՆՈՒՆՆԵՐ	
ՏԵՂԱՆՈՒՆՆԵՐ, ՑԵՂԱՆՈՒՆՆԵՐ, ՏՈՅՄԱՆՈՒՆՆԵՐ	

ՆԵՐՍԷՍ ՇՆՈՐՀԱԼՈՒ ԴԱՐԱՇՐՋԱՆԸ ԵՒ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱՐԱՆԻ ՅՈՒՑԵՍՏԱԽՈՐ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹԻՒՆԸ

1. ԺԱ Դ. ԷԹՆՈՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՂԱՇԱՐԺԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ,
ԿԱՊԱԴՆՈՎԿԻԱՅՈՒՄ, ԿԻԼԻԿԻԱՅՈՒՄ ԵՒ ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԱՍՈՐԻՔՈՒՄ

Սկսած ժ դարից նկատելի էր Բիզանդական կայսրության ռազմական եւ քաղաքական էքսպանսիան դէպի Կիլիկիա, Կապադովկիա, Հիւսիսային Ասորիք եւ Այսրկովկաս¹: Այդ քաղաքականութեան իրագործողը մակեդոնական դարաշրջանի կայսրերն էին, որոնք փորձում էին վերանուաճել է՛ դարի արաբական ռազմարշաւներից յետոյ Բիզանդիայի կորցրած տարածքները: Ռեկոնկիստայի (վերանուաճման) այս քաղաքականութիւնը յաճախ տարածուում էր ոչ միայն Արաբական խալիֆայութեան, այլ յաճախ նաեւ սեփական դաշնակիցների վրայ, ինչպիսիք էին արաբական տիրապետութեան յաղթահարման գնով անկախութեան ճանապարհն ընտրած Հայաստանն ու Վրաստանը: Հայաստանը նուաճելիս Բիզանդիան օգտագործում էր ոչ միայն ռազմական միջամտութիւնը, այլեւ պետական եւ եկեղեցական դիւանագիտութիւնը²: Այս հետեւողական քաղաքականութեան հետեւանքով մեծ թուով հայկական անկախ եւ կիսանկախ աւատական իշխանութիւնների ու պետութիւնների դեկավարներ, յանձնելով իրենց իշխանութեան տակ եղած տարածքները, փոխհատուցման կարգով բիզանդական կայսրերից պարգեւական հողակտորներ ստացան Կապադովկիայում, Կիլիկիայում, Հիւսիսային Ասորիքում եւ դրանց վրայ հաստատուեցին իրենց զինուորական ջոկատներով: Ի դէպ, այդ տարածքների մեծամասնութիւնը հնում եւս յայտնի էր հայկական ազգաբնակչութեամբ, թէպէտ թէ՛ կրօնով եւ թէ՛ լեզուով ուժացուել կամ համակերպուել էր տեղացի յոյն եւ վրացի օրթոդոքս բնակչութեանը, մանաւանդ՝ Տրապիզոնում, Կապադովկիայում, Փոքր Հայքում եւ Տայքում, մի մասն էլ, որոնք Ը դարից սկսած արաբական բռնութեան պայմաններում բաւական մեծ խմբաքանակներով հաստատուել էին Եփրատեան մարզում եւ Հիւսիսային Ասորիքում, այնքան էլ բարեկամօրէն չէին ընդունուել տեղացի յակոբիկ ասորի ազգաբնակչութեան կողմից, թէպէտ երկու ժողովուրդներն էլ չէին ընդունում Քաղկեդոնի Տիեզերական ժողովի որոշումները եւ հակադրուում էին բիզանդական դաւանաբանութեանը³:

Հնուց ի վեր Մեծ Հայքի հարաւային շատ գաւառներում հայկական եւ ասորական բնակչութիւնը կենցաղավարում էր միմեանց հարեւանութեամբ: Եթէ արաբների կողմից հայութեան տեղահանութիւնները կարելի է բնութագրել բուն Հայաստանի ազգաբնակչութիւնը եւ տեղական աւատական կառուցուածքը թուլացնելու հանգամանքով, քանի որ արաբական անապատներից նրանց փոխարէն Հայաստան էին բերում մուսուլման տարբեր ցեղախմբեր իրենց ամբողջական սոցիալական կառուցուածքով, ապա ԺԱ դարում Հայոց պետականութեան վերջին օջախի վերացումով եւ դրան յաջորդող՝ կաթողիկոսական իշխանութեան կենտրոնը բուն Հայաստանի տարածքներից հեռացնելով, բիզան-

1 Տե՛ս Le Monde Byzantin, tome 2: L'Empire byzantine 641-1204 / sous la direction de J.-Cl. Cheynet, Paris 2006, p. 32-38:

2 Այսրկովկասի անկախութեան քննապարիք բռնած պետութիւնների եւ իշխանութիւնների գրաւման նրբութիւնների մասին տե՛ս Կ.Ն. Կոշախյան, Армянские государства эпохи Багратидов и Византия IX-XI вв., М. 1988, с. 117-174:

3 Այդ մասին պատմում են ԺԲ դարի յակոբիկ մատենագիրներ Դիոնիսիոս Բար Սալիբիցի, պատրիարք Միքայէլ Ասորիցի եւ ուրիշներ:

դացիները նպատակ էին դրել վերջնականապես բնաջնջել Հայոց պետականութիւնը եւ խարխլել Հայոց եկեղեցու դարերի ընթացքում հիմնած անկախ նուիրապետական կառույցը, որը ցոյց էր տուել արդէն, որ որոշ գործընթացներում կարող է փոխարինել պետական կառույցներին: Եկեղեցու հիմնական գործառնություններից մէկն էր ազգային-եկեղեցական աւանդութի պահպանումը, որն էլ ինքնուրոյն քաղաքական գծի վարման հիմնական շարժիչն էր դարձել:

Բիւզանդական էքսպանսիան նոր էր աւարտուել, երբ արեւելքից յայտնուեցին սելջուկ-թիւրքերը, որոնք հետագայում կարողացան տէր դառնալ Բիւզանդական կայսրութեան նպատակային քաղաքականութեան շնորհիւ ռազմականօրէն թուլացած հայկական թագաւորութիւնների եւ իշխանութիւնների տարածքներին: Դրանք դեռեւս չէին ինտեգրուել բիւզանդական կառույցների մէջ⁴: Բուն Հայքի տարածքում մնացած աւատատէր իշխանները ԺԱ դարի 60-ական թթ. բիւզանդացիների հետ նահանջում էին Կապադովկիա, Կիլիկիա եւ Հիւսիսային Ասորիք՝ իրենց սեփական տարածքները գիջելով սելջուկ-թիւրքերին:

Այդ էր պատճառը, որ պետականութեան վերականգնման յոյսերը չկորցրած Հայոց ազնուականութեան վերնախաւը եւ եկեղեցու նուիրապետական աթոռի ներկայացուցիչները, յայտնուելով բուն Հայաստանից աշխարհագրօրէն հեռու տարածքներում, փորձում էին կազմակերպուել թէ՛ աշխարհիկ, թէ՛ եկեղեցական առումներով:

Կայսրութեան կողմից 1044 թ. իր պաշտօնական աթոռ Անիից հեռացուած Պետրոս Գետադարձի հոգեւոր իշխանութեան ժառանգորդ Խաչիկ Բ-ը (1058-1065) իր իշխանութեան եօթ տարիների ընթացքում չկարողացաւ Հայոց եկեղեցու կաթողիկոսական իշխանութիւնը օրինականացնել Բիւզանդական կայսրութեան սահմաններում, քանի որ կայսերական եկեղեցին չէր յանդուրժում իրենից զատ որեւէ այլ նուիրապետական կառույցի գոյութիւնը Բիւզանդիայի տարածքում:

Ծամնդավում հաստատուած Գագիկ Կարսեցու կարեւորագոյն գործերից մէկը եղաւ թոյլտուութիւն ստանալ Բիւզանդական կայսրութիւնից Հայոց եկեղեցու նոր աթոռակալի ընտրութեան խնդրում: Բիւզանդական կայսրութեան թոյլտուութեամբ այդ նոր աթոռակալը դարձաւ նախկին բիւզանդական պաշտօնեայ Վահրամը՝ Ասորիքի կառավարիչ, Անիի Բագրատունեաց թագաւորութեան կառավարող շրջաններին յայտնի եւ ճանաչուած մատենագիր Գրիգոր Մազիստրոսի որդին: Վահրամն ունէր վեստի բիւզանդական տիտղոս, որը կարելի է կապել բիւզանդական պալատի հանդերձաւորման արարողական ծառայութեան հետ⁵: Հաւանաբար դա սոսկ ազնուականական տիտղոս էր եւ որեւէ կապ չունէր Բիւզանդական արքունիքում Վահրամի վարած որեւէ պաշտօնի հետ, մի խօսքով՝ սկզբնաղբիւրները Բիւզանդական կայսրութիւնում նրա վարած որեւէ պետական գործունէութեան մասին տեղեկութիւն չեն հաղորդում: Եզակի տեղեկութեամբ, որով մատնացոյց է արւում նրա տիտղոսը, գժուար է ենթադրել, թէ նա բիւզանդական պաշտօնեայ էր, ինչպէս դա անում է Մ. Օրմանեանը:

4 Юзбачян, 1988, с. 216-235; Dagron, 1993, p. 177-216:

5 Ebersolt G., Fonctions et dignités du vestiarum byzantin, Mélanges Charles Diehl, I. Histoire, 1930, 8 sq.; հմմտ. L. Bréhier, Le Monde Byzantin: Les institutions de l'empire byzantine, Paris 1970, p. 111.

2. ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ՆՈՒԻՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ԱԹՈՌԸ ՆՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՒՄ ԵՒ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ՆՍՏԱՎԱՅՐԻ ՏԵՂԱՇԱՐԺԵՐԸ

Թիւրք-սելջուկեան ռազմարշաւների դարաշրջանում Անիի թագաւորութեան անկման հետ Բագրատունիների եւ նրանց իշխանութիւնից կախուածութեան մէջ գտնուող հայկական իշխանական տների զինուորական ուժերը Բիւզանդական կայսրութեան անհեռատես քաղաքականութեան հետեւանքով դուրս էին բերուել Մեծ Հայքի տարածքներից: Հայ թագաւորներն ու իշխանները նոր աւատներ էին ստացել եւ ցրուել էին Կապադովկիայի եւ Հիւսիսային Ասորիքի տարածքներում: Դրանով ռազմականօրէն թուլացել էր Փոքր Ասիայից դէպի Բիւզանդիա ձգուող ճանապարհների հսկողութիւնը, թէպէտ կայսրութիւնը մի կողմից կարծես թէ թուլացնում էր իրեն սահմանակից Հայաստանը, իսկ միւս կողմից՝ նրա զինուորական ուժով փորձում էր ամրապնդել օրեցօր հալուող պետական սահմանները:

Այդ իրողութիւնը կարելի է համարել XI դ. երկրորդ կէսի բիւզանդական արեւելեան քաղաքականութեան ճախողման կարեւորագոյն պատճառներից մէկը: 1071 թ. Մանազկերտի ճակատամարտում պարտուելուց յետոյ բիւզանդական կայսերական իշխանութիւնն այլեւս ի գորու էր վերահսկելու ողջ Փոքր Ասիայի եւ առաւել եւս Հիւսիսային Ասորիքի քաղաքացիական իշխանութիւնների գործունէութիւնը: Իրադրութիւնը հսկողութեան տակ պահելու ճիգով Ռոմանոս Դիոգենէս կայսեր հետնորդները դեռեւս շարունակում էին նշանակել իրենց հաւատարիմ զօրահրամանատար կառավարիչներ: Հաւատարմութեան կարեւորագոյն ցուցիչներից էր պաշտօնեայի նուիրածութիւնը բիւզանդական պաշտօնական եկեղեցուն⁶:

Մանազկերտի 1071 թ. պարտութիւնից յետոյ Կապադովկիայի զօրահրամանատար (ստրատեգ) նշանակուած Փիլարտոս Վարաժնունին Կապադովկիայի, Կիլիկիայի եւ Հիւսիսային Ասորիքի տարածքների մի մասի վրայ ինքնուրոյն իշխանութիւն հիմնեց⁷: Այն գրեթէ երկու տասնամեակ միայնակ դիմագրաւում էր թիւրք-սելջուկների ռազմարշաւներին: Մագնիսի նման նա իր շուրջն էր փորձում համախմբել տարածաշրջանում հաստատուած հայ աւատատէրերից շատերին: Սակայն ԺԱ դարի 80-ական թթ. վերջին ստեղծուած իշխանութիւնը փլուզուեց, բաժանուեց մի շարք բաւական խոշոր, հիմնականում հայկական իշխանութիւնների միջեւ: Դրանց մէջ յիշատակելի են բիւզանդական պաշտօնեաներ Խաչատուրը՝ Անտիոքում, Ապլզարիբը՝ Կիլիկիայում, Գաբրիէլը՝ Մելիտենէում, Թորոսը՝ Եդեսիայում: Նրանց հետ համագործակցում էին Հայոց դաւանանքին դեռեւս

6 Փիլարտոս Վարաժնունու կառավարման դարաշրջանում տարածաշրջանի քաղաքացիական-մեկիտ եկեղեցու գործունէութեան մասին, որոնց մէջ փոքր չէր հայկական համայնքը, տեղեկութիւնները ի մի է հաւաքել Ժ. Գեդէանը. տե՛ս **G. Dedeyan**, Les Arméniens entre Grecs, Musulmans et Croisés. Etudes sur les pouvoirs Arméniens dans le Proche-Orient Méditerranéen (1068-1150), Volum 1. Aux origines de l'état Cilicien: Philarete et les premiers Roubeniens, Lisbonne 2003, p. 159-172: Ժ. Մանրեանը Անտիոքի եկեղեցիներից մէկում յայտնաբերել է այդ բովանդակութեամբ վրացալեզու արձանագրութիւն (J. Mésérian, Les inscriptions du mont Admirable. – Mélanges de l'Université Saint Joseph, 38, (1962), p. 321 ff.; J. Mésérian, Expédition, 36): ԺԱ դարի ընթացքում բազմաթիւ վկայութիւններ են պահպանուել Անտիոքի շրջանում վրացական մշակութային գործիչների գործունէութեան մասին, տե՛ս **W. Z. Djobadze**, Materials for the study of Georgian monasteries in the Western environs of Antioch on the Orontes, Louvain 1976 [CSCO, vol. 372, Subsidia, t. 48]

7 Տե՛ս **G. Dedeyan**, Les Arméniens entre Grecs, Musulmans et Croisés. Etudes sur les pouvoirs Arméniens dans le Proche-Orient Méditerranéen (1068-1150), Volum 1. Aux origines de l'état Cilicien: Philarete et les premiers Roubeniens, Lisbonne 2003, p. 6-357:

հալածարիմ իշխանական ռազմաճակատների հրամանատար Գող Վասիլը՝ Քեսունում, Ռուբէնը՝ Վահկայում եւ Օշինը՝ Լամբրոնում, որոնք հաւանաբար Կարսի Գազիկ Բագրատունի թագաւորի ստորականներն էին: Այս վերջինները սերտօրէն կապուած էին Պահլաւունիների իշխանական տան հետ, որի ներկայացուցիչներն իրենց գործունէութիւնը շաղկապել էին Հայոց եկեղեցու եւ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսութեան ամրապնդման խնդիրների հետ: Պատմութիւնը ցոյց տուեց, որ ազգային անկախութեան մի շարք լծակներ դրուած էին վերջիններիս ուսերին:

Անիի բուն կաթողիկոսական կենտրոնից հեռացուած Ամենայն Հայոց կաթողիկոսական աթոռը ժառանգեց մի քանի օրում եկեղեցական բոլոր հիմնական աստիճաններում ձեռնադրութիւն ստացած Վահրամը, որը պաշտօնական օժտմից յետոյ ստացաւ Գրիգոր Բ. անուանումը⁸: Այս ընտրութիւնը կաթողիկոսական իշխանութեան համակարգում ժառանգականութեան ինստիտուտի գործադրման դարաւոր փորձի յաջող դրսեւորումներից մէկը կարելի է համարել⁹: Ընտրութիւնը պատահական չէր կատարուել: Գրիգոր Մագիստրոսի որդին ստացել էր իր ժամանակի համար լաւագոյն կրթութիւնը Բիւզանդական կայսրութեան մայրաքաղաքում: Նրա ընտանիքի նախնիները, ըստ պաշտօնական պատմագրութեան վկայութեան, սերում էին Գրիգոր Լուսաւորչի տոհմից, այդ պատճառով էլ կոչուած էին Պահլաւունիներ, որոնք սերում էին Արշակունեաց թագաւորական հարստութիւնից: Վերջին հանգամանքը կարեւոր դեր է ստանում ԺԱ դարի Հայոց եկեղեցու կեանքում, քանի որ սելջուկեան ռազմարշաւներից յետոյ ժողովրդի լայն խաւերի մտածողական համակարգում շրջադարձային նշանակութիւն էին ստացել ապոկալիպտիկ (յայտնութեանաբանական) գուշակութիւնները: Այս առումով Հայոց մատենագրութեան մէջ կարեւոր տեղ էր զբաղեցնում բաւական վաղ շրջանում շրջանառութեան մէջ դրուած Ս. Սահակի տեսիլը, որի իրականացման համար մեծ յոյսեր էին փայփայում ժողովրդի գրեթէ բոլոր խաւերը: Ըստ այդ գուշակութեան՝ Ս. Սահակի մահով Ե դարում ընդհատուած քահանայական շնորհը վերականգնուելու էր հետագայում: Ղազար Փարպեցու պատմական երկում առաջին անգամ արձանագրուած այդ գուշակութիւնը զանազան տարբերակներով օգտագործուել է թէ՛ Հայ եւ թէ՛ բիւզանդական մատենագրական երկերում (Վոստանդին Միրանածին, Թէոփանէս, Թովմա Արծրունի, Ասողիկ եւ ուրիշներ), եղել էր բիւզանդական մակեդոնական կայսրերի իշխանութեան հաստատման ապոկալիպտիկ մտահայեցողութեան հիմնական կոռուաններից մէկը¹⁰:

Այս տրամաբանութիւնը հայկական հասարակութեան տարբեր շերտերում ուղի էր հարթում նաեւ ԺԱ դարի ողջ ընթացքում, երբ հարաւ-արեւելքից տարածաշրջան էին շարունակում թափանցել սելջուկ-թուրքական յորդաները: Մերձաւոր Արեւելքի պետութիւնները, մանաւանդ Հայաստանը, ապրում էին հզօր յայտնութեանական ցնցում, որի դրսեւորումներից մէկը դարձաւ հին եւ նորկտակարանային գուշակութիւնների վերարթնացումը նոր ժամանակների պայմաններում: Հայ մատենագրութեան մէջ այդ դրսեւո-

8 Գրիգոր Բ. Վկայաւերի գործունէութեան եւ Հայոց կաթողիկոսարանի դեգերումների պատմութիւնը՝ սկսած Պետրոս Գետադարձից տե՛ս **Յովսէփեան**, Յիշատ. Ձեռագր., 1951, սիւն. 291-296:

9 Մաղափա արք. Օրմանեանը իր «Ազգապատում»-ում բերում է ժառանգակալութեան ինստիտուտի օգտագործման բազմաթիւ օրինակներ:

10 **Ն. Ակիմեան**, Տեսիլ Ս. Սահակայ. մատենագրական-պատմական ֆնկտիօն, Վիեննա, 1948, էջ 10 եւն: Տե՛ս նաեւ **G.Dagron**, Empereur et prêtre, Études sur le «césaropapisme byzantin», Paris, Gallimard, 1996, p. 56, 202, 205-206; **Bozoyan**, 2018, (հրատարակութեան ընթացքի մէջ է.):

րումներից էին Մեսրոպ Վայոցձորեցու հեղինակած Ներսէս Մեծի վարքի ծնած տրամադրութիւնները¹¹ ու Յովհաննէս Կողեռնի գուշակութիւնները¹²: Սրանցով փակուում էր պատմութեան հին էջը, երբ Հայոց թագաւորութիւնը լիովին անձնատուր էր լինում միակ կանգուն կայսրութեան՝ Բիւզանդիայի առջեւ, եւ սկսուում էր նոր էջը՝ սելջուկեան աւարառութիւնների, որոնք կանգնեցնելու յոյսով տարածաշրջան են հրաւիրուում խաչակիրները՝ նորից վերածնելու Քրիստոսի թագաւորութիւնը:

Խաչակրաց արշաւանքների համար նախապատրաստութիւնը հող ստեղծեց Եւրոպայի եւ Մերձաւոր Արեւելքի եկեղեցաքաղաքական ուժերի նոր տիպի համախմբման համար: Իրադարձութիւնների էպիկենտրոն դարձած տարածաշրջանում ուրոյն դեր էր ստանձնել նաեւ հայկական ազգաբնակչութիւնն իր էլիտայով, զինուորականութեամբ եւ քաղաքական ներուժով: Այս գործում ամենայն հաւանականութեամբ կողմնորոշիչ դեր են կատարել վերեւում յիշատակուած ապոկալիպտիկ մատենագրական երկերը: Այստեղ կարեւորուում է այն հանգամանքը, որ, ըստ Յովհաննէս Կողեռնի մարգարէութեան, Վասիլ Բ բիւզանդական կայսրը Պետրոս Գետադարձի տրապիզոնեան հրաշքը տեսնելուց յետոյ. «...յետ ժամանակի ինչ գնացեալ յաշխարհ[հ]էն Անտիոքացոց, եւ գաղտնաբար ի գաւրաց իւրոց գնաց երեք հաւատարիմ արամբ ի Սեաւ լեռան՝ ի վանքն, որ Պաղակծիակ կոչի, եւ ծածկաբար ի հաւրէ վանացն առնոյր գքրիստոսական մկրտութիւնն. եւ յայնմ աւրէ իբրեւ զհայր եղեւ նա ազգիս Հայոց, եւ յայտնապէս ժԲ գեղ շնորհեաց վանացն»¹³: Մատթէոս Ուռհայեցու մօտ իրադարձութիւնը պատմուում է այսպէս. «Իսկ Վասիլն յետ ժամանակաց գայ յԱնտիոք ի ծածուկ Գ արամբք հաւատարմօք, եւ եկեալ ի Սեաւն լեռան՝ ի տեղին, որ կոչի Պաղակծիակ, եւ ի հօրէ եւ յառաջնորդէ տեղւոյն առնու գքրիստոսական կնիքն: Եւ յայնմէ հետէ եղեւ որպէս զհայր աշխարհիս Հայոց»¹⁴: Կարծում եմ, այստեղ պատահական չէ երկու խմբագրութիւնում էլ Սեւ լեռան սրբատեղիներից մէկի յիշատակութիւնը, ուր Հայոց եկեղեցու մկրտութիւնն է տրուել բիւզանդական կայսրին: Գիտենք, որ Բիւզանդական կայսրութիւնում կրկնամկրտութեան էին ենթարկուում Հայոց եկեղեցու ներկայացուցիչներին: Սա եզակի դէպք է հայ մատենագրութեան մէջ, երբ յիշատակուում է բիւզանդական կայսեր կրկնամկրտութեան մասին, որն այնքան էլ հաւանական չէ: Յաւօք, յայտնի չէ Պաղակծիակ վանական համալիրի տեղագրութիւնը Հիւսիսային Ասորիքի քարտեզի վրայ: Ամենայն հաւանականութեամբ վանքը պիտի գտնուէր հարաւային Ամասնոսի՝ դէպի Միջերկրական ծով ձգուող լեռնաշղթաներից մէկում, Անտիոք քաղաքի մօտակայքում:

Գրիգոր Բ-ը, օծուելով կաթողիկոս, առաջին հերթին ձեռնամուխ եղաւ կաթողիկոսական իշխանութիւնը մասնատելու միտումները դադարեցնելուն, որոնք գլուխ էին բարձրացրել, քանի որ հայկական էյկումենէում հաստատուած աշխարհիկ իշխանութիւններից շատերը ձգտում էին իրենց տարածքներում տեսնել Հայոց եկեղեցու բարձրագոյն հոգե-

11 A. Pertusi, *Fine di Bysanzio e fine del Mondo. Significato e ruolo storico delle profezie sulla caduta di Constantinopoli in Oriente e in Occidente* / Editione postuma a cura di E. Morini, Roma 1988, p. 129-150 [Istituto storico italiano per il Medio Evo, Nuovi studi storici -3]: Մեսրոպ Վայոցձորեցու Ա. Ներսէսի վարքում վերջինիս տեսիլի հրապարակումը տե՛ս Մատենագիրք Հայոց, հտ. ԺԱ, Ժ դար, Պատմագրութիւն, Անթիլիաս, 2010, էջ 718-727:

12 Պահպանուած երկու հիմնական խմբագրութիւնները տե՛ս Մատենագիրք Հայոց, հտ. ԺԶ, ԺԱ դար, Անթիլիաս, 2012, էջ 79-82:

13 Մ՛, հտ. ԺԶ, էջ 80:

14 Մ՛, հտ. ԺԶ, էջ 81:

ւոր իշխանութիւնը՝ նրա ազդեցութիւնը իրենց պետական քաղաքական շահերի համար օտազործելու միտումով: Այդ գործընթացին նպաստում էին նաեւ օտար քաղաքական ուժերը. բիւզանդական կայսերական իշխանութիւնների մնացորդները տարածաշրջանում եւ մի քանի պետութիւնների բաժանուած սելջուկեան մասնատուած սուլթանութիւններն ու ամիրայութիւնները նոյնպէս փորձում էին կաթողիկոսական իշխանութիւնը օգտագործել սեփական քաղաքական շահերի իրազործման տեսանկիւնից: Պատահական չէ Գրիգոր Բ-ի համազործակցութիւնը բիւզանդական կառավարիչ Փիլարտոս Վարաժնունու հետ, թէպէտ վերջինս ակնյայտօրէն քաղկեդոնական դաւանանքին էր պատկանում: Սկզբնաղբիւրների հաղորդմամբ կարելոր նշանակութիւն է ունեցել Գրիգոր Վկայասէրի այցելութիւնը Անի, ուր վերջինս եպիսկոպոսական աթոռի վրայ է բարձրացրել իր տոհմի ներկայացուցիչ Բարսեղին, որն էլ հետագայում նրան փոխարինեց հայրապետական գահի վրայ: Այս հանգամանքը նշանակում էր, որ կաթողիկոսական աթոռը կարիքն ունէր եկեղեցական իշխանութեան աշխուժացմանը բուն Հայաստանում եւ դրանով իսկ Կիլիկիայի եւ Հիւսիսային Ասորիքի հոգեւորականութեան հետ կապերի նորացման:

Գրիգոր Վկայասէրի գործունէութեան չափազանց կարեւոր շրջափուլ էր նրա այցելութիւնը Ֆաթիմեան Եգիպտոս, իսկ այնտեղ տեղի ունեցաւ նրա միւս արիւնակցի ձեռնադրումը եպիսկոպոս: Առաջին դէպքն էր, երբ Հայաստանից հազարաւոր կիլիմետրեր հեռու հռչակուած էր Հայոց եկեղեցու նոր թեմ: Ժամանակակից պատմիչի վկայութեամբ՝ նոր թեմի առաջնորդն անուանուած էր կաթողիկոս, որի նստավայրը Եգիպտոսում էր:

Տեղի էին ունենում նաեւ գործընթացներ, որոնք ի զօրու չէր կարգաւորել Գրիգոր Բ-ը: Դրանց մէջ կարեւորներից էր Եգիպտոս մեկնելուց առաջ Գեւորգ Լոռեցուն աթոռի փոխանորդ հռչակելը Փիլարտոս Վարաժնունուն հպատակ տարածքներում: Փոխանորդի մահից յետոյ նոյն Փիլարտոսի կողմից կաթողիկոսական աթոռի փոխադրումը Հոնի եւ Հայոց եկեղեցական նուիրապետութեան նոր երկփեղկումը: Այնուամենայնիւ, մակընթացութիւնը երկար չտեւեց. Եգիպտոսից վերադառնալով Հիւսիսային Ասորիք եւ տեսնելով Հայոց էյկումենէում մի շարք հակաթոռ կաթողիկոսների հակամարտութիւնը՝ Գրիգոր Վկայասէրը հաւանաբար պատմական պայմաններին համապատասխան նոր ձեւով գործելու հրաման ուղարկեց Բարսեղ Անեցուն, որը նախ Լոռիում կաթողիկոս օծուեց Աղուանից կաթողիկոսի եւ Կիւրիկեանների հովանաւորութեան ներքոյ, ապա այցելեց սելջուկեան միացեալ պետութեան սուլթան Մելիք Շահին, որից էլ, նրա հպատակութեան տակ գտնուող տարածքներում արտօնութիւն ստացաւ՝ ճանաչուել Ամենայն Հայոց կաթողիկոսութեան միակ լեգիտիմ գահի հաւակնորդ: Բանն այն է, որ այդ ժամանակաշրջանում Մելիք Շահի սելջուկ-թիւրքական սուլթանութեան հպատակութեան ներքոյ էին ինչպէս Այսրկովկասի ու Հայաստանի, այնպէս էլ Անատոլիայի եւ Հիւսիսային Ասորիքի գրեթէ բոլոր հայկական իշխանական տները: Բարսեղ Անեցու դիւանագիտական այցելութիւնից եւ արտօնագրի տէրը դառնալուց յետոյ նա յայտնուեց Հոնիում եւ գահազուրկ հռչակեց Փիլարտոսի հովանաւորութեամբ կաթողիկոսական գահին բազմած, Պետրոս Գետադարձի ազգական Տէր Թէոդորոսին, որից էլ վերջրեց վերջինիս արիւնակցից ժառանգութիւն մնացած կաթողիկոսական իշխանութեան նշանները՝ քողը, գաւազանը եւ Ս. Նշանը¹⁵, ո-

15 Ա. Բոզոյեան, «Կաթողիկոս Հայոց» տիտղոսի նորոյի ընկալումը Բագրատունեաց թագաւորութեան անկումից յետոյ, Հայաստանը եւ Բրիտանացի Արեւելքը, Երեւան 2000, էջ 83:

րոնցով ամբողջացան Հայոց եկեղեցու ինքնավար-ինքնագլխութիւնը Հաւաստող սրբութիւնները:

Եգիպտոսից վերադառնալուց յետոյ Գրիգոր Բ Վկայասէրը շուրջ 1100 թ. հրաւիրուեալ է Գող Վասիլ իշխանի կողմից կառավարուող Տլուք գաւառի Քեսուն քաղաք, որի մօտակայքում գտնուեալ էր Կարմիր վանքը¹⁶, ուր աւելի քան երկու տասնամեակ Հաստատուեալ է Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի աթոռը: Մատթեոս Ունհայեցիին պնդուեալ է, որ Գրիգոր Վկայասէրը բնակուեալ էր Սեւ լեռան Արեգի անապատում¹⁷: Կարմիր վանքը, ըստ ասորի եւ Հայ մատենագիրների վկայութիւնների, Գող Վասիլը խլել է ասորի եկեղեցուց եւ յանձնել Հայոց կաթողիկոսական իշխանութեան կողմնակիցներին: Այս տարածքում է իր գործունէութիւնը ծաւալուեալ եւ Գրիգոր Բ Վկայասէրին կեանքի մայրամուտին սատարուեալ նաեւ Բարսեղ Ա կաթողիկոսը¹⁸: Տարածքում մեծ քանակութեամբ վանական Հաստատութիւններ կային, որոնց նշանակալի մասը ժամանակին պատկանել էր յակոբեի ասորի եկեղեցուն: ԺԲ դարի առաջին կէսին Քեսունի յակոբեի ասորական եկեղեցու եպիսկոպոսն էր յայտնի մատենագիր Դիոնիսիոս բար Սալիբին:

Վանականներով հարուստ այս տարածքը ԺԲ դարի Հայ մատենագրութեան մէջ անուանուեալ է Շուղր, Սեւ կամ Մթին լեռ: Յատկանշական է, որ ասորի մատենագրութեան մէջ այդ լեռնային գանգուածն անուանուեալ է Ջոբարի լեռ¹⁹: Այն գտնուեալ էր հիւսիսային Ամանոսից արեւելեան Տաւրոս ձգուող ոչ բարձր լեռնազանգուածի վրայ, Եփրատի աջ ափին, Տլուք գաւառում կամ դրա հարեւանութեամբ գտնուող Քեսուն քաղաքի մօտակայքում: Մատթէոսի ժամանակագրութեան մեզ հասած ձեռագրերում Տլուք տեղանունը մի քանի դէպքում գրիչների միջամտութեամբ ձեւափոխուել է Ալեքսի²⁰: Յայտնի է, որ Ամանոսի լեռների մէկ այլ հատուած, յատկապէս Անտիոքի հիւսիս-արեւելքում գտնուող նրա հարաւային լեռնազանգուածը եւս բիւզանդական մատենագրութեան մէջ Ջ դարից կրկին յայտնի է Սեւ լեռներ (τὸ Μαῦρον ὄρος) անուանումով, որը մասնագիտական գրականութեան մէջ յաճախ նոյնացուեալ է Ամանոսի լեռների հետ²¹:

ԺԺԱ դարում այս Սեւ լեռներում բաւական ակտիւ էին յոյն, վրացի եւ Հայ քաղկեդոնական մատենագիրները²², իսկ ԺԲ դարից այստեղ աշխուժանում է լատին վանականութիւնը, քանի որ տարածաշրջանը գտնուեալ էր Անտիոքի Խաչակրաց պետութեան իշխանութեան ներքոյ: Վրաց մատենագրութեան մէջ Անտիոքից արեւելք ընկած այս տարածաշրջանն անուանուեալ է ՄճՅՈ ՅՕՅ (Սեւ լեռն), իսկ լատիներեն այն կոչուեալ են

16 Կարմիր վանքի այս կարգավիճակը յստակօրէն արձանագրուած է Ներսէս Շնորհալու Վիպասանութիւնում, տե՛ս Բանկ Զափաւ, էջ 549, ինչպէս նաեւ մի շարք այլ սկզբնաղբիւրներում:

17 Մատթէոս, 1991, էջ 312:

18 Բարսեղ Ա կաթողիկոսի եւ նրա գործերի, Սեւ լեռների՝ յատկապէս Կարմիր, Քարաշիթու վանքերի վանական կեանքի, ժամանակի վարդապետներ Սարգսի, Ստեփանոսի, Մեղրիկի, Կիրակոսի, Գրիգոր Գ-ի եւ Ներսէս Շնորհալու գործունէութեան մասին տե՛ս Թովմասեան, Յիշատ. Ձեռագր., 1951, սիւն. 297-304, № 143, սիւն. 303-308, № 144 (այս յիշատակարանում կան որոշ պատմական թիրիմացութիւններ. յր. Ծովք վարդը տեղադրուել է Չորրորդ Հայփում):

19 Er. Honigmann, Le couvent de Barsauma et le patriarcat Jakobite d'Antioche et de Syrie, Louvain 1967, p. 60 (CSCO, vol. 146, Subsidiaria, tome 7):

20 Հայր Եսայիանը կարծում է, որ գաւառը հաւասարապէս կոչուել է երկու անուններով էլ, տե՛ս Եսայիանը, 1976, էջ :

21 Այդ լեռնագանգուածի հարաւային հատուածը յայտնի է նաեւ Մուսա լեռ անունով:

22 Կովկասագիտութեան ասպարէզում առաջինն այս խնդիրները բարձրացրել է Ռուսաստանի ակադեմիայի անդամ Ն. Մառը, տե՛ս H. Mapp, 1906, c. 32-338:

Montana Nigra: Որոնտէսի գետաբերանի մօտ եւ դրա հարաւում եւս կար երկու լեռնագանգուած, որոնցից մէկը՝ Սքանչելի կամ Հրաշագործի (*Θαυμάσιον* կամ *Miraculus*) վրայ գտնուում էր Ս. Սիմէոն Նորի, իսկ միւսը՝ Կասիոս կամ Կովկաս անուանուածի վրայ՝ Ս. Բառլամասի վանքերը: Անտիոքի հիւսիս-արեւելքից մինչեւ հարաւ-արեւելք ձգուող Որոնտէսի գետաբերանի երկու կողմում գտնուող այս լեռնային գանգուածների վանքերից շատերը յայտնի էին միջնադարում: Բիւզանդական եւ խաչակրաց դարաշրջանում յայտնի այդ մշակութային կենտրոնները գտնուում էին Սեւ, Սկոպելոս, Թաւմաստոն, Կասիոս (երբեմն՝ Կովկաս անուանուած) լեռնագանգուածներում կառուցուած վանքերում, որոնց աւերակների մասին հետաքրքիր վկայութիւններ է հաղորդում Ժան Մսերեանը եւ հետագայի հետազոտողները²³: Օտար այս վանքերի հոգեւորականների հետ եւս գործակցել են Կիլիկիայի եւ մերձեփրատեան վանքերում հաստատուած հայ մատենագիրները՝ նրանց գրադարաններում փնտրելով յունարէն եւ լատիներէն լեզուներով գրուած եւ հայերէն չթարգմանուած իրենց հետաքրքրող երկեր: Կարելի է ենթադրել, որ Անտիոքից արեւելք գտնուող յիշատակուած լեռների հոչակը ԺԲ դարում անցել է Տլուքի շրջանի լեռնագանգուածներում գործող վանքերին, որոնք բաւական նման են եղել Անտիոքից հիւսիս-արեւելք գտնուող Սեւ լեռների ծմակուտներում թաքնուած վանական հաստատութիւններին եւ ծածկուած են եղել խիտ անտառներով: Խօսքը միայն արտաքին նմանութեան մասին չէ. ամենայն հաւանականութեամբ նման էին նաեւ այդ վանքերի վանական կանոնադրութիւնները, ներքին կեանքն ու անապատականների զբաղմունքները: Հայկական Սեւ լեռների առաջացմանը, կարծում ենք, նպաստել են նաեւ Անտիոքի մօտակայքում գտնուող Սեւ լեռների վանականութեան նկատմամբ ԺԱ դարի ընթացքում տեղի ունեցած բռնութիւնները, որոնց հետեւանքով անապատականներից շատերը ապաստան են գտել տարածաշրջանի մօտակայքում գտնուող այլ վանքերում՝ իրենց հետ նոր բնակավայրեր փոխադրելով բազմաթիւ հին տեղանուններ: Այդպիսի օրինակ են բիւզանդական կայսր Ռոմանոս Դիոգենէսի (1068-1071) կողմից Սեւ լեռների վանականութեան ոչ քաղկեդոնական թեւի հալածանքները, որոնց մասին վկայում է Արիստակէս Լաստիվերտցին²⁴: Սելջուկեան զօրահրամանատար Օշենի կողմից Սեւ լեռների վանականութեան 1066/7 թ. կոտորածի մասին է վկայում Մատթէոս Ուռհայեցին²⁵:

Տարածաշրջանի վանական տնտեսութիւնները այնուամենայնիւ շուտ էին վերականգնուում: Չնայած պատմագրութեան մէջ յիշատակուող բազմաթիւ աւերածութիւններին եւ բնական աղետներին՝ առաջին խաչակրաց ռազմարշաւի նախօրէին Սեւ լեռան վանականութիւնը միւս հայկական իշխանութիւնների նման բնամթերք էր մատակարարում խաչակրաց բանակներին²⁶: Դժուար է ասել, թէ Մատթէոս Ուռհայեցի պատմիչը յատկապէս որտեղի՞ Սեւ լեռները նկատի ունի. Ամանոսի հարաւային՝ Անտիոքի հիւսիս-արեւելքում գտնուող, թէ՞ նրանից հիւսիս-արեւմուտք ձգուող՝ Տլուք-Քեսունի կողմերում բարձրացող լեռնային գանգուածները: Տարածաշրջանում տեղի էին ունենում նաեւ հօր

23 Տե՛ս **W.Z. Djobadze**, Materials for the study of Georgian monasteries in the Western environs of Antioch on the Orontes, Louvain 1976, p. 86-90 [CSCO, vol. 372, subsidia, t. 48]: Յիշատակուած տեղանունների մասին տես նաեւ **Todt & Vest**, 2014:

24 Տե՛ս Պատմութիւն Արիստակէսի Լաստիվերտցույ, աշխատասիրութեամբ Կ. Ն. Իւզրաշեանի, Երևան, 1963, էջ 42-43: Այս վանականութիւնը հիմնականում զբաղուում էր հողագործութեամբ:

25 **Մատթէոս Ուռհայեցի**, Ժամանակագրութիւն, աշխարհարար թարգմանութիւնը եւ ծանօթագրութիւնները Հրաչ Բարթիկեանի, Երևան 1991, էջ 200:

26 **Մատթէոս**, 1991, էջ 278:

բնական աղետներ, ինչպիսին էր, օրինակ, 1114/5 թ. երկրաշարժը, որը տարել է իր հետ բազմաթիվ վանականների կեանքեր²⁷: Մատթէոսի նկարագրած երկրաշարժն ամենայն հավանականութեամբ տեղի է ունեցել հայերի կողմից Սեւ լեռներ կոչուող տարածքում, այսինքն՝ Տլուքից մինչև Քեսուն ու Ռապան ձգուող գաւառում: Այս տարածքի հետ է կապուած Հայոց կաթողիկոսութեան գործունէութեան գրեթէ երկու հարիւրամեակ:

Հիւսիսային Ասորիքի եփրատեան մարզում գտնուող Ծով ամրոցին խաչակիրների դարաշրջանում տէր էր դարձել Ապիրատ իշխանը, որն ամուսնանալով Գրիգոր Մազիստրոսի դուստր Վանինի հետ, ունեցել էր հինգ զաւակ: Ամենայն հավանականութեամբ Ապիրատը Գող Վասիլին ենթակայ իշխաններից էր, որը ժԲ դարի սկզբին հերոսի մահով ընկել էր թիւրք ասպատակիչների դէմ մղուած պատերազմներից մէկում, Ծով դղեակի պաշտպանութեան ժամանակ: Նրա մահից յետոյ հոգեւոր կրթութեան տրուած նրա երկու զաւակները՝ Գրիգորի եւ Ներսէսի կրթութեան եւ դաստիարակութեան գործը ստանձնում է Գրիգոր Բ Վկայասէր կաթողիկոսը: Վերջինս մահուան մահճում այդ առաքելութիւնը փոխանցում է իր յաջորդ Բարսեղ Ա-ին, որը տեղափոխուել էր Քեսունի Կարմիր վանք: Այս միջավայրում էին իրենց մանկութիւնն ու պատանեկութիւնը անցկացնում Գրիգոր եւ Ներսէս եղբայրները, որոնցից մեծը Բարսեղի կաթողիկոսութեան պահին բոլորել էր 12, իսկ փոքրը՝ 8 տարին:

ԺԲ դարի առաջին տասնամեակին իրենց պատանեկութիւնն ու մանկութիւնը բոլորող Գրիգոր եւ Ներսէս եղբայրների կրթութեան մասին քիչ բան է յայտնի: Գիտենք, որ նրանք չեն հեռացել Քեսունի եւ Տլուքի սահմաններից: Ներսէս Ծնորհալու համար կարելի է պատկերացնել, թէ որքան բազմազան է եղել այն միջավայրը, որի ներսում չլիման մէջ են եղել յիշատակուած դարաշրջանի ամենաբեղուն մտաւորականներից շատերը: Գիտութեան բաւիղների հետ իրենց առաջին ծանօթութեան համար եղբայրները պարտական են հաւանաբար Կարմիր վանքի վանահայր Ստեփաննոսի գործունէութեանը: Հաւանաբար հէնց այդ վանքում էլ եղբայրներն անցել են գրաճանաչութեան եւ կրթութեան բոլոր աստիճանները: Մեծ եղբայրն օգնել է փոքրին յաղթահարել վերջինիս առջեւ կանգնած դժուարութիւնները:

Մեր մեծերի մականուններին անդրադարձած Հ. Ղեւոնդ Ալիշանը պատշաճօրէն քննում է Ծնորհալի մականունան ծագումը²⁸: Ներսէս Դ-ը Հայոց կաթողիկոսների մէջ այն քչերից է, ով ներկայացուած է Յայամաւուրքում իր վարքով եւ եկեղեցու միւս սրբերի նման օրացոյցում ունի իրեն յատկացուած տօնը: Եղբայրներն ուսանում էին Քեսունի մօտակայքում գտնուող Կարմիր վանքի վանահօր՝ Ստեփանոս Մանուկի հսկողութեան ներքոյ: Վանական այս հաստատութիւնում էին սովորում նաեւ ժԲ դարի առաջին կէսի նշանաւոր մատենագիրներ Իգնատիոս, Սարգիս եւ Բարսեղ Ծնորհալիները: Մականունից իսկ կարելի է ենթադրել, որ Քեսունի Կարմիր վանքի ուսումնական հաստատութիւնը աչքի ընկած իր սաներին պատուում էր Ծնորհալի մականուամբ:

Յաւօք, Բարսեղ Ա-ն էլ երկար չի գահակալում: 1113 թ. շէնքի փլատակների տակ մնալով եւ զգալով մօտալուտ վախճանը՝ նա կեանքի վերջին օրերին կատարում է Գրիգոր Բ Վկայասէրի ցանկութիւնը, հրաւիրում է տարածքում գտնուող հոգեւոր եւ աշխարհիկ ա-

27 Մատթէոս, 1991, էջ 364:

28 Ալիշան, 1873, էջ 2-6:

ւատէրերին եւ նրանց համաձայնութեամբ եպիսկոպոս է ձեռնադրում դեռեւս պատանի Գրիգորին՝ իրենից յետոյ կաթողիկոսական իշխանութիւնը յանձնելով նրան:

Գրիգոր Բ Վկայասէրից եւ Բարսեղ Ա-ից կաթողիկոսական աթոռն անցաւ Ներսէս Շնորհալու եղբայր Գրիգոր Գ-ին, որի օրօք՝ 1113 թ. տեղի ունեցաւ Հայոց եկեղեցական նուիրապետութեան ամբողջականութիւնը խախտող հզօրագոյն ցնցումներից մէկը, երբ Աղթամարում Դաւիթ եպիսկոպոսը իր աթոռը հռչակեց հակաթոռ կաթողիկոսութիւն:

Կաթողիկոսական այս աթոռն հաստատուել էր Վասպուրականի իշխանութեան տարածքում, ուր կային նաեւ հոգեւորականներ, որոնց հասկանալի չէր, թէ ո՞ր կաթողիկոսն էր օրինական. «...Եւ գրեցաւ ի ՇԿէ (=1118/9) թուականիս Հայոց, ի գեղդա Մարմետ ընդ հովանեաւ սուրբ գերեզմանի վարդապետին Թադէոսի, ի հայրապետութեանն տեառն Դաւթի Հա[յ]ոց կաթողիկոսի ի Վասպո(sic), յորում կայր եւ այլ կաթողիկոս, ի ներքին երկրին մերձ յԱնտիոք: Արդ եթէ ո՞ր ճշմարիտ է կամ ո՞ր սուտ զայն Աստուած գիտէ...»: Այնուհետեւ գրիչ Յովհաննէսը պատմում է երկնային եւ երկրային նշանների մասին, Վասպուրականում եւ յատկապէս Տոսպ գաւառում թուրքման Տափար սուլթանի աւարառութիւնների մասին²⁹: Յիշարժան է, որ 1123 թ. (=ՇՀԲ^o) գրուած մէկ այլ աւետարանի յիշատակարանում կողք կողքի են յիշատակուած. «...ի Կիլիկիայի Լեւոն թագաւորին, ի հայրապետութեան Դաւթի՝ Թոռնիկեան տեառն կաթողիկոսի Աղթամարայ»³⁰: Յիշարժան է, որ այս յիշատակարանում Լեւոն Ռուբինեան իշխանը անուանուած է թագաւոր, իսկ Աղթամարի Դաւիթ Թոռնիկեանը՝ կաթողիկոս՝ լռութեան մատնելով Ամենայն Հայոց կաթողիկոս Գրիգոր Գ Պահլաւունու կաթողիկոսական իշխանութեան իրողութիւնը:

Նման անկանոն վիճակից եկեղեցու դուրս բերման համար 1114 թ. Գրիգոր Գ կաթողիկոսն հրաւիրեց ընդհանուր եկեղեցական ժողով: Կարմիր վանք հրաւիրուեցին հայկական եկեղեցու բոլոր թեմերից հոգեւորականներ եւ աշխարհականներ: Ժողովի անդամները միասնականօրէն դատապարտեցին Աղթամարի աթոռի նկրտումները եւ հաւաստեցին իրենց նուիրուածութիւնը Ամենայն Հայոց կաթողիկոսութեանը, որի գլխին էր կանգնած Գրիգոր Գ Պահլաւունին: Ժողովից անմիջապէս յետոյ կաթողիկոսն օրհնութեան գրեք առաքեց Հայոց եկեղեցու բոլոր եպիսկոպոսական աթոռներին: Գրիգոր Գ-ը եւ իր եղբայր Ներսէս Շնորհալին ուժերի մեծագոյն լարման շնորհիւ թոյլ չտուեցին Հայոց եկեղեցու ամբողջականութեանը սպառնացող այդ վտանգի տարածմանը: Նրանք կարողացան տեղայնացնել աղթամարեան հերձուածը, որն հիմնուած էր տարածաշրջանին տիրող Շահի Արմէնների քաղաքական աջակցութեան վրայ, թէպէտ թոյլ չէր տալիս որեւէ շեղում Հայոց եկեղեցու դաւանական եւ ծիսական պատկերացումներից: Տլուքի գաւառում հաստատուած Հայոց կաթողիկոսական աթոռի առաջնութիւնը ընդունում էին ոչ միայն հարեւան օտար երկրների (Բիւզանդիա, Խաչակրաց պետութիւններ, սելջուկ եւ մուսուլման պետութիւններ, Վրաստան, Շեղադեաններ, Սալգուխեաններ, Ելտկուզեաններ եւն) եւ հայկական պետական միաւորների (Ռուբինեան, Հեթումեան, Նաթանայէլեան, Կիւրիկեաններ, Սիւնեցիներ եւն) քաղաքական իշխանութիւնները: Դրա լաւագոյն ապացոյցը Աղուանից կաթողիկոսութեան կողմից 1131 թ. Գրիգոր Գ-ի ճանաչումն էր իբրեւ Ամենայն Հայոց կաթողիկոս եւ Աղուանից կաթողիկոսի նոր թեկնածուի առաքումն էր Ծով

29 Յովսէփեան, Յիշատ. Ձեռագր., 1951, սիւն. 327-330, № 155:

30 Նոյն տեղում, սիւն. 331-334, № 156, 157:

դղեակ՝ Գրիգոր Գ-ի համաձայնությունը ստանալու եւ Գանձասարի դահի ժառանգորդին օժելու համար³¹:

Ամենայն Հայոց կաթողիկոսական աթոռը ԺԲ դ. 20-40-ական թթ. յայտնուել էր բաւական անկայուն քաղաքական ուժերի շրջապատման մէջ: Թէպէտ թէ՛ հայկական իշխանութիւնները, թէ՛ տարածաշրջանի մուսուլման առաջնորդները փորձում էին հովանաւորել կաթողիկոսական իշխանութեանը, իրենց տարածք տեղափոխել Ամենայն Հայոց կաթողիկոսական աթոռը: Ի հակադրութիւն բոլոր այս նախաձեռնութիւններին՝ կաթողիկոսարանի վիճակը մնում էր անկայուն: Գրիգոր Գ-ը եւ Ներսէս Շնորհալին փորձում էին աւելի ապահով տեղ՝ Անի վերադարձնել կաթողիկոսական աթոռը: Բանակցութիւնները շարունակուեցին Շեղադեան ամիրայութեան կառավարող շրջանների հետ մինչեւ կաթողիկոսարանի տեղափոխութիւնը Հոռմկլայ, 1149/50 թ.: Այս թուականներին իբրեւ կաթողիկոսական նստավայր են յիշատակուում Կարմիր վանքը, Արեգ անապատը, Ծով դղեակը, որոնց յստակ տեղադրութիւնը այսօր էլ դեռեւս լիովին պարզ չէ հայագիտութեանը. գիտենք միայն այդ վանական հաստատութիւնների մօտաւոր տարածաշրջանը: Այդ տարածքների եկեղեցիների եւ վանական հաստատութիւնների հետազօտութեան համար յատուկ հնագիտական հետախուզումներ չեն կատարուել:

Գրիգոր Գ-ը ոչ միայն հետեւում էր եղբօր ուսումնառութեանը, այլեւ փորձում էր փոքր տարիքից նրան ներքաշել եկեղեցու կառավարման խնդիրների մէջ: Հաւանաբար մինչեւ 25 տարեկան հասակը Ներսէս Շնորհալին քահանայ է ձեռնադրուել, իսկ 40-ական թթ.՝ Հոռմկլայ տեղափոխուելու նախօրեակին, մի քանի եպիսկոպոսների խորհրդով Գրիգոր Գ Պահլաւունին ձեռնադրել է եպիսկոպոս: Շնորհալին եւ իր եղբայրը ամենայն համբերութեամբ կատարում էին եկեղեցական կանոնագրքի բոլոր պահանջները: Նրանք գիտակցում էին, որ միայն եկեղեցական կանոնների տառացի կատարումով կարող են նպաստել դեռեւս իր ամբողջութեան պաշարը ամբողջովին չհաւաքած նուիրապետական կառոյցի ամրապնդումը: Նրանց համար չափազանց կարեւոր էր նաեւ քոյր եկեղեցիների հետ բարիդրացիական փոխյարաբերութիւնների եւ կապերի վերահաստատումը: Դրան նպաստում էր նաեւ կաթողիկոսական նստավայր Ծով ամրոցի դիրքը, որից ընդամենը 100 կմ հիւսիս գտնուում էր ասորի յակոբիկեանների պատրիարքական նստավայր Բար Սառամայի վանքը, իսկ հարաւարեւելքում գրեթէ նոյն հեռավորութեան վրայ էր գտնուում Տիեզերական եկեղեցու հնագոյն պատրիարքական նստավայր Անտիոք քաղաքը: Դէպի այդ հոգեւոր կենտրոններ ուղքով ճանապարհորդելիս Ծովքից կարելի էր հասնել ամենաշատը երկու-երեք օրում:

Հիւսիսային Ասորիքի յիշատակուած տարածքներում գործում էին բազմաթիւ վանական հաստատութիւններ յոյն, ասորի եւ լատին եկեղեցիներին պատկանող: Անտիոքի արեւելքում գտնուող վանական հաստատութիւնները Թ-ԺԱ դարերում գրաւում էին նաեւ վրացի եւ հայ քաղկեդոնական հոգեւորականներին: Բացի դրանից՝ տարածաշրջանը լի էր բազմաթիւ հնագոյն վանական հաստատութիւններով, անապատներով, որոնց խաչակրաց ռազմարշակներից յետոյ միացել էին նաեւ կաթողիկ եկեղեցու վանքերն ու եկեղեցիները եւ ողջ եկեղեցական կառոյցը: Հայ հոգեւորականներն այդ վանքերում յաճախ փնտրում էին մատենագրական երկեր, որոնց կարեւորութիւնը ստիպում էր դրանք թարգմանել հայերէն: Այդ գործունէութիւնը ամեն զնով խրախուսուում էր Ամենայն Հայոց կաթողիկոսարանի կողմից:

31 Օրմանեան, Ազգայատոււմ, § 937:

3. ՏԱՐԱԾԱՇՐՋԱՆԻ ԴԵՐԸ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՀՈԳԵՒՈՐ-ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔՈՒՄ ՄԻՆՉԵՒ ԺԲ ԴԱՐԻ ԿԷՍԵՐԸ

Անտիոքի պատրիարքական աթոռը, որի նուիրապետութեան տիրոյթում են եղել Հիւսիսային Ասորիքն ու Կիլիկիան՝ սկսած Դ դարից մինչեւ ԺԱ դարն ամբողջութեամբ, գտնւում էր բիւզանդական կայսերական եկեղեցու իշխանութեան ներքոյ, այդ իսկ պատճառով արաբական իշխանութիւնների եւ հարեւան քրիստոնեաների կողմից Անտիոքի եկեղեցու նուիրապետական համակարգի անդամներն անուանւում էին մելքիսներ, այսինքն՝ բիւզանդական կայսեր (մալիքի կամ թագաւոր) ներկայացուցիչներ: Բացի նրանցից տարածաշրջանում ամուր դիրքեր ունէին նաեւ Քաղկեդոնի ժողովը չընդունող յակոբիկ ասորական եկեղեցին, ինչպէս նաեւ մարոնի եկեղեցին, որն առաջացել էր է դարում Հերակլ Ա կայսեր իշխանութեան տարիներին՝ երկու բնութիւն եւ մեկ կամք դաւանելու քրիստոսաբանական բանաձեւի հիմքի վրայ, յիշատակուած երկու՝ Քաղկեդոնում իրար հակադրուած եկեղեցական ուղղութիւնները հաշտեցնելու մտադրութեամբ:

Ը դարից նկատուում է Հայոց եկեղեցու հաւատացեալների բաւական աշխոյժ գաղթ դէպի Հիւսիսային Ասորիք, որը հսկայական չափեր ընդունեց ԺԱ դարի երկրորդ կէսին, երբ բուն Հայաստանը սկզբում նուաճուեց Բիւզանդական կայսրութեան կողմից, իսկ մի քանի տասնամեակ անց վերջիններս յիշեալ երկրամասը յանձնեցին սելջուկ-թուրքերին: Այս տարածքներ գաղթած Հայոց ազգաբնակչութիւնն արդէն Ը դարում բաժանուած էր երկու դաւանաբանական հոսանքների. հիմնական մեծամասնութիւնը Քաղկեդոնը մերժող ազգային եկեղեցու հօտն էր կազմում: Փոքրամասնութիւն էին Քաղկեդոնի ժողովի դաւանաբանութիւնն ընդունող խմբերը, որոնք յայտնուում էին այս տարածքներում բիւզանդական, երբեմն էլ՝ վրացական եկեղեցու հովանու ներքոյ: Նրանց շարքերում զգալի թիւ էին կազմում հոգեւորական դարձած գործիչները, որոնք փորձում էին յունական, ասորական եւ վրացական շրջապատում պահպանել ազգային լեզուն եւ սովորութիւնները՝ յաճախ հակադրուելով դաւանակից այլազգիներին: Նման վարքագիծ հանդէս էին բերում նաեւ վրաց հոգեւորականները: Այս տեսանկիւնից բաւական խօսուել է ԺԱ դարում Գրիգոր Բակուրեանի մեկենասութեամբ Փիլիպոսապոստոս (այժմ՝ Պրովզիվ) ստեղծուած Բազկովոյի վանքի կանոնադրութիւնը, ուր հայ եւ վրացի Քաղկեդոնի ժողովին հետեւող վանականներն են իրենց հակադրում յոյներին: Նման խնդիրների վրայ է լոյս սփռում նաեւ ԺԱ դարի բիւզանդական մատենագիր Նիկոն Սեւեռնեցին (*Nikon vom Schwarzen Berg*), որն իր կանոններում արգելում է քաղկեդոնական հայերին մայրենի լեզուով երգել Ս. Երրորդութեան երգը³²:

Եկեղեցուն ազգային պատկանելութեան վերագրման միտումն է նկատուում Անտիոքի մօտակայքի վանքերից մէկում Ժ. Մսերեանի կողմից յայտնաբերուած վրացերէն արձանագրութիւնը, «յե յշլոյսոս սոմոնոն ան» (այս եկեղեցին հայկական է) խօսուել բովանդակութեամբ³³: Հետաքրքիր է, որ Նիկոն Սեւեռնեցին հէնց Սիմէոն Նորի վանքի վանահայրն էր, որը գտնւում էր Անտիոքի արեւելքում՝ Որոնտէսի ձախ ափին կառուցուած

32 Н. Мapp, Аркауи, монголское название христиан в связи с вопросом об армянах-халкедонитах. – ВВ, 1906, т. XII, 1-2, приложение, с. 1-68.

33 ՏԵ՛Ս ՄԵ՛ՐԻԱՆ, Expedition archéologique dans l'Antioche occidentale, Beyrouth 1964, p. 112 (Mélanges de l'université Saint Joseph, t. XL, fasc. I); Peeters, Le tréfonds oriental de l'Hagiographie byzantine, Bruxelles, 1950, p. 160-164:

Սքանչելի լեռան վրայ³⁴: Այս լեռներում մեծ թուով վանականութիւն կար նաեւ ժԲ դարում եւ դրանից յետոյ: Առաջին խաչակրութեան հետ այստեղ էին հաւաքուել մեծ թուով լատին հոգեւորականներ: Եթէ մինչեւ ժԲ դարը ակտիւ էին տարածաշրջանի յոյն եւ վրացի հոգեւորականները, որոնք զբաղւում էին մատենագրական գործունէութեամբ, ապա սկսած ժԲ դարից այստեղ են հաստատուում լատին հոգեւորականներ, որոնք տարածաշրջանի միւս վանքերի օրինակով ստեղծում էին հարուստ վանական գրադարաններ: Այս վայրերում էին հայ մատենագիրները փորձում գտնել իրենց հետաքրքրող բազմաթիւ մատենագրական երկեր եւ դրանք թարգմանում էին յունարէնից եւ լատիներէնից:

Նմանատիպ վանքերից առնուազն երկուսի մասին է պատմում 1179 թ. գրած իր յիշատակարաններում Ներսէս Լամբրոնացին: Վանքերից մէկը լատինական է, ուր Լամբրոնացին գտել է Գրիգոր Մեծ պապի «Սահմանքը» եւ թարգմանել տուել Կիլիամ անունով մի կրօնաւորի օգնութեամբ. «Եւ թարգմանեցի զնորին Բէնէդիքտոսի Կարգ եւ զաւրէնս կրաւնաւորաց նոյն ժամայն ի լատին լէզուէն, ի փռանգ վանս Սուրբ Պաւղոսի, որ ի քաղաքն Անտիոք, ի ձեռն հասակակից կրաւնաւորի միո ի նոցանէ Կիլիամ անուն»³⁵: Ամենայն հաւանականութեամբ նոյն վանքի եւ նրա շրջակայքի մասին է գրում՝ ասելով. «...շրջելով ի վանորեայսն որք առընթեր մեծի քաղաքին Անտիոքայ, ի լեռն որ Ռասսխանձիր կոչի, յափն ծովու հիանաի ի տեսանելն զառաքինազարդ միայնութիւնն եւ զճգնութիւն հռովմայեցի միաբանակեաց վանաւրէիցն, որ այժմ կոչին փռանգք»³⁶: Յաջորդ յիշատակարանում, որը նուիրուած է Յովհաննու Յայտնութեան Մեկնութեան թարգմանութեանը, Լամբրոնացին գրում է. «...եհաս ինձ ընթանալ ի մեծն Անտիոք, եւ շրջելով յոր անդ վանորայս Հոռոմոց եւ փռանկաց... քննեալ գտի ի գրեանս հռչակաւոր ուխտի Սրբոյն Պաւղոսի ի քաղաք անդ՝ զՄեկնութիւն Յայտնութեանս ի լուսպարտ բարբառ, եւ ի նոյն գիր, որով վարին Փռանկք, երկու մեկնչաց արարեալ, եւ փափաքելով թարգմանեալ, ոչ գտի զոք, որ յայնմ բարբառոյ ի Հայս կարէր յեղաշրջել»³⁷: Ստիպուած Լամբրոնացին թողնում է կաթողիկ այդ վանքը եւ փորձում նոյն երկը գտնել բիւզանդական դաւանանքի մօտակայ նմանատիպ հաստատութիւններում. «Ապայ ելեալ արտաքոյ քաղաքին ի սուրբ լեռնն, որ ի հիւսիսոյ կողմն անդր ի մի վանորէիցն հոռոմոց, որում անունն էր Պէթրաս, առ ոմն արգելական միայնակեաց, որոյ անուն Բասիլ, կնքեալ գտի զցանկալին ի հելլենացի բարբառ եւ ի գիր, ուղղաբան եւ վայելուչ, որ լեալ էր Աթանասի պատրիարգին նորին քաղաքի, եւ խնդրեալ աղաչանաւք ի բարեմիտ առնէն, առեալ փութացա զրովքն ի հայրապետական աթոռն»³⁸: Այստեղ յիշատակուած Բասիլը ամենայն

34 **Todt & Vest**, 2014, S. 418, 419:

35 Տե՛ս Հայերէն ձեռագրերի յիշատակարաններ, Ե-ԺԲ դդ., աշխատասիրութեամբ Ա.Ա.Մաթեոսեանի, Եր., 1988, էջ 227:

36 Նոյն տեղում:

37 Նոյն տեղում, էջ 228-229:

38 Նոյն տեղում, էջ 229: Այս վկայութիւնը ժամանակին նկատել է նաեւ Յ. Չոլաֆեանը. «Ներսէս Լամբրոնացին 1179ին ձգած յիշատակարանին մէջ կը պատմէ, թէ «Յովհաննու Յայտնութեան Մեկնութեան» քննարկ մը գտնելու համար կեղծապէս Անտիոք ու զայն կը փնտռէ հոռոմոց եւ ֆրանկաց վանքերում մէջ ու կը գտնէ «Ի լուսպարտ բարբառ եւ ի նոյն գիր որով վարին ֆռանկէ... Ոչ գտի զոք, որ յայնմ բարբառոյ ի հայս կարէր յեղաշրջել... Ապա ելեալ՝ արտաքոյ քաղաքի ի սուրբ լեռն, որ ի հիւսիսոյ անդր ի մի վանորէիցն հոռոմոց, որում անունն էր Բեթրաս»: Այս վանքէն վասիլ անուն կրօնաւոր մը, իր օգնութեամբ, «Մեկնութիւն»ը կը թարգմանէ հայերէնի (Գարեգին Յովսէփեան, Յիշատակարանք..., Ս., 1955, էջ 475-476): Պիթիասը Սուէտիոյ (Մուսալիս) գիւղերէն է, որ, շատ հաւանաբար, հոռոմ վանքի մը սեփականութիւն էր այդ օրերուն...» (տե՛ս **Չոլաֆեան**, 2015, էջ 67):

Հաւանականութեամբ Գրիգոր Մեծ պապի «Վասն քաղաքավարութեան զանազան Հարցն որք յիտալիայ փայլեցին» երկի թարգմանութեան առիթով յիշատակուած վանականն է, որի Հետ Լամբրոնացին ամենայն Հաւանականութեամբ Հանդիպել է Ռասսիանձիր կոչուող լեռան մօտակայքում եւ ունեցել հետեւեալ խօսակցութիւնը. «Եւ իբրեւ ընդ անընդել իրս սխրացեալ, Հարցի ընդ ոմն իմաստուն կրաւնաւոր որ ի յունաց, Բասիլ անուն. ո՞ւստի սոցա այսքան ուղղութեան կարգացս շնորհ, որով գերազանց գտանէին այսաւր ձեզ եւ մեզ: Պատասխանեց. ի Բենեդիքտոսէ երանեալ Հաւրէն, գորոյ զվարսն պատմէ Սուրբն Գրիգոր պապն: Եւ ունի՞ս արդեւք զնոյն գիրս, ասացի: Պատասխանեց՝ այո: Եւ եբեր առաջի իմ: Եւ իմ փոքր մի վարժ գոլով հելլենացի գրոցն, ընթերցա աստ անդ, եւ բորբոքեցաւ զիս ցանկութիւն աստուածային գրոցս թարգմանութեան: Այլ զի ոչ կամէի անձամբ վճարել զգործն, խափանեցաւ յայնմ ժամ»³⁹: Այսպիսով, կարելի է ենթադրել, որ Ռասսիանձիր լեռան վրայ է գտնուել Պեթրիաս վանքը, որը նորօրեայ բիւզանդագիտութեան մէջ տեղադրուում է Մուսա լեռան վրայ⁴⁰: Կարելի է արդեօք Ռասսիանձիրը նոյնացնել Մուսա լեռան (դաղ) Հետ, որն ամենայն Հաւանականութեամբ զարգացած միջնադարում անուանուել է նաեւ Սեւ լեռ:

Ասորական գլխաւոր վանքերից մէկի Հետ Համագործակցութեան մասին է պատմում Ներսէս Ծնորհալու 1158 թ. Հաղպատի առաջնորդ Գէորգ եպիսկոպոսին ուղղուած թուղթը, որն ուղեկցում է Ս. Սարգիս զօրավարի եւ նրա որդի Մարտիրոսի վկայաբանութեան թարգմանութեանը⁴¹: Նամակից տեղեկանում ենք, որ վարքի բնագիրը գտնելու եւ Գէորգ եպիսկոպոսի խնդրանքը կատարելու յոյսով Հռոմկլայից նամակ է ուղարկուել. «...առ եղբարս գերահռչակ ուխտին Ասորոց, որ յանուն սրբոյ միայնակեաց ճգնաւորին Մար Պարսամոյի, առ սահմանաւքն Մեղինտինեոյ Հայոց...»: Վանքից պատասխան է ստացուել, որ նրանց յայտնի են չորս Սարգիսների վկայաբանութիւններ, որոնցից մէկն էլ Հայոց եկեղեցու փնտրած բնագիրն է եղել: Այն թարգմանելու խնդրանքով կրկին դիմել են նոյն վանքի վանականներին: Գործն յանձնարարուել է Միքայէլ անունով մի հոգեւորականի. «...աղաւտաբար գմերս գիտողի դպրութիւն, առաքեցին առ մեզ, որ թէպէտ եւ յարմարութեամբ բանից եւ շողկապս բառից ոչ զուգիւր ընդ մերումս լեզուի, սակայն զբնութիւն բանին եւ զկարգ պատմութեանն ամբողջ ունէր յինքեան»: Ներսէս Ծնորհալին ըստ Հայերէնի կանոնների վերաշարադրել է այդ թարգմանութիւնը. «Ձոր եւ մեր ընկալեալ եւ ըստ չափոյ զաւրութեան յղկեալ զգիրս բանիցն» կամ «յարմարեցաւ ըստ կարի մերում լեզուի շարադրութեամբ»: Թուղթ-յիշատակարանում երկու անգամ տրուում է ասորի թարգմանիչ-կրօնաւորի անունը «Միքայէլ» եւ «Միխայէլ» տարբերուող գրութիւններով: Մեծ Հաւանականութիւն կայ նոյնացնելու «իմաստուն» եւ «կրաւնաւոր քահանայ» անուանուած այս հոգեւորականին 1166 թ. յակոբիկ ասորական եկեղեցու պատրիարք ընտրուած Միքայէլ Գ Ասորու Հետ, որի ժամանակագրութեան մէջ բազմիցս օգտագործուած են Հայկական սկզբնաղբիւրները: Եթէ մեր այս ենթադրութեան մէջ կայ ճշմարտութեան Հատիկ, ապա Ներսէս Ծնորհալին Հնարաւորութիւն է ունեցել շփուելու իր ժամանակի ոչ միայն Հայ, յոյն եւ լատին, այլեւ ասորի մատենագրական գործիչների հետ: Նման ապացոյց կարող է դառնալ Ս. Բարսամայի

39 Տե՛ս Հայերէն ձեռագրերի յիշատակարաններ, Ե-ԺԲ դդ., աշխատասիրութեամբ Ա.Ա.Մաքեուսեանի, Եր., 1988, էջ 227:

40 Todt & Vest, 2014, S. 1582:

41 Տե՛ս Հայերէն ձեռագրերի յիշատակարաններ, Ե-ԺԲ դդ., աշխատասիրութեամբ Ա.Ա.Մաքեուսեանի, Եր., 1988, էջ 178-179:

վարքի թարգմանութեան 1137 թ. յիշատակարանը, ըստ որի երկը ոմն Գրիգոր քահանայի կողմից Մելիտենէում ասորերէնից թարգմանուել է հայերէն. «ըստ ասորոց շաղափաղփի եւ ծամածուռ, անյարմար եւ աշխարհաւորէն⁽⁶⁾ բանիցն գոյր, եւ ոչ ըստ մերոինս ազին սիղաբայից, պայծառ եւ յոգնապաճոյճ բանից»: Այս թարգմանութիւնը, հասնելով Գրիգոր Գ Պահլավունի կաթողիկոսին, վերջինս հրամայում է իր եղբայր Ներսէս Ծնորհալուն. «...ձեռն արկեալ ի սմա վերստին փոխարկեցից ըստ մերուն լեզուի յարմարութեամբ, ըստ գրեցելում ընուլ զպակասութիւն հարց, որդւոց»: Ամենայն հաւանականութեամբ Գրիգոր կրօնաւորը երկը թարգմանել է 1125 թ., իսկ Ներսէս Ծնորհալին իր խմբագրական աշխատանքը կատարել է 1137 թ.⁴²:

Նմանատիպ մի թարգմանութիւն էլ Ներսէս Ծնորհալին կատարել է 1157 թ. յոյն քահանայ Կոստանդինի օգնութեամբ՝ թարգմանելով «Թուղթ առ իննեւտասն եղբարսն գլխաւորագոյնս որ յիկոնիոն» ճառը⁴³: Յաւուք, չգիտենք, թէ ո՞ր վանքի միաբան է եղել յոյն Աբրահամ Ղրամատիկոսը, որը Ներսէս Ծնորհալու համար թարգմանել է Յովհան Ոսկեբերանի՝ Գրիգոր Լուսաւորչին նուիրուած ներբողը: Այս երկն էլ նախորդի նման Ներսէս Ծնորհալու հատու գրչով է խմբագրուել. «յարմարեցաւ ըստ բանից գրութեան եւ բառի»⁴⁴: Ծնորհալու ժամանակակից եւ դասընկեր Սարգիս Ծնորհալին էլ է սերտ կապերի մէջ եղել ասորի վանականութեան հետ եւ իր կեանքի վերջին տարիներն անցկացրել է «ի սուրբ ուխտն ճգնաւորաց որ եւ յասորի լեզուն Քարաշիթու կոչի. անդ աւարտեաց զաստուածային մատեանս, եւ ի նոյն տեղի կան սուրբ նշխարք ոսկերաց նորա»⁴⁵:

Հայոց Սեւ լեռն ամենայն հաւանականութեամբ գտնուում էր Ամանոսեան լեռներից դէպի արեւելեան Տաւրոս ձգուող լեռնաշղթայի բազուկներում: Յաճախ դրանք մեր մատենագրութեան մէջ անուանուում են նաեւ Սուրբ լեռներ կամ Պաուլահոյ (ասորերէնից հայերէն թարգմանութեամբ նշանակում է Դրախտ Աստուծոյ): Այս տարածքը գտնուում էր Մարաշ-Ռապան-Քեսուն-Այնթապ ընկած աշխարհագրական շրջանում, որն, ըստ հայկական, ասորական եւ լատին սկզբնաղբիւրների, ԺԲ դարի սկզբին պատկանում էր Գող Վասիլ հայազգի իշխանին, սկզբնաղբիւրներում այն յաճախ անվանուում է նաեւ Տլուքի գաւառ: Անտիկ աշխարհում այս գաւառը մասն էր կազմում Կոմմագենէ երկրամասի, որն սկսուում էր Մելիտենէից եւ հասնում էր հարաւում մինչեւ Հարիմ, իր ձախ կողմում ունենալով Եփրատը, իսկ աջում՝ Ամանոսեան լեռները: Առաջին խաչակրութեան լատին պատմագրութեանը քաջ յայտնի է Գող Վասիլի առասպելապատում եղբայր Բագրատը, որն իբրեւ խաչակիրների դաշնակից, ստացաւ Ամանոսեան լեռների արեւելքում գտնուող, Ամանոսեան դռներից քիչ հարաւ ընկած տարածքը Ռաւանդան եւ Կուրուս բնակավայրերով, որի հիւսիս-արեւելքում էլ գտնուում էր Գող Վասիլի իշխանութիւնը Քեսուն կենտրոնով եւ Փարզման, Ռապան, Պեհեսնի բնակավայրերով:

Այս տարածքում էր բարձրանում Հայոց Սեւ լեռը, որի վանքերից մէկը՝ Կարմիրը, Գող Վասիլը, խլելով յակոբեիկ ասորիներից, տուել էր Գրիգոր Բ Վկայասէրին: Այստեղ գտնուող վանքերից մէկում էր ապաստանել նաեւ Անիից ժամանած Բարսեղ Ա կաթողի-

42 Նոյն տեղում, էջ 160: Հրատարակիչը չի նկատել, որ այս նոյն երկի թարգմանական յիշատակարաններն են նաեւ 1125 թ. տակ հրապարակուած մեղապարտ Գրիգորի անունը յիշատակում (նոյն տեղում, էջ 156):

43 Նոյն տեղում, էջ 177:

44 Նոյն տեղում, էջ 161:

45 Նոյն տեղում, էջ 172-173:

կոսը, որի անուան հետ է կապում Մատթէոս Ուռհայեցի պատմիչը տարածաշրջանի Քե-սուն, Կարմիր⁴⁶ եւ Շուղր վանքերը⁴⁷, Պեհեսնի մօտակայքի Վարդահերի բնակավայրը, Ծով ամրոցը⁴⁸:

Այս շրջանում ամենայն հավանականութեամբ Բարսեղ Ա-ն էր տարածաշրջանի թէ՛ տեղական եւ թէ՛ օտար իշխողների կողմից ճանաչուած կաթողիկոսը, քանի որ Աղուանից Ստեփանոս հայրապետի մահից յետոյ հէնց նա. «...առաքեաց եպիսկոպոս ի Հայոց եւ ա-րար ժողովս զեպիսկոպոսունս Աղուանից աշխարհին. եւ ձեռնադրեցին զեղբայր Տէր Ստե-փանոսին յաթոռն տանն Աղուանից ի քաղաքն, որ ասի Գանձակ. զոր յետոյ անարժան գտին զնա աթոռոյ հայրապետութեանն, ընդ բանադրանօք փակեաց զնա Տէր Բարսեղն կաթողիկոսն Հայոց, եւ յաթոռոյ եւ ի պատուոյ հայրապետութեանն արտաքս ընկեցին զնա. զայս արարին վասն խոտոր վարուց իւրոց»⁴⁹: Աղուանքի կաթողիկոսական աթոռի նոր գահակալի ընտրութեան հաստատումը Բարսեղի կողմից վկայում է, որ արեւելեան վարդապետները նրան դիտում էին Հայոց եկեղեցու նուիրապետական աստիճանակարգի բարձրագոյն պաշտօնեայ, առանց որի համաձայնութեան լեգիտիմ չէր կարող լինել Հայոց եկեղեցում որեւէ բարձրագոյն եկեղեցական աստիճանի զբաղեցում:

4. ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ՀՈԳԵՒՈՐ ԶԱՐԹՕՆՔԸ ԵՒ ԽԱՉԱԿՐԱՅ ՌԱԶՄԱՐՇԱԻՆԵՐԸ

ԺԲ դարի հոգեւոր եւ եկեղեցական զարթոնքը կապում է ամբողջովին Գրիգոր Բ Վկայասէր կաթողիկոսի մշակութային գործունէութեան հետ: Հայագիտութեան մէջ կարեւոր տեղ է յատկացուել Տոնականի ստեղծմանը նպատակաուղղուած նրա ջանքերին, շեշտադրուել են բիւզանդական սրբախօսական գրականութեան թարգմանութեան համար Գրիգոր Բ-ի եւ նրա աշակերտների ձեռնարկած աշխատանքները: Ծամնդաւում ասպնջական կաթողիկոսական գահին բազմած հայրապետը, Հայոց եկեղեցական կառույցը միաւորելու գաղափարին հակուած, կառավարման առաջին տարիներին չկարողացաւ եկեղեցու նուիրապետական կառույցը ամբողջական եւ աստիճանակարգուած համակարգ դարձնել: Հաւանաբար դա էր պատճառներից մէկը, որ նա փորձեց իր կառավարման օգտակարութիւնը ուղեւորութիւնների ընթացքում եկեղեցու նուիրապետական կառույցն նոր երկրներով ընդարձակելու, ինչպէս նաեւ տարբեր վանական կենտրոններում թարգմանական մատենագրութեան գործին նուիրուած հոգեւորական կազմեր պատրաստելու համար: Աւելի յստակ գործողութիւնների դիմեց Բարսեղ Ա-ը:

1125 թ. Գող Վասիլի տարածքների ժառանգ Վասիլ Տղան, որը Լեւոն Ռուբինեանի փե-սան էր, Եդեսիայի Պաղտին իշխանի ստիպումով թողեց տարածաշրջանը եւ հեռացաւ Բիւզանդական կայսրութեան տարածք: Գրիգոր Գ կաթողիկոսը ստիպուած էր այդ պա-

46 Dédéyan, 2003, p. 1092:

47 Ժ. Գեղեւանը Շուղր անապատի հետ է նոյնացնում La Roche de Roissol կամ Hadjâr Shoughlân անուանուած վանքը. տե՛ս Cahen, 1941, p. 324, n. 6, 325, n.21; Alichan, Sisouan, p. 487; Ալիշան, Սիսուան, 406-407; հմմտ. Dédéyan, 2003, p. 794-795: Գեղեւանի ֆարսեզմերի վրայ երկու Շուղր է յիշատակուած. առաջինը գտնուում է Կարմիր վանքի եւ Քեսուտի մօտ, միւսը՝ Ալեքսանդրէթի հիւսիս արեւելքում: Այս կողմերի հայ ազգաբնակչութեան մասին տե՛ս Dédéyan, 2003, էջ 828 նւ, 1255:

48 Dédéyan, 2003, p. 1274

49 Մատթէոս, 1991, էջ 320:

հից ապաւինել իր եղբայր Վասիլին եւ հաստատուել նրա իշխանութեան տակ գտնուող Մով ամրոցում: Այս ժամանակներում է հաւանաբար կաթողիկոսարանում միտք առաջանում վերադառնալ Անի մայրաքաղաք⁵⁰: Հետաքրքիր է, որ բանակցութիւններ էին տարւում Շեղադեան ամիրայ Աբուլ Ասվար Բ-ի (1118-1124) հետ: Այս ծրագիրը եւս հնարաւոր չեղաւ կեանքի կոչել:

Գրիգոր Գ կաթողիկոսը 1141 թ. Ալբերիկոս պապական նուիրակի կողմից հրաւիրւում է Անտիոք, ապա 1142 թ.՝ Երուսաղէմ՝ մասնակցելու կաթողիկ եկեղեցու ժողովին: Հայոց կաթողիկոսի հիմնական նպատակն էր եկեղեցու նուիրապետական համակարգի ինքնազլխութիւնը ճանաչելի դարձնել կաթողիկ եկեղեցու իշխանութիւններին: Տարածաշրջանում խաչակիր իշխանութիւնների սկսուած խլրտումներին հետզհետէ միանում են նաեւ մուսուլմանական պետութիւնները, որոնք կարողանում են խլել խաչակիրներից նորանոր գաւառներ, իսկ 1144 թ. Հալէպի աթաբեկ Զանգին գրաւում է Եդեսիա քաղաքը, իսկ քիչ անց՝ պատմութեան թատերաբեմից հեռանում է Եդեսիայի կոմսութիւն խաչակրաց քաղաքական միաւորը: Հռոմկլայի կաթողիկոսարանը Եդեսիայի կոմսութեան ժառանգներից զնեց Եփրատի ափին գտնուող անառիկ Հռոմկլայ ամրոցը: Այստեղ էլ Հայոց կաթողիկոսը տեղեկացաւ երկրորդ խաչակրութեան գալստեան մասին:

Եփրատեան գաւառի անառիկ ամրոց Հռոմկլայում հաստատուած Հայոց կաթողիկոսարանը ԺԲ դարի 50-ական թթ. Հալէպի աթաբեկութեանը ստորակայ առանձին քաղաքական միաւոր էր եւ տիրում էր կաթողիկոսանիստ բերդաքաղաքին ու նրա շրջակայքին⁵¹: Հռոմկլայի Հայոց կաթողիկոսարանը մեզ հետաքրքրող պատմաշրջանում հայերին միաւորող համագոյին միակ կազմակերպութիւնն էր, այն փաստօրէն պետութիւն էր պետականութիւնը կորցրած ժողովրդի համար: Նրա իշխանութեան միւս առանձնայատուկ կողմն էլ այն էր, որ այն տարածւում էր հայազգի բոլոր հաւատացեալների վրայ. «...որք յարեւելս՝ ի սեփական աշխարհս Հայաստանեայց բնակեալք, եւ որք ի Միջերկրայս»⁵²: Ներսէս Շնորհալին եկեղեցաքաղաքական այս գործընթացների կենտրոնում էր կանգնած:

Իր պատմութեան այս ժամանակահատուածում Հայոց եկեղեցին փորձում էր բարելաւել իր փոխարաբերութիւնները Մերձաւոր Արեւելքում հաստատուած Հռոմի կաթողիկ եկեղեցու հետ: Այս երկու եկեղեցական հաստատութիւնների առաջին ուղղակի փոխարաբերութիւնները թուազրուում են ԺԱ դ. 80-ական թթ.: Դրանց վաւերագրերից են Սիմանդայի արքեպիսկոպոսի թղթերը՝ ուղղուած Հռոմի պապ Գրիգոր Է-ին (1073-1085): Ընդ որում Սիմանդայի արքեպիսկոպոսը հայագիրտական գրականութեան մէջ նոյնացւում է Գրիգոր Բ Վկայասէրի հետ⁵³:

Հայ-Հռոմէական եկեղեցական փոխարաբերութիւնները նոր մակարդակ են ստանում Իննոկենտիոս Բ պապի (1130-1143) օրօք: Մեզ է հասել Հռոմի պապի թուղթը՝ ուղղուած Հայոց կաթողիկոս Գրիգոր Գ Պահլաւունուն: Նամակը 1139 թ. նոյեմբերին Տլուք է բերել

50 Սամուէլ Անցի եւ շարունակողներ, Ժամանակագրութիւն Ադամից մինչեւ 1776 թ., աշխատասիրութեամբ Կարէն Մաթեոսեանի, Եր., 2014, էջ 208:

51 Տե՛ս Ա. Բագոյեան, Բիւզանդիայի արեւելեան ֆաղափակնութիւնը..., էջ 219:

52 Թուղթ ընդհանրական, Երուսաղէմ, 1871, էջ 1:

53 G. Dédéyan, Le rôle complémentaire des frères Pahlawunie Grigor III, Catholico et Saint Nersēs Šnorhali, coadjuteur, dans le rapprochement avec les Latins, à l'époque de la chute d'Edesse (v. 1139- v. 1150). REArm. T. XXIII, 1992, p. 238:

Հռոմի պապի նուիրակ Ալբերիկ Օստիացին⁵⁴: Այն թուագրում է Կիլիկիայում Բիւզանդական կայսրութեան նոր ներխուժման ժամանակաշրջանով, որը սկսում է Յովհաննէս կայսեր կողմից 1137 թ. Կիլիկիայի նուաճումով: Նամակի հայերէն տարբերակը պահպանուել է հայ մատենագրութեան մէջ: Ակներեւաբար, այն ժԲ դ. 90-ական թթ. հայերէն է թարգմանել Ներսէս Լամբրոնացին: Ըստ Ղ. Ալիշանի եւ Ռ. Գրուսէի վարկածի՝ Գրիգոր Գ Պահլավունին եւ Ներսէս Շնորհալին մասնակցել են 1139 թ. նոյեմբերի 30-ին տեղի ունեցած լատին եկեղեցու Անտիոքի ժողովին, իսկ ըստ Ժ. Ռիշարի ենթադրութեան՝ Երուսաղէմի ժողովին: Ֆրիդրիխ Շիկամորուս կայսեր պաշտօնական պատմագիր Օտոն Ֆրէյզինգցին տեղեկացնում է, որ 1145 թ. ամռանը, ենթադրում են, Եւգենիոս Գ պապը (1145-1153) ընդունել է Հայոց եկեղեցու մի պատուիրակութիւն, որը կարող էր գլխավորած լինել Ներսէս Շնորհալին, որն ուղեւորուել է Հռոմ Մոսուլի Զանգի աթաբեկի կողմից Եղեւսիայի գրաւումից (1144) անմիջապէս յետոյ:

ԺԱ-ԺԲ դդ. Կոմնենոսների դարաշրջանի պատմագրութիւնը, որը շարունակում էր բիւզանդական մատենագրութեան լաւագոյն աւանդոյթները, գաղափարախօսական միտումներից դրդուած չէր ձգտում հական տարբերութիւն տեսնել պալիկեանների, յակոբեիկների եւ Հայոց եկեղեցու հետեւորդների միջեւ: Այդ դիրքորոշման բացայայտման լաւագոյն վկայութիւնը Ալեքսիոս Ա-ի (1081-1118) դուստր Աննա Կոմնենէի պատմագրական երկն է, ուր նկարագրում է 1114/1115 թ. Փիլիպպոսի հերձուածողների դէմ Ալեքս Ա Կոմնենոսի սկսած դատավարութիւնը: Բիւզանդական եկեղեցին շարունակում էր Հայոց եկեղեցու հաւատացեալներին վերամկրտելու վաղուց ի վեր որդեգրած քաղաքականութիւնը⁵⁵:

Յովհաննէս Բ Կոմնենոսի գահակալման շրջանին է վերաբերում Հայոց կաթողիկոս Գրիգոր Գ Պահլավունու թուղթը: Այս վաւերագիրը իր քննարկած խնդիրներով 1165 թ. սկսուած հայ-բիւզանդական եկեղեցական փոխարարբերութիւնների բարձրակէտն է: Կաթողիկոսարանի հիմնական նպատակն էր եկեղեցական բանակցութիւններում ձեռքի Հայոց եկեղեցու մեկուսացումը, իսկ յունադաւանինը՝ կայսրութեան տարածքներում եւ Կիլիկիայում ապրող հայերի աջակցութեան ձեռքբերումն արտաքին եւ ներքին քաղաքական հարցերում⁵⁶:

Յակոբիկ ասորի եւ Հայոց եկեղեցիների փոխարարբերութիւնները հիմնականում նպատակ ունէին կարգաւորելու նրանց դաւանաբանութեան եւ ծիսակարգի մէջ դարերի ընթացքում առաջացած անհամաձայնութիւնները: Խնդիրներ, որոնք ԺԱ դարից արդէն քննարկուած էին երկու եկեղեցիների վարդապետների փոխանակած վաւերագրերում⁵⁷: Այդ տարաձայնութիւնների հանրագումարն էր Դիոնիսիոս Բար Սալիբիի «Հակաճառութիւն Հայոց դէմ» երկը (1165)⁵⁸: Ներսէս Շնորհալու թղթերում պահպանուել է նաեւ յա-

54 Հմմտ. Ա. Բոգոյեան, Հռոմի պապ Իննոկենտիոս Բ-ի թուղթը՝ ուղղուած Հայոց կաթողիկոս Գրիգոր Գ Պահլավունու, «Էքմիսթին», 1999, Գ, էջ 77-96:

55 Այդ փաղաքականութիւնը երկուստե՛ք ահագնացող չափերի էր հասել ժ դարում՝ Ամանիա Մոկացի կաթողիկոսի արքայական տարիներին (տե՛ս Գ. Տէր-Մկրտչեան, Հայագիտական ուսումնասիրութիւններ, գիրք Բ, աշխատասիրութեամբ պրոֆ. Պ. Հ. Յակոբեանի, Երեւան, 1998, էջ 77):

56 Ա. Բոգոյեան, Հայ-բիւզանդական եկեղեցական բանակցութիւնների վաւերագրերը (1165-1178 թթ.), Երեւան, 1995:

57 Տե՛ս Թ. Տաշեան, Ագաթանգեղոս առ Գեորգայ Ասորի եպիսկոպոսին եւ ուսումնասիրութիւն Ագաթանգեղոսյ գրոց, Վիեննա, 1881, էջ 1-4:

58 Տե՛ս Դիոնիսիոս Բար Սալիբիի հակաճառութիւնը հայոց դէմ:

կոբիկ ասորի վարդապետին ուղղուած մի թուղթ⁵⁹: Հայոց եւ յակոբիկ ասորի եկեղեցիների առաջնորդները շնորհաւորական նամակներ էին յղում միմեանց զահակալութեան առիթով, կարծիքներ փոխանակում յունադաւան եկեղեցու հետ փոխյարաբերութիւններում դիրքորոշման խնդիրներում⁶⁰: Յակոբիկ ասորիների մէջ առանձնանում էր նաեւ միասնական պատրիարքութեան նուիրապետական ամբողջութեանը հակամէտ թեւը, որի ներկայացուցիչը հետագայում դարձաւ Թէոդորոս Բար Վահբունը: Վերջինս իր մասնակցութիւնն էր բերում 1165-1178 թթ. հայ-բիւզանդական բանակցութիւններին՝ իբրեւ յակոբիկ ասորական եկեղեցու պաշտօնական ներկայացուցիչ⁶¹: Նրա բռնած գիծը պատճառ հանդիսացաւ 1170-1180-ական թթ. յակոբիկ ասորի եկեղեցու պառակտման, որի հետեւանքով Կիլիկիայում առանձնացաւ նոր պատրիարքութիւն, որը Միքայէլ Ասորին դիտում է իբրեւ հակաթող եկեղեցական կազմակերպութիւն: ԺԲ դ. Կիլիկիայի հայկական թագաւորութեան միջազգային ճանաչմանը զուգահեռ յակոբիկ ասորական եկեղեցու պատրիարքները սկսեցին սերտորէն համագործակցել Ռուբինեան թագաւորական ընտանիքի հետ:

5. ԳՈՂ ՎԱՍԻԼԻ ԻՇԽԱՆԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՆԵՐՍԷՍ ՇՆՈՐՀԱԼՈՒ ՄԱՆԿՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՊԱՏԱՆԵԿՈՒԹԵԱՆ ՄԻՋԱՎԱՅՐԸ

Ներսէս Շնորհալին ծնուել, ապրել եւ գործել է Հայոց պատմութեան ամենաբեկումնային դարաշրջաններից մէկում: Նրա ծննդից շուրջ 50 տարի առաջ Բիւզանդական կայսրութեան խարդաւանքների եւ տարածաշրջանում տեղի ունեցած քաղաքական տեղաշարժերի, Բագրատունեաց պետականութեան թուլութեան, արտաքին եւ ներքին քաղաքական առաջնութիւնները հաշուի չառնելու հետեւանքով Ֆեոդալական մասնատուածութիւնից հիւժուած Հայաստան աշխարհը գրկուեց պետականութիւնից եւ յանձնուեց օտարների ուղորմածութեան ներքոյ⁶²: Այս անգամ երկրի իսկական տէրերը դարձան Միջին Արեւելքից թափանցած քոչուոր թիւրք-սելջուկները, որոնք կարողացան տարածաշրջանից դուրս մղել Բիւզանդական կայսրութեանը, Մերձաւոր Արեւելքում իրենց հպատակեցնել Վրաց թագաւորութեանը, Այսրկովկասի մասնատուած բոլոր քաղաքական ուժերին, գրաւեցին Միջագետքը, Ասորիքն ու Պաղեստինը: 1071 թ. Մանազկերտի ճակատամարտում ծնկի բերեցին եւ գերի վերցրին Բիւզանդիայի կայսր Ռոմանոս Դիոգենէսին, որից յետոյ շուրջ 30 տարի իրենց արշաւանքների սարսափի տակ էին պահում բիւզանդական Փոքր Ասիան՝ թափանցելով նաեւ Բալկաններ⁶³:

ԺԲ դարի սկզբին, երբ արդէն ծնուել էր Ներսէս Շնորհալին, պատմականօրէն բաւական երկարատեւ կտրուածքով Մերձաւոր Արեւելքում ստեղծուել էր քաղաքական նոր միջավայր, որի կերտման մէջ մեծ դեր ունէին սելջուկ-թիւրքերը, քանի որ հիմնական

59 Տե՛ս Լ. Տէր-Պետրոսեան, Ասորիների դերը հայկական Կիլիկիոյ մշակութային կեանքում ԺԲ-ԺԳ. դարերում, «Բագմավեպ», 1987, թիւ 1-4, էջ 123:

60 Տէր-Պետրոսեան, 1987, էջ 124-125:

61 Այդ բանակցութիւններին մասնակցել է նաեւ Քեսուռի յակոբիկ եպիսկոպոս Յովհաննէսը:

62 Այս մասին տե՛ս Հայոց պատմութիւն, հատոր II. Միջին դարեր (IV դար - XVII դարի առաջին կէս), Գիրք երկրորդ (IX դարի կէս - XVII դարի առաջին կէս), Երեսան, 2014, էջ 152-190:

63 Տե՛ս Վ. Vryonis, The Decline of Medieval Hellenism in Asia Minor And the Process of Islamization from the Eleventh through the Fifteenth Century, Berkeley 1971.

քաղաքական ուժերը (Մոսուլի սուլթանութիւն, Իկոնիայի սուլթանութիւն, Դանիշմանեան ամիրայութիւն եւն) տարածաշրջանում առանձնացել էին Մեծ Սելջուկեան սուլթանութիւնից: Այդ պետութեան կենտրոնը մնում էր Մոսուլը: Նրանից բաժանուել եւ անկախ քաղաքական միաւորներ էին դարձել Փոքր Ասիայի կենտրոնում Իկոնիայի (կամ Ռումի) սուլթանութիւնը, նրա ստորակայ Դանիշմանեան ամիրայութիւնը Փոքր Հայքում եւ Կապադովկիայում: Հիւսիսային Ասորիքում կարեւոր դեր էին ստանձնել Արտուքեանները, Վանայ լճի շրջակայքում՝ Շահի Արմէնները, Դուհինում եւ Անիում՝ Շեղադեանները: ԺԲ դարի վերջին այս պետութիւնների հպատակութիւնների ներքոյ էր գտնուում Կովկասեան լեռներից մինչեւ Պաղեստին եւ Կասպից ծովից մինչեւ Փոքր Ասիայի խորքերը: Հայկական իշխանական տները, որոնց հիմնական ապաւէնը զէնքն էր եւ ազգային եկեղեցին, ցրուել էին յիշեալ տարածքներում: Ազգային գեներն եւ անկախութեան գաղափարին նուիրուած հայկական ազնուականութիւնը Փոքր Ասիայում բիւզանդական իշխանութիւնների կազմալուծուած տարածքներում փորձեց գտնել անիշխանական տարածքներ, ուր դեռեւս չէին հաստատուել սելջուկ-թուրքական պետութիւնները: Այդ տարածքներից կարեւորագոյնը դարձան Կիլիկիայի եւ Եփրատեան մարզի գաւառները, ուր եւ հաստատուեցին Հայաստանից գաղթի ճանապարհը բռնած ազնուական-զինուորականութիւնը, հոգեւորականութիւնը եւ արհեստագործ-զիւղացիական ազգաբնակչութիւնը:

Սկզբնական շրջանում յատկապէս կարեւոր դիրք էր ձեռք բերել Գող Վասիլը, որի իշխանութեան տարածքում հանգրուանեց ԺԱ դարի 90-ական թթ. Ամենայն Հայոց կաթողիկոս Գրիգոր Բ Պահլաւունին: Ենթադրում են, որ նրա նստավայրը մինչեւ ԺԱ դարի 90-ական թթ. գտնուում էր Ծամնդավում: Հայոց եկեղեցու հոգեւոր կենտրոնը նրա կեանքի վերջին տարիներին տեղափոխուեց Գող Վասիլի իշխանութեան տակ գտնուող Շուղրի Կարմիր վանք⁶⁴: Գող Վասիլի համահայկական իշխանութեան կշիռն հասկանալու համար կարեւորուում են Գրիգոր Բ-ի եւ հէնց իրեն մահուան եւ թաղման, ինչպէս նաեւ 1107 թ. սելջուկների Ջալի ամիրայի ռազմարշաւի մասին Մատթէոսի տեղեկութիւնները: Խօսելով Գրիգոր Բ-ի թաղման մասին՝ պատմագիրը գրում է, որ արարողութեանը անձամբ մասնակցել է Գող Վասիլը եւ «Հայոց ազատագունդը»: Հետաքրքիր է նաեւ այն, որ այդ ազատագունդը հաւաքուում է միայն Գող Վասիլի հրամանով, որին պատմիչն անուանում է «Հայոց իշխան»: Նրա մահուան մասին խօսելիս պատմիչը հարկ է համարում շեշտել. «Այդ տարին, արեգ ամսի քսանչորսին, վախճանուեց Հայոց մեծ իշխան Գող Վասիլ կոչեցեալը. Հայոց համայն աշխարհում մեծ սուգ եղաւ, քանզի Հայոց զօրքի բեկորները, Բագրատունեաց եւ Պահլաւունեաց ընտանիքները, հայ թագաւորագունները, Հայոց ազատագունդ զօրքով հանդերձ նրա մօտ էին ապաստանել եւ մեծ պատիւների արժանացել»: Պատմիչը յատկապէս շեշտում է, որ նրա մօտ էր հաստատուել նաեւ «Հայոց կաթողիկոսական աթոռը»: Ուշագրաւ է, որ կաթողիկոսի նման Գող Վասիլն էլ է թաղուում Կարմիր վանքում, քանի որ նրա հոգեւոր հայրն ու խոստովանահայրը Բարսեղ կաթողիկոսն էր:

64 Այս ժամանակ Մատթէոս Ուոհայեցիին Գրիգոր Բ-ի հանգրուանած տեղ է յիշատակում Գող Վասիլի իշխանութեան տարածքներում գտնուող Սեւ լեռների Արեգ անապատը, նրա եւ Բարսեղ Ա-ի թաղման վայր են յիշատակում Կարմիր վանքը: Սեւ լեռների մասին տե՛ս հ. Տ. ԵՊԱՐԱՆՅԱՆ, Քեսուղի կարմիր վանքը, Վեներիկ, 1976, էջ 12-24, համացանցում՝ *Urkunden zur Älteren Handels- und Staatsgeschichte der Republik Venedig. Volume 2: 1205-1255 / Edited by G.L.F. Taffel and G.M. Thomas, ...1856 (digitally repr. Cambridge University Press 2012), p. 400 & 415 (տ.տ.)*; **Marino Sanudo Torsello**, *The Book of the Secrets of the Faithful of the Cross. Liber Secretorum Fidelium Crucis / Translated by Peter Lock*, New York 2011, p. 229, 276, 389.

Վերջինս էլ Գող Վասիլի մահուանից յետոյ կաթողիկոսական աթոռի նստավայրը Կարմիր վանքից տեղափոխուած է Եփրատեան մարզում կամ Տլուքո՞ւմ գտնուող Ծով ամրոց, ուր կաթողիկոսարանը մնաց մինչեւ Հռոմկլայ տեղափոխուելը: Գող Վասիլի ժառանգը մայրական կողմից նրա ազգական Վասիլ Տղան էր, որին Մատթէոսը Կամսարականների ընտանիքից է սերում: Ինչպէս երեւում է Մատթէոսի երկու արտայայտութիւններից, Գող Վասիլը, ժառանգ չունենալով, իր իշխանութիւնը յատուկ կարգով ժառանգել է Տղայ Վասիլին⁶⁵:

Այս իշխանութեան տարածքում ծնուեցին ԺԱ դ. վերջին եւ ԺԲ դարի սկզբին Ապիրատ Պահլավունու որդիներ Գրիգորը եւ Ներսէսը, որոնց քեռին՝ Գրիգոր Բ կաթողիկոսը, մանուկ հասակում նրանց յանձնել էր Բարսեղ Ա կաթողիկոսի խնամակալութեանը՝ յուսալով, որ նրանք կշարունակեն արիւն ներարկել օտար ափերում յայտնուած կաթողիկոսական իշխանութեանը: Ինչպէս յուշում է ժամանակակից պատմիչ Մատթէոս Ուռհայեցին, տարածաշրջանի բոլոր հայկական իշխանութիւնների մէջ մինչեւ 1112 թ. ամենակարեւոր դերը պատկանում էր Գող Վասիլին: Տպաւորիչ է տեղեկութիւնը նաեւ այն մասին, որ նրա թաղմանը «հազար դահեկան հողադրամ տրուեց, աւելի քան հարիւր յիսուն հազար դահեկան՝ պատարագների համար, նաեւ անթիւ մատաղ: Վասիլի տնից Անտիոքի իշխան Տանգրիին բազմաթիւ նուէրներ տարան՝ բազում գանձ, դիպակներ, ձիեր եւ ջորիներ: Վասիլի կնոջ թագն էլ տարան Տանգրիի կնոջը տուեցին: Գաւառատէր այլ իշխաններին էլ բազմաթիւ նուէրներ տրուեցին, աղքատներին էլ շատ բան հասաւ»⁶⁶: Թաղման արարողութիւնից յետոյ, ինչպէս երեւում է, կատարուել է Վասիլ Տղայի դահակալման արարողութիւնը. «Մեծ իշխան Վասիլի դահին, ահա, սրան նստեցրին, եւ բոլոր զօրքերը նրան հնազանդութիւն յայտնեցին, քանզի նա անսահմանօրէն առատաձեռն եւ բազմաշնորհ մարդ էր. բոլոր զինուորները սիրեցին նրան: Տէր Բարսեղը ընդհանուր ժողով գումարեց եւ ամբողջ իշխանութիւնը տուեց Վասիլ Տղային. համայն Հայոց աշխարհում ցնծութիւն էր տիրում»⁶⁷:

Գող Վասիլի թաղումից յետոյ Հայոց ռազմական ուժերի ներքին պայքարի արդիւնք կարելի է համարել այն փաստը, որ Ռուբէնի որդի Լեւոնի երկրում թիւրքերի ձեռքով սպանուած են Գող Վասիլի մտերիմ իշխաններից երկուսը. «երկու մեծ իշխաններ՝ Տիգրանն ու Ապլասաթը»⁶⁸, որոնց քաջութեան մասին տեղեկացրել է Մատթէոսը⁶⁹: Կարծում եմ՝ դէպքերի այս տրամաբանութեան շրջանակների մէջ է նաեւ Վասիլ Տղայի մասին Մատթէոսի յաջորդ տեղեկութիւնը. 1115 թ. Ուռհայի կոմս Պաղտինը շրջապատում է Տղայ Վասիլի ամրոց Ռապանը: Թէպէտ Տղայ Վասիլը, ըստ տարեգրի, Լեւոն Ա Ռուբինեանի դստեր ամուսինն էր, Թորոս Ռուբինեանը, խաբէութեամբ ձերբակալելով Տղայ

65 Ըստ այդ տեղեկութեան, Վասիլ Տղան «կրթուած եւ դաստիարակուած էր [Գող] Վասիլի տանը՝ ինչպէս որդին հօր ծոցում»: Նման տիպի արարողութիւնների մասին առաջին խաչակրութեան պատմիչ Գիբերտ Նոգենտցին խօսում է, երբ խօսք գնում է Եդեսիայի կիրոպաղատ Թորոսի եւ առաջին խաչակրաց արշաւանքի մասնակից, հետագայում Եդեսիայի կոմս եւ Երուսաղէմի թագաւոր Բալդուինի փոխարարներու փիւնիների մասին. երբ Թորոս կիրոպաղատի կից, կատարելով որդեգրման արարողութիւնը, կուրծք է տալիս Բալդուինին (տե՛ս **Guibert de Nogent**, *Dei gesta per Francos*, RHC, Hist. occid., t. IV, p. 165, հմմտ. **Grousset R.**, *Histoire des croisades et du royaume franc de Jérusalem*, t. I, Paris, 1934, p. 56):

66 **Մատթէոս**, 1973, էջ 216:

67 Նոյն տեղում, էջ 217:

68 Նոյն տեղում, էջ 217:

69 Նոյն տեղում, էջ 204: Այստեղ հաւանաբար վրիպակի պատճառով Տիգրանը դարձել է Տիրան:

Վասիլին, յանձնում է Ուռհայի կոմս Պաղտինին, որն էլ տէր է դառնում Գող Վասիլից ժառանգած նրա իշխանութեանը⁷⁰: Տղայ Վասիլը ստիպուած է լինում Լեւոն Ռուբինեանի օգնութեամբ իր գինուորների հետ հեռանալ Բիզանդիայի մայրաքաղաք Կ.Պոլիս⁷¹: Հաւանաբար Վասիլ Տղայի Գող Վասիլից ժառանգած ողջ իշխանութիւնն անցնում է Ռուբինեաններին, եւ այդ էր պատճառը, որ Ռուբինեանների գիտութեամբ իրար հետեւից քաղաքական թատերաբեմից հեռացում են Գող Վասիլի բոլոր հետեւորդները: Ըստ Տ. Ղ. Ալիշանի՝ Գրիգոր եւ Ներսէս եղբայրները Գող Վասիլի եւ Բարսեղ Ա կաթողիկոսի մահուանից յետոյ հեռանում են Ծով դղեակ, որը գտնուում էր հաւանաբար Քեսունի իշխանութեան սահմաններում (Տլուք գաւառում?)⁷²: Ամենայն հաւանականութեամբ, Տլուք գաւառը 1115 թ. յետոյ անցել էր Եդեսիայի կոմս Ճոսլինի իշխանութեան ներքոյ⁷³:

Ամենայն հաւանականութեամբ եղբայրները երկու տարի ապրում են Կարմիր վանքում, որտեղ էլ տեղի է ունենում Գրիգոր Գ-ի կաթողիկոսական ձեռնադրութիւնը: Հաւանաբար հէնց այստեղ էլ 1114 թ. հաւաքւում է եկեղեցական ժողովը, ուր դատապարտւում է Աղթամարի կաթողիկոսական ընտրութիւնը: Գրիգոր Գ-ի եւ Ներսէս Շնորհալու հիմնական խնդիրն էր Հիւսիսային Ասորիքի Եփրատեան մարզում եւ Կիլիկիայում կարգաւորել Հայոց եկեղեցու վանական կեանքը:

Ղ. Ալիշանը վերլուծում է Գրիգոր Բ-ի ժամանկաշրջանի գործիչներին՝ երկաբնակ Փիլարտոսի եւ իր փեսայ Թոռնիկի հակամարտութիւնը եւ կաթողիկոսական աթոռի երկփեղկումների պատճառները, իր հօրաքրոջ թոռ՝ Բարսեղ Ա Անեցու օգնութեամբ Հայոց եկեղեցու նուիրապետական աստիճանակարգի ամրացումը⁷⁴: Գող Վասիլ իշխանի կողմից Գրիգոր Բ Վկայասէր կաթողիկոսի հրաւիրումը Քեսուն՝ Սեւ լեռների վանական հաստատութիւններ նոր փուլ կարելի է համարել կաթողիկոսական աթոռի արդիւնաւէտ գործունէութեան տեսանկիւնից⁷⁵: Գրիգոր Վկայասէրի քրոջ որդի Ապիրատը՝ հայրը ապագա կաթողիկոսներ Գրիգոր Գ-ի եւ Ներսէս Գ-ի, ամենայն հաւանականութեամբ հաստատուել էր Գող Վասիլի իշխանութեան ներքոյ գտնուող Տլուքի գաւառի Ծով ամրոցում: Այստեղ էլ մեծանում են Գրիգոր Բ-ի սանիկ դարձած, իրենց հօրը կորցրած այս երկու՝ Աստծուն նուիրուած հոգեւորականները (իրենց աշխարհիկ եղբայրներ Վասիլի եւ Շահանի հետ), սկզբում Վկայասէրի, ապա՝ Բարսեղ Բ-ի հովանու ներքոյ, Գող Վասիլի իշխանութեան սահմաններում. «Տուն (Գող) Վասիլին էր յայնժամ հաւաքարան թագաւորազանց եւ ազատաց Հայոց, եւ աթոռ հայրապետաց»⁷⁶: Երիտասարդները (Գրիգոր եւ Ներսէս) իրենց հոգեւոր կրթութիւնը ստանում են Սեւ լեռների (ըստ Ալիշանի՝ Տաւրոսի թեւ կազմող Ամանոսի լեռներ) միջավայրում (Կարմիր վանք, Արեգի վանք եւն), ուր ձգտում էին ճզնել անգամ վարդապետական աստիճան ունեցող հոգեւորականները (Մխիթար Գոշ, Ստեփանոս Գիտնական եւն): Գրիգորը 16 տարեկան հասակում քահանայ է ձեռնադրւում, իսկ քիչ անց՝ ղէպքերի պարտադրանքով՝ կաթողիկոս, իսկ Ներսէսը շարունակում է իր կրթու-

70 Նոյն տեղում, էջ 225:

71 Նոյն տեղում, էջ 225:

72 Ալիշան, Ծնորհալի, 96-97: Այս ամրոցի մասին տե՛ս Հայերէն ձեռագրերի յիշատակարաններ. Ե-ժԲ դարեր, Եր. 1988, էջ 165-166:

73 Տլուքի մասին տե՛ս Հիշատակարաններ., էջ 158:

74 Ալիշան, 1873, էջ 40-42:

75 Նոյն տեղում, էջ 42-44:

76 Նոյն տեղում, էջ 44-48:

թիւերը⁷⁷: Ներսէսի պատանեկութեան օրօք է ապստամբում Աղթամարի աթոռը, որի հանգստացման եւ բաժանումը հարթելու համար 1114 թ. հրաւիրւում է Սեւ լեռների վանականների Կարմիր վանքում հրաւիրուած ժողովը, որի տարում է տեղի ունենում աղետալի երկրաշարժը: Ալիշանը խօսում է Ներսէսի հոգեւոր ղեկերումների, ճարտասանական հմտութիւնների, մատենագրական գործունեութեան եւ Սեւ լեռների նշանաւոր հայ վանականների ներդրման մասին⁷⁸:

6. ՆԵՐՍԷՍԻ ԳՐԱԿԱՆ ՎԱՍՏԱԿՆԵՐԸ

Շնորհալին իբրեւ տաղաչափ տեսաբան մեր գրականութեանն է ներկայանում իր առաջին ծաւալուն երկով՝ Վիպասանութեամբ: Այնուհետեւ նա իր ուժերը փորձում է տարբեր բանաստեղծական չափերում եւ գրական ժանրերում (ակրոստիկոս, հանելուկ, խրատ, ողբ, ներբողական, շարական, տաղ): Մասնագէտների պնդմամբ Շնորհալին տիրապետում է հայոց լեզուի գրեթէ բոլոր մակարդակներին, ինչպիսիք են ռամկական, ըմբռնական եւ քերական մտածողական սիստեմները⁷⁹: Հ. Ղ. Ալիշանը եւ Ն. Թահմիզեանը Շնորհալուն ներկայացնում են նաեւ իբրեւ երաժիշտ՝ անդրադառնալով խոսքովային ոճով շարականներին եւ հայ միջնադարեան երաժշտական արուեստի զարգացման գործում նրա խաղացած դերին⁸⁰:

Ներսէսի եպիսկոպոսական ճեռնադրութեան թուականը Ալիշանին պարզ չէ: Թէպէտ եղբայրները համագործակցում էին արդիւնաւէտութեամբ, մատենագրական գործունէութեան մէջ էին ներքաշել նաեւ Սեւ լեռներում բնակուող վանական Իգնատիոս վարդապետին, որի գրած Ղուկասի Աւետարանի մեկնութիւնն օգտագործուած է Սարկաւազի աշակերտ Սարգիս Կունդի համառօտման մէջ: Սեւ լեռան Քարաշիթ վանքում բնակուող Սարգիս վարդապետը 1166 թ. Կաթողիկեաց եօթ թղթերի մեկնութիւն էր շարագրել, իսկ նոյն երկի համառօտ մեկնութիւնը վերագրուած է Ներսէս Շնորհալուն: Իր եպիսկոպոսութեան շրջանում է Ներսէս Շնորհալին խմբագրում Ս. Սարգսի վկայաբանութեան թարգմանութիւնը, շարագրում Մատթէոսի Աւետարանի մեկնութիւնը, երկնում Եղեատիայի ողբը⁸¹: Գրիգոր Պահլաւունին եւ Ներսէս Շնորհալին ղեկավարում էին Հայոց մատենագրական ողջ շարժումը՝ լինի դա Կիլիկիայում, թէ բուն Հայաստանում: Գրիգոր Գ-ի պատուէրով է գրուած Սամուէլ Անեցու «Ժամանակագրութիւն»-ը, Մխիթար Հերացու «Ջերմանց Մխիթարութիւն»-ը եւ բազմաթիւ այլ երկեր: Արծաթէ դարի բուն Հայաստանի գործիչներ Յովհաննէս Սարկաւազը, Մխիթար Անեցին, Վարդան Անեցին, Դաւիթ Ալաւկաորդին, Գրիգոր Թոքակերը, Սարգիս Ճգնաւորը, Պետրոս Խոնթկայորդին, Յակոբ Սքանչելին,

77 Նոյն տեղում, էջ 48-53: Ալիշանը բերում է այդ լեռների մասին Արիստակէս Լաստիվերտցու վկայութիւնը, որի համաձայն Ռոմանոս քիւրդական կայսրը տեղի վանականներին ստիպմամբ աղեղնածից է դարձրել: Ըստ իս, ամենայն հաւանականութեամբ, Լաստիվերտցու պատմածը Անտիոքից արեւելք ընկած վանքի մասին է:

78 Նոյն տեղում, էջ 54-69: Ալիշանը Կարմիր վանքի ժողովին է ենթադրաբար վերագրում չորս առաջնաթոռ եպիսկոպոսների նախաթոռ լինելու կանոնական դրոյթը:

79 Նոյն տեղում, էջ 70-84: Ալիշանը Վիպասանութեան շարունակողն է միայն Վահրամ Բարունուն (էջ 77): Այն ժամանակին շարունակուել է նաեւ Ներսէս Լամբրոնացին:

80 Նոյն տեղում, էջ 85-93: Սամուէլ Անեցին Ներսէսին նրբեցող է անուանում:

81 Ալիշան, 1873, էջ 108-120:

Մխիթար Գոշը, Խաչատուր Տարօնացին, որոնք աշխատում էին Անիի, Հառիճի, Գանձակի, Նոր Գետիկի, Հաղարծինի, Հաղբատի, Սանահինի, Մշոյ Ս. Կարապետի դպրոցներում, իրենց դարաշրջանի մատենագրական շարժման հիմնական ուղենիշներն էին գծում: Ներսէս Ծնորհալին, Գրիգոր Տղան եւ Ներսէս Լամբրոնացին հիւսիսային Հայաստանի իրենց թղթակիցներ Գէորգ Հաղբատեցու, Վարդան վարդապետի, Գրիգոր Տուտտորդու եւ այլոց հետ քննարկում էին համազգային եկեղեցուն մտահոգող խնդիրները:

Ներսէս Ծնորհալին միջեկեղեցական ճանաչում եւ համբաւ է վայելել իր բացառիկ գիտականութեամբ, աստուածաբանական պատրաստութեամբ, առաքինազարդ վարքով, սրբակեցութեամբ: Համարուել է աւետարանական ոգով եկեղեցիների միութեան եւ համադորձակցութեան ջատագով, եկեղեցու մեծ վարդապետ համաքրիստոնէական մտքի եւ մշակոյթի պատմութեան մէջ: Այդ տեսանկիւնից բաւական մեծ հռչակում է ստանում նաեւ իր բնակավայր Հռոմկլայ բերդը, ուր 1148/1150 թթ. միջոցին հաստատուում է Ամենայն Հայոց կաթողիկոսական աթոռը: Ներսէսը, որ միշտ անբաժան էր իր եղբորից եւ նրան օգնում էր իր պաշտօնական գործերի մէջ, մինչեւ կեանքի վերջը բնակւում է այդ բերդում՝ ստանալով նաեւ Կլայեցի անուանումը: Գրիգոր Գ Պահլավունին 1165 թ. յօգուտ իր եղբոր հրաժարւում է կաթողիկոսական իշխանութիւնից: Նոյն թուականին տեղի ունեցած Հռոմկլայի ժողովում Ներսէս Ծնորհալին ընտրւում է Ամենայն Հայոց կաթողիկոս եւ իր եղբոր կողմից օծում ստանում:

Ներսէս Ծնորհալին հայ մատենագրութեան ամենաբազմադիրն եւ բազմավաստակ մատենագիրներից է, նրա վաստակը եւ աստուածաբանական գիտելիքները ճանաչում են գտել ինչպէս բիւզանդական, այնպէս էլ ասորի մատենագրութիւնների մէջ: Նրա բազմաժանր ստեղծագործութիւնները՝ աստուածաբանական, դաւանաբանական, մեկնողական, ծիսապաշտամունքային, պատմական, փիլիսոփայական, մանկավարժական բնոյթի երկերը, մեկնութիւնները, բանաստեղծութիւններն ու պոեմները, նամակներն ու քարոզները, ներբողներն ու աղօթքները Արծաթէ դարի հայ մատենագրութեան հոգեւոր-մշակութային, կրօնաստուածաբանական մնայուն արժէքներից են, որտեղ արտայայտուած են ժամանակի ազգային-քաղաքական տրամադրութիւնները, Հայոց պետութեան եւ Հայ եկեղեցու գաղափարախօսութիւնը:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

1. **Ալիշան, 1873** – Շնորհալի եւ պարագայ իւր, գրեաց Հ Ղեւոնդ Մ. Ալիշան Վ. Մխիթարեան, Վենետիկ, 1873:
2. **Ակիմեան, 1956** – Ներսէս Լամբրոնացի, արքեպիսկոպոս Տարսնի. Կեանքն եւ գրական վաստակները հանդերձ ազգաբանութեամբ Պահլավունեաց եւ Լամբրոնի Հեթմեանց, գրեց Հ. Ներսէս Ակիմեան, Մխիթ. ուխտէն, Վիեննա, 1956 [Ազգային Մատենադարան, ձՀԹ]:
3. **Բոզոյեան, 1994** – Ա. Բոզոյեան, Հայ-բիւզանդական եկեղեցական բանակցութիւնների վաւերագրերը (1165–1178 թթ.), Երեւան, 1995:
4. **Բոզոյեան, 1999** – Ա. Բոզոյեան, Հոռմի պապ Իննոկենտիոս Բ-ի թուղթը՝ ուղղուած Հայոց կաթողիկոս Գրիգոր Գ Պահլավունուն, «Էջմիածին», 1999, Գ:

5. **Բոզոյան, 2000** - Ա. Բոզոյան, «Կաթողիկոս Հայոց» տիտղոսի նորովի ընկալումը Բագրատունեաց թագաւորութեան անկումից յետոյ, Հայաստանը եւ քրիստոնեայ Արեւելքը, Երեւան, 2000:
6. **Նարտըմեան, 1976** - Հ. Տանատ Նարտըմեան, Քեսունի Կարմիր վանքը, Վեներտիկ, Ա. Ղազար, 1976 [Հայագիտական մատենաշար, «Բագմավէպ», թիւ 10]:
7. Մատենագիրք Հայոց, հտ. ԺԱ, Ժ դար, Պատմագրութիւն, Անթիլիաս, 2010:
8. Մատենագիրք Հայոց, հտ. ԺԶ, ԺԱ դար, Անթիլիաս, 2012:
9. **Յովսէփեան, 1951** - Գ. Յովսէփեան, Յիշատակարանք ձեռագրաց, Անթիլիաս 1951:
10. **Տաշեան, 1881** - Յ. Տաշեան, Ագաթանգեղոս առ Գէորգայ Ասորի եպիսկոպոսին եւ ուսումնասիրութիւն Ագաթանգեղեայ գրոց, Վիեննա, 1881:
11. **Տէր-Պետրոսեան, 1987** - Լ. Տէր-Պետրոսեան, Ասորիների դերը հայկական Կիլիկիոյ մշակութային կեանքում ԺԲ-ԺԳ. դարերում, «Բագմավէպ», 1987, թիւ 1-4:
12. **Март, 1906** - Н. Я. Март, Аркаун, монгольское название христиан, в связи с вопросом об армянах-халкедонитах.
13. **Юзбашян, 1988** - К. Н. Юзбашян, Армянские государства эпохи Багратидов и Византия IX-XI вв., Москва, Наука, 1988.
14. **Bozoyan, 2018** - A. A. Bozoyan, L'interprétation de la dynastie Arsacide dans l'historiographie médiévale arménienne (la dynastie des arsacides dans le système des valeurs chrétiennes).
15. **Bréhier, 1970** - L. Bréhier, Le Monde Byzantin: Les institutions de l'empire byzantine, Paris, 1970.
16. **Dagron, 1993** - G. Dagron, Minorités ethniques et religieuses dans l'Orient byzantin à la fin du Xe et au XIe siècle: L'immigration syrienne. – Travaux et Mémoires du Centre d'Histoire et Civilisation de Byzance, t. 6, Paris, 1993, p. 177-216.
17. **Dagron, 1996** - G. Dagron, Empereur et prêtre, Études sur le «césaropapisme byzantin», Paris, Gallimard, 1996.
18. **G. Dédéyan, 1992** - G. Dédéyan, Le rôle complémentaire des frères Pahlawunie Grigor III, Catholicos et Saint Nersēs Šnorhali, coadjuteur, dans le rapprochement avec les Latins, à l'époque de la chute d'Edesse (v. 1139- v. 1150). REArm. T. XXIII, 1992.
19. **Dédéyan, 2003** - G. Dédéyan, Les Arméniens entre Grecs, Musulmans et Croisés. Etudes sur les pouvoirs Arméniens dans le Proche-Orient Méditerranéen (1068-1150), Volum 1. Aux origines de l'état Cilicien: Philarete et les premiers Roubeniens; Volum 2. De l'Euphrate au Nil : Le réseau diasporique, Lisbonne 2003.
20. **Djobadze, 1976** - W. Z. Djobadze, Materials for the study of Georgian monasteries in the Western environs of Antioch on the Orontes, Louvain 1976 [CSCO, vol. 372, Subsidia, t. 48].
21. **Ebersolt, 1930** - G. Ebersolt, Fonctions et dignités du vestiarum byzantin, Mélanges Charles Diehl, I. Histoire, 1930.
22. **Honigmann, 1967** - Er. Honigmann, Le couvent de Barsauma et le patriarcat Jakobite d'Antioche et de Syrie, Louvain 1967 (CSCO, vol. 146, Subsidia, tome 7).
23. **Mésérian, 1962** - J. Mésérian, Les inscriptions du mont Admirable. – Mélanges de l'Université Saint Joseph, 38, (1962).
24. **Mésérian, 1965** - J. Mésérian, Expedition Archéologique dans l'Antiochène occidentale. L'Eglise arméno-géorgienne de Saint-Thomas, Recherches, Institut de Lettres Orientales de Beyrouth, t. XXVII, Beyrouth 1965.

25. **Pertusi, 1988** - A. Pertusi, Fine di Bysanzio e fine del Mondo. Significato e ruolo storico delle profezie sulla caduta di 1988 [Istituto storico italiano per il Medio Evo, Nuovi studi storici -3].

26. **Todt & Vest, 2014** - Kl.-P. Todt und B.A. Vest, Syria (Syria Prōtē, Syria Deutera, Syria Euphratēsia) Mit zwei Karten und Constantinopoli in Oriente e in Occidente / Editione postuma a cura di E. Morini, Roma einer CD-ROM, Wien 2014 [Tabula imperii byzantine / herausgegeben von J. Koder, Bd. 15, Teilband 1, Österreichische Akademie der Wissenschaften. Philosophisch-historische Klasse, Denkschriften, 438. Band].

ԱԶԱՏ ԲՈՋՈՅԵԱՆ

ՀԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ՀՈՄԵՐԱԿԱՆ ՎԻՊԱՍԱՆՈՒԹԵԱՄԲ
ՍԱԿՍ ՀԱՅԿԱԶՆՅՆ ՍԵՌԻ
ԵՒ ԱՐՀԱԿՈՒՆԵԱՅՆ ԶԱՐՄԻ՝
Ի ՍԿԶԲԱՆՅՆ ՄԻՆՉ Ի ՎԱԽՃԱՆ,
ԱՌԱՍԱՅԵԱԼ ՆԵՐՍԷՍԻ՝
ԵՂԲԱԲԻ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՀԱՅՈՑ ՏԵԱՌՆ
ԳՐԻԳՈՐԻՍԻ,
ՅԻՒՐԱԿԱՆՄՆ ՆԱԽՆԻՍ,
Ի ՀԱՄԲԱԿՈՒԹԵԱՆ ԵԼՈՎ ՏԻՍ

ԱՌԱՋԱԲԱՆ

XII դարի հայ նշանաւոր բանաստեղծ, երգահան, հասարակական ու եկեղեցական գործիչ Ներսէս Շնորհալու Վիպասանութիւնը, հանդիսանալով նրա երախայրիքը (գրուած է 1121 թ.), որոշ իմաստով նախանշում էր նրա ստեղծագործութեան հետագայ ընթացքն ու բովանդակային շրջանակները: Այդ չափածոյ պատմութիւնը, այլ կերպ՝ միջնադարեան պոեմը, նոր խօսք էր հայ բանաստեղծութեան պատմութեան մէջ: Շնորհալին զարգացնում էր մեր մատենագրութեան հայրենասիրական ավանդները՝ ընդարձակ քերթուածի համար նիւթ ընտրելով անցեալի եւ իր մանկութեան տարիների Հայոց պատմութեան հերոսական դրուագներն ու նուիրական անունները: Բանաստեղծական խօսքի մէջ վերակենդանացող հայրենասիրական անցեալը Շնորհալին դիտում է որպէս մանուկ սերնդի դաստիարակութեան մի դպրոց՝ իր երախտապարտութիւնն արտայայտելով պատմութեան քառուղիներում մաքառած նախնիներին:

Շնորհալու խօսքը պատկերաւոր է ու յուզական, տեղ-տեղ հասնում է բանաստեղծական շիկացման, երեւան բերում նրա հոգու տագնապները, նրա անսքող ձգտումը՝ վերականգնուած տեսնել հայկական պետականութիւնը, նրա բուռն ատելութիւնը Հայաստանով անցած օտար նուաճողների նկատմամբ, նրա դրուատանքն ու սքանչացումը հայրենի պատմութեան յիշատակներով ու ժողովրդի ազատագրական ըմբռնումներով:

Պատահական չէ, որ Շնորհալու Վիպասանութիւնը, «Ողբերգութիւն վիպասանական» («Յիսուս Որդի») եւ «Ողբ Եղեսիոյ» պոեմների հետ, ամբողջ միջնադարի ընթացքում նրա ամենասիրուած ստեղծագործութիւններին է եղել, ուրիշ բանաստեղծների համար դարձել է ներշնչանքի ու նմանողութեան օրինակ եւ շարունակ ընդօրինակուել հայ գրիչների կողմից, իսկ XVII-XVIII դարերում ու հետագայում բազմիցս տպագրուել ու տարածուել:

Երեւանի Մաշտոցեան Մատենադարանում, ինչպէս նաեւ ձեռագրական այլ հաւաքածոներում, պահպանուել են Վիպասանութեան հարիւրաւոր օրինակներ:

Այդ ձեռագրերի ու եղած տպագիրների հիման վրայ ներկայացնում ենք Շնորհալու վերոյիշեալ երկի գիտական-համեմատական բնագիրը՝ ձգտելով, որքան հնարաւոր է, նրա նախորդ տպագիրների համեմատութեամբ, այն մաքրել աղճատումներից ու աղաւաղումներից, հեղինակին անյարիր շեղումներից ու յաւելումներից, ճշգրտել ու լրացնել ձեռագրական վստահելի ու վաւերական ընթերցուածներով: Մեզ անմատչելի են եղել Վիպասանութեան այն ձեռագրերը, որոնք պահուած են արտասահմանեան հաւաքածոներում՝ Երուսաղէմում, Վենետիկում, Վիեննայում ու Զմմառում, չենք օգտագործել նաեւ արեւելագիտութեան ինստիտուտի լենինգրադեան բաժանմունքի XVII-XVIII դարերի միակ ձեռագիրը, որը բնագիրը սրբագրելու եւ ճշգրտելու առումով արժէք չի ներկայացնում:

Յիշենք, որ Վիպասանութեան անցեալի հրատարակիչներն ունեցել են սահմանափակ թուով ձեռագրեր, յաճախ առաջնորդուել են բնագրագիտական այնպիսի սկզբունքներով, որոնք վաղուց հնացած են եւ չեն համապատասխանում գիտութեան ժամանակակից պահանջներին, միայն ընդհանուր կարգով մատնացոյց են արել հագուաղէպ տարբերութիւններ՝ մի կողմ թողնելով ձեռագրերի պարունակած, այսպէս կոչուած, «եկրորդական» տարբերութիւնները, որոնք յաճախ կարեւոր նշանակութիւն են ստանում:

Նախ՝ ձեռագրերի մասին:

Ա. ՎԻՊԱՍԱՆՈՒԹԵԱՆ ՁԵՌԱԳՐԵՐԸ

Ինչպէս նշեցինք, բնագիրը պատրաստելիս օգտագործել ենք միայն Մաշտոցեան Մատենադարանի ձեռագրերը, որոնց ընդհանուր թիւը հասնում է 63-ի¹: Դրանցից 6-ը (ձեռ. № 5882, 1552, 1560, 8755, 3628 եւ 6824) դուրս ենք թողել համեմատութիւնից հետեւեալ պատճառներով.

№ 5882 ձեռագիրը, որը XV դ. ընդօրինակութիւն է, բաղկացած է ընդամենը 7 թերթից: Նոյն վիճակում են նաեւ № 1552 եւ 1560 գրչագրերը: Տողատակին չի վկայակոչուած № 8755 ձեռագիրը եւս, որը գրագէտ ընդօրինակութիւն լինելով, սակայն ամբողջական բնագիր չէ, ունի թերոյթներ, տողերի, պարբերութիւնների ու անգամ էջերի հասնող պակասներ եւ, որ էական է, տառապում է տողերի խառն ու խախտուած դասաւորութեամբ: Այս չորս օրինակն էլ, ինչպէս ցոյց տուեց մեր մանրակրկիտ ստուգումը, ո՛չ բնագիրը ճշտելու եւ ո՛չ էլ տողատակային տարբերութիւնները լրացնելու առումով կարեւորութիւն չեն ներկայացնում:

Նկատի չառնուած միւս երկու ձեռագիրը՝ № 3628-ը եւ 6824-ը, թէեւ ամբողջական են, սակայն սոսկական ընդօրինակութիւն են Վիպասանութեան Վենետիկի 1643 եւ 1660 թթ. հրատարակութիւններից, հետեւապէս ձեռագրական ինքնուրոյն արժէքից զուրկ են:

Բնագիրը պատրաստելիս մի կողմ ենք թողել նաեւ 6 այլ ձեռագրեր, որոնք գանձարան-տաղարաններ են եւ Վիպասանութիւնից ունեն ընդամենը երեք-չորս փոքրիկ հատուած, որոնք դրանցում դիտուած են իբրեւ հատուած տաղեր (մանրամասն տե՛ս ստորեւ):

Այդպիսով, Մաշտոցեան Մատենադարանի հաւաքածուից մնում են 51 գրչագրեր, որոնք եւ Վիպասանութեան 1649 եւ 1830 թթ. վենետիկեան տպագիրների հետ մեր պատրաստած բնագրի աղբիւրներն են: Ձեռագրերի համեմատութիւնը ցոյց է տալիս, որ ձեռագիր օրինակները պարունակում են ինչպէս բառային (մեծ մասամբ հոմանիշային բնոյթի), այնպէս էլ, առանձին դէպքերում, տողային տարբերութիւններ, երբեմն էլ միմեանց նկատմամբ երեւան են բերում տողերի ու հատուածների պակաս կամ յաւելում: Սակայն, միաժամանակ, զգալի է հայ միջնադարեան գրիչների ազնիւ միտումը՝ հարազատ մնալ շնորհալիական բնագրին, չխաթարել նրա բովանդակութիւնը, խոսափել պատահական վրիպումներից ու սայթաքումներից: Եւ կարող ենք ասել, որ բազմաժամանակեայ ու բազմաթիւ ձեռագրական այդ օրինակները, իրենց համադրութեան մէջ, մեզ տալիս են XII դարի նշանաւոր բանաստեղծի առաջին ծաւալուն քերթուածի ամբողջական ու հարազատ բնագիրը:

Համեմատութեան համար հիմք ենք ընդունել Վիպասանութեան ձեռագրերից առհասարակ հնագոյնը՝ Մաշտոցեան Մատենադարանի № 4207 գրչագիրը (A), որն օրինակուած է 1284 թ., Ադանայում, իշխան Օշինի համար (գրիչ՝ Քուռաթ): Ի դէպ, այդ գրչագիրը հիմք է ծառայել նաեւ մեր հրատարակած «Ողբ Եղեսիոյ»-ին (ԳԱ հրատ., Երեւան, 1973):

Որքան էլ այդ ձեռագրին առաջնութիւն ենք տուել, ընդունելով իբրեւ A օրինակ, բայց, այնուամենայնիւ, ստրկօրէն չենք հետեւել նրան. հաշուի ենք առել ընդհանրապէս բոլոր խմբերի ու օրինակների լաւագոյն ու վստահելի ընթերցուածները: Ասենք, որ ժա-

1 Բոլոր ձեռագրերի ցանկ-աղիւսակը, ընդհանուր կարգի տուեալներով հանդերձ, տե՛ս վերջում:

մանակագրորէն Շնորհալուսն ամենից աւելի մօտ A ձեռագիրը, օրինակ, չունի 8 վանկանի 1654 տող կազմող բնագրի 690-691, 1315-1316 եւ 1410-1411 տողերը, այն է՝ 6 տող, որոնք, բնականաբար, վերականգնել ենք եւ լրացրել ըստ միւս ձեռագրերի:

Առհասարակ իմաստային նշանակութիւն ունեցող տարբերութիւնների առկայութեան դէպքում, երբ առաջացել է երկընտրանքի հարց, կողմնորոշուել ու հակուել ենք դէպի հին ձեռագրերը, թէպէտեւ անվերապահօրէն չենք որդեգրել հին անազարտ լինելու գաղափարը:

Գրչութեան ժամանակի առումով ձեռագրերը ներկայացնում են հետեւեալ պատկերը. 2-ը՝ օրինակուած են XIII, 8-ը՝ XIV, 2-ը՝ XV, 5-ը՝ XVI, 32-ը՝ XVII եւ 2-ը՝ XVIII դարերում: Ինչպէս նկատելի է, գերակշիռ մասը XVII դարի գրչութիւն է: Պէտք է նշել նաեւ, որ յատկապէս այս դարի ձեռագրերը յարում են միմեանց՝ մտնելով gm եւ op ձեռագրախմբերի մէջ (յատկապէս op խմբերն ընդգրկում են XVII դարի գրչագրերը, որոնք շատ մօտ են միմեանց):

P խմբի օրինակների կապն իրարից աներկբայելիօրէն ապացուցւում է նաեւ այն հանգամանքով, որ նրանք բոլորն էլ ունեն ինչ-որ հիմք ձեռագրի գրչի միեւնոյն յիշատակաւրանը, որը իւրաքանչիւր նոր գրիչ ընդօրինակել ու յարմարեցրել է իրեն:

Տողատակին ցոյց են տրուած բոլոր շեղումներն ու խախտումները, բառաիմաստային, ձեւաբանական ու ոճական բոլոր կարգի տարբերութիւնները, նաեւ երկրորդական թուացող տարրնթերցուածները, բացառութեամբ պատահական ու ակնյայտ վրիպակների ու սխալների, որոնցով տարրնթերցուածների բաժինը կարող էր չափից աւելի ծանրաբեռնուել:

Չնայած մեր այն դիտումին, որ XVII դարի գրչագրերը որոշակի մերձաւորութիւն են հանդէս բերում, սակայն Վիպասանութեան ձեռագրերը սոսկ ժամանակագրական յատկանիշով խմբաբաժանելը կլինէր մեխանիկական ու անտրամաբանական: Այդ հարցում աւելի կարեւորն ու վճռականը գրչագրերի աղերսն է, նրանց անմիջական կամ միջնորդաւորուած ծագումը միմեանցից: Ըստ այսմ էլ օգտագործուած բոլոր օրինակները (ի թիւս որոնց եւ՝ երկու տպագիրները) բաժանել ենք հետեւեալ խմբերի.

A – ձեռ. – 4207 – 1284 թ.	g ₈ – ձեռ. – 9475 – ԺԷ դ.	N ₇ – ձեռ. – 3626 – ԺԸ դ.
B	H – ձեռ. – 1551 – 1419 թ.	N ₈ – ձեռ. – 8451 – 1654 թ.
B ₁ – ձեռ. – 5255 – ԺԳ դ.	h – ձեռ. – 6876 – ԺԶ դ.	n – Հնաստիպ, 1643 թ.
B ₂ – ձեռ. – 8575 – 1632 թ.	K – ձեռ. – 3179 – 1449 թ.	O
C – ձեռ. – 3931 – 1309 թ.	L – ձեռ. – 5662 – ԺԶ դ.	O ₁ – ձեռ. – 1541 – 1614 թ.
c – ձեռ. – 5972 – 1328 թ.	M	O ₂ – ձեռ. – 1540 – 1633 թ.
D	M ₁ – ձեռ. – 1554 – ԺԶ դ.	O ₃ – ձեռ. – 1539 – 1656 թ.
D ₁ – ձեռ. – 1548 – 1357 թ.	M ₂ – ձեռ. – 2391 – ԺԶ դ.	O ₄ – ձեռ. – 9308 – ԺԷ դ.
D ₂ – ձեռ. – 1543 – ԺԷ դ.	M ₃ – ձեռ. – 1538 – 1625 թ.	O ₅ – ձեռ. – 10252 – ԺԷ դ.
E	M ₄ – ձեռ. – 7120 – 1631 թ.	P
E ₁ – ձեռ. – 5707 – 1386 թ.	M ₅ – ձեռ. – 1549 – 1646 թ.	P ₁ – ձեռ. – 1558 – 1643 թ.
E ₂ – ձեռ. – 592 – 1385 թ.	M ₆ – ձեռ. – 7219 – 1641 թ.	P ₂ – ձեռ. – 8569 – 1643 թ.
F – ձեռ. – 1556 – ԺԴ դ.	M ₇ – ձեռ. – 10209 – 1643 թ.	P ₃ – ձեռ. – 3218 – 1645 թ.
g	M ₈ – ձեռ. – 9777 – 1650 թ.	P ₄ – ձեռ. – 1546 – ԺԷ դ.
g ₁ – ձեռ. – 1537 – ԺԴ դ.	N	P ₅ – ձեռ. – 3421 – ԺԷ դ.
g ₂ – ձեռ. – 8874 – ԺԶ դ.	N ₁ – ձեռ. – 2486 – ԺԶ դ.	R – ձեռ. – 1542 – 1644 թ.
g ₃ – ձեռ. – 1550 – 1632 թ.	N ₂ – ձեռ. – 4281 – 1647 թ.	S – ձեռ. – 3688 – 1647 թ.
g ₄ – ձեռ. – 1544 – 1637 կամ 1623 թ.	N ₃ – ձեռ. – 2390 – 1664 թ.	T – ձեռ. – 8597 – 1650 թ.
g ₅ – ձեռ. – 9281 – 1661 թ.	N ₄ – ձեռ. – 1547 – 1682 թ.	Վ – Բանք քափաւ, 1830 թ.
g ₆ – ձեռ. – 2079 – ԺԷ դ.	N ₅ – ձեռ. – 6070 – ԺԷ դ.	
g ₇ – ձեռ. – 3689 – ԺԷ դ.	N ₆ – ձեռ. – 3290 – ԺԸ դ.	

Ձեռագրերի նման խմբաբաժանման ճշգրտութիւնը հաստատուում է տողատակային տարբերութիւններով: Անդրադառնանք, օրինակ, D խմբին. սա բաղկացած է ընդամենը երկու ձեռագրից: Դրանք գրչութեան ժամանակով իրարից բաւական հեռու են ընկած. D_1 -ը գրուած է 1357 թ., իսկ D_2 -ը՝ XVII դարում: Չնայած շուրջ 300 տարուայ հեռաւորութեանը, իբրեւ մէկ խմբի ձեռագրեր, քանի որ նրանցից վերջինը ծագում է առաջինից (անշուշտ ո՛չ անմիջաբար), նրանք խիստ մօտ են իրար, ունեն սոսկ մասնակի ու աննշան տարբերութիւններ, որոնք ընդօրինակողի անուշադրութեան հետեւանքով կարող էին առաջանալ: Նոյնը կարելի է ասել եւ g խմբի հատկապէս g_1 եւ g_5 ձեռագրերի մասին (առաջինը գրուած է XIV դարում, երկրորդը՝ 1661 թ.): Նկատելի է նաեւ, որ վաղ շրջանի ձեռագրերը միմեանցից աւելի հեռու են (օրինակ՝ BCcDEFHK ձեռագրերը), քան, ասենք, XVII դարի գրչագրերը:

Նկատեցինք, որ O եւ P խմբերը բաւական իրար մօտ են՝ երեւան բերելով բառային ընդհանուր տարբերութիւններ, սակայն P խումբը 1034-րդ տողից յետոյ ունի հետեւեալ յաւելեալ տողերը, որ O -ն չունի.

Որոյ գանուն չպարտիմ տալ,
 Զոր եւ բազմաց առաջնորդեալ:

Եւ, ընդհակառակն, O խումբն էլ ունի այնպիսի շեղումներ, որոնք P -ն չունի: Նման կարգի տարբերութիւնները հաշուի առնելով է, որ gM եւ OP խմբերը չենք միաւորել մէկ ընդհանուր խմբի մէջ, չնայած նրանք միմեանց հետ մերձաւոր աղերսակցութիւն ունեն:

Ուշադրութեան արժանի է N խումբը, որին յարում են գրեթէ բոլոր տպագիրները, բացի Վենետիկի 1830 եւ Պոլսի 1824 թթ. հրատարակութիւններից (սրանցից առաջինը հարազատ է R խմբին, իսկ երկրորդը՝ M_4 ձեռագրին): N խումբը հիմնականում մօտենում է A օրինակին, եւ թւում է, թէ պէտք է ծագած լինի նրանից (դրա օգտին են խօսում երկուսում առկայ բառային ու հոմանիշային այլընթերցուածները, բնագրային մէկ-երկու ընդհանուր թերոյթները), բայց եւ ինքնատիպ շեղումներ է հանդէս բերում՝ դրանցով տարբերուելով ե՛ւ A -ից, ե՛ւ մնացած խմբերից: Բերենք N -ի այդ կարեւոր շեղումները՝ յաւելեալ տողերը, նշելով նրանց տեղը բնագրի կարգում:

N ամբողջ խումբը ունի՝ 242-րդ տողից յետոյ՝

Վասն իմ Աստուածն մարդ եղեալ,
 Զի զմեզ յերկրէ յերկինս հանեալ.

404-ից յետոյ՝

Զոր նախասացեալն կատարեալ՝
 Շուն ի շեղչի գառն ծնեալ.

466-ից յետոյ՝

Զերկիրն ամէն զբռամբ ածեալ
 Եւ զբնակիչաւն նուաճեալ.

744-ից յետոյ՝

Անուն բարի ոչ ստացեալ,
Այլ նախատինք նախնեաց եղեալ.

896-ից յետոյ՝

Սոքա (N_4 Նոքա) թագիւ ոչ պերճացեալ
Եւ ոչ գօրօք գօրապետեալ.

1408-ից յետոյ՝

Ի յազգմանէ սրտաբեկեալ
Եւ ապշութեամբ զահի հարեալ.

1469-ից յետոյ՝

Եւ արտասուօք զնա ուղարկեալ.

1470-ից յետոյ՝

Մոմեղինօք բուրմամբ լուցեալ.

1493-ից յետոյ՝

Զոր ի վերայ (N_{257} վերոյ) յիշատակեալ,
Քահանայիւք (N_6 քահանայից) օրհնաբանեալ:

N_{134} -ը 272-րդ տողից յետոյ ունեն՝

Ի գերեզման մահու իջեալ
Եւ զգժոխս աւար առեալ:

Այդպիսով, N խմբի մէջ մտնող բոլոր գրչագրերն ու տպագիրները ծագում են նոյն գաղափար օրինակից: Նրանց մէջ, սակայն, առանձնանում է մէկը՝ N_{34} -ը (ձեռ. № 2390), որը միւսներից զգալի տարբերութիւններ ունի, որոնցով յարում է P խմբին: Դա խօսում է այն մասին, որ Վիպասանութեան շատ ձեռագրեր, մի առանձին խմբի ընդհանուր պատկերը պահպանելով հանդերձ, իրար հետ յաճախ ունեն նաեւ միջխմբային առնչակցութիւններ: Նման դէպքերում նրանց այս կամ այն խմբի մէջ են մտցուել ըստ նրանցում գերակշռող գրչական, հետեւապէս եւ՝ բնագրային առանձնայատկութիւնների: Ըստ այդմ էլ N_{34} -ը դիտուել է որպէս N ընդհանուր խմբի ձեռագիր:

P խումբը, որ առանձին ուշադրութեան է արժանի, ինչպէս նշեցինք, բաղկացած է բացառապէս XVII դարի ձեռագրերից, որոնք թէեւ տարբեր վայրերում են գրուած, սակայն յատկանշուած են միեւնոյն աւելի կամ պակաս տողերով ու բառային տարընթերցուածներով, նոյն լուսանցային լրացումներով ու նշումներով: Այդ խմբի 5 գրչագրերն էլ ծագում են մէկից: Վիպասանութեան վերջում $P_{1,2,4,5}$ -ը ունեն հետեւեալ յիշատակարանային դիտումը. «Միահամուռ (P_4 բովանդակ) տունք (P_4 տուն) Պարտապան – էն մինչեւ (P_4 մինչ) աստ ՊԼ պիտի, բայց աստ ՊԻԸ տուն կա. թէ պակաս է, ի գաղաբարս է, մի՛ մեղադրեր ($P_{2,5}$ մեղադրէք)»: Բացի դրանից, *P* խումբն ունի եւ ընդհանուր լուսանցային նշումներ²:

Ակնյայտ նմանութիւններ են նկատուում նաեւ *g* եւ *M* խմբերի միջեւ, բայց նրանք միմեանցից տարբերուած են այնպիսի կէտերում, որ անհրաժեշտ է դառնում նրանք դիտել որպէս առանձին ձեռագրախմբեր: Այսպէս, *M*-ը բնագրի 786-րդ տողից յետոյ ունի հետեւեալ հատուածը, որ չունեն ինչպէս *g*, այնպէս էլ *E* խմբերը.

Զկնի Լուսաւորչին ծածկեալ,
Թագաւորին դաւ գործեցեալ,
Զնենգութիւնն կատարեալ,
Յորս էրէոց զՏրդատ խոցեալ (M_2 խոզացեալ),
Ապա մահու դեղ արբուցեալ,
Յինքեանց զպայծառ ջահ շիջուցեալ:

Նկատելի է, որ այն յաւելեալ տողերը, որ ունեն *MNOP* խմբերը եւ մի քանի այլ ձեռագրեր, չեն համընկնում իրար (նաեւ տողաքանակով), հետեւապէս, դրանք դիտելի են որպէս օտարամուտ տողեր եւ շնորհալիական բնագրի մէջ մտնել չեն կարող:

R ձեռագիրը, որ ինքնատիպ լինելով, սակայն հազուադէպ յարում է այս կամ այն (գլխաւորապէս *gM*) խմբին³, իր հերթին տարբեր տեղերում ունի յաւելեալ 12 տող, որոնք ոչ մի այլ խմբում հանդէս չեն գալիս: Այդ տողերն են.

Բնագրի 524-րդ տողից յետոյ՝

Արամագդ լեալ եւ այլ կռոց,
Զոր կայր կանգնեալ.

2 Բազմաթիւ ձեռագրեր վիպասանութեան վերջում ունեն յիշատակարան՝ տողերի քանակի եւ գրչութեան հանգամանքների վերաբերեալ. այսպէս, օրինակ՝ AHN₄OT ձեռագրերը 1594 տողից յետոյ ունեն՝ «տունի ՊԼ», B₁E₁M₄ «տունի ՊԷ», CF «տունի Պ», g₂ «ՊԻ տուն է», g₆ «տունի ՊԶ», K «տունի ՇԷ», M₅ «տունի ՊԻ», N₁ «տունի ԼԲ» բովանդակ ձ եւ ԼԱ տուն է», N₅ ՊԼԲ, N₆ «ՊԼԳ», D «տունի ՊԻԸ», C «եւ Քրիստոսի փառք յախտեանս ամէն. կաղաչեմ եւ զիս յիշեայ», M₁ «Որպէս դժարին է նաւավարին հասնել եզր ծովին, այնպէս գրագիրն է յետի գրին», M₅ «Ընդ նախնիսն Հայոց յիշման // Պատմագրաբար որք աստ եգան, // Հայցեմ յիշել զիս անարժան // զՍտեփաննոս գրող գայս բան»: M₇ «տունի ՊԾԱ կատարեցաւ երգ Մեծին Ներսէս Կղայեցոյ փառաւորելոյ վարդապետի եւ Կաթուղիկոսի Հայոց»: O₂₃ «Ով գաղափարող յիշեցէք գծեր ծառայն (O₃ զգծողս սորա) Միքայէլ դպիրս (O₃ երեցս) գծող սորայ (O₃ եւ դուք յիշողք յիշեալ իջիք)»:

3 Ի դեպ, *R* ձեռագրին մօտ է Վենետիկի 1830 թ. տպագիրը («Բանի չափաւ», էջ 537-608) այն հիմնական տարբերութեամբ, որ վերջինը չունի թէ՛ նրա 12 յաւելեալ տողերը եւ թէ՛ թուրքերին վերաբերող 1033-1034 եւ 1044-1045 տողերը (այս չորս տողը վենետիկեան հրատարակութիւնը, գրաքննական հանգամանքներից դրդուած, բաց է թողել):

698-ից յետոյ՝

Երրորդութեամբ միաւորեալ,
Մի ով բնութեամբ մեք դաւանեալ.

1110-ից յետոյ՝

Այնքան պատուով ճոխացեալ,
Եւ գերագոյն փառաց հասեալ.

1162-ից յետոյ՝

Սա կամաւին զանձն ուրացեալ,
Ջհետեւողաց հետն ընթացեալ.

1484-ից յետոյ՝

Մարմնոյ հօրէ որբ մնացեալ
՚Ի ոչ հոգեւորն յուրախացեալ.

1562-ից յետոյ՝

Ամենագոյթ տէրն բարձեալ
Տացէ զխնդրեալն ով ոք խնդրեալ:

Ինչպէս «Ողբ Եղեսիոյ»-ի, այնպէս էլ Վիպասանութեան մի քանի հատուածներ միջնադարում անկախ երկի արժէք են ձեռք բերել՝ ընդօրինակուելով գանձարաններում ու տաղարաններում: Այդպիսի ինքնուրոյն գրական միաւորի՝ հատուած-տաղի նշանակութիւն են ստացել Գրիգոր Լուսաւորչին, Նիկիա ժողովին, Մեսրոպ Մաշտոցին եւ Վարդան Մամիկոնեանին վերաբերող դրուագները, անուններ, որոնք մտել են Հայոց եկեղեցու տօնակարգը եւ ըստ այդմ էլ համապատասխան գանձերով ու տաղերով արտայայտուել գանձարան-տաղարաններում⁴:

Մաշտոցեան Մատենադարանի № 474 (գրչութեան ժամանակ՝ 1474 թ.) եւ № 8466 ձեռագրերում (ժամանակ՝ 1668 թ.) Վիպասանութեան՝ Գրիգոր Լուսաւորչին նուիրուած հատուածը (տող 589-656) բերուած է իբրեւ անկախ տաղ, ստանալով տարբեր խորագրեր՝ «Տաղ տեառն Ներսէսի ասացեալ ի սուրբ Լուսաւորիչն» (ձեռ. № 474, էջ 249բ-251ա), «Տաղ Գրիգոր Լուսաւորչին Յորդորակ է ազնիւ գունով ասած» (ձեռ. № 8466, էջ 193ա-195ա, այստեղ հատուածը 6 տողով պակաս է): Նիկիայի ժողովին նուիրուած հատուածը

4 Շնորհալու հատուած-տաղերին մեզանից առաջ ուշադրութիւն է դարձրել բանասէր Ա. Քեռէկեանը (տե՛ս նրա «Ներսէս Շնորհալու նորայայտ տաղերի եւ հատուած-տաղերի մասին» յօդուածը «Ներսէս Շնորհալի» ժողովածուում, Երեւան, 1977, էջ 139-156):

(տող 677-726) գանձարանային միաւոր է դարձել № 2027 (էջ 186ա-187ա), 7668 (էջ 6բ) ձեռագրերում: Մաշտոցին վերաբերող տողերը (տող 899-942) «Յայսմ վայրի եղեւ յայտնեալ» խորագրով, որ հատուածի սկզբնատողն է, տեղ են գտել 1466 թ. № 425 (էջ 152ա) եւ 1607 թ. № 2672 (էջ 72բ-73ա) ձեռագրերում, իսկ Վարդանին փառաբանող հատուածը (տող 977-1008)՝ 1706 թ. № 6272 Գանձարանում (էջ 77բ) եւ 1757 թ. № 7668 (էջ 6բ) տաղարանում: Սյդ հատուած տաղերը, ինչպէս վերեւում նշեցինք, չենք օգտագործել:

Բ. ՎԻՊԱՍԱՆՈՒԹԵԱՆ ՏՊԱԳԻՐՆԵՐԸ

Վիպասանութիւնը մինչեւ այժմ ունեցել է 12 հրատարակութիւն: Դրանցից հնագոյնը Վենետիկի 1643 թ. տպագիրն է (հրատ. Յովհաննէս Անկիւրացի), երկրորդը երեւան է եկել 1660 թ. Վենետիկում, Զուան-Բատիստա Բովիսի, իսկ երրորդը՝ 1660-1661 թթ. Ամստերդամում, Մատթէոս Ծարեցու եւ Աւետիս Ղլիճեցի ձեռքով⁵:

XVII դարի այս երեք տպագիրներում էլ (եւ առհասարակ բոլոր տպագիրներում) Վիպասանութիւնը հանդէս է գալիս Շնորհալու «Յիսուս Որդի» քերթուածին առընթեր, մէկ գրքում (երեքն էլ ունեն նոյն ընդհանուր խորագիրը՝ «Տեառն Ներսէսի Հայոց կաթողիկոսի նուէր մաղթանաց ներչափական տաղի»)։ Բոլոր այդ հին տպագիրները փաստօրէն միեւնոյն բնագրի վերատպութիւններն են եւ յարում են մեր N ձեռագրախմբին:

Նոյն N ձեռագրախմբին են յարում նաեւ Վիպասանութեան 1702 (Մարսէլ), 1724 (Կ. Պոլիս, տպագրիչ՝ Աստուածատուր), 1746 (Կ. Պոլիս, տպագրիչ՝ դարձեալ Աստուածատուր), 1746 (Կ. Պոլիս, տպագրիչ՝ «չնչին» Յովհաննէս), 1785 (Ս. Պետերբուրգ, տպագրիչ՝ Գրիգոր Խաղարեանց) եւ 1792 (Մադրաս, տպագրիչ՝ Յարութիւն Շմաւոնեան) թթ. հրատարակութիւնները: Այս խմբի մայր օրինակը 1702 թ. տպագիրն է: Միւսներն ունեն (անշուշտ, Վիպասանութեան ձեռագրերի հիման վրայ) միայն մասնակի սրբագրումներ: Եթէ Պետերբուրգի 1785 թ. հրատարակութիւնը Կ. Պոլսի 1746 թ. մի (Աստուածատուրի) տպագրի վերահրատարակութիւնն է, ապա Մադրասի 1792 թ. տպագիրը իր հերթին Պետերբուրգի հրատարակութեան բացարձակ արտատպութիւնն է: Վերջինի հետ այն նոյնանում է անգամ չափսերով ու էջերի քանակով, գլխագարդերով, վերջնագարդերով եւ անուանաթերթի ձեւաւորումով:

Տպագիրներից առանձնանում են Կ. Պոլսի 1824 թ. եւ Վենետիկի 1830 թ. «Բանք չափաւ»-ի (հետեւապէս եւ սրա 1928 թ. վերահրատարակութեան) բնագրերը, որոնք մէկ առանձին՝ N ձեռագրախմբին չեն յարում: Մեր համեմատութեան ոլորտը ներառելով 1830 թ. տպագիրը, սակայն տողատակին նրա տարընթերցուածները վկայակոչել ենք միայն այն դէպքում (Վ պայմանական նշանով), երբ այդպիսիք չեն ունեցել օգտագործուած ձեռագրերը (այդ տպագիրը, ինչպէս արդէն տողատակին նշել ենք, յարում է աւելի R ձեռագրին): Կ. Պոլսի 1824 թ. հրատարակութիւնը որոշ դէպքերում նման է M խմբին, առանձնապէս այդ խմբի M₁ ձեռագրին, հետեւապէս այն եւս աւելորդ ենք համարել տողատակին վկայակոչել:

5 Տպագիրների ցանկ-աղիւսակը տե՛ս վերջում:

Հետաքրքիր եւ ուշագրաւ է Կ. Պոլսի 1746 թ. Աստուածատուրի կողմից կատարուած հրատարակութեան (թուով 6-րդ տպագիր)՝ Մաշտոցեան Մատենադարանի գրադարանում պահուող մի օրինակը (գոյքահամար 138, անուանաթերթ՝ «Գիրք, որ կոչի Յիսուս Որդի»):

N խմբին յարող այս հրատարակութեան մէջ Վիպասանութեան լուսանցքներում կան ինչ-որ մէկի կողմից թանաքով կատարուած սրբագրումներ: Պարզուած է, որ այդ անյայտ բանասէրը (հաւանաբար դեռեւս XVIII դարում կամ XIX դ. սկզբում) տպագրի հետ համեմատել է իր ձեռքի տակ ունեցած Վիպասանութեան երկու գրչագրեր եւ վերջիններիս տարբերութիւնները աւելացրել ու նշել տպագրի համապատասխան էջերի լուսանցքներում, յաճախ էլ՝ տողամիջում, բառերի վրայ: Այդ գրչագրերը եղել են M խմբի օրինակներ, որի ապացոյցներն են հետեւեալ կէտերը: Ինչպէս գիտենք, N խմբի ձեռագրերը, նաեւ նրանց յարող խնդրոյ առարկայ տպագիրը չունեն բնագրի 1341-1342-րդ տողերը. այդ պակասող տողերը գրքի սրբագրողը աւելացրել է նրա լուսանցքում՝ հետեւելով մասնաւորապէս M ձեռագրախմբին:

Այնուհետեւ բնագրի 611-612 տողերի փոխարէն N խումբը, որին յարում է խնդրոյ առարկայ հրատարակութիւնը, ունի՝

Խնդիր սրբոյն աճապարեալ
Ի յօգնութիւն նոցա հասեալ,

էջատակին սրբագրողը դարձեալ թանաքով աւելացրել է բնագրի 611-612 տողերը՝

Որ յԱրտաշատ քաղաքն երթեալ,
ԶԳրիգոր Ի խոր գբէն հանեալ:

Բնագրի 736-րդ տողից յետոյ այդ նոյն սրբագրողը լուսանցքում բերում է եւ այն յաւելեալ 6 տողը, որ միայն M խումբն ունի (*M*_{2,4, 5, 8}).

Զկնի Լուսաւորչին ծածկեալ,
Թագաւորին դաւ գործեցեալ,
Զնենգութիւնն կատարեալ,
Յորս էրէոց զՏրդատ խոցեալ,
Ապա մահու դեղ արբուցեալ,
Յինքեանց զպայծառ ջահ շիջուցեալ:

Ի վերջոյ, բնագրի 986-րդ տողից յետոյ M խումբն ունի հետսամուտ 50 տող⁶ (E-ում այդ տողերի քանակը հասնում է 85-ի, որից 50-ն է անցել M խմբին), որոնք նոյնպէս, ըստ իր ձեռագրերի, բնագրագէտ սրբագրողն օրինակել է նոր թերթի վրայ եւ տեղադրել գրքի համապատասխան էջերի արանքը:

6 Տե՛ս Ներսէս Ծնորհալի, Վիպասանութիւն, Գննական բնագիրը պատրաստեց, ծանօթագրեց եւ առաջաբանը գրեց Մանիկ Մկրտչեանը, Երեւան, 1981, էջ 147-150:

Գ. ՎԻՊԱՍԱՆՈՒԹԵԱՆ ԱՂԲԻԻՐՆԵՐԸ

Խօսելով Վիպասանութեան աղբիւրների մասին՝ պէտք է ասել, որ մինչեւ օրս մեր բանասիրութեան մէջ այն կարծիքն է իշխել, թէ Շնորհալին իր երկը գրել է սոսկ Մովսէս Խորենացու Հայոց պատմութեան հետեւութեամբ: Ականաւոր գիտնական Մ. Աբեղեանը գրում է. «Մովսէս Խորենացուն հետեւելով՝ նա ոտանաւորով պատմել է Հայկազն եւ Արշակունի տոհմերի մասին»⁷: Գր. Յակոբեանն էլ իր «Ներսէս Շնորհալի» աշխատութեան մէջ գրում է. «Հայ հին գրականութեան պատմութեան մէջ իրաւամբ համարւում է մեր պատմական առաջին մեծ պոեմը, որը հիմնուած Խորենացու գրքի վրայ՝ Հայոց պատմութեան շարադրումն է»⁸:

Վիպասանութեան բնագիրը պատրաստելու ընթացքում մեր պրպտումները եւ աղբիւրների համեմատութիւնը պարզեցին, որ Շնորհալին իր երկը գրելիս, ճիշտ է, ամենից աւելի հետեւել է Մովսէս Խորենացուն, բայց օգտուել է նաեւ Ագաթանգեղոսից, X դ. պատմիչ Մեսրոպ Վայոցձորեցու «Պատմութիւն սրբոյն Ներսիսի Պարթեւի Հայոց հայրապետի» երկից եւ «Տեսիլ Սրբոյն Սահակայ» գրուածքից: Ընդհանուր կարգով օգտուել է նաեւ Եղիշէի «Վասն Վարդանայ եւ Հայոց պատերազմին» երկից: Այդպիսով, Վիպասանութեան պատմական աղբիւրների ցանկը լրացւում է մատենագրական երեք-չորս գործով:

Ինչպէս նշել ենք, Վիպասանութիւնը բաղկացած է 8 վանկանի 1654 տողից, ընդ որում, 60 տողը կազմում է նախերգանքը: Աղբիւրների հետ համեմատութիւնը ցոյց է տալիս, որ Վիպասանութեան 452 տողը շարադրուած է ըստ Խորենացու պատմութեան (107-146 տողերը՝ ըստ Քերթողահօր պատմութեան Ա գրքի, 149-464 եւ 711-724 տողերը՝ ըստ Բ գրքի, իսկ 745-816, 823-824 եւ 873-970 տողերը՝ ըստ Գ գրքի), 141 տողը՝ ըստ Ագաթանգեղոսի, 64 տողը՝ ըստ Մեսրոպ Վայոցձորեցու «Պատմութիւն սրբոյն Ներսիսի Պարթեւի» երկի, 9 տողը՝ ըստ «Տեսիլ սրբոյն Սահակայ» գործի: Շնորհալին, ինչպէս եւ Հայ միջնադարեան ամեն մի մատենագիր, հետեւել է նաեւ Սուրբ գրքին, յատկապէս Ծննդոց գրքին ու Սաղմոսներին, որոնք Վիպասանութեան եւ նրա աղբիւրների համեմատական ցանկում աւելորդ համարեցինք հանգամանօրէն մատնացոյց անել:

Ստորեւ ներկայացնում ենք Վիպասանութեան եւ նրա պատմական սկզբնաղբիւրների համեմատական տախտակը՝ Շնորհալու տողերի դիմաց նշելով աղբիւրները՝ համապատասխան գլուխներով, պարբերութիւններով ու էջերով:

Աղբիւրները բերում ենք ըստ հետեւեալ հրատարակութիւնների՝

Մովսէս Խորենացի, Պատմութիւն Հայոց, Տփլիս, 1913,

Ագաթանգեղոս, Պատմութիւն Հայոց, Տփլիս, 1909,

Մեսրոպ Վայոցձորեցի, Պատմութիւն Սրբոյն Ներսիսի Պարթեւի Հայոց Հայրապետի (տե՛ս «Սոփերք հայկականք», Զ, Վենետիկ, 1853).

«Տեսիլ սրբոյն Սահակայ» (տե՛ս «Սոփերք հայկականք», Բ, Վենետիկ, 1853, էջ 49-50, հմմտ. նաեւ Ղազար Փարպեցի, Պատմութիւն Հայոց, Տփլիս, 1907, էջ 62 եւ 71):

7 Մ. Աբեղեան, Երկեր, Գ, Երևան, 1970, էջ 113:

8 Գր. Յակոբեան, Ներսէս Շնորհալի, Երևան, 1964, էջ 171:

Տող	Աղբիւր	Էջ
1	2	3
107 – 111	Մովսէս Խորենացի, գիրք Ա	Գլ. Թ, էջ 31-32
112 – 126	Մովսէս Խորենացի, գիրք Ա	Գլ. Ժ-ԺԱ, էջ 32-37
127 – 128	Մովսէս Խորենացի, գիրք Ա	Գլ. ԺԲ, էջ 39
129 – 130	Մովսէս Խորենացի, գիրք Ա	Գլ. ԺԲ, էջ 40
131 – 132	Մովսէս Խորենացի, գիրք Ա	Գլ. ԺԲ, էջ 40
133	Մովսէս Խորենացի, գիրք Ա	Գլ. ԺԲ, էջ 40
134	Մովսէս Խորենացի, գիրք Ա	Գլ. ԺԲ, էջ 42
149 – 154	Մովսէս Խորենացի, գիրք Բ	Գլ. Ա, էջ 102
155 – 156	Մովսէս Խորենացի, գիրք Բ	Գլ. Բ, էջ 102-103
167 – 170	Մովսէս Խորենացի, գիրք Բ	Գլ. Բ, էջ 103-104
171 – 181	Մովսէս Խորենացի, գիրք Բ	Գլ. Գ, էջ 104-118
182 – 190	Մովսէս Խորենացի, գիրք Բ	Գլ. Թ, էջ 118-119
196 – 198	Մովսէս Խորենացի, գիրք Բ	Գլ. ԺԱ, էջ 121
199 – 202	Մովսէս Խորենացի, գիրք Բ	Գլ. ԺԲ, էջ 122
203 – 204	Մովսէս Խորենացի, գիրք Բ	Գլ. ԺԲ, էջ 123
205 – 206	Մովսէս Խորենացի, գիրք Բ	Գլ. ԺԳ, էջ 124
207 – 210	Մովսէս Խորենացի, գիրք Բ	Գլ. ԺԳ, էջ 124-125
211 – 212	Մովսէս Խորենացի, գիրք Բ	Գլ. ԺԳ, էջ 126
213 – 215	Մովսէս Խորենացի, գիրք Բ	Գլ. ԺԴ, էջ 127
216	Մովսէս Խորենացի, գիրք Բ	Գլ. ԺԴ, էջ 128
217 – 218	Մովսէս Խորենացի, գիրք Բ	Գլ. ԺԶ, էջ 131
219 – 220	Մովսէս Խորենացի, գիրք Բ	Գլ. ԺԷ, էջ 131
221 – 224	Մովսէս Խորենացի, գիրք Բ	Գլ. ԺԹ, էջ 132-135
227 – 230	Մովսէս Խորենացի, գիրք Բ	Գլ. ԻԲ, էջ 137
231 – 234	Մովսէս Խորենացի, գիրք Բ	Գլ. ԻԴ, էջ 139
235 – 237	Մովսէս Խորենացի, գիրք Բ	Գլ. ԻԵ, էջ 142
238	Մովսէս Խորենացի, գիրք Բ	Գլ. ԻԶ, էջ 142
243 – 244	Մովսէս Խորենացի, գիրք Բ	Գլ. ԻԵ, էջ 144
245 – 246	Մովսէս Խորենացի, գիրք Բ	Գլ. ԻԶ, էջ 143-144
247 – 252	Մովսէս Խորենացի, գիրք Բ	Գլ. Լ, էջ 148-149
253 – 254	Մովսէս Խորենացի, գիրք Բ	Գլ. ԼԱ, էջ 150
255 – 260	Մովսէս Խորենացի, գիրք Բ	Գլ. ԼԲ, էջ 150
267 – 268	Մովսէս Խորենացի, գիրք Բ	Գլ. ԼԲ, էջ 150
275 – 284	Մովսէս Խորենացի, գիրք Բ	Գլ. ԼԳ, էջ 151-152
285 – 286	Մովսէս Խորենացի, գիրք Բ	Գլ. ԼԴ, էջ 157
287 – 292	Մովսէս Խորենացի, գիրք Բ	Գլ. ԼԳ, էջ 151-152
293 – 294	Մովսէս Խորենացի, գիրք Բ	Գլ. ԼԳ, էջ 155
295 – 298	Մովսէս Խորենացի, գիրք Բ	Գլ. ԼԳ, էջ 156
301 – 306	Մովսէս Խորենացի, գիրք Բ	Գլ. ԼԴ, էջ 157-158
307 – 310	Մովսէս Խորենացի, գիրք Բ	Գլ. ԼԵ, էջ 159
312 – 313	Մովսէս Խորենացի, գիրք Բ	Գլ. ԼԶ, էջ 161
314 – 316	Մովսէս Խորենացի, գիրք Բ	Գլ. ԼԵ, էջ 161-162
317 – 318	Մովսէս Խորենացի, գիրք Բ	Գլ. ԽԲ, էջ 167-168
319 – 320	Մովսէս Խորենացի, գիրք Բ	Գլ. ԼԹ, Խ, ԽԱ, ԽԲ
321	Մովսէս Խորենացի, գիրք Բ	Գլ. ԽԶ, էջ 173
322	Մովսէս Խորենացի, գիրք Բ	Գլ. ԽԷ, էջ 173
328 – 324	Մովսէս Խորենացի, գիրք Բ	Գլ. ԽԹ, էջ 176-177
325 – 330	Մովսէս Խորենացի, գիրք Բ	Գլ. Ծ, էջ 177-179
331	Մովսէս Խորենացի, գիրք Բ	Գլ. ԾԴ, էջ 184-185

332	Մովսէս Խորենացի, գիրք Բ	գլ. ԾԹ, էջ 188
333	Մովսէս Խորենացի, գիրք Բ	գլ. Կ, էջ 190
334	Մովսէս Խորենացի, գիրք Բ	գլ. ԿԱ, էջ 191
335-346	Մովսէս Խորենացի, գիրք Բ	գլ. ԿԱ, էջ 192
347-352	Մովսէս Խորենացի, գիրք Բ	գլ. ԿԲ, էջ 193-194
353 -358	Մովսէս Խորենացի, գիրք Բ	գլ. ԿԴ, էջ 196-197
359-362	Մովսէս Խորենացի, գիրք Բ	գլ. ԿԵ, էջ 199-200
363-366	Մովսէս Խորենացի, գիրք Բ	գլ. ԿԵ, էջ 200
367 – 372	Մովսէս Խորենացի, գիրք Բ	գլ. ՀԱ, ՀԲ, ՀԳ, էջ 207-210
373-411	Մովսէս Խորենացի, գիրք Բ	գլ. ՀԴ, էջ 211-212
413-426	Մովսէս Խորենացի, գիրք Բ	գլ. Զ, էջ 219-220
427-428	Մովսէս Խորենացի, գիրք Բ	գլ. ՀԶ, էջ 215
433 – 434	Մովսէս Խորենացի, գիրք Բ	գլ. Զ, էջ 220-221
437 – 464	Մովսէս Խորենացի, գիրք Բ	գլ. ՀԹ, էջ 217-219
465 – 480	Ազաթանգեղոս	պարադրաֆ 42, էջ 27-28
481 – 495	Ազաթանգեղոս	պարադրաֆ 44
500 – 512	Ազաթանգեղոս	պարադրաֆ 45
513 – 516	Ազաթանգեղոս	պարադրաֆ 46-47
517 – 520	Ազաթանգեղոս	պարադրաֆ 48
523 – 526	Ազաթանգեղոս	պարադրաֆ 49
527 – 528	Ազաթանգեղոս	պարադրաֆ 50, 1 տողը
529 – 532	Ազաթանգեղոս	պարադրաֆ 69
533 – 536	Ազաթանգեղոս	պարադրաֆ 109
537 – 538	Ազաթանգեղոս	պարադրաֆ 115
539 – 540	Ազաթանգեղոս	պարադրաֆ 111
541 – 542	Ազաթանգեղոս	պարադրաֆ 106
543 – 544	Ազաթանգեղոս	պարադրաֆ 112
545 – 546	Ազաթանգեղոս	պարադրաֆ 119
547 – 548	Ազաթանգեղոս	պարադրաֆ 74
555 – 556	Մ ա ղ ճ ո ս	ԶԼ 7
557 – 558	Ազաթանգեղոս	պարադրաֆ 122 եւ 124
589 – 600	Ազաթանգեղոս	պարադրաֆ 212-213
605 – 608	Ազաթանգեղոս	պարադրաֆ 214
609 – 612	Ազաթանգեղոս	պարադրաֆ 217-218
613 – 616	Ազաթանգեղոս	պարադրաֆ 220
621 – 622	Ազաթանգեղոս	պարադրաֆ 224
625 – 628	Ազաթանգեղոս	պարադրաֆ 731-756
629 – 630	Ազաթանգեղոս	պարադրաֆ 773
637 – 650	Ազաթանգեղոս	պարադրաֆ 832-833
657 – 658	Ազաթանգեղոս	պարադրաֆ 872
659 – 670	Ազաթանգեղոս	պարադրաֆ 873-876
671 – 672	Ազաթանգեղոս	պարադրաֆ 877
673 – 676	Ազաթանգեղոս	պարադրաֆ 880
677-684	Ազաթանգեղոս	պարադրաֆ 884-885
711 – 724	Մովսէս Խորենացի, գիրք Բ	գլ. ԶԱ
745 – 756	Մովսէս Խորենացի, գիրք Գ	գլ. Գ
757 – 765	Մովսէս Խորենացի, գիրք Գ	գլ. ԺԱ
766 – 770	Մովսէս Խորենացի, գիրք Գ	գլ. ԺԴ
771 – 772	Մովսէս Խորենացի, գիրք Գ	գլ. ԺԷ
773 – 774	Մովսէս Խորենացի, գիրք Գ	գլ. ԺԸ
775 – 790	Մովսէս Խորենացի, գիրք Գ	գլ. Ի

797 – 800	Մովսէս Խորենացի, գիրք Գ	ԳԼ Լ
801 – 804	Մովսէս Խորենացի, գիրք Գ	ԳԼ ԼԳ
805	Մովսէս Խորենացի, գիրք Գ	ԳԼ ԼԴ-ի վերջին պարբերութիւնը
806	Մովսէս Խորենացի, գիրք Գ	ԳԼ ԼԵ-ի վերջին տողը
807 – 808	Մովսէս Խորենացի, գիրք Գ	ԳԼ ԼԶ
809 – 816	Մովսէս Խորենացի, գիրք Գ	ԳԼ ԼԷ
817 – 820	Մերոպ Վայոցձորեցի, Պատմութիւն	էջ 79
321 – 822	Մերոպ Վայոցձորեցի, Պատմութիւն	էջ 83
823 – 824	Մովսէս Խորենացի, գիրք Գ	ԳԼ ԼԸ
825 – 856	Մերոպ Վայոցձորեցի, Պատմութիւն	էջ 89-103
857 – 860	Մերոպ Վայոցձորեցի, Պատմութիւն	էջ 107-108
861	Մերոպ Վայոցձորեցի, Պատմութիւն	էջ 112
862 – 868	Մերոպ Վայոցձորեցի, Պատմութիւն (տե՛ս նաև Փաւստոս Բուզանդ, գլխ. Ե, գլ. ԻԴ)	էջ 113-114
869 – 872	Մերոպ Վայոցձորեցի, Պատմութիւն (նաև՝ «Սոփերք Հայկականք», էջ «Պատմութիւն սրբոյն Ներսիսի Պարթևի», Բ խմբագրութիւն)	էջ 116-117
873 – 892	Մովսէս Խորենացի, գիրք Գ	ԳԼ Խ
893 – 895	Մովսէս Խորենացի, գիրք Գ	ԳԼ ԽԱ
899 – 914	Մովսէս Խորենացի, գիրք Գ	ԳԼ ԽԵ, ԾԳ
923 – 924	Մովսէս Խորենացի, գիրք Գ	ԳԼ ԾԴ
940 – 942	Մովսէս Խորենացի, գիրք Գ	ԳԼ ԿԵ
943 – 946	Մովսէս Խորենացի, գիրք Գ	ԳԼ Ծ
947 – 948	Մովսէս Խորենացի, գիրք Գ	ԳԼ ԾԵ
959 – 966	Մովսէս Խորենացի, գիրք Գ	ԳԼ ԿԶ
967 – 970	Մովսէս Խորենացի, գիրք Գ	ԳԼ ԿԷ
973 – 974	«Տեսիլ սրբոյն Սահակայ» (տե՛ս նաև Ղազար Փարպեցի, Պատմութիւն Հայոց, էջ 62, 71)	էջ 49, 61

Վիպասանութեան բնագիրը մեզ հասել է փոփոխութիւններով եւ յաճախ աղաւաղումներով, քանի որ Շնորհալու իսկ ձեռքով գրուածը յայտնի չէ, պարզ է, որ մեզ յայտնի 63 ձեռագրերը ընդօրինակել են 63 մարդ, որոնք բոլորը չէ, որ բարձր գրագիտութեան տէր են, բնականաբար, պէտք է լինէին եւ աղաւաղումներ, սխալներ, բացթողումներ...

Բնագիրը կազմելիս ցուցաբերել ենք հնարաւորին չափ ուշադրութիւն եւ զգուշութիւն: Հաշուի ենք առել այն ընդհանուր սկզբունքները, որոնք կիրառուել են Հայ միջնադարեան տաղերգութեան վերջին տասնամեակների բնագրագիտական հրատարակութիւններում, այսպէս՝

Բնագրի հատուածաբաժանումը կատարել ենք ըստ Հայ ժողովրդի պատմութեան դրուագների՝ համապատասխան Վիպասանութեան բովանդակութեան եւ ոչ թէ այնպէս, ինչպէս արուած է Վենետիկի հրատարակութեան մէջ, որը խիստ կամայական է եւ ոչ գիտական:

Հաշուի ենք առել գրաբար հայերէնի պատմական զարգացման, Շնորհալու ապրած ժամանակաշրջանի վիճակն ու առանձնայատկութիւնները, ինչպէս նաև իր՝ հեղինակի լեզուաոճական անհատականութիւնն ու նախասիրութիւնները, ըստ այդմ էլ նախապատուութիւնը տալով մէկին՝ № 4207 ձեռագրին, մէկ անգամ ընդմիջտ չենք որդեգրել միայն այդ ընթերցումը, այլ տեղն եկած ժամանակ օգտագործել ենք նաև այլ ընթերցումները, որոնք բնորոշ են Շնորհալու ժամանակաշրջանին եւ որոնք պակասում են A օրինակում:

Ենթակայական դերբայի ող վերջածանցով այլընթերցումն ենք միայն պահել, աւղ կամ օղ այլընթերցումները չենք նշել:

Աւ գրութիւնը եթէ օ գրութեանը համարժէք է, վերածել ենք օ-ի եւ չենք դիտել իբրեւ այլընթերցում⁹:

Գաղտնավանկի ը ձայնաւորը, որ *A*-ն ընդհանրապէս չունի, բայց շատ այլընթերցումներ ունեն, չենք պահպանել ու տողատակում այդ մասին չենք նշել:

Տողատակում միայն յատուկ անունների եւ տեղանունների այլընթերցումներն ենք մեծատառով տուել:

Ստացական դ հոդի տ այլընթերցումը մեծ մասամբ զանց ենք առել, դիտելով այն իբրեւ քերականական կանոնների միջնադարում ընդունուած խախտման դէպք:

Յ կիսաձայնի անյարկի եւ վրիպակային կիրառութիւնները՝ **հայրագատեալ, օթայգայեալ, մարդայծին, վերայձայեալ, վերայծաղկեալ, պատուայիրեալ, վայրաբերեալ, ինչպէս նաեւ յ կիսաձայնի անյարկի բացակայութիւնը՝ գապագաիցն, տղաոցն, ներկաիս գրութիւնները եւս զանց ենք առել՝ դիտելով իբրեւ միջնադարում ընդունուած քերականական կանոնների շեղում:**

Նման շեղումներից գերծ չէ *A* օրինակը, որը շատ յաճախ գործածուած է *կ* եւ *գ*, *ծ* եւ *ձ* բաղաձայնները՝ **ընկալեալ – ընգալեալ, պանծացեալ – պանձացեալ, ընծայեալ – ընձայեալ, երկեղ – երկիւղ, շաւեղ – շաւիղ, սերեալ – սիրեալ** եւ այլն. սրանք ոչ թէ *A*-ի վրիպումներն են, այլ այն շեղումները, որ բնորոշ է *XII-XIII* դարերին. հաւանաբար գրիչը, լաւ իմանալով դասական ուղղագրութիւնը, միաժամանակ տուրք է տուել ժամանակի՝ միջին հայերէնի տարածման հետեւանքով առաջ եկած շեղումներին, եւ դրա համար էլ յաճախ միեւնոյն բառը մի դէպքում գրում է այսպէս, մէկ ուրիշ դէպքում՝ այլ կերպ, ինչպէս նշեցինք վերեւը, ուստի բնագիրը կազմելիս, պահպանելով դասական ուղղագրութիւնը, ճշտել եւ միասնական ենք դարձրել, տողատակին ցոյց տալով եւ շեղումները:

Աշխատել ենք խուսափել **փխ**-ի պարտադիր կիրառութիւնից բոլոր այն դէպքերում, երբ լուեկայն ընթերցւում է եւ յուշում որին է վերաբերում՝ չենք դրել:

Կէտադրութիւնը կիրառել ենք ըստ արդի կանոնների:

Ի-ով վերջացող եւ *ո* հոլովման ենթարկուող բառերի թեք հոլովածեւերը բնագրում դրել ենք **ւ-ով (որդի – որդոյ, թշնամի – թշնամւոյ, տեղի – տեղւոջ եւ այլն)**՝ ցոյց տալով տողատակին առանց **ւ**-ի ընթերցումները:

Տողատակը չձանրաբեռնելու նպատակով ընդհանուր առմամբ զանց ենք առել համապատասխան խմբի այն համարը, որը չունի մի շարք էջեր կամ տողեր թերթ ընկած լինելու կամ այլ պատճառներով. այդպիսի դէպքում մէկ անգամ նշելով «չունի», այլեւս միւս տողերում չենք կրկնում, պարզապէս գրում ենք խմբի տառը – օրինակ՝ ց₂-ը չունի, միւս դէպքում գրում ենք լրիւ՝ ց – այսպէս:

Որոշ ձեռագրերում պակասում են գլխատառերը, որոնք նախապէս չեն գրուել, հետագայում մեխանիկօրէն լրացնելու հետեւանքով անիմաստ կամ այլ իմաստ են ստացել, զանց ենք առել սրանք եւս, սակայն ոչ միշտ, երբեմն պատահում է ակնյայտ խախտում կամ աղաւաղում, այդպիսի դէպքում նշում ենք. օրինակ՝ ց₃ (ձեռ. № 1550) եւ ց₄ (ձեռ. № 1544) 1393-րդ տող՝ պէտք է լինի **Որ ի ստէնէ**, նախապէս գրուած է եղել առանց գլխատառ-

9 Սոյն հրատարակութեան մէջ պահպանել ենք օ-ի աւ գրութիւնը (ծան. կազմողի է)

«ի՛ ըրիստէնէ, բաց թողած Ո տառի փոխարէն Հետագայում գրել են Ք, ստացուել է Քրիստէնէ (g), եւ քանի որ անհասկանալի ու անիմաստ է եղել, վերեւից աւելացրել են նաեւ «ոն», ստացուել է (Ք)րիստ(ոն)էնէ փխ որ ի ստէնէ: Չանց ենք առել նաեւ բացարձակ վրիպակներն ու սխալ գրութեան որոշ ձեւեր, ինչպէս օրինակ՝ մակակրել, մագակրել, մակայգրել, դաղջացեալ եւ այլն:

ՄԵՐ Լ-ի փոխարէն գործածուած է Ղ հնչիւնը՝ այդ, Բարբղոն, Հերակղ, Ղիկիանես, Իսմայիղ, Բասիղիոս, Զորաբաբեղ եւ այլն: Այս եւս զանց ենք առել:

Օ խմբի մէջ մտնող № 9308 ձեռագիրը (Օ) ունի յատուկ անունների բառարան, համապատասխան տողում գրիչը լուսանցքում գրում է բոլոր պատմական անձնաւորութիւնների անունները, որոնք հանդէս են բերուած Վիպասանութեան մէջ:

Բոլոր խմբերի համար տողատակին 1 թուանշանը նշանակել ենք վաղ շրջանի ընդօրինակութեան տակ, մնացեալները ժամանակագրական կարգով, այն գրչագրերը, որոնք գրչութեան թուական չունեն, այլ դարն է նշուած, այդպիսիք գրուած են վերջում, թէեւ այդ թուական չունեցող ձեռագիրը կարող է եւ դարասկզբի լինել, եւ քանի որ հակառակն էլ կարող է լինել, ուստի պայմանական կերպով թուական ունեցող գրչագիրը զնում ենք սկզբում, սակայն ոչ միշտ, անվերապահօրէն այդպէս չենք վարուել, եթէ թուական ունեցողը անթուակիրից պակաս արժէք ունի, ապա այն զիջում է երկրորդին:

ՑԱՆԿ «ՎԻՊԱՍԱՆՈՒԹԻԻՆ» ՊՈՆՄԻ ՁԵՌԱԳՐԵՐԻ
(Մաշտոցեան Մատենադարան)

Ձեռագիր	Գրչութեան ժամանակ	Գրչութեան վայր	Գրիչ, ծաղկող, ստացող	Վիպասանութեան էջերը	Բովանդակութիւն
1	2	3	4	5	6
425	1466 թ.	Արծկէ	գրիչ՝ Ատոմ ֆիյ, ստացող՝ Յովանէս խջյ	152ա*	Գանձարան
474	1474 թ.		գրիչ՝ Ալեքսիանոս	249բ-251*	Գանձարան
592	1385 թ.	Սինեական անապատ (Գողթն)	գրիչ՝ Ղազար, ստացող՝ Կարապետ, կազմող՝ Յովանէս արղյ	145բ-191ա	Ժամագիրք (Ն. Շնորհալի, «Բանֆ չափաւ»)
1537	14-րդ դ.	Սանահին	գրիչ՝ Յոհաննէս, ստացող՝ Յոհաննէս (ուսուցիչը)	143ա-175բ	Ն. Շնորհալի, «Բանֆ չափաւ»
1538	1625 թ.	Երեւան	գրիչ, ստացող՝ Եսայի սրկ. (նաեւ վրղ)	195ա-240ա	Ժողովածու
1539	1656 թ.	Մարգուան	գրիչ՝ Միֆայէլ երէց, ստացող՝ Թորոս պատանեակ	176ա-228ա	Ն. Շնորհալի, «Բանֆ չափաւ»
1540	1633 թ.	Ամասիա	գրիչ՝ Միֆայէլ դպիր ստացող՝ Զաֆարիա դպիր	174ա-226ա	Ն. Շնորհալի, «Բանֆ չափաւ»
1541	1614 թ.	Կաֆայ	գրիչ՝ Զաֆարիա	132ա-169բ	Ժողովածու

* Աստղանիշով նշուածները թերի են, հատուած կամ պատահիկ, որոնք տողատակի հմմտ. մէջ չեն մտնում:

1542	1644 թ.	Մակեթոն մայրաբաղնիք	գրիչ՝ Աստուածատուր, ստացող՝ Առաքել	246ա-292ա	Ն. Շնորհալի, «Բանֆ չափալ»
1543	17-րդ դ.	-	-	205բ-254ա	Ն. Շնորհալի, «Բանֆ չափալ»
1544	1623 կամ 1637	Ղարասար որ է Կողոնիա	գրիչ՝ Գրիգոր երեց, ստացող՝ Խոնեկ	171ա-212ա	Ն. Շնորհալի, «Բանֆ չափալ»
1546	17-րդ դ.	-	-	126բ-164ա	ժողովածու
1547	1682 թ.	-	գրիչ՝ Միքայել (որդի Բարդաղամ գրչի), ստացող՝ Սուլտան շահ	175բ-219ա	Ն. Շնորհալի, «Բանֆ չափալ»
1548	1357 թ.	Տէր Յովհաննիսի անապատ	գրիչ՝ Արաբել, Յովսէփ եւ Գրիգոր քիչ-քիչ, ստացող՝ Խաչատուր	181ա-220ա	ժողովածու
1549	1646 թ.	Էջմիածին	գրիչ, ստացող՝ Ստեփանոս Իլովացի, ծաղկող, կազմող՝ Սիմէօն	207բ-244ա	Ն. Շնորհալի, «Բանֆ չափալ»
1550	1632 թ.	Քանաքեռ	գրիչ, ստացող՝ Յովհաննէս	166 ա-214ա	Ն. Շնորհալի, «Բանֆ չափալ» Հանելուկք
1551	1419 թ.	Երուսաղէմ	գրիչ՝ Յոհաննէս արդյ, ստացող՝ Յակոբ արդյ.	153բ-200բ	Ն. Շնորհալի, «Բանֆ չափալ»
1552	17-րդ դ.	-	-	190ա-191բ	Ն. Շնորհալի, «Բանֆ չափալ»
1554	16-րդ դ.	-	-	191ա-238բ	Ն. Շնորհալի, «Բանֆ չափալ»
1556	14-րդ դ.	-	-	219բ-270բ	ժողովածու
1558	1643 թ.	Ղարասու	գրիչ, ծաղկող՝ Խասպէկ	153ա-197ա	ժողովածու
1560	17-րդ դ.	-	-	190ա-199բ	Ն. Շնորհալի, «Բանֆ չափալ»
2027	1680 թ.	Էջմիածին	գրիչ՝ Յովսէփ	186ա-187ա	ժողովածու
2079	17-րդ դ. շուրջ 1622 թ.	Լիմ	գրիչ՝ Յովհաննէս Մոկացի, ստացող՝ Տէր Յովհաննէս	115ա-128բ	ժողովածու
2390	1664 թ.	-	գրիչ՝ Հովսիսիմէ, ստացող՝ Սանդուխտ	233ա-280բ	Ն. Շնորհալի, «Բանֆ չափալ»
2391	16-րդ դ.	-	գրիչ՝ Եղծուած, ծաղկող՝ Գրիգոր	193 ա-237ա	Տաղարան
2486	16-րդ դ.	-	գրիչ՝ Նազարեթ	207ա-256ա	Ն. Շնորհալի, «Բանֆ չափալ»
2672		Կափայ	գրիչ՝ Ստեփաննոս Թոխաթցի	72բ-73 եւ 77բ	Գանձարան
3179	1607 թ.	«առ ոտս սրբոյն Միմասայ արագայիսիմն»	գրիչ՝ Միմաս, Յովհաննէս արդյ, ստացող՝ Յովաննէս սրկ.	69ա-112բ	ժողովածու

3218	1645 թ.	-	գրիչ՝ Հարապետ Բեյ, կազմող՝ Գաբրիել	73թ-89ա	Տաղարան
3290	18-րդ դ. (1731-ից առաջ)	-	-	142թ-184թ	Ժողովածու
3421	17-րդ դ.	-	-	170թ-209թ	Ժողովածու
3626	18-րդ դ.	-	-	126ա-166թ	Ն. Շնորհալի, «Բանֆ չափալ»
3628	1682 թ.	-	գրիչ՝ Յովնաթան Նաղաշ	421-520*	Տաղարան
3688	1647 թ.	-	գրիչ՝ Սիմոն (ծածկագրով)	152թ-204ա	Ն. Շնորհալի, «Բանֆ չափալ»
3689	17-րդ դ.	-	-	126ա-166թ	Ն. Շնորհալի, «Բանֆ չափալ»
3931	1309 թ.	Գոշավանֆ	գրիչ՝ Յոհաննէս, անանունֆ, ստացող՝ Կիրակոս Բարունի	346ա-377թ	Ժողովածու
4207	1284 թ.	Ատանայ	գրիչ՝ Կոստանդին Քուռաթ, ստացող՝ պրն. Օշին	217թ-241ա	Ժողովածու
4281	1647 թ.	Խանաձախ գիւղ (Քաշթաղու երկիր)	գրիչ՝ Մարիամ ապաշխարող, ստացող՝ Մարկոս եպս (գրչուհու հօրեղբայրը)	210ա -295թ	Ն. Շնորհալի, «Բանֆ չափալ»
5255	13-րդ դ.	Մեծոփա վանֆ	գրիչ՝ Սոսքենէս (միայն 5 թերթ), Կոստանդին, ծաղկող՝ Սոսքենէս, ստացող՝ Յովհաննէս վրդ.	6ա-39թ	Ն. Շնորհալի, «Բանֆ չափալ»
5662	16-րդ դ.	-	-	167ա -217ա	Ն. Շնորհալի, «Բանֆ չափալ»
5707	1386 թ.	Երնջակ	գրիչ՝ Յակոբ վրդ., ծաղկող՝ Կարապետ, կազմող՝ Յովհաննէս	214թ-225ա	Ժողովածու
5882	15-րդ դ.	-	-	129ա-131թ*	Ժողովածու
5972	1328 թ.	Ս. Կարապետի վանֆ	գրիչ՝ Սիմէոն, ստացող՝ Ամիր Սարգիս	195թ-239ա	Ն. Շնորհալի, «Բանֆ չափալ»
6070	17-րդ դ.	-	-	186ա-229թ	Ն. Շնորհալի, «Բանֆ չափալ»
6824	1856 թ. ¹⁰	-	գրիչ՝ Յարութիւն Տէր-Սիմոնեան	128ա-158ա	Ն. Շնորհալի, «Բանֆ չափալ»
6876	16-րդ դ.	-	-	168թ-204թ	Ն. Շնորհալի, «Բանֆ չափալ»
7120	1621 թ.	Էջմիածին	գրիչ՝ Ղազար դպիր, ստացող՝ Մովսես կթղ. (ի վայելումն Ղազարայ կթի)	201թ-249թ	Ն. Շնորհալի, «Բանֆ չափալ»
7219	1641 թ.	Քոթահեայ	գրիչ՝ Մելիսեթ Քոթահեացի	142ա-191թ	Ժողովածու

10 Ընդօրինակուած է 1643 թ. Վենետիկի հրատարակութիւնից:

7668	1757 թ.	Կաֆա	գրիչ՝ Մովսես երեց	6ր*	Տաղարան
8451	1645 թ.	Վաղարշապատ	-	200ա-243ա	Ժողովածու
8466	1668 թ.	-	գրիչ՝ Սրապիոն արեղայ (Ա), Պողոս (Բ), ստացող՝ Տէր Գրիգոր Արամ ֆհ.	193ա-195ա*	Ժողովածու
8569	1643 թ.	-	-	108ա-151ա	Ժողովածու
8575	1632 թ.	Ամիթ	գրիչ, ստացող՝ Սարգիս արեղայ	182ա-223բ	Ժողովածու
8597	1650 թ.	Շենհերու անապատ	գրիչ՝ Մարինոս	167բ-213ա	Ն. Շնորհալի, «Բանֆ չափալ»
8755	17-րդ դ.	-	-	105բ-147բ*	Ն. Շնորհալի, «Բանֆ չափալ»
8874	16-րդ դ.	-	-	123բ-157ա	Ն. Շնորհալի, «Բանֆ չափալ»
9281	1661 թ.	-	գրիչ՝ Յովհաննէս Ղրիմեցի, ստացող՝ Ղազար արեղայ	304ա-370բ	Ն. Շնորհալի, «Բանֆ չափալ»
9308	17-րդ դ.	-	-	159ա-193բ	Ն. Շնորհալի, «Բանֆ չափալ»
9475	17-րդ դ.	-	-	89ա-131ա	Ն. Շնորհալի, «Բանֆ չափալ»
9777	1650 թ.	Շոռոթ	գրիչ՝ (Գրիգոր) որդի Կիրակոս ֆհի, ստացող՝ Արիստակէս ֆհյ.	238ա-281բ	Ն. Շնորհալի, «Բանֆ չափալ»
10209	1643 թ.	Էջմիածին	գրիչ՝ Ոսկան, ստացող՝ Մաթէոս վրդ.	202բ-245բ	Ն. Շնորհալի, «Բանֆ չափալ»
10252	17-րդ դ.	-	-	120ա-164բ	Ն. Շնորհալի, «Բանֆ չափալ»

ՑԱՆԿ «ՎԻՊԱՍԱՆՈՒԹԻԻՆ» ՊՈՆԵՄԻ ՏՊԱԳԻՐՆԵՐԻ
(Հնատիպ հրատ.)

1. **Ներսես Շնորհալի**, Յիսուս Որդի*, Վենետիկ, 1643, տպ. Յովհ. Անկիւրացու, էջ 322 (ՆԻԲ)
2. **Ներսես Շնորհալի**, Տեանն Ներսեսի հայոց կաթողիկոսի զոր անուանեալ կոչի «Յիսուս Որդի», Վենետիկ, տպ. Հուան Պաղիստա Պովիսին, 1660, էջ 111
3. **Ներսես Շնորհալի**, Յիսուս Որդի, Ամստերդամ, 1661, տպ. Մատթէոս դպիր Ծարեցու, ընդօրինակութիւն Յովհ. Անկիւրացու
4. **Ներսես Շնորհալի**, Յիսուս Որդի, Մարսիլիա, տպ. Ոսկան Երեւանցու, 1702, էջ 342

* Բոլոր տպագիրները վերնագրուած են «Յիսուս Որդի», որին յաջորդում է «Վիպասանութիւն»-ը:

5. **Ներսես Շնորհալի**, Տեառն Ներսեսի Հայոց կաթողիկոսի, ասացեալ բան միսիթարութեան... «Յիսուս Որդի», Կ. Պոլիս, տպ. տրուպ Աստուածատրոյ, 1724, էջ 404
6. **Ներսես Շնորհալի**, Յիսուս Որդի, գիրք որ կոչի Յիսուս Որդի, հրատ. 6-րդ, Կ.Պոլիս, տպ. Աստուածատուրի, 1746, էջ 432
7. **Ներսես Շնորհալի**, Տեառն Ներսեսի հայոց կաթողիկոսի ասացեալ բան միսիթարութեան... «Յիսուս Որդի», հրատ. 7-րդ, Կ.Պոլիս, Զնչին Յովհաննէսի, 1746, էջ 380
8. **Ներսես Շնորհալի**, Գիրք որ կոչի «Յիսուս Որդի»: Արարեալ եւ շարադրեցեալ ի Ներսիսէ Կլայեցոյ, Սանկտ Պետերբուրգ, տպ. Խաղարեանց Գրիգորի, 1785, էջ 335
9. **Ներսես Շնորհալի**, Գիրք որ կոչի «Յիսուս Որդի»... արդեամբք եւ ծախիւք Աւետ Անթանի, Մադրաս, տպ. Յարութիւն Շմաւոնեանի Շիրագցոյ, 1792, էջ 444
10. **Ներսես Շնորհալի**, Գիրք որ կոչի «Յիսուս Որդի» արդեամբք եւ ծախիւք առն ազգասիրի եւ բարեպաշտի ակնեցի Մահտեսի Յօհաննեան Մահտեսի Աբրահամ ամիրայի, Կ.Պոլիս, 1824, էջ 331
11. **Ներսես Շնորհալի**, Բանք չափաւ, Վենետիկ, 1830
12. **Ներսես Շնորհալի**, Բանք չափաւ, Վենետիկ, 1928 (1830 թ. արտատպութիւն) էջ 537

ՄԱՆԻԿ ՄԿՐՏՉԵԱՆ

**ՇԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ՀՈՄԵՐԱԿԱՆ ՎԻՊԱՍԱՆՈՒԹԵԱՄԲ
ՍԱԿՍ ՀԱՅԿԱԶԱՆՑՆ ՍԵՌԻ
ԵՒ ԱՐՇԱԿՈՒՆԵԱՑՆ ԶԱՐՄԻ՝
Ի ՍԿԶԲԱՆՑՆ ՄԻՆՉ Ի ՎԱԽՃԱՆ,
ԱՌԱՍԱՑԵԱԼ ՆԵՐՍԵՍԻ՝
ԵՂԲԱՒՐ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՀԱՅՈՑ ՏԵԱՌՆ ԳՐԻԳՈՐԻՍԻ,
ՅԻՒՐԱԿԱՆՍՆ ՆԱԽՆԻՍ,
Ի ՀԱՄԲԱԿՈՒԹԵԱՆ ԵԼՈՎ ՏԻՍ**

5

*Պարտապան հաւրն է որդի
Հատուցանել վարձ ծնաւղի
Եւ անդրադարձ փոխարինի
Բազում երկանցն պատշաճի:*

5 *Բայց սակայն ոչ վարկպարագի,
Այլ զաւրութեամբ եւ ըստ կարգի,
Զի է եւ այս ըստ աւրինի:
Սոյն ասացեալ Սողոմոնի,
Ծննդեան անզգամի*

10 *Վճիռ հատեալ, թէ կորնչի,
Իսկ հնազանդեալն զաւակի*

Ēáñ³ · Çñ
1 CgᵐM₁N₃P₅S Ēáñ³ · ÇñÁ ááóÝ»Ý DEFgNRt ß³ ñ³ ¹ñáó-
ÁÇóÝ gᵐ ß³ ñ³ ¹ñáóÁÇóÝù
2 L NáoÙ»ñ³ Ĩ³ Ý
3 A Թ³ Ĩ³ ½³ ÝóÝ B₂OP₅ Թ³ Ũ³ ½³ Ý D₁ Թ³ Ũ³ ½³ÝáŨ
E₂M₂R Թ³ Ũ³ ½³ Ýó g₁₅ Թ³ Ũ³ ½³Ýáó K Թ³ Ũ³ ½³ÝáŨ M₄
Թ³ Ũ³ ½³áóÝ»³ Ũ M₅ Թ³ Ũ³ ½³áóÝ»³ óÝ NP₄ Թ³ Ũ³ -
½³»³ Ý g₁₅M₃₄₅ è»éÇó
4 D₂gFM₁₃₄N ² ñß³ Ĩ áóÝ»³ ó R ² ñß³ Ĩ áóÝ»³ óè g₁₅
½³ ñŨÇó
5 DgKM₁₃₄T èĨ ½₄³ Ýó g₂NO₁₃P₂₃₄ ÛÇÝá»ó g₂M₂ Ĩ³ Őç³ Ý
LN₂₃₄OP₄ Ĩ³ Őx³ Ý N₁T Ĩ³ Èx³ ÝÝ
6 g²MOPT ³ è³ ó»³ É g₁ 6-9 Ĩ áó»ñÁ ááóÝÇ N₁ ³ é áñ
³ è³ ó»³ É g₁ ÚáñÇÝ Û»ñèÇèÇ Թ³ Ũáó Թ³ Ũñ³ á»Ĩ Ç g
Ĩ ³ è³ éÝ Û»ñè»èÇ M₄ Ĩ ³ è³ éÝ Û»ñè»èÇ Թ³ Ũñ³ á»-
Ĩ ÇÝ Թ³ Ũáó
7 B₁ »ŐmúnÝ ¶ñÇ. áñÇèÇ Թ³ Ũáó Ĩ³ ÁáŐÇĨ áèÇ D
èñmáŨ (E1T èñmáŨ gᵐ èñmáó) ÷ È »Őmún g₁ áÇù »Ő-
m³ óñ Ĩ³ ÁáŐÇĨ áèÇ K áÇù »Őm³ óñ Ñ³ Ũáó Ĩ³ ÁáŐÇ-
Ĩ áèÇ M₁ Ñ³ Ũñ³ á»Ĩ ÇÝ ÷ È »Őm³ óñ Ĩ³ ÁáŐÇĨ áèÇ
B₁DEgKT áÇù Ĩ ³ è³ éÝ ¶ñÇ. áñÇèÇ
8 Dg₁ Ũçõñ³ Ĩ³ ÝÝ g²KM₁P₄ Ũçõñ³ Ĩ³ Ý D Ý³ ÈÝÇÝ K
Ý³ ÈÝÇèÝ
9 A Ñ³ Ûm³ Ĩ áóÁ»³ ÝÝ g₂ Ñ³ Ûm³ Ĩ áóÁÇóÝÝ g₁ Ñ³ Ûm³ -

Ĩ³ ÝáóÁ»³ Ý L Ñ³ Ûm³ Ĩ »ÉáĨ K ÉÇÝ»ÉáĨ (P₂³ ¹Ý»ÉáĨ)
÷ È »ÉáĨ L áÇù »ÉáĨ D áÇù Ĩ Çè g₂ Ĩ Ç (O₁P₂³ èñĨ Ç)
÷ È Ĩ Çè
´Ý³ · Çñ
1 Dg₁₂₄₆₇KLM₂₃₄₇ á³ ñĨ ³ Ĩ³ Ý B₁g₂₄KT Ñññ C₂DFg₁₃₃M₂₄₇N₃-
OPR Ç Ñññ g²M₁₃ Ç Ñ³ Ũñ L Ç³ èĨ áó³ Ĩ N Ç ÑññÝ BM₅
1-60 Ĩ áó»ñÁ ááóÝ»Ý
2 L Ñ³ Ĩ áóó³ Ý Ç g₆M₂N₁P₃₄₅ Ĩ³ ñŐè N₄-₇ R ½₁³ ñŐ
3 Ag₇ ÷ áÈ³ ñ»ÝÇ L ÷ áÈ³ ñ»ÝÇ R Ĩ áŐÁ ááóÝÇ
4 Fg₁₂₃₆M₄₇O₅ »ñĨ³ Ýó ÁèĨ ÷ È »ñĨ³ ÝóÝ
5 N₂ áá Ç
6 AB₁O₂₃₄T Ĩ³ ñÇ ÷ È Ĩ³ ñ · Ç
7 D ½Ç Ç »ó³ Ũè g₁₅₆ LM₃₄₈P₄₅ Ý³ »ó³ Ũè P₁₂ »ó³ Ũèá»è Ç
P₃ Ý³ È³ á Ç è · ñáó³ Ĩ ½Ç Ç »ó³ Ũè, ³ á³ Ĩ³ ñŨÇñ
Á³ Ý³ ÚáĨ Éáóè³ ÝóúáóŨ Ý³ »ó³ Ũè, ³ ŨáóŨ»Ĩ ³ »ó³ Ç
Éáóè³ ÝóúáóŨ ÝáñÇó · ñáó³ Ĩ ³ »ó³ Ũèá»è Ç g₄ ½Ç »ó
Ç ³ Ũè K »ó³ Ũè · ñ»³ É N₅ è³ »ó³ Ũè ÷ È »ó³ Ũè Ç
B₁EFg₂₃HM₂ O₂RSt áÇù Ç M₁ ŨáŨ ÁèĨ E₂ ŨñÇÝÇÝ
8 g₁₅ Ý³ È ÷ È éáŨ B₁ éáŐáĨ ÚáĨ ÝÇ B₂ éáŐáĨ áŨÝÇ
EFHO₂₃ P₁₃₄ éáŐáĨ ÚáÝÇ M₁N₅ éáŐáŨáĨ ÝÇ
9 B₂O Ç ÍÝÝ¹»³ ÝÝ Eg₁₅₇ D₁₄ ÍÝÝ¹»³ ÝÝ AB₁³ Ýè. ³ ÛÇ F
³ ½. ³ Û»ÝÇ ÷ È ³ Ý½. ³ ÛÇ
10 A Ĩ ÇxÇóè

Սահման եղիր նա զբարի:
 Քանզի երկրորդ յետ արարչի
 Ծնելոյ ծնաւղ պատճառ սսի:
 15 Վասն այսորիկ ոչ յիշեցի
 Զանկարութիւնս յամենայնի,
 Զսոգիտութիւնս յիմաստ բանի
 Վասն անկատարս հասակի:
 20 Զի հրահանգից վարժարանի
 Չեմ տակաւին ներկուռ բանի.
 ՅԱթենականն քաղաքի
 Զանձն իմաստիւք ոչ կրթեցի,
 Ուր լսարանն Պրատոնի
 Եւ չափ ոտիւք Հոմերոսի.
 25 Ուր ստորոգողն Արիստոտէլ,
 Տասն բանիւ գրողն էի,
 Ուր հոյլք ամէն հռետորի,
 Ժողովարան ճարտասանի,
 Ներհմտութիւն քերականի,
 30 Բայի քերթումն քերթողի,
 Զորս գիտել նախ պատշաճի
 Եւ սստ ապա ձեռնարկելի:
 Եւ զի յինէն այս է հեռի,
 Տարաբերիմ յամենայնի,
 35 Եւ թէ զիտ'րդ սկսանիցի
 Եւ կամ ո՛րպէս վճարեսցի:

12 gKLM²³⁴⁷⁸N³ »¹»³ É P² Ý³ È³ à շ ը »¹ Շ ñ, Éáóè³ ÝóúáóÛ
 Í³ ñÛÇñ Æ³ Ý³ úáí` »¹»³ É T ½Ý³ E¹ ¼¹»³ ñÇÝ
 13 T ù³ Ý ÷ È ù³ Ý¼Ç AB:EFg³⁵HKST³ ñ³ ñáÇÝ
 14 K ÉÇÝÇ ÷ È³ è Ç
 15 E²g:OP¹³⁴ ù³ ÛáñÇÍ P² Ý³ È³ à շ ը ù³ ÛáñÇÍ, ù³ à³
 Í³ ñÛÇñ Æ³ Ý³ úáí` ù³ ÛáñÇÍ
 16 AB:E:FHM²:NO²⁵RS ½³ Ý³ Í³ ñáóÃÇóÝ D¹E¹g³:KT ½³ Ý-
 Í³ ñ· áóÃÇóÝÝ (D²g⁶ ½³ Ý³ Í³ ñ· áóÃÇóÝ g³ ½³ Ý³ ñ· áó-
 ÃÇóÝ ½³ Ý³ Í³ ñ· áóÃÇóÝé) ÷ È ½³ Ý³ Í³ ñáóÃÇóÝé
 17 ABD:EHg²³⁴⁶M¹²O¹P⁴⁵RST ½³ ì · Ç³ ì áóÃÇóÝ D²O²³P¹²³
 ½³ ì · Ç³ ì áóÃÇóÝÝ ALM¹ Ù³ Û³ Ý³ Û³ Ç ÷ È Ù³ Û³ è³ ì³ -
 ÝÇ N ì áóÃ ááóÝÇ
 18 F³ Ý³ Ý³ ì³ ñ³ ½³ ñ³ ½³ ñ³ È³ Í³ Ç g⁷M³ Ñ³ Û³ ñ³ Ç ÷ È Ñ³ è³ -
 Í Ç N Ñ³ è³ Í Ç »ò ì³ èÝ áóèÛ³ ÝÝ³ ù³ Ý³ Ñ³á »ÉÇ O¹ 18-Ç
 ÷ È áóÝÇ 19-Á »ò ÁÝ¹ Ñ³ Í³ è³ Ý Á
 19 g⁷M¹³ ì³ ñ³×³ ñ³ ÝÇ O¹ ì³ ñ³Á³ Í³ ÝÇ ÷ È ì³ ñ³Á³ ñ³ -
 ÝÇ P¹ ì áóÃ ááóÝÇ
 20 L ì³ Í³ òÇ D: Ý»ñÑáóé (D² Ý»ñÑáé gM¹³⁴⁷OP Ý»ñÑáóÝ
 P² Ý³ È³ à շ ը Ý»ñÑáóÝ, ù³ à³ Éáóè³ ÝóúáóÛ Í³ ñÛÇñ
 Æ³ Ý³ úáí` Ý»ñÑáóé) ÷ È Ý»ñÑáóé g¹ ì³ ñ³ Ç ÷ È ì³ ÝÇ
 22 KNO¹³⁵ ½³ Ýóé S ì³ ñ³Á»éóÇ
 23 NS Éè³ ñ³ Ý (N¹ Éè³ ñ³ ÝÝ շ) g³ äó³ ì³ áÝÇÝ M¹ äó³ -

ì áí ÝÇ
 24 AK D»Û»ñáí èÇ L ÐáÛ»ñáí ÝÇ N ÐáÛ»ñáí èÇ R ÐáÛ»-
 ñáÝÇ DgM¹³ ì³ èÝ ì³ ÝÇó · ñáóÝ շ Ç ÷ È ì³ áóÇ
 25 D¹ ò³ ñÇè³ áí շÉÇ S² ñÇè³ ñáí »É
 26 Dg²³⁴⁶ Ýè³ »³ É (g¹⁵⁷M¹³⁷ ×»Û³ ð) Dg⁴⁶ ¼ÇÛ³ è³ ì è (g¹³⁵M¹³
 ¼ÇÛ³ è³ ì Ý g³ ¼ÇÛ³ è³ ì èÝ) Dg¹³⁵⁷ Ý³ à³ ì Û³ ñ (g⁷M³
 à³ ì Û³) g³ à³ ì Û³ Ç ÷ È ì³ áóÇ
 27 K ÑáÉ Dg⁶KT³ Û³ Ý Ç è³ AHT Ñéáí áñÇ D:E¹ Ñ»é»-
 ì áñÇ L Ù³ ì »ò áñÇ ÷ È Ñé»ì áñÇ
 29 F ì շ ñ³ Ñ³ ì áóÃÇóÝ (g³M¹ É»ñ³ Ñ³ ì áóÃÇóÝ g¹ è³ Ñ³ ì áó-
 ÃÇóÝ LN³ S ì »ñ³ Ñ³ ì áóÃÇóÝ) ÷ È Ý»ñ³ Ñ³ ì áóÃÇóÝ
 30 g³M¹T ì³ Û³ Ç R ì³ ÝÇ ÷ È ì³ Ù³ B:E:gi:T ù»ñ³ áóÛÝ F
 ù»ñ³ ÁáÛÝ R ù»ñ³ áóÛÝ B:E:T ù»ñ³ áóÇ R ù»ñ³ áóÇ
 31 C ½³ áñ Áè³ · Ç³ ì³ Ý³ È³ à³ ì³ ×³ èÇ ÷ È ì³ áóÇ E²
 · ì³ »³ É FN³ · Ç³ ì³ »³ É F Ç ÷ È Ý³ È
 32 g²³ ù³ à³ è³ ì³ Ý ÷ È³ è³ ì³ à³ g³ ó»éÝ³ ñ³ ÝÇ g³
 ó»éÝ³ ñ³ շ Ç L ó»éÝ³ ñ³ »ÉÇ
 33 K Ç ÷ È ¼Ç g⁷LM¹³⁷ ÉÇè³ ÷ È³ է K շ è³ ÷ È³ է շ
 35 g³M¹²O¹²P³RS »Ã³ շ ÷ È »ò Ã³ g⁶ Ý³ È ÷ È »ò
 36 DE²gMO¹⁵P⁴⁵S ì³ ×³ ñÇóÇ g⁶LN³ ì³ ×³ ñ»óÇ O²³P¹ ì³ Ç×³ -
 ñÇóÇ P² Ý³ È³ à շ ը ì³ ×³ ñÇóÇ, ù³ à³ ì³ »ñ»óÇó Ì³ ñ-
 ÛÇñ Æ³ Ý³ úáí` ì³ ×³ ñ»éóÇ

Սակայն եղեալ իմ ի մտի
 Զառատածիրն Սուրբ Հոգի,
 Ըզտուողն պարգեւի
 40 Եւ զփչեալն Յիսուսի,
 Զի տացէ արմատ բանի,
 Ինձ՝ Ներսիսի անարժանի,
 Սկսանելով յայսմ տառի,
 Ի նախահարցն իմ ըստ կարգի,
 45 Թէ ո՞րք էին եւ կամ ուստի՞
 Եւ կամ յորո՞ւմ ժամանակի:
 Եւ մակագրել ի քարտիսի
 Զառ ի նոցայն գործեալ իրի.
 Զոմանց պատմել յոյժ գովելի
 50 Զարիուլթիւնսն պանծալի,
 Զոմանց ճառել զգործս անբարի
 Եւ զվատ անուսնս յաշխարհի:
 Զի որ բարւոյն է բաղձալի,
 Առ ի բարեաց նախանձ չարժի,
 55 Եւ որ չարին խնամ տանի,
 Յաւրինակաց աստ կշտամբի:
 Զոր կարճառաւտ եւ ըստ կարգի
 Շարագրեցից յայսմ տառի,
 Զվերածնողդ մաղթելի,
 60 Գեր քան զկարն չխնդրելի:

37 Nt »Ս + Է ՇՍ
 38 D á³ n· »ժՇ + Է Էááñմ Թá· Շ
 39 g¹¹M¹³ ½± á»³ ԷՄ ԸՇԷááԹՇ + Է ի áԾՇ g⁶ ½µ³ óՍ³ ó
 ի áóՕՄ (N⁶ ½Շ ի áóáՕՄ O Á½á áóáՕ µ³ ñ»³ óՄ R áñ
 Á½á áóáՕՄ) + Է Á½á áóáՕՄ K 39-40 ի áՕ»ñÁ ááóՄՇ C
 39-60 ի áՕ»ñÁ ááóՄՇ
 40 g¹¹M¹³ »ժ Á½á áóáՕՄ á³ ñ· »ժՇ + Է ի áԾՇ N¹ ½± ñİ ù-
 ՕՇՄ (R ½± ñİ »³ ԷՄ) + Է Ծ± á»³ ԷՄ
 41 K »ժ ½Շ N⁶ ½Շ »ժ N¹ Կ³ ի³ óլ O¹P¹³ ի³ óլ ՇՄÓ F
 ³ ñİ Û³ ի³ + Է ³ ñՍ³ ի³
 42 B:EgKLMNOPS Ս»ñĕĵĕՇ Dg¹ Ս»ñĕĵĕ
 43 ABCFg¹¹HLM²N µ³ óՇ 3-Շó PRST Շ Թ Թ ± Է Թ Թ ± Է
 44 E:M¹ áՇՍ Շ ABCDE:FgHKLM µ³ óՇ M 2-Շó NRST
 Կ³ Է³ Ñ³ ñĕՄ C Կ³ Է³ Ñ³ ñüՄ ABCDEFM²⁵⁶⁸NOST
 ³ ½· Շ + Է Ի³ ñ· Շ
 45 ABEHM¹²NOPST »Á» + Է Áլ AN áó ³ Էİ Շ + Է »ժ
 Ի³ Ս áóԷİ Շ D ՇԷİ + Է »ժ BEHM:OPST áՇՍ »ժ Ի³ Ս
 46 E: Ի³ Ս Շ + Է »ժ Ի³ Ս g:KN:P¹ áñáóՍ R 46-47 ի áՕ»-
 ñÁ ááóՄՇ
 47 A Ս³ Ի³ ¹ ñ»É + Է Ս³ Ի³ · ñ»ÉDEg¹¹M¹³ T Ս³ Ի³ · ñ»³ É
 K Ս³ Ի³ ¹ ñ»³ ĩ
 48 P: ½³ ñ + Է ½³ Է B:P: ԿáԷ³ ԿՄ N: Կáó³ B:KM:O¹P³¹⁵
 · áñİ»É O: µ³ ñՇ + Է ՇñՇ
 49 g¹ ԹáՍ³ Կó E:T á³ ի Ս»³ É

50 g:K ½³ ñՇáóÁՇóՄՄ g⁶N:T ½³ ñՇáóÁՇóՄĕ LN⁶ ½³ ñáó-
 ÁՇóՄĕՄ N: ½ññáóÁՇóՄĕՄ AB:g¹¹LN⁶ á³ ԿÓ³ ԷՇ R »ժ
 ½á³ ի³ ³ ԿáóՄĕ Թ BÉ³ ññՇ + Է ի áՕՇ
 51 g¹ ԹáՍ³ Կó M¹N³ á³ ի Ս»É + Է ×³ Է»É ABCDEFg⁷⁹
 HKM¹²⁵⁶⁸NOPRt ½· áñİ g¹¹LM³⁷ ½· áñİĕՄ g³ ½· áñİԿ
 g⁶M¹N³ Շ · áñİ S · áñİĕ g²³⁶KLM µ³ ñՇ (N µ³ ԿՇ)
 + Է ³ Կµ³ ñՇ
 52 g: Ի³ Ս + Է »ժ Dg¹⁹¹M¹³N¹³ ³ ԿáóՄĕՄ g¹ ³ ԿáóՄՄ N³⁶⁷ Շ
 Թ BÉ³ ññՇ E: 52-60 ի áՕ»ñÁ ááóՄՇ
 53 M:T áñü ADE:Fg¹³⁶HLM¹²NOPT µ³ ñáŰ K µ³ ñáóՄ
 gKM¹³O²³⁵ »Մ N²³ շñ N ÁՕՕ³ ԷՇ + Է µ³ ՕՕ³ ԷՇ S á³ Ծ-
 Օ³ ԷՇ R ի áՕՇ + Է áóՄՇ 51-ñ¹ ի áՕÁ
 54 gM¹³ R µ³ ñՇĕ (g⁶ µ³ ñáŰ) L µ³ ñ³ ó OP µ³ ñՇԿ
 55 gM¹³ ă³ ñ»³ óՄ O á³ ñ»³ ó P Կ³ Է³ á շĕ · ñáó³ Ի á³ -
 ñ»³ ó (P á³ ñՇ), ³ á³ ԷáóԷ³ ԿóááՍ Ի³ ñŰՇñ Á³ Կ³ -
 üáí` á³ ñՇԿ
 56 L ԹáՄՇԿ³ Ի³ óĕ F³ Թ ± Է ³ Էİ L áՇ³ ³ Էİ
 57 F Թñ (S Թñĕ) + Է ½áñ FS Ի³ ñՇ + Է Ի³ ñ· Շ R 57-58
 ի áՕ»ñÁ ááóՄՇ
 58 gF Թ³ ñ³ ¹ ñ»óՇ g⁶KOP³⁵ Թ³ ñ³ · ñ»óՇ M¹³N Թ³ ñ³ -
 ¹ ñ»óՇՇ + Է Թ³ ñ³ · ñ»óՇՇ ABCEFHKLC²³⁷⁹NOPRS Շ
 Թ Թ
 59 B:DE:Fg⁷¹¹LM²¹N:OPS ½á »ñİ³ ԿáՕĕ¹ g¹-¹M¹³ ½á »ñİ³ -
 ԿáՕĕ K ½á »ñİ³ ԿáՕÁ Է³ + Է ½á »ñİ³ ԿáՕ¹ HM²⁵
 Ս³ ՕÁ»óՇ

ՎԻՊԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ ՆԱԽՆԻ՝ ԸՍՏ ՀՈՄԵՐԻ,
ՍԿՍԵԱԼ Ի ՎԵՐՈՒՍՏ

Աստանա՛ւր սկզբնաւորեալ,
 Բանիս զԲանն սկիզբն եղեալ,
 Այն, որ ընդ Հաւրն է էացեալ,
 Անեղապէս գորով ծնեալ:
 5 Ո՛չ ժամանակ անդր մտեալ,
 Ո՛չ ի ծոցոյն իւր բաժանեալ,
 Ո՛չ նախնական գոյիւ ստեղծեալ,
 Ո՛չ պատուակցաց գերազանցեալ,
 Այլ միածին Որդի ծնեալ,
 10 Լոյս ի լուսոյ Հաւրէ ծագեալ,
 Յորմէ եւ կեանքն աղբերացեալ:
 Ի նոյն Հաւրէ Հոգին բղխեալ,
 Երրորդութիւն անձնաւորեալ,
 ՅԱստուածութիւն մի Հաւաքեալ,
 15 Ըստ երեսաց տարրոշեալ,
 Բնութեամբ անքակ յոյժ միացեալ:
 Ո՛չ արարած գոյ անդ թուեալ,
 Եւ ո՛չ կրտսեր ոք ծառայեալ,
 Ո՛չ բարձրութեամբ ոք մեծացեալ,
 20 Ո՛չ ելեւէջս աստիճանեալ:
 Ո՛չ յիրերաց ոք արարեալ,
 Ո՛չ ի փոքունց յառաջացեալ,

օ՛ՅԱ՛ ի »նՅ՛՝ · Շն
 AE:gs:HO:R i Çá³ ẽ³ YáóÃ»³ Ûµ B₁ i Çá³ ẽ³ Yáó-
 Ã»³ Ý gKM₁₃₇ áÇù Ý³ ÈÝÇ g₃ ÐáéáÛÇ ÷ È ÐáÛ»³ñÇ D Ç
 i »ñáðõëĩ ẽİ ẽ»³ É g₃ ÜánÇÝ »ñ³ Ý»ÉÇ i »³ ẽÝ Û»³ñèç-
 ẽÇ Ð³ Ìáó Í³ ÁáÓÇÍáèÇ ³ ẽ³ ó»³ É ÷ È »YÁ³ i »ñ-
 Ý³ · ñÇ
 1 M₃₄N₃ ³ YẽİÇ¼µÝ ÷ È ³ ẽĩ ³ Ý³ òñ M₇ áÇù ³ ẽĩ ³ -
 Ý³ òñ g₃F ẽİ ẽµÝ³ òáñ»³ É g₃ Ç ẽİ ¼µÝ³ òáñ»³ É N₁
 ẽİ ÇẽµÝ³ òáñ»³ É S ẽİ Ç¼µÝ ³ ñ³ ñ»³ É E:M₃ 1-140 (M₃
 196) i áÕ»³ñÁ ááóÝ»Ý
 2 C µ³ Ý ¼Ç µ³ ÝÝ DgKLM₁₃N₃ µ³ Ý Ç (gKM₁N₃ µ³ ÝÝ Ç)
 ẽİ ¼µ³ Ý (K ẽİ ¼µ³ ÝÝ) ÷ È µ³ ÝÇ ẽ ¼µ³ ÝÝ E: µ³ ÝÇ
 ÷ È µ³ ÝÇ ẽ B: ¼µ³ Ý ÷ È ¼µ³ ÝÝ
 3 CFgKLMN:ST Ññ Ñ D Ç Ñññç ÷ È ÁÝ¹ Ñ³ òñÝ ç KT áÇù
 ç L ç³ Í ó»³ É
 4 g₃ áá Ý³ ÈÝ³ Í³ Ý · áİÇõ ẽĩ »Õİ»³ É ÷ È i áÓÇ
 5 g₃ ³ Ý»Õ³ àç ẽ · áÉáí ÍÝ³ É ÷ È i áÓÇ D g₃ Á³ Û³ -
 Ý³ Í ù L ³ Ý¹ Áñ¹ Û»³ É ÷ È ³ Ý¹ ñ Û¹ »³ É
 6 N₂₇ ÍáóáóÝ
 7 g₃M₃₇ · áİÇõù S 7-8 i áÕ»³ñÁ ááóÝÇ
 8 g₃M₃ ð áá à³ i ò³ Í óáí g₃O:P á³ i áó³ Í ó³ ò M₁ ð
 áá à³ i ò³ Í ó»Éáí LM₃N₃ à³ i áó³ Í óáí P:
 Ý³ È³ àç ẽ à³ i áó³ Í ó³ ó, ³ à³ i³ ñÛÇñ Á³ Ý³ -

ùáí ` á³ i áó³ Í ó³ ò N á³ i áó³ Í óùù
 9 GE:gKLM₁₃₃P₄ áñ¹ ÇÝ ÷ È áñ¹ Ç
 10 g₁ µÈ»³ É ÷ È Í³ · »³ É
 11 Dg: ½áñÛç CE:gKLM₂N₇ Í »³ Ýù B:CE:Fg₃LM₁₃₃N₁O₂₃PST
 ³ ÒµÇõñ³ ó»³ É
 12 AB:g₃NP₃R Ñá· Ç CE:M₃ Í ñİ ÇÝ ÷ È Ñá· ÇÝ CF µÈ»³ É
 13 AN₂₃ »ññáñ¹ áóÃ»³ ÝÝ D ¼»ññáñ¹ áóÃÇõÝ g₃:OP »ñ-
 ñáñ¹ áóÃÇõÝ N₁₆₇ »ññáñ¹ áóÃ»³ Ý
 14 g₃h Û³ òáñ»³ É ÷ È ÛÇ Ñ³ ò³ ù»³ É
 15 L i³ É áñáá»³ É ÷ È i³ ñáñáá»³ É
 16 D ÛÇ µÝáóÃ»³ Ûµ
 17 CE:M₃O ³ ñ³ ñ³ Íù g₃ · áÉ P₁ ùá ÷ È · áÛ N₃ ³ Ý¹
 g₁M₃LO₃ ³ YÁó»³ É ÷ È ³ Ý¹ Ááó»³ É
 18 B:CE:FgMOS Íñè»ñ L ùá (ú³ ³ Ý¹) ÷ È àù P Í³ ñ³ -
 ò»³ É ÷ È Í³ ẽ³ Û³ É
 19 M₁O₃T µ³ ñÓñáóÃÇõÝ h ùá ÷ È àù DgM₁₃T ÛÇ³ ó»³ É
 (g₃ ÇÛ³ ó»³ É P₂ Û»Í³ ñ»³ É) ÷ È Û»Í³ ó»³ É
 20 C »ò áá g₃ áñ ÷ È áá CE:g₃HM₁N₄ »É»òç M₃ áá »É »ò
 áá çç ẽ ÷ È áá »É»òçç ẽ B:P₄ ³ B¹ Ç×³ Ý»³ É
 21 AFN ÛñÇñ³ ó g₃ Ûñ»è³ óù ÷ È İÇñ»ñ³ ó
 22 g₁M₁P₁₃ ð áá P₁ ÌáúáóÝó ÷ È ÷ áúáóÝó K ³ ẽ³ ç³ ó»³ É
 R Û³ ẽ³ ç³ Ýó»³ É ÷ È Û³ ẽ³ ç³ ó»³ É

Ո՛չ ի միմեանց աննկատեալ,
 Այլ հաւասար հասումն եղեալ:
 25 Առ ի յՈրդւոյ Հայր ծանուցեալ,
 ԶՈրդի միայն Հայր գիտացեալ
 Եւ ի Հոգւոյն նոքին քննեալ,
 Եւ նոյնք զնա հետազաւտեալ:
 Բայց արտաքնոց ամպով ծածկեալ,
 30 Եւ գիտութեան դրունք փակեալ.
 Ի սրովբէից չէ իմացեալ,
 Ի քրովբէից ներհուն չեղեալ,
 Ի հրեշտակաց անհմտացեալ,
 Ի ստորնայնոց անհաս եղեալ:
 35 Աստուածախաւան վկայեալ,
 Որ ի վերուստ որոտացեալ,
 Թէ յԱստուած չիք ոք նայեցեալ
 Եւ ըստ բնութեան զնա տեսեալ,
 Բայց միածինն մեզ պատմեալ,
 40 Այն, որ ի ծոց Հաւր բնակեալ՝.
 Որով երկինքն գոյացեալ,
 Եւ աշխարհի սիւն հաստատեալ.
 Յորմէ երկրորդ լոյս արարեալ,
 Ի յառաջնոյն աղբերացեալ,
 45 Որք են հոգիք հարկաւորեալ
 Եւ ի սպասու միշտ առաքեալ.
 Որով երրորդ լոյսն ստեղծեալ,
 Քառից տարերցն բաղկացեալ,

24 B: N̄³ eī áóŪY F N̄³ eáóŪY »³ É ÷ È N̄³ eáóŪY »Ō»³ É
 25 g:FR ³ Ū ÷ È ³ é R ÈáñÑáóñ¹ ÷ È ùñ¹ óáŪCD:HKL-
 M₁₂N:T ùñ¹ áŪFg: N̄ñ
 26 g:M₂ ½áñ¹ ÇY S ½áñ Ç ÷ È ½áñ¹ Ç
 27 CDFg:KLN₁₇O: N̄á. áŪ N₂₄₆ N̄á. óáŪC Y»ñŪÇY L YáóÇY
 N₆ YáñÇY ÷ È YáŪÇY
 29 AB:Eg:HKLM:NOPT ³ ñī ³ ūYáóë FgM₃₄₇R ³ ñī ³ -
 ūYáóY S ³ ñī ³ ūáóë Ag:LM₂ ³ Ūmáí
 30 gLM₃₄N₃T ¹ ñáóŪY M₁ μ³ ó»³ É ÷ È ÷ ³ I »³ É
 31 KT eñáμζÇó R Y»ñÑáóY á»Ō»³ É ÷ È áζ ÇŪ³ ó»³ É
 32 g₃ »ó ÷ È Ç S áÇŪ Ç CKP₂ ùñáμζÇó S ū»ñáí μζÇó N
 ³ YÑáóY ÷ È Y»ñÑáóY ABDg₂₃₄₇HKLNT »Ō»³ É R áζ
 ÇŪ³ ó»³ É ÷ È Y»ñÑáóY á»Ō»³ É
 33 g₁ áÇŪ Ç g₂ ÑñÁŪí ³ I »³ ó CE₂g₂M₂ ³ YŪí ³ ó»³ É (g₁
 Y»ñÑŪí ³ ó»³ É) ÷ È ³ YÑŪí ³ ó»³ É
 34 Dg₂M₂N₃ST eī áñ³ ŪYáó FgKLM₁₃₄₇N₃O:P eī áñY³ Ū
 Yáóë N₆ eī áñ³ ŪYáóY P₃R eī áñ³ ŪYáóë
 36 ABCFHM₂PR í »ñáóëi Y

37 g₁ ū»½ ÷ È Āζ T ³ eī áó³ Í ŪÇóëY»ñÁ, μ³ óÇ Fg₁-Çó
 ½³ eī áó³ Í N₁ áŪ áÇŪ g₁ ³ í »ó»³ É (L Y³ Ū»É»³ É) ÷ È
 Y³ Ū»ó»³ É
 38 g₁ áÇŪ Áëi D₂ μYáóÁ»³ Ūμ g₁ ½μYáóÁ»³ YÝ
 40 FN:S N̄ñ ŷ KT N̄ñY
 * 𐌆𐌆𐌆. 𐌆𐌆𐌆. 𐌆. 18-19
 41 Bg₂M₂O:PT »ñI ÇYÁŪ L »ñI ÇñÁŪ · áÑ³ ó»³ É ÷ È »ñ-
 I ÇYŪY · áŪ³ ó»³
 42 i eÇóYŪ
 43 g₁ ÉáŪëY C N̄³ eī ³ í »³ É ÷ È ³ ñ»³ É
 44 C »ó ÷ È Ç Fg₁₂₃₄₆M₁₂₃₇N₃R Ū³ é³ çYáóŪY BCD:M₂O₂P₂
 ³ Ūμ»óñ³ ó»³ É E₂Fg₂₃₄LMN₁RST ³ ŪμÇóñ³ ó»³ É
 45 B:CD:E:Fg:M₂₄ N̄³ ñI ³ óáñ»³ É
 46 N₃ áÇŪ Ç g₂₃ eá³ eáŪg₆ eá³ é ÷ È eá³ eáó CE₂M₂₄ ³ -
 é³ ū»³ É
 47 C »ñáñ¹ g₂ »ñI ñáñ¹ ÷ È »ññáñ¹ g₂₃M₁₃₄N₃OP ÉáŪë
 48 g₁ ū³ eÇóY ABCDEg₁₄₇HKLME₂₃₄₆NOP í ³ ñ»ñμY T í ³ -
 ñ»ñŪY

50 *Զոր խորհրդեամբն պատկերեալ
 Եւ իւր ինքեան կերպարանեալ,
 Յանմահական դրախտին եղեալ,
 Ի յԱդենի, զոր էր տնկեալ,
 Իշխանական կամաւ պատուեալ
 Եւ պատուիրան զտունկն տուեալ:*

55 *Իսկ Արուսեակն առաւաւտեալ,
 Որ յամբառնալն խաւարեալ,
 Ընդ պարգեւին մեր մախացեալ,
 Զոր յարարչէն էր ընկալեալ,
 Հաւանական բան ընծայեալ,
 60 Ի ձեռն օձին զկիկնն խաբեալ,
 Աստուածական փառաւք պատրեալ,
 Զբանալ աչացն խոստացեալ,
 Զոր դառնութեամբն ճաշակեալ,
 Յանմահական կենացն անկեալ:*

65 *Նախ թղենեաւն այնու սփածեալ,
 Ապա զմաշկեակն եղեն զգեցեալ,
 Յարփրափայլ վայրէն ելեալ,
 Եւ ի յերկիր մահու ածեալ:*

70 *Յոր աճեցեալ եւ յոռացեալ,
 Որդի զհայր փոխանակեալ.
 Երկիր ծննդեամբ մարդկան լցեալ
 Եւ յընդհանուրս ծաւալեալ:*

49 S ñāñ
 50 g³ ČŸü»³ Ÿü
 52 ABCFg⁴⁵⁷⁸HKLM µ³ óÇ M 4-Çó NOP²⁴⁵RST »ō ÷ È Ç D: Ț̂ Á»ŸÇ g⁶KN⁴ Ț̂¹ »ŸÇŸ g³ i Ÿ. »³ È
 53 AFM:NR İ³ Û³ òù c³ βÈ³ ñÑ³ İ³ Ÿ ÷ È ÇβÈ³ Ÿ³ İ³ Ÿ
 54 g² ½i áóŸ. Ÿ D i áóŸİ Ÿ
 55 C² ñ³ òè»³ İ Ÿ K² ñÇòè»³ İ Ÿ N⁶ ð ñáòè»³ İ R Ț̂ - ñáòè»³ İ
 56 S ñāñ KP³ ÷ Ûµ³ éŸ³ ÈŸ L Ț̂ Ûµ³ éŸ»³ ÈŸ M¹ Ț̂ Ûá³ é- Ÿ³ ÈŸ
 57 g⁶ á³ i áóÇñ³ ŸŸ ÷ È á³ ñ. »òÇŸ L Û»½ g⁶M²⁸ Û³ Ñ³ - ó»³ È ÷ È Û³ È³ ó»³ È
 58 d³ ñ³ ñāžŸ T³ ñ³ ñāÇŸ GdM⁷ Û»ñ (L Û»½) ÷ È çñ Ag² ÁŸ. ³ È»³ È
 59 i ½Ñ³ ó³ Ÿ³ İ³ Ÿ g¹²³⁸M¹³⁷ µ³ ŸŸ Ó³ ŸŸ»³ È ÷ È µ³ Ÿ ÁŸ- İ³ Ÿ»³ È ÇE:T ÁŸÓ³ Ÿ»³ È
 60 g³N¹ İ ÇŸŸ
 61 S ç³ İ³ Ÿ ÷ È³ èi áò³ İ³ Ÿ Ÿ N¹ ÷³ ééŸ Dg²³⁴⁶L- M¹³⁷N⁸ á³ i áò»³ È ÷ È á³ i ñ»³ È T é³ İ³ ŸŸ ÷³ éùù ½Ÿ³ á³ i »³ È ÷ È i áòÇ
 62 P² ½µ³ Ÿ³ ÈŸ g⁶ Èáóái »³ È ÷ È Èáèi³ ó»³ È

63 S ñāñ ABCD:E2g⁴⁵LM:NP:St¹ ÷ éŸáòĀ»³ ŸŸ D² ÷³ é- ŸáòĀ»³ Ÿ i¹ ÷³ éŸáòĀÇòŸŸ
 64 g¹²³M¹³⁴⁷N³⁸OP ÷³ é³ óŸ M³⁴ ÷³ Ÿ. »³ È R³ Ÿó»³ È ÷ È³ Ÿİ »³ È
 65 Cg⁶ Ÿ³ ÷ È Ÿ³ È D:KL Ā½»Ÿ³ óŸ g¹²³M¹³ Ā½»ŸÇŸ K³ ŸŸ (M⁶ »Ō»ō ÷ È³ ŸŸáò) g:HPR ½÷³ İ³ È O¹ èá³ İ³ È
 66 K »ō ½Ÿ³ βİ »Ō»ŸŸ Ÿi áŸ è. »ó»³ È ÷ È i áòÇ M¹ Û³ βİ »³ Ÿ Ÿ M² ½Ÿ³ βİ »İ Ÿ g¹²³M¹³N³P³⁵ »Ō»ō (P¹ Ÿ³ È³ á ç è . ñáò³ İ Ÿi áŸ ÷³ á³ Èáòè³ ŸóáòŸ »Ō»ō) O Ÿi áŸ ÷ È »Ō»Ÿ
 67 n¹²⁴³⁸ Ț̂ ñ÷ Ç³ ÷³ İ M¹ »Ō»³ È ÷ È »È»³ È
 68 g¹M¹³⁶⁷N³P⁶ ÷³ Ÿİ »³ È ÷ È³ İ»³ È M¹P¹³ Ÿ³ È³ á ç è . ñáò³ İ³ Ÿİ »³ È ÷³ á³ Èáòè³ ŸóáòŸ»³ È³ È
 69 Cg⁶:KN:O²³S ½āñ g⁶ ñāñè AB:Fg⁶:N:O: ñáòè³ ó»³ È (B²N³⁸ áòè×³ ó»³ È ÇE² µ³ ½Ÿ³ ó»³ È M² ñáòè³ ó»³ È i ñáòè- Ā³ ó»³ È) ÷ È ñáòè³ ó»³ È g⁶ 69-70 i áŌ»ñĀ ááòŸÇ
 70 AN ÷ áÈ³ Ÿāñ¹ »³ È ÷ È ÷ áÈ³ Ÿ³ İ³ È
 71 Dg¹²³⁶KM¹³⁴⁷OPR Û³ ñ¹ İ³ Ÿ İŸŸ¹ »³ Ûµ L İŸŸ¹ »³ Û S İŸŸ¹ »³ Ûµ
 72 AB:E:FgKLM¹³⁴⁷NPR ŸĀŸĀ³ Ÿáòñè M² ŸĀŸĀÑ³ Ÿáòñè g⁶ İ³ Ÿáòó»³ È (L i³ ñ³ İ³ »³ È) ÷ È İ³ ó³ È»³ È

Որոց ի դէպ էր զղջանալ,
 Զյանցանս հաւրն ապաշխարեալ
 75 Եւ թողութեան մեղաց հասեալ
 Եւ ի յԱդին դառնալ դարձեալ:
 Բայց ցանկական ախտիւ զեղիսեալ
 Եւ ի մարմին զոգիս փոխեալ,
 Մինչեւ եղեն ջուրք հեղեղեալ
 80 Եւ սահանաց երկնից բացեալ,
 Զաշխարհ ամէն խորասուզեալ
 Եւ զամբարիշտս սատակեալ:

Այլ տապանին ապրեցուցեալ՝
 Զորս ի յինքեան էր ամփոփեալ,
 85 Զնոյ որդւովքն իւրովք փրկեալ,
 Որք ոչ զոգիսն մեռուցեալ:
 Որոց երեալ եւ տարածեալ
 Եւ վերստին աշխարհ շինեալ,
 Ազգ ըստ ազգի գոլ բաժանեալ
 90 Յորդւոցն իւրոց, զոր էր ծնեալ:

Ի Սեմայ Եբեր սերեալ,
 Եբրայեցիք են անուանեալ,
 Ուստի փրկիչն մեր ծնեալ,
 ՅԱբրահամեան տոհմէն յայտնեալ:

73 gLM3PT ǎñáó DgKM1367R Āł ÷ È çñ Dg345M367P:R
 ½Ōç³ ó»³ LN: ½Ōç³ Ý»³ É
 74 D:Fg3M134N234S ½²³ Ýó³ Ýè g₁ ƒ³ Ýó³ Ýè N67 Ñññ R³ á³ -
 ß³ ò»³ É ÷ È³ á³ ßÈ³ ñ»³ É
 75 Ag145M13N36OP46RS ĀáŌáóĀÇóÝ
 76 D: ƒ³ ĀÇÝ g₃ ƒ³ ¹»ÝÇÝ L ¹³ éÝ»³ É M₁ ¹³ ñŌÇÝ ÷ È
 ¹³ ñŌ»³ É
 77 AE2B2N5³ Ōī Çō K³ ŌĒī Çō CT ½»Ō»³ É DFg:HKM134-
 P14N5 ½»È»³ É N₁ Ēó»³ É (P₃ è»È»³ Ĩ) ÷ È ½»ŌĒ»³ É
 78 LM₂NO₂P345 ½Ñá· Çè C Ī áĒ»³ É (M₂ »Ō»³ Ĩ) ÷ È ÷ á-
 È»³ É
 79 F »Ō»³ É ÷ È »Ō»Ý B₁g₁HLM23N2456OP çáðñµù CDE₂g₄R
 çáðñµ g₁233M13 çáðñµÝ g₁235M₆ Ñ»Ō»³ É (M₃ Ñáè»³ Ĩ) ÷ È
 Ñ»Ō»Ō»³ É
 80 AD₂E₂g₃48N₄ é³ ÑŪ³ Ý³ ó M₆N₃₆ µ³ Ý³ É ÷ È µ³ ó»³ É
 81 g₁23M134N₃O36P ½²³ ßÈ³ ñÑè (P₂ Ý³ È³ á çè · ñáó³ Ī
 ½²³ ßÈ³ ñÑ, ³ á³ Ī³ ñŪçñ Ā³ Ý³ àáí´ ½²³ ßÈ³ ñÑè)
 g₃O₁₂ ƒ³ ßÈ³ ñÑè g₁ ƒ³ ßÈ³ ñÑ
 82 CDE₂g₁·KLM13467N13R ½²³ Ūµ³ ñÇβī èÝ g₃ ½²³ Ūµ³ ñÇβī Ý

g₂N₄P ½²³ Ūá³ ñÇβī è
 83 g₃ Ī³ Ī³ óÇÝ ÷ È Ī³ á³ ÝÇÝ M₂³ Ūñ»óááó»³ É ÷ È
 ³ áñ»óááó»³ É
 84 CE₂FLM:O12 ½áñ ADFKLM₁NS³ Ý÷ á÷ »³ É g₃³ Ý÷ á-
 ÷ »³ ó
 85 B₁ ½Ūá g₁ »ō ½ŪáŪ ÷ È ½ŪáŪ AD:Fg₃N34 áñ¹ óáí ù
 CD₂g₄HLMO:P13RT áñ¹ áí ùÝ g₁₂ áñ¹ ùùÝ KNPS áñ¹ áí ù
 M:S Çōñáí
 86 K ½á· ÇèÝÇÝ CE:M368 Ū»Ōááó»³ É ÷ È Ū»éááó»³ É
 87 P áñáŪD á»Ō»³ É (g₁ ó»Ō»³ Ĩ) ÷ È »È»³ É
 88 g₃³ ßÈ³ ñÑè P ½²³ ßÈ³ ñÑ T³ ßÈ³ ñÑù
 89 CE₂³ ½² Ç ÷ È³ ½²
 90 B₂:CE₂g₁25HKLM₁₄N₁₂:OP₃S ǎñ¹ áóÝ D:F ǎñ¹ óáó D:O:₃
 ǎñ¹ áó
 91 c ĪÝ»³ É (LS èÇñ»³ Ĩ) ÷ È è»ñ»³ É
 * 𐎠𐎡𐎣. 𐎠𐎡𐎣. 𐎠 1, 16
 94 CE₂M₂ ƒ³ µñ³ Ñ³ ŪçÝ D ƒ³ µñ³ Ñ³ Ūç g₁23M₁O ² µñ³ -
 Ñ³ Ū³ Ū g₃KM367OP ² µñ³ Ñ³ Ūáó g₁36M13 Ī áÑŪÇÝ g₄
 Ī áÑŪ»³ Ý

95 Եւ ի Քամայ Քանան ելեալ
 Եւ զանիծից մասն ընկալեալ,
 Յորմէ ծնունդքն խաւարեալ
 Առ ի լուսոյն յերկնից ծագեալ:
 Իսկ Յաբեթի զմեզ վիճակեալ.
 100 Նախ զԳոմեր եղեւ ծնեալ,
 Եւ ի սմանէ գոլով յայտնեալ
 Այն, որ Թիրասն կոչեցեալ:
 Ծննդեամբ անդուստ իսկ յառաջեալ
 Եւ Թորգոմայ սա Հայր եղեալ,
 105 Յորում Մովսէս ազգաբանեալ,
 Եւ աստանաւր զմերսն թողեալ:

Այլ Թորգոմայ զՀայկ ծնեալ,
 Յորմէ եւ Հայք մեք անուանեալ:
 Յաշտարակին մին սա եղեալ
 110 Եւ թանասնիցն, որ զնա շինեալ:
 Ի տրոհական լեզուացն լեալ,
 Հայք ի սորա մասին Հասեալ,
 Որոյ յաշխարհս մեր ելեալ
 Եւ ծննդովք զսա լցեալ:
 115 Արամանեակ անդրանկացեալ,
 Որով Արմէնք մեք կոչեցեալ,
 Քանզի յաղթող ազգաց եղեալ
 Եւ քաջութեան անուն առեալ:

95 c օ³ Կ³ ÷ Է օ³ Û³ ÚFg₅M₁O:P₃₄₅ »Օ»³ Է ÷ Է »Է»³ Է
 96 g₅ İ³ Է»³ Է ÷ Է ԱԿİ³ Է»³ Է
 97 P₁ ևնԱ³ Û ÷ Է ևնՍլ ABEFg₅HLM₂₅₇N μ³ օՇ N 3-Շօ
 RST ÍÝáօÝ¹ ù Ch ÍÝáօÝ¹ շ ù g₁₅KM₃ ÍÝáօÝ¹ Ý P
 ÍÝÝ¹ ù ù
 98 H ևնİÝՇօ ևնօօաİ
 99 g₁M₃ Շ ÷ Է ՇԷİ F Ú³ μ»¹ Շ g₁-₃M₃ Ú³ μ»Ալ N₂¹ ² μ»ԱՇ
 g₂M₃ Û»½
 100 AN₁ ½¶[áÙáñ (CEM₂₈ ½¶[áօÙ»ñ M₆ ½₂ áօÙ»ñ g₃ ½¶[³ -
 ÛՇñ) ÷ Է ½¶[áÙ»ñ
 101 M₁ օ¶Շ ÷ Է »օ Շ
 102 ABg₄hNP₂T ÂՇñ³ İÝ (C ÂՇñ³ ԿÝ F Â»ñ³ ԷÝ g₆ ÂՇօ-
 ñ³ ԷÝ O:P ÂՇñ³ ԷİÝ) ÷ Է ÂՇñ³ ԷÝ
 103 D ³ Ý¹ áօÝ¹ ÷ Է ³ Ý¹ áօԷİ g₁O₃ ³ Ýİ áօԷİ K ³ Է³ -
 Շ»³ Է
 104 F Շ ÷ Է »օ FK ÁáñáÙ³
 105 Cg₁-₃M₁₃₄N₃O₃ ևնՍլ M₁ ØùԷլԷ
 * 𐎠𐎡𐎣. 𐎤. 𐎥 2-3
 106 g₁ Á³ Ö»³ Է ÷ Է ÁáÖ»³ Է
 107 D:F ÁáñáÙ³ D ½»³ ևնÝ g₃ ½N³ ևնÝ ÷ Է ½»³ ևն g₆T

½»³ ևնÝ
 108 Dg₁ áñáí cg₃M₂₆₇ ևնáօÙ LR »օ Û» ù Ծ³ և D: hM₁O₃ Û»ñ
 109 g₃ Թ ևİ ³ ñ³ İ ՇÝ
 110 CD₁g₄N₁ »օÁ³ Կ³ ԷÝՇօ K ևնÁ³ Կ³ ԷÝՇօÝ P₁₃ ևնÁ³ -
 Կ³ ԷÝՇօÝ ì ևնÁ³ Կ³ ԷÝՇօÝ
 111 g₁₅LM₃₄ (M₁N₃ »Օ»³ և) ÷ Է Է»³ Է g₇HP ևնՇ»³ Է N₁
 ì ևնÁ³ İ³ Կ³ Է»½áօ ÁԿİ³ Է»³ Է ÷ Է ì áօՇ
 112 L ԷáñՇÝ ÷ Է Էáñ³ E₂ Û³ ԷՇÝԷ
 113 g₁ áñáօ g₆ áñ S ³ BԷ³ ñNÝ L Û»ñİ ÷ Է Û»ñ g₃ N³ Է»Է
 ÷ Է »İ »³ Է
 114 Ag₁₃₅₆KLM₁₃₄NOPR ÍÝÝ¹ ù ù S ÍÝÝ¹ áí ù Է R ½Ý³ ÷ Է
 ½Է³ S Է³
 115 B₂M₃ ² ñÙ³ Կ»³ İ D ³ Ý¹ ñ³ İ³ օ»³ Է g₅ 115-116
 (g₇ 115-148) ì áօ»ñÁ ááօÝ»Ý
 116 g₆OP ² ñÙ»³ Կ ù O: Û»ñ CH Í áá»օ»³ ևն g₃ Í áá»օ»³ ù
 M₂N₃ ³ Կօ³ Կ»³ Է ÷ Է Í áá»օ»³ Է M₁ Կ³ Է³ áլԷ
 · ñáօ³ Í Í áá»օ»³ ևն ³ á³ ևնօԷ³ ԿօúáօÙ³ Կ³ Կáօ³ Կ»³ Է
 117 g₁-₃M₁₃OP · ì »³ Է ÷ Է »Օ»³ Է M₁ Կ³ Է³ áլԷ · ì »³ Է
 ³ á³ ևնօԷ³ ԿօúáօÙ³ »Օ»³ Է
 118 g₁N ù³ ՇáօÁ»³ Ûμ

120 *Եւ ի սմանէ Կաղմոս ծնեալ,
Այն, որ զԲելայն գալ զեկուցեալ,
Ջոր եւ Հայկիրնն ծանուցեալ,
Արիաբար զղիմի Հարեալ,
Ջլայնալիճն լի քարչեալ
Եւ շեշտ կրծիցն զթափ անցեալ:*

125 *Այս գովեստի արժանացեալ
Նահապետին նախնի գործեալ:*

*Արմանեկայ որդի եղեալ,
Որ Արմայիս էր անուանեալ,
ՅԱրմայիսայ գորով յայտնեալ*

130 *Ամասիայն անուանադրեալ:
ՅԱմասիայն եղեւ ծնեալ
Այն, որ Գեղամն կոչեցեալ:
Ի Գեղամայ Հարմա ելեալ,
Եւ ի Հարմայ Արամ ծնեալ:*

135 *Եւ այլ բազում գոն Համարեալ,
Որ ի սոսա են յարմարեալ,
Ջոր աւելորդ թուի վարկեալ,
Ծուլագունից լուր ծանրացեալ:
Բայց այս նոցա յանգէտ չեղեալ,
140 Որ գՔերթողին տառ վերծանեալ:
Քանզի պատմէ թագաւորեալ
Ջանուկ Պարոյր նախագասեալ
Եւ զՏիգրան ի վերջ յանգեալ,
Ջյոքունս ի մէջ սոցա կարգեալ,*

119 CE:LM: İ³ ĀÜáë
 120 L ³ ūÛ g₆ ½' »ĒÇY K ½' »Ē»³ Y E:gr:LM:13:N:OP · áĒ ÷ È
 · ³ Ē
 121 g₁₃:LM:13:N: Թ³ ū ÇY ½³ ūY g₁ ³ Թ · áí »ëİ Ç ³ ñĀ³ Y³ -
 ó»³ Ē ÷ È İ áŌÇ
 122 M₁ ¹ ÇÛÇ g₁ àñ ² ñÛ³ ŪÇë çñ ³ Yáó³ Y»³ Ē ÷ È İ áŌÇ
 123 L ½Ç ÷ È ĒÇ g₁ Ū² ñÛ³ ŪÇë³ Ū · áĒáí Թ Թ Y»³ Ē ÷ È
 İ áŌÇ
 124 CE:P:12 ½»»Թİ c bÇB ÷ È Թ»Թİ g₁-3M:O:23 İ Ā³ ÷ ³ Yó»³ Ē
 g₁ ² Ū³ èÇ³ ūY ³ Yáó³ Y³ ¹ ñ»³ Ē ÷ È İ áŌÇ
 125 E:FM:2:OP è³ (RS ³ Թ M₃ Y³) ÷ È ³ Թ
 126 Ag:N Y³ Ñ³ á »İ Ç C Y³ È³ á »İ ÇY. µ³ óÇ Ag:N-Çó
 ŪÇöëY»ñĀ Y³ È Y»ñ. áñĪ»³ Ē ÷ È Y³ ÈYÇ · áñĪ»³ Ē
 127 Ag:N ² ñÛ³ Y³ İ³ ŪE₂ ² ñÛ³ Y³ Թİ³
 128 hO₁ ² ñÛ³ YÇë M₁ ² ñ³ Ū³ Çë
 129 D: Թ ² ñÛ³ ŪÇë»³ Ūg:OP Թ ² ñÛ³ ŪÇëç P: Թ İ Y»³ Ē
 130 AB:FHLP:S ³ YáóY³ ¹ ñ»³ È N 130-131 İ áŌ»ñĀ ááóYÇ

131 Fg:1M₁ Թ ² ñÛ³ èÇ³ ūY N₃ Թ ² ñÛ³ èÇ³ Ū
 133 F ½¶»Ō³ Ū³ ŪF »¹ »³ Ē g₁₃:M:3:O:PS »Ō»³ Ē g₁ İY»³ Ē ÷ È
 »Ē»³ Ē
 134 DgKM:13:OP áÇù »ó D:gO:P Թ³ ñÛ³ Լ (g₆ Թ³ ñÛ³ Yç) D₂
 ² ñÛ³ KM:O:23 Թ³ ñÛç M₁ Թ³ ñ³ Ū³ ç OP Թ ² ñ³ Ū ÷ È
 ² ñ³ Ū
 135 B₁ · á CgM:24:OP · áĒ FLS · áŪ
 136 CE:M:28S èáñ³
 137 CE:M₂ ĀÇó ³ ñ³ ñ»³ Ē ÷ È ĀáóÇ İ ³ ñĪ »³ Ē K İ ³ ñ»³ Ē
 ÷ È İ ³ ñĪ »³ Ē
 138 g₃ İáóĒ³ · YÇó CE₂ İ³ Yáóó»³ Ē K ÓYóñ³ ó»³ Ē
 140 Fg:S áññ T ½»»ñ¹ áŌÇY g₁-3M:13 x³ é ÷ È İ ³ é
 142 Fg:26:M₃ ä³ ñáóñ P ä³ ñáū
 143 g₁₃:M:13:OP İ Ç. ñ³ Y³ L İ Çİ ñ³ Y R İ Ç. ñ³ Y Y K İ »ñçūY
 M₁ İ »ñçY BFG:2:LO:4 ³ YĪ »³ Ē (M₁ · İ »³ Թ) ÷ È Թ Y. »³ Ē
 144 g: ŪçYç ÷ È Ūçç g₂₃:6:M:13:OP Yáó³ ÷ È éáó³ h éáóÇY
 İ ³ · »³ Ē ÷ È éáó³ İ ³ ñ. »³ Ē

145 *ԶԱրայն բնութեամբ գեղեցկացեալ
 Եւ զՀրաչեայն դիմաւք վառեալ:
 Եւ զայլ բազումս շարագրեալ,
 ՅԱրչակունիսն հասուցեալ:
 ՅԱբրահամէ ազգաբանեալ,
 150 Յորմէ Քետուրն եղեւ ծնեալ,
 Որ զաւետիսն հաստատեալ,
 Յիւրմէ ազգաց թագաւորեալ:*

*Արդ, ի սորին զարմէ սկսեալ
 Պարթեւական տոհմ անուանեալ,*

155 *Ուստի Արչակ թագաւորեալ,
 Արչակունի ազգն ցեղեալ
 Եւ զքաղաքն Բահլ առեալ,
 Պահլաւունիք անդ կոչեցեալ:
 Մի՛ ազգ միապետեալ,
 160 Արեւելեան կողմանց տիրեալ,
 Զաղեքսանդրեանսն փախուցեալ,
 Ի Դարեհի դահուն նստեալ:
 Եւ սորա այսպէս քաջացեալ,
 Եւ գերագոյն յորունց եղեալ,
 165 Զարքայական թագն ստացեալ,
 Արտաշեսի որդւոյ թողեալ:*

Որոյ փոխան գոլով նստեալ

145 D Թ ըն՝ Կ՝ g¹²⁵KM³ ½² ըչ՝ Y M¹ ½¹նչ՝ Y ÷ È ½² ըն՝ Կ՝ F
 μΥάοΆϚόΥ
 146 D ½¹ն³ շ³ Y g¹M¹ ½¹ն³ Ֆչ՝ Y g² ½¹ն³ ա³ Y g¹KNOPRS
 ½¹ն³ ա³ Կ՝ g⁵⁶ ½¹ն³ աչ՝ Y ½¹ն³ ա³ Û g³M³ ½¹ն³ ա³ Կ՝ Կ՝
 ա³ Կ՝ է³ ÷ È »³ ½¹ն³ ա³ Կ՝ Կ՝
 147 L ՝ Կ՝ ÷ È ½² Կ՝ g¹N¹ Ֆ՝ ըն՝ ՝ ՝ ½¹ն³ է³ ÷ È Ֆ՝ ըն՝ ՝ ՝ ½¹ն³ է³
 149 Ag³LMN¹⁶O² ½² μ¹ն³ ՝ ՝ ՝ ՝ ՝ ՝ ՝ Կ՝ g⁶ Կ՝ μ¹ն³ Ն³ Û³
 150 N¹ »³ΆάόնΥ
 152 AFgKLM¹³⁴NOPRS և¹ն³Ն³ ÷ È Կ՝ ՝ ՝ ՝ ՝ ՝
 153 KO²R ¹ն³ ՝ ÷ È ՝ ՝ ՝ ՝ ՝ ՝ BH ¹ն³ և¹ն³ ՝ (cF ¹ն³ և¹ն³ ՝) ÷ È
 և¹ն³ ՝ cF Կ՝ Կ՝ (g¹ ½² ըն³ ՝) ÷ È ½² ըն³ ՝ ՝ ՝ ՝ ՝ ՝ (L
 և¹ն³ ՝ է³ O և¹ն³ ՝ ՝ ÷ È և¹ն³ ՝ է³ ՝ ՝ ՝ ՝
 154 N³ ա³ ըն³ ՝ »³ ՝ ՝ ՝ ՝ ՝ ÷ È ¹ն³ ՝
 155 C ՝ ՝ ՝ ՝ ՝ ՝ ՝ ՝ ÷ È ՝
 156 g³ ՝ ½² ՝ ՝ ՝ ՝ N¹ Կ՝ ½² ՝ ՝ OP ՝ ½² ՝ ՝ ՝ ՝ ՝ »³ ՝ ՝ ÷ È
 ՝ »³ ՝ ՝ ՝
 157 K ½¹ն³ ՝ ÷ È CEG¹LM²⁸N ¹ն³ ՝ ՝ ՝ g⁶ ¹ն³ ՝ K ¹ն³ ՝ ՝ ÷ È
 ՝ ՝
 158 AN¹⁶O⁴ ¹ն³ ՝ ՝ ՝ ՝ ՝ ՝ ՝ ՝ DFg¹hT ¹ն³ ՝ ՝ ՝ ՝ ՝ ՝ ՝ ՝ ՝ ՝ ՝ ՝ ՝ ՝ ՝ ՝
 ՝
 159 g¹LO³P ½² ÷ È Û³ g¹ Û³ μ³ Y (N⁶ ՝ ½² Û³ ՝ »³ ÷ È

Û³ ՝ ½² A ՝ ½² ù g³M³R ՝ ½² ՝ (R ՝ ½²) ½² ՝ O¹ ՝ ½²
 · ՝ ՝ Y K ՝ ½² »³ ÷ È
 160 A Y³ È³ ա³ ՝ ՝ ՝ ՝ ՝ »³ ÷ È³ Y³ O³ Կ՝ ՝ ՝ ՝ ՝ ՝ ՝ ՝ ՝ ՝ ՝ ՝ ՝ ՝ ՝
 g³M¹NOR ՝ ՝ ՝ »³ ÷ È³ Y³ O³ Կ՝ ՝ ՝ ՝ ՝ ՝ ՝ ՝ ՝ ՝ ՝ ՝ ՝ ՝ ՝
 Կ՝ ՝ ՝ ՝ ՝ Y F և¹ն³ ՝ ՝ ÷ È ՝ ՝ ՝ ՝ ՝
 161 ABNO²³P² ½² ÷ È³ Y¹ ՝ ՝ ՝ Y¹ ՝ ՝ ՝ CEM¹³N³P⁶ ½² ÷ È³
 ՝ ՝ Y¹ ՝ ՝ ՝ և¹ն³ ՝ F ½² ÷ È³ Y¹ ՝ ՝ ՝ Y¹ ՝ g¹ ½² ÷ È³ Y¹ -
 ՝ ՝ ՝ և¹ն³ ՝ g¹O³ Կ՝ ÷ È³ Y¹ ՝ ՝ ՝ Y¹ ՝ g¹ ½² ÷ È³ Y¹ -
 ՝ ՝ ՝ Y¹ È³ Կ՝ ÷ È³ Y¹ ՝ ՝ Y¹ ՝ M²P¹³R ½² ÷ È³ Y¹ -
 ՝ ՝ ՝ և¹ն³ ՝
 162 ABCEFHLM²⁵⁶NP²³RT ¹ն³ ՝
 ՝
 ՝
 g¹L-՝
 163 E¹M¹⁷ ՝ ՝ ՝ ՝ ÷ È և¹ն³ ՝ R և¹ն³ ՝ O ÷ È³ ՝ ՝ ՝ ՝ ՝
 164 A · »³ ՝ ՝ · ՝ ՝ ՝ ՝ և¹ն³ ՝ ՝ ՝ DFg¹HKN¹²P¹² և¹ն³ · ՝ ՝ ՝ ՝ ՝ ՝ g¹ 164-
 197 ՝
 165 Ag¹KT ½² ՝ ՝ ՝ ՝ ÷ È³ Y¹ g¹LP¹³⁵ Կ՝ ՝ ՝ ՝ Կ՝ ÷ È³ Y¹ N ½² ՝ ՝ ՝ ՝
 ՝ ՝ ՝ ՝ ՝ ÷ È ½² ՝ ՝ ՝ Կ՝ ÷ È³ Y¹
 166 Ag¹³⁷N ՝
 ՝
 167 g¹ ¹ն³ ՝ ՝ M³ ¹ն³ ՝ ՝

Այն, որ Արչակ Մեծ անուանեալ,
 Զպատերազմ ազանց վանեալ,
 170 Զընդդիմամարտս յաղթահարեալ:
 Նաեւ եղբաւր ձիր պարգեւեալ,
 Որ Վաղարշակն էր անուանեալ,
 ԶՀայաստանեայց աշխարհ տուեալ
 Եւ աստանաւր թագաւորեալ:
 175 Որոյ զաւրաւք բազմաւք եկեալ,
 Մակեդոնեանց յաղթող գտեալ,
 Զարքայական գահ յաւրիներալ
 Եւ նախարարս հաստատեալ:
 Քաղաքական ակրէնս եզեալ
 180 Եւ բարիոք կարգաւորեալ
 Եւ յետ ամաց ինչ վախճանեալ,
 Մերն Արչակայ թագաւորեալ:

Այն, որ զՊոնտոս գլուղ գերեալ
 Եւ յաղթութեան նշան թողեալ.
 185 Զի անարի արձան առեալ,
 Յեզր ծովուն մեծի կանգնեալ
 Եւ գեռնական արեամբ մխեալ,
 Տիգաւն զթափ իմն անցուցեալ:
 Զոր եւ Յունացն գայն տեսեալ,
 190 Իբր աստուծոյ երկրպագեալ,
 Որք այժմ գմեզ գոն աղարտեալ,
 Զանթագաւորքս պարսաւեալ:

168 M₁ Ի ăă»ó»³ É ÷ È³ 3 Ȳăô³ Ȳ»³ É
 169 FKRS³ 3 ½³ 3 ó ÷ È³ 3 ½³ Ȳó
 170 E₁ ½ĂÝ¹ ÇÛ³ Û³ ñĭ ë g₆O₅ ½ĂÝ¹ ÇÛ³ Û³ ñĭ ëÝ M₁₃₇
 ½¹ ÇÛ³ Û³ ñĭ ë P₁₃ ½ĂÝ¹ ÇÛ³ Û³ ñĭ ÝÝ P₁₅ ½ĂÝ¹ Ý¹ Ç-
 Û³ Û³ ñĭ Ý
 171 g₃ ë³ »ô ÷ È³ Ý³ »ô K »ÔµûñÝ LP₁ Ó»ñ ÷ È³ ÓÇñ
 172 M₂ āÇù āñ OP ĭ³ Ó³ ñß³ Ĭ CEFMN₃RS³ 3 éó³ Ű³»³ É
 ÷ È³ 3 Ȳăô³ Ȳ»³ É
 173 AP₁ ½Ð³ ̄P̄ ëĭ³ 3 Ȳ»³ óë CDEFg₂₃₆M₂₄OS ½Ð³ ̄P̄ ëĭ³ 3 -
 Ȳ»³ ó L ½Ð³ ̄P̄ ëĭ³ 3 Ȳ³ ó N₁₀P₁ ½Ð³ ̄P̄ ëĭ³ 3 Ȳ»³ ̄P̄
 DgO₁P₁₃₅ 3 ßĒ³ ñÑë g₅O₂₃ ̄P̄ ßĒ³ ñÇ g₇Hh ĭ Çñ»³ É K³ 3 -
 é»³ É ÷ È³ ĭ áó»³ É R Ç ̄P̄ ̄P̄ ëĭ³ 3 Ȳ»³ ó ̄P̄ ßĒ³ ñÑ³ 3 -
 é»³ É ÷ È³ ĭ áÓÇ
 175 N₁ āñáù N₂₃₋₇ āñáo M₆ µ³ ½áóÛ
 176 B₂H Ø³ Ĭ³ »¹ áĭ Ȳ»³ Ȳó g₅ Ø³ Ĭ³ »¹ áÝ»³ Ȳ g₂₆O₂₃ Ø³ Ĭ³ »-
¹ áÝ»³ ȲóÝ g₅RS Ø³ Ĭ³ »¹ áÝ»³ óÝ K Ø³ Ĭ³ »¹ áÝ»³ ó
 ̄P̄ ÓĀ³ Ñ³ ñ»³ É ÷ È³ ĭ áÓÇ
 177 CEM₁₂₆₇ 177-178 ĭ áÕ»ñĀ āáoÝ»Ý g₃KL ½³ ñû³ 3 Ĭ³ Ý
 g₅O₁P ̄P̄ ñû³ ̄P̄ Ĭ³ Ý S ûñÇÝ»³ É

179 A ù³ Ó³ Ĭ³ 3 Ĭ³ 3 Ȳ Dg₇ ù³ Ó³ ù³ Ĭ³ 3 Ȳë D₂ ùñçÝ g₅ ùñçÝë
 g₇ 179-222 ĭ áÕ»ñĀ āáoÝÇ P₁ ½ûñçÝ¹ »¹»³ É Ĭ³ ñ³ 3 óá-
 ñ»³ É ÷ È³ ĭ áÓÇ
 180 B₂ µ³ ñáóáù N₃T µ³ ñóáù P₁ »ô µ³ ñÇáù ù³ Ó³ ù³ Ĭ³ 3 Ȳ
 ÷ È³ ĭ áÓÇ
 181 Cc 181-190 »ô g₁ 181-182 ĭ áÕ»ñĀ āáoÝ»Ý
 182 FNR Û»ñ g₁ Û»ÍÝ (K Û»Í) ÷ È³ Û»ñÝ
 183 LS ½ăăÝ¹ áë N₃ äăÝĭ áë N₁ · ñ»³ É ÷ È³ · ñ»³ É
 184 M₃ Ýß³ Ȳë K óáóó»³ É (M₁₃ ĭ áó»³ ̄P̄) ÷ È³ ĀáÕ»³ É
 185 g₇ 3 Ű³ 3 ñÇ ÷ È³ 3 Ȳ³ ñÇ
 186 N₄ »½»ñ S Í áĭ áó Û»ÍÇÝ ABFLM₁ Ĭ³ Ȳĭ Ȳ»³ É
 188 CDLS ĭ Ç³ 3 ó Dg₅KO₃ ÁÝ¹ Ā³ ÷ g₁₃₅ Ā³ ÷ g₇ ½Ā³ ÷ Ý
 Hh ½Ā³ · Ȳ ÷ È³ ½Ā³ ÷
 189 E₂ ̄ăóÝ³ ȲóÝ
 190 CEHM₂T »ñĬ Çñă³ · »³ É
 191 S Ĭ³ Ȳ (T · áŰ) ÷ È³ · áÝ O₁ 191-192 ĭ áÕ»ñĀ āáoÝÇ
 192 M₁ ½³ ȲĀ³ · 3 óáñù M₁ ½³ ȲĀ³ · 3 óáñëë N₃ ½³ ȲĀ³ -
 · 3 óáñë R ½³ ȲĀ³ · 3 óáñùÝ O₂₅ á³ ñë³ 3 é»³ É ÷ È³
 á³ ñë³ ó»³ É

Բայց մեր ի յայս ոչ պանծացեալ,
Զի ըստ մարմնոյ գոյ ներգործեալ:

- 195 Այլ այս քաջի վախճան հասեալ,
Արտաշեսի մերոյ նստեալ
Եւ յերկրորդին գահ չհաւանեալ,
Զնախնականն յափշտակեալ:
Սա զաւրս անթիւս ժողովեալ,
- 200 Ըստ քարադէզն կարկառեալ
Եւ յարեւմուտս խաղացեալ,
ԶԼիւզացուց արքայն կալեալ:
Զընդհանուր ծով հնազանդեալ
Եւ զցամաքս նուաճեալ:
- 205 Քան զԱղեքսանդր վեհ եղեալ,
Պոլիկրատեայ գովաբանեալ:
Որ նետաճիգ զաւրացն եղեալ
Եւ զմիջաւրեայն մթացուցեալ.
Եւ այլ յոքունս արիացեալ
- 210 Եւ զԿրիւսոսն տապակեալ,
Յիւրոց զաւրաց գոլով խոցեալ,
Յորմէ վախճան մահու առեալ:

Ապա Տիգրան թագաւորեալ,
Այն, որ Միջինն կոչեցեալ:

- 215 Զյուռական զաւրսն հարեալ,

193 AE₂g₁N₅S á³ YÓ³ ó»³ É g₇ á³ á³ YÓ³ É ÷ Ë á³ YÍ³ -
ó»³ É
 194 AB₂N₇ · áY B₆E₂N₂₅ · á g₃₅ çñ (T · áÏ) ÷ Ë · áU
 195 E₂ ẽ³ (g₆ ÇẽÏ) ÷ Ë³ Ñ₆₇ M₆₇³ ÌèÙ L ù³ YÇ O ù³ áÇ B₆O
 ³ é»³ É (R Ñ³ ì³ »³ ð) ÷ Ë Ñ³ é»³ É
 196 E₉N₁ · ¨ ñi³ çÇèÇ F ¨ ñi³ ç BÇ K »ō ¨ ñi³ ç B_çè D_g
 Ñ³ é»³ É (g₆K Ñ³ ì³ »³ ð) ÷ Ë Yèi³ »³ É
 197 K Ç ÷ Ë »ō M₄₆ Ì·ñí ñáñ¹ Ç R Ì·ññáñ¹ ÇY g₆ · ç Ñ₆₇³ -
 ò³ Y»³ É ÷ Ë · ç Ñ áñ³ ò³ Y»³ É FS á³ ò³ Y»³ É Hh áñ³ -
 Y»³ É ÷ Ë áñ³ ò³ Y»³ É
 198 S ç³ ÷ Bì³ ç Ì³ »³ É T Ì³ B³ Ì³ ñi³ »³ É ÷ Ë Ì³ ÷ Bì³ ç Ì³ »³ É
 199 D_g⁶K_M⁵ Y³ ÷ Ë ẽ³
 200 DM₁ äÇù Áéi³ g₃₆R »ō ÷ Ë Áéi³ D_gKLM₁ ð³ ñ³ ç³ ì³ ½Y
 (T ù³ ñ³ ç³ ì³ ½è) Ì³ éÏ³ é»³ É
 201 O Á³ Ú³ Y»³ É ÷ Ë È³ Ò³ ó»³ É
 202 AFH₉²⁵⁶KLM₁₃₄RS »ō ½EÇò¹³ óáo OP₅ ½EÇòÁ³ óáo P₁₃₄
 ½EÇòÁ³ óáo
 203 AF₉LM₁N₂ST ½ÁYÁ³ Yáöñ D ÁY¹Ñ³ Yáöñ g₁ ÁYÁ³ -
 Yáöñ g₁OP₂ Íái Y K · Íái
 204 CE₉LM₂ ½ó³ Ú³ ùèY O₁P ½ó³ Ù³ ùY
 205 AB₉F₁₄N₁₂₅P₂₅T ½² Ò³ »Ï³ é³ Y¹ ñ O ½² Ò³ »Ï³ é³ Y¹ ñY N₁ ẽ³
 ì³ Ñ

206 D₂ äáoÇÏ³ ñ³ F äááÇÏ³ ñ³ ì ç g₁K äáoÇÏ³ ñ³ ì³ ç g₁ äá-
 öÇÏ³ ñ³ ä³ ñ³ (L áááÇÏ³ ñ³ ä³ ñ³) ÷ Ë äááÇÏ³ ñ³ ì³ »³ Ò g₆
 äááÇÏ³ ñ³ ì ç R äááÇÏ³ ñ³ ì³ ç C · áñ³ µ³ Y»³ É ÷ Ë
 · áí³ µ³ Y»³ É
 207 L Y³ ì³ ç ÓÇù g₁ äÇù ð³ ñ³ óY Cc »É»³ É ÷ Ë »Ö³ É
 208 g₁O äÇù »ō A ½ÚÇçñ³ DL_M² ½ÚÇçñ³ ÏY g₁₅ ½ÚÇçù-
 ñ³ ÏY g₁ ½ÚÇçñ³ ÌY g₁ ½ÚÇçñ³ áóY M₁OR
 ½ÚÇçñ³ Y g₁ ÚÁY³ óáoó»³ É K ÚÇYá ÚÇçñ³ ÏY
 Yè»Ú³ ó»³ É ÷ Ë ì³ áÓÇ
 209 g₁KO ç Ñ »ō KR á · áóYè T ÌäúáóY K Ì³ ñÇ³ ó»³ É
 210 CcEFLMN₅S ÚÇYá (LM₁₄₅₇₈N₃ ÚÇYá»ō S ÚÇ ½Ç) ½Ï ñ³ -
 éáéY (g₃₆M₃ ½Ï ÇöñáéY) ì³ ä³ É»³ É ÷ Ë ì³ áÓÇ D_gK
 ½Ï ÇöñáéY B₁PT ½Ï ñÇéáéY R ÚÇYá ½Ç ½Ï ÇöñáéY
 ì³ é³ á³ »³ É ÷ Ë ì³ áÓÇ c Ì³ ì³ ç Ò³ É ÷ Ë ì³ á³ -
 Ì³ É
 211 K Ìñáó D_gKLM₃O₁₄₅P ½úñ³ óY »Ö»ō (P₁ Y³ È³ á ç è -
 Ö»ō, ç³ á³ Éáòé³ YóúáóÙ YáÏY · ñáÇ Ì áóÙÇó · áfáí)
 212 O₁ áñÙ Ç B₆g₆ Ñ³ é»³ É ÷ Ë ẽ³ é»³ É
 213 M₁O₁ ì Çñ³ Y ÷ Ë ì Ç · ñ³ Y
 214 g₃₅O₂₄₅ ì »ñÇÇYÝ ÷ Ë ØÇÇÇYÝ N₃ ÚÇÇÇYÝ
 215 A ½ñY³ Ì³ Y O₃ Ç ÌäóY³ Ì³ Y T ½ññY R Ñ³ ì³ »³ É ÷ Ë È³
 Ñ³ ñ»³ É

Ի Պաղեստին նա արշաւեալ,
 ԶԳաբիւանն փախուցեալ
 Եւ զՄիհրդատ յինքն կարեալ,
 Հռոմայեցւոց զաւրացն յաղթեալ
 220 Եւ զԿրասոս մահացուցեալ:
 Ի Պաղեստին զաւրս առաքեալ
 Եւ զՀիւրկանոս գերի ածեալ.
 ԶՀռոմայեցիս պարտէ դարձեալ
 Եւ իւրովի նա վախճանեալ:

225 Յորմէ որդին զթագն առեալ,
 Որ Արտաւազդէր անուանեալ,
 Որ քաջութեան անունն չառեալ
 Այլ զորովայնն մեծարեալ,
 Մինչ ի վախճան խենեշացեալ,
 230 Եւ նախատինք նախնեացն եղեալ:
 Զսա Արջամ փոխանակեալ,
 Որ եւ Արշամն կոչեցեալ.
 Արտաշեսի որդի եղեալ,
 Եւ Աբգարու հայր անուանեալ,

235 Որոյ ամաց քանեաց կեցեալ,
 Խաղաղական կեանս ստացեալ
 Եւ բարիոք վախճան առեալ:
 ԶԿնի Աբգար թագաւորեալ:

Յայսմ վայրի իմ նորոգեալ,
 240 Եւ փրկութիւն ինձ երեւեալ,
 Զի Աստուծոյ Որդին ծնեալ

216 g^o áó ÷ È Ç AN ä^o Õ»èi Ç R ä^o Õ»èi ÇÝ^o ò ÷ È ä^o -
 Õ»èi ÇÝ^o g^o ä^o Õ»èi ÇÝ N_i è^o ÷ È Ý^o
 217 Hh ½µ^o · Ç^o ÝÝ ÷ È ½¶^o µÇ^o ÝÝ M_i ½¶^o µÇ^o ÝáóÝÝ
 M₄₆N₃ ½¶^o µÇ^o ÝáéÝ M_iO_i ½¶^o µÇ^oáÝÝ
 218 BCEgHKLMO₄₆PT ÁÝ^o é^o é^o ÷ È Ý^o é^o é^o
 219 BP₃ Ðéáí Û^o ǁóóáó CDEFg₃₈KM₁₃₄NOP₃RST ÐéáÛ^o ǁ-
 óáó g^o ÐéáÛ^o »óóáó g^oL Ðéáí Û^o »óóáó BCDEFKM-
 FRST ½áñ^o ó ÷ È ½áñ^o óÝ
 220 DgR ½áñ^o ì áé (K ½áñ^o ì Çáé M₂₈ ½áñ^o ì^o) ÷ È
 ½áñ^o éáé
 221 F Ý^o ÷ È Ç ABHLNRT ½áñ^o ÷ È ½áñ^o P₂ Ý^o È^o á ç è
 ½áñ^o ,^o á^o Ý^o ì ñ ÕÇñ Á^o Ý^o úáí · ½áñ^o è
 222 K ½ÐÇõñÇ^o Ýáé
 223 BN_iOP₃ ½Ðéáí Û^o ǁóÇé g^o ½Ðéáí Û^o ǁóÇé g^o ½Ðéáí -
 Û^o ǁóÇéÝ g^o Ç ÐéáÛ^o ǁóÇé
 224 Bg:HKO₃ Çõñáí ÇÝ K áÇù Ý^o
 225 g^o áñ »ò T áñ^o ç ÷ È ǁáñÛ^o ç
 226 M₃₇O_i ð ñ^o ð^o ½P₃ ð ñ^o ð^o ½á Ag^o Çñ ÷ È çñ M_i ç

228 L ½áñáí^o ÝÝ g^oO á^o ñ^o ñ^o »é ÷ È Û»Í^o ñ^o »é É
 230 g^oFLM_iR Ý^o ÈÝ^o »ó ó
 231 g₃ Ç è^o R ½Ý^o ÷ È ½é^o H^o ð ñ^o ÷ È Û M₆ ð ñ^o ÷ È Ý^o
 232 FR^o Ý^o áñ ÷ È áñ »ò g^o ð ñ^o Ç^o ÛÝ (R^o ð ñ^o ÷ È Û^o ð ñ^o -
 ð^o ÛÝ
 233 Ag₃NP^o ð ñ^o ð^o ð^o ÇÇ
 234 g₂₃₄₆M₃OP₃ áñ ÷ È »ò D₂ 234-235 ì áÕ»ñÁ ááóÝÇ
 235 D_i áñ »ò K áñáó g^o ù^o ÝÇ ABDEgHKLO₂₃₅PT »Õ^o »é É
 (M_iN Ý^o ó^o »é Û^o ÷ È Ý^o »ó^o »é É
 236 N_iS Ý^o Ý^o
 237 B_i µ^o ñáóáú E_iM₃N₃P₁₃₄ µ^o ñáóú CEFM₃RS è^o ì^o È-
 x^o Ý^o »é ÷ È ì^o Èx^o Ý^o é^o »é É
 238 B_iT^o µ^o ñáó
 239 F ǁ ìèÛÝ S ǁ ìè ÇÛ Dg_i Û»ñ (gK ½Û>½ O Û>ù) ÷ È ÇÛ
 M_i Ý^o È^o á ç è ÇÛ, ǁáóé^o ÝóúáóÛ^o ½Û>½
 240 DgKO₂₃ Û>½ ÷ È ÇÝÓ M₃ Ý^o È^o á ç è ÇÝÓ, »è · ñáÇ
 ÝáóÛÇó áóóáó^o Í^o Û>½
 241 N_i áñ^o Ç

*Եւ յանիծիցն զիս գնեալ:
 Բայց Աբգարու գեղես շինեալ
 Եւ անդ զաթոռ իւր հաստատեալ:
 245 Ընդ Հերովդէս խազմ արարեալ,
 Զեղբաւորդին իւր սատակեալ:
 Զփրկչական լուրն լուեալ
 Եւ ըղձական նամակ գրեալ՝
 Ի փոքրագոյն քաղաք իւր գալ
 250 Եւ բժշկել զինքն ախտացեալ:
 Այլ եւ Աստուած խոստովանեալ
 Եւ անդրանիկ Հաւր դաւանեալ,
 Որում գերթալն ոչ յանձն առեալ
 Բայց անդրագարձ թղթին յղեալ.
 255 Երանի՛ր այնմիկ, ասացեալ,
 Որ հաւատայն յիս՝ ոչ տեսեալ:
 Քանզի զինչն գոյ ասացեալ,
 Մարգարէիցն վկայեալ՝
 Ի տեսողաց զիս անարգեալ
 260 Եւ յանտեսից երկրպագեալ:
 Աստ Հրճուիմ ես ցնծացեալ,
 Թագաւորաւս իմ պանծացեալ,
 Զի քան զԹովմաս յառաջացեալ,
 Զերանութիւն մարդկան բերեալ:
 265 Բայց նախարարքն անդրէն դարձեալ*

242 g³³:OP Թ ԿԻՇՕ g¹ ԿԻՇՕՎ DgKO₂:P 1/2U»1/2 (g₁ U»1/2) M₃
 Y³ E³ a չ³ 1/2C³, ³ a³ Էաօե³ YօւաօU³ Թ · nāC Ի áO-
 UՇՕ՝ 1/2U»1/2 c · Y»³ ó (M₃ ÷ nI³ »³ h) ÷ E³ · Y»³ E N 242-
 n¹ ı áOՇՕ Թ·ı áUáóYՇ.
 ı³ eY CÜ³ eı áó³ ıY Ü³ n¹ »O»³ E
 1/2C 1/2U»1/2 Թ·nı³ n³ Թ·nı³ CŸe N³ Y»³ E
 243 cEFLMRS 1/2° ı K 1/2° ıY g₁ 1/2áóeN³ U³ g₁ 1/2áóñN³ U³ g₂
 Y³ E³ a չ³ e · nāó³ ı 1/2° ı չ³ e, ³ a³ ı³ nUՇñ Á³ Y³ úái
 1/2áóeN³ U³
 244 M₃ ³ Yı O₁₂₅R 1/2³ ÁáóeY S ³ Ááe R aÇü Çõñ
 245 FN₃R ³ Y¹ ÷ E ÁY¹ CEgKT D»ñá· չ³ e
 246 M₁ 1/2»O_μ³ Թ³ ³ n¹ CŸ N₃ 1/2»O_μ³ ñ án¹ C
 247 AhLM₂₃NR »ó 1/2÷ nıá³ ı³ Y gM137OT »ó 1/2÷ nı³ ı³ Y
 S 1/2÷ nā³ ı³ Y
 248 F 1/2O³ ı³ Y g₁ ıÁáó³ ı³ Y g₂ 1/2O_ϕ³ ı³ Y ÷ E ÁOÓ³ -
 ı³ Y M₃ Y³ E³ a չ³ e ÁOÓ³ ı³ Y, ³ a³ Էաօե³ YօւաօU³
³ Թ · nāC Ի áOUՇՕ՝ 1/2O³ ı³ Y
 249 g₁M₃ 1/2÷ áúñ³ · áŸ CDEFgMOP₁₄₅RS ı³ O³ úY P₂
 Y³ E³ a չ³ e · nāó³ ı³ U³ O³ ú, ³ a³ ı³ nUՇñ Á³ Y³ -
 úái ` ı³ O³ úY M₃ áÇü Çõñ K 249-250 ı áO»ñÁ ááóYՇ
 250 CE₁M₃-S C ÷ E »ó g₁ 1/2Y³ ÷ E 1/2CŸúY
 251 C aÇü »ó

252 t aÇü »ó
 253 g₁ Ceİ ı չnŸ »ñÁ³ E÷ E áñáóU 1/2»ñÁ³ ԷY L 1/2»ñÁ³ EY
 P₂ Թ YÓ
 254 g₁₃₃M₁OP ³ Թ ÷ E μ³ Թ g₁ ÁOÁáŸ g₂ ÁEÁáŸ LN₂
 ÁEÁÇY S ÁEı CŸ g₁ »O»³ E ÷ E Ծ»³ E
 255 ABCEFG₈HKMST ³ e չ Dg₃LM₃ ³ e»³ E g₁₂₃ ³ e»³ E h
 N³ e»³ E
 256 g₁ áññ BM₁PT N³ ó³ ı³ B·CEg₁HLM₁O₁: N³ ó³ ı³ Y K
 1/2C³ e ÷ E Ը³ e
 257 D₂FKN₁R ԸŸŸY g₂HM₂N₁S 1/2ŸŸY AP₂ Y³ E³ a չ³ e
 · nāó³ ı 1/2áU³ ³ a³ ı n³ Y · nāó³ ı l, ³ ԹCŸúY · áE g₁P₁₃
 · áE M₁ · áY
 259 g₁ ı »eáO³ óY
 260 CEFg₁M₂RS Թ Yı »eÇóY K ³ Yı »eÇóY t »nı³ Çñá³ -
 · ³ E
 261 CEFg₁₃KMO₂₃RS ³ n¹ ÷ E ³ eı g₁, C eİ³ eı O₁ ³ n¹
³ Թı O₁ ³ n¹ »ó ÷ E ³ eı P ³ Թ³ eı G₁ Nñ×áoÇ
 262 hM₃ Á³ · ³ óáñÇ³ S a³ YÓ³ ó»³ E
 263 R ı³ Y1/2C ÷ E 1/2C ı³ Y C 1/2Áái U³ g₁ 1/2ÁáU³ g₁St 1/2Ááó-
 U³ e M₃ Թ³ e³ C»³ E
 264 g₁ 1/2»ñ³ YáóĂÇóY R ı »ñı³ YáóĂÇóY ÷ E 1/2»ñ³ YáóĂÇóY
 265 FM₁₃₄ ³ Y¹ չY g₁₂₃₃O₂₃ 265-266 ı áO»ñÁ ááóY»Y

Եւ զնամական առ նա տարեալ.
 Զառհաւատչեայ յոյս խոստացեալ,
 Զաշակերտին դարն ասացեալ:
 Իսկ Տէրն մեր զիւրսն լցեալ
 270 Եւ զհայրական կամս արարեալ,
 Յերբայեցւոցն չարչարեալ
 Եւ ի խաչին վասն իմ մեռեալ,
 Երեքաւրեայ նա յարուցեալ
 Եւ ուստի էջ՝ անդրէն ելեալ:
 275 Եւ գաւետիս Հաւրն առաքեալ
 Առաքելոցն հոգիացեալ,
 Որք զԹադէ առ նա յղեալ,
 Ըստ որում ինքն էր խոստացեալ:
 Որոյ յՈւռհա քաղաքն եկեալ,
 280 ԶԱբգար յախտից ցաւոց բուժեալ
 Եւ ի հաւատս հաստատեալ,
 Յառաջագոյնն դաւանեալ:
 ԶԹագաւորն մկրտեալ,
 Զամենսին լուսաւորեալ,
 285 Յարեւելեայսն անդուստ ելեալ
 Եւ անդանաւր գոյ կատարեալ:
 Այլ Աբգարու նամակ գրեալ
 Եւ առ Տիրեր կայսր առաքեալ,
 Զխաչահանուացն ամբաստանեալ

266 F ½Ý³ Û³ Ý³ ÝÝ Dg:M15 µ»ñ»³ É (h ì Çñ»³ ĩ) ÷ È ì ³ - ñ»³ É
 267 g¹ Թ³ éÑ³ òì à»³ KL ½³ éÑ³ ò³ ì à³ M³ ½³ éÑ³ ò³ ì - à³ Կ N31 ³ éÑ³ ò³ ì à»³ R Թ³ éÑ³ ò³ ì à³ Û cD: ԽԱ ÷ È ԽԵ
 268 CEM · Ý³ ԷÝ (L · áÉÝ) ÷ È · ³ ԷÝ
 269 K ½ÇòñÝ R ³ é³ ó»³ É ÷ È Էó»³ É
 270 O23 Ñ³ Խ³ Ի³ Ý g¹ Ի³ ԸéÝ N3 Ի³ Û R Ի³ ì ³ ñ»³ É ÷ È ³ ñ³ ñ»³ É
 271 CDg1-5KM:NO:T Թµñ³ ԽóóóÝ LP13 Ծ»ññ³ ԽóóóÝ B: È³ à»ó»³ É ÷ È à³ ñà³ ñ»³ É
 272 g¹ éáòñµ µ»ò»é»³ É ÷ È ì ³ éÝ ÇÛ Û»é»³ É N134 272-ñ¹ ì áŒŒó Խ»ì áŒáóÝ»Ý.
 A · ñ»½Œ³ Ý Û³ Ñáó Çç»³ É
 ³ò ¹¹ ÁáÈé ³ ò³ ñ ³ é»³ É
 274 g128M1-3:3 շԸÝ Dg:P134 ³ Ý¹ շÝ K ³ Ý¹ ñ ÷ È ³ Ý¹ ñշÝ CEM138 ¹³ ñŒ»³ É ÷ È »Է»³ É M¹ Ý³ È³ á շé · ñáó³ Ի ¹³ ñŒ»³ É ³ á³ Էáóé³ ÝóúáóŒ» ³ Է»³ É
 275 g¹RT ½³ ò»ì ÇéÝ LT Ñúñ
 276 Fg:LN²R ³ é³ ì»Éáó
 277 DgOPR áñ g¹ »ò ÷ È áñù K áñù »ò OP ½Á³ ¹»áé (O: ½Á³ Áշáé) R ½²³ Áշ S ½Á³ Áշ T ½Á³ ì ¹ շ
 278 S Áéì áóŒÝ ÷ È Áéì áñáóŒ N¹ áñáóŒÝ M² »ò ÇÝŒÝ M¹ áÇù շñ

279 F ԽáñáŒL áñáó B²g15M3:OPT ԽáóñÑ³ g¹ Թáóé³ L Թáóñ- Ñ³ R áòñÑ³ S ԽáóéÑ³ ԽóÇŒÝ ÷ È ԽáóéÑ³ ì³ Œ³ úÝ g135M:O ì³ Œ³ ì M:O: Ñ³ é»³ É ÷ È »Ի ³ É
 280 O3 ½³ ñ¹³ ñ ÷ È ²µ · ³ ñ D: Թ³ ÈÁŒŒó D² Թ³ ŒÁŒŒó g¹ ó³ - óáóó N µÁԽ³ »³ É
 282 Fg:KM: Թ³ é³ ç³ · áŒÝ L Թ³ é³ ç³ · áóÝÝ O23 ½³ é³ ç³ · áŒÝ E g15K Ý³ · ³ ò³ Ý»³ É
 284 gKMORT ½³ Û»Ý»é»³ Ý L ½³ Û»ÝÇéÇÝ
 285 AN6O Թ³ ñ»ò»Է»³ Ýé BDg:HLPT Թ³ ñ»ò»Է»³ ÝÝ E Թ³ - ñ»ò»Է»³ óéÝ Fg33 Թ³ ñ»ò»Էé gR Ç Թ³ ñ»ò»Էé g²N Թ³ - ñ»ò»Է»³ Ý M¹ Թ³ ñ»ò»Է»³ óé M² Թ³ ñ»ò»Է»³ ԷéÝ S Թ³ - ñ»ò»Է»³ ÝéÝ KLM6O ³ Ýì áóéì M¹ ³ Ý¹ áóÈì ÷ È ³ Ý¹ áóéì
 286 FM:O:P4R ³ Ýì ³ Ýúñ BT · á
 287 K Çéİ ÷ È ³ Կ F Ý³ Û³ Ի³ · ñ»³ É
 288 g:KM:OP45 Ի³ ԽéñÝ P15 Ý³ È³ á շé · ñáó³ Ի Ի³ Խéñ, ³ - á³ Ի³ ñŒŒñ Á³ Ý³ ìáí ³ ò»Է³ óáó³ Ի Ý, ³ ԽéÇŒŒÝ Ի³ ԽéñÝ
 289 CE¹ ½È³ á³ Ñ³ Ýáó³ ԻéÝ g:M¹ ½È³ á³ Ñ³ Ýáó³ ó L ½È³ á³ Ñ³ Ý³ óÝ M² ½È³ á³ Ñ³ ÝáóóéÝ M³ ½È³ á³ - Ñ³ Ýáó³ Իé N6 ½È³ á³ Ñ³ Ýáó³ Ýó DN¹ ³ á³ éì ³ - Ý»³ É ÷ È ³ Ûµ³ éì ³ Ý»³ É g¹ ³ Ûµáéì ³ Ûµ»³ É O ³ Û - á³ éì ³ Ý»³ É

- 290 Եւ զհաւատարն իւր ծանուցեալ,
Որ եւ զնա իսկ հրաւիրեալ,
Խաչեցելոյն հաւատացեալ:
Ի Բաբելոն թուղթ առաքեալ
Եւ առ Ներսէհ զնոյն գրեալ,
- 295 Ի յԱրտաշէս զնոյն յղեալ,
Որ էր Պարսից թագաւորեալ,
Պատասխանի ոչ ընկալեալ,
Աւրհասականն փութացեալ,
Զոր աշխարեմ ոչ յերկարեալ,
- 300 Զի կանխագոյն էաք դարձեալ:

- Այլ ի յաթոռ նորին նստեալ
Իւր Անանուն որդին եղեալ,
Որ բարի հաւրն ոչ հետեւեալ,
Եւ բարիոք ժառանգ չեղեալ,
- 305 Այլ գտաճար դիցն բացեալ,
Զհաւատացեալսն չարչարեալ,
Ում բարկութիւն Տեառն հասեալ,
Եւ չարաչար նա սատակեալ:
Եւ Սանատրուկ թագաւորեալ`
- 310 Քեռ Աբգարու որդի ծնեալ,
Որ գառաքեալն խողխողեալ
Եւ զաւրիորդն զիւր սպանեալ,
Ըստ արժանի նա վճարեալ:

Լինի Երուանդ արքայ նստեալ,

290 M⁶ ½N³ օ³ ı³ օ»³ EY ÷ E ½N³ օ³ ı³ օY
 291 F Çñ ÷ E añ
 292 B₁ E³ a»ó»EáŸ D »ó ½N³ օ³ ı³ օY Çõñ Í³ Yáóó»³ E ÷ E ı áÓÇ
 293 F ı³ µÇÉaÍ Y M₁₆O:P₁₃₅ ı³ µÇÉaY L ı³ µ»ÉaŸ O₂₃ ı³ µ»-ÉaÍ Y AD:EFg₂₆LM₃O:PS ÁáoEÁ g:KM:O: ÁáoEı
 295 FKR »ó M₃₈ ı³ é ÷ E Ç M₁ Y³ E³ á ç è · ñáo³ Í Ç, ı³ á³ Éáoé³ YóuáóU³ ı³ é AB:Fg:H₃LM₃₆N:P:S ½EáŸ ÷ E ½YáŸ c · ñ»³ E ÷ E Ÿ»³ E
 296 g₂M₃ ç
 297 Ag₂ ÁY· ı³ E»³ E
 298 L ı áõñN³ è³ İ³ YÝ ÷ E ùñN³ è³ İ³ YÝ
 299 L ı BÉ³ ñNÇU T ı BÉ³ ñN»U A Ÿ·ñİ³ ñ»É
 300 M₄₅ Y³ E³ · áŸ (S Y³ EY³ · áŸ) ÷ E İ³ YÉ³ · áŸ
 302 DP₁ Çõñ»³ Y³ é YáoY ÷ E Çõñ² Y³ YáoY E₂ YáoY ÷ E² Y³ YáoY g₃ YáoY áñ¹ ÷ E² Y³ YáoY áñ¹ ÇY KO áñ¹ Ç L ½añ¹ ÇY
 303 M₇ µ³ ñóáU ÷ E µ³ ñÇ

304 B₂ µ³ ñáoáú g₂M₃P µ³ ñóáú BCE₁M₁ Á³ é³ Yı M₁ »-Ÿ»³ E ÷ E á»Ÿ»³ E
 305 B₂ ½ı ı³ x³ ñY
 306 R ½N³ օ³ ı³ օEY ÷ E ½N³ օ³ ı³ օ»³ EY
 307 Dg₂₆N₁R áñ (g₃ ½Ç g₆ ½añ R »ó) ÷ E áóU M₃ Y³ E³ á ç è · ñáo³ Í ½Ç, ı³ á³ Éáoé³ YóuáóU³ áóU N₁ ½µ³ ñı áó-ÁÇóY O₂₃ ı³ »³ éYÝ
 308 Fg₂KLM₃NR ½Y³ ÷ E Y³
 310 g₆ ù»éY S ù»½ ÷ E ù»é M₁₃ »Ÿ»³ E M₁ Y³ E³ á ç è · ñáo³ Í »Ÿ»³ E ı³ á³ Éáoé³ YóuáóU³ ÍY»³ E
 311 AB:CDEFg µ³ óÇ 3-Çó M µ³ óÇ 3-Çó NPST ½³ é³ ù»³ EY
 312 D>Efg₂KMOP Çõñ O₁₂ èá³ YÝ»³ E
 313 g₁ ı³ eı ÷ E Áeı g₂M₃OR ı³ ñÁ³ YáŸ g₆ ı³ ñÁ³ YÇY M₃P ı³ ñÁ³ YóáŸ Ag₂N ı³ E³x³ Y»³ E ÷ E ı x³ ñ»³ E
 314 D YÇYÇ g₂R ÉÇY»ñ H »ñı áó³ ñù³ Ÿ ÉÇYÇ ÷ E ÉÇYÇ 0ñáo³ Y¹ ı³ ñù³ ŸK ½ı YÇ ÷ E ÉÇYÇ R »ó³ Y¹ Á³ · ı³ · óáñ»³ E ÷ E 0ñáo³ Y¹ ı³ ñù³ ŸYéı »³ E

Որ ի կնոջէ հերատուեալ՝
 315 ՅԱրչակունելոյ զարմէ սերեալ:
 Ական չարի ունակացեալ,
 Որ եւ զարձանս պատառեալ,
 Գործս յոքունս կատարեալ
 եւ ձեռակերտս յաւրինեալ:
 320 ՅԱրտաշեսէ գոլով սպանեալ,
 Ուստի նորա թագաւորեալ:

Սա նախնական իր յաւրինեալ,
 ԶԱրտաշատին շէն հաստատեալ
 եւ զԱլանացն զաւր հարեալ,
 325 Զարքայորդին ձերբակալեալ:
 Զչքնաղագեղն կոյս առեալ՝
 ԶՍաթենիկն դիւցազնեալ,
 Զհարազատն իւր արձակեալ
 եւ անկապուտ ուխտ հաստատեալ:
 330 Սա այլ բազում ճակատ մղեալ
 եւ արհեստից դիւտի հասեալ
 եւ ըստ բախտին վախճան առեալ,
 Արտաւազդայ փոխանակեալ:

Ստ որում եւ սա սակաւ կեցեալ,
 335 Ի խորափիտ ինչ ընդվզեալ,
 Զոր յառասպելս ոմանց առեալ
 եւ այլանդակս բարբառեալ:

315 LO: Ի Կառլ B₂ Ն»նաձօ՞ Ի աձօ»՞ Է L Ն»ն³ 1 աձօ»՞ Է
 316 ABCFEg₁₋₃₅₆₈HKLM μ³ օՇ 4-Շօ N μ³ օՇ 6-Շօ ORST
 Մ ըՅ՞ Ի աձՎաՍՃg₁ Մ ըՅ՞ Ի աձՎչ₁ g₁K 1/2³ նՍՆԿ AM₁ ԵՇ-
 ն»՞ Է N₃ Ե»ն»՞ Է ի R »Օ»՞ Է Է Ե»ն»՞ Է
 317 g₁ Մ Ի՞ Կ (g₁ Ի Կ M₆ Կ Կ Ի N Ե՞ Ի՞ Կ) Է Է Ի՞ Կ Կ
 աձՎ՞ Ի »Օ»՞ Է Է աձՎ՞ Ի՞ օ»՞ Է
 318 g₁ ՍՇԿա 1/2Շ (R 1/2Շ ՍՇ) Է Է ա՛ն »օ M₁ Կ՞ Է՞՞ ա շ Ե
 · նաձօ՞ Ի ՍՇԿա 1/2Շ, Կ ա՞ Է Էաձօ՞ Կ օւաձօ՞ ա՛ն »օ A g₁M₂N
 1/2՞ նՕ՞ Կ Ե՞ Կ օ՞ նՕ՞ Կ Ե R 1/2՞ Կ՞ Կ Է Է 1/2՞ նՕ՞ Կ Ե
 319 g₁՞ · ա՛նԻ Շ M₁ · ա՛նԻ g₁ ի· ի· օա՛նԻ Ե g₁ Նաւաձօ՛ Կ N₁ ի· ի·
 · աձՎԵ
 320 FR Օ»Ե՞ · ա՛նԻ Ե Է Օ»Ե՞ Ի »նի Ե KM₁ Օ»Ե՞ Ի »նի Ե
 321 A Կ՞ Է՞՞ ա շ Ե · նաձօ՞ Ի Ս՞ ՞ նի ՞ ԵՇԵ՛, Կ ա՞ Կ Ի՞ նՍՇն
 Ա՞ Կ՞ աի ՞ օ»Է՞ օն՞ Ի 1/4, Կ իՇԿԿԿ՛ 1/4՞ Սնի ՞ ԵՇԵ՛ DS
 Մ նի ՞ Ե»ԵՇ B g₁HM₁₃₅N₁₇P Մ նի ՞ ԵՇԵ՛ M 1/2՞ նի ՞ ԵՇ-
 Ե շ g₁O₁₇P₁₂ Եա՞ Կ Կ՞ Է
 322 g₁·N·OP 1/2A՞ · Կ ՞ Ե»՞ Է Է Ա՞ · ՞ օա՛ն»՞ Է
 323 FN₅ Կ՞ Է Է Ե՞՞ g₁R 1/2Կ՞ ԷԿ՞ Ի՞ Կ Dg₁₃₅T Շօն (FN շն)
 Է Է Շն M₃ Կ՞ Է՞՞ ա շ Ե Շն, Կ ա՞ Է Էաձօ՞ Կ օւաձօ՞ Շօն S
 սնՇԿ՞՞ Է
 324 M₃ 1/2Կ՞ Է Է B₂Կ՞

325 gM₃₄₇OPR աՇս »օ, 1/2՞ Է՞՞ Կ՞ օ 1/2ա՛նԵԿ (M₁R 1/2ա՛նԿ) g₁M₁
 1/2ա՛նԿ DN₁ 1/2՞ նՆաձօն»՞ Է Է Է 1/2ա՛ն Ն՞ ն»՞ Է
 326 AB₁LM₁NT 1/2՞ նս՞ ա՛ն՞ Կ՞ CDEg₁M₁S Օ»Եμ՞ Ի՞ Է»՞ Է g₁
 Օ»ԵԿ՞ Ի՞ Է»՞ Է Է Օ»նμ՞ Ի՞ Է»՞ Է
 327 F 1/2ա՛Կ · ՕՇԿ g₁ 1/2ա · Կ՞ · ՕՇԿ g₁M₁O₁₂K 1/2ա · Կ՞ Օ՞ · Օ՞
 M₂N₃S 1/2ա՛Կ · ՕՇԿ g₁M₁OR Ի ա՛նԿ
 328 FOP₁₂ 1/2Ե՞ 1 »ԿՇԻԿ g₁ 1/2Ե՞ Ա»ԿՇԻ M₁₄₅ Ե՞՞ ն՞ 1 »ԿՇԻԿ M₃
 Կ՞ Է՞՞ ա շ Ե · նաձօ՞ Ի 1/2Ե՞ ն՞ 1 »ԿՇԻԿ, Կ ա՞ Է Էաձօ՞ Կ օ-
 աձօ՞ 1/2Ե՞ Ա»ԿՇԻԿ FgO 1Շօ՞ 1/2Կ՞ Է
 330 M₁₃₄ Կ Կ՞ Է ա՛ն
 331 DFM₃ Կ՞ (N »օ) Է Է Ե՞՞ FK ՍԷ»՞ Է Է ՍՕ»՞ Է
 332 DFR · Շօի Շօ N₁ Ի Շի Շ (N₂ · Շի Շ) Է Է · Շօի Շ R Ն՞ ·
 Ի »՞ Է Է Է Ն՞ Ե»՞ Է
 333 K μ՞ Օ՞ Կ՞ Կ՞ աՇս Ի՞ Է»՞ Կ՞ M₁ Շօն Ի՞ Է»՞ Կ՞ Է Է Է
 Ի՞ Է»՞ Կ՞ Կ՞ Է»՞ Է
 334 L ՞ նի ՞ օ՞ 1/2՞ 1/2՞
 335 N Կ՞ Է Է Ե՞՞ Dg₂₄N₃ Ի՞ օ»՞ Է
 336 FM₂ Էա՛ն»՞ Է Է g₁ Էա՛ն»՞ Է Է Շօի AB₂HM₇O₁₅ Կ Կ՞ 1/2»՞ Է
 D₁ ԱԿ՞ Ի Շ1/2»՞ Է D₂g₁LO₂₃ ԱԿ՞ օ»՞ Է Է ԱԿ՞ Ի 1/2»՞ Է
 337 D₁g₁ 1/2ա՛նԵ Է Է 1/2ա՛ն E₂FM₂ Մ Ե՞՞ Եա՞ »՞ Է Է g₁N Կ՞ Ե՞՞ Ե-
 ա՞՞ Է

Քաջաց, ասեն, զնա կալեալ,
 ՅԱզատ Մասեաց լերին տարեալ
 340 Եւ շղթայիւք պարաւանդեալ,
 Միշտ հանապազ գոլով կրծեալ:
 Ջոր դարբնաց աւանդ առեալ,
 Նաւասարդոջ զսալ հարեալ,
 345 Զի մի՛ զկապանս, ասէ, խզեալ
 Եւ աշխարհի վախճան ածեալ:

Զսա Տիրան փոխանորդեալ,
 Որ իւր եղբայր հարազատեալ
 Եւ յաղթական գործ կատարեալ,
 Հանդարտութեամբ թագաւորեալ,
 350 Զկենցադական կեանս հատեալ,
 Ի ձեան հիւսոյ վախճան առեալ:
 Ջորոյ եղբայրն զթագն առեալ,
 Այն, որ Տիգրան Վերջին եղեալ,
 Արիութեանց ոչ հետեւեալ,
 355 Յիշատակի չարժանացեալ,
 Սակայն ամաց յորունց կեցեալ,
 Խաղաղական մահ ընկալեալ:
 Եւ ընդ սորա Վաղարշ նստեալ,
 Որ էր որդի իւր սիրեցեալ:
 360 Զբասւլայինն զաւր հարեալ
 Եւ քաջապէս անդ վախճանեալ:
 Ուստի Խոսրով թագաւորեալ

338 AD: ³ ǾÁÝ¹³ İ ë D, ³ Ǿ³ Ý¹ »³ İ ë N, ³ Ǿ³ Ý¹ áóǾİ ë R
 ³ Ǿ³ »³ ³ Ý¹³ İ ë
 339 g²O:P, ¹ ü³ ç³ Ýó M²¹ ü³ á³ ó g¹ Ý³ ÷ È ½Ý³ FKS İ³ -
 á »³ È (h µ»ñ»³ È R İ³ İ »³ Ǿ) ÷ È İ³ Ǿ³ È
 340 ANO: ¹ Ü³ ë³ Ýó (Dg, ¹ Ü³ Ǿ»³ ó H Ü³ ë³ ó KM³, ¹ Ü³ -
 ë»³ Ýó) ÷ È Ø³ ë»³ ó E, Ǿ»ñÇÝë g³ Ǿ³ éÝ N³ Ǿ»ñÇÝÝ
 341 NO²³ BÈ Á³ İÇòù L á³ ñ³ ó³ Ý¹ »³ È
 343 g³M³N¹PR ½áñ »³ ÷ È ½áñ M³ Ǿ³ Ý¹
 344 AB:g¹HN³ Ý³ ó³ ë³ ñ¹ óáç Dg:S Ý³ ó³ ë³ ñ¹ áá g³M³³ O
 Ý³ ó³ ë³ ñ¹ ÇÝ P, ¹ Ý³ ó³ ë³ ñ¹ áó g³ é³ Ý³ g³N³OP ½ë³ È
 g¹ ½ë³ T áÇù ½ë³ È P, ¹ Ǿ³ Ý³ È ÷ È Ǿ³ ñ³ È
 345 AC:g¹NS ½İ³ á³ éÝ BEg¹LM²⁴⁵⁷⁸OP ½İ³ á³ éÝ Fg³K-
 M³RT ½İ³ á³ éÝ g³M¹, ½İ³ á³ é g² ½İ³ á³ N¹ İ³ á³ é
 g³KM³O²³³P¹ ³ ë¿Ý ÷ È³ ë¿
 346 M³ ³ ó»ñ ÷ È İ³ È³×³ Ý P³ é»³ È ÷ È³ İ³ È
 347 g³M³ ½Ý³ ÷ È ½ë³ g³K İ Ç. ñ³ Ý g:S ÷ áÈ³ Ý³ ¹ñ»³ È
 (R ÷ ÇÈ³ Ý³ İ³ Ǿ) ÷ È ÷ áÈ³ Ýáñ¹ »³ È
 348 g¹ »³ áñ A³ Õµ³ Ǿ P, ¹ »Õµùñ A Ý³ È³ á çë · ñáó³ İ
 Ǿ³ Ǿ»ñ ½³ İ »³ È³ á³ á³ · Ǿ³ Ǿ»ñ ½³ İ Ǿ³ È³ È B:DEHOP
 Ǿ³ ñ³ ½³ İ Ǿ³ È³ È (B:g:H Ç³ È)
 349 g³ Ǿ³ ÕÁ³ Ý³ İ g¹ Ǿ³ ÕÁ³ Ý³ İ³ Ý ÷ È Ǿ³ ÕÁ³ İ³ Ý

351 ABCDEFG¹²³⁴⁵⁶⁷⁸HLM µ³ óÇ 3-Çó NOPRST İ »³ éÝ g¹
 Ǿ³ ë»³ È (L Ǿ³ İ Ý »³ È O, Ǿ³ »³ Ǿ) ÷ È Ǿ³ İ »³ È
 352 Fg:M¹R Ó»éÝ ÷ È Ó»³ Ý DgOP Ñáéáù (g¹ Ñáóéáù İ
 Ǿ³ İ á) ÷ È Ǿ³éáù ACL Ó³ Ǿ³ Ǿ³ééáù ÷ È Ó»³ Ý
 Ǿ³éáù M³ Ý³ È³ á çë · ñáó³ İ Ç Ó»éÝ Ǿ³ééáù Ǿ³é-
 é³ Ýóáóù Ç Ó»³ Ý ÑáéáùL Ǿ³éáù Ý³ »³ Ñáé³ Õ
 353 C ½áñ g¹M¹NR Ǿáñáù DgM:OPR ½Á³ · Ý (M¹ ½Á³ ·)
 »Õµ³ Ǿ³ Ý
 354 ABHN³ ½İ³ »ñÇÝ, ³ é»³ È (Dg İ áá»³ Ǿ) ÷ È »Õ»³ È
 g¹ 354-387 İ áÕ»ñÁ ááóÝÇ
 355 Ag¹ ³ ñÇáóÁ»³ ÝóÝ g¹³³ ñÇáóÁ»³ Ý
 356 Dg¹ áñ İÇB³ İ³ İ Ç A³ ñÁ³ Ý³ ó»³ È
 357 L³ Ü³ ó LR Ñá. áóÝó KN İ³ ó»³ È R »Õ»³ È ÷ È İ³ »-
 ó»³ È
 358 g¹ ÁÝ. ³ Ǿ³ È
 360 M¹ ³ é³ ó»³ È ÷ È éÇñ»ó»³ È
 361 CEM²³ ³ é³ ÈÇÝÝ g¹LMO:PR ½³ éÈ³ İÇÝ (g³ ½³ éñ³ -
 İÇÝ M¹ Ç³ éÈ³ İÇÝ) O ½³ ñé³ İÇÝ BDFg¹N¹ ½³ ñÑáó-
 ñ»³ È ÷ È ½áñ Ǿ³ ñ»³ È gOPR ½áñéÝ M ½áñÝ
 362 B:O¹ ü³ á³ á çë

Եւ զվրէժ հաւրն պահանջեալ,
 Զաւրս բազումս գումարեալ,
 365 Զհիւսիսականն նուածեալ:
 Սա եւ Պարսից յաղթող գտեալ,
 Ամ ըստ ամէ սսպատակեալ
 Եւ զԱրտաշիւրն անձկացուցաեալ,
 Մինչ ի Հնդիկս փախուցեալ:
 370 ԶԱրտաւանայ արիւն խնդրեալ,
 Զոր Սասանեանն էր սպանեալ:
 Որոյ տոկալ ոչ կարացեալ
 Եւ նեղութեանցն չհանդուրժեալ,
 375 Զնախարարս իւր ժողովեալ,
 Զպարթեւազունսն հաւաքեալ,
 Յոլովակի ձիր խոստացեալ
 Եւ գերագոյն գահ սսացեալ
 Զերկորդականն բարձ տուեալ,
 Նայն լոկ անուամբ արքայացեալ,
 380 Եթէ դաւել ոք մարթացեալ
 Եւ ելս իրաց այնմ արարեալ:
 Իսկ անդանաւր յառաջ կացեալ
 Պարթեւագինն Անակ կոչեալ,
 Զնենգական դաւն ընկալեալ
 385 Եւ զհրամանսն յանձն առեալ,
 Ի հատուածի պատճառս ելեալ
 Եւ առ Խոսրով արքայ եկեալ,
 Որ ընդ առաջ սիրով ելեալ,
 Իբր ազգային ողջադուրեալ,

364 B: ¼ ñġÄë
 366 ACD:M1P1 ½ÑÇðèè³ Ĩ³ ÝèÝ D:E1 ½ÑÇðáðè³ Ĩ³ ÝèÝ g:R
 ½ÑÇðèÇè³ Ĩ³ ÝÝ
 367 DFgKLM:PR Ý³ ÷ È è³
 368 KN: Ȓ Û (Áèì) N³ Ȓ ÛÁèì Ȓ ÛĶ
 369 M13 ½² ñì ³ BÇñ gLM:O² ³ ÝÍĨ³ óáðó»³ É g³ ³ ÝÓÝ³ -
 óáðó»³ É (O45 ³ Ûñ³ óáðó»³ Ĩ³ ÷ È ³ ÝÓĨ³ óáðó»³ É
 370 M2 ÈÝ¹ ÇĨ è O125 ÐÝ¹ ÇĨ èÝ
 371 AKN ½² ñì »ð³ Ý³ F Ȓ ñì ³ ð³ Ý³ AE2N35P1 ³ ñÇðÝÝ
 g1235 ½²³ ñÇðÝ
 372 CEg1M1245N1O12P45 è³ è³ Ý»³ Ý M3 Ý³ È³ ÷ àĶ è è³ è³ -
 Ý»³ Ý, ³ á³ Èáðè³ ÝóùáðŮ è³ è³ Ý»³ ÝÝ g³ Ķ ÷ È Ķñ
 N1O12 èá³ ÝÝ»³ É
 373 AD Ĩ áĨ»³ É M1 »ì áŮĨ³ É ÷ È Ĩ áĨ³ É
 374 g5 Ý»ÓáðÁ»³ Ýó g5 áÑ³ Ůµ»ñ»³ É ÷ È áÑ³ Ý¹ áðñÁ»³ É
 375 Ag34 ½Ý³ È³ ñ³ ñèÝ g5 ³ Ȓ ½Ý³ È³ ñ³ ñè g34 ãÇù Çðñ
 CEFMORS Ĩ áá»ó»³ É ÷ È ÁáŎáí »³ É
 376 CDEMORS ÁáŎáí »³ É ÷ È Ñ³ ð³ ù»³ É
 377 g1 · áĤáí ³ Ĩ Ç ÷ È ȒáĤáí ³ Ĩ Ç
 378 KN Ĩ »Ñ³ · áŮÝ ÷ È · »ñ³ · áŮÝ K ÈáèĨ ³ ó»³ É ÷ È

³ è³ ó»³ É
 379 g10 »ñĨ ñáñ¹³ Ĩ³ ÝÝ M1 ȒñĨ ñáñ¹³ Ĩ³ Ý Ĩ³ ñŎ ÷ È
 ½»ñĨ ñáñ¹³ Ĩ³ ÝÝ µ³ ñŎ N1 »ññáñ¹³ Ĩ³ ÝÝ R ½»ñ-
 ñáñ¹³ Ĩ³ ÝÝ
 380 D1g25L ÝáŮÝ (M3.5 Ý³) ÷ È Ý³ ȒÝ ACLM1 ³ ññ³ ³ ó»³ É
 Dg1 ³ Á. ³ ðáñ»³ É (g1235M3 ³ ññ³ ŮÝèĨ ³ Ĩ³ ÷ È ³ ññ³ -
 Ȓ³ ó»³ É
 381 C 381-382 Ĩ áŎ»ñÁ ááðÝÇ D2 T »ð ÁĶ ÷ È »ÁĶ g:Ĥ
 1³ ð»³ É g1 áá ÷ È áù DE2g35O12 Ů³ ñ¹³ ó»³ É
 382 DgHM5 Çñ³ óÝ M1 Ç µ³ ó ³ ȒÝ ÷ È Çñ³ ó ³ ȒÝŮ
 383 FKLMM1N125P4S ³ ÝĨ ³ Ýññ CEFM15RS Ȓ³ è³ ç³ ó»³ É ÷ È
 Ȓ³ è³ ç Ĩ³ ó»³ É
 384 M1O á³ ñÁ»ð³ ½ÇÝ P3 ½á³ ñÁ»ð³ ½ÇÝÝ
 385 B1 ½Ý»ÝĨ³ Ĩ³ Ý D2g:T 1³ ð Ag: ÁÝ. ³ È»³ É
 386 g2 ½Ññ³ Ů³ Ýè g5 386-387 Ĩ áŎ»ñÁ ááðÝÇ N ½Ññ³ Ů³ ÝÝ
 387 FN:R ½Ñ³ Ĩ áð³ ÍÇ g156 Ñ³ Ĩ áð³ ÍáŮ g2 Ñ³ Ĩ áð³ ÍáŎ
 M15PR »Ŏ»³ É ÷ È »È»³ É
 388 Fg2:M1N1 ³ ññ³ ȒÝ g1 ³ ññ³ Ý M1 ³ ññ³ ŮÈáèñáí
 389 M2 Ý³ È³ ÷ àĶ è · ñáð³ Í áñ, ³ á³ Èáðè³ ÝóùáðŮ áñáŮ
 M5 áñáŮO:P135 áññ N1 Ȓ³ è³ ç

390 Փառաւրք մեծաւ պատուասիրեալ,
 Յերկրորդական գահ նստուցեալ:
 Բայց սխրալի իմն իր գործեալ,
 Ի ճանապարհն ասի դիպեալ.
 Յառաքելոյն շիրիմ հասեալ,
 395 Հուպ առ հանգիստ սրբոյն աւթեալ,
 Ուստի Գրիգորն անդ ընծայեալ,
 Լուսաւորիչ Հայոց փայլեալ:
 Որ եւ շնորհաւք Նորին լցեալ,
 Որպէս անդուստ գոլով ծնեալ,
 400 Զի զհակառակսն ներգործեալ,
 Ի յագգմանէ չարին եղեալ,
 Որ ի բարին զայն փոփոխեալ,
 Ի խաւարէ մեզ լոյս ծագեալ:
 Արդ մինչ արքայն զուարճացեալ,
 405 Ընդ Անակայ խորհուրդ առեալ
 Եւ զաւրս անթիւս գումարեալ,
 Զվրէժ արեանն պահանջեալ,
 Զպայման նենգող ուխտին յիշեալ
 Եւ զթագաւորն խողխողեալ.
 410 Եւ ինքն եւ իւրքն ամէն մեռեալ:
 Պատանեկաց երկուց զերծեալ:

Գրիգորիոս միռումն լեալ,
 Որ ի Կեսարն եղեւ տարեալ,
 Աստուածապաշտ առն դիպեալ,

415 Զոր քրիստոնեայ կրանիւր վարժեալ:

390 AC ³ ½ ³ ÇY
 392 FR ̄nñāñ¹³ İ³ Y ÷ È ̄nñīñāñ¹³ İ³ Y F .³ NŸ
 eī³ ó»³ É ÷ È .³ Ñ Yēī áóó»³ É
 393 LM:OP:R ÇÜ Y»ñ. āñĪ»³ É ÷ È ÇÜY Çñ . āñĪ»³ É Dg
 āÇü Çñ
 394 Dg¹ ³ é ÷ È Ç g¹M¹ x³ Y³ á³ ñÑē S x³ Y³ á³ ñÑ F
 ¹ ÇĪ »³ É ÷ È ¹ Çá »³ É
 395 gR ̄P ³ è³ ù»ĒáóY N³ ½³ é³ ù»ĒáóY K BÇñÇÜY g: Ñ³ -
 Y»³ É ÷ È Ñ³ è»³ É
 396 g¹³ İ³ á³ Y ÷ È Ñ³ Y. Çēī D¹M¹O³P¹³ ù¹ »³ É M²N³ ū-
 Ā»³ É
 397 DFgKM:S ¶ñÇ. āñ FM¹³ ³ Yī A ÁYĪ³ »³ É CE²g²KM²
 ÁYÓ³ ̄P³ É
 398 L İ³ . »³ É ÷ È ÷ ³ ̄P»³ É
 399 g¹ 399-400 İ áŌ»ñÁ ááóYÇ
 400 E:FM¹³ ³ Yī áóēī gR ̄P ū Y»³ É ÷ È ÍY»³ É
 401 F Ñ³ İ³ é³ İ ēY K Ñ³ İ³ é³ İ ē M¹ Ç ̄P ½¹ Ū³ Yç
 ā³ ñÇY »Ō»³ É ÷ È İ áŌÇ
 402 K āñÇ ÷ È Ç M¹ ½Ç ½Ñ³ İ³ é³ İ ēY Y»ñ. āñĪ»³ É ÷ È
 İ áŌÇ

403 Dg¹²³ 403-404 İ áŌ»ñÁ ááóY»Y N¹ µ³ ñÇē NO
 ÷ áĒ³ ñĪ »³ É ÷ È ÷ á ÷ áĒ»³ É
 404 R È³ ó³ ñÇ N 404 İ áŌÇó ū İ áŪáóYÇ.
 ¼āñ Y³ È³ è³ ó»³ ÉY (N¹ Èáēī ³ ó»³ ÉY) İ³ İ³ ñ»³ É
 PáóY Ç B»ŌÇÇ ¹³ éY ÍY»³ É
 407 L ¼āñēY O¹ ³ YµÇōñē ÷ È ³ YÁÇōē g³M¹O¹ ÁáŌáí »³ É
 ÷ È . áóŪ»³ É
 408 O¹ ³ ñ»³ YóY ÷ È ³ ñ»³ YŸ
 409 g²N ½á³ ̄P³ YŸ . áŌ (g³ . áĒ) ÷ È ½á³ ̄P³ Y Y. áŌ
 M² é á³ ̄P³ Y áŌĒī ÇY Y»Y. áŌ ŪB»³ É ÷ È İ áŌÇ P¹
 Y»Y. áŪP¹ ³ á³ ̄P³ Y»Y. áŌ
 410 P¹ ½Ā³ . ³ óāñēY A ÈáŌáŌ»³ É
 411 Dg¹³ ÇYŸ ÷ È »ó ÇYŸ F Çōñáí ù KL Çōñáí ūY M¹ Çōñū
 ÷ È »ó ÇōñūY O¹ Çōñū S Çñ³ ò R Çōñáí ù ³ ŪçYŸ ÷ È
 »ó ÇōñūY ³ ŪçYŸ
 413 M¹ ¶ñÇ. āñÇáēY F ŪÇáí Y g²³M¹N¹³O:PRS ŪÇ ÷ È
 ŪÇáŌŪY T ŪÇáŌŪ Bg:HN:P¹³ ĒÇ»³ É
 414 R Ç İ »è³ ñ»³ ÷ È āñ Ç İ »è³ ñY
 415 M¹ ³ eī áŌ³ İ³ ŪY ÷ È ³ eī áŌ³ İ³ á³ Bī R áŪY ÷ È
 ³ éY g¹ ÇŪ»³ É ÷ È ¹ Çá »³ É

Որոյ ամաց ինչ անդ կացեալ,
 Ըստ աշխարհի ամուսնացեալ
 Եւ յետ երկուց որդուց ծնեալ
 Եւ յերկոցունց կամաց մեկնեալ,
 420 Մարիամայ զկրտսերն առեալ
 Եւ յանապատս հետեւեալ,
 Իսկ անդրանկանն անդէն մնացեալ,
 Կենցաղական վարս ստացեալ:
 Բայց Գրիգորի յուղի անկեալ
 425 Եւ առ Տրդատն հետեւեալ,
 Զոր Արտաւազդ ոմն էր առեալ
 Եւ ի կայսեր դուռն հասեալ:
 Նա Խոսրովու որդի եղեալ,
 Առ ի քաջաց քաջ երեւեալ,
 430 Եւ յաղթանդամ հսկայացեալ,
 Ուժեղ, կարող, անյաղթ գտեալ:
 Արդ, նորա անդր ժամանեալ
 Եւ զհայրական պարտ վճարեալ,
 Ի միասին պանդխտացեալ,
 435 Յաւտարութեան նշրեհացեալ:

Մինչ դեռ Տրդատն զաւրացեալ
 Եւ նոր Հերակլ անդ անուանեալ,
 Քանզի զցլուց երկուց կալեալ,
 Միով ձեռամբ զեղջերս թափեալ:
 440 Քան զՀռոդացին մեծ երեւեալ,
 Ով զվզէ եւեթ կալեալ,

416 Dsg⁴⁶M³OP³⁴⁵ ան ÷ È ½án g⁶⁷K ăÇù ½án g⁶ ùñÇëï áé³ -
 Í³ Ý L ùñÇëï áÝ³ í³ ñÇòù N³ Í ñùÝÇòñ ÷ È Í ñùÝÇòù
 F í³ ñ»³ É ÷ È í³ ñÁ»³ É
 417 L անոո A ավ³ Կո ÷ È³ Ը³ օ R³ Թ ԿՅ³ ÷ È ԿՅ^{1/2} Կ¹
 KM⁴⁶ Կ³ Կ¹ g¹⁵M¹²P² Í »ó»³ É P¹ Ý³ È³ ă ç è Í³ ó»³ É
 Կ³ ă³ Í³ ñÛÇñ Ā³ Ý³ úáí¹ Í »ó»³ É
 418 M¹ ÁÝ¹ ÷ È Áéï
 419 CDEg¹²³⁵HKL¹²⁵⁻⁷M¹⁻³NOR ան¹ անո
 420 AFM¹ Ը ñ¹ անոոոո S »ñ¹ անոոո N Í³ Ը³ ò ÷ È Í³ -
 Ը³ օ L ÛÇ³ անո»³ É ÷ È Í³ Ը³ օ Û»ÍÝ»³ É
 421 FLN Ø³ ñÇ³ անո BCDEFgKLMST ½¹ ñè»ñÝ
 422 A Ý³ È³ ă ç è · ñăó³ Í · Ý³ ó»³ É Կ³ ă³ · Ñ»¹ »ò»³ É
 423 At² Ý¹ ñ³ Ý¹ Կ¹ PR² Ý¹ ñ³ ÝÇ¹ Ý D²g¹ Կ¹ ñ² Ý g¹⁵PS
 Կ¹ Ý³ g¹⁵ Կ¹ ñ M¹⁶ Կ¹ Ý¹ շ¹ M¹ 423-426 ì անո»ñÁ անոո
 424 g¹K í³ ñè g¹N¹ í³ ñ
 425 AN անոոո g¹R անոո S անոոո g¹K Կ¹ Ý³ »³ É
 427 D ì ñ¹ Կ¹ í³ օ³ ½¹ անո ÷ È² ñ¹ օ³ ½¹ անո շ¹ L² օ³ -
 ì³ օ³ ½¹ C անո ÷ È անո
 429 ABCDEFHKM¹⁴⁻⁸⁸NOST օ³ ÷ È Ý³ D²O¹ անոանո անո K

Éáéñáí³ T Éáéï ñáo
 430 B »ò g² ան ÷ È³ é Dg¹²⁵P ù³ ç³ Ýó O ù³ ă³ Ýó ù³ ă
 431 ACM¹ ÑèĪ³ օ³ օ³ É
 432 CE² անո» ò M²⁸ Ը ò անո ÷ È³ Ý¹ օ Ā L · Ā»³ É ÷ È³
 · ì »³ É
 433 K »ò³ ñ¹ FKRS Ý³ R Ç¹ Ý¹ ñ B² անո»³ օ³ É ÷ È Ā³ -
 Ը³ Ý³ օ³ É
 435 E:Fg¹KM¹N¹ ă³ Ý¹ È¹ օ³ օ³ É R 434-435 ì անո»ñÁ անոո
 436 K ան¹ անո»³ Ý¹ P¹⁵ Ý³ È³ ă ç è ան¹ անո»³ Ý³ Կ³ -
 ă³ Í³ ñÛÇñ Ā³ Ý³ úáí¹ ան¹ անո»³ Ը¹ P²³¹ ան¹ -
 անո»³ Ը¹ N¹R ան¹ անո»³ անո»³ B:DKM¹²⁵ ÝÁ¹ »ñ³ օ³ օ³ É
 g¹ Ý¹ »ñ³ օ³ օ³ É
 437 gM¹OP ÛÇÝ¹ »ò ÷ È ÛÇÝ¹ 1»é
 438 BCDEFHN¹²⁶⁻⁸OT օ³ ñ³ Í É g² Ը ñ³ Í Õ g¹ Կ¹ ñ
 439 BCDEFRT անոո M¹ անոո
 440 gO ÛÇăòÙ Ó»éùù N Ó»éÇÝ CDEFgKLM¹²⁶NOS ½»ò-
 çÇòñè M¹³ ½»òçÇòñ
 441 g¹⁵ անո»³ օ³ օ³ Ը¹ M¹OP անո»³ օ³ օ³ g¹N անո»³ օ³ օ³
 S անո»³ օ³ օ³

Եւ քան զԿրասոսն արիացեալ,
 Որ զկճղակ եզին կորզեալ:
 Ի կրկիսին մեծի դարձեալ,
 445 Զիւրնթացիկ կառավարեալ.
 Իսկ ներհակին անդ հմտացեալ,
 Եւ Տրդատայ յերկիր անկեալ,
 Արիաբար անդուստ վազեալ,
 Զքաջընթաց կառքն կալեալ
 450 Եւ գբառիցն երիվարաց
 Զընթացս արգել՝ յետ նահանջեալ:
 Այլ ի Պոռբայն պատերազմեալ,
 Որ յիւրական զաւրաց մեռեալ,
 Անդ Տրդատայ ընդդիմացեալ,
 455 ԶԼիկիանէսն ապրեցուցեալ:
 Իսկ ի մեծի մարտին դարձեալ,
 Որ Եփրատայ յայն կոյս եղեալ,
 Ընդ փախստեայս չաճապարեալ,
 Երիվարին վիրաւորեալ,
 460 Այլ զիւրականն զէն առեալ
 Եւ զճիոյն կազմած ստանձնեալ
 Եւ գանարին զայն գետ հատեալ
 Եւ ողջանդամ յայն կոյս անցեալ:

442 gPR ¼í ½ÿ (P₁ Ý³ È³ à ç è ¼í ½ç, ³ à³ Í³ ñ Û Ç ñ
 Ā³ Ý³ úái ³ ò»È³ óáó³ Í Ý, ³ Ì Ç Ý Û Ý ¼í ½ç Ý) O » ¹ R
 »ò »ñ¹ ÷ È »ò»Ā
 443 Dg²N₃T Ō Ī ñ³ ì áeÝ g₁ Ī ñ³ ì áeÝ g₆ ¼í ñe³ ì áeÝ L
 ¼í ñ³ eáóeÝ
 444 P₂ ¼í × Õ³ Ī Ý P₁₃₃ Ý³ È³ à ç è ¼í × Õ³ Ī, ³ à³ Í³ ñ Û Ç ñ
 Ā³ Ý³ úái ³ ò»È³ óáó³ Í Ý, ³ Ì Ç Ý Û Ý ¼í × Õ³ Ī Ý R
 ¼í × Õ³ Ī Ç S ¼í ×³ Ī g₁ » Õ Ç Ý Ī³ à³ »³ È ÷ È » ¼ Ç Ý Ī áñ-
 ¼³³ È
 445 AKM²NR ¼í ñ Ī Ç eÝ D Ī ñ Ī Ç Ý Ç g₁₃M₁₃ Ī ñ Ī Ç eÝ g₆T
 Ī á Ī Ç eÝ L Ī ñ Ī Ç eáÝ O₁ ¼í ñe»ñçÝ ÷ È Ç Ī ñ Ī Ç eÝ
 O₃ Ī ñ Ī eÝ P Ī á Ī Ç eáÝ ÷ È Ī ñ Ī Ç eÝ g₆K Û»Ī Ç Ý
 446 LP₃S Ó Ç Á Ý Ā³ ó Ç ù
 447 P₁ Ç eĪ Ñ Û Ī³ ó³ »³ È³ Ý¹ Ý»ññ³ Ī Ç Ý ÷ È Ī á Õ Ç FL
 ³ Ý Ī
 448 D Ī ñ¹³ Ī Ç Ý
 449 C³ Ý¹ (E₁ » ò ³ Ý¹ M₁ ³ Ý¹ ñ) ÷ È³ Ý¹ á ò eĪ M₂
 Ý³ È³ à ç è ³ Ý¹ ñ, ³ à³ Èá ò e³ Ý ó ú á ò Û³ Ý¹ á ò eĪ
 AFLM₃ ³ Ý Ī á ò eĪ
 450 M₃ Ī³ e eÝ S Ī³ eÝ
 451 CE²FO₃S ¼í³ e Ç ó Ý E₁ Ī³ e³ ó Ý K ¼í³ e Ç ó L ¼í³ -
 e³ ó R ù³ ñ Ç ó) ÷ È ¼í³ e Ç ó Ý gM₃ ¼í³ e Ç ó N₃ ù³ e Ç ó Ý
 D₁ » ñ Ç Ī³ ñ³³ ó gN₃ » ñ Ç Ī³ ñ³³ È
 452 Dg²LT ¼ÁÝĀ³ ó eÝ K ¼ÁÝĀ³ Ý ó e M₁ ¼ÁÝĀ³ ó
 CEFKM₁₃S³ ñ Ī³ »³ È ÷ È³ ñ. » È B₁P₁₃ Ý Ā Ī³ Ý Ç³ È g₆M₂
 Ý³ È³ Ý Ç³³ È
 453 DLM₁NO äeáá³ Ū FS äeáá³³ Ū g₁₃R äeááçÝ g₂

äeáµ³³ Ý K äeáá³³ Ý M:P añám³ Ū ABgHLT à³ -
 Ī³ »ñ³ ¼Û Ç ÷ È à³ Ī³ »ñ³ ¼Û³³ È
 454 CEFM:O₃RS »ò (K Ç) ÷ È áñ K Ç ò ñ³ Ī³ Ý P añá ç è
 Ū Ç ò ñ³ Ī, ÷ È áñ Ū Ç ò ñ³ Ī³ Ý P₂ Ý³ È³ à ç è · ñá ó³ Ī áñ-
 à ç è Ū Ç ò ñ³ Ī, ³ à³ · áñ Ū Ç ò ñ³ Ī³ Ý M₃ ¼ú ñ³ ó Ý
 455 g₁LO₁ ÁÝ¹ ÷ È³ Ý¹ D₁M₂ ÁÝ¹ Ç Û³ ó³ È K³ ñ Ç³ ó³³ È
 (R ÁÝÝ¹ » Û Ī³ ó³³ ð) ÷ È ÁÝ¹¹ Ç Û³ ó³³ È N 455-456
 Ī á Õ»ñĀ áá ò Ý Ç
 456 A ¼È Ç Ī á Ý ç eÝ Fg₃S ¼È Ç Ī³ Ý ç eÝ
 457 N³ Ý¹ ÷ È Ç eĪ R Û Ī³ »³ È ÷ È Ç ¹³ ñ Ó³³ È
 458 C áá (g₃³ e) ÷ È áñ g₃ à Ç ù áñ O₃ Ū » ñ³ Ī³ ÷ Ū g₃ Ī á Ì eÝ
 N₃ ¹³ ñ Ó³³ È ÷ È » Õ³³ È
 459 Dg₁₃M₂N₃O₃R³ Ý¹ ÷ È ÁÝ¹ P₃ Ý³ È³ à ç è ÁÝ¹, ³ à³
 Èá ò e³ Ý ó ú á ò Û Ī³ ñ Û Ç ñ Ā³ Ý³ úái³, Ç Û³ · ³ Ý¹ Fg₂+
 LM₃ST ÷ È eĪ Ī³ Ì e D₁ ÷ È eĪ »³ h ÷ È eĪ »³ Ý³
 M₃₃ ÷ È eĪ »³ ó e N₃ ÷ È eĪ ç Ý D₁ áá³ ×³ à³ ñ³³ È
 ÷ È á³ ×³ à³ ñ³³ È
 461 AN ¼ú ñ³ Ī³ Ý Ý ÷ È ¼ Ç ò ñ³ Ī³ Ý Ý L ¼ Ç ò ñ³ Ī³ Ý Á g₆M
 ¼ç ÝÝ M₃ Ī³ e³³ È ÷ È³ e³³ È
 462 KLM₃ Ī³ ¼Á á ò³ Ī Dg₁²KN₁₄ eĪ³ Ý ó³³ È g₆M₃R e³ Ý-
 Ó³³ È (O₂₃ eĪ³ Ī³ »³ È S e³ Ý Ó Ý³³ ð) ÷ È eĪ³ Ý Ó Ý³³ È
 O₁ eĪ³ Ý Ý³³ È g₆ 462-463 Ī á Õ»ñĀ áá ò Ý Ç
 463 g₁ ¼³ Ý³ ñ Ç ¼ç Ý ÷ È ¼³ Ý³ ñ Ç Ý ¼³ Ū g₃ ¼³ Ū³ ñ Ç
 ¼³ » Ī Ý ÷ È ¼³ Ý³ ñ Ç Ý ¼³ Ū . » Ī g₆L ¼³ Ý . » Ī ÷ È
 ¼³ Ū . » Ī g₁² Ñ á e³³ È (KN₃P₃ Ñ³ ñ³³ È R Ñ³ e³³ ð) ÷ È
 Ñ³ Ī³ »³ È S » ò ¼³ Ū³ ñ Ç Ý .³ Ý . » Ī Ñ³ ñ³³ È ÷ È
 Ī á Õ Ç

Մինչ բարբարոս խուժանն եկեալ,
 465 Յաշխարհ Յունացն բանակեալ,
 Դիոկղիտեայ հրաման տուեալ,
 Հռոմայեցւոց զաւրացն հասեալ
 Ընդ յոքնական խմբից դասուց,
 Առ որ Տրդատն եղեւ եկեալ,
 470 Բացեալ դրանցն ոչ ժամանեալ,
 Առ պատուարաւքն աւթագայեալ:
 Եւ զի չգոյր դարման գտեալ
 Երիվարացն, որ կերակրեալ,
 Դէտակն ի վեր նոցին կալեալ,
 475 Տեսին անդ խոտ յարաբարդեալ:
 Յորում Տրդատն յառեցեալ,
 Ի բարձրաբերձն բարձրացեալ
 Եւ դէզադէզ զխոտն հոսեալ,
 Զիչեանն զկնի ի զաւրսն արկեալ:
 480 Իսկ բարբարոսն պանծացեալ,
 Մենամարտել յարքայն յղեալ,
 Զոր նա լուեալ եւ զարհուրեալ,
 Բուաքատակ արքայն բեկեալ:
 Եւ զայս նորա հրատարակեալ,
 485 Յամենեցուն յունկն հնչեալ:

465 g³M₂₄ μ³ ἡμ³ ε³άε + Ë μ³ ἡμ³ ἡάε Dg²⁴⁶ ÈáóÁ³ ÌÝ S ÈáóÁ³ Ý D₂ ³ ÝÍ »³ É (S Ý»Ý. »³ Ë) + È »Ì »³ É
 466 g¹⁵R ÛáóÝ³ ó ³ BÈ³ ἡŃÝ ABCDgHM7NOPST μÝ³ Ì »³ É + È μ³ Ý³ Ì »³ É 466-ἡ¹ ì áŌÇó Ò·ì áŪN áóÝÇ.
 ¼»ἡÍ ÇἡÝ³ Û¿Ý ¼μ³é³ Ûμ³ ³ Í »³ É
 00 ¼μÝ³ Ì Çá³ óÝ (N₁ μÝ³ Ì á³ óÝ
 N₃ ¼μÝ³ Ì Çá³ óúÝ N₆ ¼μÝ³ Ì á³ óÝ) Ýáó³ ×»³ É
 467 D₁ , ¿áÍ ŌÇÌ³ ³ Û g¹³O₂₃ , »áÍ ŌÇÌ³ »³ Û g₁ Á¿áÍ ἡ³ ì »³ Û K , ÇáÍ ĘÇÌ³ ³ M₃ , ÇáÍ ŌÇÌ³ ³ Û + È , ÇáÍ ŌÇÌ³ »³ Û N₃ ³ é»³ É + È ì áó»³ É
 468 A ÐéáÛ³ ÒóÇáó CD:Fg²⁴⁶KLM:N₁O₁S ÐéáÍ Û³ Òóáó E₂ ÐéáÛ³ Òóáó g₅R ÐéáÍ Û³ Òóáó M₃P₁t ÐéáÍ Û³ Òóáó DE₂gO₅ ¼úἡ³ ó
 469 g¹⁴M₂ ³ Ý¹ + È ÁÝ¹ E₂KLMRS ù. Ý³ Ì³ Ý g¹³⁵M₇O ù. - Ý³ Ì Ç g₂Pt ùúÝ³ Ì Ç N₃ Ý³ È³ á¿è ùúÝ³ Ì Ç, ³ á³ Èáóé³ ÝóúáóÛ³ Ý, ÇéÍ Ç-Ý ÇÝçáó³ Í, ÇÛ³ · ùúÝ³ Ì³ Ý S ÈÛμÇóÝ BCDEFgHKMN₃OP₁RST ¹³ éáóóÝ (g¹⁵ ¹³ - é»³ É)
 470 g⁵ ì ἡ³ ì³ Ì R ì ἡ³ Ì Á Ō₁₂ ἡ»³ Ì »³ É + È »Ì »³ É
 471 g₁R Ì³ ó»³ É + È μ³ ó»³ É c μ³ ó³ ¹ἡ³ óÝ + È μ³ ó»³ É ¹ἡ³ ÝóÝ g₁N ¹ἡ³ Ýó N ¹ἡ³ ÝÝ R ¹ἡ³ ó K áÁ³ Û³ - Ý»³ É + È áá Á³ Û³ Ý»³ É
 472 g¹⁵ »ò + È ³ é F á³ ì áó³ ἡ³ ἡúÝ gR á³ ì³ · úúÝ g₈ »ò á³ ì³ ἡ³ · áúÝ N á³ ἡéáúúÝ + È á³ ì áó³ ἡúúÝ LM₁₃₃O₁ á³ ì áó³ ἡúú D₁F₁O₁S ú¹³ · ³ Ò»³ É (g₅R úÁ³ ³ -

ἡ³ ἡ»³ É K ÝúÁá. ³ »³ É L ú¹³ · ³ ἡ»³ É M₈ áá Á³ - Û³ Ý»³ É Ë + È úÁ³ · ³ Ò»³ É
 473 R áá · áἡἡ + È á · áἡἡ
 474 N₃₆ »ἡÇÌ³ ³ ἡ³ ó
 475 F á¿ ì³ Ì Ý (g₁LM₁ Á¿ ì³ Ì Ý) + È Ō¿ì³ Ì Ý
 476 AFLM₃ ³ Ý₁ D áÇù Èáí L Ò³ ἡ³ ἡ³ »³ É M₁N₁ Ò³ - ἡ³ μ³ ἡÁ³ ³ É
 477 O₁ áἡáóÛ R ì ἡ³ ³ ÁÝ Ag₅M₆NR Ò³ é³ ó»³ É c ἡ³ ἡ»- ó»³ É h ³ é»ó»³ É g ¼úἡ³ ó»³ É M₃ Ò³ é³ Ç»ó»³ É (N₆ ἡ»é³ ó»³ É) + È Ò³ é»ó»³ É
 478 g₃ Ç μ³ ἡŌἡ³ μ»ἡŌμ³ ἡŌἡ³ óáóó»³ É + È ì áŌÇ KM₂ μ³ ἡŌἡ³ μ»ἡŌÝ
 479 AB₁H ¹¿³ ¹¿¹½ B₂g₆ ¹¿¹½¹¿¹½ E₂M₃₋₅ ¹Ç¹½³ ¹¿¹½ g¹³⁵ ¹¿¹½¹¿¹½Ç g₂ ¹¿¹½¹Ç¹½Ç N ¹Ç³ ¹¿¹½ g₆ ¼Èáí Ç ì³ ἡ ἡá- é»³ É + È ¼Èáí Ý ἡáé»³ É
 480 Ag₆N ¼áÇB»³ ÝÝ (N₈ ¼áÇBÛ³ ÝÝ) B₂CDEFg₁HLM₃₋₅S ¼ÇB»³ ÝÝ Fg₃₋₅hKM₁₂RT + È ¼ÇB»³ ÝÝ g₁ Ý³ È³ á¿è · ἡáó³ Í ¼ÇB»³ ÝÝ, ³ á³ ì »ἡ»òÇó³ ó»É³ óáó³ Í · |ÈS g ¼úἡ³ óÝ + È Ç ¼úἡéÝ M₁ ³ Ý³ »³ É + È ³ ἡ³ ἡ³ ³ É
 481 g₃ μ³ ἡμ³ éáéúÝ g₁M₂ μ³ ἡé³ ἡáéúÝ AE₂g₁LM₂ á³ Ý- Ō³ ó»³ É g₃ á³ á³ Ý³ »³ É K á³ á³ ÝŌ»³ É + È á³ Ý- Í³ ó»³ É
 482 ACDEFg₂₋₃M₁₂G₈N₁₃₅₇O₁₄₅St Û»Ý³ Û³ ἡ³ »³ É g₁M₆P₂R Û»Ý³ Û³ ἡ³ ÇÉ g₃ Ò»³ ó
 484 g₁ μÁó³ ú³ ì³ Ý g₃ · Áó³ ú³ ì³ Ý N₃S μ»ἡ³ ³ É + È μ»- Ì »³ É

«Կայսերակերպ, ասէ, պճնեալ,
 Որ ներհակին դէմ մարտուցեալ,–
 Լիկիրանէսն այն մատուցեալ,
 Առ որ Տրդատ պանդխտացեալ.–
 490 Անհոգանալ արքային լեալ
 Ի յայնմ իրէ,– նա ասացեալ.–
 Դիւցազնական մանկան դիպեալ
 ՅԱրշակունւոյ զարմէ սերեալ,
 Զգործդ այդ դիւրաւ նա վճարեալ,
 495 Որպէս հողմոյ գխուիւ հոսեալ»:
 Զերեկոյեանն գործ պատմեալ,
 Զոր առ նոսին հրաշագործեալ,
 Եւ զնախկինսն արիացեալ,
 Զոր իւր ինքեան յատուկ տեսեալ:
 500 Ապա հրաման նմին հասեալ,
 Յարքայակերպ զարդ պաճուծեալ,
 Սպաս զինու գիւրեալ արկեալ,
 Յարքունական ձիով հեծեալ,
 Հանդէպ միմեանց առճակատեալ,
 505 Մտրակ ի կուշտ աշտանակեալ:
 Կայսերակերպն զաւրացեալ,
 Բարբարոսաց պետին յաղթեալ,
 Զոր քաջապէս ձերբակալեալ
 Եւ վերամբարձ զնա առեալ
 510 Եւ առաջի կայսերն ածեալ,

486 Eg:KLM134 Թ Ս»Վ»ոօօՅօ M: 3 Ս»Վ»ոօօՅօ E ձօՎՅՅ M: ՆՎՅՅ» 3 Է + Է ՆՎՅՅ» 3 Է
 488 S Ս» 3 ի ձօօ» 3 Է + Է Ս» 3 նի ձօօ» 3 Է
 489 R ԷՇԻՇ» 3 ՎօօՅ E:Fg:KM: Ս» 3 նի ձօօ» 3 Է + Է Ս» 3 ի ձօ-
 օ» 3 Է
 490 R ի նի 3 1 E:FKM:OP: ձ» 3 Վի Էի 3 օ» 3 Է
 491 g: 3 Վ. ձՆ» 3 Վ» 3 Է (K 3 ՎՆձ. 3 Դ) + Է 3 ՎՆձ. 3 Վ» 3 Է A
 3 նի» 3 ՇՎ CDEFgMO235 P 3 նի» 3 ԼՇ AB:HO: ԷՇ» 3 Է
 492 CEg16M1238 ՇՆՇ (E2 ՇՆ) g13N ՎՍ» 3 + Է Վ» 3 g: ձՇ ՇՆՇ M13
 Էի 3 օ» 3 Է + Է 3 Է» 3 օ» 3 Է
 493 Dg23O2R 1 Շօ» 3 ՎՎ» 3 Վ Վ F 1 Շօօ» 3 ՎՎ» 3 Վ Վ Վ Վ + Է
 1 Շօօ» 3 ՎՎ» 3 Վ Վ Վ Վ Վ Վ R 3 նի» 3 ԼՇ + Է Ս» 3 Վի 3 Վ Dg:
 1 ՇՍ» 3 Է + Է 1 Շձ» 3 Է
 494 AB:CEFGHKLMORSt Թ նՅ» 3 Վ ձօՎՅՅ D Թ նՅ» 3 Վ ձօՎՅՇ
 g:LS ԷՇՆ» 3 Է (K ԷՎ» 3 Դ) + Է Է» 3 ն» 3 Է
 495 gM3:O 1/2. ձՆՎՅՅ 3 Վ Վ + Է 1/2. ձՆՎՅՅ 3 1 Վ B2N 1 ՇօՆ» 3 օ g:
 3 Վ Վ + Է Վ» 3 P3: ի 3 x3 Է» 3 Է + Է ի x3 ն» 3 Է
 496 L ՆձՕՍձօ
 497 B:cg16M3-5:O:L 1/2» 3 ն» 3 Վ ձօ» 3 Վ D Թ ն» 3 Վ ձօ» 3 Վ g:R Թ ն» -
 Վ ձօ» 3 Վ g: 1/2» 3 ն» 3 Վ ձօ» 3 Վ Լ g: Թ ն» 3 Վ ձօ» 3 Վ K 1/2» 3 ն» -
 Վ ձօ» 3 Վ Վ N:P: 1/2» 3 ն» 3 Վ ձօ» 3 Վ Վ O:t Թ ն» 3 Վ ձօ» 3 Վ Վ
 B:cg:M:R 1/2. ձՆՎ Dg3-5:M3-5 . ձՆՎՅՅ g1:O 1/2. ձՆՎՅՅ

498 g Վձ» 3 Ս C ՆՆ» 3 Բ. ձՆՎ» 3 Է M: Ն» 3 Բի 3 . ձՆՎ» 3 Է + Է
 ՆՆ» 3 Բ» 3 . ձՆՎ» 3 Է
 499 D:g12N:t 1/2Վ» 3 ԷԻՇ ԷՎՅ (g3-5 Վ» 3 ԷԻՇ ԷՎՅ KM:N:R 1/2Վ» 3 Է-
 ԻՇՎ» 3 Օ» 3 Վ» 3 ԷՎՅՇՎՅ) + Է 1/2Վ» 3 ԷԻՇՎՅ
 500 M: ՇՎՍ» 3 Սμ
 501 O ՎձՆՇՎ
 502 AN Թ նի» 3 Վ Վ Վ Վ (N Թ նի» 3 Թ Վ Վ Վ) + Է Թ նի» 3 Թ -
 Վ Վ» 3 Է CD:E:g1: Թ նի» 3 Վ Վ» 3 Է M:t 3 նի» 3 Վ Վ» 3 Է
 503 A Էձ» 3 ԼՇ E:g3:MOP1-2 Վ Վ Էձ» 3 Է g: »ձ Էձ» 3 Է H Էձ» 3 ԼՇ
 N: Էձ» 3 Է + Է Էձ» 3 Է ABg3:HK 1/2ՇօՆ» 3 օ + Է 1/2ՇօՆ» 3 օ
 PS 1/2ՇօՆ» 3 օ N 1/2ՇՎ» 3 օ g: 503-504 ի ձօ» 3 նՇ + Է 3 ԼՇ Վ ձօ
 ձօՎՇ 505-506 ի ձօ» 3 Նձ
 504 g:O Թ նի» 3 Թ Վ Վ D:LS ՕՇձձ g: ՕՇձՍ T ՎՅ Վ Վ» 3 Է
 505 g: 3 ԼՇ Վ ձօ 505-506 ի ձօ» 3 նՇ + Է ձօՎՇ 503-504 ի ձօ» 3 Նձ
 Օ: x3 Վ Վ Վ Վ 3 Է» 3 Է + Է 3 Է» 3 Վ Վ Վ Վ Վ Վ 3 Է
 506 S ձձ» 3 Է Է Վ ձօՆՎ K 3 Բի ՎՎ» 3 Վ Վ» 3 Է P 3 Բի ՇՎ» 3 Վ Վ» 3 Է
 (P2 Վ» 3 Է» 3 ձ ձ Է 3 Բի ՇՎ» 3 Վ Վ» 3 Է 3 ձ 3 . 3 Բի 3 Վ» 3 Վ Վ» 3 Է)
 N3: 3 Բի 3 Վ Վ» 3 Վ Վ» 3 Է R Ս» 3 ն» 3 ն» 3 ԻՇ Վ ձօՆՎ 3 Վ Վ» 3 Է + Է
 ի ձօՇ
 508 g:M: μ 3 նμ 3 Էձ» 3 օ L Ն» 3 Է» 3 Է M: Թ Էձ» 3 Է + Է Թ Օ-
 Ա» 3 Է
 509 S ձՆ + Է 1/2ձՆ Օ: ձ» 3 ձ» 3 ձ ձ Է CDE:KM:S Օ» 3 Էμ 3 Վ Վ» 3 Է
 510 C Վ Վ» 3 Վ μ 3 ՆՕ» 3 LS Վ Վ» 3 նՆ» 3 Ս μ 3 ՆՕ

Նախատանաց ջրով տանջեալ,
 Ընդ վայրարկուն փողով հոսեալ,
 535 Զգարշապարսն հեղուսեալ
 Եւ ընդ երկիր յածեցուցեալ:
 Նորին կարթիցն դել արկեալ,
 Նաեւ զծունկսն յաւշոտեալ
 Եւ եղընգամբք կողքն քերեալ
 540 Եւ արտասոււացն անաւթ բախեալ:
 Ընդ քաղցր աւդոյ՝ աճիւն ծծեալ,
 Փոխան ջրոյ՝ քացախ արբեալ:
 Ի տատասկաց վերայ պարզեալ,
 Որակութեամբ արեան ներկեալ:
 545 Դարձեալ կապար եռացուցեալ
 Եւ ընդ հագագն ստորարկեալ:
 Եւ այսոքիւք ոչ շատացեալ,
 Այլ եւ գոտին միոյ կախեալ:
 Երկոտասան կրիւք տանջեալ,
 550 Ապա ի խոր վիրապն արկեալ.
 «Զի չէ, ասեն, պարտ դմայ կեալ,
 Մահապարտի որդի եղեալ»:
 Սաղմոսին երգ աստ կատարեալ,
 Որ վասն Տեառն էր ասացեալ.
 555 Ի դուր մահու զիս իջուցեալ,
 Ի խաւարի նսեմացեալ:
 Արդ յայնպիսի տեղ նա տեւեալ,
 Հնգետասան ամ համբերեալ,

534 O i³ ĩñ³ ñĩ áǎŸ EFLMRS Ñ»Ō»³ É K Ñ³ ñ»³ É
 535 FKR ½³ ñß³ á³ ñŸ gN ÁŸ¹ (g₁N₃ ³ Ÿ¹) ½³ ñß³ -
 á³ ñèŸ O. ½³ ñß³ ñ³ ñè ÷ È ½³ ñß³ á³ ñèŸ
 536 D₂N:O₁ ³ Í»óáóó»³ É L ƒ³ ÍÇóáóó»³ É
 537 D₂g³ eáñÇŸ ÷ È ŸáñÇŸ g₁²²M₃ ½³ ƒ³ (N₃ »É) ÷ È . »É
 538 EK áñ »ó ÷ È Ÿ³ »ó FM₁₂R »ó ÷ È Ÿ³ »ó BK ½ǎáóŸŸ Ÿ
 Ç g. Ç ÍáóŸŸ éŸ M₃ ½ǎáóŸéŸ R ÍáóŸŸ è D₁ ƒ³ ñ³ ì »³ É
 539 A »Ō» . »³ Ûµ Bg:P »Ō»Ÿ. ³ Ûµ DM:P:R »Ō» . ³ Ûµ E₁g:
 »ŌŸ. ³ Ûµ g₁₅LS Ñ»ŌŸŸ ³ Ûµ g₃ »Ō» . ³ Ûµ g₁M₁O
 »Ō» . ³ Ûµ K »Ō»Ÿ. ³ Ûµ M₂ »ŌŸŸ ³ Ûµ M₃ Ÿ³ È³ á ç è
 »ŌŸ. ³ Ûµ, ³ á³ éáóé³ ŸóúáóŸ »Ō» . ³ Ûµ M₁₅
 »ŌŸ. ³ Ûµ N₁ »Ō»Ÿ ³ Ûµ t »Ō» . Ÿ³ Ûµ g₅M₁₅ ½ǎáóéŸ
 KNO ½ǎáóŸŸ N₁ ½ǎáóŸŸ
 540 CDE₂LMN:t ³ ñĩ ³ éáó³ ó F ³ ñĩ áó³ è³ óŸ g
 ³ ñĩ ³ è³ óŸ R ³ ŸúÁú
 541 CE₂FM₁₂S »ó ÁŸ¹ ÷ È ÁŸ¹ F ú¹³ ×Çó ÷ È ú¹áŸ³ ×ÇóŸŸ
 g₁ ù³ ÓóŸ éáŸŸ D ³ çÇŸ D₂ Í»Í»³ É ÷ È ÍÍ»³ É
 543 F ½ǎ ³ ì ³ éŸ ³ ó g₁-³ ú ¹ ³ ì ³ éŸ áŸM₁ ³ ì ³ ì ³ éŸ Ç F
 á³ ñ»³ É ÷ È á³ ñ½»³ É
 544 g:RS ³ ñ»³ Ûµ

545 ABg₁-²HLNt ½ǎ³ á³ ñ (h ½ǎ³ á³ »³ É) ÷ È Ĩ³ á³ ñ
 546 ABDgHLM₁NPT Ñ³ . ³ . ³ Ÿ N₃ Ñ³ . ³ . ³ áóŸ O₁ . ³ . ³ ÁŸ
 R ƒ³ . ³ Ÿ g₁: Ç ¹³ ƒ³ Á³ ÷ »³ É ÷ È éŸ áñ ³ ñŸ »³ É
 548 M₁₅²N₁₄ ½ǎŸ çŸ S áŸ Çóú ÷ È ½ǎŸ ÇŸ N₆ Ĩ³ ŸÉ»³ É ÷ È
 Ĩ³ È»³ É
 549 g₁ »ñŸ áó ¹ ³ è³ Ÿ ÷ È »ñŸ áŸ ³ è³ Ÿ
 550 E:M₁ »¹»³ É ÷ È ³ ñŸ »³ É
 551 L ³ è³ É N₆ ³ è»Ū L Ĩ³ É
 552 L Û³ Ñ³ á³ ñŸ
 553 c é³ ŌŸáéÇ »ñ. Ÿ DgM₁O µ³ óÇ 3-Çó PR ³ éŸ (g₃M₃R
 ÁéŸ) é³ ŌŸáéÇŸ »ñ. K »ñ. é³ ŌŸáéÇŸ h é³ ŌŸáéÇ
 »ñ. ³ éŸ Ç Ĩ³ ñ. »³ É ÷ È ¹ áŸÇ
 554 ABFHt ¹ »³ éŸŸ ÷ È ¹ »³ éŸ çñ KP₂ ç
 555 F ½³ áóµ ÷ È Ç . áóñ g₁ áÇŸ Ç CEMS ÇçáóóÇŸ
 556 BM₂ È³ ó³ ñÇŸŸ
 557 DgOP ¹³ ƒ³ ĩñ ÷ È ¹ »Ō (P₂ Ÿ³ È³ á ç è ¹ »Ō, ³ á³ è»ó
 Á³ Ÿ³ úáŸ ¹ ³ ƒ³ ƒ³) g₁ Ÿ³ ¹³ ƒ³ ĩñ ÷ È ¹ »Ō Ÿ³ L
 ¹ »Ō³ ¹ »Ō»³ É ÷ È ¹ »Ō Ÿ³ ¹ »Ō»³ É g₁R ¹ »Ō»³ É
 558 g₁₅ »ñ»ù ¹ ³ è³ Ÿ ³ Û ¹ áŸ³ ó»³ É ÷ È ¹ áŸÇ M₁O
 ½»ñ»ù ¹ ³ è³ Ÿ E₂ ³ Ûµ ÷ È ³ Û M ÁáóÁŸ³ ƒ³ É ÷ È
 Ñ³ Ûµ»ñ»³ É

Յաստուածական խնամոց պահեալ,
 560 Ջիժից քարբից գլուխ կոխեալ,
 Ջի հրեշտակաց իւր պատուիրեալ
 Բառնալ ձեռամբ վերամբարձեալ,
 Մինչեւ եղեւ լրումն եկեալ,
 Խաւար մեղացն փարատեալ:
 565 Յարեւմտից լոյսն ծագեալ
 Եւ գարեւելս լուսաւորեալ,
 Աւրիորդացն հետեւեալ,
 Փեսաւերին թիկունս հասեալ:
 Հռիփսիմէն գեղեցկացեալ,
 570 Որ Քրիստոսի էր հարսնացեալ,
 Չայն առ արկեալն ի գուրն արկեալ,
 Սիրոյ տարփմամբ զայս ասացեալ.
 «Ջպատերազմն, ասէ, վանեալ,
 Ջիշխանն առիթ մահու ընկձեալ,
 575 Ջերկիրս քո խոպանացեալ
 Իմ կուսական ճգամբ հերկեալ:
 Ի Պետրոսեանց եմք առաքեալ,
 Քարոզակցիդ փրկանք եղեալ:
 Արդ յանճաճանչ վայրէջե ելեալ,
 580 Ջբանն լուսոյ ընդ քեզ առեալ,
 Ի յանդաստան քո սերմանեալ,
 Որ անապատ էր ծարաւեալ,
 Յոր շուշանաց, վարդից բուսեալ,
 Յաւղով արեամբ մեր ոռոգեալ,

559 c ÈÝ³ Û¿Ý ÷ È ÈÝ³ Ûáó
 560 g¹³⁶ · ÈáóÈÝ K ½ ÈáóÈÝ
 561 g⁵N Ç ÷ È ½Ç AB²g²N շ ÷ È Çóñ B·H áÇù Çóñ E²M¹ Çó-
 ñáó g 561-562 ì áó»ñÁ ááóÝÇ (g⁵ Û»½ ÷ È Çóñ) P² շñ,
 Èáóè³ ÝóùáóÛ Çóñ, ³ á ³ çÝçáó³ Í »ó ÝáñÇó · ñáó³ Í`
 շñ
 562 D² í »ñ Ñ³ Ûµ³ ñÓ»³ È
 563 h »Ó»³ È ÷ È »Í »³ È
 564 g⁵OP Ñ³ È³ Í»³ È (P² Ý³ È³ á շ è Ñ³ È³ Í»³ È ³ á ³
 çÝçáó³ Í »ó · ñáó³ Í` ÷ ³ ñ³ ì »³ ð)
 565 AFg²P²⁴⁵ ³ ñ»óÛì Çó BH ÈáÈè
 566 Dg⁵t ½³ ñ»ó»ñ g² ½³ ñ»ó»³ ñ g⁴ ³ ñ»ó»ñ Èáóè³ óá-
 ñ»³ È L ½»Èè ³ ñ»óáó ÷ È ½³ ñ»ó»Èè
 567 t ùñÇáñ¹³ Ýó
 568 AD ÷ »è³ óáñÇÝ CEHLM¹³³⁸ ÷ »è³ óÇñÇÝ M² ÷ »è³ Û-
 ñÇÝ
 569 Cg⁵M¹²⁴ ÐéÇ÷ èÇÛ¿ gM⁷ ÐéÇ÷ èÇÛ³ Û³ N ½ÐéÇ÷ èÇÛ¿Ý
 R ½ÐéÇ÷ èÇÛ¿ÇÝ
 571 g⁴ ½³ Û³ Û³ Ò³ Û³ R áÇù ³ é g¹⁶M¹⁴⁵ N⁴ ³ ñ³ »³ È
 g⁵KM²ORS · áóµ

572 g²⁵ ì ñ÷ Û³ Ûµ D² ³ è»³ È ÷ È ³ è³ ó»³ È
 573 µ³ óÇ Ag¹⁰⁷N-Çó ÛÇóèÝ»ñÁ` ½á ³ ì »ñ³ ½Û
 574 g ½ÇBÈ³ ÝáóÁÇóÝ Û³ Ñáó ÁÝÍ x»³ ó (g²³⁶ ÁÝÍ x»³ È) M¹²
 ÇBÈ³ Ý A Û³ ÑáóÝÝ BH Û³ ÑáóÝ
 575 g¹⁵ »ñÍ Çñè
 576 A x· »³ Ûµ DE²g²KLO³ x· Û³ Ûµ g¹⁵ x· Û³ Ûµµ g¹⁶P
 x· ³ Ûµµ x· ³ Ûù P⁴t Ñ»ñù»³ È ÷ È Ñ»ñÍ »³ È
 577 BE²g²³⁶OP ä»ì ñáè»³ ÝóÝ g¹⁵L ä»ì ñáè»³ Ý gM⁷O:PR
 »Û (g⁷ Û»½) ÷ È »Ûù M⁶ ³ é³ ù»³ ñ
 578 g⁵R ù³ ñá½³ Ì Çó¹ D ÷ ñ³ Ý N³ »Í »³ È ÷ È »Ó»³ È
 579 Dg⁵-⁶⁸ 579-580 ì áó»ñÁ ááóÝ»Ý M¹N³ »Ó»³ È ÷ È »È»³ È
 R ì ³ ñ¿ · »Ó»³ È ÷ È ì ³ ñ¿¹ »È»³ È
 581 A Թ Ý¹ Áè¹ ³ Ý C è»µÛ³ Ý»³ Û
 582 M¹N³OP³S Թ Ý³ á ³ ì K Ì³ ó³ È»³ È ÷ È Ì³ ñ³ ó»³ È
 583 Fg⁵LM²NO³R ½áñ g¹⁵ áóñ (g² Èáóñ g³ Ñù¹) M³ ³ è¹ ÷ È
 Èáñ g⁵O³ Èáóè³ Ý³ ÛN¹ Èáóè³ ÝÇó g³ máóñ»³ È P³-³ máó-
 Á»³ È
 584 O ³ ñ»³ Ý B¹E²g⁵HLM³PR ³ éá· »³ È (P² Ý³ È³ á շ è ³ -
 éá· »³ È ³ á ³ Ì ³ ñÛÇñ Á³ Ý³ ùáí` áéá· »³ È DgM¹
 Ýáñá· »³ È

- 585 *Յորում զհաւտ քո արածեալ,
Անուշահոտ ծաղկաւք բուրեալ,
Ի դալարւոջ վայրի բնակեալ
Եւ առ կենացն ջուր սնեալ»:*
Արդ մինչ նոցա վախճան առեալ
- 590 *Յետ յաղթութեան մարտին եղեալ,
Ի բարկութեանց Տեառն հարեալ,
Տրդատ Ի խոզ յեղափոխեալ:
Ըստ Բաբելայն արքայի լեալ,
Անասնաբար խայտառակեալ:*
- 595 *Յեղեգնաշամբ վայրին երթեալ,
Ընդ համացեղսն աւթազայեալ:
Նայել յոքունց դիւաբախեալ
Նախարարացն յիմարեալ,
Քարամբք զանձինս կոչկոճեալ*
- 600 *Եւ ատամամբք պատառեալ:
Ոստի գթած Հայրն ոչ տեւեալ,
Միշտ բարկութեամբ զմեզ խրատեալ,
Ոչ յաւիտեան որս պահեալ,
Եւ ո՛չ Ի սպառ նա բարկացեալ,*
- 605 *Այլ արքային քեռ երեւեալ,
Խոսրովիդուխտ կոյս անուանեալ.
Ելք աղետից այնմ ասացեալ
Ջայն, որ Ի խոր վիրապն արկեալ:
Որոց տեսեամբն զարհուրեալ*

585 R ùāñÁ³ Û ÷ È ùāñáóÙ M₆ 585-586 ì áõ»ñÁ ááóÝÇ N₃
ì ³ ñ³ Í»³ É (t ³ ñ³ Í»³ ñ) ÷ È ³ ñ³ Í»³ É
586 K »õ ³ Ýáóß³ Ñáÿ N µáóè»³ É
587 ACEFg µ³ óÇ 78-Çó HKLMmNO ¹³ É³ ñác c á³ ñ³ ñ-
ì áç g³ ¹³ É³ ñÇ ì³ ùñác ÷ È ¹³ É³ ñóác ì³ ùñÇ
588 CDEFg₃KMOPSt Í»Ý³ ó çáóñÝ R çáóñèÝ P₃ Ñ³ è»³ É
÷ È èÝ»³ É
589 C ì³ Èx³ Ý Ýáó³ ÷ È ì³ Èx³ Ý
590 M₃ ù ñáóĀ»³ Ý ÷ È ù Ñ̄ ÓĀáóĀ»³ Ý
591 g₁N »õ µ³ ñĪ áóĀ»³ Ý (N µ³ ñĪ áóĀ»³ Ý) ÷ È Ç µ³ ñ-
Ī áóĀ»³ Ýó g₃³ èĭ áó³ Í OP₁₃ ì »³ éÝ ÷ È ì »³ éÝ g
Ñ³ è»³ É ÷ È Ñ³ ñ»³ É P-Ý 590-591 ì áõ»ñÇ ¹ÇÛ³ ó
áóÝÇ ÝááóÙ ì ñ¹³ ì ³ Èá½ ĒÇÝ»ÉÝŞ
593 g₁³ èĭ µ³ µÇĒ»³ Ý³ ñù³ ŪĒÇ»³ É ÷ È ì áõÇ A µ³ µ»-
Ō³ Ū B:É² ³ µ»Ē»³ Ū g ³ µ»ĒáÝ (g₃ ³ µ»ĒÝ) gKMst
³ µ»Ē»³ Ý M₃ µ³ µ»ĒáÝÇ N:OP µ³ µÇĒ»³ Ū M₃ ³ ñ-
ù³ ŪÇÝ g₃HN¹ ĒÇ»³ É
594 L È³ ū ³ éÝ³ Í»³ É
595 F ½»Ō». Ý³ ß³ Ūµ M₃ ì³ ùñÇ R ì³ ñ¹Ç ÷ È ì³ ùñÇÝ D:
Çç»³ É ÷ È »ñĀ»³ É
596 M₃ Áèÿ ÷ È ÁÝ¹ CEFMORS Ñ³ Ū³ Ó»ðè (E₂ Ñ³ Ū³ Ó»ð
M₃ Ū³ Ñ³ Ó»ðè) g₁ ÑáŪ³ ó»³ ĒèÝ g₃N: Ñ³ Ū³ ó»ðè K

Ñ³ Ū³ Í »ðè ÷ È Ñ³ Ū³ ó»ðèÝ EFM₁₃OP₁ ù¹³ . ³ ū³ É
L úĀ³ . ³ Ñ»³ É N: ūĀ³ Í³ ū³ É
597 K Ý³ È »õ ÷ È Ý³ »õ, ū. áóó AgᵀHNO»P«S ū. áóÝŌ L
ĪáóŪáóÝó AF ¹Çó³ È³ µ»³ É O: ¹Çó³ Ñ³ ñ»³ É
598 R Ý³ È³ ñ³ ñ³ ó¹ E:M₁ ū ñŪ³ ñ»³ É ÷ È ŪÇÛ³ ñ»³ É
599 Ag: ù³ ñ»³ Ūµ ðFM:O:N ù³ ñ³ Ūµ t ù³ ñ³ Ū ì K Ī áõ-
Ī áx»³ É
600 DgᵀK ³ ì ³ Ū³ ŪµŪÝ F ³ ì ³ ŪµÁù M₁ ³ ì ³ Ū³ Ūù
601 F ¹³ ì »õ (K áñ »õ) ÷ È áóèĭ Ç CEFO »õ ½Ā³ Í P:
. Ā³ ÍÝ P:R Ñ³ ū D: ì »è»³ É ÷ È ì »ð»³ É
602 D:R ŪÇÝā ÷ È ŪÇβĭ
603 L áóÈĭ è ÷ È áÈè
604 g₃ Ū»½ ÷ È Ý³ M₃ Ý³ È³ á ç è Ý³ , ³ á³ Ēáóè³ Ýó-
ùáóŪ Ū»½
606 Dg₃LM:P4R Ēáèñáí Ç (D Ēáèñ³ ì áó M₁ Ēáèñ³ ì Ç)
ĀáóŌĀ (Dg₃ ĀáóÈĭ g₃ ĀáóĒĀ ÷ È Ēáèñáí Ç¹ áóÈĭ C
áÇù Ī áĪè
607 M₃ ū»Ēè DgOP ³ Ō»ĭ ÇóÝ L ³ Ō»ĭ »³ ó D ÇŪÝ g₁ ÇŪ M₁
³ Ū M:O: ³ ūèŪ ÷ È ³ ŪŪ M₁ Ū³ ì áóó»³ É ÷ È ³ è³ -
ó»³ É
609 BFg₃N:P áñáŪĭ ì »èĒ³ ŪùÝ

610 Եւ զնախարարն Աւտայ յղեալ,
 Որ յԱրտաշատ քաղաքն երթեալ,
 ԶԳրիգոր ի խոր գբէն հանեալ:
 Եւ մինչ գալուստ սրբոյն եղեալ,
 Գան ընդ առաջ զիւաբախեալ՝

615 Թագաւորն խողացեալ
 Եւ նախարարքն անզգայեալ:
 Սրբոյն զաղէտն զայն տեսեալ
 Եւ արտասուլաց վտակ հոսեալ
 Եւ ի յերկինս նայեցեալ,

620 Գալ ի յիմաստ նոցին խնդրեալ:
 Եւ ի հնձանս աւթագայեալ,
 Զմարմինս սրբոցն անդ ամփոփեալ:
 Զբանն կենաց վարդապետեալ,
 Կաթն տղայոցն ոգևով ջամբեալ:

625 Անդ եւ տեսիլ աստուածարեալ
 Ետես յերկնից լուսածագեալ,
 Զապագայիցն ծանուցեալ
 Եւ ներկայիս իմաստ առեալ:
 Այլ եւ զարքայն անասնացեալ

630 Ի մարդկային բնուծիւն փոխեալ,
 Նոր Դանիէլ հրաշագործեալ,
 Որ յառիւծուց գբէն ապրեալ:
 Խորհուրդ կենաց ի կիր արկեալ,
 Յաստուածայնոցն մեծարեալ,

610 g³ Y³ E³ n³ nēY N¹ Uū¹ U⁺ E³ ūi³ օ
 611 g²³HP:R ū³ Ō³ ū D:R »nĀ³ É N EY¹Çñ eñmáŪ³ օ x³ -
 á³ n³»³ É ÷ È ì áŌÇ
 612 N Ç ũ· YáŌÁÇŏY Yáŏ³ N³ e³»³ É ÷ È ì áŌÇ
 614 F ¹Çŏ³ E³ μ³»³ É
 615 P¹ Y³ E³ á ç è Ā³ . օ ōāñY³ , օ á³ İ³ nŪÇñ Ā³ Y³ ūáí
 Ā³ . օ ōāñ³ ōY N⁶ ½Ç Èá½³ ó³ É
 616 g¹³P³ Y¹½³ . օ Թ³ ó³»³ É g² օ Yē . օ ó³»³ É g³⁶ օ Y¹½³ . օ ó³»³ É h
 օ Y¹½³ . օ Թ³ ĩ K³ օ Yē . օ Թ³ É L³ օ Yē . օ օ³»³ É M³ Y³ -
 È³ á ç è օ Y¹½³ . օ Թ³ É օ á³ Éáŏē³ YóuáŏŪ³ օ ō³É³ ó-
 ñ³ İ³ օ , օ İēÇYūY³ օ Y¹½³ . օ Թ³ ó³»³ É
 617 Dg¹²⁵ ½³ Ō ç ì èY³
 618 FKR N»Ō³ É ÷ È Nāē³ օ É
 619 g⁵K í »ñ ÷ È »ŏ gN¹ N³ Թ³ ó³»³ É
 620 S . օ Ū ÷ È . օ É
 621 A ŪY¹ օ Yē CDEFg²-LM NŶŌ³ YēY³ (EM² ŪŶŌ³ YēY³)
 B^{2g16} NŶY¹ օ YēY³ N NŶY¹ օ Yē S ŪY¹ օ YēY³ t NŶŌ³ YŶ
 CEFN:OP:S ū¹ օ . օ Թ³ É
 622 CE eñmáŏ c İ áŏēÇŏY M³ eñmáŪ³ FL³ օ Y¹ R āÇù³ օ Y¹
 AFg⁷NS³ Y³ ÷ á ÷ ³ É
 624 N ½¹ օ ĀY AFM¹ ì Ō³ éŏY CDEFg²-HKLMORST á· áí

g¹⁵ Nā· áí
 625 g³ օ ñ¹ KLO¹ օ Y¹ ÷ È³ օ Y¹ K İ »ēÇÉY³
 626 E²M² ½³»ñ¹ YÇŏ FR ½³»ñ¹ ÇYē g Թ³»ñ¹ YÇŏY gKO Éáİē İ³ -
 . »³ É (KO¹ ½ÉáİēY İ³ . »³ É M:O²³ ÉáİēY İ³ . »³ É M¹
 Éáİē³ İ³ . »³ É N³⁴ ÉáŏēáŪ İ³ . »³ É O¹⁵ Éáİē Ūı¹ İ³ -
 . »³ ĩ ÷ È Éáŏē³ İ³ . »³ É
 627 g¹M³O:R Թ³ á³ . օ ÇŏY M¹ ½² á³ . օ ÇŏY³
 628 ALM¹ Y»ñ¹ օ Çē g² »ŏ Y»ñ¹ օ Ç N³⁴ Y»ñ¹ օ ÇY³ ì
 ½Y»ñ¹ օ Çē AN ÇŪ³ èY³ օ ó³»³ É (N¹⁶ ÇŪ³ èY³ օ ó³»³ ĩ)
 ÷ È ÇŪ³ èY³ օ é³»³ É B² ì áŏ³»³ É ÷ È³ օ é³»³ É
 629 g⁷N¹ ÇŪ³ èY³ օ ó³»³ É ÷ È³ օ Y³ èY³ ó³»³ É
 630 g¹³⁵M:OP μYáŏÁÇŏYē
 631 Dg¹²⁴⁶⁷LN:O:PR ½áñ ÷ È Yáñ (P²⁵ Y³ E³ á ç è ½áñ, Éáŏ-
 ē³ YóuáŏŪ³ Yáñ)
 632 g⁷ օ é (S İāñ) ÷ È áñ DEg⁷LN:O:RS Թ³ éÇŏíáŏ g⁶
 Թ³ éÇŏíáŏY B¹ ½μÇY³ c . áŏμY³ çñ³ ñ¹»³ É ÷ È ½² çY³
 օ á ñ³»³ É g⁶ Ç³ ½μÇY³ t ½÷ ÇY³ P Y³ E³ á ç è · μÇY³ , օ á³
 İ³ nŪÇñ Ā³ Y³ ūáí ` ½² çY³
 633 t Ū³ ñ¹ İ³ օ Y³ ÷ È İ³»Y³ ó Nt · Çñ ÷ È İ Çñ
 634 CEFKLMORS Nñ³ Ū³ Թ³ É (c Nñ³ ŏÇñ³»³ ĩ) ÷ È Ūı¹ օ -
 ñ³»³ É M³ Y³ E³ á ç è Nñ³ Ū³ Թ³ É , օ á³ Éáŏē³ Yŏ-
 ūáŏŪ³ Ūı¹ օ ñ³»³ É

- 635 *Զի հաւտապետ հաւտիցն աւծեալ
Զայն, որ հաւտին փրկանք եղեալ:
Այլ նորածեւ հովուին առեալ
Զիւր նորակերտ հաւտն եւ զընտրեալ,
Ի յեփրատայն ափն հասեալ*
- 640 *Եւ զանարին գետ դարձուցեալ.
Կարկաջասահ շրջան առեալ,
Լայնատարած դաշտ ծաւալեալ,
Զնորագոյն հաւտն անդր ածեալ,
Զաւծման Հոգւոյն եւղն հեղեալ:*
- 645 *Յերկնից լուսոյ սիւն երեւեալ,
Արեգական գերագանցեալ:
Նոր Յորդանան Եփրատ եղեալ,
Զայն հայրական աստ վկայեալ,
Յորդեգրութիւն վերակոչեալ*
- 650 *Զորդիս մարդկան յեղեմ դարձեալ:
Զամենեսեան լուսազարդեալ,
Կենաց հացիւն կերակրեալ:
Զմեհեանս դիցն կործանեալ,
Խորանս լուսոյ անթիւ կանգնեալ,*
- 655 *Սեղանս գառինն յաւրինեալ,
Ի քաւութիւն պատարագեալ:
ԶԿոստանդեայ դարձն լուեալ,
Որ էր Հռոմայ թագաւորեալ,
Յայն ճանապարհ զաւրաւք ելեալ*
- 660 *Եւթանասուն հազար ընտրեալ:*

635 CFgOPR Ñüi Çó g₂₅ ³ Í »³ É ÷ È ³ Í »³ É
 636 g₅O ³ Ū ÷ È ½³ Ū g₅ Ñüi Çó ÷ È Ñüi ÇÝ g₅M ÷ ñİ³ ³ Yü
 Ñüi ÇÝ ÷ È Ñüi ÇÝ ÷ ñİ³ ³ Yü
 637 CEG₆L Ñái áóÇ M₁ áÇü Ñái áóÇÝ ³ é»³ É
 638 D ½Ç ÷ È ½Çóñ c Ýáñ³ Ó»ó (R Ý³ È³ Í »ñİ) ÷ È Ýá-
 ñ³ Í »ñİ D₁ áÇü »ó AO₂₃ ½ÁÝ¹ ñ»³ É g₁₂₆M₁ ÁÝ¹ ñ»³ É
 Fg₂₃₅KRS ÁÝi ñ»³ É
 639 A Թµñ³ i ³ Ū DgKLMOP Թ ÷ ñ³ i ³ Ū (P₂ Ý³ È³ á ç è
 Թ ÷ ñ³ i ³ Ū ³ á ³ ³ Թ ÷ ñ³ i ³ Ū EM₁ ³ ò ÷ ñ³ i ³ »³ Ý
 CEFM₂₄₈RS ³ Í Ý (h ³ »İ Ý) ÷ È ³ ÷ Ý (M₁ Ý³ È³ á ç è
 Թ ÷ Ý, ³ á ³ Éáóé³ ÝóúáóŪ Թ ³ Í Ý)
 640 g₄P₁ ½³ Ý³ ñÇ D ¹ »Óè ÷ È · »İ
 641 N İ³ ñİ³ ³ Ç³ Ñáé
 642 B₂ i ³ ñ³ Í »³ É ÷ È Í³ ó³ É»³ É
 643 M₂ Ç Ýáñ³ · áŪ DgM₁₀P₃₄₅ ³ Ý¹ L ³ Ýi Ç g₃ ³ Ýi ÷ È
 ³ Ý¹ ñ Dg₁₂₅₋₇M₃O₁P₃₄₅ úİ »³ É ÷ È ³ Í »³ É
 644 CDFg₂₄KLM₁₅OP Ñá· áŪ CEG₆OS »ÓÝ B₅HN ÇóŪ c µ»-
 ñ»³ É (L Á³ ÷ »³ Թ ÷ È Ñ»Ó»³ É
 645 F ½»ñİ ÝÇó Fg₅ ÉáóéáŪ
 647 Dg₂O₁R ½áñ ÷ È Ýáñ N₃ ³ ò ÷ ñ³ i

648 g₁ Ñ³ ũ³ İ³ ÝÝ g₁₋₃₅ M ³ Ý¹ ÷ È ³ èi P₁₂ Ý³ È³ á ç è
 ³ èi , ³ á ³ İ³ ñŪÇñ Á³ Ý³ uáí ³ Ý¹ (P₂ ÝáñÇó
 çÝáó³ Í áó · ñáó³ Í ³ èi) g₁ áÇü ³ èi T · »ñ³ ½³ Ý-
 ó»³ É ÷ È ³ èi i İ³ Ū³ É
 649 M₁P₁S i »ñ³ · áá»³ É T i »ñ³ Í áá»ó»³ É
 651 AE₂ ½³ Ū»ÝÇé»³ Ý g₂₄ ½³ Ū»Ý»éÇÝ R Թ Ū»Ý»é»³ Ý
 DgM₃N₁ Éáóé³ óáñ»³ É ÷ È Éáóé³ ½³ ñ¹ »³ É M₁ Ý³ -
 È³ á ç è Éáóé³ óáñ»³ É ³ á ³ Éáóé³ ÝóúáóŪ Éáóé³ -
 ½³ ñ¹ »³ É
 653 R Ç Ū»Ñ»³ Ýé
 654 Ag₁M₁₀ Èáñ³ Ý g₅ ÉáóéáŪ t ³ ÝÁÇóé ABg₁₀M₁ İ³ Ýİ -
 Ý»³ É c İ³ Íİ »³ É (t İ³ ½Ū»³ Թ ÷ È İ³ Ý· Ý»³ É
 655 CDEg₆KM₁₅NRS è»Ó³ Ý CES · ³ éÇÝé K · ³ é³ ÝóÝ
 657 g₃ ½İ áéÝi ³ Ý¹ »³ K ½İ áéi ³ Ý¹ Ý³ Ū N₁ ½İ áéi ³ Ý-
 i »³ ŪO »ó ½İ áéi ³ Ý¹ »³
 658 BFg₁₀O₁P₂R Déáí Ū³ C DéááŪ³ Ū
 659 g₁O₁ Թ³ Ū P₁ ½³ Ū ÷ È ³ Ū g₂₃M₃R ½úñ ³ é³ ú»³ É ÷ È
 ½úñú» »É»³ É g₁ Ñ½áñú» ÷ È ½úñú» CEM₂R »İ »³ É (g₁₅
 »ñÁ»³ Թ ÷ È »É»³ É
 660 P₂ ũáŪ³ Ý³ éáóÝ Ag₂O₂₃ ÁÝ¹ ñ»³ É

- 685 Յորոյ հիման մեք հաստատեալ,
Անշարժապէս դոլ տրամադրեալ.
Արիոսի չեմք հաւանեալ,
Որ զմի բնութիւնն յերիս հատեալ.
Եւ Սաբելի չեմք հնազանդեալ,
- 690 Որ չարաչարն ժողովեալ.
Ո՛չ Նեստորի յարկած մտեալ,
Որ մարդածին զկոյսն ասացեալ.
Ո՛չ Եւտիքէս տեղի գտեալ,
Որ ոչ ասաց մարմին առեալ:
- 695 Այլ մեք ի Հայր հաւատացեալ,
Եւ միածնին երկրպագեալ
Եւ զՀոգին խոստովանեալ,
Յէութենէ Հաւրն բղխեալ.
Յերից անձանց մին խոնարհեալ
- 700 Եւ զաղամեան մարմին առեալ,
Ընդ իւր ինքեան միացուցեալ
Եւ ի կուսէն սրբոյ ծնեալ,
Նովին մարմնով կամաւ խաչեալ
Եւ վասն մեր եղեւ մեռեալ.
- 705 Երեքաւրեայ նա յարուցեալ
Եւ ուստի էջն՝ վերացեալ.
Գալ միւսանգամ է խոստացեալ,
Եւ անվախձան թագաւորեալ.
Բարեգործաց բարիս տուեալ,
- 710 Չարաց տանջանս հատուցեալ:
Արդ, յայսպիսի սեան խարսխեալ,
Գրիգորիոս զհաւտն իւր թողեալ,

685 M:R Թննո՛ ՆՇՈ՛ Յո՛ ÷ Է Թննո՛ՆՇՈ՛ Յ Յ N: Յննո՛
 686 AN աՇո՛ . ա՛է
 687 R ա»Ս Է:Մ: Ն»ի »ժ»՝ Է ÷ Է Ն» ժ» Յ»՝ Է
 688 g: ա՛ն ½ՍՇ»՝ µ³ Յնո՛ՇՈ՛Յ Յ ÷ Է ա՛ն ½ՍՇ µՅնո՛ՇՈ՛ՅՅ L
 ½ՍՇնո՛ՇՈ՛Յ (M: ½ՍՇնո՛ՇՈ՛Յ R ½Շ µՅնո՛ՇՈ՛Յ ÷ Է
 ½ՍՇ µՅնո՛ՇՈ՛Յ) M: ՍՇ ÷ Է ½ՍՇ Fg²³M³N µՅնո՛ՇՈ՛Յ
 Dg³M³P »նի՛ ձո՛ ÷ Է ԹննՇ
 689 AN¹²⁵⁷ Է»µ»Շ g: Է» µՇՇ R ա»Ս
 690 AN 690-691 ի ձո՛»նն՛ ձո՛Յ»Յ
 691 ´ա՛թնն՛, µ³ ՕՇ L-ՇՕ՛ ³ նի՛ ³ ի
 693 FP¹ օճի՛ Շ· Շ g²³M:O: P¹³ օճի՛ Շ շ gNS օճի՛ Շ: շ օ²³ օճ-
 ի Շ շ R օճ· Շ FM:O¹² ի ձո՛»՝ Է R ³ Է»՝ Է ÷ Է · ի »՝ Է
 694 g ա՛ննո՛ ան՛ օ³ օ ÷ Է ա՛ն ա՛ն ³ օ³ օ CDEFM¹²O:RS »-
 Օ»՝ Է ÷ Է ³ Է»՝ Է
 695 R ½Ն³ Ս ÷ Է Շ Ն³ Թ
 696 g:P:S ՍՇ»՝ իՇՅ՛ N: ՍՇ»՝ իՇՅ՛ P: »նի՛ Շննա՛ . »՝ Է
 697 K Էնո՛նµ ¹³ ժ»՝ Յ»՝ Է ÷ Է Էնո՛ն ձի՛ ³ Յ»՝ Է
 698 AN: Ննն՛ g:M: µ»՝ Է R 698-ն¹ ի ձՕՇՕ թի՛ ձո՛նն՛
 օննն՛¹ ձո՛ն»՝ Սµ ՍՇ»՝ Է

ՕՇնի՛ µՅնո՛ն»՝ Սµ Ս»ն ¹³ ժ»՝ Յ»՝ Է
 699 g²³M¹³ ՍՇ
 700 Rt աՇո՛ »ժ CEM¹²³ ½²³ ¹³ Ս»՝ Թ K ½²³ ¹³ Ս»՝ Թ R ½²³ ¹³ -
 Ս»՝ Թ. Յե՛Յ ABFGHKNOPSt Ս»՝ ննՇՅ՛ M: Ս»՝ ննՇՅ՛
 701 R ՇՅ»՝ Յն՛ g:LR ՍՇ»՝ ձո՛ն»՝ Է ÷ Է ՍՇ»՝ ձո՛ն»՝ Է
 702 F աՇո՛ Շ g:R Էննա՛նի՛ ձո՛նն՛ g: Էննա՛ն
 703 g: Ս»՝ ննՇՅ՛ Յ C ի՛ Ս Է»՝ ա »Շ»՝ Է ÷ Է ի՛ Ս»՝ ժ Է»՝ ա»՝ Է
 704 N ի՛ Ս»՝ ժ ÷ Է »Օ»ժ R Ս»Օ»՝ Է ÷ Է Ս»՛ Է
 706 F ձո՛նն՛ ÷ Է ձո՛նն՛ Շ N: շ Յ՛ g¹⁵ ի »ն»՝ օ³ ժ
 709 g:O: µ³ ն»· ա՛նի՛ օ՛Յ g:R µ³ ն»· ա՛նի՛ ձո՛ g¹⁵ ³ Է՛»՝ Է (R
 ի՛ ³ ձո՛ն»՝ Է) ÷ Է ի ձո՛ն»՝ Է
 710 CDEgKLN¹³PRS ա՛նն»՝ օ (g: ա՛նն»՝ օ՛Յ) Dg: ի՛ ³ Յ-
 Շ Յե՛Յ g: ի՛ ³ ՅՇ»՝ Յ շ Dg: Էննո՛ն ³ ձո՛ն»՝ Է (gR ա՛ն ի -
 ն»՝ Է ի »՝ Է S Ն³ Էննո՛ն»՝ Է) ÷ Է Ն³ ի ձո՛ն»՝ Է
 711 C Թ Յնն՛ Շ Շ M: Թ Թնն՛ ձո՛նն՛ g²³ »Յ ÷ Է Է»՝ Յ ի
 ³ Թնն՛ Շ»՝ Յ՛ FR ³ Յ՛ Ննն՛»՝ Է g: Է»՝ Ննն՛ օ»՝ Է
 712 S ½Նի՛նՇ. ա՛նՇնն՛ c »ժ Ս»½ Ն³ ժ»՝ ի ÷ Է ½Ննի՛ Յ Շո՛ն g:
 ½Ննի՛ M: Ննի՛ Յ K աՇո՛ Շո՛ն

ԶԱրիստակէս փոխան եղեալ,
 Ինքն ի Մանեայ այրսն ծածկեալ:
 715 Սմա Տրդատ յոյժ բաղձացեալ,
 Լուսաւորչին իւր հետեւեալ,
 Զծիրանիսն մերկացեալ
 Եւ գերկրաւոր թագն ընկեցեալ:
 720 Հովուապետին անյայտ եղեալ,
 Լուսոյն մերոյ լոյս ամփոփեալ,
 Ի հովուական դասուց թողեալ,
 Թափառական այր կարծեցեալ,
 Զի որք փրկչին սպասաւորեալ,
 Նոքա գծառայն դիպատեալ:
 725 Որպէս Մովսէսն անքոյթ եղեալ,
 Զի մի՛ պաշտան զնա առեալ:
 Արիստակէս սուղ ինչ կեցեալ
 Եւ շաւղաց հաւրն հետեւեալ,
 Ի յանբարւոյ առնէ սպանեալ,
 730 Ի թիլն աւան իւրոմ թաղեալ:
 Վրթանիսի փոխանակեալ,
 Ի հայրենին աթոռ նստեալ,
 Ի նոյն շաւիղ ուղեւորեալ,
 Իւրոմ հաւտին առաջնորդեալ:
 735 Այլ զմերասեր ազին եղեալ

713 ABLM₂Nt ½² eÇeï ³ İçè DM₁ ½² nÇeï ³ . çè M₁ ÷ áĒ ÷ È ÷ áĒ³ Ý
 714 E²O: Ø³ Ý»³ ó B²M³OP¹²³ 𐎱 𐎠ēÝ D₁E₁g₁HL ³ 𐎠𐎡 (H Ý³ - È³ àçè ³ 𐎠ēÝ) g¹²³-7KM⁴⁵NP³ 𐎱 𐎠𐎡 g³ 𐎱 𐎠𐎡
 715 Fg¹³⁴LM³N⁴R ÝÛ³ ÷ È èÛ³ M₁ μ³ ōĪ³ ó»³ É
 716 g³ 𐎠áðè³ óáñÇáÝ
 717 g³ ½ĪÇñ³ ÝÇè Çðñ
 718 g¹⁵ ½»ñĪ Ý³ ÇÝ (L ½³ ñúáðÝ³ Ī³ Ý) ÷ È ½»ñĪ ñ³ óáñ g⁷L Ā³ . F ÁÝĪ »³ É (g¹⁵ ÁÝĪ³ 𐎠³ 𐎠³ 𐎠³) ÷ È ÁÝĪ »ó»³ É L ÁÝ . »ó»³ É
 719 M₁O¹⁵ ÁÝ¹ Ñú¹ ³ à »i ÇÝ ÷ È Ñáí áð³ a »i ÇÝ P₁ Ý³ - È³ àçè ÁÝ¹ Ñáí áð³ à »i ÇÝ, ³ à³ ÁÝ¹ - Á çÝáð³ Ī
 720 g³M³-₅N₁OP¹⁻⁴ 𐎠áĒēÝ ÷ È 𐎠áĒē g³⁵R ³ Ý÷ á÷ »³ É N₃ ³ Ýáð³ Ý³» (P₁ ³ Ý÷ áĒē»³ 𐎠³) ÷ È ³ Û÷ á÷ »³ É
 721 BCEF^{g¹³⁶⁷}HKMN²⁴OPST Ā³ Ō³ É ÷ È ĀáŌ»³ É R ³ 𐎠 Ī³ ñĪ»ó»³ É ÷ È ¹³ eáðó ĀáŌ»³ É
 722 Dg²⁴⁵M²⁵O²R Ā³ ÷ ³ eÝ³ Ī³ Ý g²³ çñ (KN²PT 𐎱 𐎠) ÷ È ³ 𐎠
 723 ACE²L áñ B₂ ÝÛ³ ÷ È ÷ ñĪáÇÝ
 724 AE²N ¹Ç³ á »i »³ (S ¹Ç³ á³ i »³ 𐎠) ÷ È ¹Ç³ á³ - i »³ É
 725 g³ ½Ōáí èçè KP⁴RS Øáí èçè N ½Ōáí èçèÝ DFO ³ Ý- úáŪ E² ³ ÝúáĀ g¹ ³ Ý÷ áĒĀ g⁶ ³ ÝúáðĀ M₁O Ā³ Ō³ É

÷ È »Ō»³ É
 726 K Ç ÷ È ÛÇ K ÛÇ³ e»³ É ÷ È ³ e»³ É
 727 ABg⁷HLM⁴t ² eÇeï ³ İç³ CE ² eÇeï ³ . »³ DR ² - nÇeï ³ . çè FM⁴⁵OS ² nÇeï ³ Ī»³ K ² eÇeï ³ İçè R áðŌÇŌ ÷ È eáðŌ ÇÝá BDFg⁷KLMNRt Ī³ ó»³ É
 728 N₃ 𐎱³ ðŌÇó
 729 AB₁CE²Fg μ³ óÇ g²⁴-Çó HKLM²⁶⁻³¹NORT 𐎱 Ýμ³ ñá M₁₅ 𐎱 Ýμ³ ñÇ M₅ 𐎱 eÝç g₁O₁ eá³ ÝÝ»³ É
 730 g¹⁵L ³ ð³ ÝÝ K 𐎱 ð³ ÝÝ ÛÇðēÝ»ñĀ, μ³ óÇ M₃NL-Çó³ 𐎱 ð³ Ý N₃ ĀáŌ»³ É ÷ È Ā³ Ō³ É
 731 D₂g³LM²N₁₁O₂P₃S i ñ¹³ ÝÇèÇ N²³⁷ i ñ¹³ ÝçèÇ S ÷ á- È³ Ý³ ñĪ »³ É
 732 DgKMN₁P₄RSt Ñ³ 𐎠»ÝÇ N₃ Ñ³ 𐎠»ÝÇè Fg₃M₁N₄P₂₃ 𐎱 Āáé
 733 AKM₁NO₁S 𐎱³ ð³Ō CDEM¹²³ áðŌŌ³ óáñ»³ É g³⁴KNP áðŌŌ»óáñ»³ É g³ áðŌ³ óáñ»³ É R 𐎠áðŌ»óáñ»³ É
 734 R ÇðñÇÝ
 735 g₁₋₂₃₅OPR ³ ñ¹ ÷ È ³ 𐎠 ABN Û»ñ³ è»ñ g₁M₇ ½Ū»ñē³ - è»ñ KL ½Ū»ñ³ è»é P₂ Ý³ È³ àçè ³ ñ¹ ½Ū»Ōè³ è»ñ, ³ á³ ç³ i ³ ĪÇÝ³ 𐎠 ½Ū»ñ³ è»ñ g₁₋₂₃₅M₃OP ½Ū»Ō³ - èçñ (S ½Ū»ñē»ñ) R ½Ū»Ōè³ ³ è»é ÷ È ½Ū»ñ³ è»ñ D ³ ½³ çÝ (gLM₃N₄RT ³ ½³ ÇÝ N₁ á³ ñÇÝ O₃ ³ ½ÇÝÝ ÷ È ³ ½ÇÝ

Զչարիսն ասեմ, որ գործեցեալ:
 Զկնի որոյ թագաւորեալ
 Խորով որդի իւր անուանեալ,
 Հաւրն բարւոյ ոչ նմանեալ,
 740 Ամենայնիւ գորով յետնեալ:
 Արիութեանցն ոչ հետեւեալ
 Եւ հասակաւ յոյժ յոռացեալ,
 Վատ եւ յետին այնպէս կացեալ,
 Յետ սակաւու ինչ վճարեալ:
 745 Բայց մինչ Տրդատն վախճանեալ,
 Նուաճելոցն ապստամբեալ,
 Որպէս Ադուանքն արեւելեան,
 Ուր Գրիգորիսն առաջնորդեալ.
 Հուսոյ բանին ոչ հանդուրժեալ
 750 Չար բարբարոսքն խաւարեալ,
 Այլ շիջուցին զՋահն վառեալ,
 Ի շամշական ճի ընթացեալ:
 Ամենայնիւ հարց նմանեալ
 Եւ կուսութեամբն առաւելեալ,
 755 Ի վրթանայ որդի ծնեալ,
 Համբալատիպ քաւչապետեալ:

737 ABCeFg¹⁰⁷HLMOPRST³ ԵՂՍՈ՝ g¹⁵⁶ 1/2 añ³ g³ ãÇù ãñ g³
 1/2 ãñÍ »ó»³ É g¹⁵ 3 ñ³ ñ»³ É (M¹ · Í »ó»³ ð) ÷ È · ãñÍ »-
 ó»³ É M²⁴⁵⁸ 3 ÌÈ ì áŒÇó Ì» ì áŒáŒÝ»Ý.
 1/4 Í ÝÇ ÉáŒé»³ óãñãÇÝ Í³ Í³ »³ É
 Æ³ · 3 óãñÇÝ¹ 3 ó · ãñÍ »ó»³ É
 1/4 Ý»Ý · áŒÁÇŒŒÝ Ý³ ì³ ñ»³ É
 ÚãñÈ շնչáo 1/2 ñ¹ 3 ì³ É áŒó»³ É (M² · È á1/2³ ó»³ ð),
 2 á³ 3 Û» ÑãŒ¹ »Œ³ 3 ñ»áŒó»³ É
 ÚÇÝ»³ ÝŒ 1/2 á³ 3 Û³ é Ç³ Ñ BÇÇáŒó»³ É
 (M² 1/2³ Ñ ŒÇÝ»³ ÝŒ á³ 3 Û³ é BÇÇ»³ ð):
 737 E¹M¹ ãñáí g³M²O³ ãñ¹áŒg¹ 1ãñ³ g³ ì ñ¹ 3 ì Ç N¹ Ýá-
 ñ³ P ÇŒñáŒ ÷ È ãñáŒ
 738 g³N¹ Èáéí ñáí c Ì Ááé Ýèi »³ É ÷ È ÇŒñ³ 3 ÝáŒŒ³ -
 Ý»³ É
 739 Dg¹ Ñũñ F 1/2ũñÝ ÷ È ÑũñÝ Ag³HnT³ µ³ ñáŒ CEFKMS
 µ³ ñ»³ óÝ M¹R µ³ ñ»³ ó
 740 g¹²⁶⁷MOPT³ 3 Û»Ý»ŒÇÝ (P² Ý³ È³ á ç è 3 Û»Ý³ ŒÇŒ, 3 -
 á³ 3 Í³ ñŒÇñ Á³ Ý³ úáí¹ 3 Û»Ý»ŒÇÝ, 3 ÝáŒŒ»¹ »Œ³ 3 -
 Û»Ý»ŒÇÝ-Á ÇÝáŒŒ³ Í, è»Œ Á³ Ý³ úáí · ñáŒŒ³ Í Á¹ í »ñ³ -
 ì³ Ý · ÝáŒŒ³ Í, 3 ÌÈÇÝ»Ý³ 3 Û»Ý³ ŒÇŒ) Ag³ Ì Ì Ý»³ É
 ÷ È Ì» ì Ý»³ É
 741 g¹²⁴⁵M¹³O¹²FRT³ 3 ñÇáŒÁ»³ ÝŒ
 742 c áá ÷ È ÌáŒ g¹⁵ Ñ»é³ ó»³ É ÷ È Ìáé³ ó»³ É
 743 Dg¹MOPT³ 3 ÌÈá ç è ÷ È 3 Œá ç è g¹ Í »ó»³ É
 744 N »Œ Ì» ì³ 3 é³ 3 Í³ 3 ó g¹⁵ 3 é³ 3 Í³ 3 óáŒŒ g¹⁵ 3 é³ 3 Í³ 3 óáŒŒ N 3 ÌÈ
 ì áŒŒŒ Ì» ì áŒáŒÇÝ.

2 ÝáŒŒ µ³ ñÇ áá èi³ 3 ó»³ É
 2 ÌÈ Ý³ È³ ì ÇÝù Ý³ ÈÝ»³ óÝ (N¹ Ý³ ÈÝ»³ ó) »ŒŒ»³ É
 745 S Ç ì ñ¹ 3 ì Ý g³N 1/2ũñ³ ó»³ É ÷ È ì³ 3 È×³ Ý»³ É
 746 g³R ÝáŒŒ³ ×»ÉáŒŒ
 747 g¹² 2 ŒáŒŒ³ Ýáù áŒ g³-ePR 2 ŒáŒŒ³ Ýù g¹²⁶M²⁴⁵ 3 ñ»Œ»É»³ Ýù
 g³M³ ð³ ñ»Œ»É»³ Ýù K Ì ñ»Œ»É»³ Ý ÷ È Ì ñ»Œ»É»³ Ý
 748 g¹⁻³ ãñ 1ñÇ · ãñÇŒŒ M¹O áÇù áŒŒŒ O 1ñÇ · ãñÇéÇŒŒ R
 1ñÇ · ãñÇé g¹⁵ 3 é³ 3 ÇÝáñ¹ »³ Ì
 749 FR Ñ» ì³ »Œ»³ É ÷ È Ñ³ Ý¹ áŒñÁ»³ É
 750 M² µ³ ñµ³ ñáéÝ
 751 M¹ 1/2³ Ñ
 752 CE²M² áÇù ÓÇ S ÓÇÝ M¹ »ÝÁ³ 1ñ»³ É ÷ È ÓÇ ÁÝÁ³ -
 1ñ»³ É M² Ç B³ ÛB³ Í³ ÝÝ »ÝÁ³ 1ñ»³ É ÷ È ì áŒŒ N¹
 ÁÝÁ³ · ñ»³ É O · ÁÝ¹ 3 1ñ»³ É
 753 AE² 1/2³ 3 Û»Ý³ ŒÇÝ (BCDE.Fg³M¹ST 1/2³ Û»Ý³ ŒÇÝ g¹⁻³
 1/2³ Û»Ý»ŒÇÝ HLM²⁴⁵ Ì Û»Ý³ ŒÇÝ g³OP Ì Û»Ý»ŒÇÝ P²
 Ý³ È³ á ç è Ì Û»Ý»ŒÇÝ, 3 á³ 3 ÉáŒé»³ ÝóúáŒŒ 1/2³ Û»-
 Ý³ ŒÇÝ R Ì Û»Ý³ ŒÇŒ) ÷ È 3 Û»Ý³ ŒÇŒ KR Ñ³ ñŒÝ
 g¹ 753-754 ì áŒŒñÁ ááŒŒÇ g¹ 753-761 ì áŒŒñÁ ááŒŒÇ
 754 Fg¹L³⁴⁵⁷NOR Í áŒéáŒÁ»³ Ûµ S Í áŒéáŒÁÇŒŒÝ
 755 FLM²N¹¹OR ì ñ¹ 3 Ý³ g¹ ì ñÁ³ Ý³ Û S ì ñ¹ 3 Ý³ Ý M¹³
 ãñ¹ ÇÈ
 756 CE¹KM¹³⁴⁵ Ñ³ Ûµ³ Í³ ì ÇÈ (E²FM²N³S Ñ³ Û³ Í³ ì ÇÈ M²
 Ñ³ Û³ ì³ 3 ÍÇÈ N Ñ³ Ûµ³ Œ³ ì Çá R Ñ³ Û³ Í³ ì Çá)
 ÷ È Ñ³ Ûµ³ Í³ ì Çá Fg³M²N³RS ì³ Ç³ á» ì »³ É O¹
 ì³ á³ á» ì »³ É ÷ È ì³ á³ á» ì »³ É

Յետ Խոսրոփու Տիրան եղեալ,
 Յաթոռն հաւր իւրոյ նստեալ.
 Արիութեանց ոչ հետեւեալ,
 760 Այլ վատութեամբն համբաւեալ:
 Բայց Վրթանայ զերկիր լքեալ
 Եւ յերկնայինս վերափոխեալ,
 Ի յիւրականն աթոռ եղեալ
 ԶՅուսիկ որդին իւր կոչեցեալ:
 765 Որ բարիոք վարուք կեցեալ,
 Յանդիմանիչ չարեաց գտեալ,
 Ի Տիրանայ գանիւ մեռեալ
 Ընդ պատկերին, զոր խորտակեալ:
 Սուրբ ծերունւոյն Դանիէլի
 770 Հեղձամամբ մահու վճիռ տուեալ,
 Ինքն ի յաչացն խաւարեալ,
 Սաւուղաբար յիւրմէ մեռեալ:
 Յետ այսր Արշակ թագաւորեալ,
 Ի Տիրանայ որդի ծնեալ:
 775 Որ ի սորին աւուրս եղեալ
 Ներսէս Հայոց հովիւ նստեալ,
 Լուսաւորչին շաւիղ ծագեալ,
 Առ ի նմանէ չորրորդ սերեալ:
 Վարուքն սուրբ, հոգևով մաքրեալ
 780 Եւ հանճարով իմաստնացեալ,

757 A Êáēñáí ³ g₂ Êáēñáí aUK Êáēñáí t Êáēī ñáí áó
 758 g³KLM¹³N¹ ÑúñÝ
 759 g¹³ ³ ñÇáóĀ»³ Ý g²K ³ ñÇáóĀ»³ Ý óÝ
 760 M₁ í ³ ý ÝáóĀ»³ ÛµÝ g² Ñ»í »ó»³ É ÷ È Ñ³ Ûµ³ ó»³ É
 761 FN¹³⁵O²RS ì ñ¹³ Ý³ K ì ñĀ³ Ý M₃ ƒ»ñĪ Çñ B: ƒó»³ É
 (M:O: ì áó»³ É O³ ĀáĀ»³ ƒ) ÷ È ƒñ»³ É
 762 g₃ Ç ƒ»ñĪ Ý³ ƒÝéÝ (K Ç ƒ»ñĪ ÇÝé) ÷ È »ó ƒ»ñĪ Ý³ ƒÝé
 g₁ ƒ»ñĪ Ý³ ƒÝ g²LM ƒ»ñĪ Ý³ ƒÝéÝ A ì »ñ³ ÷ áĒ»É
 763 Dg¹²M³ áñ ÷ È Ç ADgM⁵NP4R ƒÇñ»³ Ý³ Ý FgM³⁵OR
 ³ ĀáéÝ F »é»³ É (M₁ »Ā»³ ƒ) ÷ È »¹»³ É
 764 KS ½áðēÇĪ g₁-³₅ ēÇñ»ó»³ É ÷ È Ī áá»ó»³ É M₃
 Ý³ È³ á ç ēēÇñ»ó»³ É ³ á³ ƒáðē³ ÝóúáóŪ Ī áá»ó»³ É
 765 B: µ³ ñáóáú D:Eg:T µ³ ñóáú ADN₁ í ³ ñÇóú N₁ µ³ ñáóú
 ÷ È í ³ ñáóú E:Fg:M₁³ Ī³ ó»³ É
 766 B:DEFg⁷M²⁵P₂ á³ ñ³ ó CEM₁-³ »Ā»³ É ÷ È · í ³ É
 767 M₆ · áĒÇ ÷ È · ³ ÝÇó
 768 M₁³ áñ
 769 g¹³ ÇēĪ (g₁ Ç) ÷ È éáóñµ T áÇú éáóñµ AHO:R Ī»ñáó-
 ÝáóÝ F Ī»ñáŪ h Ç ĪÇñ³ ÝáŪ ÷ È éáóñµ Ī»ñáóÝóáŪ,
 ƒÇóēÝ»ñÁ, µ³ óÇ g:M⁵N⁶-Çó Ī»ñáóÝóáŪ D₁ , ³ ÝÇ»-

É»³ É
 770 FKMS Ñ»ĀÓ (g² Ñ»ĀÓ»³ Ûµ g₁ Ñ»ĀÓŪ»³ Ý) ÷ È Ñ»ĀÓ-
 Ū»³ Ûµ AN í ³ È×³ Ý ÷ È í ×Çé g₁-M:O: ³ é»³ É (M₃
 Ñ³ ý ³ É ƒáðē³ ÝóúáóŪ ³ é»³ É R Ñ³ ñ»³ ƒ) ÷ È
 ì áó»³ É
 771 R »ó ÇÝŪÝ ÷ È ÇÝŪÝ Ç FKS áÇú Ç C Ý³ È³ á ç È Ī áó-
 ñ³ ó»³ É ³ á³ · È³ ó»³ ñ»³ É E:M₁ Ī áóñ³ ó»³ É
 772 AH é³ óáóĀ »Āµ³ ƒñ ÷ È é³ óáóĀ³ µ³ ñ F ƒÇñ g²⁵
 ƒÇñŪçÝ
 773 FN₁ ³ ƒē ÷ È ³ ƒēñ
 774 M₁ »Ā»³ É ÷ È ĪÝ»³ É
 775 L éáñ³ DKM⁶ ƒ³ óáóñē R ƒ³ óáóñ
 776 R Ñáí Çó ƒ³ ƒáó g₁M₃ ÁÝí ñ»³ É (M₄ Ý³ È³ á ç è
 Ýéí »³ É ³ á³ ƒáðē³ ÝóúáóŪ ÁÝí ñ»³ ƒ) ÷ È Ýéí »³ É
 777 ACM¹N ƒ³ ó»Ā (N₄ ƒ³ óĀç)
 778 CEM¹²³ »Ā»³ É (L éÇñ»³ É M₃ Ý³ È³ á ç è é»ñ»³ É ³ -
 á³ ƒáðē³ ÝóúáóŪ »Ā»³ ƒ) ÷ È é»ñ»³ É
 779 A í ³ ñÇóŪÝ D µ³ ñáóú (g₂ í ³ ƒñÇóŪÝ) ÷ È í ³ ñáóŪÝ
 CDFg₃KLM³NOPR Ñá· áí
 780 ABCFg₂HKLM³NOS ÇŪ³ éí ³ ó»³ É h ÇŪ³ éí »³ É

Առաքելոց հաւասարեալ,
 Մարգարէից շնորհաւք լցեալ,
 Յաստուածային Հոգւոյն աւծեալ,
 Իբր աղաւնի հովանացեալ:

785 Որ զչարեացն արմատ խլեալ,
 Եւ բարիոք կարգս տնկեալ,
 Զողորմութիւնն հաստատեալ,
 Զամարդութիւնն հալածեալ,
 Ընդդէմ չարաց սուսեր սրեալ,

790 Եւ առ բարիսն հեղացեալ:
 Որպէս զԱրշակն ամբարշտեալ
 Սաստող բանիւն կշտամբեալ՝
 Յարեան Գնէլի անպարտ հեղեալ,
 ՅԱրշակաւան քաղաք շինեալ,

795 Զորոյ զբնակիչս ախտացուցեալ
 Եւ աղաւթիւքն տապալեալ:
 Մինչ ի կղզին յայն արսորեալ,
 Աստուածաբար հրաշագործեալ,
 Զուկն ի յալեաց վերաբերեալ,

800 Զուր ի կղզին աղբերացեալ:
 Ի յարքայէն վերադարձեալ,
 Որ Թէոդոս Մեծ կոչեցեալ,
 Ի սուրբ ժողովն, որ գումարեալ,
 Յերից յիսնից մին սա եղեալ:

805 Բայց ի Շապհոյ Արշակ կալեալ

781 M:N1 3 e3 u>էաօՅ
 782 M3 U3 n. 3 n>ՉօՅ g5 N̄a. daí U3 un>3 É + È BÝánÑùu éo>3 É
 783 D ½3 ëi áo3 Í3 ԸՅ CDFg3KLM13N 13 óՉ N4-Չօ OR N̄a. áłı c BÝánÑ3 ó + È N̄a. dałı
 785 B1 ½3 n3 óՅ DFG3LM1R Ō3 n3 n>3 ó
 786 g1-3 3 é 13 nՉè (g5 13 nՉè) g6 13 nծաù L ½13 nՉաù AFHO: İ3 nùè L İ3 n. Ý K 3 ó3 Ý1>3 É + È i Ýİ>3 É
 787 CEKM27OS ½aŌánŪáŌĂÇöÝè F ũáŌánŪáŌĂÇöÝÝ g5 787-788 i áŌ>nÁ ááöÝÇ
 788 AN ½3 n3 U3 1 n̄áŌĂÇöÝÝ (R ½i n̄i ŪáŌĂÇöÝÝ) + È ½i Ū3 n̄1 áŌĂÇöÝÝ K ½i Ū3 n̄1 áŌĂÇöÝè g5 N̄3 ëi 3 i >3 É + È N̄3 É3 İ>3 É
 789 ACDg 13 óՉ g1-Չօ HKLM 13 óՉ M2-Չօ NOPR 3̄ - n̄>3 ó g5 3̄ n̄>3 óՅ t 3̄ n̄3 óՅ g5 éáŏñ + È éáŏè>n
 790 N3 N̄>Ō3 ó>3 É (R N̄3 É3 İ>3 É + È N̄>½3 ó>3 É)
 791 M13 án 3̄ ò + È ánáçè CEg:M1 ½2 n̄3 İ N 2 n̄3 İ Ý N1P23 3 Ūá3 n̄b1 >3 É
 792 AC 13 nՉօՅ + È 13 ÝՉօՅ L 13 ÝՉօնÝ g1 1Áİ >3 É + È İ b1 3 Ū1>3 É
 793 g5 ½3 n̄>3 Ý g5 ½3 nՉօՅ AB1Dg26HNt ՊÝչէչ B2 ՊÝ>É3 Ý

FN:S ՊÝչէաւCEg3KM 13 óՉ M3-Չօ OP ՊÝ>É3 ŪL ՊÝ>-էչ3 M3P2 Ý3 È3 áçè ՊÝչէչ, 3 á3 ëñ13 . n̄áŏ3 İ ՊÝչէչ (P2 ՊÝչէչ) K . i >3 É (N 13 óՉ 34-Չօ »Ō>3 É) + È N>Ō>3 É
 794 AB1FgSt Ú2 n̄3 İ áöÝ3 B2N10 2 n̄3 İ áöÝáU D Ú2 n̄-β3 İ áö3 Ý3 Ū g3 Ú2 n̄3 İ ó3 Ý3 Ū g1 Ú2 n̄3 İ áöÝ>3 Ū P Ú2 n̄3 İ áöÝŏáU (P2 Ý3 È3 áçè 2 n̄3 İ áöÝŏáU 3 á3 էáŏè3 ÝŏúáŏŪ 2 n̄3 İ áöÝ>3 ŪS 794-795 i áŌ>nՉ + á-È3 nչÝ áöÝՉ 795-796 i áŌ>nÁ »ŏ ÁÝ1 N̄3 İ3 é3 İ Ý
 795 R ánáU + È ½ánáU gKMO2P23 ½1Ý3 İ ÇæÝ g3LM1O:P14 1Ý3 İ ÇæÝ M1 3 Èi 3 ó>3 É R 3 Èi áŏ>3 É
 799 c i >n3 Ū>É3 É + È i >n3 1>n>3 É
 800 B İ Ō½áçÝ CDE:gHKMOP İ Ō½áı E:g:M1 İ Ō½áı P2 Ý3 È3 áçè İ Ō½áı, 3 á3 էáŏè3 ÝŏúáŏŪ İ Ō½áçÝ BCEFGLM1-3N1PPSt 3 Ō1Çŏñ3 ó>3 É
 801 c i >n3 1>n>3 É + È i >n3 13 nŌ>3 É
 802 K ½án , »áÁáè Ø>ÍÝ
 803 DgKM:OP áÇù án c İ áá>3 É + È . áŏŪ3 n̄>3 É
 804 O2 ԸèÝՉօՅ B Ý3 + È è3
 805 N1R áÇù Ç D P3 á áU g5N1R P3 á áŏNáU g5 ½2 n̄3 İ O12 İ3 էáŏ>3 É

Եւ իւրովի զինքն սպանեալ,
 Եւ փոխանակ թագաւորեալ
 Որդի նորին Պապ անուանեալ,
 Որ ընդ Շապուհ խազմ արարեալ,
 810 Ընդ հաւրն արեանն, զոր հեղեալ:
 Որոյ յաշխարհս մեր եկեալ,
 Անթիւ զաւրաւքն բանակեալ,
 Յորժամ հանդէպ միմեանց կացեալ,
 Թագաւորացն ռազմ եղեալ:
 815 Սուրբն ի նպատ լերինն երեալ,
 Որպէս Մովսէսն պաղատեալ.
 Որքան զձեռսն տարածեալ,
 Հայոց զաւրացն զաւրացեալ,
 Եւ մինչ ի վայր կոյս խոնարհեալ,
 820 Պարսկականացն ընդդիմացեալ:
 Բայց Պապ զազիր վարուք կացեալ
 Եւ ի սրբոյն յանդիմանեալ,
 Որում մահու զեղ արբուցեալ
 Եւ ի կենաց աստի հանեալ:
 825 Այլ նա հոգւոյն ակամբ յառեալ,
 Մինչ ի վախճանն հուպ եղեալ,
 Զապագայիցն իր հանդերձեալ
 Մերձակայիցն ծանուցեալ.
 «ՅԱրշակունեաց զարմէ սերեալ
 830 Թագն փառաց, ասէ, բարձեալ,
 Եւ ի յագգէն լուսաւորեալ
 Հովիւ, բայց մի, այլ ոչ նստեալ:
 Հայք ի հիմանցն տապալեալ,

806 B:S Çõñáí g: Çõñáí ÇÝ g:O: eá³ ÝÝ»³ É
 808 FKMNS Ýáñ³ g: Í áá»ó»³ É ÷ È³ Ýáó³ Ý»³ É
 809 Dg¹⁴⁵ »ó ÷ È È áñ F ÁÝ¹ áñ (P: áñáŪS áñÝ) ÷ È áñ ÁÝ¹
 CDEMT P: a ÑáŪ N: P: a áóÑáŪ C Ý³ È³ a շե Ի³ ½Ū,
 ³ á³ · È³ ½Ū N: È³ Ō³ Ō (R Ի³ ½Ū) ÷ È È³ ½Ū
 810 CDEg¹⁻³⁵LMR Ññ S³ ñ»³ Ý
 811 g: áñáó
 812 g:M: ½ññùù Ý³ ÷ È ½ññùùÝ g:O:R µÝ³ Ի³ É (g: · áóŪ³ -
 ñ»³ Է) ÷ È µ³ Ý³ Ի³ É
 813 K Թ ԿÁ³ Ū P: ŪÇŪ»³ Ý g: »Ի³ É (M: Ý³ È³ a շե »-
 Ō»³ É Էáóè³ ÝóáóŪ Ի³ ó»³ É t Ի³ Է»³ Է) ÷ È Ի³ ó»³ É
 814 g:HR Á³ · ³ óáñ³ ó O: Á é³ ŪÝ (S é³ Ū) ÷ È é³ ½Ū N:
 µ»ñ»³ É ÷ È »¹»³ É
 816 M: »ó á³ Ō³ Ի³ »³ É R áñ³ ½³ Ի³ »³ É ÷ È á³ Ō³ Ի³ »³ É
 817 AB:g:H ½Ū»éÝ t ½Ū»éÝÝ
 818 g: Ñá· óáó ÷ È Ñ³ Էáó
 819 c »ó Ç ÷ È »ó
 820 E:g: á³ ñèİ³ Ի³ Ý³ ó g: á³ ñè³ Ի³ Ý³ óÝ O: á³ ñè-
 Ի³ Ի³ Ý³ Ýó D 1 ÇŪ³ ó»³ É (g: ÁÝ¹ 1 »Ū Ի³ ó»³ É M:³ -

ñÇ³ ó»³ Է) ÷ È ÁÝ¹ 1 ÇŪ³ ó»³ É g: á³ ñèİ³ Ի³ Ý³ ½³
 1 ÇŪ³ ó»³ É ÷ È Ի³ áŌÇ R 820-835 Ի³ áŌ»ñÁ ááóÝÇ
 821 g: áÇù á³ à AD:E:KLM: Ի³ ñÇòù g:M:O:P · áñÍùù (g:
 · áñÍáí ù g: · áñÍáí) ÷ È Ի³ ñáòù g:L Ի³ »ó»³ É
 824 L Ի³ Ý³ ó M:O: Ի³ Ý³ óè c ½Ý³ (K³ Ý: Ç) ÷ È³ èi Ç
 L Թ Է Ի³ É (L Ū³ Ñ»³ Է) ÷ È Ñ³ Ý»³ É
 825 D áÇù Ý³ DEFHKLM:N:ORSt Ñá· áŪ g:M:³ Ի³ Ūµ
 Ñá· áŪ (M: Ñá· óáŪ) ÷ È Ñá· óáŪ³ Ի³ Ūµ g: Ի³ »è»³ É
 (KO:PS³ é»³ Է) ÷ È Թ³ é»³ É
 826 g: ½Ç ½á³ Է»³ ÝÝ Ç ÷ È Ç Ի³ Է»³ ÝÝ M: N²⁵⁷ Ի³ Ō»³ Ý
 N³⁴⁶ Ի³ Է»³ Ý N Ñáóá»Ō ÷ È Ñáóá
 827 FO: Թ³ á³ · ³ ԿóÝ g: Թ³ á³ · ³ Կó, Çòñ ÷ È Çñ N: ½³ -
 á³ Ի³ ԿóÝ g: áÇù Çñ
 828 g: Çòñ Ի³ Ýáóó»³ É
 829 FN: ½³ ñŪչÝ M:O: èլñŪ ÷ È ½³ ñŪչ LS èÇñ»³ É
 830 M: Á³ · g: è³ շ ÷ È³ èլ
 831 N: Ի³ ½³ շե Dg ÷ ³ é³ óáñ»³ É ÷ È Էáóè³ óáñ»³ É
 832 K³ Է ŪÇ³ èլ ÷ È µ³ Է ŪÇ³ Է áá
 833 N: Թ³ Ū³ ù F ÑÇŪ³ Ýóè h ÑÇŪ³ óÝ

Ազգաց բազմաց կոխան եղեալ,
 835 Եկեղեցիքն խաւարեալ,
 Մանկունք նորա յազգս գերեալ:
 Ծառայական ազգին ծնեալ
 Հայոց ազատքն ծառայեալ,
 Եւ Քանանու զարմ անիծեալ
 840 Աւրհնեալ զարմին Հայոց տիրեալ:
 Իսկ ի Նեռին պղծոյն մերձեալ,
 Արիական զաւրացն ելեալ,
 Իսմայելին տոհմին յաղթեալ,
 ԶԵրուսաղէմ քաղաքն առեալ:
 845 Ամս բազումս մարտ եղեալ,
 Հանդէպ միմեանց պատերազմեալ,
 Հռոմայեցւոցն նուազեալ՝
 Ի նետողացն յաղթահարեալ,
 Յետ այնորիկ յոյժ զաւրացեալ
 850 Եւ զանհաւատսն հալածեալ:
 Եկեղեցիք լուսաւորեալ,
 Աշխարհ ամէն խաղաղացեալ,
 Մինչեւ լրումն երկրի եկեալ,
 Դատաստանին աւր մերձեցեալ,
 855 Ապստամբաց յերկրէ բարձեալ,
 Եւ արդարոց թազաւորեալ:
 Մինչ զայսպիսիս հոգւով խաւսեալ,
 Հրաժարական երգ յաւրինեալ,
 Ամենեցուն ողջոյն տուեալ,
 860 Ի սրբութեանցն հրաժարեալ,
 Զհոգին մաքուր սուրբ աւանդեալ,
 Ի հրեշտակաց վերընկալեալ:

834 N: Թ 1/2 3 6
 836 A Û³ Ý· áóÝù M₂ Û³ ÝáóÝù ÷ È Û³ ÝÝ áóÝù g₁₅ Ýáó³ g₆
 ÝáóÇÝ F ³ 1/2 è K Թ 1/2 ³ 6
 838 g₁ Ñá· áó ÷ È Ñ³ ãáó S ³ 1/2³ ì Ý
 839 CEFKM₁₁₂ORS 1/2³ ñÛÇÝ (O₂₃ 1/2³ ñÛÝÇ) ÍÝ»³ È ÷ È 1/2³ ñÛ
 ³ ÝÇÍ»³ È gM₃-₅P 1/2³ ñÛÝ g₁ 1/2³ ñÛÇó L 1/2³ ñÛáó
 840 g₇ ³ 1/2 ÇÝ (P₄ 1/2³ ñÛÇÝ) ÷ È 1/2³ ñÛÇÝ g₁ ì 6»³ È ÷ È
 ì Çñ»³ È
 841 D áÇù Ç S Û»³ È ÷ È Û»ñÓ»³ È
 843 ACHL ÆèÛ³ »ÉÇÝ B:K ÆèÛ³ Լ:ԻÇ gM₃-₅OP ÆèÛ³ Խ:Ֆ»³ Ý
 N₄ ÆèÛ³ Լ:Շ»³ Ý B₂ ì áÑÛÇ c 1/2ñÇÝ ÷ È ì áÑÛÇÝ
 845 Dg ³ Լè ì áÓÁ ááóÝ»Ý
 846 Dg ³ Լè ì áÓÁ ááóÝ»Ý մáէáñ Ó»³ · ñ»ñÁ, µ³ óÇ c-Çó՝
 ÛÇÛ»³ 6
 847 Bg₅:P: Ðéáí Û³ ԼóóáóÝ CDE: g₂₃KLM:NO₂ ÐéáÛ³ Լ-
 óáóÝ Fg:R Ðéáí Û³ ԼóóáóÝ CEFg:KLM₁₅₇N₁-₅₆₇PR
 Ýáó³ Ó»³ È (g₁₅ Ýáó³ x»³ È g₂ Ý³ È³ à ç è Ýáó³ 1/2»³ È

Éáóè³ ÝóúáóÛ` Ýáó³ 1/2»³ Ի) ÷ È Ýáó³ Ó»³ È
 848 g₃ »6 ÷ È Ç M:O₁ »6 Ý»ì áÓ³ 6
 849 CEM₁-₃₃ ³ ԼèáñÇÍ ÷ È ³ ԼÝáñÇÍ
 850 g₃ Թ ÓÁ³ Ñ³ ñ»³ È (R Ñ³ ó³ ì ³ 6»³ Ի) ÷ È Ñ³ È³ Í»³ È
 851 g₃ 851-852 ì áÓ»ñÁ ááóÝÇ
 853 K Ç ԷñáóÛÝ P₅ »Ó»³ È (R Է»³ Ի) ÷ È »Í»³ È
 854 g₁₃₆L ¹³ ì ³ èì ³ ÝÇ CEG₃₃₆MOP ùñÝ Û»ñÓ»³ È (M₁₂₃ O₁₂
 Û»ñÓ»6»³ È P₂ Ý³ È³ à ç è ùñÝ Û»ñÓ»³ È ³ à³ Í³ ñ-
 ÛÇñ Á³ Ý³ ááí` ùñÝ Û»ñÓ»6»³ Ի)
 855 M₆ ³ à èì ³ Ûµ³ óÝ
 857 g₁ 1/2Ç ³ Լèà Çè (M₁₃P₄R 1/2³ Լèà ÇèÇ ì 1/2³ Լèà ÇèÇÝ) ÷ È
 1/2³ Լèà ÇèÇè E:Fg₁₃₄₅KLM₁₃N₁₅₇OR Ñá· áí T ì »è»³ È
 ÷ È Èùè»³ È
 858 F ùñÇÝ»³ È
 860 g₁₅ Լ·Óµ³ ԼñáóÁ»³ ÝóÝ (M₁ èñµáóÁ»³ Ýó) ÷ È Ç
 èñµáóÁ»³ ÝóÝ
 862 A ì »ñÁÝ· ³ Է»³ È

Զոր յամբառնալն ծանուցեալ՝
 Որք ի լերինս միայնացեալ:
 865 Իսկ զմարմինն ողբովք առեալ,
 Ի Թիլն աւան զնա տարեալ,
 Յերգ հոգեւոր պարաւորեալ,
 Ընդ նախնի հարցն հանգուցեալ:
 Սակայն Պապայ պարտաւորեալ
 870 Վասն այս չարեացս, որ գործեցեալ,
 Թէողոսի զնա սպանեալ,
 Զվրէժ արեան սրբոյն խնդրեալ:
 Վարազդատայ փոխանակեալ,
 ՅԱրշակունի զարմէ ցեղեալ,
 875 Ի քաջութիւն գովաբանեալ
 Մինչ Տրդատայ համանմանեալ:
 Զի մինչ մանուկ յելլադա լեալ,
 Առիւծս յոքունս կոտորեալ,
 Այլ եւ զհինգ այր քաջացեալ
 880 Ի յիրերաց վերայ սպանեալ:
 Եւ այլ բազումս արիացեալ,
 Ապա արքայ Հայոց նստեալ,
 Որ ընդ Եփրատ անդրաքայլեալ
 Եւ զաւազակսն սատակեալ:
 885 Նոր Աքիլեւս աստ երեւեալ,
 Ընդ Սկամանդրոս գետն վազեալ
 Եւ զՔիոնեաւ գերագանցեալ,

863 LM: lãñ FO³ Ûµ³ éÝ³ ÉÝ
 864 g³ áñ L Ê³ñÇÝÝ
 865 D ½Û³ ñÛÇÝüÝ g³M¹²⁵ ½Û³ ñÛÇÝ Cg³ áÕµáñ R áÕµáí
 866 B³g³H ÁÇÉ B³ ò³ ÝÝ
 867 g³⁴ ½»ñ· N³ Ûñ· è N¹ Ñá· »ðáñù C á³ ñ¹ òáñ»³ É (g¹³⁵
 á³ ì áó³ èÇñ»³ É R ÷³ é³ ðáñ»³ É t á³ ñ³ ì ñ»³ ð)
 ÷ È á³ ñ³ ðáñ»³ É
 868 Ag³HM³N Ý³ È³ Ñ³ ñóÝ M⁶ Ý³ ÈÝ»³ ó ÷ È Ý³ ÈÝÇ B¹
 Ñ³ Ý¹ áóó»³ É t Ñ³ ñ· áóó»³ É
 869 M¹ á³ à
 870 K áÇù³ è M⁴⁵ èñ BCEFg³HLOP¹RS á³ ñ»³ ó K á³ -
 ñ»³ óÝ M⁷ ½áñè O¹³⁵ ½áñ
 871 g¹³⁵OP Ì³ Ê³ É (R ÁÝ¹ Ì³ Ê³ ð) ÷ È èá³ Ý»³ É
 873 ³ óÇ g³R ÁÝ¹ ùñÇÝ³ Ì áóÁÇóÝÝ»ñÇó, ÙÝ³ ó»³ É µáéáñ
 Ó»é³ · ñ»ñÝ áó ì á³ · ÇñÝ»ñÁ áóÝ»Ý² ñ¹ ò³ ½¹³
 ÷ È ì³ ñ³ ½¹³ ì³ Û
 874 g⁵ Թ³ ñß³ Ì áóÝ»lãÛF ½³ ñÛÇó Fg⁵ »ð»³ É ÷ È ó»ð»³ É
 875 Ag²N ù³ çáóÁ»³ Ý g⁴M² ½á³ çáóÁÇóÝ ÷ È Ç ù³ çáóÁÇóÝ
 O ù³ ááóÁÇóÝ F · áԹ³ µ³ Ý»³ É (g¹ · áÑ³ µ³ Ý»³ ð) ÷ È
 · áí³ µ³ Ý»³ É
 877 M¹ Û³ Ýáóí Ý g¹ Թ³É³ 1³ (g¹ Թ³É³ Ý¹³ Ì K Թ³É³ 1³ M²
 Ý³ È³ à ç è Թ³É³ 1³ , à³ éáðè³ ÝóúáóÛ³ Թ³É³ Ý¹³ Ì

M⁵ Թ³É³ 1³) AFG³HLM¹N²⁴⁶ ÉÇ»³ É R ÛÇÝá»ó Û³ Ýáóí
 Թ³É³ Ý¹³ Ì³ Ì³ ÷ È ì³ áÓÇ
 878 g¹³LN¹RT³ éÇóÍ K lã· áóÝè g⁵ µ³ ½áóÛè ÷ È lãúáóÝè
 N µ³ óÇ N⁴⁶-Çó R á· áóÝè R Ì³ ì³ ñ»³ É ÷ È Ì áí á-
 ñ»³ É
 879 g¹⁵ à³ ÷ È³ Թ³ A »ðè ÑÇÝ· R³ Թ³è
 880 AC ԼÇñ»ñ»³ Թ³ E²FR Թ³ñÇñ³ ó K Թ³ñ»³ ó g¹ èá³ Ý-
 Ý»³ É
 881 g³ Թ³ »ó CEFM¹²⁸OS µ³ ½áóÛ
 882 O²³⁵ Թ³ Թ³áó³ ñ¹³ ÷ È³ ñ¹³ Û³ Թ³áó
 883 N⁴ óð÷ ñ³ ì³ c³ ñ¹³ ù³ Թ³É³ É (F³ Ý¹ ñ³ è³ É³ É T³
 Ý¹ ñ³ ÷ È³ Թ³ ð) ÷ È³ Ý¹ ñ³ ù³ Թ³É³ É
 884 g¹⁷ ½³ ó³ Ì èÝ ÷ È ½³ ó³ ½³ Ì èÝ
 885 N⁴ áñ (O¹R ½áñ) ÷ È Ýáñ ABCDEg⁷HM²⁸PST² ù»É»ðè
 g³M³-² ùÇóÉ³ è KN² ù³ Թ³èè LO² ùÇÉ³ è R² ùÇÉ³ ðè
 g¹ ì³ ñ³ ÷ È³ è¹
 886 g³N¹³⁴ è¹³ Û³ Ý¹ áè M⁵ è¹³ Û³ Ý¹ ñáó P³⁵ è¹³ Û³ Ý¹-
 ñáè R Ì³ Û³ Ý¹ ñáè P¹ ì³ ñ³ Û³ ñ¹ áó ÷ È è¹³ Û³ Ý¹-
 ñáè M¹ · »ì Ý³ (M² Ý³ È³ à ç è¹ »ì Ý¹ , à³
 éáðè³ ÝóúáóÛ³ · »ì Ý³)
 887 ABCEFG²⁷⁸HKNOPR ½óÇáÝ»³ ó g³LM ½óÝÇáÝ³ ó g¹
 ½óÇñáÝ³ ó

Երկու եւ քսան կանգուն քայլեալ:
 Բայց մանկաբար անմտացեալ,
 890 Թէողոսէ ստահակեալ,
 Ուստի նորա զնա ըմբռնեալ
 Եւ ի մահու պատիժս արկեալ:
 Յորում երկուց թագաւորեալ,
 Որք ի Պապայ որդիս ծնեալ,
 895 Մի ոմն Արշակ վերակոչեալ,
 Եւ Վաղարշակ միւսն անուանեալ,
 Մինն Յունաց հարկատու լեալ,
 Միւսն Պարսից հպատակեալ:
 Յայսմ վայրի եղեւ յայտնեալ
 900 Այն, որ Մեսրոպն կոչեցեալ,
 Որ տեսական ուսմամբ վարժեալ,
 Գործնականաւ գերազանցեալ,
 Ճգնողական վարս ընկալեալ
 Եւ յանպատս հետեւեալ,
 905 Աւր ըստ աւրէ զմահ յանձն առեալ,
 Ընդ Քրիստոսի չարչարակցեալ,
 Բարեաց պատճառ Հայոց եղեալ,
 Զիմաստուլթեան գանձն խնդրեալ,
 Զոր ազաւթից մասամբ գտեալ,
 910 Հոգւոյն մատամբ տպաւորեալ,
 Ըստ Մովսեսի արժանացեալ,

888 CEFS áÇù »ñĭ áo EM³ »ò ½áè³ Ý (M³ Éáòè³ ÝóúáóÙ` »ñ-
 ĭ áo »ò ½áè³ Ý) M⁴³⁸ áñ ÷ È »ñĭ áo g¹⁵ · è³ Ý ȳ »ñĭ áo
 OPR »ò ùè³ Ý ȳ »ñĭ áo M¹ »ò ½áè³ Ý ĭ³ Ýĭ áóÝù »È³ É
 ÷ È ĭ áóÇ
 889 R ĭ Ò³ ó³ É ÷ È³ ÝÙĭ³ ó³ É
 890 FM:R Âçá¹ áèÇ g⁶ Â»áóáè Dg¹³⁻⁶ èĭ³ ÷ Û³ ĭ³ É (E:
 èĭ³ Ñ³ ĭ³ »Ó³ ĩ³ ÷ È èĭ³ Ñ³ ĭ³ »³ É
 891 N ½³ Ū³ ÷ È ½Ý³ Dg¹ ĭ³ É³ É ÷ È ÁÙ³ é³ É
 892 g⁷M¹ á³ ĭ ÇÁ L á³ ĭ ÇÁ Û³ Ñáó
 893 g¹⁵ ùñÙç
 894 S áñ c çÇÝ (g¹⁵M⁶⁷ áñ¹ Çù g⁵LP¹ áñ¹ Ç) ÷ È áñ¹ Çè
 895 D ÛÇáóÙÝ ÷ È ÛÇ áÙÝ
 896 A áÇù »ò N⁶ ĭ³ Ó³ ñß³ ĭ³ Ý Fg³ ÛÇ (M¹⁵ ÛÇòè) ÷ È ÛÇòèÝ
 R ÛÇòèÝ á³ ñèÇó Ñá³ ĭ³ Ý³ É ÷ È ĭ³ áóÇ N-Á 896-
 ñ¹ ĭ³ áóÇó ù³ á³ á³ áóÝÇ.
 éáù³ (N¹ Ýáù³) Á³ · Çò áá á³ ñ³ ó³ É
 °ò áá ½áññù ½áñ³ á³ ĭ³ »³ É
 897 Fg³⁵N²⁷O:S Ñ³ ñĭ³ ĭ³ áó³ É N¹ ÛÇÝÝ Ç ÚáóÝ³ ó Ñ³ ñĭ³ è
 ĭ³ áó³ É ÷ È ĭ³ áóÇ Bg⁷HN¹ ÉÇ³ É
 898 g³⁸M³⁷ ÛÇÝÝ (K »ò ÛÇòèÝ M¹ »ò ÛÇÝÝ) ÷ È ÛÇòèÝ O²⁵
 Ñá³ ĭ³ Ý³ É ÷ È Ñá³ ĭ³ Ý³ É O¹ · áñĭÝ³ ĭ³ Ý³ ó
 · »ñ³ ½³ Ýó³ É (R »ò ĭ³ Ó³ ñß³ ĭ³ ÛÇ ȳ Ýáó³ Ý³ ĩ³ ÷ È ĭ³ áóÇ

900 B:Lt Ø»ñèñáÝ B:FM:OP Ø»ñèñáĭ áÝ
 901 D éñĭ³ »è³ ĭ³ Ý ÷ È áñ ĭ³ »è³ ĭ³ Ý Ç áóè³ Û³ M R ĭ³ á-
 á³ É (t éó³ ĩ³ ÷ È ĭ³ ñÁ³ É
 902 M⁵ · áñĭ³ ĭ³ Ý³ Ó O¹ ÛÇòèÝ á³ ñèÇó Ñá³ ĭ³ Ý³ É
 ÷ È ĭ³ áóÇ
 903 ACg⁷M²N²⁷O³ ÁÝ³ É³ É (c ĭ³ É³ É N⁴ èĭ³ ó³ É) ÷ È
 ÁÝĭ³ É³ É
 904 B:M²O³ Ç ÷ È »ò
 905 M³ Û³ Ñ g⁵KN¹⁵RS³ ÝÓÝ ÷ È ȳ ÝÓÝ
 906 FR »ò ÷ È ÁÝ¹
 907 Dg¹ á³ ĭ³ ×³ éù g¹⁵R³ ñÙ³ ĭ³ ÷ È á³ ĭ³ ×³ é M¹ »È³ É
 ÷ È »Ó³ É
 908 M¹ ÇÙ³ èĭ³ áóÁ³ Ý g¹ · ÝÍÝ g¹ ñÓÝ ÷ È · ÝÓÝ g⁷
 · ĭ³ »³ É ÷ È ÈÝ¹ ñ³ É
 909 g³ è³ ÓÙáèÇòù (N¹ ÓùÁÇòù) ÷ È ÓùÁÇó DO Û³ -
 è³ Û³ (EM¹⁵ Û³ ĭ³ Û³ M⁷ Û³ ĭ³ Û³ N¹ Ñ³ ԽÙ³ Û³)
 ÷ È Û³ è³ Û³ M⁷ h ÈÝ¹ ñ³ É (M¹⁵ · ñ³ É O¹ óáóó³ ĩ³ ÷ È
 · ĭ³ »³ É
 910 B:D:E:Fg³HKNOR Ñá· áŪ³ g¹M⁶ Ñá· óáŪ³ M³ Ñá· óáĭ
 ACDEg⁷M⁶R Û³ è³ Û³ (g¹⁵O³ Û³ ĭ³ Û³ M⁷ Û³ è³ Û³)
 ÷ È Û³ ĭ³ Û³ M⁷ è³ ó³ É (R éá³ è³ óáñ³ ĩ³ ÷ È
 ĭ³ á³ óáñ³ É
 911 E¹ ØáóèÇèÇ F Øáĭ èÇèÇ

Զաստուածագիծ տառս ընկալեալ՝
 Երիւք տասամբք վեցիւք յանդեալ,
 915 Արեգական ելիւք չափեալ:
 Այսմ շնորհի, սովաւ տուեալ,
 Սուրբն Սահակ աւժանդակեալ,
 Որ Ներսեսի որդի ծնեալ,
 Համանման նախնեացն եղեալ:
 920 Արդ, երկոքին սոքա ընտրեալ,
 Եկեղեցւոյ ամուք լծեալ
 Զբանին ահաւան պատառեալ,
 Զիմաստութիւնն սերմանեալ:
 Մանկունս ու շեղս ժողովեալ,
 925 Նոր դպրութեամբ այնու վարժեալ,
 Որք թարգմանիչք Հոգւովն եղեալ,
 Ըստ Պողոսեայ ի նոյն շարժեալ.
 ՅԱթենացւոց քաղաքն երթեալ,
 Զիմաստութեան ծաղիկս առեալ,
 930 Որպէս մեղու թեւաւք բարձեալ՝
 Յեկեղեցիս Հայոց բերեալ:
 Այս է Մովսէս Դաւթիւ եղեալ
 Եւ Մամբրէիւ այլք հետեւեալ,
 Այնքան շնորհաւք վերին լցեալ,
 935 Մինչ զի Յունաց գերազանցեալ:
 Բայց Մեսրոպայ շրջագայեալ,

912 CE ½³ èi áó³ Í³ · ÇÍ è g₃M₃ Թ³ èi áó³ Í³ · ÇÍ g₁₅ · ÇñÝ
 ÷ È ì³ è è
 913 B₁g₃t ì³ è³ Ûù (FS Û³ è³ Ûµù K Ý³ È³ à շ è Û³ è³ Ûµ,
 ³ à³ էáðè³ ÝóùáóÙ³ ì³ è³ Ûµù) ÷ È ì³ è³ Ûµù g₃
 ì Ì³ ǾÇòù ÷ È ì³ »óÇòù B.Dg₁₃₆ Թ³ ÝÍ³ »³ È CEFKMR
 Թ³ Թ³ Ý³ »³ È (g₃³ ÝÍ³ »³ È) ÷ È Թ³ Ý³ »³ È (M₃³ Ý³ È³ à շ è
 Թ³ Ý³ »³ È էáðè³ ÝóùáóÙ³ Թ³ Թ³ Ý³ »³ È)
 914 g₁₅ jèi³ ³ ñ»³ · ³ Ì³ ÝÝ KP³ ³ ñ»³ · ³ Ì³ ÝÝ
 915 N₆ Թ³ Թ³ Թ³ R BÝáñÑù M₁ BÝáñÑ O BÝáñÑ³ ó
 916 g₁₅ ì շ ñÝ Ç ÷ È èáðñµÝ M₆₅ Էè³ Ñ³ Ì AFKLMN₂₅₇S
 áÁÁÝ¹³ Ì³ »³ È (g₃³ ñÁ³ Ý³ ó»³ È M₃³ Ý³ È³ à շ è Թ³ ÁÁÝ-
 ¹³ Ì³ »³ È էáðè³ ÝóùáóÙ³ ³ ñÁ³ Ý³ ó»³ È)
 917 D áÇù áñ M₃ Թ³ ì (M₃ ì շ ñ) ÷ È áñ ACDE₂FN₆O Û»ñ-
 èÇèÇ Cg₁₅₆ »ð»³ È ÷ È ÍÝ»³ È
 918 E₂g₃M₃OPR Ý³ ÈÝ»³ ó F Ý³ ÈÝÇ c է»³ È
 919 g₃R áñù ÷ È³ ñ¹ A »ñÍ áóùÇÝ g₆ »ñÍ áùÇ R »ñÍ áùÇÝù
 Ag₃O ÁÝ¹ ñ»³ È FM₆₅ ÁÝ¹ ñ»³ էñ
 920 ACFg₁₃₄₆HKLN µ³ óÇ N₆₆Rt »Í³ »ð»óáóÙ L³ Ûáóէñ R³ -
 Ûáէñ BFg₃LMOP էñ³ էñ (N₃ ÍÝ»³ È) ÷ È էñ³ È
 921 ABDgHNp₃ ¼µ³ ÝÇ
 923 O₁ Û³ ÝÍ áóÝùè NP₃R Û³ ÝáóÍ è ACDEP₃S áóÁ»ðè (B₃
 áóðÇòè) g₁₅NO₃P₄ áóßÇÙè) ÷ È áóß»ðè
 924 g₁₅R ¹ á ñáóÁÇòÝ g₃ ¹ á ñáóÁÇòÝè C Բ³ ñÁ»³ È (DR

ì³ ñ»³ է) ÷ È ì³ ñÁ»³ È
 925 Fg₃₆₆ áñ Bg₆KPST Á³ ñ. Û³ ÝÇá (P₁ Á³ ñ. Û³ ÝÇáÝ)
 Dg₁₄₆MN₅₇O₃ Á³ ñùÛ³ ÝÇáù Fg₃M₁O₁ Á³ ñùÛ³ ÝÇá AC-
 DEFgHKLORS Ñá. áí Ý (P₁ Ñá. óáí) g₁₅ Ñá. óáÍÝ
 M₆ 925-926 ì áó»ñÁ ááóÝÇ
 926 A äi Óáí Û³ Û BHR äi Óáí Û»³ g₁₅M₁₄ äi էáÙ»³ g₃
 äi ÓáÙ»³ Թ³ N äi ÓáÙ»³ P₂ äi ÓáÙ»³ Ý g₁₅ Թ³ ñ»³ È
 (M₃ ì³ ñÁ»³ È M₃ Ý³ È³ à շ è Բ³ ñÁ»³ է ³ à³ էáð-
 è³ ÝóùáóÙ³ Թ³ ñ»³ է) ÷ È Բ³ ñÁ»³ È
 927 D₁ Թ³ ¹ »Ý³ óáó FgKLM₁₃N₅₇OS Թ³ Á»Ý³ óáó
 928 L ½ÇÙ³ èi áóÁÇòÝ g₃M₃N₄R Í³ ÓÇÝ Ý L Í³ ÓÇÝ ìè C³ -
 è»³ էè
 929 Dg Û»Óáóù
 931 D ,³ óÁշ g₃T ,³ óÇÁ
 932 g₁₅M₁₃₇N₁OP Ø³ ÛñշÇò g₃ Ø³ ñÙշÇò P₄ °ó ³ էñ Ø³ Û-
 ñշÇò ÷ È »ó Ø³ ÛµñշÇò ³ էñ R Ø³ ÛñշÇòù D³ էÈ (M₃
 ³ Ý¹ O₁ ³ ñ¹) ÷ È ³ էñ CcEFKM₁₂OR Ñ³ èi³ ³ ì³ »³ È
 (M₃ Ñ³ èi³ ³ ì³ էñ) ÷ È Ñ³ ì³ »ó»³
 933 R էñ»³ È ÷ È էó»³ È
 935 AB₂g₆₇PR Ø»èñáí á³ ÛB₁ Ø»èñáµ³ g₃ Ø»èñáí µ³ g₄
 Ø»èñáí á³ P₁ · »ñ³ ½³ Ýó»³ È ÷ È ԲñÇ³ · ³ Թ³ է
 936 AL ½³ Û»ÝÇèÇÝ g₁₃₃₆KMP ½³ Û»Ý»è»³ Ý

Զամենեսին լուսաւորեալ,
 Վրաց, Աղուանից գիր ստեղծեալ,
 Հոգւոյն շնորհաւք առատացեալ:
 940 Զեկեղեցւոյ կարգ յաւրինեալ
 Եւ սքանչելեաւք վախճան առեալ,
 Լոյս ի յերկնից վերածագեալ,
 Ի ձեւ խաչի մարմնոյն խաչեալ:

Բայց ի սոցին աւուրս լեալ
 945 Խոսրով անուն արքայ նստեալ,
 Զոր եւ Պարսից զնա կալեալ,
 ԶՎուամշապուհ փոխան եղեալ:
 Եւ յետ սոցա Հայոց տիրեալ
 Պարսիկ Շապուհն կոչեցեալ:
 950 Ապա վերջինն վերջացեալ,
 Որ Արտաշէսն էր անուանեալ,
 Ում նախարարքն ոչ հանդուրժեալ՝
 Ի յազտեղի գործոցն եղեալ.
 Թագաւորին Պարսից մատնեալ,
 955 Փոխան նորա պարսիկ առեալ
 Եւ գՍահակ սուրբն մերժեալ,
 Որ այսմ իրի ոչ հաղորդեալ,
 Որում փոխան Սուրմակ նստեալ,
 Եւ Բրքիչոյ զնա յաջորդեալ:
 960 Այլ նախարարքն զղջացեալ,
 Առ հովուապետն քաղցր եկեալ,
 Աղերսական բանիւ մաղթեալ՝
 Լինել տեսուչ նոցին դարձեալ:

937 DFgKOP¹²³ ʃō (D »ō) ³ Ōáó³ ʃÇó M³ · Çñë N¹ ³ ñ³ ñ³ ³ Ē
 938 DFg²³⁵KLM¹³OR Ñá· áĭŶ K BŶánŊúúŶ
 939 ABC ʃəŶĬ »Ō»óáŭ DFg²⁴⁵LN¹²⁷O:R »Ĭ »Ō»óáŭ g⁶N⁴⁶S »Ĭ »-
 Ō»óóáŭĬ Ĭ ³ ñ· ě FS úñÇŶ»³ Ē ÷ Ē ŭñÇŶ»³ Ē
 940 AE²g¹⁻³⁵KM¹N² ëù³ ʃă»ñù
 941 Cg²³K ěáĭëŶ
 942 g⁷ »ō ÷ Ē Ç N¹ Ē³ áÇŶ g²³⁴⁶N³ Û³ ñŬŶáŭ
 943 A ʃáóÇŶ (N ʃáóáóŶó) ÷ Ē éáóÇŶ g¹³M¹⁶ Ŭ³ óáóñë
 944 M¹ Ēáéĭ náí P³ ³ ñù³ Ŭ
 945 CEKM²⁸OS á³ ñëÇóŶ
 946 g¹³O⁵ ʃá ě³ Ŭß³ á áóñ g²R »ō Ĭ ě³ Ŭß³ á áóñ F Ĭ ě³ Ŭ-
 ß³ á áó L Ç Ĭ ě³ Ŭß³ á áñ g¹ ³ ñù³ (T ÷ áĒ³ ʃë) ÷ Ē
 ÷ áĒ³ ʃ M⁷ ÷ áĒ³ ʃ Ĭ »³ Ē ÷ Ē ÷ áĒ³ ʃ »¹ »³ Ē
 947 g éáñ³ ÷ Ē éáó³
 948 M¹³⁷OPR á³ ñëÇó g⁵ b³ á áóĒŶŶ S Ĭ »ñç³ ó»³ Ē ÷ Ē Ĭ á-
 ä»ó»³ Ē
 949 g⁵ Ŭ¹ Ĭ ÇŶŶ ÷ Ē Ĭ »ñçŶŶ g¹ Ĭ »ñç³ ě³ Ē (S Ĭ áä»ó»³ Ē)
 ÷ Ē Ĭ »ñç³ ó»³ Ē
 950 F Ĭ áä»ó»³ Ē ÷ Ē ³ ʃáó³ ʃ»³ Ē

951 ACEg⁵HS áñáóŬ (FM¹³⁷N:OR áñ) ÷ Ē áóŬ N¹ ʃŶ³ Ē³ -
 ñ³ ñŬŶ áŶŊ³ ʃ¹ áóñĀ»³ Ē
 952 CE:FM Ŭ³ Ōĭ »ŌÇŶ g¹ Ŭ³ ĒĬ Ç ÷ Ē Ŭ³ Ōĭ »ŌÇ F · áñĬáó
 N · áñĬáŬŶ
 955 c »ō ʃé³ Ñ³ Ĭ ʃ éáóñµ »¹ »³ Ē ÷ Ē Ĭ áŌÇ g¹ éáñŬ³ Ĭ
 ʃëĭ »³ Ē ÷ Ē éáóñµŶ Ŭ»ñĀ»³ Ē
 956 gMS ³ ŬŬ ÷ Ē ³ ŬëŬ g¹ 956-957 Ĭ áŌ»ñĀ ááóŶÇ
 957 K áñáŬAB:CDFHKNOPS éáñŬ³ Ĭ
 958 AB:ĬH öéùÇβáŬCDEg⁴⁶⁷KM²⁸N öéùÇβáó (M⁷ ² µ¹ Çβáó T
 öñùÇβá g²³MOPR ¹ ³ ñ¹ Çβáó Fg³LN³ ¹ ³ ñ¹ ÇβáŬ) ÷ Ē
¹ ñùÇβá S µ³ éÇ Ĭ »ŌĀ µ³ ó ç ĀáŌŶáó³ Ĭ Ĭ ¹ ³ ñ· Çβáó
 R Ŭ³ é³ çŶáñ¹ »³ Ē ÷ Ē Ŭ³ çáñ¹ »³ Ē
 960 F Ŭ³ Ōóñ³ ó»³ Ē ÷ Ē Ŭ³ Ōóñ »Ĭ »³ Ē
 961 AN Ō³ ŬŶÇó ÷ Ē µ³ ʃÇó
 962 CE:FKMORS ʃáó³ E:M¹ ʃáñ³ H-Ā 962-1029 Ĭ áŌ»ñĀ
 ááóŶÇ Ā»ñĀ ÁŶĬ³ Ĭ ĒÇŶ»Ēáó á³ Ĭ x³ éáĭ
 963 L ëñµáó g¹³M¹³ Ñ³ ó³ ʃ»³ Ē ÷ Ē Ŭ³ ʃŌŶ³ é»³ Ē (M¹ ʃ³ -
 Ē³ á çë Ñ³ ó³ ʃ»³ Ē ³ á³ Ē éáóé³ ʃóúáóŬ Ŭ³ ʃŌŶ
³ é»³ Ē

Սակայն սրբոյն ոչ յանձն առեալ,
 965 Այլ զհրաշալին տեսիլ պատմեալ,
 Որք տրտմութեամբ մեծաւ լցեալ,
 Զկորուստ անձանց իւրեանց լացեալ:

Իսկ նա յաւուր, յորում ծնեալ,
 Ի նոյն աւուր մահուամբ լուծեալ.
 970 Մահկանացու յաշխարհ մտեալ,
 Անմահ յիշումն ինքեան թողեալ:
 Տեսիլ սրբոյն աստ կատարեալ.
 Թագ եւ հովիւ Հայոց բարձեալ,
 Զոր նափորտամբն եցոյց ծալեալ
 Եւ գունդն ոսկի կտաւով ծածկեալ:

Սակայն սակաւ ամաց անցեալ
 Թոռն սորին յառաջացեալ,
 Այն, որ Վարդան վերաճայնեալ,
 Աստուածային Հոգւով լցեալ,
 980 Մամիկոնեան զարմէ սերեալ
 Եւ սպարապետ Հայոց եղեալ,
 Զեկեղեցւոյ սին հաստատեալ,
 Վասն նորա նահատակեալ:
 Սմա բազումք նիզակակցեալ,
 985 Սուրբ նախարարք հանդիսացեալ,
 Որք վարդազոյն արեամբ գնեալ
 Զարքայութիւնն խոստացեալ:

964 g Ññ³ ß³ ÉÇ K Ññ³ ßÇÝ M:N: ¼Ññ³ ß³ ÉÇ F i »è»É h
 i »èÇÉÝ
 965 F añ g: Éó»³ ĩ R ÑŌ³ ó»³ É ÷ È Éó»³ É
 966 DK Çoñáó g: Û»Í³ ò ÷ È Çoñ»³ Ýó
 967 g₁-³ Ò³ ðáóñÝ AFG₆KLNRSŤ áñáóÛ
 969 K Ő³ ßÉ³ ñÑè
 970 AFG₁LN₃ ŬÇáóÛ AL Ā³ Ō»³ É ÷ È ĀáŌ»³ É
 971 T i »èÇÝ ÷ È i »èÇÉ ABDg₁LNPT èáñÇÝ (g₁-³³ N₁ èá-
 ñ³) ÷ È èñmáŬ
 972 O: ũ»ñÍ ñç ÷ È ð³ ũáó
 973 g: Ýáñ ÷ È ½áñ D: Ý³ È÷ áñi ³ ŬmÝ
 974 g₃MT · áóÝ¹ K · áóµÝ ÷ È · áóÝ¹ Ý L Í³ É»³ É ÷ È Í³ Í-
 Í»³ É
 975 M: Í³ ó»³ É ÷ È ³ Ýó»³ É
 977 D i »ñ³ Í áá»³ É (G: i »ñ³ ¹³ ñŌ»³ ĩ ÷ È i »ñŌ³ Ŭ»³ É
 978 AB:CDEFKLM:N µ³ óÇ N«-Çó O:R Ñá· ái g₁-³³ ßÝáñ-
 Ñùù (M: ³ èi áó³ Í³ ŬÝáí) ÷ È Ñá· óáí
 979 A Ø³ Û»Íáí Ý³ Ŭ N Ø³ ŬÇÍáí Ý»³ Ý c ½³ ñŬçè »-
 Ō»³ É ÷ È ½³ ñŬç è»ñ»³ É g:KM:PORS ½³ ñŬ»Ý
 ALN:S èÇñ»³ É
 980 F àçù »ó c ³ èá³ ñ³ á»i N: èá³ Ő³ á»i CEKM₁₃

Ýèi »³ É ÷ È »Ō»³ É
 981 ACE:Fg:KM:NR ½»Í »Ō»óáŬ Dg₁LO: ũ:Í »Ō»óáŬ g₃O:³P₁₃
 »Í »Ō»óóáŬ (P₂ Ý³ È³ áçè »Í »Ō»óóáŬ ³ á³ Í³ ñŬÇñ
 Ā³ Ý³ ùáí · ½»Í »Ō»óóáŬ
 982 F èáñ³ ÷ È Ýáñ³ CEg₃ Ý³ È³ i ³ Í³ É
 983 Fg₁₃MN:P₁-³³ ÝŬ³ ÷ È èŬ³ LM:R µ³ ½áóŬ CEg₁₃KS ÝÇ-
 ½³ Í³ Í ó»³ ĩ F ÝÇ½³ Í³ ó»³ É
 984 g₁₂R Ý³ È³ Ñ³ ñù MN:T Ý³ È³ ñ³ ñùÝ C Ñ³ Ý¹ Çè³ -
 Í ó»³ ĩ Eg:KM:S Ñ³ Ý¹ Çè³ ó»³ ĩ M:O:³P₃R Ñ³ Ý¹ Ç-
 è³ Í ó»³ É P₁ Ý³ È³ áçè Ñ³ Ý¹ Çè³ ó»³ É ³ á³ Í³ ñ-
 ŬÇñ Ā³ Ý³ ùáí · Ñ³ Ý¹ Çè³ Í ó»³ É P₂ Ý³ È³ áçè Ñ³ Ý-
 ¹ Çè³ Í ó»³ É ³ á³ Í³ i ³ éÁ ũ»ñáó³ Í, çÝáó³ Í, ĀáŌ-
 Ýáó³ Í Ñ³ Ý¹ Çè³ ó»³ É
 985 C áñ g₁O:³ · Ý»³ ĩ
 986 A ½³ ñù³ áóÁ»ÇóÝÝ ELMN: »ó ÑÝ³ i Çà 1824 Ā. Ññi .
 986 i áŌÇó ũ:í áŬ áóÝ»Ý 50 i áŌ Ő³ ò»É»³ É, áñÁ è³ -
 Í³ Ŭ ÝÁáñÑ³ Éáó µÝ³ · ñÇÝÁ áç, ³ Ŭè ùi ³ ñ³ Ŭáóï ç,
 · ñáÇ Í áŌŬÇó ³ ò»É³ óáó³ Í
 987 F ³ ŬÇ ÷ È Í³ ŬÇ CEMS Ñ³ èi ³ i ³ É (M₃ Ý³ È³ -
 áçè Ñ³ èi ³ i ³ »³ É ³ á³ Éáóè³ ÝoñáóŬ Ñ³ ò³ è-
 i »³ ĩ g₃ Ñ³ ò³ i ³ É ÷ È Ñ³ ò³ èi »³ É

*Զայս տեսութիւնս գուշակեալ
 Հարցն մերոց նախասացեալ,
 Զբարկութիւնն անտի սկսեալ*
 1015 *Եւ մինչ առ մեզ ոչ կատարեալ:
 Քանզի Պարսից յայնժամ տիրեալ,
 Տանս Հայոց թագաւորեալ,
 Սակաւ իշխանք ինչ ամրացեալ,
 Յամուր տեղիսն բռնացեալ:*
 1020 *Եկեղեցիք հրճիք եղեալ,
 Մանկունք նորա ողբովք ցրուեալ,
 Պայծառ զարդուցն խրթնացեալ,
 Կտաւն թուխ նշանակեալ:*

*Իսկ յետ ամաց այն ինչ անցեալ,
 1025 ժամանակացն յերկարեալ,
 Փոքր ինչ չարին աղաւտացեալ,
 Հայոց ոգի եւ շունչ առեալ,
 Բազրատունեաց թագաւորեալ
 Եւ մասնաւոր Հայոց տիրեալ,*
 1030 *Եկեղեցիք լուսաւորեալ,
 Նախարարաց գահ նորոգեալ:
 Դարձեալ մեղաց մեր զարթուցեալ,
 Զհարաւային ազգն շարժեալ,
 Որոց Մահմետն մոլորեալ*
 1035 *Կոյր եւ կուրաց առաջնորդեալ:
 Նախ զՊարսից աթոռն առեալ,
 Արեւելից տիրապետեալ,
 Ապա ի մեզ հուրն այն վառեալ
 Եւ զընդհանուրս ճարակեալ:*

1013 g³⁶KLM:S ½µ³ nĭ áoĀÇōȲ g¹ Ç µ³ nĭ áoĀÇōȲ g³⁶M:13O:
 ³ Y¹ Ç, K ³ Y³ Ĭ Ç (M⁵ ³ eĭ Ç) ÷ È³ ³ Y¹ Ç
 1014 M¹ ÛÇYā Ç ÷ È³ »ō ÛÇYā g⁶K í x³ n»³ É (M⁶ ¹³ ¹³ -
 n»³ ĩ) ÷ È³ Ĭ³ Ĭ³ n»³ É
 1015 M a³ nēÇōȲ
 1018 g¹ Ɔ³ óáōñ ÷ È³ Ɔ³ Úáōñ AB:HN ĩ »ōÇē ÁŪmēȲ³ ó»³ É
 1019 ACDEg³⁶KLMO ÑñÓÇù g¹ ÑñÓÇù. g⁷ ÑñÓÇĬ ù P ÑñÓÇ. ù
 1020 T Û³ YĬ áoȲñȲ g¹ eáñ³ ĩ Yáó³ B:g¹⁵ áŌmũ ù D:FM:
 áŌmáí M¹ ĩáíáí ó»ñ»³ É ÷ È³ áŌmáí ù óñáó»³ É
 1021 D:g¹ ½³ nĀáóóȲ (g¹ ½áñ¹ óáóȲ M¹⁷ ½³ nĀYáóȲ OP:
 ½³ n¹ YáóóȲ S ½³ nĀYáóóȲ) ÷ È³ ½³ n¹ áóóȲ DT
 ÈñĀ³ ó»³ É
 1023 EM¹⁷ e³ Ĭ³ ó ÷ È³ Ɔ³ ŪȲ ÇYā C aÇù ÇYā
 1025 g¹-:R³ Ó³ ó³ nĭ »³ É ÷ È³ Óũĭ³ ó»³ É
 1027 g¹ ˘³ . n³ ĩ áóȲ»³ Yó L ˘³ Ĭ³ ĩ áȲ»³ ó S ˘³ . n³ -
 ĩ áóȲ³ ó
 1030 FKRS ũñÇȲ»³ É ÷ È³ Yáñá. »³ É

1031 AD¹ Û»½ ÷ È³ Û»ñ g⁶ µ³ ½Ū³ ó»³ É ÷ È³ ½³ nĀáóó»³ É
 1032 N¹ Ñ³ n³ ó³ ŪÇȲ g⁶ ½³ nĀ»³ É ÷ È³ ß³ nĀ»³ É
 1033 Dg¹-:N¹:OT áñáŪ g¹⁵ áñáŪ ½³ YáóȲ áþa³ nĭ ÇŪ ŪÇB»É
 ÷ È³ ĩ áŌÇ ĩ 1033-1034 ĩ áŌ»ñĀ ááóȲÇ
 1034 g¹⁵ ½áñ¹ »ō µ³ ½Ū³ ó ÷ È³ Ĭ áñ¹ »ō Ĭ áóñ³ ó P²³⁵ 1034-
 n¹ ĩ áŌÇó ū¹ áŪ áóȲ»Ȳ.
 áñáŪ ½³ YáóȲ áa³ nĭ ÇŪ ĩ³ É
 ½áñ¹ »ō µ³ ½Ū³ ó³ e³ çYáñ¹ »³ É
 1036 c³ n»ō»É»³ Ȳ ÷ È³ n»ō»ÉÇó
 1037 R »ō ÷ È³ Ç g¹⁵ Ñáóñ Y³ ÷ È³ ÑáóñȲ³ ŪȲ N¹⁵ Ñáóñ M¹
 áÇù³ ŪȲ g¹⁵P »Ĭ »³ É ÷ È³ í³ e³»³ É (P² Y³ È³ á ç è »-
 Ĭ »³ É³ á³ Éáóe³ YóñáŪŪ¹ í³ e³»³ É)
 1038 AB:CFg¹⁵-:KLM¹-:NORT ½ÁYĀ³ Yáóñē Dg¹ ÁY¹ Ñ³ -
 Yáóñē E² ½ÁYĀÑ³ Yáóñ g² ½ÁY¹ Ñ³ YáóñēȲ
 1039 F Ááó³ Ĭ³ Ȳ g²³⁵PR Ááó³ Ĭ³ ȲÇȲ K ÁĬ ÇȲ gMPR É»³ É

1040 Այս ի վաթսուեն թվականն եղեալ,
Ամբ չորք յիսուն գերկիր մանրեալ:

Եւ յետ սոցա այլ ազգ ելեալ,
Յանապատէ ինչ հեռացեալ,
Կրանից նորին հաւատացեալ,

1045 Մոլորելոյն գհետ երթեալ,
Համայն ազգին թուրք անուանեալ,
Ի քսան եւ չորս ցեղ որոշեալ,
Որոց եւ չափն էր ոչ չափեալ,
Բնութեան թուոց թիւն յաղթեալ:

1050 Արիւնարբուք գազանացեալ,
Ջազիր գործովք անասնացեալ,
Ջիշխանութիւն Տաճկաց առեալ,
Թէ եւ կրանիւք հաւասարեալ,
Եւ ընդ աշխարհս տարածեալ,

1055 Ծովու յայս կոյս հանուրց տիրեալ:
Ջոսկերս մեր գչորացեալ,
Ջոր էր նախկի ազգաց ծծեալ,
Վիշապաւրէն սոցա կլեալ
Եւ առիւծուց նման մանրեալ:

1060 Ջի ի համար թիւ ոչ անկեալ,
Անպարտ արեանցն, զոր հեղեալ,
Կամ ծառայիցն անգին գերեալ

1040 BE₂g:HLORS³ Û E₁M₁₃₇ 1/2³ Ûè Fg₅:KM₂₄₅P³ Ûè EMOS
áañè FK áÇù áañù K ÛçéáóÝè g₁₅ »ñĬ »ñÇõñ ÷ È áañù
ÛçéáóÝ
1041 g₁₂₃M₁₃₋₅ éañ³ (M₁ Ýáó³) ÷ È éáó³
1042 g₁P Ç Û Ý³ á³ ĩ g₁ Û Ý³ á³ ĩ
1043 M₁ ÝáóÇÝ M₁ Ýáó³
1044 D Ûáfañ»fañÝ E Ûáfañ»fañÝ KM₁ Ûáfañ»éáóÝ g₁₅
»ó 1/2Ýáñ³ ÛÝ ÷ È Ûáfañ»fañÝ DK Ñ»Ĭ F 1/2Ñ»Ĭ »ó»³ É
÷ È 1/2Ñ»Ĭ »ñĬ»³ É AN »Ó»³ É ÷ È »ñĬ»³ É ĩ 1044-
1045 ĩ áÓ»ñĬ ááóÝÇ
1045 FK³ 1/2ÇÝ
1046 M₃ áÇù Ç AB₁CDEFHKM₁₂₆₋₈OP₃₋₅ST áañù P₁ Ý³ È³ -
á ç è áañù, ³ á³ ĩ³ ñÛÇñ Ā³ Ý³ úáĬ ³ ó»É³ óñ³ ĩ è
áañè g₁KR ó»Óè h³ 1/2 M₃ ó»Óù
1047 C añ áá ÷ È áá DgM₃-P áá çñ (O ĀÇó) ÷ È çñ áá
1048 FM₁RT µÝáóĀ³ Ûµ g₁₅ µÝáóĀÇóÝ ABDHN ĀĬ áóÝ çñ
áá (FR ĀáóáŪL ĀáóáŪ) ÷ È Āáóáó g áá çñ M₃ áÇù
ĀÇóÝ EM₁₃₇ Û³ ó»É³ É (L ĀĬ »³ ĩ) ÷ È Û³ ÓĀ³ É
1049 Dg₁₇M₇₈ ³ ñ»³ Ý³ ñµáóù g₁₋₃₅ ³ ñ»³ Ý³ ñµáó M₁ ³ ñÇ-
Ý³ ñµáóù S ³ ñÇóÝ³ ñµÇóù CE₁ . ³ 1/2³ Ý³ ó»³ ĩ
1050 CEM₂N₁OP (P₁ · áñĬ³ óù) S · áñĬùù Fg₅R · áñĬáĬ M₁
· áñĬùùÝ Cg₁ ³ Ý³ èÝ³ ó»³ ĩ F ³ Ý³ è³ ó»³ É (g₁ ³ -
Ý³ Ý³ ó»³ É g₂₃₅₆ ù³ Ý³ Ý³ ó»³ ĩ) ÷ È ³ Ý³ èÝ³ ó»³ É

1051 g₁ 1/2ÇÈ³ ÝáóĀÇóÝÝ g₁ ÛÇÈ³ ÝáóĀÇóÝ g₁ ÇÈÈ³ Ýáó-
ĀÇóÝÝ g₁ á³ ñĬ Çó (g₁ ĩ³ ×Ĭ³ Ýó g₁ á³ ñèÇó g₁
ĩ³ ×Ĭ³ óÝ) ÷ È ĩ³ ×Ĭ³ ó
1052 g₁₅ P ³ Û ÷ È Ā ç Ñ³ ó³ ĩ³ ó»³ É ÷ È Ñ³ ó³ è³ ñ»³ É
1054 K ÍáĬ áóÝ L Ñ³ Ýáóñ
1055 g₁M₃ 1/2³ Û³ ù»³ É (M₁ Ý³ È³ á ç è 1/2³ Û³ ù»³ É ³ -
á³ éáóè³ ÝóúáóŪ 1/2ááñ³ ó»³ ĩ) g₁ 1/2áñ ááñ³ ó»³ É T
1/2ááñ³ óáóó»³ É ÷ È 1/2ááñ³ ó»³ É
1056 g₁₅ ³ 1/2 Ç Ý³ ÈĬÇÝ ÷ È Ý³ ÈĬÇ ³ 1/2³ ó M₁R Ý³ ÈÝÇ
(M₁₅ Ý³ ÈĬÇÝ) ÷ È Ý³ ÈĬÇ S ³ 1/2³ Ýó g₁ ÍÝ³ É (K
Í»Ĭ³ ĩ) ÷ È ÍĬ³ É
1057 g₁ Ýáó³ g₁₂₅ »É³ É ÷ È ĬÉ³ É
1058 Dg₁₇R ³ éÇóĬáó M₁₇ ³ éÇóĬáó K 1/2Ç Ç Ñ³ Û³ ñ ĀÇó áá
³ ÝĬ³ »³ É ÷ È ĩ áÓÇ S »ó³ éÇóĬáóÝ Û³ Ýñ³ ó»³ É
÷ È ĩ áÓÇ T Û³ ùñ»³ É ÷ È Û³ Ýñ»³ É
1059 g₁ »ó 1/2Ç ÷ È 1/2Ç D áá ÷ È Ç FS ³ Ý³ »³ É g₁O P ³ ñ-
Ĭ³ »³ É (P₁₂ Ý³ È³ á ç è³ ñĬ³ »³ É ³ á³ · ³ ÝĬ³ »³ É K³ »ó
³ éÇóĬáóó ÝŪ³ Ý Ū³ Ýñ»³ É ÷ È ĩ áÓÇ
1060 N₂₃ Û³ ñ»³ ÝóÝ
1061 g₁N₆ Í³ é³ Ûó L · ñ»³ É (N₁ · Ý³ ĩ) ÷ È · »ñ»³ É
1062 M₁ áÇù »ó E:H Û³ ũ³ ÇÝ ÷ È Û³ ũ³ ÝÇÝ g₁ Û³ ũ³ ÝÇ M₃₅
1/2³ ũ³ ÝÇÝ K áá ÷ È áñ F áĬ³ ×³ é»³ É

Տարաշխարհիկ շրջագայեալ:
 Տոհմ, որ թագիւ փառաւորեալ,
 Անարժանից ստրուկ եղեալ,
 1090 Որք աշխարհաց բազմաց տիրեալ՝
 Ի քաղցելոց հաց մուրացեալ:

Սակայն բնութիւն ազգին պահեալ,
 Որ Պահլաւիկն կոչեցեալ,
 Թէ եւ թաքուն իմն ամփոփեալ,
 1095 Յուամիկ ազանց միջի ծածկեալ,
 Միայն ինքեանց ներհուն եղեալ,
 Որ յայնմ ազգէ գոլով սերեալ.
 Որդի զհայր փոխանակեալ
 Մինչեւ առ մեզս հասուցեալ:
 1100 Ի նախնական հաւրէ սկսեալ՝
 Ի Պարթեւէն լուսաւորեալ,
 Մինչ ի Վասակ քաջն հասեալ,
 Այն, որ արեամբ նահատակեալ,
 Յորմէ Գրիգոր որդի ծնեալ,
 1105 Մազիստրինոս վերապատուեալ.
 Աստուածային շնորհաւք լցեալ,
 Իմաստութեամբ պայծառացեալ,
 Հաւրն մերոյ նա հայր եղեալ,
 Ըստ մայրականն միջնորդեալ:
 1110 Ի յարքայէն Յունաց պատուեալ
 Եւ նահանգաց յոքունց տիրեալ.
 Տեսականան ճոխացեալ,

1087 O i aNÜY g₁ շ¹ ½² n¹ ³ n¹ ³ ³ É (K ÷ ³ é³ ½² n¹ »³ ³ ³)
 ÷ È ÷ ³ é³ óáñ»³ É
 1088 N eï añ»ó (P₁ eñi áou) ÷ È eï náoi
 1090 g₇ »ó ÷ È Ç g₂₃ N³ óÇÍ (g₁ N³ óÇó) Üáóñ»³ É ÷ È N³ ó
 Üáóñ»³ ó»³ É
 1091 g₅ μΥάóÃÇóÝÝ K³ ½² Ç R áÇü³ ½² ÇÝ
 1092 ABDEFg₃₃₆HKM₁₂₈NOPRST á³ ³ ³ ðÇÍ Ý L á³ ³ ³ ð³ ó-
 Í ÇÝ
 1093 A »ó ÜÇóéÝ»ñÁ³ μ³ óÇ g₂₇₈M₃₋₄P Á³ · áóÝ (O: Á³ · Çó)
 Dg₂ Á³ · áóÜÝ g₈ Á³ üáóéi ÇÝüÝ ÷ È Á³ üáóÝ ÇÜÝ L
 ÄzÄ»ó³ üáóÝ ÷ È Äz »ó Á³ üáóÝ CE₂Fg₃HM₂OP₁₃₄R
³ Ý ÷ á ÷ »³ É
 1094 M₁ é³ ½ÜÇÍ B₂KNO₅ ³ ½² ó F³ ½² óÝ D ÜÇÝá Ç
 (K ÜÇÇÝ) ÷ È ÜÇÇÇ c Í³ ó»³ É ÷ È Í³ Í³ »³ É
 1095 g₂₃ ÇÝü»³ Ý
 1096 g₅ ³ ÜÝ g₂₁ M₁ ³ ½² Ç ADg₁N ëÇñ»³ É ÷ È ë»ñ»³ É
 1098 g₁₅K Ü»½ Çéi (g₁ Ü»ðé M₁ Ü»½) ÷ È Ü»½é h N³ i áó-
 ó»³ É
 1099 AST ½Ý³ ÈÝ³ Í³ Ý B₁g₂₄ N³ óç (D Nüi ç K NüñçÝ)
 ÷ È Nüñç O₅ Ý³ È³ á ç é N³ óç, ³ á³ Éáóé³ ÝóüáóÜ

á³ á ç
 1100 g₁₋₃₅M₁₃₇ ä³ nÄ»ó³ ÜÝ g₁ »ó ä³ nÄ»óçÝ L ä³ nÄ»óç
 1101 F áÇü Ç
 1103 F ÜñÁ³ Ü ÷ È ÜñÜç
 1104 ABE₂g₅M₂OP₁ Ø³ · Çéi éÇÝáé FK i »ó (i án) Ø³ ·
 · Çéi náé L Ø³ · Çéi añaé MNS Ø³ · Çéi náé D
 i »ñ³ ó³ ÜÝ»³ É (M₁ i »ñ³ á³ i Ü»³ ³) ÷ È i »ñ³ á³ ·
 i áó»³ É O₂₃P₁₋₃₅ 1103-1104 i áó»ñÇ¹ ÇÜ³ ó Éáóé³ Ýó-
 üáóÜ · náó³ Í ç. Ø»Í ÇBÉ³ Ý »ó¹ áóüé »ó ÇÜ³ eï³ ·
 èçñ ç ¶ñÇ · áñé³ ³ Üé:
 1108 Dg₂₃₄₆ Ü³ nÜÝ³ Í³ ÝÝ ÷ È Ü³ Üñ³ Í³ ÝÝ R Ý³ È³ á ç è
 Ü³ Üñ³ Í³ ÝÝ, ³ á³ Ü-Ý çÝçáó³ Í, ³ ÜéÇÝüÝ³ Üñ³ ·
 Ü³ ÝÝ
 1110 ACDE₁Fg₁₄₆NS Ý³ N³ Ý · áóó B₁M₁O Ý³ N³ Ý³ Ý³ ó g₂
 Ý³ N³ Ý · Çó DFg₃KM₃₄R Üá · áóÝó R 1110 i áÓÇó ó-
 i áÜáóÝÇ.
² Üü³ Ý á³ i áóái ×áÉ³ ó»³ É
 óó · »ñ³ · áÜÝ ÷ ³ é³ ó N³ é»³ É
 1111 g³ (g₈ Ý³) i »é³ Í³ óÝ ÷ È i »é³ Í³ Ý³ óÝ
 1112 Ag₁ »ñ³ »ÓÇóÝ D₂N₃ »ñ³ ÇóÓÝ

- Եւ ընդ հանուր լոյս ծաւարեալ:
 Զի մինչ յաւուրն յայն հասեալ,
 Հայոց հովուացն վախճանեալ,
 Տուն Պետրոսեան ի բաց բարձեալ,
 1190 Որպէս Հեղեայն այն ծերացեալ,
 Որով Յունացն ընդ մեզ չարեալ,
 Այլու՛մ լինել թոյլ ոչ տուեալ,
 Զի անտերունչք, ասեն, եղեալ՝
 Լիցին ի կրաւնս մեր դարձեալ:
- 1195 Յայնժամ արքայն մեր կոչեցեալ
 Գագիկ անուն վերաձայնեալ,
 Այն, որ զԿարս ի Յոյնս տուեալ,
 ԶԾամնդաւ դղեակն առեալ,
 Զանիւ մեծաւ գուն գործեցեալ,
 1200 Ինչս բազումս անթիւ ծախեալ,
 Նաեւ զԿարս նախասացեալ
 Այսր խնդրոյ փոխանակեալ,
 Զի հովուապետ Հայոց դարձեալ
 Նստցի յաթոռն ունայնացեալ:
 1205 Որոյ ըղձից այսր հասեալ
 Եւ մատանեաւ ոսկի կնքեալ
 Մինչ զվեհին հրաման առեալ,
 Զհարս Հայոց անդ ժողովեալ
 Եւ միաբան խորհրդածեալ,

1186 E:g:M: ÁYÁ Ñ³ Yáõñ FKN:RS ÁY¹Ñ³ Yáõñè ì ÁY¹ -
 Ñ³ YáõñÝ KN³ ÛYÁ³ Yáõñè R ÁYÁ³ Yáõñè K ãÇù
 éáè L ÁY¹³ Yáõñè Í³ . »³ É ÷ È ÁY¹ Ñ³ Yáõñ éáè
 Í³ ò³ É³ É
 1187 F ÇYá ÷ È ÛÇYá R Ɔ³ óáõñè S³ ƆY D¹ Ñ³ èÇY ÷ È Ñ³ -
 è»³ É
 1188 L Ááí ò³ óY í³ Ɔx³ Y»³ É
 1189 R · áóY¹ ÷ È ì áóY h µ³ ñóñ»³ É ÷ È µ³ ñó»³ É
 1190 CDg:KLM³-³N:R Ɔ»Ɔ³ ƆY g¹ Ɔ»Ɔ³ Y g³ Ɔ»ƆÇY M¹ Ɔ»-
 ƆáƆY O¹ Ɔ»ƆƆ»³ Y
 1191 Dg¹NO¹³³ ÚáóY³ ó R ãÇù ÁY¹
 1192 F ƆÇY»³ É
 1193 A³ Y¹ »ñáóYáù B:P¹²³ Y¹ »ñáóáù CELM¹NP³³ Y¹ »-
 ñáóYá g³ Y¹ »èáóáù M¹³ Y¹ »ñáóYÇ O³ Y¹ »ñáóxù
 1194 g¹ ½Ç ƆÇÓÇY K ƆÇÓÇ M² Ì ñáóYè g¹ Û»ñ³ è»Y ÷ È Û»ñ
 1195 AB:g:NP³T ƆáñÁ³ Û ÷ È Ɔ ƆYÁ³ Û g¹ áÇù Û»ñ R Û»ñáÙ
 Í³ »ó»³ ÷ È Û»ñ Í áá»ó»³ É
 1197 g¹M¹³ Ɔ Ɔ (K Ɔ ƆY) ÷ È³ Ɔ ƆY g² áÇù Ç L Ç Í³ ñè ÷ È
 ½Á³ ñè g³ ƆáY ÷ È ƆáYè
 1198 B:Dg¹³³LM:OPT (D:g:O¹P »ò) ½Á³ ÛY¹ á CEFKM¹³S
 ½Á³ Û³ Y¹³ ò g²M¹N³ ½Á³ ÛY¹ áó M¹R ½Á³ Û³ Y¹ áó
 g³ ½Á ÛY¹³ ƆáÙ ÷ áÉ³ Y ÷ È ½Á³ ÛY¹³ ò ¹Ɔ»³ Ý N¹²

»ò Ì³ ÛÁY¹³ ò (N¹ ½Á³ ÛY¹³ ò) CE ¹Ɔ»ÍY
 1199 N³ Û»Í³ · áóY (R Û»Í³ · áY) ÷ È Û»Í³ ò · áóY
 Dg¹M¹OP³ · áY (g³ ·³ Y) ÷ È · áóY L Í³ ñÍ»ó»³ É ÷ È
 · áñÍ»ó»³ É
 1200 g¹ ÁáƆáí »³ É ÷ È³ YÁÇò Í³ É»³ É
 1201 g³ è³ »ò ÷ È Y³ »ò
 1202 AB:Cg¹HM¹NOR³ Ɔñ (P³ Ɔ ƆèÙ) ÷ È³ Ɔèñ E¹ ÈY¹ -
 ñóáÙP¹ ÈY¹ ñáó
 1203 g¹ Ç ÷ Í ½Ç KLM¹O¹P:S Ñáí³ á »ì M¹ 1203-1204 ì á -
 Ɔ»ñÁ ááóYÇ
 1204 AB:FHN Yèì óç g¹-³LOP Yèì Ç M¹ Yèì óÇ (P² Y³ -
 È³ á ç è Yèì Ç,³ á³ · Yèì óÇ) g²M¹R Ɔ Ááé S³ -
 ÁáéY g³ ƆáóY³ ƆY³ ó»³ É M¹ ÷ á, È³ Y³ Í³ É ÷ È áó -
 Y³ ƆY³ ó»³ É
 1205 g¹M¹³ áñáó CEFKMO¹RS ÁƆƆÇ (M¹ ½ƆÇ) g² ÁYƆÇó
 ÷ È ÁƆƆÇó
 1207 E² ½Ç ì »ÑÇY g¹K Ññ³ Û³ Y¹ g¹ Ññ³ Û³ Yè
 1208 g¹KR ½Ñ³ Ɔñè (N Ñ³ ñè N¹ ½³ BÉ³ ññè) ÷ È ½Ñ³ ñè
 K³ Y¹
 1209 ì ÛÇ³ µ³ ñ AB:g¹³HM¹N³ ÈáñÑñ¹³ Í»É CDEFKL -
 M¹N¹O ÈáñÑáóñ¹³ Í³»³ É (M²³ é»³ É P¹ ÈáñÑñ -
 ¹³ Í³ Y¹) ÷ È ÈáñÑñ¹³ Í³»³ É

- 1210 *Զարժանաւոր խնդրոյն գտեալ,
Ի վերնական խնամոց յայտնեալ
Յագարակի գանձն ծածկեալ,
Այն, որ դաւղեալ եւ թաքուցեալ
Յանապատի լոյսն ամփոփեալ:*
- 1215 *Ընդ որ հանուրց կամաց հաճեալ,
Առ ի խնդիրն յորդորեալ,
ԶԳրիգորիոս յառաջ ածեալ,
Որ եւ Վահրամ նախաձայնեալ:
Ուստի նորա զայն ծանուցեալ*
- 1220 *Եւ ի պատուոյն յետ նահանջեալ,
Զինքն անարժան այնմ ասացեալ,
Ընդ Աստուծոյ միջնորդ եղեալ:
Բայց յամենից բռնադատեալ
Եւ ազամայ հարկաւորեալ.*
- 1225 *Աւծամբ Հոգւոյն զնա աւծեալ,
Յաթոռ նախնոյն վերանստեալ:
Նոր Ահարոն խոյրիւ պճնեալ,
Եւ Սամուէլ Տեառն ընծայեալ,
Եկեղեցւոյ վէմ հիմն եղեալ,*
- 1230 *Վերուստ կոչմամբ անաւթ ընտրեալ,
Որ եւ սոցունց համեմատեալ
Զեկեղեցիս լուսաւորեալ:
Երկրորդ Մեսրոպ մեղ երեւեալ,
Զգիրս բազումս թարգմանեալ,*
- 1235 *Առ ի Յունացն եւ Ասորւոց
Ճառս սրբոց վերաբերեալ:*

1211 g¹ ½i »nY³ İ³ Y CEFg₁₋₃₈KMOPRS EY³ ùáóY³
 1212 L ̄³ .³ n³ İ ÇY³ O³ .³ YÓY³
 1213 g¹ .³ ̄³ ÷ È³ ̄³ ACDEFKLMN₁O₃₈RS Ā³ . áóó»³ É³
 1214 A »ó ÛÇöëY»ñÁ, µ³ óÇ Bg µ³ óÇ g₁-Çó LMS³ Y³÷ á-
 ÷ »³ É³
 1216 AE₁g₂₆HO₁P₁ fññ¹ áñ»É³
 1217 g₁O₃ ¶ñÇ. áñÇáé P 1217-1218 İ áó»ñÇ¹ ÇÜ³ ó éáó-
 è³ YóúáóÛ áóYÇ. İ³ Ññ³ ÛY ÍYáóY¹ Íáí áú»ó³ Û-
 á áú³ èÇ R úí»³ É³ ÷ È³ »³ Í»³ É³
 1218 Dg₂₃ ½áñ g₇ áÇù »ó D İ³ Ññ³ ÛY FM₁ İ³ ññ³ Û D
 Y³ È³ Ó³ ̄³ »³ É³ g₁ Y³ È³ á ç è í »ñ³ Ó³ ̄³ »³ É³ »³ á³ .
 Y³ È³ Ó³ ̄³ »³ É³ R Y³ È³ è³ ó»³ É³ ÷ È³ Y³ È³ Ó³ ̄³
 Y³»³ É³
 1220 A á³ İ³ áóóá̄³ g₁ Y³ ÷ È³ ̄³ P₁₅ YÁÑ³ YÇ»³ É³
 1221 M₁ »³ ñÁ³ Y³ ÷ È³ »³ Y³ ñÁ³ Y³ R³ »³ ̄³ Û³ İ³ áóó»³ É³ ÷ È³
 »³ ̄³ Û³ »³ è³ ó»³ É³
 1222 g₁₅ ĘY»É³ ÷ È³ »ó»³ É³
 1223 A »ó ÛÇöëY»ñÁ, µ³ óÇ CE₁-Çó³ Û»YÇó³
 1224 LnO₂P₄S ̄³ İ³ Û³ Û³

1225 M₆ úí Û³ Y (T ÑÇóÍ Û³ Û³µ) ÷ È³ úí Û³ Û³µ E₂Fg₃KLM₁N-
 OP₂R Ñá. á̄³
 1226 M₂N₄ Y³ È³ Ȳóá̄³
 1227 Fg₄₅R ½áñ AFO₂₃P³ »³ Ñ³ ñáí Y³ g₁₂₅KM₂ ÈáóñÇó L Èá-
 ñÇó
 1228 CE è³ ÛáóÇ³ É³ EOS İ³ »³ éY³ Ag₇K ÁYÓ³ ̄³ »³ É³ EM₁₇N-
 OS Ó³ ̄³ »³ É³ ÷ È³ ÁYÍ³ ̄³ »³ É³
 1229 ACDE₂FgHKLM₁NO₁₂RT »İ³»óáú³ K áÇù í ç Û³
 1230 K Í ááÛ³ Y³ L Í ááÛ³ Û³µY³ Ag₇O₂ ÁY³ ñ³ »³ É³
 1231 M₂ YáóáóY³ ÷ È³ éáóáóY³
 1233 Bg₂₃ Ø»èñáí µ D Øáí è»è ÷ È³ Ø»èñáá HP Ø»è-
 ñáí á LT Ø»èñáµ
 1234 F ½ Çñè g₁₃₅K . Çñè FLM₃₋₅N₅₇O Ā³ ñúÛ³ Y³»³ É³ f h ̄³-
 ñÇY³»³ É³ ÷ È³ Ā³ ñ. Û³ Y³»³ É³
 1235 CE₂g₁₋₃₈KLMN₁RT fñóY³ ó F Ç ÷ È³ »ó Dg₅ ̄³ éáñáóY³
 g₁₂M₁N₁ ̄³ éáñáó g₁ ̄³ éáñ³ óY, ÛÇöëY»ñÁ, µ³ óÇ
 M₂₇-Çó³ »³ éáñáó
 1236 F ×³ éèè g₁O₁ µ³ ½áóÛè ÷ È³ èñµáó

Տաւն յիշատակ նոցին կարգեալ,
 Ընթերցուածովքն զարդարեալ,
 Զորս ոչ միայն լոկ վերծանեալ,
 1240 Այլ եւ վարուցն նախանձեալ,
 Ստ որում անուն իսկ ընկալեալ,
 Վկայասէր վերաձայնեալ:

Ժառանգութիւն ոչ ստացեալ,
 Ոչ ի միում վայրի բնակեալ,
 1245 Պանդխտաբար յերկրի շրջեալ,
 Զքաղցեալ հոգիսն կերակրեալ:
 Յերուսաղէմ քաղաքն երթեալ,
 Ուր փրկութիւնն մեր ծագեալ,
 1250 Եւ ի սրբոց զիրս հասեալ,
 Յոր վայր նոցա նահատակեալ:
 Յարեւմտականն ժամանեալ,
 Ուր ազգ Հայոց բազում իջեալ,
 Անդ զնոսին լուսաւորեալ
 1255 Եւ ի հաւատս հաստատեալ:

Անդուստ ընդ ծովն մեծ անցեալ,
 Յեզիպտականն փոփոխեալ,
 Յայլասեռիցն մեծարեալ
 1260 Եւ յարքայէն նոցուն պատուեալ:
 Ընդ սուրբս, որ անդ շրջագայեալ
 Առ կենդանեաւքն եւ հանգուցեալ,
 Յորոց ծաղիկս հաւաքեալ,
 Քաղցր վարուցն նիւթ առեալ:

1237 F eñmáñ + È í úÝ g¹⁵ í úÝe g¹⁻³⁵LM: þ ʈʂ³ í ³ Í
 Dg¹⁻³⁵M Yáó³ (M¹ eáóÇÝ) + È YáóÇÝ
 1238 Eg¹⁵M¹²N⁴S ÁYÁ»ñóáó³ ÍúúÝ F ÁYÁ»ñóáó³ Íái ù g³ »ò
 ÁYÁ»ñóáó³ ÍúÝ
 1239 B:DEg²⁵⁷MO¹³P ½añ (g¹ ½añe g¹ ìañ) + È ½añe P₂ Ý³ -
 È³ á ç è ½añ, ³ á ³ Ý³ ñ Û Ç ñ Á³ Ý³ àí ` ½añe P₁
 í »ñ³ Í »³ È (R í »ñ³ È³ È) + È í »ñ³ Ý »³ È
 1240 E₂ »ò ³ È + È ³ È »ò N₃ àÇù ³ È
 1241 g¹ ÁÝ. ³ È³ È
 1242 g¹ í Ý³ è ç ñ LM1 í Ý³ ³ è ç ñ
 1243 BE₁ Á³ e³ Ý³ áóÀÇóÝ K Á³ e³ Ý³ áóÀÇóÝÝ
 1244 g¹KM:P þ àá
 1245 B:EG¹KLM₁ á³ Ý³ È³ ³ µ³ ñ O₁ »ñ³ Ç ñ
 1246 M¹O á. ÇeÝ
 1247 D²g³⁸M¹³ ù³ Õ³ ù c . Ý³ ó »³ È + È »ñ³Á »³ È
 1248 L àÇù áóñ S áñ + È áóñ M²⁴⁵ + ñ³ áó³Á »³ Ý fáìeÝ + È
 + ñ³ áó³ÀÇóÝÝ Û »ñ FM¹R Û »½ h Û »ñ Õ ç . ³ È + È Û »ñ
 Í³ . »³ È
 1249 E₁g¹N¹⁷ . Çñe g⁶ ¹ áóñe F Ñ³ Ý »³ È + È Ñ³ e »³ È

1250 g¹⁵K Yáú³ M₂ »ò Yáñ³ + È Yáó³
 1251 g²⁵M¹⁴⁵⁷NO³R ʈ³ ñ »ò Û³ ³ Í³ Ýe g¹M₃ ʈ³ ñ »ò Û áó³ è
 1252 g¹L áñ + È áóñ D ³ e³ (PT ³ ½ ù) + È ³ ½. DFgK-
 M⁴⁵N³R µ³ ½áó Û Ñ³ ìáó BEg¹O:P₂T µ³ ½áó Û g¹⁵M²⁴⁵
 . í »³ È + È Çç »³ È
 1253 Dg¹ ³ Ý³ ñ (g²³ ³ ñ³ ñ K ÁÝ³) + È ³ Ý³ M⁴⁵ ³ Ý³
 1255 D ³ Ý³ áóe³ Ý Dg¹ O²⁵ àÇù ÁÝ³ N Ç + È ÁÝ³ D Íái úÝ
 FR Û »Í Íái Ý g¹O¹²⁵ ½áí Ý N¹⁻⁷ Û »Í³ ó »³ È + È Û »Í
³ Ýó »³ È
 1256 g¹⁻³⁵M₁ °. Çá í ³ Í³ Ýe R + ³ È áóó »³ È + È + á + á -
 È »³ È
 1257 KLT ½³ È³ e »³ e ÇóÝ
 1258 BDEg¹HKLMN¹⁻⁴PRST ʈ³ ñ ù³ ʈ³ E₂g²³⁸KLM¹⁴⁵⁷N Yá-
 óáóÝó (N₅ Yáóáóó) g¹⁵ Yáó³ FM²⁴OPR YáóÇÝ
 1259 KN₂ eáóñµeÝ M₁ Ý³ È³ á ç è ññç »³ È ³ á ³ È áó-
 e³ Ýóúáó Û ññç . ³ ʈ³ È
 1260 E₂g¹P₁ Í »Ý³ Ý »ù g¹⁻³⁵⁸ àÇù »ò B Ñ³ Ý³ áóó »³ È
 1261 g¹ ½áñáó R áñáó
 1262 M²⁴⁸ µ³ ñÇ + È ù³ Õóñ g¹ í ³ ñÇù ì í ³ ñáóó ½ÝÇó³ Á
 g¹ ½ÝÇó³ Á D₁ ³ e »³ È + È ³ e »³ È

*Անդ ի յաթոռն սուրբ եղեալ
 Զառ ի քեռէն որդի ծնեալ՝*
 1265 *ԶԳրիգորիոս համանուանեալ,
 Զհաւրն մերոյ եղբայր եղեալ,
 Զայն, որ շնորհաւք Հոգւոյն լցեալ,
 Անբիծ վարուք, սրտիւ մաքրեալ,
 Զայն, որ լուսոյ հանգոյն ծագեալ,*
 1270 *Գետոց նման առատացեալ,
 Որ Յովսեփայ Մեծի նմանեալ,
 Զհամագգիս զկնի ձգեալ,
 Զարի եղբարս իւր քաջացեալ,
 Ըստ Յեսուայ զաւրապետեալ.*
 1275 *Որոյ Վահրամ վերածայնեալ,
 Միւսոյն Վասակ անուանադրեալ,
 Որք վեհագոյն փառս ընկալեալ
 Եւ մեծարգի պատուոյ հասեալ:
 Զպատերազմ ազանց վանեալ,*
 1280 *Հակառակաց յաղթող գտեալ,
 Վասն այսորիկ չքեղացեալ
 Եւ աշխարհի նոցունց տիրեալ:*

*Ուստի մեծի հովուին դարձեալ
 Գալ յարեւելս խորհեցեալ:*
 1285 *Զիւր սիրեցեալն որդիացեալ
 Եւ զհոմանունն անդ հաստատեալ՝
 Ինքն ի Նոյեան լաստին ելեալ,*

1263 D₂ ³ Y¹ ñ (N₃ ÁY¹) ÷ È ³ Y¹
 1264 M₁ ½² ³ éY Ç ù»éYç ÷ È ½³ ³ é Ç ù»éçY
 1265 D:O: ½¹ñÇ· áñÇè g:S ÑáÜ³ Yáó³ Y»³ É g:KL Ñ³ Ü³ -
 YÜ³ Y»³ É ÷ È Ñ³ Ü³ Yáó³ Y»³ É
 1266 g:-M₃₃ ÑûñY C Ü»ñ M₁ YÜ³ Y»³ É ÷ È »Ö»³ É
 1267 g: Ɔ ½¹ B:Fg₃₃HKLM:NOR Ñá· áŸ g: YáóÇY ÷ È Ñá·
 · óáŸ
 1268 AB:g:HN:O ³ ÜµÇÍ AB:g:LM:O:R í ³ ñÇöù M₁ èñi Çö
 í ³ ñáöù T èñi Çöù
 1269 g: ƆYáñÑù ÷ È ÉáóéáŸ ACEHS Ñá· óáŸ B₁ Ñ³ YÍ áŸ
 FKM₁₃N Ñá· áŸ ÷ È Ñ³ Y· áŸ M₃R Ñá· óáŸ (R Ñá·
 · áŸ) ÉáóéáŸ ÷ È ÉáóéáŸ Ñ³ Y· áŸ M₁ Í³ ÖÍ»³ É (R
 Éó»³ Ɔ) ÷ È Í³ · »³ É
 1270 N á»i áó YÜ³ Y ³ éá· ³ ó»³ É ÷ È í áÖÇ E₂ ³ é³ -
 í »³ É
 1271 S áí è»÷ ³ Üg: Ü»ÍÇY
 1272 E:O ½²Ñ³ Ü³ ½¹ ÇéY KL ½²Ñ³ Ü³ ½² Ç M₁₃₃₇ ½²Ñ³ Ü³ ½²-
 · ÇY Dg₁ Ó³ Ÿ»³ É ÷ È Ó· »³ É
 1273 g:R µ³ ñÇ ÷ È ½² ñÇ AB:g:HKOP₁₋₃₅T »Öµ³ Ɔè O₁
 èù³ Yá³ ó»³ É ÷ È ù³ Ç³ ó»³ É O₂₃ ù³ á³ ó»³ É
 1274 g₂₃ Ü»éáí ³ M₁ °è³ »³ M₂ Ü°éÁó³ Ü O₂ Ü°éáó»³ Ü
 g₁₂₃₆LM₃ ½¹ñ³ ó³ ñ»³ É ÷ È ½¹ñ³ á»i »³ É

1275 B₂ áñ g₃₁ áñáó Fg₃M₁ í ³ ñÑ³ Ü
 1276 FL ÜÇöéáŸ AB:HO₃T ³ YáóY³ ¹ ñ»³ É
 1277 T ÷ ³ ééY Ag₂ ÁY· ³ Ɔ»³ É
 1278 B₂ Ü»Í ³ ½² Ç (N Ü»Í³ ñüÇ S Ü»ÍÇ ³ ñ· Ç) ÷ È Ü»-
 Í³ ñ· Ç h á³ ñi áóó (R Ñ³ Ɔáó) ÷ È á³ í áóáŸ
 1279 g: Ç á³ í »ñ³ ½¹ K ³ ½² ³ ó (S ³ ½² Y) ÷ È ³ ½² Yó
 1280 N ½²Ñ³ Í³ é³ Í³ ó ÑáŸè Ɔ ÖÁ»³ É ÷ È í áÖÇ M₂₈ »-
 Ö»³ É ÷ È · í »³ É
 1281 M₂ ³ ŸYáñÇÍ ÷ È ³ ƆéáñÇÍ AB:HT ½²Ñ»Ö³ ó»³ É
 1282 B:P YáóáóY (P₁ Y³ È³ á ç è YáóáóY, ³ á³ Í³ ñÜÇñ
 Á³ Y³ úáí ` YáóáóYó) M₁₇ Yáó³
 1283 ADLM₁₄₋₆ N µ³ óÇ N₁-Çó O₁₃₁ Ü»ÍÇY g₁₋₃₅₆ »ö Ü»Í O₂
 Ñái ÇY T Ñái ÇóÇY
 1284 g· áé ÷ È · ³ É F Ɔ ñ»ö»Éè K Ɔ ñ»ö»É è M₁ Ç Ɔ ñ-
 ñ»ö»Éè M₂₈ Í³ Ü»ó»³ É ÷ È ÈáñÑ»ó»³ É
 1285 c èÇñ»ó»³ ÉèY g: ƆÇñ g₃ áñ¹³ ó»³ É
 1286 CEM:O:P ½²ÑáÜ³ YáóY Fg₂₋₄M₄₅N₂₋₄ ½²Ñ³ Ü³ YáóYÝ g₅
 ÑéáŸ YáóYÝ L ½²ÑáóÜ³ YáóYÝ M₁₃O₃ ½²Ñ³ Ü³ YáóY
 ABDg₆₇HLNP₂₅T áÇü ³ Y¹
 1287 c Yáó³ Ÿ ÷ È ÜáŸ»³ Y L Üáó»³ Y M₁ Üá»³ Y g₁N₃ »-
 Ö»³ É

- Յերկիր ուղիղ առաջնորդեալ:*
Զաւթեվանաւք զանց արարեալ,
 1290 *Մինչ ի Տաւրոս լեառն հասեալ,*
Անդ, ուր սրբոցն բնակք եղեալ
Եւ ի մարմնի հրեշտակացեալ,
Մշտամուռնչ փառաբանեալ
Զերրորդութիւնն ամէնաւրհնեալ:
 1295 *Ի վայելուչ յայն վայր եկեալ*
Հովուապետին զգաւնացեալ,
Ի Սեաւ՝ Մթին լեառն անուանեալ,
Ուր են հոգիք լուսաւորեալ:
 1300 *Զյոգնավրդով կեանս թողեալ,*
Զոր եւ երազ էր ծանուցեալ,
Յաստուածային վարս ճգնեալ
Եւ զանմարմնոց կիրս ընկալեալ:
 1305 *Զգիրս Հոգւոյն միշտ ընթերցեալ*
Եւ ընդ նոսին յար խաւսակցեալ:

- Ի Մէջերկրեայս անդուստ փոխեալ,*
Որ Եփրատայ մերձ առկայեալ
Քաղաք Քեսոն իմն անուանեալ,
 1310 *Յոր հուպ է վանք Կարմիր կոչեալ:*

1288 M₂ թ ն̄-ն̄Ի Ըն ACKMS áoð»ð ÷ È áoðÇŎ
 1289 c ½áĀ»ð³ ÝÇ ½³ Ýó³ óáñ»³ É ÷ È ı áŎÇ g₂M₃NR ũ-
 Ā»ð³ Ýüü (L թ úĀ»ð³ Ýüü O: ũĀ»ð³ ÝüÝ Çöñ) ÷ È ½á-
 Ā»ð³ Ýüü P₁ ½³ ÝŎ
 1290 ACEFHNOP í Çöñáé (g₁₅ í³ ðñ³ g₆₇ í áñáé M₁RS
 í Çñáé) ÷ È í³ ðñáé
 1291 g₄₅₇ ÁÝ¹ (LM₄₅ ³ Ýı) ÷ È ³ Ý¹ LN áñ ÷ È áoñ E_gı-
₃₃M₃-O: eñmáó D₂ μ³ Ý³ Ĩ ù Fg₁₅M₇ μÝ³ Ĩ g₅ μÝ³ Ĩ Çäü
 (R μÝ³ Ýü) ÷ È μÝ³ Ĩ ù N₁ 1291-1292 í áŎ»ñĀ ááóÝÇ
 1292 g₂ ÑñÁßı ³ Ĩ³ ó»³ É
 1293 L Ūßı ³ ÝÜéáóÝā M₁₇ ÛÇßı ³ ÝÜéáóÝā O ÛÇßı ³ -
 ÜéáóÝā M₁₃₇ ÷ ³ é³ óáñ»³ É (M₈ Ññ»ßı ³ Ĩ³ ó»³ Ĩ)
 ÷ È ÷ ³ é³ μ³ Ý»³ É
 1294 g₂L ½»ññáñ¹ áóĀÇóÝ g₇ ÷ ³ é³ μ³ Ý»³ É ÷ È ³ ÛçÝ-
 ũñÑÝ»³ É
 1295 F ½ı ³ ½éáç K í³ ½éáóÝā c 1295-1308 í áŎ»ñĀ ááóÝÇ
 1296 LS Ñáı ³ á»ı ÇÝ Dg 1296-1297 í áŎ»ñĀ ááóÝ»Ý
 1297 CEOS é»ð K ½é»ð ÷ È Ç é»³ ð L ĨÇ³ éÝ
 1298 CFg₁M₁ áñ ÷ È áoñ g₁ »ð Ñáı Çü ÷ È »Ý Ñá. Çü
 1299 Bg₂HM₂P₂₃ ½ñüÝ³ í ñ¹ áı CE ½á. Ý³ í ñ¹ áı E₂ ½á. -
 Ý³ í ñÁáı F Ĩ»³ Ýéè
 1300 E₁M₁₇ ç
 1301 ACFg₂₇LN₁P₁₃ ½³ ëı áó³ Í³ ÇÝ g₅ ½³ ëı áó³ Íáó-

ĀÇóÝÝ ÷ È ı̄ ëı áó³ Í³ ÇÝ E₁M₁ í³ ũñÝ (F í³ ñéè)
 ÷ È í³ ñé
 1302 E₁ M₁₇ Ĩ»³ Ýè (E₂g₅R ĨÇñéÝ S · Çñè) ÷ È ĨÇñè g₅
 Ĩ³ ½»³ É
 1303 M₁ ½μ³ ÝÇè M₆ ½μ³ ñÇ RT ½μ³ ÝÇÝ CEg₃M éÇñáŎè
 (M₁₅ éÇñáŎÝ) CEM ÁáŎáı »³ É ÷ È Ñ³ ó³ ü»³ É
 1304 R ½áñ ÷ È ³ é
 1305 g₂N₁ Ç · Çñè N₂ ½¹ Çñè ÷ È ½¹ Çñè B₂D₂Fg₂₅KLM₁-
 N₁₂₇OR Ñá. áĬ
 1306 AN ũñ ÷ È ı̄ ñ FKRS ı̄ ñ³ Èüé»³ É ÷ È ı̄ ñ Èü-
 è³ Ĩ³ ó»³ É B₁CDEg₂M₁₂₇₈ Èüé»ó»³ É
 1307 ADg₁HNP₄₅T Øçç»ñĨ ñ³ ũè B₁ ØÇç»ñĨ ñ³ ũè B₂P₁₋₃
 Øçç»ñĨ ñ³ ũè F Øçç»ñĨ ñçè g₂ Øçç»ñĨ ñçüè g₅
 Øçç»ñĨ ñçüè KM₃₈N₂R Øçç»ñĨ ñ³ ũè M₆ ØÇç»ñ-
 Ĩ ñ³ ũè N₃ ØÇç»ñĨ ñ³ ũè O Øçç»ñĨ ñç HLM₄₅ ³ Ý-
 ı áóèı M₁ ³ Ý¹ áóÈı N₃ ĨáÈ»³ É (P₁ ÷ ³ Ĩ³ Ĩ) ÷ È
 ÷ áÈ»³ É
 1308 g₂ »ð ÷ È áñ N₂ °ð÷ ñ³ ı Û BCEFg₁LMO₁PRT ³ é-
 Ĩ³ ó»³ É
 1309 BDg₁₀₇HP₂T è»éáóÝ g₅M₂₃₈ ø»ñéáÝ CEFKMORS áÜÝ
 ÷ È ÇÜÝ
 1310 D₂N₁O₅S áñ g₃₅N₂₋₄₆O₁P₁₃ áoñ P₂ Ý³ È³ áçè áoñ, ³ -
 á³ ` áñ g₁ ũñ ç í³ Ýü Ñáóá LM₁ áÇü ç

Անդ յիշխանէ պատուասիրեալ,
 Աստուածասէր անձն երեւեալ,
 Որոյ Վասիլ անուն ձայնեալ,
 Նախ Ելուզակ մականուանեալ,
 1315 Այն, որ յաւուրսն այլ ոչ եղեալ
 Նման նմա գովաբանեալ.
 Նմին հանգոյն գերազանցեալ
 Եւ ամուսնոյն բարեմասնեալ:
 Նոցա զհովիւն իւրեանց բերեալ,
 1320 Որպէս զհայր սուրբ յանձանձեալ,
 Զոր սփոփմամբ ծերատածեալ,
 Յաշխատութեանցն հանգուցեալ:

Փոքր ինչ նորա անդ յապագեալ,
 Բնաւորականն ախտի շարժեալ,
 1325 Թէ երկրային է՝ ծանուցեալ
 Եւ ընդ բնութեամբ մահու կապեալ,
 Որով մարմնոյն կապից հատեալ
 Հոգին արագ յերկին թռուցեալ,
 Եւ որոգայթ որսոյն փշրեալ,
 1330 Որպէս ճնճղուկ հոգին ապրեալ:
 Պատկերն, յերկրի զնիւթն թողեալ,
 Առ սկզբնատիպն ինքեան փոխեալ,
 Զգանձն տուողին ի մէնջ բարձեալ,
 Խեցին անաւթ ունայն մնացեալ:
 1335 Զոր սաղմոսիւք աւրհնաբանեալ

1311 g⁶ ³ ũ (M₁ ³ ÝĪ) ÷ È ³ Ý¹ D₁ ũβ³ ÝĴ (g⁶ ũβŪ³ ÝĴ)
 ÷ È ũβÈ³ ÝĴ
 1312 M₁ ³ ³ ÝÓÝ
 1313 CEM₁ āÇù āñáŪS āñái E₁ Ýáñ³ ÷ È ì ³ èÇÉ
 1314 H Ý³ ÷ È Ý³ È ABCE:FHK »Ōáó½³ Ĩ E₂ áŌáóç³ Ĩ
 1315 AB:FN 1315-1316 ì áŌ»ñÁ ááóÝ»Ý CE āÇù áñ DO: ³ ³ ÷ È ÷ È ³ ũ
 1317 g₁ ÝŪ³ Ý (R èŪÇÝ) ÷ È ÝŪÇÝ B₁ Ñ³ ÝĪ áŵ
 1318 R ³ ŪáóèÝáŪc 1318-1322 ì áŌ»ñÁ ááóÝÇ
 1319 Dg²³⁶M₃O₁₂₅P Ýáú³ (g₁₁ èáú³ N₁ éáó³) ÷ È Ýáó³
 1320 g⁶ ³ ³ ÝÓÝ ³ é»³ È ÷ È ³ ³ ÝÓ³ ÝÓ»³ È N₁₂ ³ ³ ÝÓ³ Ýó»³ È
 P₃ ³ ÝÓ³ ÝÓ»³ È P₁ ³ ÝÓÝ³ ÝÓ»³ È
 1321 DFM₁O₃ ½áñè g₁₅ ÁéĪ ÷ áÈŪ³ Ūµ (FM₁ ÷ á÷ áÈ-
 Ū³ Ūµ) ÷ È è÷ á÷ Ū³ Ūµ M₈ è÷ á÷ »³ È FK ì »ñ³ -
 ì ³ Í»³ È (R ì »ñ³ Í»³ È) ÷ È Í»ñ³ ì ³ Í»³ È g₆ Í³ Ū
 ñ³ ì ³ Í»³ È NP Í»ñ³ ì ³ ó»³ È (P₁ Í»ñ³ ì »ó»³ È)
 1323 g₁₂ Ýáó³ P.S ³ á³ Ō»³ È
 1324 D:E:FgKMN:OS µÝ³ óáñ³ Ĩ³ Ý g₁₅KM ³ ÈĪ ÇÝ g₅O
 ³ ÈĪ Çó R ³ ÝĪ Ç ÷ È ³ ÈĪ Ç
 1325 Fg₃P4RS »ñĪ Ý³ ũÝ (L »ñĪ ³ ũÝ) ÷ È »ñĪ ñ³ ũÝ

1326 ABHLM₄N µÝáóĀ»³ Ý g₁₅ Ū³ Ñáó Ō»é³ Ūµ ÷ È µÝáó-
 Ā»³ Ūµ Ū³ Ñáó g₂₃₆ Ō»é³ Ūµ ÷ È µÝáóĀ»³ Ūµ M₃ Ý³ -
 È³ á çè µÝáóĀ»³ Ūµ, ³ á³ éáóè³ ÝóúáóŪ Ō»é³ Ūµ
 P₁ µÝáóĀÇóÝ L Ū³ ÑáóÝ C Ĩ³ ³ ³ È (g₃M₃₅ ³ Í»³ È M₁
 Ý³ È³ á çè Ĩ³ á »³ È éáóè³ ÝóúáóŪ ³ Í»³ È g₇ ³ Ý-
 Ĩ³ »³ È Ĩ³ á »³ È
 1328 K ½Ñá· ÇÝ E₂M₂ »ñ³ · E:Fg₁₋₃₅KLMNOPR ŪñĪ ÇÝè
 M₂₈ Āé»³ È
 1329 g₁₋₃₅ Ç Ýáŵ ÷ È áñèáŵ g₅ áñèÇÝ K áñèáŪN₁ áñèáóÝ
 CEFKM₁₂₇₈RS ÷ ì »³ È ÷ È ÷ ³ ³ ÷ È ÷ ³ ³ È
 1330 ABCDEFHKLMRST á· ÇÝ
 1331 M₂ á³ ì ³ Ĩ»ñ g₁ Ā³ Ō»³ È
 1332 E:K èĪ Ç½µÝ³ ì Çá Ý F èĪ ½µÝ³ ì á ÇÝ g₂ ÇÝŪÝ M₁
 ³ ÝŪ»³ Ý ÷ È ÇÝŪ»³ Ý M₂₈ »È»³ È (N₁R ĀáŌ»³ È) ÷ È
 ÷ áÈ»³ È
 1333 g₁K ½· ³ ÝÓÇÝ LM₁ ½· ³ ÝÓ B:CDEFg₇KM₂O₁₂₅PRST
 ì áóúŌÝ DNPS Ūçç (EM₁ ŪççÝ L Ūçç) ÷ È Ūçç Dg₁₅₋₆
 ³ é»³ È ÷ È µ³ ñŌ»³ È
 1334 g₁₅N₅ È»óÇ L ÈóÇÝ g₁₋₃₅M₂N₁₅O ³ ÝŪĀÝ CEFgKMN-
 PS áóÝ³ ũ»³ ó»³ È ÷ È áóÝ³ ũ ŪÝ³ ó»³ È

Քահանայից դասուցն առեալ
 Եւ ի շիրիմ մահու եղեալ
 Հուպ ի խորանն, որ անդ շինեալ:
 Ոչ ի նախնեաց դիրս թաղեալ,
 1340 Այլ յաւտարաց պանդխտացեալ.
 Աբրահամու այս նմանեալ՝.
 Գնոց արծաթոյ շիրիմ ստացեալ:

Այլ ի յաթոռ իւր հաստատեալ
 Բասիլիոս անուանադրեալ՝
 1345 Արեանառուն հարազատեալ,
 Աւծմամբ Հոգւոյն նախ ձեռնադրեալ.
 Յարեւելեան կողմանցն ելեալ,
 Յայլասեռիցն հալածեալ,
 Զսեփականն աթոռ թողեալ
 1350 Ի Շիրականն Անի շինեալ
 Եւ աստանաւր եկաւորեալ
 Առ իշխանին նախասացեալ,
 Ի յանապատ իմն բնակեալ
 Ի մէջ լերացն Շուղր անուանեալ:
 1355 Բայց նախ քան զայս բարեգործեալ
 Սուրբ հայրապետս այս յաջողեալ,
 Զոր չէ ի դէպ անտես առնել,
 Զեկեղեցւոյ փրկանքն եղեալ:
 Քանզի յորժամ ազգ դառնացեալ
 1360 Քրիստոնէից եղեն տիրեալ,
 Չարաց ոմանց տեղի գտեալ՝
 Սուրբ աթոռոյս հակառակեալ.

1336 M₂ u³ N³ Y³ C̄oȲ
 1338 ADLMN Ēāñ³ Yē BCEg³⁷HOPS Ēāñ³ YēȲ
 1339 c Çñè (D₂ · Çñè) ÷ È¹ Çñè g₁₋₃₅ ¹ÇñēȲ K Ç¹ Çñè
 M₂g₆ Āāō»³ É ÷ È Ā³ Ō»³ É
 1340 E²FKLM₁₂O₁₂ ā³ Ȳi Ēi³ ó»³ É
 1341 CEg³KMP²³T Ɔ̄ ìè g³ Ūāō (g²³ ÷ Ū³ g⁵ Y³ OP è³) ÷ È³
 ìè N 1341-1342 i āō»ñÁ āāōȲÇ
 * 𐎠𐎡𐎢𐎣 · 𐎤𐎥 · 𐎦 13
 1342 g¹²⁴ · ȲáŪ
 1343 M₂₈ μ³ Ū ÷ È³ Ɔ̄ KM₂₈ Ɔ̄ ĀāéȲ
 1344 BDg²⁶⁷HKLP²T ˘³ èÇĪçáéȲ ABHST³ ȲāōȲ³ ˘¹n»³ É
 1345 g₁₅OP³ ˘³n»³ Ȳ³ éāō M₁³ ˘³n»³ Ȳ³ ñmāōȲ ÷ È³ ˘³n»³ -
 Ȳ³ éāōȲ M₇³ ˘³ñçōȲ³ éāōȲ D N³ ˘³n³ ½³ i Ǝ»³ É ÷ È
 N³ ˘³n³ ½³ i »³ Ǝ
 1346 Fg₁₃₅HKLM₁N₁₂₃OR Ñá · áŪȲ
 1347 KM₃₋₅O₃R Ɔ̄ ñ»ō»ĪÇó ÷ È Ɔ̄ ñ»ō»Ē»³ Ȳ Ag₃M₁₂ Ī áō-
 Ū³ Ȳó M₁: Ī áōŪ³ ȲóȲ B₁gLPRT »Ī »³ É ÷ È »Ē»³ É M₃:
 Ȳ³ È³ á ç è »Ē»³ É³ á³ éāōè³ ȲóuāōŪ »Ī »³ É

1348 L ÷³ Èāōó»³ É (R N³ èi³ i »³ ĩ) ÷ È N³ Ē³ Ī »³ É
 1349 BEFL ½è» ÷ N³ Ī³ ȲȲ g₃₀O ½è» ÷ N³ Ī³ Ȳ M₃₋₅ ½è» á -
 N³ Ī³ ȲȲ N₁R ½è» ÷³ Ī³ Ȳ N₁³ ĀāéȲ
 1350 Bg₂₆O₂₃P₂ PÇñ³ Ī »³ ȲȲ M₃ Ȳ³ È³ á ç è ÇBÈ³ Ȳ³ Ī³ ȲȲ,
³ á³ éāōè³ ȲóuāōŪ Ç PÇñ³ Ī³ ȲȲ T PÇñ³ Ī³ Ȳ g₁₋₃₅
 z ȲáŪ
 1353 Dg Ɔ̄ Ȳ³ á³ i Ç ÷ È Ç Ɔ̄ Ȳ³ á³ i
 1356 H N³ Ɔ̄ ñ³ á »i BCDEgHKMORST Ɔ̄ é³ ç»³ É M₁
 »ñ³ Ȳ»³ É ÷ È Ɔ̄ çáŪ»³ É
 1357 g₃N₁³ é»³ É M₃NT³ éȲ»³ É
 1358 ABCDFKLN₁₋₃₆₇O₁₂P₃₄RT ½»Ī »ō»óáŪ g₁₅ ÷ ñĪ³ Ȳè
 g₂₃₇N₁O ÷ ñĪ³ Ȳù M₂₄₃₈ ÷ ñĪ³ ȲéȲ N₃ ÷ ñĪ³ Ī³ ȲùȲ
 1359 g₁₋₃₀OP ½Ç ÷ È ù³ Ȳ½Ç CD₂EgOP³ ½³ Ȳ R³ èi³ ÷ È³
³ ½¹
 1361 g₂KO₁₂ ā³ ñ»³ ó g₃O₃ μ³ ñ»³ ó ÷ È ā³ ñ»³ ó
 1362 E₁³ ĀāéóáŪè g₇M₆³ ĀāéáŪȲ M₃ Ȳ³ È³ á ç è Ɔ̄ Āá-
 éáŪè, ³ á³ éāōè³ ȲóuāōŪ³ ĀāéáŪȲ

- Զեկեղեցի սուրբ ազատեալ
 Եւ միածնին արեամբ գնեալ՝*
- 1365 *Ծառայ նոցին զայն արարեալ,
 Կապալատու հարկաւորեալ,
 Եւ զպտուղ Տեառն ընծայեալ,
 Որ Աստուծոյ էր նուիրեալ,
 Յանաւրինաց մասին հանեալ*
- 1370 *Եւ պրոնկաց վարձանք տուեալ:
 Արդ զայսպիսի աղէտ տեսեալ
 Այն, որ Հոգւովն էր զաւրացեալ,
 Զերկիւղ մարդկան ի բաց մերժեալ,
 Առ վեհագոյն ազգին երթեալ,*
- 1375 *Այն, որ բոլոր ազանց տիրեալ,
 Ոյք են ծովու յայս կոյս բնակեալ,
 Որ Մելեքշահ անուանադրեալ,
 Բարեբարոյն գովաբանեալ:
 Զոր եւ սիրով իսկ ընկալեալ*
- 1380 *Եւ մեծարգի փառաւք պատուեալ,
 Զկամս սրտի նորին լցեալ
 Եւ զխնդիրսն կատարեալ:
 Որ եւ հրաման անդուստ առեալ,
 Հրահոսանաւք այսրէն դարձեալ,*
- 1385 *Զհակառակաց հոյլս հերքեալ,
 Որք զհաւատս պառակտեալ:*

- 1363 g₁LN₂O₁ »İ»Ö»óÇ AE:FOR eñµ³ ½³ ı »³ É ÷ È
 èáðñµ³ ½³ ı »³ É g₁ Ñ³ èı³ ı »³ É ÷ È³ ½³ ı »³ É
- 1364 g₁P₁ áñ ÛÇ³ ÍÇÝ³ (g₁ ½ÛÇ³ ÍÝÇ) ı ½ÛÇ³ ÍÝÇ³ ÷ È »ð
 ÛÇ³ ÍÝÇ³
- 1365 CEM₁₀R ½³ ìè (D³ Û³) ÷ È ½³ Û³ M₁ Ý³ È³ à ç è
 ½³ ìè, ³ à³ Èáðè³ ÝóúáðÛ³ ½³ Û³
- 1366 CEMS Í³ à³ È³ ı áóÝ L Í³ à³ »³ È³ ı áó P₂ Ý³ È³ -
 à ç è Í³ à³ È³ ı áó, ³ à³ Í³ ñÛÇ³ Æ³ Ý³ úáı³ ³ ò»-
 È³ óáð³ Í³ Ý³, ìèÇÝú³ Í³ à³ È³ ı áóÝ g₁O₂ Ñ³ ñı³ -
 ı ñ»³ É (g₁O: Ñ³ ñı³ ı áó»³ ì) ÷ È Ñ³ ñı³ òáñ»³ É
- 1367 CcEFMS 1367-1368 ı áÓ»ñÁ ááðÝ»Ý g₂ ÁÝÓ³ ì»³ É
- 1368 Dg₁₃KM₃₋₅OP₃ ½áñ g₁ Ý³ ÷ È ç ñ
- 1369 P₁T ½³ ÝñÇÝ³ ó h Û³ è ç Ý P₃₋₅ Û³ è Ý g₂OR Ñ³ è»³ É
 ÷ È Ñ³ Ý»³ É
- 1370 CE₂ àÇù »ð ADFg₂₆₇KM₇NO ı³ ñÓÍ³ Ýù (N₁ Ý³ È³ -
 à ç è ı³ ñÓÍ³ Ýù, ³ à³ ı³ ñÓ³ Ýù) M₁N₅ ³ è»³ É ÷ È
 ı áó»³ É
- 1371 C³ ìè ÷ È³ ñ³ R³ ìèáÇèÇ Dg₃M₃₋₅OR³ Õ ç ı è
- 1372 ACDFg₁-HKLM₁₂₄N₁₋₅ORS Ñá. áı Ý
- 1373 CEFT ½»ñı³ »ð g₁₂ ½»ñı³ »ðð g₁ ìñı³ Çðð Û³ Ñáó ÷ È
 ½»ñı³ Çðð Û³ ñ³ ı³ Ý D Ñ³ Ý»³ É (g₁M₂₃OP³ »³ ı³ ì) ÷ È
 Û»ñÁ»³ É

- 1374 B₁CDEFg₇H ı »Ñ³ · áÛÝ AM₃N³ ½ÇÝ g₁₂M₇ · Ý³ ó»³ É
 (g₁ »³ ı³ ì) ÷ È »ñÁ»³ É
- 1375 g₁ ½ ÇÝ ÷ È³ ½³ Ýó
- 1376 DgNO áñù (g₁ áñ) ÷ È áÛ M₂ Í áı áóÝ
- 1377 D₂ áñù BD₂g₁₋₅KLM₁₃P₂ Ø»ÈÇù³ Ñ M₃₄ Ø»ÈÇ³ Ñ O₁
 Ø»ÈÇ³ ÑÝ O₂₃P Ø»ÈÇù³ ÑÝ g₁M₃₋₅OP ç ñ³ Ýáð³ -
 Ý»³ É ÷ È³ Ýáð³ Ý³ ı ñ»³ É ABg₇H³ ÝáðÝ³ ı ñ»³ É
- 1378 B₁ µ³ ñ»ñ³ ñáóÝ g₁₅ µ³ ñ»µ³ ñáÛ g₁P₁₃S µ³ ñ»µ³ ñ-
 òáÛ g₁ · áÑ³ µ³ Ý»³ É
- 1379 M₁ àÇù »ð Ag₂ ÁÝ. ³ È»³ É
- 1380 DgLM₃₋₅OP₁₃ Û»Í³ ñ. è (g₁ Û»Í³ · áÛ) K Û»Í³ ñÇ N₁
 Û»Í³ ñùÇ
- 1381 g₁P₄R èñı ÇÝ M₆ èñı Çó g₁M₁N₁O₂₃P₁ Ýáñ³ (P₁₃ Ý³ -
 È³ à ç è Ýáñ³, ³ à³ Í³ ñÛÇ³ Æ³ Ý³ úáı³ · èáñ³ P₅
 èáñ³) ÷ È ÝáñÇÝ
- 1383 E₂FL³ Ýı áðèı
- 1384 g₁ Èñ³ Èáè³ Í ùù K Ññ³ Ñáè³ Í³ Ýù ÛÇèèÝ»ñÁ, µ³ -
 óÇ ANS-Çó Ññ³ Ñáè³ Í ùù O₃₅ ³ ìèñ ÷ È³ ìèç Ý
- 1385 BCDEFg₇HKM₂₃NRST ½Ñ³ Í³ è³ Í³ óÝ g₁LMOP
 ÑáÛèÝ (g₁ Ñ³ ìñÝ) ÷ È ÑáÛè R ı³ Ý»³ É ÷ È Ñ»ñù»³ É
 S Ñ»ñ. »³ É
- 1386 g₁ áñ O áñù »ð CEg₁₋₃₆MR³ à³ ı³ è»³ É (N₅ à³ ı³ -
 Í³ è»³ ì) ÷ È à³ è³ Í³ »³ É

Ջեկեղեցի սուրբ ազատեալ
 Եւ վերստին միաւորեալ,
 Թէ եւ յետոյ նոքին դարձեալ
 1390 Ջհուր չարեացն այն բորբոքեալ:

Այլ աստանաւր վիպասանեալ
 Ջհարագատէն իմոյ ընտրեալ,
 Որ ի ստենէ գոլով հատեալ՝
 Առ համանուն հաւրն վարժեալ:
 1395 Իբրեւ նորա վախճան առեալ,
 Հաւրն երկրորդի աւանդ տուեալ,
 Ջոր սիրաբար յինքն ընկալեալ,
 Յիմաստ տառից ներակրթեալ:
 1400 Իբրու այնու յառաջացեալ,
 Եւ հասակին մարմնոյ աճեալ,
 Ի սուրբ կոչումն հրաւիրեալ.
 Եւ քահանայ զնա աւժեալ:

Արդ մինչ կային զուարճացեալ
 Եւ առ միմեանս խրախացեալ,
 1405 Յաստուածային վարս բերկրեալ
 Եւ ի հոգին ուրախացեալ,
 Լուր դառնութեան եղեւ հնչեալ,
 Եւ ձայն գուժի Հռամա հասեալ
 Քանզի գթած հայրն խռովեալ
 1410 Ջմեր ըստ մարմնոյ հայրն բարձեալ՝
 ՋՊահաւառունին ազգաւ սերեալ,

1387 LO: Թ՝I »O»oC M: E³ E¹ áo³ Í »Y ı áO»ñÁ` 1388-1417 ı áO»ñÁ · ñáo³ Í »Y 1447 ı áOÇó Թ՝ı áU
 1389 B: Թ՝ı ³ Թ՝ (h Թ՝ı ÇY) ÷ È Թ՝ı áUg-³S YáñÇY c 1389-1392 ı áO»ñÁ ááoYÇ
 1391 g³ ³ Թ Թ Թ ı Y³ a ç è ½³ a³ e¹ ³ Y»³ È ÷ È ı áOÇ
 1392 DgM³T ½Ñ³ ñ³ ½³ ı ÇY M³ ½Ñ³ ñ³ ½³ ı ç M³ ÇUÜç AOS ÁY¹ ñ»³ È
 1393 g³ ùñÇe¹ »Yç (g, ùñÇe¹ áY»Yç) ÷ È Ç e¹ »Yç K e¹ çY S e¹ çYÇ M¹ · áı³ µ³ Y»³ È ÷ È · áñáı Ñ³ - ı »³ È
 1394 g¹³ ÑáÜ³ YáoY
 1395 g³ ı³ È×³ Y»³ È ÷ È ı³ È×³ Y³ e»³ È
 1396 Dg³ Ñùñ N³ »ñıñáñ¹ ÇY K Թ³ ó³ Yı L³ ó³ Yı N³ - ó³ Y¹ e FM:NST³ e»³ È ÷ È ı áo»³ È
 1397 P S İ³ Թ»³ È ÷ È ÁYİ³ Թ»³ È
 1398 M³ ı ÇÜ³ e¹ · ñáo ÷ È ԸÜ³ e¹ ı³ eÇó M³ Ը-Ü³ e¹ Çó ÷ È ԸÜ³ e¹ S ı³ eÇóY M¹ Y»ñı³

İñÁ»³ È ÷ È Y»ñ³ İñÁ»³ È
 1399 D Çµñ g³M³ Çµñ»ó (M¹ Y³ È³ a ç è Çµñ»ó, Éáoé³ Yó-ùáoÜ` Çµñáo)
 1400 M¹ Ç ÷ È »ó B:L Ñ³ e³ İ³ ó g¹-³³M³ Ñ³ e³ İ Ç
 1401 M¹ áÇü Ç
 1404 A ÜÇ³ Թè ÷ È ÜÇÜ»³ Yè N³ ½ÜÇÜ»³ Yè c 1403-1404 ı áO»ñÁ ááoYÇ
 1405 g:T 1405-1406 ı áO»ñÁ ááoY»Y O₂ µñı »³ È
 1406 P¹ Ç eáóñµ ÷ È »ó Ç g¹³P Ñá· óáÜY
 1407 g:O:R Ñáoñ ÷ È Éáoñ K ¹³ eYáoÁÇóY
 1408 AB:CDEg¹³-¹HKM²-⁴NO³RST ÐeáÜ³ (F Ðeáı Ü³ g³ Ñü ç L ÐeáóÜ³ ÷ È Ðe³ Ü³ Ü N 1408-ñ¹ ı áOÇó Թ՝ı áUáoYÇ.
 Æ Թ ½¹ Ü³ YçY (N³ Թ ½¹ Ü³ Yç) eñı ³ µ»İ»³ È
 oó ³ áBáoÁ»³ Üµ ½³ ÑÇ Ñ³ ñ»³ È
 1410 AB:LN 1410-1411 ı áO»ñÁ ááoY»Y
 1411 M¹ ½á³ ÉÑ³ óÇY ÷ È ½á³ ÑÉ³ óáoYÇY

Զհարազատ տերանցն եղեալ,
 Աստուածային շնորհաւք լցեալ
 Եւ երկիրդին զարդարեալ,
 1415 Գեղապաճոյճ անձն երեւեալ,
 Իշխանութեամբ չքեղացեալ,
 Զնախնական անուն առեալ,
 Որ Ապիրատն էր յորջորջեալ,
 Թոռն մեծի Գրիգորի լեալ,
 1420 Որ Մագիստրոս մականուանեալ,
 Զայս տունկ բարի արմատացեալ
 Իսմայելեան հողմոյն խլեալ,
 Որք ըստ մեղաց մերոց շարժեալ,
 Արմատախիլ զՀայք արարեալ:
 1425 Յարեւելեան կողմանց սկսեալ
 Մինչ յարեւմուտս ժամանեալ,
 Որոյ առ մեզ եկեալ հասեալ
 Եւ զամրականն պաշարեալ:
 Վահանաւորքն կուռ վառեալ,
 1430 Նիզակաւորքն պատրաստեալ:
 Մեքենայիւք պատնէշ կանգնեալ,
 Ռմբաքարս անդուստ հոսեալ:

1412 CEFKMS ½Ñ³ ½³ ñ³ à»i ÷ È ½Ñ³ ñ³ ½³ i g:KM³P: i »ñ³ Ýó L i »ñ»³ ó M«S Ñ³ ½³ ñ³ à»i ³ ½. ³ óÝ (M: Ý³ È³ à ç è ½Ñ³ ñ³ ½³ i i »ñ³ ÝóÝ, ³ à³ Éàó- è³ ÝóùáóÙ` Ñ³ ½³ ñ³ à»i ³ ½. ³ óÝ) ÷ È i »ñ³ ÝóÝ (1412-ñ¹ i áÓÇó Ù: i áÙS ÝB³ Ýáí A-Ý ççÇ i ³ Í, ³ È · ñāÇ Í áÓÙÇó áóÝÇ.
 ¼ā³ ÈÑ³ óáóÝÇÝ ³ ½. ³ ò è»ñ»³ É
 Ð³ ñÇòñ³ à»i i »ñ³ ÝóÝ »Ó»³ É
 1413 N BÝāñÑÇó ÷ È BÝāñÑùu M« ³ èi áó³ Í³ ÙÝù
 1414 A »ñÍ »ÓÇóÝ
 1415 CEFKOS · »Ó³ à³ ×áò× N: · »Ó³ à³ ×áÙ PR · »ñ³ - à³ ×áÙ (P: Ý³ È³ à ç è · »ñ³ à³ ×áÙ, ³ à³ áóÙ- Óáó³ Í · »Ó³ à³ ×áÙ P: · »ñ³ à³ ×áò×) c 1415-1418 i áÓ»ñÁ ááóÝÇ
 1416 g«N ÇBÈ³ ÝáóĀ»³ ÙµÝ AH ½«»Ó³ ó»³ É
 1417 B: ½Ý³ ÈÝ³ Í³ ÝÁ B:CDE:Fg«HKLMRST ½Ý³ ÈÝ³ - Í³ ÝÝ g:O:³ ÝáóÝÝ g: 1417-1532 i áÓ»ñÁ ááóÝÇ Ā»ñĀ ÁÝÍ³ Í ĒÇÝ»Éáó à³ i ×³ éáí
 1418 OP ² à Çñ³ i (P: Ý³ È³ à ç è ² à Çñ³ i , ³ à³ Í³ ñ- ÙÇñ Ā³ Ý³ úáí ` ² à Çñ³ i Ý) S ç g: M: Í áá»ó»³ É (M: Թ³ çáñ¹ »³ É M:P ³ Ýáó³ Ý»³ Ē ÷ È Թñçáñç»³ É M:P 1418-1420 i áÓ»ñÇ ¹ÇÙ³ ó, Éáóè³ ÝóùáóÙ · ñáó³ Í ç. ² È Ù»Í ÇBÈ³ Ýé ² à Çñ³ i i ³ Ññ³ Ù ¶ñÇ. áñÇèÇ i Í³ Թ³ èÇñÇÝ ùñáç áñ¹ Ç ç »ó ç Ñ³ Թñ Í³ ÁáóÓÇÍ á- è³ óÝ Ù»ñè ç èÇ Í È³ ԹóóáĬ »ó ¶ñÇ. áñÇèÇ Ñ³ ñ³ -

½³ i ÇÝ ÇòñáÙ
 1419 D ½ĀáéÝ B:g«M: Ù»ÍÇÝ A ¶ñÇ. áñáó Bg¹-³NP ¶ñÇ- · áñáÙg:HN: ĒÇ»³ É
 1420 Ag: Ø³ ÝÍ Çèi éáé B:CEg:H Ø³ · Çèi éáé DR Ø³ - Í Çèi ñáé g: Ø³ ùÇèi ñáé S Ø³ Í Çèi éáéÇ F ³ - Ýáó³ Ý»³ É
 1422 N: ÆèÙ³ ÇÈ»³ Ý M: Ý³ È³ à ç è ÈÈ»³ É Éáóè³ ÝóùáóÙ È½»³ É M: È½»³ É
 1423 Dg¹-³ áñ
 1424 CDg¹-³ ñÙ³ i ³ ùÇ ÷ È ³ ñÙ³ i ³ ÈÇÉ O«³ ñÙ³ - i ³ ÈÇĤ M« ½« Ìè N: Ð³ Թ
 1425 FKP: Թ³ ñ»ó»ĒÇó R Թ³ ñ»ó»Ē»³ Ýó AN Í áÓÙ»³ Ý (N: Í áÓÙ ç Ý N: Í áÓÙ»³ Ý) i è ÷ é»³ É ÷ È èi è»³ É
 1426 h ÁáÓáí »³ É ÷ È Á³ Ù³ Ý»³ É
 1427 CEFKMN:OPS áñáó
 1428 g: M:³-³P¹³ ½³ Ùñ³ Í³ Ýè K ½³ Ùñ³ Í³ ÝèÝ
 1429 K i ³ Ñ³ Ý³ óáñùĀù L i ³ Ñ³ Ý³ Í³ ÝÁù M: i ³ Ñ³ Ý³ - óáñçù, ÙÇóèÝ»ñĀ, µ³ óÇ g:P-Çó` i ³ Ñ³ Ý³ óáñĀù
 1430 M:O: ÝÇ½³ Í³ óáñçù, ÙÇóèÝ»ñĀ, µ³ óÇ g:M:P-Çó ÝÇ½³ Í³ óáñĀù
 1431 AB:g:M: Í³ ÝÍ Ý»³ É
 1432 AFK é³ Ùµ³ ù³ ñè CEM: é³ Ù³ ù³ ñè g:M: éÙµ³ - ù³ ñè N«³ é³ Ùµ³ ù³ ñ OP »ó éÙá³ ù³ ñè R éÙµ³ Í ù³ ñè S é³ Ùµ³ ¹³ ñè Eg:³KLOP:³ Ýi áóèi N è³ Ý- ¹ áóÈi E: Ñ³ è»³ É ÷ È Ñáè»³ É

Որում ստնանել ոչ կարացեալ
 Քաջագնէին անդ բնակեալ,
 1435 Այն որ եւ մերն հայր եղեալ,
 Զոր վերագոյն նախասացեալ:
 Բայց մինչ վախճան մարտին առեալ,
 Եւ թշնամեացն հալածեալ,
 Անդ շինական այր պատահեալ
 1440 Եւ հար յաղթումն գործեցեալ.
 Յայլասեռից զոմն հարեալ
 Եւ յաղթութեան բան բարբառեալ:
 Զվեհն ի հանդէս իւր առճայնեալ,
 Որ վահանաւն էր պարփակեալ,
 1445 Յոր եւ նայել իսկ կամեցեալ,
 Զի զնահատակն խրախուսեալ:
 Նայ թաքնաբար անդ դարանեալ
 Հագարացի ոմն նստեալ,
 Զլայնալիճն լի քարչեալ,
 1450 Թէ երբ նայի՝ դէտակն առեալ:
 Յորժամ ետես ունայնացեալ
 Ի վահանէն, որով ծածկեալ,
 Երեքթեւեանն եռաթուռեալ
 Յանկարծակի զնա հարեալ:
 1455 Որ ի Ծովին յայն պատահեալ
 Ի տեսարանն իւր ծովացեալ,
 Յաշտարակէն, յոր վեր ելեալ,

1433 c añ èà³ Ý³ Ý»É (K áòÛ è³ è³ Ý»É) ÷ È añáòÛ
 èÿ Ý³ Ý»É E₂g₃N èÿ³ Ý»É (g₃ èà³ Ý»É LN₄R ÿ³ Ý»É
 M₁³ Ý»É M₂₄₅₆ í Ý³ è»É P èÿ³ Ý³ Թ»É S áí Ý³ »É) ÷ È
 èÿ³ Ý³ Ý»É
 1434 M₆ ÿ³ ç³ ½Ý¿Çó O: ÿ³ á³ ½Ý¿ÇÝ R ÿ³ ç³ ½ÇÝÇÝ
 1435 E₂³ ÛÛ àñ ÷ È³ Û àñ »ò NP³ Թ (N₆³ Թ P₆³ Թ »ò
 àñ) ÷ È³ Û CEFKMS áÇù »ò M₁ Ñ³ Թ³ ó»³ É ÷ È
 Ñ³ Թ »Ò»³ É
 1436 M₁ í »Ñ³ · áÛ M₇ í »ñÝ³ · áÛ
 1437 D áÇù ÛÇÝà R Û³ ñÿ Ç M »Ò»³ É ÷ È³ é»³ É
 1438 Dg₃ ÁBÝ³ Û³ óÝ
 1439 g₃¹ ÁÝ¹ (M₆³ Ýÿ) ÷ È³ Ý¹ g₃ BÇç³ Í³ Ý Ag₃³ Ý¹ ÷ È
 ³ Թ
 1441 F Թ Թ³ è»éÇóÝ KLR ½³ Թ³ è»éÇó
 1442 K Թ ÓÁáòÁ»³ Û M₂₄₅₆ µ³ Ýè K µ³ ñµ³ é»³ É
 1443 g₃KM₆N (µ³ óÇ 3,4) P (µ³ óÇ 1) Ñ³ Ý¹ ¿èÝ ÷ È
 Ñ³ Ý¹ ¿è
 1444 M₁ í³ Ñ³ Ýó³ Ý Çòñ ÷ È³ í³ Ñ³ Ý³ óÝ ¿ñ
 1445 D ½Çñ»ò ÷ È Թàñ »ò Bg₃KLOPRT ½áñ B₁M₇ Ý³ ԹÉ
 1446 B₂M₆P₂ áÇù ½Ç g₃LN₁-₄O:P₃-₅ Ý³ Ñ³ í³ ÿ Ý S ½Ý³ Ñ³ -
 í³ ÿ éÝ L Èñ³ Èñè»³ É

1447 CEM₁ Ý³ È³ ñ³ ñ³ ÿ¹ ¹³ ó³ Ý»³ É ÷ È³ ÿ áÓÇ O:PR
 è³ (P₂ Ý³ È³ à¿è³ è³ , ³ à³ Ý³) AKLNO₃RS
 Á³ · Ý³ µ³ ñ M₂₄₅₆ · ³ Õÿ³ µ³ ñ M₇ Ý³ ÈÿÁÝ³ µ³ ñ
 M₂₇S ¹³ ó³ Ý»³ É ÷ È³ ¹³ ñ³ Ý»³ É M₇ 1447-ñ¹ ÿ áÓÇó
 Թÿ áÛáòÝÇ 1388-1417 ÿ áÓ»ñÁ, áñÇó Թÿ áÛ1448-ñ¹
 ÿ áÓÁ
 1450 K Á¿ »ñµ · Çÿ³ ÍÝ Ý³ Ýèÿ »³ É ÷ È³ ÿ áÓÇ F ¹¿-
 ÿ³ ñÿ Ýèÿ »³ É ÷ È³ ¹¿ÿ³ ÍÝ³ é»³ É N ¹Çÿ³ ÍÝ
 N₃₄₆7 Թ³ é»³ É D 1450 ÿ áÓÁ ááòÝÇ
 1452 A í³ Ñ»Ý¿Ý g₃ í³ Ñ¿Ý
 1453 g₁₃LM₆NOR »ñ»ùÁ»ò»³ Ý F ááñ»ùÁ»ò»³ ÝÝ M₁
 ½ñ»ùÁ»ò»³ ÝÝ P »ñ»ùÁ»ò»³ Ýù (P₁ Ý³ È³ à¿è³ »ñ»ù-
 Á»ò»³ Ý, ³ à³ ³ ó»É³ óáó³ Í ù, ³ ԹèÇÝùÿ³ »ñ»ùÁ»-
 ò»³ Ýù g₃KM₁₃OP₃ »é³ ÁÇóÝ»³ É)
 1454 N₄ Ç Ý³
 1455 c añ Í³ ñ³ óÇÝ ÷ È³ àñ Ç Ì áí ÇÝ g₃ Ì áí ¿Ý, ÛÇèèÝ»ñÁ,
 µ³ óÇ DFG₃NO₃-Çó Í³ óÇÝ g₃M₆³ ԹÛ P₄ Ñ³ ÿ³ »³ É
 1456 B₁LM₁ ÿ³ »è³ ñ³ Ý T ÿ³ »è³ ñ³ ÝÝ ÷ È³ ÿ »è³ ñ³ ÝÝ
 ELM₁₃ ÍáòÉ³ ó»³ É ÷ È³ Íáí³ ó»³ É
 1457 D₁ ½³ Bÿ³ ñ³ Í ÇÝ D₂ ½³ Bÿ³ ñ³ Í ¿Ý g₁M₁ Թ³ Bÿ³ ñ³ -
 ñ³ Í ÇÝ O:P₆S àñ ÷ È³ Թàñ

Ի բախմանէն ստորակայեալ:
Զկնի արձան մեծ թաւալեալ
 1460 *Եւ գյաղթանդամն ջախջախեալ,*
Յորմէ այլովք վերամբարձեալ,
Ի պատուական գահոյսն եղեալ.
Խոցմամբ վիրացն տազնապեալ
Եւ յետ փոքու վերափոխեալ:
 1465 *Ընդ նահատակս համակարգեալ*
Եւ ընդ վկայսն պսակեալ,
Զի ընդ նոսին գարիւն հեղեալ
Եւ ընդ նոսա դասաւորեալ:
 1470 *Զոր սաղմոսիւք երգաբանեալ*
Քահանայիցն աղուժը առեալ,
Զաւրէն կոծոյն անդ կատարեալ
Եւ ի շիրիմ հարցն ամփոփեալ:

Նմա բարի այն տնաւրինեալ,
Զի բարիոր մահուամբ լուծեալ,
 1475 *Բայց մնացելոցս չար եղեալ`*
Գլխոյն ի մէջն գոլով բարձեալ:
Քանզի զհոփիւն քաջ հարեալ,
Զգառինսն գայլք յափշտակեալ,
Ի հայրենեաց տարամերժեալ,
 1480 *Աւտար սեռից ստրկացեալ:*
Բայց մեր այնու ոչ շատացեալ,

1458 E:gs-O:3P eï añ³ İ³ ó»³ É M: Y³ È³ à ç è eï añ³ -
 İ³ ó»³ É Éaðè³ ÝóúáòÙ` eï añ³ İ³ ß³ É O: eañ³
 İ³ ó»³ É R ÁÈİ añ³ Ýİ »³ É ÷ È eï añ³ İ³ ß³ É
 1459 R »ò ½Í ÝÇ
 1460 g³ ½³ ÈÁ³ Ý¹³ ÙÝ E:KO: ½³ ÕÃ³ Ý¹³ ÙÝ M: ç³ Õç³ -
 È»³ É
 1461 N: Թ ԹՄԸ (R ½áñÙԸ) ÷ È ԹáñÙԸ S í »ñ Ñ³ Ûµ³ ñÕ»³ É
 1462 CE:M: .³ Ñáĭè (M: Y³ È³ à ç è .³ Ñáĭè, Éaðè³ Ýó-
 úáòÙ` .³ ÑáĭèÝ) g¹³N .³ ÑáĭÝ
 1463 L í »ñ³ óÝ ÷ È í Çñ³ óÝ
 1464 g¹³M:P ÇÝá í³ È×³ Ý»³ É (K í »ñ³ İ³ ñ. »³ É M²⁴⁵⁸
 í³ È×³ Ý³ é»³ É O: í »ñ³ µ»ñ³ Թ) ÷ È í »ñ³ ÷ á-
 È»³ É
 1465 Fg:M:S Ý³ Ñ³ í³ İ éÝ
 1467 g⁴ ½³ ñÇóÝè KR ½³ ñÇóÝÝ N: »Õ»³ É ÷ È Ñ»Õ»³ É
 1468 CEFg¹³KLMOPRS YáèÇÝ ÷ È Yáè³ Dg³P²¹ ¹³ è³ -
 İ³ ñ. »³ É ÷ È ¹³ è³ óáñ»³ É P¹³³ Y³ È³ à ç è ¹³ è³ -
 İ³ ñ. »³ É ÷ È ¹³ İ³ ñÙÇñ Á³ Ý³ ááí` ¹³ è³ óáñ»³ É
 1469 R ùñÑÝ³ µ³ Ý»³ É ÷ È »ñ.³ µ³ Ý»³ É N 1469-ñ¹ í á-
 ÕÇó ß³ í áÙáòÝÇ.

»ó³ ñİ³ éáòúú (N: ½³ ñİ³ éáòúú) ½Ý³
 áòÕ³ ñİ³ É (N: ԹáòÕ³ ñİ³ Թ):
 1470 AL ù³ Ñ³ Ý³ ÇóÝ M:¹⁷N ù³ Ñ³ Ý³ ԸÇó K³ İ áòÙµú O²³
 ³ İ áòÙá N 1470-ñ¹ í áÕÇó ß³ í áÙáòÝÇ.
 ØáÙ»ÕÇÝúú µáòñÙ³ Ûµ Éaðó»³ É
 1471 D Ñúñ¿Ý (LN: ½áñ¿Ýè R ù³ ñ¿Ý) ÷ È ½áñ¿Ý D İ áÍ¿Ý
 F İ áÍ¿Ý
 1472 g¹³ í³ á³ Ý M²⁴⁵⁸ í³ á³ Ýè CE:¹g³M¹³ ³ Ý÷ á÷ »³ É K
 Á³ Õ»³ É (í³ Û÷ áÈ»³ Թ) ÷ È³ Û÷ á÷ »³ É
 1473 g:O:R èÙ³ ÷ È ÝÙ³ g:L³ Թ ÷ È³ ԹÝ
 1474 D µ³ ñÇóáú M²⁴⁵PT µ³ ñóáú
 1476 Ag: ½³ ԹÈáÝ A · ԹÈáí (M¹⁷ »Õ»³ M: Y³ È³ à ç è · á-
 Éáí, ³ á³ ÉaðèÝ³ óúáòÙ` »Õ»³) ÷ È · áÉáí
 1478 B:CEFGHKLM¹³⁷O µ³ óÇ O:³-Çó P µ³ óÇ P:²-Çó ½³ -
 éÇÝè M²⁷ .³ ԹÈ T .³ ԹնÝ O:² ÷ Թİ³ İ³ É
 1479 L Ñ³ Թ»Ý³ ó
 1480 K ù³ ñ³ è»éÇó ÷ È ù³ ñ³ è»éÇó FK eï ñáòÍ »-
 Õ»³ É (N eï añ»ó İ³ ó»³ É N:S eï añ³ İ³ ó»³ Թ) ÷ È
 eï ñİ³ ó»³ É
 1481 N ÛÇ³ ԹáÙ ÷ È Û»ñ³ Թáò g¹³M: Ç Թ Թè ÷ È³ ԹÝáò

- Ջի յըստ մարմնոյ հաւրէն տուժեալ,
Սիրոյ գրկաց նորին մեկնեալ
Եւ ի խնամոցն աւտարացեալ.
- 1485 Այլ յետ սակաւ ամաց անցեալ,
Մինչ դեռ տակաւ տարաբերեալ,
Ի միւս հաւրէն հոգւոց զրկեալ՝
Բասիլիոսն կոչեցեալ,
Ջի ըստ մեղաց մեր յաճախեալ
- 1490 Նմին աւրհասն պատահեալ:
Եւ մեք կրկին թշուառացեալ,
Ի փրկութեանց անյոյս եղեալ,
Ջոր եւ յուխտին նախասացեալ
Ի Շուղր անուեն հանգուցեալ:
- 1495 Բայց բարեգութ Հայրն գթացեալ
Եւ ոչ իսպառ մեզ բարկացեալ,
Այլ յարմատոց բարեաց բղխեալ
Մեզ գաւազան վերածաղկեալ.
Ջհարազատէն իմ ասացեալ,
- 1500 Ջոր կանխագոյն բանս յիշեալ,
Անուն Գրիգոր վերաճայնեալ,
Ըստ նախնական հաւուն ընտրեալ,
Ջոր առաջին հայրն ստացեալ՝
Երկրորդին հաւր աւանդ տուեալ,
- 1505 Եւ սուրբ ուսմամբ ներակրթեալ,

1482 M₁ ½Cōñ (M₂₄₈ añ) ÷ È ½Ç L Ñũñç N₃ i áo»³ É ÷ È i áoÁ»³ É
 1483 N Û»ñÁ»³ É ÷ È Û»ÝÝ»³ É
 1484 P₁ ÈÝ³ Ûáo R 1484-ñ¹ i áOÇó Òi áUáoÝÇ.
 Ø³ ñÛÝáUÑũñç áñµ ÛÝ³ ó»³ É
 þÈ áá Ñá. »oáñÝ Òáoñ³ È³ ó»³ É
 1485 O₁ µ³ Ò ÷ È³ Ò g₁₃₅M₃ »o ÷ È Òi N₃ áÇù Òi
 1486 Eg₁₃₅LM₁₃S è³ Ý³ o ÷ È i³ Ý³ o h i »ñ³ µ»ñ»³ É (T i³ ñ³ ñçñ) ÷ È i³ ñ³ µ»ñ»³ É
 1487 M₂ Ñũñç M₇ áÇù ÑũñçÝ B·E·FHKL·NOR Ñá. áo (g₁₃₅ Ñá. áí M₂₄ Ñá. áU·M·P Ñá. oái M₃ Ñá. oáU) ÷ È Ñá. - oáo
 1488 A [´]³ èÇÉáèÝ
 1490 K ^³ oáoñ Ñ³ èÝ ÷ È ùñÑ³ èÝ
 1492 c Ý ñÁáoÁ»³ Ýo KT ÷ ñÝ áoÁ»³ ÝoÝ M₁ ÷ ñÝ áoÁ»³ Ý B₁ ^³ ÝÒáèè³ ó»³ É ÷ È ^³ ÝÒáÈè »O»³ É
 1493 g₁ Òáñ ÷ È ½án E. ÒáèÈi ÇÝÝ N (µ³ óÇ 34-Çó) 1493-ñ¹ i áOÇó Òi áUáoÝÇ.
 ¼áñ Ç i »ñ³ Û (N₂₅₇ i »ñáU) ÒÇB³ i ^³ Ý»³ É
 ø³ Ñ³ Ý³ ÒÇòu (N₆ ò³ Ñ³ Ý³ ÒÇó) ùñÑÝ³ µ³ Ý»³ É
 1494 M₈ Ñá. ^³ ó»³ É ÷ È Ñ³ Ý. áóo»³ É

1495 DN₁₄ µ³ ñ»· áUÁ Fg₁₃₅M₃ µ³ ñ»· áñÝ ÷ È µ³ ñ»· áoÁ g·T µ³ ñ»· áoÁÝ g₁T Ñ³ Òñ
 1496 c ½Á³ ó»³ É ÷ È µ³ ñÝ³ ó»³ É
 1497 CFM₁ µÈ»³ É
 1498 F i »ñ³ Ó³ Ý»³ É (g₁ i »ñ³ µáoè»³ É g₃M₃ i »ñ³ Ý³ · »³ É ÷ È i »ñ³ Ý³ ÒÝ»³ É M₁ Ý³ È³ áçè i »ñ³ Ý³ · »³ É ^³ á³ Éáoè³ ÝóúáoU i »ñ³ Ý³ ÒÝ»³ É
 1499 g₃ Ç Ñ³ ñ³ ½³ i çÝ ÷ È ½Ñ³ ñ³ ½³ i çÝ CN ÇU³ è- i³ ó»³ É ÷ È ÇU³ è³ ó»³ É
 1500 O »o Ý³ ÝÈáÝ (K Ý³ ÈÝ³ · áÝ) ÷ È Ý³ ÝÈ³ · áÝ M₁ µ³ ÝÇè g₁₃₅M₃N ÒÇB»³ É
 1502 g₃M₃ Ñũi ÇÝ (K Ñũi Ý NOS Ñũñç T Ñ³ oáÝ) ÷ È Ñ³ - oáoÝ BKO₁₂S ÁÝ¹ ñ»³ É
 1503 P₁ ^³ è³ ÇÇ g₁ Ñ³ Òñ (L ÑũñÝ) ÷ È Ñ³ ÒñÝ M₁R ^³ è³ - ó»³ É ÷ È èi³ ó»³ É
 1504 DgM₃OPR »o (M₂ þo) »ñÝ ñáñ¹ ÇÝ K »ñÝ ñáñ¹ Ç g₃KM₃ ÑũñÝ DgM₁OPR ^³ o³ Ý¹ »³ É ÷ È ^³ o³ Ý¹ i áo»³ É K ^³ è»³ É ÷ È i áo»³ É
 1505 C áoè³ Ûµ L áoèÛ³ ÛµÝ g₁₃₅M₃P₁ Ýáñ³ Ý ñÁ»³ É (A »o ÒÇèèÝ»ñÁ, µ³ óÇ B₂DHOP-Çó çñ Ý³ Ý ñÁ»³ É) ÷ È Ý»ñ³ Ý ñÁ»³ É

Հոգևոյն խրատիւք մանկավարժեալ
 Եւ ի վախճան մահուն հասեալ՝
 Ի սուրբ աթոռ իւր հաստատեալ:
 Մարգարէին բանի լցեալ՝ .
 1510 Փոխանակ հարց որդևոց եղեալ,
 Հանրականաց Հայաստանեայց
 Եկեղեցւոջ իշխան նստեալ:
 Ի կոչմանէ Հոգևոյն ընտրեալ
 Բազմաբեղուն շնորհիւ լցեալ,
 1515 Ընդ Մովսեսի գՅեսու տուեալ,
 Մեզ փրկութեան պատճառ եղեալ,
 Յեղիայէ կրկին առեալ
 Ջեղիսէոս հոգիացեալ,
 1520 Ջինի Փրկչին առ Հայր ելեալ
 Եւ զմետասանս յերկիր թողեալ,
 Յետ Պաւղոսի զընթացս առեալ,
 ՋՏիմոթէոս մեզ պարգեւեալ,
 1525 Ջորաբաբէլ երկրորդ եղեալ
 Եւ զցրուեալսն ժողովեալ .
 1530 Ջմայր որդևովք իւրովք բերկրեալ
 Յերուսաղէմ նոր վերածեալ:
 Ջիւրաբանչիւրս տնաւրինեալ
 Եւ ըստ բախտի կարգաւորեալ,
 Ջեղբարս ինքեան հարազատեալ
 Յիշխանական գահ յառաջեալ .
 Վասիլ անուն վեհ երեւեալ
 Եւ զաւրավար համապատուեալ,

1506 B2E:Fg13:KLM:NOR Ñá. áŸ CEFKM12:RS Èñ³ ì áó L
 Èñ³ ì Çò H Û³ Ý. ³ ì ³ ñÁ»³ É
 1507 B1g5-5M34N3OP1 Û³ Ñáó
 1508 g133M27OP ³ ÁáÉÝ
 1509 DM248 µ³ ÝÇÝ g133KLM13:OPRS µ³ ÝÝ (P2 Ý³ È³ à ç è
 µ³ ÝÝ, ³ à³ ` µ³ ÝÇ)
 * Հմայր. Սողմ. Խ՛ղ. 17
 1510 M2 Ñùñ M1 Ñ³ ñóÝ áñ¹Çù B2EFKLM1:RT áñ¹áó
 g133M23O233P áñ¹Çù (P2 Ý³ È³ à ç è áñ¹Çù, ³ à³ Éáó-
 è³ ÝóùáóÙ¹ áñ¹áó) g1 áñ¹óáóÝ O1 áñ¹Ç M8 1510-
 1594 ì áó»ñÁ ááóÝÇ Á»ñÁÁ à³ ì éáó³ Í ěÇÝ»Éáó
 à³ ì x³ éáí
 1511 E2 Ñ³ Ýñ³ Í³ Ý»³ ó BCEFg13HKM34:NO Đ³ Ɔ³ èì ³ -
 Ý»³ ó L Đ³ Ɔ³ èì ³ Ý³ ó n Đ³ Ɔ³ èì ³ Ý»³ É
 1512 EFgLM1 »Ý»Ó»óáç K Ɔ»Ý»Ó»óáŸ
 1513 D1 · ááŸ³ Ýç B2E:FgKLM1:NOR Ñá. áŸ
 1514 g133M2-5 BÝáñÑùù
 1515 M13 Áèì ÷ È ÁÝ¹ F Øáí èÇèÇ gK ØùèçèÇ CE ½º-
 éáó M3 Ú»éáó
 1516 D ÷ ñŸ áóÁÇóÝ R á³ Ÿ³ é ÷ È á³ ì x³ é

1517 E2g 0ĐÇ³ ç F ½ºĐÇ³ Ɔ L »ð ½ºĐÇ³ »ñŸ ÇÝè ÷ È
 ÚºĐÇ³ Ɔ İ ñŸ ÇÝ T ÚºĐÇ³ Ɔ ÷ È ƆºĐÇ³ Ɔ
 1518 A ½ºĐÇèÇáé g1 ½ºĐ»èçáé n ½ºĐèçáé
 1519 Dg1 Ñùñ C áÇù »É»³ É g3P1 »Đ»³ É ÷ È »É»³ É
 1520 BDgHM2-4P áÇù »ð gM2-5T ½Ÿ»ì ³ è³ ÝèÝ DEg:H-
 M13N1O3P23 Ɔ»ñŸ ñÇ
 1522 g1 ½Ÿ ÇŸçÁçáé
 1523 A ¼áñáµ³ µçÉ K »É»³ É ÷ È »Đ»³ É
 1524 B1DT ½óñáó»³ ěè B2 ½óñáó»³ ěèè
 1525 B2EFg1HKLM2-4NRS áñ¹áí ù gOP3 áñ¹áí ùÝ P11 áñ-
 ¹óáí ù g1 áÇù Çòñáí ù
 1526 M6 í »ñŸ³ Ý»³ É ÷ È í »ñ³ Í»³ É
 1527 Dg:O13 ƆÇòñ³ ù³ ÝáÇòñèÝ g1O2P ½Çòñ³ ù³ ÝáÇòñèÝ
 KM2 ƆÇòñ³ ù³ ÝáÇòñè
 1529 g1KLM13N34O23P3RS ½ºĐµ³ Ɔñè N3 »Đµ³ Ɔñ O1
 ƆºĐµ³ Ɔñè
 1530 M26R · ³ Ñè M3 Ñ³ Ý»³ É ÷ È Ɔ³ é³ ç»³ É
 1531 CD1E2 í »ñ ÷ È í »ñ
 1532 M5S í »ñ³ à³ ì áó»³ É ÷ È Ñ³ Ú³ à³ ì áó»³ É

Եւ Մարիամ քոյր անուանեալ,
Որ յաշխարհի կարգս մտեալ:

- 1535 Իսկ ես կրտսեր նուաստացեալ՝
Ներսէս անուն վերասացեալ,
Որ եւ նովիմբ յիմաստ կրթեալ
Եւ յերկնայինսն կոչեցեալ:
Թէպէտ իմ ոչ վերաթեւեալ
- 1540 Եւ ըստ կոչմանն բարձրացեալ,
Այլ ի յերկիր հակամիտեալ,
Սիրով սորին վայրաբերեալ,
Սակայն նորա ոչ նուագեալ
Խնամոց բարեացն առ իս եղեալ.
- 1545 Յետ ստացողին կրկին ստացեալ,
Ընդ տաժողիս հանուրց տածեալ,
Մինչեւ յարբուես հասուցեալ
Եւ քահանայ ձեռամբն աւծեալ.
Երկնաւորին Հաւր նուիրեալ
- 1550 Եւ Միածնին իւր ընծայեալ,
Թէ եւ նուէրս ոչ պատշաճեալ,
Բարեաց գործովք ոչ յառաջեալ,
Այլ հեղգութեամբ յոյժ ըստգտեալ,
Եւ անպտուղ սերմանն եղեալ:
- 1555 Ոչ ի սիրոյն սէր բորբոքեալ,
Ոչ ի հրոյն ողջակիրեալ,
Այլ ներհակաւքն գաղջացեալ,
Որպէս գոմանց է ասացեալ:
Միայն ի յոյսն յուսացեալ,
- 1560 Ի բարձրելոյն աջ զաւրացեալ,

1533 gM: Ø³ ñ»Ù³ Ūg: ù»é T uáñhÝ
 1534 BDg:HM:P:T áñù g: Ç ÷ È áñ h ʔ³ ßÈ³ ñÑÇè K
 ı³ ñ. ³ óáñ»³ É ÷ È ı³ ñ. è Ùı »³ É
 1535 B:CDEFGLMOS ı́ ñè»ñ K ı́ ñè»ñè Nı ı́ ñı́ è»ñè
 1536 DgM:OPRS ı́ »ñ³ Ó³ ı́»³ É (P: ı́»³ È³ à ç è ı́ »ñ³ -
 Ó³ ı́»³ É ³ à³ áóÓáó³ ı́ ı́ »ñ³ è³ ó»³ ʔ)
 1537 Mı áñái ÷ È áñ »ó C ı́áúÇÙµ Nı ı́ái ÇÙù
 1538 Dg ʔ³ ñı́ ı́»³ ı́Çı́ è ı́ »ñ³ ı́ áá»³ É ÷ È ʔ³ ñı́ ı́»³ ı́Çı́ è ı́ á-
 á»ó»³ É
 1539 R áÇù ÇÙ
 1540 FKMS ʔ³ è³ ç»³ É ÷ È µ³ ñÓñ³ ó»³ É Mı ı́»³ È³ à ç è
 µ³ ñÓñ³ ó»³ É ³ à³ éáóè³ ı́óúáóÙ ʔ³ è³ ç»³ É
 1541 Ag:NRS Ñ³ ı́³ Ùı »³ É C Ñ³ Ù³ ÙÇı́ »³ É g² Ñ³ ñı́³ -
 Ùı »³ É (K Ñ³ Ù³ ı́ ÙÇı́ »³ ʔ) ÷ È Ñ³ ı́³ ÙÇı́ »³ É
 1542 CEFKMORS Ç è ç ñ ÷ È è Ç ñ áı gP ı́áñÇı́ (P: ı́»³ È³ -
 à ç è ı́áñÇı́, ³ à³ ı́ éáñÇı́) g²LMıı ı́ »ñ³ µ»ñ»³ É
 ÷ È ı́³ ʔ³ µ»ñ»³ É

1543 gı ı́ó³ Ó»³ É ÷ È ı́áó³ ı́»³ É Mı ı́áó³ ı́»³ ó»³ É
 1544 Mı µ³ ñ»³ ó
 1546 gı ʔ³ı́ (Mı Áèı́) ÷ È Áı́ AN ı́ ñı́ Çı́ ÷ È Ñ³ ı́áóñó
 c úı́»³ É ÷ È ı́ ı́»³ É
 1547 C ı́Çı́á FK ʔ³ ñµáóÙı́ ÷ È ʔ³ ñµáóı́è R ʔ³ ñ- áóı́è
 1548 Dg:MNO:P:³-³ Ó»³ É Ùµ
 1550 Nı ı́Ç»³ ı́Çı́ EFM:RS ÇÙ K ı́Çè ÷ È Çóñ Cg:KO Áı́-
 Ó³ ʔ³ É
 1551 Mııı Á ç á ç ı́ »ó (N Á ç á ç ı́) ÷ È Á ç »ó Nı ı́áó ç ñı́
 1552 Mı . áñı́ùù Nı . áñı́áóı́ L ʔ³ çáÓ»³ É ÷ È ʔ³ è³ ç»³ É
 1554 Dg:M:OR è»ñÙ³ ı́ Dg: »é»³ É
 1555 Mı é Ç ñ á ù
 1556 EFg:KMııR »ó áá ÷ È áá CEKM: S Ññá ù
 1557 C . »Óç³ ó»³ É (O . ³ Óx³ ó»³ ʔ) ÷ È . ³ Óç³ ó»³ É
 1558 Dg:-ııO á Ù³ ı́ó Mıı ı́á Ù³ ı́ó ı́ ı́á Ù³ ı́ó ı́ gı áñ ÷ È ç
 1560 S ı́áóè³ ó»³ É ÷ È ı́áıñ³ ó»³ É Nı 1560-1594 ı́ áÓ»ñÁ
 ááóÇ Á»ñÁ Áı́ı́ ı́ ı́Çı́»éáó à³ ı́ x³ éáı

Ձի յայսքանեաց ի բաց տարեալ՝
Ձիս ի բարիսն փոփոխեալ:

Արդ յառաջին մարդոյն սկսեալ,
Ուստի բնութիւնս յառաջեալ,
1565 Ձանցեալ նախնիս Հայոց սերեալ
Ցուցաք բանիւ համառուտեալ,
Մինչեւ ի մերս հասուցեալ,
Ի մանկական տիս ժամանեալ:
Հասակակցաց խրախճան տուեալ,
1570 Որք իմաստից են ցանկացեալ:
Յամենեցունց, որք ընթերցեալ,
Հայցմամբ սրտիւ զայս պաղատեալ՝
Յիշել յազաւթս արժանացեալ
Ձանձն անարժան եւ տաժանեալ:
1575 Էին, յորմէ յառաջ եկեալ,
Ի յանգոյից գոյք հացեալ,
Բանին ընդ Հաւր, յորմէ ծնեալ,
Հոգւոյն անդուստ յառաջ բղխեալ,
Երրորդութեանն կատարեալ՝
1580 Ի թիւ երից անձնաւորեալ,
Մի էութեամբն բաժանեալ,
Եւ բաժանմամբն միացեալ,
Աղբիւրաբար բարւոյն հոսեալ,
Բարի ստեղծումն գոյացեալ,

1561 B: Թ Թեօ՞ Կ D Թ Թեւ՞ Կ »՞ օե M¹³⁻⁵ Թ Թեօ՞ Կ »՞ օե A
»ժ ՍՇօեՅ»նԱ, μ³ օՇ ց-Շօ՞ Թ Թեօ՞ Կ »՞ օ
1562 DL ԿՇ ÷ Է ԿՇ R 1562-ն¹ Ի աՕՇօ Թ Թեօ՞ Կ »՞ օ
» Ս »Յ՞ . ձԱ Ի շնՅ μ³ նՕ »՞ Է
Ի՞ օ շ ԿԷՅ՛ Ի »՞ Է՛ Ի՛ Ի՛ Ի՛ օ C Ն՞ Է՞ Ի՞ օ Գ՛ Ն՞ Է՞ Ի՞ օ Ի՛ -
1563 N՞ Է՞ ÷ Է՞ օ ն¹ M⁷ Թ Է՞ օ ԿՅաՍԷ՛ Ի՞ օ ն¹ օաՍ՛ ց՞ Ի՞ օ ն-
՛ աՍՍ Ի՞ օ ն¹ R Ի՞ օ նՍՅաՍ՛ ÷ Է՞ Ի՞ օ ն¹ աՍ՛
1564 K Թ Է՞ օ օ »՞ Է R Ի՞ օ ն Թ Է՞ օ օ »՞ Է
1565 h Յ՞ ԷՅՇ ց¹⁻³⁵ Յ՞ ԷՅՇԷՅ՛ Ի՞ օ ն ÷ Է՞ Յ՞ ԷՅՇԷ Ծ՞ Թ օ M¹
Կ՞ ԷՅՇԷՅ՛ D Ի »՞ Է »՞ Է ÷ Է՞ Է »՞ Է
1566 A օաօօ՞ Ի
1567 D Ի՞ օ Է ÷ Է՞ Ի՞ օ ն
1568 h Ն՞ օ Էաօօ՞ »՞ Է ÷ Է՞ Է՞ Ի՞ օ Յ՞ օ Է
1569 ALN Ն՞ օ Է ի՞ օ օ C Ն՞ օ Է ի՞ օ օ Գ՛ Ն՞ օ Է ի՞ օ Ի՛ -
օաօօ շն ց՞ Ն՞ օ Է ի՞ օ Ի՞ օ Ի՞ օ ÷ Է՞ Ն՞ օ Է ի՞ օ Ի՞ օ օ ց՞
ն՞ Է »՞ Կ Յ՞ ÷ Է՞ Է ի՞ օ Է »՞ Կ Յ՞ M¹ օ Է »՞ Է ÷ Է՞ Ի՞ օ »՞ Է
1570 N: Կա՛ (N⁶ ան) ÷ Է՞ անն ց՞ ՇՍ՞ Է ի՞ օ Շօ՛ ց՞ աՇ՛ »՛ Կ ց՞
օ Յ՞ . օ »՞ Է
1571 B: g: NO: RT Թ Ս »՛ օաօ՛ P: Յ՞ Է՞ օ ա շ Է Թ Ս »՛ օաօ՛,
օ ա Յ՞ Ի՞ օ ն ՍՇ Ն՞ Կ՞ Կա՛ օ օ »՞ օ ն Յ՞ Ի՞ օ , օ Թ Շ Յ՛ Կ
Թ Ս »՛ օաօ՛ A ԱՅԱ՞ օ »՞ Է ÷ Է՞ ԱՅԱ՞ »նօ »՞ Է

1572 CEFKMO²³⁵RS Էնի՛ Շ ց¹⁻³⁵ P՞ օ օ »՞ Է ÷ Է՞ օ օ՞ -
Ի »՞ Է
1573 ց՞ ԱՇB »՞ Է
1574 ց՞ օ նԱ՞ Յ՞ ÷ Է՞ օ Յ՞ նԱ՞ Յ՞
1576 ց՞ աՇ Շ B: օ ա ի ÷ Է՞ . աՍ M² . աՍ Է AM⁷ շ՞ օ »՞ Է ն ց՞
շ՞ Ի՞ օ »՞ Է
1577 c շ Շ Յ՞ ÷ Է՞ μ³ ՅՇ Յ՞ ց՞ 1577-1578 Ի՞ օ օ »նԱ՞ օաօ՛Շ
1578 A Նա՛ . օա՛ C շ Շ Յ՞ Նա՛ . աՍ՛ (S Նա՛ . աՍ՛) ÷ Է՞ Նա՛ . օա՛
DFg: KLM¹ Նա՛ . աՍ՛ ց՞ OPR Նա՛ . Շ Յ՞ B: E: FO: P՞ օ Յ՞ -
Ի՞ օ Է ի՞ օ ց՞ Թ օ օ »՞ Է ÷ Է՞ Թ օ օ օ ց՞ μՕ՛ »՞ Է D μ »-
ն »՞ Է E: M¹ μ՛ »՞ Է n »՛ Ի »՞ Է ÷ Է՞ μՕ՛ »՞ Է
1579 ց՞ »ննան՛ օա՛ Շ Շ Յ՞ (K »ննան՛ օա՛ Շ Շ Յ՞ Էաօնμ) ÷ Է՞
»ննան՛ օա՛ »՞ Յ՞
1580 H »նՇ
1581 c ՍՇա՛ μ՛ օա՛ »՞ Ի՞ օ Կ M²⁴⁵ »օ (M²⁴⁵ ան) ՍՇաօ-
Ա »՞ Ի՞ օ Կ A »օ ՍՇօեՅ »նԱ, μ³ օ Շ ց՞ M: OP-Շօ ՍՇաօ-
Ա »՞ Ի՞ օ Կ (P: Յ՞ Է՞ օ ա շ Է ՍՇ շ օա՛ »՞ Ի՞ օ Կ , օ օ »՞
ՍՇաօԱ »՞ Ի՞ օ Կ) N: Կ μ³ Ա՞ Յ՞ »՞ Է
1583 gHN՞ օ Օ μ »ն՞ μ³ ն B: E: FgHKLM: N¹⁻³⁶ ORT μ³ նա՛՛
Fg: Ն՞ օ »՞ Է ÷ Է՞ Նա՛ »՞ Է
1584 h 1584-1594 Ի՞ օ օ »նԱ՞ օաօ՛Շ

- 1585 Աստուածութեանն իւրում արհնեալ,
Աւրհնաբանիչք նմին եղեալ:
Ուստի եւ մեր յայս յառաջեալ,
Բանին զբան պտղաբերեալ,
Յաւարտ բանի այսր հասեալ,
- 1590 Զտուող բանիս փառաւորեալ:
Ի հինգհարիւր թիւ կատարեալ,
Եւթանասնից ի նոյն յանգեալ,
Կատարեցաւ բանս չափեալ
Ի համբալէ նուաստացեալ:

1585 Dg⁶ ³ eì áó³ ÍáóÃ»³ ÛµÝ FM¹³⁻⁵O: ³ eì áó³ Íáó-
Ã»³ Ý g²N: ³ eì áó³ ÍáóÃÇóÝÝ g, շáóÃ»³ Ý ÷ È ³ è-
i áó³ ÍáóÃ»³ ÝÝ L ³ eì áó³ ÍáóÃÇóÝ AB: CNT Ç-
ÛáóÛ ÷ È ÇõñáóÛ
1586 c ùñÑÝ³ µ³ ÝÇá O Ýáñ³ P₃₋₅ ÝáñÇÝ
1587 FO: Û»ñè g, Û»ù F áÇù ʒ ʒè g, ʒè M, ʒè ʒè, µ³ ʒè ʒáó-
è³ ÝóùáóÛ ʒè ʒè O₂ ³ e³ Ç»³ ʒ
1588 D µ³ Ý g₂O µ³ ÝÇè g₂P µ³ ÝÇó g₆ »ó µ³ Ý ÷ È µ³ ÝÇÝ
g₅ µ³ ÝÇ eì ½µ³ Ý ÷ È µ³ ÝÇÝ ½µ³ Ý M₃₋₅ ½µ³ ÝÝ g₁

½áí áóáó µ³ ÝÇè ÷ ³ e³ óáñ»³ ʒ ÷ È i áóÇ
1589 g₁ ʒè óáóñ µ³ ÝÇè ³ ʒèñÝ ÷ È ʒè ó³ ñí µ³ ÝÇ ³ ʒèñ
M₇ ³ ʒèÛ Dg²³⁸M₃₋₅ µ³ ÝÇè g₁₅ µ³ ÝÇ¹
1590 g₁ µ³ ÝÇÝ ½µ³ Ý á i 0³ µ»ñ»³ ʒ ÷ È i áóÇ L µ³ ÝÇó
1591 B₁ ʒèóÃ ÷ È ÑÇÝ. E:O ÑÇÝÍ F ½ÑÇÝ. Ñ³ ñÇóñ ÷ È Ç
ÑÇÝ. Ñ³ ñÇóñ
1592 g₁₅ »óÃ³ Ý³ èáóÝ g₃M₃₋₅S »óÃ³ Ý³ èÝÇóÝ D ³ ÝÓ»³ ʒ
(g₆ ʒè ó»³ ʒ) ÷ È ʒè Ý. »³ ʒè g₁₂M₃ ʒè ÝÍ »³ ʒè S ³ Ý. »³ ʒè
1594 P₃₁ Ñ³ Ûµ³ ʒè ʒè

ՈՂԲ ԵԴԵՄԻՈՅ

ԲԱՆ ԲԱՐԱՌՆԱԿԱՆ,
ՏԱՂԻԻ ՉԱՓԵԱԼ ՀՈՄԵՐԱԿԱՆ
ԽԱԲՍԵԱԼ ԲԱՆԻԻ ՈՂԲԵՐԳԱԿԱՆ,
ՎԱՍՆ ԵԴԵՄԻԱՅ ՄԵԾԻ ԱՌՄԱՆ
Ի ԹՈՒԱԿԱՆԻ ՀԻՆԳՀԱՐԻԻՐԻ
ԵՒ ԻՆՆՍՈՒՆ ԸՆԴ ԵՐԵՔԻ
ՔՍԱՆ ԵՒ ԵՐԵՔ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ,
ԵՐՐՈՐԴ ԺԱՄՈՒ, ՅԱԻՐ ՇԱԲԱԹԻ:

ՆԵՐՍԷՍ ՇՆՈՐՀԱԼԻՆ ԵՒ ՆՐԱ «ՈՂԲ ԵԴԵՍԻՈՅ»-Ն

Ներսէս Շնորհալին բացառիկ դեր է խաղացել հայ միջնադարի հոգեւոր մշակոյթի պատմութեան մէջ: Այդ ականաւոր գործչի ու մեծ հայրենասէրի, նշանաւոր բանաստեղծի ու մեծատաղանդ երաժշտի անուան հետ է կապուած մի ամբողջ ժամանակահատուած՝ XII դարի 20-70-ական թուականների հայ մշակոյթի զարգացման պատմութիւնը: Դա մի բարդ ժամանակաշրջան էր, երբ մայր հայրենիքում սեփական պետականութիւնից ու անկախութիւնից զրկուած ժողովրդի բաւական մեծ մի հատուած, քաղաքական հանգամանքների բերումով դադարած Բիւզանդական կայսրութեան հարաւարեւելեան գաւառները՝ Փոքր Հայք, Հիւսիսային Ասորիք ու Կիլիկիայ, կենաց պայքար էր մղում վերականգնելու իր պետական-քաղաքական ինքնուրոյնութիւնը՝ յաճախ սուրբ խաչածեւելով Իկոնիայի սուլթանների, էուբեան ամիրաների, բիւզանդական կայսրների ու խաչակիրների հետ՝ հաստատելով գոյութեան իր իրաւունքը: Շնորհալու ստեղծագործութիւնը դարձաւ այդ մաքառման գեղարուեստական արտայայտութիւնը եւ իր հայրենասիրական բովանդակութեամբ պայմանաւորեց կիլիկեան ընդհանուր մշակոյթի հետագայ ընթացքը:

Ներսէս Շնորհալին ծնուել է 1101 կամ 1102 թուականին Ծովք դղեակում, որը գտնուում էր Եփրատից արեւմուտք ընկած Տլուք գաւառում, Անտիոքից հիւսիս, դէպի Տաւրոսեան լեռնաշղթան ձգուող Սեւ լեռան (Ամանոս) ժայռակոփ բարձունքներից մէկի վրայ: Տլուքը մասն էր կազմում Եփրատացիք կամ Միջերկրայք կոչուած բաւական ընդարձակ երկրի, որտեղ XI դարի վերջերից սկսած երկու տասնամեակ շարունակ իշխում էր Գող Վասիլ հայ իշխանը: Սրա հովանաւորութեամբ Սեւ լեռան վանքերում (Կարմիր վանք, Շուղր եւ այլն) սկսել էր ծաղկում ապրել հայոց հոգեւոր մշակոյթը: Այդ միջավայրում էլ աճում ու հասակ է առնում Շնորհալին՝ շրջապատուած հոգատար մարդկանցով եւ հմուտ գիտնականներով:

Ներսէսի հայրը՝ Ծովքի Պահլաւունի իշխան Ապիրատը, մօր կողմից Գրիգոր Մագիստրոսի թոռն էր: Ահա թէ ինչու նրա միջնեկ որդիներին՝ Գրիգորի (ծն. մօտաւորապէս 1095 թ.) եւ Ներսէսի դաստիարակութիւնն իր վրայ է վերցնում Գրիգոր Մագիստրոսի որդին՝ ժամանակի կաթողիկոս Գրիգոր Բ-ն (Գրիգոր Աւագ Վկայասէր): Վերջինս մեռնում է 1105 թուականին՝ զարմիկներին յանձնելով իր աթոռակից եւ յաջորդ Բարսեղ Անեցի կաթողիկոսի խնամքին ու հոգածութեանը: Եղբայրներն իրենց ուսումնառութեանն անցնում են Քեսոսնի մօտ գտնուող Կարմիր վանքում, Մեծ Հայքից այնտեղ տեղափոխուած անուանի գիտնական եւ մանկավարժ Ստեփանոս Մանուկի ձեռքի տակ: 1113 թ., Բարսեղ Անեցու մահուանից յետոյ, դեռ պատանի հասակում կաթողիկոս է օժուում Շնորհալու եղբայրը՝ Գրիգորը (Գրիգոր Գ.): Իսկ որոշ ժամանակ անց, երբ Ուռհայ քաղաքի կոմսը խլում է Քեսոսնի իշխանութիւնը, եղբայրներն ստիպուած են լինում կաթողիկոսարանը Կարմիր վանքից տեղափոխել իրենց հայրենական Ծովք ամրոցը: Ներսէսը մինչեւ 1150 թ. ապրել ու ստեղծագործել է Ծովքում, այնուհետեւ տեղափոխուել է Եփրատի աջ ափին գտնուող Հռոմկլայ անառիկ բերդը, որը գնուեց մի լատին իշխանից եւ Ծովքից յետոյ դարձաւ հայոց կաթողիկոսանիստը: 1166 թ. Շնորհալին իր եղբօր փոխարէն ընտրուեց կաթողիկոս: Հռոմկլայում էլ 1173 թ. նա կնքեց իր մահկանացուն:

Շնորհալին թողել է հարուստ եւ բազմաժանր ժառանգութիւն, որը մեզ հասել է գրեթէ անկորուստ շնորհիւ այն հանգամանքի, որ ամբողջ միջնադարում նրա տաղերն ու մեղե-

դիները, շարականներն ու գանձերը, աղօթերգերն ու հանելուկները, խրատականներն ու ծաղալուծ քերթուածները, հրապարակախօսական ու մեկնողական արձակը սիրուել եւ շարունակ արտագրուել են գրիչների ձեռքով: Վիթխարի քանակութիւն կազմող հայերէն ձեռագրերի մէջ նրա երկերի ընդօրինակութիւնները բաւական մեծ բաժին են կազմում: Խորն են Շնորհալու ստեղծագործութեան արմատները: Դրանք սնունդ են առնում հայոց պատմութեան նուիրական ակունքներից, գնում հասնում են Մաշտոց ու Խորենացի, Եղիշէ ու Նարեկացի եւ, հարստացած ինչպէս հայ մատենագրութեան, այնպէս էլ ժողովրդական բանահիւսութեան աւանդներով, մեր առաջ բացում են քաղաքացի-բանաստեղծի աշխարհը: Դժուար է Շնորհալուն պատկերացնել ներանձնացեալ կրօնաւորի դերում: Նրա պոեզիան, անտէրունչ ժողովրդի քաղաքական ճակատագրով համակուած նրա հրապարակախօսութիւնը լաւագոյնս բնութագրում են ակտիւ ու շրջահայեաց գործչին, որը բարոյական վերադաստիարակման ու մաքրագործման խրատներ է տալիս եւ, մանաւանդ, միասնութեան ու համախմբման կոչ է յղում իր ցրուած ժողովրդի զաւակներին: Նրա լաւագոյն երկերը քաղաքական ու հայրենասիրական հզօր շեշտ ունեն եւ այդ իմաստով կարող են դրուել Խորենացու եւ Եղիշէի էջերի կողքին:

Շնորհալին ընդարձակեց հայ բանաստեղծութեան ինչպէս թեմատիկ ընդգրկման, այնպէս էլ ժանրային սահմանները: Նրա ստեղծագործութիւնը այդ իմաստով մի նոր աստիճան է հայ գեղարուեստական մտքի զարգացման մէջ: Նա իր բարձր ու հեշտընկալ արուեստով զարգացրեց այն աւանդները, որոնք գալիս էին մեր հոգեւոր հին երգարանից՝ «Շարական»-ից, Գրիգոր Նարեկացուց, Գրիգոր Մագիստրոսից եւ իր անմիջական նախորդ Յովհաննէս Սարկաւազ Իմաստասէրից: Նրան հարազատ են ե՛լ Նարեկացու հոգեկան խռովքն ու պաշտամունքի հասնող սքանչացումը բնութեան գեղեցկութիւնների առաջ, ե՛լ Մագիստրոսի մեծավայելուց խօսքը, բայց ազատուած ոճի խրթնութիւնից, ե՛լ բնութեան ձայնին ունկնդրելու, արուեստը բնութեանը (իրականութեանը) մօտեցնելով՝ այն բնական դարձնելու սարկաւազեան ըմբռնումը: Շնորհալու ժամանակ, երբ մեզանում արդէն «վերածնութեան թարմ ոգին թափանցել էր նաեւ վանքերի խուցերը» (Մ. Աբեղեան), կեանքը առաջադրում էր գրականութեան դերի նոր ըմբռնում, բանաստեղծութիւնը կարիք էր զգում «տեսակցութեան» ունկնդիրների աւելի լայն շրջանի հետ եւ անհրաժեշտաբար միտում ունէր խրատելու, սովորեցնելու: Պատահական չէ, որ Շնորհալին դիմում է պարզ ոճին, ինչպէս ինքն է ասում՝ «մեկին բանին»: Նա գրում է հանելուկներ՝ «վասն ուրախութեան մարդկան», իսկ Կիրակոս Գանձակեցի պատմիչը, անշուշտ հիմնուելով ճշմարիտ վկայութիւնների վրայ, հանելուկների ստեղծման շարժառիթը իրաւացիօրէն համարում է այն, որ դրանք ասուեն «ի գինարբուս եւ ի հարսանիս»¹:

Շնորհալին, այսպիսով, մեծ կարեւորութիւն է տալիս բանաստեղծութեան կիրառական դերին, նրա օգտագործուելու հանգամանքին, ընդ որում ոչ միայն եկեղեցիներում ու վանքերում, այլեւ աշխարհիկ կեանքում:

Այն հանգամանքը, որ բանաստեղծը հաշուի է առնում ոչ միայն (եւ ոչ այնքան) «...գիտնոց, այլ տխմարաց (իմա՝ անուսումներին) եւ տղայոց» («Ողբ Եղեսիոյ», տող 1035), նրան ստիպում է գնալ դէպի մատչելիութիւնը, սակայն, առանց դաւաճանելու գեղեցկին, առանց պարզունակ դառնալու: Նա բերում է նոր ժանրեր: Նա գրում է հարիւ-

1 Կիրակոս Գանձակեցի, Պատմութիւն Հայոց, Երեւան, 1961, էջ 147:

րաւոր հանելուկներ՝ այլաբանօրէն իմաստաւորելով ոչ միայն աստուածաշնչեան անուններն ու գաղափարները, այլեւ իրեն շրջապատող առարկայական աշխարհը, պատմական անունները, աշխատանքը, գիրն ու մատեանը, յարափոփոխ կեանքն ու մարդուն, ստեղծում է տերունական-եկեղեցական թեմաներով շարականներ, գանձեր, տաղեր ու մեղեդիներ, բայց աւելի քան իր նախորդները, հոգեւոր երգերի համար նիւթ է քաղում եւ հայոց պատմութիւնից՝ հնչեցնելով Վարդանանց, Ղեւոնդեանց, Հռիփսիմեանց եւ այլ նուիրական անուններ, հոգեւոր թեմայով յօրինում է չափածոյ ներբողեան, բայց եւ գրում է ուսուցական բանաստեղծութիւններ՝ ուսումնասէր մանուկների համար, Մխիթար Հերացի բժշկապետի ու աստղագէտի խնդրանքով՝ «Յաղագս երկնից եւ գարդուց նորա» տիեզերագիտական երկը, առաջ է բերում երկարաշանչ քերթուածներ՝ աստուածաշնչեան թեմաներով («Յիսուս Որդի», «Բան հաւատոյ»), սակայն աւելի մեծ եռանդով ու ոգեւորութեամբ ստեղծում է «Վիպասանութիւն»-ը՝ գրական իր երախայրիքը (1121 թ.), հայոց պատմութեան ու Պահլավունի տոհմի անցեալի բանաստեղծական այդ վերապատումը, եւ, վերջապէս, «Ողբ Եղեսիոյ»-ն՝ իր տաղանդի ամենափայլուն արտայայտութիւնը եւ առհասարակ հայ միջնադարեան պոեզիայի լաւագոյն երկերից մէկը: Ու որքան էլ Շնորհալու ստեղծագործութեան մի զգալի մասում բնականաբար տիրապետող են եկեղեցասիրութիւնն ու կրօնասիրութիւնը՝ իբրեւ տուրք իր ժամանակի մտայնութեանը, նրա բանաստեղծութիւնը, համակուած է եւ լոյսով, պայծառութեամբ ու աշխարհասիրութեամբ՝ դարձեալ իբրեւ արդիւնք իր ժամանակի մարդու աշխարհայեցողութեան մէջ կատարուած փոփոխութիւնների: Նրա քնարական հերոսը ներքին տառապանք է ապրում («Աշխարհ ամենայն», «Առաւօտ լուսոյ» եւ այլն), բայց դրանից նա չի այրում ու սպառում, նրա տանջանքն ու յուսահատութիւնը մռայլ տեսք չեն ընդունում, մնում են լուսաւոր:

Շնորհալու բանաստեղծական իդեալը մարմնատանջ եւ աշխարհամերժ էակը չէ. ի վերջոյ նա մարդու մէջ հաւասարապէս բարձրացնում է երկու կողմն էլ՝ ե՛ւ հոգեկանը, ե՛ւ մարմնականը.

Մարմնով առողջ եւ հոգեկան²,

գրում է նա Կոստանդնուպոլսում ռազմական կրթութիւն ստացող իր եղբօրորդի Ապիրատին ուղղած նամակ-բանաստեղծութեան մէջ եւ ցանկանում, որ նա լինի

Զիավարժից ներհմտական,
Ի տէգ, նիզակ շարժողական
Որպէս ծղօտ մի եղեգան...
Արիութեանց պարառական,
Նախնեաց քաջացն գոլ նման³:

Եւ գիտակից, հոգով հարուստ, հայրենասէր ու քաջ մարդու շնորհալիական երազանքը գնահատելի ու արժէքաւոր կդառնայ, եթէ բանաստեղծին համեմատութեան մէջ դնենք,

2 Ներսիսի Շնորհալույ Բանբ չափաւ, Վեներիկ, 1830, էջ 325:

3 Նոյն տեղում, էջ 325-326:

օրինակ, նրան ժամանակակից Գրիգոր Մարաշեցու հետ: Շնորհալու հերոսը կեանքում անելիքներ ունի, սրբազան պարտականություններ, մինչդեռ Մարաշեցու համար՝

- Եւ արդ զի՞նչ իցէ մարդ. – Ոչինչ:
- Զի՞նչ իցէ մարդ. – Որդն:
- Զի՞նչ իցէ մարդ. – Ստուերք...
- Զի՞նչ իցէ մարդ. – Երազ անկայուն⁴:

Չնայած իր մտածողութեան դասային սահմանափակութեանը, Շնորհալին, իհարկէ ոչ առանց աւետարանի ազդեցութեան, արտայայտում է ցանկություններ, որոնք հաճելի լինել չէին կարող ունեցրկողին:

Տո՛ւր ինձ փախչել յանիրաւին
Եւ շատանալ բաւականին⁵,

ասում է նա եւ, «Ողբերգութիւն վիպասանական» քերթուածում (1152 թ.)՝ անդրադառնալով միջնադարի բանաստեղծութեանն այնքան բնութագրական վերջին ահեղ դատաստանի թեմային, պատիժ ու պատուհաս է գուշակում զրկողների, վաճառականների, օրինազանց դատաւորների, նենգ արհեստաւորների, գողերի ու փչացածների համար.

Անդ թագաւորք ոչ երեւին,
Եւ ոչ իշխանըք պատուեսցին,
Ոչ մեծամիտք հպարտասցին,
Եւ ոչ հզօրըք բարձրասցին,
Զի միայնակ միայն լինին,
Առանց զօրաց, զոր այժմ ունին...
Քաղցեալք կենաց հացիւ լցցին,
Եւ մեծատունք ունայնասցին...
Անդ զրկողաց կշիւք դնին,
Որչափ զրկեացն՝ պահանջին...⁶

Շնորհալի-բանաստեղծն ազատ է ներքին անլուծելի հակասություններից, ահա թէ ինչու նա կարողանում է «սանձահարել» իր զգացմունքները, դրանք «խաղաղ հունի» մէջ դնել: Նրա մօտ պատկերը, զգացմունքի պոռթկումը միշտ ենթարկւում են ուրիշ ու ոտանաւորի կարգաւորիչ ուժին: Առհասարակ Շնորհալու բանաստեղծական վաստակն աչքի է ընկնում ձեւի արտակարգ մշակուածութեամբ, ուրիշ հրաշալի զգացողութեամբ: Նա յօրինեց եւ անյանգ ազատ ոտանաւորով, բայց, մանաւանդ, զարգացրեց վանկաշէտային ոտանաւորը՝ բազմազան չափերով ու յանգաւորումով: Այս վերջին բնագաւառում Շնորհալին հայ միջ-

4 Տե՛ս Ղ. Ալիշան, Շնորհալի եւ պարագայ իւր, Վեներտիկ, 1873, էջ 218:

5 Ներսիսի Շնորհալույ Բանք չափաւ, էջ 142 (շատանալ քաւականին - քաւարարուել քաւականով):

6 Նոյն տեղում:

նադարյան ողջ պոեզիայում մնում է անմրցակից: Ռիթմը նրա ստեղծագործութեան մէջ մեծ նշանակութիւն է ձեռք բերում կրկնակի պահանջով՝ խօսքի եւ երաժշտութեան, ամեն մի բանաստեղծական երկի չափ միաժամանակ հանդէս է գալիս որպէս արտասանական եւ երգային սկիզբ, եւ դա շնորհիւ այն բանի, որ Շնորհալին ե՛լ բանաստեղծ է, ե՛լ երաժիշտ: Այդ իմաստով նրա գեղագիտութիւնը, ամենից առաջ, ռիթմի գեղագիտութիւն է: Նա կարողանում է յօրինել ծաւալուն գործեր նոյն չափով ու նոյն յանգով («Շարագրութիւն հոմերական վիպասանաթեամբ», «Ողբերգութիւն վիպասանական» եւ այլն), որովհետեւ այն ժամանակ միայնագ զրելը դիտում էր իբրեւ մեծ վարպետութիւն, բայց որպէս բարձր ճաշակի տէր ստեղծագործող՝ զգում է, որ միայնագութիւնը ձանձրոյթ է պատճառում, եւ իր ծաւալուն քերթուածներում, ճիշտ է՝ մեծ հատուածներից յետոյ, մի յանգից անցնում է միւսին («Ողբ Եղեսիոյ», «Բան հաւատոյ» եւ այլն): Նրա չափերը միջնադարի մեր բանաստեղծութեան մէջ շարունակ կիրառում են. հետագայ տաղերգուների երգերում, անգամ չափածոյ յիշատակարաններում մշտապէս զգացում են նրա ռիթմն ու ինտոնացիան:

Շնորհալին ասպետական յարգանք ունի բանաստեղծութեան ձեւի նկատմամբ, այդ սէրը նրա մօտ երբեմն հասնում է նոյնիսկ ձեւապաշտութեան, բայց ոչ ձեւամոլութեան, որովհետեւ ձեւի պայմանականութիւններին մինչեւ նրանց վերջին մանրամասները հետամուտ «Շնորհաց տէր Ներսէսը» հաւատարիմ է մնում իր ասելիքին, իր սրտին ու գաղափարին: Ահա Հռիփսիմէին նուիրուած նրա երգերից մի տուն, յօրինուած անապետեան պարզ ոտքերով, որը յանգիտութեան (բաղաձայնոյթի) գեղեցիկ օրինակ է.

Սիրասնունդ սիրամարգ սխրալի,
Նրբափայլ ոսկեթել տարփալի,
Եռապսակ իւղազլուխ ցանկալի,
Հրեշտակ հրաշագեղ, Հռիփսիմէ⁷:

Կամ մի ուրիշ հատուած Վարդանանց յիշատակին գրուած շարականից, որի տներից իւրաքանչիւրը նուիրուած է մի նահատակի, ընդ որում տների սկզբնատառերը կազմում են «Ներսէսի երգ» ծայրակապը (ակրոստիք), իսկ տներից ամեն մէկում մի առանձին նահատակի անուան սկզբնատառով սկսող բառերի կուտակումներով Շնորհալին ոչ միայն յանգիտութիւն է ստեղծում, այլեւ, կարծես, բանաստեղծական տունը սրբագործում է, այն դարձնում նկարէն.

Նորահրաչ պսակաւոր եւ զօրագլուխ առաքինեաց,
Վառեցար գինու հոգւոյն արիաբար ընդդէմ մահու,
Վարդան քաջ նահատակ, որ վանեցեր զթշնամին,
Վարդագոյն արեամբը քով պսակեցեր զեկեղեցի:

Երկնաւոր թագաւորին գինու յաղթեալ պատերազմին,
Խոհական իմաստութեամբ խոհեմացեալ անճառապէս,
Խորէն խորհրդական եւ ծանուցեալ անուն բարի,
Խաչելոյն վկայ եղեալ՝ հեղմամբ արեան պսակեցաւ⁸:

7 Ներսիսի Շնորհալոյ Բանբ չափաւ, էջ 475:

Ձեւի մեծ վարպետ Ներսէս Շնորհալին շատ բան արեց Հայ միջնադարեան բանաստեղծութեան ուրիշմը հարստացնելու եւ բազմազան դարձնելու ուղղութեամբ: Նրա որոշ նորամուծութիւնները հետագայում մասամբ տեղի տուեցին, չբռնեցին ժամանակի քննութիւնը, բայց մեծագոյն մասով պահպանեցին իրենց կենսունակութիւնը, դպրոց հանդիսացան ոչ միայն միջնադարի, այլեւ նոր ժամանակների Հայ բանաստեղծների համար: Այդ առումով հայոց տաղերգութեանը նա նոյն ծառայութիւնը մատուցեց, ինչ մեր նորագոյն պոեզիային՝ Տէրեանը, Մեծարենցը, Չարենցը եւ միւսները միասին: Եւ Հայ մշակոյթի անձնուէր բարեկամն ու թարգմանը՝ Վալերի Բրիւսովը, իրաւունք ունէր ասելու, թէ Շնորհալու բոլոր գործերն էլ «համակուած են ճշմարիտ ոգեւորութեամբ... գրուած են բացառիկ վարպետութեամբ, որը երեւան է բերում նաեւ իր արուեստի տեխնիկայով բոցավառուած մեծ արուեստագէտի»⁹:

Ներսէս Շնորհալին հայրենական Մովք ամրոցում էր, երբ 1144 թ. դեկտեմբերի 23-ին (հին տօմարով), մէկ ամսուայ պաշարումից յետոյ, Մոսուլ քաղաքի ամիրայ Իմադեդդին Զանգին գրաւեց Միջագետքի Եդեսիայ (Ուրհայ) քաղաքը: Եդեսիան, ասորական, յունական եւ հայկական մշակոյթների այդ օրրանը, խաչակրաց առաջին արշաւանքի ժամանակ (1099 թ.) անցել էր ֆրանկների ձեռքը եւ դարձել Եդեսիայի կոմսութեան կենտրոն: Այն ունէր տարակազմ բնակչութիւն, ասորիների հետ քաղաքում մեծ թիւ էին կազմում եւ հայերը: Շնորհալու Շահան (Զօրավար) եղբոր որդին՝ Ապիրատը, Եդեսիայի պաշարման ու գրաւման ժամանակ գտնուելիս էր եղել այնտեղ: Երբ քաղաքը նուաճում է թշնամուց, ռազմական գործողութիւններին ակնատես ու մասնակից երիտասարդ զինուորական Ապիրատը, անցնելով Մովք, եղելութեանն իրագել է դարձնում իր բանաստեղծ-հօրեղբորը եւ խնդրում նրանից գրել Եդեսիայի առման մասին: Ահա այդ առիթով էլ Շնորհալին ստեղծում է «Ողբ Եդեսիոյ»-ն՝ բաւարարելով ոչ միայն իր եղբորորդու ցանկութիւնը, այլեւ առհասարակ բանաստեղծօրէն ոգեւորելով ու արթնացնելով Հայ ժողովրդի հայրենասիրական զգացմունքները:

Եդեսիան դառնում է ազդակ, որպէսզի քաղաքացիական եւ գրական իր հասունութիւնն ապրող բանաստեղծը¹⁰, անդրադառնալով իր ժամանակի պատմական անցքին, արտայայտի իր խոհերը Հայ ժողովրդի քաղաքական ճակատագրի մասին, շօշափի համայն հայրութեան գոյութեան խնդիրը: Այդպիսով Ողբն ստացել է պատմական ու հայրենասիրական լայն բովանդակութիւն, դարձել է ծրագրային ստեղծագործութիւն եւ, որպէս շնորհալիական տաղանդի հզօր պոռթկում, հայոց միջնադարի ողջ ընթացքում իր բազմաթիւ հատուածներով հնչել է իբրեւ հայրենիքի հիմն: Դա հայրենագուրկ Հայի համար եղել է կորսուած հողի երազի ու փստոսանքի երգ, միաժամանակ նրա մէջ շարունակ բորբոքել է ապագայի հաւատ ու կենսասիրութիւն:

Իր ժանրային նկարագրով Ողբը նորութիւն էր Հայ բանաստեղծութեան մէջ: Նախորդ շրջանի մատենագրութիւնից նրան բաւական հոգեհարազատ են քերթողահայր Մովսէս Խորենացու Հայոց պատմութեան ամփոփիչ գլուխը՝ «Ողբքը», իր հայրենասիրական կրքով ու քաղաքացիական զգաստութեամբ, եւ Դաւթակ Քերթողի (VII դար) «Ողբք ի մահն Ջեւանշերի մեծի իշխանին» գործը՝ ճարտասանական արտայայտչամիջոցների եւ

8 Տե՛ս «Շարական հոգեւոր երգոց», Կ. Պոլիս, 1853, էջ 641:

9 Վալերի Բրիւսով, Հայաստանի եւ հայ կուլտուրայի մասին, Երեւան, 1967, էջ 78-79:

10 Ներսէս Շնորհալին ողբը գրելիս 44-45 տարեկան էր:

ժողովրդական մտածողութեան տարերքի (յիշենք անէծքի հատուածը) հրաշալի միաձուլումով: Շնորհալին, որպէսզի պատոււմը յուզիչ ու հետաքրքիր դարձնի, դիմել է բարառնութեան եղանակին, այսինքն՝ այլաբանութեան, հաւանաբար զարկ ստանալով Երեմիայի Ողբի սկսուածքից. «Զիա՞րդ գատաւ, նստաւ միայնացեալ քաղաքն բազմաժողով եւ եղեւ իբրեւ կին մի այրի, լցեալ տրտմութեամբ ի մէջ հեթանոսաց»¹¹: Անձնաւորելով Երեմիայ քաղաքը որպէս որբ եւ այրի կին՝ Շնորհալին անցքի մասին պատմում է նրա բերանով, եւ երկն իր ամբողջութեան մէջ ստացուել է ոչ թէ կողմնակի մարդու չոր ու ցամաք նկարագրութիւն, այլ ցնցող մի պատմութիւն, ուր ամեն մի դրուագի ներհիւսուած են որդեկորոյս մօր վիշտն ու տառապանքը: Այդպիսով դիմառնութիւնը դառնում է միջոց, որով բանաստեղծն ընդհանուր, «քրիստոնէական» աղետը ներկայացնում է որպէս անձնական ողբերգութիւն, եւ պատահական չէ, որ Ողբում գերիշխողը քնարական տարրն է:

Շնորհալու պատկերային մտածողութեան ակունքը ոչ միայն Աստուածաշունչն է, այլեւ կենդանի բնութիւնը, այլեւ հայոց պատմագրութիւնը եւ, ամենից առաջ, Խորենացին ու Եղիշէն: Հին Կտակարանի էպիկական հերոսները, սաղմոսներից առնուած առանձին դարձուածքներն ու համեմատութիւնները, Վարդանի ճառի ոգեշունչ տողերը, առակատիպ խրատները զարմանալի բնականութեամբ գալիս մտնում են Ողբի ընդհանուր հիւսուածքի մէջ եւ ստեղծում բանաստեղծական այնպիսի ոճ, որը մերթ հերոսական է, մերթ՝ ողբերգական, մերթ հռետորական է ու վսեմ, մերթ՝ մեղմ ու անմիջական:

Շնորհալու Ողբն ունի սիւժեի զարգացման իւրայատուկ ընթացք ու կոմպոզիցիա: Սկզբում Երեմիան դիմում է ազգերին ու ցեղերին, քրիստոնէութեան տարածման նշանաւոր կենտրոններ Երուսաղէմին, Հռոմին, Կոստանդնուպոլսին, Ալեքսանդրիային ու Անտիօքին եւ հրաւիրում ողբակից դառնալ իրեն, որովհետեւ՝

Բայց աղէտս իմ ցաւելի ո՛չ փոքրագոյն դեղով բուժի
 Եւ ո՛չ միով տեղեալ փակի կամ մասնաւոր մարդկամբ սփոփի:
 Այլ կարեկից այսր աղէտի պարտ է կոչել աղերսալի
 Զչորեքծազեան կողմ աշխարհի, ուր են հանուր մարդկան որդի...
 (տող 174-177)

Ապա իր խօսքն ուղղում է երբեմնի հայոց ոստան Վաղարշապատին եւ շուրջ հարիւր տարի առաջ Բագրատունեաց մայրաքաղաքի իր պատուից զրկուած Անիին՝ սրանց մէջ տեսնելով իր բախտակիցներին: Գեղեցիկ են առանձնապէս այն տողերը, որոնցում երգւում է Անիի կորսուած փառքը: Մեր բանաստեղծութեան մուսան, փաստօրէն առաջին անգամ, թեւածում է հայրենի եզերքի վրայով.

Քանզի եւ դու երբեմն էիր վայելչական հարսն ի քօղի,
 Մերձաւորաց յոյժ ցանկալի, հեռաւորաց փափազելի...
 Քանզի անցին ըստ երազի, որպէս ծաղիկ ամարայնի,
 Զյորդութիւն յորդ վտակի գարնանաբեր հեղեղատի,
 Կամ գուռուցեալ վաղվաղակի, որ ընդ լինելն պատառի...
 (տող 132-133, 152-154)

11 Ողբ Երեմիայ, Ա. 1:

Այս նախերգանքից յետոյ բանաստեղծն անցնում է բան նիւթին՝ Եղեսիայի գրաւման ընդարձակ նկարագրութեանը, որը կատարուած է հակադրութեան եղանակով, պատկեր-ւում է քաղաքի խաղաղ ու բարգաւաճ անցեալը, որին գալիս փոխարինում են սուրը, կո-ղոպուտը, աւերածութիւնը, գերեզմարութիւնն ու ստրկութիւնը: Ռազմի տեսարաններ պատկերելիս Շնորհալին հետեւել է հայ դասական պատմագրութեան աւանդներին՝ հաս-նելով զարմանալի արտայայտչականութեան. մարտական գործողութիւնների նկարա-գրութիւնները Ողբում դինամիկ են ու տազնապալից: Բնանկարը, որ ինչպէս հայ նա-խորդ բանաստեղծների ստեղծագործութիւններում, այնպէս էլ Շնորհալու հոգեւոր երգե-րում գլխաւորապէս այլաբանական իմաստ ունի, այստեղ հեռու է ալեգորիա լինելուց, դա բնութեան «անմիջական» անդրադարձումն է եւ երբեք չի ենթարկուում քրիստոնէա-կան դոգմատիկայի պայմանականութիւններին: Դա արեւի ու լոյսի, հողի ու ջրի, ծառ ու կանաչի գեղեցկութեամբ արբած մարդու հրճուանքի արտայայտութեանն է:

Ջուր կենդանի յինէն բղխէր, գուարթածաղիկ բոյս յօրինէր,
Գետոց նման վտակ հոսէր, զբարաստանս արբացանէր:
Ծովն ի միջի իմ ծածանէր, քաղցրիկ օդովն ծիծաղէր...
Առաւօտուն ցօղն իջանէր, ոսկեման ճաճանչ փայլէր...
(տող 213-215, 221)

Կեանքն այդքան սիրող, իր բնաշխարհին այդօրինակ նուիրումով կապուած Շնորհա-լու քնարական հերոսը ահա թէ ինչու անէծքի ու վրէժի խօսք է ուղղում Եղեսիան նուա-ճողին: Աւետարանական համակերպման ու խոնարհ հնազանդութեան քարոզին չի հետե-ւում նա. ժողովրդական նրա բանադրանքը ծնւում է փոխհատուցման արդար պահանջից.

Սրով արեւդ պակասեալ՝ լիցիս տանեաց խոտ ցամաքեալ...
Որդիք ձեր՝ որբ, կանայք՝ գերեալ, լիցին մուրողք եւ աստանդեալ...
Սեաւ ամպ, միին, կարկտաբեր, զքեզ արասցէ անպտղաբեր...
Հարցէ զարեւդ ի սար սուսեր, իբր յանխնայ զիս դու հարեր...
Տուն քո լիցի անհետ, յաւեր, եւ դու՝ գերի, ազգով յերեր.
Տոհմ եւ ազինքդ քո թուրքեր հալածեսցին յերկրի յեզեր...¹²
(տող 800, 803, 813, 824, 841-842)

Ողբի յաջորդ հատուածը («Բայց դուք, որդիք իմ սիրելիք, չէք ինձ մեռեալ, այլ կենդա-նիք» տողից սկսած) հնչում է որպէս զոհուածների յիշատակին նուիրուած ուրվիչ, որին հետեւում են «Ֆրանկաց ազգի» գալստեան, այսինքն՝ խաչակրաց նոր արշաւանքի, սպա-

12 Ինչպէս վերելում բերուած, այնպէս էլ ուրիշ տողեր (տող 855՝ «եւ կերիցէ զմիս քո սուսեր», տող 857՝ «յորում ունիս փոքր ինչ օրեր», այսինքն՝ դեռ շարունակելու եւս ապրել) վկայում են, որ Շնորհալին իր երկը գրել է այն ժամանակ, երբ դեռ Զանգի ամիրան կենդանի է եղել: Այդ հանգամանքը հնարաւորութիւն է տալիս նշտելու Ող-բի յօրինման տարեթիւը: Այն չի կարող գրուած լինել 1146 թուականին, քանի որ, ըստ ժամանակի տարեգիրնե-րի անվիճելի տեղեկութեան, Զանգին եղեսիան գրաւելուց, այն է՝ 1144 թ. դեկտեմբերի 23-ից, մէկ տարի յետոյ արդէն սպանուած է եղել (տե՛ս Մատթէոս Ուռնայեցի, Ժամանակագրութիւն, Վաղարշապատ, 1898, էջ 374, Մի-խայէ Ասորի, Ժամանակագրութիւն, Երուսաղէմ, 1871, էջ 418-419): Ուրեմն մնում է եզրակացնել, որ Ողբը գրուել է 1145 թուականին, աւելի միշտ՝ այդ թուականի սկզբներին:

սուժով տոգորուած տողերը՝ իբրեւ տուրք ժամանակի մտայնութեանը, – ապա եւ բանաստեղծի յիշատակարանը: Խաչակրաց երկրորդ արշաւանքը (1147-1149 թթ.), ինչպէս յայտնի է, ո՛չ Եղեսիան ազատագրեց եւ ո՛չ էլ Արեւելքի քրիստոնէութեանը որոշակի օժանդակութիւն բերեց, եւ պատահական չէ, որ քիչ անց, 1151 թ., «Բան հաւատոյ» քերթուածի յիշատակարանում Շնորհալին արտայայտելու էր իր ճշմարիտ խոստովանութիւնը.

Ի բարկութեան ժամանակի,
Յորում նեղիմք յանօրինաց,
Եւ ոչ նուազ ի դրժանաց
Ի սուտանուն քրիստոնէաց¹³:

«Ողբ Եղեսիոյ»-ն բացառիկ ազդեցութիւն է թողել միջնադարի հայ բանաստեղծութեան վրայ: Շնորհալին ունեցաւ բազմաթիւ հետեւորդներ՝ Գրիգոր Տղայ, Ստեփանոս Օրբելեան, Գրիգոր Խլաթեցի, Առաքել Բաղիչեցի, Սիմէոն Ապարանցի, Յակոբ եւ Ստեփանոս Թոխաթցիներ եւ ուրիշներ, որոնք նրա երկի ակնյայտ նմանութեամբ եւ հետեւողութեամբ են յօրինել իրենց պատմական ողբերը:

Ներսէս Շնորհալու ստեղծագործութիւնը լաւագոյն մասով պահպանել է իր գեղարուեստական ու գրապատմական նշանակութիւնը. նրա երգն ու բանաստեղծութիւնը շարունակում են յուզել եւ մեր մշակոյթի պատմութեան մէջ տեղ ապահովել նրան միջնադարի մեծերի՝ Գրիգոր Նարեկացու, Ֆրիկի, Կոստանդին Երզնկացու եւ միւսների կողքին՝ որպէս հայ ժողովրդի ազգային ձգտումների եւ հոգեւոր գեղեցկութիւնների արտայայտչի:

ՊՕՂՈՍ ԽԱԶԱՏԻԱՆ

13 Ներսիսի Շնորհալույ Բանք չափաւ, էջ 242:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԴԻՏՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Բնագիրը պատրաստել ենք ձեռագիր ու տպագիր հետեւեալ օրինակների համեմատութեամբ.

A – ձեռ. 4207	f – ձեռ. 2079
B ₁ – ձեռ. 1548	g – ձեռ. 2407
B ₂ – ձեռ. 5707	H – ձեռ. 1631
B ₃ – ձեռ. 5255	J – ձեռ. 5924
C – ձեռ. 7104	K – ձեռ. 1539
D – ձեռ. 8575	L – ձեռ. 6597
E – ձեռ. 1541	Թ – Թիֆլիսի 1829 թ. տպագիր
F ₁ – ձեռ. 1558	Կ – Կալկաթայի 1832 թ. տպագիր
F ₂ – ձեռ. 5960	Փ – Փարիզի 1827 թ. տպագիր

Ներսէս Շնորհալու Ողբը պատկանում է միջնադարի հայ մատենագրութեան այն երկերի թուին, որոնք մշտապէս ընդօրինակուել են գրիչների ձեռքով եւ լայն տարածում գտել ընթերցողների շրջանում: Տարբեր վայրերում, հայկական ձեռագրերի այլեւայլ հաւաքածոներում կան Ողբի հարիւրաւոր գրչագրեր: Բաւական է ասել, որ միայն Երեւանի Մաշտոցեան Մատենադարանում նրա ամբողջական ու թերի օրինակների թիւը հասնում է 55-ի:

«Ողբ Եղեսիոյ» երկը մինչեւ այժմ ունեցել է վեց հրատարակութիւն: Դրանցից առաջինը Մաղրասի 1810 թ. տպագիրն է (հրատարակել է Սարգիս Ծափուր Աղաւալեանցը «գգուշաւոր քննութեամբ» եւ «բաղդատութեամբ ձեռագիր օրինակաց»)¹, երկրորդը՝ Փարիզի 1827 թ. տպագիրը (հրատարակել է նշանաւոր բանասէր Յովհաննէս Զօհրապեան Կոստանդնուպոլսեցին 3 ձեռագրի հիման վրայ), երրորդը՝ Շահան Զրպետեանի 5 ձեռագրի համեմատութեամբ Թիֆլիսում 1829 թ. կատարուած հրատարակութիւնը, չորրորդը՝ 1832 թ. Կալկաթայի տպագիրը, որը Մաղրասում տպուածի վերահրատարակութիւնն է: 1869 թ. Փարիզում ակնանւոր արեւելագէտ էդուարդ Դիւլորիէն իր Recueil des Historiens des Croisades. Documents Armeniens գրքում 5-րդ անգամ լոյս ընծայեց Ողբը՝ նոր ձեռագրերի օգտագործմամբ եւ Փրանսերէն հանդիպաղէի թարգմանութեամբ: Վերջապէս, Շնորհալու երկը վեցերորդ անգամ տպագրուեց Երեւանում, 1968 թ., որը, սակայն, Թիֆլիսի տպագրի սոսկական վերահրատարակումն է եւ բնագրային առումով որեւէ նորութիւն չի բերում: Յիշեալ հրատարակութիւնները, մանաւանդ նրանցից առաջին հինգը, որքան էլ խնամքով ու հմտութեամբ են կատարուած, այնուամենայնիւ, մեր ժամանակի պահանջները բաւարարել չեն կարող: Հրատարակիչներն իրենց տրամադրութեան տակ ունեցել են սահմանափակ թուով գրչագրեր եւ լաւագոյն ընթերցուածների բացակայութեան պայմաններում ինչ-ինչ տեղերում ստիպուած են եղել չնկատել կամ հաշտուել իրենց օգտագործած ձեռագրերի աղճատումների հետ, էլ չենք խօսում բնագրագիտական այն սկզբունքների մասին, որոնք միանգամայն հնացած են: Յ. Զօհրապեանի հրատարակութիւնն անգամ, որ եղածների մէջ ամենակատարեալն է, ունի չափազանց աղքատիկ

1 Մաղրասի տպագիրը մեզ մատչելի չի եղել:

տողատակ (բերուած գրքի վերջում) եւ շատ ընդհանուր, միայն խիստ կարեւոր ձեռագրական տարբերութիւններ է պարունակում:

Ձեռնամուկ լինելով Շնորհալու բանաստեղծական լաւագոյն երկի նոր բնագրի պատրաստմանը՝ մենք մեր առաջ խնդիր ենք դրել Մաշտոցեան Մատենադարանի բազմաքանակ ձեռագրերի, ինչպէս նաեւ լաւագոյն տպագիրների հանգամանալից ուսումնասիրման ու համեմատութեան միջոցով ճշգրտել ու աղճատումներից մաքրել այն, քննական մօտեցում հանդէս բերել «Ողբ Եղեսիոյ» ձեռագիր ու տպագիր օրինակների տարբերութիւնների, հեղինակին անյարիր շեղումների ու յաւելումների նկատմամբ, վերականգնել մի բնագիր, որը հարազատ լինի միջնադարի ականաւոր բանաստեղծին, եւ ներկայացնել այնպիսի տողատակ, որը բնագրի հետ միասին լիովին արտացոլի ձեռագրական ողջ հարստութիւնը:

Ձեռագրերի նախնական համեմատութիւնը մեզ բերեց այն համոզման, որ նրանք պարունակում են ինչպէս բառային կարգի (յատկապէս հոմանիշային բնոյթի), այնպէս էլ աւելի ցայտուն՝ տողային տարբերութիւններ, միմեանցից զանազանուած են աւելի կամ պակաս տողերով ու հատուածներով, ընդհանրապէս տողերի տարբեր քանակով եւ այլն:

Ողբի մեզ հասած ձեռագրերից հնագոյնը ոչ միայն մեզանում՝ Մաշտոցեան Մատենադարանում, այլեւ, որքան մեզ յայտնի է, աշխարհասփիւռ հայերէն ձեռագրերի մէջ առհասարակ, № 4207 ձեռագիրն է (A): Այս օրինակը, գրչութեան ժամանակով լինելով հեղինակին համեմատաբար մօտ (ընդօրինակուած է 1284 թ., Շնորհալու մահից 111 տարի անց) եւ գրուած լինելով բուն Կիրիկեան Հայաստանում, Ադանա քաղաքում, իշխան Օշիւնի համար, բոլոր ձեռագրերի մէջ ամենաանաղարտն է եւ անսխալը²: Բնագիրը վերակազմելիս մենք, ինչ խօսք, կողմնորոշուել ենք սոյն ձեռագրով՝ առանձին դէպքերում, անշուշտ, առաջնութիւն տալով նաեւ միւս օրինակների վստահելի ընթերցուածներին: A օրինակը երկի տողաքանակի եւ տողերի յաջորդականութեան իմաստով եւս կատարեալ է. այն, ինչպէս եւ մեր բնագիրը, պարունակում է 16 վանկանի 1046 տող, ապա եւ Ներսէս բանակապով (ակրոստիքոս) յաւելեալ ութ տող, որ մենք անջատել ենք բնագրից իբրեւ ո՛չ հեղինակային եւ բերում ենք սոյն ծանօթագրութիւններում (այդ մասին քիչ յետոյ):

Ինչպէս A գրչագրի հետ միւս օրինակների մանրամասն համեմատութիւնը ցոյց տուեց, որ Ողբի ձեռագրերը, ըստ իրենց ունեցած գրչական տարբերութիւնների, բաժանուած են մի քանի խմբի: Այդ խմբերից որոշակի առանձնանում են №№ 4207 (A), 7104 (C), 8575 (D), 2079 (F) գրչագրերը: Աւելորդ չենք համարում այստեղ բերել այն ձեռագրերի համարները, որոնք մտնում են առանձին խմբերի մէջ³:

Բ խումբ

Ձեռ. №№ 1548, 5707, 5255, 1541, 1540: Այս խմբի ձեռագրերից օգտագործել ենք չորսը, այն է՝ 1548 (B₁), 5707 (B₂), 5255 (B₃) եւ 1541-ը՝ (E), քանի որ վերջինս, յարելով

2 Ինչպէս № 4207, այնպէս էլ միւս ձեռագրերի գրչի յիշատակարաններն ու յիշատակագրութիւնները աւելորդ ենք համարում բերել՝ ելնելով այն հանգամանքից, որ դրանք մի մասով հրատարակուած են, իսկ մնացած՝ աւելի մեծ մասը մօտ ապագայում համապատասխան ժողովածուներում կիրատարակուի:

3 «Ողբ Եղեսիոյ»՝ Մաշտոցեան Մատենադարանում պահպանուած ամբողջական ու թերի ձեռագրերի ընդհանուր ցանկը տե՛ս վերջում, որտեղ բերուած են ձեռագրերի գրչութեան հանգամանքների (գրիչ, տեղ, ժամանակ, ծաղկող ու պատուիրատու) ու րովանդակութեան վերաբերեալ տեղեկութիւններ, ինչպէս նաեւ նշուած են մեզ հետաքրքրող քննարկի էջերը:

այս խմբի ձեռագրերին, նրանցից ունի եւ որոշ շեղումներ: Ձեռք օգտագործել № 1540 ձեռագիրը, որը սոսկ վրիպակներով է տարբերւում միւս չորս օրինակից:

F խումբ

Ձեռ. №№ 1558, 8569, 5960, 3218, 1539, 3421, 1546: Սոյն խմբից օգտագործուած են 1558 (F₁) եւ 5960 (F₂) ձեռագրերը, իսկ 1539 ձեռագիրը ներկայացուած է K պայմանական նշանով՝ խմբից որոշ տարբերութիւններ ունենալու պատճառով:

Մնացած չորս ձեռագրերի գրչական այլընթացուածները չենք արտայայտել տողատակին, քանի որ առանձին արժէք չեն ներկայացնում:

G խումբ

Ձեռ. №№ 2407, 7219, 6027: Սրանցից համեմատական բնագրին իր մասնակցութիւնն է բերել 2407 (G) գրչագիրը: Միւսները նրանից տարբերւում են միայն վրիպումներով ու աղաւաղումներով եւ բնագրի ճշգրտմանը ոչնչով չեն կարող օժանդակել:

H խումբ

Ձեռ. №№ 1756, 912, 1631: Օգտագործուած է միայն 1631 (H) գրչագիրը:

J խումբ

Ձեռ. №№ 1629, 1630, 5924, 5121, 5038: Այս խմբի բոլոր օրինակները, բացի № 1629-ից, գրեթէ նոյնութեամբ կրկնում են իրար, այդ իսկ պատճառով նկատի ենք առել նրանցից միայն մէկը՝ 5924-ը (J): 1629 ձեռագրի պարունակած յաւելեալ տողերն ու որոշ տարբերութիւնները աստղանիշով վկայակոչել ենք էջատակին:

L խումբ

Ձեռ. №№ 7244, 6597, 5837, 8392, 9736: Սոյն գրչագրերը բոլորն էլ 18-19-րդ դարերի ընդօրինակութիւններ են, բխում են միմեանցից եւ ունեն յաւելեալ որոշ տողեր: Քիչ տարբերւում է միայն 5837 ձեռագիրը: Հետաքրքիր է, որ 7244 ձեռագրի գրիչը իր բնագրի համար նշել է. «Գաղափարեալ այժմիկ, բաղդատութեամբ ընտիր-ընտիր եւ հնագիր օրինակաց, ի Կարնո քաղաքի մայր դպրատան ի 1828 ի յունվարի 28, գրչութեամբ ուրումն դպրի» (էջ 2ա): Սակայն ուշադիր համեմատութիւնը մեզ բերեց այն համոզման, որ սոյն ձեռագիրը բխում է 6597 ձեռագրից, որը եւ օգտագործել ենք (L): Ի դէպ, այս խմբի 8392 գրչագիրը պատկանել է Յովհաննէս Թումանեանի անձնական գրադարանին (էջերի վրայ կայ բանաստեղծի կնիք-ստորագրութիւնը):

M խումբ

Ձեռ. №№ 8121, 8437, 9883, 9035, 9887, 10090: Այս խմբի ձեռագրերից ոչ մէկը չենք օգտագործել, քանի որ նախնական հանգամանալից համեմատութիւնը մեզ յանգեցրեց այն համոզման, որ սրանք ոչ մի նորութիւն չեն բերում ինչպէս բնագրի, այնպէս էլ տողատակի համար եւ յարում են մերթ այս, մերթ այն խմբին: Հետաքրքիր է, որ այս խմբի 8121 ձեռագրի գրիչը յիշում է իր օրինակի հիմք ձեռագրի մասին. «Եւ արդ ողբերգական տառս գաղափարեալ եղեւ ի թուին ՌՄԺԷ (1769 թ.) յուլիսի Ե ի հին եւ յանվրէպ օրինակէ, ի թուին ՌՂ (1641 թ.) գրեցեալ Յիսուս Որդւոյ» (էջ 200ա): Ըստ երեւոյթին այդ հիմք ձեռագիրը պէտք է լինի Մաշտոցեան Մատենադարանի № 7219 գրչագիրը, որն օրինակուած է նոյն՝ 1641 թ.:

Այս խմբերից դուրս կան մի շարք ամբողջական (ձեռ. №№ 10285, 8755, 3226, 3267, 8436) եւ պակասաւոր (ձեռ. №№ 424, 2027, 2672, 5056, 6998, 8735, 8989, 9426, 9887, 9933) ձեռագրեր՝ զուտ գրչական բնոյթի տարբերութիւններով, որոնք չենք արտայայտել՝

տողատակն աննշան ու աւելորդ ընթերցուածներով չծանրաբեռնելու նպատակով: Հետաքրքիր է, որ միջնադարում «Ողբ Եղեսիոյ»-ի մի հատուածը (880-907 տողեր) անկախ երկի արժէք է ձեռք բերել եւ մտել որոշ գանձարաններ՝ «Տաղ մարտիրոսաց ի Ներսիսէ» (ձեռ. № 424), «Տաղ ամենայն մարտիրոսացն» (№ 2027), «Տաղ սրբոց մարտիրոսացն ի Ներսէս կաթողիկոսէ» (№ 2672), «Գանձ ի տաղ մարտիրոսաց» (№ 6998) եւ նման վերնագրերով, այնպէս որ մեր նշած թերի ձեռագրերի մի մասը սոսկ այդ հատուածն է պարունակում, մինչդեռ միւս մասում բնագիրը պարզապէս պակասաւոր է հասել:

Ողբի բոլոր ձեռագրերի մէջ առանձնայատուկ է № 71 գրչագիրը: Նրա բնագիրը զգալի տարբերութիւններ ունի թէ՛ A օրինակից եւ թէ՛ բոլոր միւս ձեռագրերից: Այստեղ Ողբը բաղկացած է 1060 տողից, մինչդեռ ինչպէս A ձեռագիրը, այնպէս էլ մեր պատրաստած բնագիրը պարունակում է 1046 տող: № 71 ձեռագիրը բնագրի մի քանի տասնեակ տողերի փոխարէն ունի բոլորովին այլ տողեր, էլ չենք խօսում բառային տարբերութիւնների մասին, որոնք հսկայական քանակութիւն են կազմում: Այդպիսով, մենք գործ ունենք Ողբի այլ տարբերակի, աւելի ճիշտ՝ առանձին խմբագրութեան հետ: Ահա թէ ինչու խուսափեցինք այդ խմբագրութիւնը եւս ընդգրկել մեր ընտրած 15 ձեռագրերի եւ 3 տպագիրների շարքը՝ յարմար գտնելով հետագայում այն հրատարակել առանձին, մի այլ առիթով:

* * *

Ողբի խորագիրը տարբեր ձեռագրերում տարբեր է: Բերենք դրանցից երեքի սկսուածքները.

A – Տեառն Ներսէսի⁴

սրբազան եպիսկոպոսի⁵

Եղբօր տեառն Գրիգորիսի

Հայոց կաթողիկոսի⁶:

Cf Ի Ներսիսէ սուրբ Շնորհալի՝

Եղբօր մեծին Գրիգորիսի, Հայաստանեայց (f Հայաստանեայց) պատրիարգի,

զարմից մերոյն սուրբ Գրիգորի:

Ձեռ. № 1756 – Նորին տեառն Ներսէսի Կլայեցւոյ

Հայոց կաթողիկոսի ասացեալ

Ողբք վասն քաղաքաց

եւ վասն առման Ուրհա քաղաքին

Ինչպէս տեսնում ենք, բերուած տողերի տարբերութիւններն ակնյայտ են, սակայն առանց երկբայելու կարող ենք ասել, որ այդ տողերը հետագայ դարերի գրիչների մեծաւրանքի տուրքն են Շնորհալուն: Դիտենք հէնց առաջին տողերը.

A Տեառն Ներսէսի...

Cf Ի Ներսիսէ սուրբ Շնորհալի...

1756 ձեռ. Նորին տեառն Ներսէսի Կլայեցւոյ...

4 D 1-ին տողը չունի:

5 B₃ 1-ին տողից յետոյ ունի եւ իմաստասերի Փ չունի Սրբազան եպիսկոպոսի՝ եղբօր տեառն Գրիգորիսի:

6 B₂ 2-րդ տողը չունի:

Պարզ է, որ Շնորհալին երբեք իր մասին այդպէս չէր արտայայտուի: Բացի այդ, ինչպէս գիտենք, «Ողբը» գրված է 1145 կամ 1146 թթ., երբ Շնորհալին գեռեւս կաթողիկոս չէր, հետեւաբար, եթէ նոյնիսկ իր մասին գրելու էլ լինէր, չէր կարող այդպէս գրել: Ձեռագրերի համեմատութիւնը ցոյց տուեց, թէ որքան իրարից տարբեր են այդ երկու տողերը: Աւելորդ չենք համարում այստեղ վկայակոչել հետսամուտ այդ տողերի համար նաեւ մնացած ձեռագրերի պարունակած տարբերութիւնները՝ *Ա ձեռագրի համեմատութեամբ*.

1. B₁ երգ յոգեալ տէր E երգ F₁₂H երգս ոգեալ K երգ Կ երգս է ոգեալ տէր B₂GH Ներսիսի B₁ եւ կաթողիկոսի B₃ց սրբոյ կաթողիկոսի հայոց E կաթողիկոսի F₁₂H եւ սրբազան կաթողիկոսի K կաթողիկոսի Կ եւ սրբազան հեղինակի L արքեպիսկոպոսի:

2. B₁EF₁₂K Կ սրբոյն H եղբայր սրբոյն փխ եղբօր տեառն B₁EF₁₂HK Կ մեծի հայրապետի փխ կաթողիկոսի:

«Ողբի» ձեռագրերից 16-ը վերջում չունեն հետեւեալ տողերը, որոնց սկզբնատառերը յօգում են «Ներսէս».

Նորոգ բանի այսր կարգի, տէր Ներսիսի երախայրի.
Երկնախմբից նա պարակցի, երից անձանցն հուպ լինի,
Բաբունի անդ յորջորջի, առ մեզ պատգամ աստ առաքի,
Սիրով հոգւոյն հեզ երեւի, գտէրունիսն բարբառի.
Եկայք, որդեակք իմ սիրելիք, որոց երկիւղն է պանծալի,
Սրբեալ սրտիցն, որ ի մարմնի, աստուածութեանն միշտ երեւի:

Ճիշտ է, Շնորհալին իր ստեղծագործութիւնների վերջում սովորաբար ունի ծայրակապով յիշատակարաններ՝ «Ներսէս», «Ի Ներսէսէ», «Ներսէսի է» եւ այլն, բայց մեզ հաւանական չի թւում, թէ վերեւում բերուածը Շնորհալու գրածն է, քանի որ նրանում բանաստեղծի մասին խօսուում է իբրեւ վախճանուածի: Կարծում ենք, սա եւս, ինչպէս եւ պոեմի խորագրի յաւելեալ տողերը, հետագայ գրիչների տուրքն է սիրելի բանաստեղծին, թե չէ ինչպէ՞ս կարող էր ինքը՝ Շնորհալին, իր մասին գրել.

Երկնախմբից նա պարակցի երից անձանցն հուպ լինի... եւ այլն:

Ահա թէ ինչու սոյն յիշատակարանը բերում ենք այստեղ եւ ոչ թե բնագրում:

* * *

«Ողբ Եղեսիոյ» պոեմի բնագիրը մեզ հասել է փոփոխութիւններով եւ յաճախ աղաւաղումներով: Այն հանգամանքը, որ Մաշտոցեան Մատենադարանում պահպանուում է «Ողբի» 55 ընդօրինակութիւն, պարզ է դարձնում, որ դրանք գրչագրուած են աւելի քան 55 մարդու կողմից (նոյնիսկ որոշ ձեռագրերում սկսել է մէկը, ապա շարունակել ուրիշը): Ընդօրինակութիւնները միշտ չէ, որ կատարել են բարձր գրագիտութեան տէր անձինք, այստեղից էլ հնարաւոր սխալներն ու աղաւաղումները: Բնագիրը կազմելիս ցուցաբերել ենք հնարաւորին չափ զգուշութիւն եւ ուշադրութիւն, աշխատել ենք մեր ուժերի ներածին չափ վերականգնել մայր օրինակը:

Հաշուի ենք առել այն ընդհանուր սկզբունքները, որոնք մշակուել ու կիրառուել են հայ միջնադարեան տաղերգութեան վերջին տասնամեակների գիտական հրատարակութիւններում. այսպէս՝

1. Բնագրի հատուածաբաժանումը կատարել ենք ըստ Յ. Զօհրապեանի հրատարակութեան:

2. Հաշուի ենք առել գրաբար հայերէնի պատմական զարգացման՝ Շնորհալու ապրած ժամանակաշրջանի վիճակն ու առանձնաշատութիւնները եւ հէնց իր՝ հեղինակի լեզուաոճական անհատականութիւնն ու նախասիրութիւնները, ըստ այդմ էլ, թէեւ նախապատուութիւնը տուել ենք այս կամ այն ընթերցմանը, սակայն մէկ անգամ ընդմիջտ չորդեգրելով միայն այդ ընթերցումը, այլ երբեմն նաեւ դրա այն այլընթերցումը, որը հաւասարապէս կիրառուել է այն ժամանակաշրջանում ե՛լ այլ հեղինակների, ե՛լ Շնորհալու կողմից, ինչպէս օրինակ՝ շառաւիղ-շառաւեղ, աղբիւր-աղբեր, սեւ-սեաւ, արմար-արմար եւ այլն:

3. Ենթակայական դերբայի ող վերջածանցով այլընթերցումն ենք միայն պահել, աւղ կամ օղ այլընթերցումները չենք տուել:

4. Ն որոշիչ յօդի «անհարկի» կիրառութիւնները պահպանել ենք, ելնելով յանգաստեղծման անհրաժեշտութիւնից եւ ընդունելով, որ դրանք «գիշողաբար» կիրառուել են հէնց հեղինակի իսկ կողմից:

5. Ստացական դ յօդի տ այլընթերցումը մեծ մասամբ զանց ենք առել:

6. Գաղտնավանկի ը ձայնաւորը չենք պահպանել եւ տողատակում այդ մասին չենք նշել:

7. Տողատակում միայն յատուկ անունների այլընթերցումներն ենք մեծատառով տուել:

8. Յ կիսաձայնի աւելորդ եւ վրիպակային կիրառութիւնները նոյնպէս զանց ենք առել:

9. Յատուկ անունների եւ մի քանի յաճախադէպ բառերի այլընթերցումները տալիս ենք միայն մէկ՝ առաջին անգամ պատահելիս:

10. Չենք տուել բացարձակ վրիպակները եւ սխալ գրութեան որոշ ձեւեր, որոնք յաճախ պատահում են նաեւ այլեւայլ գրչագրերում:

11. Բոլոր այն դէպքերում, երբ հնարաւոր ենք համարել, խուսափել ենք տողատակի փխ-ի ոչ պարտադիր կիրառութիւնից, եթէ, առանց այդ էլ, այն գէթ լուեկայն ընթերցւում է, չենք գրել:

12. Կէտադրութիւնը նշանակել ենք ըստ արդի կանոնների:

13. Խ-ով վերջացող եւ ո յոլովման ենթարկուող բառերի թեք յոլովածեւերը բնագրում գրել ենք լ-ով (որդւոյ, թշնամւոյ, տեղւոջ եւ այլն): Առանց լ-ի ընթերցումները տողատակում չենք բերում:

14. Հագուադէպ ցոյց ենք տուել համեմատական բնագրի մէջ չմտնող այլ գրչագրերում պատահած մի շարք ուշագրաւ տարբերակներ:

ՑԱՆԿ «ՈՂԲ ԵԴԵՍԻՈՅ»-Ի ՁԵՌԱԳՐԵՐԻ
(ՄԱՇՏՈՑԵԱՆ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ)⁷

Ձեռագիր	Գրչութեան ժամանակ	Գրչութեան վայր	Գրիչ, ծաղկող, ստացող	Ողբի էջերը	Բովանդակութիւնը
4207	1284 թ.	Աղանա	Կոստանդին Քունոսք	318թ-347ա	Ժողովածու
1548	1357 թ.	Տէր Յովհաննիսի անապատ	Առաքել	220ա-268թ	Ժողովածու
5707	1383-86 թթ.	Երնջակ	Յակոբ վարդ., ծաղկող Կարապետ	239-253	Ժողովածու
5255	13-րդ դար (թէ՞ 15-րդ)			40ա-81ա	Ն. Շնորհալի, Բանֆ չափաւ
7104	1621 թ.	Գետաքաղ	Ղուկաս դպիր, Յոհան	77-110թ	Ժողովածու
8575	1632 թ.	Ամիթ	Սարգիս արեղայ	248թ-297թ	Ժողովածու
1541	1614 թ.	Կաֆա	Զաբարիա արեղայ	183ա-227ա	Ժողովածու
1558	1643 թ.	Ղարասու	Ծաղկող Խասպեկ	197թ-253թ	Ժողովածու
5960	16-րդ դար (17-րդ)			199-247	Ն. Շնորհալի, Բանֆ չափաւ
2079	1622 թ. (1672)	Լիմ	Յովհաննէս Մոկացի	156ա-174թ	Ժողովածու
2407	1624 թ. 1642 թ.	Շոշ	Յոհան երէց	218թ-271ա	Տաղարան
1631	1789 թ.	Թալաս (Կեսարիա)	Գէորգ արեղայ	1ա-45թ	Ողբ Եղեսիոյ, Հանելուկֆ
5924	1822 թ.	Լիմ անապատ	Աբրահամ վրդ. Պօլսեցի	2ա-60թ	Ողբ Եղեսիոյ
1539	1656 թ.	Մարգուան	Միխայէլ երէց	238թ-302թ	Ն. Շնորհալի, Բանֆ չափաւ
6597	18-րդ դար		Յակոբ ֆհ. Սուրենեանցի ձեռագրերից	1-56	Ողբ Եղեսիոյ
71	1753 թ. 1755 թ.	Կեսարիա (ա) Աղրիանուպոլիս	Աբրահամ Աստաբատցի	130ա-168ա	Ժողովածու
424	17-րդ դար	Կաֆա		245թ-246ա*	Գանձարան
912	1779-1784-85	Կ. Պօլիս		149ա-164թ	Ժողովածու
1540	1633 թ.	Ամասիա	Միք. դպիր, ստ. Զաբարիա դպիր	230ա-298թ	Ն. Շնորհալի, Բանֆ չափաւ
1544	1637 կամ 1623 թ.	Ղարասար	Գրիգոր երէց	212ա-264թ	Ն. Շնորհալի, Բանֆ չափաւ
1546	17-րդ դար		Ղունկիանոս վրդ.	165թ-220ա	Ժողովածու
1629	1821 թ.	Կ. Պօլիս	Յոհաննէս սարկաւազ	4ա-57ա	Ժողովածու
1630	1821 թ.	Կ. Պօլիս		1ա-54ա	Ողբ Եղեսիոյ
1756	17-րդ դար			270-323	Ժողովածու
2027	1680 թ.	Էջմիածին	Յովսեփ	190ա-190թ*	Ժողովածու

7 Ակգրում բերում են այն ձեռագրերը, որոնց հիման վրայ պատրաստուած է համեմատական քննագիրը:

* Աստղանիշով նշուածները պատահիկ են կամ թերի քննագիր:

2672	1607 թ.	Կաֆա	Ստ. Թոխաբքի	236ա-237ա*	Գանձարան
3218	1645 թ.		Կարապետ Բահանայ	188բ-241բ	Տաղարան
3226	1802 թ.	Տրապիզոն	ստացո՞ղ տրց Յօհաննէս	1ա-54բ	Ողբ եղեսիոյ
3267	1833 թ.	Շուվու Բաղաֆ	Սերոբէ (Մահտեսի Աստուածատուրի թոռ)	1ա-66բ	Ողբ եղեսիոյ
3421	17-րդ դար			185բ-237բ	Ժողովածու
5038	19-րդ դար	Լիմ անապատ		107ա-127ա	Ժողովածու
5056	18-րդ դար		Յակոբ վրդ.	98ա-101բ*	Ժողովածու
5121	1825 թ.	Լիմ անապատ	Յովակիմ Կարնեցի	1ա-67ա	Ժողովածու.
5837	19-րդ դար			1-39բ	Ողբ եղեսիոյ
6027	1743-1787 թթ.		Անտօն վրդ.	150ա-200բ	Ժողովածու
6998	1839 թ.	Ս. Պետերբուրգ	Սամուել Աքրահամեանց	63բ*	Ժողովածու
7219	1641 թ.	Քօթահեայ	Մելիֆսէթ Քօթահեացի	294-352	Ժողովածու
7244	1828 թ.	Կարին	ոմն դպիր	2ա-58բ	Ողբ եղեսիոյ
8121	1768 թ.	Մուշ, Ս. Կարապետ	Մատթէոս գրագիր	150ա-200բ	Ժողովածու
8392	1824 թ.	Կարին		1-57բ	Ողբ եղեսիոյ
8436	1841 թ.	Կարին	տիրացու Յովման Պօղոսեան	28ա-83բ	Ժողովածու
8437	1826 թ.	Կ. Պօլիս	Թովմաս սարկաւազ	1-74	Ողբ եղեսիոյ
8569	1643 թ.			152բ-203բ	Ժողովածու
8735	18-րդ դար			8ա-12ա*	Ժողովածու
8740	18-19-րդ դդ.			36ա-43բ	Ժողովածու
8755	18-րդ դ. 17-րդ դ.		դպիր Մարգար	153բ-206բ	Ն. Շնորհալի, Բանֆ չափաւ
8989	1813 թ.			2-29բ*	Ողբ եղեսիոյ
9035	1835 թ.	Աստրախան	Յարութիւն Ղուկասեան Յարիչանեանց Փառակեցի	1ա-14բ	Ժողովածու
9426	18-րդ դար			8ա-12ա*	Ժողովածու
9736	1852 թ.	Ախալցխա		4ա-57բ	Ողբ եղեսիոյ
9883	1826 թ.	Խրիստիապօլիս	Աւետիս Պասմանեան	3ա-43բ	Ողբ եղեսիոյ
9887	19-րդ դար	բերուած է Նոր Նախիջեանից		1ա-20ա*	Ողբ եղեսիոյ
9933	19-րդ դար			1ա-8բ*	Ողբ եղեսիոյ
10090	18-րդ դար			4ա-61ա	Ողբ եղեսիոյ
10285	19-րդ դար			1ա-53բ	Ողբ եղեսիոյ

Երոսաղէ՛մ քաղաք մեծի թագաւորին երկնաւորի,
 Ուստի Օրէնք եւ Մարգարէք աղբերաբար բղխեալ յերկրի,
 Յորմէ Որդին Հաւր միածին լոյս ծագեցաւ անճառելի
 եւ ինձ գրեաց երանութիւն յառաջագոյն, քան զամենի.
 15 Քանզի նախկի հաւատացի, զՈրդի ընդ Հաւր դաւանեցի,
 Որով թէ ոչ յանդգնէի, զիս վեհագոյն քեզ ասէի:
 Ի քեզ սպանին զՏէրն ի փայտի, ես ի հեռուստ երկրպագի.
 Թէպէտ եւ այժմ ի մի հոգի երկրպագեմք նորին խաչի:
 Բայց դու լսեա, ո՛վ սիրելի, տարագրելոյս աղաղակի,
 20 Լե՛ր մխիթար ցաւակցելի եւ ցո՛յց ինձ դեղ բեկեալ սրտի:
 եւ դու, Հոո՛մ, մայր քաղաքաց, գերապայծառ եւ պատուելի,
 Մեծին աթոռդ Պետրոսի՝ առաքելոց գլխաւորի.
 Եկեղեցիդ անշարժելի, ի Կեփայեան շինեալ վիմի,
 Դրաց դժոխոց անյաղթելի եւ կնիք երկնիցն բացողի,
 25 Որթ վայելուչ բազմաստեղեան եւ հաստարմատ տունկ Պաւղոսի,
 Առողջելով արեամբ նորին, որպէս զդրախտն, որ յԱրեւնի,
 Մասին հասեալդ Ղուկայի, աստուածային մատենագրի,
 Ահա առ քեզ բանս խաւսիմ, վիճակ ՚լ աթոռս Թաղէի:
 Լո՛ւր ի հեռուստ իմոյս ձայնի, լե՛ր ողբակից ինձ յայս վայրի,
 30 Լա՛ց ընդ լացողս, որպէս ասի ըստ գրեցելու՛մս առ քեզ բանի:

11 F:K U°ñáöë³ Ö¿Û B: Ā³ . ³ óáñÇ 1³ éÝ ÁÛa »ĒÇ
 12 AB:DEF:fk ûñ¿YüÝ AB:fg ³ ÖµÇöñ³ µ³ ñ EF:H ³ - 21 Ý³ »ö Ðéáí Û, (AB:DE ĀĪ) ³ İëáöñ»İ »ö á»Yü ÝááöÛ.
 Ö»ñë³ µ³ ñ B:EF: Û³ İñ³ ü³ Ö³ ù ÷ È Û³ İñ ü³ Ö³ ü³ ö
 13 A Ā ³ Ý×³ é»ĒÇÝ 22 ADEF:HJK Û»ÍÇ
 14 H Ü ³ Ç³ . áöÝ AB: CDEF:fgHJ ĀĪ ³ Û¿ÝÇ K Ü³ Û- 23 EF:H Ā »Ī»Ö»óÇü¹ g »Ī»Ö»óÇü ÷ È »Ī»Ö»óÇ¹ B:
 ÝÇ ÷ È ½³ Û¿ÝÇ İ³ ÷ ³ Ü³ Ý ÷ È İ»÷³ Ü³ Ý AB: CDF:fgHL ĀĪ ö Ī»-
 15 CfL ĀĪ Ý³ ÈĪÇÝ AB: CDF:fgJ ĀĪ ö áñ¹Ç AB:Dg ü³ - ÷ ³ »³ Ý
 ñá½»óÇ ÷ È 1³ ö³ Ý»óÇ 24 CEF:HJK ĀĪ ö ¹ñ³ Ýó L ¹ñáöYü Ī ½Ī Yü B: İÝÇİ ù B:
 16 L áñáí ù H í »Ñ³ . áöÝ İÝÇüè F₂ Ü:ñĪ ÝÇóÝ
 17 B: ½»½ EF:K ëá³ ÝÝÇÝ L í ¿ñÝ F:HK Ā È³ áÇÝ ÷ È 25 C í³ »ĒáÖ ÷ È í³ Ü»ĒáöĀ A ö µ³ ½Ü³ ëİ »ÖÇ F₂ Ñ³ -
 ÷ ³ İ Ç Ý³ »ö »ñĪ Çñá³ . Ç (AB: CDF:fgL ö) İ³ ñÜ³ İ ÷ È Ñ³ ëİ³ ñÜ³ İ
 ³ İëáöñ»İ »ö »ñĪ ñá³ . Ç »ö ³ İĒ ÁÝĀ»ñóáö³ ÍÝ»ñĀ 26 B:Ī áéá. »Ēáí L áéá. »ó»³ É Ī Ýáñ³ ÜÝ A Ā
 á»Yü ÝááöÛ ½¹ñ³ Èİ F:JL Ī ö ½¹ñ³ Èİ Ý H ¹ñ³ Èİ ¹ B:f Ü³ ¹»-
 18 B:EF:HK Ā »Û Ç Ñá. Ç ÷ È Ç ÛÇ Ñá. Ç EF:KLH Ā 27 A ÓáöĪ³ ÝÇÝ Cf ÓáöĪ³ ÇÇÝ
 »ñĪ ñá³ . »Û 28 f µ³ Ý¹ ÷ È µ³ Ýè B:fg ÈüèÇ F:HK áÇü İö B:EF:fgHK
 19 AB:DJ áÇü ¹ áö B:Eg Èè¿ F:HK Ā ö Èáöñ »ö ¹ áö J »ö Èè»³ L »Ī Èáöñ. № 8392 Ó»é³ . ÇñÝ áöÝÇ Ñ»İ »ö»³ É 29 E È»ñ ÷ È Èáöñ EF:H ÇÛ ³ İè ÷ È ÇÝÓ Ü³ İè L Ü³ İè Û
 ¹³ è³ óáñáöĀÇóÝÁ³ °ö óáİ ÇÝÓ ¹»ö µ»Ī³ »³ È èñİ Ç, È»ñ ÷ È Ü³ Ü³
 ÜÈÇĀ³ ñ ó³ ö³ Í ó»ĒÇ ³ Ü Ü Ü³ İ Ç:
 20 B: ó³ ö³ . ó»ĒÇ Cf áÇü »ö A µ»Ī³ E èñİ Çè. ³ İè 30 Ā È³ È ÷ È È³ ó EF:HKL ÁÝ¹ B: áñá¿è³ èÇ Ī áñá¿è
 İ áÓÇó Ü:í áÛL áöÝÇ³ ÈèÇ ÷ È ³ é ù½³ µ³ ÝÇ L-áöÛ 30-31 İ áö»ñĀ
 ¼Ç uá ÑÛáöİ . áĒáí éĀ. Ç Áèİ È³ Èİ áö³ Í »Ý, ³ İëá¿è³ ÈÝÓ Ī³ á »Ēáİè Ç İ³ Ý µ³ Ý¹ Ç Ó»éÝ
 áöµ³ ÈáÜ Ö³ ñ. ³ ñ¿Ç, Ü³ İ á İ³ Öİ³ Ö³ İ Ç
 ³ Ý¼Ç Ü³ Ýó»³ É Á³ Û³ Ý³ İ Ç³ ñµ»ñ »ö ¹ áö È³ ó ÁÝ¹ È³ óáöè, áñá¿è³ èÇ ÁÝ¹ . ñ»ó»ĒáöÛÝ
 ³ é ù½³ µ³ ÝÇ:

Զե՛ռն մատո վաղվաղակի ինձ՝ կապելոյս ի տան բանտի,
 Ա՛ն զվրէժս աններելի ի թշնամւոյն զիս գերողի:
 Առ քեզ են բանք իմ փարելի, ո՛վ դու քաղաք յոյժ պանծալի,
 Զոր Կոստանդեայ թագաւորի շինեալ ի սկիզբն Ասիայի:
 35 Երկրորդ եղեալ Երուսաղէմ եւ Նոր Հռոմ զարմանալի,
 Սիրեցելոյն աշակերտի աթոռ գոլով փոխադրելի:
 Ժողովարան սուրբ վկայից, տուն եւ տեղի մաքրագունի,
 Գահոյք հզաւր մեծ արքայի, յերկրի նման երկնաւորի:
 Լո՛ւր ինձ եւ դու խոնարհաբար, ո՛ւնկն մատո լալոյս ձայնի,
 40 Զի սեփական ես քո էի մայրաքաղաք քուս վիճակի:
 Ի քէն շինեալ յիս տաճարի՝ անուանակիր քոյդ խորանի,
 Հանգոյն վերինն Սիոնի, անհամեմատ երկրաւորի:
 Բայց այժմ թողեր զիս ամայի, իբրեւ զբու յաւերակի,
 Կամ որպէս մարդ անաւգնական եւ ի մեռեալս անյիշելի,
 45 Զոր պաղատիմ զարթուցանել զզաւրութիւնդ անվանելի,
 Հատուցանել բազմապատիկ զվրէժ՝ ի ծոց իմոյ նեղչի:
 Ահա գոչեմ առ դրունս քո, մայրաքաղաքդ Եգիպտոսի,
 Աղեքսանդրիա ցանկալի, անուանակիր քուս շինողի,
 Որ ես աթոռ դու Մարկոսի՝ մեզ աւետեաց քարոզողի,
 50 Որ եւ դրախտին աստուածայնոյ տունկ բանաւոր ի քեզ տնկի:
 Արմաւենիք ծաղկեալ ի տան, հոյք արդարոց Տեառն ընծայի,
 Եւ որպէս մայրք Լիբանանու եւ միանձուկք քոյդ նահանգի,
 Հրեշտակերամբ եւ խաչակիրք եւ անմարմնոց նմանք յերկրի:
 Հիմն եւ արմատ ուղղափառաց, տարամերժող հերձուածողաց

31 g Է»ե՛Y ÷ Է 0»ե՛Y AB:3CDEGHJL μ³ Y¹ Ç
 32 B: Ç ı nçĀē AB:3Dg ¼ı nçĀ A ³ Yİ³ a »ĔÇ ÷ Է³ YÝ»-
 n»ĔÇ H ĀBÝ³ Ū»³ ó F:2H ÇYÓ ÷ Է ½Çē
 33 J μ³ Yüē A ÷ nĪ»ĔÇ (Ā ēÇñ»ĔÇ) ÷ Է ÷³ n»ĔÇ İ ü³ -
 0³ ü¹ B: á³ Yİ»ĔÇ f á³ YÓ³ ĔÇ
 34 B: Yāñ ÷ Է ¼āñ F: Ī āēi ³ Yı »³ ŪEF:HK Ā āÇù Ç Ā
 ūēİ Ç¼ıY F:HL Ȯ ēÇ³ ĬÇ
 35 F:K Ȯ nāōē³ 0çŪ
 36 B: ēÇñ»ó»ĔāŪ
 37 AB»EF:ghJKL Āİ ō Ū³ ūñ³ . áōYÇó F: Ū³ . n³ . áōYÇó
 38 g . ³ NāŪ F: Ȯ nū³ ĬÇ F: ūñĪ Y³ óāñÇ
 39 Eg ı áōñ ÷ Է ƒāōñ f āÇù ÇYÓ BIJ »ó ÇYÓ ¹ áō ÷ Է ÇYÓ
 »ó ¹ áō AB:2C ĒāY³ nñ μ³ nÇ g Ȯ áōYİ Y
 40 CJ Ū³ n³ ü³ 0³ ü g ūāŪē
 41 AB:3F: ³ YáōY³ İ Çñ Ā ³ YáōY³ İ Çó
 42 B1 N³ Y. áŪY YÜ³ Y ı »nÇYÝ B3 N³ Yİ áŪY D YÜ³ Y ı »-
 nÇY ÷ Է N³ Y. áŪY ı »nÇYÝ E ı »nÇY İ YÜ³ Y ı »nÇY
 Ȯ nĪ Ç ÷ Է N³ Y. áŪY ı »nÇYÝ eÇāYÇ AB:3CDF:fgK
 Āİ ō ēÇāı YÇ, ³ ūēāōN»ı »ó á³ NāōŪ »Yü ēÇāYÇ
 0»óĀ, ³ ūĒĀYĀ»ñóáōŪY»ñĀ ā»Yü YBāōŪ AB:EF:fhKL Ā
 »ñĪ Y³ óāñ ÷ Է »ñĪ n³ óāñÇ
 43 g ³ n¹ Ā ¹ áō F:2H Ȯ Ū³ ĬÇ g āñā çē HJK ³ ó»ñ³ İ Ç
 44 g Çμñ ÷ Է āñā çē g ¼Ū³ n¹ J Ū³ n ÷ Է Ū³ n¹ C ³ á³ -

İ³ Y»ĔK ³ YŪ. Y³ İ³ Y f ³ Y³ á³ İ³ Y ÷ Է ³ Yü. Y³ -
 İ³ Y
 45 EF12K ¼ıññāōĀÇóYü¹ H ¼ıññāōĀÇóYü¹
 46 B3Cf ÇŪāŪY
 47 H ūāŪÇ ÷ Է ūā F: Ȯ Çāı āēÇ F: Ȯ . óÇāı āēÇ
 48 AB:3C ² 0çİ ē³ Y¹ n EF:HK Āō ² 0»İ ē³ Y¹ nāē¹ DfgJ
 ² 0çŪē³ Y¹ n İ Ū»İ¹ ² 0»üē³ Y¹ n, ³ ūēāōN»ı »ó
 á³ NāōŪ »Yü ² 0»üē³ Y¹ nÇ³ 0»óĀ »ó ³ ūĒĀYĀ»ñóáōŪ-
 Y»ñĀ ā»Yü YBāōŪ L Ā ūĀŪ ó³ Yİ³ ĔÇ B: ³ YáōY³ İ Çñ
 C ūā ÷ Է ūāōŪ g ³ ūē ı áōYÇ Ȯ çāñ¹ áōŪ ç 50 ı áÓĀ¹
 āñ »ó ¹ n³ Էi ÇY ³ eı áō³ İ³ ŪāŪ ı áōYİ
 μ³ Y³ óāñ Ç ü»½ ı Yİ Ç:
 49 B:fJ āñā çē ÷ Է āñ »ē K Ȯ Āāé H ³ ó»ı ³ μ»ñ³ ó
 ūāōŪ ¼ÇYāŪÇ ÷ Է ³ ó»ı ³ ó ū³ nā¼āŪÇ
 50 F: ³ eı áō³ İ³ ŪōāŪF: ³ eı áō³ İ³ ŪōāŪ B: ³ ūē ı á-
 ÓĀ āāōYÇ L Ū»½ ÷ Է ü»½
 51 g ³ nŪ³ ó»YÇ H ı ³ YÇ ÷ Է ı ³ Y
 52 F: Y³ Է³ á çē ŪÇ³ YÓáōYü, ³ á³ İ³ nŪÇñ Ā³ Y³ ūāı
 ēñμ³ . nāō³ İ¹ ŪÇ³ YİáōYü F:K ŪÇ³ YİáōYü H
 ŪÇ³ YÓáōŪ B:CDEF:fhL Āİ ō ūāōŪ ÷ Է ūāŪ
 53 AL Nñ»Bı ³ İ »ñ³ Ūμ D İ Nñ»Bı ³ İ »ñ³ Ū B:D İ YÜ³ Y
 54 B:3DEF:ghJKL İ ³ ó³ nı ÷ Է ³ nŪ³ ı J áōŪ³ ÷ ³ e³ ó
 B:DEF:ghJKL Āİ ı ³ n³ Ū»ñĀ³ Է ÷ Է ı ³ n³ Ū»ñĀāŪ

- 55 Էին գուժարք հայրապետաց, որ առ ի քոյղ նախագահի,
 Թէպէտ եւ չեն այժմ ի միջի, այլ լոկ երազ են գիշերի,
 Քանզի եղեր եւ դու այրի, կարծեմ նման ինձ ողբալի:
 Երբեմն հաք մեք ըղձալի, բայց այժմ եղաք յոյժ եղկելի.
 Որով հայցեմ, ո՛վ բաղձալի, ողբակցելով ինձ յայս վայրի,
 60 Զի հաւասար հանգունակի յանաւրինաց եղաք գերի:
 Արդ, մխիթար այսմ աղէտի մեզ երկոցունց այս լինիցի՝
 Մաքուր մաղթանս աղերսալի մատուցանել Տեառն արարչի,
 Զի բարկութիւնն, որ ըստ մեղաց, ի քաղցրութիւն փոխարկեսցի,
 Ի տեսանել ի մեզ՝ բարի, 'ւ ի թշնամիս՝ լինել չարի,
 65 Թէ աստանաւր հաճոյացի եւ եթէ անդ հատուցանի:
 Բանիւ դատմամբ ընդ քեզ կագիմ, ո՛վ Անտիոք քոյր սիրելի,
 Առաքելոց տուն եւ տեղի յԱւետարանն Մատթէի.
 Յորում անունն սքանչելի նախ առաջին ի քեզ դնի,
 Որ քրիստոնեայն վերակոչի երկրպագուացս Քրիստոսի,
 70 Իմ մերձաւոր եւ անձկալի՝ յուրախութեան ժամանակի:
 Ընդէ՞ր չհասեր վաղվաղակի ինձ ի թիկունս աւզականի,
 Այլ թոյլ ետուր վասն խեթի մատնիլ ի ձեռս անաւրինի:
 Արդ, լո՛ւր իմոյս դառն ձայնի եւ լեր կցորդ այրման սրտի,
 Լա՛ց ընդ լալիս յամենայնի, վասն իմ իջո ջուր վտակի:

3

- 75 Արդ, ի Ստորին կողմ աշխարհի զոր խաւսեցաքս՝ շատասցի.
 Բայց բանս մեր փոփոխեսցի, յելս արեւու վերագարձցի

55 B:g NÇY + È ÇÇY AB: N³ Æ³ à »i³ óY
 56 L Çµñ + È ÊáĪ H Ç + È »Y BJ Ī³ Æ³ ì áDÇY Ɔ çáñ-
 ¹ áoŪ ç 58 ì áDÁ »ø 58-ÇY¹ 57 ì áDÁ
 58 F:z ŪÁO³ ƆÇ L »O³ ù³ ÆŪ + È³ ÆŪ »O³ ù B: »O³» ù
 + È »O³ ù C Ūç ù + È ÆáŪ
 59 ö »É áOµ³ Ī Çö + È áOµ³ Ī ö»ÊáĪ
 60 H³ YñÇY³ ó B: »O³» ù
 61 E ŪÖÈÇÁ³ ñ AB: »ñĪ áoáóYó B: »ñĪ »oáóYó B: H »ñ-
 Ī áoáóYóè EF:z fgJK Ī ö »ñĪ áoáóYóè
 62 EF:z H³ é³ çÇ + È³ é³ ñ ñáÇ
 63 C µ³ ñĪ áoÁÇöY H µ³ ñĪ áoÁÇöYè H áÇù áñ H Ū»O³ ƆÇ
 + È Ū»O³ ó
 64 F:z H ç ì »è³ Y»É Ū»½ ¼µ³ ñÇ + È Ç ì »è³ Y»É Ç Ū»½
 µ³ ñÇ EK ö Ū»½ ¼µ³ ñÇ + È Ç Ū»½ µ³ ñÇ L ½Ū»½ Ç
 + È Ç Ū»½ A Ɔ ¼Ç H Ç + È Ɔ A Y»O»É + È ƆY»É
 EF:z H³ Æ³ ì áDÇY Ɔ çáñ¹ áoŪ ç 66 ì áDÁ »ø ÁY¹ Ñ³ -
 Ī³ é³ ĪY¹ 66-ÇY¹ 65 ì áDÁ:
 65 F:z Ñ³ »áŌ³ èoçè B: Áç + È »Áç Cf³ Æ³ ì áDÇö Ɔ ì áŪ
 áoYÇ³
 ö³ + . ÁDÖÇö Ū»ñ Ī³ ì³ ñÇ, á³ ñ. »øáOçY
 Ɔ Ū»Y³ ƆÇ

ÁèĪ Çðñ³ ñ¹³ ñ¹³ ì³ èĪ³ YÇ,
 Çðñ³ ì³ YáÇðñ ÁY¹³ ñÁ³ YÇ:
 66 B:D Ī³ ñ. Ç B: Ī³ ñÇ F:z H Ī³ ñ. ÇŪ g Ī³ ñ. »Ū + È
 Ī³ . ÇŪ Á Ī³ . »Ū
 67 AB:zL Ø³ ÁçÇ
 68 B:zDJ Á³ YáoY H »ø + È Y³ È K Ɔ³ é³ çÇY
 69 AB:zCDF:g ùñÇèĪ áY»³ Y B: ùñÇèĪ³ ƆY H Ī ùñÇèĪ á-
 Y»³ Ū H ì »ñ³ µ»ñÇ Ī ì »ñ³ Ó³ ƆYÇ + È ì »ñ³ Ī ááÇ F:z
 »ñĪ á³ . áø³ óè Á »ñĪ ñá³ . áoùè
 70 AB:zDEF:zfgHJKL ÁĪ ö ÇŪ + È Ç K áoñ³ ÈáóÁ»³ Y
 71 Cf áŪ»³ èYÇè F:z Ɔ. Y³ Ī³ YÇ
 72 B: Ū³ ì YÇ F:zHL ö Ū³ ì Y»É H Ó»éY L³ Æ³ ì áDÇö
 Ɔ ì áŪáDYÇ³
 µµñ ½»Y»OáoĪ Æñá.³ ƆÁÇ,³ Y³ á³ öçY
 Ɔ Ū»Y³ ƆÇ.
 74 Ī³ È³ óáOè + È È³ ƆÇè Cf È³ É ÁY¹ È³ óáOèY + È È³ ó
 ÁY¹ È³ ƆÇè AB:zDEgH³ Ū»Y³ ƆYÇ Cf ö ì Ɔñ³ ƆÇ + È
 »Ū»Y³ ƆYÇ L ¼çáoñ Cf ö³ Æ³ ì áDÇö + áÈ³ ñçY áoY»Y¹
 È»ñ ì ñĪ Ū³ Ī Çö Á³ ÈĪ»³ È èñĪ Ç, ÁèĪ
 »è³ ì»ÊáŪ èáoñµ Ññ³ Ū³ YÇ.
 75 AB:z èáñÇY + È èĪ áñÇY L ÁĪ Ī áOŪY F:z H Ɔ ÈÈ³ ñŪÇ
 76 F:z Ɔ³ ñ»øáó B:F:zK Ī »ñ³ ¹³ ñOÇ

Nø 8436 Ó»é. 65 ì áDÇö Ɔ ì áŪáDYÇ³

Առ Մեծն Հայք՝ Տուն Թորգոմի, ազգ եւ ծնունդն Յարեթի,
 Անդ, ուր աթոռ Պարթեւազանց՝ թագաւորացն Արշակունի,
 Յորում էի ի սահմանի, յառաջագոյն որպէս ասի:
 80 Ի յԱբգարէ թագաւորէ նոցունց շինեալ ես լինէի,
 Նաեւ նմին գոլ վիճակի առաքելոյն Թադէոսի,
 Յորմէ բղխեալ ծաղիկ բարի եւ շառաւիղ գաւազանի
 Գրիգորիոս Պարթեւազին՝ Լուսաւորիչն այնմ աշխարհի,
 Խոստովանողն Քրիստոսի եւ մարտիրոսն կենդանի:
 85 Եւ արդ, առ քե՛զ բանիւ բերիմ, Հայաստանեայցդ եկեղեցի,
 Յորում կաթեաց շողն երկնային, գպաղն Հալեաց զհիւսիսի.
 Լոյսն անստուեր ծաւալեցաւ, եւ ճառագայթն անճառելի
 Սաստիկ եհար ուռամբն ոսկի, ձայնք Հնչեցին յստորինս երկրի:
 Անդ հրեշտակացն բազմութիւնք յերկնից հեղան ըստ հիւղէի,
 90 Եւ մարդկային ազգ երկրածին վերասլացան յեթերն երկնի:
 Որ անապատն էիր վայրի, եղեր նման փթթեալ ծաղկի
 Եւ կուսական արեամբ ներկեալ՝ պայծառացար ի գոյն վարդի:
 Որդիս ծնար յաւազանի, որ քան զաւազ շատ է ծովի,
 Դիեցուցեր կաթն ի ստենէ, սնուցեր արեամբն կենդանի,
 95 Դաստիարակ մանկանց բարի տալով զԱւրէնսն Մովսէսի,
 Եւ կերակուր կատարելոց՝ զԱւետարանն Քրիստոսի:
 Յայնժամ էիր երանելի, այսու բնաւից դու ցանկալի՝
 Երկնաւորաց եւ երկրայնոց եւ կենդանեաց բոլոր սեռի:
 Բայց հարցանեմ, ո՛վ բաղձալի, բանիս խնդրեմ պատասխանի.

77 EK ÁańuaÛÇ F12HJL Î Æ ½ H ³ ¼ÇÝŷ ÷ È ÍYáøÝ¹ Ý
 g Æ µ»¹ Ç H ³ ì áÐÇ ÷ áÈ³ ñ¿Ý áøÝÇ 78 »ò ÁÝ¹ Ñ³ -
 Í³ é³ ÍÝª 78-Ç ÷ áÈ³ ñ¿Ý 77¹ áÐÁ:
 78 K Æ Ááé H á³ ñÁ»ð³ ½»³ Ýò Í á³ ñÁ»ð³ ½ÝÇ f Á³ -
 .³ óáñ³ ó F: Æ ñß³ Í áóÝÇ
 79 AB12 Î ¿Çñ ÷ È ¿Ç
 80 K Æ µÍ³ ñ¿ F12H Î Õ Æ µ.³ ñáó Cf Á³ .³ óáñÇ E Ýá-
 óáøÝ ÷ È ÝáóáøÝò
 81 B12EF12fHJKL ÁÍ Õ ÝÜ³ Ý ÷ È ÝÜÇÝ E Á³ Á¿áéÇ f Á³ -
 ¹ áéÇ
 82 g µÈ»³ ó L µÕÈ»³ ó Õ Ç ÷ È »ò AB2 B³ é³ ð»Õ. á³ -
 ÑáóÜ »Yü B³ é³ ðÇÕ Ó»óÁ »ò³ ÌéáóÑ»i »ò³ ÒÁÝÁ»ñ-
 óáóÜÝ»ñÁ ã»Yü ÝbaóÜ:
 83 J Í á³ ñÁ»ð³ ¼ÇÝÝ f Èáøé³ óáñáÇÝ g Á Èáøé³ óáñÇá
 F12K Æ ÜÛ E ³ ßÈ³ ñÑÇÝ F2 Æ ßÈ³ ñÑÇ Í Ñ³ Ü³ ½³ Ý
 ÷ È³ ÜÛ³ ßÈ³ ñÑÇ
 85 B1D µ»ñÇ g µ»ñ»Ü AB3 Ñ³ Æ³ è³ Ý»³ ó¹ B:CfK Í
 Ñ³ Æ³ è³ Ý»³ ó EF12gHL ÁÏ Ñ³ Æ³ è³ Ý»³ Ì
 86 B:F12H Í³ Á»³ ó AB3g ½ÑÇðéÇé³ ÜÝ F1 ½ÑÇðéáóéÇ f
 ½ÑÇðéÇðéÇ H ÑÇðéÇéÇ
 87 Á x³ é³ .³ Ü
 88 F1 Èáøé³ ÝóáóÜ áóÝÇ èñµ³ · ñáóÁÇøÝ³ »³ é ÷ È »-

Ñ³ ñ E ¿³ é ÷ È »Ñ³ ñ AB1 áøéÜ³ ÜµÝ HJ Õ áøé³ Üµ
 AB13:CEDEF12fgHJKL Õ èi áñÇÝÈ Í èi áñÇÝ Õ Ì»ñÍ ñÇ
 89 B13K ÁÝ¹ ÷ È³ Ý¹ gJL µ³ ½ÜáóÁÇøÝ B12CDEF12fgHJKL
 ÁÍ Õ Ñ»Õ»ÐÇ
 90 F12 Æ ½. F12H í »ñéÈ³ ó³ Ý
 91 F12K Æ Ý³ á³ í Ý L Í Õ³ Ý³ á³ í EF12HK ìð ¿Çñ ÷ È
 »Õ»ñ
 92 F2 Æ ñ»³ Üµ
 93 A áñá ¿è (g³ ñ¹ Çè) ÷ È áñ¹ Çè H Õ³ ð³ ½³ ÝÇ J
 Æ ð³ ½³ ÝÇÝ H áÇü ß³ í ¿ Õ ¿ñ ÷ È ¿ B13:CDfgJ ½ÁÍ Ç
 H ÍáÍ Ý
 94 g ¹ Ç³ óáóó»ñ A éáÍ Ç ÷ È èi »Ý¿ B13:DFJ èi »ÝÇ g
 ³ ñ»³ Üµ¹ H³ ñ»³ Üµ
 95 B1D µ»ñÇ ÷ È µ³ ñÇ K áÇü³ µ³ ñÇ Í »Õ»ñ ÷ È µ³ ñÇ
 H 95¹ áÐÁ ááóÝÇ g Í Øáí èÇèÇ H Øáí ¿èÇ
 96 Á Ý¹³ ÝÇ ÷ È òñÇèi áéÇ
 97 EF12K Æ ÜÝ Á³ ÜÝ H³ Ý»È³ ÷ È Ý»ÈÇ ÷ È ñ³ Ý»ÈÇ
 98 AB2CfGH »ñÍ Ý³ óáñ³ óÝ AB12:EH »ñÍ Ý³ ÜÝáó g »ñ-
 Í³ ÜÝáó ÷ È »ñÍ ñ³ ÜÝáó
 99 A µáÈáñ è»éÇ ÷ È áí µ³ ØÓ³ ÈÇ Í Ý³ ½»ÈÇ ÷ È µ³ Ø-
 Ó³ ÈÇ Cg Õ³ Ìè í áÐÇó Ìèí áÜáóÝ»Ý¹
 í »Õ»Í³ óáÜ ½Çè Ñ³ ð³ èi Ç (g Ñ³ èi³ í Ç)
 Ñ³ ñó³ Ý»È³ óè³ Ìè Áèi Í³ ñ. Ç:

- 100 Այժմ ո՞ւր է թագն քո զարդի եւ կամ պսակն հրաշալի,
 Ո՞ւր զարդարանքն դշխոյի՝ հարսին որդւոյ թագաւորի,
 Ո՞ւր պատմուճան հարսնարանի կամ ոսկեհոլով վերջաւորի:
 Է՞ր չէ փեսայն ի խորանի, կամ փեսաւէրքն՝ ի տաճարի:
 Ո՞ւր են մանկունքն առագաստի, զի՞ ոչ հնչեն զերգսն Դաւթի:
- 105 Զիւրօրդ լռեալ ոչ հարկանեն զփողն հնչող Տարսոնացի:
 Ո՞ւր պարարակն եզնամուլի, զիւրօրդ ի քեզ ոչ զենանի,
 Կամ մատուռակքն բաժակին զի՞ ոչ բաշխեն զանուշ զհինին:
 Ո՞ւր բարեկամքն զուարճակից ընդ զիւտ որդւոյն անառակի
 Կամ տարածեալ զիրկ հայրենի՝ առ ի համբոյր մեղաւորի:
- 110 Ո՞ւր քաղցրաճայնն երաժշտի կամ գեղգեղումն եղանակի,
 Ո՞ւր ընթերցողքն են Սուրբ Տառի, կամ վարդապետքն՝ ի հանդիսի,
 Ո՞ւր է աթոռ հայրապետի կամ քահանայք՝ ի սուրբ բեմբի,
 Ո՞ւր սարկաւազք են ի սպասի, կամ պաշտաւնեայք՝ պատարագի:
 Ո՞ւր են խնկոցն ի քեզ բուրմունք՝ աներեւոյթ՝ ւ երեւելի,
- 115 Կամ ժողովոցն գումարումն՝ յաւուր տաւնիցն տէրունի:
 Ո՞ւր են գահոյք թագաւորի Վաղարշապատ քո քաղաքի,
 Կամ նախարարքն ո՞ւր արքայի Այրարատեանդ գաւառի:
 Ո՞ւր են իշխանքն, որ առաջի, կամ՝ զինակիրքն, որ են վերջի,
 Ո՞ւր զաւրականքն յասպարիզի, կամ լեզէոնքն՝ ի ճակատի:

100 A ³ ÆU ³ ñ¹ á±ðñ ç Æ³ · uá ½³ ñ¹Ç EF:HK ò uá
 Á³ · Ý B:E ½³ ñÁÇ C í³ ñ¹Ç ÷ È ½³ ñ¹Ç B: ó³ ÝÍ³ ƒÇ
 ÷ È Ññ³ B³ ƒÇ L ³ ƒè ì áÐÇó ƒè ì áUáóÝÇ³
 á±ðñ ç Í³ Û³ ñÝ ƒ³ ÝÇ³ · »Ó, áéÍÇ
 Û³ Ý»³ Í Ý á³ ñ³ ÝáóÇ:
 101 EF:H á±ðñ ç ÷ È á±ðñ B: ½³ ñÁ³ ñ³ ÝUÝ F:HJ ½³ ñ¹³ -
 ñ³ ÝU AB: ¹ÁÈáƒÇ J ÁÝ¹ ¹BÈáƒÇ B:CEK áñ¹ áU F: ƒø
 áñ¹ áU á³ ÑáóU »ÝU »ñ¹ áó Ó»óÝ ç ƒ³ ƒèáóÑ»ì »ó³ ƒè-
 ÁÝÁ»ñóáóUÝ»ñÁ á»ÝU ÝBáóU:
 102 Í á³ ì Ûáó×³ ÝÝ g á³ ì Ûáó×³ Ý Áö á³ ×áó×³ ÝU C
 áéÍÇ Ñáóé óÍ áéÍ»ÑáóéÝ
 103 B:D á±ðñ B:EF:HGK áñ ÷ È ç ñ Í ÷ ÷ »é³ óç ñÝ B: Èá-
 ñ³ ÝÇ DL Í Èñ³ È×³ ÝÇ ÷ È ì³ ×³ ñÇ
 104 B:CF:HJKL Û³ ÝÍ áóÝU F:J ƒ³ é³ · é³ Ç EF:K ½»ñ · è
 CFHL ò ½»ñ · Ý ò ½³ óÁÇ
 105 ƒH Ñ³ ñÍ³ ÝÇ B: ÷ áÓÝ EF: ÑÝáçÝ H ÑÝá»³ È ÷ È
 ÑÝááÓ L ì³ ñUÝ³ óÇ
 106 B:CDEF:fgJKL (D »½Ý³ ÛáƒÇ) á³ ñ³ ñ³ Í »½Ý³ ÛáƒÇÝ
 B:H á³ ì³ ñ³ · (H »½Ý³ ÛáƒÇÝ) B:EF:GJ Áö ½»Ý³ -
 ÝÇÝ
 107 H áÇU Í³ Û EF:K Û³ ì³ éáó³ ÝÝ g Û³ ì³ ñ³ ÝÝ H í³ -
 ì³ éáó³ ÝÝ DH µ³ Á³ ÍÇ JL ½³ ÝáƒB D · ÇÝÇ
 108 Á µ³ ñ»Í³ ÛU B:D Í ½áó³ ñ×³ ƒÇ B:g ½áó³ ñ×³ ó»³ È
 EF:H ½áó³ ñ×³ éóÇÝ K ò ½áó³ ñ×³ Í óÇÝ EF:HK
 áñ¹ áU F:HK Á³ Ý³ é³ ÍÇÝ
 109 B:D · Çñù ÷ È · ÇñÍ g ò Ñ³ ƒñ»ÝÇÝ D Ñ³ Ûµáóñ g ò
 Û»Ó³ óáñÇÝ
 110 EF:HJKL Á ì³ Óóñ³ Ó³ ƒ³ (C ì³ Óóñ³ Ó³ ƒ³) ÷ È

»³ Óóñ³ Ó³ ƒ³ Ý³ Í »Ó³ Ý³ ÍÇ ÷ È »ñ³ ÁBì Ç AC³ Ó³ -
 Ó³ ÍÇ Í »ñ³ ÁBì Ç ÷ È »Ó³ Ý³ ÍÇ F: Ý³ È³ áçé³ -
 Ó³ Ó³ ÍÇ, ³ á³ èñµ³ · ñáó³ Í¹ »Ó³ Ý³ ÍÇ
 111 B:D á±ðñ »Ý ÁÝÁ»ñóáóUÝ éáóñµ ì³ éÇ CEF:GK ÁÍ
 áÇU »Ý L Ç ÷ È »Ý H³ ƒè ì³ áÓÁ ááóÝÇ B:C Á í³ ñ¹³ -
 á»ì ù
 112 L ì³ áÓÁ ááóÝÇ EF:K ò ì³ Ñ³ Ý³ ƒè ì³ B:DJ ÁÍ ò µ»ÛÇ
 EK µ»ÙáÇ
 113 B:Dfg ò é³ ñÍ³ ó³ · ւÝ CEK é³ ñÍ³ ó³ · Ý F:H áóñ
 éáóñµ ÈáñÑáóñ¹ Ý F: ì³ Ñ³ Ý³ ƒè ì³ B:DEHFKL ÁÍ Ç
 éá³ éáó F: Ç ƒèá³ éáó ÷ È »Ý Ç éá³ éÇ CJ éá³ -
 éáó ÷ È éá³ éÇ AB: á³ Bì ւÝ³ ƒè
 114 AB: ÁÍ ÈÝ · áÓÝ B:D µáóñáóUÝ K µáóñáóUÝ B:g
 ³ Ý»ñ»óáUÝ AB:CHK »ñ»ó»ƒÇU Á áÇU ƒø H áÇU³ Ý»ñ»-
 óáU ƒø »ñ»ó»ƒÇ
 115 H áÇU Í³ Û ÁáÓáí áóÝ · áóU³ ñáóUÝ Á · áóU³ ñU³ Ý
 116 Á³ ñ¹ á±ðñ ÷ È á±ðñ »Ý
 117 ƒL Í Ý³ È³ ñ³ ñU J Ý³ È³ ñ³ ñUÝ Áö áÇU áóñ Í Û»Í
 ÷ È áóñ EF:HK³ ñU³ ƒÇó ÷ È áóñ³ ñU³ ƒÇ AB:HJL Á
 ² ñ³ ñ³ ì³ »³ Ý¹ B:CDF: Í ² ƒñ³ ñ³ ì³ »³ ÝÁÝ B: ² ƒ
 ñ³ ƒñ³ ì³ »³ Ý¹ EK ² ñ³ ñ³ ì³ »³ ÝÝ ƒ³ ñ³ ƒñ³ ì³ »³ Ý¹
 118 Á ÇBÈ³ ÝU H Á áñU F: Á³ é³ çÇÝ g ÝÇ»³ Í ÇñUÝ HJL
 Á ½ÇÝ³ ÍÇñU B: áóñ H ÁÍ áñU ÷ È áñ g ½Í ÝÇ ÷ È »Ý
 í »ñÇÇ
 119 A ½áñ³ Ý³ ÝU CDEF:fgJK ƒ³ éá³ ñÇèÇ L³ éá³ ñÇèÇ
 á³ ÑáóU »ÝU³ éá³ ñÇ»Ç Ó»óÁ, ³ ƒèáóÑ»ì »ó³
 ³ ƒèÁÝÁ»ñóáóUÝ»ñÁ á»ÝU ÝBáóU AB:K ƒ³ · çÑáÝU ƒ ƒ ò
 ƒ³ · çáí ւÝ F: ƒ³ · áÝUÝ H ƒ³»áÝU J ƒ³ · çUÝÝ

- 120 Ո՞ւր մեծամեծքն ի բազմոցի, կամ ո՞ւր սեղանն ամենալի,
 Ո՞ւր են ազատքն ի տաճարի, կամ տեառնորդիքն ի ծաղկոցի:
 Ահա բարձաւ այս վաղագոյն, յոյժ հեռացաւ, ոչ երեւի.
 Անուրջք՝ Լ երազք էին յայտնի, արդ ծածկեցան ի զարթմնի:
 Այլ փոխանակ այսր ամենի յոյժ հակառակն տեսանի,
- 125 Քանզի նստիս որք եւ այրի, տխուր դիմաւք՝ զերդ ի սգի:
 Վասն այն զքեզ իսկ կոչեցից՝ լինել սգակից ինձ յայս վայրի,
 Քանզի նման քոյն ցուցանի իմոյս նորոգ եղեալ չարի:
 Արդ, ուսուցես, ո՛վ սիրելի, եւ զիմս ողբալ ըստ արժանի,
 Իբրու հմուտ լալեաց բանի եւ քաջ տեղեակ այրման սրտի:
 Բայց եւ զքեզ յայս հրաւիրեմ, արեւելեան քաղաքդ Անի,
 Կցորդ իմոյս լինել ձայնի եւ սփոփիչ տարակուսի:
 Քանզի եւ դու երբեմն էիր վայելչական հարսն ի քաւղի,
 Մերձաւորաց յոյժ ցանկալի, հեռաւորաց փափազելի:
 Շինեալ եղեր տուն արքունի յընտրեալ նահանգդ Շարայի
- 130 Թագաւորաց Բագրատունի, որ ի ցեղէն Իսրայէլի,
 Յազգէ սերեալ մեծին Դաւթի՝ աստուածահաւր մարգարէի,
 Գեղեցկանուն զարմանալի, որ երրակի տառիւ բերի
 Յերրորդութեանն խորհրդի, որ միշտ ի քէն երկրպագի:
 Յորում էիր ժամանակի բերկրեալ ուրախ եւ ցնծալի,
 Թագաւորաց Բագրատունի, որ ի ցեղէն Իսրայէլի,
 Յազգէ սերեալ մեծին Դաւթի՝ աստուածահաւր մարգարէի,
 Գեղեցկանուն զարմանալի, որ երրակի տառիւ բերի
 Յերրորդութեանն խորհրդի, որ միշտ ի քէն երկրպագի:
 Յորում էիր ժամանակի բերկրեալ ուրախ եւ ցնծալի,
- 140 Որպէս այգի ողկուղալի կամ ձիթենի պտղով իլի:
 Մանկունք քո զուարթալի նման նորոգ բուրաստանի,
 Դստերք քո պաճուճալի յերգ՝ Լ ի քնար միշտ ի խաղի,

121 H aÇu »Y L ³ Öü³ i üY ÷ È ³ ½³ i üY. ³ Üe i aÖÇó Üi áú
 H áóYÇ N»i »ó»³ È i áÖ»ñÁ.
 ² N³ ½»Ö³ YÝ ³ ëi áó³ Í³ ÜY. añ ÜÇBì
 ½»YáÜñ ³ ëi áó³ Íán¹ ÇY,
 ë»ñámçüY ³ Ý áóÜm Í³ ÜY, »ó á »i áóÁÇóYüY
 ë³ ñëçYÇ:
 122 H í³ Ö³ úáoY ÷ È í³ Ö³ · áÜY EFü N»é³ óañ ÷ È N»-
 é³ ó³ ó AB:CEfgJKL ÁÍ ö añ ã»ñ»óÇ ÷ È áá »ñ»óÇ B:
 þ áá »ñ»óÇ
 123 K Ü Ýáóñçü Í ³ Ýáóñç AB:CDfH Í ö »ñ³ ½ EF:K þ
 »ñ³ ½ F:JL þ »ñ³ ½ L ³ Ý¹ ÷ È ³ ñ¹ B:DL Í³ ÖY »-
 ó³ Ý CEFüfHK Áö Í³ ÍY »ó³ ó B:üD ½³ ñÁÜ³ YÇ EFJK
 ½³ ñ¹ ÜÁYÇ g Ü ñÁÜ³ YÇ L í³ ñ¹ ÜYÇ Á í³ ñ¹ »YÇ ÷ È
 ½³ ñÁÜYÇ Í Ü ñÁÜYÇ
 124 Fz ³ ñ¹ ÷ È ³ Ü B:Dg N³ Í³ é³ Í üY
 125 J ½»ñÁ H áÇü Ç
 126 AB:»CDEF:fgJK Á áñáú ÷ È ³ ÜY H ³ ÜYáñÇY B:üDf
 ÁÍ ö Ý áá»óÇ Í · áé F:H ³ Üe
 127 HL Á úáÜ ÷ È úáÜY
 129 Á Çmñ»ó F:üH Ý³ Ü ÷ È »ó EK ü³ á J ³ Üe i áÖÇó Üi áú
 áóYÇ³
 ¼Ç úá NÜáóü · áéáí ë· Ç, Áéü áÖm³ éáÜY
 Ø³ ñ· ³ ñçÇ.

ó³ Y¼Ç Ü Ýó»³ É Á³ Ü³ Ý³ Í Ç, ³ ñm»ñ »ó¹ áó
 ¹³ éY ÁÜá »ÉÇ:
 130 Fz ³ Üe K Ü ñ»ó»É»³ Y F:ü Ü ÜY
 131 Á É»ñ¹ áó ÇÜáÜe ÷ È ÇÜáÜe ÉÇY»É B:D Áë÷ á÷ »É B:
 Á½÷ á÷ Çá J ë÷ á÷ »É Í ÁéÁ³ ÷ »É ÷ È ë÷ á÷ Çá
 132 Á »ñm»ÜY »ó¹ áó ÷ È »ó¹ áó »ñm»ÜY
 133 AB:CEf:HK ÁÍ ö ÷ ³ ÷ ³ ü»ÉÇ
 134 f ³ ñü³ ÜÇ H Þ³ ñ³ ÜÇ ÷ È ³ ñúáoYÇ A ÜY¹ ñ»³ É
 B:»CDEg ÜÁY¹ ñ»³ É F:»HJKL ÁY¹ ñ»³ É Bz Ý³ N³ Y. Ái
 Bz Þ³ ñ³ Ç g ÞÇñ³ Í Ç H ³ ñúáoYÇ ÷ È Þ³ ñ³ ÜÇ 1630
 Ó»é. 134 í áÖ ² ñ³ ÜÇ ÷ È. Þ³ ñ³ ÜÇ
 135 Í áñü B:E Éëñ³ ÜÇÉÇ Fz ÜEëñ³ ÜÇÉÇ
 136 AB:üDgJ ÁÍ ö Ü ½ çY Cf éÇñ»³ É L Ü»ÍÇ HJ ³ ë-
 í áó³ Í³ N³ Üñ H Ü³ ñ· ³ ñçÇY NüNü 7244 »ó 8392 Ó»-
 é³ · ñ»ñÁ 136 í áÖÇó Üi áú áóY»Y.
 áñü · »ñ»ó³ Y Ç Ü ñü³ ÜY, ³ ÜY áñ í Ç. ñ³ Y
 ÜÇÇYÇ ³ éÇ:
 137 ö · »Ö»óÍ³ ÝáoY¹ g »ññ³ Í Çó EF:»HK í ³ éáí
 138 ö »ññán¹ áóÁ»³ YÝ
 140 Í ½³ Ü Ç B:C áÖY áÜ½³ ÉÇ
 141 EF:»HK Ü³ YÝ áóYü¹ ÁÍ ½áo³ ñ×³ ÉÇ ÷ È ½áo³ ñÁ³ ÉÇ
 142 Bz¹ éi »ñÁ EF:K¹ éi »ñü¹ H¹ éi »ñ¹ B:g á³ ×áó×»-
 ÉÇ B:»CDF:»fHJKL Í ö »ó ÷ È þ Ç

Իսկ թագաւոր քո պանծալի նստեալ յաթոռ թագն ի գլխի,
 Եւ զաւրականքն աստի՛ւ անտի կալով ի սպաս իւր հրամանի:
 145 Նաեւ որդիքն Սիրոնի նման դասուցն հրեղինի,
 Յարմարապէս յաւրինուածով կաթողիկէ յեկեղեցի,
 Այն, որ հանգէտ եւ հաւասար վերնակառոյցն խորանի:
 Հայրապետք, եպիսկոպոսք եւ քահանայք՝ Լ այլք ըստ կարգի,
 Իւրաքանչիւր յիւրում դասի պատշաճաւոր յայն տաճարի,
 150 Զոր թէ ասել հարկ լինիցի, է դժուարին՝ Լ յերկարելի,
 Եւ անաւգուտ յայժմուս բերի, յորոց է ոչ մի ի միջի:
 Քանզի անցին ըստ երազի, որպէս ծաղիկ ամարայնի,
 Զյորդութիւն յորդ վտակի գարնանաբեր հեղեղատի,
 Կամ զուռուցեալ զպղպջակի, որ ընդ լինելն պատառի:
 155 Սուրն անողորմ անաւրինի, որ մեր արեանս է ի սովի,
 Որ չէ յագեալ եւ ոչ յագի մինչեւ ի գալ կատարածի,
 Նոյն նա եհաս ուրեմն ի քեզ, որպէս յիս՝ յայս ժամանակի,
 Հնձեաց զաւրայն յանդաստանի, կանաչաւոր ի հասակի,
 Զայգին խլեաց արմատաքի, մերկեաց յոստոցն զձիթենի:
 160 Եհեղ զարիւն սրբոց յերկրի, հոսեաց նման ջրոց գետի,
 Աւար դիակ անթուելի, անթաղ մեռեալ գէշ գազանի,
 Քահանայիցն Քրիստոսի արեամբ ներկեաց զեկեղեցի:
 Սարկաւազաց պաշտաւնէից մարմինք անկեալ մէջ փողոցի

143 AB:CDEF:GHJKL Ȧ Ñ̇ . ³ ðañ̇ f a ³ YÓ³ ĘÇ F: ³ Ááé g Թ̇ ÁáéY Ȧ Ñ̇ .
 144 H ʷáñ̇³ Í³ Yù¹ AB:DEHJK Ȧ ³ Yí Ç + È Խ³ Yí Ç Cf Խ³ Y¹Ç Cf Û:ç + È èá³ è
 145 H ò añ¹ Cù¹ H ʷañ̇ èÇáYÇ Cf Ñ̇ñ̇»Bí ³ ÍÇ + È Ñ̇ñ̇»ÖÇ- YÇ g Ñ̇ñ̇»Ö»YÇ
 146 B:D Í Թ̇ ñÛ³ ñ³ Íáí L Թ̇ ñÛ³ ñ³ í Çá + È Թ̇ ñÛ³ - ñ³ á շ è B:CDEF:fgJKL Ȧ Í³ ÁáöÇÍ շ AB:CDE- F:ʷJKL Ȧ Í ò »Í »Ö»óÇ B:g Թ̇ Ի »Ö»óÇY H »Í »Ö»óóáÍ
 147 B:D Í Ç Yañ̇ + È ³ ԻY añ̇ EF:K Ȧ Ñ̇³ Y. aẎ H Ñ̇³ Y- . áóY D Í Ñ̇³ Y¹ »è + È Ñ̇³ Y. շÍ g áÇù Ñ̇³ Y¹ շÍ B:DF: í »ñY³ Í³ èáóóY AB:F: շ
 148 CEF:ʷGHJKL Í ò Խ³ »á ÇèÍ áá áéù B:DgH áÇù Խ³ H ³ Թ̇ + È ³ Թ̇ J ³ Թ̇ + È Խ³ Թ̇ L áñ̇ + È Խ³ Թ̇
 149 B:D ʷÇöñ̇³ ù³ YáÇöñ̇ f a ³ í B³ x³ ðañ̇Y C Ç H ³ ԻY Í Թ̇ Թ̇ + È Թ̇ ԻY L ³ èí Çx³ YÇ + È Թ̇ ԻY í ³ x³ ñÇ
 150 EF:K ò ³ è»ÉY F: Թ̇ è»ÉY H Թ̇ ò»ÉY + È ³ è»É Í Ñ̇³ ñ- Í³ ðañÇ + È Ñ̇³ ñÍ ĘÇYóÇ EF:HK ĘÇYÇ + È ĘÇYóÇ F: Խ³ շ H »ò + È շ B:DEF:HK áÇù Խ³
 151 H ³ Yèí . Çöí + È ³ Yù. áóí E:KL ³ Թ̇Ááóé EF:HK áñáó ò »ò á շ + È շ áá Í áá շ ÛÇYÝ + È շ áá ÛÇ
 152 AB:EFL Ȧ ò AY¹ + È Áéí F: Խ³ áñá շ è AB: Í³ ÖÇÍ ù K Í Թ̇ Û³ ñ³ Թ̇Ç CK ò ³ Թ̇ í áóÇ ò Թ̇ í áÍáóY»Y³
 ³ ò Թ̇ Թ̇ áá »Y Խ³ áá »ñ»óÇY (K »ò ò »ñ»óÇ)
 Áéí . ñ»ò»ÉáY Ç è³ ÖÙáèÇ:
 153 B:DJ »ò Թ̇áñ¹ áóÁÇöY B:g Áéí Թ̇áñ¹ áóÁ»³ Y Cf ò Cùñ Թ̇áñ¹ »³ É Á »ò Թ̇áñÁóÁÇöY Í Թ̇áñó³ Yè + È Թ̇áñ-

¹ áóÁÇöY L »ò Թ̇áñ¹ áóÁÇöY Áéí + È Թ̇áñ¹ áóÁÇöY Թ̇áñ¹
 154 g Ûáé³ ó»³ é + È Թ̇áóé áóó»³ É HL áóé áóó»³ É B:E- F:ʷHJK Ȧ á ðá x³ ÍÇ f á ðá ç³ ÍÇ Ȧ ĘÇYÇÉY L ³ Թ̇ í áóÇ ò Թ̇ í áÍáóYÇ³
 ³ ò Í³ Û ÑYááóY Yáó³ . Ç. añ̇ ³ è Á³ Û³ ԻY Թ̇ é óY¹ Ç:
 155 fgL èáöñ̇ AB:CHJ ³ YáÖañ̇Y H ³ ñ»³ Ûµè ò շ ñ + È շ gL Í Í³ ñ³ óÇ + È Ç èáí Ç
 156 CF:ʷH áá շ + È añ̇ á շ H Ç Y»ñ + È Ç . ³ É
 157 EF:ʷH èáY + È YáY L »ò + È Ç B:J Í Թ̇ ԻY (F: ³ Թ̇) + È Թ̇ Թ̇
 158 AB:g ÑYÍ»³ ó A Ȧ ʷáñ̇»³ Y E Թ̇áñ̇³ Թ̇Y F: ò ³ Y¹³ è- í ³ YÇ AB:ʷE Ȧ Í³ Y³ ááóáñ̇ B:g Թ̇áñ̇ è Í³ Y³ á Խ³ añ̇ Ç Ñ̇³ èÇ CDF Í³ Y³ á ÉYÓ³ Y (D óañ̇»³ Y f ÉYÓ³ Yáó) añ̇ HK Í³ Y³ Yá³ ðañ̇ Í Թ̇ Թ̇ Y³ áY »µ³ ñÓ añ̇ ò Í³ Y³ - á³ ðañ̇Y AB:~CDEF:fg Ȧ Í Ñ̇³ èÍÇ + È Ñ̇³ è³ ÍÇ
 159 AB:~CDEF:ʷHL Ȧ Í Թ̇ ñÛ³ í ³ ùÇ ACD Í Թ̇ èí áY E áéí áóY F: áéí áY H áéí áóóY B: Ç ÓÇÁ»YÇ
 160 B:gL èñµáóY L çñáóY
 161 B: շ ñ ³ ñ + È ³ ñ³ ñ B:~DgJ Ȧ ¹Ç³ ÍY F: ¹Ç³ Í ù L Í Թ̇¹Ç³ ÍY + È ¹Ç³ Í K Թ̇¹Ç³ Í áóYéY + È ³ ñ³ ñ ¹Ç³ Í g Û»é»³ ÉY Í Û»é»³ ÉY ³ YÁ³ Ö ò Ç Í áóñ + È Û»é»³ É
 162 EF:HK ù³ Ñ̇³ Y³ Թ̇Ç F:K ùñÇèí áYÇ H ùñÇèí áYÇÇ ò + È ùñÇèí áèÇ
 163 EF:HK Ȧ ùñÇèí áYÇÇ + È á³ B: ùYÇÇ ò EF:ʷgK Ȧ Í Û³ ñÛÇYùY

Եւ այլ բազմաց, որ ոչ թուի եւ է ասելն անկարելի,
 165 Որ քեզ հասին յայնմ վայրի բոլոր ամէն մասունք չարի
 Եւ արարին զքեզ գերի, քան զՍաղիմ՝ Եւ այլ աւելի:
 Վասն այսորիկ, ո՛վ անձկալի, որ ես ներհուն այսր ամենի,
 Ի քոյն յայնժամ խիստ աղէտի ծանիր եւ զիմս ողորմելի
 Եւ որպէս փորձ տարակուսի՝ լեր տրտմակից ինձ յայս վայրի,
 170 Քանզի նման յոյժ տեսանի իմս քոյոյն հասեալ չարի:
 Արդ, ժողովեա՛ զդստերս քո, վասն իմ ի լաց նիստ՝ Եւ ի սգի,
 Գոչեա ձայնիւ կականելի, շարժեա ի յողբ զամէն հոգի,
 Զի զովացումն այրման սրտի ոչ է այլ ինչ, քան այս լինի:

4

Բայց աղէտս իմ ցաւելի ո՛չ փոքրագոյն դեղով բուժի
 175 Եւ ո՛չ միով տեղեաւ փակի կամ մասնաւոր մարդկամբ սփոփի:
 Այլ կարեկից այսր աղէտի պարտ է կոչել աղերսալի
 Զչորեքծագեան կողմ աշխարհի, ուր են հանուր մարդկան որդի.
 Զարեւելս՝ արեւմտիւք, եւ զհարաւ՝ ընդ հիւսիսի,
 Առ որ գոչեմ ձայնիւ գուժի, լալով խաւսիմ զայս ասելի,
 180 Թէ՛ ազգ ամէն բանաւորի, ժողովեցէ՛ք ի մին վայրի,
 Արք եւ կանա՛յք, հարք եւ որդի՛ք, հարսն եւ փեսա՛յն յառագաստի,
 Տղա՛յք, մանկո՛ւնք՝ Եւ երիտասա՛րդք, ծե՛րք եւ ամէն չափ հասակի,
 Թագաւո՛րք՝ հանդերձ զաւրաւք, պետք եւ իշխա՛նք, տեա՛րք աշխարհի,
 Հայրապե՛տք, տեսո՛ւչք հաւտի, կարգեալ իշխա՛նք յեկեղեցի,
 185 Քահանա՛յք՝ սարկաւազաւք եւ խո՛ւմբ հանուրց կղերիկոսի,

164 AKL ³ Թն ÷ Է ³ Թ AB₁₃DEF₁₂HJKL Ā μ³ ½áðÙ ÷ Cf ò
 μ³ ½áðÙ Ī μ³ ½ł³ óÝ ÷ Է μ³ ½ł³ ó B:L Ī áñ Ì ĀáóÇÝ
 Ī ½Ç ÷ Է »ò L ³ Է»Է
 165 g ³ ԷÇÝ ÷ Է Ñ³ ԷÇÝ B:CDfH Թ Թ Ì F₁₂ ³ ԹĀÙ ò Թ ³ ÛշÝ
 Cf ԷñÇ (Ā μ³ ñÇ) ÷ Է ³ ñÇ ááðÝ»Ý
 166 AB₁₃CDfḡJL Ī ³ Թ ³ Է ÷ áÓĀ ááðÝ»Ý ò ½Է³ ÕշÛÝ. áÇ ÷ Թ
 167 Ī ³ Թ ĀĀi »Û ÷ Է ³ Թ áñÇĪ EF₁₂HK Ā »ÕĪ »ԷÇ ÷ Է
 ³ ÝÓĪ³ ԷÇ g ³ ÝĪ³ ԷÇ Ī ½Ç ÷ Է áñ B:D áÇ ÷ Է
 AB₁₃DEF₁₂fHJKL ³ Թ Ī ³ Թ Ì
 168 B: ½ááĪ g Áēī ÷ Է Ç CfH ááĪ ÷ Է ááĪ Ī Û»Ī ÷ Է
 ԷÇēī L áðμ Ī³ Ī³ ÝÇ ÷ Է áðáñÛ»ԷÇ
 169 EF₁₂H Ī ñī Û³ ĪÇó Է»ñ ÷ Է Է»ñ Ī ñī Û³ ĪÇó
 170 Cf ù³ ç³ ÝÛ³ Ý ÷ Է ù³ Ý½Ç ÝÛ³ Ý B: ÇÛ ÷ Է ÇÛ Է AEK
 áááĪ B: ááĪ B: ½ááĪ Cf ááĪÇÝ¹ Ā ááĪÇÝ H ááĪÝ J
 ÁÝ¹ ááĪ g Ñ³ Է»³ Է ááĪáĪ ÷ Է ááĪáĪ Ñ³ Է»³ Է D Ñ³ -
 ñ»³ Է ÷ Է Ñ³ Է»³ Է
 171 J ¹ ēī »ñ Է CD áÇ ÷ Թ
 172 Af Ā Ī áá»³ ÷ Է . áá»³ EF₁₂HKL Ī³ Ī³ Ý»ԷÇ C Ī³ -
 Ī³ Ý»ԷáĪ EF₁₂HK á. Ç
 173 B:D ÇÝÓ ÷ Է ÇÝá
 174 B:CEF₁₂fHKL Áó ÇÛ ³ ÕշĪ Է Ī ³ Թ ³ ÕշĪ Է ÷ Է ³ -
 ÕշĪ Է AB₁₃Dg Ī áÇ ÷ Է ÇÛ Cf ò ³ Է ÷ Է ÇÛ CEF₂fL ĀĪ ò

ó³ ó³ ԷÇ H ó³ ó³ . ÇÝ ÷ Է ó³ ó»ԷÇ L ¹ »Õáí ù
 175 g Û³ ñ¹ Ī³ ³ Ý H Û³ ñ¹ Ī³ ³ Ûμ L μ³ ÝÇó ÷ Է Û³ ñ¹ Ī³ ³ Ûμ
 176 B: ³ Թ Ì Ī ÇÝÓ ³ Թ ³ Է ÷ Է ³ Թ ñ ³ ÕշĪ Ç K . áá»Է
 177 D áá ááñ»áĪ³ . »³ Ý L Ī áÓÛÝ B:CEDEF₁₂fḡK áñ H áñ ù
 ÷ Է áóñ Ī áñ ù »Ý ÁÝ¹ Ñ³ Ýáóñ ÷ Է áóñ »Ý Ñ³ Ýáóñ ò
 »Ý¹ Ñ³ Ýáóñ ÷ Է »Ý Ñ³ Ýáóñ
 178 F₁₂HK ½Թ ñ»ò»Է B: Eg ³ ñ»òÛī ù F₁₂K Թ ñ»òÛī ù ù
 CEFf ÑÇó ԷÇó ԷÇ
 179 Ī ò áñ Է Ī ³ Է»Û ÷ Է . áá»Û Ī ³ ½Éñ ԷÇÛ Թ Թ ÝÇ ÷ Է
 Éñ ԷÇÛ ½³ Թ ³ Է»ԷÇ K ³ Է»ԷÇ ÷ Է ³ Է»ԷÇ
 180 Ī ò ³ ½ ÷ Է Ī μ³ Ý³ Ī³ ÝÇ ÷ Է μ³ Ý³ óáñÇ Ī ÁáÓáí »Է-
 çÇ ù CF₁₂HKL ĀĪ ò ÛÇ
 181 AB₁₃CDFJKL Ī Ñ³ Թ EF₁₂ Ñ³ Թ AB₁₃DEF₁₂ḡJKL Ī áñ-
 ¹ Ç AB₁₃CDEF₁₂fHJKL Ī ò ÷ Է»³ ÛK ò ³ Է³ . ³ ԷĪ Ç
 182 D Ī Õ³ Û H áÇ»á Թ g »ñÇĪ ³ Է³ ñ¹ L ³ Թ ³ Է ÷ áÓÇ ÷ á-
 Է³ ñշÝ áóÝÇ 183 Ī áÓĀ ò Ñ³ Ýáóñ ÷ Է ³ ÛշÝ
 183 Ā Ā³ . ³ óáñ ù¹ J á »Ī Ī ¹ շĪ ù ÷ Է á »Ī ù F₁₂H Թ B-
 Է³ ññÇ L ³ Թ ³ Է ÷ áÓÇ ÷ áԷ³ ñշÝ áóÝÇ 182 Ī áÓĀ
 184 AB₁₂CDEF₁₂fḡHJ ò Ī »Էáóá g Ī³ ñ. »³ Թ L ÇԹԷ³ Ý
 185 Ā ù³ Ñ³ Ý³ Թ¹ EF₁₂K Ī Է³ ñĪ³ ó³ . áóÝ ù H »ò Է³ ñĪ³ -
 ó³ . áóÝ ù HL Ī Է áóðμ EF₁₂HKL Ñ³ Ýáóñ AB₂ Ī Õ»ñÇ-
 Ī áé ù CF₁₂H ò . Õ»ñÇĪ ù ԷÇ g Ī Է»ñÇĪ á ԷÇ L ùñÇēī á-
 ÝÇ ÷ Է Ī Õ»ñÇĪ á ԷÇ

Վանակա՛նք՝ յանապատի, որք անմարմին էք ի մարմնի,
Հո՛յք իմաստուն սուրբ կուսանաց, որ ցեղակից էք սրբեկից,
Դա՛սք հանճարեղ վարդապետաց եւ քաղցրաճայն պաշտաւնէից,
Զորս ողբակից ինձ հրաւիրեմ, յորդուց իմոց կոտորածի:

- 190 Լացէ՛ք, լացէ՛ք բարձր ի ձայնի, զիս ողբացէ՛ք կողկողալի,
Ես՝ Եղեսիա, Ուռհա քաղաք, որդեկորոյս, որք եւ այրի,
Կանչեմ առ ձեզ ձայն կանացի, կականալիր՝ Լ ողորմելի:
Զքաւղս ի գլխոյս մերկանալով, զիմ պատառեմ ծածկոյթ զարդի,
Փետտեմ զվարս իմ ցանկալի, խզեմ զհերս անխնայելի,
- 195 Քարամբք ծեծեմ զկուրծս սրտի, բախեմ գերեսս իմ ապտակի,
Նստիմ ի սուգ ի տան մթի, որպէս արէն է սգաւորի,
Եւ փոխանակ որդան զգեստի՝ սեաւ զգեհնում գոյն տխրելի,
Հեղում արտաւար անչափելի, յորդ եւ առատ նման գետի:
Քանզի առա՛կ եղէ յերկրի, տիեզերաց նախատելի,
- 200 Եւ անցաւորք ճանապարհի վա՛յ ի վերայ ասեմ վայի:
Զի ոչ ծածուկ էի տեղի, կամ ի յանկեան ինչ թաքստի,
Այլ ի գետիցն, որ յԱղենի, էի բազմեալ ես ի միջի՝
Ի յեփրատայ եւ Տիգրիսի, որ Միջագետք անուանէի:
Արդ, նախ՝ ասեմ զայն, որ կրեցի ի ձեռանէ Տեառն զբարի,
205 Ապա՛ զչարիսն, որ պատահեաց ինձ ըստ մեղաց յանկարծակի:
Դուրք հեղաբար աստ մատուցէք զականջս ձեր իմոյս բանի,
Զոր ծանուցից փոքր ի շատէ ձեզ զգանգատս իմ ըստ կարգի:

186 Bg í³ Ý³ Ĩ³ Yù Æ í³ Ý³ Ĩ³ Yù¹ DfL añ ÷ È añù K
³ YÛ³ ñÜÇYù K aÇÜ çù
187 A Ñãæ f ÇÜ³ eï áóYù B:Fi:gHL ÆĪ añù ÷ È añ AB:BCDF
ö eñái µçÇ B:EF:HKL ÆĪ eñái µçÇó J eñáµçÇ. ³ Æ
eáóÑ»i »ó á³ ÑáóU »Yù eñáµçÇ Ó»óÁ »ó ³ ÆÁYÁ»ñ-
óáóÜY»ñÁ ã»Yù ÝááÜ:
188 Ĩ ù³ ÓõñáóéáÜ ù³ ñá»áó³ ó ÷ È ù³ Óõñ³ Ó³ Ü³ á³ ß-
i ñÝçÇó
189 Ĩ ½ó»½ ÷ È ½añë B:f ö Æñ¹óáó F:HJL Æ añ¹óáó
B:CDEF ÆĪ Ĩ³ i³ ñ³ ÍÇ ÷ È Ĩ áí añ³ ÍÇ
190 Bg Ĩ³ óçù È³ óçù ÷ È È³ óçù, È³ óçù B:CDEFKL ÆĪ ö
ãçÜ Ç CEFKL ÆĪ ö Ó³ ÜYÇó B:J Ó³ ÜYÇó F:H µ³ ñóñ³ -
Ó³ ÜYÇó ÷ È µ³ ñóñ Ç Ó³ ÜYÇ C:JL Ĩ ö ³ Æ i áÓÇó Ü-
i áUáóY»Y³
² eÑ³ e³ ñ³ Ĩ Ü»Y³ ÜYÇ
J Ĩ áÓĪ áÓ»ÈÇ Æ Ĩ áÓĪ áÓ³ ÍÇ C:JL Ĩ ö ³ Æ i áÓÇó Ü-
i áUáóY»Y³
añ çù ĨÝáóY¹ ³ ó³ ½³ ÝÇ:
191 CEF:HHL aÇù »è AB:DEJK 0¹ »èç B: 0¹ »è»³ C 0¹ »-
èÇ»³ ÛF:HHL 0¹ »èçç g 0¹ »èçáé. ³ ÆeáóÑ»i »ó á³ -
ÑáóU »Yù 0¹ »èç³ Ó»óÁ, ³ Æ ÁYÁ»ñóáóÜY»ñÁ ã»Yù
ÝááóU B:EF:HKL ÆĪ ö áõñÑ³ ÛF: Æñ¹ »Ĩ áñáÏë
192 C Ĩ³ Ý³ Ýóç DF:HK aÇù þ
193 Æ ùóèè Ç · ÈÈáUAB:CEF:fgK ö Í³ Ĩ¹ áU L eñi Ç ÷ È
½³ ñ¹ Ç

194 EF:HJK ÷ »i »Ü B:CL Ĩ ö ½í³ ñèè EF:HHL ½Ñ»ñéY
195 A ù³ ñ»³ Ûµ B: ù³ ñ»³ Ûµ EF:HJL ÆĪ ö ù³ ñ³ Ûµ C
Ĩ áí»Ü EF:HKL ½Ī áóñóèè Æ Ĩ áóñíèè A µ³ ÈÈ»U ĨĪ ö
µ³ ÓÈ»Ü L ½»ñ»èè B:L ö Æ³ á i³ Ĩ Ç
196 K eáóù B:CDfJ ÆĪ ÜÁÇY F:H aÇÜ ç
197 EF:HK Ĩ³ ñÜÇñ Cf e. »eï Ç B:DEF:HKL Æ e»ó
B:EF:HJKL ÆĪ i Èñ³ ÈÇ
198 Ĩ ½³ ñi ùeñ H³ ÝçYç»ÈÇ ÷ È³ Ýá³ ÷ »ÈÇ Ĩ³ e³ i³ -
Ñáè ÷ È Æñ¹ »ó³ e³ i
199 L »ñĨ Ç
201 CF:f Æ Ý. »³ Ý B:CDF:fJL Æ³ · eï Ç
202 F: ³ Æi »Ö »ó³ ÆeáóÑ»i »ó³ Ü ÷ È³ Æ gL ÆĪ · »-
i áóY J ù»i ÇóY H Ç ÷ È añ L Æ³ Æ»YÇ
203 g ØÇÇ³ · »i è J Æ ØÇÇ³ · »i Ĩ ØÇÇ³ · »i ùY Ĩ³ -
Ýáó³ ÝÇ Cf ö ³ Æ i áÓÇó Ü i áUáóY»Y³
² ñù³ Æ³ Ĩ³ Ý (f³ ñù³ Æ³ ñ³ Ý) Ü»Í³ ñù³ ÜÇ, Ñ³ þ³
³ eáñáó ² µ.³ ñáèÇ
ÇeĨ L áóYÇ³
ÚáÜ · »óçĨ »ó á³ ÝÍ³ ÈÇ YÛ³ Ý ² ¹ ÇY
¹³ i³ eï³ ÝÇ
204 g ½³ Æ ÷ È ½³ Ü L Æ ½añ ÷ È añ
205 H ½³ ñÇè g á³ i³ ñ³ ó
206 g ÇÜáUĪ ÇÜáóUè ÷ È ÇÜáÏë
207 Ĩ ½Ç ÷ È ½añ B:D Í³ ÝáóóÇ C ½³ öi ÝÇè ÷ È ½³ Ý-
³ i è D ½³ ÝÍ³ i E ½³ Ý. ³ Ýi è F:K ½³ ÝÍ³ i è
L ½³ Ý. ³ i

Ես մայր էի բազմորդութեան, անթիւ ծնայ դուստր եւ որդի,
 Զորս մայրաբար դիեցուցի, ի ստեանց իմոց կաթն արբուցի,
 210 Գեղեցկատիպ յաւրինեցի, վայելչապէս զարդարեցի:
 Քանզի երկիր պարարտ էի, աղբիւր կաթին յորդ բղխէի,
 Աւետաբեր նման վայրի, 'ւ այլ վերագոյն ես թուէի:
 Զուր կենդանի յինէն բղխէի, զուարթածաղիկ բոյս յաւրինէր,
 Գետոց նման վտակ հոսէր, զբուրաստանս արբուցանէր:
 215 Ծովն ի միջի իմ ծածանէր, քաղցրիկ աւդովն ծիծաղէր,
 Զաղտեղութիւն տղմի մաքրէր եւ զհրապարակսն զարդարէր,
 Բազմագունի տունկ յաւրինէր, որպէս զգրախտն, որ յԵրեմ էր,
 Սաղարթաբեր ծառովք ծաղկէր, առատագոյն պտղաբերէր,
 Տերեւախիտ հեզիկ շարժէր, հոտ անմահից յիւրմէ բուրէր,
 220 Նարդոս, քրքում ինձ ընծիւղէր, վարդ մանուշակ վերաբերէր,
 Առաւաւտունց ցաւդն իջանէր, ոսկենման ճաճանչ փայլէր.
 Անհամեմատ յերկրի նա էր պտղովք ամէն, զոր ընծայէր:
 Զոր եւ ասել ոք ոչ կարէր, մի առ միոյ թէ եւ կամէր,
 Զի զանդաստանս իմ թէ գործէր ոք երկրագործ եւ սերմանէր,
 225 Հարիւրաւոր, վաթսնաւոր կամ երեսուն պտղաբերէր,
 Տոհմականաւք, զոր ընծայէր, բազմաբեղուն բարիս բերէր,
 Յշտեմարանս ժողովէր 'ւ այնու զորդիսն իմ կերակրէր:

208 H μ³ ½ᵁ³ ᵁ³ n¹ áóĀ»³ Ý
 209 L ǎñë g ¹Ç³ óáóÇ ö ¹³ ñᵁ³ Ý»óÇ ÷ È ¹Ç³ óáóÇ
 ³ ǎ ì áÓÇó ǎì áᵁL áóÝÇ³
 Թմն ½³ Թ³ İ Ç Ե՛ՅáóÇ, թ Ç İ³ ì³ ñ»³ Է ի »ե
 ǂ³ ԵáóÇ:
 210 Cf · »Ó»óİ³ ² á ç è F₂ ùñÇÝ»óÇ
 211 F₂ ǎñİ Çñ B₃g ³ Ö»ñ E ³ Ö»áóñ F₁₂ ³ Ö»»óñ B₁D İ³ Ā
 AB₂ áñ g ½áñ AEg μĒÇ Ā μÖĒÇñ
 212 İ ³ ñ· ³ Ե³ óáñ ı³ ǎñÇ ᵁᵁ³ Ý ÷ È ³ ó»ı³ ³ μ»ñ ᵁᵁ³ ᵁ
 ı³ ǎñÇ AB₁ ı³ ǎñÇY H áÇù թ B₂DEF₁₂gHJKL Āİ ö · »-
 ñ³ · áǎ AB₁»CDEF₁₂fgHJKL Āö áñá çÈ AB₁»CDEF₁₂g
 ĀáóÇ ÷ È ĀáóÇ C ö ³ ǎ ì áÓÇó ǎì áᵁáóÝ»Ý³
 ¹Ç³ ñ μ³ ñáóĀ»³ ᵁ μ ǎ»³ Է İ³ ǎ Ç, Ç ½³ ᵁ³ ½³ ᵁ
 μ»ñᵁáóÝ» ǎñİ ñÇ:
 213 K Ñáóñ DEg μĒÇñ Cf ö ½áó³ ñĀ³ ì »եÇÉJ Ā ½áó³ ñĀ
 Í³ ÖÇİ Ā »ó ½³ ᵁ³ ½³ ᵁ ÷ È ½áó³ ñĀ³ Í³ ÖÇİ F₁₂H Āİ ö
 μáǎè F₂ ùñÇÝ»ñ
 214 ı áÓĀ EF₁₂HK ö ááóÝ»Ý g ½μáóñ³ Ե ì³ ᵁ ԵéY L
 ½μáóñ³ Ե ì³ ᵁ EF₁₂HK ö ³ ǎ ì áÓÇó ǎì áᵁáóÝ»Ý³
 ³ ½ᵁ³ ñ¹ Çİ (E ½ᵁ³ ñ¹ Çù) áóñ³ È ³ Ե՛ՅÇñ:
 215 HL ù³ Óóñ H İ³ Āáı Ý ÷ È ı¹ áı Ý
 216 İ · ³ Ö ì »óáóĀÇóÝ EF₁₂HKL Ā ö ı ÖÜÇÝ İ ı ÖÜÇó
 Ā ö áÇù »ó
 217 Cf μ³ ½ᵁ³ ¹ÇÜÇ B₁D ı áóY gL ı áóYİ Ե H ùñÇÝÇñ F₁₂L
 ½¹ ñ³ È ì H ¹ ñ³ È ì Y İ ½º¹ »ᵁ ¹ ñ³ È ì ¹³ ½ᵁ»ñ ÷ È
 ½¹ ñ³ È ì Y áñ ǎ»¹ »ᵁ Çñ
 218 İ Ե³ Ó³ ñĀ³ ÈÇİ A Í³ Öİ ù B₂GH Ā Í³ Եùù Ā Í³ Եáı
 D Í³ Öİ áı ù Ā թ ³ Ե³ Ե³ ı³ · áǎ B₂CDEF₁₂fgHJK Ā ö

áı Ö³ ó»ı çñ B₃ áı Ö³ óáñ»ñ
 219 A ı »ñ»ó³ ÈÇĀ EF₁₂K ö ÇóñÜÇY g μÇóñÇñ Ā ı³ ᵁᵁ³ ·
 ÑáóĀ»³ Ý Ñáı ÇÈ ì È Ñáı ³ ᵁᵁ³ ÑÇó ǎÇóñÜÇ
 220 Cfg ö ÁYİÇóöÇñ H ÁYÓáóöÇñ AB₃ ᵁ³ ᵁÇB³ Ā ı³ Ñáóᵁ
 »ᵁ ᵁ³ ᵁáóB³ İ Ó»óĀ »ó ³ ǎÁYĀ»ñóáóᵁY»ñĀ ³ ǎáó-
 Ñ»ı »ó á»ᵁ ᵁᵁáóᵁ:
 221 H Āİ ö ³ Ե³ óüı »³ ᵁ Ե x³ x³ ᵁx
 222 AB₁»DEF₁₂HJK ö »ñİ ñÇ F₂ ǎñİ ñÇ f ǎñİ Çñ BA₁·
 »DEF₁₂HJK İ ö ᵁ³ ǎñ L Ե³ çñ ÷ È ᵁ³ çñ F₁₂ áı Öùù
 Ā ı¹ Óáı ıY C ½³ ᵁÇY B₃ Í³ ᵁ³ ᵁÇñ ÷ È ÁYİ³ ǎñ L ³ ǎ ì
 ı áÓÇó ǎì áᵁáóÝÇ³
 ¼Ç ³ ǎ »ñİ ñÇ áá ᵁᵁ³ ᵁ»ñ, »ó áá μY³ ö
 ǂ³ ᵁ»ᵁ³ ı çñ:
 223 Ā áñ »ó á³ ı ᵁ»É ÷ È ½áñ »ó ³ Ե»É B₁CDEF₁₂gHJKL
 Āİ ö áá áù Ā Ą áñá çÈ çñ ÷ È Ąç»ó İ³ ᵁÇñ
 224 B₂ ½½³ ᵁ¹³ Ե ì³ ᵁ Ե g ½¹³ ı³ Ե ì³ ᵁ Ե ÷ È ½³ ᵁ¹³ Ե-
 ı³ ᵁ Ե J ³ ᵁ¹³ Ե ì³ ᵁ Ե L Ą ÇÜ ÷ È ÇÜ Ą H áá áù
 İ³ ñ»ñ ÷ È ÇÜ Ą Ç · áñİ çñ EF₁₂K áñù AB₁»CDEF₁₂fg-
 HJK Ā ö »ñİ ñ³ ÍÇY F₁H áñ ÷ È »ó
 225 CDfHK ö ı³ ĄááóÝ³ óáñ J ı³ ı ԵY³ óáñ Ā »ó ÷ È
 İ³ ᵁ
 226 Ā ÇÈ ì È ½áñ AB₁»fgJL Āİ ÁYÓ³ ǎñ
 227 Bg Ç ǎı »ᵁ³ ñ³ ᵁ Ե E ½ñ »ᵁ³ ñ³ ᵁ Ե H ǎı »ᵁ³ ñ³ ᵁY
 İ Ç ǎı »ᵁ³ ñ³ ᵁ Ե ÇÜ Ñ³ ó³ ıçñ F₁₂JK Āİ ö áÇù թ CEL
 Ā ½áñ¹ ÇÈ K ½áñ¹ ÇÈ F₁₂ áñ¹ ÇÈ H ³ ǎáó³ ñ¹ ÇóY ÇÜ
 Ąáóáı çñ ÷ È թ ³ ǎáó ½áñ¹ ÇÈY ÇÜ İ»ñ³ İñ»ñ Cf ö
 ³ ǎ ì áÓÇó ǎì áᵁáóÝ»Ý³
 ¼³ ᵁ»ᵁ»Ե»³ ᵁ (f ½³ ᵁ»ᵁ»ԵÇY) áóñ³ È ³ Ե՛ՅÇñ, Ç
 μÇóñ μ³ ñÇÈY áñ ÁYİ³ ǎñ:

- Բայց թէ զգիրս իմ յանկաւոր ոք պատմեսցէ պատշաճաւոր,
Կարծեմ թէ չէ նմանաւոր այս՝ քաղաքաց, որ երկրաւոր:*
- 230 *Լայն եւ արձակ նստեալ յաթոռ, որպէս ի կառս՝ թագաւոր
Կամ թագուհի՝ յոյժ գեղաւոր, ոսկեատուն եւ ճամկաւոր,
Փողփողելով ի վերջաւոր, պայծառազգեստ եւ պճնաւոր:
Շուրջանակի պարառաւոր պարիսպ ածեալ լայն եւ ամուր,
Աշտարակաւք բարձր ահաւոր, իմաստապէս՝ Լ արուեստաւոր,*
- 235 *Որպէս գլուխն դիպաւոր մակաւասար անձին բոլոր:
Հաստահեղոյս հիմամբ՝ Լ ի խոր մահարձանաւք պսակաւոր,
Տունք եւ տաճարք զարմանաւոր շինեալ ի գիրկս իմ շքեղաւոր:
Յարկ եւ փողոց, տեղ վաճառաց գոյր յաւրինեալ հանճարաւոր,
Բայց զխորանան լուսաւոր, թէ որպիսիք յոյժ փառաւոր,*
- 240 *Ձայն չէ ասել ինձ հնարաւոր կամ հողեղէն մարդ երկրաւոր,
Ձի երկնայնոցն էր նմանաւոր, վերնագունին հանգիտաւոր,
Ձարմանագան եւ աննման, զոր չէ տեսեալ ոք բանաւոր:
Այդպէս կայի յոյժ խնդաւոր, զերդ մայր՝ որդուվք բերկրեալ յորդոր,
Դուստր եւ որդիք իմ բիւրաւոր զինեւ կային շուրջ պարաւոր,*
- 245 *Փթթեալ վարդից նման թերթից կամ գեղունակ ճղաց խնձոր:
Որպէս զայդի մեծ տաշտաւոր կամ բարունակ ողկուզաւոր,
Իբր ի յանկեան տունկ սորէկ որթ, տեղուջ պարարտ եւ զաւրաւոր:
Եւթանասունք խորհրդաւոր աւանք պատեալ զինեւ բոլոր,
Եւ ես բազմեալ զերդ թագաւոր կայի ի մէջ հանդիսաւոր:*

228 B:D ½ Çñĭ è AB:DEFİFH ÂĪ ½ Çñè AB:Fİfgh ÂĪ ö
 ̆̆ Ȳ. ³ ðañ L ó³ Ȳİ³ ðañ (L Ȳ³ È³ à ç è · ñáð³ Í ç
 |̆̆ Ȳİ³ ðañŞ, ³ à³ èñµ³ · ñáð³ Í |ó³ Ȳİ³ ðañŞ) B:D
 áñũ ÷ È àũ
 229 EFİ:HK ÂĪ ö ù³ Õ³ ù³ óè J ù³ Õ³ ùÇè
 230 H ÷ ³ èè ÷ È Ī³ èè
 232 CF:f à³ Ū³ è³ è³ · »èĭ H à×DȲ³ ðañ
 233 B:D à³ ñÇèáȲ EF:H »¹»³ È ÷ È ³ Ī³³ È
 234 f ³ B³ Ī³ »ñĭ ùũ ÷ È ³ Bĭ ³ ñ³ Ī ùũ Â ĩ³ Ñ³ ðñ H Ç-
 Ū³ èĭ ³ ñÑ»èĭ ³ ñáðè³ ðañ ÷ È ĭ áDÇ L Â ÇŪ³ èĭ -
 Ȳ³ à ç è EF:KL Ī àÇũ ĩ³ gL ³ ñÑ»èĭ ³ ðañ
 235 AB:DEFİgHK Â ¹Çİ³ ðañ B³ · Çİ³ ðañ JL Ī · Çè³ -
 ðañ ÷ È ¹Çà³ ðañ HJL ÂĪ ö Ū³ ĪÑ³ ð³ è³ ñ
 236 B:DJKL ÑÇŪ³ Ūµũ EFİ:fghK Ī ö àÇũ ĩ³ Ç àÇũ Ç
 237 B:EFİ:HJ ö ĭ ³ ×³ ñ g 237-238 ĭ áD»ñÇ ÷ áÈ³ ñçȲ
 áDȲÇ 239-240 ĭ áD»ñĀ »ð ÁȲ¹Ñ³ Ī³ è³ ĪȲ· 239-240-Ç
 ÷ áÈ³ ñçȲ³ 237-238 ĭ áD»ñĀ A · Çñũĭ è
 238 EFİ:gHK Â ö ̆̆ ñĭ Ū Â ÷ áDáóũ H ÷ áDáóè AB:ÇCDE-
 Fİ:fghJK Ī ö ĭ ³ ×³ éáó H ĭ ³ ×³ ðañ H ùñÇȲ³ Ī ÷ È ̆̆-
 ñÇȲ³»³ È H Ñ³ Ȳ×³ Ȳ³ ðañ
 239 ö µ³ ̆̆ »ð g ½Èañ³ ȲȲ L áñĀÇèÇ
 240 F₂ Â ç ÷ È à ç
 241 B:ÇDFgJL ÂĪ ç ÷ È çñ A ³ ̆̆ ĭ áDĀ ááDȲÇ EFİ:K

ı »ñȲ³ · áDȲáŪ CL ĭ »ñ³ · áDȲÇȲ H ĭ »ñȲ³ · áŪáó EH
 Â Ñ³ Ȳ · áDȲ³ ðañ
 242 g Ī Ū³ ñ¹ Ī µ³ Ȳ³ Ī³ Ȳ
 243 B:gL ³ ̆̆à ç è Ī ³ Ūá ç è Cf Ī³ óÇ ÷ È Ī³ ̆̆ E áñ¹ áó
 F:H áñ¹ ðáó Ag ̆̆ñ¹ áŪ Â ½»ñĀ Ū³ ̆̆ µ»ñĭ ñ»³ È
 áñ¹ Ç³ ðañ ÷ È ĭ áDÇ
 244 K ½Ç »ð ÷ È ½ÇȲ»ð CFL Ī³ óÇȲ ÷ È Ī³ ̆̆Ȳ B:g ³ ̆̆
 ĭ áDĀ ááDȲ»Ȳ
 245 EFİ:HK ȲŪ³ Ȳ³ ðañ ÷ È ȲŪ³ Ȳ Â»ñĀÇó AB:ÇCDE-
 Fİ:HJKL ÂĪ ½»ñáDȲ³ Ī B:g · »ñáDȲ³ ó ÷ È · »ÓáDȲ³ Ī
 CFL ÂĪ ö ×Ū³ Ī DJ ×Dáó Ī ×Áã³ Ī AB:ÇCDEFİfghJKL
 ÂĪ ö ÈȲĪáñ
 246 B:D à³ Bĭ ³ ðañ EFİ:fHKL ö ¹³ Bĭ ³ ðañ Ī à ĭ Õ³ ðañ
 ÷ È ĭ ³ Bĭ ³ ðañ D áDŪĪ áó½³ ðañ F: áDŪĪ áŪ½³ ðañ.
 Ó»é. 6027 245-ñ¹ ĭ áDÇó ̆̆ ĭ áŪáDȲÇ³
 á³ ñ³ ñĭ à ĭ Õ³ òũ È³ á »ð máÈañf
 247 H Çµñáó L è ç ñ ç Ī ÷ È éañ ç Ī CEF:f áñ¹ ÷ È áñĀ Â
 áéĪ »áñĀ (ö éañ»ĪáñĀ) ÷ È éañ ç Ī áñĀ
 248 B:E »ðĀ³ Ȳ³ éáDȲ F: ÇóĀ³ Ȳ³ éáDȲ f »ũĀ³ Ȳ³ éáDȲũ
 JL ÂĪ »ũĀ³ Ȳ³ éáDȲ H ½»ũĀ³ Ȳ³ éáDȲ
 249 AB:CDgHL ÂĪ ö ½»ñĀ E ½ ç ĭ ÷ È ½»ñ¹ à³ ÑáóŪ »Ȳũ
 ½»ñ¹ Ó»ðĀ »ð ³ ̆̆áDŪ»ĭ »ð ³ ̆̆ÁȲĀ»ñóáDȲ»ñĀ á»Ȳũ
 ȲáóŪ g Ī³ Ū

- 250 Արդ այս բարիքն, որ պատմեցան, փոքր ի շատէ բան ճառեցան,
Որ ի յանցեալ դարուն սկսան եւ այժմ առին փոյթ զվախճան,
Յորում էի յուրախական մասին հասեալ երանական,
Ի տեսողաց՝ ներբողական եւ լսողաց՝ զարմանական:
Բայց ի հասեալ ներկայական ժամանակիս, որ ղիպեցան,
- 255 Բարիքն ամէն սպառեցան, եւ քաղցրութիւնքն դառնացան,
Եւ երանի տալոյն փոխան, զիս եղկելի այժմիկ կարդան:
Արդ թշնամեաց դասքն խնդան, եւ սիրելիք ձայնիւ ողբան,
Գլուխ ի վերայ իմ ամբառնան, որք ի ներքոյ ոտիցս եղան:
Ազգն, որ ծառայքն էին բնական, ծնունդք՝ լ որդիք աղախնական,
- 260 Ի Սառայէ փախստական Հագար՝ լ որդին հալածական,
Զի մի՛ ժառանգ նա հայրական Աբրահամու գոլ սեփական,
Այժմ յազատիս վերայ յարեան, հանել զտիկինս կամեցան,
Անժառանգել զիս խորհեցան եւ հալածել յորդուոց մարդկան:
Եւ թէ զիա՞րդ այս գործեցան կամ յի՞նչ իրաց պատահեցան,
- 265 Ժամ է ասել զէմ յանդիման, պատմել բանիւ ողբերգական:
Թէպէտ եւ յոյժ անհնարական է զբովանդակն ասել մեզ բան,
Սակայն փոքունք մեզ բաւական յայտնել զաղէտն, որ ղիպեցան:
Քանզի այգւոյն զիս պահապան եղ՝ որ ստեղծ զիս ի սկզբան,
Եւ աւանդեաց ինձ պատուիրան, ուստի եւ կեանք անմահական:
- 270 Յայնժամ որդիքն մայրական, մարտեան ընդ իս պատրոդական,
Տեսեալ ի փառս անզուգական՝ չար նախանձու բորբոքեցան.
Յերկիր հանին անիծական, փուշ եւ տատասկ յորմէ բուսան,
Մեղաւք լցին անյագական՝ սիրոյ մերժեալ յարարչական:

250 HJL ĀĪ օ μ³ nÇüē H aññ g μ³ Yü
 251 EF12 ½añ J . ³ ñaóY + È 1³ ñaóY g eĭ è»³ ÉH + aóĀ Ī
 + aóĀaí EK ½í ³ Öç³ Y F2H ½í ³ Öx³ Y
 252 g ùāñ³ ÈāóĀ»³ Y F2HJKL áōñ³ È³ Ī³ Y F2 ūñ³ Y³ -
 Ī³ Y g »ñ³ YāóĀ»³ Y
 253 Ā ĵō Ç + È »ō B2H ½³ ñŪ³ Y³ ½³ Y
 254 L Ā aññ
 255 L »ō ü³ ŌōñāóĀÇōYüY 1³ eY³ ó³ Y. μ³ nÇüY³ ³ ŪçY
 eā³ e»ó³ Y
 256 H »ŌĪ »ĪÇĪ f ³ ŪĀ Ū Ç
 257 AB12DfgJ aÇü³ ñ¹ EF12HK Āō Ū»ñ ĀBÝ³ Ū»³ ó L Ī ÇŪ
 ĀBÝ³ Ū»³ ó L añ ÈY¹³ Y J Ī³ ñĀ³ Y + È ÈY¹³ Y g
 μ³ ñ»Ī³ Ūñ + È eÇñ»ĪÇü Ī eÇñ»ĪÇüē Ī³ ñÇ + È eÇñ»-
 ĪÇü ó³ ŪYÇō
 258 H . ÈÈaŪ ÇŪaŪ ÇŪ ³ Yμ³ eY³ Y C aÇü Ç B12CDfgJK
 Ñ³ Ūμ³ eY³ Y HJ añ H aī Çó
 259 C ³ ½. Ā ³ ½. ù H ³ ŪY añ Ī³ e³ Ūñ + È ³ ½. Y añ Ī³ -
 e³ ŪñY B2CEF12KL Ī³ e³ Ūñ L »Y + È çÇY B1D Ī 259-277
 ĩ aŌ»ñĀ āāóY»Y AB12CDFgJL Ī օ ÍYāóY¹ AB12CDf Ī օ
 añ¹ ÇüY gL ĵō añ¹ ÇüY H añ¹ Çü J añ¹ ÇY
 260 B3 e³ eé³ Ū AB1D Ī ½añ¹ ÇY gHJKL āÇü ĵō H Ñ³ È³ -

Í³ Ī³ Y āñ¹ ÇY Ñ³ . ³ ñ³ Ī³ Y + È Ñ³ . ³ ñ añ¹ ÇY...
 261 B3 Ā³ e³ YĪ H Ī³ e³ ŪñY + È Ā³ e³ Y. Y³ AF1H e»ā -
 Ñ³ Ī³ Y ā³ ÑāóŪ »Yü e»+³ Ī³ Y Ō»óĀ, ³ ÈāóŪ»Ī ³ »ō
 ³ ÈĀYĀ»ñóāóŪY»ñĀ ā»Yü YāóŪÈ
 262 F12K ³ ½³ ĩ Çē EF12HK »È³ Y H ½í ÇĪ Y³ ÈY
 263 B3 ³ YĀ³ e³ YĪ »È CH Ī³ Ū»ó³ Y + È ÈāñÑ»ó³ Y F2K
 añ¹ áó J añ¹ óáó g Ūñ¹ áó
 264 C ½Ç ³ È + È ½Ç³ ñ¹ ³ È L 264-283 ĩ aŌ»ñĀ āāóYÇ
 265 F2 ³ Y¹ ÇŪ³ Y f μ³ YÇōē È³ Ī³ Y
 266 օ āā ÑY³ ñ³ Ī³ Y + È ÈĀ ³ YÑY³ ñ³ Ī³ Y f ³ YÑ³ Ū
 ñ³ Ī³ Y + È ³ YÑY³ ñ³ Ī³ Y A »ō ½μáíñ³ Ī Y B2 ½μ³ -
 օ³ Y¹³ Ī Y Ā μáí ³ Y¹³ Ī Y օ ½μáí ³ Y¹³ Ī Y ç ³ e»È
 + È ç ½μáí ³ Y¹³ Ī Y ³ e»È Ū»½
 267 EF12HK Ā + aũñÇĪ ŪÇ + È + áúáóYü Ū»½ EF12HK Ā
 Ūñ Ū Y»Ū
 268 K Ūñ Ū aŪY CfJ ³ Ū aŪY F2 Ūñ Ū áaŪ օ ³ ŪY + È ½Çē
 CF12HJK eĭ »ŌĪ»³ ó
 269 H Ī³ »³ YüY
 272 EF12HK Ā Ñ³ YÇY ŪñĪ Çñ EF12HJK Ā + áóñ EF2 Ā
 ĩ ³ ĩ ³ eñ B3 áóēÇ CfJ ³ eĭ Ç
 273 K ³ ñ³ ñā³ Ī³ Y

- Մինչեւ Հովիւն արիական խնդրեաց զհաւտն իւր բանական,
 275 Բարձեալ ի յուսն աստուածական՝ հանեալ ի վեր, ուստի անկան:
 Սակայն դարձեալ թշուառացայ, յերկնից յերկիր կործանեցայ.
 Ի բարձրութեանցն վայր անկայ, խոնարհեցայ եւ ամիշեցայ:
 Զպատուիրանն մոռացայ եւ յաւրինացն հեռացայ:
 Բազմատեսակ մեղաւք լցայ եւ չար գործովք աղտեղացայ:
 280 Սողոմոնեան խորան եղայ եւ Կեդարու անուանեցայ,
 Քանզի խեթիւ յիս հայեցաւ լոյսն արեւուն, եւ սեւացայ:
 Արդ, վայ ասեմ ինձ ըստ Դաւթայ, քանզի երկար պանդխտացայ
 Ի սկզբանէ, յորմէ սկսայ լինել ազգի ցեղին Հոռոմայ:
 Յայնժամ յարեան ի յիմ վերայ, ազգ եւ ծնունդն Հագարայ.
 285 Յառաջ գորգիսն իմ, գոր ծնայ, կոտորեցին ի յանխնայ,
 Ապա՝ զաւանսն պարագայ, որ շուրջ կային զինեւ ի ճահ,
 Աւերեցին եւ քանդեցին, հողաբլուր թողին զնոսա:
 Եւ այս ի յամս էր ոչ սակաւ, այլ քառասուն կամ գերակայ,
 Յորս ի յուժոյ պակասեցայ եւ զաւրութեամբ տկարացայ:
 290 Հէնք ի հինից գային վերայ. ասպատակաւ ես գերեցայ,
 Պէսպէս ցաւաւք հիւանդացայ, յախտս մահու ծիւրեալ անկայ:
 Եւ դեղ ցաւոց իմ ոչ գտայ եւ ոչ բժիշկ, որ զդեղն տայ:
 Ի դժխոց դրունս հասայ, նաեւ յատակն մերձեցայ:

6

- Արդ, գայս տեսեալ բռնաւորին եւ կամակոր չար վիշապին,
 295 Սողայր եւ գայր նման աւձին եւ նենգաւոր թիւնաւորին՝
 Աւ ի խայթել գարշապարին, եւ հարկանել գաղտնի նետին,
 Այն որ զաւղեալ եւ թաքուցեալ, ծածկեալ ունէր զնենգն ի սրտին.

274 H Nái CōY Ā ½Ñüi
 275 EF12fHK Ā Ñ³ Y Ç í »ñáöëi (Ā í »ñÇY) i »Õ Ñ³ Y. è-
 i »³ Y
 277 B: Ç í » ùñ f » Y. » ÒF12K Ò ÷ ß»ó³ Òg » à ß»ó³ Ò
 278 g Ñ»é³ ó³ Ò ÷ È Úáé³ ó³ Òg Úáé³ ó³ Ò ÷ È Ñ»é³ ó³ Ò
 279 B:D ÉÇ EF12K · áñíù Ì · áñíáí Ā » Òi »Õ»ó³ Ò
 280 C éáÖáÜáYÇ B1EF12HJK ĀĪ í ñ³ Y ÷ È Èáñ³ Y H
 ¹³ ñÓ³ H Ī»Ā³ ñáö
 281 Ī ö Y³ Ò»ó³ ö F H ÉáĪ È EF1g è»ö³ ó³ ö
 282 B:D »è ½, » öĀ³ Ò ÷ È ÇYÓ Áëi , » öĀ³ ÒEF:H »è ÇYÓ
 ÷ È ÇYÓ Áëi J Ī »è ÷ È ÇYÓ K ÒñĪ³ ñ Ā ÒñĪ Çñ
 B:CDfghJK Ī ö á³ Y¹ ÈĪ »ó³ Ò
 283 B:CDEFf Ā ö » ½. ÇY ÷ È » ½. Ç Cg »öÖçY
 284 L » ŪĀ³ Ò Ī » ½. ù KL Ī ÍYáöY¹ ùY
 285 Ā ½áñ¹ Çè H ½áñ¹ ÇYè J áÇù ÇÜ L Ī ŪĀ ÷ È Ç
 286 EF12 ½³ ö³ Yè H ½³ ö³ Y¹ è HL áñù g çÇY g Ī³ Ò ÷ È
 x³ Ñ Ī áñù »ö Ī³ ÇY ÇYÓ ßñç³ Ī³ Ò ÷ È Ī öÇ

287 E » öÇñ»óÇY EK ù³ Y¹ »óÇY Ī ù³ Y¹ »óÇY »öñ»óÇY
 ÷ È » öñ»óÇY »ö ù³ Y¹ »óÇY Cf ½Y³ Ī ½YáèÇY
 288 L Ò Òè L áá çñ ÷ È çñ áá Ī ð » Ò ÷ È Ī³ Ò
 289 B:DEF12gHK ½áñè
 290 A Ñ»YÇó L Ī³ ÇY ÷ È . » ÇY fL · ñ»ó³ Òg · ñ»ó³ Ò Ò
 291 ö ó³ óáí ù H Ò³ Òi è f ÍÇöñ»Ö
 292 Cf Ī ö ó³ óáöè K µĀÇBĪ Y HL ¹»ÖY Ā ½¹»Ö
 293 D »ö Ç EF12HK Òüi »ó³ Ò ÷ È Ò»ñÓ»ó³ Ò
 294 F:H Ā Ī»³ É
 295 E ¹áÖ³ ùñ AB1»CDEfJL Ī èáÖ»³ É F12fgL Ā ÁáöY³ óá-
 ñÇY
 296 g » Ò ÷ È » è B: µéY³ óáñÇY
 297 A ÖáöÖ»³ É Ī ßüÖ»³ É AB1»CDEFfghJKL ĀĪ ö Ā³ · áö-
 ó»³ É á³ ÑáöÜ »Yù Ā³ ùáöó»³ É ÇYáá çè Y³ »ö Ā³ ù-
 á»ñ Ó»öĀ »ö » ÒèáöÑ»i »ö » ÒèYĀ»ñóáöÜY»ñĀ á»Yù
 YáöÜ (A) Ā³ Ī á»ñ (K) J Y»Y. Y L ½ÇYùY B:CDE-
 F12fHJKL ĀĪ ö Üi ÇY ÷ È èñi ÇY

- Եւ դարանեալ գայլն ի մայրին, ինձն թաքչէր յանապատին,
 Որում անուռն իւր կոչէին Զանգրի՝ չարեաց գործաւնէին:
- 300 Յարձակեցաւ յանկարծաւրէն եւ յեղակարծ ժամանակին,
 Յորժամ տեսին եւ ծանուցին, որ զաւրականքն իմ աստ չէին:
 Յայնժամ պատեալ շուրջանակի, զիս պաշարեաց զաւրաւք նորին՝
 Արաբացւոց մոխրականին, որ ըստ անուանն իսկ ոչ թուին՝
 Ելիմացիք եւ Քետացիք, անթիւ բազում լէզէոնին:
- 305 Շամբք եւ հաւտիւք պատեալ կային, անել՝ Լ անմուտ զիս առնէին,
 Միշտ հանապազ մարտնչէին, աւր ըստ աւրէ զիս նեղէին:
 Զեւ գանազան փոփոխէին, նոքաւք ի մարտ վառեալ գայլին
 Զրահաւորք, մկնդաւորք, ճաւղիւք ծածկեալ բոլոր անձին,
 Սունաւորք, աղեղնաւորք, նետիւք հարեալ խոցոտէին,
- 310 Պատնէչ կանգնեալ մեքենայիւք, ռմբաքարս հոսէին:
 Ծեծէին, հարկանէին, անհնարին տազնապէին.
 Բայց այսոքիւք ոչ կարացին յաղթել քաջացն, որ յիս կային:
 Մինչեւ ի յայլ հնար մտեալ այն խորամանկ նենգաւորին.
 Որպէս խլուրդն փորէին, ներքոյ հիմանն ամրականին,
- 315 Միւնս եւ նեցուկ հաստատէին աշտարակացն եւ պարսպին,
 Առ ի յայրել պատրաստէին, որպէս աւրէն է այս նոցին:
 Յայնժամ բարբառ արձակէին առ ժողովուրդս քաղաքին.
 Մի՛ յամառել ընդդէմ նմին, զի մի՛ մահու մեռանիցին,
 Այլ տալ յաւժար եւ կամովին, զի բարութեանց պատահեսցին:

298 g 1³ 1³ ñ»³ É Cf . ³ ũ J . ³ ÉY H áÇù Ç F:ggJ ÇYÍY
 299 gL ũñáóŬ Í áñáŬ D ½³ YáóY Í ³ YáóY AB:CD-
 EF:fgHJK Áó ¼³ YÍ Ç L ¼³ Y¹ ÇÍ B:JL . áñÍ ³ éYçÇY
 H ÁÍ . áñÍáóYçÇY № 5121 Ó»é. 299 í áŎÇ ¹ÇŬ³ ó
 Éáóè³ YóuáóŬ áóYÇª
 ² éí áó³ Í Ŭ»ñ í çñ µ³ ñ»ñ³ ñ,
 °ŎÇóÇ Ŭ»½ ũ . Y³ Í³ Y ×³ ñ:
 300 EF:HK ³ ñŎ³ Í »ó³ Y Í ³ ñŎ³ Í »ó³ ō F:L Á³ Ŭ³ Y³ -
 Í Ç . ³ ũ é í áŎÇó ũ í áŬL áóYÇª
 ¶¹ ½³ YÝ ³ ũ ũ ũáŬ á³ ñ³ . ÇY, ³ ñ»³ Y . ³ é³ YóY
 Í³ ñ³ óÇY:
 301 AB:CDfgJL Á çí »è ÷ È í »èÇY Í Éáó³ ō »ó ÇŬ³ ó³ ō
 ÷ È í »èÇY »ó Í³ YáóóÇY AB:CD EF:fgHJK ō ¼ÇŬ
 ¼áñ³ Í³ YúY áñ ÷ È áñ ¼áñ³ Í³ YúY ÇŬ L ¼áñ³ -
 Í³ YéY áñ ÷ È ¼áñ³ Í³ YúY áñ Á Ą ç ¼áñ³ Í³ YúY ÇŬ
 302 B:CDfJKL Í ō á³ í »³ ó
 303 K ŬáÉñ³ Í³ YÝÇY f ŬÉñ³ Í³ YÝÇY Í áñ ÷ È áñ g Á
 ³ Yó³ Yó F:HJL ³ Yáó³ Y
 304 AB:E °ŎÇŬ³ óÇŬ B: °Ŏ»Ŭ³ óÇŬ gL °É»Ŭ³ óÇŬ L ¼áññ ÷
 ÷ È µ³ ¼áóŬ B: Éç . áYÇó B:CF:f Áó Éç . ç áí YÝ H É-
 ù»áYÇY K É» . »ÑáYÇY
 305 B:D ñ³ Ŭ ÷ È ß³ Ŭµ EF:HJK Á ԲáóYúY ¼ÇY»ó L
 ԲáóYúY á³ í »³ É ¼ÇY»ó Í ¼áññ µÇóñ³ óáñ ÷ È ß³ Ŭµ
 »ó Ñúí ÇóŬ H áÇŬ þ
 307 B:D Í »ó ÷ È Ó»ó L ũñÇYçÇY ÷ È ÷ á÷ áÉçÇY
 EF:ghK Á Í³ ÇY ÷ È . ³ ÇY

308 B:g Yáñ ³ Ñ³ óáñ EF:HKL Ŭí Yí ³ óúññ A ×úBÝÇóŬ Cf
 ō çúBÇóŬ H ¼áÉÇóŬ B:DEF:JKL ÁÍ á³ í »³ É ÷ È
 Í³ Í Í »³ É
 309 B:D ÁÇóY³ óáññ B:g éáó³ Y³ óáññ E ÁáóY³ óáññ F:HK
 Ááóñ³ óáññ L éÇóY³ óáññ Á éáóY³ Í³ óáññ Í í Ç . ³ -
 óáññ (B:F:ggK þ ³ Ŏ»ŎY³ óáññ Á Y»í³ óáññ) ÷ È ³ -
 Ŏ»ŎY³ óáññ H Ñ³ ñ»³ ĩ F₂ Éáó»í çÇY
 310 F:H Ŭ»»Y³ ÇY A ÁéÁŬ³ Ñ³ ñé Á ¼éÁŬµ³ ũ³ ñé
 311 Á Í»ÍçÇY ¼Çé g þ ³ YÑY³ ñÇYé
 312 L ³ ũéáúÇóÍ Cf ÑéÍ³ ÇY ÷ È áñ Çé Í³ ÇY
 313 g ŬÇYá ¼Ç »ó ÷ È ŬÇYá»ó Ç EF:fgHK ÁÍ Ŭí ÇY L ũ ũ
 A Éáñ³ Ŭ³ Y . Y ç F:K Y»Y . ³ óáñYÇY
 314 Á ÉÉáóñ¹ ũY Í ¼ÉÉáóñ¹ Y:B:DEF:HJKL Á ÑÇŬ³ Y ÷ È
 ÑÇŬ³ YÝ Í ÑÇŬ³ Yó
 315 B:EF:K Á éÇóY DL Í Y»óáóÍ é AH ³ B:í ³ ñ³ Í³ ó Í
 í ³ ×³ ñÇY ÷ È á³ ñéáÇY
 316 EF:H ũñçYÝ CEF:fHK ō çñ
 317 EF:H µ³ ñµ³ éù B:DEF:HK ³ ñŎ³ Í »óÇY
 318 B₂ Ñ³ Ŭ³ é»³ É Cf ō ³ é»Y Ç ÷ È ÁY¹ ¹ çŬ B:EF:ghK
 ÁÍ YáóÇY
 319 E í ³ Ŭ F: úÁ³ ñ H µ³ ñÍ áóÁ»³ Yó F:H á³ í ³ Ñ»óÇY
 g Ñ³ Y¹ Çá»éóÇY Í á³ í ³ ÑÇóÇY . ³ ũ é í áŎÇó ũ í áŬ
 L áóYÇª
 Æ Ŭ³ Ñáó³ Y ç ³ ¼³ í »éóÇY, »ó³ Y»ñÍ ÇóŬ
 µY³ Í »éóÇY:

- 320 Եւ զայս լուեալ՝ ժողովէին քաջն եւ արիքն ի միասին:
Պնդէին, հաստատէին, ուխտ եւ դաշինս դնէին՝
Ո՛չ յերկուանալ ի հանդիսին, ո՛չ լքանել պատերազմին.
Ո՛չ հաւանել բանից նոցին, եւ ո՛չ բանալ կամաւ նմին,
Այլ բարիոք վարկանէին, զի անդանաւր մեռանիցին,
- 325 Քան թէ ստել մեծի ուխտին եւ վայելել յառաւրէին:
Մակաբայեանց նմանէին եւ Վարդանանց պատերազմին,
Միշտ առ միմեանս ձայնէին, աղաղակաւ զայս ասէին.
Մի՛ երկիրցուք զանգիտելով, եղբա՛րք, ի սրոյ մահկանացուին
Եւ ընդ քաջացն արիութիւն մի՛ խառնեսցուք գերկիւղ վատին.
- 330 Անուն բարեաց ժառանգեսցուք, որ ընթանայ յազգ երկրածին:
Անդրդուելի կազմել զհոգին վասն յուսոյ երկնաւորին.
Մեզ աւրինակ բարեաց աստէն ունիմք բազումս ի հանդիսին՝
Զվկայիցն բազմութիւն, որ քան զթիւ գերագանցին,
Որք յաղթեցին չար իշխանին՝ երեւելոյն եւ անյայտին:
- 335 Ի մարդկանէ այժմ գովին եւ յԱստուծոյ փառաւորին,
Ի հանդերձեալսն պսակին, արեգական նման ծագին:
Փոքր ինչ է վիշտն, զոր կրեցին, անբաւ՝ բարիքն, որ պարգեւին,
Զարչարեցան ի վայրկենին, բայց ժառանգեն զյաւիտենին:
Նմանեսցուք սուրբ վկայիցն, որք Քառասունք վերածայինն,
- 340 Որք միաբան ընթանային, յաղթող գտան յասպարիզին:
Մի՛ նմանել թոյլ եւ վատին, զոր բաղանիքն կորուսին,
Այլ՝ պսակացն տեսողին՝ իմաստախոհ բաղնապանին.
Հանդիսազիր մերոյ մարտին չէ՛ ի ցեղէ հողեղինին,
Եւ ոչ եղաք զյոյս մեր ի մարդ՝ մահկանացու եւ երկրային,

320 B:DFIg u³ cuY EK u³ auY CJ u³ ç H I u³ çu
 321 JK a Yi çCY AB: CDEF: HJK I aóE: i è EF: H aÇu »ò
 322 B: »nI aó³ É F: »nI aó³ Y³ É f U:nI aó³ É g jø áá
 323 A N³ ó³ YÇÉ B: DgJL YáñÇY I I³ U³ ó µ³ Y³ É
 324 I u³ Y¼Ç ÷ È³ Æ B: gH I µ³ ñóáù L µ³ ñÇóáù I Á¿ ÷ È
 ¼Ç L I U³ é³ Y¿ÇY
 325 I »ò áá ÷ È³ u³ Y Á¿ B: ¼Ç (D Ç) ÷ È Á¿ C í³ U³ é³ É
 F: K³ éúñ¿ÇY H ½³ éúñ¿ÇY
 326 B: C Ø³ I³ µ³ »³ Yó F: Ø³ I³ µ³ U³ ó f Ø³ I³ µ¿³ »³ Yó
 H Ø³ I³ µ³ U³ ó Y I Ø³ I³ µ³ »³ Yó Y H í³ ñ¹³ Y³ ó
 327 A³ Ø³ Ø³ I³ »³ É
 328 J »nI »óáóù B: DHL »Øµ³ U³
 329 AF: u³ ç³ YóY EK u³ á³ YóY g u³ á³ óY B: CDF: HJ ÁI ó
 »³ ñÇáóÁ»³ Y L »³ ñáóÁ»³ Y
 330 I ½³ YáóY CEF: fHK ó µ³ ñÇ B: Á³ é³ YI »éóáóù
 F: fHK »³ ½. g I U³ ½. è L »nI ñ³ UÇY
 331 C a³ N³ É ÷ È³ I³ ½U³ É
 332 B: g Á¿ B: C u³ ½ ÷ È³ U³ ½ B: g ½áñÇY³ I ABf ó »³ é»Y (C
 »³ éÇY B: g U³ éÇY) ÷ È³ é³ èI ¿Y AB: CDEF: fghJKL I ó
 µ³ ½áóU³ B: µ³ ½U³ áóU³
 333 HL áñù

334 B: D án Cf »³ U³ è í áÓÁ ááóY»Y B: L »ñ»ò»ñááY F: »ñ»-
 ó»éáY
 335 Cf »³ U³ Y I »³ U³ UÇI
 336 CEF: fHK ÁI ó N³ Y¹ »ñÓ»³ ÉY F: gK ó jø »³ ñ». »³ I³ Y
 337 g è³ I³ ó ¿ ÷ È ÷ áùñ ÇYá ¿ EF: HK Áó ¿ñ Á ½³ Yµ³ ó
 µ³ ñÇ è á³ ñ. »ò »³ éÇY F: fK ó µ³ ñÇ U³ F: HK á³ ñ.
 »óù »³ éÇY I µ³ ñÇ è ÷ áÉ³ Y³ éÇY B: DJL áÇù áñ
 338 A í³ U³ »YÇ g í³ ñI »YÇY L Á³ é³ Y. ÇY H ½³ óÇI Ç-
 YÇY L ½³ óÇI »YÇY I ½³ Y×³ é»ÉÇY
 339 L YU³ YÇóáóù I YU³ YÇóáóI A í³ U³ UÇY B: CDE-
 F: fHJK ó áñ B: gL Á u³ é³ éáóY
 340 I ¼Ç ÷ È áñù Cf UÇ »³ Y. »³ Û ÷ È UÇ³ µ³ Y A »³ U³ è í á-
 ÓÁ ááóYÇ C jø U³ ÓÁáÓ I U³ ÓÁáÓù
 341 I YU³ YÇÉ EF: HK YU³ Y»éóáóù H ÁáU³ ÷ È ÁáU³
 342 I ½á é³ I³ óY B: DJL ÁI ÇU³ èI Y³ ÉáÑ AB: CgL ó
 µ³ Y¹³ á »³ I ÇY B: E µ³ Y¹³ á »³ YÇY F: fHIK Á µ³ Y-
 í »³ á »³ YÇY ÷ È µ³ ØY³ á »³ YÇY
 343 g N³ Y. ÇèI »³ I Çñ B: D I U³ ñI Çè H Á ó»Ø»Y I ó»-
 Ø»è ó ó»ØÇó B: DEF: ñáó»ØÇYÇ
 344 I UÇ I Çóáóù ÷ È »ò áá »¹³ »³ HL U³ èI H U³ ñ¹ ÇY L
 U³ ñI B: D U³ ñI ñ³ I ÇY L I »ñI ñ³ I ÇY J U³ ñI ñ³ UÇY

- 345 Այլ զաւրագլուխն հրեշտակաց, որ է յաթոռ քերորէին.
Նա յարդարիչ պատերազմին եւ պարգեւիչ յաղթանակին:
Առ որ ունիմք անքակտելի զհաւատ եւ գոյս առ սիրելին,
Յորմէ կրկին մեզ պարգեւին, թագ եւ պսակ բրաբրոնին:
Զի թէ յաղթեմք՝ պսակիմք, ՚լ անուն բարեաց մեզ քարոզին,
- 350 Եւ թէ մարմնով յաղթահարիմք, լուսով հոգիք մեր փայլեսցին:
Ընդ արդարոցն դասեսցուք յարքայութեան Հաւրն վերին,
Յանգրաւական հարսնարանին, զոր խոստացեալ է յաղթողին:
Զի թէ աստուատ տարագրեսցուք, որ հայրենեաց կոչի գետին,
Որ է պայծառ յերեւելիս եւ վայելուչ աչաց բերին,
- 355 Այլ փոխանակ անցաւորին ժառանգեսցուք զանանց բարին՝
Ի փափկութեան լուսոյ դրախտին, յորմէ անկաւ մարդն առաջին,
Յանմահութեան անախտ վայրին, ի սեփական մեր հայրենին:
Եւ փոխանակ այս քաղաքի, որ է շինուած սա մարդկային,
Ունիմք շինուած մեք յԱստուծոյ, անձեռագործ եւ երկնային,
- 360 Որոյ շինող ճարտարապետ աջ արարչին է անեղին:
Այն, որ կանգնեաց կամար գերկին, կացոյց ի նմա զգասս վերին,
Այն, որ գերկիրս հաստատեաց, եւ զորս ի սմա՝ մինչ ոչ գոյին:
Արդ, մեք ի նա հաստատեցաք զգոյս եւ զհաւատ, սէրն ընդ նոսին,
Զի թէ կամի եւ կեցուցէ, փառք եւ պատիւ տացուք նմին:
- 365 Ապա թէ ոչ գայս ախորժէ, այլ տայ ի ձեռս անաւրինին,
Յայսմ առաւել մեք գոհասցուք, զի տնաւրինէ մեզ զբարին,
Որպէս զհայր գթած խրատէ վասն մեղաց մեր, որ լինին:

345 H Nñ»Bī ³ İ ÇÝ B1D İ 345-346 İ áD»ñÁ āáoÝ»Ý F12 ³ -
 Āáé AB»CDEFfHGK ĀĪ Ö ù»ñái µçÇÝ F2 ù»ñáµçÇ L
 ù»ñáµçÇó. á³ ÑáóŪ »Ýù ù»ñáµçÇÝ Ó»óÁ »ó ³ ŪĀÝ-
 Ā»ñóáóŪÝ»ñÁ ā»Ýù ÝbáóŪf

346 B: ẽ³ KL ũñ¹añÇá B»gJ á³ İ »ñ³ ½ŪÇè Cf Ū³ ÓĀ³ -
 İ³ ÝÇÝ

347 İ »ó ÷ È³ é g³ Ýù³ İ¹ »ĒÇù L áÇù »ó Ī ½èçñ ÷ È³ ½ñāŪè

348 B: ½ñŪç B»CDEFfJKL Ī Ö á³ ñ. »óÇ AB»Cf Ö µñ³ -
 µÇáí ÝÇÝ EJKL Ī µñ³ µÇáÝÇ. á³ ÑáóŪ »Ýù µñ³ µÇá-
 ÝÇÝ Ó»óÁ »ó ³ ŪĀÝĀ»ñóáóŪÝ»ñÁ ā»Ýù ÝbáóŪf

349 EF12 ÜÇ ÷ È ½Ç C Ū³ ÓĀ»ŪñÁù Ö Ū³ ÓĀ»Ūñ »ó á³ è³ İ ÇŪù
 B:DHJK ĀĪ Ö áÇù ĵó L ù³ ñá½Ç

350 f »Āç ÷ È »ó EF12HK Ñá. Çù Éáóéáí

351 EF12 Ç Ū³ ñŪ³ ñáóÝ B: ³ ñ¹³ ñóáó H Ç ÷ È ÁÝ¹ F»gHK
 1³ è»éóÇÝ Ī 1³ èÇóáóù g Ū³ ñù³ ŪéóĀÇóÝÝ Đññ

352 F12H ³ Ý½ñ³ ó³ İ³ Ý

353 İ ³ è¹ çÝ Ī ½ññ H Ū¹ ÇÝ (Ā µ³ ÁÇÝ) ÷ È . »¹ ÇÝ

354 Bg »ó ÷ È áñ Cf Ö Āç ÷ È ç EF»K ĵó »ñ»ó»ĒÇÝ C
 Ūñ»ó»ĒÇ F1 Ī ĵó »ñ»ó»ĒÇ H »ñ»ó»ĒÇÝ L Ūñ»ó»ĒÇÝ B:D
 Ū³ á³ JK Ū³ á³ ó B:D Ā µ»ñÇ Ī Ū³ áè Ū»ñ ÁáóÇ ÷ È³ -
 á³ ó µ»ñÇ

355 AB»CfçĴ ĀĪ Ö ³ Ýó³ óáñÇè B:D ³ Ýó³ óáñÇ

356 H ÷ ³ ÷ Ī áóĀ»³ ÝÝ

357 B:D ½³ ÝŪ³ ÑáóĀ»³ Ý F12 ³ ÝŪ³ ÑáóĀ»³ Ý Ī Ū³ ÝŪ³ -
 Ñ³ Ī³ Ý E ³ Ý³ Ó¹ K ³ ÝŪ³ ÓĀ F12 ³ ÝŪ³ È¹

358 Cf áñ ÷ È »ó EF12K ù³ Ó³ ùÇÝ Ī ù³ Ó³ ùÇè f áÇù ç EF12K
 BÇÝ³ Ī

359 AB» BÇÝ³ Ī H ³ è¹ áó³ Ī³ ÇÝ ÷ È Ū³ è¹ áóíáŪĪ ³ Ý-
 ó»éÝ³ . áñĪ K ŪñĪÝ³ ÇÝ

360 Cf ÑÇŪ³ Ý ÷ È BÇÝáó H ×³ ñ¹³ ñ³ á»¹ ÇÝ Ī³ çÝ

361 E Ī Ī³ á»³ ó F12HK Ö Ī³ Ū³ ñ Ī³ á»³ ó Ā Ī³ Ý. Ý»ó
 L »ñĪ ÇÝ AB»CDEF ½¹³ èÝ BJ ½¹³ èèÝ L ³ Ūè Ī áÓÇó
 Ū¹ áŪáóÝ³
 Ū³ »ó ÷ ³ Ī»³ ó ½áí ÉáñÇÝ, »ó »¹ è³ ÑŪ³ Ý
 ³ Ū»³ ó ÝáñÇÝ:

362 Ī Ý³ »ó ÷ È ³ Ū³ áñ AB»EgHL ½ññĪ ÇÝè H Ñ³ è¹ ³ -
 Ī çÇÝ L »ó ½ññè Ç èŪ³ á ŪÇÝá áá . áŪÇÝ, ³ Ū³, áñ ½ññ-
 Ī Çñè Ñ³ è¹ ³ Ī »³ ó EF12HK ½ññ AB»Cg Ī ÝŪ³ Ā Ī³ -
 ÇÝ

363 Ī ³ Ūè ÷ È ³ ñ¹ B1EF12HJK Ā ÝŪ³ Ū B1DEF12gHJK Ī
 Ñ³ è¹ ³ Ī »éóáóù F12HK áÇù »ó EF12HK ½ññ³ ó³ Ī è g
 ½ññ³ ó³ Ī »ó ½ññè Ī Ñ³ ó³ Ī AB»CDEF12fHK Ç (fJ »ó)
 Ūññ¹ áéÇÝ g Ç èçñ ÝáñÇÝ JL Āó »ó ½ññ¹ áéÇÝ ÷ È
 èçñÝ ÁÝ¹ ÝáéÇÝ

364 F12H ÜÇ ÷ È ½Ç B:D ÝŪ³

365 H ³ ÉáñĀçÝ H Ī ³ é B:DEF12HJK Ó»éÝ

366 B:DEFfHJKL ĀĪ Ö Ū³ Ūè F1 Ū³ Ūè³ ó³ ó»É F2 Ū³ Ūéáó³ ó»É
 f . áñ³ ó³ ù Ā ½µ¹³ ñÇ

367 Ī . Ā³ Ī Ñ³ Ūñ ÈÝ³ Ū³ ñĪ ç ÷ È ½ññ³ Ūñ . Ā³ Ī Èñ³ Ī ç
 L áÇù Ū»ñ H ĒÇÝÇ L ĒÇÝÇóÇ Ī Èñ³ Ī ç ÷ È áñ ĒÇÝÇÝ

- Բայց եւ դարձեալ մխիթարէ, որպէս բնութիւն է այս նորին,
եւ զտղայս Բաբելոնի մատնէ զաւրաց քրիստոնէին,
370 Կալնուլ զոտից մանկանց նոցին եւ հարկանել պինդ գքարին:
Որ քակեցէք այժմ, ասացին, եւ մինչ ի հիմն հասուցին.
Քանդեսցին, աւերեսցին, եւ ի հիմանց տապալեսցին,
Զերդ վաղափուլն աշտարակին, զոր շինեցին դարձեալ նոքին,
եւ կամ դժոխքն անդնդային, զոր աւերեաց աջ հզաւրին:
375 Արդ, նոքա գայս եւ այսպիսիս միշտ առ միմեանս գոչէին,
Իբր ատամունքն վարագին, բանիւ գիրեարս սրէին:
Քաջալերէր հայրն զորդին. որդիքն ի մարտ պատրաստէին:
Անդ ո՛չ իշխան էր պատուական, եւ ո՛չ կրտսեր՝ ի տեղ վերջին,
Այլ միաբան եւ հաւասար, միախորհուրդ ամենեքին:
380 Միշտ հանապազ քարոզէին հրապարակաւ եւ առտնին:
Եպիսկոպոսք եւ քահանայք՝ իւրաքանչիւր դաս իւր ցեղին.
Անդրդուելի կալ ի մարտին, արիաբար՝ ընդդէմ չարին:
Մի՛ երկնչիլ ի սրոյ նորին, որ սպանանէ միայն զմարմին,
Այլ յայնմանէ՛ զարհուրեսցուք, որ գեհնին տայ զերկոսին,
385 Միայն զնա՛ մեք սիրեսցուք, որ պսակէ զիւր սիրելին.
Համբերութեամբ ստասցուք զոգին, վարձս ընկալցուք զանպատմելին:

7

Արդ, իբրեւ գայս բարբառէին եւ քաջալեր միմեանց տային.
Ահա հասցեն մեղ յաւգնութիւն, քաջ եւ արի զաւրքն, ասէին,

368 I ẽ³ I ³ İŶ K μŶáóĀÇóŶŶ İ ŶáñÇŶ Çëİ ̇ ÷ È ̇ I ³ İẽ
ŶáñÇŶ
369 AL ˘³ μ»Đái ȲÇ B:Đf ö ˘³ μÇĕáŶŶȲÇ B:CEgJK ˘³ μ»-
ĕáŶŶȲÇ B» ˘³ μ»ĕáí ŶȲŶ F:H Ā ˘³ μÇĕáŶŶȲ İ ½Ŭ» Ŷ-
İ áóŶë ˘³ μÇĕáí ȲÇ. á³ ÑáóŬ »Ŷü ˘³ μ»ĕáŶŶȲ Ó»óĀ »ó
³ İĕÁŶĀ»ñóáóŬŶ»ñĀ ³ İĕáóŊ»i »ó á»Ŷü ŶĐáóŬ B:D İ
üñÇëi áŶȲÇ H üñÇëi áŶȲÇó
370 A İ ³ ĕáóĕ B:CDEF:ŶHJK ö İ ³ ĕáí g İ ³ İŶŶđ İ ³ ñ³ .
½áí Çó ÷ È ½áí Çó Ŭ» Ŷİ ³ Ŷó B:CDŊ ö ŶáñÇŶ g
Ñ³ ñİ ³ ŶȲ F:K áÇŶİ İ ÈÇëi
371 B:D ½áñ EF:HKL İ áñü B: ÑÇŬÁŶŶ İ Ñ³ ĕáóóȲ
372 CDF:ŶHJK Āö Ŭ» Ŷİ »óÇŶ, ³ ó»ñ»óÇŶ (L ½Ç Ŭ» Ŷİ »ĕ-
óÇŶ DEF:ŶHJK Āö Ŭ» ñ»ĕóÇŶ) ÷ È Ŭ» Ŷİ »ĕóÇŶ, ³ ó»ñ»ĕ-
óÇŶ DEF:ŶHJK Āö İ ³ á³ Ĕ»óÇŶ
373 Ag ½»¹ ı ³ Ő³ Ŭ» áñŶ JL İ ½»ñĀ B: ı ³ Ő³ ÷ áóđ E ı ³ -
Ő³ ÷ áóđŶ HL İ ı ³ Ő³ ÷ áóĕ EF:H ŶáóÇŶ
374 F:H ¹ĀáĕŶŶ L Ā ¹ĀáĕŬ F: Ī ç
375 B:DH ¹ĕáÇĕÇ EF:HK ³ İĕáÇĕÇŶ Ā ½³ İĕáÇĕÇë İ ĵ
³ İĕ³ İĕáÇĕÇ ÷ È »ó³ İĕáÇĕÇë EE:H áÇü ŬÇİ
376 D ı ³ ñ³ ½Ç EK ½Çñ³ ñë A ĕĕñȲŶ

377 B: Ŭ» ç³ Ĕ»ñ»ĕ K Ŭ» á³ Ĕ»ñȲñ g Ŭ» ç³ Ĕ»ñ»³ ĕ B:CfŶ İ ö
ĵó áñ¹ÇüŶ CH á³ i »ñ³ ½ŬÇŶ ÷ È á³ i ñ³ ĕŶ ȲÇŶ
378 F:H ³ ñ¹ ÷ È ³ Ŷ¹ g İ ÇĕĕÉ³ ŶŶ g á³ i ó³ İÇŶ B:DEgK
Ā İ ñë»ñ İ İ ññ ĕ»ñŶ D ı »ñÇÇ
379 EF:HK ŬÇ³ ĕáñÑáóñ¹ ŬÇŶȲÇŶ B:Dg ³ Ŭ»Ŷ»Ŭ»³ Ŷ
380 ö ³ İẽ İ áóŶ áóŶÇ 377 İ áóÇó Ŭ»í áŬ
381 İ ı ³ ñ¹³ á»i Ŭ ÷ È Ŭ» Ñ³ Ŷ³ Ŭ F:H ŬÇóñ³ Ŭ» ŶáÇóñ
CEF:ŶHK Āö ı³ ĕü F:H ö ŬÇóñ L Āĕİ ÷ È Çóñ İ »ó
Ŭ» Ñ³ Ŷ³ ŬŶ á³ i áóÇñȲÇŶ ÷ È Çóñ³ Ŭ» ŶáÇóñ ı³ ĕ
Çóñ ó»ŐÇŶ
383 AB:HJ Āö »ñİ Ŷá»ĕ B:D »ñİ ŶáÇñ EF:HK »ñİ ŶáÇü g áá
ı³ ĕ»Ŷ³ ĕ Cf İ ö ŶáóÇŶ D á³ ñÇŶ ÷ È ŶáñÇŶ B:J Ŭ» ñ-
ŬÇŶ
384 F: ³ İŶŬ» ŶȲ İ Ç ŶŬ» ŶȲ L . »Ñ»ŶáŶĀ ½»ñİ áóĕÇŶ
386 g ½μ³ ñáóĀ»³ Ŭμ ÷ È Ñ³ Ŭμ»ñáóĀ»³ Ŭμ B:g ½á· Çë C
½Ñá· ÇŶ İ ½Ñá· Çë H ³ Ŷá³ i Ŭ»İÇŶ
387 B:gJ İ Ŭ» ç³ Ĕ»ñë K Ŭ» á³ Ĕ»ñ
388 İ · áŶȲ ÷ È ³ Ñ³ E Ŭ» áñ F:H K Ŭ» çü C ³ ñÇ³ İ³ Ŷ ÷ È
Ŭ» ç »ó³ ñÇ H Ŭ» çü »ó³ ñÇü ½áñüü EF:H K Āö ı »ñÇŶ
÷ È ³ ĕȲŶ

Եւ ի թիկունս հայէին, ընդ ճանապարհսն դիտէին,
 390 Ի գիշերի եւ ի տուրնջեան, միշտ գալստեան ակն ունէին:
 Թէպէտ եւ ոչ ժամանեցին, որոց նոքայն սպասէին,
 Քանզի յամեալ յապաղեցին, որ յընդհանուր կողմանս էին,
 Գալ յաւգնութիւն իմոյ կոմսին, երկրպագուք սրբոյ խաչին:
 Վասն այսորիկ յոյժ փութային կողմանք դասուց հակառակին,
 395 Զի գործ ծածուկ մեքենային փոյթ եւ արագ վճարեսցին:
 Քանզի գիտէր չարն ի յինքեան, ոչ դիմամարտ լինել նոցին,
 Այլ թէ կանխեալ ժամանէին, յանգերծ տեղիսն փախչէին:
 Բայց զի մեղացն բազմութիւն, որ միշտ առ իս յաճախէին,
 Զայն որ բարեաց մասունքն էին, զամենեսեան խափանէին,
 400 Իսկ զչարիս մերձեցուցին, մինչեւ ի գլուխ իսկ հասուցին:
 Զոր աստանաւր սիրտ իմ ճմլի՝ Լ երիկամունքս զալարին,
 Ցաւ հարկանի որովայնիս, միտք եւ հոգիս իմ այլայլին,
 Մինչդեռ յիշեմ զաւրն ահագին եւ զառաւաւտն մթազին,
 Զանլոյս ցորեկն խաւարին, որ լուսացաւ նսեմ խորին:
 405 Յորժամ զհուրն Սողոմին, ներքուստ ի վեր բորբոքեցին,
 Ոչ ի վերուստ անձրեւածին, այլ ի ստորինս փորուածին,
 Յայնժամ պարիսպ ամրականին վերուստ ի վայր կործանէին
 Եւ ի հիմանց տապալէին, մուտ թշնամեացն գործէին:
 Այլ քաջարիքն ո՛չ կասէին՝ Լ ո՛չ ի փախուստ իսկ դառնային,
 410 Բայց առ միմեանս ձայն տային, քաջալերեալ յորդորէին:
 Արիաբար հաստատէին զինուք յանկածն պարսպին,
 Դիմեալ ի մահ խրախուսէին, ո՛չ զանգիտել ի սրոյ նոցին,

389 EF12:HK AĪ x³ Y³ a³ nÑē L x³ Y³ a³ nÑY
 390 L թ ÷ È »ō g ó»ñ»I Y ÷ È Ç ĩ áōÁYç»³ Y Ī Ç ĩ áōÁY-
 ç»³ Y »ō · ÇB»ñÇ ÷ È Ç · ÇB»ñÇ »ō ĩ áōÁYç»³ Y Ò
 ·³ fēi »³ Y Y
 391 ACF12:H Ö Á³ Ü³ ÝçY D ánaŪ B:D Ýáü³ Ī ÇYü»³ Yü
 ÷ È Ýáü³ Ū
 392 B: Ñ³ Ü»É ÷ È ̄ Ü»³ É F12³ á³ Ö»óÇY H³ á³ ÖçY L
 ̄ á³ ÖçY Á ̄ á³ Ö»ó³ Y B:DEF12:gHL áñü F12:HK
 ÁY¹ Ñ³ Ýáōñ L Ī áÖÜ³ ÝeY Á Ī áÖÜáōYē
 393 EF12:H ĩ³ É ÷ È ·³ É g ÇÜáñē H Ī áÖÜÇY ÷ È Ī áÜēÇY E
 »ñĪ Áñá³ · áōYü
 394 B:3CDF12:FHKL Ī Ö³ ŪánĪ Ī Ī áÖÜáōYü L ¹³ éáōY
 395 Cf ĩ x³ ñçY F12:K Ī Çx³ ñ»ēóÇY
 396 L ĪçYçñ Ī »ñĪ ÝáÇÉ ÷ È ĪçY»É
 397 B: ̄ ŪĪ³ »ñ¹ H Á³ Ü³ Ý»óÇY H³ Ý½»ñĪ B:F:K ÷³ Ö-
 āçY
 398 C³ Ū ÷ È µ³ Ū B:g ÇÜ ÷ È ½Ç H µ³ ½áōÜÇY
 399-430 ĩ áō»ñÁ K ááōYÇ B:g È³ ÷³ Y»óÇY
 400 Ö ½³ Ū ÷ È ÇēĪ EF12:H Ü»ñĪ³ óáōóÇY ÷ È Ü»ñÖ»óáō-
 óÇY EF12:HJ ÜÇYá EF12:H · fāōÈē Ö ½³ Ū ÷ È ÇēĪ
 401 L³ ñ¹ Á áñ (Ī µ³ Ū) ÷ È ½áñ B:f g xÜĪçY H áÇü թ EF12:
 թ »ñÇĪ³ ÜáōYē f թ »ñÇĪ³ ÜáōYü ÇÜ H »ñÇĪ³ ÜáōYē

F12: Ī ·³ É³ ñÇ
 402 L³ YĪ³ YÇ B:F12:H Ö fāñái³ ŪÇē g fāñái³ ŪÇY L Ī
 fāñái³ ŪÇ B:DF12: Ī³ Ū³ ŪÇ
 403 Ī Çµñ»ō ÷ È ÜÇYá¹»é
 404 F12 ̄ Yfāñē B:Ef gJL Ī Ö ó»ñ»I Y H Á »ñ»I Y C ½»ñ»I Y
 D Ī È³ ó³ ñ³ ŪÇY H È³ Á³ ñÇY H ŪÁÇY ÷ È ÈáñÇY
 405 EF12:H Á ̄ ŪÁ³ Ü AB: éá¹ áĪ ÜÇY Á éá¹ áÜ³ ŪÇY AK Ī
 máñmáü»ēóÇY CfL Ö máñmáüçY
 406 F12:H áñ ÷ È áá g³ YŌñ»ō³ · ÇY J áÇü Ç J fēi áñÇYē A
 Íáñ³ ÍÇY B:3CDEFJ:KL Áō ÷ áñ³ ÍÇY
 407 A ĩ »ñáōē J Ī áñĪ³ Y»óÇY
 408 HJ ĩ³ á³ É»óÇY HJ · áñĪ»óÇY
 409 B: µ³ Ū ÷ È³ Ū F12: áñ ÷ È áá H áñü³ èçY ÷ È áá
 Ī³ èçY F12:HJL Á áÇü թ EF12:HJL Ö ÇYá ÷ È ÇēĪ
 410 B:C³ Ū ÷ È µ³ Ū B:3DH Ī Ó³ ŪçY ÷ È Ó³ Ū ĩ³ ŪçY
 AB:DL Á ü³ Ç³ É»ñ»É³ Ūē ĩ áÖÇó Ūē ĩ áÜL áōYÇ³
 ² Y¹ ñ¹ áō»Īç Ī³ ÉÇ Ü³ ñĪ ÇY, ³ ñÇ³ µ³ ñ ÁY¹ ¹ çÜ
 á³ ñÇY:
 411 L Ñ³ ē³ YçY ÷ È Ñ³ ēĪ³ ĩ çY B:gL ̄ YĪ³ ñĪY F12: Ī
 ³ YĪ³ ÍY H³ YĪ³ ñĪY J ½³ YĪ³ ñĪY
 412 f ¹ÇÜ»É Ī ¹ÇÜ»³ fñ EF:H Áō Ü³ ñĪ L Èñ³ ĩ çY
 AB:3DEF12:HJKL Á ½³ Y· ÇĪ »³ É

Այլ որպէս հաւտ հովուապետին յաղն երկնային դռոհ տային:
 Քահանայք եփուտաւորք սուսերաւորք լինէին,
 415 Եպիսկոպոսքն պատուականք, ի ձեռս առեալ զնշան խաչին.
 – Հապա, եղբա՛րք սիրելիք, մի՛ զարհուրիք, – առձայնէին.
 – Զմա՛հ ընտրեցէք դուք քաջութեամբ, որ քան զկեանս է գովելին:
 Ահա հասեալ է մարտադիրն, եւ յաղթանակն է ի ձեռին,
 Եւ պսակէ զքաջ եւ արին, որ յայսմ աւուր մեռանիցին:
 420 Իսկ չարութեան արբանեկին զդասն վառէր զաւրականին,
 Հրատարակէր ի լուր նոցին, արիանալ յայնմ մարտին,
 Յորմէ պարգեւք խոստանային եւ մեծութիւն յոյժ երկրային,
 Նաեւ պատիժ պատուհասին սպառնայր ածել թոյլ եւ վատին:
 425 Գազանաբար յարձակէին՝ մերձեալ ի մուտն պարսպին:
 Իսկ զաւրականքն անյաղթելի, որ անդանաւր հասեալ կային,
 Ընդդիմամարտ գոլով նոցին՝ զհակառակսն վանէին.
 Եւ որպէս փայտ ինչ անտառի յանաւրինաց կոտորէին,
 Մինչ զի գահի հարկանէին եւ յետս ընդդէմ նահանջէին:
 430 Բայց երանի էր իմս անձին թէ բանք իմ աստ դադարէին,
 Եւ ոչ յառաջ այլ խաղային՝ ճմլել զսիրտս լսողին:
 Այլ չէ աւգուտ յայսցանէ ինձ բանիւ լուել զորս ի կարգին,
 Իբրու արդեամբք ընդ իս անցին չարիքս այս մեծ՝ Լ անհնարին:
 Քանզի յորժամ ոչ կարացին, յաղթել քաջացն, որ անդ կային,
 435 Յայնժամ վիրագն անդնդային գոչեաց ռամիկ զաւրականին.
 – Ի սուր՝ Լ յաւար՝ Լ ի գերութիւն, – ասաց, – լինել զամենեսին:
 Եւ զայն լուեալ Արաբացին, անթիւ զաւրաց բարբարոսին,

413 L Nñi Y Nñi ³ á ç ì ÇY F:H ³ ÖY »ñí Ý³ ÇY L Թ ½· Ý
 + È Թ ÖY B:Cf · éañ DEF:ghJL AÍ ò · ñáÑ
 414 A »+ áõì ³ éañ B:g ³ Ìè ì áÓÁ ááõÝ»Ý
 415 D Í á³ ì áõ³ Í³ Ý B:CEf:L Ó»éY J Â Ýß³ Ý
 416 B:DF:H ³ á³ B: Թ·Öµ³ ñù EH »Öµ³ Թù »ò F:»Öµ³ ñù
 »ò J »Öµ³ ñù ÇÜ
 417 EF:ghJL AÍ ½Ü³ NÝ Â ù³ çáõÃ»³ Ý EF:L Í · áí »ÉÇ
 418 f Û³ ñ¹³ ¹ÇñÝ H Û³ ñì ³ ¹ÇÜÇY
 419 Cf Í ò ½á³ çÝ »ò ½³ ñÇY H ½á³ çÝ L ù³ ç gHJL Â ½³ -
 ñÇY Í áñù B:DJL Թ Թè
 420 EF:L Â á³ ñáõÃÇõY EF:H Â ½¹³ èè L ½¹³ èèY ò ì³ -
 é»³ É
 421 Cf Թ ԾÜ Û³ Û³ ñì Ç (f Û³ ñì ÇY) á³ ì »ñ³ ½ÜÇY + È
 ì áÓÇ F:H ³ ԾÜ Í Ç Թ Ծ
 422 AB:CfJK Â á³ ñ· »ò g á³ ñ· »òè K 422-430 ì áÕ»ñÁ
 ááõYÇ
 423 B: á³ ì Ç× á³ ì áõÑ³ èÇ (f á³ ì ³ èÈ³ ÝÇY) + È
 á³ ì áõÑ³ èÇY L ³ éY»É + È ³ Í»É
 424 D ½ÇY»³ ԹÝ Í ½ÇY»³ Թ Í Թá ¹³ é:ÇY + È ԹÇYÇY
 AB:CDfgHJL Í ò · áóY¹ù Í ½áñ³ óY
 425 B:F:H ³ ñÓ³ Í ÇY Ç Úáõì è Â Úáõì èY
 426 Bg »ò L ½áñ³ Í³ Ýù F:ghL ³ YԹ ԾÃ»ÉÇY L Í áñù L

³ Ýì ³ Ýáñ
 427 f ³ Ý¹ ¹ÇÜ³ Û³ ñì
 428 Cfg Թ Ýì ³ éÇY L ³ Ýì ³ éÇY Í Թ Ýì ³ éÇ
 429 D áÇù ½Ç L á³ ÑÇ + È ½³ ÑÇ B:F: ÝYÇ:ÇY + È Ý³ -
 Ñ³ ÝÇ:ÇY
 430 AB:CDfgJK ½³ ÝÓY ÇÜ ÇY EF:H Â ò ½³ ÝÓY ÇÜ ÛÇ
 L ³ ÝÓY ÇÜ Çñ + È Çñ ÇÜè ³ ÝÓY EF:H µ³ Ýùè
 431 Í Çèİ È³ Ó³ Ç B:D »ÜÉ:ñ Cf ò ×ÜÈ»³ É H ×ÜÈ»É Í
 ù³ Ý½Ç ×ÜÉ: ½èÇñì
 432 AB:CEf:ghJKL AÍ ò Թ· áõì F:H ³ Թè³ ÝÇ (H
 ³ Թè³ ÝÇ Ç) EF:H Թè»Ü C ½áñ
 433 L Çµñ»ò B:³ ñ¹»³ Ûµ D ³ ñ»³ Ûµ J ³ ÝÓY + È ³ Ý-
 óÇY L Í³ ñÇùè + È á³ ñÇùè gH áÇù Թ
 434 AB:EF: ù³ ç³ ÝÓY F:K ù³ á³ ÝÓY Í áñù
 435 B: Թ Ծ Á³ Ûáõ Ó³ Ծ + È Թ Ծ Á³ Û ì Çñ³ · Ý EF:L ì Ç-
 ñùùY DJL AÍ ì ÇB³ á Y f ì Çñ³ á Y g »ò Ó³ Ծ + È ì Ç-
 ñ³ · Ý H ì Çñù ò Ý áá»³ ó Á è³ èY Çİ + È è³ ÚÇİ
 436 B:JL ò Թ ò³ ñ H ³ ò»ñ »ò + È Թ Թ ò³ ñ Թ Ç Í ò ³ é-
 Ý»É + È ԹÇY»É H ½³ Û»Y»è»³ Ý
 437 EF:H ½³ Թè + È ½³ Ծ B:D Ñ»µñ³ ԹóÇY K Թ» ñ³ Թ-
 óÇY H Թ»µñ³ »óÇY Á Ñ³ · ³ ñ³ óÇY ò ³ ñ³ µ³ óÇY C
 ½³ ÝÃÇò Í ½áñ³ óY

Իբրեւ զեռանդն պտուտկէին՝ շրջան առեալ շուրջ քաղաքին.
 Զեռամամբ յեռեալ տագնապէին, մի առ միով արշաւէին,
 440 Փողս եւ գոսերս գոչէին, իբրեւ յամպոցն որոտային,
 Զայնս ահագինս հնչէին, մինչ զի գերկիր դղրդէին,
 Որ վատասիրտքն վախէին, քաջք եւ արիք խիզախէին,
 Ոմանք ի մահն դիմէին, ՚ւ այլք ի յահն մեռանէին:
 Այլ զի նուազ ժողովէին, ՚ւ ոչ բաւականս պարսպին,
 445 Եւ այն դատեալ վաստակէին, ի յանդադար պատերազմին:
 Քանզի տեւեալ ժուժկալեցին, իբր ամաւրեայ գոլով մարտին,
 Վասն այնորիկ տեղ ինչ մասին ի պահպանաց թափուր գտին:
 Յորում ելեալ բարձրանային սակաւք ոմանք յաշտարակին,
 Իսկ ժողովուրդք քաղաքին զայն ինչ տեսեալ զարհուրէին,
 450 Զայնս գուժի արկանէին եւ ի փախուստն դառնային:
 Եւ ապա զինչ կամ որպիսի անդ տեսութիւն էր դժուարին,
 Քանզի խուժան անաւրինին, իբր զփախուստն զայն տեսին,
 Սուսերամերկք լինելով մէջ քաղաքին յարձակէին:
 Եւ ժողովոցն բազմութիւն մի զմիոյ հետ կասէին
 455 Եւ առաջի ընթանային, մինչեւ ի դրունս դղեկին:
 Իսկ մարդադէմն գազանաց, զսայրասուրսն քամէին
 Եւ որպէս գայլք ի հաւտ գառանց՝ ի մէջ նոցունց անկանէին:
 Առ հասարակ կոտորէին, արեան վտակք հոսէին,
 Զերիտասարդս եւ զմանկունս անխնայապէս խողխողէին:

438 Ā Çµñáō AB₁: CDEF₁₂fGHJKL Āō ½»é³ Ý¹ B₁F₁₂JK
 áı áñ Ī ĺÇŸ Ā áı áñ ūÇŸ H áı áŦ Ī³ ŪÇŸ Ī Ī³ Ā-
 ē³ ŪÇŸ ÷ Ē áı áōı Ī ĺÇŸ Ī µáñáñ á³ Ī »³ Ē ÷ Ē ßñ-
 ç³ Ý³ é³ Ē
 439 EF₁₂H Ó»é³ Ūµ DJL ç»é³ Ūµ Ā »é³ Ūµ »é³ Ē B₁D
 Ū»é³ B₁ Ū»é³ Ē J »é³ Ē Ī ç»ñŪŸ ēÇñáı ÷ Ē ½»é-
 Ū³ Ūµ Ū»é³ Ē Ī »ó é ŪÇŪ»³ Ýē ÷ Ē ŪÇ³ é ŪÇáı H
 ŪÇáŪ
 440 B₁DgJ Ā ū³ ó»ñē Cf ūñŪ»ñē H áÇù »ó . áē»ñē L ūŸ³ ñē
 Ī Ī³ óÇŪē EF₁₂HK³ Ūá áó Cf ó Ŧ Ūá áó L Ŧ Ūá áŪ
 441 A Ó³ ŪŸ F₁ Ŧ Ŧ³ . ÇŸē Ī³ ñŪ³ Ī ĺÇŸ ÷ Ē ÑŸáÇŸ Cf
 »ñĪ Çñ L ½»ñĪ Çñē
 442 g áı L Ī áōñ ÷ Ē áñ Ī »ñĪ ŸáÇŸ DHJ ū³ ç K ū³ áŪ L
 ū³ çŸ »ó³ ñÇŪŸ
 443 AEg Ā »ó AC³ ŪĒ Ī³ ŪñŸ H³ ÑÇŸ
 444 D Ÿáó³ ½Ÿ AB₁: Dg ĀáŪáı ŸÇŸ Ī ū³ Ÿ½Ç ĀáŪáı
 Ÿáó³ ½ÇŸŸ F₁: HJKL Ī áÇù ĩŪ Ā »ó ÷ Ē ĩŪ L µ³ ó³ Ī³ ŸŸ
 Ī µ³ ó³ Ī³ ŸÁŪ B₁fgh á³ ñēáÇŸ
 445 EF₁₂HK³ ŪŸŸ³ Ÿ L Ŧ Ŧ³ H á³ Ī »³ Ē Ī Ŧ Ŧ³ . ÇŸ ÷ Ē
 Ŧ Ÿ¹³ ı³ ñ
 446 Ī »ó ½Ç ÷ Ē ū³ Ÿ½Ç gL Ī »é»³ Ē HL ĀáŪáı³ Ē ÇŸŸ A
 ³ Ŧē Ī áŪá ááŪŸ Ī . áē
 447 B₁Cf₁g ĀŪ³ ÷ ŦēáñÇĪ Ī Ī³ éŸ³ ŪŸ Ī »ŪÇ ÇŸá³ ŪñáŪÇŸ
 ÷ Ē Ī áŪÇ J á³ Ñ³ á³ Ÿ³ ó K á³ ÑŪ³ Ÿ³ ó Ī á³ Ñ³ -
 Ī³ óŸ A Ā³ ÷ ūñ F₁: H . Ÿ¹ ÇŸ

448 H áñáŪŪ Hg »Ū»³ Ē Ā ē³ Ī³ ó
 449 L ĀáŪáı áŪñ¹ ūē ĀĪ ĀáŪáı áŪñ¹ Ÿ L ŪÇŸá ÷ Ē ÇŸá
 450 Ī³ ñŪ³ Ī ĺÇŸ
 451 H áñá ÇēÇŸ F₁: JK Ī Ī »éáŪÁÇŪŸŸ ĺ Ā Ī »éáŪÁÇŪŸŸ
 B₁: DEg ĺ ÷ Ē ĺñ H ó áÇù ĺñ B₁ Ī³ ñÇŸ ó Ī ĀáŪá ñ»ĒÇ
 L³ Ŧē Ī áŪÇŪŸ Ŧı áŪáŪŸÇ³
 áñáŪŪÇŸ³ ŪŸ ĒáŪñŸ µ³ ŸÇŸ × Ūē ½ēÇñı ē ĒēáŪÇŸ:
 452 gK ĒáŪá³ ŸŸ K³ ŸñÇŸŸŸŸ EF₁₂H Çµñ ½³ »³ ĒáŪēı Ÿ
 ½³ ŪŸ Ī »éÇŸ ū³ Ÿ½Ç ĒáŪá³ Ÿ³ ŸñÇŸŸŸŸ L Çµñ»ó J Ā
 ŪÇŸá Ī »ñµ ÷ Ē Çµñ L ÷³ ĒáŪēı Ÿ
 453 CDEF₁₂fHKL ĀĪ ó ĒÇŸŸŸŸ F₁: HK³ ñŪ³ Ī ĺÇŸ
 454 g ēÇŸ ÷ Ē ŪÇ HL Ŧı Ī áŸ¹ ĺÇŸ ÷ Ē Ī³ ēÇŸ
 455 AB₁: CDf₁gK áÇù »ó L ó áñŪ »³ é³ çÇ (Ī ÷ áŪ ĀŸ¹ »³ -
 é³ ç Ā³ Ÿ¹ »³ é³ çÇ) ÷ Ē »ó »³ é³ çÇ D ĀŸÁ³ Ÿ³ ŪŸŸŸ
 HJ ŪÇŸá
 456 J ó Ū³ ñ¹³ ıÇŪñŸ g ĀĪ Ū³ ñ¹³ ıÇŪ E . »³ ŸŸŸŸŸ
 F₁: HKL . »³ ½³ ŸÇŸ Ā á³ ñ . »³ ½³ ŸÇŸ Ī . »³ ½³ Ÿñ á³ -
 ñÇŸ ÷ Ē . »³ ½³ Ÿ³ ó B₁: CDEF₁₂fHK ĀĪ ó ½ē³ Ŧñ³ éáŪñŸ
 Cdf Ī ū³ ñŦÇŸŸ L³ Ŧē Ī áŪÇ ÷ áĒ³ ñÇŸ áŪŸÇ 457 »ó
 ÁŸ¹ Ñ³ Ī³ é³ Ī Á 457-Ç ÷ áĒ³ ñÇŸá 456 Ī áŪá
 457 EF₁₂K ŪÇÇ ÷ Ē Ññı H . »³ Ŧē Ç ŪÇÇ Ī . »³ Ŧē Ç ŪÇÇ gL
 . »³ éÇŸ EF₁₂HK Ññı ÷ Ē ŪÇÇ Ā ŪÇŸÇ EF₁₂ ŸáŪáŪŸ
 458 Ī ½³ ñ»³ Ÿ EF₁₂HK Ī Ī³ Ī ŸŸ gJL ĀĪ Ī Ī³ Ī ē g Ñ³ ŸÇŸŸ
 459 EF₁₂g ó ½Ū³ ŸĪ Ī ÇŸ H Ū³ ŸĪ Ī ÇŸ J ½áŪáŪŸ Ÿē Ā
 ½Ū³ ŸĪ Ī Çē Dg Ī³ ŸŸŸŸŸ Ŧ³ µ³ ñ Ā ĒáŪáŪÇŸŸ

- 460 *Յալիս ծերոց ոչ գլխային, ոչ ի հասակն տղային:
Ո՛չ ի պատիւ քահանային, ո՛չ յաստիճան հայրապետին,
Մինչ զի յարեանցն ճապաղիս ծերոցն ալիք ներկանէին:
Եւ քահանայքն խորհրդին ի սուրբ արեան Կենարարին
Ջարիւնս իւրեանց յայն խառնէին եւ ընդ նոսին թաթաւէին,*
- 465 *Քանզի արեան էր ծարաւի, եւ արբեցաւ սուրն նոցին:
Առիւծ գոչէր ի յանտառին, եւ գիշախանձ արջն՝ ի բային,
Բայց զհանդէպն ողորմագին, որ դառնագոյն է լսողին,
Ջէ բաւական բան ասողին՝ պատմել զաղէտն սաստկագին:
Քանզի յորժամ գայլքն մտին եւ շունքն լիրբք պաշարեցին,*
- 470 *Ջհաւտս ոչխարացն ցրուեցին, զանմեղ գառինս պատառեցին:
Յայնմ երկիւղէ զարհուրէին, բարձր ի դղեակն դիմէին:
Իսկ չարութեան արբանեկին, որ պահապան էր կլային,
Ջդրունս եղեալ ընդդէմ նոցին՝ ոչ թուլացոյց զմուտ բերդին:
Եւ բազմութիւնք փախստէին, յահէ սրոյն խուսափէին,*
- 475 *Ամենեքեան անդ փութային, իբր յապաւէն անկանէին,
Մի զմիով անցանէին, առ ի ճեպոյն տագնապէին:
Եւ զի փակեալ մուտն առաջին, եւ թշնամեաց սուրն՝ վերջին,
Յայնժամ առ դրունսն կուտէին իբրեւ զշեղջս անհնարին,
Կամ յորինակ մայրից փայտին՝ միմեանց վերայ դիզանէին*
- 480 *Արք եւ կանայք, ծերք եւ տղայք, մանկուք՝ ւ ամէն չափ հասակին:*

460 EF12 1/2³ ĘĊē H 1/2³ ĘĊē ³ Ę³ ó ÷ Ę Թ³ ĘĊē Í»ñáó Cfj Í ö
Í»ñáóŸ D Ā ĘŸ³ ԼԷԿԻ Cdf ĀÍ ö թ̄ áá g թ̄ áá Ñ³ -
ē³ Í ēŸ ĘŸ³ ԼԷԿ ÷ Ę áá Ç Ñ³ ē³ Í Ÿ í Ö³ ԼԷԿ
461 Í Ñ³ Թ³ á»í ÇŸ ÷ Ę Ü³ Ñ³ Ÿ³ ԼԷԿ CfgH Í թ̄ áá B³C ö
Թ³ Bì Ç×³ Ÿ F¹ ³ Bì Ç×³ Ÿ F²H ³ ēì Ç×³ Ÿ Í ù³ Ñ³ Ÿ³ -
ԼԷԿ ÷ Ę Ñ³ Թ³ á»í ÇŸ
462 EF12K ³ ñ»³ ŸóŸ CEF12g Āó ×³ á³ ÖŸŸ H ×³ á³ ÖŸŸŸ
B.CDgHL ĀÍ Í»ñáó CFgL ĀÍ ³ ĘĊüŸ Ÿ»ñÍ ŸŸŸ EF1H
Ÿ»ñÍ³ Թ³ Ÿ³ ԼԷԿ F₂ »ñÍ³ Ÿ³ ԼԷԿ K »ñÍ³ Ÿ³ ԼԷԿ L ³ Թ̄
í áÖŸó Թ̄í áŬáóŸ³
°ó 1/2»ñ¹ ŐÍ áóŸē Ç ŸŸŸ Íáí ÇŸ (7244 · »í ÇŸ)
Ÿ³ ñŬŸŸü Ÿ³ ŸÍ³ ŸóŸ ĘáÖ³ ԼԷԿ:
464 B.J Ā 1/2³ ñŸóŸ Ÿ Í Ę³ ēŸ»óŸŸ C ŸáñŸŸ C Ā³ ó³ ĘŸŸŸ
465 f ö ³ ñ»³ ŸŸ B: շ B:g Í³ ñ³ óŸŸ EF12HK Ā Í³ ñ³ óŸŸŸ
Í áñáí շ³ é 1/2»³ ÷³ ù ēñí ÇŸ ÷ Ę »ó ³ ñ»»ó³ ö
éáóñŸ ŸáñŸŸ AB1»DF12fj Í ö ŸáñŸŸ
466 B»CDEF12fghJKL ĀÍ ö · áá»³ ó EF1HK Թ³ Ÿ³ á³ í ÇŸ
F₂ ³ Ÿ³ á³ í Ç Í Թ³ Ÿ³ á³ í Ç F12K · ÇB³ Ę³ ŸÍ H · Ç-
B³ í »³ ó ³ ñáŸ³ ŸŸ í éŸŸ L ³ ñçü J Ā µ³ óŸŸ (L Ÿá-
ñŸŸ) ÷ Ę µ³ ԼԷԿ
467 g ĀÍ 1/2³ ŸŸ³ ŸŸŸ J ³ éáÖŸ ÷ Ę ĘáÖŸŸŸ
468 J ³ éáÖŸ H 1/2³ ÖŸŸ í ŸŸ L Í 1/2³ ÖŸŸ í Ę C í Bì ³ · ÇŸ ÷ Ę
ē³ ēì Í³ · ÇŸ
469 L BáóŸü g Çµñ Ç ÷ ³ ñ³ Ę³ Թ̄ éáóñµ ÑüŸ ÇŸ ÷ Ę í á-
ÖŸ H ĘŸñµ Í Ç ÷ ³ ñ³ ĘŸŸ ÷ Ę á³ B³ ñ»óŸŸ B₂ ³ Թ̄
í áÖŸ ÷ áĘ³ ñŸŸ ÍñÍ ŸáóŬ շ 467 í áÖĀ

470 B:CDL Ā ö 1/2ñüí EF12fHK 1/2ñüí Ÿ J 1/2Ç Ñüí CF:JL Ā
óñáóŸŸŸ B»CDFgJL Ā á³ í ³ éŸŸŸ
471 AB₂ »ñÍ³ ÖŸ B₁ »ñÍ³ ÖŸ J »ñÍ³ áóŸŸŸ Ÿ f áÇü Ç L ³ Թ̄
í áÖŸó Թ̄í áŬáóŸ³
1/2Ç Ç ēñáŬĘēì ³ ēñí ÇŸ, · áóŸŸ ³ áñ»³ Ęñ
ĘŸŸŸóŸŸŸ:
472 g á³ Ñ³ á³ ŸŸ f Í Ö³ ԼԷԿ
473 B:Cf 1/2¹ áóñēŸ ĘÍ 1/2¹ ñáóŸēŸ B₁»CDEF12fghJKL ĀÍ ö
ÁŸ¹ ¹ շŬ »¹ »³ ég թ̄ áá L Āó ÁáÖ³ óáĬ İ ÷³ Í »³ f³ -
Ÿáóñ ÷ Ę áá ÁáóŸ³ óáĬ
474 AB12DEF12fHKL Í µ³ 1/2áóĀ»³ Ÿ B:CgJ ö µ³ 1/2áóĀŸŸŸ
B:D ÷³ Ęáóēì շŸŸ EF12HK µ³ 1/2áóĀŸŸŸŸ ÷³ Ęáóēì
³ éŸŸ Í µ³ 1/2áóĀŸŸŸŸŸ Ęáóēì ÷ շŸŸ H ³ ÑŸ İ ÷³ -
Ęáóēì ³ éŸŸ
475 L ³ ŸŸŸ»ùŸŸŸ F:HK ³ á³ óŸŸ Í ³ á³ ēì ³ Ÿ³ Ÿñ³ Ÿ³ -
ԼԷԿ ÷ Ę Թ³ á³ óŸŸ Ÿ³ ŸÍ³ ŸŸŸŸŸ
476 Í ē³ ēì ÇÍ ×»ááŸŸ í ³ · Ÿ³ áŸŸŸ ÷ Ę ŸŸ 1/2ŸŸáí ... g
թ̄ ³ é Í ³ ÖŸáÖáñŬ Թ̄áĬ · áé³ ԼԷԿ ÷ Ę ³ é Ç ×»ááŸŸ
í ³ · Ÿ³ áŸŸŸŸ
477 AB₁ üñŸ
478 L ³ Թ̄ŸĀ³ Ÿ H áÇü ³ é B»CDFgJ Í ö ¹ áóñēŸ EF12HK Ā
¹ ñáóŸē C Çµñ EF12HK 1/2»ÖŸ
479 L üñŸŸŸ³ Í Cf ö Ÿ³ Թ̄»³ ó g ÷³ Թ̄ Çó Ÿ³ Թ̄ŸŸŸ CF1fH Ā
¹ Ç1/2³ Ÿ³ ԼԷԿ
480 L áññ ÷ Ę³ ³ ññ g í Ö³ ŸL Ÿ³ ŸŸ áóŸŸ H áÇü թ̄ F₂ Í Ñ³ -
ē³ Í Ç

Դասերք ի մարց լային գրկին եւ ընդ լայոյն նուաղէին,
 Մարք զտղայսն գրկէին, ի միասին մեռանէին:
 Հարքն ընդ որդւոց տառապէին, թէ փրկութեան հասանիցին,
 Որդիքն ընդ հարցն ջանային, զի ի յանդորր ելանիցեն:
 485 Այլ զի չէ այր ոք աւգտակար, ոչ ձեռնտու՝ ի յայն վայրին,
 Միայն յերկինս ամբառնային զաչս մտաց կողկողագին:
 Եւ զի խաւսէլ ոչ կարէին, յոգւոց հանելն հեղձնուին:
 Եղբայր եղբաւր ոչ աւգնէին, եւ ոչ ի քորսն գթային,
 Թէ եւ կարի յոյժ սիրէին՝ Լ աղէկոտոր իսկ լինէին,
 490 Բայց փրկութեան ձեռն ոչ տային, զի եւ շարժել ոչ կարէին:
 Իւրաքանչիւր յիւրում տեղին ուր պատահեացն՝ անկանէին
 Եւ ի շնչոյն նուազութեանց հեղձամղձուկ անդ լինէին:
 Իսկ փախստեայքն, որ շտապէին յահէ սրոյն զարհուրագին,
 Եւ յանկելոց դիակուտին կէսքն ոտիւքն ընթանային,
 495 Որպէս ի գետ կամ ի ծովի՝ վերայ գլխոցն լեղային:
 Բայց այլազգացն բազմութիւն, որ սուսերաւքն ի հետ գային,
 Իբրեւ գազանս վայրենի ի մէջ հատիցն անկանէին:
 Իւրաքանչիւր ոք ըստ մտին՝ առ յընտրութիւն պարապէին,
 Քանզի զոմանս գերէին, որք գեղեցիկ դիմաւքն էին
 500 Առ յուստերաց եւ դստերաց, ընդ որս ինքեանքն հաճէին:
 Իսկ զլցեալսն հասակաւ գայն չարաչար խողխողէին.

481 B: CDEF: fghijkl ö 'eı »nũý Ĩ Û³ Ýı äöýüý ÷ È 'eı »nũ f Û³ ãö g Ĩ ñı ÇÝ L Ç · Çñĭ ÷ Û³ ñö È³ óÇÝ ĀĬ · Çñĭ Ý È³ ŨÇÝ
 482 A Û³ ãö B: CDEF: fghkl Ĩ Û³ ãö B: gJ ö Û³ ãö Fı ½ı Ö³ ŨëÝ L ÷ ñĭ çÇÝ F: gHK ö ĩö Ç Ā »ö Ç ÷ È Ç
 483 B: D Û³ ãö ÷ È Ñ³ ãö Fı Ñ³ ãö B: CDK añ¹ áö Ā añ¹ áö Ā Ĩ añ¹ áö Ā Ĩ añ¹ áö Ā A³ ãö ĩ¹ áö Ā äöÝÇ B: D ÷ ñĭ áö- ĀÇöÝ
 484 EF: H Ā añ¹ Çũ B: D açũ ÁÝ¹ A Ñ³ ãö ÷ È Ñ³ ãö B: g ü³ Ý½Ç ÷ È ½Ç Ç Fı ½Ç Ũ³ aññ»È³ Ýö³ ÝÇö»Ý (H ½Ç ÷ Ý¹ ÷ ãö»È³ Ýö³ ÝçÇÝ) ÷ È ĩ¹ áöÇ B: CgJL Ĩ »È³ ÝÇöÇÝ
 485 AB: Ef äç ÷ È äçñ B: D äçñ áü ÷ È äçñ ÷ ãö ãö B: äç³ ñ áü C ÷ Ý¹ äçñ áü g äçñ áü Ũ³ ĩ¹ »ÝÇÝ Fı: HKL Ā äçñ áü ü· ĩ¹ ãö ĨÇÝ (L ü· Ý³ Ĩ³ ÝÇÝ) Ĩ äçñ áü ÷ Ý¹ (Ĭ ü· Ý³ - Ĩ³ Ý) J áä áü çñ ü· Ý³ Ĩ³ Ý ö äçñ áü Ýá³ ëĭ ÝáöÇÝ ĀĬ ĩö áä J Ĩ ĩ¹ ãö ŨÇ
 486 L Ĩ¹ áöĬ¹ áö³ ŨÇÝ
 487 L ÈũëÇÈ EF: K á· áö CDfH Ũä· áö B: Ñ³ Ý»³ È L Ñ³ - Ý»Èë
 488 g Ā »Öµ³ ñũ »Öµ³ ñö K Ũ· ÝçÇÝ J äÇũ Ç A ŨäũëÝ EF: fK Ũäũë
 489 A ëÇñ»ÈÇÝ ÷ È ëÇñçÇÝ H açũ ĩö Ā »ö ÷ È ĩö g Ĩ ÷ ÖçÈañáı J ÷ Ö»Ĭı äöñ Ĩ ŨañŨäüçÇÝ
 490 B: D Ĩ ää ç³ Ý³ ŨÇÝ ÷ È Ö»eÝ ää ĩ¹ ŨÇÝ EF: HK »ö ½Ç Ĩ ü³ Ý ½Ç ÷ È ½Ç »ö L B³ ñĀÇÈ
 491 B: CDEF: fghjkl Āö ö Ĩ»Öác EF: HK ä³ ĩ¹ Ñ³ ö

492 C Ýáö³ ½äöĀ»³ ÝöÝ g BÝááöÝ Ýáö³ ÖçÇÝ H BÝááöÝ Ýáö³ ÖáöĀ»³ Ýö Ĩ Ýáö³ ½äöĀ»³ Ý
 493 EF: HK Ĩ ÷ È äöó»³ ãö D ÷ È ëĭ ÷ ãö L ÷ È ë- ĩ¹ »³ Ũ A áä ÷ È añ Ĩ añũ »»äçÇÝ ÷ È añ ñ³ ÷ äçÇÝ Āö açũ añ EF: HIL Ā ½³ ññäöñçÇÝ L ÷ ãö ĩ¹ áöÇö Ũ- ĩ¹ áöáöÝÇ³
 È¹ Ç³ Ĩ¹ áöýëÝ añ³ Ý¹ Ĩ³ ŨÇÝ, ÷ Ý¹ »³ È· Èañ Ā³ ö³ ÈçÇÝ:
 494 Fı: HK ÷ Ý¹ »Èáö AB: C¹ Ç³ Ĩ¹ áöı Ç EF: HK Ĩ çöũ EF: HK Āö ÁÝ¹ áı Çöũ CDfgJL áı Çöũ A ÁÝĀ³ ŨÇÝ Ĩ Ĩ¹ È³ Ý áı Çö³ Ũũ ÈçÇÝçÇÝ
 495 B: Fı: H Ĩ¹ çÇÝ CF: fHK ĀĬ ö Èáö³ ŨÇÝ
 496 B: CDEF: fghjkl ĀĬ ö ÷ È ÷ ½· »³ öÝ H ÷ È ÷ ½· Ý Fı: HK µ³ ½öáöĀ»³ Ý Ĩ añũ H Ā ëáöë»ñũũ
 497 g añäççë ÷ È Çµñ ĀĬ ½· ÷ ½³ Ýë B: CDF: fgJK Āö ĩ¹ ãö Ũ»ÝÇë Ĩ ĩ¹ ãö Ũ»ÝÇÝ H Ñũı ÇÝ
 498 Fı: ÁÝı ñäöĀÇöÝ K ÁÝ¹ ñäöĀÇöÝ A ä³ ĩ¹ ãö ñ³ · ÇÝ ÷ È ä³ ñ³ äçÇÝ L ÷ ãö ĩ¹ áöÇö Ũ· ĩ¹ áöáöÝÇ³
 ÷ ÝŨ³ · ÷ µ³ ñ³ · ÷ ÑçÇÝ, añäççë »ö µ³ ñũÝ ç ÝáöÇÝ:
 499 B: DEF: ghijkl Āö añ ÷ È añũ B: EF: HK Ā¹ Çöũũ C¹ ÇöũũÇÝ
 500 Ĩ Ç ÷ È ÷ ÷ H äöëı »ñ³ ö B: CDEF: fghjkl ö añ EK ŨÇÝ»³ ÝüÝ f ÇÝ»³ ÝÝ Ĩ ÇÝ»³ Ýü Ĩ Ñ³ ö³ ÝçÇÝ
 501 B: ½È³ ö»³ ÈëÝ Fı: H Ñ³ ë³ ĨÇÝ ĀĬ ½³ Ũë A ÈäÈä- ÖçÇÝ H ÈäöÈäö»öÇÝ

Եւ զխեղդելոց զխակուտին մարմինս արտաքս քարչէին,
 Զորս զննէին, կողոպտէին, մերկ, խայտառակ զայն թողուին:
 Ո՛չ պատանաւք զոր պատէին, ո՛չ վերարկուս արկանէին,
 505 Աւերինաւոր ո՛չ թաղէին եւ ո՛չ կոծովք յուղարկէին:
 Անդ ո՛չ գոյր երգ քահանային, եւ ո՛չ հնչումն աստուածային,
 Ո՛չ պաշտանեայք սաղմոսէին, ո՛չ սարկաւազք ընթեռնուին:
 Թէպէտ յերկինս ոգիքն ելին եւ յԱստուծոյ են ի ձեռին,
 Որոց անուանքն դրոշմէին ի դպրութեան կենաց գրին,
 510 Սակայն մարմինքն անպատուէին, զի յապաժոյժ թաւալէին:
 Զորս ընդ քարինսն հոսէին՝ իբրեւ զգէշ անասնային,
 Ի գազանաց գիշատէին եւ կերակուր շանց լինէին:
 Յորմէ եւ բան մարգարէին յառաջագոյն գուշակեցին
 ՅԵրուսաղէմ խաւսեալ բանին, որք եւ առ իս կատարէին:
 515 Զարիւն սրբոց յերկրի հեղին, որպէս հոսանք ջուրց վտակին,
 Զքահանայս եւ զժողովուրդս առ հասարակ խողխողէին:
 Զորից ազգաց քրիստոնէից գլուխք հաւտից, որք աստ կային,
 Դաղմատիայն եւ Թորգոմին, Յունականին եւ Ասորին,
 Առ հասարակ զանձինս եղին, մինչեւ ի մահ գուն գործեցին,
 520 Քաջ եւ արի հովուապետին գործովք բարեաց նմանեցին:
 Ո՛չ վարձկանաց նման փախեան ի տեսլենէ չար գազանին
 Եւ ո՛չ զհաւտն մատնեցին եւ կամ զանձինս ապրեցուցին,

502 B: ½E»Ei »EáO K ½E»E¹»EáO L E»O¹»EáO Í ½E»O-
 ¹»EáOÝ ¹Ç³ Í áoÝè AB=CfG AÍ ò Û³ nÜÇÝeÝ Í ù³ n-
 B»³ É ÷ È Û³ nÜÇÝè EK ³ ñi ³ uÇÝ F¹³ ³ ñi ³ ùèÝ Í
 Ó: ÇÝ ÷ È Û³ nBÇÝ L ³ Ìè ÷ áOÇó Ì:í aÍáOÝÇ³
 àñù »ó ³ ÝÍ »³ É Á³ ó³ È ÇÝ, Èáó»³ É ³ ÝÓ³ Ûµ
 Û»é³ ÝÇÝ:
 503 AB=CDEF:fHJKL àñù ÷ È ½áñè D ½»ÝÝÇÝ Í ½»ÝÇÝ
 K ½³ Ûù Á ½³ Ûè B:D ÁáOÇÝ E ÁáOÝáOÇÝ A aÇù
 Û»ñÍ, È³ Ìt ³ é³ Í ½³ ÛÝ ÁáOáOÇÝ
 504 A aÇù áá á³ ÷ Ýùù ½áù á³ ÷ ÇÝ D Í Á³ ÓÇÝ J Í ð
 áá ÷ È áá
 505 B: ð áá ÁáOÇÝ ÷ È áá Á³ ÓÇÝ Í ³ Ìè ÷ áOÇ ÷ áÈ³ -
 ñÇÝ áOÝÇ 506 »ó ÁÝ¹Ñ³ Í³ é³ ÝÝ 506-Ç ÷ áÈ³ ñÇÝ
 505 ÷ áOÁ A Ẁ³ ñÍ ÇÝ B: ÌáO³ ñÍ »óÇÝ EF: áOÓ³ ñ-
 Í ÇÝ F:HK áOÓ³ ñÍ ÇÝ
 506 f . ³ Ìñ B:DF:fJ ò ù³ Ñ³ Ý³ Ẁ C ÑÝááOÙ B:D Í aÇù »ó
 áá ÑÝááOÙ³ éi áO³ Í³ ẀÝ
 507 AB: á³ B:í úÝ³ ù B:D Í aÇù áá á³ B:í úÝ»³ ù è³ OÙá-
 èÇÝ g ð áá ACEfK è³ ñÍ³ ó³ .
 508 B: Ç ÌñÍ ÇÝè gH á: ÇùÝ ÌñÍ ÇÝè L AÍ Ñá: ÇùÝ Ìñ-
 Í ÇÝè B:DF:fHJK ò Ñá: ÇùÝ F: ³ éi áOíáÙ
 509 Á ³ ÝáOÝùÝ B:gLK Á ¹ñáBÜÇÝ Í . ñ»ó³ Ý ÷ È ¹ñáB-
 ÜÇÝ B:CDEF ¹áñáOÁÇÓÝ K ð Ç ¹áñáOÁÇÓÝ
 510 g á³ ÷ òÇÝ g »ó ÷ È ½Ç B:D ³ á³ Ìá Ì EF¹³ á³ -
 ÁáOÁ JL ³ á³ Áá Ì Á ³ Ý³ ñ. ³ Ýùù ³ ÝÁ³ Ó ÛÝ³ ẀÝ
 ÷ È ÷ áOÇ L ³ Ìè ÷ áOÇó Ì:í aÍáOÝÇ³

àñù »ó Ç ÛÇ ³ ñ»³ Ý Íáí ÇÝ, í Çñùù Ìó»³ É
 ÷ é³ áÇÝ:
 511 EF:HK ù³ ñÇÝè g áñà Çè H Çµñ ÷ È Çµñ»ó Í ½: Çè
 513 C Í ½áñÜÇ ò ½áñÜÇ á³ ÷ ³ Ûù ÷ È ÌáñÜÇ »ó µ³ Ý
 EF:HK Á µ³ Ýù B:DJK AÍ . áOß³ ÝÇÝ
 514 AB=CDEF:gJ Á ³ñáOè³ ÓÇ Û Cg Èùè»É F:HK ÇèÏ ÷ È
 Çè Bg Í³ ÷ ³ ñ»óÇÝ
 515 Í ½³ ñÇÝè EF:gHK ò èñáOÝ B:CEF:gKL Á ÌñÍ Çñ
 (B:E »ñÍ Çñ) Í Çµñ B:D Ñáè³ Ýó g Á Ñáè³ Ýè L Ñá-
 è³ Ý Í Ñáè³ Ý³ ó B:D çáOñ
 516 AB=Cf Á ò ½á³ Ñ³ Ý³ Ẁ B:D ½á³ Ñ³ Ý³ Û EF:HK ½á³ -
 Ñ³ Ý³ ùÝ g ½á³ Ñ³ Ý³ ÌèÝ AB:D ÁáOáí áOñ¹ B: ÁáOá-
 í áOñ¹Ý EF:HK ½ÁáOáí áOñ¹úÝ C ½ÁáOáí áOñ¹ f ò
 ½ÁáOáí áOñ¹Ý gH ÁÝ¹ ÁáOáí ÇÝ A ÈáOáOÇÝ g Í
 ÈáOÈáO»óÇÝ
 517 B: ÝáñÇó E ½áñÇó ÷ È ááñÇó EF:K Í³ . ³ Í ÷ È ³ ½-
 . ³ ó H Í³ . »³ Ý g ùñÇèi áÝÇÝ L ái Çó AB=CDF:HL
 Á ò áñ
 518 CDfJ ¹³ OÙ³ ÷ ³ Ẁ EF:HK ½¹³ OÙ³ ÷ ³ Ý Á ¹³ O-
 Û³ ÷ ³ ÇáẀ ò ¹³ OÙ³ ÷ ³ ÝÝ A Ááñ: áÙ³ ẀÝ E ½Ááñ-
 ùáÜÇÝ F:K ½Ááñ: áÜÇÝ ò ÚáOÝ³ Í³ ÝÝ
 519 C éá³ é ÷ È Û³ Ñ L . áñÍÇÝ
 520 K ù³ á EF: Ñùí ³ á »i ÇÝ H Ñ³ Ìñ³ á »i ÇÝ Bg . áñ-
 Íáí EF:HK . áñÍùù f ÝÙ³ Ý»éóÇÝ Á ÝÙ³ ÝÇÝ
 521 Í ½áñÇÝ ÷ È ÝÙ³ Ý J ÷ ³ È»³ É
 522 EK ½³ ÝÓÇÝÉ

Այլ քաջապէս հարկանէին ընդդէմ գայլոյն պատառողին,
 Մինչ զի ի նմին պատերազմին արիացեալ ի հանդիսին՝

525 Հռոմայեցւոց հաւտապետին զանձն իւր ի մահ ետ ընդ հաւտին,
 Եհեղ զարիւն իւր ընդ նոսին նման Յուդա Մակաբէին:
 Եղիազարն այն առաջին, որ քահանայն էր ստուերին,
 Բարեբարոյն՝ ըստ գովեստի եւ ծերունին՝ ըստ հասակին,
 Նաեւ Հայոց ազգաց ցեղին եպիսկոպոսն ընտրեալ նոցին,

530 Թէպէտ մահու ոչ մատնէին, ըստ խնամոց բարերարին,
 Այն, որ պահեաց ի մէջ կուտին, որպէս զՅովնան՝ ի փոր կիտին,
 Սակայն յոքունց ի հանդիսին յաղթող գտաւ յասպարիզին,
 Անձամբ տուեալ զանձն իւր ի մահ, իբր յաւրինակ հաւտից նորին:
 Բայց զի հնար ոչ լինիցին, զոր աստանաւր կատարեցին,

535 Մի ըստ միոյ գրել բանիւ զիւրաքանչիւր գովեստ անձին,
 Զի այս անկար՝ շարագրողին եւ անհնար՝ բանաւորին,
 Ոչ թէ տկար միայն անձին եւ անտեղեակ քերեալ տառին,
 Այլ եւ նոցուն ներարհեստին, որք պանծալի գոլով սովին:

8

Բայց մեք ի կարգ անդր առաջին, դարձեալ սկսցուք աստ վերստին,
 540 Մինչեւ յանգեալ վախճանեցին պատմեալ աղէտս ողորմագին:
 Քանզի իբրեւ զչունք հասին եւ ցուլքն գէրք պաշարեցին.
 Անմեղ գառանցն ի հետ մտին, խեղդամար եւ սրով վախճանեցին:
 Որք յայնմանէ գերծանէին, սակաւք ի դղեակն ամրանային,

523 K ù³ à³ a çö ABgL . ³ éaŸ EF:HK . ³ ŸáóŸ
 524 D Í àÇù ½Ç g àÇù Ç A à³ ì »ñ³ ½ŸÇ Í Ì³ ì³ ñ³ó³ Ý
 + È³ ñÇ³ ó»³ É
 525 H Ñ³ Ÿ³ à³ à³ ÇŸ H ½³ ÝÓÇŸ AB:CDfgHJKL A »¹ Á
 ÁëŸ H ÝáéÇŸ + È³ ÑùŸ ÇŸ
 526 f çŸÑ»Ó B₂ Ì ½³ ñÇóŸŸ Á ÁëŸ EF:HK Ù³ Ì³ µ³ ŸÇŸ
 527 AB:CF: ³ 0³ ½³ ñŸ EF:HK Ì ù³ Ñ³ Ý³ ŸÍ çñ Ç + È
 çñ
 528 AF:µ³ ñ»µ³ ñóáŸŸ (Í µ³ ñ»µ³ ñáŸ ÁëŸ (L ÁŸ¹)
 · áŸ »ëŸ ÇŸ F:µ³ · áŸ »ëŸ ÇŸ
 529 ö ½Ÿ³ Ÿáó CEF:fHJK ö »àÇëŸ áá áë L ³ Ÿë ì áÓÇó
 Ÿ:Ÿ áŸáóŸÇ³
 ÐáŸ Çó µ³ ñÇ »Ó»³ É ÝŸÇŸ ¹ ÇŸŸ ç Ÿ Ù³ Ñ ½Ÿ³ ì
 ÑùŸ ÇŸ

530 L Í Ù³ ì³ Ý»óÇŸ L ÈŸ³ ŸáóŸ³ èŸ áó³ Í³ ŸÇŸ
 531 Í áñ ½Ÿ³ ö ½³ ŸŸ Í · Ý¹ Ç + È Ì áóŸ ÇŸ EgK ½ŸáóŸ³ Ý
 C ½áóŸ³ Ý L ŸùŸ³ Ý B:EF:µ³ K Í »Ÿ ÇŸ
 532 B: Ÿáóó H ŸáóŸŸ JL Ÿá · áóŸó H Á · ì³ Ý
 533 H àÇù Ç Cf ö ÑùŸ ³ à³ ì³ ÇŸ + È ÑùŸ Çó ÝáñÇŸ
 534 B:CDfgJ ÁŸ ÉÇŸóÇ J ½Ç + È ½áñ JK Ì³ ì³ ñ³»éóÇŸ
 535 F:HK · ñ»³ É B:F:µ³ gHKL µ³ ÝÇŸ
 536 L ½³ Ÿë Í àÇù³ Ÿë AB: ³ ì³ ñáÓÇŸ DL ³ ñ³ ¹ ñá-
 ÓÇŸ Í ç ³ ñ³ ¹ ñáÓÇŸ L µéŸ³ óáñÇŸ Í µ³ Ý³ èŸ »Ó-

ÍÇŸ + È µ³ Ý³ óáñÇŸ L ³ Ÿë ì áÓÇó Ÿ:Ÿ áŸáóŸÇ³
 ² è»É á³ ì Ù»É ½³ Ÿ»Ÿ»éÇŸ, ½á³ çáóÁÇóŸ
 µ³ ñáóó ÝáóÇŸ:

537 H Í ŸÇ³ ŸŸ ì Ì³ ñ EF:HK Ì³ Ù ì »Ó»³ Í + È³ ÝŸ »-
 Ó»³ Í Ì ù»ñ³ Ì³ ÝÇŸ A ³ ÝÓÇŸ + È ì³ éÇŸ
 538 Cf ÁŸ ÝáóáóŸó Í · ÇŸ Ýáó + È ÝáóáóŸ EF:H · »ñ³ ñ-
 Ñ»ëŸ ÇŸ + È Ý»ñ³ ñÑ»ëŸ ÇŸ B.CDF:fHJK Áö áñ
 á³ ÝŸ³ ÉÇù L áñ B:µ³ É Í á³ ÝŸ³ ÉÇù B:g éáóÇŸ (Í
 ì³ éÇŸ) + È éáŸ ÇŸ
 539 B₂ Ì³ ñ · ÇŸ F₂ Ì³ ñù g Ì³ ñ · Ý H èŸ é»óáóù Í Ì³ Éóáóù
 ³ è»É ½á»ñÇŸ + È èŸ éóáóù ³ èŸ ì »ñÁëŸ ÇŸ B:g ³ Ý¹
 + È³ èŸ

540 AB:µ³ EgK Áö Ÿ³ Í »³ É C Ÿ³ ÝŸ ³ É F:µ³ ³ ÝŸ ³ É B:µ³ Df
 ÁŸ ì³ È»³ Ý»éóÇ F:K ì³ Ó»³ Ý»éóÇŸ Í áÓáñŸ»ÉÇ
 541 AB:µ³ DfgJL ½áóŸŸŸ CH ö ½áóŸŸ ÁŸ ½áóŸŸŸ A óáóÉÁ
 B:µ³ CEF:µ³ fgHK ö óáóŸŸ
 542 H ³ ÝŸ»Óù CEF:fH ö · ³ é³ Ýó Á ÑùŸ ŸŸ ÇŸ (Í ½Ÿ³ ì -
 ŸŸ ÇŸ) + È Ç Ñ»Ÿ ŸŸ ÇŸ B: È»ÓŸ Ÿ³ Ÿµ F:µ³ H éñá K
 ì³ ÓÇ³ ÝçÇŸ H ì³ Ó»³ ÝçÇŸ J Á ì³ È»³ Ý»óÇŸ Í »ó
 ³ ÝÉŸ³ + áÓáŸ »óÇŸ + È ì³ áÓÇ
 543 D ÇëŸ çÇŸ + È ½»ñŸ³ ÝçÇŸ Ì³ è³ Ì³ ŸŸ áŸ» Ÿù Èáó-
 è³ + çÇŸ F₂ è³ Ì³ ö Í »ó + È è³ Ì³ öù C ¹ Ó»³ Í

Յոր հուպ եկեալ բռնաւորին՝ զայս ասելով բան առ նոսին.
 545 – Իմուժ թէ ոչ լսէք բանի, եւ հնազանդեալ՝ տայք ի ձեռին,
 Լինիք եւ դուք նման սոցին՝ անկեալք գէշ զազանային:
 Բայց նոքա ոչ զանգիտէին եւ տալ ի յանձն ոչ առնուին,
 Այլ քաջապէս յոյժ պնդէին, արիաբար հաստատէին:
 Սակայն զի ոչ յառաջագոյն անդ կերակուրք համբարեցին,
 550 Եւ ոչ զջուրսն, որ ի ներքուստ վերաբերեալ պատրաստէին,
 Նաեւ զաւրաց Քրիստոնէին, որք ժողովեալք ի միասին,
 Չարար տեղեակ ոք զնոսին, թէ՛ ահա մերձ գան եւ հպին,
 Վասն այնորիկ ոչ կարացին տեւել յերկար ընդդէմ չարին,
 Այլ յետ աւուրց ինչ պայմանին, տուեալ արտաքս ելանէին:
 555 Իսկ զիւլաբնակ նենգաւորին եւ խորամանկ չար խաբողին
 Զուխտն ստէր, զոր եգ նոցին, որպէս բնութիւն էր այս նորին:
 Ընտրէր զզասս զաւրականին, յորոց ունէր խոց ի սրտին,
 Տայր նշաւակ՝ կանգնել յոտին, նետիւք խոցէր իւրով ձեռին,
 Զոր յաղթութիւն յապագային մեծ վարկանէր իւրոյ անձին,
 560 Նաեւ վարձուց փոխարինին, ըստ ժանդագործ աւրինադրին:
 Զինքն կարծէր ողորմելին վրէժխնդիր երկնաւորին,
 Որուժ նուէր աստուածային մատուցանէր զարիւն նոցին,
 Որպէս եւ բանն Տէրունին, յառաջագոյն գուշակեցին:
 Արդ, իբրեւ զայս կատարեցին, զորս ի շատէն փոքր ասացի,
 565 Զգերեկոցն, որ գերեցին, եւ զորս արեամբ սրով սպանին,
 Զինչս եւ զգոյս կողոպտեցին, զհարց եւ զհաւուց զոր պահէին

544 E Ēāñ F₁₂H ½āñ ÷ Ē ũñ g³ ẽ³ ó»³ Ē ÷ Ē³ ẽ»Ēáí Ā
 µ³ Yẽ ÷ ẽ»Ēáí ½³ ũ ĒY¹ YáẽÇY ÷ Ē ÿ áŎÇ
 545 g ÇÜĕ Ā Āĵ áā ĩēĵü ÇÜĕ Nñ³ Ü³ YÇ ÷ Ē ÿ áŎÇ
 CEF₁₂KGH Ö µ³ YÇY
 546 Ā YáóÇY C³ Y. »³ ĩñ Ā . շԽ Ā áñü Ĩ³ Y³ YĪ »³ ĩñ Ç
 ÷ áŎáóÇY ÷ Ē³ YĪ »³ ĩñ . շԽ . ½³ Y³ ũÇY
 547 B₁ ½³ ũY . ÇĪ շÇY B:D Ó»éY ÷ Ē Թ YÓY B₁ Ç Ĩ³ Ē Ī »Ŏ
 ÿ Ĩ³ É Ç Ó»éÁY áā Թ YÓY³ ẽÇY ÷ Ē ÿ áŎÇ
 548 EK ù³ á³ á շĕ EK áYĪ շÇY Ĩ³ ñÇ³ µ³ ñ ÁY¹ շÜ Ĩ³ -
 óÇY ÷ Ē ÿ áŎÇ g Խ³ ñÇ³ µ³ ñ Ā »Ŏ³ ñÇ³ µ³ ñ Ĩ³ ½³
 ā³ ñ . ½³ Y³ µéY³ óāñÇY ÷ Ē ÿ áŎÇ
 49 Ī »Ŏ ÷ Ē ½Ç F₁₂gHKL Ĩ»ñ³ Ĩ áŎñ B₁ N³ Üµ»ñ»óÇY
 EF₁₂HK³ Üµ³ ñ»óÇY
 550 D áÇü áā EF₁₂HK ½ÇáŏñY L ½Çáŏñ Ĩ »Ŏ áā ½ÇáŏñY³ é
 Ç Ĩ »ñáŏĕĪ ÷ Ē ÿ áŎÇ B₁ Ĩ »ñ³ µ»ñ»Ē Ē Ā á³ Ĩ ñ³ ĕ-
 ÿ »ŎÇY Ĩ µ»ñ»³ Ē³ Y¹ ñĵY ÷ Ē Ĩ »ñ³ µ»ñ»³ Ē
 551 B:CDEF₁₂HK Ĩ ũñÇĕĪ áY₁ÇŎ EHKL áñ ĒáŎáí »³ Ē (KL
 ĒáŎáí »³ Ē)
 552 B₁ Ĩ »Ŏ»³ Ĩü EF₁₂HK . ³ L N³ ẽÇY ÷ Ē NāÇY Ĩ շ »Ŏ
 ¹ ÇŏñÇY ÷ Ē . ³ Y »Ŏ NāÇY
 553 B₁₂DEF₁₂gHJ Ĩ Ö³ ũĕāñÇĪ AB₁₂g Ĩ³ ñĵÇY A Ĩ Çŏ»Ē B₁
 ÁY¹ ÷ Ē ÁY¹ շÜ
 554 H áÇü ũĪ
 555 D ¹ Çŏñ³ µY³ Ĩ B₁g³ ẽY áŎĪÇY ÷ Ē Y»Y. ³ óāñÇY F₁₂

Ēāñ³ Ü³ Y. B₁g Y»Y. ³ óāñÇY ÷ Ē ā³ ñ Ē³ µáŎÇY J
 Ē³ ÷ áŎÇY
 556 EF₁₂H ĕĪ »Y K ĕĪ »Ŏ Ĩ ĕĪ Ö ĕĪ »³ Ē Ē YáẽÇY (Ī
 ÁY¹ YáẽÇY) B₁g ĕáŏÇY B₁Cdf āñ (Ī āñ »Ŏ) ÷ Ē³ āñ-
 áĵĕ EF₁₂HK շ g Ē YáóÇY
 557 gK ĒY¹ ñĵñ L ÁY¹ շ±ñ ÷ Ē ÁYĪ ñĵñ B₁₂DF₁₂gKL ½¹³ ĕ
 H áñáŏ H Ē³ ẽYĵñ ÷ Ē áŏYĵñ
 558 L Yá³ Ĩ³ Ĩ³ Ĩ B₁EF₁₂HJ Ĩ³ Y. Y»³ Ē C Ĩ³ YĪ Y»³ Ē F₁₂K á-
 ÿ ÇY L ½YáẽÇY ÷ Ē ũāĪ ÇY B₁g Ē³ YN³ ñÇY ÷ Ē Çŏ-
 ñáí Ó»éÇY EF₁₂K Ó»éÇY
 559 Ĩ Yáñ ÷ Ē ½āñ F₁₂HKL³ á³ . ³ ũÇY
 560 B₁ Ē³ YĪ³ . áñĪ F₁₂HJ Ē³ YĪ³ . áñĪ Cf³ YñÇYÇY B₁g³
 ³ ũĕ Ĩ áŎÁ ááŏY»Y
 561 D Ĩ ñ»Ē ĒY¹ ñ»ñ F₂ ũñĪ Y³ óāñÇY
 562 EF₁₂HK Ĩ ½³ ñÇŏYĕ
 563 Ĩ µ³ YñY B:D Ĩ Ĩ շñáŏY»³ Y EF₁₂HKL Ē Ĩ շñáŏYÇ K
 . áŏĒ³ Ĩ »ŎÇ
 564 L ½āñ JL B³ Ĩ շ ĒĪ ÷ áññ Ç B³ Ĩ շ ½āñĕ ÷ ẽ³ óÇY f
 ³ ẽ³ óÇ N₀ 7244 Ó»é. 564 Ĩ áŎ» ¼»ñĪ ÇñY³ ñ»³ Üµ á-
 ŎáŎ»óÇY ÷ Ē ½āñĕ Ç B³ Ĩ շ Y ÷ áññ³ ẽ³ óÇ
 565 L ½³ »ñ»Ēáũ JL Ē ½āñ Ĩ ½āñĕ E³ ñ»³ Üā EK ĕā³ Y-
 YÇY
 566 EF₁₂H Ö Ĩ áŎááĪ շÇY F₁₂ N³ óáŏŏ Ö ½āñĕ Ĩ ½N³ ñŏ »Ŏ
 ½Y³ ĒY»³ Ö . ³ YÓĕ áññ Ĩ³ ũÇY ÷ Ē ÿ áŎÇ

*Զոսկիակուռ զարդ կանացին, եւ զպատուական հանդերձանին,
 Զարծաթեղէն զոսկեղինին, զանաւթ սրբոյ պատարագին,
 Զունակ բուրման անոյշ խնկին, եւ զհնչող քշոցանին,
 570 Զվարագոյրսն խորանին եւ զհանդերձանս սեղանին,
 Զքահանայից զարդ հանդիսին, զհայրապետաց պատմուճանին,
 Զպատուական նափորտանին, զեմիփորոն սուրբ խորհրդին,
 Զոսկէնկար տիպն ուրարին, այն որ զուսովքն պատէին,
 Զականակապ քառակուսին, որ էր նման սուրբ վակասին.
 575 Զբազմագունեան գործ հրաշալին, այն, որ ի քղանցս հանդերձին.
 Եւ զայլն ամէն, որ ըստ կարգին, որոց ողբումն է յիշելին,
 Որովք ի տաւնսն Տէրունին վայելչապէս զարդարէին,
 Իբրեւ փեսայ յառաջաստին կամ որպէս հարսն ի տաճարին:
 Քահանայք, սարկաւազուք կարգ ըստ կարգի պար առնուին,
 580 Եւ հայրապետն այն ի միջին, որպէս գլուխ՝ բոլոր հաւտին,
 Շրջան առեալ յեկեղեցին, մեղմաւրինակ անդ ճեմէին:
 Իսկ ժողովոցն բազմութիւն՝ արք եւ կանայք, որ անդ կային,
 Զհետ հետոց ընթանային, որպէս եւ հաւտն զկնի հովուին,
 Ի մի բերան փառատրէին, զերգս ի բարձունս առաքէին:
 585 Ընդ անմարմնոցն Սրբէից, զերեքսրբեանն հնչէին,
 Զերրորդութիւնն գովէին, մի Տէրութիւն դաւանէին:
 Արդ, փոխանակ այսր ամենի, դուք լուարուք՝ զինչ լինիցի.*

567 I ½áēİ Ç³ İ³ ½U C İ³ Y³ YóÇY H Ā İ³ Y³ óÇ J āÇù »ò
 H a³ i áó³ İ³ Y Fıe N³ Y¹ »ñó³ YÓÇY Ā N³ Y¹ »ñó
 N³ nēÇY
 568 I ½³ nİ³ Ā»Ö¿Yē ĀY¹ áēİ »Ö»YÇY
 569 JL máõñáóUÝ ACDG ÈY· ÇY İ āÇù »ò ÇfJ ò ½NÝā»óáÖ
 (ÇfJ ½³ Yİ³ İ³ YÇY) H ½NÝāáóUÝ L ½³ Y·³ İ³ YÇY İ
 ıñáóY İ Çà Nñ»Bı³ İ ÇY ÷ È ıñáó³ YÇY
 570 B:DEF²K ½¹³ n³ · áóñēY Cf İ ½¹³ n³ · áñē CHL İ
 ½N³ Y¹ »ñóē J ½N³ Y¹ »ñēY İ İ³ x³ nÇY ÷ È è»Ö³ YÇY
 571 B:D N³ Y¹ ÇēÇ ÇfL N³ Y¹ »ñóÇY L N³ ñ³ á »i³ ó B:
 á³ İ Üáóx³ YÇ EF²K á³ İ Üáóx³ YÇY
 572 H Y³ ÷ áñı³ İ ÇY A ½ÇU¿÷ áñáY Bı³ ½»U¿÷ áñáY L İ
 ½»U¿÷ áñáY
 573 B:D áēİ ¿Yİ³ ñ EFıgHKL İ Çà (EFıK áóñ³ ñYÇY) L
 ½³ ÜY ABı²CDEFıgK ò ½ñáóēáı üY H ñáóēáı Y L áó-
 éáı üY Ā ñáóēáı üY İ ½áóēáı Y
 574 Fıe İ³ é³ İ áóēÇY g ü³ é³ İ áóēÇ
 575 B: Ç µ³ ½U³ · áóY»³ Y C µ³ ½U³ · áóY³ İ Fı²K ½µ³ ½-
 Ü³ · áÜ»³ Y İ ½µ³ ½U³ · áóY³ İ ABıe İ Nñ³ B³ Ę Fı²K
 Nñ³ BÇY g ½³ ÜY HL áÇù Ç
 576 A ½³ ÜY İ ½³ ÜY ÈY EFıK Ç İ³ ñ· Ç FıH İ Ç ÷ È Áēı L
 ñáñáó C ÜÇáóÇY EFıH ÜÇ»ĘÇ İ ÜÇáóUÝ ¿ áóµ³ ĘÇ
 577 A İ áóYēY D İ áóYē CEFı²HJKL Āó İ üYē EFı²HK İ
 İ ¿ñáóYÇ
 578 EFı²K³ é³ · é³ İ Ç L Ü³ é³ · é³ İ Ç İ »ò ÷ È İ³ Ü İ

½N³ nēY EFı²HK İ³ x³ nÇ
 579 İ é³ nİ³ ó³ · ü İ »ò ü³ N³ Y³ Ü H İ³ ñ AEFı²K Ā
 ³ éY¿ÇY ÷ È³ éYáóÇY
 580 EFı²K N³ ñ³ á »i üY L Ā N³ ñ³ á »i ü ó ÜÇÇÇ İ Ç Ü¿Ç
 YáóÇY EFı²K Nñı Ç
 581 Çf Ü»ÖáóU (f Ü»Öáó) üñÇY³ İ Bı³ xU¿ÇY K³ ñē İ áÓÇó
 Üı³ áUáóYÇ³
 ½B³ n³ İ áóYē NÝá¿ÇY »ò ½U»Ö»¹ Çē Yáó³ · ¿ÇY:
 582 L ĀáÖáı n¹ »³ YÝ Āİ áñı Bı³ ·³ ÜY ÷ È İ³ ÜY
 583 AK N»ı áóY İ³ n³ · »ñ³ · ÷ È ½N»ı N»ı áó CL Nñı
 EFıe Nái İ ÇY ÷ È Nái áóÇY İ áÇù »ò İ ½Nñı H áñ
 ½Nñı Y ½İ YÇ Nñı ÇY ÷ È İ áÓÇ
 584 fH ÷³ é³ óáñ¿ÇY İ ÷³ éē İ³ ÜY ÷ È ÷³ é³ İ ñ¿ÇY
 İ ĀY¹³ YÜ³ ñUÝáóY ēñáµ¿Çó ÷ È Ç ÜÇ µ»ñ³ Y ÷³ -
 é³ İ ñ¿ÇY İ Ç ÜÇ µ»ñ³ Y ÷³ é³ İ ñ¿ÇY ÷ È ½»ñ· è Ç
 µ³ ñÓáóYē³ é³ ü¿ÇY
 585 ABıgHL ēñáµ¿ÇY İ µ³ ½UáóĀ»³ Y ÷ È ēñáµ¿Çó İ
 ½»ñ· è Ç µ³ ñÓáóYē³ é³ ü¿ÇY ÷ È ĀY¹³ YÜ³ ñUÝáóY
 ēñáµ¿Çó
 586 f ½»ññáñ¹ áóĀÇóY EFıH ò ½UÇ İ³ ñē İ áÓÇó Üı³ áU
 áóYÇ³
 Đñ »ò áñ¹ óáU»ò ēáóñı Ná· óáÜ, È³ Éáı »ñİ Çñ
 á³ ·³ Y¿ÇY.
 587 EFı²HK³ ñē İ³ ñēÜ L³ Ü»Y³ ÜYÇ H È»ó¿¿ Bı²L ĘYÇ-
 óÇY İ ÇÜáñē Ó³ ÜY ÷ È ½ÇYá ĘYÇóÇ

Կամ դառնաբեր պտուղ չարին զորս ընդ որոց փախարկեցին.
 Զի հեթանոսքն իբրեւ մտին եւ զիս արեան գետով լցին,
 590 Զիմ գեղեցիկ ծնեալ զորդին աստ ի գրկիս խողխողեցին:
 Յայնժամ պղծեալ գարշապարաւ զսրբութիւնսն իմ կոխեցին,
 Զսուրբ տաճարսն պղծեցին եւ զսեղանս կործանեցին
 եւ զտէրունեան նշան խաչին ոտից կոխան զայն առնէին,
 եւ զպատկերս աստուածային մարմնացելոյ Հաւրն Բանին
 595 եւ զսրբոյ Աստուածածնին եւ զայլ սրբոցն, որ ըստ կարգին,
 Կոխէին, անարգէին, հայհոյութեան բանս ասէին:
 Իսկ առաջնորդք չարեաց նոցին, որոց մամուլս անուանէին,
 Ի բարձրութիւնս ելանէին, ուր զգանգակսն հնչէին:
 Զայնիւ մեծաւ անդ զոչէին, աղաղակաւ զայս ասէին,
 600 Թէ՛ Այսաւր քեզ մեծ աւետիք, Մահմետ, պատգա՛մդ երկնաւորին,
 Դարձեալ առաք, զոր կորուսաք, զքո սեփական տուն եւ տեղին:
 Յայս մոլորեալ ժողովրդոց, յերկրպագուաց անշունչ քարին,
 Զորոց արեամբ լցաք զերկիր, ըստ հրամանի քում Ղուրանին:
 Ահա եւ քեզ ձայն աւետեաց, մեծդ Մաքքա, տո՛ւն Մահմետին,
 605 Յորում է յոյսն ի Սեաւ քարին եւ հետեւումն մի ոտին.
 Զի այժմ առ քեզ փոփոխեսցուք. զերկրպագուսն արեւելին,
 Զմոլորեալսն զհետ խաչին, զպաշտանեայսն Յիսուսին:
 Զայս ասելով խրախճանային, երգս եւ խնճոյս յաւրինէին,
 Ծափս ծափի հարկանէին, ոտիւք վագեալ կաքաւէին:
 610 Այլք ի չարին յարբանեկին, որոց զագիք անուանէին,

588 I ¼Ç ÷ È Ì³ Ù E ¹³ éÝ³ . áóÝ F: H ¹³ éÝ³ . áŸŸ Í
 á ÿ áóðù H áñáo ÁÝ¹ J 588 ÿ áŒÇ ÷ áÈ³ ñçÝ áóÝÇ 589
 ÿ áŒÁ, »ò ÁÝ¹ Ñ³ Ì³ é³ ÌÝ 589 ÿ áŒÇ ÷ áÈ³ ñçÝ¹ 588
 ÿ áŒÁ:
 589 CEF:HJKL Á Ñ»Á³ Ýáèù g ½» Õ³ ùè Á ù³ Õ³ ùè ÷ È
 »ò ½Çè Cf³ ñ»³ Ùµ B: . »ì áí ù E ƒóóÇÝ
 590 B:Cf ò ½áñ¹ ÇéÝ EF:H K áñ¹ Çùè g áñ¹ ÇÝ J Á ½áñ-
 ¹ Çè L Í áñ¹ Çè EF:H K³ èì Ç Ç . ÇñĬ è (F:³ èì Ç E
 . ÇñĬ è) J Á . ÇñĬ è ÇÙ ÷ È . ñĬ Çè A ÈáÈáŒ»óÇÝ
 591 A .³ ñß³ á³ ñÇÝ B: .³ ñß³ á³ ñáo Í³ Ýèáóµ »ò
 à Ç(Œ)Í .³ ñß³ á³ ñù ÷ È ÿ áŒÇ CF:GH ÁĬ ò ½èñµáó-
 ÁÇóÝè J ½èñµáóÁÇóÝÝ L áÇù ÇÙ AJ Í áÈçÇÝ
 592 EF:H L ÿ³ x³ ñÝ Á ÿ³ x³ ñè AB: ½è»Œ³ ÝèÝ H
 ½è»Œ³ Ý
 593 Í áÇù »ò AL Á ÿ çñáoÝ»³ Ý
 594 EF:H K ½á³ ÿ Ì»ñèÝ H³ èì áó³ Í³ ÍÝÇÝ EF:K
 èñµáóÑáÚF:H èñµáóÑóáÚ ò ½èñµáóÑóáÚ
 595 H³ È J áÇù áñ
 596 L ½áñ Í áÈçÇÝ EF:H K ò ƒ³ Ý³ ñ . çÇÝ (H »ò) B:CDE-
 F:HJKL ò µ³ Ý
 597 B:CDEF:HJK ÁĬ³ é³ çÝáñ¹ D áñ L áñù ÷ È áñáo
 B: Ù³ ƒáóŒè g Á Ù³ ƒáóŒè Í ½áñ »ò ÙùÈ³ È ÷ È áñáo
 Ù³ ÚáóÈè H³ Ýáó³ ÝÇÝ
 598 AB: µ³ ñŒóáóÁÇóÝÝ C ò µ³ ñŒóáóÁÇóÝèÝ DJL Á
 µ³ ñŒóáóÁÇóÝ A ½½³ ÝĬ³ ÝĬ³ èÝ B:CDF:fgHKL ò

½½³ ÝĬ³ Ì èÝ B:E ½½³ ÝĬ³ Ì èÝ L³ È ÿ áŒÇ ÷ áÈ³ ñçÝ
 áóÝÇ 599 »ò ÁÝ¹ Ñ³ Ì³ é³ ÌÝ 599-Ç ÷ áÈ³ ñçÝ¹ 598
 ÿ áŒÁ:
 600 L »Áç ÷ È Áç H Ù»Í ù»½³ ò»ì ÇÝ EF:H K³ ò»ì Çè A-
 B: CDF: g ÁĬ ò Ø³ ÑÙ»¹ g ÷³ Œ³ Ù¹ EF:H K
 »ñĬ Ý³ óáñÇ
 601 f ò ½ì áóÝ B:DH ÿ »ŒÇ EF:H K ÿ »ŒÇù f Í ò ½ì »ŒÇÝ
 602 F:GH ½³ È EF:H Úáƒáñ»³ Í EF:H ò ÁáŒáí ñ¹ áóè EF:H
 Í »ñĬ ñá³ . áó³ óè fK »ñĬ ñá³ . áó³ ó H á³ ñÇ ÷ È
 ù³ ñÇÝ
 603 EgJ áñáo F:H Í ƒáñáo L³ ñ»³ Ùµù B: ƒó³ ò AB: Í áŒ-
 ñ³ ÝÇÝ
 604 H³ é ÷ È »ò Cfg Ø³ ù³ Ũ Á Ø»ù³ Ũ B:EK Ø³ ÑÙ»ì Ç
 605 EF:H K Í ƒáÈè H³ È B:CDEF:H GJKL Á è»ò
 606 F:H³ é³ ù ÷ È³ é è ù»½ L Í Ç ÷ È³ é A ÷ á÷ áÈ»è-
 óÇÝ Í ÷ áÈ³ ñĬ »èóáóù Cf Í ½»ñĬ ñá³ . áóè EF:H ½»ñ-
 Ĭ ñá³ . áóÝ H »ñĬ ñá³ . áóÝ F:H K ƒ³ ñ»ò»ÈÇÝ
 607 H ½Œáƒáñ»³ ÈÝ Á ½Œáƒáñ»³ Èè EF:H Ç Ñ»ì ÷ È ½Œ»ì
 F:H Á ò »ò ½á³ Ñ ùÝ»³ ÈèÝ Í òñÇèì áèÇÝ
 608 B:CDf Èñ³ Èx³ ÝçÇÝ F: ÈñáÈx³ Ý³ ŒÇÝ A »ñ . B:g Á
 ÈÝçáÈè H ùñÇÝçÇÝ
 609 B: Í³ ÷ ÷ È Í³ ÷ Ç B:EK ÁĬ Í³ ÷ ½Ĭ³ ÷ Ç
 610 AB: CDEF:ghK³ È F:HJK Á »ò á³ ñ»³ ó F:HJK Á
 ³ ñµ³ Ý»ĬÝÇÝ f Í ò³ ñµ³ Ý»Ĭ³ ó AB:DE Í È³ ½ÇĬ ù g
 Ñ³ çÇù J ò Œ³ ½ÇùÝ L È³ ½ÝÇĬ ù Á Œ³ ½ÇĬ ù

Ջոր եւ խաւսելն է աղտեղի, լսելն գարշ՝ սրբասիրին:
 635 Ջոմանս ուղտուց տուն առնէին, եւ զայլս՝ իշուց ՚լ երկվարին,
 Յոմանս ինքեանք բնակէին, որ են վատթար, քան զանբանին:
 Արդ, իբրեւ զայս կատարեցին, ըստ թոյլ տալոյ բարերարին,
 Ջորս համառուտ եւ ծայրաքաղ փոքր ինչ ցուցաք զաղէտս իրին,
 Յայնժամ զգերեայսն բաշխէին, մի առ միոյ պարգեւ տային,
 640 Ի հեռաւորսն արձակէին զգեղեցկատիպսն, որ ընտրէին,
 Բաբելացւոց թագաւորին ՚լ ի Խորասան՝ մեծ սուլթանին,
 Մնտտի մոլար՝ խալիֆային, կոյր եւ կուրաց առաջնորդին,
 Որ է յաթոռն Մահմետին՝ սուտ մարգարէ խաբեբային,
 Խաւարելոց արինադրին, չարեաց մեղաց ուսուցողին,
 645 Այն, որ գործէ զաղտեղութիւն՝ զանասելին մարդոյ լեզուին.
 Ի ուսուցանէ իւր ժողովին՝ գործել զնոյն զպղծալին,
 Եւ քաւութիւն մեղաց նոցին արինադրէ զլուալին՝
 Ողողանիլ ջրով գետին, մաքրել միայն զերեւելին,
 Որով եւ գորտք, որ ի ծովին, առաւելուն, քան զնոսին,
 650 Իսկ զհոգւոյն վայելչութիւն մեղաւք թաղեն միշտ ի տղմին:
 Արդ, այսպիսիս լուր աւետեաց զրով հնչէր յականջս նորին,
 Թէ՛ Աւետիք քեզ խնդալից, ահա զպաշտաւն բարձի զխաչին
 Եւ զքաղաքս ամուր նոցին տապալեցի հիմն՝ յարեւին:
 Բայց այս սկիզբն իմոյ մարտին, որ վասն քոյդ է հաւատին
 655 Եւ ռասուլ քոյոյ նախնոյն՝ պատգամաւոր փղամբարին:

634 Ǽ ǼüēÇĒ B₃ ³ Ōī »ǼÇ F₂ Ǿ Ōī »ǾÇ AB₁₃CDEF₁₂JKL Ī ō
 ēñμ³ ēÇñÇ L ³ ūē ī aǾÇŌ ūēī aŪaǾŸÇ³
 āñāŌ ēái āñ ç ³ ūē ŸaǾÇŸ, Ǽēī ³ ǸĒī Çñ
 ā ³ ī aǾÇñ³ ǸÇŸ:
 635 Cf aǾŌī aǾ EF₁₂HK Ǽ ǼŌī aǾŌ g ī aǾŸē B₁ յŌ ÇBáǾŌ
 B:CDEF₁₂gHK ǼĪ ō ÇBáŌ EF₁K յŌ »ñÇī ³ ūñÇŸ
 636 B:DEF₁₂gHJKL ½aŪ³ Ǹē B₂ ūaŪ³ Ǹü AB₁₃CDF₂fJL ō çñ
 Bg ç (Ī āñü »Ǹ) ÷ Ē āñ »Ǹ Ǽ Ī ³ ī Ǽ³ ñü Ī ³ Ǹμ³ ǸÇŸ
 638 B:CDfJL ǼĪ ō ½añ D ē³ Ī ō ÷ Ē ÷ āññ H Ī ½³ Ōçī
 639 Ī ÇēĪ ÷ Ē Ǿ Ǹ ŸǼ³ Ū Ī ½Ī ÇŸ »Ǿ ½Ū³ Ǹī Ī ÇŸ ÷ Ē μ³ B-
 ĒçÇŸ CEF₁₂fgH ō ā ³ ñ. »Ǿē Ī ā ³ ñ. »Ǿ ŪÇŪ»³ ǸŌ
 ½ǸāŸē μ³ BĒçÇŸ
 640 EF₁₂HJKL Ī Ñ»é³ ḡañē F₂ ³ ñŌ³ Ī »ǾÇŸ Ǽ ³ ē³ ǸçÇŸ Ī
 ūāŌŌ³ ñĪçÇŸ Ī ½. »ǾŌ³ ōĪ³ ī ÇāēŸ, āñ ǼǸī ñçÇŸ Ç
 Ñ»é³ ḡañēŸ ³ ñŌ³ ĪçÇŸ J . »ǾŌ³ ōĪ³ ī Çāē Ī ½. »ǾŌ-
 ōÇĪēŸ H Ī aÇŪ āñ F₂ ǼǸī ñ»ǾÇŸ L ½añ ǼǸī ñ»ǾÇŸ
 641 CEK μ³ μ»Ǽ³ ḡaŌ B₁₃DfgHJL aÇŪ յŌ Ī Ēāñ³ ē³ Ǹ³ ÷ Ē
 յŌ Ç Ēāñ³ ē³ Ǹ B₂Cf₁fg ēaǾñ³ ³ ǸÇŸ
 642 Bg ŪÇŪ³ ñ ÷ Ē Ūāē³ ñ AB₂ ō Ē³ ǼÇ÷³ ǸÇŸ B₂ ç ÷ Ē »Ǿ
 EF₁₂H »Ǿ Ī āñ ÷ Ē Ī āñ »Ǿ
 643 F₂K ³ ǼāēŸ g Ǿ Ǽāē ŌaǾñ³ Ū³ ī ÇŸ
 644 F:H Ī ō Ē³ ḡ³ ñ»ǼaŌŸ F₂ Ē³ ḡ³ ñ»ǼāŸ EF₂ ūñÇŸ³ ¹ ÇñŸ
 g ³ ē³ çǸāñ¹ ÇŸ ÷ Ē ūñÇŸ³ ¹ ñÇŸ L Ū»Ī³ ō aǾēaǾŌ³ -
 ǸaǾÇŸ ÷ Ē Ū»Ō³ ō aǾēaǾŌaǾÇŸ Ī . āñĪaŌ ÷ Ē Ū»Ō³ ō
 645 F₂ aÇŪ āñ EF₁₂K ³ Ōī »ǾaǾÇŌŸ EF₁₂gK Ǽ ½³ Ǹ³ ē»ǼÇ Ī

½³ ǸŪB»ǼÇŸ F₁ Ū³ ñ¹ ḡaŌ Ī Ū³ ñ¹ Ī³ Ǹ
 646 F₁₂fgK aÇŪ յŌ B:D ūāŌēaǾŌ³ Ǹç EF₁₂HK aǾēaǾŌ³ ǸaŌ L
 »Ǿ ³ ḡ³ Ǹ¹ ç ÷ Ē յŌ aǾēaǾŌ³ Ǹç F₂ ½aŌĪ»ǼÇŸ Ī Ǿ ū Ī ÇŸ
 ³ ēŸ»Ē ½. āñĪ aŌĪ³ ǼÇŸ ÷ Ē Ī aǾÇ
 647 B:CDfJL ō ½aǾŌ»ǼÇŸ (L ō ½aǾŌ»ǼÇŸ) F₁₂gHK ½aǾŌ³ Ǹ³ -
 ǼÇŸ Ǽ ǼaǾ³ Ǹ³ ǼÇŸ Ī ǼaǾ³ ḡaǾŪŸ³ ǸŌÇŸ ÷ Ē ½aǾŌ³ ǼÇŸ
 648 ō aǾŌaǾ³ Ǹ»ǼĪ āñāĪ Ū³ ūñÇ ŪÇ³ ŸŸ Ū³ ñŪÇŸ ÷ Ē Ī aǾÇ
 649 Cf ō Ī»ī ù D . »ī ù g çñÇŸ L aÇŪ Ç L ĪaĪ ³ ǸÇŸ Ǽ āññ
 Ç çñÇŸ Ī »Ǿ ½³ ½ñ³ ǼÇ . āñĪŪ ǸaǾÇŸ ÷ Ē Ī aǾÇ Ī »Ǿ
 āā ǸaǾ³ ½ÇŸ ÷ Ē Ū³ Ǹ ½ǸāēÇŸ
 650 L āñ ÷ Ē ÇēĪ B:D ½Ñā. āŸ EF₁K Ī ³ ū»ǼaǾǾÇŌŸŸ
 EF₁₂K Ǽ³ Ō»ĒH Ǽ³ Ō»³ Ǽñ B₁ Ī ŌŪÇ
 651 B₁CDEF₁₂fgJK ō ³ ūēaÇēāē H ³ ūēaÇē»³ ōē Ǽ ³ ūē-
 āÇēÇ Ī »Ǿ ½³ ūēaÇēÇ H . āǼāĪ L . ñāĪ Ū B₁CDE-
 F₁₂fgHJK Ǽ Ǿ Ī³ Ǹç L ǼĪ ǸaǾÇŸ
 652 F₂ »Ǽç g ³ ō»ī Çē F₂ Ǽ ĒŸ¹³ ǼÇ L ĒŸ¹³ ǼÇŸ Ī Ō»½
 ĒŸ¹³ aǾĀ»³ Ǹ ÷ Ē ū»½ ĒŸ¹³ ǼÇŌ f ō ½a³ Ǹī ūŸŪ B:D
 μ³ ñŌÇŸ B₁ ½Ē³ āÇ EF₁₂KL ō Ē³ aÇŸ Ī μ³ ñŌÇ ½a³ Ǹ-
 ī ūŸ Ē³ aÇŸ
 653 Ǽ ½aĪ³ Ō³ ūŸ L ǸāñÇŸ ÷ Ē ǸaǾÇŸ g Ī ³ ā ³ ē»ǾÇŸ HL
 ³ ñ»ǾÇŸ
 654 F₂ aÇŪ ³ ūē g ³ ūē ç D Ñ³ ḡ³ ēī ÇŸ F₂ Ñ³ ḡ³ Ī Ç
 655 A ūāaŸg ā ³ ī . ³ Ū³ μ»ñ A ÷ »ǾŪ»Ūμ³ ñÇŸ EF₁₂K ÷ ³ -
 Ō³ Ūā³ ñÇŸ H ÷ »ǾŌ³ Ǹμ³ ñÇŸ JL ÷ »ǾŌ³ Ūā »ñÇŸ Ǽ
 ÷ »ǾŌ³ ŪμçñÇŸ

*Այլ դու յիշեա զիս յուրբաթին, ի յաղաւթեին ի մաքթին,
 Զի ես ահա վաղվաղակի յերկրէ բառնամ զազգս նոցին
 Եւ սատակեմ զամենեսին, որք դաւանեն զԱստուածորդին:*

*Արդ՝ զայս գրէր անդ ի հեռին՝ Լինքն փքայր ոգևով չարին,
 660 Խորխտայր նման Ռափսակին, խորհէր՝ ջնջել զայլս, որ կային:
 Ո՛չ գիտելով զայս յիմարին՝ Լ ո՛չ զմտաւ ածել կուրին,
 Թէ ո՛չ ուժով իւրոյ բազկին կամ զաւրութեամբ իւր Մահմետին
 Եղեւ զՈւռհա առնուլ նմին, մատնել ի սուր՝ Լ ի գերութիւն,
 Այլ իմ մեղացն բազմութիւն, եւ յաճախել գործոյ չարին
 665 Մատնեաց ի ձեռս անաւրինին՝ խիստ՝ Լ ապստամբ բռնաւորին.
 Որպէս երբեմն վաղադոյն սոյն այս լինէր Իսրայէլին,
 Պատուիրելով Տեառն՝ նոցին ի ձեռն սուրբ մարգարէին.
 Թէ ախորժէք եւ լսէք ինձ, դուք ժառանգէք զբարութիւն,
 Ապա թէ ոչ լսել կամիք, զձեզ կերիցէ սուր գերողին:
 670 Դարձեալ բանիւ Տեառն Աստուծոյ, խաւսի Դաւիթ ի Սաղմոսին.
 – Եթէ թողցեն որդիքն քո զաւրէնս եղեալ իմ հրամանին,
 Գաւազանաւն բարկութեան հարում զմեղսն, որ գործեցին:
 Իբրեւ յառաջ ժամանակին յԵբրայեցւոցն առնէր յազգին,
 Զայն, որ եհան յԵգիպտոսէ, անցոյց ընդ մէջ Կարմիր ծովին*

656 B:g Ā ³ n¹ ÷ È ³ Ƨ H áðñµ³ ĀÇÝ L Ɔ 0uĀ»È EF:HK
 ĀĪ Û»Ī ĀÇÝ F:JL Û»Ī ÇĀÇÝ
 657 EF:HK 0 ½»è³ ÷ È ³ »è ³ Ñ³ Ī ³ Ñ³ »è C Ç í ³ 0-
 í ³ 0³ Ī Ç g ÷ áðĀ³ Ý³ Ī Ç EF:HK µéÝ³ Û» ½³ ½³ Ī
 µ³ éÝ³ Û ƆñĪ ñĿ HL ÝañÇÝ 0 ÇðñÝ ³ ½³ áí ÇÝ ÷ È
 ½³ ½³ è ÝáóÇÝ
 658 Ī ³ Ƨ»ð çÝÇ»Û ÷ È ³ »ð è³ Ī ³ Ī»Û A ½³ Û»ÝÇèÇÝ HJL
 ¹³ ð³ ÝÇÝ
 659 EF:HK ³ Ƨ³ n¹ ÷ È ³ n¹ ½Ý³ B² ³ Ýi Ç 0 ³ Ýi ñ ÷ È
 ³ Ý¹ Ī Ç ù³ ñi ÇèÇÝ ÷ È ³ Ý¹ Ç Ñ»éÇÝ H Ī áÇù Ɔ Ā
 »ð ÷ È Ɔ EF:K ÇÝÛ ÷ ù³ Ý³ Ɔñ L ÷ áðĀ³ Ɔñ ÷ È ÷ ù³ Ɔñ
 H ÷ ù³ Ý³ Ɔñ èáí³ ð ÷ È ÷ ù³ Ɔñ á·ðáí B:CDEfgJK
 á·áí Ī ÇðñáòÛ Ûi ÇÝ ÷ È á·ðáí á³ ñÇÝ Ī ³ Ɔè Ī áðÇ
 ÷ áÈ³ ñĿÝ áóÇÝ
 0ð ³ è³ ùĿñ Ç ááñÈ Ī áóÛÇÝ
 660 HL ÈñáÈi ³ Ý³ Ɔñ B¹ è³ áè»Ī ÇÝ Ā ðé³ ÷ è³ Ī ÇÝ Ī
 Ɔ ĶÝÛ ÷ ù³ Ɔñ á·ðáí á³ ñÇÝ ÷ È ÈñáÈi ³ Ɔñ ÝÛ³ Ý
 è³ ÷ è³ Ī ÇÝ AB: Ā ÈáñÑ»É Cf ½³ Ɔè DEF:HK 0
 ½³ ½³ è ÷ È ½³ Ɔè Ī ÈñáÈi ³ Ɔñ ÝÛ³ Ý è³ ñ ÷ è³ Ī ÇÝ
 ÷ È ÑañÑĿñ çÝÇ»É ½³ Ɔè áñ Ī³ ƆÝ
 661 EF:HK ƆÛ³ ñ á· ÇÝ ÷ È ½³ Ɔè ƆÛ³ ñÇÝ B² Ā »ð ÷ È
 Ɔ F:HK áÇù Ɔ B:L ³ Ī³ É
 662 EF:HK ½³ Ɔè áá áóÁÝ ÷ È áá áóÁáí B:CDEF:fHJKL
 ĀĪ 0 Çðñ á ÇŎĪ (B:DEF:K á»ŎĪ) ĪÝi ÇÝ (B:H ĪÝi ÇÝ
 DL Ā ·Ýi ÇÝ)
 663 EF:ghKL ½áðñÑ³ ÛH ³ éÝ»É g ÝáóÇÝ Ī ½áðñ³ Ûi³ -

0³ ùÝ ³ éÇÝ ÝáùÇÝ ÷ È Ī áðÇ Ā Û³ Ī Ý³ É H áÇù Ɔ Ī
 »ð ½µÝ³ Ī ÇæÝ Ī áí áñ»óÇÝ ÷ È Ī áðÇ
 664 B:CF:fgHJ Ā0 · áñĪáó
 665 Ī ³ ÝùñÇÝ³ ó B¹ áó ÷ È Ɔ gH áÇù Ɔ H ³ µèi ³ Ûµ Ī
 ³ ÝáðáñÛ ÷ È Ɔ ³ á èi ³ Ûµ
 666 EF:K í³ ñ¹³ · áŬ g í³ 0Ç ÑÇÝ ÷ È í³ 0³ · áŬ C
 áóÇ È³ Èi áó³ Ī Ī áð»ñ³ 666-728 Ī áð»ñÇ ÷ áÈ³ -
 ñĿÝ áóÇ 729-755 Ī áð»ñĀ »ð Ñ³ Ī³ è³ ĪÝ 729-755
 Ī áð»ñÇ ÷ áÈ³ ñĿÝ 666-728 Ī áð»ñĀ EF:HK
 èáŬáĿá ÷ È èáŬ³ Ɔè L ³ Ɔè ÷ È ³ Ɔè B² Ɔèè³ ÇÉÇÝ
 f Ɔñáóè³ 0ĿÛÇÝ
 667 Ī ½Ç á³ Ī áðÇñ»ó Ī ĿñÝ ÷ È á³ Ī áðÇñ»Éáí Ī ³ éÝ
 f Ī ³ éÝÝ L Ī ĿñÝ
 668 B:H Ā³ è³ Ý· »óĿù № 3267 0»é. 668 Ī áŎ ½èñµáðĀÇóÝ
 ÷ È ½µ³ ñáðĀÇóÝ
 669 № 1540 0»é. 669 Ī áŎ · »Ñ»ÝÇÝ ÷ È · »ñáŎÇÝ
 670 g³ ñ³ ñáÇÝ (0 ³ èi áó³ í³ ƆÇÝ) ÷ È ³ èi áóĪáŎ
 671 g áñ¹ ÇùÝ ùá ĀáŎóÇÝ ÷ È ĀáŎó»Ý áñ¹ ÇùÝ ùá
 672 EF:HK 0 · ³ ð³ ½³ Ý³ ðè g · ³ ð³ ½³ Ý³ ð µ³ ñĪ áóĀ»-
 ÝÇÝ L Ñ³ ñÇó H ƆñáòÛ ÷ È Ñ³ ñáòÛ g ÑñĿÇó AJL Ā
 ½µ»Ŏè L ½áñ Ī áñù ÷ È áñ
 673 g áñáĿè ÷ È Çµñ»ð Cf 0 Ɔè è³ Ī B² Ā³ Û³ Ý³ Ī³ ó
 B:CDEK Ɔµñ³ Ɔóáó F² »µñ³ ƆóóáóÝ J »µñ³ Ɔóóáó
 Cf ³ éÝĿù B:EF:HJL ³ ½³ ÇÝ C Ɔè Ý¹ ÇÝ f Ɔè Ý· ÇÝ
 674 B² Ɔ· Áái áèÇÝ g 0· Çái áèÇÝ gK Ɔ³ ÝóáŬ EF:HK
 Ç ÷ È ÁÝ¹ Ā Íáí áóÝ

- 675 Եւ զմանանայն յանապատին իջոյց յերկնից՝ նման ձիւնին:
Որոց ի տուէ՝ ամպ հովանին եւ սիւն հրոյ՝ լոյս գիշերին,
Եւ խոստանայր տալով նոցին զոր Աւետեաց երկիր կոչին:
Բայց իբրեւ ոչ նոքա կացին յաւրէնս եղեալ պատուիրանին,
Այլ զԱրարիչն իւրեանց թողին՝ և որթուն գլխոյ երկրպագին,
- 680 Ընդ Մադիամ խառնակէին եւ պղծութեամբ յերկիր լցին:
Էարկ տապաստ յանապատին, երդուաւ ի յաջ իւր կենդանին,
Եթէ՝ մտցեն անդր ի հանգիստ նոքա, որ զիս դառնացուցին:
Որք եւ յերկիրն պարգեւաց մի յայնցանէ անդ ո՛չ մտին,
Այլ ջնջեցան անդր ի վայրին, ոսկերքն անկան յանապատին:
- 685 Թողում ասել զտապանակին, զոր ի Հեղեայ որդւոցն առին
Վասն չարեաց գործոց նոցին, զոր առ խորանն գործեցին,
Յորս երեսուն հազար դասին յայն աւր անկան Իսրայէլին.
Նոյն եւ Հեղեայ քահանային պատուհասեալ բեկմամբ ողին:
Հերբայեցիք դարձեալ նոքին, որ Յակոբեան որդիքն էին,
- 690 Յորժամ յերկիր բղխիչ կաթին ըստ աւետեաց հարցն մտին
Եւ ստուարացեալ զիրանային, զուխտն առաջին մոռանային,
Զորս մարգարէքն խրատէին, եւ զալ չարեաց բողոքէին,
Պատասխանի խիստ առնէին, եւ ի տաճարն պանծային:
Յայնժամ Հոգին աստուածային զայս բարբառէր ընդդէմ նոցին.
- 695 – Ի սրբութիւնսդ իմ սկսանիմ ածել զաւերն ի տաճարին,
Յորս ի հարկէ չարեալ բարին ի դառնութիւն վասն նոցին,
Էսծ հասոյց գՔաղղէացին, մատնեաց ի ձեռս անաւրիւնին:
Զերուսաղէմ քաղաքն ընտրեալ առին յաւար՝ և ի գերութիւն

675 H ³ Y³ à³ i ÇY
 676 A añái
 677 L ½Ēáēī ³ ó»³ ĒY i ³ ĩn Ī ½añ K ½ñĪ Çñ
 678 H ½ñçYē
 679 EF₁₂K ½³ n³ nÇāē DF₁₂H āÇù ĩo B₁D añĀáŪ · ĒĒáŪ
 CEF₁₂fghJK añĀáŪ ³ ³ »ñĪ Çñ á³ · ÇY
 680 H »ñĪ Çñ
 682 Ā Āç āā F₂ ³ Y¹ñ Ç f ³ Y¹ñ g ÇÙ Ñ³ Y. ēī ÇY ÷ Ē
 ³ Y¹ñ Ç Ñ³ Y. Çēī F₁₂H ÇēĪ Yáū³ ÷ Ē añ B₂ ĀĪ añū
 ÷ Ē añ E āÇù añ N₂ 8121 »o N₂ 9883 Ó»é. 683 i áŌ
 á³ nĀ»ō³ ó ÷ Ē á³ n. »ō³ ó
 683 Ā Ç ÷ Ē »ō g á³ n. »ōÇY L á³ n. »ō³ ó H ³ Ūó³ Yç
 EF₁₂gH ³ Y¹ñ Ī ŪÇY Ç YáóáŌYó ³ Y¹ñ āā Ūī ÇY ÷ Ē
 i áŌÇ
 684 EHK ³ Y¹ F₁₂ ³ Y¹ Ī Ç Ū Ū ÷ Ē ³ Y¹ñ Ç CEF₁₂fHK áē-
 Ī »ñū g ³ Y¹ ³ Y f ³ Y. ³ Y
 685 B₁D Ī ½ai ³ á³ Y³ IY L »o ÷ Ē Ç B₁EfK añ¹ áŌY Cg
 ĩñ¹ áŌY J añ¹ áŌá
 686 H á³ n³ »óY J āÇù ā³ n³ »ó B₁DEF₁₂JKL Ā Ēañ³ YēY
 gHL · añĪçYĪ Ī ½añē Ēañ³ YēY · añĪçY
 687 EF₁₂fH ½añē F₁₂ ĩo Ñ³ ½³ n ĒEF₁₂H ¹³ nÇY A ³ ĩē i áŌĀ
 ááŌYÇ B₁EF₁₂K ³ ŪY (B₁ Ū Ū) ūñ H ³ ŪY Ī ³ Ūñ añū B₁
 Ēēñ³ ŪÇY EF₁₂K Ēēñ³ Ūē ÑÇY f Ūēñ³ ŪēÇY

688 F₁ μ»Ī³ Ūμ B₁ Ī áŌÇY
 689 EF₁₂HJ Ā Ūμñ³ ŪóÇù g YáóÇY Cf Ī añū ÷ Ē añ
 B₁CDEF₁₂fghK Ā Ū³ Ī áμ»³ Y J Ū³ Ī áμ»³ ŪY B₁DEF₁₂H
 ĀĪ añ¹ Çù
 690 Ā Ū ŪĀ³ Ū D μĒÇā g μĒñŌ Ī μŌĒáŌ
 691 B₁ ēī añ³ ó»³ Ē F₂ ēī áŌañ³ ó»³ Ē f ēī áŌ»ñ³ ó»³ Ē
 B₁D Ī Ē³ ŪY³ Y³ ŪY
 692 B₁DEF₁₂fghJKL ĀĪ ½añ JL Ū³ n. ³ ñçù C ĩo ÷ Ē »ō
 EF₁₂K ³ ½. ³ Ē f ĩo . ³ Ē á³ n³ »óY g á³ n³ ó L Ī i ³ ēY
 (Ī ½. ³ ĩ) á³ n³ »óY
 693 CfgJKL Āō á³ i ³ ēĒ³ YÇē EF₁₂H á³ i ³ ēĒ³ Y»³ Ē
 EF₁₂H ³ ēçÇY C ĩo ÷ Ē »ō Ç f á³ YŌ³ ŪY
 695 B₂ ēñμáŌĀÇŌYē EF₁₂HK ³ ēñμáŌĀ»³ Yóē g Ī ēñμáŌ-
 Ā»³ Yó J āÇù ÇŪ g ēĪ ē³ YÇY Ā Ç ēñμáŌĀ»³ Yó ŪÇ Ñ»-
 ē³ Y³ Ū ÷ Ē i áŌÇ EF₁₂HK ³ Ī»Ū Ā ½añçYē ÷ Ē ½³ -
 Ō»ñY Ī ½³ Ō»ñY ³ Ī»Ē
 696 B₁DEF₁₂fghK Ī ½añē
 697 EK ½ñ³ ŌĀç³ óÇY H Ū³ Ō¹ »³ óÇY CEF₁₂fHK ³ Ō»éY
 698 H ³ n³ áŌē³ ŌçŪ K ŪñáŌē³ ŌçŪ Bg Ū³ Ō³ ù YáóÇY AB₁.
 ³CDJKL ³ Ō³ ñ EF₁₂ ³ nÇY i ³ n³ Y Ç . »ñáŌĀÇŌY g ³ -
 éÇY ³ Ō³ ñ »ō . »ñ»óÇY H i ³ n³ Y Ç ÷ Ē ³ Ō³ ñ ĩo Ç
 DK āÇù ĩo Ā »ō . »ñ»óÇY ÷ Ē ĩo Ç . »ñáŌĀÇŌY

Եւ գտածարն զհրաշալին, զայն, որ շինեալ Սողոմոնին:

700 Զկեփագեան զոսկին առին, զկազմած զարդին կողոպտեցին
 Եւ զժողովուրդն սեփական գերի առեալ խաղացուցին:
 Ի հետիոտս տանէին, քաղց եւ ծարաւ պանդխտէին,
 Ի Բաբելոն նստեալ լային, մինչ զՍիրոն անդ յիշէին:
 Եւ այլք բազումք են, որ պատմին մեզ յաւրինակ նախ քարոզին,

705 Եթէ չխնայէ յիւր սիրելին ի ստունգանել պատուիրանին,
 Այլ եւ խրատէ նա սաստկագին յոյժ առաւել, քան զատելին,
 Որպէս եւ հայրն զիւր որդին փութայ խրատել, 'Լ ոչ զաւտարին.
 Կամ տէրունեան սուրբ առակին յերկաքանչիւրն ծառային՝
 Կամացն Տեառն գիտողին եւ արժանի գործեալ տուժին,

710 Արբցէ, ասէ, զան բազմագին, քան զայն, որ ոչ գիտէր բնաւին:
 Ուրեմն, այս ինձ պատահեցին, ըստ իրաւանց եկին հասին,
 Քանզի լցայ գործովք չարին եւ չարարի զկամս նորին,
 Այլ հաւասար ազգ մարդկային, ամենեքեան, որ յիս կային,
 Իւրաքանչիւր ոք հասակին յանդգնաբար մեղանչէին,

715 Բարեաց գործոց հեռանային, եւ ի չարիսն հպէին:
 Ծերք եւ մանկունք, արք եւ կանայք, յախտս մեղաց անկեալ կային:
 Քահանայք՝ քարոզք բանին եւ սպասաւորք սուրբ խորհրդին,
 Անխրատաբար վարուք էին, զոր չէ ասել պարտ՝ գործէին,
 Ապա ի սուրբն սրբութեանց անմաքրապէս մերձենային:

720 Եւ այսպիսի գործովք չարեաց, որովք ի նոյն անգեղջ էին,
 ԶԲաբելոնի բոցն իջուցին, զհուրն եւ զծծումբն Սողոմին,
 Զերկրի բերան անձանց բացին, որպէս Կորխայ եւ Դադանին:

699 B:CDEF:ghJK AĪ Nñ³ Բ³ ԷՄԼ Nñ³ Բ³ ԷՄ
 700 L ½Ī »³ Թ³ Ȳ AĪ »³ Ȯ»³ Ȳ B:³DEF:fgHJKL AĪ օ
 áéĪ ԿȲ HL Ī³ ȲȮ»³ Ī Ī³ ȲȮ»³ Է Ȳ³ n¹ »nēȲ J Ȳ³ n¹
 ¹ áóȲ օ Ȳ³ n¹ ȲԿȲ
 701 J ȲAáȮáí áȮñ¹ Ī ȲAáȮáí áȮñ¹ éȲ g Ā Æēñ³ Ȳ ȲԿȲ J é»-
 +³ Ī³ ȲԿȲ + Ē é»³ +³ Ī³ Ȳ Ī Ī³ n»³ Է Ī Ī³ n»³ օԿȲ + Ē
 ³ é»³ Է Է³ Ȯ³ օáȮȮԿȲ
 702 Bg ÁȲ¹ + Ē Կ EF:K ȲN»¹ Կ ԸáĪ é g Թ¹ ԿáĪ é E ù³ ȮȮñ
 H á³ Ȳ¹ ԷĪ »օԿȲ
 703 E »օ + Ē ȲԿȲá
 704 B:³CDEF:ghJK օ³ Ȳ Է + Ē³ Ȳ Կf օ Ȳ³ ȲáȮȮ g Ȳ³ -
 ȲáȮȮ Ȳ³ Ȳ ù áñ... Ā³ Ȳ Ȳ³ ȲáȮȮ Ȳ³ Ȳ ù áñ... F:HK Ȳáñ
 Ī áñ ù + Ē áñ L ùnԿȲ³ Ī
 705 ÁȮ ÁȲ + Ē »ÁȲ B:D Ī ԷȲ³ Ȳ K áԿ ԷȲ³ Ȳ L ÁȲ áá
 ԷȲ³ Ȳ A éĪ áȮ.³ Ȳ»Է
 706 A é³ éĪ Ī³ ȲԿȲ Ī ȲáĪ + Ē Ȳ³ Ī »օé + Ē ȲáĪ F:HK
 ȲȲáéԿȲ + Ē Ȳ³ Ī »ԷԿȲ
 707 EF:HK³ Ȳ Ȳ áñáȲé + Ē áñáȲé »օ H ԿȮñ Ī Կ³ Ȳ³ Ȯ
 + Ē + áȮÁ³ ȮEF:HK áԿ ù Ȳ
 708 օ ÁéĪ ȲnáȮȲ»³ Ȳ AF:ghL Á ԿȮñ³ ù³ ȲáԿȮñȲ J Ȯñ³ -
 ù³ ȲáԿȮñéȲ օ ȲȮñ³ ù³ ȲáԿȮñȲ
 709 EF:HJKL Ī³ Ȯ³ օ EF:K Ī Կ»³ éȲ H Ī »³ éȲ³ Ȳ Ȳ-
 . ԿĪ áȮԿȲ L Ī »³ éȲȲ Ī ԿȮñ . ԿĪ áȮԿȲ CEF:ghK ÁȮ
 . áñĪ»ԷĪ . áñĪáȮ

710 օ ÁȮá »Է + Ē³ nȮȮ H ù³ ȲȲԿ³ Ȳ Ȳ Է³ Ȳ Ȳ³ Ȳ EF:K³
 Ȳ³ ȲȲ L . ԿĪ »ñ áá + Ē áñ áá . ԿĪ »ñ ÁĪ . ԿĪ Ȳ
 712 B² Բ³ օ EF:HK Á Բ³ ù C . áñĪáĪ H . áñĪ ù EF:HK
 áá »³ ù Á á³ n³ ù DEF:HJKL Á³ n³ náԿȲ + Ē
 ȲáñԿȲ
 713 Ī³ Ȳ . áñĪ N³ Ȯ³ Ȳ ù³ n¹ Ī³ Ȳ é»éԿȲ + Ē Ī áȮԿ H
 Ȯ³ n¹ Ī³ Ȳ Ȳ f³ Ȯ»Ȳ»ȲԿ Ī Ȳé . Ī³ ȲԿȲ
 714 F:HJKL ÁȮ ȲȮñ³ ù³ ȲáԿȮñ ԿȮñ (f ÁȮ ȲȮñ) + Ē áú Ī
 ԿȮñ³ ù³ ȲáԿȮñȲ Ī áԿ ù F:HK³ Ȳ¹ . Ȳ³ Ȳ³ n
 715 B³ Ná áȲԿȲ Ī¹ ԿȲȲԿȲ
 716 g Á Ī Ȯ³ Ȳ + Ē ù³ ȲȲ ȲáȲ ù L áԿ ù ȲȲ áȮȲ D³ Ȳ ù + Ē
 ³ ù ù EK Ȳ ȮÁé HL Ȳ ȮĪ é Bg³ Ȳ³ ȲȲԿȲ Ī Բ³ Ȯ³ -
 ԷȲԿȲ + Ē³ Ȳ³ »³ Է Ī³ ȲԿȲ
 717 օ ù³ N³ Ȳ³ ȲȲ B:CDEF:ghJK ù³ náȲ Á ԿéĪ ù³ náȲ
 718 B:³CDF:ghJKL Á օ³ ȲÉĪ n³ Ȳ³ n ABC Á Ī³ nԿȮ ù AC
 Á Ī ȲԿȲ B:g Ī Ī³ ȲԿȲ B:D áȲñ + Ē áȲ F:H áȲ á³ nĪ³ -
 é»É Ȳáñ . áñĪȲԿȲ + Ē Ī áȮԿ
 719 AB:CJL Ī éñáȲԿȮ B:²Dg éñáȲԿȲ + Ē éñáȮÁ»³ ȲȮ
 720 gL . áñĪáĪ Ī . áñĪ é g Ī á³ nԿȲ Ī³ ȲȲȲȲ + Ē áñáĪ ù
 L³ ȲȲ»ȮȲ
 721 A ȲááȮȲ CEF:HJKL Á ȲááȮ E áԿ ù »օ AB:f Ī áȮȲȲ
 B³ ȲááȮȲ L Ī օ Ī áȮȲȲ
 722 H »ñĪ nԿ Ī Ȳ»n³ ȲȲ EF:H³ Ȳ . Ȳ³ . ȮԿ + Ē³ ȲȮ³ ȲȮ Ī
 ԿȲ»³ ȲȮ F:H ,³ Á³ ȲԿȲ

- Այլ զի ոմանք ընդդէմ բերին եւ աստանաւր հակառակին,
 Ասեն՝ զիա՞րդ իրաւացի այս է վճիռ դատաստանին.
- 725 Միթէ միայն մեղան նոքր՞ն, քան զազգս ամէն քրիստոնէին.
 Զի՞ յայսքանեաց բիւր քաղաքաց պատիժ նոքա միայն կրեցին.
 Կամ թէ արդա՞ր արդեաւք էին, յորոց ի ձեռսն մատնէին՝
 Զանգի եւ իւրքն առ հասարակ, որք զսոսա չարչարեցին:
 Բայց լուիցէ այժմ՝ այնպիսին պատասխանի իւրում բանին.
- 730 Ոչ ի յինէն բան մարդկային, այլ ի Տեառնէ յոյժ գիտողին:
 Որ վասն անկեալ աշտարակին ի Սելովամ տասնեւութին
 Կամ ընդ գոհից Գալիլէին զարիւն խառնեալ Պիղատոսին,
 Մի՞թէ արդեաւք, ասէ, էին մեղաւք միայն լցեալ նոքին:
 Ասեմ՝ թէ ոչ ապաշխարէք, լինիք եւ դուք նման նոցին:
- 735 Արդ, այս խրատ է մարդկային հանուրց բոլոր բարեպաշտին.
 Ոչ ի հաւատն ճշմարիտ ունել միայն վստահութիւն,
 Այլ եւ զգործս արդարութեան միաբանել ընդ հաւատին.
 Քանզի մեռեալ հաւատք ասին, որում եւ գործք ոչ հետեւին,
 Ապա թէ ոչ յայս կրթիցին, որ է աւրէնք աստուածային,
- 740 Իւրաքանչիւր ոք առանձին ակն ունիցի պատուհասին
 Կամ այս կենաւքս, որ ի մարմին, կամ յանաչառ մեծ ատենին:
 Իսկ որ ի ձեռսն մատնեսցին հաւատացեալք անհաւատից,
 Մի՛ յայս տգէտք լինիցին աստուածական դատաստանին:
 Քանզի որպէս յերկրաւորիս այս է հրահանգ դատաւորին,
- 745 Զի սուր ածել մահապարտին կամ պատուհաս՝ չարագործին
 Ո՛չ հրամայէ մեծ իշխանին կամ սիրելի բարեկամին,
 Այլ անարժան մարդոյ վերջին, եւ դառնագոյն դիմաց դահճին:

724 L Ā Čñ³ ð³ óÇŸ EF₁₂K i ×éÇë AB₁₃CDEF₁₂gHK Ī ¹³ -
 i ³ ëi ³ YÇ
 725 E ¼Ç Āĵ ÷ È ÛÇĀĴ L Ī Û»Ø³ Ý ÛÇ³ ŸŸ B₁ Yáú³ C ½³ -
 Ū»Ý³ ŸŸ ³ ½. ünÇëi áYÇŸ g ½³ ½. AB:CJ Ā ünÇëi á-
 ÝĴÇó
 726 F₁₂fHK Ī ³ ìèù³ Ý»³ ó EF₁₂gHK ù³ Ø³ ùÇŸ EF₁₂ Yáó³ H
 YáóÇŸ
 727 B:D āÇù ĀĴ EF₁₂HK Yáú³ ³ ñ¹³ ñù Ī ³ ñ¹»ùù ³ ñ¹³ ñù
 EHJK Ā áñáo Dg Ó»éÝ Ā Ó»éë
 728 B:D ð³ ÝÍÇ EF₁₂HK ¼³ ÝÍÇ J ¼³ ÝÍÇŸ L ¼³ Ý¹ÇĪ f Ā
 áñ ÷ È áñù D Ā ½Yáë³
 729 AB₁₂ ³ ìèàÇeÇŸ ò a³ i ³ eÈ³ ÝÇë CD ÇÛáóŪ ÷ È Çõ-
 ñáóŪ
 730 F₂ ¹ÇĪ áÓÇŸ H · áí»ÉÇŸ ÷ È · ÇĪ áÓÇŸ
 731 L Ç è»Ēáí ³ Û ĩ ³ èÝ»óáóÁÇŸ, áñ ĩ ³ èÝ ³ ÝĪ »³ É ³ B-
 ĩ ³ ñ³ ĪÇŸ A eÇĒáí ³ Ū f è»Ēáí Ū³
 732 Ā Áëĭ g ¼³ ÉÇÉ³ ŪÇŸ L è³ ñÇóÝè Ī ½³ ñÇóÝŸ
 733 E ¼Ç ĀĴ ÷ È ÛÇĀĴ B:Dg ³ èĴÇŸ (H »ó ³ èĴÇŸ) ÷ È ³ -
 èĴ ĴÇŸ L Ī ìó»³ É ÛÇ³ ŸŸ B:D YáóÇŸ g ĴÇŸ ÷ È YáúÇŸ
 734 L ³ a³ BÈ³ ñŸĴù
 735 AB₁₃CfghJL ĀÓ Ç Èñ³ ³ ĩ B₂ YŪ³ Yù ÷ È Ñ³ Yáóñó
 736 Ī Ñ³ ð³ ĩ è ×BŪ³ ñÇĪ è L ×BŪ³ ñĭ ÇŸ HL Ī áóŸÇÉ

737 g Ç · áñĪë ÷ È »ó ½ áñĪë H ÛÇ³ µ³ Ý»³ É
 738 F₁₂ ìñáóŪ H áóñáóŪ
 739 f Ī ñĀ»óÇŸ L Ā Ī ñĀ»éóÇŸ A ³ ìè ĩ áÓĀ ááóŸÇ
 740 F₁ ³ é ÈŸ ÝÓÇŸ B₁₂CDEF₁₂fghJKL ò áóŸÇóÇŸ
 741 L Ī »Ýùù A Ĵ ÷ È Ç AHK ĀĪ ³ Ý³ á³ é J ÈŸ Ý³ á³ ñ
 742 f āÇù áñ B:D Ī Ó»éÝ L Ó»éë Bg Ū³ ĩ YÇóÇŸ Ī Û³ ĩ -
 Ý»ó³ Ý L Ñ³ ð³ ĩ ³ ó»³ É Ī Ñ³ ð³ ĩ ³ ó»³ ìŸ B₂CE-
 F₁₂gHJKL ĀĪ ò ³ ÝŸ³ ð³ ĩ ÇŸ
 743 F₂K ³ ìè B:D ĒÇŸÇÇù BgL ĀĪ ĩ · Ĵĭ áù ĀĪ ĒÇŸÇóÇ L
 ³ ìè ĩ áÓÇ ÷ áÈ³ ñĴŸ áóŸÇ 744 ĩ áÓĀ »ó ÁÝ¹Ÿ³ Ī³ -
 é³ ĪÝ³ 744 ĩ áÓÇ ÷ áÈ³ ñĴŸ 743 ĩ áÓĀ F₁₂ ÈŸ èĭ áó³ -
 Í³ Ī³ Ý
 744 C ½á³ ĩ ÇĀ ÷ È áñáĴè f āÇù áñáĴè F₂ ò »ñĪ ñ³ óá-
 ñÇè f ½»ñĪ ñ³ óáñÇè Ā »ñĪ ñ³ óáñÇŸ f Ññ³ Ū³ Yù Ī ù-
 ñĴŸŪ ÷ È Ññ³ Ññ³ Ý. D ¹³ ĩ ³ óáñÇ EF₁₂HK Ā ¹³ -
 ĩ ³ èĭ ³ YÇŸ
 745 Ā ³ èĭ ÷ È éáóñ AB₂Df Āó ³ Í»³ É EF₁₂HK ³ ĴĴ Ī
 èñáí a³ ĩ Á»É ÷ È ¼Ç éáóñ ³ Í»É Ī »ó ÷ È Ī³ Ū
 746 f Ññ³ ŪĴ
 747 A áñ¹ÇŸ ÷ È ĩ »ñÇŸŸ Ī ½³ ñB³ ¹ĴŪ³ Ý³ Ÿ. ÷ È ¹³ é-
 Ý³ · áŸ ¹ÇŪ³ ó g Ū³ Ñ×ÇŸ ÷ È ¹³ Ñ×ÇŸ

*Սոյնպէս եւ այս տնաւրինին առ երկնաւոր թագաւորին.
Որպէս տանջանքն Եգիպտոսին չար հրեշտակաւք լինել ասին,*
 750 *Կամ կռապարիշտ բարբարոսաւքն զազգն տանջէ զԻսրայէլին,
Կամ առ ի խրատ զարհուրագին դիւաց մատնէ զոմանց մարմին,
Եւ կամ բերումն կարկտին եւ եղեման խստագունին,
Կամ անձրեւաց գալ անչափին, կամ՝ անխոնաւ խիստ երաշտին,
Կամ՝ բազմութեան յոյժ մարախին, կամ՝ դալրնկին եւ մնինային,*
 755 *Եւ կամ՝ մկան զազրագունին ի յեռացումն անդաստանին:*

10

*Արդ, մի՛ պարծիր, ո՛վ անզգամ, ժանտ եւ ժպիրհ, չարեաւք փարթամ,
Թէ զաւրաւոր քոյին ձեռամբ զիս հնձեցեր դու տարածամ
Կամ Մահմետին քո պաշտամամբ առեր զամուրս անյաղթական:
Եւ մի՛ կարծեր, ամբարտաւան, զքեզ հսկայ եւ յաղթանդամ,*
 760 *Քանզի նման ես դու մկան, որ սատակամբ պղծէ զթան,
Կամ աղտեղի կոյր խլրդան, որ կայ յանլոյս խորս մթան,
Որ ի ծածուկ, ՚լ ոչ յայտնական, փորէ զգետինն քեզ նման,
Կամ զերդ թրթուր զազրաբերան, թիւնաւք դեղէ զբուրաստան,*

748 B:DGJKL A YaifA չէ İ eÜÇY YÜ³ Y + E eáifA չէ »օ
 L ³ Ü (ö Õ ñ) + È ³ Ò K i YünÇY»Y
 749 EF:igH A i ³ Yc³ Yü Bz o. Aa i áeÇY F:K Ò. Ça i á-
 eÇY H éÇYÇÉ İ ³ eç éÇYÇY + È éÇY»É ³ eÇY
 750 B:CDIHL Aİ ö İ e³ a³ Bñ CL µ³ nµ³ nÁeÇY DfHJ Aö
 µ³ nµ³ nÁeüü AB:EF:fgHJKL Aö ½³ ½³ eÝ Bz ½³ ½³ è
 B:CDEF:fhJKL Aİ ö i ³ Yczñ g i ³ Yc»ó BzE ½Æe-
 ñ³ ÜÇYÇY CDJ ½Æeñ³ çÉÇY L Æeñ³ ÜÉÇY
 751 B: I³ Ü³ ö + È İ³ Ü ³ e İ áÇü İ³ Ü İ á³ ñ³ . añÍÇY
 ½³ nÑáöñ³ . ÇY
 752 B: áÇü »ö H µ»I áöÜY D áÇü »ö
 753 İ »ö İ³ Ü ³ Ya³ + .³ ÉY ³ Yón»öÇY + È i áÖÇ Cf ö
³ Yµ³ öÇY
 754 AB:CEF:fgH ö µ³ ½ÜáöÁ»³ Üµ K µ³ ½áöÁÇöY DL »ö
 İ³ Ü (D ¹³ éY. ³ Y) B: ¹³ éYİ³ Y CEF:fhK Aİ ö ¹³ -
 éaöİ ÇY L ¹³ éİ³ Y EF:HK ÜÇYÇY³ ÜÇY g ÜYáöYÇY L
 ÜY³ ÜÇY F:HK áÇü »ö
 755 AB:CDfJKL Aö Üİ³ Üµ g Üİ³ Üµ L Ç Ü³ e³ óáöÜY
³ Y¹³ éi³ YÇY »ö İ³ Ü Üİ³ Y ½³ ½³ ñ³ . áöYÇY № 8436
 ó»é. 755 i áÖÇó Üi áÜáöYÇ³
¹³ Y³ ñ³ Yü Ç i »ñ³ Ü áÖÍáÜY Ø³ NÁöÜ»¹³ ÇY:
 №№ 7244, 8392 Ó»é. 755 i áÖÇó Üi áÜáöY»Y³
 ö³ Ü eñ ÇYá ÜY³ Y éaóÇY, áññ³ ñ³ ñ»Y
 Ü³ ñ¹ áÜÜ³ nÜÇY,
 Æ Ü³ İ Y³ ñİ »É µ³ ñ»ñ³ nÇY, ³ e Ç á³ i Á»É ½³ ½³ .
 Ü³ ñ¹ İ³ ÜÇY:
 756 AB: ³ Yé. ³ Ü Fz Á³ Y. + È Á³ Yİ Bz á³ ñ»³ H á³ -
 ñ»³ ó B:D ÇÉÇ + È +³ ñÁ³ Ü
 757 A Ó»é³ Üµ L Ó»éüü Bf ½Ç + È ½Çè Fz NÝá»ó»ñ + È
 NÝÓ»ó»ñ L ³ Ü i áÖÇó Üi áÜY³ È³ aչé áöYÇ . ñ³ Í
³ Ü e aչé³

İ³ Ü Ø³ NÜ»i ÇY üá á³ Bñ ³ Ü³ Üµ, ³ e»ñ
 ½³ ÜáöñY ³ YÜ ÜÁ³ İ³ Y,
 Æ Ü³ İ Y³ ñİ »É µ³ ñ»ñ³ nÇY, ³ e Ç á³ i Á»É ½³ ½³ .
 Ü³ ñ¹ İ³ ÜÇY,
 ö³ ½Çè »¹ ñ áİ Çó İ áÉ³ Y, ³ e³ ÇYáñ¹ ÇY
 Üááñ³ İ³ Y:
 ÜYáöñ»i »ö N³ Ü³ ñ³ İ³ éÜ ç N»i »ö» É İ³ ñ»¹ .
 İ³ Ü Ø³ NÜ»i ÇY üá á³ Bñ ³ Ü³ Üµ,
³ e³ ÇYáñ¹ ÇY Üááñ³ İ³ Y.
² e»ñ ½³ ÜáöñY ³ YÜ ÜÁ³ İ³ Y, »ö ½Çè »¹ ñ
 áİ Çó İ áÉ³ Y.
 Æ Ü³ İ Y³ ñİ »É µ³ ñ»ñ³ nÇY, ³ e Ç á³ i Á»É ½³ ½³ .
 Ü³ ñ¹ İ³ ÜÇY:
 758 L Ø»NÜ»i ÇY Fz ¹ áö + È üá L ³ Ü i áÖÇó Üi áÜáöYÇ³
² e³ ÇYáñ¹ ÇY Üááñ³ İ³ Y
 F:HK ½³ Üáöñ g ½³ ÜáöñéY L ½³ ÜáöñY Á ½³ ö³ ñè B:
³ Y Ü³ Èi ³ İ³ Y g Ü³ ÜÁ³ İ³ Y H ³ YÜ Ü¹³ İ³ Y L ³ Ü
 i áÖÇó Üi áÜáöYÇ³
 ö³ ½Çè »¹ ñ áİ Çó İ áÉ³ Y, Ç Ü³ İ Y³ ñİ »É
 µ³ ñ»ñ³ nÇY
² e Ç á³ i Á»É ½³ ½³ . Ü³ ñ¹ İ³ ÜÇY.
 759 E İ³ Ü + È »ö J A ³ Yµ³ ñi ³ ö³ Y g »ö İ³ Ü + È ½³ ½³
 F:H İ³ Ü + È »ö H N³ Ö¹³ Y¹³ Ü
 760 L Üİ³ Y »é ¹ áö YÜ³ Y f I áñèi³ Üµ + È e³ i ³ İ-
 Ü³ Üµ B:DEF:HG A ÖÍçñ
 761 H İ áöñ EF:K ÈÈñ¹ »³ Y H ÈÈñ¹ Ü³ Y B:CDEF:fgHJKL
 Aİ ö È³ ö³ ñ + È Èáñè
 762 DEF:fhJKL ö áÇü þ g ½³ »i ÇY
 763 g ½ÇYá + È ½»ñ¹ B:CDfJ Aİ ö ÁáöYüü B:DfJL Aİ
 á ÖÍç + È ¹ »öç Bg ¹ »öÉ

- Եւ կամ մարախ յոյժ բազմազան զհիւթն ծծէ զդալարական:
- 765 Որ մինչ հրամանքն արարչական կամի գտանջելն՝ նոքա գան,
Իսկ ի նայելն քաղցր ակամբ դարձեալ ջնջէ զայն սատակմամբ.
Զմուկն եւ զխուրդն միաբան ջրով խեղդէ խոր հեղձական,
Իսկ զմարախն յոգներամ ուտէ, հալէ տարմին բերան:
Այսպէս եւ դու, թշուառակա՛ն, մնայ չարեաց քեզ ի վախճան,
- 770 Թէ՛ լ ինձ եղեր մահու դարան, գուբ փորեցեր կորստական,
Ցաւաւք լցեր զիս տխրական, կենացս եղեր իմ դաւաճան,
Որ զիմ տղայս վայելչական փաղաղեցեր զերդ զգազան
Եւ նստուցեր զիս ի մթան, իբր զմեռեալ ի գերեզման:
Արդ, լուր եւ դո՛ւ, փտեա՛լ գերան, մերձ ի յանկու՛մն կործանման,
- 775 Քանզի ահա թուրն ազգական, սուրն սրեալ աստուածական,
Այն, որ է Բանն հայրական քան գերկսայրի սուր հատական,
Պարանոցիդ վերայ շողան, ըմպել զարիւնդ մոմուն:
Որ զբաժակն դառնահամ ինձ արբուցեր գլխմարական,
Արդ զմրուրն վերջնական արբցես եւ դու զգլորական:
- 780 Որ տարապարտ մարտեար ընդ իս, չար հատուցեր սիրոյն փոխան,
Ընկա՛լ եւ դու վրիժուց տուգան, առցես ի ծոցդ եաւթնական,
Առա՛կ լիցիս յազգ ամենայն՝ տիպ ՛լ աւրինակ որդուց մարդկան:
Որք տեսանեն, եղո՛ւկ քեզ տան, վայ ի վերայ վայի կարդան,
Այս այր, ասեն, ամբարտաւան չարար զԱստուած իւր աւգնական,
- 785 Այլ յուսացաւ յուժ մարմնական ՛լ ի մեծութիւն իւր նանրական:
Վասն այսորիկ Աստուած իսպառ, կործանեսցէ զքեզ յաւիտեան
Եւ խլեսցէ զարմատս քո, յերկրէ հանցէ կենդանական:
Չարք ամենայն, որք անիծան, ի սկզբանէն մինչ ի վախճան,

764 L ÁY¹ ÷ È ǻ³ Ù Í ½ǻ³ ñ³ È H ¹³ ƒ³ ñ³ Ý
 765 AB³EF²HJKL áñ ò CEF²fHJKL ÁÍ ò Ññ³ Û³ YÝ D
 Ññ³ Û³ Yù AB¹·Dg ò Í³ ÛÇÝ B₂ ½¹ ÷ ÝÇ»ÉÁ E ½¹ ÷ Ý·
 ×»ÉÝ H Í ¹ ÷ ÝÇ»ÉÝ
 767 ò áÇù »ò
 768 B²g ò ǻñÝ»ñ³ Û
 769 Á Ç ò ½»ò EF²H ¹ ÷ Ò×³ Ý K ¹ ÷ ÒÇ³ Ý № 7244 Ó»é. 769
 ¹ áÓÇ ò ǻ¹ áǻáóÝÇ³
 ² ñB³ ò³ Ý³ ó µ³ ½ǻ³ ó ÷ ñÁ³ Ý, ÛÇÝá ÇÝÓ Ý»ñ¿
 µ³ ñÇÝ µÝ³ Í³ Ý:
 770 B·D ù»ò Cfg »ò ÷ È Á¿ ǻ EF²HK Í ò áÇù ò Í »ò ÇÝá
 ƒ³ É ÷ È ǻ ÇÝÓ »Ò»ñ L »ò ÷ È ǻ EF²K ÷ áñ»óÇñ
 771 B: ó³ óáí ù L ù³ óáí ù
 772 EF²K ò ¹ Ò³ ǻè EF²HK Á ÈáÒÈáÒ»ó»ñ H Ç · ÷ ½³ Ý
 L áñá¿è · ÷ ½³ Ý
 773 F·H èÝáóó»ñ ÷ È Ýèí áóó»ñ g áñá¿è Û»é»³ É L
 ½ǻ»é»³ ƒè
 774 L »ò Éáòñ F² ƒ³ Ý· áóÙÝ H³ ÝÍ áóÙÝ
 775 C ÁÇ òñ f Ááóñ AB: ÷ ½· ÷ Í³ Ý ÷ È ÷ ½¹ ÷ Í³ Ý
 776 B: è»ñ è³ ǻñÇ ÷ È ½»ñÍ è³ ǻñÇ J ½»ñÍ è³ ǻñ g ù»½
 »Í è³ ǻñÇ L éáóñÝ D Ñ³ è³ Í³ Ý

777 EF²H èáÒ³ Ý AB¹·CDF:fgH Áǻµ»É L ÁÙá¿ E ò
 ÛñÛé³ Ý
 778 Á áñá¿è B:CDfg ¹³ èÝ³ Û³ Ý L Í ¹³ èÝáóÁ»³ Ý HL
 ǻÇÛ³ ñ³ Í³ Ý
 779 B²CDFg ¹ »ñÇ³ Í³ Ý EF²H Í · Éáñ³ Í³ Ý
 780 B·CDEFK µ³ ñáǻ (F²HJKL ÁÍ ò µ³ ñóáǻ) ÷ È èÇñáǻ
 781 Af ÁÝ· ÷ È Í Ýáǻá¿è ÷ È ÁÝÍ³ É EF²K ¹ ñ¿Ááóó gL
 ½¹ ñÇÁáóó B·Df Íáóè Í Íáó áá EF²H »áÝ³ Ç³ Ý K
 »áÝ»ù»³ Ý L »áÝ³ ÷ Ý· ÷ Û Í »áÝ³ ½»³ Ý
 782 Cf Í ò ƒ³ ½· è g áñ¹ áó ÷ È ÷ Û»Ý³ ǻ HJL áÇù ǻ
 AB³CDFgJL Á ƒ³ ½· è (EF²HK ò ¹ áñÛÇ) ÷ È áñ¹ áóó
 783 ò ¹ »è³ Ý»Ý F² ǻÓáóÍ Í Í³ ñ¹³ Ý ÷ È ù»½ ¹ ÷ Ý B:
 ù»½ Í³ ñ¹³ Ý (Í ù»½ ¹ ÷ Ý) ÷ È Í³ ñ¹³ Ý
 784 A ÷ ǻèñ ÷ È ÷ ǻè ÷ ǻñ H ÷ èí áó³ Í K ǻ· Ý³ Ý
 785 g ǻè ÷ È ǻèÁ B²g Ý³ Ýñ³ Í³ Ý ÷ È Û³ ñÙÝ³ Í³ Ý
 F²fHL ò áÇù ǻ B²g Û³ ñÙÝ³ Í³ Ý ÷ È Ý³ Ýñ³ Í³ Ý
 786 B: ¹ ÷ ǻè ÷ È ¹ ÷ èÝ
 787 EF²gHK ǻ»ñÍ ñ¿Ý B·D Ñ³ Ý¿
 788 B: ¹ ÷ ñù B²g ¹ ÷ ǻñù B:CDfgJKL ÁÍ èÍ ½µ³ Ý¿ EF²H
 ¹ ÷ Ò×³ Ý K ¹ ÷ ÒÇ³ Ý

Ի վիշապէն, որ քեզ նման, եւ ի յորդուոյն յայն կորստեան,
 790 Վերադայցեն քոյդ գազաթան, գքեւ պատեն որպէս պարան,
 Եւ սատանայ դէմ յանդիման կացցէ յաջմէ քո աւզնական:
 Արդ, եղիցիս դու հալածեալ, որպէս փոշի հողմով հոսեալ,
 Ի հրեշտակէ Տեառն նեղեալ, իբրեւ զդեւս անհետ եղեալ:
 Եւ ճանապարհ քո խաւարեալ, յաջ եւ յահեակ քեզ պաշարեալ,
 795 Արագապէս փոյթ ժամանեալ քեզ որոգայթ անգիտացեալ,
 Որսն, զոր ինձ գաղտ թաքուցեալ, առցէ գոտիւքդ խորտակեալ:
 Ի գուբ խորին ապականեալ իջցես դու անդր կորուսեալ
 Իբրեւ զԴադան գետին կլեալ, Կորիս 'ւ Աբիրոն յերկրէ ծածկեալ:
 Քանզի քեզ այն բաժին հասեալ, արիւնահեղ նենգով լցեալ,
 800 Սրով արեւդ պակասեալ՝ լիցիս տանեաց խոտ ցամաքեալ:
 Եւ ժամանակ կենացդ հատեալ, յորում է յոյս քո հաստատեալ:
 Ընդ քեզ եւ ազգդ կորուսեալ, Հագարացոց լիցին ջնջեալ:
 Որդիք ձեր՝ որբ, կանայք՝ գերեալ, լիցին մուրողք եւ աստանդեալ,
 Ելցեն յարկացն տարագրեալ, փոխան իմոցն տատանեալ:
 805 Զինչս եւ զգոյս ձեր վաստակեալ առցեն աւտարք յափշտակեալ,
 Զոր հատուցէքն ինձ չարչարեալ, դարձցի ի գլուխ ձեր բազմացեալ:
 Արդ, մի՛ գոցի ձեզ աւզնական կամ ձեր որբոցն ոք ողորմեալ,
 Այլ եղիջի՛ք դուք տատանեալ, հանդերձ ծննդովք՝ յազգէ ջնջեալ,
 Զեր յիշատակ յերկրէ բարձեալ, ի մէջ մարդկան ոչ յիշեցեալ:
 810 Գործ զանիծից դու գործեցեր, վասն այսորիկ զայն սիրեցեր:
 Արդ, քեզ ելցէ կարճի յաւրեր եւ Կայենին հասցէ երեր,
 Ի դառնութիւն դարձցին տարերք, ջրհեղեղին ելցեն գետեր:
 Սեաւ ամպ, մթին, կարկտաբեր, գքեզ արասցէ անպտղաբեր,

789 B:CDE ֆն̄¹áóÝ F:HJKL Í ò ֆն̄¹óáóÝ (K áñ¹áóÝ)
 ³ ǿ ǿ (Í áÇù Ǿ ǿ) H ³ ÝÍ áñáóéí »³ Ý
 790 Í · ³ ǿ»Ý í »ñ³ Û úáŮ B:Cfg úá B:D »ò ½»ò C ò »ò
 ½»½ f »ò ù»½ L ½»½ á³ í »éó»Ý Í á³ í »éóÇÝ
 791 EF:HK ÁĪ ò ù»½ ÷ È úá L ֆ. Ý³ Í³ Ý
 792 Í ½÷ áßÇ
 793 Á Ññ»Ǿí ³ Í չÝ B: í »³ éÝ»Ý F: í »³ éÝÝ
 794 B: x³ Ý³ á³ ñù K x³ Ý³ á³ ñÑù B:D Í úá B:L Á ½»ò
 EF:HK ò ½»½
 795 H úáŮ EF: ½»½ F: ֆն̄á. ³ ֆ օ áñá. ³ ֆ ֆ ֆ Í ù»½
 á³ í ñ³ éí »³ é ÷ È ³ Ý. Ç: ³ ó»³ é
 796 AB»EF:ghKL Á³ · áóóչն g ½áí ÇòúÝ H ½³ ñÇòú¹ L
 ½áí Çòú úá A Èáñí ³ Í »é
 798 B:DF:fgHKL ÁĪ ò Çµñ F:g ½. ³ Á³ Ý ò · Ç: ÇÝ ÷ È
 · »í ÇÝ A ² µ»ñáí Ý í ֆ»ñí ñÇ
 799 EF:HK ³ Ý¹ ù»½ ÷ È ù»½ ³ ֆ օ ³ ñÇóÝ³ Ñ»Ů¹
 800 C:JL ò áñáí (B:D Í áñ »ò) ÷ È èñáí B:g ֆÇÝÇé
 801 AB:·Dg Í Í »Ý³ ó
 802 F:K Ǿ ½. ¹ B:DEgK Ñ³ · ³ ñ³ óáó B:EF:g ֆÇÝÇÝ H
 ֆÇÝÇé Á ֆÇóÇ Í ֆÇóÇé

803 AB:CDg Á í ³ í ³ Ý»³ ֆ (B:EF:fhJKL Í í ³ í ³ -
 Ý»³ Ǿ ÷ È ³ éí ³ Ý¹ »³ é
 804 L Ǿ ñÍ³ ó¹ F:H ֆÇúáóÝ Í í ³ é³ á »³ é
 805 Í úí ³ ñúÝ HK ³ ÷ Ǿí ³ Í »³ é
 806 B:EF:K Ñ³ í áóóչն HJ Í Ñ³ í áóóÇù Á Ñ³ í áóóÇùÝ
 B:CDfL Í ò á³ ñ³ á³ ñ E ¹³ ñÓÇÝ F:HK ¹³ ñÓÇÝ Í
 · ֆáóÈé f Ó»½
 807 ò »ò ÷ È ³ ñ¹ B:D · í óչ Í »ò ÷ È Í³ Û B:EDg áñ¹áóÝ
 (F:H ÁĪ áñ¹óáóÝ) L èñµáó g áŮáñŮ³ Í³ Ý
 808 f ò ³ ñ¹ ÷ È ³ ֆ B: »ŮÇóÇçÇù EF:HK Í ÍÝÝ¹ ù
 809 E áչñ EF:fHK Í ò ֆǾ³ í ³ ÝÝ Í Ǿ ½. չ B:D çÝÇ»³ é gH
 µ³ ñÓñ»³ é
 810 EF:HKL Í ³ ÝÇÍÇó J èÇñ»ó»ñ ÷ È · áñí»ó»ñ AB:
 ³ ֆáñÇÍ CDEF:fhJK Á ò ½³ ֆ Í ³ ֆ »ò ½³ ֆ ÇéÍ
 ÷ È ³ ֆáñÇÍ ½³ ֆ H è»ñ»ó»ñ J · áñí»ó»ñ ÷ È
 èÇñ»ó»ñ
 811 EF:KH ò Í³ ñ×Çó B:D Ǿ »é B:g Ǿ »ñ EF:KH Í ò ù-
 ñ»ñ Á JL ó³ ò»ñ D áÇù »ò F: ֆ»ñ»ñ
 812 AB:EK ¹³ ñÓÇÝ L ¹³ ñÓÇ f çñÑ»Ů»ŮÇÝ EF:HK »éóչ
 L ÁĪ ò · »í »ñù

Սողոմայ հուր ծծմբաբեր իջցէ ի գլուխդ արիւնակեր:

815 Քան զՓարաւոն Եգիպտացին խիստ եւ վայրագ սրտիւ եղեր.

Ոչ զմանկուսն Իսրայէլի միայն զարուսն սուղեցեր,
Այլ հաւասար խողխողեցեր, յարեան վտակսն խեղդեցեր:
Արդ, անդրանիկ, զոր սիրեցեր, դու եւ քոյին տոհմի որեր
Ի հրեշտակէն յայն մահաբեր սատակեսցին յանլոյս գիշեր:

820 Զանմեղ գառինս պատառեցեր, ո՛վ դու եւ քո ազգի գայլեր,
Յաղջամղջին ոչ ի Կարմիր ծովն անդնդոց ընկղմեցեր,
ԶԱմաղեկաւ հարեաւք զանցեր, զնոր Իսրայէլ հարչարեցեր:
Իսրայէլին Աստուած Յիսուս գքեզ արասցէ անմանկաբեր,
Հարցէ զարեւդ ի սուր սուսեր, իբր յանխնայ զիս դու հարեր:

825 Եւ գքաղաքս քո՝ յաւեր, գերդ գերիքովն՝ հիմն ի վեր,
Որ զՔանանուն ջնջեաց զազգեր Յեսուաւ՝ յերկրէն աւետաբեր,
Նոյն արասցէ Տէրն իմ Յիսուս՝ գքեզ տարագրեալ եւ տարաբեր:
Զերդ Գողիաթ Փղշտացին յոյժ ի հասակդ փքացեր,
Պիղծ քո դիւաւք նզովեցեր եւ պերճալի գքեզ ինձ ցուցեր:

830 Արդ, ի Դաւթայ ծնեալ մանուկ՝ Տէր եւ Որդին խորհրդաբեր,
Հարցէ գքեզ այդր ի ճակատ երեքբարեան եռանձնաբեր.
Առցէ զզէն, յոր յուսացեր, բաշխէ զաւարն, զոր առեր,
Հատցէ զգլուխդ քո սուսերբ, որպէս եւ անդանաւր տեսեր:
Ռափսակայ նմանեցեր, գեղջիւրդ ի յամպս հասուցեր,

835 Բանս առ բարձրեալն խաւսեցեր, եւ ի յերկինս զբերանդ եղեր:

813 B:D ³ Üa aÜB:fg ³ Üµ
814 AB:CDfJL ĀĪ eá¹aÜ³ óóáo ö NäoñÝ A ³ Ya i Ö³ -
µ»ñ ÷ È ÍÍÜµ³ µ»ñ B:gg ÍÍÜ³ µ»ñ J Ī ÍÍÜµ»ñ Ā
ÍÍÜµµ»ñ A · áðµ ÷ È · éáðÈ¹ Nö 8437 Ö»é. 814 i áð³
³ ñÇöÝ³ µ»ñ ÷ È ³ ñÇöÝ³ Ī»ñ
815 B: ½± ³ ñ³ óáí Ý Ī ½± ³ ñ³ óüÝÝ Ü³ ÝĪ ³ Ñ»ÖÖ B: ½° -
· Áá i ³ óÇÝ B:DJ ö ½° · Çá i ³ óÇÝ F: Ȯ · Çá i ³ óÇÝ
816 A ½Ü³ Ý · áóÝéÝ B:CDJL Ā ½Ü³ ÝĪ áóÝé Ī ĀꞤ ½Ü³ Ý -
Ý áóÝé B: Æëñ³ ÇĪÇ F: ȮÈëñ³ ȮĪÇ g Ā Æëñ³ ȮĪÇÝ L
½³ ñáðè éáðè»ñ»ó»ñ
817 B:H ³ ñ³ Ý EF:H K jö ³ ñ³ Ý AB:ggJ Ā i i ³ ÝÝ B:CDf
i i ³ ÝÜÝ L i i ³ Ý È E È»ÖĀ»ó»ñ
818 g ³ Ý¹ ñ³ ÝÇĪ¹ Ī ³ Ý¹ ñ³ ÝÇĪüÝ A uáÇÝ F:H K uáÇ B:H
i áNÜÇÝ g Ā i áNÜ »ó ÁÝĪ»ñ L i áNÜÝ³ óáñ»ñ EF:H
Āáðñü»ñ (Ī ½³ ñÜ»ñ) ÷ È áñ»ñ
819 F:HJL ö ³ ÜÝ Ī Ññ»ñ ³ Ý³ óÝ ÷ È Ññ»ñ ³ Ý¹ ÇÝ Ȯ ÜÝ E
é³ i ³ Ý»éóÇü F:H K é³ i ³ Ý»éçÇü f é³ i ³ Ý»éóÇ
EF:H ³ ÝĪéĪè
820 Ī áÇü áí g Ā ½³ ÝĪ Ç ³ ñÇöÝ³ Ī»ñ ÷ È »ó uá ³ ½ Ç
· ³ Ȯ»ñ Ī uáÇÝ Ā ³ Ȯè i áÓÇó Ȯ i áÜáóÝÇ
· áó »ó · ³ ½³ Ý ³ ½ Ç¹ · ³ Ȯ»ñ, ½Nü i è Ñáí áóüü
· Çß³ i »ó»ñ:
821 EF:H ½³ Öç³ ÜÖÇÝ Ī ö jö áá F: Ȯ ÜÝĪ ÖÜ»ó»ñ J ÁÝĪ »È
(³ á³ ³ Ȯ · ñáÇ Ī áÜÖÇó¹ ÁÝĪ ÖÜ»éóÇè)
822 B: ½² Ü»Ö»Ī³ ö B:Cf ½² Ü»Ö»Ī³ ö EF:H HL Ī ½² Ü³ Ö» -
Ī³ Ü HKL Ī á³ ñ»üüÝ AB: ½² Ýó»³ ñ HL Ī ³ Ýó»ñ

CEFGHK ĀĪ ö ½Ýáñè F: ȮÈëñ³ ȮĪÇ
823 B: Æëñ³ ÇĪÇÝ H Ī Æëñ³ ȮĪÇ CEF:H K Ī ³ ëi áó³ ÍÝ B:
ü»½
824 F: ö ³ ÝÈÝ³ Üg ³ ÝÈÝ³ Ü B:g Ī¹ áó ½Çè
825 F: Ī ³ ö»ñ g i áó»ñ Ā ½° ñÇüáí
826 B: áñü D ½°³ Ý³ Ý Ī ½°³ Ý³ Ýáó B:g çÝÇ³ é f ½³ Ü ÇÝ
÷ È ½³ ½ · »ñ B: Ȯéáó³ ó D Ī Ȯéáó f Ȯéáó³ L ° -
éáó³ L ȮñĪ ñÇÝ F: Ȯ »i ³ µ»ñ
827 AB:JKL Ā éáÜÝ B:gJ i çñ H áÇü ÇÜ B:CDfJL Ī üi ³ -
ñ³ µ»ñ
828 Cf Ī ö ½° áÖÇ³ Ā D Ȯ áÖÇ³¹ ö ½° áÖ»³ Ā F: ö
µÖñ ³ óÇÝ Ā ÷ ü³ µ»ñ
829 A¹ Çüü (H¹ ÇÜáü Ī¹ ÇÜüü¹) ÷ È¹ Çöüü Ī ÈñáÈi ³ -
ó»ñ ÷ È Ý½áí »ó»ñ Ī³ Ñ³ ñĪ áó ü»½ ÷ È á»ñx³ ĪÇ
½ü»½ B: ü»½
830 B:CfK áñ¹ Ç ÷ È ³ ñ¹ Ç Cf¹³ óĀ»³ AB: áñ¹ Ç
831 A ³ Ý¹ ñ Ā ³ Ý¹ L ³ Ȯè i áÖÇ ÷ áÈ³ ñÇÝ áóÝÇ 832
i áÖĀ »ó ÁÝ¹ Ñ³ Ī³ é³ ÝÝ 832 i áÖÇ ÷ áÈ³ ñÇÝ³ 831
i áÖĀ B:CDf Ā ³ é³ ÝÓÝ³ µ»ñ F: Ȯé³ ÝÓÝ³ µ»ñ
832 K ³ éó»Ý B: ½² Ý gL ½²/»Ý J ĀĪ ö ½²/»Ý¹ Cf ½áñ F: áñ
B:D áñ áðéáóçñ
833 B:g Ñ³ ñóç A ½ · éáðÈi AB:DEF:fgHJKL Ī ö éáðè»ñ
Ā éáðè»ñ³ ö H ³ Ýi ³ Ýüñ
834 JL ðé³ ÷ é³ Ī³ ÜA ½»ÖçÇñ Ç ü Üµè B:CDEFgJKL Ā ö
Ñ³ Üµ³ ñÖ»ñ F:H ³ Üµ³ ñÖ»ñ
835 AB:CDfJ Ī ö Èüè»ó³ ñ g ³ ñÖ³ Ī»ó»ñ ÷ È Èüè»ó»ñ
A ȮñĪ ÇÝé¹

Արդ, ի դժոխս իջցես ի խոր, քեզ անկողին՝ մէջք եւ ցեցեր,
եւ նոյն հրեշտակն մահաբեր սրով հատցէ գքեզ ի յագղեր:

Անտիրոքոս երկրորդ եղեր եւ զԻսրայէլս գերեցեր,
Ձտուն Յուդայեան յաւար առեր, զՄակաբեանք չարչարեցեր:

840 Արդ, հատուցի քեզ փոխարէն չարեացն ամէն, զոր գործեցեր.
Տուն քո լիցի անհետ, յաւեր, եւ դու՝ գերի, ազգով յերեր,
Տոհմ եւ ազինքդ քո թուրքեր հալածեսցին յերկրի յեզեր:
Հերովդէի նման գտար՝ Լ այլ առաւել գերագանցեր,
Ձմայրն մանկամբն դու սպաներ, զկաթն ընդ արեանն խառնեցեր:

845 Արդ, զի դու յիս ոչ խնայեցեր՝ Լ ողորմութեամբ ոչ ներեցեր,
եւ քեզ յաւուրն չարութեան, մինչ տագնապիս սարսուբեր,
Մի՛ գթասցի աջ Արարչին՝ Լ ոչ խնայեսցի ողորմաբեր.
Այլ ի մաւտոյ, մերձ ի յաւրեր հեղու զմթերն, որ գանձեցեր,
Յաւուր վրիժուցն հատուցման, մինչ հարկանի ոտն գքարեր,

850 Քանզի իսպառ բարկացուցեր, զքաղցր եւ զբարին դառնացուցեր:
Ահա մերձեալ աւր կորստեան, եւ ժամանակ թշուառաբեր,
Ջի է հասեալ պատրաստաբար Տէրն ի վերայ քո վրիժաբեր:
Այն, որ գոչէ աստուածաբար, զինքն յայտնէ մարդկան ի վեր,
Ձաջն արձակէ վրէժինդիր, զսուրն սրէ փայլակնաբեր,

855 Աբբուցանէ զնետս իւր յարեանդ, եւ կերիցէ զմիս քո սուսեր,
Մինչեւ առցէ բազմապատիկ զվրէժ արեանն իմ, զոր հեղեր:
Այս յառաւրեայս եւ յանցաւորս, յորում ունիս փոքր ինչ աւրեր,
Յոր հուպ եղեալ է քեզ տապար եւ հատանէ որպէս ծառեր,
Բայց ի՞նչ լինիս, ո՛վ եղկելի, յայն ահագին աւրն ահաբեր,

836 E áñ¹Ç F²H áñ ÷ È³ ÷ ñ¹ H ÇÇ¿ñ B² ½ñ»½ B³ ÷ ÝÍ á-
ÓÇÝù F: Թ³ ÝÍ áÓÇÝ C Û¿. ÷ È Û¿óù B:DEF²H óó»ñ
837 g Ññ»ñi ÷ ÝùY AB:F:L áñái B:g Ñ³ ñó¿ B:D ù»½
838 D ÷ Ýi Çáù³ ÛF: Թ³ñí ñáñ¹ A ½ºñáóè³ Ó¿Ûè
839 Á ½í áóÝÝ g ½í áóÝè AB:³CDEKL Úáó¹³ »³ Ý F:² ÷ -
ó³ ñ f Թ³ ó³ ñi gJL ÁÍ ½O³ Í³ µ»³ Ýè
840 EF²gK ÷ Ý¹ gHL Ñ³ ÷ áóèó¿ EF²H ÷ á³ ñ»³ ó¹
841 E Թ³ ÷ ÝÑ»¹ EF²K ÷ Թ³ ÷ ó»ñ HL ÷ ó»ñ Á ÷ ½. ÷ ó ÷
³ ½. áí¹ EF²fH . »ñ»ñ ÷ È Թ³ñ»ñ L »ñ»ñ
842 L ÷ í áÑÛù H Թ³ñí ñ¿ L »½»ñ
843 H ÝÛ³ ÝÝ Á . ÷ ÷»ñ H Í áÇù Թ³
844 L Û³ Թ³Y B:DHL ÁÍ ÷ Û³ ÝÍ³ Ûµ Í áÇù¹ áó EF²: èá³ -
Ý³ Ý»ñ L èá³ ÝÝ»ñ g ½Û³ ÝÍ áóÝèÝ Û³ ñµÝ Çóñ»³ Ýó
Í èá³ Ý»ó»ñ L Í³ ÁÝ H áÇù ÁÝ¹ B:D Í ÷ ñ»³ Ý¹ áó
÷ È³ ñ»³ ÝÝ EF²H ÷ ñ»³ Ý È³ èÝ³ Í »ó»ñ
845 B:Cf Ç ÷ È ½Ç¹ áó HJ Í áÇù Թ³ EF²H áÓáñÛáóÁ»³ ÛµÝ
846 F²H ÷ óáóñÝ L Թ³ óáóñèÝ g Á á³ ñ³ µ»ñ
847 F²H ½Ç ÷ È ÛÇ F¹ Թ³ Ç Í ÷ ÝÝ F²HK Í áÇù Թ³
AB:³CEF²gHK Í Ý³ Թ³èóÇ F: Թ³ááñÛ³ µ»ñ
848 B:³CDFJL ÁÍ Թ³ ó»ñ ÷ È Թ³ñ»ñ H Ñ³ÓáԹ A ½ÛÁ»ñ H
ÛÁ»ñÝ Á ½ÛÁ»ñ¹ L Á ½áñ B:g . áñÍ »ó»ñ

849 K í ñ»ÁáóóÝ g ÷ µÍ³ ÝÇ gL Á áí ù¹ H ù³ ñ»ñ
850 gL ½ñ³ ÓóñÝ H ù³ Óóñ B:H µ³ ñÇÝ
851 F: Թ³ñ B:³CDEF²fgHJKL ÁÍ ÷ úá ÷ È »ó JL Áááó³ è³ -
Í³ Ý
852 L Ñ³ è»³ É¿ B:³CDEF²fHKL ÁÍ ÷ á³ ÷ ñ³ èi ÷ µ»ñ A
í ÇÁ³ µ³ ñ B:gH í ñÇÁ³ µ³ ñ E í ÇÁ³ µ»ñ L í ñ»Á³ µ»ñ
853 L Í áá¿ H ÷ èi áó³ Í³ µ»ñ B:Cf ÷ Թ³ ÇÝùÝ EF²HK Í
ÇÝùÝ J »ó ÇÝùÝ L »ó ½ÇÝùÝ
854 B²g ù³ çÝ (K ½³ áÝ) ÷ È ½³ çÝ B:g ½í ñ»ÁÉÝ¹ Çñ B:³Cf
÷ ½èáóñÁÝ Á áñ ¿ ÷ È èñ¿
855 B:D Í ½Ý»¹ B:D úá B:EF²HK Á ÷ ñ»³ Ý¹ B:³CDFJL ÷
Թ³ ñ»³ Ý¹
856 E ½ÇÝá ÷ È ÛÇÝá»ó B:Cf ÷ ÷³ ó¿ EF²HKL ÷ ñ»³ Ý B:¿
Ñ»Ó ÷ È Ñ»Ó»ñ
857 L Թ³ Թ³ F:HJL ÷ èñ»³ Թ³ Í áÇù »ó F²HJK ÷ Ýó³ óáñè
L ÷ Ýó³ óáñ Í ÷ Ýó³ óáñÇè EHK áñáóÛ H áóÝÇÝ EK
ùñ»ñè f ÷ ó»ñ
858 B:²DF²gHK ½áñ L úá g Ñ³ ñí³ Ý¿ L Í ½í³ è»ñ
859 Cf Í ÷ ½ÇÝá H ÛÇÝá ÷ È Ç²Ýá L Í ÉÇóÇè H áÓáñÛ»ÉÇè
÷ È áí »ÓÍ»ÉÇ H ÷ Թ³ B:L Թ³ñÝ D Û³ Ñ³ µ»ñ f Թ³ Ñ³ -
µ»ñ

- 860 Որ սպանելոցն է կենսաբեր, եւ քեզ՝ կրկին նա մահաբեր:
Նոքա թռչին ամպովքն ի վեր, ի հրեշտակաց խառնին դասեր,
Իսկ դու կոծիր անդր առընթեր քո Մահմետովն, յոր յուսացեր.
Դիւաց խառնիք դուք ի գնդեր, զորոց զկաման գործեցեր:
Նոցա դրախտին բանին փակեր՝ երկնից դրունքն լուսաբեր,
- 865 Քեզ՝ դժոխոց բացեալ բերան եւ տարտարոսքն ցրտաբեր:
Ի հուրն անշէջ կիզողական անքուն որդանցն լինիս կեր:
Խաւարն անլոյս՝ Լ անաւարաբեր, թանձր եւ մթին, զերդ գոյն կպեր,
Որ է նա հուր խաւարակերպ, չունի ճաճանչ ինչ լուսաբեր,
Այլ թանձրամած, շոշափելի, զինչ մուրթ յանլոյս է այս գիշեր.
870 Այրէ իսպառ, բայց ոչ ծախէ, անհատ պահէ միշտ ի յերեր,
Ոչ զհազար ամ կամ գերկու Լ ոչ զհարիւր հազար բիւրեր,
Այլ անվախճան է եւ աներբ եւ յաւիտեան անպարաբեր,
Յոր անկանիք դուք անդանաւր այրիք որպէս հոսեալ յարդեր.
Կամ զորոմանն ընտրեալ բուսեր, ի հրեշտակաց կապեալ խրճեր:
875 Յայնժամ լցցի բանն ասացեալ Մարգարէին Դաւթի երգեր.
– Ուրախ լիցին արդարք ի Տէր.– մինչ հատուցման լինին դատեր՝,
Զի ի յարեան մեղաւորին լուսացեն զձեռս որպէս յաղբեր,
Եւ ասացէ մարդ արդարեւ. – գուցէ Աստուած իրաւաբեր.
Առնէ բարիս, որք են բարիք, տացէ չարացն անբաւ չարեր:

860 EF:K ə̀ə³ ʸŷ»éáó CɪL ə̀ə³ ʸŷ»éáóY g ʈ ʋ ʸ»éáó H
 Ā ə̀ə³ ʸ»éáó g μ³ ʋ» é» ó g ʒ Ī ʋəʋ̄ ÷ È ʸ³ g Ā ³ ʋ̄
 i áOÇó ʋ̄i áʋáóY»ʸ
 ¼áñ (Ā ¼áñ̄) ¹áó ə̀ə³ ʸ»ñ »ó ʋ»éáóó»ñ, »ó
 ʈ ʸó³ óáñ Ī »ʸ³ óY (Ā Ī »ʸ³ ó) Ñ³ ʸ»ñ:
 861 AB:C ³ ʋ̄máí ʋ̄Y EF:HKL ³ ʋ̄áúúY H Ā ³ ʋ̄á áí ʋ̄ Ī ³ ʋ̄-
 á áí á³ Ñáóʋ »ʸú ³ ʋ̄á áí Ó»óÁ, ³ ʋ̄éáóñ»i »ó³ ʋ̄ĀY-
 Ā»ñóáóʋY»ñÁ á»ʸ ʸáóó ʋ̄ EgK ʈó Ç
 862 EF:H Çμñ gJL ³ ʸ¹ ÷ È ³ ʸ¹ ñ EF:HK Ò Ø³ Ñʋ»i áí ¹
 L Ø³ Ñʋ»i áí Ā Ø³ Ñʋ»i ÇY B₁ áóéáóó»ñ
 863 g ¹áó Ç ¹Çó³ ó È³ éYÇü · ʸ¹»ñ ò È³ éYÇé ¹áó Ç
 · ʸ¹»ñ A ¹³ é»ñ
 864 H ʸáú³ Ā μ³ ʸ³ ʸ H ³ ʋ̄̄ ³ áOÇ ÷ áÈ³ ñʒY áóYÇ 865
 i áOÁ »ó ÁY¹Ñ³ Ī³ é³ Ī ʸ³ 865-Ç ÷ áÈ³ ñʒY 864
 i áOÁ L ¹ñáóúY Ā ¹ñ³ ʸóY
 865 B:CfgHJL ĀĪ Ī ³ ñi³ ³ ñáéY
 866 A áñ¹ »³ ʸóY F₂ ʋ̄ñ¹³ ʸóY Ī áñ¹³ ʸó ¹áó Ī »ñ ÷ È Ī »ñ
 867 CfgH Ī áÇü ʈ F₁ ³ ʸúé³ μ»ñ F₂ ʈ ³ ʸáóé³ μ»ñ g ĀĪ
 ³ ñi ʋ̄éñ³ μ»ñ H ³ ʸáóé³ μ»ñ K Ā³ ʸÍñ L μ³ ñÓñ J
 áÇü »ó Ī ʸŪ³ ʸ ÷ È ¼»ñ¹ g · áŪ³ μ»ñ ÷ È · áŪ Ī á»ñ
 EF:K Ī á»é D Ī áñ»ñ
 868 L È³ ó³ ñ³ ʋ̄ÇY Ī È³ ó³ ñ³ μ»ñ
 869 K Ā³ ʸÍñ³ ʋ̄³ Ī H Ā³ ʸóñ³ ʋ̄³ Ī Ī È³ ó³ ñ »ó ñ»÷
 ÷ È ʋ̄áβ³ ÷ »ĪÇ AB:CDEfgJK Āó ʋ̄ÇYá ʋ̄ú̄i ʈ ʋ̄Īéá ʋ̄̄
 ³ ʸéáéY Ī ³ ʋ̄Ī éáé
 870 g ³ ʋ̄̄ ÷ È μ³ ʋ̄ H áÇü Ç H »ñ»ñ
 871 Ā ¼³ ʋ̄̄ Ñ³ ¼³ ñ »ó Ī³ ʋ̄ ¼»ñĪ áóé Ī Ñ³ ¼³ ñ ³ ʋ̄ »ó
 áá ¼»ñĪ áóé ÷ È ¼ñ³ ¼³ ñ ³ ʋ̄ Ī³ ʋ̄ ¼»ñĪ áó gHL ¼»ñ-
 Ī áóé F:fgHJKL ò áÇü ʈ B₁ Ñ³ ñáóñ ÷ È Ñ³ ¼³ ñ D Ñ³ -

ñÇóñ μÇóñ ÷ È Ñ³ ¼³ ñ μÇóñ»ñ Ī »ó áá Ñ³ ¼³ ñ Ñ³ -
 ñÇóñ μÇóñ»ñ ÷ È Ī áOÇ
 872 A ³ ʸi³ ÈÇ³ ʸ EF:HK ³ ʸi³ Ó×³ ʸ F₁ ʈ ʸi³ È×³ ʸ B₂
 ³ ʸμ»ñ F₁ ʈ ʸ»ñμ F₂ ³ ʸŪ»ñμ g ³ ʸμ³ ʸ Ī ³ ʸ»ñ J Ç L
 »óé
 873 F:H ¼áñ ÷ È ʋ̄ñ Ag ³ ʸ¹ ʋ̄ñ»ñ ÷ È ³ ʸ¹³ ʸúñ
 CDEF:fgHL Ī ³ ʸi³ ʸúñ g ʈ ³ ʋ̄Çü Ī ¼ñúé»³ È ÷ È
 Ñáé»³ È Ā ʋ̄ñ¹ »ñ H ³ ʸ¹»ñ
 874 EF:LK ¼áñáŪ³ ʸ H ¼áñáŪ³ ʸó Ī ¼áñáŪ³ ʸóY
 AB:CDGHJ ĀĪ ò ÁY¹ñ»³ È á³ Ñáóʋ »ʸú ÁY¹ ñ»³ È
 Ó»óÁ, »ó³ ʋ̄ĀYĀ»ñóáóʋY»ñÁ á»ʸ ʸáóó AB:CDE-
 F:gH ÈYÓY»ñ L ³ ʋ̄̄ i áOÇó áóYÇ^a
 ² ʸ³ ʸó μáóáŪ Ī áó»³ È Ç Ī »ñ, Ī ³ ʸÇ»³ È Ī Ç»³ È
 Ī áóá»³ È Ī áóá»ñ:
 875 B₁ éóÇ K ÈÇYÇ B Ū³ ñ. ³ ñ»YÇY ò , ³ óÁ³ ŪAB:CDFJK
 éáóñμ »ñ. ÷ È »ñ. »ñ L ³ ʋ̄̄ i áOÇó ʋ̄̄i áʋáóYÇ^a
 ¼áñ ³ ñ¹³ ñáóY ³ ó»i »ñ »ó ÈY¹ áóÁÇóY Ū»Ī
 ÁYÍ³ ʋ̄ñ:

*** Մ Պ Պ 12

876 HL ³ ñ¹³ ñúY C ÈÇYÇ L ÈÇóÇY
 877 H ³ ñ»³ ʸ J Ū»Ó³ óáñÇ Ā éáó³ ʸ³ ʸ B:g éáó³ ʸ³ È H Ç
 Ó»éé L ¼Ó»éY B₂ ʈ Óñ»óñ H ³ Óμ»ñ
 878 F ʈ ñ¹³ ñ»ó EK · áóóó F:L ʋ̄Çñ³ ó³ μ»ñ g ³ ʋ̄̄ i áOÇ
 ÷ áÈ³ ñʒY áóYÇ 879 Ī áOÁ »ó ÁY¹Ñ³ Ī³ é³ Ī ʸ³ 879-Ç
 ÷ áÈ³ ñʒY 878 Ī áOÁ
 879 H μ³ ñÇY J μ³ ñÇ Ī ¼μ³ ñÇé g ĀĪ μ³ ñ»³ óY Ī ʒñ A
 Ī ³ óʒY K Ī ³ óóʒ AB:CDEF:fgHJKL ĀĪ á³ ñ»³ óY B₂
 á³ ñÇü ÷ È á³ ñ»ñ Ñé 8436 Ó»é. 879 Ī áOÇó ʋ̄̄i áʋáóYÇ^a
 Ū³ Ñ³ Ī ³ Ī³ ó »ó Ū³ ñ¹³ éʒ ³ éi áó³ Ī ¼³ ʋ̄̄
 μ³ ʸ:

- 880 *Բայց դուք, որդի՛ք իմ սիրելիք, չէք ինձ մեռեալ, այլ կենդանիք, Քանզի յերկրի նահատակեալք, եւ ի յերկինս պսակիք: Յաչս մարդկան մեռեալ կարծիք եւ ի յայժմուս ողորմելիք, Այլ յԱստուծոյ ձեռս լինիք եւ կենդանի յուսով պահիք, Ի հրեշտակաց այժմ երանիք եւ յանմարմնոց դասն կարգիք:*
- 885 *Զմահկանացու մարմին լուծիք եւ զհողեղէն տուն քակեցիք, Այլ գեղեցիկ եւ հրաշալի, անձեռագործ շինուած ունիք, Որոյ շինող ճարտարապետ՝ այն, որ կապեաց կամար գերկինք: Ի ձմերայնի վաստակեցիք, յանձրեւաբերս սերմանեցիք, Զցորեանն ի հողն թաղեցիք, յորում նեխեալ անդ լուծանիք:*
- 890 *Եղեմնապատ սառամբ լինիք եւ ձիւնաթաղ ամբողջ պահիք, Մինչ ի գարուն հողով ծածկիք, ամեթացեալ պարարտասլիք, Յորժամ կենաց ցաւդոյն արբջիք, վաղվաղակի բուսանիցիք. Որոտընդոստ վերաբերիք, յանկարծակի վերերեւիք, Որպէս ծաղիկ բողբոջիցիք, սաղարթագեղ պաճուճիցիք:*
- 895 *Ծառոյն կենաց մերձեալ հպիք, ի մահացուէն այլ ոչ խաբիք, Բազմաբեղուն ստեղն արձակիք, մինչ ի յերկինս հասանիք: Որք արտասոււաւքն ցանեցիք, յորժամ աստի անդր երթայիք, Խնդայք, ցնծայք զուարճալից, զորայն ի գիրկս առեալ՝ հրճուիք: Աշխատեցայք իբրեւ մշակք, ի տապ տաւթոյ աստ քրտնեցիք.*
- 900 *Յորժամ հնձէք, զոր ցանեցիք, յանմահական դրախտին հանգչիք, Ընդ զովարար տնկոյն նստիք եւ յաղբերէն կենաց արբջիք:*

880 D āÇù ÇŸā ÷ È āçù ÇŸÓ B:H ÇŸā	ñ»ëçÇù
881 f »ñĪ Çñ Ā Ñ³ ó³ ì³ ó³ ģñ ÷ È Ÿ³ Ñ³ ì³ ì³ »³ ģñ AEF:	892 L ¼Ī »Ÿ³ ó A ½óùŌŸ H ½ñĪ ŸÇó çñáŸ ÷ È Ī »Ÿ³ ó óù-
ā è³ Ī »³ ģñ	ŌáŸ AEF:HKL ĀĪ ó máðè³ ŸÇÇù
882 g ½³ āĀè HL ½ ½Āāāè Ī ÷ ½Āāāè F: ½āññ»ĒÇù	893 L í »ñ³ µ»ñçÇù H ÷ ŸĪ³ ñĪ³ Ī Ç J è³ Ō³ ñĀ³ . »Ō á³ -
883 EF:K Ó»éŸ F:H Āó Ó»éÇŸ H Ī »Ÿ¹³ ŸÇù	×áð×ÇóÇù ÷ È ½ ŸĪ³ ñĪ³ Ī Ç í »ñ»ñ»ðÇù
884 B: Ññ»ñi ÷ Ī ÷ È Ññ»ñi ÷ Ī³ ó A ½ ŸŪ³ ì áĪñ ÷ È	894 EF:fgHJ máŌmáç»óÇù Ī máŌmáç»èçÇù EF:H è³ Ō³ ñ-
½ ŸŪ³ ñŪŸáó H Ī ½ ŸŪ³ ñŪŸáóŸ H ¹áóù ÷ á ¹³ èŸ Ī	Ā³ µ»ñ (E è³ Ō³ ñ¹³ µ»ñ) EF:fgH á³ ×áð×»óÇù J
È³ èŸÇù ÷ È Ī³ ñ· Çù	½ ŸĪ³ ñĪ³ Ī Ç í »ñ»ñ»ðÇù ÷ È è³ Ō³ ñĀ³ . »Ō á³ -
885 CEF:fgHK Ī ó Ū³ ñŪÇŸè Ī »ð ½ÑāŌ»ŌçŸŸ ì áóŸ ù³ Ī »-	×áð×ÇóÇù
óÇù ½Ū³ ÑĪ³ Ÿ³ óáó Ū³ ñŪÇŸ ĒáŌĪÇù EF:H ÑāŌ»ŌçŸŸ	895 AB:çCDEF:fgHJKL Ā Ī³ èŸ g Ū³ Ñð³ ŸçŸŸ (J Ū³ ÑĪ³ -
Cfg Ī ó ì áóŸè	Ÿ³ óáóçŸŸ) ÷ È Ū³ Ñ³ óáóçŸŸ
886 Ī µ³ ½ ÷ È ÷ È ½ H Ā Ññ³ ß³ ĒÇù	896 B: ì »ŌŸ ÷ È èĪ »ŌŸ
887 B:CDL Ā áñáó EF:H ó Ī³ Ū³ ñ Ī³ á »³ ó Ī ¼Ī³ -	897 g áñ H ÷ ñĪ³ èùŸ ADEJ ó³ ŸÇóÇù J ó³ ŸçÇù ĀĪ ÷ Ÿ¹
Ū³ ñŸ »ñĪŸÇó ÷ È Ī³ Ū³ ñ ½»ñĪŸŸ EF:L ½»ñĪŸŸ H	J »ñ¹³ ĪÇù
āÇù ½»ñĪŸŸ g Ā ½»ñĪŸŸè	898 B:DL ½áð³ ñ×³ ĒÇóù EF:ghK Ā ó ½áð³ ñ×³ ĒÇù Ī ¹áóù
888 B:ç ŌŪ»ñ³ ŸÇ B:çDF í³ èĪ³ Ī³ »óçù g í³ èĪ³ Ī ÇóÇù	½áð³ ñ×³ ĒÇ ÷ È ½áð³ ñ×³ ĒÇó L ½áñ³ ½è ÷ È ½áñ³ ŪŸ
AB:çCDEF:fgJ ĀĪ ½ ŸŌñ»ð³ µ»ñ HKL ÷ ŸŌñ»ð³ µ»ñ	A · Çñè
B:CDEF è»ñŪ³ Ÿ»óçù g è»ñŪ³ ŸÇóÇù	899 A ÷ ßÈ³ ì »ó»³ ģñ L Çµñ ½Ūß³ Ī ù EF:ç ò ½ Ç E áĀáŪ
889 B:f Ā³ Ō»óçù g Ā³ ŌÇóÇù B:EF:H áñáóŪ H ĒáŌĪÇù	(F:ç Ÿ¹ áŪ) ÷ È Ī ùĀáŪH »ð Ī³ á á¹ áŪ³ Ÿ¹ ÷ È Ç Ī³ á
890 F:ç »Ō»³ ŪŸ³ á³ ì H »Ō»ðŪŸ³ á³ ì AB:çE è³ -	Ī ùĀáŪ³ èĪ Ag ùñĪ ŸÇóÇù
è»³ Ūµ C è³ èŪ³ Ūµ	900 A ó³ ŸÇóÇù H ÷ ŸŪ³ Ñ³ Ī³ Ÿ A ¹ñ³ ÈĪ gL ¹ñ³ ÈĪ Ÿ
891 Cf ·³ ñáóŸ Ñá· áĪ (f Ñá· óáĪ) Ī³ ŌĪÇù ÷ È Ñá· áĪ	A Ñ³ ŸáÇóÇù
Ī³ ĪĪÇù ó ·³ ñáóŸŸ DL ½ Ūáç Ā³ ó»³ É F:H á³ ñ³ -	901 L ì ŸĪ áĪ L Ā ŸèĪ çÇù AB:ç ½ ŌµÇðñçŸ EF:HK ÷ ñµÇù

- Որ չարչարեացն զձեզ լացցէ, դուք խնդալից սրտիւք բերկրիք,
 Ի բոց հնոցին նա կիզանի, դուք ի վտակն Ադին շրջիք,
 Ի ձէնջ հայցէ լեզուին ջրիկ, դուք ոչ տայցէք նմին կաթիկ:*
- 905 *Նա ի բերան Բելիարայ, զոր խորտակէ նորին ժանիք,
 Եւ բնակութեան իւրոյ տեղիք է դժոխոց յատակ ներքինք,
 Իսկ ձեզ է գոգն Աբրահամին, ուր Ղազարոս 'ւ իւր նմանիք,
 Յորոց միջի վիհ անհնարին եւ անդրադարձ բնաւին չիք:
 Դուք ի ձեռաց Տեառն տանջեալք, զպարտս մեղաց կրկին առիք,*
- 910 *Ձագեղ պատկեր չարեացն եղծիք, զոր ի մարմնի աստ ունէիք,
 Ձամաւթ բնութեանս մերկացիք, զաղտեղութիւն արեամբ լուացիք:
 Արդ, քան զձիւն սպիտակ լինիք եւ քան զկաթն մածանիք,
 Անճառ լուսով լուսաւորիք եւ թագ ի գլուխ պսակեսջիք:
 Ձայն նեղութիւն անդ ոչ յիշէք, զոր ի մարմնի աստ տեւեցիք,*
- 915 *Ջչարչարանսն մոռասջիք, 'ւ ի մահուանէ այլ չերկնչիք:
 Թէեւ մեռայք այժմ ի մարմնի, կեանք առ Քրիստոս ծածկեալ ունիք.
 Յորժամ ծագի յարեւելից, դուք ընդ նմա փառաւք յայտնիք,
 Յաջակողմեան նորին դասիք, ընդ վկայիցն պսակիք:
 Ի գոյն արեան կարմիր փայլիք, զոր ինքնակամ ձերով հեղիք,*
- 920 *Արք ընդ արանց սրբոց բազմիք, կանայք ի դաս կուսից կարգիք,
 Անմեղ մանկունք, տղայք սիրունք, ի հրեշտակաց գունդն խառնիք:
 Իբրեւ փեսայ թագիւ պճնիք, եւ որպէս հարսն զարդարիք,
 Անճառ փառաւք փառաւորիք, բազմանկար գոյն պաճուճիք,
 Արեգական նման ծագիք, յարքայութեան երկնից փայլիք:*
- 925 *Ընդ անմարմնոց դասս ցնծայք, յիմանալեացն բերկրեսջիք,
 Միշտ երգակից նոցին լինիք ի լոյս փառաց Տեառն բնակիք:*

902 L ½»½ L ÈY¹³ Ę EF₁₂gHKL èñi Çò
 903 A ÑYáóÇ D Û»è³ YÇ ÷ È ÍÇ½³ YÇ
 904 H ƒ»½áóY B:D çñÇù AB₃CDF₂FK Ā ī ³ óζù Ī ī ³ çÇù Ī
 EF₁₂HK Ā YáóÇY Ī YÛ³ ÷ È YÛÇY B: Ī³ ĀÇù D Ī³ -
 ĀÇñ
 905 EF₁₂HK Yáù³ ÷ È Y³ Ç B:DL Yáñ³
 906 f μYáóĀÇóY ÷ È μY³ Ī áóĀ»³ Y B₃:CDfJ »ò ¹ ĀáĒáóY
 (B:gJ ò ¹ ĀáĒáóY) AB₃ ³ ī ³ Ī CDF₂fH Ā ƒ ī ³ ĪY
 B:CDF₂ Ā Y»ñùÇY g ò Y»ñùYÇù L »ñĪ ÇYù
 907 H Ç ÷ È ÇéĪ B:DF₁₂JL ĀĪ ² μñ³ Ñ³ Úáó B:Cf ò ² μñ³ -
 Ñ³ Û»³ Y B:Cdf ò Ó³ ½³ ñáéY AB₃ jò Çñ B₃EF₁₂HJKL
 Ā áÇù jò Ī »ò Çòñ AF:f YÛ³ YÇY
 908 B: Èáñáó H áñáó g Ī ÛÇáóY Ā ÛÇÇY L í ÇÑY ò ³ Y-
 ÑY³ ñÇYù g Ī áòñ ³ Yó (Ī ³ Yóù) »ò ¹ ³ ñÓ J Ā áÇù
 μY³ óÇY ÷ È μY³ óÇY áÇù
 909 K ī ³ »³ éYÝ H ī ³ YçÇù EF₁₂HK ½á³ ñi Y Ī ĒáóĪ Çù ÷ È
 ³ éÇù
 910 L á³ ī Ī»ñ JL á»ñ³ ó
 911 g μYáóĀ»³ Y B: ½³ Òi »ÓáóĀ»³ Ûμ g ƒ³ óÇù ÷ È Ēáó³ -
 óÇù
 913 F₂H áÇù »ò
 914 B:CDFgJL ĀĪ ò ½³ ĩè Cfg Ī ò Y»½áóĀÇóYè F₂K Y»Óáó-
 ĀÇóY B₃:DgJKL Ī ³ Y¹ñ f ƒB»óζù ÷ È áá ƒBζù AD

ī »ò»óζù L Ī ñ»óÇù ÷ È ī »ò»óÇù
 915 JL Ā ½»³ ñá³ ñ³ Yè HJ áÇù jò
 916 g ³ èī »ò ÷ È ³ ƒĀÛ Ç Ī ³ èī Ç Û³ ñÛYáí Ā Ī ³ Yè
 g Ā ³ èī áó³ Ī ÷ È òñÇèī áé J á³ Ñ»³ Ē ÷ È Ī³ Ī-
 Ī ³ Ē
 917 Bfg Ī ò Ī³ . ζ Ī YÛÇY ÷ È YÛ³
 918 B₂JL ƒ³ Ī áÓÛ³ Y B:CDF₁₂fgHJKL ĀĪ ò Yáñ³
 919 AB₃E . áYè AB₃ ÷ ³ ƒĒζù L Ó»½ζY ÷ È Ó»ñáí A ÷ ³ ū
 Ēζù ÷ È Ñ»ÓÇù B:g Ñ»Óζù EF₁₂H Ñ³ ×Çù
 920 B:FJL Ī ³ ñù¹ DEg ³ ñ¹ (f áñù) ÷ È ³ ñù B:f ³ ñ»³ Yó
 B₃CEF₁₂HL Ī ò Ī³ Y³ ū¹ B:CdfJ ĀĪ ¹³ èè g Ī áóèÇ
 921 EF.K ī Ó³ B:g Ī èÇñáóY H . áóY¹ ù
 922 Ī ½± »è³ ŪH Ā³ . Çò ÷ »è³ Ūá×Y»³ ƒñ F₂ á×Y»³ Ē
 923 ò Ēáóè³ óáñÇù ÷ È ÷ ³ é³ óáñÇù H μ³ ½Ó³ ó YĪ³ ñ
 924 AB:g ƒ³ ñù³ ĒáóĀÇóY Y B: ƒ³ ñù³ ĒáóĀÇóY F₂K ƒ³ ñù³ -
 ĒáóĀ»³ Y Y H ƒ³ ñ . ³ éáóĀ»³ Y Y F₂ ƒ³ ñĪ YÇó
 925 AB₁:CDEfg ³ YÛ³ ñÛYáóY AB₃CfJ Ī ¹³ è L ¹³ èèY Ī
 óYÍ³ èçÇù ò È³ éYÇù ÷ È óYÍ³ ū HJ ÇÛ³ Y³ ƒ³ óY L
 jò ÇÛ³ Y³ ƒ³ óY Ā μ»ñĪ ñÇÇÇù
 926 AB:CDEF₂fHJK Ā YáñÇY Ī ƒÇÇù EF₁₂H ³ ĩè ī áÓĀ
 ááóY»Y L ī ³ »³ éYÝ L ³ ĩè ī áÓÇó ū ī áŪáóYÇ³
 ² YÛ³ Ñ Ī »Yñù ³ Y¹ ÈY¹³ èçÇù, ½×Ç . Y áñ ³ èī
 Úáé³ Y³ èçÇù:

Արդ, կենդանեացդ առ հաւասար բանքս այս լիցին յոյժ մխիթար,
 Որք էք ի լաց դուք անդադար, նստիք ի սուգ ի տան խաւար
 Վասն իմ հնձոցն տարածամ, կանաչ բուսոց խորշակահար:
 930 Եւ թէ ցրուած կայք ի յաշխարհ, ի գերութիւն յերկիր աւտար,
 Եթէ ի սրոյն յայն մահարար մնացեալ առ իս էք յուսաբար,
 Եթէ այլուստ ոք բարեբար յիս մերձեցաւ վշտակցաբար,
 Կացէք յոտաց զուարճաբար, զսուգդ լուծէք զվշտարար.
 Հանէ՛ք զգեստդ տիրարար, զգեցի՛ք պայծառ, ուրախարար:
 935 Մի՛ տրտմիցիք այլազգաբար՝ զերդ հեթանոս, կամ՝ հրէաբար,
 Մի՛ ի յերկիր հայիք ի չար եւ զայս կենաց առնէք վճար:
 Մի՛ յառաւրեայս անասնաբար դնէք զյոյս իբր անհանճար,
 Մի՛ զփափկութիւնս մահարար ասէք անձին կենդանարար:
 Մի՛ զմեծութիւն կորստարար համեմատէք կենացն անճառ,
 940 Մի՛ զցանկութեան արտ հեշտարար համարիցիք զուարթարար:
 Մի՛ որք մեռանն աստ չարաչար լայք եւ ողբայք անյուսաբար,
 Քանզի ունիմք Տէր բարերար, որ բժշկէ զմեզ տիրաբար:
 Թէպէտ հարու ոչ սաստկաբար, այլ հայրաւրէն եւ զթաբար,
 Քանզի սփոփէ զմեզ սիրաբար՝ Լ ոչ բարկանայ նա մեզ իսպառ:
 945 Ո՛չ ըստ մեղաց մերոց արար, ո՛չ ըստ չարեացն ածէ վճար,
 Այլ ըստ երկնիցն բարձրութեան զողորմութիւն իւր բարձր արար
 Եւ ընթացիւք արեգական հեռի ի մէնջ զմեղս արար,
 Զի անհնարինքն է նմա հնար, անկարելիքն՝ դիւր եւ կար:

927 L ³ é ÷ È ³ ñ¹ B₁: CDEF:fgHJKL ĀĪ ò Ī »Y¹³ Y»³ ó
 ¹³ èè ÷ È Ī »Y¹³ Y»³ ó¹ ³ é (B» ¹³ è EF: gHK Ò
 ¹³ èù Ī ¹ aòù) C µ³ Yù JL ĘóÇ ò Ó»½ ÷ È ùĀ
 928 DHJKL Ā ò èaòù EF:K ò þ Ç Ī èaò. ¹ aòù Ç ÷ È èaò.
 Ç
 929 B:K ÑYÍaóY J ÑYáóY Ī ÑYÓaóè H Ī³ Y³ Yā B: µáòèaŭ
 L µáòèaóè
 930 Ī »ĀĶ L ĀĶ »ò ÷ È »ò ĀĶ F: āÇù Ç EF:K ò þ Ç JL . »-
 ñáòĀ»³ Y H ³ ñ³ ñÇY ÷ È ùi ³ ñ
 931 EF:H »ò ĀĶ (J ĀĶ) ÷ È »ĀĶ H èñáó K èÇñáŪ ÷ È
 èñáŪ EF:HKL Ī ³ Ū ÷ È ³ Ū Bf ³ Ū³ Ñ³ ñ³ ñ A
 Ū³ Ñ³ µ»ñ g ³ YŪ³ Ñ³ ñ³ ñ Ī ³ é Çè ŪY³ ó»³ é Ķù AH
 ūáòè³ µ»ñ
 932 f ò »ò ĀĶ ÷ È »ĀĶ B:CDfJL ³ ūáòèi Ķù ÷ È ³ ūáòèi
 áù B: CDEF: fHKL ĀĪ ò µ³ ñ»ñ³ ñ C Ū»ñÓ»ó³ ù f Ū»ñ-
 Ó»ó³ ñ ò Ū»ñÓ»ó³ ū
 933 Ī ùi Y Ī³ óĶù F: ái ³ ó J ūi Y Ó
 934 ACf ³ è. »èi ¹ EF:HK ½. »èi Y L ½. »èi ¹ A ½è. »óĶù
 EHL Ā ½. »óĶù Ī ½. »óÇÇù B: DF: gJK Ī þ áòñ³ È³ -
 ñ³ ñ
 935 g i ñi Ū»óÇù J āÇù Ī³ Ū
 936 L Ñ³ ĬóÇù ūñĪ ñÇ ÷ È Ç ūñĪ Çñ Ñ³ Ĭù Ā í³ ū ÷ È
 ā³ ñ J ³ ū CEF: fHK Ī ò Ī »Y³ óè B:CDf ò ³ éĶù
 B: F: gHJKL Ā ³ èĶù Ī »Y³ ó ÷ È Ī »Y³ ó ³ éYĶù K í Ç-

×³ ñ
 937 A ³ èùñ³ ūè F:K ³ èùñ»³ è K ½ñáūY
 938 g ½÷ ñĪ áòĀÇóYè J ÷ ³ ÷ Ī áòĀÇóYè ³ Ū³ Ñ³ ñ³ ñ L
 ½÷ ³ ÷ Ī áòĀÇóYèY f ³ YÓÇY gH ³ YÓÇYù L ³ YÓ³ Yó
 939 Ī Ū»ĪáòĀÇóY H Ī áñáòèi ³ µ³ ñ Ā Ī áñèi ³ Ī³ Y H
 939 i áÓĀ 941 i áÓÇó ūi áŪg Ī »Y³ ó
 940 HJ ½ó³ YĪ áòĀÇóY L ³ Ōi EF:H Ū³ Ñ³ ñ³ ñ ÷ È Ñ»ß-
 i ³ ñ³ ñ
 941 F: ½Ç ÷ È ŪÇ L ½añè ÷ È áñù EF:H Ī Ū»è³ Y
 942 D áòYÇŪ L áòYÇù AB: CDfgJ Ī èÇñ³ µ³ ñ ÷ È i Çñ³ -
 µ³ ñ
 943 J Ñ³ ñ³ ó
 944 B: ÷ áÈĶ ÷ È è÷ á÷ Ķ EF:H i Çñ³ µ³ ñ ÷ È èÇñ³ µ³ ñ
 F:HL āÇù þ J »ò µ³ ñĪ³ Y³ áā ÷ È þ áā µ³ ñĪ³ Y³
 Y³ AB: āÇù Y³ L Ç ÷ È Y³ EF:H K Ū»½ŪĶ g ½Ū»½
 945 g Ī þ áā J Ū»Ō³ óY ÷ È á³ ñ»³ óY K í Ç×³ ñ AB: CDfgJ
 ¹ Ā³ ñ (Ī ¹ Āáò³ ñ L ¹ ÇĀ³ ñ EF:H Çèá³ é) ÷ È í ×³ ñ
 946 F: ūñĪ YÇóY AB: D ĀĪ ½áŌáñŪáòĀÇóY ACEF: fgHJ-
 KL āÇù Çòñ
 947 F: ūYĀ³ óÇòù Cf ³ ñ». ³ ĩ³ Y Y F: ³ ñ». ³ ĩ³ Y
 948 AB: þ ³ YŪY³ ñÇYùY J ³ YŪY³ ñÇYù f ÑY³ ñÇYùY L
 ³ YŪY³ ñÇYùY Ā ³ YŪY³ ñùY g Ā »Y ÷ È Ķ J āÇù Ķ f ³ Y-
 Ī³ ñ»ĬÇù g þ ³ YĪ³ ñ»ĬÇùY ÁY¹ Çòñ ÷ È ³ YĪ³ ñ»ĬÇùY
 ¹ Çòñ L Ī þ ³ YĪ³ ñ»ĬÇùY

- Ահա սակաւ ինչ ժամանակ փոխէ զպղտոր ջուրն ի յստակ
 950 Եւ տայ ըմպել դառնաճաշակ այնմ, որ արբոյց ինձ դժնդակ,
 Զվերջին մրուրն կապուտակ արբուցանէ նմին բաժակ,
 Իսկ ինձ՝ պայծառ եւ քաղցրունակ զանմահարարն ըմպել վտակ:
 Ոչ թէ իմոյն միայն դիմակ, զոր ինչ հատոյց ինձ ձախողակ,
 Այլ եաւթնիցս չափ կրկնակ դարձցի ի ծոց իւր հակառակ:
 955 Իսկ զկապեալսդ որ էք ի փակ, արձակեսցէ Տէր ընդ արձակ
 Եւ զգերութիւնդ իմ վտարակ դարձուցանէ այսրէն ի յարկ,
 Մատնէ զգերիչս իմ ի յապտակ, սուր 'ւ ի զնդան՝ ձեր փոխանակ:
 Շարժէ կրկին զագգն Ֆռանկ, անհուն հեծեալ եւ հետեակ:
 Իբրեւ զծովու ալեաց կուտակ բորբոքելով զան խիստ ու բարկ,
 960 Ափան գետոց աւզի գունակ կամ գերդ աստեղք երկնից ի կարգ,
 Լնուն զամէն երկրի յատակ որպէս զձիւն ասրաքատակ,
 Հնչեն զերդ հողմն հիւսիսակ, զամպն վարեն զհակառակ:
 Մաքրեն զաշխարհս բովանդակ, յանհաւատիցն առնեն դատարկ,
 Զմահմետական ազգ հասարակ առնուն յաւար եւ յասպատակ:
 965 Գերեն զխորինն խորասան, զԲաբէլ առնեն խիստ աւերակ
 Եւ զանապատն դիւարնակ՝ զՄաքքայ քակեն հիմն ի յատակ,
 Զա՛յն, որ յամէն բարեաց դատարկ, յաստուածային ջրոյն ցամաք,
 Յորում զդեւսն որ հալածէր՝ անդր առաքէր Տէրն համարձակ:
 Զքարն գլին զսեւորակ, ձգեն Կարմիր ծովուն յատակ,
 970 Որպէս առիւծ՝ ընդ նապաստակ, զհետմտեն նոցա երազ:
 Կամ գերդ առիւծ գոչէ առակ, փախչին էրէքն անհակառակ,

949 A ÛÇ ÷ È ÇŸa g çáõñè AB:DK ÛÇèi ³ Ì H èà Çi ³ Ì
 950 B: ½¹ ÇÛ³ Ì (E ¹Çà³ Ì) ÷ È ¹³ èŸ³ ×³ ß³ Ì L ³ ÛŸ
 951 g ½á »ñçÇ L ÛáõñŸ
 952 B:f ½³ ŸÛ³ Ñ³ ñ³ ñ AB:DF:efHJK µ³ Á³ Ì ÷ È ì ì ³ Ì
 953 A Ç ÛÇáŸ F:K ÛÇáŸ ÷ È ÛÇ³ ŸŸ F:H ¹Çà³ Ì F:H áñ
 ÷ È ½áñ EF:H K ÇŸÓ ÷ È ÇŸá f Ñ³ èáñ ÷ È Ñ³ ì áñ
 EF:H K ÈÇèi ÷ È ÇŸÓ J Ó³ ÓáõŸ³ Ì
 954 B: ³ ùè B:CEF:HJKL Ì ò ³ ùè »ò B:g á³ ñ ÷ È á³ ÷ EJK
 ¹³ ñÓÇ
 955 B:D ½÷ ³ Ì »³ èè¹ fJ ò ½á³ à »³ èè Ì ½á³ à »³ èè AB:
 :CDEF:fgHK ò ç ÷ È ç ù B: áÇù Ç F: ß ñÓ³ Ì »èóç f
 ß ñÓ³ Ì B: ì ç ñŸ L 956-957 ì áÕ»ñÇŸ áõÕÓ³ Ñ³ ù³ ó
 èáõè³ Ÿóááõ ð · ñáó³ Ì ç |Ø³ ñ · ñçáóÀÇóŸŸf
 956 EF:H K Ì ½ · »ñáóÀÇóŸŸ fH ò ½ · »ñáóÀÇóŸŸ g ½ · »ñáó-
 ÀÇóŸè¹ L Á ½ · »ñáóÀÇóŸŸè H ¹³ ñÓáóèóç
 957 H ß ì ³ Ì B:DEF:fK · ŸŸ ì ³ Ÿ B:g ì ³ È Ç ÷ È èáõñ ß Ç
 H áÇù ß H Ó»½
 958 H ½³ ½ · ùŸ AD ÷ è³ Ÿ.
 959 CEF:fgHJK ÁÏ ò Çµñ L Íáí áó B: ÈÇi áó Ç ÷ È ÈÇèi
 áó g Ç Ì »ò ÷ È áó
 960 B:CDgKL Ì Í ÷ ³ Ÿ F: ß³ ÷ ³ Ÿ f Í ÷ ³ Ÿ³ ó ³ ½ŸÇó ÷ È
 ³ ÷ ³ Ÿ · »ì áó³ ó½Ç Á Íáí áó ÷ È · »ì áó H áóÕÇ ÷ È
 ³ óÕÇ L »ñáŸÇó³ èi »Õù A ³ èi »Õù g ³ èi »Õè
 961 AB:CDfJKL ½áñçŸ ÷ È ½³ ÛçŸ HK ùñáŸ ñÇ HJL Ì ò
 ß ì ³ Ì B:g ³ èñÇ ù³ ì ³ Ì H ³ èñ · ì ³ Ì

962 AB:FfJ ÑÇóèÇóè³ Ì B:DF: ÑÇóáóè³ Ì C Ñáóèáóè³ Ì
 Í BŸáçŸ ÷ È ÑŸáçŸ F: ½³ Ûá çŸ
 963 A Ñ³ Ì³ è³ Ì ÷ È µáí³ Ÿ¹³ Ì B:CfL ÁÏ ò ß ŸÑ³ ó³ -
 Ì Çó EF:HJK ³ ŸÑ³ ó³ ì Çó g ß ŸñÇŸ³ ó
 964 LK ³ ½ · Ÿ f Ñ³ ó³ è³ ñ ÷ È Ñ³ è³ ñ³ Ì EF:HKL ³ è-
 ŸŸ³ ó³ ñ »ò ³ èá³ ì ³ Ì
 965 H Èáñ³ è³ Ÿ³ Ì EF:H K ò »ò ³ µ»èáŸ EF:H ò áÇù ³ è-
 ŸŸ³ ò ¹³ èŸ ÷ È ÈÇèi F: ß³ ó»ñ³ Ì
 966 Á ³ ùè ì áÕÇ ÷ áÈ³ ñçŸ áóŸÇ 967 ì áÓÁ »ò ÁŸ¹ Ñ³ -
 Ì³ è³ ÌŸ 967-Ç ÷ áÈ³ ñçŸ 966 ì áÓÁ EF:H K Á
 ½Û³ ù³ ŸŸ J ÑÇÛŸ³ Ñ³ ì ³ Ì
 967 F:HL ³ ÛçŸ g ¹³ ñŸ ³ Ì g Á ß³ èi áó³ Ì³ ÇŸŸ
 968 J ùáñÁ³ Û ÷ È ùáñáóÛ Ì áñáóÛ JL Ì ò áÇù áñ E Ñ³ è³ -
 Ì³ Ì³ Ÿ F:H K Á ò Ñ³ è³ Ì³ Cfg ³ Ÿ¹ EF:HL ì ç ñ ò
 Ñ»è³ ñÓ³ Ì ÷ È Ñ³ Û³ ñÓ³ Ì
 969 A ½á³ ñèŸ EF:H ½á³ ñÇŸ CD ò · èèŸŸ ÁÏ · èáñ»Ÿ g
 ÈèŸŸ ÷ È · èŸŸ
 970 L ½³ èÇóí B:D · ááç ³ è³ Ì ÷ È ÁŸ¹ Ÿ³ á³ èi³ Ì EK
 Ÿ³ á èi³ Ì Í áñá ç è³ ñíÇóŸŸ³ è ì³ ñáóÁŸ³ Ì ÷ È
 ì áÕÇ EF:fgHK ÁÏ ò ½Ñ»ì Û ì³ ŸŸŸ J ½Ñ»ì ŸáóÇŸŸ
 Û ì³ óŸŸ L Ÿáó³ ½Ñ»ì Û ì³ óŸŸ H Ÿáñ³ EF:H Ì³ ñ³ · H
 ß ñ³ Ì ÷ È »ñ³ · Ñè 912 »ò Ñè 10285 Ó»è. 970 ì áÓ
 ³ ñíÇó ÷ È³ èÇóí
 971 gK · áçç L ³ ñ³ · ÷ È ³ è³ Ì F:H K ÷ ³ ÓáÇŸ F:H K Á
 »ñ»ùŸ ÷ È ç ñç ùŸ B:F:H ³ èÑ³ è³ ñ³ Ì E ³ èÑ³ Ì³ -
 è³ Ì Ì »ñ³ ù³ èÑ³ è³ ñ³ Ì ÷ È ç ñç ùŸ ³ ŸÑ³ Ì³ è³ Ì

Այսպէս ջնջին նոքա իսպառ, ի սուր սուսեր, ի տէգ նիզակ:
 Եւ զայլսն առնեն փախստական, վարեն մինչ յայնկոյս անբնակ,
 Առնուն ծառայս եւ աղախնայս զկանայս նոցա եւ զգաւակ:
 975 Տիրեն ամէն երկրի ծագաց եւ ընդհանուր կողմ աշխարհաց,
 Քրիստոնէից հանուրց ազգաց փրկիչ լինին յանաւրինաց:
 Յեկեղեցիսն խաւարած յայնժամ վառի լոյս կանթեղաց:
 Եւ որք ծառայք էին չարաց, խառնին ի գունդս մեծատանց,
 Գան ժողովին յամէն կողմանց, ուր հալածեալ են եւ ցրուած:
 980 Շինի աշխարհ քրիստոնէից, յանչափ յանբաւ բարեաց լցած,
 Լինի առատ պտուղ բազմաց սերմանց՝ Լ ամէն պտղաբերաց:
 Մարդիկ ցնծան զուարճացած, յուտել, յրմպելն պարարած,
 Որք վա՛յ ասեն վաղ մեռելոց, եղո՛ւկ կարդան գերեզմանաց,
 Թէ՛ է՞ր չհասիք յաւուրս կենաց, յանգիւտ բարիս հասարակաց,
 985 Զոր պարգեւեաց Հայրն փառաց մեզ ի վերջին ժամանակաց:
 Յայնժամ որդիքդ իմ հեռացած, որք այժմ յինէն էք բաժանած,
 Գայք ի վերայ բարձեալ կառաց, պալարակապ երիվարաց,
 Որք ցրուեցայք յամէն կողմանց, չորեքձագեան տիեզերաց՝
 Ի գաւառաց հեթանոսաց եւ յաշխարհաց Պարսից, Թուրքաց:
 990 Ի ես համբառնամ զաչս ի բարձանց, զձեզ տեսնեմ շուրջ ժողոված,
 Ընդ որ խնդամ եւ ցնծացած՝ գիրկս արկանեմ եւ զուարճացած,
 Եւ զտխրական զգեստ մերկացած՝ կարմիր կանաչ գոյն զգեցայց:
 Եւ զպատմուճանս պատառած փոփոխեցից նորոգ կարած,
 Ոչ յերկրաւորս ոստայնանկաց, այլ ի վերուստն փորանկած:
 995 Եւ զառագաստն իմ, նկարած յոսկիթեկ պաճուճանաց,

972 B: cYcZy g A jh C AB:D i C. I i z. C YC½ I
 973 AB:DEF:GHK A ½ Թ EF:HK օ Թ Կ Ի aԹ Ը Cȳa I
 Թ nI CnY EáóÁ³ eİ ³ Y ÷ È Ը Cȳa Թ Կ Ի aԹ ³ YµY³ I
 974 fJ ½I³ e³ Թ AB:CD A Թ 0³ ÈY³ Թ EK ³ 0³ ÈY³ Թ Թ
 g Թ 0³ ÈY³ Թ f ½³ 0³ ÈY³ Թ J ½³ 0³ ÈY³ Թ L I³ -
 Y³ Թ J ½³ 0³ ÈY³ Թ I è
 975 L »nI nC ³ Ը Cȳ AB: AȳA³ Yáóñ L A I áóÜY
 976 B:CDf ³ Ը Cȳ ÷ È Ñ³ Yáóñó A Ñ³ Yáóñ H ÈCȳE³ Yü-
 nCȳ³ ó
 977 H È³ 0³ n³ ó A I³ eCȳ
 978 AB:CDfg AĪ օ án I³ e³ Թ ACEF:fgHKL a³ n³ ³ ó A
 È³ eY³Y B:CDEF:fgHJK օ · áóY¹ Y A · áóY¹ eY
 979 F:H ³ Ը Cȳ AB:EF:GH Ñ³ È³ I³ I I áñü Ñ³ È³ I³ Թ Թ
 980 CDfgK AĪ ÈCȳ օ BȳCȳY B:D ³ BÈ³ nÑè B:CDEF:GHK
 օ ünCèi áY³ ³ ó A ³ Թ Ի áÓÁ ááóYȳ EL I օ ³ Yá³ ÷ jh
 ³ Yµ³ օ (L I օ ³ Yµ³ օ) µ³ n»üü
 981 H ÈCȳCü I ái áóÜü F:H aÇü jh
 982 B:C օ Ü³ n¹ Çü A Թáõİ »ÈY AB:³g á³ n³ á³ I
 983 B:CDEF I ³ Ü ÷ È I ³ 0 F:H Ü»é»È³ ó B:D ³ e»Y ÷ È
 I³ n¹³ Y
 984 AB:³ aĪN³ èCü g aĪ³ èCü H aĪN³ èCȳü B:³CDEF:fgHJL
 AĪ օ Թüñè ÷ È Թ óáóñè H ³ Y· Çõİ I Ñ³ Y· Çèİ ÷ È
 Թ Y· Çõİ

985 H ÑüñY A I »Y³ ó ÷ È ÷ ³ e³ ó
 986 B:CDfJ I áñ¹ Çü f Ñ»e³ ó³ Y
 988 B:³CDEF:fgHJK օ áóñ ÷ È áñü B: óñáó»ó³ ü F:H
 ³ Ը Cȳ
 989 EF:HK ³ ³ 0³ e³ EF:H K Ç Թ BÈ³ nÑ (H ³ BÈ³ nÑè)
 ÷ È Թ BÈ³ nÑ³ ó
 990 EK »ð ÷ È jh »è Cfg I օ áÇü jh JL I »ñ F:H »ð ³ Üµ³ e-
 µ³ Ü A I »ñ³ Üµ³ eY³ Ü
 991 L »è ÷ È Aȳ¹ EF:HK »è ÷ È »ð I ԹáÜ ÷ È »ð Bg
 óYI³ ó³ Թ f óYI³ ó³ Yü DL I áÇü »ð AB:³gKL AĪ օ
 ½áó³ n³³ ó³ Ü
 992 EF:H I Èñ³ I³ Y H I Çñ³ I³ Y AB: ½è. »èi B:³g A օ
 Ü»ñI³ ó³ Թ F:H I³ Y³ Yá A ½è. »ó³ Թ DF:H L I
 ½ ³ ó³ I
 993 C ½á³ i Üáó³ Yȳ H á³ i Üáó³ Yè H èá³ e³ I ÷ È
 á³ i ³ e³ I H ÷ á³ áÈ»óCü H Yáñáü
 994 BgJL I օ Թ»ñI³ n³ óáñ F:K »ñI³ n³ óáñè F: »ñI³ óáñ
 B:CDEF:fgHJK AĪ օ áèi³ Թ Yȳ YI³ I³ B: áèi³ Թ Y³ . ³ I
 g áèi³ Y³ YI³ I³ H áèi³ Թ Yȳ I³ n³ I³ JL I »ñáóèi
 B:CDf ÷ áñ³ YI³ ³ È B: ÷ áñ³ Y. ³ I J ÷ áñ³ Y³ YI³ I³ L
 Ç ÷ áñ³ YI³ I
 995 A ½³ e³ . ³ èi EF:H ½³ e³ . ³ èi Yȳ Y L ³ e³ . ³ èi Y
 ÇÜ Y»ñI³ I EF:H aÇü ÇÜ F:HKL áèI Ç³ A»È

Դարձեալ պարզեմ պայծառացած ի հարսնարանն իմ զարգարած:
 Անդ, ի ներքոյ վարագուրաց, սուրբ քահանայք խորհրդագրած
 Աստուածայնոյ նուիրանաց գոլ պարզելիչ պատարագաց:
 Ա՛նդ մակաղիք հաւտք ոչխարաց, դասակք անմեղ եւ սուրբ դառանց:

- 1000 Ըմպէք զարիւն՝ պատճառ կենաց, ուտէք յերկնից զիջեալն հաց:
 Բնակիք ի վայրս դալարաց, սնանիք առ ջուրս հանգստաց
 Յանմահական սուրբ աղբերաց եւ ի յամպոցն երկնատեղաց:
 Յառաքելոց, մարգարէից, ի սուրբ բանից վարդապետաց
 Պարակցելով երկնաւորաց, ձայնիւ հնչէք ընդ հրեշտակաց
- 1005 Զերեքսրբեանն Սրորէից, Երրորդութեան երգս ի բարձանց:
 Արդ, այսպիսի պայծառ փառաց, ակնկալէք յուսով կենաց,
 Զի փառք նախնին իմ տաճարաց քան զվերջինն լինի ցած,
 եւ սա անցեալ անդր ի բարձանց, քան զառաջինն գերազանց:
 Բայց այս խնդման բան աւետեաց ոչ միայն իմս է խորանաց,
- 1010 Այլ բոլորից բարեպաշտաց, եկեղեցեաց հանրականաց,
 Զոր ընթերցեալ ի Սուրբ Տառից նախագուշակ տեսանողաց,
 Տամ աւետիք տիեզերաց՝ յուսով սպասել այսր կենաց:
 Եւ յառաւրեայս չարչարանաց տեւել, տոկալ տրտմականաց,
 Զի չէ ամով այս լինելոց, ոչ առյապա կատարելոց,
- 1015 Այլ փութապէս վճարելոց, արագ արագ վախճանելոց.
 Զի եկն եհաս աւուրց մերոց, զոր ասացին ամաց թուոց,
 Եւ ի տուեալ նշանս զրոց տեսաք մտաւք, թէ է գալոց:

996 C á³ nÍÇÙ (f Í á³ n½ÇÙ L á³ n½Ç) ÷ È á³ n½»Ù H
 N³ ñe³ ÝÇeÝ L ³ ðe ì áÐÇó ði áÙáóÝÇ³
 ¼ÇÙ ½³ e³ ÇÝ ùÙó ãñ³ ñí³ Í, ÁÝ¹ »ñ»èùù ÇÙ
 Í³ ðñ óÍ³ Í:
 997 B:CDgH ³ ñ¹ ÷ È ³ Ý E Èãññ¹³ ½³ »³ óù DgJK A
 Èãññ¹³ ½³ ó F:H I Ò Èãññ¹³ ½³ »³ ó
 998 B:F: ³ eì áó³ Í³ ÛóáÙ J ³ eì áó³ Í³ Ûáó g ÁÍ Í³ -
 ì³ ñÇã ÷ È á³ ñ. »ðÇã
 999 g ³ ñ¹ H Ñùí¹ J Ñùí B:DFJ ó¹ èù EF:H K »ð¹ èù
 ³ ÝÙ»Òù C Á¹ èù¹ L ÁÝ¹¹ è Í¹ èáóù ò³ ÝÙ»Òù
 1000 ED Í¹ ½³ ñÇóÝÝ CDEF:FGHJKL Í ò ½³ ñí ÝÇó ÇÇ»³ ÈÝ
 (B: ÇÇ»³ ÈÝ) Ç Ñ³ ó
 1001 B: ÍÝ³ ÝÇù ÷ È µÝ³ ÍÇù f µÝ³ ÍÇ ì³ ðñè . ³ È³ ñ³ ó
 Áö µÝ³ Íçù Í¹ È³ ñ³ Í L Ç çáóñ Ñ³ Ý. eì áó-
 Á»³ Ýó CD Ñ³ Ý. eì ì³ K Ñ³ Ý. eì »³ ó
 1002 f ³ ÝÙ»³ Ñ³ Í³ Ý A ³ ÒµÇóñ³ ó (B: ³ Òµ»óñ³ ó) A
 ³ ÒµáóÝ EF:H K ³ Òµáó DL ³ ÒµááÝ Í òóáÙ ÷ È
 ³ ÒµáóÝ D »ñí Ý³ ì³ Ò»³ ó
 1003 g ³ e³ ù»ÈáóÝ g Ò³ ñ. ³ ñ»³ ó g þ Ç ÷ È Ç EF:H K
 eñµáó ÷ È Ç eáóñµ
 1004 B:CDEF:FGHJK Áö á³ ñ³ Íó»Èáó EF:H K Á »ñ. çù
 ÷ È ÑÝáçù
 1005 g Á eñµ³ e³ ó ÷ È eñáµçÇó AB:CDGL Í ò »ññáñ-
 ¹ áóÁ»³ ÝÝ

1006 EF:H ³ ðe³ óçù (K ³ Ýe³ óçù L Í ³ ÝÝ¹³ ÈÇù)
 ÷ È ³ ÝÝ¹³ Èçù L ³ ðe ì áÐÇó ði áÙáóÝÇ³
 °ó³ èùñ»³ ðe ì³ e³ á³ Ý³ ó ½i ñi ÛáóÁÇóÝ¹ Ýçù
 Ç µ³ óf
 1007 EF:H K Ý³ ÈÝáÝ³ eáóñµ ÷ È Ý³ ÈÝÇÝ ÇÙ H Ý³ ÈÝáÝ³
 ÁÍ Ý³ ÈÍ ÇÝ E ì³ »³ ñ³ Í EF:H K Á ½i »ñçÇÝ g Á
 áñÇÝÇ (Í áá ÈÇÝÇ) ÷ È ÈÇÝÇ EF:H K ³ e³ ì³ K ³ e³ ç
 D áá ó³ Í ÷ È ó³ Í
 1008 B:CDfJL ì³ Ò ÷ È e³
 1009 EF:H K ÈÝ¹³ Ò (H ÈÝ³ Ò) ÷ È ÈÝ¹³ Ò³ Ý g Í Ó³ Û Á
 µ³ Ýè
 1010 H µ³ ñ»á³ B:Í Çó Í È³ á³ B:Í³ ó ÷ È µ³ ñ»á³ B-
 ì³ ó F: ðÍ »Ò»ó»³ ó Í »ð ÒÁÝ¹³ Ýáóñ »Í »Ò»óÇ³ ó
 ÷ È »Í »Ò»ó»³ ó Ñ³ Ýñ³ Í³ Ý³ ó
 1011 EK ì³ e³ Ýó F:GH ì³ e³ ó Í . ñ»³ Ýó ÷ È ì³ e³ Çó
 1012 B:EF:H Á Í³ Ò ÷ È ì³ Ò g ì³ È gL ÁÍ³ ó ð»ì Çè H
 ³ ð»ì »³ ó EF:H eá³ è»Ù L á³ ì³ Ò»É Á³ Ûñ
 1013 A ³ èùñ»³ ðe F:H K L ³ èùñ»³ ðe A ì³ Çó»É L ì³ áÍ-
 Ò³ Òµ Ç¹ çÙ ì³ B:Í³ ó ÷ È ì³ áÍ³ È ì³ Ò³ Ò³ Ý³ ó
 1014 H ³ Ûáí è Í³ Òù AB:CD EFGHJKL ³ Ûáí EF:H K »ð
 ÷ È áá gL Í þ áá H ³ e³ á³ ó³ e³ e³ ðe á³ ðe
 1015 EF:H K ì³ Ò»³ Ý»Èáó
 1016 L çÑ³ è ³ èáóñè Ò»ñ L ³ Ò³ ó

13

- Արդ, զայս տուաք բան սակաւուց ձեզ մխիթար տրտմեցելոց՝
 Յերկրաւորաց, ' և ոչ երկնայնոց, յուսով սպասել, որ լինելոց:
- 1020 Ձի զայն հնար չէ ասելոց, եւ ոչ մարդոյ բան խաւսելոց,
 Ո՛չ հողեղէն տեսեալ աչաց եւ ո՛չ ունկամբ լուր լսելոց,
 Ո՛չ է ի միտս անկեալ մարդոց, զոր պատրաստեաց Տէր իւր սրբոց:
 Որով թէ դուք համբերիցէք չարչարանացդ հասելոց,
 Ձարքայութիւն Տեառն ընտրելոց էք ընդ նոսին ժառանգելոց,
- 1025 Յորում տեղւոջ տեսանիցէք զսիրելեաց անձինս ի լոյս:
 Ձորս այժմ ողբայք լալով անյոյս, անդէն ցնծայք տեսլեամբ սրբոց,
 Անդր ի դրախտն էք մտելոց, ի միասին զուարճանալոց,
 Ի հայրենին, զոր կորուսաք, յանմահական կեանս երկնայնոց:

14

- Յորոց հայցեմ յանդ լինելոց՝ եւ զիս յիշել՝ տարտամ ոգւոց
- 1030 Ձլով համանուն Մեծին Հայոց զՆերսէս՝ բացեայ բարեաց գործոց,
 եւ շառաւիղ նորին ոստոց, բայց ոչ նման գոլ արմատոց,
 Ձողբերգական բանիս գրող՝ առ ի սփոփանս տրտմեցելոց,
 Քեզ եւ բողոր մարդկան այլոց, որք են ի սուգ վասն սոցոունց:
 Քանզի բանիւ զիրս եղելոց, մեր ժամանակս զիպելոց,
- 1035 Որով տուաք ոչ թէ զիտնոց, այլ ախմարաց եւ տղայոց,
 Ձոր պահանջեաց տարփմամբ սիրոյ եղբաւորորդին իմ ըստ մարմնոյ՝
 Մանուկ տղայ զոլով տիոց եւ կատարեալ յիմաստ գրոց,

1017	L Ȳ³ թ ̈C ÷ Ë» ò ̈C g Ā ĩ ÷ ³ Էա՛ւ ÷ Է ĩ ³ օծ»³ Է AB:	1028	B:ƉgK ĀĪ ½Ā³ Թ»Ȳ̇ȲȲ J Ī ³ օնօծօ̇Cù H ÷ ȲÜ³ Ñ³ Ī ÷ Ȳ
	³CDEFI:HJKL ĀĪ ̈C · ñáó ÷ Է · ñáó		AB:³CDEFI:JKL ĀĪ Ī »³ ȲüȲ g Ī »³ ȲëȲ H Ī »³ Ȳü
1018	EF:HK ĩ ³ օծ»³ Է ֆ ĩ ³ օ³ Թ	1029	ADE օնօծ Ñ³ Թ»Üù F:KL ÷ Ȳ¹ H ÷ Ȳ¹ ñ gL ĩ ÷ ³ ñ-
1019	f »ñĪ ĩ³ օնօ³ ó HJKL օ̈Cù թ A Թ-ñĪ ĩ³ Ȳʹáó L		ȳ ÷ ³ Üē Ī ½ȳ ÷ ñȳ ÷ ³ Üē B:DEFJKL օ · օó Ī Ñá · օáó L
	Թ-ñĪ Ȳ³ Ȳʹáó		Թá · օó օ Թá · օáó № 8436 0»é. 1029 ĩ ³ օԾ̈Cօ Թ: ĩ ³ օԹáȲȲ³
1020	F:H Ü̈C ÷ Է ½̈C Ā ĩ ³ օծ»Էա՛ó ÷ Է ÷ ³ Է»Էա՛ó		Ü̈C̈B³ ĩ ÷ ³ Ī ÷ ³ ñ³ Ȳ Ȳán̈ȲȲ ԷñմáÜÜ»ñēլē̈C
1021	օ ĩ »ե³ Ȳ»Թ»³ օ ÷ Է ĩ »ե³ Է³ օ³ օ J áCù օá A օծȲ-		Թ³ Թñ³ օ » ĩ ȲȲ:
	Ī »³ Ü̈մ L օծȲȲ³ Ȳ B:CEDEFI:KJL Ī օ Թե»Թ»³ օ	1030	B:EF:HK ÑáÜ» ȲáօȲ Ɖ Ī ÷ ȲáօȲ Ɖf Ü»Ī̈C f Ü»ñēլē
1022	օ օն օ̈լ ÷ Է օá շ ֆ Ȳ̈լ ÷ Է շ B:CDfJL Ī Ü̈C: B» ÷ Ȳ-		K ¹³ ĩ ÷ ³ ñĪ ÷ Է µ³ օ»³ Ü
	»³ Է Ɖ Ī Ü³ ñ¹ áÜH օ³ ĩ ñ³ Է ĩ »³ Է B:g ĩ ³ շñȲ B:g	1031	AB:Ɖ B³ օ³ օ»Ü AB:ʹf ȲáñáօȲ F: օé ĩ օօ Ā µ³ -
	áCù ̈Cօñ L ̈Cօñ³ Ȳʹáó ÷ Է ̈Cօñ Էñմáó		ñ»³ օ · օնĪօó ÷ Է · օԷ³ ñÜ³ ĩ օó
1023	A Ñ³ Ü̈մ»ñ»օ̈Cù B:CDf g օ Ñ³ Ü̈մ»ñ»օ̈լ H Ñ³ Ü̈մ»-	1032	g ԹáÜ̈մ»ñ · ³ Ī ÷ Ȳ EF:HK · ñáó (L · Īáօ) ÷ Է · ñáօ
	ñ̈Cօ̈լ Ī Ñ³ Ü̈մ»ñ»Է̈C̈Cù EF:HK օ³ ñá³ ñ³ Ȳ³ օȲ		B:L օ ĩ ñȳ Ü»Էա՛ó Ɖf օԾáñÜ»Էա՛ó
1024	g Թ³ ñù³ ԹáօȲ̈CօȲ J ÷ օ ÷ Է ĩ »³ ԷȲ B:CDf ĀĪ օ ȲÁ-	1033	F:HK Ü»½ (Ī 0»½) ÷ Է Ü»½ Ī ÷ ³ ½̈C Է Ñ³ Թáօ ÷ Է
	Ü̈CȲ EF:HK ȲáօȲȲ		Ü³ ñ¹ Ī ÷ Ȳ ÷ Թáօ Ī օն շ ÷ Է օնÜ »Ȳ B:EK Էáօü g օ
1025	L ̈C ԹáԹ ½³ ȲÓȲȲ Է̈C̈ñ»օ»Էա՛ó B:CEDEFI:HK ĀĪ օ		ȲáօáօȲօ H »Ü»Էա՛ó ÷ Է ԷáօáօȲօ
	½̈C̈ñ»Է»³ օȲ AB:³CDfghKJL օ ÷ ȲÓȲȲȲ EF: ÷ Ȳ-	1034	Ī µ³ Ȳ̈C Է³ Թ Է ÷ Է µ³ Ȳ̈Cօ ½̈Cñē B:HL ½̈C Է (g ½³ Թ Է)
	օ̈CȲȲȲȲ F: ÷ ȲÓȲȲȲ		÷ Է ½̈Cñē H »օ ԷáօáօȲօ ÷ Է »Ü»Էա՛ó
1026	B:CDfghJL Ī օ ½áñ Ā Ī ÷ Ȳ¹ ñ̈լȲ EF:HK ÷ Ȳ¹ ñ ÷ Է	1035	Ī օն »օ ÷ Է օնá Ī C ĩ օօ³ Թ DHJL ĀĪ օ ĩ ԷÜ³ ñ³ օ
	÷ Ȳ¹ շȲ	1036	H »Üµ³ Թ օն¹ȲȲ
1027	B:g ÷ ñ¹ Ā ÷ Ȳ¹ Ī ¹ ñ³ Է ĩ ȲȲ Ā օ̈Cù շ ÷ Է CDH	1037	Ī ĩ ̈CáÜB:JKL Ü̈CÜ³ Է ĩ Է H ȲÜ³ Է ĩ B:³CF:KJL Āօ օ ·
	ÜȲ Ȳ»Էա՛ó f ÜȲ ÷ Ȳ³ Էա՛ó Ā »օ ̈C ÷ Է ̈C		օáօ DEJL օ · օó F: Թá · օó H օ · օ á Ī Ñá · օáÜ» ÷ Է · ñáօ

- Ներհմտացեալ յարհեստ զինուց, ըստ հրահանգին Հոռմայեցւոց:*
Գոլ աջողակ ի նուս ձիոց, որպէս աւրէն է վարժելոց:
- 1040 *Անուն նախնեաց յորջորջելոց է Ապիրատ մակձայնելոց,
 Ձոր արարաք խրախճանելոց, իբր զբաւսանս հրճուելոց:*
*Արդ, առընկա՛լ բան դուզնաքեայ եւ վերձանեա՛ ըստ իմաստնոց,
 Ո՛չ առաւել եւ ո՛չ նուազ, այլ ի յոտին բերեալ չափոց,
 Յոր վայելեա սիրով սոցունց, լրմամբ տառիս քո խնդրելոց,*
- 1045 *Ձոր աստանաւր եմ յանգելոց՝ զգիրս բանիս վճարելոց,
 Ի փառս Հաւր աւարտելոց, Հոգւոյն՝ Ն Որդոյն կատարելոց:*

1038 B: . »ñÑÛi ³ ó»³ É g Ê»ñÑÛi ³ ó»³ É Á Ý»ñ ÑÛi ³ -
 ó»³ É H ³ ñáó»ëï

1039 D · áĤáí L Æ çáŦ³ Ĩ B:DK ¼ÇÝáóë (B:g Ç ááóë
 CEF12fHJL ÁĪ ¼ÇÝáóó) ÷ È Ç Ýáóë

1040 g ½³ ÝáóÝ Ĩ Æ ÝáóÝ g Ý³ ÈÝ»³ óÝ

1041 B:gKL Á Ç ÷ È Çµñ C Ç ½áí áóÁÇóÝ ç»ñÛÇÝ ë· áó
 ÷ È ì áŦÇ L Ññ×áó»ó»Ĥáó f áÇù Çµñ ¼µùë³ Ýë
 Ññ×áó»Ĥáó

1042 A ³ éÁÝ· ³ É Df ÁÝĨ³ É B:D µ³ Ý¹ Á µ³ Ýë Ĩ ¼µ³ Ýë
 B1 ¹ áó½Ý³ ùçë g ³ ìë ì áŦÁ ááóÝÇ L í »ñĨ³ ÝÇñ H
 ÇÛ³ ëï ÝáŦ

1043 H µ»ñĨñ»³ É ÷ È µ»ñ»³ É A á³ ÷ »³ É B:D á³ ÷ áŦ

1044 A ö ĩăñ í³ ŦĤ B:CDfJKL Á í³ ŦĤ»³ Ŧ EH µ³ ñÇ
 ÷ È ëÇñáí g ÝáóáóÝó B: ĩñÛ³ Ŧµë H ì³ éÇÝ Á
 ì³ éÇóë

1045 L ÇÛ ÷ È »Û E Æ ÝĨ »Ĥáó F²³ Ý· »Ĥáó B:g ½¹ Çñ ÷ È
 ½· Çñë EK Á µ³ ÝÇó K í Ç×³ ñ»Ĥáó

1046 B:J áñ¹ óáŦB: ĵó áñ¹ óáŦ CK ö ĵó áñ¹ áŦĵ D ĵó áñ¹ -
 óáŦf ĵó áñ¹ óáŦÑá· óáŦF:gh Ĩ ëñµáŦ ÷ È ĵó áñ¹ áŦŦ
 L Á Ñá· óáŦĵó áñ¹ óáŦ (Á áñ¹ óáŦ) L ³ ìë ì áŦÇó Ŧ-
 ì áŦáóÝÇ³
 áñ ŦÇbi ùñÑÝÇ ŦÇóñ ëï »ŦĨ³ Íáó,
 ŦñĨ Ý³ óáñ³ ó »ó ŦñĨñ³ ŦĤáó:

ԲԱՆ ՀԱՔԱՏՈՅ

Տեառն Ներսիսի ասացեալ
Բան հաւատոյ ոտանաւոր տաղիւ չափոյ

ՅԻՍՈՒՄ ՈՐԴԻ

Տեառն Ներսէսի նուէր մաղթանաց
ներչափական տաղիւ տուողին բանից
ըղծունն աղաւթից ներանձնական հոգւոց զարթուցելոց
մտաւք ի թմբուքենէ կրից յիշատակաւ անցելունն իրի
ներկայի եւ ապագայի ողբունն հեծութեան
սրտի խաւսք ընդ Աստուծոյ

ՆԵՐՍԷՍ ՇՆՈՐՀԱՂՈՒ «ԲԱՆ ՀԱԼԱՏՈՅ» ԵՆ «ՅԻՍՈՒՍ ՈՐԴԻ» ԵՐԿԵՐԸ

Ներսէս Շնորհալու «Բան Հալատոյ» եւ «Յիսուս Որդի» ընդարձակ քերթուածները, ինչպէս նաեւ մանկանց համար գրուած խրատական-ուսուցողական շարքերը եւ թղթերը, «Յաղագս երկնի եւ զարդուց նորա» երկը, որոնք, որպէս կանոն, ձեռագիր ընդօրինակութիւններում հանդէս են գալիս միասնաբար՝ գրեթէ կայուն յաջորդականութեամբ, ենթադրել են տալիս, որ սուրբգրային թեմաներով գրուած այս բազմաթանր բնագրերի հաւաքածուն մէկ յղացքի արդիւնք է՝ քրիստոնէական հալատքի ուսուցման չափածոյ ձեռնարկ ստեղծելուն միտուած: Ծրագրային այս ստեղծագործութիւնները, որոնք գրուել են 1150-1166 թթ., մինչեւ Շնորհալու կաթողիկոսանալը, հայ եկեղեցու բարեկարգութեան ընդարձակ ծրագրի մասն են կազմում, ինչի նախաձեռնողն ու սատարողը Շնորհալու եղբայրն էր՝ Գրիգոր Գ Պահլաւունի կաթողիկոսը:

«Յիսուս Որդի» վերնագիրը, որով յայտնի է այս չափածոյ երկը, ձեռագրական ականգոյթում վկայուած չէ եւ վերցուած է չափաբերականի առաջին տողից («Յիսուս, Որդի Հալբ միածին»): Այն լայն տարածում է ստացել շնորհիւ այս ստեղծագործութեան հրատարակութիւնների, որոնց թիւը մինչեւ 1830 թ. վենետիկեան հրատարակութիւնը անցնում է 10-ից: Թէեւ հրատարակիչները բնագրում ներկայացնում են ձեռագրերում հանդիպող «Տեառն Ներսէսի նուէր մաղթանաց ներչափական տաղիւ տուողին բանից ըղձումն աղաւթից ներանձնական հոգևոց զարթուցելոց մտաւք ի թմբրութենէ կրից յիշատակաւ անցելումն իրի ներկայի եւ ապագայի ողբումն հեծութեան սրտի խաւսք ընդ Աստուծոյ» ընդարձակ վերնագիրը, սակայն անուանաթերթերի առաջին տողը գրեթէ միշտ գլխատառերով «ՅԻՍՈՒՍ ՈՐԴԻ» է, ինչը հետագայում՝ թէ՛ հրատարակութիւններում, թէ՛ բանասիրութեան մէջ շրջանառու է որպէս այս երկի վերնագիր:

Ընդօրինակութիւններում տարածուած նշեալ վերնագրից զատ («Տեառն Ներսէսի նուէր մաղթանաց ներչափական տաղիւ...»), հանդիպում ենք նաեւ մէկ այլ վերնագրի, որը, ամենայն հաւանականութեամբ, հեղինակային է: ՄՄ, 579 ձեռագիրն առաջարկում է «Տեառն Ներսիսի ասացեալ ողբ հոգեւոր», իսկ վենետիկեան 1830 թ. հրատարակութիւնը՝ «Տեառն Ներսէսի Շնորհալոյ ողբերգութիւն վիպասանական ի տառից սրբոց»: Առաջին՝ ընդարձակ վերնագիրը, մեր կարծիքով, հետագայ յաւելում է քերթուածի յիշատակարանի մեկնողական որոշ հատուածների կիրառութեամբ, իսկ «ողբումն հեծութեան սրտի խաւսք ընդ Աստուծոյ» շարոյթը վերցուած է Նարեկացու «Մատեանից»՝ ցոյց տալու համար այս երկու ստեղծագործութիւնների բովանդակային եւ կառուցուածքային որոշ ընդհանրութիւններ:

«Վիպասանական ողբերգութիւնը» երկի գրութիւնը, ըստ հեղինակի վկայութեան, ավարտուել է 1152 թուականի սկզբին.

Ի վեց հարիւր Հայոց թուական
եւ յառաջին սկսեալ նոր ամ¹:

1 Տե՛ս F.Macler, Notice de manuscrits arméniens vue dans quelques bibliothèques de l'Europe Centrale, Journal Asiatique, Novembre-Décembre, Paris, 1913, p. 668: Շնորհալու ցուցումը՝ «եւ յառաջին սկսեալ նոր ամ» (Նոր տարուայ 1-ին օրը փետրուարի 12-ն էր), գումարելով Հայոց 600 թուականին, ստացում է 1152 (600+501+1):

Շնորհալին իր ստեղծագործութիւնն համարում է «աղաւթական բանք» (աղօթքի խօսքեր), որոնք չափածոյ են շարադրուել, քանի որ.

Ոմանց տայ բան, որ ոչ չափի,
բայց զաւրաւոր եւ ըստ կարգի,

Այլոց շնորհէ բանըս տաղի,
զի եւ այնու միտքն բանի:

Քանզի բնութիւն մեր է յայտնի
արագայագ եւ ձանձրալի,

Վասն այսորիկ տայ նա լեզուի
զյոզնասեռեան ազգս բանի:

Ըստ այսմ եւ ես նկարեցի
զներտաղական բանս ի քարտի,

Ի գուարճութիւն բանասիրի
եւ բարեմիտ ընթերցողի:

Եւ իսկապէս, կառուցուածքային ստեղծաբանութեամբ «Յիսուս Որդին» ինքնուրոյն աղօթքների շար է, որոնք յօդուած են չին եւ Նոր կտակարաններից քաղուած թեմաներով: Ուստի ողջ երկը դիւրութեամբ տրոհւում է առանձին դրուագների, որոնցից իւրաքանչիւրն ինքնավար է՝ աստուածաշնչեան այս կամ այն դրուագի ներկայացմամբ եւ առ Աստուած աղերսական խօսքերով: Կառուցուածքային այս կաղապարը հնարաւոր է դարձրել Շնորհալու այս, ինչպէս նաեւ «Բան Հաւատոյ» քերթուածի բնագիրը Հատուածաբար կիրառել այլեւայլ ժողովածուներում՝ որպէս առանձին միաւորներ²: Աւելին, ինչպէս կտեսնենք, Շնորհալին ինքը՝ իր այս երկերի որոշ Հատուածներ բառացի կամ որոշ խմբագրումներով օգտագործել է իր այլ ստեղծագործութիւններում:

«Յիսուս Որդի» եւ «Բան Հաւատոյ» քերթուածները գրուած են ութվանկանի քառատը տողերով (4+4): Ռիթմական միաւորների հաւասարութիւնը պահպանելու նպա-

2 Այս առիթով Ա. Քեռշկէրեանը գրում է. «Արդ, ինչո՞վ բացատրել, որ Ներսէս Շնորհալու այլարնոյթ երկերից քաղուած հատուածները որպէս տաղ մուտք են գործել Գանձարան առանց համապատասխանաբար վերակառուցելու: Բանն այն է, որ անջատուած մասերը իրենց բովանդակութեամբ պատշաճում են այն տօներին, որոնց համար ընտրուել են եւ օգտագործուել: Դրան օգնել է եւ այն, որ հատուած-տաղերի առաջացման համար հիմք ծառայող ստեղծագործութիւնները շարադրուած են եղել ներքին բաժանումներով՝ հատուածաբար եւ փոփոխուող եղանակներով երգուելու համար: Յատկապէս «Յիսուս Որդի»-ն ձեռագրելու յաջողութեամբ բաժանուած է հատուածների՝ լուսանցային նշումներով, թէ ի՞նչ եղանակներով ու երանգներով պէտք է երգուեն: Նշուած հանգամանքներն իրենց հերթին նպաստել են, որպէսզի Ներսէս Շնորհալու վերոյիշեալ երկերից ու միւս քերթուածներից տարբեր մասեր առանձնացուեն եւ, իրրեւ պատրաստի տաղ, օգտագործուեն Գանձարաններում: «Յիսուս Որդու» շատ մասեր, առանձին վերցրած, լիարժէք միաւորներ են, ու պատահական չէ, որ այդ երկը գրեթէ ամբողջութեամբ վերածուել է հատուած-տաղերի» (Ներսէս Շնորհալի, Տաղեր եւ Գանձեր, աշխատասիրութեամբ Արմինէ Քեռշկէրեանի, Երևան, 1987, էջ ԾԳ-ԾԴ):

տակով տարբեր ընդօրինակութիւններում եւ հրատարակութիւններում յաճախ կիրառուում է ը վանկարարի գրութիւնը: «Յիսուս Որդի» երկում հեղինակը կիրառել է յանգային մէկ վերջաւորութիւն՝ -ին, բացի յիշատարակարանից, ուր յանգերը փոփոխուող են, իսկ «Բան Հաւատոյ» երկում կիրառուած են -աբար, -ական, -ած, -ակ, -ամբ, -այ, -ան, -անց, -ար, -աց, -աւ, -աւք, -գոյն, -ելի, -եալ, -եաց, -ել, -են, -է, -էս, -էր, -էք, -ի, -իմք, -ին, -ից, -իւ, -ոյ, -ոյն, -ոս, -ով (-ելով), -որ (-աւոր), -ոց (-ելոց), -ութեան, -ութիւն, -ու, -ում, -ուն, -ուս, -պէս, -ցան յանգային վերջաւորութիւնները: Ըստ Շնորհալու՝ ոչ թէ մէկ, այլ բազմաթիւ յանգային վերջաւորութիւններով գրելը գրաւիչ է դարձնում ընթերցանութիւնը:

Ոչ մի տառիւ վերջ յանգական,
զի մի՛ ծուլից լուր ծանրանան,

Այլ խըտաբար փոփոխական,
զի ընթերցողք ոչ ձանձրանան:

«Բան Հաւատոյ»-ն գրուել է «Յիսուս Որդի» երկից առաջ՝ 1151 թուականին եւ ծաւալով աւելի փոքր է, ուստի ընթերցողին ձանձրացնել չցանկացող հեղինակն ինչո՞ւ է իր յաջորդ երկը՝ «Յիսուս Որդի»-ն, գրել 4000 միայնագ տողերով (-ին)³: Ըստ Վ. Ներսիսեանի, «Բան Հաւատոյի» յիշատակարանի նշուած տողերը ցոյց են տալիս, որ բանաստեղծը կոնկրետ դէպքում հրատարուել է իր նախասիրութիւնից եւ գրել է փոփոխական յանգերով՝ ելնելով զուտ մանկավարժական նկատառումներից՝ ծոյլերին ձանձրոյթից ազատելու եւ նրանց ընթերցասիրութեան դաստիարակելու նպատակով⁴: Միայնագ գրելը, ըստ Շնորհալու, բանաստեղծական արուեստի աւելի բարձր վարպետութիւն է ենթադրում, քան բազմայանգութիւն: Օրինակ, բազմայանգութեամբ գրուած «Ողբ Եղեսիոյ» ստեղծագործութեան մէջ յանգերի փոփոխութիւնը հեղինակը կատարել է բնագրային բաւական մեծ հատուածներից յետոյ:

Ձափածոյ յիշատակարանում Շնորհալին նշում է նաեւ իր երկի ծաւալը.

Բանս գրեցաւ աղաւթական
երկհազարեան տամբ յանգական:

Բնագիրը ներկայացնելու տեսակէտից այս կարեւոր վկայութիւնը յստակ ցոյց է տալիս, որ «Յիսուս Որդի» երկի կառուցուած է 2000 երկտողանի յանգաւորուած տներով: Ձեռագիր ընդօրինակութիւններում բնագրի տնատումբը կատարուած է իւրաքանչիւր

3 Ղ.Ալիշանը յանգային -ին վերջաւորութիւնը համարում է ամենակենսունակը միայնագութեամբ գրելիս. «Շնորհալույ տաղաչափութեան մէջ մուծած մեծ նորութիւն մ'ալ է նոյնաձայնութիւն վանկից կամ վերջայանգ ըսուածն. այս ալ կրնայ Գրիգ. Մագիստրոսի գիտ ըսուի, Արարացոց ֆերդութեան հետեւելով, ինչպէս կ'ըսէ ինքնին եւ կը պարծի, եւ այնպէս գրած է իր հազարտողեանը. եւ ոչ միայն զոյգ մը տողից կամ տուն մը համաձայն կամ նոյնայանգ լրծելով, այլեւ բոլոր ֆերդուածը մէկ ձայնով վերջացրնելով, ին, ին, ին. որուն Շնորհալին ալ հետեւած է եւ ուրիշներ ալ յետոյ. այս ձայնս (ին) աւելի քանակն եւ դիրին գտնելով, թէ րայից եւ թէ րատից հոլովմամբ եւ դիմորոջ ն տառի յաւելմամբ» (Ղ.Ալիշան, Շնորհալի եւ պարագայ իւր, Վենետիկ, 1873, էջ 74):

4 Վ.Ս.Ներսիսեան, Ներսէս Շնորհալու պոէտիկայի մի ֆանի հարցեր, Ներսէս Շնորհալի, յօդուածների ժողովածու, Երևան, 1977, էջ 165:

տան սկզբնատառը գլխագրելով: Մեզ յայտնի հրատարակութիւններից եւ ոչ մէկը չի պահպանել տնատման շնորհալիական ցուցումը: Վենետիկեան հրատարակութիւնը եւս զանցառել է տնատման այս ձեւը եւ բնագիրը ներկայացրել է ըստ իմաստային-բովանդակային ամբողջականութիւն ունեցող հատուածների առաջին տողերը խորքագրելով: Ի դէպ, խորքագրելու այս եղանակը մի շարք ընդօրինակութիւններում արտայայտուած է գունաւորուած գլխատառով (հիմնականում կարմիր մելանով):

Ինչ վերաբերում է «Բան հաւատոյ» երկին, ապա այս բնագիրը եւս հրատարակութիւններում տնատուած չէ: Այս երկի ծաւալը, ըստ Շնորհալու յիշատակարանի, 700 տուն է, այսինքն՝ 1400 տող.

Ի թիւ եաւթանց տանց հարիւրոց
կատարեցաւ բանս հաւատոց...

1400-րդ տողին յաջորդում է յիշատակարանը, որը շարունակում է եւս 104 տողով: Շնորհալին տուեալ դէպքում յիշատակարանը (տ. 1401-1504) ստեղծագործութեան բովանդակային դաշտից դուրս է համարում՝ ի տարբերութիւն «Յիսուս Որդի» երկի յիշատակարանի, որը հաշուառուած է երկի ընդհանուր ծաւալի մէջ (Բանս գրեցաւ աղաւթական/ երկհազարեան տամբ յանգական. այս 2000 տներից 80-ը (160 տող) «Յիսուս Որդի» երկի յիշատակարանն է): «Բան հաւատոյ» երկի յիշատակարանը հեղինակը երկու մասի է բաժանում՝ ըստ բովանդակութեան: Առաջին մասում (տ. 1361-1400, 40 տող) Շնորհալին ներկայացնում է սուրբգրային թեմաները չափածոյով ներկայացնելու, կիրառած լեզուի եւ յանգաբանութեան զանազանութեան պատճառները, իսկ երկրորդ մասում՝ ժամանակի վայրիվերումները:

«Բան հաւատոյ» քերթուածը, ըստ Շնորհալու յիշատակարանի, գրուել է. «Ի վեց հարիւր թուական Հայոց», այսինքն՝ 1151 թուականին (600+551), Հռոմկլայում: Չափաբերականն սկսում է հաւատոյ յանգանակով, աղանդների մերժմամբ (տ. 1-284), այնուհետեւ հեղինակը ներկայացնում է Յիսուսի կեանքը ծնունդից մինչեւ յարութիւն եւ հոգեգալուստ (տ. 285-1312) եւ գործն աւարտում է արդար դատաստանի նկարագրութեամբ (տ. 1313-1360): Ըստ Գր. Յակոբեանի, այս «երկրորդ մասը Յովհաննու աւետարանի վերապատումն է»⁵: Այնինչ, ինչպէս «Բան հաւատոյ»-ն, այնպէս էլ «Յիսուս Որդի»-ն նորկտակարանային դրուագները հիմնականում ներկայացնում են ըստ Մատթէոսի աւետարանի պատումի: Գրեթէ բոլոր աւետարանական դրուագները ներկայացնելիս Շնորհալին նախապատուութիւնը տալիս է Մատթէոսի պատումին, իսկ Ղուկասի, Մարկոսի եւ Յովհաննու աւետարաններին յղում է, եթէ տուեալ դրուագը Մատթէոսի աւետարանում կա՛մ նկարագրուած չէ, կա՛մ բացակայում է, կամ էլ համառօտուած է⁶:

5 Տե՛ս Գր. Յակոբեան, Ներսէս Շնորհալի, Երեւան, 1964, էջ 140:

6 Տե՛ս սոյն հրատարակութեան սուրբգրային յղումները: «Յիսուս Որդի» երկում Մատթէոսի աւետարանը յղուել է 81 անգամ, Յովհաննէսինը՝ 19, «Բան հաւատոյ» երկում Մատթէոսի աւետարանը յղուել է 100 անգամ, Յովհաննէսինը՝ 18:

Վենետիկեան հրատարակութիւնը «Յիսուս Որդի» քերթուածը բաժանել է երեք գրքի «ըստ ոմանց ի գրչագրաց»⁷ (Գիրք առաջին՝ 1296 տող⁸, Գիրք երկրորդ՝ 1504 տող, Գիրք երրորդ՝ 1040 տող եւ Յիշատակարան՝ 160 տող): Բնագրի նման բաժանումը պայմանաւորուած է Հին եւ Նոր կտակարանների թեմաների կիրառութեամբ: Առաջին 1296 տողերում Շնորհալու թեմաների աղբիւրը Հին կտակարանն է («Գիրք առաջին»), 1297-2798 տողերում՝ Նոր կտակարանը («Գիրք երկրորդ»), երրորդ գրքում (տ. 2879-3838) Հին եւ Նոր կտակարանային զանազան դրուագների, մարտիրոսների եւ ճգնաւորների վարքի յիշատակումներով հեղինակը դիմում է Աստծուն՝ արգար դատաստանի ժամանակ մեղքերի թողութիւն հայցելով: Մի շարք գրչագրերում կամ հրատարակութիւններում նման բաժանումն առկայ է բնագիրը նոր էջից շարունակելով կամ գունաւորուած տողով բնագիրը շարունակելով՝ առանց վերնագրի: Հ. Սահակ վարդապետ Քեչիշեանը ֆրանսերէն տողացի թարգմանութեան մէջ բնագիրը ներկայացրել է քառատող տներով, ընդ որում Հին եւ Նոր կտակարանային բոլոր դրուագները ներկայացնող բնագրային հատուածների համար պայմանական ենթավերնագրեր է դրել՝ միաժամանակ նշելով սուրբգրային տեղիները⁹: Շնորհք արք. Գալուստեանը արեւմտահայերէն թարգմանութեան մէջ «աղօթաշարքին միօրինակութիւնը բեկանելու համար» բնագիրը բաժանել է ենթախորագրերով՝ ըստ «անուններովը յիշատակուած աստուածաշնչեան դէմքերուն եւ նիւթերուն»¹⁰:

Սոյն հրատարակութեան մէջ Հետեւել ենք ձեռագրային աւանդոյթին՝ բնագիրը ներկայացնելով առանց գլխաբաժանումների, իսկ սուրբգրային յղումներին կից փակագծերում նշել ենք բնագրային տուեալ հատուածն ամփոփող տողահամարները:

«Յիսուս Որդի» երկի բնագիրը 4000 տող է, այսինքն՝ 2000 երկտող տուն: Հետագայ ընդմիջարկութիւն համարելով՝ չենք դրել «առաջին գրքի» վերջին չորս տողերը, որոնք առկայ են մի շարք ձեռագրերում եւ հրատարակութիւններում:

Ունայնութեամբ զանգեալ անձին
սա սակս յիշման կատարեսցին,

7 Ներսէս Շնորհալի, Տեառն Ներսեսի Շնորհալոյ Հայոց կաթողիկոսի Բանք չափաւ, Վենետիկ, Ս. Ղազար, 1830, էջ 6:

8 Վենետիկեան հրատարակութեան մէջ առաջին գրքի տողերի համարակալումը սկսած 54-րդ էջից մինչեւ գլխի վերջը վրիպմամբ 10 տողով պակաս է նշուած (1142՝ 1152-ի փոխարէն), ինչի հետեւանումը ըստ տողահամարի տողերի թիւը 1286 է, իսկ իրականում՝ 1296:

9 Nerses Snorhali, Jésus Fils unique du Père, introduction, traduction de l'arménien et notes par Isaac Kéchichian, s.j. Directeur du Collège Saint-Grégoire l'illuminateur à Beyrouth, Paris, 1973, p. 256.

10 Տե՛ս Գիրք որ կը կոչուի Յիսուս Որդի շարադրուած տաղաչափական ոճով Ներսէս Կլայեցի մեր Շնորհալի հայրապետին կողմէ, արեւմտեան աշխարհարարի վերածեց Շնորհի արքեպիսկոպոս Գալուստեան, պատրիարք Հայոց Թուրքիոյ, 1974, Մարմարա տպարան, էջ 13: Շնորհի արք. Գալուստեանը թարգմանութեան քննարկը բաժանել է հետեւեալ ենթախորագրերով. «Նախերգանք», «Աղամէն մինչեւ Նոյ», «Աբրահամ, Իսահակ եւ Յակոբ», «Յովսէփ եւ Յոք», «Մովսէս մարգարէ», «Յեսուս», «Դատաւորներ», «Դաւիթ», «Սողոմոն», «Եզրայիլ թագաւոր», «Մանասէի աղօթք», «Եղիա եւ Եղիսէ մարգարէներ», «Մարգարէներ», Նոր Կտակարան - «Մարդեղութիւն», «Նրամիներ», «Լեւրան քարոզ», «Հրաշիներ», «Ատակներ», «Դէպքեր ու դրուագներ», «Այլ առակներ», «Օրինակներ եւ նմանաբերութիւններ», «Ապաշխարանքի առակներ», «Աւագ շարաքի դէպքեր եւ առակներ», «Վասն խաչի եւ չարչարանաց», «Մահ եւ թաղում Յիսուսի», «Յարութիւն, համբարձում եւ հոգեգալուստ», «Բարեխօսութիւն սրբոց», «Մարտիրոսներու չարչարանները», «Ճգնաւորներու յաղթանակներ», «Նրկորոյ գալուստ եւ դատաստան», «Յիշատակարան»:

Կենաց բաշխաւ դք զմիշտ անթերին
ի ձէնջ եւ մեզ ձիր շնորհեսցին:

Վենետիկեան հրատարակութեան բնագրում «Մահմետականքն կորնչին/ որք անարգեն զնշան խաչին» տան առաջին տողը (Մահմետականքն կորնչին) միտումնաւոր բաց է թողնուած, քանի որ այդ տողի հրապարակումը կարող էր արգելք դառնալ գիրքը մահմեդական երկրների հայաշատ համայնքներում տարածելու համար: Նոյն պատճառով «Բան Հաւատոյ» քերթուածում վենետիկեան հրատարակութիւնը չի դրել «հաւանականքն Մահմետի» տողը:

Շնորհալին իր այս երկու ընդարձակ քերթուածների որոշ հատուածներ նոյնութեամբ օգտագործել է «Այսաւր անճառ լուսոյն ծագումն» սկսուածքով եւ «Երգ տեառն Ներսիսի Հայոց կաթողիկոսի ասացեալ յաղագս մեծի ուրբաթուն գիշերին աւետարանացն»¹¹ վերտառութեամբ յայտնի շարականը գրելիս: Շարականն ունի ութտողանի 36 տուն՝ Ա-Ք ծայրակապով: Շարականի 288 տողերից 202-ը վերցուած են «Բան Հաւատոյ» եւ «Յիսուս Որդի» քերթուածներից: Ծայրակապի հնարանքի կիրառութիւնը հեղինակին ստիպել է կառուցուածքային եւ լեզուական փոփոխութիւնների ենթարկել օգտագործուած բնագրերի առաջին տողերը՝ այբուբենի համապատասխան տառով տունը սկսելու համար, իսկ տողերի վերագասաւորումների հետեւանքով որոշ յաւելումներ եւ իմբագրումներ է կատարել օգտագործուած բնագրերում: Փոփոխութիւնների միւս պատճառը ժանրային մի տիրոյթից բնագիրը մէկ այլ ժանրային տիրոյթ փոխադրելն է, ինչը որոշակի յարմարեցումների անհրաժեշտութիւն է ստեղծել: Յատկանշական է, որ այս երգում յաւելուած նոր՝ 86 տողերն աչքի չեն ընկնում ութմական եւ յանգաւորման յղուածութեամբ, ինչը բացատրելի է, քանի որ շարականը՝ որպէս երգուող բնագիր (երգի խօսքեր), նման խիստ պահանջ չի առաջադրում: Միւս կողմից, բնագրային այս համընկնումների փաստագրումը կարեւոր է շարականի հեղինակութեան խնդիրը քննելիս, ինչը հնարաւորութիւն է տալիս չհիմնուել միայն աղբիւրներում (Կիրակոս Գանձակեցի) եւ Շարակնոցներում առկայ շարականների հեղինակների ցանկերի վրայ:

Ստորեւ ներկայացնում ենք «Երգի» եւ «Բան Հաւատոյ», «Յիսուս Որդի» քերթուածներից օգտագործուած բնագրային հատուածների համեմատական աղիւսակը.

«Երգ տեառն Ներսիսի Հայոց կաթողիկոսի ասացեալ յաղագս մեծի ուրբաթուն գիշերին աւետարանացն»	«Բան Հաւատոյ», «Յիսուս Որդի»
<p>Ջոր¹² մաքրեցեր յաւազանին Մաքուր ձեռաւք զոտս նոցին եւ ուսուցեր խոնարհութեամբ Յաղթող լինել չար հըպարտին, եւ գիմ լըւա՛ զտիղմըն մեղաց Աղաչանաւք սրբոյ գընդին, եւ ըզգընացս ուղղեա՛ զոտին խոնարհութեամբ ելիւք յերկինս:</p>	<p>Որ մաքրեցեր յաւազանին, մաքուր ձեռաւք զոտս նոցին, եւ ուսուցեր զխոնարհութիւն, զոր նախ բանիւ՛ յայնժամ յիրին, Լուա՛ եւ գիմ տիղմս չարին աղաչանաւք սրբոյ գընդին, եւ զգընացս ուղղեա՛ զոտին խոնարհութեամբ ելիւք յերկին... (Յիսուս որդի, տ. 2807-2814)</p>

11 Տե՛ս սոյն հատորում, էջ 1034-1045:

12 «Ի վից տանն, Զոր մաքրեցեր յաւազանին, զայ գիրն աւելորդ է, վասն կարգի այբուբենին եղեալ, այլ լինելոց է որ, անուն րային մաքրեցեր», - գրում է Գարրիէլ Աւետիսեանը (Բացատրութիւն շարականաց, Վենետիկ, 1814, էջ 249): Ինչպէս տեսնում ենք գ մախդիրը «Յիսուս Որդի» ֆեթուածի բնագրում բացակայում է:

<p><i>Էլից գաւրէնսըն Մովսիսի, Զոր խաւսեցաւն ի Սինայի, Եկեր ըզգառն աւրինակին Եւ ըզբաղարջն ընդ եղեգին. Ըզհինն ի նորըս փոխելով, Ըզստուերն ի լոյս ճըշմարտելով, Փոխան գառինն ինքըն գոլով Գառն Աստուծոյ նըւիրելով:</i></p> <p><i>Ընդ բաղարջին Հաց անխըմոր Ետ ըզմարմինն իւր գերկնաւոր, ԸզԿուսածինն անսերմնաւոր Զանապականն եւ զհոգեւոր. Ընդ ոչխարին արեան ուխտին Ետ մեզ գարիւնն իւր ուխտ կըրկին Եւ եղեգան դառնագունին՝ Փոխան ըզվարս աստուածային:</i></p> <p><i>Որ զկենարարըզ քո մարմին Բաշխեալ ետուր ընդ բաժակին. Շնորհեա՛ եւ մեզ, Տէ՛ր, ընդ նոսին Հաղորդ լինել քում սեղանին, Կենաց Հացիդ, յոր փափազիմք, Եւ ըմպելոյդ ում ծարաւիմք:</i></p> <p><i>Պետրոս խաւսէր խրախուսելի Եւ կըշտամբիւր Հաւախաւսի, Զիւրն յաշխարհէ զփոխիլն ասէր Եւ ըզգալուստ Հոգւոյն պատմէր:</i></p> <p><i>Կեզրոնեան յայնկոյս ձորոյ Ի Վերնատունն ել խորհըրդոյ, Եմուտ պարտէզ ընդ պարտիզի, Եմոյժ զԱզամ յազին դրախտին. Մուծցես եւ զմեզ, Տէ՛ր, ընդ նըմին, Ուստի Հաներ նախ գառաղինն, Զի ժառանգել ըզհայրենին Արժանասցուք մեք վերըստին:</i></p> <p><i>Հոգայր ըզկրիցըն տըրտմաբար, Երիւքն եղեալ առանձնաբար, Փըրկել զաշխարհս հոգիս յաւժար, Բայց է բնութիւն մարմնոյս տըրկար. Ոչ ոմն ուժեղ եւ զաւրաւոր Եւ ոմն անզաւր վըտանգաւոր, Այլ մի եւ նոյն գոլ միաւոր Կըրէր ըզկիրսըն կամաւոր:</i></p> <p><i>Զայնիւ մաղթէր աղաւթական Վասն իմ առ Հայր իւր էական, Ծունըր գընէր խոնարհական Որում կըրկնի ծունր ամենայն. – Եթէ փըրկել մարդկան Հնար է Առանց մահու իմ, որ գրեալ է, Բաժակ մահուս յինէն անցցէ Ոչ իմ կամաւ, այլ քոյդ տեսցէ:</i></p>	<p><i>Էկեր ըզգառն հին գատկի Եւ ըզբաղարջն ընդ եղեգի, Էլից գաւրէնսըն Մովսէսի Ճշմարտութեան աւրինակի, Ըզհինն ի նորըս փոխելով, Ըզստուերն ի լոյս ճշմարտելով, Փոխան գառինն ինքըն գոլով, գառն Աստուծոյ նուիրելով: (Բան Հաւատոյ, տ. 849-856)</i></p> <p><i>Ընդ բաղարջին Հաց անխըմոր Ետ ըզմարմինն իւր գերկնաւոր, ԶԿուսականն անսերմնաւոր Եւ ոչ յախտից գոլ երկրաւոր: Եւ ընդ գառին արեան ուխտին գարիւնն իւր ետ մեզ ուխտ կըրկին, Եւ եղեգան դառնագունին փոխան ըզվարս աստուածային: (Բան Հաւատոյ, տ. 857-864)</i></p> <p><i>Եւ զկենարարը քո գմարմին բաշխեալ ետուր ընդ բաժակին, Արա՛ եւ զիս ընդ սուրբ դասին, Հաղորդ լինել քում սեղանին, Կենաց Հացին, յորմէ սովիմ Եւ ըմբելոյդ քում ծարաւիմ: (Յիսուս որդի, տ. 2801-2806)</i></p> <p><i>Պետրոս խաւսէր խրախուսելի Եւ կըշտամբիւր Հաւախաւսի: (Բան Հաւատոյ, տ. 867-868) Զիւր յաշխարհէ փոխիլն ասէր Եւ ըզգալուստ Հոգւոյն պատմէր: (Բան Հաւատոյ, տ. 871-872)</i></p> <p><i>Ի վերնատանըն խորհըրդոյ Ել կեզրոնեան յայն կոյս ձորոյ, Էմուտ պարտէզ ընդ պարտիզոյ, Էմոյժ զԱզամ դրախտին ներքոյ: (Բան Հաւատոյ, տ. 873-876) Այլ Ենովսայ նահապետին, որ յուսացաւ նախ առաջին: (Յիսուս որդի, տ. 155-156) Որ ժառանգեաց զհայրենին՝ ընդ պահելոյ պատուիրանին: (Յիսուս որդի, տ. 159-160)</i></p> <p><i>Երիւքն եղեալ առանձնաբար, Հոգայր ըզկրիցըն տըրտմաբար, Փըրկել զաշխարհ հոգիս յաւժար, բայց է բնութիւն մարմնոյս տըրկար: Ոչ ոմն ուժեղ եւ զաւրաւոր Եւ ոմն անզաւր վըտանգաւոր, Այլ մի եւ նոյն գոլ միաւոր, կըրէր ըզկիրսըն կամաւոր: (Բան Հաւատոյ, տ. 877-884)</i></p> <p><i>Ծունըր գընէր խոնարհական, որում կըրկնի ծունր ամենայն, Բանըս խաւսէր աղաւթական վասն իմ առ Հայր իւր էական: Եթէ փըրկել մարդկան Հնար է առանց մահու իմ, որ գրեալ է, Բաժակ մահուս յինէն անցցէ, ոչ իմ կամաւ, այլ քոյդ տեսցէ: (Բան Հաւատոյ, տ. 885-892)</i></p>
--	---

<p><i>Ղաւղեալ յերկեղ քրրտանց հոսման Ոլոռնաձեւ կայլակ վիժման, Ի զաւրանալ հրեշտակ մերձեալ, Զաւրինական գիրըն լըցեալ: Զի կատարեալ էառ զբնութիւն, Աստուածըն Բան ըզմարդկութեան, Պարտ էր գերկեղ եւ գտրտմութիւն՝ Յիւրումըն կրել տնաւրէնութիւն:</i></p> <p><i>Ճառագայթ փառաց էին, Որ ըստ բնութեանըս մարդկային, Տագնապեցար ի գիշերին, Աղաւթեցեր առ Հայր յերկինս. Ծագեա՛ ի մեզ գլոյսդ երկնային եւ փարատեա՛ զերկեղ չարին. Մասունք հոգւոց մեր եւ մարմին Յերկեղ քո սուրբ բեւեռեսցին:</i></p> <p><i>Մերձեալ Յուզաս, որ մատնելոց Հանդերձ դասուն փարիսեցւոց, Անկան նրման ստորանկելոցն, Որ յաւիտեան չեն կանգնելոց. Յուզաս նենգաւ համբուրելով՝ Առիթ մահու նըշան տալով, Փոխան սիրոյ զնա մատնելով, Զար ընդ բարոյ վըճարելով:</i></p> <p><i>Թայնժամ առ գութ սիրոյն Պետրոս Ըզծառային անուն Մաղքոս, Եհատ սուսերբ գականջն աջոյ, Որ ոչ լըլաւ Տեառն իւրոյ. Իսկ Տէրըն մեր արագապէս Յուսկըն մերձեալ բըժըշկապէս, Առողջացոյց աստուածապէս, Զոր ոչ տեսին կուրացն Հանդէս:</i></p> <p><i>Նոր հաւտին փոքու ցրուեալ, Քանզի զՀովիւրդ քաջ հարեալ, Պետրոս միայն ըզհետ երթեալ, Ի յաղջկանէ վիմին շարժեալ. Նըշանակեալ հաւըն խաւսէր, Առ ի Պետրոս Տէրն ականարկէր, Զբանըն յիշէր, դառն արտասուէր, Ի գլորմանէն դարձեալ կանգնէր:</i></p> <p><i>Շնորհեալ վիմին եկեղեցւոյ, Զոր պահեցեր ի հոսելոյ, Եւ կանգնեցեր ի գլորելոյ Վասըն սրբտիւն արտասուելոյ. Կանգնեա՛ եւ գիւս, Տէ՛ր, ընդ նըմին Ի գլորմանէ սայթաքողին, Տալով աչացս յորդ արտասուս Եւ ջուր նըման ծովու գըլխոյս:</i></p> <p><i>Ո՛վ կամաւ գանկապելին Կապեալ ըզձեռս արձակողին,</i></p>	<p><i>Առ յերկեղէն քրրտանց հոսեալ, Երակաձեւ կայլակ վիժեալ, Ի զաւրանալ հրեշտակ մերձեալ, զաւրինական գիրըն լցեալ: Զի կատարեալ էառ բնութիւն Աստուածըն բան ըզմարդկութիւն, Պարտ էր գերկեղ եւ գտրտմութիւն յիւրումըն կրել ըզտնաւրէնութիւն: (Բան Հաւատոյ, տ. 897-904)</i></p> <p><i>Որ զբնութիւն քո մարդկային ցուցանելով ի գիշերին, Տագնապեցար դու յերկեղին, աղաւթեցեր առ Հայր յերկին, Փրկեա՛ եւ գիւս գաղտնի նետին եւ յերկեղէ գիշերային: Մասունք հոգւոյս իմ եւ մարմին յերկեղ քո սուրբ բեւեռեսցին: (Յիսուս որդի, տ. 2815-2822)</i></p> <p><i>էհաս Յուզաս, որ մատնելոց, Հանդերձ դասիւք ուրացելոց, Անկան նման ստորանկելոց, որք յաւիտեան չեն կանգնելոց: Յուզաս մերձեալ համբուրելով, առիթ մահու նըշան տալով, Փոխան սիրոյ զնա մատնելով, չար ընդ բարոյ վըճարելով: (Բան Հաւատոյ, տ. 905-912)</i></p> <p><i>Պետրոս առ գութ ջերմըն սիրոյ ըզծառային չարաբարոյ, էհատ սուսերբ գականջն աջոյ, որ ոչ լուաւ Տեառն իւրոյ: Իսկ Տէրն մեր արագապէս յուսկըն մերձեալ բըժըշկապէս, Առողջացոյց աստուածապէս, զոր ոչ տեսին կուրացն Հանդէս: (Բան Հաւատոյ, տ. 913-920)</i></p> <p><i>Այլ աշակերտքն ցրուէին, Պետրոս ըզհետ երթայր նմին, Ի յաղջկանէ շարժեալ վիմին թողոյր երիցս ըզբաղձալին: (Բան Հաւատոյ, տ. 925-928) Նըշանակեալ հաւըն խաւսէր, առ ի Պետրոս Տէրն ականարկէր, Ըզբանն յիշեալ՝ դառն արտասուէր, Ի գլորմանէն դարձեալ կանգնէր: (Բան Հաւատոյ, տ. 933-936)</i></p> <p><i>Որ ոչ թողեր հոսել վիմին ի խոր մեղաց անդնդային, Այլ դառնապէս լալով սրտին՝ քաւիչ եղեր ուրացողին, Կանգնեա՛ եւ գիւս նման նմին ի գլորմանէ սայթաքողին՝ Յորդ արտասուս տալով աչացս եւ ջուր՝ գլխոյս նման ծովին: (Յիսուս որդի, տ. 2839-2846)</i></p> <p><i>Կալան կամաւ գանկապելին, կապեալ ըզձեռս արձակողին,</i></p>
--	--

<p>Ի յապարանսն տանէին Կայրափայ եւ յԱնային. Ծառայն զերեսն այն ապտակէր, Յորմէ սրովբէն թեւաքաղէր, Թուք արձակեալ պիղծ բերանով յայն, Որ կուրին լոյս ծագեաց թքովն:</p> <p>Ջար կապանաց մարդկան լուծիչ, Որ կապեցար ընդ կապելոյն, Զի՛ս արձակեա յինքնակապէս, Մեղաց կապից դժոխսայնոյն. Որ ընդ մեղաւք պարտաւորին Կացեր անմեղդ ի յատենի, Յորժամ փառաւք դաս Հայրենի, Մի դատեսցես զիս ընդ նոսին:</p> <p>Պատկառանաւք Հինն Ադամայ, Որ ճաղեցար վասն նորա, Զընջեա՛ գամաւթ մեղաց լըբբին, Որով զերեսս իմ ծածկեցին. Որ ներեցեր չար ծառային Ածել ձեռաւք քեզ ապտակին. Հա՛ր ուժգնակի զղէմս չարին, Որպէս եւ զիս եհար ուժգին:</p> <p>Ջահըն Լուսոյ յառաւաւտին Ի յուրբաթու հընոյ գատկին Կայր առաջի դատաւորին, Ծառայն նըստէր ի յատենին. Ի Հարցանել Պիղատոսի Տէրն ոչ առնէր պատասխանի, Զի կանխասաց զիրըն լըցցի՝ Եղէ ես մարդ, որ ոչ խաւսի:</p> <p>Ռամկական դասք զինուորացն Արկին Հանդերձ նախատանաց, Այնմ, որոյ զգեստն է լոյս փառաց Իբրեւ զաւթոց զինքեամբ արկած. Ի ծունր իջեալ կատակէին, Զգլուխն եղիգամբ Հարկանէին, Պըսակ ի փշոց բոլորէին Ըզփուշ մեղացըն Բարձողին:</p> <p>Բառնայր ինքեամբ ըզփայտ խաչին, Մինչ ի տեղին Գողգոթային, Յորում եղեալ մարդն առաջին. Ետուն ըմպել գինի գմըսեալ Եւ կերակուր լեղեաւ խառնեալ, Որով զպրտոյն դառըն ճաշակ Փոխեաց մեզ քաղցր եւ ախորժակ:</p> <p>Վերնականքըն զարհուրեալ Տեսին ըզՏէրըն մերկացեալ, Եւ ըզՀանդերձսըն բաժանեալ, Պատմուճանին վիճակ արկեալ. Ըզձեռան եւ գոտսըն ծակեցին՝</p>	<p>Ի յապարանսն տանէին Կայրափայ եւ Աննային: (Բան Հաւատոյ, տ. 921-924) Ծառայն զերես Տեառն ապտակէր, յորմէ սրովբէն թեւաքաղէր, (Բան Հաւատոյ, տ. 937-938) Պեղծ բերանով թքանէին յայն, որ թքով լոյս ետ կուրին: (Բան Հաւատոյ, տ. 941-942)</p> <p>Որ կապեցար ընդ կապելոյն, արձակեցեր զհանգոյց կապին, Զիս արձակեա՛ յինքնակապէն մեղաց փստից դժոխային: Որ ընդ մեղաւք դատապարտին կացեր անմեղդ ի յատենին, Յորժամ փառաւք դաս Հայրենին, մի՛ դատեսցես զիս ընդ նոսին: (Յիսուս որդի, տ. 2823-2830)</p> <p>Որ ճաղեցար ի թուք պղծին՝ վասն ամաւթոյ նախատեղծին, Զընջեա՛ գամաւթ մեղաց լըբբին, որով զերեսս իմ ծածկեցին: Որ ներեցեր չար ծառային, ձեռամբ ածեալ քեզ ապտակին, Հա՛ր ուժգնակի զղէմս չարին, որպէս եւ զիս եհար ուժգին: (Յիսուս որդի, տ. 2833-2838)</p> <p>Ի յուրբաթուն առաւաւտին ետուն յատենն Պիղատոսին, Ծառայն յաթոռ դատարանին, Տէրն ի դատել կայր առաջին: Ի Հարցանել Պիղատոսի, Տէրն ոչ առնէր պատասխանիբ, Զի կանխասաց զիրն լըցցի, եղէ ես մարդ, որ ոչ խաւսի: (Բան Հաւատոյ, տ. 945-950)</p> <p>Որոյ ըզգեստ է լոյս փառաց, արկին Հանդերձ նախատանաց, (Բան Հաւատոյ, տ. 961-962) Պասկ ի փըշոց նախատելով, եւ եղեգան գաւազանով: Ի ծունր իջեալ կատակէին, զգլուխն եղեգամբ Հարկանէին Զփուշ անիծիցըն բարձողին եւ առ ի կեանս ըզմեզ գրողին: (Բան Հաւատոյ, տ. 983-988)</p> <p>բառնայր ուսով ըզփայտ խաչին, Մինչ ի տեղի Գողգոթային, ուր էր եղեալ մարդն առաջին: Ետուն ըմպել գինի գմըսեալ եւ կերակուր լեղեաւ խառնեալ, Զոր ըստ մահուն չափ ճաշակեալ եւ բովանդակն այն ոչ արբեալ: (Բան Հաւատոյ, տ. 990-996)</p> <p>Մերկացուցին զերկրորդ Ադամ, զի զգեցուցէ ըզհինն Ադամ, ԶՀանդերձսն յինքեան բաժանեցան, պատմուճանին վիճակ արկան: Ըզձեռան եւ գոտսն ծակեցին,</p>
---	--

<p><i>Ըստ յայտնապէս դաւթեան ձայնին, Ընդ փայտ խաչին բեւեռեցին, Զմատունսն, որ գրեաց ի տախտակին:</i></p> <p><i>Տարածեալ ձեռք ընդ ձեռաց, Ոտք ընդ ոտից ընթանալեաց, Փայտ ընդ փայտի դառն պըտղոյ, Կեանք ընդ մահու փոխարկելով:</i> <i>Ի մէջ երկուց անաւրինաց Կայր մերկացեալ տուողն աւրինաց, Զոր ոչ տեսին ազգըն կուրաց, Բաց ի միոյն յաւազակաց:</i></p> <p><i>Բոպէից արեգականն Ըզտուն արար գիշերանման, Ըզտուներըն քաւղ արկ մերկութեան, Զի մի տեսցէ ակն անարժան.</i> <i>Ի միջաւրեայն նըսեմացաւ, Յորժամ Ադամ մեղաւք մեռաւ, Ի յիններորդն ի լոյս դարձաւ Յորժամ մահուամբ մահըն լուծաւ:</i></p> <p><i>Ցաւդէր արտաւարը ցաւագին Մայր Տեառն, որ կայր մերձ առ խաչին, Յորժամ լըսէր ըզժարաւին Բարբառելոյ իւր Միածնին.</i> <i>Ետուն քացախ, խառնեալ լեղի, Այնմ, որ բըղխեաց գետ յադենի Եւ ի վիմէն վըտակ բարի Արբոյց տոհմին դառնացողի:</i></p> <p><i>Իիւծեալ յերրորդ ժամու աւձին Զմիտըս նախնույ մաւրն Եւային, Ի վեցն անկեալ մարդն առաջին Հաւանական բանիւ նորին.</i> <i>Ի սոյն ժամու Տէրն ի խաչին Զի քաւեացէ զմեղըս նոցին, Եւ յորժամ ել Ադամըն հին, Եդ գաւազակն ի մէջ դրախտին:</i></p> <p><i>Փարելի բարբառ ընդ իմ՝ Էլի-էլի առ Հայր գոչէր, Զհոգին կամաւ Հաւր աւանդէր Զհոգիս մարդկան նոյն ընծայէր.</i> <i>Երկիր հիմամբք սասանեցաւ, Եւ վարագոյրն ընդ մէջ հերձաւ, Վէմք ի յինքեանց պատառեցան, Եւ գերեզմանք մահու բացան:</i></p>	<p><i>Ըստ յայտնապէս դաւթեան ձայնին, Ընդ փայտ խաչին բեւեռեցին զմատունսն, որ գրեաց ի տախտակին: (Բան Հաւատոյ, տ. 1001-1008)</i></p> <p><i>Ձեռք ընդ ձեռին տարածելոյ, ոտք ընդ ոտին ընթանալոյ, Փայտ ընդ փայտին դառն պըտղոյ, կեանք ընդ մահուն փոխարկելոյ: Ի մէջ երկուց անաւրինաց կայր մերկացեալ տուողն աւրինաց, Զոր ոչ տեսին ազգըն կուրաց, բաց ի միոյն յաւազակաց: (Բան Հաւատոյ, տ. 1009-1016)</i></p> <p><i>Վասն այսորիկ արեգական ըզտուն արար գիշերանման, (Բան Հաւատոյ, տ. 1021-1022) Ըզտուներըն քաւղ արկ մերկութեան, զի մի՛ տեսցէ ակն անարժան, (Բան Հաւատոյ, տ. 1025-1026) Ի միջաւրեայն նըսեմացաւ, յորժամ Ադամ մեղաւք մեռաւ, Ի յիններորդն ի լոյս դարձաւ, յորում մահուամբ մահըն լուծաւ: (Բան Հաւատոյ, տ. 1029-1032)</i></p> <p><i>Որ ողբալով բախմամբ սրտին Տեառնդ իմոյ մայր առ խաչին, Յորժամ լսէր զժարաւին, հեղոյր արտաւար ցաւագին, (Յիսուս որդի, տ. 2943-2946) Քացախ ետուն ի ծարաւի այնմ, որ բըխեաց գետ յԱդենի, Եւ ի վիմէն յանապատի երկոտասան վըտակ բարի: (Բան Հաւատոյ, տ. 1033-1036)</i></p> <p><i>Յերրորդ ժամու պատրեալ աւձին զմիտըսն նախնոյ մաւրն Եւային, Ի վեցն անկեալ մարդն առաջին, Հաւանական բանիւ նորին: Ի սոյն ժամու Տէրն ի խաչին, զի քաւեացէ զմեղըս նոցին, Եւ յորժամ ել Ադամն հին, էմոյծ գոզն ի մէջ դրախտին: (Բան Հաւատոյ, տ. 1037-1044)</i></p> <p><i>Էլի էլի աղաղակէր, իմովս ընդ իմ գՀայր աղաչէր, (Բան Հաւատոյ, տ. 1045-1046) զհոգին կամաւ Հաւր աւանդեաց, (Բան Հաւատոյ, տ. 1050) զհոգիս մարդկան Հաւր ընծայեաց: (Բան Հաւատոյ, տ. 1052) Երկիր հիմամբք սասանեցաւ Եւ վարագոյրն ընդ մէջ հերձաւ: Վէմք ի յինքեանց պատառեցան Եւ գերեզմանք մահու բացան: (Բան Հաւատոյ, տ. 1103-1106)</i></p>
--	---

Շարականոցում «Այսաւր անճառ լուսոյն ծագումն» սկսուածքով շարականին յաջորդող «Նորին երգ ցերեկին աւետարանացն»¹³ շարականը նոյնպէս, որ կազմուած է 17 ութտողանի տներից եւ ունի «Ներսէսի ե բանս այս» ծայրակապը, հեղինակը գրել է՝ օգտա-

13 Տե՛ս սոյն հատորում, էջ 1045-1049:

գործելով «Յիսուս Որդի» քերթուածի որոշ հատուածներ (չարականի 136 տողերից 89-ը)՝ նոյն սկզբունքով, ինչ նախորդ շարականը: Այս փաստագրումը եւս վերջնականապէս լուծում է շարականի հեղինակութեան խնդիրը:

Ստորեւ ներկայացնում ենք «Նորին երգ ցերեկին աւետարանացն» շարականի եւ «Յիսուս Որդի» քերթուածից օգտագործուած բնագրային հատուածների համեմատական աղիւսակը:

«Նորին երգ ցերեկին աւետարանացն»	«Յիսուս Որդի»
<p>Մերկեա՛ յինէն ըզբուրձ մեղաց՝ Ըզտըրտմագինն արեամբ ներկած, Եւ ըզգեցո՛ գուրախալին՝ Ըզպատմուճանն իմ գառաջինն:</p>	<p>Ձե՛րձ առ յինէն զբուրձ գգեստին Եւ զգեցո գուրախալին Եւ զպատմուճան հոգւոյս ներքին լուա՛ յաչաց ջուրբ արտասուին:</p>
<p>Երկնաւոր Թագաւորիդ Ի ծունր իջեալ խաղ առնէին, Ծածկեալ ըզգլուխըդ կըռփէին Եւ եղիգամբ հարկանէին:</p>	<p>Ի ծունր իջեալ կատակէին, խաղ առնելով ծիծաղէին¹⁴, (Յիսուս որդի, տ. 2855-2856)</p>
<p>Բամեալ բոլորըք քո մարմին՝ Յետ վըճըռոյ դատաւորին, Սաստիկ էառ զհարուած գանին Վասըն գանից նախաստեղծին. Ձիս, որ յտից մինչեւ ցգլուխ Յաւաւք նեղիմ անհնարին, Առողջացո՛ դարձեալ կըրկին, Որպէս շնորհաւք յաւագանին:</p>	<p>Որ ի բոլոր քոյին մարմին Եւ բաւանդակ մասն անդամին Առեր սաստիկ հարուած գանին յետ վըճըռոյ դատաւորին, Ձիս, որ յտից մինչեւ ցգլուխ ցաւաւք նեղիմ անհնարին, Առողջացո՛ դարձեալ կըրկին, որպէս շնորհաւք աւագանին: (Յիսուս որդի, տ. 2879-2886)</p>
<p>Փոխան պըսակ ի փշոց եղին Մըշակք այգւոյն Իսրայէլին. Ըզփուշ մեղաց հանցես յինէն, Ձոր յիս եհար իմ թըշնամին, Եւ ողջացո՛ զխայթուած վիրին, Ձի սպիք մեղացըն ջընջեսցին:</p>	<p>Պսակ ի փշոց ի դլուխ եղին մշակք այգւոյն Իսրայէլին, Խլեա՛ զփուշ մեղաց յինէն, զոր յիս եհար իմ թըշնամին, Եւ ողջացո՛ զխայթոց վիրին, զի սպիք մեղացն ջընջեսցին: (Յիսուս որդի, տ. 2889-2892)</p>
<p>Էտուն ըմպել քեզ ըզլեղին Եւ ըզքացախն ի ծարաւին, Արբեր կամաւ, զի քաղցրացին Ճաշակք պըտոյ դառնագունին. Ըզդառնութիւն թունաւորին, Ձոր ի մասունս հոգւոյս արկին, Հերքեա՛ ի բաց հանդերձ սովին, Եւ քաղցրացի սէր քո ի սմին:</p>	<p>Որ ընդ պտոյ քաղցրագունին դառնխայրի մահացուցին, Ճաշակեցեր զխառնեալ դեղին Եւ զքացախն ի ծարաւին, Ձդառնութիւն թոյնաբերին, զոր ի հոգոյս մասունս արկին, Մաքրեա՛ ի բաց հանդերձ սովին Եւ քաղցրացի սէր քո ի սմին: (Յիսուս որդի, տ. 2895-2902)</p>
<p>Ստեղնեալ ծառոյ մահաբերին՝ Այնմ, որ բուսաւ ի մէջ դրախտին, Փոխան բարձեր ըզփայտ խաչին՝ Ի Գողգոթայ հաներ տեղին. Ձիմ առ ի մեղս անկեալ զոգի Եւ ծանրագոյն բարձաւ դեռին, Բա՛րձ ի յուսոյդ ըստ ոչխարին, Եւ նա՛ն ի յերկինս յուխտեալ տեղին:</p>	<p>Որ փոխանակ մահաբերին ծառոյն բուսեալ ի մէջ դրախտին, Բարձեր յուսոյ զփայտ խաչին Ի Գողգոթայ հաներ տեղին, Ձիմ առ ի մեղս անկեալ զհոգի Եւ ծանրագոյն բարձեալ դեռին, Թեթեւացո՛ քաղցր լծով Եւ փոքրոգի բեռամբ խաչին: (Յիսուս որդի, տ. 2903-2910)</p>

14 Հմմտ. նաեւ «Բան հաւատոյ», տ. 985-986. Ի ծունր իջեալ կատակէին, /զգլուխն եղեգամբ հարկանէին

<p><i>Ի յուրբաթու ժամ երրորդի Բեւեռեցար, Տէ՛ր, ի խաչին, Լուծեր զկապանս նախաստեղծին եւ կապեցեր ըզթըշնամին. Զի՛ս ամրացո ընդ հովանեաւ Կենդանարար քո Նըշանին եւ ի ծագելն յարեւելից Լուսաւորեա՛ լուսով նորին:</i></p>	<p><i>Որ յուրբաթու ժամ երրորդին՝ յաւր պատրանաց նախաստեղծին Բեւեռեցար, Տէ՛ր, ի փայտին ընդ անաւրէն աւազակին, Զիս ամրացո՛ ընդ հովանեաւ ամենայաղթ սուրբ նշանին, եւ ի ծագել յարեւելից լուսաւորեա՛ լուսով նորին: (Յիսուս որդի, տ. 2931-2934)</i></p>
<p><i>Երանեալ աւազակին Բացեր ըզդուռն ազին դրախտին, Ըստ հաւատոյ սրբոյ նորին Կատարեցեր ըզխընդրելին. Տո՛ւր եւ ինձ, Տէ՛ր, ընդ նըմին Լըսել ըզնոյն պատասխանին, Այսաւր ընդ իս իցես յազին՝ Ի հայրենին քո առաջին:</i></p>	<p><i>Որ աջակողմ աւազակին բացեր զդուռն Ազին դրախտին, Յիչեա՛ եւ զիս՝ յորժամ գայցես, արքայութեամբ քո հայրենին: Լուսայց եւ ես զցնծալին զքո ասացեալ պատասխանին, Այսաւր ընդ իս իցես յԱզին ի հայրենիս քո առաջին:</i></p>
<p><i>Բարբառելով գէլի-էլին Հիմունք երկրի տատանէին, եւ վարագոյր հին աւրինին Վերուստ ի վայր պատառէին. Արդ ընդ վիմացն, որ շարժէին, Շարժեա՛ զանշարժ սիրտս ի բարին. Ընդ պատառել վարագուրին, Զի՛մ պատառեա ըզգիր պարտին:</i></p>	<p><i>բարբառելոյ գելի ելին Հիմունք երկրի տատանէին, (Յիսուս որդի, տ. 2952-2953) եւ վարագոյր հին աւրինին վերուստ ի վայր պատառէին, (Յիսուս որդի, տ. 2955-2956) Արդ, ընդ վիմացն, որ շարժէին, շարժեա՛ զանշարժ սիրտս ի բարին: (Յիսուս որդի, տ. 2967-2968) Ընդ պատառել վարագուրին (Յիսուս որդի, տ. 2971) Զիմ պատառեա՛ զհնութիւն չարին, Չնջեա՛ զգիր մեղացս յանցին: (Յիսուս որդի, տ. 2973-2974)</i></p>
<p><i>Արեգական լոյս քաւղ արկեալ՝ Խաւարանայր միջաւրէին, եւ գերեզմանը բանային, Մարմինք սրբոցն յառնէին. Ընդ խաւարել լուսաւորացն Մաքրեա՛ յինէն զգործ խաւարին, Ընդ մեռելոցն, որ յառնէին, Կանգնեա՛ զմեղաւք մեռեալ հոգիս:</i></p>	<p><i>Արեգական լոյս քողարկեալ խաւարանայր մէջաւրէին, (Յիսուս որդի, տ. 2959-2960) Քանգի զՏէ՛րդ իւրեանց տեսին, մերկ ի խաչին չհանդուրժէին: (Յիսուս որդի, տ. 2963-2964) Ընդ խաւարել լուսաւորին հերքեա՛ յինէն զգուռն խաւարին, (Յիսուս որդի, տ. 2975-2976) Ընդ մեռելոցն, որ կանգնէին, կանգնեա՛ զմեղաւք մեռեալ հոգիս: (Յիսուս որդի, տ. 2969-2970)</i></p>
<p><i>Աղաւթելովն առ Հայր յերկինս՝ Թողուլ ըզմեղս, որ ի խաչին. Ինձ, որ հոգւովս հաւատացեալ Երկրպագեմ քեզ, Միածի՛ն, Թո՛ղ ըզլուծու՞մըն հրամանին, Մի յիշեսցին մեղքն առաջին:</i></p>	<p><i>Աղաւթէիր առ Հայր յերկին թողուլ զմեղսն, որ գործեցին: Ինձ, որ հոգւով հաւատացեալ, երկրպագեմ քեզ, միածին, Թող զիմ յանցանս, որ գործեցի, մի՛ յիշեսցին մեղքն առաջին: (Յիսուս որդի, տ. 2983-2990)</i></p>
<p><i>Սարսեցին սանդարամետք Ի յաւանդելն առ Հայր զՀոգիդ, Որ ի դրժոխս իջեր ներքին՝ Ի բանտ մահու եւ խաւարին. Կապեալ զիշխանըն մահածին՝ Հաներ զհոգիսն, որ ի բանտին, եւ զիս հանցես, Տէ՛ր, ընդ նոսին Բանտէ մեղաց աղջամըղջին:</i></p>	<p><i>Որ յետ լնլոյ գրելոց բանին, աւանդելոյ առ Հայր զՀոգին, (Յիսուս որդի, տ. 2991-2992) որ ի դժոխս էջ ստորին, (Յիսուս որդի, տ. 2552)</i></p> <p><i>Զիս, որ կապեաց իմ թշնամին ախտիւ մեղաց, որ ի մարմին, Արձակեսցես դու վերըստին՝ որպէս զհոգիսն, որ ի բանտին: (Յիսուս որդի, տ. 3067-3070)</i></p>
<p><i>Յանմահիդ մեռանելոյ Ձմեռեալ հոգիս կենդանացո՛.</i></p>	<p><i>Զիմ զմեռեալ հոգիս կրկին կենդանացո՛, Տէ՛ր, վերըստին (Յիսուս որդի, տ. 3159-3160)</i></p>

Ղեկունգ Ալիշանը, անդրադառնալով այս երկու շարականներին, գրում է. «Չարչարանաց շարականքն Այսօր անճառ եւ Նորոգող տիեզերաց. որք եւ Տեառն մերոյ տնօրէնութեանց ամենէն սրտառուչ եւ սրտաշարժ յիշատակք եւ սփոփանք են... Այս ամենածանօթ եւ յաճախ երգեալ շարականն՝ քանի՞ անգամ մեր հեղինակին սրտէն կրկնուած է՝ չգիտեմ, այլ յայտ է որ երեք անգամ գրչէն թափած է. նախ՝ Բան Հաւատոյ քերդուածին մէջ, երկրորդ տարի մ'ետեւ (1152) իր Յիսուս որդի գերագոյն քերդուածին, եւ երրորդ՝ այբուբենի վրայ տնատելով եւ քիչ փոփոխութեամբ վերածեալ ի շարական, եւ Աւագ ուրբաթու մեծահանդէս ժամակարգութեան մէջ տեղաւորած, զոր յետագայք կրկնեն եւ ի տօնս Խաչի՝ փոխանակ ննջեցելոց շարականի ի գիշերային ժամուն»¹⁵: Ինչպէս երեւում է շարականների եւ «Բան Հաւատոյ» եւ «Յիսուս Որդի» քերթուածների համեմատական աղիւսակներից, Շնորհալին ոչ թէ յաջորդաբար՝ երկից երկ է տեղափոխել բնագրային հատուածները («Բան Հաւատոյ»-ից «Յիսուս Որդի» եւ այնուհետեւ տնատել՝ ըստ ծայրակապերի), ինչպէս որ նշում է Ալիշանը, այլ «Այսօր անճառ»-ը գրելիս օգտագործել է թէ՛ «Բան Հաւատոյ» եւ թէ՛ «Յիսուս Որդի» քերթուածների բնագրերի համապատասխան հատուածները, իսկ «Նորոգող տիեզերաց»-ի բնագիրը գրելիս օգտագործել է միայն «Յիսուս Որդի» քերթուածի բնագիրը՝ համապատասխան յաւելումներով՝ «Այսօր անճառ»-ում՝ 84 տող, իսկ «Նորոգող տիեզերաց»-ում՝ 89 տող, որոնք բացակայում են նշուած երկու ընդարձակ քերթուածներում:

Գաբրիէլ Աւետիքեանը «Այսօր անճառ»-ը ամբողջովին համարում է «Յիսուս Որդի» քերթուածի հատուած, որ Շնորհալին յարմարեցրել է «ըստ թուոյ այբուբենից». «ՁՀռչակաւոր եւ զբազմախորհուրդ երգ չարչարանացն, Այսօր անճառ, ո՛չ ոք անգիտանայ լինել յօրինուած սքանչելի վարդապետին մերոյ՝ սրբոյն Ներսեսի Կլայեցւոյ... Չայս վեցմասնեայ երգ ըստ թուոյ այբուբենից յարմարեաց նա ի Յիսուս Որդի գրոցն, զոր յառաջն հիւսեալ էր. եւ կարգեաց երգել յընթերցման վեց գլուխ աւետարանաց յառաւօտու ժամերգութեան մեծի ուրբաթունն նախ քան զօրհնութիւնն»¹⁶: Այնինչ շարականում հիմնականում օգտագործուել է «Բան Հաւատոյ» քերթուածի բնագիրը (146 տող), իսկ «Յիսուս Որդի» քերթուածը շարականի բնագրաստեղծմանը մասնակցել է 56 տողով (տե՛ս համեմատական աղիւսակը):

Բնագրային կազմաբանութեան տեսակէտից կարելոր այս համեմատութիւնները հնարաւոր են դարձնում քննելու Ներսէս Շնորհալու ստեղծաբանութեան եւ բանաստեղծական արուեստի սկզբունքների գործնական կիրառութեան շատ եւ շատ խնդիրներ:

«Տեառն Ներսէսի նուէր մաղթանաց ներչափական տաղիւ տուողին բանից ըզձումն աղաթից ներանձնական հոգւոց զարթուցելոց մտաւք ի թմբրութենէ կրից յիշատակաւ անցելումն իրի ներկայի եւ ապագայի ողբումն հեծութեան սրտի խաւք ընդ Աստուծոյ» քերթուածի բնագիրը պատրաստելիս հիմք է ընդունուել ՄՄ, 579 ձեռագիրը, որը Մաշտոցեան Մատենադարանում այս բնագիրն ընդգրկող հնագոյն ձեռագիրն է (1276-1279 թթ.): Բնագիրն համեմատել ենք ՄՄ, 5707 ձեռագրի (1386 թ.) եւ վենետիկեան 1830 թ. հրատարակութիւնում գետեղուած բնագրի հետ, որը պատրաստելիս, կազմողների վկայութեամբ, օգտագործուել է 10 եւ աւելի ընդօրինակութիւն, որոնցից չորսը՝ հնագոյն, ինչպէս նաեւ մինչեւ 1830 թ. եղած բոլոր տպագիրները: Տարբերակներում արտացո-

15 Ղ.Ալիշան, Շնորհալի եւ պարագայ իւր, Վենետիկ, 1873, էջ 446-447:

16 Գաբրիէլ Աւետիքեան, Բացատրութիւն շարակաճաց, Վենետիկ, 1814, էջ 247:

լուած են վենետիկեան հրատարակութեան «երկբայելի տեղիները», որոնց ցանկը գետեղուած է հատորի վերջում:

Ստորեւ ներկայացնում ենք օգտագործուած ձեռագրերի եւ տպագիրների ցանկը.

A = ՄՄ, 579, ժողովածու, Սուրբ Աստուածածին, ՉԻԵ (=1276), ՉԻԸ (=1279), գրիչ՝ Յովաննէս քահանայ (1276), Ներսէս սարկաւազ (1279), ստացող՝ Նորոգէս քահանայ (1276-1279), թերթ 204ա-268ա:

B = ՄՄ, 5707, ժողովածու, 1386 թ., Երնջակ, գրիչ՝ Յակոբ վարդապետ, ծաղկող՝ Կարապետ կրօնաւոր, կազմող՝ Յովհաննէս, թերթ 168ա-195ա:

V = Տեառն Ներսեսի Շնորհալուոյ հայոց կաթողիկոսի Բանք չափաւ, ի վենետիկ, ի Սուրբ Ղազար, 1830, էջ 7-166:

V¹ = Տեառն Ներսեսի Շնորհալուոյ հայոց կաթողիկոսի Բանք չափաւ, ի վենետիկ, ի Սուրբ Ղազար, 1830, տարբերակներ, էջ 596-597:

«Տեառն Ներսիսի ասացեալ Բան հաւատոյ ոտանաւոր տաղիւ չափոյ» քերթուածի բնագիրը պատրաստելիս հիմք է ընդունուել ՄՄ, 579 ձեռագիրը (1276 թ.): Բնագիրն համեմատել ենք ՄՄ, 4207 ձեռագրի (1284 թ.) եւ վենետիկեան 1830 թ. հրատարակութիւնում գետեղուած բնագրի հետ: Տարբերակներում արտացոլուած են վենետիկեան հրատարակութեան «երկբայելի տեղիները», որոնց ցանկը գետեղուած է հատորի վերջում:

Ստորեւ ներկայացնում ենք օգտագործուած ձեռագրերի եւ տպագիրների ցանկը.

A = ՄՄ, 579, ժողովածու, Սուրբ Աստուածածին, ՉԻԵ (=1276), ՉԻԸ (=1279), գրիչ՝ Յովաննէս քահանայ (1276), Ներսէս սարկաւազ (1279), ստացող՝ Նորոգէս քահանայ (1276-1279), թերթ 158բ-184ա:

C = ՄՄ, 4207, ժողովածու, Ատանայ, 1284 թ., գրիչ՝ Կոստանդին Քուռաթ, ստացող՝ Պրն Օշին, թերթ 129ա-150բ:

V = Տեառն Ներսեսի Շնորհալուոյ հայոց կաթողիկոսի Բանք չափաւ, ի վենետիկ, ի Սուրբ Ղազար, 1830, էջ 169-227:

V¹ = Տեառն Ներսեսի Շնորհալուոյ հայոց կաթողիկոսի Բանք չափաւ, ի վենետիկ, ի Սուրբ Ղազար, 1830, տարբերակներ, էջ 598:

1. A ձեռագրում գրեթէ բացակայում է ը գաղտնավանկի կիրառութիւնը, ինչը համատարած է B ձեռագրում, իսկ վենետիկեան հրատարակութեան մէջ ը գաղտնավանկը կիրառուել է ըստ հարկի՝ տաղաչափութիւնը պահելու համար: Բնագիրը կազմելիս հետեւել ենք վենետիկեան հրատարակութեան սկզբունքին՝ հաշուի առնելով արդի ուղղախօսութեան թելադրանքները: Ուստի եւ տարբերակներում շատ դէպքերում զանցառել ենք ը գաղտնավանկով գրուած ձեւերը:

2. A ձեռագրում ա-ից եւ ո-ից յետոյ գրուող յ կիսաձայնը կիրառուած է նաեւ անձնական եւ ցուցական դերանունների (նայ, նոցայ եւ այլն), ինչպէս նաեւ բայի խոնարհման հրամայականի ձեւերում (բարձրացո՛յ, ամբացո՛յ եւ այլն): B ձեռագրում, ինչպէս նաեւ վենետիկեան հրատարակութեան մէջ նման դէպքերում յ կիսաձայնի գրութիւնը, ըստ կանոնի, բացակայում է: Յ կիսաձայնի գրութեան նման կիրառութիւնը B ձեռագրում, ինչպէս նաեւ վենետիկեան հրատարակութեան մէջ առկայ է միայն Շնորհալու յիշատակարանի այն հատուածում (սկսած «Այսմ, որ յօքունց գոլ գերակայ» տողից մինչեւ «Ճշմարտութեան բանս, որ ի սմայ» տողը), որը յանգաւորուած է ա (այ) հնչիւնով՝ յանգաւորման տեսողական միանմանութիւնը պահպանելու համար: Բնագիրը կազմելիս հետեւել

ենք վենետիկեան հրատարակութեան սկզբունքին՝ տարընթերցուածներում զանցառելով ներկայացնել յ կիսաձայնի նման կիրառութիւնը՝ այն թողնելով միայն յիշատակարանի վերոնշեալ հատուածում:

3. **Յ ձեռագրում կիրառուած է օ հնչիւնի երկձեւ գրութիւն՝ օ եւ ալ՝ առանց որեւէ սկզբունքի, մինչդեռ վենետիկեան հրատարակութիւնը հիմնականում կիրառում է օ, իսկ Ա ձեռագիրը գրութեան աւ ձեւը:**

4. **Շ ձեռագրում օժանդակ բայի անցեալի ձեւերում է-ի փոխարէն հիմնականում կիրառուում է ե, իսկ օ-ի փոխարէն մշտապէս կիրառուում է գրութեան աւ ձեւը:**

Ներառել ենք նաեւ վենետիկեան հրատարակութեան երկբայելի ընթերցուածները¹⁷ փակագծերում նշելով օգտագործուած ընդօրինակութիւնների թիւը:

Հրատարակութիւններ

1. **Ներսէս Շնորհալի, Տեառն Ներսէսի հայոց կաթողիկոսի նուէր մաղթանաց ներչափական տաղիւ ողբումն հեծութեան ի խորոց սրտէ խօսք ընդ Աստուծոյ, Վենետիկ, տպագր. Յովհաննէս Անկիրեցոյ, տպ. Սալիգաթաուի, 1643:**

2. **Ներսէս Շնորհալի, Տեառն Ներսէսի հայոց կաթողիկոսի նուէր մաղթանաց ներչափական տաղիւ ողբումն հեծութեան ի խորոց սրտէ խօսք ընդ Աստուծոյ, Վենետիկ, տպագր. Զուան Բատիստա Բովիսի, 1660:**

3. **Ներսէս Շնորհալի, Յիսուս որդի անուն Տեառն Ներսեսի հայոց կաթողիկոսի ասացեալ բան մէխիթարութեան տանըս հայոց վասն մանկացն որ օրհնեն ըզՅիսուս միշտ անուն նորայ ցնցութեանն, Ամստերդամ, տպագր. Մատթէոս Ծարեցոյ եւ Աւետիս Ղլինենցի, տպ. Ս. Էջմիածնի եւ Ս. Սարգսի, 1660-1661:**

4. **Ներսէս Շնորհալի, Յիսուս որդի, Վենետիկ, տպ. Նահապետ Գիլնագարի եւ Զիակումո Մորէտտիի, 1686:**

5. **Ներսէս Շնորհալի, Յիսուս որդի անուն Տեառն Ներսէսի Հայոց Կաթողիկոսի ասացեալ բան միխիթարութեան տանս հայոց վասն մանկացն որ օրհնեն զՅիսուս միշտ յանուն նորայ ցնծութեանը, յամի Տեառն 1702, յունվար 8, ի փառս մեծագոյնս Աստուծոյ: Առանց տպագր. վայրի եւ տպարանի յիշատակութեան¹⁸, 1702:**

6. **Ներսէս Շնորհալի, Տեառն Ներսեսի Հայոց Կաթողիկոսի ասացեալ բան միխիթարութեան տանս հայոց վասն մանկացն որ օրհնեն զՅիսուս միշտ յանուն նորայ**

17 Տեառն Ներսեսի Շնորհալոյ հայոց կաթողիկոսի Բանք չափաւ, ի Վենետիկ, ի Սուրբ Ղազար, 1830, տարընթերցուածներ, էջ 596-597:

18 Ըստ «Հայ գիրքը 1512-1800 թուականներին» մատենագիտութեան ծանօթութեան. «Հրատարակութեան վայրը եւ տպարանը գրքում նշուած չեն: Ա. Ղազիկեանը եւ Գ. Զարբանալեանը իրենց մատենագիտութիւնների մէջ ենթադրութիւն են անում, որ այս գիրքը տպագրուել է Մարսելում, իսկ Թէոդիկը առանց կասկածի է տպագրութեան վայրը համարում Մարսելը. «1702-ին Մարսիլիա տպուած կը տեսնենք 3 գիրք՝ Ծարակնոց, Հայելի վարուց եւ Յիսուս Որդի, Ոսկանեան տառերով, բայց առանց տպարանի յիշատակութեան» («Տիպ ու տառ», էջ 157)»: Մեր կարծիքով՝ գիրքը տպագրուել է Ամստերդամում, քանի որ սոյն հրատարակութեան անուանաթերթի փորագրանկարը նոյնական է 1660-1661 թթ. հրատարակուած ժողովածուի անուանաթերթի փորագրանկարի հետ, սակայն՝ մաշուած եւ տեղ-տեղ աղմատուած: Հրատարակիչը նոյն է թողել նաեւ անուանաթերթի խորանի շարուածը՝ «Յիսուս որդի անուն»՝ փոխելով վերնագիրը: Հրատարակութիւնը շարուած է նոյն՝ ոսկանեան տառատեսակով, ինչպէս նաեւ օգտագործուած են 1660-1661 թթ. հրատարակութեան որոշ գլխագարդերի եւ թղջագրերի նոյնական փորագրապատկերները:

ցնծութեամբ, ի թուոջս մերում ոնեզ, Նոյեմբ. Ժ, Կ. Պոլիս, տպ. Աստուածատուր Կոստանդնուպոլսեցու, 1724-1725:

7. **Ներսէս Շնորհալի**, Յիսուս որդի, Գիրք որ կոչի Յիսուս Որդի արարեալ եւ շարադրեցեալ ի Ներսիսէ Կլայեցոյ՝ յոգնեբախտ հայրապետէ յեղբօրէ Գրիգորիսի Վկայասիրի Հայոց կաթողիկոսի, տպագրեցեալ ի վեհափառ հայրապետութեան Սրբոյն Էջմիածնի տեան Ղազարու սրբազան կաթողիկոսի ամենայն Հայոց եւ ի պատրիարքութեան սրբոյն Երուսաղէմի տեան Գրիգորի սրբազան վարդապետի ի Կոստանդնուպոլիս ֆաղափի, հրամանաւ նորին սրբազան պատրիարգի՝ տեան Յակօբայ աստուածարան վարդապետի, ի թուին փրկչին Յիսուսի 1746 Օգոստոսի 21 եւ ի Հայոց 1195 ի տպարանի Աստուածատուրի, Կ. Պոլիս, տպ. Աստուածատուր Կոստանդնուպոլսեցու, 1746-1747:

8. **Ներսէս Շնորհալի**, Յիսուս որդի, Տեան Ներսէսի Հայոց կաթողիկոսի ասացեալ քան միսիթարութեան, տանս հայոց վասն մանկանցն որ օրհնեն զՅիսուս, միշտ յանուն նորայ ցնծութեամբ, Կ. Պոլիս, տպ. Չնչին Յովհաննէսի, 1746:

9. **Ներսէս Շնորհալի**, Յիսուս որդի, Գիրք որ կոչի Յիսուս Որդի արարեալ եւ շարադրեցեալ ի Ներսիսէ Կլայեցոյ՝ յոգնեբախտ հայրապետէ յեղբօրէ Գրիգորիսի Վկայասիրի Հայոց կաթողիկոսի: Եւ տպագրեալ հրամանաւ իշխանագնեայ տեան Յովսէփայ առաքելաշաւիղ արհիեպիսկոպոսի Սանահնեցոյ Արղութեանց, եւ առաջնորդի ազգին Հայոց որք են ընդ տէրութեամբ Ռուսաց: Ի հինգերորդում ամի հայրապետութեան լուսանկար մօրն մերոյ սրբոյ Աթոռոյն Էջմիածնի՝ տեան Ղուկասու սրբազանսուրբ կաթողիկոսի ամենայն Հայոց: Յամի Տեան 1785: Իսկ ի թուին հայոց ոմլոյ: Արդեամբ եւ ծախիւք բարեպաշտ եւ ազնուատոհմ Աղազարեանց եղիազարեան ազնիւ պարոն Յօհաննէսին: Ի Սանկտպետրբուրգ: Ի տպարանի Խալդարեանց պարոն Գրիգորի: Հրամանաւ կառավարչացն բարեկարգութեանց, Պետերբուրգ, տպ. Գրիգոր Խալդարեանցի, 1785:

10. **Ներսէս Շնորհալի**, Յիսուս որդի, Գիրք որ կոչի Յիսուս Որդի արարեալ եւ շարադրեցեալ ի Ներսիսէ Կլայեցոյ՝ յոգնեբախտ հայրապետէ յեղբօրէ Գրիգորիսի Վկայասիրի Հայոց կաթողիկոսի: Ի հայրապետութեան Հայոց տեան Ղուկասու սրբազան կաթողիկոսի որ ի Վաղարշապատ: Եւ ի յառաջնորդութեան Նոր Զուղայու տեան Յակոբայ արք եպիսկոպոսի: Եւ ի թագաւորութեան օգոստափառ տեան երկրորդի Հերակլայ Բագրատունոյ որ ի Թիփլիս: Արդեամբ եւ ծախիւք բարեպաշտ ազնուատոհմ պարոն Աւետ Սէբեանի: Յամի Տեան 1792, ի թուին հայոց 1241, ի մայրաքաղաք Մաղրաս, ի տպարանի տէր Յարութիւնի Շմաւօնեան Շիրագցոյ: Մաղրաս, տպ. Յարութիւն Շմաւոնեան Շիրագեցու, 1792:

11. **Ներսէս Շնորհալի**, Գիրք որ կոչի Յիսուս որդի, Կ. Պոլիս, Հասանփաշա խան, տպ. Ակնեցի միտ. Յօհաննեան միտ. Արքահամ ամիրայի (Արքահամ Թերգեանի), 1824, հոկտեմբեր:

12. **Ներսէս Շնորհալի**, Տեան Ներսեսի Շնորհալոյ Հայոց կաթողիկոսի Բանք չափաւ, Վենետիկ, Ս. Ղազար, 1830:

13. **Ներսէս Շնորհալի**, Բանք չափաւ, Վենետիկ, Ս. Ղազար, 1928:

Թարգմանութիւններ

1. **Jesus, Son, only-begotten of the Father** a prayer by Nerses the Grace-filled. Rendered into English by Jane S. Wingate. Published 1947 by Delphic Press in New York, 158 p.

2. **Nerses Snorhali**, Jésus Fils unique du Père, introduction, traduction de l'arménien et notes par Isaac Kéchichian, s.j. Directeur du Collège Saint-Grégoire l'illuminateur à Beyrouth, Paris, 1973, p. 256.

3. Գիրք որ կը կոչուի Յիսուս Որդի շարադրուած տաղաչափական ոնով Ներսէս Կլայեցի մեր Շնորհալի հայրապետին կողմէ, արեւմտեան աշխարհաբարի վերածեց Շնորհի արքեպիսկոպոս Գալուստեան, պատրիարք Հայոց Թուրքիոյ, 1974, Մարմարա տպարան, 80 էջ:

4. **Ներսէս Շնորհալի**, Յիսուս Որդի, արեւելահայերէնի վերածեց Վիգէն Ղազարեանը, իմբագիրներ՝ Ազատ Բոգոյեան, Յակոբ Մովսէս, Երեւան, Ապոլոն, 1991, 224 էջ:

ՄԱՏԵՆԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

1. **Ալիշան Ղեւոնդ**, Շնորհալի եւ պարագայ իւր, Վենետիկ, 1873:
2. **Արեղեան Մանուկ**, Երկեր, հ. Դ, Երեւան, 1970, էջ 96-146:
3. **Յակոբեան Գր.**, Ներսէս Շնորհալի, Երեւան, 1964:
4. Ներսէս Շնորհալի, Յօդուածների ժողովածու, Երեւան, 1977:
5. **Սիմէոնեանց Արսէն** աւ. ֆհնյ., Ս. Ներսէս Շնորհալի, Պոսթըն, 1962:

ԳՈՒՐԳԷՆ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ

ՆՏԱՌՆ ՆԵՐՍԻՍԻ ԱՍԱՑԵԱԼ²
ԲԱՆ ՀԱԲԱՏՈՅ ՈՏԱՆԱԽՈՐ ՏԱԴԻԻ ՀԱՓՈՅ³

- 2 *Խոստովանիմ Աստուած զՀայր⁴
անծին, անեղ եւ անըսկիղբն,*
- 4 *Խոստովանիմ Աստուած զՈրդին,
անժամանակ Հաւր միածին,*
- 6 *Խոստովանիմ Աստուած զՀոգին,
ի բնութենէ Հաւր անքննին,*
- 8 *Երբեակ անձամբ Երրորդութիւն,
միասնական աստուածութիւն,*
- 10 *Մի էութիւն եւ մի բնութիւն,
մի տիրական իշխանութիւն:*
- 12 *Հայրըն⁵ ծնաւղ⁶, Որդին⁷ ծնունդ⁸,
Հոգին⁹ ի նոյն ի⁹ բնութենէ:*
- 14 *Ոչ մարմնական ծնընդեան նըման,
զի է աննիւթ եւ պարզական,*
- 16 *Եւ ոչ աղբեր¹⁰ հոսման հանգոյն
գոլ անմարմին բըղխումն¹¹ Հոգւոյն¹²:*
- 18 *Ոչ բաժանեալ յէութենէ¹³,
բանն եւ Հոգին առ ի Հաւրէ,*
- 20 *Ոչ մին ստեղծիչ, մինն արարած
եւ միւսն աւտար պաշտաւնատար¹⁴,*

1 ² ὉμϞὸñŸ»ñ.

A = ØØ, 579, Ā»ñĀ 158μ-184³, 1276 Ā.

C = ØØ, 4207, Ā»ñĀ 129³ - 150μ, 1284 Ā.

V = i »³ eŸ Ū»ñè»èϞ ԲŸáñŨ³ ԽáŪŨ³ Խáó Ĩ³ ĀáŌϞĭ á-
èϞ ³ Ÿú á³ ÷ ³ ò, Ϟ ĩ »Ÿ»ĭ Ϟĭ, Ϟ éáðñμ Ō³ ½³ ñ, 1830,
չϞ 169-227:

V¹ = i »³ eŸ Ū»ñè»èϞ ԲŸáñŨ³ ԽáŪŨ³ Խáó Ĩ³ ĀáŌϞ-
ĭ áèϞ ³ Ÿú á³ ÷ ³ ò, Ϟ ĩ »Ÿ»ĭ Ϟĭ, Ϟ éáðñμ Ō³ ½³ ñ,
1830, ĩ ³ ñĀŸĀ»ñóáð³ ĨŸ»ñ, չϞ 598:

2 V áϞù

3 C áϞù ĩ »ñŸ³ · Ϟñ

4 C Á½Ũ³ Խñ

5 CV Ũ³ Խñ

6 C ÍÁŸ³ òŌ V ÍÁŸúŌ

7 C áñ¹ Ϟ

8 V ÍÁŸáðŸ¹

9 A áϞù

10 A ³ Ōμ»ðñ

11 A μĀĒáðŪŸ

12 A Ũá· áŸŸ

13 C ȚáðĀ;Ÿ;Ϟ

14 A á³ Խñ³ òŸ³ ĩ³ í. éáðè.^a :Ā: (= 10, ĩ Ÿ³ Ũ³ Ū³ ñ)

22 Որպէս կարծիքն Արիոսի՝
 հեթանոսաց համախոհի՜,

 24 Որ ելեւէջս² աստիճանի
 բնութեան եմոյծ³ հաւասարի:

 26 Եւ ոչ անձամբ խառն ասելով,
 երիցն ի մի ժողովելով,

 28 'Ստ որում⁴ թուեցաւ⁵ այս Սաբելի,
 հրէականին հետեւողի:

 30 Այլ ի յերիս լոյս զատուցեալ,
 երիցն ի մի լոյս միացեալ,

 32 Որպէս ի մի ջահ ժողովեալ,
 երից լուսոցըն⁶ մի եղեալ,

 34 Ըստ⁷ արեգականն հաւաքման,
 զհոլր⁸ եւ զլոյս եւ զաւթարան:

 36 Կամ թէ զաղբիւր⁹, գետ եւ ըզծով¹⁰,
 այսմ աւրինակ առբերելով,

 38 Երիցըն ջուր բնութեամբ գոլով,
 անուամբ զանձամբ¹¹ բաժանելով:

 40 Եւ այս է մի աստուածութիւն,
 'ստ երից անձանց անուանգրութիւն¹²:

 42 Կամ լոյս ի ջուրս ծագելով
 եւ ճառագայթ ներգործելով,

 44 Որպէս եւ Հայր, յորմէ Որդին,
 Հոգին ծաւալ ճառագայթին:

1 C Ñ³ Û³ ÈáŒ
 2 A »É»ðçç
 3 AC շՄáŒ
 4 A ëi áð áñáðŪ
 5 A Āi »ó³ ò
 6 C ÈáðéáóŸ

7 V 'ëi
 8 C Á½Ñáðñ
 9 CV ½³ Õµ»ðñ
 10 C ½Íái
 11 CV áð³ Ýó³ Ûµ
 12 A Èáðé.ª :Æ. (= 20, i Ý³ Ñ³ Û³ ñ)

46 Հայր է պատճառ անպատճառից,
Որդւոյ՝ ծնընդեամբ, Հոգւոյ՝ բըխմամբ³,

48 Ձի Աստուծոյ չէ ինչ պատճառ,
Ինք պատճառաւ գոյից պատճառ:

50 Ոչ է յառաջ Հայր, քան զՈրդի,
եւ կամ⁴ Որդի, քան զՀոգի⁵,

52 Այլ որպէս Հայր միշտ յաւիտեան⁶
եւ համագոյքն իւր յէութեան⁷:

54 Ձի եթէ⁸ լոյս Որդին փառաց,
եւ⁹ կենարար Հոգին կենաց,

56 Ձիա՞րդ երբեմն առանց լուսոյ
եւ անկենդան յոչ գոլ Հոգւոյ¹⁰:

58 Ոչ ըստ բնութեանն մեծ է Հայր,
քան որոց սկիզբն է եւ¹¹ պատճառ,

60 Եւ ոչ նուաստ¹², որք ի նմանէ,
զի այս եւ զՀայր տկար առնէ:

62 Ըստ պատճառին մեծ ասի Հայր,
եւ ոչ բնութեամբ, քանզի է Հայր,

64 Որպէս եւ մերըս հաւասար,
եւ ոչ նուազ Որդի քան զՀայր:

66 Բայց զի որդի ասի Որդին,
ոչ մարմնական եւ ախտային,

68 Իբրու կարծեն կոյրքըն մըտաւք,
հաւանականքըն Մահմետի¹³:

1 A añ' áŭ
2 A Ñá· áŭ
3 C μŌĒŪ³ Ūμ
4 A áā
5 A ½Ñá· ÇŸ
6 C Ɔ̄ ̄ŌÇi »³ ÝŸ
7 C Ɔ̄ áŌĀ»³ ÝŸ

8 A Āç
9 A ç
10 A Ñá· áŭ
11 A »Ō-Á Ĩ ñĪ ÝáŌ³ Í
12 V ÝáŌ³ ei ù
13 C Ū³ ÑŪ»i ÇŸ

70 Որք¹ բան ասեն ըստ Յովաննու,
եւ յանուանէն փախչին² յորդւոյ³,

72 Ոչ գիտելով յիմար հոգւով⁴,
թէ չէ աւտար բանն ի յորդւոյ⁵:

74 Զի որպէս ծնունդ է բան սըրտի,
նոյնպէս եւ Հաւր⁶ ծընունդ Որդի⁷:

76 Լոյս ի լուսոյ⁸ յառաջ բերումն,
եւ ոչ նըման ծնընդեան մերում:

78 Բան⁹ ասացաւ անուն նորին,
զի անմարմին է ծնունդ բանին:

80 Եւ զի նըմին Հաւր է բնութիւն,
անուանեցաւ յորդիութիւն:

82 Անհաս մարդկան եւ հրեշտակաց,
բանի անճառ, անտես մըտաց,

84 Միայն հաւատ ուղղափառաց
երրորդութեանն է մերձակաց:

86 Զի է անկէտ¹⁰ եւ անսահման,
աներբ, անուր եւ անվախճան:

88 Էր միշտ եւ է յայժմուս
եւ էացի յանբաւ դարուց:

90 Ոչ սկսեալ, ոչ դադարեալ
եւ սկսելոց պատճառ եղեալ,

92 Իմանալեաց¹¹ եւ ըզգալեաց¹²
եւ զորս նորաւք պարունակեաց:

1 C áñ

« Sբ'• Յ•վճ• Ա 1

2 A ÷³ ÕãÇÝ

3 A ðãñ' á

4 A Ñá• áí

5 A ðãñ' áŪ

6 A ³ ò»É³ óáó³ Í շ éãöé³ ÝóúáòŪ

7 A éÁñi Ç

8 A éãöéá

9 C µ³ ÝÝ

10 A ³ ÝÝ »³ ŪC ³ ÝÝ »i

11 C ÇŪ³ Ý³ É³ óÝ

12 A Áé• ³ É³ ó

- 94 *Ոչ այլայլեալ ի բնութենէ
եւ ոչ փոխեալ ի տեղոջէ¹,*
- 96 *Ջի այլայլին, որք եղանին,
եւ փոփոխին, ոյք² փոխադրին:*
- 98 *Այլ է նովաւ լըցեալ երկին,
երկիր եւ խորք անդընդային:*
- 100 *Նաեւ³ ներքոյ ամենայնի
եւ արտաքոյ արարածի:*
- 102 *Խնամող, տածող էականացս⁴
եւ ի յէից անպարագայց,*
- 104 *Հուպ ամենից եւ մերձաւոր
եւ յումեքէ ոչ հեռաւոր:*
- 106 *Տեսող մարդկան ծածուկ սըրտից,
զխորհուրդս ըզբան զգործըս կրից⁵:*
- 108 *Եւ ինքն յաչաց հողեղինի,
անտեսութեան ամպով⁶ ծածկի:*
- 110 *Միայն մըտաւք նըկարագրի,
աղաւտ նուազ ըստ փայլածուի:*
- 112 *Իբրեւ զհուր սրբեցելոյ⁷,
ջինջ եւ մաքուր ըստ հայելոյ⁸,*
- 114 *Որ սկզբնատպին⁹ լուսոյն¹⁰ ծագման,
զինքըն դիցէ դէմ յանդիման,*
- 116 *Նա ըզնորին գեղոյն նըման,
յիւրըն ցուցցէ տիպ տիրական:*

1 V ἰ »Ὀδᾶςζ
2 A áñù
3 C »Ὀ³ Ἰ³ Ὑ³ ó
4 C áñ
5 A ëñì Çó

6 V ³ ὐμαί
7 AV¹ (4 ùñÇŸ³ Ἰ áõṽ) ëñµ»ó»éáó
8 A Ṽ³ ʒ»éáó V Ṽ³ ʒ»éáṽ
9 A ëĪ ëŸ³ ἰ áÇŸ C ëĪ ëŸ³ ἰ áÇŸ
10 C éáõëáṽ

- 118 Այլ ի բնութիւն անտանելի,
եւ ոչ աղաւտ միտըք ճրգտի¹,
- 120 Ոչ մարդկային մաքրագունից,
ոչ երկնայնոց սեռին վեհից:
- 122 Զի եթէ² է՝ գոլ հաւատամք,
բայց թէ զի՞նչ է՝ անգիտանամք,
- 124 Ի յառաջինն իմաստ փութամք
եւ յերկրորդէն յոյժ վերջանամք:
- 126 Որք³ յառաւելըն նըկըրտին՝
առ ի նուազըն տկարանան,
- 128 Եւ որք չափով վերաբերին,
գեր քան զչափըն վերանան:
- 130 Յարարածոցըս ծանուցաւ,
ստեղծաւղ⁴ սոցուն, թէ է անբաւ,
- 132 Եւ ի տեսեացըն զանազան,
թէ չէ բնութիւն այն, որ ցուցաւ:
- 134 Զոմանս առ ինք կամաւ ճըգէ,
զորս ի բարին գոլ ճանաչէ,
- 136 Որպէս ճարտար արհեստաւոր,
ընտրէ ըզնիւթ պատշաճաւոր:
- 138 Զի թէ անհաս յամենայնի,
նա յամենից անյուսալի,
- 140 Անյոյսն է ոչ ձեռնարկելի
եւ ոչ մասամբ հազորդելի:
- 142 Վասն այսորիկ խոնարհի նայ
յանճառ⁵ փառացըն գերակայ,

1 C 0ÁĪ Ĩ Ç V 0Á. Ĩ ÇŸ

2 A Āĵ

3 A añ

4 CV eĭ »0Īa0

5 CV Ɔ ĨÑ³ e

144 *Զի մեք ելցուք փոքր ինչ առ նայ,
ի յաշխարհէս ըստորակայ¹:*

146 *Եւ այն սիրով բաղձամբ սըրտի,
որով հոգին սրբեալ մաքրի,*

148 *Աստուածատես այնու լինի,
որպէս խոստումն տէրունի²:*

150 *Արդ, այսպիսիքս աստուածացան,
ընտանեբար³ խաւսակցեցան*

152 *Ընդ անեղին եւ միական,
եղեալք բազումըք միացան:*

154 *Սակայն յորժամ խորոց վերին,
միտք այսպիսեաց գան ի քննին⁴,*

156 *Ոչ տեղ ունին, ուր դադարին,
եւ ոչ կայեան, ուր հաստատին:*

158 *Զոր անըսկիզբն անդ⁵ անուանեն,
եւ անցանել անդր⁶ ոչ կարեն,*

160 *Այլ ի ստորինս այսր իջանեն,
անմահական անուն զնեն⁷:*

162 *Եւ ժողովեալ միագումար,
զոչ ըսկսեալն եւ զանդադար*

164 *Յաւիտենից եւ մըշտաբար,
բանիւ գանուն էին արար:*

166 *Արդ, մի յանձանցըն միշտ էից,
մինն ի յերից այս անբաւից,*

168 *Անճառ ծնունդ գերագոյին,
ծածկեալն ի ծոց Հաւր իսկակից:*

1 C Ἀεὶ ἀν³ ἱ³

2 C ἱ »ñáóŸÇ

3 AC ἈŸ¹ Ḳ³ Ḳ³ μ³ ñ

4 AC ùŸŸÇŸ

5 A ḳ Ÿi

6 V ḳ Ÿi ñ C ḳ Ÿ¹

7 A Ḳáðē.^a :Ó: (= 80, ἱ Ÿ³ Ñ³ Ū³ ñ)

- 170 Հաւր իւր սահման անշարժական,
կնիք շարժուն եւ կերպարան,
- 172 Աներեւոյթ անտեսական,
լոյս ի լուսոյ անմարմնական,
- 174 Պատկեր Հաւր ոչ փոփոխական,
այլ անփոփոխ համանըման,
- 176 Սկիզբն սկզբբանն¹ արարչութեան²,
աղբիւր³ կենաց անմահութեան,
- 178 Ի կերպարանն յիւր ստեղծեալ⁴,
գայ կամաւ Հաւր անդ⁵ խոնարհեալ,
- 180 Ջոր ի լաւն յայնժամ տուեալ,
ի վատթարն այժմիկ առեալ⁶:
- 182 Էջ աւետեաւքն⁷ հրեշտակին՝
բնակիլ⁸ յարգանդ Սըրբոյ Կուսին,
- 184 Նախ ի Հոգւոյն⁹ մաքրեալ ոգին
Հաւր գաւրութեան աւթարանին:
- 186 Բանն անմարմին ըստ հոլթեան
եղեւ մարմին ճշմարտութեամբ,
- 188 Ջիւրըն պահեալ անյեղապէս
եւ զիմս առեալ ըստուգապէս:
- 190 Նոր այս խառնումն ըսքանչելի¹⁰,
Աստուած ընդ մարդ բնութեամբ խառնի,
- 192 Ոչ հոլթիւնըն փոփոխի
եւ ոչ ձեւով կերպարանի:

1 V eĭ ¼µ³ Ý
2 CV ³ ñ³ ñã³ Ĩ³ Ý
3 V ³ Ōµ»ōñ
4 C Áēi »ŌÍ»³ Ē
5 A ³ Ýi
6 A Éãöë.^a :Ō: (= 90, i Ý³ Ñ³ Û³ ñ)

7 A ³ ö»ë»³ öüÝ
» S t' * U * 7 * U 42
8 C µÝ³ Ĩ »Ē
9 A Ná· áĬÝ
10 V èü³ Ýã»ÉÇ

- 194 *Որպէս ասաց ժանտն¹ Եւտիբէս²,
թէ ոչ մարմին առ իսկապէս³,*
- 196 *Այլ առ աչաւք անց ընդ Կուսին՝
խողովակի⁴ նըմանապէս,*
- 198 *Կամ կաղապար հըրահալեաց⁵,
որ ըզբնութիւն ոչ տայ յինքեանց,*
- 200 *Միայն ըզձեւըս քանդակեալ
եւ ըզքանդակս⁶ ենթակացեալ⁷:*
- 202 *Եւ ոչ երկուցըն միութիւն
բաժանելով յերկու⁸ բնութիւն,*
- 204 *Եւ կամ յերկուս որդիս ըզմին,
ըստ Նեստորի չարաբաստին:*
- 206 *Եւ ոչ մարմին անմըտաբար,
որպէս ասացն Ապաւղինար,*
- 208 *Թէ անհոգի իբր ի⁹ բազին,
բնակեաց Աստուած բանն ի մարմին:*
- 210 *Արդ, յայսպիսեաց փախչիմք¹⁰ ի բաց,
իբր ի քարբից թունաւորաց¹¹*
- 212 *Հետեւելով լուսոյ շաւղաց՝
ըստ ուղղափառ վարդապետաց:*
- 214 *Եւ դաւանեմըք միութիւն,
ոչ այլայլեալ այնու զբնութիւն,*
- 216 *Այլ նոյն Որդին, որ ի Հաւրէ,
եղեւ որդի առ ի մաւրէ:*

1 C Ἀ³ Ὑ¹ Ὑ

2 C »ōi Cūç è

3 C ÇèĪ³ à »è

4 C ÷ áŌáí³ Ī Ç

5 C Ññ³ ĪÑ³ Ɔ»Ɔ»³ ó V Ññ³ Ñ³ Ɔ»Ɔ»³ ó

6 C Ἀ½»³ Ὑ³ Ī è

7 A շԿԱ³ Ի³ ó»³ Է Էáðè.ª :x: (= 100, i Կ³ Ց³ Ս³ ñ)

8 C »ñĪ áð

9 A Çմñ»ð ÷ Է Çմñ Ç

10 C ÷³ ŌáÇŪ

11 AC ἈÇðԿ³ ðáñ³ ó

218 Եւ մի ասեմք բնութիւն այսու՝
ըստ խառընմանն¹ անճառելոյ²,

220 Որպէս Հոգի մեր եւ մարմին,
ի մի բնութիւնըս ժողովին³:

222 Զի թէ սոքա, որ արարած
եւ միանան յայսմ այլայլած⁴,

224 Ի յանմարմնոց եւ ի մարմնոյ,
անգիտաբար⁵ գոլ միացած,

226 Զի՞նչ են զարմանք հիացման,
թէ արարիչ բնութիւն⁶ եւ բան,

228 Այն⁷, որ յաւէտ անմարմնական
եւ եղելոցս արարչական:

230 Խառնի ընդ մեզ անչփոթաբար
եւ միանայ անճառաբար,

232 Ի յաւրինակ եւ գաղափար,
մերում բնութեանս եւ ոչ աւտար:

234 Զի որք երկուս բնութիւնս ասեն
եւ ի յերկեակըս⁸ բաժանեն,

236 Հարկ է յերիս գոլ զատանել
եւ կամ ի [մի]ն միաւորել:

238 Այս է յոգի եւ ի մարմին
եւ ի բնութիւն⁹ աստուածային,

240 Եւ կամ զխառնումըն մարդկայնոյն¹⁰
ասել հզաւր, քան զԱստուծոյն¹¹:

1 C ԷՅՅ ԵՂՍՅ
2 V ՅՅՅ ԵՂՍՅ
3 A ԷճԹՅՅ .:Ա.: (= 110, i ԿՅ ՆՅ ՍՅ ը)
4 V ՅՅ ՄՅ ՄՅ Ի Է Թ ԹՍ ՅՅ ՄՅ ՄՅ Ի
5 A ՅՅ ԿՅ ԿՅ ՅՅ ը
6 V ՄԿԹՅՅՅՅՅ

7 C Յ Մ
8 C ԹճԻ ՅՅ ԿԵ
9 C ՄԿԹՅՅՅՅՅ
10 C ՍՅ ըՅՅ ԿՅ ՄԹՅ
11 A ԷճԹՅՅ .:Կ.: (= 120, i ԿՅ ՆՅ ՍՅ ը)

- 242 Երկուս ասել դարձեալ բնութիւն
վասն ի յերկուց գոլ միութիւն,
- 244 Ձէ այս աւտար ճշմարտութեան՝,
թէ չբաժանեն յերկուս ըզմին:
- 246 Բայց մեք այսպէս խոստովանիմք,
աստուածայնոցըն հետեւիմք,
- 248 Եթէ² հոգի, մարմին եւ միտք,
որով³ մեղան ազգ⁴ մարդկայինք,
- 250 Էառ ի մէնջ Աստուածըն բան
եւ միացոյց բնութեամբ յինքեան,
- 252 Անմեղ արար զմեղանչական,
զապականեալն՝ անապական:
- 254 Էր բովանդակ յորովայնին,
եւ էր⁵ նովաւ⁶ լըցեալ⁷ երկին,
- 256 Ծածկեալ յարգանդ սրբոյ Կուսին
եւ ի ծոցոյ Հաւր անբաժին:
- 258 Ջոր իննամսեան⁸ ժամանակաւ
տրկար բնութեամբ յինքեան տարաւ,
- 260 Եւ որպէս մարդ զԱստուած ծնաւ
եւ կուսութիւնն ոչ խախտեցաւ⁹:
- 262 Ստեղծաւղ¹⁰ մանկանց մանուկ ցուցաւ
եւ հինաւուրցըն տղայացաւ¹¹,
- 264 Ի յանբանից մըսուր եղաւ,
ի հրեշտակաց փառատրեցաւ:

1 V xBŪ³ nī áōĀÇōŸ

2 A շĀշ

3 C áñáí ù

4 C ³ ½ ù

5 C ³ ñ

6 A ³ օ»Ē³ օáօ³ Í շ Ēáօե³ Կóáօօ

7 C Խօ»³ Ē Կáí օ օ ÷ Ē Կáí օ օ Խօ»³ Ē

8 C ÇŸŸ³ Ūé»³ Ū

9 A Ēáօե.ª .:Ē. (= 130, í Կ³ Ñ³ Ū³ ñ)

10 V օí »ŌÍŭŌ

11 C í Ō³ օáօօ³ օ ÷ Ē í Ō³ Թ³ օ³ օ

» S է' « Մ « ր ր . Ի

- 266 Աստեղըն լոյսըն ծանուցաւ՝
եւ ի մոգուցըն պատուեցաւ,
- 268 Խորհրդաբար¹ ընծայեցաւ
ոսկեաւ, կընդրուկ եւ զըմբռսաւ²:
- 270 Բացաւթէից³ հովուաց յայտնեալ,
Աստուած, փրկիչ, տէր⁴, եւ աւծեալ⁵,
- 272 Այն, որ հովուէրըն⁵ զԻսրայէլ⁶,
որպէս խաչին⁷ առաջնորդեալ⁷:
- 274 Կերակրեցաւ կաթն ի մաւրէ,
ի կուսական սուրբ ըստենէ,
- 276 Որ զարարածս իւր կերակրէ,
բանայ⁸ զձեռն եւ լըցուցէ:
- 278 Ըստ նախահարցըն թըլպատի,
Յիսուս փրկիչ վերակոչի⁹:
- 280 Քառասնաւրեայ եկաւորի
ըստ աւրինացն ի տաճարի¹⁰:
- 282 Ի գիրկս առեալ Սիմէոնի¹¹,
առ արձակաւղ տէր պաղատի¹²,
- 284 Ի յԱննայէ գոհաբանի¹²,
եկեալ փրկող Իսրայէղի¹³:
- 286 Նըստի¹⁴ թեթեւ յամպոյն¹⁵ նըման,
զնայ¹⁶ յԵգիպտոս փախըստական¹⁶,

» S է՛՞ Մ արթ. Բ 9-10

1 C Ēāñññ¹³ à »è

2 A 𐌆𐌎𐌆𐌆³ ð

3 S է՛՞ Մ արթ. Բ 1-2, 11

3 A μ³ ū³ ðā;ζó

4 A »ð ĭ շñ ÷ Ē ĭ շñ »ð

4 S է՛՞ Ղ արդ. Բ 11

5 C Ńái »ñÝ

6 C 𐌆𐌆𐌆³ ū»É

7 C Ē³ ԵՇÝè

7 S է՛՞ Յ արդ. Բ 6

8 C μ³ Ý³

9 A ĭ »ñ³ ū áāÇ

4 S է՛՞ Մ արթ. Բ 21, Ղ արդ. Բ 21

10 A Ēāðè.³ :Ē.: (= 140, ĭ Ý³ Ñ³ Ū³ ñ)

11 A èÇŪ»ðáÝÇ C èÇŪ;áí ÝÇ

12 S է՛՞ Ղ արդ. Բ 25-35

12 C · áÑ³ ū³ ÝÇ

13 CV Çèñ³ ūÉÇ

4 S է՛՞ Ղ արդ. Բ 36-39

14 C Ýè ĭ ÇÉ

15 CV 𐌆 ūμáŪ

16 C · ³ Ū

2 S է՛՞ Մ արթ. Բ 14

- 288 *Որպէս ըզմարդ երկեղական,
բայց¹ մանրէ զկուռսն եգիպտական:*
- 290 *Յեգիպտոսէ կոչմամբ դառնայ,
ի Նազարեթ պանդրխտանայ²,*
- 292 *Սնանի ի տանն Յովսեփայ,
զոր անուանեաց հայր եւ վկայ:*
- 294 *Յերկոտասան լրումն ամաց,
յերուսաղեմ² տաւնին զատկաց,*
- 296 *Զինքեան³ խաւսեալ բանս աւրինաց,
զնէր առաջի հրէից դպրաց⁴:*
- 298 *Մարմնով աճէր եւ զարգանայր,
որով մանկունք⁴ հասանեն յայր,*
- 300 *Իմաստութիւն⁵ իմաստանայր,
որ իմաստնոց զիմաստն տայր⁶:*
- 302 *Որում հնազանդ են հրամանաց
դասք անմարմնոց հոգեղինաց,*
- 304 *Լինէր⁷ հնազանդ մարմնով ծնողաց,
ըստ աւրինաց⁸ իւր հրամանաց:*
- 306 *Ամս երեսուն այնպէս⁹ լռէր
եւ ոչ նշանըս ցուցանէր¹⁰,*
- 308 *Եւ ոչ բանիւ վարդապետէր¹¹,
այլ թագնաբար յերկրի¹² շրջէր:*
- 310 *Մինչ ի լնուլ թիւ երեսնին,
յայր կատարեալ չափ հասակին,*

1 C μ³ ó

* S է' * Մ ադբ . Բ 19-23

2 V Թ ն á ó ē³ օ շ Ս

3 C ½ Շ Կ ն Կ

բ S է' * Ղ . ու ՚ ՚ . Բ 41-51

4 AC Û³ Կ . á ó Կ ն5 V Շ Û³ ē i á ó Գ Շ ó Կ Կ6 A Է á ó ē .^a .: Է .: (= 150, i Կ³ Լ³ Û³ և)

գ S է' * Ղ . ու ՚ ՚ . Բ 40

7 C Է Շ Կ ն

8 V ù ñ Շ Կ ն ó Կ

9 C³ Ը Կ á » ē10 C ó á ó ó³ Կ ն11 C í³ ñ¹³ á » i » ñ

12 A Թ ն Է Շ

312 *Զի մի՛ առ աչս երեւեսցին
տնաւրէնութիւնքըն՝¹ մարդկային:*

314 *Յայնժամ դայ ի Յորդանան,
առ Յովհաննէս² ի բանին ձայն,*

316 *Անկարաւտըն մաքրութեան
առ ի մաքրել զազգս մարդկան:*

318 *Ում Կարապետըն վկայէ³,
գառն Աստուծոյ վերաձայնէ⁴,*

320 *Ի մըկըրտել զնա հրաժարէ,
թէ ինձ ի քէն մաքրել⁵ պարտ է⁶:*

322 *Քանզի ծանեաւ ի հրեշտակէն⁷,
այն, որ կոչեաց յանապատէն⁸,*

324 *Թէ սա է բանն ի սկըզբանէն⁹,
զոր ծանուցեր յորովայնէն¹⁰:*

326 *«Թոյլ տուր արդէն»¹¹, Տէրն ասելով,
եւ Յորդանան իջանելով,*

328 *Եւ Մըկըրտիչըն մերձ կալով,
զստեղծաւզն¹² ինքեան մկրտելով:*

330 *Հայր ի վերուստ աղաղակեալ.
«Դայ է Որդի իմ սիրեցեալ»¹³,*

332 *Աղաւնակերպ Հոգին իջեալ,
զանձն էակցին մատամբ ցուցեալ¹⁴:*

1 C ի ԿՅ ծոն»ՅաօՃՇօՅնՅ

2 C նաի ՆՅ ԿԿ»Ե

3 C ի ԿՅ շ

4 A ի »նՅ ՄՅ ՄՂ

5 C ՍՅ նն»Է

6 A ԷաօԵ.՝.Ի.: (= 160, ի ԿՅ ՆՅ ՍՅ ն)

7 C Նն»Յի Յ ԿՅ

8 C ԹՅ ԿՅ աՅ ի »Կ

9 C ԵԻ ԿՅ ԿՅ

10 C նաի՝ ՄՂ»Կ

11 C Յ ԿՅ նն»Կ

12 C ԿՅ »ՕԻՇաԿ

13 ՏԵ՛ն Մաղթ. Գ. 17

14 ՏԵ՛ն Մաղթ. Գ.

- 334 *Ի յանապատ Հոգով¹ վարէր²,
քառասնաթիւ աւուր³ պահէր^{4*},*
- 336 *Որպէս Մովսէս⁵ ի Սինայ⁶ էր⁷,
եւ Եղիաս նովին⁸ ճընչէր⁹:*
- 338 *Եւ զի սա տէր գոլով նոցին
եւ անկարաւտ յամենայնին,*
- 340 *Յինքն ոչ տայր թոյլ մերձիլ քաղցին,
մինչեւ¹⁰ ի ընուլ քառասնեկին¹¹:*
- 342 *Այլ զի մարմին էր¹² մարդկային¹³,
ծածկեալ նովաւ լոյսն երկնային,*
- 344 *Արկեալ կամաւ փափագ¹⁴ հացին,
իբր կարթիւ կեր փորձողին:*
- 346 *Որ մերձենայր յերկրորդ Ադամ,
ըստ առաջնոյն խորին խաբամամբ,*
- 348 *Դնէր¹⁵ առաջի¹⁶, որպէս յայնժամ,
բանըս պատրողս¹⁷ երիւք փորձամամբ:*
- 350 *Եթէ¹⁸ Որդի¹⁹ ես Աստուծոյ,
որպէս լուայ ձայն ի վերոյ,*
- 352 *Գործովք ըզնոյն ճշմարտեցոյ²⁰,
առ ի քարանց հաց լինելոյ^բ:*
- 354 *Ձոր ոչ սաստեալ ըմբերանեաց,
իբր կարող յանդիմանեաց,*

1 V Ñá· óái
2 C í³ ñ»ñ
3 V³ óáðñē
4 C á³ Ñ»ñ
* S'·* Մարթ· Գ 1-2
5 C Ûái è»è
6 C èÇÝ³
7 C »ñ
8 C Ñá· óái
9 C ×Ýß»ñ
10 V ÛÇÝá

11 A éáðē.³ :Ñ.: (= 170, i Ý³ Ñ³ Û³ ñ)
12 C »ñ
13 C Û³ ñ¹ Ý³ ÇÝ
14 CV ÷³ ÷³ ù
15 C¹ Ý»ñ
16 C³ Ý¹ ñ»Ý
17 V á³ i ñúðē
18 A շÁշ
19 A áñ¹ ÇÝ
20 V ×ßÛ³ ñi »óáÛ
բ S'·* Մարթ· Գ 1-3

356 Այլ հեզաբար պատասխանեաց,
մեզ յաւրինակ վարդապետեաց¹,

358 Թէ ոչ հացիւ միայն կեցցէ՞
մարդ երկրածին², զի կըրկին է,

360 Հաց ըզմարմինըն բուծանէ,
բանն զհոգին կեցուցանէ³:

362 Ի տաճարին այն աշտարակ
դարձեալ կանգնի⁴ չարըն դիմակ,

364 Ի յայդմանէ զքեզ ի վայր արկ,
ի հրեշտակաց լեալ ընդունակ⁵:

366 Որում տուեալ պատասխանի,
ըզգրեալսն յաւրէնսըն Մովսէսի⁶,

368 Մի՛ տար ըզքեզ⁶ ի փորձ չարի⁷,
զի Տէր Աստուած քո ոչ փորձի⁷:

370 Հանէ դարձեալ բարձր ի լերին
եւ ցուցանէ զփառըս ներքին,

372 Զոր խոստանայ տալ ստեղծաւորին⁸,
եթէ⁹ երկիր պագցէ նրմին⁷:

374 Որում սաստեաց նա տիրապէս¹⁰,
լիրքն փախեալ ծառայապէս¹¹,

376 Հրեշտակք մատեան ի յայն հանդէս¹²
եւ պաշտեցին աստուածապէս¹³:

378 Ի կերակրոց ինչ հիւթական,
որչափ մարմնոյ պատշաճական,

1 C í³ ñ¹³ à չի »³ ó
 ² S է՛՝ Մ արթ. Գ 4
 3 C »ñí ñ³ ԹՇԿ
 4 A Éaðë.ª :.Ó.: (= 180, i Ý³ Ñ³ Û³ ñ)
 5 C Í³ ÝÍ ԿՇ
 6 S է՛՝ Մ արթ. Գ 5-6
 7 C Ûáí »èՇ
 8 A ½Յ»½
 9 C ā³ ñՇԿ

4 S է՛՝ Մ արթ. Գ 7
 8 CV ëi »ÓÍaðՇԿ
 9 A չԱճ
 10 S է՛՝ Մ արթ. Գ 8-9
 11 A i Շñ³ Թà չè C i Շñ³ à »è
 12 C Í³ é³ Թ à »è
 13 C ³ ëi áð³ Í³ Թà »è
 14 S է՛՝ Մ արթ. Գ 11

- 380 *Ոչ ի յերկրէ յաւդեալ¹ մարդկան,
այլ նորաստեղծ արարչական²:*
- 382 *Դարձեալ յետ զփորձըն կատարման
յայտնէ զբնութիւնն աստուածական*
- 384 *Նըչանաւք զարմանազան³,
գոր ոչ տեսին ազգըք մարդկան:*
- 386 *Նախ յաղթելով չար իշխանին,
ապա առեալ զաւար նորին,*
- 388 *Զի իրաւունք զատաստանին
բըռնադատող⁴ մի՛ կարծեսցին:*
- 390 *Վասն այնորիկ բնութեամբ մերով
մեր յաղթողին յաղթեաց մարմնով,*
- 392 *Առ ի չպարծել⁵ չարին այսով,
թէ յաղթեցայ մերկ Աստուծով:*
- 394 *Եւ մեք ուսցուք յաւրինակէն⁶,
նախ խորտակեալ⁷ ըզչարին զէն,*
- 396 *Ապա սաստեալ⁸ զիւացն⁹ անդէն՝
զազգըս մարդկան բուժեալ¹⁰ յախտէն¹¹:*
- 398 *Եւ թէ¹² ախտից մեղաց յաղթեմք,
զախտըս ցաւոց¹³ մարմնոց բուժեմք,*
- 400 *Եւ թէ¹⁴ զաւրէնսըն կատարեմք,
ապա քարոզ լինել կարեմք¹⁵:*

1 A ԹՅ ծԱՅՅՅ Է

2 A ՅԷԻ ճՕՅ ԻՅ ԻՅ Կ ԷձՕԷ.՝ Օ.՝. (= 190, Ի ԿՅ ՆՅ ՍՅ Ն)

3 A ԿՅ ՆՍՅ ԿՅ ԿՅ ՍՅ

4 V յԷԿՅ յՅ Ի ՍՕ

5 A ճճՅ ՆԻՇԷ

6 C Թ ՕՆՇԿՅ Ի ՍԿ

7 A ԷճՆԻ Յ Ի ՍՅ Է

8 A ԷՅ ԷԻ ՍՅ Է

9 A ՚ՇՕՅ Օ

10 A յձՕԱՅՅ Է

11 C Թ ԷԻ ՍԿ

12 V ՍՅՇ

13 A ՕՅ ՕձՕՕ

14 V ՍՅՇ

15 A ԷձՕԷ.՝ Օ.՝. (= 200, Ի ԿՅ ՆՅ ՍՅ Ն)

402 Արդ, մինչ վանեաց զընդդիմակայն,
առ Յովաննէս¹ զայ Յորդանան՝,

404 Զոր անուանէր² ի լուր մարդկան
գառն Աստուծոյ եւ քաւարան:

406 Դառնայ աշխարհ Գալիլեայ³
ի յանուանեալ⁴ գեղըն Կանայ,

408 Յերրորդ⁵ աւուր⁶ գալոյ նորայ
ի հարսանիսըն կոչի նայ⁷,

410 Յորս ինքն եւ մայրն անդր ընթանան,
յայտնել զփառսըն արարչական,

412 Սկիզբըն գործոյ սքանչելական
առ ի Տեառնէ եղեալ յայնժամ:

414 Զի որ ըզջուրըն հիւթական
փոխէ ի տունկսըն սեռական,

416 Դարձոյց եւ այժմ նոյն հրաման՝
զջուրն ի գինի անապական⁸:

418 Այն, որ զընութիւնըս լուծական
արար կայուն⁹ անմահական,

420 Յայժմուս լուացմամբն⁹ յաւազան,
եւ անդ լուսովն աստուածական¹⁰:

422 Ի ճանապարհ վաստակեցաւ,
որով երկիր¹¹ հաստատեցաւ.

424 Այլ է հանգիստ աշխատելոց
եւ ճանապարհ մոլորելոց:

1 C Թաի ՆՅ ԿՅ»ե
* S է' * Մ * Գ * Գ * 12
2 C Յ Կաճճ Կ»ն
3 A . Յ ԷՇԷՅ Ս
4 A Թ Յաճճ Կ»Է
5 C Թնի նան¹
6 A Յ ճան

7 C ԿՅ
Է S է' * Յ * Կ * Բ 1-11
8 C Ի Յ ԷճԿ
9 C Էաճճ ճՍՅ ՍԿ
10 A Էաճճ. ճ : Օ. (= 210, Ի ԿՅ ՆՅ ՍՅ ն)
11 V »նի ՇԿն

426 Առ ջրհորին ծարաւելով,
զբնութիւն մարմնոյն ցուցանելով,

428 Սամարուհւոյն¹ ջուր խնդրելով²,
զջուրըն³ կենաց խոստանալով⁴:

430 Այլուր առ ինք ձայնիւ կոչէ
ըզծարաւիս, զի արբուսցէ,

432 Եւ որ ըստ գրոց հաւատասցէ⁴,
գետոց բըխել⁵ յորովայնէ⁶:

434 Դարձեալ Կանայ Գալիլէին
յայտնեաց ըզփառան⁶ աստուածային՝

436 Տալով որդւոյ⁷ թագազարմին
զառողջութիւն ընդ հրամանին⁸:

438 Պրոբատիկէ⁸ աւազանին
ութլ'երեսուն⁹ ամ հիւանդին

440 Ասաց բառնալ զիւրեաւ¹⁰ մահճին
չըրջել նովաւ յաւր շաբաթին¹¹:

442 Յետ Յովհաննու մատնիլ բանդի¹²,
ճրագին զնիլ ընդ գրուանի¹³,

444 Ջայնըն քարոզ յանապատի
լըռել սըրով Հերովդէի,

446 Արեգականըն լոյս ծագէր¹⁴,
բանըն փոխան ձայնին խաւսէր¹⁵,

1 A ẽ³ Û³ ñ³ óáŸ C ẽ³ Û³ ñáóŸáŸ
2 C Ñ³ Ý»Ÿáí
3 CV Á½çáóñ
» S'» Թ»վճ. Գ. 5-14
4 V Í³ í³ ñ»éóչ
5 C µĒ»³ É V µÁŌĒ»É
բ S'» Թ»վճ. Լ. 37-38
6 C ½»³ éè
7 A áñ¹ áŪ
գ S'» Թ»վճ. Գ. 46-54

8 A à ñáá³ ì ÇĬչ C à ñáŸá³ ì ÇĬչ
9 A áóÁí »ñ»éáóŸ CV áóÁáó»ñ»éáóŸ
10 C ½Çóñ»ó
11 A Éáóé.ª .:Ç.: (= 220, ì Ý³ Ñ³ Û³ ñ)
դ S'» Թ»վճ. Լ. 1-8
12 C µ³ Ý¹ ÇŸ
13 C . ñ³ ó³ ÝÇ
ե S'» Մ»դ. Լ. 15
14 C Í³ . »ñ
15 C Ē³ óè»ñ

448 *Ջազգըս մարդկան լուսաւորէր¹,
զախտըս մարմնոցն ի բաց մերժէր:*

450 *Նախ զաշակերտսըն ժողովեաց,
զոր ի սկըզբանց յառաջ ընտրեաց²,*

452 *Երկոտասանս³ իւր անուանեաց,
եւթանասունս⁴ զորս առաքեաց:*

454 *Նոքաւք ի լեառն հետեւի
եւ ժողովոց, որք ըզկընի,*

456 *Խոնարհութեամբ բազմալ նըստի,
բանայ⁵ զբերանըն կենդանի,*

458 *Յորմէ բարի բանըս բըխեալ⁶,
կենդանարար ջուր արբուցեալ,*

460 *Երանութիւնս իննեակ տըւեալ,
որոց գործովքն հետեւեալ⁷:*

462 *Նոյն որ երբեմն առ Մովսէսիւ⁸
Սինէ խաւսէր ահեղ ձայնիւ,*

464 *Սա⁹ խոնարհ եւ հեզ բանիւ
լնու զաւրէնան, որ խիստ գանիւ:*

466 *Առ որս ընդդէմ զնա կարծէին,
աւրինական¹⁰ տուեալ բանին,*

468 *Ասէ՛ չեկի զի լուծանին,
այլ ի լընուլ զնըւազ թերին¹¹:*

470 *Անդ¹¹ ասացաւ, թէ մի շնար,
բայց ես դատեմ¹², թէ հայեցար¹²,*

1 C ԷձօԵՅ ծան»Է
2 C ԱՅ՛ ի ն»Յ օ
3 AC »նԻ ա՛ն ԵՅ ՅԵ
4 A Ե»Յ ծՅ՛ ՅՅ ԵձօՅ
5 C յՅ ՅՅ
6 CV յՅՅ»Յ Է
7 A ԷձօԵ.՛.Է. (= 230, ի ՅՅ ՆՅ ՍՅ ի)

8 C Սա՛ Ե»ԵՅ
9 V + Ե ի
10 A Ե ծ ծնՅՅ ի Ե Յ
Է S՛՛ Ս»Է. Ե 17
11 A Ե Յ
12 C ՛ Ե Յ
Գ S՛՛ Ս»Է. Ե 27

- 472 *Ի սպանմանէ անդ¹ արգելար,
բայց աստ գեհէն, թէ բարկացար²:*
- 474 *Ի յերզմանէ ուղիղ² յԱստուած
չէ յաւրինացն այս արգելած,*
- 476 *Բայց առ յինչն է հրամայած,
թէ մի՛ երգնուր³ ոչ յարարած⁴:*
- 478 *Եւ այսպիսի բանիւք բազմաւք
խրատեաց զաշխարհ ամէն⁴ նորաւք,*
- 480 *Ուսոյց մաքուր լինել պահաւք
եւ ողորմած, որ ոչ կեղծաւք⁵:*
- 482 *Եւ մինչ հոգևով⁶ կերակրեցան,
բազումք մարմնով բժշկեցան,*
- 484 *Կոյրք լուսով պայծառացան,
զլոյսն, որ յերկնից, աչաւք տեսան:*
- 486 *Ջճայնըն կենաց խուլքն⁷ լըւան
եւ ի մարմնի անմահացան,*
- 488 *Համերց լեզուք բարբառեցան
եւ Աստուծոյ խաւսակցեցան:*
- 490 *Ձեռք կարկամք պարզեցան,
եւ դաւսացեալք առողջացան,*
- 492 *Իբր եղջիւրուք⁸ կազք ընթացան,
անդամալոյծքն կանգնեցան⁹:*
- 494 *Յաստուածակոխ լեռնէն¹⁰ իջեալ,
եւ գբորոտըն զայն սրբեալ:*

1 A ³ ԿԻ2 S ¹ * Մ * Գ * Ի 21-22

3 C áðð»ð

4 C »ñ¹ ԿáðÉ5 S ¹ * Մ * Գ * Ի 33-346 C ³ Û»Ý7 A Éáðë.^a :.È:. (= 240, ı Կ³ Ñ³ Û³ ñ)8 S ¹ * Մ * Գ * Թ 16

9 A á· áı C á· ðáı

10 CV ÉáðÉÀù

11 V »ðç»ñáðù

12 C İ³ ԿԻ Կ³»ó³ Կ13 C É³» eÝ»Ý

496 *Կառափնայում¹ քաղաքն եկեալ,
զհարիւրապետն ծանուցեալ,*

498 *Ջհաւատն մեծ յայտնի արար,
քան զԻսրայէլ² հզաւրաբար³,*

500 *Ջծառայն հիւանդ յախտ³ մահարար,
կեցոյց⁴ բանիւ կենդանարար⁵՝:*

502 *Ջոքանչն անկեալ կայր Սիմոնի⁶,
յախտս⁷ ջերման յոյժ տագնապի,*

504 *Ջրգեալ ըզձեռն կենդանի՝
յարոյց առողջ վաղվաղակի⁸՝:*

506 *Բազմաց եղեւ նա կենսատու,
յորժամ էհաս⁸ մուտ արեւու,*

508 *Որ զԵսայեայ⁹ բանըն լընու,
թէ զցաւըս մեր ի մէնջ¹⁰ առնու⁷՝:*

510 *Ջանձըն նենգող խորամանկին¹¹,
կըցորդ էհառ ճանապարհին,*

512 *Ջորջք¹² աղուեսուց ըզչար հոգին,
որպէս ասի ըզՍիմոնին⁷՝:*

514 *Միւսումն որ էր¹³ յաշակերտաց¹⁴,
այն, որ դնալ ըզհետ ասաց,*

516 *Թաղել¹⁵ զմեռեալն ոչ հրամայեաց,
այլ քարոզել զբանըն կենաց⁷՝:*

1 A ԻՅ էՅ ÷ ԿՅ ծաճՍ
2 C 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2
3 S է՝՝ Մ՝՝ 12-13
4 C Թ՝ ՕՃ
5 A Էաճե.՝. : Է. : (= 250, i ԿՅ ՆՅ ՍՅ ը)
6 S է՝՝ Մ՝՝ 12-13
7 CV ԷճՍաի ԿՅ
8 A Թ՝ Էի Շճ
9 S է՝՝ Մ՝՝ 14-15
10 V յ՝՝ է

9 C 1/2 յ՝՝ է՝՝ 1/2
10 C Ս՝Ս
11 S է՝՝ Մ՝՝ 16-17
12 AC Էաճ՝ Ս՝Ս Կ. ՇԿ
13 C 1/2 Էաճճ
14 S է՝՝ Մ՝՝ 18-20
15 C յ՝՝
16 A Թ՝ Յ՝ Ս՝ յ՝՝ յ՝՝ յ՝՝
17 C Է՝ Օ՝՝ է
18 S է՝՝ Մ՝՝ 21-22

518 *Ընդ աշակերտսն եմուտ²⁶⁸ ի նաւ,
այն, որ կապէ գծով աւազաւ,*

520 *Զոր ի շարժելըն մըրըրկաւ,
հանդարտեցոյց մի հրամանաւ²⁶⁹՝*

522 *Եկեալ յաշխարհ գերդեսացոյց²⁷⁰,
պատահեցան տանջեալք յայտոց,*

524 *Զմարդիկն²⁷¹ արագ առողջացոյց,
զդեւսըն խոզիւքըն խորացոյց²⁷²՝*

526 *Լուծեալ մարդոյն ըզմեղս էթող²⁷³,
որպէս հզաւր Տէր եւ յողթող,*

528 *Զմարմինն այնքան արար կարող,
մինչ զի մահճաց եղեւ բարձող²⁷⁴՝*

530 *Ի յանցանելն առ մաքսանոցն,
էտես²⁷⁴ նըստեալ ըզՄատթէոս,*

532 *Ծանեալ գՀոգւոյն²⁷⁵, որ ի նմա լոյս,
կոչեաց որպէս գեղիսէոս:*

534 *Աշխարհական սիրոյն կապան
խըզեալ սիրովն աննիւթական²⁷⁶,*

536 *Չեղեւ արգել ինչ եւ խափան
լըսել ձայնին տերունական²⁷⁷՝*

538 *ԶՅայրոս անուն դուստր իշխանի,
ախտըն մահու հանեալ զողի²⁷⁸,*

1 C շ՛ձօ՛ւ
2 A ԷձօԷ.՝.Է. (= 260. Ի Կ՝ Ն՝ Ս՝ ը)
՝ S Է՛՝՝՝՝՝՝՝ Բ 21-22
3 C ՝ »ն. »Է՝՝ օձօօ
4 C Կ՛՛՛՛՛ ը՛՛՛՛՛ Շ՛՛՛՛՛
5 A Իձօն՝՝ օձօ
՝ S Է՛՛՝՝՝՝՝ Բ 28-33
6 V »ձօ

՜ S Է՛՛՝՝՝՝՝ Թ 1-2. 6-7
7 V »ի »Է
8 A Կ՛՛՛՛՛ ձօ
9 C ՝ Է՛՛՛՛՛՛՛ Ի՝՝ Կ
10 A Ի շ՛՛՛՛՛՛՛ Ի՝՝ Կ
՛ S Է՛՛՝՝՝՝՝ Թ 9
11 C Կ՛՛՛՛՛ Շ՛՛

540 Կանգնեալ¹ բանիւ նորին լինի,
որպէս² ի քնոյ զարթուցանի^{3*} :

542 Ի ճանապարհըն յայն բարի
տեռատես կինըն հուպ լինի,

544 Քղանցիւք զգեստուն⁴ յախտէն⁵ բուժի,
հաւատըն մեծ հրատարակի⁶ :

546 Կուրաց երկուց առ ոտս⁶ անկեալ,
ձեռին հպմամբ լուսաւորեալ⁷,

548 Համբը դիւի զոմըն կալեալ,
չնորհեաց խաւսել ըզգաւնացեալ^{7*} :

550 Ըզգաւսացեալն⁸ ի մէջ⁹ կոչեաց,
ձրգել ըզձեռն հրամայեաց¹⁰,

552 Զմեռեալն անդամ ի կարգ թուեաց¹¹,
այլ անդամոցըն կենդանեաց :

554 Դիւահարին խուլ¹² եւ համեր
չնորհեաց զխաւսս¹³ եւ ըզլսել,

556 Որով լեզուքըն մահաբեր,
Բեղգէբուղաւ, ասեն, հանէր¹⁴ :

558 Նըստեալ ի նաւ յեզըր ծովին,
վարդապետէր¹⁵ առ ցամաքին¹⁶

560 Ըզսերմանեացն առակ խորին,
զոր ել ցանել յերկիր բանին¹⁶,

1 C Ի³ ԿԻ Կ³ Է

2 C áñá »è

3 A Էáðè.^a :.Ñ: (= 270, i Կ³ Ñ³ Û³ ñ)

* S Է'» Մ»դը. Թ. 18-19, Մ»դ. Լ. 22-23

4 A è. »èi áðŸ C ½è. »èi áðŸ

5 C Թ Èi »Ÿ

բ S Է'» Մ»դը. Թ. 20-24

6 C ái èŸ

գ S Է'» Մ»դը. Թ. 27-31

7 A Áè.³ ðŸ³ ó»³ Է C ½.³ ðŸ³ ó»³ Է

դ S Է'» Մ»դը. Թ. 32-33

8 C ½.³ ðè³ ó»³ ԷèŸ

9 C Û»ç

10 C Ññ³ Û³ »³ ó

11 A Ái »³ ó V ÁÁð»³ ó

12 AC Ի áñ

13 A ½È³ ðè»É

14 C Ñ³ Կ»ñ

15 C í³ ñ¹³ á »i »ñ

16 S Է'» Մ»դը. Ժ. Գ. 1

16 A Էáðè.^a :.Ó: (= 280, i Կ³ Ñ³ Û³ ñ)

- Ոմն ի թռչնոց աւգականին
562 առ ճանապարհ քաղեալ հատին,
- Ոմն յապառաժ տապով կիզին
564 եւ այլքն ի փուշսն հեղձանին²⁹⁵ :
- Իսկ որ յոգի բարի անկաւ²⁹⁶,
566 հբեր²⁹⁷ պըտուղ տոհմականաւ,
- Բարէբախտից²⁹⁸ պատահեցաւ,
568 ըստ հաւատոց պարգեւեցաւ² :
- Աւրինաւորն երեսնաւոր²⁹⁹,
570 եւ կուսութիւն³⁰⁰ վաթսնաւոր,
- Իսկ պատարագըն³⁰¹ բանաւոր,
572 վըկայքն արեամբ հարիւրաւոր² :
- Դարձեալ հարիւր բերեալ պըտողոց³⁰²,
574 զաւառն երկնից վիճակելոց,
- Եւ փափկութեան³⁰³ զըրախտըն միջոց³⁰⁴,
576 երկիրս նորոգ տեղի վերջնոց :
- Եւ զորոմանցն³⁰⁵ ագարակին,
578 զոր ի վերայ ցանեալ չարին,
- Ի հընձողաց խըրձուըն³⁰⁶ կապին
580 եւ ընդ ցանաւղն ի հուր մատնին³⁰⁷ :
- Յայնժամ արդարքն³⁰⁸ արեգական
582 փայլեն ծագման լուսոյն նըման,
- Որք ի յորոմն ոչ փոխեցան,
584 այլ Աստուծոյ մնացին ցորեան² :

1 C āÇü áÚÝ Թ̄ á³ é³ A ... Ç ÷ áðèéÁÝ Ñ»ÒÓ³ ÝÇÝ2 A³ Ý. ³ ò

3 V »µ»ñ

4 V µ³ ñ»µ³ Èì Çó5 S²·* U³»µ³· ժ·Գ· 2-76 C »ñÇéÝ³ òáñ

7 C Ì áðéáðÁÇóÝÝ

8 V á³ ì³ ñ³ · ùÁÝ9 S²·* U³»µ³· ժ·Գ· 8

8 A à Áì áó

9 C ÷ ñÌ áðÁ»³ Ý10 V¹ ÛÇçÝáó (2 ùñÇÝ³ Ì áóÙ)11 A ½áñáí³ ÝóÝ

12 C ÈñÓáóÝë

13 A Èáðè.³ :.Ò.: (= 290, ì Ý³ Ñ³ Û³ ñ)14 C³ ñ¹³ ñù15 S²·* U³»µ³· ժ·Գ· 24-30

586 *Նա եւ ըզհատրն մանանխոյ,
որ փոքր է նա սերմն խոտոյ,*

588 *Աճէ՛ լինի ծառ մեծարգոյ՝,
մինչ զի թռչունս բառնալ յոստոյ՝:*

590 *Դարձեալ խաւսի վասն խմորոյ՝^{3բ},
յագարակին գանձ ծածկելոյ՝^{4գ},*

592 *Զվաճառակներն մարգրտոյ՝^{5բ}
եւ ուռկանին ծովարկելոյ՝:*

594 *Որք եւ բանիւ զանազանին,
իրաւք ի նոյն միտըս բերին,*

596 *Զարքայութեան՝⁶ որդիս յայտնեն,
որ ի նուազից բազումք եղեն:*

598 *Եկն ի քաղաք իւր Նազարեթ՝,
յաւր շաբաթու ի ժողովն երթ,*

600 *Զգիրս Եսայեայ՝⁸ զոր ոչ ուսաւ,
ի փորձողաց լուր ընթերցաւ՝⁹:*

602 *Որք նախանձու բորբոքեցան,
հանին լերինըն յարտեւան,*

604 *Գահավիժել՝¹⁰ զնա կամեցան,
որ գնայր ընդ աւզն յանդիման՝:*

606 *Զճրագ աւրինացըն Յովհաննէս՝¹¹,
որ հրաժարեալ էր՝¹² յաշխարհէս,*

1 A ³ x»É
2 V¹ Ü»Í³ . áÜ
» S Ե՛՝՝ Մ՝՝՝. Ժ.Գ. 31-32
3 A ÈÜáñá
բ S Ե՛՝՝ Մ՝՝՝. Ժ.Գ. 33
4 A Í³ ÍÍ »Éá
գ S Ե՛՝՝ Մ՝՝՝. Ժ.Գ. 44
5 A Ü³ ñ. ³ ñí á
դ S Ե՛՝՝ Մ՝՝՝. Ժ.Գ. 45-46

ե S Ե՛՝՝ Մ՝՝՝. Ժ.Գ. 47-48
6 C ½³ ñü³ ÉáöÁ»³ YÝ
7 V Ý³ ½³ ñ¿Á
8 C »è³ »³
9 A Éáöè.ª .:Á.: (= 300, í Ý³ Ñ³ Ü³ ñ) C ÁÝÁ³ ó³ ö
10 AC . ³ Ü³ ü ÇÁ»É
չ S Ե՛՝՝ Ղ.՝.՝. Գ. 1-30
11 C Éáí Ñ³ YÝ»è
12 A շ C »ñ

608 Շիջոյց արեամբըն Հերովդէս¹,
յիւրուսմ² ծնընդեանն աւուր հանդէս³:

610 Որ մինչ ի բանդն էր³ առաքէր⁴
եւ ըզգալոցըն հարցանէր⁵.

612 Դո⁶ է ներքին բանդն գայցես,
եթէ⁶ գայլ ոք առաքեսցես:

614 Ձի աւետիս տամ խնդալով
եւ կարապետ լինիմ յուսով,

616 Որպէս յերկրի ձայն բարբառով՝
եւ ի գըժոխս որոտալով:

618 Ձի դու փեսայ⁷ ես երկնային,
եւ հարսնածու մաքուր հարսին,

620 Դու արեգակն առաւաւտին,
եւ ես ճըրագ գիշերային⁸:

622 Ուս⁹ վկայէ բանիւ յայտնի
սոյն Յովհաննէս¹⁰ յայլուսմ վայրի,

624 Եւ դաւանէ¹¹ ըզսա Որդի
Հաւր Աստուծոյ անմեկնելի⁵:

626 Որ հաւատայ Որդւոյ¹², ասէ,
զյաւիտենից կեանքան¹³ տեսցէ¹⁴,

628 Եւ որ Որդւոյ¹⁵ չհաւատասցէ¹⁶,
ըզբարկութիւն Տեառն կրեսցէ⁵:

1 C Ñ»ñáí¹»ë

2 C Ç ŨçõñáõŨ

» Sէ՛՞ Մարթ. ԺՊ. 1-10

3 C »ñ

4 C ³ é³ ù»ñ

5 C Ñ³ ñó³ Ý»ñ

6 AC չĂչ

7 C ÷ »ë³

8 A Ęáõë.^a :: (á³ ÿ éáõ³ Í)

9 C áñáõŨ

10 C Ęáí Ñ³ ÝÝ»ë

11 C ¹³ õ³ Ý»ñ

բ Sէ՛՞ Մարթ. ԺԼ 2-13

12 A áñ¹ áŨ

13 C Ę³ »³ Ýë

14 C Ę³ »³ óչ

15 A áñ¹ áŨ

16 A áá Ñ³ õ³ ÿ³ èóչ

գ Հմար. Մարկ. Ժ. 9. 16

- 630 Մինչ ի քաղաքն անունն Նային,
երբեմն երթայր¹ յառաւաւտին,
- 632 Ըզմիամաւր զայրւոյն² զորդին³,
էտես⁴ բարձեալ մեռեալ ըզդին⁵:
- 634 Ի յարտասուս մաւրընն նայէր⁶,
արագ ըզսուգ սըրտին սփոփէր⁷,
- 636 «Մանուկ դու, քեզ ասեմ», ձայնէր⁸
եւ ընդ բանին յարուցանէր⁹:"
- 638 Ի նոյն քաղաք մինչդեռ բազմէր¹⁰,
փարիսեցւոյն¹¹ տունըն ճաշէր,
- 640 Կինըն պոռնիկ համարձակէր¹²,
ըզշիշ եղոյն նարդեան բերէր¹³,
- 642 Ըզգլուխ բոլոր էիցս աւծէր¹⁴,
առ ոտս անկեալ Տեառն արտասուէր¹⁵,
- 644 Զոր հաւատով Տէրըն կանգնէր¹⁶,
«Թողեալ լիցին քեզ մեղք», ասէր¹⁷:"
- 646 Որ կերակրէ զաշխարհ¹⁸ ամէն¹⁹,
ես քաղցելոց հաց գարեղէն²⁰,
- 648 Եւ ի հընգից²¹ նըկանակէն²²
յաւել նըշխար հինգ²³ հազարէն²⁴:

1 A »ñĀ³ Ū
2 AC ½³ ԹնáŶ
3 V án¹ ԿŶ
4 V »i »e
5 A ¼[Ā]¹ ԿŶ. Á-Ŷ ԿŶćáó³ Í
6 C Ŷ³ Թն
7 C e÷ á÷ »ñ
8 C Ó³ ԹŶ»ñ
9 C Թ³ ñáóó³ Ŷ»ñ
* S'·" Գ,·-· 1: 11-15
10 C μ³ ½Ū»ñ
11 AC ÷³ ñԿè»óáŶ
12 C Ñ³ Ū³ ñó³ İ»ñ

13 A Éáóè.^a :.Ç.: (= 320, i Ŷ³ Ñ³ Ū³ ñ) C μ»ñ»ñ
14 C ³ óÍ»ñ
15 A ³ ñi ³ éi շñ C ³ ñi ³ éáó»ñ
16 C İ³ Ŷi Ŷ»ñ
17 C ³ e»ñ
բ S'·" Գ,·-· 1: 36-50
18 C ½³ ԹĒ³ ñŶè
19 C ³ Ū»Ŷ
20 C ·³ ñ»Ū»Ŷ
21 C ÑŶi Կó
22 C Ŷi³ Ŷ³ İ»Ŷ
23 A ÑԿ.
գ S'·" Գ,·-· 1: 15-21, Գ,·-· 10: 12-17

- 650 Եւ որ զընէ յամպս ըզգնաց,
մինչ անմարմին էր, բանն¹ ասաց,
- 652 Նոյն եւ մարմնով թեթեւ զնաց
ի վերայ² ջուրցըն կոհակաց:
- 654 Ըզ Պետրոսի ձեռնն կալաւ,
մինչ ի ծովուն ընկըզմեցաւ³,
- 656 Արեաւք մըրրիկ գեղումն ի նաւ⁴,
հողմոյն սաստեալ՝ հանդարտեցաւ⁵:
- 658 Քանանուհւոյն⁶ լուաւ ձայնի,
վասըն դըստերն այսահարի,
- 660 Առեալ զմանկանցն անարժանի
ըզհացն՝ ետ շան տիրասէրի⁷:
- 662 Զկիրնն կապեալ դիւին կարկամ,
անկեալ⁸ երկիր ութուտասն⁹ ամ,
- 664 Կանգնեաց¹⁰ յախտէն¹¹ առողջանդամ
կենդանարար բանիւ յայնժամ¹²:
- 666 Սովեցելոց դարձեալ շնորհէ
լի կերակուր յանապատէ,
- 668 Քանզի յեւթեանց¹³ նըկանակէ
ըզչորս հազարսըն կերակրէ¹⁴:
- 670 Խաւսի բանիւ նա հարցական
ընդ աշակեր[տ]սն երկոտասան¹⁵,
- 672 Վասըն կարծեացըն հրէական,
թէ ո՞ւմ ասեն զինէն¹⁶ նըման:

1 A μ³ ԿԿ2 A í »ñ³3 C ÁY. ÕÙ»ó³ ò4 A »Õ³ ò ÷ È Ç Ý³ ò

» S' * Բ * Գ * Դ * 24-33

5 A ù³ Կ³ ԿáóÑáŪ6 A Éáðè.^a .:É. (= 330, í Կ³ Ñ³ Û³ ñ) C áÇù³ é»³ É ½Ū³ Կ-
Í³ ԿóŸ ... ß³ Կ³ í Çñ³ èչñÇ V í Çñ³ èÇñÇ7 C³ Կ. »³ É

8 A áðÁáó:Á:

9 AC Í³ Կ³ ԿÍ Կ³ ó10 C Ū³ Èí »Կ

» S' * Բ * Գ * Դ * 22-28

11 A ū³ òÁ»³ Կó

» S' * Բ * Գ * Դ * 32-38

12 AC »ñÍ áñ³ é³ Կ

13 C ½ÇԿ»Կ

- 674 *Ոմն ասելով, թէ Եղիայ,
եւ միւսն ասէ՝ զԵրեմիայ,*
- 676 *Ըզ Յովհաննէս¹ ասեն նորա²,
եւ կամ ըզմի նրման սոցա³:*
- 678 *Որք ոչ լուան ձայնին յամպոյ⁴
ի Յորդանան վրկայելոյ,*
- 680 *Լուարուք Որդւոյ⁵ իմ սիրելոյ,
որ է կամաց իմոց հաճոյ⁶է:*
- 682 *Իսկ որ լուաւ զձայնն Հոգւով⁷,
ներկեաց ընդ միտսն անել գունով,*
- 684 *Աղաղակեաց դաւանելով՝
«Դու ես Որդի Հաւր» ասելով:*
- 686 *Որով լըսէր զպատասխանին
ի բերանոյն սուրբ զերանին,*
- 688 *Եւ զիւրական անուն վիմին
չնորհէր նրմա զանշարժելին⁸:*
- 690 *Յետ վեց աւուր՝ ըստ Մաթէի⁹,
եւ ութեւեայ՝ ըստ Ղուկայի¹⁰,*
- 692 *Որ մին զաւուրսն եցոյց¹⁰ միջին,
միւսն՝ ըզնախնին եւ ըզվերջին:*
- 694 *Հանէ ի լեառըն¹¹ առանձին
զնա եւ զորդիսըն Զբեղին¹²,*

1 C Αἰῶναι ὡς Ἰϋ»ε

2 AC Ἰαῦ Ὡ

3 AC εἰάό Ὡ

⚭ S է՝ Մ Մաթ. Ժ. 9. 13-16

4 C Թ Ὡμάῤ

5 A áñ' áῤ

6 A ἑάόε.ª ..È.: (= 340, i Ἰ Ὡ Ἰ Ὡ Ὡ Ἰ Ἰ) C Շ Ὡ Ἰ »ἑաῤ ÷ È

Շ Ὡάό Ἰ » ×áῤ

⚭ S է՝ Մ Մաթ. Գ. 13-17

7 A Ἰá. áí

⚭ S է՝ Մ Մաթ. Ժ. 9. 15-18

8 V Ὡ Ὡ Ὡ Ἰ ἈζϚϚ

⚭ S է՝ Մ Մաթ. Ժ. 1. 1

9 C Ծ Ὡ Ὡ Ὡ Ὡ Ὡ

⚭ S է՝ Ղ. Գ. 28

10 A շόάῤ

11 C + Ὡ Ὡ

12 C ½»μ»ἈϚϚ

696 Յայտնէր¹ ըզփառսն հայրենին
 եւ ճշմարտէր² զբանըս նորին:

698 ԶՄովսէս³ բերեալ ի մեռելոց
 եւ զԵղիաս⁴ ի յանմարմնոց,

700 Յուցեալ թէ չէ ոմն ի յայլոց,
 այլ Տէր բոլոր արարածոց⁵:

702 Զի ասէին վասն նորուն՝
 լուծիչ գրոյն եւ շաբաթուն,

704 Զաւրինադիրն եբեր⁶ նոցուն
 եւ որ վառեալն էր⁷ նախանձուն:

706 Եւ զի յերկուց բան հաստատի,
 մինչեւ⁸ յերիսն աւրինադրի,

708 Երկունս ի հնոցն ածեալ լինի,
 երիւք նորովքըս⁹ վկայի:

710 Ի յայս խորհուրդ զերիս միայն
 արար զիտող¹⁰ այս խորհրդեան,

712 Եւ զի Յուդայ¹¹ անդ միաբան¹²
 չէր¹³ արժանի այնմիկ¹⁴ տեսլեան:

714 Ամպ հովանի նոցա լինէր¹⁵
 եւ Հայր յամպոյն¹⁶ աղաղակէր¹⁷.

716 «Դա է Որդի իմ» վկայէր¹⁸
 եւ զպետրոսեան բան հաստատէր¹⁹»:

1 C Թ Թ Կ Կ
 2 A xBՄ³ ու շ C xBՄ³ ու յ »ն
 3 C ԿՄՄՄՄ յ»ն
 4 A ԿՄՄՄՄ Մ
 5 A Եճճճ.ճ .:Լ.: (= 350, ի ԿՅ ՆՅ ՍՅ ն)
 6 A »նչն C շմ»ն
 7 C »ն
 8 A ՍՇԿճ Շ ÷ Ե ՍՇԿճ»ճ
 9 A ԿճնՅ ճնն
 10 V · Շի սՕ
 11 V Կճճ¹

12 C Յ ԿՍՇՅ ՄՅ Կ ÷ Ե Յ Կ ՍՇՅ ՄՅ Կ
 13 C ճ»ն
 14 C Թ ԿՍ
 15 C ԵՇԿճ»ն
 16 C Թ ՍՄճՄ
 17 C Յ ՕՅ ՕՅ Կ »ն
 18 C ի ԿՅ Կ»ն
 19 C ՆՅ յի Յ յ »ն
 * S' * W * Թ * Թ * 1-13, W * Թ * Թ * 1-7, Կ * Թ * 18-36

- 740 Պահանջի հարկս¹ ի ստեղծուածոց
ընդ անդրանկաց եբրայեցւոց²:
- 742 Զոր Պետրոսի տալ հրամայէ³,
ոչ յարծաթոյ, որ ի յերկրէ,
- 744 Այլ արկանել կարթ ի ծովու,
գսատերն առնուլ ի ձկանէ⁴:
- 746 Ի յաւրինակ բնութիւն մարդկան
տասըն բորոտքըն⁴ սըրբեցան,
- 748 Իննունքըն⁵ տալ փառս ոչ գըտան,
բայց ի միոյն աւտարական⁶:
- 750 Թըքով⁶ լուսոյ կենարարին
լոյս շնորհեցաւ ի ծնէ կուրին⁷,
- 752 Զեռք⁸, որ եստեղծ⁹ զմարդն առաջին,
ի նոյն նիւթոյ լոյս ետ նըմին⁶:
- 754 Առ Ղազարու բարեկամին
զինքն ի յերկուց յայտնեալ բանին,
- 756 Մի էութիւն¹⁰ գործըք կըրկին
աստուածային եւ մարդկային:
- 758 Արտասուելովն¹¹ ըզսիրելին,
եւ ո⁶ւր եղիքն¹² ասել¹³ զմարմին,
- 760 Այսու զբնութիւնըս մարդկային
ցուցանելով զհաւաստին¹⁴:

1 C Ñ³ ñĭ2 A ěáðĕ.^a :.Ñ: (= 370, i Ý³ Ñ³ Û³ ñ)3 C Ññ³ Û³ շ

* S' * W * Գ * Ժ * 23-26

4 C μάηαι Ψ

5 V ÇYáoŷüŷ

* S' * Գ * Ժ * 11-19

6 A Āá<çŸçáð³ Í>ù C ĀÇðŸ³ òù

7 A Í áñçŸ

8 V Ó»éŸ

9 A çĕĭ »ŌÍ C ĕĕĭ »ŌÍ

* S' * W * Գ * Ժ * 22-26, Զ * Ժ * 1-7

10 A çáðĀ»³ Ÿ11 A ³ ñĭ ³ ĕĭ »Ēáí12 A »¹ Çù13 A ³ ĕç14 A ěáðĕ.^a :.Ó: (= 380, i Ý³ Ñ³ Û³ ñ)

- 762 *Իսկ ի կոչել¹ զանունն նորին
ի դըժոխոց դրանց ըստորին²,*
- 764 *Լըսել հոտեալն ի տապանին
եւ դայ³ արտաքըս զոյգ⁴ ձայնին⁵:*
- 766 *Այսու⁵ զբնութիւնն⁶ աստուածային
եցոյց⁷ խառնեալ հողեղինին,*
- 768 *Քանզի ձայնն⁸ ոչ էր անմարմին,
այլ ի մարմնոյ խառն ընդ բանին:*
- 770 *Ոչ ի յերկուս բաժանելով
եւ երկակի կիրքս կրելով,*
- 772 *Ոմն ըստ մերումս⁹ արտասուելով¹⁰,
ոմն ըզմեռեալն կոչելով,*
- 774 *Այլ ի յերկուց միացելում,
անճառաբար մի եղելում,*
- 776 *Կըրկին կըրից ներգործելով,
յախորժաբար¹¹ կամաց միում¹²:*
- 778 *Ընդ յարութիւննն Ղազարու
հրէայքն լըցան չար նախանձու⁷:*
- 780 *Ի յեփրայիմ քաղաքն այնու⁷
զնաց յայն կոյս Յորդանանու¹³,*
- 782 *Եւ յերիքով քաղաք դարձեալ,
զանէծս Յեսուայ անդուստ¹⁴ բարձեալ,*

1 C ἰάα»ἔϛ
2 C εἰ ἀνϛϛ
3 A .³ ὐ
4 C ½áñ
5 S⁷ . Թ⁷ . Վ⁷ . Ժ⁷ 32-44
6 C .³ ἔ
7 A ¼ıŸáðĀϞóŸ C Á¼ıŸáðĀϞóŸŸ
8 AC չóáñ
9 C ó³ ἔ

9 A ὐ»ñáðὐ
10 A .³ ñı .³ εἰ »ἔáı
11 V .³ ĒáñĀ³ μ³ ñ
12 A Ϟὐáðὐ
7 S⁷ . Թ⁷ . Վ⁷ . Ժ⁷ 45-53
7 S⁷ . Թ⁷ . Վ⁷ . Ժ⁷ 54
13 A ἔáðé.^a .:Ó.: (= 390, ἰ ὕ³ Ñ³ ὐ³ ñ)
14 A .³ ὕı áðēı

784 *Ի տուն Զաքիեայ¹ սիրով մըտեալ
եւ զըրկողաց աւրէնս եղեալ²:*

786 *Առ ճանապարհն Երիբովի²
լուաւ կուրացն աղաղակի,*

788 *Խոնարհաբար առեալ զտեղի,
լոյսըն շնորհեաց³ պարգեւ լուսի⁴:*

790 *Մերձեալ գատկին հրէականի
Բեթանիայ⁴ եկաւորի,*

792 *Ընդ Ղազարու յընթրիս բազմի,
ի Մարեմայ⁵ նարգեամբ աւծի⁶:*

794 *Որոյ քրովբէք աթոռ փառաց
նըստաւ ի նոր⁶ իւր արարած,*

796 *Եւ զոր աւրհնեն դասք հրեշտակաց,
զովեն⁷ մանկունք ըստընդիաց⁸:*

798 *Էշն աւրինակ հրէից ազգաց
եւ յաւանակն⁹ հեթանոսաց,*

800 *Ոմն աւրինաւքն ըզգաւնացած¹⁰,
ոմն տրմուզ ըզհետ կամաց¹¹:*

802 *Յորըս բազմի բանն Աստըլած,
մաքուր յոգիս երկուց ազանց,*

804 *Որպէս ըզվէմ¹² անկեան¹³ քարանց,
միացուցիչ կրկին¹⁴ կողմանց¹⁵:*

1 AC ½³ ù³ ū
 2 S'· Գ· Դ· Ե· Զ· Է· Ը· Թ· 1-10
 3 C »ñ»áí Ç
 4 A BÝáñ»³ ó
 5 S'· Բ· Գ· Դ· Ե· Զ· Է· Ը· Թ· 29-34
 6 A »Á³ Ý»³ ŪC »¹³ ÝÇ³ Ū
 7 A Ū³ ñ»Ū³ C Ū³ ñ»Ū»³
 8 S'· Բ· Գ· Դ· Ե· Զ· Է· Ը· Թ· 1-3
 9 V Թ³ Ý³ ñ· ÷ È Ç Ýáñ V¹ Ç Ýáó³ èi (3 ùñÇÝ³ İ áóŪ)
 10 C · áá»Ý

8 C Áëi ÁÝ¹ Ç³ ũ
 9 C ǎi³ Ý³ İ Ý
 10 A è·³ ðÝ³ ó³ İ
 11 A Éáðè.ª .:Ý.: (= 400, i Ý³ Ñ³ Ū³ ñ)
 12 S'· Բ· Գ· Դ· Ե· Զ· Է· Ը· Թ· 1-5
 13 C Á½á »Ū
 14 C³ Ý· »³ Ý
 15 A »ñİ áóó
 16 S'· Բ· Գ· Դ· Ե· Զ· Է· Ը· Թ· 1-5

806 *Ոստս ի ծառոց բերեալ¹ ծերոց
ի ձիթենեաց պարարելոց,*

808 *Իմաստութեան նըմանելոց,
ողորմութեան տիպ ցուցելոց:*

810 *Արմաւենիս բերեալ տղայոց²
ի բարձրութեան ձեւ արդարոց,*

812 *Ընդառաջ³ խաղան ձայնիւ երգոց
սուրբ արարչին արարածոց⁴:*

814 *Յանպտղութեան⁴ դէմըս⁵ հրէից
կամ ի մեղաց պտղոյն բերից,*

816 *Առ թղենին ձգեալ անիծից,
եղեւ ցամաք փոյթ ի հիւթից⁵:*

818 *Ի Ձիթենեաց լերին նստէր⁶
եւ դաշակերտսն ուսուցանէր⁷,*

820 *Ջապագայիցն իրըս պատմէր⁸
եւ ըզգալուստն երկրորդ⁹ յայտնէր¹⁰ ք:*

822 *Տասն կուսիցն այն առակաւ,
հինգն իմաստուն լի¹¹ լապտերաւ,*

824 *Հինգն յիմար, յորոց չառաւ
ողորմութեան եղ¹² ամանաւ⁷:*

826 *Եւ ծառայիցն այն տաղանդաւք,
միումըն հինգ մեծաց շնորհաւք,*

828 *Միւսումն¹³ երկու միջակ բարեաւք,
այլումըն մի փոքումբք¹⁴ գործովք:*

1 V Յ է»Յ Է
2 C ի 0Յ áó
3 V ի Յ է» շ
ք S է՝՝ Մ արք. Ի Ը 8-10
4 C ½Յ Կá ի 0áóÁ»Յ Կ
5 C յ»Սե
ք S է՝՝ Մ արք. Ի Ը 18-19
6 C Կեի »ն
7 C áóéáóóՅ Կ»ն

8 C á Յ ի Ս»ն
9 C Շóնá
10 A Էáóé.á :.Á: (= 410, ի ԿՅ ՆՅ ՍՅ ն) C ՍՅ ք Կ»ն
ք S է՝՝ Մ արք. ԻՊ
11 A Յ Ս
12 C Շóó
ք S է՝՝ Մ արք. Ի Ե 11-12
13 A ՍՇՅ áóՍԿ
14 AC = áùáóՍù

- 830 Յորժամ¹ փառաւքըն² հայրական
եւ հրեշտակաւքըն անմարմնական³
- 832 Գայ ի դատել, զորս ըստեղծան,
եւ զբանականաց ազգ ամենայն,
- 834 Զբարիսն յանճառ կեանսըն⁴ կոչէ,
որ աստ բարւոյն⁵ հետեւող է,
- 836 Զչարսըն բանիւ⁶ անիծանէ
եւ ընդ չարին ի հուր մատնէ⁷:
- 838 Յայնժամ մի ոմն յաշակերտաց,
Յուզայ անուն Սկարիովտաց,
- 840 Գաղտ ի հրէից ժողով գնաց,
մատնել ի մահ զՏէրն կենաց⁷:
- 842 Ընդ երեսնից թիւ արծաթին
ծախէր⁸ զարիւն մերոյ գնողին⁹,
- 844 Վաճառակուր գոյ եղկելին,
կորոյս ըզշահն ընդ վաճառին⁵:
- 846 Յերեկոյին հինգշաբաթի
անհաս վերնոցըն խոնարհի,
- 848 Լոյսն սփածաւ զենջեակ կտաւի,
զոտըս լուանայր հողեղինի¹⁰,
- 850 Էկեր¹¹ ըզգառըն հին գատկի
եւ ըզբաղարջն ընդ եղեգի,
- 852 Ելից գաւրէնսըն Մովսէսի
ճշմարտութեան¹² աւրինակի,

1 C ԹՅ ԱՅ ԱՅ

2 C + Շօն

3 A ՍՅ ըՍՅՅ իՅ Յ

4 CV իՅՅ ՅԱԵ

5 AC յՅ ըճԱՅ

6 C ճՅ ըՇօ

* ՏԷ՝* Մ*ռԷ. ԻԵ 14-30

7 A ԷճօԷ.՝.Շ. (= 420, ի ՅՅ ըՅ ՍՅ ը)

8 C իՅ Էճճ

9 C . ՅՅ օՇՇՅ

Է ՏԷ՝* Մ*ռԷ. ԻԵ 14-16

10 V ըճՅՅՅՅՅՅՅ

Գ ՏԷ՝* Մ*ռԷ. ԺԳ 2-5

11 A շՅՅճ

12 A ճՅՅՅ ըի ճօճՅՅՅ Յ

- 854 *Ըզհինն ի նորըս փոխելով,
ըզստուերն ի լոյս ճշմարտելով,*
- 856 *Փոխան գառինն ինքըն գոլով,
գառն Աստուծոյ նուիրելով:*
- 858 *Ընդ բաղարջին հաց անխըմոր
ես ըզմարմինն իւր գերկնաւոր¹,*
- 860 *Զկուսականն² անսերմնաւոր
եւ ոչ յախտից գոլ երկրաւոր³:*
- 862 *Եւ ընդ գառին արեան ուխտին
գարիւնն⁴ իւր ետ մեզ ուխտ կըրկին,*
- 864 *Եւ եղեգան դառնագունին⁵
փոխան ըզվարս աստուածային:*
- 866 *Առեալ զպատառըն Յուդայի
եւ ել արտաքս ի գիշերի,*
- 868 *Պետրոս խաւսէր⁶ խրախուսելի⁷
եւ կըշտամբիւր⁸ հաւախաւսի⁹:*
- 870 *Ըզմետասանըն¹⁰ յորդորէր¹¹,
ոչ երկնչեւ քաջալերէր¹²,*
- 872 *Զիւր յաշխարհէ փոխիլն¹³ ասէր¹⁴
եւ ըզգալուստ Հոգւոյն¹⁵ պատմէր¹⁶:*
- 874 *Ի վերնատանըն¹⁷ խորհրդոյ
եւ կեդրոնեան յայն կոյս ճորոյ,*

1 A »նԻ ԿՅ³ զան C »նԻ ն³ զան

2 A ½՛՛՛ զօե³ Ի ԿՅ

3 A »նԻ ԿՅ³ զան. Էօե.՝. :Է. (= 430, Ի ԿՅ³ Ն³ Ս³ Ն): Ի զՕԱ
՝ զ»Է³ զօօ³ Ի շ Էօե³ ԿօւօօՍ:

4 A ½³ ի ԿՅ՝

5 C Ի³ ԷՅ³ Ս զօՅՅ

6 A Է³ ԷՅ³ շ Է³ զօ»ն

7 A Է³ Է³ զօ»Է

8 C Ի Բի³ ՝ Ս»ն

9 C Ն³ զ³ Է³ զօՅ

10 C ½Ս՛՛՛ Ի³ Է³ ԿՅ

11 C Էն¹ զան

12 C Ի³ Կ³ Էն¹

13 C - զԷ»Է

14 C ՝ Է»ն

15 A Նա. զԷ

16 C զ³ Ի Ս»ն

17 A Ի »նԿ³ Ի զօՅ

- 876 *էմուտ¹ պարտէզ ընդ պարտիզոյ,
էմոյծ² զԱղամ դրախտին ներքոյ:*
- 878 *Երիւքն եղեալ առանձնաբար³,
հոգայր⁴ ըզկրիցըն տըրտմաբար,*
- 880 *Փրկել զաշխարհ⁵ հոգիս յաւժար,
բայց է բնութիւն մարմնոյս⁶ տըկար⁷:*
- 882 *Ոչ ոմն ուժեղ եւ գաւրաւոր
եւ ոմն անզաւր վըտանգաւոր⁸,*
- 884 *Այլ մի եւ նոյն գոլ միաւոր,
կըրէր⁹ ըզկիրսըն կամաւոր:*
- 886 *Ծոնըր դնէր¹⁰ խոնարհական,
որում կըրկնի ծոնըր ամենայն,*
- 888 *Բանըս խաւսէր¹¹ աղաւթական
վասն իմ առ Հայր իւր էական:*
- 890 *Եթէ¹² փըրկել մարդկան հնար է
առանց մահու իմ որ գրեալ է,*
- 892 *Բաժակ մահուս յինէն անցցէ¹³,
ոչ իմ կամաւ, այլ քոյդ տեսցէ¹⁴:*
- 894 *Այս Հաւր կամաց չէ հակառակ,
որպէս կարծեն՝ որք են ներհակ,*
- 896 *Այլ հաւասար յայս¹⁴ եւ միակ
ցուցցէ զերկուցն¹⁵ անընդդիմակ:*
- 898 *Առ յերկեղէն քըրտանց հոսեալ,
երակածեւ¹⁶ կայլակ վիժեալ,*

1 V »Սáóĩ

2 V »ՍáĪ

3 A ³ é³ ÝóÝ³ óáñ

4 A Ñá· ³ ñ

5 A ½³ ԹÉ³ ñÑë

6 C Û³ ñՍÝáՍ

7 A Éáðë.^a .:É.: (= 440, i Ý³ Ñ³ Û³ ñ)

* S է՛՝՝ Մ արք. Ի.Չ. 31-41

8 A í i ³ İ³ óáñ

9 C Ī ñ»ñ

10 C ¹ Ý»ñ

11 C È³ ðë»ñ

12 AC չĀչ

13 A ³ Ýóչ

բ S է՛՝՝ Մ արք. Ի.Չ. 42

14 C ǎĪ

15 A ½»ñĪ áðëÝ

16 C »ñ³ İ³ Ǿ»ó

- 900 *Ի գաւրանալ հրեշտակ¹ մերձեալ,
գաւրինական գիրըն լցեալ²:*
- 902 *Ջի կատարեալ էառ բնութիւն
Աստուածըն բան ըզմարդկութիւն,*
- 904 *Պարտ էր զերկիւղ³ եւ զտրտմութիւն
յիւրուամըն⁴ կրել⁵ ըզտնաւրէնութիւն⁶:*
- 906 *Էհաս Յոուգաս, որ մատնելոց,
հանդերձ դասիւք⁷ ուրացելոց,*
- 908 *Անկան⁸ նման ստորանկելոց⁹,
որք յաւիտեան չեն կանգնելոց¹⁰:*
- 910 *Յոուգաս մերձեալ համբուրելով,
առիթ մահու նըշան տալով,*
- 912 *Փոխան սիրոյ զնա մատնելով,
չար ընդ բարոյ¹¹ վըճարելով^է:*
- 914 *Պետրոս առ գութ ջերմըն սիրոյ
ըզծառային¹² չարաբարոյ¹³,*
- 916 *Էհատ սուսերբ գականջն¹⁴ աջոյ,
որ ոչ լուաւ Տեառն իւրոյ^է:*
- 918 *Իսկ Տէրն մեր արագապէս¹⁵
յունկըն մերձեալ բժըշկապէս¹⁶,*
- 920 *Առողջացոյց աստուածապէս¹⁷,
զոր ոչ տեսին կուրաց¹⁸ հանդէս¹⁹:*

1 A Ññ»ñi³ Ì ù
2 A Éáöë.^a :.Í.: (= 450, ì Ý³ Ñ³ Û³ ñ)
3 C ½»ñÍ »ðŌ
4 A ÌñáóŪÝ
5 A Ìñ»³ É
6 A Á½í Ý³ ðñ¿YáöÁÇöÝ
7 V ¹3 éáöù
8 C ³ Ý. ³ Ý
9 C ëi áñ³ Ý. »Éáó
10 C Í³ ÝÍ Ý»Éáó
* S t' * U * * * . Ի.Չ. 47
11 V µ³ ñóáŪ

է S t' * U * * * . Ի.Չ. 48-49
12 A »ð Í³ é³ ŪÝ ÷ È Á½í³ é³ ŪÝ
13 C á³ ñ³ µ³ ñóáŪ
14 A ½³ Í³ Ý×Ý
է S t' * U * * * . Ի.Չ. 51
15 C ³ ëi áö³ Í³ á»é
16 C µÁßÍ³ á»é
* S t' * U * * * . Ի.Չ. 51. Պ. ու-կ. ԻԲ 50
17 C ³ ñ³ . ³ á»é
18 V Í áöñ³ óÝ
19 A Éáöë.^a :.Í.: (= 460, ì Ý³ Ñ³ Û³ ñ)
է S t' * U * * * . Ի.Չ. 51. Պ. ու-կ. ԻԲ 50

922 *Կալան կամաւ զանկապելին,
կապեալ ըզձեռս¹ արձակողին,*

924 *Ի յապարանսըն տանէին
Կայրափայ² եւ Աննային³:*

926 *Այլ աշակերտքն ցրուէին,
Պետրոս ըզհետ երթայր³ նմին⁴,*

928 *Ի յաղջկանէ⁵ շարժեալ վիմին
Թողոյր երիցս ըզբաղձալին⁶:*

930 *Զի տկար բնութիւնըս մարդկային
առ Աստուծոյ մի՛ պարծեսցին,*

932 *Ընդդիմանալ հնարից չարին
առանց նորին հզաւր ձեռին:*

934 *Նըշանակեալ հաւըն խաւսէր⁶,
առ ի Պետրոս Տէրն ակնարկէր⁷,*

936 *Ըզբանն⁸ յիշեալ⁹ դառն արտասուէր¹⁰,
ի գլորմանէն¹¹ դարձեալ կանգնէր¹²:*

938 *Ծառայն գերես Տեառն ապտակէր¹³,
յորմէ սրովբէն թեւասքաւղէր¹⁴,*

940 *Ժանտըն¹⁵ վկայս չարեաց բերէր,
աւրինազանց դատապարտէր¹⁶:*

942 *Պեղծ բերանով թքանէին
յայն, որ թքով լոյս ետ կուրին,*

1 C ¼0»éë
 2 C İ³ Ĭ³ ÷³
 ³ S'·* Բ·* Բ· 57
 3 C »ñĀ»³ Ē
 4 A YáñÇY
 5 AC Թ· 0×İ³ Yç
 Զ S'·* Բ·* Բ· 30, Բ· 65-72
 6 C Ē³ 0è»ñ
 7 C ³ İ Y³ ñĬ »ñ
 8 CV ¼4» YÝ

9 A ĬÇB»É C ĬÇB»ñ
 10 A ³ ñİ³ ³ èİ çñ (³ İè İ a0Çó èĬ è³ Íª · ĒĒ³ İ³ ³ é»ñĀ · ñá0³ Í »Y è»0 Û»Ē³ Yáí)
 11 C · ĒáñÛ³ Y»Y
 12 A İ³ YĬ Yçñ C İ³ YĬ Y»ñ
 13 C ³ á İ³ İ»ñ
 14 A Ā»0èù³ 00çñ C Ā»0³ èù³ 00»ñ
 15 CV Ā³ Y¹ ÁY
 16 A Ēá0è.ª .:Ñ.: (= 470, İ Y³ Ñ³ Û³ ñ) B ¹³ İ³ ³ á³ ñİ »ñ

944 *Զդէմսըն¹ լուսոյ ապտակէին,
զայն, որ փայլեաց լոյս ի լերին²:*

946 *Ի յուրբաթուն² առաւաւտին
ետուն յատեան Պիղատոսին,*

948 *Ծառայն յաթոռ դատարանին³,
Տէրն ի դատել կայր առաջին:*

950 *Ի հարցանել Պիղատոսի,
Տէրն ոչ առնէր⁴ պատասխանի⁵,*

952 *Զի կանխասաց գիրն լըցցի,
եղէ ես մարդ, որ ոչ խաւսի:*

954 *Զոր ետ տանել առ Հերովդէս⁵,
առ ի նորուն⁶ դատել հանդէս,*

956 *Եւ Հերովդի անգոսնելով՝
արհամարհեաց նմանապէս⁷:*

958 *Բայց որ գլուխ եղեւ անկեան⁸,
միջնորդ գոլով Հաւր եւ մարդկան,*

960 *Սովաւ նոքա նախ հաշտեցան,
ապա բնութիւն բոլոր մարդկան⁹:*

962 *Որոյ ըզգեստ¹⁰ է լոյս փառաց,
արկին հանդերձ նախատանաց,*

964 *Նախ ըսպիտակ հասարակաց,
ապա քղամիդ¹¹ կարմիր ներկած¹²:*

966 *Զի որ զգեցեալն¹² էր¹³, էր¹⁴ կըրկին,
Աստուած եւ մարդ մի երկոքին,*

1 C ½¹ »ÜëŸ
» S'·Մ Գ· Ի·Գ 67
2 V ðaðŋµ³ Áað
3 AC ¹³ i ³ ðáñÇŸ
4 C ³ éŸ»ñ
5 S'·Մ Գ· Ի·Ե 1-5
6 C Ñ»ñáí ¹ »è
7 V ÝáñÇŸ
8 C ÝÛ³ Ý³ á »è

9 S'·Մ Գ· Ի·Գ 8-11
8 AC ³ Ý· »³ Ý
9 A ðaðè.³ :.Ó.: (= 480, i Ý³ Ñ³ Û³ ñ)
10 A è. »èi
11 C ùð³ ÛÇÁ
» S'·Մ Գ· Ի·Ե 28
12 AC è. »ó»³ ÉŸ
13 C »ñ
14 C »ñ

968 *Սպիտակն ի լոյս աստուածային,
կարմիրն ի գոյն արեան մարմին¹:*

970 *Ի յընտրութիւն² կամաց նոցայ,
խնդրել³ զՅիսո՞ւս, թէ՞ զԲարաբայ⁴,*

972 *Աղաղակեն⁵ խաչել զնայ,
զգոյն արձակել⁶ փոխան նորայ⁷:*

974 *Պիղատոսի զձեռսըն լուացեալ,
ի յարենէն⁷ անպարտ եղեալ,*

976 *Ի գլուխ ինքեանց, ասեն, բարձեալ
եւ ի նոցունց⁸ որդոց⁹ ծնեալ:*

978 *Ապա ի մահ դատապարտեալ,
զմահապարտուց¹⁰ գանըն հարեալ,*

980 *Ի զինուորաց ձեռս տուեալ,
որք յապարանսն¹¹ ըզնայ տարեալ¹²:*

982 *Ի հանդերձէն մերկանալով
եւ զգեցուցին¹² կարմիր գունով,*

984 *Պսակ ի փըշոց նախատելով,
եւ եղեգան գաւազանով¹³:*

986 *Ի ծունր իջեալ կատակէին,
զգլուխն եղեգամբ հարկանէին¹⁴:*

988 *Զփուշ անիծիցըն բարձողին
եւ առ ի կեանս ըզմեց զրողին:*

990 *Յետ այնր ի խաչըն տանէին,
բառնայր ուսով¹³ ըզփայտ խաչին,*

1 A Û³ ñÛÝÇÝ
2 AC ÛÁ¹ ñáóÃÇóÝ
3 A Ç ÈÝ¹ ñ»É ÷ È ÈÝ¹ ñ»É
4 C µ³ ñ³ µµ³ Û
5 C ³ Õ³ Õ³ Í »É
6 A ³ ñÕ³ Í շ
» S'» Մ»դք. ԻԼ 20-23
7 C Թ³ ñ»Ý»Ý
8 C Ýáñáó

9 V áñ¹ óáó
10 A ½Û³ Ñ³ á³ ñ¹ áóó
11 A Թ³ á³ ñ³ Ýè
բ S'» Մ»դք. ԻԼ 20-27
12 A è. »óáóóÇÝ C ½è. »óáóóÇÝ
գ S'» Մ»դք. ԻԼ 28-29
դ S'» Մ»դք. ԻԼ 29-30
13 A ÇÝù»³ Ûµ

- 992 Մինչ ի տեղի Գողգոթային,
ուր էր եղեալ մարդն առաջին¹:
- 994 Ետուն¹ ըմպել² գինի զմըռսեալ
եւ կերակուր լեղեալ խառնեալ³,
- 996 Զոր ըստ մահուն չափ ճաշակեալ
եւ բովանդակն³ այն⁴ ոչ արբեալ:
- 998 Զի ըզձեռին իւր ստեղծ կաւոյն⁵
զառ ի մեղաց ճաշակ մահուն,
- 1000 Փոփոխեսցէ ըզդառնագոյնն
ի համ կենացըն քաղցրագոյն⁶:
- 1002 Մերկացուցին զերկրորդ Ադամ,
զի զգեցուսցէ ըզհինն Ադամ,
- 1004 Զհանդերձսն յինքեան⁷ բաժանեցան⁸,
պատմուճանին վիճակ արկան⁹:
- 1006 Ըզձեռսն¹⁰ եւ զոտսն¹¹ ծակեցին,
ըստ յայտնապէս¹² դաւթեան ձայնին,
- 1008 Ընդ փայտ խաչին բեւեռեցին
զմատունսն, որ գրեաց ի տախտակին:
- 1010 Զեռք ընդ ձեռին տարածելոյ,
ոտք ընդ ոտին ընթանալոյ,
- 1012 Փայտ ընդ փայտին դառն պըտղոյ,
կեանք ընդ մահուն փոխարկելոյ:
- 1014 Ի մէջ երկուց անաւրինաց
կայր մերկացեալ տուողն աւրինաց⁷,

« Տե՛՛ Մարտի. ԻԷ 31-33

1 C շի՛ աս՛

2 AC ÁŪμ»É

բ Տե՛՛ Մարտի. ԻԷ 34

3 A μάί՛ Կ՛ Ի՛

4 A Կ՛ Ū

5 V Ե՛ի »ՕԻ՛ աս՛ Ի՛ աս՛ V՛ Ե՛ի »ՕԻ՛ Ի՛ աս՛ (2 ūñÇԿ՛ Ի՛ աս՛)

6 A Éaðē.՝.Ñ: (= 500, i Կ՛ Ñ՛ Ū՛ ñ):

7 A ŪÇŷu»՝ Կ՛

8 A μ՛ ñÁ՛ Կ՛ »Օ՛ Կ՛

9 A ՝ ñԻ՛ Կ՛

գ Տե՛՛ Մարտի. ԻԷ 35

10 C ÁŷՕ»éè

11 C Կ՛ Ե՛

12 C Ū՛ Կ՛ Կ՛ աս՛

դ Տե՛՛ Մարտի. ԻԷ 38

- 1016 *Զոր ոչ տեսին ազգքն¹ կուրաց,
բայց ի միոյն յաւազակաց²:*
- 1018 *Ետես³ խաչեալ եւ հաւատաց,
թէ է մահու Տէր եւ կենաց,*
- 1020 *«Յիշեա՛ զիս, Տէր» աղաղակեաց,
«Ընդ իս իցես» պատասխանեաց⁴:*
- 1022 *Վասն այսորիկ⁵ արեգական
ըզտիւն⁶ արար գիշերանման,*
- 1024 *Ծածկեալ ըզլոյսըն զգայական⁷
վասըն լուսոյն արփիական⁸՝:*
- 1026 *Ըզստուերըն քաւղ արկ մերկութեան,
զի մի՛ տեսցէ ակն անարժան,*
- 1028 *Եւ զի լուսոյն մեծի ծագմամբ
ճաճանչ փոքունց խաւարեցան:*
- 1030 *Ի միջաւրեայն⁹ նըսեմացաւ,
յորժամ Ադամ մեղաւք մեռաւ,*
- 1032 *Ի յիներորդն¹⁰ ի լոյս դարձաւ,
յորում մահուամբ մահըն լուծաւ:*
- 1034 *Քացախ ետուն ի ծարաւի¹¹
այնմ, որ բըխեաց¹¹ գետ յԱդենի,*
- 1036 *Եւ ի վիմէն¹² յանապատի
երկոտասան¹³ վըտակ բարի:*
- 1038 *Յերրորդ ժամու պատրեալ¹⁴ աւճին
զմիտսըն նախնոյ մաւրն Եւային,*

1 A ³ ½. Կ

2 A ³ օ³ ½³ Ի³ օ

3 A շի »է

4 A Éáðë.^a :.Á. (= 510, ı Կ³ Ñ³ Û³ ñ)

5 C ³ ǪáñÇĬ

6 C Á½i Çð

7 A ë. ³ Ǫ³ Ĭ³ Կ C Á½. ³ Ǫ³ Ĭ³ Կ

8 A áÇü ĩ áŌÁ

» S' * Գ. Կ. Ի. Գ. 42-44

9 C ǪÇç³ ðñ»³

10 AC ǪԿԿ»ñáñ¹ Կ

բ S' * Բ. Կ. Ի. Կ. 38

11 CV μŌĒ»³ օ

12 C ĩ ÇÛ»Կ

13 C »ñĬ áĬ ³ ë³ Կ

14 A á³ ñi »³ ĩ C á³ ñi »Ē

- 1040 *Ի վեցն անկեալ մարդն առաջին,
Հաւանական բանիւ նորին¹:*
- 1042 *Ի սոյն ժամու Տէրն ի խաչին,
զի քաւեսցէ զմեղըս նոցին,*
- 1044 *Եւ յորժամ ել Ադամն հին,
էմոյծ² զգողն ի մէջ³ դրախտին:*
- 1046 *Էլի էլի⁴ աղաղակէր⁵,
իմովս ընդ իմ՝ զՀայր աղաչէր⁶,*
- 1048 *Նոցա չյիշել զմեղս աղաւթէր⁷
եւ ըզմեզ ոչ թողուլ հայցէր⁸:*
- 1050 *Դարձեալ ձայնիւ աղաղակեաց,
զհոգին կամաւ Հաւր աւանդեաց⁹,*
- 1052 *Եւ ընդ ինքեան վերաթեւեաց,
զհոգիս մարդկան Հաւր ընծայեաց⁹:*
- 1054 *Ոչ ըստ մերուսն արտաչընչէ¹⁰,
այլ արտաքոյ մերոյս գործէ¹¹,*
- 1056 *Զի մերձ ի մահ ձայն մեր լըռէ,
իսկ նա հընչմամբ մեծաւ գոչէ:*
- 1058 *Թէ ոչ այլուստ՝ աստ իմանի,
եթէ¹² կամաւ նա մեռանի,*
- 1060 *Որպէս ասաց զինքըն¹³ նախկի,
զնաւղ¹⁴ ու առաւղ անձինն¹⁵ յայտնի¹⁶:*
- 1062 *Նոյն բանն, որ էր ծնունդ նա Հաւր,
եղեւ մարմին յորովայն մաւր,*

1 A ԷձօԷ.^a :.Շ: (= 520, i Y³ N³ U³ n)

2 V »ՍձԱ

3 C Ս»չ

4 A »ԷՇ շԷՇ C »ԷՇ »ԷՇ

5 C ³ Ծ³ Ծ³ Ի »ն

6 C ³ Ծ³ օ»ն

7 C ³ Ծ³ օԱ»ն

8 C N³ Խ»ն

» Sէ՛ւ Մաբբ. ԻԼ: 50

9 C AYÓ³ »³ օ

10 C ³ ու ³ ԲՇYՇ

11 C Ի³ . շ

12 AC շԱՇ

13 A ԽՇYÁY

14 A . YáŌ

15 C ³ YÓՇY

16 A ԷձօԷ.^a :.Է: (= 530, i Y³ N³ U³ n)

- 1064 Ճշմարտապէս¹ մեռաւ մարմնով,
զի փրկեսցուք մեք Աստուծով:
- 1066 Անմահ բնութիւն աստուածային²
մեռաւ բնութեամբ մահկանացուին,
- 1068 Եւ մահացուն խառնեալ ի նմին,
եղեւ անմահ ընդ անմահին:
- 1070 Ոչ ոմն անմահ, ոմն մեռեալ,
զի այս երկուք են բաժանեալ,
- 1072 Այլ որ անմահ՝ նոյն եւ մեռեալ,
եւ որ մեռեալ՝ նոյն եւ մնացեալ:
- 1074 Որպէս ծնունդըն³ ըսքանչելի,
նոյնպէս եւ մահըն հրաշալի,
- 1076 Եւ երկոքեանն⁴ անքննելի,
զի Աստուծոյ է արարչի:
- 1078 Զի անդ, որ էր⁵, դարձեալ լինի,
եւ էութիւնն ոչ կորընչի,
- 1080 Եւ աստ անմահըն մեռանի
եւ ի մահուն էր⁶ կենդանի⁷:
- 1082 Որպէս եւ հուր ընդ երկաթոյ
տանջի ուռամբ⁸ հարկանելոյ,
- 1084 Թէեւ նման չէ այս ազդոյ,
զի երկոքեանն⁹ են ի նիւթոյ,
- 1086 Այլ դուզնաքեայ¹⁰ նմանելով,
հոգի կրակից մարմնոյ¹¹ գոլով,

1 C »βῦ³ nī³ a»³ē2 A³ ēi áō³ í³ ÇÝ3 A ÍÝáōÝ¹4 CV »nī́ áōù»³ Ý

5 C »ñ

6 C »ñ

7 A í³ Ý· ÝÇ. Éáōē.^a :.È.:. (= 540, i Ý³ Ñ³ Û³ ñ)8 C áōé»³ Ûµ9 C »ñí áōù»³ ÝÝ10 C¹ á½Ý³ ù»³ Û11 A Û³ ñÛÝá

- 1088 *Բայց չէ եւ այս ճշմարտելով,
զի բաժանի մեռանելով¹:*
- 1090 *Իսկ էութիւն աստուածական
յառեալ բնութիւնըն² նիւթական³,*
- 1092 *Անքակտելի է միական,
յորովայնէն⁴ մինչ յաւիտեան:*
- 1094 *Ուստի հոգի իւր մարդկային,
զոր⁵ աւանդեաց առ Հայր⁶ յերկին,*
- 1096 *Հանդերձ բնութեամբն աստուածային,
էջ ի հոգիսն, որ ի բանդին:*
- 1098 *էր բովանդակ եւ ի մարմին,
մինչ բաժանեալ եղեւ հոգին,*
- 1100 *եւ ոչ թափուր⁷ ծոց հայրենին
եւ ընդհանուր⁸ էից բնութիւնն⁹:*
- 1102 *եւ զի Աստուած էր¹⁰, որ մեռաւ,
յայտնեն զարմանքն, որ գործեցաւ¹¹,*
- 1104 *Երկիր հիմամբ¹² սասանեցաւ
եւ վարագոյր¹³ ընդ¹⁴ մէջ¹⁵ հերձաւ¹⁶:*
- 1106 *Վէմբ ի յինքեանց¹⁶ պատառեցան
եւ դերեզմանք մահու բացան¹⁷,*
- 1108 *Մարմինք սրբոց բազմաց յարեան¹⁷
ի հաւատալ մեզ յարութեան¹⁷:*

1 C ×BÛ³ ñï »Éáí áðŌŌáð³ Í áñáß»Éáí
2 V μΥάοĂÇðŸĂé
3 A ÝÇðĂÇ³ Ĩ³ Ý C ÑÇðĂ³ Ĩ³ Ý
4 C ľăñ³ í³ Ÿ»Ý
5 C ½Ç
6 C āÇù
7 C á (çÝçáð³ Ĩ)³ ðñ
8 A ÁÝĂÑ³ Ýáðñ
9 A Éáðè.^a :.Í.: (= 550, Ĩ Ý³ Ñ³ Û³ ñ)
10 C »ñ

11 V · áñĨ»ó³ Ý
12 AC ÑÇÛ³ Ûù
13 C í³ ľñ³ ũ áľñ
14 A ÁÝ
15 C Û»ç
16 S'» W»»»· ԻԼ: 51
17 S'» W»»»· ԻԼ: 51-52
18 S'» W»»»· ԻԼ: 52
17 A āÇù Ĩ áŌĂ

- 1110 Եւ զի¹ մեռեալն² էր³ կենդանի,
թէպէտ⁴ եւ մահն էր⁵ հաւաստի,
- 1112 Յայտնէ կողին խոցուած տիգի
կայլակ⁶ աղբերցըն կրկնակի:
- 1114 Ջուրն⁷ ի լուանալ⁸ մեղուցելոց
ի մահ նորա մըկըրտելոց,
- 1116 Արիւնն ի սնունդ մաքուր հոգւոց⁹,
առ ի Քրիստոս տղայացելոց¹⁰:
- 1118 Կողին խոցմամբն, որ պատառեաց,
ըզկողածնին մեղրս¹¹ ջնջեաց,
- 1120 Զեկեղեցի այնու¹² շինեաց
եւ ընդ դրախտին մեզ պարգեւեաց¹³:
- 1122 Որ եղելոցըս շնորհ բաշխէ,
զնա պարգեւ¹⁴ Յովսէփ հայցէ,
- 1124 Եւ զոր փառաց լոյսըն ծածկէ¹⁵,
մաքուր կտաւաւք ըզնա պատէ¹⁶:
- 1126 Բանն, որ ըզբանըս ստեղծանէ,
ի բարբառոյ բանից լըռէ,
- 1128 Որ շունչ բոլոր զգայնոց¹⁶ շնորհէ,
հոտոտելաւքն¹⁷ ոչ տարբերէ:
- 1130 Զաչս, որ զանդունդըս նըկատէ,
Յովսէփ ձեռաւք կափուցանէ,

1 A ¼Ç »ō ÷ È »ō ¼Ç

2 A Û»é»³ È

3 C »ñ

4 C Āçā »ī

5 C »ñ

6 V¹ Ī³ Ū³ ĪÝ (2 añÇÝ³ Ī áõÛ)

7 A ÑáõñÝ

8 A Ĥ³ » Ý³ È

9 A Ñá· áó C Ñá· Çáó

10 C ï Õ³ » ó»Éáó

11 C Û»ÕèÝ

12 C » Ûèáó

13 A Éáõè.ª .:Ī.: (= 560, Ī Ý³ Ñ³ Û³ ñ)

14 V á³ ñ. »õè

15 C Í³ · ç

» S'· W· ԻԷ 59

16 A è. » Ūáó C ½è. » Ūáó

17 C ÑáĪ áĪ »É»³ õŪÝ

- 1132 *Զուռնկն, որ լռեալ շրթանց լսէ,
դիպուած¹ մահուն խրփուցանէ:*
- 1134 *Զձեռսն, որ գերկինըս հաստատէ,
երիզապինդ պարաւանդէ,*
- 1136 *Զոտս, որ ընդ աւգս² վերաթեւէ³,
տրկար բնութիւն կըտաւոց⁴ կապէ:*
- 1138 *Խոռնկ եւ զըմուռ նըշան թաղման
մարմնոյն բերին անապական,*
- 1140 *Որոյ եթերն⁵ է աւթարան,
մարմնով եղաւ ի նոր տապան⁶:*
- 1142 *Վիմովն ընդդէմ⁷ եղեալ դրան,
զվէմն⁸ արգելին ըզգլուխ անկեան⁹,*
- 1144 *Եւ զարեգակն անստուերական
ի գուփ¹⁰ ծածկեն նըսեմական:*
- 1146 *Անքուն էիցըս պահապան
ննջէ մահուամբ ի գերեզման,*
- 1148 *Եւ ոյր¹¹ երկինք չեն բաւական
կընքի յայրին պարագրական:*
- 1150 *Որով¹² մեռեալք համանդամայն,
յառնեն ձայնիւ կենդանական¹³,*
- 1152 *Ինքըն մեռեալ տնաւրինական,
կայր ի բանդին դըժոխական:*
- 1154 *Յորմէ սարսեն¹⁴ զաւրքըն վերին,
զինուք պահեն ազգ¹⁵ երկրածին,*

1 C ¹Çä í ³ Í

2 A ³ õ ¹ ë

3 A í »ñ ³ Ǿ »ðç

4 V Ĩ i ³ ðá ū

5 C çĀ »ñŸ

6 A Ēáðë.^a :.Ñ: (= 570, i Ÿ³ Ñ³ Û³ ñ)

7 C ÁŸ ¹ »Û

8 C ½í »ÛŸ

9 AC ³ Ÿ. »³ Ÿ

10 A . áð÷

11 A áñ C áñ

12 C áñáí ù

13 C ½Ĭ »Ÿ ¹ »Ÿ³ Ÿ³ Ĩ ³ Ÿ

14 A è³ ñèÇŸ

15 C ³ ½. ù

- 1156 *Եւ տրտմութեան մեր բարձողին
կանայքն¹ ողբով եւղըս² բերին:*
- 1158 *Նընջէր³ առիւծն ի խոր բանդին⁴,
մըռընչելով չար գազանին,*
- 1160 *Այն, որ գծնունդս ագամային,
կըլեալ պահէր⁵ յորովայնին⁶:*
- 1162 *Մինչեւ ժայթքեաց գամենեսին⁷,
զինքն կորոյս զիւսուք նորին,*
- 1164 *Զաւարն էառ ըզգերողին,
գարձոյց անդրէն⁸ առ հայրենին:*
- 1166 *Ոչ արգելեաց վէմն⁹ երկրաւոր,
յելից ըզվէմն¹⁰ հոգեւոր,*
- 1168 *Այլ յառաւաւտն երրորդ աւուր
ծագեաց յերկրէ¹¹ լոյս երկնաւոր¹²:*
- 1170 *Ի կոյս մաւրէ ծնեալ մարմնով,
ըզկուսութիւնն ոչ խախտելով,*
- 1172 *Ի կոյս երկրէ նոյն յառնելով
եւ¹² զկնիքն ամբողջ իսկ պահելով:*
- 1174 *Մի զաւրական զնորա տեսեալ
գասք զինուորացն եղեն մեռեալ¹³:*
- 1176 *Ըզկափարիչ վէմն¹³ բարձեալ,
ահեղ լուսով վերանստեալ¹⁴:*

1 A ԻՅ ԿՅ ն

2 A ՇօՕԱէ

3 C ԿԿՅն

4 A ի ՇՍՇԿ

5 C աՅ Նն

6 A էաօէ.՝.Օ.: (= 580, ի ԿՅ ՆՅ ՍՅ ն)

7 C 1/2 Ս յՅՇՇՇԿ

8 C Յ՝ Կն յ

9 C ի յՍԿ

10 C Աձի յՍԿ

11 C Թնի ն

» Տէ՛ն Ղ.՝. Ի՛ 7

12 C աՇն

է Տէ՛ն Մ.՝. Ի՛ 4

13 C ի յՍԿ

14 A ի յնՅ ԿՅ յ յ

է Տէ՛ն Մ.՝. Ի՛ 2

- 1178 *Ձայն աւետեաց կանանցն երգէր¹,
նման փողոյն² հրնչման գոչէր³.*
- 1180 *Յարեաւ խաչեալն, զոր խընդրէք⁴,
մի գարհուրիք, այլ խընդացէք⁵»:*
- 1182 *Աշակերտացըն պատմեցէք⁶,
եւ գԵւայի պարտսըն լըցէք⁷,*
- 1184 *ի Գալիլեայ⁸ երթայք տեսէք⁹,
եւ աշխարհի քարոզեցէք¹⁰:*
- 1186 *Այլոցն երթեալ վաղվաղակի,
բայց Մարիամ կայր յարտասուի,*
- 1188 *Նոցա ի գնալն պատահի,
յողջոյն ոտիցն երկրպագի:*
- 1190 *Մարիամու Մագդաղենի
ցուցաւ նըման պարտիզպանի,*
- 1192 *Կարծէր¹¹ զնա անյուսալի,
բարձող¹² մարմնոյն տիրականի:*
- 1194 *Ծանաւթս տայր ընդել ձայլով
ի յանուանէ զնա կոչելով,*
- 1196 *Ջոր Մարիամ բաղձամբ սիրով
հըպել¹³ ի նա փափաքելով:*
- 1198 *Տէրն արգելու զնա՝ ասելով.
մի՛ մերձենար զգալի¹⁴ գըթով,*

1 C »ñ. »ñ

2 C ÷ á0á0

3 C · áá»ñ

4 C ĒY¹ ñ»ù

5 A Éáðë.^a ::Ó. (= 590, i Y³ Ñ³ Û³ ñ) C ĒY¹ ó»ù

» S'· U· ԻԼ 5-6

6 C á³ i Û»ó»ù

բ S'· U· ԻԼ 7

7 C Éó»ù

8 C · ³ ÉÇÉ³ Û

9 C i »è»ù

գ S'· U· ԻԼ 7

10 C ù³ ñá»ó»ù

11 C İ³ ñÍ»ñ

12 C μ³ ñ0³ ð0

13 C Ñ³ ԹÉ

14 A è. ³ ÉÇ

- 1200 *Զի չեմ ելեալ առ Հայր ամպով
աղամային զգեցեալ¹ մարմնով²:*
- 1202 *Եւ յերկնային ծառքս կենաց
նախ աղամեանք են մերձակաց,*
- 1204 *Եւ ոչ Եւայ ձգմամբ ձեռաց,
որ հան զԱղամ յանճառ փառաց:*
- 1206 *Այլ գյարութեան պտուղս³ առաջին
պարտ է նուիրել Հաւրն վերին,*
- 1208 *Որ իմ⁴ բնութեամբ է Հայր յերկին
եւ ձեր շնորհաւք աւագանին:*
- 1210 *Աստուած կոչի իմ ըստ⁵ մարմնոյ,
զի է սա մասն արարածոյ,*
- 1212 *Եւ ձեր Աստուած բնութեամբ բարւոյ⁶
Տէր եւ ստեղծիչ գոլ յանդոյոյ:*
- 1214 *Ընդ հակառակս ընթանալով
Պետրոս եւ Յոհաննէս⁷ սիրով,*
- 1216 *Զպատանսըն լոկ տեսանելով
եւ զվարչամակն ուրոյն դնելով⁸,*
- 1218 *Ի հրեշատակաց ծալեալ գոլով
առ ի պատիւ մեծ խորհրդով,*
- 1220 *Զինքըն գրլուխ մեր պատմելով⁹
եւ զմեզ անդամըք յաւդելով⁹:*
- 1222 *Բայց զինուորացն անդէն¹⁰ դարձեալ,
հրէից պատմեն զհրաշքըն տեսեալ,*

1 A Ե. »ó»³ É2 A Էáðĕ.^a :.á.: (= 600, ı́ Ț³ Ñ³ Û³ ñ) C āÇù ı́ áŌÁ

» S'· ̅̅· ̅̅· 11-18

3 A áı́ áðŌȚ

4 C áñáðŪ ÷ È áñ ÇŪ

5 A ÇŪÁĕ ÷ È ÇŪ Áĕı́

6 A μ³ ñáŪ7 C ƒáÑ³ ȚȚ»ĕ V ƒáı́ Ñ³ ȚȚĕ

» S'· ̅̅· ̅̅· 6-7

8 CV¹ (4 ūñÇȚ³ ȚáðŪ) á³ ı́ áð»Éáı́9 A Էáðĕ.^a :.Á.: (= 610, ı́ Ț³ Ñ³ Û³ ñ)10 C ³ Ț¹ ñ»Ț

- 1224 *Զորս արծաթով կուրացուցեալ,
յիւրոցն ասեն զնա գողացեալ¹:*
- 1226 *Ի նմին աւուր յայլում դիմաց
յայտնի երկուցըն Կղէովպանց¹,*
- 1228 *Ըզվիճմանէ նոցա էհարց²,
իբր ըզտգէտըս կըշտամբեաց²:*
- 1230 *Ի Մովսիսէ³ կարգաւ պատմեաց²,
զոր վասն ինքեան նա գուշակեաց,*
- 1232 *Ի բեկանել հացին յայտնեաց
եւ նոյնժամայն զինքն ծածկեաց²:*
- 1234 *Եւ մինչ դարձան եւ պատմէին
առաքելոց մետասանին⁴,*
- 1236 *Միաշաբաթն երեկոյին
էմուտ⁵ փակեալ զրամբք առ նոսին,*
- 1238 *Շնորհեաց նոցա փրչմամբ զՀոգին²,
գայն, որ կորոյս մարդն առաջին,*
- 1240 *Իշխան արար յերկրի յերկին,
թողուլ զմեղըս մարդկային⁶:*
- 1242 *Յորում թովմաս⁷ անդ ոչ գլուով,
յասել նոցա չհաւատալով,*
- 1244 *Յետ ութ աւուր դարձեալ գալով⁸,
յոր հաւատայ⁹ շաւշափելով¹⁰:*

« **Տէ՛ս Մ** ԳՊԹ. ԻԲ 11-15
1 A Ἰὸζαί á³ Ὑ C Ἰὸζάá³ Ὑό
2 V »Ñ³ ñó
բ **Տէ՛ս Ղ** ԳԿ. ԻԳ 13-26
3 C Ὑáí è»èլ
գ **Տէ՛ս Ղ** ԳԿ. ԻԳ 27
դ **Տէ՛ս Ղ** ԳԿ. ԻԳ 28-31
4 C Ὑլí³ è³ ὙϚ

5 V »Ἰáōī
է **Տէ՛ս ֆ** ԳԼ. Ի 22
6 A Ἐáōè.³ Ἰ.Ϛ. (= 620, ἰ Ὑ³ Ñ³ Ὑ³ ñ)
շ **Տէ՛ս Ղ** ԳԿ. ԻԳ 33-47
7 A ἈáōὙ³ è
8 AV¹ (2 ἠñϚŸ³ Ἰ áōὙ) · áḡáí
9 A Ñ³ ð³ ἰ³ Ὑ³
10 C áϚū Ὑí áóĀ³ óáōñ ... B³ ðB³ + »ḡáí

- 1246 *Զխոցուած¹ տիգին² ձեռամբ³ տեսեալ
ի նոր մարմինն, որ յարուցեալ,*
- 1248 *Տէր եւ Աստուած խոստովանեալ,
զայն, որ ի խաչըն բեւեռեալ⁴:*
- 1250 *Ոչ յարութեամբն այլափոխէր
կամ ի նուաստից փառաւորէր⁴,*
- 1252 *Որպէս եւ չար ոմըն կարծէր⁵,
անապական նա⁶ ոչ ասէր:*
- 1254 *Վկայէ⁷ բանն ընդդէմ⁸ չարաց,
զոր յարուցեալ վասն իւր ասաց,*
- 1256 *Թէ նոյն մարմին⁹ եմ յոսկերաց
եւ ի յառնելս ոչ փոխեցայց¹⁰:*
- 1258 *Բայց աշակերտք նորա գնացին
ի ժամադրեալ նոցա տեղին,*
- 1260 *Այլակերպեալ զՏէրըն տեսին,
որպէս երբեմն ի սուրբ լերինն¹¹:*
- 1262 *Ութն ի նոսա յերկուանային,
բայց ի յերիցն, որ նախ տեսին,*
- 1264 *Տէրըն խաւսէր մետասանին¹²
եւ առաքէր յերկիր զնոսին՝*
- 1266 *Ըզհեթանոսս աշակերտել¹³,
երրորդութեամբն մըկըրտել¹⁴,*
- 1268 *Ըզպատուիրանն ուսուցանել,
ինքըն յաւէտ ընդ մեզ լինել:*

1 C Ēāōī³ Ī
2 C ĩ ÇuÇŸ
3 C Ó»éÇŸ
4 **Տէ՛․ Յ․ Վճ․ Ի 24-28**
4 C ÷³ é³ ḡāñ»ñ
5 C Ī³ ñĪ»ñ
6 AC Ÿ³ Ē
7 C íĪ³ շ

8 C ĀŸ¹ »Ū
9 A Ū³ ñŪŸÇŸ
10 V ÷ á÷ áĒ³ Ī V¹ ÷ áĒ»ó³ ũ (4 ūñÇŸ³ Ī āōŪ)
Զ Տէ՛․ Ղ․ Վ․ Ի Ի 39
11 A Ēāōē.³ :Ē. (= 630, ĩ Ÿ³ Ñ³ Ū³ ñ)
12 C ŪշĪ³ »é³ ŸÇŸ
13 A ³ ß³ Ī »ñĪ »³ Ē
14 A ŪĪ ñĪ »³ Ē

- 1270 *Դարձեալ յայտնի այլանման
առ ծովակին Տիբերական,*
- 1272 *Յուցեալ գործովքըն հրաշական
զինքն ի բնութիւն¹ արարչական:*
- 1274 *Ձրկանց ծովուն հրամայելով²,
յուռկանսն նոցա ըմբռնելով,*
- 1276 *Ձուկն ի կրակին խորովելով,
եւ ընդ նոսին ճաշակելով³:*
- 1278 *Եւ նորաստեղծ հաց առնելով⁴,
զիւր գյարութիւնն ըստուգելով⁵,*
- 1280 *Ձղետրոս երից⁶ հարցանելով,
զուրացութիւնըն քաւելով⁷,*
- 1282 *Եւ զկընի⁸ իւր հրաւիրելով,
չարչարանաւք խաչակցելով,*
- 1284 *Եւ զՅոհաննէս⁹ յաւէտ սիրով
ասաց պահել բանին իւրով:*
- 1286 *Եւ ի յաւուրըս քառասուն,
զինքըն յայտնէր¹⁰ ամենեցուն,*
- 1288 *Խաւսէր ըզբան ոգւոցըն արթուն,
արքայութեանն առնէր¹¹ գիտուն¹²:*
- 1290 *Եւ ի լընուլ քառասնեկին
ըզկերակուր խընդրէր¹² վերջին,*
- 1292 *Ջմասըն ձրկան¹³ խորովածին
եւ ըզխորիսի քաղցըր մեղուին¹⁴:*

1 C μΎάοἶϚῶΎΎ	բ ՏԵ՛՝Ն Յ՝ՎԸ՝ ԻԸ 15-17
2 C Ḽñ³ Û³ »Ēáí	8 C AՅՎՎ ԿՇ
3 C āçü ÓáóĬ Կ Շ Ի ñ³ ԻՇԿ Կ ... ԿáèçԿ ×³ è³ Ի »Ēáí	9 C ՅՎáí Ḽ³ ԿԿ»è
» ՏԵ՛՝Ն Յ՝ՎԸ՝ ԻԸ 1-14	10 C Թ՝ Թ՝ Կ»ñ
4 V ăáóéĬ³ Կè Կáó³ ... Շ Ի ñ³ ԻՇԿ Կ Ēáńáí »Ēáí ÷ Ē	11 C³ èԿ»ñ
ÓáóĬ Կ Շ Ի ñ³ ԻՇԿ Կ ... Ḽ³ ó³ èԿ»Ēáí	12 C ĒԿ¹ ñ»ñ
5 CV èi áó. »Ēáí	13 A ÓĬ³ Կó
6 C »ñÇóè	Կ ՏԵ՛՝Ն Յ՝ՎԸ՝ ԻԸ 41-42
7 A Ēáóè.ª ::Ē: (= 640, i Կ³ Ḽ³ Û³ ñ)	

- 1294 *Հանէ գնոսայ Բեթանիայ¹,
իբր ըզՄովսէս² լեառըն Սինայ³,*
- 1296 *Եդ ի վերայ⁴ գըլխոց նոցայ
զձեռն իւր յաւրհնել բանիւ ըզնոսայ⁵»:*
- 1298 *Եւ գաւետիսըն հայրական,
որ է Հոգին Սուրբ մաքրական,*
- 1300 *Ասէր⁶ ինքեամբ առաքական,
որպէս⁷ մի Տէր եւ համակամ⁸:*
- 1302 *Եւ ի յերկինքս վերացեալ⁹,
վերայ⁹ թեւոց հոգմոց ելեալ,*
- 1304 *Նովին մարմնովըն համբարձեալ,
որով մեռան եւ յարուցեալ:*
- 1306 *Նստոյց յաջմէ Հաւրըն փառաց
զբնութիւնս անկեալ կոխան դիւաց,*
- 1308 *Երկըրպագեալ ի հրեշտակաց
եւ յամենայն երկնաւորաց:*
- 1310 *Մինչեւ ներքոյ գարշապարաց
նորա դիցին հոյլք թշնամեաց,*
- 1312 *Աներեւոյթ հակառակաց
ւ՛րերեւելի¹⁰ մարդկան չարաց:*
- 1314 *Յորժամ փառաւք Հաւր եկեսցէ,
նովին մարմնովն, որ ի Կուսէ,*
- 1316 *Զբնութիւն մարդկան յարուցանէ
եւ ըստ գործոց հատուցանէ:*

1 C μ»¹³ ԿՇ³

2 C Á½Úáí è»ë

3 C èÇÝ»³ Û4 C í »ñ³5 A ½Ÿ³ Û

» Տէ՛ւ Ղ, ու-4. ԻՊ. 50-51

6 C ³ è»ñ

7 C áñá »ë

8 A Éáðè.³ :Í.: (= 650, i Ý³ Ñ³ Û³ ñ)

բ Տէ՛ւ Ղ, ու-4. ԻՊ. 51

9 C í »ñ³

10 A í »ñ»ð»ÉÇ C »ñ»ð»ÉÇ

- 1318 *Չարացն ըզչար վըճիւ հատցէ,
յաւիտենից հրով¹ տանջէ,*
- 1320 *Իսկ որ բարիքն են՝ պսակէ,
անճառ փառաւք փառաւորէ²:*
- 1322 *Ջեկեղեցի հարսնացուցէ
եւ ընդ ինքեան միաւորէ,*
- 1324 *Որպէս անդամ ի գլուխ յաւդէ,
եւ ժառանգորդ Հաւր իւր առնէ³,*
- 1326 *Ի հրեշտակաց դասս⁴ կարգէ,
զի գանկելոց⁵ թիւըն⁶ լցցէ:*
- 1328 *Ջանճառ իմաստըն ծանուցէ,
բանըն բանիւ վարդապետէ,*
- 1330 *Մինչեւ նըման ինքեան գործէ,
որպէս⁷ խոստումնըն⁸ անսուտ է:*
- 1332 *Ջի տեսանի ի նոցանէ,
իբրեւ ըզչայր եւ ի Հաւրէ,*
- 1334 *Բայց վայելումըն⁹ թէ զինչ է,
եւ ոչ մըտաւք ոք հասանէ:*
- 1336 *Անմահութիւն բանըս գիտէ,
ւ՛ անախտութիւն¹⁰ միայն թէ է,*
- 1338 *Ըզհարսանեաց անուն բերէ,
գոր միածնիւն¹¹ Հայր իւր առնէ:*
- 1340 *Եւ ինք փեսայ անվախճան¹² է
եւ յաւիտեան թագաւորէ:*

1 V Ññái Ý

2 A Ēáōē.^a :.Ī.: (= 660, ý Ý³ Ñ³ Û³ ñ)

3 A |ō¹¿. »ō Á³ é³ Ý. áñ¹ Ð³ òñ Çòñ³ éÝ¿S-Ý^a ³ Ēē Ó»-

é³ · ñái

4 C ¹³ ēÝ

5 C ½³ Ý. »ĒáóÝ

6 C ĀÇō

7 C áñá »ē

8 C Ēáēī áōŪÝ + Çòñ

9 C í³ Ū»ĒáōŪÝÝ

10 AC í³ Ý³ Ēī áōĀÇōÝ

11 C ŪÇ³ ÍÇÝ

12 A ³ Ýí³ ³ Ōx³ Ý

- 1342 Արդ, որ այսպէս¹ հաւատասցէ,
որպէս² եւ գրեալքս³ ի սկզբբանէ⁴,
- 1344 Զոր ծանուցաք փոքր ի շատէ,
յուզղափառաց հարցն աւանդէ,
- 1346 Զարքայութիւնն ժառանգէ,
յանբաւ բարիսն վայելէ:
- 1348 Եթէ⁵ գործովք հաւասարէ
եւ ոչ նովին մեռուցանէ,
- 1350 Բայց որ արդէն⁶ չհաւատասցէ⁷,
այլ ընդգրիմակ եւ ներհակ է,
- 1352 Յորժամ յերկնից եկեալ տեսցէ,
յակամայ կամս երկըրպագէ,
- 1354 Թէպէտ⁸ եւ ոչ աւգուտ բերէ,
այլ անձամբ զանձըն կոծեսցէ:
- 1356 Զորս⁹ գեհենիւ դատապարտէ
զհաւատացեալն¹⁰ ի նոցանէ,
- 1358 Իսկ մեք հանցուք փառքս ընդ նրմայ,
Հաւր եւ Հոգւոյն¹¹ միշտ յարակայ,
- 1360 Յանցեալն յայժմուս եւ յապագայ
Երրորդութեանն մըշտակայ¹²:
- ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԵՐԳՈՂԻՆ¹³
- 1362 Վասն Աստուծոյ խաւսել զայս բան
ինձ ոչ էր¹⁴ անկ¹⁵ եւ ոչ նման,

1 C³ Թձ»Է2 C³ անձ»Է3 C³ · ը»Յ Թ4 A³ ԷձօԷ.³ :Ն.: (= 670, ի Կ³ Ն³ Ս³ ը)

5 AC չԱճ

6 C³ ը¹»Կ7 A³ Ն³ օ³ ի »ԷՕճ8 C³ Աճձ»Է9 C³ Եձն10 C³ ան³ օ³ ի ը»Յ ԷԿ V Եձ³ օ³ ի ը»Յ ԷԿ11 A³ ան¹ ան¹12 A³ ԷձօԷ.³ :Օ.: (= 680, ի Կ³ Ն³ Ս³ ը)13 C³ անճ14 C³ »ն15 C³ ը Կ.

- 1364 *Զի սիրտ յիմար անձն անարժան
ոչ է տեղի իմաստութեան:*
- 1366 *Պարտ է սրբոյն սուրբ բնակարան
եւ մաքրելոյն մաքուր կայեան,*
- 1368 *Ապա լինել աստուածաբան
եւ անճառիցըն վիպասան:*
- 1370 *Բայց փափաքումն ոգոյս բնական
ստիպեաց քան զոյժըս¹ գերական,*
- 1372 *Եւ գըթութիւնն² հայրական
համարձակել ետ ինձ այսքան,*
- 1374 *Ի գրել բանիւ աստուածական
ոտիւք չափել ներտաղական*
- 1376 *Վասն էութեանն անհասական
եւ բանին հաւր մարդեղութեան:*
- 1378 *Ոչ նորածեւ եւ աննըշան
յինէն³ շինուած⁴ առանց հիման,*
- 1380 *Այլ ի վերայ⁵ անշարժական
վիմին եղեալ սա⁶ կեփայեան⁷:*
- 1382 *Եւ զի ոտիւք է պարզական
եւ ոչ բանիւ անչափական,*
- 1384 *Մի՛ յայս լեզուաւ⁸ պարսաւական
բարբառեսցի անփակ բերան:*
- 1386 *Քանզի բազումք նախ վարեցան
այսպէս⁹ յիմաստ աստուածական,*

1 C ½ăŨë
2 V · ĀáoĀçōŸŸ
3 C ȚŸ»Ÿ
4 V ԲՇŸ» Í
5 C í »ñ»

6 C ẽ» ũë
7 A Ēáōẽ.^a :Ō.: (= 690, ı Ÿ» Ñ» Ū» ñ) C İ »÷ » İ» Ÿ
8 A Ẽ»½ăō
9 C » ũă.»ë

1410 Մասուտ սուլտանն յիկոնացւոց¹
եկեալ յաշխարհ գերմանացւոց²,

1412 Առեալ զաւարս³ քաղաքայնոց,
մինչ ի կողմանս եփրատացւոց:

1414 Իսկ հայրապետ⁴ հանուրց Հայոց՝
անուն զուարթուն Գրիգորիոս,

1416 Ժառանգ նախնոյն⁵ սուրբ աթոռոց
անուանակիր⁶ սեռ ազգայնոց,

1418 Ի Ծով անուն⁷ դղեկէն⁸ ելեալ,
զոր սեփհական⁹ ինքեան¹⁰ շինեալ,

1420 Ի յանառիկս¹¹ ամրոց հասեալ՝
Հռոմայական Կլայ¹² յորջորջեալ,

1422 Յորմէ նախնի տերանցն ելեալ,
յահէ նեղչացն փախուցեալ,

1424 Ըզսա կամաւ սըմին տուեալ,
լինել յաւէտ սեփհականեալ¹³:

1426 Արդ, յայսպիսոում ժամանակի,
դառն եւ դըժնեայ¹⁴ եւ անբարի,

1428 Յորում բնակեմք յայսմ ամրոցի,
ի գետապատ¹⁵ քարանձաւի,

1430 Ի յեփրատայ պարագրելի,
որ յԱդենայ¹⁶ քառորդ հոսի,

1432 Յելից կուսէ հեզիկ շարժի,
ի միւս¹⁷ փոքուէ մըտիւք պատի:

1 A ԱԿԻ áY³ óáó

2 AC · »ñŪ³ Y³ óáó

3 V ½³ ó³ Yè

4 A Ñ³ Թ³ à շԻ

5 A Y³ ÈYáŪ

6 C ³ Yáó³ Y³ Ū Çñ

7 A Íáí³ ÒáóY ÷ È Íáí³ YáóY

8 C ¹Ō»İ»Y

9 C è»÷³ İ³ Y

10 C ÇYñY

11 A Թ³ Y³ éÇİ

12 C İ ÁÉ³

13 C è»÷³ İ³ Y³ É

14 C ¹ÁY»³

15 C · »İ³ ÷³ İ

16 C Թ³ ¹»Y³

17 V Ū»ðè

- 1434 *Ինքս ամբարձեալ իբր ըզկըզզի,
յալեաց ծովուց ոչ երկընչի,*
- 1436 *Ի մարդկանէ ոչ զարհուրի,
զի է հնարից անյաղթելի:*
- 1438 *Ձոր տնաւրիչն ամենայնի
տեղ պատրաստեաց ապաւինի,*
- 1440 *Սուրբ աթոռոյս ըսքանչելի¹
ի բարկութեան ժամանակի:*
- 1442 *Յորում նեղիմք² յանաւրինաց,
ի յարտաքին չար գազանաց,*
- 1444 *Եւ ոչ նուազ ի դըրժանաց
ի սուտանուն քրիստոնէաց:*
- 1446 *Յորոց փըրկիչըն մեր կենաց
մինչեւ ցայսաւր ամբողջ պահեաց,*
- 1448 *Որք եւ յապայն ժամանակաց
յանձն եղիցուք նորին կամաց:*
- 1450 *Ի սմա գրեցի զբանս³ հաւատոյ
ոտանաւոր տաղիւ չափոյ,*
- 1452 *Ես անարժան գոլով բարւոյ⁴
Ներսէս⁵ եղբայր⁶ տեառնըս⁷ մերոյ:*
- 1454 *Ոչ ի յինչն բան ըստ մարմնոյ,
զի իմաստ⁸ ոչ է յիս մարդոյ,*
- 1456 *Այլ ի տառից սրբոց նիւթոյ,
որք խաւսեցան բան ըստ⁹ Հոգւոյ¹⁰:*
- 1458 *Փոքըր բանիւ կարճ ի կարճոյ
միայն ըզմիտսըն ցուցելոյ,*

1 C Á½èù³ Ýã»ÉÇ

2 C Ý»ÐÇÝù

3 A µ³ Ý

4 A µ³ ñãŰ

5 C Ý»ñè»è

6 A »Ðµ³ Ű

7 C ï »³ éÝ

8 C ŬÇŰ³ èï

9 V µÁËŰ³ Űµ ÷ È µ³ Ý Áèï

10 AC Ñã. ãŰ

- 1460 *Ընթերցողաց վերծանելոյ¹,
արագ մըտացըն հասելոյ,*
- 1462 *Հակառակաց պապանձելոյ,
որք ընդդիմակ² են հաւատոյ,*
- 1464 *Եւ ճշմարտից հաստատելոյ
մանկանց³ սրբոյ եկեղեցւոյ⁴:*
- 1466 *Ի յիշատակ բարեաց հոգւոյ⁵
բարէպարիշտ⁶ ծնողաց⁷ մերոյ,*
- 1468 *Յագգէ գոլով Պահլաւունոյ⁸
համատոհմից⁹ Արշակունոյ¹⁰:*
- 1470 *Եւ հարագատ¹¹ եղբարց¹² մերոյ,
նախ վեհագոյն տեառնս իմոյ,*
- 1472 *Որ է յաթոռ սուրբ Գրիգորոյ
գոլ հոմանուն¹³ համանմանոյ¹⁴:*
- 1474 *Եւ երկոցունց¹⁵ աշխարհայնոյ
գերփառունակ պատուեցելոյ¹⁶,*
- 1476 *Վասիլ անուն ըստ արքունոյ
եւ զաւրավար¹⁷ կոչեցելոյ:*
- 1478 *Եւ Մարեմայ¹⁸ քեռ ընտրելոյ¹⁹,
ի յայրութեան²⁰ բարի անելոյ,*
- 1480 *Որ յետ մանկանց²¹, որ ըստ հոգոյ,
ստանայր մանուկս ըստ Աստուծոյ:*

1 A í³ ñí³ Ý»էաՄ
2 A ÁÝ¹ ¹»Ս³ Ի ù
3 A Ս³ Ý. ³ Ýó
4 AC »Ի»Օ»óáՄ
5 A Ñá. áՄ
6 V µ³ ñ»á³ ñՇԽ
7 C ԻÝ³ óԾ³ ó V ԻÝúԾ³ ó
8 AC á³ էՆ³ óáóÝáՄ
9 C Ñ³ Ս³ Խ³ áՆՍՇó
10 V ³ ñԲ³ Ի³ áóÝóáՄ
11 A Ñ³ Խ³ Ի³ C Ñ³ Խ³ ½³ Ի

12 A »Օµ³ Խó
13 C Ñ³ Ս³ ÝáóÝ
14 A Ñ³ Ս³ ԽՍ³ ÝáՄ C ÑáՍ³ ÝՍ³ ÝáՄ
15 AC »ñԻ áóóáóÝó
16 A á³ Ի³ Ի³ »ó»էաՄ
17 A ½³ óñ³ Ի³ Խ
18 C Ս³ ñ»Ս³
19 C ÁÝ¹ ñ»էաՄ
20 C Թ³ ñáóÁ»³ Ý
21 C Ս³ Ý. ³ Ýó

- 1482 *Եւ համաւրէն¹ նոցին ծնընդոյ
յոքնաշաւիղ² բարէզարմոյ³,*
- 1484 *Որք կենդանիք յաստիս լուսոյ,
եւ որք ննջեն⁴ առ Աստուծոյ:*
- 1486 *Ջոմանց հայցել միշտ պահելոյ
խաղաղական կենաւք բարոյ⁵,*
- 1488 *Ջոմանց խընդրել ժամանալոյ,
անճառ կենացն հանդերձելոյ:*
- 1490 *Եւ խնդրողին զբանըս գըրոյ
երիցագոյն⁶ եղբաւորդոյ,*
- 1492 *Որ Ապիրատ յորջորջելոյ⁷
ըստ նախնեաց հարցն անուանելոյ⁸:*
- 1494 *Սա եղիցի պատճառ բարւոյ⁹,
յիմաստութիւն կըրթել հոգւոյ¹⁰,*
- 1496 *Ի ստորայնոցն ամբառնալոյ
եւ յերկնայինսըն հըպելոյ:*
- 1498 *Եւ բոլորից հնազանդելոյ
այսմ աւանդից աստուածայնոյ,*
- 1500 *Տացէ Յիսուս պարգեւ բարոյ
այժմ եւ յաւուրն¹¹ իւրում վերջնոյ:*
- 1502 *Ի փառըս Հաւր, պատիւ Որդւոյ¹²,
ի գոհութիւն տուողին Հոգւոյ¹³,*
- 1504 *Որ միշտ երգի յարարածոց,
յիմանալեացն եւ ի զգալոյ¹⁴:*

1 C ՆՅ ՍՅ ծն»Մ
2 A ինՄՅ ՅՅ ծՇՕ
3 AC μ^3 իՂ $\frac{1}{2}$ իՍձԱՍ
4 C ԿՄՇ»ԿՄ
5 C μ^3 իձձԱՍ
6 A »իՇՇՅՅ · ձՄԿ
7 V ինՇինՇ»ձԱՍ

8 C Յ ԿձձՅ Կ»ձձ
9 A μ^3 իձԱՍ
10 A իձ · ձԱՍ
11 A իՅ ձձձ
12 A ձն¹ ձԱՍ
13 A իձ · ձԱՍ իձ · ՇձԱՍ
14 AC շ · Յ ձԱՍA ձձձ · :Իմ. (= 752, i ձձՅ իՅ ՍՅ ի)

ՏԵԱՌՆ ՆԵՐՍԵՍԻ ՆՈՒԷՐ ՄԱՂԹԱՆԱՑ ՆԵՐՉԱՓԱԿԱՆ ՏԱՂԻՒ ՏՈՒՈՂԻՆ
ԲԱՆԻՑ ԸՂՁՈՒՄՆ ԱՂԱԻԹԻՑ ՆԵՐԱՆՁՆԱԿԱՆ ՀՈԳԻՈՑ ԶԱՐԹՈՒՑԵԼՈՑ
ՄՏԱԻՔ Ի ԹՄԲՐՈՒԹԵՆԷ ԿՐԻՑ ՅԻՇԱՏԱԿԱԻ ԱՆՑԵԼՈՒՄՆ ԻՐԻ ՆԵՐԿԱՅԻ
ԵՒ ՊՊԱԳԱՅԻ ՈՂԲՈՒՄՆ ՀԵԾՈՒԹԵԱՆ ՍՐՏԻ ԽԱԻՄՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅՑ¹

ՏԵԱՌՆ ՆԵՐՍԵՍԻ ՇՆՈՐՀԱԼԻՈՅ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻԻՆ ՎԻՊԱՍԱՆԱԿԱՆ Ի
ՏԱՌԻՑ ՍՐԲՈՑ²

2 Յիսուս, Որդի Հաւր միածին,
եւ ճառագայթ կերպարանին,

4 Ծնունդ անճառ սկըզբնատպին,
անհատաբար քում ծնողին³:

6 Յորմէ եղեալքս ներգործին,
իմանալիք, որք⁴ երեւին,

8 Մարմին եղեալքս եւ անմարմին,
անբանականք, հանդերձ բանին:

10 Կենդանականք, որ⁵ բուսանին,
եւ անկենդանք, որ ոչ շարժին:

12 Յորոց ընդ⁶ Հաւր քում սիրողին,
քեզ գոհութիւնք մատուցանին⁷,

14 Եւ ընդ Հոգւոյդ քում հակցին
փառատրութիւնք վերառաքին⁸:

16 Ի յընտրելոց⁹ մաքրագունից,
որք ընդ յարկաւ քո մուծանին:

² Ծմբոնի»ն.

A = ØØ, 579, Ա»նԱ 204³ -248³, 1276 Ա.

B = ØØ, 5707, Ա»նԱ 168³ -195³, 1386 Ա.

V = ի »³ էՅ Ս»նե»եՇ ԲՅանՆ³ ԽաՍՆ³ Խո ի³ ԱաՕՇԻ ա-
եՇ ՚³ Յն ա³ ÷³ Օ, Շ ի »Յ»ի ՇԻ, Շ եաճոմ Օ³ 1/2³ ն, 1830,
չհ 7-166

V¹ = ի »³ էՅ Ս»նե»եՇ ԲՅանՆ³ ԽաՍՆ³ Խո ի³ ԱաՕՇ-
Ի աեՇ ՚³ Յն ա³ ÷³ Օ, Շ ի »Յ»ի ՇԻ, Շ եաճոմ Օ³ 1/2³ ն,
1830, ի³ նԱՅԱ»նոաճ³ ԻՅ»ն, չհ 596-597

1 B ի »³ էՅ Ս»նե»եՇ Ի³ ԱաՕՇԻ աեՇ Բ³ Խո ՅԱճո Ս Ս³ Օ-
Ա³ Յ³ Օ Յ»նա³ ÷³ Ի³ Յ ի³ Օ»ժ ի աճաՕՇՅ ի³ ՅՇՕ ԱՕ-
ՕաճՍՅ³ ՕնԱՇՕ Յ»ն³ ՅՕՅ³ Ի³ Յ Նա. Օաճ 1/2³ նԱաճՕ»-
Էաճ Շ ԱննաճԱ»Յ ի³ ՆՇՕ ՍՇԲ³ ի³ Ի³ Օ³ ՅՕ»ԷաճՍՅ Շ-

նՇ Յ»նԻ³ Թ »ժ³ a³ .³ Թ աՕմաճՍՅ Ն»ԻաճԱ»³ Յ Շ
Էանաճ ենի շ Էնեն ԱՅ¹ ² եի աճԻաՍ

2 V + . Շնն³ ³ է³ ՇՇՅ (ի »Յ»ի ՇԻ »³ Յ Նն³ ի³ ն³ Իաճ-
Ա»³ Յ Ս շ Շ ՅանՆ³ Էաճ »նԻ Ա մ³ Ա³ Յաճ³ Ի շ »ն»ն
. նն»նՇ³ ԻԱեի աՍ³ ՅՕ Շ . նա³ . ն³ ՕՏ) A ի »³ էՅ
Յ»նեՇՇ³ ³ է³ Օ»³ Է աՕմ Նա. »ճան B աՇն

3 B ԻԱՅ³ ճՕՇՅ

4 A ի աճն B ճանն

5 B ճանն

6 B ԱՅ¹ աճաճՍ ÷ Է Խաճաճ ԱՅ¹

7 B ի »ն³ ³ է³ նՇՅ

8 B Ս³ ի աճՕ³ ՅՇՅ

9 V ԱՅ¹ ն»Էաճ

18 *Ընկա՛լ եւ զիս, Տէր, ընդ նոսին,
զըստունգանողս՝ պատուիրանին,*

20 *Ըզնմանողս անառակին՝
եւ զինչըս հաւըն՝ վատնողին:*

22 *Ձ'ի քէն պատիւն անգիտողին
եւ հաւասար գոլ անմըտին,*

24 *Ի դիւացն՝ ագարակին
զերամ խողիցն արածողին,*

26 *Սովեցելոյն՝ ոչ սով հացին,
այլ լսելոյ՝ Տեառնդ՝ ձայնին՝:*

28 *Ցանկացելոյ ջերմ եղջերին՝,
քաղցր մեղաց դառնագունին:*

30 *Որպէս Ադամն այն առաջին՝,
այն, որ մեղաւք անուանի հին,*

32 *Որով մեռաք ամենեքին
եւ կորուսաք զցանկալին՝:*

34 *Ո՛հ, ես՝ ¹⁰նման մեղայ նմին
եւ յանցանաց մաւրն Եւային,*

36 *Եւ՝ ¹¹առաւել, քան զնոսին,
զըտայ յանցող սուրբ աւրինին:*

38 *Ձի պատուիրանն՝ ¹²էր նոցա մին՝
վասըն միոյ դառըն պտղին,*

40 *Իսկ ինձ բազումս քարողին՝
վասըն բազմաց զիս սպանողին՝ ¹³,*

1 B Á½ Áeĩ áōŸİ ³ ÝáǾē

» S'·*·Ÿ·*·Ÿ· Ժ·Ի· 11-32

2 BV ÑũñÁ¹

3 A ¹ÇǾ³ ó B Á½¹ ÇǾ³ óŸ

4 A eái »ó»ÉaŪ

5 A ãñē»ÉaŪ

6 A ĩ »³ éŸ

7 V µ³ ÝÇŸ

8 B »ǾçÇǾñÇŸ

» S'·*·Ÿ·*·Ÿ· Բ·, Գ· (Գ· 29-124)

9 BV Á½Ǿ³ Ÿİ ³ ÉÇŸ

10 B Ū»Ǿ³ ŪŸŪ³ Ý ÝañÇŸ

11 V »Ǿē

12 B á³ ĩ áǾÇñ³ Ÿ

13 B eá³ ³ ÝáǾŪÇŸ

- 42 Յորոց ի բաց կալ հրամայիմ¹,
զի մի՛ մահու մեռանիցիմ:
- 44 Եւ ես կապեալ կամ² ի նոսին
տողամբ մեղաց³, որպէս ասին,
- 46 Բացի զականջըս պատրողին
եւ զլսելիսըս³ չար աւձին:
- 48 Լեզուաւ⁴ ետու զպատասխանին,
անմտաբար խորամանկին:
- 50 Զաչս հարի առ ցանկալին,
յորմէ արգել բան հրամանին,
- 52 Ոտք իմ յընթացս արշաւեցին,
փայտին մահու մերձ զիս ածին:
- 54 Զեռն իմ ձգեալ⁵ յուղէշ ծառին՝
կըթել պտուղ ինձ մահաձին,
- 56 Բերանս առեալ զճաշակ⁶ մեղուին⁷,
բայց յորովայնս մաղձ դառնագին⁸,
- 58 Յորմէ վիժեալ թոյնք վիշապին
եւ գարշահոտ մահաբերին,
- 60 Եհեղ զսիրտս ի պըղծալին,
զերիկամունս ի ջերմախտին:
- 62 Զպատմուճան սրբասիրին,
զոր ըզգեցայ⁹ յաւազանին,
- 64 Զայն մերկացայ խաբամբ չարին,
զինեւ արկի զմաշկեղինին¹⁰:

1 A Ռն՝ Ս՝ Վ շ ՇՍ ÷ Է Ռն՝ Ս՝ ՇՍ

2 Հ մ մ ղ . Ս ա ղ մ . Ն ժ Բ 61

3 A »Ս

4 B ½ե»ԷՇ Է ՇՍ

5 V Է»½աճ՝ ծ Է

6 B օ՝ ճ յ»՝ Է

6 B x՝ թ՝ Ի

7 B Ս»Օաճ

8 V 1՝ Է ՇՍ

9 B Ա Է . »ճ՝ Ս

10 A ½Ս՝ Բ Ի »Օ շ Վ ՇՍ

90 Եւ պահապան ընդդէմ աւձին
չնորհեա կաւչիկ⁴ գարշապարին:

92 Զի մի՛ հարցէ ընդ խաւարին,
այլ կոխեսցի գլուխ նորին:

94 Զենման եզին պարարակին,
որ ի խաչին պատարագին,

96 Եւ տիգախոց⁴ արիւն⁴ կողին՝
կենաց վտակ մեզ բղխողին⁴:

98 Հաղորդս արա՛ գիս վերըստին,
ըստ առակին⁵ անառակին:

100 Ուտել զհաց⁵ քո երկնային,
ըմպել զբաժակ կենարարին⁵:

102 Մոլորեցայ յանապատին,
թափառեցայ⁵ յանվայր վայրին,

104 Որպէս առակն է ոչխարին,
մի ի թոռոցն հարիւրին⁵:

106 Զոր պատառեալ⁵ չար թշնամին,
վիրաւք լցոյց անհնարին:

108 Ուստի այլ ոչ գոյ դեղ վիրին,
բայց թէ ի քէն բժշկեսցին:

110 Առ որ գոչեմ արտասուլի⁵,
աղաղակեմ գիս փրկողին:

112 Հովիւդ քաջ եւ երկնային,
եւ ի խնդիր փոքու հաւտին,

1 A ἸάβϞϊ

2 BV ἰ Ϟ·³ Ḥāè V¹ ἰ Ϟ·³ Èáó (4 ùñϞÝ³ ἰ áóṸ)

3 BV ³ ñ»³ Ý

4 B μĒáŌϞÝ

» S Է՛՝՝ Ղ՝՝՝՝ ժԵ 4-7

5 BV ³ é³ ἸϞ

6 B Á½Ñ³ ó

7 BV Ἰ »Ý³ ñ³ ñϞÝ ÷ È ùá »ñĪ Ý³ ŪϞÝ

8 BV ùá »ñĪ Ý³ ŪϞÝ ÷ È Ἰ »Ý³ ñ³ ñϞÝ

9 A Ā³ μ³ é»ó³ Ū

10 B á³ ἰ ³ é»³ ó

11 B áŌáñṸ³ · ϞÝ V ½³ ñĪ ³ éáó»ĒϞÝ

114 Այց արա՛, Տէր, անկեալ դրամին
եւ կորուսեալ քո պատկերին,

116 Զոր թաղեցին՝ մեղաց ախտին
եւ չարաչար հոտեալ աղբին՝:

118 Լուա՛ զիս, Տէր, յաղտոյ անձին,
ի մաքրագարդէ՝ ձիւն՝ սպիտակին:

120 Լցցես զթիւ՛ տասներորդին՝⁵,
որպէս զսուրբ՝ քառասնեկին:

122 Բա՛րձ ի յուսոյդ բարձաւդ խաչին,
հանցես ի վեր զանկեալ հոգին:

124 Ուրախացո՛՛ զաւրսն՝ վերին՝
վասն միոյ մեղաւորին:

126 Ընդ Աբելի պատարագին՝⁶
ի հոտ անոյ՝⁸ քեզ ընծային՝⁹:

128 Ընկալ եւ զիս¹⁰, Տէր, ընդ նմին,
մի՛ խոտեցայց՝¹¹ ընդ Կայենին:

130 Թէպէտ եւ ոչ ըստ արժանին
քեզ մատուցի զողջակիզին¹²,

132 Զի ընտրեցի զիմն առաջին
եւ զքոյն վերջի՝^{13 14} մասն ի զոհին:

134 Նմանեցայ նենգաւորին՝
եղբայրասպան դաւաճանին,

136 Սպանանելով¹⁵ զիս կամովին
եւ նենգելով անձամբ յանձին¹⁶:

1 BV Ā³ ō»óÇ
 * S' * Գ. * Կ. Ժ. Ե. 8-10
 2 B Ū³ ūñāōĀÇōY V Ū³ ūñāōĀ»³ Y
 3 BV Ō»³ Y
 4 BV Á½ĀÇō
 5 A i³ ēY»ññāñ¹ ÇY
 6 BV Á½ēāōñµ
 7 V ½½³ ðñēY
 8 S' * Գ. * Կ. Ժ. Ե. 8
 9 B ³ Yáōß
 10 V ÁYŌ³ ŪÇY
 11 B ù»½
 12 A ũōç³ Ĭ Ç½ÇY
 13 B i »ñçÇY
 14 B Ū³ ēÇY + È Ū³ ēY Ç
 15 A ēā³ Y³ Y»Ē
 16 B ³ YŌÇY

- 138 *Ոչ զարտաքին եղբաւր զմարմին,
այլ ըզհոգիս իմ ըզներքին:*
- 140 *Ուստի շրջիմ երերալի¹,
միտք եւ խորհուրդք իմ տատանին:*
- 142 *Որ մխիթար տրտմազգեցին²,
ետուր զՍեթ ընդ Հաբելին²,*
- 144 *Լինել սերունդ նախաստեղծին³
եւ նահապետ բարոյ⁴ ազգին,*
- 146 *Փարատեցոյ, Տէր, եւ յինէն
զորդեկորոյս սուգ տրտմագին,*
- 148 *Որք⁵ են մասունք իմաստուլեան,
ծնեալ մանկունք⁶ զործնականին⁷:*
- 150 *Եւ աճեցո՛ յիս վերըստին,
զանապական սերմն բանին:*
- 152 *Զլուսոյ ծնունդս իմանալին,
հրեշտակական եւ երկնային:*
- 154 *Մի՛ նմանեցայց որդւոց⁸ Սեթին⁹
ցանկալ զստերցն Կայենին,*
- 156 *Այլ Ենովսայ⁹ նահապետին,
որ յուսացաւ նախ առաջին:*
- 158 *Եւ Ենովքայ¹⁰ անարատին,
այն, որ փոխեալն է ի դրախտին,*
- 160 *Որ ժառանգեաց¹¹ զհայրենին¹²
ընդ պահելոյ պատուիրանին:*

1 V յ»ն»ն»ն³ ԷՇԿ
 * S է՛ * յ»ն»ն»ն * Դ 25 (դ · 141-152)
 2 B Ն³ Ս»ն»ն»ն
 3 B Կ³ Է³ Է³ »ՕՇԿ
 4 V μ³ նօսւ
 5 A áñ. Էսօե³ Կնսօս ասօօսօ³ Ի³ անս
 6 B Ս³ Կ³ ասօե

7 V · անԻ³ Կ³ Կ³
 8 B ան¹ աս
 9 S է՛ * յ»ն»ն»ն * Դ 26 · Ե 24 (դ · 153-168)
 9 B »Կնս Է³
 10 B »Կնս ս³
 11 B Ա³ Է³ Կ³ »³ օ
 12 BV Ան³ Կ³ Կ³

162 *Բայց յայսցանէ զի՞նչ աւգտիցիմ,
որոց նման ես ոչ լինիմ,*

164 *Ջի չհետեւիմ շաւղաց նոցին,
ոչ¹ վերանամ մտաւք յերկին²:*

166 *Այլ կամ անկեալ ի դուք³ խորին,
յախտս տղմին⁴ գէճ⁵ խոնաւին:*

168 *Որով անդունդք անհնարին
զիս ի յինքեանս ըմբռնեցին:*

170 *Որպէս⁶ մարդիկ նախնի⁷ դարին,
որք ի յաւուրս էին Նոյին,*

172 *Որք ուտէին եւ ըմպէին⁸,
անասնաբար խառնակէին,*

174 *Մինչեւ հասեալ⁹ ջրհեղեղին¹⁰
ապականեաց¹¹ զամենեսին:*

176 *Միայն պահեալ զայն, որ պահեաց,
ամ հինգ¹² հարիւր գիւղսուլթիւն¹³:*

178 *Այլ որ գՆոյ¹⁴ եւ գեւթն¹⁵ հոգին¹⁶
ապրեցուցեր ի տապանին,*

180 *Հանդերձ սեռիւք¹⁷ չորքոտանին
եւ աւդական թեւաւորին:*

182 *Եւ զիս պահեա՛ ի հեղեղէ,
յաշխարհածուփ այլեաց չարէ¹⁸,*

184 *Քո տապանաւ սուրբ խորանին,
ամրածածուկ ընդ հովանին:*

1 V ὁ|ἀά

2 B 𐐇̄·𐐍̄ ԿՅԷ

3 B 𐐇̄ Է̄ Է̄ ÷ Է̄ Ը̄ · áðμ

4 A 𐐇̄ Է̄ Է̄ ÷ Է̄ Ը̄ · áðμ ÷ 𐐇̄ Ը̄ · áðμ ÷ 𐐇̄ Ը̄ 𐐇̄

5 B · չԸ

6 B áñái

7 A ԿՅ Է̄ Ը̄

8 BV ÁŮμ̄ չԿՅ

9 BV »N̄³ è

10 B çáðñ Ñ»Õ»ŌՉԿ

11 B օ̄j³ á³ ǰ³ Կ³ ó

12 B ÑՉԿ

13 B Á|Á̄ áðèáðÁՉօԿ

14 B Á|Կ̄ÁŮ

15 A ½áðĀ

16 B ½»ðĀԿ̄»ùԿԿ ÷ Է̄ ½»ðĀԿ̄ Ñá· ԿԿ V á· ԿԿ

17 A è»é³ òù

18 BV ā³ ñՉԿ

- 186 *Մերժեա՛ յոգևոյս իմ տապանէ
զգիշերատեսս գոյն ագռաւին,*
- 188 *Որ է նա տիպ գաղտնի նետին,
այն¹, որ թռչի ընդ խաւարին:*
- 190 *Եւ բա՛ց ի սիրտս աղջամղջին,
ինձ պատուհան մեծի լուսին,*
- 192 *Յորմէ խաւարն մեղսածին
հալածական անհետ լիցին²:*
- 194 *Մո՛յժ ընդ բացեալ լուսարանին
ըզգոյն³ ոսկոյ⁴ սուրբ աղանիւն⁵,*
- 196 *Բերեալ⁶ առ իս գճիթենին⁷,
որ է մաքուր եւ Սուրբ Հոգին:*
- 198 *Բայց ես ախտիւ մարմնականին⁸
միայն չհեղձի⁹ զանձս¹⁰ ի ծովին,*
- 200 *Այլ հոգեկան¹¹ եւ մտաւոր
կրիւքն եղէ անաւթ չարին:*
- 202 *Քանզի նման գոլով նոցին՝,
որ¹² զաշտարակն շինեցին:*
- 204 *Ի Քաղանէ¹³ մեծի դաշտին՝
¹⁴բարեկացւոց ի յաշխարհին:*
- 206 *Որ զի ի ջուրցն¹⁵ հեղեղին՝
զի¹⁶ թէ¹⁷ գայցէ՛ նա¹⁸ պահեսցին:*

1 V ³ ǫǾ
2 BV ԷԿԿԿ
3 B ½Կ · áǾ V ¼Կ · áǾ
4 V áǾǾǾ
5 V ½³ Ǿ³ օԿԿ
6 BV μ»ñ»É
7 BV Á¼ՕԿÁ»ԿԿ
8 BV Û³ ñÛԿ³ Ի³ Կ³ օ
9 A Ñ»ՕՕԿ
10 B ½³ ԿՕԿ

11 A Ñá. ³ Ի³ Կ B Ñá. շԻ³ Կ
» S Է՛ · Ե՛նք · ժԼ (ք · 201-228)
12 B áñ
13 A ù³ Կ³ Կ
14 B Կ Թ³ BÉ³ ñՆԿ μ³ μ»ÉáԿԿ (V μ³ μԿÉáǾ ԿԿ) ÷ È μ³ -
μ»É³ օօáó Կ Թ³ BÉ³ ñՆԿ
15 B ԿÁñáóԿ V ¼Կ Կ ԿñáóÁԿ ÷ È áñ ¼Կ Կ ԿáօñóԿ
16 V áñ
17 B »Áշ ÷ È ¼Կ Áշ
18 B ³ Է

- 208 *Կամ թե յերկինս վերանալ
Հպարտութեամբըն խորհէին:*
- 210 *Մինչեւ շնչեալ հողմոյն¹ ուժգին
Հոգւոյն հնչումըն սաստկագին²*
- 212 *Քակեաց զլերինըս հպարտին
եւ զաշտարակն այն ահագին:*
- 214 *Եւ զի լեզուսն³ միակին
զայն խառնակեաց յ[աւ]թանասնին⁴:*
- 216 *Զի մի՛ ի չար միաբանին,
այլ բարիոք⁵ բաժանեսցին:*
- 218 *Սոյնպէս⁶ եւ ես բարձրացուցի
զպարիսպ մեղաց աշտարակին,*
- 220 *Հպարտութեամբ շինեալ քարամբք⁷
ամբարտաւան⁸ ամբարտակին:*
- 222 *Որոյ հմուտ ճարտարապետ
է արուսեակն անդնդային,*
- 224 *Եւ գործանեայք⁹ չար իշխանին,
դիւացն գունդք¹⁰ լեգէոնին,*
- 226 *Որք եւ անկեալ կործանեսցին,
ընդ մեքենայս, զոր շինեցին:*
- 228 *Եւ իմ գերծեալ ի¹¹ հաղբից նոցին,
որպէս եբերն¹² եբրայեցին:*
- 230 *Որ յաւրինակ քեզ ընտրեցեր^{13*}
զՄելիքսեղեկ քանանացին,*

1 BV Ña0UaU

2 B e³ ei³ . ÇY

3 B Á½É»½áöëY ÷ È ¼Ç É»½áöëY

4 A ³ ö-Á çYçáö³ Í B 0»öÁ³ Y³ eYÇY

5 B µ³ ñóáù

6 BV ÝáŸ'á ç è

7 B ù³ ñ³ Ùù

8 B ³ Yµ³ ñì³ ö³ Y

9 A · áñÍù B · áñÍáY»³ ũ

10 A · áöY¹

11 BV áÇù

12 V »ñµ»ÙY

13 A ÁY¹ ñ»ó»ñ

* ՏԵ՛՛ս Ծ՛ննդ. Ժ՛Գ. 17-20 (դ. 229-240)

- 232 Անհայր, անմայր, անազգային
եւ քահանայ աստուածային,
- 234 Տասանորդող¹ ղեւտականին²,
մինչ էր³ յերանս⁴ Աբրահամին,
- 236 Եւ թագաւոր էր Սաղիմին⁵,
որպէս եւ դու, Տէր երկնային:
- 238 Ընկա՛լ եւ զիս, Տէր⁶, ընդ⁷ նոսին⁸
յերուսաղէմդ քո վերին,
- 240 Թագաւորել ընդ քեզ ի սմին⁹,
որպէս¹⁰ զորդիսն Սիովնին¹¹:
- 242 Որ կոչեցեր ազգամամբ ձայնին
զնահապետն¹² Հանուրց ազգին,
- 244 ԶԱբրահամն¹³ այն առաջին՝
պանդրխտանալ յաւտար երկրին՝:
- 246 Երեւեցար ի Մամբրէին^բ,
մինչդեռ նստէր նա ընդ կաղնին,
- 248 Կերակրեցար որպէս մարմին,
յորժամ բնութիւնդ էր անմարմին:
- 250 Եւ խոստացար նմա զորդին,
որով որդիք մարդկան աւրհնին:
- 252 Ի յաւրինակ քո գալըստեանդ,
որ մարմնացար յորդոց նորին,
- 254 Հանցես եւ զիս, յորոց նեղիմ,
միջոյ չարեաց¹⁴ նենգաւորին,

1 BV ἰ ³ ē³ Ἰάν¹ ἰῶ

2 A Ὀ»δῖ ³ ἸϚΥ

3 B Ϛ

4 B Ἰ»ն³ ἸēΥ

5 A ē³ Ὀ³ ἸϚΥ

6 B ἰϚῦ

7 B Ἰ³ Ἰῶῦ³ Ἰμ

8 B ἸάνϚΥ

9 BV ἸϚΥ

10 BV Ϛμῖ»ῶ

11 B ēϚἰϚΥ

12 BV Ἀ½ῖ³ Ἰ³ ἰ»ἰ

13 B Ἀ½³ μῖ»³ Ἰ³ ἸΥ

» S Է՛» Ծ՛ննք. ԺԲ 1-9

բ S Է՛» Ծ՛ննք. ԺԸ 1-16 (դ. 245-272)

14 B ἰ³ ն³ ὶ

- 256 *Ի բազմագոյն ախտից նեղչին
եւ ի բանից¹ մեղսասիրին,*
- 258 *Ջնժղեհացեալս² մարմնովս³ ի սմին
յաւտարոտի կեանս երկրային:*
- 260 *Փոփոխեսցես ի հայրենին,
որպէս գորդիսն Աբրահամին,*
- 262 *Երեւեցո՛ գերեսս քո, Տէր,
ինձ, որ նստիմ ներքոյ ստուերին,*
- 264 *Զի ընդ յառաջ քո յարուցեալ⁴
երկրպագից⁵ քեզ ի գետին:*
- 266 *Խոնարհեսցիս յիջեւանիս⁶
ընդ քեզ եւ Հայր քո եւ Հոգին:*
- 268 *Կերակրեսցիս ⁷յիմում բարին,
յաղքատանաց եւ ի չնչին:*
- 270 *Ջանձնդական ամուլ⁸ հոգիս
բարեաց գործոց հոգեւորին*
- 272 *Պտղաբերեա՛ ընդ Սառային
աւետաւոր բանիւ քոյին:*
- 274 *Որ աղաւթիւք հայրապետին՝,
սիրեցելոյն⁹ Աբրահամին,*
- 276 *Ազատեցեր զեղբարորդին,
հաներ ըզ Ղաւվս¹⁰ ի Սողոմին:*
- 278 *Զիս արձակեայ, Տէր, ընդ նմին,
կապից մեղաց հայցմամբ նորին,*

1 V μ³ ὕ' ζό2 B ὕ' ἄ' »Ν³ ó»³ ἔ3 V ὕ³ ἡὕ' αἰ4 A ἰ³ ἡ' ἄ' ὄ' »³ ἔ

5 BV »ἡ' ἰ' ἡ' ἄ' ὄ' · ζό

6 B ἰ' ἡ' ἄ' ὄ' ὄ' ὕ' ἔ

7 B ἰ' ἡ' ἄ' ὄ' ὄ' ὕ' ἔ + ἔ' ἰ' ἡ' ἄ' ὄ' ὄ' μ³ ἡ' ἡ' ὕ'8 A ½³ ὕ' ἄ' ὄ' ἔ

» S' ' * ὕ' ἡ' ἡ' · ժ-Ը 16-33 (դ · 273-280)

9 BV ἔ' ἡ' ἡ' » ὄ' » ἔ' ἄ' ὀ'

10 BV ½' ἄ' ὄ' ἄ' ἰ'

- 280 *Ի խորհրդոց սողոմային¹
եւ ի գործոց պղծասիրին:*
- 282 *Զի մի՛ ի հուրն² ծծմբածին³՝
տոհորիցիմ որպէս նոքին,*
- 284 *Եւ մի՛ յարձան մածանիցիմ,
որպէս զկինն ի չար դարձին,*
- 286 *Այլ հրամայեա՛ սուրբ հրեշտակին
յափշտակել զիս ընդ նոսին,*
- 288 *Հանել ի լեռունդ⁴ երկնային,
կարգել ի դաս⁵ ընդ⁶ որ⁷ կացին:*
- 290 *Ստեղծիչ սրտից, Տէր, առանձին⁸
տեսող⁸ գործոց եւ խորհրդին,*
- 292 *Ընդ⁹ փորձ մտեր ի սիրելին,
պատարագել քեզ զամլորդին¹⁰:*
- 294 *Երթեալ ի մեծ բարձր ի¹¹ լերինն,
ի Գողգոթայ¹², որպէս ասին,*
- 296 *Բառնալ զփայտ¹³ ողջակիցին,
իւր միածին ողջախոհին:*
- 298 *Զոր եւ հանեալ ի սեղանին,
որպէս զքեզ¹⁴, Տէր, ի խաչին,*
- 300 *Բոլոն հարեալ ի¹⁵ սուսերին¹⁶
եւ մերձ եղեալ պարանոցին,*
- 302 *Մինչ ի վերուստ հնչել¹⁷ ձայնին,
թէ մի՛ մխեր ի պատանին:*

1 B á Ōí³ ēÇñÇŸ

2 B Ñáóñ

3 B ÍfÁŪµ³ ūÇŸ

4 S Է՛․ Ն՝․ Ն՝․ Ժ․ Թ․ 1-29 (Գ․ 281-288)

5 B Է՞³ éŸ + ÁŸ¹6 B . áóŸ¹ Áè V ¹³ éŸ

7 B āÇù

8 B ñāñ

9 S Է՛․ Ն՝․ Ն՝․ ԻԲ 1-19 (Գ․ 289-336)

10 B ï »èüŌ

9 BV Ç

10 A ³ ŪÉāñ¹ ÇŸ11 B āÇù V ³ é12 B . áŌ . áĀ³13 B Á½+³ ū

14 BV Á½»½

15 B āÇù

16 B ½éáóè»ñÇŸ

17 A Èè»É B ÑÁŸā»³ É

- 304 Այլ հայեսցիս յաջոյ ձեռին,
կախեալ զխոյն¹ ի սաբեկին:
- 306 Զոր փոխանակ բանականին
Իսահակայ քում ծառային,
- 308 Ետուր ի զոհ պատարագին
զանբան ստեղծեալն կենդանին:
- 310 Մի՛ զիս փորձեր, Տէր, ընդ նմին,
զանփորձ² բարեաց յամենայնին³:
- 312 Զփորձեալս ի չարն⁴ եւ յոչ բարին
եւ զանհամբեր անձն ի փորձին:
- 314 Զի ոչ արծաթ եմ քուրային
եւ ոչ ոսկի, թէ՛ հրով փորձին⁵:
- 316 Այլ եմ անագ⁶ ընդ կապարին,
որ ի պարզելն կորնչին:
- 318 Եւ ոչ եմ⁷ վէմ յեզրի⁸ ծովին,
որ ի յալեացն անշարժ պահիմ⁹:
- 320 Եւ ոչ արմատ¹⁰ ծառոց խորին,
որ ի հողմոց ոչ տապալին¹¹:
- 322 Այլ եմ նման բեկեալ նաւին
տարաբերեալ միջածովին,
- 324 Կամ հողմավար¹² խոիւ խոտին¹³
ի ժամանակս աշնանային:
- 326 Արդ, մի՛ տանիր ի փորձութիւն,
որ ոչ փորձես զոք երկրածին¹⁴,

1 V Á½ĒáŸ
2 B ½³ Ý÷ áñóë
3 V ³ Û»Ý³ ǂŸŸ
4 A ā³ ñ
5 A ÷ áñÓŸÛ
6 B ³ Ý³ ñ.
7 A »Û

8 B ½»ñÁñ
9 B a³ ÑŸŸ
10 A Í³ éŸŸ Ēáñáo ÷ Ē Í³ éáo ĒáñŸŸ
11 A i ³ á³ ĨŸÛ
12 BV ÑáŌÛ³ Ñ³ ñ V¹ ÑáŌÛ³ i ³ ñ (1 ùñŸŸ³ Ĩ áŌÛ)
13 A Ēáĩ áŪ
14 A »ñĨ ñ³ ĨŸŸ

328 *Զի քո անփորձ գոլով չարին
փորձիմք¹ ի մէնջ որպէս ասին⁷:*

330 *Այլ ի փրկել զիս փութացիր
ի փորձութեանց բռնաւորին,*

332 *Որպէս զՀայրն հաւատոց²,
յորոգայթից փորձասիրին:*

334 *Պատարագեա՛ ընդ խնդալին
զհոգի եւ զմիտս եւ ըզմարմին,*

336 *Կենդանական զոհ անմահիդ
հաճոյ եւ սուրբ աստուածային:*

338 *Որ զկրսեր³ ծնեալ որդին⁵
Իսահակայ եւ Հռաբեկին⁴,*

340 *Անուանեցեր քեզ սիրելի
ԶՅակովբե⁵ փոխեալն⁶ յԽարայիղի⁷:*

342 *Յուցեր նմա զապագային
կանգնեալ սանդուխտ⁸ յերկրէ յերկին:*

344 *Յոր⁹ Տէր ի նմա բարձր ի դիտին
եւ ելեւէջք¹⁰ հրեշտակային:*

346 *Եւղով¹¹ աւծեալ զգլուխ¹² վիմին,
տուն անուանեալ¹³ տիրականին,*

348 *Ի նմանութիւն մեծ խորհրդին,
զոր հոգեկիրքն¹⁴ ծանուցին:*

350 *Գաւտէմարտեալ¹⁵ յերեկոյին¹⁶,
որպէս է գրեալ ի սուրբ տառին,*

1 A ÷ áñóÇÜ
» S Ե՛՝ Թ՝ Կ՝ Լ՝ 13-14
2 A Ñ³ ó³ ì áŮ
3 B Á½í ñè»ñ V Á½í Áñî è»ñ
բ S Ե՛՝ Ծ՝ Կ՝ Կ՝ Կ՝ Կ՝ 10-22 (դ. 337-348)
4 B é³ µ»Í ÇÝ V é»µ»Í ÇÝ
5 BV ½³ İ áµ
6 BV ÷ áĒ»³ Ē
7 B Çèñ³ ŬÓÇÝ V ŬÇèñ³ ŬĒÇÝ
8 BV è³ Ý¹ áóĒù

9 B »đ
10 B շԷ»đչ
11 B ÇóĐáí
12 BV Á½ ĒáóĒĒ
13 BV » Ýáó³ Ýչñ
14 BV Ñá շÍ ÇñüÝ
15 A · áí շŮ³ ñî »³ Ē
16 A »ñ»Í áŬÇÝ
գ S Ե՛՝ Ծ՝ Կ՝ Կ՝ Կ՝ Կ՝ 23-33 (դ. 349-352)

352 *Եւ ժուժկայեալ յառաւաւտին¹,
սակայն յաղթեալ որպէս մարմին:*

354 *Եւ ես կրսեր² առ ի բարին
եւ կատարեալ գոլ ի չարին,*

356 *Որպէս Եսաւն նախածին,
բայց ըստ հոգւոյ գոլով վերջին:*

358 *Վաճառակուրս անգին գանձին՝
վասն յագման որովայնին,*

360 *Եւ եղծանողս կամովին
զգիր անդրանկացն, որ ի յերկին³:*

362 *Ջոր ազաչեմ զլոյսդ վերին⁴
զիշխան դասուցը⁵ հրեղինին,*

364 *Բացցին եւ ինձ դրունք եթերին,
որպէս յայնժամ Իսրայէլին⁶:*

366 *Հանցես ի վեր զանկեալ⁷ հոգիս⁸
ընդ լուսակազմ աստիճանին,*

368 *Որ յաւրինակ մարդկան բերին
յերկրէ յերկինս անդրադարձին:*

370 *Աւծամամբ անոյ՜⁹ իւղոյ¹⁰ հոգւոյն,
զոր կորուսի խաբամամբ¹¹ չարին:*

372 *Աւծցես զգլուխ¹² իմ վերըստին
պահպանական աջով քոյին:*

374 *Ոչ ժուժկայեմ դէմ հզաւրիդ
գաւտէկուի¹³ ըստ Յակոբին,*

1 A ³ ԷՅ ԾՅ ԾԻ ՇԿ

2 BV Ī ñē»ñē

3 A Թ»ñĪ ñՇԿ

4 B »ñĪ ԿՅ ԹՇԿ

5 BV ¹³ ԷձԾԾԿ

6 B ՇեñՅ ԹՕՇԿ

7 B ԿՅՅ Կ. »Յ Է

8 A Ñá. ՇԿ

9 A ³ ԿձԾԾ

10 B »ծՕձԱ

11 B ԷՅՅ ԿմԿՅ Կմ

12 BV ԱԿՅ ԷձԾԷ

13 A . Յ ԾԻ ՇԿ ԷԻ ԷԻ ՇԷ

- 376 *Քանզի տկար գորով անձին՝
անկայ¹ ի բուռն անզգամին²:*
- 378 *Այլ կառկառեա՛³ զաջդ⁴ վերին⁵,
հա՛ս ի թիկունս ինձ ի մարտին,*
- 380 *Եւ խորտակեա՛ զիմ թշնամին,
զի մի՛ կացցէ այլ ի յոտին⁶:*
- 382 *Երկոտասան ցեղապետին՝
ծնեալ յորդոց⁷ նահապետին,*
- 384 *Դաւաճանեալ մետասանին
զՅուսէփ⁸ ի ձեռս Իսմայէլին⁹:*
- 386 *Ջեղբայրն իւրեանց վաճառեցին
ընդ երեսուն դահեկանին,*
- 388 *Ի նմանութիւն աշակերտին՝
զաղտ նենգաւոր գող¹⁰ Յուդային¹¹:*
- 390 *Վաճառեցար, Տէր, ընդ նմին¹²,
ծառայ¹² ի տան Պետափրէին,*
- 392 *Եւ փրկեցեր յեգիպտոսոհայն¹³
զհոգի¹⁴ մաքուր ողջախոհին:*
- 394 *Մտեր ի բանտ¹⁵ փարաւոնին,
տեսիլ ցուցեր ի գիշերին,*
- 396 *Արձակեցեր վասն երազին
եւ կացուցեր տէր աշխարհին:*
- 398 *Սոյնպէս¹⁶ եւ ինձ դաւ գործեցին,
որգիքն¹⁷ մաւր զաղտ նենգեցին,*

1 A Յ ԿճՅ Ս

2 B Յ ԿԱԵ. Յ ՍՇԿ

3 B Ի Յ ի՛ Յ Ե»Յ

4 A ½Յ ձ¹

5 BV »ն՛ ԿՅ ԿՇԿ

6 A Կա՛ ԿՇԿ

» S Ե՛ Կ Ծ՛ Կ Կ. Լ. Լ. (Կ. 381-396)

7 BV ա՛ն՛ ձա՛ո

8 B ½ն՛ Ե՛ շ. V ½ն՛ Ե՛ շ.

9 B ՇԵՍ՛ Կ՛ Ե՛Կ

10 V. աԵ V՛. աՕ (4 ննՇԿՅճ Կ՛ աՕՍ)

Ե S Ե՛ Կ Ծ՛ Կ Կ. Լ. Լ. Մ Կ Կ. Ի. Գ. 14-16

11 B ԿԱՍՇԿ

12 B Ի Յ Եճ

13 V » Շ ա՛ Կ ա՛ ձՕՆձա՛Կ

14 B ½ա. Շ

15 V ԿՅ Կ՛

16 V Ե՛ ա՛՛ ա՛ շ. Ե

17 B ա՛ն՛ Շ ա՛Կ

- 424 *Թէպէտ յորդուոցն¹ է յնսաւին,
այլ գերագոյն՝ քան զՅակոբին,*
- 426 *Այն, որ ի քէն յոյժ գովելին
եւ վկայեալն է ի բարին,*
- 428 *Թէ այր արդար եւ ճշմարիտ²
եւ կատարեալն³ յամենայնին:*
- 430 *Զոր բանսարկու⁴ չար թշնամին
խնդրէր⁵ ի փորձ պատերազմին,*
- 432 *Որում տուեալ իշխանութիւն
յայտնի լինել քում ծառային:*
- 434 *Նախ զարտաքին ստացուած մեծին
ջնջէր ի սպառ զկենդանին⁶,*
- 436 *Ապա զորդին տասնեսին
Սպան յապարանս⁷ ի բազմոցին:*
- 438 *Որոց հասեալ առ նա գուծին,
ոչ բանս ասէր նա մարդկային,*
- 440 *Այլ գոհութիւնս աստուածային
իմաստութեամբ բղխէր հոգին:*
- 442 *Տէր, ասէ, ետ ինձ⁸ մեծութիւն⁹,
եւ տէր էառ որպէս կամին,*
- 444 *¹⁰Մերկ ելաք յորովայնէ,
եւ մերկ զնիմք ի տապանին:*
- 446 *Դարձեալ վառեալ առ նա չարին
զիւր մեքենայս բազմագունին,*

1 B 𐌱𐌴𐌺𐌰 𐌰𐌶𐌹
2 B 𐌰𐌶𐌴𐌸 𐌺𐌸𐌹
3 BV 𐌹𐌰 𐌹𐌰 𐌺𐌰 𐌺𐌰 𐌺𐌰
4 BV 𐌰𐌺 𐌹𐌶𐌰 𐌺𐌰 𐌸𐌰
5 B 𐌺𐌰 𐌺𐌰 𐌺𐌰

6 BV 𐌰𐌶 𐌰𐌶 𐌰𐌶 𐌰𐌶 𐌰𐌶
7 B 𐌰𐌶 𐌰𐌶 𐌰𐌶 𐌰𐌶 𐌰𐌶
8 B 𐌰𐌶
9 BV 𐌰𐌶 𐌰𐌶 𐌰𐌶 𐌰𐌶 𐌰𐌶
10 B 𐌰𐌶 𐌰𐌶 𐌰𐌶 𐌰𐌶 𐌰𐌶 𐌰𐌶 𐌰𐌶 𐌰𐌶

- 448 *Խնդրէր ի քէն զնորին մարմին՝
տանջել ցաւաւք¹ անհնարին:*
- 450 *Յորոյ² առեալ զցանկալին³,
բայց ոչ եհաս յիւր ըղձալին,*
- 452 *Այլ մանրեցաւ ծախող ժանին
իբր ի պրղինձ⁴ կամ յերկաթին:*
- 454 *Քանզի սաստիկ շարժեաց յախտին
եւ որդնալից արար զմարմին:*
- 456 *Նստէր նեխեալ ի մէջ աղբին,
քերէր քարամբք զշարաւ վիրին,*
- 458 *Բարեկամացն, որ մերձ եկին,
բանիւք զըզուէր⁵ զերանելին:*
- 460 *Այլեւ կնոջն անզգամին,
զոր զէն առեալ ըստ Եւային:*
- 462 *Եւ այսքանեաւք ոչ շարժեցին
զանդամանդեայ վէմ հաւատին,*
- 464 *Խաւսել բանիւք⁶ հայհոյութիւն
առ տիրականըդ⁷ քո բարին:*
- 466 *Այլ գոհանայր զքէն⁸ ի նմին
ու⁹ ընդդիմանայր բանից¹⁰ նոցին,*
- 468 *Մինչեւ եղեւ զրաւ մարտին
եւ կատարումն հանդիսին:*
- 470 *Երեւեցար, Տէր, ի միգին՝,
եւ խաւսեցար ընդ սիրելին:*

1 BV ó³ ðáí ù
2 BV áñáŭ
3 A ½ó³ Ý. ³ ĔÇÝ
4 A á ŐÇÝ
5 B ½Á½ճլն
6 B μ³ ÝÇօ

7 A ì Çñ³ Ĭ³ Ý
8 BV Á½ալÝ
9 B áÇù V áօօ V1 օբԱÝ¹ ¹ ÇŪ³ Ý³ ֆն (4 ùñÇÝ³ Ĭ áօŪ)
10 A μ³ ÝÇօ
*** Տէ՛ն օ՛ն ք իւր (Գ. 469-480)

- 472 Պսակ ետուր դու յաղթողին,
առողջութիւն¹ յոյժ հիւանդին,
- 474 Զկենդանեացն² ազգ անբանին
զայն շնորհեցեր նմա կրկին,
- 476 Իսկ զբնութիւն բանականին
պարգեւեցեր նոյն միակին:
- 478 Եւ այս խորհուրդ ծածկեալ խորին
յառաջագոյն անդ³ ցուցանին,
- 480 Թէ որք մեռանն⁴ ոչ կորընչին,
այլ յարիցեն յաւրն վերջին:
- 482 Արդ, ես հայցմամբ նահատակին
եւ համբերող⁵ ճգնաւորին,
- 484 Առ քեզ կարդամ եւ պաղատիմ,
հեղում զարտաւար լալազին⁶:
- 486 Զի թէ խնդրէ իմ թշնամին
առ ի փորձել զիս ի մարտին,
- 488 Մի՛ տար⁷ ի ձեռս աւազակին,
մի՛ մատնեսցես կամաց նորին:
- 490 Զի ես լուծեալ տկար⁸ մարմին,
հոգիս յաւժար, բայց ոչ շարժիմ⁹,
- 492 Անձն իմ խաւար, միտքս՝ մթին,
կամաւ ի բանդ¹⁰ կամ ի խորին:
- 494 Բայց դու ընդ իմ տարտամ¹¹ անձին
մարտիր ընդդէմ¹² ախոյանին:

1 V թթ՝ εάθζαδᾶζοΎ
2 BV Αΐλ' »Υ¹³ Ύ»³ οΎ
3 A ³ Ύι
4 V ὐ»ε³ Ύ
5 B Ἰ³ ὐμ»ἡῦᾶ
6 V ὀ³ ὀ³ . ζΎ

7 B ἰ ³ Ἐ
8 BV ἰ ἰ³ ἡ ἕαοἰ»³ Ἐ + Ἐ ἕαοἰ»³ Ἐ ἰ ἰ³ ἡ
9 B β³ ἡλζΎ
10 B μ³ Ύι
11 BV ἰ ³ ἡἰ ³ ὐε
12 B ἈΎ¹ ζῦ

496 *Որ ասացեր քաջալերել,
զի յաղթեցեր չար իշխանին:*

498 *Միայն զկամելս իմ ի բարին
ընկալ փոխան Յոբայ¹ ջանին:*

500 *Եւ զպսակ² յաղթականին
ինձ պարգեւեա յապագային:*

502 *Որ զՄովսէս³ ըսքանչելին՝
զ'ի ծնընդենէ ընտրեալ արին,*

504 *Փրկեալ ի ջուրց հեղձականին
սնուցեր ի տան փարաւոնին:*

506 *Եւ ի լրման ժամանակին⁴
կրկին ամաց քառասնեկին,*

508 *Երեւեցար, Տէր, ի լերին⁴,
բոցով հրոյ ի մորենին:*

510 *Փրկիչ զնա⁵ գերեալ⁶ ցեղին⁶
առաքեցեր Իսրայէլին⁷,*

512 *Վասն առաջին սրբոյ ուխտին՝
եղեալ⁸ առ հաւրն⁹ Աբրահամին,*

514 *Ի չարձակել փարաւոնին
եզիր զնա աստուած նորին*

516 *Եւ զաւրութեամբ զաւազանին
ետուր նմա զբան նշանին:*

518 *Հարեր զաշխարհ եգիպտոսին¹⁰՝
տասն հարուած¹¹, որպէս¹² պատմին¹³,*

1 B 𐌆𐌹 𐌰𐌺 𐌸
2 V 𐌶𐌹𐌰𐌺 𐌺𐌺 𐌶 𐌺
3 BV 𐌶𐌹𐌰𐌺 𐌶 1-10 (Գ. 501-504)
𐌶 S Ե՛ Ե Լ Լ Լ 1 (Գ. 505-508)
𐌶 S Ե՛ Ե Լ Լ 1 (Գ. 505-508)
4 A 𐌶𐌹𐌰𐌺 𐌶
5 BV 𐌶𐌹𐌰𐌺
6 B 𐌶 𐌺 𐌺 𐌺
7 B 𐌶 𐌺 𐌺 𐌺

8 B 𐌶 𐌺 𐌺 𐌺
𐌶 S Ե՛ Ե Լ Լ Լ 1-13 (Գ. 509-516)
9 A 𐌶 𐌺 𐌺
10 B 𐌶 𐌺 𐌺 𐌺 𐌺
𐌶 S Ե՛ Ե Լ Լ Լ Լ Լ (Գ. 517-520)
11 B 𐌶 𐌺 𐌺 𐌺
12 A 𐌶 𐌺
13 A 𐌶 𐌺 𐌺 𐌺

520 Յորում խորհուրդ գենմամբ¹ գառինն²
եւ ելք որդւոցն Իսրայէլին³:

522 Բաժանեցեր յերկուս մասին⁴
զանդունդ⁴ խորոց Կարմիր ծովին,

524 Եւ զբնութիւն⁵ լուծականին
[կարծ]րացուցեր իբր արձանին:

526 Որպէս ծաղկեալ մարգագետին
էր ճանապարհն անդընդային,

528 Ընդ որ ոտիւք ընթանային
ոչ թանալով գարշապարին:

530 Եւ զփարաւոն⁶ եգիպտացին,
որ զհետ մտեալ կառաւք նոցին,

532 Ընկղմեցեր ի մէջ ծովին՝
ի յաւրինակ Բելիարին:

534 Իսկ քո ընտրեալ⁷ եւ սուրբ զնդին⁸,
առաջնորդեալ որպէս խաչին:

536 Հորդան ետուր յանապատին
հրով լուսոյ⁸ եւ սեամբ ամպին⁹:

538 Ետուր նոցա հաց երկնային
եւ մանանայ¹⁰ հրեշտակային:

540 Տպաւորեալ ըզքոյդ մարմին,
զյերկնից իջեալն կենդանին:

542 Հարեր զվէմն¹¹ եւ բղխեցին
զերկոտասան¹² վտակն արբին,

1 B ½»YÜ³ Y

2 A . ³ éÇY

3 B Çëñ³ ūÉ

» S'· Եւ՛ Ժ·Դ (Գ· 521-532)

4 BV ½³ Y¹ áöY¹ è

5 B Á¼µYáöÁÇöY

6 B ½÷³ ñ³ óáí Y

7 A ÁY¹ ñ»³ É

Զ S'· Եւ՛ Ժ·Ե - Ժ·Է (Գ· 533-544)

8 B Éáöéáí

9 A ³ ūµÇY

10 B ū³ Y³ Y³

11 BV Á¼á շŪY

12 A ½»ñí áŭ³ è³ Y

- 544 *Ի յաւրինակ ¹արեան քոյին
Լ'առաքելոցն² քարոզին:*
- 546 *Երբեակ պահաւք քառասնեկին՝
Մովսէս գորով ի մէջ միգին,*
- 548 *Որպէս կենաց ժամանակին
ամբք³ նորա այսքան թուին,*
- 550 *Ցուցեր գյետոյս քո խորհրդին՝
Թագուցելոյն⁴ ի փապ վիմին:*
- 552 *Հեղեր գլոյսդ⁵ անճառելի
Ի հողեղէն դէմս նորին:*
- 554 *Առեալ զաւրէնս ի տախտակին⁶
գրեալ մատանցդ⁶ աստուածային:*
- 556 *Վասն անաւրէն անհաւատին⁷
եւ խստերախ⁸ ժողովրդին:*
- 558 *Ջոր խորտակէր նա զառաջին⁹
ընդ պիղծ որթոյն¹⁰, գոր կազմեցին,*
- 560 *Առ ի խորհուրդ ծածկեալ իրին
վասն աւրինացն, որ լուծանին:*
- 562 *Որպէս երկրորդն, որ հաստատին
քոյուսմ¹¹ եղեալ անշարժ ուխտին,*
- 564 *Որ կայ եւ¹² մնայ յաւետ ի սմին
մինչ ի կատար յաւիտենին:*
- 566 *Հրաման ետուր կազմել նոցին¹²
ըզզանազան¹³ կարգ խորանին,*

1 BV ³ Ծմ»ն Ի օՃՇԿԻ ÷ Է ³ ն»³ Կ նաՄԿԻ

2 A օօ ³ Է³ ն»ԷօօԿԻ

» SԷ'» ԵւՄ ԺԹ 9-25 · Լ 18-23 (դ · 545-552)

3 B ³ ՍնԿ

4 B Ա³ նօօ»ԷաՄ

5 BV Ա՛»Էա՛Է¹

Զ SԷ'» ԵւՄ ԼԲ 15-20 (դ · 553-564)

6 B Ս³ Ի ³ Սմի

7 V օ³ ԿՆ³ օ³ Ի ՇԿ

8 V¹ ԷԱԷԻ »ն³ ԷԻ (2 ննՇԿ³ Ի օօՍ)

9 B ½³ Է³ ՇՇԿԻ

10 A անՆա՛Ն

11 A նօօՍ

12 A օՇն

Դ SԷ'» ԵւՄ ԼԵ-Լ» (դ · 565-576)

13 A Ա½³ Կ³ ½³ Կ

- 568 *Ի նմանութիւն պետրեան վիմին
կամ գերակայ մաւր Սիոնին¹:*
- 570 *Եւ տապանակ կտակարանին
յանփուտ² փայտից պատեալ յոսկին,*
- 572 *Անապական մարմնոյ քոյին
ւ՛սստուածութեանդ³ աւրինակին:*
- 574 *Եւ զպատմուճանն Ահարոնին⁴
ըզդեւտական⁵ քահանային,*
- 576 *Առ ի խորհուրդ հոգեւորին
զարդարեցեր զերեւելին:*
- 578 *Եւ այսքանեաւք բարեգործեալ⁶
եւ առաւել, քան զսոսին⁶,*
- 580 *Սակայն որթուն⁷ երկիր պագին
ւ՛ր⁸ Բեղբեքովր⁹ զոհ մատուցին:*
- 582 *Զմեծն Մովսէս դառնացուցին
եւ զԱհարոն¹⁰ անարգեցին,*
- 584 *Ընդ Մաղիամ խառնակէին,
զորդիս դիւացն զոհէին:*
- 586 *Մինչեւ ի սպառ բարկացուցին
¹¹զներող բնութիւնդ շարժեցին,*
- 588 *Հուր ի Յակովբ բորբոքեցին
եւ բարկութիւն յիսրայէլին¹²:*
- 590 *Եւ յաւետեաց սուրբ աշխարհին^է,
զոր խոստացար դու տալ նոցին,*

1 BV ԵՉձԱԻ ԿՇԿ

2 A ԹՅ ԿՅ ԳԿ

3 A ԳՕ ԳԷ ԳՈՑ ԴԳՏՕՁՁՑ ԿՑՑ B Գ ԳԷ ԳՈՑ ԴԳՏՕՁՁՑ ԿՑՑ

4 B Գ ՌՑ ՌՁ ԿԱԻ ԿՇԿ

5 B ԱՕՁՁԷՑ Գ ԿՑ Կ

« S Է՛ Կ Թ ի ՝ ՝ Ի Ի Լ (Գ 575-588)

6 B ԱՁԷԷԷԿ

7 A ԳՆԱԳԱՄ

8 AV ԳՕ Շ

9 B յՕԻ Կ Կ ԳԻ Ն V յՕՔԷՕՁԳԻ Ն

10 B ԿՑ ՌՑ ՌՁ ԿԱԻ Կ

11 B ԿՕՆԱՕԱՕԱՇՕԿՑՑՑ Կ Է Կ յՆԱՕ յԿԱՕԱՇՕԿՑՑՑ

12 B ԿՇԷՆՑ ԿՇԷԿ

Է S Է՛ Կ Թ ի ՝ ՝ Ի Ի Լ 20-28 (Գ 589-592)

592 *Բայց¹ ի յերկուց անդր² ոչ մտին
վասն³ մեղացն, որ գործեցին:*

594 *Արդ, ես ժխտողս⁴ յամենայնին⁵
եւ համեմատ չարեաց նոցին,*

596 *Որ առաւել առի զբարին
ւ՛եմ⁶ ապերախտ, քան զնոսին⁷:*

598 *Նոցա հերձեր⁸ զծով ըզգալին⁹
ինձ զխաւարն¹⁰ աղջամղջին¹¹:*

600 *Յայնժամ ծածկեալ զեզիպտացին
եւ աստ զիշխանն մահածին:*

602 *Նոցա ի տուէ ամպ հովանին
ւ՛ի¹² գիշերի սիւն արփենին,*

604 *Իսկ ինձ է լոյս իմաստ բանին
եւ հովանի է Սուրբ Հոգին:*

606 *Անդ¹³ մանանայ¹⁴ լուծանելին¹⁵,
զի որք կերան՝ մեռանէին,*

608 *Եւ աստ՝ մարմին քո երկնային,
որ կեանս տայ ճաշակողին:*

610 *Նոքա արբին զջուր¹⁶ վիմածին,
եւ ես զարիւն¹⁷ վիմիդ կողին¹⁸:*

612 *Նոցա կախեալ աւձ պղնձի¹⁹,
եւ ես տեսի զկեանսդ²⁰ ի խաչին:*

614 *Նոցա աւրէնքն Մովսէսի²¹,
գրաւորականն²² ի տախտակին,*

1 B μ³ ó
2 A ³ Ýì ñ
3 B í³ èÁÝ
4 B ÁÁÈÏ ùÐè
5 B ³ Û»Ý³ ÛÝÝ
6 A í »Û V áó »Û
7 B Á½ÝáèÇÝ
8 B Ñ»ñÓ»³ É
9 A ½Áè. ³ ÈÇÝ
10 BV Á½È³ ó³ ñÝ
11 B ³ Óç³ ÛÁÐçÇÝ

12 AV áó Ç
13 A ³ Ýì
14 B Û³ Ý³ Ý³
15 A ÈáÓ³ Ý»ÈÇ
16 B çáóñ
17 A ³ ñμ Ç ½³ ñÇóÝ ÷ È ½³ ñÇóÝ í ÇÛÇ¹
18 A Í áÓÇ¹
19 B á ÁÐÁÝÓÇÝ V á ÁÐÝÓÇÝ
20 A ½í ³ Ýè
21 B Ûáí è;èÇÝ
22 B · ñ³ óáñ³ Ì³ Ý

- 616 Եւ ինձ Հոգւոյդ իմաստութիւն
աւետարանդ աստուածային:
- 618 Վասն այսորիկ¹ յոյժ պահանջին,
քան զնոցունց² յինէն բարին,
- 620 Որպէս առական է ծառային
գիտող կամաց ւ՛ոչ³ գիտողին:
- 622 Նոքա յոսկւոյ որթ կազմեցին
եւ քո փոխան երկիր պագին,
- 624 Եւ ես ի սէր հիւթանիւթին
խոնարհեցայ յանյագ ախտին:
- 626 Նոքա քաղցեալ տրտնջէին
վասն հացին⁴ յանապատին,
- 628 Եւ ես լրմամբ հարկաւորին
միշտ ի խնդիր աւելորդին:
- 630 Նոքա գերկիր շաղախէին
պոռնկութեամբ Մադիամին,
- 632 Եւ ես գհոգիս իմ երկնային
աղտեղեցի գործաւք⁵ չարին:
- 634 Բայց որ քաւիչ եղեր նոցին
Տէր իմ գթած Հաւր միածին,
- 636 Եւ դարձուցեր զբարկութիւն⁶
հայցմամբ [մ]եծի մարգարէին:
- 638 Անցո՛ յինէն գաննեբլին
ըզպատուհասն, որ ինձ պահին,
- 640 Եւ պարգեւեա՛ զղջումն անձին
եւ թողութիւն անցեալ յանցին:

1 B ³ 𐎠𐎡𐎣
2 BV 𐎠𐎶𐎵𐎠𐎠𐎠𐎠𐎠𐎠
3 AV 𐎠𐎠 𐎠𐎠

4 V 𐎠𐎠 𐎠𐎣
5 BV 𐎠 𐎠𐎠 𐎠 𐎠
6 BV 𐎠𐎶𐎠𐎠 𐎠𐎠 𐎠𐎠𐎠𐎣𐎠𐎠

- 642 Մի՛ արգելցես զիս ընդ բազմին
յաւետաբեր երկրէ՛¹ քոյին,
- 644 Այլ ընդ² երկուցն³, որ անդ⁴ մտին,
մոյծ զիս յաշխարհն⁵ քո վերին:
- 646 Որ զՅեսուս որդի Նաւին՝
ընտրեալ⁶ իշխան յետ Մովսէսին,
- 648 Այն, որ անեալն⁷ ի խորանին
եւ ի լերինն էր ընդ նմին,
- 650 Անուանակիրսն⁸ սքանչելին⁹:
անուանդ¹⁰ քում փրկականին,
- 652 Որում Յովսէ՛¹¹ նախ կոչէին
եւ զկնի Յեսուս առձայնէին,
- 654 Որ յաղթական գոլ ի մարտին¹²
ընդդէմ¹² ժրպիրս¹³ Ամաղեկին¹⁴:
- 656 Մինչ տարածամբ Մովսէս ձեռին
գոյր աւրինակ քեզ ի խաչին:
- 658 Որով զորդիսն Իսրայէլին¹⁵՝,
զայն, որ ծնան յանապատին,
- 660 Ածեր յաշխարհն¹⁶ Պաղեստին
ըստ քո՛¹⁷ խոստման անսուտ բանին:
- 662 Ընդ Յորդանան¹⁸ անցանէին՝
տապանակաւ կտակարանին,

1 V Թն՛ Թ՛

2 A Շ

3 A Թն՛ Թ՛ Թ՛

4 A ՝ Ի

5 BV Թ՛ Թ՛ Թ՛ Թ՛

* Տ՛՛ Թ՛ Թ՛ Թ՛ Թ՛ 1-5 (Գ. 645-648)

6 A Ա՛ Թ՛ Թ՛ Թ՛

7 B Ե՛ Ա՛ Թ՛ Թ՛

8 B ՝ Ի՛ Թ՛ Թ՛ Թ՛ V ՝ Ի՛ Թ՛ Թ՛ Թ՛ Թ՛ Թ՛

* Տ՛՛ Թ՛ Թ՛ Թ՛ Թ՛ 16 (Գ. 649-652)

9 B Ա՛ Թ՛ Թ՛ Թ՛ Թ՛

10 B ՝ Թ՛ Թ՛ Թ՛

11 V ա՛ Թ՛

* Տ՛՛ Թ՛ Թ՛ Թ՛ 8-15 (Գ. 653-656)

12 A Ա՛

13 B ՝ Թ՛ Թ՛

14 V ՝ Թ՛ Թ՛ Թ՛

15 A Թ՛ Թ՛ Թ՛ B Թ՛ Թ՛ Թ՛

* Տ՛՛ Թ՛ Թ՛ Թ՛ 6-9 (Գ. 657-660)

16 A + Շ

17 A Թ՛

18 A + ՝ Թ՛

* Տ՛՛ Թ՛ Թ՛ Թ՛ 14-17 (Գ. 661-664)

- 664 *Ջուրքն ի յակունսն դառնային
 1 ի յաւրինակ մարդկան ազգին:*
- 666 *Պարխապք² եաւթն Երեքովին՝
 ի նմանութիւն խոր դժոխին³,*
- 668 *Յեաւթնիցն⁴ շուրջ գոլով նոցին,
 գերդ ջուր հեղեալ կործանէին:*
- 670 *Եւ զթագաւորս եաւթն ազգին⁵,
 որ երեսուն թուովն⁶ էին,*
- 672 *Հարեր նովաւ դամենեսին,
 կախեալ զփայտէ նշաւակին:*
- 674 *Ջարագընթաց շարժումն արփին⁷՝
 զարեզական լուսաբերին:*
- 676 *Կացոյց հանդէպ Գաբաւոնին
 զլուսին ձորոյն Ելիոնին:*
- 678 *Եւ այլ բազումս, որպէս պատմին⁸՝
 հրաշագործեալ յայն⁷ աշխարհին:*
- 680 *Ջոր վիճակեաց ցեղից նոցին,
 ինք⁸ ժամանեաց հարցն առաջին:*
- 682 *Արդ, ճշմարիտ զաւրինակին
 հոգւոց փրկչիդ⁹ զմարմնականին,*
- 684 *Յաղերս ածեմ վասն իմ անձին՝
 զարդարութիւն գործոց նորին:*
- 686 *Թէպէտ եւ ոչ նման նմին,
 արիացայ ընդդէմ չարին,*

1 B ἀϞὺ Ϙ ὁπϞϣ̄ Ἰ ... »³ ὁἶϣ̄ »ñ»úáí Ϙϣ̄

2 V á³ ñϞēà úϣ̄

3 S Ե՛՝ ՅԵ՛՝-Ջ 1-21 (դ. 665-672)

4 A 1 ἈἶάϞϣ̄

5 B ὁἶἄϣ̄Ϟὁἶϣ̄ V »ὁἶἄϣ̄ὁἶἄ

6 B »ὁἶἄϣ̄ 1/2 Ϙϣ̄

6 BV Ἀἶὁáí Ἰ

7 S Ե՛՝ ՅԵ՛՝-Ժ 10-15 (դ. 673-676)

8 S Ե՛՝ ՅԵ՛՝-ԻԳ 29-32 (դ. 677-712)

9 BV ὁ Ἰϣ̄

8 B ὁϞϣ̄

9 A ÷ ñí áϘí

688 Այլ մեղկացեալ¹ յասպարիսին՝
եղէ հանգոյն վատ ծառային:

690 Բայց ձեռն տուր յիմում մարտին
ընդ անմարմին Ամաղեկին,

692 Ձգմամբ ձեռին քո ի փայտին,
ըստ Մովսէսի անդր² ի լերինն³:

694 Հարցես եւ զուր⁴ ազգ խորհրդին՝
որպէս նովաւ զքանանացին,

696 Ջոր կորըստեանն եւ զպոռնկին,
զարծաթասէրն եւ զճանճրալին,

698 Ջբարկութիւն⁵, տրտմականին
եւ զնորափառս⁶ պիղծ⁷ հպարտին,

700 Կարկուտ քարեայ հոսեալ⁸ նոցին
եւ զպիծակ⁹ զաւրաց քոյին:

702 Անցո՛ր ընդ գետս այս երկրային
անթաց յախտից գարշապարին,

704 Դարձո՛ր անդրէն ուստի ելին,
յանմահական վայրս դրախտին:

706 Պարիսպ մեղաց Երիքովին¹⁰
դրան¹¹ փակեալ անյուսալին,

708 Աղաղակաւ տապալեսցին
դրունքն ի հիմանց քանդեալ բարձցին,

710 Եւ յաւետեացդ¹² աշխարհ¹³ վերին,
յորում մտեր նախ առաջին,

712 Հետեւեցոյ հետոց քոյին
ժառանգ լինել ինձ վերըստին:

1 B Û»ðĪ³ ó³ Ū
2 A ³ Ýi ñ
3 V Ē»ñÇÝ
4 V ½»ðĀÝ V¹ ½áðĀ (5 ùñÇÝ³ Ī áðŪ)
5 B Á½µ³ ñĪ áðĀÇðÝ
6 B ½Ýáñ³ ÷³ é
7 V¹ Á½ēÝ³ ÷³ é á »ðĪ (3 ùñÇÝ³ Ī áðŪ)

8 V Ñáē»³
9 B Á½á ÇĪ³ Ī
10 B »ñ»ñáí ÇÝ
11 BV ¹ Áñ³ Ūµù
12 A Ū³ ð»Ī »³ óĪ
13 V Ū³ BĒ³ ñÑ

- 714 *Որ ըստ արդար դատաստանին՝,
որով դատիս զազգ երկրածին,*
- 716 *Խնամեալ պահես բոլորովին
զիւրաքանչիւր ոք ըստ կարգին,*
- 718 *Ընտրեալ եղիր յԻսրայէլին¹
յետ Յեսուայ² զաւրավարին,*
- 720 *Ըզդատաւորս ցեղից նորին
ըստ աւրինաց դատել զնոսին:*
- 722 *ԶԳեղէհոն³ յաղթող⁴ արին⁵,
որ զՄադիամ հարեր նովին,*
- 724 *Երեք հարիւր զաւրականաւ⁵,
զբիւրս⁶ բիւրուց այլասեռին:*
- 726 *Եւ ըզՍամսոն⁷ անյաղթելին⁸,
որ ուխտական յորովայնին,*
- 728 *Այն, որ զգիտակս ունէր մազին,
ըստ⁸ Հոգւոյն շնորհաց⁹ եաւթնարփին¹⁰:*
- 730 *Եւ զայլս ոմանս, որ կայ ի գրին⁷,
մինչ ի Հեղին¹¹ յայն ծերուներն,*
- 732 *Այն, որ մեռաւ բեկմամբ¹² ողին
վասն գերեալ տապանակին:*
- 734 *Ահա եւ յիմս քաղաքի,
զոր շինեցեր ձեռամբ քոյին,*
- 736 *Եղիր դատել դատաւորին
զհոգիս այրի մտաց խղճին:*

« **Տէ՛ս Գաթ . Բ** 16-19 (դ. 713-720)

1 B ԱԸն³ ԱԸԿԿ

2 A Աեաի³ Ա

3 BV ԱԶ. »¹ շաի Կ

4 B Ա ՕԱս

բ **Տէ՛ս Գաթ . Գ - Ը** (դ. 721-724)

5 A Ա³ օն³ Ի³ ԿԿ B Ա³ օն³ Ի³ ԿԿ

6 B Ա»օնԱԵ

գ **Տէ՛ս Գաթ . Ժ - ԺԳ** (դ. 725-728)

7 V Ե³ Ա÷ ԵաԿ

8 V յի

9 B ԱԿն³ օԿ

10 B »օԱԿ³ Ա÷ »ԿԿ

դ **Տէ՛ս Ա Թա՛ . Գ** 12-18 (դ. 729-732)

11 B Ա»ՕԿ

12 A Ա»Ա Ա³ Կ

738 Բայց ոչ դատեաց ըստ աւրինին,
 ոչ դիմացաւ¹ չար ոսոխին,

740 Այլ մեղկացաւ կամաւ յախտին,
 մատնեաց ի ձեռս աւազակին:

742 Արդ², որ փրկիչ եղեր նոցին,
 ետուր յաղթել հակառակին,

744 Տացես եւ ինձ, Տէր, յաղթուածին՝
 ընդդիմանալ ախոյանին,

746 Ուսո՛ դատել որպէս նոքին
 արդարապէս մտաց զհոգին³,

748 Զի մի գյետին [ն]աքարակիտն
 պահանջեցայց անդր⁴ ի բանտին⁵:

750 Որ Աննայի լուար ձայնին՝
 եւ յամլուծեանն⁶ ետուր զորդին,

752 Զոր քեզ մատոյց ի խորանին⁷
 ընձայ զպտուղ որովայնին:

754 Եւ ես գոչեմ ձայնիւ նորին,
 անշարժ շրթամբք խորոց սրտին,

756 Աղաղակեմ անլուելի,
 Հեծեմ հոգևովս վշտագին,

758 Թէ զանպտուղ⁸ անձս⁹ ի¹⁰ բարին
 եւ զպտղաբեր գործոց չարին,

760 Պտղաբերեա՛ գործովք բարեաց¹¹
 եւ գաւսացո՛ զարմատ դառին:

762 Զախտս մեղաց զբազմածին
 զաղարեցո՛ ըստ¹² Փենային¹³,

1 B ¹ ԸՄ»ճ³ ծ

2 B ³ Թ

3 A Ռá. ԸԿ

4 B ³ Կի ն

5 AV μ^3 Կ՝ ԸԿ

« S Է՛* Ը Թ* Ը: Ը 1-2.11 (Գ. 749-752)

6 B ³ Սեօճ»³ Կ

7 A Թ՝ ԷաԹ՝ ԿԸԿ

8 V ³ Կաի աճճե

9 V ³ ԿՕ

10 A ³ ԿՕԸԿ ÷ Է ³ ԿՕե Ը

11 BV μ^3 ն»³ զ · աճԿԸԿ ÷ Է · աճԿաի ն μ^3 ն»³ զ

12 B եի

13 B ÷ շԿ՝ ԸԸԿ V ÷ »ԿԿ՝ ԸԸԿ

- 764 Ամուլ հոգևոյս¹ ըստ Աննային
չնորհեա՛ որդիս եաթնեկին²:
- 766 Մեռցին անդամք իմ երկրային,
կեցցէ հոգիս իմ վերըստին,
- 768 Իջցէ ի գուբ չար թշնամին,
եւ ինձ հանցես յերկրէ յերկին³:
- 770 Որ գ Դաւիթ⁴ յեսսէածին⁵
յորդիսն⁶ եղեալ ծնունդ վերջին,
- 772 Մանուկ խարտեչ⁷ գեղեցկագին⁸,
հովիւ⁹ խաշանց անբան հաւտին,
- 774 Աւծեր իւղովն¹⁰, որ յեղջերին¹¹
առ ի բեկումն, որ յապակին:
- 776 Ի ձեռն սուրբ մարգարէին՝
Սամուէլի¹² տեսանողին:
- 778 Յորմէ հետէ խաղայր Հոգին^բ
եւ հովանի լինէր նմին:
- 780 Հնչէր նովաւ գերգ սաղմոսին
իմաստնապէս ի տասնադին՝
- 782 Հալածելով զայսն ձայնիւ,
որ հարկանէր ի Սաւուղին:
- 784 Մերժէր¹³ զգազանսն երեւելին¹⁴,
զարջ եւ զառիւծ¹⁵ ի միասին:

1 A Ñá· áñ

2 B »óã³ Ý»Í ÇÝ V »óÃÝ»ñ»Í ÇÝ V¹ »úÃ³ Ý»úÇÝ Í³ Û
»úÃÝ»úÇÝ (4 ùñÇÝ³ Í áóÙ)

3 BV Û·ñÍ ÇÝ í »ñÇÝ ÷ È Û·ñÍ ñչ Û·ñÍ ÇÝ

4 BV Á½¹³ óÇÃ

5 A Û·èչ³ ÍÇÝ

» S·'· Ե Թ·ագ· ժ·Գ 1-13 (դ· 769-776)

6 A ½áñ¹ Çè

7 V È³ ñí շβ V¹ È³ ñí »³ B (7 ùñÇÝ³ Í áóÙ)

8 V · »Õ»óÍ³ ÍÇÝ V¹ · »Õ»óÍ³ · ÇÝ (7 ùñÇÝ³ Í áóÙ)

9 A Ñái Çí

10 A »óÕái Ý

11 B Û·ÕçÇóñÇÝ

12 A è³ ÛáóÇչ·ÉÇ

բ S·'· Ե Թ·ագ· ժ·Գ 14-23 · ժ·Է 32-39 (դ· 777-784)

13 A Û»ñÃ»³ ó

14 V »ñ»ó»ÉÇ

15 B ½³ é»óÍ

°ժ Շ ԷՍ̄μ»É á³i»ñ³½ՍՇԿՅ³,

- 786 ճակատ ընդդէմ Իսրայէլին¹,
- Վանել² նովաւ դու գնոսին³
- 788 առանց զինու պատերազմին:
- Քանզի պարսիւ հովուականին
- 790 դոյզն քարիւ հեղեղատին
- Հարեր զճակատ Գողիադին,
- 792 բարձեր զնախատն⁴ յԻսրայէլին,
- Եւ ի նեղչացն, յորոց հասին⁵,
- 794 բազմազիմի փորձանք նըմին⁵,
- Ապրեցուցեր զկեանս նորին⁶
- 796 եւ կացուցեր գըլուի⁷ նոցին:
- Ոչ ընտրեցեր⁸ զազգ Եփրեմին⁹,
- 798 ոչ զխորան⁹ Մանասէին,
- Այլ գյուղայեան Բեղղեհէմին¹⁰,
- 800 յորմէ եւ դու առեր մարմին:
- Ետուր նմա պարգեւ կրկին,
- 802 յոյժ բարձրագոյն քան ըզբնաւին¹¹,
- Արքայ աւծեալ Հրէաստանին
- 804 եւ մարգարէ աստուածային:
- Թէպէտ եւ անց ըստ հրամանին¹²,
- 806 սխալեաց¹² կամաւ ի յերկուսին,
- Պոռնկեցաւ ընդ Բերսաբէին,
- 808 ւ՛հհեղ¹³ զարիւն Ուրիային:

» S Է՛· Ե Թ·ա· Ժ·Լ 40-54 (դ· 785-792)

1 B Çeñ³ ԸՇԿՅ

2 B í³ Ý»³ É V í³ Ý»ñ

3 B Á½YæÇԿ

4 BV ½Ý³ È³ í

բ S Է՛· Ե Թ·ա· Ժ·Լ 6-17 (դ· 793-796)

5 A ¹ÇՍՇԿ

6 B ÝÁՍՇԿ

7 A ·ÉáóÉ

8 A ÁÝ¹ñ»ó»ñ

գ S Է՛· Բ Թ·ա· Բ 1-4 (դ· 797-804)

9 BV Á½Eañ³ Ý

10 B μ»ÁÉ½Ñ½ՍՇԿ V μ»ÁÓ³ ½½ՍՇԿ

11 B Á½μÁÝ³ óÇԿ

դ S Է՛· Բ Թ·ա· Ժ·Լ 1-12, 26 (դ· 805-816)

12 A æÓ³ Է»³ ó

13 A »Ñ»Ó

- 810 *Զի յայտ լիցի թէ է մարմին
Լ՛ունի¹ բնութիւն նա մարդկային,*
- 812 *Եւ ոչ աւտար կամ երկնային,
այլ ի ծննդոց հողեղինին:*
- 814 *Նաեւ ի յոյս յանցաւորին²
ետուր գլթել յայնժամ մեծին,*
- 816 *Զի մի մեղաւքն անյուսասցին,
այլ որպէս նա՝ փռւթով դարձցին:*
- 818 *Եւ զիս առեր մարդ հողածին
ի յԱդամայ որդւոց վերջին:*
- 820 *Ծնունդ գոլով գիշերային՝
ախտիւք բերեալ³ եւ ախտային⁴:*
- 822 *Ծնար Հոգւով⁵ զիս վերըստին,
ստեղծեր նորոգ յաւազանին,*
- 824 *Աւծեր իւղով⁶ քո երկնային՝
յորդէգրութիւն Հաւրդ վերին,*
- 826 *Բայց ես անկայ⁷ յախտս կրկին՝
եղեալ ծնունդ մեղսասիրին:*
- 828 *Զաւծումն սուրբ աստուածային⁸
աղտեղեցի գործաւք⁹ չարին:*
- 830 *Արդ, պաղատիմ երգով¹⁰ նորին՝,
հայցեմ ի քէն ըստ սաղմոսին,*
- 832 *Սիրտ¹¹ սուրբ հաստեա՛ յիս վերըստին,
յորովայնիս զուղիղ հոգին,*

1 A áō áōŸÇ
2 A ³ Ýó³ óáñÇŸ
3 B · »ñ»³ Ē
4 AB ³ Ō³ ĒÇŸ
5 V ³ Ý³ Ēİ
6 A »đŌái

7 A ³ Ý· ³ Ū
8 B ½³ ëİ áō³ Í³ ŪÇŸ
9 BV · áñÍái ù
10 B · áñÍái
» S'·» Ū »ղմ· Ն՝
11 B ëÇñİ ë

834 *Ինձ լսեցո՛ր զլուր քո ձայնին՝
զուրախարարն եւ զցընծալին¹:*

836 *Յորժամ հնչէ փողն ահագին՝
ազդեղ² յոսկերս իմ ցաւագին³,*

838 *Տէր, ի մեղաց դարձո՛ր զհոգիս⁴,
պարտեաց իմոց գիր ջնջեսցին,*

840 *Եւ յարենէ գոյն յորդանին,
մաքրեա՛ յիմոց եւ յաւտարին:*

842 *Յայնժամ հոգւոյս շրթունք բացին,
բերանս աւրհնել արժանասցին,*

844 *Եւ զուարակիդ զենարանին⁵
հաղորդս գտայց պատարագին:*

846 *Որ յաւրինակ քեզ ընտրեցեր⁶՝
զորդի մեծի մարգարէին*

848 *Ըզ Սողոմոն⁷, խաղաղութիւն,
ի քէն բերեալ⁸ երկնաւորին:*

850 *Նա ի հաւրէն⁹ իւր սեփական¹⁰՝
զաթոռն առեալ զհայրենին¹¹,*

852 *Որպէս եւ դու՝ Հաւր միածին,
ոչ յաւտարուստ կամ արտաքին¹²:*

854 *Տաճար շինեաց նա երկրային¹²,
դու՝ զբնութիւնս¹³ մարդկային,*

856 *Նմա տուաւ¹⁴ իմաստ բանին,
բայց դու տուող¹⁵ անճառ շնորհին:*

1 A ½óŸÓ³ ĘĆŸ	բ S է՛․ Թ․ ագ․ Ա 28-40 (դ․ 849-852)
2 B ³ ½¹ »³ Ę	9 B Ñ³ òñչ
3 A ó³ í³ . ԸŸ	10 BV è»à Ñ³ İ³ Ÿ
4 A ½Ñá. Ըè ¹³ ñóá ÷ È ¹³ ñóá ½Ñá. Ըè	11 BV Á½Ñ³ ĩñ»ŸĆŸ
5 V¹ ½»ŸŸ³ Ÿ . ³ éԸŸ (4 ùñԸŸ³ İ áóŸ)	12 B Թ³ ñi ³ ùԸŸ
6 A ÁŸ¹ ñ»ó»ñ	գ S է՛․ Թ․ ագ․ Ա 9-10, 13 (դ․ 853-864)
» S է՛․ Թ․ ագ․ ժ․ Բ 24-26 (դ․ 845-848)	13 B Á½գıŸáóĂԸóŸè
7 B Á½è³ Óáí ŸáŸ V Á½è³ ÓáŸáŸ	14 BV İ Áó³ ò
8 A »İ »³ Ę	15 BV İ ÁóùŸ

- 858 *Նա ժողովող յոգն իմաստին
անուանեցաւ յԻսրայէլին¹,*
- 860 *Իսկ դու զցրուեալ² ազգ երկրածին
ժողովեցեր ի միասին:*
- 862 *Նմա դըշխոյն³ հարաւային
եկն ի տեսիլ ըղձամաք սրտին,*
- 864 *Քեզ քառանկիւն⁴ կողմ աշխարհի
անտեսաբար երկիր պագին:*
- 866 *Եւ ես շնորհաց քոց ընդ նմին
եղէ ստացաւդ մի քանքարին,*
- 868 *Ոչ պահելով զայն ընդ վատին,
այլ կորուսի զգլուխ⁵ նորին,*
- 870 *Զի որպէս նա զփառս անեղին
փոխեաց փառաց եղծականին⁶,*
- 872 *Նոյն ես⁷ զլոյս⁸ շնորհաց քոյին
փոփոխեցի ընդ խաւարին:*
- 874 *Արդ, եթէ նա վասն յանցին
տուժիւք պատժեալ յաւրինակին,*
- 876 *Զի՞նչ ունիմ յոյս թշուառս անձին
կորուսողիս զճշմարտին⁹:*
- 878 *Եւ թէ նորա գոլ թողուիլն
երկբայելի զղձամաք սրտին,*
- 880 *Ինձ արդարեւ անյուսալի
բարկացելոյդ Հաւր հաշտուիլն:*
- 882 *Բայց որ գլծածդ ես ամենից¹⁰,
հե՛ղ յիս ըզսէր շնորհաց քոյին:*

1 B ԱԵն³ ԱԵԿ
2 B óñáó»³ É
3 A ¹ ԱԵաԱ
4 A ù³ é³ Ý. ՇօՅ
5 BV Á½. ÉáóÈ

6 A »ՕԻ³ Ý»ԱԿԿ
7 A ÝáԱá շե ÷ È ÝáԱ »ե
8 BV Á½»ԱԵ
9 BV Á½»BԱ³ ñİ ՇԿ
10 B Ա ½»ԱԿՕ

- 884 *Իմաստութիւն Հաւրդ վերին
իմաստնացո՛ղիս յերկոսին,*
- 886 *Յարդիւնարար¹ գործնականին²
եւ ի յիմաստ տեսականին:*
- 888 *Ձի կարացից լուսով շնորհին
երկու աշաւք հայել³ յերկին,*
- 890 *Քանզի է⁴ սկիզբն իմաստութեան
երկիւղ⁵ քո սուրբ ըստ առակին՝,*
- 892 *Եւ գիտութիւն առանց նորին
առիթ չարեաց է ունողին:*
- 894 *Այսուիկ բազումք յանդիմանին
եւ Սողովմոն⁶ նախ առաջին:*
- 896 *Սոյն իմս եւ խուն իմաստութիւն
անաւգտակար⁷ առանց սանձին:*
- 898 *Թողից⁸ գյուղովս, որ ըստ կարգին⁵,
զի ոչ ներէ բանս բազմին,*
- 900 *Ըզմարգարէս եւ զթագաւորս
եղեալ ի տան Հրէաստանին:*
- 902 *Որք⁹ ի յերկուս եղեալ բաժին
ի Յուդային եւ յԵփրեմին:*
- 904 *Որ¹⁰ գիրըք սուրբք աստուածային
յառաջագոյն մեզ պատմեցին,*
- 906 *Ձիւրաքանչիւր վարըս նոցին
ի զգուշութիւն մեզ ծանուցին:*
- 908 *Ձոմանց բարեաց վկայեցին,
զի յաւրինակ մեզ եղիցին,*

1 A ½³ ñ¹ ÇõÝ³ ñ³ ñ

2 V · añ¹³ Ì³ ÝÇÝ

3 BV Ý³ ǾÉ

4 A āÇù

5 BV »ñÌ »ðŌ

* S'· Լ· Լ 7

6 B ẽ³ Ōáí ŪáÝ V ẽ³ ŌáŪáÝ

7 A ³ Ý³ ðĪ Ì³ Ì³ ñ

8 B ĀáŌÇóé

ⵈ S'· Թ· Գ· Ժ· Բ· (Գ· 897-914)

9 V áñ

10 B ½áñ »ð V ½Ç »ð

- 910 *Զայլոց¹ զչար² վկայեցին,
զի մի՛ նման լիցուք նոցին:*
- 912 *Եւ ես մերժեալ յինէն զբարին
չբերի զլաւացն տեսիլն³ յանձին⁴,*
- 914 *Այլ ընտրելով⁵ զներհակ նորին՝
եղէ նման յոյժ վատթարին:*
- 916 *Բայց քեզ գոչեմ զաղերս բանին՝
Եզեկիրայ թագաւորին,*
- 918 *Ի նեղութեանց փրկել կրկին,
որպէս եւ յայնժամ զնոսին⁶,*
- 920 *Ի յասորոց⁷ բռնաւորին
ի սպառնալեաց ընթացակրին⁸,*
- 922 *Եւ ի յախտիցն սաստկագին՝
հայցմամբ մեծի մարգարէին:*
- 924 *Հարցէ ի սպառ սուր հրեշտակին
ըզբազմութիւն լեգէոնին⁹*
- 926 *Զանմարմնականս¹⁰ և՛ որք¹¹ ի մարմին
Ընդ¹² եկեղեցւոյ քո մարտնչին:*
- 928 *Եւ զախտ մեղաց մահաբերին
տազնապելոյս ջերմամբ նոցին,*
- 930 *Բարձցես յինէն, հզաւր, զիւրին,
որպէս կարողն¹³ յամենայնին:*
- 932 *Դարձո՛ զստուեր¹⁴ երեկոյին
ի լոյս կենաց¹⁵ առաւաւտին:*

1 B ³ ֆճո2 BV Á½³ ñ

3 BV i Çá

4 B ³ ÝÓÇÝ5 A ÁÝ¹ ñ»ĕáí

* ՏԷ՛՝՝ ԳԻԹ՝՝՝՝ ԺԹ՝՝՝՝ (Գ. 915-938)

6 B Á½ÝáèÇÝ

7 B ³ èáñòáó8 B é³ ÷ è³ ĬÇÝ

9 B Ĕ»· չáí ÝÇÝ

10 B ½³ ÝŪ³ ñŪÝ³ Ĭ³ Ý

11 A í áñù

12 V '1

13 BV Ĭ³ ñáŌ

14 A èĭ áð»ñ

15 V Ĭ³ »Ý³ ó¹

- 934 *Որպէս նովաւ աւր միակին
դարձեալ եղեւ տիւ երբեակին:*
- 936 *Որ էր նշան երեք լուսոյ¹
երրորդութեանդ² երբեակ անձին,*
- 938 *Նաեւ ծագման քո եւ դարձին
եւ գալըստեանն³ ի յերկրորդին:*
- 940 *Բայց իմ բարձեալ որպէս նորին⁴
աւուրք կենաց հոգեւորին,*
- 942 *Մերձ եմ ի դրունս դժոխոց
եւ ստուերք⁴ մահու գիւ ծածկեցին:*
- 944 *Ի յիշատակ թողում յետ իմ⁵,
զհամբաւ չարեաց պարսաւ⁶ անձին:*
- 946 *Կամաւ մատնեալ⁷ չար ոսոխին,
որ ի յառիւծ⁸ նշանակին:*
- 948 *Այն, որ մանրեաց զոսկերս խորին
եւ խորտակեաց զխորհուրդ սրտին,*
- 950 *Ի ծննդենէ⁹ առաւաւտին
մինչ ի գիշեր մահու ստուերին:*
- 952 *Եւ¹⁰ ես տկար որպէս ծիծառն¹¹,
անդիմադարձ իբր աղաւնին՝*
- 954 *Տեսեալ ճշեմ առ թշնամին
նուազ ճայնիւ որպէս մնչիւն:*
- 956 *Զաչս ի լուսոյ խաւարեցին
եւ կուրութեամբ գիւ սուժեցին,*

1 B Էաօեա՛ն

2 A »ննան՝ աօ՛ՅՅՅ՛

3 B .՝ Էե՛ »՝ Կ՛ V .՝ Էե՛ »՝ Կ՛

» S՛՛ Լ՛՛ Լ՛՛ 9-20 (Գ՛ 839-974)

4 B Է՛ շ՛ ա՛ Կ՛

5 A Է՛ Կ՛

6 V Կ՛ Է՛ Է՛ Է՛

7 B Կ՛ Կ՛

8 B Է՛ Է՛

9 A Կ՛ Կ՛ Կ՛

10 B Է՛

11 V Կ՛ Է՛ Է՛

- 958 Յաշխարհ նայել ինձ ուսուցին՝
եւ ոչ ի լոյսդ աստուածային:
- 960 Արդ, ¹Տէր, շնորհեա՛ ինձ ընդ նմին
մերժիլ² յախտից ցաւոց անձին,
- 962 Դարձո՛ղ մեղացս դառնութիւն
ի քաղցրագոյն խաղաղութիւն:
- 964 Ընդ որս եւ զիս փոխարկեսցես
ի պտղաբեր զամուլ հոգին,
- 966 Առ ի ծնանել զարդարութիւն
զորդիս լուսոյ հոգեւորին:
- 968 Զի անդադար քեզ գոհութիւն³
Մատուցանեմ մինչ ի մարմին,
- 970 եւ ընդ հրեշտակս յապագային՝
փառս հնչել ի տաճարին:
- 972 եւ ընդ ամաց երից հնգին,
զոր յաւելեր կեանս նմին,
- 974 Շնորհեա՛ եւ ինձ գանթուելին
յանզրաւական⁴ յաւիտենին:
- 976 Զայնիւ մաղթեմ⁵ Մանասէին⁶⁻⁷
զղջացելոյ անցաւորին,
- 978 Որ զպատկեր⁷ չորեքդիմին
կանգնեաց ի տան սրբարանին:
- 980 Եհեղ զարիւն մարգարէին
սղոցիւ հերձեալ նման փայտին,
- 982 եւ ինքն էառ զդարձուած չարին՝
կապեալ յերկաթ ի տան բանտին⁸:

1 BV ՇԿՕ ԵՄան՝³, i շն ÷ Է i շն, ԵՄան՝³ ՇԿՕ

2 V Ս»նԱ»Է

3 BV ³ օնՆՄաճՈՅՅ

4 A ½³ ՄնաճՅ ի³ Մ

5 A Ս³ ԷԱ»Ս

« Տէ՛ր Բ Խնայ. I, 1-20 (Գ. 975-1010)

6 A ½³ Մ³ ԵՂՇԿ

7 BV ԱՄա³ i Ս»ն

8 A ½³ Մ¹ ՇԿ (Շ i ³ Մ շԿաճ³ Ի)

- 984 *Գոչէր լալով այրմամբ սրտին՝
արտասուելով թախծեալ¹ անձին,*
- 986 *Աղաղակէր յաղերս բանին,
բախէր զկուրծս² ողորմագին:*
- 988 *Ամենակալ ստեղծող³ գոյից,
Տէր եւ Աստուած Աբրահամին,*
- 990 *Իսահակայ քում ծառային
եւ Յակոբայ⁴ սրբասիրին,*
- 992 *Որոց չեզիր ապաշխարել,
զի վէրք մեղաց ոչ ունէին,*
- 994 *Այլ իմ ցաւոցս է սպեղանին,
զի քան զաւազ շատ է զծովին:*
- 996 *Չեմ արժանի նայել յերկին,
զի կափուցի զաչս ի բարին,*
- 998 *Եւ կորացայ յաշխարհ ստորին՝
կապեալ⁵ մեղաւք իբր յերկաթին:*
- 1000 *Ես կանգնեցի զպատկեր չարին
Հանդէպ աչացս ըզտիպ ախտին:*
- 1002 *Այժմ ի խոնարհ քեզ արկանեմ
զծունր⁶ ծնկաց⁷ եւ գսրտին:*
- 1004 *Հայցեմ անձամբքս ցաւագին,
լեզուաւ⁸ ասեմ մեղայ կրկին⁹:*
- 1006 *Թող ինձ, Տէր, թող մինչ ի մարմին,
զի մի՛ կորայց ի մեղս անձին:*

1 B Ἀ³ ὈἘΐ»³ Ἐ

2 V Ἀΐΐ ἄοῆοῆ

3 B εἰ »Ὀΐ³ οἰ

4 B ἴ³ ἰ ἰ μ³ ἰ

5 A ἰ³ ἰ ἰ»Ἐ

6 B ἰ ἰ ἰ ἰ

7 A ἰ ἰ. ἰ ἰ V Ἀΐΐ ἰ. ἰ ἰ

8 A ἰ»ἰ ἰ ἰ ἰ ἰ V ἰ»ἰ ἰ ἰ ἰ

9 V ἰ ἰ ἰ ἰ ἰ

1008 Մի՛ դատեցայց ընդ սպանողին¹,
 ընդ փայլականն ստորանկին²,

1010 Այլ ընդ զուարթունսն արժանացո՛ւ³
 փառատրութեան յանվախճանին:

1012 Յաղերս բանի քեզ ընդ բազմին՝
 ըզվարս ածեմ գեղիային,

1014 Զայն, որ յերկրի էր երկնային՝
 իբր անմարմին կոյս ի ստուերին,

1016 Որ կերակրիւր⁴ ի յանձաւին՝
 ի յագուաւուց բերեալ հացին:

1018 Շրջէր մորթով⁵ մեռեալ մաշկին
 մոլորական յանապատին,

1020 Յիջեւանելն⁶ առ կիսնն այրին⁷
 եւ զլիութեան շնորհաւղ նմին,

1022 Ի յաւրինակ կենաց հացին
 եւ աւծութեան Հոգւոյդ շնորհին:

1024 Զփակող⁸ բանիւ քոյով զերկին՝
 եւ զբացողն⁹ ի¹⁰ յետ¹¹ զոհին,

1026 Զոր ի սեղան ողջակիրին
 լուար նմա հրով երկնային,

1028 Այն, որ անձրեւ յետ երաշտին
 իջոյց նման իջման¹² քոյին,

1030 Որով պապքեալ ազգ մարդկային
 զցաւղն¹³ կենաց Հոգւոյն արբին:

1 B èa³ ÝáǎǓÇÝ
 2 B èi áñ³ Ý· ÇÝ
 3 V ³ ñÁ³ Ý³ ó³ ǔ
 4 S'· Թ·ադ· ժ·Է 2-6 (Գ· 1011-1018)
 5 B İ»ñ³ İ áǎñ
 6 B ÛáñÁáí ù
 7 V ³ ǔñÇ

8 S'· Թ·ադ· ժ·Է 7-16 (Գ· 1019-1022)
 9 BV ½±³ İ ùǓ
 10 B Á½µ³ ó³ ðǓÝ V Á½µ³ óùǓÁÝ
 11 B ǔ·i á
 12 S'· Թ·ադ· ժ·Է 1, ժ·Ը 20-46 (Գ· 1023-1030)
 13 B Á½ó³ ðǓ

- 1032 *Ի սպառնարեացն¹ Եղաբէլին՝
փախեալ պահաւք քառասնաւրին²,*
- 1034 *Զի տկարութիւն բնութեանս³ յայտնին,
թէ չէ աւտար հողանիւթին:*
- 1036 *Ել ի Քորեբ⁴ ըստ Մովսիսին⁵,
եմուտ ի յայրն ըստ հրամանին,*
- 1038 *Էսա⁶ զհնչիւն⁷ սաստիկ հողմին՝
⁸նման անցեալ⁹ ջրհեղեղին:*
- 1040 *Ետես եւ զհուրն Սողոմին,
յորում դու ոչ, Տէր, ի նոսին:*
- 1042 *Զի բարկութեամբ հանդերձ էին
եւ ոչ սիրոյ ցուցման մեծին:*
- 1044 *Լուաւ¹⁰ եւ զձայն ըզքաղցր աւղին
ի տիպ իջման քո մեղմագին,*
- 1046 *Որ զհեզաբար դալուստ քոյին
նշանակէր յամբս վերջին:*
- 1048 *Զնոյն, որ մաշկեալ մեռեալ յախտին¹¹
զԵղիսէոս կոչեաց յանդին¹¹,*
- 1050 *Որպէս եւ դու զվէմ հաւատին
եւ զսուրբ¹² զորդիսն Զեբեթին¹³:*
- 1052 *Եւ զՅորդանան ցելեալ¹⁴ նովին¹⁴
անցին ցամաք ըստ Յեսովին¹⁵:*
- 1054 *Հրեղէն կառաւք հաներ յերկին
զՀոգին ետուր¹⁶ միւսոյն կրկին:*

1 A ää³ éŸ³ ẽ³³ óŸ ÷ ẽ³ äŸ³ ẽ³³ óŸ

» S ẽ³³ Թ³³ Ժ³³ 1-18 (Գ³³ 1031-1046)

2 B ù³³ ä³³ äŸ³¹ ÇŸ

3 A μŸáöĀÇöŸë

4 B ùáñ»μ

5 B Ūáí ë»ëÇŸ

6 B »³³ é

7 A ÑŸáÇöŸ

8 B äÇü ŸŸ³ Ÿ³³ Ÿó»³³ ẽ³³ ... »ö ½ÑáöñŸ äá¹ áŪÇŸ

9 V¹ ŸŪ³ Ÿ³³ ó»³³ ẽ³³ (2 ùñÇŸ³³ Ÿ¹ äöŪ)

10 A ẽáö³ Ū

» S ẽ³³ Թ³³ Ժ³³ 19-21 (Գ³³ 1047-1050)

11 A Ɔ³³ ÇŸ

12 BV äáöñμ

13 V ½»³³»¹ ÇŸ

14 A ó»Ɔ³³ ẽ³³

» S ẽ³³ Թ³³ Ժ³³ 1-18 (Գ³³ 1051-1058)

15 B Ɔ»äáöÇŸ

16 A Ɔ»¹ Çöñ

- 1056 Որ համբարձման¹ քո գուշակին՝
տալ ըզՀոգին մետասանին,
- 1058 Եւ քո փոխան լինել նոցին
եւ յետ նոցա, որք² ըստ կարգին,
- 1060 Զի որպէս նա վարդապետին՝
եղեւ նման ամենեւին,
- 1062 Եւ քեզ ընտրեալքն³ յաշխարհէ
ի գործ հրաշից նմանեցին:
- 1064 Նա մաշկեկաւ սփածեալ զչնորհին⁴,
եհերձ զջուր⁵ Յորդանիսին:
- 1066 Սոքա զմեղաց ծովն⁶ հերձին
քարոզութեամբ կենաց բանին,
- 1068 Նա ըզմանկունսն⁷ Բեթելին⁸ ք
տապաստ էարկ վասն այպանին:
- 1070 Սոքա զծնունդս⁹ մեղաց չարին
սրով Հոգւոյն կոտորեցին,
- 1072 Նա յամլութեան շնորհեաց զորդին¹⁰,
զոր եւ յարոյց ըզմեռեալ զին:
- 1074 Գալով առ նա եաւթնեկին¹⁰,
ըստ գալըստեան քո ի յուրին,
- 1076 Եւ յետ մահուն կենդանութիւն¹¹
ետուն ոսկերքն ի տապանին:
- 1078 Ի տիպ մատուան քո ի վիմին,
որով յարեաք մեք վերըստին¹¹,

1 A ՌՅ ՍիՅ իՕՍՅ Սի

2 A añ

Պ S է՛՝՝ ԳԻ Թ՝՝՝ Բ՝ 1-18 (Գ՝ 1059-1066)

3 A ÁÝ¹ ñ»³ ԽÝ

4 B Յ՝ ԿՕՇÝ áóՕՕáó³ Í ԲÝáñՈՇÝ

5 B Á¼çáóñ V Á¼çáóñÝ

6 A ¼áí Ý

7 A ¼ՍՅ Ý. áóÝéÝ B ¼ՍՅ Ýáóí éÝ

8 B յ»Á»ՕՇÝ

Ք S է՛՝՝ ԳԻ Թ՝՝՝ Բ՝ 23-25 (Գ՝ 1067-1070)

9 BV Á¼ÝáóÝ¹

10 S է՛՝՝ ԳԻ Թ՝՝՝ Գ՝ 8-37 (Գ՝ 1071-1074)

10 B »óÁÝ»İՇÝ V »óÁՅ Ý»İՇÝ

Դ S է՛՝՝ ԳԻ Թ՝՝՝ Ը՝ 14-21 (Գ՝ 1075-1090)

11 B í »ñèi ՇÝ

- 1080 *Սոքա զամուլ զեկեղեցին
ի բազմածնունդս¹ փոխարկեցին:*
- 1082 *Եւ զմեռեալս² յարուցին
ի յարութեան հաւատ վերջին:*
- 1084 *Նա զբառն ջուրսն Երիքովին³
փոխեաց ի քաղցր արկամամբ աղին,*
- 1086 *Սոքա ի քէն աղ անուանեալ
զանհամութիւնս⁴ անուշեցին:*
- 1088 *Նա զնէեման Դամասկացին
Յորդանանաւ սրբեաց յախտին,*
- 1090 *Սոքա զսեռս⁵ մարդկային
աւազանին⁶ ջուրբ⁷ մաքրեցին:*
- 1092 *Արդ, քեզ հաճոյ վարուք սոցին⁸
զիմ փոփոխեա՛ զվարս ի բարին,*
- 1094 *Եւ փոխադրեա՛ յերկրէ յերկին
զհոգիս մարմնով յապագային:*
- 1096 *Հայցմամբ կառաւք ամբարձողին⁹,
զոր ի Թափովր¹⁰ բերեր լերին,*
- 1098 *Հանդերձելոց հանդերձողին,
Կարապետի քո յերկրորդին,*
- 1100 *Այրի հոգւոյս տուր լիութիւն՝
որպէս նոքաւք առ երկոսին:*
- 1102 *Եւ մաշկեկաւ¹¹ մեռելութիւն¹²
անցո՛ ընդ գետս այսերկրային:*

1 A μ^3 1/2 $\bar{u}$ ³ Ի ԿաճոՅ¹ Ե V μ^3 1/2 $\bar{u}$ ³ Ի ԿաճոՅ¹

2 BV $\bar{A}$ 1/2 $\bar{u}$ ³ «Ե»³ ԷԵ

3 AB »ն»նա՛ ԿՅ

4 B 1/2 $\bar{u}$ ³ ԿՆ³ Ը $\bar{u}$ ԿաճոՅԿճոՅԵ ÷ Է³ ԿՆ³ Ը աճոՅԿճոՅԵ

5 BV $\bar{A}$ 1/2 $\bar{u}$ ³ «Ե»ԵԵ

6 A ³ Ծ³ 1/2 $\bar{u}$ ³ Կ³ Ծ

7 B ճաճոնմ

8 B ԿաճոՅ

9 B Ն³ Ը μ^3 նճաճոՅ

10 B $\bar{A}$ ³ μ^3 Ծն V $\bar{A}$ ³ μ ն

11 V $\bar{u}$ ³ թԻ »Ի³ Ծ

12 BV $\bar{u}$ ³ «Ե»ԷաճոՅ³ Կ

- 1104 *Ի դառնորակ¹ մեղաց համին
փոխեա՛ ի քաղցր եւ ի բարին*
- 1106 *Անապական աղիւ բանին,
զոր յիս արկցես ըստ առակին:*
- 1108 *Յարո՛ զհոգիս մեռեալ² յախտին՝,
որպէս նոքաւք զերիս մարմին,*
- 1110 *Մաքրեա՛ զբոր³ մահու մասին
ըստ ասորւոյն⁴ նէեմանին⁵:*
- 1112 *Զիս վերածեա՛ ըստ տապարին⁶
փայտիւ քոյոյ⁵ կենաց կարթին,*
- 1114 *Եւ բիբք աչաց հոգւոյս բացցին՝
ըստ պատանոյն յիմանալին:*
- 1116 *Տո՛ւր աղեղամբ ինձ հզաւրին
հարուլ ըզսիրտ Բելիարին,*
- 1118 *Որպէս եւ նա ի վախճանին
նետիւք նշան ետ⁶ արքային:*
- 1120 *Ինձ յաւրինակ պարտ է յիշել⁷
եւ զգերութիւն Բաբելոնին⁷,*
- 1122 *Յորժամ զուխտիւ սուրբ աւրինին
զոր ասացեր նոցա⁸ անցին,*
- 1124 *Ածեր պատիժ ի ծոց նոցին
յաւուր վրիժուց գթել⁹ ոտին,*
- 1126 *Ըզսպառնական լցեալ բանին,
զոր աւանդեաց Մովսէս նախկին:*

1 V ½¹» éY áñ³ Ĩ ÷ È Ç¹» éYáñ³ Ĩ

2 B ½Ū»é»³ É NÁ· Çè ÷ È ½NÁ· Çè Ū»é»³ É

» S'» Թ»ճ· Ժ-Լ: 17-24, Գ Թ»ճ· Գ 18-37, Ժ 20-21 (Գ· 1107-1058)

3 V Á¼uáñ

4 A » éañáŪ

բ S'» Գ Թ»ճ· Լ: 1-14 (Գ· 1051-1058)

գ S'» Գ Թ»ճ· Զ 1-7 (Գ· 1051-1058)

5 A Y»ñuáŪ

6 A »¹

դ S'» Գ Թ»ճ· ԻԳ-ԻԵ (Գ· 1119-1138)

7 B μ³ μ»Éáí YÇY V μ³ μÇÉáí YÇY

8 A Yáñ³

9 B · Á»³ É

- 1128 *Քանզի արքայ քաղզէացին
եմուտ յերկիր Հրէաստանին:*
- 1130 *Ջերուսաղէմ տապալեցին,
զորզիս նորա խողխողեցին¹,*
- 1132 *Ջտաճարն սուրբ հրով լուցին,
գարբութիւնս² պղծեցին,*
- 1134 *Եւ զաւրհներգուսն Սիրովնին
ի գերութիւն խիստ վարեցին,*
- 1136 *Որք ի յուռիսն կախեցին³,
սուրբ⁴ զերգարանս⁵ տաճարին,*
- 1138 *Եւ անդադար նստեալ լային
միշտ առ գետով Բաբելոնին⁶:*
- 1140 *Սոյնպէս⁷ եւ զիմ քաղաքս առին՝
խառնակութեամբ⁸ ախտասիրին,*
- 1142 *Անմարմնական զաւրաւք⁹ չարին,
որ ի Բաբել նշանակին:*
- 1144 *Ջմասունս երիս տիրականին
ախտից սրով խողխողեցին¹⁰,*
- 1146 *Եւ ըզքառեակ ծնունդ սորին,
որով մասունք իւր զարդարին¹¹:*
- 1148 *Ի գերութիւն տարազրեցին
յաւտար աշխարհ ալլասեռին,*
- 1150 *Ի յարածել զերամ խողին
յայսմ¹² աշխարհի ագարակին:*
- 1152 *Եւ ի տաճարս աստուածային,
յորում բնակեաց քո Սուրբ Հոգին,*

1 A ԷձԹձձ»ճՇԿ

2 BV Ա՞եճմձձձձձձձձձ

3 V Ի՞ Է՞ՇՇԿ

4 A Է՞ձձձձ

5 A »ճ.՞ ճ՞ Կ՞

6 B յ՞ յ՞ձձ ԿՇԿ V յ՞ յ՞ձձ ԿՇԿ

7 V Կձձձ շ՞

8 BV Է՞՞ Է՞՞ Ի ձձձձձձ

9 BV Է՞՞ ձձձ

10 A Է՞ձձձձ»ճՇԿ

11 V Է՞ ճ՞՞ ճ՞՞ ԿՇԿ

12 B Է՞ Է՞

- 1154 *Ըզհուր մեղաց բորբոքեցին,
կիզմամբ ախտից տոչորեցին:*
- 1156 *Ջայգիս¹ տնկեալ աջով քոյին
եւ մշակեալ Հաւր քո ձեռին,*
- 1158 *Ջցանկ² քակեալ յատակեցին,
կթեն անցորդք ճանապարհին:*
- 1160 *Այլ որ զգերեալսն Սիոնին³
դարձուցեր յետս առ⁴ Հայրենին,*
- 1162 *Շինել⁵ գտաճարն վերըստին
պայծառ եւ շքեղ, քան զառաջինն⁶:*
- 1164 *Դարձո՛ւ եւ զիմս գերութիւն
որպէս եւ զուխսն Հարաւին,*
- 1166 *Յաւտարոտի երկրէ Հարին
զմիտըս գերեալ⁷ ըստ երգողին⁸,*
- 1168 *Որք ի յերթալն իմ ողբային,
մինչ գսերմանսն⁹ տանէին,*
- 1170 *Դարձեալ ի գալն ուրախասցին
յարդիւնաբեր հունձս որային¹⁰:*
- 1172 *Հատո՛ւ դրացեացս եաւթնեկին¹⁰
ընդ բիւր¹¹ Հարեաց ի ծոց նոցին,*
- 1174 *Ըսպանելոյս¹² շահեա՛ւ¹³ զհոգի,
խնդրեա՛ւ զարիւնն, զոր հեղին:*
- 1176 *Այլ եւ դստեր Բաբելոնին¹⁴,
թռուառական եւ դժնէին,*

1 BV ½³ ũ óáǎè

2 B ½³ Ý· ÁÝ

3 B ẽÇáí ÝÇÝ

4 V ũ·i ¹³ ñÓáóó»ñ Ç ÷ È ¹³ ñÓáóó»ñ ũ·i ẽ ³ é

5 A ԲՇÝ»³ É

6 V ½³ ẽ³ ՇՇÝ

7 B · »ñ»³ ǎè

8 AB · »ñáǓÇÝ ÷ È Áèi »ñ· áǓÇÝ

9 BV A½è»ñè³ ÝèÝ

» Sէ՛· U»ղ՛· ՃԻԵ 4

10 BV »ծÁÝ»İÇÝ

11 B µ»ðñ

12 B »ð ẽà³ ÝÝ»ǎǎè

13 B ԲÝáñÑ»³

14 B µ³ µ»ǎáí ÝÇÝ V µ³ µՇǎáí ÝÇÝ

- 1178 Հատո՛ւ փոխան գործոց¹ նոցին,
զոր ի սկզբանցն² ինձ արարին:
- 1180 Հզա՛ւր, տուր ինձ լինել ուժգին,
եւ ի դիմի հարուզ չարին,
- 1182 Առնուզ զոտից մանկանց³ նորին
եւ հարկանել զկարծր վիմին,
- 1184 Ասել զբան⁴ մարգարէին
ընդդէմ մահու բռնաւորին.
- 1186 Ո՞ւր, ասէ, մահ, քո յաղթուլթիւն,
կամ՝ ո՞ւր, դժոխք, խայթոց քոյին⁵ :
- 1188 Մինչ դարձուցես առ հայրենին,
ուստի անկաւ⁶ մարդն առաջին
- 1190 Ի փափկութեան Ադին դրախտին՝
յանմահականն եւ յերկնային:
- 1192 Հայցմամբ⁷ մաքուր յորովայնին⁸
Երեմիայ մարգարէին⁹,
- 1194 Եւ քրովբէից տեսանողին,
զՏէրդ⁹ ի վերայ Քոբար գետին¹⁰,
- 1196 Որք ընդ գերեալսն ընթանային
որպէս հովիւ զկնի¹⁰ հաւտին,
- 1198 Ձի մի յանգիւտ մուրիցին¹¹
եւ գահավէժ հոգևով լիցին:
- 1200 Նաեւ յոքունց համանմանից,
որք յայնմ էին ժամանակին,

1 V Ç Íáo ÷ È · áñÍáo

2 B eİ ¼µ³ ÝÝ V¹ Ũëİ ¼µ³ ÝóÝ (3 ùñÇÝ³ İ áóÛ)

3 A Û³ Ý. ³ Ýó

4 BV Á¼µ³ Ý

5 A ùáÇÝ

* S'· Լ Կ * Ե Ե 55. Ե * Ե Ե 8. Ո վ * Ժ 14

6 A ³ Ý. ³ ò

7 B µ³ ԹÛ³ Ûµ

8 B Թñáí ³ Ըչ

Ժ S'· Ե Ե Ե 5

9 A ¼í շñ

Ժ S'· Ե Ե Ե 28

10 V Á¼İ ÝÇ

11 V Ȫáñ»ëóÇÝ

- 1202 *Քոյին Հոգևով՝ տեսանէին²
եւ զապագայսն պատմէին:*
- 1204 *Ովսեայ բարևոյ՝ սերմանողին
եւ Ամովսայ քարոզողին,*
- 1206 *Միքիայ՝ զծնունդ⁵ քո տեսողին
ի Բեդղէհեմ⁶ տուն Եփրաթին⁷,*
- 1208 *եւ Յովելայ⁸ ողբերգակին,
որ ի դէմս իմ վա՛յ տայր անձին,*
- 1210 *եւ Աբդիու⁹ հոգէկրողին,
ընդ որս Նաւում եղկեսացին¹⁰:*
- 1212 *Ամբակումայ զարմանալոյն¹¹
պահաւք ելող¹² բարձր ի վիմին,*
- 1214 *Այն¹³, որ զվարսիցն¹⁴ հրեշտակին
առեալ բերէր ճաշ ի գբին¹⁵:*
- 1216 *Սոփոնիայ հրատարակին
եւ Անգիեայ¹⁶ քարոզ բանին,*
- 1218 *Ի¹⁷ Յունանու¹⁸ որսոյ կետին¹⁹
եւ Նինուէի մեծ քարոզին:*
- 1220 *Զիս վերածեա՛, Տէր, ընդ նմին
յորովայնէ չար վիշապին,*
- 1222 *Հայցմամբ քոյոյ աւրինակին՝
երեքաւրեայ թաղմամբ յերկրին:*

1 B Ἰά· αἰ

2 A ἰ »ἐ³ ἸάΘϚΎ3 A μ³ ἡάῤ4 A ὙϚὺϚ»³ Ὑ ὙϚὺ»³ Ὑ

5 V ἈἰἸἸάδἸ

6 B μ»ἈἸ³ ἸἸ Ὑ μ»ἈΘ³ ἸἸ

7 A »÷ ἡ»ὙϚΎ

8 B Ἰάἰ »Ἰ»³ Ὑ9 B ³ μ¹ Ϛάῤ10 B »Ἰἰ»³ ὄϚΎ11 A ½³ ἡῤ³ Ἰ³ ἸάἸ12 B »Ἰ³ ὄΘ Ὑ »ἸἡΘ13 BV ³ ἸἸ14 A ἰ ³ ἡἸϚὺ

15 A · ÷ ϚΎ

16 B ³ Ἰ· »³ Ὑ Ὑ ³ Ἰ¹ ἸϚ

17 B ἡϚὺ

18 BV Ἰάἰ Ἰ³ Ἰάδ ÷ Ἰ Ϛ Ἰάδ³ Ἰάδ19 AV¹ ἰ Ϛἰ ϚΎ (5 ἡἡϚ³ ἰ ἡὄῤ)

- 1224 *Զաքարիայ տեսանողին
եաւթնալոյս¹ աշտանակին,*
- 1226 *Այն, որ նստեալ յաւանակին՝
գքեզ աւետէր նոր Սիովնին²:*
- 1228 *Մաղաքիայ, որ էր³ վերջին
ի մարգարէսն այն առաջին,*
- 1230 *Անուանակիր սուրբ Հրեշտակին
եւ Համատիպ գեղոյ նորին:*
- 1232 *Երից մանկանց Բաբելոնին⁴⁻⁵
աշակերտաց Դանիէլին⁵,*
- 1234 *Անանիայ, Ազարէին,
մաքուր մանկան⁶ Միսայէլին:*
- 1236 *Այնք⁷, որ ի հուր անկան⁸ Հնոցին,
զի պատկերին ոչ զոհեցին:*
- 1238 *Յորում իջեր, Տէր, առ նոսին,
չորրորդ եղեր ընդ երրորդին:*
- 1240 *Փոխարկեցեր զբնութիւն Հրային
ի մեղմագոյն ցաւղ անձրեւին,*
- 1242 *Որ բարձրանայր չորրեակ⁹ տասին
ինն կանգուն յաւելուածին¹⁰,*
- 1244 *Ի յաւրինակ եաւթնից¹¹ եւթին՝
այսմ¹² կենաց¹³ եաւթանց¹⁴ դարին:*
- 1246 *Յորում զաւրէ Հուր ախտային՝
վառեալ փչմամբ մեղսասիրին,*

1 BV »ճԱՅ՝ էնէ

2 V ղՇաՅՅ

3 A շ

4 BV μ³ μϸէնի ՅՅ

5 S Է՛ Գ. 24-90 (Գ. 1229-1270)

6 B ¹³ ՅՇ»ԷՅ

7 A Ս³ Յ. ³ Յ

7 A ³ Ս

8 A ³ Յ. ³ Յ

9 AV¹ (3 ինՅՅ³ Ի ան) անն»ն

10 A ³ ի »էնն³ ԻՅ

11 BV »ճԱՅՇ

12 B ³ է

13 B Ի »Յն³ Օնէ

14 BV »ճԱ³ Յն

- 1248 Այն, որ յաւուր ութերորդին¹
բառնի ի սպառ գալով² քոյին,
- 1250 Եւ մեղաւորք մեղաւք ջնջին,
եւ ամբարիշտք³ ոչ գտանին:
- 1252 Բայց ես մեղաւք յայժմուս⁴ կիզիմ՝
իբր զվառող⁵ այնր հրատին,
- 1254 Եւ բարձրանայ յիս բոց չարին
յոյժ առաւել, քան զհնոցին⁶:
- 1256 Փրկեա՛ եւ զիս, Տէր, ընդ նոսին
յայրեցմանէ չար խորհրդին,
- 1258 Ի կիզմանէ անբնականին
եւ ի հրատից բնութեան ախտին:
- 1260 Յաւղ քո իջցէ իբր ի հնոցին,
անձրեւ կենացդ առաւաւտին
- 1262 Զիմ շիջուսցէ զբոց⁷ տապին,
փոխարկեսցէ յամպ ցաւդազին:
- 1264 Եւ զանվախսճան հուր գեհենին,
զոր ժառանգեն հրեշտակք չարին,
- 1266 Զդառնագոյնն⁸ եւ զխաւարին,
որ է ծնունդ մեղացն ախտին,
- 1268 Զոր վառեցի անձամբ անձին,
բորբոքեցի փչմամբ չարին,
- 1270 Շիջո՛ յինէն հայցմամբ նոցին,
արժանացո՛ լուսոյդ վերին:
- 1272 Պաղատանաւք մարգարէին՝
ի մանկութեան⁹ տեսանողին:

1 A áóĀ»ññán¹ ÇÝ
2 V¹ · áĕáí (3 ùñÇÝ³ Ĩ áóÙ)
3 BV ³ Ûá³ ñÇbì ù
4 B ³ ĩĀúáĭē
5 B ½í³ ́³ óĎ

6 BV Á½ÑÝáóÇÝ
7 BV Á½µáó
8 BV Á½¹³ ́Ý³ · áĭŸÝ
9 A Û³ Ý · áóĀ»³ Ý
* S ́ · Դ · Խ · Բ 34, Լ 9-14, Դ 1-64 (դ · 1271-1282)

- 1274 *Դանիէլի¹ հոգևով² ծերին,
մարմնով³ ծերոց կշտամբողին,*
- 1276 *Ջանյայտ տեսիլն⁴ մեկնողին
բարեկացւոց⁵ մեծ արքային,*
- 1278 *Ջվէմն հատեալ առանց ձեռին
գառ ի Կուսէն քո զմարմին⁶:*
- 1280 *Եւ զգալըստեան⁷ քո աւր⁸ վերջին,
որպէս տեսեալ ծանուցողին,*
- 1282 *ՋՀայր հինաւուրցդ⁹ անուանողին,
եւ զքեզ ընդ ամպս տեսողին¹⁰:*
- 1284 *Եղիազար¹¹ Մակաբէին¹²
ինքնանուէր¹² քահանային:*
- 1286 *Եւ ըստ հոգւոյ որդւոց նորին՝
եաւթն¹³ եղբարց¹⁴ եւ մաւր¹⁵ նոցին,*
- 1288 *Որք ի վերայ հարցն աւրինին
մարմնով մեռան եւ ոչ լուծին,*
- 1290 *Եւ զԱնտիոք¹⁶ երեւելին
եւ զանմարմինն¹⁷ անարգեցին:*
- 1292 *Ջիս ազատեա՛ հայցմամբ սոցին¹⁸
ի բռնութեանց Բելիարին¹⁹,*
- 1294 *Չարհարակցաւք²⁰ քո առաջին
գուշակողաց զխորհուրդ խաչին²¹:*

1 B ¹³ ԿՇ»ԷՇ

2 A Ñá· áí

3 A Û³ ñÛYáó

4 B ì »éÇĕŸ

5 BV μ³ μÇĕ³ óáóó6 BV Á½Û³ ñÛÇŸ7 B ½³ ĕēī »³ Ÿ

8 B Ɔ̄ ðñ

9 B ÑÇŸ³ óáóóŸ V ÑÇŸ³ óáóóó10 B ì »é³ YáŌÇŸ11 B »Ōç³ ½³ ñ

» S'· Բ Մ· Գ 18-31, Է 1-41 (դ. 1283-1294)

12 B ÇŸñŸ³ YÁŌçñ

13 BV »ŌĀŸ

14 B »Ōμ³ ñóŸ15 A Û³ ñó16 BV ½³ Ÿī ÇáúŸ17 B ½³ ŸÛ³ ñÛÇŸ

18 BV YáóÇŸ

19 A Ñ³ ñ³ ō³ ƆŸŸ20 A ā³ ñā³ ñ³ Ÿ³ ōù21 A ā³ ñÇŸ

- 1296 *Բայց այսքանեաւք բժիշկ¹ անձին²
ոչ բուժեցաւ ախտ մարդկային,*
- 1298 *Քանզի կարեաւք բնութեամբ էին
եւ բժշկել ոչ կարացին:*
- 1300 *Զի ըստ հզաւր ցաւոց վիրին
հզաւր դեղոց պիտանային,*
- 1302 *Զոր ըզգածեալ³ տկար մարմին
ապաքինել ոչ բաւէին:*
- 1304 *Մինչեւ զկենաց դեղդ երկնային
էառ⁴ բնութիւն մեր ախտային,*
- 1306 *Եհեղ զմաղձն⁵ ցաւագին
փոխեալ ի կեանսն յառաջին:*
- 1308 *Նախ ի Հոգւոյդ աստուածային
մաքրեալ հոգի Սրբոյ Կուսին,*
- 1310 *Եւ զաւրութիւն Հաւրդ վերին
հովանացեալ գոլով նմին՝,*
- 1312 *Ապայ որդիդ⁶ Հաւր միածին
կամաւ իջեալ յորովայնին,*
- 1314 *Ճշմարտապէս եղեր⁷ մարմին⁵
Աստուած եւ մարդ՝ մի երկոքին,*
- 1316 *Ծնար մարմնովս մարդկային,
որ ի Հաւրէ նախ անմարմին:*
- 1318 *Լուծեր զերկունս նախաստեղծին,
զտերեւապատն ի խանձարրին:*
- 1320 *Բանդ ի մտուրն յանբանին
գոլ կերակուր բանականին,*

1 BV μΑÇβĭ ù

2 V · ĩĕĕ³ μ³ Á³ ÝáóŪª | ¶[Çñù »ñĭ ñáñ¹ S

3 A ½ē.³ ĩ»³ Ĕ

4 B »³ ñμ V շ³ ñμ

5 BV Á½Ū³ ŌŌÝ

» S'· Գ.·-Կ· Ը 35

6 A áñ¹ Çĭ

7 A »Ō»³ Ĕ

բ S'· Գ.·-Կ· Ի 1-20 · Մ.· Գ.· Ի 1-12 (Գ.· 1313-1326)

1322 *Լոյսըդ յայտնեալ լուսով աստղին¹,
մոգքն² նովաւ երկիր պագին:*

1324 *Դասք հրեշտակաց իջեալ յայրին
սուրբ³ ծննդեան քո սպասէին,*

1326 *Հովուացն ազդեալ աւետէին,
փառք ի բարձունս վերերգէին:*

1328 *Ըստ⁴ նախահարցն սուրբ ուխտին⁵
թլփատեցար յութաւրէին,*

1330 *Ձի գանթլփատ սիրտ մարդկային
թլփատեսցես Հոգւով քոյին:*

1332 *Աւրինադիր ըստ աւրինին⁶
մտեր յընծայ⁵ ի տաճարին,*

1334 *Եւ գհինաւուրցդ⁶ ծերունին
գգուէր տղայ⁷ ի սուրբ գրկին:*

1336 *Ձիս, որ մեղաւք ծնեալ յախտին⁸
ծնար դարձեալ յաւազանին,*

1338 *Ձոր մերկացայ խաբամմբ չարին,
չաղախեցայ յախտս կրկին,*

1340 *Սրբեա⁹ ծննդեամբ քո վերըստին
ընծայելով¹⁰ Հաւր ի յերկին,*

1342 *Աղաչանաւք Աստուածածնին
եւ ծերունւոյն¹¹ Սիմէոնին¹²:*

1344 *Որ յերկեղէ¹³ մանկասպանին¹⁴
մանկակոտոր¹⁵ Հերովդէին¹⁶,*

1 A ³ ẽi ĒÇÝ

2 A Ûá· Ý

3 V »ð éáðñm

4 B ³ ẽi

5 S Ե՛՝՝՝՝՝՝՝՝՝՝՝ Բ 21 (Գ · 1325-1330)

6 S Ե՛՝՝՝՝՝՝՝՝՝՝՝ Բ 22-35 (Գ · 1331-1342)

7 A ԱՅՕՅՕ Ս

8 A ՈՇՅՅՅ ծáðñóĩ

9 S Ե՛՝՝՝՝՝՝՝՝՝՝՝ Է 9

7 V · · áðçñ ì Ò³ Û÷ È ì Ò³ Û · · áðçñ

8 B ³ Èi ÇÝ

9 A »ð

10 A ÁÝՕ³ Թ·էáı

11 A Í»ñáóÝáԱՅ

12 B ẽÇÛçáı ÝÇÝ

13 BV Թ·ñİ ÇðÕç

14 B ì Ò³ Թ³ éá³ ÝÇÝ

Գ S Ե՛՝՝՝՝՝՝՝՝՝՝՝ Բ 13-18 (Գ · 1343-1354)

15 A ì Ò³ Ը áı áñ

16 A Ո»ñá¹ çÇÝ

- 1372 *Գնալ բանիւ քո հրամանին
յիժին վերայ եւ ի քարբին,*
- 1374 *Կոխել ոտիւք զարշապարին
զգլուխ կամակոր վիշապ աւձին:*
- 1376 *Ընդ ընտրելոց մետասանին¹,
զոր ընտրեցեր գերաշխարհին,*
- 1378 *Հրաւիրեցեր զիս ընդ նոսին
լինել կցորդ լաւագունին:*
- 1380 *Բայց ես հոգով¹ հեղգս վերջին
խոտան գտայ՝ ըստ Յուդային,*
- 1382 *Թէպէտ եւ ոչ տիրականին,
այլ մատն եղէ անձամբ անձին:*
- 1384 *Ի քէն հայցեմ մաղթմամբ² նոցին
դարձեալ ուղղել լուսոյ³ շաւղին,*
- 1386 *Առնել գործով զքարոզ բանին,
զոր հրամանաւ քո ուսուցին:*
- 1388 *Ի հարսանիսն մարդկային⁴,
յոր կոչեցար ընդ Մաւր քոյին,*
- 1390 *Փոխարկեցեր⁴ զՂուրն ի գինին,
ի քէն հրաշից նախ առաջին,*
- 1392 *Եւ զիմ լուծեալ յախտից բնութիւն
փոխարկեսցես ի կարծրութիւն,*
- 1394 *Յամաքեցո՛ զՂուր հեղեղին,
արբո՛ զբաժակ պատուիրանին:*
- 1396 *Դարձեալ զորդւոյ թագազարմին⁴
բանիւ լուծեր զախտս ջերմին,*

¹ ՏԵ՛՝Ն Գ՝ՆԿ. Գ. 12-16 (Գ. 1375-1386)

1 BV Ṇá. óái

2 BV Ṫ³ ÓĀ»Ṫ Ṇ³ ẀṪ³ Ṫµ ÷ Ē Ṇ³ Ẁ»Ṫ Ṫ³ ÓĀṪ³ Ṫµ

3 A ƒāōéái

² ՏԵ՛՝Ն Յ՝ՎԸ. Բ. 1-11 (Գ. 1387-1394)

4 V ÷ á÷ áĒ»ó»ñ

⁴ ՏԵ՛՝Ն Գ՝ՆԿ. Գ. 46-53, Յ՝ՎԸ. Լ. 1-10 (Գ. 1395-1398)

- 1398 *Եւ ես մաղթեմ ընդ հաւր նորին
զառողջութիւն հիւանդս անձին:*
- 1400 *Ելեալ¹ նստար բարձր ի լերին՝
որպէս երբեմն իջեր ի Սին,*
- 1402 *Յամպոց² խաւսել³ զաւրէնս⁴ հին՝
զնորս ուսուցեր բանդ ի մարմին,*
- 1404 *Բացեր զբերանդ աստուածային
երանեցեր, զորս ի բարին:*
- 1406 *Ընդ տախտակաց տասն բանին
նորոյս⁵ ետուր զինն երանին,*
- 1408 *Սանդուխք եզիր յերկրէ յերկին՝
ինն մատամբք աստիճանին,*
- 1410 *Հաներ նովաւ զազգ երկրածին՝
դասակցեցեր իննեակ դասին:*
- 1412 *Բայց ես այնքան եղէ ստորին
մեղաց ախտիւք ծանրաբեռնին⁶,*
- 1414 *Մինչ զի եւ ոչ ելի ընդ մին
յաշտիճանաց⁷ իննբորդին⁸:*
- 1416 *Չաղքատացայ հոգւով չարին
արքայութեանն⁹ պատճառին,*
- 1418 *Այլ միշտ փարթամ կամ ի սոսին¹⁰,
աղքատ բարեաց ամենեւին:*
- 1420 *Ոչ սուգ էառ հոգիս ներքին
լալ արտասուաւք զմահ իւր ինքնին,*
- 1422 *Զի սփոփէի յայնմ աշխարհին
ծիծաղական անուամբ բանին:*

1 A »է»ն

* S' * Π * Գ * Ե 1-12 (դ. 1397-1406)

2 B Թ̄ ūá áǎ V Թ̄ ūmáǎ

3 BV Ē³ ó»³ É4 V ½³ óñչԻեՄ

5 B Ýáñáóē

6 B Í³ Ýñ³ . áóÝÇÝ V Í³ Ýñ³ µ»éÇÝ7 V Թ̄ ēi Ç×³ Ý³ óÝ8 A ÇÝÝ»ññáñ¹ ÇÝ9 V ³ ññ³ ǎóÁ»³ Ý¹

10 V ÝáēÇÝ

- 1424 Այլ ի սնոտիս յայս ծիծաղիմ,
եւ խրախճանամ¹ ի վնաս² անձին,
- 1426 Որում եւ վայն փոխանակին³
եւ ատամանց կափմամբ լալիւն⁴:
- 1428 Ոչ հեզ բանիւ առ համազգին⁵
խաւսակցեցայ ըստ հրամանին⁶,
- 1430 Զի ընդ պահող⁷ սուրբ ակրինին
ժառանգէի գերկիր վերին:
- 1432 Ոչ քաղցեցայ արդար հացին
եւ ոչ ծարաւ է յիս բանին,
- 1434 Զի յագէի սիրով քոյին
ի յըմպելոյդ⁸ աստուածային:
- 1436 Զողորմեցայ ես աղքատին
իմում⁹ յուսոյդ կերպարանին,
- 1438 Զի յաւր¹⁰ մեծի դատաստանին
ողորմէիր թշուառս անձին:
- 1440 Ոչ սրբեցի յաղտոյ չարին
զիմ անմաքուր սիրտ եւ գհոգին¹¹,
- 1442 Զի տեսութեանցդ¹² աստուածային
արժանացայց մինչ ի մարմին¹³:
- 1444 Խաղաղարար հակառակին
չեղէ առ¹⁴ յիս, ոչ¹⁵ յաւտարին,
- 1446 Որով որդի Հաւրըդ վերին
լինել ըստ քեզ գործովք¹⁶ քոյին:

1 V Ēñ³ Ē³ Ȳ³ Û

2 B í Ȳ³ èè

3 S Ե՛՝՝ Պ՝՝՝՝. Պ. 24

4 S Ե՛՝՝ Մ՝՝՝՝. Բ. 12

5 A Ñ³ Û³ è½ ÇȲ V ÑáÛ³ ½ ÇȲ

6 S Ե՛՝՝ Մ՝՝՝՝. Ե. 4

7 B á³ Ñ³ òðè V á³ Ñùð

8 A ǾǾµ»éáǾ V ǾǾµ»éáǾ

6 V ÇǾáǾ

7 A Ǿ³ òáòñ

8 A ½Ñá. ÇȲ

9 B ì »èáðǾ»³ Ȳ¹

10 S Ե՛՝՝ Յ՝՝՝ ժ. Թ. 26

11 A áá

12 V òáá

13 AV · áñÍáí

- 1448 Հալածեցայ, բայց տժգոհիմ
ի գործակցաց չարախոհին¹,
- 1450 Զոր թէ կամաւ ժառանգէի
զարքայութիւն քո երկնային:
- 1452 Բանիւք բազմաւք նախատեսին,
բամբասանաւք զըկծեցուցին,
- 1454 Բայց ոչ ընդ քո կամ սուտ <նոքին>²,
այլ արդարեւ ճշմարտէին:
- 1456 Արդ, պաղատիմ, Տէր, լալագին,
գիրկս արկանեմ Տեառնդ ոտին,
- 1458 Թեթեւացո՛ղիս ի մարմին
ի ծանրութեանց³ մեղաց բեռին:
- 1460 Զի հնար լիցի հոգւոյս⁴ ստորին
ելից առ քեզ մտաւք յերկին,
- 1462 Ընդ սանդղածեւ բանըս⁵ քոյին՝
գոնէ մատամբ⁶ աշտիճանին:
- 1464 Անապական աղդ երկնային՝,
որ յաղեցեր զազգ մարդկային,
- 1466 Աղ անուանեալ հայցմամբ գնդին,
զիս յաղեսցես բանիւ քոյին:
- 1468 Զանհամութիւնս իմոյ անձին
համեմեսցես շնորհիւ բանին,
- 1470 Զի մի՛ անհամ գտեալ աղին
արտաքս անկեալ⁷ կոխան լիցին⁸:
- 1472 Լոյս ի լուսոյ Հաւր միածին⁹,
լուսով լցեր զազգ երկրածին,

1 V ἄ³ ἡ³ Ἐ³ἀ³ἡ³Ν³Υ2 A ςΥ³ά³ό³ Ἰ3 B Ἰ³ Ὑ³ἡ³ά³ό³Ἄ³»³ Ὑ

4 A á. áἔ

5 B μ³ Ὑ³é6 B Ὑ³ ἰ³ Ἄ³ Ὑ³μ³» S³ե՛³ Մ³»³ Ե³ 13 (Գ. 1463-1470)7 A Ἄ³ Ὑ³. »³ Ἐ³8 V Ἐ³ό³Ϛ³ἮԷ S³ե՛³ Մ³»³ Ե³ 14-16 (Գ. 1471-1478)

- 1474 *Եւ զաշակերտս լուսոյ բանին
լոյս ասացեր անուամբ քոյին:*
- 1476 *Լուսաւորեա՛ լուսով նոցին
զանգիտութեան խաւարս անձին,*
- 1478 *Թէպէտ եւ ոչ յաշտանակին,
այլ իբր ճրագ ընդ գրուանին:*
- 1480 *Ի նոր ակրէնքս հրամանին՝
հրամայեցեր զայս ի՛ կարգին,*
- 1482 *Թէ ոք՝ լուծցէ ինքեամբ զմին,
փոքր կոչի առ արքունին:*
- 1484 *Զինչ արասցէ առ այսպիսին,
հոգիս լուծաւղ զամենեսին,*
- 1486 *Որ եւ միոյ թէ քննիցին,
չէ կատարող՝ պատուիրանին:*
- 1488 *Պահանջեցեր զկնի նորին,
առաւելուլ յարդար մասին,*
- 1490 *Քան զգպրաց՝ հին ակրինին
զաշակերտացն Մովսէսին՝:*
- 1492 *Ես ոչ միայն չեմ յաւելին,
այլ եւ՝ նուազ համեմատին,*
- 1494 *Նաեւ թափուր ամենեւին
ի Հին եւ Նոր կտակարանին:*
- 1496 *Զի պարտաւոր հրոյ գեհենին՝
զիս արարի ցասմամբ սրտին,*
- 1498 *Եւ բարկացայ ես ընկերին՝,
տարապարտուց շարժեալ յախտին:*

« ՏԵ՛՛՝Ո՞՞՞՞ Ի 17-20 (Գ՝ 1479-1494)

1 V ÁY¹

2 B áñ

3 B İ³ i³ ñ³ õ

4 BV Á½¹ ãñ³ ó

5 BV Ûáí ë»ëÇY

6 V + Ç

բ ՏԵ՛՛՝Ո՞՞՞՞ Ի 21-26 (Գ՝ 1495-1498)

7 A ÁY¹ »ñÇY

- 1500 Աչաւք նայիմ ցանկականին՝,
ի գեղ զիմաց իգականին,
- 1502 Ի սիրտ¹ առնում զխոցուած նետին՝
ոչ զիտելով առ իս ձգաւղին²:
- 1504 Ոչ շատանամ միով խոցին
ի միանգամ հայեցուածին,
- 1506 Այլ յաւժարիմ բազմագունին,
մինչ կարեվէր³ խոցեալ լինիմ:
- 1508 Եւ այն զի ձայն քո հրամանին
միշտ ի յականջս հնչեալ⁴ լսին⁵,
- 1510 Թէ որ հայի տարփմամբ⁶ ի կին,
չնացաւ անդէն յիւրում սրտին:
- 1512 Ում դատաստանն յայտնի լինին
յառաքելոյ քո սուրբ տառին,
- 1514 Թէ շունք եւ գողք, որ ի կարգին,
յարքայութեան քում արտաքսին:
- 1516 Բայց զի⁶նչ ասեմ զսոսկալին,
ըզսարսափումն իմոյս⁷ անձին,
- 1518 Զի թէ աստուտ այսքան տուժին,
զինչ յանբնականն⁸, որք ախտասցին:
- 1520 Որով հարեալս յերկոսին
ի մահաբեր նետից չարին,
- 1522 Աղաղակեմ ըստ ախտակրին՝
զիր գեղ խոցոյս հոգւոյս ներքին⁹:

« S t ' * W * * * . l r 27-30 (* . 1499-1514)

1 BV eÇñi è
 2 BV Ó. áDÇY
 3 A İ³ ñÇi շñ V İ³ ñշi »ñ
 4 A ÑYá»É
 5 A Éè»É ÉÇYÇY Éaðè. áoDáaó³ Íª ÑYá»É ÉèÇY V áoÁ. ÇY

6 B i ñ+ Û³ Ûµ
 7 BV ÇÛáóÛè
 8 A Թ³ YµY³ İ³ YèY
 9 B Ñá. óalè Éáóalè ÉañÇY + È Éáóalè Ñá. óalè Y»ñ-
 uÇY V Ñá. óalè Éáóalè ÉañÇY + È Ñá. óalè Éáóal
 Y»ñuÇY

- 1524 *Յաչաց մտաց զախտից փոշին
մաքրեա՛ զներքինն եւ զարտաքին,*
- 1526 *Որով յստակ տեսից յերկին,
զկերպարանս՝ նախատպին:*
- 1528 *Եւ ընդ լրոյ տգեղ բանին
յունակութիւն լսարանին*
- 1530 *Տպաւորեա՛ զբան սուրբ տառին՝
աստուածախաւս կտակարանին:*
- 1532 *Դի՛ր պահապան շրթանց լեզուին՝
ոչ բարբառել ի վնաս անձին,*
- 1534 *Այլ միշտ խաւսել կամաւք՝ քոյին՝
ի շնորհ ի՛ շահ՝ ըստ՝ լսողին:*
- 1536 *Ձեռաց շնորհեա՛ գործարանին
զմնացական՝ գործել զբարին՝,*
- 1538 *Ոչ հեշտական վարել սովին
ի վնասակար շաւշափելին:*
- 1540 *Եւ թէ գթեալ՝ զայթազգեսցին՝
տո՛ւր հետեւել ըստ հրամանին,*
- 1542 *Սպանող՝¹⁰ անձին զսիրելին՝¹¹
ի յոչ տուժել բոլորովին:*
- 1544 *Ձոտս հոգւոյս ուղղեա՛ յերկին
եւ հաստատեա՛ յանշարժ վիմին,*
- 1546 *Ձի մի՛ գլորմամբ՝¹² բոլորս անձին
անկման ի հուրն առիթ լինին:*

1 BV Á½ǻ »ñá³ ñ³ Ýë

2 BV ǻ³ Û³ ö

3 B öǻ

4 B ß³ Ñë

5 BV ǻÇù

6 B Á½Û³ ö³ ǻ³ Ý

7 BV µ³ ñÇÝ

8 A · ǻ»É

9 A · ³ ǻ³ · ö»óÇÝ

10 B ëá³ ÝÝ³ öö

11 BV Á½ëÇñ»ǻÇÝ

12 A · ǻñÛ³ Ûµë V · ǻñÛ³ Ý

1548 *Բերան բացեալ անդուռն ունիմ՝,
որով բարիս ոչ բարբառիմ,*

1550 *Այլ վայրապար դատարկ բանին
հետեւեցայ վնասակարին:*

1552 *Եւ երանի թէ դատարկին,
թէեւ համար տալ պահանջին,*

1554 *Եւ ոչ թոյնաւք¹ մահաբերին,
սուտ եւ նենգող չարախաւսին:*

1556 *Աւրբստաւրէ² քում հրամանին
լսեմ ունկամք³ մարմնականին,*

1558 *Թէ մի՛ երգնուլ⁴ ամենեւին՝
ոչ յերկրայինս եւ ոչ յերկին:*

1560 *Եւ իմ խցեալ զականջս անձին
ոչ տամ տեղի եւ մուտ բանին,*

1562 *Այլ հակառակ բերիմ նմին
եւ անհնազանդ պատուիրանին:*

1564 *Զի ոչ միայն յաթոռ մեծին
եւ ի ստորեւ պատուանդանին,*

1566 *Այլ որ նստիս⁵ յերկնից երկին
եւ յէակից⁶ չայր եւ չոգին:*

1568 *Զոր ոչ յոգւոյս բղխէ չոգին⁷,
այլ է ազդումն բանսարկուին,*

1570 *Զ՛ի⁸ քէն այոն⁹ է ճշմարտին¹⁰
եւ ոչն ի բաց հրաժարելին:*

1572 *Իսկ աւելին քան զայս չարին
ի սկզբանէ մարդասպանին^բ,*

ՍԷ՝ՈՒՄ Գ՝ Լ 33-37 (Գ՝ 1547-1606)

1 A Աա՛՛ օւ V Աաօ՛՛ օւ

2 B օ՛նե՛ օ՛նչ

3 A աօ՛՛ օ՛ւմ

4 A »ն՛ Կաօ՛ն

5 V Կե՛ Կե՛

6 A շ՛ Ի Կօ

7 A Նա՛ Կ

8 A Կ

9 V՛ օ՛նա՛ (6 օն՛՛ Կ՛ Կաօ՛)

10 A »Ն՛ օ՛ն՛

բ ՍԷ՝ՈՒՄ Գ՝ Լ 44

- 1574 *Զորս ի յիւրոց անտի խաւսին՝
որպէս յառաջն ի ձեռն աւճին՝ :*

- 1576 *Բայց որ ետուր գործ ի բանին
զմիտս եւ զլեզուս¹ շունչ² աւգային,*

- 1578 *Բա՛ց ըզբերանս Հոգևով քոյին
լից աւրհնութեամբ հոգեւորին՝*

- 1580 *Խաւսել յաւրէնս աստուածային,
յաւետարանս նորոյ կտակին,*

- 1582 *Յիմաստութիւն տեսականին
եւ ի խորհուրդ գործնականին:*

- 1584 *Հեռի՛ արա զբան հերձուածին,
զհայհոյութիւն³ աններելին,*

- 1586 *Եւ զտրտունջն⁴ ընդ բամբասին,
զքրթմնջիւն⁵ ընդ շոգմոգին,*

- 1588 *Զխաբէութիւն առ ընկերին⁶
եւ զմատնութիւն նենգաւորին,*

- 1590 *Զերդմանն բան⁷ երդմնահարին,
զսուտ⁸ խաւսելն, որ է չարին⁹:*

- 1592 *Զգրգռութիւն⁹ կռուասիրին¹⁰,
իբրեւ զշունս¹¹ առ կերակրին:*

- 1594 *Ոյք անհեթեթս¹² բարբառին՝
ի թշնամանս միմեանց բերին:*

- 1596 *Զծաղրածու¹³ խեղկատակին
եւ զախտաշարժ բանըս նոցին,*

« **Տէ՛ւ Ի՞նչ**. 4-5
 1 BV ½É»½áó
 2 B ½ՅáóÝă
 3 B ½Á½Ñ³ ½ÑáóĂÇóÝÝ
 4 B ½Á½ı ½ıı áóÝçÝ
 5 B ½Á½ıñĂŬÝçÇóÝÝ
 6 A ½ÁÝ. »ñÇÝ
 7 BV ½µ³ ÝÝ

8 BV ½Á½ëáóı
 9 **Տէ՛ւ Ի՞նչ**. Բ. 44
 9 B ½Á½. ñ. éáóĂÇóÝ
 10 A ½İ éı³ ëÇñÇÝ
 11 B ½Á½ՅáóÝë V ½Á½ՅáóÝ
 12 B ½ÝÑ»Ă»¹ë V ½ÝÑ»¹»¹ë
 13 BV ½Á½İ³ ½õñ³ ½Íáó

- 1598 *Զանլուռ բերան բազմախաւսին¹
եւ զսնապարծ² բան հիմարին,*
- 1600 *Ըզշատախաւս դիւականին
եւ զղաւղանջիւն դիմագրաւին,*
- 1602 *Եւ զհամաւրէն հոյլս բանին,
որ յետ խաւսիցն զղջացին:*
- 1604 *Եւ տո՛ւր³ ինձ բան, բանդ ի մարմին՝
ի միշտ խաւսել բանիւ քոյին,*
- 1606 *Ի շնորհս տալ⁴ իմ լսաւդին՝
ի շինութիւն քակտեալ անձին:*
- 1608 *Ոչ մատուցի հարկանողին՝,
յետ աջ ծնաւտին⁵ զկողմն⁶ ահեկին,*
- 1610 *Եւ ոչ գնացի ընդ վարողին
տարապարհակ⁷ մղոն կրկին:*
- 1612 *Ոչ սիրեցի զթշնամին⁸
եւ ոչ ցուցի գութ ատողին,*
- 1614 *Եւ ոչ ետու փոխ աղքատին,
որոց փոխան տալ ոչ ունին,*
- 1616 *Այլ ատեցի զսիրելին⁹,
չար հատուցի բարերարին:*
- 1618 *Սիրեմ շրթամբք շարժամբ¹⁰ լեզուին,
նման գոլով նենգաւորին:*
- 1620 *Ըզգուշացայ ոչ քո բանին՝՝
յողորմութիւն տալ աղքատին,*
- 1622 *Այլ ծախեցի զնուազ չնչին
ընդ մարդկայնոցս գովեստին:*

1 B ă³ ñ³ È³ òëÇÝ

2 BV Á½ëÝ³ à³ ñÍ

3 B »i áõñ

4 A ì ³ Û

* S Է՛՝՝ Մ՝՝՝՝. Լ. 38-48 (դ. 1607-1618)

5 B ÍÝáí Ç

6 BV ʒÍ áÕÛ

7 A ì ³ ñ³ à³ Ñ³ Í

8 BV Á½ÁßÝ³ ÛÇÝ

9 BV Á½ëÇñ»İÇÝ

10 A ß³ ñÁ»³ È

բ S Է՛՝՝ Մ՝՝՝՝. Գ. 1-4 (դ. 1619-1626)

- 1624 *Ձի ոչ միայն ահեակ ձեռին,
որ են կողմանք հակառակին,*
- 1626 *Այլ եւ փողոյ նման ճայնին¹
հոչակեցի զոչինչ բարին:*
- 1628 *Ըստ² աղաւթից պատուիրանին³
չմտի մտաւք ի տուն սրտին,*
- 1630 *Եւ ոչ յանգեան³ հրապարակին
գոնէ ունել վարձ մարդկային:*
- 1632 *Այլ հեղգացայ ես յերկոսին
առ կերպարանն եւ ճշմարտին,*
- 1634 *Ձի ծուլութիւնս յաղթեաց յուսին
երկրաւորիս եւ երկնային:*
- 1636 *Արդ, զՀայր⁴ քո բնութեամբ⁵ յերկին⁵,
զոր մեզ ետուր շնորհիւ քոյին,*
- 1638 *Տո՛ւր ինձ կարդալ բոլորովին
ի սուրբ սրտէ զանուն նորին:*
- 1640 *Արքայութիւն⁶ տիրականին
գայցէ տիրել իմո՞ւս անձին,*
- 1642 *Եւ երկրաւորս առ իս լցցին⁷
կամբք⁸ նորա որպէս յերկին:*
- 1644 *Ձհաց առաւրեայ եւ զմիշտ⁹ էին
գմարմնոյս զարման եւ զբանին¹⁰,*
- 1646 *Տացէ առատ կարաւտս անձին
զիմանալին եւ ըզգալին¹¹:*

1 A 0³ Ա՛Շծ2 B ³ էի

* S է՛՝ Մ արթ. 9 5-8 (դ. 1627-1634)

3 B Թ՝ ԿԻ »³ Կ4 B Ա՛ՆՆ³ Թ

5 V Ա՛ՊԱՅձՁՁՁՁՁՁ Սւ նձ ՆՁ Թ ÷ Է ԿՁՁՁ Թ նձ Ա՛ՊԱՅձՁՁՁՁ Սւ

Զ S է՛՝ Մ արթ. 9 9-18 (դ. 1635-1654)

6 A 1/2³ ու՛՛ ԱձՁՁՁ

7 B ԷՁՁՁ

8 B Ի՛՛ Սն՛

9 B ՍՁԹ

10 B Ա՛ՊԱՅՁՁՁՁ

11 A Ա՛ՊԱՅՁՁՁՁՁՁ ԷՁՁՁ B Ա՛ՊԱՅՁՁՁՁՁՁ ԷՁՁ

Դ S է՛՝ Մ արթ. 9 11

- 1648 *Թողցէ գյանցանս իմոյ պարտին՝
որպէս եւ ես պարտաւորին¹,*
- 1650 *Կամ մանաւանդ թէ զերկոսին
թողուլ տացէ, զի ինձ թողցին:*
- 1652 *Եւ մի՛ տացէ թոյլ փորձողին
փորձել զծոյլս² որպէս զարին³,*
- 1654 *Այլ պահեսցէ ի սրոյ նորին
ինք⁴ մարտիցէ ընդդէմ՝ չարին:*
- 1656 *Ոչ ճնշեցի պահաւք⁵ զմարմին՝,
գոնէ հանգոյն⁶ կեղծաւորին,*
- 1658 *Եւ ոչ Հոգւովն աւծի զհոգիս
իւղով⁷ լուսոյ պատուիրանին:*
- 1660 *Ոչ լուացի զմիտս ի⁸ խղճին,
որ ի յերեսս աւրինակին,*
- 1662 *Այլ պարպատմամբ որովայնին⁹
լուծի գկանոն սուրբ պահողին:*
- 1664 *Աղաւտ լուսով յառաւրէիս¹⁰՝
ճրագ մարմնոյ աչքս մթին,*
- 1666 *Իսկ աչք հոգւոյս բանականին,
միտքըս¹¹ նըսեմ խաւարային:*
- 1668 *Արդ, եթէ զլոյս¹² պատկեր քոյին
մեղաւք փոխեմ գիշերային,*
- 1670 *Խաւարն որքան յիս զաւրասցին
անկեալ¹³ յերկնիցն արուսեկին:*

1 BV á³ ñí³ á³ ÝÇÝ

2 BV Áʒáʒé

3 A ½³ ʒÇÝ

4 B ÇÝüÝ

5 V á³ Ñáí ù

* S'· U· 9. 16-18 (7· 1655-1662)

6 A Ñ³ Ý· ÇõÝ

7 A »õáí

8 BV áÇü

9 A³ õñáí³ ʒÇÝ

10 B ʒ³ é³ õñçÇÝ

բ S'· U· 9. 22-23 (7· 1663-1674)

11 B ʒÇí ùé

12 A ½³ ʒé

13 A³ Ý· »³ é

- 1672 Այլ աղաչեմ գլոյսդ երկնային,
զփառաց ծագումնդ հայրենին,
- 1674 Զպատրոյդ¹ մտաց² հոգւոյս ճրագին
դարձեալ վառեա՛ լուսով քոյին:
- 1676 Երկուց տերանց, որք ներհակին՝,
ծառայեցի գործովք³ կրկին,
- 1678 Կերպարանաւք իսկականիդ
եւ ճշմարտիւ⁴ խաբեբային,
- 1680 Ի սէր ժղտող⁵ մամոնային
զիս կապեցի կամաւ յախտին,
- 1682 Եւ գքոյդ լուծի առողջային
ըզկապ սիրոյ պատուիրանին:
- 1684 Պատուիրեցեր չհոգալ զվաղուին^{6,բ}
զկերակուր եւ զըմպելին⁷,
- 1686 Զի պատրաստեալ⁸ ի քէն լինին՝
ըստ ազոաւուցս⁹, որ կերակրին:
- 1688 Չհաւատացի խոստման բանին
եւ ոչ տեսլեամբն շուշանին,
- 1690 Այլ ծիւրեցայ հոգւովք¹⁰ նոցին
եւ մաշեցի զկեանս ընդ նոսին:
- 1692 Ամաց յառաջ ժամանակաւ¹¹
ամբարեցի զնիւթ երկրային,
- 1694 Որպէս անմահ մահկանացուին
եւ անվախճան առաւրէին:

1 B ½á³ ì ñáŭ

2 A Ì»Ý³ ó

» S'·* U·* Գ. 24 (Գ. 1675-1682)

3 A · áñÍ³ òù B · áñÍáí

4 B ×BŪ³ ñÇì

5 A ÁŌì áŌ B ÁÁĒì³ òŌ

6 A ½á³ ÒÇóŸ

բ S'·* U·* Գ. 25-34 (Գ. 1683-1698)

7 A ½Ū»ÉÇŸ V ½ÁŪ»ÉÇŸ

8 B á³ ì ñ³ èì »³ ħ

9 B³ · é³ òáóó V³ · é³ òáóóŸ

10 A Ná· òáí ù

11 B Á³ Ū³ Ý³ İÇŸ

- 1696 *Եւ չխնդրեցի զարքայութիւն՝
ըստ հայրաւրէն բարի խրատին,*
- 1698 *Ձի եւ տուեալըք¹ լինէին
ինձ կարեւորքն² եւ աւելին:*
- 1700 *Մեղաւք խաւար տեսարանաւս³՝
ոչ նկատեմ յիս գերանին,*
- 1702 *Սրատես լինիմ այլու՞մ շղին՝
նման գոլով կեղծաւորին:*
- 1704 *Ըզարբութիւն⁴ աւագանին⁵՝
եւ զմարգարիտ քոյոյ շնորհին,*
- 1706 *Շանց եւ խոզից նմանողին
կամաւ ետու պղծասիրին:*
- 1708 *Բայց արդ⁶ խնդրեմ, զոր ոչ ունիմ⁷,
տո՛ւր ինձ իմ յոյս զխնդրելին,*
- 1710 *Հայցեմ ի քէն, զոր կորուսին⁸,
արա գտանել լուսով ճրագին:*
- 1712 *Բախեմ զգուռնդ⁹ երկնային՝
Նախքան զփակելն¹⁰ ընդդէմ հնգին¹¹,*
- 1714 *Ջողորմութեան դուռն բաց ինձ,
մինչդեռ փակեալ է ճշմարտին:*
- 1716 *Ընդ պողոտայն չողայ ստորին¹
լայն եւ արձակ ճանապարհին,*
- 1718 *Ի կորստեան աւթեւանին⁹,
յորում բազումք¹⁰ հետեւէին¹¹:*

1 BV ı́ Áó»³ ÉÁù2 BV Ñ³ ñı́³ óañı́3 B ı́ »é³ ñ³ ÝÇóë» S^{ı́} * U[»] ı́: Լ 1-5 (դ. 1703-1706)

4 V Á¼ëñմáóÁÇóÝÝ

5 S^{ı́} * U[»] ı́: Լ 6 (դ. 1699-1702)

5 A »è

6 S^{ı́} * U[»] ı́: Լ 7-11 (դ. 1707-1714)

6 V ı́ áñáóëÇ

7 B Á¼¹ áóé¹ V Á¼¹ áóéÝ¹8 A ½² » İ³ ÉÝ» S^{ı́} * U[»] ı́: Ի 10-12ı́ S^{ı́} * U[»] ı́: Լ 13-14 (դ. 1715-1734)9 B » óÁ»ı́³ ÝÇÝ10 B µ³ ¼áóUÁù

11 B Ñ»ı́ »óÇÝ V Ñ»ı́ »ó»óÇÝ

- 1720 *Ուղղեա՛ զոտս իմ յանձուկ շաւղին,
Թեթեւ արա մեղաց բեռին,*
- 1722 *Զի կարացից ընդ սակաւին
Թեթեւ թռչել ամպով՝ յերկին:*
- 1724 *Մո՛յծ զիս ընդ քեզ, դուռնդ² վերին,
ածցես առ Հայր քո երկնային*
- 1726 *Ճանապարհաւ նեղ եւ նրբին,
ուղիղ վարիւք աստուածային:*
- 1728 *Այլ որ չարեաց ապաշնորհին³
եւ արդարոց, որք ի բարին,*
- 1730 *Տաս հաւասար զցաւդ⁴ անձրեւին
եւ զծագման⁵ լոյս արեւին՝,*
- 1732 *Ինձ, որ մեղաւք մեռեալ չարին
եւ ապաշնորհ առ քո բարին,*
- 1734 *Յողեա՛ զցաւդ⁶ շնորհաց քոյին
եւ զծագումն⁷ իմանալին:*
- 1736 *Զեկեալս⁸ առ քեզ ըստ հաւատին^բ
եւ ըզլսող⁹ կենաց բանին,*
- 1738 *Շինել շնորհեա՛ ըստ արժանին
ի վերայ¹⁰ քում անշարժ վիմին:*
- 1740 *Զի ի շնչել հողմոց¹¹ չարին
եւ ի յառնել գետոց փորձին,*
- 1742 *Տանս հիմունք մի՛ շարժեսցին՝
ըստ յիմարին, որ յաւազին:*

1 A ³ ὕμ³ οὐ
2 B ¹ ἀοέΎ
3 A ³ ἄ³ ὨΎἀñÑÇΎ
4 A ¹ ½³ δὸḗ
5 BV ¹ ½³ ἄ³ ὕ
* S¹ * Π * ρ * ρ * Լ * 45
6 B ¹ ½³ δὸ

7 BV ¹ ½³ ἄ³ . ἀοὐΎ
8 V ¹ ½³ ἄ³ »³ ἡἔ
բ S¹ * Π * ρ * ρ * Լ * 24-27 (ր . 1735-1742)
9 BV ¹ ½³ ἄ³ ὐ
10 B ¹ ἄ³ »³
11 B ἄ³ ὐ ἄ³ ὐ

- 1744 Ասա՛ եւ ինձ ըստ¹ բորոտին՝
եւ հաւատով մերձեցողին,
- 1746 Կամիմ սրբեաց բոլորովին
եւ մաքրեցիր յախտոյ չարին²:
- 1748 Զինուրեցայ կայսեր ստորին³
որպէս եւ պետն³ հարիւրին,
- 1750 Բարբառեցայց ես ընդ նմին
զաղերսական բանս նորին:
- 1752 Չեմ արժանի թէ ընդ յարկաւ
մտցես ընդ իմս⁴ տաճարին,
- 1754 Այլ հրամայեա՛ բանդ բանիւ,
զախտ իմ մաքրեա՛⁵ ընդ ծառային:
- 1756 Տազնապեցայ ջերմամբ ախտին⁶
պոռնկական⁶ զազրազունին
- 1758 եւ յանկողինս⁷ զարչելիս
մեղկեալ անկայ զանկանզնելին:
- 1760 Ընդ գոքանչի սրբոյ վիմին
զիս յարուցես⁸, աջ հզաւրին,
- 1762 Զի պաշտեցից ես ընդ նմին
զկենդանատուդ⁹ իմոյ անձին:
- 1764 Աղբիւր կենաց, ջուր խնորեցեր⁷
սամարուհւոյն¹⁰ ի ծարաւին,
- 1766 Եւ խոստացար ջուր կենդանի
փոխանակել անցաւորին:

1 A ÁÝ¹

2 S Ե՛՛ Մ Մ Մ Մ Բ 1-4 (Գ · 1743-1746)

3 A Ե՛ Ե՛ Կ՛ Ե՛. Éáðè. áð00áð³ Í^a á³ ñԿ՛

4 S Ե՛՛ Մ Մ Մ Մ Բ 5-13 (Գ · 1745-1754)

5 B Á½á »i Ý ÷ È »ð á »i Ý

6 B ÇÛ Áèi ÷ È ÇÛè

7 V Û»ñÁ»³

7 S Ե՛՛ Մ Մ Մ Մ Բ 14-15 (Գ · 1755-1762)

8 B á áéÁÝ. Ե՛ Ի³ Ý

9 B Û Ý. á0ÇÝè

10 A Û ñáðèóç

11 A Í »Ý¹ Ե՛ Ի³ áði

12 S Ե՛՛ Յ Վ Ը Գ 1-42 (Գ · 1763-1770)

13 A è³ Û³ ñáðÑáí

1768 *Շնորհեա՛ եւ ինձ կենացդ¹ աղբիւր²,
ըզհոգեւոր սուրբ ըմբելին,*

1770 *Գետահետեալ³ յորովայնէ՞
զառատ բխող⁴ շնորհաց Հոգին:*

1772 *Ընդ բազմամեայ լուծեալն⁵ անձին⁶
Պրոբատիկէ⁶ աւազանին,*

1774 *Յորմէ⁷ եւ ես գոք ոչ ունիմ,
զի զիս արկցէ մինչ յուզիցին⁸:*

1776 *Ասա բառնալ իմոյ մահճին
այս է մարմնոյս թանճրագունին,*

1778 *Ոչ մեղանչել դարձեալ կրկին
յետ ողջութեան⁹ ըստ հրամանին:*

1780 *Որ ի խռովել ալեաց ծովին¹⁰
եւ յընկղմել բարձեալ նաւին,*

1782 *Դու սաստեցեր, եւ լռեցին
ալիք ծովուն հանդարտեցին:*

1784 *Տո՛ւր եւ¹⁰ ինձ ձեռն ըստ¹¹ Պետրոսին¹¹
վերաբերիլ¹² յալեաց չարին,*

1786 *Զի մի՛ մեղաց շարժեալ ալին
հեղճուցանէ¹³ զիս ի նմին:*

1788 *Ընդ զիւատանջսն մոլեգին¹⁴
ի գերեզման¹⁴ բնակողին,*

1790 *Տանջիմ եւ ես յոյժ ցաւագին
ի խորհրդոց, որ չերեւին:*

1 A Ἰ »Υ³ օϊ B Ἰ »Υ³ օ

2 B ³ Ὀμ»δñ

3 AB . »i ³ Ñ»i »É

» S է՛ . Յ . Վ . Ը . Ի 38

4 B μ῀Ἐῠ῀ V ½³ ε³ i ³ μᾰ῀῀ ÷ Ἐ ½³ ε³ i μἘᾰ῀

5 BV ἔᾰ῀ »³ Ἐ

6 S է՛ . Յ . Վ . Ը . Ի 1-18 (Գ . 1771-1778)

6 B á ñá ñá ³ i Ç Ĭ շ

7 B ḡ ñá ῀

8 B ḡ ÿ » ó Ç Ÿ V ḡ ÿ » é ó Ç Ÿ

9 B ᾰ ῀ ᾰ ῀ »³ Ḳ Ḳ

10 S է՛ . Մ . Գ . Ը 23-27 (Գ . 1779-1786)

10 B ᾰ Ç ï

11 A Ḳ Ḳ¹

Գ S է՛ . Մ . Գ . Ը 31

12 V i »ñ³ μ»ñ»É

13 A Ñ » ῀ ῀ ᾰ ῀ »³ Ḳ »É

14 S է՛ . Մ . Գ . Ը 28-34 (Գ . 1787-1794)

14 BV . »ñ½U³ Ḳ Ḳ

- 1792 Մաստեա՛ իմուժ չարաղբիւին՝
որպէս եւ յայնժամ առ նոսին,
- 1794 Եւ անդնդոց մատնեա խորին՝
որպէս զխոզս՝¹ երամակին:
- 1796 Որ զանդամաւք լուծեալ մարմին՝
կարծրացուցեր Հոգւով՝² քոյին՝³,
- 1798 Շնորհեա՛ եւ ինձ լսել ձայնին,
թէ մեղքք՝⁴ քո թողեալ լիցին:
- 1800 Իշխան մտաւք ընդ Յայրոսին՝⁵ ք
բունն հարից Տեառնդ ոտին՝
- 1802 Վասն դատերս՝⁶ մեռեալս անձին
ի տուն մարմնոյս մահաբերին,
- 1804 Խոնարհեսցիս՝⁷ յիս ընդ՝⁸ նմին,
դադարեցո՛ զձայն կականին:
- 1806 Կալ ըզձեռաց բանականին,
դարձո՛ այսրէն յիս զՀոգին՝⁹:
- 1808 Եւ ընդ՝¹⁰ միւսոյ ախտաւորին
ի քղանցս Տեառնդ հպաւղին՝¹¹,
- 1810 Մաքրեա՛ զհոսումն վտակին
արեան մեղաց՝¹² զագրատեսին՝¹³:
- 1812 Յոյժ կաղացայ պատուիրանին՝¹⁴
եւ կուրացայ լուսով բանին,
- 1814 Կանգնեա՛ եւ զիս, Տէր, ընդ կաղին,
եւ լոյս ծագեա՛ ինձ ընդ կուրին,

1 BV Á½Ēá½ē

* S' * U * ր * 1-8 (ր * 1795-1798)

2 A Ñá· áí

3 A ùáŬŬ· Ēáöē· áöðŬáö³ Íª µ³ ȲŬŬ

4 A Ŭ»Ŭù

5 A ³ ñáēŬŬ

ք S' * Գ * 1-4 · Ը 41 · U * ր * 18-26 (ր * 1799-1806)

6 BV ¹ēī »ñ

7 B ĒáŬŬ³ ñŬ»ēö»ē

8 B Áēī

9 B Á½Ñá· ŬŬ

10 B Áēī

11 B Ñá áŬŬŬ

12 V Ŭī ³ ó

13 BV ½³ ½ñ³ · áöŬŬŬ

ք S' * U * ր * Ը 27-31 · Ժ Ը 5 (ր * 1811-1818)

- 1816 *Ձի վագեցից իբր եղջերու¹
ըստ կանխասաց մարգարէին²,*
- 1818 *Եւ զարուսակղ առաւաւտին
տեսից ի փառս² հայրենին:*
- 1820 *Ես համրացայ բարեաց բանին³
որպէս բերան այսահարին,*
- 1822 *Նմանելով³ խուլ եւ համրին
եւ ի դիւաց խցեալ խլին:*
- 1824 *Ընդարձակեա՛ զկապս լեզուիս⁴,
բարբառեցո՛ ինձ զբարին⁵,*
- 1826 *Եւ խից զականջս ընդդէմ աւճին,
զի մի լուայց՝ ըստ Եւային:*
- 1828 *Որ գաւսացեալ գործնականին⁶
եւ չորացեալ յախտէ՛ ձեռին՝*
- 1830 *Բան տիրական քո հրամանին
ի զգայութիւն⁶ փոխարկեցին:*
- 1832 *Հնչեա՛ եւ յիմ մեռեալ մասին⁷
կենդանարար ձայնիւ քոյին,*
- 1834 *Ձի կարկամեալս անհնարին
ի գործ⁸ բարւոյ յարձակեսցին:*
- 1836 *Այրի հոգիս, լամ⁹ ընդ այրին⁷,
իբր ի Նային մեռեալ¹⁰ զորդին,*
- 1838 *Գթա՛ եւ յիս, Տէր, ընդ նմին,
արժանացո՛ կենաց ձայնին:*

1 B »Օϸ»նՇԿ

2 SՆ՝՝ Լ՝՝ Լ Ե 6

3 V ÷³ éëÁŸ

4 SՆ՝՝ Լ՝՝ Լ Ե 32-34, Ժ Լ 5 (Գ · 1819-1826)

5 BV ÝŸ³ Ý · áǎáí ÷ È ÝŸ³ Ý»ǎáí

6 B ǎ»ǎáóՇԿ

7 BV Á½»³ nՇԿ

7 SՆ՝՝ Լ՝՝ Լ Ե 9-14 (Գ · 1827-1834)

8 A ½é. ³ ǎáóՇԿ9 B Ÿ³ nŸՇԿ

10 B · áñó

11 V ǎ³ Ÿ

12 SՆ՝՝ Լ՝՝ Լ Ե 11-17 (Գ · 1835-1838)

13 A ½Ÿ»é»³ È

- 1840 *Եւ ընդ կնոջ մեղաւորին™
բուռն հարից կենացդ ոտին,*
- 1842 *Տո՛ւր համբուրել ինձ ընդ նմին՝
որպէս եւ նա սիրով սրտին,*
- 1844 *Բղիսել աղբիւրս¹ արտասուալի,
լսել զձայնդ² աստուածային,*
- 1846 *Հաւատըք³ քո գրեզ կեցուցին,
զնա յանքոյթ խաղաղութիւն:*
- 1848 *Կաւով⁴ մարմնոյս լպրծողին⁵
գթեաց ընկէց⁵ զիս թշնամին,*
- 1850 *Անկամաբ⁶ իմով գայթազղեցին⁷,
որք փոքրողիք յիմաստս էին,*
- 1852 *Որ ինձ պատժոց գերագունին,
քան զիմ յանցանս⁸ առիթ լինին,*
- 1854 *Ջպարանոցէ ծանր արձանին⁹
անկամաբ¹⁰ ի ծովն գեհենին:*
- 1856 *Այլ որ հնարդ ես անհնարից,
կանգնեա՛ եւ զիս այժմ ի յոտին,*
- 1858 *Ձի որք գթեալ¹¹ վասն իմ կանգնին
եւ որ կանգունք¹² են՝ գոհասցին:*
- 1860 *Յագարակի թշուառս անձին[‡],
յոր ցանեցեր զսերմն¹³ բարին¹⁴,*
- 1862 *Ի քուն լինել հիբոյս հոգին,
ցանեց¹⁵ զորոմն¹⁶ թշնամին,*

™ *Տե՛՛․Պ․՚-Է․ Լ 36-50 (Գ․ 1839-1846)*

1 B³ Օμ»δñē V³ Օμ»ñē

2 BV Á½Ó³ ŪY¹

3 A Ñ³ օ³ i ù

4 A İ³ Üái B¹³ óái

‡ *Տե՛՛․Մ․՝՝․Ժ․Ը 6-11 (Գ․ 1847-1858)*

5 A ÁY․ շó

6 A³ Ý․ Ū³ Ūμ

7 V․³ Ǫ³ İŌ»óÇY

8 A ½Ū³ Ýó³ Ýè

9 A³ ñó³ İÇY

10 A³ Ý․ Ū³ Ūμ

11 A․ Á»³ ĩñ

12 BV İ³ Ý․ áóYñY

‡ *Տե՛՛․Մ․՝՝․Ժ․ 24-30 (Գ․ 1859-1866)*

13 B è»ñŪY

14 B Á½μ³ ñÇY

15 B ó³ Ý»³ ó

16 B ½áñáŪYÝ

- 1864 *Որք նախ հնձոց ժամանակին
քաղեալ յինէն ի բաց դիցին,*
- 1866 *Ձի մի՛¹ գցորեան² առցես շնորհին,
զորոմն տաս հրոյ գեհենին:*
- 1868 *Յոյժ կարծրացայ ըստ³ ապառաժին⁴,
եղէ նման ճանապարհին,*
- 1870 *Փուշք աշխարհի զիս հեղձուցին
եւ անպտուղ գանձն⁵ արարին:*
- 1872 *Այլ, սերմանող⁶ Տէր զբարին,
յիս աճեցո՛ զբոյս⁷ բանին,*
- 1874 *Ձի տաց պտուղ մի յերեսին
հարիւր, վաթսուոն կամ գերեսնին:*
- 1876 *Ոչ ծախեցի զդիւրվատներն⁸
ընդ զիւտ գանձին յագարակին,*
- 1878 *Ձոր գողացաւ իմ թշնամին
եւ ետ փոխան զկապտելին⁹:*
- 1880 *Ձքեզ⁹, որ գանձդ ես երկնային,
մաղթեմ սրտիւ բոլորովին,*
- 1882 *Տո՛ւր ինձ իմաստ գանձել յերկին
եւ անդր¹⁰ ունել խորհուրդ սրտին,*
- 1884 *Որ ի գողոյն¹¹ գիշերային
գաղտնի ական ոչ հատանին,*
- 1886 *Այլ զգուշութեամբ ամրապահին՝
ըստ քո լուսոյ պատուիրանին:*
- 1888 *Ոչ ի խնդիր քո մարգարտին¹²
ելի նման վաճառողին,*

1 B āÇù
2 BV óáñ»³ ÝÝ
3 BV þēī
4 B ēī þ³ a³ 6³ ĀÇÝ
» S'·* U·»· Ժ· 3-9 (Գ· 1867-1874)
5 V1 ½³ ÝÓē
6 B ē»ñŪ³ Ý³ 6ō

7 B Á½ááē V Á½ááē
» S'·* U·»· Ժ· 44 (Գ· 1875-1878)
8 BV Á½Ā³ áī »ĒÇÝ
9 BV Á½á»½
10 B » Ý'
11 A · á0á0Ý
» S'·* U·»· Ժ· 45-46 (Գ· 1887-1902)

- 1890 *Եւ ոչ փոխան անփոխանին
հտու ըզսէր անցաւորին:*
- 1892 *Չվաճառեցի ըստ հրամանին
ըզցանկուլթիւն նիւթականին,*
- 1894 *Առ ի ստացումն մեծագնին¹
եւ ցողածին² լուսաբերին:*
- 1896 *Մարգարտաւրէն ծնունդ Կուսին,
Աստուած եւ մարդ մի երկոքին³,*
- 1898 *Տո՛ւր ինձ սիրոյդ աստուածային
լինել խնդրող⁴ խանդակալթին:*
- 1900 *Բա՛ց զառագաստ փափագողիս⁵,
մո՛ւտ ի սենեակ տարփամամբ սրտիս⁶,*
- 1902 *Տաճարացո՛ զիս վերըստին⁷
եւ ընդգրկեա՛ աջով քոյին:*
- 1904 *Ձհաւատ բոլոր մանանելսին⁸
զարքայութեանն աւրինակին*
- 1906 *Ոչ ստացայ⁸ իմուժս անձին,
զի չար լերինք փոփոխէին⁹:*
- 1908 *Եւ ոչ նման թռչնոց երկնին
յոստս հանգեայ⁹ պատուիրանին,*
- 1910 *Յորում հոգիք մաքուր հանգչին¹⁰
ժառանգ երկնից սուրբ խորանին:*
- 1912 *Եւ¹¹ ոչ եղէ խիստ ըստ համին¹²
կամ կարծրագոյն¹³ ճճեաց մտին,*

1 A Ս»Í³ · áóYÇY2 B ó³ ó³ ÍÇY

3 A »ñĬ áuÇY

4 B ĒY¹ ñ³ ó³5 A ÷³ ÷³ · á³ÇY

6 V ëñĭ ÇY

7 B í »ñëĭ ÇY

8 S t' * U * ր ր ր · ժ 31-32 (դ. 1903-1914)

8 BV Áëĭ³ ó³ Ū

9 S t' * U * ր ր · ժ 20

9 A Ç ĩæĭ è³ Yĭ³ Ū ÷ È ĩæĭ è Ñ³ Y. »³ Ū (B Ñ³ Y-
Ĭ³ Ū)10 A Ñ³ Yĭ áÇY

11 A ãÇù

12 A Ñ³ Ū³ YÇY13 A Ĭ³ ñĭñ³ · áóY

- 1914 *Զորոց մանրեա՛մ մանր ժանիմ՝²
եւ զիս կառո՛յ յոստս ծառին:*
- 1916 *Խմոր եղէ վատթար եւ հին՞
եւ ոչ յառակ աճման բանին,*
- 1918 *Զայն, որ թաքոյց՝ յալիւրն՝⁴ կին,
եկեղեցի զխորհուրդ քոյին:*
- 1920 *Զի նա ի քէն առեալ նախկին
նովաւ ծանեան դասքն վերին,*
- 1922 *Եւ ընդ զանգուածս աղամային
խառնեալ բողորն՝⁵ խմորէին՝⁶:*
- 1924 *Զրկեալ միայն ես յերկոսին
յանճառելի լոյս իմաստին,*
- 1926 *Ում արասցես հաղորդ՝⁷ կրկին,
տացես դարձեալ, զոր կորուսին:*
- 1928 *Ընդ որսացեալսն՝⁸ յուռկանին՝⁹
հաներ եւ զիս յեզր ի՞¹⁰ ծովին,*
- 1933 *Բայց յընտրութեան՝¹¹ քո ըզբարին,
անկայ՝¹² ի բաց ընդ խոտանին,*
- 1932 *Որով ի նոյն ջուրս խորին
դարձեալ իջի ի գէջ տղմին,*
- 1934 *Յորում անդունդք անհնարինք՝¹³
զհոգւոյս մասունս պաշարեցին:*
- 1936 *Այլ դու, կարող՝¹⁴ յամենայնին,
վերաբերեա՛ զիս վերըստին՝¹⁵,*

1 A Û³ Ýñ»³ ó

2 B Á½Á³ ÝՇÝ

» S է՛՞՞ Մ՞՞՞՞՞ ժ 33 (դ. 1915-1926)

3 A Ā³ · áñ

4 B Թ Է»օնՅ V Թ Է»նՅ

5 V μάξάν

6 A ԷՄáñՇÝ

7 A Ñ³ 0áñ¹ è

8 BV + Շ

բ S է՛՞՞ Մ՞՞՞՞՞ ժ 47-50 (դ. 1927-1938)

9 B ֆáéİ³ ÝՇÝ

10 BV áՇù

11 A ½ÁÝ¹ ñáօĀ»³ Ý

12 A »³ Ý. »³ Թ

13 B »³ ÝՄÝ»³ ñՇÝ

14 B Ի »³ ñ»³ օ0

15 B í »ñèi ՇÝ

- 1964 *Որ յայտնեցեր զաստուածութիւնդ՝
աշակերտաց քոց ի լերինն,*
- 1966 *Եւ զանճառ փառսն հայրենին
փայլեալ ցուցեր աչաց նոցին,*
- 1968 *Մաքրեա՛ եւ զիմ միտս մթին
եւ զգայարանըս՝ խաւարին,*
- 1970 *Անդ յայտնապէս ի յերկրորդին
յագիլ² փառաւքդ աստուածային:*
- 1972 *Ըստ լուսնական այսահարին՝⁵
մանկանն³ հաւր⁴ անհաւատին*
- 1974 *Աւրբաստաւրէ տանջիմ նովին⁵
ի հուր ցասման ի ջուր գիջին:*
- 1976 *Յորոց⁶ հնար ըստ⁷ մարդկային
չէ ողջութեանն⁸ ինձ յերկոսին:*
- 1978 *Այլ թէ ի քէն, Տէր երկնային,
ցաւոցն առիթք հալածեսցին,*
- 1980 *Զի ջերմութիւն⁹ տուրնջենային¹⁰
եւ լուսնականքն¹¹ գիշերին¹²*
- 1982 *Մի՛ մեղիցեն ինձ ըստ Դաւթին⁵,
եւ մի՛ պատճառ մեղաց¹³ լիցին:*
- 1984 *Ի հարցանելն¹⁴ ընդ քեզ վիմին⁷,
քանից թողուլ եղբաւր¹⁵ յանցին,*

« **Տե՛՛ւ Մաղթ. Ժ-Է 1-8** (դ. 1963-1970)

1 A ½è. ³ Û³ ñ³ Ýè

2 B Û³ ñ. ÇÉ

բ **Տե՛՛ւ Մաղթ. Ժ-Է 14-18** (դ. 1971-1982)

3 A Û³ Ý. ³ ÝÝ

4 B Ñ³ òñÝ

5 A Ýái ÇÛ

6 A áñáo

7 V ÑÝ³ ñÁè ÷ È ÑÝ³ ñ Áèı

8 B áÕçáoÃ»³ Ý

9 A ç»ñÛáoÃÇòÝù

10 A ı i ÁÝç»Ý³ ÙÝ

11 B ÉáoèÝ³ ı³ Ýù

12 B . Ç»ñ³ ÙÝ

գ **Տե՛՛ւ Մաղթ. ՃԻԷ 6**

13 B Û»Õ³ ó á³ ı x³ é ÷ È á³ ı x³ é Û»Õ³ ó

դ **Տե՛՛ւ Մաղթ. Ժ-Է 21-22** (դ. 1983-2002)

14 A Ñ³ ñó³ Ý»È

15 V »ÕmùñÝ

- 1986 Ոչ ասացեր թէ¹ եաւթնեկին²,
այլ չորս հարիւր ընդ ըննանին³,
- 1988 Յոր⁴ կենցաղոյս ամբն թուին
անցաւորիս⁵ եաւթնից⁶ դարին,
- 1990 Թէ որչափ եմք ի յայս մարմին,
պարտ է թողուլ գղջականին:
- 1992 Եւ ես թէպէտ եղէ վերջին,
ի յոչ թողուլ պարտաւորին⁷,
- 1994 Վասն ախտաւոր բնութեանս անձին
եւ անկատար գոլ ի բարին:
- 1996 Սակայն առ իս ի քէն լցցին⁸
քո ինձ եղեալ բան հրամանին,
- 1998 Թողուլ⁹ զյանցանս¹⁰ առ քեզ¹¹ պարտին,
որ քան զաւազ շատ է գծովին:
- 2000 Ոչ յաղքատիս միայն չափին
եաւթանասնիցն¹² կանոնին,
- 2002 Այլ առաւել քոյդ գաւրասցին՝
ըստ¹³ ողորմութեանդ, որ ոչ թուին:
- 2004 Կենդանական չլուայ¹⁴ ձայնին՝,
որ ոչ թաղել զհայրն թողին,
- 2006 Այլ եւ մեռայ ընդ մեռելին,
մեռելոտի գործովք չարին:
- 2008 Բուռն հարի զմաճոյ բանին,
բայց ոչ նման մաճակալին,

1 AB ăÇü

2 B »òĀ³ Ý»İ ÇÝ

3 A ÁÝëÝÇÝ

4 A añ

5 A Թ³ Ýó³ óáñÇë

6 BV »òĀ³ Ýó

7 BV á³ ñĩ ³ á³ ÝÇÝ

8 A ԷՇóÇÝ

9 B ĀăĪÇó

10 V Á%Ū»Īë

11 B Çë

12 B ԸՇóĀ³ Ý³ ëÝÇóÝ V Թ³óĀ³ Ý³ ëÝÇóÝ

13 BV þëi

14 A ăñ ³ ŪV ăĒĀó³ Ū

* S Է՛ Կ Կ-Կ Թ 59-62(Գ 2003-2018)

- 2036 Վասն այնորիկ¹ ոչ ունիցիմ²
պատճառ բանի խոցմանս³ անձին,
- 2038 Եւ ոչ զիպող⁴ պատասխանին⁵
ի քո⁶ արդար դատաստանին:
- 2040 Այլ, որ քննիչ ես խորհրդին
եւ տեսանող⁷ դաղտնեաց սրտին,
- 2042 Մարտիր փոխան պարտեալս⁸ անձին
ընդ թշնամւոյն իմ յաղթողին:
- 2044 Մի՛ տար տեղի յիս փորձողին,
մարմնոյս⁹ արտեալք¹⁰ զիս պատրողին,
- 2046 Այլ պարագրեա՛ թեւով քոյին՝
որպէս զտիպան¹¹ բիբ ահին:
- 2048 Յընթրիսն մեծ կազմեալ մեծիդ՝
Տեառնդ ծառայք զիս կոչեցին,
- 2050 Յորմէ ի բաց հրաժարեցի՛
Պատճառելով խրատու չարին,
- 2052 Վասն աշխարհի ագարակին
եւ վասն եզանց զգայականին¹²,
- 2054 Եւ ընդ կնոջ հեշտասիրին,
որով կապեալ կամ ի սոսին¹³,
- 2056 Լուծիչ կապից դժոխային,
լո՛յժ զկապանս իմ զերեսին,
- 2058 Հա՛ն ի հովտէս յայս¹⁴ տրտմագին,
տար ի տաճար յուխտեալ¹⁵ տեղին,

1 B ՝ ԹանՇԻ
2 A »ժ »ժ անձո՛ՅՇՇՈ՛ Ի Է ան անձո՛ՅՇՇՈ՛
3 B Էանձո՛Յ Ի
4 B ՝ Շան անձ
5 V անձն անձն անձն անձն
6 A ՝ անձն անձն անձն անձն
7 B ՝ անձն անձն անձն անձն
8 B անձն անձն անձն անձն
9 BV անձն անձն անձն անձն

10 BV անձն անձն անձն անձն
11 BV անձն անձն անձն անձն
» Տե՛ն Մանր Ի Բ 1-10, Գ անձն Ժ Գ 15-24 (Գ 2047-2062)
12 A անձն անձն անձն անձն
13 B անձն անձն անձն անձն
14 B անձն անձն անձն անձն
15 A անձն անձն անձն անձն

- 2084 *Գթա՛ եւ յիս ըստ Ադամին,
դի՛ր դեղ հոգւոյս՝ խոցոյս վիրին,*
- 2086 *Պատեա՛ զգեստիւքն՝ իմ առաջին,
զոր աւազակքն մերկացուցին՝³:*
- 2088 *Ա՛րկ ի վերայ զձէթ եւ զգինին,
ըզդեղ՝⁴ կենաց հոգւոյ վիրին՝⁵*
- 2090 *Տալով զաւծման զդարձեալ՝⁶ զՀոգին
եւ զբաժակ՝⁷ նորոյ ուխտին:*
- 2092 *Բա՛րձ ի վերայ գրաստոյ՝⁸ խաչին,
տա՛ր ի պանդոկ՝⁹ յեկեղեցին,*
- 2094 *Յանձնեա՛ գլխոյ քահանային,
քեզ՝¹⁰ ըստ մարմնոյ պատարագչին՝¹¹:*
- 2096 *Տո՛ւր ընդ երկուս դահեկանին
զբան Հին եւ Նոր կտակարանին՝*
- 2098 *Տանել դարման հոգւոյս նովին՝
որպէս կեցցէ՝¹² հացիւ մարմին:*
- 2100 *Նախ քան զգալ՝¹³ բարեկամին՝,
հոգւոյս իմոյ պահանջողին,*
- 2102 *Ի յերկնայնոցն երկնաւորին
եւ զիս յերկինս ուղեւորին՝¹⁴,*
- 2104 *Բնութեամբ՝¹⁵ բարոյ՝¹⁶ բարեկամիդ,
զոր ատեցի սիրով չարին,*
- 2106 *Առ դրունս լուսոյ առաւաւտիդ՝¹⁷
կանխեմ հոգւով գիշերային:*

1 A Նá· áĕ

2 A ẽ· »eĭ Çõŷ B ½· »eĭ áõŷ

3 BV Û»ñĭ³ óÇŷ4 BV ½¹»Õŷ

5 A Նá· »õáñÇŷ B Նá· õáó í ÇñÇŷ ÷ Ē Նá· »õáñÇŷ

6 A ½¹» ñÓ»³ Ē7 BV Á¼»³ Á³ Ĩ8 BV · ñ³ eĭ áó9 B á³ ŷĭ áĭ

10 V ½»½

11 BV¹ (8 ùñÇŷ³ Ĩ áóŪ) á³ ĭ³ ñ³ · Çŷ12 A Ĩ³ óóĵ13 BV Á½·³ Ē

» S·*·ŷ·-ŷ· Ժ·Ը 5-8 (Գ· 2099-2126)

14 B áóÕÕ»õáñÇŷ

15 A µŷáóÁ»³ ŷ16 BV µ³ ñóáŪ17 A³ é³ ó³ õĭ Çĭ

- 2108 *Տո՛ւր ընդ երիս նկանակին
զդաւանութիւն երիցդ անձին,*
- 2110 *Եւ զմարմին¹ քո երկնային,
որով ծանեաք² զերիս դիմին:*
- 2112 *Զի ի բարեաց գործոց մասին
չունիմ դնել բարեսիրին,*
- 2114 *Միայն զհաւատ շնորհաց քոյին
եւ զթաւշակ³ կենաց վերջին:*
- 2116 *Ընդդէմ անժամ աղաչողիս
մի՛ պատճառեր⁴ զդրանց⁵ փակին,*
- 2118 *Եւ զմանկանցն⁶ ի յանկողնին⁷
զանմեղ հոգւոցն ի հանգըստին⁸:*
- 2120 *Եւ մի՛ ասեր⁹ զանկարելին,
որ չկամելոյն¹⁰ փոխանակին,*
- 2122 *Զի քո կամելն¹¹ ամենեւին
է կատարեալ գործ ի բարին:*
- 2124 *Այլ տուր ժտել՝ ըստ առակին,
զի ընկալայց զխնդրելին¹²,*
- 2126 *Ոչ ընդ սիրոյն, զոր կորուսի,
այլ ընդ ժտութեան աղաղակին:*
- 2128 *Ըստ մեծատանն յիմարին՝,
որով ետուն անդք¹³ տոհմային,*
- 2130 *Յիմս աճեցին սերմանք չարին
եւ բազմացան ի միտս անդին¹⁴,*

1 BV Á½Û³ ñÛÇÝ

2 A ½»ñÇè¹ ÛÇÝ B ½»ñÇè¹ Ç ÛÇÝ

3 BV Á½Ááß³ Ì

4 A á³ ì x³ é»É

5 A ½¹ ñ³ ó

6 A ½Û³ Ý.³ ÝóÝ

7 A ƒ³ Ý. áŎÝÇÝ

8 B Ñ³ Ý. èì ÇÝ

9 B³ èչñ

10 B á³ Û»éaŎÝ

11 A ÷³ Ì»³ ÉÝ

12 BV Á½ÉÝ¹ ñ»ÉÇÝ

» Sէ՛•Ղ••Գ•ԺԻ 13-21(Գ•2127-2138)

13 A³ Ýì ù

14 V³ ÝÓÇÝ

- 2132 Մինչեւ քակել շտեմարանին՝
Հոգւոյս մասանց բանականին,
- 2134 Եւ մեծագոյն գործել գտեղին
յոզնաբեղուն¹ պտղոյ² չարին:
- 2136 Զոր մանգաղաւ³ քո երկեղին
հատցես զբոյս⁴ դառնաբերին,
- 2138 Եւ աճեցո՛ յիս զբարին⁵
պտղաբերել քեզ ի յերկին:
- 2140 Ի մաքրութեան աւազանին՝,
յորում ստեղծեր զիս վերըստին⁶,
- 2142 Այսքն չարեաց յինչն ելին,
այնք, որ յաւձէ անդր մտին,
- 2144 Որոց շրջեալ ընդ անջրդին,
յոգիս⁷ ախտից⁸ ցամաքային,
- 2146 Յոր⁹ հանգըստեան վայր ոչ գտին,
յորս ըստ կամաց իւր ոչ էին¹⁰:
- 2148 Եւ զի աղբիւր¹¹ մեղաց ախտին
միշտ անսպառ յինչն վիժին,
- 2150 Որով¹² պատշաճ իսկ յարդարի¹³
տուն եւ տեղի հոգիս¹⁴ նմին:
- 2152 Առեալ զընկերս¹⁵ եաւթնեսին¹⁶
ըստ¹⁷ կենցաղոյս չարք ընդ¹⁸ չարին,

1 B 𐌹𐌺𐌹𐌺𐌹𐌺 𐌺𐌹𐌺𐌹𐌺

2 B 𐌺𐌹 𐌹𐌺 𐌹𐌺

3 BV 𐌹𐌺 𐌹𐌺 𐌹𐌺 𐌹𐌺

4 B 𐌹𐌺𐌹𐌺

5 B 𐌹𐌺𐌹𐌺 𐌺𐌹𐌺

𐌺 S 𐌺 𐌹 𐌺 𐌹 𐌺 𐌹 𐌺 24-26 (𐌺 2139-2174)

6 B 𐌹 𐌺 𐌹 𐌺 𐌹 𐌺

7 V 𐌺𐌹 𐌺

8 V 𐌹 𐌺 𐌹 𐌺

9 B 𐌺

10 A 𐌺𐌹𐌺𐌹𐌺 𐌺 𐌺 𐌺 𐌹 𐌺 𐌺 𐌹 𐌺 𐌺

11 BV 𐌺 𐌹𐌺𐌹𐌺

12 V 𐌺 𐌹 𐌺

13 B 𐌹 𐌺 𐌹 𐌺 𐌹 𐌺

14 A 𐌹 𐌺 𐌺

15 A 𐌹𐌺 𐌺 𐌹 𐌺 B 𐌹𐌺 𐌺 𐌹 𐌺

16 B 𐌺 𐌹𐌺 𐌹 𐌺 𐌹 𐌺 V 𐌺 𐌹𐌺 𐌺 𐌹 𐌺

17 A 𐌹 𐌺

18 A 𐌹 𐌺

- 2200 Արա նմա՛ն զիս ծառային՝
ծառայակցաց կերակրողին,
- 2202 Տալ ի ժամու զիմաստ բանին
իւրաքանչիւր քաղցեալ անձին:
- 2204 Ջարիական տո՛ւր ինձ զգաւտին¹,
պնդել² զմէջ³ ցանկականին⁴,
- 2206 Լո՛յց զճրագ⁵ պատուիրանին
յոզիս անլոյս եւ խաւարին:
- 2208 Կարկամութիւն կռամոլ ախտին՝
ողորմութեամբ խորտակեսցին⁶,
- 2210 Եւ քսակն հին փոփոխեսցի⁷
յառանց⁸ հնութեան ունող⁹ գանձին:
- 2212 Ի դաս ընտրեալ¹⁰ փոքրիկ հաւտին^բ
խառնեա՛ զծուլիս¹¹ անբեր հոգին,
- 2214 Ջի Հաւր քո կամք հաճոյասցին
զարքայութիւն տալ ընդ նոսին:
- 2216 Հեղեր յերկիր զհուրդ երկնային^գ,
որով հոգիք մարդկան¹² մաքրին,
- 2218 Բորբոքեցո՛յ յանձն իմ ցրտին,
զհոգիս¹³ ջեռո՛ սիրով քոյին:
- 2220 Դու, Տէր, միայն լեր ինձ բաժին
ըստ Պաւղոսի քեզ¹⁴ սիրողին ՚,
- 2222 Չփոխանակել էից մասին,
ոչ տանջանաց զանազանին:

1 V · ùi ՇԿ

2 A áÝ¹»³

3 BV Á½Ùç

4 A ó³ Ý · ³ İ³ ÝÇÝ

5 BV Á½×ñ³ ·

« Sե՛՞ Եփե՞ Ե 5, Կոչ. 5, Ղոչ. ԺԲ 33-34 (Գ · 2207-2210)

6 A Ēáñ Ā³ Ō»éóÇÝ ÷ Ē Ēáñi ³ İ »éóÇÝ

7 AB ÷ á÷ áĒ»éóÇÝ

8 A ³ é³ Ýó

9 B áóÝùŌ

10 A ÁÝ¹ ñ»³ Ē

բ Sե՛՞ Ղոչ. ԺԲ 32 (Գ · 2211-2214)

11 A ½ăöĤç Ēăöè. áóŌáó³ Í ½éái Çè B ½ăöĤçè

գ Sե՛՞ Ղոչ. ԺԲ 49 (Գ · 2215-2222)

12 BV Ū³ ñ¹ İ³ Ý Ñá. Çù ÷ Ē Ñá. Çù Ū³ ñ¹ İ³ Ý

13 A ½á · Çè

14 A ùáóŪ Ēăöè. áóŌáó³ Í ù»½ B ½ăi»½

Գ Sե՛՞ Հոչ. Բ 35-38

- 2224 *Ջհաշիւն ես ոչ ընդ ոսոխին¹
ետու յաստեաց ճանապարհին*
- 2226 *Առ ի չմատնել¹ դատաւորին
ընդ մատնութեան չարախաւսին,*
- 2228 *Որոց բերանքն կարկեսցին,
ոչ դատախազ լինել վասն իմ:*
- 2230 *Ջիս ի ձեռաց կորցեա՛ չարին²,
³Հան ի բանդէ յանել նորին:*
- 2232 *Ի նոր ձորձոց⁴ աւազանին⁵
սփածեա՛ զմեղաց զկապերտն հին,*
- 2234 *Որ ընկալաւ ի լրոյ նորին
ըզգոյն տխուր եւ զաղտեղին:*
- 2236 *Ջե՛րծ առ յինէն զքուրձ⁵ զգեստին⁶
եւ զգեցո՛⁷ զուրախալին⁸,*
- 2238 *Եւ զպատմուճան հոգւոյս ներքին
լուա՛ յաչաց ջուրբ արտասուին:*
- 2240 *Չնորացուցի գտիկն⁹ հին
ի հնութենէ¹⁰ մեղաց զհոգին¹¹,*
- 2242 *Ջի նոր գինի¹² պատուիրանին
առանց հեղման յիս պահէին¹³:*
- 2244 *Նորացուցես զիս վերըստին¹⁴
աջդ կարող¹⁵ Հաւր հզաւրին,*
- 2246 *Ջի հայրատունկ որթոյդ¹⁶ գինին
անապական յիս պահեսցին:*

« **Տէ՛ւ Ղ.՝-ւ. ԺԻ՛ 57-59** (Գ. 2223-2230)

1 B aU³ i YÇÉ

2 BV ^{1 3} N×ÇY

3 BV »ō Ñ³ Y Թ³ Y»É μ³ Y¹ շ ÷ È Ñ³ Y Ç μ³ Y¹ շ Թ³ Y»É

4 BV ÓáñÓáŪ

բ **Տէ՛ւ Ղ.՝-ւ. Ե՛ 36-39** (Գ. 2231-2246)

5 B ùáōñÓ

6 A ë. »ēī ÇY

7 A ë½ »óá

8 A áōñ³ ÈÇY

9 B A½ī ÇI Y

10 A ÑY_չáōÁ»Y_չ

11 A ½Ñá. Çë

12 B á. ÇY Ç ÷ È . ÇYÇ

13 A á³ Ñ»ëóÇY

14 B í »ñēī ÇY

15 B Ý³ ñ³ òŪ

16 A áñÁáŪ

- 2248 *Ի վեհագոյն նստայ¹ բարձին՝
յաշտիճանաց² քոց առաջին,*
- 2250 *Ոչ յառաջեալ³ կոչմամբ քոյին,
այլ յինքնաշարժ⁴ փառամուրին⁵:*
- 2252 *Յորժամ կոչես զագգւ⁶ երկրածին
ի հանրական կոչնարանին⁷,*
- 2254 *Մի՛ յանդգնիա⁸ բան կոչողիդ
ի վայր մատիր բարբառեսցին,*
- 2256 *Այլ եւ անկեալս⁹ այժմ՝ ի գետին
լուայց բարեաց ի քէն բանին,*
- 2258 *Ի վեր մատիր բարեկամին՝
ի բարձրութիւնս աստուածային:*
- 2260 *Զելից յերկինս աշտարակին¹⁰՝
եւ զամրութիւն¹¹ ընդդէմ չարին,*
- 2262 *Զկուսութիւն¹² հրեշտակային
եւ որով այն¹³ մաքուր պահին:*
- 2264 *Ոչ հաշուեցայ¹⁴ զծախս վարձին
եւ ոչ զերկուցս շինուածին,*
- 2266 *Այլ հիմն արկի¹⁵ կրանից կարգին,
առանց գլխոյ կատարածին:*
- 2268 *Բայց, կատարիչդ ամենայնին¹⁶,
կերտող¹⁷ բոլոր հականին,*

1 A Կէի³
Մ Տէ՛ւ Ղ.՝-Կ. Ժ՛Գ. 7-11 (Գ. 2247-2258)

2 V ԹՅ ճԻ Ըx³ Կ³ օ

3 A ԹՅ ճ³ Ը»Է

4 A ԸԿնԿ³ ԲՅ ըԱ

5 A +³ ճ³ ԱձաԷԸԿ

6 B 1/2³ 1/2

7 BV Ի ձա³ ը³ ԿԸԿ

8 A ԹՅ Կ¹. Կ»ձաԷ

9 A Յ Կ. »³ Էձ

10 B ՅՅ Ի»նի ԸԿ ձօՕՕձօճ Ի Յ Բի Յ ը³ Ի ԸԿ

Ք Տէ՛ւ Ղ.՝-Կ. Ժ՛Գ. 28-30 (Գ. 2259-2274)

11 B 1/2³ ԱնձաՅՅԸԿ

12 B ԱձաձաձաձաՅՅԸԿ

13 V Կ³ ԱԿ

14 A Աձա Բի »ձ³ Ա

15 V¹ Յ Ի Ը

16 B Յ Ա»Կ³ ԱԸ

17 B Ի»նի Յ ձՕ

- 2270 *Զիմ կատարեա՛ շինուածս՝ անձին՝
յաւղեալ՝² ի՛³ գլուխ՝⁴ քո՛⁵ վերըստին,*
- 2272 *Զի մի՛ անցորդք ծիծաղեսցին,
առանց՝⁶ լրման թողեալ շինին՝⁷,*
- 2274 *Այլ քո՛⁸ բանիւ պսակեսցին
հիմն եւ աւարտ՝⁹ ի միասին:*
- 2276 *Իմ թագաւոր իշխան հոգիս՝,
յորժամ մտի յաշխարհ նովին՝¹⁰,*
- 2278 *Ընդ՝¹¹ աշխարհակալս խաւարին՝
եմուտ՝¹² ի մարտ պատերազմին:*
- 2280 *¹³Նախ ոչ խորհել՝¹⁴ եդ ի մտին,
եթէ տասամբբք՝¹⁵ հազարին,*
- 2282 *Իւրեւ մարմնոյ զգայարանին՝¹⁶
չիցէ կարող՝¹⁷ մղել՝¹⁸ մարտին,*
- 2284 *Ընդ այնմ որ գայ բռնաւորին
հանդերձ գաւրաւք քսան հազարին,*
- 2286 *Որք իմ տասամբք ինքեամբ՝¹⁹ կրկին
իմովս ընդ իս անդուլ՝²⁰ մրցին:*
- 2288 *Յորս եւ տեսող՝²¹ զիս գովէին
իբր զգիտող՝²² չափոյ անձին,*
- 2290 *Ի մարտ մտեալն՝²³ ընդդէմ տկարին
եւ ոչ քան զիս զիմագրաւին,*

1 V BCYáō³ Í2 V Թ³ օ¹ »³

3 V áÇù

4 BV · ÉáōÉ¹

5 BV áÇù

6 V Թ³ օ³ Ýó

7 A ÉÇÝÇÝ

8 B ùáí

9 BV ³ օ³ ñi Ý* S¹ · Գ · 31-33 (Գ · 2275-2318)

10 V éái ÇÝ

11 V Ի¹

12 A ÑŪáōi

13 A áá Ý³ È »¹ »³ É Ç ÉáñÑ»É ÷ È Ý³ È áá ÉáñÑ»É »¹ Ç14 B ÈáñÑ»³ É15 A i ³ օ³ ŪÁù16 A օ · ³ Թ³ ñ³ ÝÇÝ17 BV Ý³ ñúŌ

18 A ŪÈ»É

19 V ÇÝù»³ Ūμù20 A ³ Ý¹ áĪĒ21 B i »é³ օŌù V i »èùŌù22 B Á½ Çi ³ օŌ V Á½ Çi úŌ23 A Ūi »³ É V Ūi »ÉÝ

- 2292 Այլ առաքել¹ իմ հրեշտակին
նախքան զգալ² պատերազմին,
- 2294 Ըզկամս իշխող ընտրականին³,
զի աւրինաւք խաղաղասցին:
- 2296 Սակայն չեղի ունկն խրատին,
առակաւոր քո⁴ հրամանին,
- 2298 Որով անկայ⁵ ի մէջ մարտին՝
խոցեալ վիրաւք անհնարին:
- 2300 Զայլս տեսի համամարմին
յաղթող գտեալ⁶ ասպարիսին,
- 2302 Եւ կարծեցի զիս ընդ նոսին
յաղթել կռուոյ⁷ մենամարտին:
- 2304 Բայց փորձութիւնք⁸ իբրեւ հասին,
զանժուժութիւնս իմ յայտնեցին,
- 2306 Յառաքինեացն որոշեցին
եւ ընդ վատացն զիս լքին:
- 2308 Այլ, թագաւորդ իմ երկնային,
ամենազաւր Հաւր միածին,
- 2310 Լե՛ր մարտակից տկարս անձին
ի հոգեւոր պատերազմին:
- 2312 Հա՛ր զհազարս⁹, որ յահեկին,
որ յայտնապէս չարեաւք կռուին,
- 2314 Եւ զբերաւորս աջակողմին,
որք եւ բարեաւք¹⁰ կերպարանին:

1 B «³ é³ ù»³ É
2 V Á½³ «³ É
3 A ÁÝ¹ ñ³ Ý³ ÝÇÝ
4 A ùáóÛ
5 A «³ Ý. «³ Û

6 B · i »³ ĩñ
7 A Ý éí áÛ
8 BV = áñÓáóÁÇóÝñÝ
9 B Á½Ñ³ ½³ ñé V Á½Ñ³ ½³ ñéÝ
10 B µ³ ñ»³ ó

- 2316 *Զիս ամբացո՛ւ ի սրոյ նոցին
ճշմարտութեամբ¹ զինով քոյին,*
- 2318 *Եւ պահպանեա՛ զվեհ անդամիս
սաղաւարտաւ քո նշանին:*
- 2320 *Մոլորեցայ ըստ ոչխարին՝
ի բանաւոր հաւտէ քոյին,*
- 2322 *Նուազեցի զթիւ հարիւրին,
զորս յանապատ թողեր վերին:*
- 2324 *Եկիր սիրով խնդրել² զմին՝³
գտեալ հաներ յուսով⁴ յերկին,*
- 2326 *Լցեր զթիւ⁵ անկեալ դասին՝
յուրախութիւն հրեշտակային:*
- 2328 *Եւ զիս բարձեր, Տէր, ընդ բազմին,
լուացեր յազտոյ մեղաց տղմին⁶,*
- 2330 *Յորում դարձեալ արդ թաւալիմ՝
ըստ անմտի աղբասիրին:*
- 2332 *Լուա՛ դարձեալ զիս արտասուաւք,
զոր շնորհեսցես անզեղջս անձին,*
- 2334 *Առատ վտակ եւ սաստկագին՝
ըստ յորդութեան աւազանին:*
- 2336 *Եւ զմոլորեալս կամաւ կրկին
դարձո ի կամս⁷ աստուածային:*
- 2338 *Զիշխանական կամս իշխողին
բարձ, որ քոյումդ ոչ հնազանդին,*
- 2340 *Թէ արտաքոյ է բնականին,
զոր շնորհեսցեր բանականին,*

1 B «βύ³ nī áðá»³ Ý
* Sէ՛ւ՝ Դ՝-Կ. ԺԵ 1-7 (Գ. 2319-2342)
2 BV ÈÝ¹ ñ»É èÇñáí
3 B Á½ÙÇÝ

4 B áðëáí
5 BV A½ÁÇð
6 B » ÝÓÇÝ
7 B İ³ Ûë¹

- 2342 Այլ զի պատճառ է ինձ չարի
ի թուլութեանս¹ թշուառս անձին:
- 2344 Զարքունական պատկեր քոյին՝
զբողմեալ² ի դէմս մարդկային,
- 2346 Խոր թաղեցի յաղբեւս աղտին³
կորըստական⁴ խրատուք⁵ չարին,
- 2348 Զոր խնդրեսցես լուսով ճրագին
աստուծութեանդ, որ ի մարմին,
- 2350 Եւ տանս աւել ած ըստ բանին,
մաքրեա՛ յախտից ըստ աշխարհին,
- 2352 Քով հրամանաւ գործել զայս կին
եկեղեցւոյ⁶ աւրինակին,
- 2354 Կոչել զդրացիս գերաշխարհին
յուրախութիւն իմոյ դարձին:
- 2356 Եւ զիս կցորդ արա նոցին՝
ի խրախութիւն⁷, որ է վասն իմ,
- 2358 Զուարճանալ⁸ ընդ ցնծալիսն⁹,
որք զմեղաց¹⁰ սուգ¹¹ ոչ առին:
- 2360 Հետեւեցայ անառակին⁵
ի հեռաբնակ տարաշխարհին,
- 2362 Զհայրենական վատնեալ բաժին,
զոր ընկալայ յաւազանին,
- 2364 Յորում սովիմ կենաց հացին
եւ ըմպելւոյդ¹² աստուածային,

1 BV ἌαὸἔαὸἌ»³ ὕ

» Տէ՛․Պ․՝․Գ․՝․Ժ․Լ․ 8-10 (Գ․ 2343-2358)

2 A ¹ ἡάβῦ»É3 B ³ ὕΟϚŸ4 B Ἰάηεἶ ³ Ἰ³ ὕ5 A Ἐñ³ ἰ áο

6 A »Ἰ»Ὀ»όάῦ

7 V Ἐñ³ ἘáοἌϚὸŸéŸ8 BV ½Ἄδ³ ἡx³ ὕ³ É9 A δŸÓ³ ἔϚéŸ V δŸÍ³ ἔϚŸ10 BV Ἀ½ῦ»Ὀ³ ó

11 A εáο․ ὕ

Ϛ Տէ՛․Պ․՝․Գ․՝․Ժ․Լ․ 11-32 (Գ․ 2359-2374)

12 A Ἀῦμ»ἔáῦ

2366 Ի յարածել խոզերամին
 Հյագիմ մեղաւք քաղցր եղջերին¹:

2368 ԶՀայրդ կոչեմ ընդ կրսերին,
 մեղայ ասեմ քեզ ի յերկին,

2370 Թէեւ Որդւոյ կոչման ձայնին,
 չեմ արժանի Հաւրդ վերին,

2372 Արա զիս մի ընդ վարձկանին,
 որք ընդ վարձու գործեն զբարին,

2374 Ընդ ապրելոցն² երրորդ³ կարգին,
 քանզի լուծի զսէր հայրենին:

2376 Ի գիրկս ընկալ⁴ խնամոց վեհիդ⁵,
 արժանացո՛ սուրբ համբուրին,

2378 Փոխարկելով զհոտ անմահիդ
 ընդ դիակնեալ⁶ հոգւոյս⁷ հոտին:

2380 Տո՛ւր ինձ զմիս⁸ պարարակին,
 ըմպել⁹ զգինին, որ ի խաչին,

2382 Զուարճացո՛¹⁰ զգասս¹¹ անմարմին¹²
 ընդ մեռելոյս կենադարձին¹³:

2384 Երէց որդի հերբայեցին
 եւ կամ որ են յարդար մասին,

2386 Որք յաւրինացն ազարակին¹⁴
 յեկեղեցի քո մերձ եկին,

2388 Միայն լուան հեռուստ ձայնին
 պարակցելոյ մանկանց նորին,

1 A »ՕԸ»նáoԿԻ B »ՕԸԸոնԿԻ

2 V õþ³ à ñ»ó»ÉáoÝ

3 V »ñĭ ñáñ¹

4 A ÁÝ. ³ É

5 A í »ÑԿԻ

6 A ¹Կ ³ Ý. »³ É B ¹Կ³ ĬÝ»³ É

7 B Ñá. óáŪ

8 B Á½ŪÇë

9 A ÁŪµ»É

10 BV ½Áó³ ñx³ óá

11 A ½¹³ ëÝ

12 B ³ ÝŪ³ ÑԿԻ

13 V Ĭ»Ý³ ó · Կõĭ ԿԻ V¹ Ĭ»Ý³ ¹³ ñóԿԻ (4 ùñԿԻ³ ĬáoŪ)

14 V Ū³ · ³ ñ³ ĬçÝ

- 2390 *Եւ ի տաճար անդր ոչ մտին
իբր արտացեալք ըստ մարդկային,*
- 2392 *Նախանձաբեկ գոլով նոցին
առ փրկութեամբ հեթանոսին,*
- 2394 *Որոց նախնիքն պարծէին,
զի գաւրինաւք քո ոչ անցին:*
- 2396 *Որք ոչ միայն պարարակին
զենմամբ որդւոյն¹ չազատէին,*
- 2398 *Այլ ոչ փոքու զենեալ² ուլին
հրեշտակական կամ մարդկային:*
- 2400 *Թէեւ նոցունց պարգեւէին
նախնի բարիքն ամենեքին,*
- 2402 *Կտակարանքն ըստ Պաւղոսին³
եւ աւետիքն եւ քոյդ մարմին,*
- 2404 *Բայց առ ինեւ չհամեմատին
միտք այսոցիկ, զի ոչ յանգին:*
- 2406 *Այլ նախանձոտ իմ թշնամին
ըստ⁴ արարչութեանն երէց⁵ որդին,*
- 2408 *Որք չարախաւս զինէն լինին
միշտ անդադար Հաւրըդ վերին,*
- 2410 *Որպէս Յորաւ ծանուցանին⁶
եւ այլ բազմաւք, որ ըստ կարգին,*
- 2412 *Զորոց կարկել հայցեմ լեզուին
եւ ոչ զնեւ ունկն բանին,*
- 2414 *Եւ մի՛ մատնել փորձասիրին,
թէեւ խնդրէ զիս ընդ նմին:*

1 B áñ¹ óáŪ V áñ¹ óáŪ

2 A ½»ŸŪ³ Ÿ

3 A á áŌáēÇŸ

« S Ե՛՞ չոոմ. Լ 16, Ը 1-5

4 BV þēi

5 V շնչօ

բ S Ե՛՞ Յոք. Լ 6

- 2440 *Դարձեալ տնտես հաւատարիմ
մարմնոյ հոգւոյ¹ միտք անմարմին,*
- 2442 *Ջիւրաքանչիւր պէտս նոցին
տնաւրինաբար տալ ըստ կարգին,*
- 2444 *Կերակրելով զհոգին բանիւ²
եւ դարմանել չափով զմարմին,*
- 2446 *Եւ յերկոցունց³ կացեալ միջին
պահել⁴ անվրէպ զկարգ⁵ նոցին:*
- 2448 *Ի ծառայի գոլով մասին,
որպէս ստեղծեր կարգել⁶ զմարմին,*
- 2450 *Եւ տիրական իշխան զհոգին
ըստ նախատիպ⁷ պատկերին⁸,*
- 2452 *Բայց անիրաւս ի յերկոսին
ի յիմ⁹ անձին եւ յաւտարին,*
- 2454 *Նմանեցայ անիրաւին,
իմ վատութեանս աւրինակին:*
- 2456 *Որ ամբաստան զինէն լինին
վասն չարեացն¹⁰, որ միշտ գործին,*
- 2458 *Սուրբ պահապանն¹¹ իմ անմարմին
եւ մարմնաւորք, որ տագնապին:*
- 2460 *Եւ ես չունիմ իմաստութիւն
զաւգուտն ընտրել¹² ժամանակին,*
- 2462 *Ոչ առ ի կեանս մինչ ի մարմին,
եւ ոչ կենացն վախճանին¹³,*

1 B Ṇá. óáĭē

2 BV μ³ Ḳō ½Ṇá. Ḳŷ ÷ È ½Ṇá. Ḳŷ μ³ Ḳō

3 A Ǿñĭ áóóáóŷó

4 A á³ Ṇ»³

5 B Á½ĭ³ ñ.

6 A Ĩ³ ñ. շ ÷ È Ĩ³ ñ. »Ĕ

7 B Ḳ³ È³ ĭ aḶ

8 B Á½á³ ĭ Ĩ»ñḲŷ

9 V ǾǾ

10 BV á³ ñ»³ óē

11 B á³ Ṇ³ á³ Ḳē

12 A Áŷ¹ ñ»Ĕ

13 V ĭ³ Ǿ»³ Ḳŷ

- 2464 *Թէ ոչ ի լրումն կենցաղոյս
կարեմ գործել ես զբարին¹,*
- 2466 *Եւ ոչ մուրալ յորոց ունին²,
զի ամաչեմ յոչ տալ նոցին:*
- 2468 *Այլ դու, առատ յամենայնի³,
տո՛ւր ըզղջումն անզեղջս անձին,*
- 2470 *Դառնալ առ քեզ բոլորովին,
նախքան կոչման զիս յատենին,*
- 2472 *Պարտապանաց դատաստանին
մասն ինչ թողուլ գոնէ պարտին,*
- 2474 *Հոգւոյս գլխոունն մար ձիթին,
մարմնոյս զքսան⁴ քու⁵ ցորենին:*
- 2476 *Դարձեալ զկնի⁶ աւծման շնորհին
մեղուցելոյ զղջականին,*
- 2478 *Բազում շնորհել գլխսներեկին,
տկար բնությանն պատճառին:*
- 2480 *Իսկ որ ի հաց քո երկնային
անմաքրապէս ըստ իս⁷ մերձին,*
- 2482 *Սակաւ թողուս թուով քսանին,
քանզի կարեաւք չբռնադատին⁸:*
- 2484 *Նա եւ զմեղսն⁹, որ ըստ հացին
գործով ծանու¹⁰ թանձրագունին,*
- 2486 *Եւ զխորհրդովն, որ ըստ¹¹ ձիթին,
մաքրեա՛ յինէն շնորհիւ քոյին:*

1 BV Α¼μ³ ñÇÝ
2 A áõÝÇÙ
3 B Թ³ Û»Ý³ ԹÇÝ
4 BV Α¼æ³ Ý
5 B ùáé
6 BV Α¼í ÝÇ

7 B ÇÙ
8 A μεÝ³ ¹³ ì ÇÝ
9 B Α¼Û»Õè
10 B Í³ ÝáÙ
11 B áñÁè ÷ È áñ Áèì

- 2488 *¹Շնորհեա՛ եւ ինձ² ըստ³ տնտեսին
լինել արժան⁴ քում գովեստին,*
- 2490 *Թէեւ որդի եմ աշխարհի,
տո՛ւր ինձ զիմաստ մեղաց դարձին:*
- 2492 *Ըստ մեծատան փափկասիրին՝
ես փափկեցայ⁵ յառաւրէին,*
- 2494 *Մարմնովս այսու անանային
ի փափկութեան անզգամին⁶,*
- 2496 *Զգեցայ զբեհեզն եւ զծիրանին
եւ⁷ զանգուածոց⁸ բազմագունին,*
- 2498 *Թէպէտ եւ ոչ զերեւելին,
այլ զբազմագոյն կեղծեաւք⁹ բարին:*
- 2500 *Սեղան զեղեալ յամենալին¹⁰
յոզնահանճար¹¹ խահարարին¹²:*
- 2502 *Թակոյկ¹³ լցեալ զանոյշ¹⁴ գինին
զյիմարութեան¹⁵ առաջնորդին:*
- 2504 *Ուրախ եղէ ես յայնպիսին
յուրախութիւն անցաւորին,*
- 2506 *Երբ¹⁶ եւ քնար ձայն ախտային
փոխանակ երգոցն աստուածային:*
- 2508 *Եւ յայսքանեաց¹⁷ բարեաց բազմաց,
զոր շնորհեցեր պարգեւ մասին,*

1 A ³ նԱ³ Կ³ óá ÷ È ßÝáñÑ»³ »ó ÇÝÓ

2 B + »ó

3 B ÁÝ¹

4 A ³ նԱ³ Կ³ óáñ ÷ È ԷՅԿ»Է³ նԱ³ Կ

« Տե՛՛ Պ.Պ.՝.ժ.Չ 19-31 (Գ. 2491-2586)

5 BV ÷ ³ ÷ Ի³ ó³ Û

6 A ³ Կ³ ½è. ³ ÛՇԿ

7 B áÇù

8 B Á½½³ Կ³ Ի³ áó³ Ի³ áó V ½³ Կ³ Ի³ áó³ Ի³ áó

9 B Ի³ »ÓÍùù

10 B ³ Û»Կ³ ԷՇԿ

11 AB ԹնԿ³ Ñ³ Կ³ ×³ ñ

12 B Է³ Ñ³ ñ³ Կ³ ՇԿ

13 V Á³ Ի³ áñ

14 A ½³ Կ³ áóè

15 A ½Շ³ ñáóÁ»³ Կ

16 B Թ.ñ.

17 A Թ³ Թéó³ Կ³ »³ ó B Թ³ Թéá Շé»³ ó

- 2510 *Ոչ դարձուցի զտասներորդին¹
քեզ ի քոյոցն պարգեւին²,*
- 2512 *Այլ սեփական³ ինձ կարծէի,
զորս ընդ հարկաւ ժողովէին*
- 2514 *Յերկրէ, յաւդոց⁴ եւ ծովային
բիւրապատիկ բարիք քոյին⁵,*
- 2516 *Յորոց չէտու ես աղքատին
եւ ոչ բարձի զպէտս նոցին,*
- 2518 *Ոչ կերակուր քաղցեալ անձին
եւ ոչ ծածկոյթ մարմնոյ⁶ մերկին,*
- 2520 *Ոչ հանգստեան⁷ տուն տնանկին⁸,
ոչ աւթեւան⁹ հիւր աւտարին,*
- 2522 *Ոչ տեսութիւն առ հիւանդին,
եւ ոչ խնամ¹⁰, զորս ի բանտին¹¹:*
- 2524 *Ոչ տրտմակից եղէ վշտին
տրտմեցելոյ յիրս¹² առանձին,*
- 2526 *Եւ ոչ խնդալ ընդ խնդալին,
այլ նախանձու վառեալ նովին:*
- 2528 *Որք եւ Ղազարք¹³ աւրինակին
բազմապատիկքն են եւ ոչ մին:*
- 2530 *Առ դուրս¹⁴ անկեալ¹⁵ իմ արտաքին
աղաղակեն ողորմագին:*
- 2532 *Եւ ես անլուր ճայնից նոցին՝
չտալով փշրանս¹⁶ զսեղանին¹⁷:*

1 A ½³ eY»ññáñ¹ ÇY
2 A á³ ñ. »ó Û³ èÇY ÷ È á³ ñ. »òÇY
3 B è»á.Ñ³ Í³ Y
4 A ³ ò¹ áó
5 A ùáÇY
6 B Û³ ñÛYáÛ
7 B Ñ³ Y. Áèi »³ Y
8 A i Y³ Y. ÇY
9 A ³ òÃ»ò³ Yù B ³ òÃ»i³ Y

10 B ÈY³ Û»É
11 AV µ³ Y¹ ÇY
» S³ » Π³ » ԻԵ 31-46
12 A Çñè
13 A Ò³ ½³ ñ
14 B ¹ ñáòYè
15 A ³ Y. »³ É
16 B ½± ßñ³ Yè
17 B è»Ò³ YÇY V Á½è»Ò³ YÇY

- 2534 *Յորում պոռնիկըբ¹ յագէին
եւ հացկատակը պարպատէին:*
- 2536 *Շունք աւրինաց քոց արտաքին
գոնէ լեզուաւ ողորկէին²,*
- 2538 *Եւ ես լսաւ ըսւմ³ հրամանին
լեզուաւ հարի գրո նմանին:*
- 2540 *Ի միտ չառի գմիտս բանին,
զաստուածախաւս քո առակին,*
- 2542 *Որ⁴ միշտ լուեալ անտես լինին,
քանզի չունիմ ականջ ներքին:*
- 2544 *Ոչ յիշեցի զմահ աղքատին
ի հրեշտակաց տանել զհոգին,*
- 2546 *յԱբրահամու նահապետին
ի հաւատոյ⁵ հանգչել⁶ գողին:*
- 2548 *Թէ աւրինակ է մարդկային
յաղքատութեան⁷ համբերողին,*
- 2550 *Զի յետ ճգանցն վախճանին
յարքայութեան Տեառն⁸ հանգչին⁹,*
- 2552 *Եւ ոչ զմահ¹⁰ յղիասիրին,
որ ի դժոխս էջ¹¹ ստորին¹²,*
- 2554 *Յորում¹³ լեզուն պապակէին
ի տապ բոցոյ դառնագունին,*
- 2556 *Որ կարաւտէր կաթիլ¹⁴ ջրին
ի Ղազարէ¹⁵ ծագիւ մատին,*

1 BV á áéŸĈİ ùŸ

2 A áóðañĬ շԿŸ

3 B ùá

4 B áñù

5 B Ñ³ ó³ ĩ áó

6 A Ñ³ ŸĬ ã»Ē

7 B ũ³ Óù³ ĩ áóĀ»³ Ÿó

8 V ĩ »³ éŸ¹

9 A Ñ³ ŸĬ áԿŸ

10 BV Á½Ū³ Ñ

11 B + Կ

12 V Áéĭ áñԿŸ

13 B áñáóŪ

14 V¹ Ĭ³ ĀáŪ (1 ùñԿŸ³ Ĭ áóŪ)

15 A Ū³ ½³ ñչ

- 2558 *Ընդ թակուցաց¹ լի բաժակին
բարձեալ մատանց մատուակին:*
- 2560 *Թէ մեծատանց, որ յաշխարհի,
սա առ ի խրատ բոլորովին,*
- 2562 *Մի՛ պարարել² որդանց զմարմին,
այլ փոքր ինչ տալ եւ աղքատին:*
- 2564 *Արդ, մի՛ լուայց զպատասխանին
առ մեծատանն³ զԱբրահամին⁴,*
- 2566 *Թէ ընկալար դու⁵ զբարին⁶,
զոր գործեցեր զփոխարինին,*
- 2568 *Եւ Ղազարոս⁷ փոքու չարին
հատոյց զվրէժ⁸ ցաւաւքն անձին,*
- 2570 *Որով սա աստ մխիթարի՝
դու պապակիս ի գեհենին,*
- 2572 *Այլ տուր աստէն զղջումն անձին
սպաշաւել, զոր գործեցին⁹:*
- 2574 *Ընդ յղփութեան որովայնին
պահաւք ճնշել զստուար¹⁰ մարմին,*
- 2576 *Եւ ընդ երգոցն պոռնկին¹¹
ի գինարբունս¹² անառակին,*
- 2578 *Տո՛ւր ձայն ողբոց արտասուագին
լալ ինձ ի տուէ եւ գիշերին,*
- 2580 *Զի բորբոքեալ¹³ նոքաւք հնոցին
վառումն այրմանց շիջանիցին,*

1 V՝ $\tilde{A}^{\circ} \tilde{I}^{\circ} \acute{a} \acute{o}^{\circ} \acute{o}$ (1 $\acute{u} \tilde{n} \tilde{C} \tilde{Y}^{\circ} \tilde{I}^{\circ} \acute{a} \acute{o} \tilde{U}$)

2 B $\acute{a}^{\circ} \tilde{n}^{\circ} \tilde{n}^{\circ} \tilde{n}^{\circ}$

3 B $\tilde{U}^{\circ} \tilde{I}^{\circ} \tilde{i}^{\circ} \acute{a} \acute{o} \tilde{Y}^{\circ}$

4 B $\frac{1}{2}^{\circ} \mu \tilde{n}^{\circ} \tilde{a}^{\circ} \tilde{U} \tilde{C} \tilde{Y}^{\circ}$

5 A $\frac{1}{2} \acute{a}$

6 B $\mu^{\circ} \tilde{n} \tilde{C} \tilde{Y}^{\circ}$

7 B $\tilde{E}^{\circ} \frac{1}{2}^{\circ} \tilde{n} \acute{a} \tilde{e}$

8 BV $\tilde{A} \frac{1}{2} \tilde{n} \tilde{C} \tilde{A}$

9 A $\cdot \acute{a} \tilde{n} \tilde{I}^{\circ} \tilde{o} \tilde{C}$

10 BV $\tilde{A} \frac{1}{2} \tilde{e} \tilde{i}^{\circ} \acute{a} \acute{o}^{\circ} \tilde{n}$

11 B $\acute{a} \acute{a} \tilde{e} \tilde{Y} \tilde{A} \tilde{I}^{\circ} \tilde{C} \tilde{Y}^{\circ}$

12 B $\cdot \tilde{C} \tilde{Y}^{\circ} \tilde{n} \mu \acute{a} \acute{o} \tilde{Y} \tilde{e} \tilde{Y}$

13 A $\mu \acute{a} \tilde{n} \mu \acute{a} \tilde{u} \tilde{a} \tilde{u} \tilde{e}$

- 2606 *Որպէս¹ կարգեալ է արարչիդ՝
Հոգւոյ² ծառայ լինել մարմին:*
- 2608 *Ոչ կամելով անիրաւին
լսել ձայնի աղաղակին՝*
- 2610 *Վասն երկեղի³ աստուածային
կամ ամաւթոյ ինչ մարդկային:*
- 2612 *Սակայն յաշխատ⁴ առնել այրւոյն⁵
յիշատակաւ խոցեալ վիրին,*
- 2614 *Դատաստանի լսել⁶ նորին՝
ի նշխարեալ ժամանակին:*
- 2616 *Այլ, դատաւորդ իմ երկնային,
որով երկինք և՛ երկիր⁷ դատին,*
- 2618 *Դատաւորիս իմում⁸ անձին
դատել տացես զիս ըստ կարգին,*
- 2620 *Զի մի՛ յաւուր դատաստանին
դատապարտիմ ընդ դատողին:*
- 2622 *Յորժամ կապես ի միասին,
Հոգւովն⁹ զմարմինն յանլոյծ կապին,*
- 2624 *Եւ զայրեցեալս¹⁰ ի քէն դարձեալ¹¹
կապակցեսցես սիրով քոյին,*
- 2626 *Փեսայ լինել Հոգւոյս Հարսին
յաւղմամբ ի գլուխ քո վերըստին,*
- 2628 *Եւ զհակառակս ոսոխ մարմին
նահանջեսցես¹² ներքոյ նորին,*

1 B añ »ō ÷ È áñá չë

2 B Ñá· óáñë

3 B »ñĭ ÇóŎÇ

4 B ³ ßĒ³ ĭ5 A ³ ùááŭ6 B ðë»³ É V ðë շ

7 A í »ñĭ Çñ V áó »ñĭ Çñ

8 B ÇŬáóŬë

9 BV Ñá· óáí

10 V¹ ½³ ùó³ ó»³ ðë (1 ùñÇŸ³ ĭ áóŬ)11 B ĭ³ Ŭ³ ó12 B ÝÁÑ³ Ýç»éó»ë

- 2680 *Յորմէ հզաւր բանիւ քոյին
փռւթով իջո՛ գիս ըստ¹ նմին՝*
- 2682 *Ագանելով ի տունս անձին
ընդ քեզ եւ Հայր եւ Սուրբ Հոգին,*
- 2684 *Հոգւոյս զրկման տալով մարմին²
զծառայութիւնն չորեքկին,*
- 2686 *Եւ զկէս գոյից մարմնականին
աղքատացեալ տիրականին:*
- 2688 *Զի փրկական առ նա բանին
արժանացայց քոյոյ ձայնին,*
- 2690 *Որգիս գոլով Աբրահամին
ըստ հաւատոց նահապետին:*
- 2692 *Որ յաւրինակ հրէականին՝
եւ անմաքուր հեթանոսին*
- 2694 *Նստար ի յէշ յաւանակին³
զգաւնացելոյն եւ տրմղին:*
- 2696 *Մաքրեա՛ եւ զիս՝ ըստ առակին
եւ յիս հանգիր⁴ Հոգւով քոյին,*
- 2698 *Արա աթոռ քեզ երկնային
բազմեաց յոգիս ըստ քրովբէին:*
- 2700 *Եւ ըստ միւսոսմ աւրինակին⁵
հրէից ազգաց առ թղենին,*
- 2702 *Յոր⁵ ի խնդիր գոլով պտղին
ոչ ընծայեաց⁶ զերախայրին:*
- 2704 *Մի՛ անիծեր զիս ընդ նմին⁷,
թէ եւ նման եմ անբերին,*

1 B ÁY¹2 B ½³ ñ³Ç³Y3 S³ Ե՛՝՝ Մ³ Գ³ ԻԸ 1-9 (Գ · 2691-2698)4 A ðá³ Կ³ Í Ç³Y4 B Ñ³ Y. ÇèԸ S³ Ե՛՝՝ Մ³ Գ³ ԻԸ 18-22 (Գ · 2699-2714)

5 A ½áñ

6 AV ÁYÓ³ ð³ ó7 BV Áèi YáóÇ³ Y Ë ÁY¹ YÙÇ³Y

- 2706 *Զի մի՛ տերեւն իմ՛ հաւատին
պտղով գործոցն իմ՛ չորասցին:*
- 2708 *Այլ հաստատեա՛ զիս ի բարին,
որպէս եւ զուռն ի սուրբ որթին,*
- 2710 *Զոր մշակէ Հայրդ՞ երկնային՞,
պտղաբերէ յաճումն Հոգին,*
- 2712 *Եւ զանպտուղ ծառս քաղցրին,
եւ զպտղատուս դառնագունին*
- 2714 *Մի՛ հատաներ յայգւոյ քոյին,
այլ փոփոխեա՛ բրելով յողբին:*
- 2716 *Հրաւիրեցայ յառաւաւտին՝,
իմ ի սկզբան յաշխարհ մտին՝*
- 2718 *Գործել յայգի պատուիրանին
ընդ քո պատկեր դահեկանին:*
- 2720 *Եւ ես լուայ հրաւիրողին՝
մտանելով միայն յայգին,*
- 2722 *Բայց հեղգացայ ի գործ բանին,
որով չունիմ ակն վարձին:*
- 2724 *Այլ, Տէր առատ յամենայնին,
տո՛ւր ինձ ձրի զպարգեւ շնորհին՝*
- 2726 *Ըստ՞ մշակաց մետասանին՝
մտեալ յայգի Ադին դրախտին:*
- 2728 *Ի հարսանիսդ՞ աստուածային՞,
զոր Հայր արար քեզ, միածին,*
- 2730 *Կոչեաց եւ զիս ձայն քարոզին՝
ուրախանալ յանճառելին:*

1 BV ãÇü
2 B Ñ³ ñŸ
3 B í »ñÇŸ
4 A ³ é³ ó³ òi ÇŸ

» S'» U»»»· Ի 1-16 (» · 2715-2726)
5 B AŸ¹
6 B Ñ³ ñè³ ŸÇèŸ
» S'» U»»»· Ի 10-14 (» · 2727-2746)

- 2732 Աստ՝ ի խորհուրդ քո խորանին,
եւ անդ՝ յաննիւթ քաղաք վերին,
- 2734 Յաւէժական յանպատմելին,
յանփոխական ուրախալին:
- 2736 Եւ քանզի զգեստ¹ պայծառ չունիմ²
արժանաւոր հարսնարանին,
- 2738 Զի սեւագոյն մեղաւք անձին
աղտեղեցի զաւագանին,
- 2740 Զգեստ³ եւ զգեցող⁴ Տէր անքննին,
զգեցո՞⁵ զիս քեւ այժմիկ կրկին,
- 2742 Եւ զպատմուճանն զառաջին
պայծառացո՛ զայժմ աղտեղին:
- 2744 Զի մի՛ լուայց Տեառնդ ձայնին
զընկեր անուն ընդ եղկելին,
- 2746 Եւ մատնեցայց նման նմին
ի բանդն⁶ անել դժոխային:
- 2748 Զիմաստնացայ ես յերկոսին⁷⁻⁸
ըստ⁸ իմաստնոց կուսից հնգին,
- 2750 Զի դիւրագոյնն⁹ ընդ դժուարին
ոչ ստացայ¹⁰ ես զբարին¹¹:
- 2752 Այլ յիմարացն եղէ յետին՝
ոչ պահելով եւղ լապտերին,
- 2754 Ընդ կուսութեան զողորմութիւն
եւ կամ զաւժումն աւագանին:

1 A ½ē. »ēi

2 B āāōŸÇŸ

3 A ē. »ēi

4 A ½ē. »óáŌ B ½. »ó³ óŌ

5 A ½ē. »óá

6 B μ³ Ÿi

7 A »ñĪ áēÇŸ

8 S' * U * Գ * Ի * Ի * 1-13 (Գ * 2747-2770)

8 A Áē¹

9 B ¹Çōñ³ . ÇŸŸ

10 BV Áēi ³ ó³ Ū

11 BV Á¼μ³ ñÇŸ

- 2756 *Որք ի գիշերն անգործ վերջին
ինձ արծաթով ոչ վաճառին,*
- 2758 *Որով եւ դրունք հարսնարանին
հեղգացելոյս ընդդէմ փակին:*
- 2760 *Այլ աստանաւր մինչ ի մարմին,
փեսայդ իմ, լո՛ւր հոգւոյս հարսին,*
- 2762 *Զոր փոխան անդր աղաղակին՝
այժմիկ գոչեմ ողորմագին.*
- 2764 *Բա՛ց ինձ գրուռնդ երկնային,
մո՛յժ յառագաստըդ քո վերին՝¹,*
- 2766 *Արժանացո՛ սուրբ համբուրին,
անախտական մաքուր գրկին:*
- 2768 *Ինձ մի՛ լիցի լսել ձայնին
զոչգիտական՝² պատասխանին,*
- 2770 *Այլ տո՛ւր վառել շիջեալ ջահին
մտաց կուրիս լուսով քոյին:*
- 2772 *Նմանեցայ չար ծառային՝³
ի տաղանդացն շահողին՝³,*
- 2774 *Եւ գերազանց գտայ նմին,
եւ՝⁴ կորուսի զպարգեւ շնորհին:*
- 2776 *Ոչ գործեցի զքոյն՝⁵ կրկին,
քառեակ զերկուս՝⁶, տասն՝⁷ զհնգին՝⁸,*
- 2778 *Զի տիրէի բոլորովին
տասն քաղաք զգայականին:*
- 2780 *Այլ թագուցի յերկրի՝⁹ զմին
ծրարեալ ախտիւք վարչամակին:*

1 B ἄϞὺ μ³ ὁ ϞΥὸ ½¹ ἀδὲΥ¹ ... Ἰ³ ε³ .³ εἶ Ἀ¹ ἡά ἰ »ñϞΥ

2 B ἁἁ· Ϟἶ³ ἶ³ Υ

3 S¹· W²· T¹· 14-30, Q¹· 12-27 (γ· 2771-2798)

3 B ἁβ³ ἸἁϞϞΥ V ἁἁ β³ ἸἁϞϞΥ

4 B ½ἁñ V ½Ϟ

5 B Ἀ½ἁἁἸ

6 B ἡ³ ε»ἶ ½ἶ ἀδὲ ÷ Ἐ ἡ³ ε»³ ἶ ½»ñἶ ἀδὲ

7 A + »δ

8 A ἸΥ· ϞΥ

9 BV Ἰñἶ Ϟñ

- 2782 *Չարկի գարծաթն ի սեղանին,
զի խնդրէիր զտոկոսին¹:*
- 2784 *Այս է զբան² պատուիրանին
ի լսելիս բանականին,*
- 2786 *Որք են սեղան իմանալի³
իմաստութեան կենաց հացին:*
- 2788 *Վասն այսորիկ ես ակն ունիմ
ընդ մէջ հատման⁴ եւ խաւարին,*
- 2790 *Մինչ ի խնդիր գաս տաղանդին,
զոր շնորհեցեր յաւազանին:*
- 2792 *Այլ փրկողիդ իմոյ անձին
լալով յինչն այս ասասցին,*
- 2794 *Թէ մինչ ի ձեռս է ինձ բարին,
տո՛ւր քեզ հաճոյ լինել նովին,*
- 2796 *Որով լուայց զուրախալին
ընդ ծառայի հաւատարմին,*
- 2798 *Թէ մուտ ի տուն իմ երկնային
յուրախութիւն Տեառն⁵ քոյին⁶:*
- 2800 *Որ զփրկական խորհուրդ խաչին⁷
յայտեալ ցուցեր յերեկոյին,*
- 2802 *Եւ զկենարարդ քո զմարմին⁸
բաշխեալ ետուր ընդ բաժակին,*
- 2804 *Արա՛ եւ զիս ընդ սուրբ դասին,
հաղորդ լինել քում սեղանին,*

1 V Á½áí áí æéÇÝ

2 BV Á½µ³ Ý

3 B ÇÛ³ Ý³ ÉÇÝ

4 BV Ñ³ í Û³ ÝÝ

5 V í »³ éÝÝ

6 B + áóÝ³ ǪáóǪ³ Ûµ ½³ Ý. »³ É³ ÝÓÇÝ
é³ é³ Ī é ǪÇԾÛ³ Ý Ī³ í³ ñ»éóÇÝ,

Ī »Ý³ ó µ³ ԲԷ³ óԾ ÷ ½ÛÇԾի³ » ÝǪ»ñÇÝ

Ç ÓչÝç »ծ Û»½ ÓՇñ ԲÝáñÑ»éóÇÝ...

7 B í áÓÁ³ Ī³ ñÛՇñ Á³ Ý³ ááí V · ԷԷ³ µ³ Á³ ÝáóÛ³
ǪՇñ ñ»ñáñ¹

» S է՛ « Խ»դ՛ · Ի,Գ, 26-28 (դ · 2799-2806)

8 BV Û³ ñÛÇÝ

- 2806 *Կենաց հացին¹, յորմէ սովիմ
եւ ըմբելոյդ² քում³ ծարաւիմ:*
- 2808 *Որ մաքրեցեր յաւազանին⁴,
մաքուր ձեռաւք զոտս նոցին,*
- 2810 *Եւ ուսուցեր զխոնարհութիւն,
զոր նախ բանիւ՝ յայնժամ յիրին,*
- 2812 *Լուս' եւ զիմ տիղմս⁴ չարին
աղաչանաւք սրբոյ գնդին,*
- 2814 *Եւ զգնացս⁵ ուղղեա՛ զոտին
խոնարհութեամբ ելիւք յերկին:*
- 2816 *Որ զբնութիւն⁶ քո մարդկային⁷
ցուցանելով ի գիշերին,*
- 2818 *Տագնապեցար դու յերկեղին⁷,
աղաւթեցեր առ Հայր յերկին,*
- 2820 *Փրկեա՛ եւ զիս⁸ գաղտնի նետին
եւ յերկեղէ⁹ գիշերային:*
- 2822 *Մասունք հոգւոյս¹⁰ իմ¹¹ եւ մարմին
յերկիւղ¹² քո սուրբ բեւեռեսցին:*
- 2824 *Որ կապեցար ընդ կապելոյն¹³ ք,
արձակեցեր զհանգոյց կապին,*
- 2826 *Զիս արձակեա՛ յինքնակապէն¹⁴
մեղաց ախտից¹⁵ դժոխային:*
- 2828 *Որ ընդ մեղաւք դատապարտին¹⁶ ք
կացեր անմեղդ ի յատենին,*

1 BV Ñ³ óÇ¹

2 B ÁÛá »ñáŮ

3 V áoŮ

4 S' » Ñ » Գ Ը 1-20 (դ. 2807-2814)

5 BV í ÇŮŮÝ

6 BV Á½ Ý³ óè7 BV Á½ Ý³ óè

8 S' » Բ » Գ Ը 36-46 (դ. 2815-2822)

9 B Ůñí ÇóÇÝ

10 A + Ç

9 B Ůñí »Ōç

10 B Ñá. áó

11 B Ů»ñ

12 A Ůñí »Ō

13 A Ý³ á »ĤÇÝ

4 S' » Բ » Գ Ը 47-56 (դ. 2823-2826)

14 BV ŮÇÝŮÝ³ Ý³ á çè15 BV Ý³ á Çó16 B á³ ñí³ » óáñÇÝ

7 S' » Բ » Գ Ը 59-68 (դ. 2827-2838)

- 2830 *Յորժամ փառաւք դաս հայրենին¹,
մի՛ դատեսցես² զիս ընդ նոսին:*
- 2832 *Որ ճաղեցար ի թուք պղծին՝
վասն ամաւթոյ նախաստեղծին,*
- 2834 *Ջնջեա՛ զամաւթ մեղաց լրբին,
որով զերեսս իմ ծածկեցին:*
- 2836 *Որ ներեցեր չար ծառային,
ձեռամբ ածեալ³ քեզ ապտակին,*
- 2838 *Հա՛ր ուժգնակի զդէմս չարին,
որպէս եւ զիս եհար⁴ ուժգին:*
- 2840 *Որ ոչ թողեր հոսել⁵ վիմին՝
ի խոր մեղաց անդնդային,*
- 2842 *Այլ դառնապէս լալով սրտին՝
քաւիչ եղեր ուրացողին,*
- 2844 *Կանգնեա՛ եւ զիս նման նմին
ի գլորմանէ սայթաքողին՝*
- 2846 *Յորդ արտասուս տալով աչացս
եւ ջուր՝ գլխոյս նման ծովին:*
- 2848 *Որ զգեցար⁶ զծիրանին⁷,
արկեր քղամիդ⁸ կարմիր յանձին,*
- 2850 *Նախատանաց, զոր կարծէին
զինուորք Պոնտոս⁹ Պիղատոսին,*
- 2852 *Ջքուրձ¹⁰ մեղաց մերկեա՛ յինէն
զյորդան¹¹ կարմիր արեան գունին,*

1 V Ñ³ փ»ՄՇ2 B ¹³ օ»էօ»է3 B ³ Ի»³ Է օ»է³ Սւ (V ³ Ի»Է օ»է³ Սւ) ÷ Է օ»է³ Սւ3 Ի»³ Է4 V շՆ³ ñ

5 A ÑáèÇĒ

* S Է՛ * Մ * Գ Է * Ի.Չ. 69-75 (Գ. 2839-2846)

6 A ½è. »ó³ ñ7 BV ÁłÍÇñ³ ԿՇԿ

Է S Է՛ * Մ * Գ Է * Ի.Է. 27-31 (Գ. 2847-2878)

8 B ù0³ ՍՇԱ9 A à áY¹ áè

10 BV Áłááöñ0

11 BV¹ (6 ùñÇY³ Ի áö0) ½áñ¹³ Y

- 2854 Եւ զգեցո՛ղ զուրախալին,
որ զգեցուցեր¹ զմարդն առաջին:
- 2856 Ի ծունր իջեալ կատակէին,
խաղ առնելով ծիծաղէին,
- 2858 Յոր հայեցեալ զաւրբ² երկնային
ահիւ երկիր պագանէին:
- 2860 Զի զբնութեանս³ ադամային
բարձցես զամաւթ մեղսասիրին,
- 2862 Եւ զիմ հոգւոյս մտաց խղճին
լուծցես զամաւթն տրտմագին:
- 2864 Որ զգլուխ⁴ քո երկնային⁵,
յորմէ սարսեալ սէրովբէին,
- 2866 Ծածկեալ ճորճովն⁶ կուփէին
եւ եղեգամբ հարկանէին,
- 2868 Վասն գլխոյ հողեղինին
խոնարհելոյ կնոջն ոտին,
- 2870 Զի վեհագոյն երկնից դասին
ըզնա զիցես ի քոյդ մարմին,
- 2872 Եւ զիմս⁷ անկեալ մինչ ի գետին
եւ խոնարհեալ ոտից չարին,
- 2874 Վասն գործոյ⁸ անաւրինին,
որ զիս յերկիր կործանեցին,
- 2876 Մի՛ թողուցուս խաղալ նովին,
որպէս մանկանց⁹ զնդակ խաղին,

1 A ½ē. »óáóó»ñ
2 V ½áñüÝ
3 BV Á¼ıYáóÁÇóÝē
4 BV Á½ ĒáóĒ
5 V ½»ñİÝ³ ĬÝ

6 B ÓáñÓáı üÝ
7 B ½ÇÜ
8 V · áñİáó
9 A Ü³ Ý. ³ Ýó

- 2902 *Մաքրեա՛ ի բաց հանդերձ նովին
եւ քաղցրասցի սէր քո ի սմին:*
- 2904 *Որ փոխանակ մահաբերին
ծառոյն բուսեալ ի մէջ դրախտին,*
- 2906 *Բարձեր յուսոյ զփայտ՝ խաչին
՝ի Գողգոթայ հաներ տեղին,*
- 2908 *Զիմ առ ի մեղս անկեալ զհոգի՝³
եւ ծանրագոյն բարձեալ՝⁴ բեռին,*
- 2910 *Թեթեւացո՛ քաղցր լծով
եւ փոքրոգի բեռամբ խաչին:*
- 2912 *Որ յուրբաթու ժամ երրորդին՝
յաւր պատրանաց նախաստեղծին*
- 2914 *Բեւեռեցար, Տէր, ի փայտին՝⁵
ընդ անաւրէն աւազակին,*
- 2916 *Ձեռք, որ զերկիր հաստատեցին,
տարածեցեր զայն ի խաչին,*
- 2918 *Փոխան նոցա ձգման ձեռին,
զոր ի ծառոյն մահ կթեցին,*
- 2920 *Զիս, որ յանցեայ նման նոցին
եւ առաւել քան զնոսին՝⁶,*
- 2922 *Ձեռամբ տնկեալ տունկ՝ Գոմորին՝⁸
պտուղ կթեալ՝⁹ սողոմային՝¹⁰,*
- 2924 *Մի՛ տուժեսցես չափով չարին,
մի՛ պահանջեր զհամար պարտին,*
- 2926 *Այլ լե՛ր քաւիչ իմոյ յանցին,
որպէս նոցա՝ յանյոյս վայրին:*

1 B Ա՛/÷³ ֆ2 B ÛÇÝà Ç ì »ÕÇ · aõ· áÃ³ ÛÝ ÷ È Ç · aõ· áÃ³ Û Ñ³ -

3 A Ñá· Ç

4 B µ³ ñó³ ðõ V µ³ ñóõ5 B È³ áÇÝ

6 B A%ÝáæÇÝ

7 V ì áoÝ·

8 B · áõÙáñÇÝ

9 B ÍÃ»³ È áì áõð ÷ È áì áõð ÍÃ»³ È10 B eá¹ áì Û³ ÛÝ

- 2928 *Որ բարձրացար ի սուրբ խաչին
բարձեր զյանցանս մարդկային,*
- 2930 *Եւ զբնութեանս¹ թշնամին
բեւեռեցեր դու ի նմին,*
- 2932 *Զիս ամրացո՛ւ ընդ հովանեաւ
ամենայաղթ սուրբ² նշանին,*
- 2934 *Եւ ի ծագել³ յարեւելից
լուսաւորեա՛ լուսով նորին:*
- 2936 *Որ աջակողմ⁴ աւազակին՝
բացեր զդուռն⁵ Ադին դրախտին,*
- 2938 *Յիշեա՛ եւ⁶ զիս⁷ յորժամ գայցես,
արքայութեամբ քո հայրենին:*
- 2940 *Լուայց⁸ եւ ես զցնծալին⁹
զքո՞¹⁰ ասացեալ պատասխանին,*
- 2942 *Այսաւր ընդ իս իցես յԱդին
ի հայրենիս քո առաջին:*
- 2944 *Որ ողբալով բախմամբ սրտին^բ
Տեառնդ իմոյ մայր առ խաչին,*
- 2946 *Յորժամ լսէր զծարաւին¹¹,
հեղոյր արտաւար ցաւազին,*
- 2948 *Տացես եւ ինձ հեղուլ վասն իմ
յորդ արտասուս նման ծովին,*
- 2950 *Զի լուացից զյանցանս անձին
եւ զաղտ հոգւոյ¹² պատմուճանին:*

1 BV $\text{Á}\frac{1}{2}\mu\text{Y}\acute{\alpha}\delta\bar{\text{A}}\text{»}^3 \text{Y}\acute{\epsilon}$ 2 V $\acute{\text{u}}\acute{\alpha}$ 3 BV $\text{I}^3 \cdot \text{»}\acute{\text{E}}\text{Y}$ * $\text{S}\acute{\text{e}}\text{'}\cdot\text{Q}\cdot\text{»}\text{I}\cdot\text{I}\cdot 39\text{-}43$ (Գ· 2935-2942)4 B $^3 \text{c}^3 \text{I} \acute{\alpha}\bar{\text{O}}\bar{\text{Y}}$ 5 BV $\text{Á}\frac{1}{2}\text{'}\acute{\alpha}\delta\epsilon\text{Y}$ 6 B $\acute{\alpha}\text{C}\bar{\text{u}}$ 7 B + $\text{I} \text{c}\bar{\text{n}}$ 8 B $\acute{\text{E}}\acute{\alpha}\delta^3 \bar{\text{b}}$ 9 A $\frac{1}{2}\delta\text{Y}\acute{\text{O}}^3 \acute{\text{E}}\text{C}\text{Y}$ BV $\text{Á}\frac{1}{2}\delta\text{Y}\acute{\text{I}}^3 \acute{\text{E}}\text{C}\text{Y}$ բ $\text{S}\acute{\text{e}}\text{'}\cdot\text{E}\cdot\text{»}\text{I}\cdot\text{I}\cdot 25\text{-}27$ (Գ· 2943-2950)10 A $\acute{\text{u}}\acute{\alpha}$ 11 BV $\text{Á}\frac{1}{2}\text{I}^3 \bar{\text{n}}^3 \delta\text{C}\text{Y}$ 12 BV $\bar{\text{N}}\acute{\alpha}\cdot\delta\acute{\alpha}\bar{\text{f}}\bar{\epsilon}$

- 2952 *Որ յահագին գոչման ձայնին՝
բարբառելոյ զելի ելին*
- 2954 *Հիմունք երկրի տատանէին,
լերինք բարձունք սասանէին,*
- 2956 *Եւ վարագոյր հին աւրինին
վերուստ ի վայր պատառէին,*
- 2958 *Եւ գերեզմանքն¹ բանային,
մարմինք սրբոցն յառնէին,*
- 2960 *Արեգական լոյս քողարկեալ²
խաւարանայր մէջաւրէին,*
- 2962 *Նաեւ լուսին աւրինակին՝
փոփոխելով յարեան գունին³,*
- 2964 *Քանզի զՏէրդ⁴ իւրեանց տեսին,
մերկ ի խաչին չհանդուրժէին⁵:*
- 2966 *Որ⁶ փոխանակ բանականին
անբան տարերքն սարսէին,*
- 2968 *Արդ, ընդ վիմացն, որ շարժէին,
շարժեա՛ զանշարժ սիրտս ի բարին:*
- 2970 *Ընդ մեռելոցն, որ կանգնէին⁷,
կանգնեա՛ զմեղաւք մեռեալ հոգիս:*
- 2972 *Ընդ պատառել վարագուրին
վասն պարտեացն⁹ աղամային¹⁰,*
- 2974 *Զիմ պատառեա՛ զհնուլթիւն չարին,
ընջեա՛ զգիր մեղացս¹¹ յանցին¹²:*

« Տէ՛ւ Մ արթ. ԻԼ 45-53 (դ. 2951-2990)

1 BV . »ն»½ՍՅ ՎԱն

2 B ննՕՅ նի՛ »Յ Է

3 B + լեւ ԻՅ ՎԷՅ ԵՅ օ ՍՅ ն. Յ նչԿԿ,
ան ՎՅ Է»ն. »Յ օ Կ ԵՅ ՕՍաԵԿԿ,

անա շԵ ԷաՕԵԿԿ Մ ն»Յ Վ . աՕՎԿԿ,

ՆՅ օՅ Ի Յ նՇՍ Ի ՎՅ ՍՖնի՛ ԿՎԷ

ԷաՕԵՅ ՎՅ ՎԲաՕՍ. ՎՅ ԵՅ ՎՅ օ»ԷՇ շ Կ ՆՅ ՍՅ նԵՏԷ

4 B ԱՎի շն՛

5 B աՆՅ Վ՛ աՕնԱ»ՕԿՎ

6 A աՆն

7 B Վ՛ Վ՛ Վ՛ Վ՛ ԿՎ

8 B Վ՛ Վ՛ Վ՛ »Յ

9 B աՅ նի՛ »Յ օ

10 B ՎՅ ԷՅ Ե՛ Վ՛ ՕՎԿԿ

11 A Ս»ՕՅ օ

12 B Յ ՎՕԿԿ

- 2976 *Ընդ խաւարել լուսաւորին
հերքեա՛ յինէն զգունդ խաւարին,*
- 2978 *Ընդ լուսանալ յիններորդին¹
լուսաւորեա՛ զիս վերըստին²,*
- 2980 *Ընդ մերկանալ քո ի փայտին
ընդ մերկութեան նախաստեղծին,*
- 2982 *Զիս ծածկեսցես փառաւք քոյին
յաւուր մեծի հրապարակին:*
- 2984 *Որ փոխանակ խաչահանուացն³
տանն լքեալ հրէից ազգին*
- 2986 *Աղաւթէիր առ Հայր յերկին
թողուլ զմեղսն⁴, որ գործեցին⁵:*
- 2988 *Ինձ, որ հոգւով հաւատացեալ,
երկրպագեմ քեզ, միածին,*
- 2990 *Թող զիմ յանցանս⁶, որ գործեցի,
մի՛ յիշեսցին մեղքն առաջին:*
- 2992 *Որ յետ ընոյ գրելոց⁷ բանին՝,
աւանդելոյ առ Հայր զհոգին,*
- 2994 *Տիգով հարեալ⁸ զինաւորին,
աղբիւր⁹ բխեալ¹⁰ ի սուրբ կողին,*
- 2996 *Ջուրն ի լուացումն աւազանին,
արիւնն յարբումն խորհրդին,*
- 2998 *Վասն վիրացն¹¹ կողածնին,
որով մեղաւ մարդն առաջին,*

1 A ԱՇԿՅ՝»ննան՝ ՇԿ

2 B ի »ննէի ՇԿ

3 BV Է՞ ա՞ Ն՞ Կա՞՞ օ

4 B ԱՅՄ»ՕԷ V ԱՅՄ»ՕԷԿ

5 B Շ Է՞ ա՞ ՇԿ + Է · անն»ՕՇԿ

6 B ԱՅԹ՞ Կ՞՞ ԿԷԿ

7 B · ն»էա՞օ

8 SԷ՛ · Յ՞վ՛ · ժ·թ· 31-37 (Գ· 2991-3026)

9 B + Կ՞»Կ՞ (էա՞օԷ՞ Կ՞ա՞օՍ)

10 V ՞ Օմ»օն

11 BV մԷ»՞՞ օ

12 A ի Շն՞ օ

- 3000 *Զիս, որ յախտէ՛ ծնեալ մարմին
եւ ի հողոյ զանկեալ՝ արիւն,*
- 3002 *Զոր մաքրեցեր ցողով՝ կողին,
եւ ես դարձայ ի նոյն կրկին,*
- 3004 *Մի՛ թողուցուս կալ ի նմին,
այլ լուսացես դարձեալ նովին՝⁴,*
- 3006 *Թէ ոչ պարգեւքն շնորհեսցին՝⁵,
այլ արտասուաւք ոռոգեսցին՝⁶:*
- 3008 *Բա՛ց գբերան՝ իմ վտակին
քո սուրբ արեան կողահոսին,*
- 3010 *Որպէս տղայ ստնդիացին,
որ զմաւրն յինքեան՝ ձգէ զստին՝⁹,*
- 3012 *Զի ես արբից զուրախութիւն¹⁰
եւ զմալեցայց ի Սուրբ Հոգին,*
- 3014 *Եւ քաղցրասցի համ բաժակին,
սէր՝¹¹ անարատ անապակին:*
- 3016 *Որ ի մահու քո անմահիդ,
զոր ընկալար մահ ի մարմին,*
- 3018 *Յանմահութիւն զիս փոխեցեր,
զմահու հատեր ջիւս՝¹² վերջին,*
- 3020 *Զիս, որ մեղաւք մեռայ կրկին
եւ կորուսի զանմահ բարին՝¹³,*
- 3022 *Կենդանացո՛ կամաւ քոյին,
արդարութեամբ պատուիրանին:*

1 A ԹՅ ԾԻ շ

2 BV 1/2 Յ. »Յ Է

3 B óՅ ðŌáí V óáŌáí

4 B 1/2 Ę í »ñëĬ ĘŸ ÷ Ę 1Յ ñŌ»Յ Է Կáí ĘŸ

5 A BŸáñŸ»óĘŸ

6 V Յ éá. »éóĘŸ

7 B Á1/2»ñՅ Կ

8 A ԸՇԿնԿ

9 BV Á1/2ëĬ ĘŸ

10 B 1/2áŏñՅ ԷՅՅ ԷĘŸ

11 B Ը»ñ

12 B 1/2ĘĘĘ

13 A 1/2»ñՅ Կ

- 3048 *Որ կնքեցար դու մատանեաւ
դասուք լուծեալ քահանային,*
- 3050 *Գանձդ¹ կենաց անմահութեան
ծածկեալ եղար ի սիրտ երկրին²,*
- 3052 *Զդրունս մտից զգայութեանցս³,
յորս է բարւոյն⁴ մուտ եւ չարին,*
- 3054 *Կնքեա՛ խաչիւ⁵ քո նշանաւ⁶
եւ հաստատեա՛ յիս զբարին⁷:*
- 3056 *Որ ի կանանցն եւղաբերիցն⁸՝
արտասուեցար յառաւաւտին,*
- 3058 *Շնորհեա՛ եւ ինձ կաթիլ սրտիս
ջերմ արտասուես տարփմամբ քոյին,*
- 3060 *Եւ աւետեաւք⁹ սէրովբէին,
որ ի վերայ գոչէր վիմին,*
- 3062 *Ինձ լսելի արա զհնչիւն
ձայն յարութեան փողոյն վերջին:*
- 3064 *Ի նոր եւ կոյս գերեզմանէն¹⁰
յարեար մարմնով քո կուսածին,*
- 3066 *Եղեալ պտուղ եւ անդրանիկ
ննջեցելոց մեզ առաջին:*
- 3068 *Զիս, որ կապեաց իմ թշնամին
ախտիւ մեղաց, որ ի մարմին,*
- 3070 *Արձակեսցես դու վերջստին՝
որպէս զհոգիսն, որ ի բանտին¹¹:*

1 A .³ ԿՕԻ
2 BV »նի՛ նՇ
3 A ½ē.³ ֆծձ»³ Կօե
4 A μ³ նձի՛
5 V Է³ աՇ¹
6 B ԿԲ³ ԿՇԿ

7 B Á½Ñá. ՇԿ V Á½μ³ նՇԿ
8 B »ծՕ³ μ»նՇօ V ՇծՕ³ μ»նՇօ
» Sէ՛.՝Մ»դէ. ԻԸ 1-8 (դ. 3055-3070)
9 B ³ օ»ի ³ օս
10 AB . »ն»½Ս³ ԿՇԿ
11 AV μ³ ԿՇԿ

- 3072 *Որ յայտնեցար ի պարտիզին՝
Մարիամու Մագդաղէնին,*
- 3074 *Եւ մերձենալ ոչ ներեցեր,
որ յԵւայէ՛ ազգէն կրկին,*
- 3076 *Յայտնեաց եւ ինձ յութերորդին՝²,
մեծ եւ վերջին առաւաւտին,*
- 3078 *Եւ ներեսցես յայնժամ մերձիլ
անարժանիս իմոյ անձին:*
- 3080 *Որ յարութեան երեկոյին՝⁵
միաշաբաթ կիւրակէին՝³,*
- 3082 *Երեւեցար մէտասանին
փակեալ դրամբք ի գիշերին,*
- 3084 *Եւ զփչումն՝⁴ զառաջին,
զոր կորուսաք մեք ի դրախտին,*
- 3086 *Պարգեւեցեր դարձեալ նոցին
նոքաւք բնութեանս մարդկային,*
- 3088 *Զիս, որ զհոգւոյս՝⁵ փակեալ ունիմ
զգրուես մտաց՝⁶ քոյոյ բանին,*
- 3090 *Եւ անճաճանչ խաւարային՝
իբրեւ գտուն՝⁷ գոլով մթին,*
- 3092 *Մի՛ թողուցուս յանլոյս յարկիս,
մի՛ աւթակից լինել չարին,*
- 3094 *Այլ զառագաստ բաց զսրտիս՝⁸,
փայլեա՛ ի սա զլոյս՝⁹ արփին:*

« ՏԷ՛՝ Յ՝ՎԸ՝ Ի 11-18 (դ. 3071-3078)

1 A Ա՝ժ՝ Ա՛Կ B Ա՝ժ՝ Ա՛Կ

2 A Ա՝ժ՝Ա՛»ննան՝¹ ԿՄ

բ ՏԷ՛՝ Յ՝ՎԸ՝ Ի 19-23 (դ. 3079-3094)

3 BV Ա՛Շն՝³ Ա՛ՇԿՄ

4 BV Ա՛՛ա՝ ձա՞՞ՍԱ՛

5 A Ա՛ա՝ ձա՛՛՛

6 B Ա՛ի Կ՞

7 BV Ա՛ա՛ի ձա՛՛Կ

8 BV Ա՛ա՛նի Կ՛

9 BV Ա՛ա՛ա՛՛

- 3096 *Ի նմին աւուր կիւրակէին¹
յեմաւուսայն² ճանապարհին,*
- 3098 *Կղէտպանց³ մինչ երթային՝
խաւսակցելով քո ընդ նոսին,*
- 3100 *Ծանաւթս ետուր յաւթեւանին⁴
ի բեկանել սրբոյ հացին,*
- 3102 *Անտես եղեալ յաչաց⁵ նոցին,
ճմլեալ սրտիւք վարանէին,*
- 3104 *Ծանո՛ւ եւ ինձ զանճառելին
զծածկատեսիլ⁶ քո բաղձալին,*
- 3106 *Եւ ճմլեսցի սիրտ իմ յանձին
յիշմամբ սիրոյ քո երկնային⁷:*
- 3108 *Յայսմ հովտէ տրամականէ
ելս ի սրտի⁸ զնել յերկին,*
- 3110 *Յոր⁹ ուխտեսցեր մեզ, միածին,
զարքայութիւնդ քո վերին:*
- 3112 *Որ ի յաւուր ութերորդին^{10Է}
մտեր դարձեալ, Տէր, առ նոսին,*
- 3114 *Լցեր զղճումն աշակերտին՝
թերահաւատն թողմային,*
- 3116 *Շաւշափելով զխոց¹¹ կողին
եւ զբեւեռացն սուրբ տեղին:*
- 3118 *Որով առաք մեք գերանին,
որք ոչ տեսաք որպէս նոքին,*

1 BV ԻՇն³ ԻՇԿՄ

Խ՝Ս՛Ն՝Պ՛Ն՝Ի՛Գ՛ 13-35 (Գ՝ 3095-3110)

2 BV Ծ՝Ս՝ ճճճճճճ Ը

3 BV ԻՇՆ՝ճճճճճճճ Կճ

4 B ճճճ ճճճճճճճ ԿՇԿՇ

5 A ճճճ ճճճ օ

6 BV ճճճճճ ճճճճճ ճճճճ ճճճճ ճճճճ ճճճճ ճճճճ ճճճճ ճճճճ

7 B ճճճճ ԿՇ ԿՇ

8 A Ըճճ Շճ B ճճճճ ճճ ճճ ճճ

9 A ճճճ B ճճճճ

10 A ճճճճճճճճճճճճճճճ ՇԿՇ

Է՝Ս՛Ն՝ Յ՛Պ՛Շ՛՛Ի՛ 24-29 (Գ՝ 3111-3126)

11 BV ճճճճճճճճ ճճճճ

- 3120 *Զիս, որ հոգևով հաւատացեալ,
Տէր եւ Աստուած խոստովանիմ,*
- 3122 *Ձայնիւ գոչեմ զայս ընդ նմին,
որպէս ուսայ բանիւ նորին,*
- 3124 *Արժանացո՛յ յաւրն վերջին,
յորժամ գայցես փառաւք քոյին,*
- 3126 *Ձքեզ տեսանել մարմնով նովին,
ողջագուրել սիրով սրտին:*
- 3128 *Որ առ ծովին¹ Տիբերային՝
ներգործեցեր հրաշս կրկին,*
- 3130 *Լրամամբ² ձկանցն ի յուռկանին
եւ նորաստեղծ ձուկն ի կրակին,*
- 3132 *Զիս, որ³ ալիքս այս երկրային
ի ծով մեղաց ընկղմեցին,*
- 3134 *Վերաբերեա՛յ յանախտ բարին
սուրբ ուռկանաւ պատուիրանին:*
- 3136 *Որ երրակի սիրով բանին⁵
հարցանելով⁴ քո յետ⁵ ճաշին,*
- 3138 *Ձուրացութիւնն զերեսին
բժշկեցեր զՊետրոսին,*
- 3140 *Զիս⁶, որ թէ բիւր⁷ հարցափորձիմ,
բարեաց մասունք ոչ երեւին,*
- 3142 *Առողջացո՛յ զվէրս խոցին
եւ դիր ի խոր զսպեղանին⁸,*
- 3144 *Զի խոցեցայց սիրով քոյին,
քեզ ընդգրկեալ սիրտ իմ լիցին⁹,*

1 B Íái áóŸ

2 SԷ՛՝ Յ՝ՎԸ ԻԸ 1-14 (Գ՝ 3127-3134)

3 A ĩñŸՅ Ȳ

4 A áñě

5 SԷ՛՝ Յ՝ՎԸ ԻԸ 15-19 (Գ՝ 3135-3150)

6 B ÑՅ՝ ñóՅ Ȳ»ĕaŸ

5 B Ç

6 V Ũĕě

7 B μ»ðñ

8 B A՛%á»ŸՅ ȲÇȲ V A՛%ă»ŸՅ ȲÇȲ

9 B ĩóÇȲ

- 3146 *Որպէս երգեալ առակողին
ըզսէր¹ հարսինն առ փեսային:*
- 3148 *Եւ ուղղեսցես զիս ընդ նմին,
հետեւանալ քեզ ի յերկին,*
- 3150 *Թէպէտ նմանն ինձ անհնարին,
բայց քեզ հնար ամենեւին:*
- 3152 *Որպէս միւսումն² աշակերտին³,
սիրեցելոյն քո ըստ անձին,*
- 3154 *Խոստանայիր բանիւ քոյին,
ոչ ընդ մահու լինել ձեռին,*
- 3156 *Որ վերլուծեալ այլաբանին,
անմահ լինել³ բանիւ⁴ նորին,*
- 3158 *Կամ թէ կամաց իմ չներհակին,
թէ⁵ կամիցիմ զկեալ դորին,*
- 3160 *Զիմ⁶ զմեռեալ հոգիս կրկին
կենդանացո՛, Տէր, վերըստին,*
- 3162 *Եւ գալըստեամբն քո վերջին
անմահացո՛ զիս ընդ նմին:*
- 3164 *Եւ ընդ աւդոյս իշխանութիւն⁷,
զոր բռնութեամբ այժմիկ ունին,*
- 3166 *Անխոռվաբար խաղաղութեամբ
զիս անցուցես հայցմամբ նորին:*
- 3168 *Որ ի լրման քառասնեկին⁸
յետ յարութեան սուրբ պասեքին,*
- 3170 *Ի Զիթենեաց հաներ լերին
զընտրեալ⁸ զգաս⁹ մետասանին,*

1 B ÁÝ¹ շՍ (Éáðè³ ÝóúáóՍ)

2 B ÛÇðèáóՍ

* Sէ՛ * Թ՛ * Ի՛ 20-23 (Գ · 3151-3166)

3 BV ÛÝ³ É

4 BV µ³ ÝÇó

5 B ½Ç

6 AB ½Çè

7 V ÇBÈ³ ÝáóÃ»³ Ý

8 Sէ՛ * Գ * Ի՛ 50-53 (Գ · 3167-3190)

8 AB ½ÁÝ¹ ñ»³ É

9 B Á½¹³ èè V Á½¹³ è

- 3172 *Եւ գաւետիս Հաւր զՀոգին¹
խոստանայիր շնորհել նոցին,*
- 3174 *Եւ աւրհնելով, Տէր, գնոսին²,
վեր համբարձար առ Հայր³ յերկին,*
- 3176 *Եւ զբնութիւնս⁴ մարդկային,
գոր չարն արար անդնդային,*
- 3178 *Բարձրացուցեր գեր ի վերոյ,
քան զբնութիւնս⁵ հողեղինին⁶,*
- 3180 *Նստար յաջմէ քում ծնաւդին⁷
ըստ կանխասաց մարգարէին⁷,*
- 3182 *Երկրպագել⁸ յանմարմնական
զաւրաց⁹ ընդ Հաւր եւ ընդ Հոգին,*
- 3184 *Եւ զիս, զանշարժս առ ի բարին
վերաբերեա՛ ընդ քեզ յերկին,*
- 3186 *Ջնեխեալ անդամս այս երկրային
յաւդել¹⁰ ի գլուխդ¹¹ վերըստին:*
- 3188 *Թէեւ վերջին ամենայնին,
իբրեւ ոտից գարշապարին,*
- 3190 *Սակայն ի թիւ սուրբ անդամին
համարեցայց ես ընդ բազմին:*
- 3192 *Որ յիսներեակ¹² յոբելինին⁵,
ի կատարման պէնտէկոստին¹³,*
- 3194 *Առաքեցեր զքո Սուրբ զՀոգին
ի վերնատանն¹⁴ խորհրդին,*

1 BV Á½Ñá· ÇÝ

2 BV Á½YáëÇÝ

3 V ÷³ éùù ÷ È³ é Ñ³ ù

4 B Á½µYáðÁÇöYë

5 B Á½µYáðÁÇöYë

6 BV Ññ»ÐÇÝÇÝ

7 B ÍYáÐÇÝ

8 S'·* U աղմ. ճԹ 1

8 BV »ñĭ ñá³ · »³ ě9 BV ½³ ðñ³ óY V ½áñ³ óY10 BV ù¹ »³

11 A · ěáðĚĩ + ùá

12 A ĬÇëY»ñ»Ĭ

13 S'·* Գ·* Զ· Բ 1-11 (Գ· 3191-3222)

13 BV á»Yĩ³ Ĭ áëĩ ÇÝ14 BV í »ñY³ Ĭ áðY

- 3196 *Ըստ կանխագոյն խոստման բանին
եւ աւետեաց քոյ հրամանին,*
- 3198 *Մխիթարել զտրտմութիւն
աշակերտաց մետասանին,*
- 3200 *Յորում անտեսն եւ անքնին¹
հնչեաց նման հողմոյ ուժգին,*
- 3202 *Ելից գտունն², յոր նստէին,
մաքրիչ բոցով ծախող³ չարին,*
- 3204 *Յորմէ պարգեւքն աստուածային
հրեղէն լեզուաւք բաժանէին,*
- 3206 *Ի հաւաքումն ընտրեալ⁴ բանին,
որ ցրուեցան⁵ յաշտանակին՝,*
- 3208 *Յիս⁶, որ թախծեալս⁷ եմ տրտմագին
ի հեռանալ շնորհաց քոյին,*
- 3210 *Վասն մեղացն, որ միշտ գործին,
յանձն իմ սիրող կամաւ⁸ չարին,*
- 3212 *Առաքեսցես զառատ Հոգին,
որ է անծախ ի պարգեւին,*
- 3214 *Լինել սփոփիչ տրտումս անձին
եւ⁹ մաքրութիւն չար խորհրդին:*
- 3216 *Եւ նորոգեա՛ զուղիդ Հոգին¹⁰,
որ ոչ հնանայ ամենեւին,*
- 3218 *Յիս ի հնացեալ մեղաց բագին¹¹
եւ յաւթարան կամակորին:*

1 A ³ ʸüŸŸŸ

2 BV Á½á áóŸŸ

3 B Í³ È³ óŌ

4 A ÁŸ¹ ñ»³ É

5 A óñí »ó³ Ÿ

» Sէ՛․ Ծ՛ննք․ ԺԼ 9

6 A ½Çë

7 A Ā³ ŌŌ»³ ƒë B Ā³ ŌÍ»³ ƒë

8 A Ǫ³ Û³ ó ëÇñáŌ ÷ È ëÇñáŌ (B ëÇñ³ óŌ) Ǫ³ Û³ ó

9 B Ç

10 V ½ñá․ ÇŸ

11 A µ³ ĀÇŸ

- 3220 *Հոգևով հաստեա՛ տիրականին
եւ մի՛ հաներ յինէն զՀոգին,*
- 3222 *Այլ առաջնորդ ինձ ի յերկին
Հոգիդ լիցի սուրբ եւ բարին:*
- 3224 *Պաղատանաւք Աստուածածնին՝
անապական եւ միշտ կուսին,*
- 3226 *Եւ Յովհանու՛ Կարապետին
յանապատէ բարբառ ձայնին:*
- 3228 *Աղաչանաւք մաքուր դասին,
առաքելոց նախ առաջին,*
- 3230 *Որք զհոսանս Հոգւոյն արբին
եւ ընդհանուր՝ մեզ արբուցին:*
- 3232 *Աշակերտաց գերագունին,
սուրբ հաւատոյ անշարժ վիմին,*
- 3234 *Եւ անաւթոյ ընտրեալ՝³ բանին
անճառելեացն լսողին:*
- 3236 *Մաքուր որդոցն Զբեթին՝⁴,
որք ի վերուստ որոտացին,*
- 3238 *Եւ Անդրէի քում խաչակցին,
եւ Մատթէի՝⁵ քարոզողին՝⁶,*
- 3240 *Փիլիպոսի՝⁷ զՀայր հարցողին,
Բարթողոմեայ՝⁸ զմեզ կոչողին,*
- 3242 *Յակովբոսի՝⁹ մակ ալփենին
եւ Թովմայի՝¹⁰ երկուորեկին,*
- 3244 *Նախանձայոյց Շմաւոնին
եւ Յակովբեանն Յուդային,*

1 A Աի՝³ Կձ
2 A ԱԿԱ՝³ Կձոն
3 A ԱԿ՝¹ ն»³ Է
4 V ½»¹ ԿԿ
5 A Ս՝³ ԱճԿ

6 V ի՝³ նա½ ³ ԿԿ ÷ Է ի՝³ նա½ձՕԿԿ
7 V ÷ ԿԿճ ա ա ճԿ
8 B ³ նԱձձաի Ս»³ Ս V ³ ն՝¹ ձձաՍ»³ Ս
9 V Թ՝³ Ի ձմճԿ
10 A ԱձձՍ՝³ Կ

- 3246 *Եւ ըստ անուան եղբաւր քոյին՝
արդարանունն հայրապետին:*
- 3248 *Եւթանց սրբոց, զոր ընտրեցին¹
սարկաւազաց փոքրիկ հաւտին,*
- 3250 *Որոց նախկի պարուց դասին
պսակ անունն է ընդ նոսին:*
- 3252 *Եւ քում ընտրեալ² եւթանասնին³
աշակերտաց քարոզ բանին,*
- 3254 *Եւ որք⁴ նոցայն հետեւեցին
յիւրաքանչիւր ժամանակին:*
- 3256 *Հայրապետաց հանուրց ազգին,
վարդապետաց ուղիղ⁵ բանին,*
- 3258 *Որ զքեզ Որդի Հաւր միածին
խոստովանել մեզ ուսուցին:*
- 3260 *Սպասաւորաց սուրբ խորհրդին,
իննեակ դասուց յեկեղեցին,*
- 3262 *Համանմանից վերնագունին,
փառատրոզացդ⁶ աստուածային:*
- 3264 *Նաեւ նոցունց, որք են յերկին⁷,
հայցմամբ վեհիցն ողորմեա՛ ինձ,*
- 3266 *Որք եւ վասն իմ քեզ պաղատին՝
անտես չառնել զգործս⁸ ձեռին:*
- 3268 *Մարտիրոսաւքն անթիւ⁹ անձին,
որք վասն քո զարիւնս հեղին,*
- 3270 *Տո՛ւր ինձ արտաւսր ցաւագին
հեղուլ փոխան արեան նոցին:*

1 A ÁÝ¹ ñ»óÇÝ

2 A ÁÝ¹ ñ»³ É

3 A »ðĀ³ Ý»èÇÝ B ÇðĀ³ Ý³ èÝÇÝ

4 A áñ

5 A áðŃ»Ń

6 BV ±³ é³ ÿ ñáŃ³ ó

7 BV ū»ñĪ ÇÝè

8 B ½áñĪŌè

9 B » ÝĀÇðè

- 3272 *Ի վկայէն սուրբ առաջին՝
Ստեփաննոսէ՛ զքեզ տեսողին,*
- 3274 *Մինչ ի վկայն բնաւից վերջին,
որ ի Նեոնէն կատարեսցին:*
- 3276 *Չարչարանաւք ամենայնին
ի տանջանաց փրկեա՛ չարին,*
- 3278 *Եւ կամաւոր մահուամբ նոցին
ի մահուանէ անվախճանին²:*
- 3280 *Խաւար բանդիւք³ արգելանին
լուսաւորեա՛ զխաւարս անձին,*
- 3282 *Եւ կուրովթեամբ աչաց նոցին
յաչս հոգւոյս⁴ փայլեա՛ զարփին:*
- 3284 *Հատամբ ունկանց⁵ լսարանին
զիմս բացցես քոյոյ ձայնին,*
- 3286 *Եւ ծայրակտուր փողոց աւդին
յոգիս բուրեա՛ զհոտ անմահին:*
- 3288 *Կտրեալ լեզուաւք սրբաբանիցն
զիմս արագեա՛ բանիւ քոյին⁶,*
- 3290 *Եւ ատամանց քաղմամբն ուժգին
բա՛ց զբերանս⁷ առնուլ զՀոգին:*
- 3292 *Հատամբ յուսոցն⁸ երկուց ձեռին
զիմս արձակեա՛ միշտ ի բարին,*
- 3294 *Եւ կոտորմամբ մատանց նոցին
զիմս գրեսցես անուն յերկին⁹:*
- 3296 *Հերձմամբ մաքրոց որովայնին
հերձ առ յինէն զխորհուրդ չարին,*

1 A ëi »+³ ÝÝáëç2 V³ Ýí³ Õx³ ÝÇÝ3 A µ³ Ý¹ Çöù

4 A Ñá· áĭè

5 A áöÝ·³ Ýó

6 A ùáÇÝ

7 B Á¼µ»ñ³ Ýë

8 A áðëáóÝ B ĩãðëáó

9 B ǔ·ñĭ ÇÝë

- 3298 *Եւ կտրելով ոտից նոցին՝
ոտք իմ կթոտք¹ հաստատեսցին:*
- 3300 *Քերմամբ մորթոցն² սրբոցն անձին
բորըք³ մեղաց իմ քերեսցին,*
- 3302 *Եւ մորմոքմամբ հարման աղին
հեշտախտութիւնքն⁴ մաքրեսցին:*
- 3304 *Ընդ բազմահնար տանջման նոցին
տանջանք հոգւոյս բժշկեսցին,*
- 3306 *Եւ ընդ հատեալ մասանց յաւրին
ցաւք յաւդուածոցս⁵ իմ ողջասցին⁶:*
- 3308 *Բեկմամբ բարձիցն եւ յաւդուածին
զիմս պնդեա՛ յողդողդ մարմին,*
- 3310 *Ի⁷ խիստ գանիւ գաւազանին
զխստութիւն⁸ կակղեա՛ սրտին:*
- 3312 *Ընդ տատասկաց⁹ սուր երկաթին
ըզսուր քո հան ընդդէմ հարին,*
- 3314 *Եւ բեւեռաւք գարշապարին
զիս բեւեռեա՛ յերկիւղ¹⁰ քոյին¹¹:*
- 3316 *Ընդ նետածիզն, որ առ նոսին,
զիս խոցեսցես սիրով քոյին,*
- 3318 *Եւ ընդ գելոց¹² գելարանին¹³
զիմ ճմլեսցես սիրտս առ բարին:*
- 3320 *Ընդ եռացումն կապարին,
զոր ի բերանսն արկանէին,*

1 AB Ἰ Ἄά Ἄῦ
2 BV Ὑάν Ἄάό
3 A μάημάῦ
4 B + ÇÛ
5 A Ἰ³ ὀ¹ áō³ Ἰ áñē
6 B áōç³ óçŸ
7 B »ō

8 B ἈῶḘḗἰ áō ἈÇōŸ
9 B ἰ³ ἰ³ ἔῦ³ ó
10 A »ñἸ »ō B »ñἸ Çōō
11 A ἡáÇŸ
12 B · çḘáó
13 B · çḘ³ ñ³ ἸçŸ

- 3322 *Շիջո՛ գեռանդ բոցոյ ախտին
եւ եռացո՛ յիս զՀոգին¹:*
- 3324 *Ընդ սպառնալեաց² խստագոռնին³,
զորս⁴ առ ոչինչ համարէին,*
- 3326 *Ի սպառնալեաց փրկեա՛ չարին
եւ դարձուցես ի գլուխ նորին:*
- 3328 *Եւ ընդ խոստմանց անցաւորին,
յորոց ի բաց հրաժարէին,*
- 3330 *Մի՛ մատնեցայց ես պատրողին
խաբել⁵ սիրով հիւթանիւթին:*
- 3332 *Կախազանաւք սրբոցն ոտին
զընթացս ուղղեա՛ առ քեզ յերկին,*
- 3334 *Եւ կապանաւք ծանր երկաթին
թեթեւացո՛ զհոգս⁶ երկրային:*
- 3336 *Ընդ շղթայից պարանոցին
զիս կապեսցես սիրով քոյին,*
- 3338 *Եւ ընդ կոճեղս, որ յուռքին,
զիս ի կապից խզեա՛ չարին:*
- 3340 *Որք վասն քո ընդ հուր անցին
եւ ընդ եռանդն կաթսային,*
- 3342 *Շիջո՛ զիմ հուր մեղաց ախտին
եւ զվառումն⁷ գեհէնին:*
- 3344 *Եւ ծովահերձ⁸ առմամբ⁹ ցրտին,
որով¹⁰ նոքայն¹¹ համբերեցին¹²,*

1 BV Á½Ñá· ÇÝ
2 A äá³ éÝ³ ó»³ Ē
3 B ¹³ éÝ³ · áóÝÇÝ
4 A ½áñè
5 A Ē³ ñ»Ē B Ē³ µÇĒ
6 A ½áĩ è

7 BV Á½ĩ³ éáóÙÝ
8 A Íáĩ³ Ñ»ÕÓ
9 V1 ë³ é³ Ûµ (4 ùñÇÝ³ Ĩ áóÛ)
10 V áñáÛ
11 B Ýáù³
12 A Ñ³ Ûµ»ñչÇÝ

- 3346 *Զիմ գպաղեալ¹ սիրտս առ բարին
ջեռո՛ սիրովդ աստուածային:*
- 3348 *Որք վասն քո ողորէին
զչար գազանսն ուտել զնոսին²,*
- 3350 *Զիս ի ժանեաց փրկեա՛ չարին
եւ յեղջերէ միեղջերուին³:*
- 3352 *Ընդ բազմաւրեայ քաղցի նոցին
տո՛ւր ինձ զհաց քո երկնային,*
- 3354 *Եւ ընդ պասքումն ծարաւին
զանմահական աղբիւր⁴ կողին:*
- 3356 *Ընդ աւձաբնակ խաւար գբին,
յոր⁵ լուսատուն էր իմ⁶ անձին,*
- 3358 *Հա՛ն զիս ի գբոյ ախտասիրին⁷
տղմուտ կաւոյ հայցմամբ նորին:*
- 3360 *Եւ զի՞նչ ասեմ, զի ոչ թուին
լեզուաւ մարդկան տանջանք նոցին,*
- 3362 *Որք այժմ առ քեզ ծածկեալ պահին
եւ անդ⁸ յայտնի հատուցանին:*
- 3364 *Որոց տուժիւք զանազանին,
բուժեա՛ զցաւս իմոյ անձին,*
- 3366 *Զմարմնոյ, զհոգւոյ⁹ եւ զմտաց¹⁰
եւ զխորհրդոց, գործոց¹¹, բանին¹²:*
- 3368 *Եւ ընդ հատման գլխոց¹³ նոցին,
որով գլխոյդ¹⁴ անդամք լինին,*

1 BV $\text{Á}\frac{1}{2}\text{á}^{\text{a}} \text{Ó}^{\text{a}} \text{É}$ 2 A $\frac{1}{2}\text{Ú}^{\text{a}} \text{ñ}\text{Ú}\text{Ç}\text{Ý}$ 3 V $\text{Ú}\text{Ç}^{\text{a}}\text{Ó}\text{Ç}^{\text{a}}\text{ñ}\text{Ç}\text{Ý}$ 4 B $\text{á}\text{Ó}\mu^{\text{a}}\text{ñ V}^{\text{a}} \text{Ó}\mu^{\text{a}}\text{ð}\text{ñ}$ 5 A $\text{á}\text{ñ}$ 6 B $\text{Ç}\text{Ú} \text{É}\text{á}\text{ö}\text{é. á}\text{ö}\text{Ó}\text{á}\text{ö}^{\text{a}} \text{Í Ú}^{\text{a}}\text{ñ}$ 7 A $\text{i}^{\text{a}} \text{é}^{\text{a}} \text{á}^{\text{a}} \text{Ý}^{\text{a}} \text{ó}$ 8 A $\text{á}\text{Ý}\text{i}$ 9 B $\frac{1}{2}\text{Ñ}\text{á. ó}\text{á}\text{İ}\text{é V} \text{Ñ}\text{á. ó}\text{á}\text{Ú}$ 10 BV $\text{Á}\frac{1}{2}\text{Ú}\text{i}^{\text{a}} \text{ó}$ 11 B $\frac{1}{2}\text{á}\text{ñ}\text{Í}\text{á}\text{ó}$ 12 B $\frac{1}{2}\mu^{\text{a}} \text{Ý}\text{Ç}\text{Ý}$ 13 B $\cdot \text{İ}\text{É}\text{á}\text{Ú}$ 14 A $\cdot \text{É}\text{á}\text{ö}\text{É}\text{i}$

- 3370 *Զիս յարմարեա՛, Տէր, ընդ նոսին,
առնուլ աճումն ընդ բոլորին:*
- 3372 *Ճգնաւորաւքն յանապատին,
հետեւողաց կենաց ձայնին,*
- 3374 *Եւ բարձողաց ուսով՛ խաչին
մեռո՛ եւ զիս ընդ՝² աշխարհին:*
- 3376 *Պաղատանաւք մեծն Անտոնին՝
հիւղինակի՝³ սուրբ երամին,*
- 3378 *Եւ ոյք նովաւ յայս կարգ եկին,
մինչեւ յայժմուս եւ ոյք՝⁴ լինին:*
- 3380 *Ջանազանեալ վարուք նոցին
եւ ծաղկերանգ՝⁵ քեզ ընծային՝⁶,*
- 3382 *Շնորհեա՛ փոխիլ անբերս անձին
ըստ պտղաբեր քոյոյ տնկին:*
- 3384 *Որք զաղաւթիցն՝⁷ շնորհս՝⁸ առին
եւ զարտասուաց յորդ վտակին,*
- 3386 *Զգեա՛ եւ զիս հայցմամբ նոցին,
թէեւ հեղգամ ի նոյն բարին:*
- 3388 *Եւ ոյք պահաւքն մեռուցին,
զախտս մարմնոյ սկզբնաչարին,*
- 3390 *Տո՛ւր ինձ նոքաւք առ ցանկալին
սանձել զկիրս որովայնին:*
- 3392 *Որք խորհրդովքն յաղթեցին
պոռնկական պատերազմին,*
- 3394 *Տո՛ւր յաղթութիւն ծուլիս անձին
գոնէ լրման գործոց չարին:*

1 V ἁῶεάι
2 B Ἀεῖ
3 A Ἰϸῶῶϸϸϸϸ Ἰϸ
4 V ἁῶ

5 A Ἰϸ ὈἸ »ῆϸ ὕ B Ἰϸ ὈἸ »ῆϸ ὕ. ἰ
6 A ἈϸὈϸ Ἰϸ
7 B ὕϸ Ὀϸ ὁἈϸὈ
8 B Ἀϸἁἁἁἁ ὕ V ὕἁἁἁ

- 3396 Եւ որք¹ ի խոուն փոքու նիւթին
ազահութեանն տիրեցին,
- 3398 Տո՛ւր ինձ փախչել² յանիրաւին
եւ շատանալ բաւականին:
- 3400 Քաջ եղելովքն ի յարութիւն
ընդ ճանճրութեան միջաւրէին՝
- 3402 Արիացո՛՛ գհեղգս առ բարին
եւ զարագողս³ առ վատթարին:
- 3404 Որք բարկութեանն յաղթեցին
եւ զտրտմութիւնն սանձեցին,
- 3406 Նոքաւք⁴ սանձեա՛, Տէր, զերկոսին,
մինչ տարապարտ առ իս շարժին:
- 3408 Եւ որք հպարտ փառամոլին,
յաղթող գտան յասպարիսին,
- 3410 Զիս փրկեսցես հայցմամբ նոցին
յաջակողմեան⁵ մէնամարտին:
- 3412 Որ գերազանց պատուիրանին,
քան զբնութիւն⁶ ժուժկալեցին,
- 3414 Տո՛ւր ինձ գոնէ բառնալ քոյին
քաղցր լծոյ թեթեւ բեռին:
- 3416 Եւ թէպէտ ոչ ընդ առաջին
ճանապարհորդս, որ ի յերկին,
- 3418 Սակայն վերջնոցն⁷ եղէց⁸ վերջին՝
հետեւելով հետոց նոցին:
- 3420 Եւ թէ վեհիցն աւթեւանին⁹
չեմ արժանի Հաւր քո յարկին¹⁰,

1 V áû

2 A ÷³ Ôã»É B Թ ÔÃ»É3 B ½»ñ³ · ú0è V ½»ñ³ · á0è4 A äáú³ òù5 B Թ ç³ İ á0Û³ Ý

6 BV Á¼ıÝáóÃÇöÝ

7 A í »ñÝáóÝ

8 AB »0¿

9 B » ðÃ»í³ ÝÇÝ

10 A Թ·ñİ ÇÝ

- 3422 Արժանացո՛ր յոյժ խոնարհին,
քան զբնաւից¹ թերեւս յետին:
- 3424 Միայն ի թիւ աւղեաց դասին
կացո՛ եւ զիս յաջակողմին,
- 3426 Եւ լսեցո՛ զցնծալին²,
գերանաւետ ձայնըն քոյին:
- 3428 Յորժամ գրեալքն կատարին³,
որ զայնմ աւուր մեզ պատմեցին,
- 3430 Մարգարէիցն բանքն յարգին³,
առաքելոցն⁴ վճարին:
- 3432 Յորժամ տարերքս դղրդին⁵,
հաստատութիւնքն սասանին,
- 3434 Իբր զծովու⁶ կոհակ⁷ կուտին
ի յեռանդանն կաթսային,
- 3436 Լայնատարած դողայ գետին
ի թանձրութեանց հիմանց շարժին,
- 3438 Մի գմիոյ⁸ հետ խափանին,
կասեալ⁹ յերկունցն տատանին,
- 3440 Լերինք հիմամբքն¹⁰ զարհուրին
եւ ուժգնակի բախմամբ թնդին,
- 3442 Կարծր բնութիւնք վիմաց հալին,
եւ ամենայն նիւթք հրդեհին:
- 3444 Մինչ գետք հրեղէնք յորդահոսին
իբր զհեղեղ¹¹ ջուրց ծաւալին¹²,

1 BV Ա՛մԻՅՅ՝ ճՇՕ

2 A ԽճՅՕՅ՝ ԷՇՅ

* ՏԷ՛՝՝ Մ՝՝՝՝. Ի՛Ի. - ԻԼ, Է Կ՝՝՝՝. ԺԻ. (դ. 3427-3838)

3 A Թ՝ ՅԻՇՅ՛

4 A + აñ

5 A ¹Õáñ¹ՇՅ՛

6 BV Ա՛մԻ՛աի՛ áõ

7 V Ի՛ áÑ՝ Ի ù

8 BV Ա՛մՍՇ՛áմ

9 A Ի՛ճ é»É

10 B ՈՇՍ՝ճ ՍմԱù

11 BV Ա՛մÑ»Օ»Օ

12 A Ի՛աի՛ճ ԸՇՅ՛

- 3446 Հողմով հանդերձ սաստիւ¹ հնչեն²
եւ միգախառն մռմռեն³:
- 3448 Խրթնահայեաց դիմաւք վառին,
եւս թափանցիկ⁴ վայրաբերին,
- 3450 Իբր զտերեւ⁵ մի բորբոքին
բնութիւնք ամէն հողեղինին:
- 3452 Բլուրք լերամբքն⁶ հալեսցին
եւ դաշտաձեւ աշխարհ⁷ լինին⁸,
- 3454 Ծովու ալիքն ցամաքին,
եւ կենդանիքն⁹ նուազին:
- 3456 Յորժամ բարբառքն նուազին¹⁰,
փողն գոչէ Գաբրիէլին,
- 3458 Յանկարծակի մէջ գիշերին,
ի յեղակարծ ժամանակին,
- 3460 Յորժամ ոգիքն սլասցին,
ուր ամբարեալք¹¹ այժմիկ պահին,
- 3462 Գան միանան¹² ընդ սոյն մարմին,
որք յԱզամայ եւ անդ լինին,
- 3464 Մինչ գերեզմանք¹³ մարդկան բանին
փտեալ մարմինքն նորոգին,
- 3466 Եւ զոր կերեալ¹⁴ ձկանց ծովին
եւ զոր գազանք ի ցամաքին:

1 B ԵՅ ԵԻ ՇԻ

2 B ՆԿԵՇԿ

3 B ՍԵՍԵՇԿ

4 B »ժ ½ԱՅ ԿԻՅ ԿՇԿԻ Ե Ե »ժԵ ԱՅ ԿՇԿԻ

5 BV ԱԿԻ »ժժ

6 BV ԵՅՆՅ ՍԵԱՍ

7 V Յ ԵԵՅ ՆՆՍ

8 B ԵՅՆՇԿԿ

9 BV Կ »ԿՅՅ ԿՇԿՍ + ԿճՆՅ

10 A ԿճժՅ . »Կ

11 A Յ ՍԵՅ ՆՅՅ Ե B Յ ՍԵՅ ՆՅՅ ԵՅ

12 A ՍՇՅ ՍԿԿ

13 A . »ժՅՅՍՇԿ Կ

14 A ԿՆՅՅ Ե

- 3468 *Քանզի տարերք¹ ամենեքին²
առնուն յաւանդ զմեր³ մարմին,*
- 3470 *Եւ անկորուստ պահեն նոքին,
զի հնազանդին քում հրամանին:*
- 3472 *Եւ ի լսել ասեղ ձայնին
Աստուածորդւոյ⁴ կենաբաշխին⁵,*
- 3474 *Զիւրաքանչիւր պահեստ մասին
բերեն յառաջ՝ ըստ Ղազարին⁶:*
- 3476 *Ի նոյն բնութիւն դարձեալ խառնին
ըստ⁶ արուեստաւոր բանիւք քոյին⁷,*
- 3478 *Ոչ ի յայժմուս լուծանելին,
այլ ի յանեղծն, որ ի դրախտին:*
- 3480 *Ոչ ծերն ի ծեր⁸ յառնէ մարմին
եւ ոչ տհաս տղայն ի նմին,*
- 3482 *Այլ հաւասար յերեսնամին
ի չափ յառնեն նախաստեղծին:*
- 3484 *Եւ ոչ բնութիւն⁹ այլ է¹⁰ արուին
ոչ ճանաչի թէ է սա¹¹ կին,*
- 3486 *Այլ հրեշտակաց նման բերին,
ըստ կանխասաց բանից քոյին⁷:*
- 3488 *Յորժամ նշան քո սուրբ խաչին
որպէս փայլակն երեւեսցին,*
- 3490 *Յարեւելից ճառագայթին
ընդ չորս անկիւնս տարածանին¹²,*

1 B ἰ ὦ ἡ» ἡ»

2 A ὦ ἡ» ἡ»

3 B ἡ» ἡ»

4 A ὦ ἡ» ἡ» ἡ» ἡ»

5 B ἡ» ἡ» ἡ» ἡ»

6 S Ե՛՛ Թ՛՛ Ժ՛՛ 1-45

6 V Ե՛՛

7 BV ἡ» ἡ» ἡ» ἡ» ἡ» ἡ»

8 B ἡ» ἡ»

9 B + ἡ»

10 B ἡ»

11 BV ἡ» ἡ» ἡ» ἡ»

7 S Ե՛՛ Թ՛՛ Ժ՛՛ 30

12 A ἡ» ἡ» ἡ»

- 3492 Արեգական լոյս նուազին¹
եւ լոյս լուսնին² խաւարեսցին,
- 3494 Աստեղք յերկնից թաւթափեսցին
եւ զաւրութիւնքն շարժեսցին,
- 3496 Եւ հրէական ազգն կոծին,
զի տեսանեն՝ զոր խոցեսցին:
- 3498 Մահմետականքն կորնչին³,
որք անարգեն զնշան խաչին:
- 3500 Երկրպագունքն ի⁴ քեզ պարծին
եւ խաչակցեալքն բերկրեսցին,
- 3502 Իսկ մեղաւորքն⁵ թախանձին,
որք ծուլութեամբ զկեանս անցուցին:
- 3504 Լապտերք կուսից պայծառ վառին⁶,
որք զեւղն յառաջ պատրաստեսցին,
- 3506 Իսկ յիմարացն շիջանին,
ըրք անագան զնել զնացին:
- 3508 Յորժամ եւ Հայր⁷, եւ Սուրբ Հոգին
ընդ քեզ յերկիր խոնարհեսցին,
- 3510 Որպէս տեսեալ Դանիէլին,
զհինաւորեցն⁸ եւ միշտ⁹ էին՝:
- 3512 Զի արարածք արժանասցին
յայնժամ տեսլեան երրեակդ անձին,
- 3514 Ի վկայել քեզ, միածին,
ըստ Յորդանան⁹ եւ ի Լերինն¹⁰,

1 B YÁø³ ǾÇY

2 V ÉaðēYÇ

3 V i áǾÁ āÇù

4 V āÇù

5 A Û»Ǿ³ è¿ñüY

6 B á³ Ũ³ é³ èǾÇY ÷ È á³ Ũ³ é í³ éÇY

7 B Ñ³ Ìñ ùá ÷ È »Ǿ Ñ³ Ìñ

8 B A½ÑÇY³ ǾáǾñǾY

9 B ½ÛÇËi

» S'» Գ-ան. Լ: 13

բ S'» Մ-արթ. 13-17

10 V È»ñÇY

գ S'» Մ-արթ. Ժ-Լ: 5

3516 Ընդ քեզ եւ զաւրբ վերինք հոսին¹,
մինչ զի թափուր մնալ² երկին,

3518 Հրեշտակք յառաջ ընթանայցեն,
հրեշտակապետք³ պարունակին⁴,

3520 Եւ⁵ զաւրութեանցն դաս կարգին,
եւ պետութեանցն գումարին,

3522 Իշխանութիւնքն զարհուրին
եւ տէրութիւնքն սարսափին,

3524 Սէրովբեք թեւաքողին⁶
եւ ի խոնարհ զգէմս⁷ ունին,

3526 Եւ քէրովբէք աթոռ կարգին,
զի թագաւորդ⁸ ընդունիցին:

3528 Իսկ դատաւորդ⁹ ի մեծ բեմբին¹⁰
նստիս¹¹ յաթոռ դատարանին¹²,

3530 Զի Հայր չդատէ¹³ զոք երկրածին,
այլ քեզ միայն ետ, միածին:

3532 Հովուիդ հանդէպ դան ժողովին
հաւտից նման ազգ երկրածին,

3534 Աւգիքն յաջեայսդ¹⁴ կարգեսցին¹⁵,
ուլքն ընդ ձախմէ քումմէ¹⁶ դասին:

3536 Անդ թագաւորք ոչ երեւին
եւ ոչ իշխանքն¹⁷ պատուեսցին,

3538 Ոչ մեծամիտք հպարտասցին
եւ ոչ հզաւրքն¹⁸ բարձրասցին:

1 BV¹ í³ փ³ ՌáéÇÝ (2 ùñÇÝ³ İ áóÛ) ÷ È í »ñÇÝù ՌáéÇÝ

2 B ÛÝ³ Էáí

3 B Ռñ»Բİ³ İ³ á»İ Áù

4 B á³ ñ÷³ İ ÇÝ

5 BV éáóñµ

6 A Á»ò³ èùáÓ»Ý

7 BV Á½¹ չÛè

8 B ½Á³ .³ óáñ¹

9 A Á³ .³ óáñ¹ áóðÓáó³ İ¹ .³ İ³ óáñ¹ BV Á³ .³ óáñ¹

10 B µ»ÛÇÝ

11 B Ýèİ Ç

12 B¹ .³ İ³ èİ³ ÇÝ

13 A á¹ .³ İ Ç

14 B Թ³ Ç³ Ծ¹ .³ èè ÷ È Թ³ Ç³ Ծ³ è

15 B İ³ ñ. ÇÝ

16 A ùáóÛչ

17 BV ÇԲÈ³ ÝÁù

18 BV Ռ½³ óñÁù

- 3540 *Զի միայնակ միայն լինին,
առանց զաւրաց, զոր այժմ ունին,*
- 3542 *Եւ տեսանեն, զոր ոչ տեսին,
եւ ճանաչեն, թէ՛ ստուեր էին:*
- 3544 *Աղքատք հոգևոյ թագաւորեն,
եւ բարէգործքն՝ մեծասցին,*
- 3546 *Քաղցեալք՝ կենաց հացիւ լցցին,
եւ մեծատունք՝ ունայնասցին:*
- 3548 *Լեզուք ճարտարք անդ՝ համրասցին,
եւ հայհոյիչքն կարկեսցին,*
- 3550 *Զի ոչ ունին զպատասխանին
տալ քում՝ արդար դատաստանին:*
- 3552 *Անդ կարկամից՝ ձեռքն՝ կապին,
որք ի յաղքատս ոչ արձակին,*
- 3554 *Ի քէն լսեն՝ զսոսկալին՝,
ի հուրն երթայք յաւիտենին:*
- 3556 *Անդ զրկողաց կշեռ՝ դնին,
որչափ զրկեացն պահանջին,*
- 3558 *Եւ ի գողոց գողանք՝ խնդրին
դառնալ ի տեսարս՝, ուստի առին:*
- 3560 *Եւ զի՛ թափուր եւ մերկ լինին՝
հատուցանել ոչ ունիցին,*
- 3562 *Զգործս բարեաց փոխան առնուն,
թէ ոչ զչնորհս՝ աւազանին:*

1 B ½Ç

2 BV μ³ ñ»· áñÍÁù

3 A ù³ Óó»³ ҺŸ

4 A Û»Í³ ì áóŸùŸ B Û»Í³ ì áóŸùë

5 A ³ Ýì

6 B ùá

7 B Í³ ñí³ ÛÇóŸ

8 B Ó»éù V Ó»éÁù

9 A Èë»É

10 B Á%èáéİ³ ÈÇŸ

11 BV ÍßÇéù

12 V · áŌáóŸù

13 B ì շñŸ

14 A ½Ç Ç ÷ È »ó ½Ç

15 B Á%ŸŸáñÈë

- 3564 Անդ եւ սպանողքն¹ պատժեսցին,
յանպարտ արեանցն, զոր հեղին,
- 3566 Եւ բորբոքեալքն ի բոց ախտին
պոռնիկքն անշէջ հրով տանջին:
- 3568 Անդ² ամենայն գաղտնիք յայտնին,
³զորս ի ծածուկ աստ գործեցին,
- 3570 Քո առաջի եւ Հաւր քոյին⁴
եւ հրեշտակաց ամենայնին:
- 3572 Միայն որք աստ խոստովանին,
լինին ծածկեալ եւ ոչ յիշին,
- 3574 Եւ⁵ որ զամաւթ կրեն առ մին,
ոչ պատկառեն յայն մատենին,
- 3576 Որք ի մարմին սերմանեցին,
հնձեն զորումն⁶ հրոյ լուցկին,
- 3578 Եւ ոյք⁷ յոգիս պտղաբերին,
առնուն զորայն⁸ ատոր հասկին:
- 3580 Որք յերգարան⁹ գինեաւ լիտին
եւ պակշոտեալ ծաղու լցցին,
- 3582 Լան եւ ողբան ի գեհենին
եւ ատամամբքն¹⁰ կափկափին:
- 3584 Որք զորովայնըն պաշտեցին
եւ զամաւթոյն պատուեցին,
- 3586 Յանմահական հացէդ սովին
զգենուն¹¹ զամաւթ¹² յաւիտենին:

1 B äa³ ÝÿüÖüÝ2 A³ Ýi3 A³ ëi Ç Í³ Íáóĭ ½án ÷ È ½ánë (B ½án) Ç Í³ Íáóĭ³ ëi

4 A ùáÇÝ

5 A áÇü

6 B ½ánaÜÝÝ

7 A áñü

8 B ½³ òñ³ Ü9 B Üñ·³ ñ³ Ýë10 BV³ i³ ÜáöÝüÝ

11 A ½ë· »ÝáöÝ

12 BV ½³ Ü³ óÄÝ

- 3588 *Որոց պղծեալ են անկողինքն
եւ պակշոտեալ առ ցանկալին¹,*
- 3590 *Ի կայծականց վերայ նիրհին,
անքուն որդանցն կեր լինին:*
- 3592 *Որք ի կշեռ² տուր եւ առին
զվաճառականքն³ խաբեցին,*
- 3594 *Յարդարամէտ քո կշռին
բազմապատիկ պահանջեսցին:*
- 3596 *Որք յաշխարհի գործ արուեստին
ի յերկաթոյ⁴ կամ յարծաթին,*
- 3598 *Եւ կամ յայլ ինչ նիւթեղինին
զտեարս նիւթոցն նենգեցին,*
- 3600 *Հատուցանել⁵ անդրէն նոցին
ի քոյդ⁶ արդար դատաստանին,*
- 3602 *Ոչ թէ զնիւթն⁷, զոր առին,
այլ թէ բարիս⁸ աստ գործեցին:*
- 3604 *Որք դատաւորք են երկրային
եւ ոչ զազքատս ուղիղ դատին,*
- 3606 *Ի յանաչառ քո ատենին
յանդիմանեալ⁹ կշտամբեսցին¹⁰:*
- 3608 *Որք տէրութիւն յաշխարհ ունին,
իշխեն բազմաց կամ նուազին,*
- 3610 *Եւ դառնագոյն սրտիւք լինին
առ հնազանդեալքսն¹¹ հրամանին,*

1 A ó³ Ý. ³ ԷՇԿ

2 BV Ի ԹՇԷ

3 V í³ ×³ Է³ Ի³ ԿնԿ

4 B ³ Է Շ Թե՛Ի օա՛Մ Է Ը Շ Թն՛Ի ³ Աա՛Մ

5 B Ռ³ Ի օօօ³ Կ»Կ

6 BV ùá

7 BV Ա½ԿՇօԱԿ

8 A µ³ նՇ

9 BV Թ³ Կ¹ ՇՍ³ Կ»³ ԷԱն

10 BV Ի Թի ³ ՍµՇԿ

11 BV ՌԿ³ ½³ Կ¹ »³ ԷեԱԿ

- 3612 *Քո քաղցրութիւնդ ամենեւին
ի դառնութիւն փոխի նոցին,*
- 3614 *Ի յերեսաց քոց որոշին
եւ ի յանել բանտ¹ արկանին:*
- 3616 *Որք ըստ փոքու ինչ պատճառին
հատին զանդամս² քո ստեղծուածին,*
- 3618 *Եւ կամ սպանին բոլորովին,
զոր ոչ աւրէնք քո դատեցին,*
- 3620 *Պահանջեսցես զարիւն նոցին
եւ ըզհատեալ մասն անդամին,*
- 3622 *Եւ իբրեւ ոչ տալ ունիցին,
մատնես ի մահ յաւիտենին:*
- 3624 *Որք նենգաւորք միմեանց լինին,
դաւաճանեն զանմեղ հոգին,*
- 3626 *Գաղտնիք նոցա յանդիմանին
եւ ըստ չարեացն տուժեսցին:*
- 3628 *Որք ռխակալք³ են ի սրտին
եւ ոչ թողուն յանցաւորին,*
- 3630 *Յայնժամ ի քէն ոչ ընկալցին
զթողութիւն⁴ իւրեանց պարտին:*
- 3632 *Որոց աւճից⁵ թունաւք⁶ լեզուին⁷
հայհոյութեամբ առ քեզ խաւսին,*
- 3634 *Եւ որք յերդումսն⁸ յանդգնին
եւ ի յիշոցս զազրալին,*
- 3636 *Լեզուք նոցա հրով տոչորին
եւ ի գեհենն⁹ պապակին,*

1 A μ³ Ý¹
2 B ½³ Ý¹³ Ûü
3 V áĚ³ Ĭ³ Ĕ
4 BV Á½ÁáŌáŌÁÇŏÝ
5 BV ÇĂÇŏ

6 A ĀÇŏÝ³ ōü
7 A Ĕ»½Ĭ ÇÝ
8 BV Ū»ñ¹ ŪáŏÝĕ
9 BV · »Ñ»³ ÝÝ

- 3638 *Քանզի համար տալ խնդրեսցին
դատարկ բանից՝ ըստ հրամանին¹:*
- 3640 *Որք բամբասանս ըստ¹ նախանձու²
յաւղեն ստորութեամբ առ ընկերին,*
- 3642 *Ջչափ³ մեղացն, որով ստեցին,
յանձինս իւրեանց ընդունիցին:*
- 3644 *Որք, որպէս ես, այժմ երանին,
եւ չարք եղեալ⁴ բարիք կոչին,*
- 3646 *Տիեզերաց ծանակ⁵ լինին,
մինչ մերկանայ մարդն ներքին:*
- 3648 *Դարձեալ որք ինձ համեմատին
եւ կոյր աչաւք լոյս անուանին,*
- 3650 *Մինչ խաւարին գործքն յայտնին,
ի կոչողացն նախատին:*
- 3652 *Որք յերկեղէ⁶ ինչ մարդկային
կամ ընդ փառաց անցաւորին,*
- 3654 *Ջառ քեզ հաւատն⁷, յոր մկրտին,
փոխանակեն ընդ մոլարին,*
- 3656 *Առաջի Հաւր⁸ եւ հրեշտակաց
յուրաստ լինիս վասն նոցին,*
- 3658 *Յանհաւատից դասն կարգին,
որոց անչէջ հուրն է բաժին:*
- 3660 *Որք ի խորհուրդ քո երկնային
մեռեալ մեղաւք հոգւով մերձին,*
- 3662 *Ընդ⁹ աստուածասպանսն կարգեսցին
Կայիափայ եւ Աննային¹⁰:*

* Տէ՛ւ Մ... ԺԻ 36
 1 B ÁY¹
 2 B Ý³ È³ ÝÓÇÝ
 3 BV Á/á³ ÷
 4 B »Ō»³ ħ
 5 V¹ Í³ Ý»³ Ĩ (4 ūñÇÝ³ Ĩ áòŭ)

6 B ūñĬÇòŌç
 7 A Ñ³ ò³ ĩ
 8 BV Ñ³ òñ³ é³ çÇ ÷ È³ é³ çÇ Ñ³ òñ
 9 V ĩ¹
 10 B³ Ý³ ŪÇÝ

- 3664 *Եւ ամենայն, որք յայնմ աւուր
անապաշխար մեղաւք լինին,*
- 3666 *Իւրաքանչիւր ոք զարժանին
առցեն ի քէն չափով յանցին:*
- 3668 *Նաեւ բարւոյն¹ կողման մասին
պարգեւք² բարեաց ի քէն տացին,*
- 3670 *Ըստ հաւատոց³ եւ ըստ գործոց
եւ ըստ շնորհաց աւագանին:*
- 3672 *Նախ առաքեալքն քո դասին,
յերկոտասան աթոռ նստին,*
- 3674 *Ջերկոտասան ազգն դատին
մեղուցելոյ Իսրայէլին⁴:*
- 3676 *Անդ մարգարէքն յարդարին,
երամ երամ դասաւորին,*
- 3678 *Որք զայնմ աւուր մեզ պատմեցին
յառաջագոյն, գոր ինչ լինին:*
- 3680 *Անդ նախաստեղծքն հիասցին
եւ նահապետքն սքանչասցին,*
- 3682 *Ջայնքան տեսեալ մարդկան ազգին⁵,
որ ի յինքեանց յառաջ եկին:*
- 3684 *Անդ եւ հովիւքն⁶ քաջ պարծին
եւ զբրաբրինն ընդունեցին,*
- 3686 *Իսկ հեղգացեալքն տուժեցին,
որք ի գայլոցն⁷ ոչ պահեցին:*
- 3688 *Անդ մարտիւրոսքն պսակին,
որք եւ մարտեան ըստ աւրինին,*

1 A μ³ ἡάῤ2 A á³ ἡ· »ó3 BV Ἰ³ ó³ ἰ áóῤ4 B Çēñ³ ḶÇῤ5 BV³ ½· Ḷ³ ἡ¹ Ἰ³ ḶÇῤ ÷ È Ḷ³ ἡ¹ Ἰ³ ῤ³ ½· Çῤ

6 A Ḷáí Çí ḷῤ

7 B ·³ Ḷáó

- 3690 *Կոյսքն մաքուր թագիւ պճնին,
որք փեսայիդ սպասեցին¹:*
- 3692 *Արեգական նման ծագին
փայլեն հանգոյն արուսեկին²,*
- 3694 *Պէսպէս փառաւք զանազանին,
ըստ աստեղացն, որ ի յերկին:*
- 3696 *Իւրաքանչիւր յարդար մասին³
առցեն ի քէն, զոր գործեցին,*
- 3698 *Ամուսնացեալքն ըստ աւրինին
եւ ճգնաւորքն, որք⁴ առանձին⁵,*
- 3700 *Եւ ամէնայն ոք ըստ կարին
զիւրոյ անձին գործեալ⁶ բարին,*
- 3702 *Քեզ ընծայեն որպէս⁷ ծաղիկ⁸
ի հոտ անոյշ⁹ եւ երկնային:*
- 3704 *Ոմն զաղաւթս սուրբս¹⁰ սրտին
եւ զարտասուս¹¹, որ միշտ հոսին,*
- 3706 *Այլ ոմն զսէր¹² աստուածային
եւ որ յեղբարս է ըստ անձին:*
- 3708 *Ոմն զհսկումն¹³ գիշերին
եւ զկանխումն¹⁴ առաւաւտին,*
- 3710 *Ոմն զպահոցն¹⁵ զմաքրութիւն¹⁶
զկերակրոցն¹⁷ եւ զլեզուին¹⁸,*

1 BV Áeà³ è»óÇÝ

2 A āÇü ĭ āŌÁ

3 B áù ½³ ñÁ³ ÝÇÝ ÷ È Ɔ³ ñ¹ 3 ñ Û³ èÇÝ

4 A añ

5 A 3 é³ ÝŌÇÝÝ6 B ½ áñĭ»³ É

7 B Çµñ V Çµñ»ó

8 B Á½ĭ³ ŌÇĭ

9 A 3 Ýáóø

10 B èáóñµ

11 V ½³ ñĭ 3 èáóèÝ

12 BV Á½èçñÝ

13 BV Á½ñèĭ áóŪÝ

14 A ½ĭ³ ÝáóÈÝ15 BV Á½á³ ÑáóÝ16 B á Ý¹ áóÁÇóÝ17 BV Á½ĭ³ »ñ³ ĭ ñáóÝ

18 BV Á½è»½áóÇÝ

- 3712 *Ոմն գառատ տուրս¹ աղքատին,
զոր ընդունիս ձեռամբ նորին,*
- 3714 *Ոմն զբաժակն² ցուրտ ջրին,
զոր ասացեր, թէ չկորնչին՝,*
- 3716 *Ոմն զխնդալն ընդ խնդալին
եւ զարտասուելն ընդ արտասուին,*
- 3718 *Այլ ոմն գտեսն³ հիւանդին
եւ զհետեւումն, որ ի բանտին⁴,*
- 3720 *Մինն զծածկոյթ⁵ լինել մերկին
եւ զհովանի յարկ տնանկին,*
- 3722 *Այլ ոմն զհայր⁶ լինել որբոց
եւ խնամածել գթով զայրին:*
- 3724 *Ոմանք զյաղթելն⁷ խորհրդին,
այնմ, որ շարժեն⁸ զբոց⁹ ախտին,*
- 3726 *Այլք զփակել¹⁰ զգայարանին¹¹
զպատուհանսն¹² ընդդէմ չարին:*
- 3728 *Ոմն զպարկեշտ¹³ ամուսնութիւն,
միւսն զանբիծ¹⁴ զկոյս¹⁵ հոգին¹⁶,*
- 3730 *Ոմն զարիւնն պանծալի
եւ զչարչարանսն, որ ի մարմնին¹⁷:*
- 3732 *Մինն¹⁸ զներող¹⁹ լինել սրտին
ի բարկութեան ժամանակին,*

1 A ἰ ἀὐτῶν
2 BV ΑΨϠ Ϡ Ἀ Ϡ Ἰ Ὑ
3 S Ե՛ Կ՝ Մ՝ Ϡ Ϡ Ժ 42
4 BV ΑΨϠ Ϡ ἔ Ὑ
5 AV μ Ϡ Ὑ Ϡ ὚
6 BV ΑΨϠ Ϡ Ἰ ἰ ἁ Ὡ
7 A Ἡ Ϡ ἡ
8 V Ե Ϡ Ὠ Ἀ Ϡ Ἐ
9 V Բ Ϡ ἡ Ἀ Ϡ Ὑ
10 BV ΑΨϠ Ϡ Ἰ Ϡ Ἐ

11 A ἐ Ϡ ἱ Ϡ ἡ Ϡ Ὑ Ϡ ὚
12 A 1/2 ἁ Ϡ ἰ ἁ Ὡ Ϡ ἔ Ὑ
13 B ΑΨϠ Ϡ ἡ ἰ Ϡ ἡ
14 A 1/2 Ὡ Ϡ Ἰ
15 A ἰ ἁ ἡ
16 A 1/2 Ἀ Ϡ ὚
17 A Ἰ Ϡ ἡ Ὑ Ϡ ὚
18 B Ὑ Ϡ ὚
19 B ΑΨϠ Ϡ ἡ Ὡ V ΑΨϠ Ϡ ἡ ἁ Ὡ

- 3734 *Եւ զթշնամուոյն¹ առնել զբարին²
վասն քոյոյ սուրբ³ հրամանին:*
- 3736 *Բայց ես՝ թափուրս յամենայնին,
մեծամեծաց եւ նուազին,*
- 3738 *Զի՞նչ տայց յայնժամ քեզ ընդ բազմին
բարեաց աղքատս ամէնեւին:*
- 3740 *Զի յայսցանէ, զորս⁴ ասացին,
որ յընտրելոց⁵ քեզ⁶ ընծային⁷,*
- 3742 *Չունիմ մի մասն ի բոլորին,
այլ եմ ունակ հակառակին:*
- 3744 *Վասն այսորիկ նոցա տացին
վարձս ըստ գործոց զանազանին,*
- 3746 *Եւ ես զրկեալ բոլորվին⁸
յառատաձիր քո պարգեւին:*
- 3748 *Արդ, ի յազերս բանիւ խաւսիմ
կամեցողիդ բարեաց վասն իմ,*
- 3750 *Զիս փոփոխել⁹ այժմ ի բարին,
զի մի՛ անփոխ մատնիմ տուծին:*
- 3752 *Աղաչանաւք ընտրեալ¹⁰ հաւտին,
որք յաջակողմն քո դասին,*
- 3754 *Ի յԱբելէ¹¹ սրբոյ նախկին
մինչ ի յարդար մարդն վերջին.*
- 3756 *Նահապետաց մարգարէից
նախքան զաւրէնս¹² եւ յաւրինին,*

1 V Ἄβύς ὕδαί

2 A μ³ ἵς

3 B ἐνμαύιῦαί ÷ Ἐ ὑάίῦαί ἐάοῦμ

4 BV ½αῖ

5 A ἈΫ¹ ἵ»ἔάό

6 B ὑάό

7 A ἈΫό³ ἵΫ

8 BV ³ ὕ»ἵ»δῆΫ

9 B ÷ á÷ áἘ»ἔ

10 A ἈΫ¹ ἵ»³ ἔ

11 B ὕ³ μῆἘ

12 B ½³ ὀնչ ἵἔἵ

- 3758 Առաքելոց նորոյ կտակին
եւ ոյք նորաւք հաւատացին,
- 3760 Ի յարձակել մահու զհոգիս
եւ ի կապել քո վերըստին,
- 3762 Ողորմեսցիս ինձ յերկոսին,
զի քաղցրագոյնք¹ պատահեսցին²:
- 3764 Եւ լսեցո՛, Տէր, ընդ նոսին
զերանաւէտ³ բարբառ քոյին.
- 3766 Եկայք աւրհնեալք Հաւր իմ վերին,
ժառանգեցէք⁴ զանճառ բարին⁵:
- 3768 Եւ ոչ միայն իմոլմս անձին,
այլեւ իմոցն այս եղիցին,
- 3770 Նախնի ծնաւդացն⁶ հարցն առաջին
այժմու եղբարցս եւ ոյք լինին,
- 3772 Եւ որք բարի մասն ինձ ցուցին
կամ անարգիս պատիւ եղին,
- 3774 Հատո՛ նոցա զպարտս վարձին
իբր արժանոյ⁶ թէ արարին:
- 3776 Նա՛ ոչ միայն, որ⁷ սիրեցին,
այլ ողորմեա՛ եւ ատողին,
- 3778 Եւ թշնամեացն իմոյ⁸ անձին
թողցես զյանցանս առ իս պարտին:
- 3780 Հանուրց ծնելոցն⁹ յաւազանին¹⁰,
որ¹¹ այժմ ի քեզ հաւատացին,

1 A ἰ³ ὀόν³ . ἀΐ

2 B »ñ»δ»éóÇŸ

3 A ½»ñ³ Ÿ³ ð»i4 A Ἀ³ é³ ὕ³ »óçù

* Տէ՛ւ Մարգ. ԻԵ 34

5 B ἸŸáð³ óŸ V ἸŸüð³ ó6 V ³ ñĀ³ ŸðáŸ

7 B áñü

8 B ÇŸáðŸë

9 B ἸŸ»Ēáó

10 B ³ ð³ ½³ ŸÇŸ

11 B áñü

- 3782 *Ոչ ծանաւթից եւ ծանաւթին
ողորմեսցիս յայնմ ատենին:*
- 3784 *Եւ ինձ շնորհեա՛, Տէր, ընդ նոսին
յաւթեւանաց՝ Հաւր քո վերին,*
- 3786 *Թէպէտ եւ ոչ ի՞ յառաջինսն՝,
այլ հոսկ յետոյ վերջնոցն՝ յետին:*
- 3788 *Եւ որք ի բանս աստուածային,
զոր շնորհեցեր յիմարս անձին,*
- 3790 *Ի յընթեռնուլն աշխատեսցին
եւ յաղաւթելն տաժանին,*
- 3792 *Շնորհեա՛ նոցա զաղաւթելին,
հատո՞՛՛ զվարձս՝ աշխատողին:*
- 3794 *Լոյս տո՛ւր աչացն՝, որ նայիցին,
մաքրեա՛ զլեզուսն, որք վերծանին:*
- 3796 *Նաեւ ձեռամբ մակագրողին
եւ ուղղապէս փոխարկողին,*
- 3798 *Այլ եւ գոյիւք ստացողին՝⁸
մասունք բարեաց ի քէն տացին:*
- 3800 *Եւ աննախանձ փափագողին՝,⁹
ի՞¹⁰ ջերմեռանդն՝¹¹ ընթերցողին,*
- 3802 *Եւս ի բերան զբանս առողին
լցցես սովաւ զիղձս սրտին:*
- 3804 *Այլ թէ եւ յախտ ոք շարժեսցին՝¹²,
պարսաւանդէտ՝¹³ բանիս լինին,*

1 B Թ՞ ձԱ՛»i Յ՞ օ
2 BV Յ՞ օ
3 BV Յ՞ օ՞ շ՞ԿՅ՞Կ
4 A i »նՅ՛ա՛՛
5 A + Յ՛օ՞
6 BV Ա՛ա՛ յ՞ն՞
7 B Յ՞ օ՞ օ

8 A ÷ áĚ՞ յ՛ ի՛ áօ՞՞ Է՛օօ. áօօáօ՞ ի՛ Է՛ յ՞ օáօ՞՞ BV
ÁĚi յ՞ օáօ՞՞
9 A ÷ յ՞ ÷ յ՞ áօ՞՞
10 B »օ
11 B շ»ն՛»՞՞ Յ՛
12 V Բ՞ յ՞՞օ՞
13 A á յ՞ յ՞ յ՞ յ՛ յ՛

- 3806 *Որք ոչ յինէն յառաջ եկին,
այլ յաննախանձ¹ քո պարգեւին,*
- 3808 *Մի՛ համարիր զմեղս² նոցին,
այլ մաքրեսցես զախոս սրտին՝*
- 3810 *Քաջ իմանալ զիմաստ բանին,
որ ամբարեալ կայ³ ի սոսին:*
- 3812 *Եւ որք ինեւ եւ կամ յետ իմ
այսու բանիւ քեզ պաղատին,*
- 3814 *Համարեսցիս միշտ ընդ նոսին
զիս զՆերսէս⁴ մաղթել սովին:*
- 3816 *Եւ առ հոգիս իմ յաւանդին
եւ ի մարմինս ի տապանին,*
- 3818 *Բարեաց ազդումն ի քէն լիցին
եւ ցնծացեալք⁵ կայտուեսցին:*
- 3820 *Եւ մանաւանդ զիս յիշողին
եւ թողութիւն ինձ խնդրողին,*
- 3822 *Բարեբարոյ ընթերցողին,
զմիտս բանիցն քննողին⁶*
- 3824 *Ողորմութեանց պարգեւք տացին
յառատագոյն բարեաց քոյին,*
- 3826 *Եւ հաւասար զամէնէսին,
Տէր իմ, յիշեա՛ յաւրն վերջին:*
- 3828 *Եւ քեզ ընդ Հաւր քում անծնին⁷,
անեղ աներբ իսկականին,*
- 3830 *Եւ ընդ Հոգւոյդ քում էակցին,
անճառ բիւմանն⁸ հայրենին,*

1 V ὅ ὅ ὅ ὅ ὅ

2 B ὀ ὀ ὀ

3 BV ἰ ἰ ἰ

4 BV Ἄ Ἄ Ἄ Ἄ Ἄ

5 A ὀ ὀ ὀ ὀ ὀ B ὀ ὀ ὀ ὀ ὀ

6 A ἄ ἄ ἄ ἄ ἄ

7 B ὀ ὀ ὀ ὀ ὀ

8 BV μ ὀ ὀ ὀ ὀ ὀ

3832 Միոյ բնութեանդ աստուածային,
մի տէրութեանդ¹ եւ միշտ էին,

3834 Գերակատար երիցդ անձին,
կատարողի արարածին,

3836 փառք եւ պատիւ եւ զաւրութիւն,
եւ բարձրագոյն իշխանութիւն

3838 Յանցեայն², յայժմուս, յապագային
եւ յանսպառ յաւիտենին³:

3840 ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՈՂԻ⁴ ԲԱՆԻՄ⁵

3842 Ի վեց հարիւր Հայոց թուական⁶
եւ յառաջին սկսեալ նոր ամ,

3844 Բանս գրեցաւ աղաւթական⁷
երկհազարեան⁸ տամբ յանգական:

3846 Սկիզբն ի Հաւրէն մեր նախնական
մինչ ի վերջին դարուս վախճան,

3848 Զբան⁹ եւ զգործ¹⁰ համանգամայն
առ ի սփոփել¹¹ դիմառական:

3850 Արթուն հոգւոց խրախճանական
ի բանս եւ յիրըս զանազան,

1 A ի շնօձձ»Յ Կ

2 A Թ ԿՅ»Յ Է

3 A + Յ ՍՂԿԷ. Յ ՍՂԿԷ »ՕՇՅՅՏԷ

ԷՅ ՍԻ ՆՅ ՕԿՅ ՕձՆՇ ՍՇՅԻ Ի Յ ԵՆ Ղ.

ձՆ Ի Յ ՆՅ Ս »Օ ԵՍ Ս Ս

ՍՅ ԷՅ Ի Յ ՄձՕԷ Ծձ. ձձՍՍ ՕՆՇ.

ՕՆԿՅՍ Ի ձՆ Յ ԿԿՍՍ ՍՇձձՇ

Ի Յ Ս ԷձՕՆ ՍՇՕՆ ՍՇԻ Կ Յ ԿԻ Յ ԿՇ:

Յ ՍՅ Է Ի Յ ՆՅ Ս Ս ՆՅ Ս Ս Ս Ս Ս Ս Ս Ս.

Ե. ԻձՕԷ ՍՇՅ»Յ Կ ՅՆՅՅ»ԷՇ

Օձ + Յ ԷՍ Ս ի ձՍ ՇՍ ՍՇԷձՕԷՇ. Յ ՍՂԿ:

Յ Էի Յ ԿՅ ձՆ Թ ՍԻ Ս »Է»Յ ԷՅ ՕՅ Նի »ՕՅ Օ ձՕՍԷ Նձ-

. »ձձՆ, ԵձՆ »Ն. »Յ Է Ղ ԷձձՕՍ ձձ. ՇԿ Շ Օ»ԷԿ ի »Յ ԷԿ

Ս»ՆԷՂԷՇ: Օձ . Ն»ՕՅ Օ ԷՅ Ս Օ»ԷՅ Ս Ս Ս»ՕՅ ձՅ Նի Շ

Սձձ Յ ԿԿՇԷՇ Յ Կ ՆձՅ ԿՇ, Շ Ի Յ ԵձձՕՍԿ Սձձձ. ՂԷՇ

ՍՅ ՆՅ ԿՅ ՍՇ: Յ ՆՅ, Ս»Ն»ԷԷ Յ ԿԻ »Յ ԷՅ Նի Յ ԷՅ . ձձ ՕՅ Ս
ԿՇՕ Յ ՕՅ ձ»Ս ԵՅ Ս»Կ»Է»Յ Կ ԷձձձձձՇՕԿ ԷԿՅ Ն»Է Ս -
ԵձձՍ »Օ ձՅ ՆՅ ձՅ Ն Ս»ՕՅ Օ ՇՍձձ »Օ Ի ԿՅ ձՕՅ Օ ՇՍձձ,
»Օ Յ Էի ձձՅ Ի, ձՆ Յ ԷՅ Ի Կ Ղ ձՕձձՍձձձ»Յ Կ, Օ»Ե ձՕ
Ս»Ե Յ Է ՆՅ ԷՅ ՆՅ Ի ձՕձձՍ»ԷՕՇ: Օձ ԿՍՅ Ս ձՅ ԷՍ Թ -
ՕՇԻ »Յ ԿԷ. Յ ՍՂԿ, »ՕՇՅՇ, Յ ՍՂԿ:

4 V »Ն. ձՕՇ

5 B Շ ՍՇՅ ի Յ Կ Յ ՆՅ Կ Ս Յ ՕձՅ ԿՅ Օ Ս Յ ԿՇՅՕԷ Ս»ՆԷ»ԷՇ

6 A Էձ Յ Ի Յ Կ

7 A Յ ՕՅ ձձՅ ՆՅ Կ

8 A »Ն. ՆՅ ԵՅ Ն»Յ Կ

9 V ԱԵձ Յ Կ

10 B ԱԵ ձՆ

11 B + ձԷ»Յ Է

- 3852 *Ընդ Աստուծոյ դէմ յանդիման՝
խաւսակցելով անձն անարժան:*
- 3854 *Քանզի սիրոյն արարչական,
որ սերմանեալ ի մեզ բնական,*
- 3856 *Սա զարթուցիչ ներբուսական,
հասող¹ յաճումն արդիւնական:*
- 3858 *Զհոգին մթին նսեմական,
զանկեալ² ի հող այս նիւթական,*
- 3860 *Սա փոփոխէ լոյս պարզական,
խառնէ ի գունդն անմարմնական:*
- 3862 *Զմիտս անմաքուրս³ աշխարհական,
որ ըստ ծովու ալեաց ծփան⁴,*
- 3864 *Սա վերբերէ հրոյ նման,
որպէս բնութիւնն⁵ է վերնական:*
- 3866 *Զանձն զգածեալ⁶ եւ հոգեկան,
ի պատճառէ ինչ տրտմական,*
- 3868 *Սա ներգործէ ուրախական
ի թախծութեանցըն⁷ հիւթական⁸:*
- 3870 *Եւ որք արբեալն են թմբրական,
ըմպողք⁹ զինւոյն¹⁰ յիմարական,*
- 3872 *Սովաւ զարթնուն եւ զգաստանան¹¹,
թէ ընթեռնուն մտառական:*
- 3874 *Որք Աստուծոյ տեսոյն բաղձան,
գերագունին լուսոյ ցանկան,*

1 B Ñ³ euō2 A ½³ Ý. »³ Ē3 BV ³ ÝÛ³ ùáõñ4 B Í÷ Û³ Ý

5 A μÝáðÁÇóÝ

6 A è. ³ Í»³ ĒB Á½. ³ Í»³ Ē7 B Ā³ òĒÍáðĀ»³ ÝóÝ V Ā³ ŌÍáðĀ»³ ÝóÝ8 B ÑÇóÍ³ Ĩ³ Ý

9 B ÁÛμαŌù

10 A · ÇÝáĬÝ B · Ç· óáĬÝ

11 A è. ³ èĪ ³ Ý³ Ý

- 3876 Սորին թեւովք վեր սլանան¹,
մերձին ի տիպն անտեսական:
- 3878 Եւ զփոքրագոյն անձն մարդկան,
որ է բնութիւն² ծառայական,
- 3880 Անտանելոյն³ եւ տիրական
բնութեանն առնէ սա աւթարան:
- 3882 Զծայրագոյնն⁴ բարձրութեան,
որ ի յերկնից երկին բնական,
- 3884 Սա վայր բերէ խոնարհական,
որք յիւր անուն ժողովեցան:
- 3886 Եւ զարարիչն հանրական,
որով բոլոր էակք ստեղծան⁵,
- 3888 Սովաւ կոչել որդիք մարդկան,
Հայր ըստ շնորհի արժանացան:
- 3890 Վասն այսորիկ տաժանեցայ
գրել չափով գբանս⁶ ի սմայ:
- 3892 Ներսէս եղբայր Գրիգորիսի՝
Հայրապետիս ազգին Հայկայ,
- 3894 Այսմ, որ յոքունց գոլ գերակայ,
նախ նատելոց յաթոռ սորայ,
- 3896 Արեանառու⁷ լոյս ծագաւղին
եւ հետեւող հետոց նորայ:
- 3898 Բայց հոգւով գոլ բացակայ,
մարմնով չաւգտիմ⁸ թէ մերձակայ,
- 3900 Զի ոչ յիմոցս խրատեցայ
եւ ոչ յայլոց, գոր ընթերցայ:

1 B í »ñ³ ǣĒ³ Ý³ Ý
2 B á³ ı̄ İ »ñ
3 BV ³ Ýı̄ ³ Ý»ñáŶ
4 BV Á½Ī³ ūñ³ . áŶŶ

5 A ǣı̄ »ŌĪ»ó³ Ý
6 BV Á½ı̄³ Ýǣ
7 B ³ ñ»Ý³ ǣáó
8 A ǣ³ ǫü ĆŬ

- 3902 *Զուարթուն¹ թուէի² եւ թմբրեցայ
եւ իմաստուն՝ յիմարեցայ,*
- 3904 *Լոյս կարծէի՝ խաւարեցայ,
եւ միջաւրեայ՝ նսեմացայ:*
- 3906 *Լուսաւորիչ անուանեցայ,
բայց մառախուղ մթին յիս կայ,*
- 3908 *Բժիշկ այլոց հրաւիրեցայ³,
բայց ես ախտիւք մեղաց լըցայ:*
- 3910 *Փոխան մեծին ես կոչեցայ,
յանգուգական անուն⁴ նորայ,*
- 3912 *Եւ ի նմանոյն⁵ յոյժ հեռացայ,
որքան երկին առ ստորակայ:*
- 3914 *Քանզի ճրագի նմանեցայ,
որ տեսողացն⁶ ըզլոյսն տայ,*
- 3916 *Այլ ինք⁷ մըրով տգեղանայ
եւ յիւր լուսոյն չպայծառանայ:*
- 3918 *Եւ կամ աչացս, որ ի մեզ կայ,
տեսող⁸ այլոց գու ի բացեայ,*
- 3920 *Բայց ինքն ինքեան անտեսանայ
եւ ըսխալանսն⁹ անգիտանայ:*
- 3922 *Եւ կամ քարին այն յեսանայ,
որ սուսերաց զսուրն¹⁰ տայ,*
- 3924 *Եւ¹¹ ինքն գուլ եւ ոչ սրանայ,
թէ եւ բազում անգամ ջանայ:*

1 A ½³ ñĀáóŸ B ³ ñĀáóŸ

2 A Āí չԸ

3 A Ññ³ Ū³ ūó³ Ū

4 B ³ Āáé

5 V ÝŪ³ ÝóáŸŸ

6 BV ĭ »éáŌ³ ó

7 B ԸŸնŸ

8 B ĭ »é³ óŌ

9 BV A½éĒ³ Ē³ ÝéŸ

10 BV A½éáóñŸ

11 B ³ Ē

3926 Նոյնպէս եւ ես յայս յարակայ
զայս մաղթանաց բան խաւսեցայ,

3928 Թէպէտ եւ ոչ յիս ազդէ սայ,
սակայն արթնոց մաքրիչ մնայ:

3930 Եւ մի՛ ի յայս ոք ախտանայ,
թէ չափաւոր բանիւ է սա,

3932 Եւ արտաքին կարծի նմայ,
որպէս եւ զերզն¹ Ափրոզիտեայ:

3934 Զի եթէ սուտն, որ ձեւանայ,
սովաւ այնքան զեղեցկանայ,

3936 Քանի² արդեաւք վայել ջանայ
ճշմարտութեան բանս³, որ ի սմայ:

3938 Երգոյն Հանգոյն Սողովմոնի⁴,
սա⁵, որ Երգոց երգ անուանի,

3940 Որ զփեսային երկնաւորի
զսէրն⁶ առթէ Հարսին կուսի,

3942 Եւ կամ դաւթեանն սաղմոսի,
այսահալած մարգարէի,

3944 Որ յաւծմանէն Սամուէլի⁷
հոգւովն երգէր ի տասնադի,

3946 Եւ այլ բազմաց, որ են յայտնի,
որք վարեցան չափով բանի,

3948 Ոչ ի յինքեանց, այլ ի Հոգւոյն,
այն, որ շարժէ՝ յորըս կամի:

3950 Զի մի՛ աղքատ մեծն կարծի
եւ կամ առատն ուրիշ⁸ ասի:

1 A ½»ñ·ë
2 A ù³ Ý½Ç
3 B µ³ ÝÝ
4 V ëáðãüáÝÇ

5 B ³ ÜÝÜ
6 BV Á½ë¿ñÝ
7 B ë³ Üáð»İÇ
8 B ÁéÇB¹ V ÁéÇİ

- 3952 *Ըստ այսմ եւ շնորհն ոչ միակի,
այլ ի բազումքս բաժանի,*
- 3954 *Ոմանց տայ շնորհ մեկին բանի,
զի հանրական լուր աւգտեսցի,*
- 3956 *Այլոց իմաստ ծածուկ ճառի,
զի գարթուսցէ գնիրհեալ հոգի:*
- 3958 *Ոմանց տայ բան, որ ոչ չափի,
բայց զաւրաւոր եւ ըստ կարգի,*
- 3960 *Այլոց շնորհէ բանքս տաղի,
զի եւ այնու միտքն բանի:*
- 3962 *Քանզի բնութիւն մեր է յայտնի
արագայագ¹ եւ ձանձրալի,*
- 3964 *Վասն այսորիկ տայ նա լեզուի
զյոզնասեռեան² ազգս բանի:*
- 3966 *Ըստ այսմ եւ ես նկարեցի
գներտաղական բանս ի քարտի,*
- 3968 *Ի գուարճութիւն³ բանասիրի
եւ բարեմիտ ընթերցողի:*
- 3970 *Յորում յիշման զիս արժանի
համարեսչիք⁴ սիրով սրտի,*
- 3972 *Զի թողութիւն ինձ պարգեւի
յառատաձիր Տեառնէն ձրի:*
- 3974 *Նաեւ ծնողաց⁵ մերոց բարի,
որք ի ժողովն են այժմ երկնի,*
- 3976 *Մաղթեմ յիշմամբ աղաւթելի
յարտասուելոյն ժամանակի.*

1 A ³ ñ³ . ³ ñ³ . ÷ È ³ ñ³ . ³ Թ .

2 BV ½ñüŸ³ ẽ»é»³ Ý

3 A ½i ³ ñ×áóĀÇóŸ

4 A Ñ³ Ū³ ñ»ó¿ù

5 V ÍŸüŸ³ ó

- 3978 Այլեւ եղբարցն իմ ըստ կարգի,
նախ՝ վեհագոյն տեառնս մեծի,
- 3980 Ապայ Վասլի¹ վեհ իշխանի՝
եւ զաւրավարին² բարձրագունի,
- 3982 Եւ ծնեալ նոցունցն զաւակի
եւ բովանդակ³ ազգատոհմի,
- 3984 Յինէն նորոգ բանս այս լիցի
պատճառ բնաւից յիշատակի:
- 3986 Եւ Մարեմայ ճգնաւորի՝
քեռ ըստ մարմնոյ մեր պանծալի⁴,
- 3988 Եւ Վահրամայ⁵ իւր զաւակի՝
հանգուցելոյն առ Քրիստոսի,
- 3990 Միշտ յիշատակ սա եղիցի,
այժմ եւ յաւուրն ապագայի,
- 3992 Թողուլ զյանցանս⁶, որ ի մարմնի,
կարգել ի դասս⁷ հրեշտակի:
- 3994 Նաեւ հանուրց ամենայնի
մերձակայից եւ ոյք⁸ հեռի,
- 3996 Ոյք⁹ հաւատան իմ Յիսուսի,
Տէր համաւրէն ողորմեսցի:
- 3998 Եւ նմա փառք յեկեղեցի
ընդ Հաւր Հոգւովն ճշմարտի,
- 4000 Յաւէտ յայժմուս եւ միշտ էի
եւ յաւիտեանս յաւիտենի¹⁰:

1 A í³ ԵՇԷ B í³ ԵՇԿ
2 A ½³ ծնի³ ըՇԿ
3 B µ³ ծ³ Կ¹ Ի
4 A á³ Կ³ ԷՇ
5 A í³ ՆնՍ³ Ս
6 V ½³ Կ³ Կ³
7 A 1³ ԵԿ

8 B ան

9 B անն

10 A + ԱՅ³ Ի³ Ի³ ը³ Կ. իմ. (=2000) Է ի շն ԱՇԵճ³, µ³ -
ն» Է³ ծԵճ³ Աµ Ենմ³ Ե³ ԱճՇԻ, անն³ Կ³ Կ³ -
Կ»³ Է շ ԵՍ³ Ա ճՕանՍ³ Անն. շԵՇ µ³ ը» Է շն ը³ -
Ն³ Կ³ Ա, ան Ե ը³ ծ³ Ե ½³ Ս ՇՕն ԱՅ³ Ի³ Ի, » ծ ԿՅՕ
· Ի ճՕՇԵ. ը Ս շ ԿՇԷ

ՀԱՓԱԾՈՅ ԹՈՒՂԹՔ

ԵՒ ԽՐԱՏՔ

ՆԵՐՍԷՍ ՇՆՈՐՀԱԼՈՒ ՉԱՓԱԾՈՅ ԹՈՒՂԹՔ ԵՒ ԽՐԱՏՔ

Շնորհալու այս ստեղծագործութիւնները բովանդակում են՝ 1. երկու նամակ, 2. չորս խրատական ոտանաւոր մանուկներ, նաեւ «բարոյական՝ զարգացելոց»¹ համար եւ 3. Աստուածաշնչի գրքերին վերաբերող եօթ միաւոր: Դրանց հիմնական ընդհանուր յատկանիշն այն է, որ մեծ մասի տողերը սկսւում են այբբենական յաջորդականութեամբ կամ/եւ ծայրակապ ունեն: Շնորհալին ցուցադրում է իր բանաստեղծական վարպետութիւնը՝ այբուբենի տառերով երկտողեր (Բ, Դ, Թ, Ժ), քառատողեր (Գ, Զ), կրկնակի քառատողեր (Ե, Է) գրելով՝ սկսելով նոյն տառով եւ աւարտելով ամեն տող (Թ, Ժ. «Անդրադարձութիւն»)², իսկ Ժ-ն կառուցում է հակառակ կարգով՝ Ք-ից Ա: Ձեռագրերում այդ տասներեք միաւորների ամբողջական ժողովածուներ չեն հանդիպում, եղածներում էլ հերթականութիւնը շատ տարբեր է, ուստի այստեղ դրանք ներկայացնում ենք այն յաջորդականութեամբ, ինչպէս դասաւորուած են «Տեառն Ներսէսի հայոց կաթողիկոսի Բանք չափաւ» (Վենետիկ, ՌՄՀԹ) հրատարակութեան մէջ:

1. Նամակներ

Ա. «Առ եղբաւորդին իւր Ապիրատն ի Կոստանդինուպոլիս»: Ապագայ Գրիգոր Ապիրատ (1194-1203) կաթողիկոսն է՝ Ներսէսի եղբայր Շահան զօրավարի որդին: Ապիրատը ծնուել է 1112 թ., հետեւաբար բանաստեղծութիւնը գրուել է 1142 թ., երբ նա երեսուն տարեկան էր, իսկ 1102 թ. ծնուած Ներսէսը՝ քառասուն («Ըստ լի ամաց քոց երեսնից, / Գրեցան եւ տունքսս գովեստից, Ի հիւանդոտ եւ ցաւալից / Անձնէ յաւուրսս քառասնից»): Ալիշանը զարմանալիօրէն «Թուղթ առ Գրիգոր Ապիրատ» գրուածքը թուագրում է 1154-55 թուականով³: Երիտասարդ տարիքում նա զինուորական է եղել: Ներսէսը գովաբանում է նախ եւ առաջ նրա ռազմարուեստին հմուտ լինելն ու քաջութիւնը: Յիշատակուած Անդրոնիկոսը հաւանաբար բիւզանդական զօրավար է՝ ապագայ Անդրոնիկոս Կոմնենոս Ա կայսրը (1181-1185 թթ.), որի 1153 թ. արշաւանքը Կիլիկիա անյաջողութեամբ պսակուեց, քանի որ նա պարտութիւն կրեց Թորոս Բ-ի զօրքերից: Իսկ այստեղ խօսւում է նրա եւ Կոստանդնուպոլսում գտնուող Ապիրատի մտերմութեան մասին («ՅԱնդրոնիկեայ սիրալրական»): Գ. Յակոբեանի կարծիքով՝ Ապիրատը ծառայել է յունաց արքունիքում, եղել կայսեր եւ նրա մերձաւորների սիրելին⁴: Ներսէսը նրան կարօտում է, բարեմաղթանքներ ու պարզ խրատներ է յղում:

Բանաստեղծութեան կէնտ տողերի սկզբնատառով (բացառութեամբ վերջին 12-ի) կազմուած է «Առ Ապիրատն ի Տէր Ներսիսէ Բան չափով» ծայրակապը, իսկ տողերի մեծ մասը նոյնայանգ է՝ «-ան» յանգով, միայն վերջին երկու քառատողը՝ «-ից»-ով:

Բ. «Թուղթ մխիթարութեան առ ոմն իշխան արեւելեան վասն որդւոյ իւրոյ տարածամ մեռելոյ»: Իշխանի անձը որոշելու համար ոչ մի փաստ չկայ ոտանաւորում: Ներսէսը սփոփում է որդեկորոյս հօրը՝ յորդորելով չտրուել տրամութեանը, օրինակներ վկայակոչելով Աստուածաշնչից եւ հոգու անմահութեան յոյսը ներշնչելով նրան:

1 Ղ. Ալիշան, Շնորհալի եւ պարագայք իւր, Վենետիկ, 1873, էջ 80-81:

2 Ըստ Ալիշանի՝ Ներսէսն առաջինն է կիրառել այդ հնարքը, անդ, էջ 78:

3 Ա. Անդ, էջ 506:

4 Գ. Յակոբեան, Ներսէս Շնորհալի, Երեւան, 1967, էջ 165:

Երկտողերից իւրաքանչիւրը սկսւում է այբուբենի հերթական տառով: Ք-ից յետոյ եղած հատուածի ծայրակապն է «Ներսեսի է կաթողիկոսի հայոց»: Միմեանց հետեւում են նոյնայանգ մեծ հատուածներ՝ տասներկուական տառի համապատասխանող՝ քսանչորսական տող «-ին», «-ով», «-ան» յանգերով: Իսկ վերջին՝ ծայրակապ կազմող 44 տողի յանգն է «-ար»:

2. Խրատներ

Գ. «Բան հաւատոյ վասն անեղին եւ եղելոց բարառնաբար ի դիմաց հայկական տառից չափաբերմամբ ոգեալ»: Ընդհանուր գծերով շարադրուած են քրիստոնեայ հաւատքի հիմնական գաղափարները: Տառերը խօսում են. դիմառնութիւն է:

Ամեն տառին քառատող է նուիրուած: Իւրաքանչիւր քառատողի չորս տողերը յանգաւորուած են միեւնոյն յանգով: Ա, Բ, Դ, Է, Ը, Թ, Ի, Զ, Ը, Տ, Յ, Ք տառերի անուանումները սկզբնատողերի անկապտելի մասն են կազմում: Զ-ի՝ «Զայն» անունը (որոշեալ յօդով) հանդէս է գալիս նաեւ որպէս «ձայն» գոյական:

Գ, Ե, Զ, Ժ, Լ, Խ, Ծ, Կ, Զ, Ղ, Մ, Յ, Ն, Ծ, Ո, Զ, Պ, Զ, Ռ, Ս, Վ, Ի, Փ տառերի անուանումները սկզբնատողերի մասն են կազմում: Այդ տողերը պարզապէս սկսւում են համապատասխան սկզբնատառ ունեցող բառերով, տառերի անուանումներն էլ առկայ են *A* ձեռագրում եւ *Ven* տպագրում՝ որպէս փոքրիկ վերնագրեր քառատողերից առաջ: Իսկ *B* եւ *D* ձեռագրերում բաց են թողնուած անգամ առաջին շարքի՝ տողերի մաս կազմող տառերի անուանումները: Ուստի նման փոքրիկ վերնագրեր քառակուսի փակագծերում ([ ]) աւելացրել ենք նաեւ մնացած տառերին նուիրուած տողերից առաջ:

Ե՛ւ առաջին, ե՛ւ երկրորդ դէպքում տառի անուանը յաջորդող բառն էլ պարտադիր այդ տառով է սկսւում: Մէկ անգամ՝ Լ-ի պարագայում դա «Լիւսել» բայն է՝ «հիւսել»-ի տարբերակը:

Ar տպագրում արտացոլուած են միայն այն տառերի անուանումները, որոնք տողերի մասն են կազմում: 20-տողանոց յանգաւորուած վերջաբանի կէնտ տողերի սկզբնատառերով, բացի վերջին երկուսից, կազմուած է «Ներսեսի է» ծայրակապը:

Դ. «Բան մաղթանաց»-ում, որ նուիրուած է Քրիստոսին, խաչելութեանը, ամեն տառ ներկայացուած է երկուական տողով: Կէնտ տառերի նուիրուած երկտողերի վերջին բառն է «ինձ ողորմեա», գոյգերինը՝ «(ի) յիս գթա» (միայն վերջին՝ «ք» տառինն աւարտում է «յարակայ» բառով), ուստի բանաստեղծութիւնը յանգաւորուած է: Այդ կրկնուող խօսքերը *I* ձեռագրում յաճախ համառօտուած են («ողորմ», «յիս գ.», «յիս» եւ այլն):

Ե. «Բան ներտաղական ի խրատ ոգւոց համայնից ի դիմաց մերոյին տառից»: Այս բանաստեղծութիւնը գրուած է մանուկներին խրատելու համար, ինչպէս նշուած է վերջաբանում: Ունի բարոյախրատական բովանդակութիւն: Ամեն տառի նուիրուած է այդ տառերի անուանումներով սկսուող երկուական քառատող: Ամեն ութ տող աւարտում է նոյն յանգով:

Ե, Է, Ժ, Ի, Խ, Ծ, Զ, Ղ, Մ, Յ, Ն, Ո, Զ, Ս, Ք տառերի անուանումները, ինչպէս Գ-ում, բնագրի մասն են կազմում եւ փոքրիկ վերնագրերի ձեւով առկայ են *A* ձեռագրում եւ *Ven* տպագրում: Մնացածները տողերի մասն են կազմում, սակայն բացակայում են *B*, մի քանիսն էլ (*Զ, Ը, Թ*)՝ նաեւ *D* ձեռագրից: Ե՛ւ առաջին, ե՛ւ երկրորդ դէպքում տառի անուանը յաջորդող բառն էլ պարտադիր այդ տառով է սկսւում:

Վետաքրքրական է հետեւեալը. «Րէն տառ չէ բանի սկըսուած, /Այլ ակամայ բըռնա-
գբաւսած», չնայած այլուր Շնորհալին նրանով սկսուող բառեր է օգտագործում՝ «րամ»,
որ «երամ»-ի տարբերակն է (բանաստեղծական¹) եւ «րոտել»: Ուշագրաւ է նաեւ «Իլենն
յաւդական միայն է տառ» տողը, մինչդեռ այլուր օգտագործում է «Լիւսէ» եւ «Լիւս-
մամբ» ձեւերը:

Վերջին՝ 12-տողանոց միայանգ հատուածի կէնտ տողերի սկզբնատառերով կազմուած
է «Ներսէս» ծայրակապը:

Զ. «Խրատ ուսումնականաց մանկանց ի դիմաց այբուբենից տառից». իրատներ են մա-
նուկներին՝ ուսումնատենչ լինելու, ծուլութիւնը ատելու եւ այլն: Իւրաքանչիւր տառով
միայանգ քառատող է սկսուում: Է-ի քառատողի առաջին բառն է «Էրանութեանց», որը
հանդիպում է տարբեր հատուածներում: Ա, Գ, Լ եւ Պ տառերի անուանումները տողերի
մաս են կազմում, մնացած փոքրիկ վերնագրերը վերցրել ենք Ven տպագրից, քանի որ ձե-
ռագրերում դրանք բացակայում են: Տասնվեց տողից բաղկացած միայանգ վերջաբանի
կէնտ տողերի սկզբնատառերով կազմուած է «Ներսէսի է» ծայրակապը:

3. Աստուածաշնչեան թեմաներ

Է. «Ի Սողովմոն արքայ»՝ անդրադարձներ են հինկտակարանեան Սողովմոն արքայի
հետ կապուած իրադարձութիւններին՝ հօր գահին բազմելը, երկու կանանց դատելը, տա-
ճարի շինարարութիւնը, Սաբայի թագուհու փորձութիւնը, իմաստութիւնը: Ոտանաւորը
բաղկացած է ութտողանի միայանգ տներից. իւրաքանչիւր ութնեակի չորս կէնտ տողերի
սկզբնատառերը նոյնն են եւ կազմում են «Սողովմոն» ծայրակապը՝ չորսական Ս-ով, Ռ-ով,
Ղ/Լ-ով, Ռ-ով, Մ-ով, Ռ-ով եւ Ն-ով սկսուող տող: Ղ-ի պարագայում միայն առաջին տողն
է սկսում Ղ-ով, իսկ միւս երեքը՝ նրան համարժէք դիտուող Լ-ով:

Ը. «Ի ժողովող անուն»՝ ողջ բանաստեղծութիւնը միայանգ է «-ին»-ով: Երկտողերի
կէնտ տողերի առաջին տառերը կազմում են ծայրակապ՝ «Ներսէսի բանս է»:

Թ. «Բան հոմերական ասացեալ յիշատակարան Սողովմոնի արքայի՝ ըստ տառից այբու-
բենից տանց». Սողովմոնի Առակաց գրքին նուիրուած ոտանաւոր է՝ այբուբենի տառերով
սկսուող յանգաւոր երկտողերով, սակայն առանց տառերի անուանումների: Երկտողերի
վերջին տառն էլ սովորաբար նոյնն է՝ որոշ բացառութիւններով (օրինակ՝ Լ-ի համար՝
«յարակայ»): E ձեռագրում, որ Հեթում թագաւորի Աստուածաշունչն է, այն հետեւում է
Իմաստութիւն գրքին (այդպէս է նաեւ ՄՄ, 2585 ԺԹ դ., ՄՄ, 2628՝ 1635 թ., ՄՄ, 2705՝
1368 եւ 1660 թթ., ձեռագրերում), եւ սկզբնատառերը ոսկի թանաքով են, իսկ վերջնատա-
ռերը՝ կարմիր:

Ժ. «Անդրադարձութեամբ տառից այբուբենից սկսեալ ի վերուստ»: Այբուբենի հերթա-
կանութեանը հակառակ՝ Ք-ից Ա դասաւորուած յանգաւորուած երկտողեր են, որոնք
նաեւ աւարտում են նոյն տառով: Բանաստեղծութիւնն անձնական բովանդակութիւն
ունի: «Ի ժամանակ յոյժ անբարի, / մինչ Գերմանիկն՝ առեալ լինի: / Ժամանեցին՝ աշխար-
հի գոյժ, / քրիստոնէից՝ գոյով անոյժ. / Թուական հայոց՝ հինգ հարիւր ութ. / նա եւ ութ-
սունն՝ է երկուք եւ ութ» հատուածում յիշատակուած թուերից ստացուած է 1149 թ., երբ
սուլթան Մասուդը գրաւեց Մարաշ-Գերմանիկէ քաղաքը¹: Անմիջապէս սրանից յետոյ յի-

1 Ղ. Ալիշան, Ճնորհալի եւ պարագայի իւր, էջ 505, հմմտ. նաեւ Վ. Տէր-Ղեւոնդեան, Կիլիկեան Հայաստանը եւ Մեր-
ձաւոր Արեւելիի արարական երկրները 1445-1226 թթ., Երեւան, 1994, էջ 43-44:

չատակում է իր եղբայրներին՝ աւագ Գրիգորիոս Պալհաւունուն, որ կաթողիկոս է եղել 1113-1166 թթ., եւ նրա օրօք նոյն 1149 թ. կաթողիկոսական աթոռը տեղափոխուել է Հռոմկլայ, ինչպէս նաեւ Վասիլ իշխանին՝ խնդրելով յիշել նաեւ իր ծնողներին ու քրոջը, առանց անունները տալու:

ԺԱ. «Որդի իմաստուն՝ գլխոյն առակաց» փոքրիկ ոտանաւորը նուիրուած է Սողոմոնի Առակաց գրքի այդ բառերով սկսուող գլխին (Մ. Ժ): Բոլոր տողերը նոյնայանգ են: Զոյգ տողերից առաջինների սկզբնատառերով կազմուած է ծայրակապ՝ «Ներսէս»: *G* ձեռագրում (բովանդակութիւնն է՝ «Մասունք Հնոյ կտակարանի») այն գետեղուած է Առակաց գրքից առաջ:

ԺԲ. «Փառք Աստուծոյ գլխոյն առակաց» նուիրուած է Սողոմոնի Առակաց գրքի այդ բառերով սկսուող գլխին (Մ. ԻԵ 2): *G* եւ *F* ձեռագրերում (բովանդակութիւնն է՝ «Մասունք Հնոյ կտակարանի») այն գետեղուած է Առակաց գրքից յետոյ: Բոլոր տողերը նոյնայանգ են: Զոյգ տողերից առաջինների սկզբնատառերով կազմուած է ծայրակապ՝ «Բան Ներսէսի»: Է-ի դէպքում արհեստականօրէն գրել է «Էրեւելով»:

ԺԳ. «Երգ երգոց գլխոյն»: *G* ձեռագրում այն գետեղուած է «Երգ երգոց»-ից յետոյ: Ըստ Գ. Յակոբեանի՝ Ներսէսն այս փոքրիկ գործը գրել է Գրիգոր Նարեկացու՝ Երգ երգոցի մեկնութեան տպաւորութեան տակ¹: Բոլոր տողերը նոյնայանգ են: Զոյգ տողերից առաջինների սկզբնատառերով կազմուած է ծայրակապ՝ «Ներսէսի է»:

Աղբիւրներ

Ar – Առակք եւ ոտանաւորք խրատականք, ասացեալք ի նախնեաց մերոց ի հրահանգ ուսումնասէր համբակացն, Վենետիկ, 1790, էջ 155-203. «Սրբոյ տեառն Ներսէսի հայոց կաթողիկոսի» – Ե, Գ, Զ, Դ, Թ, Ժ, Է, Ը, ԺԱ, ԺԲ, ԺԳ, Ա, Բ

Ven – Տեառն Ներսէսի հայոց կաթողիկոսի Բանք չափաւ, Վենետիկ, ՌՄՀԹ (1830), էջ 303-364 Ա, Բ, Գ, Դ, Ե, Զ, Է, Ը, Թ, Ժ, ԺԱ, ԺԲ, ԺԳ

A – ՄՄ, 579 (1276-79), 154ա-158բ – Ե, Գ, Զ, Թ, Ժ, Է, Ը

B – ՄՄ, 5707 (1386), 205բ-211բ, 225ա-բ (B) – Զ, Գ, Ե, Թ, Ժ, Է, Դ, Բ

C – ՄՄ, 352 (1367-1371), 179ա – Թ

D – ՄՄ, 592 (1385), 122բ-145բ, 211ա-214բ – Զ, Գ, Ե, Թ, Ժ

E – ՄՄ, 180 (1295), 347ա – Թ

F – ՄՄ, 143 (ԺԴ-ԺԵ դդ.), 170ա, 182ա – ԺԲ, ԺԳ

G – ՄՄ, 231 (ԺԴ դ.), 67ա-բ, 80բ-81ա, 118ա-բ – ԺԱ, ԺԲ, ԺԳ

H – ՄՄ, 2607 (1300), 333ա-բ – Ա, 332ա-բ – Բ, 405ա-բ (ձեռագրի վերջին էջն է՝ կողքից կտրած եւ ճմռթուած, որոշ բառեր անընթեռնելի են) – Դ

J – ՄՄ, 1784 (ԺԷ դ.), 119աբ – Ա

I – ՄՄ, 2680 (1378), 451ա-2ա – Դ

Ա. Առ եղբաւորորդին իւր Ապիրատն ի Կոստանդինուպաւլիս – ArHJVen

Բ. Թուղթ մխիթարութեան առ ոմն իշխան արեւելեան վասն որդւոյ իւրոյ տարածամ մեռելոյ – BHArVen

Գ. Բան հաւատոյ վասն անեղին եւ եղելոց բարառնաբար ի դիմաց հայկական տառից չափաբերմամբ ոգեալ – ABDArVen

1 Գ. Յակոբեան, նշ. աշխ., էջ 165:

Դ. Բան մաղթանաց – BH (կտրուած եւ անընթեռնելի հատուածները ներկայացուած են [ ]-ի մէջ) IArVen

Ե. Բան ներտաղական ի խրատ ոգւոց համայնից ի դիմաց մերոյին տառից – ABDArVen

Զ. Խրատ ուսումնականաց մանկանց ի դիմաց այբուբենից տառից – ABDArVen

է. Ի Սողովմոն արքա – ABArVen

Ը. Ի Ժողովող անուն – ABArVen

Թ. Բան հոմերական ասացեալ յիշատակարան Սաղոմոնի արքայի՝ ըստ տառից այբուբենից տանց – ABCDEArVen

Ճ. Անդրադարձութեամբ տառից այբուբենից սկսեալ ի վերուստ – ABDArVen

ՃԱ. Որդի իմաստուն՝ գլխոյն առակաց – ArGVen

ՃԲ. Փառք Աստուծոյ գլխոյն առակաց – FGArVen

ՃԳ. Երգ երգոց գլխոյն – GFArVen

ՄԱՏԵՆԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

1. Ալիշան Ղ., *Շնորհալի եւ պարագայի իւր*, Վենետիկ, 1873
2. Յակոբեան Գ., *Ներսէս Շնորհալի*, Երեւան, 1967, էջ 153-170. «Մանկավարժական եւ այլ ոտանաւորներ»
3. Ներսէս Շնորհալի, *Յօդուածների ժողովածու*, Երեւան, 1977
3. Սաֆարեան Վ. Հ., «Շնորհալու իրատամանկավարժական ոտանաւորները եւ հանելուկները», *Բանբեր Երեւանի համալսարանի*, 1984, 1, էջ 166-174

ԳՈՀԱՐ ՄՈՒՐԱԴԵԱՆ
ՌՈՒՋԱՆ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Ա. 'ՏԵԱՌՆ ՆԵՐՍԻՍԻ ԳՐԵԱԼ ԱՌ ԵՂԲԱԴՐՈՐԴԻՆ ԻՐ ԱՊԻՐԱՏՆ
Ի ԿՈՍՏԱՆԴԻՆՈՒՊՈԼԻՍՒՄ²

Արեգական լուսոյ ծագման
սէր քո առ իս համանրման,
Ռեախն քաղցու բըժըշկական,
յագեցուցիչ, որ քեզ բաղձան:
5 Ապիրատիդ գըրեմ՝ զայս բան՝
եղբաւորորդւոյդ իմ ըղձական.
Պանծացելումդ արիական,
ձիւսկարժից ներհրմտական:
Ի տէգ, նիզակ շարժողական,
10 որպէս ծըղաւտ մի եղեգան:
Րամեալ յաճեակ կըրող վահան,
իբր սնձով³ անշեղական:
Արիութեանց պարառական,
նախնեաց քաջացըն գոլ նըման:
15 Տիրականիդ ընդհանրական,
որպէս լըսեմ, դու պատուական:
Նա եւ միւսում սեռ արքունեան
յԱնդրոնիկեայ⁴ սիրալրական,
Իսկ առ ի մէնջ՝ հրաժարական
20 ի սիրելեացըս քո բնական:
Տենչամբ սիրոյդ սըրտի տարփմամբ,
մինչ զի կիզուլ տեսոյդ յիշմամբ
էիցըս⁵ վեհ երանական
գքոյդ տեսութիւն քոյքըս վարկան:
25 Րոտել ի յայս վայր ամրական,
գալով քոյին ընդ բիւրական,
Ներածութեամբ արքունական
առ սկիւթականս ահեղ գոչման,
Երանութեանց արժանանան
30 որք տեսանեն զայս եղական:
Րաբունաբար գրաւորական
ծանո՞⁶, թէ է ըստուգական.
Սըրտից մերոց նըւաղական
լինել յուսով գըւարթական:
35 Ինձ դու յաւէտ կաց խընդական,
մարմնով առողջ եւ հոգեկան:

1 HJ + YánÇY

2 Ar YánÇY ĀáoŌĀ¹ · ñ»³ É áí³ Ý³ óáñ á³ ÷ áí ÷ È
í »ñÝ³ · Çñ Ven Ī áēī³ Ý¹ Ýáóá³ óĬÇè

3 ArVen è³ Ýóái

4 H Թ³ Ý¹ éáÝÇY³ »³

5 Ven շÇó Ar շÇóÝ

6 J Í³ ÍÍ áŪ

Սիրոյ՝ մի տար աշխարհական
 զհոգիդ գերել անմարմնական:
 էին սիրոյ անզուգական
 40 ջանա լինել ասպընջական:
 Բայց մի՛ բարուր պատճառական
 դըներ զհասակըդ մանկական.
 Այլ քեզ առցես տիպ ցուցական
 զբազում մանկունս աստուածական.
 45 Նախ՝ ըզՅովսէփ եգիպտական,
 ապա գյոգունս², որք ի գրի կան:
 Չարեացըն մի՛ լինիր նըման,
 որ գմանկութիւնն աշխարհի տան.
 Այլ որ ախտիցըն յաղթական
 50 եղեն մարմնով այս հիւթական,
 Փայլեն ի դաս³ հրեշտակական⁴,
 խառնին ի գունդըն սրովբէհան:
 Որով ըզքեզ մարգէ իմ բան,
 լինել նոցա նըմանական,
 55 Վայելելով աստ յերկար ամ
 եւ անդ ըզկեանսն որ անվախճան:
 Սակաւ բանիցըս խրատական
 լե՛ր ամրագոյն դու պահապան:
 Այլ⁵ եւ զհաւատդ, որ յաւազան⁶,
 60 անշարժ պահեա միշտ յաւիտեան:
 Ըստ լի ամաց քոց երեսնից,
 գրեցան եւ տունքըս⁷ գովեստից,
 Ի հիւանդոտ եւ ցաւալից
 անձնէ⁸ յաւուրըս քառասնից:
 65 Յոր⁹ մերձ մահու հասեալ մըտից,
 դարձոյց այսրէն Տէրն ամենից:
 Որպէս լինիս տեղեակ կըրից,
 ի յեկելոցըդ բընաւից:

1 J ԷՇնաի
 2 H Եւսուսոյե
 3 Ar 13 ԷԷ
 4 H Նոնի 3 Ի3 Ի3 Կ
 5 H 3 Թ

6 J 3 Ծ3 1/23 Կ
 7 Ar 1 3 Էի3 ԱԷ
 8 J Թ ԿՕԿ
 9 Ven 1/2աի

**Բ. ՆՈՐԻՆ¹ ԹՈՒՂԹ² ՄԽԻԹԱՐՈՒԹԵԱՆ³ ԱՌ ՈՍՆ ԻՇԽԱՆ ԱՐԵԻԵԼԵԱՆ
ՎԱՍՆ ՈՐԴԻՈՅ ԻՒՐՈՅ ՏԱՐԱԺԱՄ ՄԵՌԵԼՈՅ⁴**

Անտես⁵ է յոյսն⁶ աստուածային,
 ‘ստ առաքելոց⁷ անսուտ բանին,
 Բայց որք⁸ բանան զաչըս սրբտին,
 այնք հաւատով ի նա հային:
 5 Գանձեն զաննիւթ զանձն ի հոգին,
 եւ ոչ ցանկան նիւթականին,
 Դիտեն զաշխարհըն զայն վերին,
 ուր ոչ է սուգ և⁹ ոչ տըրտմութիւն:
 Եւ դու թէ զմէզ մեղաց մըթին
 10 մաքրես յոգւոյդ յաչաց բըբին¹⁰,
 Զմանուկ տըղայդ¹¹ քո զբաղձալին
 այլ ոչ ողբաս կըսկըծագին:
 Էրանելեացըն քաղաքին
 զնա բնակակից նայիս նոցին
 15 Ընդ հրեշտակացն¹² իննեակ դասին
 եւ անդրանկաց գրելոցն¹³ յերկին:
 Թագազարմից լուսերամին
 համապայծառ է պանծալին
 Ժառանգ վերինըն Սիոնին¹⁴,
 20 ժառանգակից որդւոց նորին:
 Ի գիրկըս Հաւրն է գըգուելին
 յոյժ գերագոյն անառակին:
 Լոյս աշխարհի Հաւր Միածնին
 յեղբայրութիւն հրաւիրելին:
 25 Խընդա՛ մեծաւ այսու յուսով,
 սթափեա՛¹⁵ ի սգոյդ ըսփոփելով,
 Ծանի՛ր զբնութիւնըս մեր մարմնով
 մահկանացու անդարձ վըճուով:
 Կաց ի կանգուն¹⁶ աւրինակով,
 30 զոր մեզ ետուն հարքըն գըրով,
 Հայեաց յԱբէլ արեամբ մահով
 հաւրն առաջի մեռանելով”:

1 H āÇù
 2 B + i »³ éÝ Ý»ñ»ēÇ
 3 H + i »³ éÝ Ý»ñēÇēÇ İ³ ĀāōÇĪ áēÇ
 4 H í³ Ē×³ Ý»ĒáŪ
 5 Ar ³ Ýİ »ēÝ
 6 ArH ūāū
 7 ArBH Áēī ³ é³ ū»ĒáŪ
 8 ArB áñ
 9 Ar āÇù H áō

10 B · ÁμÇÝ
 11 ArBH ī ÁŌ³ Ū
 12 H Nññī ³ İ³ ó
 13 Ven · ñ»Ēáó
 14 ArB ēÇáí ÝÇÝ H ēÇáÝÇ
 15 H ēĀ³ ÷ »³ ó
 16 H İ³ ÝĪ áōÝ
 * Sē´· ò· Գ· 8

Զեզ գԱբրահամ¹ տիպ առնելով՝
 գորգին տուողին² նըւիրելով³ :
 35 Ղամբար մանկանց⁴ ողջակիզով,
 գմինն⁵ ընդ երից ընծայելով :
 Ճոխացելոց խորին թըւով⁶
 մանկանց⁷ եւթեանց⁸ նըմանելով՝
 Մակաբեանց⁹ մաւրըն Շամունով¹⁰,
 40 գորս¹¹ Աստուծոյ տայր ցընծալով^է :
 Յիշեա եւ գկեանքըն տապանով
 ըզմարդկան մազ մեռանելով :
 Նոյն ի յերիւր աւր յառնելով
 եւ մեզ ետ յոյս նըմանելով :
 45 Շինէ գքակեալս նորոգելով,
 յանմազ բնութիւն փոփոխելով,
 Որք հինգ տաղանդ պատուիրանով
 շահին ըզգործսըն հաւատով :
 Չարք, որ չարեաց¹² են գործարան,
 50 յառնեն ի մահն անմահական :
 Պատին բոցովն անշիջական,
 ուտին յորդանցն, որ անվախճան :
 Զերմ արտասուաց կարաւտանան,
 որ անաւգուտ է յետ մահուան,
 55 Ռամ¹³ վարուց հետեւեցան,
 վասն այնորիկ անդադար լան :
 Սուրբ տըղային ոչ լալոյ ձայն,
 այլ երգ¹⁴ խընդման վայելչական,
 Վասն որոյ¹⁵ գգոյն ըզտըխրական¹⁶
 60 սեաւ ըզգեստիդ ի յանձնէդ հան,
 Տըրտմական¹⁷ կիրքն առցեն վախճան
 դառն արտասուք¹⁸ ձեր եւ կական :
 Րոտեա զերկունս¹⁹ թախճական²⁰,
 գոր մազ մանկանըն ձեզ²¹ ծընան,

1 BH ½³ µñ³ ³ Û
 2 Ar i Ááō³ óō
 ³ Sէ՛․ Ե․ ԻԲ 1-13
 3 H Yáōzñ i ³ Éái
 4 BH Û³ ÝÍ³ ÝóÝ
 5 H ½ÛÇÝ
 6 Ar ³ áōÁái
 7 BH Û³ ÝÍ³ ÝóÝ
 8 B ³ óÁ³ Ýó
 9 BH Û³ Ý³ µչ³³ Ýó
 10 BH ԲՄáóÝái
 11 Ar ½áñ

Է Sէ՛․ ԲՄ․ Ի․ ԷՇ³ Ý³ i ³ ñ i ³ ñù »ó i Ý³ Թ³ µ³ Ýáó-
 ÁÇóÝ eñµáó, Ñi . . . i »Ý»i ÇÍ, 1813, շհ 383-395:
 12 BVen á³ ñ»³ óÝ
 13 ArB é³ ÛÇó
 14 H »ñ․ ù
 15 Ar ³ ½ÝáñÇÍ
 16 Ar i ÁÉñ³ Ý³ Y BH ½․ áÁÁ¹ i Éñ³ Ý³ Y
 17 B i ñi i Û³ Ý³ Y
 18 B ³ ñi ³ éáó³ óù
 19 ArBH ½»ñÍ áóÝéÁ¹
 20 B Á³ É³ YÓ³ Ý³ Y
 21 Ar Ó»ñ

65 Ցոյց զակամայդ կամայական,
 տալ ստեղծողին յաւժարական:
 Իիւծեալ մարմնոյն, որ ի տապան,
 ծանիր զՀոգին յերկնից խորան:
 Փառաւք փայլէ յարքայութեան,
 70 ծագէ նրման արեգական:
 Քեզ մըխիթար սակաւ այս բան
 չափով տառիցըս Հայկական:
 Նայեաց զոր ետ քեզ թագնաբար¹
 Հայրըն գըթած եւ բարերար,
 75 Եհան զորդին քո յերկրէ չար
 ի հրեշտակաց բիւրոցըն պար:
 Րենական² լուսոյն անճառ
 հուպ եւ տեսող ըզնա արար,
 Սըրբոցն որ անդ համագումար,
 80 եւ ընտրելոցըն³ հաւասար:
 Եթէ յայս յոյս ունիս հանճար,
 լինիս հոգւով դու անմոլար,
 Սըրտիդ կըրական որ կայ ի վառ,
 փոխի ի ցաւդ⁴ զըլարթարար:
 85 Ի բաց դիր այժմ ըզսգոյդ⁵ խաւար,
 որ անյուսիցն է տըրտմարար⁶,
 եւ դու ընկալ⁷ զսոյն⁸ անվըթար,
 զյուսացելոցըն զուարճարար:
 Կենդանին⁹ եւ կենարար,
 90 այն որ ճայնիւ կոչեաց զՂազար¹⁰,
 Առ քեզ գոչէ աստուածաբար,
 լուծցէ ըզսուգ քոյ եւ զաշխար:
 Թագաւորըն կամարար,
 որ զՄարեմանսն¹⁰ ուրախ արար,
 95 Ուրախութիւն քեզ անվըճար
 պարգեւեսցէ աստուածաբար:
 Ղաւղիչ զարտաւարըն¹¹ զայն¹² երկար
 արտասուելովըն¹³ մարդկաբար,
 100 Ի քէն բարձցէ զսըգոյդ խաւար,
 նովին բանիւ կենդանարար:

1 H ǻ³ ðŸ³ μ³ ñ
 2 H ñ»ŸŸ³ Ĭ³ Ȳ
 3 H ǻŸ¹ ñ»էօօŸ
 4 Ar Ç ó³ õ
 5 H ½· áŪ
 6 Ar ĭ ñĭ Ū³ μ³ ñ
 7 B ǻŸĭ »³

8 H ½էէŸ
 9 B Ĭ»Ÿ¹· ḂŸŸ Ū»ñ
 * S t'· Զ·վ· Ժ·Լ· 43
 10 H ½Ū³ ñ»Ū³ ȲŸŸ
 11 H ½³ ñĭ ³ õëǻŸ
 12 H ³ ŸŸ
 13 B ³ ñĭ ³ õ»էօօáĭ Ÿ

Կտաւոց մահունն մարմնապատար,
 վարչամակին այն մահարար,
 Որ քոյ յուսոյն անյուսարար
 եւ յաւատոյդ ծածկոյթ արկար,
 105 Սաստեա նոցին եւ գանիւ հար,
 զի փախիցեն ծառայաբար:
 Ի քէն մերկեա՛ զգեստ¹ տրրտմարար,
 զերդ² ըզպատան մահունն Ղազար:
 Հայեաց ի կինըն Կղէոպատար³,
 110 որ վասն որդւոյն անմխիթար՝
 Աչաւքն⁴ ետես լուսապայծառ
 թագիւ պրճնեալ արքայաբար:
 Որոց Յիսուս ձեզ⁵ տիրաբար
 յաւուր մեծին երկնագումար
 115 Յուցցէ զորդին ձեր գերափառ,
 աւրհնէք նովաւ զՏէրն անդադար:

1 Ar ½/₂ »ēī

2 Ar ½»ñĀ

3 HVen ĪŌáá^³ ī^³ ñ

4 B^³ ā^³ òù

5 B Ó»ñ

Գ. 1ԲԱՆ ՀԱԲԱՏՈՅ ՎԱՍՆ ԱՆԵՂԻՆ ԵՒ ԵՂԵԼՈՑ
ԲԱՐԱՌՆԱԲԱՐ Ի ԴԻՄԱՑ ՀԱՅՎԱԿԱՆ² ՏԱՌԻՑ ՉԱՓԱԲԵՐՄԱՍԲ
ՈԳԵԱԼ Ի ՆԵՐՍԻՍԷ³

[ԱՅԲՆ]

Այբն⁴ անըսկիզբն ասէ զԱստուած,
Անեղ բնութիւն՝ ոչ արարած,
Յերիս անձինըս բաժանած,
Ի մի բնութիւն միաւորած:

[ԲԵՆԸՆ]

5 Բենըն⁵ բնաւից ասէ անճառ,
Հասման մըտաց գոլ անհընար,
ԶՈրդւոյ ծընդունդն անեղաբար,
ԶՀոգւոյն⁶ բըղխումն աղբիւրաբար⁷:

ԳԻՄՆ⁸

10 Գըրէ ինքեամբ ի նիւթ էի
Զաննիւթականն իմաստ բանի՝
Թէ Աստուած էր միշտ⁹ կենդանի,
Եւ է յայժմուս եւ եղիցի¹⁰:

[ԴԱՅՆ]

15 Դայն¹¹ դաւանէ զԵրրորդութիւնն¹²
Երեք անձինք եւ մի բնութիւն.
Ոչ միութեամբն¹³ ի խառնութիւն,
Ոչ բաժանմամբն յաւտարութիւն:

1 B + ՍՇՅ ՆՅ Ասո՛ւ Ի սօ՛յն .Օ. Կան՛Կ Կ՛նե՛ՇԷՇ ՆՅ Լսօ
Ի՛ն Աս՛ՇԿ Ի Է՛Շ
2 B ՆՅ Ա՛ Ի՛ Կ՛ օ
3 B աՇւ Շ Կ՛նե՛ՇԷՇ D աՇւ Ի »ն՛Կ . Շն
4 BD աՇւ
5 BD աՇւ
6 BDAr ½Նա. ծա՛ւ

7 AVen ՅՆ՛ Ի Յ յմ յն D Յ ԿԱ՛ԿՅՅ յմ յն Ar Յ Օ՛մն՛ յմ յն
8 BDAr աՇւ
9 D աՇւ
10 D Շ՛ Է՛Շ
11 BD աՇւ
12 BAr ½ննան՛ աս՛ՇՇ
13 AVen ՍՇաս՛Շ Ս՛մ

ԵԶՆ¹

Երրեակ անձամբ թիւ կատարեալ
 Զերրորդութիւնըն ծանուցեալ.
 Ոչ քան զերիսն առաւելեալ,
 20 Եւ ոչ երկուս կամ մին եղեալ:

ԶԱՅՆ²

Զայս թիւ առեալ ըստ Եսայեայ
 Ի Սրովբէիցն, որպէս եւ նայ,
 Երիցս սուրբ ասել նըմայ,
 Եւ միանգամ՝ տէր գերակայ՝:

[ԷՆ]

25 Էն³ էապէս մեզ քարոզէ
 Զոր էնն՝ ուսեալ ի Մովսիսէ,
 Թէ Աստուած էր⁴ ի սկըզբանէ,
 Եւ ոչ եղեալ ի⁵ յումեքէ:

[ԸԹՆ]

30 Ըթն⁶ ընդ էին Հաւր զուգական
 ԶՈրդի ասէ համաբնական,
 Ի Յովհաննէ⁷ ուսեալ զայս բան,
 Որ որոտայ յԱւետարան⁸:

[ԹՈՅՆ]

35 Թոյն⁹ թարգմանէ մեզ տիրաբար
 ԶՀոգւոյն բըղխումն անքըննաբար¹⁰,
 Թէ ի Հաւրէ է յատկաբար,
 Առնու¹¹ յՈրդւոյ անճառաբար:

1 BDAr āÇù
 2 BDAr āÇù
 * Տէ՛ւ Եւ. Զ 2-3
 3 BDAr āÇù
 4 D չ
 5 D չ

6 BDAr āÇù
 7 D Էի Ն՞ Կ՛աօ
 8 DAr Թ օ»i ՞ ն՞ ԿԿ
 9 BD āÇù
 10 D ՞ Օմ»ն՞ μ՞ ն
 11 D ՞ է՞ օ՞

ԺԷՆ¹

Ժամանակի² պարունակող
Ասէ գԱստուած³ գոլ ըստեղծող,
Ոչ ժամանակ առ նա հասող,
40 Եւ ոչ աւուրց⁴ ըզնա չափող:

[ԻՆՆ]

Ինն⁵ իսկապէս, ասէ, Բանին
Ի յոչընչէ ստեղծեալ գերկին,
Հաղորդ ընդ Հաւր է եւ Հոգին,
Որով եղեալքս ամէն լինին:

ԼԻԻՆՆ⁶

45 Լոյսն, որ անեղ եւ գերազանց,
Լուսոյ⁷ սկըսաւ, ասէ, ստեղծուած,
Նախ առաջին⁸ ըզհրեշտակաց,
Երկրորդ գգալի⁹ համատարած:

ԽԻՆ¹⁰

50 Խաւար մածեալ ի յանդընդոց,
Ասէ, փոխեալ լուսովն ի բոց,
Որով եղեւ տիւրն գործոց,
Գիշեր¹¹ հանգիստ քընոյ արթնոց:

ԾԱՅՆ¹²

55 Ծիրն երկնային յերկրորդ աւուր
Մեկնեաց, ասէ, զըուրն¹³ երկնաւոր,
Եւ յերրորդին տունկք¹⁴ բիւրաւոր,
Յորում եւ¹⁵ դրախտըն լուսաւոր:

1 BDAr āÇù

2 AR Ā³ Ū³ Ȳ³ Ĭ³ ó

3 D ½³ ēī áó³ Ĭ³ ëĵ

4 D ³ óáóñù

5 BD āÇù

6 BDAr āÇù

7 D + ³ ëĵ

8 B ³ é³ çÇŸŸ

9 A ë. ³ ĬÇ

10 BDAr āÇù

11 Ar · ÇB»ñŸ

12 BDAr āÇù

13 D ½³ áóñ

14 D ĩ áóŸŸ

15 D áñ »ó

ԿԵՆՆ¹

Կապեաց, ասէ, զանկապն² ըզլոյս³
 Ի չորրորդին՝ յանաւթ նիւթոյս,
 Զարեգակնէ եւ ըզլուսնոյս,
 60 Եւ զաստեղաց պարունն յաւդոյս:

ՀՈՅՆ⁴

Հրամանն, ասէ, արարչական
 Հան ի ծովէ⁵ կըրկին կենդան,
 Զայնս⁶ որ ի յաւդս են թեւական,
 Եւ որ⁷ ի ջուրսըն⁸ լեղական⁹:

[ԶԱՅՆ]

65 Զայն տիրական ասէ էհաս,
 Առ ի ստորին հողանիւթեայս¹⁰,
 Բըղխել¹¹ յերկրէ չորքոտանեայս,
 Զանազանից կենդանեաց դաս¹²:

ՂԱՏՆ¹³

70 Ղաւղեալ խորհուրդ¹⁴, ասէ, թաքուն¹⁵
 Երրորդութեանըն¹⁶ միաբուն
 Վասն ի հողոյ ստեղծեալ մարդոյն¹⁷
 Առնել պատկեր նըման նորուն:

[ՃԷՆ]

75 Ճէն¹⁸ ճառագայթ, ասէ, փառաց
 Զգեցոյց մարդոյն զանմահ կենաց.
 Զկինն ի կողէն արար հատուած,
 Աւրէնս եդ իր¹⁹ պատուիրանաց:

1 BDAr աՇի

2 BD ½³ ԿԻ³ a Կ³ e շ

3 A էաէ

4 BDAr աՇի

5 A Íái շԿ

6 B ½³ ԸԿ

7 B ½³ ան

8 AAr շաօնԱե

9 B էՇօՕ³ Ի³ Կ D է³ ծՕ³ Ի³ Կ

10 D էաՕ³ ԿՇօԱ³ էե

11 BAr μՕԷ»³ է

12 D 1³ e e

13 BDAr աՇի

14 D ԷանՆաօն¹ Կ

15 A Ա³ . aօԿ

16 B »ննան¹ aօԱ»³ Կ

17 B Ս³ ն¹ aօԿ

18 BD աՇի

19 Ven »¹ Շն D »¹ aօն

ՄԵՆՆ¹

Մախալ, ասէ, առ ի չարէն
 Ընդ մեր պատիւն՝ որ յարարչէն,
 Եհան խաբամամբ առ² ի դրախտէն³,
 80 Էած յերկիր յայս փըշեղէն:

ՅԻՆ⁴

Յայնքան մեղաց ասէ չարիս,
 Արկ ըզբնութիւն հողեղինիս,
 Մինչ սահանաց բանալ երկնից,
 Ծածկել ջըրով զորս ի յերկրիս:

ՆՈՒՆ⁵

85 Նոյ յազգի անդ, ասէ, ընտրեալ⁶
 Միայն զըտաւ իւրովքն⁷ ապրեալ
 Ի տապանին՝ զոր էր գործեալ⁸,
 Յորմէ կըրկին զերկիր լըցեալ:

ՇԱՅՆ⁹

90 Շինուած, ասէ, զաշտարակին
 Յետ այնորիկ յանդըզնէին.
 Յոր խառնակեալ լեզուք նոցին,
 Զեռամբ¹⁰ իւրեանց զայն քակէին:

ՈՅՆ¹¹

Ուսուցանէ Աբրահամաւ
 Թէ հաւատոյ տան հիմն եդաւ.
 95 Ուստի Աստուած կերակրեցաւ,
 Եւ աւետեաց որդին տըլաւ:

1 BDAr āÇü
 2 B áñ
 3 D Ç¹ ñ³ Ēī շ
 4 BDAr āÇü
 5 BDAr āÇü
 6 D ÁY¹ ñ³ Ē

7 D Çöñ³ öüY
 8 D ԲՇY³ Ē
 9 BDAr āÇü
 10 D Ó³ öüY
 11 BDAr āÇü

ՉԱՅՆ¹

100 *Չարիւք, ասէ, մարդկան որդւոց
Լըցաւ աշխարհ պաշտմամբ կըռոց.
Բայց² Յակովբայն³ այն ծընընդոց⁴,
Որ յերկաթին մտին հընոց⁵”:*

ՊԷՆ⁶

*Պըրտուեայ⁷ տապանն, ասէ, զՄովսէս⁸
Ետ Յակովբայ⁹ զարմին¹⁰ հանդէս.
Փըրկել զնոսա աստուածապէս
Յեգիպտոսէ սքանչելապէս⁵”:*

ՋԷՆ¹¹

105 *Ջանաց, ասէ, առ ինք¹² ճըգել
Տէրըն զորդիս մարդկան փըրկել.
Մատամբն¹³ իւրով աւրէնս¹⁴ գըրել¹⁵,
Եւ մարգարէս¹⁶ սուրբ¹⁷ առաքել¹⁸”:*

ՌԱՅՆ¹⁹

110 *Ռամիկ, ասէ, զագգըս մարդկան,
Ջի ոչ այսու առ նա դարձան.
Մեծադունի կարաւտացան
Հնարից դեղոց բըժըշկական²⁰”:*

ՍԷՆ²¹

*Սիրով, ասէ, Հայր առաքեաց,
ՋԲանն ընդ մարմին միաւորեաց.*

1 A ā³ Ý BDAr āÇù

2 D μ³ ó

3 A Թ Ի áμ»³ Ý B Թ Ի áμ»³ Խ Ը D Թ Ի áı μ»³ Խ Ar Թ -
Ի áı μ»³ Ý

4 D Ի ÁÝÁÝáó

5 D շÝճáó³ Ի շ

» S Է՝* Ի՝ O րի՛ն.՝Պ. 20

6 BDAr āÇù

7 D ԸՇ³ Խ á i ³ eÝ շ »ն»óáóԸ, ԸՇÝá»ó ԽՅáı èշè-Á
ճÝճáó³ Ի շ

8 D ԽՅáéշè

9 D Թ Ի áμ³ Ը

10 B ԽՅ³ նՅՇÝ

Է S Է՝* Ի՝ L Ի՝ 3

11 BDAr āÇù

12 D Շóñ

13 D Ը³ ý ³ Ըμ

14 ABVen ³ óñշÝù (A áó00³ Ի՝ ³ óñշÝè)

15 B · ñ»³ É

16 B Ը³ ñ· ³ ñշ

17 Ar èáóñmè

18 B ³ é³ ù»³ É

19 BDAr āÇù

20 D μÁÁÁԸ³ »ó³ Ý

21 BDAr āÇù

115 *Զոր եւ մաքուր Կոյսըն կըրեաց,
Ծընաւ մարմնով¹, որով փըրկեաց:*

ՎԷԻՆ²

*Վերնոցըն լոյս³, ասէ, մաքրից
Ծագեաց յաշխարհ այս ըստուերից.
Եւ⁴ Հալածեաց⁵ զխաւարն յէից,
120 Ոգւոց⁶ փայլեաց լոյս ամենից:*

[ՏԻԻՆ]

*Տիւն⁷ տայ ասել բան ծայրագոյն
Վասըն Բանին իմանալոյն,
Տեառըն փառաց խոնարհելոյն,
Մինչեւ խաչի համբերելոյն:*

ՐԷՆ⁸

125 *Րամ աւետեաց ձայնիւ լինի,
Թէ եւ բնութիւն ձայնի չունի,
Թէ որ նընջեացն⁹ ի տապանի,
Նոյն¹⁰ ազատեաց զորս ի բանդի¹¹:*

[ՅՈՅՆ]

130 *Յոյն¹² ցընծութիւն մեզ քարոզէ
Զմիշտ կենդանւոյն յարութենէ,
Եւ զյարութիւն մեր հաստատէ
Նըմին նըման՝ յորժամ գայցէ:*

ԻԻԻՆՆ¹³

*Իիւսէ ըզմեզ ընդ նոյն սիրով,
Յաւդեալ ի գլուխն ամբառնալով,
135 Յայն¹⁴ որ նըստի բնութեամբ մերով
Հաւր ընդ աջմէ բազմեալ մարմնով:*

1 D Û³ ñÛÝáí Ý

2 BDAr ãÇü

3 D ÉáİÉÝ

4 A ãÇü

5 A Ñ³ É³ Í»Éáí

6 A á· áó

7 BD ãÇü

8 BDAr ãÇü

9 AD ÝÁÝÇ»³ ó

10 D Ý³

11 BDAr µ³ Ýi Ç

12 BDAr ãÇü

13 BDAr ãÇü

14 B » ǿ

ՓԻԻՐՆ¹

Փառաց անճառ լինի գուշակ,
 Որոց զԱստուած սիրեն յըստակ,
 Յորժամ մարմնովն² մերունակ
 140 Ծագի³ յերկնից որպէս փայլակ:
 [Քէն]

Քէն⁴ Քրիստոսի՝ ձեւովն իւրով
 Զմեզ յորդորէ խաչակցելով,
 Զի եւ փառաց նորա յուսով
 Հաղորդ լիցուք մաքրեալ⁵ հոգևով⁶:

145 Նորոգ, մանկունք⁷ իմաստութեան,
 տըւաք զայս բան ձեզ խրախուժեան.
 Երկնաւորացըն գիտութեան
 եւ համայնից եղելութեան,
 150 Բակերտ էին արարչութեան,
 եւ փրկական տնաւրէնութեան:
 Սիրողք⁸ բանի խոհեմութեան,
 զմիտըս սորին տուք քըննութեան⁹.
 Եւ ճաշակէք համ բարութեան¹⁰,
 քան ըզմեղու յոյժ քաղցրութեան¹¹:

155 Սակաւ է սա քանակութեամբ
 եւ յոգնախումբ¹² ունակութեամբ¹³,
 Ի յիմաստնոց ծանալթութեան¹⁴,
 որք միտ զնեն վերձանութեան¹⁵:
 էին Բանի բան գոհութեան¹⁶

160 մատուցանեմք¹⁷ փառատրութեամբ,
 Զներսէս յիշել մի՛ դանդաղիք,
 որ¹⁸ գուարճանայքըդ յայսոսիկ,
 Տո՛ւք փոխարէն, զոր եւ¹⁹ պարտիք՝
 զաղաւթըս սուրբս²⁰, որ պաղատիք²¹:

1 BDAr աՇս
 2 Ven ՍՅ նՍՅաի սՅ
 3 DAr ԻՅ · շ
 4 B աՇս
 5 D ՍՅ սաճոն
 6 A Նա · ա · աի B ա · ճաի
 7 A ՍՅ Կ · ճոՅս
 8 B շՇնաճ D շՇնաի
 9 D սՅՅաճաՅՅՅ Սս
 10 BAr ՆՅ Սս»նաճաՅՅՅՅ Սս D ՆՅ ՍՅ»ճաճաՅՅՅՅ Սս
 11 DAr սՅ ճոնաճաՅՅՅ Սս
 12 Ar նա · ԿՅ ԻՇ
 13 D անՅ Ի աճաՅՅՅ Սս
 14 BDAr ԻՅ ԿՅ ճաճաճաՅՅՅ Սս
 15 BDAr ԻՅ »նԻՅ ԿաճաճաՅՅՅ Սս
 16 B · աՆաճաճաՅՅՅ Սս D · աի աճաճաՅՅՅ Կ
 17 D ՍՅ Ի աճոճ ԿՅԿ
 18 Ar աճս
 19 Ar ½ · աճՅՅՅ նշԿաճԿ ½աճ ÷ ÷ աճՅՅՅ նշԿ, ½աճ »ճ
 20 Ar շաճոնս
 21 BD աՇս ½Կ»նշշշ ՄՅ»Է.. աճ աՅ ճՅ Ի Շս

Դ. ՏԵԱՌՆ¹ ՆԵՐՍԷՍԻ ԱՍԱՑԵԱԼ² ԲԱՆ³ ՄԱՂԹԱՆԱՑ⁴

Աստուած անեղ անհասական,
 Հայր գըթուլթեանց, ինձ ողորմեա:
 Բանդ ի Հաւրէ անճառ ծընունդ,
 որ մարմնացար, ի յիս գըթա:
 5 Գովեալ Հոգիդ⁵ սուրբ Աստուծոյ⁶,
 որ նորոգողդ ես, ողորմեա:
 Դաւանողիս աստուածութեանդ,
 Երրորդութիւն սուրբ, յիս գըթա:
 Երկնաւորաց եւ անմահից
 10 բանիւ ստեղծող, ինձ ողորմեա.
 Զագգըս մարդկան յաւրիներ
 ձեռամբ պատկե[ր քո], յիս գթա:
 Էրանուհւոյ Աստուածածնին
 սուրբ ծընընդեամբն ինձ ողորմեա:
 15 Ընտ[րեալ մեծի Կա]րապետին
 մըկըրտութեամբն⁷ ի⁸ յիս գըթա:
 Թագաւորացն ընդ քեզ յերկին[ս
 առաքե]լոցն, ինձ ողորմեա:
 Ժառանգողացն ըզկեանսդ անճառ
 20 աղաչանաւքն ի⁹ յ[իս գըթա]:
 Իւրաքանչիւր քոց սիրողաց
 մաքուր հայցմամբն¹⁰ ինձ ողորմեա:
 Լուսա[պըսակ] քոց վըկայից
 հեղմամբ արեամբըն¹¹ յիս գըթա:
 25 Խաչակցելոցն ընդ քե[զ հոգւով]
 պաղատանաւքն¹² ինձ ողորմեա:
 Ծարաւելոցն յաղբելր սիրոյդ
 արբո [եւ զիս, եւ] յիս գըթա:
 Կենարարիդ չարչարանաւքն¹³,
 30 որ յաղագս իմ, ինձ ողորմեա:
 Հարմ[ամբ ծն]աւտի քո ապտակին
 ի ծառայէն՝ եւ¹⁴ յիս գըթա:

1 Ar ԿանՉԿՅ Եձոնի
 2 I Գ ԹձոՍ + Է ի »ճ ԵԿ Կ»նեՉԵՉ Գ Եճ օ»ճ Է 8 BAr աՉի
 3 Ar Գ Օ»նե 9 B աՉի
 4 B ի ԳՅՍ ձ + Է ի »նԿճ . Չն I + Օճ ԿՉՅ Գ Օ»նեճ Կճ օ 10 I Նճ ԿՅՍ Սի
 Նձ . ձձօ Գ Ե Գ Ե՛ ձօճ Ի 11 I Գ Ն»ճ ԿԿ
 5 I Նձ . ՉԵ 12 I Գ Օճ ի Գ Կճ օի
 6 HI ×ՅՍ իՉԻ 13 I Գ Նձճ իճ Կճ օի
 7 I ՍԱԻ Անի ԳՅՅ»ճ Սի 14 B Չ

Զաղանաւքն¹ ի զինու[որաց]²
 եւ եղեգամբն ինձ ողորմեա:
 35 Ղաւղանջանաւքն³ հայհոյու[թեան
 եւ վասըն թքոյն ի յիս [գըթա:
 Ճըշմ]արտապէս խաչելու[թեամբդ⁴,
 անպարտականդ, ինձ ողորմեա:
 Մածմա[մբ մարմնո]յդ ի փայտ խաչին
 40 սուրբ բեւեռաւքն, ի յիս գըթա:
 Յանպարտական կող[էդ հոս]ման⁵
 արեամբ եւ ջըրովըն զիս լըւա,
 Նորոգելով ի հնու[թենէ
 կողիւ [պարտեալ]⁶ հինն Ադամայ⁷:
 45 Շարժամբ ահիւ երկրի հիմանց
 անշընչ[ու[թեամբ քո, ողորմեա:
 Որ] զմարդկային⁸ Հոգիդ յաւանդ
 ետուր առ Հայր քո, յիս գըթա:
 Չարչար[անացն]⁹ անարգաբար
 50 համբերելով¹⁰ ինձ ողորմեա:
 Պսակաւ¹¹ փըշոցն ըզփուշ [մեղաց
 բարձեր ի մէնջ, եւ յիս գըթա]:
 Զամբեալ վասն իմ ի ծարաւին
 զդառըն լեղին, ինձ ողորմեա:
 55 [Ռետին քաղցու] մեզ արբուցեր
 մարմնով¹² եւ¹³ արեամբ քո¹⁴, յիս գըթա:
 Սիրով եդ[ար եւ արտասուլաւք
 ի տապան]ին, ինձ ողորմեա:
 Վեր[աբերեր]¹⁵ ք[ո յար]ու[թեամբդ
 60 զմ[արդիկ ի կեանս, եւ¹⁶ յիս գըթա:
 Տէր, ըզբնու[թիւնս արձակեցեր¹⁷
 եւ արձակես այժմ, ողորմեա:
 Րոտեա զմարմինս իմ ընդ] հոգւոյս
 ի գալըստեան [քո¹⁸, յիս գըթա]:

1 Ar Ó³ Õ³ Õ³ Ý³ òùÝ
 2 BI ¼ÇÝáóáñ³ óÝ
 3 B Õ³ óÕ³ Ýç³ Ý³ òù HI Õ³ óÕ³ Ýç³ òù
 4 I È³ à»ÉáóÁ»³ ÛմÝ
 5 H ÑáèÛ³ Ûմ
 6 I á³ í ñ»³ É
 7 H + Ç ƱÇè · I + Ç ƱÇè
 8 I + èi »ÕÍ»³ É
 9 BArVen à³ ñá³ ñ³ Ý³ òùÝ
 10 IAr Ñ³ Ûմ»ñ»Éáí Ý
 11 I á è³ Ì³ óÁÝ
 12 I Û³ ñÛÝáÛ
 13 I áÇù ArVen áó
 14 ArVen ³ ñ»³ ÛմÁ¹
 15 I í »ñ³ մ»ñ»³ É
 16 B Ç
 17 I áñ Ý³ á »ó»ñ
 18 I ùáóÛ

- 65 Յընծա[ցայ¹ բերկրեալ յու]սով²
 քոյին ծագմամբ³, ինձ ողորմեա:
 Իիւսմամբ [փառաց պըսակելոց⁴
 աղաչանաւքն⁵ ի յիս] գըթա:
 Փըրկիչ, յորժամ գայցես փառաւք,
 70 գիս նորոգ[եա եւ ողորմեա:
 Քեզ գոհութիւն երգեմք ընդ Հաւր
 եւ ընդ⁶ Հոգւոյդ՝ միշտ⁷ յարակայ]:

1 Ar N³ Ûµ I óÝÍ³ ó³ Թ

2 I Էáõéáí

3 B ÍÝÁÝ¹»³ ÛµÝ ArVen ÍÝÁÝ¹»³ Ûµ¹

4 I à Áé³ İ »ÉáóÝ

5 I ³ Ö³ á³ Ý³ õù

6 I áÇù

7 BArVen ³ ԹԱ

Ե. 1ՏԵԱՌՆ ՆԵՐՍԵՍԻ² ԲԱՆ ՆԵՐՏԱՂԱԿԱՆ³ Ի ԽՐԱՏ ՈԳԻՈՑ ՀԱՄԱՅՆԻՑ
Ի ԴԻՄԱՑ ՄԵՐՈՅԻՆ ՏԱՌԻՑ ՏԱՆՑ ՅԻԻՐԱՔԱՆՉԻԻՐՍՆ ՔԱՌԻՑ⁴

[ԱՅԲՆ]

Այբն Աստուծոյ գրեզ մերձակայ
Խրատէ լինել⁵, թէ հաւատայ.
Տեսող գործոց ըզնա իմա՛,
Լըսող բանից ծանի՛ր ըզնա:
5 Գաղտնիք սրբտից⁶ յաչաց նորա
Չեն ի ծածուկ, այլ յայտնի կայ.
Թէ այս մըտաւք նայիս⁷ ի նա,
Անմեղ մընաս միշտ յարակայ:

[ԲԵՆԸՆ]

Բենըն⁸ բանից ասէ չարաց՝
10 Սանձեա գլեզուդ⁹ վասն ընկերաց.
Ի բերանոյ քո հան ի բաց
Ձխաւսս աղտեղիս նախատանաց:
Նաեւ ի բան¹⁰ բամբասանաց՝
Դիր պահապան քոյոց չըրթանց,
15 Ձի ապրեսցիս դու ի մեղաց
Եւ յանաչառ դատաստանաց:

[ԳԻՄԸՆ]

Գիմըն¹¹ գըրովք¹² աստուածային
Ուսուցանէ խրատել¹³ լեզուին.
Բանք¹⁴ քո նոքաւք յարդարեսցին,
20 Գործքըդ¹⁵ նոցին հետեւեսցին:
Եւ մի՛ ընդդէմ կար¹⁶ հրամանին,
Այլ հնազանդեաց պատուիրանին.

1 D Ç Èñ³ ì á· òáó Ñ³ Û³ ǾÇó
2 D + Ý»ñèÇèÇ ³ è³ ó»³ É Ar èñմա՛ւ ì »³ éÝ Ý»ñèչèÇ 6 D · áñÍáó
Ñ³ ւáó Í³ ÁáðŒÇÍ áéÇ 7 A Ý³ Çè
3 D áÇù µ³ Ý Ý»ñì ³ Ő³ Í³ Ý 8 A µ»Ý B áÇù
4 A ì »ñÝ³ · ñÇ µ³ é»ñÇ Û»Í Û³ éÁ çÝáð³ Í չ, 9 D ½»½áðì
ÁÝÁ»éÝ»ÉÇ չ ÛÇ³ ǾÝ ì »³ éÝ Ý»ñèÇèÇ ...³ Ő³ Í³ Ý Ç 10 D µ³ Ýè
Èñ³ ì á· òáó ... ÇÝ ì ³ éÇó ... Ǿçõñ³ ù³ Ý... B 11 B áÇù
ÛÇ³ Ñ³ Ûáðé ì áðÝù .Œ. ÝáñÇÝ ¹³ ñŒ»³ É èñմա՛ւ 12 D · Áñái
Ý»ñèÇèÇ ³ è³ ó»³ É µ³ Ý Èñ³ ì ³ Í³ Ý Ç ¹ÇÛ³ ó 13 D Èñ³ ì ÇÉ
³ ւմáðµ»ÝÇóÝ Ç Բ³ Ñ á· òáó Ñ³ Û³ ǾÇó D áÇù Ç 14 AD µ³ Ý
¹ÇÛ³ ó ... ù³ éÇó 15 A · áñÍáÁÝ
5 BDAr ÉÇÝ»É Èñ³ ì չ 16 Ar Í³ É

Եւ ոտըք քո ոչ մոլորին¹
Ի ճրջմարիտ ճանապարհին:

[ԴԱՅՆ]

25 Դայն² դատողին երկնաւորի
Խրատէ ըզքեզ սպասել յերկրի.
Եւ ի մարմնոյ³ քո վախճանի⁴,
Հոգւոյդ կոչմանն տէրունի
Մնալով լինել յանկարծակի,
30 Նրման գողոյ⁵ ի գիշերի.
Ջի որ սոցին ակընկալցի,
Նա ի մեղաց ոչ յաղթեսցի:

ԵՉՆ⁶

Երգէ զայս միշտ յականջըս քոյ,
Տալ⁷ ըզհամար պարտուցըն քոյ.
35 Որպէս մանկունք⁸ ուսման գըրոյ,
Ըզտախտակին համար տալոյ:
Կամ որք վեհից տընտեսք⁹ գործոյ¹⁰,
Առ ի զհամար պահանջելոյ.
Քանզի տընտես ես քո հոգւոյ¹¹,
40 Եւ պարգեւացն¹² աստուածայնոյ:

[ՁԱՅՆ]

Ջայն¹³ գուգակից սըմին ծանիր¹⁴,
Որ միշտ ասէ՝ թէ գաւրացիր.
Ի խոր քընոյ մահու գարթիր,
Եւ ի¹⁵ յանձին քուժ գգաստացիր¹⁶:
45 Յանցաւորացըս մի՛ խաբիր,
Յանանց կենացըն մի՛ զրկիր.
Ջարդարութիւն այժմ ըզգեցի՛ր¹⁷,
Եւ անդ¹⁸ փառաւք¹⁹ պայծառացի՛ր:

1 D »ō . Կ³ ó ái Çó¹ áā ē³ ē³ ԿԿԿ
2 B āÇü
3 DAr Û³ ñŪŸáŪ
4 A í³ Ō×³ ԿÇ B í³ ŌË×³ ԿÇ
5 Ar . áŌáo
6 BDAr āÇü A »Ÿ
7 B í³ Éái
8 D Û³ Կİ áóŸüŸ
9 DAr í Կİ »è
10 D . áÉáŪ

11 A Ñá. á
12 AB á³ ñ. »ō³ ó
13 BD āÇü
14 D ½³ ŪŸ Í³ ԿÇñ
15 A āÇü
16 A Áè.³ èi³ óÇñ B è.³ èi³ óÇñ
17 A Áè. »óÇñ Ar ½. »óÇñ
18 A³ Կİ
19 D Éáðeái

ԷՆ¹

50 էից լուսոյն հանուրց ծագող²
 Խրատէ լինել միշտ հայեցող³.
 Ըզմեզս, ասէ, ատեա՛ եւ թող,
 Եւ սըրբութեանցըն⁴ լե՛ր սիրող⁵:
 Զի որպէս չէ խաւար⁶ կըրող
 Պայծառ լուսոյ եւ նըմանող,
 55 Այսպէս հոգի՛ չարեաց գործող՝
 Մաքուր լուսոյն չէ ընդունող:

[ԸԹՆ]

60 Ըթն⁷ ընկերի⁸ քո պատահել
 Բարեաց իրաց⁹ ինչ յաջողել,
 Խրատէ ըզքեզ՝ մի յաչաղել,
 Մի՛ մախանաւք ըզքեզ այրել.
 Այլ թէ կամիս, ասէ, հանգչել
 Եւ Աստուծոյ հաճոյ լինել,
 Դու գոհութիւն տուողին յաւել,
 Այնմ՝ որ գիտէ հաւասարել:

[ԹՈՅՆ]

65 Թոյն¹⁰ թագ, ասէ, արքունական
 Կամ պետութիւն իշխանական
 Թէ ընկալցիս դու ըզմարդկան,
 Մի՛ համարիր քեզ սեփհական¹¹.
 Այլ ըստ հարանց քոց, որ անցան,
 70 Ծանիր ըզքեզ ծաղկի նըման:
 Եւ մի՛ լինիր ամբարտաւան,
 Այլ քաղցր եւ հեզ խոնարհական:

ԺէՆ¹²

Ժամանակեայ զկեանքս¹³ անցաւոր
 Կարծել չըտայ քեզ փառաւոր.

1 BDAr āÇù
 2 BD Í³ .³ òŃ
 3 B Ñ³ ū.³ òŃ
 4 Ar ëñմáŃ»³ Ýó
 5 Ar ëÇñ»óáŃ
 6 D »ò ¼Ç È³ ò³ ñ áá շ
 7 BD āÇù

8 B ÁÝ. »ñÇ
 9 D μ³ ñ Çñ³ ó
 10 BD āÇù Ar ÁáÝ
 11 Ar ë»á Ñ³ Í³ Ý
 12 BDAr āÇù
 13 BD Í³ »³ Ýë

- 75 *Ձի թէ ի կառս ես թագաւոր
Եւ կամ իշխան յոյժ զաւրաւոր,
Հողոյ ծընունդ ես հիւթաւոր,
Յոր դառնալոց ես բնակաւոր.
Այլու՞մ գործոյ կաս գործաւոր,
80 Յորմէ փոխիս՝ ոչ կամաւոր:*

ԻՆՆ²

- Ի ցասմանէ դու ի բաց լեր,
Եւ մի՛ ըզքեզ, ասէ՞³, այրեր⁴.
Եւ մի՛ ըզբանըս⁵ թունաբեր⁶
Առ ի սրբաէդ⁷ յառաջ բերեր⁸:
85 Մի՛ անողորմըն⁹ զոք տանջեր¹⁰,
Մի՛ անիրաւ իրըս գործեր¹¹,
Ձի մի՛ կրեսցես զոր ասաց Տէր¹²,
Ձտանջելն ի հուրըն մահաբեր¹³:*

[ԼԻԻՆ]

- Լիւնըն¹⁴ լըռել վարդապետէ¹⁵,
90 Ի ցաւագին բարկութենէն,
Եւ յանհանգիստ սրբտնութենէ¹⁶
Հանգչել ասէ ի չար ախտէն¹⁷:
Ընկալ ըզսոյն եւ ի Տեառնէն,
Յերանութեանց հեզոց բանէն,
95 Ծանիր թէ մերձ է որ դատէն,
Հատուցանել քեզ փոխարէն:*

ԽԵՆ¹⁸

*Խորհրդակից բարի եղեալ,
Մերժէ զխորհուրդ խորամանկեալ¹⁹.
Լիցի ի քէն նա հեռացեալ,*

1 BD Ի áāÇë

2 BDAr āÇù

3 D³ ëչ Á½á»½

4 ABD³ փ»É D »ō ÛÇ³ ëչ Á½á»½³ փ»É

5 B Á½μ³ ÝëÝ

6 A ĀÇōÝ³ μ»ñ

7 AB ëñi շի

8 BD μ»ñ»É

9 BD³ ÝáŌáñŪ

10 BD ı³ Ýç»É

11 BD · áñÍ»É

12 D ½áñ ÉÁë»ó»ñ

13 B Û³ Ñ

14 B āÇù D ĒÇōÝ

15 ABAr ı³ ñ¹»á »ı շի

16 ABAr ëñi ÝáŌÁ»ÝչÝ

17 D Ñ³ Ý· ā»É³ ëչ Ç ā³ ñ³ Èi շի / »ō³ ÝÑ³ Ý· Çëi
ëñi ÝáŌÁ»ÝչÝ

18 BAr āÇù

19 Ven Éáñ³ Û³ Ý· »³ É

100 Որ յԱստուծոյ է ատեցեալ:
 Ճըշմարտութեան լեր հետեւեալ,
 Ուղիղ խաւսից սիրող գըտեալ,
 Մինչ զի եւ բան լոկ ասացեալ՝
 Լինել¹ երդման գերազանցեալ:

ԾԱՅՆ²

105 Ծանուցանէ յոյժ ծանրագոյն
 Ըզբան երդման ուրանալոյն.
 Զի թէ փակեաց Տէրն ի յայոյն,
 Եւ ի չարէն ասաց ըզսոյն³,
 Զի՞նչ առնիցեն⁴ ի յերդնըլոյն⁵
 110 Միշտ ի յանուն Տեառն Աստուծոյն
 Եւ այն ստութեամբ յոլովագոյն,
 Որոյ մեղաց չիք վերագոյն⁶:

[ԿԵՆ]

Կենըն⁷ կենաց զանցաւորէ
 Կըրկին գըրամբք⁸ քաղաք ասէ.
 115 Ընդ մին մըտեր մերկ յարգանդէ,
 Ընդ մեւան ելցես մերկ յաշխարհէ:
 Արդ զի՞նչ աւգտիս դու ի շահէ
 Ի քաղաքիս այս⁹ վաճառէ,
 Յորժամ ի գրունսըն¹⁰ կողոպտէ
 120 Մահն¹¹, որ կենաց թըշնամին է:

ՀՈՅՆ¹²

Հայեաց, ասէ, յոյժ այս բանիս,
 Եւ մի՛ գբաղիր միշտ ի սնոտիս.
 Մի՛ յապաղեր դու ի չարիս,
 Այլ փոփոխեա¹³ փոյթ ի բարիս:
 125 Զի յորժամ ոչ գիտես, կոչիս,
 Եւ ըստ գործոց քոց պահանջիս.

1 B ԷՇԿ
 2 BAr ăÇü
 3 BAr ½ëi áŰ D ëi áŰ
 4 Ar ³ éŸÇó»ë
 5 A »ñ¹Ÿ»ÉáŰ
 6 Ar í»Ñ³·áŰ
 7 B ăÇü

8 A ¹ñ³ Ûü B ¹ñ³ Ûµ D ¹ñ³ Û
 9 Ar Ɔ³ Ɔë
 10 AAr ¹ñáóŸÁë
 11 BD Û³ Ñ
 12 Ar ăÇü
 13 BD ÷ á÷ áĚ»³ ó

Եւ թէ չունիս պատասխանիս,
Յանլոյս¹ խաւար բանտ² արկանիս:

ԶԱՅՆ³

Զիոյ ըզքեզ աւրինակով
130 Զմարմինդ ի կառքս լըծելով,
Եւ կառավար ուղղիչ⁴ սանձով
Զհոգիդ⁵, ասէ, անդ⁶ նըստելով.
Թէ անմոլար ճանապարհով
Գընաս յաւրէնս տեառնըն⁷ սիրով,
135 Յայնժամ յառնելըն⁸ քո մարմնով՝
Ընդ⁹ առաջ նորա թըռչիս ամպով¹⁰:

[ՂԱՏ]

Ղատն¹¹ դեկ առնուլ քեզէն ճարտար
Նաւել յայս ծով տայ հըմտաբար.
Ասէ, յուզել¹² ալեացն յերկար՝
140 Ընդդէմ կացցես հըզաւրաբար:
Վարեա¹³ զհոգւոյդ¹⁴ նաւ¹⁵ անդադար,
Հոգւոյն թեւովք¹⁶ առ ի հանձար.
Զի հասուցես անդորրաբար¹⁷
Յանքոյթ տեղին խաղաղարար:

[ՃԷՆ]

145 Ճեն¹⁸ ճառագայթ առ ի սըրտէդ¹⁹,
Ասէ, ծագեա լուսոյ հանգէտ²⁰.
Զբանըս բարիս հեղ ի լեզուէդ²¹,
Զողորմութիւն ի ձեռանէդ²²:
Բայց յարարչէն քեզ պարգեւէդ²³

1 D Թ՝ Ը՛ ԷաԹ

2 AArVen μ³ Կ¹

3 BAr āÇù

4 D áðŌÇā

5 D ½Ñá· Çì

6 D ³ Կì

7 B ì »³ éÝ Ar ì »³ éÁÝ

8 D Թ՝ ò»ÉÁÝ

9 AVen 1'

10 ABD Ven ³ Ȫmáí

11 B āÇù

12 B ½áð½»³ É

13 Ar í ³ ñ»³ É

14 A Ñá· áŪ

15 AAr Կ³ òÝ

16 BDAr Ā»ð³ òù

17 A ³ Կ¹ áŪñ³ μ³ ñ

18 B āÇù

19 ABD èñì çì

20 B Ñ³ Կ¹ ç¹

21 ABD É»½áðçì

22 ABD Ó»é³ Կçì

23 ABD á³ ñ· »ðçì

150 Մի՛ վատթարաց վատներ յանպէտ,
Թէ ոչ, վրճար տաս ի յանձնէդ¹,
Յորժամ խընդրէ ի յառողջէդ²:

ՄԵՆՆ³

Մերժել ի բաց, ասէ, ի քէն
Ջախտըս մեղաց՝ որ ի չարէն.
155 Ջպոռնրկականն եւ զայլն ամէն,
Որով գաղտնի⁴ նետիւք խոցէն:
Յայլ կապարճաց առնու⁵ իւր զէն,
Ի գեղեցիկ տեսեալ⁶ դիմէն:
Եւ հարկանէ զաչըս⁷ քեզէն,
160 Ի չարաչար⁸ հայեցմանէն:

ՅԻՆ⁹

Յինէն, ասէ, մանուկ, ընկալ¹⁰
Ջայս բան խըրատ՝ յաշխարհիս գալ¹¹,
Ունայնութեանց ըզքեզ մի՛ տալ,
Մնտի խաղաւք անմըտանալ,
165 Այլ յիմաստնոց դըրունըս¹² գնալ,
Եւ յուսմանէ ոչ ձանձրանալ,
Ջի մի՛ անձին¹³ տաս զըղջանալ,
Յորժամ հընար չէ յետ դառնալ:

ՆՈՒՆ¹⁴

Նորոգ, ասէ, երիտասարդ,
170 Ջիմաստութիւն զգեցիր¹⁵ քեզ զարդ.
Մի՛ զպատմուճանըս բազմազարդ,
Որ¹⁶ ըզտըղայս առնէ զըուարթ¹⁷.
Այլ ըզհանճար ծերոց եւ զխրատ,
Որով յայտնի ճանաչիս մարդ.

1 ABD ³ ԿՕԿԻ
2 AArVen ¹⁸ ԵճՕԺԻ
3 BAr ¹⁸ ԿՇ
4 B ¹⁸ ԿԻ ԿԿ
5 B ³ ԵԿճՕԺԵ D ԿԿԳճՕ՝ Ի չ
6 Ar ¹ »ԵԿ«՝ Կ D ԿԿԳճՕ՝ Ի չ
7 Ar ^{1/2} ԵԵԿԵ
8 D Կ Եճ ¹⁸ Կճ ¹⁸ Կճ ¹⁸ Կ
9 BAr ¹⁸ ԿՇ

10 B ԱԿ. ³ Ե
11 AAr ¹ Կ ³ Ե Ven ¹⁸ ԵԵճ ¹⁸ ԿճԿ Ե. ³ Ե
12 B ¹ ԳՕԿԿԵ
13 B ³ ԿՕԿԿ
14 BAr ¹⁸ ԿՇ
15 B ^{1/2} »Օ«Կ
16 D ԿԿԳճՕ՝ Ի չ
17 B ^{1/2} ԿճՕ՝ Կճ

- 175 *Քանզի յիմարն է հոսեալ յարդ,
Իսկ իմաստունն որպէս ըզվարդ:*

[ՇԱՅՆ]

- Շայն¹ շատ², ասէ, ո՛վ ծերունիդ,
Հնացեալ ալեաւք, կալ յաշխարհիդ.
Ժամ է դառնալ այժմ ի հոգիդ,
180 Մինչ դեռ ի ձեռս է քեզ բարիդ:
Ծառայեցեր մարմնոյ գերիդ³,
Մինչեւ ի յափըն տապանիդ.
Տուր ի մնացեալ ժամանակիդ,
Մասն ինչ հոգւոյ⁴ բանականիդ:*

ՈՅՆ⁵

- 185 *Ուսուցանէ գքեզ⁶ դիւրութեամբ՝
Եւ աստ եւ անդ⁷ լի բարութեամբ,
Սիրել զԱստուած ճշմարտութեամբ,
Եւ գքո ընկերն⁸ ստուգութեամբ:
Մերժել ըզչարն ատելութեամբ,
190 Գըրկել գբարին սիրելութեամբ.
Պահել զհոգի⁹ քո սըրբութեամբ
Եւ անհրպարտ խոնարհութեամբ:*

[ՉԱՅՆ]

- Չայն¹⁰ չար ասէ զագահութիւն,
Ջի շատ մեղաց է ծնելութիւն.
195 Ջի ի նմանէ է սպանութիւն,
Նա է աւար եւ գերութիւն.
Անտի¹¹ սկըսեալ է գողութիւն
Եւ անիրաւ դատողութիւն.
Ի յայնմանէ վաշխառութիւն
200 Եւ ըզմիմեանս ատելութիւն:*

1 BAr āÇü
2 A B³ i շ
3 D · »ñÇi
4 A Ñá· áŪ
5 BAr āÇü
6 Ar ù»½

7 A ≡ Ýi
8 B ÁÝ· »ñÝ
9 Ar ½Ñá· Ç¹
10 BAr āÇü
11 B ≡ Ý¹Ç

[ՊԷՆ]

Պէն¹ պատուիրէ կալ անբամբաս
 Ի յայս չարեաց², յորում թէ կաս.
 Ձի մի՛ հոգւոյդ³ առնեն⁴ վընաս⁵
 Ի ճախակողմըն կալով դաս.
 205 Եւ մի՛ նախատ ի կեանքս յայս,
 Յորում զարժանն ումեք ոչ տաս:
 Տուր զանցաւորդ⁶ զոր ըստանաս,
 Եւ առ գանանցըն⁷ յոր գընաս:

Ջէն⁸

Ջընջեկ գհոգիդ, ասէ⁹, ջըրովք
 210 Յախտից մեղաց՝ ջերմ արտասուաւք.
 Ձի լաւ է լալ աստէն կամաւք
 Եւ անդ¹⁰ ցընծալ մեծաւ փառաւք,
 Քան աստ խընդալ պէսպէս մեղաւք
 Եւ անդ¹¹ կըրծտել¹² խիստ ատամաւք.
 215 Եւ այս սակաւ ժամանակաւք,
 Եւ այն յաւէտ անթիւ ամաւք:

[ՌԱՅՆ]

Ռայն¹³ ըռամիկ արանց հանուրց
 Ոչ նախանձեկ խրատէ վարուց.
 Եւ գինարբուաց երգոց պարուց
 220 Մի՛ հաղորդել լըկտի բարուց:
 Ձի փոխանակ աստէն ծաղուց,
 Կոծումն եւ լաց է անդ նոցուց¹⁴
 Ընդ մեծատանն այնմիկ դասուց,
 Որ փափաքէր կաթիլ մի ջուրց:

1 B ãÇü
 2 B ã³ ñ³ ó
 3 AD Ñá. áŪ
 4 AArVen ³ éÝ»ë
 5 D í Ý³ è»Ý
 6 B ½Ū³ Ýó³ óáñÁ¹
 7 B ½³ ÝŪ³ ÝóÝ

8 BAr ãÇü
 9 Ar ³ èչ ½Ñá. Ç¹
 10 A ³ Ýi
 11 D ³ Ýi
 12 D ĭ ñ»É
 13 B ãÇü
 14 D ÁÝ¹ áóáŵÝó ÷ È ³ Ý¹ ÝáóáŵÝó

ՍԷՆ¹

- 225 *Սէր² աշխարհիս³ այս ախտաշարժ
Ատել խրատէ զաղտեղի դարչ.
Եւ թէ մեղաց մի՛ լինիր բաժ,
Ախտից տոռամբ ձգելով ի քարչ:
230 Զի⁴ թէ մարմինդ ասացէ վաչ,
Հոգիդ հիւանդ լինի եւ հաչ.
Թէ այժմ ուրախ առնէ եւ հրաչ,
Այլ յետոյ տայ քեզ մահու ճաչ:*

[ՎԵԻՆ]

- Վեւն⁵ վարք ասէ պիղծ⁶ անառակ
Տեառն կամացն է յոյժ ներհակ.
235 Եւ որ ի յայս սէր⁷ է համակ,
է Աստուծոյ սիրոյն դիմակ:
Արդ մի՛ ըմպեր խիստ ախորժակ
Զանցաւորիս սիրոյ բաժակ.
Այլ փոփոխեա՛ զմըրրատեսակ
240 Յանապական սէրն⁸ յըստակ:*

[ՏԻԻՆԸՆ]

- Տւրնն⁹ տերանց եւ իշխանաց
Խրատ ընծայէ¹⁰ իմաստութեանց՝
Թէ մի՛ սիրէք ժողովել գանձ,
Այլ ըզժողով բարի արանց.
245 Ըզմըտերիմսըն¹¹ տէրութեանց
Եւ զհետեւողսն քաջութեանց
Որք վասըն ձեր ի մահ¹² անձանց
Կամաւ դիմեն որպէս ի գանձ:*

1 BDAr āÇü
2 A ë»ñë
3 BD ½³ BĒ³ ñÑÇë
4 D »ō
5 B āÇü
6 B + »ō

7 ABAr ë»ñë
8 D »ō ëչñÝ
9 B āÇü
10 D ÁÝÍ³ չ
11 B Á½ÜÁİ »ñÇÜÁÝ
12 D Ü³ ÑÇ

[ՐԷՆ]

250 Րէն¹ տառ չէ բանի սկըսուած,
 Այլ աղամայ բըռնազբաւսած.
 Բայց² դու գականջդ³ առընթեր ած⁴,
 Թե զի՛նչ խաւսի՝ ըզմըտաւ ած:
 Սիրեա՛ բոլոր սըրտիւ գԱստուած,
 Եւ աւրինաց նորա խնամ ած.
 255 Զհոգիդ⁵ պահեա յախտից մաքրած,
 Եւ ի մեղաց միշտ լըւացած⁶:

[ՅՈՅՆ]

Յոյն⁷ ցուցանէ միւս բան խըրատ,
 Որ ի չարեաց⁸ առնէ ազատ.
 Մի՛ նախանձիր բընաւ ընդ մարդ,
 260 Եւ մի՛ նենգեր զընկեր քո գազտ:
 Զի Աստուծոյ ծածկեալն է յայտ,
 Եւ հատուցէ փոխան քեզ դատ,
 Կամ ի յաստի⁹ կեանքս անընդհատ,
 Կամ ի վերջին¹⁰ աւրըն հաստատ:

[ԻԻԻՆՆ]

265 Իիւնն յաւգական միայն է տառ,
 Բայց զոր յաւգէ քեզ խըրատ առ.
 Յորժամ մեղաց դառըն պատառ
 Քեզ երեւի քաղցր եւ դիւրառ,
 Նախ քան զուտել նորա ի սպառ՝
 270 Յիշեա զամաւթն¹¹ եւ ըզպատկառ,
 Եւ շիջանի բոցն՝ որ ի վառ,
 Եւ զգաւնանայ¹² միտքըդ¹³ յամառ:

1 B āÇü
 2 D çÝçáó³ Í շ
 3 B ½³ İ³ ÝçÝi D ½³ İ³ Ýçë
 4 Ven ³ é ÁÝÁ»ñóáó³ Í
 5 BD ½Ñá· Çi
 6 B ĩáó³ ó³ Í
 7 B āÇü Ar óáÝ

8 B ā³ ñ³ ó
 9 Ar ³ ëi Ç
 10 A Ç í »ñçÇ
 11 Ar ½³ Û³ óĀ
 12 A è· ³ óÝ³ Ý³ B ½· ³ óÝ³ Ý³ Ū
 13 A ŪÇi ùĀi

[ՓԻԻՐԸՆ]

Փիւրնըն¹ փառաց է քեզ քարոզ,
Այս խրատական բանից տալոյս.
275 Ում թէ սըրտիւ լինիս ի յոյզ
Եւ տաս աճել իբրեւ ըզբոյս,
Զհոգիդ² մաքուր պահէ եւ լոյս
Ի յաշխարհիս³ խաւարելոյս⁴.
Եւ հանդերձեալ կենաց տայ յոյս,
280 Պըսակ առնուլ քեզ ընդ հաճոյս:

Քէն⁵

Քեզ կատարումըն⁶ յայս⁷ տառից՝
Տայ ակն ունել աւուրն ելից.
Ոչ ընդ սիրոյ ստորակայից
Միշտ բեւեռիլ⁸ անլոյծ կապից,
285 Այլ ազատիլ յայծմուս⁹ ախտից,
Ընդ Քրիստոսի գոլ խաչակից.
Լինել սըրբոց քաղաքակից,
Եւ անմարմնոցըն ձայնակից¹⁰:
Նորոգ բանիս այսմիկ հանդէս,
290 գումարելոց աստ տիրապէս,
Երգել¹¹ տաղիւ¹² հոմերապէս,
խառնեալ¹³ ի հիւթըս հոգեպէս:
Րամեալ ի քերթըս¹⁴ տարրապէս¹⁵,
զանազանեալ տառիւ յանգէս¹⁶.
295 Սա ոչ գիտնոց՝ այլ տղայապէս¹⁷
մանկանց¹⁸ տըլաւ¹⁹ նուսխայապէս.
է թագուցեալ²⁰ ընդ մարմնապէս
երից յիսնից խորհրդապէս
Սուրբ²¹ հոգեւոր բանըս պէսպէս,
300 որոց նըպաստ եղեւ Ներսէս:

1 B āÇù

2 AB ½Ñá· Çi

3 B Թ³ Թ³ ñÑÇë

4 A È³ éÝ³ Í »ÉáĚ

5 BAr āÇù

6 Ar Í³ i³ ñáòÛÝ չ

7 BD ³ ĩë

8 BAr μ»ð»é»É

9 AD Թ³ ȪȪáó

10 A ¹³ è³ ÍÇó D ³ ÝÛ³ ñÛÝáó ÁÝÓ³ ÍÇó

11 D »ñ· »³ É

12 D i³ éÇó

13 B È³ éÝ»É

14 A Ç ù»½ BArVen Ç ù»ñÁë

15 A ù»ñĀ Áëi³ ññ³ à չë

16 Ar Ñ³ Ý¹ չë

17 D i³ Ó³ à չë

18 A Ȫ³ Ý· ³ Ýó

19 D i³ áó³ ó

20 B Ā³ ùáóó»³ É

21 B è³

**Ձ. 1ՏԵԱՈՆ ՆԵՐՍԻՍԻ² ԽՐԱՏ³ ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆԱՑ ՄԱՆԿԱՆՑ⁴
Ի ԴԻՄԱՑ ԱՅԲԵԻԲԵՆԻՑ⁵ ՏԱՌԻՑ ՈՏԱՆԱԻՈՐ ՏԱՂԻԻ ՉԱՓՈՅ⁶**

[ԱՅԲԵՆ]

*Այբն⁷ առաջին ըզքեզ, տըղայ,
Հանէ յիմաստըն գերակայ.
Երրորդութեանըն մերձակայ
Լինիս երիւք ստեղամբք⁸ նորա:*

ԲԵՆՆ⁹

5 *Բնութիւն բանի¹⁰ ի քեզ բըղխէ,
Կաթն իմաստից արբուցանէ.
Ձեւովն իւրով վարդապետէ,
Ըզխոնարհելն¹¹ Որդւոյ¹² պատմէ:*

[ԳԻՄԸՆ]

10 *Գիմըն¹³ գանձ է քեզ բեւր¹⁴ բարի,
Գրելով զիմաստս ի տախտակի.
Ջնա արկ ի քոյդ պարանոցի,
Որ պատուական է քան գոսկի:*

ԴԱՅՆ¹⁵

15 *Դուռըն բանայ քեզ գիտութեան
Ըզտաճարին իմաստութեան.
Բախեա¹⁶ եւ մուտ արիութեամբ,
Մի՛ արտաքոյ մնար հեղգութեամբ:*

ԵՉՆ¹⁷

*Երկնաւորացըն տայ ցանկալ¹⁸,
Ի յերկրայնոցս¹⁹ ի բաց դառնալ²⁰,*

---

1 Ar + ÝañÇÝ ěñµáŃ D ãÇù í »ñÝ³ · Çñ	11 BD Á½ËáÝ³ ñÑÇÉÝ
2 AAr Ý»ñĕžĕÇ B + ěñµáŃ Ĩ³ ĀáŌÇĪ áĕÇ Ñ³ ĩãó µ³ Ý	12 A áñ¹ áŮ
Ar + Ç	13 BD ãÇù
3 B µ³ Ý Ěñ³ Ĩ áŮ	14 ABAr µÇŏñ
4 Ar Ū³ ÝĪ³ Ýó áŏĕáŏŪÝ³ Ĩ³ Ý³ ó	15 ABAr ãÇù
5 B ³ µáŏµ»ÝÇó	16 Ar µ³ ŌË»³
6 BAr ã³ ÷ áí ÷ Ě Ĩ³ ŌÇŏ ã³ ÷ áŮ	17 ABDAr ãÇù
7 B ãÇù	18 B ó³ Ý. ³ Ě
8 B ěĭ »Ō³ Ūµ	19 D Ū»ñĪ ñ³ ŏáñ³ óĕ
9 ABDAr ãÇù	20 B ¹³ ĕ³ Ě
10 A µ³ ÝÇÝ	

20 *Ուսմամբ գըրոց գըլարճանալ¹,
Իմաստութեամբ² ուրախանալ:*

ԶԱՅՆ³

*Զարթուցանէ ըգքեզ, մանուկ,
Զայնիւ հընչմամբ որպէս թըմբուկ.
Մի՛ յուսմանէ լինիր տաղտուկ,
Զի մի՛ տաս վայ անձինդ յատուկ:*

ԷՆ⁴

25 *Էրանութեանց նախնի գոլով՝
Զքեզ հրաւիրէ⁵ դաւթեան երգով,
Առ ի չարեաց հեռանալով
Խորհել յաւրէնս⁶ Տեառն սիրով:*

ԸԹՆ⁷

30 *Ընդ քեզ խաւսի զայս բան խըրատ,
Ի յանխրատիցըն կալ ի գատ,
Զի մի՛ տընկեն զինքեանցն⁸ արատ
Ի սըրտի քում որպէս զարմատ:*

ԹՈՅՆ⁹

35 *Թէ միտ դընես, ասէ, բանին
Իմաստութեան Սողոմոնին¹⁰,
Ոչ կարաւտիս իմում խրատին,
Քանզի նովաւ խաւսի Հոգին:*

ԺԷՆ¹¹

*Ժուժկալ լինել, ասէ¹², յուսումն,
Թէ եւ ապտակ առնուս յարբումն.*

1 B $\dot{\text{A}}\dot{\text{a}}\dot{\text{o}}^{\text{a}} \dot{\text{n}}\times^{\text{a}} \dot{\text{Y}}^{\text{a}} \dot{\text{E}} \text{Ar } \frac{1}{2}\dot{\text{a}}\dot{\text{o}}^{\text{a}} \dot{\text{n}}\times^{\text{a}} \dot{\text{Y}}^{\text{a}} \dot{\text{E}}$

2 B $\dot{\text{C}}\dot{\text{U}}^{\text{a}} \text{e}\dot{\text{i}} \dot{\text{a}}\dot{\text{o}}\dot{\text{A}}^{\text{a}} \dot{\text{U}}\dot{\text{m}}\dot{\text{Y}}$

3 ABDAr $\dot{\text{a}}\dot{\text{C}}\dot{\text{u}}$

4 ABAr $\dot{\text{a}}\dot{\text{C}}\dot{\text{u}}$

5 D $\dot{\text{E}}\dot{\text{n}}^{\text{a}} \dot{\text{i}} \dot{\text{z}} \dot{\text{A}}\dot{\text{a}}\dot{\text{i}}^{\text{a}}\frac{1}{2}$

6 B $\dot{\text{U}}^{\text{a}} \dot{\text{o}}\dot{\text{n}}^{\text{a}}\dot{\text{Y}}\dot{\text{e}}$

7 ABDAr $\dot{\text{a}}\dot{\text{C}}\dot{\text{u}}$

8 AB $\frac{1}{2}\dot{\text{C}}\dot{\text{o}}\dot{\text{n}}^{\text{a}}\dot{\text{Y}}\dot{\text{o}}$

9 ABDAr $\dot{\text{a}}\dot{\text{C}}\dot{\text{u}}$

10 B $\text{e}^{\text{a}} \dot{\text{O}}\dot{\text{a}}\dot{\text{U}}\dot{\text{a}}\dot{\text{Y}}\dot{\text{C}}\dot{\text{Y}} \text{Ar D } \text{e}\dot{\text{a}}\dot{\text{O}}\dot{\text{a}}\dot{\text{U}}\dot{\text{a}}\dot{\text{i}} \dot{\text{Y}}\dot{\text{C}}\dot{\text{Y}}$

11 ABDAr $\dot{\text{a}}\dot{\text{C}}\dot{\text{u}}$

12 D $\text{e}^{\text{a}} \text{e}\dot{\text{z}} \dot{\text{E}}\dot{\text{C}}\dot{\text{Y}}^{\text{a}}\dot{\text{E}}$

40 Հայեաց յոսկին՝ որ ի քրայունն,
Զի ծեծելով¹ առնու² զմաքրումն:

ԻՆՆ³

Ի նանրութեանց, ասէ, դարձիր
Եւ սուտ խաղաւք մի՛ ըզբաղիր⁴.
'Դ⁵ անմիտ մանկանց մի՛ նախանձիր,
Այլ իմաստնոց նըմանեցիր:

[ԼԻԻՆ]

45 Լինն⁶ լուր, ասէ, հաւր քո խրատու,
Լեր աւրինաց մաւր քո հըլու:
Վարդապետին հնազանդ կաց դու,
Յորմէ շահիս բան լուսատու:

ԽԵՆ⁷

50 Խրատէ խաղալ ընդ սուրբ գըրոց,
Մի՛ ընդ անմիտըն⁸ տըղայոց.
Եւ ընդ բանից մեծ իմաստնոց,
Փոխան վիժմանցն⁹ ըզչար յիշոց¹⁰:

ԾԱՅՆ¹¹

55 Ծովու նըման, ասէ, զիմաստ¹²,
Որ ի յերկնից իջեալ է աստ.
Բաց ըզհոգւոյ¹³ քո առագաստ¹⁴,
Ծըծել մըտաւքըդ¹⁵ լեր պատրաստ:

ԿԵՆՆ¹⁶

Կաթիլ միայն թէ առնուցուս
Ի ջրոյն կենաց, որպէս մեղուս,

1 AD Ի»I»Īáí Ý

2 B Ý³ eÝáō

3 ABDAr āÇü

4 A Áēµ³ ŌÇñ

5 B ÁÝ¹ DAr āÇü

6 ABD āÇü

7 ABDAr āÇü

8 Ar ³ ÝÜÇĭ Áē D ³ ÝÇÜ³ eĭ

9 AAr í Ç×Ü³ ÝóÝ

10 B ȚβáóÝ D ȚβáÝó

11 ABDAr āÇü

12 B ½ÇÜ³ eĭ Ý

13 A ½Ñá· óáŪ BDAr Á½Ñá· óáŪ

14 A ½³ e³ · ³ eĭ

15 B ÚÁĭ ³ òü¹

16 ABDAr āÇü

Ոչ ծարաւիս, ասէ, յայժմուս.

60 *Այլ եւ գետոց բըխես¹ առուս:*

ՀՈՅՆ²

Հայեա՛ց, ասէ, մանուկ, եւ տե՛ս,

Զինչ³ ի տախտակըդ գըծագրես.

Զի Մովսէսի⁴ դու նըմանես⁵,

Զգիրս Աստուծոյ կըրկին գըրես:

ՁԱՅՆ⁶

65 *Ձայնէ առ քեզ, մանուկ ուշիմ,*

Թէ ահանջաւք լուր ըզբանս իմ.

Ուսման գըրոց լեր մըտերիմ,

Եւ բարձրանաս դու ի յերկին⁷:

ՂԱՏՆ⁸

Ղամբար վառէ քեզ⁹ լուսաւոր,

70 *Եթէ իցես մարդ մըտաւոր.*

Կըրթես¹⁰ յիմաստըս հոգեւոր,

Որով լինիս դու երկնաւոր:

[ՃԷՆ]

Ճէն¹¹ ճանաչել տայ ըզհանճար,

Ըստ Առակաց բանին յարմար.

75 *Որով խրատիս լինել արդար*

Եւ Աստուծոյ հաճոյաբար¹²:

ՄԵՆՆ¹³

Մատուցանէ քեզ¹⁴ աւրինակ

Զորս ի մանկանց բարեաց ունակ,

1 ABDAr μῶἔ»ἔ

2 ABD āÇù

3 D ½añ

4 B Ûáí ẽÇẽÇ D Û³ õẽ¿ẽÇ

5 Ar ÝÛ³ Ý »è D ÝÛ³ ÝÇè

6 ABDAr āÇù

7 D ǁ»ñĬ ÇÝè

8 ABDAr āÇù

9 BD ½à»½

10 B ĬñĀ»³ ó

11 BD āÇù

12 BAr Ñ³ ×áǁ³ ñ³ ñ

13 ABDAr āÇù

14 D āÇù

80 *Ըզ Դանիէլ¹ մանուկ² յըստակ,
Որ եւ ցանկայր նըմա հրեշտակ:*

ՅԻՆ³

*Յիշեա, ասէ, զմանկունսն⁴ երիս,
Ջաշակերտեալս⁵ Դանիէլիս.
Ջի թէ սոցա⁶ նըման մաքրիս,
Ի հրոյ⁷ մեղաց ոչ այրեսցիս⁷:*

ՆՈՒՆ⁸

85 *Նայեաց եւ տես, ասէ, զՅովսէփ⁹
Ըզհրեշտակաց նըմանն¹⁰ ի դէպ,
Պահեա եւ դու զքեզ անվըրէպ,
Յեզիպտուհւոյն¹¹ ախտից¹² հանդէպ⁷:*

ՇԱՅՆ¹³

90 *Շնորհաց թէ ես, ասէ¹⁴, սիրող,
Դու իմաստնոց լեր հետեւող.
Որք առ իմաստըն¹⁵ փափագող¹⁶,
Մինչեւ ի մահ եղեն ճգնող:*

ՈՅՆ¹⁷

95 *Ո՛վ դու, ասէ, մանուկդ¹⁸ ի բոյս,
Նըման առ քեզ զԵղիսէոս,
Որ ի մաշկեակըն¹⁹ հըպելոյս²⁰,
Եթող ըզսէր²¹ ըստորնայնոյս⁷:*

---

1 B Á½ ¹ ≡ ÝÇĚĚ	12 DAr ≡ Ěĭ ÇÝ
2 Ar Ū ³ Ýáõĭ Ý	7 S ʼ• Ծ• Լ• Թ• 7-13
3 BDAr āÇù	13 ABDAr āÇù
4 AAr ½ĭ ³ Ýĭ áóÝĕ	14 D ≡ ěĵ Āĵ »ĕ
5 A ½ ³ ß ³ ĭ »ñĭ » ³ ěĚÝ B ½ ³ ß ³ ĭ »ñĭ » ³ ě	15 AAr ÇŪ ³ ěĭ Ý »Ý
6 D ÝáóÇÝ	16 AB ≡ ³ ÷ ³ ùáŌ
7 DAr Ç Ñáóñ	17 ABDAr āÇù
• S ʼ• Գ• ան • Գ•	18 B Ū ³ Ýáõĭ ĭ
8 ABDAr āÇù	19 B Ū ³ ßĭ »ĭ Ý
9 D ½ ³ ðĕĵ ÷	20 BD ÑÁá »ĚáŪ
10 AD ÝŪ ³ Ý	21 AAr ½ĕ»ñÝ
11 A »• Çáĭ ≡ óáóÝ ³ • ñāÇ áóŌŌáóŪáĭ BD ū• Çáĭ ≡ óáĭ	7 S ʼ• Գ• Թ• 7-13

ՉԱՅՆ¹

Չարչարանաց, ասէ, համբեր.

Պանդըխտութեան² ժուժկալ դու լեր³:

Թէ հարկանիս՝ մի՛ երկմըտեր⁴

100 *Վասն իմաստիցըն շահաբեր:*

[Պէն]

Պէն⁵ պատուիրէ պարկեշտ լինել,

Մի՛ գորովայնըդ խըճողել⁶,

Մի՛ ըզգինի⁷ բընաւ սիրել,

Մի՛ տարաժամ գբերանդ յածել:

Ջէն⁸

105 *Ջանիւ հասցես, ասէ, շնորհաց.*

Մի՛ ծոյլ կենար⁹ եւ դեգերած.

Մի՛ սիրեր¹⁰ գքուն դանդաղանաց¹¹,

Մի՛ արթնութիւն ըզբաղանաց:

ՌԱՅՆ¹²

Ռահիւ հանէ գբեզ ի բարձունս,

110 *Գընալ հոգւով¹³ ընդ իմաստունս.*

Թէ զանձըն քո տաս ի ճըգունս,

Ելցես յիմաստըս¹⁴ գերաբունս¹⁵:

Սէն¹⁶

Սիրել խրատէ ըզնիւթ ուսման,

Ջխոհեմութիւն ասեմ եւ զջան,

115 *Այլ եւ զխորհուրդըս մաքրական,*

Որով հոգիքըն գաւրանան:

1 ABDAr āÇù

2 B á³ Ýì ÁĒì áóĀ»³ Ý

3 D ĀĒ»ñ

4 B »ñĪ Ûì շ D »ñĪ Ûì Çñ

5 BD āÇù

6 B Ē×áŌ»ñ

7 BD ½ ÇÝÇÝ

8 ABDAr āÇù

9 A Ī»Ý³ Ē

10 A ēÇñ»Ē

11 B 1³ Ý1³ Ō Ī»Ý³ ó D 1³ Ý1³ Ō³ Í

12 BDAr āÇù

13 A Ñá· áí

14 BD ŪÇŪ³ ēī Ý

15 B · »ñ³ ñmáóÝè

16 ABDAr āÇù

ՎԷԻՆ¹

Վարք զաշխարհիս² այս³ ծանուցեալ,
 Թէ է ներհակ ուսման եղեալ.
 Զի որ ախտիւ զհոգիին⁴ զանգեալ⁵,
 120 Նա ի շնորհաց Հոգւոյն զատեալ:

ՏԻԻՆՆ⁶

Տայ քեզ խրրատ բան հոգեւոր,
 Պահել զհոգիդ⁷ քո՞ զգուշաւոր⁹.
 Մի՛ յոք հըպել¹⁰ արատաւոր,
 Եւ մի՛ ունել¹¹ չար մերձաւոր:

ՐԷՆ¹²

125 Րաբունաբար վարդապետէ,
 Քեզ ըզբարիս ուսուցանէ.
 Հնազանդ լինել ծերոց, ասէ,
 Որպէս աւրէնըն¹³ պահանջէ:

ՅՈՅՆ¹⁴

Յածուն, ասէ, խոնարհամիտ
 130 Հեր առ ընկերն եւ բարեմիտ.
 Եւ ոչ¹⁵ հըպարտ բարուք եւ բիրտ,
 Թէ եւ շընորհ ունիս յոգիդ¹⁶:

ԻԻԻՆ¹⁷

Իիւսէ¹⁸ ընդ այս բանըս յարմար,
 Մի՛ շատ խաւսել եւ վայրապար,
 135 Մի՛ ծիծաղել¹⁹ անկարգաբար,
 Մի՛ վիճաբան լինել եւ չար:

1 ABDAr āÇù
 2 AAr ≡ BĒ≡ ñÑÇë
 3 B ½³ İë
 4 BAr Ñá· ÇÝ
 5 AB ½³ Ýİ »³ É
 6 ABDAr āÇù
 7 B ½Ñá· Çİ
 8 BDAr āÇù
 9 B Á½· áöβ³ óáñ
 10 D Ñà ÇĒ

11 Ven áöÝ»³ É
 12 ABDAr āÇù
 13 BD ≡ ðñչÝÝ
 14 ABDAr āÇù
 15 D ÛÇ
 16 BD İá· Çİ
 17 ABDAr āÇù
 18 B Ç ÑÇöëչ D öÇöë»³
 19 BD ÍÇİ³ ÓÇñ

ՓԻԻՐՆՆ¹

Փռւթա, ասէ, վարժեղ² անդուլ,
 Եւ ի շնորհաց չլինիս ամուլ.
 Եւ թէ մըտաւք³ ես⁴ բուլթ⁵ եւ գուլ,
 140 Զանիւ գուսումըն կեր եւ կուլ:

ՔԷՆ⁶

Քեզ համարել⁷ տայ բարեկամ,
 Որք⁸ վասն ուսման հարուն քեզ գան.
 Քանզի⁹ ապտակ եւ գաւազան
 Յետոյ բազում փառքս քեզ տան:

145 Նախանձելի մարդկան¹⁰ լինիս,
 Թէ գվերագրեալսդ¹¹ ի միտ ունիս.
 Ե՛կ, բե՛ր, մանուկ, գունկըն քո յիս,
 լո՛ւր եւ անսա՛ իմում բանիս:
 Բաբուն լինիմ բըղխմամբ սըրտիս,
 150 ուսուցանել քեզ ըզբարիս.
 Սիրեա՛ գուսումն՝ որով պատուիս
 Ի՛¹² յերկնայնոցն¹³ եւ ի յերկրիս:
 Երանելի¹⁴ եւ մեծ լինիս,
 եթէ գերկեզ¹⁵ Տեառն ուսանիս:
 155 Սիրոյ ի բաց լեր աշխարհիս,
 եւ յԱստուծոյ սէրըն վառիս:
 Ինձ լուր, որդեակ, հաւր քո խրատիս,
 եւ յուսմանէ մի՛ ծուլասցիս.
 Էթէ ի յայս սէր բորբոքիս,
 160 անանց կենաց ժառանգ լինիս:

1 ABDAr āÇù

2 BDAr í³ ñĀÇÉ3 B Ûì³ òu D ÛÁí³ òu¹ Ar Ûì³ òu¹4 A ¹»ë5 A áōŌŌ³ Í չ՝ ÷ áōī D μάō¹

6 ABDAr āÇù

7 B Ñ³ Û³ ñ»³ Ē

8 Ar án

9 D ¼Ç

10 D Û³ ñ¹11 Ar ¼í »ñáŪ ñ»³ Ēë¹

12 D āÇù

13 Ar ūñĪ Ÿ³ ŪŸáo14 B չñ³ Ÿ»ĒÇ

15 ABAr ½»ñĪ ÇōŌ

Է. ՆՈՐԻՆ Ի ՍՈՂՈՎԱՄՈՆ ԱՐՔԱՉ

Սա³ մարգարէ աստուածաբան,
 եւ իմաստուն յոյժ խոհական,
 Սա աւրինակ է աննրման
 Սողովմոնին⁴ ճշմարտութեան:
 5 Սա ի հաւրէն իւր սեպհական⁵
 առնու ըզթագն եւ զգաւագան⁶,
 Սապէս եւ Տէր յիւր հայրական,
 նստեալ⁷ յաթոռ աստուածական⁸:
 Ունի լինել այն թագաւոր,
 10 երկուց կանանց նախ դատաւոր.
 Որ վրճրուաւ վաղակաւոր,
 եցոյց զարեանըն մերձաւոր⁹:
 Որպէս եւ Տէրն իմ դատելով¹⁰
 խաչիւ զիշխանըն բըռնաւոր,
 15 Որով կրկին գայ ահաւոր
 դատել ըզսեռս բանաւոր:
 Ղամբարափայլ շինեաց տաճար
 այս Սողովմոն¹¹ խորանայար.
 Լուր երկաթոյ չհնչեալ ի քար,
 20 լոյս աւրինացն ի նմա բնաբար:
 Լաւագոյն յոյժ քան զայս տաճար,
 զառ ի կուսէն մարմին¹² արար,
 Լերանց նրման անշարժաբար,
 զեկեղեցւոյ կանգնեալ¹³ կամար:
 25 Ունել ունէր սա սըխրալի,
 խաղաղութեան անուն բարի,
 Որով յաթոռ բազմեալ նըստի
 յերուսաղէմս, որ յաշխարհի:
 Ուստի եւ Տէրըն մեր լինի,
 30 խաղաղութիւն որոց յերկրի.
 Ո՛չ մարմնական՝ որպէս ասի,
 այլ անմարմնոց՝ Լ¹⁴ որք ի մարմնի:

1 Ven i »³ eY Y»ne»eÇ Ç eáŃáŭáY³ ñù³ Ÿ
 2 B i »ñeı ÇY Ů³ ò»ÉáŃ³ Í Áeı³ YáŃ³ Y á. áŃÇY³ »Ń
 Áeı³ YáŃ³ Y . áñíáŃŃe Y³ É³ . ÇÍù i³ eÇe
 3 B Y³
 4 ABVen eáŃáŭáYÇY
 5 AVen e»÷ Ñ³ İ³ Y
 6 B .³ Ń³ ½³ Y
 7 Ar YÁeı Ç
 8 A¹³ i áŃ³ İ³ Y
 9 B Á½ŭ»ñŃ³ Ńáñ
 10 Ven¹³ i³ ÷ Ńáñ
 11 AVen eáŃáŭáY
 12 B Ū³ ñŪÇY
 13 A İ³ Yİ³ »³ É
 14 Ven áŃ

Մեծափափաք տենչմամբ լըցաւ,
 սովաւ դշխոյն, որ ի հարաւ,
 35 Մինչ գի ծագաց՝ յերկրէ չոգաւ
 յիմաստութեան սորա՝ համբաւ:
 Մեծ քան ըզսա Տէրն ասացաւ,
 որով զհրէայսըն դատեցաւ,
 Միոյն փոխան՝ ժողովս անբաւ,
 40 առ Տէրըն մեր հաւաքեցաւ:
 Ոչ համեմատ երկրածընաց,
 բանն Աստուծոյ՝ ըզնա ասաց.
 Ոչ ի նախնեաց թագաւորաց,
 'ւ ոչ յապագայց բըռնաւորաց:
 45 Ո՛չ մարմնական միայն փառաց,
 կամ հեշտութեանց անցաւորաց,
 Ունի՞ զիմաստըս գերապանծ՝,
 զոր վերագոյն ծանեաք բազմաց:
 Նոյն ինձ ըզբանն Աստուած իմա,
 50 անզուգական գոլով սըմա,
 Նա ի յերկրէս է՞ ստորակայ,
 Տէրըն՞ յերկնից իջեալ արքայ:
 Նըմա զիմաստըն չափով տայ,
 զՀաւրն՞ իւր ունի ինքն անխընայ.
 55 Նա կորուսեալ, զոր ետ նըմայ,
 սա չնորհըս տայ, որ՞ յԱզամայ:

1 B Yán³
 2 B Թ Ե՛Ի ԳՕԴՁ
 3 B ԳՕԿՄ
 4 A . »ն³ Գ³ ԿՕ

5 B ԹնԻ նչ շն Ven շն
 6 Ar Ի շնԿ Շ
 7 A Կն³ Ծն
 8 AVen Գնն

Ը. ՆՈՐԻՆ Ի ԺՈՂՈՎՈՂ ԱՆՈՒՆՆ¹

Նըմանաբար խորհուրդ խորին
 յայտնէ եւ միւս անուն նորին,
 Եկայք տեսցուք զիմաստ բանին,
 ըզմիտս անուան ժողովողին:
 5 Բամէ զհանճարըս սա ի սմին²
 զիմաստութեանց ըզպիտանին՝
 Սիրով զորդիսն Իսրայէլին³
 ժողովելով զամենեսին:
 է տեսանել զայս առ փրկչին՝
 10 ճշմարտապէս ժողովողին՝
 Սարտուցելոցս⁴ ազդամաբ չարին,
 բերող զորդիսն ի միասին:
 Ի խորանէ՝ աստ⁵ ըստորին,
 յԵրուսաղէմ հանէ վերին.
 15 Բայց եւ ըզչնորհս աստուածային,
 զոր բաժանէ մասունս հոգին:
 Աշակերտաց շնորհէ բանին,
 նոքաւք ծնընդոց աւագանին.
 Ներսէս՝ ծառայ Տեառնդ վերջին,
 20 հայցեմ յառատ շնորհէդ կրկին,
 Սրբել զհոգիս յախտից չարին,
 տաճար առնել քեզ վերստին,
 էիդ միում երբեակ անձին՝
 Երգել միշտ փառս ընդ սրովբէին:

1 B ἄϞὺ ἰ »ñŸ³ · Շñ

2 AVen ὕϞŸ

3 A Շեñ³ Խ·ՕϞŸ B Շեñ³ ՇԷϞŸ

4 Ar ẽ³ ñĩ áóó»ḗáó

5 A ³ Է

**Թ. 1ՍՈՒՐԲ² ՏԵԱՌՆ³ ՆԵՐՍԷՍԻ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՀԱՅՈՑ⁴ ԲԱՆ ՀՈՍԵՐԱԿԱՆ
ԱՍԱՑԵԱԼ⁵ ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՍԱՂՈՄՈՆԻ ԱՐՔԱՅԻ⁶ ԸՍՏ ՏԱՌԻՑ
ԱՅԲՈՒԲԵՆԻՑ ՏԱՆՑ⁷**

Աստուածեղէն⁸ Հոգւովն⁹ ի սմա
 խաղաղութիւն¹⁰ անուն արքայ
 Բարբառեցաւ իմաստութեամբ,
 զորդիս խրատեաց՝ զգաւնութեամբ:
 5 Գեղեցկադիր բանիւն¹¹ ի կարգ,
 գրիչ եղեւ Հոգւոյն¹² արագ¹³.
 Դաւթի¹⁴ որդի՝ վեհ քան ըզմարդ,
 մարգարէին աստուածագարդ:
 Երբեակ տառիւ վերաբերէ,
 10 զմարդիկ յերկինըս մակագրէ.
 Զգետտ արկանէ տղայոց բեհեզ
 զհնազանդ լինել ըն¹⁵ հաւր եւ հեզ:
 Էին շնորհաւք¹⁶ պըսակ կապէ,
 մանեակ ոսկի¹⁷ զպարանոցէ՛՝.
 15 Ըստ մանկական՝ տիրոց նոցա¹⁸,
 նոյն եւ¹⁹ խոստում ըն²⁰ յարակայ²¹:
 Թմբբեալ²² զողիս²³ առնէ²⁴ զուարթ,
 յայս չանկանել դառն որոգայթ,
 ժամանակեայ՝ զկենցաղըս յոյժ,
 20 ասէ զանկեալքն²⁵ ի սմա անբոյժ:
 Իբրեւ երագ՝ խոր գիշերի
 կամ պըզպըջակ²⁶ ինչ կաթուածի.
 Լայն ճանապարհըն²⁷ հետեւեալ²⁸
 տանի ի գուր՝ խոր անուանեալ²⁹:

1 Ven í »ñÝ³ · Çñ⁴ ÝañÇÝ ԹԾ³ ı ³ İ³ ñ³ Ý ³ Է³ İ³ ó ԷáĐaÜáÝÇÝ
 2 A áÇù BAr ÝañÇÝ
 3 Ar ԷñմáĐĂÇĐÝ
 4 A áÇù İ³ ĀáĐÇİ áԷÇ Ñ³ Թáó Ar Ñ³ Թáó İ³ ĀáĐÇİ áԷÇ
 5 AAr áÇù μ³ Ý ÑáÜ»ñ³ İ³ Ý ³ Է³ ó»³ Է
 6 AAr ³ Է³ İ³ óÝ ԷáĐaÜái ÝÇ ÷ Է³ Է³ ĐáÜáÝÇ ³ ñù³ Թ
 7 AAr ½áñ ÇĐñái Ó»Է³ ÜμÝ (... Ó»Է³ Üμ) · ñ»³ ó ÷ Է
 ÁԷİ ı ³ ԷÇó ³ Թáđμ»ÝÇó ı ³ Ýó C ԹԾ³ ı ³ İ³ μ³ Ý շ
 D ԹԾ³ ı ³ İ³ ñ³ Ý ԷáĐaÜáÝÇ ³ ñù³ Թ ÁԷİ ı ³ ԷÇó
 ³ Թáđμ»Ý ı ³ Ýó E ԹԾ³ ı ³ İ³ ñ³ Ý ÷ Է Էáđñμ...
 ı ³ Ýó
 8 A ³ Էİ áó³ ÍÝ»ĐշÝ
 9 A Ñá· áí Ý D Ñá· áí
 10 C Է³ Đ³ Ó³ ĐáóĂÇĐÝÝ Ar Է³ Đ³ Ó³ ĐáóĂ»³ Ý
 11 C μ³ ÝÇĐù E μ³ ÝÇĐùԷ
 12 CD Ñá· áŶ
 13 CE »ñ³ ·
 14 CE 1³ ԷÇĂ
 15 B áÇù CE ½ÑÝ³ ½³ Ý¹ áóĂÇóÝÝ
 16 CE ԵÝáñÑ³ ĐùÝ
 17 A áԷİÇ Ü³ Ý»³ İ
 * S Է´· Լ· ~· Լ· 9
 18 CE ԷĂİ շñ Ven Ýáó³ Á
 19 B ÝáŶİÇ C áÇù
 20 C ½ԷáԷİ áóÜÝ E ½ԷáԷİ áóÜÝÝ
 21 A Թ İ áμ³ Á CE Թ ñ³ İ³ Թñ Ven Թ ñ³ İ³ Á
 22 CDE ĀÜñ»³ Է
 23 A Ñá· ÇÝ BD ½áñ¹ ÇԷ Ar Ñá· ÇԷ Ven ½Ñá· ÇԷ
 24 C ³ ԷÝ
 25 ArVen ½³ Ýİ »³ ԷԷÝ
 26 A á ÁŌáĂÇ³ İ ù C μŌá ç³ İ
 27 CE ½×³ Ý³ á³ ñÑԷÝ
 28 AArVen Ñ»İ »Đ»Է
 29 ABVen ԷáñÇÝáó³ Ý»Է Ar ԷáñÇÝ օ³ Ý»Է

25 *Խորասուզեալ¹ մանկանցն² ի յուզիս³
 խրատ ընծայէ՝ սա հոգեբուզիս.
 Ծածուկ բարեալ՝ խորհրդազգած⁴,
 միշտ ի յոգևոջ⁵ ունել զԱստուած:
 Կենարարին սպասել համակ,
 30 ոչ մոռանալ սուրբ զյիշատակ.
 Հայել⁶ վերջին աւրն եւ ի մահ,
 ի սպառնալեացն՝ երկիւղ⁸ եւ ահ⁹:
 Զայնըն¹⁰ հաւուն յոյժ գերապանձ¹¹,
 որով գայցեն՝ մեռեալքն ի դարձ.
 35 Ղաւղեալ սարսեն¹² դստերքն¹³ ի խաղ,
 ողբան տրկար ձայնիւ նըլաղ:
 Ճառագայթից լուսոյն ճաճանչ¹⁴,
 լուսին՝ լ¹⁵ աստեղք ճեմեալ զուարճ.
 Մեծին ծագմամբ չփայլեն այլում,
 40 մինչ փայլակէ¹⁶ լոյսն անպատում:
 Յայնժամ¹⁷ թուչին ի կառս ամպոյ¹⁸,
 արդարք¹⁹ նըման խիտ մարախոյ.
 Նըշին ծաղկէ՝ գուշակ դարնան,
 գունով պճնին վկայքն²⁰ արեան:
 45 Շրջին²¹ կոծով գնացողքըն²² գարշ,
 կապար²³ մեղաւքն²⁴ անկցին ի քարշ.
 Որք ի բարձունս՝ հային լուսոյ,
 ափշին²⁵ դողան յահեղ բոցոյ:
 Զէ՛ պիտանի՝ արծաթըն յինչ
 50 եւ ո՛չ ոսկւոյն²⁶ գեղ զարդարիչ.
 Պարաւղն անուոյ հասցէ վըրէպ²⁷,
 պատկեր եւթանց²⁸ դարուցս²⁹ ի դէպ:
 Զըրոյն կենաց՝ սափորն ի մէնջ,
 այն խորտակի յաղբերըն մէջ.*

1 C Ēñ³ eáð½»³ É Ar Ēáñ³ ½áðē»³ É
 2 CE Û³ ÝĪ³ Ýó
 3 AArVen ũáðĒ
 4 A ĒáñŃÁñ¹³ è.³ Í
 5 AD ũá· áç E ũá· óáçÝ
 6 A Ñ³ ũ·³ É
 7 Ven + Ç
 8 Ven »ñĪ »ðŎ
 9 C Û³ Ñ
 10 A Ó³ ũ
 11 BC · »ñ³ á³ ÝĪ
 12 B eá³ è»Ý
 13 A ¹Áēī »ñù
 14 AEVen ×³ ×³ Ý×
 15 ACDEVen áð

16 BD ÷³ ũē³ ĪÝç
 17 B ũáñÁ³ Û C Ɔ³ ũ
 18 Ven³ ÛμáŬ
 19 C³ ñ¹³ ñ
 20 A íĪ³ ũ
 21 Ar βñç»Ý
 22 C · Ý³ ó³ ðüÝ BDAr · Ý³ ó³ ðŎüÁÝ
 23 A Ī³ Û³ ñ
 24 CE Û»Ŏ³ ðü AArVen Û»Ŏ³ óÝ
 25 Ar³ áβ»Ý Ven³ áβÇÝ
 26 ACD áēĪ áũ Ar eáĪ óáũ
 27 CVen Ç í ñçá
 28 D »ðĀ»³ Ýó
 29 A ¹³ ñŎáðóē C ¹³ eáðóē

- 55 *Ռահեալ սրբոցըն լուսավառ,
 գնասցեն յերկինս՝ ի տունն անճառ:
 Սա միջակին է խրատ մարդոյս,
 յորժամ շարժի ախտիցըն բոյս.
 Վերադառնայ ներհուն բանով¹,*
- 60 *երգէ զիմաստս երրորդ տառով:
 Տիրականի² մասինս³ ազատ,
 որ յերկրաւոր⁴ կրիցս⁵ ի գատ.
 Րաբունական⁶ սիրոյն ի պար⁷
 կացուցանէ անմիջաբար:*
- 65 *Յընծալ բերկրիլ ընդ հրեշտակաց,
 ի յառազաստն աւրիորդաց.
 Իիւսակ հարսինն⁸ ընդելուզոլ⁹,
 մարգարտայեռ¹⁰ եւ լուսատու:
 Փեսայն իջմամբ լուսատարափ¹¹*
- 70 *համբուրէ գտիւլըն՝ լուսոյ արփ.
 Քոյր կոչելով աստուածակառք,
 յաննիւթական տարեալ քաղաք¹²:*

1 C μάοάί E μ³ ̄αι

2 CE í Çñ³ ̄ı³ ̄ΥÇŸ

3 C ̄ı³ ̄εάοŸ̄ε

4 ABDArVen ̄ñ̄ı̄ ñ³ ̄Ÿáó

5 C Çñ³ ó̄ε

6 A ñ³ μάδŸ³ μ³ ñ̄

7 ABDArVen í Çà³ ñ̄

8 ABDArVen Ñ³ ñ̄εÇŸ

9 A ̄εÇñái ̄σÇ̄̄εáο BDArVen ̄εÇñái ̄ıÇ̄̄á̄ο

10 AEVen ̄ı³ ñ̄. ̄Áñı̄ ³ ̄̄̄ε

11 ABDArVen ó³ ̄σ̄̄³ ı̄ ³ ñ³ ÷

12 C + ̄̄̄ ̄̄̄ ̄̄̄. ñáó̄ε Ç í »ñ̄çıŸ̄ · ñ̄ç E + Ÿ»ñ̄ε̄çÇ ̄ı³ ̄Áá̄̄̄Ç-
 ̄ıá̄̄̄Ç ̄εñ̄μά̄ı̄ç μ³ Ÿ̄ε, »̄σ ̄Ÿáñ̄ÇŸ Ñ³ ̄ı³ ŸáδŸ̄ »̄σ ¹³ ̄ε-
 ı̄ Ç³ ñ³ ̄ı³ »³ ̄̄³ ̄̄³ ̄ı³ ñı̄ Ç · ñ³ ̄̄̄

**Ժ. ՆՈՐԻՆ ԱՆԴՐԱԴԱՐՁՈՒԹԵԱՄԲ ՏԱՌԻՑ ԱՅՐՈՒԲԵՆԻՑ
ՍԿՍԵԱԼ Ի ՎԵՐՈՒՄՏ¹**

Քաղցրագունիս այս բաղձանաւք
 լըցեալ հոգիս՝ մեռեալ մեղաւք.
 Փափագեցի² սըրտատրոփ,
 Ներսէս³ բնաւից՝ բարեաց անփոփ⁴:
 5 Իհլրաքանչիւր՝ բան կենսատու,
 պէսպէս ցաւոց՝ իմ դեղատու⁵.
 Յնծամ հոգևով՝ մինչ կարդացից⁶,
 թէպէտ եւ սուրբ ոչ եմ յաղտից⁷:
 Րոտէ զմարմինըս հոգեւոր,
 10 զմիտըս գործէ՝ բանից աղբիւր⁸.
 Տանել զանտեսն՝ ամենագէտ,
 հայել յաննիւթ լոյսն որպէս դէտ:
 Վասն այսորիկ տաժանելով,
 ձեռամբ ըզսա՝ գըծագրելով.
 15 Ստացուած բարեաց՝ երեւելոյս⁹,
 եւ յետ մահու՝ յիշումն եւ յոյս:
 Ռետին քաղցու՝ կենաց բարբառ,
 պտղաբերէ՝ անմահ այս ծառ.
 20 Զերմ արտասուաւք¹⁰ ջուր կաթուածոջ,
 ի լըսողաց՝ հոսէ յոգևոջ:
 Պատան վիրաց՝ լինի եւ կապ,
 թէ ոք սըմին՝ լինի պարապ.
 25 Զէ՛ նախանձոտ սա ուսուցիչ,
 քանզի ձըրի է պարգեւիչ:
 Որոք մտաց՝ ըզբերանոյ¹¹,
 դուռըն բանայ՝ այս հանձարոյ.
 Շնորհէ յառատ՝ զանձուցն իւր ուշ,
 իւղով մարզէ՝ ի հոտ անուշ¹²:
 30 Նարդոս քրքում՝ զմուռ ընդ¹³ հալուին,
 կազմէ քառիւք՝ զառաքինին.
 Յանդաստանէ՝ բերեալ խնկոյ¹⁴,
 մեռելութիւն՝ ախտից մարմնոյ:

1 AArVen Յ Կ¹ Ի³ 1³ ԲՕՁՅԿԾՅ Ի Յ ԵԸԵ (A Ի Յ ԾԸԵ
 Ven Ի Յ ԵԸՕ) ԸԸԲ³ Ի Յ ԻԸ D ձՇù Ի »ՆԿ³. ԸՆ
 2 AVen Բ Յ Բ Յ Ի»ՕԸ
 3 AArVen »Ե ան
 4 Ven Յ Ը Բ Գ Բ
 5 AArVen ԷձՕԵ³ Ի ԳՕ
 6 A Ի³ Բ. »ՕԸՕ
 7 AB Թ Է Ի ԸՕ D Թ ԷՇՕ Ven Ը Թ Է Ի ԸՕ

8 Ven Յ Ծժ»ՕՆ
 9 D »Է»Օ»ԷձԷ
 10 D Յ Ի Ի Յ ԵձՕԵ
 11 A ԱԵժ»Ն³ ԿԱԸ
 12 B Յ ԿԱԹ
 13 A ձՇù
 14 AVen ԷԿ. ձԱ

Մերժէ ի բաց զախտըս տարտամ,
 գործովք¹ բարեաց առնէ փարթամ.
 35 Ճառից սորա՝ լսել պատշաճ,
 կենդանի ձայն հնչէ յականճ²:
 Ղամբար լուսոյ՝ մտաց նըռաղ,
 նեխեալ հոգևոց լինելով աղ.
 40 Զիոց³ նըման՝ մեծատանց սանճ,
 եւ աղքատաց⁴ յիմաստից⁵ գանճ:
 Հաց հանճարոյ սորա անմահ⁶
 եկայք կերայք՝ սովեալք ի մահ.
 Կացցէ ի⁷ սիրտըս ձեր յըստակ,
 խառնարանին՝ անմահ⁸ բաժակ:
 45 Ծարաւեցայ բանիցս անբիծ⁹,
 եւ տարփացայ՝ դրոշմել ի գիծ.
 Խանդակաթեալ՝ աստ միջամուխ,
 հասի յաւարտ՝ վախճան¹⁰ կանուխ,
 Լըցի զըղճումն իմ անձկացեալ,
 50 ի սոյն ժամու՝ վարժամբ կրթեալ¹¹:
 Ի ժամանակ¹² յոյժ անբարի,
 մինչ գերմանիկն՝ առեալ լինի:
 Ժամանեցին՝ աշխարհի գոյժ,
 քրիստոնէից¹³ գոլով անոյժ.
 55 Թուական¹⁴ հայոց՝ հինգ հարիւր ութ¹⁵,
 նա¹⁶ եւ ութսուն¹⁷ երկուք եւ ութ¹⁸.
 Ընտրեալ¹⁹ գլուխ՝ գոյր հայկազինը²⁰,
 Գրիգորիոս Պալհաւուհինը²¹.
 Էր ի յաթոռ՝ լոյս ընդ լուսէ,
 60 շնորհաւք լցեալ ի Քրիստոսէ:
 Զարմ եւ ժառանգ՝ հաւրն աննիագ,
 համանըման եւ ոչ նըռաղ.
 Եղբայր երէց՝ գոլ²² յարգանդէ,
 իմ Ներսէսի, որ զայս ոգէ²³:

1 Ven · añí áí
 2 ABD Թ՝ Ի՝ Կ՝
 3 Ar ÓÇáǻ
 4 Ven ՝ Ծú՝ Ի ՝ Ծó
 5 D ԸՇՍ՝ Ե՛ Ը՛
 6 D ՝ Կ՝ Ն
 7 D áÇù
 8 B ՝ Կ՝ Կó
 9 AD ՝ ԸմՇԻ
 10 A í ՝ Ե՛՝ Կ՝
 11 D Ի նԱ՝ Է
 12 D Á՝ Ը՝ Կ՝ Ի Է

13 B անՇԵ՛ Գ՛Ծó
 14 A Áí ՝ Ի՝ Կ՝
 15 A í áóǻ Ven Ն՝ ն՝ օնօáóǻ
 16 BD Կ՝ Է
 17 ArVen + օ
 18 áÇì Ç ԸՇԿ 1149 Á.՝ Է՝ á՝ Ի ն՝ օ »նի՛ նան՛ ՝ նն՝ օ՝ Կ՝-
 ւՇ ՝ Կ՝-՝ ԵáóԿ՝ Ի ՝ օ՝ նի ÁԷ
 19 A ÁԿ՛ ն՝՝ Է
 20 BD Ն՝ Ը՛ ՝ ԿՇԿ՛ Ar Ն՝ Ը՛ ՝ ԿՇԿ՛
 21 BD Ar á ՝ Ը՛՝ օáóԿՇԿ՛
 22 B ÇՍ
 23 A »ն. շ BD Նá. օáǻ Նá. օáí ԿՇԵ ÁԿ՛ ՝ Ը

- 65 *Դարձեալ եղբարց¹ երկուց ծնունդ,
ընդ² աշխարհի գոլ բարեսնունդ.
Գովեալ Վասիլ իշխանն³ առոյգ.
Եւ զաւրաւար⁴ ընտրեալ⁵ ի կարգ:
Բայց եւ ծնողաց մեր հանդերձ քերք
70 լիցի յիշումն՝ յաւուրն աներք⁶.
Աւարտ բանիս՝ Տէր, ողորմեա,
առ հասարակ՝ մեզ եւ նոցա⁷:*

1 A »Օμ³ Թո

2 AVen Áëï

3 AD ÇBĒ³ Ý

4 A ¼³ õñ³ í³ ñÝ

5 A ÁÝ¹ ñ»³ Ē

6 D³ Ý»ñù

7 D +³ Û;Ý

ԺԱ. ՈՐԴԻ ԻՄԱՍՏՈՒՆ՝ ԳԼԽՈՅՆ ԱՌԱԿԱՑ

Նորոգ ծնունդ, որ յերկիր գաս,
 եւ յերկարեալ կենաւք մընաս,
 եթէ ի խրատ բանից սորայս
 յաւժարութեամբ սրտի կենաս:

5 Բաբունաբար իմաստնանաս
 եւ հանճարով փարթամանաս.

Աէր զանցաւոր մերժեա՛ ի բաց,
 սրով՝ խրատիս բանիւք սորայս:

10 Էին սիրոյ՝ եթէ բաղձաս
 եւ ի հրամանս նորա դու կաս.

Արտիւ ընդ նոյն իսկ միանաս,
 եւ յետ՝ յաստեացս՝ առ նա գընաս:

* Եւ. ժ. 1

1 Ven añái

2 Ar Ç

ԺԲ. ՓԱՌՔ ԱՍՏՈՒԾՈՅ՝ ԳԼԽՈՅՆ ԱՌԱԿԱՑ¹

Բանիդ ընդ հաւր հականի,
 եւ ճշմարիտ՝ Սողոմովնի.
 Աղերսական բան ընծայի,
 մատուցանեմ քեզ փարելի.
 5 Նոյն ըզծածուկ՝ զիմ լսելի,
 զլսաւդ անյայտ՝ հոգւոց ձայնի,
 Նոր նորոգեա ի նոյն հոգի,
 լսել խրատու այսրը տառի:
 10 Եւ կատարել գործով բարի²,
 որով լինիմ երանելի:
 Բենական³ լոյս ըղձալի⁴
 եւ ճառագայթ իմանալի:
 Սիրով քո հեղ՝ յիմըս հոգի,
 ըզսէր բանին՝ պատուիրանի.
 15 Էրեւելով՝ քան ըզմեղուի⁵,
 ի քիմս իմ քաղցր եւ բաղձալի:
 Սաստեա յոքունց՝ որ յիս ախտի,
 եւ մըթութեանցըն խաւարի.
 20 Ինձ ողորմեա՝ քուժ ծառայի,
 տառից⁶ գրողի՝ տէր Ներսիսի:

« Ը. Ի. Ե. 2

1 F āÇù í »ñŸ³ · Çñ G ³ é³ Ĩ ù äáŌáí ŪáŸÇ Ven āÇù

2 F ¼µ³ ñÇ

3 F ñ»ñ»Ÿ³ Ĩ³ Ÿ

4 Ven éáĕÁ¹ µ³ ŌŌ³ ĒÇ

5 G Á¼Ū»Ōáŏ

6 F í ³ éÇĕ

ԺԳ. ԵՐԳ ԵՐԳՈՑ ԳԽՈՅՆ¹

Նորոգելոյս՝ ի քէն Յիսուս,
 եւ ի մեղաց՝ խաւարելոյս.
 Երբեմն քեզ հարանացելոյս,
 եւ այժմ ի քէն այրեցելոյս²:
 5 Բաբունաբար ծագեա յիս լոյս,
 եւ աճեցո զբարեացըն բոյս.
 Սիրել զփեսայդ իմոյ հոգւոյս,
 ըստ պարագրեալ տառից երգոյս:
 Երանուհւոյ³ հարսին լուսոյս⁴
 10 լինել նրման սուրբ աղաւնոյս,
 Սրբել⁵ մաքուր՝ ըստ նրմանոյս,
 ի կրից մեղաց՝ ախտացելոյս:
 Ի քեզ հըպել⁶ ինձ մեռելոյս
 եւ կեանս առնուլ՝ տարագրելոյս.
 15 Էրեւելի յայս կենցաղոյս,
 յիմանալիդ փոխել ի լոյս:

1 FG āÇü í »ñÝ³ · Çñ

2 F ³ fhō³ ó»éáè Ven ³ fh³ ó»éáè

3 ArVen »ñ³ ÝáóÑÇ

4 G éáóéáŮ

5 G èñμÇÉ F eÇñÇÉ

6 G NàÇÉ

**ՅԱՂԱԳՍ ԵՐԿՆԻ
ԵՒ ԶԱՐԴՈՒՅ ՆՈՐԱ**

ՆԵՐՍԷՍ ՇՆՈՐՀԱԼՈՒ «ՅԱՂԱԳՍ ԵՐԿՆԻ ԵՒ ԶԱՐԴՈՒՅ ՆՈՐԱ» ԵՐԿԸ

Ներսէս Շնորհալու այս քերթուածը վերնագրուած է ըստ արարչուժեան վեցերորդ օրուայ մասին Աստուածաշնչեան բնագրի. «Եւ կատարեցան երկինք եւ երկիր եւ ամենայն զարդ նոցա» (Օ՛ննք. Բ՛ 1): Այս միաւորի բնագիրը հեղինակը յղացել է երկու մասով, որոնցից առաջինը («Տեառն Ներսեսի յաղագս երկնի եւ զարդուց նորա, բարառնաբար ի դիմաց նորա ի չափ երկոտասանիցն պարզեալ ոտից՝ ի խնդրոյ առն բժշկապետի եւ աստղագիտի Մխիթարայ», 100 տուն = 200 տող) երկնքի զարդերը՝ արեգակը, լուսինը, մոլորակները, աստղերը, կենդանակերպը հեղինակը ներկայացնում է դիմառնաբար, անձնաւորելով երկինքը՝ ըստ ժամանակի պատկերացումների: Այս հատուածում դիմառնուժեան հնարանքի մասին ուղղակի ցուցում կայ բնագրում 194-րդ տողից յետոյ («**Երկինք պատմեն**»), ուր բանաստեղծը փոխում է դիմառնուժեան կրողին՝ երկնքին, եւ խօսում է իր անունից.

Երկինք պատմեն զփառս Աստուծոյ յոյժ լուկեայն,
Եւ զարարածս հաստատութիւնս անձայնական:

Ընդ որս եւ ես, որ սպասաւորս եմ բանական,
Որ ի դիմաց երկնից գրեցի սակաւ զայս բան:

Նայիմ յերկինս եւ նկատեմ զայս ամենայն,
Եւ փառքս տամ անեղ բնութեանն արարչական:

Երկրորդ մասը, որ վերնագրուած է «Նորին այլաչափ տաղք ի խընդրոյ անուան նախագիծ տառից տանց», կազմուած է երկտող 31 տնից, որոնց կէնտ տողերի առաջին տառերով յօդուած է «Մխիթար բժիշկ, ընկալ ի Ներսէսէ զայս բան» ծայրակապը: Այս հատուածում կիրառուած չէ դիմառնուժեան հնարանքը¹:

Այս երկու մասերը Շնորհալին զանազանել է նաեւ տաղաչափութեամբ, ինչը նշուած է երկու վերնագրերում. առաջինը գրուած է «ի չափ երկոտասանիցն պարզեալ ոտից», այսինքն՝ տասներկու վանկանի եռանդամ տողերով ($4+4+4$), իսկ երկրորդը՝ «այլաչափ» ($3+4+4$): 11 վանկանի տողերով գրուած եռանդամ այս չափի կիրառումը իւրայատուկ ռիթմական դաշտ է ստեղծում՝ ստիպելով ընթերցողին տողի առաջին երեք վանկերից յետոյ արտասանական աւելի մեծ դադար տալ, քան բնագրի յաջորդող երկու քառատառ հատուածներում եւ տողանցման ժամանակ: Ըստ էութեան, Շնորհալին այս հնարանքի կիրառութեամբ բանաստեղծական տողի առաջին ոտքում մեծացնում է հատածի տեւողութիւնը, ինչը հանգեցնում է տրամաբանական շեշտի տեղափոխութեան դէպի առաջին

1 Թէ՛ Մ. Արեղեանը, թէ՛ Գր. Յակոբեանը եւ թէ Վ.Նալբանդեանը նշում են, թէ ողջ ստեղծագործութիւնը գրուած դիմառնաբար, այնինչ հնարամբի կիրառութիւնն աւարտուում է առաջին հատուածում (Տե՛ս Մանուկ Արեղեան, Երկեր, հ.Գ, Երեւան, 1970, էջ 115, Գր. Յակոբեան, Ներսէս Շնորհալի, Երեւան, 1964, էջ 184, Վ.Նալբանդեան, Միջնադարի մեծ բանաստեղծն ու մտածողը, Ներսէս Շնորհալի, Յօդուածների ժողովածու, Երեւան, 1977, էջ 33):

եռավանկ: Ըստ Ղեկունգ Ալիշանի. «Հաւասար չորս անդամոց կամ մասանց հոմաճայնութիւնն ալ այլայլելու համար Նախնիք մեր միայն տողին առաջին անդամը կը կրճատեն մէկ կամ երկու վանկով, որովհետեւ խօսքին սկիզբը բնական կը սեպեն աւելի ոյժ մը տալը»: Ալիշանի կարծիքով, «այսքան ազատութիւն՝ միայն տաղն եղանակաւոր ըլլալուն համար է, որով երգողն կ'երկարէ կարճ մասերը, եւ փոխանակ շեշտի երկար կը բանեցնէ»²: Եւ իսկապէս Շնորհալու այս «այլաչափ» բանաստեղծութեան 1-34 տողերը ՄՄ, 2961 ձեռագրում (թերթ 200ա-201ա) խազագրուած են. Շնորհալին եղանակաւորել է իր գրուածքի տուեալ հատուածը, ընդ որում բնագրից դուրս՝ որպէս երգի աւարտ, խազագրուած յաւելեալ երկու տող կայ (Անմահ պըտուղն որ ի կուսէն դարձեալ տըլաւ / եւ ճաշակաւըն անմահանան միշտ յաւիտեանս), որոնք բացակայում են այս բնագրի այլ՝ չխազագրուած ընդօրինակութիւններում:

Ծայրակապում նշուած բժիշկ Մխիթարը, ըստ բանասէրների³, Մխիթար Հերացին է, որին վերնագրում տրուած են «բժշկապետ եւ աստղագէտ» տիտղոսները: Վերնագրում նշուած «աստղագէտ» տիտղոսը մեկնաբանելով՝ Մ.Աբեղեանը ենթադրութիւն է արել, որ «Այս բժիշկ Մխիթարը, Շնորհալու բարեկամը, եղել է նաեւ աստղագէտ եւ, երեւի, իբրեւ այդպիսին՝ նա մեր քերթողից խնդրել է տաղաչափութեամբ գրել երկնքի մասին: Նրանից չի մնում աստղաբաշխական գրուածք, բայց կայ մի կարեւոր բժշկական գործ, որ նա անուանել է «Ջերմանց մխիթարութիւն, զի սա մխիթարէ զբժիշկն ուսմամբ, իսկ զհիւանդն առողջութեամբ»⁴: Եթէ բժիշկ Մխիթարն իսկապէս Մխիթար Հերացին է, ապա նման խնդրանքի վկայութիւն առայժմ յայտնաբերուած չէ: Ինչ վերաբերում է բժիշկ Մխիթարի աստղագէտ լինելուն, ապա կարծում ենք, որ միջնադարեան գրիչները, ելնելով Շնորհալու այս գործի բովանդակութիւնից, նրան վերագրել են «աստղագէտ» տիտղոսը եւ այն ներմուծել վերնագրի մէջ: Այլապէս առնուազն տարակուսելի է, թէ ինչո՞ւ պէտք է աստղագէտը նման խնդրանքով դիմէր Շնորհալուն՝ երկնքի զարդերի մասին տեղեկութիւն կամ մեկնաբանութիւն ստանալու համար:

Բանաստեղծութեան մի քանի ուսուցողական տողերից արդէն իսկ երեւում է, որ Շնորհալին այս գործը գրել է ոչ թէ երկնքի զարդերը պարզապէս ցոյց տալու, այլ աստուածային ամենիմաստ արարչագործութեան մասին զանազան «մոլար առասպելաւք խաբողական» մեկնաբանութիւնները մերժելու, երկնքի մասին դատելիս «պառանքերի աղճատանքներով» մտքի լոյսը խաւարեցնելուց խուսափելու նպատակով: Ըստ հեղինակի՝ երկնքի եւ նրա զարդերի մասին պէտք է դատել ոչ թէ հոգով յիմարների նման, որոնք խաբուել են, այլ Մովսէսի եւ այլ ընտրեալների՝ ճշմարիտ, յստակ եւ մաքուր մտքով:

Ծանի՛ր եւ զայս, ով իմաստուն եւ խոհական,
Զի այս արուեստ հուպ էր ի տունն աբրահամեան:

Նայեւ Մովսէս եւ այլ ընտրեալք յայս վարժեցան,
Զգործս քըննել ամէնիմաստ արարչութեան:

2 Աեւոնդ Ալիշան, Շնորհալի եւ պարագայ իւր, էջ 71-72:

3 Նոյն տեղում, էջ 257-260: Մանուկ Աբեղեան, Երկեր, հ. Դ, Երեւան, 1970, էջ 116, Գր. Յակոբեան, Ներսէս Շնորհալի, Երեւան, 1964, էջ 190:

4 Մանուկ Աբեղեան, Երկեր, հ.Դ, Երեւան, 1970, էջ 116:

Բայց ոչ մուլար առասպելաւք խաբողական,
Այլ ճշմարիտ յստակ մըտաւք եւ մաքրական:

Որպէս Պաւղոս գըրէ ի թուղթ հռոմայական,
Թէ զարարիչն արարածովք մարդիկ ծանեան:

Շնորհալու յորդորը՝ «իմաստուն եւ խոհական» Մխիթար բժշկին երկնքին «ճշմարիտ, յստակ եւ մաքուր» մտքով նայելու, ինչպէս նայել են Մովսէսն ու Աստուծոյ ընտրեալները, բացայայտում են բանաստեղծի միտումն ու ծայրակապի ուսուցողական-հրամայական հնչեբերանգը. «Մխիթար բժիշկ, ընկա՛լ ի Ներսէսէ զայս բան»: Ուստի եւ այս բանաստեղծութիւնը ոչ այնքան տիեզերագիտական է⁵, որքան Աստուծոյ արարչագործութեան փառաբանումն է, ինչին ամբողջութեամբ նուիրուած է բանաստեղծութեան երկրորդ՝ բժիշկ Մխիթարին ուղղուած հատուածը:

Ըստ Գր. Յակոբեանի, չափաբերականը գրուել է 1160 թուականին. բանասէրը սակայն չի հիմնաւորում նման թուագրումը⁶: Վերլուծելով Հերացու գրքի ստեղծման հանգամանքները՝ Ղ. Ալիշանը ուշագրաւ դիտողութիւն է անում Հերացու հեղինակութեան եւ հռչակի մասին. «Իսկ հեղինակի արժանաւորութեան՝ բաց ի գրքէն մեծ վկայք են Ն. Շնորհալույ եւ Գր. Տղայոյ կաթողիկոսաց՝ բարեկամութիւնն եւ վարկն. եթէ առջինն իր կաթողիկոսութենէն առաջ գրած է առ Մխիթար վերոյիշեալ քերզուածը՝ նշան է որ Մխիթար 1184 թուականէն 20 տարիէ աւելի առաջ ալ նշանաւոր եւ հռչակուած էր»⁷: Շնորհալու այս բնծայումն, ըստ Ալիշանի, Մխիթար Հերացու համբաւի նշան էր, եւ քանի որ երկը գրուել է Շնորհալու եպիսկոպոսութեան տարիներին, այսինքն՝ 1166-ից առաջ, իսկ Հերացին, ըստ Ալիշանի ենթադրութեան, «20 տարիէ աւելի առաջ ալ նշանաւոր եւ հռչակուած էր», ուստի գրութեան թուականը ենթադրաբար պէտք է 1160-1166-ի միջակայքում լինի:

Երկը ֆրանսերէն տողացի թարգմանել է Հ. Սահակ վրդ. Քեչիշեանը:

«Տեառն Ներսեսի յաղագս երկնի եւ զարդուց նորա, բարառնաբար ի դիմաց նորա ի չափ երկոտասանիցն պարզեալ ոտից՝ ի խնդրոյ առն բժշկապետի եւ աստղագիտի Մխիթարայ» քերթուածի բնագիրը պատրաստելիս հիմք է ընդունուել ՄՄ, 579 ձեռագիրը, որը Մաշտոցեան Մատենադարանում այս բնագիրն ընդգրկող հնագոյն ձեռագիրն է (1276-1279 թթ.): Բնագիրն համեմատել ենք ՄՄ, 2607 (1300 թ.), ՄՄ, 2364 (ԺԴ դար), ՄՄ, 2001 (1373 թ.), ՄՄ, 2961 (1321 թ.) եւ վենետիկեան՝ 1830 թ. հրատարակութիւնում գետեղուած բնագրի հետ, որը պատրաստելիս, կազմողների վկայութեամբ, օգտագործուել է 10 եւ աւելի ընդօրինակութիւն, որոնցից չորսը՝ հնագոյն, ինչպէս նաեւ մինչեւ 1830 թ. եղած բոլոր տպագիրները:

Ստորեւ ներկայացնում ենք օգտագործուած ձեռագրերի եւ տպագիրների ցանկը.

A = ՄՄ, 579, ժողովածու, Սուրբ Աստուածածին, ՉԻԵ (=1276), ՉԻԸ (=1279), գրիչ՝ Յովաննէս քահանայ (1276), Ներսէս սարկաւազ (1279), ստացող՝ Նորոգէս քահանայ (1276-1279), թերթ 194ա-200ա:

5 Տե՛ս Ներսէս Շնորհալի, Յօդուածների ժողովածու, էջ 7:

6 Գր. Յակոբեան, Ներսէս Շնորհալի, Երեսն, 1964, էջ 184:

7 Ղեւոնդ Ալիշան, Շնորհալի եւ պարագայ իւր, էջ 259:

B = ՄՄ, 2607, ժողովածու, 1300 թ., գրիչ՝ Թորոս քահանայ., սրբագրող՝ Գէորգ վարդապետ, Կոստանդին քահանայ., ստացող՝ Թորոս քահանայ. (գրիչը), թերթ 402ա-405ա:

C = ՄՄ, 2364, ժողովածու, ԺԴ դար, գրիչ՝ Տիրացու արեղայ, ծաղկող՝ Պալղոս, ստացող՝ Յոհաննէս Բաբունի, թերթ 184բ-7ա:

D = ՄՄ, 2001, ժողովածու, 1373 թ., գրիչ՝ Կարապետ քահանայ, ստացող՝ Աստուածատուր արեղայ, թերթ 221ա-2բ:

E = ՄՄ, 2961, ժողովածու, 1321 թ., գրիչ, ծաղկող, կազմող՝ Մխիթար Անեցի, թերթ 195բ-199բ:

V = Տեառն ներսեսի Շնորհալուոյ Հայոց կաթողիկոսի Բանք չափաւ, ի Վենետիկ, ի Սուրբ Ղազար, 1830, էջ 279-296:

«Նորին այլաչափ տաղք ի խընդրոյ անուան նախագիծ տառից տանց» քերթուածի բնագիրը պատրաստելիս հիմք է ընդունուել ՄՄ, 579 ձեռագիրը, որը Մաշտոցեան Մատենադարանում այս բնագիրն ընդգրկող Հնագոյն ձեռագիրն է (1276-1279 թթ.): Բնագիրն համեմատել ենք ՄՄ, 2364 (ԺԴ դար), ՄՄ, 2364 (ԺԴ դար), ՄՄ, 2001 (1373 թ.), ՄՄ, 2961 (1321 թ.) եւ վենետիկեան 1830 թ. հրատարակութիւնում գետեղուած բնագրի հետ:

Ստորեւ ներկայացնում ենք օգտագործուած ձեռագրերի եւ տպագրիչների ցանկը.

A = ՄՄ, 579, ժողովածու, Սուրբ Աստուածածին, ՁԻԵ (=1276), ՁԻԸ (=1279), գրիչ՝ Յովաննէս քահանայ (1276), Ներսէս սարկաւազ (1279), ստացող՝ Նորոգէս քահանայ (1276-1279), թերթ 194ա-200ա:

B = ՄՄ, 2364, ժողովածու, ԺԴ դար, գրիչ՝ Տիրացու արեղայ, ծաղկող՝ Պալղոս, ստացող՝ Յոհաննէս Բաբունի, թերթ 187աբ:

C = ՄՄ, 2001, ժողովածու, 1373 թ., գրիչ՝ Կարապետ քահանայ, ստացող՝ Աստուածատուր արեղայ, թերթ 221ա-222բ:

D = ՄՄ, 2961, ժողովածու, 1321 թ., գրիչ, ծաղկող, կազմող՝ Մխիթար Անեցի, թերթ 200ա-201բ:

V = Տեառն ներսեսի Շնորհալուոյ Հայոց կաթողիկոսի Բանք չափաւ, ի Վենետիկ, ի Սուրբ Ղազար, 1830, էջ էջ 297-302:

Հրատարակութիւնների ցանկը տե՛ս սոյն հատորում, էջ 223-224:

ՄԱՏԵՆԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

1. Ալիշան Ղեւոնդ, Շնորհալի եւ պարագայ իւր, Վենետիկ, 1873, էջ 254-260:
2. Արեղեան Մանուկ, Երկեր, Կ. Դ, Երեւան, 1970, էջ 96-146:
3. Յակոբեան Գր., Ներսէս Շնորհալի, Երեւան, 1964, էջ 184-190:
4. Ներսէս Շնորհալի, Յօդուածների ժողովածու, Երեւան, 1977:

1ՏԵԱՌՆ ՆԵՐՍԵՍԻ² ՅԱՂԱԳՍ ԵՐԿՆԻ ԵՒ ԶԱՐԴՈՒՅ³ ՆՈՐԱ,
4ԲԱՐԱՌՆԱԲԱՐ⁵ Ի ԴԻՄԱՑ ՆՈՐԱ⁶ Ի ԶԱՓ ԵՐԿՈՏԱՍԱՆԻՑՆ⁷ ՊԱՐՁԵԱԼ
ՈՏԻՑ՝ Ի ԽՆԴՐՈՅ ԱՌՆ ԲԺՇԿԱՊԵՏԻ⁸ 9ԵՒ ԱՍՏՂԱԳԻՏԻ ՄԵՒԹԱՐԱՅ¹⁰

2 *Իմ եղական գոլով բնութիւն եւ սկըզբնական¹¹,
 Ի¹² յանեղէն ձգեալ¹³ կամար անգուգական¹⁴:*

4 *Անջըրպետեմ¹⁵ զըուրսըն¹⁶ վերին եւ ներքնական՝,
 Որպէս պատմէ գինէն¹⁷ Մովսէս աստուածաբան:*

6 *Ես եմ միջոց ընդ անմարմինս¹⁸ եւ մարմնական,
 Ունիմ¹⁹ առ իս յերկուց բնութեանցըն²⁰ յատկական:*

8 *Ըստ անմարմնոց՝ զոչ ի ձեռաց շաւշափական²¹,
 Եւ ըստ մարմնոց²² գոլով աչաց տեսողական²³:*

10 *Միատարր²⁴ եմ, միագոյն համանըման²⁵,
 Հինգերորդ²⁶ ծածկոյթ քառից, և՛ որոց²⁷ ծընան²⁸:*

12 *Անքանակ եմ եւ չափից անչափական,
 Այլ եւ թղաւ²⁹ միով չափիմ, թէ³⁰ ոչ մարդկան:*

14 *Պարունակող եմ անսգայնոց³¹ եւ սգայական³²,
 Պարունակիմ յայլմէ վեհէ անտեսական:*

1 ² ՕմՇօնՅ»ն.
 A = ՕՕ, 579, 194³ - 200³
 B = ՕՕ, 2607, 402³ - 405³
 C = ՕՕ, 2364, 184μ-187³
 D = ՕՕ, 2001, 195μ-201μ
 D = ՕՕ, 2961, 215μ-221³
 V = Ս»նէչէ ԲՅանՆ³ ԷՇ, ՚³ Յն ա³ +³ օ, ի »Յ՝Ի ՇԻ,
 1830, չԸ 279-296
 2 B Յ»նէչէՇ + ԷնմաՍԻ Շ»ն³ Ի³ Յ ի³ ն¹³ օ »Ի Շ »օ
 Ի³ ԱաՕՇԻ օէՇ Ն³ Թա³ օ³ օ»³ Է C + Ն³ Թա³ Ի³ ԱաՕՇՇ-
 Ի օէՇ³ օ³ օ»³ Է D ՅանՇՅ ի »³ օՅ Յ»նէչէՇ + Ն³ Թա³
 Ի³ ԱաՕՇԻ օէՇ³ օ³ օ»³ Է
 3 A ½³ նԱաօօ
 4 B Շ ՚¹ ՇՍ³ օ ՅանՇՅ μ³ ն³ օՅ³ μ³ ն
 5 A μ³ ն³ օՅ³ փ³ ն
 6 V ՅանՇՅ
 7 CD »նԻ օի³ օ³ օՅ³ ՇՇ
 8 B μԱԱԹԻ³ օ »Ի Շ D μԱԹԻ Շ D աՇն³ օՅ³ μԱԹԻ³ օ »Ի Շ
 9 D ՍԷՇԱ³ ն³ »օ³ օ ԷԻ Օ³ · ՇԻ Շ + Է »օ³ օ ԷԻ Օ³ · ՇԻ Շ
 ՍԷՇԱ³ ն³ Ս
 10 C ՍԷՇԱ³ ն + »նԻ օի³ օ³ օՅ³ օ ԷԻ ՕՇաե D ՍԷՇԱ³ ն
 μԱԹԻ³ օ »Ի Շ + Է³ օՅ³ μԱԹԻ³ օ »Ի Շ »օ³ օ ԷԻ Օ³ · ՇԻ Շ
 ՍԷՇԱ³ ն³ Ս

11 A ԱեԻ Ա¼μԻ³ μ³ Յ C ԷԻ ¼μԻ³ Ի³ Յ
 12 CDVD աՇն
 13 CD Օ · Է
 14 C³ Յ¼աօ³ Ի³ Յ
 15 BD³ ՅՇնա »Ի ՍՍ
 16 B ¼չաօնԷԻ D ¼չաօնԱե
 * ՚³ Գ · Ծ · Է · Ը · 7
 17 B ԸՇՅՅ D ¼ԸՇՅՅ
 18 CDVD³ ՅՍ³ նՍՇՅԷԻ
 19 CD օՅաօՅՇՍ
 20 BC μՅաօԱ»³ ՅօՅ
 21 D Թն³ +³ Ի³ Յ
 22 D Ս³ նՍՅաՍ
 23 CD ի »եաՕաօԱ»³ Յ
 24 C ՍՇԻ³ նն
 25 B Ն³ Ս³ ՅՍ³ Յ D Ն³ Ս³ Յ ՅԱՍ³ Յ
 26 D ՆՇՅ · »ննան¹
 27 AB ի անաօ V անաօ
 28 D ԻՅ³ Յ
 29 CDD Ա¼աի V ԱԱ¼³ օ
 30 CD μ³ Թ
 31 B Ա¼³ Ըաօ CVD³ Յ¼³ Ըաօ
 32 BCVD ¼³ Թ Ի³ Յ

- 16 *Բոլորակ եմ կիսագունդ, որպէս¹ խորան²,
Բնութեամբ կայուն, անձամբ շարժուն, անկայական:*
- 18 *Հիմն եւ աւարտ եմ գոյութեանց³ այս նիւթական,
Անդունդք ի խոր, բարձունք ի վեր մինչ⁴ վերանամ⁵:*
- 20 *Ոչ ոմն անդունդք, ոմն⁶ բարձունք անփոխական,
Զի չեմ կայուն եւ միշտ ի նոյն, այլ շրջական:*
- 22 *Այլ որ անդունդք, նոյն եւ բարձունք են վերնական,
Եւ որ բարձունք, նոյն եւ անդունդք են ստորական⁷:*
- 24 *Շարժիմ յաւէտ, թրուչիմ⁸ արագ, անհասական,
Ի շարժմանէ թարթել ակամբ⁹, մինչ¹⁰ կայանամ¹¹:*
- 26 *Տանն¹² եմ¹³ մեծի¹⁴ ձեզուն յարկին¹⁵ պարաճգական,
Ոչ¹⁶ յեցեալ յինչ, ոչ¹⁷ սիւնք¹⁸ նեցուկ¹⁹ պարաբառնան:*
- 28 *Քանզի ճրգեաց²⁰ զիս եւ պարզեաց որպէս վըրան²¹,
Ոչ պընդելով²² լարից հնարիւք, այլ միայն բան²³:*
- 30 *Ժամանակաց երկարութեամբ ես²⁴ ոչ²⁵ հնանամ,
Եւ ի գունոյ²⁶ պայծառութեան չտգեղանամ²⁷:*
- 32 *Գոյն իմ աչաց տեսողութեան²⁸ բաղդատական²⁹,
Միշտ հայելով³⁰ ոչ վտանգին³¹ կամ ձանձրանան³²:*

1 B Çµñ»ō

2 C í ñ³ Ý

3 CVD · áĭăōĀ»³ Ýóè

4 C ÛÇᖃ

5 CD í »ñ³ Ý³ Ý

6 BC áŪÝ

7 D Áëï áñÝ³ Ĩ³ Ý V ëï áñÝ³ Ĩ³ Ý

8 BCD ĀéáÇŪ

9 V »³ Ĩ³ Ý

10 DD ÛÇă

11 D Ĩ³ »³ Ý³ Û

12 B ï áōÝ

13 B ÇŪ

14 B Û»ÍÇÝ

15 BD Ǿ³ ñĬ Ç

16 C »ō áă

17 C »ō áă D öĵăă

18 CD ëÇöÝùù D ëÇöÝ

19 CD āÇù

20 A ÓÁĬ »³ ó BCD Ó· »³ ó D ÓÁĬ Ĩ »³ ó

21 BCD í ñ³ Ý

22 D á Ý¹ »Ēáí

23 A ÛÇ³ µ³ Ý

24 B āÇù C Ĩ³ É

25 C āÇù

26 C · áōÝă

27 D ā¹ · »Ō³ Ý³ Û

28 C ï »ëáŌáōĀ»³ Ūµ

29 A µ³ Ō¹³ Ĩ »ó³ Ý

30 D Ñ³ »Ēáí

31 CD í Ĩ »³ Ý· ÇŪ

32 CDD Ó³ ÝŌñ³ Ý³ Û

34 Հողմոց հընչմամբ¹ ո՛չ տատանիմ, այլ կանգուն կամ,
Յորոտմանէ՛² ո՛չ սասանիմ, այլ զաւրանամ³:

36 Քանզի ի ծոց իմ են սոքա⁴, իբրու ծընան⁵,
Եւ ըստ կամաց իմոց շարժին, չեն ապստամբ⁶:

38 Եւ՛ եմ պատճառ երից⁸ սեռից⁹ կենդանութեան,
Աւգականաց¹⁰, երկրաւորաց¹¹ և՛ որ¹² ծովական:

40 Նոցին մահու դարձեալ լինիմ ես գերեզման
Եւ յարութեան միոյ¹³ բնութեան, որ բանական:

42 Փարթամութեան ամենայնի եմ պահարան,
Որ պատուականք¹⁴ եւ պանծալիք¹⁵ են առ մարդկան:

44 Ժամանակաց ամենեցուն բաշխողական,
Ոմանց բազում, ոմանց նուազ¹⁶ աւուրս¹⁷ տամ:

46 ¹⁸Ոչ ի յինէն, այլ ի վերուստ բաժանեցան,
Այն, որ գիտէ զաւգուտն¹⁹ տալ որդոց²⁰ մարդկան:

48 Ունիմ առ տիւ²¹ պայծառատիպ մի կարկէհան²²,
Եդեալ ի լանջս ըստ վակասին ահարոնեան²³՝:

50 Փեսայաւրէն²⁴ ջերմամբ սիրոյ²⁵ յոյժ ըղձական²⁶,
Գիրկս արկանէ հարսին²⁷ իւրոյ²⁸ խոնաւութեան²⁹:

52 Իսկ առ գիշեր՝ սպիտակափայլ բիւրեղանման³⁰,
Որ միշտ աճէ եւ նուազէ հընգետասան³¹,

1 BC ÑŸáŨ³ Ũμ
2 C ĩñáí Ũ³ ỲŸ
3 D ½áñ³ Ỳ³ Ũ
4 A èáù³ Ũ
5 BD ÍŸ³ Ỳ
6 B ³ á èĩ ³ Ỳ CD ³ á Áèĩ ³ Ũ DV ³ á Áèĩ ³ Ũμ
7 CD »è
8 D »ñÇè
9 C è»éÇè
10 D ú¹ ³ Ỳ³ ó
11 B + áó D õŸ»ñĪ ñ³ óáñ³ ó
12 A í áñ V óáñ
13 C ŨÇá
14 CDD á ³ í áó³ Ỳ³ Ỳ
15 CDD á ³ ỲĪ³ ĩÇù
16 V ỲÁó³ ½
17 DVD ³ óáóñÁé

18 C áÇù áá Ç ĩÇŸŸ ... áñ¹ áó Ũ³ ñ¹ Ỳ³ Ỳ D áá Ç ĩÇŸŸ ...
áñ¹ áó Ũ³ ñ¹ Ỳ³ Ỳ (³ õ»Ĕ³ óáó³ Í ĸ Éáóè³ ỲóúáóŨ ³ ĩĔ
Ó»é³ · ñáí)
19 V ½áĪ áóĩ ÁŸ
20 V áñ¹ óáó
21 BCD ĩ Çá
22 BCDV Ỳ³ ñĪ »Ñ³ Ỳ
23 A ³ ÑáŸ»³ Ỳ
» SŸ'• ԵԼԸ ԻԸ 1-5
24 D + »è³ úñŸ
25 C èÇñá
26 B ÁŸÓ³ Ỳ³ Ỳ D μ³ ŌÓ³ Ỳ³ Ỳ
27 B Ñ³ ñèÇŸŸ
28 C Çóñá
29 BC ĔáŸ³ ñÑáóĀ»³ Ỳ
30 D μÇóñ»Ō³ ỲÁŨ³ Ỳ
31 D ÑŸ. »ĩ ³ è³ Ỳ

54 *Չափէ զթիւ ժամանակաց աւուրց¹ մարդկան,
Զոր եւ քընարըն² տասնադի երգէ դաւթեան³:*

56 *Բնաւորելով գիշին³ խոնաւ եւ հիւթական,
Միաւորեալ⁴ յամուսնութիւն կիզողական:*

58 *Յորոց⁵ խառնից⁶ գոլ համայնից ծընընդական⁷,
Բուսոց⁸, տընկոց⁹ եւ գգայնոց¹⁰, որ¹¹ շընչական¹²:*

60 *Յիս ընդ սոսա¹³ կանթեղըս¹⁴ եաւթն¹⁵ են ի վառման,
Որք մոլորեալք¹⁶ տան անմոլար իմաստ մարդկան¹⁷:*

62 *Ունին յինքեանս¹⁸ ըզթիւ աւուրցն¹⁹ արարչութեան^բ,
Եւ ըզխորհուրդ²⁰ եաւթանց²¹ դարուցըն²² կատարման:*

64 *Է եւ քաղաք²³ յիս պանձալի²⁴ պարագրական,
Յոր աշտարակք կենդանատիպք երկոտասան²⁵:*

66 *Որք են եաւթնից²⁶ մոլորակացըս²⁷ կայարան,
Յորս ի մըտելն²⁸ ազդեն կանուխ ըզվաղորդեան²⁹:*

68 *Ոմանց³⁰ բարի³¹ ասեն գիտողքն³² եւ խոստանան,
Այլոց՝ ըզչար, թէ լինիցի³³ խաւսին³⁴ ըզբան³⁵:*

70 *Է զի լինի եւ կատարի, զոր խաւսեցան³⁶,
Է զի սխալող³⁷ եւ ընդունայն բարբառեցան:*

1 D ³ ὁἀὸñ
2 B ἠΎ³ <1 Ύ³ ἐἀὸ³ 1 > C ἠΎ³ ἡΆΎ D ἠΎ³ ἡΎ
* S Ե՛՝Ս Սաղմ. ԼԸ 5, 2Թ 10, ՃԸ 24, Ժ՝Ղ. Բ 3
3 CD · Ç×ÇŸ
4 CD ÛÇ³ ὁἀñ»É
5 C Ýáñáo
6 A È³ éŸ»³ ó B È³ éŸ<1 Ÿ³ ἐἀὸ³ 1 >
7 BCD ÍŸÁŸ¹ 1³ 1³ Ÿ
8 A μάὸεἀñ
9 CD ı Ÿ· áὸ D ı ŸÍ áὸ
10 A Áē. ³ ŸŸÇó
11 CDD áñù
12 B βŸã³ 1³ Ÿ
13 A ἐἀε³ Ÿ
14 BCDD ı ³ ŸĂ»Đē
15 BDV »ὸÁŸ C շ D »ἠÁŸ
16 B ÛáĚáñ(ı Ÿ³ ἐἀὸ³ 1 > CD ÛáĚáñ»³ É
17 D áÇü ı áĐÁ
18 C ıÇŸñ»³ Ÿ
19 C ³ ὁἀὸñ

բ S Ե՛՝Ս Ն՝ն՝Կ. Ը. Բ
20 BC ½ĚáñÑáὸñ¹ D Á½ĚáñÑáὸñ¹ Ÿ
21 BCDVD »ὸĂ³ Ýὸ
22 CD ¹ 3 ἡáὸὸŸ
23 A μ³ Ō³ ù
24 DD á ³ ŸÍ³ ĚÇ
25 C »ñÍ áñ ³ e³ Ÿ
26 BDV »ὸÁŸÇó C շÇó
27 CD ÛáĚáñ³ 1³ óē
28 BD Ÿı »ĚŸ CD Ÿı ³ Ÿ»ĚŸ
29 B ½ı ³ Ōáñ¹ »³ ŸŸ C Á½ı ³ Ō¹ ἡ¹ »³ Ÿ D Á½ı ³ Ō¹ ἡ¹ »³ ŸŸ V Á½ı ³ Ōáñ¹ »³ ŸŸ
30 D áñáo
31 D μ³ ἡÇē
32 D · Çı ³ ὸĐü
33 D ĚÇŸÇóÇŸ
34 D ÈñēÇŸ
35 B ½μ³ Ÿ C ½³ Ÿē μ³ Ÿ ÷ È Á½μ³ Ÿ
36 D Èñē»ó³ Ÿ
37 A eÁŌ³ ĚáŌ BC eŌ³ ĚáŌ D eÈ³ Ě³ ὸĐ

- 72 Եւ այսր իրի պատճառ է յոյժ խորհրդական,
 Զոր¹ ասասցուք² փոքր ի շատէ լըսող ունկան³:
- 74 Զի թէպէտ են յանկենդանեաց նոքա⁴ և՛ անբան⁵,
 Սակայն շարժամբ անձանց ունին ինչ ազդական⁶:
- 76 Ոչ ի յինքեանց ըսգայութեանց⁷ զաւգուտն⁸ տան,
 Այլ ի բանէն, որով երկինք հաստատեցան:
- 78 Եւ չեն գարմանք ըսքանչեղեացն⁹, որք յայս փութան,
 Թէ ի շարժմանց¹⁰ սոցա¹¹ լինին նախ գիտական¹²:
- 80 Զի թէ անբանք յայս իսկապէս բնաւորեցան,
 Եւ յարմատոց լինի ազդումն¹³ գիտութեան:
- 82 Ի կերպարանս ազգի ազգի տալով նըշան¹⁴,
 Ծանուցանեն բանաւորաց զառաջիկայն:
- 84 Նա¹⁵ եւ ջըրոյ¹⁶ բնութիւն¹⁷ կըրկին¹⁸ որականան,
 Արբուցանել եւ ողողել բնաւորեցան:
- 86 Ըզնոյն¹⁹ եւ հուր ներհակաբար բերէ յինքեան²⁰,
 Լուսաւորել²¹ եւ հըրդեհել²² իւր գաւրութեան²³:
- 88 Միով բարի եւ աւգտակար²⁴ ներգործեցան,
 Միւսովըն²⁵ չար ու²⁶ ապականիչ²⁷ ունակացան:
- 90 Ոչ թէ ինքեանք յոր եւ կամին փոփոխին յայն²⁸,
 Զի անըսգայք²⁹ չունին բնութիւն փոփոխական,

1 D ½añë
 2 A ³ ë³ óáõü D ³ ë³ ó³ ù
 3 A ẽããõ³ İ³ Ý
 4 A Ýáü³ ÜC Ýáü³ + áõ DD Ýáü³
 5 A í³ Ýµ³ Ý áõõõ. õյ³ Ýµ³ Ý C Թ³ Ýµ³ Ý V áõ ³ Ýµ³ Ý
 6 CD ³ ë¹³ İ³ Ý
 7 BDVD Á½. ³ ԹáõÃ»³ Ýó C ½. ³ ԹáõÃ»³ Ýó
 8 DV ½³ õ. áõì ÁÝ D ½ü. áõì ÁÝ
 9 BCDVD Áëü³ Ýã»É»³ ó
 10 A Բ³ ñÃ³ Ýó
 11 A ëáó³ Ü
 12 D Ý³ È. Çì Ý³ İ³ Ý
 13 VD ³ ½¹ áõÜÁÝ
 14 BD ÝԲ³ Ý
 15 A Ý³ ÜB ÝáŸ
 16 BD çñáŸC çñá
 17 D µÝáõÃ»³ Ý
 18 BCD İ ñİ ÇÝ
 19 C ½ÝáŸ
 20 A ԸÇÝ»³ Ý
 21 DD Էáõë³ óáñ»³ É
 22 BC Ññ¹ »Ñ»É D Ññ¹ »Ñ»³ É D ÑÁñ¹ »Ñ»³ É
 23 D ½üñáõÃ»³ Ý
 24 D ü. í ³ İ³ ñ
 25 A ÜÇëáí ÁÝ BCD ÜÇõëáí Ý
 26 D õյ
 27 C õյ³ á³ İ³ ÝÇã ÷ È áõ ³ á³ İ³ ÝÇã D õյ³ á³ İ³ ÝÇã
 28 A ÷ á÷ áÈ»ó³ Ý
 29 BC ³ Ý½. ³ Ÿ VD ³ ÝÁ½. ³ Ÿ

- 92 Այլ որ էստեղծ¹ եդ ի նոսայ² զայս բնական³,
 Եւ չէ հնար⁴ լուծանելոյ⁵, բայց իւր հրաման:
- 94 Աւրդ, թէ փոքունք ի յեղելոց հաւատացան⁶,
 Զի նախագէտ լինել յինէն⁷ պատրաստեցան,
- 96 Զէ անտեղի զայս իմանալ, թէ կարգեցան,
 Զարդ իմ պայծառ ունել զխորհուրդս⁸ իմացական:
- 98 Բայց որ միայն կրթին⁹ ուսմամբ սովորական,
 Եւ ըզբնութիւն¹⁰ մըտացն¹¹ ունին անմաքրական¹²,
- 100 Աղաւտագոյն¹³ նըրբից¹⁴ շարժմանց¹⁵ ոչ հըմտանան¹⁶,
 Վասն այնորիկ խաւսին¹⁷ յոքունս¹⁸ սխալական¹⁹:
- 102 Եթէ ըզմէգ ծածկոյթ լուսոյ²⁰ մըտաց²¹ տեսլեան,
 Որ են մեղաց հոյլք եւ զբաղմունք²² նանրութեան,
- 104 Հողմով Հոգւոյն²³ զայն առնէին հալածական,
 Եւ ըզհոգիսն Հոգւոյն²⁴ մաքուր սուրբ բնակարան:
- 106 Կորովագոյն աչս ունելով տեսողական,
 Տեսանէին զիմոց շարժմունսն անվրիպական:
- 108 Որպէս նախնիքն, այնք²⁵, որ²⁶ հասին այս գիտութեան,
 Ի հեշտութեանց մարմնոյ²⁷ ի բաց որոշեցան:
- 110 Կէսքն ի կարաս մըտանէին²⁸ առանձնական,
 Այլք յանապատըս²⁹ բնակէին ճրգնողական³⁰,

1 D Áēi »Ōí V »ēi »Ōí

2 BCDD Ýáē³3 VD μÁÝ³ Í³ Ý4 VD ÑÁÝ³ ñ5 CD Éáōí³ Ý»Éá6 CD Ñ³ ēi³ i³ »ó³ Ý7 CD ǾÝù³ Ý8 CD ĒáñÑáōñ¹ DV ĒáñÑáōñ¹ ē

9 V Í ÁñAÇÝ

10 C ¼μÝáōAÇōÝ

11 BCD Ûi³ óÝ12 D ǾǾ³ Èi³ Í³ Ý + È³ ÝÛ³ ùñ³ Ý³ Ý13 D³ Ōüi³ . áǾÝ

14 BCD ÝñμÇó

15 CDD B³ ñĀÛ³ ÝóÝ16 BCD ÑÛi³ Ý³ Ý

17 D ÈùēÇÝ

18 V Ǿ· áōÝÁē D ǾáùáōÝÁē

19 B ½ēŌ³ È³ Í³ Ý D ÁēŌÈ³ È³ Ý³ Ý

20 C Éáōéá

21 BCD Ûi³ ó22 C ¼μ³ ŌÛáōÝùÝ D Á¼μ³ ŌÛáōÝÁù

23 BCDD Ñá· áǾÝ

24 CDD Ñá· áǾÝ

25 AD³ ǾÝ

26 D áñù

27 A Û³ ñÛÝáó CD Û³ ñÛÝá28 CD Ûi³ ÝÇÇÝ29 B Ǿ Ý³ á³ i³ ē CD Ǿ Ý³ á³ i³30 BCD ×· ÝáŌ³ Í³ Ý

- 112 Եւ ի տուողէն¹ ամենեցուն ողորմութեան
Պաղատէին բանալ զմըտացն² ըզգայարան³:
- 114 Որոց շնորհէր զիմաստութիւնըն⁴ զիւրական,
Խառնեալ⁵ ծածուկ ընդ կրթութեան⁶ նոցին⁷ եւ ջան:
- 116 Դարձեալ է⁸ այլ պատճառ լինելըն⁹ սխալական¹⁰,
Ի թոյլ տալոյն¹¹ բարի կամացըն¹² արարչութեան:
- 118 Զի մի՛ գոսայ¹³ կարծեն տըւող¹⁴ այս գիտութեան,
Եւ յարարչէն իւրեանց լինին մոլորական:
- 120 Նա յիմաստնոց¹⁵ մտաց¹⁶ եւ այս է քըննական¹⁷,
Թէ է¹⁸ր տուաւ¹⁸ սոքաւք¹⁹ իմաստս²⁰ այս խոհական:
- 122 Քանզի յորժամ աստուածաստեղծըն²¹ մարդն²² Ադամ
Կորոյս մեղաւք²³ ըզշնորհսն²⁴ ճրի եւ տիրական,
- 124 Ողորմելի²⁵ որդոց²⁶ նորա²⁷ թըշուառական²⁸
Ի յարարչէն նուազ²⁹ իմաստ³⁰ այս³¹ շնորհեցան:
- 126 Նախագուշակ լինել մարդկան չար պատահման,
Զի աղաւթիւքն³² առ նա փըրկին³³ ի փորձութեան:
- 128 Որպէս նոքա³⁴, որ³⁵ արուեստիս³⁶ այս հըմտացան³⁷,
Ըստ այս բանի՝ յայտնի³⁸ լինին զայս խոստովան,

1 D ì ÁòáÒçÝ	20 V ÇÛ³ èï
2 C ½Ùì³ óÝ D Ùì³ óÝ V ½ÙÁì³ óÁÝ	21 BD³ èï áò³ Í³ èï »ÒÍÝ
3 CV ½³ Æ³ ñ³ Ý D Á½³ Æá»³ Ý	22 D Û³ ñ¹
4 BCD ½ÇÛ³ èï áòÁÇóÝÝ	23 D Û»Òùù
5 CD È³ éÝ»É	24 V Á½ÝáñèÁÝ
6 B ÌñÁáòÁÇóÝ V ÌÁñÁáòÁÇóÝ D ÌÁñÁáòÁ»³ Ý	25 A áÒñÛ»ÉÇ
7 C Ýáó³ ÛDD Ýáó³	26 V án¹ óáó
8 CD »ò	27 A Ýáñ³ Û
9 D ÉÇÝ»ÉÝ D ÉÇÝÇ	28 BDD Áááó³ é³ Ì³ Ý C Ááó³ é³ Ì³ Ý
10 B èÒ³ È³ Ì³ Ý D ÁèÈ³ È³ Ì³ Ý D èÈ³ ÈáÒ³ Ì³ Ý	29 V ÝÁó³ ½
11 C ì³ ÈáóÝ	30 CD ÇÛ³ èï è
12 BCDVD Ì³ Û³ óÝ	31 D é³
13 BCDVD ½éáè³	32 D³ ÒñÁÇóùÝ
14 B ì áó³ òÒ C ì áóùÒ D ì Áó³ òÒ	33 CDD ÷ ñÌ ÇÝ
15 D ÇÛ³ èï Ýáó	34 A Ýáù³ Û
16 DVD ÙÁì³ ó	35 D áñù
17 BCD ùÝÝ³ Ì³ Ý	36 A³ ñì³ »èï Çè C³ ñò»èï Ç D³ ñáò»èï Ç
18 C ì ì³ ò DV Ì Áó³ ò	37 BCD ÑÛì³ ó³ Ý
19 D éáùùù	38 D Æ³ Æ Ì Ý

- 130 Թէ չիք հընար¹ ի փորձանաց, որ մարդոյ² գան,
 Փրկել³ ումեք, քան աղաւթիւքըն⁴ մաքրական,
- 132 Որպէս երագք, որ ի յանուրջ զարհուրական,
 Պաղատանաւք առ ի բարիս փոփոխեցան:
- 134 Ծանի՛ր եւ զայս, ով իմաստուն եւ խոհական,
 Զի այս արուեստ⁵ հուպ էր⁶ ի տունն⁷ աբրահամեան⁸:
- 136 Նայե⁹ Մովսէս եւ այլ ընտրեալք¹⁰ յայս վարժեցան,
 Զգործս¹¹ քըննել¹² ամէնիմաստ¹³ արարչութեան:
- 138 Բայց ոչ մոլար առասպելաւք¹⁴ խաբողական,
 Այլ ճշմարիտ յստակ¹⁵ մըտաւք¹⁶ եւ մաքրական:
- 140 Որպէս Պաւղոս¹⁷ գըրէ¹⁸ ի թուղթ¹⁹ հռոմայական²⁰,
 Թէ զարարիչն արարածովք մարդիկ²¹ ծանեան²²:
- 142 Այլ հէթանոսք ի յԱստուծոյ մոլորեցան,
 Եւ յարարչէն զգործըս²² իւր²³ մերժել²⁴ ժրպրհեցան²⁵:
- 144 Վասն այսորիկ լուսով²⁶ մըտաց²⁷ խաւարեցան²⁸,
 Եւ յաղճատանըս²⁹ պառաւանց գոլով անկան³⁰:
- 146 Թողից ասել զյիմարան հոգով³¹, որք խաբեցան,
 Եւ զոր սկսայ³² դարձայց³³ յիմոցըս³⁴ գովասան:

---

1 BCD ÑÝ³ ñ	19 C ÁáöËì D ÁáöËĂ
2 CD Û³ ñ¹ á	20 CD ÑéáÛç³ Ì³ Ý
3 CDVD ÷ ñĬ ÇĒ	21 ACD Û³ ñ¹ Çù
4 BC³ Ö³ ðĂÇöüÝ D³ ÖüĂÇöüĂÝ	» S'» 𐎂𐎁𐎂. Լ 18-21
5 A³ ñí »èĭ C³ ñö»èĭ	22 BCV ½ áñĬè
6 B ç	23 C Çöñ»³ Ýó D áÇù
7 D ì³ ÝŸ	24 CD Û»ñĂ»³ Ē
8 A³ µñ³ Ɔ³ Û»³ Ý	25 BC Áá ñÑ»ó³ Ý VD ÁÁá ÁñÑ»ó³ Ý
9 BDVD Ý³ »ð	26 V éáðéáÛ
10 CD ÁÝ¹ ñ»³ ĩ	27 C Ûì³ ó
11 CDVD ½ áñĬĂé	28 B Ûì³ ó
12 BCD üÝŸ»Ē	29 C Ɔ³ é³ éá»³ éé D Ɔ³ é³ éá»³ éĂé
13 BCDD³ ÛçÝÇÛ³ èĭ Ý	30 BCD³ Ý.³ Ý
14 D³ é³ éá»é»³ öü D³ é³ éá»éü	31 D á. áí V Ñá. ðáí
15 CVD ƆĂèĭ³ Ĭ	32 D èĬé³ V èĬĂé³ ÜD èĬĂé³
16 BD Ûì³ öü D ÛĂí üü	33 CD¹³ ñö»³ Ē
17 A á áðáé D á üðáé	34 C ÇŸáóé
18 BCD · ñç	

- 148 *Են եւ ակունք յիս պատուականք¹ եւ բազմանան,
Ոմանք նուազ², այլք³ պայծառ բոցանրման⁴:*
- 150 *Յաչըս մարդկան են յոգնակի⁵ եւ անթուական,
Իսկ յարարչէն ի թիւ անկեալ⁶ անուանեցան:*
- 152 *Որք աւրինակ⁷ են արդարոցն⁸ ի յարութեան,
Զի կէսք նուազ⁹, այլք առաւել պայծառանան:*
- 154 *Կայ¹⁰ այլ իմաստ ծածկեալ¹¹ սոքաւք¹² խորհրդական¹³,
Որ իմաստնոց է լըսելեաց¹⁴ հաւանական:*
- 156 *Զի եաւթնից¹⁵ թիւ աստեղաց մոլորական
Է¹⁶ աւրինակ¹⁷ այսմ աշխարհի, որ անցական:*
- 158 *Ի՛աւթն¹⁸ անգամ շրջապատեալ¹⁹ նոյն հազար ամ,
Անիւն²⁰ ի գուփն²¹ ընկըղմելով²² յետ կատարման:*
- 160 *Իսկ բազմութիւն անմոլորիցն²³, որ անշարժ կան,
Ութերորդի²⁴ անթիւ դարուն, որ յաւիտեան:*
- 162 *Յորում ոչ ամք եւ ոչ ամիսք են թուական²⁵,
Ոչ ժամանակք²⁶ եւ ոչ մասունք ժամանակեան:*
- 164 *Ոչ հազարաց²⁷ շրջապատումըն²⁸ բիւր անգամ,
Եւ ոչ բիւրուց²⁹ բիւրապատիկ³⁰ բիւր³¹ հազարեան,*

1 A á³ ì áó³ Ýù
2 D Ýáó³ Õ V ÝÁó³ ½
3 B ³ Թի
4 A μάόάŪÝÁŪ³ ÝÝ BC μάό³ ÝŪ³ Ý
5 B ԹաŪ³ Ի Ը
6 AD ³ Ý. »³ Է B ³ ñİ »³ Է
7 V ùñԸÝ³ Ի ù D ùñԸÝ³ Ի
8 DV ³ ñ¹³ ñáó
9 C Ýáó³ ½ V ÝÁó³ ½
10 DD Ի³
11 ACD Ի³ Իİ »Է
12 D éáùùù
13 D ԷáñŪÁñ¹³ Ի³ Ý
14 BCD Էé»Է»³ ó
15 BD »óÁÝԸó C չ.Ըó V ԸáŪÁÝԸó D »ùÁÝԸó
16 AB »ó

17 D ùñԸÝ³ Ի
18 BD »óÁÝ CD »³ óÁÝ V ԸáŪÁÝ
19 CDD ԲñԸ³ á³ ì »Է
20 D ³ ÝԸ Ի
21 BDV · áóμÝ CD · áóμÁÝ
22 BD ÁÝİ ÕŪ»Էá Ը ÁÝ· ÁÕŪ»Էá Ի
23 A ³ ÝŪáԷáñԸóÝ
24 D áóÁ»ñ[ñ]áñ¹ Ը. ñ-Ý ԸÝԸáó³ Ի
25 C Á Ի³ Ի³ Ý DV ÁÁó³ Ի³ Ý
26 C Á³ Ū³ Ý³ Ի
27 A Ñ³ ½³ ó
28 CD ԲñԸ³ á³ ì áóŪÝ V ԲÁñԸ³ á³ ì áóŪÁÝ
29 A μԸóñáó
30 B μ³ ½³ á³ ì Ըİ
31 V μ»óñ

- 166 *Զի մի է աւրն¹ այն աներեկ² եւ անվաղճան³,
Համապայծառ եւ անըստուեր⁴ արփիական:*
- 168 *Ոչ կարաւտի⁵ աշխարհ առ տիւ արեգական,
Եւ կամ լուսին⁶ ւ'աստեղք⁷ ի լոյս գիշերական,*
- 170 *Զի լուսաւորք⁸ յիւրեանց լուսոյն խաւարանան,
Յորժամ ծագէ⁹ լոյսն անմատոյց աստուածութեան:*
- 172 *Եւ փոփոխի¹⁰ այս աշխարհի կարգ ամենայն՝
Ի հնութենէ նորոգելով, որպէս գրեցան¹¹,*
- 174 *Ես գալարիմ¹² որպէս կանդակ¹³ կտակագրեան¹⁴,
Կամ մագաղաթ յորժամ ի հրոյ¹⁵ հոտ մերձենան:*
- 176 *Զի վարագոյրն¹⁶ եմ¹⁷ աթոռոյն արքունական,
Որքան ծածուկ է յաշխարհէ այս նիւթական,*
- 178 *Եւ մինչ կամի յայտնիլ¹⁸ ծածկեալ¹⁹ լոյսն էական,
Բառնան ի բաց զիս սպասաւորքն աննիւթական²⁰:*
- 180 *Գայ²¹ իջանէ մեծ թագաւորն ահեղական,
Յայտնի անեղն էից հանուրց, որ եղական:*
- 182 *Յարուցանէ, որք են մեռեալ²² ի գերեզման,
Նըստի²³ յաթոռ աստուածային²⁴ դատողական²⁵:*
- 184 *Տալով բարեացն անճառ բարիս յարքայութեան,
Չարացն ըզջար²⁶ հուր գեհենին միշտ յաւիտեան՝:*

1 D ùñÝ
2 D ³ Ý»ñ»³ İ
3 BCVD ³ Ýi ³ Èx³ Ý
4 D ³ Ýëi áõ»ñ
5 D İ³ ñüi Ç
6 A ÉáõëÇá
7 BV áõ ³ ëi »Õü D ³ ëi »Õü
8 BCDVD Éáõë³ õáñüë
9 CD Í³ . Ç
10 A ÷ á÷ áË
11 D İñ»ó³ Ý
12 D İ³ É³ ñÇÜ
13 B İ áõÝ¹³ İ V İ áÝ¹³ İ D İ üÝ¹³ İ
14 CD İ Ái ³ İ³ . ñ»³ Ý

15 CD Ññá
16 A í ³ ùñ³ . áñ D í ³ ñ³ . áõñ
17 A ÇÜ
18 BDV Ü³ ù Ý»É
19 CD Í³ ÍÝ »É
20 B ³ ÝÑÇõÃ³ İ³ Ý D ÝÇõÃ³ İ³ Ý
21 D . ³
22 D Ü»é»³ ñ
23 BCD Ýëi Ç
24 D ³ ëi áõ³ Í³ ÇÝ
25 C ¹³ İ áÕáõÃ»³ Ý
26 BC ½á³ ñ
* S Է՛ս Յայր . ԻԸ 5-7

- 186 *Յայնժամ եւ զիս նոր զարդարէ զարմանազան
Եւ զլուսաւորս¹ իմ պանծալի² յոյժ հրաշական:*
- 188 *Ոչ ի պիտոյս շրջագայից³ որպէս եւ այժմ,
Զի անդ մի տիւ, ոչ գոյ⁴ գիշեր հատանող⁵ զայն:*
- 190 *Նորոյ⁶ երկնից, նորոյ երկրի, որք նորանան,
Տարերց քառից, ու⁷ որք ընդ նոքաւք⁸ պարագրեցան:*
- 192 *Զի ակն ունին, որք ընդ գլխոյն⁹ ծառայեցան¹⁰,
Յազատանալ¹¹ գլխոյն¹² ինքեանց¹³ ազատութեան:*
- 194 *Արդ, ըստ բանի սուրբ սաղմոսաց երգոյ¹⁴ դաւթեան,
Զգործս արարչին իմ խաւսեցայ¹⁵ ես, որ անբան¹⁶:*
- 196 *Երկինք պատմեն զփառս Աստուծոյ յոյժ լուելեայն¹⁶,
Եւ զարարածս¹⁷ հաստատութիւնս¹⁸ անձայնական:*
- 198 *Ընդ որս եւ ես, որ սպասաւորս եմ բանական,
Որ ի դիմաց երկնից գրեցի սակաւ զայս բան:*
- 200 *Նայիմ¹⁹ յերկինս եւ նկատեմ²⁰ զայս ամենայն,
Եւ փառս²¹ տամ անեղ բնութեանն²² արարչական:*

1 D ½áðë³ ðañùè

2 V á³ ÝÓ³ ĘÇ

3 D Եñç³ . ³ Çó V ԵÁñç³ . ³ ԸՇó

4 CD áÇù

5 D Ñ³ ì³ ³ Ý³ óŎ

6 AB Ýañáo

7 CD áÇù D ó

8 D Ýáùùù

9 V . ÁĖĖáŰ

10 D Í³ é³ »ó³ Ý

11 CD ³ ½³ ì³ ³ Ý³ Ę

12 V . ÁĖĖáŰ

13 D Çðñ»³ Ýó

14 C »ñ. áó

15 D Ę³ ðè»ó³ D Ęùè»ó³

» ՏԵ՛՜՜ Ս ՝ ՝ ՝ . չ. 9. 13

16 CD Ęé»Ė³ Ը V ĘÁé»Ė³ Ը

17 D ½³ ñ³ ñ³ Í

18 D Ñ³ èì³ ì³ áóÁÇóÝ

19 D Ý³ ÇŰ

20 VD ÝÁĬ³ ì³ »Ű

21 BC ±³ éè

22 V μÝáóÁ»³ Ý

ՆՈՐԻՆ ԱՅԼԱԶԱՓ ՏԱՂՔ
Ի ԽՐԵՂԻՌՅ ԱՆՈՒԲԱՆ ՆԱԽԱԳԻԾ ՏԱՌԻՑ² ՏԱՆՑ³

Միշտ էիդ անեղ բնութիւն բնաւորեցան⁴,
2 Անեղիդ⁵ անմահութիւն⁶ հետեւեցան:

Խորին խորհուրդ անծին⁷ անուն պարփակեցան,
4 Եւ Որդոյդ⁸ ծնելութիւնն⁹ ոչ ճառեցան:

Ի Հաւրէ բխումն¹⁰ ոգոյդ¹¹ ոչ քննեցան¹²
6 Եւ հոսման յՈրդոյ¹³ առումն ոչ պատմեցան,

Թէ զիարդ երբեակ եւ մի գոլ ծանուցան,
8 Բայց թէ զինչ է քո բնութիւն¹⁴ ոչ յայտնեցան:

Արարածք պատմեն ըզփառս¹⁵, որ¹⁶ էացան,
10 Անմարմինք եւ մարմնականք, որ¹⁷ միացան¹⁸:

Բոպէից քառից տարերք, որ¹⁹ տարրացան²⁰,
12 Սիրելիք եւ հակառակք, որ²¹ միացան:

Բարձրագոյն²² հոյք անմահից, որ²³ բոց հրացան²⁴,
14 Հրեշտակաց²⁵ դասք իններրակ²⁶ հոգիացան:

1 ² ՕմչօնՅն̄.
A = ՕՕ, 579, 192³ - 194³
B = ՕՕ, 2364, 187³ μ
C = ՕՕ, 2001, 221³ - 222μ
D = ՕՕ, 2961, 200³ - 201μ
V = Ս»նեչե ԲՅանՆ³ ԷՇ, ³ Յն̄ ան̄ + ³ ծ, ի »Յ»ի ՇԻ,
1830, շԸ 297-302
2 A ի ³ ՕՇե
3 ի »նՅ³ · Շն̄. B ՍՇԵ³ ի ³ Ի³ ն³ Յ. ան̄ շ Լեի Յ³ Է³ -
¹ նաօԱ³» Յ³ Յաօ³ ՅՅ, »ծ շ ³ Լե. ՕԷՇԱ³ ն̄ մԱՇԵԻ ԱՅ-
· ³ Է Շ Ս»նեչե շ ³ Լե μ³ Յ C ՕԷՇԱ³ ն̄ մԱՇԵԻ ԱՅԻ³ Է
Շ Ս»նեչե շ ³ Լե μ³ Յ D ՍՇԵ³ ի ³ Ի³ ն³ Յ. ան̄ շ Լեի
Յ³ Է³ ¹ նաօԱ³» Յ³ Յօ³ ՅՅ. ՕԷՇԱ³ ն̄ մԱՇԵԻ ԱՅԻ³ Է Շ
Ս»նեչե շ ³ Լե μ³ Յ (μՅ³ · Շն̄Ա Է³ ³ · նաօ³ Ի շ) V +
Լան̄¹ ան̄³ Ի
Ի ³ Լն̄³ Ի³ ան̄. ՕԷՇԱ³ ն̄ մԱՇԵԻ ԱՅԻ³ Է Շ Ս»նեչե շ
³ Լե μ³ Յ
4 A μՅ³ ծ³ ծան̄»օ³ Յ
5 D ³ Յ»ՕՇՇ¹
6 C ³ ՅՍ³ ՆաօԱ³» Յ
7 BD ³ ՅԻՅ¹

8 B ան̄¹ ան̄ V ան̄¹ օան̄
9 B ԻՅ»ԷաօԱՇօՅ¹ C ԻՅ»ԷաօԱՇօՅ D ԻԱՅ»ԷաօԱՇօՅ¹ V ԻԱ-
Յ»ԷաօԱՇօՅ
10 BC μՕԷաօՍՅ D μԱԷաօՍՅ V μԱՕԷաօՍՅ
11 BD Նա. ան̄ V Նա. օան̄
12 D ան̄Յ»օ³ Յ
13 V Լան̄¹ օան̄
14 BCD μՅաօԱՇօՅ¹
15 BC ³ Էե
16 D ան̄
17 BD ան̄
18 CD · ան̄³ օ³ Յ
19 BD ան̄
20 A ի ³ նն³ օ³ օ³ Յ
21 BDC ան̄
22 B μ³ նոն³ · ան̄
23 BD ան̄
24 B · ան̄³ ն³ օ³ Յ±
25 D Նն̄Ե ³ Ի³ օ
26 D ՇՅՅ»ն̄³ Ի C ՇՅՅ»³ Ի յ

16 **Փամուց մեր ունող¹ յինքեանս լոյսք այլ ցուցան,
Եաւթնեակ² մոլորակաց³, որ⁴ կարգեցան:**

18 **Իսկ վերինք, յոր⁵ անմոլար զարդ կառուցան,
Կենդանիք երկոտասան⁶ անուանեցան:**

20 **Շարունակք անշարժ շարժուն շարագրեցան⁷,
Յոր մոլարք ոչ մոլորեալք մոլորեցան:**

22 **Կառուցեալք⁸ անշարժ բնութեամբ⁹, բայց շարժեցան,
Շարժելոցս ազդեն շարժումն, յոր փոխեցան:**

24 **Ընդ նոսին ստորակայիցս¹⁰ հաստատեցան,
Սեռք եւ ազգք եռատրոհիւ որոշեցան:**

26 **Նոյնք ի յաւդս¹¹ յաւդապարիկք¹², որ¹³ պարեցան,
Երկրաւորք եւ ծովայինք բաժանեցան:**

28 **Կենդանիք ամենեքեան, որք¹⁴ սերեցան¹⁵,
Քուժ ահեղը¹⁶ հրամանաւն¹⁷ ներգործեցան:**

30 **Աղամեան սեռ¹⁸ մարդկային¹⁹, որ²⁰ ստեղծեցան²¹,
Ի պատկեր աննրմայնոյդ²² յաւրինեցան²³:**

32 **Լուսատիպ զարմանազան²⁴ նըկարեցան,
Երկնաւորն²⁵ եւ երկրայինըս²⁶ զուգեցան²⁷:**

34 **Ի դրախտի²⁸ անմահութեանըն²⁹ տընկեցան³⁰,
Ի մահու պտղոյն³¹ կերան եւ մերկացան³²:**

1 C áðŸ³ ðŸ	19 C Û³ ñ¹İ³ ÇŸ
2 C »ðĀŸ»³ İ D Ç »ûĀŸ»³ İ V ÇûĀŸ»³ İ	20 BD áñù
3 BD Ûáññ³ İ³ óé	21 BD Áëİ »Ōİ³ Ÿ C ëİ »Ōİ»ó³ Ÿ
4 BD áñù	22 BD »ŸŸÛ³ ŸáŮ V »ŸŸÁÛ³ ŸóáŮ
5 V áñ	23 D ũñÇŸ»ó³ Ÿ
6 A »ñİ áñ³ »é³ Ÿ V »ñİ áİ³ »é³ Ÿù	» Ի՞նչ. Ը 27
7 D ß³ ñ³ ¹ñ»ó³ Ÿ	24 A ½³ ñÛ³ ũŸ³ ½³ Ÿ
8 B İ³ éáóó»³ Ē	25 BD »ñİ Ÿ³ óáñù C »ñİ Ÿ³ óáñ
9 A »Ÿß³ ñĀáóĀ»³ Ûµ ÷ Ē³ Ÿß³ ñĀ µŸáóĀ»³ Ûµ	26 BD »ñİ ñ³ ŨŸŸ C »ñİ ñ³ ŨŸŸ
10 A ëİ áñ³ İ Çóé C Áëİ áñ³ İ Çóé D ëİ áñ³ İ³ Çóé	27 BCD Áëİ áó. »ó³ Ÿ
11 D ũ¹ é	28 BD ¹ñ³ Ēİ ÇŸ
12 BV »ó¹³ á³ ñÇİ ù C »ó¹³ á³ İ Çİ ù D ù¹³ á³ ñÇİ ù	29 B »ŸŸ³ ŸáóĀ»³ ŸŸ
13 BD áñù	30 BD İ Ÿ. »ó³ Ÿ
14 BCD áñ	31 V áÁİ ŌáŨ
15 A ëÇñ»ó³ Ÿ	32 D + ²ŸŸ³ Ñ áÁİ áóŌŸ áñ Ç İ áóéŸŸ ¹³ ñŌ»³ Ē İ Áó³ ó
16 B »Ñ»Ō¹	»ó x³ ß³ İ³ óŌùŸ³ ŸŸŸ³ Ñ³ Ÿ³ Ÿ ŨÇԵİ Ů³ óÇİ »³ Ÿé
17 BD Ññ³ Ũ³ Ÿ³ ó	բ Ի՞նչ. Գ 7
18 BD ë»éù	

36 **Նոր Աղամ հնոյն Աղամայ¹ որդիացալ²,
Ի կուսէ Աստուած եւ մարդ նոր խառնեցալ:**

38 **Երկակին անճառապէս յոյժ միացալ,
Եւ բնութիւն³ երկաքանչիւրն ոչ շփոթեցալ⁴:**

40 **Րամեալքն ի մի լրութիւն⁵ բնութեան⁶ չբաժանեցան⁷,
Է⁸ յերկուց, եւ միութիւն⁹ ոչ քակտեցան¹⁰:**

42 **Սա¹¹ Աստուած, նոյն եւ¹² է¹³ մարդ, որ մեզ ցուցալ,
Ի յերկրի ի մէջ մարդկան մարդ շրջեցալ¹⁴:**

44 **Էջ յաշխարհ¹⁵ եւ ի Հաւրէ¹⁶ ոչ մեկնեցալ¹⁷,
Ել առ Հայր եւ յաշխարհէ ոչ հեռացալ:**

46 **Սա¹⁸ ի խաչ վասն Աղամայ¹⁹ բեւեռեցալ,
Ճաշակեաց զմահ²⁰ մարմնով, զոր ըսգեցալ²¹:**

48 **Էր Աստուած, նոյն էր եւ մարդ, որ խաչեցալ,
Դընաւղըն²² ի կեանս՝ եղեալն²³ ի մահ կամաւ տուալ²⁴:**

50 **Զի անմահ բնութեամբն²⁵ իւրով ոչ մահացալ,
Այլ իմով²⁶ մեռաւ մարմնով մահկանացուալ:**

52 **Սխեալ²⁷ դուռըն դըժոխոց²⁸ խորտակեցալ,
Յորժամ էջ ի նոր տապան²⁹ եւ թաղեցալ³⁰:**

54 **Յարուցեալ յերրորդ յաւուր, որպէս գրեցալ՝,
Մեռասան առաքելոց³¹ իւր յայտնեցալ:**

---

1 ACD ³ 1 ³ Ս ³	17 A Ս»Ի Կ ³ օ
2 C Էáօե.ª ÷ áԷ	18 A Է ³ Ս
3 B μΥáօÁÇօՄ	19 BC ³ 1 ³ Ս ³
4 B β÷ áÁ»օ ³ Կ	20 DV Á½Ս ³ Ն
5 BD áÇù	21 V Á½ »օ ³ օ
6 C ³ օ»Է ³ օáօ ³ Ի շ Էáօե ³ ԿօúáօՍ D μΥáօÁÇօՄ	22 BD ¹ ԿúՕԿ C ¹ Կ ³ օՕԿ V ¹ ÁԿúՕԿ
7 áμ ³ Á ³ Կ»օ ³ օ	23 V » ¹ » ³ Է
8 ABD »օ C »օ շÇ	24 BDV Ի Áօ ³ օ
9 BD ՍÇ μΥáօÁÇօՄ ÷ Է ՍÇáօÁÇօՄ	25 BD μΥáօÁ» ³ Սμ
10 BCD ú ³ Ի Կ »օ ³ օ	26 BD Ս ³ նՍԿáԻ Ս»Է ³ օ ÷ Է Ս»Է ³ օ Ս ³ նՍԿáԻ
11 A Է ³ Ս	27 V ³ ՕԷ» ³ Է
12 BD áÇù	28 C ¹ ÁáԷáօ
13 V շ »օ ÷ Է »օ շ D շն »օ ÷ Է »օ շ	29 D Ի ³ á ³ ԿԿ
14 V ΒÁñç»օ ³ օ	30 B áÇù Կ ³ Է» ³ Է ¹ áօեÁԿ ... »օ Á ³ Օ»օ ³ օ
15 BD Ի ³ ΒԷ ³ նՆե	» S Է'» Կ »-Կ. ԻՂ 7
16 D Նúñշ	31 BV ³ Է ³ ú»ԷáօԿ

56 Սոյն յերկիրն¹, որպէս² եւ էջն³ վերացաւ,
 Ընդ աջմէ ծնողի⁴ իւրոյ նոյն⁵ բազմեցաւ:

58 Բայց դայցէ դարձեալ փառաւք⁶, որպէս ցուցաւ,
 Ի յերկուցըն⁷ հրեշտակաց՝ մինչ⁸ համբարձաւ⁹՝:

60 Ազդէ փող մեզ յարութեան, գերդ¹⁰ խոստացաւ,
 Դաստաստան յաւիտենից, որ ծանուցաւ:

62 Նրմա¹¹ փառք յայս¹² յաւիտեան, և՛ որ¹³ ընթացաւ¹⁴,
 Եւ անկէտ¹⁵ յաւիտենին, որ կայացաւ¹⁶:

1 BC՝ V օ՞նի՛ Կ՛Կ
 2 AB »ó շԿ՛ ÷ È Կ՞ ԸC շԿ
 3 B ՞ é՞ ù» ԷձóԿ D շԿ Կ՞ V աՇù
 4 B Կ՞ C ԻԿ՞ óáóԿ DV ԻԿáóԿ
 5 C Կ՞
 6 D ÷ ՞ éùù
 7 B օ՞նի՛ áóóԿ
 8 B ԸՇ
 9 BD ı »ն՞ ó՞ ò

» ՏԷ՝ * Գ. Կ. Զ. Է. Ը 10-11
 10 BD ½áñ
 11 C Կ՛Ù՞
 12 C օ՞ օ՞ù D ՞ օ՞Ù
 13 A ı áñ BCD áñ
 14 D Ի՞ օ՞ ó՞ ò
 15 DV օ՞ Կ՛ շԿ
 16 D Էáóé. օÈ՞ (131) ı áóԿ շ

ՆԵՐՔՈՂԵԱՆ
ԿԵՆՍԱՏՈՒ ՍՈՒՐԲ ԽԱԶԻՆ
ԱՌ Ի ՍՐԲՈՅ ՀԱՔՐԷՆ ՄԵՐՄԷ
ԴԱՔԹԷ ԱՍԱՑԵԱԼ.
ՏԵԱՌՆ ՆԵՐՍԻՍԻ ԿԱԹՈՒՂՈՍԿՈՍԻՆ
ՄԵՐՈՅ ՓՈԽԱԴՐԵԱԼ
ՅՈՏԱՆԱՔՈՐ ՉԱՓՍ
ԵՒ ԱՍՏԱՆԱՔԻ ԵԴԱՔ

«Ներբողեան կենսատու Սուրբ Խաչին առ ի սրբոյ հաւրէն մերմէ Դաւթէ ասացեալ. տեառն Ներսիսի կաթողիկոսին մերոյ փոխադրեալ յոտանաւոր չափս եւ աստանաւր եղաւ» ներբողեանի բնագիրը կազմելիս օգտագործուել են Մաշտոցեան Մատենադարանի հնագոյն երեք ընդօրինակութիւններ՝ համեմատուելով վենետիկեան հրատարակութեան հետ:

A – ՄՄ, 4137 – Ժողովածու, 1359 թ., Խրիմ (Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի վանք), գրիչ եւ ստացող՝ Յովսէփ, Գրիգոր քհնյ-ք, «Բարձրացուցէք» թ. 290ա-298բ:

B – ՄՄ, 2961, Ժողովածու, 1321 թ., գրիչ, ծաղկող եւ կազմող՝ Մխիթար Անեցի, «Բարձրացուցէք» թ. 183ա-195ա:

C – ՄՄ, 5707, Ժողովածու, 1386 թ., Երնջակ, գրիչ՝ Յակոբ վրդ., ծաղկող՝ Կարապետ կր., կազմող՝ Յովհանէս, «Բարձրացուցէք» թ. 227բ-232ա:

V – Ներսէսի Շնորհալոյ Հայոց կաթողիկոսի Բանք չափաւ, Բ. տպագրութիւն, Վենետիկ, Ս. Ղազար, 1928, էջ 247-284:

ԱՐՄԻՆԷ ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ

ՆԵՐԲՈՂԵԱՆ ԿԵՆՍԱՏՈՒ ՍՈՒՐԲ ԽԱՉԻՆ ԱՌ Ի ՍՐԲՈՅ ՀԱԻՐԵՆ ՄԵՐՄԵ
ՂԱԻԹԷ ԱՍԱՑԵԱԼ. ՏԵԱՌՆ ՆԵՐՍԻՍԻ ԿԱԹՈՒՂԻԿՈՍԻՆ ՄԵՐՈՅ
ՓՈԽԱԴՐԵԱԼ ՅՈՏԱՆԱԲՈՐ ՉԱՓՍ ԵՒ ԱՍՏԱՆԱԻՐ ԵՂԱԲ¹

Բարձրացուցէ՛ք զՏէր Աստուած մեր միաբան,
 Մարգարէն յառաջ ձայնեալ² տայ ձեզ³ Հրաման,
 Երկիր պագէք⁴ պատուանդանիս⁵ արքունական,
 Աստուածաբարձ սրբոյ խաչիս մեր փրկութեան:
 5 Պատմեմ եւ ես ըզնոյն ազդումն բարձրաձայն,
 Յայտնեալ⁶ ըզխորըս նախաճառըն քննութեան,
 Զի աւրինական, թէ⁷ Սիոն ճշմարտութեան,
 Յիսրայելէ զայս պահանջէր պատիւ արժան:
 Ի յապացոյցն⁸, որ էր միայն ըստուգութեան,
 10 Երկրրպագել⁹ Տեառն Աստուծոյ՝ տալով Հրաման,
 Ես, որ յայտնի եղէ տեսաւդ աստուածութեան,
 Պարտիմ առնել զայս Հրատարակ¹⁰ որոց աստ կան:
 Զի զոր տաւնէք դուք՝ ժողովուրդք Հանդիսական,
 Ոչ¹¹ յարացոյց¹² որպէս Սիոն¹³ տեղ դիտութեան¹⁴,
 15 Այլ այս նշանըս քառաձեւ տէրունական,
 Տաճար, սեղան է եւ աթոռ աստուածական:
 Նա եւ լեառն իմանալի անհասական,
 Ուր յորդորեմք երկրպագել ձեզ միաբան,
 Դուք, որդի՛ք¹⁵ Նոր¹⁶ Սիոնի¹⁷ նորոյ¹⁸ ծննդեան,
 20 Աւրհներգութեամբ պատուել ըզսա էք պարտական:
 Եռափափաք, քրիստոսազարդ է այս նշան
 Աստուածասէրք, յերկիր մածիք իւր յանդիման:
 Զի սա ի կեանս է փոխադրաւդ որդւոց¹⁹ մարդկան
 Որ²⁰ Հրեշտակաց եւ երկնայնոց է սեպհական²¹
 25 Ի Հեշտութեանց գոլով սոյն զէն արիութեան
 Եւ յաշխարհիս²² ըզձից հոգոյ²³ վերածական:

1 B Ç eáõñµ Ñ³ õñçŸ ,³ õĀλ ² ŸŦ³ ŌĀ ÷ ÇĔÇeá÷³ Ũ. ³ -
 è³ ó»³ É áí³ ³ Ÿ³ õáñ á³ ÷ áí³ ³ èí³ ³ Ÿ³ õñ »¹³ õ Ç
 ì »³ éŸ Ũ»ñèÇèç Թ³ ìáó Ĭ³ ĀáŌÇĬ áéç ĬĔ³ ŨóáŨ C
 Ũ»ñµáŌ»³ Ÿ Ĭ³ Ÿ³ èì áó eáõñµ È³ áÇŸ³ ³ è³ ó»³ É
 ³ èí³ ³ Ÿ³ õñ ì »³ éŸ Ũ»ñèçèÇ ĬĔ³ ŨóáŨ ì áóŸŨ »ñ»ù
 Ñ³ ñÇõñ V Ĭ³»³ éŸ Ũ»ñèçèÇ Ũ»ñµáŌ»³ Ÿ Ĭ³ Ÿ³ è³ ì áó
 eáõñµ È³ áÇŸ:
 2 B í »ñ³ · áá»É ÷ È Ŧ³ é³ ç Ó³ ŨŸ»³ É
 3 BC Ũ»½
 4 C »ñĬ Āñá³ · çù ÷ È »ñĬ Çñ á³ · çù
 5 C á³ Ÿì áó³ Ÿ¹³ ŸÇè
 6 BV Ŧ³ Ũ Ÿ»É C Ŧ³ Ũ »³ É
 7 C áñ ç
 8 BC Ŧ³ á³ ŨáóŸ

9 B »ñĬ Āñá³ · »³ É
 10 V Ñ³ è³ ñ³ Ĭ
 11 B áÇù
 12 B Ŧ³ ñ³ ñ³ Ĭ áó C ³ ñ³ ñ³ É
 13 V èÇáí Ÿ
 14 BC áñá çè èÇñáí ¹»Ō · Çì áóĀ»³ Ÿ ÷ È áñá çè
 èÇáŸ ì »Ō ¹Çì áóĀ»³ Ÿ
 15 C + çù
 16 C áÇù
 17 V èÇáí ŸÇ
 18 BC Ÿáñ
 19 BC áñ¹ áó
 20 B »ò
 21 B è»÷³ Ĭ³ Ÿ CV è»÷ Ñ³ Ĭ³ Ÿ
 22 BC ³ ßÈ³ ñŨÇè
 23 C Ñá· óáŨV Ñá· óáó

Արդ, այսքանեաց մեծաց բարեաց եղեալ պաշտպան,
 Իւր գոհութիւն¹ հատուցանել² մեզ է արժան,
 Եւ գովասան երգոյս եղեալ կցորդական,
 30 Միշտ ի խոնարհ երկիր պագէք ամենեքեան:
 Այլ եւ³ ըզծանր եւ ըզնսեմ կիրս մարմնական,
 Եղեալ⁴ ի բաց թռիցուք այսաւր յերկնից կայան⁵,
 Քանզի ոչ նայիմք ի սոսկ փայտ եղական,
 Այլ⁶ ի սա է Բանն անեղ մեզ յանդիման:
 35 Ոչ է սաղարթ միայն յերկրէ տունկ նիւթական,
 Ուր զաւրութիւն⁷ է կառավարն էիցս համայն⁸,
 Առ որ հպիլ եմք⁹ մեք¹⁰ կարաւտ բուն մաքրութեան,
 Մարմին գոլով ախտից տեղի ներգործութեան:
 Քանզի նմա մաքուրն¹¹ երամ սրոբէական¹²,
 40 Թեւաւք ծածկեալ թերեւս մատչէր ի պաշտաման,
 Հողոյս ապա ո՞րքան պիտոյ է¹³ զգուշութեան,
 Յողջոյն մատչել աննիւթ հրոյ աստուածութեան:
 Ո՞վ սըխրալի¹⁴ մեծ խորհրդոցըս յայտնութեան,
 Յորժամ քննեմք ըզբազմանուն խաչիս նշան,
 45 Որոյ բնութիւն¹⁵ է փայտիցըս¹⁶ միաբան,
 Եւ սեռն մի յորոց յերկրէ¹⁷ ծառք զանազան:
 Իսկ ձեւըն խաչ, որ է յայտնի գործի¹⁸ սպանման,
 Բայց իմանի խաչ Աստուծոյ կենդանական,
 Ո՞վ յասացեալս ոչ հիասցի լուեալ¹⁹ զայս բան,
 50 Գործի սպանմանն եղեալ կենաց ներգործական:
 Տեսակ սորա է գուժարկու մեռելութեան,
 Եւ զաւրութիւնն արագ առ կեանս վերածական,
 Բնութիւն ունի մահու տընկոյն²⁰ համանրման,
 Եւ զաւրութեամբ եղեւ բաշխաւղ անմահութեան:
 55 Զի ճշմարիտ տըւող կենաց Աստուածն Բան,
 Աստ հանգուցեալ յեղաշրջեաց գոլ իւր նըման,
 Յիսուս, որ կեանս մահուամբ բաշխեաց անապական,
 Եւ խաւարաւ լոյս տարածեաց իմացական:
 Նովաւ եւ սա ցուցաւ մեզ խաչ աստուածական,

1 C »ñĭ Áñá³ · áoë ÷ È Çõñ · áÑáóÃÇõÝ
 2 CV Û³ ĭ áóó³ Ý»É
 3 BC ãÇù
 4 B »Ĭ»³ Ē
 5 C Ĭ³ Ǿ³ Ý
 6 V + áñ
 7 C ½³ õñáóÃÇõÝÝ շ
 8 B Ñ³ Û³ Ý
 9 BCV Ñá»É»ÚÁù
 10 BCV ãÇù

11 V Û³ úáõñ
 12 C ëñáí µç³ Ý³ Ý
 13 BV ãÇù
 14 C ëÇñ»ĒÇ
 15 C µÝáóÃÇõÝÝ
 16 BCV ÷³ ñ շÇóë
 17 C »ñĬ ñչ
 18 B · áñĬ
 19 B ĒÁë»É
 20 C ĭ ÝĬ õáÝ

60 *Զոր եւ ասել մի՛ ոք կալցի՛ պատկառական,
 Զի է պարծանք ըստոյգ² եւ թագ³ արքունական,
 Որպէս գրէ Պաւղոս՝ անաւթն այն ընտրութեան.
 «Տիմովթէո՛ս⁴, որդեա՛կ, լիցիս ի խրախուլթեան,
 Եւ⁵ անամաւթ քարոզ խաչին վկայութեան,
 65 Կցորդ ունիս զգաւրութիւնն անպարտական⁶,
 Որով Աստուած արարածոցս եղեւ պաշտպան»⁷:
 «Զոր ի ճառերն կորուսեալքն յիմարանան,
 Այլ փրկելոցս է գաւրութիւն աստուածական»⁸,
 «Նովաւ եւ եմ ես յերաշխէպս յուրախութեան⁷*

70 *Որ ոչ ունիմ ամաւթ զխաչն փրկական⁸»⁸:
 Ապա մահու այս գուժարկու սուրբքս նշան,
 Ոչ պատկառանք, այլ պարծանաց է պարծական,
 Վասն զի մահ եղեւ ի սոյն ոչ տրտմական⁹,
 Այլ տուաւ Աստուած մարմնով մարդկան փոխան:
 75 Որոյ գուարթուն գերեզմանին այն պահապան¹⁰,
 Քաղցրիկ Հնչէր տրտմեցելոցն¹¹ աւետեաց բան.
 «ԶՅիսո՞ւս խնդրէք, զխաչելեալ Տէ՞րն իմ ի ձայն,
 Յարեա՛ւ կանխաւ, մի՛ այլ ողբայք զանմահըն¹² Բան»⁷:
 Ուսի՛ր եկեղեցի¹³ զխաչիս անունս¹⁴ թէ¹⁵ որքան,
 80 Ի¹⁶ հրեշտակաց Տեառնն¹⁷ իւրեանց¹⁸ տուեալ նշան,
 է սա նշան աստուածային սիրոյն մարդկան,
 Սեռն¹⁹ անապակ եւ անսայթաք Հաստատութեան:
 «Զի²⁰ մերկ²¹ յայտնեաց զայն Միածին Որդին եւ Բան,
 Որ մերկացաւ աստ ի խաչիս մեղաց փոխան»⁸,
 85 «Տուեալ յայտնի Հաւրըն գթոյ մեզ գրաւական,
 Որք ապրեցաք լինել ի նա միշտ ապաստան»⁷:
 «Նոյն²² որ եւ²³ զիւր²⁴ եցոյց ըզսէրն²⁵ անզուգական,
 Բարեկամաց ես մեռանիմ իմոց²⁶ փոխան»⁸,*

1 C ԻՅ նիՇ
 2 C Աեյի ափ
 3 C ԱՅ ի
 4 BCV ի ՇՍաԱճաե
 5 V աՇի
 6 B ՅՅ աՅ ԻՅ Ի
 7 BC աօնՅ ԷաօԱՅՅ
 8 BC ը նի աՅ ԻՅ Ի
 9 BՍՍի . ՃեաՍ . Յ 16
 10 C ենի Յ ԻՅ Ի
 11 C ՅՅ աՅ ԻՅ Ի Յ Է Յ աՅ ՆՅ աՅ Ի
 12 BC յօՅ մնՇոՅ
 13 ՇՍա . Սա . Ե 5-6 . Սա . Ե 6 . Ե 5-6
 14 C աճա շե Յ Յ յ Է աօեՇն յԻ յՅՅ

14 C Յ ԻաօԻ
 15 C յԱճ
 16 V + եաօնմԱԻ
 17 BC ի յՅ եԻ
 18 C ՇօնՅ յ
 19 C եՅե
 20 C յաճ
 21 C Սյ
 22 ՇՍա . ՇՍա . Ե 8-9
 23 ՇՍա . ՅՅ . Ե 16
 24 B ԻՅ յօ
 25 B աՇի C յօ աճ ը Է աճ յօ
 26 C յՇօնԻ
 27 C եՇնԻ յափն ը Է յափն ԱՅեՇնԻ
 28 B . յՇաԱ ԻՅ Է . յՅ շ եՇնաՍ յՅաօՆՅ յ յօ ԷաօեՅ ԻՅ-
 յաօՍ աօՅՅՅ շ յօ յ յօնՅ Է ՇՍաօ
 29 ՇՍա . ՅՅ . Ե 13

«Արդ ի մահուն¹ ելեալ² ի յայս սեղան զենման,
 90 Պատարագին³ տիեզերացս ի⁴ հաշտութեան»⁵:
 Եւ տակաւին աստ տեսանի ի տարածման,
 Անմեկնելի միշտ միացեալ մինչ յաւիտեան,
 Բարձաւ միայն ըստ մարմնական տնաւրէնութեան,
 Եւ զաւրութեամբ նստի ի տեղս հաճութեան:
 95 Յնցուղ արեանն ի բեւեռացն է յայտնաբան,
 Որ կայ մածեալ դեռ ի յանգիւնսն⁶ անապական,
 Արդ, ժողովո՛ւրդ⁶, սարսափեսցես⁷ լուեալ⁸ զայս բան,
 Ո՛չ մերձենալ⁹ աստ¹⁰ իբր ի լոկ փայտ նիւթական:
 Այլ համբուրիւ¹¹ հպեալ¹² ի խաչս ոք¹³ սիրական¹⁴,
 100 Յինքն¹⁵ ընդգրկէ¹⁶ ահեղ զփառս աստուածութեան,
 Տէրն¹⁷ իմ¹⁸ Յիսուս աստ կայ բազմեալ մեզ յանդիման,
 Ընդէ՞ր հեղբամբ ողջագուրել զոտսըն¹⁹ արժան:
 Զի թէ հանգչէր²⁰ նա ի խորանն աւրինական²¹,
 Յիւր զենարանս, ո՞րչափ լիցի միշտ անվախճան,
 105 Լեառն²² Աստուծոյ միայն²³ է խաչս պատուական,
 Ուր²⁴ հաճեցաւ լինել ի սպառ անզրաւական⁵:
 Այլ եւ կառք սա անուանի իւր սեպհական²⁵,
 Յորում հեծեալ դարձոյց զգերեալ ազգըս մարդկան,
 Զորեքդիմի կառացըն տիպ է եւ նըման,
 110 Քառառաջեայ կառք խաչիս եւ բազմական:
 Ուր²⁶ բարձրացաւ Եմմանուէլն²⁷ յարքայութեան,
 Յաղթահարեալ²⁸ զթշնամիս²⁹ մինչ ի վախճան,
 Ահա ցուցաւ գոլ ճշմարիտ³⁰ կառք տիրական,
 Զարքայն տեսցուք բազմեալ յաթոռս անհասական:
 115 Որ³¹ ճաշակէք այսաւր ըզնս³² եւ յաւիտեան,
 Հաւատացէք զայս զենարանս իւր բնակարան,
 Նաեւ ըզտեղն, ուր այն բեւեռքն ի խոց հարան,

1 B Û³ Ñáó³ Ý
 2 B »Õ»³ É
 3 C á³ ì³ ñ³ · Ç
 4 BCV ãÇù
 5 Հմմտ. Ի փե. Ի 2-3
 6 BC Թ Կ Ի Կ Ծ Ծ Ե
 7 B ÁáÓáí áóñ¹ ù
 8 B ẽ³ ñẽ³ ÷ »óչù
 9 C Û»ñÓ»Ý³ ẽ
 10 C ãÇù
 11 C Ñ³ ÛմáóñÇÛ
 12 B Ñá »É
 13 C ãÇù
 14 C ì Կ ñ³ ì³ Ý
 15 C Ç ù»½
 16 C · ñԻ »ե

17 B ì շ ñ
 18 C Û»ñ
 19 C ½áì ẽ
 20 BC Ñ³ Ý Ի á շ ñ
 21 C í Ի³ ԹáÓÁ»³ Ý
 22 C ì »³ ẽÝ
 23 V á³ ñ³ ñì շ
 24 C áñ
 25 Հմմտ. Ս աղ. Կ Է 17
 26 BC áñ
 27 B շ Û³ ԿáóÇչԻԿ CV շ Û³ ԿáóչԻԿ
 28 B Թ ÓÁ³ Ñ³ ñ»É
 29 V ½ÁԾÝ³ ÛÇÝ
 30 B ×ÇԽì
 31 V áñù
 32 V Á½Ý³ ³ Թ³ óñ ÷ Է. ³ Թ³ óñ Á½Ý³

Տեսէ՛ք, ահա, ո՛չ կցեցաւ, դեռ¹ կա՛յ նշան:
 Առ որ հարցեալ մարգարէին նախ տեսութեան,
 120 Որ հիանայր ընդ սոսկալին տնաւրէնութեան.
 «Տէ՛ր իմ, ընդէ՞ր վերքդ² ի քո ձեռս անպարտական,
 Որ պատառեաց ըզդատակնիքն մարդկութեան:
 Պատասխանէ՛ յիմ սիրելեացն ի Հրէաստան»³,
 Ես ընկալայ³ եւ զայս պահեմ ի յապագայն,
 125 Այս հաստատէ մեզ ըզգեհունն անմահըն⁴ Բան,
 Որ յարակայ Պատարագի դեղ քաւութեան:
 Զի⁵ անմահըն մեռանի աստ մեր փոխան
 Եւ նոյն մնայ յանմահութիւնն⁶ անճառական,
 Ստուգապէս միշտ ճենճերի գոհ փրկութեան,
 130 Եւ մնայ դարձեալ ի կեանս⁷ իւր սեպփական⁸:
 Գորով Աստուած ի ծոցըն Հաւր անտեսական,
 Եւ ի յերկրի մարդ համագոյ հողոյս բնութեան,
 Նոյն եւ⁹ Աստուած այսպէս¹⁰ ընդ Հաւրն իւր էական,
 Յոր ճշմարիտ մեք հաւատամք անկարծական:
 135 Անպարագիրն Աստուած յէիցս¹¹ անհասըն Բան,
 Պարագրեցաւ մարմնով յարգանդըն կուսական,
 Եւ ծընաւ յաւրմամբ մարմնոյ անյաւդական,
 Աստուածածին եղեալ ծնաւդն աստուածական:
 Որ մատնեցաւ ի սպանդ խաչի անպարտական,
 140 Մկրտեալ Աստուած ի մահըն մարմնական,
 Ուստի եւ խաչըս կնքեցաւ խաչ տիրական¹²,
 Զոր ողջունեալ՝ ելից շնորհաւք աստուածութեան:
 Նոյն¹³ նա, յոր հաղորդիմք ամենեքեան,
 Պատարագի ի սմա պտուղ նորոգութեան,
 145 Արդ, լուարուք ամենեքեան ձայն ցնծութեան,
 Հաւատացեալ ուղիղ բանիս դաւանութեան:
 Եւ ըզհոգւոյ¹⁴ աչըս¹⁵ վճիտ¹⁶ եւ հրաշագան,
 Տուք լծակից մարմնոյ աչացըս տեսութեան,
 Որպէս եւ սա նայի¹⁷ ի խաչըս զգայական¹⁸,
 150 Տեսցէ մտաւք ըզՄիածինն ի տարածման:
 Եւ տակաւին զկրկին¹⁹ ցնցուղ ջրոյ եւ արեան,

1 BC ³ Թ
 2 BCV í շնù
 ³ Հմմտ. Գ. Գ. Ժ. Գ. 6
 3 BC ÁÝ. ³ Է³
 4 C ³ Եİ áð³ ÍÝ
 5 B + »ð
 6 BC Թ ԿÙ³ ÑáðÃÇðÝ
 7 B İ»³ ԿեÁÝ
 8 B Ե»÷³ İ³ Կ CV Ե»÷ Ñ³ İ³ Կ
 9 BC շ

10 C Ե³ à շ Ե
 11 V շÇóԵ
 12 BC áÇù Ûİ ñİ »³ Է³ Եİ áð³ Í ... Է³ á İ Çñ³ İ³ Կ
 13 B + »ð Ç C + շ V + ÇԿնÝ
 14 B Ñá. áÙ
 15 B ³ àùÁԵ
 16 C í×Ç¹
 17 V Ñ³ ԸÇ
 18 BCV Ե. ³ Թ İ³ Կ
 19 C İ ñİ ÇÝ

Ի կենարար կողէն կայլակ մեղաց ջնջան,
 Առողանաւղ եւ բուսուցիչ սուրբըն սերման,
 Որ բեղնաւոր ծընաւ ըզհասկըս¹ զանագան:
 155 Ունայնութեան իւրում փառացն առեալ փոխան,
 Զերկըրպագուս ընդ տիեզերս, որ նոր ծնան,
 Ուր² բարձրացաւ խաչն պարծանք եւ ապաստան,
 Եւ նա աւրհնի ի յիւր նշանն³ լի բերան:
 Քանզի ուր խաչ անդ եւ խաչեալն է յանդիման,
 160 Խաչելութիւն աստ հաստատեալ կրկին անգամ,
 Զի հաւատոց Պաւղոս⁴ ասաց զայս⁵ ստուգաբան,
 Գաղատացւոցն⁶ յորժամ գրեաց մեղադրական⁷:
 Ապա ուր⁷ խաչս իսկ է վկայ հաստատութեան,
 Խոստովանիմք լինել տեսաւ խաչելութեան,
 165 Արդ, որք⁸ տաւնէք խաչիս հանդէս քրիստոնական⁹,
 Ի Գողգոթա տեսէք ըզձեզ ի պաշտաման:
 Անդ, ուր շիրիմն էր նախահաւրն հանգըստեան,
 Որ կանգնեցաւ առեալ¹⁰ ըզխաչս իւր գաւազան,
 Քանզի փայտիւ վիրաւորեալ հինն այն Ադամ,
 170 Անգեալ¹¹ դնէր ի յայն խշտին տարտամութեան:
 Առ որ հասեալ որ¹² սըլացաւ յերկնիցն¹³ Ադամ,
 Գթայր ի նա իբր ի պատկեր իւր եւ նըման,
¹⁴Երեւեալ որդի նախնւոյն¹⁵ հաւր սերական,
 Արդարութեամբ անմեղ մեռաւ նմին նըման:
 175 Զգեաց¹⁶ ի վեր զթաղեալն¹⁷ ի տիղմ¹⁸ գագաթան,
 Յերկնից երկինս նստոյց յաթոռն հայրական,
 Կախեալ ի փայտն, որ անիծից¹⁹ էր առթական,
 Յեղաշրջեալ արար սրբոցըն սրբարան²⁰:
 Այլեւ գտեղն, ուր նախահայրն էր ի թաղման,
 180 Արար որդւոցս²¹ ցնծութեան²² խրախճարան²³,
 Նա եւ եղաւ ի դամբարան ի հանգստեան,
 Եւ զայն շնորհեաց մեր յարութեանն գրաւական:
 Արքայ գաւրեղ, Տէր եւ յաղթող անպարտական,

1 BCV Ñ³ é³ Í Áë

2 B añ C ½Ç

3 C Ýß³ Ýë

4 C á ú Õ á è Ý

5 C ãÇù

6 B .³ Õ³ ì³ ó á ó Ý

» S ʼ ʼ Գ ʼ ʼ Գ ʼ 1

7 B Çõñ

8 C añ

9 BCV ùñÇëì áë³ Ì³ Ý

10 B ³ é»É

11 CV ³ ÝÍ »³ É

12 C ãÇù

13 C + ÝañÝ

14 V + »õ

15 BCV Ý³ ÈÝáǻ

16 C Ó. »³ É

17 C ½Áá Õ »³ É

18 C ì Ç Õ Õ è

19 C ³ ÝÇÍÇóÝ

20 BC ëñµ³ ½³ Ý

21 B añ¹ á ó è

22 C óÝÍ á ó Á »³ ÝÝ

23 B Èñ³ Èx³ Ì³ Ý V Èñ³ Èx³ Ý³ ñ³ Ý

Որ պարտութեամբ կանգնեաց նըշանըս յաղթութեան¹,
 185 Եւ զայս գործի այնքան շնորհացն բաշխական,
 Ստացաւ աթոռ բնակել յապա եւ անվախճան²:
 Արդ, որ կամի զիսկըն խաչիս մեծանճնութեան,
 Ի հանդերձեալն ակնկալցի ստոյգ զիտութեան,
 Թէպէտ³ բազումք բարեպաշտել աստ կամեցան,
 190 Եւ ցուցանել զսա ահեղ յաչըս մարդկան:
 Ոսկի ձոյլ⁴ կըռեցին⁵ խաչանըման,
⁶Յականցըն շափեղից⁷ ցուցեալ⁸ ըզնա⁹ զարմանազան,
 Ոչ թէ այսու փառացն հասին որքանութեան,
 Այլ գտղայբարըս¹⁰ մարդկան ձգեալ միայն ի փափաքման¹¹:
 195 Այլ սա էանց գեր երկնայնոցն իմացութեան¹²,
 Յերկնից¹³ երկին անյարացոյցն¹⁴ ելեալ¹⁵ սահման,
 Նստի¹⁶ ի փառան¹⁷, ուր սրբէիցն¹⁸ է պար շրջան,
 Որք¹⁹ միշտ աւրհնեն ըզտէրն իւրեանց աստ զանազան²⁰:
 Որպէս լուաք մարգարէիցն, որոց տեսան,
 200 Ըզքերովբէքն²⁰ բազմաչեայ²¹ եւ ըզսրբէսն²² վեցթեւեան,
 Զեռահիւսակ երեքսրբեանն յարածայն,
 Երգաբանեն Տեառն, որ ի խաչս ի²³ մի բերան:
 Որում ցուցաւ նախ յարացոյց²⁴ ազդեցութեան,
 Յաւրինական²⁵ խորան սեղանն քաւութեան,
 205 Յորոյ անկիւնս²⁶ եղեալ անբան արեան նշան,
 Լինէր կընիք ժողովըրդեանն հաշտութեան:
 Զի քէրոբէք²⁷ անդ տարածեալ էին շրջան,
 Հովանացեալ ծածոկ տեղոյն²⁸ այն սրբութեան,
 Խաչիս պատկեր էր²⁹ քառաթեւ³⁰ սուրբըն սեղան,
 210 Գառն Աստուծոյ եբարձ³¹ ի սա զմեղս մարդկան:

1 BV Թ̄ 0̄Ā̄ ̄İ̄ ̄Ý̄	16 C ̄Ý̄ē̄ī » ³ ̄É̄
2 C Թ̄ ̄Ý̄ī ̄Ē̄x̄ ̄Ý̄	17 C ÷ ³ ̄é̄ē̄
3 C ù ³ ̄Ý̄½̄Ç̄	18 CV ē̄ñ̄á̄ī μ̄ç̄ó̄Ý̄
4 B á̄ēİ̄ Ç̄ ³ 0̄á̄Ī̄ C á̄ēİ̄ Ç̄ ³ 0̄á̄Ī̄ē̄ V á̄ēİ̄ Ç̄ 0̄á̄Ī̄Ā̄ē̄	19 V á̄ñ̄
5 B Û̄ ³ ñ̄. ³ ñ̄ī ³ ß̄ ³ ñ̄ ÷ ̄Ē̄. ̄İ̄Ā̄ē̄»ó̄Ç̄Ý̄ C ̄İ̄é̄÷ »ó̄Ç̄Ý̄	» ̄Հ̄մ̄դ̄. ̄Ի̄»̄. ̄Ջ̄ 2-3
6 C + Ç̄	20 C Á̄½̄μ̄ç̄ñ̄á̄μ̄ç̄ù̄Ý̄ V ½̄ñ̄»ñ̄á̄ī μ̄ç̄ē̄Ā̄Ý̄
7 B ß̄ ³ ÷ Ç̄ó̄0̄Ç̄ó̄ C ß̄ ³ ÷ Ç̄ó̄0̄ ³ Û̄	21 C ā̄Ç̄ù̄
8 C ā̄Ç̄ù̄	22 V ½̄ē̄ñ̄á̄ī μ̄ç̄ē̄Ā̄Ý̄
9 C ā̄Ç̄ù̄	23 C չ̄
10 V Á̄½̄ñ̄ī 0̄ ³ Û̄μ̄ ³ ñ̄Ā̄ē̄	24 C Թ̄ ñ̄ ³ 0̄á̄Ī̄ē̄Ý̄
11 C ² ̄Ī̄ē̄ 0̄Ā̄. »ē̄ ½̄ñ̄ī 0̄ ³ μ̄ ³ ñ̄ē̄Ý̄ Ç̄ ÷ ³ ÷ ³ ù̄Û̄ ³ ̄Ý̄ ÷ ̄Ē̄ ³ ̄Ī̄ē̄ ½̄ñ̄ī 0̄ ³ ̄μ̄ ³ ñ̄Ā̄ē̄ Û̄ ³ ñ̄ ¹ ̄İ̄ ³ ̄Ý̄ 0̄. » ³ ̄É̄ Û̄Ç̄ ³ ̄Ī̄ē̄ Ç̄ ÷ ³ ÷ ³ ù̄. Û̄ ³ ̄Ý̄ V ÷ ³ ÷ ³ . Û̄ ³ ̄Ý̄	25 C ̄ñ̄ñ̄Ç̄Ý̄ ³ ̄İ̄ Ç̄Ý̄
12 V Ç̄Û̄ ³ 0̄á̄0̄Ā̄» ³ ̄Ý̄ó̄	26 B ³ ̄Ý̄. Ç̄ó̄Ý̄ē̄ V ³ ̄Ý̄ī Ç̄ó̄Ý̄ē̄Ý̄
13 BV Թ̄»ñ̄ī ̄Ý̄Ç̄ó̄Ý̄	27 CV ù̄ç̄ñ̄á̄ī μ̄ç̄ù̄
14 BC ³ ̄Ý̄Թ̄ ñ̄ ³ 0̄á̄0̄ó̄Ý̄	28 CV ī »0̄ō̄á̄Ī̄ē̄
15 BC »0̄» ³ ̄É̄	29 C ā̄Ç̄ù̄
	30 C ù̄ ³ ̄é̄ ³ 0̄»0̄
	31 BC չ̄μ̄ ³ ñ̄0̄

Ի՛ ¹ փորոճածոյ՝ ² ձեռացն առուք՝ ³ իջեալ արեան,
 Յայտեալ՝ ⁴ ներկեաց զեղջեւրք՝ ⁵ սորա կարմրանման,
 Եւ սերոբէքն՝ ⁶ ճշմարիտքըն՝ ⁷ հրաբերան,
 Ետուն յայնժամ նմա՝ ⁸ ըզփառս երեքսրբեան:
 215 Աւրհնեա՛լ է փառք Տեառն ի տեղւոջս՝ ⁹ արքունական,
 Աղաղակեն շուրջ քերովբէքն՝ ¹⁰ բազմաչեան,
 Եկեղեցի, ե՛կ եւ ուսի՛ր զայս ձայն՝ ¹¹ արժան,
 Եւ լե՛ր կցորդ մաքուր հոգւոցն՝ ¹² ավրհներգութեան:
 Փոխհատուցուք պէսպէս ըզբանըս գովասան,
 220 Աստուածագաւր՝ ¹³ սրբոյ խաչիս փառատրութեան՝ ¹⁴:

Աւրհնեա՛լ ես, փա՛յտ քրիստոսական,
 Աստուածագարդ սուրբդ նշան,
 Որ դու միայն երանութեան,
 Յէիցս հասեր գեր քան ըզբան:
 225 Եւ պահանջես պատիւ արժան,
 Ի մարդկայինս ազգէ համայն,
 Երկրպագեմք ամենեքեան,
 Քեզ, փրկութեան մեր զենարան:
 Աւրհնեա՛լ ես, փա՛յտ սուրբ պսակեալ,
 230 Յորում Քրիստոս է թագ եղեալ,
 Որ ի ստորին՝ ¹⁵ վայրըս՝ ¹⁶ բուսեալ,
 Ծայր քո յերկինս եղել հասեալ:
 Տերեւախիտ՝ ¹⁷ կանաչացեալ՝ ¹⁸,
 յիսրայէլի ազնն՝ ¹⁹ ծաղկեալ,
 235 Պտղովդ՝ ²⁰ ամէն եզերս լցեալ,
 Որք յաշխարհի՛ քեւ յագեցեալ:
 Աւրհնեա՛լ ես, փա՛յտ սուրբ զարդարեալ,
 Որ յԱստուծոյ ես պաճուճեալ,
 Աղին տնկոյն՝ ²¹ գեր հրաշացեալ,
 240 Այնմ որ Քրոբէք՝ ²² են շուրջ եղեալ:
 Ի քեզ դիւրաւ մեր մերձեցեալ,
 Ի մահուանէ գտաք զերծեալ,

1 C āÇü
 2 C ½+ áñáó³ Íóáŭ
 3 C ³ éáóüŸ
 4 B ó³ Ā»³ É C ó³ Ū »³ É V ó³ Ū»³ É
 5 B ½»ÓÇóñ C ½»ÓÇ»óñ V ½»ÓÇ»ñü
 6 CV ë¿ñáí µ¿üŸ
 7 C ×BŪ³ ñÇì ü
 8 BC ÝÁŪ³ Ū ǪŸÁ³ Ū ÷ È Ū ǪŸÁ³ Ū ÝŪ³
 9 B ì »Ōáçë
 10 B ù»ñám¿ùÁŸ
 11 BC µ³ Ý
 12 B Ñá· áó
 13 B ³ ëì áó³ Í³ ½³ ñ¹
 14 C + ¼Ç ë³ »Ō»ó Ū»ñ Ū³ Ýó³ Ý³ óŸ ü³ ó³ ñ³ Ý
 ³ñĪ Āñá³ · »Ūù éáóñµ Ýß³ ÝÇë ì ¿ñáóŸ³ Ī³ Ý
 15 C ëì áñÇŸë
 16 C í³ Ūñ
 17 B ì »ñ»ó³ ÈÇĀ
 18 B Ī³ Ý³ Ýá³ ó»³ É CV Ī³ Ý³ á³ ó»³ É
 19 C ³ ½· Ý V ³ ½ÁŸ
 20 C á Ī Ōáí
 21 B ì ÁŸ· áŸŸ
 22 CV ùñáí µ¿üŸ

- Ջրի շնորհաց այդքը ծաղկեալ,
 Փայտ դու կենաց ես ճշմարտեալ:
 245 Աւրհնեա՛լ ես, փա՛յտ սուրբ բարերար,
 Քան զգեղեցիկն այն մահարար,
 Ջի նա պտղովն ցանգարար¹,
 Պատրեաց² ըզկինըն դիւրաբար:
 Իսկ դու զՈրդի Կուսին բարձար,
 250 Որ տարածեալն³ կամակար,
 Եւ ճաշակեալ զլեղին յաւժար,
 Զկեանքս մարդկան աղբիւրարար:
 Աւրհնեա՛լ ես, փա՛յտ սուրբ տէրունի,
 Յուպ, որ⁴ անգեալն⁵ Ադամ հաստի,
 255 Ջոր նախ⁶ խնդրէր յոյժ բաղձալի,
 Այսաւր ի ձեռս առեալ կանգնի:
 Գոհաբանաւ ճայնիւ⁷ լինի,
 Գաւազանաւդ⁸ մխիթարի,
 Կենաց եւ⁹ Տէր յոյժ¹⁰ բաղձալի,
 260 Փայտդ¹¹, որ ըզմեւք միշտ պարըսպի:
 Աւրհնեա՛լ ես, փա՛յտ, կենաց տապան,
 Յիմանալի¹² ծովու¹³ ծփման,
 Աւժընդակաւդ¹⁴ ոգւոց¹⁵ մարդկան,
 Եւ մերձ յերկինս¹⁶ վերածական:
 265 Դուռն ի կողման քո¹⁷ վերնատան¹⁸,
 Սուրբ տէրունի կողին բերան,
 Ուստի հոգին ներմարդական¹⁹,
 Արձակեցաւ Հաւր բարձրաձայն:
 Աւրհնեա՛լ ես, փա՛յտ գերազարդեալ,
 270 Տունկ Սաբեկայ աստ ճշմարտեալ,
 Որ²⁰ յԱստուծոյ²¹ դառն կախեալ,
 Զմեղս աշխարհի անմեղ²² բարձեալ:
 Ոչ զԻսահակ միայն փրկեալ,

1 BCV օ³ ԿԻ³ ն³ ն2 BC á³ նի³ »³ օ

3 CV + շն

4 V ւն

5 V » ԿԻ³ »³ ԿԻ6 C Կ³7 V օ³ ԿԻ³8 BV .³ օ³ 1/2³ ԿԻ³ C .³ օ³ 1/2³ ԿԻ³

9 V »è

10 C Ի áօնօՇԿԻ³ 1 áօ ÷ È »օ Ի շն ւն11 C ÷³ ւ12 C ՇՍ³ Կ³ Կ

13 B Íáí áօè

14 CV áÁ³ Կ³ Ի áօ15 B áն¹ áօ C áն¹ áօ

16 BV ւնԻ ՇԿ C Շ ւնԻ ՇԿè

17 BC ւնօ

18 C Ի »ն³ Ի » Կ19 B Կ»նՍ³ ն¹ Ի³ Կ

20 V ւն

21 V » è ավաւ

22 C » ԿՍ»ՕԿ

- Որպէս¹ ստուերն եղեւ գծեալ,
 275 Այլ զհամարէն ազգըս գերեալ,
 Մաքուր եւ սուրբ արեամբ զնեալ:
 Աւրհնեա՛լ ես, փա՛յտ, սանդուխք² կենաց,
 Յերկինս ի վեր ճանապարհաց,
 Նստեալ ի քեզ Տէր հրեշտակաց,
 280 Պաշտան էառ ի հրեղինաց:
 Զոր ի բացուստ տեսեալ ասաց,
 Դուռն Յակոբայ³ երկնից⁴ ի բաց⁵,
 Հրաշանալով դէմ⁶ քո⁷ վայրաց⁸,
 Տուն Աստուծոյ զԲէթէլ կոչեաց:
 285 Աւրհնեա՛լ ես, փա՛յտ սուրբ եւ մաքրած,
 Ի յԵգիպտոս նախ նրկարած,
 Արեամբ սեմոցն անդր կնքած,
 Ի սատակչէն եղեն զերծած:
 Որպէս ի⁹ քեզ դառնն մածած,
 290 Փրկեաց զԱղամըն զարհուրած¹⁰,
 Եւ ըզմարդկան ոգիս¹¹ էած,
 Յերկնից¹² երկին¹³ լուսով կազմած:
 Աւրհնեա՛լ ես, փա՛յտ սուրբ դեռակայ,
 Որոյ խորհուրդն¹⁴ յառաջ խաղայ¹⁵,
 295 Ծովուն հրաման Մովսէս քեւ տայ,
 Զվէմն հարեալ աղբեր խաղայ:
 Բայց Տէրն քեւ խրախոյս¹⁶ մեզ տայ,
 Զմիտըս պնդեալ առ ինք¹⁷ բառնայ,
 Բազուկն ի քեզ ձգեալ նորա,
 300 Պարտիչ եղեւ Ամաղեկայ:
 Աւրհնեա՛լ ես, փա՛յտ սուրբ ամբեղէն,
 Գոլով եւ սիւն լուսոյ հրեղէն,
 Կըրող¹⁸ ըզտարր աստուածեղէն,
 Զայն, որ մեռաւ մեզ փոխարէն:
 305 Յառաջընթաց մարդկան յէն,
 Յերկիրն, ուր¹⁹ կեանքն է²⁰ հոգեղէն,

1 B + Ç

2 C ẽ³ Ý¹ áõĒì

3 V Թ³ Ի áμ

4 C ½»ñĪ ÝÇó

5 B Հμ³ ó C »μ³ ó ÷ È Ç μ³ ó

6 B ¹»ÙÁù C ¹ՀÙù

7 BC áÇù

8 C í³ ĩñ³ ó³ Í

9 B ½Ç

10 V Û³ Ñ³ ó³ Í

11 C Ñá· Çë

12 C Թ»ñĪ ÇÝë

13 C »ñĪ ÝÇó

14 C ÈáñÑáõñ¹ ì

15 C Թ³ ẽ³ ç³ Ý³ ÷ È Թ³ ẽ³ ç È³ Ó³ Û

16 BC Èñ³ Èáõë

17 C ÇÝùÝ

18 BC Ի ì ñáŎ

19 C áñ

20 C Ç

Յուսա¹ բարձեալ² նշան եւ զէն,
 Որ պատառեաց³ զցանգն⁴ հրեղէն:
 Աւրհնեալ էս, փա՛յտ սուրբ պարարիչ,
 310 Դու դառնութեան մեր անուշիչ,
 Ի հոսանուտ կեանքս մտիչ,
 Քաղցր եւ ախորժ⁵ ըզնոյն գործիչ:
 Ի մեռային նախ ջուր ազդիչ,
 Այս խորհրդոյ կանխաւ գըտիչ,
 315 Փայտ սուրբ ջրոյս մեր անուշիչ⁶,
 Եւ իմաստից մարդկան ուղղիչ:
 Աւրհնեալ էս, փա՛յտ սուրբ Միածնին,
 Նոյն տապանակ Հաւրըն⁷ Բանին,
 Սափոր յերկնից⁸ մանանային,
 320 Եւ գաւազան շուշան ծաղկին:
 Զի գերկոսին զմիտս եւ զմարմին,
 Պարախառնեալ ընդ Հաւր Բանին,
 Կրեցեր ի քեզ ի հանդիսին,
 Ներքոյ երկնիցըն խորանին:
 325 Աւրհնեալ էս, փա՛յտ, վէ՛մ իմացեալ,
 Նոր քառանգիւն⁹ տախտակ գծեալ,
 Յորում Աստուած ստոյգ ծանուցեալ,
 Մարմին եւ գիծ Բանն¹⁰ ձեւեալ¹¹:
 Ոչ ի Սինա¹² աւրէնս տուեալ,
 330 Այլ ի Սիոն ի քեզ բաշխեալ,
 Որոյ¹³ շնորհաց ըզգիւրկ սփըռեալ,
 Աշխարհ ամէն յինք¹⁴ ժողովեալ:
 Աւրհնեալ էս, փայտդ¹⁵ տիրական¹⁶,
 Իմանալի սուրբ գաւազան,
 335 Որ մինչ ցամաք անպտղական,
 Ետուր զկաղիւնն¹⁷ արքայական:
 Զայն ծոցածին Որդին եւ զԲան¹⁸,
 Սաղարթ փթթեալ կանաղութեան¹⁹,
 Նա եւ ի քէն ջրոյն եւ արեան,
 340 Ծով ծաւալեալ ծիծաղական:

1 B 𐌚𐌆𐌋𐌅𐌰

2 C 𐌚𐌆𐌋𐌅𐌰 μ³ 𐌎𐌋»³ 𐌺 ÷ 𐌺 𐌚𐌆𐌋𐌅𐌰 μ³ 𐌎𐌋»³ 𐌺

3 BV á³ ı³ ³ é»é

4 BCV 𐌶𐌋³ 𐌶𐌺 𐌶𐌺

5 B ³ 𐌶𐌆𐌋𐌋

6 C 𐌺³ 𐌰»𐌰𐌺𐌳

7 C 𐌺³ 𐌋𐌎

8 C áéı 𐌺

9 C ı³ é³ 𐌶𐌺 𐌺𐌋𐌶𐌶

10 C μ³ 𐌶

11 BC 𐌋»𐌋³ 𐌋»³ 𐌺

12 BC é𐌺𐌶»³

13 B á𐌎¹ á𐌰 𐌺 á𐌎¹ 𐌋á𐌰

14 C 𐌺𐌺𐌶𐌶

15 C ÷³ 𐌺

16 C ı 𐌺𐌎á𐌋𐌶»³ 𐌺³ 𐌶

17 C 𐌶𐌺³ 𐌋𐌶𐌺𐌶

18 C μ³ 𐌶

19 B 𐌺³ 𐌶³ 𐌶á𐌋𐌋»³ 𐌶 CV 𐌺³ 𐌶³ áá𐌋𐌋»³ 𐌶

- Աւրհնեա՛լ ես, փա՛յտ սուրբ¹ գայիսոն²,
 Զոր նոր³ Յիսուս⁴ յուսն բարձաւ,
 Ընդդէմ մահու խրախուսեցաւ,
 Եւ պատրելոյն⁵ վերայ ելաւ:
 345 Զթագաւորեալ մեղսրն կալաւ,
 Արեգական⁶ ընդդէմ հարաւ,
 Ըզքէն կախեալ⁷ նոյն⁸ զաւրացաւ,
 Եւ ստոյգ Փրկիչ մարդկան ցուցաւ:
 Աւրհնեա՛լ ես, փա՛յտ սուրբ Քրիստոսի,
 350 Այնմ, որ Կուսին ծնաւ որդի,
 Նա առ զքեզ ընդ Յայէլի,
 Եւ հար⁹ ի խրոխտըն ծամելի:
 Զճաշակ մահու իւր ըղձալի,
 Արար նմին դառն եւ լեղի,
 355 Եւ ըզգետնեալ զչարըն յերկրի,
 Ի սպառ մեռոյց անկանգնելի:
 Աւրհնեա՛լ ես, փայտ ամէնաւրհնեալ,
 Ի շրջանակ ծովուս ձգեալ,
 Կարթ վերածաւղ մարդկան եղեալ,
 360 Որ ծանրութեամբն էր կորացեալ:
 Բայց վիշապին, որ անդ բուռնեալ,
 Կարթ ըսպանաւ ի քիմս արկար¹⁰,
 Որ իբր ձագ մի քեւ կապեալ,
 Նոր Իսրայէլ¹¹ եղեւ գերծեալ:
 365 Աւրհնեա՛լ ես, փա՛յտ, սուրբ աշտանակ՝
 Ոսկիաձուլ, ականակապ,
 Գնդոյն¹² լուսոյ ներպարունակ,
 Ուստի ծագեալ¹³ լոյս¹⁴ անքանակ:
 Նըշոյլ¹⁵ եւթն¹⁶ Հոգին էակ,
 370 Նովաւ յաշխարհս է հեղինակ,
 Կնիք¹⁷ եւ շնորհ սուրբ անապակ,
 Յորմէ ձգեմք լոյս համարձակ:
 Աւրհնեա՛լ ես, փա՛յտ սուրբ փրկչական,
 Հրեղէն հացին գորով սեղան,
 375 Զոր սերովբէքն¹⁸ յորժամ բարձան,

1 C āÇü

2 C .³ ĬĉeáŸ³ ò

3 C āÇü

4 C ĬĉeáòeÇ

5 BCV á³ ñi »ĚáŸ6 C ³ ñ» .³ Ĭ³ ŸŸ7 V Ĭ³ È»Ě

8 V ½ŸáŸ

9 C »Ñ³ ñ ÷ È »ò Ñ³ ñ10 BC ³ ñĬ »³ Ě11 C Çĉeñ³ Ÿò12 BV · Ÿ¹ ÇŸ13 C Í³ . »³ ó

14 BCV ĚáŸĚŸ

15 C ŸĬáŸĚŸ

16 V Ç»òĚŸ (³ Ĭeá çĚ ŸñÇŸ³ Ĭ Ç)

17 B ĬŸüÇ

18 V è»ñáí µçü

Սուրբ ունեւեաց կարաւտացան:
 Բայց դու տեղի եւ բնակարան,
 Անանջրպետ նմին արժան,
 Կրեցեր ըզհուրն Աստուած եւ Բան
 380 Եւ ոչ կիզար նիւթ տարրական:
 Աւրհնեա՛լ ես, փա՛յտ փառաւորեալ,
 Նոր մորենի աստէն ծաղկեալ,
 Կուսին սրբոյ հանգունակեալ¹,
 Աստուածածնին² տիպ բաղդատեալ³:
 385 Բայց նա, որ հիւթ կանաչացեալ⁴,
 Մարմին հոգով⁵ կենդանացեալ,
 Ի հրոյն թերեւս զարհուրեալ,
 Յորժամ ի ծոցն արտափայլեալ:
 Քանզի մարմինն էր բնաւորեալ⁶,
 390 Հողոյ զանգուած⁷ սուրբ եւ մաքրեալ,
 Ուստի խորշէր յինքն⁸ հիացեալ,
 Ի յաւետիան պակուցեալ.
 «Զիա՛րդ լիցի, պատասխանեալ,
 Ինձ ի յայն հուր⁹ մերձենալ»,
 395 Որոյ պատգամ ես դու իջեալ,
 Ահեղակերպ դեմքը¹⁰ ծագեալ:
 Իսկ դո՛ւ, ցամաք փայտ մի գտեալ,
 Յոյժ դիւրակէզ¹¹ դիմաւք ցուցեալ,
 Զայն ատրաշէկ¹² բոցըն տարար¹³,
 400 Փայլակնացայտ ընդ քեզ հարեալ:
 Ուստի եռանդն արեանն իջեալ,
 Առ քեզ հրեղէն գետ խաղացեալ,
 Սակայն ցամաք փայտդ¹⁴ ոչ կիզեալ,
 Այլ համարձակ նովաւ ձուլար:
 405 ¹⁵Առաւել գոս¹⁶ հրաշացեալ,
 Եւ իմաստից վերոյ դասեալ,
 Սուրբ եւ ահեղ խաչըդ պատուեալ,
 Յերկնից յերկինս պայծառացեալ:
 Որում եւ Կոյսն աստուածարեալ,
 410 Յոյժ կամաւոր երկրպագեալ,

1 C Ñ³ Ýĭ áóÝ³ Ĩ »³ É	9 BCV ÑáðñÁÝ
2 C ² ëĭ áó³ Í³ ÍÇÝ	» Հմբ. Ղ. Գ. Լ 34
3 BC μᾶξᾰñ»³ É	10 BC ¹ »ÜÁ¹
4 B Ĩ³ Ý³ Ýᾰ³ ó»³ É CV Ĩ³ Ý³ ᾰ³ ó»³ É	11 B ¹ Çĭ³ Ĩ շ ½
5 C Ñá. óái	12 BC ³ ñĭ ³ ԲՂĭ
6 V Û³ ñÜÇÝ Ý»ñμÝ³ óáñ»³ É ÷ È Û³ ñÜÇÝÝ շñ μÝ³ óá- ñ»³ É	13 CV Ĩ ³ ñ»³ É
7 C ½³ Ýĭ áó³ Í	14 B ÷ ³ փ Ý
8 B ԸՇÝù	15 + »ð
	16 B . ³ è

Արեամբ Որդւոյն զփայտըդ ներկեալ,
 Խանդաղանաւք ողջագուրեալ:
 Ի քէն ահեղ հուրըդ¹ նայէր,
 Եւ զաստեղաց պարըն կնքէր,
 415 Զտարերք էիցըս շարժըլէր²,
 Եւ խռովութեան գոյժ³ արկանէր:
 Երկիր իւրովքըս⁴ տատանէր,
 Եւ զլուծանելն⁵ հիմանց խնդրէր,
 Թէ ոչ այդ հուրըդ պահպանէր,
 420 Եւ հրամանաւ⁶ անդրէն⁷ պնդէր:
 Նաեւ երկին յոյժ սարսափէր,
 Զիւր լուսաւորսըն պարփակէր,
 Առեալ ի սուգ նոքաւք նստէր,
 ԶՏէրն իւր ի խաչ նայել չկարէր:
 425 Եւ⁸ ստորակայ լուսինս, որ էր,
 Զտիպ պատկերին յարիւն փոխէր⁹,
 Ինքն¹⁰ յինքեան¹¹ յոյժ պատկառէր,
 Յոչէութիւն դառնալ հայցէր:
 Իսկ զանորակն, որ նկարէր¹²,
 430 Զհուր եւ ըզլոյս իւր ոչ բերէր,
 Այլ քաւղ ըզստուէր¹³ նըմին ձգէր,
 Խաւար լուսոյ փոխան շնորհէր:
 Զի ճշմարիտ արքայն յայտնէր¹⁴,
 Տարըն տեղի տայր եւ լռէր,
 435 Որ իբր Աստուած¹⁵ երկրպագէր,
 Ի յԱրարչին¹⁶ ահէր¹⁷, թաքչէր¹⁸:
 Ո՛վ հրաշալի փայտ դու չնչին,
 Ոստ մի ցամաք Լիբանանին,
 Զիա՞րդ տարար զանտանելին,
 440 Զհուր¹⁹ եւ զլոյս ի միասին:
 Եւ նոյն բնութիւն քո՞²⁰ ոչ փոխի²¹,
 Որպէս տարերքս, որ երբրին²²,
 Զի ես դարձեալ, փայտ դու կրկին,

1 BC ÑáõñÁÝ
 2 B Բ³ ñԹÁĒñ
 3 BC · áõĀ
 4 B Çñáí ùè
 5 BC ½ĒáõĬ³ Ý»Ē
 6 B ÑÁñ³ Û³ Ý
 7 C³ Ýì ñչÝ V³ Ý¹չÝ
 8 C áõ
 9 BC Ē³ éÝչñ
 10 BC + Ç
 11 C ĬÇÝù»³ Ýó

12 V ÝÁĬ³ ì շñ
 13 BC ëì áõ»ñ V Á½ëì áõ»ñÝ
 14 C Թ³ Թ³ շñ
 15 C »õ Ē³ á»ĒáŮ ÷ Ē áñ Çµñ³ ëì áõ³ Í
 16 C³ ñ³ ñáÇì
 17 B Թ³ ÑչÝ C³ ÑչÝ V³ Ñչ
 18 C Ā³ · ãչñ
 19 V Ñáõñ
 20 C ùáŮ
 21 BV ÷ áĒÇÝ
 22 B³ ñչñÇÝ

- Թէեւ աւծար արեամբ էին:
- 445 Ո՛վ հրաշալի գործս, որ ցուցաւ,
Յեղաշրջումն էիցս¹ եղաւ,
Անհիւթն ի գոյն մարմնոյ դարձաւ,
Լուսինն արեան² երանդ ներկաւ³:
- 450 Իսկ խաչքս նիւթ, որ կառուցաւ,
Ընդ հուր եւ լոյսըն խառնեցաւ,
Ջայն փոփոխիչըն⁴ յինքեան տարաւ,
Եւ նոյն մնացեալ ոչ ծախեցաւ:
- 455 Ո՛վ այս հրաշիցս անճառութեան,
Որ յայտնեցաւ դէմ յանդիման,
Հուր երկնայինքն, որ նայեցան,
Յառ քեզ բոցոյդ⁵ արագ շիջան:
- Իսկ դո՛ւ, ցամաք փայտ մարմնական,
Տարար ըզնոյն⁶ անկիզական,
Եւ սրբեցար գեր քան ըզբան,
- 460 էին աթոռ եւ բնակարան:
Ո՛վ հրաշալի ճառիս ընթաց,
Ձոր կարգ բանիս բացայայտեաց,
Ի հրոյ էիդ⁷ երկիր դողաց,
Եւ զապառաժս պատառեաց:
- 465 Բայց զայդ ուղէշ փոքր յանտառաց,
Եւ գծիւդ⁸ խոտոյ⁹ ի յեղեգանց,
Անբաւ¹⁰ շնորհ նորին պահեաց,
Յոյժ բարձրագոյն ըսքանչեկեաց:
- 470 Աւրհնեա՛լ ես, փա՛յտ, շնորհաւք լցեալ,
Սուրբ ողկուզին հնծան¹¹ հարեալ¹²,
Յորում պտուղ Կուսին ճմլեալ,
Մատրոնակեալքս¹³ եղաք բերկրեալ:
- Նա զթշնամին ի քեզ կոխեալ,
Խայտառակեաց նշաւակեալ,
- 475 Ձղառըն մաղձըն¹⁴ մթերեալ,
Յայտ համարձակ յերկիր հեղեալ:
Աւրհնեա՛լ ես, փա՛յտ, լուսով մածած,
Իմանալի կամուրջ ձգած,

1 V չՇՕ

2 V Թ՝ ñ»³ Կ3 B Կ̄ēi ³ օ4 C ½³ Կ̄ ÷ á÷ áĒÇāŸ ÷ Ē ½³ Ū ÷ á÷ áĒÇāÁŸ

5 C μάόάŪ

6 C Á½Ÿ³ Ū

7 C ¾Ÿ

8 B ÍÇŌ C ÍÇĒ V ¼ÍÇŌ

9 BV Ēāi áŪ C Ēāi áŪ

10 BCV ³ Կ̄ a ³ Ē11 CV ŸŸŌ³ Կ̄12 B <»Ō>»Ō»³ Ē C »Ō»³ Ē13 C Ū³ ı օ³ Ĩ »³ ĩé (³ Ūēā շ̄ē ūñÇŸ³ Ĩ Ç)14 BCV Á½Ū³ ŌŌÁŸ ¹³ ԵÁŸ

Մեղաց ծովուն վերոյ¹ կապած,
 480 Ուղիղ հետոց² շաւիղ տուած:
 Դու, գորս ի քեզ ապաստանած,
 Փրկես յալեացն, որ³ մրրկած,
 Ի մահուանէ ածես զերծած,
 Հանգուցանես առ Տէր Աստուած:
 485 Աւրհնեա՛լ ես, փա՛յտ սուրբ պանծալի,
 Իմանալի տառ⁴ քարտիսի,
 Ուր մերն անջինջ կըտակ գըրի,
 Տեառն Աստուծոյ մարդիկ որդի:
 Ոչ մէլանաւ, որ եղծանի,
 490 Կամ հին տախտակ քառանգիւնի,
 Այլ սուրբ արեամբըն Յիսուսի,
 Որ անդրանիկն է ամէնի:
 Աւրհնեա՛լ ես, փա՛յտ, սուրբ զաւազան⁵,
 Դու քաջ հովուին ցուպ տածութեան,
 495 Որով գառինքն որոշեցան,
 Յեկեղեցիս ամուրս⁶ փական:
 Եւ գըռ նշանըդ փրկական,
 Կնիք ի ճակատս առեալ ցնծան,
 Յապագային աւրըն⁷ պանծան⁸,
 500 Ի սատակչէն, որ քեւ զերծան:
 Աւրհնեա՛լ ես, փա՛յտ սուրբ փրկական⁹,
 Միշտ բարեխաւս բարառնական¹⁰,
 Դու հրեշտակացն ցուցական,
 11 Տեառն իւրեանց փառք սրբութեան:
 505 Եկեղեցւոյ¹² փառք¹³ պերճութեան,
 Առաքելոց պարծանք նըշան,
 Մարգարէից հանդիսարան,
 Մարտիրոսաց պսակ աւծման:
 Քահանայից շնորհ բաշխական,
 510 Վարդապետաց քանոն¹⁴ ուսման,
 Թագաւորաց զէն յաղթութեան,
 Եւ իշխանաց յոյս¹⁵ քաջութեան:
 Զաւրաց նոցին միշտ պահապան,
 Ախոյանաց քաջ աւգնական,

1 B í »ñ³ C í »ñ³ Ū

2 B Ñ»i áŪ

3 V āÇü

4 A ÇŪ³ Ý³ Ę³ ¹ ³ é

5 C á³ i áó³ Ĩ³ Ý

6 CV ³ Ūáóñ

7 C ũñÝ

8 BC á³ ñí³ Ý

9 B ÷ ñĪ³ Ý C Ū³ ŌĀ³ Ĩ³ Ý

10 B µ³ é³ éÝ³ Ĩ³ Ý

11 BC + »ó

12 B »Ī »Ō»óáŪ

13 C ½³ ñ¹

14 V ù³ ÝáóÝ

15 V ũñŪ

- 515 Նահատակաց վիզ¹ եւ վահան,
Վտանգելոց աւժընդական:
Պարտեցելոց մեծ ապաստան,
Նոյն նեղելոցըն բաւական,
Հալածելոց տէր եւ պաշտպան,
520 Փախուցելոց պատըսպարան:
Հարթուցելոց² խաղաղական,
Վշտաց³ Հնար⁴ ըսփոփութեան⁵,
Ցնծացելոց դու գոհաբան,
Եւ մեծատանց ըզգուշական:
525 Գանձ աղքատաց անդրժական,
Անզգամաց⁶ ես⁷ զգաւնարան,
Ըստահակաց խրատ գիտութեան,
Վայրապարաց լուծ⁸ նըհանջման⁹:
Թագ կուսանաց վայելչութեան¹⁰,
530 Կնիք ամուսնաց պարկեշտութեան,
Տղայոց յաւէտ ես պահապան,
Դաստիարակ իմաստութեան:
Ծերոց ի մի ժողովարան,
Ի ճանապարհս մեզ աւզնական,
535 Աշխատելոց հանգըստարան,
Եւ նաւելոց¹¹ տեղ¹² դադարման:
Մոլորելոց դարձ ուղղութեան,
Տառապելոց յարկ, ապաստան,
Այրեաց պաշտպան ակնածութեան,
540 Որբոց խնամ¹³ ի նեղութեան:
Մենացելոց պար շրջական,
Ճգնաւորաց ժոյժ¹⁴ զաւրութեան,
Աշխարողացն ցանկական,
Ախտացելոց դեղ ողջութեան:
545 Դիւաց¹⁵ ընդդէմ ահ պարտութեան,
Իսկ մեզ ես զէն պատրաստական¹⁶,
Մեղուցելոց սուրբ քաւարան,

1 A í Çñ.

2 C ½³ ñĀáóó»Ēáó

3 C í ßi³ ³ ó»Ēáó

4 BC ÑŸ³ ñē

5 BC + ñĪ áóĀ»³ Ÿ

6 B ³ ŸÁē.³ Û³ ó

7 BC āÇù

8 B ĒáŪ

9 C Ÿ³ Ñ³ ŸçÛ³ Ÿ

10 B í³ Û»ĒáóĀ»³ Ÿ

11 C Ÿ³ ó»ĒáóÁŸ

12 C āÇù

13 B ĒŸ³ ÛÇā C ĒŸ³ ÛáŌ

14 B ĀáŌĀ

15 BC ¹Çó³ óŸ

16 C + ¼³ óñùÁŸ Ÿáó³ Ÿáù³ óù ¹áŌ³ Ÿ,
Æ ùŸ ŸÇŸŸŸ³ ÷³ ĒĀēi³ ³ Ī³ Ÿ:
ó³ ó³ · Ÿ»Ēáó μĀĀŪĪ áóĀÇóŸ,
óŌ ÑÇó³ Ÿ¹³ ó Ÿáñá. áóĀÇóŸ,
² Ūē³ Ñ³ ñ³ ó³ Ÿ¹ áññáóĀÇóŸ,
Ī áñĪ³ Ÿ»Ēáó í »ñμ»ñáóĀÇóŸŸ

Եւ անմեղաց² յար³ պահապան,
 Նիչ⁴ կենդանեացըս փրկութեան,
 550 Յոյս մեռելոց⁵ նոյն⁶ յարութեան:
 Արդ, յամենայն իր զաւրացեալ,
 Եւ յամենից բերան գովեալ,
 Աւրհնեալ⁷ ես, փա՛յտ երկրպագեալ,
 Սիւն յոր հանուրըս⁷ հաստատեալ:
 555 Դու յապառնին փրկիչ ծագեալ,
 Յորժամ ի հուր լինիմք փոխեալ,
 Յահեղ այն աւրն համառաւտեալ,
 Որ աւրն է մեծ եւ բարձրացեալ:
 Յառաջ նշան Տեառն երեւիս,
 560 Յերկնից յերկիր փայլեալ թափիս⁸,
 Մեծ կարապետ յորոց⁹ սիրիս,
 Եւ հրաւիրակ տալ զաւետիս:
 Ոչ որպէս այժմ անդ¹⁰ տեսանիս,
 Այլ իմացման զոյգ զարդարիս,
 565 Լուսով փայլակն բորբոքիս,
 Ի չորս անկիւնս¹¹ արտափայլիս:
 Զանտանելի փառըս տարցիս,
 Նախ հաւատոց պարծանք¹² յայտնիս,
 Անհաւատիցն¹³ ընդդէմ զինիս,
 570 Յանդիմանեալ¹⁴ զչարըն¹⁵ կարծիս:
 Յարեւելից ճառագայթիս,
 Լոյս ի յաշխարհս ամէն սփրռիս,
 Լուսաւորաց կընիք լինիս,
 Զնոսա ծածկեալ գերափայլիս:
 575 Յայնժամ պսակ փառաց բաշխես,
¹⁶Զորըս յարեան սուրբ¹⁷ պաճուճես,
 Երկնաթռիչ թեւըս շնորհես,
 Սուրբ փեսային ընդդէմ հանես:
 Իսկ զանհաւատս դատապարտես,
 580 Ծուլիցն զհուրն ցուցանես,
 Եւ դու ի մէջ կաս, որոշես,
 Զաջն եւ զահեակ բացայայտես:

1 ABV աՇս ½³ օննԱՅ Կաօ³ ... Ի անի³ Կ»էաօ ւ յնմ»նաօ-
 ԱՇօՅ
 2 C ³ ԿՍ»Օ³ օՅ
 3 C աՇս
 4 B աՇս ԿՇԵ Ի »Կ¹³ Կ»³ օԱէ ... ԿաՍ Թ նաօԱ»³ Կ
 5 CV Ս»է»էաօՅ
 6 CV աՇս
 7 V լան ¹Ն³ Կաօնէ (³ լէա շէ ննՇԿՅ³ Ի Շ)
 8 B Ի³ · Շէ

9 CV անաօ
 10 B ³ ԵԻ
 11 C ³ Կ · ՇօՅէ
 12 V ա³ ԿԻ³ ԿՍ
 13 V ³ ԿՆ³ օ³ Ի Շօ
 14 C Թ Կ¹ ՇՍ³ Կ»է
 15 C ½³³ նՇԿ
 16 C + »օ
 17 CV Եաօնմս

Յորժամ մաքուր կարգն¹ դասի,
 Ակուճքն² ի գլուխն յարախառանի,
 585 Եւ քում կարաւտ ձեռին լինի,
 Որ յայս այսաւր ոչ յոյս ունի³:
 Որդին ապա Հաւր Հնազանդի,
 Զի լի զհասակ մարմնոյն ունի,
 Անճառ խորոց ծով ծաւալի,
 590 Աստուած լինել⁴ յամենայնի:
 Յորժամ մարդկան գործ վճարի,
 Եւ փոխարէնք նոցին բաշխի⁵,
 Ապա բերան ամէն խաւսի,
 Միայն ըզմիդ⁶ տիպ պաշտելի:
 595 Որ ես անաւթ փառաւք ի լի,
 Յերկնից ցուցեալ⁷ լոյս աշխարհի,
 Պարծանք ամէն քրիստոնէի⁸,
⁹Փառք¹⁰ Փրկչին մեր Քրիստոսի:
 Աստանաւր բանս յանգիցէ¹¹,
 600 Իրաւապէս ըզկայ¹² առցէ,
 Զի անդ ժպիրհն¹³ որ ձեռնարկէ,
 Որ ի մարմին դեռ կապեալ է:
 Եկեղեցի այսաւր պարէ,
 Զպայծառ նշանս ճայնիւ պատուէ,
 605 ԶՅիսուս ի սա¹⁴ փառաւորէ,
 Այժմ եւ յապայն, որ գալոց է:

1 C Ի³ էւ՛2 C³ Ի³ Աµ3 B Ածե³ ԿՇ ÷ È Անէ ան՛

4 BCV Ի՛Յ՛

5 C Ի³ օ՛Շ6 C ½ԱՇԿ¹7 C Ի³ . Շէ

8 V ԱնՇէ՛ ճի ԿՇՇ

9 C + »ծ

10 C ÷³ էւ11 BCV Ա³ Կ . Շօ՛12 B ԱԻ³ Ա

13 C Ան Շն՛Ա՛

14 C Կ³

ԳՈՎԵՍՏ ԲԱՆԻ ՆԵՐՔՈՂԱԿԱՆ
ԲԱՅԱՍԱՑՈՒԹԵԱՄԲ ԱՍԱՑԵԱԼ ՆԵՐՍԷՍԻ
ՍՐԲԱԶԱՆ ԿԱԹՈՒՂԻԿՈՍԻՆ ՀԱՅՈՑ ԵՒ
ՏԻԵԶԵՐԱԿԱՆ ԼՈՒՍԱՔՈՐԶԻՆ
ՅԱՂԱԳՍ ՏԱՔՆԻ ԳԵՐԱԳՈՒՆԻՑՆ
ԷՈՒԹԵԱՆՑ ՀՐԵՇՏԱԿԱՊԵՏԱՑՆ ՍՐԲՈՑ՝
ՄԻՔԱՅԵԼԻ ԵՒ ԳԱԲՐԻԵԼԻ
ԵՒ ԱՄԵՆԱՅՆ ԵՐԿՆԱՅՆՈՑ
ԶԱՔՐՈՒԹԵԱՆՑՆ

ՏԵԱՌՆ ՆԵՐՍԷՍԻ ՄԱՂԹԱՆՔ ԱՌ ՍՈՒՐԲ
ՀՐԵՇՏԱԿՄՆ

ՀՐԵՇՏԱԿԱՊԵՏԵՐԻ ՏՕՆԻՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՆԵՐՍԵՍ ՇՆՈՐՀԱԼՈՒ ՆԵՐԲՈՂԸ ԵՒ ՉԱՓԱԾՈՅ ՄԱՂԹԱՆՔԸ

«Գովեստ բանի ներբողական բացասացութեամբ ասացեալ Ներսէսի սրբազան կաթողիկոսին Հայոց եւ տիեզերական լուսաւորչին յաղագս տաւնի գերագունիցն էութեանց հրեշտակապետացն սրբոց՝ Միքայելի եւ Գաբրիելի եւ ամենայն երկնայնոց զաւրութեանցն, զոր տաւնեն եկեղեցիք Քրիստոսի ընդ տիեզերս համախմբեալք ուրախութեամբ ի յուրն նոյեմբերի ամսոյ» ընդարձակ ներբողեանը եւ ընդօրինակութիւններում, որպէս կանոն, նրան յաջորդող «Տեառն Ներսիսի չափաբերական բանիւ մաղթանք առ սուրբ հրեշտակապետսն Միքայել եւ Գաբրիել եւ ամենայն հրաբուն եւ երկնային սուրբ զաւրութիւնսն. Տեառն Ներսիսի մաղթանք առ սուրբ հրեշտակսն» մաղթանքը առաջին անգամ լոյս է տեսել 1780 թ. Կ.Պոլսում: Չափածոյ յիշատակարանում (տ. 202-212) Շնորհալին յայտնում է, որ ներբողեանն ու մաղթանքը գրել է եղբօր՝ Գրիգորիսի խնդրանքով ի պատիւ հրեշտակապետերի մեծ տօնի: Այս վկայութիւնը ցոյց է տալիս, որ ներբողեանն ու մաղթանքը ստեղծաբանական մէկ յղացքի արդիւնք են, ուստի սոյն հրատարակութեան մէջ դրանք ներկայացնում ենք միասին՝ չնայած որ արձակ ներբողեանը եւ չափածոյ մաղթանքը ժանրային տարբեր տիրոյթների են պատկանում: Շնորհալին հրեշտակապետերի թեման մշակել է նաեւ այլ ժանրային ձեւերով՝ հետագայում գրելով Գաբրիել եւ Միքայել հրեշտակապետերին նուիրած «Տաղ սրբոց հրեշտակապետացն, ի Ներսիսէ կաթողիկոսէ» տաղը, «Քարոզ սրբոց հրեշտակապետացն, արարեալ Ներսիսի Հայոց կաթողիկոսի» գանձը եւ «Կանովն սրբոց հրեշտակապետացն Միքայելի եւ Գաբրիելի եւ ամենայն երկնաւոր զաւրացն» շարականը¹, որոնք ամբողջացրել են այս տօնին նուիրուած սրբախօսական բնագրերը: Համեմատութիւնը ցոյց է տալիս, որ բոլոր այս միաւորների ստեղծաբանական հիմքը «Գովեստ բանի...» ներբողեանն է:

Չափածոյ յիշատակարանին որոշ ընդօրինակութիւններում յաջորդում է գրչական մէկ այլ յիշատակարան, ուր տեղեկութիւններ են հաղորդւում երկի գրութեան թուականի եւ վայրի մասին: Դրանցից ամենաընդարձակը ՄՄ, 2496 ձեռագրում այս երկին յաջորդող յիշատակարանն է. «Ասացաւ եւ գրեցաւ ի Ներսէսէ եպիսկապոսէ, յեղբարէ կաթողիկոսէ Հայոց Գրիգորիսի, որ եկաց յաթոռ հայրապետութեանն զամս ՄԳ., ամաց քսանից նստեալ վերատեսուչ Ասքանազեանս տոհմի եւ ապա հասեալ ի բարիոք ծերութեան, ձեռնադրեաց զայս Ներսէս՝ եղբայր իւր ըստ մարմնո եւ տիեզերալոյս վարդապետ, եւ փոխեցաւ ինքն առ Քրիստոս՝ եղեալ ամաց եաւթանասուն եւ հնգից: Եւ սա կացեալ ի հայրապետութեան անդ ամս է՝ եղեալ ամաց յիսուն եւ վեցից, եւ փոխեցաւ առ Քրիստոս ամաց վաթսուն եւ երից: Որ բազում իմաստութեամբ իւրով ջանաց լուսաւորել զազգըս Հայոց, յորոց բազմացըն մի է, եւ այս գովասանութիւն սրբազնապետացն հրեշտակացն բան ասացեալ նմա ի թուականիս Հայոց ՈՓԱ. (=1162) ի Կլայն Հռոմական, ի թըշուառութեան ժամանակի, զոր յիշել յաղաւթս աղաչեմ լսաւղբդ բանիս եւ ընդաւրինակողք ի Քրիստոս Յիսուս ի Տէր մեր, որում փա՛ռք յաւիտեանս»: Այս յիշատակարանի կրճատ տարբերակն առկայ է E ձեռագրում, ինչպէս նաեւ վեներտիկեան հրատարակութեան բնագրում²: Փաս-

1 Տե՛ս սոյն հատորում, էջ 801-804, 884-893, 1106-1111:

2 Ներսէս Շնորհալի, Տեառն Ներսիսի Շնորհալոյ Հայոց կաթողիկոսի Բանք չափաւ, Վեներտիկ, Ս. Ղազար, 1830, էջ 277:

տօրէն այս ներքողը Շնորհալու եղբօր՝ Գրիգոր Գ Պահլաւունի կաթողիկոսի եկեղեցաշինական ծրագրերի արգասիքն էր եկեղեցական կարգերի «թերին լրացնելու» նպատակով, ինչը վկայում է նաեւ Շնորհալու վարքագիրը. «Իսկ սուրբ Հայրապետն Գրիգորիս, յորժամ տեսանէր զայսպիսի անճառելի շնորհս եւ զիմաստութիւնն՝ աղբերաբար յառաջ եկեալ յեղբօրէն ի սրբոյն Ներսէսէ, խնդրէր Հարազատաբար Հոգեւոր սիրով ի նմանէ արձարծել այնուհետեւ զաստուածային շնորհն, եւ լցուցանել զթերին ի կարգս եկեղեցւոյ»³: Վարքագիրը յայտնում է նաեւ, որ տօնին նուիրուած ներբողական ճառին կից, Շնորհալին տօնին նուիրուած երգ է գրել. «Գրեաց եւ զսրբոց Հրեշտակապետացն եւ զերկնաւոր զօրաց ճառս ներբողական, եւ բացայայտեաց ի նմա զմիտս խորագոյնս որ յաղագս նոցին ծածկեալ էր ի գիրս սուրբս. արար եւ երգս խորհրդականս եւ պատշաճաւորս աւուր տօնի նոցին, եւ աստուածիմաստ շնորհօքն պայծառացոյց զօր յիշատակի նոցին»⁴:

Այս ստեղծագործութիւնը յիշատակում է նաեւ Կիրակոս Գանձակեցին Շնորհալու երկերը թուարկելիս. «Գրեաց նա եւ ճառս Հրեշտակապետացն ըստ ոճոյն Դիոնեսեայ Արիսպագացւոյն»⁵: Կիրակոս Գանձակեցին նկատի է ունեցել ստեղծագործութեան առաջին հատուածը՝ ներբողեանը, որը գրելիս Շնորհալին իսկապէս օգտուել է Դիոնիսիոս Արիսպագացու «Յաղագս երկնային քահանայապետութեանցն» երկի՝ Ստեփանոս Սիւնեցու կատարած թարգմանութեան բնագրից՝ կա՛մ բառացի, կա՛մ որոշակի խմբագրումներով վերարտադրելով Արիսպագացու երկի «Զի՞նչ նշանակէ Հրեշտակաց մականունութիւն», «Վասն էր ամենայն երկնայինք ըստ Հասարակաց Հրեշտակք կոչին», «Թէ ով առաջին զարդ երկնայնոցն զաւրուութեանց, ով միջին, ով վերջին», «Յաղագս սերովբէից եւ քերովբէից եւ աթոռոց, եւ յաղագս առաջին քահանայապետութեանն նոցա», «Յաղագս տերութեանց եւ զաւրութեանց եւ իշխանութեանց, եւ յաղագս միջին քահանայապետութեանն նոցա», «Յաղագս պետութեանց եւ Հրեշտակապետաց եւ Հրեշտակաց եւ վերջին քահանայապետութեանն նոցա», «Վասն էր ամենայն երկնային էութիւնքն առ Հասարակ զաւրութիւնք երկնայինք կոչին» «Վասն էր մարդկան քահանայապետք Հրեշտակք կոչին», «Զի՞նչ նշանակէ աւանդեալն Հրեշտակականն թիւ», «Զի՞նչ են կերպաւորականքն պատկերք Հրեշտակականացն զաւրութեանց» գլուխները:

Բարձր գնահատելով Արիսպագացու երկը՝ Շնորհալին ներբողեանի սկզբում բացատրում է այդ երկից օգտուելու պատճառները եւ եղանակները. «Եւ արդ, վասնզի յաղագս սոցա հանդերձեալ անցանել բանիւ ոչ զմեր ինչ, այլ զորս յաստուածատեսիցն առաքելոց եւ մարգարէից մեծն Դիոնիսիոս ընկալեալ՝ երկրորդեալ բացայայտելով զիցուք առաջի: <...>

Սմա, իբրու զարդարեւ կատարելոյ զիմաստս եւ տարփողի աստուածայնոյն սիրոյ, շնորհեաց զերկնաւորացն հետազաւտել դասուց բարձրութիւն եւ խոնարհութիւն: Ոչ ինքնահիմն շինուածովք յարմարեալ, այլ մարգարէիւքն եւ առաքելովք նախատիպ դիտաւորութեամբ, մանաւանդ երկնաթռիչ Հոգւոյն Պաւղոսի եւ իմաստնոյն Յեռութէոսի հետեւելով, զորս եւ առաջնորդս ինքեան բարեփառս վերակոչէ, ընդ որս անցանել ընդ բովանդակն առ ի նմանէ ասացելոց բանից հանդէս, որ յաղագս իմանալեացն էութեանց,

3 Սրբոյն Ներսեսի Շնորհալոյ Պատմութիւն վարուց, Սոփեոբ Հայկականի, ԺԴ, Վեներտիկ, 1854, էջ 35-36:

4 Նոյն տեղում, էջ 40:

5 Պատմութիւն Հայոց արարեալ Կիրակոսի Վարդապետի Գանձակեցւոյ, Թիֆլիս, 1909, էջ 111:

անկարելի է տկարագունից ըստ իս եւ երկարութիւն ժամանակի, նաեւ յագումն լսելեաց ոչ յայնոսիկ ղեզերելոց յիմաստս:

Բայց թէ եւ կարելի գոյր զնորայն երկրորդել կերպարանք բանից, անաւգտակար վարկանիւր տխմարաց, յաղագս ընդ մանուածոյ բանիւք պարունակելոց, որ ի նմայն տեսութեանց: Այլ խուն ինչ ի նորայոցն իբր ղոյզն անաւթիւ յաղենականն աղբիւրէ առեալ ծանուցաք փոքր ի շատէ առեալ զմտացն, որ ի նոսա բացայայտելով զգաւրութիւնս»:

Այս երկու բնագրերի համեմատական քննութիւնը թողնելով այլ ժամանակի՝ ի թիւս այլոց բերենք մի քանի օրինակ Արիսպագացու երկի Սիւնեցու թարգմանութեան եւ Շնորհալու երկի բնագրերից:

<p>ԴԻՈՆԻՍԻՈՍ ԱՐԻՍՊԱԳԱՅԻ, «Յաղագս երկնային քահանայապետութեանցն» (ՄՄ, 49)⁶</p>	<p>ՆԵՐՍԷՍ ՇՆՈՐՀԱԼԻ, Գովեստ բանի ներբողական բացասութեամբ ասացեալ Ներսէսի ի սրբազան կաթողիկոսին Հայոց եւ տիեզերական լուսաւորչին յաղագս տաւնի գերագունիցն էութեանց Հրեշտակապետացն սրբոց Միքայելի եւ Գաբրիելի եւ ամենայն երկնայնոց զաւրութեանցն, զոր տաւնեն եկեղեցիք Քրիստոսի ընդ տիեզերս համախմբեալք ուրախութեամբ, ի յուրն նոյեմբերի ամսոյ</p>
<p>Քանզի գտանես զնոսա ոչ միայն անիւս հրեղենս ստեղծեալ, այլեւ կենդանիս հրեղենս եւ արս որպես զհուր փայլատակեալս եւ մերձ առ նոյն երկնայինսն էութիւնսն կուտոցս կայծակաց հրոյ ղիզեալս, եւ գետս անբաւապէս բղխմամբ հուր բորբոքեալս, այլեւ զաթոռսն հրեղէն գոլ ասեն: Եւ զնոյն զգերագոյնսն սերովբէս կիզիչ գոլ յայտնէ ի մականունութենեն եւ զհրոյ առանձնաւրութիւն եւ ներգործութիւն հետեւեցուցանէ նոցա, եւ բոլորովիմբ վերոյ եւ ներքոյ զհրեղենն լաւագոյն պատուէ տպաստեղծութիւն: Արդ, զհրաբերծութիւն յայտնել վարկանիմ գերկնայնոցն իմացութեանց աստուածատեսակութիւն: Քանզի սրբազան աստուածաբանքն զգերագոյ անկերպութիւնն յոլովակի ամենուրեք հրեղեն պարագրեն... (64ա-բ)</p> <p>Այլեւ մարդակերպս զնոսա գրեն վասն իմացողութեանն եւ ի վերկոյս ունելոյն գտեսողականս գաւրութիւնս եւ վասն ձեւոյն ուղիղ եւ</p>	<p>Արդ՝ մերումս զգայականի հրոյ կերպարանաւ երեւել անմարմնականցն էութեանց. այն զի անիւս հրեղէնս կոչեն եւ կենդանիս հրեղէնս եւ արս որպէս հուր փայլատակեալս եւ կոյտս կայծականց հրոյ ղիզեալս, եւ գետս անբաւապէս բղխմամբ՝ որպէս հուր բորբոքեալ, եւ աթոռս հրեղէնս, եւ զսերովբէիցն անուանակոչութիւնս՝ կիզիչս գոլ՝ եւ այլն ամենայն, յայտնել վարկանիմ այսոքիւք զատուածատեսակութիւն նոցա զեկուցանելով: Քանզի սրբազան աստուածաբանքն յոլովակի զաստուածայինն էութիւն հրեղէն պարագրեն, որպէս Աստուած մեր հուր ծախիչ:</p> <p>Այլեւ մարդակերպս զնոսա գրեն երեւեալս, եւ այն՝ վասն իմացողականին ի վերկոյս ունելոյն գտեսանաղական գաւրութիւնս եւ վասն</p>

6 ՄՄ, 49, Դիոնիսիոս Արիսպագացի, Մատենագրութիւնք, 1282 ք., գրիչ՝ Ստեփաննոս կր., ստացող՝ Ներսէս Հոնտոր:

<p>կանգուն գոլոյն եւ ըստ բնութեան իշխանականին եւ առաջնորդականի: (66ա)</p> <p>Իսկ զհոտոտելեացն զաւրութիւնս գերագոյն քան զմիտս անուշահոտութեանս բաշխման որպէս հասանելի ե զընդունակութիւնն: (66բ)</p> <p>Իսկ զականջացն զաւրութիւնս զհաղորդականութիւն եւ դիտողաբար զընդունակութիւն աստուածպետականին փշման:</p> <p>Իսկ զճաշակելիսն զիմանալեացն կերակրոց զլրումն եւ զաստուածայնոցն եւ սնուցողականացն բխմանցն ընդունելութիւնն: (66բ-67ա)</p> <p>Իսկ արտեւանունսն եւ յաւնսն զաստուածատեսակ այնոցն իմաստից պահպանութիւնն:</p> <p>Իսկ զգարգալի եւ երիտասարդականն հասակ՝ զմիշտ աճողականին կենդանականին զաւրութիւնն:</p> <p>Իսկ զատամունսն՝ զբաժանողականութիւնն զտուեցելոյն կերակրողականին կատարման:</p> <p>Իսկ զուսն եւ զբազուկս եւ դարձեալ ձեռս զարարողականութիւնն եւ ներգործութիւն եւ ըմբռնողութիւնն: (67ա)</p> <p>Իսկ զսիրտն նշանակ գոլ աստուածատեսակ կենդանութեանն զիւրն կենդանարար զաւրութիւն բարի տեսակաւ ի նախախնամեալսն սփռելոյն: (67բ)</p> <p>Իսկ լանջսն դարձեալ ցուցանեն զպահպանողական կարծրութիւնն ենթակային սրտի կենդանարար բաշխմանն:</p> <p>Իսկ զթիկունսն՝ զպարունակութիւնն ամենայն կենդանարար զաւրութեանն:</p> <p>Իսկ զոտսն՝ զչարժութիւնն սուր եւ ընթացող յաստուածութիւնն կոյս գնացիցն մշտաշարժութեան, վասն որոյ եւ թեւաւորս զսրբոցն իմացութեանց ոտս ձեւացուցանէ աստուածաբանութիւնն: Զի թեւաւորութիւնն ցուցանէ զվերամբարձականն սրութիւնն:<...></p> <p>Իսկ թեւոցն թեթեւութիւն՝ զառ եւ ոչ մի ինչ երկրային, այլ բոլոր անխառնաբար եւ անծանրապէս ի բարձր կոյս ելեալ: (68ա)</p> <p>Իսկ զմերկն կամ զբոկն՝ զարձակութիւնն եւ</p>	<p>ձեւոյն ուղիղ եւ կանգուն գոլոյն եւ ըստ բնութեան իշխանականին եւ առաջնորդականին:</p> <p>Իսկ հոտոտելիքն զգերագոյն քան զմիտս զանուշահոտութեանն աստուածայնոյ զընդունակութիւնն:</p> <p>Իսկ ականջացն կերպարան զհաւանողաբարն ընդունելութիւն տեսանպետականին ձայնիւ:</p> <p>Իսկ ճաշակելիքն զիմանալեաց կերակրոց լրմունս եւ զաստուածայնոցն սնուցողական բղխմանցն ընդունողութիւնն:</p> <p>Իսկ արտեւանունքն եւ յաւնքն զաստուածատեսական իմաստիցն զպահպանողութիւնն:</p> <p>Իսկ երիտասարդականն հասակ՝ զմիշտ աճողական ի նոսա կենդանական զաւրութիւնն:</p> <p>Իսկ ատամունքն՝ զբաժանողական ծասկումն տուեցելոյ հոգեւորականին կերակրոց:</p> <p>Իսկ ուսս եւ բազուկս եւ ձեռս զարարողականութիւնն եւ զներգործութիւն բարեաց եւ զըմբռնողութիւնն:</p> <p>Իսկ սիրտն նշանակ է զաստուածատեսակ նոցա նմանութիւն ի նախախնամեալսն սփռելոյն:</p> <p>Իսկ լանջքն՝ զպահպանողական կարծրութիւն սրտին կենդանարար բաշխման:</p> <p>Իսկ թիկունքն՝ զպարունակութիւն ամենայն կենդանարար զաւրութեանցն:</p> <p>Իսկ ոտքն՝ զչարժութիւն սրընթաց յաստուածութիւնն կոյս գնացիցն մշտաշարժութեանց, վասն որոյ եւ թեւաւորս ունել նոցա զոտս ձեւացուցանէ աստուածաբանութիւնն: Եւ թեւաւորութիւնն ցուցանէ զվերամբարձականն սրութիւնն:</p> <p>Իսկ թեւոցն թեթեւութիւն՝ զառ եւ ոչ մի ինչ երկրային, այլ բոլորովին անխառնաբար եւ անծանրապէս ի բարձր կոյս ելեալ:</p> <p>Իսկ մերկ տեսանելն կամ բոկ՝ զանըմբռնողու-</p>
--	---

<p>զբարեկուծութիւնն եւ զանբարեկուծութիւնն եւ մաքրութիւնն զառանց յաւելուածոյն եւ առ պարզութիւնն աստուածութեանն որպէս հասանելի է նմանող: <...> (68ա)</p> <p>Քանզի զերեւելին հանդերձ եւ զհրատեսակն նշանակել վարկանիմ զաստուածատեսակութիւնն ըստ հրոյ պատկերի եւ լուսաւորական՝ վասն ի յերկինս հանգստեանն, ուրանաւր լոյսն: <...> (68բ)</p> <p>Իսկ քահանայականն, զոր առ աստուածայինսն եւ ի խորհրդականսն տեսութիւնս մատուցողութիւն եւ զբոլոր կենացս մաքրութիւնն:</p> <p>Իսկ զգաւտին՝ զաճողականացն նոցա գաւրութեանց պահպանութիւն <...>, անփոխակործ նոյնութեամբ շուրջ զիւրեւ պատեալ:</p> <p>Իսկ զգաւազանսն՝ զթագաւորականութիւնսն եւ զիշխանականութիւն եւ ուղղութեամբ գամենայն անցուցանելն:</p> <p>Իսկ զգեղարդունսն եւ զտապարսն՝ զաննմանիցն անջատողութիւն եւ զընտրողականացն գաւրութեանց զսրութիւնն եւ ներգոծողութիւն եւ զըմբռնողութիւն: (69ա) <...></p> <p>Իսկ եւ հողմունս զնոսա անուանելն՝ զսրութիւնն նոցա ցուցանէ <...> զթափանցիկն արարողութիւն (70ա) <...></p>	<p>թիւնն եւ զմաքրութիւնն եւ առ պարզութիւն աստուածութեանն, որպէս հասանելի է, նմանութիւն նշանակէ:</p> <p>Իսկ երեւելին հանդերձ եւ հրատեսակն, որ զնոքաւք, նշանակել վարկանիմ զաստուածատեսակութիւնն ըստ հրոյ պատկերի:</p> <p>Իսկ լուսաւորականն՝ վասն ի յերկինս հանգստեանն, ուրանաւր լոյսն է:</p> <p>Իսկ քահանայականն ձեւ, զառ ի յաստուածայինսն եւ ի խորհրդական տեսութիւնս մատուցողութիւնն նշանակէ եւ զբոլոր կենացս մաքրութիւնն:</p> <p>Իսկ գաւտին՝ զաճողականաց նոցա գաւրութեանց պահպանութիւնն, անփոխակործ նոյնութեամբ շուրջ զինքեամբ պատեալ:</p> <p>Իսկ գաւազանսն՝ զթագաւորականութիւնսն եւ զիշխանութիւնսն եւ ուղղութեամբ գամենայն անցուցանելն:</p> <p>Իսկ գեղարդունքն եւ տապարքն՝ զանարժանիցն բարձրանումն՝ ըստ հատանողական գաւրութեան սուսերաց:</p> <p>Իսկ հողմունս զնոսա անուանելն՝ զսրութիւն նոցա ցուցանէ եւ զթափանցիկն արագութիւն <...></p>
---	--

Բերուած օրինակները ակնառու կերպով ցուցահանում են Կիրակոս Փանձակեցու բնութագրման իմաստը. «ըստ ոճոյն Դիոնիսեայ Արիսպագացոյն»: Արիսպագացու մեկնութիւնը Շնորհալին օգտագործել է յատկապէս ներբողեանի տօնախօսական հատուածից յետոյ՝ երկնային գօրութիւնների զանազան յատկութիւնները ներկայացնելիս՝ հեղինակային խմբագրումներով հնարաւորին չափ յատկեցնելով մեկնութեան դժուարընկալելի հատուածները⁷: Արիսպագացու բնագրի թարգմանութեան կիրառութիւնն անշուշտ ազդեցութիւն է ունեցել ողջ գրուածքի ոճական հիւստուածքի վրայ, ինչը նկատելի է Ղ. Ալիշան. «Յառաջաբանն քիչ մ'երկայն եւ ճապաղ է, եւ ստէպ կրկնութեամբը իր անբաւականութեանն այսպիսի բարձր եւ մութ խնդրոյ վրայ ճառելու, անոր համար Ս. Դիոնեսեայ վարդապետութեան պիտի հետեւի եւ զնոյն բացատրէ: Եւ զի իր առջեւ այս հին գրուածն ունէր՝ որ թէ իմաստիւք եւ թէ շարագրութեամբ բանից կամ հայերէն թարգմանութեամբ ալ իրթին է, Ստեփանոսի Սիւնեաց քերդողին երկասիրածն ըլլալով, Շնորհալին ալ այս իր գրուածին մէջ քան ուրիշ գրուածոց՝ աւելի բարձր եւ արուեստակեալ ոճ կը բանեցընէ»:

7 Նկատի առնելով Ստեփանոս Սիւնեցու թարգմանութեամբ Արիսպագացու բնագրի ծաւալուն օգտագործումը՝ Շնորհալու այս երկի բնագիրը կարող է որոշակի նշգրտումների աղբիւր դառնալ Սիւնեցու թարգմանութեան բնագրի համար:

շատ տեղ ալ Դիոնիսեայ գրուածն եւ իր մեկնածն կըրնան իրարու հետ շփոթիլ, եթէ լաւ մտադրութիւն չընէ ընթերցողն»⁸: Վերը բերուած օրինակները ցոյց են տալիս, որ այս գրուածքում Շնորհալու «աւելի բարձր եւ արուեստակեալ ոճը», իսկ ըստ Գ.Զարբհանալեանի՝ «յունաբանութիւնն ու խրթնութիւնը»⁹, Արիսպագացու երկասիրութեան՝ Ստեփանոս Սիւնեցու յունաբան թարգմանութեան ուղղակի կիրառութեան հետեւանք է:

Ներբողեանին յաջորդող չափածոյ մաղթանքը ձեռագիր ընդօրինակութիւններում հանդիպում է ծաւալային երկու տարբերակով: Առաջինը ամբողջականն է՝ 212 տող, այսինքն՝ 106 տուն, որոնցից 100-ը մաղթանքն է, իսկ 6-ը հեղինակի չափածոյ յիշատակարանը: Ծաւալային երկրորդ տարբերակում պակասում են 129-158 տողերը (30 տող): Այս տարբերակը, որպէս կանոն, ձեռագրերում հանդէս է գալիս առանց ընդարձակ ներբողեանի՝ զանազան ժողովածուներում՝ Ճաշոցներում, Ոսկեփորիկներում, Յայսաւուրքներում եւ այլն: Հետագայում՝ 1834 թ. հրատարակուած ըստ Տէր-Իսրայէլեան ընտիր օրինակների բնագրերից կազմուած Յայսաւուրքում, այն տեղ է գտել քարոզների բաժնում¹⁰:

Ներբողեանին յաջորդող այս չափածոյ «երգը» գրեթէ չի աղբւսուում եւ չի էլ կարող աղբւսուել Արիսպագացու բնագրին, քանի որ ժանրային միանգամայն այլ յղացքի արգասիք է: Ուստի եւ տարակուսելի է Գր. Յակոբեանի դիտողութիւնն առ այն, որ «Առաջին գրուածքում (Արիսպագացու երկում – Գ.Գ.) երկնային զօրութիւններին ուղղուած են բացառապէս կրօնական բնոյթի խնդրանքներ (?), իսկ Շնորհալու ներբողում հրեշտակներին ուղղուած պահանջների մեծ մասը վերաբերում է ռեալ կեանքին, իրական աշխարհին»¹¹: Արիսպագացու երկը ո՛չ ներբող է, ո՛չ աղաւթք, այլ երկնային զօրութիւններին նուիրած մեկնութիւն, ուստի բացառուում է այնտեղ «կրօնական բնոյթի խնդրանքների» առկայութիւնը:

Շնորհալու ներբողեանի եւ Մաղթանքի բնագրերի որոշ շարոյթներ օգտագործուել են ժամագրքում Հրեշտակապետերին նուիրուած ընթերցուածներում: Հմմտ. օրինակ՝

<p>ՆԵՐՍԷՍ ԾՆՈՐՀԱԼԻ Ներբողեան եւ Մաղթանք</p>	<p>Ժամագիրք Հայաստանեայց Ս. Եկեղեցւոյ, Ս. Էջմիածին, 2016, էջ 321, 325-326</p>
<p>Այսաւր երկրաւորս եկեղեցւոյ հանդիսաւորեալ քահանայապետութիւն ցնծայ հրաշափառապէս՝ զերկնաւորացն կատարելով զքահանայապետութեանցն տաւնախմբութիւնս առ ի պատիւ տիրականին համայնից պատճառի:</p>	<p>Այսօր երկրաւորս եկեղեցւոյ քահանայապետութիւն ցնծայ հրաշափառապէս՝ զերկնաւոր քահանայապետութեանցը կատարելով զտօնախմբութեան տօնս:</p>
<p>Անմարմնական հոգեղինացդ</p>	<p>Եւ ընդ անմարմնականաց եւ հոգեղինաց դա-</p>

8 **Պետոզ Ալիշան**, Շնորհալի եւ պարագայ իւր, Վենետիկ, 1873, էջ 272-273:
 9 «Եկեղեցւոյ գլխաւոր վարդապետ մը, Արիսպագացին, իր երկնասլաց եւ գերագոյն հանճարը գործածել էր ի դրուատել այն երկնաւոր զօրութիւնը՝ որ պաշտօնեայք են աստուածութեան, եւ միանգամայն պահապան մարդկային հոգաց: Նոյն նիւթին վրայ գրեց նաեւ Շնորհալիին գեղեցիկ ներբողեան մը, Արիսպագացւոյն հետեւելով, եւ շատ անգամ անոր իմաստները մէջ բերելով: Ասկէց է՝ Շնորհալույն միայն աս գրուածին մէջ երեւցած յունաբանութիւնն ու խրթնութիւնը» (Հ. Գարեգին Զարբհանալեան, Պատմութիւն հայերէն դպրութեանց, Վենետիկ, 1865, էջ 511):
 10 Յայսաւուրք ըստ կարգի ընտրելագոյն օրինակի Յայսաւուրքաց Տէր-Իսրայէլի, ի տպարանի Պողոսի Արապեան Ապուշեցւոյ, ի Կոստանդնուպօլիս, Յօրթագիւղ, 1834, էջ 39-40:
 11 **Գր. Յակոբեան**, Ներսէս Շնորհալի, Երեւան, 1964, էջ 136:

<p>մարմնաւորքս եւ հողեղէնքս,</p> <p>Սուրբ Գաբրիէլ եւ Միքայէլ՝ հրեշտակապետք բարձրելոյն,</p> <p>Որ Աստուծոյ կայք առաջի՝ մաղթել ըզմերն փրկութիւնս...</p> <p>Այսաւր որդիք դստեր Սիոնի նորոյ պարակցեն վերնումն որդւոց Սիոնի մաւր սկզբնաւորա- կանի՝ գեղապարելով համաձայնապէս ընդ սե- րովբէիցն զեռահիւսակ սրբասացութիւնս Աս- տուծոյ:</p>	<p>սուցդ՝ եւ մեք մարմնականքս եւ հողեղէնքս համաձայնեալ փառաւորեմք զփառաւորեալն ի ձէնջ:</p> <p>Արդ, ո՛վ սուրբ Գաբրիէլ եւ Միքայէլ՝ մեծ հրեշտակապետք Բարձրելոյն, եւ ամենայն զի- նուորութիւնք երկնից, որք կայք միշտ առաջի աթոռոյ Աստուածութեանն, անդադար բարե- խօս լերուք վասն մեր առ Տէր...</p> <p>Այսօր համաձայնեալք որդիք Սիոնի երկրայ- նոյ, տօնիւ զուարճանան որդւոց անդրանկաց վերին Սիովնի. սրբասաց ձայնիւ փառաւորե- լով ըզՔրիստոս: Այսօր դասք անմարմնոցն երգս առեալ պարեն ընդ մարդկան... սրբա- սաց ձայնիւ փառաւորելով ըզՔրիստոս:</p>
---	--

«Գովեստ բանի ներբողական բացասացութեամբ ասացեալ Ներսէսի սրբազան կաթուղիկոսին Հայոց եւ տիեզերական լուսաւորչին յաղագս տաւնի գերագունիցն հուլիանց հրեշտակապետացն սրբոց՝ Միքայելի եւ Գաբրիէլի եւ ամենայն երկնայնոց զաւրու-թեանցն, զոր տաւնեն եկեղեցիք Քրիստոսի ընդ տիեզերս համախմբեալք ուրախութեամբ ի յուլիանոյն նոյեմբերի ամսոյ» ներբողեանի բնագիրը պատրաստելիս հիմք է ընդունուել ՄՄ, 1526 ձեռագիրը: Բնագիրն համեմատել ենք ՄՄ, 2262 ձեռագրի եւ Կոստանդնուպոլսում 1780 թ. հրատարակուած բնագրի հետ:

Ստորեւ ներկայացնում ենք օգտագործուած ձեռագրերի եւ տպագիրների ցանկը.

A = ՄՄ, 1526, Ներսէս Լամբրոնացի, Մեկնութիւն սաղմոսաց, Յովհաննավանք, 1293-1294 թթ., գրիչ՝ Երէջ քահանայ, ստացող՝ Համազասպ եպիսկոպոս Յովհաննավանուց, թերթ 861բ-877ա:

B = ՄՄ, 2262, Ժողովածու, ԺԴ դ., գրիչ՝ Շմաւոն, Էմանուէլ, Դանիէլ (294ա-84բ), թերթ 249ա-280բ:

C = Ներբող սրբոց հրեշտակապետեց եւ ամենայն երկնային զօրաց, Կոստանդնուպոլիս, 1780, էջ 3-64: Այս հրատարակութեան բնագիրը պատրաստողները ամենայն հաւանակութեամբ մէկից աւելի ընդօրինակութիւն են օգտագործել, քանի որ այս բնագիրն ունի թէ՛ A եւ թէ՛ B ընդօրինակութիւններին բնորոշ տարրնթեցուածներ:

«Տեառն Ներսիսի չափաբերական բանիւ մաղթանք առ սուրբ հրեշտակապետսն Միքայէլ եւ Գաբրիէլ եւ ամենայն հրաբուն եւ երկնային սուրբ զաւրութիւնսն. Տեառն Ներսիսի մաղթանք առ սուրբ հրեշտակսն» քերթուածի բնագիրը պատրաստելիս հիմք է ընդունուել ՄՄ, 2496 ձեռագիրը: Բնագիրն համեմատել ենք ՄՄ, 1520, 1526, 944, 22 ձեռագրերի եւ վենետիկեան 1830 թ. հրատարակութիւնում գետեղուած բնագրի հետ, որը պատրաստելիս, կազմողների վկայութեամբ, օգտագործուել է 10 եւ աւելի ընդօրինակութիւն, որոնցից չորսը՝ հնագոյն:

Ստորեւ ներկայացնում ենք օգտագործուած ձեռագրերի եւ տպագիրների ցանկը.

A = ՄՄ, 2496, ժողովածու, 1294 թ., գրիչ՝ Կիրակոս Երէց, Կոստանդին, ստացող՝ Թովմաս վանական քահանայ, թերթ 342ա-347ա:

B = ՄՄ, 1520, Ճառքնտիր, Նկարինայ ուխտ, 1404 թ., գրիչ՝ Գրիգոր, ստացող՝ Ստեփանոս եւ Թումայ արեղայք, Յոհաննէս եպիսկոպոս, թերթ 49բ-51ա:

C = ՄՄ, 1526, Ներսէս Լամբրոնացի, Մեկնութիւն սաղմոսաց, Յովհաննավանք, 1293-1294 թթ., գրիչ՝ Երէց քահանայ, ստացող՝ Համազասպ եպիսկոպոս Յովհաննավանուց, թերթ 877բ-879ա:

D = ՄՄ, 944, ժողովածու (Ոսկեփորիկ), Երէզ անապատ, 1431 թ., գրիչ՝ Ղազար արեղայ, ստացող՝ Շնոֆոր խաթուն, թերթ 154բ-156բ:

E = ՄՄ, 22, ժողովածու, Ժէ դար, թերթ 200բ-202բ:

V = Տեառն Ներսեսի Շնորհալույ Հայոց կաթողիկոսի Բանք չափաւ, ի Վենետիկ, ի Սուրբ Ղազար, 1830, էջ 265-277:

V¹ = Տեառն Ներսեսի Շնորհալույ Հայոց կաթողիկոսի Բանք չափաւ, ի Վենետիկ, ի Սուրբ Ղազար, 1830, տարընթերցուածներ, էջ 599:

Հրատարակութիւններ

1. Ներքող սրբոց հրեշտակապետաց եւ ամենայն երկնային զօրաց: Ի հայրապետութեան սրբոյ Էջմիածնի տեառն Դանիէլի սրբազնակատար կաթողիկոսի ամենայն Հայոց: Եւ ի պատրիարքութեան սուրբ Երուսաղէմի տեառն Թէոդորոսի գերզգօն վարդապետի: Հրամանաւ սրբազան պատրիարգի մեծի ֆաղափս՝ տեառն Յօհաննու աստուածաբան վարդապետի: Ի մայրաքաղաքն Կոստանդնուպօլիս, յամի փրկագործ տնօրէնութեան մարդասէր փրկչին մերոյ, 1780. ի փետր. ի տպարանի Յօհաննիսեան Պօղոսի:

2. **Ներսէս Շնորհալի**, Տեառն Ներսեսի Շնորհալույ Հայոց կաթողիկոսի Բանք չափաւ, Վենետիկ, Ս. Ղազար, 1830:

4. Յայսմաւորք ըստ կարգի ընտրելագոյն օրինակի Յայսմաւորաց Տէր-Իսրայէլի, ի տպարանի Պօղոսի Արապեան Ապուլչիցուոյ, ի Կոստանդնուպօլիս, Յօրթագիւղ, 1834, էջ 39-40:

3. **Ներսէս Շնորհալի**, Բանք չափաւ, Վենետիկ, Ս. Ղազար, 1928:

ՄԱՏԵՆԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

1. **Ալիշան Ղեւոնդ**, Շնորհալի եւ պարագայ իւր, Վենետիկ, 1873, էջ 272-277:
2. **Զարքանալեան Գարեգին**, Պատմութիւն հայերէն դպրութեանց, Վենետիկ, 1865, էջ 511:

2. **Արեղեան Մանուկ**, Երկեր, հ. Դ, Երեւան, 1970, էջ 115:

3. **Յակոբեան Գր.**, Ներսէս Շնորհալի, Երեւան, 1964, էջ 135-139:

4. Ներսէս Շնորհալի, Յօդուածների ժողովածու, Երեւան, 1977:

**1⁹ՊՎԵՍԸ ԲԱՆԻ ՆԵՐԲՈՂԱԿԱՆ ԲԱՑԱՍԱՑՈՒԹԵԱՄԲ ԱՍԱՑԵԱԼ
ՆԵՐՄԵՍԻ ՍՐԲԱԶԱՆ ԿԱԹՈՒՂԻԿՈՍԻՆ ՅԱՅՈՑ ԵՒ ՏԻԵՋԵՐԱԿԱՆ
ԼՈՒՍԱԴՈՐՉԻՆ ՅԱՂԱԳՍ ՏԱԲԻ ԳԵՐԱԳՈՒՆԻՑՆ ԷՈՒԹԵԱՆՑ
ՀՐԵՇՏԱԿԱՊԵՏԱՑՆ ՍՐԲՈՑ՝ ՄԻՔԱՅԵԼԻ ԵՒ ԳԱԲՐԻԵԼԻ ԵՒ ԱՄԵՆԱՅՆ
ԵՐԿՆԱՅՆՈՑ ԶԱԴՐՈՒԹԵԱՆՑՆ, ԶՈՐ ՏԱԲԵՆ ԵԿԵՂԵՑԻՔ ՔՐԻՍՏՈՍԻ
ԸՆԴ ՏԻԵՋԵՐՍ ՅԱՍԱԽՍԲԵԱԼՔ ՈՒՐԱԽՈՒԹԵԱՄԲ Ի ՅՈՒԹՆ
ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ ԱՄՍՈՅ²**

1 Այսաւր³ երկրաւորս եկեղեցւոյ հան-
դիսաւորեալ քահանայապետութիւն ցնծայ
հրաշափառապէս՝ գերկնաւորացն կատա-
րելով⁴ զքահանայապետութեանցն տաւ-
նախմբութիւնս առ ի պատիւ տիրականին
համայնից պատճառի:

2 Այսաւր որդիք դատեր Սիոնի⁵ նորոյ
պարակցեն վերնումն որդւոց⁶ Սիոնի⁷
մաւր սկզբնաւորականի⁸ գեղապարելով
համաձայնապէս ընդ սերովբէիցն գեռա-
հիւսակ սրբասացութիւնս Աստուծոյ⁹:

3 Այսաւր երրակի անուանեալքս լոյս¹⁰
եւ եղեալք յաղագս որ ի մեզ բանին գաւ-

րութեան, խրախճանամք յիշատակաւ գե-
րապանծ տաւնի երկրորդիցն յետ Աստու-
ծոյ եղելոցն լոյս եւ կոչեցելոց¹¹:

4 Այսաւր սեռք մարդկութեան¹²
կրտսերք ըստ լինելութեան եւ անառակք¹³
ըստ ապարասանութեան, որք սարտու-
ցեալք երբեմն ի Հաւրն¹⁴ բարեգթութեանց
եւ վերստին¹⁵ այժմ ժողովեալք, զուարճա-
նամք գերափառ¹⁶ տաւնիլ¹⁷ երիցազու-
նիցն եղբարց, թէպէտ եւ նոքին յաղագս
անգիտանալոյ տնաւրինական մարդասի-
րին խորհրդոյ, ոչ յուրախակցութիւն¹⁸
զուարճացելոցն մեւք¹⁹ ախորժելով գոլ
անդանաւր՝ մտեալք ի տաճարն:

5 Այսաւր երկնաւոր հովուին²⁰ հաւտի
նուագութեան լրումն մարդկայինս բնու-
թիւն, զոր թողեալ հովիւն քաջ զինուան²¹
տասամբք եւ միակաւք յանապատ յեր-
կինս, էջ ի խնդիր մոլորելոյն եւ գտեալ ա-
րար ուրախութիւն անմոլարիցն՝, տաւնա-
կից լինիմք նոցայցն²² փոխատրելով ուրա-
խական կրից, որ ընդ մերոյն փրկութեան:

1 Աղբիւրներ.
A = ՄՄ, 1526, 1293-1294 թթ., թերթ 861բ-877ա
B = ՄՄ, 2262, ԺԴ դ., թերթ 249ա-280բ
C = Ներքող սրբոց հրեշտակապետեց եւ ամենայն
երկնային զօրաց, Կոստանդնուպօլիս, 1780, էջ 3-64
2 Վերնագիր. B Գովեստ րանի ներքողական րացա-
սացութիւն տեառն Ներսեսի Հայոց կաթողիկոսի
յաղագս գերագունիցն Էութեանց հրեշտակապե-
տացն սրբոց՝ Միքայելի եւ Գարրիելի եւ ամենայն
երկնային գաւրացն, զոր տանեն եկեղեցիք Քրիս-
տոսի ընդ տիեզերս համախմբեալք ուրախու-
թեամբ ի նոյնմբեր յութն C Տեառն Ներսէսի հայոց
կաթողիկոսի գովեստ րանի ներքողականի՝ յա-
ղագս տօնի գերագունից Էութեանց հրեշտակապե-
տացն Գարրիելի եւ Միքայելի եւ ամենայն երկնա-
յին զօրուեանցն, զոր տանեն եկեղեցիք Քրիստո-
սի ընդ տիեզերս համախմբեալք ուրախութեամբ
3 B այսաւրս
4 A չի՛րկատարելով փահանայապետութեանցս
5 C սիովնի
6 BC որդւոց վերնումն փ/ս վերնումն որդւոց
7 C սիովնի
8 C չի՛րմաւր սկզբնաւորականի
9 C գայս
10 C լոյսք

11 B կոչեցելոցն
12 B մարդկութեանս
13 B անառակ
14 C հօրէն
15 C վերստին
16 C գերապայծառ
17 C տօնիւս
18 C յուրախութիւն
19 BC մեաւք
20 B հովվիւն
21 B զինուանս
* ՏԷ՝ՄՄ. ԺԴ. 12-13
22 B նոցայցն

6 Այսաւր գերապատուեալս բնութիւն, ըստ գերազարդիցն¹ վայելչութեան աստուածապետականին² պատկերի նմանակերպութեամբ, ի թիւ կատարեալ տասանց անթերի յանգամբ, յորմէ կորուսեալ, ստուերականաւ ծածկելով ախտիւ՝ նշանակելով յաղբ, զոր լուսով գտեալ ճրագի մարմնոյն՝ Հաւրն փառաց լուսոյ կերպարան՝ արար խնդութիւն բարեկամացն բարեաց եւ դրացեացն հուպ եղելոց, խնդամբ փոխադարձեալք վաշխիւ հատուցման ի նոցայս տաւնի հրճուողական համախմբութեամբ:

7 Եւ յիրաւի, զի թէ³ խնդալ ընդ խնդախնդացեալսն հրամայիմք⁴, կրցորդակից⁵ կրիցն գոլ իբր⁶ համակամք, զիա՞րդ ոչ ընդ արդարեւ բարեկամացն բնութեանս, որք եւ խնդացեալք ի գիւտ մեր՝ ի ճշմարիտ բարւոյն վկային⁷, է լինել գերազարդեալ տաւնիւք խնդակից⁸ եւ բանիւ գաւուրս պայծառացուցանել պատիւ: 8 Եւ քանզի յաղագս բնութեան եւ փառաց անհիւթականացն էից եւ ոչ գերիմաստիցն բանաւորացն է ասել տիրապէս եւ արժանաւոր, զի՞նչ ապա երկոքումք⁹ ունայնացելոյ ի բարելաւութեանցն ունակութեանէ բանի եւ գործոյ եւ ներհակացն բերմամբ տաժանեցելոյ¹⁰ անձին ձեռնարկելի է յաստուածազանիցն այնոցիկ գովասանութիւն¹¹ եւ կայանից բացայայտութիւն¹²: 9 Նա զի թէ ոյք ընդ մարմնոյ պարունակեալք եւ գերազանցեալք առա-

քինութեամբ հասարակականս բնութեան գտան տկարութիւն բարձրագոյնքն յիմաստս, առ ի զծայրագոյն նոցունց բանի գովութեանց բուռն հարկանելոյ խոստովանեցին, զո՞ր ապա ի հողանիւթեայցս¹³ ունիցի ոք¹⁴ բաւականապէս բանի զաւրութիւն զհրեղինացն վեհից բազմբանեանն երգել բարեբանութիւն: 10 Բայց զի թէպէտ եւ անճողպրելի ի դարձվանաց ի վերքան զկարն է ձեռնարկողաց յայս սկսումն¹⁵, այլ ոչ ամենեքումք անյուսաբար գոլ բերումն ի խոնարհն¹⁶ կոյս: 11 Քանզի բարձրագունիւ յարացուցաւ ունիմք տալ քաջալերս յայտոսիկ յուսահատելոյ անձին: 12 Զի թէ ի գերագոյնն, քան զբնութիւն¹⁷ յանճառ էութիւնն Աստուծոյ եւ ի փառս խաւսեցան բանաւորք ի մարդկանէ եւ խաւսին, ոչ որքա՞ն է կամ զիա՞րդ, կամ որպիսի՞, զի յայս¹⁸ եւ երկնայնոցն է անհպելի: 13 Այլ որքա՞ն հասանելի է ընդ լինելութեան եւ շարադրութեան եղելոյ բնութեանս¹⁹ ճառել զանեղէն²⁰ եւ զպարզագունէ²¹, եւ այն՝ աղաւտ եւ չափաւորապէս: 14 Ոչ ըստ ինքեանց, այլ ըստ տուեցելումն ի վերուստ իւրաքանչիւր անաւթոյ իմացականի մաքրութեան, ըստ աւդոյ եւ ջրի²², նուազի կամ բազմագունի²³ ունակութեան: 15 Զի՞նչ ապա յաղագս եղականաց²⁴, թէպէտ եւ²⁵ գերաբունն²⁶ էութեանց²⁷ է խաւսել անտե-

1 B գեղազարդիցն
 2 BC աստուածապետականին
 3 C եթէ
 4 C + եւ
 5 B կրցորդակից
 6 C + բարեկամք իբր
 7 C վկայեմ
 8 BC խնդակիցք
 9 B երկոքումք
 10 B տարակացելոյ
 11 C գովասանութեան
 12 A չի՞նչ կայանից բացայայտութիւն

13 B հողանիւթեայցս
 14 A չի՞
 15 B սկսումնս
 16 C խոնարհութեան
 17 B + էիցս
 18 C այս
 19 B բնութիւնս
 20 C գանձառէն
 21 B պարզագունէն C զպարզագունէն
 22 C ջրոյ
 23 C բարձրագունի
 24 A եղականաց
 25 B + յաղագս
 26 B գերագոյն
 27 B էութեանցն

զի եւ պարսաւանաց¹ դիտումն: 16 Եւ զի մեք, անունակ գոլով իմաստից սկզբանն եւ կատարածի, խոստովանիմք անպատկառաբար, այլ ներեն վասն որոց բանս է² իբրու հարք որդւոց սխալական տարածամ բարբառոյ, եւ վարդապետք՝ անկատարից աշակերտաց: 17 Եւ ոչ միայն, այլեւ աւժանդակեն ըստ բնաւորական կարգի՝ զառեալն ի վեհագունիցն ի մեզ իջուցանելով զաստուածայինն շնորհ³: 18 Առ որս որս եւ պաղատիմք, եւ լինել աղաւթակից լսաւդացդ մաղթեմք, տալ⁴ մերում⁵ տկարութեան⁶ ձեռն՝ առ ի բացադրութեան⁷ ինքեանցն⁸ էութեանց կարգի եւ կայանի եւ փառաց⁹ զանազանութեանց: 19 Եւ այս՝ այս՝ ոչ դուզնաքեա¹⁰, որք կամիցին¹¹ ճանաչել, այլ մեծի աւգտաբեր¹² հոգեւորականի շահից է առիթ: 20 Զի թէ նիւթականացս պարապել քննութեան¹³ զաննիւթականին¹⁴ արարչի¹⁵ ունի ծանուցումն, որպէս ասեն¹⁶ առաքեալ. յո՞ր արդեւք¹⁷ բարձրագոյն իմացուածս ոչ վերաբերիցէ յիմանալեացն եւ ի մերձն Աստուծոյ կայանիլ եւ բնութեամբ¹⁸ սեռըս¹⁹ հպաւորիլն ըիլն քննողական²⁰ տեսութեամբ ըստ հասանելոյ: 21 Վասն որոյ մաքրութիւն

մտաց եւ արթնութիւն սրտի եւ ունկնդրութիւն լսելեաց պահանջեն պատճառքն բանիս ի լսաւդաց գերազարդ բանականութեանցն հոյլ²¹: 22 Քանզի կամին յաղագս²² աննախանձ, որ ի նոսայն²³ բարեսրտութեան²⁴, ծանաւթանալ եւ մեզ գերապայծառ նոցին քաղաքականութեան²⁵, որպէսզի վայելչականացն այնոցիկ տարփմամբ փոքր ինչ վերաբերեալք ի ստորնայնոցս յառիցիմք ի պարզ եւ յանստուեր նոցայն լուսոյ ճառագայթ եւ նոքաւք, իբրեւ²⁶ աշտիճանաց²⁷ ելիւք ի գերագոյն²⁸ աստուածութեանն նա<յ>իցիմք լուսոյ փայլումն: 23 Եւ անդ ի²⁹ լուսովն լուսաւորեալք՝ արհամարհիցեմք³⁰ զաշխարհակալիս այտորիկ խաբէութիւն³¹, որ խաւար է եւ լոյս կերպարանի: 24 Եւ³² սկսանիմք՝ ուստի սկսանելն³³ է վայելչական՝ ի լոյս առաջին եւ մշտնջենաւոր, ի ծագաւղն իւրականն³⁴ լուսոյ եւ ի ծագումն ճառագայթի փառացն, եւ ի բղիտումն աղբիւրաբար³⁵ եւ յաւէտ յերիսն ըստ անձնաւորութեան եւ դիմաց եւ ի մինն³⁶ ըստ բնութեան եւ աստուածութեան, ի Հայրն անսկիզբն եւ յՈրդին սկսեալ եւ ի Հոգին յառաջ եկեալ յանսկզբնաբար³⁷ յանրսկրզբնական³⁸ պատճա-

1 B + է
 2 B չիբ
 3 B շնորհսն
 4 C տուի
 5 BC մերումս
 6 B + օգնականութեան
 7 B + բացատրութիւն C բացատրութիւն
 8 C իւրեանց
 9 BC փառացն
 10 BC դուզնաքեալ
 11 B կամիցինն
 12 B ագտարիւր
 13 B քննութեանց
 14 B աննիւթականի
 15 BC արարչին
 16 B ասեն
 17 BC արդեւք
 18 C չիբ եւ բնութեամբ
 19 C սեռս
 20 C քննական

21 B հոյլ
 22 C + որ ի նոսայն
 23 C չիբ որ ի նոսայն
 24 B բարեսրտութեանց C բարեսրտութեան
 25 B քաղաքականութեանց C քաղաքականութեանն
 26 BC իբր
 27 BC աստիճանաց
 28 C գերակայն
 29 BC անտի
 30 B արհամարհիցիմք
 31 B խաբէութիւնն C զխաբէութիւն
 32 B + արդ
 33 C սկսելն
 34 C իւրական
 35 BC աղբիւրաբար
 36 C մին
 37 C անսկզբնաբար
 38 C յանսկզբնական

ճառէն: 25 Յորմէ լոյսք ամենայն իմացեալք եւ գոյացեալք՝ ի համագոյ եւ ի միակամ արարչական լուսաւորութենէն:

26 Նախ՝ իմանալեաց դաս¹ յանեղէն լուսոյ բաժանեալ² ըստ բնութեան եւ պապատուեալ³ ըստ փառաց զանազանութեան⁴: 27 Հուպ՝ թէեւ ոչ ամենայնիւ յանհպելին հոլթիւն, անմարմինք՝ ի յաւէտ անմարմնականէն, աներեւոյթ⁵ ի յաներեւութիցն աներեւելոյ⁶, լոյսք եղականք՝ յանեղականէն լուսոյ լուսաւորեալք: 28 Իմանալիք⁷ յանիմանալոյն⁸ ըստ բնութեան եւ յիմանալոյ՝ ըստ հոլթեան: 29 Հոգիք յոքունք⁹ միոյ Հոգւոյն կատարեալք եւ հոգիացեալք: 30 Յաննիւթէն՝ աննիւթականք¹⁰ եւ պարզականք՝ ի պարզագունէն: 31 Յանտեսականէն՝ անտեսականք եւ տեսանալք՝ անտեսաբար անտեսականին: 32 Ի վեհից վերնագունէն¹¹ վերնականք եւ թեթեւք՝ յանտանելոյն¹²: 33 Ի ճշմարիտ բարւոյն՝ բարիք եւ կենդանականք՝ ի կենարարէն¹³: 34 Յանըսկզբնականէն սկսեալք՝ արարչութեամբ եւ անվաղճանք՝ յանմահէն: 35 Ի մաքրողականէ եւ ծախիչ¹⁴ հրոյն՝ ի հուր կիզելոյ¹⁵ պաշտաւնեայք: 36 Հոգիք հարկաւորք եւ սպաւաւորք՝ ի սպասաւորեալն Հոգւոյ¹⁶ աստուածայնոյ: 37 Անհաւա-

սարսն¹⁷ ի փառս՝ փառաբանիչք ի զուգահաւասարն բնութեամբ փառաւորելոյ: 38 Երիւք յերիս¹⁸ բաժանեալն¹⁹ դասապետութիւն՝ յերրակն անձնաւորութիւն բաժանելոյ եւ ի մի տէրութիւն եւ աստուածութիւն միաւորելոյ: 39 Ի գերիմացական քահանայապետութենէն՝ քահանայապետք՝ յաւրինեալք եւ կարգեալք զանազան վայելչացեալ փառաւք: 40 Ի պետականաց պետարանէն²⁰ պետութիւնք գերապատուեալք եւ յիշխանարարն²¹ իշխանութենէ²² իշխանութիւնք վերամբարձեալք: 41 Յամենագաւրն²³ զաւրութեանց՝ զաւրութիւնք զաւրացեալք եւ ի համենից²⁴ տիրականէն՝ տէրութիւնք ինքնատիրեալք: 42 Կիզիչք եւ հրաբերանք՝ ի կիզանողն բնութենէ եւ սրբասաց²⁵ աստուածաբանողք՝ ի յաստուածաբանեալ եւ համագոյ երրորդութենէն: 43 Յաճախքն²⁶ ի դիտութիւնս իմաստիցն ըստ յոքնաչեայն²⁷ գոլոյ՝ ի բաշխաւղէն համենից²⁸ գիմաստութիւն եւ²⁹ հանգիստքն³⁰ կամաց անաշխատելոյն³¹ նշանակեալքն յաթոռս յանյաւզ եւ յանշարունակն հոլթենէ:

44 Եւ արդ, վասնզի յաղագս սոցա հանդերձեալ անցանել բանիւ³² ոչ զմեր ինչ, այլ զորս յաստուածատեսիցն³³ առա-

1 C դասք
2 C բաժանեալք
3 C պատուեալք
4 C չիք
5 BC աներեւոյթք
6 C երեւելոյ
7 C անիմանալիք
8 C յանիմանալոյն
9 A + եւ
10 C ցիւթականք
11 C վեհագունէն
12 B յանտանելոյն
13 C կենդանարարէն
14 A ծախիչ
15 C կիզելոյ
16 B հոգոյ

17 B անհաւասարն
18 B յերիսն
19 B բաժանեալ
20 C պետութեանէն
21 B յիշխանարարն
22 A իշխանարարէ
23 C ամենագորն + ի
24 BC համայնից
25 C սրբասացք
26 BC յաճախք
27 B յոգնաչեան
28 BC համայնից
29 C չիք
30 C հանգիստն
31 C անաշխատելոյն
32 C հանդերձեալ անցանել բանիւ յաղագս սոցա փիլ յաղագս սոցա հանդերձեալ անցանել բանիւ
33 C յաստուածատեսից

քելոց եւ մարգարէից մեծն Դիոնէսիոս ընկալեալ¹ երկրորդեալ բացայայտելով զիցուք առաջի: 45 Այն, որ երկուքումք պատարուն² գոլով ծայրագունիւ իմաստութեամբ՝ աշխարհայնովն եւ գերաշխարհայնով, աշակերտն վարդապետին հեթանոսաց, տեսաւդն³ տեսանաւդին անեղին լուսոյ⁴ առաջնոյ եւ եղականացն երկրորդից ի⁵ յերրորդ⁶ ժամանեալ յերկինս, լսաւդն բանից ի⁷ յանճառն բանի⁸ լսաւդէ: 46 Եւ քանզի մի եւ նոյն հոգի զանագանեալ բաժանէ զշնորհս, որպէս եւ կամի, ըստ առաքելոյ, ի շինութիւն մարմնոյ⁹ եկեղեցւոյ եւ ի լրումն հաւատոյ¹⁰:

47 Սմա, իբրու գարգարեւ¹⁰ կատարելոյ զիմաստս¹¹ եւ տարփողի աստուածայնւոյն¹² սիրոյ, շնորհեաց գերկնաւորացն հետագաւտել զասուց բարձրութիւն եւ խոնարհութիւն: 48 Ոչ ինքնահիմն շինուածովք յարմարեալ, այլ մարգարէիւքն եւ առաքելովք¹³ նախատիպ զիտաւորութեամբ¹⁴, մանաւանդ երկնաթռիչ հոգւոյն Պաւղոսի¹⁵ եւ իմաստնոյն Յեռութէոսի¹⁶ հեհտեւելով, զորս եւ առաջնորդս ինքեան բարեփառս վերակոչէ, ընդ որս անցանել ընդ բովանդակն առ ի նմանէ ասացելոց

բանից հանդէս¹⁷, որ յաղագս իմանալեացն էութեանց, անկարելի է տկարագունից ըստ իս¹⁸ եւ երկարութիւն¹⁹ ժամանակի, նաեւ յագումն²⁰ լսելեաց ոչ յայնոսիկ դեգերելոց յիմաստս:

49 Բայց թէ եւ կարելի գոյր զնորայն երկրորդել կերպարանք բանից, անաւգտակար վարկանիւր տխմարաց²¹, յաղագս ընդ մանուածոյ բանիւք²² պարունակելոց²³, որ ի նմայն տեսութեանց: 50 Այլ խուն ինչ ի նորա<յ>ոցն²⁴ իբր²⁵ դոյզն անաւթիւ յանականն²⁶ աղբիւրէ²⁷ առեալ ծանուցաք²⁸ փոքր ի շատէ առեալ²⁹ զմտացն, որ ի նոսա բացայայտելով զգաւրութիւն:

51 Եւ արդ, յերիս կարգս բարժանէ զինն դասուց երկնաւորաց քահանայապետութիւնս՝ սկսեալ ի վերուստ մինչ ի խոնարհ, որ է թիւ կատարեալ եւ պատարուն՝ ըստ թուականն³⁰ արհեստից, նա եւ եւս գերազանցեալ թաքուն եւ անյայտ խորհորդս՝ այս թիւ յինքեան նկարագրելով՝ իբրու ընդ գերաբունն լուսոյ անեղի, եռանձնութեամբ զուգեալ, որոց նովաւ եւ յետ նորա եւ հուպ նմին, ընդ երկոտասանիւք պարունակիլ թուովք, յորոց տիպ խորհրդական³¹ ընտրութեամբ³² թուոյ³³ անճառելւոյ³⁴, որպէս թուի գոլ որդւոց

1 B ընկալեալ դեոնէսիոս փ/ս դիոնէսիոս ընկալեալ
C ընկալեալ մեծն դեոնէսիոս փ/ս մեծն դիոնէսիոս ընկալեալ
2 B պարտաուն
3 B տեսանողն
4 B լուսոյն
5 C եւ
6 BC յերրորդն
7 A եւ
8 C բանից
9 C չիք
* Տէ՛ս Կ՝Պ՝. Ը 15-20, Եփէ՛ս. Ը 20-23
10 BC արդարեւ
11 BC յիմաստս
12 B աստուածայնոյն
13 B առաքելովքն
14 C գիտութեամբ
15 C պօղոսին
16 B յեռութէոսի

17 B հանդէսն
18 B տկարագունիցն ստիս
19 C երկայնութիւն
20 C յանգումն
21 B անմարաց
22 B բանից
23 C պարունակելոյ
24 B նորոցն
25 C իբրեւ
26 C յաթեմականն
27 C յաղբիւրէ
28 BC ծանուցոյք
29 BC չիք
30 C թուականութեանցն
31 B խորհրդականն
32 B ընտրութեան
33 B թվոյ
34 B անճառելոյ

հնոյն Իսրայիլի¹ եւ դասուցն² առաքելոց³: 52 Երիցն գերակատար յամենայնի նի գոյով յերկաքանչիւրսն, որք հային ճանաչել խոհականապէս⁴ եւ որ անկաւն ի ի թուոյ՝ անկելոյն իբր զփայլակն եւ լրումն մետասանին մարդկա<յ>ինս բնութեան⁵ ի տեղի ելից անկելոյն՝ ըստ խոստացելումն:

53 Այլ թէ ո՞ք ի նոցանէ առաջինք, միջինք⁶ եւ կամ վերջինք: 54 Ժամ է իբր⁷ զկերակուր հոգեւոր դնել պատուասիրաբար առաջի լսաւղացդ: 55 Եւ այն՝ ոչ ի մէնջ, այլ ի նախասացեալ երանութեանցն վերնոց⁸ հետեւողէ, զորոց գրէ այսպէս. եթէ յաղագս երկնայնոցն էութեանց⁹ միայն միայն ստոյգ գիտել՝ ասեմ արարողին նոցա կատարողապետութեանց: 56 Երկրորդ՝ յետ Աստուծոյ ինքեանց ճանաչել զիւրեանցն սրբութիւնս եւ զլուսափայլութիւնս եւ զգերազարդ¹⁰ բարեկարգութիւնս:

57 Իսկ մեզ մերով զաւրութեամբ անկարելի գոյ իմանալ տիրապէս զնոցայցն իմանալի բնութեանց կարգաւորութիւնս: 58 Միայն թէ ասիցէ ոք փոքր ինչ եւ ազաւտ, որքան ի ձեռն նոցա աստուածային նախախնամութիւնն աստուածաբան մարգարէիցն տեսութեամբ նոցունց իրաց արար զմեզ խոհրդազգածս:

59 Արդ, զամենայն երկնայինսն¹¹ էութիւնս ինն վերակոչէ մականունութիւնս աստուածաբանութեան նոցայն բան:

60 Իսկ սրբազանն Պաւղոս, այն, որ աշաւք¹² ետես զանտեսանելեացն դասաւորութիւնս ի յափշտակելն¹³ մինչ¹⁴ ի յերրորդն երկինս¹⁵, զինոցունցն¹⁶ դասապետութիւնս յերիս եր<ր>որդականս բաժանէ կարգս քահանայապետութեան:

61 Առաջին գոյ ասելով զմիշտ մերձաւորագոյնսն անընդմիջաբար Աստուծոյ¹⁷ եւ նախքան զայլսն էութիւնս՝ հաղորդեալս անճառ գիտութեան նորա եւ սիրոյ: 62 Որպէս մի եւ համակարգ գոյով եւ¹⁷ առաջին քահանայապետութիւն, քան զորս ոչ է այլ աստուածատեսակագոյն եւ աստուածապետականի երրորդութեանն հպաւորագոյն: 63 Որ են աթոռքն եւ քերովբէքն եւ սերովբէքն: 64 Երկրորդ յետ սոցա քահանայապետութիւնս կարգէ զտէրութեանցն եւ զզաւրութեանցն եւ զիշխանութեանցն: 65 Եւ¹⁸ եր<ր>որդ՝ քան զսոցայցն խոնարհագոյնս, զպետութեանցն եւ զհրեշտակապետաց եւ զհրեշտակաց զնէ զքահանայապետութիւնս¹⁹:

66 Եւ արդ, որովհետեւ ծանուցաւ ին<ն>ուցն²⁰ կարգաւորութիւն, յերիս երիս թիւս բաժանեալս, բեր, որ ինչ միանգամ յաղագս անուանց նոցա իցէ վերլուծութեամբ բացատրութիւն եւ զանազանութիւն փառատրութեան եւ զործ իւրաքանչիւրումն²¹, առաջի զիցուք:

67 Արդ, զսրբոցն²² սերոբէից¹ անուանակոչութիւնս² ասեն, որք զբերայեցւոցն

1 B Իսրայիլի C Իսրայէլի
 2 C դասուց
 3 C առաքելոցն
 4 BC խորհրդականապէս
 5 C բնութիւն
 6 C չի՞
 7 BC իբրեւ
 8 B վերնոցն
 9 C էութեանցն երկնայնոցն փ/ի երկնայնոցն էութեանց
 10 C գերազարդ
 11 B երկնայինն

12 B + իւրովի
 13 B յափշտակիլն
 14 C մինչեւ
 15 C յերկինս
 * Տէ՛․ Բ Կ․ Գ․ Ժ․ Բ 2
 16 B զիննուցն C զինուցն
 Զ Տէ՛․ Ե․ Գ 2․ Ե․ Կ․ Ե
 17 C չի՞
 18 C չի՞
 19 B գփահանայապետութիւն
 20 B իննուցն
 21 C իւրաքանչիւրոցն
 22 B գարրոց

գիտեն ճայնս³ կամ կիզիչս լինել եւ կամ ջեռուցիչս: 68 Իսկ զքերորէիցն⁴ կամ բազմութիւն գիտութեան, կամ հեղումն իմաստութեան: 69 Իսկ աթոռքն՝ յայտնաբանաբար ըստ մերուսմ բարբառոյ ունի զվերակոչումն⁵ Հանգիստ Աստուծոյ լեալք եւ անուանեալք, ըստ որում եւ⁶ մեզ աթոռք նիւթեղէնք: 70 Եւ վայելչականիւ⁷ իմաստիւք⁸ այսպիսեալք կոչմամբք առաջին քահանայապետութիւն⁹ երկնայնոցն վերածային, յաղագս առ ի յԱստուած անընդմիջաբար հաստատութեանցն եւ աստուածայնոց¹⁰ երեւմանց նախատեսութեանց:

71 Արդ, զի ջեռուցիչք անուանին սերովբէիցն դասք¹¹, նշանակէ զմշտաշարժութիւն նոցա առ բարիս՝ ըստ հրոյ բնութեան, եւ զանխտոր բերումնն ի վերկոյս աստուածային սէրն, եւ զնուաստագոյնսն¹², քան զինքեանս¹³ դասսն¹⁴ ի վեր համբառնալ¹⁵ ըմբռնողաբար յինքեանց նմանութիւնս, որպէսզի եռանդնել զնոսա եւ կենդանախարուկել ի նմանն կոյս ջերմութիւն: 72 Իսկ կիզողականս¹⁶ անուանելն յայտ առնէ զողջակիզաբար մաքրութիւն նոցին եւ զանշէջ ունելն յինքեանս զլուսատեսակ եւ զլուսաւորիչ առանձնաւորութիւնս: 73 Նաեւ զայն եւս, զի ամե-

նայն անճաճանչ¹⁷ խաւարի հալածիչ¹⁸ են¹⁹ եւ ապականիչ²⁰: 74 Զայսոսիկ ուսուցանէ յայտնաբանութեամբ սերովբէից²¹ մականունութիւն:

75 Իսկ քերովբէիցն անուն, որ զգիտութեան եւ զիմաստութեան ունի զթարգմանութիւն²², զաստուածտեսութիւն²³ եւ զգերագոյն լուսաւորութեանն²⁴ ընդունելութիւն, եւ իմաստնացուցիչ²⁵ հաղորդութեամբն առլցեալս զնոսա նշանակէ: 76 Նաեւ առ երկրորդսն՝ հաղորդականս առատապէս պարգեւելովն²⁶ իւրեանց իմաստութեամբք²⁷:

77 Իսկ բարձրագոյնիցն²⁸ եւ համբարձելոցն աթոռոց անուն յայտնէ զամենեւիմբ համբառնալն եւ ի բարձր²⁹ կոյս գերագարդաբար վերաբերիլն եւ առ բարձրեալն անշարժաբար կայիւք բովանդակ զաւրութեամբ հաստատիլ, եւ աստուածայնոյ³⁰ հանգստեանն յինքեանս ամենայն անախտութեամբ եւ մաքրութեամբ ընդունական³¹, եւ զաստուածակրութիւնն³² եւ կամարարութիւն այնքան ընկալեալ սերտութեամբ, մինչ զի յաստուածայինն ընդունելութիւն վերաթուրցեալս³³:

78 Եւ այս է երից դասուց համապատիւ եղելոց անուանցն յայտնաբանութիւն:

1 B սերովբէից C սերօբէիցն
2 C անուանակոչութիւնսն
3 B գայնս
4 B գերովբէիցն
5 C կոչումն
6 C չիք
7 BC վայելչականիւք
8 C չիք
9 C քահանայապետութիւնն
10 BC աստուածայնոցն
11 B դասք
12 C զնուաստագոյնսն
13 B զինքեանսն
14 B դաս C դասն
15 C ամբառնալ
16 C կիզողական

17 A անճաճ լուս. աւելացրած անչ
18 B հալածիչք
19 AB էն
20 B ապականիչք
21 C սերովբէիցն
22 A գրաբմանութիւն
23 C զաստուածտեսութեանն
24 C լուսաւորութեանն
25 B իմաստացուցիչ
26 BC պարգեւեցելովքն
27 C իմաստութեամբ
28 BC բարձրագոյնիցն
29 BC բարձրն
30 C աստուածայնոյ
31 B ընդունական
32 BC զաստուածակրութիւնն
33 B վերթուրցեալ C վերթուրցեալ

79 Բայց ասելի է զքահանայապետութիւն¹ սոցա² մեծ եւ բարձրագոյն գոլ, քան քան զամենայն երկնայնոցն: 80 Քանզի առաջին³ սոքա յետ գոյացուցչին ինքեանց աստուածութեանն են⁴ հաստատեալք: 81 Եւ որպէս առ դուրս թագաւորական կայից⁵ նորա կարգեալք եւ քան զամենայն երեւելի եւ աներեւոյթ արարածս գերազանցագոյն⁶ եղեալք զաւրութեամբ, եւ քան զբնաւս, որք յաստուածատեսակ⁷ զաւրութիւնս ի բարձրն կոյս վերամբարձեալք⁸ եւ ի վատթարն կողմ⁹ ըստ ըստ իրիք ինչ եղծման եւ ոչ բնաւ գիտակք եւ աստուածայնոյ գիտութեանն լուսոյ նախկին հաղորդք սոքա, քան զամենայն երկնայինսն¹⁰ զարդս¹¹: 82 Քանզի ոչ ի ձեռն այլայլութեանց¹², այլ ի նոյն ինքն յաստուածպետութեանէն ուսանին միշտ գիմաստութիւն: 83 Եւ ի սոցանէ երկրորդն, որ յետ նոցա կարապետութիւն¹³: 84 Եւ յերկրորդիցն եր<ր>որդն, եւ եւ ի նոցանէ ի մեզ հեղեալ կարգաւորաբար: 85 Զի թէպէտ եւ առ տնաւրինականս¹⁴ խորհորդս Յիսուսի, վեհքն գտգիտականն¹⁵ ցուցանեն յինքեանս յարացոյց¹⁶ ըստ աստուածաբանիցն¹⁷, որք եւ ի ստորնայնոցն հրամա<յ>ին զգրանցն ի

վերհամբարձումն¹⁸ եւ վերնագունիցն հարցանել ցատորինսն¹⁹ «ո՞վ է²⁰ սա թագաւոր փառաց», եւ նոցա ուսուցանել «Տէր զաւրութեանց հզաւր ի պատերազմի», որք ոչ միայն ի ստորնայնոցն դասուց, որ ի²¹ յերկինս, այլեւ ի հողանիւթեայցս²² ուսանին՝ ըստ առաքելոյ: 86 Խորհուրդն, ասէ, որ «ծածկեալ էր յաւիտեանցն եւ յազգաց, յայտնեցաւ այժմ իշխանութեանց եւ պետութեանց ի ձեռն եկեղեցւոյ բազմապատիկ իմաստութիւնն Աստուծոյ»²³: 87 Որոց իբրեւ ծանուցեալ ոչ ընդ այլ ոք ի ստորակայիցն, այլ զնոյն²⁴ ինքն հարցանեն²⁵ ցՏէր ուսուցանել վասն իւր: 88 «Վասն է՞ր, ասեն, կարմիր են հանդերձք²⁶ քո իբրեւ հնձանահարի»²⁷: 89 Որ²⁸ եւ նոցին²⁹ իսկ³⁰ Յիսուս որպէս նախ³¹ զաստուածային³² իմաստս, նոյն³³ եւ այժմ զմարդկավայելուչսն ուսուցանէ: 90 «Ես խաւսիմ, ասէ, զարդարութիւն եւ իրաւունս³⁴ փրկութեան³⁵: 91 Քանզի հնձան հարի միայն եւ ի հեթանոսաց ոչ ոք էր ընդ իս»³⁶, եւ այլն եւս: 92 Բայց այսոքիկ ոչ տգիտութեան վերնոցն է տարացոյց, այլ ամենայարմար³⁷ կարգաւորու-

1 BC գփահանայապետութիւնս
 2 BC նոցա
 3 C յառաջ են
 4 C յաստուածութեանն փիս աստուածութեանն են
 5 B կայանից
 6 B գերազանցագոյն C գերագոյն
 7 C յաստուածտեսակ
 8 B համբարձեալք
 9 B կոյս C կողմն
 10 C գերկնային
 11 C զարդսն
 12 BC այլոց էութեանց
 13 BC կարգապետութիւն
 14 C տնօրինական
 15 C գտգիտական
 16 B յարոյց
 17 C աստուածային բանիցն

18 B համբարձումն
 19 C ցատորնայինսն
 20 A չիք
 * Սաղմ. ԻԳ 7-10
 21 C չիք
 22 B հողանիւթեայցս
 ք Եփե. Գ 8-10
 23 C ընդ նոյն փիս զնոյն
 24 C հարցանելին
 25 C ձորձ
 ք Եփե. ԿԳ 2
 26 B որոց
 27 B նոյն
 28 B ինքն
 29 B + իսկ
 30 C զաստուածայինսն
 31 B իմաստնոյն
 32 C զիրաւունս
 33 C ճշմարտութեան
 ք Եփե. ԿԳ 1, 3
 34 B ամենայարմար

թեան¹, որք իմաստութեամբ նա<յ>ին, նշանակ: 93 Զի զորաւրինակ զվեհագունի աստուածեանն գիտութիւն, վեհագոյնքն նախ ծանուցեալ դաս²: 94 Եւ ի նոցանէ կարգաւորաբար ստորակա<յ>իցն դասաւորութիւն: 95 Ըստ այսմ եւ զառ ի ստորեւս եղեալ տնաւրինականն խորհուրդ: 96 Եւ ի ստորնագունից սպասաւորեալ դասուց նոցունց նախաճանաչել³ եւ ծանուցանել վեհիցն:

97 Իսկ փառաբանութիւն քերովբէիցն է այս, որպէս լուաւ ոմն յաստուածաբանիցն: 98 Աւրհնեալ են փառք Տեառն ի տեղոջէ⁴ իւրմէ: 99 Եւ սերովբէիցն⁵ բազմաւրհնեանն այն եւ պաշտելի աստուածաբանութիւնն՝ ըստ Եսայայ⁶. «սուրբ, սուրբ, սուրբ, Տէր զաւրութեանց, լի են ամենայն երկիր փառաւք նորա»⁷: 100 Այլ մի՛ ոք տգիտաբար զայսոսիկ միայն գոլ վարկանիցի փառաւորութեան⁷ նոցունց բան⁸ անփոխատրելիս: 101 Զի թէ այսպէս, պէս, առատք յիմաստս բանականութեան զնիւթականայ⁹ սեռք, քան զանմարմինսն¹⁰ էութիւնս¹¹ համարեացին¹², առ որս որս զանագանութիւն է¹³ որքան անբանքն առ բանաւորքս¹⁴ երկրաւորացս մեր առ երկնայնոցն¹⁵ իմաստս, այլ ըստ այսր¹⁶ յարացուցի ունիմք իմանալ զայսոսիկ:

102 Զի ստորում¹⁷ ի յանցաւորաց¹⁸ ճանապարհի պատահէ երգոց ինչ պարուց եւ¹⁹ ի միտ առնու միայն զառ ի ժամուս²⁰ դուզնաքեայս բարբառ ինչ բայից²¹ եւ ոչ թէ²² զոր լուաւն միայն²³ կարծէ ունել երգողացն եղանակս եւ բանս՝ միշտ զնոյն երգելով, այլ զանագան²⁴ եւ յոքունս²⁵: 103 Այսպէս է իմանալ ուրեմն²⁶ զմարգարէիցն տեսիլս եւ զլուրս բանից²⁷: 104 Ոչ զոր լուանն²⁸ միայն գոլ փառաբանութիւն²⁹ անմարմնոցն ի լինելութենէ անտի իւրեանց սկսեալ, այլ ի վայրկենին եղելոյ տեսութեանց³⁰ այնոքիկ պատահեցան փառատրութեանցն³¹ բանք, զորս եւ գրեցին: 105 Եւ կամ յաղագս հոգեւորական ինչ³² աւգտի մարդկութեանս՝ ձեւացուցին անմարմինքն զայն ինչ կերպարանս բանից ի տեսլեանն ժամու, որպէս եւ երիցս սուրբն եւ միանգամ Տէրն՝ զերիս անձնաւորութիւնս սրբոյ երրորդութեանն եւ զմի տէրութիւնն եւ զաստուծութիւնն մեզ ուսուցանէ:

106 Արդ, այս է առաջին երկնայնոցն զարդու քահանայապետութեանցն³³ տիպք, որ ունին համակարգ եւ համապատիւ զառաջին քահանայապետութիւնն, որ յեր-

1 A կարգաւորութեամբ
2 C դասք
3 B նախ նախաչել
4 B տեղուցէ
5 C սերովբէիցն
6 C Եսայայ
7 A փառաւորութիւն C փառաբանութեանն
8 C բանս
9 B գնիւթականոցս C նիւթականացս
10 B զանմարմնական C զանմարմին
11 B էութիւնսն
12 B համարեացի
13 C չիք
14 B բանաւորս + մեք C + այնքան
15 B երկնաւորացն
16 B այսմ

17 BC ըստ որում
18 B + ոք
19 A չիք
20 B ժամուս C զառժամուս
21 B բանից
22 C եթէ
23 C միայն գոր լուան փ/ս գոր լուան միայն
24 C զանագանս
25 C յոքունս
26 C այսպիսի ուրեմն իմանալ փ/ս այսպէս է իմանալ ուրեմն
27 B բանիցն
28 C լուան
29 C փառաբանութիւն գոլ փ/ս գոլ փառաբանութիւն
30 C տեսութեանցն
31 B փառատրութեանց + նոցա C փառաբանութեանցն
32 C չիք
33 B փառաւորութեանն C փառաւորութեանն

կինս, հուպ Աստուծոյ անընդմիջաբար եւ շուրջ զԱստուածով:

107 Իսկ երկրորդն, որ յետ սոցա՝ միջին քահանայապետութիւնն երկնային, ի խոնարհ կոյս, քան զառաջինսն, եւ վեհագոյն, քան զվերջինսն, որ են տէրութիւնքն, զաւրութիւնքն եւ իշխանութիւնքն: 108 Եւ ստորում¹ առաջինքն յաստուածութենէ անտի եւ սոքա յառաջնոցն վեհից ընդունին միշտ զհոսումն իմաստութեան, իբր յաղբիւրէ² բղխեալ վարդապետաւրէն:

109 Բայց եւ անուանց³ սոցա⁴ յայտնանաբանութիւն, զաստուածանմանութիւն եւ զաստուածատեսակ առանձնաւորութիւնս⁵ նոցա⁶ ծանուցանէ⁷: 110 Քանզի սրբոցն⁸ տէրութեանց անուանակոչութիւն թիւն վարկանիմ յայտնել անծառայական գոլ զնոսա եւ յամենայն խոնարհ նուաստութենէ ազատ համբարձումն: 111 Եւ ոչ եւ⁹ միով ինչ աւրինակաւ ի վատթարն կոյս հակեցուցեալ զինքեանս, այլ որպէս կարծր տէրութեամբ եւ ազատ վայելչութեամբ յամենայն նուաստական ծառայագործութենէ, գերակայաբար կալով առանց թուլութեան եւ արդարեւ տէրութեանն արարչականի անդադար փափագեալք: 112 Եւ¹⁰ առ նորա¹¹ նմանութիւնն¹² որպէս հասասանելի է բարետեսակապէս երեւեալք եւ աստուածատեսակ նմանութեանն միշտ հաղորդեալք ըստ իւրեանցն կարողութեան:

1 BC ըստ որում

2 B յաղբիւրէ C յաղբիւրէ

3 C անուանցն

4 C չի՞

5 C առանձնաւորութիւն

6 C սոցա

7 C ցուցանէ

8 C գործոցն

9 B չի՞

10 B + որ

11 B նորայն

12 B նմանութիւն

113 Իսկ սրբոցն զաւրութեանց անուանակոչութիւն զարիական իմն եւ զանշարժն արիութիւն¹³ նշանակէ յամենայն աստուածատեսակ ներգործութիւնս ունել նոցա: 114 Եւ ոչ մի ինչ ի տուեցելոյ¹⁴ նոցա լուսափայլութեանց անարիաբար իմն տկարութեամբ ընդունել, այլ անշեղաբար իմն¹⁵ հայելով ի գերակայ զաւրացուցչին¹⁶ չին¹⁶ զաւրութիւն եւ նորա պատկեր լինելով եւ առ նա որպէս հասանելի է կարողաբար դարձեալք եւ առ երկրորդքն¹⁷ զաւրացուցիչք, եւ ի վերկոյս վերբերեալք¹⁸ յինքեանց նմանութիւնս: 115 Եւ սոքայ են ըստ աստուածերգութեանն զաւրք զաւրութեանց, որ առնեն զբան նորա:

116 Իսկ յաղագս սրբոց իշխանութեանցն մականունութեան¹⁹, որ²⁰ համակարգ²¹ համապատիւք են աստուածայնւոյն²² տէրութեանց եւ զաւրութեանց, է ասել զնշանակութիւնս ըստ կարգի: 117 Զի²³ առեալ սոցա զիշխանութիւն փառաց ի գերագոյական իշխանութենէ, ոչ փոխատրաբար²⁴ ըստ մարդկան, այլ գերաբնապէս եւ անփոփոխելի²⁵ յաւետ: 118 Ոչ²⁶ իբր ի նուաստութենէ բարձրացեալք յիշխանութիւն, այլ ի սկզբան լինելութեանն²⁷ մշտնջենաւոր յարամնայութեամբ²⁸ ի նոյն հաստատեալք: 119 Եւ ոչ

13 C չի՞

14 B տուեցելոց C տուելոց

15 BC չի՞

16 C գորացուցիչն

17 B երկրորդն C երկրորդն

18 B բերողք

19 B մականունութեանց

20 B որք

21 B համակարգք + եւ

22 B աստուածայնոցն C աստուածայնոյն

23 BC քանզի

24 B փոխատրաբար

25 B անփոփոխելի

26 C եւ ոչ

27 B լինելութեան

28 B յարամնացութեամբ

բռնաւորական ինչ զաւրութեամբ գերազանցեալ, քան զտկարս, որպէս մերս է իշխանութեան¹ տեսակ, այլ յաստուածպետականն իշխանութենէ արդարապէս իշխեցեալք եւ յաստուծայինսն բարեկրութիւնս անձնիշխանաբար հպեալք, եւ իշխանագործին իշխանապետութեան, որպէս մարթ է, նմանեալք, եւ զայլսն² ի ստորակայիցն կարգաց ի յինքեանց վերափայլեալ³ բարեզարդ կարգաւորութիւն:

120 Արդ, իշխանականին զաւրութիւն զայտոսիկ ունի զաստուածատեսակ առանձնաւորութիւնս:

121 Բայց փոխանցելի է մեզ առ հրեշտակականսն քահանայապետութիւնս՝ յերրորդն համապատիւ կարգաւորութիւն պետութեանցն՝ հրեշտակապետաց⁴ եւ հրեշտակաց զարդ: 122 Եւ նախ կարեւոր վարկանիմ զսրբոց նոցա մականունութեանց յայտնաբանութիւնս ասել ըստ կարողութեան:

123 Արդ, պետութեանցն վերակոչումն յայտնէ զաստուածատեսակ նոցայն առաջնորդականութիւն ստորակայիցն եղելոց: 124 Զի որպէս նոքին կարգաւ սրբազանիւ եւ պետականացն⁵ նոցին վայելչականաւք զաւրութեամբք առ գերագոյն զաւրութիւնն բոլորովին դարձեալք, այսպէս եւ որոց ընդ ինքեամբք⁶ պետաբար առաջնորդեալք եւ առ նոյն նմանութիւն ըստ կարողութեան սպասաւորեալք⁷:

125 Իսկ սրբոց հրեշտակապետաց դաս համակարգ է վերնոցն պետութեանց, քանզի նոցա եւ հրեշտակաց մի քահանայապետութիւն եւ զարդ, որպէս⁸ ասացաք:

126 Այլ զի ոչ է քահանայապետութիւն յերիս կարգան, որոց⁹ ոչ գոն առաջին, միջին եւ վերջին զաւրութիւնք, վասն որոյ եւ յայսմ¹⁰ սրբապետութեանցն¹¹ դաս ունին զառաջինն եւ հրեշտակացն հուսկ յետոյն ժամանեալք, ըստ որում եւ հրեշտակապետացն զարդ երկուց ծայրիցն քահանայապետութեանց լինին միջնորդ, այսինքն՝ պետութեանցն վեհից եւ հրեշտակացն ստորակայից՝ պետութեանցն լինելով կցորդ, զի առ գերագոյնն պետութիւն նոքաւք վերամբառնան եւ առ նոցայն¹² նմանութիւն, որպէս հասանելի է, տպաւորեալք:

127 Իսկ զհրեշտակ միաւորեն ընդ ինքեանս եւ առաջնորդեն որպէս կարգեալքն են ըստ բարեզարդիցն իւրեանց եւ աներեւութիցն առաջնորդութեանց:

128 Եւ ի ձեռն հրեշտակաց առ մեզ իջանէ աստուածեղէն լուսափայլութիւնն եւ նախախնամութիւնն: 129 Քանզի վերջին¹³ են երկնայնոցն էութեանց հրեշտակականն արժանաւորութիւն: 130 Եւ մեզ, քան զառաջինսն, յաւէտ հրեշտակք են ընտանեգոյն անուանեալք եւ եղեալք, որով եւ¹⁴ երեւելի է նոցա քահանայապետութիւնն մեզ, եւ յաւէտ զարդարուն, զի գերագոյնն զարդ քերթէիցն¹⁵ եւ սերթէիցն¹⁶ եւ արթոռոց¹⁷, որպէս թաքուն գոլով ի մէնջ, թաքնութեամբ¹⁸ վարկանելի է առաջնորդել¹⁹ երկրորդացն:

131 Իսկ երկրորդքն²⁰, որ են տէրութեանցն¹ եւ զաւրութեանցն² եւ իշխանու-

1 B իշխանութեանց
2 B գայլս
3 B վեր փայլեալ C վերափայլեմ
4 BC հրեշտակապետացն
5 B պետականաց
6 B ինքեամբ
7 BC տպաւորեալք
8 B + եւ

9 B որոյ
10 B յայսմն C այսմ
11 BC սրբոց պետութեանցն
12 C նոցայցն
13 B վերջինք
14 BC չիք
15 BC սերովրէիցն
16 BC փերովրէիցն
17 BC արթոռոցն
18 B թագնութեամբ
19 C չիք
20 B երկրորդն

նութեանցն³ զարդ, երրորդիցն պետութեանց⁴ եւ հրեշտակապետաց⁵ եւ հրեշտակաց⁶ քահանայապետութեանցն առաջնորդեն: 132 Քան զառաջինն⁷ քահանայապետութիւն յայտնագոյնք են եւ քան զվերջինսն⁸ թաքնագոյն⁹:

133 Իսկ պետութեանցն եւ հրեշտակապետաց¹⁰ եւ հրեշտակացն¹¹ դաս մարդկայնոցս¹² քահանայապետութեանց ի ձեռն միմեանց վերակացու լինին: 134 Զի ըստ կարգի լինիցի¹³ առ Աստուած համբարձումն եւ դարձ, եւ կցորդութիւն, եւ միաւորութիւն: 135 Աստուստ աստուածաբանութիւնն զմեր քահանայապետութիւնս ըստ հրետակացն¹⁴ բաժանեաց:

136 Իշխան ժողովրդեանն հրէից զՄիքայէլ անուանեաց¹⁵ եւ զայլս՝ այլոց ազգաց:

137 Քանզի կարգեաց, ասէ, բարձրեալն սահմանս ազգաց ըստ թուոյ հրեշտակաց Աստուծոյ¹⁶: 138 Եւ զի վեհք են ի նոցանէ եւ նուաստք¹⁷ ըստ վերասացելումդ¹⁸ յեղանակի, զայս յայտ առնեն եւ աստուածաբանիցն տեսիլք, որպէս եւ Զաքարիաս, զմի ոմն յառաջնոցն եւ յաստուածամերձիցն էութեանց տեսեալ՝ առ ի յԱստուծոյ լուեալ ասէր զմխիթարականսն¹⁹ բանս, որ վասն

Իսրայիղի¹⁸: 139 Իսկ այլ ոմն ի նուաստագունիցն հրեշտակաց ընդ յառաջ¹⁹ երթեալ նորա եւ զաստուածային զկամսն որպէս ի քահանայապետէ խորհրդազգած ի նմանէ եղեալ եւ հրաման առնու ուսուցանել զաստուածաբանն, թէ պողալից բնակեսցէ Երուսաղէմ ի բազմութենէ մարդկան²⁰:

140 Իսկ այլ ոմն յաստուածաբանիցն Եզեկիէլ²⁰ յաղագս Իսրայիղի²¹ արդարապէս դատմանն յԱստուծոյ²², որոշելով զանպարտսն ի պարտաւորելոցն, լինի խորհրդակից ընդ քերթէին²³, որ զչափիղայն²⁴ կամար²⁵ ածեալ ընդմէջ եւ զպճղնաւորն ըստ քահանայականի աւրինակի զգեցեալ²⁶:

141 Առ²⁶ որում աստուածային հրաման ազդեալ ի լուր մարգարէին՝ անցանել ընդ մէջ Երուսաղէմի եւ դնել նշան ի ճակատ անպարտիցն արանց²⁷: 142 Իսկ այլոցն հրեշտակաց²⁷, որք զտապարսն ի ձեռս ունէին, ասաց. «Գնացէ՛ք զհետ նորա ի քաղաքն եւ հարէ՛ք զնոսա եւ մի՛ խնայէք աչաւք ձերովք: 143 Բայց յամենեսին²⁸, յորոյ²⁹ վերայ է նշանն, մի՛ մերձենայք»²⁹: 144 Եւ կամ յաղագս միւսումն³⁰ եւս հրամանատրութեան առ նոյն երեւումն ասելով. ել հրաման յառաջնոյն, որ զհուրն ի միջոյ քերթէիցն³¹ էառ կամ որ-

1 C տերութեանց
2 C գորութեանց
3 C իշխանութեանց
4 B պետութեանցն
5 B հրեշտակապետացն
6 B հրեշտակացն
7 C գառաջին
8 C զվերջինն
9 B թաքնագոյն
10 BC հրեշտակապետացն
11 C հրեշտակաց
12 A մարդկանոցս C մարդկայնոյս
13 C + որ
14 C հրեշտակաց
15 Տէ՛ր Դա՛ն Ժ
16 Հմմտ. ԲՕբ. ԼԲ 8
17 C նուաստ
18 B վերասացելումն C վերասացելումն
19 C զմխիթարական

18 B իսրայիլի C իսրայելի
19 C առաջ
20 Հմմտ. Զաէ. ԺԲ 6
20 C եզեկիէլ
21 B իսրայիլի C իսրայելի
22 C աստուծոյ
23 C քերթէիցն
24 BC զչափիղայն
25 B + էր
26 Հմմտ. Եզէլ. Թ 1-3
26 C չիբ
27 Հմմտ. Եզէլ. Թ 4
27 B հրեշտակացն
28 C յամենեսան
29 B յորոյ
30 Հմմտ. Եզէլ. Թ 4-6
30 C միումն
31 C քերթէիցն

քան¹ զայլսն՝ առաւել: 145 Զի քերոքէքն² բէքն² արկանէին զհուրն ի ձեռս այնորիկ, ըրիկ, որ զսուրբ պատմուծանն էր զգեցեալ³: 146 Զի^{ոնչ} ոք յաղագս մեծին այնմ այնմ ասիցէ, որ կոչեացն զաստուածայինն Գաբրիէլ եւ ասաց վասն Դանիէլի, թէ խելամուտ արա զնա վասն տեսլեանն⁴: 147 Եւ կամ որ այլ ինչ յաստուածաբանիցն ասի⁴ այսպիսիս յաղագս երկնայնոցն նոցն բարեկարգութեանց, ոչ ապաքէն եւ սրբազանն աւրինադրութիւն որպէս յԱստուծոյ պարգեւեալ լինէին⁵ Մովսէսի ի ձեռն հրեշտակաց: 148 Քանզի մարդկայնոցս նոքին են մերձաւորք եւ ուսուցիչք ըստ ասացելոցդ⁶, որպէս եւ աստուածեղէն ղէն խորհրդոյն Քրիստոսի մարդասիրութեանն⁷ նախ հրեշտակք եղեն խորհրդագրագծք, եւ ապա՝ ի ձեռն նոցա ի մեզ անցանէր զիրտութեանն շնորհ: 149 Ըստ որում եւ աստուածայինն Գաբրիէլ զՁաքարիայ⁸ ըրիայ⁸ քահանայապետն⁵ առնէր խորհրդագրագէտ յաղագս առ ի նմանէ շնորհիւն Աստուծոյ ծնիցելոյ մանկանն՝ մարգարէ եւ նախընթաց լինել երեւեցելոյն ի փրկութիւն աշխարհի, մարդացելոյն Յիսուսի⁹ աստուածագործութեանն:

150 Իսկ առ Մարիամ աւետեացն ողջունիւ նոյն հրեշտակապետ¹⁰ հպաւորեալ, որպէսզի ի նմանէ ծնցի Աստուածն բան⁶,

1 C Բան
 2 C Բերովրէֆն
 3 A զգեցեցեալ
 4 չ՝ չ՝ Երեմ. 1: 6-7
 5 չ՝ չ՝ Գ. 1: 21-22
 6 C աս
 7 B լինի
 8 B ասացելոցդ
 9 C մարդասիրութեան
 10 B զաբարիա
 11 Չ՝ Չ՝ Չ՝ Երեմ. 1: 12-13
 12 C փրիստոսի
 13 B հրեշտակապետն
 14 Չ՝ Չ՝ Չ՝ Երեմ. 1: 26-31

խորհուրդ անպատմելի աստուածաստեղծութեանն:

151 Իսկ այլ ոմն ի հրեշտակաց զՅովսէփ խրատէր՝ որպէս թէ ճշմարտապէս լցեալ եղեն առ ի յԱստուծոյ խոստացեալքն նախահաւրն Դաւթի⁷: 152 Եւ ոմն ի հրեշտակապետաց¹¹ հովուացն աւետարանէր, եւ որ ընդ նմա բազմութիւն զաւրաց¹² երկնաւորաց զբազմաւրհնեանն զայն փառաբանութիւն աւանդէին որոց ի¹³ յերկրիս¹⁴:

153 Եւ զի^{ոնչ} ասեմք յաղագս մարդկան երեւելոյ: 154 Քանզի տեսանեմք զնոյն ինքն Յիսուս, զգերագոյնն հովիւն, յորժամ զմերս էառ ծառայի¹⁵ կերպարան եւ հնազանդ¹⁶ եղեւ մերովն¹⁷ Հաւր եւ Աստուծոյ, ազգ լինի¹⁸ ի ձեռն հրեշտակաց Յովսէփայ փախչելն¹⁹ Յիսուսի²⁰ ի²¹ յեգիպտոս² եւ դառնալն դարձեալ ի Հրէաստան³, այլեւ պաշտելն զնա հրեշտակաց յետ²² փորձողին յաղթութեան⁴: 155 Թողում ասել եւ յաղագս հրեշտակին, որ զՅիսուս զաւրացուցանէր⁵ ոչ իբր²³ ի տկարութենէ, այլ որպէս տնաւրինաբար զմերս կրեալ երկիդ²⁴: 156 Եւ կամ

7 Չ՝ Չ՝ Չ՝ Երեմ. 1: 11-25
 11 B հրեշտակապետացն C հրեշտակաց
 12 B զաւրացն
 13 C չիք
 14 C յերկրիս
 15 Չ՝ Չ՝ Չ՝ Երեմ. 1: 8-14
 16 C չիք
 17 A հնաւոր
 18 C մերովս
 19 B եղեւ
 20 BC փախչիլն
 21 C յիսուսի
 22 B չիք
 23 Չ՝ Չ՝ Չ՝ Մատթ. 1: 13-14
 24 Չ՝ Չ՝ Չ՝ Մատթ. 1: 19-21
 25 B յետոյ
 26 Չ՝ Չ՝ Չ՝ Մատթ. 1: 11
 27 Չ՝ Չ՝ Չ՝ Երեմ. 1: 13-14
 28 BC իբրեւ
 29 B երկեւղ C երկիւղ

Թէ ինքն¹ Յիսուս ըստ փրկականի իւրոյ բարերարութեանն ի մարդկայինս եղեալ ձեւ, հրեշտակ կոչիւր մեծի խորհրդոյ², քանզի եւ նոյն ըստ հրեշտակի վայելչութեան ասէր, Թէ զոր լուայ ի Հաւրէ, պատմեցի ձեզ³:

157 Հետեւիմք այսուհետեւ ցուցանել եւ զորս⁴ յաղագս սրբազանից⁵ զանազանեալ կերպարանացն երեւեցուցանեն աստուածաբանքն զերեւմունս անմարմնականացն, որպէսզի միգուցէ ածել մեզ զմտաւ յաղագս երկնայնոցն եւ աստուածատեսակացն բազմոտանիս ոմանս գոլ զնոսա եւ բազմադէմս, ստորում⁶ որք ի կառան եւ⁷ արջառոց պաճարեղութիւնս⁸, կամ առեւծուց⁹ գազանակերպութիւնս, կամ արծուեաց կռաշուրթն տեսակ, կամ թռչնոց մագեղ⁸ թեւաբուսութիւն⁹ ստեղծեալ, կամ անիւս ինչ հրատեսակս: 158 Ի վերոյ քան զերկինս կարծեսցուք եւ անթոռս նիւթեղէնս աստուածութեանն¹⁰ բազմել պատեհագոյնս, եւ երիւարս¹¹ ինչ բազմերանգս, եւ գեղարդնաւորս հրեշտակապետս¹², եւ որքան այլ ինչ ի յասացելոցն մեզ աւանդեցաւ զանազան ձեւացելոցն նշանակաց:

159 Եւ արդ, մի՛ ոք զայսպիսիս լսելով կարծեսցէ գերիվերոյ քան զերկինս առեւծուց¹³ ոմանց եւ երիւարաց¹⁴ ջոկովք

լցեալս¹⁵ եւ բչողականաւք աւրհնաբանութեամբք եւ հաւականաւք երամպետութեամբք եւ այլովք կենդանեաւք եւ նիւթովք անպատուովք¹⁶ կամ պատուեցելովք՝ լովք՝ որք անինչ անտեղի են: 160 Այլ¹⁷ այսպէս ծանիցի խոհականի եւ մաքուր մտաց զգայական նոցայն կերպաձեւութիւնք՝ ոչ վարկպարագի եւ անխորհրդայէս, այլ բարձրագոյնիւ¹⁸ եւ աւգտակարաւ իւրաքանչիւրքն լի խորհրդածութեամբք, զոր եւ արբուսցուք ծարաւեաց չափաւորապէս ի ծայրածաւալն ծովէ դոյզն ինչ ճաշակ:

161 Արդ, մերումս զգայականի հրոյ կերպարանաւ երեւել¹⁹ անմարմնականացն էութեանց. այն, զի անիւս հրեղէնս կոչեն եւ կենդանիս հրեղէնս, եւ արս՝ որպէս հուր փայլատակեալս, եւ կոյտս կայծականց հրոյ զիգեալս, եւ գետս անբաւապէս բղխամբ²⁰ հուր բորբոքեալ, եւ պթոռս հրեղէնս, եւ գսերոբէիցն²¹ անուանակոչութիւնս կիզիչս գոլ եւ այլն²² ամենայն յայտնել վարկանիմ այսոքիւք²³ զաստուածատեսակութիւն²⁴ նոցա զեկուցանելով:

162 Քանզի սրբազան աստուածաբանքն յօլովակի զաստուածայինն էութիւն հրեղէն²⁵ պարագրեն՝ որպէս Աստուած մեր հուր ծախիչ, եւ հուր առաջի նորա գնասցէ, եւ հուր բորբոքեալ ի բարկութենէ, եւ եւս²⁶ յոքունս²⁷ առ այսոքիւք: 163 Քանզի

1 C + իսկ
2 Տէ՛ * Լ* . Բ 9
3 Ժ ԳճԳ . Յ*վԸ . Բ 26, Ժ-Լ 15
4 C գոր
5 B սրբազանիցն
4 BC ըստ որում
5 B չի՛
6 B պատմերեղութիւնս
7 C առիւծուց
8 B մագեղէն
9 C թեւաբուսութիւնս
10 B + առ ի
11 C երիվարս
12 C հրեշտակապետս
13 BC առիւծուց
14 BC երիվարաց

15 C լցեալք
16 C + եւ
17 B եւ այլ
18 BC բարձրագունիւ
19 B երեւեալ
20 A + որպէս (աւելացուած այլ ձեւագրով) B բրդխմամբ
21 BC գսերովբէիցն
22 C այն
23 C այսպիսեօք
24 C զաստուածատեսակութիւնս
25 B հրեղէնս
26 B եւս եւ փիս եւ եւս
27 C յոգունս

յոյժ հանգիտանման հուրս այս զգայական¹ կան¹ համեմատի հրոյ իմացականի աստուածայնույ², զի ըստ որում նիւթականս հուր յամենայնի է եւ ընդ ամենայն անցանէ, եւ է յամենայնս³ թաքնաբար եւ անծածանաւթ: 164 Վասնզի ինքնըստինքեան⁴ ոչ գոլով նիւթոյ⁵ առնթեր, յոր ցուցցէ⁶ զիւր ներգործութիւնն, անըմբռնելի է եւ անտեսանելի, անխառն, անայլայլելի, վերաբերձ⁷, սրընթաց, մշտաշարժ, յամենեսին⁸ սին⁸ մերձ է աներեւութապէս⁹, անփոյթ եղեալ, ոչ գոլ թուացեալ, իսկ ընդհարմամբ իւրիք՝ յանկարծակի երեւեալ եւ դարձեալ անըմբռնապէս ի բաց փախուցեալ: 165 Եւ այլ որքան իցէ բան՝ յաղագս հրոյ բացայայտիչ բնութեան՝ ամենայնքն յաստուածայինսն վերաբերին¹⁰ նմանութիւնս: 166 Նորին աղագաւ եւ երկնայնոցն տեսութիւնք երեւմանց ի հրոյ յոլովակի ձեւացեալ եղեն կերպարանս:

167 Այլ եւ մարդակերպս զնոսա գրեն երեւեալս: 168 Եւ այն՝ վասն իմացողականին ի վերկոյս ունելոյն¹¹ զտեսանաղական¹² զաւրութիւնս եւ վասն ձեւոյն¹³ ուղիղ եւ կանգուն գոլոյն, եւ ըստ բնութեան իշխանականին եւ առաջնորդականի¹⁴, այլեւ անդամոց մասունս եւ զիւրաքանչիւր զգայութիւն¹⁵ մեր յաւրել անյաւրելիցն՝ չէ՛ անխորհրդաբար:

169 Քանզի աչս ասել նոցա զառ ի յաստուածայինն լոյս վերահայեցողութիւն նշանակէ:

170 Իսկ հոտոտելիքն¹⁶ զգերագոյն, քան զմիտս զանուշահոտութեանն աստուածայնոյ զընդունակութիւնս:

171 Իսկ ականջացն¹⁷ կերպարան զհաւանողաբարն ընդունելութիւն¹⁸ Տեառն պետականին¹⁹ ձայնի:

172 Իսկ ճաշակելիքն զիմանալեաց կերակրոց լրմունս եւ զաստուածայնոցն²⁰ սնուցողական²¹ բղխմանցն ընդունողութիւն:

173 Իսկ արտեւանունքն եւ յաւնքն զաստուածատեսական²² իմաստիցն զպահպանողութիւն²³:

174 Իսկ երիտասարդականն հասակ՝ զմիշտ աճողական²⁴ ի նոսա կենդանական զաւրութիւնն:

175 Իսկ ատամունքն՝ զբաժանողական ծասկումն²⁵ տուեցելոյ հոգեւորականին կերակրոց:

176 Իսկ ուսս²⁶ եւ բազուկս²⁷ եւ ձեռս²⁸ զարարողականութիւնն²⁹ եւ զներգործութիւն բարեաց եւ զըմբռնողութիւն³⁰:

177 Իսկ սիրտն նշանակ է զաստուածատեսակ նոցա նմանութիւն ի նախախնամեալսն սփռելոյն¹:

1 A լուս.՝ աւանդ բնոյս
 2 B աստուածայնոյ
 3 B յամենեսեսան
 4 B չի՛ք քաւնարար ... իմնըստինքեան
 5 C նիւթից
 6 C ցուցանէ
 7 B վերամբարձ
 8 B յամենեսեսան
 9 B աներեւոյթապէս C + եւ
 10 B վերաբերեալ լինիս
 11 B ունելով
 12 C գտեսողական
 13 A ձեւովոյն
 14 B առաջնորդականի
 15 C զգայութիւնս

16 C հոտոտելիք
 17 B ականջացն
 18 B ընդունողութիւն
 19 BC աստուածպետականին փխ տեսուն պետականին
 20 B աստուածայնոց
 21 C աստուածասնուցողական փխ զաստուածայնոցն սնուցողական
 22 B զաստուածտեսական
 23 A չի՛ք իսկ արտեւանունքն ... զպահպանողութիւնս C պահպանողութիւնս
 24 A աջողական B աճողականին
 25 B ծասկումն
 26 B ուսք
 27 B բազուկք
 28 B ձեռքն
 29 B զարարողականութիւնս C զարեղականութիւնս
 30 B զըմբռնողականութիւնս

178 Իսկ լանջքն՝ զպահպանողական² կարծրութիւն սրտին կենդանարար բաշխման³:

179 Իսկ թիկունքն՝ զպարունակութիւն ամենայն կենդանարար զաւրութեանցն:

180 Իսկ ոտքն⁴ զշարժութիւն սրբնթաց յաստուածութիւնն կոյս գնացիցն⁵ մշտաշարժութեանց, վասն որոյ եւ թեւաւորս ունել⁶ նոցա⁷ զոտս ձեւացուցանէ աստուածաբանութիւն:

181 Եւ թեւաւորութիւնն ցուցանէ զվերամբարձականն սրութիւն:

182 Իսկ թեւոցն թեթեւութիւնն⁸ զառ եւ ոչ մի ինչ երկրային, այլ բոլորովին անխառնաբար եւ անծանրապէս ի բարձր⁹ կոյս ելեալ¹⁰:

183 Իսկ մերկ տեսանելն կամ բոկ՝ զանըմբռնողութիւնն¹¹ եւ զմաքրութիւնն¹² եւ առ պարզութիւն աստուածութեանն, որպէս հասանելի է, նմանութիւն¹³ նշանակէ:

184 Իսկ երեւելին հանդերձ եւ հրատեսակն, որ զնոքաւք, նշանակել վարկանիմ զաստուածատեսակութիւնն ըստ հրոյ պատկերի:

185 Իսկ լուսաւորականն՝ վասն ի յերկինս հանգստեանն, ուրանաւր լոյսն է:

186 Իսկ քահանայականն ձեւ, զառ ի յաստուածայինսն եւ ի խորհրդական տեսութիւնս մատուցողութիւնն¹⁴ նշանակէ եւ զբոլոր կենացս մաքրութիւնն:

187 Իսկ գաւտին՝ զաճողականաց նոցա զաւրութեանց պահպանութիւնն¹⁵, անփոխադործ նոյնութեամբ շուրջ զինքեամբ¹⁶ պատեալ¹⁷:

188 Իսկ գաւազանն¹⁸ զթագաւորականութիւնսն եւ զիշխանութիւնսն եւ ուղղութեամբ զամենայն անցուցանելն:

189 Իսկ գեղարդունքն եւ տապարքն՝ զանարժանիցն բարժանումն՝ ըստ հատանողական զաւրութեան սուսերաց:

190 Իսկ հողմունս զնոսա անուանելն՝ զսրութիւն¹⁹ նոցա ցուցանէ եւ զթափանցիկն արագութիւն²⁰ եւ զանծանաւթն մեզ եւ զաներեւոյթ թաքնութիւնն²¹, քանզի ոչ զիտես՝ ուստի²² զայ կամ յո՞ երթայ:

191 Այլեւ ամբոյ²³ տեսակաւ ստեղծու զնոսա աստուածեղէն բանութիւն^{23a} նշանակելով ի ձեռն այսորիկ, զի ծածուկ լուսովն Աստուծոյ գերազարդապէս են լցեալ՝ ըստ լուսափայլեալ ամբոց²⁴ յարեգական ճառագայթից: 192 Նա զի եւ²⁵ ծնչութիւն եւ կենդանարարութիւն եւ աճեցողութիւն հոգեւորական գոյ ի նոսա՝ որպէս յամբս²⁶ ըստ իմանալոյն²⁷ անձրեւածնութեան զընդունաւզսն ծոց պարարտ անձրեւաց ի կենդանացուցիչ երկունս կոչեցեալ:

193 Իսկ թէ պղնձոյ եւ ոսկոյ եւ արծաթոյ կամ ականց պատուականագուրից տեսակս ասեն աստուածաբանութիւնքն ունել երկնայնոցն էութեանց, գեղեցկապէս ունի եւ այն: 194 Քանզի ոսկին զա-

1 C սփռելոյ
2 BC գպահպանողականն
3 BC բաշխմանն
4 C որք
5 C գնացից
6 C ունելով
7 C չիք
8 B թեթեւութիւնն
9 BC բարձրն
10 BC եղեալ
11 B գանձմանութիւն
12 C գմաքրողութիւնն
13 C չիք
14 B մատուցողականութիւնն

15 B պահպանութիւն
16 B զինքեամբ
17 C պարեալ
18 C գաւազանն
19 B զգարութիւն
20 B արդագրութիւն C երագութիւն
21 C թագնութիւնն
22 BC ամպոյ
23 B աստուածաբանութիւն չի/ս աստուածեղէն բանութիւն
24 B ամպոց C ամպոյ
25 C չիք զի եւ
26 BC յամպս
27 C իմանալոյն

նապական եւ զանեղծն նոցա ցուցանէ աստուածանման ճաճանչաւորութիւն¹:

195 Իսկ արծաթն՝ զերեւելին լուսատեսակ եւ երկնային ճառագայթ²:

196 Իսկ պղնձոյ՝ կերպարանին զհրատեսակութիւնն կամ զոսկէտեսակութիւնն⁴ թիւնն⁴ է հետեւեցուցանել:

197 Իսկ ականցն բազմերանգսն տեսակս վարկանելի է. սպիտակն գոյն զպայծառ լուսակերպութիւնն իմանալի է նշանակել:

198 Իսկ խարտեաշն՝ զոսկէտեսակ աստուածանմանութիւնն, եւ կանաչն՝ զմիշտ մանկականութիւնն⁵ եւ զաճողութիւնն ի բարիս: 199 Եւ ըստ իւրաքանչիւր գունոյ եւ տեսակի զտանիցես, եթե՞⁶ կամեցիս⁷ տպաւորական պատկերաց նոցա մաքուր եւ վերամբարձեալ տեսութիւնս⁸:

200 Արդ, ասելի է եւ յազագս սրբազնատիպ զազանակերպութեան անմարմնոցն:

201 Առեւծուն⁹ կերպարան ցուցանէ զիշխանականութիւն նոցա եւ զուժգնութիւն ընդդէմ հակառակից:

202 Իսկ եզինն՝ զզաւրութիւն եւ զարդինարարութիւն եւ զիմանալի ակաւսն ընդարձակեցուցանողս¹⁰ յընդունելութիւն երկնայնոցն սերմանց եւ ծննդագործիցն անձրեւաց եւ զեղջերացն պահպանողականութիւնն¹¹ եւ զոչ զիւրակալին գոլ, եւ խեթկելով զհակառակողսն¹²:

1 A մանանաւորութիւն
2 C մառագայթս
3 B պղնձոյ
4 C զոսկէտեսակութիւնն
5 B մանկականութիւն C մանկութիւնն
6 BC եթէ
7 C կամեցիս
8 C տեսութիւն
9 C առիւծուն
10 C ընդարձակեցուցողս
11 C պահպանողութիւն
12 BC չի՞ եւ խեթկելով զհակառակողսն

203 Իսկ արծուոյն զթագաւորականութիւնն¹³ եւ զբարձրաբերձութիւնն¹⁴ եւ զերազաթոչութիւնն եւ առ զաւրացուցիչսն կերակուրս՝ սրութիւն¹⁵ եւ զգաստութիւն եւ ընթացողութիւն եւ հնարաւորութիւն եւ առատ¹⁶ եւ բազմալոյս ճառագայթ աստուածութեանն առողջիւք տեսանելեացն զաւրութեամբք անխոտորք¹⁷ եւ անխափան հայեցողք:

204 Իսկ երիւարանցն¹⁸ տիպք՝ զբարեհաւանութիւնն եւ զփափկերախութիւնն, եւ սպիտակն ի նոցանէ գոյն զպայծառութիւնն նշանակէ եւ որպէս զաստուածայնւոյն¹⁹ լուսոյ ազգակցութիւն:

205 Իսկ կապուտակն՝ զթաքնութիւն²⁰ անհիւթականն էութեան եւ զծածկեալ խորհուրդս:

206 Իսկ կարմիրն՝ զհրատեսակութիւնն եւ զըմբռնողութիւնն²¹:

207 Իսկ ի՞²² սպիտակէ՞²³ եւ ի՞²⁴ սեւոյ²⁵ զերկատեսակ նոցայն ունակութիւն առ ներհակացն էութիւնս առ բարիսն՝ լուսոյ իմն եւ բարէտրութեան²⁶ կերպարան եւ առ չարսն՝ դժոխատիպս եւ սրտմտականս:

208 Եւ կիրքն զազանայինք եւ անասնականք, որ ասին լինել առ նոսա. սրտմտականն²⁷ ունի զիմանալի արութեանն²⁸, որ ի նոսա կերպագրութիւն, եւ

13 C զթագաւորութիւն
14 C զբարձրաբերձութիւն
15 C սրութիւն
16 C յառատ
17 BC անխոտոր
18 BC երիվարացն
19 C զաստուածայնոյն
20 C զթագնութիւն
21 B զըմբռնողութիւնն
22 C չի՞
23 C սպիտակն
24 C չի՞
25 C սեւան
26 C բարետրութեան
27 B սրտմտականն
28 B արիութեանցն

ցանկականն¹ զառ ի յԱստուած սիրոյն տարփումն: 209 Եւ միահամուռ² ասել զազամենայն անասնոց կենդանեաց զգայարանս եւ զբազմամասն անդամոցն թիւս, յաննիւթս երկնայնոցն էութեանց³ իմացութիւնս վերհամբառնալի է: 210 Բայց բաւական է իմաստուն մտաց եւ միոյ պատկերի յայտնութիւն առ ի բազմացն⁴ նմանապէս տեսութիւն: 211 Սակայն ոչ թողլի է եւ զգետոց եւ զանուոց⁵ եւ զկազկառաց⁶ տեսակս, զորս⁷ տպաւորաբար գրեն աստուածաբանքն երեւել⁸ նոցա:

212 Արդ, հրեղէն գետքն նշանակեն զաստուածայինսն⁹ բղխմունս¹⁰ առատապէս բաշխելով¹¹ նոցա եւ կենդանարար ծննդականութեան¹² սնուցիչս:

213 Իսկ կառքն¹³ զլծակցեալ կցորդութիւնն ընդ համակարգիցն¹⁴:

214 Իսկ անիւքն եւ այն՝ զի յառաջ կոյս¹⁵ անդարձաբար եւ անխոտորնակի գնալով զուղղակի եւ զկանգուն ճանապարհն ցուցանէ: 215 Եւ գնալն՝ գներգործական նոցայն զաւրուութիւն եւ զվերաշրջութիւն առ նոյն բարին մշտաշարժութեամբ:

216 Ունիմք¹⁶ ասել եւ յազագս ուրախականացն նոցայն կրից, այն՝ զի խնդակից լինել ասին Աստուծոյ՝ կորուսելոցն գտմամբ: 217 Իբրու զի անընդունակ են

ամենեւին մերոյս ախտաւոր խնդութեան:

218 Այլ է ասել անախտաբար բերումն եւ իմանալի ըստ աստուածատեսակ զուարճութեան¹⁷ վասն փրկութեան առ Աստուած դարձելոցն¹⁸: 219 Կա¹⁹ առաջի առ ի քննութիւն, թէ է՞ր ազագաւ ինուցն²⁰ համանգամայն դասուց համանունաբար առ եղեալ լինի հրեշտակականն անուանակոչութիւն ի գիրս, եւ զաւրութեանցն եւ զուարթնոցն²¹: 220 Քանզի հանրաբար կոչեցեալք լինին ամենեքեան հրեշտակք եւ զաւրութիւնք եւ զուարթունք ըստ գերահնչեալն աստուածաբանութեան. «Աւրհնեցէք զնա ամենայն հրեշտակք եւ ամենայն զաւրութիւնք»²²:

221 Արդ, հրեշտակականն²² անուն, որ է ստորակային դասու, զի ասի եւ գերակայիցն, զայս առաջին տեսողական ունի իմացութիւն²³: 222 Եթե²⁴ վասն զի բարձրագոյնքն ունին եւ զխոնարհագունիցն առանձնաւորութիւնս²⁵ կոչմանս²⁶, իսկ խոնարհագոյնքն ոչ եւս զբարձրագունիցն, եւ այն՝ ըստ մերումըս²⁷ յարացուցի, զի քահանայապետք պարունակելով զքահանայից եւ զսարկաւազաց եւ զբոլոր պաշտանէից աշտիճանացն²⁸ պատիւ յինքեանս, այլ ոչ նմանապէս եւ նոքայն՝ զքահանայապետիցն:

223 Այսպէս եւ առաջին²⁹ քահանայապետութիւնն¹, որ² յերկինս, սերրբէիցն³ եւ

1 B ցանգականն
 2 B միահամուռն
 3 C էութեանցն
 4 C բազմիցն
 5 C գանուոցն
 6 C զկառացն
 7 C գոր
 8 C երեւել
 9 C գաստուածային
 10 B բղխմունս
 11 B բաշխելով C բղխելով
 12 B ծննդականութեան
 13 C կառք
 14 C համակարգիցն
 15 B յառաջակոյս
 16 B ունիմք

17 BC գուարնութեանն
 18 B դարձելոցն առ աստուած փիս առ աստուած դարձելոցն
 19 BC կայ
 20 B ինուցն C ինուցն
 21 C չի՞ք եւ զաւրութեանցն եւ զուարթնոցն
 * Հմմտ. Սուրբ Նիսի 1-2
 22 C հրեշտակական
 23 B իմացութիւն
 24 BC եթէ
 25 B առանձնաւորութեան C առանձնաւորութեանս
 26 B կոչմունս C կոչման
 27 BC մերումս
 28 B աստիճանացն
 29 B առաջինք

եւ քերթէիցն⁴ եւ աթոռոց⁵ ունին ընդ իւրեանցն⁶ անուանց եւ պատուոյ⁷ փառաց եւ զմիջնոցն եւ զվերջնոց:

224 Իսկ միջին քահանայապետութիւնքն, որ են տէրութիւնքն⁸ եւ զաւրութիւնքն⁹ եւ իշխանութիւնքն¹⁰, ունին զվերջնոցն, այլ ոչ եւ¹¹ զառաջնոցն:

225 Իսկ վերջինքն՝ հրեշտակք եւ հրեշտակապետք եւ պետութիւնք, զիւրեանց միայն ակնունելով¹² անուանս եւ փառս՝ անհպելիք գոյով վեհագունիցն: 226 Վասն այսորիկ եւ վեհագոյնքն համանունութեամբ հրեշտակք կոչին, այլ ոչ եւ հրեշտակքն սերորէք¹³ կամ քերթէք¹⁴ անուանին¹⁵:

227 Դարձեալ վասնզի հրեշտակն¹⁶ անուն զսպասաւորութիւն նշանակէ, յայտ է զի ոչ միայն հրեշտակքն կոչեցեալք սպասաւորք են աստուածապետութեանն փառաց եւ հրամանի, այլեւ բոլոր իսկ երկնայնոցն նահապետութիւնք¹⁷:

228 Իսկ զաւրութիւնք անուանել զամենեսին՝ թողով զբազմաբնին¹⁸, որ յաղագս այսր տեսութեան բան, զգիւրահասն եւ զառձեռն պատրաստ¹⁹ դիցուք առաջի:

229 Զի²⁰ թէպէտ եւ զաւրութեանն անուն,

առ որս զմիջինն ունին քահանայապետութիւն, բնաւորեալ է²¹, այլ յաղագս զաստուածայինն ունելոյ տիրապէս զաւրութիւն ամենեցուն եւ ոչ մի ինչ տկարութեան ներգործութիւն գոյ առ նոսա, վերակոչին յիրաւի հանրականապէս ամենեքին զաւրութիւնք²²:

230 Իսկ զուարթունքն²³, վասն զի առ մեզ զուարթութեան²⁴ անուն ուրախականին է մասն, իբրու եւզ զուարթ առնէ, եւ սրտի բերկրեցելոյ երեսք զուարթք: 231 Նորին աղագաւ եւ այսու վերածայնին կոչմամբ, որպէս թէ չիք ինչ ներհական²⁵ ուրախութեան ի տրտմականացն կրից լինել առ նոսա, այլ միշտ զուարճացեալք գոյով, հոգեւորականաւ եւ իմանալեաւ խնդութեամբ յաստուածայինսն: 232 Ունի դարձեալ եւ զուարթութեանն անուն՝ զաննիրհարթնութիւն եւ զանխոնճական²⁶ փառաբանութիւն, եւ զկանխելն եւ զառաւատել²⁷ ի պաշտաւնն հոգեւորական:

233 Զի²⁸ նչ իմանամք եւ զթեւոցն թիւս²⁸ ոմանց երկեակս եւ այլոց՝ վեց եւ ութս:

234 Դարձեալ թեւք ըստ վերագրելոցդ զթեթեւութեան եւ զարագութեան ունին զնշանակութիւն: 235 Վասն որոյ եւ առաւելեալքն թեւովք²⁹ առաւել եւս զթեթեաւար վերբերութիւն³⁰ եւ զարագընթաց սլացութիւն յաստուածապետականին ունին լուսափայլութիւն, քան զնուազագոյնսն ունաւզս³¹ թեւոցն³²:

1 BC Բահանայապետութիւնքն
2 C չիք
3 BC սերովրէիցն
4 BC Բերովրէիցն
5 BC աթոռոցն
6 B իւրեանց
7 C + եւ
8 C տէրութիւնք
9 C գորութիւնք
10 C իշխանութիւնք
11 B եւս
12 C միայնակ ունելով փիւ միայն ակնունելով
13 BC սերովրքն
14 BC Բերովրքն
15 C կոչին
16 C հրեշտակ
17 B Բահանայապետութիւնքն
18 B զբազմաբնին
19 C չիք եւ զառձեռն պատրաստ
20 C չիք

21 C չիք
22 C չիք ամենեքին զաւրութիւնք
23 B զուարթութիւնք
24 C զուարթութիւնք
25 B ներհակ
26 C զանխոնճական
27 C զառաւատել
28 C թեւս
29 C թեւովք
30 C վերաբերութիւնք
31 B ունաւզս
32 C թեւոցն

236 Դարձեալ վասն զի որք¹ գերկուսն ունին թեւս, հրեշտակականացն² է կերպագրութիւն՝ հուպ առ մեզ եղելոցն, որովք³ տան մեզ իմաստս երկակի թեւոցն ունակութեամբք: 237 Ոչ միայն իմանալի⁴ աշխարհի գոլ զնոսա բնակիչս, այլ եւ զգայականի⁵ այսմ աշխարհի կարգեալս⁶ վերատեսուչս եւ խնամակալուս⁷, որք եւ⁸ եւ⁸ թեւովք⁹ առաքինութեան գմարդիկ ազդմամբ իմն իմանալեալ թուոցանէն որով¹⁰ ընդ ինքեանս յերկնայինսն լուսաւորութիւնս:

238 Իսկ որք զվեցն երեւութացան ունել թեւս քառիւքն զերեսս ծածկելով եւ զոտս եւ երկոքումբքն թուոցեալս գոլով, զայս ինչ թուի տալ մեզ մտաւորական զաւրութիւն իմաստից¹¹, որպէս զի երկաքանչիւրովքն¹² ծայրիւք աստուածպետականին բնութիւն անսկզբնական էութեանն խորովք եւ անմահութեամբն ծածկեալ է յեղականացս բնութեանցս¹³: 239 Քանզի երեսացն ծածկելն զանրսկզբնութեանն Աստուծոյ անգիտութիւն էիցս ցուցանէ:

240 Եւ ոտիցն՝ զանկատարածին նշանակէ:

241 Իսկ միջնովքն¹⁴ թեւովքն¹⁵ երկոքումբք¹⁶ թռչելն եւ աղաղակելն, զմիջոց երկաքանչիւրոց ծածկեցելոցն¹⁷ յաւի-

տեանց բացայայտէ: 242 Այսինքն՝ զարարչական ներգործութիւնս արարածոց, որ է յայտնի եւ անթաքուն:

243 Դարձեալ ի տիպ զգուշութեան մերումս քահանայութեան է իմանալ զծածկութիւն դիմացն եւ զարշապարացն: 244 Զի թէ առ գերամաքութեան այնքան է երկիւղ եւ զգուշութիւն յաստուածայնոցն հպաւորութիւն, քանի՞¹⁸ եւս արդեւք¹⁸ ի հողեղինացս¹⁹ պահանջի²⁰ յառ նոյն տիրական²¹ խորհրդոյ սպասաւորութիւն երկիւղի²² եւ սիրոյ ունակութիւն: 245 Քանզի եւ կայծականցն տիպք զայսր²³ աստուածային խորհրդոյ²⁴ ունէր զճշմարտութիւն, որովք²⁵ խրատիմք ծածկութեամբ երեսացն²⁶ զմտաց մերոց փակել զդրունս ընդդէմ վատթարաց խորհրդոց: 246 Եւ ոտիւքն՝ զգգայարանացս²⁷ մարմնոյ ամրացուցանել զփականս ի չարաչար տեսութեանց եւ լրոյ եւ ի սոցունց համակարգից անդամոց գայթաղութեանց²⁸:

247 Իսկ ութ թեւքն զութերորդ դարուն ունել զխորհուրդ, եթե²⁹ ոչ վայրապար թուիցի քննութիւն, յորում թեւաբուսիկ եղեալ³⁰ արդարոցն երամք թռչին լուսափայլեալք՝ նոցին համակարգելով երամապետից³¹ խմբից³²:

1 C որ
 2 C հրեշտակացն
 3 B որով + եւ
 4 BC իմանալին
 5 C գստորնականի
 6 B կարգեալ
 7 B խնամակալս
 8 C չիք
 9 BC թեւով
 10 BC ոգով
 11 C իմաստիցն
 12 BC երկաքանչիւրովք
 13 BC բնութեանց
 14 B միջնովքն
 15 C թեւով
 16 C երկաքանչիւրովք
 17 B ծածկեցելոցն

18 B արդեւք C արդեւք
 19 C հողեղինացն
 20 C պահանջ
 21 BC տիրականն
 22 BC երկիւղի
 23 C գայս
 24 C խորհրդոց
 25 B որով
 26 B երեսացն ծածկութեամբ փխ ծածկութեամբ երեսացն
 27 BC գգայարանացս
 28 C գայթաղութեանց
 29 BC եթե
 30 B թեւաբուսեալ փխ թեւաբուսիկ եղեալ
 31 BC երամապետիցն
 32 B խմբից

248 Իսկ բազմաչեայն գոլ եւ ի թիկանց կուսէ ունելն¹ աչս՝ խրատեն զամենեսին², սին², մանաւանդ՝ զիմաստունս, զգուշանալ ոչ միայն յաջմէ եւ յահեկէ, այլեւ յամենայն կողմանց, ի հակառակաց³ նետից առ ճշմարտութիւն:

249 Արժան է եւ ոչ զթուոցն ականդութեամբք զանց առնել, որ յաղագս հրեշտակաց: 250 Հազարս հազարաց ասացեալ⁴ ցեալ⁴ եւ բիւրս⁵ բիւրուց⁵: 251 Եւ մի՛ արարդեւք⁶ այսքան իմանամք գոլ զնոսա թուովք ոմանք⁷ շրջապատեալս եւ բազմամապատկեալս, այլ ի ձեռն այսպիսեաց թուոց, զառանց որքանութեան նոցին յայտնի երեւեցուցանէ զգոլն: 252 Քանզի բազումք են եւ գերազանցեալ տկար եւ նիւթեղէն մերոյս թուոց եւ չափոյ⁸, եւ գիւղիտելի⁹ միայն առ ի յաստուածային անբաւազէտ իմաստագործութենէ¹⁰: 253 Այն, որ եւ զաստեղաց թուէ զբազմութիւն¹¹ եւ յանուանէ կոչէ: 254 Զի թէ Աբրահամու¹² անթիւ ասէր լինել զաւետեացն զաւակս¹³, ըստ անթուելացն աւրինակաց աստեղացն¹⁴ եւ աւագոյ¹⁵, զի՞նչ ապա յաղագս երկնայնոցն է ասելի: 255 Որք ըստ ուղիղ դաւանութեան¹⁶ բովանդակ ծնեալք¹⁷ յԱդամայ՝ միոյն համեմատին

դասու, զոր ի տէրունեան¹⁸ ուսանիմք առակէ ի հարիւրոցն ոչխարաց¹⁹ եւ ի դրամիցն տասանց մի¹⁹ մոլորելոյ եւ կորուսելոյ²⁰:

256 Եւ արդ, վասնզի ծանուցաւ փոքր ի շատէ որքան միանգամ յաստուածագրեւտիցն տուաւ յաղագս երկնայնոցն կարգաւորութեանց, բեր այսուհետեւ զընտանեգոյնն մեր գիցուք առաջի՝ առ ի քննել: 257 Քանզի եցոյց բանն երկից²⁰ կարգաց գերագունից²¹ առաջին քահանայապետութեանցն, ²²քերթէիցն եւ սերոբէիցն եւ աթոռոց²³ յանեղէն լուսոյ ընդունել միշտ աղբիւրբար²⁴ զհոսումն իմաստութեան՝ իբրու ի նոյն իսկ²⁵ յաստուածութենէն քահանայապետիլ նոցունց:

258 Իսկ երկրորդին կարգաց²⁶, որ յետնոցայն²⁷ քահանայապետութեանց՝ տէրութեանցն²⁸ եւ զաւրութեանց եւ իշխանութեանց, ի յառաջնոց անդի²⁹ ընդունել նոյնաբար զիմաստութեան հեղումն՝ աշակերտաւրէն վարժիւք:

259 Եւ երրորդին կարգի քահանայապետութեան³⁰ պետութեանցն եւ հրեշտակապետացն եւ հրեշտակաց³¹, առ ի սոցունց ներհմտացեալք աստուածայնոցն³² իմաստից եւ քահանայապետեալք եւ յաս-

1 B ունել
2 B գամենեսեան
3 C հակառակացն
4 B ասել
5 C բիւրբ
6 Հմմտ. Գ.ան. Է. 10
7 BC արդեւք
8 C ոմամբք
9 B չափոց C չափուց
10 C + է
11 B իմաստագործութեանէն
12 C չիբ
13 B գաւակսն C գաւակ
14 BC աստեղաց
15 B աւագոց
16 Հմմտ. Նոն. Ի. Բ. 17
17 B աւանդութեան
18 BC ճնեալքն

18 BC տէրունեանն
19 Տէ՛.Մ.Գ.Բ. Ժ.Բ. 12-13
20 C միոյ
21 Տէ՛.Ղ.Գ.Բ. Ժ.Բ. 7-10
22 BC երկիցն
23 A երագոյնից
24 BC սերովրէիցն եւ քերթիցն
25 BC քոռոցն
26 B աղբերաբար
27 BC ինքն
28 A կարդաց
29 C նոցունց
30 C տէրութեանց
31 BC անտի
32 C քահանայապետութեանն
31 BC հրեշտակացն
32 B աստուածայնոցն

տուածակոյս¹ կողմ առաջնորդեալք: 260
260 Իսկ սորա մարդկայինս ազգի երկրած-
նաց կարգեալք² վերակացուս եւ նախախ-
նամիչս եւ վերաբերողս³ յերկնայինսն ի-
մաստուծիւնսն:

261 Արդ տեսցուք՝ զի՞նչ արդեւք⁴ ի-
մանի⁵ մեզ կերպարանք նախախնամու-
թեան սոցա⁶ առ մարդկութիւնս՝ մասնա-
ւոր, եթե՞⁷ Հանուր: 262 Այսինքն⁸ առ ո-
րո՞ւմնս, եթե՞⁹ առ ամենեսին¹⁰: 263 Եթէ¹¹
առ որո՞ւմնս միայն, որք մաքրեցան արդա-
րութեան գործովք ի հնումն եւ ի նորումս
եւ տեսութեան նոցա եւ խաւսակցութեան
արժանացան, զի՞նչ աւգտեցուցանէ ո-
մանց լուսաւորութիւն զհասարակացն ան-
տեսութիւն: 264 Եւ եթե՞¹² ասեմք Հանրա-
բար նախախնամել նոցա զմարդիկ, ընդ-
դէմ բերի տգիտական կարծեաց, որպէս թէ
ի դէպ էր զայնս, որք յամբարշտութեան¹³
ի բարիս փոփոխել, եթէ արդարեւ նախախ-
նամեն անակնառու: 265 Առ որս ասեմք՝
ճշմարտութեանն հետեւելով. եթե՞¹⁴ արդա-
րեւ կարգեալ են յԱստուծոյ նախախնամել
աներեւոյթաբար¹⁵ զմարդկայինս բնու-
թիւն՝ զարդարս եւ զմեղաւորս, զաբա-
րիչտս եւ զբարեպարիչտս, ըստ նախկի ա-
սացելոցն¹⁶ ի Մովսէսէ¹⁷ կացոյց զսահ-

մանս¹⁸ հեթանոսաց ըստ թուոյ հրեշտա-
կաց Աստուծոյ: 266 Քանզի թէ բարի
հրեշտակացն պահպանութեամբ¹⁹ ոչ պա-
հիւր աշխարհ, կանխագոյն եւս ի դիւաց
չարաց կորուսեալք լինէին: 267 Այլ զի
զչարս ոչ դարձուցանեն²⁰ ի չարեացն,
մի²¹ յաղագս այսորիկ տկարասցի ոք²²
մտաւք: 268 Զի ոչ թէ²³ անկարանան զայս
առնել եւ²⁴ ոչ կամին, որոց խնդութիւն է
դարձն եւ տրտմութիւն՝ կորնչել²⁵ ի մեզս,
այլ յաղագս ուղիղ դատաստանին Աստու-
ծոյ: 269 Վասնզի զբանականքս²⁶ ամե-
նայն, անձնիչխանս²⁷ եւ ոչ ծառակայանս
արար բնութեամբ, որոց եւ զաւրէնս պա-
տուիրանին ոչ հարկաւորաբար, որպէս
անբանից²⁸, այլ տիրականին ապաստանա-
րար կամաց: 270 Ըստ որում եւ ոչ ըստ նո-
ցայն գոյով մերս կատարումն աւրինացն²⁹
անվարձ եւ անցանելն անպատիժ, բնաւո-
րական եղեալ եւ անաշխատ, այլ լրումնն³⁰
վարձուց եւ ստունգանելն տուժից է առիթ:
271 Քանզի³¹ կամաց է եւ ոչ ի հարկէ, տա-
ժանելի եւ ոչ հեշտալի: 272 Վասն որոյ եւ
պահպանքն մեր հրեշտակք, թէպէտեւ
մերձ գոյով տեսանեն զչարացն չարու-
թիւնս³², ոչ ունին իրաւունս առանց նո-
ցին իսկ կամացն կցորդութեան՝ դարձու-
ցանել զնոսս ի բարիս: 273 Այլեւ ոչ դեւք

1 C յաստուածակոյսն

2 B չի՞իսկ սոքա ... երկրածնաց կարգեալք

3 C վերքերոյս

4 BC արդեւք

5 B իմալի

6 BC նոցա

7 BC եթէ

8 C չի՞ք

9 BC եթէ

10 B ամենեսան

11 B եւ թէ C եթէ

12 BC եթէ

13 B + են

14 BC եթէ

15 B աներեւութաբար

16 C ասացելոյն

17 B մովսէսէ

18 C սահմանս

« Հմբ. Բ Օր. Լ Բ 8

19 C պահպանութեամբ հրեշտակաց փիլ հրեշտա-
կացն պահպանութեամբ

20 C դադարեցուցանեն

21 C + ոք

22 B որք C չի՞ք

23 BC եթէ

24 BC + կամ թէ

25 B կորնչելն

26 B գրանականս

27 BC անձնիչխանականս

28 B զանբանից

29 C օրինաց

30 BC լրումն

31 B + ի

32 B զչարութիւնս չարեաց փիլ զչարացն չարութիւնս

զաւրեն աւամա¹ եւ բռնութեամբ ձգել զմարդիկ ի չարիս: 274 Քանզի արգելեալ են յայտոսիկ յԱստուծոյ: 275 Զի թէ այսմ իշխէին, ոչ ումեք հնար էր լինել բարի:

276 Այլ է այսպէս իմանալ. մերձ գոլով երկաքանչիւրքն մարդոյ՝ բարի հրեշտակն ի բարւոյն առաքեալ յԱստուծոյ սերմանել զբարիս եւ չար դեւն² ի չարէն սերմանել զչարութիւնս: 277 Եւ մարդն իբրեւ գերկիր հողանիւթեայ ընդունաւ զհակառակ սերմանեալսն առ ի միտս, եթէ իւրով յաւժարական կամակցութեամբ զառ ի³ բարի⁴ րի⁴ հրեշտակէ⁵ սերմանեալն բուսուցանէ յոգւոջն եւ պտղաբեր առնէ գործովք արդարութեան, սերմանեալ որոմունքն ի չարէն կորնչին անպտղութեամբ: 278 Եւ ներհակն բարոյ⁶ սատանայ ոչ կարէ բռնութեամբ փոփոխել զնա ի բարւոյ անտի եւ ձգել աւամայ ի չարիս, այլ միայն պատրանաւք⁷ եւ խաբէութեամբ: 279 Իսկ եթե⁸ ատելի բարւոյ եւ սիրող⁹ չարի իցէ մարդն՝ ընկալեալն¹⁰ զսերմանեալն առ ի չարէն արմատացուցանէ յինքեան եւ պտղաբերէ գործովք անաւրէնութեան, եւ զսերմն բարեացն¹¹, որ ի բարւոյ անտի, խանգարէ իւրով կամաւորութեամբ, եւ հրեշտակն բարի, ոչ ունելով իրաւունս բռնաբար¹² ձգել զչարն ի բարիս, թաղծեալ¹³ ընդ բարւոյ սերմանց¹⁴ իւրեանց¹⁵, որ ի նմա անպտղութեան եւ ընդ չարին

պտղաբերութեան, հեռանայ ի նմանէ¹⁶: 280 Վասն զի որքան տրտմական¹⁷ կրիւք եւ խղճմտութեամբ բերի ի մեղսն, յոյս ունի դարձի եւ փրկութեան ոգոյ¹⁸ նորա ի բարիս: 281 Ապ<ա> եթե¹⁹ ի խորս հասեալ չարեաց՝ արհամարհէ, ըստ գրեցելումն, թողու լքանէ՝ մատնելով²⁰ սատանայի, որում հետեւեաց ընտրողական կամաւք: 282 Որպէս եւ զՅուդաս²¹ Տէրն յետ պատառոյն: 283 Եւ ինքն հրեշտակն սուրբ, ելեալ առաջի Աստուծոյ, ամբաստանէ զանդարձն ի չարեաց մեղաւորէն, որպէս ուսանիմք ի տէրունականն²² առակէ²³, որ յաղագս անիրաւ տնտեսին: 284 Եղեւ²⁴, աւսէ, զնմանէ ամբաստանութիւն, ուստի²⁵ եւ յորո՞ց, եթե²⁵ ոչ ի հրեշտակաց: 285 Դարծեալ եւ ասելն Աստուծոյ առ Աբրահամ, թէ²⁶ աղաղակ սողոմացուցն²⁷ եւ գոմորացուցն²⁸ ել առ իս²⁸, ի սոյն հայի կերպարանս: 286 Զի պահպանքն նոցա հրեշտակք, ի զազրագործ աղտեղութենէ նոցին²⁹ տաղտկացեալք, բողոքէին առ դատաւորն ամենեցուն Աստուած: 287 Վասն որոյ ըստ մարդկայնոցս աւրինի³⁰ ձեւացուցանելով զբանն ամենատես բնութիւնն ասէր. «Իջեալ տեսից, թէ³¹ ըստ աղաղակին՝ կին՝ որ յիսն հասանէ՝ վճարեալ իցէ»³¹:

1 BC աւամայ
2 C դեւն
3 C չի՞գառ ի
4 C գրարի
5 B հրեշտակէն C հրեշտակիմ
6 BC բարւոյ
7 C կամաւ
8 BC եթէ
9 A սիրոյ զի փ/ս սիրող
10 B ընկալեալ
11 C բարեաց
12 B բռնաբարելով
13 BC թախծեալ
14 B սերմանցն
15 BC իւրոց

16 BC + սակայն ոչ իսպառ
17 B տրտմական
18 B յոգւոյ C ոգոյ
19 BC եթէ
20 BC + գնա
21 C գլուրա
22 C տէրունական
23 C առակէ
24 C եւ եղեւ
25 BC եթէ
26 C չի՞
27 B սողոմացուցն
28 C գոմորացուցն
* Հմմտ. Ծննդ. ԺԷ 20
29 BC նոցա
30 B արիւնակի
31 C եթէ
‡ Հմմտ. Ծննդ. ԺԷ 21

288 Եւ արդ, ըստ որում զամբարշտաց եւ զմեղաւորաց տեսանելով զչարիս՝ պահապանքն մեր հրեշտակք ամբաստանեն առաջի Աստուծոյ: 289 Ըստ այսմ աւրինակի՝ յորժամ զպահպանեալսն յինքեանց զմարդիկ տեսանեն ի գործս արդարութեան եղեալ, ի սրբութեան եւ ի պարկեշտութեան, յաղաւթս եւ ի պահս, ի մարդասիրութիւնս եւ յողորմածութիւնս, եւ յամենայն պատուիրանացն Աստուծոյ պահպանութիւնս, ուրախ լինին յոյժ եւ գորովալիր գթով, իբր¹ զհամատոհմ ինքեանց, ողջագուրեն հոգեւորապէս զհոգիս նոցա: 290 Որպէս եւ² մեծն Գաբրիէլ՝ զմարգարէն ընն Դանիէլ, զոր եւ այր ցանկութեան՝ աւնուանեաց, ոչ յաղագս մարմնոյ ինչ գեղեցկութեան, որոյ ոչ է փոյթ, այլ վասն հոգւոյն բարեվայելչութեան: 291 Եւ եւեալք³ յերկինս իւրաքանչիւրոք զիւրումն ըստն պահպանեցելոյ ոգւոյ⁴, զնէ առաջի Աստուծոյ զիրս բարեգործութեան⁵ եւ յարդարէ⁶, գովէ եւ բարբանէ, եւ բարեխաւս եւս լինի⁷ տալ զխնդրելին նմա յաղաւթս եւ զամենայն պարգեւս հոգեւորականս:

292 Եւ զի ճշմարիտ են այսոքիկ եւ ոչ կեղակարծելիք, վկայեն⁸ աստուածային գրութեանցն⁹ պատմութիւնք, որ յաղագս Կոռնէլիոսի¹⁰: 293 Այն՝ զի յաղաւթս կալով¹¹ նորա¹² ի տան, երեւեալ նմա հրեշ-

1 C իրրել
 2 C չիբ
 * Գ.ան. Ժ. 11
 3 C ելեալ
 4 B հոգւոյ
 5 C բարեգործութեանն
 6 B յարգէ + եւ C չիբ եւ յարդարէ
 7 C + եւ յարգէ
 8 B + այսոցիկ
 9 A դրութեանցն
 10 BC կոռնելիոսի
 ք Տէ՛. Գ. ք. ք. Ժ.
 11 C կալ
 12 B նմա

տակ Աստուծոյ եւ ասէ¹³. «Կոռնէլիէ¹⁴, աղաւթք քո եւ ողորմութիւնք¹⁵ ելին յիշատակաւ առաջի Աստուծոյ»^ք: 294 Եւ զո՞վ արդեւք¹⁶ կարծեմք հանել զբարեգործութիւն¹⁷ նորա յերկինս եւ յիշել առաջի Աստուծոյ, եթե¹⁸ ոչ զպահպանսն¹⁹ նորին²⁰ հրեշտակն²¹. այն, որ եւ առաքեցաւ խաւսել ընդ նմա զպատգամս Աստուծոյ: 295 Զի ոչ ասաց, թէ²² յիշեաց Աստուած զողորմութիւն քո եւ զաղաւթս, այլ թէ ելին յիշատակաւ առաջի Աստուծոյ, այսինքն՝ յայլմէ վերաբերեալք²³:

296 Ունիմք²⁴ զսոյն եւ ի յայտնութեանէն Յովհաննու հաստատել²⁵. այն, զի քսան եւ չորք²⁶ ծերունեացն դասք նստեալք²⁷ առաջի աթոռոյ յաստուածութեանն յիւրաքանչիւր ժամու աղաւթից յարուցեալք²⁸ խնկարկէին ոսկեղէն բուրուառաւք²⁹ առաջի Աստուծոյ, որ են, ասէ, աղաւթք սրբոց³⁰, որ ի³¹ յերկրէք:

297 Եւ արդ, ըստ որում յաղագս հրեշտակաց ասացաք ամբաստանել զչարացն եւ յորդորել³² զբարիսն³³ առաջի Աստու-

13 B ասէր
 14 BC կոռնելիէ
 15 C ողորմութիւն + քո
 ք Տէ՛. Գ. ք. ք. Ժ. 3-4
 16 BC արդեւք
 17 C + բարեաց
 18 C եթէ
 19 BC զպահպանսն
 20 B նորա
 21 B զիւրեշտակն
 22 B եթէ
 23 B վերաբերեալք C յառաջ բերեալք
 24 B եւ զսոյն
 25 B հաւաստել
 26 B իդ փիս քսան եւ չորք C չորս
 27 BC նստեալք
 28 C + եւ
 29 C բուրվառոք
 30 BC սրբոցն
 31 B չիբ
 ք Տէ՛. Գ. ք. ք. Ժ. 8
 32 BC յարգել
 33 B զբարեացն

ծոյ, ընդդէմ¹ սմին է իմանալ եւ զդիւաց
 չարաց, զի յորժամ պատերազմեալք ընդ
 արդարոց ոչ կարեն շարժել զհաստատուն
 միտս նոցա ի բարւոյն, չարախաւս լինին
 եւ խնդրեն առ ի² յԱստուծոյ³ փորձել
 զնոսա: 298 Զի առ Յոբ⁴ եղեալն առ ամե-
 նայն որդիս Ադամայ նշանակէ նոյնպէս
 լինել: 299 Նաեւ աւետարանչին Յովհան-
 նոս⁵ յաղաթականսն զսոյն⁶ բացայայտեն
 տեն միտս ասացեալքն: 300 Գիտես, ասէ,
 ամենայն ուրեք զչարախաւսին մերոյ
 զմեքենայս⁷: 301 Եւ եթե⁸ ամենագէտ եւ
 նախատես բնութեանն Աստուծոյ ծանաւթ
 լինի, զի արդարն առաւելու ի բարեացն
 հանդէս ի փորձութեան անդր⁹, թոյլ տա¹⁰
 փորձել¹¹ ի նմանէ, զի յաղթելով փորձողին
 զին արդարն պայծառասցի եւ աւրինակ
 բարեաց մարդկան եղիցի եւ չարախաւսն
 դարձցի յետս ամաչեցեալ: 302 Իսկ զորս
 ճանաչէ տկարս¹² գոլ եւ ոչ զաւրաւորս ի
 պնդութիւն առաքինութեան¹³, ոչ տա¹⁴
 թոյլ չարախաւսին փորձել, զի մի' եւ¹⁵ սա-
 սակաւն, որ ի նոսա կորիցէ բարեմասնու-
 թիւն: 303 Վասն որոյ եւ ինքն, իբրեւ
 քաջ գիտող այսոցիկ, ուսոյց խնդրել¹⁶ ի
 Հաւրէ՛ ոչ տալ մեզ ի փորձութիւն, այլ
 փրկել¹⁷ ի չարէ¹⁸ *:

304 Դարձեալ եթէ ոք յարդարոց ընդ
 ցորենոյ բարեգործութեանն որոմունս ախ-
 տից խառնեալ ունիցի¹⁹, որպէս զփառասի-
 րութիւն, կամ զամբարտաւանութիւն, կամ
 զազահոլութիւն, կամ զբարկացողութիւն,
 կամ զնախանձ, կամ այլ ինչ յայսպի-
 սեաց¹⁹, թոյլ տա²⁰ գալ փորձութեանն ի
 վերայ՝ որպէս զհոլը ապականել զժանգն
 անաւրէնութեան, որ ի նմա: 305 Զի ոսկե-
 դէն պատկերն տիրական, անխառն ի հա-
 կառակից, տպաւորեալ ցուցցէ²¹ յինքեան
 զկերպարան²² սկզբնատպին:

306 Նաեւ²³ եթէ²⁴ ոք ձեւանա²⁵ առ
 մարդկան ունել զբարիս²⁶ եւ առաջի Աս-
 տուծոյ ոչ նոյնպիսի²⁷, թոյլ տայ չարին
 փորձել, զի անժուժութեամբն²⁸ ի փորձու-
 թիւնն²⁹, ի բաց ի նմանէ բարձեալ կերպա-
 րանեալ բարին, յայտնի երեւեսցի անպի-
 տան կեղծաւորութիւնն:

307 Բայց առանց հրամանի Աստուծոյ
 մի' ոք կարծիցէ գալ փորձութեան³⁰ ի չա-
 րէն³¹: 308 Զի թէ³² էր այս ի միում վայր-
 կեան ժամանակի՝ զբովանդակ ազգս մարդ-
 կան ջնջեալ կորուսանէին յերկրէ առ
 բռնաւորականն³³ ատելութեան: 309 Որք
 եւ ոչ³⁴ մարդկան միայն, այլ եւ անասնոց
 անգամ ոչ զաւրեն վնասել ինչ առանց
 թոյլ տալոյն Աստուծոյ: 310 Եւ զայս յայտ

1 B իսկ ընդդէմ
 2 C չի՞տա ի
 3 C + առ ի
 4 BC յովբ
 5 B յոհաննոս
 6 C զնոյն
 7 A մեքենայս B + գրոնութիւն
 8 BC եթէ
 9 B անդ
 10 BC տայ
 11 B փորձել
 12 C տկար
 13 B առաքինութեանն
 14 BC տայ
 15 B չի՞
 16 B խնդրել
 17 B փրկել
 18 BC չարէն
 * W արք. Գ. 13

Բ Հմմտ. Մատթ. ԺԳ. 25
 19 B յայսպիսեացս
 20 B տայ
 21 C ցուցանէ
 22 B զկերպարանս
 23 B նա
 24 B թէ
 25 BC ձեւանայ
 26 C զբարիս
 27 B նոյնպիսիս
 28 C անժուժկալութեամբն
 29 BC փորձութեանն
 30 B փորձութիւն
 31 C չարէ
 32 C եթէ
 33 C բռնաւորականն
 34 BC միայն մարդկան

առնեն անբանից կենդանեացն Յորթայ¹ հոյլք² եւ խողերամակք գէրգէրսացւոց^{2*}:

311 Եւ եթէ որո՞վ ունիմք ճանաչել՝ մինչ բարին ի՞նչ մեզ սերմանի ի հրեշտակաց կամ չարութիւնն՝ ի դիւաց: 312 Արժան է եւ զայնս⁴ եւս, որքան հասանելի է, քննել իմաստապէս⁵:

313 Զի թէպէտեւ⁶ հասարակաբար⁷ է այս գիտութիւն, որ բանականի բնութեանն⁸ են հաղորդ, առ իւրաքանչիւր ոգոգւոջ լինելով յարածամ, ի հակառակից⁹ երկաքանչիւրոցն¹⁰ ազդումն, այլ հեղգութիւնն¹¹ եւ տգիտութիւնն¹², որպէս այլումն¹³, եւ յայսմիկ կուրացուցանեն զմիտս բազմաց՝ ոչ ընտրել, ճանաչել զաւգտակարն եւ զվնասակարն¹⁴ եւ որոշումն առնել չարին եւ բարւոյ¹⁵:

314 Բայց որ արթունն են մտաւք, ծանաւթ են տիրապէս կրկին եղելոց առ նոսա ազդողական զաւրութեանց, զորս եւ գրով աւանդեցին ի խրատ վարդապետութեան հաւատոյ մանկանց, յորոց առեալ եւ մեր զայսոսիկ զիմաստս ծանուցուք փոքր ի շատէ:

315 Եւ արդ, առաջին նշանակ ասացելոցս է այս¹⁶ ինչ:

316 Յորժամ կացցէ¹⁷ ոք յանհոգութեան հոգեւորացն եւ յանկարծակի, առանց իրիք ինչ պատճառի¹⁸ ճմլի¹⁹ սիրտն յիշմամբ սիրոյն Աստուծոյ, եւ զեղջ եւ արտասուս²⁰ հարկանի, եւ յիշելով զվատթար ինչ եղեալ ի նմանէ գործս, ատեայ բոլորով սրտիւ եւ ապաշաւէ, եւ փափագէ ի ժամուն յայնմիկ բարեաց գործոց, եւ հեշտանայ հոգին անճառ խնդութեամբ²¹, այս է յայտնի ծանաւթութիւն առ ի սրբոյ²² հրեշտակէն, որ պահեն զնա՝ սերմանել յոգւոջն զբարին եւ լուսաւորել:

317 Եւ եթե²³ մինչ զայսպիսի նշան²⁴ ազդման ճանաչէ յինքեան եղեալ, եւ փութա²⁵ ըմբռնողապէս կալմամբ՝ պահել ի սրտին գերանականս²⁶ զայս խնդութիւն, եւ յառնէ²⁷ յաղաւթս, եւ սկիզբն առնէ պտղաբերել գործովք զսերմանեալն ի նմա²⁸ զբարիս²⁹ տեսանելով աստուածայնոյ հրեշտակին, եւ եւս յաճախէ տալ զբարեացն սերմանիս եւ ծագել ի նմա զաստուածային լուսոյն ճառագայթ: 318 Եւ որքան առաւելու մարդն յընդունակութիւն բարւոյն, որ ի նմանէ, եւ նա³⁰ եւս, քան զեւս³¹ փոքր փոքր յաւելուածով լուսաւորէ զմիտս նորա անճառելի գիտութեամբն Աստուծոյ: 319 Մինչ զի եւ³² զինքն իսկ երեւեցուցանել նմա եւ խաւսակցել որպէս

1 C չիբ
2 Տէ՛* Յ*Ք Ա 3
3 C գերգեսացւոց
4 Տէ՛* Մ՝*բէ. Ե՛ 1-13
5 C չիբ
6 B գայս
7 C իմաստնապէս
8 C թէպէտ
9 C հակառակաբար
10 C բնութեան
11 C հակառակիցն
12 C իւրաքանչիւրոցն
13 C հեղգութիւն
14 C տգիտութիւն
15 C յայլումն
16 C չիբ եւ զվնասակարն
17 B բարւոյն
18 C սրտիւ
19 B սրբոյ
20 B սրբոյ
21 C եթէ
22 B նշանակ
23 BC փութա
24 C գերանական
25 C առնէ
26 C նմանէ
27 B գրարիս
28 C + եւ
29 C չիբ քան զեւս
30 C + լինի

17 B կայցէ
18 C պատճառի ինչ փխ ինչ պատճառի
19 B ճմլի
20 B յարտասուս
21 C + եւ ուրախութեամբ
22 B սրբոյ
23 C եթէ
24 B նշանակ
25 BC փութա
26 C գերանական
27 C առնէ
28 C նմանէ
29 B գրարիս
30 C + եւ
31 C չիբ քան զեւս
32 C + լինի

ընդ առաջին սրբոցն՝ կամ տեսեամբ երազոց¹, կամ յափշտակութեամբ մտաց:

320 Ապ<ա> եթե² զներածնեալն³ նորարա սերմ⁴ բարևոյ⁵ անփոյթ արարեալ առ ծուրութեան ուրուք՝ ոչ պտղաբերէ, տրտմեալ ի բաց գնա⁶, ոչ ի⁷ միանգամն⁸ եւ յերկիցս⁹, այլ յետ յոլովագունից սերմանելոյն եւ անպտուղ լինելոյ¹⁰: 321 Իսկ եթե¹¹ տեսանէ¹² զիւրն ընկալեալ սիրով գսերմ¹⁴ եւ ընդ չարին ոչ հեշտացեալ խորհրդոց, այլ դժուարեալ¹⁵, մանաւանդ թէ եւ պատերազմեալ եւս, ինքն իսկ պատերազմակից եղեալ նմին՝ հալածէ զչարն: 322 Թէեւ փոքր ինչ պտղաբերէ ի նորայոցն¹⁶ եւ ոչ զամենայն¹⁷, այլ եւ այն իսկ, որ ընդ հարկանի իմն ի միտս մարդոյն եւ ստիպէ¹⁸ բարիս՝ երբեմն յաղաւթել¹⁹, երբեմն՝ յողորմութիւն, երբեմն յայլ ինչ ի²⁰ նիւթ գործոյ հոգեւորացն ի հրեշտակէն եւ այնոքիկ ազդմունք: 323 Նաեւ ընդդիմանալն վատթար խորհրդոց չարին եւ ոչ տալ տեղի, այլ հակառակել: 324 Կամ գանաւզուտ եւ վնասակար բանս ոչ տալ²¹ խաւսել լեզուին, այլ լռել: 325 Կամ ի²²

չարագործոց²³, յորս²⁴ ստիպէ չարն առնել, դադարել, կամ²⁵ թէ յանդգնի՝ ոչ յաջողել, ի հրեշտակէն եւ այսոքիկ ներգործութիւն²⁶ են թաքնաբար:

326 Իսկ առ ի դիւացն եղեալ ի մեզ չարութեան սերմանցն նշանակք չունին պէտս իբրեւ զթաքուն ինչ յայտնելոյ, զի ամենայն չարեաց տեսակք²⁷, որ սերմանին ի մեզ, ի նորայն չար մշակութենէն²⁸ յառաջաբերի²⁹, թեպէտ եւ ոչ ամենայնքն³⁰ չարի ունին կերպարանս: 327 Զի թէ այսպէս³¹ դիւրին էր ճանաչելն եւ ի բաց փախչելն³²: 328 Այլ զբազումս ի չարեացն բարեաւ ծածկեալ աւծանէ՝ որպէս զպղինձ³³ ոսկուով կամ զդեղ մահացու՝ քաղցրագոյն կերակրով, կամ զկարթ ձկանց սովորական որսով³⁴: 329 Եւ այն է աջակողմեան³⁵ ասացեալ պատերազմ³⁶. որ եւ³⁷ խրատիմք զինովն³⁸ արդարութեան, որ ընդ աջմէն եւ ընդ ահեկայն³⁹ իցէ⁴⁰ ամբանալ, զի ապրել կարասցուք ի յայտնի նետից հազարացն, որ⁴¹ յահեկէ⁴², եւ ի գաղտնեաց⁴³ բերուցն⁴⁴, որ ընդ⁴⁵ աջմէն¹:

1 B երագոյ
2 C եթէ
3 B գնեբխածնեալն C գնեբգործնեալն
4 B գսերմն C սերմն
5 B բարոյ
6 BC գնայ
7 B չի՛բ
8 BC միանգամ
9 B երկիցս
10 BC լինելոյն
11 C եթէ
12 B տեսանիցէ
13 B սիրով ընկալեալ գիրն փխ գիրն ընկալեալ սիրով
14 BC գսերմն
15 BC դժուարացեալ
16 A նորայոցն C նորայնոցն
17 BC գամենայն
18 BC + ի
19 B յաղօթս C յաղօթելն
20 C չի՛բ
21 C չի՛բ
22 C չի՛բ

23 C չար գործոց
24 B գոր
25 B եւ կամ
26 BC ներգործութիւն
27 A չի՛բ չունին պէտս իբրեւ ... զի չարեաց տեսակք
28 C մշակութենէ
29 C յառաջ բերի
30 C ամենեքեան
31 B + էր
32 C փախչելաք
33 C պղինձ
34 B որսովք C չի՛բ կամ զկարթ ... սովորական որսով
35 C աջակողման
36 B պատերազմն
37 B որովք (C որով) փխ որ եւ
38 B զինովք
39 BC ահեկէն
40 BC է
41 B + ընդ
42 B յահեկէն է
43 C գաղտնի
44 C քիւրիւցն
45 C չի՛բ

330 Բայց ի յաղթողէ ումեմնէ հոգե-
 ւոր² պատերազմին լուայ, զի ասէր, թէ որ
 ինչ միանգամ դիւականք իցեն հնարից
 խորամանկութիւնք³ ի կորուստ մարդկան
 նիւթեալ, ծանեա⁴ զքնաւն:

331 Իսկ զառ ի հրեշտակաց⁵ նախախ-
 նամող⁶ պահպանութիւնս⁷ դոյզն ինչ ի
 բազմաց⁸, այլ ոչ եթե⁹ ամենեցունց հաւա-
 սարապէս ունին զնախախնամելն, զի ամ-
 բարշտաց եւ մեղաւորաց ոչ նախալաւժար
 կամաւք, այլ իբր¹⁰ ի հարկէ յաղազս հրա-
 մանին Աստուծոյ, զի մի՛ իսպառ կորիցեն՝
 մինչ ի դատաստանին ժամանակ¹¹, իսկ
 որք¹² սրբութեան¹³ եւ արդարութեան վա-
 րուք բերին ըստ կամացն Աստուծոյ, զայ-
 նոսիկ՝ յաւժարութեամբ եւ սիրով: 332
 Բայց գերամաքուր ոգւոց¹⁴ եւ հուպ եղելոց
 նոցունց առաքինութեամբ, ոչ մի յան-
 մարմնոցն¹⁵ կամ սակաւք¹⁶, այլ բանակք
 հրեշտակաց շուրջ եղեալ սպասաւորեն՝
 ըստ Դաւթայ՝, որպէս առ Եղիսէոս¹⁷ եւ
 առ այլս ի սրբոցն է¹⁸ տեսանել:

333 Եւ արդ, այսոքիկ, զոր ասացաք ի
 բարի հրեշտակացն խնամք¹⁹ բարեաց ի
 մեզ ցուցեալ եւ ի չար դիւացն խաբէու-

թիւնք չարեաց, որքան ի մարմնի եմք՝
 զաւրեն:

334 Իսկ ի ժամ վաղճանին²⁰, մերձ ե-
 կեալ հրեշտակն ի պահանջել զհոգի պահ-
 պանեցելոյն ի նմանէ մարդոյ²¹, եթէ ար-
 դար է եւ սուրբ, խնդայ եւ ուրախ լինի²²,
 իբրու ենն բարէսէրք միանգամայն եւ
 մարդասէրք: 335 Եւ առեալ խնդութեամբ
 սլանայ նովաւ հանդերձ յիմանալեացն
 կայանս²³ եւ հանգուցանէ զնա ընդ հոգ-
 ւոցն արդարոց կատարելոցն²⁴ յերկինս՝
 ըստ Պաւղոսի²⁵: 336 Եւ ցուցանէ նմա
 զհանդերձեալ փառսն եւ տեղի հանգս-
 տեանն, զոր ընդունելոց է ի յարու-
 թեանն²⁵: 337 Եւ այնպէս յարագուարձ
 բերկրանաւք ցնծայ հոգին արդար յուսով
 կենացն յաւիտենից:

338 Իսկ եթէ ի մեղս եւ յանդարձ չա-
 րութեան եհաս²⁶ նմա վաղճան²⁷, տրտմի
 հրեշտակն սուրբ յաղազս կորուսելոյն:
 339 Սակայն առեալ զայրագին եւ ահար-
 կու դիմաւք²⁸ կերպարանաւ²⁹, որպէս դա-
 հիճ ի մահ վարելով զմահապարտս³⁰, հա-
 նէ զնա³¹ յաւղս³² եւ աւղային դիւաց³³
 շուրջ պատեալ՝ դատախազեն զնմանէ, իբ-
 րու թէ՛ մերն³⁴ է բաժին, քանզի մերուս
 հետեւեաց³⁵ կամաց ի կեանս իւր: 340 Եւ
 թոյլ տուեալ հրեշտակին նեղել, տազնա-

1 B ազմէն C յազմէ
 2 C հոգեւորական
 3 B խորամանկութիւնք
 4 BC ծանեայ
 5 B հրեշտակացն
 6 C նախախնամութիւնս
 7 C պահպանող
 8 C + (եւագր է)
 9 BC եթէ
 10 B իբրեւ
 11 B ժամանակն
 12 BC որ
 13 B սրբութեան
 14 B հոգւոցն
 15 C + ոչ մի ի հրեշտակաց կամ երկուս
 16 B երկուս
 17 Սաղմ. ԼԳ. 8
 18 Հմմտ. Գ. Թ. ագ. 9. 17
 19 C եղիսէիւ
 20 C չիբ
 21 B + է
 22 BC չիբ
 23 B կայանս
 24 B կատարելոց + գրելոցն
 25 C յարապարտսն
 26 C էհաս
 27 BC վախճան
 28 BC չիբ
 29 B կերպարանոց
 30 B զմահապարտսն
 31 C չիբ
 32 B յաւղսն
 33 B դիւացն
 34 C մեր
 35 C հետեւեացաւ

20 C վախճանին
 21 B մարդոյն
 22 C է
 23 B կայանս
 24 B կատարելոց + գրելոցն
 25 C յարապարտսն
 26 C էհաս
 27 BC վախճան
 28 BC չիբ
 29 B կերպարանոց
 30 B զմահապարտսն
 31 C չիբ
 32 B յաւղսն
 33 B դիւացն
 34 C մեր
 35 C հետեւեացաւ

պել զնա, զի ծանրիցէ, որոց ծառայէրն, մինչ զի յանդգնին եւս յափշտակել զնա, որոց ոչ ներեալ¹ սաստէ, եւ տանի դասէ ընդ գործակցացն իւրոց ոգւոց: 341 Եւ ցուցանէ² զվճիռ³ դատաստանին իւրոյ, որ որ պահի⁴ նմա ի հանդերձելումն:

342 Իսկ ի յարութեանն աւուր, յորժամ գայ Որդին Աստուծոյ փառաւք Հաւր, եւ շարժին պահապանք տանս, եւ սլանան պահպանեալ ոգիքն ի վերուստ, իբրեւ զարծուիս, բերեալք ի հրեշտակաց եւ միացեալք ընդ անապականի մարմնոյն յարութեամբն ի մեռելոց, վերացուցանեն զընտրեալս⁵ Աստուծոյ հրեշտակք լուսափայլ ամբաւք⁶ ընդ յառաջ⁷ Քրիստոսի, եւ խառխառնեն զնոսա յերամս վերին զաւրացն⁸, եւ ընդ տեառն իջանելով յերկիր՝ կացուցանեն ընդ յաջմէ նորա փառաւք, ածեն տազնապաւ առաջի աթոռոյ փառաց նորա եւ զամբարիշտս ամենայն, եւ զմեղաւորս, իբրեւ զծառայս չար⁹ փախուցեալս ի տեառնէ: 343 Եւ որոշեալ զնոսա յարդարոցն՝ դասեն¹⁰ յահեկէ՝ ընդ ապստամբիցն¹¹ բիցն¹¹ դասուց սատանայի եւ դիւաց նորա: 344 Եւ լինին վկայք բարերարութեանն Աստուծոյ, եղեալ ի ձեռս¹² նոցա առ որդիս մարդկան, եւ յիշեցուցանեն զնախախնամութեանն կերպարան¹³, զորս ցուցին իւրաքանչիւր ումէք՝ յայտնի եւ ծածուկ, եւ ժամանակն, եւ տեղին, եւ զիրսն, որովք ոչ եղեն լաւք, այլ անպի-

տան¹⁴ գտան՝ զհետ երթեալք խաբէութեան չարին եւ հեշտութեան մեղաց¹⁵:

345 Սակայն վասնզի բարիք են եւ մարդասէրք¹⁶, բազմադիմի աւրինակաւ ձեռնտու լինին որդոց մարդկան յաւուր դատաստանին: 346 Քանզի ի դնելն ի կշիռս իրաւանց¹⁷ զմեղս մեր եւ զարդարութիւն, արդարութեանն¹⁸ կողմանն¹⁹ հրեշտակն²⁰ իւրաքանչիւր անձին պահապանն եւ դիտողն²¹ հաւաստի գործոց նորա է զնաւը²²:

347 Իսկ մեղացն՝ սատանայ եւ դեւք. եւ որքան սոքա զչարիսն յաւելուեն, մանրամասնաբար յիշեցուցանելով, զորս խորհրդով եւ բանիւ, եւ գործով ետուն մեղանչել մեզ յաւրէնս Աստուծոյ, եւ դնեն ի լուծ կշռոցն²³, յորոց ոչ մաքրեցաք²⁴ աստ խոստովանութեամբ եւ ապաշխարութեամբ:

348 Հրեշտակքն²⁵ զբարեացն²⁶ յիշեցուցանեն մասունս²⁷, զորս²⁸ կրեաց իւրաքանչիւր ոք յինքեան երկոքումբքս այսոքիւք: 349 Եւ դնեն ի միւս կողմ²⁹ լծոյ արդարակորով կշռոցն³⁰: 350 Եւ զորաւրինակ ջատագովք աստանաւր դատաստանի դատելոց փութան աւգնել սիրելեաց, այսպէս եւ նոքա մարդկայինս

1 A ներել
2 B նմա
3 B զըվիռ
4 B + ի
5 B զընտրեալսն
6 B ամպովք C ամպօք
7 C առաջ
8 C չի՞նք խառնեն ... յերամս վերին գաւրացն
9 B չարս
10 B + ընդ C դասէ + կացուցանեն
11 B ապստամբացն
12 C ձեռն
13 B կերպարանս

14 C անպիտանք
15 B մեղացն
16 A լուս.՝ Ով սուրբ գարթունք, յարուցէք գանկեալս եւ կանգնեցէք գգորեալս մեղաւք:
17 B իւրեանց
18 C արդարութեան
19 C կողման
20 C հրեշտակք
21 BC գիտողն
22 B + կշռոցն իրաւանց C դնողն
23 B կշռոցն
24 C մաքրեցեալք
25 B եւ հրեշտակքն
26 B զբարեացն
27 B զմասունս
28 B գոր
29 C կողմն
30 C կշռոց

բնութեան: 351 Քանզի Հնարին ամենայն ջանիւ ծանրացուցանել զկողմ¹ արդարութեանն եւ թեթեւացուցանելն² զչարեացն: 352 Զի յոր կողմն հակամտէ³ կշիռն՝ եթե⁴ ի մեղս եւ եթե⁵ յարդարութիւն ըստ իւրաքանչիւրոցն⁶ չափոյ⁷ մեծութեան կամ փոքրութեան⁸, անդանաւր⁹ նաւր⁹ հասանի¹⁰ եւ¹¹ վճիռ դատաւորին¹²: 353 Եթե¹³ ի բարեացն՝ յարքայութիւնն երկնից եւ ի կեանսն յաւիտենից կոչումն, եւ եթե¹⁴ ի չարեացն՝ ի հուրն անշէջ եւ ի տանջանսն յաւիտենականս¹⁵ առաքումն ընդ հակառակին եւ հրեշտակաց նորա:

354 Սակայն զանազանութիւն բազումէ յերկաքանչիւրսն՝ առաւելութեան եւ նուազութեան, փառաց եւ չարչարանաց, որպէս բաժանէ եւ տա¹⁶ արդարապէս՝ ըստ իւրաքանչիւր արժանաւորութեան ի փառս իւր, որ է¹⁷ աւրհնեալ¹⁸ յաւիտեանս¹⁹: 355 Ամէն²⁰:

1 C գկողմն

2 C թեթեւացուցանել

3 C հակամիտէ

4 BC եթէ

5 BC եթէ

6 B իւրաքանչիւր

7 C չափու

8 BC փոքրութեան

9 B + եւ

10 BC հատանի

11 B չի՛ք

12 BC դատաստանին

13 BC եթէ

14 BC եթէ

15 B յաւիտենից C յաւիտեանց

16 BC տայ

17 B չի՛ք որ է

18 B աւրհնեալն

19 B + յաւիտենից

20 A + (յիշատակարան) Աստանաւր ի մեծի տանի սրբոց զուարթնոցն երկնային զաւրացն հրեշտակաց եւ հրեշտակապետաց յիշեսցի ստացաւ սուրբ գրոցս տէր Համագասպ եպիսկոպոս սուրբ ուխտիս Յովհաննու վանաց առաջի Քրիստոսի, զի չերմ սիրով աւարտեաց գսա յիշատակ անցինց եւ ինձ մասն բարոյ եղիցի ի Քրիստոսէ անարժան գրչիս: Ամէն: C չի՛ք

**1ՏԵԱՌՆ ՆԵՐՍԻՍԻ ՉԱՓԱԲԵՐԱԿԱՆ ԲԱՆԻՒ ՄԱՂԹԱՆՔ ԱՌ ՍՈՒՐԲ
ՅՐԵՇՏԱԿԱՊԵՏՄՆ ՄԻՔԱՅԷԼ ԵՒ ԳԱԲՐԻԷԼ ԵՒ ԱՄԵՆԱՅՆ ՅՐԱԲՈՒՆ ԵՒ
ԵՐԿՆԱՅԻՆ ՍՈՒՐԲ ԶԱԴՐՈՒԹԻՒՆՍՆ**

ՏԵԱՌՆ ՆԵՐՍԵՍԻ ՄԱՂԹԱՆՔ ԱՌ ՍՈՒՐԲ ՅՐԵՇՏԱԿԱՍՆ²

- 2 Այլ³ պաղատիմք առ հոգեղէնսդ⁴
մեք տկարքս⁵ եւ հոգեղէնքս,
- 4 Որք⁶ մերձաւորք⁷ էք Աստուծոյ
մաքուր բնութեամբ եւ կայանիւ⁸:
- 6 Սուրբ պաշտաւնեայք եւ սպասաւորք,
հզաւր բանին իւր կատարողք⁹,
- 8 ¹⁰Երիցս երիս իննեակ դասուք¹¹,
երբեակ եւ մի աստուածութեանն:
- 10 Որդւոց¹² մարդկան նախախնամողք¹³
եւ երկնայինսն¹⁴ վերբերողք¹⁵,
- 12 Մանաւանդ մեզ ծանուցեալք
եւ երկրայնոցքս¹⁶ մերձաւորք:
- 14 Սուրբ Գաբրիէլ եւ Միքայէլ՝
հրեշտակապետք¹⁷ բարձրելոյն,

1 ² ՕմՇօնՅ»ն.

A = ՕՕ, 2496, 1294 Ա., Ա»նՅ 342³ -347³
 B = ՕՕ, 1520, 1404 Ա., Ա»նՅ 49μ-51³
 C = ՕՕ, 1526, 1294 Ա., Ա»նՅ 877μ-879³
 D = ՕՕ, 944, 1431 Ա., Ա»նՅ 154μ-156μ
 E = ՕՕ, 22, 15-ն¹ 1., Ա»նՅ 200μ-202μ
 V = ի »³ էՅ Ս»նե»եՇ ԲՅանՆ³ ԽաՍՆ³ Խօ ի³ ԱձՕՇԻ ձ-
 եՇ ³ Յն ա³ + ³ ծ, Շ ի »Յ»ի ՇԻ. Շ էձօնμ Օ³ 1/2³ ն, 1830,
 շՇ 265-277:
 V¹ = ի »³ էՅ Ս»նե»եՇ ԲՅանՆ³ ԽաՍՆ³ Խօ ի³ ԱձՕՇ-
 Ի ձեՇ ³ Յն ա³ + ³ ծ, Շ ի »Յ»ի ՇԻ, Շ էձօնμ Օ³ 1/2³ ն,
 1830, ի ³ նԱՅԱ»նօձօ³ ԻՅ»ն, շՇ 599:
 2 ի »նՅ³ . Շն. A ի »³ էՅ Յ»նե»եՇ Ի³ ԱձօՇԻ ձեՇ ³ է³ -
 օ³ էμ³ Յե Ս»ն ԷԱ³ Յ³ օ ³ է էձօնμ Նն»Խ³ ի³ է աի ³ -
 Յ³ ձան ա³ + ³ ձ B ՍանՇԻ ի ³ էՅ Ս»նե»եՇ Ս³ ՕՅ³ Յն
³ է Նն»Խ³ ի³ է ³ ա»ի էՅ Պ³ միՇՇէ »օ ՕՇն³ Սէ C Սձ-
 նՇԻ Ս»նեՇՇ Ի³ ԱձՕՇԻ ձեՇ ³ է³ օ³ է μ³ Յե Ս³ Օ-
 Ա³ Յ³ օ ³ է էձօնμ Նն»Խ³ ի³ է աի ³ Յ³ ձան ա³ + ³ ձ D

ՍանՇԻ ³ է³ օ³ է μ³ Յե Ս³ ՕՅ³ Յ³ օ ³ է էձօնμ Նն»Խ-
 ի ³ է աի ³ Յ³ ձան ա³ + ³ ձ E ձձՅՇ
 3 E ³ ն¹
 4 D ՆձՕՇՅե¹
 5 BE ի ԱԻ³ ննե
 6 B ա՛ն
 7 D Ս»նՕ³ ձան
 8 CD Ի³ Ս ՅՇ
 9 E Ի³ ի ³ ննՕն
 10 C ձձՅՇ օնՇօե »նՇե ՇՅՅ»³ Ի ¹ է էձօն ... »օ »նԻ Յ³ -
 ՍՅՅեՅ ի »նμ»նձօն ի ձօ»նԱ
 11 E ¹ էՇօն
 12 BD ա՛նձօ
 13 E Յ³ Է³ ԷՅ³ ՍնՕն
 14 B Շ ՍնԻ ՇՅե D ՍնԻ Յ³ ՍՅՅեՅ E ՍնԻ Յ³ ՍՅե
 15 B ի »ն³ μ»նձօն E ի »ն³ μ»ննՕն
 16 CD »նԻ Յ³ ՍՅՅե
 17 CD Նն»Խ³ ի³ է ³ ա»ի ն

16 Որ¹ Աստուծոյ կայք առաջի՝
 մաղթել² ըզմերն³ փրկուլթիւն⁴,
 18 Ընկալարուք, վեհք ի տնանկաց⁵,
 զընծայս⁶ բանի⁷ աղքատանաց,
 20 Իբր ի⁸ ծովու կաթիլ մի ջրոյ
 կամ եթերին⁹ նըշոյլ¹⁰ ինչ հրոյ:
 22 Զոր անմահիցդ ընծայ¹¹ տաւնի
 մահկանացուքս ընծայեցաք¹²,
 24 Անմարմնական հոգեղինացդ
 մարմնաւորքս եւ հոգեղէնքս¹³,
 26 Բարեբախտիցդ¹⁴ եւ¹⁵ երջանկաց¹⁶,
 թշուառականքս¹⁷ եւ թարմատարք¹⁸,
 28 Բարձրագունից¹⁹ եւ երկնայնոց²⁰,
 խոնարհ բնութիւնքս²¹ եւ երկրաւորք²²,
 30 Եւ²³ յաննիագ²⁴ ձերում²⁵ բարեաց²⁶
 փոխատրեցէք մեզ ըզպիտոյս²⁷,
 32 Զաստուածայինն եւ զհոգեւոր²⁸
 զառ ի վերուստ շնորհաց զեղումն²⁹:
 34 Մաղթել ընդ մեր բարերարին,
 զոր եւ առնէք³¹ ի սկըզբանէ³¹,

1 E áñù
 2 B Ñ³ Û»É
 3 BE Á½Ù»ñÁè
 4 B ÷ ÁñÍ áðÃÇóÝ
 5 A ì Ý³ Ý. ³ ó
 6 C ½ÁÝÓ³ ù D ½Ó³ Ûé
 7 B µ³ ÝÇó
 8 E áÇù
 9 A շÃ»ñÇÝ
 10 DE ÝβαἼ
 11 CD ÁÝÓ³ Û
 12 CD ÁÝÓ³ Ûó³ ù
 13 A ÑáÕ»ÕշÝù
 14 B µ³ ñ»µ³ Èì ÇóÁ¹ CD µ³ ñշµ³ ԵÈÇó¹
 15 B áÇù
 16 CE »ñç³ ÝÍ³ ó¹ D »ñç³ ÝÍ³ óù
 17 B ÁÁβó³ ε³ Ì³ Ýùè
 18 BDE Á³ ñÙ³ ì ³ ñùè
 19 CE µ³ ñÓñ³ · áðÝÇó¹
 20 BE »ñÍ Ý³ Ûáó¹
 21 B ÈáÝ³ ñÑ³ · áÛùè ÷ È ÈáÝ³ ñÑ µÝáðÃÇóÝùè C
 µÝáðÃÇóÝè D µÝáðÃÇóÝ
 22 BDE »ñÍ ñ³ óáñùè
 23 B ¹ áðù
 24 A Թ³ ÝÝÇ³ ÛBE Թ³ ÝÝÁó³ ½
 25 A ½Ó»ñáðÙ
 26 BE µ³ ñ»³ ó¹
 27 DE ½α Çì áἼè
 28 E ½Ñá· »ðáñÝ
 29 E µÁÕÈáðÙÝ
 30 B ³ εÝշù¹ CVE ³ εÝշùÝ
 31 E éÍ ½µ³ Ýշ

36 *Զգործըս¹ ձեռաց քոց ասելով²՝
անտես ի քէն մի՛ առնիցես:*

38 *Ջնոյն պաղատանս ի յայսմ առուր
խնդրեմք³ ի ձէնջ առաւելուլ,*

40 *Յաղագըս⁴ մերս եկեղեցւոյ⁵
եւ ընդհանուր սուրբ հաւատոյ⁶:*

42 *Երկրրպագուացս⁷ ընդ ձեզ հոգւով⁸
ամենասուրբ երրորդութեանն,*

44 *Խաղաղական շնորհել ըզկեանս⁹
ի կըրկնակի¹⁰ մեր ներհակաց:*

46 *Նայ¹¹ եւ ըզմերս¹² անարժանից
ըզպաղատանս¹³ այս¹⁴ աղաւթից*

48 *Ձեր բուրվառաւք¹⁵ իմանալեաւք
խընկարկեսջիք¹⁶ մեծ արքային:*

50 *Ուստի զլրումըն¹⁷ մաղթանաց
յառատաձիր¹⁸ պարգեւողէն¹⁹*

52 *Ձեր ընկալեալ մեծաւ սիրով
մեզ ի²⁰ վերուստ²¹ առբերելով²²:*

54 *Եկեղեցւոյ²³ տալով գըլխոց²⁴
առաջնորդել մարդկան հոգւոց²⁵,*

1 E ½. áñíè	13 CDE ½á³ 0³ ì³ Ýè
2 C ³ è»É»Éáí	14 D ³ ½èÙ
3 B Ñ³ ½»Ùù	15 B μάδὸν³ ἐ³ οὐ CDE μάδὸν³ ἀ³ ἐ³ οὐ
4 E ½ 0³ . è	16 B ÈÝÍ³ ñÍ »όζὺ CDE ÈÝÍ³ ñÍ »ἐçÇὺ
5 B »Í »0»όδᾶ½ D »Í »0»όᾶÙ	17 B ÉÁñáοὺÝ C Á½ÉÁñáοὺÝ DE ½ÉñáοὺÝ
6 B Ñ³ δ³ ì á½è	18 B + Ç
7 B »ñÍ Áñá³ . δ³ óè CD »ñÍ ñá³ . áδ³ ó E »ñÍ ñá³ - . áδ³ óè	19 B á³ ñ . »δζÝ
8 BD Ñá . áí	20 B ½»½ Ç + È³ ἐ Ç
9 E ½í »³ Ýè	21 B + ½»½
10 DE ½ ñÍ Ý³ ½ Ç	22 B μ»ñ»Éáí
11 CVDE Ý³	23 D »Í »0»όᾶÙ
12 E ½Ù»ñè	24 B . ÁÉÉáÙ CDE . ÉÉáó
	25 B Ñá . áÙD Ñá . áó E Ñá . áδᾶó

56 Վերաբերեալ¹ զամենեսեան²
ընդ ձեզ յերկնից յարքայութիւնն,

58 Արժանանալ բանիւ առ Տէր,
ասել. «Ահա³ ես եւ մանկունք»,

60 Յորմէ լսել⁴ զբարին անուն
եւ զանթառամն առնուլ⁵ պըսակ⁶:

62 Քահանայից կատարողաց
անմահ զենման⁷ պատարագին,

64 Մաքուր հոգւով⁸ յորդորեցէք⁹
սպասաւորել հրեղէն¹⁰ հացին:

66 Ճըզնաւորաց¹¹, որք ի մարմնի,
լերուք նըպաստք¹² եւ ջանակից¹³,

68 Առանց վիրաց պահել զնոսին
ի թշնամւոյն¹⁴ դաղտնի նետից:

70 Թագաւորաց բարեպաշտից¹⁵
եւ իշխանաց քրիստոնէից¹⁶

72 Հայցեմք լինել նիգակակից¹⁷
ի ճակատուն բարբարոսաց:

74 Եւ համաւրէն¹⁸ ժողովրդեանն¹⁹,
որ ըստ ազգի եւ հասակի,

76 Յիւրաքանչիւրըն²⁰ վըտանգից²¹
փրկող²² լինել ի փորձութեանց²³:

1 CVDE í »ñ³ µ»ñ»É

2 V ½³ Û»Ý»èÇÝ

3 A ³ Ñ³ Û

« Հմհդ. Խ. Բ. Լ 18

4 BV ÉÁè»É

5 D ³ éÝáó

6 ACDE ½à è³ Ĩ

« Հմհդ. Ը Պ երր. Խ 4

7 D ½չ ỲՄ³ Ỳ

8 B Ñá. áí

9 E Թ³ ñ¹³ ñ»óչù

10 B Ĩ³ »Ý³ ó

11 B xÁ. Ỳ³ óáñ³ óÝ E x. Ỳ³ óáñ³ ó

12 CDE Ýá³ èĩ ù

13 VE ç³ Ỳ³ Ĩ Çóù

14 CD ÁðÝ³ ÛáŸ V ÁÁðÝ³ ÛóáŸ

15 D µ³ ñչá³ Խi Çó

16 V ùñÇèĩ áí ỲչÇó

17 ACD ỲÇ½³ Ĩ³ Ĩ Çóù

18 B ³ Û»Ý³ ŸŸ

19 ACDE ÁáŌáí ñ¹»³ Ỳ B ÁáŌáí Áñ¹»³ Ỳè

20 B Ըçóñ³ ù³ Ỳá»óñÁÝ CDE Ըçóñ³ ù³ ỲáÇóñÝ

21 B í Ái ³ Ỳİ Çó C í i ³ Ỳİ Çó E í i ³ Ỳ. Çó

22 B ÷ Áñİ³ óŌ V ÷ Áñİ ùŌ

23 B ÷ áñŌ³ Ỳ³ ó

78 Անմեղ տղայոց¹ գոլ պահապան
 ի յարկածիցըն² դիւական,

 80 Եւ մանկական³ տիոց նոցին
 դաստիարակք⁴ իմաստութեան:

 82 Զերիտասարգըս⁵ մարգելով
 յառողջ խորհուրդս եւ ի մաքուրս,

 84 Եւ գկատարունըս⁶ հասակաւ
 խրատել յիմաստըս⁷ կատարեալս⁸:

 86 Զալեւորեալս⁹ ի գոյն սպիտակ
 ծաղկիլ¹⁰ հոգով¹¹ որպէս հերովք¹²,

 88 Զծերս ի հրահանգըս¹³ հանճարոյ
 վերելս ի սիրտըս¹⁴ դընելով:

 90 Կուսից մաքուր լինել սրտիլ¹⁵
 ի բնակութիւն սուրբ փեսային,

 92 Կանանց պըճնիլ¹⁶ խոնարհութեամբ
 եւ բարէզարդ¹⁷ ըզգաստութեամբ¹⁸:

 94 Զամուսնացեալսն ըստ աշխարհի
 աստուածային սուրբ աւրինաւք

 96 Յորդորելով ի սրբութիւն¹⁹
 եւ ի սիրոյ կապակցութիւն:

 98 Ուղեւորաց²⁰ ճանապարհի
 լերուք ի նոյն ընթացակից²¹,

1 B Û³ ÝĪ³ Ýó
 2 DE Թ³ ñĪ³ ÍÇóÝ
 3 B ĩ 0³ Թ³ Ī³ Ý
 4 E ¹³ ëĭ Ç³ ñ³ Ī
 5 CDE ½»ñÇĭ³ ẽ³ ñ¹ ẽ
 6 CD ½Ī³ Ī³ ñáoÝè E ½Ī³ Ī³ ñáoÝèÝ
 7 CDE ȪÛ³ ëĭ ẽ
 8 E Ī³ ĩ³ ñ»³ É
 9 BVE ½³ ẽ»óáñ»³ ẽèÝ
 10 B Í³ 0Ī³ »É D Í³ 0Ī³ »³ ẽ
 11 CVE Ñá· óáĭ

12 B Ñ»ñáĭ
 13 CE Ññ³ Ñ³ Ý· ẽ
 14 CD ẽÇñĭ ẽ E ȪÇĭ ẽ
 15 BV ẽÁñĭ Çó
 16 ACD ×· Ý»É E á×ÝÇÉ
 17 BCVE µ³ ñ»½³ ñ¹
 18 D áÇù ĩ á0Á E ½·³ ẽĭ áóÁ»³ Ȫµ
 19 BV ẽÁñµóóÁÇóÝ
 20 E áó00»óáñ³ ó
 21 B ÁÝÁ³ ó³ ĪÇóù D ÁÝÁ³ ó³ ĪÇóè

- 100 *Եւ նաւելոց, որք¹ ի ծովու,
Ըղեկավարք² եւ նաւաստիք³:*
- 102 *Եւ ի բնաւից պատահարաց⁴,
յերեւելեաց եւ յանյայտից*
- 104 *Ըղպահպանելն⁵ ի ձէնջ հայցեմք
եւ ըզփրկիլն⁶ պաղատիմք՝*
- 106 *Ի դիւական բռնութենէ
եւ ի պատիրըն⁷ խաբմանէ,*
- 108 *Ի մարդկային յայտնի չարէ
եւ ի ծածուկ նենգութենէ:*
- 110 *Որք ի մեղաց անկեալ⁸ տըղմի⁹
ի¹⁰ քուն մահու են յարթմնի,*
- 112 *Ձեռն¹¹ նոցին կարկառեցէք¹²
եւ ի խորոցըն¹³ վերբերէք:*
- 114 *Տանջեցելոցն¹⁴ առ ի դիւաց
կամ ի յախտից մարմնականաց*
- 116 *Լերուք ցաւոցն ապաքինիլ¹⁵
եւ չար այսոցըն¹⁶ հալածիլ¹⁷:*
- 118 *Որք¹⁸ ի բանդի¹⁹ արձակեցէք
եւ զկապելոց կապանս²⁰ լուծէք,*
- 120 *Ջգերեալսն ի յարկըս²¹ դարձուցէք
եւ զծառայըն²² ազատեցէք:*

1 D añ
2 E Õ»İ³ í³ ñù
3 A Ý³ í³ ëì Çù E Ý³ ð³ ëì ÇÌ ù
4 CD á³ í³ Ñ³ ñÇó
5 CD ½á³ Ñá³ ÝÇÉY E Á½á³ Ñá³ ÝÇÉY
6 B Á½± Áñİ »ÉÁY V Á½± Áñİ ÇÉÁY CE ½± ñİ ÇÉY
7 CE á³ í³ ÇñY
8 D³ Ý. »³ É
9 CE ì ÕÛÇ
10 ACD »ð
11 B Ó»éÁè CDE Ó»éY

12 C İ³ éİ³ é»óçù
13 B + Ç C ÈáñáóY D ÈáñáóY + Ç E ÈáñáóY
14 DE ì³ Ýç»ÉáóY
15 D³ á³ ùÇYÇäù
16 CDE³ ÈéáóY
17 D Ñ³ É³ ÍÇäù
18 B ½áñè
19 BE µ³ Ýì Ç
20 D İ³ á è
21 BVE È³ ñİ éÁY C È³ ñİ éY
22 BV Á½İ³ é³ ÈÉY CDE ½İ³ é³ ÈÉY

122 *Զտարակուսեալսըն¹ փրկեցէք²
եւ նեղելոց անդորրեցէք,*

124 *Տուք մեծատանց ըզգուշութիւն
եւ աղքատաց՝ յուսադրութիւն:*

126 *Եւ ըզհոգիս³ ամենեցուն
ի սէր բարեաց յորդորեցէք՝*

128 *Ատել գաշխարհ⁴ աշխարհայնովք⁵,
սիրել զԱստուած աստուածայնովք:*

130 *Յաղաւթըս⁶ սուրբըս⁷ միշտ կանխել,
ջերմ արտասուս յաչաց բըխել⁸,*

132 *Յախտոյ մեղաց լուանալ⁹ զոգիս¹⁰
եւ լուսաւոր առնել ըզմիտս¹¹:*

134 *Պահովք¹² զմարմինըս մեր ճընշել,
հոգեւորաւքըն կերակերել,*

136 *Ողորմութեամբ կարաւտելոց
գարքայութիւնն երկնից գընել:*

138 *Ըզցանկութիւն մարմնոյ սանձել,
ըզսէր¹³ Հոգւոյն¹⁴ ի մեզ շարժել,*

140 *Զատելութիւն¹⁵ ի մէնջ հերքել
եւ սուրբ սիրով ըզմեզ¹⁶ կապել:*

142 *Ըզկեղծաւոր վարըս մերժել,
ըզճմարիտըն հաստատել,*

144 *Զագահութիւնըն հալածել,
ըզգուարթարար¹⁷ բարըս տընկել:*

1 CE ½³ ἵ ἵ ἵ ἵ ἵ ἵ ἵ ἵ ἵ ἵ
2 BV ÷ Ἀἰἱ »όζὺ
3 CDE ½³ ἵ ἵ ἵ ἵ ἵ ἵ
4 BE ½³ ἵ ἵ ἵ ἵ ἵ ἵ
5 E ἵ ἵ ἵ ἵ ἵ ἵ ἵ ἵ ἵ ἵ
6 B Թ³ ὀ³ ὀ³ ὀ³
7 B ἵ ἵ ἵ ἵ ἵ ἵ ἵ ἵ ἵ ἵ
8 E μ³ ὀ³ ὀ³ ὀ³
9 B ἵ ἵ ἵ ἵ ἵ ἵ ἵ ἵ ἵ ἵ

10 E ½³ ἵ ἵ ἵ ἵ ἵ ἵ ἵ ἵ ἵ ἵ
11 E ½³ ἵ ἵ ἵ ἵ ἵ ἵ ἵ ἵ ἵ ἵ
12 BE ἵ ἵ ἵ ἵ ἵ ἵ ἵ ἵ ἵ ἵ
13 E »ὀ ½³ ἵ ἵ ἵ ἵ ἵ ἵ
14 B ἵ ἵ ἵ ἵ ἵ ἵ ἵ ἵ ἵ ἵ
15 BE ½³ ἵ ἵ ἵ ἵ ἵ ἵ ἵ ἵ ἵ ἵ
16 E ½³ ἵ ἵ ἵ ἵ ἵ ἵ ἵ ἵ ἵ ἵ
17 B ½³ ἵ ἵ ἵ ἵ ἵ ἵ ἵ ἵ ἵ ἵ

146 Ի բարկութեանց ի բաց լինել,
ըզհեզութիւն¹ յանձինս ուղղել,

148 Ի տըրտմական կըրից² մեկնել,
յիշմամբ բարւոյն ուրախ առնել³:

150 Ըզհեզութեան արմատն այրել,
զարիութիւնըն⁴ բորբոքել,

152 Ըզհըպարտութեան⁵ խորհուրդ վանել,
զխոնարհութիւնն⁶ ուսուցանել:

154 Այլ եւ տարերց բարեխառնիւք⁷
տուք ըզպըտողոց⁸ առատութիւն⁹,

156 Ի ցասմանէ զպահպանութիւն,
որք ի խըրատ¹⁰ գան ի վերուստ¹¹:

158 Տուք խռովութեանց խաղաղութիւն
եւ յերկիւղից¹² անհոգութիւն¹³,

160 Ի տրտմութեանց¹⁴ զուրախութիւն
եւ ի վշտաց¹⁵ ըսփոփութիւն¹⁶:

162 Ըզտարածամ մահուց բարձումն,
զանպարտ արեանցըն¹⁷ դադարումն,

164 Եւ յամենայն կեանս¹⁸ ըստ մարմնոյ
լերուք պաշտպան մեզ եւ¹⁹ հոգւոյ²⁰:

166 Իսկ ի մահուն աւուր մերոյ
բնութեանս կապիցըն²¹ լուծելոյ²²,

1 E Á½Ñ»½áóÃçóÝè

2 E ĨñÇó

3 E ĨÇÝ»É

4 B ½³ ñÇáóÃ»³ ÝÁÝ

5 E ½Ñá³ ñĩ áóÃ»³ Ý

6 B ½ËáÝ³ ñÑáóÃ»³ ÝÝ

7 E µ³ ñ»Ë³ éÝÇó

8 E Á½á Ĩ Óáó

9 E ³ é³ Ĩ áóÃçóÝè

10 V Ëñ³ Ĩ

11 E Ç Ĩ »ñáóëĩ .³ Ý Ç Ëñ³ Ĩ ÷ Ë Ç ËÁñ³ Ĩ .³ Ý Ç Ĩ »ñáóëĩ

12 B ½ñĩ Çóõç E ½ñĩ »óçó

13 ACD ááóÝ»Ý Ú³ Ó³ óÃÁè eáóõµÁè ÛÇԲԻ Ĩ³ ÝË»É ... »ó ½ñĩ ÇóõÇó ³ ÝÑá. áóÃçóÝ Ĩ áó»ñÁ

14 BV Ĩ Áñĩ ÛáóÃ»³ Ýó

15 BV Ĩ ÁԲԻ ³ ó

16 D ½è÷ á÷ áóÃçóÝ E Á½è÷ á÷ áóÃçóÝ

17 CDE ³ ñ»³ ÝóÝ

18 E Ĩ »³ Ý

19 B Áèĩ

20 D Ñá. áŪ

21 B Ĩ³ á Çó µÝáóÃ»³ Ýè ÷ Ë µÝáóÃ»³ ÝÁè Ĩ³ á ÇóÝ CD Ĩ³ á ÇóÝ

22 B éáóĩ³ Ý»éáŪ

168 Մինչ բարեկամքը¹ գայք մեզ հիւր²
ի հեռագնաց երկնից ուղոյն³:

170 Թէ ի գործոցըն⁴ կերակրոց
ունայնացեալը⁵ լինիցիմք⁶,

172 Զերիս միայն ըզնըկանակս⁷
ընկալարուք ըզհաւատոյն⁸:

174 Եւ ըզփշումն⁹ աստուածային,
եւ ըզպատկեր¹⁰ տիրականին,

176 Ըզբանականըս¹¹ մեր հոգի
ըզհամազգիս ձերոյ բնութեան,

178 Հեշտալիս աւանդեցէք
եւ քաղցրութեամբ ըզձեզ ցուցէք:

180 Եւ ի յայտոցն աւղականաց
անխռովաբար զմեզ անցուցէք,

182 Եւ ընդ հոգւոց¹² սուրբ անդրանկաց,
որք ի վերինն Երուսաղեմ¹³,

184 Դասաւորեալ անդ հանգուջիք¹⁴
մինչ ի շարժել¹⁵ պահպանելոցն¹⁶:

186 Յորժամ արծուիքըն¹⁷ սըլանան¹⁸
ընդ գէշ մարմնոյն¹⁹ դան միանան,

188 Փողով մեծաւ ձեր ժողովին
առ աթոռով²⁰ դատաւորին²¹,

1 A μ³ ñ»İ³ ÛùÁì DE μ³ ñ¿İ³ Ûù¹
2 B Ñ»òñ E Ñáñ
3 V áóðóáŸ E áóðóáŸ
4 CDE · áñÍáóŸ
5 ACE áóŸ³ Ÿ³ ó»³ É (D áóŸ³ Ÿ³ ó»³ ñ) áù = È áóŸ³ Ÿ³
Ÿ³ ó»³ ÉÁù
6 ACDE ÉŸŸÇóÇ
7 CE ½Ÿİ³ Ÿ³ İ ë D Á½Ÿİ³ Ÿ³ İ ë
8 B Á½Ñ³ ó³ ÿ áŸ C ½Ñ³ ó³ ÿ áŸ
9 B ½+ ÁááóŸŸ CV Á½+ ÁááóŸŸ
10 BCDE ½á³ ÿ İ »ñ

11 C Á½μ³ Ÿ³ İ³ Ÿë
12 D Ñá· áó
13 CE »ñáóë³ Õ¿Û
14 B Ñ³ Ÿ· áóó¿ù
15 C Ñ³ ñÁ»ÉŸ D Ñ³ ñÁ»³ É
16 V á³ Ñ³ á³ Ÿ³ óŸ V¹ á³ Ñá³ Ÿ»ÉáóŸ (6 ùñŸŸ³ İ áóŸ)
17 B³ ñÍóÇùÁŸ CDE³ ñÍáóÇùŸ
18 CD éŸ³ Ÿ³ Ÿ
19 B Û³ ñŸŸáó
20 B³ Ááñái
21 B¹³ ÿ³ ñ³ ŸŸŸ

190 Յայնժամ լերուք մեզ աւզնականք¹,
ո՛վ ճշմարիտ մեր բարեկամք,

192 Զի դասեսցուք յաջակողման²
լըսել³ ըզձայնն⁴ երանական,

194 Լինել ժառանգք⁵ արքայութեանն⁶
եւ երկնային ուրախութեան⁷,

196 Լընուլ⁸ զտեղի անկեալ⁹ դասին`
ըստ խոստացեալ անսուտ բանին,

198 Պարակցելով իննեակ դասուդ¹⁰
ի հարսանիս Հաւր միածնին,

200 Երրորդութեանն երգել ըզփառս¹¹
ընդ ձեզ յաւէտ միշտ յաւիտեանս¹²:

Հարեւր տուն է` ըստ թըւոյ Հարեւր ոչխարացն¹³:

202 Զանծին բարեաց ծընաւդ¹⁴ բանիս
մի՛ մոռանայք տաւնաւդք¹⁵ վեհիցս,

204 Զներսէս` եղբայր հայրապետիս¹⁶,
որոյ անուն տէր Գրիգորիս:

206 Յորմէ¹⁷ խնդրոյ¹⁸ զիջեալ¹⁹, ըստ իս
յարմարեցաւ շինուած²⁰ ճառիս,

208 Եւ եղանակք²¹ շարունակիս²²
առ ի պատիւ մեծի տաւնիս:

1 A օ. ԿՅ ԻՅ Կ

2 E Մ շ Ի աՕՍ»Յ Կ

3 CDE Էե»Է

4 E ԿՕՅ ԿԿԿ

5 A ԱՅ ԷՅ Կ. ն CDE ԱՅ ԷՅ Կ.

6 B Յ ննՅ ԷաՕԱ»Յ Կ

7 ACDE աՕնՅ ԷաՕԱ»Յ ԿԿ

8 CDE ԷԿաՕԷ

9 D Յ Կ. »Յ Է

10 B ԿՅ ԷՇՅ E աՅ նաՕե

11 DE ԿՅՅ Էե

12 B Յ ԿԷՅ ԿՅ Կ Մ ԵՇԿ ԿՅ Կ + Յ ՍԿԿ DE Մ ԵՇԿ ԿՅ Կ

13 ACD աՇս V Կ աՕԿ ՆՅ ն»Օն ԱԷԿ ՆՅ ն»Օն աաԷՅ նՅ օԿ
E Կ աՕԿ Օ. ԱԷԿ ՆՅ նՇՕնաՕ աաԷՅ նՅ օ

14 CD ԿԿՅ օՕ E ԿԿՕ

15 E Կ սԿՅ օՕս D Կ օԿԿՕս V Կ սԿԿՕս

16 E ՆՅ ԿնՅ ա»Կ Շ

17 AC ԿաճՍՇ

18 BV ԷԱԿՅՅ նաՕ

19 ACD ՇՇ»Յ Է

20 B ԷՇԿՅՅ Կ

21 ACD »ՕՅ ԿՅ Կ

22 V ԷՅ նՅ ԿՅ ԿՇԷ

23 B ԿՇԷ»ՕՇս

ՏԱՂԵՐ ԵՒ ԳԱՆՁԵՐ

ՆԵՐԱԾՈՒԹԻՒՆ

Անիի գրառումով եւ Բագրատունեաց թագաւորութեան անկումով Հայաստանի զգալի մասը անցել էր Բիւզանդիայի տիրապետութեան տակ: Նուաճուած երկրամասերը վերածուել էին բիւզանդական նահանգի ու կառավարւում էին կայսրութեան կողմից նշանակուած պաշտօնեաներով: Այդ տարիներին մեծ չափերի հասաւ ժողովրդի գաղթը դէպի Փոքր Ասիա եւ Բալկանեան երկրներ, որի շնորհիւ հայացան «բուն հայկական այն շրջանները (Փոքր Հայք), որոնք հռոմէական եւ բիւզանդական, ապա եւ արաբական երկարատեւ տիրապետութեան հետեւանքով սկսել էին կորցնել իրենց ազգային դէմքն ու նկարագիրը: Այդ գաղթեցումներով նախապայմաններ ստեղծուեցին նաեւ Կիլիկիայում հայ տարրի ուժեղացման համար»¹:

Կիլիկիան Առաջաւոր Ասիայի երկրներից է, ուր միջին դարերում ապրում էին հայեր, յոյներ, ասորիներ, հրեաներ ու արաբներ: Հայերն այնտեղ բնակութիւն էին հաստատել շատ վաղ ժամանակներից: Սելջուկ թուրքերի հրոսակային ասպատակութիւնները եւ Մեծ Հայքում տիրող քաղաքական անապահովութիւնն ու տնտեսական քայքայումը աւելի ուժեղացրին արդէն սկսուած զանգուածային արտագաղթը դէպի Կիլիկիա, ուր Ժ-ԺԱ դարերում հայերը ձեռք բերին թուական բացարձակ գերակշռութիւն եւ քաղաքականապէս այնքան հզօրացան, մինչեւ որ հասան պետական անկախութեան: ԺԱ դարի քառասնական թուականներին այստեղ կային մի շարք մանր իշխանութիւններ, դրանցից առաւել աչքի ընկաւ Ռուբինեան իշխանութիւնը, որը կարողացաւ դիմակայել ծանր փորձութիւններին ու տոկալ թշնամիների դէմ մղուող ծանր, երկարատեւ պայքարին: Ի վերջոյ, 1080 թուականին Ռուբինեան իշխանին յաջողուեց Լեոնային Կիլիկիայում ապրող հայերին համախմբելով՝ թօթափել Բիւզանդիայի լուծը եւ հիմք դնել Ռուբինեան իշխանութեանը Կիլիկիայում: Մէկ հարիւրամեակ յետոյ, 1198 թուականին, Լեոն Բ-ի օրօք իշխանութիւնը դարձաւ թագաւորութիւն:

Շուրջ երեք հարիւր տարի գոյատեւած (1080-1375 թթ.) այդ պետականութիւնը հայ ժողովրդի պատմութեան կարեւոր ու խիստ հետաքրքրական մի ժամանակահատուածն է, որն աչքի ընկաւ քաղաքական փոթորակի իրադարձութիւններով: Ծնունդ առնելով Լեոնային Կիլիկիայում՝ այն շատ շուտով նուաճեց նաեւ երկրի դաշտային մասը ու հասաւ մինչեւ Միջերկրականի ափերը եւ կարճ ժամանակում ձեռք բերեց քաղաքական ու տնտեսական հզօրութիւն: Հայերի նորաստեղծ պետութեան ամրապնդմանը նպաստեցին, անշուշտ, երկրի աշխարհագրական հիանալի դիրքն ու Մերձաւոր արեւելքում ԺԱ-ԺԲ դարերում տեղի ունեցող դէպքերը: Տաւրոսեան ու Ամանոսեան լեռնաշղթաներն իրենց անանցանելի կիրճերով բնական ամուր պատուար էին ստեղծել ու պահպանում էին երկրի հիւսիսային, արեւմտեան եւ հարաւարեւելեան սահմանները: Մայրաքաղաքն էր Սիսը, որի անունով երկիրը կոչուեց նաեւ «Սիսուան»²: Խոշոր քաղաքներից էին Տարսոսը,

1 Հայ ժողովրդի պատմութիւն, հ. 3, Երևան, 1976, էջ 431:

2 Այս անունով է կնքել Կիլիկիան Ղ. Ալիշանը, որն իր համանուն գրքում, վկայակոչելով Գրիգոր Տղայ կաթողիկոսին, գրում է. «Կաթողիկոս մեր Գրիգոր Տղայ թերեւս առ ի լնուլ գժամանակ չափական բանիցն, չերկարելով գփոքրիկ անունն [իմա՝ Սիս] գրէ Սիսուան»:

- Ապա ընդ յետոն Տարսուսին՝

Մըտին յաշխարհըն Սիսուանին:

Յայս անունն նուիրական համարեալ ե՛լ ի կաթողիկոսէն մեծէ, ե՛լ ի շնորհաց Սոյն՝ կնքեցի եւ ես գտեղազրութիւնս» (տե՛ս Ղ. Ալիշան, Սիսուան, Վեներիկ, 1885, էջ 59):

Ադանան, Մամեստիան, Անարզաբան, իսկ Միջերկրականի ափին ծաղկում էին Այաս ու Կոռիկոս նաև հանգիստները, որոնք Կիլիկիան կապում էին Եւրոպայի ու հեռավոր այլ երկրների հետ: Պետութեան տարածքը, բացի բուն Կիլիկիայից, ընդգրկում էր սահմանակից այլ շրջաններ: ԺԱ դարի ութսունական թուականներին արեւելեան մասում յայտնի էր Գող Վասիլի իշխանական տունը, որի կենտրոնն էր Քեսունը: Բիւզանդացիների, սելջուկների, աւելի ուշ՝ խաչակիրների յաճախակի յարձակումներից աստիճանաբար կործանուեցին իշխանական տները, այսուհանդերձ նրանց տիրոջթները շարունակեցին գոյատեւել իբրև հայաբնակ գաղթավայրեր, ինչպիսիք էին, օրինակ, Շուղբը, Կարկառը, Տլուքը, Ծովքը եւ այլն:

Կիլիկեան պետութեան հզօրացմանը նպաստեցին մի շարք քաղաքական հանգամանքներ՝ Արաբական խալիֆայութեան վերջնական քայքայումը, սելջուկեան երբեմնի հսկայ տէրութեան տրոհումը մանր իշխանութիւնների, նաեւ Բիւզանդական կայսրութեան թուլացումը: Վերջինս, վախենալով հայերի հետզհետէ աճող հզօրութիւնից ու ջանալով վերականգնել իր կորցրած գերիշխանութիւնը, սկսեց պայքար մղել գաղափարական ճակատով՝ յարուցելով կրօնադաւանաբանական խնդիրներ ու ծաւալելով հայերին քաղկեդոնական դարձնելու եռանդուն գործունէութիւն: Միւս կողմից, եկեղեցիների մերձեցման փորձ էր կատարում նաեւ Հռոմի պապը: Իր գոյութեան հէնց սկզբից Կիլիկեան հայկական իշխանութիւնը ստիպուած եղաւ բախուել մի նոր թշնամու՝ Իկոնիայի մահմեդական սուլթանութեան հետ, որն ասպարէզ էր իջել երկրի սահմանների մօտ ու սպառնում էր նրա քաղաքական անկախութեանը: Նոյնքան ու թերեւս աւելի լուրջ վտանգ էին ներկայացնում խաչակիրները, որոնք, Երուսաղէմն ազատագրելու պատրուակի տակ, ԺԱ դ. վերջերին թափանցեցին Արեւելք՝ այն նուաճելու ու կողոպտելու: Այսպիսի բարդ իրադրութեան պայմաններում հայ իշխանները, մասնաւորապէս Ռուբինեանները, իրենց դրսեւորեցին իբրև խելամիտ քաղաքական գործիչներ ու ճշմարիտ հայրենասէրներ: Պակաս կարեւոր դեր չխաղացին ազգային ինքնուրոյնութեան պահպանման նախանձախնդիրները գաղափարական ճակատում ծաւալուող պայքարում: Այս բնագաւառում իրենց նուրբ դիւանագիտութեամբ աչքի ընկան Ներսէս Շնորհալին, Գրիգոր Տղան, Ներսէս Լամբրոնացին եւ ուրիշներ:

Մեծ Հայքում միասնական պետականութեան վերացումից յետոյ կրթական-լուսաւորական կեանքը կենտրոնացել էր երկրի համեմատաբար քիչ աւերուած ու անառիկ վայրերում: Այդ ծանր ու դժուարին ժամանակներում հայ մշակոյթն, այնուամենայնիւ, շարունակում էր ծաղկել ու բարգաւաճել: ԺԱ-ԺԴ դարերում իրենց աշխոյժ գործունէութեամբ աչքի ընկան Հաղպատն ու Սանահինը, Խորանաշատն ու Այրիվանքը, Նոր Գետիկն ու Գլաճորը, որոնց գիտական նուաճումները անգնահատելի աւանդ հանդիսացան ազգային մշակոյթի անդամատանում: Շատ աւելի բարւոք էր վիճակը Կիլիկիայում, մանաւանդ ԺԲ-ԺԴ դարերում: Այստեղ, շնորհիւ պետական անկախութեան, երկիրը հասել էր քաղաքական ու տնտեսական այնպիսի բարձր մակարդակի, որը պայմանաւորեց նաեւ հոգեւոր կեանքի բուռն վերելքը. արագ թափով սկսեցին ծաղկել արհեստներն ու գիտութիւնը, արուեստն ու գրականութիւնը, կառուցուեցին ճարտարապետական հոյակապ կոթողներ, արուեստի հիանալի գործեր, հիմնուեցին դպրոցներ, վարդապետարաններ: Կիլիկիայի ուսումնագիտական առաւել կարեւոր կենտրոնները խմբուել էին Սեւ լեռան շուրջը: Կարճ ժամանակում մեծ հռչակ սկսեցին վայելել Հռոմիկան, Դրազարկը, Մաչկեւորը,

Շուղբը, Կարմիր վանքը: Սրանք, պահպանելով կապը մայր Հայրենիքի հետ ու ժառանգելով դարերի ընթացքում այնտեղ ստեղծուած ավանդները, դրանք հասցրին մի նոր, առաւել բարձր աստիճանի: Գրչութեան այդ դարոցներում աննախընթաց զարգացում ապրեցին պատմագրութիւնն ու փրկասփայլութիւնը, գրչութեան արուեստն ու մանրանկարչութիւնը, բանաստեղծութիւնն ու երաժշտութիւնը: Ստեղծուեցին գրական բարձրարժէք երկեր, որոնք աչքի էին ընկնում բովանդակութեան բազմազանութեամբ, գեղարուեստական մշակութայնութեամբ ու լեզուի մատչելիութեամբ: Գրականութիւնն աւելի ու աւելի էր գնում դէպի աշխարհականացում:

Քննուող ժամանակաշրջանի ծնունդն է Ներսէս Շնորհալին՝ հայ եկեղեցու եւ մշակոյթի կարկառուն ներկայացուցիչներից մէկը, որն ապրել ու ստեղծագործել է Կիլիկեան Հայաստանում, ԺԲ դարում:

Ներսէս Շնորհալի Կլայեցին՝ երրորդ արու գաւազը Ապիրատ Պահլաւունի իշխանի, ծնուել է Կիլիկիայի Տլուք գաւառի Ծովք դղեակում, 1101 կամ 1102 թ.³: Նա եւ իր ակադեղայր Գրիգորը մանկուց կրթւում ու դաստիարակւում են Քեսունի Կարմիր վանքում Գրիգոր Բ Վկայասէր կաթողիկոսի (որը Ապիրատ իշխանի մօրեղբայրն էր), իսկ նրա մահից յետոյ՝ Բարսեղ կաթողիկոսի հովանաւորութեան ներքոյ: Կիլիկիայում մեծ հռչակ վայելող Կարմիր վանքում Ներսէսն ստանում է այդ ժամանակի համար բարձր ու կատարեալ կրթութիւն, իբրեւ ուսուցիչ ունենալով հմուտ գիտնական ու մանկավարժ Ստեփանոս Մանուկ Կարմիրվանեցի եպիսկոպոսին: 1113 թ. Բարսեղ կաթողիկոսը վախճանւում է, եւ Ներսէսի եղբայր 18-ամեայ Գրիգորը ձեռնադրւում է կաթողիկոս (Գրիգոր Գ Պահլաւունի): Վերջինս յայտնի է նաեւ գրական գործունէութեամբ, յորինել է շարականներ, տաղեր, մեկնութիւններ, սատարել է գրական-թարգմանչական գործին, զարկ տուել սրբախօսական ու մեկնաբանական գրականութեան զարգացմանը, որի համար կոչուել է Գրիգոր Փոքր Վկայասէր: Այդ տարիներին Ներսէսը շարունակում է հմտանալ եղբօր անմիջական հսկողութեան տակ. դեռ երիտասարդ, հազիւ 17-18 տարեկան, նա ձեռնադրւում է քահանայ, իսկ հայրապետական աթոռը Ծովք տեղափոխուելուց (1116 թ.) մի քանի տարի անց արդէն Մամեստիայի եպիսկոպոս է, թէեւ միաժամանակ շարունակում է ապրել հայրապետանոցում եւ զբաղուել եկեղեցական գործերով: Շուտով քաղաքական խռովու-

3 Ոմանց կարծիքով՝ Ներսէս Շնորհալին ծնուել է ոչ թէ Կիլիկիայում, այլ Ծովաց աշխարհի Անձիտ գաւառում (այժմ՝ Խարբերդի գաւառ) ուր եւ, նրանց համոզմամբ, գտնուել է Պաղատունիների սեփականութիւն հանդիսացող Ծովք դղեակը (տե՛ս Գ. Սրուանձտեանց, Թորոս աղբար, Բ, Կ. Պոլիս, 1884, էջ 95-101, Ս. Էփրիկեան, Պատկերագրաբնագրային բնաշխարհիկ բառարան, Կ. Բ, Գիրք Ա, Վեներիկ, 1907, էջ 250 եւ ուրիշներ): Ծովքի՝ Խարբերդում գտնուելու մասին գրում է նաեւ Մ. Չամչեանը. «Իսկ ազգքն Սկիւթացուց... եկեալ ի ծովակն Խարբերդու մերձ յէկի, պաշարեցին զամուր դղեակն Ծովք կոչեցեալ, յորում նստէր եւ իշխէր մեծ իշխանն Հայոց Ապիրատ Պահլաւունի՝ Հայր Գրիգորիսի եւ Նեսէսի Շնորհալույն, որդի դստեր Գրիգորի Մագիստրոսի...» (Մ. Չամչեան, Պատմութիւն Հայոց, Գ, Վեներիկ, 1786, էջ 32): Ծովքը Կիլիկիայում տեղադրող մասնագետներից Բ. Կիլիկեանը քննադատում է վերոյիշեալ տեսակետը՝ իր առարկութիւնները հիմնաւորելով լուրջ փաստարկումներով (Բ. Կիլիկեան, Ծովք, Վեներիկ, 1904): Շնորհալու կեանքին ու ստեղծագործութեանը վերաբերող առաւել մանրամասն տեղեկութիւնների համար տե՛ս «Սրբոյն Ներսէսի Շնորհալոյ Պատմութիւն վարուց», «Սուփեք Հայկական», ԺԳ, Վեներիկ, 1854 (այսուհետեւ՝ «Սուփեք»), **Ներսէս Լամբրոնացի**, Գովեստ ներբողական... (տե՛ս **Ներսէս Շնորհալի**, Թուղթ քննադատական, Էքիպիստի, 1865, էջ 461-497): **Ղ. Ալիշան**, Շնորհալի եւ պարագայ իւր, Վեներիկ, 1873: **Գ. Զարբխանյան**, Հայկական հին դպրութեան պատմութիւն, Վեներիկ, 1886, էջ 602-622: **Հր. Անտոնան**, Հայոց անձնաւորների բառարան, Դ, Նրեւան, 1948, էջ 44-46: **Մ. Արեղեան**, Նրկեր, Դ, Նրեւան, 1970, էջ 96-56, **Գր. Յակոբեան**, Ներսէս Շնորհալի, Նրեւան, 1964 եւ այլուր:

թիւնները եւ Մովքի մեկուսացած դիրքը ստիպում են մտածել առաւել ապահով մի վայր տեղափոխուելու մասին, եւ այս անգամ աստանդական հայրապետական աթոռը յանգրուանում է Հռոմկլայում (1150 թ.), ուր մնում է շուրջ մէկուկէս դար, համեմատաբար անխռով ու խաղաղ պայմաններում: Իր առաւել բեղուն գրական-հասարակական գործունէութիւնը Ներսէս Շնորհալին ծաւալել է այստեղ, որի համար էլ կոչուել է նաեւ Կլայեցի: Արդէն ծերացած ու հիւանդ Գրիգոր Գ Պահլաւունին, 1166 թ. ապրիլի 17-ին, իր եղբօրը՝ Ներսէսին ձեռնադրում է կաթողիկոս ու երեք ամիս յետոյ վախճանում: Ներսէս Շնորհալին, որ դեռ մինչ այդ վարում էր հայրապետանոցի գործերը, կաթողիկոսական աթոռին մնում է ընդամենը եօթ տարի: 1173 թ. օգոստոսին⁴ նա վախճանում է եւ թաղւում Հռոմկլայում:

Ներսէս Շնորհալին ստեղծագործել է աւելի քան յիսուն տարի՝ 1120-1173 թթ., այն ժամանակաշրջանում, երբ դեռ նոր էր կազմաւորում Կիլիկեան հայկական պետութիւնը, երբ երկիրը գտնւում էր անընդհատ կռիւների ու իշխանական տների գծտութիւնների խառնակ ու չփօթ վիճակում: Նա թողել է մատենագրական չափազանց հարուստ եւ բազմասեռ ժառանգութիւն, որն իր լայն ընդգրկումներով, բերած նորոյթներով, գրական հնարանքներով, վարպետ շարագրանքով ու բարձր արուեստով բացայայտում է մեծ մտածողի եւ ստեղծագործողի տաղանդն ու հոգին: Այդ բանը նկատուել եւ ըստ արժանւոյն գնահատուել է թէ՛ իր ժամանակ, թէ՛ հետագայում. «Յուցանէր զվարս սուրբս եւ զիմաստութիւն գիտութեանն յոքունց առաքինեաց եւ գիտնոց վեհագոյն», – ասում է նրա մասին վարքագիրը⁵, իսկ Յայսմաւուրքում կարդում ենք. «էր այր սուրբ եւ ընտիր, զարդարեալ ամենայն առաքինութեամբ, լցեալ գիտութեամբ ի շնորհաց Հոգւոյն, զի որպէս զգետ յորդառատ բոխէր ի բերանոյն զբանս աստուածայինս. մինչ զի ոչ ոք յառաջնոց հայրապետացն գտաւ նման նմա եւ ոչ յետ նորա մինչեւ ի ժամանակս մեր»⁶: Ներսէս Շնորհալու անձնաւորութիւնը գովաբանող եւ նրա արդիւնաշատ գործունէութիւնը գրուատող խօսքեր է շուրջում նաեւ Ներսէս Լամբրոնացին, Շնորհալուն նուիրուած իր չափածոյ ներբողում.

4 Ներսէս Շնորհալու մահուան տարին գրեթէ բոլորը ընդունում են 1173 թուականը, քայց ամսաթուի հարցում մասնագետները տարակարծիք են: Ժամանակի առումով Շնորհալուն առաւել մօտ կանգնած Ներսէս Լամբրոնացին, նաեւ Վարքի հեղինակը գտնում են, որ Շնորհալու մահը տեղի է ունեցել օգոստոսի 13-ին, հինգշաբթի օրը (Ներսէս Շնորհալի, Ընդհանրական թուղթք, Երուսաղէմ, 1871, էջ 165: «Սոփերք», էջ 82): Այդպէս է նաեւ Յայսմաւուրքում («Յայսմաւուրք», 1834, էջ 74-75): Կայ մի այլ վարկած՝ օգոստոսի 8-ը, օրը կրկին հինգշաբթի (Միխայէլ Ասորի, Ժամանակագրութիւն, Երուսաղէմ, 1871, էջ 471: Ղ. Ալիշան, Շնորհալի եւ պարագայ իւր, էջ 483): Մ. Օրմանեանը, պահպանուած տեղեկութիւնների եւ տումարական հաշոււմների հիման վրայ փորձել է պարզել, թէ ո՞րն է միշտը, քայց դրական արդիւնքի չի հասել, քանի որ առաջադրուած ամսաթուներից ոչ մէկը հինգշաբթի չէ. ըստ այդմ, նա ենթադրաբար հնարաւոր է համարել օգոստոս 16-ը, որը հինգշաբթի է (Մ. Օրմանեան, Ազգապատում, Բէյրութ, 1959, էջ 1436): Հետաքրքրական է, որ նշուած ամսաթուներից առաւել հաւանականը՝ օգոստոսի 8-ը, համընկնում է հինգշաբթի օրուան՝ 1174 թ., այսինքն՝ երբ Շնորհալու մահուան ՈՒԲ (622) հայկական թուականին գումարում ենք ոչ թէ 551, ինչպէս սովորաբար արւում է, այլ՝ 552: Այդպիսի հաշուարկ կատարելու հիմքը Ա. Արրահամեանի այն տեսակէտն է, թե՛ «ԺԱ-ԺԳ դարերի հայկական թուականները հաշուելիս պիտի գումարել ոչ թէ 551, այլ 552» (տե՛ս Ա. Արրահամեան, Տարեթուների եւ ամսաթուների գործածութիւնը հայ մատենագրութեան մէջ, «Էջմիածին», 1956, Ա, էջ 57): Նման տեսակէտ պաշտպանում են նաեւ ուրիշներ: Այսուհանդերձ, քանի որ հայոց տոմարին վերաբերող հարցերը դեռ լիովին չեն պարզաբանուած, մեզ հետաքրքրող թուականը առայժմ կարօտ է նշգրտման:

5 «Սոփերք», էջ 33:

6 «Գիրք որ կոչի Այսմաւուրք», Կ. Պոլիս, 1730, էջ ԶԺԺ:

Հոմերական տաղից չափող,
 Ոտանաւոր տառից գըտող...
 Ներսէս՝ տօնիցըն վարդարիչ,
 Եկեղեցւոյ կարգաց գըտիչ...
 Շարականաց կարգ աճեցնէր,
 Տաղերգութիւնս ի ճահ առնէր.
 Քաղցր ձայնիւք անջըրպետէր,
 Որ երաժիշտ Սուրբ Հոգւոյն էր...⁷

Չափազանց մեծ է եղել բազմաշնորհ Հայրապետի վայելած յարգանքը նաեւ օտարների շրջանում: Ահա թէ ինչ է ասում այդ մասին պատմիչը. «Այս Ներսէս առաւելեալ էր իմաստութեամբ քան գյուղով ի ժամանակի անդ ոչ միայն քան զվարդապետս Հայոց, այլեւ քան գյուղնաց եւ զասորւոց, այնքան՝ մինչ զի համբաւ իմաստութեան նորա տարածեցաւ ընդ ամենայն ազգս»⁸: Եւ ամենեւին պատահական չէ, որ նրան անուանել են «երկրորդ Գրիգոր Աստուածաբան»⁹:

Ներսէս Շնորհալու գրական վաստակը ներկայանում է ե՛ւ արձակ, ե՛ւ չափածոյ ստեղծագործութիւններով՝ ընդգրկելով կրօնական, քարոզչական, մեկնողական, նամակագրական, մանկավարժական, երաժշտական, բանաստեղծական եւ այլ բնոյթի բարձրարժէք երկեր: Դրանց քննութիւնը մեր նպատակից դուրս է, այնուամենայնիւ հարկ ենք համարում ընդհանուր գծերով տալ հեղինակի գրական-հասարակական գործունէութեան ամփոփ նկարագիրը:

Ներսէս Շնորհալու արձակ գրութիւնների շարքին են պատկանում կաթողիկոս բնութեւնու առթիւ արտասանած փայլուն ճառը՝ «Ատենաբանութիւն»-ը (1166 թ.), ինչպէս եւ դրանից երեք ամիս անց գրուած Հայրապետական առաջին կոնդակը՝ հանրայայտ «Թուղթ ընդհանրական»-ը: Այստեղ իրեն յատուկ պարզ ու յստակ լեզուով, գեղեցիկ պատկերներով ու վայելուչ ոճով հեղինակը յորդորում է հեռու մնալ մարդկային արատներից, պախարակելով հոգեւորականութեան եւ միւս դասերի արարքները: «Թուղթ ընդհանրական»-ը ունեցել է բազմաթիւ հրատարակութիւններ¹⁰, իսկ 1833 թ. լոյս է տեսել նաեւ լատիներէն թարգմանութեամբ¹¹: Շնորհալու արձակ գործերի մէջ առանձին կարեւորութիւն ունեն նրա ինչպէս անձնական, այնպէս էլ պաշտօնական նամակները: Դրանցից ուշագրաւ են եկեղեցիների միութեան խնդրին վերաբերող եւ յատկապէս Բիւզանդիայի Կիո Մանուէլ կայսերն ուղղուած թղթերը, որոնցում շօշափւում են դաւանաբանական բնոյթի հարցեր: Այդ նամակներում ի յայտ է գալիս Հայ եկեղեցու ծէսերին ու կանոններին հաւատարիմ մնալու եւ խոհեմութեամբ իր թէգերը շարադրելու հեղինակի հմտութիւնը: Ներսէս Շնորհալին թողել է նաեւ թարգմանական ու մեկնողական աշխատութիւններ, նրա գրչին են պատկանում սրբոց վարքերի թարգմանութիւններ¹², կաթողիկեայց թղթերի

7 Ներսէս Շնորհալի, Թուղթ ընդհանրական, էջ 471-497:

8 Կիրակոս Գանձակեցի, Պատմութիւն Հայոց, Երեւան, 1961, էջ 118:

9 «Յայսմաւորք», Կ. Պոլիս, 1834, Բ, էջ 75:

10 Այդ հրատարակութիւնների մասին տե՛ս Գր. Յակոբեան, նշուած աշխ., էջ 291-292:

11 Sanctii Nersesis Clajensis Opera: Studio et labore D. Josephi Cappelletti vol. I. Venetiis, 1833, p. 92-172.

12 Գ. Զարբանալեան, Հայկական թարգմանութիւնի ցանկեաց, Վենետիկ, 1889, էջ 724-725:

մեկնութիւնը¹³, Մատթէոսի Աւետարանի մեկնութիւնը (որը մնացել է թերի եւ շարունակել ու աւարտել է Յովհաննէս Ծործորեցին):

Խիստ հետաքրքրական ու կարեւոր են Շնորհալու արձակ գործերն իբրեւ պատմական վաւերագրեր ու գեղարուեստորէն բարձրարժէք երկեր¹⁴, սակայն Ներսէս Շնորհալին շատ աւելի մեծ է որպէս բանաստեղծ: Նա թողել է չափածոյ խօսքի մի անգնահատելի ժառանգութիւն, որն աչքի է ընկնում պատկառելի քանակով, նիւթի բազմազանութեամբ, տաղաչափական եւ լեզուաոճական առանձնայատկութիւններով: Իր ոտանաւորներով Ներսէս Շնորհալին ոչ միայն նպաստել է ազգային բանաստեղծութեան հարստացմանն ու զարգացմանը, այլեւ նոր թափ հաղորդել արդէն աշխարհականացող գրականութեան ընդհանուր առաջընթացին: Սկսելով գրել շատ վաղ հասակից՝ նա չի դադարել ստեղծագործելուց իր ամբողջ կեանքի ընթացքում, նաեւ կաթողիկոսութեան տարիներին, ծնունդ տալով մեծածաւալ քերթուածների, ներբողների, խրատների, առակ-հանելուկների, գանձերի, տաղերի, շարականների եւ այլեւայլ ոտանաւորների: Իր գրական երախայրիքը հանդիսացող «Վիպասանութիւն» քերթուածով, դեռ հազիւ 20-ամեայ Շնորհալին արդէն ի յայտ է բերում ազգային գրականութեանը թարմ շունչ հաղորդելու միտում՝ առաջին անգամ պատմական նիւթը ներկայացնելով տաղաչափեալ ու յանգաւոր բանաստեղծութեամբ: Ոտանաւորով են գրուած նրա ներբողեանները, մանկավարժական-դաստիարակչական բնոյթի խրատները, զուտ կրօնական բովանդակութիւն ունեցող «Բան հաւատոյ» եւ «Յիսուս Որդի»¹⁵ երկարաշունչ քերթուածները, որոնցից երկրորդը, գրուած Գրիգոր Նարեկացու «Ողբերգութեան մատեան»-ի անմիջական ազդեցութեամբ ու նմանողութեամբ, շատ սիրուած է եղել եւ բազմիցս հրատարակուել է, իսկ «Ողբ Եղեսիոյ» քնարական քերթուածը ջերմ հայրենասիրութեամբ սողորուած առաջին չափածոյ երկն է՝ գրուած բարձր արուեստով ու բանաստեղծական յուզաթաթաւ շնչով: Այն իրաւամբ համարուած է հեղինակի գրական ժառանգութեան թագն ու պսակը: Ինչ վերաբերում է առակ անուանումով ներկայացող նրա բազմաթիւ հանելուկներին, ապա այստեղ առաւել ուշագրաւը ինչպէս բովանդակութեան, այնպէս էլ լեզուի մէջ իշխող ժողովրդային, աշխարհիկ տարրի առկայութիւնն է:

Չափազանց մեծ է Ներսէս Շնորհալու դերը հայ եկեղեցու ծէսերի ու տօների կարգաւորման գործում: Դ-ն դարերից յետոյ ժամակարգութիւնը (որի նկարագրութիւնը Ը դարում արել է Յովհան Օձնեցին, իսկ Ժ դարում այն մեկնել է Խոսրով Անձեւացին) շարունակաբար փոփոխութիւններ էր կրել: Մեզ հետաքրքրող ժամանակաշրջանում այն շատ էր ազաւաղուած: Ներսէս Շնորհալին ձեռնամուխ է լինում վերականգնելու խաթարուած անաղարտութիւնը: Նա բերել է տալիս Մաքենացոց ու Թեղենեաց վանքերում համեմատաբար մաքուր ու հարազատ պահպանուած եկեղեցական կանոնադրութիւնները եւ, ինչպէս վարձագիրն է ասում՝ «նորոգէր զառաջին սուրբ հարցն հաստատեալ կարգս եկեղեց-

13 Ղ. Ալիշան, Շնորհալի եւ պարագայ իւր, էջ 115: Տե՛ս նաեւ՝ Գ. Զարբհանալեան, Հայկական հիմ դպրութեան պատմութիւն, էջ 615:

14 Մ. Արեղեան, նշում աշխ., էջ 96:

15 Ներսէս Շնորհալի, Բանի չափաւ, Վեներտիկ, 1830: Այս գրքում ամփոփուած են հեղինակի չափածոյ գործերից՝ «Յիսուս Որդի», «Բան հաւատոյ», «Վիպասանութիւն» երկերը, Խաչիմ նուիրուած նրա ներբողեանը, «Յաղագս երկնից եւ գարդուց նորս» քերթուածը, մի բանի թղթերը, առակ-հանելուկները, գանձերը, տաղերը եւ այլ քանաստեղծութիւններ:

ւոյ եւ զարդարէր զեկեղեցիս Հայաստանեայց անթերի լրմամբ»¹⁶: Տուրք տալով ժամանակի պահանջներին՝ Շնորհալին որոշ փոփոխութիւնների է ենթարկում Տօնացոյցը¹⁷, ախորժալուր ու հայրենաշունչ շարականներով ճոխացնում է Շարակնոցը եւ հարստացնում Պատարագը իր բազմաթիւ հոգեւոր երգերով, տաղերով ու մեղեդիներով: Նրա բարենորոգչական միջամտութիւնից զերծ չեն մնում նաեւ Ծիսարանի որոշ կանոններ եւ, առհասարակ, պաշտամունքային բոլոր մատեանները: «Հոգեւոր երգովք եւ քաղցրանուագ եղանակօք վայելչացուցանէր զսուրբ պատարագին խորհրդական երգսն... երգէր եւ երգս տաղից քաղցրանուագ եղանակօք, յիմաստս բանի դաշնակեալ ի տօնս տէրունիս եւ յիշատակս առաքելոց եւ մարգարէից եւ մարտիրոսաց: Եւ թէպէտ եւ հրաշալիք էին բանք երգոց նորա առ միտս իմաստութեան, բայց եւս առաւել զարմանալի էին արուեստք զանգան եղանակացն, զոր աննման միմեանց յօրինէր»¹⁸: Բերուած տողերն, ինչպէս տեսնում ենք, մատնանշում են Ներսէս Շնորհալու ե՛լ իբրեւ հոգեւորականի, ե՛լ իբրեւ բանաստեղծի ու երաժշտի բազմարդիւն գործունէութիւնը: Իրաւամբ, տաղաչափական արուեստի հնարող ու վարպետ է համարուել նա, որովհետեւ «ոչ ոք իրմէ առաջ այնչափ տեսակ չափերով եւ ոճով երգեր, տաղեր եւ քերթուածներ գրած է»¹⁹: Իսկ Շնորհալի երաժիշտ-երգեցողի մասին ոչ միայն բազմիցս յիշատակուել է, այլեւ լոյս է տեսել առանձին մենագրութիւն²⁰:

Ներսէս Շնորհալու գրական հարուստ ժառանգութիւնը գրեթէ ամբողջութեամբ պահպանուել է եւ ըստ արժանւոյն գնահատուել: Նրա ստեղծագործութիւններից շատերն ունեցել են մինչեւ իսկ մի քանի հրատարակութիւն, իսկ որոշ գործեր լոյս են տեսել նաեւ օտար լեզուներով: Հետաքրքրութիւնը չի նուազել եւ մեր օրերում, պարբերաբար հրատարակ են իջնում նորանոր գրքեր, գրուում են ուսումնասիրութիւններ²¹, կատարուում են թարգմանութիւններ²²: Ներկայ աշխատութեամբ ընթերցողին է ներկայացուում Ներսէս Շնորհալու չափածոյի մի ուրոյն բաժինը՝ նրա գանձարանային ժառանգութիւնը, որն ընդգրկում է **գանձ** (կամ քարոզ), **տաղ**, **փոխ** (կամ յորդորակ) եւ **մեղեդի** անուններով յայտնի հոգեւոր երգերը: Նշուած բանաստեղծութիւնների առանձին նմուշներ տարբեր

16 «Սոփերֆ», էջ 37:
 17 Ներսէս Շնորհալու միջամտութիւնը հիմնականում վերաբերում է առանձին տօների հետ կապուած փոփոխութիւններին: Օրինակ՝ Այլակերպութիւնը, որ մինչ այդ տօնում էր մէկ օր, Ներսէս Շնորհալին դարձնում է երեք օր: Նոյն ձեւով, Աստուածածնի Վերափոխմանը նա յատկացնում է ինը, իսկ Հոգեգալուստին՝ եօթ օր, ընդ որում այդ օրերի համար յօրինած իր հոգեւոր երգերով նա նոխացնում ու հարստացնում է համապատասխան արարողութիւնները:
 18 «Սոփերֆ», էջ 37-38:
 19 **Ղ. Ալիշան**, Շնորհալի եւ պարագայ իւր, էջ 70:
 20 **Ն. Քահմիզեան**, Ներսէս Շնորհալին երգահան եւ երաժիշտ, Երեւան, 1973:
 21 Վերջին մի քանի տասնամակներին հրատարակ են եկել Ներսէս Շնորհալուն նուիրուած մեկագրութիւններ, ինչպէս նաեւ նրա առանձին երկերի տպագրութիւններ ու քննական հրատարակութիւններ: Բերում ենք դրանցից մի քանիսի անունները. **Գր. Յակոբեան**, Ներսէս Շնորհալի: **Ն. Քահմիզեան**, ճշուած աշխ.: **Ներսէս Շնորհալի**, Յաղագս երկնից եւ զարդոց նորա, հանելուկներ, Ողբ եղեսիոյ, Երեւան, 1968: **Ներսէս Շնորհալի**, Ողբ եղեսիոյ, Երեւան, 1973: **Ներսէս Շնորհալի**, Վիպասանութիւն, Երեւան, 1981 (վերջին երկուսը գիտաքննական քննադրանք են):
 22 Վերջերս հրատարակուած թարգմանական աշխատութիւններից առանձին կարեւորութիւն է ներկայացնում Իսահակ Քեչիշեանի լոյս րնձայած «Յիսուս Որդի» բերթուածի ֆրանսերէն հրատարակութիւնը, որի ընդարձակ առաջարկում թարգմանիչը հանգամանօրէն խօսում է ինչպէս տուեալ երկի մինչ այդ եղած հրատարակութիւնների, այնպէս էլ Շնորհալու կեանքի ու գործի մասին ընդհանրապէս (տե՛ս Nerses Snorhali, Jésus, fils unique..., Paris, 1973):

ժամանակներում եւ զանազան առիթներով լոյս են տեսել պարբերականներում կամ գրքերում, իսկ հեղինակի չափածոյ գործերի 1830 թ. Վենետիկում հրատարակուած «Բանք չափաւ» հատորում նրանք ի մի են բերուել **Տաղք** եւ **Գանձք** խորագրերի տակ՝ ներկայացնելով 59 տաղային միաւոր եւ երկու գանձ²³:

Ձեռնարկելով Ներսէս Շնորհալու տաղերի ու գանձերի քննական հրատարակութեանը, նպատակ ենք ունեցել տալ հեղինակի յիշեալ բանաստեղծութիւնների ճշգրտուած բնագրերը եւ, նոր յայտնաբերուած միաւորների ու բացայայտուած օրինաչափութիւնների շնորհիւ, ըստ հնարաւորին վերականգնել նրանց գանձարանային նախնական պատկերը: Բանն այն է, որ խնդրոյ առարկայ ստեղծագործութիւնները, որպէս կանոն, ընդգրկուած են եկեղեցական յատուկ մատեաններում, որոնք յայտնի են «Գանձարան» անունով: Այդ ժողովածուները, որոնք միայն Մաշտոցի անուան Մատենադարանում հաշուուած են աւելի քան 200 միաւոր եւ միջնադարում լայն կիրառուած են ունեցել, մինչեւ վերջերս առանձին հետազոտութեան նիւթ չէին դարձել, ըստ այդմ էլ նրանցում տեղ գտած բանաստեղծութիւնները, եթէ գրաւել են մասնագէտների ուշադրութիւնը, ապա սոսկ իբրեւ առանձին ոտանաւորներ, ժողովածուի օրինաչափութիւններից անկախ ու մեկուսի: Այդ է պատճառը, որ Ներսէս Շնորհալու կեանքին ու ստեղծագործութեանը նուիրուած Ղ. Ալիշանի, Մ. Աբեղեանի եւ այլոց ըստ ամենայնի ընդգրկուեն աշխատութիւնները, ինչպէս նաեւ բնագրերի առկայ հրատարակութիւնները, բանաստեղծի գանձերի ու տաղերի եւ դրանց փոխառնչութիւնների մասին մեզ ամբողջական ու ճշգրիտ պատկերացում չեն տալիս: Գանձարանների ուսումնասիրութիւնը ի յայտ բերեց այդ մատեանների՝ իբրեւ իւրատեսակ ժողովածուների եւ գանձերի ու տաղային միաւորների՝ իբրեւ իւրատեսակ հոգեւոր երգերի մի շարք առանձնայատկութիւններ: Հնարաւոր դարձաւ ճիշտ գնահատել Ներսէս Շնորհալու գանձարանային ժառանգութիւնը, ուստի աւելորդ չենք համարում ամփոփ խօսքով անդրադառնալ գանձարանային միաւորների եւ Գանձարան ժողովածուների առաւել բնութագրական էական մի քանի յատկանիշներին:

Բ

Գանձարանային միաւորների հիմնական տարրը **գանձն** է²⁴: Այն իւրատեսակ կառուցուածք ունեցող հոգեւոր երգի մի տեսակ է, պատմողական-նկարագրական բնոյթի եւ բաղկացած մեծածաւալ տներէց: Տներից իւրաքանչիւրն ունի կրկնակ, որն աւարտուում է **աղաչեմք** բառով: Բոլոր գանձերն անխտիր վերջանում են «Եւ այժմ ողորմեաց մեզ, (կամ՝ «Ողորմեաց մեզ...») Տէր Աստուած մեր, ըստ մեծի ողորմութեան քում» խօսքերով: Գանձերի վերջին տունը, ուր հայցուում է սրբերի բարեխօսութիւնը եւ դրանով իսկ առանձնանում է ամբողջից, սովորաբար ունի **Փ** (այսինքն՝ **Փոխ**) ենթախորագիրը: Վերջինս նշանակուած է լինում համապատասխան տան կից լուսանցքում եւ, հաւանաբար, կոչուած է մատնացոյց անելու տուեալ երգային միաւորի այդ հատուածի եղանակային փոփոխու-

23 Ներսէս Շնորհալի, Բանք չափաւ, էջ 365-491: Հատորը նոյնութեամբ վերահրատարակուել է 1928 թ., ընդ որում փոփոխուած են միայն էջերը: Մեկ օգտագործել ենք առաջին հրատարակութիւնը:

24 Գանձարանային միաւորների ու Գանձարանների մասին մանրամասն տեղեկութեան համար տե՛ս **Գրիգոր Նարեկացի**, Տաղեր եւ գանձեր, աշխատ. Ա. Քեռիկէրեանի, Երեւան, 1981, էջ 21-51: Տաղային միաւորների համար տե՛ս նաեւ՝ «Հայ միջնադարեան գրականութեան ժանրեր», Երեւան, 1984, էջ 179-206:

թիւնը: Իրենց տները սկզբնատառերով գանձերը յաճախ յօդուժ են հեղինակի անունը, ուրի շնորհիւ մեզ յայտնի են դարձել մի շարք գանձասացներ: Առաջին հեղինակը համարուում է Գրիգոր Նարեկացին, որին երկար ժամանակ վերագրուում էր ընդամենը երեք գանձ: Հետագայում յայտնաբերուեցին նոր միաւորներ եւ Նարեկացու գանձերի ընդհանուր թիւը հասաւ տասի: Դրանց մեծ մասը տները սկզբնատառերով յօդուժ է «Գրիգորի երգ» եւ սկսուում է գանձ բառով: Այս վերջին իրողութիւնն էլ հիմք է տուել, որպէսզի առհասարակ հոգեւոր յիշեալ բանաստեղծութիւններին տրուող գանձ անուանումը կապուի Գրիգոր Նարեկացու այդ ստեղծագործութիւնների նշուած առանձնայատկութեան հետ: Գանձեր գրուել են եկեղեցական բոլոր տօների համար: Յայտնի են նաեւ ծիսական նպատակներով յօրինուած միաւորներ, մասնաւորապէս մեռելաթաղի գանձեր: Այդպիսիները յաճախ տեղ են գտել նաեւ Մաշտոց ժողովածուներում:

Որպէս կանոն, սկզբնական շրջանում գանձը կոչուել է քարոզ, որը բառացի նշանակում է մոնեստիկ, յայտարարող: Քարոզներն ունեն շատ հին ծագում: Յայտնի են Գրիգոր Լուսաւորչի, Սահակ Պարթեւի, Յովհան Մանգակունու անուններով մեզ հասած նմուշներ²⁵, որոշ փշրանքներ պահպանուել են քրիստոնէութեան առաջին դարերից²⁶: Քարոզը սարկաւազի աղօթքն է, ուղղուած ժողովրդին՝ «բան սարկաւազի ի ժամասացութեան իբր ազգարարողի»²⁷, ուր յիշատակուում են սրբեր, եպիսկոպոսներ եւ այլն: Քննութիւնը ցոյց է տալիս, որ իրենց կառուցուածքային առանձնայատկութիւններով գանձերն, առաջին հերթին, կարող են համեմատուել հէնց այս քարոզների հետ: Վերջիններս սովորաբար փոքրիկ պարբերութիւններ են՝ «Եւ եւս խաղաղութեան զՏէր աղաչեսցուք» սկսուածքով, իսկ երբեմն ունեն բաւական ընդարձակ ծաւալ՝ բաղկացած մի քանի տներից: Յատկանշականը իւրատեսակ վերջաբանն է՝ «Եւ եւս միաբան...», «Չանձինս մեր եւ զմիմեանս...» սկսուածքներով, ու աւարտը՝ «Ողորմեաց մեզ, Տէր Աստուած մեր...»²⁸: Հէնց այստեղ էլ ի յայտ է գալիս քարոզ-գանձ փոխառնչութիւնը, ընդ որում մի առանձնայատկութեամբ, որը բնորոշ է եկեղեցում օգտագործուող հոգեւոր ստեղծագործութիւններից լոկ այդ երկուսին: Գանձերը համեմատելի են նաեւ Քարոզ Զատկաց կոչուող եւ ձեռագրերում Բարսեղ Կեսարացու անունով պահպանուած մի երկի հետ: Վերջինս ունի ակներեւ նմանութիւն ե՛լ քարոզների, ե՛լ գանձերի հետ: Ասուածից պարզ է դառնում, որ գանձերի համար նախատիպ են ծառայել վերոյիշեալ քարոզները:

Գանձին կից սովորաբար հանդէս են գալիս տաղային միաւորներ՝ տաղ, փոխ, մեղեդի: Սրանց մէջ հիմնական տարրը տաղն է, որն ունի շատ հին ծագում եւ բացատրուում է որպէս «բան չափաբերական, ոտանաւոր երգ, քերթուած նուագելի»²⁹: Այդպիսի ոտանաւորներ յայտնի են շատ վաղ ժամանակներից, բայց գանձարանային տաղի՝ որպէս հոգեւոր երգի որոշակի մի տեսակի առաջին հեղինակը դարձեալ համարուում է Գրիգոր Նարեկացին, թէեւ Գանձարաններում հանդիպում են նմուշներ, որոնք կարող են յօրինուած լինել շատ աւելի վաղ, քան ժ դարը: Գանձարանային տաղերը որոշակի ծաւալ չունեն, գանձե-

25 Տե՛ս Յովհ. Մկրտչան, Աղօթագիրք ըստ ժամակարգութեան Հայաստանեայց ս. եկեղեցւոյ, Կ. Պոլիս, 1895, էջ 91, 564, 663:

26 Տե՛ս Հ. Գաթրոնեան, Սրբազան պատարագամտոյցի Հայոց, Վիեննա, 1897, էջ 23-32, 114-115:

27 «Նոր բաղկիր Հայկազեան լեզուի», Բ, Վենետիկ, 1837, էջ 999:

28 «Ժամագիրք», Նրուսաղէմ, 1866, էջ 23: «Մաշտոց», Վաղարշապատ, 1905, էջ 174:

29 «Նոր բաղկիր Հայկազեան լեզուի», Բ, էջ 839:

րի համեմատութեամբ դրանք ընդհանրապէս աւելի փոքր են ու կուռ եւ նուիրուած են այն տօներին ու սրբերին, որոնց յատկացուած են յարակից գանձերը: Իւրաքանչիւր գանձ սովորաբար կից ունենում է մէկ տաղ, երբեմն՝ երկու կամ աւելի: Տաղերը հանդէս են գալիս նաեւ գանձերից անջատ. այդպիսի ժողովածուներում գանձարանային հիմնական տարրը գանձի փոխարէն դառնում է տաղը, իսկ կից ներկայանում են տաղային միւս միաւորները՝ փոխերն ու մեղեդիները: Գանձերի նման տաղերը եւս յաճախ ունեն ծայրակապ, սակայն կազմուած ոչ միայն տներով, այլեւ տողերի սկզբնատառերից: Ծայրակապը յօդում է մերթ հեղինակի անունը, մերթ՝ այբուբենի տառերը («Ա-Ք», երբեմն նաեւ հետագարձ՝ «Ք-Ա») եւ կամ այլ բառակապակցութիւններ ու նախադասութիւններ: Գանձարանային տաղեր են գրել միջնադարի մեր շատ հեղինակներ՝ Գրիգոր Նարեկացին, Ներսէս Շնորհալին, Գրիգոր Խլաթեցին, Առաքել Բաղրիշեցին եւ ուրիշներ, բայց ամենաբեղմնաւորը եղել է Ներսէս Շնորհալին: Իբրեւ գանձարանային ստեղծագործութիւն մի շարք ընդհանրութիւններ ունենալով գանձերի հետ՝ տաղերը, միաժամանակ, տարբերում են ե՛ւ իրենց կառուցուածքով, ե՛ւ բովանդակութեամբ: Կոչուած լինելով տուեալ նիւթը վերարտադրելու առաւել յուզական շնչով ու երաժշտականութեամբ, տաղերը խազաւորուած են շատ աւելի ճոխ, քան գանձերը:

Տաղային միւս միաւորը **փոխն** է, որը ուշ շրջանի գրչագրերում կոչւում է **յորդորակ**: Եկեղեցական գրականութեան մէջ **փոխ** են կոչւում Աւետարանի որեւէ մասը կամ այլ ընթերցուածներ, որոնք կարդացւում են փոխասացութեամբ՝ ըստ ժամերգութեան ութ ձայնի: Գանձերում եւս, ինչպէս տեսանք, վերջին տանը կից լուսանցքում կայ փոխի նշան, որն ակնարկում է եղանակային փոփոխութեան մասին: Այլ է Գանձարաններում տաղին կից հանդէս եկող փոխը. սա արդէն գանձարանային ուրոյն միաւոր է եւ լինում է երկու տեսակ, մի դէպքում՝ այն տուեալ տաղի հատուածն է, որն անջատուած է ամբողջից եւ ներկայացուած առանձին **Փ** (կամ՝ **Փոխ**, **Փոխէ**, **Փոխէ զձայնն**) խորագրով՝ նշանակուած սովորաբար լուսանցքում: Մի այլ դէպքում փոխն անջատ եւ ամբողջական բանաստեղծութիւն է՝ օժտուած տաղին բնորոշ յատկանիշներով, ու կցուելով համապատասխան տաղի՝ կազմում է **տաղ ու փոխ** զոյգ: Որոշ հեղինակներ իրենք են իրենց տաղերի համար շարագրել համապատասխան փոխեր, այդպիսի զոյգերի ուշագրաւ օրինակներ ունեն Գրիգոր Նարեկացին ու, մանաւանդ, Ներսէս Շնորհալին: Վերջինիս տաղային ժառանգութեան մէջ յիշեալ առանձնայատկութիւնը դրսեւորուած է առաւել ցայտուն գծերով, ինչպէս իր տեղում կտեսնենք:

Մեղեդին եւս տաղային միաւոր է, որն արտաքնապէս տաղից չի տարբերւում: Յայտնի են շատ դէպքեր, երբ «տաղ» ու «մեղեդի» բառերը գործածուել են համազօր նշանակութեամբ, որպէս հոմանիշ՝ մէկը միւսի փոխարէն: Երբեմն էլ տաղից անջատուած մի հատուածն է ներկայանում իբրեւ մեղեդի: Նկատելի է, որ ընդհանրապէս այս միաւորները փոքրածաւալ են: Անունն ինքը, առաջացած յունարէն μέλος բառից, որ նշանակում է «քաղցր եւ անոյշ երգ», ցոյց է տալիս, որ տուեալ դէպքում գործ ունենք երաժշտական միաւորի հետ: Այդ է վկայում նաեւ մեղեդիների չափազանց ճոխ խազաւորումը:

Այսպիսով, տաղային բոլոր միաւորները ժանրային առումով որոշակիօրէն չեն սահմանազատուում, ու միեւնոյն բանաստեղծութիւնը կարող է ներկայանալ ե՛ւ իբրեւ տաղ, ե՛ւ իբրեւ փոխ, ե՛ւ իբրեւ մեղեդի: Նրանք, անշուշտ, սկզբնապէս ունեցել են շատ աւելի ցայտուն տարբերիչ յատկանիշներ, որոնք այժմ մեզ համար մնում են անորսալի:

Գանձարանը (երբեմն՝ **Գանձատը**) եկեղեցական ձեռնարկ է, որտեղ նիւթերը դասաւորուած են տօների յաջորդականութեան տօնացուցային սկզբունքով: Գանձարանային համակարգի իւրաքանչիւր ամբողջական բարդ միաւոր, բաղկացած գանձից, տաղից, փոխյորդորակից եւ մեղեդուց, կոչուած է կանոն: Երբեմն միեւնոյն գանձին կից հանդէս են գալիս մէկից աւելի տաղ, փոխ կամ մեղեդի: Պատահում է նաեւ, երբ կանոնը կազմուած է լինում լոկ գանձից ու տաղից: «Կանոն» բառը Գանձարաններում շատ չի հանդիպում, սակայն նիւթերի համարակալումը կատարուած է ըստ կանոնների, ընդ որում համարակալում են լոկ գանձերը, այսինքն՝ համակարգի հիմնական տարրը: Նոյն սկզբունքով են կազմուած նաեւ յիշեալ ժողովածուների ցանկերը:

Գանձարանի, իբրեւ ուրոյն ժողովածուի, սկզբնաւորման ստոյգ ժամանակը յայտնի չէ: Պահպանուած են շուրջ 300 ձեռագիր մատեաններ, որոնցից հնագոյնները ԺԳ-ԺԴ դարերից են, իսկ նորագոյնները հասնում են ընդհուպ մինչեւ ԺԹ դարը: Առաջին տպագիր Գանձարանը լոյս է տեսել 1739 թ., Կոստանդնուպոլսում. սրան հետեւել են մի քանի այլ հրատարակութիւններ: Յաւոք, այդ բոլորը կատարուած են ուշ շրջանի թերի ու աղճատուած բնօրինակների հիման վրայ, որոնք նախնական Գանձարանների մասին ճիշտ պատկերացում կազմելու հնարաւորութիւն չեն տալիս:

Ժամանակի ընթացքում Գանձարանները կրել են փոփոխութիւններ, հարստացել են նոր միաւորներով, խմբագրուել են եւ այժմ ներկայանում են երկու հիմնական խմբերով. ա) հնագոյն շրջանի ժողովածուներ՝ մինչեւ ԺԳ դարի վերջը, բ) հետագայ դարերի ընդօրինակութիւններ: Առաջին խմբին պատկանողները խիստ փոքրաթիւ են: Դրանցում տեղ գտած գանձերը, որոնք չնչին բացառութեամբ կոչուած են քարոզ, մեծ մասամբ ազատ տաղաչափութեամբ եւ անյանգ գրուած բանաստեղծութիւններ են: Մեզ հասած Գանձարանների գերակշռող մասը պատկանում է երկրորդ խմբին: Սրանք ներկայացնում են ԺԳ դարի վերջում Գրիգոր Խլաթեցու կողմից խմբագրուած ժողովածուն, որտեղ գանձերը սովորաբար յանգաւորուած են եւ լոկ եզակի դէպքերում են կոչուած քարոզ: Նկատելի է, որ հնագոյն մի շարք անյանգ միաւորների փոխարէն, այս խմբի գրչագրերում զգալի տեղ են սկսում զբաղեցնել Գրիգոր Խլաթեցու հեղինակած գանձերը: Բացի այդ, որոշ հեղինակների, յատկապէս Գրիգոր Խլաթեցու գանձերին երբեմն նախորդում են յանգաւոր փոքրիկ ոտանաւորներ՝ բաղկացած չորս, վեց կամ ութ տողից, որոնք կոչուած են **կաֆա**: Վերջիններս, միջնադարեան կաֆաների ոչ յաջող նմանողութեամբ յօրինուած, տուեալ գանձի բովանդակութեանը, նրա կատարման ձեւին ու եղանակին վերաբերող տողեր են, որոնք յաճախ իրենց սկզբնատառերով յօղում են հեղինակի անունը:

Գանձարանների ե՛ւ վաղագոյն նմուշները, ե՛ւ խմբագրուած ընդօրինակութիւնները իրենց բովանդակած նիւթերով ու վերջիններիս դասաւորութեամբ միատեսակ չեն: Կան ժողովածուներ, որոնք ընդգրկում են բացառապէս գանձեր: Երբեմն այդպիսի գրչագրերում առկայ են նաեւ տաղային միաւորներ՝ եզակի օրինակներով ու սովորաբար գետեղուած վերջում կամ թէկուզ գանձերին կից, բայց առանց որոշակի դասակարգման: Թէեւ հազուադէպ, բայց լինում են եւ սոսկ տաղային միաւորներ բովանդակող ժողովածուներ, որոնք պատահականօրէն անուանում ենք **գանձարանային տաղարան**՝ տարբերելու համար սովորական տաղարաններից: Երբեմն զուտ գանձերից եւ զուտ տաղերից բաղկացած ժողովածուներ ներկայանում են միմեանց կից՝ իբրեւ մէկ ամբողջական ձեռագիր, որի առաջին մասը լինում է Գանձարանը, իսկ երկրորդ մասը՝ Տաղարանը: Գանձարանների հա-

մար առաւել բնութագրականը, սակայն, այն տիպն է, ուր գանձերն ու տաղային միաւորները հանդէս են գալիս գուգորդուած, լրիւ սարքով, այսինքն՝ իւրաքանչիւր տօնի համար բերուած են գանձն ու նրան կից՝ համապատասխան տաղային միաւորները (տաղ, փոխ կամ յորդորակ, մեղեդի): Այս կարգի ժողովածուներն ունեն թուական բացարձակ գերակշռութիւն: ԺԸ-ԺԹ դարերում Գանձարանները, աստիճանաբար դուրս գալով գործածութիւնից, սեղմուած են, համառօտուած, ու յատկապէս գանձերն այնքան են կրճատուած, որ վերածուած են ընդամենը մի քանի տողանի պարբերութիւնների: Այդպիսիներն են հիմք ծառայել տպագիր Գանձարանների համար:

Ընդհանրապէս Գանձարաններում ի մի են բերուած գանազան հեղինակների համապատասխան ստեղծագործութիւնները, ընդ որում տարբեր անձանց կարող են պատկանել ոչ միայն կանոններն իբրեւ ամբողջութիւն (գանձն իր յարակից տաղային միաւորներով), այլեւ տուեալ կանոնի բաղկացուցիչ տարրերը: Բացառուած չէ, անշուշտ, որ ամբողջ ժողովածուն կապուել լով մէկ հոգու անուան հետ. այդպէս է օրինակ, Մաշտոցի անուան Մատենադարանի № 6527 ձեռագիրը³⁰, որը բովանդակում է միայն Առաքել Բաղիչեցու գանձերն ու տաղերը:

Սեփական ստեղծագործութիւններից կազմուած մի Գանձարան է ունեցել նաեւ Մխիթար Այրիվանեցին (ԺԳ դ.)³¹:

Գ

Հայ բանասիրութիւնը գանձերի՝ իբրեւ ինքնատիպ բանաստեղծութիւնների ստեղծումը սկզբից եւեթ կապել է Գրիգոր Նարեկացու անուան հետ: Գանձարան ժողովածուների հետազօտութիւնը մեզ բերեց այն համոզման, որ Գրիգոր Նարեկացին է ոչ միայն գանձերի, այլեւ գանձարանային ողջ մշակոյթի սկզբնաւորողը, իսկ Ներսէս Շնորհալին՝ նրա հետագայ զարգացնողն ու նոր կեանք տուողը: Անգնահատելի է Շնորհալու դերը մանաւանդ Տաղարանների կազմաւորման ու հարստացման գործում: Եթէ Գրիգոր Նարեկացին իր մէկ տասնեակ գանձերով ու երկու տասնեակից աւելի տաղերով հիմք դրեց գանձարանային համակարգի ու Գանձարան ժողովածուի, ապա Ներսէս Շնորհալին իր աւելի քան մէկ հարիւրեակ տաղային միաւորներով աւարտուն տեսքի ու կատարելագործման հասցրեց գանձարանային տաղերի համակարգային կառուցուածքը:

Ներսէս Շնորհալու անունով պահպանուած է ընդամենը մի քանի գանձ, հետեւապէս գանձ ու տաղ համակարգային պատկերը, որն ի յայտ է գալիս Գրիգոր Նարեկացու համապատասխան ստեղծագործութիւնների քննութեան ժամանակ, այստեղ ակնառու չէ: Գանձարանային օրինաչափութիւնները, տուեալ դէպքում, դրսեւորուած են տաղային միաւորների՝ միմեանց հետ ունեցած առնչութիւններում, որոնց մասին խօսք կլինի, երբ անդրադառնանք հեղինակի տաղային ժառանգութեանը: Այժմ՝ նրա գանձերի մասին:

«Բանք չափաւ» հատորում Ներսէս Շնորհալու անունով ներկայացուած է ընդամենը երկու գանձ.

30 Տե՛ս Ա. Քեչիկէրեան, Մի նորայայտ անհատական Գանձարան, «Էջմիածին», 1970, Զ-Է, էջ 98-103, Ժ, էջ 50-55:

31 Այդ Գանձարանը չի պահպանուել, բայց ձեռագրերում ցրուած րեկորների օգնութեամբ վերջերս հնարաւոր դարձաւ վերականգնել դրա երբեմնի ամբողջականութիւնը (տե՛ս Է. Յարութիւնեան, Մխիթար Այրիվանեցու Գանձարանը, «Պատմա-բանասիրական հանդէս», Երեւան, 1975, № 3, էջ 101-102):

1. **Գանձ սրբոյ Վարդավառին – Ներգործական գորութիւն...**³²

2. **Գանձ Փոխման Աստուածածնին – Նորահրաշ տօնիւս...**³³

Ղ. Ալիշանն ակնարկում է նաեւ մի երրորդ գանձի մասին՝ նուիրուած Միւռննօրհնութեանը³⁴: Այն նոյնպէս հրատարակուած է, սակայն բանասիրական լայն շրջանակներին մատչելի չի եղել, որովհետեւ ընդգրկուած է Միւռննօրհնութեան կանոնը բովանդակող՝ էջմիածնում լոյս տեսած փոքրիկ գրքոյկում, որը նախատեսուած լինելով լոկ յիշեալ ծիսակատարութեան մասնակիցների համար, ունեցել է խիստ սահմանափակ տպաքանակ եւ օգտագործման չափազանց նեղ ոլորտ: Ահա այդ միաւորը.

Քարոզ տեառն Ներսիսի – Նոր օրհնութիւն...³⁵

Նշուած երեք գանձերն էլ իրենց տների սկզբնատառերով յօդում են հեղինակի անունը եւ գրչագրերում ներկայանում են Ներսէս Շնորհալու անունով: Վաղ շրջանի մի շարք ձեռագրերում մեզ հանդիպել է մի գանձ՝ նուիրուած Հրեշտակապետաց տօնին, որն աղբիւրների մի մասում պահպանուած է Ներսէս Շնորհալու անունով.

Քարոզ սրբոց հրեշտակապետացն, արարեալ տեառն Ներսեսի Հայոց կաթողիկոսի Կլայեցոյ – Աստուած անեղ...³⁶

Ի տարբերութիւն նախորդ երեքի, այստեղ տների սկզբնատառերն արտայայտում են ոչ թէ հեղինակի անունը, այլ տուեալ ստեղծագործութեան բովանդակութիւնը՝ «Անմահից քարոզ»: Այսուհանդերձ, խորագրային վերագրումը եւ բանաստեղծութեան ընդհանուր կառուցուածքն ու ոճը բաւարար հիմք են տալիս սոյն միաւորը դասելու Ներսէս Շնորհալու գանձերի շարքը, վերջիններիս ընդհանուր թիւը հասցնելով չորսի³⁷: Բերում ենք այդ գանձերի խորագրերն ու սկզբնատողերը ըստ մեր կազմած բնագրերի.

1. **Քարոզ մեծի Այլակերպութեան Տեառն, տեառն Ներսիսի Հայոց կաթողիկոսի ասացեալ («Ներսէսի երգ»)** – Ներգործական զաւրութիւն...

2. **Քարոզ Փոխման Աստուածածնին, ասացեալ տեառն Ներսիսի Հայոց կաթողիկոսի («Ներսեսի երգ»)** – Նորահրաշ տաւնիւս...

3. **Քարոզ սրբոց հրեշտակապետացն, արարեալ Ներսիսի Հայոց կաթողիկոսի («Անմահից քարոզ»)** – Աստուած անեղ...

4. **Քարոզ ձայնիւ յԱւետարանին, տեառն Ներսէսի («Ներսէսի երգ»)** – Նոր արհնութիւն...

32 Ներսէս Շնորհալի, Բանի չափաւ, էջ 474-484:

33 Նոյն տեղում, էջ 485-491:

34 Ղ. Ալիշան, Շնորհալի եւ պարագայ իւր, էջ 449, 454:

35 «Կանոն օրհնութեան սրբալոյս Մեռնիմն», Վաղարշապատ, 1876, էջ 37-44:

36 Մաշտոցի անուան Մատենադարան, ձեռ. № 7785 (թերթ 481ա), 4068 (թերթ 171բ), Փարիզի Ազգ. գրադարան, ձեռ. № 79 (թերթ 229ա), 80 (թերթ 283բ), Անթիլիասի Կաթողիկոսարան, ձեռ. № 98 (թերթ 213բ), Երուսաղէմի Պատրիարքարան, ձեռ. № 231 (թերթ 252ա), Տիրիմզէնի համալսարանի գրադարան, ձեռ. № Ma XIII 61 (թերթ 121ա): Այսուհետեւ Մաշտոցի անուան Մատենադարանի ձեռագրերը կնշուեն առանց հաւաքածուի անուան յիշատակութեան, իսկ միւսները՝ սոսկ ֆաղաֆների անուններով, որոնք կրելու են փակագծերի մէջ, ձեռագրերի համարները յետոյ:

37 Ուշ շրջանի Գանձարաններում (ձեռ. № 424, թերթ 190բ եւ ձեռ. № 2672, թերթ 245ա) հանդիպում է **Գանձ Վարդավառին երրորդ արարել խորագրով** մի գանձ (**Ներգործական Աստուած քարեար...** սկսուածով), որի մէկընդմէջ տների սկզբնատառերը կազմում են «Ներսէս» ծայրակապը: Սա Ներսէս Շնորհալու մեզ ծանօթ գանձերի հետ ոչ մի մտանութիւն չունի. գրուած է ինը վանկանի տողերով, տնից տուն փոփոխուող յանգրով եւ թողնում է համեմատաբար ուշ շրջանի ստեղծագործութեան տպաւորութիւն:

Յանկի վերջին միաւորը, նուիրուած Միւռնորհնութեանը, ի տարբերութիւն միւս երեքի, հանդէս է գալիս ոչ թէ Գանձարաններում, այլ Մաշտոցներում: Ծիսական այդ մատեաններում գանձեր ու տաղեր հանդիպում են ուշ շրջանի ընդօրինակութիւններում: Ներսէս Շնորհալու այս նմուշը մեզ յայտնի ամենահին ծիսական գանձն է: Կառուցուածքային առանձնապատկութիւններով տուեալ միաւորը նման է հեղինակի միւս գանձերին, բայց այն իրողութիւնը, որ Գանձարաններում երբեք էլ չի հանդիպում, մտածել է տալիս, որ յօրինուած է եղել իբրեւ արտագանձարանային ստեղծագործութիւն:

Ներսէս Շնորհալու գանձերի քննութիւնը ցոյց է տալիս, որ հեղինակն իր այդ բանաստեղծութիւնները ստեղծել է Գրիգոր Նարեկացու համանուն ստեղծագործութիւնների հետեւութեամբ ու նմանութեամբ: Բոլորն էլ գրուած են ազատ չափով եւ անյանգ են: Նկատելի է նաեւ ծայրակապային ընդհանրութիւն. Գրիգոր Նարեկացու գանձերն իրենց տների սկզբնատուերով կազմում են «Գրիգորի երգ»³⁸, իսկ Ներսէս Շնորհալու գանձերը նոյն ձևով յօդում են «Ներսէսի երգ» եւ այդ իսկ պատճառով ներկայանում տների նոյնպիսի քանակով: Ուշագրաւ է մանաւանդ ծայրակապի երգ բառը կազմող հատուածը, որի հիմքում ընկած է եկեղեցական հնագոյն քարոզների իւրատեսակ աւարտը: Գրիգոր Նարեկացու գանձերում յիշեալ հատուածի երկրորդ տան՝ քարոզային **Ջանձինս մեր եւ զմիմեանս...** պարբերութիւնը փոխարինուած է **Բոտել կամ Բամեա** բառերով սկսուող մէկ այլ նախադասութեամբ, ծայրակապի «ր» տառի պատճառով: Այսպէս օրինակ.

Եւ եւս առաւել

Ջյորդորումն սիրոյ եւ զգործս բարեաց պարգեւել մեզ, խնդրեմք:

Բոտել զմարմինս մեր

Ի մի շաւիղ ընտրութեան Հոգւոյ սիրոյն որ առ Տէր, խնդրեմք³⁹:

Այս ձևը գրեթէ նոյնութեամբ օրգեգրել է Ներսէս Շնորհալին.

Եւ եւս առաւել

Ջյորդորումն սիրոյ եւ զգործս բարեաց պարգեւել մեզ, խնդրեմք:

Բոտել զանձինս մեր ի մի միաբանութիւն

Հաւատոյ, յուսոյ եւ սիրոյ, խնդրեմք⁴⁰:

Ինչ վերաբերում է գանձերի կրկնակային կառուցուածքին, բանաստեղծութեան իւրատեսակ վերջաբանին ու աւարտին, ապա այս դէպքում եւս նմանութիւնն ակնբախ է:

Համեմատելի այս ընդհանրութիւնները տարակոյս չեն թողնում, որ Ներսէս Շնորհալին իր գանձերը յօրինելիս ոչ թէ սոսկ կրել է Գրիգոր Նարեկացու ազդեցութիւնը, այլ առաջին հերթին նպատակ է ունեցել պահպանել նրանից սկիզբ առած յիշեալ բանաստեղ-

38 Յիշեալ ձևը խախտուած է Գրիգոր Նարեկացու միայն մէկ գանձում, նուիրուած Յովհաննէս Մկրտչին, որի ծայրակապը յօդում է «Ի ձայնն երգ», նկատի ունենալով բովանդակութիւնը, տուեալ դէպքում՝ Յովհաննէս Մկրտչին: Նոյն ձևով Ներսէս Շնորհալին Հրեշտակապետաց տօնին նուիրուած իր գանձում ունի «Ամմահից քարոզ» ծայրակապը:

39 Գրիգոր Նարեկացի, Տաղեր եւ գանձեր, էջ 217:

40 Տե՛ս սոյն հր., էջ 876:

ծուծիւնների էական յատկանիշները: Թէ ի՞նչ չափով եւ ինչպէ՞ս էին դրանք օգտագործուել Ներսէս Շնորհալու անմիջական նախորդների կողմից եւ առհասարակ ինչպէ՞ս է ընթացել գանձարանային մշակոյթի զարգացումը Գրիգոր Նարեկացուն յաջորդած հարիւրամեայ ժամանակաշրջանում՝ չգիտենք: Մեզ հասած Գանձարանների վաղագոյն ընդօրինակուծիւնները, որոնք պահպանուել են եզակի նմուշներով, ԺԳ դարից այն կողմ չեն անցնում եւ ներկայանում են իբրեւ աւարտուն, լիարժէք ժողովածուներ: Սակայն բնական է ենթադրել, որ Գրիգոր Նարեկացու գանձերի ու տաղերի հետեւութեամբ բանաստեղծուծիւններ գրուել են դեռ մինչեւ Ներսէս Շնորհալին: Այս իմաստով հետաքրքրուծիւն են ներկայացնում Հնագոյն գրչագրերում տեղ գտած մի խումբ գանձեր, որոնք օժտուած են այդ բանաստեղծուծիւնների համար բնութագրական՝ վերեւում նշուած առանձնայատկուծիւններով, բայց պատկանում են բանասիրութեանն անձանօթ հեղինակների (Յովսէփ, Վարդան, Ղուկաս, Ղազար, Ստեփաննոս եւ այլն) կամ անանուն են: Որոշ հանգամանքներ թոյլ են տալիս մտածելու, որ դրանց գէթ մի մասը կարող էր ստեղծուած լինել մեզ հետաքրքրող ժամանակահատուածում⁴¹: Հեղինակների անուններով պահպանուած գանձերի խմբում առանձնանում են Սարգսի անունով ներկայացող բանաստեղծուծիւնները՝ թուով եօթ հատ: Մեր որոնումները պարզել են, որ յիշեալ Սարգիսը անեցի է եւ պատկանում է Տոնկաց տոհմին ու, հաւանաբար, եղել է Գրիգոր Մագիստրոսի ժամանակակիցը⁴²: Ինչ վերաբերում է Հնագոյն ձեռագրերում տեղ գտած անանուն գանձերին, ապա պատկերն այստեղ առաւել ուշագրաւ է: Ընդամենը 10 միաւոր հաշուուող յիշեալ բանաստեղծուծիւնները⁴³, որոնք առանց ծայրակապի են, կոչուում են քարոզ⁴⁴ եւ ունեն ակներեւ ընդհանրուծիւններ մի կողմից՝ Գրիգոր Նարեկացու գանձերի, միւս կողմից՝ Բարսեղ Կեսարացու անունով պահպանուած Քարոզ Զատկաց (Ժողովեալքս... սկսուածքով) երկի հետ. ուստի դրանց վաղեմուծիւնն անառարկելի է: Ստորեւ ներկայացնում ենք քարոզ կոչուող այդ գանձերը խորագրերով ու սկզբնատողերով (առաջին ինը քարոզները ըստ Անթիլիասի № 98 ձեռագրի, իսկ վերջինը՝ ըստ Մատենադարանի № 7785 ձեռագրի).

1. **Քարոզ ճրագալուցի առաջին աւուրն Մընդդեանն Տեառն** – Անապական տաճար եւ առագաստ Բանին... (թերթ 9բ)
2. **Քարոզ Մնդդի երկրորդ աւ[ուրն]** – Աւրհնեմք ըզքեզ, միածին... (թերթ 13բ)
3. **Այլ քարոզ Մնդդեան Տեառն, երրորդ աւուրն** – Կոյս անապական եւ առագաստ փեսայացեալ Բանին... (թերթ 20բ)

41 Ուշադրութեան է արժանի Քարոզ կենդանի եւ ձայն քանաւոր... սկսուածով գանձը «Քսատուր» ծայրակապով, նուիրուած Ստեփաննոս Նախավկային (տե՛ս ձեռ. № 2061, թերթ 86բ): Ղ. Ալիշանի ունեցած մի տեղեկութեան համաձայն ԺԲ դարում ապրել է Քրիստոսատուր անունով մի գրիչ եւ երգող, որն ունեցել է գանձեր (տե՛ս Ղ. Ալիշան, Հայպատում, Վենետիկ, 1901, էջ 232): Հնարաւոր է, որ Ղ. Ալիշանը նկատի ունեցած լինի հէնց մեզ հետաքրքրող Քրիստոսատուր գանձասացին, իսկ վերջինս ապրած լինի Ներսէս Շնորհալուց առաջ կամ նրա ժամանակ:

42 Այս հարցի կապակցութեամբ աւելի մանրամասն տե՛ս Ա. Քեռշկէրեան, Գանձասաց Սարգիս Անեցի, «Պատմաբանասիրական հանդէս», Երեւան, 1971, էջ 201–209:

43 № 231 (Երուսաղէմ) Գանձարանում (տե՛ս «Մայր ցուցակ ձեռագրաց սրբոց Յակոբեանց», Ա, կազմեց՝ Ն. Եպս. Պողարեան, Երուսաղէմ, 1966, էջ 628–637) կան քարոզ կոչուող երկու միաւորներ՝ նուիրուած Գրիգոր Լուսաւորչին (Քրիստոս անմահ փառաց Քազաւոր... սկսուածով, թերթ 179բ) եւ Առաքեալներին (Արիմեմբ ըզբեզ... սկիզբով, թերթ 269ա), որոնք նոյնպէս պիտի դիտու իրրեւ գանձերի՝ առաւել վաղ շրջանի մտուցներ:

44 Եկեղեցու տօնին յատկացուած Ուրախ լեր, հարսնացեալը... միաւորի՝ № 80 (Փարիզ, թերթ 302ա) ձեռագրում գտնուող օրինակը միակն է, որ կոչուում է գանձ:

4. Այլ քարոզ Ծննդի չորրորդ աւուրն – Մայր սուրբ անճառ մարմնացելոյ Բանին... (Թերթ 23բ)

5. Քարոզ Գալստեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի յԵրուսաղէմ՝ իշով – Աստուած անեղ, անպարագրելի... (Թերթ 88բ)

6. Քարոզ Յովհաննու Մկրտչին – Նորահրաշ խընդութեամբ բերկրեալ... (Թերթ 100ա)

7. Քարոզ Ծաղկազարդին՝ գկնի Համբարձմանն – Այսաւր ցընծան եկեղեցիք հեթանոսաց... (Թերթ 123ա)

8. Այլ քարոզ Սուրբ Խաչին, երրորդ աւուրն – Փայտ կենաց փրկութեան... (Թերթ 174ա)

9. Քարոզ Խաչի, վեցերորդ աւուրն – Անապական սուրբ Երրորդութիւն... (Թերթ 185բ)

10. Քարոզ Եկեղեցոյ – Ուրա՛խ լեր, հարսնացեալդ... (Թերթ 390ա)

Ցանկում ընդգրկուած քարոզներից Գրիգոր Նարեկացու գանձերի հետ համեմատելի են յատկապէս երկուսը՝ № 5 եւ 6: Սրանցից երկրորդը, նուիրուած Յովհաննէս Մկրտչի տօնին, իր առաջին երկու տողերով եւ ողջ շարագրանքով նման է Գրիգոր Նարեկացու **Գերահրաշ ցընծութեամբ...** գանձին (նուիրուած Գրիգոր Լուսաւորչին): Առաւել ցայտուն է քարոզ կոչուող այս բանաստեղծութիւնների նմանութիւնը Բարսեղ Կեսարացու **Քարոզ Զատկաց** երկին: Վերջինիս հետ կարող են համեմատուել ցանկի 4-րդ, 9-րդ ու, մանաւանդ, 3-րդ եւ 7-րդ քարոզները իրենց սեղմ ու փոքրածաւալ տներով (№ 7, 9), յատկապէս վերջնամասի շարագրանքով (№ 3, 7), կրկնակով (արտայայտուած լոկ **աղաչեմք** բառով, օրինակ՝ № 3): Հետաքրքրական է, որ **Կոյս անապական...** քարոզի (№ 3)՝ Մատենադարանի № 4068 ձեռագրում գտնուող օրինակի (Թերթ 26բ) վերջին մասը (սկ.՝ **Բարեխաւսութեամբ սրբոյ փառաւորեալ տիրուհո...**) տառացի կրկնութիւնն է **Քարոզ Զատկաց-ի՝ Մատենադարանի № 2061 ձեռագրում առկայ օրինակի** (Թերթ 2ա) համապատասխան հատուածի, մինչդեռ խնդրոյ առարկայ քարոզի մէկ այլ օրինակում (Անթիլիաս, № 98, Թերթ 20բ) այդ հատուածի որոշ պարբերութիւններ (**Զպահպանիչ Հոգիդ Սուրբ..., Աղաչեմք...**) փոխարինուած են տարբեր եւ առաւել ընդարձակ մի տնով, որն իր շարագրանքով շատ աւելի նման է Գրիգոր Նարեկացու գանձերին:

Բերուած օրինակներից կարելի է յանգել այն հետեւութեան, թէ տուեալ դէպքում գործ ունենք գանձերի վաղագոյն նմուշների հետ: Առայժմ դժուար է ճշտել յիշեալ քարոզների յօրինման ստոյգ թուականը, բայց անցկացուող գուգահեռները յուշում են, որ դրանք (եթէ ոչ բոլորը, գոնէ մի մասը) պիտի ստեղծուած լինեն գանձարանային մշակոյթի զարգացման սկզբնական շրջանում: Անշուշտ, Գրիգոր Նարեկացու նորամուծութիւնը իր համար ուղի պիտի հարթէր աստիճանաբար, եւ այդ ընթացքում կարող էին գրուել բանաստեղծութիւններ ոչ միայն Գրիգոր Նարեկացու գանձերի, այլեւ դրանց համար նախատիպ ծառայած հին քարոզների եւ **Քարոզ Զատկաց-ի** նմանողութեամբ ու ազդեցութեամբ: Զեռագրական տուեալների հիման վրայ կարելի է ասել, որ անցման այդ շրջանը երկար չի տեւել: Գոնէ Ներսէս Շնորհալուց սկսած քարոզանման գանձեր, որպէս կանոն, այլեւս չեն յօրինուել: Այս իմաստով չափազանց մեծ է Ներսէս Շնորհալու գանձերի նշանակութիւնը: Թէեւ փոքրաթիւ, բայց դրանցում արտացոլուած են գանձերի նարեկացիական բոլոր առանձնայատկութիւնները, որոնք Շնորհալու միջոցով եւ նրա շնորհիւ ոչ միայն պահպանուել, այլեւ փոխանցուել են հետագայ դարերին: Միւռոնօրհնութեանը յատկացուած նրա թէկուզ եզակի գանձի առկայութիւնը վկայում է, որ հեղինակը միաժամանակ ձգտել է առաւել ընդլայ-

նել գանձարանային ստեղծագործությունների ոլորտը՝ դրանք ծառայեցնելով նաև ծիսական նպատակներին: Պատահական չէ բնաւ, որ նրա օրինակով հետագայում ծիսական գանձեր են գրել Մխիթար Այրիվանեցին⁴⁵, իսկ աւելի ուշ՝ նաև ուրիշներ:

Գրիգոր Նարեկացու եւ Ներսէս Շնորհալու միջեւ ընկած ժամանակաշրջանում գանձերից բացի, անշուշտ, պէտք է յօրինուէին նաև տաղային միաւորներ: Եւ իրօք. Գանձարաններում տեղ են գտել Ժ-ԺԲ դդ. որոշ հեղինակների առանձին տաղեր: Պիտի ասել, որ գերակշռում են անանուն տաղերը նախ՝ այն պատճառով, որ հեղինակի անունը յօդող ծայրակապ այստեղ աւելի հազուադէպ է, քան գանձերում, բացի այդ, յաճախ հանդէս գալով գանձերին առընթեր կամ իբրև փոխեր՝ տաղերը գուրկ են լինում խորագրերից, որոնք իրենց լրացուցիչ նշումներով կարող էին օգնել ճանաչելու այդ ոտանաւորները յօրինողներին: Յաճախ դժուար է որոշել նաև այն տաղերի գրութեան ժամանակը, որոնք թէև պահպանուած են հեղինակների անուններով, բայց այդ անձնաւորութիւնների մասին կենսագրական ամենագոյգն տուեալներն իսկ չունենք (օրինակ՝ Յովհաննէս, Թագէոս, Բարսեղ եւ ուրիշներ):

Տաղասաց հեղինակների շարքում ուշադրութիւն են գրաւում Քրիստոսատուրն ու Սարգիսը, որոնց անուններով պահպանուած են նաև գանձեր⁴⁶: Այս երկուսը հանդիպում են ձեռագրերի վաղագոյն ընդօրինակութիւններում, ուստի բացառուած չէ, որ նրանք լինեն ԺԲ դարում ապրած գանձասացներ Քրիստոսատուրն ու Սարգիս Անեցին: Գանձարաններում տեղ են գտել նաև տաղեր, որոնք պատկանում են Ժ-ԺԲ դդ. ապրած եւ ստեղծագործած հանրայայտ այնպիսի անձնաւորութիւնների, ինչպիսիք են Գրիգոր Մագիստրոսը, Յովհաննէս Սարկաւազը, Գրիգոր Փոքր Վկայասէրը: Սրանցից, ժամանակի առումով Գրիգոր Նարեկացուն ամենամօտիկ հեղինակը Գրիգոր Մագիստրոսն է (ԺԱ դ.): Գանձարաններում նրա անունով պահպանուած է միայն մէկ տաղ՝ *Կարապետ սուրբ Հաւատոյ...* (նուիրուած Յովհաննէս Մկրտչին)⁴⁷: Բանաստեղծութիւնը կազմուած է 12 քառատող տներից, որոնք յօդում են «Կարապետին տաղ» ծայրակապը⁴⁸: Տաղը, որ հնագոյն գրչագրերում տեղ չի գտել, Գրիգոր Մագիստրոսին վերագրուող գանձարանային միակ բանաստեղծութիւնն է⁴⁹:

Ուշադրութեան արժանի միւս հեղինակի՝ Յովհաննէս Սարկաւազի ժառանգութեան մէջ տուեալ դէպքում մեզ հետաքրքրողը Ծագումն փառաց էին... տաղն է՝ նուիրուած Յարութեան տօնին: Քսաներկու քառատող տներից կազմուած այս միաւորը, որ յայտնի է վա-

45 Է. Յարութիւնեան, նշուած աշխ., էջ 110-111:

46 Քրիստոսատուրն ունի Խաչի տօնին նուիրուած մի մեղեդի (*Քերովբէից վեհագոյն...* սկսուածով), որն առկայ է № 3503 (թերթ 239ա), № 7785 (թերթ 461 ա), № 79 (Փարիզ, թերթ 387ա), № Ma XIII 61 (Տիպիգէն, թերթ 237ա) ձեռագրերում: Բոլոր օրինակներն էլ թերի են, սկզբնատառերը յօդում են «Քրիստ», իսկ № 3503 ձեռագրում տաղի վերջում կայ «Քրիստոսատուրէ տաղս» նշումը: Միւս հեղինակի՝ Սարգսի անունով յայտնի է Համբարձման տօնին նուիրուած մի տաղ (*Այսօր խորհուրդ մարդեղութեան...* սկսուածով), պահպանուած № 3503 (թերթ 316բ), № 7785 (թերթ 311ա), № 231 (Նրուսաղէմ, թերթ 472բ) ձեռագրերում: Տաղն ունի ծայրակապ՝ «Ա-Ք», իսկ երկրորդ մասը՝ սկսած *Սա պըսակ լըման...* տողից, երբեմն հանդէս է գալիս տաղից անջատ, իրրեւ փոխ եւ յօդում է «Սարգիս»:

47 Ձեռ. № 423, թերթ 171բ:

48 Գրիգոր Մագիստրոս, Տաղասացութիւնք, Վեներտիկ, 1863, էջ 93-94: Տաղն այստեղ տների չի բաժանուած:

49 Գրիգոր Մագիստրոսն ունի տաղ կոչուող մէկ այլ բանաստեղծութիւն (*Լուսի քէ կլն...* սկսուածով), բայց դա ոչ մի կապ չունի գանձարանային տաղերի հետ (տե՛ս Գրիգոր Մագիստրոս, Թղթեր, Ալեքսանդրապոլ, 1910, էջ 234):

ղագոյն մի քանի ընդօրինակութիւններով⁵⁰, ունի ենթաբաժանումներ՝ Փ եւ Այլ ազգ նշումներով: № 3503 Տաղարանում բանաստեղծութիւնը խորագրուած է՝ Այլ տաղ սուրբ Յարութեան բովանդակ տարոյն, գկնի Իւղաբերից Աւետարանացն եւ ապայ ասի գիշերին. նոյնպէս եւ գկնի վերջի Աւետար[ան]ին արձակման. Սարկաւագին է ասացեալ: Այստեղ բովանդակ տարոյն, գկնի Իւղաբերից Աւետարանացն, ասի գիշերին խօսքերը ցոյց են տալիս, որ բանաստեղծութիւնը թէեւ նուիրուած է Յարութեան տօնին, բայց ունեցել է աւելի մեծ ընդգրկում ու երգուել է ամբողջ տարուայ ընթացքում, նաեւ գիշերային ժամերգութեան ժամանակ: Բացառուած չէ, որ տաղն սկզբնապէս յօրինուած լինի իբրեւ արտադանձարանային երգ:

Քննուող ժամանակաշրջանի միւս հեղինակը, որին պիտի անդրադառնալ, Գրիգոր Գ Պահլաւունի կաթողիկոսն է՝ Ներսէս Շնորհալու եղբայրն ու հովանաւորը: Վերջինիս անունով պահպանուել են գանձարանային տաղերի մի քանի նմուշներ, որոնցից գէթ երկուսը՝ Ո՛վ զարմանալի...⁵¹ եւ Ի յելս արեւու...⁵², հաստատապէս պատկանում են իրեն: Առաջինը՝ նուիրուած Մկրտութեան տօնին, տեղ է գտել Գանձարաններում, ինչպէս նաեւ ուրիշ ժողովածուներում, բայց հին ընդօրինակութիւններով չի հասել: Հետաքրքրական է, սակայն, որ Գանձարանների վաղագոյն օրինակներում խիստ յաճախ կան լուսանցային նշումներ այն մասին, թէ այս կամ այն միւսը պիտի կատարել Ո՛վ զարմանալի... տաղի եղանակով: Հնարաւոր է, ուրեմն, որ տուեալ տաղը հեղինակի կողմից ստեղծուած լինի Գանձարաններից անկախ, բայց գանձարանային ստեղծագործութիւնների հետեւութեամբ ու ազդեցութեամբ:

Գրիգոր Պահլաւունու հեղինակած միւս՝ Ի յելս արեւու... տաղը, որ նուիրուած է Գրիգոր Լուսաւորչին, հանդիպում է ինչպէս հին շրջանի, այնպէս էլ հետագայի շատ Գանձարաններում: Առաւել հին օրինակներում բանաստեղծութիւնը, սովորաբար, փոխ է ու կից՝ Սրովբէից ձայնի... տաղին (նուիրուած Գրիգոր Լուսաւորչին): Վերջինս, որ ունի իմաստային ծայրակապ եւ տարբերում է փոխից նաեւ իր տաղաչափութեամբ, պատկանում է Ներսէս Շնորհալու գրչին: Անջատաբար ստեղծուած այս տաղն ու փոխը, ըստ երեւոյթին, ընդհանուր բովանդակութեան պատճառով հետագայում կցուել են իրար:

Հիմնականում սրանք են Գանձարան ժողովածուների հետ առնչուող տաղային այն միւսերը, որոնք ստեղծուել են Գրիգոր Նարեկացուց յետոյ մինչեւ Ներսէս Շնորհալին: Այդ կարճատեւ ժամանակամիջոցում, ինչպէս տեսնում ենք, գրուել են ե՛ւ գանձեր, ե՛ւ տաղեր: Հետաքրքրականն այն է, որ դրանք հանդէս են եկել ոչ իբրեւ գանձից ու տաղից բաղկացած համակարգի տարրեր: Ոչ միայն Գրիգոր Նարեկացուց անմիջապէս յետոյ, այլեւ աւելի ուշ՝ ԺԳ-ԺԴ դարերում գանձերը շարունակում են յօրինուել տաղերից անկախ: Այսպէս օրինակ. Գէորգ Սկեւոսցին, նրա աշակերտ Մովսէս Երզնկացին, Մխիթար Այրիվանեցին եւ ուրիշներ ունեն մէկ-երկու տասնեակ ու աւելի գանձ, բայց տաղեր կա՛մ առհասարակ չեն գրել, կա՛մ գոհացել են մի քանի առանձին նմուշներով: Նոյնը պիտի ասել տաղերի մասին: Օրինակ՝ ԺԳ դ. հեղինակ Սրիկ Կոստանդի անունով գանձեր չեն պահպանուել, բայց յայտնի են մի ամբողջ շարք տաղեր: Ներսէս Շնորհալին եւս ներկայանում է գերազանցապէս իբրեւ տաղասաց, բայց ի տարբերութիւն միւսների, նրա տա-

50 Ձեռ. № 3503 (թերթ 160ա), № 7785 (թերթ 289բ), № 80 (Փարիզ, թերթ 166ա):

51 Ձեռ. № 426 (թերթ 8բ), № 8251 (թերթ 26բ), № 5218 (թերթ 8բ) եւ այլն: Տե՛ս նաեւ «Մաշտոց», Վիեննա, 1880, էջ 527:

52 Ձեռ. № 3503 (թերթ 259ա), № 7785 (թերթ 164բ), № 2672 (թերթ 116բ), № 5936 (թերթ 265ա) եւ այլն:

ղերում տեսնում ենք գանձարանային օրինաչափութիւնների ցայտուն դրսևորումը: Եթէ գանձերում Ներսէս Ծնորհալին հիմնականում կրկնում էր Նարեկացուն, տաղերում նա իր մեծ նախորդի թողած աւանդները զարգացնելով՝ հասցրեց մի նոր, առաւել բարձր մակարդակի, որը դարձաւ չափանիշ գանձարանային մշակոյթի հետագայ առաջընթացի համար:

Տպագիր աղբիւրներում տեղ գտած Ներսէս Ծնորհալու տաղերը, ամբողջութեամբ վերցրած, հասնում են աւելի քան վեց տասնեակի: Սակայն հեղինակի տաղային ժառանգութիւնն այդքանով չի սահմանափակուում: Հնագոյն շրջանի ձեռագրերում մեզ հանդիպել են Ներսէս Ծնորհալուն պատկանող շուրջ չորս տասնեակ միաւորներ, որոնք մինչեւ այժմ մնացել են անյայտ ու անտիպ: Այսպիսով, ստացւում է տաղերի բաւական պատկառելի մի քանակ: Սրանք համեմատաբար անաղարտ ու ամբողջական տեսքով են պահպանուել յատկապէս հնագոյն շրջանի ժողովածուներում, որոնցում առաւել ցայտուն է դրսևորուած նաեւ դրանց գանձարանային պատկերը: Պարզուում է, որ հեղինակն իր այդ բանաստեղծութիւնները յօրինել է տաղ ու փոխ զոյգերով, որոնց բաղկացուցիչ տարրերը կապուած են եղել միմեանց հետ՝ կազմելով համակարգային մի կուռ ամբողջութիւն: Տուեալ տօնին յատկացուած տաղն ու համապատասխան փոխը հանդէս են եկել մէկ ընդհանուր խորագրով: Վերջինս դրուել է տաղից առաջ, իսկ փոխն առանձին խորագիր չի ունեցել, այլ՝ Փոխէ, Փոխ կամ Փ նշումը, գրուած կարմիր թանաքով, երբեմն էլ փոխարինուած լոկ պայմանական գծանշանով: Գանձարան ու Տաղարան ժողովածուների նիւթերի ցանկում փոխերը չեն ընդգրկուել: Այս բոլորից պիտի հետեւցնել, որ փոխերը դիտուել են ոչ թէ տաղերից անջատ, այլ իբրեւ վերջիններիս օրգանական մասը: Այդ ձոյլ ամբողջականութեան մասին են վկայում նաեւ տաղ ու փոխ զոյգերի իմաստային ծայրակապերը, որոնք միասին կազմում են աւարտուն նախադասութիւն:

Առհասարակ տաղերի, փոխերի ու մեղեդիների կառուցուածքային եւ կիրառական ընդհանրութիւնները առիթ են տուել, որպէսզի ժողովածու կազմողները ցուցաբերեն ազատ մօտեցում, ինքնակամ կերպով կոտորակելով կամ միմեանց կցելով տարբեր անձանց բանաստեղծութիւններ: Հետեւանքը եղել է այն, որ առանձնացուած հատուածքներն ստացել են նոր խորագրեր, ենթարկուել են հեղինակային ոչ ճիշտ վերագրումների: Նման բախտ է վիճակուել նաեւ Ներսէս Ծնորհալու բանաստեղծութիւններին: Ժամանակի ընթացքում նրա տաղերն ու փոխերը միմեանցից անջատուել են ու սկսել օգտագործուել առանձին-առանձին կամ ուրիշ հեղինակների համապատասխան երգերի վերակցումներով: Այսպիսով, միասնական զոյգերն, աստիճանաբար տրոհուելով, ստեղծել են զանազան խճողումներ, որտեղ կորել է ե՛ւ երբեմնի ամբողջութիւնը, ե՛ւ իսկական հեղինակը: Այդ տաղերն ու փոխերը երբեմն կրճատուել են ու զրկուել ծայրակապով կամ խորագրով արտայայտուած մտքերից՝ աւելի դժուարացնելով դրանց յօրինողին ճանաչելու հնարաւորութիւնը:

Ասուածից պարզ է դառնում, որ Ներսէս Ծնորհալու գանձարանային տաղերի հետագօտութիւնն այժմ ենթադրում է, առաջին հերթին, դրանց տաղ ու փոխ զոյգերի նախնական ամբողջականութեան վերականգնում: Ըիշտ է, յիշեալ բանաստեղծութիւնների տպագրուած օրինակներում տաղի ու փոխի յարաբերութիւնը որոշ դէպքերում պահպանուել է, բայց հրատարակիչների կողմից այդ միասնականութիւնն, իբրեւ ձոյլ ամբողջութիւն, չի գիտակցուել: Բացի այդ, հրատարակուած մի շարք միաւորներ թերի են, ուստի միանգամայն հասկանալի է դառնում հնագոյն գրչագրերի դերն ու նշանակութիւնը Ներսէս Ծնորհալու տաղային ժառանգութիւնն ամբողջութեամբ ճանաչելու եւ ճիշտ գնահատելու առումով:

Այժմ ծանօթանանք այդ բանաստեղծութիւններին՝ անդրադառնալով նախ՝ հրատարակուածներին, այնուհետեւ՝ նորայայտ միաւորներին:

Ներսէս Շնորհալու տաղերի ու փոխերի մինչեւ այժմ եղած հրատարակութիւններից կանգ կառնենք առաջին հերթին «Բանք չափաւ» ժողովածուի վրայ, որը ժամանակի առումով վաղագոյնն է եւ որտեղ ի մի են բերուած մեզ հետաքրքրող նիւթերի՝ տպագրութեամբ յայտնի նմուշների մեծագոյն մասը՝ 58 միաւոր⁵³: Գրքում տաղերի ընդհանուր թիւը 59 է, բայց վերջինը՝ **Նորոգող Հնութեան...** սկսուածքով⁵⁴, մենք նկատի չենք ունեցել, որովհետեւ այն սովորաբար հանդէս է դալիս Ներսէս Շնորհալու **Աշխարհ ամենայն...** արտագանձարանային երգին կից ու, մեր կարծիքով, սխալմամբ է ընդգրկուած հեղինակի տաղերի շարքում: Բացի այդ, առանձին միաւոր չենք հաշուել նաեւ **Յարեաւ փառաց թագաւորն...** յորդորակի երկրորդ մասը (**Քրիստոս յարեաւ ընդ նմա...**)⁵⁵ ներկայացուած լուսանցային **Փ նշումով**, որովհետեւ հնագոյն աղբիւրներում նման անջատում չի կատարուած:

Ստորեւ բերում ենք յիշեալ 58 տաղային միաւորների ցանկը՝ այբբենական յաջորդականութեամբ⁵⁶.

1. Այսօր աւետեաց Գաբրիէլի...	21. Ծարաւեցաւ Տէրն ի խաչին...
2. Այսօր Գաբրիէլ հրեշտակապետն...	22. Կանայքն արտասուօք...
3. Այսօր մայր Սիոն...	23. Կեանքն ընդ Հօր...
4. Անարատ տաճար...	24. Կենաց փայտ տընկեալ...
5. Անեղ Որդին Հօր...	25. Հանել ընդ նոսին...
6. Անմարմնոցն հրեղինաց...	26. Հանճարեղ շնորհալիդ...
7. Առաջին լոյս երբեակ...	27. Հօր կամաւ իջեալ...
8. Առաւօտ լուսոյ արեւելեան...	28. Մայր Աստուծոյ Մարիամ...
9. Առաքեալք Աստուածորդոյն...	29. Յարեաւ փառաց թագաւորն...
10. Աստանօր տեսիլ ահեղ...	30. Ներպարունակեալ իննեակ...
11. Աստուածային խորոցն անճառ...	31. Ներպարունակեալ խորհուրդ...
12. Արեգակն արդար ըզհուր...	32. Նոյնագոյ ընդ Հօր...
13. Բանիւ աւետաւոր...	33. Նոյն ինքն անդրանիկըն...
14. Բարբառ աւետեաց ձայնիս...	34. Նորահրաշ ծնընդեան քո...
15. Բարունակ բերող...	35. Նորահրաշ տեսիլ...
16. Եկայք զուարճացեալ...	36. Նորահրաշ տօնիւս...
17. Երգ նոր աւետեաց...	37. Նոր աւետեաց լուր...
18. Երջանիկ հոգիահրաշ...	38. Նոր դրախտին եկեղեցոյ...
19. Ի գաւազանէն Յեսսեայ...	39. Նոր դրախտի քո, Տէր...
20. Ի խաչին տընկեալ...	40. Նոր Եդեմ բանաւոր...

53 **Ներսէս Շնորհալի**, Բանք չափաւ, էջ 365-491:

54 Նոյն տեղում, էջ 477:

55 Նոյն տեղում, էջ 400:

56 «Բանք չափաւ»-ում ընդգրկուած **Հաննարեղ շնորհալիդ...** եւ **Շնորհոք Սրբոյ Հոգւոյն...** տաղերը, մեր կարծիքով, Ներսէս Շնորհալունը չեն (այդ մասին խօսք կ'իմի համապատասխան տեղում): Բացի այդ, **Յարեաւ փառաց թագաւորն...** միաւորը ոչ թէ առանձին բանաստեղծութիւն է, այլ կից գտնուող **Նոյնագոյ ընդ Հօր...** տաղի օրգանական մասը: Հետեւապէս, ժողովածուն իրականում ընդգրկում է Ներսէս Շնորհալուն պատկանող ոչ թէ 58, այլ 55 տաղային միաւոր:

- 41. Նոր երկիրք յերկրի...
- 42. Նոր եւ առաջին լոյս...
- 43. Նոր թագաւորին...
- 44. Նոր իմն աւետեաց...
- 45. Նոր իմն է Հընչիւն...
- 46. Նոր լոյս յարփենւոյն...
- 47. Նոր ծաղիկ բլղխէ...
- 48. Նոր ծաղիկ պայծառ...
- 49. Նոր ձայն աւետեաց...
- 50. Նորոյ գինւոյն իմաստութեան...
- 51. Նոր տօնիւս երկնաւորաց...
- 52. Նըստեալ կանայքն ողբային...
- 53. Շնորհօք Սըրբոյ Հոգւոյն...
- 54. Որդիքն Որոտման...
- 55. Սրովբէից ձայնիւ...
- 56. Տէր փառաց այսօր...
- 57. Տէր փառաց անճառ...
- 58. Տիրական տօնիւս...

«Բանք չափաւ»-ում Ներսէս Շնորհալու տաղերն ու փոխերը գետեղուած են **Տեառն Ներսէսի տաղք** ընդհանուր խորագրի տակ, դասաւորուած ըստ եկեղեցական տօների յաջորդականութեան: Այդ միաւորների վերնագրերը բերուած են երեք տարբեր ձեւերով.

ա. Ամփոփ ու յակիրճ ձեւով տրուած է եկեղեցական համապատասխան տօնի անունը, օրինակ՝ **Աւետեաց, Ծաղկազարդին, Ի Փոխումն Կուսին եւ այլն:**

բ. Օգտագործուած է **Ի նոյն բառը:** Դա այն տաղերի համար է, որոնք յատկացուած են նախորդ միաւորի համար արդէն մատնանշուած տօնին, օրինակ՝ Ծննդեան Հինգ տաղերից առաջինը խորագրուած է **Ի Ծնունդն Տեառն**, իսկ միւս չորսը՝ **Ի նոյն:**

գ. Օգտագործուած է **Յորդորակ բառը:** Սրանք այն միաւորներն են, որոնք յաջորդում են կա՛մ տօնի անունը նշող, կա՛մ **Ի նոյն** խորագիրը ունեցող տաղերին, օրինակ՝ **Ի Յարուսթիւն Տեառն** խորագրով տաղին յաջորդող միաւորը կոչուում է **Յորդորակ:** Այդպէս է կոչուում նաեւ **Ի նոյն** վերնագրով հանդէս եկող մէկ այլ տաղի կից գտնուող միաւորը:

Խորագրային այս ձեւերը յուշում են, որ դրանք պէտք է ստեղծուած լինեն հրատարակչների կողմից: Վերջիններս իբրեւ հիմք ընդունել են վենետիկեան հաւաքածուի մի քանի գրչագրեր, բայց, ցաւօք, յիշեալ ձեռագրերի մասին անհրաժեշտ տեղեկութիւններ չունենք: Մեզ յայտնի չէ, թէ ի՞նչ ընդօրինակութիւններ են դրանք եւ ի՞նչպիսիք են եղել բնագրային խորագրերը: Պիտի ենթադրել, որ տօնի անուանումով կամ **Ի նոյն** վերնագրով ներկայացողները եղել են տաղեր, իսկ **Յորդորակ** կոչուածները փոխերն են, որոնք այդ անունով են հանդէս գալիս ուշ շրջանի ձեռագրերում:

Ներսէս Շնորհալու տաղերը «Բանք չափաւ»-ում ներկայացուած են առանձին-առանձին՝ իբրեւ ինքնուրոյն բանաստեղծութիւններ: Այսուհանդերձ, **Յորդորակ** կոչուողները, թուով 16 միաւոր (տե՛ս Ցանկ, № 4, 10, 13, 16, 19, 22, 23, 24, 25, 27, 29, 39, 46, 47, 51, 53), համապատասխան տաղերին կից են՝ ապացուցելով տաղի ու փոխի, իբրեւ ձոյլ ամբողջութեան, երբեմնի կապը: Ըստ այդմ, ժողովածուում որպէս զոյգեր առանձնանում եմ հետեւեալ 32 տաղերն ու յորդորակները.

- 1. Այսօր աւետեաց Գաբրիէլի...
Յորդորակ. Նոր ծաղիկ բլղխէ..
- 2. Անեղ Որդին Հօր...
Յորդորակ. Շնորհօք Սըրբոյ Հոգւոյն...
- 3. Նոր իմն աւետեաց...
Յորդորակ. Հօր կամաւ իջեալ...
- 9. Այսօր Գաբրիէլ Հրեշտակապետն...
Յորդորակ. Անարատ տաճար...
- 10. Նոր դրախտին եկեղեցւոյ...
Յորդորակ. Կենաց փայտ տընկեալ...
- 11. Առաջին լոյս երբեակ...
Յորդորակ. Նոր տօնիւս երկնաւորաց...

4. Նոր ձայն աւետեաց...	12. Առաքեալք Աստուածորդւոյն...
Յորդորակ. Կանայքն արտասուօք լային...	Յորդորակ. Եկայք գուարձացեալ...
5. Նըստեալ կանայքն ողբային...	13. Այսօր մայր Սիոն...
Յորդորակ. Կեանքն ընդ Հօր...	Յորդորակ. Նոր դրախտի քո, Տէ՛ր...
6. Նոյնագոյ ընդ Հօր...	14. Արեգակն արդար ըզհօր...
Յորդորակ. Տարեալ փառաց թագաւորն...	Յորդորակ. Բանիւ աւետաւոր...
7. Տէր փառաց այսօր...	15. Որդիքն Որոտման...
Յորդորակ. Աստանօր տեսիլ ահեղ...	Յորդորակ. Նոր լոյս յարփենւոյն...
8. Ներպարունակեալ խորհուրդ...	16. Ի խաչին տընկեալ...
Յորդորակ. Հանել ընդ նոսին...	Յորդորակ. Ի գաւազանէն Յեսսեայ...

Հետաքրքրական է նկատել, որ վերոյիշեալ 16 գոյգերից 13-ը (№ 1, 2, 3, 4, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 14, 15, 16)⁵⁷ տաղի ու փոխի նոյնպիսի յարաբերութեամբ են պահպանուած նաեւ հնագոյն այն գրչագրերում, որոնք մենք դիտել ենք իբրեւ Ներսէս Շնորհալու բանաստեղծութիւնների համար առաւել արժանահաւատ սկզբնաղբերներ: Մնացեալ երեք գոյգերը նշուած աղբերներում կա՛մ փոխեր են (№ 5, 7), կա՛մ տարբեր նմուշների գուգակցումներ (№ 13): Ինչ վերաբերում է առանց գոյգի հանդէս եկող 26 միաւորներին, վաղագոյն ընդօրինակութիւններում դրանք եւս մեծ մասամբ ունեն իրենց կցորդները, որոնց շնորհիւ ճշտում է այդ բանաստեղծութիւնների զգալի մասի տաղ կամ փոխ լինելը:

Ներսէս Շնորհալու տաղերի միւս կարեւոր հրատարակութիւնը կապուած է Նորայր եպս. Պողարեանի անուան հետ: Վերջինս «Սիոն» ամսագրի 1949 թուականի 1-9-րդ համարներում պարբերաբար լոյս է ընծայել Երուսաղէմի հաւաքածուի № 231 եւ № 1193 ձեռագրերում իրեն հանդիպած մի շարք տաղեր, որոնց մի մասը 1830 թուականի վենետիկեան հատորի համապատասխան թերի օրինակների լրացումներն են, իսկ մի քանիսը՝ նշուած հատորում առհասարակ բացակայող նմուշներ: Բերում ենք այդ միաւորների ցանկը նախ՝ տպագրուածների լրացումները, իսկ ապա՝ նորայրայտները.

ա) Լրացումներ

1. Անեղ Որդին...
2. Նոր դրախտին եկեղեցւոյ...
3. Նոր Եդեմ բանաւոր տընկոյն...⁵⁸
4. Նոր ծաղիկ պայծառ ցուցաւ...
5. Նոր ձայն աւետեաց...
6. Սրովբէից ձայնիւ...

բ) Նորայրայտներ

1. Այսօր ընդ ծագելն արեւուն...
Փ. Աստուածասէր եւ սուրբ կանայք... (տաղի մասն է)
2. Այսօր լոյս ծագեաց...
Փ. Լըւան գաւետեաց ձայն... (տաղի մասն է)
3. Բարձրացիր դշխոյ...
4. Գովեմք այսաւր զհայրըն բարո...
5. Գրիգորի՛նս, առաքինի հըսկող...
6. Յընծան այսօր երկինք...

Նորայրայտ միաւորների ցանկում տեղ գտած վերջին տաղը (Յընծան այսօր երկինք...) Ն. եպս. Պողարեանից առաջ լոյս է ընծայել Ա. Չօպանեանը: Այդ առաջին հրատարակու-

57 Հնագոյն աղբերներում այս տաղը (Ի խաչին տընկեալ...) կից ունի ոչ թէ մէկ, այլ երկու փոխ՝ ա. Նոր ծառայց կենաց... եւ բ. Ի գաւազանէն Յեսսեայ...:

58 Տաղի ամբողջական օրինակը մախապէս հրատարակուած է եղել, բայց Ն. եպս. Պողարեանը, ըստ երեւոյթիմ, այդ չի իմացել (տե՛ս «Սիոն», 1867, № 1, էջ 14):

Թիւերը կատարուած է վեներտիկեան հաւաքածուի № 475 ձեռագրի հիման վրայ, ուր բանաստեղծութիւնն անհեղինակ է, բայց հրատարակչին յայտնի է տաղի՝ Էջմիածնի Մատենադարանում պահուող մի օրինակ **Տեառն Ներսէսի ասացեալ խորագրային նշումով**, որը, ըստ Ա. Զօպանեանի, նկատի ունի Ներսէս Ծնորհալուին⁵⁹: Յանկի 3-րդ եւ 5-րդ միաւորները, որոնք կազմում են տաղ ու փոխ գոյգ (**Գրիգորիո՛ս, առաքինի հրսկող... եւ Բարձրացիր դչխոյ...**), Ն. եպս. Պողարեանը հրատարակել է առանց հեղինակային որեւէ վերագրման, սակայն հնագոյն աղբիւրներում այդ երկու բանաստեղծութիւնները, ինչպէս նաեւ ցանկում տեղ գտած միւս միաւորները, հանդէս են գալիս Ներսէս Ծնորհալու անունով, ուստի հեղինակային պատկանելութիւնը կասկած չի յարուցում:

«Միոն» ամսագրում տեղ գտած Ներսէս Ծնորհալու տաղերն ու փոխերը կարեւոր նշանակութիւն ունեն նախ այն առումով, որ մատնանշում են «Բանք չափաւ»-ում առկայ որոշ միաւորների պակասաւոր ու թերի լինելը, այնուհետեւ վկայում յիշեալ ժողովածուից դուրս մնացած նորանոր նմուշների յայտնաբերման հնարաւորութեան մասին: Առաւել ուշագրաւն այն է, որ դրանք հանդէս են գալիս տաղ ու փոխ գոյգերով, թէեւ հրատարակչները ուշագրուութիւն չեն դարձրել Ներսէս Ծնորհալու տաղային ժառանգութիւնը բնորոշող այդ էական առանձնայատկութեան վրայ:

Տաղ ու փոխ գոյգի մի խիստ ուշագրաւ օրինակ է **Նոր երկինք յերկրի... եւ Իմանալի սերովբէ...** միաւորների փոխառնչութեան բացայայտումը: «Բանք չափաւ»-ում տաղը (**Նոր երկինք յերկրի...**) թերի է, առկայ են սկիզբը եւ աւարտը՝ «Ներսէս...ի» ծայրակապով: Զեռագրերի վաղագոյն ընդօրինակութիւններում պահպանուած է բանաստեղծութեան նաեւ միջին մասը (ծայրակապ՝ «ի գովեստ Աստուածածն»), որով այն ամբողջանում է եւ յօդում՝ «Ներսէսի գովեստ Աստուածածնի»: Բացի այդ, յիշեալ հնագոյն գրչագրերում տաղին կից հանդէս է գալիս փոխը (**Իմանալի սերովբէ...**)՝ «Ի խնդրոյ մեծին Թորոսի ե» ծայրակապով, ուստի ահնեբեւ է դառնում երկուսի փոխադարձ կապը՝ իբրեւ տաղ ու փոխ: Վերջինս յաճախ հանդիպում է նաեւ հաստուածաբար՝ սկսած **Մայր կենդանեացըն հոգւոց...** տողից, «Մեծին Թորոսի ե» ծայրակապով, որի պատճառով, թիւրիմացաբար, Թորոսը համարուել է բանաստեղծութեան հեղինակը⁶⁰: 1947 թ. Ն. Ակիմեանը հրատարակել է **Իմանալի սերովբէ...** միաւորն ամբողջութեամբ, տալով բաւական ընդարձակ բացատրութիւն⁶¹: Պարզուած է, որ Աստուածածնին նուիրուած սոյն ստեղծագործութիւնը, արտայայտուած տաղ ու փոխ համակարգով, Ներսէս Ծնորհալին յօրինել է Կիլիկիայի իշխան Թորոսի խնդրանքով:

Ներսէս Ծնորհալու տաղերի նմուշներ հրատարակուել են նաեւ «Բազմավէպ»-ի էջերում: Այսպէս օրինակ.

1. Առաւօտին շաւեղի...⁶²
2. Կայր մայր Տեառն...⁶³

59 Ա. Զօպանեան, Հայ էջեր, Փարիզ, 1912, էջ 49-50: Ա. Զօպանեանի ակնարկած էջմիածնի Մատենադարանի № 47 ձեռագիրը Գեորգեան ցուցակի թուահամարն է, որը համապատասխանում է Մաշտոցի անուան Մատենադարանի № 2672 ձեռագրին:

60 Ա. Տեւկանց, Հայերգ, Թիֆլիս, 1882, էջ 7:

61 Ն. Ակիմեան, Ա. Ներսէս Ծնորհալու Գովեստ ի ս. Աստուածածնին ի խնդրոյ մեծին Թորոսի, «ՀԱ», 1947, № 1, էջ 46-48: Տաղը հրատարակուել է մասեւեակի ուշ՝ իբրեւ Ներսէս Ծնորհալու նորայայտ եւ անտիպ բանաստեղծութիւն (Ա. Վրդ. Բերքերեան, Ա. Ներսէս Ծնորհալու անտիպ տաղերը, «Էջմիածին», 1967, Գ, էջ 30):

62 «Բազմավէպ», Վեներտիկ, 1932, էջ 100:

3. Միական ի միոյն...⁶⁴

Մրանցից առաջինը ներկայացուած է իբրև անհեղինակ տաղ: Միև երկուսի խորագրերում առկայ է Ներսէս կաթողիկոսի անունը: Վաղագոյն գրչագրերում բոլորն էլ պահպանուած են Ներսէս Շնորհալու անունով:

Ա. Տեւկանցը եւս հրատարակել է Ներսէս Շնորհալուն պատկանող տաղերի մի փունջ՝ 13 միաւոր: Դրանք, սակայն, տպագրութեամբ յայտնի տաղեր են կամ տաղերի հատուածներ, որոնք քանակի տեսակէտից որեւէ փոփոխութիւն չեն առաջացնում⁶⁵: Այդ տաղերից ուշագրաւ է **Անեղ Որդին...** միաւորը, որն իր ծաւալով ու բովանդակութեամբ նման չէ ո՛չ 1830 թուականի հրատարակութեանը, ո՛չ «Սիրոն»-ում տպագրուածին: Ա. Տեւկանցի ներկայացրած այս տարբերակը մեզ հանդիպել է հնագոյն գրչագրերում:

Ներսէս Շնորհալու տաղերի առանձին միաւորներ լոյս են տեսել նաեւ թարգմանաբար: Ագաթանգեղոսի 1843 թուականի իտալերէն հրատարակութեան վերջում, **Յաւելուած** բաժնում, Լուիջի Կարրէրի թարգմանութեամբ բերուած են երեք տաղեր Ներսէս Շնորհալու անունով.

1. Երջանիկ հոգիահրաշ...⁶⁶

2. Ի յելս արեւու...⁶⁷

3. Հանճարեղ շնորհալիդ...⁶⁸

Ի յելս արեւու... միաւորը, որին արդէն անդրադարձել ենք, ինչպէս գիտենք, պատկանում է ոչ թէ Ներսէս Շնորհալու, այլ նրա եղբոր՝ Գրիգոր Գ կաթողիկոսի գրչին: Տաղերից վերջինի մասին (**Հանճարեղ շնորհալիդ...**) նոյնպէս ասուեց, որ սխալմամբ է վերագրուած Ներսէս Շնորհալուն: Ինչ վերաբերում է **Երջանիկ հոգիահրաշ...**-ին, որը թարգմանչին յայտնի է հինգ ձեռագիր աղբիւրներից, ապա այն տարբեր է բանաստեղծութեան վեներտիկեան տարբերակից ու առաւել հարագատ է մեր ներկայացրած քննական բնագրին:

1899 թ. գերմանացի հայագէտ Ֆեթթէրը լոյս է ընծայել մի յօդուած, ուր խօսում է Ներսէս Շնորհալու եկեղեցական տաղերի ու դրանց մի քանի էական առանձնայատկութիւնների մասին՝ բերելով որոշ տաղերի գերմաներէն թարգմանութիւնը: Գրախօսելով յօդուածը՝ Յ. Տաչեանը անդրադառնում է նաեւ տաղերի թարգմանութեանը, որը նա համարում է բարձրորակ ու ճշգրիտ եւ բերում է այդ բանաստեղծութիւնների ցանկը, վերջինս ընդգրկում է հետեւեալ 15 միաւորները⁶⁹.

1. Անարատ տաճար...

2. Անմարմնոցըն հրեղինաց...

3. Առաքեալք Աստուածորդոյն...

4. Աստուածային խորոցն անճառ...

5. Բանիւ աւետաւոր...

6. Բարբառ աւետեաց...

63 Նոյն տեղում, 1894, էջ 166-167:

64 Նոյն տեղում, 1889, էջ 269-270:

65 Ա. Տեւկանց, Յշուած աշխ., էջ 1-2, 6, 7, 12-16, 17-21, 22-24:

66 Storia di Agatangelo, versione italiana.. Venezia, 1843, p. 226-232.

67 Նոյն տեղում, էջ 233-235:

68 Նոյն տեղում, էջ 223-225:

69 P. Vetter, Nerses Schnorhali's Kirchenlieder, "Theol. Quartalschrift", Ravensburg (Tübingen). LXXXI (1899), Heft 1, p. 89-111 (տե՛ս «ՀԱ.», Վիեննա, 1889, № 1, էջ 27-28):

7. Երգ նոր աւետեաց...
8. Ծարաւեցաւ Տէրն ի խաչին...
9. Կեանքն ընդ Հօր...
10. Մայր Աստուծոյ Մարիամ...
11. Յարեաւ փառաց թագաւորն...⁷⁰
12. Նոյնագոյ ընդ Հօր...
13. Նըստեալ կանայքն...
14. Տէր փառաց անճառ...
15. Տիրական տօնիւս...

Ներսէս Ծնորհալու Անեղ Որդին..., Ծարաւեցաւ Տէրն ի խաչին..., Արեգակն արդար ըզհուր... տաղերը թարգմանուել են նաեւ ռուսերէն: Առաջինը՝ լոկ հատուածաբար, իսկ երկրորդն ամբողջութեամբ լոյս են տեսել 1916 թ.⁷¹: Վերջինը, նոյնպէս հատուածաբար, տպագրուել է 1972 թ.⁷²: 1916 թուականի հրատարակուած թիւերը հետագայում ունեցել է նաեւ այլ տպագրութիւններ: Պիտի նկատել, որ ե՛լ ռուսերէն, ե՛լ գերմաներէն յիշեալ թարգմանութիւնները բոլորն էլ կատարուած են տաղերի 1830 թ. վեներտիկեան հրատարակութեան հիման վրայ:

Այսպիսով, «Բանք չափաւ»-ում տեղ գտած Ներսէս Ծնորհալու 55 տաղերին պիտի գումարել «Սիոն»-ում, «Բազմավէպ»-ում եւ «Հանդէս ամսօրեայ»-ում լոյս տեսած հետեւեալ 10 միաւորները, որով հեղինակի տպագիր տաղերի ընդհանուր թիւը դառնում է 65⁷³.

1. Այսօր ընդ ծագելն...
2. Այսօր լոյս ծագեաց...
3. Առաւօտին շաւեղի...
4. Բարձրացիր, դշխոյ...
5. Գովեմք այսաւր...
6. Գրիգորիո՛ս, առաքինի հըսկող..
7. Իմանալի սերովբէ...
8. Կայր մայր Տեառն...
9. Միակն ի միոյն...
10. Յընծան այսօր երկինք...

Հնագոյն գրչագրերը, ինչպէս նշուեց, բովանդակում են Ներսէս Ծնորհալու գրչին պատկանող բազմաթիւ տաղեր, որոնք մինչեւ այժմ չեն արժանացել հրատարակութեան: Այդ տաղերը, որոնք առանձին ցանկով ներկայացուած են ստորեւ, հաշուում են 37 միաւոր: Բացի այդ, յիշեալ գրչագրերը ի յայտ են բերում նաեւ հրատարակուած որոշ տաղերի առաւել ամբողջական օրինակները կամ տարբերակները: Բերում ենք նաեւ դրանց ցանկը.

ա. տպագրուած միաւորների լրացումներ

1. Ընդ որս եւ մանկունք... (տպագրում՝ Հանել ընդ նոսին... սկսուածք)
2. Նոր երկինք յերկրի...

70 Սոյն միաւորը, ինչպէս արդէն նշուել է, ուրոյն տաղ չէ, այլ **Նոյնագոյ ընդ Հօր...** տաղի մասը:
 71 «Поэзия Армении с древнейших времен до наших дней», ред., вступ. Очерк и примеч. В. Брюсова. М., 1916, с. 167-169.
 72 «Армянская средневековая лирика», вступ. статья, составл. и примеч. Л. М. Мкртчяна. Л., 1972, с. 202.
 73 Ներսէս Ծնորհալու անուանով լոյս են տեսել նաեւ մի քանի այլ տաղեր, որոնց նկատմամբ ունենմ որոշ վերապահութիւն. այդ նմուշներին կանդրադառնամք առանձին:

բ. տպագրուած միաւորների տարբերակներ

1. Ծարաւեցաւ Տէրն ի խաչին...
2. Նոր իմն ահաւոր...
3. Նոր ծաղիկ պայծառ...

գ. նորայայտ միաւորներ

1. Այսաւր աւետեաց ձայն...
2. Այսաւր ըզՏէրդ արարիչ...
3. Այսաւր, ը՛, լոյս հաստատի...
4. Այսաւր ի սկզբբան...
5. Այսաւր յարութեան մեզ...
6. Այսաւր նորահրաշ լոյսն...
7. Այսաւր ցընծան դասք...
8. Այսաւր ցընծութիւն...
9. Անճառ Բանին բարձրելոյն...
10. Անճառ է խորհուրդ...
11. Անմահ թագաւորն...
12. Անտոն սկիզբն երկնաւոր...
13. Աստուծոյ ողորմութեանցն...
14. Արփիական, ը՛, լոյսն...
15. Բարբառոյն յանապատէ...
16. Դուստրը Սիոնի...
17. Էին միայնոյ միածին...
18. Ի լուսոյն արփւոյ...
19. Ի յերգս սիրեցեալ...
20. Ի յուրբաթու մեծի...
21. Իսկ դու ընդէ՞ր ես...
22. Լոյսն անեղական...
23. Լոյս փառաց Էին...
24. Ծագումն յարփւոյն...
25. Յաւէժ եկեղեցի ցընծա...
26. Նարդոս բուրեալ...
27. Ներհիւսեցուք...
28. Նորագուարձ խընդութեամբ...
29. Նորահրաշ արեգակ իմանալի...
30. Նորահրաշ արեգակն այսաւր...
31. Նոր ծաղիկ ցուցաւ...
32. Նոր ծառոյն կենաց...
33. Նոր քերովբէ հողանիւթ...
34. Նոցին համաձայնեալ...
35. Սկըսեալն յանըսկիզբն...
36. Տիրուհի սուրբ Կոյս...
37. Քառանիւթիցըս Աստուած...

Ներսէս Շնորհալու նորայայտ տաղերի մասին խօսելիս առաջին հերթին անհրաժեշտ է անդրադառնալ դրանց հեղինակային պատկանելութեան խնդրին եւ ցոյց տալ, թէ ի՞նչ հիմքերով են այդ երգերը վերագրուում նրան: Այս հարցում յենուում ենք հիմնականում նոյն կարգի տուեալների վրայ, որոնցով առաջնորդուել են մասնագէտները մինչեւ այժմ՝ Ներսէս Շնորհալու տաղերի յայտնաբերման ու հրատարակութեան ժամանակ: Դրանք են՝ հեղինակի անունը յօդող ծայրակապերը, խորագրային նշումները, նաեւ լեզուաոճական ու տաղաչափական առանձնայատկութիւնները: Բացի այդ, երբ խօսքը վերաբերում է փոխերին, որոնք գուրկ են խորագրային նշումներից, մենք հաշուի ենք առնում նաեւ տաղի ու փոխի, իբրեւ հեղինակային միասնական զոյգերի, կապն ու առնչութիւնը:

Հեղինակի նորայայտ տաղերն ու փոխերը հրատարակուած միաւորների հետ կազմում են սերտ միասնութիւն, եւ այդ ամբողջութեան շնորհիւ բացայայտուում ու հասկացուում են շատ իրողութիւններ: Այդ եղանակով ճշտուում են տաղերի ու փոխերի, դրանց խորագրային, ծայրակապային եւ այլ յատկանիշների հետ կապուած գանազան հարցեր: Հետեւապէս, խօսել նորայայտների մասին, նշանակում է անդրադառնալ նաեւ տպագիր նմուշներին ամբողջութեամբ վերցրած ու նորովի ստուգել այդ ողջ ժառանգութիւնը՝ հեղինակային պատկանելութեան ու ամբողջականութեան առումով⁷⁴:

Ներսէս Շնորհալու բանաստեղծութիւնների հեղինակութեան հարցը ճշգրտելիս ամենից առաջ պիտի կանգ առնել այն միաւորների վրայ, որոնք վերագրուում են նրան բացարձակ ու որոշակի տուեալներով: Ամենաանառարկելի տուեալը, բնականաբար, հեղինակի անունն առկայութիւնն է ծայրակապում: Ներսէս Շնորհալու տաղերի շատ նմուշներ իրենց տողերի կամ տների սկզբնատուերով յօդում են նրա անունը: Ծայրակապում հեղինակի մասին եղած այդ յիշատակութիւնը հանդիպում է «Ներսէս կաթողիկոս», «Տր Ներսէս» եւ «Ներսէս» ձեւերով: Սրանցից առաւել արժանահավատն ու վստահելին, անշուշտ, առաջինն է: ԺԳ-ԺԴ դդ. ձեռագրերում այդպիսի ծայրակապով հանդէս եկող տաղերը ոչ մի կասկած չեն յարուցում, որ իրօք պատկանում են Ներսէս Շնորհալու գրչին, որովհետեւ ո՛չ այդ դարերում, ո՛չ էլ դրանից մի քանի դար առաջ, երբ հնարաւոր էր տաղ ու փոխ գրել, Շնորհալուց բացի Ներսէս անունով ուրիշ կաթողիկոս չենք ունեցել: Հեղինակի ինքնութիւնը հաստատող ծայրակապային յիշեալ ձեւը անհերքելի փաստ է, որը միաժամանակ մատնանշում է նաեւ այդ բանաստեղծութիւնների յօրինման առաւել որոշակի ժամանակը: Եթէ տաղերում հեղինակը իրեն անուանում է «կաթողիկոս», տարակոյս լինել չի կարող, որ դրանք յօրինուել են իր կաթողիկոսութեան տարիներին, այսինքն՝ 1166-1173 թթ. ընթացքում:

Ծայրակապային այս առանձնայատկութեան հիման վրայ Ներսէս Շնորհալու անունն հետ են կապուում տաղային 11 միաւորներ, որոնցից 9-ը յայտնի են տպագրութեամբ, իսկ երկուսը (№ 1 եւ 10)՝ նորայայտ են: Այդ 11 միաւորները կազմում են տաղի ու փոխի հետեւեալ հինգ զոյգերը.

1. Նորահրաշ արեգակն այսաւր... («Ներսէսի երգ»)
2. Փոխ. Կեանքն ընդ Հաւր... («Կաթողիկոսի Հայոց»)

74 Ներածութիւն բաժնի վերջում բերուած Տախտակը ներկայացնում է հեղինակի տպագիր ու անտիպ բանաստեղծութիւնների ողջ ժառանգութիւնը, տաղի ու փոխի՝ ըստ հնագոյն գրչագրերի իրենց ունեցած համակարգային պատկերով եւ դասաւորուած ըստ եկեղեցական տօների յաջորդականութեան:

3. Նոր իմն աւետեաց... («Ներսէսի ե»)
4. Փոխ. Հաւր կամաւ իջեալ... («Հայոց կաթողիկոսին»)
5. Նոր ճայն աւետեաց... («Ներսէսի է»)
6. Փոխ. Կանայքն արտասուաւք... («Կաթողիկոսի Հայոց»)
7. Նոր դրախտին եկեղեցւոյ... («Ներսէսի ե»)
8. Փոխ. Կենաց փայտ... («Կաթողիկոսի Հայոց»)
9. Ի խաչին տընկեալ... («Ի Ստեփաննոս»)
10. ա. Փոխ. Նոր ծառոյն կենաց... («Նախավկայն է»)
11. բ. Փոխ. Ի գաւազանէն Յեսսեայ... («Ի Ներսիսե կաթողիկոսե»)

Ինչպէս տեսնում ենք, տաղային այս միաւորները հեղինակի անունն ու մականունը յօդում են ոչ թէ իւրաքանչիւրն առանձին, այլ տաղ ու փոխ զոյգերի շաղկապման միջոցով: Ծնորհիւ այդպիսի գուգորդման, անջատ-անջատ հանգէս եկող **Ներսէս եւ կաթողիկոս** բառերը կազմում են ամբողջական նախադասութիւն, եւ ծայրակապը դառնում է հաւաստի կռուան՝ հեղինակային պատկանելութեան առումով:

Քանակապէս աւելի շատ են Ներսէս Ծնորհալու այն տաղերը, որոնք յօդում են պարզապէս «Տր Ներսէս» կամ «Ներսէս»: «Կաթողիկոս» կոչման բացակայութիւնն այս դէպքում առաջ է բերում որոշ դժուարութիւն, քանի որ «Ներսէս» անունը կարող էր վերաբերել նաեւ համանուն մէկ այլ բանաստեղծի: Ներսէս Ծնորհալուն ժամանակակից եւ ԺԲ-ԺԴ դդ. ապրած Ներսէս անունով յայտնի միւս միակ հեղինակը Ներսէս եպիսկոպոս Լամբրոնացին է: Վերջինիս տաղերի քննութիւնը, սակայն, ցոյց է տալիս, որ այդ երկու Ներսէսների ստեղծագործութիւնները միմեանց հետ շփոթելու վտանգը գրեթէ բացառուած է: Բանն այն է, որ Ներսէս Լամբրոնացին իբրեւ տաղասաց առանձնապէս աչքի չի ընկել: Նրա գրական վաստակը եւ հասարակական-քաղաքական գործունէութիւնն անհրաժեշտ չափով արդէն հետազօտուած են: Պարզուած է, որ նա ունի ընդամենը 12 տաղ: Այս հարցում մինչեւ այժմ լուրջ տարակարծութիւններ չեն եղել: Տաղերի որոշ նմուշների մասին խօսել է Ղ. Ալիշանը⁷⁵: Այնուհետեւ դրանց լրիւ ցանկը, խորագրերով ու սկզբնատողերով, հրատարակել է Ն. Ակիմեանը⁷⁶, իսկ աւելի ուշ՝ Գր. Յակոբեանը⁷⁷: Տպագիր աղբիւրներից յայտնի յիշեալ 12 բանաստեղծութիւններից բացի, հնագոյն շրջանի մի գրչագրում մեզ հանդիպել է Ներսէս Լամբրոնացուն պատկանող եւս մէկ տաղ իր փոխով⁷⁸: Այսպիսով, ստացւում է ընդամենը 14 միաւոր (տաղեր եւ փոխեր)⁷⁹: Յիշեալ բանաստեղծութիւնների համեմատութիւնը Ներսէս Ծնորհալու տաղերի ու փոխերի հետ բացայայտում է հական տարբերութիւններ: Ամենահիմնական եւ ուշագրաւ տարբերութիւնն այն է, որ Լամբրոնացու տաղերից ոչ մէկը

75 Ղ. Ալիշան, Սիսուան, էջ 91:

76 Ն. Ակիմեան, Ներսէս Լամբրոնացի, Վիեննա, 1956, էջ 229-233:

77 Գր. Յակոբեան, Ներսէս Լամբրոնացի, Երևան, 1971, էջ 172-183:

78 Ձեռ. № 3503, թերթ 245ա: Բանաստեղծութիւնն ունի Այլ տաղ սուրբ Մկրտչին, ի Ներսէս Լամբրոնացոյ խորագիրը եւ Այսաւր բազմութեան հանդէս... սկզբնատողը: Կից առկայ է Ուրախ լեր այսաւր... փոխը (թերթ 246ա): Վերջինս իր տաղաչափութեամբ տարբերում է տաղից, բայց շարադրամբով ու բովանդակութեամբ միանգամայն պատշաճում է նրան:

79 № 3503 ձեռագրում առկայ են Ներսէս Լամբրոնացու բոլոր տաղերը՝ տաղ ու փոխ զոյգերով (բացառութեամբ մէկի): Պիտի նկատել, որ չկան այնպիսիք, երբ փոխը տաղի օրգանական մասը լինի կամ կապուի նրա հետ իմաստային ծայրակապով, ուստի որոշ միաւորների եւ յատկապէս փոխերի՝ Ներսէս Լամբրոնացուն պատկանելը երբեմն տարակուսելի է թուում:

ծայրակապ չունի⁸⁰, մինչդեռ ծայրակապի առկայությունը խիստ բնութագրական է Շնորհալու համար: Պարզ է, ուրեմն, որ «Ներսէս» յօդող միաւորները նկատի ունեն Ներսէս Շնորհալուն: Երկու հեղինակների տաղերի լեզուաոճական ու տաղաչափական առանձնայատկութիւնների քննութիւնը եւս բերում է այն համոզման, որ այստեղ նոյնպէս շփոթեցնող ընդհանրութիւններ նրանք գրեթէ չունեն: Լամբրոնացու բանաստեղծութիւններն աչքի չեն ընկնում այնպիսի արուեստով ու հնարանքներով, ինչպիսիք յատկանշում են Շնորհալու տաղերը: Նոյնը պիտի ասել ուրիշի ու երաժշտականութեան, պատկերների ու համեմատութիւնների մասին: Լամբրոնացու տաղերին առաւել բնորոշ է պատմողական-հետորական շունչը: Այս եւ այլ պատճառներով Ներսէս Լամբրոնացու տաղերի հեղինակային պատկանելութեան հարցը մինչեւ օրս մասնագէտների համար առանձին դժուարութիւն չի յարուցել, եւ «Տր Ներսէս» կամ «Ներսէս» անունով յայտնի ու Շնորհալու տաղերի առանձնայատկութիւններն ունեցող միաւորները իրաւացիօրէն վերագրուել են Ներսէս Շնորհալուն: Այդպէս ենք վարուել եւ մենք՝ նորայայտ նմուշները քննելիս: Այսուհանդերձ, մի քանի տաղեր, որոնք ձեռագրերում հանդէս են գալիս մերթ Ներսէս Շնորհալու, մերթ Ներսէս Լամբրոնացու անունով եւ խնդրի լուծման համար պահանջում են լրացուցիչ տուեալներ, ընդգրկել ենք Շնորհալու անուան հետ վերապահութեամբ առնչուող միաւորների խմբում ու ներկայացրել բնագրերի վերջում՝ **Յաւելուածներ** բաժնում:

Մեզ յայտնի են «Ներսէս» անունը յօդող 64 միաւորներ, որոնք կազմում են տաղով ու փոխով ներկայացող 30 գոյգ⁸¹ (չորս միաւոր հանդէս են գալիս առանց համապատասխան գուգակիցների)⁸²: Յիշեալ 64 միաւորները հեղինակի անունը յօդում են մերթ տաղի, մերթ փոխի միջոցով՝ «Ներսէսի», «Ներսէսի երգ», «Բան Ներսէսի է» եւ այլ ձեւերով: Յաճախ տաղ ու փոխ գոյգի ծայրակապերի շաղկապումով ստացւում է նաեւ տուեալ համակարգի բովանդակութիւնը բացայայտող նախադասութիւն: Այսպէս օրինակ՝ «Ներսէս» + «Նըվագե Աստուածածնին երգ», կամ՝ «Ներսէսի նուաստի» + «Գովեստ մեծին հոմանուանն նմին» (նուիրուած Ներսէս Մեծին):

Այսպիսով, Ներսէս Շնորհալու տաղային միաւորներից 75-ը (որոնցից 24-ը՝ նորայայտ) վերագրուել ու վերագրուում են նրան ծայրակապային նշումներով, որոնք յօդում են հեղինակի անունը: Վերջինս երբեմն առկայ է նաեւ տաղերի խորագրերում՝ աւելի քան համոզիչ դարձնելով քննուող այս կամ այն միաւորի Ներսէս Շնորհալուն պատկանելու իրողութիւնը:

Տաղերի միւս խումբը Ներսէս Շնորհալու անուան հետ կապւում է սոսկ խորագրային տուեալներով, որոնք յիշատակում են հեղինակի մասին «Ներսէս Կլայեցի», «Ներսէս կաթողիկոս», «Տէր Ներսէս կաթողիկոս», կամ «Ներսէս» ձեւերով: Անշուշտ, որեւէ ստեղծագոր-

80 Աւր է աւետեաց... տաղը Ն. Ակիմեանի ցանկում ներկայացուած է իրրեւ այրութեան տառերը յօդող ծայրակապ ունեցող («Ա-Ք») միաւոր: Իրականում, սակայն, Ներսէս Լամբրոնացու միւս տաղերի նման սա նոյնպէս գուրկ է ծայրակապից: Բանն այն է, որ Ն. Ակիմեանի մատնանշած օրինակում Ներսէս Լամբրոնացու տաղից առկայ է լոկ առաջին տունը, որին յաջորդում է բոլորովին ուրիշ մի բանաստեղծութիւն՝ գրուած տարբեր տաղաչափութեամբ: Վերջինս՝ **Աւետիս քեզ, Մարիամ...** սկսուածով, անհեղինակ մի տաղ է, որն իր սկզբնատառերով յօդում է «Ա-Ք»: Ն. Ակիմեանը, ձեռքի տակ չունենալով **Աւր է աւետեաց...** տաղի ամբողջական օրինակը, երկու տարբեր բանաստեղծութիւնների այդ պատահական գուգորդումը բնկալել է իրրեւ մէկ միաւոր եւ **Աւր է աւետեաց...** տողով սկսուող հատուածը կոչել է կցորդ (Ն. Ակիմեան, Ներսէս Լամբրոնացի, էջ 233):

81 ՏԵ՛ս Աժխտակ, Ն՞ Ա-Բ, Գ-Դ, Ե-Զ, Է-Ը, Թ-Ճ, ԺԲ-ԺԳ, ԺԶ-ԺԷ, ԺԸ-ԺԹ, ԻԲ-ԻԳ, ԻԴ-ԻԵ, ԻԷ-ԻԸ, Լ-ԼԱ, ԼԹ-ԼՍ, ԽԲ-ԽԳ, ԾԴ-ԾԵ, ԾԶ-ԾԷ, ԾԹ-Կ, ԿԳ-ԿԴ, ԿԵ-ԿԶ, ԶԳ-ԶԴ, ԶԵ-ԶԶ, ԶԷ-ԶԸ, ԶԹ-ՂԶ, ԴԵ-ՂԶ, ԴԸ-ՂԹ, ՃԱ-ՃԲ:

82 ՏԵ՛ս Աժխտակ, Ն՞ ԼԲ, ԾԱ, ՂԲ, ՂԷ: Սրանցից երկուսը (Ն՞ ԾԱ եւ ՂԷ) կից ունեն փոխեր, բայց վերջիններս ոչ թէ առանձին բանաստեղծութիւններ են, այլ համապատասխան տաղերի մասերը:

ծուծեան հեղինակային պատկանելութիւնը ճշտելու համար խորագրային վերագրումն այնպիսի բացարձակ հիմք չի կարող համարուել, ինչպիսին ծայրակապն է: Տուեալ դէպքում, սակայն, դա միանգամայն բաւարար է եղել ե՛լ նախորդ մասնագէտների, ե՛լ մեզ համար: Այն իրողութիւնը, որ յիշեալ նշումները հանդիպում են Գանձարանների ու Տաղարանների վաղագոյն ընդօրինակութիւններում, ինքնին վկայում է դրանց հաւաստիութեան մասին: Ներսէս Շնորհալուց մէկ կամ երկու հարիւրամեակ յետոյ կազմուած այդ ժողովածուները, որոնցում հեղինակի տաղերը պահպանուել են իրենց նախնական տեսքով, առանց քական աղաւաղումների, բնականաբար, վստահելի աղբիւրներ կարող են նկատուել նաեւ խորագրային տուեալների առումով: Այդ տուեալներն առաւել մեծ կարեւորութիւն են ստանում մանաւանդ այն պատճառով, որ խնդրոյ առարկայ բանաստեղծութիւնները ո՛չ այդ ժամանակ, ո՛չ էլ հետագայում երբեւէ չեն վերագրուել ուրիշ հեղինակի⁸³:

Ինչպէս կարելի է նկատել, Ներսէս Շնորհալու անունը ե՛լ տաղերի խորագրերում, ե՛լ ծայրակապերում հանդիպում է հիմնականում երկու ձեւով՝ «Ներսէս կաթողիկոս» եւ «Ներսէս»: Եթէ ծայրակապում «կաթողիկոս» կոչման առկայութիւնը միաժամանակ յուշում էր տաղերի գրութեան ժամանակը, ապա նոյնը չենք կարող ասել խորագրային նոյնանման նշումների մասին: Բանն այն է, որ վերջիններս կարող են լրացուած լինել ժողովածուն կազմողների կողմից եւ ոչ անպայման տուեալ ստեղծագործութեան յօրինման ժամանակ, այլ աւելի ուշ՝ Շնորհալու մահից յետոյ, երբ նա արդէն հռչակուած էր իբրեւ կաթողիկոս: Այս տեսակէտից իբրեւ ցայտուն օրինակ կարող է ծառայել Գրիգոր Լուսաւորչին նուիրուած Ներսէս Շնորհալու **Սրովբէից ձայնիւ...** տաղը, որի ծայրակապում հեղինակն իրեն կոչում է լուկ «Ներսէս», իսկ ձեռագիր մի քանի աղբիւրներում խորագրերը նրան յիշում են իբրեւ «կաթողիկոս»⁸⁴: Տաղի՝ Մաշտոցի անուան Մատենադարանի № 7785 ձեռագրում գտնուող օրինակը տալիս է լրացուցիչ, եւ առաւել ճշգրիտ տեղեկութիւններ⁸⁵: Պարզուած է, որ Շնորհալին յիշեալ բանաստեղծութիւնը գրել է ոչ թէ կաթողիկոս ընտրուելուց յետոյ, այլ շատ աւելի երիտասարդ տարիքում՝ «ի համբակականն ելով տիս», երբ դեռ ուսանում էր Քեսոնի Կարմիր վանքում: Նշանակում է, տուեալ դէպքում խորագրային **կաթողիկոս** նշումը ամենեւին չի մատնանշում բանաստեղծութեան յօրինման ժամանակը, այլ պարզապէս հաւաստում, որ տաղն, իրօք, պատկանում է Ներսէս Շնորհալուն:

Այն տաղերը, որոնք Ներսէս Շնորհալու անուան հետ կապուած են խորագրային տուեալներով, հաշուուած են 27 միաւոր⁸⁶: Դրանցից 16-ը ներկայանում են տարբեր բանաստեղծութիւնների զուգորդումով կազմուած տաղ ու փոխ զոյգերով: Վեց միաւոր իբրեւ փոխ (կամ փոխեր) կից ունեն իրենց մասերը⁸⁷: Միւս հինգ տաղերն առանց կցորդների են⁸⁸, ընդ որում, երեքը (**Տախտակ**, № ԺԱ, ԼԳ, ԼԶ) ձեռագրերում հանդէս են գալիս

83 Նոր իմն ահաւոր... տաղի (**Տախտակ**, № ԾԸ) ձեռագիր աղբիւրներում մեզ հանդիպած օրինակները հեղինակի մասին խորագրային կամ ծայրակապային նշում չունեն: Սոյն միաւորը Ներսէս Շնորհալուն վերագրելու հիմքը 1830 թ. վեներական հատորում ընդգրկուած լինելու իրողութիւնն է: Սոյն հիմքերով Ներսէս Շնորհալուն է վերագրուում նաեւ **Մարաւեցաւ Տէրն ի խաչին...** (**Տախտակ**, № ԼԸ):

84 Տե՛ս մտն. № 3503 (թերթ 257ա), 79 (Փարիզ, թերթ 375բ), 80 (Փարիզ, թերթ 121ա):

85 Տե՛ս քննական բնագրի համար օգտագործուած խորագիրը:

86 Տե՛ս **Տախտակ**, № ԺԱ, ԺԳ-ԺԵ, Ի-ԻԱ, ԻԶ, ԻԹ, ԼԳ, ԼԴ-ԼԵ, ԼԶ, ԼԷ, ԼԸ, ԽԱ, ԽԲ, ԽԷ-ԽԸ, ԾԸ, ԿԱ-ԿԲ, ԿԷ-ԿԸ, ՀԱ-ՀԲ, ՂԳ-ՂԴ, ձ:

87 Տե՛ս **Տախտակ**, № ԻԶ, ԻԹ, ԼԷ, ԽԱ, ԽԲ, ԾԸ:

88 Տե՛ս **Տախտակ**, № ԺԱ, ԼԳ, ԼԶ, ԼԸ, ձ:

Համապատասխան փոխերով, բայց մենք դրանք նկատի չենք ունեցել բնագրերի մեր ներկայացրած ցանկում, որովհետեւ այդ բանաստեղծութիւնների՝ Ներսէս Շնորհալուսն պատկանելը մեզ տարակուսելի է թուացել: Խնդրոյ առարկայ 27 միաւորները անծայրակապ են, բացառութեամբ երեքի, որոնք յօդում են այբուբենի տառերը (**Տախտակ**, № ԺԱ, Ի, ԼԶ): Ծայրակապի բացակայութեան դէպքում տաղի ու փոխի, իբրեւ զոյգերի, միասնութիւնը միանգամայն ակներեւ է, երբ միեւնոյն բանաստեղծութիւնն է բաժանուած տաղի ու փոխի, իսկ այն դէպքում, երբ որպէս զոյգեր Հանդէս են գալիս տարբեր միաւորներ, նկատի ենք ունեցել բովանդակային ընդհանրութիւնները եւ Հնագոյն աղբիւրներում միմեանց կից պահպանուած լինելու իրողութիւնը:

Այսպիսով, տպագիր ու ձեռագիր աղբիւրներից մեզ առայժմ յայտնի են, ամբողջութեամբ վերցրած, 102 տաղ ու փոխ, որոնց հեղինակային պատկանելութիւնը, ինչպէս տեսանք, տարակուսելու տեղիք չի տալիս⁸⁹: Այդ 102 բանաստեղծութիւններից հրատարակութեան են արժանացել 65 միաւոր, նորայայտ են՝ 37: Թէ ե՞րբ է Ներսէս Շնորհալին յօրինել իր այս տաղերը՝ որոշակի չգիտենք: 11 միաւոր հաշուուող այն հինգ զոյգերը, որոնց ծայրակապում հեղինակը յիշուած է իբրեւ կաթողիկոս, ինչպէս ասուեց, գրուել են 1166-1173 թթ. ընթացքում: Ընդհանրապէս տիրող կարծիքն այն է, որ Ներսէս Շնորհալու տաղերը «աւելի երիտասարդական աւիւնի արտայայտութիւններ են, քան ալեւորեալ տարիքի»⁹⁰: Նման ենթադրութեան օգտին է վկայում, ինչպէս տեսանք, **Սրովբէից ձայնիւ...** միաւորի խորագրային նշումը: Պարզ է, ուրեմն, որ Ներսէս Շնորհալին ստեղծագործել է իր ամբողջ կեանքի ընթացքում՝ շարունակաբար հարստացնելով ու զարգացնելով գանձարանային մշակոյթը տաղային նորանոր միաւորներով:

Ներսէս Շնորհալու տաղերի հրատարակուած նմուշները եւ Հնագոյն գրչագրերում հանդէս եկող դրանց օրինակները տաղ ու փոխ զոյգերի առումով ընդհանրապէս համընկնում են, թէեւ նկատուում են նաեւ անհամապատասխանութիւններ: Բացի այդ, երբեմն տպագրում իբրեւ տաղ ներկայացող միաւորը ձեռագրերում փոխ է, կամ՝ ընդհակառակը: Ինչ վերաբերում է հեղինակի նորայայտ տաղերի եւ հրատարակուած միաւորների՝ իբրեւ տաղի ու փոխի առնչութեանը, ապա պատկերը հետեւեալն է (տե՛ս **Տախտակ**).

ա. Նորայայտ են իբրեւ զոյգ հանդէս եկող ե՛ւ տաղը, ե՛ւ փոխը (№ Գ-Դ, Է-Ը, ԺԴ-ԺԵ, Ի-ԻԱ, ԼԴ-ԼԵ, ԿԳ-ԿԴ, ԿԵ-ԿԶ, ԿԷ-ԿԸ):

բ. Նորայայտ է տաղը, իսկ փոխը տպագրուած է, ընդ որում կա՛մ առանձին՝ առանց կցորդի, կա՛մ ուրիշ միաւորի հետ (№ ԺԲ-ԺԳ, ԺԶ-ԺԷ, ԺԸ-ԺԹ, ԻԲ-ԻԳ, ԻԴ-ԻԵ, ԻԷ-ԻԸ, Լ-ԼԱ, ԽԲ-ԽԳ, ԽԵ-ԽԶ, ԽԷ-ԽԸ, ԾԶ-ԾԷ, ԶԳ-ԶԴ, ԶԸ-ԶԹ):

գ. Նորայայտ է փոխը, իսկ տաղը տպագրուած է (№ ԾԴ-ԾԵ, ԶԵ-ԶԶ, ԶԹ-Ղ, ՃԱ-ՃԲ):

դ. Նորայայտ է տաղը եւ չունի համապատասխան փոխ (№ ԺԱ, ԼԳ):

89 № Ma XIII 61 (Տիրիմեզէն, քերթ 245բ-247բ) ձեռագրում ներսէս Շնորհալու անունով պահպանուած է մի տաղ՝ **Ի խորհրդակաճ անբ նայելով հանդէս...** սկսուածով, որն իր փոխով (վերջինս տաղի մասն է եւ ունի **Տէր եւ Աստուղած գթիաւու քրիստոսասէր...** սկսուածով) յօդում է. «Ի ներսիս է ի սուրբն եւս + «Տաստիոս» ու նուիրում է սրբոց եւստրատիոսեանց տօնին: Ե՛ւ խորագրային նշումը, ե՛ւ ծայրակապը տարակոյս չեն թողնում, որ այս միաւորը պատկանում է Շնորհալու գրչին, որով հեղինակի տաղերի ընդհանուր թիւը դառնում է 103: Ցաւօք, այլ աղբիւրներից տաղը մեզ յայտնի չէ, իսկ յիշեալ օրինակը մեզ մատչելի չլինելով, այն դուրս է մնացել հեղինակի տաղերի ու փոխերի մեր ներկայացրած քննարկի խմբից:

90 Մ. Օրմանեան, Ազգայատում, էջ 1401: Տե՛ս նաեւ՝ Ղ. Ալիշան, Շնորհալի եւ պարագայ իւր, էջ 79:

Հեղինակի տաղային ողջ ժառանգութիւնը ներկայացնում է այսպիսի 51 գոյգ: Դրանցից 43-ում տաղին կից հանդէս եկող փոխը (մէկ դէպքում՝ երկու փոխ) միանգամայն տարբեր բանաստեղծութիւն է, իսկ 8 գոյգ կից իբրեւ փոխ ունեն տուեալ բանաստեղծութեան մասը (կամ մասերը): Ինչ վերաբերում է համապատասխան գուգակիցներ չունեցողներին, ապա դրանք ընդամենը եօթ հատ են եւ, անշուշտ, հեղինակի կողմից նոյնպէս յօրինուած են եղել տաղ-փոխ համակարգով, որը դեռեւս չի վերականգնուած:

Ներսէս Շնորհալու գանձարանային ստեղծագործութիւններն աչքի են ընկնում նաեւ ըստ եկեղեցական տօների իրենց ունեցած դասաւորութեամբ: Հնագոյն գրչագրերից յայտնի դարձած տաղային միաւորների շնորհիւ տօնական այդ շարքն ստանում է գրեթէ ավարտուն տեսք, ընդ որում շարքը հարստանում է ոչ միայն նոր տօներով, այլեւ իւրաքանչիւրին յատկացուած միաւորների քանակով, օրինակ՝ Քրիստոսի Ծննդեանը նուիրուած տպագիր մի քանի տաղերին գումարում են նորերը, եւ տօնը ներկայանում է իր ութ օրերով, երբեմն հանդէս գալով միեւնոյն օրուայ ե՛լ առաւօտեան, ե՛լ երեկոյեան ժամերի արարողութիւնների համար նախատեսուած առանձին-առանձին համակարգերով: Տաղային առանձին համակարգեր են յատկացուած նաեւ Այլակերպութեան ու Աստուածածնի Վերափոխման տարբեր օրերի, իսկ Յարութեան տօնը ներկայացուած է ամբողջ շարք տաղերով ու փոխերով՝ չորս Աւետարաններից իւրաքանչիւրի ընթերցուածներին յատկացուած երկուական համակարգով: Առանձին տօների համար գրուած տաղային միաւորների այսպիսի ճոխութիւնը, անկասկած, մասամբ պայմանաւորուած էր եկեղեցական արարողութիւնները կարգաւորելու նպատակով Ներսէս Շնորհալու կատարած նորամուծութիւններով, եւ ամենեւին չի բացառուում նրա գրչին պատկանող նորանոր տաղերի յայտնաբերումը:

Ձեռագիր, ինչպէս եւ տպագիր աղբիւրներից մեզ յայտնի են Ներսէս Շնորհալուն վերագրուած որոշ տաղեր, որոնք, մեր կարծիքով, տարակոյսի տեղիք են տալիս: Յիշեալ բանաստեղծութիւնները ներկայացրել ենք առանձին՝ իբրեւ յաւելուած: Ընդամենը 9 միաւոր հաշուուող այդ տաղերի ցանկը բերում ենք ստորեւ.

1. Այսաւր երեւի անտեսն...
2. Անմահից արքայն...
3. Աստուածածին սրբբուհին...
4. Աւետիս, միշտ աւետեաց...
5. Թագաւորն անմահ...
6. Խորհուրդ հայրենի աւանդ... (նաեւ՝ Ոստս արմաւենեաց... սկսուածքով)
7. Հանճարեղ շնորհալիդ...
8. Քերովբէից գերագոյն...
9. Փ. Ողջոյն ընդ քեզ, Մարիամ...

Ներկայացուած ցանկում 1, 3, 4, 5, 6, 7 թուահամարների միաւորները զանազան առիթներով Ներսէս Շնորհալու անունով լոյս տեսած նմուշներ են: Միւս երեքը (№ 2, 8, 9) տպագրում են առաջին անգամ: Տաղերի յիշեալ խմբի նկատմամբ վերապահութիւն ենք ցուցաբերել, որովհետեւ դրանք Ներսէս Շնորհալու անուան հետ կապող հիմքերը, մեր կարծիքով, բաւարար չեն: Բանն այն է, որ տուեալ դէպքում բացակայում է նման վերագրման համար անհրաժեշտ առաջին նախապայմանը՝ հեղինակի անուան առկայութիւնը ծայրակապով: Ծայրակապ ունեն տաղերից երեքը միայն, ընդ որում երկուսը (№ 1, 2) յօղում են այբուբենի տառերը, մինչդեռ երրորդը (№ 7), որ նուիրուած է Հռիփսիմէ

կոյսին, տների սկզբնատառերով կազմում է «Հռիփսիմէ», իսկ տների երկրորդ տողերի սկզբնատառերով՝ «Յօհաննէս»: Վերջինս էլ պիտի լինի յիշեալ բանաստեղծութեան կա՛մ հեղինակը, կա՛մ պատուիրատուն: Ինչ վերաբերում է Ներսէս Շնորհալու մասին եղած խորագրային յիշատակութեանը, որն իր հերթին կարեւոր կռուան է, ապա այս դէպքում դա նոյնպէս վստահութիւն չի ներշնչում, քանի որ յիշեալ տողերի մի մասը նրա անունով հանդէս է գալիս սոսկ ուշ շրջանի ընդօրինակութիւններում, իսկ մի քանիսը (№ 1, 5, 8) հանդիպում են մերթ Ներսէս Շնորհալու, մերթ Ներսէս Լամբրոնացու անունով:

Վերեւում բերուած փունջը կարելի է հարստացնել Ներսէս Շնորհալու բանաստեղծութիւնների հետ ընդհանրութիւններ ու նմանութիւններ ունեցող նաեւ այլ տաղերով: Հարկաւոր է նկատել, սակայն, որ լրացուցիչ նմուշների յայտնաբերումը Շնորհալու տաղային ժառանգութեան ճիշտ գնահատման համար վճռական նշանակութիւն չունի, քանի որ 102 միւսը հաշուուող նրա տաղերի ու փոխերի մեզ յայտնի խումբը այդ առումով միանգամայն բաւարար է: Այդ խմբի միջոցով բացայայտում են Ներսէս Շնորհալու գանձարանային ստեղծագործութիւնները յատկանշող բոլոր առանձնապատկութիւնները:

Դ

Ներսէս Շնորհալու անուան հետ կապում են մի խումբ տաղեր, որոնք ներկայանում են մերթ նրա անունով, մերթ անհեղինակ: Մեր որոնումները ցոյց տուին, որ դրանք բոլորը, իրօք, պատկանում են Ներսէս Շնորհալուն, բայց ոչ թէ յօրինուած են որպէս տաղեր, այլ նրա ծաւալուն քերթուածներից ու միւս երկերից քաղուած հատուածներ են: Դա մինչեւ այժմ չքննուած եւ կարեւոր նշանակութիւն ունեցող երեւոյթ է:

Միջին դարերում, ինչպէս գիտենք, ընդունուած է եղել գրական կամ պատմական որեւէ երկից երբեմն ըստ պահանջի անջատել մեծ կամ փոքր հատուածներ եւ օգտագործել առանձին: Այդ քաղածոները ձեռագրերում յաճախ հանդէս են եկել նոր խորագրերով ու երբեմն դիտուել իբրեւ ինքնուրոյն ստեղծագործութիւններ: Նման ճակատագրի են արժանացել նաեւ Ներսէս Շնորհալու ընդարձակ երկերից արտածուած բազմաթիւ հատուածներ, որոնք օգտագործուել են Գանձարաններում ու Տաղարաններում որպէս տաղ կամ փոխ: Շատ մասնագէտներ, չնկատելով այդ երեւոյթը, նշուած հատուածների մի մասը համարել են Ներսէս Շնորհալուն պատկանող ինքնուրոյն տաղեր եւ յաճախ հեղինակների տաղերի շարքում ընդգրկել նաեւ այդպիսի հատուած-միւսերներ՝ առանց լրացուցիչ բացատրութիւնների⁹¹: Աւելին. որոշ նմուշներ ներկայացուել են հրատարակութեան որպէս Ներսէս Շնորհալու նորայայտ ու անտիպ տաղեր⁹², իսկ երբեմն համարուել են ուրիշ ստեղծագործութիւններ⁹³:

91 «Ցուցակ հայերէն ձեռագրաց Մատենադարանին Մխիթարեանց ի Վիեննա», կազմեց՝ **Թ. Տաշեան**, Վիեննա, 1895, էջ 4Ա: «Ցուցակ հայերէն ձեռագրաց Մխիթարեան Մատենադարանին ի Վիեննա», Բ, կազմեց՝ **Լ. Ոսկեան**, Վիեննա, 1963, էջ 1068-1069, «Ցուցակ հայերէն ձեռագրաց Զմմատի վանքի», կազմեց՝ **Մ. Քեչիշեան**, Վիեննա, 1964, էջ 800: «Ցուցակ ձեռագրաց Մաշտոցի անուան Մատենադարանի», Բ, կազմեցին՝ **Օ. Եգանեան**, **Ա. Զէյթունեան**, **Փ. Անթրեան**, **Երեւան**, 1970, էջ 440, 592 եւ այլուր:

92 **Ա. Վրդ. Բերբերեան**, Ա. Ներսէս Շնորհալու անտիպ տաղերը, «Էջմիածին», 1967, Գ, էջ 29-30, Ե, էջ 30-31:

93 Ներսէս Շնորհալու «Յիսուս Որդի» ֆերթուածից փառում՝ **Անդ մարտիրոսն պսակին...** սկսուածով հատուած-միւսերը տպագրուել է իրրեւ մի ոմն ֆահանայի տող՝ **Վասն փառացն արդարոց** խորագրով (տե՛ս **Ա. Զօպանեան**, Հայ էջեր, էջ 84-86):

Քննութիւնից պարզուեց է, որ խնդրոյ առարկայ հատուած-տաղերը քաղուած են Ներսէս Ծնորհալու «Յիսուս Որդի», «Բան հաւատոյ» եւ «Վիպասանութիւն» երկարաշունչ քերթուածներէից, իսկ երբեմն կազմուած են «Յիսուս Որդի» եւ «Բան հաւատոյ» երկերի առանձին մասերի համադրումից: Օգտագործուել են մինչեւ իսկ Ներսէս Ծնորհալու «Յաղագս երկնից եւ գարգուց նորա» խորագրով տիեզերական աշխատութեան «Յորդորակ» (կամ «Յիշատակարան») կոչուող մասից առնուած տողեր:

Իւրատեսակ այդ տաղերը, տեղ գտնելով Գանձարան ժողովածուներում, համարուել են գանձարանային ստեղծագործութիւններ եւ ձեռք բերել վերջիններիս բնորոշ ձեւական մի շարք յատկանիշներ. օրինակ՝ գանձերին կից լինելը, տաղ ու փոխ միաւորներով հանդէս գալը: Բացի այդ, տուեալ տօնի համար անջատուած հատուած-տաղը իր առանձին մասերով կամ մի ուրիշ հատուածի հետ յաճախ կազմել է արդէն նոր միաւոր:

Արդ, ինչն⁹⁴ վ բացատրել, որ Ներսէս Ծնորհալու այլաբնոյթ երկերից քաղուած հատուածները որպէս տաղ մուտք են գործել Գանձարան առանց համապատասխանաբար վերակառուցուելու: Բանն այն է, որ անջատուած մասերը իրենց բովանդակութեամբ պատշաճում են այն տօներին, որոնց համար ընտրուել են եւ օգտագործուել: Դրան օգնել է եւ այն, որ հատուած-տաղերի առաջացման համար հիմք ծառայող ստեղծագործութիւնները շարադրուած են եղել ներքին բաժանումներով՝ հատուածաբար եւ փոփոխուող եղանակներով երգուելու համար: Յատկապէս «Յիսուս Որդի»-ն ձեռագրերում յաճախ բաժանուած է հատուածների՝ լուսանցային նշումներով, թէ ի՞նչ եղանակներով ու երանգներով պէտք է երգուեն⁹⁴:

Նշուած հանգամանքներն իրենց հերթին նպաստել են, որպէսզի Ներսէս Ծնորհալու վերոյիշեալ երկերից ու միւս քերթուածներից տարբեր մասեր առանձնացուեն եւ, իբրեւ պատրաստի տաղ, օգտագործուեն Գանձարաններում: «Յիսուս Որդու» շատ մասեր, առանձին վերցրած, լիարժէք միաւորներ են, ու պատահական չէ, որ այդ երկը գրեթէ ամբողջութեամբ վերածուել է հատուած-տաղերի:

Քննութիւնը ցոյց տուեց, որ խնդրոյ առարկայ տաղերը առկայ են բացառապէս Գրիգոր Խլաթեցու մշակմանը ենթարկուած ժողովածուներում: Հնում դրանք երբեք չեն հանդիպում: Այս փաստն ինքնին վկայում է, որ նորաստեղծ հատուած-տաղերը Գանձարաններ մուտք են գործել հետագայում, եւ, բնականաբար, դրանց առանձնացնողը չէր կարող լինել Ներսէս Ծնորհալին: Թէ ո՞ւմ ձեռքով են կատարուել յիշեալ արտածումները՝ այդ մասին ձեռագրերում ոչ մի նշում չի հանդիպում⁹⁵: Այն իրողութիւնը, որ հատուած-տաղերի առաջին նմուշներն ի յայտ են գալիս Գրիգոր Խլաթեցու խմբագրած Գանձարաններում եւ սկսում են աստիճանաբար բազմանալ դրանից յետոյ միայն, ենթադրել է տալիս, որ յիշեալ

94 № 2672 ձեռագրում (թերթ 36ր), «Յիսուս Որդի» ֆերթուածի լուսանցում կայ հետեւեալ վկայութիւնը. «Յիսուս Որդի է. ԹՖ ւայն, գուն եւ մուղամ, էգլու եւ հաւայ ունի, գորն որ կասես՝ հրամանքն փոյ է»: Մի ուրիշ՝ № 3218 ձեռագրում բանաստեղծութիւնը բաժանուած է տների ըստ եղանակային փոփոխութիւնների, ընդ որում այդ բաժանումն արտացոլուած է նաեւ ձեռագրի սկզբում գտնուող նիւթերի ցանկում, որտեղ բերուած են իւրաքանչիւր հատուածի քովանդակութիւնն արտայայտող նշումներ: «Յիսուս Որդի» եւ «Բան հաւատոյ» ֆերթուածները յաճախ հանդէս են գալիս տների բաժանումները ցոյց տուող լուսանցային նշումներով նաեւ շատ ուրիշ ձեռագրերում (տե՛ս ձեռ. № 579, 1536, 1548, 4207, 5255, 5364):

95 Ձեռագրերում երբեմն հանդիպում են նշումներ լոյս այն մասին, թէ տուեալ հատուածը ո՛ր ստեղծագործութիւնից է փառուած, օրինակ՝ № 1193 (Երուսաղէմ) Տաղարանում մի քանի այդպիսի տաղերի լուսանցներում կան լրացումներ՝ «Ներսեսի, ի Յիսուս Որդի գրոց», «Ներսեսի, ի Հաւատոյ Բանէն» եւ այլն (տե՛ս «Մայր ցուցակ ձեռագրաց սրբոց Յակոբեանց», Գ, էջ 306, 308, 313):

Հատուածներն արտածուել են Գրիգոր Խլաթեցու ժամանակ ու, թերեւս, նրա անմիջական նախաձեռնութեամբ: Իսկ ո՞րն էր նման քայլի դիմելու դրդապատճառը: Հարցի պատասխանը պիտի որոնել հիմնականում այն տարբերութիւնների մէջ, որ կան Հնագոյն շրջանի գանձարանային տաղերի եւ Հատուած-տաղերի միջեւ: Մինչխլաթեցիական եւ հետագայի տաղերի Համեմատութիւնից պարզուում է, որ դրանք միմեանցից տարբերուում են գլխաւորապէս իրենց տաղաչափական առանձնայատկութիւններով: Հին տաղերն առհասարակ ազատ բանաստեղծութիւններ են, հիմնականում՝ անյանգ: Դրան հակառակ, Հատուած-տաղերը շարադրուած են կանոնաւոր տաղաչափութեամբ եւ յանգաւորուած են: Նշուած առանձնայատկութիւնը բնորոշ է եղել ընդհանրապէս այն բոլոր գանձերին ու տաղերին, որոնք տեղ են գտել Գրիգոր Խլաթեցու խմբագրած ժողովածուներում: Ինչպէս երեւում է, Գանձարաններում կանոնաւոր տաղաչափութեանն ու յանգաւոր խօսքին աւելի մեծ տեղ տալու անհրաժեշտութիւնը պայմանաւորուած է Համեմատաբար ուշ ժամանակների պահանջով: Հաւանաբար, հնում ստեղծուած ազատ ու անյանգ բանաստեղծութիւնը արդէն չի բաւարարել նաեւ քանակային առումով, ուստի պակասը լրացուել է յիշեալ Հատուած-տաղերով: Ուշագրաւ է, որ այդ նպատակի համար օգտագործուել են յատկապէս Ներսէս Շնորհալու գործերը: Դա հասկանալի է, որովհետեւ ե՛լ բանաստեղծական խօսքի, ե՛լ երաժշտութեան առումով այդ ժամանակ ամենամեծ հեղինակութիւնը Ներսէս Շնորհալին էր: Ինչ վերաբերում է նրա «Յիսուս Որդի» եւ «Բան Հաւատոյ» ծաւալուն քերթուածներին, ապա վերջիններս ինչպէս իրենց արտաքին յատկանիշներով, այնպէս էլ բովանդակութեամբ խիստ յարմար էին վերածուելու տաղային Հատուածների: Նկատելի է, որ շատ են յատկապէս «Յիսուս Որդի» երկից անջատուած միաւորները:

Ներսէս Շնորհալու անուան հետ կապուող եւ Գանձարաններում տեղ գտած այս ինքնատիպ տաղերը, որոնք պահպանուել են բազմաթիւ նմուշներով, չեն կարող համարուել գանձարանային իսկական տաղեր, որովհետեւ չեն յօրինուել որպէս այդպիսիք: Բացի այդ, դրանք չունեն ո՛չ կայուն ծաւալ, ո՛չ որոշակի կառուցուածք: Իբրեւ առանձին միաւոր ներկայանում է ամբողջական մի Հատուած, որն ստանում է Համապատասխան խորագիր, բայց այդ նոյն միաւորի՝ գանազան ձեռագրերում առկայ օրինակները կարող են միմեանցից տարբերուել ե՛լ ծաւալով, ե՛լ քաղուած Հատուածների ընտրութեամբ՝ անփոփոխ պահելով սկզբնատողը կամ տաղի որոշ մասերը: Յաճախ այդ միեւնոյն միաւորից անջատուում է մի մաս՝ որպէս փոխ, ընդ որում անջատումը եւս կատարուում է քմահաճ ձեւով: Հասկանալի է, ուրեմն, որ հնարաւոր չէ ձեռագրերում սփռուած Հատուած-տաղերը ճշգրիտ հաշուառման ենթարկել: Նման բան անել նաեւ անիմաստ է, քանի որ իբրեւ բանաստեղծական միաւորներ՝ դրանք որակական փոփոխութիւններ չեն կրել: Այնուամենայնիւ, տաղային այդ իւրատեսակ ժառանգութեան մասին ընդհանուր պատկերացում տալու նպատակով, փորձել ենք խմբաւորել Ներսէս Շնորհալու քերթուածներից քաղուածաբար հանդէս եկող յիշեալ միաւորները, կազմելով ըստ հնարաւորին ընդգրկուն մի ցանկ՝ Մաշտոցի անուան Մատենադարանի մի քանի ձեռագրերի հիման վրայ: Այդ ցանկը բերուած է աշխատութեան վերջում⁹⁶:

96 Ցանկում տեղ գտած հատուած-տաղերն իրենց կազմութեամբ միատեսակ չեն: Մի քանիսը համապատասխան աշխատութիւններից նոյնութեամբ արտածուած (երբեմն՝ առանձին տողեր ու հատուածներ կարող են զանց առնուած լինել) եւ պարզապէս նոր խորագրով ինքնուրոյն միաւորի իրաւումն նուաճած նմուշներ են (№ 3, 6, 8, 10, 35, 37 եւ այլն): Որոշ միաւորներ կազմուած են տարբեր հատուածների, երբեմն առանձին տողերի ի մի քերտումով (№

Ե

Ներսէս Շնորհալու տաղերի հարուստ ժառանգութիւնը ոչ պակաս հետաքրքրութիւն է ներկայացնում նաեւ իր գեղարուեստական արժանիքներով: Բանաստեղծական հնարանքներով աչքի ընկնող նրա ոտանաւորները, որոնք, գրեթէ բոլորը, յագեցած են երգայնութեամբ եւ օժտուած են գունեղ պատկերներով ու համեմատութիւններով, միաժամանակ ունեն սահուն, դիւրամբունելի ոճ: Հեղինակի՝ խրթնաբանութիւններից գերծ եւ կատարեալ պարզութեան հասած գեղեցիկ լեզուն, որն առհասարակ բնորոշում է նրա գրուածքները, տաղերում հնչում է առաւել ուրիշի ու երաժշտական: **Նոր իմն է հընչիւն...** տաղը (նուիրուած Քառասուն Մանկանց), կարելի է ասել, միակն է, որ ունի համեմատաբար մանուածապատ ու բարդ շարադրանք: Բանաստեղծի անբռնազբոս ու անկաշկանդ արտայայտչաձեւը, անշուշտ, առաջին հերթին բխում էր նրա բարեհամբոյր խառնուածքից, հանգիստ բնավորութիւնից. իզուր չէ, որ նրան նմանեցրել են «մի ականակիտ, վճիտ աղբերակի, որ հանդարտ սահում է կարկաչահոս»⁹⁷: Բայց չպէտք է մոռանալ, որ կար նաեւ մէկ այլ կարեւոր հանգամանք՝ տուեալ իրականութեան թելադրանքը: Դա այն ժամանակն էր, երբ, Մ. Աբեղեանի բնորոշմամբ, «մեր բանաստեղծութիւնը երկնքից իջել էր երկիր»⁹⁸: Պատահական չէ, որ Շնորհալուն վիճակուեց դառնալ աշխարհականացող մեր գրականութեան առաջին խոչորագոյն ներկայացուցիչներից մէկը:

Անգնահատելի է Ներսէս Շնորհալու դերը մասնաւորապէս տաղաչափական արուեստի բնագաւառում: Իր նախորդներից ժառանգելով ոտանաւորի որոշ տեսակներ, նա մշակել ու զարգացրել է բազմաթիւ ու բազմազան նոր ձեւեր, որոնք մեծ հմտութեամբ ու վարպետութեամբ կիրառել է յատկապէս տաղերում⁹⁹: Առաւել յաճախակի գործածած նրա չափերից է եամբական եռանդամ 12 վանկանի տողը: Այդպէս են շարադրուած շուրջ երկու տասնեակ միաւորներ: Ներսէս Շնորհալին օգտագործել է նաեւ չափածոյ իր միւս երկերի համար կիրառած եւ իրեն հոգեհարազատ եամբական ութվանկանի չափը, իսկ **Բարբառ աւետեաց ձայնիւ...** եւ **Առաւաւտին շաւիղին...** բանաստեղծութիւնները գրուած են հայրենի չափով: Բաւական մեծ թիւ են կազմում այն տաղերը, որոնք հեղինակը գրել է փոփոխուող չափերով. օրինակ՝ **Նոր Եդեմ բանաւոր...** տաղի անգոյգ տողերը ութվանկանի են, մինչդեռ գոյգ տողերը՝ 10 վանկանի: Նոյն ձեւով, եռատող տներից կազմուած որոշ միաւորներ գրուած են երեք տարբեր չափերով: Այսպէս.

Նոր ծառոյն կենաց աստուածատունկ դրախտին,

Ծաղիկ նախածին փրթթեալ բուրմամբ անուշից

Պըտղաբերելով գսուրբըն Ստեփանոս...

7, 21, 30, 41, 45 եւ այլն): Կան տաղեր, որոնցում կատարուած են մասնակի միջամտութիւններ, ընդ որում տողեր են աւելացուած սկզբից, երբեմն՝ միջին մասում, իսկ աւելի յաճախ վերջում, որպէս աւարտ. օրինակ՝ **Տէր բարբարա չար միածին...** սկսուածով միաւորի առաջին քառատողը յաւելում է. քաղածոյ հատուածն սկսում է **Զարչարանաւ աւննայնի...** տողից (տե՛ս № 32): Յաւելումներ ունեն նաեւ ցանկի 5, 16, 18, 20, 42, 47 բուսականութիւնների միաւորները: Երբեմն, թէեւ հազուադէպ, քաղուած հատուածը ներկայանում է խմբագրուած տեսքով. օրինակ՝ **Աղաչանօք ընտրեալ դասին...** միաւորը (№ 1) № 423 ձեռագրում հանդէս է գալիս երեք տարբեր ընդօրինակութիւններով (թերթ 237ր, 242ա, 246ա)՝ յատկացուած առանձին-առանձին տօներով, ընդ որում դրանցից ոչ մէկը տպագրուածի հարազատ կրկնութիւնը չէ: (Ցանկը տե՛ս **Ներսէս Շնորհալի**, Տաղեր եւ գանձեր, Եր., 1987, էջ 430-432):

97 Մ. Աբեղեան, Երկեր, Դ, էջ 125:

98 Նոյն տեղում, էջ 147:

99 Նոյն տեղում, էջ 106-112:

Բանաստեղծական չափի փոփոխութեամբ հեղինակը երբեմն ցոյց է տուել նաեւ տաղի ու փոխի յարաբերութիւնը: Օրինակ՝ Քառասուն Մանկանց նուիրուած նրա **Նոր իմն է հրնչիւն...** տաղին կից իբրեւ փոխ ներկայանում է տուեալ բանաստեղծութեան մասը՝ սկսած **Քառասնից սրբոց...** տողից: Բանաստեղծութիւնը գրուած է կանոնաւոր տաղաչափութեամբ՝ կազմուած 15 վանկանի տողերից, իսկ ե՛լ տաղի, ե՛լ փոխի առաջին երկու տողերը 11 վանկանի են: Անշուշտ, չափի այդ փոփոխութիւնը ենթադրում է նաեւ եղանակային համապատասխան փոփոխութիւն: Տաղաչափական այդ նոյն ձեւն ունի հեղինակի նորայայտ տաղերից՝ **Այսաւր նորահրաշ լոյսն...** միաւորը (նուիրուած Տեառնընդառաջին) իր մասը կազմող **Մըտեալ ի տաճարն...** փոխով:

Այսաւր նորահրաշ լոյսն ի յերկնից ծագեալ,
 Ծագեալ ի Հաւրէ լոյս ի լուսոյ ծընունդ.
 Ծընունդ էական Աստուած ընդ Հաւր լոյս քան զարեւ յառաջ,
 Յառաջ քան զըսկիզբն անժամանակ անեղ անմահ բնութիւն...
Փոխ. Մըտեալ ի տաճարն այսաւր աւծեալն Աստուած,
 Աստուած եւ Տէր սինէական տառիցն:
 Տառից աւրինաց մարգարէից նահապետացըն Տէրն,
 Տէր Յիսուս ելից գերանաւետ ուխտ նոր ընդ Հարսն այսաւր...

Հնում հայ կրօնական բանաստեղծութիւնը, ինչպէս յայտնի է, եղել է անյանգ: Այդ ձեւով է գրել նաեւ Գրիգոր Նարեկացին: Կանոնաւոր եւ միատեսակ յանգի գործածութիւնը, որ տեսնում ենք Գրիգոր Մազիստրոսի «Հազարտողեան»-ում, նրանից յետոյ կիրառել է նաեւ Ներսէս Շնորհալին կրօնական բնոյթի չափածոյ իր ծաւալուն երկերում, իսկ գանձարանային տաղերում՝ խիստ հազուադէպ: Շուրջ մէկ տասնեակ են հաշուուած յանգով գրուած նրա տաղերը, ընդ որում հէնց դրանցում հանդիպում են ե՛լ խախտումներ, ե՛լ ըստ տների փոփոխուող յանգաւորում՝ այդ կերպ բանաստեղծութեանը հաղորդելով առաւել թարմութիւն եւ աշխուժութիւն:

Ներսէս Շնորհալու տաղերի էական առանձնայատկութիւններից է ծայրակապի առկայութիւնը: Նրա 102 տաղերից 63-ը հանդէս են գալիս ծայրակապով: Վերջինս արտայայտուած է մերթ տնասկզբի տառերով (27 միաւոր, որոնցից 6-ը՝ նորայայտ), մերթ իւրաքանչիւր (20 միաւոր, որոնցից 5-ը՝ նորայայտ) կամ մէկընդմէջ տողերի (16 միաւոր, որոնցից 4-ը՝ նորայայտ) սկզբնատառերով: Ծայրակապով ներկայացող յիշեալ 63 միաւորներից 11-ը յօդում են այբուբենի տառերը՝ «Ա-Ք» (երկու դէպքում այբուբենը լրիւ չէ՝ «Տ-Ք» եւ «Ք-Չ»): Մնացածները մեծ մասամբ հեղինակի անունը բովանդակող նախադասութիւններ են: Այդ նախադասութիւնները, որոնք յաճախ առաջանում են տաղի ու փոխի շաղկապումով, ոչ միայն հաւաստում են Ներսէս Շնորհալու հեղինակային իրաւունքը, այլեւ բացայայտում տաղ ու փոխ համակարգային ամբողջութեան ճիշտ պատկերը. այսպէս օրինակ՝ «Ներսէսի գովեստ Աստուածածնի» + «Ի խնդրո մեծին Թորոսի ե», «Ներսեսի ե» + «Հայոց կաթողիկոսին», «Ներսես» + «Նըվագե Աստուածածնին երգ», «Ներսէսի ե երգս» + «Ի սուրբ եկեղեցի» եւ այլն:

Ինչպէս բառակապակցութիւններով, այնպէս էլ այբուբենի տառերով կազմուած ծայրակապերի շնորհիւ միաժամանակ ճշտում են բանաստեղծութիւնների տներն ու տողե-

ըր: Ներսէս Շնորհալու տաղերը հիմնականում ներկայանում են երկտող ու քառատող տներով: Կան նաեւ եռատող տներից կազմուած տաղեր՝ ընդամենը 9 միաւոր, իսկ շուրջ 20 տաղ տնատման չեն ենթարկուում: Տնատման ու տողատման հարցում ճիշտ կողմնորոշուելուն նպաստում են հեղինակի բանաստեղծութիւնների նաեւ այլ յատկանիշները, օրինակ՝ որոշ տաղերում պարբերաբար կրկնուող «Գրիգորիոս» (**Տախտակ**, № 29), «Սուրբըն Ստեփանոս» (**Տախտակ**, № 2), «Ով սուրբ եկեղեցի» (**Տախտակ**, № 46), «Ով սուրբ Հռիփսիմէ» (**Տախտակ**, № 22) խօսքերը, որոնք հանդէս են գալիս իբրեւ տան աւարտ, բացի այդ, «Յընծայ» կամ «Այսաւր» բառերի յարակրկնութիւնը՝ տողերի սկզբում: Տաղերը ճիշտ տողատելուն օգնում է մանաւանդ բառերի շղթայումը: Ներսէս Շնորհալու տաղերից 10-ը (**Տախտակ**, № 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27) հանդէս են գալիս տների շղթայումով, իսկ 5-ը (**Տախտակ**, № 1, 3, 4, 5, 6)՝ տողերի: Իր տաղերից մէկում (**Առաւաւտին շաւիղին...**) հեղինակը կիրառել է մէկընդմէջ տողերի վերջնութեւր բառերի շղթայման ձեւը:

Ինչպէս արդէն ասուեց, Ներսէս Շնորհալին իր գանձերն ու տաղերը յօրինել է Գրիգոր Նարեկացու գանձարանային ստեղծագործութիւնների հետեւութեամբ՝ ժառանգելով նրանից այդ բանաստեղծութիւնները յատկանշող բոլոր առանձնայատկութիւնները: Երկու հեղինակների յիշեալ երկերը առնչուում են միմեանց նաեւ իրենց արուեստով: Իր մեծ նախորդի անմիջական ազդեցութիւնն ակներեւ է Ներսէս Շնորհալու յատկապէս մի քանի տաղերում: Օրինակ՝ **Առաւաւտին շաւիղին...** բանաստեղծութիւնը, որն իր տաղաչափութեամբ եւ կառուցուածքով նման է Գրիգոր Նարեկացու **Գոհար վարդըն վառ առեալ...** տաղին, աւելի եւս կարող է համեմատուել **Սէր յառաւաւտէ...** գողտրիկ բանաստեղծութեան հետ: Այսպէս.

Առաւաւտին շաւիղին
Շող ծագեալ, արեւ տարածեալ,
Արեւ, ը՛, բարձր իջեալ
Արփենւոյն արփւոյն տարփումամբ,

Արփւոյն, ը՛, տարփումամբ անդ,
Ը՛, քաղցրիկ ցաւղիկ արկանէր,
Յաւղ ի Հերմոնէ իջեալ
Ի վերայ լերին սիրայնոյ,
Լերին, ը՛, սիրայնոյ սէր
Ի սընունդ հովիտ շուշանի...

Գրիգոր Նարեկացու մօտ կարդում ենք.

Գոհար վարդըն վառ առեալ
Ի վեհից վարսիցն արփենից,
Ի վեր ի վերայ վարսից
Ծաւալէր ծաղիկ ծովային...¹⁰⁰

100 Գրիգոր Նարեկացի, Տաղեր եւ գանձեր, էջ 117:

Կամ՝

Սէր յառաւաւտէ,
Սէր յառաւաւտէ ճեմեալ
Իւր անձուկ ծագմամբ...

Ծայրարձակ լերանց,
Ծայրարձակ լերանց բարձանց
Յաւղ տարածանէր...

Ի վարդ շաւիղից,
Ի վարդ շաւիղից փայլեալ
Ոսկէթել շողից:

Շող երփն առ երփին,
Շող երփն առ երփին փողով
Հովիտ շուշանի...¹⁰¹

Գրիգոր Նարեկացու ազդեցութիւնը նկատելի է նաեւ Ներսէս Շնորհալու Նարդոս բուրեալ... տաղում (նուիրուած Աստուածածնին), որը յիշեցնում է Երգ Երգոցի օգտագործմամբ գրուած նրա Սեաւ եմ գեղեցիկ... բանաստեղծութիւնը:

Ուշագրաւ է մանաւանդ Քրիստոսի Ծնունդին նուիրուած Ներսէս Շնորհալու Այսաւր ցընձան դասք... միաւորը, որն իր տաղաչափութեամբ եւ նախադաս յարակրկնութեան իր ձեւով նման է միեւնոյն տօնին յատկացուած Գրիգոր Նարեկացու Աւետի՛ս, մեծ խորհրդոյ... տաղին, եւ պատահական չէ, որ վերջինս ձեռագրերում հանդիպում է նաեւ Ներսէս Շնորհալու անունով: Այսպէս.

Աւետի՛ս, մեծ խորհրդոյ
Խորհուրդ ծածկեալ մեզ յայտնեցաւ.
Աւետի՛ս, լոյս Հաւր ծագեալ
Ի ծոցածին յէութենէ...¹⁰²

Նոյն ձեւը տեսնում ենք Ներսէս Շնորհալու տաղում, ուր «Աւետիս»-ի փոխարէն օգտագործուած է «Այսաւր» բառը.

Այսաւր ցընձան դասք հոգեղինացն
Ընդ փըրկութիւն հոգեղինացաւ.
Այսաւր ցընձայ Ադամըն հին
Նոր Ադամաւ նորոգելով...

101 Նոյն տեղում, էջ 97-99:

102 Գրիգոր Նարեկացի, Տաղեր եւ գանձեր, էջ 66:

Կարելի է բերել նաև այլ օրինակներ, որոնք ապացուցում են գանձարանային մշակոյթի այս երկու խոշորագույն ներկայացուցիչների ստեղծագործական կապը: Գրիգոր Նարեկացու ստեղծած աւանդները Ներսէս Շնորհալիին ոչ միայն լիովին իւրացրել է, այլև մշակել, հարստացրել, զարգացրել՝ ժամանակի պահանջներին համապատասխան: Այստեղ նկատի ունենք, անշուշտ, ոչ թէ նրա ընդամենը մի քանի գանձերը, այլ յատկապէս տաղերը, փոխերը, մեղեդիները, որոնք միայն իրենց քանակով գերազանցում են ե՛լ նախորդ, ե՛լ հետագայ բոլոր հեղինակների ստեղծած տաղային ժառանգութիւնը: Բայց առաւել կարեւորն այն է, որ հնագույն ձեռագրերում գրեթէ ամբողջութեամբ եւ առանց էական աղաւաղումների պահպանուած նրա տաղերի շնորհիւ ցուցադրելի է դառնում այդ բանաստեղծութիւնների գանձարանային իսկական պատկերը: Տարակոյս չի մնում, որ տաղ, փոխ, մեղեդի կոչուող միաւորները յօրինուել են գանձարանային համակարգի սկզբունքով: Առաջնորդուելով այդ սկզբունքով՝ Ներսէս Շնորհալիին գանձարանային տաղերի արուեստը հասցրեց կատարելութեան: Վասպուրականում սկզբնաւորուած այդ մշակոյթը, որ իր հետագայ զարգացմամբ կապուեց մասնաւորապէս Կիլիկեան Հայաստանի հետ, վերականգնանացաւ ու մտաւ առաջընթացի մի նոր հունի մէջ՝ շնորհիւ Գրիգոր Նարեկացու ամենամեծ յաջորդի՝ Ներսէս Շնորհալու: Նրանից յետոյ գանձարանային մշակոյթը թեւակոխում է զարգացման իր նոր փուլը՝ նախապատրաստելով Գրիգոր Խլաթեցու կողմից մշակուած եւ աւարտուն վիճակի հասցուած Գանձարան ժողովածուների ստեղծումը:

Ձ

Ներսէս Շնորհալու գանձարանային ստեղծագործութիւնների քննական բնագրերը կազմելու համար օգտագործել ենք ինչպէս ձեռագիր, այնպէս էլ տպագիր աղբիւրներ: Ձեռագիր աղբիւրները, որոնք հաշուում են մի չորս տասնեակ ու գերազանցապէս մասն են կազմում Մաշտոցի անուան Մատենադարանի հարուստ հաւաքածուի, ընդգրկում են ե՛լ վաղագույն ընդօրինակութիւններ, ե՛լ Գրիգոր Խլաթեցու խմբագրութեամբ մեզ հասած ժողովածուներ: Ինչպէս իր տեղում ասուեց, Ներսէս Շնորհալու բանաստեղծութիւնների համար հնագույն գրչագրերը անհամեմատ աւելի վստահելի սկզբնաղբիւրներ են, որովհետեւ դրանցում հեղինակի տաղերը պահպանուած են առաւելագոյն քանակով եւ գանձարանային համակարգի համեմատաբար անաղարտ պատկերով: Այդպիսիները թէեւ փոքրաթիւ, բայց ընտիր ընդօրինակութիւններ են: Դրանցից մեզ համար իբրեւ հիմք ծառայել են յատկապէս չորսը՝ № 3503, 7785, 79 (Փարիզ)¹⁰³, 80 (Փարիզ): Ձեռագրերից երկուսը՝ № 3503 եւ 79 (Փարիզ)¹⁰⁴, գուտ տաղային միաւորներից բաղկացած գրչագրեր են, իսկ միւս երկուսը՝ № 7785 եւ 80 (Փարիզ) պատկանում են Գանձարան ժողովածուների այն խմբին, ուր տաղային միաւորները հանդէս են գալիս գանձերի հետ զուգորդուած: Հետաքրքրական է նկատել, որ այս վերջիններում Այլակերպութեանը, Աստուածածնի Վերափոխմանը եւ Հրեշտակապետներին նուիրուած Ներսէս Շնորհալու գանձերին¹⁰⁵ կից

103 Այս եւ նախորդ երկու ձեռագրերի մասին աւելի մանրամասն տե՛ս Գրիգոր Նարեկացի, Տաղեր եւ գանձեր, էջ 51-54:

104 Այստեղ նկատի ունենք ձեռագրի երկրորդ մասը, որը Տաղարան է եւ անկախ է առաջին մասից՝ Գանձարանից:

105 Միւտոնօրինութեան գանձը, որպէս կանոն, Գանձարաններում չի հանդիպում:

Հանդէս են գալիս այդ տօներին յատկացուած հեղինակի տաղային միաւորները՝ կազմելով գանձ + տաղ + փոխ գանձարանային լրիւ համակարգ:

Իրենց բովանդակած միաւորների քանակով աչքի են ընկնում մանաւանդ № 7785 եւ 3503 գրչագրերը, որոնցում առկայ են հեղինակի՝ մեզ յայտնի բոլոր տաղերն ու փոխերը (բացառութեամբ մէկի)¹⁰⁶: 74 միաւոր են հաշուուում № 79 (Փարիզ) Տաղարանում եղած տաղերը: Գրեթէ նոյնքան տաղեր (69 միաւոր) տեղ են գտել № 80 (Փարիզ) ձեռագրում: Ներսէս Շնորհալու գանձարանային ստեղծագործութիւնների այս կարեւորագոյն սկզբնաղբիւրները, ունենալով համեմատելի շատ ընդհանրութիւններ, միաժամանակ աչքի են ընկնում այնպիսի տարբերութիւններով, որոնք բացառում են միմեանցից ընդօրինակուած լինելու հնարաւորութիւնը:

Փամանակի առումով Հնագոյնը № 79 (Փարիզ) Տաղարանն է՝ ընդօրինակուած 1241 թ., Դրագարկում, Յովհաննէս գրչի ձեռքով, գրուած է բաւական անփոյթ ձեռագրով, կան բնագրային բացթողումներ, կրճատումներ. «է» տառի փոխարէն, որպէս կանոն, օգտագործուած է «ե»: Հազուադէպ են հանդիպում բառամիջի վանկարար «ը», ինչպէս նաեւ բառավերջի «յ» տառերը: Ձեռագրում առկայ Ներսէս Շնորհալու տաղային 74 միաւորներից 62-ը տաղի ու փոխի նոյնպիսի յարաբերութեամբ են, ինչպէս բնագրերի մեր ներկայացրած գոյգերը: Խնդրոյ առարկայ միւս երեք ձեռագրերն էլ ԺՂ դ. երկրորդ կէսին ընդօրինակուած գրչագրեր են: Դրանցից կարեւոր է, մանաւանդ, № 3503 Տաղարանը ոչ միայն իր ընդգրկած նիւթերի քանակով ու դասաւորութեամբ, այլեւ տաղ ու փոխ գոյգերի յարաբերութեամբ: Քննական բնագրերում տաղային միաւորներին՝ միմեանց հետ ունեցած առնչութիւնները եւ ըստ եկեղեցական տօների յաջորդականութեան դրանց դասաւորութիւնը ներկայացրել ենք՝ ելակէտ ընդունելով, ինչպէս ասացինք, վերոյիշեալ Հնագոյն չորս գրչագրերը: Պէտք է ասել, սակայն, որ բնագրերին՝ մեր կատարած դասաւորութիւնը հարկ է ընդունել որոշ պայմանականութեամբ, որովհետեւ յիշեալ աղբիւրներում եւս տօների յաջորդականութիւնը անխախտ եւ միատեսակ չէ: Առաւելապէս յենուել ենք № 3503 Տաղարանի վրայ՝ հաշուի առնելով, որ այն, առաջին հերթին, համեմատելի է Տաղարանների Հնագոյն նմուշի՝ № 79 (Փարիզ) գրչագրի հետ՝ միաժամանակ լինելով շատ աւելի ամբողջական: Ձեռագիրը, որն ընդօրինակուել է Ստում 1394 թ., ընդհանուր առմամբ լաւ է պահպանուած, փոխերը յաճախ գուրկ են խորագրային Փ նշումից, բայց փոխարէնը սկզբնատողն ամբողջութեամբ գրուած է կարմիր թանաքով: Ներսէս Շնորհալու 101 տաղային միաւորներից 93-ը հանդէս են գալիս տաղի ու փոխի ճիշտ այնպիսի յարաբերութեամբ, ինչպէս քննական բնագրերում: Նոյնպիսի առանձնայատկութիւններով աչքի է ընկնում նաեւ № 7785 ձեռագիրը: Նախորդի համեմատութեամբ այն ունի նիւթերի դասաւորութեան եւ տաղ ու փոխ գոյգերի որոշ անհամապատասխանութիւններ, բայց քննական բնագրերի համար իբրեւ A օրինակ ընդունել ենք հէնց այս ձեռագիրը, որն ընդգրկում է նաեւ հեղինակի գանձերը: Ձեռագիրն ունի խոնավութիւնից վնասուած թերթեր, որի պատճառով առանձին հատուածներ, տողեր կամ տառեր անընթեռնելի են: Հետագայում այդ ջնջումների մի մասը լրացուել է, ընդ որում՝ երբեմն ոչ ճիշտ: Քննական բնագրում դրանց անդրադարձել ենք միայն անհրաժեշտութեան դէպքում: Բացի այդ, ստորին լուսանցքներում յաճախ հանդիպում են խորագիրներին վերաբերող նշումներ՝

106 № 7785 ձեռագրում քայցակայում է Տիրական տաւնիւս... տաղը, իսկ № 3503-ում՝ Ամնախ քազաւորն... միաւորը:

Հաւանաբար կատարուած գրչի ձեռքով: Բնագրերի Համար նկատի ենք ունեցել նաեւ այդ նշումները, եթէ դրանք օգնում են լրացնելու խորագրերի թերին: Ձեռագրում տեղ գտած Ներսէս Շնորհալու 101 տաղային միաւորներից 80-ը տաղի ու փոխի նոյնպիսի յարաբերութեամբ են, ինչպէս քննական բնագրերում:

Բնագրերի Համար օգտագործուած միւս ձեռագրերում տեղ գտած Ներսէս Շնորհալու տաղերը ներկայանում են մերթ եզակի նմուշներով, մերթ մեկ տասնեակ կամ ավելի միաւորներով՝ Հասնելով առաւելագոյնը չորս տասնեակի: Խլաթեցիական գրչագիրներից մենք նախապատուութիւնը տուել ենք № 6495 ձեռագրին, որը բովանդակում է բաւական մեծ թուով միաւորներ՝ 50 տաղ՝ պահպանուած Համեմատաբար ամբողջական վիճակում եւ նուազ աղաւաղուած: Ձեռագիրն ընդգրկնակուած է 1490 թ. Արճէշում, Յովհաննէս Արճիշեցու ձեռքով: Այստեղ ընդգրկուած Ներսէս Շնորհալու տաղերի գանձարանային օրինաչափութիւնները այնպէս ակներեւ չեն, ինչպէս Հնագոյն գրչագրերում, խախտուած է տաղ ու փոխ գոյգերի միասնութիւնը, յաճախ միեւնոյն միաւորը մասնատուած է եւ իր գանազան Հատուածներով յատկացուած տարբեր տօների: Ձեռագիրը հետաքրքրութիւն է ներկայացնում ժամանակի ընթացքում հեղինակի բանաստեղծութիւնների կրած փոփոխութիւնները ըմբռնելու առումով¹⁰⁷:

Ներսէս Շնորհալու գանձարանային ստեղծագործութիւնների հրատարակութիւններից քննական բնագրերի Համար օգտագործել ենք 1830 թ. Վենետիկում տպուած «Բանք չափաւ» Հատորը, իսկ այդ գրքից դուրս մնացած եւ առանձին լոյս տեսած նմուշների Համար՝ Համապատասխան հրատարակութիւնները:

Գանձեր ու տաղեր բովանդակող ժողովածուներում, ինչպէս ասուեց, տաղային միաւորները Հանդէս են գալիս կա՛մ գանձերին առնթեր՝ իբրեւ կցորդ, կա՛մ առանձին, բայց գանձերից յետոյ: Նոյն առանձնայատկութիւնն ունեն նաեւ Ներսէս Շնորհալու յիշեալ բանաստեղծութիւնները, բայց քանի որ հեղինակի տաղային միաւորներն անհամեմատ շատ են, քան նրա գանձերը, եւ դրանց շնորհիւ են ակներեւ դառնում այդ ստեղծագործութիւնների օրինաչափութիւնները, ուստի, ներկայ հրատարակութեան մէջ ներկայացուած են նախ՝ տաղային միաւորները (ցանկը՝ առանձին Տախտակով բերուած է Ներածութեան վերջում), այնուհետեւ՝ գանձերը: Գանձերից յետոյ, «Յաւելուածներ» բաժնում բերուած են Ներսէս Շնորհալու անուան հետ վերապահութեամբ առնչուող տաղերը:

Բնագրերն ունեն ընդհանուր այբբենական Համարակալում՝ Ա- ձԺԵ, ընդ որում Ա-ձԲ միաւորները ներկայացնում են հեղինակի 102 տաղերն ու փոխերը (37-ը՝ նորայայտ), ԾԳ-ԾԶ միաւորները՝ չորս գանձերը (մէկը՝ նորայայտ), իսկ ձէ-ՍԺԵ միաւորները՝ վերագրելի 9 տաղերը (երեքը՝ նորայայտ): Կատարուած է նաեւ տաղ ու փոխ Համակարգերի Համարակալում ըստ տօների՝ 1-70 (№ 1-58 տաղեր ու փոխեր, № 59-62 գանձեր, № 63-70 վերագրելի տաղեր): Այն փոխերը, որոնք Համապատասխան տաղերի օրգանական մասն են,

107 Քննական բնագրերի համար նկատի ենք ունեցել նաեւ Տիբիցիցի եւ Լվովի համալսարանների գրադարանների հաւաքածուները: Ձեռագրերը մեզ մատչելի չլինելով՝ գոհացել ենք համապատասխան ձեռագրացուցակների տուեալներով: Տիբիցիցիցի ցուցակը հրատարակուած է գերմաներէնով, բայց մեզ հետաքրքրող նիւթերի խորագրերը բերուած են հայերէնով (տե՛ս Finck F. N. und Gjandschezian L., Verzeichnis der armenischen Handschriften der Königlichen Universitätsbibliothek, Tübingen, 1907, էջ 84-85): Լվովի ձեռագրերի ցանկը ներկայացրել է Ն. Ալիմեանը (Ն. Ալիմեան, Ցուցակ հայերէն ձեռագրաց համալսարանի Մատենադարանի ի Լվով, «ՀԱ», 1937, էջ 113-124):

առանձին թուահամար չեն ստացել եւ կից գտնուող տաղերից անջատուած են սոսկ **Փոխ** ենթախորագրով: Դրանք են.

1. Այսաւր ցընծայ..., Այսաւր անմեղըն..., Այսաւր Հոգևովըն... (N° 14)
2. Մըտեալ ի տաճարն... (N° 16)
3. Ով Մարիամ..., Արդ, ով Տէր..., Ով անմեղ աղաւնի... (N° 22)
4. Լըւան զաւետեաց... (N° 25)
5. Աստուածասէր եւ սուրբ կանայք... (N° 27)
6. Յարեաւ փառաց թագաւորն... (N° 31)
7. Հայր վրկայելով... (N° 35)
8. Քառասնից սըրբոց... (N° 55)
9. Ով Սիմէոն ծերունի... (N° 68)
10. Յայս նոր աւետեաց... (N° 69)

Տաղային յոթ միաւորներ, որոնք ձեռագրերում ունեն համապատասխան կցորդներ, բայց վերջիններս առնչութիւնը յիշեալ միաւորների հետ մեզ տարակուսելի է թուացել, ներկայացրել ենք առանց զուգակիցների (տե՛ս **Տախտակ**, N^o ԺԱ, ԼԲ, ԼԳ, ԼԶ, ԼԸ, ԴԲ, Ճ): Տաղերից մի քանիսը բերուած են տարբերակներով, ընդ որում այդ տարբերակները առանձին թուահամար չեն ստացել (ԼԶա, ԼԶբ, ԼԸա, ԽԳա, ԾԸա, ԾԸբ, Ճա, ՃԺԴա): <...>

Ներկա հրատարակութեան մէջ բնագրերը ներկայացուած են հետեւեալ սկզբունքով.

1. Գանձերը տնատուած են՝ ելակէտ ընդունելով տնասկզբի տառերով արտայայտուած ծայրակապերը, իսկ տողատման համար՝ իմաստային եւ շարահիւսական առանձնայատկութիւնները:

2. Տաղերի տնատման եւ տողատման ժամանակ նկատի ենք ունեցել մինչեւ այժմ եղած հրատարակութիւնները, բայց հաշուի ենք առել նաեւ տողերի շղթայման, ծայրակապային, տաղաչափական եւ այլ առանձնայատկութիւններ ու ըստ այդմ կատարել փոփոխութիւններ:

3. Գանձերում թագաւորի կամ կաթողիկոսի անուանը փոխարինող պայմանական նշանը բնագրերում արտայայտել ենք «այս անուն» բառերով՝ առնելով ուղիղ փակագծերի մէջ:

4. «Այլ ազգ» նշումը, որ հանդիպում է տաղերի զանազան հատուածներին կից լուսանցքներում, բնագրերում չենք պահպանել, այլ ներկայացրել ենք տողատակային տարբերութեցումներում, քանի որ դրանք մատնանշում են եղանակային փոփոխութիւնները:

5. Բնագրերում տաղերի համար գործածուած համակարգային համարակալումը (արտայայտուած արաբական թուանշաններով) վերաբերում է նաեւ կից հանդէս եկող համապատասխան փոխերին:

6. Բնագրերի խորագրերի համար ընտրուած են այնպիսի նմուշներ, որոնք արտայայտեն ե՛ւ տուեալ տօնի, ե՛ւ հեղինակի անունները, այդ պատճառով էլ երբեմն օգտագործուած են մէկից աւելի օրինակներ: Խորագրերում կատարել ենք ուղղագրական լոկ անշան միջամտութիւններ:

7. Տողատակում, «Խորագիր» բաժնում բերուած են օգտագործուած բոլոր աղբիւրների վերնագրերը: Եթէ կան այնպիսիները, որոնք լիովին համապատասխանում են բնագրի խորագրին, այդ դէպքում արուած է նշում՝ «տե՛ս վերեւում», իսկ խորագրից զուրկ օրինակների համար նշուած է՝ «անխորագիր»: Որոշ տաղերի, յատկապէս փոխերի, խորագրերում տօնի անուանումը բացակայում է. նման դէպքերում անհրաժեշտ տուեալները լրա-

ցուած են տուեալ միաւորին կից գտնուող տաղի կամ գանձի խորագրից եւ լրացուած հատուածը բերուած է ուղիղ փակագծերի մէջ: Նոյն ձեւով ցոյց են տրուած տօների տարբեր օրերի կամ ժամերի վերաբերող (յատկապէս Ծննդեան եւ Յարութեան տօների) խորագրային այն մանրամասները, որոնք չեն արտացոլուած քննական բնագրերի խորագրերում:

8. «Խորագիր» բաժնից յետոյ, առանձին, «Ծայրակապ» հարցի դիմաց ցոյց են տրուած բնագրերի տնասկզբի կամ տողասկզբի տառերով արտայայտուած իմաստային ծայրակապերը:

9. Բնագրային տարընթերցումներն ամենայն մանրամասնութեամբ ցոյց են տրուած «Բնագիր» բաժնում:

10. Բնագրերի կէտադրութիւնը կատարուած է ըստ քերականական արդի օրէնքների:

11. Ուղղագրութեան համար ելակէտ են հանդիսացել օգտագործուած ձեռագրերի հնագոյն ընդօրինակութիւնները.

ա) «Օ»-ն բերուած է «աւ» համարժէքով:

բ) «և»-ը բերուած է «եւ» համարժէքով:

գ) «ե» եւ «է» տառերի գրութիւնը ձեռագրերում ոչ միշտ է որոշակիօրէն տարբերակուած, ուստի բնագրերի համար ընտրուած է ճիշտ ձեւը, իսկ տարընթերցումները մատնանշուած են, բացառութեամբ № 79 (Փարիզ) ձեռագրի, որտեղ, որպէս կանոն, «է»-ի փոխարէն գործածուած է «ե»: Այն դէպքում, երբ ծայրակապը արտայայտում է այբուբենի տառերը («Ա-Բ»), բնագրում պահպանել ենք «է»-ն՝ եթէ վերջինս հանդէս է գալիս որպէս այբուբենի եօթերորդ տառը, օրինակ՝ **էրեւի, էկեալ** եւ այլն:

դ) Բառամիջի «ը»-ն բնագրում պահպանել ենք միայն այն դէպքում, երբ դա ունի տաղաչափական նշանակութիւն: Նոյն նկատառումով «ու» երկբարբառը պահպանել ենք «ըւ» ձեւով, օրինակ՝ **Աստըւած, Մանըւէլ, նըւէր, զըւարթուն** եւ այլն:

ե) «սրովբէ» ու «սերովբէ» («քրովբէ» ու «քերովբէ») ձեւերից նախապատուութիւնը տրուած է երկրորդին, բայց եթէ ձեռագրում առկայ է միայն մէկ ձեւը, ապա այն պահպանուած է նոյնութեամբ:

**ՑԱՆԿ ՕԳՏԱԳՈՐԾՈՒԱԾ ԱՂԲԻԻՐՆԵՐԻ
Տախտակ օգտագործուած ձեռագրերի**

1. Մաշտոցի անուան Մատենադարանի հաւաքածու¹⁰⁸

№№	բովանդակութիւն	Ժամանակ	վայր	գրիչ
1	2	3	4	5
423	Գանձարան	1742	Կեսարիա	Աստուածատուր երէց, Յովհ. դպիր, Յարութիւն ֆիյ
424	Գանձարան	ԺԷ	Կաֆա՞յ	Նիկողայոս
425	Գանձարան	1466	Արծկէ	Ատոմ ֆիյ
473	Գանձարան	ԺԶ		
474	Գանձարան	1474		Ալեքսիանոս
554	Գանձարան	ԺԶ		
579	Ժողովածու	1276,1279		Յովհաննէս ֆիյ, Ներսես սրկ
953	Մաշտոց	1656	Ըսպահան	Աղամալ, Յոհան Տաթեւացի
1043	Մաշտոց	ԺԶ		Միխիթա՞ր
1084	Մաշտոց	1498	Հաղբատ	Փիլիպոս եպս
1087	Մաշտոց	1555	Ա.Սարգիս վանք	Մկրտիչ
1088	Մաշտոց	1616	Էջմիածի՞ն	Առաքել երէց
1090	Մաշտոց	ԺԶ		
1536	Ներսէս Շնորհալի, Բանք չափաւ, Թուղթք	ԺԴ		Վարդան
1548	Ժողովածու	1357	Տէր Յովհաննիսի անապատ	Առաքել, Յովսէփ եւ Գրիգոր ֆիյք
1661	Ժողովածու	1594	Թոխա՞թ	Պետրոս արեղայ
1756	Ժողովածու	ԺԷ		

¹⁰⁸ Ձեռագրերի տուեալները վերցրել ենք Մատենադարանի «Ցուցակ ձեռագրաց»-ի երկհատորեակից (Երեւան, Ա, 1965, Բ, 1970): Ձեռագրերի մեր ներկայացրած այս խմբում բնագրերի համար չեն օգտագործուած միայն հետեւեալ ութ գրչագրերը. № 579, 1536, 1548, 3218, 4207, 5218, 5255, 5364:

2061	Գանձարան	1310 ¹⁰⁹	Տիրաշեն	Կարապետ կր.
2389	Ժողովածու	1643	Էջմիածին	Մկրտիչ
2541	Գանձարան	ԺԵ		
2672	Գանձարան	1607	Կաֆայ	Ստեփաննոս Թոխաթցի
3218	Տաղարան	1645		Հարապետ ֆյ
3503	Տաղարան ¹¹⁰	1391	Սիս	Եսայի Սասնեցի
3658	Յայտմաուրբ	1319		Սիոն
4068	Գանձարան	ԺԴ		
4207	Ժողովածու	1284	Ատանայ	Կոստանդին Քուրաթ
5120	Ժողովածու	ԺԷ		
5218	Գանձարան	ԺԶ, ԺԷ		Ներսէս (Ա)
5255	Ներսէս Շնորհալի, Բանբ չափաւ, Թուղթբ	ԺԳ	Մեծփայ վանք	Սոսթենէս, Կոստանդին
5328	Գանձարան	ԺԴ	Ցիպնայ վանք	Գրիգոր Խլաթեցի
5364	Ժողովածու	1363	Ս. Յակոբ վանք (Երզնկայ)	Ստեփաննոս
5936	Գանձարան	ԺԵ, ԺԶ	[Ա.Լեխուս. Ա.ճաճին (Բ)	
6495	Գանձարան	1490	Արնէշ	Յովանէս Արնիշեցի
7717	Տաղարան	1695	Ադրիանուպոլիս	Մինաս Էտրէնեցի
7785	Գանձարան	ԺԴ	Ղրիմ (Սուրխաթ)	Յովհաննէս
7853	Ժողովածու	1366	Երզնկա	Մարկոս ֆյ, Գրիգորիս ֆյ
7888	Գանձարան	1505		Միսիթար ֆյ
7958	Գանձարան	1623	Կաֆայ	Խաչիկ սրկ.
8108	Գանձարան	ԺԶ		
8251	Գանձարան	ԺԴ		Երեմիա
9053	Գանձարան	ԺԴ		
10156	Գանձարան	ԺԵ		Ղազար

109 Ձեռագրացուցակում ընդօրինակութեան ժամանակը սխալմամբ համարուած է 1330 թուականը:

110 Ձեռագրացուցակում գրչագիրը կոչուում է Գանձարան:

2. Արտասահմանեան հաւաքածուներ¹¹¹

79 (Փարիզ)	Գանձարան, Տաղարան	ԺԳ (Ա.), 1241 (Բ)	Դրագարկ (Բ)	Յովհաննէս (Բ)
80 (Փարիզ)	Գանձարան	1380	Կաֆա	Մարկոս
231 (Երուսաղէմ)	Գանձարան, Տաղարան	1404-1411	Երուսաղէմ	Յակոբ, Լեւոն դպիր
1193 (Երուսաղէմ)	Տաղարան	1476		Պաղշիշ
663 (Վիեննա)	Տաղարան	ԺԷ		
671 (Վիեննա)	Տաղարան	ԺԷ		
Ma XIII 61 (Տիւրինգէն)	Գանձարան, Տաղարան	ԺԳ-ԺԴ		
Cod. Arm. 52 (Լվով)	Գանձարան	1424	Ամասիա	Յովհաննէս
98 (Անթիլիաս)	Գանձարան	ԺԳ-ԺԴ	Սկեւոա ^o	Սիմէոն

ՅԱՆԿ ՕԳՏԱԳՈՐԾՈՒԱԾ ՏՊԱԳԻՐ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

- Արեղեան Մ.**, Երկեր, Դ, Երեւան, 1970
- Արքահամեան Ա.**, Տարեթուերի եւ ամսաթուերի գործածութիւնը հայ մատենագրութեան մէջ, «Էջմիածին», 1956, Ա
- Ալիշան Ղ.**, Հայապատում, Վենետիկ, 1901
- Ալիշան Ղ.**, Շնորհալի եւ պարագայ իւր, Վենետիկ, 1873
- Ալիշան Ղ.**, Սիսուան, Վենետիկ, 1885
- Ակիմեան Ն.**, Ներսէս Լամբրոնացի, Վիեննա, 1956
- Ակիմեան Ն.**, Ս. Ներսէս Շնորհալոյ Գովեստ ի ս. Աստուածածինն, ի խնդրոյ Մեծիմ Թորոսի, «ՀԱ», Վիեննա, 1947, № 1
- Անատեան Հր.**, Հայոց անձնանունների բառարան, Դ, Երեւան, 1948
- Աւետիքեան Գ.**, Բացատրութիւն շարականաց, Վենետիկ, 1814
- Բերբերեան Ա.**, Ս. Ներսէս Շնորհալու անտիպ տաղերը, «Էջմիածին», 1967, Դ, Ե
- Գաթրնեան Յ.**, Սրբազան Պատարագամատոյցի Հայոց, Վիեննա, 1897
- «Գիրք որ կոչի Այսմաւորք», Կ. Պոլիս, 1730
- Գրիգոր Մագիստրոս**, Թղթեր, հրատ. Կ. Կոստանեանց, Ալեքսանդրապոլ, 1910
- Գրիգոր Մագիստրոս**, Տաղասացութիւնք, Վենետիկ, 1868
- Գրիգոր Նարեկացի**, Տաղեր եւ գանձեր, աշխատ. Ա. Քեոշկէրեան, Երեւան, 1981
- Զարբհանալեան Գ.**, Հայկական թարգմանութիւնք նախնեաց, Վենետիկ, 1889
- Զարբհանալեան Գ.**, Հայկական հին դպրութեան պատմութիւն, Վենետիկ, 1886

¹¹¹ Արտասահմանում գտնուող ձեռագրերի տուեալները վերցրել ենք համապատասխան ձեռագրացուցակներից եւ այլ նկարագրութիւններից, իսկ № 79 (Փարիզ) եւ 80 (Փարիզ) գրչագրերի համար օգտուել ենք մանրաժապաւէններից: Յիշեալ մանրաժապաւէնները Մատենադարանին ուղարկել է Փարիզի Ազգ. Գրադարանը, որին յայտնում ենք մեր շնորհակալութիւնը:

- Էփրիկեան Ա.**, Պատկերագար դրամատիկական բանաստեղծ, հ. Բ, Գիրք Ա, Վենետիկ, 1907
- Թահմիզեան Ն.**, Ներսէս Շնորհալին երգահան եւ երաժիշտ, Երեւան, 1973
- «Ժամագիրք», Երուսաղէմ, 1866
- «Կանոն օրհնութեան սրբալոյս Մեռնիկ», Վաղարշապատ, 1876
- Կիրակոս Գանձակեցի**, Պատմութիւն Հայոց, աշխատ. Կ. Ա. Մելիք-Օհանջանեան, Երեւան, 1971
- Կիւլեւերեան Բ.**, Ծով, Վիեննա, 1904
- Յակոբեան Գր.**, Ներսէս Լամբրոնացի, Երեւան, 1971
- Յակոբեան Գր.**, Ներսէս Շնորհալի, Երեւան, 1964
- «Հայ ժողովրդի պատմութիւն», հ. 3, Երեւան, 1976
- «Հայ միջնադարեան գրականութեան ժանրեր», Երեւան, 1984
- Յարութիւնեան Է.**, Միտքար Այրիվանեցու «Գանձարանը», «Պատմա-բանասիրական հանդէս», Երեւան, 1975, № 3
- Յովհաննէս Երզնկացի**, աշխատ. Ա. Սրապեան, Երեւան, 1956
- Յովսէփեան Գ.**, Միտքար Այրիվանեցի, Նորագիտ արձանագրութիւն եւ երկեր, Երուսաղէմ, 1931
- «Մայր ցուցակ ձեռագրաց սրբոց Յակոբեանց», Ա, կազմեց՝ Ն. Եպս. Պողարեան, Երուսաղէմ, 1966
- «Մայր ցուցակ ձեռագրաց սրբոց Յակոբեանց», Ա, կազմեց՝ Ն. Եպս. Պողարեան, Երուսաղէմ, 1969
- «Մաշտոց», Վիեննա, 1880
- «Մաշտոց», Վաղարշապատ, 1905
- Միտայէլ Աստրի,** Ժամանակագրութիւն, Երուսաղէմ, 1871
- Մկրեան Յովհ.**, Աղօթագիրք ըստ ժամակարգութեան Հայաստանեայց ս. եկեղեցւոյ, Կ. Պոլիս, 1895
- «Յայսմաուրբ» (տէր Իսրայէլի), Կ. Պոլիս, 1834
- Ներսէս Լամբրոնացի,** Գովեստ ներբողական... տեառն Ներսիսի Կլայեցւոյ... (Ներսէս Շնորհալի, Թուղթ ընդհանրական, Էջմիածին, 1865, էջ 461-497)
- Ներսէս Շնորհալի,** Բանի չափաւ, Վենետիկ, 1830
- Ներսէս Շնորհալի,** Ընդհանրական թուղթ, Երուսաղէմ, 1871
- Ներսէս Շնորհալի,** Ողբ եղեսիոյ, աշխատ. Մ. Մկրտչեան, Երեւան, 1973
- Ներսէս Շնորհալի,** Յաղագս երկնից եւ զարդուց նորա, Հանելուկներ, Ողբ եղեսիոյ. կազմ., առաջաբանը եւ ծանօթագր.՝ Գր. Յակոբեան, Երեւան, 1968
- Ներսէս Շնորհալի,** Վիպասանութիւն, աշխատ. Մ. Մկրտչեան, Երեւան, 1982
- «Նոր բաղգիրք Հայկազեան լեզուի», Բ, Վենետիկ, 1837
- Չամչեան Մ.,** Պատմութիւն Հայոց, հ. Գ, Վենետիկ, 1786
- Չօպանեան Ա.,** Հայ էջեր, Փարիզ, 1912
- «Սրբոյն Ներսէսի Շնորհալոյ Պատմութիւն վարուց», «Սոփերի հայկական», ԺԴ, Վենետիկ, 1854
- Սրուաձտեանց Գ.,** Թորոս աղբար, հ. Բ, Կ. Պոլիս, 1884
- «Վարի սրբոյն Գեորգայ գորավարին», Վենետիկ, 1849
- Տեւկանց Ա.,** Հայերգ, Թիֆլիս, 1882
- «Ցուցակ հայերէն ձեռագրաց Զմմաթի վանքի Մատենադարանին», կազմեց՝ Մ. Քեշիշեան, Վիեննա, 1964
- «Ցուցակ հայերէն ձեռագրաց համալսարանի Մատենադարանին ի Լվով», կազմեց՝ Ն. Ակիմեան (տե՛ս «ՀԱ», 1937, էջ 113-124)

- «Ցուցակ հայերէն ձեռագրաց Մատենադարանին Միփարեանց ի Վիեննա», կազմեց Յ. Տաշեան, Վիեննա, 1895
- «Ցուցակ հայերէն ձեռագրաց Միփարեան Մատենադարանին ի Վիեննա», Բ, կազմեց Հ. Ոսկեան, Վիեննա, 1963
- «Ցուցակ ձեռագրաց Մաշտոցի անուան Մատենադարանի», Բ, կազմեցին Օ. Եգանեան, Ա. Զէյթունեան, Փ. Անթարեան, Երեւան, 1970
- Քեռշկէրեան Ա.**, Գանձասաց Սարգիս Անեցի, «Պատմա-բանասիրական հանդէս», Երեւան, 1971, № 2
- Քեռշկէրեան Ա.**, Մի նորայայտ անհատական Գանձարան, «Էջմիածին», 1970, Զ-Է, Ժ
- Օրմանեան Մ.**, Ազգապատում, Բէյրութ, 1959
- Օրմանեան Մ.**, Ծիսական բառարան, Անթիլիաս, 1957
- «Армянская поэзия в переводах В. Я. Брюсова», Ереван, 1956
- «Армянская средневековая лирика», вступ. статья, составл. и примеч. Л. М. Мкртчяна, Л., 1972
- «Поэзия Армении с древнейших времен до наших дней», ред., вступ. очерк и примеч. В. Брюсова, М., 1916
- «Поэзия Армении с древнейших времен до наших дней...», Ереван, 1966
- Finck F. N. und Gjandschezian L.**, Verzeichnis der armenischen Handschriften der königlichen Universitätsbibliothek, Tübingen, 1907
- Nerses Šnorhali**, Jesus fils unique du Père; introd. et notes par Isaac Kéchichian, Paris, 1973 “Sanctii Nersetis Clajensis... Opera”: studio et labore D. Josephi Cappelletti, vol. 1, Venetiis, 1833
- “Storia di Agatangelo”, versione italiana..., Venezia, 1843
- Vetter P.**, Nerses Schnorhali's Kirchenlieder, “Theol. Quartalschrift”, Ravensburg (Tübingen), LXXXI (1899), Heft I, p. 89-111 (տե՛ս «ՀԱ», 1899, № 1, էջ 27-28)

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ՔԵՈՇԿԷՐԵԱՆ

ՏԱՂԵՐ

1

Ա. ՏԱՂ ԱԻԵՏԵԱՑ, ՆԵՐՍԷՍ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ

*Նոր երկինք յերկրի, արվւոյն պարունող,
Ծագողին ծագող:*

*Երբակի ունող աւետեաց ձայնիւ
Անմահից պետին:*

5 *Րոպէիցըն տիպ համայնից հոգւոց
Գոլով արեւելք:*

*Սըրտի մաքրելոյ զթափանցիկ լուսոյն
Ծագելով նըշոյլ:*

10 *Էին աննիւթի հիւթ պարունակող,
Նիւթեալ առ ի քէն:*

*Սիրատունկ ծառոյն սաղարթից բողբոջ
Ի քէն ընծիւղեալ:*

*Իսկական Բանին գիրք քո մելանաւ
Արեամբ պարագրեալ:*

15 *Գեղմն ունակ ցաւոյ Գեղէնն ետես,
Երգէ եւ Դաւիթ:*

² ӨмÇõñŸ»ñ

A - Ө»é. 7785, Ā»ñĀ 264³ - 265µ

B - Ө»é. 3503, Ā»ñĀ 9µ-11µ

C - Ө»é. 79, Ā»ñĀ 335³ (ö³ ñÇ½)

D - Ӱ»ñëçë ÞŸánÑ³ ĔÇ, ´³ Ÿù ā³ ÷³ ö, ì »Ÿ»ì ÇĬ, 1830, շԳ 366

Êāñ³ · Çñ

A ² ëì áó³ Í³ ÍŸŸŸ · áí »ëì , Ç Ӱ»ñëçëç İ³ Āáo[ÖÇĬ á-
ëç] ³ ë³ ó»³ É B ² Ĕ Ĭ ³ Ö ² ö»ì »³ ó, Ӱ»ñëçë İ³ Āá-
ÖÇĬ áëÇ C Ĭ »³ éŸ Ӱ»ñëçëç İ³ Ā[áÖÇĬ áëÇ] D Æ ŸáŸŸ

İ ³ ĩñ³ İ³ á¹ Ӱ»ñëçëç · áí »ëì ² ëì í³ Í³ ÍŸŸ

ŸŸ³ · Çñ

1 AB ³ ñ÷ óáŸŸ, Á C ³ ñ÷ áŸŸ AB á³ ñáoŸ³ öÖ CD á³ -

ñáoŸáŸŸ

2 A Í³ · ³ öÖÇ B Í³ · áÖÇŸŸ, Á AB Í³ · ³ öÖ

3 AB »ññ³ İ ÇŸ áóŸ³ öÖ

4 B ³ ŸÁŸ³ ÑÇó

5 C Ñá· áó

6 B · áĔá

7 C ëñì Ç

8 A ŸÁáŸŸñ C ŸááŸŸ

9 C á³ ñáoŸ³ İ »áo D á³ ñáoŸ³ İ »³ É

12 A ÁŸŸÇÖ»³ É B ÁŸŸ»Ö»³ É CD ÁŸŸÇöÖ»³ É

13 CD áÇù 13-44

15 A çĬ »ë

*Ուրախ լե՛ր, դըշխոյ, հարսըն պանծալի
Անմահ փեսային:*

20 *Վեհին անտեղի էից եղակի
Եղակ վերըստին:*

*Երբին անկէտի կէտ ժամանակեայ,
Սկիզբն անըսկըսզբան:*

*Սաւս խընկաբերին, նոր դրախտ Ադենի,
Ծառ կենաց պըտղոյն:*

25 *Տիրական որթոյն Հաւը տընկագործի
Երկիր բանաւոր:*

*Աբրահամին աւետ Սահակաւ տըւեալ
Ի քէն կատարումն:*

30 *Սառա ամուլթեամբ, նորահրաշ ծնընդեամբ
Տիպ քո կուսուլթեանդ:*

*Տապանակ կտակի, սափոր ոսկի լի
Նոյն մանանայիւ:*

*Վէմ առանց ձեռին ի լեռնէդ հատեալ,
Կոյսդ անհայր ծընեալ:*

35 *Անկէզ մորենի Մովսեսի տեսեալ,
Ըզքեզ ծանուցեալ:*

*Ծընող ծնիցելոյն, անմայրըն յառաջ
Անհայր ծնանելով:*

40 *Անըստուեր լուսոյ խորան նոր Սինայ,
Տաճար Սաղիմայ:*

*Ծիր ծայրագունին, ծաւալումն արփւոյն
Յոգիս նըշողից:*

21 B ԱՅ ՍՅ ԿՅ Ի »Յ

25 A áñĀáŪ

27 B Յ մոՅ ՍՇԿ Յ ծլի

33 B էՅՅ էՅլ¹

34 B Յ ԿՍՅ ոն

35 AB Ūáí èլèՇ

37 AB ÍÁԿՅ ծՕ B ÍÁԿՇՕ»էáŪԿ

38 A ÍÁԿՅ Կ»էáí

39 B Յ ԿÁèì »ն

40 B èՅ ՕՇՍՅ

*Նըստելոյն ընդ Հաւր արքային փառաց
Հուպ մայր մըշտակաց:*

45 *Ի բարձունս առ նոյն լեր մեզ բարեխաւս
Սուրբ կոյս Մարիամ:*

Բ. ՓՈՒԽ

Իմանալի սերովբէ,
Բանին աթոռ քերովբէ.
Խորան լուսոյ արքային,
Հարսըն մաքուր փեսային:

5 Նոր բուրաստան ծաղկերանդ,
Ողկուզաբեր բարունակ,
Դրախտ Տեառն դարձեալ քեւ տըլաւ
Մաւրն Եւայի, որ մեղաւ:

10 Բոտեալ զերկունս տըրտմական,
Փոխադրեցեր բախճական
Ուրախութիւն երկրայնոցս,
Հարսն ի յերկրէ երկնայնոց:

15 Մայր կենդանեացըն հոգւոց,
Զոր նախահայրըն ծանոց.
Երկոտասան վըտակաւ
Վէմն առ ի քէն շնորհեցաւ:

Ծըրար քառիցըն խընկոց.
Հոգւոյն յոգիդ խառնելոց,

² 0μÇõñÝ»ñ

- A - 0»é. 7785, Ā»ñĀ 265μ-266³
- B - 0»é. 3503, Ā»ñĀ 11μ-12³
- C - 0»é. 2672, Ā»ñĀ 268μ-269³
- D - 0»é. 6495, Ā»ñĀ 365μ-366³
- E - 0»é. 663, Ā»ñĀ 75μ-76μ (i Ç»ÝÝ³): î »è Ð², 1947, 1, շջ 48-49:

Ēáñ³ · Çñ

AB 0[áĒ] C î³ 0̄ »ð · áí³ ẽ³ Ýù ² ẽì áõ³ Í³ ÍÝÇ D
Úáñ¹ áñ³ Í շ [¶³ ðáõñ 0áĒÛ³ Ý] E [Úáñ¹ áñ³ Í]

Ì³ ĩñ³ Í³ a³ Ē ĒÝ¹ ná 0»ÍÇÝ ĀáñáeÇ »
´Ý³ · Çñ

- 1 D áÇù 1-12 A ẽ¿ñáí μ¿
- 2 E Ɔ̄ Āáé A ù¿ñáí μ¿
- 4 A ùñÇÝ³ Ī áõÛ Çõñ³ ù³ ÝáÇõñ î³ Ý í »ñçÇÝ í á0Ā

İñĪ Ýáõ³ Í:

- 5 BCE Í³ 0Ī »ñ³ ÝĪ
- 6 E á0Ī á0½³ μ»ñ
- 7 BC ¹ñ³ Ēì ÁÝ E ¹Āñ³ Ēì Ý B î »³ éÁÝ CE áÇù
î »³ éÝ CE Ī ĀñĪ ÇÝ ÷ Ē ¹³ ñ0»³ Ē C î í ù ÷ Ē Ī Áõ³ ð
- 9 A ñáí »Ē
- 10 C Āñ³ Ē×³ Ý
- 11 E 0ñĪ ñ³ Ƴáóé
- 12 B »ñĪ Ý³ ƳáóÝ
- 13 A ẽ»éÇó ÷ Ē Ñá· ðáó CDE Ñá· áó
- 15 C »ñĪ áñ ³ ẽ³ Ý A í Āí ³ Ī³ õù
- 16 C í á0Ç í »ñçáõÛ³ ½³ Û¿Ý í áõÝ ĪñĪ Ý¿. í ¿ÛÝ ³ é Ç
ù¿Ý ðÝáñÑ»ó³ ð
- 17 E ÍÁÝ³ ñ ÷ Ē ÍĀñ³ ñ C ĒÝĪ áó
- 18 CD Ñá· áĪÝ E á· Ç¹

20 *Իմաստութիւն, զաւրութիւն,
Արդարամէտ մաքրութիւն:*

*Նարդոս, զըմուռ ծովային,
Եւ կինամոն կընդըրկին,
Թագապաճոյճ զարմազան
Զըմրուխտ եւ կայծ կարկեհան:*

25 *Ո՛վ դու քաղաք կենդանի,
Տաճար շինեալ Քրիստոսի.
Րաբուն Բանին Յիսուսի,
Ծընող մարմնով ի յերկրի:*

30 *Որով հայցեմք մայր լուսոյ,
Զերգող երգոյս եւ զխընդրող,
Սըրբել ըզմեզ ի մեղաց
Լեր բարեխաւս անմոռաց.*

35 *Ի զըւարթնոց կայանին
Երգել ըզփառս ընդ նոսին,
Երրորդութեան անեղին
Յաւէտ ի նոյն միշտ էին:*

20 C ³ ñ¹³ ñ³ Û»İ E ³ ñ¹³ ñ³ ÛÇİ
 21 E Ý³ ñĀáë ABD »ð ½ĀÚáðé (AB ½Úáðé)
 22 B áÇİ »ð CE Û»Í³ · ÇÝ ÷ È ÍÁÝ¹ĀñÍ ÇÝ D ÍÁÝ¹ ñÍ ÇÝ
 23 CE Ā³ · »ð áÁë³ Í ÷ È Ā³ · ³ á³ xáĭk D Ā³ · á³ -
 xáðx»³ Ē
 24 C ½ĀÛñáĪĀ DE ½ĀÛñáðĀ AB İ³ ñÍ çĬ³ Ý CE İ³ ñ · »-
 Ñ³ Ý
 26 B ³ ëİ áðÍáÛ ÷ È ùñÇëİ áeÇ CDE ĬÇéáðëÇ ÷ È ùñÇë-
 İ áeÇ
 27 B ñ³ μáðÝðáÛC ñ³ μáðÝáĪÝ E ñ³ μáðÝðáĪÝ CE İ »³ eÝ
 ùñÇëİ áeÇ ÷ È μ³ ÝÇÝ ĬÇéáðëÇ D ñ³ ÛÇó · áÛÇó ³ -

ñ³ ñāÇÝ ÷ È İ áðÇ
 28 ABCE ÍÁÝ³ ðŒ D Û³ ñÛÝáí ÍÁÝúŒ
 29 E áí áñ ÷ È áñáí C Ēáðëá
 30 ABCD ½»ñ · ³ ðŒ E »ñ · ³ ðŒ AB ½ĒÁÝ¹ ñ³ ðŒ C
 ½İ ³ Œá ÷ È ½ĒÁÝ¹ ñáŒ D ½ĒÁÝ¹ ñáŒë E ½İ ³ ŒáĪë
 ÷ È ½ĒÁÝ¹ ñáŒ
 32 B μ³ ñçĒ³ ðë
 33 E ½Āð³ ñĀÝáóÁÝ CE İ³ ĬÇÝ ÷ È İ³ Թ³ ÝÇÝ D İ³ Թ³ -
 ÝÇÝÝ
 35 B »ññáñ¹ áðĀ»³ ÝÝ CDE çññáñ¹ áðĀ»³ Ý A ³ Ý»ŒÇ
 36 B Թ³ ðÇİ çÝáĪÝ ÷ È Թ³ ðçİ Ç ÝáĪÝ C ũçİ

Գ. ՏԵԱՌՆ ՆԵՐՍԻՍԻ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ,
Ի ՍՈՒՐԲ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ԿՈՅՍՆ

Նոր ծաղիկ ցուցաւ ի նորատունկ բուրաստանի,
Նոր արեւ հարաւի
Նորագոռարճ առաւաւտի:

5 Երփնատիպ սաղարթ տերեւախիտ կանաչազուարճ
Հողմով Հոգւոյն շարժեալ,
Քաղցրիկ աւդով վայրաբերեալ:

Րախճանայ դրախտն Եղեմայ նոր ծառ կենաց տնկեալ ի նմա
Ի յաբրահամեան
Յեսսեան արմատ դաւթիազարմ:

10 Սքանչելեաւք Կոյսն յըղացաւ զէմմանուէլն ըստ Եսայեայ,
Ծընեալ զՀաւր համագոյն՝
Մեզ համագոյ գոլ ըստ մարմնոյ:

Էն ի միշտ էէն անժամանակ ծընեալ անմայր,
Նոյն ժամանակաւ
15 Ի կոյս մաւրէ անհայր ծընաւ:

² ӨмҮҫдөнҮ»ñ

A - Ө»é. 7785, Ǻ»ñǺ 11³ µ
B - Ө»é. 3503, Ǻ»ñǺ 42µ-43³
C - Ө»é. 79, Ǻ»ñǺ 330³ (ө³ ñÇ½)
D - Ө»é. 80, Ǻ»ñǺ 9µ-10µ (ө³ ñÇ½)

Ēañ³ · Çñ

A ı »°é ı »ñ»đáđŮ (ı áłéŸ, Ēañáıı³ ıŸŸ »đ³ Ÿ³ ı³ đ)
B ı »³ éŸ Ů»ñéÇéÇ ı³ ǺáđŸı áéÇ, éáđñµ ² éı áđ³ -
ı³ ıŸŸ, Ēañáıı³ ı³ ıŸŸ C ² Ÿı ı³ đ ı ŸÁŸ¹Ç D ı »³ éŸ
Ů»ñéÇ[éÇ] đ³ ıáó ı³ ǺáđŸı[ı áéÇ] ı³ é³ ó»³ Ē Ç
éáđñµ ² éı áđ³ ı³ ıŸŸ ı áłéŸ, Ēañáıı³ ıŸŸ »đ³ Ÿ³ -
ı³ đ, ıáŸ Ē³ đ

ı³ ıñ³ ı³ a¹ Ů»ñéչéé

´Ÿ³ · Çñ

1 AD µáđñ³ éı ı³ Ÿչ

3 AD ı³ é³ đ³ đı ı C ı³ é³ đ³ đı ÇŸ

4 B ı³ Ÿ³ á³ ½Ǻđ³ ñx

5 C Ǻá · áŸŸ

6 A ı³ ıñ³ µ»ñ»³

7 C ı³ ñ³ Ēı ABD ı ÁŸı »³ Ē

8 AD áÇù Ç C Ÿ³ µñ³ Ǻ»³ Ÿ

9 D ı³ đǺÇ³ ½չŸé ı³ éúÇđ»³ Ē ÷ Ē ı³ đǺÇ³ ½³ ñŮ

10 C áÇù 10-15 AB Ēáđé³ ŸóúáđŮ»³ ıŸ³ ı³ ı³ B éú³ Ÿá»Ē³ đú
ı áłéÁŸ ıŸ³ ó³ đ AD ı³»ŮŮ³ ŸáđչÉŸ B ı³»ŮŮ³ ŸÁđÇչÉŸ

11 D ıŸ»³ Ē A ı³Ÿ³ ıñ B Ǻ³ Ů³ · đáŸŸ

13 D ıÁŸ»³ ĒŸ

16 C xıŮ»³ ñı ı³ á »é

17 AD ı³ éŸáđ A ÁŸı»ñÁé C ı³»Ů»ñé D ı³»Ů»ñÁé

18 A ŮÁŸ»³ Ē

*Սիրով խոնարհեցաւ ճշմարտապէս եւ տիրաբար,
Առնուլ ըզմերս մարմին,
Առանց մեղաց մնալ անմարմին:*

*Սիրով երկըրպագեա՛, եկեղեցի, ծնեալ արքային.
20 Փառաւք զքեզ պսակողին
Մատո ըզփառս միշտ յաւիտեան:*

19 C ἄÇù 19-21 AD »ñĪ Āñá³ . շ

20 D ÷³ éùù Á¼»½ AD à Āé³ Ī aŌÇŸ B à Āé³ Ī³ oŌÇŸ

21 B Û³ ĩ áŪÁ½÷³ éĀè

Դ. ՓՈՒՍ

Այսաւր ցընծութիւն հողեղինացս,
Եւ աւետիք խընդութեան փըրկողին ծննդեան:

Սա յերկնից իջեալ ի ծոցոյ Հաւր,
Որդի եւ Բան անմարմին՝ եղանի մարմին:

5 է գարմանք հրաշից աննիւթ Բանին
Լինել մարմին տիրապէս եւ մնալ անմարմին:

Ջանհաս այս խորհուրդ վերին զաւրացն
Ծանուցեալ ասէին՝ ըզփա՛ռս ի բարձունս:

10 Աստղն արեւելեան զարդարութեան
Եցոյց յայրին զարեգական ընծայաբեր հովուացն,

Յորմէ սրովբէքն ծածկեալ ըզգէմըս
Ջերեքսըրբեանն երգէին. հովիւքն աւրհնէին,

Սարսեալ քրովբէիցն տեսանելով
Ջվերանըստեալըն ինքեանց ի գիրկըս Կուսին:

15 Բանն, որ կերակրէ բանիւ զհոգիս բանականաց,
Դընի յանբանից մըսուր:

Առած Միքիայ առ Բեթղահէմ այսաւր լըցաւ,
Ուստի հացիւ կենաց կերակրիմք:

20 Նոր երգս աւրհնութեան անճառ Բանին մարմնացելոյ
Մատուցուք այժմ եւ յաւիտեան:

² ӨмҮҗдөнҮ»н

A - Ө»é. 7785, Ӓ»нӒ 11µ-12³

B - Ө»é. 3503, Ӓ»нӒ 43³ - 44³

C - Ө»é. 80, Ӓ»нӒ 10µ-11³ (ö³ нҮ½)

Êáñ³ · Çñ

ABC ó[áĚ]

İ³ ĩñ³ İ³ á³ ² èç ½³ ĩè³ µ³ Ý

´Ý³ · Çñ

2 ABC ÍÝÁÝ¹ »³ Ý

3 B ÍáóóáŮ

8 C³ è»ÇÝ

9 B³ èĭ 0

11 AC ́½¹ çŮè

12 C »ñ· »ÇÝ

13 AC ùñáí µçÇóÁÝ

14 AC ½í »ñ³ ÝÁèĭ »³ ÊÝ

15 B µ³ Ý³ İ³ Ý³ ó, ́

17 AC µ»Ӓ0»çŮ B µ»¹ 0³ ÑçŮ

20 B ʙ³ óÇĭ »³ Ýè³ ç ŮŮçÝ

Ե. ՏԱՂ ՃՐԱԳԱԼՈՒՑԻ ԾՆՆԴԵԱՆ

*Այսաւր աւետեաց Գաբրիելի լրումն
Եղանի առ կոյս Մարիամ:*

*Այսաւր աներբին իննամսեան աճամմբ
Առլըցեալ յարգանդի Կուսին:*

5 *Այսաւր գայ Յովսէփի ի քաղաք Դաւթի,
Ընդ Կուսին յայրն իջավանի:*

*Այսաւր երկնային արքայն մըտանէ
Ընդ երկրաւոր արքային գրոյն:*

10 *Այսաւր ազգ մարդկան վերագրին աշխարհագրաւն այն
Յաշխարհըն վերին:*

*Այսաւր ի Հաւրէ անմարմին ծընեալ Որդի
Նոյն մարմնով ծընանի:*

*Այսաւր Բանն աննիւթ թանճրացեալ
Հիւթական կերպիւ յայտնեալ երեւի:*

15 *Այսաւր լուծանի երկունք անիծից նախամաւրն
Ծնընդեամբ սուրբ Կուսին:*

² ՕմՇօնՅ»ն

A - Օ»ե. 7785, Ա»նՅ 9μ-10³

B - Օ»ե. 3503, Ա»նՅ 13μ-14μ

C - Օ»ե. 79, Ա»նՅ 316³ (օ³ նՇ½)

D - Օ»ե. 80, Ա»նՅ 8³ μ (օ³ նՇ½)

E - Օ»ե. 2541, Ա»նՅ 198³ -199³

F - Ս»նէջէ ԲՅանՆ³ ԷՇ, Վ³ Յն ա³ ÷³ օ, շՇ 369-370

Էան³ · Շն

A ի³ Օ ԷնմաՍ Ս³ Է ԿաճԱ»³ Յ ի³ »³ ԷՅ, ×ն³ .³ ԷաճօՇՅ

B ի³ Օ ԷնմաՍ Ս³ Է ԿաճԱ»³ Յ ի³ »³ ԷՇ ՇՇ³ օաճոնՅ C Յ Կ-

Էան³ · Շն D ի³ Օ Էաճոնμ Ս³ Է ԿաճԱ»³ Յ, ×ն³ .³ Էաճ-

օՇՅ³ օաճոնՅ E ի³ Օ ի ԿՅ³ ի³ »³ ԷՅ Ս»նաՍ ՍՇ-

ԷաճօՇ օնՇԷ ի³ ԷՇ F Օն³ .³ ԷաճօՇ ի ԿՅ³ »³ Յ

Վ³ · Շն

1 C աՇն 1-10 F Յ Էնն ABDEF .³ μնՇՇԷՇ

3 F Յ Էնն E ՇՅՅ»Սէ»³ Յ

4 B Ի աճօՇ

5 F Յ Էնն

6 AE Է³ Է³ B ՇՇ³ օ³ ՅՇ D ՇՇ³ ի³ ՅՇՅ F ՇՇ³ ի³ ՅՇ

7 F Յ Էնն D »նԻ Յ³ ՇՅ

8 F ի³ ÷ E ԱՅ³ EF Յ նն³ ԷՇ AD · ԱնաՅ BF · ԱնաՍ E · նա

9 F Յ Էնն

11 F Յ Էնն F ՆոնՇ E Յ ՅՍ³ ՍՇՅ C աՇն Յ Է³ օն Շ Ն³ օնՇ

Յ ՅՍ³ նՍՇՅ A ա³ն³ ՇՅ

13 D աՇն 13-22 F Յ Էնն

14 CEF Ս³ նՍՅա³ ÷ E Ի »նաՇօ

15 F Յ Էնն F Յ³ E³ ՆննՅ

16 E ԻԱՅԱՅ³ »³ Սμ

*Այսաւր մեզ Դաւիթ տասնադեաւըն տայ նըշանակ.
Գըտաք յԵփրաթայ:*

20 *Այսաւր ըստ Միքիայ Բեթղազէմ ցընծայ՝
Տուն եղեալ երկնաւոր հացին:*

*Այսաւր ըստ Եսայեայ Կոյսըն մայր լինի
Աքանչեկեաւք էմմանուելի:*

*Այսաւր հոգեղէնք տան որդւոց մարդկան
Աւետիս.— Ծընաւ ձեզ փըրկիչ:*

25 *Այսաւր ընդ հովիւան երգս առեալ գոչեմք
Ասելով՝ ըզփառս ի բարձունս:*

17 F Յ Լեւն E ի Յ ԵՅՅ Օ»Յ ծՅ C ի Յ F ՅԱԲՅ Յ
18 C Թ»՝ ինՅ ԱՅ
19 F Յ Լեւն E ԵՅ ՝ Ե Աեի F ԱՅ¹ DF ՍՇն»Յ ՍC ՍՇն»Յ E
ՍՇն»Յ C ի»¹ ՕՅ Ն»Ս E ի»¹ ՕՇՍ F ի»ԱՕՇՇՍ AE յԱՅ-
իՅ C յՅիՅ
20 C »Օ»Յ
21 F Յ Լեւն F ՝եի ՝ Ե Աեի BC »ԵՅ Թ»Յ
22 F ԵնՅ Յա»Ե»նն A »ՍՍՅ Յաճ»ԵՇ B ՇՍՍ ՅաճՇԵՇ C »ՍՅ -
ճաճՇ»ԵՇ E ՇՍՅ ՅաճՇԵՇ
23 F Յ Լեւն ABD Նա. »ՕՇՅնՅ C Նա. »Օ»Յն BCE աճ¹ աճ
24 C ՝ ինՅ Շա
25 F Յ Լեւն
26 D ՝ Յ Եե

Զ. ՓՈԽ

Նոր ծաղիկ բլրիսէ այսաւր յարմատոյն Յեսսեայ,
 եւ որդի Դաւթի ծնանի Որդին Աստուծոյ:
 Բոպէից Տէրն աւծանի արքայ նոր Իսրայելի.
 Սրովբէից անտես բնութիւնն տեսանի մարմնով,
 5 Ի լոյսն անմատոյց բնակեալն խանձարրաւք պատի.
 Սա անմայր յառաջ ծընեալ, անհայր ծընանի,
 Ի բարձունս անբաւ վերնոցն՝ յայրըն պարագրի.
 Երեւի տղայ ծերունին, մանուկ հինաւուրցն,
 Անեղն եղանի այսաւր մարդ ճշմարտապէս.
 10 Յիւր պատկերըն գայ կամաւ կերպարանըն Հաւր,
 Սիրով խոնարհի ի մեզ բարձրեալ թագաւորն:
 Եկայք զնախատան ծնընդեանս վերապատուեսցուք,
 Բամեալ մաքրութեամբ հաղորդ լիցուք ծնիցելոյն.
 Գոհութիւն տացուք նրմին ընդ Հաւր եւ Հոգւոյն,
 15 Սուրբ Երրորդութեանըն փա՛ւք յաւիտեանս, ամէն:

² ӨмүçөнŸ»ñ

- A - Ө»é. 7785, Ā»ñĀ 10³ - 11³
  - B - Ө»é. 3503, Ā»ñĀ 14μ-15³
  - C - Ө»é. 79, Ā»ñĀ 316³ μ (ö³ ñÇ½)
  - D - Ө»é. 80, Ā»ñĀ 8μ-9μ (ö³ ñÇ½)
  - E - Ө»é. 2541, Ā»ñĀ 199μ-200³
  - F - Ө»é. 6495, Ā»ñĀ 89μ
  - G - Ü»ñèçè ԲŸáñÑ³ ԷՇ, ´³ Ỳù ã³ ÷³ ö, շԳ 370-371
- Ēáñ³ · Çñ
- AD ³ ỲĒáñ³ · Çñ BE ö[aĒ] C ı »³è ı »ñ»öáöÙ F ı³ Ö
  - Ç ı շñ Ü»ñèÇèչ G Úáñ¹ áñ³ ı
  - ı³ ıñ³ ı³ a¹ Ü»ñèÇèÇ »³ ıè »ñ. è
  - ´Ÿ³ · Çñ
  - 1 C ³ ıè³ öñ G ³ ıèúñ F ³ ıè³ öñ μĀÖĒչ C ı³ ñ³ ı áŸ
  - ÷ Ē ı³ ñŸ³ ı áŸ BE ı»èè»³
  - 2 ABCDE ıĀŸ³ ỲÇ BE áñ¹ Ç ÷ Ē áñ¹ ÇŸ
  - 3 ABCDEF ñáàչÇóÁŸ F ı շñ F ıŸ³ ỲÇ ÷ Ē³ öı³ ỲÇ G

- úı³ ỲÇ B ³ ñù³ ABCDE Çèñ³ ıĒıÇ F Çèñ³ ı»ÖÇ
- 4 C èñáμ»Çó F èñáμչÇóŸ ABC μĀŸáöĀÇöŸŸ DE μĀŸáö-
- ĀÇöŸ F μŸáöĀÇöŸ
- 5 ABD »ö Ç ABDG ıáıè ABCD ı³ ỲÙ³ ı áıè E μĀŸ³ -
- ı³ »³ É F μĀŸ³ ı³ »³ ÉŸ B Ē³ ỲÓ³ ñ³ öù FG Ē³ ỲÓ³ ññùù
- 6 E è³ ıF ıĀŸ³ »³ É ı³ è³ ç
- 7 CE ı »ñŸáó C ı³ ıñŸ
- 8 DEG շñ»öÇ ABE ı ÁÖ³ ı CE ı ÁÖ³ BEF ı»ñáöŸÇ E
- ÑÇŸ³ öáöñó
- 9 G ³ ıèúñ C ×BŸ³ ñı³ »³ á»è F ×BŸ³ ñı³ »³ áչè
- 10 C ·³ C ı »ñá³ ñ³ ỲŸ E Ñ³ ÷ Ē³ öñ FG Ñùñ
- 11 E ĒáŸ³ ñÑ³ »³ É FG ³ è ÷ Ē Ç
- 12 F ½Ÿ³ Ē³ ı úŸ ABD ıĀŸŸŸ³ »³ Ỳè C ıŸŸ³ »³ Ỳ E ıŸŸŸ-
- ı³ »³ Ỳ
- 13 G Ñ³ Öáñ¹ è F ıĀŸÇó»ıáŸŸ
- 14 C ỲÜÇŸ F ỲĀŸ³ DFG Ñùñ CEF Ñá. áıè
- 15 C »ññáñ¹ áöĀ³ »³ Ỳ

Է. ՏԱՂ ԾՆԸՆԴԵԱՆՆ ՏԵԱՌՆ, Ի ՆԵՐՍԻՍԷ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԷ

Այսաւր ի սկըզբան Բանն, որ ընդ Հաւր միշտ յէութեան,
Ծընանի մարմնով, անյեղապէս գորով բնութեամբ:

Այսաւր ծոցածին լոյսն, որ յառաջ քան զյաւիտեանս,
Ծագեցաւ յերկրի ի կուսական յորովայնէ:

5 Այսաւր հինաւորցն Աստուած էակն եղականաց,
Եղանի մանուկ ի զաւակէ Դաւթի ծընեալ:

Այսաւր յարմատոյն Յեսսեայ բըղխեալ մեզ զաւազան,
Ծաղկեցաւ ծաղիկ կենդանատու տիեզերաց:

10 Այսաւր զլոյս փառաց, որպէս զաւթոց արկող զինքեամբ,
Խանձարրաւք պատի եւ յանբանից մըսուր բազմի:

Այսաւր սրովբէիւք պարածածկեալ թեւաւք խորհուրդն
Յայտնեցաւ մարդկան ի սուրբ յայրին Բեթղահամի:

Այսաւր ի հրանիւթ քառակերպեան նըստեալն յաթոռ,
Նըւաստացեալ բառնի ի գիրկըս հողեղինի:

15 Այսաւր կերակրողըն համայնից կենդանութեանց,
Կերակրի կաթամբ ի կուսական բըղխեալ ըստեանցն:

² ӨмҮҫдөнҮ»ñ

A - Ө»é. 7785, Ǻ»ñǺ 18³ µ
B - Ө»é. 3503, Ǻ»ñǺ 17³ -18³
C - Ө»é. 79, Ǻ»ñǺ 318³ µ (ö³ ñÇ½)
D - Ө»é. 80, Ǻ»ñǺ 27µ-28³ (ö³ ñÇ½)
E - Ө»é. 2541, Ǻ»ñǺ 204³ -205³

Éañ³ · Çñ

AD î³ Ǿ ÝÜÇÝ³ ǿáðñ [æñññÑÝ³ ǿ] »ñ»İ áǺÇÝ, Ç
Ü»ñèÇèç İ³ ǺáðǾÇİ áèç³ è³ ǿ³ É [D áÇù³ è³ ǿ³ ǧ]
B ÝÜÇÝ³ ǿáðñ »ñ»İ áǺÇÝ Ǻ³ Üáð [æñññÑÝ³ ǿ] C
ǿ[áÉ]. ÜÜÇÝ³ ǿáðñ »ñ»İ áǺÇÝ [²³ ǿáðñ] E î³ Ǿ
Ì ÝÁÝ¹»³ ÝÝ î³³ éÝ, »ñİ ñáñ¹³ ǿáð[ñÝ]

´Ý³ · Çñ

1 C èİ ¼µ³ Ý E èİ Ǻ¼µ³ ÝÝ C ÜÇB ÷ È ÜÇBì
3 B éáè E³ è³ ðñ Íáó³ ÍÇÝ ÷ È ì áǾÇ
5 E³ èì áð³ ÍÝ B »Ǿİ³ Ý³ ǿ D »Ǿ³ İ³ Ý³ ǿè
7 CE Ǿèè»³ C µǾÈ»³ É
9 D Ǻááè C ¼ÇÝù»³ Üµ³ ñİ³ Í ÷ È³ ñİ áǾ ¼ÇÝù»³ Üµ
10 C Üèáðñ
11 C èñáµ»Çðñ
12 A µ»ǺǾ³ ÑçÜÇ C µ»¹Ǿ³ Ñ»ÜÇ D µ»ǺǾ»»ÜÇ E µ»¹Ǿç-
Ñ»ÜÇ
13 C Ýèì »³ ÉÝ
14 ABCD · Çñİ é
15 ABDE İ»ñ³ İ ñ³ ðǾÁÝ C İ»ñ³ İ ñ³ ðǾ
16 C µǺÉ»³ É BD Áèì »³ Ýó

*Այսաւր մոգքն աստեղբ յարեւելից եկեալք ի յայրն,
Երկիր պագին՝ ոսկի եւ զըմուռ, խունկ ընծայեալ:*

*Այսաւր որ հովուէրըն զԻսրայէլ հովիւըն քաջ,
20 Բացաւթեայ հովիւք երգեն նըմա. Փա՛ռք ի բարձունս:*

17 BE Ûá· ù ABD ³ ëĩ »ÕμΥ

18 ABDE »ñĬ Çñ á³ · »³ É A ½Ûáóéè BCD ½Ûáóé ABE
ËáóŸĬ è C ËáóŸ· è D ÁŸĬ³ Ÿ³ ħ

19 B Ñái շնԱՅ C Ñái »նՅ C Ñái ÇóŸ

20 CE μ³ ó³ óÃ»³ E Ñái ÇóŸ C ÝŸ³ E ÝÁŸ³ Ÿ

Ը. ՓՈԽ

Նոցին համաձայնեալ եւ մեք ցընծութեամբ
 Երգեմք ընդ հովիւսն՝ ըզփառս ի բարձունս.
 Բախճանամք երկրաւորքս ցընծութեամբ երկնայնոցն,
 Սրովբէից անտեսն այսաւր տեսանի.
 5 Ի բարձունս անհասն յերկրի երեւի,
 Սոսկալին քրովբէից ի գերկըս գըգուի.
 Ի յայրն իջավանի որ յաթոռ ընդ Հաւր,
 Երկնից թագաւորն դընի ի մըսուր.
 Եւ խանճարրաւք պատի գլոյս փառաց զգեցեալն,
 10 Բամից մարդկայնոց գայ ի փըրկութիւն:
 Գովեմք նոր երգով զնորածին արքայն,
 Սըմա միայնոյ տացուք այժմ ըզփառս:

² ԾմՇծոնՅ»ն

A - Օ»ե. 7785, Ա»նԱ 18³µ
 B - Օ»ե. 3503, Ա»նԱ 18³µ
 C - Օ»ե. 79, Ա»նԱ 318µ (օ³ նՇ^{1/2})
 D - Օ»ե. 80, Ա»նԱ 28³µ (օ³ նՇ^{1/2})
 Էճն³ · Շն
 AB օ[ճԷ] CD ³ ԿԷճն³ · Շն
 Ի ³ Թն³ Ի³ ա¹ Ս»նեՇեՇ » »ն · Է
 Կ³ · Շն
 1 C օՅԻճօԱ³ Սµ

2 B µ³ նՕճօԿ
 3 C ԻԿԱԿ¹ »³ Սµ ÷ Է օԱԿԻճօԱ³ Սµ C »նԻ Կ³ ԿՅճԿ
 4 C Էն³ օµ»ՇօԿ
 5 D »ն»օ³ ԷՇ ÷ Է »ն»օՇ
 6 C ննճµ»Շօ C · ՇնԻ Է
 7 AB ՇՇ³ օ³ ԿՇ C ՇՇ»օ³ ԿՇ
 8 D շնԻ ԿՇօ C ¹ ԿՇ C Սեճօն
 10 C ÷ նԻ ճօԱՇօԿ
 12 C ԷՍ³ D ³ Թ

Թ. ՏԱՂ ԾՆՆԴԵԱՆ, ՏԵԱՌՆ ՆԵՐՍԻՍԻ ԱՍԱՑԵԱԼ

Նոր եղեմ բանաւոր տընկոյն,
Նոր Ադամն ի քէն հընոյն նորոգող.
Երկակի դիմառից առիթ
Անքակ միութեան էին ընդեղումն:

5 Բենական արփիւ առլըցեալ,
Զմինըն մարմնապէս ծընար վերըստին.
Սիրամարգ ոսկետիպ նըկար,
Տատրակ ողջախոհ, մաքուր աղանի:

10 Երեւեալ ծաղիկ դարնայնոյ,
Վարդ, մանիշակ, քըրքում, շուշան վայելուչ.
Սարդիոն, յակիրնթ, դահանակ,
Յասպիս, կարկեհան, զըմրուխտ, շափիւղայ:

15 Ի տիպ վակասին յեռեալ
Կայծ եւ տըպագիրոն նորն Ահարոնի.
Երկնագոյն աւդամանուած շար,
Բեհեզ եւ ծիրանի՝ նիւթ նոր խորանիդ:

² 0μÇõñÝ»ñ

- A - 0»é. 7785, Ā»ñĀ 62³ - 63³
- B - 0»é. 3503, Ā»ñĀ 38³ - 39³
- C - 0»é. 79, Ā»ñĀ 329³ μ (õ³ ñÇ½)
- D - 0»é. 80, Ā»ñĀ 32μ-33³ (õ³ ñÇ½)
- E - 0»é. 6495, Ā»ñĀ 84³
- F - 0»é. 231, Ā»ñĀ 385³ (°ñáõé³ 0̇çÛ). ı »°è |éÇáÝŞ. 1949, 3, çç 63
- G - Ü»ñèçè ÒÝáñÑ³ ĒÇ, ´³ Ýù á³ ÷³ õ, çç 371-372

Êáñ³ · Çñ

A ² Ēı³ ³ 0̇ ì ÝÝ¹ »³ Ý ı »³ éÝ ² èı áóÍáÛÜ»ñáÛB ı³ 0̇
 »ñĪ ñáñ¹ ³ õ|áõñ], Êáèñáı³ ĬÇÝ, ı »³ éÝ Ü»ñèÇ|èÇ|
 Ī³ Āá0ÇĪ áèÇ [² õ»ı »³ ó ² èı áó³ Ī³ ĪÝÇ] C ² Ēı³ ³ -
 0̇»ñ »0̇ Ü»0̇¹ Çù Ī ÝÁÝ¹ Ç D ı »³ éÝ Ü»ñèÇèÇ ³ è³ -
 ó»³ Ê »ñĪ ñáñ¹ ³ õáõñÝ [Ī ÝÝ¹ »³ Ý] E Ø»0̇¹ Ç ² õ»-
 ı »³ ó ² èı áó³ Ī³ ĪÝÇ F ı³ 0̇ áóĀ»ñáñ¹ ù (ı á³ -
 · ñáõÛ¹ ı³ 0̇ ² èı áó³ Ī³ ı³ Ī³ ÝáóĀ»³ Ý áóĀ»ñáñ¹ ³ -
 õáõñÝ) G Ē Ī ÝáóÝ¹ Ý ı »³ éÝ
 Ī³ ĩñ³ Ī³ á³ Ü»ñè»èÇ »ñ.

´Ý³ · Çñ

- 1 E »¹ çÛ
- 2 AF Ýáñá. ³ õ0̇Ý BCDE Ýáñá. ³ õ0̇ G Ýáñá. ù0̇
- 3 BC »ñĪ³ Ī ÇÝ D »ññ³ Ī Ç E ¹ ÇÛ³ éÇóÝ
- 4 A ÜÇáóĀ»³ Ý áó0̇0̇áó³ Ī¹ ÜÇáóĀÇóÝ EF ÜÇáóĀÇóÝ G ÜÇáóĀ»³ Üμ
- 6 C ı »ñèı ÇÝ
- 7 ABF áèĪ çı Çá EG áèĪ Çı Çá E ÝÁĪ³ ñ ĩá. Ç¹ G ÝÁĪ³ ñ ĩá. Ç
- 9 ADEFG çñ»õ»³ Ē B · ³ ñÝ³ ÝóáÛD · ³ ñÝ³ ÝáÛF · ³ ñ-Ý³ Īóá
- 10 CE Ü³ Ýáó0̇³ Ī
- 11 B è³ ñçáÝ F è³ ñ¹ çáÝ ACDF ı³ Ī ÇÝ¹ B ı³ Ī ÇÝ
- 12 ABF Ī³ ñĪ çÑ³ Ý C ½ÜĀñáóÈı E ½ĀÜñáóĀ F ½ÜñáóÈı ABDG ı³ ÷ Ç0̇³ ÜE ı³ ÷ Çó0̇³
- 13 E áÇù 13-20 C ı Çı ÝáŪ ÷ È ı Çá F Ç ı Çá Ç ÝáŪ G ı³ Ī³ èÇ
- 14 ACDFG ı á³ ½ÇáÝ BF ³ Ñ³ ñáı ÝÇ
- 15 G áÇù 15-20 B »ñĪ Ý³ · áÛ

20 *Րակերտեա համասեռիցս ելք,
 Ընդ քեզ վերաբերիլ յառ ի քէն ծագումն.
 Գոչելով գեռահիւսակ նուագս,
 Երիցն ի միումն յաւէտ միշտ ըզվառս:*

17 C ḡḡ ḡḡ »ḡḡ ḡḡ DF ḡḡ ḡḡ ḡḡ ḡḡ
 18 F ḡḡ ḡḡ

19 C · áí »Éáí BF ÝÁóḡ · ḡ
 20 BC »ḡḡó C ÛÇáóÙ BDF ḡḡ ḡḡ C ½ḡḡ ḡḡ

Ժ. ՓՈԽ

Մայր Աստուծոյ Մարիամ,
Դուստրը Դաւթեան թագազարմ.
Մընար մարմնով զնորն Ադամ,
Որ նորոգեաց զհինն Ադամ:

5 Աստուածածին դաւանեմք,
Զծնեալդ Աստուած քարոզեմք.
Ընդ հրեշտակին քեզ գոչեմք,
Զուրախութիւնն աւետեմք:

10 Խընդա՛, խորանըդ լուսոյ,
Բերկրեա՛, տաճարդ արեւոյ.
Յընծա՛, աթոռ Աստուծոյ,
Բարձող Բանին բարձրելոյ:

15 Երկինք երկնից վեհագոյն,
Քերովբէից գերագոյն,
Ի սրովբէիցըն թեւոյն
Ծածկեալ խորհուրդ ծնիցելոյն:

20 Անտանելոյն կայարան,
Արեգականն աւթարան,
Ահեղ բոցոյն բնակարան,
Աննիւթ Բանին մարմնարան:

² 0μÇõñŸ»ñ

A - 0»é. 7785, Ā»ñĀ 63³ μ
B - 0»é. 3503, Ā»ñĀ 39³ - 40³
C - 0»é. 79, Ā»ñĀ 329μ-330³ (ö³ ñÇ½)
D - 0»é. 80, Ā»ñĀ 32μ-34³ (ö³ ñÇ½)
E - 0»é. 2541, Ā»ñĀ 205³ - 206μ
F - Ü»ñèçè ÞŸáñÑ³ ĔÇ, ´³ Ÿù á³ ÷³ ò, çç 367-368
Ēáñ³ · Çñ
ABCE ö[áĒ] [AC ì ŸŸ¹»³ Ÿ B ´³ ðáõñ ² ð»ì »³ ó E
´³ ðáõñ ì ŸŸ¹.] D³ ŸĒáñ³ · Çñ [´³ ðáõñ ì ŸŸ¹.] F Ē
ŸáŸ [² ð»ì »³ ó]
´Ÿ³ · Çñ
2 C ¹áõëì ñ D ¹³ ðĀÇ Ā³ . ³ ½³ ñŸŸ
3 C ÍŸ³ ñ B Ü³ ñ¹Í³ Ÿ ÷ È Ü³ ñŸŸáí E ½Ÿáñ
4 D ì áŌÇ ì »ñçáõŸ¹ |Íñ¹.Ş (² Ÿèáçè² D ùñÇŸ³ ĨÇ Çõ-
ñ³ ù³ ŸáÇõñ ì ³ Ÿ ì »ñçÇŸ ì áŌĀ Í³ Ÿ ì áŌĀ

İñİ Ÿáõ³ Í (μ³ ó³ éáõĀÇõŸ¹ 44-ñ¹ ì áŌĀ): 32-ñ¹
ì áŌÇ ÷ áĒ³ ñçŸ èĒ³ ĒŸ³ Ÿμ İñİ Ÿáõ³ Í ç 31-ñ¹
ì áŌĀ):
6 ABCDEF Á½ÍŸ»³ Ē¹
7 C ÑñÁŸì ³ ĨÇŸ
8 ABCDE ½áõñ³ ÈáõĀÇõŸ
9 ABDE óÁŸÍ³ (D óÁŸÍ³ Ÿ ÷ È ÈĀŸ¹³ C ÈŸ¹³ Ÿ
10 ABCEF ³ ñ»ðáõ
11 ABDE ÈĀŸ¹³ (E ÈĀŸ¹³ Ÿ ÷ È óÁŸÍ³ C óŸÍ³ Ÿ
12 ACDE μ³ ñó³ ðŌ AD μ³ ñŌñ»ĒáŸ
13 C áÇù 13-20
14 D ù»ñáí μ»Çó
15 D èñáí μ»ÇóÁŸ ABDE Ā»ðáó
16 E ÍĀŸÇõ»ĒáŸ
17 F ³ ŸÍ ³ Ÿ»ĒáŸ
18 D ³ ñ» . ³ Í³ Ÿ F ùĀ³ ñ³ Ÿ

*Զքեզ տեսանողքըն տեսեալ,
Մովսէս՝ մորենի ոչ կիզեալ,
Եսայիաս՝ կոյս յղացեալ,
Եզեկիէլ՝ դուռն աղխեալ:*

25 *Լեառն վիմածին՝ Դանիէլ.
Բլուր կընդըրկի՝ Սողոմոն,
Աղբիւր կընքեալ պահողին,
Պարտէզ փակեալ տընկողին:*

30 *Նըման գեղման՝ Գեղէոն,
Դաւիթ՝ իջման անձրեւոյն,
Եւ Միքիաս՝ ըզտեղւոյն
Ի Բեթղազէմ ծնանելոյն:*

35 *Նոյեան տապան կենարար,
Աբրահամեան տաղաւար,
Կըտակագրին տապանակ,
Անճառ լուսոյն աշտանակ:*

40 *Դրախտ Աստուծոյ ծաղկալի,
Նարդոս բուրեալ ի յոգի,
Հովիտ պայծառ շուշանի,
Աղբիւր գետոց քառակի:*

*Բուրուառ խընկոց անուշից,
Քառաբուրեանըն խառնից,
Զոր ծերունեացըն խըմբից
Զաղաւթս խընկեն քոց բանից:*

45 *Ի քէն հայցեմք, մայր կենաց,
Մաքրել ըզմեզ ի մեղաց.
Հայցմամբ առ Տէրն աշխարհաց,
Որում պատիւ սրբբասաց:*

21 A ի »ե՞՞ Կ՞ ծ՞նԱԿ C ի »ե՞՞ Կ՞նԱԿ EF ի »ե՞՞ Է

22 B Սան»ԿԿ

24 BDE ՞ Է»՞ Է

25 D Էաօե՞՞ Կուաօ՞՞ + [աԷ] BE Է»՞ ԷԱԿ

26 E մԱԷաօն C Կ՞ Կ՞ Կ՞ Կ՞ Կ՞ Կ՞ Կ՞ BDE Էաօաի ՍաԿ

27 ADF ՞ Օմ»օն E ՞ Օմ»ն C Կ՞ Կ՞ Կ՞ Կ՞ Կ՞ Կ՞ Կ՞

28 C ա՞՞ ՆաՕԿԿ + Է ի ԱԿԿ աՕԿԿ

29 C Կ՞՞ Կ՞ A . »՞՞ շաի Կ C . »՞՞ ՆաԿ D . »՞՞ աԿ

30 F ԿԱ՞՞ Կ + Է Կ՞՞ Կ՞ BCD ՞ Կ՞ն»օա՞

31 C Ա՞՞ »Օա՞Կ E Կ՞՞ »ՕԿԿ

32 C մ»՞՞ Օ»՞՞ D մ»ԱՕ»՞՞ E մ»՞՞ Ն՞՞ F մ»ԱՕ»՞՞ C
Կ՞՞»՞՞

35 C Կ՞ ՞ Կ՞ . ՆԿԿ

37 C ա՞՞ 37-44

38 F Նա. Կ

40 ACDF ՞ Օմ»օն E ՞ Օմ»ն

41 BF մաօնի ՞ Է E մաօնաօի ՞ Է EF ԷԱԿ. աօ

42 D ի՞՞ Է՞՞ մ՞՞»՞՞ ԿԱԿ

43 E Կ՞նաօԿ»՞՞ ԷԱԿ

44 F Կ՞՞ ՕնԱԷ BF ԷԱԿ. »Կ E »ն. »Կ + Է ԷԱԿԿ »Կ

46 C Ս՞՞ նն»՞՞ Կ՞՞»՞՞

47 E ի ՞ն

48 C Էնմ»՞՞ Է՞՞ օ

ԺԱ. ՏԱՂ ԾՆՆԴԵԱՆ, ՏԵԱՌՆ ՆԵՐՍԻՍԻ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ

Անճառ է խորհուրդ սրբբոյ յայտնութեանն.
 Բանն, որ ի ծոց Հաւր ծընեալն անմարմին,
 Գըթացեալ ի մեզ, մարմին ըզգեցաւ՝
 Դարձումն առնելով նախաստեղծ մարդոյն:
 Երանեն այսաւր մեզ ազգ եւ ազինք,
 5 Զաւրք հոգեղինացն յերկիր ծաւալին՝
 Էմմանուելի գուշակ լինելով:
 Ընդ մեզ Աստըւած շըրջեցաւ մարմնով,
 Թագաւոր փառաց՝ ծառայի կերպիւ:
 Ժամանակ եհաս փըրկութեան մարդկան,
 10 Իջեալ ի յերկիր Որդին միածին,
 Լոյս փառաց ծագեաց իւր արարածոցս:
 Խաւար լուծանի երեւմամբ լուսոյն,
 Ծագի արեգակն ի Բեթղահեմէ,
 Կոչէ զտիեզերս ի լուսաւորիլ:
 15 Հովուացն ընթացեալ ի տեսիլ լուսոյն,
 Զայնակից եղեն վերին զըւարթնոցն:
 Ղամբար լուսափայլ յայտնեալ ի յայրին,
 Ծառագայթ ծագեաց աստղըն յարեւելս:
 Մոզուցըն տեսեալ, նըմին հետեւեալ,
 20

² 0μÇõñŸ»ñ

A - 0»é. 7785, Ā»ñĀ 22³ -23³

B - 0»é. 3503, Ā»ñĀ 19μ-20μ

C - 0»é. 79, Ā»ñĀ 319μ-320³ (ö³ ñÇ½)

D - 0»é. 1661, Ā»ñĀ 415³ μ

Ēáñ³ · Çñ

A í³ 0 ÝÜÇŸ³ óáõñ »ñ»Í áŦŸŸ, í »³ éŸ Ü»ñēÇēÇ Í³ -
 ĀáõŦÇÍ áēÇ³ ē³ ó»³ Ē [´³ óáõñ] B ÜÜÇŸ³ óáõñ »-
 ñ»Í áŦŸŸ Á³ ÚáõŸ [´³ óáõñ] C ÝÜÇŸ³ óáõñ »ñ»Í áŦŸŸ
 [´³ óáõñ] D í³ 0 Ì ÝÁŸ¹»³ Ý õñÇēİ áēÇ² ēİ áõÍáŮ
 Ü»ñáŮ

İ³ ĩñ³ Í³ á¹² -ø

´Ÿ³ · Çñ

1 CD eñμáŮAB Ɔ̄ Ɔ̄ ÝáõĀ»³ Ýē D Ɔ̄ Ɔ̄ ÝáõĀ»³ Ý

2 D ÍŸ»³ Ē

3 D ½»³ ó³ õ

6 D Ñá· »ŦÇŸ³ ó »ñĪ Çñ

7 A շÜÜ³ ÝáõշĒÇ BD շÜ³ ÝáõշĒÇ C »Ü³ ÝáõÇ»ĒÇ

8 C³ ēİ áõ³ Í CD Ɔ̄ñç»ó³ õ D Ü³ ñÜŸáí

9 D · »ñá Çõ

10 AB շÑ³ ē CD ÷ ñĪ áõĀ»³ Ý B Ü³ ñĪ³ Ý C Ü»ñáŮáõŦ-
 Ŧáõ³ Íª Ü³ ñ¹İ³ Ý

13 D »ñ»õŮ³ Ý ĒáŦáŮŸ

14 AB μ»ĀŦ³ ÑշÜշ C μ»¹Ŧ³ Ñ»Ü» D μշĀŦ»Ñ»ÜÇ

15 D Ēáõē³ óáñ»Ē

16 C Ñáí³ óŸ D ĒáŦáŮŸ

17 B ½áõ³ ñĀŸáóŸ C ½Āõ³ ñĀŸ D ½áõ³ ñĀŸáó

18 C Ŧ³ Ü³ ñ D ĒáŦē³ ÷³ Ɔ̄C Ɔ̄ Ʒ³ Ý»³ ĒD Ɔ̄ ñÇŸ ÷ Ē Ɔ̄ Ɔ̄
 ñÇŸ

19 D ÷³ é³ ó ÷ Ē Í³ · »³ ó D³ ēİ »ŦŸ BC Ɔ̄ ñ»õ»³ Ēē D
 Í³ · »³ Ē ÷ Ē Ɔ̄ ñ»õ»³ Ēē

20 C Üá· áõŸ D Üá· áóÁŸ CD ÝÜÇŸ

Յայրն իջավանեալ տեսին զարեգակն,
 Նրմա մատուցին զընծայս խորհրդոյ,
 Շարժեալ իմաստիւք զըմուռս մահացու,
 Ոսկի՝ արքայի, կընդրուկ՝ Աստուծոյ:

25 Չնաշխարհիկ գոլով աճմամբ մարդկութեան,
 Պարագայց լրութեամբ թիւ երեսնամեայ,
 Զրով Յորդանանու այսաւր զմեզ սըրբեաց:
 Ռահ հորդեալ յերկինս որդւոց Աղամայ,
 Սարսէր Յովհաննէս մերձենալ ի հուրն:

30 Վերնոց ահաւորն խոնարհի մարդկան,
 Տէր Հոգին իջեալ կերպիւ աղաւնոյ,
 Բաբունից բաբունն Հայր վըկայելով,
 Յուցեալ յայտնեցաւ սուրբ Երրորդութիւն,
 Իիւսեալ միութեամբ անբաժանելի:

35 Փառաց, միշտ էին փառաւորելոյն,
 Քահանայք, երգով մատուցուք ըզփառս:

21 D ՇԿ»ծ՝ Կ»՝ Է
 22 CD ԿՄ»՝ ՄD Ս»՝ զօ՞»՝ Է B ԷանՆան՝ զա՞ՄC ԷանՆան՝ զա՞Մ
 D ԷանՆան՝ զա՞Մ
 23 BC ԿԱՍա՞օ Է D ԿԱՍա՞օ
 24 C ՝ նսՇ Ի Է ՝ նսՇ Մ C Ի Կ՝ նա՞օԻ D Ի ԱԻ նա՞օԻ
 25 C աՇս 25-32 B աՅԿ՝ BԷ՝ իՆՇԿԻ D մ՝ իՅ ա՞օԱ՞»՝ Սմ Ի Է
 Ս՝ ն՝ Ի ա՞օԱ՞»՝ Կ
 26 A ա ՝ ն՝ . ՝ ՍD »ն» ԷԿ՝ ՍՇ
 27 D ԷՇն»՝ զօ Ի Է ԷՆն»՝ զօ

28 D »նՒ ՇԿԷ ա՞ն՝ ա՞օ
 29 D Է՝ նԷ՝ Ի շն Ի Է Է՝ նԷ՝ շն BD Աա՞՝ ԿԿ՞ Է D Ս»նՕ»-
 Կ»՝ Է D Նա՞օն
 30 B Ի »նԿա՞օԿ D ՝ Ն՝ զա՞ն
 31 D աՇս 31-32 A ՝ Օ՝ զԿա՞Մ
 32 C Մ Ի Կ»օ՞ զ D ՝ Կ Կ»օ՞ զ
 33 A ՇօԷ»՝ Է C զօԷ»՝ Է D ՝ Կ՝ նԱ՞՝ Կ»ԿՇ Ի Է ՝ Կմ՝ Ա՞՝ Կ»ԿՇ
 34 B Ի ՝ Է՞ զա՞ն» Էա՞Կ D Ի ՝ Է սա՞ն» Էա՞Կ
 35 D ն՝ Ն՝ Կ՝ ՍCD Ս՝ Ի ա՞օ՞ շն D Կ» Է Է

ԺԲ. ՏԱՂ [ԾՆՆԴԵԱՆ], ՏԵԱՌՆ ՆԵՐՍԻՍԻ ԿԼԱՑԵՑԻՈՅ

Ծագումն յարփույն, ը՛, փառաց
Փայլեալ, ը՛, յարարածս եւ լուսաւորեաց:

Լոյսն, որ ի սկզբբանէ աշխարհի,
Վերըստին հաստատի դարձեալ:

5 Դարձեալ նոր Իսրայէլ ի Քրիստոս, ը՛,
Հաւատոյ սեամբ լուսաւորի:

Զլոյս մեծ գիտութեան, ը՛, տեսին, ը՛,
Ժողովուրդք՝ որք ի խաւարի:

10 Խաւար ստուերին աւրինացն փոխեալ, ը՛,
Տեղի ետ լուսոյն ճըշմարտի:

Ճըշմարիտ Մեղքիսեղեկ, անմայրն յառաջ,
Այսաւր անհայր ծընանի:

Ծնընդեամբն, որ ի Կուսէն,
Զաւրէնըս բընութեան ելոյծ ըզծնելոց:

15 Ծնեալքս յապականութիւն ցընծամըք
Ծընընդեամբ անապականին:

Անապական կուսածին Որդին
Զանապական շնորհեաց մեզ ծընունդ:

20 Ծընեալք աւագանանն,
Ըզծընեալն ի Կուսէն փառաւորեցէք:

² Օμζδὸνŷ»ñ

A - Օ»é. 7785, Ā»ñĀ 21³ μ

B - Օ»é. 3503, Ā»ñĀ 20μ-21μ

C - Օ»é. 79, Ā»ñĀ 320³ μ (ὀ³ ñÇ^{1/2})

Ēáñ³ · Çñ

A î³ Ō »ñĪ ñáñ¹ ³ ðáðñŷ, î ³ »³ éŷ Ū»ñèÇèÇ ĪĒ³ ǁó-

ðáŪ³ é³ ó³ ÉB Ī³ ŷáŷ »ññáñ¹ ³ ò[áðñŷ] ³ é³ ð³ ò-

î áǁŷ C ò[áĒ]. î³ Ō »ññáñ¹ ³ ðáðñŷ ³ é³ ð³ òĪ [áǁŷ]

ŷŷ³ · Çñ

1 AC ǁ³ ñ÷ áǁŷ

2 C Í³ · »³ Ē áðŌŌáð³ Í³ ÷³ ǁ³ ·³ Ē

4 C Ñ³ èĪ ³ î ³ Ī Ç

7 C î »èÇŷ Á³ ÷ Ē Á, î »èÇŷ, Á³

9 AB ³ ðñÇŷ³ ó

11 C ×BŪ³ ñÇĪ

13 C Íŷ¹ »³ Ūμŷ

14 A Á½ĪÁŷ»Ēáó

15 C áÇù 15-18 A ÍÁŷ»³ Ēñè

19 B Íŷ»³ Ēñ C ÍÁŷ»³ Ēñ

20 C Á½ĪÁŷ»³ ĒÁŷ

ԺԳ. ՓՈԽ

Երգ նոր աւետեաց բարբառ այսաւր մեզ հընչեաց,
Րաբունն երկնային դասուց զաւրաւք յայրն իջեալ:

Գոչէր Գաբրիէլ հովուացն այսաւր.— Տընծացէ՛ք,
Նոր ծընաւ փրկիչ աւծեալ ի քաղաք Դաւթի:

5 Երկինք երկնայնովք տաւնեն ըզծընունդ փրկչին,
Րոպէից քառից կուսից լոյս ծաւալեցաւ:

Սոսկացեալ խըմբից մոգուցն ընդ փայլումն աստեղն
Ի յերկըրպագել ծնելոյն եկեալ ընծայիւք:

10 Սարսեալ Հերովդէս դողայր ընդ լուր արքային,
Ի խընդիր մահու շարժեալ կենաց տըւողին:

Արեամբ անմեղաց մանկանց լընոյր գԲեթղահէմ,
Յառաջեալ տըղայք վըկայք տըղայացելոյն:

Սոցին համաձայն լերուք, մանկունք Սիոնի,
Էին ծնիցելոյ Բանին տուք միշտ աւրհնութիւն:

² ӨмҮҗөһӧӧн

A - Ө»é. 7785, Ӓ»ӓӒ 21μ-22³
B - Ө»é. 3503, Ӓ»ӓӒ 21μ-22³
C - Ө»é. 79, Ӓ»ӓӒ 320μ (ө³ ӓҶ½)
D - Ө»é. 80, Ӓ»ӓӒ 34μ (ө³ ӓҶ½)
E - Ө»é. 6495, Ӓ»ӓӒ 112³ μ
F - Ӱ»ӓӓӓ ԵՄӓӓӓ ԷՇ, ³ Կս ӓ³ ÷ ³ ö, չՏ 374-375

Ӓӓӓ³ · Շӓ

AC ö[áĒ] B ³ ӢӒӓӓ³ · Շӓ D ӰӓӓՇ Ӱ»ӓ»ӓՇ ԿӓӓՇ Կ
³ öӓöӓ »ӓ»Ӓ ӒӒՇ [· ³ öӓöӓ] E ² Ӓ i ³ Ö [A ³ öӓöӓ] F Ӓ
ԿӓӒ

İ ³ Ӓӓ İ ³ a³ օӓ. Ӱ»ӓ»ӓՇ ³ Ӓ շ

՝Կ³ · Շӓ

1 EF ³ Ӓӓӓ

2 D ӓ³ μӓöԿ F ½ӓӓӓ

3 C Ӓӓ i ³ öԿ D Ӓӓ»ӓ i ³ ԿԿ ÷ Ӓ Ӓӓ i ӓö³ öԿ E Ӓӓ i ö³ öԿ
F ³ Ӓӓӓ C öԿ i ³ ö»

4 C İԿ³ ö ÷ ӓӒ Շӓ F ӓ i ³ Ӓ

5 AC »ӓӒ Կ³ Ӓ³ öü EF »ӓӒ Կ³ Ӓ³ üü i ӓԿ»Կ C Ӓ i Կ³ öԿ
CE ÷ ӓӒ ӒՇ

7 C ӒÜμՇö E ӓ i ³ Շö ÷ Ӓ ӒӒÜμՇö A Ӱӓ. ӓöö

8 C Ӓ»ӒӒ Ӓӓӓ³ . »³ Ӓ E ӒӒ»ӒӒ» Ӓ i ³ ՇԿ

9 C Ӓ»ӓӓ i ³ ӓ

10 C ӒԿ i ³ Շӓ E i ³ ӒöüՇՇ F İ»Կ³ i ³ ӓöՇԿ ÷ Ӓ i ³ ӒöüՇՇԿ

11 C Ӱ³ Կ. ³ Կö ӒӒӒ BE μ»Ӓö³ ӒӒÜ C ½μ»¹ö³ Ӓ»Ü D
μ»Ӓö»ՇÜ

12 C i ³ ö³ Ӓ i ³ İ³ Ӓ i ³ ö³ Ӓ օ»ӒӒ

13 C ԿӓöՇԿ ÷ Ӓ ӓӓöՇԿ E Ӓ³ Ӱ³ Ӓ³ Ӓ³ C Ӱ³ Կ. ӓöԿ AB
ӓՇӓ i Կ

14 D i ³ öӓöü ÷ Ӓ i ³ ӓöü F ӓӓӒӒӒöӒöԿ

ԺԴ. ՏԱՂ [ԾՆՆԴԵԱՆ], ՏԵԱՌՆ ՆԵՐՍԻՍԻ ԱՍԱՑԵԱԼ

Աստուծոյ ողորմութեանցըն ազդեցումն
Յառաքումըն միածնին Հաւր ի յերկիր,
Համբաւ ահեղ երեւեցաւ յաշխարհի
Առ ի քէն, Երուսաղէմ, քաղաք Դաւթի:

5 Թագաւորք եկին առ քեզ ահաւորք,
Եւ զաւրաւք պատեն ըզդրունըս քո, Սիոն.
Աստղ ունին փայլատակող՝ առաջնորդ,
Յարեւելից գան ի հարաւ փութապէս:

10 Արքայի ծընիցելոյ են ի խընդիր
Եւ սիրով նըշան հայցեն բերել ի մէջ.
Ո՛չ կարես թաքուցանել, ո՛վ սուրբ քաղաք,
Զի յերկնից է տեսութիւնըն, զոր ուսան:

15 Փութա՛, հա՛րց ըզմարգարէն, որ եւ ասէ՛
Ուր ծընանի արքայն հրէից կուսածին.
Ի բարբառոյ խոստադուծիցն աւետեաց
Խոռովեցաւ Երուսաղէմ եւ Հերովդէս:

20 Յիրաւի դու խըռովիս, ո՛վ Հերովդէս,
Զի երկնաւոր արքայն իջեալ բառնայ զթագդ.
Որոյ իւր են յաւիտեանքն ըստ Յակոբայ,
Նա կանգնէ զաթոռ Դաւթի յաւիտեան:

² 0μÇõñÝ»ñ

- A - 0»é. 7785, Ā»ñĀ 28³ μ
  - B - 0»é. 3503, Ā»ñĀ 22³ μ
  - C - 0»é. 79, Ā»ñĀ 321³ (ö³ ñÇ½)
  - D - 0»é. 80, Ā»ñĀ 41³ μ (ö³ ñÇ½)
- Êáñ³ . Çñ
- A î³ 0 »ññáñ¹ ³ óáóñÝ, î ³ éÝ Û»ñéÇèÇ ³ è³ ó»³ Ê
  - B ³ ñ»Ī áĬÇÝ ³ è³ Ū [¶ ³ óáóñ] CD ÛŪÇÝ ³ óáóñ »ñ»-
  - Ī áĬÇÝ Ā³ ŪáóÝ (D áÇù Ā³ ŪáóÝ) [¶ ³ óáóñ]
- ´Ý³ . Çñ
- 1 C á0áñŪáóĀ»³ ÝóÝ B ³ è¹ »óáóŪÝ
  - 2 B ³ è³ úáóŪÁÝ C ³ è³ úáóŪÝ A μ³ ñ0³ Ýó ÷ Ê ùñĪ Çñ
  - 3 A Ç ƒ³ BÈ³ ñÑÇ
  - 4 ABC Ū»Ī ù³ 0³ ù (A ù³ 0³ ùÇ) ÷ Ê ù³ 0³ ù ¹³ óĀÇ D ¹ úĀÇ
  - 6 C Á½¹ ñáóÝè A èÇáí Ý

- 7 D 7-8-ñ¹ Ī á0»ñĀ³ »Ī ³ ó³ è³ ç AD ÷ ³ ƒ³ Ī ³ Ī³ ó0
- 8 D Ñ³ ñ³ óĀÝ
- 9 C ³ ñú³ ƒÇÝ ÍÝÇó»ĒáŪC ÈÝ¹ Çñ
- 10 C Ýƒ³ Ý
- 11 B Ī³ »é ÷ Ê Ī³ ñ»é BCD Ā³ . áóó³ Ý»É ABC áÇù èáóñμ
- 12 ABD Ç ūñĪ ÝÇó C Ī »èáóĀÇóÝÝ B áóè³ ÝÝ
- 13 B ÷ áóĀ³ ŪABC áÇù áñ
- 14 ACD ÍÝ³ ÝÇ D ÑĀñ;ÇóÁÝ
- 15 B μ³ ñμ³ ñáŪC ÈáóĀ³ ¹áóĀÇó D ÈáóĀ³ ¹ áóĀÇóÁÝ
- 16 C Ñ»ñá¹ »è
- 17 C Èéáí Çè
- 18 C μ³ éÝ³ ABD Á½Ā³ . ¹
- 19 D ƒ³ óÇĪ »³ Ýù ABD ƒ³ Ī áí μ³ Ū
- 20 BC Ī³ ÝĪ Ý; AD Ç ƒ³ óÇĪ »³ Ý

ԺԵ. ՓՈԽ

Իսկ դու ընդէ՞ր ես խռովեալ, Երուսաղէմ.
Հակառակ քո փրկութեանդ վարանիս,
Զի յագգէ աբրահամեան է շառաւիղն,
Եւ յարմատոյն Յեսսեայ ծաղկեալ է գաւազանն:

5 Երանեն, քեզ երանեն, քեզ երանեն,
Ամենայն ազգ եւ ազինք քեզ երանեն.
Քեզ փրկիչ եւ ազատիչ յայտնեալ այսաւր,
Եւ մեզ պարտ է այնըր լուսովըն զարդարիլ:

Դու խընդա եւ զուարճացիր, Երուսաղէմ.
10 Ուրախացի՛ր բերկրեալ, ցնծա՛, մայրաքաղաք.
Ձայն աւետեաց հընչեաց յերկնից առ ձեզ, մարդիկ.
Ելէք տեսէք ի Բեթղահէմ՝ զըսքանչելիս:

Հրեշտակաց իմն է բարբառս այս սոսկալի,
Եւ գաւրաց երկնաւորացըն՝ շուրջ զայրիւն.
15 – Աւրհնութիւն Հաւր ի բարձունս,– երգեն զուարթունք,–
Եւ յերկիր խաղաղութիւն որդւոց մարդկան:

Մեծարի այսաւր Կուսիւն մայրըն Սառա,
Պայծառանայ հայր Աբրահամ սուրբ ծերունին,

≈ ӨмүсөһŸ»ñ

A - Ө»é. 7785, Æ»ñĀ 28μ-29³

B - Ө»é. 3503, Æ»ñĀ 22μ-23³

C - Ө»é. 79, Æ»ñĀ 321³ μ (ö³ ñÇ½)

D - Ө»é. 80, Æ»ñĀ 41μ (ö³ ñÇ½)

E - Ө»é. 9053, Æ»ñĀ 15³ μ

F - Ө»é. 6495, Æ»ñĀ 112μ-113³

Êáñ³ · Çñ

ABCD ö[áĒ] E í³ Ò Ì ÝÁÝ¹ Ç F Úáñ¹ áñ³ Ý [Ā³ óáöñ]

´Ý³ · Çñ

1 A ÊĀéáí »É BD ÊĀéáí »³ É F շնáöé³ Ǫ¿Ù

2 F »ö Ñ³ Í³ é³ Ĩ ABDF ÷ ÁñĪ áöĀ»³ ÝÁ¹ F í³ ñ³ Ý»É

3 AF Ǿ ½ շÝ C Ǿ ½ » B³ μñ³ » Û»³ Ý F³ μñ³ Ñ³ Úáö

BCF Բ³ é³ ö»ǪÝ E շ³ é³ Բ³ öÇǪÝ ÷ Ê շ Բ³ é³ öÇǪÝ

4 D áÇù »ö C Ǿ»é»³ E Ǿ»é³ AE ·³ ö³ ½³ Ý

5 F »ñ³ Ý»Ý, ù»½ »ñ³ Ý»Ý, »ñáöé³ Ǫ¿Ù ÷ Ê í áǪÇ

7 BCE áÇù 7-8 D áÇù 7-24 F ÷ ñĪ Çā F³ Ǿéññ

8 F ù»½ ÷ Ê Û»½ F Ǿáöéáí áöñ³ Ê³ Ý³ É ÷ Ê Êáöéáí ÁÝ
½³ ñ¹³ ñÇÉ

9 C ÊÝ¹³ E ÊÝ¹³ ÛF ÊĀÝ¹³ ÛE ½¹³ ñ»³ óÇñ

10 F áöñ³ Ê³ ó»³ É μ»ñĪ ñ»³ AB óÁÝÍ³ C óÝÍ³ ÛF óÁÝ-
Í³ ÛF Û³ ǾĀ¹ éÇáÝ ÷ Ê Û³ Ǿñ³ ù³ ö³ ù

11 C ÑÝá»³ ó E ÑÝá»Ý E Û³ ñ¹ Çù F Ñáí Çöù ÷ Ê Û³ ñ¹ ÇÝ

12 C »Ī³ Ǿ ÷ Ê »É¿ ù C μ»¹ Ǫ»» Û E μ»Ǫ¿Ñ¿ Û F μ»ĀǪ¿¿ Û

ABE Á½éù³ Ýá»ÉÇé C Á½á³ Ýá»ÉÇé F ½Ñáí ÇöÝ ù³ ç ÷ Ê
½Áéù³ Ýá»ÉÇé

14 C áÇù³ í áǪÁ F ½Ç ÁáǪáí ù ÷ Ê »ö ½³ öñ³ ó F »ñĪ Ý³ -
öáñ³ ó Բáöñç »Ý

15 C ½Áö³ ñĀáöÝùÝ E ½Áí³ ñĀáöÝùÝ

16 CEF áñ¹ áó

17 BCE áÇù 17-24 F³ Ǿéññ A Ī áöéÇÝ A é³ é³ Û

18 F Û»ÍÝ ÷ Ê Ñ³ Ǿñ

- 20 *Զի աւետեաց Որդին եկեալ հիւր առ նմա
Հաղորդս առնել ուրախութեան ընդ զաւրս երկնից:*

*Որք էաք մեղաւք կապեալ ի յԱղամայ,
Քրիստոսիւ արձակեցաք ի կապանաց,
Եւայիւ դատապարտեալ ազգքն կանանց
Մարիամաւ ազատեցան ի յանցանաց:*

- 25 *Ընդ նոսին համաձայնեալ ուրախութեամբ,
Երգեմք եւ մեք Տեառն Աստուծոյ. Փա՛ւք ի բարձունս:*

19 A áñ¹ »³ ĨÝ A Ýáë³ ÷ È ÝÙ³ F ÝÁÙ³

24 A ëĀñմáŪĬ áðëÇðÝ ÷ È Û³ ñÇ³ Û³ ò A Թ³ ÝÇĬÇó ÷ È
Թ³ Ýó³ Ý³ ò

25 ADF 25-26-Ç ÷ áÈ³ ñչÝª

օñÇëĭ áëÇ ÷ ÁñĬ áÇÝ (F ÷ ñĬ áÇÝ) Û»ñáŪ»Ĭ³ ũ

»ò Û»ù,

ԱÝ¹ ÝáëÇÝ ĭ áòù³ òñŃÝáòÁÇðÝ ÛÇԽĭ Թ³ òÇĭ »³ Ýë

(F Թ³ òÇĭ »³ Ý)

ԺԶ. ՏԱՂ [ԾՆՆԴԵԱՆ], Ի ՆԵՐՍԻՍԷ

Այսաւր աւետեաց ձայն եհասս ի յունկն Եւայի,
Եւա՝ առաջին կոյս, ցնծայր գըստերբ Կուսիւն,
Կուսին խընդուլթեան լուր զըւարթունն իջեալ գոչէր,
Գոչէր Գաբրիէլ. «Ուրախ, ը՛, լեր, բերկրեալ»:

5 Բերկրեալ ցընծայր Կոյսն աւետեաւք Հրեշտակապետին,
Հրեշտակըն զարհուրէր՝ տեսեալ ի նմա զառաքողն,
Զառաքողն առաքեալն ծանեաւ յառաջ եկեալ,
Եկեալ հուրն, որ ի մորենին վառեալ ոչ այրէր:

10 Ոչ այրեալ, այլ սըրբեալ ինքեան տաճարացոյց,
Տաճար հոգեւոր ի Հոգւոյն, ը՛, նախ մաքրեալ,
Մաքուր խառնարան գինւոյն իմաստութեանըն Հաւր,
Հաւր մըշակեալ որթն անդ տընկեալ արմատացաւ:

15 Յարմատոյն Յեսսեայ գաւազան, ը՛, ծաղկեցաւ,
Ծաղիկ կուսածին, ձըմերան հալածող գարուն,
Գարուն հոգեւոր աշխարհի յայտնեալ ճըշմարիտ,
Ճըշմարտութիւն յերկրէ ի Կուսէն բուսաւ պըտուղ:

² ԾմՇօնԿ»ն

A - Օ»ե. 7785, Ա»նԱ 48³ -49³
B - Օ»ե. 3503, Ա»նԱ 23³ -24µ
C - Օ»ե. 79, Ա»նԱ 321µ-322³ (օ³ նՇ½)
D - Օ»ե. 80, Ա»նԱ 46³ -47µ (օ³ նՇ½)
Ēán³ · Շն
A î³ Ō ÝŪÇÝ³ óáōñ »ñ»İ áŪÇÝ Á³ ŪáōÝ [¼³ óáōñ] B
Ī³ Ýáí Ý ááññáñ¹ ³ óáōñ ³ é³ ó³ ōi áōÝ C ááññáñ¹
³ óáōñÝ³ ³ é³ [ó³ ōi áōÝ] D ááññáñ¹ ³ é³ ó³ ōi áōÝ,
Ç Ū»ñēÇēլ
˘Ý³ · Շն
1 D Ūáōİ Ý
2 ABC »ó³ ŪAB óÁÝİ³ ŪD óÁÝİ³ C ¹ ēi »ñµÝ D ¹ Áē-
i »ñ AD İ áōēÇÝ
3 C ½áō³ ñÁáōÝÝ

4 A Éáōē³ ÝóúáōŪ³ ³ Ūē³ ³ ½. C Éáōē³ ÝóúáōŪ³ ÷ [áĒ] C
ACD áÇù Á´ D µ»ñ»³ É
5 CD³ ³ ó»i³ ³ ōu C ÑñÁβi³ ³ İ³ á³ »i ÇÝ
6 C Ññ»βi³ ³ İÝ C ÝŪ³ ŪABCD ½³ é³ ü³ óŌÝ
7 AB ½³ é³ ü³ óŌÝ C ½³ é³ ü³ óŌ C Í³ Ý»ó
8 A Éáōē³ ÝóúáōŪ³ ³ Ūē³ ³ ½. C Éáōē³ ÝóúáōŪ³ ÷ [áĒ] C
9 AC³ ³ Ūñ»³ ³ ó C ēñµ»³ É
10 CD Ñá. áŪÝ
11 ABC · ÇÝáŪÝ AC ÇŪ³ ēi áōÁ»³ Ý
12 A Éáōē³ ÝóúáōŪ³ ³ Ūē³ ³ ½. C Éáōē³ ÝóúáōŪ³ ÷ [áĒ] C
Ūβ³ İ³ »³ É³ Ý¹ áñÁÝ i ÝÝ³ »³ É
13 C áÇù 13-30 AD Ū»ēē»³
14 D Í³ ŌÇ A ŌŪ»ñ³ Ý AB Ñ³ É³ Í³ óŌ
16 A Éáōē³ ÝóúáōŪ³ ³ Ūē³ ³ ½.

Պըտղոյն առաջնոյ մահ լուծաւ կենացըն պըտղով,
 Պըտղուղ անմահին ծառոյ տուաւ մեռեալն Ադամայ,
 Ադամ վերըստին հմուտ ի դրախտն Եւայիւ,
 20 Եւա պարէ այսաւր ծնանելով զԱստուածորդին:

Որդին, ծածկեալն առ Հաւր, այսաւր յայտնի մարմնով,
 Մարմնով անմարմին Բանն մարդկան փըրկող եկեալ,
 Եկեալ մըկըրտել Յորդանան ի Յովհաննէ,
 Յովհաննէս հրաժարէր. «Ինձ պարտ է ի քէն մկրտիլ, Տէ՛ր» :

25 Տէր լուսոյն լոյս զգեցեալ, որ ըզգեցոյց մեզ ըզլոյս,
 Լուսափայլ Հոգին դայր աղաւնակերպ յերկնից,
 Երկնիցըն փակեալ դրունք եղեն բացեալ այսաւր,
 Այսաւր զմարմնացեալ Բանն Հայր՝ Որդի դաւանէր:

Դաւանեմք ընդ նրմին էակից Հաւր զՈրդի,
 30 ԶՈրդի եւ զՀոգի ընդ Հաւր անճառ, ը՛, միուլթեամբ.
 Միոյ տէրութեանն յաւէտ նըլազեմք ըզփառս,
 Փա՛ռք երից միոյ միշտ, այժմ եւ յաւիտեանս, ամէն:

17 BD aÇu ì áĎÁ
 18 A á Áı áĎŎY AD ì ÁĎá ğ
 20 A éáĎë³ YóúáĎŎ³ ³ ĩ³ ½. AB »Ď³ ŪA ½³ eì áĎ³ Íáñ-
 ' Ç
 21 D áñ' Ç
 22 B ÷ Áñı³ ³ ğĎ
 23 B İáı³ ³ YÝç D 23-24-Ç ÷ áĔ³ ³ ñçYª
 °İ »³ É ŪÁı Áñı çñ.- ÆYÓ á³ ñı ç Ç ùçY ŪÁı Áñı ÇÉ
 î çñ

24 A éáĎë³ YóúáĎŎ³ ³ ĩ³ ½. A İáı N³ Yçë B İáı³ ³ YÝçë A
 aÇu Ūı ñı ÇÉ B ŪÁı Áñı ÇÉ
 * Հմոր. Մարդ. Գ. 14
 25 AB ½. »óáİß B Á½éáİİë ÷ È Á½éáİë D Á; éáİë ÷ È
 Á½éáİë
 28 A éáĎë³ YóúáĎŎ³ ³ ĩ³ ½.
 30 B aÇu Á- AB ŪÇáĎÁÇĎY
 31 AB ì çñáĎÁ»³ Y C ì »ñáĎÁ»³ YÝ C YáĎ³ . »Ūù
 ½÷³ éë

ԺԷ. ՓՈԽ

Բարբառ աւետեաց ձայնիւ
 Գաբրիէլ գոչէր սըրբուհւոյն.
 – Առ քեզ առաքիմ, մաքուր,
 Պատրաստել տեղի տէրունւոյն:
 5 Նըւազ ցընծութեան երգեմք.
 – Ուրախ լե՛ր, բերկրեալ, Տէր ընդ քեզ:
 Նորոգի երկիրս այսաւր
 Յառաջին մեղաց հնութենէն,
 Երկինք երկնայնովք հանդերձ
 10 Ընդ մարդկան տան փա՛ռք ի բարձունս,
 Բամեալ միանան սիրով,
 Հաշտութեամբ Հաւր ընդ արարածս:
 Սարտեաւ յողջունէն սուրբ Կոյսն,
 Հաստատէր բանիւ հրեշտակին.
 15 Ի տուն Զաքարիայ երթայր
 Ի յողջոյն եղիսաբեթին,
 Սիրով զլուր բանին լըւեալ,
 Եւ խայտայր ձայնն յորովայնին,
 Ի բերան ծերոյն ամլոյ
 20 Աւրհնութիւն տայր պըտղոյ Կուսին:
 Երգեմք ընդ մեծին ի ծնունդս.
 – Փըրկողիդ փա՛ռք եւ զաւրութիւն:

² ԾմՇօնՅ»ն
 A - Օ»ե. 7785, Ա»նԱ 41³
 B - Օ»ե. 3503, Ա»նԱ 24μ-25³
 C - Օ»ե. 79, Ա»նԱ 322³ μ (օ³ նՇ^{1/2})
 D - Օ»ե. 80, Ա»նԱ 47μ (օ³ նՇ^{1/2})
 E - Ս»նեչե ԲՅանՆ³ ԷՇ, ՚³ Յù ă³ ÷³ օ, չՇ 365-366
 Էան³ · Շն
 A ³ ՅԷան³ · Շն [օ³ ծաօն] BCD օ[աԷ] E ² օ»ի »³ օ
 Ի³ ֆ³ Ի³ a¹ ՚³ Յ Ս»նեՇԷՇ »
 ՚Յ³ · Շն
 1 C μ³μ³ է
 2 B ԷԱնմաՆՆօաՆՅ C ԷնմաօՆաՆՅ D ԷԱնմաօՆաՆՅ
 3 AD ³ է³ ւՇ
 4 C á³ ı³ ն³ Էı »³ Է ACD ı շնաօՅաՆ
 5 C Կաօ³ · օՅԻաօԱ»³ Կ D օԱՅԻաօԱ»³ Սμ AC »ն· Ս

6 E μ»նԻ ն»³ Է¹
 7 BCD »նԻ Շն E ³ ֆեան
 8 B ՆԱՅաօԱՅՂԿ
 9 AC »նԻ Յ³ ֆՅ³ օն
 10 D ÷³ ԷԷ
 12 E Ն³ Բı օօԱ»³ Կ Նն
 13 A Է³ նե»³ Է օօՕօաօ³ Ի¹ Է³ նı »³ օ E Է³ նե»³ Է C օօ-
 օաօՅՅ
 15 ADE 1/2³ ı³ ն»³ Ե B 1/2³ ı³ նՇ»³ Ե Ս»ննԱ³ ֆն
 16 B »ՕՇԷ³ ֆ»ԱՇ C »ՕՇԷ³ μ»¹ Շ E »ՕՇԷ³ μ»ԱՇԿ
 17 C Էաօ»³ Է
 18 AB Է³ ֆı³ ն D Օ³ ֆՅ C ֆանաı³ ֆՅ
 19 DE Ի»նաՆՅ C ³ ՍեաՆ
 20 E անՆՅաօԱՇԿ
 22 E 1/2նաօԱՇԿ

ԺԸ. ՏԱՂ [ԾՆՆԴԵԱՆ], Ի ՆԵՐՍԻՍԷ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԷ

Լոյս փառաց էին ծագողին ծագումն,
Զաւրութիւն գաւրին, իմաստութեանն իմաստ,
Բան բերող խորհրդոյ
Դէմ անճնաւոր կատար:

5 Կատարումն էից յանգոյից գոյակ.
Նախեղակ վեհից իմանալեացըն խումբ
Ստորակայ տարրից, ը՛, քառիւք,
Յորոց միութեան, ը՛, պատկեր՝ տիպ աննըմանոյն նըման:

10 Նըման միայնում սկզբնատպին գեղոյ,
Խաւարին խաբամբ փոխակերպեալ ընդ լուսոյ
Պրծնից, ը՛, խաւար մերկացեալ
Ըզպատմուճանն անճառ փառաց:

15 Փառաց թագաւորն յայց ել պատկերին,
Գըտեալ յարգանդի անապական Կուսի,
Խանդակաթ, ը՛, սիրով գըրկեալ համբուրիւ
Ըզխառնեցելոյ բնութեանն:

20 Զբնութիւն հողանիւթ ստուերամած կերպիւ,
Լուսափայլ պրծնիւք փառազարդեալ
Աստուածատեսակ, ը՛, հրաշիւք ծընանի մարմնով, ը՛,
Յիջավանեալ յայրին:

² ԾմՇօնՅ»ն

A - Օ»ե. 7785, Ա»նԱ 68μ-69μ	5 D Թ՝ Կ. աՄԿ
B - Օ»ե. 3503, Ա»նԱ 26μ-27μ	6 C ՇՄ՝ Կ՝ Ե»՝ օԿ
C - Օ»ե. 79, Ա»նԱ 323³ μ (օ³ նՇ½)	7 ACD եի՛ աճ³ Ի³ C Ի³ նՇօ D աՇն Ա
D - Օ»ե. 80, Ա»նԱ 52μ-53³ (օ³ նՇ½)	8 D ՍՇաօԱ»³ ԿԱԿ D աՇն Ա C³ ԿԿՄ»՝ ԿաՄ՝ ԿՄ՝ Կ
Էան³ . Շն	9 C աՇն 9-12 A եի՛ Ա¼մԿ³ Ի ԱաՇԿ
A օ[աԷ] BC Ի³ Կաի Կ (C Ի³ Ծ + Է Ի³ Կաի Կ) ՆՇԿԻ »ն-	12 A Ա¼ա³ Ի Սաօ»³ Կ D Թ՝ Կ»³ Է
նան¹ (C ՆՇԿ. »ննան¹) ³ օաօնԿ ³ Է³ օ³ օի՛ աօԿ D	14 C Ի՛ աօԷՇԿ
ԹՇԿ. »նան¹ ³ Է³ օ³ օի՛ աօԿ, Շ Ս»նեՇԷլ Ի³ ԱաԾՇԻ՛ աԷլ	15 C . նԻ՛ »³ Է
ԿՅ³ . Շն	16 AC Ա Է³ ԷԿ»օ»էաՄ + Է Ա¼Է³ ԷԿ»օ»էաՄ A մԿաօԱ»³ Կ
1 AC Ի³ . ³ օԾՇԿ	C մԱԿաօԱ»³ Կ
2 D ՆԱ¼³ օնՇԿ + Է ¼³ օնՇԿ D ՇՄ՝ եի՛ աօԱՇօԿ	17 D աՇն 17-28
3 BD μ»ն³ օԾ C ԷանՆն¹ աՄ	18 C ԷաօԷ³ Թ-³ Թ՛ ա xԿՇօն
4 C³ ԿՕ³ օան	19 C աՇն Ա A Ս³ նՍԱԿաի

*Յայր Բեթղահեմի, ի տուն Եփրաթայ,
 Ի քաղաք Դաւթի հրեշտակերամ դասուց,
 Ստոր իջեալ պարեն ընդ հովիւսն աւետաքարոզ, ը՛,
 – Փա՛ռք ի բարձունս, երգով:*

25 *Երագեալ մոգուցն աստեղբ նըշանաւ,
 Եկին ի խընդիր արեգականն արդարութեան խորհրդեան, ը՛,
 Բերմամբ ոսկի եւ կընդրուկ, զըմուռ
 Ընծայեալ նըւէր:*

30 *Ընդ նոսին եւ մեք ընծայ հոգեւոր մատուցուք
 Ծնընդեան թագաւորին մերոյ
 Ըզհաւատս, եւ ըզյոյս, ըզսէր՝
 Ի ձայն ցընծութեան երգել նըմա ըզփառս:*

21 AB μ»Ãõ³ Ñ¿ÙÇ C μ»¹õ³ Ñ»ÙÇ A »÷ ñ³ Ã³ BC
 »÷ ñ³ ¹³ Û
 24 A »ñ· »É C »ñ· »Ý áõÕáõ³ Í¹ »ñ· áí
 25 C Ýß³ Ý³ õÝ
 26 C ĚÝ¹ Çñ C ĚánÑñ¹ »³ Ý C äÇü Á´

27 AB A¼Ùáõé C Í Ý¹ ñáõÍ ¼Ùáõé
 28 C Ýáõ»ñ
 29 C ÁÝÍ³
 31 BCD ¼Ñ³ õ³ ì ë D ¼ñáè
 32 C óÝÍáõÃ»³ Ý C ÝÜ³ B ÷³ éé

ԺԹ. ՓՈԽ

Նոր թագաւորին անժամանակ ծընեալ Բանին
 Եկայք երկիր պագցուք եւ ընդ մոզուցն ընծայեսցուք,
 Բամեալ զհոգի, զմարմին, զմիտըս տացուք երբեակ անձին:
 Սիրով խոնարհելոյն մաքուր հոգւով տաճարասցուք,
 5 Ի սիրտըս գըզուեսցուք, որպէս ի գիրկսըն՝ Սիմէոն:
 Ստասցուք տիպ աւրինակ զանարատ կոյսըն Մարիամ
 Ի նոյն նըմին նըման տաճար լինել Երրորդութեանն:
 Երգով համաձայնեալք հոգեղինացն, որպէս հովիւքն,
 Բաբունաբար զիմաստ իմաստութեան Հաւր ընծայեալ՝
 10 Գըլխոյն եկեղեցւոյ յաւգեալքս ի նոյն տացուք ըզփառս:

² ՕմչօնԻ»ն

A - Օ»ե. 7785, Ա»նԱ 29μ-30³
 B - Օ»ե. 3503, Ա»նԱ 27μ-28³
 C - Օ»ե. 79, Ա»նԱ 323μ-324³ (օ³ նՇ^{1/2})
 D - Օ»ե. 80, Ա»նԱ 53³ (օ³ նՇ^{1/2})
 E - Ս»նեչե՛ ԲԿնՆ³ ԷՇ, ³ Կն ³ օ, շՇ 376-377
 Էան³ · Շն
 A օ[աԷ. ¶³ օáօն, »ն»Ի á[ՇԿ] BD օ[աԷ] C
³ ԿԷան³ · Շն E Է Կա՛Կ
 Ի³ Էն³ Ի³ a¹ Ս»նեՇեՇ »ն.
³ Կն · Շն

1 E Ննն ՍՇ³ ԻԿԿԿ ÷ Է ԻԱԿ»³ Է μ³ ԿԿԿ
 2 A áՇն »օ
 3 C Á^{1/2}ՍՇ Է
 4 B á· օá Կ Նá· á Ի
 5 C ԷՇն Է C · Շն· ԷԿ E · ՇնԻ ÁԷ AB ԷՇՍ:á Կ C ԷՇՍ»áԿ
 6 E սնՇԿ³ Ի CE Ի áԷԿ E Á^{1/2}Ս³ նՇ³ Ս
 7 C ԿՍՇԿ BC ԿՍ³ Կ AE »ննán¹ áօÁ»³ Կ
 8 E »ն· á Կն B Ն³ Ս³ Ս³ Ս³ Էն
 9 B ^{1/2}ՇՍ³ Է Կ áօÁ»³ Կ ÷ Է ^{1/2}ՇՍ³ Է Կ ՇՍ³ Է Կ áօÁ»³ Կ E
^{1/2}ՇՍ³ Է Է A ՍՇՍ³ Է Կ áօÁ»³ Կ E Ննն ACD ÁԿԻ³ Է³ Էն
 10 C · ԷԷáԿ »Ի»Օ»օáՍ E Էն¹»³ Էն Է CD ^{1/2}»³ Էե

Ի. ՏԱՂ ԾՆՆԴԻ, Ի ՆԵՐՍԻՍԷ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԷ

Տիրուհի սուրբ Կոյս, մայր մարմնացելոյ Բանին,
Մաքուր կուսութեամբ ծընար տրղայ ըզՏէրն,
Տաճար հոգեւոր թագաւորին երկնից,
Առաքեցելոյն ի հայրական ծոցոյ:

5 Բաբունին էից իմաստութիւնըն Հաւր,
Առ քեզ խոնարհեալ շուշանափայլ հովիտ.
Բախական բայիւք երգաբանեալ գոչեմք.
– Հարսն երկնից դըշխոյ, ուրախացի՛ր բերկրեալ:

Ցընծութիւն կուսից աւետաբեր կանանց,
10 Բաց լուծանելով զանիծաբեր երկունս.
Յաւղ ի Հերմոնէ վայր ի Սիրոն հեղեալ,
Գեղմն իմանալի ի քեզ իջեալ Հոգւոյն:

Հինաւուրցն Աստուած մանուկ ի քէն յայտնեալ,
Մորենի վառեալ գքեզ Մովսեսի տեսեալ,
15 Հիւսակ հոգեւոր եաւթնարփեան շնորհաց
Ջահ վառեալ լուսով Զաքարիաս ետես:

² ӨмÇöñŸ»ñ

A - Ө»é. 7785, Ǻ»ñǺ 46μ-47μ
B - Ө»é. 3503, Ǻ»ñǺ 28³ μ
C - Ө»é. 79, Ǻ»ñǺ 324³ (ó³ ñÇ½)
D - Ө»é. 80, Ǻ»ñǺ 53μ-54³ (ó³ ñÇ½)
E - Ө»é. 2061, Ǻ»ñǺ 110μ-111μ
F - Ө»é. 9053, Ǻ»ñǺ 16³ -17³

Ēáñ³ · Çñ

A í³ Ǫ í »ó»ñáñ¹ ³ óáóñŸ ³ é³ ó³ ò¹ ÇŸ B ³ ñ|»Ǻ|á-
ŸŸŸ ³ é³ Ÿ ĒÇēī ē³ ó ĸ [° ³ óáóñ] C ŸŸŸŸŸ ³ óáóñ »-
ñ»ǺǺŸŸ Ǻ³ ŸáóŸ [° ³ óáóñ] D ŸŸŸŸŸ ³ óáóñ »ñ»ǺǺ-
ŸŸŸ, Ç Ÿ»ñēÇēĸ Ÿ³ ǺáǪŸŸ áēĸ [° ³ óáóñ] E í³ Ǫ
ì ŸǺŸ¹Ç ááññáñ¹ ³ óáóñŸ F ² Ÿē Ÿ³ Ǫ ì ŸǺŸ¹Ç

ì³ Ÿñ³ Ÿ³ á¹ í-ø

Ÿ³ · Çñ

1 D Ÿ³ ŸñŸŸ³ ó»éáŸŸ Ÿ³ ñŸŸ³ ó»éá

2 F íŸ³ ñ ì Ǫ³ BC ì ǺǪ³ CF ½á ĸñŸ E Ǻ½á ĸñ

5 A ÇŸ³ ēī áóǺ»³ ŸǺŸ C ÇŸ³ ēī áóǺÇóŸŸ F ÇŸ³ ēī áó-
ǺÇóŸ

7 C ñ³ Ē×³ Ÿ³ í³ Ÿ E μ³ ŸÇòŸ F · áç»ŸŸ

8 E Ñ³ ñēŸ³ ñ³ Ÿ ÷ Ē Ñ³ ñēŸ CF ¹βĒáŸC áóñ³ óÇñ ÷ Ē
áóñ³ Ē³ óÇñ E áóñ³ Ē Ëñ ÷ Ē áóñ³ Ē³ óÇñ

9 C óŸŸáóǺÇóŸ C³ ŸÇŸ³ μ»ñ ÷ Ē³ ó»í³ ³ μ»ñ

10 C ½³ ó»í³ ³ μ»ñ ÷ Ē³ ŸÇŸ³ μ»ñ AC »ñŸ áóŸēŸ

11 B ó³ óǪÇ A Ñ»ñŸáí Ÿĸ C Ñ»ñŸáŸ» ABE ēÇáí Ÿ

12 A · »ǪŸ CEF Ñá· áŸŸ

13 C áÇñ 13-16 B ÑÇŸŸ³ óáóñóŸ B Ÿ³ ŸŸ³ ē ÷ Ē Ÿ³ Ÿ³ ē

14 ADF Ÿáí ēÇēÇ B Ÿáí ēĸēÇ

15 B Ñá· »óáñ Ç AE »óǺŸ³ ñ÷»³ Ÿ BD »³ óǺŸ³ ñ÷ ÇŸ

16 EF ì³ »è»³ Ē ÷ Ē »í »è

Փունջ վարդից յեռեալ անուշահոտ հոգևով,
 Խընկաբեր հովիտ, զըմուռ եւ տաշխ հալուէ,
 Փառաց թագաւորն քեւ ի տաճարն եկեալ,
 20 Սիմէոն ցընծայր քառասնաւրեայ մանկամբն:

Քառակերպ աթոռ սուրբ ծերունին զըտաւ՝
 Ի գիրկս իւր բարձեալ զ'ի քերովբէս նըստեալն:
 Քրիստոսի փըրկչին ընդ ծերունւոյն գոչեմք.
 – Արձակեա՛ եւ զմեզ ի կապանաց մեղաց:

17 F ÷ áðÝ× C Ñ³ Éáó» ÷ È Ñá. óáí EF Ñá. áí

18 C Ñá. áí ÈÝ. ³ µ»ñ E ÈÝ. ³ µ»ñ F ÈÝÍ ³ µ»ñ C ãÇù
 Ñ³ Éáóç F Ñ³ ã ç

20 AE èÇÛçáí Ý C èÇÛ»áÝ CF óÝÍ³ ìñ CDE ù³ é³ èÝ³ ò-
 ñ»³ C Û³ Ý. ³ ÛµÝ D Û³ ÝÍ³ Ûµ

21 E ù³ é³ Í »ñá »³ Ý CF . ì ³ ò

22 C ù»ñáµ»èÝ F ù»ñáµçè CF Ýèì »³ ÈÝ E ÝÁèì »³ É

23 C ÷ ñÍ áÇÝ F ÷ Ì Í áÇÝ BCDEF Í»ñáóÝáÝ

24 BEF ³ ñÓ³ Ý »³ ÛC ³ ñÓ³ Í ³ ÛE ¼Çè ÷ È ¼Û»¼ C Û»-
 Õ³ ó Û»ñáó

ԻԱ. ՓՈԽ

Անճառ Բանին բարձրելոյն
Երկրրպագեն քերովբէք,
Որ միշտ ընդ Հաւր եւ Հոգւոյն
Փառաբանի յանմահից:

5 Անճառելի խորհրդով
Նըւաստացեալ տեսանիւր,
Կոյս կուսական ծընընդեամբ
Զկանանցն ելոյծ զդատակնիք:

10 Ծընաւ ծընեալն ի Հաւրէ,
Զմեզ ազատեաց յանիծից,
Կեանք ի կենաց յայտնեցաւ
Մեզ կեցուցիչ եւ փրկիչ:

15 Իջավանի ի յայրին
Այն, որ անտեսն է վերնոցն,
Ի խանճարուրս պատեցաւ,
Լուսով ըզմեզ զարդարեաց:

20 Կաթամբ Կուսին կերակրի
Հացըն կենաց անմահից.
Մըսուր եղաւ յանբանից
Անպարագիրն ի յէից:

² 0μÇõñŸ»ñ

A - 0»é. 7785, Æ»ñÃ 47μ-48³

B - 0»é. 3503, Æ»ñÃ 28μ-29³

C - 0»é. 79, Æ»ñÃ 324μ (0³ ñÇ½)

D - 0»é. 2541, Æ»ñÃ 207μ-208³

E - 0»é. 2061, Æ»ñÃ 111μ-112³

F - 0»é. 9053, Æ»ñÃ 17³ μ

Ëáñ³ · Çñ

ABEF 0[áË] C ³ ÝËáñ³ · Çñ D 0[áË. ¶ ³ ðáðñ]

˘Ý³ · Çñ

1 D μ³ ñ0ñ»ËáÛE μ³ ñ0ñ»Ëá

2 CF »ñĬ ñá³ · »Ý B ù»ñáí μçÛÝ C ù»ñáμ»ùÝ F ù»ñáμçù

3 CDEF Ñá· áÛ

4 C ÷³ é³ ÷³ ÝÇ A ƒ³ ÝÛ³ ÑÇóÝ

5 C ËáñÑñ¹ áí F ËáÑñ¹ áí

6 F Ýáð³ 0Ĭ³ 0³ 0³ Ë

7 C ÍÁÝ¹ »³ Ûμ F ÍÝÁÝ¹ »³ Ûμ

8 B ½Ĭ³ Ý³ Ýó F ½Ĭ³ Ý³ óÝ F ¹³ Ĭ³ Ĭ³ ÝÇù

9 F ÍÝ³ 0 CF ÍÝ³ ËÝ

10 BCDF ƒ³ ÝÇÍÇóÝ

12 CF ÷ ñĬ Çá

13 BCF ÇÇ³ ð³ ÝÇ E ÇÇ»ð³ ÝÇ

14 AF Ĭ³ »ñÝáó

15 E Ë³ Ý0³ ñáðñ

16 E »ð Ëáð0éáí CF ½Û»½

17 F Ĭ³ Æ»³ Ûμ

18 CF Ñ³ óÝ

19 CF Ûéáðñ E Ç ÛÁéáðñ

Հովուացն եկեալ ի տեսիլ
 Փառաց լուսոյ անեղին,
 Զայնակցելով ընդ վերնոցն՝
 Փա՛ռք ի բարձունս, երգէին:

- 25 Մոգքն ընծայիւք կանխէին
 Ի փառս ըզմեզ փրկողին:
 Ընդ որս եւ մեք գոչեսցուք.
 - Փա՛ռքք ծնընդեան Քրիստոսի:

21 AC Նաի անո՞ն օ F Նաի՞ն օ՞յ

22 E նաոնա

23 C աՇն 23-26

24 F մո՞ն ո՞նաոյ

25 DE աՇն 25-28 B Ան. ն F Ան. Կ Այն՞ն Շոն

26 F 1/2՝1/2 ÷ նի՛ն աՇն

28 B ÷՞ն շոն C Ին՞ն»՞ն Կ BCF նա ննՇոն ան ÷ Է ննՇոն ան-
 շոն

ԻԲ. ՏԱՂ ԾՆՆԴԵԱՆ, Ի ՆԵՐՍԻՍԷ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԷ

էին միայնոյ միածին Որդին,
Ծընեալն յառաջ քան ըզկէտ ժամանակի սկըզբանց:

Սկիզբըն համայնից յանէից էից,
Պատճառ ստեղծողն անտարրից եւ տարրեղէն գոյից:

5 Գոյին պատկերի կորուսեալ դրամին
Իջեալ՝ այց առնելով ծառայական կերպիւ:

Կերպարանըն Հաւր ի կերպի եղեալ
Ադամայ՝ զնոյն վերաստեղծեալ վերածելով ի փառս:

10 Փառաց թագաւորն, որ նըստի ընդ Հաւր յաթոռ,
Ծընեալ ի Կուսէ եւ ի մըսուր բազմեալ:

Բազմի եւ ի գիրկըս զըստեր Դաւթի,
Տղայապէս կաթամբ կերակրի՝ որ կերակրէ գաշխարհս:

Յաշխարհի ծագաց մոգք ընծայաբերք եկին,
Աստեղբըն տեսին զանտեսական ըզլոյսն:

15 Լոյս փառաց ծագեաց բացաւթեայ հովուաց,
Հրեշտակք պարակցեալ մարդկան՝ փա՛ռք ի բարձունս երգեն:

Երգեմք ընդ նոսին եւ մեք զուարճալի ճայնիւ.
– Փա՛ռքք նորածին թագաւորիդ մեծի:

² Օմօճոն՝ն

A - Օ»ե. 7785, Ա»նԱ 68³ μ

B - Օ»ե. 3503, Ա»նԱ 30³ μ

C - Օ»ե. 79, Ա»նԱ 325³ μ (օ³ նօ^{1/2})

D - Օ»ե. 80, Ա»նԱ 59μ-60μ (օ³ նօ^{1/2})

Էան³ . Շն

A ի³ Օ ի ԿՅ¹»³ Կ ՍՇեաճեՇ օնՇեի աեՇ B օն»Ի ալլԿ

³ Ե³ Ս^{1/2} թ [¼³ ճաճոն] C ՍՍՇԿ³ ճաճոն »ն»Ի ալլԿ Ա³ -

ՍաճԿ [¼³ ճաճոն] D ՍԱՍՇԿ³ ճաճոն »ն»Ի ալլԿ, Շ Ս»ն-

ԵՇԵՂ ի³ ԱաճՕՇԻ աեՂ [¼³ ճաճոն]

ՎԿ³ . Շն

1 B ՍՇ³ ՎՅճաճ

2 C ½ճ³ »ի C ԵԻ ½μ³ Կճ

3 BD ԵԻ Շ½μճ

4 ABD ԵԻ »ՕԻ³ ճՕԿ

5 C Վն³ ՍՇ

6 C Ի³ Ե³ Ի³ Կ

7 C աՇն 7-8

9 D ԷաճԵ³ ԿճաճՍ³ ճ Է³ ½. C Ա³ . ճ ճաճ C ԿԵԻ Շ

10 C ԻԿ³»³ Է C ՍԷաճոն

11 C . ՇնԻ Ե

12 A ի ԱՕ³ թ աՂԵ C ի ՕԱ³ թ ա»Ե

13 CD Ի³ . »³ ճ

14 C ½աճԵԿ

15 C μ³ ճ³ ճԱ³»³

16 C Նն»ԵԻ Ի ն

17 C ԿաճԵ շ Է ԿաճԵԿ

18 C շ³ Են C աՇն Ս»ԻՇ

Ի Գ. Փ Ո Ւ Խ

Նորահրաշ ծնընդեան քո, Տէ՛ր,
Ընդ մոգուցն երկրրպագեմք,
Երկնաւոր հովուիդ երգեմք
Զերգս հովուացն՝ փա՛ռք ի բարձունս:

5 Բարունւոյդ աշակերտեալքս
Ընդ հրեշտակս այսաւր պարեմք,
Սրովբէից համաձայնեալ՝
Յայտնութեամբ քո, Տէ՛ր, ցընծամք:

10 Երեւելոյդ ի փրկիկի
Քեւ փրկեալքըս պաղատիմք.
– Սըրբեա՛ ըզմեզ ի մեղաց
Կենարար քո սուրբ ծնընդեամբ.

15 Ի փա՛ռըս վերաբերեա
Աղաչանաւք Աստուածածնին:
Եկեալ նորոգող փրկչիդ
Նորոգեալքս երգեմք ըզփառս:

² ӨмÇõñŸ»ñ

A - Ө»é. 7785, Æ»ñÃ 23³ µ
B - Ө»é. 3503, Æ»ñÃ 30µ-31³
C - Ө»é. 79, Æ»ñÃ 325µ (ö³ ñÇ½)
D - Ө»é. 80, Æ»ñÃ 60µ-61³ (ö³ ñÇ½)
E - Û»ñèçè ԲŸánñ³ ԷÇ, ´³ Ỗü ä³ ÷³ ö, շԸ 375-376
Ëáñ³ . Çñ
A ö|áĒ. ´³ öáõñ »ñ»Í á(ÇŸ) BCD ö|áĒ] E Æ ŸáŰŰ
Ì³ ñ³ Í³ á³ Û»ñè»èÇ »
´Ÿ³ . Çñ
2 AD Û»ù »ñÍ Áñá³ . »Ùù E »ñÍ Çñ á³ .³ Ÿ»Ùù
4 E ½»ñ. AB Ñái áõ³ ó D Ñái áõ³ óÁŸ AE Á½÷³ éù
5 CDE ñ³ µáõŸáŰ
6 C ÑñÁbí³ ³ İ è E³ Ìèùñ á³ ñ»èóáõù

7 C èñáµ»Çó
8 ADE óÁŸÍ³ èóáõù C óŸÍ³ Ûù
9 A շñ»õ»ñáŰ D շñ»õ»ĒáŰ C ÷ ñÍ³ »³ Ē
10 C ÷ ñÍ³ »³ ĒÁè E á³ Ө³ İ³ »èóáõù
11 C èñµ»³
12 E İ³Ÿ¹³ Ÿ³ ñ³ ñ AD ÍÁŸÁŸ¹³ »³ Ûµ¹ B ÍŸÁŸ¹³ »³ Ûµ¹
C ÍŸÁ¹³ »³ Ûµ
13 C ÷³ éè İ³ »ñ³ µ»ñ³ Ű
14 E Û³ ӨÁ³ Ÿùù ÷ Ē³ Ө³ ä³ Ÿ³ òù AD èáõñµ³ èİ áõ³ -
Í³ ÍŸÇ¹ E èáõñµ³ èİ áõ³ Í³ ÍŸÇŸ
15 ADE շÍ³ »³ Ē ABD Ÿáñá.³ óŰ E Ÿáñá. ùŰ AB ÷ Áñ-
ÍÇá¹ C ÷ ñÍ³ áÇ¹ E ÷ ÁñÍ Çá
16 CD ½÷³ éè E ÛÇßİ Á½÷³ éè AD ½÷³ éè (A Á½-
÷³ éè) Ç µ³ ñŌáõŸè

ԻԴ. ՏԱՂ [ԾՆՆԴԵԱՆ], Ի ՆԵՐՍԻՍԷ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԷ

Սկըսեալն յանըսկիզբն ի Հաւրէ անժամանակ Որդին,
 Որդին անըսկիզբն առեալ ըսկիզբն ի Կուսէն մարմնով.
 Մարմնով պարագրի արկողն որպէս զաւթոց ըզլոյս,
 5 Լոյս փառացըն Հաւր ի մըսուր խանձարրաւք պատեալ բազմի.
 Բազմի եւ ի գիրկս Կուսի ի քերովբէից բարձեալն,
 Բարձողըն կարեաց էից կերակրի կաթամբ Կուսին.
 Կոյսըն մայր եղեալ հրաշիւք զբնութեանս ելոյծ զաւրէնս,
 Աւրինաց տըւողն եմուտ ընդ աւրինաւք ծնընդեան.
 Ծնընդեան արքային աստեղըն մոգքն ընծայաբերք եղեն,
 10 Եղեն եւ հովիւք զասուց հրեղինաց համաձայնեալ:
 Համաձայնելով եւ մեք երգեմք՝ փա՛ռք ի բարձունս.
 Ի բարձանց իջեալ փըրկչիդ տացուք յաւէտ ըզփառս:

² օմՇօնՅ»ն

A - օ»ե. 7785, Թ»նԹ 58μ-59³

B - օ»ե. 3503, Թ»նԹ 31³ μ

C - օ»ե. 80, Թ»նԹ 65³ μ (օ³ նՇ³)

Êañ³ · Շն

A î³ օ̇ áօԹ»նան¹ ³ օáօնՅ ³ է³ օ³ օի ՇՅ B Ի³ Կáí Կ
 »օԹՅ ³ օáօնՅ ³ է³ օ³ օի áԹ C Է Ը»նեՇչ̇ Ի³ ԹáօօՇ-
 Ի áեչ̇ î³ օ̇ [¼³ օáօն]

´Յ³ · Շն

1 C Թ̇ Կ»օ̇ՇՅ + Է Թ̇ ԿԹԷԻ Շ³μԿ

2 A օ̇Ի Շ³μԿ

3 ABC ³ նԻ³ օօՅ

5 A ննáí μՇօ C ննáí μՇօ μ³ նօն»³ ԷՅ

6 ABC μ³ նօ³ օօԹՅ

8 ABC î Áօ³ օօՅ

9 B Ըá· ù C ÁԿԻ³ Թ̇»ն̇

10 B Ն³ Ը³ Թ³ ԹՅ³ Է

11 A ÷³ էե

12 B ÷ ԱնԻ Շá¹ B Թ̇ օչ̇Թ

ԻԵ. ՓՈԽ

Տէր փառաց անճառ ծընեալն յառաջ քան զյաւիտեանս,
Նոյն ծընաւ այսաւր ի Բեթղահէմ քաղաք Դաւթի:

Րաբունն երկնային իմաստութիւնն Հաւր եւ բան,
Յանբանից մըսուր ի խանճարուրս պատեալ զընի:

5 Նըստեալն ի քրովբէս յաթոռ փառացըն հինաւուրցն,
Ի գիրկըս Կուսին տըղայապէս բազմի մանուկ:

Նրկնաւոր զաւրացըն թագաւոր մեծ եւ յաղթող,
Յամպ թեթեւ նըստեալ, ի յԵգիպտոս փախչի կամաւ:

10 Րամից Համայնից ստեղծող եւ Տէր, անտես վերնոցն,
Յերկրի երեւի եւ ընդ որդւոց մարդկան շըրջի:

Սրովբէից թեւաւք պարածածկեալն ի սուրբ սըրբոցն
Խոնարհեալ Հայցէ ի ծառայէն իւր մըկըրտիլ:

Նկեալ հուրն Աստուած Յորդանանու յորձանսն իջեալ,
Ջրով կիզու ըզմեզս աղամային բնութեան մարդկան:

15 Սարսեալ ամլորդւոյն ի կիզանող ահեղ բոցոյն,
Հրածարէր մերձիլ ի ճառագայթն անճառ փառաց:

² 0μÇõñŸ»ñ

A - 0»é. 7785, Ā»ñĀ 59³ - 60³
B - 0»é. 3503, Ā»ñĀ 31μ-32μ
C - 0»é. 80, Ā»ñĀ 65μ-66μ (ö³ ñÇ½)
D - 0»é. 6495, Ā»ñĀ 94³ μ
E - Ü»ñèçè ÞŸánÑ³ ĘÇ, ³ Ÿü ä³ ÷³ ö, շԸ 372-374

Êán³ · Çñ

ABC ö[áË] D î³ 0 ì ŸŸ¹»³ Ÿ, Ç ì շñ Ü»ñ[èÇèç] E Æ
ŸáŸ

Ì³ ĩñ³ Í³ a¹ îñ Ü»ñè»èÇ » è³

ŸŸ³ · Çñ

1 DE ÍÁŸ»³ É
2 E³ ĩèññ D μ»Ā0»չÛ E μ»Ā0³ Ñ»Û
3 CE ñ³ μáóŸ A ÇÛ³ èï áóĀ»³ ŸÁŸ DE ÇÛ³ èï áóĀÇóŸ
E Ñññ DE³ Ÿ»0ÇŸ ÷ È »ö μ³ Ÿ

4 D¹ ŸÇ

5 D ùñáμçè D ÷³ é³ óŸ

6 C ì 0³ Ɔ³ à »è E μ³ éŸÇ ÷ È μ³ ½ÛÇ

7 E ½ññ³ óÁŸ ABC Ɔ³ 0Ā³ ö0

8 D Ÿèï »³ É E ŸÁèï Ç

9 ABC èï »0Í³ ö0 D èï »0Íü0 E í »ñŸáó

10 D ì »è 12-ñ¹ ì á0Ā D »ñ»ö»³ É D án¹ áó D ƆÁñç»³ É

11 D èñáμ;Çó E Ā»öüü DE a³ ñ³ Í³ ÍŸ »³ É C èĀñμáó D
èñμáóŸ

12 D ì »è 10-ñ¹ ì á0Ā D Ñ³ Ɔññ D ÇõñÛç ÷ È Çõñ C

ÛÁŸ Āññ շñ áó00áó³ Í¹ ÛÁŸ Āññ Çõñ

13 A éáöè³ ŸóüáóÛ³ » Ɔ³ ½. CD շŸ »³ É BC Ɔñó³ Ÿè

14 E çĀñá¹ E ½Û»0è D μŸáóĀ»³ Ÿè

15 BD³ Üĕññ¹ áŸ AC Í Ç½³ Ÿ³ ö0 DE Ɔ³ Ñ»0

16 C ÷³ é³ óŸ

*Ի բարձանց Հոգին աղաւնակերպ էջ առ նրմա,
Մատամբ ցուցանէր զծածկեալ մարմնով բնութիւնն Աստուած:*

20 *Երկնից դրունք բացան, այն զոր փակեաց մեղաւք Աղամ,
Հաւր բարբառ հընչեաց.— Դա՛ իմ Որդի, դըմա՛ լուարուք:*

*Սուրբ Երրորդութեան երից անձանց խորհուրդ յայտնեալ,
Զոր փառաւորեմք անլըռելի ձայնիւ երգով:*

*Այժմ եւ հանապազ ընդ Հաւր զՈրդի գովեմք Հոգւովն,
Միաստուածութեան տացուք ըզփառս միշտ յաւիտեան:*

17 ABD ԿԱՍՅՅ ԿԿ

18 E óáóó³ ԿԸ CD μΎáóÃÇóΎ E μΎáóÃ»³ ԸμΎ

19 E շնԻ ԿՇó D Ը»Ó³ óù ÷³ Ի »³ ó E Ը»Óùù

20 DE Ñûñ C ¹³ ԿԱ ¹Ը³ D շ ÷ Ը ¹ԱԸ³ A ԷÁó³ ñáóù

21 BE »ññáñ¹ áóÃ»³ ԿԿ D »ñՇóԿ

23 D ½áñ¹ Շ ÁԿ¹ Ñûñ E Ñûñ D Ñá· áí E Ñá· óáí

24 B ԸՇ³ èì áó³ ԻáóÃ»³ ԿԿ D ½÷³ éè BD Է³ óՇԻ »³ Կè

ԻԶ. ՏԱՂ [ԾՆՆԴԵԱՆ], ՏԵԱՌՆ ՆԵՐՍԻՍԻ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ

* * *

Այսաւր ցընծան դասք հոգեղինացն
 Ընդ փրկուլթիւն հոգեղինացս:
 Այսաւր ցընծայ Ադամըն հին՝
 Նոր Ադամաւ նորոգելով:
 5 Այսաւր ցընծայ կոյսն առաջին
 Երկրորդ Կուսին ծընեալ զԱստուած:
 Այսաւր իջեալ բանակք անմարմնոցն
 Տան աւետիս մարմնաւորացս:
 Այսաւր գոչէր հրեշտակապետն.
 10 – Ուրախ լերուք եւ ցընծացէ՛ք,
 Դասք երջանիկ ընտրեալ հովուացն.
 Ծընաւ այսաւր ձեզ փրկուլթիւն՝
 Տէր եւ աւծեալ Հաւր միածին
 Ի Բեթղահէմ քաղաք Դաւթի:
 15 Փութացարուք յայրն երկնանման
 Ի տեսանել զհովիւրն քաջ,
 Որ ի լընուլ զթիւ հարիւրոց
 Իջեալ ի գիւտ մոլորելոցս,
 Երգեմք նըմա՛ փա՛ւք ի բարձունս:

² 0μϞδñŸ»ñ

- A - 0»é. 7785, Ā»ñĀ 41³ - 43μ
- B - 0»é. 3503, Ā»ñĀ 44³ - 46³
- C - 0»é. 79, Ā»ñĀ 327μ-328³ (ö³ ñϞ½)
- D - 0»é. 80, Ā»ñĀ 71μ-73μ (ö³ ñϞ½)
- E - 0»é. 6495, Ā»ñĀ 107μ-108μ

Êáñ³ · Çñ

- A í³ 0 »ñ»Í á[ϞŸ Ā³ ÚáóŸ, Ϟ Ú»ñéϞéչ³ é³ ó»³ É [°
- ³ óáóñ] B Í³ YáóŸ áóĀ³ óáóñŸ, í »³ éŸ Ú»ñéϞéϞ
- Í³ Āá0ϞÍ áéϞ C áóĀ»ññáñ¹³ óáóñŸ³ é³ ó³ óī ϞŸ D
- ÚÚϞŸ³ óáóñ, Ϟ Ú»ñéϞéչ [Ā³ óáóñ] E í³ 0 É³ ó »ó
- áϞí³ ³ ŸϞ [¾³ óáóñ]

´Ÿ³ · Çñ

- 1 B óÁÍ³ Ÿ C óŸÍ³ Ÿ AD Ñá. »0ϞŸ³ ó
- 2 C ÷ ñÍ áóĀϞóŸ E Ñá. »0ϞŸ³ ó
- 3 B óÁÍ³ ÚC óŸÍ³ E óÁŸÍ³ B ³ ¹³ ÚŸÁŸ C ³ ¹³ ÚŸ

- 4 B ³ ¹³ Ú³ B Yáñá. »ÉáŸ
- 5 E áϞù 5-6 B óÁŸÍ³ C óŸÍ³ ú
- 7 E ³ Êéñ ABCÉ³ ŸŸ³ ñŸŸáó
- 8 C Ú³ ñŸŸ³ óáñ³ ó
- 9 C ÑñÁñi³ ³ Í³ á »í Ÿ E í á0Ϟó Ÿi³ á0 Ā¼ÁŸŸ³ ÉŸ Ϟ
- éáóñμ Í áóéչŸ
- 10 A Éáóé³ YóúáóŸ³ ³ Êé³ ½. C óŸÍ³ ó»ú
- 11 BC ÁŸ¹ñ»³ É B Ñáí³ óŸ CD Ñáí áó³ ó E Ñáí ó³ ó
- 12 CE ÷ ñÍ áóĀϞóŸ
- 14 B μ»Ā0չչŸ C μ»¹0»Ÿ E μ»¹0³ ÑչŸ
- 15 AE »ñÍ Ÿ³ ŸÁŸ³ Ÿ
- 16 C ¼Ñáí Ϟí Ÿ
- 17 BC ÉŸáóÉ BD Ñ³ ñϞóñáóé E Ñ³ ñϞóñáóŸ
- 18 BD ÚáÉñ»Éáó¹ E ÚáÉñ»ÉáóŸ
- 19 B ŸÁŸ³ ÚC ŸŸ³ ŸE ½-³ Êéé

* * *

ՓՈԽ

- 20 Այսաւր ցընծայ տունն արահամեան
Աւետաբեր Որդւոյն ծնընդեամբ:
Այսաւր ցընծան դապք նահապետացն
Լըրմամբ ուխտին թըլփատութեան:
Այսաւր ցընծայ Մովսէս աւրինաւքն՝
- 25 Տեսանելով զլրումն աւրինաց:
Այսաւր ցընծան հոյլք մարգարէիցն՝
Տեսեալ ըզմարգարէացեալն:
Այսաւր փողէ դաւթեան քընարն.
– Գըտաք ըզնա տուն յեփրաթայ:
- 30 Այսաւր գոչէ մեծն Եսայիաս.
– Ընդ մեզ Աստուած Կոյսըն ծընաւ:
Այսաւր հընչէ յայրըն Միքիաս.
– Ծընցի իշխան ի Բեթղահէմ:

Այսաւր խայտայ ձայն բարբառոյն՝
35 Որպէս երբեմն յորովայնին,
Այսաւր ցընծայ մեծ Կարապետն՝
ԶԱստուած եկեալ տեսանելով:
Այսաւր գոչէ յանապատէ.
– Չեզ աւետի՛ք, որք յԱդամայ.
- 40 Տէր գայ, հըզաւըրն զաւրութեամբ,
Վանէ զկարծեալըն զաւրութիւն,
Մերձ է երկնից արքայութիւն,
Պատրաստեցէք յոգիս շաւիղ:
Թագաւորին երկնաւորի
- 45 Լերինք եւ բլուրք խոնարհեցան,
Խորք անդընդոց բարձեալ լըցցին:

Ēān³ · Çñ	30 E · āāzñ AD »ē³ ŪÇ
A ³ Ū³ ½. BE ³ ÝĒān³ · Çñ D ö[āĒ]	31 B ½Ç ÁÝ¹ E ½ÁÝ¹
20 C āÇü 20-56 D óÁÝÍ³ E óÁÝÍ³ Ý D ì áóÝ	32 E Û½ ÷ Ē ³ ŪÁÝ
21 A āñ¹ óáŪDE āñ¹ áŪ	33 B µ»ĀŌççÛ E µ»¹Ō»ÑçÛ
22 AD Ý³ Ñ³ á»ì ³ ó	34 E Ē³ ū »³ ó D µ³ ñµ³ éáŪ
23 B ĀĀĒā³ ì áóĀ»³ Ý	35 E ūñáí³ ŪçÝ
24 B óÁÍ³ ŪE óÁÝÍ³ E ³ òñÇÝ³ òù	36 BE óÁÝÍ³
25 BE ½ĒñāóŪÝ AD ³ òñÇÝ³ óÝ	38 E · āāzñ E ì áŌÇó ū ì áŋ³ ó»ì ³ óāñ Ó³ ŪÝ µ³ ñµ³ éáŪ
26 E Ñá. »ŌÇÝ³ ó ÷ Ē Û³ ñ. ³ ñçÇóÝ	39 A Ēāōē³ ÝōñāóŪ³ ³ Ū³ ½.
27 E ì »ēÇÝ AD Á½Ū³ ñ. ³ ñç³ ó»³ ĒēÝ E ½Ū³ ñ. ³ ñç³ -	41 B ½Ī³ ñĪ³ »³ ĒÝÁÝ BE ½³ òñáóĀ»³ Ūµ
ó»³ ĒÝ	43 B ³³ ò»Ō
28 E ÷ áŌçñ	45 E µĀĒāóñ BE ĒáÝ³ ñÑ»éóÇÝ
29 B Á½Ý³ ŪD ì áóÝÝ E ū ÷ Ā³ Ū³	46 E Óāñù ÷ Ē Ēāñù B ³ Ýì ÁÝ¹ áó B ĒÁóÇÝ

Իսկ դու ցընծա՛, գետ Յորդանան,
 Զի զարհուրեալ անդրէն դառնաս,
 Արագ փուլթա՛ այսրէն ի նոյն,
 50 Ծափ ըզծափի հարցես ձեռամբ,
 Յորդ վըտակաւք խաղա՛ զըլարթ,
 Ել ընդառաջ արեաւք խորոց,
 Երկըրպագեա՛ արարողին.
 Գայ մըկըրտիլ հուրն Աստըլած՝
 55 Լըւանալով զմեղս Ադամայ,
 Զախէ ի քեզ զգլուխ վիշապին:

* * *

ՓՈԽ

Այսաւր անմեղըն մըկըրտի,
 Զի զմեղուցեալքըս սըրբեսցէ:
 Այսաւր ստեղծողըն ձեռնադրի
 60 Խոնարհութեամբ յարարածոյն:
 Այսաւր Հոգին աղաւնակերպ
 Էջ՝ վըկայեալ իւր էակցին:
 Այսաւր փակեալ դըրունք բացան,
 Եւ հինաւուրցն Աստուած յայտնեալ:
 65 Այսաւր հընչեաց Հայր ի բարձանց.
 – Դա՛ է Որդի իմ սիրելի,
 Բան եւ ծընունդ եւ ճառագայթ,
 Լոյս ի լուսոյ, կեանք ի կենաց,
 Իմաստութիւն եւ զաւրութիւն,
 70 Սկիզբն սկըզբանց անժամանակ,

47 BE óÁÝí³ Û
 49 BE ÷ áóÃ³ Û
 50 B ½»éÛ³ Ûµ ÷ È Ó»é³ Ûµ E ½»é³ Ûµ ÷ È Ó»é³ Ûµ
 51 D È³ Ó³ ÛB ½áó³ ñÃ E ½Ãó³ ñ¹ ³ È³ òù ÷ È È³ Ò³
 ½Ãó³ ñÃ
 53 B »ñĪ Āñá³ . »³ Û
 54 E . ³ DE ³ èĭ áó³ Í
 56 D ç³ ÒÈ¿ E áÇù Ç ù»½ E ā³ ñ í Çß³ á ÇÝ
 Èāñ³ . Çñ
 A ³ Û³ ³ ½. BE ³ ÝÈāñ³ . Çñ C Ēáóè³ Ýóùáóù ÷ áÈÇ
 Ýß³ Ý D ÷ [áÈ]
 57 C ³ Ýù»òÝ ÛĀĪ ñĪ Ç
 58 C ½Û»Òáóó»³ ĩè èñµ»èó E èñµ»èó¿
 59 ABD èĭ »ÒĪ³ óÒĀÝ C è»ÒĪáÓÝ ÷ È èĭ »ÒĪáÒĀÝ E
 ĭ áÓÇ ÷ áÈ³³ ñ¿Ýª

² Ûè³ òñ èĭ »ÒĪ³ óÒĀÝ ÛĀĪ Āñĭ Ç
 ¼Ç ½Û»Òáóó»³ ĩĀè èñµ»èó¿
 ² Ûè³ òñ èĭ »ÒĪáÒĀÝ ÛĀĪ Āñĭ Ç£
 60 B Ɔ³ ñ³ ñ³ ÍóáŸ
 62 B í ĀĪ³ »³ É C í Ī³ Ɔ³ É
 63 C µ³ Ī³ »³ É ÷ È ÷ ³ Ī³ »³ É AC ¹ ñáóÝù BC »ñĪ ÝÇó µ³ -
 ó³ Ý
 64 B ³ èĭ áó³ ÍÝ C Ɔ³ Ÿ »³ É
 65 C ÑÝā»³ ó
 66 A Ēáóè³ Ýóùáóùª ³ Û³ ³ ½. BCE ¹³ ÛB Çù āñ¹ Ç Çù C
 èÇñÇÈ»ĒÇ
 67 C ÍÝáóÝ¹
 69 C áÇù 69-70
 70 ABDE èĪ Ç¼µĀÝ

Արարչակից եւ գոյակից,
 Միով բնութեամբ՝ ոչ բաժանեալ,
 Իջեալ յինչն՝ ոչ հեռացեալ,
 Մարմին առեալ՝ ոչ փոփոխեալ:
 75 Դըմա՛ լուարուք, որդիք մարդկան,
 Դա՛ ճանապարհ ճրջմարտութեան,
 Ելէ՛ք ընդ նոյն առ իս յերկինս:

* * *

ՓՈՒՆ

Այսաւր Հոգւովն ել յանապատ
 Տէրըն՝ փորձիլ ի փորձողէն:
 80 Այսաւր երկրորդ Աղամ պահեալ
 Պարտեաց գյաղթող հնոյն Աղամայ:
 Այսաւր պահաւք քառասնաւրեայ
 Կանգնեաց զանկեալըն ճաշակմամբ:
 Այսաւր ցընծամք որդիք մարդկան,
 85 Զի ետ կոխան զաւճն առաջին:
 Այսաւր տաւնեմք ուրախութեամբ
 Զաւր աւետեաց ազատութեան:
 Այսաւր եկայք, հաւատացեալք,
 Տացուք փրկչին զփառս յաւիտեան:

73 E ԹչԿ ÷ È ԹՅչԿ

75 C ¹Û³ ÛE ¹Û³

76 CE ×δÛ³ ñi áδÃ»³ Կ

77 C Թñi ñç ÷ È Թñi ԿԿè

Èáñ³ · Կñ

A ³ Թ³ ½. BDE ³ ԿÈáñ³ · Կñ C ÷ [áÈ]

78 E ³ Թèúñ CE Ñá. áí Կ D Թ³ Կ³ á³ i Կ

79 C i շñԿ

80 C »ñi áñ¹ E »ñi ñáñ¹ Կ

81 AE ÑÁԿáŸ B ³ ¹³ Û³

82 B ù³ é³ èԿáñ»³ C ù³ é³ èԿ³ òñ»³

83 C Ի³ Կ. »³ ó ½³ Կ. »³ ԸԿ ×³ ß³ Ի Ը³ ԸµԿ

84 C áçù 84-85 E óÁԿ³ Կ ABD ³ ¹³ Û³ Û ÷ È Ը³ ñ¹ Կ³ Կ

87 E ³ ò»i »³ òè³ ½³ i áδÃ»³ Կè

89 CE ÷ ñi áçԿ B Թ³ òçi »³ Կè

ԻԷ. ՏԱՂ ԾՆՆԴԵԱՆ, Ի ՆԵՐՍԻՍԷ

Քառանիւթիցըս Աստուած եւ աննիւթիցն
Անեղ յէութեան ծածկեալըն ի ծոց Հաւր,
Փըրկող ծագեցաւ ի լուսոյ մեզ լոյս,
Բան բովանդակեալ յորովայնի Կուսին:

5 Իիւթիւ Սուրբ Հոգւոյն տնաւրինաբար յղացեալ
Զհինաւուրցն Աստուած ծընանելով մանուկ,
Յուցաւ ի մարմնի եւ ցընծացաւ երկիր,
Պանծացաւ եւա՛ զԱստուածորդին ծընեալ:

10 Բաբունին բազմեալ ի յանբանից մըսուր,
Պար առեալ հրեշտակք ընդ բացաւթեայ հովուացն
Տան փա՛ւք ի բարձունս, յերկիր խաղաղութիւն,
Աւետիս մարդկան ընդ հաշտութեանըն Հաւր:

15 Վերնական աստեղբըն հրաւիրեալ մոգուցն
Ընծայաբերիլ թագաւորին նորոյ.
Սարսեալ Հերովդէս ընդ համբաւ Մանկանն,
Մոլեգնեալ լընոյր արեամբ ըզԲեթղահէմ:

Ռահ հորդէր Յովսէփ ըստ հրեշտակին տեսեան,
Մանկամբն եւ Կուսիւ փախչէր ի յեգիպտոս.

² ӨмҮҗөнҮ»ñ

A - Ө»é. 7785, Ǻ»ñǺ 69µ-70µ
B - Ө»é. 3503, Ǻ»ñǺ 46³ - 47µ
C - Ө»é. 79, Ǻ»ñǺ 328³ µ (ö³ ñÇ½)
D - Ө»é. 80, Ǻ»ñǺ 73µ-74³ (ö³ ñÇ½)
E - Ө»é. 9053, Ǻ»ñǺ 17µ-19³

Êáñ³ · Çñ

A í³ Ǫ ì ÝÁÝ¹»³ Ý օñՇéì áèՇ ² éì áofáú Û»ñáú B
ÜánՇÝ ÝÜՇÝ Շ YaŮ [Ǻ³ óáõñ] C ÝÜՇÝ³ óáõñ »ñ»İ á-
ŮÝ Á³ ÜáóÝ [Ǻ³ óáõñ] D ÝÁÜՇÝ³ óáõñ »ñ»İ áŮÝ, Շ
Ü»ñèՇ[èչ, Ǻ³ óáõñ] E³ ÝÊ.áñ³ · Շñ

İ³ ǻñ³ İ³ á¹ օ-Ǫ (ǻ ì³ ¹³ ñǪ)

´Ý³ · Շñ

1 BCD ù³ é³ ÝՇóǺՇóè E³ é³ ÝՇóǺՇóè B³ ÝՇóǺՇóè D
³ ÝՇóǺՇóè

2 D Ů»áóǺ»³ Ý BCDE Í³ ÍÍ »³ ÉÝ

3 AD ÷ ÁñÍ³ óǪ CE ÷ ñÍ áǪ

4 E ǻñáí³ ÝՇ

5 BCE Ñá· áŮ E ì Ý³ օñՇÝ³ µ³ ñ D ŮǺ³ ó»³ É

6 E ½ŮՇÝ³ óáóóÝ CE ÍÝ³ Ý»Éáí

7 CE óÝÍ³ ó³ ó E »ñÍ Շññ

8 ABDE »ó³ ÜAB ½³ éì áó³ Íáñ¹Շ CE ÍÝ»³ É

9 D áÇù Շ CE Üéáõñ

10 C ÑñÁBì³ É ù E Ññ»Bì³ ÷ ù C µ³ ó³ óǺ»³ E Ñáí³ ó

12 C Ñ³ Bì áóǺ»³ ÝÝ D Ñ³ Bì áóǺՇóÝÁÝ

13 D áÇù 13-40 CE³ éì »ǪµÝ

15 C Ñ»ñá¹ »è C Ü³ Ý.³ ÝÝ

16 BE ÜáÉչ. Ý»³ É C ÜáÉ»³ »³ É CE ÉÝáñ B Á¼µ»¹ ǪչչÜ C

¼µ»¹ Ǫ³ Ñ»Ü E ¼µ»¹ ǪչՆչÜ

17 C ǻóè»÷ E ÁÝ¹ C ÑñÁBì³ ÷ ÍՇÝ A ì »éÉ»³ ÝÝ

20 Զահ լուսոյն դարձեալ ի Նազարեթ բնակէր,
Ծածկէր զճառագայթն երեսնամեայ լըրմամբ:

Պարագրեալ մարմնով ի Յորդանան եկեալ.
Զհընոյն Ադամայ լուանալ պարտեացն ըզգիր.
Չառնոյր Յովհաննէս ըզմըկըրտելն ի յանձն,
Խոնարհէր փըրկիչն՝ իջանելով ի ջուրսն:

25 Որդին կուսածին յամլորդւոյն ձեռնադրեալ,
Չայնէր Հայր յերկնից. – Դա՛ իմ Որդի ընտրեալ:
Շնորհատու Հոգին աղանակերպ իջեալ,
Հանգչէր ի վերայ մարմնացելոյ Բանին:

30 Նա սկիզբն առնելով մըկըրտութեան նորոյ,
Ի հուր եւ Հոգի մըկըրտելով ըզմեզ,
Յաղթէր բնակելոյն վիշապ աւձին ի ջուրսն,
Զգլուխ նորին ջախեալ կոխան մարդկան տըւեալ:

35 Մեկնեալ յանապատ չար փորձողին յաղթէր,
Խրատելով ըզմեզ ըզգուշանալ շնորհին.
Ճաշակն ըզմեղաց ապաշխարէր անմեղն,
Անճաշակ եղեալ քառասնաւրեայ աւուրբք:

40 Ղաւղեալ բանսարկուն հալածեցաւ ի բաց,
Մատուցեալ հրեշտակք եւ պաշտէին ըզՏէրն:
Չայնիւ քաղցր երգով համաձայնեալ նոցին,
Աւրհնեսցուք զեկեալն ի փըրկութիւն մարդկան:

18 BC Û³ Ý.³ ÛµÝ B İ áóèçóÝ E ÷³ Õãžñ E ƒ. Çáı áè
20 E x³ é³ .³ ƒÁÝ BC »ñ»éÝ³ Û»³ CE ƒñÛ³ Ûµ
21 C Û³ ñÛÝáı Ý
22 C ½ÑÝáŸ E ³ 1³ Û³ B ƒÁó³ Ý³ ƒáı C ƒáó³ Ý³ ƒáı E
ƒı³ Ý³ ƒáı C ½á³ ñı »³ óÝ ½ Çñ E · Çñ
23 B ƒáı³ ÝÝçè C ƒáı³ ÝÝ»è E ƒáı³ Ýçè B Á½ÛÁİ Áñ»ÉÝ
C ½Ûİ ñı ÇÉÝ E ½Ûİ ñı »ÉÝ
24 B ÷ Áñİ áçÝ CE ÷ ñİ ÇáÝ C çáóñÝ
25 AB Ç ƒ³ ƒƒáñ¹óáŸ C Ç ƒ³ ƒƒáñ¹áŸ E ƒ³ ƒƒáñ¹áŸ
BCE Ó»éÝ³ 1ñÇ
26 A »ñİ ÝÇó B Ç ƒ³ ñİ ÝÇó A 1³ ç BC 1³ Û E áñ¹ ÷ È
áñ¹Ç BCE ÁÝ¹ñ»³ ƒ

28 C Ñ³ Ýã»ñ
29 C áÇù 29-36 E Ûİ ñı áóÁ»³ Ý
30 B Ç Ñá· Ç E Ûİ ñı »ƒáı ½Û»½
31 E ƒ³ ÈĂçñ
32 E ÷ áÈ»³ Ý ÷ È İ áÈ»³ Ý E İ í »³ ƒ
33 E ƒ³ ÈĂ»³ ƒ
34 E ½Û»½ ½ áóß³ Ý³ ƒ
35 E ³ Ý»Ï ÷ È ³ ÝÛ»ÏÝ
38 C ÑñÁßı ³ İ ù AC á³ ßı »ÇÝ C ½ı çñ E ½ı çñÝ
39 BCE Ó³ ƒ»³ ƒ
40 E ùñÑÝ»èóùù E ½»İ »É¹ ÷ È ½»İ »³ ÉÝ CE ÷ ñİ áóÁçóÝ

ԻԸ. ՓՈԽ

Նոյն ինքն անդրանիկըն Հաւր յառաջ քան զարեւ,
Եղեւ անդրանիկ այսաւր կուսական ծնընդեամբն:

Բոպէից քառից ստեղծողն ի նոյն խոնարհեալ,
Սըրբել զԱղամայ գյանցանս ի գետն Յորդանան:

5 Եկեալ հուրն Աստուած մարմնով մըկըրտիլ ի ջուր,
Սարսեալ Յովհաննէս տեսլեամբն, ոչ իշխէր մերձիլ:

Ի վերուստ իջեալ Հոգին նըման աղանոյ,
Երկնիցըն բացան դըրուեր, Հայր յայտնեալ ցուցաւ.

10 Աղաղակելով գոչէր. «Դա՛ է իմ Որդի
Յինէն առաքեալ յերկիր, դըմա՛ լըւարուք»:

Սա տաւնից մեզ տաւն, եղբարք, ժողովոց ժողով,
Բողորից փըրկիչն այսաւր Յիսուս կոչեցաւ:

Արդ, յաւուր տաւնիս այս Տեառն անուանադրութեան
Նըւագ ցընծութեան երգեմք՝ ըզփառս ի բարձուս:

² ӨмÇөнÝ»ñ

- A - Ө»é. 7785, Ā»ñĀ 19³ µ
  - B - Ө»é. 3503, Ā»ñĀ 47µ-48³
  - C - Ө»é. 79, Ā»ñĀ 328µ-329³ (ö³ ñÇ½)
  - D - Ө»é. 80, Ā»ñĀ 48µ (ö³ ñÇ½)
  - E - Ө»é. 424, Ā»ñĀ 25µ-26³
  - F - Ө»é. 7958, Ā»ñĀ 56³ µ
  - G - Ӱ»ñé:è ÐÝáñÑ³ ĘÇ, ³ Ýù á³ ÷³ ö, շԸ 377-378
- Ęáñ³ · Çñ
- A ö[áĘ. ² ³ óáóñ] BC ö[aĘ] D ³ ÝĘáñ³ · Çñ [, ³ - óáóñ] EF í³ Ö Ӱ»ñé:èÇ ³ é³ ó»³ É շ (E áÇù շ) [Ā ³ - óáóñ] G Æ Ӱí ñí áóĀÇóÝÝ í »³ éÝ
- İ ³ ĩñ³ Í³ a³ Ӱ»ñé»èÇ »³ ĩè µ³ Ý
- ³Ý³ · Çñ
- 1 C ³ Ý¹ ñ³ ÝÇİÝ D ³ Ýí ñ³ ÝÇİÁÝ G Ñññ C ½³ ö»ö ÷ Ę ½³ ñ»ö
  - 2 FG ³ ĩèññ BCF ÍÝÁÝ¹ »³ Ӱµ
  - 3 EF ñáí á շÇó DE èí »ÖÍ³ óÖÝ F èí »ÖÍúÖÝ
  - 4 B éĀñµ»³ É C èñµ»É B ½³ ¹³ Ӱ³ E Ӱ³ ¹³ Ӱ³ Ӱ ADF

- Ӱ³ Ýó³ Ýè E ½³ Ýó³ ÝèÝ BC · »í
  - 5 AD շİ »³ É A ӰĀÍ Āñí Çİ CF Ӱİ ñí ÇĘ B çáóñÝ
  - 6 ABCE ĩáí³ ÝÝշè F ĩáí³ Ýշè C İ »éĘ³ Ӱµ
  - 7 F í »ñáóè C ÝӰ³ Ý A ³ Ö³ óÝóáӰ
  - 8 C »ñİ ÝÇóÝ G շñİ ÝÇóÁÝ C ¹ ñáóÝù E ¹ ĀñáóÝùÝ C Ӱ³ í Ý»³ É
  - 9 EF ¹³ Ӱ
  - 10 CE ¹ ÁӰ³ ӰC Éáó³ ñáóù
  - 11 C İ úÝÇó G İ úÝ E »Öµ³ ĩñù B ĀáÓáí áӰ ÷ Ę ĀáÓáí áó
  - 12 A ÷ Āñİ áÇÝ C ÷ ñİ ÇáÝ G ³ ĩèññ
  - 13 ACD Ӱ³ ó³ ñí ÷ Ę Ӱ³ óáóñ B ³ ó³ ñí ÷ Ę Ӱ³ óáóñ FG İ úÝÇè B ³ Ýáó³ Ý³ ¹ ñáóĀÇóÝ EF ³ Ýó³ Ý³ ¹ ñáóĀ»³ Ý
  - 14 G A½³ »³ éù B İ áÓÇó ĩáí áӰ
- óñÇèİ áè ² èİ áó³ Í, ù»½ ÷³ éù
- ³ ĩĀ Ӱ³ Ӱ³ Ý³ á³ ½³ ³ ӰշÝ:
- C İ áÓÇ ÷ áĘ³ ñշÝ³
- Ӱáó»ñ Ñá. »óáñ İ ³ óáóù ĩáóĀ³ óñ»³ ĩñӰ³ Ýè.
- èñµ³ é³ ó Ó³ ӰՃó »ñ. »É óñÇèİ áéÇ
- ӰÇԲİ ÷³ éù Ӱ³ óÇİ »³ Ýè:

ԻԹ. ՏԱՂ ՔԱՌԱՍՆԱԻՐԵԱՅ ԳԱԼՂՍՏԵԱՆ ՏԵԱՌՆ Ի ՏԱՃԱՐ, Ի ՆԵՐՍԻՍԷ

Այսաւր նորահրաշ լոյսն ի յերկնից ծագեալ,
 Ծագեալ ի Հաւրէ լոյս ի լուսոյ ծրնունդ:
 Ծընունդ էական Աստուած ընդ Հաւր լոյս քան զարեւ յառաջ,
 Յառաջ քան զըսկիրզքն անժամանակ անեղ անմահ բնութիւն:
 5 Բնութիւն միշտ էակ մին միածին Բանն, որ ի ծոցըն Հաւր,
 Հաւր անեղ Որդին անճառելի ամենեցուն ստեղծիչ:
 Ստեղծիչն, որ եստեղծ զիս՝ յանէից գոյացուցեալ բանիւ,
 Բանիւ զաւրութեամբ կրէ զամենայն արարչական սիրով:
 Սիրով խոնարհեալ եկն ի խընդիր իւր հողացեալ կերպին,
 10 Կերպին նախեղակ զոր մահացոյց մահու առիթ պըտողն:
 Պըտող կենդանի, որ ի սկըզբան Բանն ի Կուսէն նոր մարդ,
 Մարդ ճըշմարտապէս տնաւրինաբար ընդ աւրինաւք մըտեալ:

ՓՈՒՍ

Մըտեալ ի տաճարն այսաւր աւծեալն Աստուած,
 Աստըւած եւ Տէր սինէական տառիցն:

² ՕմՇօնՅ»ն

- A - Օ»է. 7785, Ա»նՂ 106µ-107³
- B - Օ»է. 3503, Ա»նՂ 62³ µ
- C - Օ»է. 79, Ա»նՂ 332µ (օ³ նՇ½)
- D - Օ»է. 80, Ա»նՂ 82³ µ (օ³ նՇ½)

Էան³ · Շն

A ² Է i ³ Օ . ³ էeի »³ Կ i »³ էԿ Շ i ³ ×³ նԿ, Շ
 Ս»նեՇեչ շ ³ է³ օ³ »³ էեԵ B i »³ է i »ն»ծաօՍ (աՇ Շ
 Ս»նեՇեչ) C i ³ Օ i »³ էԿՅ¹³ է³ շՇԿ D i ³ Օ օ³ -
 է³ էԿ³ օն³ . ³ էԱէi »³ Կ

´Կ³ · Շն

- 1 C էաէ
- 2 C ÍÁԿաօ¹
- 3 C ÍÁԿաօ¹ A ՇԿաօ³ Í³ ³ էi աօ³ Í ÁԿ¹ Ը³ օն C ³ է-
 i աօ³ ÍÁ¹ ÷ Է³ ³ էi աօ³ Í ÁԿ¹
- 4 ABD Ա½էԻՇ¼Կ Ա ½էԻՇ¼Կ A ՇԿաօ³ Í³ ³ Կ»Օ³ ³ ԿՍ³ Ը
- 5 A ՇԿաօ³ Í³ Ա ՍՇԿ ՍՇԿ³ ÍՇԿ D ՍՇԿ³ ÍՇԿ Բ µ³ Կ C Íաօ
- 6 B առ¹ Շ A ՇԿաօ³ Í³ ³ Կ×³ է»էՇ C ³ Ս»Կ³ Í³ է ÷ Է³
 ³ Կ×³ է»էՇ
- 7 B ք»ՕՇաԿ ÷ Է³ էi »ՕԻՇաԿ C »է»ՕԻ ÷ Է³ »էi »ՕԻ A
 · աէáÍ Í աէ օաօօ»³ է ÷ Է³ · աԹ³ օաօօ»³ է (ՇԿաօ³ Í) B
 · աՍաա շՇօ ÷ Է³ · աԹ³ օաօօ»³ է C · աէ էա³ · աՄՅ³ ÷ Է³ · á-

Փ օաօօ»³ է

- 8 C µ³ ԿՇօ օօՕօաօ³ Í³ ³ էՇնáí A ՇԿաօ³ Í³ ³ ն³ նա³ -
 Í³ Կ C ³ ն³ նա³ Í Շօ
- 9 C ԷԿ¹ Շն A ՇԿաօ³ Í³ ³ Շօն ՆաՕ³ օ³ »³ է
- 10 A Í»ն³ á Շ B Ս» Ը³ օաօէ B A ՇԿաօ³ Í³ Ա Ս» Նաօ³ է ՇԱ A
 áÁí ֕áí Կ C á i աօՕԿ
- 11 C քi ¼µ³ Կ A ՇԿաօ³ Í³ µ³ ԿԿ Շ Í աօեչԿ D µ³ Կ C Í աօե»
- 12 C ×Ը³ նi ³ á շ է i ÁԿ³ օնՇԿ³ µ³ ն A ՇԿաօ³ Í³ ÁԿ¹
 ³ օնՇԿ³ օն C Սi »³ է

² ՕմՇօնՅ»ն

- A - Օ»է. 7785, Ա»նՂ 107³ - 108³
- B - Օ»է. 3503, Ա»նՂ 62µ-63µ
- C - Օ»է. 79, Ա»նՂ 332µ-333³ (օ³ նՇ½)
- D - Օ»է. 80, Ա»նՂ 82µ-83³ (օ³ նՇ½)
- E - Օ»է. 6495, Ա»նՂ 145µ

Էան³ · Շն

AC օ[aէ] BD ³ ԿԷան³ · Շն E i ³ Օ . ³ էԱէi »³ Կ
 i »³ էԿ

´Կ³ · Շն

- 13 C Սi »³ է E ³ էննն ուÍ»³ էԿ
- 14 AC ³ էi աօ³ Í E i ³ էՇօ

15 *Տառից աւրինաց մարգարէից նահապետացըն Տէրն,
Տէր Յիսուս ելից գերանաւետ ուխտ նոր ընդ հարսն այսաւր:
Այսաւր ծերունին գիրկս արկանէր Հաւր ծոցածին լուսոյն,
Լուսոյն անեղի Մանրէլի տղայացելոյ Բանին:
Բանին Հաւր գոչէր աղերսալի արտասուագոչ ձայնիւ,
20 Զայնիւ աղերսէր. «Լո՛յսդ, որ եկիր լուսաւորել զաշխարհս,
Զաշխարհս փրկեցեր, արձակեցեր յանլոյծ մեղաց կապից,
Կապից անիծից եղեր լուծիչ, այժմ արձակեա՛ եւ զիս.
Զի՛ս այժմ արձակեա, զծե՛րս, ի կապէ, ծեր տղայ ծերոյ ծընունդ,
Ծնունդ անեղ լուսոյ մանուկ տրղայ, Աստուած եւ Տէր, Քրիստոս»:
25 Քրիստոս Աստուած, լուր մեզ եւ այժմ աղաչանաւք ծերոյն,
Ծերոյն աղաւթիւք մեզ ողորմեա՛ քո բանաւոր հաւտիս,
Հաւտի քո փոքու, զոր գընեցեր քո պատուական արեամբդ,
Արեամբ քո քաւիչ դեղ թողութեան մեղաց շնորհեա՛ եւ մեզ:
Մեզ այց արա, Տէ՛ր, ընդ սուրբըս քո յայցելութեան աւուրն,
30 Յաւուրն աներեկ մեծի ծագման քո հայրենի փառաւք:
Փառաց թագաւո՛ր, քեզ վայել է փառք եւ պատիւ ընդ Հաւր,
Ընդ Հաւր եւ Հոգւոյն փա՛ռքք, պատիւ միշտ յաւիտեանս, ամէն:*

15 D ı ³ εÇóÝ B Ý³ Ñ³ à»ı ³ ó Û³ ñ. ³ ñԼÇóÁÝ E Û³ ñ-
 . ³ ñԼÇóÁÝ A çÝçáó³ Í³ Ý³ Ñ³ à»ı ³ ó C Ý³ Ñ³ à»-
 ı ³ óÝ A ı Լ ñ C ı »ñ
 16 A çÝçáó³ Í³ à»ñ³ Ý³ ó»ı E áÇù ½»ñ³ Ý³ ó»ı E ½áóÈİ
 E ³ é ÷ È ÁÝ¹ C Ñ³ ñè B ³ Թ³ óñ ÷ È ³ Թè³ óñ E ³ Թ
 èñ
 17 E ³ Թèñ E èÇÛԼáÝ ÷ È Í»ñáóÝÇÝ A çÝçáó³ Í³ Ñ³ óñ
 Íáó³ ÍÇÝ E áÇù Ñ³ óñ Íáó³ ÍÇÝ
 18 AE ÉáóèáÛAD ³ Ý»ÓÇÝ A Û³ ÝáóÇԼÉÇ B Û³ ÝÁóÇԼÉÇ C
 Û³ ÝáóÇ»ÓÇ E áÇù Û³ ÝÁóԼÉÇ A çÝçáó³ Í³ ı ³ Թ³ ó»ÉáÛ
 E ı ÁÓ³ ³ ó»Éáó
 19 C µ³ ÝÇó C Ñ³ ó ÷ È Ñ³ óñ E Ññ C ³ ñı ³ éáó³ ÉÇó
 ³ Ó»ñè³ . áá ÷ È ³ Ó»ñè³ ÉÇ ³ ñı ³ éáó³ . áá E áÇù
 ³ Ó»ñè³ ÉÇ A çÝçáó³ Í³ ³ ñı ³ éáó³ . áá B ³ ñı ³ -
 éÁó³ . áá E ³ ñı ³ éáó³ ÉÇó
 20 A çÝçáó³ Í³ Éáİè¹, áñ »ÍÇñ E 20-22-Ç ÷ áÈ³ ñԼÝ²
 ³ ³ ԹÇó ³ Ó»ñèԼñ. ² ñ¹ ³ ñÓ³ ı»³ ° »ó ½Çè
 21 C ÷ ñ»ó»ñ ÷ È ÷ Áñİ »ó»ñ A çÝçáó³ Í³ Թ³ ÝÉáİ Û»Ó³ ó
 22 B ı³ àÇóÝ A çÝçáó³ Í³ à»Ó»ñ ÉáóÍÇá C ³ Թ ÷ È ³ ԹÛ
 23 C ³ Թ ÷ È ³ ԹÛ E ³ ñ¹ ÷ È ³ ԹÛ B ³ ñÓ³ ı»³ ³ ÛD
 Á½Í»ñè E ı³ àÇó Û»Ó³ ó ÷ È ı³ àԼ ı»ñ ı ³ ³ ı»Í»ñáÛ
 ÍÁÝáóÝ¹ A çÝçáó³ Í³ ı»ñ ı ³ ³ ı»Í»ñáÛ A ı ÁÓ³ ÛD

ı ³ ³ Í»ñáİÇ C ÍÝáóÝ¹
 24 BD ÍÁÝáóÝ¹ C ÍÝáóÝ D ³ Ñ»Ó ÷ È ³ Ý»Ó B ÉáóèáÛ BC
 ı ÁÓ³ A çÝçáó³ Í³ ³ èı áó³ Í »ó ı Լ ñ C »ó ı Լ ñ ԹÇ-
 éáóè ÷ È ³ èı áó³ Í »ó ı Լ ñ E Û»Ó³ ó ı³ óáóÁÇóÝ
 ÑáñÝ ³ ı³ ³ ı»Í»ñÇèı áé ÷ È ı áÓÇ
 25 D »ó Û»½³ ³ ԹÛ ÷ È Û»½³ »ó ³ ԹÛ A Û»½³ »ó ³ ³ á³ Ýñù
 (³ ³ á³ Ýñù áóÓÓáó³ Í³ ³ ³ óÁÇóù) ÷ È Û»½³ »ó ³ ԹÛ
 ³ ³ á³ Ý³ óù (çÝçáó³ Í³) E Ñ³ ԹÛ³ ı» ÷ È »ó ³ ԹÛ ³ -
 ³ á³ Ý³ óù
 26 E áÇù Û»½³ áÓáñÛ»³ A çÝçáó³ Í³ úá µ³ Ý³ óáñ C Ñ³ ó-
 èÇè ÷ È Ñ³ óı Çè
 27 E áÇù 27-32 C · Ý»ó»ñ A çÝçáó³ Í³ úá à³ ı áó³ ı³ Ý C
 ³ ñ»³ ı»ı
 28 C ³ ñ»³ ı»µ¹ C ÁáÓáóÁ»³ A çÝçáó³ Í³ Û»Ó³ ó A
 çÝçáó³ Í³ »ó Û»½³
 29 C ³ ñ³ ı» A çÝçáó³ Í³ ÁÝ¹ éáóñµÁè úá C éáóñµè ÷ È
 éáóñµÁè úá B ³ Թ»ÉáóÁ»³ Ý
 30 A çÝçáó³ Í³ úá Ñ³ Թ»ÝÇ
 31 A çÝçáó³ Í³ ı³ ı³ ԹÉ Լ A áÇù »ó
 32 C Ñá. áİ A ÷ ³ éù C ³ ԹÛ Թ³ óÇı »³ Ýè Թ³ óÇı »ÝÇó
 ÷ È ÷ ³ éÁù, à³ ı ³ Çó ÛÇİ Թ³ óÇı »³ Ýè A çÝçáó³ Í³
 à³ ı ³ Çó ÛÇİ

Լ. ՏԵԱՌՆ ՆԵՐՍԻՍԻ, Ի ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՂԱԶԱՐՈՒ ՈԳԵԱԼ

Անմահ թագաւորն իջեալ ի վայրըս մահու,
 Մահու գերելոց առնել գերէդարձ.
 Դարձոյց վերըստին ի կեանս անվախճանս,
 Վախճան մահու եւ կենաց ըսկիզբն այսաւր:
 5 Այսաւր կեանքն եկեալ ի Բեթանիայ առ մահն,
 Մահուն փախուցեալ որպէս խաւար ի լուսոյ,
 Լուսոյն ընթացեալ զհետ մահուն, ը՛, խաւարի,
 Խաւար ստուերամածըն եղեւ լոյս անըստուեր:
 Ստուերաւ տըրտմութեամբ քոյրքն անկեալ առ ոտըս Տեառն.
 10 – Տէ՛ր, թէ՛ աստ պատահեալ, կեանքդ եղբաւրն ոչ հանդիպիւր մահ:
 Մահու սիրելոյն կրիւք մարդկաբար արտասուէր,
 Արտասուաց բըղխումն այն զարտասուսըն բառնայր:
 Բառնալ հրամայէր հզաւրն ըզվէմն առ ի բաց,
 Բարձմամբ տապանին այնմ բացան դրունք դըժոխոց:
 15 Դըժոխք սարսեցին ի ձայնելն առ Ղազար.
 – Ղազարէ՛, եկ արտա՛քս, – ձայնէր կոչողն Ադամայ:
 Ադամայն կապ մահու լուծեալ ձայնիւ հըզաւրին,
 Հըզաւրին զաւրութեամբ դարձաք դարձեալ ի կեանսն:
 Կենսատու ձայնին մերձեալ ի յունկըն մեռելոյն,
 20 Զմեռեալ չորեքաւրեայն ոչ արգելին դըժոխք:
 Ի դըժոխս կապեալ անձն արագ դայր առ կոչողն,
 Կոչողին հրաման լուծանէր զնա ի կապից.
 – Կապելոցն ի դըժոխս աւետի՛ս յարութեան:
 Զարութեան յուսով ցընծասցուք եւ մեք այսաւր,
 25 Այսաւր զուարճանամբ տաւնիւս ընդ Մարիամանցն:
 Մարիամու մասին հաղորդս արա զմեզ, Տէ՛ր,
 Տիրականդ ոտից աւծմամբ թողութիւն չնորհել,
 Շնորհաց քոց անճառից, Յիսո՛ւս, մատուցուք զփառս:

² Ὁμζδñ
 A - Ὁ»έ. 3503, Ἀ»ñÃ 118³ - 119³
 ˘Υ³ . Հñ
 5 μ»¹³ Υ̇³ Ū
 9 ³ Ȳ. »³ Ę

10 Éaōē³ ȲouáōŪ^a ³ Ę³ ½.
 11 ëÇñ»ÉáŪ
 12 μÁĘáōŪȲ
 20 ááñ»i³ óñ»³ Ȳ
 21 ³ ȲÓȲȲ

ԼԱ. ՓՈԽ

Նոր աւետեաց լուր այսաւր մեզ հընչեաց
 Երկնային ճայնիւն Որդին որոտման.
 Բողէից Տէրն Յիսուս՝ ստեղծողն Աղամայ՝
 Սա այսաւր եկեալ ի Բեթանիայ
 5 Ի յարուցանել ըզչորեքաւրեայն:
 Սաստեաց հրամանաւ մահու բըռնութեան,
 Ի կեանքս դարձոյց վերըստին զՂազար
 Եւ նովին յուսով զմեզ անմահացոյց:
 Բաբուն իմաստիւք սպասեալ յարութեան՝
 10 Գոչեացուք եւ մեք՝ Կենարարին փա՛ռք:

² ӨмÇõñŸ»ñ

A - Ө»é. 7785, Ǻ»ñǺ 184³ µ
 B - Ө»é. 3503, Ǻ»ñǺ 119µ
 C - Ө»é. 6495, Ǻ»ñǺ 225µ
 D - Ǫ»ñèçè ԲŸánŸ³ ԷÇ, ¹³ Ỳù à³ ÷³ ò, շÇ 379
 Էáñ³ · Շñ
 A օ[áÉ] B ³ ỲԷáñ³ · Շñ C Ǫáñ¹ áñ³ Ի D Է Թ³ ñáօ-
 ǺÇօŸŸ Ө³ ½³ ñáօ
 Ի³ Թ³ Ի³ a¹ Ǫ»ñèÇèÇ »ñ.
 ¹Ÿ³ · Շñ

1 D ³ Թèùñ
 2 A օ³ ǪŸÇօ
 3 CD ñáá շÇօÁŸ A ı շñ CD áÇù ԹÇéáօè C èı »Ǫı³ օǪŸ
 D èı »ǪıáǪŸ
 4 B è³ ǪCD ³ Թèùñ B µ»¹³ ỲÇ³ ǪD µ»Ǻ³ ỲÇ³
 5 D Ǻ³ááñ»ùñ»³ ǪŸ
 8 CD օ³ ǪŸÇօ ÷ Է Թօéáı
 9 ABC éá³ è»É
 10 CD ÷³ éé Ի »Ÿ³ ñ³ ñÇŸ

ԼԲ. ՏԱՂ ԾԱՂԿԱԶԱՐԴԻՆ

*Տիրական տաւնիւս այսաւր եկայք ցընծասցուք,
Րախճանայ այսաւր երկինք անմարմնականաւք:*

*Նորոգի երկիրս այսաւր գալըստեամբ փըրկչին,
Երգս առեալ մանկանցն ոստովք՝ ովսաննա՛, աւրհնեալ:*

5 *Րաբունին էից այսաւր եկեալ ի Սիրոն,
Սիրոնի ցընծան մանկունք ելեալ ընդառաջ:*

*Երգս երգէ Ջաքարիաս զըստեր Սիրոնի,
Սիրով խոնարհեալ նըստի նոր յաւանակի:*

10 *Ի ծերոց ընծայ բանիւ ի տղայոց ճայնիւ,
Երգեմք ընդ նոսին ըզփառս գալըստեան քո, Տէ՛ր:*

≈ ԾմՇոնՅ»ն

- A - Օ»é. 7785, Ա»նՅ 197մ-198³
  - B - Օ»é. 554, Ա»նՅ 95մ
  - C - Օ»é. 424, Ա»նՅ 102մ
  - D - Օ»é. 6495, Ա»նՅ 227մ-228³
  - E - Ս»նեչե՛ ԲՅանՆ³ էՇ, ՚³ Կն ք³ ÷³ օ, շՇ 380
- Էան³ · Շն
 AC ³ ԿԷան³ · Շն B ի³ օ D ի³ օ ³ ԿՅՇօ] E ի³ օԻ³ -
 ½³ ն¹ՇԿ
 ի³ օն³ ի³ a¹ ի ն Ս»նե»եՇ »
 ՚Կ³ · Շն
 1 DE ի սՅՇօե CE ³ օն B »Ի³ օն D շԻ³ օն

- 2 A ն³ Է×³ Կ³ Կ C ն³ Է×³ Կ³ E ³ օնն A ³ Կն³ նՍ³ -
 ի³ Կ³ օնԿ E ³ Կն³ նՍ³ ի³ Կն³
- 3 A »նԻ Շն DE ³ օնն
- 4 E Ս³ Կ³ Կ³ ACD áí é³ Կ³ օնն Կ »Ի³ օն A éՇáí Կ C
 օÁԿ³ éóáօ ÷ Է Շ éՇáԿ
- 6 A éՇáí Կ C A »Ի³ օն Է C ÁԿ³ օն é³ Շ
- 7 A áՇն »ն · é C »ն · շն B ½³ ս³ նՇ³ օն D ½³ ս³ նՇ³ A
 »նáօé³ օն ՍՇ ÷ Է éՇáԿ
- 9 C Ի »նáօԿ ÁԿ³ D մ³ Կ C D ի Áօ³ օն
- 10 E շն · Սն B սáՍ DE ÷ ÁնԻ áՇԿ ÷ Է սá ի շն

ԼԳ. ՏԱՂ ՄԵԾԻ ՉՈՐԵՔՇԱԲԱԹԻՆ, Ի ՆԵՐՍԻՍԷ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԷ

Այսաւր ըզՏէրդ արարիչ որ դաս ի չարչարանս,
 Այսաւր ժողով Հեբրայեցւոցն խորհին քեզ ը՛, մահ:
 Այսաւր Կայիափա խոստովանի գիւրդիչդ աշխարհի,
 Այսաւր իւղով աւծանիս նըշան պատանացըն քոց:
 5 Այսաւր յայտնէ Յուդա զախտ արծաթսիրութեան,
 Այսաւր առնու գցանց ըմբըռնող զինքըն ի կորուստ:
 Այսաւր՝ ըսկիզբն փրկութեան եւ շընորհաց մերոց:
 Այսաւր աւրհնեմք գեկեալդ կամաւ ի չարչարանս,
 Քրիստոս Աստըլած յաւիտեանս, ամէն:

² 0μÇõñÝ»ñ

A - 0»é. 7785, Ā»ñĀ 204³ μ
 B - 0»é. 3503, Ā»ñĀ 132³ -133³
 C - 0»é. 79, Ā»ñĀ 353³ (ó³ ñÇ½)
 D - 0»é. 80, Ā»ñĀ 138³ μ (ó³ ñÇ½)
 Êáñ³ · Çñ
 A î³ 0 Ø»ÍÇ ááñ»ùß³ μ³ Āác³ óáõñÝ BC î³ 0 Ø»ÍÇ
 ááñ»ùß³ μ³ ĀÇÝ D î³ 0 Ø»ÍÇ ááñ»ùß³ μ[³ ĀÇ], Ç
 Û»ñèÇèç İ³ Āá0ÇÍ áèç
 ´Ý³ · Çñ
 1 D ½á çñ¹

2 C Áá0áí ù A Ñ»μñ³ Û-óáóó C »μñ³ Û-óáóó AC Á½Û³ Ñ
 ÷ Ê Á, Û³ Ñ
 3 C İ³ [Ç³ ÷³ Û C ½÷ ñÍ Çá¹
 4 C »0áí
 5 C ʒ Û »ñ ÷ Ê ʒ Û Ýç AB ʒáó¹³ Û A³ ñÍ³ ĀèÇñáó-
 Ā»³ ÝÝ
 6 C áÇù 6-7 B ÁÛá ÁéÝá0
 7 A BÁÝáñ³ ó
 8 B³ óñÑ»Ûù D³ óñÑÁÝ»Ûù C ½»Í³ ó0¹
 9 C³ èİ áó³ Í Û»ñ ÷³ éÁ ù»½

ԼԴ. ՏԱՂ ՄԵԾԻ ՈՒՐԲԱԹՈՒՆ, ՆԵՐՍԻՍԻ

Ի յուրբաթու մեծի զատկիս,
Գառն անարատ ածեալ ի սպանդ
Լըցեր զաւրէնըս քո ճըշմարտութեամբ զըստուերն:

5 Յառաւաւտու յայգոյն ծագեալ,
Արեւ պայծառ զնըշոյլ լուսոյ
Չարչարանացըդ քոց, զարդարեցեր զերկիր:

Ո՛վ անարատ, ամբիծ Յիսուս,
Կապանաւք պընդեալ տոռամբք,
Որ զպարտական ածար դատաւորաց ի ձեռս:

10 Երկնային բիւրուց բանակք
Սատակել իջին զմարդիկ,
ԸզՏէրն իւրեանց տեսեալ մեղաւորաց յատեանն:

15 Թագաւոր զաւրաց վերնոց,
Դաւանեցեր յայտնի ըզնոյն,
Յոր եւ ծընեալ եղեր նախքան զարեւ անուն:

Ի Պիղատոսի յատեանն
Արքայդ երկնից կացեր
Եւ սպասաւորաց քոց զհոյլսն ոչ մարտընչել թողեր:

² 0μÇõñŸ»ñ

A - 0»é. 7785, Æ»ñĀ 217μ-218μ
B - 0»é. 3503, Æ»ñĀ 139μ-141³
C - 0»é. 79, Æ»ñĀ 356³ μ (ծ³ ñÇ½)
D - 0»é. 80, Æ»ñĀ 150³ μ (ծ³ ñÇ½)
E - 0»é. 2541, Æ»ñĀ 232μ-233μ

Êáñ³ · Çñ

A ² Ũĭ ĭ ³ 0 ŸŪÇŸ ³ óáõñ B ĭ ³ 0 Ø»ÍÇ áõñμ[³ ĀÇŸ] »ð
á0μ ÷ ³ ẽ³ ó»³ Ê ẽáõñμ Ñ³ ñóŸ C ĭ »³ ẽ ĭ »ñ»ðáõŪ D
Ø»ÍÇ áõñμ³ ĀÇŸ ĭ ³ 0 ÷ »ð á0μ ÷ ³ ẽ³ ó»³ Ê ẽáõñμ
Ñ³ ñóŸ E ĭ ³ 0 ² ð³ · áõñμ³ ĀáóŸ

´Ÿ³ · Çñ

2 D ³ Ÿá³ ñĭ ÷ Ê ³ Ÿ³ ñ³ ĭ

3 C Êó»ñ ½³ óñ»Ÿ ẽ A ½×ÁßŪ³ ñĭ áóĀ»³ Ūμ BE Á½×Áß-
Ū³ ñĭ áóĀ»³ Ÿ C ½×ßŪ³ ñĭ áóĀ»³ Ūμ ABCD Á½ẽ-
ĭ áó»ñŸ E Áẽĭ áó»ñ

4 AD ³ Ū áóẽ BC ³ Ū áŨ

5 CD ½ŸßáŨ

6 C á³ ñá³ ñ³ Ÿ³ ó¹ D ùá

7 AD ³ ŸμÇÍ

8 C ĭ áé³ Ū ÷ E ĭ áé³ Ūμ

9 ABCD áñáç ẽ ÷ Ê áñ CD Á½á³ ñĭ ³ Ĩ³ Ÿ E á³ ñ-
ĭ ³ Ĩ³ Ÿ

10 C áÇ ÷ 10-15 D áÇ ÷ 10-18

11 E ẽ³ ĭ ³ Ĩ³ Ĩ

12 AB Á½ĭ çñ¹ E ĭ »ẽÇŸ AE Ũ ĭ »³ Ÿ

14 B Ũ ĭ »ŸÇ ÷ Ê Ũ ĭ ŸÇ

15 A ³ ñ»ð

16 BC á»0³ ĭ áéÇ C Ũ ĭ »ŸŸ

17 C Ĩ³ ó»ñ áó00áó³ Í¹ ³ Ũ³ óñ

18 E ẽá³ ẽ³ óáñ»³ Ê E áÇ ÷ uáó E Á½ÑáŨ ẽŸ C Ū³ ñĭ Ÿá»Ê
B Áá0»ññ

- 20 *Հեզուլթեամբ, Քրիստոս Աստուած,
Կոխեցեր զչարին ըզմարտ,
Ճըշմարտութեան վըկայ ի յաշխարհի յայտնեալ:*
- Ձթիկունսդ ետուր ի գանս կամաւ,
Ոչ խըստացեալ դարձար ընդդէմ,
Եւ քեզ ոսոխ արդար ոչ ոք եկաց ի մէջ:*
- 25 *Այսաւր պըսակիս արքայ
Ի հեթանոսաց՝ փըշովք,
Ծիրանագգեստ պըճնեալ եկեղեցւոյ փեսայ:*
- Այսաւր առնուս եղեզն ի յաջդ,
Ի կեանս գըրես արեամբդ զմարդիկ
30 Եւ տաս կըտակ անջինջ քո՝ հաստատեալ մահուամբ:*
- Այսաւր թագաւորդ միայն
Ի մարտ յառնես փոխան հաւտիս,
30 Կալ ախոյեան չարին զինու վառեալ խաչիւ:*
- Յայս վըկայեցեր հանդէս
35 Ի հաւրէ վերուստ տըւեալ,
Վիրաց մերոց բըժիշկ՝ այդ միածինդ ամբիծ:*
- Ձքեզ, ո՛վ թագաւոր արդար,
Ընկալաւ եկեղեցի,
Ձոր ուրացան հրեայքն՝ սա ամփոփեաց ի գիրկս:*
- 40 *Խոստովանիմք ըզչնորհս փըրկչիդ,
Դո՛ւ, Քրիստոս, մեր թագաւոր,
Աղաղակեմք ի ձայն ընդդէմ ապերախտ ազգին:*
- Երկըրպագեմք նորոգողիդ,
Համբուրեմք սիրով զպարգեւս
45 Եւ տամք գոհութիւն փոխան այժմ եւ հանապազ:*

19 C āÇù 19-21 D Éáōē³ ÝóúáóŪª ³ ŪÉ ³ ½
20 B ½ā³ ñÇēÝ E ā³ ñÇÝ
22 E āÇù 22-45
23 C Èëì ³ ó»³ É
25 D āÇù 25-42 C áē³ ĪÇē
26 C ÷ Bái ù
27 C ĪÇñ³ Ý³ è. »ëì á×Ý»³ É »Ī »Ū»óáŪ
28 B Ū çī
29 C · ñ»è AC ³ ñ»³ Ūµ
30 C Ī ì ³ Ī
31 C āÇù 31-33
34 C í Ī³ Ūó»ñ
35 B ³ é»³ É ÷ È ì Áó»³ É C ì áó»³ É
36 C µĀÇBĪ AB ³ ÝµÇĪ
37 C āÇù 37-39
38 B ÁÝ. ³ É³ ó
39 B ½áóñ A ³ Ý ÷ á ÷ »³ ó A · ÇñĪ èÝ
40 C ½ÝáñÑè ÷ ñĪ áÇ¹
43 C »ñĪ ñá³ · »Ū AB Ýáñá. ³ óŪÇ¹
45 ABD Ū óÇĪ »³ Ýè, ³ ŪçÝ (B ³ ŪŪçÝ) ÷ È Ñ³ Ý³ á³ ½

ԼԵ. ՓՈԽ

*Դուստրը Սիոնի,
Եկեղեցի հեթանոսաց ժողով,
Ե՛լ ի հանդէս ահեղ:*

5 *Տես ըզՍողոմոն
Զխաղաղութեան արքայն յայտնեալ յերկիր,
Ըզքո փեսայն ամբիծ:*

*Այսաւր պըսակեաց
Մայրն իւր ըզնա՝ փշովք բոլորեալ թագիւ
Եւ առաքեաց առ քեզ:*

10 *Զգեցոյց ծիրանի
Արքունական քղամիդ ի փառս նորին՝
Հաճոյ լինել սըրտիդ:*

15 *Բաց զքո զառագաստ,
Եղբաւորորդւոյն բաց եւ ընկալ ի գիրկս
Եւ տուր ողջոյն սիրով:*

*Այս այն թագաւորն,
Որ զհայրենիսն եթող ունայն եւ զմայրն
Եւ զքեզ արար մարմին:*

20 *Մեծ է այս խորհուրդ
Յեկեղեցի եւ ի Քրիստոս ցուցեալ,
Անճառ սիրոյ առիթ:*

² ՕմՇօնՅ»ն

A - Օ»ե. 7785, Ա»նԱ 218μ-219μ

B - Օ»ե. 3503, Ա»նԱ 141³ -142³

C - Օ»ե. 79, Ա»նԱ 356μ-357³ (օ³ նՇ^{1/2})

Ēán³ . Շն

ABC օ[áĒ]

´Ý³ . Շն

1 B èÇáí ÝÇ

2 C »İ »óÇ

3 BC Ñ³ Ý¹ ; èè

6 AB ³ ÝμÇÍ

7 C à è³ Í »³ ó

8 C ½Ý³ A ÷ B áí

11 C ³ ñüáóÝ³ Í³ Í³ Ý ùó³ ÛÇĀ

12 C èñĭ Ç¹

13 A ½³ é³ . ³ èĭ ¹

14 BC »Ōμ³ ðñáñ¹ áŶ

16 C āÇù 16-18

Դուք ճաշակեցէք
Եւ զայս տեսէք, եղբա՛րք, մըտաց աչաւք
Ըզբաղցրութիւնըս Տեառն:

25 Ձիք առ մեզ երկիւղ,
Այլ է մաքուր սիրոյ պատճառ բաժակ՝
Մատըռուակեալ այսաւր:

Անդա՛մք Յիսուսի,
Արեամբ նորին զմայլեցուցէք ըզսիրտս
30 Եւ տուք պըտուղ զարտաւար:

Կերայք եւ լացէք,
Կերայք արտասուաւք զմարմին փրկչին ձերոյ՝
Չարչարանացն հաղորդ:

Սա առհաւատչեայ
35 Եւ գրաւական ձեզ հաստատուն տըլաւ
Ուրախութեան երկնից:

Տընկակիցք մահուն,
Բողբոջ եմք մեք այն կուսածին արեան,
Մեռցուք ընդ նմա կամաւք:

40 Գրեսցուք առաջի
Աչաց մերոց զՅիսուս ի խաչն այսաւր
Եւ խաչեսցուք ընդ նա:

Յայտնեաց ըզսէրն իւր
Աստուած ի մէջ երկրի ի մահու լեալ,
45 Այն ծոցածին ծաղիկն:

Ձի արդարութիւն
Սուրբ միածնիս զամենեսեան հանցէ
Ի յանիծից մեղաց:

17 A »ō ½Ū³ ɦŶ áóŸ³ ũ̄

22 C ăÇù 22-27

25 AB »ňĭ ÇŌ

26 B μ³ Á³ Ȼ è

28 C ùñÇèĭ áèÇ ÷ È ŨÇéáðèÇ

29 C ½èÇňĭ è

30 C áĭ áóŌ

32 AB ÷ Áňĭ áÇŸ

33 B Ñ³ Ōáň¹ è

34 C ăÇù 34-39

37 B ĭ ÁŸ. ³ ĭ Çóù

38 A Á ÷ È »Ūù

39 A ÝÁŪ³

40 C ³ é³ ç

42 A ÝÁŪ³ ÷ È Ÿ³ B Ý³ Ū

43 C ăÇù 43-48

Շնորհաւք կենդանիք
 50 Յարդարութիւն եղաք ի փառքս միշտ
 Նորս Աղամայ մահուամբ:

Հաւատով առ սա
 Եւ ոչ գործով եղաք արդարք մեք,
 Աղաղակէ Պաւղոս:

55 Հաւատացեալքըս
 Փա՛ռք եւ պատիւ հանցուք նըմա երգով
 Ի յաւիտեանս, ամէն:

49 A İ»Ý¹³ ÝÇ

50 C ÷³ éë

51 A Ýáñ B ³ ¹³ Û³

52 C āÇü 52-54

53 A · áñÍáí ù

55 ABC Ñ³ ð³ ÿ³ ó»³ ħë

56 C ÝÛ³ Û

Լ.Զ. ՏԱՂ ՄԵԾԻ ՈՒՐԲԱԹԻՆ

Անեղ Որդին Հաւր միածին բազկատարած
Այսաւր եկաց ի յատենին տիեզերաց:

Բարձեալ մարմնով ի խաչն անճառ խոնարհութեամբ,
Բերեալ բազկաւ ըզհեռացեալ ազգըս մարդկան:

5 Գառն անարատ, ածեալ ի սպանդ պատարագի,
Գայ հաշտութեամբ Հաւր՝ ի բառնալ զմեզս աշխարհի:

Դատափետք եղեն զըպիրքն առ Պրղատոս,
Դատաստանաւ բառնալ ի խաչ բողոքէին:

10 Եկն եհաս վախճան ամաց՝ ստ նախատեսիցն,
Եւ ցուրտ եւ պարզ աւր մի յայտնի Տեառն Աստուծոյ:

Զէլի էլին Տէր գըթութեանց տայր ի բարձունս՝
Զխաղաղութիւն խաչահանուացն աղաւթելով:

Էնն է ինքն ընդ մեզ Աստուած յաւիտենից,
Էրեւեցաւ մեզ ի վախճան ժամանակի:

² ὈμζδñŸ»ñ
A - Ὀ»έ. 7785, Ἀ»ñÃ 219μ-221μ
B - Ὀ»έ. 3503, Ἀ»ñÃ 146³ -148μ
C - Ὀ»έ. 79, Ἀ»ñÃ 357³ μ (ծ³ ñÇ½)
D - Ὀ»έ. 2672, Ἀ»ñÃ 143μ-144μ
E - Ὀ»έ. 2389, Ἀ»ñÃ 155μ-157³
F - ². ἰ»δἰ³ Ὑó, Թ³ օ.ñ. , Ἀ̇ÇŸԻ̇Ç̇, 1882, շՇ 12-14
Êáñ³ . Çñ
A ² Թ̇ἰ³ Ὡ ὙŸÇŸ³ óáδñ B ² Թ̇ἰ³ Ὡ Ø»ÍÇ áδñμ³ Ἀ̇ÇŸ
C ² Թ̇ἰ³ Ὡ áδñμ³ ἈáδŸ ó»ñ»ÍŸ D ² Թ̇ἰ³ Ὡ Ê³ á»Êáδ-
Ἀ»³ Ὑ E³ ὙÊáñ³ . Çñ F ἰ³ Ὡ
Ì³ Թ̇ἰ³ ἰ³ á¹² -ø
´Ÿ³ . Çñ
1 EF Ñññ
2 EF³ Թ̇éññ ABC Թ̇ ἰ³ »ŸÇ DEF Û»Ō³ δáñ³ ó ÷ È ἰ Ç»-
½»ñ³ ó
3 C Ê³ á

4 CE³ ½. è
6 B .³ EF Ñññ
7 B ¹³ ἰ³ ÷ »ἰ áδŌŌáδ³ Í¹ ¹³ ἰ³ á»ἰ C ¹³ ἰ³ ÷ »ἰ
EF ¹³ ἰ³ δáñŸ ÷ È ¹³ ἰ³ ÷ »ἰ ù C ¹ áÇññ E ¹ ἈáÇññ
BC á»Ō³ ἰ áè
8 D ¹³ ἰ³ èἰ³ Ὑ
9 B ἰ³ ÈÇ³ Ὑ E ἰ³ Ø×³ Ὑ EF Û³ Ñáó ÷ È³ Û³ ó ʏèἰ EF
Ÿ³ È³ èἰ »ŌÍÇŸ
10 EF ùñ F .³ éŸ ÷ È ἰ³ »³ éŸ
11 BCD ½»Ի̇Ç̇ »Ի̇Ç̇ CF . ἈáδἈ»³ Ὑó DEF È³ áÇŸ ÷ È
μ³ ñŌáóŸè
12 EF ½Ñ³ ʒἰ áóἈ̇ÇóŸ Ñññ ÷ È ½È³ Ō³ ŌáóἈ̇ÇóŸ DEF³ -
ŌúἈ»Êáἰ
13 BC շŸ EF շŸ շÇó³ Ὑá³ ñ³ . ÇñŸ Թ̇ óÇἰ »ŸÇó ÷ È
ἰ áŌÇ
14 ACF »ñ»ð»ó³ ó B ἰ³ ÈÇ³ Ὑ E ἰ³ Ø×³ Ὑ D Ἀ³ Û³ Ὑ³ -
İÇè

15 *Ընդ մեզ Աստուած յայտնեալ, բարձեալ մարմնով ի խաչ՝
Ընդդէմ լուսոյ արեգականն կընքելով:*

*Թողեալ լըքաւ լոյսն ի ծոցոյ արեգականն,
Թաքոյց յինքեան ըզճառագայթս ի միջաւրեայ:*

20 *Ժամուն ոչ տիւ եւ ոչ գիշեր՝ ստ մարգարէին,
Ժամանեալ գայ Տէր զաւրութեանց ի պատերազմ:*

*Իշխանութեամբ առ Հայր զհոգին աւանդելով՝
Ինքն ի հանդէս մարտի ընդդէմ մահու իջեալ:*

*Լըւեալ իշխանք չարին՝ պակեան ահիւ մեծաւ,
Լըւեալ մահու եւ դըժոխոց՝ սասանեցան:*

25 *Խոր խաւարին սաստէր Յիսուս լուսով խաչին,
Խընդիր առնէր իւր ծառայիցն անդ գերելոցն:*

*Ծանեաւ Ադամ զնըշան գալոյ Տեառն ի դըժոխս,
Ծանր ամաւթով կայր հիացեալ երկիւղագին:*

30 *Կարկառ նըմա Յիսուս ըզձեռսն իւր բեւեռեալ,
Կոչէր ձեռամբ, քաջալերէր. «Մի՛ երկընչիր,*

*Հայեա՛ց ի ձեռս, յոտս եւ ի կողս, որ վասըն քո,
Հայեա՛ց ի գլուխս բարձեալ զանէծըս փշոց յերկրէ:*

*Ձաղկ եղեգամբ հարին թիկանցըս մեղաւորք,
Ձաղկեալ ապտակ եւ թուք ի ծնաւտս իմ յաւելին:*

15 F ³ eì áóÍ DF µ³ ñóñ»³ é F ½É³ ā ÷ È Ç È³ ā
 16 C ³ ñ»· ³ Í³ ÝÝ ÍÝü»ÉáÜ
 17 C ĩñ³ ó D Íáóá AD ³ ñ»· ³ Ý³ Ý
 18 BCEF Ā³ · áĭĕ EF āÇü ĬÇÝü»³ Ý EF ½×³ é³ · ³ ũĂë C
 āÇü Ç B Ûçç³ òñç»³ C Û»ç³ òñ»³ D Ûçç³ òñ»³ Ṹ EF
 Çòñ Ç ÛççüñçÇ ÷ È Ç ÛÇç³ òñ»³ Ũ
 19 D Ā³ ÛáṸ EF Ā³ ÛÝ E ì Çò çñ ĵò ÷ È ì Çò »ò F çñ ÷ È
 »ò EF Áéİ
 20 A çÝçáó³ Í³ · ³ ŨC āÇü · ³ ŨD ì çñ ½³ òñáóĀ»³ Ýó · ³ Ũ
 EF ½üñáóĀ»³ Ýó D āÇü Ç
 21 EF ½Ṹá· ÇÝ³ é Ñ³ ĩñ
 23 BCD Éáó»³ É EF Éáó³ Ý B á³ ñ»³ Ý ÷ È á³ ñÇÝ
 24 CDEF Éáó»³ É C ¹ĀáÉáó EF é³ é³ Ý»ó³ ó
 26 CF ÈÝ¹ Çñ D Í³ é³ ĬÇó E ³ Ýì AF · »ñ»Éáó
 27 C Í³ Ý»³ É C ½Ýß³ Ý F Á½Ýß³ Ý BEF · ³ ÉáṸ D · ³ Éá C

¹ĀáÉë
 28 C Í³ ÷ È Í³ Ýñ DEF³ ÛüĀáí F ÑÇ· ³ ó»³ É ÷ È ÑÇ³ -
 ó»³ É B »ñĬ »Ó³ ĔÇó áóÓóáó³ Í³ »ñĬ »Ó³ · ÇÝ C »ñĬ »-
 Ó³ · ÇÝ
 29 B Í³ éİ³ é BEF ÝÁÜ³ ŨC ÝÜ³ BEF Á½Ó»éÝ C ½Ó»ééÝ
 D Ó»éÝ
 30 CE »ñĬ ÝāÇñ F »ñĬ Ýā»ñ
 31 BCEF í³ éÝ
 32 C · ÉáóÉÁé F Ó³ ŐĬ »³ É ÷ È µ³ ñÓ»³ É C ½³ Ý»Íé DEF
 ½³ ÝçÍé BD ÷ ÁĖáó EF Ç ÷ ßáŨA »ñĬ ñç EF »ñĬ ñç
 33 C »ÓÇ· ³ Ý EF »Ó»· ³ Ý C ĀÇĬ³ Ýóé EF · ĔĔéáĭé (F
 · ÁĔĔéáĭé) ÇÜ ÷ È ĀÇĬ³ ÝóÁé D Û»Óüáñü
 34 BC Ó³ Ó»³ É F ³ áĭ³ Íü DE ÍÝüì é F ÍÁÝüì é BEF
 ÇÝÓ ÷ È ÇÜ C ÇÝÝ ÷ È ÇÜ D ĩñ»ĔÇÝ EF Ũ³ ì áóóÇÝ ÷ È
 ĩñ»éÇÝ

35 Ղեղի ետուն ինձ կերակուր ընդ քացախոյ,
Ղեղոյ մեղաց քոց փոխանակ որ ի դրախտին:

Ճանապարհաւ մահու ընդ քեզ հետեւցի,
Ճանապարհիս կենաց ընդ իս ես ի դրախտին:

40 Մաքուր հոգիք սրբբոց, եւ ձեզ մեծ աւետիք,
Մատիք տեսէք մարմնով եկեալ՝ ում ցանկայիք:

Յառաջագոյն գուշակելով զիմ գալըստեանս
Յայս ահագին խոր խաւարիս, յոր էք կապեալ:

Նովին մարմնովն, զոր ի Կուսէն էի զգեցեալ,
Նաեւ ի դժոխս իջի փրկել ըզկորուսեալսդ»:

45 Ծնորհք պարգեւի Հոգւոյն Սրբբոյ, զոր կորուսաք,
Ծնորհեալ փրչմամբըն Քրիստոսի դարձեալ առաք:

Ուստի առիթ մեզ կորըստեան ներգործեցաւ,
Ունիմք ըզսա մեզ դեղ կենաց եւ փրկուլթեան:

50 Չընաշխարհիկ մարմինըս նոր իմն է յերկրի,
Չար իշխանին մահու յաղթեաց մեր գերողին:

Պապանձեցոյց Տէրն ըզգոռոզըն մահարար,
Պարգեւս էառ ի գերողէն, մեզ պարգեւեաց:

Ջախեաց ըզգլուխ չար վիշապին զինու խաչին,
Ջուր լըւացման մեզ շընորհեաց գաւազանին:

55 Ռահ լուսոյ յերկինս եղեւ մոլորելոցս,
Ռամկաց ազգաց որդւոց մարդկան հեթանոսաց:

35 E Է՝ՕԸ B Ç ÷ È ÇÝÓ
 36 BCF Õ»ÕáÙD Է՝ÕáÝ E Է՝ÕóáÙ
 37 E ×³ Ý³ á³ ñՆÇ³ F ×³ Ý³ á³ ñՆÇ¹
 38 BCEF »İ ÷ È »è CEF Թ ñáõÃ»³ Ûµ ÷ È Ç ¹ ñ³ È¹ ÇÝ
 39 C èñµáó EF ³ ó»¹ Çè
 40 C ó³ Ý. ³ ԸÇù
 41 EF Á½. ³ Էáõè¹
 42 BCD Թ Ñ³ · ÇÝ EF áóñ ÷ È Թáñ
 43 D Û³ ñÛÝá¹ EF Û³ ñÛÝá¹ è EF áñ ÷ È ½áñ EF »Ù ÷ È
 շÇ EF Á½. »ó»³ Է
 44 D Ý³ Թó EF Ý³ È D áÇù Ç D ¹ ÁÁáÈÛÝ F ¹ ÁáÈèÁ¹ DE
 ÷ ñ¹ »É AD Á½¹ áñáõè»³ Է¹ B Á½¹ áñáõè»³ Է¹ C áÇù

Á½¹ áñáõè»³ Էè¹ E ½¹ áñáõè»³ Էè¹
 45 C áÇù 45-72 BD Ñá. áÝ DE èñµáÙ
 47 EF İ áñè¹ »³ Ý D Ý»ñ. áñİ»óú
 48 BD Á½è³ ÛE ½è³ D ³ ó ÷ È İ»Ý³ ó F ÷ ñİ áóÃ»³ Ý
 49 AE áÝ³ BE³ ñՆÇ¹ E Û³ ñÛÇÝÁÝ EF Ç ÷ È շ
 51 F á³ á³ Ý¹»óáԹ EF İ շñ E Á½¹³ óáÕÁÝ ÷ È Á½. á-
 éá½ÁÝ
 52 F ³ é»³ Է ÷ È շ³ é
 53 F ç³ ÕÈ»³ ó
 54 EF Էáó³ óÛ³ Ý D ½á¹³ ½³ ÝÇÝ
 55 D ³ Ñ ÷ È é³ Ñ BE ԸáԹáñ»Էáó
 56 D áñ¹ áó

*Սեռըն սիրով փեսայն կապեաց ըզձեզ յինքեան,
Սաղարթագուարճ զարդիւք պըճնեաց գործովք իւրովք:*

60 *Վասըն մերոյ ազատութեան եղեւ մարմին,
Վըտակք արեան մեզ հոսեցոյց ի սուրբ կողէն:*

*Տըրտմեցելոց անձանց շնորհեաց գուրախութիւն.
Տարաբնակացս եղեւ տեղի ապաւինի:*

*Րախճանաբար դասեաց ըզձեզ ընդ սերովբէսն՝
Րամապետից հոգեղինացն երգակցելով:*

65 *Յաւղեաց ըզցաւղ բըժըշկութեան մեզ ի վերուստ.
Յայթեալ արեամբն ի սուրբ կողէն կենդանացոյց:*

*Իիւրով վիրաւքն ապաքինեաց զմեզ ի ցաւոց,
Իիւթիւ շընչոյ սուրբ բերանոյն անմահացոյց:*

70 *Փութացարուք ըզհետ նորա պայծառ վարուք՝
Փայլեալ փառաւք ի դալըստեան նորա վերջին:*

*Քրիստոսի խաչեցելոյն վասըն մարդկան
Քաղցըր ձայնիւ տուք աւրհնութիւն միշտ յաւիտեան:*

57 F Ե»ԵՅ F ½Օ»½ D ՄՄ»³ Կ

58 AB ½³ ñ¹ áõù D ½³ ñÁÇõù E ½³ ñÃáõù F à xÝ»³ ó D
· áñÍ³ õù F · áñÍáí ùÝ

59 EF í³ ԵՅ

60 E í í³ Ի F í Áí³ Ի

61 D í ñí Û»ó»Éáó D ԲՄáñÑ»³ F áõñ³ ÉáõÁÇõÝ

62 A ³ á³ óÇÝÇÝ D ³ á ùÇÝÇÝ

63 F ½Օ»½ A Ե̇jñáμj ԵՅ

64 EF Ñá· »ՕÇÝ³ ó

65 EF óùÕ»³ ó DF Á½óùÕ E ½óùÕ D áõáñÛáõÁ»³ Կ áõÕ-
Õáõ³ Íª μÁԲÍ áõÁ»³ Կ E μÁԲÍ áõÁ»³ Կ

66 F óùÕ»³ É ÷ È ó³ Բ»³ É A ó³ Բ »³ É D Í »Յ¹³ ԿÁԽ

67 AD óÇõÁáí ÷ È óÇõáí F óÇõáí DEF í ÇñùÝ ABD
½ÇԵ ÷ È ½Û»½ D óùáó

68 DEF ԲՄááÛAD μ»ñ³ ԿáÛ

69 D Ç Ñ»í ÷ È Á½Ñ»í B Կáñ³ Û

70 DEF ÷³ Եùù E .³ ԲԵİ »³ Կ F .³ ԲԵİ »³ ԿՅ F áÇù Կáñ³

71 EF í³ ԵՅ

72 EF ù³ Õõñ EF ùñÑÝáõÁÇõÝ

ԼԶԱ. ՏԱՂ ՎԱՍՆ ԽԱԶԵԼՈՒԹԵԱՆ ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԱՍՏՈՒԾՈՅ ՄԵՐՈՅ

Անեղ Որդին Հաւր միածին բազկատարած
Այսաւր եկաց ի յատենին մեղաւորաց:

Բարձեալ մարմնով ի խաչն անճառ խոնարհութեամբ,
Բերեալ բազկաւ ըզհեռացեալ ազգըս մարդկան:

5 Գառն անարատ, ածեալ ի սպանդ պատարագի,
Գայ հաշտութեամբ Հաւր՝ ի բառնալ զմեզս աշխարհի:

Դատափետք եղեն դըպիրք առ Պիղատոս,
Դատաստանաւ բառնալ ի խաչ բողոքէին:

6 Եկն եհաս վախճան ամաց նախաստեղծին.
10 Եւ ցուրտ եւ պարզ աւր մի յայտնեալ Տեառն Աստուծոյ:

Զէլի էլի Տէր գըթութեանց տայր ի խաչին,
Զհաշտութիւն Հաւր խաչահանացն աղաւթելով:

Էն է ինքեան ընդ մեզ Աստուած յաւիտենից,
Երեւեցաւ մեզ ի վախճան ժամանակիս:

15 Ընդ մեզ Աստուած յայտնեալ, բարձեալ մարմնով ի խաչ՝
Ընդդէմ լուսոյ արեգականըն կընքելոյ:

Թողեալ լըքաւ լոյսն ի ծոցոյ արեգականն,
Թաքոյց յինքեան ըզճառագայթս ի միջաւրեայ:

² ὉμζοñŸ»ñ

A - Օ»é. 7717, Ā»ñĀ 6μ-7μ
B - Օ»é. 231, Ā»ñĀ 448³ (°ñáóë³ ŌζŪ). ı »°ë |êÇáŸS.
1949, ĀÇó 3, շգ 63-64
Ēáñ³ · Çñ
A ı »°ë ı »ñ»óáóŪ B ı³ Ō Ō»ÍÇ áóñμ³ ĀÇŸ
İ³ ĩñ³ ı³ á³ »-ø
´Ÿ³ · Çñ
1 A Ñññ
2 AB³ ĩéññ B ĩ³ ı »ŸÇ B áÇŌ³ ı áéÇ ÷ Ë Ū»Ō³ óáñ³ ó
4 B ÁŸ¹ Ñ»é³ ó»³ Ē ÷ Ë Á½Ñ»é³ ó»³ Ē
6 A Ñññ

7 A ı³ ı³ á»ı ù B ı³ ı³ á»ı ù B ı³ áÇññ
8 A μáŌá· շÇŸ
9 A ı³ Ōç³ Ÿ B ŸŪ³ Ÿ ÷ Ë³ Ū³ ó
10 A ùñ
11 A ı»ĒÇ »ĒÇ
12 AB Á½Ñ³ Bı áóĀÇóŸ A Ñññ B Ē³ áÑ³ Ÿ³ óŸ A³ ŌñĀ»-
Éáı
14 A ı³ Ōç³ Ÿ
16 B Éáóéá A ı Ÿñ»ÉáŪ B ı ÁŸñ»Éá
17 AB ĩñ³ ó B Íáóá
18 A Ā³ · áĩñ A Ūζçñ»³ B ŪÇç³ óñ»³

- 20 *Ժամունն ոչ տիւ եւ ոչ գիշեր 'ստ մարգարէին,
Ժամանեալ Տէր գայ զաւրութեանց ի պատերազմ:*
- Իշխանութեամբ առ Հայր զհոգին աւանդելով՝
Ինքն ի հանդէս մարտի ընդդէմ մահու իջեալ:*
- Լըւեալ իշխանք չարին՝ պակեան ահիւ մեծաւ,
Լըւեալ մահու եւ դըժոխոց՝ սասանեցան:*
- 25 *Խոր խաւարին սաստէր Յիսուս լուսով խաչին,
Խընդիր առնէր իւր ծառայիցն անդ գերելոց:*
- Ծանեաւ Ադամ գնըչան գալոյ Տեառն ի դըժոխս,
Ծանր ամալթով կայր հիացեալ երկիւղագին:*
- 30 *Կարկառ նըմա Յիսուս ըզձեռն իւր բեւեռեալ,
Կոչէր ձեռամբ, քաջալերէր. «Մի՛ երկընչիր,*
- Հայեա՛ց ի ձեռս, յոտս եւ ի կողս, որ վասըն քո,
Հայեա՛ց ի գլուխս բարձեալ զանէծս ի փշոց երկրի:*
- Ձաղկ եղեգան հարին թիկանցըս մեղաւորք,
Ձաղկեալ ապտակ եւ թուք ի ծնաւտս ինձ մատուցին:*
- 35 *Ղեղի ետունն ինձ կերակուր ընդ քացախոյ,
Լեղոյ մեղաց քոց փոխանակ որ ի դրախտին:*
- Ճանապարհաւ մահու ընդ քեզ հետեւեցի,
Ճանապարհիս կենաց ընդ իս ես յարութեամբ:*
- 40 *Մաքուր հոգիք սրբբոց, եւ ձեզ մեծ աւետիք,
Մատիք տեսէք մարմնով եկեալ՝ ում ցանկայիք:*
- Յառաջագոյն գուշակելով զիմ ըզգայուստ
Յայս ահագին խոր խաւարիս, յոր էք կապեալ:*

19 A Áēī ÷ È þēī
20 A ʷānāōĀ»³ Ýó
23 AB Éáō»³ É
24 AB Éáō»³ É
26 AB ÈÝ¹ Çñ
27 A ʷÝß» Ý A ¹ÁáÈë
28 A ³ ÛūĀáí

29 AB ÝÛ»³
31 A í ³ eÝ ūáŭ
32 B »ñĪ ñç
34 A ÍÝūī ë
35 B ù» ó» Èá
36 B É»Ōá
40 B ó» Ý. ³ Çū

Նովին մարմնով, զոր ի Կուսէն էի զգեցեալ,
Նա ի դրժոխս իջի փրկել ըզկորուսեալս»:

45 Շինեաց Յիսուս ըզտուն իւր սուրբ զեկեղեցի՝
Շնորհաւք Հոգւոյն եաւթնարփեան հաստատելով:

Որով զմայլեալ ըմպեմք զարիւն կենարարին,
Որ ետ մեզ գէն ըզքառաթեւ նըշան խաչին:

50 Չարհարեցաւ Տէրն ի տեղւոջն Գողգոթայ,
Չարհարանաւք իւրովք փրկեաց ըզտիեզերս:

Պայծառ փառաւք շքեղացոյց ըզնախահայրն,
Պըճնեալ փառաւք եմոյծ դարձեալ յԱդին դրախտին:

Ջախեաց խաչիւ Յիսուս ըզգլուխըն վիշապին,
Ջըրով լըւաց ըզմերկութեան վէրս մարդկան:

55 Ռահեալ Յովսէփ հայցէր զմարմինն աստուածացեալ,
Ռահի լուսով պատեալ դընէր ի նոր վիմին:

Սերովբէիցըն հոյլքն իջեալ յերկնից յերկիր,
Սպասաւորեն աչիւ մեծաւ ընդ Յովսեփայ:

60 Վայելչապէս խընկեաց ըզՏէրն անոյշ իւղով,
Վարչամակով ծածկէր ըզգլուխըն բոլորից:

Տեսեալ եղեւ կեանքըն կախեալ ըստ Մովսեսի,
Տնաւրինաբար եղաւ մարմնով ի տապանի:

Րաբունաւրէն կապեաց զիշխանըն մեղսասէր,
Րամիկ զաւրացըն փախըստեամբ տազնապէին:

65 Յընծայ այսաւր, բերկրի Ադամ նահապետաւքն,
Յաւղ քաղցրութեան հեղու հոգւոցն, որ ի դրժոխս:

43 A 1/2 »ó»³ É

46 A BŸáñÑùù Nâ. áĬ AB »úĀŸ³ ñ÷ »³ Ý

49 A i »ŌáčĀŸ

50 A ā³ ñā³ ñ³ Ýùù

51 A á³ ũ³ é³ ÷³ ũ³ ÷ È á³ ũ³ é³ ÷³ é³ òù B Áðù»Ō³ - óáñ

52 A ÷³ éùù

53 A 1/2 ÁĒáðĒĀŸ

54 A çñái Ēáð³ ó

55 A é³ ÑÇò A 1 Ýçñ

59 B ÈĀŸ. »³ ó B ³ Ýáðð

61 AB Úái èçèÇ

62 A i ÝùñÇŸ³ µ³ ñ A »¹³ Û ÷ È »¹³ ò

63 A ñ³ máðŸñçŸ

64 A 1/2 ñ³ óĀŸ

65 A óŸÍ³ Û AB ³ Ìèùñ A āÇù µ»ñĬ ñÇ ³ 1³ Û A Ý³ Ñ³ - á»i ùùŸ

66 A óùŌ A Ñ»Ō³ ò Ñá. áóŸ

*Իհիծեալ բարձաւ չար թըշնամին անդընդասոյդ,
Իիւթիւ Հոգւոյն մարդիկ յերկինս փոխադրեցան:*

70 *Փառաւորեմըք, Տէր Յիսուս, զքո քաջութիւնդ,
Փառաւք վանեալ ըզթըշնամին կործանեցեր:*

*Քո զաւրութեամբըդ պահպանեա՛ զփրկիեալ քո հաւտս,
Քեզ երգելով երկըրպագեմք այժմ յաւիտեանս:*

67 A ἈΒΥ³ ὕϚύ

68 A Ἠά. ἁῪ

70 A ÷ ³ ἐῠῠ A ἈῪἈΒΥ³ ὕϚύ

71 A ῶαῠαδῪ³ ῶμἈ¹ A ÷ ἈῠἸ ³ Ἐ A Ἠῠῠ ἔ

ԼԶԲ. ՏԱՂ Ի ՏԷՐ ՆԵՐՍԻՍԷ, ՄԵԾԻ ՈՒՐԲԱԹԻՆ

Անեղ Որդին Հաւր միածին բազկատարած
Այսաւր եկաց ի յատենին մեղաւորաց:

Բարձեալ մարմնով ի խաչն անճառ խոնարհութեամբ,
Բերեալ կամաւ ըզհեռացեալ ազգըս մարդկան:

5 Գառն անարատ, ածեալ ի սպանդ պատարագի,
Գայ կամաւ Հաւր՝ առ ի բառնալ զմեղս աշխարհի:

Դատապետք եղեն զըպիրքն առ Պիղատոս,
Դատաստանաւ բառնալ ի խաչ բողոքէին:

10 Եկրն եհաս վախճան մահու նախաստեղծին,
Եւ ցուրտ եւ պարզ աւր մի յայտնի Տեառն Աստուծոյ

Զէլի էլին Տէր գըթութեանց տայր ի խաչին՝
Զհաշտութիւն Հաւր խաչահանուացն աղաւթելով:

Էնն էից անպարագիրն յաւիտենից
Երեւեցաւ մեզ ի վախճան ժամանակիս:

15 Ընդ մեզ Աստուած յայտնեալ, բարձեալ մարմնով ի խաչ՝
Ընդդէմ լուսոյ արեգականըն կընքելով:

Թողեալ լըքաւ լոյսն ի ծոցոյ արեգականն.
Թաքոյց յինքեան ըզճառագայթս ի միջաւրեայն:

20 Ժամն ոչ տիւ էր եւ ոչ գիշեր՝ ստ մարգարէին,
Ժամանեալ գայ Տէր զաւրութեանց ի պատերազմ:

² ӨмҮҫөһҮ»ñ

A - Ө»é. 6495, Ā»ñĀ 254μ-255μ

B - Ü»ñéçë ÞÝáñÑ³ ĘҶ, ´³ Ýù á³ ÷³ ö, շԸ 381-384

Ēáñ³ · Ҷñ

A í³ Ǿ Ҷ í շñ Ü»ñéҶëչ [Ā³ ǾÜ³ Ý »ñ»Ī á[ҶÝ] B Ǿ»ĪҶ

àöñμ³ ĀҶÝ

Ī³ ʒñ³ Ī³ á¹² -Ü

´Ý³ · Ҷñ

1 AB Ñùñ B ÛҶ³ ĪҶÝ

2 B³ ʒèùñ

4 B μ³ ½Ī³ ö ÷ È Ī³ Û³ ö B ½Ñ»é³ ó»³ É³ ½· è áñ¹ ðáó

Û³ ñ¹ Ī³ Ý

6 B Ñ³ ʒi áöĀ»³ Ûμ ÷ È Ī³ Û³ ö AB Ñùñ A³ é Ҷ

7 B ¹³ è³ á»Ī

9 A »ĪÝ

10 B ùñ

11 A ½»ĘҶ »ĘҶÝ B Ñùñ ÷ È í շñ

12 AB Ñùñ AB³ ǾùĀ»Ēáí

13 A շÝ ÷ È շÝÝ

14 A í³ Ǿ×³ Ý

15 A Û³ ñÜÝáí μ³ ñÓ³ É

16 A ĪÝù»Ēáí

18 B Ā³ · áĪß A áҶù ʒҶÝù»³ Ý A Ҷöñ Ҷ ÛշԸ³ öñշԶÝ ÷ È Ҷ

ÛҶҶ³ öñ»³ ʒÝ B ÛշԶñ»³ ʒÝ

19 A þ ÷ È »ö A ÁéĪ ÷ È þēĪ

20 AB ½áñáöĀ»³ Ýö

*Իշխանութեամբ գհոգին առ Հայր ականդելով՝
Ինքն ի հանդէս մարտի իջեալ ընդդէմ մահու:*

*Լըւան իշխանք չարին, պակեան ահիւ մեծաւ,
Լըւեալ մահու եւ դըժոխոց՝ սասանեցան:*

25 *Խոր խաւարին սաստէր Յիսուս լուսով խաչին,
Խընդիր առնէր իւր ծառայիցն անդ գերելոց:*

*Ծանեաւ Ադամ գնըչան գալոյն Տեառն ի դըժոխս,
Ծանր ամալթով կայր հիացեալ երկիւղագին:*

30 *Կարկառ նըմա Յիսուս ըզձեռն իւր բեւեռեալ,
Կոչէր ձեռամբ, քաջալերէր. «Մի՛ երկընչիր,*

*Հայեա՛ց ի ձեռս, յոտս եւ ի կողս, որ վասըն քո,
Հայեա՛ց ի գլուխս բարձեալ զանէծս ի փշոց երկրի:*

*Ձաղկ եղեգան հարին ի գլուխ իմ մեղաւորք,
Ձաղկեալ ապտակ եւ թուք ի դէմս ինձ մատուցին:*

35 *Ղեղի ետուն ինձ կերակուր ընդ քացախոյ,
Ղեղոյ մեղաց քոց փոխանակ, որ ի դրախտին:*

*Ճանապարհաւ մահու ընդ քեզ հետեւեցի,
Ճանապարհիս կենաց ընդ իս եկ յարութեամբ:*

40 *Մաքուր հոգիք սըրբոց, եւ ձեզ մեծ աւետիս,
Մատիք տեսէք մարմնով եկեալ՝ ում ցանկայիք:*

*Յառաջագոյն գուշակելով զիմ ըզգալուստ
Յայս ահագին խոր խաւարին, ուր էք կապեալ:*

*Նովին մարմնով, զոր ի Կուսէն եմ ըզգեցեալ,
Նախ ի դըժոխս իջի փըրկել ըզկորուեալսդ»:*

22 A ÁÝ^{1 1} չÛ Û³ Ñáó Çç³ É
23 A Éáó³ Ý
26 A · »ñ»ÉáóÝ
28 B ³ ÛúÁái
29 B Á½Ó»éë
30 B Ý ááչ
32 A · ÁÉáóÉÁë B »ñÝ ñչ

33 A · ÁÉáóÉë
34 B Ó³ Õ³ É B ÍÝüí ë ÷ È¹ չÛë
36 A Õ»ÕáÛ ÷ áÉ³ Ý üáŒÝ Û»Õ³ ó, áñ Ç¹ ñ³ Èí ÇÝ ÷ È
í áŒÇ
37 A ×³ Ý³ á³ ñŒÇë
43 A Û³ ñÛÝái ë áñ

ԼԷ. ՈՂԲՔ ՄԵԾԻ ՈՒՐԲԱԹԻՆ,
Ի ՆԵՐՍԻՍԷ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԷ ՀԱՅՈՑ

*Կայր մայր Տեառն առ խաչին՝
Կոյսըն Մարիամ,
Ողբալով զայս ասէր
Առ միածին Որդին.*

5 – *Ո՛վ անմեղ գառն Աստուծոյ,
Ընդ ո՞ր մեղաց պատժիս.
Ես սրբութեամբ զքեզ յղացայ,
Մաքուր կուսութեամբ ծնայ:*

10 *Կոյս յետ ծնընդեան քո մնացի՝
Ծնելոյդ գաւրութեամբ.
Ամբիժ շքրջեցար յերկրի,
Անփորձ ի մեղաց:*

15 *Մեղս ոչ արարեր մարմնով
Ըստ նախաձայն Բանին,
Եւ ոչ նենգութիւն գըտաւ
Ի բերան քո բարի:*

20 *Իշխանն աշխարհի ի քեզ
Ոչ եզիտ յիւրոցն,
Արդ, զի՞ մատնեցար, որդեա՛կ,
Խաչի եւ մահու:*

*Ո՞ւր հրեշտակին բանն ըզքէն՝
Թագաւորել անվախճան.*

² ՕմՇօնՅ»ն

A - Օ»é. 7785, Ā»ñĀ 222³ - 224³

B - Օ»é. 3503, Ā»ñĀ 144μ-146³

C - |´³ ½Ū³ í շá S, i »Ý»i ՇÍ, 1894, ³ á ñՇĚ շՇ 166-167

Ēáñ³ · Շñ

A Օ»ÍՇ áօñμ³ ĀՇÝ áօμ³ Ýü ìáŪ Ē³ ó B ² ƒĒ áօμù Օ»ÍՇ áօñμ³ ĀՇÝ, Շ Ū»ñéշé Í³ ĀáօՇÍ áéշ C í »é í »ñ»óáօŪ

´Ý³ · Շñ

7 AB éĀñμáօĀ³ Ūμ

8 AB ÍÁÝ³ Ū

9 AB ÍÁÝÁÝ¹ »³ Ý

10 C ½ñáօĀ³ Ūμ

11 ABC ³ ÝμՇÍ BC ìñç»օ³ ñ

17 AB ՇԵ³ Ý

22 B ³ Ýí³ ĒՇ³ Ý

Ահա զձեռսդ, որ զերկինս ձգեցին,
Տարածեցին ի փայտին:

- 25 *Զմատունսդ, որ զաւրէնս գրեցին,
Բեւեռեցին ի խաչիդ.
Զոտսդ, որ ի ծովուն զնացին,
Հեղուեալ կապեցին:*

- 30 *Յայտնեա՛ ինձ, Յիսո՛ւս, զխորհուրդ
Քո կամաւոր մահուանդ,
Զի հաստատեսցի սիրտ իմ
Ի մարդկեղէն կարծեաց:*

ՓՈԽ

- *Ո՛վ Մարիամ, կոյս եւ մայր,
Տաճար լուսոյ իմոյ.
35 Մի՛ տկարանար դու հոգով
Յիմ ծածկեալ խորհրդոյս:*

- Ես մարգարէիւք իմովք
Յառաջ զայս ցուցի.
Աբրահամ կախեալ ետես զիս
40 Խոյ ընդ Սահակայ:*

- Մովսէս գուշակեաց տեսանել
Ըզկեանս ի փայտի,
Ըստ Դաւթայ ծակեցին զձեռս իմ
Եւ զոտս՝ ի փայտիս:*

- 45 *Ըստ Սողոմոնի եղին ինձ
Պրսակ ի փըշոց,
Ըստ Եսայեայ՝ իբրեւ զոչխար
Ի սպանդ վարեցայ:*

24 AB ÷³ ũ Ç¹
25 C ½ñçŸë
29 C ½ĒáñÑáðñ¹ë
30 B Û³ ð³ Ý¹ ÷ Ē Û³ Ñáð³ Ý¹
32 B Ī³ ñĪ³»óë
Ēáñ³ · Çñ

A ó[áĒ] C ³ ëi ð³ ÝÇß ÷ Ē óáĒ
33 B áÇù 33-86
43 C þëi ÷ Ē Áëi
45 A è³ Óái ŪáÝÇ C éáÓái ŪáÝÇ
46 A ÷ Βáó
47 AC »è³ Ÿ³ ũ

- 50 *Ըստ Դանիելի սպանին
 Զաւծեալ Տեառն այսաւր,
 Ըստ Երեմիայ արկին
 Փայտ՝ ի հաց մարմնոյս:*
- 55 *Ըստ Զաքարիայ՝ հայեսցին
 Յորս խոցեն տիգաւ:
 Զիս Հայր իմ մատնեաց ընդ մեղաց
 Որդւոց Աղամայ:*
- 60 *Ես հնազանդ եղէ Հաւր իմոյ
 Մինչ ի մահ խաչիս,
 Զանէծսն Աղամայ բառնամ
 Փշեղէն պըսակաւս:*
- 65 *Զձեռսն կարկամեալ փայտիւն,
 Պարզեմ բեւեռաւքս,
 Զոտիցըն կապանս ընդ ծառոյն
 Արձակեմ հեղուսիւքս:*
- 70 *Դառնահամ պըտղոյն ճաշակ
 Քաղցրանայ լեղեաւս,
 Զկողածնին լըւանամ զխայթուած,
 Կողիս վըտակաւք:*
- 75 *Մահ իմ տայ ըզկեանս մեռելոց,
 Որք ի սկըզբանէ,
 Փայտ խաչիս իմոյ՝ զփայտ մահու
 Ի կեանս փոխարկէ:*
- 75 *Նընջեմ ի հող մահու ընդ մեռեալս,
 Զորս ընդ իս յարուցից,
 Ի դժոխս իջանեմ առ հողիսն,
 Որք են ի բանտի:*

49 A ¹³ ԿՇԸԸ
 50 C ԿնԻ»³ Է C ³ Լեւն
 54 C Լն Էն»³ ԵԿ
 57 C Նն
 58 C ԸՇԿ»³
 59 C ԿՇԸ
 62 C Կ»³ Էն

63 A Կ³ Կն ԷԿ Ը Է Կ³ Կն ԷԿ
 65 A ¹³ ԷԿ Ը³ Ն C Կ Ը
 67 C Էն»³ Կ Ը
 68 C Կ Ը³ Ը
 71 C Ը³ ԷԿ
 73 C Ը¹ Ը ԷԿ
 75 A ¹ ԷԿԸ

80 *Զկապեալն արձակեմ զԱդամ,
Կապեմ ըզկապողն,
Ի դրախտն ուստի ել՝ տանիմ,
Ուր եւ զաւազակն:*

*Արդ, մի՛ վըհատիր, Մարիամ,
Այլ խընդա՛ յուսով,
Ես յետ յարութեան իմոյ
Քեզ երեւեցայց.*

85 *ԶՀաւր կամս կատարել կամիմ,
Առ նոյն վերանամ:*

ՓՈԽ

*– Արդ, ո՛վ Տէր եւ Որդի իմ,
Ո՞ւմ յանձն արարեք
Զմայր եւ զաղախին քո:*

90 *Դու յերկինս առ Հայր երթաս,
Ո՞վ զկեանս իմ տնաւրինէ
Փոխան քո յերկրի աստ:*

95 *Զի թէ հրէական նախանձն
Զլոյսդ հալածեցին,
Ինձ զի՞նչ արասցեն, որդեա՛կ:*

*Ես ակն ունէի՝ Յիսուս
Թագ ի գլուխ եղեալ,
Եւ այժմ տեսանեմ իսաչեալ:*

100 *Բան ի հրեշտակէն լըւայ.
– Ուրախ լե՛ր, բերկրեալ,–
Եւ այժմ հոգւով խոցիմ:*

*Ի ժամ ծընընդեան քո
Հրեշտակք ցընծացին,
Եւ այժմ անարգեն մարդիկ:*

78 A Áłĩ³ a³ ðŎŸ

82 A ĚÁŸ¹³ Ū

85 C ½Ńũñ

Ěáñ³ · Çñ

ABC օ[áĚ] (C Ÿ³ »ð³ ³ ìŸ Ő³ ŸÇB)

91 C ì ŸũñÇŸł

93 AB Āł

101 B Ńá· áí

104 AB Ū³ ñ¹ ÇŸũ

- 105 Մերկ ըզքեզ տեսի, որդեա՛կ,
Պընդեալ ի փայտիդ,
Խաւար իմ աչացս այսաւր:

ՓՈԽ

- Ո՛վ անմեղ աղաւնի իմ,
Մի՛ գանգիտեր դու սըրտիւ
110 Ի յերկիւղէ մարդկային:

Ընդ քեզ եմ յաւիտեան ես,
Որ բառնամ զարարածս իմ
Բանիւ զաւրութեամբ իմով:

- Ո՛վ սըրտիւ սիրեցեալդ իմ,
115 Ընդ քո մաքրութեան հոգւոյդ
Տամ մայր քեզ ըզՄարիամ մայր իմ:

Պատուեա՛ ստ աւրինացն ըզնա,
Որպէս եւ տեսեր դու յիս,
Հնազանդ լինելով նրմա:

* * *

- 120 Եւ մեզ աղաւթիւք մաւր քո
Եւ Յովհաննու սիրելւոյն
Շնորհեա՛ զթողութիւն մեղաց:

- Եւ քեզ երգեսցուք ընդ Հաւր,
Եւ ընդ Սուրբ Հոգւոյն ըզփառս
125 Յայժմուս եւ յաւիտենից, ամէն:

107 AB ³ աՇօԷ C ³ Թեւն
Էան³ · Շն
AB օ[աԷ] C ³ Էի Թ³ ԿՇԵ ÷ Է օաԷ
109 C Էնի Շօ
110 A Թնի՛ ՇՕջ BC Թնի՛ »Օջ
113 C ԿանաօԱ³ Սւ

114 C Էնի Շօ
117 B ա³ ի աօ»³ ՍAB ԱԷի ÷ Է յԷի C անՇԿ³ օ
120 AB աՇի³ Էի Թ³ ԿՇԵ C ³ ՕնԱՇօն Սն
121 B Թն³ ԿՅաօ ԷՇն»Էա՛Մ
123 C Նն
125 B ³ ԱՍաօԷ

ԼՐ. ՏԱՂ ԽԱՉԵԼՈՒԹԵԱՆ ՔՐԻՍՏՈՍԻ

*Ծարաւեցաւ որպէս ըզմարդ Տէրն ի խաչին,
Այն որ արար զծով եւ գերկինըս ջըրային:*

*Լեղի խառնեալ ընդ քացախոյ զինաւորին.
Արբուցանէր այն երկնաւոր թագաւորին:*

5 *Արեւն յերկինս խաւար դարձաւ մէջաւրէին,
Նըսեմացաւ ընդ անարգանս անմահ Բանին:*

*Բարձրագոչ ձայնիւ գոչէր Տէրն ի խաչին
Զէլի էլին եւ աւանդէր առ Հայր զհոգին:*

10 *Եւ վարագոյր հին աւրինին սուրբ տաճարին
Ընդ չարչարանս կենարարին պատառէին:*

*Երկիր հիմամբք ի յանդընդոց սասանէին,
Վէմք պատառեալ եւ գերեզմանըք բանային:*

*Դըժոխք սարսեալ սասանեցաւ բանտն ահագին
Եւ արձակեաց զկապեալ հոգիսն, որ անդ էին:*

15 *Յազեղ ձայնէն կենդանատու Տեառն Յիսուսին
Ազատեցան կապեալ հոգիքն, որ ի բանտին:*

² ӨмҮҫдөнҮ»н

A - Ө»é. 6495, Ǻ»нǺ 250µ-251³
B - Ө»é. 5120, Ǻ»нǺ 112³ -113³
C - Ө»é. 1756, Ǻ»нǺ 413³ µ
D - Ǫ»нэҮэ ԲՄánǺ ԷԿ, ³ Үն á³ ÷³ ö, շԳ 386-388

Éán³ · Ҹн

A í³ Ǫ ² ö³ · àðнµ³ Ǻ B ² ǪÉ í³ Ǫ É³ à»ÉáöǺ³ Ү
òнҸеİ áеҸ C í »³é í »н»óáöǪ D Ɖ É³ à»ÉáöǺ³ öҮҮ
í »³ éҮ

´Ү³ · Ҹн

1 BD í շնҮ Ҹ É³ áҸҮ áнá շэ ǺµǪ³ н¹ C ½Ǫ³ н¹

2 B ½»нІ ҸҮэǺҮ D í áǪҸ ÷ áÉ³³ нշҮᵃ
² ǪҮ áн³ н³ н ½áí Ի Ҹ³ Үáé Իáí · »Ǫ»óҸİ.
é³ Ǫ³ н³ óóáǪ Ҹáòн ÉǺҮ¹ н»Éáí ³ Ǫµ»òнǺҮ í շնҮ.

² ǪҮ áн³ нµáǪ í Ҹ»½»н³ ó ½³ ҮǪ³ ǺáöǺ³ öҮҮ

3 B Ǫ³ ó³ ÉҸҮ A ǺнշҸó³ ³ ½³ ҸҮ ÷ É ½ҸҮ³ óáнҸҮ

4 A ³ нµáöó³ Ү»É C »нІ Ү³ óáнҸҮ ÷ É »нІ Ү³ óáн Ǻ³ -
·³ óáнҸҮ

5 BCD ³ н»·³ Ի Ү ÷ É³ ³ н»öҮ Ǫ»нІ ҸҮэ BCD ǪշсùнշҸҮ

6 B Үэ»Ǫ³ ó³ ö

7 C µ³ нǪн³ · áҸ

8 AB ½»ÉҸ »ÉҸҮ

9 A éáðнµ í ³ ×³ нҸҮ ǺҸҮ³ ³ óнҸҮҸҮ BCD ǪнҸҮҸҮ

11 D ǺҸǪ³ Ǫµ

13 A µ³ Үí ǺҮ BD µ³ Ү¹ Ү A Ү»ншҸҮ ÷ É³ Ǻ³ · ҸҮ

14 B ³ нǪ³ Ի »³ É

15 C Ǫ³ Ǻշ AC Ǫ³ Ǫշ B í »³ éҮҮ

16 A Ҹ É³ ó³ нҸҮ ÷ É áн Ҹ µ³ Үí ҸҮ BCD µ³ Ү¹ ҸҮ

*Յորժամ էջ մեր կենսատուն անդ ի ստորին,
Հուսաւորեաց զորս ի խաւար անդ նըստէին:*

20 *Եւ վեր ածեաց անտի զնոսին յերկինս վերին
Եւ դասեցոյց ընդ անմարմին զաւրան երկնային:*

*Արժանացոյց պայծառ լուսոյ առագաստին,
Արքայութեանն հարսանեաց սուրբ փեսային,*

*Ուր անդրանիկ որդիքըն մաւր սուրբ Սիրոնին,
Աբրահամու գոգոյն ժառանգ Հաւրըն վերին,*

25 *Ուր արդարոց դասք ամենայն սուրբ երամին
Ուրախանան յաջմէ փառաց սուրբ փեսային:*

*Նըմա երգեմք եւ մեր ընդ Հաւր եւ Սուրբ Հոգւոյն.
Փա՛ռք յաւիտեանս խաչեցելոյ անմահ Բանին:*

18 C áñ ½Çè ÷ È ½añè B È³ ò³ ñÇ

20 A ½ññè BCD ½ññèÝ

21 C ³ ñÁ³ Ý³ óáŪ

22 A ³ ñù³ ½ðÁ»³ Ý èáðñµ Ñ³ ñè³ Ý»³ óÝ ÁÝ¹ ÷ »è³ ǾÝ ÷ È ì áŌÇ

23 C áñ ÷ È áðñ C ³ Ý¹ ñ³ ÝÇİ ùÁÝ ÷ È ³ Ý¹ ñ³ ÝÇİ áñ-
¹ ÇùÁÝ BCD Ūñ

24 BC ³ µñ³ Ñ³ ŪáóÝ C · á· áóÝ A Ñ³ òñÁÝ Á³ é³ Ý·

½áŪ ÁÝ ÷ È · á· áŪ Á³ é³ Ý· Ñ³ òñÁÝ CD ÑñÁÝ

25 A áðñ »ó Ý áðè³ ÝñÁÝ È³ á ì »ñ³ òù á³ Ū³ é³ èóÇÝ ÷ È ì áŌÇ B ¹³ èùÝ C áÇù èáðñµ

26 A ³ Ý³ È ì ³ µ³ ñ ÁÝ¹ ÷ »è³ ǾÝ ŪÇ³ óáñÇÝ ÷ È ì á-
ŌÇ B Ǿ³ Ç

27 CD ÝÁŪ³ ŪBCD Ññ AC Ñá· áŪ

28 A È³ á»ó»ÈáŪ³ ÝŪ³ Ñ µ³ ÝÇÝ ÷ ³ èù Ǿ³ ÷ ³ Ýè ÷ È ì áŌÇ C È³ á»ó»ÈáŪ

ԼԸԱ. ՓՈԽ

*Ծարաւեցաւ Տէրն ի խաչին որպէս ըզմարդ,
Այն որ արար զովկիրանոս ծով գեղեցիկ:*

*Ի Սամարացւոյն ջուր խընդըրէր յաղբիւրըն Տէրն,
Այն որ արբոյց տիեզերաց զանմահութիւն:*

5 *Լեզի խառնեալ ընդ քացախոյն զինաւորին,
Արբուցանէր անմահ Բանին թագաւորին:*

*Բարձրագոչ ձայնիւ գոչէր Տէրն ի խաչին
Ձէլի էլին եւ աւանդէր առ Հայր զհոգին:*

10 *Նըմա երգեմք եւ մեք ընդ Հաւր եւ Սուրբ Հոգւոյն,
Խաչեցելոյն անմահ Բանին փա՛ռք յաւիտեանս:*

² ӨмÇднŸ»ñ

A - Ө»é. 7785, Ā»ñĀ 217³ μ
B - Ө»é. 3503, Ā»ñĀ 149μ
C - Ө»é. 9053, Ā»ñĀ 45μ-46³
D - Ө»é. 80, Ā»ñĀ 151³ (ö³ ñÇ½)

Ēáñ³ · Çñ

A ³ ŸĒáñ³ · Çñ BD ö[áĒ] C î³ ̄ Ø»ÍÇ ² ö³ · äöñ-
μ³ ĀÇŸ

Ÿ³ · Çñ

3 C āÇù Ç BCD é³ ù³ ñ³ óáŸ AD ³ ̄m»dñÁŸ B Ÿ³ ̄-
μ»ñÁŸ D î çñ

4 BD î Çç½»ñ³ ó

5 D ù³ ó³ ĒáŸ

6 D »ö éáöñμ ÷ Ē μ³ ŸÇŸ

8 BC ½»ĒÇ »ĒÇŸ

9 B ŸÁŸ³ ŸC Ñá· áŸ

ԼԹ. ՏԱՂ ՅԱՐՈՒԹԵԱՆ, ՏԵԱՌՆ ՆԵՐՍԻՍԻ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ

Առաւաւտին շաւիղին
 Շող ծագեալ, արեւ տարածեալ,
 Արեւ, ը՛, բարձրը իջեալ
 Արփենւոյն արփւոյն տարփըմամբ,
 5 Արփւոյն, ը՛, տարփըմամբ անդ,
 Ը՛, քաղցրիկ ցաւդիկ արկանէր,
 Յաւդ ի Հերմոնէ իջեալ
 Ի վերայ լերին սիրայնոյ,
 Լերին, ը՛, սիրայնոյ սէր
 10 Ի սընունդ հովիտ շուշանի,
 Հովիտ, ը՛, յաւրինեալ, ը՛,
 Նուսխայնոյ կանայք տարփացեալք,
 Կանայք, ը՛, տարփացեալ, որ,
 Ը՛, գայք ի հանդէս գիշերոյ,
 15 Հանդէս, ը՛, խաչելոյն լոյս
 Զըւարթնոյն զուարթուն հրեշտակին,
 Զըւարթուն, ը՛, սերովբէն
 Ի վերայ վիմին փողերգէր,
 Փողէր, ը՛, զաւետիս.
 20 – Տէր յարեաւ, դուք, ը՛, զո՞վ խընդրէք,

² ԾմՇօնՅ»ն

- A - Օ»é. 7785, Æ»ñÃ 283µ-284µ
- B - Օ»é. 3503, Æ»ñÃ 162³ -163³
- C - Օ»é. 79, Æ»ñÃ 361³ µ (օ³ նՇ½)
- D - Օ»é. 80, Æ»ñÃ 167³ µ (օ³ նՇ½)

Êáñ³ · Շñ

A í³ Ȯ Ú³ ñáðÃ»³ Ý, Êáèñáí³ ȤÝ ½Í ÝÇ °ðȮ³ µ»ñՇօ
 ² ò»í³ ³ ñ³ Ý³ օÝ. àðȮ »ò Í³ ȮÇè³ ³ è³ B í³ »³ éÝ Ȯ»ñ-
 èՇèՇ Í³ ÆáȮՇÍ áèՇ C ² ȤÈ í³ Ȯ Ú³ ñáðÃ»³ Ý, Êáè-
 ñáí³ ȤÝ D ² ȤÈ í³ Ȯ Ú³ ñáð[Ã»³ Ý]

´Ý³ · Շñ

- 1 ACD ³ é³ օ³ օի՛ ՇÝ, Á B ³ é³ օ³ օի՛ ՇÝ չ ABC Բ³ օ»-
 ȮՇÝ
- 2 ABD Á, ԲáȮ C ԲáȮÁÝ
- 3 C áÇù Á AB µ³ ñȮñ D »³ Ê ÷ Ê ÇÇ»³ Ê

- 4 ACD ³ ñÁ÷»ÝáȤ B ³ ñ÷օ»ÝáȤ ABCD ³ ñ÷ áȤ D Á,
 í³ ñ÷ ÁȮ³ Ȯµ
- 5 ABCD ³ ñ÷ áȤ C »օ ÷ Ê ³ Ý¹
- 6 D օ³ ȮՇÍ ÷ Ê օ³ օȮՇÍ
- 7 A Ñ»ñȮáí Ýչ D Ñ»ñÁȮáí Ýչ ACD áÇù ՇÇ»³ Ê
- 8 C í »ñ³ B èՇñ³ ÝáȮ D èՇñ³ ȤáȤ
- 10 B ÁÝáօÝ¹ ÷ Ê èÁÝáօÝ¹
- 11 D áÇù 11-24
- 12 AC ÝáօèÊ³ ȤáȤ B ÝáօèÊ³ ȤáօáȮ
- 15 AB ÊáÊ, Á
- 16 A ½áօ³ ñÁÝáȤ B ½áօ³ ñÁÝáօÝ ÷ Ê ½áօ³ ñÁáօÝ C
 ÑñÁԲի³ · ÍՇÝ
- 17 ABC ½áօ³ ñÁáօÝ C è»ñám»Ý
- 18 B ÷ áȮչñ· չñ
- 20 C áÇù Á C ÊÝ¹ ñ»ù

Յարեաւ անձկալին, ը՛,
 Սիոնի սիրով սիրեցեալն,
 Սէր ողջոյն, ը՛, խանդակաթ, ը՛,
 Սուրբ ոտիցն երկիր պազանեմք:
 25 Փա՛ռք նոյն ի նոյն ի նոյն, ը՛,
 Նըմին յաւիտեանս, ամէն:

22 AB «Çáí ÝÇ AC «Çñ»ó»³ Ē

23 C Ē³ Ý¹³ Ĩ³ 1 ÷ Ē Ē³ Ý¹³ Ĩ³ Ā, Ā

25 A Ýáŭ Ç Ýáŭ, Ā ÷ Ē Ýáŭ Ç Ýáŭ Ç Ýáŭ, Ā C āÇu Ā

Խ. ՓՈԽ

Նրստեալ կանայքն ողբային
Առ գերեզմանն անմահին,
Երեւելով հրեշտակին՝
Ձայն աւետեաց լըսէին.

5 – Բամից մաքրից անձկալին,
Ջոր տապանաւ ծածկէին,
Սիրով յարեաւ սիրելին,
Ջընութիւն յարոյց զԱղամին:

10 Երկիւղալից լինէին
Պահապանաց խումբ դասին,
Սաւառնացեալ սերովբէն
Հոլաթեւէր ի վիմին:

15 Ի բաց լինել երկիւղին
Փողէր կանանց տարփալին,
Երթեալ պատմէր զաւետիս
Երամ դասուց Պետրոսին:

– Բաբունից տէր վարդապետն
Այսաւր յարեաւ բաղձալին:
Գոչեմք եւ մեք ընդ նոսին.
20 – Փա՛ռք յարութեան փրկողին:

² 0μÇõñŸ»ñ

A - 0»é. 7785, Ā»ñĀ 284μ-285³
B - 0»é. 3503, Ā»ñĀ 163³ μ
C - 0»é. 79, Ā»ñĀ 361μ (ö³ ñÇ½)
D - 0»é. 80, Ā»ñĀ 168³ μ (ö³ ñÇ½)
E - 0»é. 6495, Ā»ñĀ 144³
E₁ - 0»é. 6495, Ā»ñĀ 156μ
F - 0»é. 231, Ā»ñĀ 460μ (°ñáðë³ ÕĵÛ). i »°ë |ēÇáŸS.
1949, ĀÇõ 4, շԳ 94
G - Û»ñëĵë ÐŸáñÑ³ ĘÇ. ´³ Ÿù á³ ÷³ ð, շԳ 395-396

Ēáñ³ · Çñ

ABCD F ö[áĒ] E i³ 0 Ç i շñ Û»ñëÇëĵ E₁ ³ ŸĒáñ³ -
· Çñ G Æ ŸáŸŸ

İ³ ññ³ İ³ a³ Û»ñë»ëÇ »ñ·

´Ÿ³ · Çñ

1 E₁ İ³ Ÿ³ ŸóŸ

2 CFG · ñ»½Û³ Ÿ

3 C ÑñÁßi³ İÇŸ

4 C ĕë»ÇŸ

5 E₁ ëĀμάó ÷ Ē Û³ ùñÇó G ëĀñμάó ÷ Ē Û³ ùñÇó AB
³ ŸÍİ³ ĘÇŸ E₁G ÁĐÓ³ ĘÇŸ ÷ Ē³ ŸÓİ³ ĘÇŸ

6 D İ³ Íİ »ÇŸ

8 EE₁G ¼μŸáðĀÇóŸë EE₁ Û³ ñ¹İ³ ĘÇŸ ÷ Ē ½³ ¹³ ÛÇŸ G
½Û³ ñ¹İ³ ĘÇŸ ÷ Ē ½³ ¹³ ÛÇŸ

9 BCG »ñİ »Đ³ ĘÇó D շñİ ÇĐ³ ĘÇó ĘÇŸ»ÇŸ

10 E₁G á³ Ñ³ á³ Ÿ³ óÁŸ B ĒáðÛá E₁G áÇù ĒáðÛμ

11 AB ëĵñái μĵŸ C ë»ñám»Ÿ EE₁ ë»ñámĵŸ

13 BCG »ñİ »ĐÇŸ D »ñİ ÇĐÇŸ

14 C İ³ Ÿ³ ó E i³ ñ÷ áĐÇŸ

15 C »ñ¹»³ Ē EE₁ »ñĀ³ Ē B á³ i Û»ñ C á³ i Û» EE₁G
á³ i Û»Ē G ½³ ð»İ ÇëŸ

16 E₁G · áí »³ Ē ÷ Ē »ñ³ Û E ¹³ ëÇŸ E₁ · ÁŸ¹Ç ÷ Ē ¹³ -
ëáðó G · ÁŸ¹ÇŸ ÷ Ē ¹³ ëáðó

17 A ñ³ máðŸ»³ ó EE₁ ñ³ máðŸĵÇó EE₁G áÇù i շñ

18 AEE₁G ³ ĩëùñ B Ÿ³ ñ»³ E₁ ¹³ ë³ á»i Ÿ ÷ Ē μ³ ĐÓ³ ĘÇŸ

20 C ÷ ñİ áĐÇŸ E ÷ ñİ³ ðĐÇŸ E₁ ÷ ñİ áĐÇŸ

ԽԱ. ՏԱՂ ՅԱՐՈՒԹԵԱՆ

Այսաւր լոյս ծագեաց յաւուրս առաջին,
Արեգական արդար փայլեաց յարարածս
Եւ լուսաւորեաց՝ որք ի խաւարի:

5 Արեւմուտ տապանն եղեւ արեւելք,
Եւ գերութեան վայրն՝ դարձող գերելոց,
Ի խաւարէ լոյս մեզ ճառագայթեաց:

Զգլուխ անկեան ըզվէմն չարգել կափարիչն,
Եւ ոչ մատանին՝ զանպարագրելին,
Փառաւք յարուցեալ վէմն անխախտելի:

10 Բացան դրունք երկնից բարձմամբ սուրբ վիմին,
Եւ Ադամ եմուտ ի դրախտն Ադենայ
Եւ շաւիղ գործեաց որդւոցս ի յերկինս:

Մի գինուոր վերին պակոյց զըստորինսն,
Փողէր սուրբ կանանցն զաւետիս կենաց.

15 – Մի՛ այլ արտասուէք զբարձողն արտասուաց.

² 0μÇõñŸ»ñ

- A - 0»é. 7785, Ā»ñĀ 239³ μ
  - B - 0»é. 3503, Ā»ñĀ 156³ μ
  - C - 0»é. 79, Ā»ñĀ 359³ (ö³ ñÇ½)
  - D - 0»é. 80, Ā»ñĀ 164μ-165³ (ö³ ñÇ½)
  - E - 0»é. 6495, Ā»ñĀ 118μ
  - E₁ - 0»é. 6495, Ā»ñĀ 288μ
  - F - 0»é. 231, Ā»ñĀ 459³ (°ñáóë³ 0¿Û). ÿ »°ë !êÇáŸS.
- 1949, ĀÇó 4, ¿Ç 93
- Êáñ³ · Çñ
EE₁ ÿ »°ë ÿ ñ»ðáá0Û
´Ÿ³ · Çñ
- 1 F³ Êëñ E Ê ðááñ E İ Çñ³ İ Çë ÷ Ê³ é³ çÇŸ E₁³ é³ - çÇŸë
  - 3 C Êáóë³ Ýóúáá0Ûª ÷ [áĒ] EE₁ ½áñë ÷ Ê³ áñù
  - 4 E³ ñ»ðÛáá0ÿ ù
  - 5 EE₁ ÿ³ Êñ · »ñáá0Ā»³ Ý E ¹³ ñ0»³ Ê E₁ ¹³ ñ0³ ð0 B · »-

- ñ»Êáó
- 6 C Êáóë³ Ýóúáá0Ûª ÷ [áĒ] B Ê³ ð³ ñ»Êáóé ÷ Ê Ê³ ð³ ñ¿ ÊáĒ E, Ê³ ð³ ñÇ B ×³ é³ Ÿ³ Æ»³ ó
- 7 E₁ Á½. ÊáóĒ CDEE₁³ Ÿ. »³ Ý E₁ ½¿ ¿ÛŸ C á³ ñ. »³ Ê E İ³ ÷³ ñÇ×Ÿ
- 9 ABCDF áÇù ÿ á0Ā
- 10 C Êáóë³ Ýóúáá0Ûª ÷ [áĒ] EE₁ ÿ ñÇŸ ÷ Ê³ »ñĪ ŸÇó
- 11 AC ¿Ûáá0ÿ DF³ ÿ³ Ÿ³ EE₁ Ç Ê³ ¹ÇŸ ÷ Ê³ ÿ³ Ÿ³ Ÿ Ÿ
- 12 ABCDF áÇùª ÿ á0Ā E₁ Ñáñ¹ »³ ó ÷ Ê³ · áñĪ »³ ó EE₁ áñ¹ áóë
- 13 E ÿ á0Çó³ é³ ç Êáñ³ · Çñª Êñ¹ áñ³ İ ¿ E ½Ç ÷ Ê ÛÇ E₁ ½ÇŸáñ E İ ÇÛÇŸ ÷ Ê³ ÿ ñÇŸ ABD Á½ëİ áñÇŸëŸ C ½ëİ áñÇŸëŸ EE₁ ½Áëİ áñÇŸë F Á½ëİ áñÇŸë
- 14 C Êáóë³ Ýóúáá0Ûª ÷ [áĒ] C İ³ Ÿ³ óŸ
- 15 EE₁ ÛÇ Ê³ Ê³ ñ³ ñ³ éáá0ù (E₁³ ñ³ éáá0³ ðù) ÷ Ê ÛÇ³ Ê³ ñ³ éáá0¿ù ABEE₁ ½µ³ ñ0³ ð0Ÿ E³ ñ³ éó³ ó

*Յընծացէ՛ք, յարեալ անմահ կենդանին.
Նըմա միայնոյ երգեսցուք ըզփառս,
Որ նա յարուցեալ զԱդամ նորոգեաց:*

ՓՈԽ

20 *Լըւան զաւետեաց ձայն ուրախութեան,
Երթեալ պատմէին դասուցն ընտրելոց՝
Ի Գալիլիայ լերին հետեւեալ:*

*Ընթացեալ տեսին եւ երկիր պազին,
Հրաման ընկալան զմեզ լուսաւորել.
– Ընդ ձեզ եմ, – ասէր, – մինչ ի կատարած:
25 Ընդ որս երգեսցուք՝ փա՛ռք յարուցելոյն:*

16 CF 6YI³ 6»ù

17 C YU³ UB ÛÇ³ ÛóáÙEE₁ i³ óáòù³ ÛÀ ÷ È »ñ· »èóáòù
C Á, ÷³ éè

18 ABCDF aÇi^a i áŌÁ

Èáñ³ · Çñ

ABCDF ÷ [áÈ] EE₁³ ÝÈáñ³ · Çñ

19 CE Éáò³ Ý EE₁ ½³ ò»i Çè

20 DEE₁ 1³ éáòó C ÁÝ¹ ñ»Éáó E₁ ÁÝi ñ»ÉáóÝ

21 ACE₁ .³ ÉÇÉÇ³ BF .³ ÉÇÉÇ³ E .³ ÉÇÉ³ CEE₁F
É»ñÇÝÝ ADEF Ñ»i »ò»É

23 B ÁÝ. ³ È³ Ý

24 EE₁ ³ è³ ó

25 EE₁ · áá»èóáòù ÷ È »ñ· »èóáòù C ÷³ éè D ÷³ é EE₁
i áŌÇó Ûi áŌ μ³ ÝÇÝ³ èi áóÍáŪÁÝ¹ Ñùñ »ò Ñá· áŪÝ
(E₁ Ñá· áŪÝ, ³ ÛÀ Û »ò Û³ óÇi »³ Ýè)

ԽԲ. ՏԵԱՌՆ ՆԵՐՍԵՍԻ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ, Ի ՆՈՅՆՆ

Այսաւր, ը՛, լոյս հաստատի, խաւար, ը՛, լուծանի,
 Այսաւր, ը՛, նոր Իսրայէլ սեամբ, ը՛, լուսաւորի.
 Այսաւր լուսափայլ հրեշտակն տայր կանանցն զաւետիս.
 – Յարեաւ Աստուած, ցըրուեցան թըշնամիք նորա:
 5 Եկայք պարեսցուք ընդ հրեշտակս շուրջ զգերեզմանին,
 Որով, ը՛, մահ մեռաւ, կեանք թագաւորեաց:
 Քրիստոսի արարողին զայս՝ փա՛ռք յաւիտեանս, ամէն:

² ՕմչօնՅ»ն

A - Օ»ե. 7785, Ա»նԱ 239μ-240³

B - Օ»ե. 3503, Ա»նԱ 163μ-164³

C - Օ»ե. 79, Ա»նԱ 361μ (օ³ նՇ^{1/2})

D - Օ»ե. 80, Ա»նԱ 168³ (օ³ նՇ^{1/2})

Ēáñ³ · Շñ

A ² Ū i ³ Ō YáŪ Ø³ i ĀzÇ ² ö»i ³ ñ³ YÇY B ŪáñÇY

i »³ éY Ū»ñè»èÇ İ³ ĀáŌÇÍ áèÇ, Ç YáŪY. Áei Ø³ -

ĀzÇ μ³ YÇóY D ³ YĒáñ³ · Շñ

Y³ · Շñ

1 BCD ĒáŌÍ³ YÇ ÷ Ē Á, ĒáŌÍ³ YÇ

2 BD Çèñ³ շĒ C Çèñ³ »Ē C ĒáŌè³ óáñÇ ÷ Ē Á, ĒáŌè³ óá-
ñÇ

3 ABCD Á, ĒáŌè³ ÷ ³ Ū ABD Ññ»Bi ³ İ ÁY C ÑñÁBi ³ İ Y
C İ³ Y³ óY D İ³ Y³ ó

4 C ĀŵY³ ŪÇü

5 ABCD Á, á³ ñ»èóáöü C ÑñÁBi ³ İ è AD Á, · »ñ»½Ū³ -
YÇY B Á½ »ñ»½Ū³ YÇY C · »ñ»½Ū³ Y³ Y

7 BD ³ ñ³ ñ³ öŌÇY BD ÷ ³ éÁü

ԽԳ. ՓՈԽ

Նոր ծաղիկ պայծառ ցուցաւ
 Այսաւր ի նոր բուրաստանին,
 Երփնազարդ հոգւոցըն տունկը
 Կենդանացան կանաչութեամբ,
 5 Բենական լուսոյ սաղարթը
 Ի հոգեւոր գարունս փըթթեալ,
 Սիրով մեռեալըն վասըն մեր
 Յարոյց ընդ իւր զանկեալ բնութիւնս:
 Երեւեցաւ լոյս յարութեան
 10 Ի խաւարէ ստուերաց մահու,
 Սաւառնացեալ սերովբէին
 Նըստէր փայլեալ վերայ վիմին,
 Ի ձայն քաղցրիկ փողէր կանանցս.
 – Յարեաւ խաչեալըն Տէր Յիսուս,
 15 Կենդանարարըն մեռելոց,
 Զի՞ զկենդանին ողբայք մեռեալ:
 Նա զգըժոխոց դրունս խորտակեաց
 Եւ զբռնութիւն մահու ելոյծ,
 Զգլուխ վիշապին ջախեաց մահուամբ,
 20 Արբոյց նըմա զճաշակ մահու,
 Դարձոյց զգերեալ հոգիսն ի նմա,
 Աւար առեալ ել ի բարձունս,
 Բաշխէ զպարգեւս որդւոց մարդկան:
 Եկայք տեսէ՛ք ըզգերեզմանն
 25 Յաստուածային մարմնոյն ունայն,

² ӨмÇоñŸ»ñ

A - Ө»é. 7785, Ā»ñĀ 240³ µ
 B - Ө»é. 3503, Ā»ñĀ 164³ -165³
 C - Ө»é. 79, Ā»ñĀ 362³ (ö³ ñÇ½)
 D - Ө»é. 2541, Ā»ñĀ 247µ-248µ (ö³ ñÇ½)
 Ēañ³ · Çñ
 A ³ ŸĒañ³ · Çñ BCD ö[áĒ]
 İ ³ ĩñ³ İ ³ á³ Ū»ñë»ëÇ
 ´Ÿ³ · Çñ
 2 C Ç Ÿañ³ İ áóŸİ µáóñ³ ëİ ³ ŸÇ ÷ Ē İ áŌÇ D µáö-
 ñ³ ëİ ³ ŸÇ
 3 BD Ñá· áóÁŸ C Ñá· áóŸ
 5 BC ñ»ŸŸ³ İ ³ Ÿ
 6 CD ÷ ĀĀ»³ Ē
 8 B ½³ Ÿ· »³ Ē

9 A շñ»ö»ó³ ö D ³ ñáóĀ»³ Ÿ ÷ Ē Ÿ³ ñáóĀ»³ Ÿ
 10 D Ē³ ö³ ñÇ
 11 A ëշñáí µշÇŸ C ë»ñáµ»ÇŸ D éáóñµ ëշñáí µշŸ
 12 B ŸÁëİ »ñ C ŸëÁİ »ñ BD Ç İ »ñ³ Ū
 14 C Ēáöë³ ŸóúáöŪ³ ÷ [áĒ]
 15 B áÇù İ áŌÁ C İ »Ÿ¹³ Ÿ³ ñ³ ñŸ
 16 D ĒÁŸ¹ ñշù ÷ Ē áŌµ³ Ū
 17 D Ÿ³ ŪC ½¹ ĀáĒáó B ¹ ñáóŸ
 18 ABD ½µĀëŸáóĀÇöŸ
 19 B ç³ ŌĒ»³ ó C ç³ ĒŌ»³ ó
 20 D ŸÁŪ³ Ū
 21 B Ñá· Çë BD Ÿ³ Ū
 22 D µ³ ñŌáóŸë µ³ ñŌáóŸë
 23 D µ³ ÑĒ»³ ó ABD á³ ñ· »öë BCD áñ¹ áó

Պետրեան դասուն պատմող լերուք,
 Մահկանացուաց տուք զաւետիս,
 Թէ՛ մահ մեռաւ, կեանքըն յարեաւ:
 Ընդ անմահից անմահացեալքդ՝
 30 Համաձայնեալ տուք աւրհնութիւն
 Յարուցելոյն՝ փա՛ռք յաւիտեանս:

26 D á »i ñáë»³ Ý

28 BD Ā» C Ĭ »³ ÝüÝ

29 ABC ³ ÝÛ³ ÑÇóë D ³ ÝÛ³ Ñ³ ó»³ ħ̄

30 B āÇü ĭ áŌĀ

31 D ƒ³ ðÇĩ »³ Ý

ԽԳԿ. ՏԱՂ ՅԱՐՈՒԹԵԱՆՆ ՔՐԻՍՏՈՍԻ

Նոր ծաղիկ պայծառ ցուցաւ
Այսաւր ի նոր գերեզմանէն,
Երփնազարդ հոգւոցըն տունկք
Կանաչացան կենդանութեամբ,
5 Բենական լուսոյ սաղարթք
Ի հոգեւոր դարունս փրթթեալք,
Սիրով մեռեալըն վասըն մեր
Յարոյց ընդ իւր զանկեալ բնութիւնս:
Երեւեցաւ լոյս յարութեան
10 Ի խաւարի ստուերաց մահու,
Սաւառնացեալ սերովբէին
Նըստէր փայլմամբ վերայ վիմին
Ի ձայն քաղցրիկ փողէր կանանց.
– Յարեաւ խաչեալն Յիսուս Աստուած,
15 Եկայք տեսէ՛ք ըզգերեզմանն
Յաստուածային մարմնոյն ունայն:
Բաշխէ պարգեւս որդւոց մարդկան
Մահկանացուաց կենդանական.
Աւար առեալ ել ի բարձունս,
20 Զմարդիկ դասեաց ընդ զըւարթունս:
Նա զգըժոխոց դրունս խորտակեաց
Եւ զԲելիար դատապարտեաց,
Ստացաւ զԱդամ անդրէն ի կեանս
Յադենական տեղն եւ ի փառս:

² ӨμζοñŸ»ñ

A - Ө»é. 5936, Ā»ñĀ 271³ μ
B - Ө»é. 1193, շգ 65 (°ñáðè³ ӨշŸ). ı »°è |éÇáŸS, 1949, ĀÇð 8, շգ 216
C - Ө»é. 1193, շգ 87 (°ñáðè³ ӨշŸ). ı »°è |éÇáŸS, 1949, ĀÇð 8, շգ 216
D - Ÿ»ñè»è ԲŸáñŸ³ ԷՇ, ´³ Ÿü á³ ÷³ ò, շգ 398
Ēáñ³ · Շñ
A Ÿ³ ñáðĀ³ Ÿ B ı »°è ı »ñ»ðáðŸ C ı³ Ө D Æ ŸáŸŸ
İ³ Խ³ İ³ á¹ Ÿ»ñè»èՇ » μ³ Ÿé
´Ÿ³ · Շñ
2 D³ Խéñ A · »ñ»ŸŸ³ Ÿշ
3 A Ñá· áóÁŸ

5 A éáðèá
6 D ·³ ñŸ³ Ÿ
7 D ı³ èŸ
9 A շñ»ð»ó³ ò D »ñ»ð»³ é A ԽáԽ ÷ Ē ԽáԽ BC Խ³ ñáð-
Ā»³ ŸŸ
11 A èշñáı μշՇŸ
12 A ı »ñ³
13 D ı³ Өóñ A İ³ Ÿ³ ó BC İ³ Ÿ³ ŸóŸ
15 B éáðè³ ŸóáðŸ³ ÷ áĒշ
17 D áÇù 17-24 A áñ¹ áó
18 B İ³Ÿ¹» ŸáðĀ»³ Ÿ
24 B ı³ ñ»³ é ÷ Ē ı »ŸŸ »ò C áÇù »ò

ԽԴ. ՏԱՂ [ՅԱՐՈՒԹԵԱՆ]

Այսաւր ընդ ծագելն արեւուն
Անմուտ ծագեաց մեզ արեգակն:

Այսաւր խաւարն անգիտութեան
Հալածեցաւ յարարածոց:

5 Այսաւր լցան գիրք մարգարէիցն
Ի կատարումն եկեալ բանիցն:

Այսաւր յարեաւ Տէրն ի մեռելոց,
Յարոյց զանկեալքս ի գլորմանէ:

10 Այսաւր լուծան երկունք մահու,
Արձակեցան՝ որք յԱղամայ:

Այսաւր իջեալ հրեշտակապետն
Տայր աւետիս խընկաբերիցն.

ՓՈԽ

– Աստուածասէր եւ սուրբ կանայք,
Զի՞ զկենդանին խընդրէք մեռեալ:

² Օմչօն՚ն

A - Օ»ե. 7785, Ա»ն՚Ա 255³ μ

B - Օ»ե. 3503, Ա»ն՚Ա 157³ μ

C - Օ»ե. 79, Ա»ն՚Ա 359μ (օ³ նՇ^{1/2})

D - Օ»ե. 80, Ա»ն՚Ա 165μ-166³ (օ³ նՇ^{1/2})

E - Օ»ե. 231, Ա»ն՚Ա 459μ (օ՛ն՚աօե՛՞ Օ՛ւ). ի »՞ե ՚|եՇ՚ա՚ՅՏ,
1949, ԱՇօ 4, շՇ 93

Êáñ³ · Շն

A ՚ ՚ Օ Áëï Ø³ ն՚| áեՇ՚՚ » յ» ՚ ՚ ն³ ՚Շ՚՚ B Ø³ ն՚| áեՇ՚՚

չ ՚ ՚ Օë C Ø³ ն՚| áեՇ՚՚ » D Ø³ ն՚| áեՇ՚՚ շ ՚ ՚ Օë, »ծ

Ê³ յ ՚ Ա՚Ա, Ա» · Շի »ե E Áëï Ø³ ն՚| áեՇ՚՚ շ ՚ ՚ Օë

՚՚՚ · Շն

1 E³ Êëñ AB Í³ · »É

2 ABD ՚ áՕÁ³ ՚ ն՚| ՚Ááօ³ Í C ՚ áՕՇ ՚ »ն՚չáօÙ³ ՚| ն՚| .S

4 ABD ՚ áՕÁ³ ՚ ն՚| ՚Ááօ³ Í

5 E³ Êëñ ABD ÊÁօ³ ՚ CE Û³ ն · ՚ ն»Շօ

6 C μ³ ՚Շօ AB ՚ áՕÁ³ ՚ ն՚| ՚Ááօ³ Í D ՚ áՕՇ ՚ »ն՚չáօÙ³
՚| ն՚| ՚Շ՚

7 E³ Êëñ

8 B ½³ ՚ · »³ Êë

9 E³ Êëñ

10 AD³ նՕ³ Í »օ³ ù

11 E³ Êëñ C ՆնԱնի³ ՚ Í³ á » ՚ ՚

12 B ÊÁ՚ · ՚ |μ»նՇօ՚ C Ê՚ · ՚ μ»նՇօ՚ E Ê՚¹ ՚ μ»նՇօ՚

Êáñ³ · Շն ABCDE օ|áÊ]

14 D ½¹ ՚ ՚ ՚ ՚ ՚ ՚ C Ê՚¹ ն» ù E Ê՚¹ նչ ù

- 15 Մի՛ լայք անյոյս, այլ ցընծացէ՛ք,
 Յարեաւ խաչեալն, անմահըն միշտ:
 Քարոզեցէ՛ք պետրեան գընդին
 Փռւթալ արագ առ բաղձալին:
 Երգեմք եւ մեք ընդ հրեշտակին.
- 20 – Յարուցելոյն փա՛ռք յաւիտեանս:

---

15 C óŸÍ³ ó»ù E óŸÍ³ óշù

16 C ³ ÝÙ³ ÑÝ

17 B à»ñ»³ Ý ÷ È à»i ñ»³ Ý CE · Ý¹ÇÝ

19 C ÑñÁßi ³ İÇÝ

ԽԵ. ՏԱՂ [ՅԱՐՈՒԹԵԱՆ], ՏԵԱՌՆ ՆԵՐՍԻՍԻ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ

*Նորահրաչ արեգակն այսաւր ծագեցաւ աշխարհի
Ի գբոյ խաւարէ,*

*Եւ կեանք անվախճան տըլաւ մահացու բընութեանս
Ի ստուերաց մահու:*

5 *Բամից մեռելոց այսաւր պըտողն առաջին յարեաւ
Ի գերեզմանէն,*

*Սիրով սուրբ կանայքն եկին աւծանել անոյշ իւղովք
Զաւծեալըն Քրիստոս:*

Երեւեալ լուսափայլ հրեշտակըն գոչէր՝ ասելով.

10 *– Յարեաւ խաչելեալն:*

*Սարսեալ փախչէին՝ տըկար բնութեամբ ոչ տանելով
Տեսլեան գըլարթնոյն,*

*Իսկ Մարիամ ժուժկալեալ արժանի եղեւ տեսանել
Զանձկալին ինքեան,*

15 *Եւ զնացելոցն պատահիւր ի ճանապարհի յարուցեալն
Յողջոյն կենդանի:*

*Բաբունոյն զողջոյնն այն առեալ տանէին աշակերտացն.
– Տէրըն մեր յարեաւ:*

Պանձին ծածկելոյ, զոր այսաւր գըտեալ մեծացաք,

20 *Տացուք միշտ ըզփառս:*

² ՕմՇօնԻ»ն

A - Օ»ե. 7785, Ա»նԱ 255μ-256³

B - Օ»ե. 3503, Ա»նԱ 165³ μ

C - Օ»ե. 79, Ա»նԱ 362μ (օ³ նՇ^{1/2})

D - Օ»ե. 80, Ա»նԱ 174μ-175³ (օ³ նՇ^{1/2})

Ēáñ³ · Շñ

A ² Թ ի ³ Օ Աեի Օ³ նԻ աեՇ ² օ»ի ³ ն³ ԿՇԿ B ի »³ եԿ

Ս»նեՇեՇ I ³ ԱաՕՇԻ աեՇ, Շ ԿաԿ. Օ³ նԻ աեՇԿ շ C

Օ³ նԻ աեՇԿ » D Օ³ նԻ աեՇԿ շ, եñմաՍ³ օ»ի ³ ն³ ԿաՇԿ

İ ³ Թ³ I ³ á¹ Ս»նե»եՇ »ն.

՛Կ³ · Շñ

1 B ³ նշ. ³ Կ

4 B eì Áօ»ն³ ó Û³ Ñá

5 C áÁi áՕԿ

7 B ³ ԿáօԹ BC »Օáí ù D »օՕ³ օù

8 C ^{1/2} օԻ³ ԷԿ ^{1/2}աինՇեի áե

9 ACD շñ»օ³ É C Ññ»Թ³ ³ İ Կ

11 D +³ Ēá»ՇԿ

12 C ^{1/2}áօ³ նԱԿաԿ

14 B ^{1/2} ԿԻ³ ԷՇԿ C ^{1/2} ԿՕ³ ԿՇԿ

17 BCD ñ³ մáօԿաԿ A ³ Թ³ İ »ն³ ³ ó

18 C i »ñ

19 C · i »³ É

20 C ^{1/2}+³ éè

ԽԶ. ՓՈԽ

Կեանքն ընդ Հաւր անմահ մարմնով Տէր յարեալ
Ի գերեզմանէն:

Առաւաւտ լուսոյ ծագեաց մեզ այսաւր
Ի գբոյ խաւարէ:

5 Թագաւորն, իջեալ ստորին վայր մահու,
Փըրկեաց ըզգերեալան,

Որով մահ մեռաւ մահուամբ կենդանւոյն,
Կեանք թագաւորեաց:

10 Ղամբար բոցեղէն փայլեաց յարփենւոյն՝
Որք ի խաւարի,

Ի կեանս վերածեաց անմահըն մահուամբ
Զմեռեալ բընութիւնս:

Կամաւ վասըն մեր զանձն իւր եդ ի մահ,
Կամաւ յարուցեալ:

15 Ողբային կանայքն ողբով արտասուաւք
Զբարձողն արտասուաց:

Սոսկալին փայլահնանըման երեւեալ
Լուսափայլ կերպիւ,

² ÖμÇõñÝ»ñ

A - Ó»é. 7785, Ā»ñĀ 256³ μ
B - Ó»é. 3503, Ā»ñĀ 165μ-166μ
C - Ó»é. 79, Ā»ñĀ 362μ-363³ (ó³ ñÇ½)
D - Ó»é. 80, Ā»ñĀ 175³ μ (ó³ ñÇ½)
E - Ü»ñéçë ÞÝáñÑ³ ĩÇ, ´³ Ýü ä³ ÷³ ö, շÇ 396-397

Êáñ³ · Çñ

ABCD ö[áĒ] E Úáñ¹ áñ³ Ĩ

Ĩ³ ĩñ³ Ĩ³ á¹ Ĩ³ ĀáŌÇĨ áéÇ Ծ³ Թáó

´Ý³ · Çñ

1 CD Ĩ³ »³ Ýü E Ñüñ ABC Ü»ñ ÷ Ē Ĩ շñ

3 E³ é³ öüĨ ABC E Ĩ³ · »³ É E³ Թéñ

5 BCD Ç ëĨ áñÇÝ

6 C ÷ ñĨ³ »³ ó ½. »ñ»³ ĒéÝ

7 D Ü»é³ ö Ü³ Ñ CD Ĩ³ »Ý¹³ ÝáŪ

9 BD Թ³ ñ÷ óáŪ C Թ³ ñ÷ »ÝáŪ

11 C³ ÝÜ³ ÑÝ

12 E Á½Ü»é»³ É μÝáóĀÇöÝë

13 E Ĩ³ éÝ

15 C Ĩ³ Ý³ Թ BD ÇöŌ³ μ»ñü ÷ Ē áŌμáĨ C áÇü áŌμáĨ E
³ ñĨ³ éáóüü

16 ABCD ½μ³ ñŌ³ öŌÝ E ½μ³ ñŌüŌÝ

17 CE ÷³ Թ³ Ĩ³ Ý³ ÝÜ³ Ý

18 C Թáöé³ Ü³ Թ

20 *Ի ձայն ցընծութեան փողէր զաւետիս
Սուրբ խընկաբերիցն.*

*«Հայեցեալ տեսէ՛ք զտեղի անմահին
Ունայն ի մարմնոյն:*

*Այսաւր Տէր յարեաւ, ցընծացէ՛ք, ասէ,
Դրստերք Ադամայ:*

25 *Յեւայի մաւր լըսելիս ձայնեցէ՛ք,
Աւճըն պարտեցաւ:*

*Ուրախ լե՛ր, Ադամ, այսաւր Որդին քո
Ըզբեզ նորոգեաց»:*

30 *Յընծալով եւ մեք երգեսցուք փրկողին՝
Ըզփառս յաւիտեան:*

19 C օՅԻáðĀ»³ Կ

20 C ĒŸ. ³ μ»ñÇօŸ

21 E ½ »ŌÇŸ BCD ³ ԿŪ³ ÑÇŸ Ū³ Ñáօ (D Ū³ Ñáօ³ Ūμ)

23 E ³ ðèùñ ì շնԱՅ Ū»ñ C օՅԻ³ օ»ù AE áÇù ³ èլ C ³ è»

24 C ¹ èì »ñù E èÇáŸÇ ÷ Ē ³ ¹ ³ Ū³ Ū

25 E Ūùñ BCD Ū³ òñ օ»ñ C Ēè»ĒÇè

26 B ³ օօŸ E ĀμօÁŸ ÷ Ē ³ օօÁŸ

27 E ³ ðèùñ

29 C օՅԻ³ Ēáí AE áÇù »օ A ÷ ÁñĪ³ օŌÇŸ BE ÷ ÁñĪ áŌÇŸ
D ÷ ÁñĪ áŌÇ¹

30 A ½± ³ eÁè CD Ū³ օÇì »³ Կè

ԽԷ. ՏԱՂ [ՅԱՐՈՒԹԵԱՆ]

Այսաւր յարութեան մեզ ծագեցաւ, ը՛, լոյս,
Լոյսն որ ի Հաւրէ
Յառաջ քան զարեւ անուէն իւր:

5 Իւրական բանիւ ստեղծողն աւուրց լուսով,
Ի սկըզբանն աւուր Հաստատեալ ըզլոյս,
Ելոյծ ըզխաւարն աննիւթ:

Աննիւթ գոյացոյց այսաւր հոգւոց, ը՛, լոյս,
Լուծեալ ըզգիչեր մեղաց՝ ստեղծողն առաջին
Ջաշխարհս եստեղծ նորոգ:

10 Նորոգի ի կեանս Ադամըն Հին այսաւր,
Եւ նորափետուր պըճնիւք զարդարի փառաւք
Անիծաբեր երկիր:

Երկիրս երկնայնոցն եղեւ տեղի եւ էջք,
Որ աւետաբեր քարոց՝
15 Ի յունկն Եւայի դըստերց գոչեն ըզձայն:

Ձայնէր ի վիմին հրեշտակապետն այսաւր,
Տարփողէր կանանցն, ը՛, գուարթ.
– Յարեաւ խաչեալըն Յիսուս, փրկիիչ եւ Տէր:

² ὈμζὸñŸ»ñ

A - Օ»é. 7785, Ā»ñĀ 270³ -271³

B - Օ»é. 3503, Ā»ñĀ 157μ-158³

C - Օ»é. 79, Ā»ñĀ 359μ-360³ (օ³ ñÇ½)

Ēañ³ · Çñ

A ī³ Ō Áēī Ōáōī³ éáō ² օ»ī³ ñ³ ÝÇŸ B Ōáōī³ éáōŸ

չ ī³ օë C Ōáōī³ éáōŸ »

´Ÿ³ · Çñ

1 C ÁáĒ ÷ È ĒáĒ

4 A ēī »Ōī³ օŌŸ

5 B Ŭ Ç ÷ È Ç C ēī ¼μ³ ÝŸ B Ñ³ ēī³ ÿ »É C ½ĒáĒ

6 AB շĒáŬ C ½Ē³ օ³ ñŸ C³ ÝÇօĀ

7 C Ñá. áó

8 B Á. Çß»ñ A ēī »Ōī³ օŌŸ

9 AB շēī »Ōī

10 C³ ¹³ ŬŸ

11 C á×ŸÇօŬ

13 C »օ »ñĪ Çñē B »ñĪŸ³ ŸŸօáօŸ

15 C ŬáօŸŸ C ¹ ēī »ñօ C Ō³ ŬŸ

16 C ÑñÁßī³ ÿ³ á»ī Ÿ

17 B ¼օ³ ñĀ

18 BC Ē³ á»Ē³ ÉŸ C ÷ ñĪ Çá

20 *Տէր գայ զաւրութեամբ յարուցանել ընդ իւր
Պըտուղն առաջին կենաց,
Ի մեռեալս ազատ զմեզ ազատեաց յուսով:*

*Յուսով յարուցեալքս առ մահացուն մեր գոչեսցուք.
– Ուր մահ՝ յաղթութիւն քո,
Ուր դըժոխք խայթոց՝ կործանեցաւ խաչիւն:*

ԽԸ. ՓՈԽ

Յրնձան այսաւր երկիրնք
Եւ երկնային զաւրք անմարմինք:

Յրնձայ լոյս եղական
Ընդ անեղին լուսոյ ծագման:

5 Յրնձայ լուսին ստուերին
Փայլմամբ լուսոյ անըստուերին:

Յրնձան պարք աստեղաց
Ընդ յարութիւն յաւրինողին:

10 Յրնձան երկիր եւ ծով՝
Ի հնութենէ նորոգելով:

Յրնձան ծառք անտառի
Ըստ իսկրգբանըն զարդարին:

Յրնձան բոյսք դալարի
Ի գարնայնոյս իմանալի:

15 Յրնձան կենդանականք
Ընդ անմահին կենդանութեան:

² 0μÇõñŸ»ñ

- A - 0»é. 7785, Ā»ñĀ 271³ μ
  - B - 0»é. 3503, Ā»ñĀ 158³ -159³
  - C - 0»é. 79, Ā»ñĀ 316³ μ (ö³ ñÇ½)
  - D - 0»é. 6495, Ā»ñĀ 81μ-82³ (ö³ ñÇ½)
  - E - 0»é. 231, Ā»ñĀ 460μ (°ñáõë³ 0ĸÛ). ì »°è |êÇáŸS, 1949, ĀÇõ 4, շԳ 93-94
  - F - ². áùá³ Ÿ»³ Ÿ, Ð³ Ū շԳ»ñ, ö³ ñÇ½, 1912, շԳ 49-50 (ÑÇÛ»³ ì »Ÿ»ì ÇĪ, 0»é. 765)
- Êãñ³ · Çñ
- ABC ö[áĒ] DF ì³ 0 Ū³ ñáõĀ»³ Ÿ (F Ū³ ñáõĀ»³ ŸŸ)
  - öñÇëì áèÇ (D Ā»ñĀ 82³ ð³ Ūáñ¹ áñ³ Ī) E 0áõĪ³ èáõ
  - Ÿ³ · Çñ
  - 1 C óŸó³ Ÿ EF³ êèùñ
  - 2 B 2, 4, 6-ñ¹ ì á0»ñĀ¹ Ī ñĪŸáõ³ Ī CD »ñĪ Ÿ³ ŸÇŸù DEF ½áññ C³ ŸŪ³ ñŪŸáõŸ

- 3 BE óÁŸĪ³ DF êáêŸ
- 4 C³ Ÿ»0Ç
- 5 BE óÁŸĪ³ C óŸĪ³ ŪEF Áëì áõ»ñÇŸ
- 6 D³ ŸÁëì áõ»ñÇ
- 7 C óŸĪ³ Ÿ
- 8 A ê³ ùñÇŸá0ÇŸ B ê³ òñÇŸ³ ò0ÇŸ D ê³ òñÇŸá0Ç EF êñ-ñÇŸá0ÇŸ
- 9 AD óÁŸĪ³ ŪBE óÁŸĪ³ C óŸĪ³ Ū
- 10 B ÑĀŸáõĀ»Ÿĸ
- 11 C óŸĪ³ Ÿ BC³ Ÿ¹³ èÇ DF³ Ÿì³ èÇŸ
- 12 E èĪ ½μ³ ŸŸ F èĪ ½μ³ ŸÁŸ
- 13 C óŸĪ³ Ÿ ABCE Á½³ êÇ (C Áè.³ êÇ) ÷ Ê¹³ Ê³ ñÇ
- 14 B .³ ñŸ³ ŸŸááê DF .³ ñŸ³ Ÿááê E .³ ñŸ³ Ÿááê
- 15 C óŸĪ³ Ÿ
- 16 DF ÁŸ¹ ê³ ñáõĀÇõŸ³ ŸŪ³ Ñ μ³ ŸÇŸ ÷ Ê ì á0Ç

*Յընծան որդիք մարդկան,
Քանզի յԱզիին դրախտըն դարձան:*

20 *Յընծայ եկեղեցի՝
Ջփեսայն տեսեալ յառագաստի:*

*Յընծայ նորով Ջատկիս,
Ջենմամբ գառինն անարատի:*

*Յընծան ըզգայարանքս՝
Աւծեալք արեամբ պատարագին:*

25 *Յընծամբ այսաւր ի տիպ
Հանդերձելոյ մեր յարութեան:*

*Յընծամբ եւ անդ փառաւք,
Պարեմք ընդ զաւրս իննեակ դասին:*

30 *Յընծամբ փառատրելով,
Միշտ զյարուցեալըն գովելով:*

17 D ի օՃՉօ օ Էօ շ Էօնօ . Շնօ Էնօ անօ Ի C օՅԻօ Կ

18 CF օնօ ԷԻ ՇԿ

19 BF օԱՅԻօ C օՅԻօ Ը

20 DF ի »Է»օ Է ½» Է»օ Կ

21 BF օԱՅԻօ C օՅԻօ Ը

23 C օՇն 23-24 EF ½» օնօ Կնօ

24 D օ օԻ»օ Է F անօ» Է

25 C օՅԻօ Ը EF օ Էնօ

26 C Նօ Կ օնօ» Էօօ CF օնօ օնօ»օ Կ

27 C օՅԻօ Ը F օ Էնօ

28 DF ½» օնօԿ (F ½նօնօԿ) օ Կնօնօնօ Ի օ Կ օ Է ½» օնօ
ՇԿԿ»օ Ի օ ԷՇԿ C օ Էնօ

29 CF օՅԻօ Ը (F օԱՅԻօ Ը) օ օ Էնօ» Էնօ

30 DF ի օՃՉօ օնօ անօ

օԱՅԻօ Ը օ օ օնօ» Էնօ (F օ Էնօ օ Էնօ)

Ընօ »օ անօ անօ» օ Էնօնօ Ընօ անօ (F Ընօ օնօ)

ԽԹ. ՏԱՂ Ի ՏԵՐ ՆԵՐՍԻՍԷ, Ի ՅԱՐՈՒԹԻՒՆՆ ՏԵԱՌՆ

Նոր իմն աւետեաց բարբառ նորագուարճ ձայնիւ
Այսաւր գոչէր հրեշտակապետն ի վերայ վիմին:

Երին զգլուխ անկեան ըզվէմն վիմափոր տապանն,
Ջոր ոչ արգել մատանին զանպարագրելին:

5 Բամից անմահիցըն պետն փողէր սուրբ կանանցն.
– Յարեաւ խաչելեալն Յիսուս, զի^օ լայք զկենդանին:

Սիրով խընկաբեր կանայքն տային զաւետիս
Դասուն սիմոնեան խըմբին. Տէրըն մեր յարեաւ:

10 Երեւեալ ունայն բանիցն ոչ հաւատային,
Պետրոս առ անձուկ սիրոյն արագ ընթացեալ:

Սէրըն սիրելոյն յայտնեալ նախ եւ առանձին,
Յետ լոկ տեսանելոյ կտաւոցն ընդ միտս հիացմանն:

Ի դասս անդամոց դարձեալ՝ գլուխըն Կեփայեան
Պատմէր զյարութիւն գլխոյն սուրբ եկեղեցւոյ:

15 Եկայք ընդ նոսին եւ մեր հոգւով ցընծացեալք,
Յարուցելոյն տացուք զփառս այժմ եւ յաւիտեանս:

² 0μÇõñÝ»ñ

A - Ó»é. 7785, Á»ñÁ 271μ-272³
B - Ó»é. 3503, Á»ñÁ 166μ-167³
C - Ó»é. 79, Á»ñÁ 363³ μ (ó³ ñÇ¼)
D - Ó»é. 80, Á»ñÁ 175μ-176³ (ó³ ñÇ¼)
E - Ó»é. 6495, Á»ñÁ 262μ
F - Û»ñèçè ÞÝáñÑ³ ÉÇ, ´³ Ýù á³ ÷³ ò, շԸ 388-389

Éáñ³ . Çñ

A ² ũ i ³ ò Ýáŭ, Áeì ÓáóĬ³ éáó ² ò»i ³ ñ³ ÝÇÝ B
ÛáñÇÝ i »³ eÝ Û»ñ[e]»èÇ Ç Ýáŭ[Ý] ÉáñÑ[áòñ¹].
ÓáóĬ³ ŭ շ C ÓáóĬ³ Ĭ áóÝ D ÓáóĬ³ éáóÝ շ E Ĭ³ Ò Ç
i շ Û»ñèÇèç F Æ Û³ ñáóÁÇóÝÝ Ĭ³ eÝ

Ĭ³ ũ³ Ĭ³ a¹ Û»ñè»èÇ »

´Ý³ . Çñ

2 A Ññ»ßi ³ Ĭ Ý C ÑÁñßi ³ Ĭ³ á»i Ý C Ĭ³ ñ³ EF ³ ũèññ
· ááշñ · ³ μñշէÇóÓ³ μ»ñ Ĭ³ Ý³ ÝóÝ ÷ È Ĭ³ áÓÇ

3 E · ÁÉáóÈ BCD ³ Ý · ³ Ý C Ĭ³ ÛÝ BC Ç Ĭ³ ÇÛ³ ÷ áñ EF
Ç Ýáñ ÷ È Ĭ³ ÇÛ³ ÷ áñ DF Ĭ³ ³ á³ ÝÇÝ E Ĭ³ á³ ÝÇ

4 F áñ ÷ È ¼áñ

5 C ³ ÝÛ³ ÑÇóÝ ADF á»i C Ĭ³ Ý³ óÝ

6 A È³ á»ß³ ÉÁÝ BD Á»Ĭ³ »Ý¹³ ÝÇÝ

7 B ÈÁÝ. ³ μ»ñ C ÈÝ. ³ μ»ñ EF ³ ò»i Çè Ĭ³ ÇÝ

8 ABCD ¹³ éáóó C ÈÛμÇÝ Ĭ³ »ñÝ D Áշ Ĭ³ շñÁÝ EF ¹³ -
éáó (F ¹³ éáóÝ) á»i ñáé»³ Ý · ÁÝ¹ ÇÝ. Թ³ ñ»³ ò Ĭ³ Ý-
¹³ ÝÇÝ ÷ È Ĭ³ áÓÇ

9 ACD շñ»ò»³ É EF Ñ³ ò³ Ĭ³ óÇÝ

10 B ³ ÝĬáóĬ EF á»i ñáé ³ é³ ÝĬáóĬ èñi ÇÝ »ĬÝ Ç
i ³ á³ ÝÇÝ ÷ È Ĭ³ áÓÇ

11 E Ĭ³ áÓÇó ³ é³ ç³ ÷ áÉշ C è»ñÝ BCDE èÇñ»Éáŭ C ³ -
é³ ÝÓÇÝ EF ³ é³ çÇÝ ÷ È ³ é³ ÝÓÇÝ

12 EF áÇù ÉáĬ BD Ĭ Ái ³ òáóÝ E Ĭ Ái ³ òÇÝ F Ĭ i ³ òÇÝ D
ÛÇi Áè EF »ò Ĭ³ ñß³ Û³ Ĭ ÇÝ ÷ È ÁÝ¹ ÛÇi è ÑÇ³ ó-
Û³ ÝÝ A ÑÇ³ óÛ³ Ý

13 DEF ¹³ è D · ÁÉáóÈÁÝ E · ÁÉáóÈ F · ÉáóÈ EF ÷ áúáó
Ñù ÇÝ ÷ È Ĭ³ ÷³ Թ³ Ý

14 C · ÉÉáŭ EF ÷ ÁñĬ áÇÝ ԽÇéáóé ÛÇ³ ĬÝÇÝ ÷ È · ÁÉ-
Éáŭ éáóñμ »Ĭ³ ò»óóáŭC »Ĭ³ ò»óáŭ

15 EF շĬ³ ũ BCE Ñá. ái C óÁÝĬ³ ũ EF óÁÝĬ³ éóáóù

16 EF ÷ ÁñĬ áÓÇÝ ÷ È Թ³ ñáóó»Éáŭ ABDEF Á½÷³ éè D
³ ũÁŭ D Թ³ òշi ÷ È Թ³ òÇi »³ Ýè

Ծ. ՓՈՒՍ

Հաւր կամաւ իջեալ՝ Որդին մարմին ըզգեցաւ,
 Արեամբ եւ մահուամբ իւր գնեաց զորդիս Ադամայ:
 Յարեաւ յարութիւն եւ կեանք, յարոյց ըզբնութիւնս,
 Որով պարակից եղեաք վերին զըւարթնոցն:
 5 Յընծալով տաւնեմք այսաւր, առ նոյն պաղատիմք.
 – Կենարար տեսեան քո, Տէ՛ր, ընդ մետասանիցն
 Արժանաւորեա ըզմեզ յերկրորդ գալըստեանն.
 Թագաւոր փառաց, Քրիստո՛ս, յորժամ գաս փառաւք,
 Որով զհողացեալ բնութիւնս հրեղէն նորոգես,
 10 Ղամբարափայլեալ փառաւք շնորհեա մեզ յառնել,
 Ի դասս աջակողմ աւդեացն կարգեա եւ ըզմեզ:
 Կենդանի բարբառ քո, Տէ՛ր, ըզմեզ կոչեսցէ,
 Որպէս զարդարոցն երամք, ընդ քեզ վերանալ
 Սրաթուիչ լուսափայլ ամպաւք յերկնային խորանսդ,
 15 Ի նոյն միանալ սիրով ընդ սուրբ փեսայիդ,
 Նոցին համաձայն աւրհնել սուրբ զԵրրորդութիւնդ:

² ӨмÇонҮ»ñ

A - Ө»é. 7785, Ā»ñĀ 272³ µ
 B - Ө»é. 3503, Ā»ñĀ 167³ -168³
 C - Ө»é. 79, Ā»ñĀ 363µ-364³ (ö³ ñÇ½)
 D - Ө»é. 80, Ā»ñĀ 176³ µ (ö³ ñÇ½)
 E - Ө»é. 6495, Ā»ñĀ 262µ-263³
 F - Ӱ»ñëçè ÞÝáñÑ³ ĔÇ, ´³ Үü ä³ ÷³ ò, çÇ 390-391
 Êáñ³ · Çñ
 ABCD ö[áĔ] F Ӱáñ¹ áñ³ Ĭ
 Ĭ³ ĩñ³ Ĭ³ á¹ Þ³ ĩáó Ĭ³ ĀáŎÇĬ áéÇŸ
 ´Ÿ³ · Çñ
 1 F Ñññ
 2 EF Ӱ³ Ñáó³ ӰµŸ C áçü Çõñ CDE · ÁŸ»³ ó EF ½áñ¹ ÇëŸ

A ³ 1³ Ӱ³
 3 F Ӱ³ ñáóĀÇóŸŸ EF Ĭ³ »³ ҮüŸ E þ³ Ӱ³ ñáñ C ½µŸáóĀÇóŸé
 4 E »Ŏ³ ù F »Ŏ³ É C ½áó³ ñĀŸáóŸŸ
 5 C óŸĬ³ ÉáĬ EF Ĭ³ úŸ»Ӱü³ Ӱéúñ F þ³ é
 7 E ·³ ÉĀéĬ »³ Ӱµ F ·³ ÉĀéĬ »³ Ÿ¹
 8 EF ÷³ éúù
 10 BD Ŏ³ Ӱµ³ ñ³ ÷³ ӰĔ EF ÷³ éúù B ßŸáñÑ»³ Ӱ
 11 AF 1³ è F ù¹ »³ óÁŸ B Ĭ³ ñ· »³ ŎEF Ĭ³ óá ÷ É Ĭ³ ñ·
 · »³ BF ½Ӱ»½
 13 E »ñ³ ӰëŸ F »ñ³ Ӱë
 14 C Éáóé³ Ӱ·³ ӰĔ BC³ Ӱµ³ òù E³ Ӱá áĬ F³ Ӱá áĬ ù
 15 E Ӱ³ ñӰŸáĬ ÷ É èÇñáĬ
 16 B Ñ³ Ӱ³ Ӱ³ Ӱ³ Ӱ³ F ùñÑŸ»É

ԾԱ. ՏԱՂ [ՅԱՐՈՒԹԵԱՆ]

Նոյնագոյ ընդ Հաւր բանն Աստուած,
Ի սկըզբանն առ Աստուած միշտ էն:

էն անմարմին անյեղ եղեալ
Եւ բնակեաց ի մեզ ըամաւրէն:

5 Բամից Տէրն յանձն առեալ ընդ մեր
Մեռանիլ մարմնով սիրաբար:

Սէր անունն դընիւր ի տապան,
Սիրով ողբային իւղաբերքն:

10 Իւղաբեր կանանցն արտասուք
Դաղարեաց տեսլեամբ սիրելւոյն:

Սիրեցեալն տարփմամբ անձկալւոյն
Բարբառէր՝ մի՛ յիս մերձենար:

Ի մերձեալ զուարթնոցն առ վիմին
Փողէր խընկաբերիցն՝ ասելով՝ ձեզ աւետի՛ք:

² օմչօնի՝ն

A - օ»ե. 7785, Ա»նԱ 277μ-278³
B - օ»ե. 3503, Ա»նԱ 159³ μ
C - օ»ե. 79, Ա»նԱ 360μ (օ³ նՇ^{1/2})
D - օ»նե՛չե՛ ԲՅանՆ³ էՇ, ¹3 Կն ան³ ք³ օ, շՇ 398-399
Էան³ . Շն
A ի³ օ՛ Աեի՛ Կան³ Կան³ օ՛ն³ ի³ ն³ ԿԿԿ B Կան³ Կան³
Շ ի³ օ՛ն C օ[ան]. Կան³ Կան³ ան³ »ն³ Կ D Ա Կան³
Ի³ ն³ Կ³ ան³ ան³ ան³ ան³
՛Կ³ . Շն
1 D Նն
2 C եի՛ ան³ Կ

3 ABC ³ Կն³ նն³ Կն³ CD Ան³ է
4 D ն³ ան³
5 B ն³ ան³
6 CD Ան³ Կն³
7 CD ³ ան³ Կն³ Ա ի³ ան³ Կ
8 ACD »ն³ ան³
9 CD »ն³ ան³ AC ³ նի³ ան³ ան³
10 C ան³ ան³
11 AB ան³ ան³ է B ³ ան³ ան³ C ³ ան³ ան³
13 D ան³ ան³
14 BD Ան³ . ³ ան³ ան³ C ան³ . ³ ան³

ՓՈԽ

15 Յարեաւ փառաց թագաւորն, աւետի՛ք,
Զի՞ խընդրէք զանմահն ընդ մեռեալս, մեծ աւետի՛ք:

Յարոյց զբնութիւնն Ադամայ, աւետի՛ք,
Կանգնեաց ըզգլորեալ նախամայրն, մեծ աւետի՛ք:

Պատմեցէք դասուն պետրոսեան, աւետի՛ք,
20 Յովհաննու սուրբ սիրեցելոյն, մեծ աւետի՛ք:

Քրիստոս յարեաւ ընդ նմա արիք, աւետի՛ք,
Որդիք մարդկան, այսաւր ցընծացէ՛ք, մեծ աւետի՛ք:

Քրիստոս ի վեր, ելէք ընդ նմա, աւետի՛ք,
Երկրաւորք, լերուք երկնայինք, մեծ աւետի՛ք:

Քրիստոս յարեաւ ի մեռելոց, աւետի՛ք,
Պըտուղ նընջեցելոց առաջին, մեծ աւետի՛ք:

Այսաւր դրունք բացան զըժոխոց, աւետի՛ք,
Ելին կապեալ հոգիքն որ ի նմա, մեծ աւետի՛ք:

Այսաւր մահ մեռաւ ի կենացն, աւետի՛ք,
30 Խաւար լուծաւ, լոյս հաստատեցաւ, մեծ աւետի՛ք:

Այսաւր հինն Ադամ նորոգեալ, աւետի՛ք,
Յարութեամբ նորոյ Ադամայ, մեծ աւետի՛ք:

Այսաւր նոր արարածք եղեալք ի Քրիստոս,
Նորոգողին երգեմք ընդ հրեշտակս՝ փա՛ռք ի բարձունս:

² 0μÇõñÝ»ñ
A - Ó»é. 7785, Ā»ñĀ 278³ μ
B - Ó»é. 3503, Ā»ñĀ 159μ-160³
C - Ó»é. 79, Ā»ñĀ 360μ-361³ (ó³ ñÇ½)
D - Ó»é. 6495, Ā»ñĀ 269³ μ
E - Û»ñé»é ÞÝáñÑ³ ĘÇ, ´³ Ýù á³ ÷³ ó, չԸ 399-400
Ēáñ³ · Çñ
ABC ó[áĒ] D ó[áĒ]. , ³ óáõñ] E Úáñ¹ áñ³ Ĩ
´Ý³ · Çñ
15 ABD ³ ó»i Çè (î áõ³ í »ñÇÇ ³ ó»i Çù (Ĩ³ Û² ³ ó»i Çè)
»ó Û»Ĩ ³ ó»i Çù μ³ é»ñĀ Ó»é³ · Çñ ³ 0μÇõñÝ»ñáõÛ
Ĩñ×³ Ĩ »Ý Ĩ³ Û ³ á³ óáõ³ Ĩ: D ùñÇÝ³ ĨĀ áõÝÇ³ Ó»½
Û»Ĩ ³ ó»i Çè Ó»óĀ (30-ñ¹ Ĩ áõáõÛ³ Û»½ Û»Ĩ ³ ó»-
i Çè): î áõ³ Ĩ³ ĨÇ Ĩ³ ñĀÝĀ»ñóáõÛÝ»ñáõÛ ³ Ȯ Û³ -
éÇÝ ÝááõÛ áĨ³ Ȯ:
16 C ĒÝ¹ ñ»ù D Ó»½ Û»Ĩ ABD ³ ó»i Çè
17 BCE ¼μÝáóĀÇóÝè D Á¼μÝáóĀÇóÝ
18 D »ó Ĩ³ Ý · Ý»³ ó CDE ½ · Ēáñ»³ Ē A Ý³ Ē³ Û³ ԽնÝ áõÛ-
Óáó³ Ĩ³ Á¼Ý³ Ē³ Û³ ԽնÝ
19 CE ¹³ éáóó D · ÁÝ¹ ÇÝ ÷ Ē ¹³ éáóÝ E à»i ñáéÇ

20 ABDE ԽՆ³ ÝÝáó C ԽՆ³ Ýáó C éÇñ»ĒáÝ E éÇñ»ñáÝ
21 E Ēáóé³ ÝóúáóÛ³ ÷ [áĒ] AB ÝĀÛ³ C ÝÛ³ ÛD ³ ñÇù ÁÝ¹
ÝÛ³ B Ȯ ñÇù ÷ Ē³ ñÇù
22 AE ³ Խèññ C óÝĨ³ ó»ù
23 A ùñÇèĨ áé áõÛáó³ Ĩ³ ÁÝ¹ ùñÇèĨ áé A ÝĀÛ³
24 A »ñĨ ñ³ óáñù áõÛáó³ Ĩ³ »ñĨ ñ³ óáñù B »ñĨ ñ³ óáñù¹
CE »ñĨ Ý³ ȮÇÝ D »ñĨ Ý³ óáñù ÷ Ē »ñĨ Ý³ ȮÇÝ
25 CE áÇù 25-26 D áÇù 25-28 A Ȯ ñ»ù B Ç Û»é»Ēáó
³ Ý¹ ñ³ ÝÇĨ ÷ Ē Ȯ ñ³ ó Ç Û»é»Ēáó
26 B àĀi áõÛÝ
27 E ³ Խèññ ¹ĀááóÝù C ¹ĀáĒáó
29 E ³ Խèññ CE Ĩ³ Ý³ ó D Ē³ áÇÝ ÷ Ē Ĩ³ Ý³ óÝ
31 CE áÇù 31-32 D 31-32-Ç ÷ áĒ³ ñÇÝ³
² Խè³ óñ ¼áó³ ñĀáóÝÝ Ç Ĩ ÇÛÇÝ · ááշñ. ² ó»i Çè,
¼Ç± Ē³ Խ, Ȯ ñ»³ ó Ē³ á»Ē³ ĒÝ, Ó»½ [Û»Ĩ ³ ó»i Çè]
32 B ³ ¹³ Û³
33 E ³ Խèññ AB »Ȯ»³ Խè D áÇù »Ȯ»³ Խ D ùñÇèĨ áé, ³ ó»-
[Ĩ Çè]
34 D »ñ · Ē C ԽñÁԽ³ Ĩ é D Á¼±³ éé Ȯ óÇĨ »³ Ýè ÷ Ē
÷³ éù Ç μ³ ñÓáóÝè

ԾԲ. ՏԵԱՌՆ ՆԵՐՍԻՍԻ ՏԱՂ ՅԱՐՈՒԹԵԱՆ

Նոր ձայն աւետեաց հրեշտակապետն այսաւր
Փողէր խրնկաբեր կանանցն ի վերայ վիմին.
– Խաչելեալն յարեաւ, ձեզ մեծ աւետի՛ք:

5 Երթեալ խրնդութեամբ աշակերտեալ կանայքն,
Պատմէին դասուց ընտրեալ սուրբ մետասանին.
– Յընծացէ՛ք, յարեաւ Տէրն ի մեռելոց:

Րաբունւոյն էից յաշակերտաց խըմբիցն
Պետրոս Յովհաննու հանդերձ արագ ընթացեալ,
Տեսին զգերեզմանն ունայն ի մարմնոյն:

10 Սէրըն տարփողին աւտարանայր յաչաց,
Ձայնէր ողբալով առ նոյն.– Ո՛վ պարտիզապան,
Յոյց ինձ, թէ բարձեր, զի առից ըզնա:

² ӨмҮҗөһӧӧн

A - Ө»é. 7785, Ӓ»ӧӒ 278µ-279³
B - Ө»é. 3503, Ӓ»ӧӒ 168³ µ
C - Ө»é. 79, Ӓ»ӧӒ 364³ µ (ө³ ӧҶ½)
D - Ө»é. 80, Ӓ»ӧӒ 180µ-181³ (ө³ ӧҶ½)
E - Ө»é. 2541, Ӓ»ӧӒ 246³ -247³
F - Ө»é. 6495, Ӓ»ӧӒ 49³
G - Ө»é. 231, Ӓ»ӧӒ 461µ (᠒᠗᠗᠗᠗᠗ Өӊӊ). ӧ ³»è |éҶaӢS.
Ӓӊ᠗ 1949, 4, շհ 94
H - ӊ»ӧӧӊӊ ԲӢӧӧӧ³ ӢҶ, ³ Ӣù ӧ³ ÷³ ö, շհ 391-392

Ӣӧӧ³ · Ҷӧӧ

A ² Ӣè ӧ ³ ӊ ӢӧӢ ӊӧӧ³ ӢӢӧ᠗ ² ö»i ³ ӧ³ ӢҶӢ B ӊӧӧӢӢ
ӧ ³»é ӊ»ӧӧӢӢ ҶӢ ӢӧӢӢ, Ӣèi ӊӧӧ³ ӢӢӧ᠗ C ӊӧӧ³ Ӣ-
Ӣӧ᠗ ² ö»i ³ ӧ³ ӧҶӢ D Ӣèi ӊӧӧ³ ӢӢӧ᠗ ӊ, Ӣ³ ö ӊ
ӢӧӢ E ӧ ³ ö ӊ ³ ӧ᠗Ӣ»³ Ӣ ӧ ³»é ӊ ӊӧӧ ӊӢӧ᠗᠗
᠗ӧӢèi ӧ᠗Ӣ F Ө»᠗»¹ ҶӢ ӧ ӊӧ ӊ»ӧӧӊӧ Ӣ³ Ӓ|ӧ᠗Ӣ ӧ᠗ӊ
G Ӣèi ӊӧӧ³ ӢӢӧ᠗ ӊ ӧ ³ öè H Ӣ ӢӧӢ

Ӣ ³ Ӣӧ³ Ӣ³ a³ ӊ»ӧӧ»᠗Ӣ ӊ

³Ӣ³ · Ҷӧӧ

1 C ӢӧӧӢӢ ³ Ӣ³ ӧ»i H ³ Ӣèӧӧ

2 F ÷ ӧ᠗ӊ B ӢӢӢ. ³ µ»ӧ C ӢӢ. ³ µ»ӧ E ӢӢӢ ³ Ӣ»ӧ F
Ӣ³ Ӣ³ Ӣ³ A ҶӢӧ᠗³ Ӣ³ Ҷ C ӧ ³»ӧ³

3 E ӊ½ ÷ Ӣ ö»½ F ӧӊù ӊ»Ӣ FH ³ ö»i Ҷè

4 C ӢӢ¹ ӧ᠗Ӣ»³ ӊµ FH Ӣ³ Ӣ³ Ӣ³

5 D ӧ³ ӧ ӊ»ҶӢ ¹³ ӧ᠗᠗᠗ ҶF ӢӢ¹ ӧ»³ Ӣ³ A ҶӢӧ᠗³ Ӣ³
ӧ᠗᠗᠗µ EF ӧӊù ӧ᠗᠗᠗µ EFH ӊ»i ³ ӧ³ Ӣӧ᠗

6 C öӢ¹³ ö»ù A ӧ ӊӧӢ ӊ»ӧ

7 BCDE ӧ³ µ᠗᠗᠗Ӣ Ӣ ӧ³ µ᠗᠗᠗Ӣ BC ³ Ӣi ³ Ӣ»ӧi ³ ö
F ³ Ӣ³ Ӣ»ӧi ³ öӢӢ H ³ Ӣ³ Ӣ»ӧi ³»³ Ӣ³ C ӢӊµӧӢ FH
ӢӢµӧ

8 BCFH Ӣӧӧ³ ӢӢӧ᠗

9 E ½»ӧ»Ӣ»³ Ӣ G Ӣ½»ӧ»³ ӢӢ A ҶӢӧ᠗³ Ӣ³ Ҷ A
ӊ³ ӧӊӢ»³ ³»³ Ӣ³

10 G ӧӊӢӢ H ӧi ³ ӧ³ Ӣ³ Ӣ

11 A ҶӢӧ᠗³ Ӣ³ ³ ӢӧӢ E ӧӊù ³ Ӣ ӢӢ Ӣ³ Ӣ ӢӢ ӧi A
Ӣӊ ӧi FG ӧ³ ӧi Ҷ½»³ Ӣ Ӣ ӢӢӧӧ Ө³ ӧӢ³ ӊ ³ Ӣ³.
- ӧ³ ӧi Ҷ½»³ Ӣ, öӧ ҶӢ᠗ ÷ Ӣ ӧ᠗Ӣ

12 ACD Ӣ» ADEF ³»³ Ӣ»³ BE Ӣ»³ ӊ Ӣ»³ H Ӣӊ µ³ ӧ-
ö»ӧ ӊӊù ӧ ӊӢ, ӧ»³ ³ Ӣ»³ Ӣ»³ ÷ Ӣ ӧ᠗Ӣ

Երեւեալ անդրէն քաղցրիկ հընչէր բարբառ.

– Յընծա՛, Մարիամ, յարեայ, մի՛ լար զիս մեռեալ:

15 *Բաբունին բարի գոչէր Մարիամ,*

Սըրտիւ անձկալեալ առ բաղձալին դիմեալ.

– Մի՛ յիս մերձենար, – ասէ, – չեմ ելեալ առ Հայր՝

Զպըտողս առաջին նըւէր տալ նըմին:

Ի ձայն ցընծութեան աւետաւոր նըւագ

20 *Որդին Որոտման գոչէ որդւոց Սիոնի*

Զյարութիւնըն Տեառն Աւետարանան:

Էից ստեղծողին յարուցելոյ լուսոյն

Ընդ Հաւր եւ Հոգւոյն տացուք յաւէտ միշտ ըզփառս

Յայժմուս յաւիտեան եւ յանվախճանին:

13 AFH շն»ծ»³ É BC »նած»³ ÉY EG շն»ծ»³ ÉY E ù³ 0ó-
 ñ³ ԱՄԱՅձն ÷ È ù³ 0ոնՇԻ ՆՄձն C ՆՄձ»ն E µ³ ñµ³ éY
 14 C óYÍ³ EF óAYÍ³ ÚC Û³ ñՇ Û³ ñՇ³ Û A շYՇած³ Í^a Թ³ -
 ñ»³ ÚEG Թ³ ñ»³ ò A »ò ÛՇ É³ Թ
 15 ABCDEG ñ³ մածYՇ FH ñ³ մածYՇY 0³ ԱՇն³ ³ é Y³
 ÷ È ì á0Շ
 16 BF ³ YÍ³ ³ Թ³ ò
 17 C Û»ն0»Y³ É A շYՇած³ Í^a ³ è շ A ½Շ ã»Û »Թ³ É E »è
 ã»Û »Թ³ É

18 AE ½á Áì á00 H ½á Áì á00Y A YÁ0շնÁè ì ³ É E á0Yշն
 ÷ È YÁ0շն FH ì ³ É YÁ0շն C YÚՇY
 19 EFH áՇù 19-24 C óYÍá0Á»³ Y
 20 D · ááշն C áñ¹ á0 A Û³ ñ¹ ì³ Y ÷ È èՇáYՇ BDG
 èՇáí YՇ
 21 C ½Թ ñá0ÁՇ0Y Y A Û»½³ 0»ì ³ ñ³ Y³ 0Y
 22 B èì »0Í³ 00ՇY
 23 G Նùn CD Նá· áԱ Y A ÷³ éè C ½÷³ éè
 24 C ³ ԱՄá0è A Թ³ Yì ³ È×³ Y ³ ÛշY

ԾԳ. ՓՈԽ

Կանայքն արտասուլաք լային զբարձողն արտասուլաց,
Զմեռելոց կենդանատուն որպէս ըզմեռեալ:

Անմահ իւղ թափեալ անուան իւղ անոյշ բերին,
Կընդրուկ եւ զըմուռ հալուէ կենսատու բուրմանն:

5 Թաղեալըն մարմնով յերկրի զմահ մեռուցանէր,
Զաղամեան բնութիւն մեռեալըն կենագործէր:

Ուստի եւ զուարթունքն իջեալ լուսափայլ ծագամամբ,
Խընդուլթեամբ տային մարդկան զաւետիս կենաց:

10 Ղամբար բոցեղէն վառեալ ի վերայ վիմին,
Մեռաւրէն պակեան յահէն դասք պահապանացն:

Ի բաց մերկացեալ զերկիւղ խընկաբեր կանանցն,
Աւետեաց քարոզք եղեն սուրբ առաքելոցն:

Կարաւտ անձկալի սիրով Պետրոս յարուցեալ,
Սիրեցեալըն Յովհաննէս արագ սըլացեալ:

15 Ունայն ի մարմնոյն տեսին ըզսուրբ գերեզմանն,
Հիացեալ անդրէն դարձան առ համադասիցն:

² ӨмҮҫөһӢ»Ӣ

A - Ө»é. 7785, Ӓ»ӢӒ 279µ-280µ
B - Ө»é. 3503, Ӓ»ӢӒ 168µ-170³
C - Ө»é. 79, Ӓ»ӢӒ 364µ-365³ (ө³ ӢҶ½)
D - Ө»é. 80, Ӓ»ӢӒ 181³ -182³ (ө³ ӢҶ½)
E - Ө»é. 2541, Ӓ»ӢӒ 250³ -251µ
F - Ө»é. 6495, Ӓ»ӢӒ 49³ -50³
G - Ӓ»ӢӢӢӢ ԲӢӢӢӢ ӢҶ, ³ ӢӢ Ӣ³ ÷ ³ օ, շԳ 393-395

ӢӢӢ³ · ҶӢ

ABCDE ö[ăĚ] F î³ Ȯ Ҷ î շӢ Ӓ»Ӣ[ӢӢӢ] G ӒӢӢ¹ ăӢӢ³ İ

İ³ ӢӢ³ İ³ ă¹ İ³ ӒӢӢӢİ ăăҶ Ӣ³ ӢӢօ

³ Ӣ³ · ҶӢ

1 CF İ³ Ӣ³ ӢӢ FG ³ ӢӢ³ ăăăăă ABCDEF ¼µ³ ӢŎ³ օđŎŎ³ G

¼µ³ ӢŎăđŎŎ³

3 ADG »đŎ B »đ CD Ӓ³ ÷ »³ ӢӢ A »đŎ FG ½»đŎđ B³ Ӣăđđ

4 C İ Ӣ¹ ӢăđŎİ FG Ӣ³ ӢăđӢă E ăăđŎŎŎ³ Ӣ FG ÷ ӒӢӢ ăҶŎ ÷ Ӣ

ăăđŎŎŎ³ ӢӢ

5 C Ӓ³ Ȯ»³ ӢӢ FG Ӓ»ăăăđ³ ӢӢ

6 E ăăăđăӢđŎŎŎ F Ӓ»ă»³ Ӣ ăăăđăӢđŎŎŎ G Ӓ»ă»³ Ӣ ăăăđă

7 F ăăăđă ӢăăăđŎŎ G ăăăđă ӢăăăđŎŎ G ăăăđă ӢăăăđŎŎ E Ӣăăđă

8 C Ӓ³ Ӣ¹ İ³ Ӣ İ³ ӢӢŎ C İ»Ӣ³ օ µ³ ăҶ İ»Ӣ»đăđŎŎ³

9 B Ŏ³ Ӓă³ Ӣ FG Ӣăăđă³ ÷ ³ ӢӢ ÷ Ӣ ăăăđă»đŎŎŎ C İ»Ӣ³

10 E Ӓ»ă»³ đӢ»³ FG Ӓ»ăăăđŎŎŎŎŎ G ă³ Ӣ³ ă³ Ӣ³ օ

11 B ½»Ӣİ »đŎ C ½»Ӣİ »đŎ DE ½»Ӣİ ҶŎ F ½»Ӣİ ҶđŎŎŎ G

12 E »đŎŎŎŎŎ B ӢăŎŎŎ İ»Ӣİ օđŎ ÷ Ӣ³ ă³ ă³ ăăăđăŎŎŎŎŎ

13 G İ³ ӢăŎŎŎ B³ Ӣİİ³ ӢӢ

14 BEFG ӢăŎŎŎ ӢӢӢă C ӢăŎŎŎ Ӣ»ă C ăăăđă օ»³ Ӣ EFG ӒăŎŎŎ³ -

օ»³ Ӣ ÷ Ӣ ăăăđă օ»³ Ӣ

15 F ăăăđăµ ăă» ăă»ăŎŎŎŎŎ ӢӢ

16 BCD ӢӢ³ օ»³ Ӣ F³ Ӣ¹ շӢ

Սըրտիւ Մարիամ թախծեալ հեղոյր զարտասուս,
Զըղձալին տեսեալ աչաւք եւ ոչ ծանուցեալ:

20 – Ի գերեզմանէն զմարմինն, ո՛վ պարտիզապան,
Եթէ դու բարձեր, ասա՛, զի ես առնուցում:

Հայցելին առ նա ձայնէր. «Ո՛վ դու Մարիամ,
Զիս, որ յարուլթիւն եւ կեանք, զի՞ ողբաս մեռեալ:

Արդ, մի՛ մերձենար դու յիս, անկատար գորով,
Որպէս մայրըն քո Եւա՝ ի ծառ գիտուլթեանն:

25 Յորժամ առ բնուլթեան իմ Հայր եւ ձեր ըստ շնորհի
Եւ Աստուած մարմնոյս իմոյ ես ելանիցեմ,

Որոտմամբ իջեալ Հոգին ըզձեզ կատարէ,
Արժանաւորիք յայնժամ առ իս մերձենալ»:

30 Յընծացեալք այսու յուսով զուարճասցուք Հոգւովն,
Զյարուցեալն ի մեռելոց աւրհնեմք ընդ Հաւր յաւիտեան:

17 C ẽñi Çõ A Ā³ ÖĒİ»³ É BD Ā³ Öİ»³ É FG ẽĀñi Çõ
³ YÍİ³ Ĕ³ õ (G ³ YÓİ³ Ĕ³ õ í³ ẽ»³ É Ç Ñáõñ ẽÇñ»-
ĒáŸ (G ẽÇñ»ĒáŸ) ÷ È ĩ áÓÇ
18 G ³ ãüü
19 E āÇü 19-20 A Ēáõẽ³ YóuáõÜ ÷ äĒÇ YĔ³ Y
20 ACD »Ā» C ³ ẽ³ ÜD ³ ẽÇó Á½Y³ ÷ È ³ ẽYáõóáõÜ
21 BCD YáŸ ÷ È Y³ E 21-22-Ç ÷ áĒ³ ñ¿Y³
Đ³ ŸÜ³ Üµ ½á³ ñi Ç½³ YÝ ĩ ¿ñY Ø³ ñÇ³ Ü
Ó³ ŸY»³ ó,
ẽĀñi Çõ ĩ ³ ñ÷³ ó»³ É³ ẽ áí ẽY ñ³ máõYÇ İ äá¿ñf

24 BCD »õ Ü³ ĩñ BCDEFG »õ³ ÜBEFG · Çi áõĀ»³ Y
25 E µYáõĀ»³ Üµ FG µYáõĀ»³ Yë F ßÁYáñÑ³ ó
27 FG Ñá· ÇY Çç»³ É FG Yáñá· ¿ ÷ È İ³ ĩ ³ ñ¿
28 C ³ ñĀ³ YáñÇü B Ÿ³ YĀ³ Ü
29 C óYİ³ ó»³ ĩñ E óAYİ³ ó»³ ĩñ FG óAYİ³ ẽóáõü FG »õ
Ü»ü³ ĩëáõ F ½Āõ³ ñx³ ẽóáõü C Ñá· áí Y EF Ñá· áí G
Ü³ ñÜYáí ÷ È Ñá· óáí Y
30 G ½ñÇẽİ áẽ üñÑY»ẽóáõü ÷ È ³ õñÑY»Üü ÁY¹ Ñ³ õñ
Ÿ³ õÇİ »³ Y CE Ÿ³ õÇİ »³ Yë F ½Ÿ³ ñáóó»³ ĒY³ ĩë³ õñ
½ñÇẽİ áẽ ³ õñÑY»É Ÿ³ õÇİ »³ Yë ÷ È ĩ áÓÇ

ԾԴ. ՏԱՂ ՍՈՒՐԲ ՀՈԳԻՈՅՆ: ՏԵԱՌՆ ՆԵՐՍԻՍԻ ԵՐԳ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՄԱՆԿԱՆՑ՝
ՀԱՄԱԳՈՅ ՍՈՒՐԲ ԵՐՐՈՐԴՈՒԹԵԱՆՆ ԵՒ ՄԻԱՍՏՈՒԱԾՈՒԹԵԱՆՆ,
ՀԱՄԱՁԱՅՆԵԼՈՎ ԵՐԿՆԱԻՈՐԱՑՆ ԴԱՍՈՒՑ

*Ներպարունակեալ
Իննեակ դասուց կայք մի առ մի ձայնիւ:*

*Երգս առեալ գոչեն
Երբակի անձանց միոյ տէրութեանն:*

5 *Րախացեալ եւ մեք՝
Համաձայնելով ընդ սրովբէից խումբս.*

*– Սուրբ, սուրբ, սուրբ, մի Տէր,
Հայր յաւէտ եւ միշտ, Որդի եւ Հոգի:*

10 *Երրորդութիւն սուրբ՝
Միաստուածութիւն անբաժանելի:*

*Սուրբ եկեղեցի
Երգէ ընդ հրեշտակս յաւէտ քեզ ըզփառս:*

² ՕμζδὸνΎ»ñ

A - Օ»ե. 7785, Ա»ñĀ 325³
B - Օ»ե. 3503, Ա»ñĀ 109³ μ
C - Օ»ե. 79, Ա»ñĀ 367μ-368³ (օ³ ñՇ½)
D - Օ»ե. 80, Ա»ñĀ 218μ-219³ (օ³ ñՇ½)
E - Մ»ñեչե ԲՎանՆ³ ԷՇ, Վ³ Մ³ ան³ ÷³ օ, շՇ 401

Ēáñ³ · Շñ

A ի »³ե ի »ñ»ձաօՄ [² Թ ի³ օ] B օñ. »Ī»Օ»ձաօՄՍ³ Վ-
Ī³ Վ³ Դ³ Ն³ Մ³. աՄ ձաօնμ օññáñ¹ աօĀ»³ Վ, Ն³ Մ³ Օ³ Թ
Վ»էաի »ñĪ Վ³ ձան³ ¹ ձաօօ, Շ Մ»ñե[Շեչ] C ի³ »³ եՎ
Մ»ñե[ՇեՇ] D ի³ »³ եՎ Մ»ñե»եՇ »ñ. »Ī»Օ»ձաօՄՍ³ Վ-
Ī³ Վ³ Դ³ Ն³ Մ³. աՄ ձաօնμ օññáñ¹ աօĀ»³ Վ »օ ՄՇ³ Ե-
ի աօ³ Ī աօĀ»³ Վ, Ն³ Մ³ Օ³ Թ»էաի »ñĪ Վ³ ձան³ օՎ³ ¹³ -
եաօօ E Է ձաօնμ օññá¹ աօĀՇօՎ

Ī³ Թ³ Ī³ a¹ Մ»ñե»ե
Վ³ · Շñ

2 A ՇՎՎ³ Ī A ի աօՇօ Թ ի աթ »ññáñ¹ աօĀ»³ Վ ÷³ Ես
(ի աօՇօ Թ ի աՄՎաօՄաի օաԹ ի նաօ³ Ī³ Թ »օ Թ Շáñ¹
Թ³ օաօՄՎ»ñĀ Ī³ ի³ նաօ³ Ī³ »Վ Ն»ի³ .³ ԸՇ ՄՇ · ñաՇ
Օ»Եսաի):

4 A »ññ»³ Ī Շ B ի շñաօĀ»³ Վ C ի »ñáօ»³ ՎՎ A ի աօՇօ
Թ ի աթ³ Եի աօ³ Ī աօĀ»³ Վ ÷³ Ես

6 A Եñáի լշՇօ աօՕձաօ³ Ī³ Ելնáի լշՇօ C Եñáμ»ՇօՎՎ D
ԵñáμշՇօ E ԵñáμշՇօՎ C ԵաօՄ D ԵաօՄա Ե A ի աօՇօ
Թ ի աթ³ Ե³ Ե»Մս ÷³ Ես

8 A áñ¹աՄ A Նá. áՄ A ի աօՇօ Թ ի աթ³ Ե³ Ե»Մս
Á½³ ԵԵ

9 A շññáñ¹ աօĀՇօՎ

10 BCD ՄՇ³ Եի աօ³ Ī աօĀՇօՎ Եաօնμ A ի աօՇօ Թ ի աթ³
Եի աօ³ Ī աօĀ»³ Վ ÷³ Ես

12 C ՆñÁԹ³ Ī³ Ե D Á½³ Ես A ի աօՇօ Թ ի աթ ԹՇի »³ ՎԵ
ՍշՎ

ԾԵ. ՓՈԽ

Ներհիւսեսցուք քաղցր եղանակ
Վայելչահիւս երրեակ անձանց,
Անըսկըգբանն անծընելոյն
Գոլ ծնիցելոյն եւ բըղխելոյն:

5 Երեք դիմաց միով բնութեամբ
Հաւր եւ Որդւոյ եւ Սուրբ Հոգւոյն,
Որոյ աթոռք են քերովբէքն,
Գովեն սրովբէքըն վեցթեւեանք:

10 Իիւսեն զերիս սուրբն ի մի Տէր,
Որով ծանեաւ եկեղեցի,
Յոր հաստատեալ երկըրպագէ,
Նոցին ձայնիւ փառաբանէ:

15 Տէր եւ Աստուած զՀայր քարոզեմք,
Ընդ Հաւր զՈրդի Տէր դաւանեմք,
Վեհին Հոգւոյ բըղխումն ասեմք,
Որ է անհաս՝ ի մէնջ պատուեմք:

20 Ղաւղեալ խորհուրդ Երրորդութեան
Ի յերկրայնոցս անբըննական,
Նոյն ի վերնոցըն ծանուցան,
Ի սրովբէիցըն յայտնեցան:

² ӨмÇõñŸ»ñ

A - Ө»é. 7785, Ā»ñĀ 325³ - 326³

B - Ө»é. 3503, Ā»ñĀ 109μ-110μ

C - Ө»é. 79, Ā»ñĀ 368³ μ (ö³ ñÇ½)

D - Ө»é. 80, Ā»ñĀ 219³ μ (ö³ ñÇ½)

E - Ө»é. 6495, Ā»ñĀ 302³

Ēañ³ · Çñ

ACD ö[áĒ] BE ³ ÝĒañ³ · Çñ

Ì ³ ĩñ³ Ĩ³ a³ Üi³ · » Ðá· óáŸ Ĩ Ái áŌÇÝ ÇÜ³ ëi μ³ ÝÇ

ÁÝ¹ Ó³ ŸÇ

´Ý³ · Çñ

2 B »ññ»³ Ý

3 A ³ ÝÁēĪ Á¼μ³ Ý E ³ ÝÁēĪ Ç¼μÝ C ³ ÝĪ»ĒáŸ

4 C μĒ»ĒáŸ

5 DE շñ»ù B ÛÇáŸ

6 E Ñññ CDE añ¹ áŸCE Ñá· áŸ

7 B ³ Āáé C ù»ñám»ù D ù»ñámչŸ E ù»ñámչù

8 C ëñám»ùŸ DE ëñámչùÁŸ

9 BC ÑÇõë»Ý E õÇõë»³ É ½»ñ»ù E Ç Ĩ շñ ÛÇ

11 E Ñ³ õ³ Ĩ ³ Ÿ´õ ÷ Ē Ñ³ ëi ³ Ĩ ³ É

12 E ÷ ³ é³ óañչ

14 E Ñññ

15 B Ñá· óáŸ C Ñá· áŸ E Ñá· áŸBE μÁĒáõŸŸ C μĒĒáõŸŸ

17 E ŌñŌ»³ É C ĒañĒáõñ¹ »ññáñ¹ áõĀ»³ ÝŸ

18 C »õ ÷ Ē Ç E Ÿ»ñĪŸ³ Ÿ´áóŸ A ³ ÝñÁŸ³ Ĩ³ Ý E

³ ÝñŸŸ³ Ĩ³ Ý

19 C Ĩ »ñŸáóŸ

20 C ëñám»ÇóŸ DE ëñámչÇóÁŸ B ʒ ĩ Ý»ó³ õ

Մանկունք վերինըն Սիոնի,
Առէք քընար եւ տասնադի,
Սըրբաբանիցըն համաձայն
Տուք աւրհնութիւն քրովբէական

25 Բանին, որ էր ընդ Հաւր յառաջ,
Ամենազաւր բազուկ եւ աջ,
Նոյն ի կենացըն կենարար,
Ի լուսոյն լոյս եւ բարերար:

30 Ընդ Որդւոյ զՀոգին Սուրբ եւ բարի,
Նորոգ ըզմեզ ըստեղծողի,
Դուռըն բացող մեզ այս բանի,
Զայնի եւ քաղցր եղանակի,

Անըսկըզբան Հաւր անեղի,
Յորմէ Որդին է եւ Հոգի,
35 Նոյն եւ նըման երիցն ի մի,
Ի մէնջ յաւէժ փառըս տացի:

21 D ãÇü 21-36 C Û³ Ý· áoÝü A eÇái ÝÇ

23 C eñµ³ µ³ ÝÇóÝ E eñµ³ µ³ ÝÇóÁÝ Ñ³ Û³ Ǿ³ Ǿ̄

24 C ùñám»³ Ĩ³ Ý E ùñám¿³ Ĩ³ Ý

27 C »ð ÷ È Ç C Ĩ »Ý³ óÝ

28 E ãáðè ÷ È ãáñè

29 CE ãñ¹ áŭ

30 B Áei »ǾÍ³ ðǾÇ E ³ ñ³ ñáǾÇ ÷ È Áei »ǾÍáǾÇ

31 C ¹ áðéÝ ACE µ³ ó³ ðǾ B µ³ ó³ ð

33 C ³ ÝÁei Áµ³ Ý E Ñññ

34 B Ñá· ðÇÝ E Ñá· ÇÝ

35 CE ÝÜ³ Ý E »ñÇóÁÝ

36 C ÷³ éè

ԾՁ. ՏԱՂ ՎԱՐԴԱՎԱՌԻՆ, Ի ՆԵՐՍԻՍԷ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԷ

Արփիական, ը՛, լոյսն.

Որ ի ծոց Հաւր իջեալ յերկնից ծածկեցաւ մարմնով,

Մարմնով ծածկեալ, ը՛, լոյսն

Այսաւր փայլեաց փառաւք ի Թաբաւր լերինն:

5 *Լերինք ցընծասցեն այսաւր*

Առաջի Տեառն՝ Հերմոն եւ Թաբաւր:

Ի Թաբաւր պարեն, ը՛,

Դասք առաքելոցն այսաւր եւ մարգարէիցն:

Մարգարէքն Մովսէս եւ Հեղիաս

10 *Եկին ի տեսանել՝ որում ցանկային:*

Յանկալին էից, ը՛, Հայր

Ի բարձանց աղաղակէր. Դա՛ է Որդի իմ սիրելի:

Սիրող Որդւոյ, ը՛, վէմն

Յաւրինէր երիս տաղաւարս՝ Տեառն եւ ծառայիցն:

² ՕմՇօն՝ն

A - Օ»ե. 7785, Ա»նՅ 361³ - 362³

B - Օ»ե. 3503, Ա»նՅ 215³ - 216³

C - Օ»ե. 79, Ա»նՅ 368³ μ (օ³ նՇ^{1/2})

D - Օ»ե. 80, Ա»նՅ 247μ-348μ (օ³ նՇ^{1/2})

E - Օ»ե. 6495, Ա»նՅ 349³ μ

Էան³ . Շն

A i³ օ՛ Էաօնμ ¶»Օ»օի՛³ i՛»նաճօՅ»³ Y i՛ »³ ԷY, օ»ն-
ԷՇ[eՇ] i՛³ Ա[աՕՇi՛ ԷԷՇ]՝³ Է³ օ[»³ Է] B i՛³ օ՛ ¶»Օ»օի՛³ -
i՛»նա [աօՅ»³ Y] i՛ »³ ԷY, Շ օ»նէչԷ i՛³ ԱաՕՇi՛ ԷԷչ Թ³ օ՛
աօ C i՛³ օ՛ i՛³ ն¹ i՛³ ԷՇY, ԷԷնաի՛³ օ՛ օ՛Y D i՛³ օ՛
Էաօնμ ¶»Օ»օի՛³ i՛»նաճօՅ»³ Y i՛ »³ ԷY, Շ օ»նէՇԷչ
i՛³ ԱաՕՇi՛ ԷԷչ Թ³ օ՛ Է օ»Օ»՛¹ Շ՝³ YալԷ »օ՛³ 1/4YՇօ]

՛Y³ . Շն

2 AD օ»նi՛ ԷYՇօ

3 DE A 1/4ԷալԷY ÷ Է՛ A, ԷալԷY

4 E an ÷ ³ օ՛ օ՛ օ՛ օ՛ օ՛ ÷ ³ Է³ օն ÷ ³ Է³ օն ÷ ³ օ՛ օ՛
Է³ օ՛ AD aÇù ÷ ³ Է³ օն B Ա³ մաօն C Ա³ ÷ ³ օն

5 E aÇù 5-20 B օԱYi՛³ Y ABD aÇù՝³ օն

6 BC Ա³ մաի՛ ն (C Ա³ ÷ Էաի՛ ն) »օ Ն»նՅաY A Ա³ ÷ ³ օն

7 A Ա³ օն ÷ Է՛ Ա³ μ³ օն C Ա³ ÷ ³ i՛ ն

8 A aÇù՝³ օն

9 C օ՛ ն.՝³ ն»նաY

10 C aÇù Շ B i՛ »Է³ Y» B օ³ Y.՝³ օ՛Y

11 B օ³ Y.՝³ օ՛Y B շՇօAY ÷ Է՛ շՇօ, A C aÇù A

12 BD ¹ օ՛ օ՛ ԷՇն»օ՛Y

13 C ԷնաՕ D ԷՇնաՕ C an՛ a՛ՍD an՛ օալ՛

14 D i՛³ Է³ օ՛Y

- 15 *Ծառայքս ելցուք ի լեառըն,
Տեառըն երկիր պազցուք՝ ի նմա ծագեալ լուսոյն:*
- Լուսաւորեա՛ ըզմեզ, Քրիստոս,
Յորժամ դաս հայրենի փառաւք ի նորոգել զերկիրս:*
- Երկիրս ընդ երկնայնոցն*
- 20 *Մատուցանեմք քեզ, Տէր, փառս ի յաւիտեանս, ամէն:*

---

17 C աՇù ւնՇե՛ր áè

18 C Ñ³ ֆ³ Ի³ Կ AC ½»ն՛ Ըն

19 AB »ն՛ Կ³ Ը՛áo C »ն՛ Կ³ Ը՛áoÁԿ

20 ABD աՇù Ի շն C ½³ éÁè C աՇù Շ C աՇù³ Ը՛Կ

ԾԷ. ՓՈԽ

Տէր փառաց այսաւր ի Թաբաւր յայտնեաց զփառս իւր.
Րախացան տեսլեամբ լուսոյն դասք առաքելոցն:

Նոյն ինքն անդ ածեալ զՄովսէս, զմեծըն Հեղիաս,
Երրեակ տաղաւար շինէր վէմն եկեղեցւոյ:

5 Րաբունւոյն էից յերկնից Հայր վրկայելով.
– Սիրելի Որդի դա է իմ, դըմա՛ լուարուք:

Երեւեալ Հոգին ի տիպ լուսափայլ ամպոյ,
Սինա նոր եղեւ Թաբաւր եւ էջք Աստուծոյ:

Ի նոյն մեք ելցուք Հոգւով լեառն իմանալի,
10 էական լուսոյն նըւէր մատուցուք ըզփառս:

² ӨμÇõñÝ»ñ

- A - Ө»é. 7785, Ǻ»ñǺ 362³ μ
  - B - Ө»é. 3503, Ǻ»ñǺ 216³ μ
  - C - Ө»é. 79, Ǻ»ñǺ 368μ-384³ (ö³ ñÇ½)
  - D - Ө»é. 80, Ǻ»ñǺ 248μ-349³ (ö³ ñÇ½)
  - E - Ө»é. 6495, Ǻ»ñǺ 350³ μ
  - F - Ǫ»ñèçè ԲԿանՆ³ էՇ, ³ Կü ä³ ÷³ ö, չՇ 401-402
- Éáñ³ · Շñ
- ACD ö[áÉ] B³ ԿÉáñ³ · Շñ E î çñ Ǫ»ñ[èçèÇ] F î³ ñ-
 ¹³ î³ éÇÝ
- İ³ ñ³ İ³ a³ î ñ Ǫ»ñè»éÇ չ
- ´Ý³ · Շñ
- 1 F³ ñèüñ D äÇü Ç E Թ ù Կ»³ É ½÷³ éèÝ Çõñ Ç Ǻ³ -

- μ³ õñ ÷ È Ç Ǻ³ μ³ õñ Թ ù Կ»³ ó C Ǻ³ ÷³ õñ ABD
 Ǻ½÷³ éè
- 2 EF ñ³ È³ ó»³ É EF ¹³ è
- 3 F ÇÝùÁÝ F³ Կ¹ ABC Ǻ½ùáí èçè F Ǻ½Ǫ»ÍÝ
- 4 C î³ Ǫ³ ö³ ñ³ ö E ԲÇÝç F ԲÇÝ»³ É EF î ç ǪÁÝ BCD »-
 Í»Ǫ»óáǪ EF Ñ³ ö³ î áǪ ÷ È »Í»Ǫ»óóáǪ
- 5 BCDE ñ³ μáöÝáǪ AD Թ»ñÍ ÁÝÇó C î Կ³ Թ»éáí
- 6 BE ¹³ ǪEF äÇü ç E ÇǪǪ CEF ¹ÁǪ³ ǪABDF ÉÁö³ ñáöü
- 7 AD çñ»ö»³ É E î Çà á BC³ ǪμáǪ
- 8 E 8-9-ñ¹ î áǪ»ñÁ³ »í »ö³ é³ ç D èÇÝ³ ǪA³ ÷³ õñ ÷ È
 Ǻ³ μ³ õñ C Ǻ³ ÷³ õñ F Ǻ³ μññ
- 9 CE Ǻ³ áí A ÉÝ ÷ È Է»³ éÝ B Ç Է»³ éÝ
- 10 A çñ ÷ È ԿÁöçñ C ½÷³ éè

ԾԸ. ՏԱՂ ՎԱՐԴԱՎԱՌԻՆ

Նոր իմն ահաւոր խորհուրդ նոր են աւետիք,
Լերանցդ աւետիս պատմեմք պարզեւաւք Հոգւոյն:

Սինայի լերին տըլաւ խորհուրդ պատգամաց,
Տախտակ քարեղէն գըծեալ սէր արարչութեան:

5 Աստանաւր տեսիլ ահեղ ի լեառն թաբաւր,
ԶՈրդին Աստուծոյ տեսեալ ի սմա խոնարհեալ:

Երիցս երանեալ արամբք հինգ կատարելովք,
ԶՊետրոս Սիմոնեանըն՝ զվէմն, Զբեղեայ զորդիսն,

10 ԶՄովսէս զաւրինաց տըլողն, զմեծըն Հեղիաս,
Զմարգարէսն ի մէջ ածեալ պատմիչ խորհրդոյ:

Դաւիթ վաղընջուց ձայնեալ զայս տեսիլահրաշ,
Նախագուշակեալ ասէր զելիցն ըզխորհուրդ:

Յընծալով ցընծա՛, թաբաւր, հանդերձ Հերմոնիւ,
ԶՏէր տեսեալ ի քեզ բազմեալ փառաւք հայրենի:

15 Յաւղ հոսեալ իջմամբ Հոգւոյն ի լեառն Սինեայ,
ԶՈրդի Աստուծոյ տեսեալ բազմեալ խորհրդով:

Զարթի՛ք, Սիոնի որդիք, յաւրհնութիւնըս Տեառն,
Ելէ՛ք տեսանել ըզՏէր լեռնէս Հերմոնէ:

² ӨмÇöñŸ»ñ

A - Ө»é. 7785, Ā»ñĀ 369³ -370³

B - Ө»é. 3503, Ā»ñĀ 216µ-217µ

Ēāñ³ · Çñ

A ² Ēē ī ³ Ō ī ³ ñ¹ ³ ī ³ éÇŸ B ³ ŸĒāñ³ · Çñ

´Ÿ³ · Çñ

1 A añ »Ÿ ÷ Ē Ÿañ »Ÿ B Ā, Ÿañ »Ÿ

3 B éÇŸ³ Ç

4 AB ù³ ñ»Ō¿Ÿ

5 B Ā³ ÷ ³ öñ

6 A ½áñ¹ Ç

7 B »ñÇó A ³ ñ³ Ūù

8 B ½³ ñŪ ÷ Ē ½ī ¿ŪŸ B Ā½½»µ»¹ »³

9 B ³ öñÇŸ³ ó

12 B ½¿ĬÇóŸ

13 A óÁŸÍ³ Ū

15 B éÇáŸ ÷ Ē éÇŸ»³ Ū

16 B Ç ù»½ µ³ ½Ū»³ Ē

17 A éÇáí ŸÇ

18 B Ç Ē³ ÷ ³ éŸ¿ë

20 Մի՛ յայս մերձենայք ի լեառն անսուրբ խորհրդով,
Տաւն տաղաւարաց տաւնէ տըւողն աւրինաց:

Այլակերպեցոյց Որդի զփառսըն զոր ունէր,
Ծածկեաց ճառագայթ փառացն զլոյսն արեգական:

ՓՈԽ

Հայր վըկայելով յամպոյն. Դա՛ է իմ Որդի,
Դա իմ սիրելի Որդի, դըմա՛ լըւարուք:

25 Տեսին եւ պակեան յահէն դասք առաքելոցն,
Յերկիր դողալով անկան յահաբեկ լուսոյն:

Մի՛ ոք կարծիցէ ըզդա նըման Մովսեսի,
Եղիա ըզդա մի՛ կարծէք, ըզՏէրդ Եղիայի:

30 Ծոցածին ծաւալ ծագումն ծաղիկ Հայրենի,
Որ մեզ յարութիւն տըւեալ գալըստեամբ այսաւր:

Մեզ են աւետիք, եղբա՛րք, տաւնիս տաւնողացս,
Տաւն Վարդավառի տաւնէ տըւողն աւրինաց:

Տաւնիս տըւողին տացուք ըզփառս եւ զպատիւ
Այժմ եւ հանապազ եւ միշտ յաւիտեանս, ամէն:

20 A ի Դօ՞՞ օԿ՛
Էան՞՞ · Շն՛ A օ[աԷ] B ՞՞ ԿԷան՞՞ · Շն՛

23 B Թ՞ Աօ օա՛՛. 1՞՞ Թ՛

24 B 1՞՞ Թ՛

25 A Թն՛՛ »Օ B Թն՛՛ »Օ օօՕօօօ՞՞ Ի՞ Թ՞ Ն՛՛

26 A 1՞՞ ԴՕԴն՛՛ »՞՞ Է՛ ÷ Է՛ 1՞՞ ԴՕ՞՞ Էա՛՛ B 1՞՞ ԴՕԴն՛՛ »՞՞ Է՛ օօՕ-
Օօօ՞՞ Ի՞ 1՞՞ ԴՕ՞՞ Էա՛՛ B ՞՞ Կ՛՛ Կ՛՛

27 B Ի՞՞ նԻ՛»եօ՛ A Աա՛՛ ԷՇԷՇ B Աա՛՛ Է՛ԷՇ

28 A շՕՇ՞՞ AB 1/2՞՞ AB 1/2՞՛ շն՛՛ A շՕՇ՞՞ ԱՇ

30 A Ա»1/2՞՞ Թ՞ ն՛՞ նօՕԱՇՕ՛՛ ÷ Է՛ ա՛ն Ա»1/2՞՞ Թ՞ նօՕԱՇՕ՛՛

31 A Ա»Ի՛ ÷ Է՛ Ա»1/2՞՞

32 A Ի՞՞ ն՛՞ Ի՞՞ նՇԷ՛ օօՕօօօ՞՞ Ի՞՛ Ի՞՞ ն՛՞ Ի՞՞ ԷՇԷ՛ A Ի՞՞ օ-
ԿՇ Ի՛ Դօ՞՞ օԿ՛

33 A ի Դօ՞՞ օԿ՛ B ի Դօ՞՞ օԿ՛

ԾԸ.ա. [ՎԱՐԴԱՎԱՌԻ]

Նոր իմն ահաւոր խորհուրդ նոր են աւետիք,
Լերանցդ աւետիս պատմեմք պարգեւաւք Հոգւոյն:

Սինայի լերին տըլաւ խորհուրդ պատգամաց,
Տախտակ քարեղէն գըծեալ սէր արարչութեան:

5 Աստանաւր տեսիլ ահեղ ի լեառըն Թաբաւր,
ԶՈրդին Աստուծոյ տեսեալ ի սմա խոնարհեալ:

Երիցս երանեալ արամբք հինգ կատարելովք,
ԶՊետրոս Սիմոնեան՝ ըզվէմն, Զբեգեայ որդիսն,

10 ԶՄովսէս գաւրինաց տըլողն, զմեծըն Հեղիաս,
Զմարգարէսն ի մէջ ածեալ պատմիչ խորհրդոյ:

Դաւիթ վաղընջուց ձայնեալ զայս աւուր խորհուրդս.
– Լերինք ցընծասցեն, – ասէ, – ընդ յառաջ քո, Տէ՛ր.

Յընծալով ցընծայ Թաբաւր, հանդերձ Հերմոնիւ,
ԶՏէր տեսեալ ի յինքն եկեալ փառաւք հայրենի:

15 Յաւղ հոսեալ իջմամբ Հոգւոյն ի լեառըն Սինեայ,
ԶՈրդին Աստուծոյ տեսեալ բազմեալ ի նըմա:

Զարթի՛ք, Սիոնի որդիք, յաւրհնութիւնըս Տեառն,
Ելէ՛ք տեսանել ըզՏէր ի լեառըն Թաբաւր:

≈ ӨмҮҗөнҮ»ñ

A - Ө»é. 2672, Ǻ»ñǺ 248³ µ
B - Ө»é. 424, Ǻ»ñǺ 187µ-188³
C - Ө»é. 7958, Ǻ»ñǺ 115³ µ

Ēǻñ³ · Ҷñ
ABC ³ ҮĒǻñ³ · Ҷñ

Ү³ · Ҷñ

2 C á³ ñ · »ðùù ABC Ñá · áǻ

3 B ǻ»ñҶҮ

5 A ǻáðé³ ҮóùáðÙª · ǻáðĒ շ A ³ èı³ ³ Үññ

6 ABC èÙ³ Û

7 AC ÑҶҮ

8 C Á½á »ı ñáè AC ½»µ»Ǻ»³ ÛB ½»µ»Ǻ»³ BC áñ¹Ҷ

9 A ½Ùáı շè C ½ññҶҮ³ ó B ı Áð³ ðÓҮ C ı ÁóùÓҮ

10 AC Ēǻñññ¹ aÙ

13 AB Ǻ³ µññ C Ǻ³ ÷³ ðñ

14 B ½ǻñ ÷ Ē ½ı շñ C ÷³ éùù

15 ABC Ñá · áǻ A èҶҮ»³

16 BC ҮÁÙ³ Û

17 A èҶáı ҮҶ

18 B ı »è³ Үշù A Ǻ³ µññ

Մի՛ դուք մերձենայք ի լեառն անսուրբ խորհրդով,
 20 Զտաւն տաղաւարացն այսաւր վերապատուեսցուք:

Տաւնիս տըւողին տացուք ըզփառս եւ զպատիւ
 Այժմ եւ հանապազ եւ միշտ յաւիտեանս, ամէն:

19 B³ Ὡεάοημ A EánNñ¹ái

20 BC ½i úY C i³ Ō³ ó³ ñ³ N³ ñ³ óY A »I³ ũ ÷ È³ Ū
 è³ òñ C³ İeúñ B í»ñ³ á³ i áòèóáòù C á³ i áò»è-
 óáòù ÷ È í»ñ³ á³ i áò»èóáòù

21 AB i Áò³ òŌÇY C i Ái úŌÇY BC ½+³ éè BC Á½á³ i Çò

ԾԸԲ. ՏԱՂ ՎԱՐԴԱՎԱՌԻՆ

Աստանաւր տեսիլ ահեղ ի լեառնն թաբաւր,
ԶՈրդին Աստուծոյ տեսեալ ի նմա խոնարհեալ:

Երիցս երանեալ արամբք հինգ գրլխաւորաւք,
ԶՊետրոս՝ վէմըն հաւատոյ, զորդիսն Որոտման:

5 Զտըւողն աւրինաց Մովսէս, գմեծըն Հեղիաս,
Զմարգարէսն ի մէջ ածեալ պատմիչ խորհրդոյ:

Դաւիթ վաղընջուց ճայնեալ զայս աւուր խորհուրդ,
Նախագուշակեալ ասէր զցընծութիւն աւուրս:

10 Յընծարով ցընծա՛, թաբաւր, հանդերձ Հերմոնիւ,
ԶՏէր տեսեալ ի քեզ փայլեալ հայրական փառաւք:

Հայր վըկայելով յամպոյն. Դա՛ է իմ Որդի,
Դրմա՛ լըւարուք, ասէ, ընդ որ հաճեցայ:

Մի՛ ոք կարծեսցէ ըզդա նըման Մովսեսի,
Եղիա ըզդա մի՛ ասէք, ըզՏէրդ Եղիայի.

15 Յովհաննու դա չէ հանգոյն, անտես է վերնոցն,
Ի՛մ է սիրելի Որդի՝ Հաւրս երկնաւորի:

Զտանն Վարդավառիս այսաւր եկայք տաւնեսցուք,
Մեզ ողորմութիւն հայցել տաւնիս տաւնողացս:

² ӨмҶоñŸ»ñ

A - Ө»é. 6495, Ā»ñĀ 350μ
B - Ө»é. 8251, Ā»ñĀ 256³ μ
C - Ө»é. 10156, Ā»ñĀ 51μ-52³
D - Ө»é. 425, Ā»ñĀ 252³
E - Ӱ»ñēçè ԲŸánÑ³ ԷՇ, ³ Үù ā³ ÷ ³ ò, շԸ 402-403
Ēán³ . Շñ
A í³ Ӱ³ ½Ÿ[Çõ] B î³ Ӱ ßñç³ İ Ñ³ Ӱáí <³ è³ ÷ ³ ӰC
i »³ è í »ñ»òáòӰ D Ӱán¹ áñ³ İ ³ è³ ӰE Ӱán¹ áñ³ İ
³Ÿ³ . Շñ
1 E ³ èİ³ ³ Үùñ C Է³ éŸ A Ā³ ÷ ³ òñ
2 B ҮÁӰ³ D ҮÁӰ³ Ӱ
3 B »ñÇó C ³ ñ³ Ӱmù ÷ È³ ³ ñ³ Ӱmù C . ԷԷ³ òáñ³ ó E
. ÁԷԷ³ òáñù
4 A ½ çӰÁŸ C Ñ³ ò³ i áí áñ¹ ÇèŸ D ½áñ¹ ÇŸ E Á½ çӰŸ
Ñ³ ò³ i áӰá»i ñáè, ½áñ¹ ÇèŸ áñáí Ӱ³ Ÿ ÷ È³ i áӰÇ
5 AE ½í ÁòŸŸ BC ½í Áò³ òŸŸ D ½í Áò³ òŸ E ùñÇŸ³ ó
AD ½Ááí èçè D ½Ӱ»ÍŸ E Á½Ӱ»ÍŸ

6 A ĒánÑñ¹ áӰC ĒánÑĀ¹ áӰ
7 E Ӱ³ ӰŸçñ AE ½³ Ӱèñ BC ½³ ӰèӰ C ĒánÑáòñ¹ è
8 AC ½óŸŸ áòÁÇòŸ
9 CD óÁŸŸ ӰE Ā³ μñ
10 D ½í çñŸ E ÷ ³ èù
11 C í Ÿ³ »Ēáí ³ Ӱá áŸŸ BCD ¹³ Ӱ
12 AD ¹ÁӰ³ ӰBC ¹³ ӰÇӰ èÇñ»ԷÇ áñ¹ Ç (C ÁŸi ñ»³ Է) ÷ È
¹ÁӰ³ ԷÁò³ ñáòù, ³ èç
13 A ½¹³ C ½¹³ ӰAC Ӱáí èÇèÇ BDE Ӱáí èçèÇ
14 CD »ӰÇ³ ӰAE ½¹³ BCD ½¹³ ӰABDE ½í çñŸ »ӰÇ³ Ç
15 A ӰáÑ³ ҮŸáò B Ӱáí³ ҮŸáò BCD ¹³ ӰE Ç ÷ È ç ADE
i »ñŸáòè B i »ñŸáò
16 E Ñùñè BC Íáó³ ÍÇŸ Í³ ò³ È Í³ . áòŸŸ Í³ ӰÇŸ
Ñ³ ӰñŸŸÇ ÷ È i áӰÇ
17 DE ½í úŸ C í³ ñ¹³ Ӱ³ èÇè E í³ ñ¹³ í³ èÇŸ³ Ӱèùñ
E i úŸ»èóáòù
18 C ½Ӱ»½ BC »Ӱμ³ Ӱñù ÷ È Ñ³ Ӱè»ÈDE i úŸÇè i úŸáò³ ó

ԾԹ. ՏԱՂ ՎԱՐԴԻԱՎԱՌԻՆ, ՏԵԱՌՆ ՆԵՐՍԻՍԻ ԱՍԱՑԵԱԼ

Ներպարունակեալ խորհուրդ լուսոյն ի հրեղինաց
Այսաւր ի յերկրի յայտնեալ ցուցաւ հողեղինացս:

Էական Բանին բնութիւն մարմնով պարածածկեալն
Այսաւր ի Թաբաւր արտափայլեալ պայծառ ծագմամբ:

5 Բաբունեացըն պետք երից ընտրեալ առաքելոցն
Անկեալ դողային՝ յահեղ լուսոյն ոչ հանդուրժեալ:

Սոսկալի հրամանն ածեալ զՄովսէս ի մեռելոց,
Զմեծըն Հեղիաս ի կենդանեաց վայրաբերեալ:

10 Էնն Աստուած եւ Հայր յերկնից ճայնիւ աղաղակէր.
– Դա՛ է իմ Որդի, դըմա՛ լուարուք, որդիք մարդկան:

Սուրբ Հոգին ընդ Հաւր հովանացեալ իւր էակցին,
Ի նըմանութիւն լուսոյ փայլեալ պայծառ ամպոյ:

Ի Թաբաւր լերինն խորհուրդ յայտնեալ Երրորդութեանն,
Զոր եւ Պետրոսի երիւք ազդէր տաղաւարաւք:

² ӨмÇөнÝ»ñ

- A - Ө»é. 7785, Ā»ñĀ 367μ-368³
- B - Ө»é. 3503, Ā»ñĀ 213³ -214³
- C - Ө»é. 79, Ā»ñĀ 384³ μ (ö³ ñÇ½)
- D - Ө»é. 80, Ā»ñĀ 249³ -250³ (ö³ ñÇ½)
- E - Ө»é. 6495, Ā»ñĀ 355³ μ
- F - Ü»ñëçë ÞÝáñÑ³ ĔÇ, ´³ Ýü ä³ ÷³ ö, շÇ 404-405

Ēáñ³ · Çñ

- A ì »³è ì »ñ»óáóŭ (² Ēë ì³ ö) B ì³ ö ì³ ñ¹³ ì³ éÇÝ,
- Ç Ü»ñëçë Ĭ³ ĀáŎÇĬ áéç C ² Ēë ì³ ö ä³ ũ³ é³ Ĭ³ ñ-
- ááŎĀ»³ Ý D ² Ēë ì³ ö ì³ ñ¹³ ì³ éÇ »ñĬ ñáñ¹³ -
- óáŎñÝ, Ç Ü»ñëçëç E ì³ ö³ ½ÝÇö F Æ ÝáŨ

Ĭ³ ĩñ³ Ĭ³ ì³ a¹ ÜçñëçëÇ »ñ.

´Ý³ · Çñ

- 1 C ĒáŎñ¹ ÷ Ē ĒáñÑáŎñ¹ CE ĒáŎéáŨ
- 2 F³ ĩëññ C ĩ³ ì³ Ý³» ÉE óáŎó ÷ Ē óáŎó³ ö CE ÑáŎ»ŎÇ-
- Ý³ ó
- 3 C μ³ ÝÇ E μÝáŎĀÇöÝ μ³ ÝÇÝ BD á³ ñ³ Ĭ³ Ĭ³ Ĭ³ Ĭ³ Ĭ³ EF

á³ ñ³ Ĭ³ Ĭ³ Ĭ³ É

- 4 F³ ĩëññ AF Ā³ μññ BC Ā³ ÷³ öñ³ ñì³ ü³ Ē³ É
- 5 C ñ³ μáŎÝÇóÝ EF ñ³ μáŎÝÇóÁÝ B á»ì üÝ »ñÇóé BC
- ÁÝ¹ ñ³»³ É F³ ß³ Ĭ³ ñì³ óÝ ÷ Ē³ é³ ü»ĒáóÝ
- 6 BF³ Ý. »³ É ABD Ñ³ Ý¹ áŎñĀ»³ ĩñ C Ñ³ Ý¹ áŎñ»³ ĩñ E
- Ü»é³ ÝçÇÝ ÷ Ē³ áá Ñ³ Ý¹ áŎñĀ»³ É
- 7 E Á½Ũáí èçë
- 8 F Á½Ũ»ĬÝ C ÇŨ ÷ Ē Ç
- 9 C »Ý ÷ Ē çÝÝ DEF çÝ EF³ èì áŎ³ ĬÁÝ EF áÇü »ö B
- »ñĬ ÝÇó E ó³ ũ»³ É C³ ö³ ö³ »ñ
- 10 BE¹³ ŨAD¹Ü³ E¹ ÁÜ³ ŨAD ĒáŎ³ ñáŎü E áñ¹ ÇĬ
- 11 F Ñññ E Ñáí³ Ý³ Ĭ³ ó»³ É
- 12 BCEF ĒáŎé³ ÷³ Ē³ É ÷ Ē ĒáŎéáŨ ÷³ Ē³ É BC³ ÜμáŨ
- F³ Üμáó
- 13 C Ā³ ÷³ öñ F Ā³ μññ C ĒñÇÝ C ĩ³ ì³ ũ»³ É EF ĩ³ ũ -
- Ý³» É ĒáñÑáŎñ¹ »ññáñ¹ áŎĀ»³ Ý
- 14 B ÇéĬ »ö á»ì ñáé A »ñ» C »ñÇöŨÝ EF³ ½¹»³ É F
- ì³ ö³ ö³ ñüü

- 15 *Երգս առեալ Դաւիթ յառաջագոյն նախաձայնէր.
– Թաքաւր եւ Հերմոն,– ասէ.– յանուն քո ցընծասցեն:*

*Րոպէից հանուրց այսաւր ծագեաց լոյսն երկնային
եւ պայծառացոյց զեկեղեցիս հեթանոսաց:*

- Գոչեմք ընդ տեսողսն այսաւր լուսոյդ անճառելւոյ.
20 – Փա՛ռքք ծագողիդ այժմ եւ յաւէտ, միշտ յաւիտեանս:*

15 B $\dot{Y}^3$ $\ddot{E}^3$ $\acute{O}^3$ $\ddot{Y}^3 \ddot{n}$

16 BC $\ddot{A}^3 \div ^3 \acute{o}\ddot{n}$ F $\ddot{A}^3$ $\mu\acute{u}\ddot{n}$ C $\acute{o}\dot{Y}^3$ $\acute{e}\acute{o}\dot{Y}$

17 C $\ddot{U}^3$ $\acute{Y}\acute{a}\acute{o}\acute{n}\acute{o}$ AEF ^{3} $\ddot{U}^3\acute{u}\acute{n}$ A $\acute{E}\acute{a}\acute{U}^3$ B $\gg\acute{n}\dot{I}^3$ $\dot{Y}^3$ $\dot{C}\dot{Y}$

19 D $\dot{I}^1 \div \ddot{E}$ $\acute{A}\dot{Y}^1$ B $\dot{I}$ $\gg\acute{e}^3$ $\acute{o}\acute{D}\acute{e}\dot{Y}$ F $\dot{I}$ $\gg\acute{e}\acute{a}\acute{O}\dot{C}\dot{Y}$ ^{3} $\ddot{U}^3\acute{u}\acute{n}$ B $\acute{E}\acute{a}\acute{U}$
 $\acute{e}\acute{a}\acute{U}$ EF $\acute{A}\acute{U}\acute{E}\acute{a}\acute{U}\acute{E}\acute{Y}$ CD ^{3} $\dot{Y}\times^3$ $\acute{e}\gg\acute{E}\acute{a}\acute{U}$ EF ^{3} $\dot{Y}\times^3$ $\acute{e}\gg\acute{E}\acute{C}$

20 EF $\div ^3$ $\acute{e}\acute{A}\acute{e}$ ABCD $\dot{I}^3$ $\cdot ^3$ $\acute{o}\acute{O}\dot{C}^1$ E $\dot{I}^3$ $\cdot ^3$ $\acute{o}\acute{O}\dot{C}\dot{Y}$ F $\dot{I}^3$ $\cdot \acute{a}$ -
 $\acute{O}\dot{C}\dot{Y}$ E $\ddot{U}^3$ $\acute{o}\dot{C}\dot{I}$ $\gg^3$ $\dot{Y}$ B $\ddot{U}^3$ $\acute{o}\dot{C}\dot{I}$ $\gg^3$ $\dot{Y}\acute{e}$, ^{3} $\ddot{U}\acute{U}\dot{C}\dot{Y}$

Կ. ՓՈՒՆ

Ընդ որս եւ մանկունք նորոգ դըստեր Սիրնի
 Քեզ վերագոչեն ընդ Հաւր զաւրհնութիւնս երգով,
 Որ զաստուածութեանդ ըզլոյս զծածկեալըն մարմնով
 Այսաւր ի Թաբաւր լերինն փառաւք փայլեցեր՝
 5 Ձայն Հաւր ի բարձանց յերկնից քեզ վըկայելով.
 – Դա՛ է իմ Որդի ընտրեալ ընդ որ հաճեցայ:
 Յերկիր վայր անկեալ դողմամբ դասք առաքելոցն,
 Պետրոս զարհուրեալ խաւսէր ըզտաղաւարացն:
 Մովսէս՝ աւրինաց տըւողն, մեծըն Հեղիաս,
 10 Մաղթէին գելից քոց, Տէ՛ր, ի յԵրուսաղէմ
 Խաչիւ եւ արեամբ փըրկել զորդիս Ադամայ:
 Նոցին պաղատանք ընդ մեր քեզ հաճոյասցին՝
 Հանել ընդ նոսին ըզմեզ լեառն իմանալի
 Ի մեծի ծագման քո, Տէր, հայրական փառաւք:
 15 Արժանաւորեա՛ տեսեան փառաց քոց, Քրիստոս,
 Յորժամ արդարոցըն դասք ընդ քեզ ծագեսցին,
 Ջորոյ զաւրինակ փայլման յայսմ աւուր ցուցեր,
 Լուսաւորեսցես ըզմեզ լուսով քո, փըրկիչ,
 Երգակից լինել վերնոցն ի յարքայութեանդ,
 20 Անդադար ձայնիւ աւրհնել սուրբ զԵրրորդութիւնդ
 ԸզՀայր եւ զՈրդի Հոգւով յաւիտեանս, ամէն:

² 0μÇõñŸ»ñ

A - 0»é. 7785, Ā»ñĀ 368³ μ
 B - 0»é. 3503, Ā»ñĀ 214³ μ
 C - 0»é. 79, Ā»ñĀ 384μ (ö³ ñÇ½)
 D - 0»é. 80, Ā»ñĀ 250³ μ (ö³ ñÇ½)
 E - 0»é. 2541, Ā»ñĀ 235μ-236μ
 F - Ü»ñëçë ÞŸáñÑ³ ĘÇ, ´³ Ÿù ã³ ÷³ ö, çç 406

Ēáñ³ · Çñ

AC ö[áĒ] BD ³ ŸĒáñ³ · Çñ E ³ ŸĒáñ³ · Çñ [Ø»ÍÇ
 Þ³ μ³ ĀáöŸ] F Ÿáñ¹ áñ³ Ĩ

´Ÿ³ · Çñ

1 F áÇù 1-12 D ÁŸ ÷ Ē ÁŸ¹ BC Ü³ Ÿ · áöŸù ABDE ëÇáí ŸÇ
 2 E í »ñ³ Ÿ áá»Ÿ
 3 C ½ĒáĒ ½Í³ ÍÍ³ ĘŸ
 4 E ³ Ēëùñ BC Ā³ ÷³ öñ E Ē»ñÇŸ
 5 E »ñĪ ŸÇö C í Ĩ³ 0»Ēáí

6 BDE ¹³ ÜBC ÁŸ¹ ñ»³ Ę C ¹ ÁÜ³ Ēáö³ ñáöù ÷ Ē ÁŸ¹ áñ Ñ³ x»ö³ Ÿ

7 BD ³ Ÿ · »³ Ę A · ááÜ³ Ÿμ ÷ Ē ¹ áÖÜ³ Ÿμ

8 C ½³ ñÑ»³ Ę ÷ Ē ½³ ñÑáöñ»³ Ę AD Á½í ³ Ö³ ö³ ñ³ ö

9 B Ÿáí ëçë ADE í Áö³ öÖŸ C í ÁöáÖ

10 D Ü³ ÖĀ»ÇŸ

11 C ÷ ñĪ »Ē E ÷ ÁñĪ »³ Ę B ³ ¹³ Ü³

12 E á³ Ö³ í ³ Ÿ³ öù

13 ABCD áÇùª í áÖĀ E ĨÇÜ³ Ÿ³ ĘÇ

14 E ÷³ é³ öù Ñ³ ĩñ³ Ĩ³ Ÿ

15 E ³ ñĀ³ Ÿ³ öáñ»³ Ÿí »ëĒ»³ Ÿμ

16 C ³ ñ¹³ ñáöŸ ACD Í³ · »ëö»Ÿ

17 EF áÇùª í áÖĀ

18 C ½Ü»½ C ÷ ñĪ Çá

20 F üñÑŸ»Ē

21 C Á½Ñ³ ÷ Ē í áÖÇ B Ñá · áí E Ñá · áí Ÿ

ԿԱ. ՏԱՂ ՓՈԽՄԱՆ ՍՈՒՐԲ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻՆ,
Ի ՆԵՐՍԻՍԷ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԷ

*Այսաւր Գաբրիէլ հրեշտակապետն եկեալ,
Բերեալ բրաբրոն պըսակ յաղթող Կուսին:*

*Այսաւր կոչելով առ բոլորիցըն Տէր
Ջտածար բարձրելոյն եւ զքնակարան Բանին:*

5 *Այսաւր հրաւիրմամբ Հոգւոյն ժողովեցան
Գունդք առաքելոցն եւ իմաստուն կուսիցն:*

*Այսաւր խոնարհեալ անմարմնական դասուք
Միածին Որդին առ կուսութեանցըն մայրն:*

10 *Այսաւր աւանդեալ ըզմաքրական Հոգին,
Փայլականըման վեր համբարձեալ վեհիցն:*

*Այսաւր ամփոփեալ ըզսըբբասնեալ մարմինն,
Ծածկելով յերկրի զանապական ըզգանձն:*

*Այսաւր երկնայնոց խըմբիցըն պար առեալ,
Եղանակէին շուրջ ըզգերեզմանաւն:*

² ՕմՇօնՅ»ն

A - Օ»ե. 7785, Ա»նԱ 401μ-402³
B - Օ»ե. 3503, Ա»նԱ 53μ-54³
C - Օ»ե. 79, Ա»նԱ 355μ (օ³ նՇ^{1/2})
D - Օ»ե. 80, Ա»նԱ 255³ - 256³ (օ³ նՇ^{1/2})
E - Օ»ե. 2541, Ա»նԱ 236μ-238³
F - Օ»ե. 6495, Ա»նԱ 362μ-363³
G - Ս»նեչե ԲՅանՆ³ ԷՇ, ¹3 Յն ³ օ, շՇ 407-408

Էան³ · Շն

ABD ի »ե ի »ն»օաօՍ (A ի »ն³ + աԷՍ³ Յ + Է օաԷ-
Ս³ Յ B Ս»նեչե B աՇն Ծ³ Աօ A ի³ ԱաօՕՇԻ աեչ ³ օ³ -
օ³ Ի) CE ի³ Օ օաԷՍ³ Յ ² օի աօ³ Ի³ ԻՅՇԿ F ի³ Օ Շ
ի շն Ս»նեչեչ [¹ ³ օաօն] G Ա օաԷաօՍՅ Ի աօեՇԿ

¹ Յ³ · Շն

1 G ³ Անն

2 EFG 1/2μն³ μՇաՅ C ա օ³ Ի A Ա³ ՕԱ³ օՕ
3 FG ³ Անն C մաճանՇօՅ BFG ի շնՅ
4 F Ա³ աՅ + Է μ³ ՅՇԿ
5 G ³ Անն CEF Ա³ աՅ
6 D · աօՅ¹ EFG ¹3 օն + Է · աօՅ¹ ն
7 ADG ³ Անն E ¹3 օՇօն
8 C Ի աօեաօԱ»³ ՅօՅ F Ի աօեաօԱ»³ Սμ, A; Ս³ ԱնՅ
9 G ³ Անն F Ա^{1/2}Ս³ նն³ + ³ Ա
10 C + ³ Ա³ Յ³ ՅՍ³ Յ G ի »ն ³ Սμ³ նՕ»³ Է + Է ի »ն
Ա³ Սμ³ նՕ»³ Է AC ի շՆՇօՅ F ԱնՅՇԿ + Է ի »ՆՇօՅ G
ի »ՆՇօ
11 G ³ Անն E ³ Յ- ա+ »³ Է C Ա^{1/2}եմ³ օՅ»³ Է DE Ս³ նՍՇԿ
12 C 1/2 ³ ՅՕՅ
13 FG ³ Անն B »նՅ³ Ա³օաօ ԷԱՍաՇօԱՅ C ԷՍμՇօՅ
14 C 1/2 »ն»1/2Ս³ Յ³ օՅ

15 Այսաւր երգակցեալ նոցին առաքելոցն
եւ դասք կուսանացն գովեն ըզմայր կուսիցն:

Այսաւր փոխադրեալ ի զգայական բնութեանց
Զմարմինըն մաքուր յիմանալեաց կայանս:

20 Այսաւր ցընծութիւն երկնաւորաց դասուց
Համամաքրենի Կուսին երթեալ յերկինս:

Այսաւր շնորհեցաւ բըժըշկութեանց պարգեւս,
Պատկեր Տիրամաւրն լուսագարդեալ յերկնից:

Այսաւր երգս առեալ գոչեմք եւ մեք ձայնիւ.
– Կուսական տաւնիւս Երրորդութեանըն փա՛ռք:

15 FG ³ Թեւն
16 DG Ի՛ձօե³ Կ³ օ F ³ ծոնՆԿ՝Կ + Է՛ . ձի՛ »Կ F Կ՛Ս³ ԹնԱԿ D
+ ԱնԻ՛ձՇԿ + Է՛ Ի՛ձօեՇօԿ F Ի՛ձօեՇօ
17 FG ³ Թեւն C + ձԷ³ ¹»³ Է C Կ՛. ³ Թ³ Ի՛ձ Կ BC Կ՛ձօ-
Ա»³ Կօե
18 CE Կ՛Ս³ Կ՛ՍՇԿԿ E Կ՛Ս³ Կ՛ Կ B Ի՛ձ Կ՛ Կ՛Կ F Ի՛ձ Կ՛ Կ՛ Կ՛Է
G Ի՛ձ Կ՛ Կ՛Կ
19 F աՇս 19-20 G ³ Թեւն C օԿԻձօձՇօԿ G ¹³ ԷձօԿ
20 A Ն³ Ս³ Ս³ անչԿ՛ ձօձօձօ³ Ի՛ Ն³ Ս³ Ս³ անչԿ D Ն³ -

Ս³ Ս³ անչԿԿ E Ն³ Ս³ Ս³ ան՝ԿԿ Ի՛ձօեՇ¹ G »նԱ³ ԷԿ
21 E աՇս 21-22 G ³ Թեւն C ԿԱԱԻձօ F ԿԱԱԱԻձօձօ»³ Կ BCG
ա³ Կ . »ձ
22 C Ի Շճ³ Ս³ ծոն FG Ի Շճ³ ՍսնԿ ADF ԿնԻ՛ ԿՇ + Է ԿնԻ՛ -
ԿՇօ
23 G ³ Թեւն F »ձ³ Կ՛ Ի՛Սսն + Է՛ . ձա՛Սսն »ձ Սսն
24 C Ի՛ձօե³ Ի՛ձ Կ՛ Կ B Կ ³ ձԿՇԷ C Կ ³ ԿՇօԷ G Կ անՇօԷ CG
»ննձն¹ձօձ»³ ԿԿ F »ննձն¹ձօձ»³ Կ C + ³ ԷԷ FG
Ա՛ք ³ ԷԷ

ԿԲ. ՓՈԽ

Անարատ տաճար եւ առաքաստ լուսոյ,
Մայր անհարսնացեալ Աստուածածին միշտ կոյս,

Ջքեզ նախատեսացըն գուշակեալ ցուցին
Ծառ կենաց ի մէջ աստուածատունկ դրախտին:

5 Ջքոյդ Աբրահամու ի խորանին լըւեալ
Աւետեաց ծընունդ ի ծնիցելոյ Բանէն:

Ջքեզ Մովսէս անկէզ ի մորենին տեսեալ
Եւ սափոր ոսկի՝ մանանայիւ լըցեալ:

10 Գեղմըն Գեղէտն քաղցրիկ ցաւղով հեղեալ,
Եւ աղբիւր կընքեալ Սողոմոնի տեսեալ:

Ջքեզ Եսայիաս կոյս յըղացեալ ծանոյց,
Տումար անքընին եւ ամպ թեթեւագին:

Ջքեզ դուռըն փակեալ՝ Եզեկիէլ եցոյց,
Լեառըն վիմածին զքեզ Դանիէլ ետես:

15 Քեզ Գաբրիէլի ի կատարումն եկեալ,
Աւետեաց ձայնիւ զուրախութիւն գոչէր:

² ՕμζδὸñŸ»ñ

A - Օ»é. 7785, Æ»ñĀ 402³ -403μ
B - Օ»é. 3503, Æ»ñĀ 54μ-55μ
C - Օ»é. 79, Æ»ñĀ 336³ μ (օ³ ñՇ^{1/2})
D - Օ»é. 80, Æ»ñĀ 256³ -257μ (օ³ ñՇ^{1/2})
E - Օ»é. 2541, Æ»ñĀ 238³ -240³
F - Օ»é. 6495, Æ»ñĀ 363³ μ
G - Û»ñé:è PŸáñN³ ĔÇ, ³ Ÿù ã³ ÷³ ò, շՇ 409-412
Ĕáñ³ · Çñ
ABCDE ó[áĔ] FG Úáñ¹ áñ³ Ĩ
Ÿ³ · Çñ
2 B éáðñμ ÷ Ĕ ÛÇβı E ÛÇβı éáðñμ Ĩ áĭè
3 C Ÿ³ Ĕ³ Ĩ³ Ĩ³ »é³ óŸ
5 CD Ĕáð³ Ĕ³ Ĕ³
6 F ³ ó»Ĩ³ »³ òù G ½³ ò»Ĩ³ »³ ó CE ÍŸáóŸ¹ F áÇù Ç F

Á½Í ÁŸÇó»ĔáŸEF μ³ ŸÇŸ
7 A Ç Úáñ»ŸÇŸ³ ŸÍ Ç½»ĔÇ ÷ Ĕ³ ŸÍ շ½ Ç Úáñ»ŸÇŸ BCE
³ ŸÍ Ç½»ĔÇ
8 E áÇù »ò E áéĨ »ŸշŸ C Ĕó»³ Ĕ³
9 BCE · »ŸŸŸ F · »ŸŸ C · »¹»áı Ÿ F ³ é · »¹շáŸ FG
ù³ ŌóÁñ EFG óúŌáı EFG ĔÁó»³ Ĕ³ ÷ Ĕ³ N»Ō»³ Ĕ³
10 ADG ³ Ōμ»ðñ C Ĩ Ÿù»³ Ĕ³ ABD éáŌáı ŸáŸÇ C éáŌá-
Ÿáı ŸÇ AC շé³ ĨÇ³ è C Ÿó³ é E E Í³ Ÿáñ Ĩ áĭè
Ÿó³ ó»³ Ĕ³
12 A Ĩ³ òŸ³ ñ ABE ³ ŸùÁŸŸÇŸ C ³ ŸùŸŸŸ
13 G ¹ áóéŸ³ Ĕ³ »³ Ĕ³ ÷ Ĕ³ ½»½¹ áóéÁŸ C »½»Ĩ³ Ĩ³ Ç»Ĕ³ ¹ áóéŸ
÷³ Ĩ³ »³ Ĕ³ É A շ½Ĩ³ Ĩ³ ÇŸ³ F »Ĩ³ »é ÷ Ĕ³ »óáĭè
14 BC Ĕ³ »³ éŸ
15 ABCEG · ³ μñÇշĔÇ
16 F áðñ³ Ĕ³ óÇñ μ»ñĨ³ ñ»³ Ĕ³ ÷ Ĕ³ ½áðñ³ Ĕ³ áóÁÇóŸ · áá:ñ

Դու զանտանելին յորովայնի տարար
Եւ ծընար մարմնով զառ ի Հաւրէ ծընեայն:

Դուռն արեւելեան Ադին դրախտին բացող
20 Եւ արեգականն արդարութեան ծագող:

Ջքեզ այսաւր Որդին քո միածին եկեալ,
Փոխադրեալ դասեաց ի յերկնային խորանսն:

Հիացեալ տեսին իմանալեացըն դասքն
Մարմին հողեղէն վերասլացեալ յերկինս:

25 Քեզ առ ի պատիւ ընթանային յառաջ՝
Գունդք սերովբէից թեւասքաւղեալ գորով:

Ջքեւ քառակերպիցըն հոյլքն ակումբ առեալ,
Սպասաւորէին հրեշտակական երամբն:

Դու ի յերկնաճեմ յաստուածակերտ խորանսն
30 Ջանազան փառաւք պայծառացեալ մըտեր:

Ջքեզ առաքելոցըն գովէին գումարք,
Եւ դասք կուսանացն՝ հըրճողական ճայնիւ:

Քեզ այսաւր տաւնեն եկեղեցոյ մանկունք
Եւ խոստովանին. «Աստուածածին միշտ կոյս,

35 Լո՛ւր պաղատանաց յուսացելոցս ի քեզ
Եւ լե՛ր բարեխաւս առ միածին Որդիդ:

17 C āÇù 17-20

18 FG Ñûñç

19 F ¹Áñ³ Èĩ ÇÝ AFG µ³ óúŃ BDE µ³ ó³ ðŃ

20 ABDEF Í³ . ³ ðŃ G Í³ . úŃ

21 AD áñ¹ ÇÝ ÛÇ³ ÍÇÝ³ Թ³ ðñ³ é ú»½ »Í³ É ÷ È ĩ áŃÇ
G ³ Թèñ B úáŃ

22 CE ÷ áĒ³ ¹ñ»³ ó ԹñĪñ» (E ԹñĪñç Ç) ԹñĪÝ³ ԸÇÝ
ù³ Ő³ úÝ ÷ È ĩ áŃÇ F ÷ áĒ³ ¹ñ»³ ó G ÷ áĒ³»³ ó F
ԹñĪñç ÷ È ¹³ è»³ ó G Ç ԹñĪñç ÷ È ¹³ è»³ ó F
ĒáŃè»ŃÝ ÷ È ԹñĪÝ³ ԸÇÝ B ù³ Ő³ úÝ ÷ È Ēáñ³ ÝèÝ

23 C ÇÛ³ Ý³ Թ³ óÝ BCFG ¹³ èù

24 E ĩ »ñ³ ԹĒ³ ó»³ É

26 A èçñáµçÇó B èçñáí µçÇó C è»ñáí µçÇó F è»ñá-
µçÇó AD Ā»ð³ èùáŃ»³ É G Ā»ð³ èùŃŃ»³ É G ¹ÇÛù ÷ È
· áĒáí

27 C āÇù 27-32 B Ñáññ F ĒáŃŃá ÷ È ÑáññÝ

28 AD »ñ³ Ûù E »ñ· áí ÷ È »ñ³ ÛùÝ

29 F āÇù 29-46 E ԹñĪÝ³ Թ»Û E Ēáñ³ Ýè

30 G ÷ ³ éùù

31 EG · áŃŃ³ ñ

32 B Ý áŃè³ Ý³ ó E Ññ»áŃ³ ðŃ³ Ī³ Ý

33 G ³ Թèñ ĩ úÝ»Ý C »Ī»ŃŃ»áŃŃ»Ī»ŃŃ»áŃ B Û³ Ý· áŃŃ

34 D ³ èĩ áŃ³ Ī³ Û³ Թñ èáŃµ ÷ È ³ èĩ áŃ³ Ī³ ÍÇÝ ÛÇԹ

36 B µ³ ñçĒ³ ðè G µ³ ñ»Īùè EG áñ¹ ÇÝ

Ծո՛ւնը առ ի խոնարհ ընդ հաշտութեան մերոյ
Կըրկնեա՛, մայր կենաց, կամեցողին բարեաց:

Աղբիւրս արտասուաց ընդ փրկութեան մերոյ
40 Բըղխե՛ա յորդառատ, մարդասիրին ծընող,

Սուրբ զեկեղեցի անշարժ պահել յաւէժ,
Եւ զհաւատացեալքս անփորձ մընալ ի սմա:

Եւ ի գալըստեան մեծի ծագման լուսոյդ
Մըտցուք յառագաստ ընդ իմաստուն կուսանան՝

45 Արժանաւորիլ ընդ անմարմնոց դասուցն,
Փառս վերահընչել Երրորդութեանըն միշտ»:

37 D Ս»նձՕՍ

38 BC Ի ԱնԻ Կ»՝ Ս C Ի նԻ Կ»՝ A μ» ԿԿ ԳՕՕՕձձձձ Իձ Ի »Կ՝ Օ
C Ի ԳձԵՇ ÷ Է Ի »Կ՝ Օ BE Ի՝ Ս »ձ՝ ՕՕՇԿ

39 ADG » Օμ»նէ C » Օ»նէ ÷ Է » ՕμՇձնէ E » ՕμՇձն
DEG ÷ ԱնԻ ԳձՁ»՝ Կ

40 C μՕԷ»՝ E μԱՕԷ»՝ Ս Խն՝՝ Ի » Ի AG ԻԱԿձՕ BDE
ԻԱԿ՝ ՕՕ C ԻԿ՝ ՕՕ

41 G Կ»Ի »Օ»ձՇԷ DE Գ՝ Ն»՝

42 ABEG ԿՁ՝ ձ՝ Ի » ձ՝ Գ»՝ ԷՇ CE ՍԿ՝ Է BCE ԷՍ՝ Ս

43 BCEG ԷձԵձԱԿ

44 C ՍԻ ձձձ CEG Ի ԳձԵՇ՝

45 E » նԱ՝ Կ՝ ձձն»՝ Ս G » նԱ՝ Կ՝ ձձն»՝ Է ABD » ԿՍ՝ նՍ-
ԿձձԱԿ A Ի » ԷԿ D Ի » ԷԿ

46 B Ի »ն՝ ԽՁԱԿ»՝ Է C Ի »ն՝ ՆԿ»՝ Է E Ի »ն »ն. »Է ÷ Է Ի »ն՝ -
ՆԱԿ»՝ Է C »ննձն՝ ԳձՁ»՝ Կ

ԿԳ. ՏԱՂ ՓՈԽՄԱՆ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻՆ, Ի ՆԵՐՍԷՍԷ

Նոր քերովբէ հողանիւթ, աթոռ էից բարձողին,
Աստուածածին՝ սուրբ տաճար Բանին, ը՛, Հաւր,
Երկինք երկնից ի յերկրի ցուցար, ո՛վ սրբբուհի Կոյս,
Մարիամ՝ մայր Աստուծոյ անհարսնացեալ:

- 5 Ըոպէից կուսից համայնից մարդկան ծագեցեր լոյս,
Նոր արեւելք արեգականն արդարութեան,
Սա այսաւր իջեալ զաւրաւք հրեշտակաց առ քեզ, կոյս եւ մայր,
Բարձրացոյց ըզքեզ ի վերինն Երուսաղէմ:

- 10 Եկեալ եւ դասք սուրբ առաքելոցն ի փոխումըն քո,
Համաձայն զըւարթնոցն գովէին զաւրհնեալդ ի կանայս:
Սոցին նրման եւ մեք երգեսցուք քեզ, տիրուհի սուրբ,
Ընդ սրովբէից դասուց բարձրացելոյդ ի փառս:

² 0μÇõñŸ»ñ

- A - 0»é. 7785, Ā»ñĀ 410³ μ
- B - 0»é. 3503, Ā»ñĀ 55μ-56³
- C - 0»é. 79, Ā»ñĀ 337³ μ (õ³ ñÇ½)
- D - 0»é. 80, Ā»ñĀ 257μ-258³ (õ³ ñÇ½)

Êáñ³ · Çñ

- A ² Ÿ ĩ ³ 0 ² ëi áõ³ Í³ ÍŸŸŸ, »ñĪñáñ¹ ³ õáõñŸ B
- i »ë í »ñ»õáõŸ C Ø»0Ç¹ [Ç] õáË[Ÿ³ Ÿ] D ² Ÿ ĩ ³ 0
- ŸŸŸŸ, Ç ŸáŸŸ ÊáñŸáõñ¹

İ ³ Ÿñ³ İ ³ á¹ Ÿ»ñè»è

´Ÿ³ · Çñ

- 1 C ù»ñáμ» D ù»ñáμç
- 3 C »ñĪŸÇó »ñĪŸŸù ÷ Ê »ñĪŸŸù »ñĪŸŸó
- 4 A ³ ŸĀŸ³ ñèŸ³ ó»³ Ê
- 6 C áí ÷ Ê Ÿáñ ABD ³ ñ». ³ İ³ ŸÁŸ
- 7 C è³ ŸC Ÿ³ Ÿñ¹
- 8 A μ³ ñ0Āñ³ óáŸ
- 9 D çĪ»³ Ê D ³ é³ ù»Êáó C ÷ áÊáõŸŸ B úáŸ
- 10 C ½Āõ³ ñĀŸáó
- 12 C èñáμ»Çó AB μ³ ñ0Āñ³ ó»ÊáŸ D ÷ ³ éè ³ ŸçŸ

ԿԴ. ՓՈԽ

Նարդոս բուրեալ եղբաւորորդին,
Եւ իւղ թափեալ անուն նորին,
Ընդ աւրիորդ զըստեր Դաւթի
Անճառ սիրով բաղձամամբ կապի:

5 Վարդ կարմրերփեան յառաւաւտին,
Սաղարթապատ յերեկոյին,
Արեգական լոյս պարագրի,
Ընդ պատենիւ լուսոյն ծածկի:

10 Գայ այծեման որթուց նըման,
Վերայ լերանցըն Բեթելեան,
Եմուտ ի վրանըն Կեղարու,
Արար տաճար իւր լուսատու:

15 Անճրեւըն Հաւր ամպով Հոգւոյն,
Իջեալ ի գեղմն իմանալոյն,
Սերմըն սիրոյ Բանին բուսաւ,
Եթող յերկրի եւ վերացաւ:

20 Տաճար լուսոյն աստ բնակեցաւ,
Որքան բնակեալըն կամեցաւ.
Վեր համբառնայ այսաւր կառաւք
Եւ բաղմաչեայ քրովբէաւք:

² ӨмÇòñŸ»ñ

A - Ө»é. 7785, Ā»ñĀ 410μ-411μ
B - Ө»é. 3503, Ā»ñĀ 56μ-57μ
C - Ө»é. 79, Ā»ñĀ 337μ-338³ (ö³ ñÇ½)
D - Ө»é. 80, Ā»ñĀ 258³ μ (ö³ ñÇ½)
E - Ө»é. 6495, Ā»ñĀ 211³
Ēañ³ · Çñ
ACD ö[áĒ] B³ ŸĒañ³ · Çñ E í³ ð³ ¼ŸÇö [¶ñÇ. añ
Ēáöe³ ö.]
İ³ ĩñ³ İ³ á³ ÚÁí³ . »² eî í³ Í³ ÍŸÇŸ »ñ.
´Ÿ³ · Çñ
2 AC »ðŦ B »ð
3 CE ¹eî »ñ
4 C eÇñáŸE μ³ ðŦŸ³ ù

6 B »ñ»İ áŸŸ C Ÿñ»İ añÇŸ E Ÿñ»İ áÇŸ
8 E ĒáŸeáŸŸ
9 E ·³ AD³ ŸŸ»Ÿ³ Ÿó CE ŸŸ³ Ÿ
10 AE í »ñ³ B Ç í »ñ³ D Ç í »ñ³ ŸC Ēñ³ ŸóŸ B μ»¹»-
Ē»³ Ÿ E μ»Ā»Ē»³ Ÿ áöŦŦáö³ Í³ μ»¹ »Ē»³ Ÿ
11 AD çÚáöî C í ñ³ ŸŸ
13 C³ ŸŦñ»ðŸ BCE³ Ÿμáí CE Ÿá. áŸŸ
14 E · »ŦŦÁŸ
15 C e»ñŸŸ
18 AC μŸ³ İ³ »³ ĒŸ
19 BE Ÿ³ Ÿμ³ eŸ³ E³ e Ÿ³ ÷ Ē³ Ēe³ ðñ
20 E μ³ ¼Ÿ³ á³ A ùçñáí μçÇöŸ C Ÿñáμ»ÇöŸ B ù»ñáí μçÇöŸ
E ŸñáμçöŸ

Առաքելոցն գումարեալ,
 Սուրբ կուսանացն ժողովեալ,
 Ծածկեն զկուսից մայրն ի յերկրի
 Պայծառ ջահիւք եւ լապտերաւք:

25 Անմարմնականքն վայր իջեալ,
 Զգերեզմանաւն պար առեալ,
 Ծագմամբ լուսոյ երգել երգ նոր՝
 Զերիս աւուրս ոչ լըռելով:

Նոքին զմարմինն սուրբ առեալ,
 30 Հրեղէն կառաւք վեր համբարձեալ
 Ի լուսաճեմ խորանս վերին,
 Յեղականաց անմըտելին:

Նոցին եւ մեք համաձայնեալ,
 Քե՛զ, Տիրամայր, զայս երգս առեալ,
 35 Երկրրպագեմք հետ միածնին՝
 Մեր փրկողթեանն պատճառին:

Րամեալքս տաւնեմք ցրնծութեամբ
 Զվերափոխումն քո յերկինս.
 Գանձին ունակ, փարթամացո՛ւ
 40 Զաղքատս՝ երգել փառս Աստուծոյ:

21 C ³ é³ ù»էáóÝ

22 E áÇù 22-39 C Í áðè³ Ý³ óÝ

23 A ÁÝ¹ í ÇÙù ÷ È Ç Թ»նÍ ñÇ

25 C ³ ÝÙ³ ñÙÝ³ Í³ ÝùÝ

26 C ½» ñ»½Ù³ Ý³ óÝ

27 A ½»ñ· è »ñ· »էáí ÷ È »ñ· »É »ñ· Ýáñ

28 C էé»էáí

29 B ÝáñÇÝ ÷ È ÝáùÇÝ B ½³ ñÙÇÝÁÝ C ½Ù³ ñÙÇÝÝ

32 AD Թ·Õ³ Ý³ Í³ ó B Թ·Õ³ Í³ Ý³ óè C ³ ÝÙì ³ Ý»էÇÝ

34 B í Çñ³ Û³ òñ¹ D í Çñ³ Û³ òñ

36 C ÷ ñÍ áðÁ»³ ÝÁÝ á³ í x³ éÇ¹ D á³ í x³ éÇ

37 D í ³ óÝ»ÙùÁù C óÝÍ áðÁ»³ Ûù

38 C ½í »ñ³ Թ· áÈ áðÙÝ A ÈÝ¹ áðÁ»³ Ûù ÷ È Թ»նÍ ÇÝè

39 BCD ÷ ³ ñÁ³ Û³ óáÍ

40 E ³ Õù³ í è E ½÷³ éè E í áÕÇó Թ»í áԹ

Ս³ óÇİ »³ Ýè Թ³ óÇİ »ÝÇó,

óó Թ³ Û³ Ý³ Թ³ ³ á³ . ³ ԹÇóf

ԿԵ. ՏԱՂ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ, Ի ՆԵՐՍԻՍԷ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԷ

Նորագուարճ խընդութեամբ բերկրեա՛ցրնծալով,
Կոյս անապական, հարսըն պանծալի Որդւոյ արքայի.
Դուստրը վերինն Երուսաղեմի, ո՛վ սուրբ եկեղեցի:

5 Եկեալ ի Սաբայ դըշխոյ, բերեալ խունկս եւ ոսկի
Նոր Սողոմոնի հաւր իմաստութեան՝ հաւատ, յոյս եւ սէր.
Թագուհի գերապանծ վայելչութեամբ պայծառացեալ, ո՛վ սուրբ եկեղեցի:

Բաբունւոյն շըրթանց շընորհք ըզքեւ, ը՛, սփռեցան,
Թագաւորըն ցանկացաւ պայծառ քո գեղոյ, մոռա ըզտուն Հաւր.
Հարսն ի հեթանոսաց ընտրեալ ի յազգաց, ո՛վ սուրբ եկեղեցի:

10 Սըրտիւ ի սէր քո հարեալ փեսայն երկնաւոր,
Արեամբ իւր գընեալ մաքրեալս յանմաքրից կողին վըտակաւք.
Դըշխոյ զարդարեալ ի վերջաւորս յոսկեհոռն, ո՛վ սուրբ եկեղեցի:

Եդեալ ի հիմունըս քո քարինք պատուականք՝ յասպիս, կարկեհան,
Ջդասս առաքելոցն եւ մարգարէից.

15 Քաղաք Աստուծոյ ուրախացեալ գընացիւք գետոց, ո՛վ սուրբ եկեղեցի:

Սիւնս եաւթըն կանգնեալ ի քեզ ճարտարապետն,
Ջեաւթնարփեան շընորհս պէսպէս պարգեւաւք Հոգւոյն բաժանմամբ.
Տուն իմաստութեան, յորում խառնի գինին ուրախարար, ո՛վ սուրբ եկեղեցի:

² ԾμÇõñŸ»ñ

A - Ծ»é. 7785, Ǻ»ñǺ 394μ-396³
B - Ծ»é. 3503, Ǻ»ñǺ 203μ-205μ
C - Ծ»é. 79, Ǻ»ñǺ 370μ-371μ (ć³ ñÇ½)
D - Ծ»é. 6495, Ǻ»ñǺ 394³
Êáñ³ · Çñ
A ² ƒē ī ³ Ǿ °İ »Ǿ»óóáŸ Ç Ū»ñēÇēŸ Ɔ³ ƒáó İ ³ ǺáóǾÇ-
İ áēŸ ³ ē³ ó»³ É B ² ƒē ī ³ Ǿ °İ »Ǿ»óóáŸ Ç Ū»ñēÇēŸ
İ ³ ǺáǾÇİ áēŸ Ɔ³ ƒáó C İ ³ Ǿ»ñ °İ »Ǿ»óóáŸ Ū»ñēÇē[Ç]
İ ³ ǺáǾ[Çİ áēÇ] D Ǿ»Ǿ»¹ Ç ³ ½ŸÇǾ
İ ³ ƒñ³ İ ³ á¹ Ū»ñē»ēÇ » »ñ · ē
´Ÿ³ · Çñ
1 B Ýáñ³ ½Ǻó³ ñ× C ĒŸ¹ áǾǺ»³ Ūμ D μ»ñİ ñ»³ É áǺŸ-
İ³ ƒáí
2 C á³ Ýó³ ƒÇ CD áñ¹ áŪ C ³ ññ³ Ç

3 B í »ñÇŸ A »ñáǾē³ ǾŸŪÇ
4 AC »İ »³ Ē¹ ABC ē³ μ³ C ¹βĒáŪC ĒáǾŸñē
5 A ēáǾáí ŪáŸÇ B ēáǾáí ŪáŸÇē D Ñññ C ÇŪ³ ēī áǾ-
Ǻ»³ ŸŸ D ÇŪ³ ēī áǾǺÇǾŸ C ē»ē ÷ Ē ēŸñ
7 D áÇù 7-36 BC ñ³ μáǾŸáŸŸ C ƒñǺ³ Ýó B Ǻ½ē÷ é»ó³ Ÿ
÷ Ē Á, ē÷ é»ó³ Ÿ C Ǻ½÷ é»ó³ Ÿ ÷ Ē Á, ē÷ é»ó³ Ÿ
8 B Ǻ³ · ³ óáñŸ C Ǻ³ · ³ óáñ A Ñññ
11 AB Ū³ ùñ»³ É
12 C í »ñÇ³ áǾñē ABC ƒáēİ ŸÑáǾéŸ
13 C ÑÇŪáǾŸē B İ³ ñİ ŸÑáǾéŸ
14 B ½¹³ ē AB ³ é³ ù»Ēáó C Ū³ ñ · ³ ñ»Çó
15 C · Ÿ³ óÇǾù
16 B Ç³ ǾǺŸ C »ǾǺǺŸ
17 C ½»ǾǺŸ³ ñ÷ »³ Ÿ C Ñá · áŸŸ

- Ի նոյն պարիսպ քո շինեալ աշտարակ ոսկեղէնս.
- 20 Պատուար արծաթի, դրունք երկոտասան մի մի մարգարտեայ.
Մայրաքաղաք վերինդ Երուսաղէմ, ո՛վ սուրբ եկեղեցի:
- Երեւեալ ախճապակիք քո բիւրեղ սառնագոյն,
Ի նմա որդիք լուսոյ լուսով կերակրեալ գառամբն Աստուծոյ.
Սիրոն լեառն, յորում հոգիք անդրանկաց գրելոց ի յերկինս, ո՛վ սուրբ
եկեղեցի:
- 25 Եկին ի հեռաստանէ որդիք քո ցըրուեալք,
Զդըստերըս քո ուսովք բարձեալ թագաւորք բերին ընծայիւք.
Տաճար նոր, գերապատուեալ քան զառաջինն ի փառս, ո՛վ սուրբ եկեղեցի:
- Րամեալ ժողովին ի քեզ մանկունք առագաստի,
30 Պարեն ընդ հրեշտակս գինեաւ սուրբ արեամբն հացիւրն կենաց.
Հարսնարան յաւէժ հարսանեաց անմահ փեսային, ո՛վ սուրբ եկեղեցի:
- Գոչեա՛ ուրախութեամբ, երբեմն՝ ամուլ, անծին,
Եւ արդ՝ բազմորդի, քան զարամբին ծընար ազգս եւ ազինս.
Մայր հաւտից բանաւորաց եւ լուսակիզըն գառանց, ո՛վ սուրբ եկեղեցի:
- 35 Ստեամբք կերակրես միշտ ըզմանկունս կաթամբ եւ մեղու՝
Հին եւ Նոր Կտակարանաւք, մարմնով եւ արեամբ քո սուրբ փեսային.
Մայր հոգւոց, երգեմք ի քեզ Երրորդութեանն ըզփառս, ո՛վ սուրբ եկեղեցի:

19 B a³ nçëèà C ³ Bì ³ ñ³ İ è B àéİ »Õ»Ýè

20 C »ñİ áí ³ è³ Ýè ABC Û³ ñ. ³ ñí »³

22 B ùáŪA µ»õñ»Õ

23 B ÝÛ³ Ý C . ³ é³ ÛÝ

24 AB èÇáí Ý C · ñ»ÉáóÝ C ãÇù Ç

25 C óñáó»³ ħñ

26 C ½¹ èİ »ñè A ùáŪC ÁÝÍ³ Çòù

28 B Ááí áí ÇÝ BC Û³ Ý. áóÝù

29 B ÑñÁBì ³ İ è C ³ ñ»³ Ý

30 C Ɔ³ ò»ñ ÷ È Ɔ³ òĴÁ C ÷ »è³ ÇÝ

32 AB ÍÝ³ ñ

33 A Éáóè³ İ Ç½Ý B Éáóè³ èİ Ç¼µÁÝ

34 B èİ »³ Ûµù C èİ »³ Ûµ B ¼Ū³ Ý. áóÝè C Á, Û³ Ý. áóÝè

36 C Ñá. áó B »ññáñ¹ áóÁ»³ Ý B Ááí ÷ È Áí

ԿԶ. ՓՈԽ

Ի լուսոյն արփույ առ լոյսն, որ յԵրուսաղէմ,
 Ստուերն անգիտութեան ի քէն հալածեցաւ.
 Ուրախ լե՛ր, ցընծա՛, Սիոն, մայր եկեղեցի,
 Իիւսեալ քեզ պըսակ փառաց յաւրինէ արքայ:
 5 Բախճական ձայնիւ գովեա՛, Երուսաղէմ, զՏէր,–
 Բազմի յառագաստ քո սուրբ փեսայն երկնաւոր,
 Երգս առեալ պարեն սրովբէք սըրբասաց ձայնիւ,
 Կայ դըշխոյ յաջմէ փառաւք սուրբ թագաւորին,–
 Եւ զարթո՛ զմանկունըս քո յաւրհնաբանութիւն:
 10 Ղամբարափայլ տաճար երանգաւք ծաղկեալ,
 Երկնից վեհագոյն գըտար գերապանծ լուսով,
 Ցուցաւ արեգակն ի քեզ՝ պայծառ աստեղաւք,
 Ի ձայն ցընծութեան գոչեա՛ փըրկողին ըզփառս:

² ՕմՇօնՅ»ն

A - Օ»ե. 7785, Ա»նՅ 396³ μ

B - Օ»ե. 3503, Ա»նՅ 205μ-206³

C - Օ»ե. 79, Ա»նՅ 371μ (օ³ նՇ^{1/2})

Ēáñ³ · Շñ

AC օ[áĒ] B³ ԿĒáñ³ · Շñ

İ³ ĩñ³ İ³ á¹ Æ éáðñμ »İ»Ō»óÇ

´Ý³ · Շñ

1 C³ ñ÷ áŪ

3 AB ēÇáí Ý C »İ»Ō»óáŪ

4 C օðè»³ Ē B á è³ İ

5 C · áí » AB Á½í շñ

6 B éáðμ ÷ Ē éáðñμ C ÷ »è³ Ū

7 A ēñámշù C è»ñám»ù ēñμ³ è³ ó Ó³ ԽՅՇօ

8 C İ³ C ÁÝ¹ ³ շŪշ ÷ Ē Թ³ շŪշ

9 BC ½³ ñĀáŪ C ½Ū³ Ý. áօÝé

10 C Ō³ Ūμ³ ñ³ ÷ ³ Թ»³ Ē A »ñ³ İ³ օù

11 BC í »ñ³ · áŪ C · İ³ ñ

13 C օÝÍáօĀ»³ Ý BC ÷ ñĪ áŌÇÝ C Á½÷³ è è³ ԹŪ »օ

ԿԷ. ՏԱՂ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ, Ի ՆԵՐՍԻՍԷ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԷ

Յաւէժ, եկեղեցի, ցընծա՛,
 Եկեալ ի քեզ փեսայն.
 Ե՛լ ընդառաջ, դըշխոյ հարան:
 Ի գարդ շափիւղայ զարդից՝
 5 Մայր Սինն որդւովք բերկրեալ,
 Մայրաքաղաք յաւէժ պըճնեալ:
 Թագաւորն եկեալ ի քեզ,
 Զքո մանկունսդ զարթո՛ ի յերգս.
 Յորջորջ քեզ վերըստին ծընունդ
 10 Ի ջուրցն աւազանին լուսոյ:
 Առաքելական հիմըն,
 Մարգարէից քարոզ,
 Երկնանրման երկինք
 Ի քեզ հաստատեալ սեղան:
 15 Հայր վըկայելով Որդւոյ,
 Ի քեզ հաց կենաց բաշխեալ,
 Հոգին աղանակերպ իջեալ
 Ի վերայ մարմնացեալ Բանին:
 Տաւնիւս ի տաւնս երգով
 20 Միշտ գոչեսցուք ձայնիւ,
 Ի սմա ըզ Դաւթեանն երգեմք
 Զոր արար Տէր. Եկայք ցընծասցո՛ւք.
 Հաւր եւ Որդւոյ պատիւ,
 Նորոգողին ըզփառս
 25 Այժմ՝ եւ հանապազ ի նոյն,
 Նոյն յաւիտեանս, ամէն:

² ὌμζὸνΎ»ñ

A - Ὄ»έ. 7785, Ἀ»ñἈ 338³ μ

B - Ὄ»έ. 3503, Ἀ»ñἈ 206³ -207³

Ἐάν³ . Հñ

A ² Թ ı ³ Ὄ օԻ »Օ»Օձա՛ւ ըñմա՛ւ B ı »°՛ ի »ñ»ձա՛Օ՛ (² Թ

ı ³ Ὄ)

´Կ³ . Հñ

1 B Թ³ ՕշñἈ B ՕԱԿԻ³ Ս

2 A ³ Ἐ ÷ Ἐ »Ի »³ Ἐ

3 A Ἀ³ է³ ζ ÷ Ἐ ἈԿ¹³ է³ ζ

4 A ԲՕ³ Ս ÷ Ἐ Բ³ ÷ ՀՕՕ³ Ս

5 AB ἔՀա՛ı Կ A აñ¹օ ÷ Ἐ აñ¹ձա՛ı ù B აñ¹³ ձù

8 B ԿՍ³ Կ. ձՕԿ³ ½³ ñἈա՛Ս

13 B »ñԻ Կ³ ԿՎԱ՛Ս Կ

ԿԸ. ՓՈԽ

Ի յերգս սիրեցեալ անձին,
Նիշ բանի նըշան առեալ.
Բերկրին զուարճացեալ անձինք,
Սեռք երկնաւորաց խըմբից:

5 Լերինք Սինային զարդիւք,
Տառք մարգարէիցն ըղձիւք,
Ի յուղիւից շարժեալ գետոց
Սիք հարաւ աւդից հողմոյն:

10 Տունկ տեսանողաց մայրից,
Ծաղիկ մատուցին վարդից,
Ծովուն խուճապեալ շարժեալ,
Խաղայր յեզերացն ափունս:

15 Նոր զարմանք յերկրի տեսին,
Նոր գեղապարեն երգ նոր,
Կանայք են երկու թռուցեալ
Ի ներքս աւգային հողմոց:

20 Թեւս են տարածեալ ի յաւդս,
Սիրասլաց աւդիւք ճեմեալ,
Հիւսք են հուր եռանդ շաղեալ
Նոյն բայաստեղնեայ հրէից:

Հեզ կամար ի սէր շարժեալ,
Ծիր երկնի շաւիղ աւդից,
Լոյս առաւաւտին ծագեալ
Արեգակնային աչացն:

² ὉμζδñŸ»ñ

A - Օ»é. 7785, Ā»ñĀ 338μ-339μ

B - Օ»é. 3503, Ā»ñĀ 207³ - 208³

C - Օ»é. 80, Ā»ñĀ 306³ - 307³ (ö³ ñÇ½)

Ēañ³ · Çñ

AB ³ ŸĒañ³ · Çñ C ó[āĒ]

Ÿ³ · Çñ

4 B ĒĀŪāÇó

5 A ½³ ñ¹ áðù

6 AC ì áðù ÷ Ē ì ³ éù

7 B ĩðĒÇó C ĩðĒĒ Ĩó

8 A ³ ó¹ Ñ³ ñ³ óÇŸ ÑaðŪaŸ ÷ Ē ì áðÇ

20 BC μ³ ƒ³ èì »ðŸ»³

- 25 *Լիալիբ լըրմամբ լուսոն,
Նոյն գունագեղի գունին,
Ի սէր շընչմանէ բուրեալ
Ի քիմս իւղաբեր հոտոցն:*
- Նիւթ յաննիւթ կապեալ շըրթանց,
30 Զայն ի Սադայէ լըւեալ,
Զեռքըն ծաւալեն զըմուռս,
Հոտ անոյշ բուրեն ըզխունկս:*
- Ի ստեանց աւրիորդք ընտրեալք,
Դըստերք Սիոնի վերին,
35 Յայտ ծանեալ տեսաք յամպոյ,
Կոյսք են կաթողին գեղով:*
- Այսք են գուշակեալ ըզմայր,
Նոր Սիոն նըման Սինեայ,
Փառք են ի Սիոն ծագեալ
40 Ի Հաւրէ լուսոյ փառաց:*
- Ի մեծ հարսնարանն Սիոն
Նոր Երուսաղէմ յայտնեալ,
Բրաբիոն պըսակ փառաց
Ի սմանէ կանգնեալ նըչան:*
- 45 *Րաբունիքըն քեւ պարծին,
Սըրբոց սըրբասնեալ անձինք,
Որ ես գերագոյն երկնից
Նորահրաշ յերկրի յայտնեալ:*
- Նոյն քեւ նորոգի սեղան՝
50 Զենարան անմահ գառինն,
Ի մեզ նա բաշխէ պարգեւ
Կենացունաբեր ի կեանս:*
- Անմահագործեալ փառաւք
Զ'ի Հոգւոյն ծընեալսն ի սմա,
55 Յորոց փառատրի երգով
Այժմ եւ յաւիտեանս, ամէն:*

26 A · áǵáí ÷ È · áóÝÇÝ

27 B ÑÁYáÛ³ Ý¿

28 ABC »Ó³ µ»ñ AC Ñ³ óì áóÝ

31 B Á½Ûáóéé

32 BC éá³ ñ»Ý³ µáóñ»Ý (C é÷³ ñ»Ý³ µáóñ»Ý) ÷ È Ñáí

³ ÝáŬ µáóñ»Ý A ³ Ýáóß B Á½ËáóÝÍ éÝ

33 B ÁÝ¹ ñ»³ ħñ

34 ABC éÇáí ÝÇ

36 AC · »Óáí Ý

39 C éÇáí Ý

41 C éÇáí Ý

42 B ũñáóé³ Ó¿Û

44 A éÛ³ ¿ ÷ È éÛ³ Ý¿

50 C ½¿Ý³ ñ³ Ý

54 C Ñá· áŶ B é³ ÷ È éÛ³

55 B ÷³ é³ óáñÇ

ԿԹ. ՏԱՂ ՍՈՒՐԲ ԽԱԶԻՆ ՔՐԻՍՏՈՍԻ, ՏԵԱՌՆ ՆԵՐՍԻՍԻ ԱՍԱՑԵԱԼ

Նոր դրախտին եկեղեցւոյ
Ծառ կենաց տընկեալ ի մէջ,
Զոր ոչ քրովբէիւք փակեալ,
Այլ դիւրահոռալ ի մէջը:

5 Երկակի ներհակաց տիպ
Մահաբերին տընկոյն ձեւով
Եւ կենարարաւն ի քեզ
Ծառոյն կենաց նըման:

Բոպէից բանաւորաց

10 Բանալի եղեր դրախտին,
Մըտից վերըստին ի նոյն
Անփոփոխելի կայիւք:

Սեռն անապակ սիրոյ էին

15 Ծածկելոյն առ Հաւր յայտնիչ,
ԶՈրդին իւր տալով վասն իմ
Ի մահ մարմնով ի քեզ:

Իմանալի տապան Նոյեան,

Զաւժանդակեալքս ի քեզ պահեա

² 0μÇõñŸ»ñ

A - 0»é. 7785, Ā»ñĀ 428³ -429³
B - 0»é. 3503, Ā»ñĀ 224³ -225³
C - 0»é. 80, Ā»ñĀ 281μ-282μ (õ³ ñÇ½)
D - 0»é. 6495, Ā»ñĀ 381³ μ
E - 0»é. 231, Ā»ñĀ 504μ (°ñáõë³ 0̇ĵ). ı »°ë |eÇáŸS.
1949, ĀÇõ 7, շչ 176
F - Ü»ñë¿ë ÞŸáñÑ³ ĒÇ, ´³ Ÿù á³ ÷³ õ, շչ 412-413

Ēáñ³ · Çñ

A ı »°ë ı »ñ»óáõÜ B Ĩ³ ñ· éáõñμ Ĩ»Ÿë³ μ»ñ Ē³ áÇŸ
õñÇëı áeÇ, ı ³ 0̇ ı »³ éŸ Ü»ñë|ÇeÇ| Ĩ³ Ā|á0ÇĨ áeÇ|
C ² Ēë ı ³ 0̇ éáõñμ Ē³ áÇŸ õñÇëı áeÇ, Ç Ü»ñëÇë¿
Ĩ³ Āá0ÇĨ áe¿ D Ø»0̇»¹Ç ³ ½ŸÇõ [² ³ óáõñ] E ı ³ 0̇»ñ
éáõñμ Ē³ áÇŸ, ı »³ éŸ Ü»ñë¿ë Ĩ³ Āá0ÇĨ áeÇ »ñ·
(ı á³ · ñáõÜ¹ ı ³ 0̇ éáõñμ Ē³ áÇ) F Ē³ áÇ
Ĩ³ ĩñ³ ı ³ á¹ Ü»ñëÇeÇ »

´Ÿ³ · Çñ

1 D »Ĩ»0̇»óáŸE »Ĩ»0̇»óóá
2 BF ı ÁŸ. »³ Ē
3 BCE áÇü ½áñ ADF üñáμ¿Çõü EF á³ Ñ»³ Ē³ É + Ē ÷³ Ĩ³ É
6 A Ü³ Ñ³ μ»ñ D Ü³ Ñ³ óáóóÇá BF ı ÁŸ. áŸ CE ı ÁŸı áŸ
ABEF 0̇»óáı ¹
7 DF ü¿Ÿ
8 A ¹áó Ĩ³ éáŸ DF áÁı áó0̇ Ĩ»Ÿ³ ó Ü³ ñ¹Ĩ³ Ÿ ÷ Ē
ı á0Ç
11 E Üı Çó
13 C é¿éŸ BD ³ Ÿ³ á³ Ĩ³ Ÿ
14 C Ĩ³ ĨŸ³ éáŸ D Ĩ³ ĨŸ³ éáŸ AEF Ñüñ D Ñ³ ĩñ
15 BCEF ı ³ Ē
16 D Ü³ ñÜŸáı Ç Ü³ Ñ
18 ACDE ½³ óÁ³ Ÿ¹³ Ĩ³ »³ Ēë F ½áĀ³ Ÿ¹³ Ĩ³ »³ ĩñë D á³ -
Ñ»³ ÜEF á³ Ñ»³

- 20 Ի հեղձական մեղաց ծովէ
 Եւ ի հըրեղէն գետոցն:
- Սաբեկայ ծառոյն նըման
 Ոչ խոյ յողջակէզ կախեալ,
 Այլ գառն Աստուծոյ զենեալ
 Մեզ հաշտութեան նըւէր:
- 25 Ի Գողգոթայ կանգնեալ սանդուղք
 Տեսլեամբ Յակոբայ ցուցեալ
 Հրեշտակաց իջման՝ յերկիր
 Եւ մարդկան ելից՝ յերկինս:
- 30 Երեւեալ Մովսեսեան ցուպ՝
 Զծով մեղաց հերձանելով,
 Եւ Իսրայելի նորոյ
 Դու առաջնորդես ի լոյս:

19 A āÇù Ç D »ō ÷ È Ç B Ñ»ñó³ Ý³ Ý F Ñ»ÓÓÙ³ Ýç D Íá-
 í áòè F Íáí çè
 20 BDEF Ññ»ÕçÝ BF · »í áó D · »í áŶ
 21 E è³ µ»İ³
 24 D Ç Ñ³ Խí áóĀ»³ Ý DE Ýáóçñ
 25 ABCF · áÕ· áĀ³ B İ³ ÝÍ Ý»³ É ABCDF è³ Ý¹ áóÈù E
 è³ Ý¹ áóÈù
 26 C Թ İ áí µ³ ÛE Թ İ áí µ³

27 D Ññ»Խí » İ³ óÝ ÇçÛ³ Ûµ
 28 F āÇù »ō D »ĒÇòù
 29 F āÇù 29-32 ACDE çñ»ò»³ É AC Ûáí èÇè»³ Ý BE Ûáí -
 èçè»³ Ý ACE Á, óáòà D óáòà Ûáí èÇè»³ Ý
 30 ABCE Á½Í áí
 31 AC Çèñ³ Լ·ĒÇ B Çèñ³ »ĒÇ DE Çèñ³ Թ·ĒÇ D ÝáñáĒ E
 Ýáñá
 32 BDE āÇù¹ áó C » è³ çÝáñ¹ »è¹ áó

Հ. ՓՈԽ

Կենաց փայտ տրնկեալ ըզքեզ տրնկողին զԵդեմ,
Ջտրնկագործն էից ի քէն պըտղաբերեցեր:

Անհասին ի սրովբէից բոցեղէն թեւոց
Հողեղէն բնութեանս եղեր դիւրահաս պատճառ:

5 Թագաւորն երկնից ի քեզ տարածմամբ ձեռաց
Ժողովեաց ըզհեռացեալսն ընդ թեւաւք իւրովք:

Որ ըզկապ մահու ելոյծ կապելովն ընդ քեզ,
Ի կապից մեղաց ըզմեզ արձակե՛լ հայցեա:

10 Ղեղւոյն դառնութեան փոխան, զոր վասն իմ էարբ,
Դառնաբեր վիժմունք հոգւոյս քաղցունք բըղխեսցեն:

Ի քեզ բեւեռմամբ ձեռացըն զիմս արձակեա՛,
Հեղուսեալ ոտիւքն ուղղեա՛ զզընացս իմ յերկինս:

Կենդանւոյն մահուամբ մարմնով՝ զհոգիս իմ կեցո՛ւ,
Խոնարհեալ գըլխոյն ընդ իմ՝ զիմըս բարձրացո՛ւ:

15 Որ խոցմամբ կողին տիգաւ վասըն կողածնին
Սաքրեցար հրահոս բըղխմամբ կըրկին վըտակացն,

² ՕμϞον̄Υ»ñ

A - Օ»é. 7785, Ā»ñĀ 429³ μ
B - Օ»é. 3503, Ā»ñĀ 225³ - 226³
C - Օ»é. 80, Ā»ñĀ 282μ-283μ (ö³ ñϞ^{1/2})
D - Օ»é. 6495, Ā»ñĀ 381μ-382³
E - Ū»ñéçë ÞŸáñÑ³ ĘϞ, ¹3 Ÿü ā³ ÷³ ð, շϞ 413-416
Ēáñ³ · Ϟñ
AD ö[áĒ] (D Ā»ñĀ 382³ a Ūáñ¹ áñ) BC ³ ŸĒáñ³ · Ϟñ
E Ūáñ¹ áñ³ Ĩ
Ĩ³ ðñ³ Ĩ³ a¹ Ĩ³ ĀáŌϞĨ³ áéϞ D³ ðáó
¹Ÿ³ · Ϟñ
1 B Ĩ¹ ÁŸ¹ »³ ĒD Ĩ¹ ÁŸĨ¹ ūŌϞŸ
2 C ^{1/2} ÁŸĨ³ · áñĨ¹ D ^{1/2} ŸĨ³ · áñĨ¹ ŸE ū^{1/2}
3 DE āçü Ϟ A ēñámçó D ē»ñámçó E ē»ñái μçó

5 BC »ñĨ¹ ŸϞ
6 A Á^{1/2}ñ³»é³ ó»³ Ēë C Á^{1/2}ñ³»é³ ó»³ ĒëÁŸ C āçü ÁŸ¹ D
Ā»ö³ ö³ ūŸ E Ā»öüŸ
7 A շէաւ̄ DE Ϟ ÷ Ē ÁŸ¹
9 BCD Ō»ŌáŸ
10 BDE í ÇĀ³ Ÿü CD Ñá· áñë D μĀĒ»éó»Ÿ
11 D ó»é³ óŸ Á^{1/2}ϞŪë³ ñó³ Ĩ³ Ū
12 D Ñ»éáöë»³ ĒB ^{1/2} ŸÁŸ³ óë C ^{1/2} ÁŸ³ ó D Á^{1/2} ÁŸ³ óë
E Á^{1/2} Ÿ³ óë
13 D Ĩ¹ áŌϞó ³ é³ ç^a ðñ¹ áñ[³ Ĩ] BCD Ĩ¹»Ÿ¹» ŸáŸ BC
Ĩ¹»óáŸ
14 D Ĩ³ éŸ ÷ Ē ÁŸ¹ BD μ³ ñóñ³ óáŸ
16 D μĀĒŪ³ Ūμ

*Արբրեա՛ ջրովն այնու զմարմնոյս յանցանս արտասուլաւք
Եւ զհոգւոյս մասունս մաքրեա՛ արեան վըտակաւն:*

*Ի դըժոխս իջմամբըն քեւ ազատեաց զգերեալսն.
20 Ազատե՛լ մաղթեա եւ զիս ի բանտէ մեղաց:*

*Հոսեալ հրեղինաց դասուցն առ գերեզմանաւն
Ջքոյդ նախապատիւ անուն վերաձայնէին:*

*Առ խընկաբերիցըն դասս փողէր զըւարթունն.
– Զխաչեալն,– ասէ,– զի՞ խընդրէք, չէ աստ, այլ յարեաւ:*

*25 Յորժամ լուսափայլ ծագիս ի յարեւելից,
Զմեզ լուսաւորեա՛ փառաւք, նըչան տէրունեան:*

*Որով զուարճացեալ ցընծան դասք խաչակրաւնիցն,
Ձուարճակից լինել նոցին զմեզ արժանացո՛:*

*Յանկալի վերնոց դասո՛ւցըն համադասեա՛
30 Ընդ նոսին Երրորդութեանըն միշտ երգելով ըզփառս:*

17 DE ³ nî ³ eáðùù
18 C ½Ñá. áñe D ½Ñá. áŭ D eĒ³ ƒ³ Yē ÷ Ē Ū³ eáðŸē E
Ū»Ō³ Yē ÷ Ē Ū³ eáðŸē
19 E ½ »ñ»³ ĒŸ
20 CE μ³ Ý¹ ç D Á½Ū»½ Ç Ū»Ō³ ó Ū»ñáó ÷ Ē »ð ½Çē Ç
μ³ Ý¹ ç Ū»Ō³ ó
21 D ¹³ eáðó DE · »ñ»½Ū³ ÝÇŸ
23 B ĒÁŸ. ³ ũ»ñÇóÁŸ B ¹³ eŸ E ¹³ e C ½áð³ ñĂáðŸŸ

24 DE ½Ē³ á»Ē»³ ĒŸ D ³ eçñ ÷ Ē ³ eç, ½Ç ĒÁŸ¹ ñçù E áÇù
½Ç
26 E ÷ ³ eùù
27 D ½Áð³ ñ×³ ó»³ Ē E Ē³ á³ İ ñùŸÇó
28 D ñ³ Ē³ İ Çó ÷ Ē ½áð³ ñ×³ İ Çó B ³ ñĂ³ Ý³ óáñ
29 B ó³ Ý. ³ ĒÇ D Ñ³ Ū³ Ó³ ŸŸ»³ Ē ÷ Ē Ñ³ Ū³ ¹³ e»³
30 D ÁŸ¹ ÝáeÇŸ »ñ. »Ē Á½÷ ³ eē eáðñμ »ññáñ¹ áðĂ»³ Ý
÷ Ē i áŌÇ E »ññáñ¹ áðĂ»³ Ý¹ »ñ. »Ē ŪÇBi

ՀԱ. ՏԱՂ ՍՈՒՐԲ ԽԱԶԻՆ,
ՏԵԱՌՆ ՆԵՐՍԻՍԻ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ

*Միակն ի միոյն յանըսկիզբն էէն անեղ,
Սընեալ նոյնաբար անժամանակ Որդին:*

*Որդին անեղին եղելոց էակ ընդ Հաւր,
Հոգւով ներգործեալ զարարածոց գոյակս:*

5 *Գոյակ նախեղակ իննեկի դասուց աննիւթ,
Հոգւոց հրեղինաց Երրորդութեանըն հուպ:*

*Հուպ իւր տիրական պատկերաւ պատուեալ ըզմարդն՝
Եղեալ տընկագործ անմահական դրախտին:*

10 *Դրախտին Աղենայ ծառ կենաց ի մէջ նըմին,
Դիմակ մահառիթ՝ մի՛ ճաշակել պատուէր:*

*Զպատուիրան լուսոյ խաւարին խաբամամբ թողեալ՝
Մերկացաւ գլոյսն անըստուերական փառացն:*

*Փառաց թագաւորն ի խընդիր ելեալ իւրոյ
Ստեղծեալ պատկերին՝ ըզնոյն առեալ բնութիւն:*

² ՕմՇօնՅ»ն

A - Օ»ե. 7785, Ա»նԱ 432μ-433μ
B - Օ»ե. 3503, Ա»նԱ 231³ - 232μ
C - Օ»ե. 79, Ա»նԱ 285μ-286³ (օ³ նՇ½)
D - Օ»ե. 80, Ա»նԱ 264μ-265μ (օ³ նՇ½)
E - |´³ ½Ս³ ի շԱՏ. ի »Յ» ի ՇԻ, 1889, Ե»աի »Սμ»ն, չՇ 269-270

Էան³ · Շն

A ի³ Օ Եաօնμ Է³ աՇԿ, Ս»նեՇԵՇ Ի³ ԱաօՇՇԻ աեՇ³ - Ե³ օ»³ ԷԵԵ ի »³ ԵՄ Ս»նեՇԵՇ Ի³ ԱաօՇՇԻ աեՇ Ե³ Աօ (Է աՇ), Շ Եաօնμ Է³ աՄ, ի³ Օ Էաեհաի³ աՇ լՇԿ C³ Է³ Է ի³ Օ Է³ աՇ, ³ ԵՇ »օ աօնμ³ ԱՇԿ D³ ՅԷան³ · Շն

Յ³ · Շն

1 B ՍՇ³ Ի աՄԻ ÷ Է ՍՇ³ Ի Մ Շ ՍՇաՄ C ՍՇա ÷ Է ՍՇաՄ D³ ՅԱԷԻ Շ½μ
2 C աՄ¹ Շ
3 ACD աՄ¹ Շ BDE »Օ»ԷաօԷ E Ննն
4 C Նա. աի
5 ABCE ՇՄԿ³ Ի Շ D ՇՄԿ³ Ի Շ
6 C Նա. աՄ C »ննաՄ¹ աօԱ»³ Յ E »ննաՄ¹ աօԱ»³ ՅԿ
8 B ի ԱՄ. ³ . աՄԻ C ի ՄԻ³ . աՄԻ
9 C³ »Մ³ E ՅանՇԿ ÷ Է ՅԱՍՇԿ
10 A ½ա³ ի աօլն C ա³ ի աօ»ն
11 C ա³ ի աօՇն³ Յ
12 ABDE ԱաաաԷԿ C³ ՅԷի աօ»ն³ Ի³ Յ
13 C ԷՄ¹ Շն AD »Օ»³ Է
14 C ½ՅաՄ

15 *Բնութիւն միացեալ կուսական ծնընդեամբ Բանին,
Ընդ հողեղինիս անյեղապէս գոլով:*

*Գոլով յաշխարհի հրաշալի ծագմամբ լուսոյն,
Եկեալ կամաւ Հաւր ի կատարումըն գրոց:*

20 *Զգիրս մարգարէիցն նախաձայն բարբառ լըցեալ՝
Ի խաչ բարձրանալ երկնակառոյց ձեռինն:*

*Զեռին Ազամայ փոխանակ ճըգմանն ի ծառն,
Տարածեալ ի սմա զիւր զանարատ բազուկսն:*

*Բազուկ կարութեան Հաւր աջոյ ձեռինն մարմնով
Կամաւ բեւեռեալ ի կենսունակ փայտին:*

* * *

25 *Փայտըն կենարար քառանկիւն կանգնեալ յերկրի
Քառակողմ ազանց անմահ արկեալ սեղան:*

*Սեղան Աբրահամին Սահակայ տուեալ փոխան
Խոյ ի յողջակէզ ընդ բանաւոր զենմանն:*

30 *Զենեալ ի վերայ քառաթեւ խաչին, անմահ
Գառըն Աստուծոյ՝ բարձող մեղաց մարդկան:*

*Զմարդկայինն առ Հայր աւանդեալ զհոգի, որով
Աղաղակելով՝ էլի էլի գոչէր:*

*Գոչմամբ զարհուրեալ սանդարամետիցըն հոյլք,
Սարսեալ սաքրէին յանդընդասոյց խաւարն:*

35 *Խաւար լուսածին միջաւրեայ եհաս ժամու,
Որով լուծանէր զխաւար մեղաց մահուամբ:*

18 E Ñûñ C İ³ ÿ³ ñáõÛÝ

19 D ½. Çñ C Û³ ñ.³ ñչՀó Ý³ È³ Ó³ ǁÝ³»³ Ę C Ęó»³ Ę

20 C Ó»éÇÝ

21 BCE Ó»éÇÝÝ D ÷ áÈ³³ Ý E Í³ éÁÝ

23 E Ñûñ C Ó»éÇÝ

25 A Ęáõé³ ÝóúáõÛ³ ÷ [áÈ] B Ęáõé³ ÝóúáõÛ³³ ǁ³³ ½. շ, Ç
éÇ³ ǁáǁ C ÷³ ù Ý AD ù³ é³ Ýİ ÇóÝÇ BCE ù³ é³ Ý-
· ÇóÝ

26 C³ ÝÛ ÷ È³³ ÝÛ³ Ñ

27 BCE³ µñ³ ÛÇÝ BC é³ Ñ³ İ³ ABDE ÿ Áó»³ Ę

29 C í »ñ³

30 BE ·³ éÝ C ·³ éÁÝÝ AB µ³ ñÓ³ ðÕ

31 C ½Û³ ñ¹ Áİ³ ǁÇÝÝ E ½Ñá. ÇÝ C áÇù áñáí

32 B շԷÇ »ՕÇ E »ԷÇ »ԷÇ

33 C³ ñÑáõñ»³ Ę ÷ È³³ ñÑáõñ»³ Ę B é³ Ýİ³ ñ³ Û»İ Ç-
óÁÝ E é³ Ý¹³ ñ³ Û»İ ÇóÝ

34 C È³³ ð³ ñ

35 B ÛÇÇ³ ðñ»³ C Û»Ç³ ðñ»³ E ÛÇÇùñ»³ ÛA շÑ³ é

*Մահուամբ անմահին մահու մեռանէր պատճառ,
Եւ ի մեռելոց յառնէր բնութիւնս անկեալ:*

40 *Անկեալ նախահայրն մահաբեր ծառոյն հըպմամբ,
Կանգնէր կենարմատ փայտին մերձեալ ի նմա:*

*Նըման նոյնակի ի յաւձին հարեալ թունից,
Լուանայր կողածինըն տիգախոց կողիւն:*

*Կողին դուզնաքեայ շիթք արեան հոսեալ շնորհեաց
Յաւէժ միշտ երգել Երրորդութեանն ըզփառս:*

37 E Û³ ÑáóŸ

38 BCE ³ Ÿ. »³ Ū

39 BCE ³ Ÿ. »³ Ę C Ñà Û³ Ûµ

40 C Ĭ³ Ÿ. »ñ ÷ Ę Ĭ³ Ÿ. ŸĶñ BC èÛ³ Ū ÷ Ę ŸÛ³

41 CE ŸÛ³ Ÿ E ԹՕՇŸ C ĀՇóŸՇó

42 ACD Ĭ á0³ ĬՇŸŸ

43 C ¹ á½Ÿ³ ù³ BC ԲՇİ ù

44 C Թ³ ó»İ BE »ññán¹ áóĀ»³ ŸÁŸ BCE ÷³ éè

ՀԲ. ՓՈԽ

Արդ, աւրհնեալ ես փայտ կենաց եւ փրկութեան,
Ձոր տեսանողացըն ծանուցեալ զխորհուրդն:

Ձքեզ Նոյեան տապանըն գուշակեաց փրկող՝
Ձծառոյն Սաբեկայ գառն Աստուծոյ կախեալ:

5 Սանդուղք Յակոբեան յերկրէ յերկինս ելից,
Յուպրդ Մովսեսեան ծովահերձող մեղաց:

Ձմահաշունչ վիշապըն կըլանող հրաշիւք,
Ձող բարձող աւճին ի յաւրինակ ներհակ:

10 Գաւազան ծաղկեալ Ահարոնի նորոյ,
Ձարքայն երկնաւոր պըտղաբերեալ ի քեզ:

Գայիսոն յաղթող նոր Յեսուայ բարձեալ,
Կանգնեալ Գողգոթա՝ նըշան ընդդէմ մահու:

Կառքք քառադէմ քերովբէիւք բերեալ,
Սուրբըն սրովբէից փառաւք ի քեզ բազմեալ:

15 Լեառըն դիտանոց իմանալի Սիոն,
Սիւն իմաստութեան տանն Աստուծոյ բարձող:

Լոյս Տեառն երեսաց նըշանակեալ ի մեզ,
Ձէն երկիւղածաց դիմակ նետից գաղտնեաց:

² ӨмÇөнÝ»ñ

A - Ө»é. 7785, Ä»ñÄ 451³ - 452³
B - Ө»é. 3503, Ä»ñÄ 233³ - 234µ
C - Ө»é. 79, Ä»ñÄ 386µ-387³ (ö³ ñÇ½)
D - Ӱ»ñéçè ÞÝáñÑ³ ĘÇ, ´³ Ýù ä³ ÷³ ö, çç 416-417

Ėáñ³ · Çñ

A ö[áĖ] BC ³ ÝĖáñ³ · Çñ D Ä ÝáŸ

´Ý³ · Çñ

1 D äÇù 1-18 C ÷ ñĪ áöÄ»³ Ý

2 B ½ĖáñÑáöñ¹

3 A ÷ ÁñĪ³ öĎ C ÷ ñĪ áĎ

4 A ½Ī³ éáŮ áöĎáö³ Í¹ ½Ī³ éáŸ B ½Ī³ éáŮ C ë³ µ»- Ī³

5 CD ë³ Ý¹ áöĖù B Ɔ³ Īáí µ»³ Ý B çĤçö

6 C óáöá¹ AC Ūáí èçè»³ Ý B Ūáí èçè»³ Ý A Íáí³ - Ñ»ñŎ³ öĎ

7 A ĪÁĖ³ Ý³ öĎ C ĪĖ³ ÝáĎ

8 A µ³ ñŎ³ öĎ

10 C áĪ Ŏ³ µ»ñ»³ Ė

11 C ·³ ÇéáÝ A Ůéáí³ B Ůéáí³ ŪC Ůéáö³

12 C Ī³ Ý· Ý»ñ C Ýß³ Ý

13 A ùçñámçÇöù C ù»ñám»Çöù

14 C éáöñµÝ éñám»Çö A éñámçÇö

16 AC µ³ ñŎ³ öĎ

17 C Ýß³ Ý³ Ī³ Ė

18 BC »ñĪ³ »Ď³ Í³ ö

20 *Բարունակ բերող ուրախարար պըտողոյն,
Հընձան ողկուզի ճըշմարտութեան որթոյն:*

*Սեղան հոգեւոր յերկնից իջեալ հացին,
Խառնարան անոյշ երկնավըտակ աղբիւրն:*

*Խորհուրդըն ծածկեալ ի սկըզբանէ յազգաց,
Քեւ յայտնեալ ցուցաւ Բանն ի Հաւրէ ծընունդ:*

25 *Զլոյս փառաց արկողն, որպէս գաւթոց ծածկոյթ,
Մերկ կրեցեր մարմնով ընդ մերկութեան մերոյ:*

*Արեամբ Աստուծոյ հոսեալ ի քեզ ներկար
Եւ յահեղ բոցոյն ոչ տապացեալ կիզար:*

30 *Աթոռ անեղին քառակերպեան գըտար
Եւ կառք հըզաւրին՝ հեծելութեան մարտի,*

*Որով ի դըժոխս իջեալ փըրկեաց զգերեալսն
Եւ քեւ պըսակեաց զեկեղեցի իւր սուրբ:*

*Պահեա ի հաւատըս ճըշմարիտ ըզսա,
Ի սմա՝ եւ գմանկունըս հաւատոյ անշարժ:*

35 *Զգիր պարտեաց մերոց լուսացես ջըրոյն բըղխմամբ,
Ի կեանըս գրեսցես արեամբն ի քեզ մածեալ:*

*Եւ յորժամ ծագիս յարեւելից նըշան,
Շնորհեա՛ մեզ դասիլ խաչակրաւնից դասուցն:*

40 *Ընդ նոսին երգել միշտ աւրհնութիւն յաւէտ,
Սուրբ Երրորդութեան փա՛ռք յաւիտեանս, ամէն:*

19 AB $\mu \gg \tilde{n}^3 \delta \bar{o}$ C $\acute{a}^3 \bar{O} \acute{a} \tilde{Y}$
 20 A $\tilde{N} \acute{A} \tilde{Y} \acute{I}^3 \tilde{Y}$ C $\tilde{N} \tilde{Y} \acute{I}^3 \tilde{Y}$ D $\tilde{N} \acute{A} \tilde{Y} \acute{a} \acute{a} \delta \bar{U} \tilde{Y} \div \tilde{E} \tilde{N} \acute{A} \tilde{Y} \bar{O}^3 \tilde{Y}$ C
 $\times \bar{B} \bar{U}^3 \tilde{n} \acute{i}$ $\acute{a} \delta \bar{A}^3 \tilde{Y}$
 22 B $\tilde{I} \tilde{A} \tilde{n} \tilde{I} \tilde{Y}^3 \acute{i}$ $\tilde{A} \tilde{i}$ $^3 \tilde{I}$ $\acute{a} \delta \bar{O} \bar{O} \acute{a} \delta^3 \tilde{I}^3$ $\gg \tilde{n} \tilde{I} \tilde{Y}^3 \acute{i}$ $\tilde{A} \tilde{i}$ $^3 \tilde{I}$ C $\tilde{I} \tilde{n} \tilde{I} -$
 $\tilde{Y}^3 \acute{i}$ $\tilde{i}$ $^3 \tilde{I}$ ABD $^3 \bar{O} \mu \gg \tilde{n} \tilde{Y}$
 23 C $\acute{a} \tilde{C} \bar{u}$ 23-24
 24 D $\tilde{N} \bar{u} \tilde{n} \tilde{C}$
 25 ABC $^3 \tilde{n} \tilde{I}^3 \delta \bar{O} \tilde{Y}$ D $^3 \tilde{n} \tilde{I} \bar{u} \bar{O} \tilde{Y}$ C $\frac{1}{2}^3 \delta \bar{A} \acute{a} \tilde{B}$ D $\frac{1}{2} \acute{a} \tilde{A} \acute{a} \delta$
 27 C $^3 \tilde{n} \gg^3 \tilde{U} \mu \tilde{Y}$
 29 C $\cdot \tilde{i}$ $^3 \tilde{n}$

30 C $\tilde{N} \frac{1}{2}^3 \delta \tilde{n} \tilde{C} \tilde{Y}$ D $\tilde{N} \tilde{A} \tilde{u} \tilde{n} \tilde{C} \tilde{Y}$ C $\bar{U}^3 \tilde{n} \acute{i}$ $\tilde{C} \tilde{Y}$
 31 B $\acute{a} \tilde{C} \bar{u}$ 31-32 C $^1 \acute{A} \acute{a} \tilde{E} \tilde{e}$ D $^1 \acute{A} \acute{A} \acute{a} \tilde{E} \tilde{e} \tilde{Y}$ C $\div \tilde{n} \tilde{I} \gg^3 \delta$
 32 C $\acute{a} \tilde{e}^3 \tilde{I} \gg^3 \delta$
 33 C $\acute{a}^3 \tilde{N} \tilde{e}$ BD $\times \bar{A} \bar{B} \bar{U}^3 \tilde{n} \tilde{C} \tilde{i}$ $\tilde{e}$ C $\times \bar{B} \bar{U}^3 \tilde{n} \tilde{C} \tilde{i}$ B $\acute{A}$, $\tilde{e}^3$ C $\acute{A} \tilde{e} \frac{1}{2}^3$
 34 B $\frac{1}{2} \bar{U}^3 \tilde{Y}$. $\acute{a} \delta \tilde{Y} \acute{A} \tilde{e}$ C $\acute{A} \frac{1}{2} \bar{U}^3 \tilde{Y}$. $\acute{a} \delta \tilde{Y} \tilde{e}$
 35 C $\tilde{c} \tilde{n} \acute{a} \tilde{Y}$ B $\mu \acute{A} \tilde{E} \bar{U}^3 \tilde{U} \mu$ C $\mu \tilde{E} \bar{U}^3 \tilde{U} \mu$
 36 D $^3 \tilde{n} \gg^3 \tilde{U} \mu$
 38 C $\tilde{B} \tilde{Y} \acute{a} \tilde{n} \tilde{N}^3$ D $\tilde{E}^3 \tilde{a}^3 \tilde{I} \tilde{n} \bar{u} \tilde{Y} \tilde{C} \delta$
 39 D $\tilde{u} \tilde{n} \tilde{N} \tilde{Y} \acute{a} \delta \bar{A} \tilde{C} \delta \tilde{Y}$
 40 CD $\gg \tilde{n} \tilde{n} \acute{a} \tilde{n} \acute{a} \delta \bar{A} \gg^3 \tilde{Y} \tilde{Y}$

ՀԳ. ՏԱՂ ՍՐԲՈՑ ՀՐԵՇՏԱԿԱՊԵՏԱՑՆ, Ի ՆԵՐՍԻՍԷ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԷ

Առաջինըն լոյս երբեակ եւ միաստուածութիւն
Բանիւ յանէից զերկրորդ լուսոյ ստեղծ նախ ըզգոյս:

Գերագոյն գոլով հուպ իւրական փառաց տեսողք՝
Դասք սերովբէիցն եւ քերովբէք, հոյլք աթոռոցն:

5 Երկրորդ պարունակ պարագրելոց սոքումբք վեհից՝
Ջաւրութեանցըն խոսմբք իշխանութեանց եւ տէրութեանց:

Էրրորդ հուսկ յետոյ՝ պետականացըն պետութիւն,
Ընդ հրեշտակապետսն եւ հրեշտակացըն բազմութիւնք:

10 Թագաւորք յաւէտք եւ քահանայք մըշտանըւէրք,
Ժառանգորդք երկնից արքայութեանն ի սկըզբանէ:

Ի Հաւրէն լուսոյ լոյս գիտութեան միշտ ընկալեալք,
Լոյս իմաստութեան որդւոց մարդկան վերաբերողք:

Խոնարհագունիցն ի վեհագոյն դասուցն առեալք,
Ծագումն իմաստից լուսապայծառ հեղումն յարփւոյն:

² 0μÇδñŸ»ñ

A - 0»é. 7785, Ā»ñĀ 488μ-490³
B - 0»é. 3503, Ā»ñĀ 314³ -315μ
C - 0»é. 79, Ā»ñĀ 389μ-390μ (ö³ ñÇ½)
D - 0»é. 80, Ā»ñĀ 292μ-294³ (ö³ ñÇ½)
E - 0»ñéçè ÞŸáñÑ³ ĒÇ, ´³ Ÿù á³ ÷³ ò, շԿ 418-420
Ēáñ³ · Çñ
A í³ 0̄ ēñáó Ññ»βí³ í³ á»í³ óŸ 0Çù³ ǁĒÇ »ò
¶³ μñÇçĒÇ, í »³ éŸ 0»ñéÇèÇ Թ³ Խó Í³ Āáó0ÇÍ áèÇ
³ è³ ó»³ Ē B í³ 0̄ ēñáó Ññ»βí³ í³ á»í³ óŸ, Ç
0»ñé[Çèç] Í³ Āá0ÇÍ áè[ç] C í³ 0̄ ēñáó ÑĀñβí³ -
Í³ á»í³ ó D í³ 0̄ ēñáó Ññ»βí³ í³ á»í³ óŸ
¶³ μñÇçĒÇ »ò 0Çù³ ǁĒÇ, »ò³ 0»Ÿ³ ǁŸ »ñÍŸ³ ǁáóŸ
½³ òñ³ óŸ, Ç 0»ñéÇèç Թ³ Խó Í³ Āá0ÇÍ áèç E ēñáó
Ññ»βí³ í³ á»í³ óŸ »ò³ 0»Ÿ³ ǁŸ »ñÍŸ³ ǁŸ ½áñ³ ó
Í³ Խ³ Í³ á³ ² - 0̄
´Ÿ³ · Çñ
1 C³ é³ çÇŸŸ E³ é³ çÇŸ B 0Ç³ èí áó³ ÍáóĀÇóŸŸ
2 D ½»ñÍ áñ¹ E Ÿ³ Ē³ ½³ Ÿ³ áĒè

3 AB í »è³ ò0ù C í »è³ òù D í »³ ò0ù E í »èù0ù
4 A èçñáμçÇóŸ B èçñáí μçÇóŸ C è»ñáμ»ÇóŸ E è»ñá-
μçÇó A ùçñáμçù C ù»ñĀμ»ù E ù»ñáμçù C ÑáĒĒ
5 C »ññáñ¹ ÷ Ē »ñÍ ñáñ¹ AD éáúáó0ù
6 C ½³ òñáóĀ»³ ŸóŸ E ½áñáóĀ»³ ŸóÁŸ C Ēáó0ù
7 B »ññáñ¹ C Ñáóèù C á»í³ í³ Ÿ³ óŸ AB á»í áó-
Ā»³ Ÿ E á»í áóĀÇóŸù
8 C ÑñÁβí³ í³ á»í èŸ C ÑñÁβí³ í³ óŸ BC μ³ ½0áó-
ĀÇóŸ
9 A ǁ³ òçÍ C ǁ³ ò»í ù C 0̄βí³ ³ Ÿáó»ñù
10 ABD³ ñù³ ԽóĀ»³ Ÿ
11 C Ñ³ òñ» E ÑùñçŸ B ÁŸ.³ ǁ»ǁ³ Խ
12 CD áñ¹ áó A í »ñ³ μ»ñ³ ò0ù B í³ Խ³ μ»ñ³ ò0ù C
í³ Խ³ μ»ñá0ù
13 AD ĒáŸ³ ñÑ³ · áóŸÇó BE³ é»³ Ē
14 C ǁ³ ñ÷ áŸŸ
15 ADE ǁ³ 0μ»ñçŸ C ǁ³ 0μÇδñŸŸ CD μ³ ñáŸ
16 C í »ñçŸŸ

15 *Կամաւոր բարիք ի յաղբիւրէն բարւոյ հոսեալք,
Հոգիք հարկաւորք վեհին կամացըն սպասաւորք:*

*Ձեւանան տեսեամք ձիւնանըման պատմուճանաւ,
Ղամբարք լուսափայլ վառեալք ի տիպ ըզգայական:*

20 *Ճառագայթք փառաց գերապայծառք եւ պանծալիք,
Մերձ յանհրպելի լոյսըն մաքուր աստուածութեանն:*

*Յիննեակ թիւ դասուց ըստ խորհրդեան դրամից տասանց,
Նոյն եւ հարիւրոց ի յանապատ յերկինս հաւտից:*

*Շարժեալ միակին նըւագեցոյց ըզկատարեալսն,
Որում ի խընդիր էջ այցելուն մոլորելոց:*

25 *Չարին պատճառաւ յերկնից անկեալ արուսեկին,
Պատուեալ պատկերին անպատուելի թաղեալ ախտիւք:*

*Ջընջէր խռովութիւնն, որ յաղազս այսր ընդ մարդկութեանս,
Ռահ գործեալ յերկնից իջանէին ընդ միածնին:*

Սուրբըն Գաբրիէլ նախ աւետէր Մարիամու

30 *Վասըն խորհրդոյ տնաւրէնութեանն անճառելոյ:*

*Տիրական ծնընդեանըն սպասաւորք դասք վերնոցն,
Րամեալք ընդ հովուացն տան Աստուծոյ՝ փա՛ռք ի բարձունս:*

*Յընծութեամբ տային նոյնք աւետիս իւղաբերիցն,
Իրիծեալ մեռաւրէն տագնապէին ըզպահասպանսն:*

35 *Փա՛ռք քեզ, Յիսո՛ւս, արարող այսրը հաշտութեան,
Քեւ համաճայնեալ ընդ երկնայնոցն երգեմք ըզփառս:*

17 C ÓÇóÝ³ ÝÙ³ Ý

18 ACE Õ³ Ûµ³ ñ B Õ³ Ûá³ ñù ABD Éaðë³ ÷³ Ûñ E má-
ó³ ÷³ ÛÉ ÷³ ÛÉ Æaðë³ ÷³ ÛÉ C ì Çì ÷³ ÛÉ ì Çà C Áë.³ -
ÛÉ Ì³ Ý

19 ACDE ×³ é³ .³ Û A .³ ñ³ á³ Û³ é

20 C Ɔ³ ÝÑá »ÉÇ E Ɔ³ ÝÑÁá »ÉÇ C ÉáÉÝ AB³ éì áó³ Íáó-
Á»³ Ý

21 D Éaðë³ ÝóúáóÛ³ »³ ÛÉ³ ½. C ÈáñÑñ¹ »³ Ý

22 C Ñ³ ñÇõñÇó E Ñùì Çó

23 B Éaðë³ ÝóúáóÛ³ »³ ÛÉ³ ½. C Ýáó³ ½»óáÛ AD Á½¹³ -
ì³ ñ»³ ÉÝ C ½¹³ ì³ ñ»³ ÉéÝ

24 BC áÇ¹³ ì áÓÁ D³ Û»Éáó ÚáÉáñ»Éáóé

26 C á³ ì ÌñÇÝ

27 C çÝÇ»ñ ABD Èéáí áóÁÇóÝ E³ ÛÉÁñ E áÇù ÁÝ¹

28 AD Û»ñ¹ ÇÝé

29 C éáóñµÝ

30 C ì³ éÝ ÈáñÑñ¹ áÛ E ÈáñÑÁñ¹ »³ Ý ABD ì Ý³ óñչ-
ÝáóÁ»³ Ý E ì ÝúñչÝáóÁ»³ Ý³ Ý×³ é»ÉáÛ

31 C ÍÝÁÝ¹ »³ ÝÝ ABCDE ¹³ éÁù

32 BC áÇ¹³ ì áÓÁ E ñ³ Û»³ É

33 C óÝÍáóÁÇóÝ E óÁÝÍáóÁÇóÝ E ÝáÛ BE »Ó³ µ»ñÇóÝ

34 C óóÍ»³ É E Û»éùñչÝ

35 B ÷³ éչ AD³ ñ³ ñ³ óÓ E³ ñ³ ñùÓ C³ Ûéñ Ññ³ Éáó-
Á»³ Ý

36 E ù»½ ÷³ Û»ó B »ñ. »É C »ñ. »Ù ù»½ B Á½÷³ éé,³ -
ÛչÝ C ÷³ éé

ՀԴ. ՓՈԽ

Նոր տառերի և երկնաւորաց հրեշտակական դասուց եկայք ցընծասցուք, նոր ժողովուրդք, այսաւր:

Երջանիկ զուարճացելոցն յաւէտ՝ հոգւոցն սրբոց Հաղորդք եղիցուք ուրախական երգով:

5 Բաբունեացն իմանալեաց հոգեղինացս ազանց Մատուցուք բանիւ աղերսական նըւէր:

Սըրբազանք եւ երկնայինք աստուածամերձ հոգիք, Քահանայապետք մըշտապաշտան բուրմամք,

10 Էական բարւոյն պաղատեցէ՛ք յաւէժ Վասն եկեղեցւոյ մանկանց պահիլ անփորձ:

Սոսկալիք յերկաքանչիւրսն, մեզ աւգնական լերուք, Բարեկամք բարիք եւ մարդասէր հոգիք:

Ի մարմնոյս լուծանելոյ հոգւոց կապից ժամու եւ ի վերըստին անլոյծ կապիլն անմահ,

15 Երեւեալ բարեկամացըդ զուարթագին տեսլեամք, Աւանդել զհոգիս մեր յարդարոց կայանս:

Անդր ի յարութեան, յորժամ փողով մեծաւ Ժողովէք զընտրեալսն առ ի չորից հոգմոց,

² ὉμζονΎ»ñ

A - Օ»ե. 7785, Ա»ñÃ 490³ - 491³

B - Օ»ե. 3503, Ա»ñÃ 315μ-316μ

C - Օ»ե. 80, Ա»ñÃ 294³ μ (ծ³ ñՇ½)

D - Ս»ñեջԵ ԹՎանՆ³ ԷՇ, ³ Կù ã³ ÷ ò, շՇ 421-423

Êáñ³ · Շñ

ABC ó[áĒ] D Úañ¹ añ³ Ĩ

Ì³ ñ³ Ĩ³ á³ á³ Ú»ñեջԵ »ò³ Է³ μ³ Կե

´Կ³ · Շñ

1 B Ĩ³ òԿԵ D Ĩ ùԿԵ C ¹³ eáòù

2 D³ Էeñ

3 D³ Էeñ Թ³ òջĨ Ñá· òáó ABD áՇù eñմáó

4 AB áòñ³ ÊáóÃ»³ Կ D áòñ³ ÊáóÃ»³ Ûμ

5 AC Ñá· »ՕՇԿ³ ó

6 B Û³ Ĩ áòeóáòùԿ

7 A á· Շù

8 D ÛÁßĨ³ á³ ßĨ ùԿ

9 C μ³ ñáԿ

10 B Û³ Կ·³ Կó D á³ Ñ»É

11 D eáeĨ³ ԷՇ Թ·ñĨ³ ù³ ԿáՇòñ Û»½ ù· Կ»óջù³ òáòñ ÷ Ê

Ԩ áՕՇ

12 B μ³ ñջĨ³ Ûù

13 BD Ñá· òáԷ C Ñá· áó

15 AD շñ»ò»³ Ê B μ³ ñջĨ³ Û³ óÁĨ

16 C³ ò³ Կ¹»³ f D Ĩ³ Թ³ ԿեԿ

17 A Êáòe³ ԿóúáòÛ³ Է³ Է³ ½ B Êáòe³ ԿóúáòÛ³ ÷ [áĒ] D

³ Կ¹

18 B ½ÁԿ¹ ñ»³ ԷeԿ

- Յամպըս լուսաւորս ընկալարուք ըզմեզ՝
 20 Ընդ առաջ փըրկչին վերաբերիլ յերկինս:
- Սըրբասաց ձայնիւ վերագոչեմք ընդ ձեզ,
 Սուրբ հրեշտակապետք, զերեքսըրբեան նըլագս.
- Բարեխաւսք եւ ի յայժմուս կենդանութեան լերուք՝
 Փըրկել յանցանաց պատուհասից զանձինս:
- 25 Այսաւր խոնարհեալ, ո՛վ Միքայէլ յաղթող,
 Մեծըզ Գաբրիէլ, մեզ տաւնակից լերուք,
- Նոյնք եւ պահապանք յելս եւ ի մուտս եղեալք,
 Ի յորոգայթից չար թըշնամւոյն փըրկել:
- Սուրբ Երրորդութեանըն միշտ երգել ըզփառս
 30 Այժմ եւ հանապազ եւ յաւիտեանս, ամէն:

19 C Էáðè³ ỲóúáðŪ³ ³ Է³ ³ ½.

21 AD í »ñ³ . áã»É B í »ñ³ Ū áã»Ūù

22 B ÑñÁđì ³ Ի³ á »i ù

23 A μ³ ñ»Ēùèù B μ³ ñչĒ³ ðèù D μ³ ñ»Ēùè

25 D ³ Էèùñ BC Ū»½ ÷ Ē áí AB Է³ ÕĂ³ ðŪ

26 D i ùŸ³ ԻՇó

27 C ԿáŸ AC »Ū»³ Ē

28 C ǺÁĐŸ³ ŪáŸ A ÷ ñĬ »Ē

29 B »ññáñ¹ áðĀ»³ ԿÁ¹

30 BD Ç ÷ Ē »ó

ՀԵ. ՏԱՂ ԱՌԱՔԵԼՈՑՆ, Ի ՆԵՐՍԻՍԷ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԷ

Առաքեալք Աստուածորդւոյն
Ի ծոցոյ Հաւր առաքելոյն,
Բանաւոր հաւտից հովիւք,
Բանին կենաց պայծառ քարոզք:

5 Գեղեցիկ ոտք ընթացեալք,
Աւետաբերք խաղաղութեան,
Դատաւորք Իսրայելին,
Աթոռակիրք Հաւր անդրանկին:

Երկնաւոր թագաւորին
10 Կարգեալ իշխանք տիեզերաց,
Զինուորեալք արիաբար
Ընդդէմ մահու չար իշխանին:

Էրկոտասանք նախակարգեալք,
Եւթանասուն թիւ կատարեալք,
15 Ընտրեալք յառաջ ի սկզբանէ,
Սուրբք եւ մաքուրք յորովայնէ:

Թագաւորըք գումարեալք,
Յերկնաւորէն ի մարտ խըմբեալք,

² 0μÇõñŸ»ñ

A - 0»é. 7785, Æ»ñĀ 467μ-469³
B - 0»é. 3503, Æ»ñĀ 87μ-89³
C - 0»é. 2541, Æ»ñĀ 242μ-244μ (õ³ ñÇ½)
D - 0»é. 6495, Æ»ñĀ 345³ μ
E - Û»ñèçè ԲŸánŃ³ ĒÇ, ´³ Ÿù ã³ ÷³ ò, չԸ 423-426

Êáñ³ · Çñ

A ı³ 0̄ éáõñμ ³ é³ ù»ĒáóŸ õñÇèı áéÇ ÇõĀ³ Ÿ³ è-
ŸÇóŸ, Ç Û»ñèÇèç Ĩ³ Āáõ0ÇĪ [áèç] B ı³ 0̄ Ñ³ Û³ õñçŸ
éáõñμ ³ é³ ù»ĒáóŸ, Ç Û»ñè[Çèç] Ĩ³ Āáõ0ÇĪ áèç C
ı³ 0̄ ³ é³ ù»ĒáóŸ õñÇèı áéÇ D ı³ 0̄ Ç ı çñ Û»ñèçèç
E Æ éáõñμ ³ é³ ù»³ ĒèŸ

İ³ ñ³ Ĩ³ á³ ² - 0̄

´Ÿ³ · Çñ

1 CD ³ èı áõ³ Íán¹ áŸ

2 ADE Ñññ

3 E Ññı Çó

4 D μ³ Ÿ³ õáñ³ ó ÷ Ë μ³ ŸÇŸ Ĩ³ Ÿ³ ó

6 C ³ õ»ı³ ³ μ»ñ D ³ õ»ı³ ³ õáñ E ³ õ»ı³ ³ õáññ

7 A Çèñ³ ŸĒÇŸ CD Çèñ³ Ÿ·0ÇŸ E Çèñ³ ŸĒÇ

8 D ³ Āáé³ Ĩ Çó E Ñññ D ³ Ÿ¹ñ³ ŸÇĪ ÇŸ

10 C Ĩ³ ñ· »³ ĩñ A ı Çç½»ñ³ ó D Û»Í³ ı³ »ŸÇŸ ÷ Ë ı Ç»-
½»ñ³ ó

11 D ¼ÇŸõáñ»³ ĩñ

13 D çñĨ áı³ ³ é³ Ÿ

14 AB ÇõĀ³ Ÿ³ éáõŸ CE »õĀ³ Ÿ³ éáõŸ D ĩ» »õĀ³ Ÿ³ éáõŸ

15 B ÁŸ¹ñ»³ ĩñ DE ÁŸı ñ»³ Ē ABE èĨÁ½μ³ Ÿç C èĨÁ½-
μ³ Ÿ»

16 ADE éáõñμ C »õ éáõñμ ÷ Ë éáõñμ »õ AC Û³ ùáõñ

18 B ÊĀÛá »³ ĩñ

Ժուժկալեալք ի պատերազմ,
20 Զոգիս մարդկան գերի առեալք:

Ի Սաղիմ քաղաք վեհին
Զիւնափայլեալ սպիտակացեալք,
Լեզուաւք հրեղէն լուսաւորեալք,
Ի վերնատունն հոգիացեալք:

Խորհրդոցն աստուածայնոց
25 Առատաբաշխ հազարապետք,
Ծընողք սրբբոյ աւագանաւն
Որդւոց մարդկան յորդիս լուսոյ:

Կրկնաստեամբ կաթն արբուցէք
30 Տղայացելոցս առ ի Քրիստոս,
Հացիւ կենաց յերկնից իջեալ
Կերակրեցէք ըզկարաւտեալս:

Զայնեցէք առ յիմարեալըս
35 Բարձրագոչ փողոյ հընչմամբ՝
Ղամբարմամբ լուսոյ բանին
Գալ ի յարբումն իմաստուժեան:

Ճըշմարիտ որթոյն ստեղունք
Եւ բարունակք ողկուզաբերք,
Մըշակին երկնաւորի
40 Յաւտմամբ խնամոց պըտղաբերեալք:

Յորդահոս գետոց գնացիւք
Քառավըտակ ի յԱղենայ
Նորակերտ քաղաքըն սուրբ
Առողելով ուրախանայ:

20 DE ½Ñá· Çè E ³ é»³ É
21 D í áǾÇó ³ é³ çª ÷ áĚç C í »ñÇÝ
22 ABDE èàÇì ³ İ³ ó³ ũ
23 ADE ƒ»½áóù B ƒáðè³ ÷ ³ ũ»³ ƒñ
24 E í »ñÝ³ ì áðÝÝ
25 C ĒañÑañ¹ aŸ D ĒañÑñ¹ áoÝ
26 D ³ ÝÙÇç³ µ³ ñ ĒañÑñ¹³ Íáòù ÷ Ē ì áǾÇ
27 AB ÍÝ³ ðǾù C ÍÁÝ³ ðǾù E ÍÁÝùǾù C éĀñµáŸ B ³ ð³ -
½³ Ý³ ì Ý D ÍÁÝ³ ð áù çñái ³ ð³ ½³ ÝÇÝ ÷ Ē ì áǾÇ
28 C áñ¹ áó DE ½áñ¹ Çè
29 B ÍĀñĪ ÇÝ èì »³ Ûµ ÷ Ē ĪĀñĪ Ý³ èì »³ Ûµ D ĪñĪ Ý³ -
èì »³ Ûµ
30 AB ì Ő³ ƒ³ ó»ƒáó E ì Ő³ ƒ³ ó»ƒáóÝ

31 B Ñ³ óÇǾÝ
32 AC Á½Ī³ ñ³ òì »³ ƒñè B Á½Ī³ ñ³ òì »³ ƒèè E Á½Ī³ -
ññì »³ ƒè
33 B ƒáðè³ ÝóùáǾŪ³ ³ ũ»³ ½³ C ŪÇŪ³ ñ³ »³ ƒñè D Ñ»é³ -
ó»³ ƒèÁÝ ÷ Ē ŪÇŪ³ ñ³ »³ ƒÁè E ŪÇŪ³ ñ³ »³ ƒèÁÝ
34 B ÷ áǾǾáŸ D Ő³ ŸÇǾ ÷ áǾǾá ÷ Ē ÷ áǾǾáŪÑÁÝáŪ³ Ûµ E
Ő³ ŸÇǾ Û»Í³ ð ÷ Ē ÷ áǾǾáŪÑÁÝáŪ³ Ûµ
37 B añĀǾáŸ C añĀǾóÝ D añ¹ áŸ
38 ACD µ³ ñáǾÝ³ Ī C áǾĪ áŪ³ µ»ñù
40 C ƒ³ èì Ū³ Ûµ D ƒ³ ì Ū³ Ûµ E ƒñ ì Ū³ Ûµ D ĒÁÝ³ Ūáó
41 C · Ý³ óÇǾù · »ì áó
42 C ù³ é³ ì ÁĪ ³ Ī ù B ƒ³ ¹ »Ý³ E ƒ³ ¹ ÇÝ³ Ū
44 C áéá· »ƒáí C á³ Ÿ³ é³ Ý³ Ū ÷ Ē áǾñ³ Ē³ Ý³ Ū

45 *Շնորհատուք հողեղինաց
 Ջրրի պարգեւըս հրեղինաց,
 Ունելով իշխանութիւն՝
 Թողուլ ըզմեղս երկրաւորաց:*

*Չար վիրաց աղ մորմոքիչք,
 50 Մաքուր հոգևոց լուսաւորիչք,
 Պարագլուխք պարուն վեհից
 Ի միածնին Հաւր հարսանիս:*

*Ջուր կենդանի բրդխմամբ ի նոյն
 Ի ծարաւի մեզ արբուցէք,
 55 Ռետնիւ քաղցու բրժըչկական
 Զհիւանդ բնութիւնս ողջացուցէք:*

*Սուրբ Հոգւոյն տաճարք մաքրեալք,
 Իմաստութեամբ նորին լրցեալք,
 Վարդապետք ի ճրկնորսաց
 60 Եւ խորագէտք ի տըգիտաց:*

*Տանն Աստուծոյ տընտեսք բարի,
 Վէմք պատուականք նոր Սիոնի,
 Բարունք հըմուտք վարդապետաց
 Եւ ուսուցիչք հանճարեղաց:*

65 *Ցաւղով արեամբ ձերով յերկրի
 Պըսակեցէք զեկեղեցի,
 Իհլսմամբ լուսոյ այսաւր տաւնի
 Ըզյիշատակ ձեր պանծալի:*

*Փառաւք ըզձեզ պըսակողին
 70 Փառք եւ պատիւ մատուցանեմք,
 Քաւութիւն մեզ խընդրեցէք
 Յառատաձիր պարգեւողէն:*

---

45 D ԲՅանՆ՝ i áó
 46 ABC ÓñÇ AB Á½á³ ñ. »ðÁè
 48 B »ñĬ ñ³ óáñ³ óè
 49 E ÚánŪáúÇá
 50 D Ñá. áó
 51 C á³ ñ³ . ƒáðĚ
 52 AE Ñũñ
 53 B ƒáðè³ ƳóúáðŪ³ ƒè³ ½. D µÁĚŪ³ Ûµ CD Ñá. áłŷ ÷ Ě
 Ç Ƴáłŷ E Ñ³ . óáłŷ ÷ Ě Ç Ƴáłŷ
 55 A éçĭ Çð B é»ĭ ƳÇŷ C é»ĭ Çð D ù³ Óð
 56 BE ½ÑÇð³ Ƴ¹ áðÁÇðŷè ÷ Ě ½ÑÇð³ Ƴ¹ µŷáðÁÇðŷè AB
 µÁÁÁĬĭ »óçù ÷ Ě áðç³ óáðóçù C áðç³ ó»ù
 57 CD Ñá. áłŷ ACD ĭ³ x³ ñ A Ū³ ùñ»³ Ě
 60 C Ěáñ³ . »ĭ ù DE Ñ³ Ƴx³ ñ»ðù ÷ Ě Ěáñ³ . çĭ ù
 61 D ĭ Ƴĭ »èù BCDE µ³ ñÇù
 62 D ĭ »Ñù B á³ ĭ Áð³ Ĭ³ Ƴù A èÇáĭ ƳÇ
 65 E óúŌáĭ
 66 B á Áè³ Ĭ³ »óçù
 67 D µ³ ƳÇð ÷ Ě ƒáðèáŪĚ³ ƒèũñ AB ĭ³ óŷç C ĭ³ óŷ» E
 ĭ ùŷç
 68 C ½ĬÇ³ ĭ³ Ĭ D èáðñµ ĬÇ³ ĭ³ Ĭ E èáðñµ ½ĬÇ³ ĭ³ Ĭ
 C Ñ³ Ƴ¹ÇèÇ ÷ Ě á³ ƳĬ³ ĬÇ
 69 DE ÷³ èùù B á Á³ Ĭ³ óŌÇŷ CD á Áè³ Ĭ³ óŌÇŷ
 71 DE Ñ³ ƒè»óçù ÷ Ě ĚÁŷ¹ ñ»óçù
 72 C á³ ñ. »ð³ óŌ»ŷ

ՀԶ. ՓՈԽ

Նկայք, զուարճացեալք, պայծառասցուք տաւնիւս,
Բաբունեաց մերոց աշակերտեալ մանկունք,
Գովասանական քաղցրաձայնիւ երգով
Սուրբ Երրորդութեանն մատուցուք նըւէր:

5 Աղերս մաղթանաց յիշատակի սոցա
Յուսոյն բոլորից Տեառն առաջի արկցուք,
Սոցին պաղատանք, որ վասըն մեր առ քեզ,
Նղիցին հաճոյ կամեցողիդ բարեաց:

10 Նորոգեա՛ ըզմեզ ի հնութենէ մեղաց,
Նրկնային ցաւզովդ ըզծարաւիս արբո՛,
Բոտեա՛ միութեամբ՝ ստ առաքելոց դասուն
Սըրբութեան սիրով՝ որպէս ի վերնատունն:

15 Ի յահեղ աւուր քում գալըստեան մեծի
Սըրբոցն ընտրելոց արժանասցուք խըմբից,
Ի ձայն գոհութեան ընդ անդրանկաց գրելոց
Փառս վերահընչել Երրորդութեանն միշտ:

² ӨмҶонҮ»ñ

A - Ө»é. 7785, Ā»ñĀ 469³ μ
B - Ө»é. 3503, Ā»ñĀ 89³ μ
C - Ө»é. 6495, Ā»ñĀ 24³
D - Ӱ»ñèçè ԲՅáñÑ³ ԷՇ, ³ Үù á³ ÷³ ó, շՇ 426-427
Ēáñ³ · Շñ
A ö[áĒ] B ³ ҮĒáñ³ · Շñ C í³ Ө Ç í շñ Ӱ»ñèÇèç [Ā´
² é³ ӱ»Ēáó] D Ӱáñ¹ áñ³ Ī
İ³ ӱñ³ Ī³ á¹ օñ · è³ ӱè » Ӱ»ñèÇèÇ
´ Ү³ · Շñ
1 B ½Āó³ ñ×³ éóáóù C ½Āó³ ñ×³ ó»³ ĒD ½áó³ ñ×³ ó»³ Ē
B á³ ӱ³ é³ ó»³ Ē í³ óҮҮÇí è D í ӱҮҮÇóè
3 C ù³ Өóñ Ө³ ӱҮҮÇó ÷ Ē ù³ Өóñ³ Ө³ ӱҮҮÇó D ù³ Өóáñ Ө³ ӱ

ҮҮÇó ÷ Ē ù³ Өóñ³ Ө³ ӱҮҮÇó
4 AB »ññáñ¹ áóĀ»³ ҮĀ¹
9 B Үáñá. »³ Ӱ
10 C ó³ óĪáí D óùĪáí¹ Á½í³ ñ³ óÇèè BC³ ñμάű
11 C ñáí »³ ӰD ñ³ Ӱ»³ ÷ Ē ñáí »³ CD ӰÇ³ μ³ Ү AB
Āèí ÷ Ē ӱèí C¹ éáóó
12 C èñμάóĀ»³ Ӱμ D èĀñμάóĀ»³ Ӱμ C èÇñáű
13 C Ç ÷ Ē ùáóű A Ӱ»ĪÇҮ
14 AB èĀñμάóè D èĀñμάó B ÁҮ¹ ñ»Ēáóè
15 D óĀҮĪáóĀ»³ Ү ÷ Ē · áÑáóĀ»³ Ү B³ Үí ñ³ ҮĪ³ ó
· ñ»ĒáóҮ C Ñá · áó ÷ Ē · ñ»Ēáó
16 BD í »ñ³ · áá»Ē AB »ññáñ¹ áóĀ»³ ҮĀ¹ C »ññáñ¹ áó-
Ā»³ Ү

ՀԷ. ՏԱՂ ՍՐԲՈՑ ՄԱՐԳԱՐԷԻՑՆ,
Ի ՆԵՐՍԻՍԷ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ

*Աստուածային խորոցն անճառ
Խորհրդակից սուրբ մարգարէքն,
Բանիւ պատմողը յառաջագոյն
Ջապագայիցն եղելութիւն:*

- 5 *Գաղտնի գործոց Աստուածորդւոյն
Տնաւրինական սուրբ խորհրդոյն
Դաւանողը ամենեքեան
Բազմապատիկ աւրինակաւը:*

- 10 *Երեւեալն ի ջրոյ Մովսէս՝
Գաւազանաւ զջուրսըն հերձող,
Ջծնունդն ետես ըզկուսական
Ի մորենին անկիզական:*

- 15 *Էսսէածին արքայն Դաւիթ՝
Հայր ըստ մարմնոյ Հաւր միածնին,
Ըզցաւղ հոսեալ վերայ գեղման՝
Տըպաւորեաց Որդւոյ իջման:*

² ՕμζδὸñŸ»ñ
 A - Օ»ե. 7785, Ἀ»ñἈ 387μ-388μ
 B - Օ»ե. 3503, Ἀ»ñἈ 277μ-279μ
 C - Օ»ե. 79, Ἀ»ñἈ 382³ -383³ (ὀ³ ñÇ½)
 D - Օ»ե. 80, Ἀ»ñἈ 224μ-226μ (ὀ³ ñÇ½)
 E - Օ»ե. 6495, Ἀ»ñἈ 339³ μ
 F - Ὑ»ñեչե ԲŸánÑ³ ԷՇ, ³ Ÿù ā³ ÷ ³ ὀ, շՇ 428-430
 Ḙáñ³ . Çñ
 AC í³ Ő ẽñմáó Ñ³ Ὑ³ ὀñշŸ (C ãÇù) Ὑ³ ñ. ³ ñշՇóŸ B
 í³ Ő Ñ³ Ὑ³ ὀñշŸ ³ Ὑ³Ÿ³ ǂŸ Ὑ³ ñ. ³ ñշՇóŸ, Շ Ὑ»ñեչեչ
 Í³ ἈáŐÇÍ áեչ D í³ Ő ³ Ὑ³Ÿ³ ǂŸ ẽñմáó Ὑ³ ñ. ³ ñշՇó
 E ὙáñՇŸ Շ ŸáǂŸ ŸŸ³ Ñ³ á»í ³ ὀ »ó Ὑ³ ñ. ³ ñշՇó| F
 ǂ ẽáǒñμ Ὑ³ ñ. ³ ñշե
 Ì³ ǂñ³ Í³ á³ ² - ὀ
 ´Ÿ³ . Çñ
 2 C ḘáñÑñ¹³ . »í (E ḘáñÑáñ¹³ Íáǒù) ÷ Ḙ ḘáñÑáñ-
 ¹³ ÍՇó EF Ὑ³ ñ. ³ ñշù

3 F μ³ ŸՇŸ A á³ í Ὑ³ ὀǒ C ǂ³ ẽ³ Շ³ Ὑ áǂŸ E ½³ á³ . ³ -
 ǂՇóŸ ÷ Ḙ ǂ³ ẽ³ Շ³ . áǂŸ
 4 C ½ǂ³ á³ Ὑ³ ǂՇóŸ E ǂ³ ẽ³ Շ³ . áǂŸ ÷ Ḙ ½³ á³ . ³ ǂՇóŸ
 F³ á³ . ³ ǂՇóŸ A »Ő»ḘáǒÁՇóŸեŸ E ½»Ő»ḘáǒÁՇóŸ F »-
 Ő»ḘáǒÁ»³ Ÿ
 5 CDE³ ẽí áǒ³ Íáñ¹ áǂŸ
 6 C í í Ÿ³ ὀñՇŸ³ Í³ Ÿ EF í ŸùñՇŸ³ Í³ Ÿ CE ḘáñÑñ¹ áǂŸ
 7 A ¹³ ὀ³ Ÿ³ ὀǒ B³ Ὑ»Ÿ»ùՇŸ E³ Ὑ»Ÿ³ ǂŸՇ
 8 A³ ὀñՇŸ³ Íù F ùñՇŸ³ Íù
 9 F »ñ»ǒ»³ Է F çñáǂŸ B Ὑ³ ὀեչե C Ὑáǒե»ե
 10 C ½ՇáǒñեŸ E ½Íáí ÁŸ ÷ Ḙ ½ՇáǒñեÁŸ AD Ñ»ñŐ³ ὀǒ E
 Ñ»ñǒչñ F Ñ»ñǒùǒ
 11 F Á½ŸŸáǒŸ¹Ÿ A շí »ե E ½Í áǒե³ Í³ Ÿ
 13 B շեեչ³ ÍՇŸ áǒŐǒáǒ³ Íá շեե³ ǂ³ ÍՇŸ C »եե»³ ǂ³ ÍՇŸ
 D շեե³ ÍՇŸ E շեե³ ǂ³ ÍՇŸ F³ ñù³ ὙC ¹³ ὀՇ¹
 14 E í »³ ԷŸ ǂՇáǒեՇ ÷ Ḙ Ñ³ ὀñ ὙՇ³ ÍŸՇŸ F Ñùñ
 15 EF Á½ǒùǒ ABC í »ñ³ E Շ í »ñ³ Ὑ

*Թագաւորաց աւծողն իւղով
Սամուէլ՝ պըտուղ ամլոյն գորով,
Ժառանգ եղեւ նոր աւրինաց
20 Փոխան Հեղեայ Հին աւրինաց:*

*Իսայիաս տայ մեզ նըշան
Ծնանիլ Կուսին առանց սերման,
Լըսող ճայնի սրովբէական,
Տեսող փառացն աստուածութեան:*

*Խըստամբերողըն Հեղիաս՝
Երկնից փակողն եւ արձակողն,
Ծայրագոյն յերկրի ճըգնեալ,
25 Հրեղէն կառաւք յերկինս ելեալ:*

*Կըրկին Հոգւոյ նորին ստացող՝
30 Եղիսէոս սուրբ տեսանող,
Համանրման վարդապետին
Ջորդի այրւոյն յարուցանող:*

*Ձայնիւ պատմողն Եգեկիէլ
Ջքառակերպեանըն քրովբէից,
35 Ղաւղեալ խորհուրդ բացայայտէ,
ՁԱւետարանըն ցուցանէ:*

*Ճըշմարիտըն ի յարգանդէ՝
Երեմիաս կոյս մարգարէ,
Մեզ երեսաց հոգի ասէ
40 Ջլոյսըն Քրիստոս, որ ի Հաւրէ:*

16 C i á³ óáñ»³ ó F i Áa³ óáñ»³ É BCE áñ¹ áù
17 A³ óí³ óðÝ E³ óíúðÝ F úí áðÝ B »Òáí CD Ñá· áí ÷ È ÇðÒáí
18 B è³ ÙÁð¿É E è³ Ù¿É CF a i áðÒ B³ ÙñáÝ
19 F »Ò»³ É E Ý³ ÷ È Ýáñ F ùñÇÝ³ ó
20 BDE Ñ»Ò»³ C Ñ»Ò»³ Ý EF ÑÇÝÝ ABD³ óñÇÝ³ óÝ F ùñÇÝ³ ó
21 B Çè³ Ç³ è i³ C Ù»½ i³ ÷ È i³ ÙÙ»½ C Ýß³ Ý
22 E ÍÁÝ³ ÝÇÉ F ÍÝ³ Ý»É CDE Í áðèÇ
23 AD ÉÁè³ òÒ C ðèáÒ E Ó³ ÝÇó ADE èñáµ¿³ Í³ Ý C èñáµ»³ Í³ Ý
24 AD i³ »è³ òÒ F ÷³ è³ ó
25 A ÈÁèi³ Ùµ»ñ³ òÒÁÝ C Èèi³ Ùµ»ñáÒÝ E ÈÁèi³ - Íñ³ òÁÝ
26 AD ÷³ Í³ òÒÝ E Í³ a³ òÒÝ ÷ È ÷³ Í áðÝ F ÷³ Í úÒÝ AD³ ñÒ³ Í³ òÒÝ EF³ ñÒ³ Í úÒÝ
27 C ×· Ý³ É

28 F Ì³ éùù
29 B éáðè³ ÝóúáðÙ³ » Ù³ ½· C ÌñÍ ÇÝ Ñá· Ç E Ñá· áù F Ýáñ³ ABD èi³ ó³ òÒ E èi³ ó³ òÒÝ F èi³ óáÒÝ
30 AD i³ »è³ Ý³ òÒ EF i³ »è³ ÝáÒÝ
31 C Ñ³ Ù³ ÝÙ³ Ý
32 BC³ ñáÝ A Ù³ ñáðó³ ÝúÒ E ½Ù»è»³ É Ù³ ÝáðÍ Ý Ù³ - ñáðó³ Ý¿ñ ÷ È i³ áÒÇ
33 ABCD á³ i³ Ù¿ D ¿½¿Í Ç¿É
34 C ½á³ é³ Í³ ñá»³ ÝÝ AD ùñáµ¿Çó C ùñáµ»Çó E ù»ñá- µ¿Çó F èñáµ¿Çó ÷ È ùñáí µ¿Çó
35 F ÓúÒ»³ É E µ³ ó³ Ù³ ù ¿ñ
36 AB ½³ ò»i³ ñ³ ÝèÁÝ C ½³ ò»i³ ñ³ Ýè D ½³ ò»i³ - ñ³ ÝÝ E óáðó³ Ý¿ñ
37 CE ×ßÙ³ ñÇi³ Ý F ×ÁßÙ³ ñÇi³ Ý ABCD áÇù Ç
38 D ¿ñ»ÙÇ³ è
39 C Ù»ñ ÷ È Ù»½
40 C ½æáèÝ F Ñúñ¿

65 Յանկալին Գաբրիելի՝
 Հրաշից տեսողըն Դանիէլ,
 Իիւսեալ նորին վարուց մանկունքն,
 Յորոց եւ հուրըն պատկառեաց:

Փառք են սոքա ազգի մարդկան,
 70 Եւ լուսատուք տիեզերաց,
 Քրիստոսի նախաքարոզք,
 Որում պատիւ, փա՛ռք յաւիտեանս:

65 ABCDF .³ միՇլէՇ

66 A ի »ե³ ծՕԱՅ C ի »ՕáՕՅ ÷ È ի »եáՕԱՅ

67 C Û³ Ý. áօÝüÝ

68 C ÑáօñÝ E á³ ի Í³ éչն

69 C èáü³ Ū

70 A Éáօè³ ի áօ

72 B Թ ծՇԻ »³ Ýè, ³ ÛչÝ E áñáօŪ ի ³ óáօն »ն. èñմ³ -
 è³ ó ÷ È ի áՕՇ F »ն. èÁñմ³ è³ ó ÷ È ÷³ èù Թ ծՇ-
 ի »³ Ýè

ՀԸ. ՓՈԽ

Նորահրաշ տաւնիւս տեսանողացըն ցընծասցուք,
Ունակաց Հոգւոյն յիշատակաւ պայծառասցուք:

Երբաբուն էին ծովածաւալ շնորհին հոսման
Զոգիս յարդարեալ ըստ ծարաւուտ երկրի յարբումն:

5 Բաբունւոյն էից Հոգւոյն Սըրբոյ աշակերտեալք
Ընտրեալ ի հովուաց, հովուէր սոքաւք զհինն Իսրայէլ:

Սըրբեալ մաքրութեամբ զիշխանական հոգւոյն իմաստ,
Տըպաւորելով ի նմա ըզլոյսն արփիական:

10 Էին անեղին անճառ խորոց խորհըրդագէտք,
Տեսլեամբ անմարմնոցըն հրեղինաց լուսաւորեալք:

Սոսկալի փառացն անհասութեան գոլով տեսողք,
Նոր այնու ստացան աչք զերազանց ունկն ի լըսել:

Ի ներկայ ժամու զապագայից տեսեալ զխորհուրդ,
Հոգին ծանուցեալ զանեղականսն իբրեւ զեղեալս:

15 Երկնաւորք յերկրի անճառելեացըն մեզ պատմողք,
Ամպանման հոսեալ զանճրեւ կենաց առ ծարաւիս:

² ÖmÇöñÝ»ñ
 A - Ó»é. 7785, Ā»ñĀ 388µ-389³
 B - Ó»é. 3503, Ā»ñĀ 279µ-280µ
 C - Ó»é. 79, Ā»ñĀ 383³ (ó³ ñÇ½)
 D - Ó»é. 6495, Ā»ñĀ 338µ-339³
 E - Ü»ñëçè PÝáñÑ³ ĘÇ, ´³ Yü ä³ ÷³ ò, çÇ 431-432

Ēáñ³ · Çñ
 AC ö[aĒ] B³ YĒáñ³ · Çñ D í³ Ò Ç í çñ Ü»ñëçèç E
 Æ YáŸ

İ³ ĩñ³ İ³ a¹ Ü»ñëçèÇ »ñ.
 ´Y³ · Çñ

1 C í³ óYÇó DE í üYÇóè C í »é³ Yáó³ óè D í »éá-
 Ó³ óY E óÁYÍ³ óçù
 2 CD Ēá. áŸ D ŸÇ³ í³ İ³ òè
 3 D ßYáñÑ³ ó
 4 DE ½Ñá· Çè A ½³ ñ¹³ ñ»³ Ē
 5 BCD ñ³ µáóYáŸ CD Ēá. áŸ C èñµáŸ³ ß³ İ »ñí ù
 6 C ÁY¹ ñ»³ ĩñ DE ÁYí ñ»³ ĩñ D Ēáí ó³ ó B Ēáí Áóçñ D

Ñáí çñ Ýáù³ òù E Ýáùù C ÑÇYÝ D ½ÑÇY C ½Çèñ³ Ÿ·Ÿ
 7 A èĀñµ»Ē E ÇßĒ³ Y³ İ³ Y CD Ēá. áŸ C ½ÇÜ³ èí
 8 C í á³ óáñ»Ēáí D í Áá³ óáñ»³ Ē E í á³ óáñ»³ Ē C
 YÜ³ Ÿ DE èÜ³ C ½ĒáŸè D èáù³ òù Á½ĒáŸèY E èáùù
 Á½ĒáŸèY
 9 E ĒáñÑñ¹ áó ÷ Ē Ēáñó C ĒáñÑñ¹³ · »í ù E Ēáñ-
 ĒÁñ¹³ á »í ù
 10 C³ YŸ³ ñŸYáó
 11 D ÷³ é³ ó D³ YŸ³ è · áŸY ÷ Ē³ YŸ³ èáóĀ»³ Y A
 í »é³ òŸù E èáèİ³ ĘÇ³ YŸ³ è · áŸY · áŸáí í »éáŸù
 ÷ Ē í áŸÇ
 12 C³ Yáó³ ÷ Ē³ ŸYáó DE Yáó³ ½áó³ ñ×³ ó³ Y (E ½Ā-
 ó³ ñ×³ ó³ Y) ÷ Ē Yáñ³ ŸYáó èí³ ó³ Y C Ēè»Ē
 13 BC Y»ñİ³ C ½³ á³ Ÿ³ ŸÇó D ½³ á³ ·³ ŸÇóY
 14 D Ēá. áí D Ēá. óáŸ BDE ½³ Y»Ÿ³ İ³ YÝ C ½³ Y»Ÿ³ -
 İ³ Yè BD ½»Ÿ³ Ē E »Ÿ³ Ē
 15 D áÇù 15-20 C³ Y×³ è»Ē³ óY A á³ í Ü³ òŸù
 16 C³ Üµ³ YÜ³ Y E³ ÜááŸYÜ³ Y

*Րամեալք ի Սիրոն եկեղեցիք հեթանոսաց,
Տաւնեմք զաղբիւրացն Իսրայելի սուրբ զյիշատակ:*

*Գոչմամբ մաղթանաց մեղաւորացըս թողութիւն
20 Հայցեցէք առ Տէր, որում հանցուք փառք յաւիտեանս:*

17 AB ԵՉԱԻ Կ

18 E ի ւԿ»Սն A 1/2 Օմ»ն՝ օ՛ C 1/2 ՕմՇօն՝ օ՛ E 1/2 Օմ»-
ն՝ օ B Շեն՝ ԼԻՇ C Շեն՝ ԹՕՇ E աՇն Եճօնմ E ԱՅԼՇ-
Թ՝ ի՝ Ե՛

19 A Ս»Օ՝ օ ÷ Ե Ս»Օ՝ ճան՝ օԱԵ C Ս»Օ՝ ճան՝ օԵ A ԱՅ-
ԱճճճՅՇԿ

20 A Թ՝ ճՇի »՝ ԿԵ՝ ՍՇԿ E Ն՝ Թ»Սն Շ ի »՝ Ե՛Կ, աճօՍ
ա՝ ի Շօ »ճ · աճճճՅՇԿ ÷ Ե ի աՇՇ

ՀԹ. ՏԱՂ ՀԱՄԱԻՐԷՆ ՍՈՒՐԲ ՀԱՅՐԱՊԵՏԱՑՆ,
Ի ՆԵՐՍԷՍ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԷ ՀԱՅՈՑ

Այսաւր մայր Սիրոն ցընծայ տաւնելով,
 Բանայ զառագաստ, զարդարի փառաւք,
 Գոչէ խընդուլթեամբ յաւր յիշատակի
 Դասուց ընտրելոց սուրբ Հայրապետաց,
 5 Երջանիկ խըմբից սուրբ վարդապետաց:
 Զաւրք երկնից ընդ մեզ տաւնակից լինին,
 Էրկիրս երեւի երկնից վեհագոյն,
 Ընդ իննեակ պարուց աստ պարագայից:
 Թագաւորն երկնից փոխան իւր կարգեաց
 10 Ժառանգս աթոռոց զքահանայապետս.
 Ի Հոգւոյն Սըրբոյ լըցեալք գիտութեամբ
 Լուսաւորեցին սուրբ զեկեղեցի,
 Խորհրդով ծանեան ըզխորս Աստուծոյ,
 Ծանուցին բանիւ բանաւոր հաւտից.
 15 Կենացըն հացի քաղցելոց բաշխողք,
 Համեղաճաշակ գինւոյն մատրուուակք,
 Զայնիւ կոչեցին առ ի ճաշակել.
 Ղաւղեաց յաշխարհէ մէզ տըգիտութեան:
 Ծառագայթ լուսոյ յերկիր ծագեցէք,
 20 Միածնին քարոզք ճըշմարիտ բանիւք

² 0μÇõñÝ»ñ

A - 0»é. 7785, Ā»ñĀ 120³ -121³
 B - 0»é. 3503, Ā»ñĀ 275μ-276μ
 C - 0»é. 79, Ā»ñĀ 380³ -381μ (ö³ ñÇ½)
 D - 0»é. 6495, Ā»ñĀ 31³ -32³
 E - Û»ñèçè ԲYánÑ³ ԷՇ, ´³ Yù ã³ ÷³ ö, շՇ 433-435

Ēáñ³ · Çñ

A î³ 0 Ñ³ Û³ òñçÝ³ Û»Ý³ Ǿ³ èñմáó Ñ³ Խ³ á»i³ ó B
 i³ »è i³ ñ»òáóÛ C î³ 0 èáóñμ Ñ³ Խ³ á»i³ ó D î³ 0
 Ç i³ շñ Û»ñèçèç (Ā»ñĀ 31μ³ Úáñ¹áñ³ İ ç YánÇY,
 ½ó³ ǾY³ ÷ áĒ[ç]) E èñմáó Ñ³ Խ³ á»i³ ó Y

İ³ Խ³ İ³ á³ ² - 0

´Y³ · Çñ

1 E³ Է³ Է³ ùñ AB èÇáí Y C óYİ³ E i³ ùY»էáí
 2 D μ³ Y³ E ÷³ èù
 3 D Թ³ òñè E Խ³ ñè

4 C ÁY¹ñ»էáó E Ñ³ Խ³ á»i³ ó Y

5 C ÈÛμÇó D ÈĀÛáÇó

6 E ½ññ E i³ ùY³ İ Çó

8 D Áèi C ÁYÝ»³ İ D ¹³ èáóó ÷ È á³ ñáóó

10 E Ā³ è³ Y. DE ½ñ³ Ñ³ Y³ Թ³ á»i³ èY

11 CD Ñá. áǾY B èĀñմóáÛC èñմáó D èñմáÛAD էÁó»³ È C
 էó»³ Խ E էÁó»³ È èĀñմáÛ

13 CD ÈáñÑñ¹ áí

14 E Ñùİ Çó

15 C İ»Y³ óY AB Ñ³ óÇó ACD μ³ ԷÈ³ óóù E μ³ ԷÈùóù

16 BCD · ÇYáǾY D Û³ i³ ñáó³ İ ù E Û³ i³ èÁó³ İ ù

18 C 0³ ó0»È D 0³ ó0»³ È E 0ñ0»³ È D ½Ûçù E ½Ûç. i³ Á-
 · Çi³ áóĀ»³ Y Y D i³ · Çi³ áóĀ»³ Y

19 D i³ á0Çó³ è³ Ç³ Էñ¹áñ³ İ ç YánÇY, ½ó³ ǾY³ ÷ áĒ[ç]
 DE İ³ · »ó³ Y

20 D ù³ ñá½ CD ×BÛ³ ñÇi³ A μ³ YÇó

- Յանմահ աղբիւրէն ըզմեզ արբուցէք,
 Նոր նորոգելով հոգևով գիտութեամբ.
 Շարժմամբ վըտակաց ի յորովայնից
 Ուրախ արարէք գըբաղաքս Աստուծոյ:
- 25 Չարին արմատոց տապալիչ տապարք,
 Պարուց ոչխարաց հովիւք եւ տածողք,
 Զրով կենարարաւ սնուցողք ըզգառինս,
 Ռահիւք ի յերկինս առաջնորդեցէ՝
 Սըրբելով զոգիս սուրբ աւագանան:
- 30 Վարդապետք բարիք բանիւ եւ գործով,
 Տան եկեղեցւոյ տընտեսք իմաստունք,
 Րաբունք կատարեալք տղայոց ի Քրիստոս,
 Յաւեցէ՛ք ստեամբ կաթն խառնեալ ընդ մեղու,
 Իիւթիւ Սուրբ Հոգւոյն ըզհինն եւ ըզնորս,
- 35 Փութացեալ ելէ՛ք առ հովիւրն քաջ,
 Քաւիչ մեզ լերուք բարեխաւսելով:

21 ADE ³ 0̄μ»ñĴŸ C ³ 0̄μÇõñ»Ÿ D ½Ű»½ DE ³ ñμáðóÇŸ
 22 BCD Ñá· áí
 23 E B³ ñÁ»³ ÉC í I ³ Ý³ ó DE í AÍ³ ÇóŸ ÷ È í Aí ³ Ý³ ó
 DE ñáñáí ³ ŸŸĴ
 24 DE ³ ñ³ ñÇŸ
 25 D ³ ñŰ³ í áŰAD í ³ á³ ĘÇäù
 26 C Ñáí Çí ù A í ³ Í³ ðŰ
 27 B Í»Ÿ¹³ Ÿ³ ñ³ ñ³ ð CDE Í»Ÿ¹³ Ÿ³ ñ³ ñ A ëŸáð-
 ó³ ðŰ DE ëŸáðó³ ŸáŰù · ³ é³ Ÿó

28 DE ³ é³ çŸáñ¹ »óÇŸ
 29 C ëñμ»Ěáí DE ½Ñá· Çë
 30 DE μ³ ŸÇðù »ð · áñÍáí ù
 31 DE í ³ Ÿë C »Í »Ű»óáŰD »Í »Ű»óá
 32 D í ÁŰ³ Ěáóë E í Ű³ Ěáóë
 33 E óúŰ»óĴù DE áÇù ëí »³ Űμ D ½Í³ ÁŸ C È³ é»É
 34 D ÑÇóÁÇó CD Ñá· áŸ C ½ÑÇŸŸ D ½ÑÇŸ D ½Ÿáñë
 35 D Ñáí ÇóŸ
 36 DE Ű»ñ B μ³ ñĴÈ³ ðë»Ěáí E μ³ ñ»Èùë»Ěáí

Ձ. ՓՈՒՆ

Նորոյ գինւոյն իմաստութեան
Յոգիս նորոգ արկող Յիսուս.

Երբախումբ միակին խորհուրդ
Անհաս ի հնումն նորոց պարգեւ:

5 Բենական լոյս յարփւոյն ծագեալ
Ի բաբունից փայլեալ յաշխարհս:

Սապէս ծով ու երկիր լըրիւ
Սոքաւք լըցեալ գիտութեամբ Տեառն:

10 Երգէ Դաւիթ՝ գետք Աստուծոյ
Ջրովք պարարին բըղիմամբ Հոգւոյն:

Սըմին նըման համբարձան գետք
Ի ջուրց բազմաց ձայն քարոզչաց:

Իմանալի գետոցս այս գնացք
Ուրախ առնեն գքաղաքըն սուրբ:

15 Եկայք, տածեալք ի ջրոյն կենաց,
Տընկեալք ի գաւիթս Աստուծոյ:

Բամեալք ի մի գմեգ տընկողացս
Ջտաւնս կատարեմք ի տանըն Տեառն:

20 Գոչեմք ընդ հարցն համաձայնեալ,
Ջփառս համագոյ Երրորդութեանն:

² 0μÇõñŸ»ñ

A - 0»é. 7785, Ā»ñĀ 121³ μ
B - 0»é. 3503, Ā»ñĀ 276μ-277³
C - 0»é. 79, Ā»ñĀ 381μ (õ³ ñÇ¹/²)
D - 0»é. 6495, Ā»ñĀ 24³ μ
E - Ū»ñëç è ÞŸáñŃ³ ĒÇ, ´³ Ÿù á³ ÷³ ó, çç 437

Ēáñ³ · Çñ

AC ö[áĒ] B ³ ŸĒáñ³ · Çñ D í³ 0 Ç í çñ Ū»ñëÇèç
[´Ā ³ é³ ù»Ēáó] E Ē ŸáŸŸ

İ ³ ĩñ³ İ³ a³ Ū»ñë»èÇ³ »ñ.

´Ÿ³ · Çñ

1 ABD Ÿáñ C Ÿáña BCD · ÇŸáŸŸ
2 A ³ ñĪ³ ó0 D ³ ñĪ³ ó E ³ ñĪ³ ú0Ÿ
3 A »ññ³ Ēáó0 D »ññ³³ İ ŪÇ³ İ Ç
4 DE Ç ŃŸáó0Ÿ³ ŸŃ³ è
5 C ñ»ŸŸ³ İ³ Ÿ CDE ĩ³ ñ÷ áŸŸ

6 B ĩñ³ μá0ŸÇó D ñ³ μá0Ÿ»³ ó D ÷³ ĩ»³ ó

7 D »ñĪ Çñ Īáí áó

8 E èáúú C Ēó»³ Ē

9 A çñ · ç C ¹³ óÇ¹

10 AD çñáí D á³ ñ³ áÇŸ BD μĀĒŪ³ Ūμ C μĒŪ³ Ūμ CD
Ńá · áŸŸ

11 C èŪÇŸ ŸŪ³ Ÿ D Ń³ Ūμ³ ñ0ÇŸ

14 C ¼á³ 0³ úŸ

15 E èĪ ³ Ī»³ ĩñ

16 B í ÁŸ. »³ ĩñ CD í ŸĪ»³ ĩñ D · ³ óÇĀ í »³ éŸ³ èĪ áó-
ĪáŪ

17 B í ÁŸ · á0³ óè C í ŸĪ á0³ óè D í ŸĪ á0³ ó

18 E ¼á úŸ B í ³ ŸÁè C í ³ ŸŸ D í ³ óŸÁè ÷Ē Ī ³ ŸÁŸ C
³ èĪ áóĪáŪ áó00áó³ Ī³ í »³ éŸ

19 A Ń³ ñèŸ D Ń³ ñóÁè B Ń³ Ū³ 0³ ŸŸ»³ ĩñ

20 A »ññáñ¹ áóĀ»³ Ÿ¹ DE »ññáñ¹ áóĀ»³ Ÿ

ՁԱ. ՏԱՂ ՀԱՄԱԻՐԷՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԱՑ,
ՏԵԱՌՆ ՆԵՐՍԷՍԻ

Արեգակն արդար ըզհուր սիրոյ ծագեալ,
Զանհաւատութեան սառնն հոգւոց հալեաց.
Բանաւոր ծառոց երեւեցան ծաղիկք,
Երփնագարդ գունով, անուշահոտ բուրմամբ:

5 Գարունն հոգեւոր դալարացոյց զողիս,
Գաւսացեալ տրնկոց կանաչացան սաղարթք,
Դրախտին Ադենայ ծառք բազմացան յերկրի,
Ի տանն Աստուծոյ արմաւենիք տրնկեալք:

10 Երկնից լուսաւորքն իջեալ շըրջին ընդ մեզ,
Եւ աստեղք պայծառք՝ համաբնակից մարդկան,
Զաւրք անմարմնականք զըւարճացեալ տաւնեն,
Մարմնաւոր զաւրաց համադասեալ նոցունց:

15 Էրեւեալ սըրբոցն ի հանդիսի ճըգանց
Զաւրացուցանել ի հոգեւոր մարտին,
Ըզհրաւէրս ետունն ի հարսանիսն երկնից,
Ընդ որս եւ մըտին արեաներանգ զգեստիւք:

² 0μÇõñŸ»ñ

- A - 0»é. 7785, Ā»ñĀ 508³ -510³
- B - 0»é. 3503, Ā»ñĀ 253³ -255μ
- C - 0»é. 80, Ā»ñĀ 309³ μ (õ³ ñÇ½)
- D - 0»é. 6495, Ā»ñĀ 409³ μ, 411μ-412μ
- E - 0»é. 9053, Ā»ñĀ 68³ -69μ
- F - 0»ñèçè ԲŸánñ³ ĒÇ, ³ Ỡ ã³ ÷³ õ, չÇ 438-443

Êán³ . Çñ

A ı³ 0 Ñ³ 0ñŸ 0ñŸ ı³ ñı Çñáé³ ó »õ Ĭáóé³ Ÿ³ ó,
ı »³ éŸ 0»ñèÇèÇ B ı»³ éŸ 0»ñè[ÇèÇ] Թ³ 0ó Ĭ³ -
Āá0ÇĬ áéÇ, Ç Ñ³ 0ñŸ ı Ĭ³ 0 Ñ³ 0ñŸ ı³ 0ñŸ
³ 0»Ÿ³ 0ñŸ ı³ ñı Çñáé³ ó, ı »³ éŸ 0»ñèçèÇ Թ³ 0ó
Ĭ³ Āá0ÇĬ áéÇ ³ é³ ó»³ É D ı³ 0 Ç ı շñ 0»ñèçèç
(Ā»ñĀ 409³ ¹ 0ñ³ ñı Çñáé³ ó). ı³ 0 ³ ½ŸÇõ (Ā»ñĀ
411μ³ 0ñ³ ñı Çñáé³ ó) E ı³ 0 Ñ³ 0ñŸ ı³ ñı Çõñá-
é³ ó F Æ éáõñμ ı Ĭ³ 0éŸ

Ĭ³ 0ñ³ Ĭ³ á³ ² -0

˘Ÿ³ . Çñ

- 2 E é³ éŸ DE Ñá. áó F 0»0³ ó ÷ È Ñá. óáó DF Ñ³ É»³ É
- 4 DE »ñμŸ³ ½³ ñ¹ ABCE . áóŸáı ù
- 5 ABCE Ñ³ õ³ ı áŸ ÷ È Ñá. »óáñ DF ½Ñá. Çè
- 6 F . ùè³ ó»³ É D ı ŸĬ áó E ı Ÿ. áó B Ĭ³ Ÿ³ Ç³ ó³ Ÿ E
Ĭ³ Ÿ³ Ç³ ó»³ ÉŸ
- 7 EF ³ ¹ÇŸ³ 0F 0ñı ĩÇè
- 8 BCE ı³ Ÿ A ³ ñ0³ óçŸÇù BE ı ÁŸ. »³ 0ñ
- 9 D Ā³ . ³ óáñŸ ÷ È Ēáóé³ óáñŸŸ F Ēáóé³ óáñù D 0ñÇÇ E
0ñÇŸŸ
- 11 E ½³ õù F ½ñù ABCD Á, ½áó³ ñ×³ ó»³ É E ½áó³ ñ×³ -
ó»³ É F ı áŸŸ
- 12 F ½ñ³ ó D Ñ³ 0ñŸ 0ñŸ é»³ É
- 13 DE éñμáóŸ B ×Á. ³ ŸóŸ E ×. ³ ŸóŸ F ×Á. áóŸè
- 14 DF ½ñ³ óáóó³ Ÿ»É
- 15 ABE Á½Ññ³ óçñéŸ DF Á½Ññ³ óçñŸ
- 16 E 0ı ÇŸ³ ñ»³ Ÿ»ñı »³ Ÿ ACDF ½. »èı áóù

Թագաւորն անմահ ի յաշխարհէ մահու
 Առեալ իւր զինուորս, անմահացոյց բնութեամբ,
 Ժողով զինուորաց թագաւորին երկնից
 20 Գրեցան՝ ժառանգել զԵրուսաղէմ վերինն:

Ի յերկրի ճրգնեալ չարչարանաւք մարմնոյ՝
 Ի յերկինս ելին գերապայծառ լուսով,
 Լըւան զկենարար հովուապետին բարբառ,
 Ընթացան ի յաղըն բանաւոր զենմունքն:

17 Խաչի եւ մահու ճանապարհի հովուին
 Եղեն հետեւեալ ողջակիզեալ գառինքն,
 Ծընան վերըստին աւազանաւ նորով,
 25 Մըկըրտեալք արեամբ զբաժակ մահու արբին:

Կոյսք, իմաստութեամբ զլապտերս հոգւոց լուցեալք,
 30 Կանացի բնութեամբ մահու եղեն յաղթողք,
 Հուր սիրոյ յինքեան սուրբ փեսային վառեալք
 Զհուր մեղաց բոցոյ զայն շիջուցին արեամբ:

Զիւնափայլ զոգւոց ըզպատմուճանս լուացեալ,
 Գոյն արեան մարմնոյ պըսակ փառաց ներկեալ,
 35 Ղամբարմամբ լուսոյ ի յառազաստ մըտին,
 Մաքուր հարսանեաւքն ուրախացան յաւէժ:

Ճըշմարիտ վըկայք Աստուածորդւոյն եղէք,
 Վըկայեցելոյն Հաւր կամաւոր մահուամբ,
 Միաձնի Բանին մարմնով վասն իմ մահու
 40 Մահակից գորով չարչարանաց կըցորդ:

17 D ì áĠÇó ³ é³ çª ÷ áĚç
 18 B ¼ÇÝÁġáñĕ D ¼ÇÝġáñĕ B µÁÝáġĀ»³ Ûµ
 19 E Áġġáí »³ Ē B ¼ÇÝÁġáñ³ ó D ¼ÇÝġáñ³ ó D »ñĬ ÝÇ
 20 ABCE í »ñÇÝ
 21 C áÇù 21-68 B Ēáġĕ³ ÝġááġŪª ³ ŪĒ ³ ½. DE ×. Ý»³ Ē F
 ā³ nā³ ñ³ Ýùù D Û³ ñŪÝáí E Û³ ñŪÝáŪŪ
 22 BDE »ġ ÷ Ē Ç E ŪñĬ ÇÝ D Ūá. áí ÷ Ē Ēáġĕáí F Ūá. -
 ġáí ÷ Ē Ēáġĕáí
 23 E Ēáġ³ Ý D Ūáí ġ³ á »í ÇÝ E Ūáí³ á »í ÇÝ
 24 D ĵ ÁÝÁ³ ġ³ Ý F ÁÝÁ³ ġ³ »³ Ē E Ū ŪµÁÝ ÷ Ē Ū ŪÁÝ
 DEF ½»ÝŪááġŪ
 25 DE Ūáí ġÇÝ
 26 D Ū»í »ġáġŪ F Ū»í »ġ»³ Ē
 27 E ÍÝ³ Ý
 28 B ŪÁÍ Áí í »³ Ē E ŪÁÍ ñí »³ Ē F ŪÁÍ Áñí »³ Ē D ³ ñ-
 µÇÝ ¼Ū³ ŪáġÝ µ³ Á³ Í

29 E ÇŪ³ ĕì áġĀ»³ Ý EF ¼Ē³ á ì »ñ DE Ūá. áó
 30 A Ū ŪĀ³ ġġŪ
 31 E Ūáġ ÷ Ē Ūáġñ DF ÇÝŪ»³ Ý E ÷ »ĕ³ ÇÝ ABDF í³ -
 ĕ»³ Ē
 32 D µáġá F µáġáŪŪ
 33 A Ēáġĕ³ ÝġááġŪª ³ ŪĒ ³ ½. (ÇÝÇáġ³ Í) D ½á. áó E Ūá-
 . áó ÷ Ē ½á. ġáġ D Ēáġġ³ Ē
 34 D . áŪŪ ³ ñ»³ Ý áĒĕ³ Í ÷³ ĕ³ ó Ý»ñĬ »³ Ē Û³ ñŪÝáŪ
 ÷ Ē í áĠÇ E áĕ³ Í
 35 E Ūí ÇÝ
 36 F Ū³ ñĕ³ Ý»ùù ADEF áġñ³ Ē³ Ý³ Ý
 37 B Ēáġĕ³ ÝġááġŪª ³ ŪĒ ³ ½. EF í Í³ Ū DE ³ ĕì áġ³ Í-
 áñ¹ áŪŪ D »ġ»³ Ē
 38 E í Ý³ Ū ó»ĒŪ DF Ūññ
 39 D ŪÇ³ ÍÇÝ
 40 E Í áġñ¹

Յամենայն ազանց ընծայեցայք պըտուղ,
 Մեծ քահանային երախայրեաց նըւէրք,
 Նըռնենեաց նըման յետ գարնայնոյ ծաղկեալք,
 Ծաղկեալ նըշենեաց ի յերկրորդին սկըզբանց:

45 Շարադրին շինուածք անդամըք ձեր հատեալ,
 Աստիճանք ելից յերկրէ յերկինըս մեզ,
 Ոտից ձեր հատմամբ մեզ ուղղեցէք շաւիղս,
 Զեռաց եւ մատանց ըզմեզ գրեցէք ի կեանս:

50 Զարաչար կիզմամբ ողջակիզեալ մարմնոյդ,
 Ըզմեզ փըրկեցէք ի կիզանող բոցոյն,
 Պատուական գըլուխք յաւդեալ ի գլուխն Յիսուս,
 Ըզմեզ յաւդեցէք ընդ նոյն հիւսմամբ սիրոյ:

Զախմամբ անդամոց ձեր ընդ սիրոյ նորին
 Զհոգիս մեր յախտից բըժըշկեցէք ցաւոց
 55 Ռահիւք յաշխարհէ հալածանաւքն ըզձեզ
 Յաշխարհըն վերին բարձրացուցէք ըզմեզ:

Սոսկալի ճըգամբք սուրբ վըկայից քոց, Տէ՛ր,
 Ի հնութեան մեղաց վերնորոգեա՛ ըզմեզ.
 Վիրաւք քերանաց եւ գազանաց քանցիւք
 60 Ի թռուից վիրաց չար վիշապին՝ փըրկեա՛:

Տարախիլ ունկամբքն եւ կուրութեամբ աչացն
 Լո՛յս ծագեա յոգիս եւ գլըսելիս մաքրեա՛.
 Բախճանից անձանց տըրտմականաց կըրիւք
 Զմեզ ի սգոյ մեղաց յուրախութի՛ւն դարձո:

41 D ³ ½. ³ ó ÷ È ³ ½³ Ýó E ÁÝÍ³ »ó³ ù à ÿ áóõ
 42 ABF ÝÁóçñ D Ýáóçñù E Ýáóçñ
 43 E ÝÙ³ Ý B . ³ ñÝ³ ÝóáÝ E . ³ ñÝ³ ÝáÝ DF Í³ ÕÍ »³ É
 44 D ÝÁß»Ý»³ ó ÝÁÙ³ Ý ÷ È Í³ ÕÍ »³ É ÝÁß»Ý»³ ó E Ýß»-
 Ý»³ ó DF éÍ Á½µ³ Ý E Á½éÍ èµ³ Ý
 45 E ß³ ñ³ Û ñÇÝ D ³ Ý¹³ Û³ óù E Ñ³ ÿ »³ ñ
 46 AB ³ ßì Ç×³ Ýù
 47 E áóõ»óçù AB ß³ óÇÕ E ß³ óÇéÕ ÷ È ß³ óÇÕé
 48 D Ç ßñÍ ñç ßñÍ ÇÝé í »ñ³ ÷ áÈÇÉ³ é ÿ çñ ÷ È ÿ áóÇ
 E ð Á½ù»½
 50 DE ÷ ñÍ »óçù A ÍÇ½³ Ý³ óõ
 51 D ÿ áóÇó ³ é³ ç³ ßñ¹ áñ³ Í ç E á³ ÿ ó³ Í³ Ý . éáóÈù
 F ³ Ý¹³ Ûù ÷ È . ÁéáóÈù D ù¹ »³ é F ù¹ »³ ñ B Ç . Á-
 éáóÈÝ
 52 F ù¹ »óçù

53 AB ç³ ÈÙ³ Ûµ D ç³ ñ¹ Û³ Ûµ
 54 D áóÇ³ óáóóçù ÷ È µÁÁÁßÍ »óçù E µÁÇßÍ »óçù
 55 AB éáóé³ ÝóúáóÙ³ ³ ß³ ½. E é³ ÑÇóùÝ D ß³ ßÈ³ ñÑÇ
 A Ñ³ É³ Í³ Ý³ óù F Ñ³ É³ Í³ ÝùùÝ
 57 BF ×Á. Û³ Ûµù D ×. ³ Ûµù E ×Á. ³ Ûù E í Í³ ÛÇó
 58 DF ÑÝáóÁ»³ Ýó E ÑÝáóÁ»Ýç E í »ñÝáñá. »³ Û F í »-
 ñ³ Ýáñá. »³ ½Ù»½
 59 DF í Çñ³ ó D ù³ ÝóÇó
 60 BDE ÁÇóÝÇó B ÷ ÁñÍ »³ ÛD ÷ ñÍ »³ E ÷ ñÍ »³ ó
 61 D ÿ Çñ³ ÈÇÉ DF áóÝÍ³ Ûµù
 62 E Í³ . »³ ó E ½É»ÉÇé Û³ ùñ»³ ó
 63 ABE ñ³ È×³ ÝÇóÝ F ³ ½³ Ýó ÷ È ³ ÝÓ³ Ýó B ÿ Áñì -
 Û³ Í³ Ý³ óÁÝ DE ÿ ñì Û³ Í³ Ý³ óÁÝ BDE Í ñÇóù
 64 BE ¹³ ñóáÙD ÷ áÈ»³ Û ÷ È ¹³ ñóá

- 65 *Ցաւալից սըրտիւքն եւ խաւարին բանտիւքն
 Ի լոյսն ընդ նոսին շնորհեա՛ եւ մեզ լինել,
 Իիւծմամբ անդամոցն ի կիզանող տապակս
 Զբոց տապոյ մեղաց շիջո՛ յոգւոյս մասանց:*
- Փառացն անճառից ընդ երջանիկ վրկայսն*
- 70 *Հաղորդ գմեզ ընկալ աղաչանաւք սոցա.
 Քե՛զ, ընդ երանեալ մարտիրոսաց դասուցն,
 Փառաց թաղաւո՛ր, մատուցանեմք ըզփառս:*

65 E ēñi ÇouY F İ »YuuY ÷ È eÁñi ÇouY BE μ³ Ý¹ÇouY
 66 D áÇù Ç ABDE éáñe E ÁYáñÑ»³ ó
 67 A İÇ½³ Ý³ oÖ BD ì ³ a³ İ eY
 68 D ì ³ á áŶ ABDE BÇçáŪDE ũ. áñe
 69 CE ³ Ýx³ eçóY E í İ³ ñeY

70 AF Ñ³ Öáñ¹ è EF ÁY. ³ É DF ³ Ö³ á³ Yúù BE eáó³ Ū
 71 D »ñç³ ÝÇİ ÷ È »ñ³ Ý»³ É E Û³ ñi Çoñáe³ ó
 72 D ùñÇeY áè ÷ È ÷ ³ e³ ó B Á½÷ ³ eè Ū³ oÇi »³ Ýè, ³ -
 ÛçY E ½÷ ³ eè

ԶԲ. ՓՈԽ

Բանիւ աւետաւոր բարառնաբար բարբառեսցուք
Առ քեզ, եկեղեցի՛, դուստրը վերինըն Սիրնի.
Աստեղս անթիւ ծընար գերապայծառս եւ երկնաճեմս,
Ձագս աղաւնակերպս թաթաւելով արեամբն իւրեանց:

5 Նըստիս յառագաստի սպիտակափայլ բոցոյ նըման,
Ձոր կազմեցին քեզ քո որդիքն չարչարանաւք եւ սուրբ արեամբ,
Ի պարզ եւ գերազանց բնակես ի լոյս դու անմատոյց,
Փոխան խաւարային բանտից նոցա եւ կապանաց:

10 Վանել գքո զաւրութիւնդ ոչ կարացին դրունք դըժոխոց,
Ձի փեսայն ընդ քո խաչեալ եւ հարսնորդիքն են խողխողեալ.
Կենացըն կերակրով եւ բաժակաւըն զուարճանաս,
Փոխան ժուժկալուժեան նոցին քաղցի եւ ծարաւոյ:

15 Անմահ ունիս փեսայ, թէեւ սիրով քոյին մեռաւ,
Ի կեանս են եւ որդիք, թէեւ ետուր գերեզմանի,
Յանեղծ յաւիտենին բերկրեալ խընդաս երբեմն ամուլ,
Յորժամ բնակես ի տան մայր՝ քո որդւո՞վք ուրախամիտ:

Սիրով անճառ կապիս ի սէր անմահ քո փեսային
Եւ զորդիս քո ընդգրրկես խանդակարաւտ սուրբ համբուրիւ,

² 0μÇõñŸ»ñ
A - 0»é. 7785, Ā»ñĀ 510³ - 511³
B - 0»é. 3503, Ā»ñĀ 255μ-257³
C - 0»é. 80, Ā»ñĀ 309μ-311³ (ö³ ñÇ½)
D - 0»é. 6495, Ā»ñĀ 378μ-379μ
E - Ü»ñèçè ÞŸánÑ³ ĘÇ, ³ Ÿù á³ ÷ ³ ö, çÇ 443-446
Ēáñ³ · Çñ
ABC ö[áĒ] D î³ 0 Ç î çñ Ü»ñèçèç, ³ ½ŸÇö [Ÿ³ ö³ -
İ³ î³ »³ ö Ē³ áÇ] E Úáñ¹ áñ³ İ
İ³ ĩñ³ İ³ á¹ ³ Ÿ Ç î İ³ ĩŸ Ç Ü»ñèÇèç
Ÿ³ · Çñ
1 D μ³ ñμ³ éŸ³ μ³ é
2 AB èÇáí ŸÇ
3 E · »ñ³ á³ Ÿ³ é
4 E³ 0³ öŸ³ İ³ »ñà è μ»ñ³ Ē
5 DE μáó³ ŸÁŪ³ Ÿ ÷ Ē μáóáŪŸÁŪ³ Ÿ

6 E İ³ ½Ū»Ÿ E áñ¹ Çù ùá ù»½ ÷ Ē ù»½ ùá áñ¹ ÇùŸ E á³ ñ-
á³ ñ³ Ÿùù
7 E þ Ç · »ñ³ ½³ Ÿó ÷ Ē »ö · »ñ³ ½³ Ÿó AB μŸ³ İ³ C
μŸ³ İ³ »³ Ē ABC ĩ³ ŸŪ³ î áĩĩ
8 ABCDE ÷ áĒ³ Ÿ³ İ
9 E ½ááŪ D ½áñáóĀÇöŸ¹ E ½áñáóĀÇöŸ CE ¹ ÁáĒáó
10 E Ē³ á³ Ē³ É ÁŸ¹ ùá C Ñ³ ñóŸáñ¹ ÇùŸ D Ñ³ ñèŸ³ ÍáóùŸ
E Ñ³ ñèŸáñ¹ Çù E ùá ÷ Ē »Ÿ C ĒáóĀó»³ Ē
11 E İ³ »ñ³ İ ñáí Ÿ D μ³ Á³ İ³ öŸ Á¹, ½áó³ ñ×³ Ÿ³ è
12 ABC ÷ áĒ³ Ÿ³ İ ABC Ÿáó³ ŸŸ
13 AC Ā»»ö BC ùáÇŸ
14 B áñ¹ Çù áóĀóáó³ Í³ áñ¹ ÇùŸ D áñ¹ ÇùŸ AC Ā»»ö DE
Āçáçî D · »ñ»½Ū³ ŸÇŸ
16 B î áóŸ Ū³ öñ áñ¹ óáí ù ùáĩáí ù CD áñ¹ áí ù
18 D³ Ÿ¹ · ĀñĪ »è ÷ Ē ÁŸ¹ · ĀñĪ »è DE Ē³ Ÿ¹³ İ³ ñùî B
Ñ³ ŪμÇõñÇö D Ñ³ Ūμáöñ»è E Ñ³ ŪμáöñÇöù

Նորոգ նորափետուր լուսապայծառ յորժամ ծագիս,
 20 Արեգական նրման յարքայութեան ըստ հրամանին:

Ի մի յարմարութիւն զոգիս ընտրեալ քոց անդրանկաց,
 Ժողովեա՛ բարեխաւսել ընդ կենդանեացըս փրկութեան,
 Նոյնաբար, որպէս ծընար լուսազարդեալ աւազանաւն,
 Վերըստին զմեզ նորոգել ի հնութենէ մեղաց մերոց:

Երբեակ յաւիտենիւք շնորհել առատ զողորմութիւն
 25 Յայժմուս եւ յապագայն ի յանըսպառ յաւիտենին,
 Բամել ի մի լրութիւն կաթողիկէ վերնում Սիոն՝
 Ըզմեզ զամենեսեան ընդ երանեալ սուրբ վրկայիցն:

Սըրբել սպիտակափայլ ըզպատմուծան հոգւոց մերոց
 30 Արեան նոցա հեղմամբ եւ հոտ անոյշ պատարագաւք,
 Ի գլուխըն վերըստին ըզմեզ սիրով նորին յաւգել,
 Զայրի եղեալ հոգիս ընդ փեսային միաւորել:

Սըրբել զարիւն գառանցս, նաեւ զաճիւն ողջակիրացս,
 Երկրորդ տալ աւազան ի մաքրութիւն մեղաց մերոց.
 35 Էին երբեակ միոյ պըսակելոց պըսակողին,
 Որդւոյ ընդ Հաւր Հոգւով փառք ի յայժմուս եւ յապագայն:

19 D Yáñá. »³ B Éáðè³ Ìà³ Ï³ é A Í³ . ÇÝ
 20 B ÷³ ÏÛ³ Ý YÁÛ³ Ý C Ì³ ñù³ ÌáðÁ³ »³ ÝÝ
 21 AB Éáðè³ ÝóúáðÛ³ »³ Ï³ »³ ½. B ÁÝ¹ ñ³ »³ É
 22 B Ááðáí »ÉDE Ááðáí »³ ÉB µ³ ñ¿É³ ðè³ »³ DE µ³ ñ»-
 Èñè³
 24 B ÑÝáðÁ¿Ý¿
 25 B »ñÍ³ »³ Í B ßÁÝáñÑ»É
 26 D » ÌÁÚáðè C Ì³ á³ . »³ ÌèÝ D »ð ÷ È Ç
 27 DE ñ³ Û³ »³ ÉD ÉÁñáðÁÇðÝ ABCD Ý³ ÁáððÇ¿¿ DE í »-
 ñÇÝ A èÇñáí Ý ÷ È èÇáÝ
 28 D ½Û³ »³ ½ B í ÁÍ³ »³ ÏÇó

29 B èÁñµ³ »³ ÉD èáÇì³ »³ Ý³ Ì³ »³ Ï³ CD Ñá. áó
 30 ABCD³ »³ ñ³ »³ Ûµ D Ñ»ðÛ³ Ý BC³ »³ ÝáÛ D³ ÝáÛ Náí E
 á³ í³ »³ ñ³ . ùù
 31 D Ì³ ð¹ »³ ÉèÇñáí YáñÇÝ BC Ì³ ð¹ »³ ÉE ù¹ »³ É
 32 D ÛÇ³ ðáñ³ »³ ÉÁÝ¹ ÷ »³ è³ ÏÇÝ BE ÛÇ³ ðáñ³ »³ É
 33 D èñµ³ »³ ÉD ½³ ñÇð ÷ È ½³ ñÇðÝ D .³ »³ è³ Ýó D³ Ï³ »³ ð
 ÷ È Ý³ »³ ð E »³ èáðñµ ÷ È Ý³ »³ ð áðÇ³ ÍÇ½³ ó
 34 AC í áð³ ð D Û³ ñ³ Ì³ Ýó³ Ý³ ó ÷ È Û³ ð³ ó Û³ ñáó E
 Û³ ð³ ðáñ³ ó ÷ È Û³ ð³ ó Û³ ñáó
 35 B á Áè³ Í³ »³ ððÇÝ
 36 D áñ¹ áÛDE Ñùñ D Ñá. áí E Ì³ ðÇì³ »³ Ý³ ÷ È Ì³ á³ . »³ Ï

ՁԳ. ՏԱՂ ԱՆՏՈՆԻ, ՏԵԱՌՆ ՆԵՐՍԻՍԻ ԱՍԱՅԵԱԼ

Անտոն սկիզբն երկնաւոր ճանապարհին,
 Բիւրք առաջնորդեալք նովաւ առ Աստուած՝
 Գանձին յագարակի ծածկելոյ գըտողք,
 Դըռնապանք արթունք ի բախել փեսային:
 5 Երջանիկ աղքատք հոգւովք եւ սգաւորք մարմնով,
 Զոր ոչ արժէ աշխարհ հալածեալք յաշխարհէ,
 Էրանեալ քաղցեալք ծարաւիք արդարութեան,
 Ընդ նեղ մըտէք դուռն անձուկ ճանապարհաւ:
 Թագաւորին Քրիստոսի գինուորք արիք,
 10 Ժուժկալք ի պատերազմի թըշնամւոյն,
 Ի յերկրի աղ անհամից նեխելոց մեղաւք,
 Լոյսք աշխարհի խաւարելոց.
 Խաչին Տեառն բարձողք չարչարանաւք,
 Ծառայք մըտերիմք կոչեցեալ բարիք,
 15 Կըցորդք տըրտմականացըն կըրից փըրկչին,
 Հաղորդք ուրախութեանց նորա.
 Զայնի սուրբ փեսային գալոյ սպասողք՝
 Դամբարափայլ լապտերաւք հաւատոյ:
 Ծարակողք զարաւտ կենաց ընտրեալ հաւտ փոքրիկ,
 20 Մեռեալք աշխարհի եւ խաչեալք ընդ Տեառն.
 Յայգի պատուիրանացըն մըտէք գործաւնեայք,
 Նոյնք յուղղակի ահաւսոյն ոչ դարձեալք.
 Շինողք աշտարակի աւրինացն ի կատարումն,
 Ուռք ողկուզաբերք ճըշմարիտ որթոյն:
 25 Զարչարանաւք ստացայք զանչարչարութիւն,
 Պահեցէք նորոգ ըզպատկեր սկըզբնատըպին.

² ӨмҮҗөһӧҗӧһ

A - Ө»é. 7785, Ӓ»ӒӒ 88³ - 89³

B - Ө»é. 3503, Ӓ»ӒӒ 68³ - 69³

ӒӒӒ³ · ҶӒ

A ı »°è ı »Ӓ»öáöÛ (² Ӓ̄ı ³ Ӓ) B ı »³ éŸ Û»ӒèÇeÇ ı ı³ -

ӒӒöÇı́áéÇ ʘ³ Ӓáó, Ӓ̄ ı́ı ́áŸ

ı ³ Ӓ̄³ ı ³ á¹ ² - Ө

´Ÿ³ · ҶӒ

3 A ı ı³ ı́ı »Ӓáó

5 B Ӓ̄á· ́áı

7 B շ̄Ӓ³ ı́»³ Ӓ̄ı A ù³ Ӓó»³ é

8 A ı́»öÁŸ B ×³ ı́³ á³ Ӓ̄Ӓ³ ı ı́

9 B ăÇù ı̄Ӓ̄ı́ áéÇ

16 B áóӒ³ Ӓ̄áöӒ»³ ı́

17 B ́ó³ Ӓ̄ŸÇö

18 B ̄ö³ Ûá³ Ӓ̄³ ÷³ Ӓ̄

19 A ́Ÿı́ ́Ӓ̄»³ é

21 B á³ ı ́áöÇӒ³ ı́³ öÁŸ

24 B ăӒ̄ӒáöáŸ

- Զըրով արտասուկաց զանդըս մըտաց առողելով՝
Ռահիւք լուսոյ ի յերկինս ելէք.
Սըրբոցս քոց ընտրելոցս, Յիսո՛ւս, մաղթանաւք*
- 30 *Վերելս ի սըրտի դընել ընդ սոսա տուր մեզ
Տիրական քոց ոտից հետեւել շաւղաց
Րաբունեաց մերոց ճանապարհաւ յերկինս:
Յընծասցուք յիշատակաւ արդարոցս այսաւր,
Իրևեսցուք յոգիս զաւրինակ սոցա.*
- 35 *Փռլթասցուք ի յաւթեվանս ելանել սըրբոցս,
Քրիստոսի երգել ընդ նոսին միշտ ըզփառս:*

27 B ³ ñi ³ ëÁó³ ó ½³ Ý¹ë B ÛÁ³ ó ÷ Ë ÛÁi ³ ó

29 B ÁÝ¹ ñ»Ěáóë

30 B ¹Ý»Ě

34 A ի՞ ՆՇծե»ëóáóù B ëáó³ Û

35 B Ū³ óĀ»ó³ Ýë

ՁԴ. ՓՈԽ

Նոր դրախտին քո, Տէ՛ր, զոր տընկեցեր յերկրի,
 Վարդ անուշահոտ եւ մանիշակ քըրքում
 Առեալ ընծայեմք քեզ, թագաւո՛ր փառաց,
 Գերապանծ ըզվարս աստուածայնոց արանց:
 5 Բանաւոր ծառոց զերախայրեաց պըտողս,
 Անցեալ ընդ երկինս, քահանայիդ նուիրեմք,
 Նոյն խունկ բուրուառաւք զաղաւթըս սուրբ սոցա
 Ի հոտ անուշից մատուցանեմք քեզ, Տէ՛ր:
 Սոցին մաղթանաւք եւ մաքրական վարուք
 10 Նորոգեա՛ ըզմեզ ի հնութենէ մեղաց,
 Երանականացս արժանացո՛ դասուց,
 Բամեա՛ ընդ նոսին զմեզ ի լուսոյ խորանսդ:
 Սըրբեա՛ զխաւարին ի մէնջ զխորհուրդ մըտաց
 Եւ լուսաւորեա՛ խընդըրուածաւք սոցա՝
 15 Սոցին հետեւել լուսաշաւիղ գնացից,
 Ի յանճառելոյդ արփիանալ լուսով,
 Երգել ընդ նոսին Երրորդութեանդ ըզփառս:

² 0μÇõñŸ»ñ

A - 0»é. 7785, Æ»ñÃ 89³ μ
 B - 0»é. 3503, Æ»ñÃ 69³ μ
 C - 0»é. 6495, Æ»ñÃ 421μ-422³
 D - Ü»ñèçè ÐŸánÑ³ ĘÇ, ´³ Ÿù ã³ ÷³ ò, çÇ 435-436

Êán³ . Çñ
 AB ö[áË] C î³ 0 Ç î çñ Ü»ñèÇèç Áèÿ Çõñ³ Ÿõ³ ŸŸ
 áðá. Ç [í³ ñ¹³ á»î³ ó] D Úán¹ áñ³ İ [Ñ³ ù³ á»-
 î³ ó]
 Ì³ ù³ İ³ á³ Üî³ . μ³ ŸÇè Ü»ñè»èÇ »
 ´Ÿ³ . Çñ
 1 CD ¹ñ³ Èÿ Ç
 2 CD Ü³ Ÿáð³ İ C ùñááÜ
 3 C áÇù ù»½ C Á³ .³ ðánÇ¹
 4 D ³ èÿ áð³ Í³ ŸáóŸ

5 C »ñ³ È³ ù³ ó CD áÁÿ áðŸ
 6 B ÝÁðÇñ»Ùù
 7 AB máðñí³ é³ òù C máðñõ³ é³ òù D máðñí³ éùù ½³ -
 ÕùÃÁè
 9 D Ü³ ÕÃ³ Ÿùù
 11 D »ñ³ Ÿ³ İ³ Ÿ³ ó BC ³ ñÃ³ Ÿ³ óáŸ
 13 B ñ³ Ü³ É
 13 C ½Ë³ ò³ ñÇ B ÊánÑáõñ¹ C Á½ÊánÑáõñ¹
 14 B ÊÁŸ¹ ÁñÁð³ Í³ òù C ÊÁŸ¹ Áñð³ Í³ òù D ÊÁŸ¹-
 ¹ Áñáð³ Íùù
 15 C Ñ»î »ð³ É B Êáðè³ ß³ ò»Ÿ
 16 BC Æ Ÿ×³ é»ÊáŸ C ³ ñ÷ Ç³ É AB ÊáðéáŸC ÊáðéáŸ
 17 D çñ. »É CD î áŸÇó Ÿ»î áŸ
 Ú³ ŸÁáðè Æ ðÇÿ »³ Ÿ »ð³ Ÿ½Áñ³ ò Æ ðçÿ f

**ՁԵ. ՏԱՂ ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ ՄԿՐՏՁԻՆ,
Ի ՆԵՐՍԻՍԷ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԷ**

*Անմարմնոցըն հրեղինաց
Մարմնով հաղորդ սուրբ Յովհաննէս,
Բանին Հաւր բանիւ քարոզ,
Մեծի յուսոյն նախատեսող:*

5 *Գարնան գուշակ երկրի մերում,
Քաղցրախաւսիկ ձայն տատրակի,
Դրախտին հոգւոց աստուածատունկ
Առողանող ջուր մաքրութեան:*

10 *Երկնաւորին ճանապարհի
Յառաջընթաց աւետաւոր,
Ջաւրական թագաւորին
Նախամարտիկ յասպարիսին:*

15 *Էրեւմամբ Գաբրիելին
Ջաքարիայ ի տաճարին,
Ընկալար ծնունդ աւետեաւք
Անուանագրեալ ի տախտակին:*

*Թափեցելոյն յանճառ փառաց,
Պարագրելոյն յարգանդ Կուսին,*

² ӨмҮҫдөнҮ»н

A - Ө»é. 7785, Ǻ»ñǺ 421³ - 422³

B - Ө»é. 3503, Ǻ»ñǺ 242μ-244³

C - Ө»é. 6495, Ǻ»ñǺ 115³ - 116³

D - Ө»é. 2541, Ǻ»ñǺ 208μ-210μ

E - Ǫ»ñéչé ԲՄանՆ³ ԷՇ, ³ Կն ǻ³ ÷³ օ, շԸ 446-449

Էան³ . Շն

A ի ³»é ի ³ն»ձաօՍ B Էնմա՛ԱՅ Մաի³ ՄՄ[աօ] ՕԱ՛Ի նի աՇՄ

Ի ³ օ, Շ Ս»նեչé Ի³ ǺաօՕՇԻ աéչ Թ³ Թաօ C Է Ս»նեՇéչ

D ի³ օ Մաի³ ՄՄաօ Օ՛Ի նի աՇ E Մաի³ Ն³ ՄՄաօ Ի³ ն³ ա»-

ի ՇՄ

Ի³ Թ³ Ի³ ա¹ ² -օ

³ Մ³ . Շն

2 CD Թաի Ն³ ՄՄչé E Թաի Ն³ Մչé

3 CE Ննն

4 AB Մ³ Է³ ի ³»é³ օՕ D Մ³ Է³ ի ³»éաՕՇ

6 CE ի³ Օօն³ ԷնեՇԻ AB ի³ ի ն³ ԻՇ¹

7 C Ի³ Մ³ օ ÷ Է Նա. օաօ D Նա. ա՛Մ

8 A աéա. ³ Մ³ օՕ ABD շնաի C շաօնμ

9 D x³ Մ³ ա³ նՆՇՄ

11 C 11-12-ն¹ ի աՕ»նԱ¹ »ի ³»օ³ é³ Շ C ³»օ ³»օ³ օն³ Ի³ Մ E

Մնն³ Ի³ Մ

13 ADE . ³ μնՇչԷՇ

14 CE ³»³ ի³ նՇ³ é

15 B ԱՄ. ³ Է³ ն CE ԱՄԻ³ Է³ օ B ³»³ ի³ օն CE ³»³ ի³ ³ օ

16 AB ³ ՄաօՄ³ ¹ ն³ ³ Է ACD ի³ Է՛ ի³ ԻՇ

17 D ³ Մx³ é

- Ժամանեցեր յողջոյն կենաց*
- 20 *Յամուլ ծերոյն յորովայնէ:*
- Ի բերանոյն բարբառելով
Զաւրհներգութիւն պըտղոյ Կուսին,
Լըցար Հոգւով Սուրբ անդըստին,
Ըստ աւետեացըն հրեշտակին:*
- 25 *Խայտալով յարգանդ ծընար,
Կաքաւելով կատարեցար,
Ծագեցար նախ արուսեակ
Արեգականն արդարութեան:*
- 30 *Կարապետ մեծ արքային
Եւ փեսաւէր սուրբ փեսային,
Հրաւիրող յառագաստին
Մաքուր զարդիւք պըճնեալ հարսին:*
- Զայն բարբառոյ յանապատէ
Ի դադարել մարգարէիցն,
Ղեւտական քահանայիցն
Լըրումն եղեր ստուերականացն:*
- 35 *Ճրագդ աւրինացըն Մովսեսի,
Նըսեմացեալն Իսրայելի,
Մարգարէ եւ առաքեալ
Եւ մեծ ի ծնունդըս վըկայեալ:*
- Յանապատի վայրաբնակեալ,
Անմարմնական վարուք մաքրեալ,
Նոր Հեղիաս Հոգւով լըցեալ,
Կըրկին ազանց արձան կանգնեալ:*
- 45 *Շնորհաց նորոց ի քէն սկըսեալ,
Հին աւրինաց քեւ կատարեալ,*

19 A ḁÇü 19-22
 20 C 𐌱𐌹𐌺𐌰𐌰 𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰
 21 B 𐌰𐌶𐌰𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰
 22 E 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰
 23 BCD 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰
 24 D 𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰
 29 CE 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰
 31 ABD 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰
 32 ACE 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰
 33 B 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰

36 D 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰
 37 CDE 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰
 38 C 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰
 40 BC 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰
 41 B 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰
 42 C 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰
 43 CD 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰
 44 C 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰
 45 CE 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰
 46 E 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰 𐌶𐌰𐌳𐌰

Որ ոչ լուծեր ըզխրացս ոտից
Տնաւրէնութեան սուրբ միածնին:

50 Ջրնաշխարհիկ մարդկան ցուցար,
Կոչմամբ Հոգւոյն երեւեցար,
Պապանձեալ լեզուին լուծող,
Եւ ամլութեան մաւրն արձակող:

55 Ջահըն լուսոյ յերկնից ծագեալ,
Երեսնամեայ յերկրի շըրջեալ,
Ռահ գործեալ ի Յորդանան՝
Ի քէն հայցէր ջուր մաքրական:

60 Սոսկալին հոգեղինաց
Հուրն ի հողոյդ մաքրիւր ձեռաց,
Վըկայելով Բանին կենաց՝
Հըւար ձայնին Հաւր ի բարձանց:

65 Տեսեր զՀոգին աղանակերպ
Յերկնից իջեալ առ զուգականն,
Րաբունւոյն աւանդեցեր
Վարդապետել զաշակերտեալսն:

Յընծայ այսաւր եկեղեցի
Ի յիշատակ քո պանծալի,
Իհւսէ պըսակ զարմանալի
Յոգնանըկար քեզ գովեստի:

70 Փա՛ռք ամենայն առաքինեաց,
Նախապըսակ մարտիրոսաց,
Քահանայ բազմանըւէր,
Քաւիչ մեզ լեր հայցմամբ առ Տէր:

47 A Á½Ēñ³ ó E áí ÇÝ
48 CE i YûñĶÝáóĀ»³ Ý D ÛÇ³ ÍÝÇ¹
49 BD ãÝ³ ԵĒ³ ñÑÇĪ
50 B Ī áá³ Ûµ CD Ñá. áĪ
51 CE á³ á³ ÝĪ»³ É AE ÉáóĪúŎ BCD ÉáóĪ³ óŎ
52 A Û³ óñ E ÛûñÝ AD³ ñó³ Ī³ óŎ CE³ ñó³ Ī úŎ
53 C »ñĪ ÝÇó D Í³. »³ É ԵñĪ ÝÇó
54 BCD »ñ»éÝ³ Û»³ C ԵÁñç»³ É
56 CE Û³ ûñáóĀ»³ Ý
57 DE ÑáŎ»ŎÇÝ³ ó
58 CE Û³ úáóñ
60 CD Éáó³ ñ ABD Ó³ ԸÇ CE Ñûñ

62 B Ç ԵñĪ ÝÇó CE ÷³ é³ Ī ÇóÝ ÷ Ē ½áó.³ Ī³ ÝÝ D ½áó-
.³ Ī³ Ý
63 BCD ñ³ մáóÝáĪ
65 E³ Եñûñ
66 C ԸԵ³ Ī³ Ī³ óÁé ÷ Ē Ç ԸԵ³ Ī³ Ī E ԸԵ³ Ī³ Ī³ ó ÷ Ē
Ç ԸԵ³ Ī³ Ī³ D á³ ÝÓ³ ÉÇ
68 AB ԵûÝ³ ÝÁĪ³ ñ D Եá. Ý³ ԸÝÁĪ³ ñ E úáóŎ ÷ Ē ú»½
70 CE Ý³ Ē³ Û³ ñĪ ÇĪ B Û³ ñĪ Çóñáé³ ó
71 B ù³ Ñ³ Ý³ CE ù³ Ñ³ Ý³ Թ C ÇÝûÝ³ ÝáóĶñ ÷ Ē µ³ ½-
Û³ ÝÁóĶñ D µ³ ½Û³ ԸÝÁóĶñ E ÇÝûÝ³ ÝÁóĶñ ÷ Ē µ³ ½-
Û³ ÝÁóĶñ
72 CDE Û»ñ ÷ Ē Û»½

22. ՓՈԽ

Բարբառոյն յանապատէ ձայնիւ տացուք նըւէր,
Արուսեկին արեւուն նախընթաց ծագողին:

Նոր հարսին հրաւիրողի առ երկնաւոր փեսայն,
Սա որ յարգանդէ ընտրեալ խայտաց ընդ առաջ Տեառն:

5 Այն որ մեծ ի ծնունդս կանանց Տէրըն վըկայեաց,
Յանաւրէն գինարբունն խորհին մահ մըմա:

Սաւս երփնագարդ պըճնիւք կաքաւէր աղջիկն,
Նըւէր խընճոյից խընդրէր զարիւն արդարոյն:

10 Վարձ կաքաւելոյն առեալ ըզգլուխ քարոզչին,
Առ գլուխըն Քրիստոս յաւրեալ գըլուխ Մըկըրտէին:

Գերեալ ի դըժոխս հոգևոցն աւետէր Հոգևովն.
– Ե՛ս մըկըրտեցի զաւծեալն, որում սպասէիք:

Աղամ նախաստեղծ, զարթի՛ր, արի, որ նընջեսդ,
Հուսատու լիցի Քրիստոս քեզ ի խաւարիդ:

15 Ի յամլորդուոյս ընկա՛լ, Եւա, զաւետիս՝
Նոր Աղամ ծընաւ քո դուստրն՝ կոյսըն Մարիամ:

Ես յառաջընթաց նըմին յաշխարհ կենդանեաց
Բահիս ի ստորին վայրիս նոյն կարապետեմ:

20 Սա խաչիւ մահու գայ աստ, ազատէ զգերեալսն,
Ի սոյն ցընծասցուք եւ մեք աւետեաց յուսով:

Սուրբ յիշատակաւ սըրբոյս փա՛ռք երրեակ անձանց,
Յըրիցն ի միում բնութեան այժմ եւ յաւիտեանս:

² ӨмÇõñŸ»ñ

A - Ө»é. 7785, Ā»ñĀ 422³ - 423³

B - Ө»é. 3503, Ā»ñĀ 244³ - 245³

Ēāñ³ · Çñ

AB ö[áĒ]

İ³ ĩñ³ İ³ a¹ ¹³ Yë³ ĩë Yı³ · »³ É Ç Ü»ñëÇë»

¹Y³ · Çñ

1 A Ө³ Ÿ³ ÷ Ē Ө³ Ÿ³Çõ (Çõ³ çYçáõ³ Í)

3 A çYçáõ³ Í³ ³ é

4 B ë³ Ū

6 A Թ³ Y³ õñչY Ç (Ç³ ĩñ³ óáõ³ Í Ñ»i³ ³ ³ ĩáõŪ) A · Ç-

Ÿ»ñmáõëŸ B ÝÁŪ³ Ū

7 A »ñ÷ Y³ ½³ ñ¹ »³ É (...»³ Թ³ ĩñ³ óáõ³ Í Ñ»i³ ³ ³ ĩáõŪ)

8 B ³ ñ¹³ ñóáŸ

9 A ü³ ñá½ÇŸ

13 A ÝÁŸç»ë

14 B ĩÇŸÇ A Ē³ õ³ ñÇ

15 A ¹áõ Ç (¹áõ³ ĩñ³ óáõ³ Í Ñ»i³ ³ ³ ĩáõŪ) B Թ³ ŪĒāñ-
¹áĩë ÁŸ. ³ É »õ³ Ū

18 A Áñ³ ÑÇë (Á³ ĩñ³ óáõ³ Í Ñ»i³ ³ ³ ĩáõŪ) A çYçáõ³ Í³ Ç

19 A ½³ »ñ»³ ĩëŸ áõŪáõ³ Í³ ½³ »ñ»³ ĩë¹ B ½³ »ñ»³ ĩë

22 A շիՇóŸ

ՁԷ. ՏԱՂ ՈՐԴԻՈՑՆ ՈՐՈՏՄԱՆ,
Ի ՆԵՐՍԷՍ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԷ ԱՍԱՑԵԱԼ

*Որդիքն Որոտման, որք ի վերուստ որոտացին,
Յամպոց հրեղինաց հողմով Հոգւոյն հընչեալ յաշխարհս:*

*Յաշխարհ ծարաւուտ զանձրեւ կենաց հոսեալ յերկնից,
Ջերկիր բանաւոր առոգելով առատապէս:*

5 *Առատավըտակ գետոց բըղխումն ի յԱդենայ,
Ջորրորդն Եփրատէս նըշանակէր ըզՅովհաննէս:*

*Յովհաննէս՝ սիրող սիրեցելոյն առ ի Հաւրէ,
Անկեալ ըզլանջաւքն եւ ոչ կիզաւ յահեղ բոցոյն:*

10 *Բոցով բորբոքեալ անձկակարաւ տարփմամբ սիրոյ,
Ճեպիւր փոյթընթաց ի գերեզման յարուցելոյն:*

*Յարուցեալն յայտնիւր առ ծովակին Տիբերական,
Ծանեալ սիրեցեալն, աղաղակէր, թէ՛ այն է Տէրն:*

*Տէրըն հրաւիրէր զՊետրոս ըզկնի իւր հետեւել,
ՁՅովհաննու ասէր. «Ջի թէ կամի՞մ՝ կեցցէ ի սպառ»:*

² ԾմՇծնՅ»ն

- A - Օ»é. 7785, Ǻ»նǺ 551μ-552μ
- B - Օ»é. 3503, Ǻ»նǺ 91³ -92μ
- C - Օ»é. 79, Ǻ»նǺ 343³ μ (ծ³ նՇ½)
- D - Օ»é. 80, Ǻ»նǺ 363³ -364³ (ծ³ նՇ½)
- E - Օ»é. 6495, Ǻ»նǺ 71μ, 73μ-74³
- F - Ǫ»նեչե ԲՅանՆ³ ԷՇ, ³ Կն Ǻ³ ÷³ օ, շՇ 449-452

Êան³ · Շն

AD î³ Ǫ ան¹ օաօՅ անաի Ǫ³ Կ (A անաի Ǫ³ Կօ) Ǫան³ Կ-
Կաօ »օ Ǫ³ Ǫա³ Ǫ B î »³é î »ն»օաօǪ (ան¹ օաօՅ ÷ Ê
ան¹ օաօՅ) C î³ Ǫ օաօնμ³ é³ ւ»էաօ|³ ն¹ օաօՅ անաի -
Ǫ|³ Կ] E î³ Ǫ Շ î շն Ǫ»նեչեչ (Ǻ»նǺ 71μ). î³ Ǫ Շ
î շն Ǫ»նեչեչ շ (Ǻ»նǺ 73μ). օաէչ (Ǻ»նǺ 74³) F ան-
¹ օաօՅ անաի Ǫ³ Կ

´Կ³ · Շն

- 2 C Ǫ³ Ǫաօ CE Ǻá· áǪ B ǺÁԿ»É C ǺԿ»³ É Ǫ³ ԲÊ³ նՆ
- 3 C Ǫ³ ԲÊ³ ն Ǫ³ ն³ օաօ

- 4 E ½»նǪ Շն³ C áéá· »էաի
- 5 C³ é³ î î î³ Ǫ³ D³ é³ î³ í Áî³ Ǫ³ Ǫ³ օն C · »î áǪ B
μÁǪÊáօǪ C μǪÊáօǪԿ E μÁÊáօǪԿ E Ǫ³ ¹»Կ³ F Ǫ³ ¹Շ-
Կ³ Ǫ
- 6 BC áանան¹ C ԿԲ³ Կ³ Կ³ Կ³ B Á½նն³ Կ³ Կ³ Կ³ C Á½ն-
ն³ Կ³ Կ³ E ½նն³ Կ³ Կ³ F Á½նն³ Կ³ Կ³
- 7 C ½նն³ Կ³ Կ³ E ½նն³ Կ³ F ½նն³ Կ³ A éՇնաի D éՇ-
ն³ օǪ B³ é Շ Շ F ½ննչ
- 8 B³ Կ³ »³ É D³ Կ³ Կ³ օ C ½նն³ Կ³ օն Կ³ ½նն³ Կ³ Կ³ F
Á½նն³ Կ³ Կ³
- 9 B³ Կ³ Կ³ Կ³ Կ³ օն E³ Կ³ Կ³ Կ³ Կ³ օն F³ Կ³ Կ³ Կ³ -
նն D î³ ն³ ÷³ Ǫ³ éՇնա F »áչն A · »ն»½Ǫ³ Կ³
- 12 EF³ Ǫ³ Ǫ³ Կ³ Կ³ օ D Ǻ³ ABCD î շն շ³ Ǫ³ ÷³ Ê³ Ǫ³ շ³ շ³
î շնԿ
- 13 C î շնԿ CE ½նն Կ³ BCE ½նն³ »³ »³ É
- 14 B ½նն³ Կ³ Կ³ C ½նն³ Կ³ Կ³ E ½նն³ Կ³ Կ³ F ½նն³ Կ³ Կ³
ACD Ǻ³

15 Ի սպառ սիրեաց զսէրն եւ սիրեցաւ անզուգապէս,
Զոյգ եւ հարազատըն Յակոբոս մաքրեալ անձամբ:

Յանձն առին ըմպել զբաժակ մահու կենարարին,
Մըկըրտեալ արեամբ, զոր ընկալաւ Տէրն ի խաչին:

Ի խաչին ըզմայրըն սիրելոյն իւր աւանդէր,
20 Շնորհիւ դաւանէր ըզնա Որդի սրբոյ Կուսին:

Զկոյսըն Մարիամ առեալ յինքեան սպասաւորէր,
Մինչեւ ի Փոխումն յիմանալեացըն կայարանս:

Կացեալ յաշխարհի քարոզ բանին ճըշմարտութեան,
Աւետեաց ձայնիւ գոչէր ըզկենդանի ըզԲանն:

25 Բանն որ էր Աստուած ի սկըզբանէ առ Աստուած Հայր,
Սընունդ միշտ էին, որով եղեն գոյք յանգոյից:

Գոչումն որոտմանցն յետ հոսելոյն զանձրեւ կենաց,
Ամփոփեալ յերկինս առ առաքողն անդրէն դարձան:

Յակոբոս վրկայ վաղահասուկ տընկոյն պըտուղ,
30 Ի Հերովդիայ զբաժակ մահու արեան արբեալ:

Արբ եւ Յովհաննէս՝ թէ ոչ զարեանն, այլ ըզսիրոյ,
Որով հետեւեաց իշխանաբար առ բաղձալին:

Ի բաղձալին լոյս արփիական փափագեցին,
Զոր տեսին աչաւք ի սուրբ լերինն թաբաւական:

15 E ի á0Çó ³ é³ ç Èáñ³ · Çñ³ ì ³ Õ Ç ì շñ Ý»ñéÇèÇ շ
 ABD Á½éշñÝ C ½è»ñÝ E èշñÝ C èÇñ»ó³ ò0ÁÝ E èÇ-
 ñ»ó»³ É BD ³ Ý½áð. ³ Í³ Ý C ½áð. ³ á »è E ³ Ý½áð-
 . ³ á շ
 16 C Ñ³ ñ³ ½³ ì Ý D Թ³ Í áí máè B ³ ÝÓ³ ÛµÝ EF ÛÁÍ Áñ-
 ì »³ É ³ ñ»³ Ûµ (F ³ ñ»³ ÛµÝ) Թ³ Í áµ ÁÝì ñ»³ É Û³ -
 àáðñÝ (F Û³ àáðñ) ³ ÝÓ³ Ûµ ÷ È ì á0Ç
 17 C ÁÝµ»É
 18 C ÛÁÍ ñì »É B ÁÝ. ³ Է³ ò
 19 C ½Û³ ԹնÝ E ½Û³ ԹնÁÝ BCD èÇñ»ÉáÛ E èÇñ»ó»É³ Խ
 20 B Á½Ý³ Û C ½Ý³ ÛEF áñ¹ Ç Á½Ý³ C èñµáÛ
 21 A Éáðè³ ÝóúáðÛ³ Ì³ Ý³ ÝóÝ Í³ ÝÈ»³ É Ó³ ԽÝ շ B Éáð-
 è³ ÝóúáðÛ³ ³ Թ³ ³ ½. C ½Í ááèÝ
 22 C ԽÇ³ Ý³ Է³ óÝ E Í³ Թ³ ñ³ Ý
 23 CF ×8Û³ ñì á0Á»³ Ý
 24 A Í ááշñ EF Թ»ñÝ ÝÇó ÑÁÝá»³ ó ÷ È · ááշñ C Թ»ñÝ ÝÇó

½Í »Ý¹³ ÝÇ E ½Í »Ý¹³ ÝÇ F Í »Ý¹³ ÝÇ CEF µ³ ÝÝ
 25 E ի á0Çó ³ é³ ç³ ÷ áÈշ C èÍ ¼µ³ Ý» EF µ³ ÝÝ ÷ È Ñ³ Թ
 26 E ½áÛ è ÷ È · áÛ F · áÛè B Թ³ ÝշÇó ÷ È Թ³ Ý · áԽó
 27 BD áñáí Û³ Ýó EF áñáí Û³ Ý CF Ñáè»ÉáÛ
 28 AC ³ é³ ù³ ò0Ý EF ³ é³ ù0Ý
 29 BD Թ³ Í áí máè C í Í³ Û A í³ Õ³ Ñ³ éáð B ì ÁÝ · áÛ C
 ì ÁÝÍ á0ÇÝ á ì á0
 30 C Ñ»ñá¹ Ç³ ÛCEF ¼µ³ Á³ Í Ý B ³ ñ»³ Ûµ CEF ³ ñ»³ Ý
 Û³ Ñáð
 31 B Éáðè³ ÝóúáðÛ³ ³ Թ³ ³ ½. D Éáðè³ ÝóúáðÛ³ Ì³ Ý³ Ýó
 Í³ ÝÈ»Éáí Ó³ Խ³ շ E ³ ñ÷ C ԹÁÑ³ ÝÝ»è DF Թáí Ñ³ Ýշè E
 ԹÁÑ³ ñÝշè ACD Á» BCF ½³ ñ»³ Ý E ³ ñ»³ Ý C ½èÇñáÛ
 32 EF Ñ»ì »ð»³ É EF Á00³ ԷÇÝ ÷ È µ³ 00³ ԷÇÝ
 33 F ÷³ ÷³ ù»óÇÝ
 34 F ³ àù Á³ µùñ³ Ì³ Ý Ç éáðñµ É»ñÇÝÝ BC Á³ ÷³ òñ³ -
 Ì³ Ý E Á³ µ³ òñ³ Ì³ Ý É»ñÇÝÝ

35 *Ի լեառըն Սիոն վերասլացեալ ելին փառաւք,
Յանդրանկաց կայանս, ուր անդրանիկն է մեռելոց:*

*Մեռելոց լերուք եւ կենդանեաց միշտ բարեխաւս՝
Տալ ըզքաւութիւն եւ ըզպարգեւս ողորմութեան:*

*Որ ողորմութեամբ շինեաց զաշխարհս բանն Աստըլած,
40 Տացուք նմա ընդ Հաւր եւ Սուրբ Հոգւոյն զփառս յաւիտեան:*

35 C Է»³ éY A èÇáí Y C í »ñ³ ԹԷ³ ó»³ É F ÷³ éùù
36 ACDF Ի³ Թ³ Yè E Ի³ Թ³ YèY D³ Yí ñ³ YÇİY E շñ
37 EF ԷÇY»É ÷ É Է»ñáòù B μ³ ñչÈ³ òè F μ³ ñ»Èùè
38 C ½³ òáòÃÇòY C ½³ ñ³ »òè

39 EF àÇù 39-40 B ½³ ԹÈ³ ñÑÁè BC³ èì áò³ Í
40 C Ù³ ì áòèóáòù ÷ È ì³ óáòù AB YÁÙ³ C YÙ³ Û CD
Ñá· áŸ AD Թ³ òÇì »³ Yè C àÇù Թ³ òÇì »³ Y A Թ³ òÇ-
ì »³ Yè³ ÙչY

ՁԸ. ՓՈԽ

Նոր լոյս յարփեննոյն առեալ Որդիքն Որոտման,
Որդւոց Սիոնի ծագեն Աւետարանաւն:

Եղեմեան վըտակ բըղխեն յերկիր ծարաւուտ,
Ծառքըն Տեառն ըմպեն յամպոց զանձրեւըն կենաց:

5 Բաբունն երկնաւոր յաւտեալ զորթըն հոգեւոր,
Ձուռս ի նոյն հաստեալ սըրբեաց լինել պըտղաբեր:

Սիրելիք սիրոյն զբաժակն ըմպել խոստացան,
Մըկըրտել արեամբ ընդ նոյն կամաւ յանձն առին:

10 Էն ի միշտ էէն ծընեալն մարմնով ծընանի,
Ձոր քարոզք Բանին տեսին եւ շաւշափեցին:

Սիրատարփ զլանջաւքն անկեալ կիզանող բոցոյն,
Ձոր եւ ի լերինն Թաբաւր տեսեալ թըմբրեցան:

Ի մակադըրովիւն անուանց վերապատուեցան,
Յորդւոց Ձեբեղեայ փոխեալ յՈրդիսն Որոտման:

15 Եւս ի բարձրագոյն ելեալ որդի կուսական,
Էութեան Բանին պատմող զոլ աստուածաբան:

² ӨмÇөнŸ»ñ
A - Ө»é. 7785, Ǻ»ñǺ 553³ µ
B - Ө»é. 3503, Ǻ»ñǺ 92µ-93µ
C - Ө»é. 79, Ǻ»ñǺ 343µ-344³ (ö³ ñÇ½)
D - Ө»é. 80, Ǻ»ñǺ 364³ -365³ (ö³ ñÇ½)
E - Ө»é. 6495, Ǻ»ñǺ 71µ-72³
F - Ǫ»ñéçè ÞŸǺñŸ³ ĘÇ, ´³ Ÿñ ã³ ÷³ ò, չÇ 452-454
ĖǺñ³ · Çñ
AD ö[ǺĖ] B³ ŸĖǺñ³ · Çñ C ÷ ǺĖÇ Ÿß³ Ÿ EF ǪǺñ¹ Ǻ-
ñ³ Ĩ
İ³ ĩñ³ Ĩ³ Ǻ¹ Ǫ»ñéçèç »ñ.
´Ÿ³ · Çñ
1 ACDE Թ³ ñ÷ »ŸǺŸ EF Ĩ³ é»³ Ė ÷ Ė³ é»³ Ė
2 BCE Ǻñ¹ Ǻó BD éÇǺı ŸÇ B³ ò»¹ ³ ñ³ Ÿ³ Ĩ³ C³ ò»-
ı³ ñ³ Ÿ³ ò
3 C Ĩ³ Ĩ³ Ĩ³ µĖ»Ÿ D µĖ»Ÿ E µǺĖ»Ÿ
4 C Ĩ³ éŸŸ B ǺŸµ»Ÿ C ǺŸǺ»Ÿ Թ³ ǪµǺŸ EF Թ³ ǪǺǺŸ C
½³ ŸŸñ»ǺŸ

5 C ñ³ µǺǺŸ EF Ĩ³ Ǫİ³ »³ Ė ÷ Ė³ Թ³ òı »³ Ė C ½ǺñǺŸ
6 EF ½ǺǺé éÇñǺŸ Թ³ òı »³ Ė (F ıñı »³ ı) ÷ Ė³ ½ǺǺéè Ç
ŸǺŸŸ Ñ³ éı »³ Ė C Ñ³ Ĩ³ »³ Ė D Ñ³ éı »³ ó C éñµ»³ Ė E
éñµ»³ ó C Ǻı Ǫ³ µ»ñ E Ǻ Ǻı Ǫ³ òǺñ
7 EF ½éÇñǺŸ µ³ Ǻ³ Ĩ³ Ÿ
8 C Ǫı Ǻñı »³ Ė E ǪǺı Ǻñı ÇĖ
9 B չŸŸ ÷ Ė³ չŸ D »չŸ ÷ Ė³ չչŸ EF ǪÇßı Ç ǪեչŸ ÷ Ė³ Ç
ǪÇßı չչŸ C Ĩ³ Ÿ³ ĖŸ EF ǺǺŸ»³ Ė C Ĩ³ Ÿ³ ŸÇ
10 F ßúß³ ÷ »óÇŸ
11 B éÇñ³ Ǻ³ ñ÷ F ½³ ŸçŸŸ EF ½ı Ç½³ ŸǺŸ
12 BC Ǻ³ ÷³ òñ EF Ǻ³ µññ C ǺŸµñ»ó³ Ÿ
13 C Ǫ³ Ĩ³ Ĩ³ ñǺǺ»³ Ÿ EF Ǫ³ Ĩ³ Ĩ³ Ĩ³ Ÿ C Ĩ³ ñ³ ıǺ³ -
ı ǺǺ»ó³ Ÿ
14 B Ǻñ¹ òǺó CE ıñ¹ Ǻó C ½»µ»Ǻ»³ D ½»µ»Ǻ»³ Ǫ BCE
ıñ¹ Çé
15 BE µ³ ñŸñ³ · ǺŸŸ
16 ABD Ǻ³ Ĩ³ Ǫ³ òŸ

*Րենական լուսով լըցին զաշխարհս ամենայն,
Անձկալի հոգևով առ նոյն վերափոխեցան:*

Գովել զըստեղծողն էից զԲանըն ծանուցին,
20 Որում եւ տացուք ըզփառս ընդ Հաւր եւ Հոգւոյն:

17 ABCDF ñ»ÝÝ³ İ³ Ý C ёóÇÝ ABCD ½³ ԵԷ³ ñÑ ABD

áñ»³ Ý Ç Û³ ñÛÝÇ ÷ È³ Û»Ý³ ǾÝ

18 E³ ÝÍ³ İ³ ԷÇ C Ñá· áí EF ẽÇñáí ÷ È Ñá· óáí C í »ñ

÷ È ÝáǾÝ C í »ñ³ Ǿ· áÈ»ó³ Ý

19 ABDE Á½èí »ÓÍ³ óÓÝ C ½èí »ÓÍáÓÝ F Á½èí »ÓÍúÓÝ
C ¼³ ÝÝ

20 C ½÷³ ẽè F Ññ CE Ñá· áǾ A Ñá· óáǾ³ ÛÇÝ

ՁԹ. ՏԱՂ ՍՐԲՈՅՆ ՍՏԵՓԱՆՈՍԻ ՆԱԽԱՎԿԱՅԻ,
ՏԵԱՌՆ ՆԵՐՍԷՍԻ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ

*Ի խաչին տընկեալ որթոյն
Ողկոյզ վաղահաս խայծեալ,
Քարամբըք ճըմլեալ գինի
Ուրախարար սիրով:*

5 *Սէր սիրոյ սերման ծընունդ,
Սիրաբողբոջ բուսոյ ծաղիկ,
Պըտուղ քաղցրահամ ճաշակ
Հրեշտակատիպ տեսիլ:*

10 *Տեսանող էին լուսոյ
Անտեսին Հաւր ի բարձունս.
Այլեւ ծոցածին Բանին
Անեղին եղեալ երբին:*

15 *Երբեմն անեղին առեալ
Սկիզբն եղականի բնութեանս,
Ջոր եւ տեսեալ վըկայն
Յերկիրնրս բազմեալ փառաւք:*

² 0μÇõñŸ»ñ

- A - 0»é. 7785, Ā»ñĀ 532μ-533μ
- B - 0»é. 3503, Ā»ñĀ 75³ - 76³
- C - 0»é. 79, Ā»ñĀ 338³ μ (õ³ ñÇ½)
- D - 0»é. 80, Ā»ñĀ 344³ - 345³ (õ³ ñÇ½)
- E - 0»é. 6495, Ā»ñĀ 64³ μ
- F - Ü»ñëçë ÞŸáñÑ³ ĘÇ, ´³ Ÿù ã³ ÷³ õ, շԳ 454-455

Ēáñ³ · Çñ

- AC î³ õ ëñմաŸլլ̄ eî »÷³ ỲáèÇ (C eî »÷³ ỲŸáèÇ)
- Ü³ È³ í Ĭ³ ĽŸ (C Ü³ È³ í Ĭ³ Ľ) B í »°è í »ñ»õáõÜ D
- î³ õ eĀñմաŸլլ̄ eî »÷³ ỲáèÇ Ü³ È³ í Ĭ³ Ľ, í »³ eŸ
- Ü»ñëÇèÇ Þ³ Źáõ Ĭ³ ĀáõÇĬ³ áèÇ E î³ õ Ç í շñ Ü»ñëç-
- èç Ĭ³ ĀáõõÇĬ³ áèç (Ā»ñĀ 64μ³ î³ õ ëñմաŸլլ̄ eî »-
- ÷³ [³ ỲŸáèÇ]) F Æ Ü³ È³ í Ĭ³ ŸŸ
- Ĭ³ Źñ³ Ĭ³ á³ Æ eî »÷³ ỲŸáè

´Ÿ³ · Çñ

- 1 D áñĀáŸ
- 3 ABCD ù³ ñ³ ÛÁù C ×ÛŸ³ é
- 5 D Ç èÇñá E èÇñáŸŸ
- 6 E èÇñáŸ ÷ È³ մáõéáŸ
- 7 C á Ĭ ááõ
- 8 C ÑñÁŸĬ³ é Ĭ³ í Çá E Ĭ »è»³ é
- 9 AD Ĭ »è³ Ÿ³ õõ
- 10 F ÑñŸ E μ³ ñõ³ Ÿó
- 11 ABCD »õ ÷ È³ Ź»õ C Íáó³ óÇŸ
- 12 AD³ Ÿ»õ BC³ Ÿ ÷ È³³ Ÿ»õÇŸ DEF »ñμ»ŸŸ
- 13 E »õ»³ é ÷ È³³ é»³ é
- 14 F »õ³ Ĭ³ ŸÇŸ EF μŸáõĀ»³ Ÿ
- 15 E ½áñ ÇèĬ³ »õ C í Ĭ³ ŸŸ
- 16 C ŹñĬ³ ÇŸé EF ÷³ éùù

Փառաց թագաւորն երկնից
 Յայտնեալ զինուորին յերկրի.
 – Ի յասպարիսիդ վասն իմ
 20 Դու մի՛ երկընչիր, – ասէ:

Ասէր աղաղակելով
 Առ տիրասպանիցն հանդէս.
 – Ահա տեսանեմ զՅիսուս
 Հաւր ընդ աջմէ նըստեալ:

25 Նըստեալն յառնէր ցուցանել
 Վերին հրեղինաց դասուցն.
 – Տեսէ՛ք զհողեղէն բնութիւնն
 Վասն իմ չարչարեալ նըման:

30 Նըման խաչելոյն հայցէր
 Թողութիւն ըսպանողացն,
 Որով կոչեցեալ Սաւղոս
 Սորին հետեւեալ ոտից:

Ոտիւք սըլացեալ յերկինս
 Ի ձեռքս քո, ասէ,
 35 Յիսո՛ւս, աւանդեմ զհոգիս
 Մինչեւ ի գալուստ քո սուրբ:

Սուրբըդ Ստեփանոս պըսակ
 Եւ նախամարտիկ վըկայ,
 Վասըն տաւնողացըս քո
 40 Լեր միշտ բարեխաւս առ Տէր:

18 A ½ÇÝáñÇÝ B ¼ÇÝÁóáñÇÝ E ½ÇÝóáñÇÝ
 20 ABCDE áÇù ¹áó C »ñĪÝáÇñ BDEF ³ èĵñ
 22 E ĩ Çñ³ èá³ ÝÇó Ñ³ Ý¹ĵèÝ
 23 C ³ Ñ³ Ū
 24 E Ñññ Çõñ F Çõñ ÑññÝ C Ýèĭ »³ É
 25 E ĩ áóÇó ³ è³ ç Èáñ³ · Çñª ĩ ³ Ő èñµáŪĪ èĭ »÷ [³ Ýá-
 èÇ] C Ýèĭ »³ ÉÝ
 26 C Ñá· »ŐÇÝ³ ó ÷ È Ññ»ŐÇÝ³ ó E ¹³ èáóó
 27 BDE µÝáóÁÇóÝ
 28 C ÝŪ³ Ū ÷ È ÝÁŪ³ Ý
 30 E ½ÁáŐáŐÁÇóÝ F ½ÁáŐáŐÁÇóÝ èá³ ÝáŐ³ óÝ

31 EF áñ »ó ÷ È áñáĭ BE Ýáá»ó³ ó C Ýáá»ó³ ÉÝ èáó-
 Őáè E èŭŐáè
 32 EF ÝáñÇÝ ÷ È èáñÇÝ E áĭ ÇóÝ
 33 C èĒ³ ó»³ ĩ
 34 E ĩ ĵñ Ç F »ó Ç C Ó»éè EF ³ èĵñ
 36 AD ÛÇÝá B ūáŪ
 37 CEF èáóñµ BC èĭ »÷³ ÝÝáè EF Áèĭ »÷³ Ýáè
 38 ABCD áÇù »ó C ĩ Ý³ Ū
 39 C ĩ³ èÝ ĩ ³ óÝáŐ³ óè F ĩ ūÝáŐ³ óÁè
 40 EF ¹áó Èñ ÷ È Èñ ÛÇßĭ C áÇù ÛÇßĭ B µ³ ñĵÈ³ óè
 F µ³ ñ»Èüè

Ղ. ՓՈՒԽ

Նոր ծառայն կենաց աստուածատունկ դրախտին,
Ծաղիկ նախածին փրթթեալ բուրմամբ անուշից,
Պըտղաբերելով զսուրբըն Ստեփանոս:

Արեւն ամփոփեալ ի ծոց ծագողին զարեւ,
5 Աստղ համապայծառ ծագեալ փոխան լուսատու,
Յարփենւոյն կենաց, սուրբըն Ստեփանոս:

Խաչին խաղողոյ զիմաստութեան բաժակն
Մանկանց Սիոնի նորոյ ի յուրախութիւն
Մատըռուակելով, սուրբըն Ստեփանոս:

10 Անմահին մահու նոյն մահակից գորով,
Ըզմահ մեռուցեալ մահուամբ ըստ կենարարին
Քարկոծ խողխողմամբ, սուրբըն Ստեփանոս:

Վրկայ խաչելոյն անմահութեան կենաց,
ԶՈրդի տեսանեմ մարմնով ընդ աջմէ բարձրելոյն,
15 Աղաղակելով գոչէր, սուրբըն Ստեփանոս:

Կացեալ յատենի վասն ոչխարին իւր, գառն
Որոջ վայելուչ կըտրեալ գեղմըն լուսակիզն
Հրէական ձեռաւք, սուրբըն Ստեփանոս:

² ӨмÇöñŸ»ñ

A - 0»é. 7785, Ā»ñĀ 533µ-534µ
B - 0»é. 3503, Ā»ñĀ 76³ - 77³
C - 0»é. 79, Ā»ñĀ 338µ-339³ (ö³ ñÇ½)
D - 0»é. 80, Ā»ñĀ 345³ - 346³ (ö³ ñÇ½)
Ēāñ³ · Çñ
ABCD ö[áĒ]
İ³ ũñ³ İ³ a³ Ū³ Ē³ í İ³ ŪŸ Ç
´Ÿ³ · Çñ
2 C ÷ ĀĀ»³ Ē
3 ABD Á½éáöñµÁŸ C éáöñµŸ B ëï »÷³ ŸŸáë C ½ëï »-
÷³ ŸŸáë
4 D Í³ · ³ ðŒÇŸ C ½³ ñ»ðŸ

5 C Ñ³ Ū³ á³ Ū³ é C ÷³ Ū³ É ŸŪ³ Ÿ ÷ Ē Í³ · »³ Ē ÷ á-
Ē³ Ÿ
6 BCD Ū³ ñ÷ »ŸáŪŸ B İ »Ÿ³ ó áöŒŒáö³ Í³ ĒáöéáŪ C Ēáö-
éáŪŸ ÷ Ē İ »Ÿ³ ó C éáöñµŸ BC ëï »÷³ ŸŸáë
8 BC Ū³ Ÿ. ³ Ÿó AD ëÇáí ŸÇ
9 B Ū³ İ ÁéÁö³ İ »Ēáí C Ū³ İ éáö³ İ »Ēáí D Ū³ İ Áé³ -
İ »Ēáí C éáöñµŸ BC ëï »÷³ ŸŸáë
11 B Ū»éáöó»ñ
12 C éáöñµŸ B ëï »÷³ ŸŸáë
15 C éáöñµŸ B ëï »÷³ ŸŸáë
17 A áñáí áöŒŒáö³ Í³ áñá× C İ³ ñ»³ Ē · »ŒŪ
18 C 0»é³ öŪŸ éáöñµŸ B ëï »÷³ ŸŸáë

Առ Տէրըն փառաց աղաւթելով նըման
 20 Ծոռնըր մաղթանաւք նուիրէր չհամարել ըզմեզս
 Ապերախտ ազգին, սուրբըն Ստեփանոս:

Յաւանդ առ Յիսուս զհոգին տըւեալ նորուն,
 Փառաց ընկալեալ պըսակ ըզյաղթանակաց,
 Յաղթողն ի մարտի, սուրբըն Ստեփանոս:

25 Նախասարկաւագ եւ առաջին վըկայ
 Ստեփանո՛ս, պըսակ շնորհաց զքեզ պըսակողին,
 Լեր միշտ բարեխաւս զմեզ կեցուցանել:

Էին միայնոյ երբեակ եւ մի լուսոյն
 Մատուցողք յաւէտ ըզփառս ի յիշատակի
 30 Նախավըկային, յաւէտ յաւիտեանս, ամէն:

19 C 19-21-ն¹ i a0»nÇ ÷ áE³ ñ¿Y^a
² 0³ ðA»ñ YÙ³ Ý È³ ã»ÉaŸ³ é Þ³ ũ.
 - i »^an, ÛÇ^o Ñ³ Û³ ñÇñ éáó³ Û^{1/2} ñÇóY ÇÙ Ç Û»0è,
 Þ³ è»³ É Á00³ ÉaŸ, éáðñµY èi »[÷³ ÝYáè]
 20 A Ý0Çñ¿ñ B ÝÁ0Çñ¿ñ B Ç Û»0è ÷ È Á^{1/2}Û»0è
 21 B èi »÷³ ÝYáè
 23 B ÁY. ³ É»³ É C á è³ Í Áèi ƒ³ 0Á³ Ý³ Í³ ó

24 C éáðñµY BC èi »÷³ ÝYáè
 25 C Ý³ È³ è³ ñ. ³ ð³ . C í Í³ Û
 26 BCD èi »÷³ ÝYáè C á è³ Í C á è³ Í á0ÇY
 27 B µ³ ñ¿È³ ðè C Í»óáó³ Ý»³ É
 28 B ÛÇ³ ŸóáŸ
 29 C ^{1/2}÷³ éè
 30 C Ý³ È³ í Í³ ƒ¹

ՂԱ. ՓՈԽ

Ի գաւազանէն Յեսսեայ ստեղնեալ Ստեփանո՛ս,
Առաջին պըտուղ տընկոյն, որ ի Գողգոթայ:

Նարդոս եւ քըրքում, գըմուռ, ծաղիկ ծովային,
Մանիշակ, շուշան վարդիւք կարմրերփեան պըսակ:

5 Երկնագարգ պըճնեալ գեղով նըման հրեշտակի,
Բուրուառ ոսկեղէն խընկոց խընկաբեր ծառոց:

Րաբուն պանծալի բանիւ վարդապետ բարի,
Իմաստիւք լըցեալ Հոգւոյն՝ աստուածաբանէր:

10 Սըրտիւ անձկալեալ վառեալ ի հուր սիրելւոյն,
Ի մէջ շուրց բազմաց պահեալ անշիջանելի:

Ի բարձունս երկնից գիտեալ սըրտին մաքրութեամբ,
Անտեսին փառաց տեսեալ գանտեսն ընդ աջմէ:

Սըլացեալ թեւաւք Հոգւոյն երկնաճեմ գորով,
Սկըզբնատպին յաւանդ տըւեալ գիւրական պատկերն:

15 Ելից աստիճան գործեալ զհարկանող քարինսն,
Ընդ ինքեան հանեալ զբազումս յերկնային խորանսն:

² 0μϞōñŸ»ñ
A - 0»é. 7785, Ā»ñĀ 534μ-535μ
B - 0»é. 3503, Ā»ñĀ 77³ -78μ
C - 0»é. 79, Ā»ñĀ 339³ μ (ō³ ñϞ½)
D - 0»é. 80, Ā»ñĀ 346³ -347³ (ō³ ñϞ½)
E - 0»é. 6495, Ā»ñĀ 64μ-65³
F - Ü»ñèçè ÞŸáñÑ³ ĘϞ, ´³ Ÿù ã³ ÷³ ò, çϞ 456-458
Ēáñ³ · Ϟñ
ABCD ò[áĒ] E Úáñ¹ [áñ³ Ĭ] F Úáñ¹ áñ³ Ĭ
İ³ ĩñ³ Ĭ³ á³ Ē Ü»ñèçè» Ĭ³ Āá0ϞĬ áè»
´Ÿ³ · Ϟñ
1 C Ÿèè»³ D Ÿè»³ E Ÿè»³ ŪBE ëĬ »÷³ ŸŸáè
2 C áĬ áó0 EF Ĭ³ éáŸ ÷ Ē Ĭ ŸŸĬ áŸ BF · á0· áĀ³
3 C ùñúá0Ū
4 EF Ū³ Ÿá0ß³ Ĭ E Ĭ³ ñ¹ Ϟó F Ĭ³ ñ¹ Ϟó C Ĭ³ ñŪ»ñ÷»³ Ÿ
E Ĭ³ ñŪ»ñμ»³ Ÿ C á è³ Ĭ

5 CE »ñ÷ Ÿ³ ½³ ñ¹ C á×Ÿ»³ Ē E · áóŸáĬ ÷ Ē · »0áĬ C ŸŪ³ Ÿ
6 B μá0ñĬ³ é E μá0ñ0³ é C ĒŸ· áó ĒŸ·³ μ»ñ E μá0-ñ»³ Ē½ÑáĬ³ é ŸáŸ ÷ Ē ĒŸĬ³ μ»ñ Ĭ³ éáó F ½ÑáĬ é³ - ŸáŸ μá0ñ»³ Ē ÷ Ē ĒÁŸĬ³ μ»ñ Ĭ³ éáó
7 C μ³ ŸϞŸ E μ³ ŸϞó
8 C ĩó»³ Ē CE Ÿá· áŸ
9 C ëñĬ Ϟó EF èϞñáĬ ÷ Ē éĀñĬ Ϟó C³ Ÿ0³ Ē»³ ò E³ ŸĬĬ³ Ē»³ ò C ç»è»³ Ē ÷ Ē Ĭ³ é»³ Ē B èϞñ»Ēá0áŸ CDE èϞñ»ĒáŸ
11 C ëñĬ ϞŸ F ëñĬ Ϟó
12 EF Ĭ³ »éá0 Ñùñ Ϟóñ ÷ Ē Ĭ³ »è»³ Ē ½³ ŸĬ »éŸ
13 C èŸ³ ó»³ Ē F Ā»òùù CE Ÿá· áŸ
14 AD éĬ Á½μŸ³ Ĭ áóϞŸ C éĬ ½μŸ³ Ĭ áϞŸ E éĬ Á½μŸ³ - Ĭ Áá ϞŸ CEF Ĭ áó»³ Ē (EF Ĭ ò»³ Ĩ) Ÿ³ ò³ Ÿ¹
15 ADEF çĒϞó A ½Ñ³ ñĬ³ Ÿ³ ò0 E ì³ ñϞŸéĀŸ
16 C Ñ³ Ÿ»Ē

*Կենդանի վրկայ մահուամբ կենդանւոյն յաւէտ,
Ըզմաղթանքս մեր մատո որպէս խունկ անոյշ:*

20 *Արքային երկնից զինուոր արի ի մարտի,
Տալ մեզ յաղթութիւն հայցեա ընդդէմ թըշնամւոյն:*

*Թագիւ անթառամ Յիսուս պըսակեաց ըզքեզ,
Հաղորդ քոց փառաց խընդրեա լինել տաւնողացս:*

*Որ յուրախութիւն անճառ Տեառնն քո մըտեր,
Պաղատեա եւ մեզ ի նոյն մըտանել ընդ քեզ:*

25 *Ղեկաւք հաւատոյ անցեր ընդ ծով աշխարհիս,
Վերածել ըզմեզ մաղթեա ի մեղաց ծովէս:*

*Ի քեզ համբառնամք ըզմիտս, Քրիստոս Աստըւած,
Նախավրկային հայցմամբ եւ մեզ ողորմեա՛:*

30 *Կերպարան Հաւր, որ զգեցար ըզկերպ Ադամայ,
Վասըն քո մերկացելոյն մեզ լոյս ըզգեցո:*

*Որ բուրուառաւք ծերոց յերկինս դասեցեր զմանուկն,
Ջաղաւթս մեր նովաւ ընկալ ի հոտ անուշից:*

*Սըրբութիւն Սըրբոց, սըրբեա՛ ըզմիտս եւ զխորհուրդս,
Տեսանել ըզքեզ հոգւով ընդ Ստեփանոսի:*

35 *Երեւեալդ ընդ աջմէ Հաւր, տեսողին տաւնիւս
Ջերգաբանս եւ ըզտաւնողքս ընդ նըմին դասեա:*

17 C աՇւ 17-26 B էաօե՞ Կուաօւ՞ ՝ է՞ ½. E ի աՕՇօ՞ ՝ է՞ շ
 Էան՞ · Շն՞ ÷ աէլ ½Օ՞ է՞ B ի Ա՛Ի՞ DE ի »Յ՛՞ Կա՛՛
 18 BDE Ս՞ ի ա՛ւ
 19 B ½ՇԿԱճան E ½ՇԿճան E Ս՞ նի Շնաե ÷ Է՞ Շ Ս՞ նի Շ
 20 EF ՞ օ. ԿաճԱՇԿՅ (F ի. ԿաճԱՇԿՅ) ÷ Է՞ Թ՞ ՕԱճաճԱՇԿՅ B
 Ն՞ է՞» Ս՞ է՞ ԱԱԿՅ՞ Սա՛՛
 21 E Ա՛ա՛» ½
 22 EF աա՛ ÷ Է՞ աաօ B ÷ ՞ է՞ օ՛ A ի ՞ օԿաճ՞ օԱե աաճօ-
 Օաճ՞ I Ն՞» ի ՞. ՞ էաճ՛ ի ՞ օԿաճ՞ օ EF ի սԿաճ՞ օե
 23 B ի ՞» էԿ E ի ՞» էԿԱԿ
 24 B ա՞ ՞ Օ՞ ի ՞» Ս
 25 F Օ»I սս EF Ն՞ ՞ ՞ ձօ
 26 F Ն՞ է՞» ՞ ÷ Է՞ Ս՞ ՕԱ»՞ B I ա՛ շ
 27 C ½ՍՇԻ է F Ա՛ա՛ՇԻ Աե BCEF ՞ էի աօ՞ I

28 C Կ՞ Է՞ է՞ I ՞ ՞ՇԿ E աճանՍ»՞ Ս
 29 C աՇւ 29-36 F I »նա՞ ՞ն՞ ԿԱ՛ Նսն EF Ա՛½. »օ»՞ է (F
 ½. »օ»՞ է) ÷ Է՞ ա՛ն ½. »օ»՞ ն E Ա՛½ »նա՞ է
 30 E ի ՞ էԿ ABD Ս»նI ՞ օ»էա՛ ½Ս՞ նՍՇԿ E ԵԿանՆ՞ օս
 ½Ս»½ ÷ Է՞ Ս»½ էա՛ե BD Ա՛½. »օա՛
 31 B մաճնի ՞ է՞ օս E մաճո՞ է F մաճոճօ՞ է EF I »նաճԿ
 32 B ½՞ Օ՞ օԱԱե EF ½՞ ՕսԱե B աՇւ Ս»ն B ԱԿ. ՞ է E ա՛ն-
 ա շ է ԷաճԿI ՞ Կա՛ է ÷ Է՞ Շ Նա՛ ՞ ԿաճԵՕ
 33 E էնմաօ E ½ՍՇԻ է
 34 E Նա. ա՛ B էի »÷ ՞ ԿԿաեՇ
 35 AEF շն»օ»՞ է՛ B »ն»օ»՞ է D շն»օ»՞ է F Նսն D ի »-
 է՞ օՕՇԿI ՞ է՞ օԿՇե EF Ն՞ է՞» ՞µ ÷ Է՞ ի ՞ օԿՇօե
 36 A Ա՛ա՛ ՞ օԿ՞ օճե E ½՛ սԿ՛ օԷ F Ա՛ա՛ սԿաճօ E ԿԱ՛»

ՂԲ. Ի ԽՆԴՐՈՅ ՍԵՔԱՍՏԱՑԻՈՅ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻՆ ՍԻՄԷՈՆԻ, ԱՍԱՑԱԻ Ի ՆԵՐՍԻՍԷ՝ ՅԵՂԲԱԻՐԷ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԷ ՀԱՅՈՑ ԳՐԻԳՈՐԻՍԻ, Ի ՀԱՄԲԱԿԱԿԱՆՆ ԵԼՈՎ ՏԻՍ, Ի ՎԱՆՍ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՉԵՑԵԱԼ, ԳՈՎԵՍՍ Ի ՍՈՒՐԲՆ ԳՐԻԳՈՐ ՆԵՐՏԱՂԱԿԱՆ ԵՐԳՈՎ

Սրովբէից ձայնիւ եղանակեմք այսաւր,
Ի յիշատակի հաւր բարունւոյ մերոյ:

Բարունեացըն պետն ի խաւարէ ծագեաց
Լոյս Հայաստանեայց իմաստութեան Բանիւ:

5 Բանն որ ի Հաւրէ իջեալ փրկեաց զաշխարհս,
Նոյն սովաւ զանկեալքս վերաբերեալ ուղղեաց:

Ուղղութեամբ հաճոյ տեսանողին զըտեալ,
Ի փշաբեր ոստոց ծաղիկ վարդից յեռեալ:

10 Յեռեալ խուռներամ բարեբաստիկ իմաստ,
Մանկական տիոց վերելս ի սիրտ նորուն:

Նորուն փրկութեան հոմասեռից պատճառ,
Կարթ վերաբերող ծովու մեղաց գոլով:

² Ծմբոնի»ն

- A - Օ»ե. 7785, Ա»նՆ 162μ-164³
- B - Օ»ե. 3503, Ա»նՆ 257³ - 259³
- C - Օ»ե. 79, Ա»նՆ 375μ-376μ (օ³ նՇ½)
- D - Օ»ե. 80, Ա»նՆ 121³ - 123³ (օ³ նՇ½)
- E - Օ»ե. 9053, Ա»նՆ 58μ-60³
- F - Օ»ե. 6495, Ա»նՆ 326μ-327³
- G - Օ»ե. 231, Ա»նՆ 492³ (օնաօե³ ՕլՍ). ի »ե |եՇաՅՏ, 1949, ԱՇօ 5-6, շՇ 132-133
- H - Ս»նեչե ԲՅանՆ³ ԷՇ, ³ Յս ³ + ³ օ, շՇ 459-462

Էան³ · Շն

A ի »ե ի »ն»օօՍ B ենմաՄ ՊնՇ. անՇ Էաօե³ օանաՇ
Շ ՆաՍ³ ԿօաՍ ՇօնաՍ ի ³ Օ, Շ Ս»նեչե ի ³ ԱաՕՇԻ անՇ C
ի ³ Օ ենմաՄ ՊնՇ. անՇ Էաօե³ օանաՇ, ի »ե ԷՅ
Ս»նեՇեՇ ի ³ ԱաՕՇԻ անՇ DG Պաճ ի ³ Է ԷաօնմՅ ՊնՇ-
ան Էաօե³ օանաՇ, ի »ե ԷՅ Ս»նեչեՇ ի ³ ԱաՕՇԻ անՇ
³ Է³ օ»³ Է (G աՇս ³ Է³ օ»³ Է) E Պաճ ի ³ Է ենմաՄ ՊնՇ-
անՇ. Շ Ս»նեՇեչ ³ Է³ օ»³ Է F ի ³ Օ Շ ի շն Ս»նեՇեչ
(Ա»նՆ 326μ), Սան³ ան³ ի (Ա»նՆ 327³) H Է Էաօն

Էաօե³ օանաՇ

- 1 ի ³ Էն³ ի ³ ան³ ԷնմաՄ ՊնՇ. անՇ »ն. Շ Ս»նեՇե» ի ³ Է³ »
Յ³ · Շն
- 1 BF ենմաՇՇ C ենմաՇՇ BDG Օ³ ՄՇՇՅ H ³ Էնն
- 2 C ԱՇ³ ի ³ ի ³ GH Ննն BCG ն³ մաօՅաՍ DE ն³ մաօՅաՄ
H ն³ մաօՅաՍ F Ս»ն »օ ն³ մաօՅաՍ Է ն³ մաօՅաՍ
Ս»նաՍ G Ս»նե Է Ս»նաՍ
- 3 C ն³ մաօՅ»³ օՅ H ն³ մաօՅՇօԱՅ AEG ան ի ³ F Է³ օ³ -
նՇՅ
- 4 BCDEG Ն³ Է³ Է Յ»³ օ H μ³ ՅՇՅ
- 5 H ՆննՇ CEF + նՆ»³ օ
- 6 BCE ½³ Յ. »³ Էն D ի »ն³ μ»³ Է + Է ի »ն³ μ»ն»³ Է
- 7 CE անօան»³ Սμ C Ն³ ԷաՍ G Ն³ ան CE · ի »³ Է
- 9 B μ³ նՇμ³ Է ի ՇԻ
- 10 C Ս³ Յ. ³ Յ E Ս³ Յ. ³ ՅԻ³ Յ B ԷՇն ի Է Շե Շ ԷՇն
Յանաօ
- 11 CEF + նՆ ան»³ Յ C ՆաՍ³ Է»եՇօ EG Ն³ Ս³ Է»եՇօ
F ՆաՍ³ Է»եՇօ
- 12 C ի »ն³ Է»նաՍ D ի »ն³ μ»ն³ օՍ H ի »ն³ μ»ննՍ

Գողով յատենի ճըշմարտութեան վըկայն,
Որպէս եւ Յիսուս՝ պիղատոսեան բամիցն:

15 Բամապետ արքայն Հարցափորձեալ Տըրդատ՝
Թաւ ոստովք ընծայ ուրուականաց սնոտեաց:

Ի սնոտեացն ի բաց զանձն իւր եղեալ խաբմանց,
Ժուժկալեալ տեւէր Հարչարանաց զանից:

Գանըս մահաբերս իբր անմարմին մարմնով
Թիւ երկոտասան կըէր ի յանձին ուրախ:

Ուրախ լինելով երկնագումար վեհիցն,
Ստոր իջեալ ի նոյն զարմանային բամեալքն:

Բամիցն անսըբբոց մարմնոյ սըբբոյն սկըսեալ
Նախկի տանջանաց, աղ ըստանձնեալ յանձին:

25 Ի յանձին նախատ՝ ջուր վայրարկուն հեղեալ,
Եւ ըզգարչապարսըն հեղուսեալ յերկաթս:

Երկաթի ըղընգամբք քերեալ կողից սըբոյն
Եւ աչացն անաւթ բախեալ, ը՛, ըբբունւոյն:

Բաբունւոյն ծընկաց սաստիկ Հարեալ ուռամբք
30 Եւ կարթիցն արկեալ ոլորանաց գելումն:

Գել ընդ քաղցր աւգոյն աճիւն Հնոցի շընչիւն,
Փոխան ջրոյ արբեալ քացախ ըստ Տեառն իւրոյ:

13 F Թ Ի »ՎՇՎ CEG xBՄ՝ նի՝ áóÀ»՝ Կ CE í Ի՝ Խ՛
 14 BC á »Օ՝ Ի áé»՝ Կ
 15 H ն՝ á »Ի՝ A ՝ նն՝ ՍH ՝ նն՝ ՎՇՎ CE í ն՝ ՝ Ի
 16 ABD áéi ՝ óù B ÁՎՕ՝ ՍE óÁՎՎ՝ Ս ÷ È ÁՎՎ՝ ՍF áóñ-
 ó՝ Ի՝ Կ»՝ ó
 17 CH éՎáí »՝ ó H È՝ մՍ՝ Սմ
 18 E á՝ ն՝ Կ՝ ó ÷ È á՝ նá՝ ն՝ Կ՝ ó
 19 C . ՝ Կé EF Ս՝ N՝ մ»ն
 20 C »ն՛ áմ՝ ՝ é՝ Կ EFH Ի Áնչն EFG áՇù Շ C Թ ԿՕՇՎՎ H
 Թ ԿՕՇ Շոն ÷ È Շ Թ ԿՕՇ
 21 F éáóé՝ ԿóúáóՍ՝ ÷ [áÉ] BC í »NՇó
 22 E ½՝ նՍ՝ Կ՝ ՇՎ CH ն՝ Ս՝ հն
 23 E ն՝ ՍՇՕ CEF ՝ Կéñմáó CEG éñմáմ՝ C éí é»՝ É G
 éÁÍ é»՝ É
 24 E Ի ՝ ԿՇ՝ ó F Ի ՝ ԿՇ՝ Կ՝ óԿ D Áéi ՝ ԿՕ՝ É H Áé-
 Ի ՝ ԿՕՎ»É

25 B éáóé՝ ԿóúáóՍ՝ ՝ Խ՛ ՝ ½. D Ի՝ նն՝ ն՛ áó E Ի՝ նն՝ -
 նՇóԿ ÷ È Ի՝ նն՝ ն՛ áóԿ F Օ՝ . ՝ éáí ÷ È Ի՝ նն՝ ն-
 Ի áóԿ G Ի՝ նն՝ Ի áóԿ ÷ È Ի՝ նն՝ ն՛ áóԿ
 26 G Á½. ՝ նն՝ á՝ նéԿ CF Թն՛ ՝ Á
 27 BG Օ՝Կ. ՝ Սմ C Օ՝Կ. ՝ Սù D Օ՝Կ՛ ՝ Սù E Օ՝Կ. ՝ ԿՍù F
 x՝ Կ՛ Կù ÷ È ÁՕÁԿ. ՝ Սմ H ՕÁԿ. ՝ Սմ C ù»ն՝ É ÷ È
 ù»ն՝ É F Ս՝ նՍՇՎ ÷ È Ի áՕՇՕ CEF éñմáմ՝
 28 H ՝ á՝ ó D ՝ Կ՝ óÁù G ՝ ԿùÁ H éÁñմáմ՝ ÷ È ՝ Կ՝ óÁ
 BC áՇù Á BCDEF ն՝ մáóԿáմ՝
 29 BCDEFG ն՝ մáóԿáմ՝ B ԻÁԿ. ՝ ó C ԻՎԻ ՝ ó H ԻÁՎԻ ՝ ԿՕ
 BDEFG áóé՝ Սմ
 30 G Ի՝ ÁՇóԿ F áéáն՝ Ի՝ ó H . »éáՍ
 31 ABCDEFG . áé ÷ È . »É H ù՛ áՍ CE BՎáՇóԿ F BՎááմ՝ H
 BÁՎááՍ
 32 FH ÁՎ՛ ÷ È Áéi

Իւր վերապարզեալ տատասկաց սրեալ սայրից՝
Արեան վըտակաւք ներկանելով նորուն:

35 Նորուն բերանոյ, ուստի բըղխեալ բարի,
Եռացեալ կապար արկանէին երկամբք:

Երկանց տանջանաց ոչ շատացեալ այսու,
Այլ ընդ կախելոյն կախեալ յոտից բաբունն:

40 Բաբունին բարի, նըման բնութեամբ բարւոյն,
Մաղթէր թողութիւն չարչարողացն ի սպառ:

Սպառուած մահաբեր չարչարանացն ածեալ,
Վիրապն ահագին արկանելով ըզնոյն:

Ի նոյն գուր տըղմոյ թունաւորացն աւճից
Ըզթոյնս ամփոփեալ, զոտիւք փարեալ սիրով:

45 Սէրն որ առ Աստուած իջուցանէր զբարձրեալն,
Գուրն անդընդային հրեղէն եղեալ երկին:

Երկինց թագաւորըն հրեշտակաց դասուք,
Ամ հընգետասան գոլով ընդ ծառային:

50 Ծառայն մըտերիմ ըստ հրամանի փըրկչին
Կոխէր զգլուխ իժիցն եւ ըզքարբիցն աւճից:

Աւճըն մահաշունչ, գարշապարին սպասող,
Զախեալ ի սըրբոյն լուսաշաւիղ ոահից:

33 BFG ի զի զե՛լ զե՛ն» զէ + Է զի զի զե՛լ զո՛ն» զէ D
 ի զի զե՛լ զն՛լ» զէ + Է զի զի զե՛լ զո՛ն» զէ E զի զի -
 զի զե՛լ զե՛ն» զէ + Է զի զի զե՛լ զո՛ն» զէ F
 34 CEG ի զի զի զու H ի Ա՛լ զի զի զու
 35 F զի զի զի զա՛լ G զի զի զի զա՛լ CE զի զի զի զա՛լ F զի զի զի զա՛լ G զի զի զի զա՛լ
 36 CF զի զի զի զու E զի զի զի զու
 37 G զի զի զի զա՛լ + Է զի զի զի զա՛լ H զի զի զի զա՛լ
 38 FH զի զի զի զա՛լ + Է զի զի զի զա՛լ F զի զի զի զա՛լ E զի զի զի զա՛լ CEFG
 զի զի զի զա՛լ BE զի զի զի զա՛լ F Ա, զի զի զի զա՛լ + Է զի զի զի զա՛լ
 39 E զի զի զի զա՛լ CDG զի զի զի զա՛լ» զի (D զի զի զի զա՛լ» զի) զի
 + Է զի զի զի զա՛լ» զի B զի զի զի զա՛լ» զի CDEF զի զի զի զա՛լ
 40 E զի զի զի զա՛լ
 41 EG զի զի զի զա՛լ F զի զի զի զա՛լ E զի զի զի զա՛լ
 42 B զի զի զի զա՛լ C զի զի զի զա՛լ H զի զի զի զա՛լ + Է զի զի զի զա՛լ

43 C զի զի զի զա՛լ 43-56 EG զի զի զի զա՛լ DF զի զի զի զա՛լ զա՛լ զա՛լ զա՛լ
 զի զի զի զա՛լ F զի զի զի զա՛լ H զի զի զի զա՛լ
 44 E զի զի զի զա՛լ F զի զի զի զա՛լ H զի զի զի զա՛լ B զի զի զի զա՛լ
 45 F զի զի զի զա՛լ F զի զի զի զա՛լ H զի զի զի զա՛լ
 46 E զի զի զի զա՛լ EG զի զի զի զա՛լ D զի զի զի զա՛լ + Է զի զի զի զա՛լ
 47 H զի զի զի զա՛լ FGH զի զի զի զա՛լ . զի զի զի զա՛լ B զի զի զի զա՛լ
 48 F զի զի զի զա՛լ B զի զի զի զա՛լ. զի զի զի զա՛լ E զի զի զի զա՛լ
 49 H զի զի զի զա՛լ 49-58 D զի զի զի զա՛լ + Է զի զի զի զա՛լ
 50 G զի զի զի զա՛լ DF զի զի զի զա՛լ E զի զի զի զա՛լ + Է զի զի զի զա՛լ
 զի զի զի զա՛լ E զի զի զի զա՛լ F զի զի զի զա՛լ զի զի զի զա՛լ + Է զի զի զի զա՛լ
 զի զի զի զա՛լ D զի զի զի զա՛լ FG զի զի զի զա՛լ

*Ռահ աստիճանաց ի վիրապին եղեալ,
Հանել ընդ նոսին զՀայաստանեայց ազինս:*

55 *Ազգաց եւ ազանց հիւսիսական կողմանց
Զլոյսն արփիական ծագեալ խորոց յերկրէ:*

*Երկիր երկրայնովքս այսաւր ցընծամք փրկեալք,
Փրկողին սովաւ փառըս տացուք յաւէտ:*

---

51 E ³ óŸY F Û³ ÑáóßáóŸá G eá³ e³ óŸ
 52 AD ç³ ÓĒ»³ Ē F Í áĒ»³ Ē ÷ Ē ç³ Ē»³ Ē EFG eñµáŸ D
 e³ ÑĶY F e³ ÑÇÓY
 53 G e³ Ñè B ³ ĩi Ç×³ Y³ ó
 54 FG Ñ³ Y³ Ē FG Ç ŸñĪ ÇYè ÷ Ē ÁY¹ YæÇY B ½Ñ³ ³ e-
 i ³ Y³»³ ó DEG ½Ñ³ Ÿ³ eı ³ Y³»³ ó
 55 AE ÑÇóèáóè³ İ³ Y B ÑÇóèÇóè³ İ³ Y
 56 F ĒáĪè F Í³ . »³ ó D ĒáñáóY
 57 BEF »ñĪ Çñè E »ñĪ Y³ Īáı Ÿè F »ñĪ Y³ ŸY³ òù ³ Īèñ G

Á½Ÿ³ Ÿ»³ Ē ÷ Ē ³ Ÿè³ óñ CE óYÍ³ Ÿù BD ÷ ÁñĪ »³ Ē CE
 ÷ ñĪ »³ ĩi F ÷ ñĪ »³ ĩiè G ÷ ÁñĪ »³ ĩiè
 58 A ÷ ÁñĪ³ óŸÇY CE ÷ ñĪ áŸÇY CF ÷ ³ eè D İ áŸÇó Ÿ-
 i áŸ
 ² ñ¹ ³ óñÑY»³ Ē Ķ ð³ ŸñY »ó Ñ³ Ÿ³ . áŸ àñ¹ ÇY,
 Đá· áŸ ×ÁBŸ³ ñĪ Ç ÷ ³ eù Ÿ³ óÇİ »³ Yè, ³ ŸĶYĪ
 F İ áŸÇó Ÿ·i áŸ
 ¾ÇY ³ Y»ŸÇY Đññ Íáó³ ÍÇY ´³ YÇY,
 ÀY¹ Đññ »ó Đá· áŸ ÷ ³ eù Ÿ³ óÇİ »³ Yè, ³ ŸĶYĪ

ՂԳ. ՏԱՂ ՍՐԲՈՅՆ ԳՐԻԳՈՐԻ ԼՈՒՍԱԻՈՐՉԻՆ,
ՏԵԱՌՆ ՆԵՐՍԵՍԻ ԱՍԱՑԵԱԼ

Գրիգորիո՛ս, առաքինի հրակող,
Քրիստոսի զինուոր յասպարիսին արի.
Ուրախ լե՛ր ի փառս արքայութեանդ երկնից:

5 Գրիգորիո՛ս, ի վէմն Յիսուս շինեալ,
Ջոր ոչ շարժեցին չարչարանացն հեղեղք.
Ուրախ լե՛ր հանգեար յաշխատանաց քըրտանց:

Գրիգորիո՛ս, որ խաղացեր ընդ սուր,
Ի հուր փորձեցար անպարտ վրկայ Բանին.
Ուրախ լե՛ր, ըզքէն Տէր գոհանայ առ Հայր:

10 Գրիգորիո՛ս, ի գուբ ստուերին իջեալ,
Կոխեցեր ըզգլուխ անդ վիշապին մեծի.
Ուրախ լե՛ր, ելեր այժմ ի չըքնաղ խորանսդ:

15 Գրիգորիո՛ս, աւետաւոր բըժիշկ,
Քո չարչարողացն հատուցանող բարի.
Ուրախ լե՛ր, ծընող մանկանց, զոր ետ քեզ Տէր:

² Ծմբո՞նի»ն

- A - Օ»ե. 7785, Ա»նՅ 160³ - 161³
- B - Օ»ե. 3503, Ա»նՅ 266µ-267µ
- C - Օ»ե. 80, Ա»նՅ 236³ - 237³ (օ³ նՇ½)
- D - Օ»ե. 2541, Ա»նՅ 219µ-221³
- E - Օ»ե. 6495, Ա»նՅ 209µ, 326µ
- F - Օ»ե. 231, Ա»նՅ 421µ (օնաճե³ ՕՂՍ). Ի »ե լե՛ճաՅՏ.

Էան³ · Շն

A Ի³ Օ Էնմա՛լ ՊնՇ. անՇ Էաճե³ ճանա՛Յ Ծ³ Խօ B ² Է
Ի³ Օ Էաճոմ Էաճե³ ճանա՛Յ, ԽՅ . »Օ[»օՇԻ] C Ի³ Օ
Էնմա՛լ ՊնՇ. անՇ, Ի »³ ԷՅ Ս»նե»եՇ ³ Է³ օ»³ Է ԽՅ
. »Օ»օՇԻ Օ³ ԷՅ »օ µ³ ՅՅ D Ի³ Օ ԷՅնմա՛լ ՊնՇ. անՇ
Էաճե³ ճանա՛Յ E Օ»Օ»¹ Շ ³ ½ՅՇօ (Ա»նՅ 326µ · Օ»Օ»¹ Շ
Էնմա՛լ ՊնՇ[. անՇ] F Ի³ Օ Է[նմա՛լ] ՊնՇ. անՇ Էաճե³ -
ճանա՛Յ

·Յ³ · Շն

- 1 A ՆՅԷԻ³ ծՕ
- 2 B ½ՇՅՅճան E ½ՇՅճան
- 3 E ³ նն³ ԿՇօԱ»³ Յ
- 4 F Ի շՍ¹
- 5 E ա³ նա³ ն³ Յ³ օԱՅ
- 6 D նԱԻ ³ Յօ
- 7 E · նՇ · անՇ
- 9 E աճոն³ Է Է»ն, Ն³ Յ. »³ ն Է³ ԲԷ³ Ի³ ³ Յ³ օ նԱնի³ Յօ¹
÷ Է Ի աՕՇ
- 11 DE Ա½ ԱԷաճԷ E ³ ԷՅ ÷ Է³ Յ¹
- 12 E աԱՅ³ F նն³ Օ E Էան³ ՅԷՅ
- 13 E աՇն 13-33 D · նՇ. անՇ. Է F µԱՅԸն
- 14 D ա³ նա³ ն³ ծՕ³ օՅ F ա³ նա³ ն³ Յ³ օՅ AD Ն³ Ի ճօօ³ -
Յ³ ծՕ
- 15 A ԻԱՅնՕ C ԻԱՅ³ ծՕ D ԻՅ³ ծՕ B Ս³ Յ. ³ Յօ

Գրիգորիո՛ս, դիւաց մերժող բանիւ,
 Զգազան թագաւորն մարդ ըստացար դարձեալ.
 Ուրախ լե՛ր ի հաւտս, զոր ըստացար արեամբ:

Գրիգորիո՛ս, իմանալեաց տեսող,
 20 Զձեւ մեծ խորանին ըզգայապէս շինող.
 Ուրախ լե՛ր աստէն ի տիրական աթոռդ:

Գրիգորիո՛ս, ի հրամանէ վերնոյն
 Քահանայապետ մեզ աւձեցար Հոգւովն.
 Ուրախ լե՛ր, պըսակ երկնահանգոյն բեմին:

Գրիգորիո՛ս, միայնութեան սիրող,
 Անընդմիջաբար միշտ ընդ Աստուած խաւսող.
 25 Ուրախ լե՛ր, մատեար յիմանալիդ ի լեառն:

Գրիգորիո՛ս, ի քէն ծընեալ որդիքս
 Այսաւր միաձայն եղանակեմք քեզ.
 30 Ուրախ լե՛ր, սուրբ հայր, յիշատակի քո տաւնս:

Գրիգորիո՛ս, սերովբէից կըցորդ,
 Զմեզ ձայնակցեցեր լուսաւորիչ բանիւ.
 Ուրախ լե՛ր, վարդապետ, Աստուած ի մէնջ աւրհնի:

16 A Ս»նԱՅ օՕ

18 D եյ օճ օն A 1Յ նՕ»Յ է ÷ Է օն»Յ Սւ D օն»Յ Սւ՛

19 D ՇՍՅ Կ»Յ օ ACD Ի »ճՅ օՕ

20 D Ա. օ ՆՅ à շ è ABD ՅՇԿՅ օՕ F ՅՇԿՅ»Յ է

21 C օ եյ »Օ ÷ Է օ եյ շԿ BF Մ Աáé¹ D Մ Աáéé¹

22 D Ի »նԿáóԿ

23 D Նá. áı

24 D »նԻ ԿՅ ՌՆՅ Կ. áԿ

25 A ԵՇնՅ օՕ

26 AD ԷՅ օեՅ օՕ

27 F ՍՅ նի »Յ ն ÷ Է ՍՅ Ի »Յ ն D ԱՇՍՅ ԿՅ ԻՇ AF ԷՅՅ ԵԿ¹
 D ԷáնՅ Կե¹ ÷ Է Շ ԷՅՅ ԵԿ

28 CF ԻԿ»Յ է

29 C »ՕՅ ԿՅ Ի »Սն

31 ABD Եշնáı µշՇօ

ՂԴ. ՓՈԽ

Բարձրացիր, գըշխոյ, փառաւք յաւրս յիշատակի,
Դուստըը Սիոնի վերնոյ հովուին քո մեծի:

Խրախոյս քեզ տաւնի եհար, ո՛վ եկեղեցի,
Ի գբոյ վիրապէն ելեալ մեծ քո առաքեալն:

5 Այս Գրիգորիոս կապեալ ընդ սէր Յիսուսի,
Որ յաղթեաց ճրգանց երկոց բազմաց վըտանգից:

Կայր եւ անդ մաղթէր զԱստուած ի Խոր Վիրապին
Բարի այց առնել Հայոց մոլորեալ ազգին:

10 Զկոյսն յարեւմըտից յարոյց աղաւթք հըսկողին,
Ած ի յարեւելս կըցորդ իւրոյ հանդիսին:

Պետրոս եւ Պաւղոս ըզծնունդս հոգեւոր բանին՝
Զկոյսըն Հոփսիմէ ի Հայս փոյթ առաքեցին:

Ճեմս աւրիորդովքն առեալ յարեւելս հասին,
Արեամբ նահատակ եղեն ընդդէմ արքային:

² ӨмÇөнÝ»ñ

A - Ө»é. 7785, Ǻ»ñǺ 161³ - 162µ
B - Ө»é. 3503, Ǻ»ñǺ 267µ-269µ
C - Ө»é. 80, Ǻ»ñǺ 237³ - 238µ (ö³ ñÇ½)
D - Ө»é. 9053, Ǻ»ñǺ 60³ - 61µ
E - Ө»é. 6495, Ǻ»ñǺ 210³ µ
F - Ө»é. 231, Ǻ»ñǺ 421µ (°ñáóé³ ӨçÛ). ï »°è |éÇaÝS.
1949, ǺÇö 9, çç 236-237

Êán³ · Çñ

ACDF ö|ǺÊ] B³ ÝÊán³ · Çñ E Ǫán¹ áñ³ Ý

´Ý³ · Çñ

1 AC¹ ǪÊáǪ(Êñ³ óáó³ Í Ñ»i³ ·³ ǺóÛ) BDF áÇù¹ ǺǪÊáǪ
D á³ Ǫ³ é³ ÷ Ê³ ÷³ é³ óù E Ǫñè
2 D¹ áóèi ñ ACD éÇáí ÝÇ ABC Û»ÍÇÝ úá Ñáí áóÇ ÷ Ê
Ñáí áóÇÝ úá Û»ÍÇ D Ñáí ÇÝ E Ñáí óÇÝ
3 A çÑ³ è D çÑ³ ñ E »Ñ³ è
4 B · ÷ áǪ
5 E Ç èçñÝ ÷ Ê ÁÝ¹ èçñ

6 A »ñi³ Ýó áóǪóáó³ Íª »ñi³ áó E »ñi³ Ýó ÷ Ê »ñi³ áó
D í i³ Ýi³ Çó E í Ái³ Ýi³ Çó
7 DF áÇù »ó³ Ý¹ E Ý³ Ǫ³ Ө³ áçñ ÷ Ê »ó³ Ý¹ Û³ ӨǺçñ
D Û³ ÊǺçñ
8 A µ³ ñÇ (Êñ³ óáó³ Í Ñ»i³ ·³ ǺóÛ) BCDF áÇù µ³ ñÇ
E Ǫi³ Ýi³ »³ Ê ÷ Ê Ǫáíáñ»³ Ê CDF³ ½ Çè
9 C ½í áíéÁÝ D³ ñ»óÛi Çó F³ ñ»óÛÁi Çó E Ñ³ éáǪ B
ÑÁèi³ óǪÇÝ D ÑèÝ áǪÇÝ
10 F Ǫ³ ñ»ó»ÉǺè DF Ý óán¹
11 B Á½íÁÝáóÝ¹ è E ÍÁÝ³ Ý ÷ Ê Á½íÝáóÝ¹ è F ½íÝáóÝ¹ è
E µ³ ÝÇö
12 EF ½í áíéÝ BD Ñé»÷ èÇÛç E ÑÁéÇ÷ èÇÛç F ÑéÇa èÇ-
Ûç D ÷ áóǺ
13 D »»Û A áñÇán¹ óáí úÝ B³ óñÇán¹ óáí úÝ E³ óñÇán-
¹ áí ù
14 C Ý³ Ñ³ i³ Ǻ Û E Ý³ Ñ³ i³ Ý³ »ó³ Ý ÷ Ê Ý³ Ñ³ i³ Ý³ »-
Ǫ»Ý D³ ñùÇÝ ÷ Ê³ ñù³ ǪÇÝ

15 Անդր ի հանդիսէն ձայնէր ի գուբըն ստուերին.
– Զերկիրս առոգեմ արեամբ սերման քո բանիդ:

Զարթի՛ր, գըւարթուն մըշակ, ճըմեռըն բարձաւ,
Քաղցըր տատրակիս բարբառ յերկիր հընչեցաւ:

Արքայս ի կուսէս պարտեալ կորացաւ յերկիր,
20 Դի՛ր ըզծանրութեան ըզլուծ քո ի պարանոցն:

Կա՛լ դու զաղուեսունս, ահա այգիս ծաղկեցաւ,
Պըտուղ աղաւթիցդ ինեւ հասեալ խայծեցաւ:

Զհետ աստեղանիչ կուսիցն արեւ ցոլացաւ,
Խաւարըն ջընջեալ բընաւ ի միջոյ բարձաւ:

25 Լոյսն ի գըրուանէն պայծառ յաշտանակն եղաւ,
Ազգ Հայաստանեայց ի նա հայեալ՝ ցընծացաւ:

Որ զարքունական պատինն որպէս մարդ չծանեաւ,
Այժմ անասնեղէն դիմաւք զոտիւքըն փարէր:

Կայր պատկառանաւք ընդդէմ սըրբոյն, աղերսէր,
30 Բանիւ բարբառել ցանկայր եւ ոչ հասանէր:

Ծունր առ ի խոնարհ կըրկնել նըմա փափագէր
Եւ ձենն անպատշաճ կամացն ոչ աւժանդակէր:

Զսըրտին տարակոյսն միայն արտասուաւքն յայտնէր
Եւ յախտակցութիւն զվըկայն ինքեան ըստիպէր:

15 E ı áŦÇó ³ é³ çª + áĚł Á¼Ŧ³ Ũı¹ E ³ Y¹ C Ñ³ Y¹ ÇeÇY
E · áomı́
16 BDF áéá· »Ù E μ³ YÇY
17 BD ½áõ³ ñĀáóY D Ûß³ İ
18 D ù³ Ŧõñ ı ³ ı ñ³ İ ÇY ABC μ³ ñμ³ éè D Ũñİ ÇñĀë F
Ũñİ Çñë
19 E ³ ñı³ ŨY E Ũñİ Çñ İ áñ³ ó³ õ
20 E Á½İ ³ YáY³ ó uáó Ęáđİ + Ę Á½İ ³ YñáóĀ»³ Y Á½Ęáđİ
uá E á³ ñ³ YáóÇY
21 E ½³ Ŧõ»éáóYë F ½³ Ŧáõ»éáóYëY BD ³ Ñ³ Ŧ
22 D Ę³ Ũ»óu
23 E ³ ëı »Ŧ³ +³ Ũİ áđëÇY E Í³ · »ó³ õ + Ę óáë³ ó³ õ
24 D çYç»³ Ę μY³ õ
25 C ĘáĤë F ĘáĤëÁY D · ñáõ³ Y»Y E · ñáõ³ YłY E Ũ³ Bı ³ -

ñ³ İY
26 BD Ñ³ Ũ³ ëı ³ Y»³ ó E Ñ³ Ũ³ ëı ³ Y»³ ó D Y³ ŨB Ñ³ -
ŨĚ E ı »è»³ Ę + Ę Ñ³ ı »³ Ę D óYİ³ ó³ õ
27 E áÇù 27-50 D áİ³ Y»³ ñ
28 D ³ ÁŨ
29 D ëñμáŨY
31 DF İ ñİ Y»Ě D YŨ³ ŨB +³ +³ ułñ áóŦŦáó³ Íª +³ +³ -
· łñ DF +³ +³ ułñ
32 B ³ Yá³ ı ×³ é + Ę³ Yá³ ı ß³ × D Ũ³ óĀ³ Yı ³ İłñ F
³ óĀÁYı³ İłñ
33 DF ½ëñı ÇY BCF ı ³ ñ³ İ áĤë B ³ ñı ³ éáõu D ³ ñ-
ı ³ éõ³ õuY
34 A Ũ³ Ęı ³ İ ñáóĀÇóY D ½İ İ³ ŨY F Á½İ Áİ³ ŨY B Áë-
ı áłñ

35 Յայնժամ ըզբազուկսն առ Տէրն իւր տարածանէր
Եւ զարքայն կըրկին ի մարդ դարձեալ փոխարկէր:

Դիւացն որ յուամին սաստեալ հալածէր բանիւ
Եւ զխաղաղութիւն վերին նոցին շընորհէր:

Աւետարանել ապա նոցին սկըսանէր,
40 Զվեց դարուն հրաշս ի վաթսուն աւրըս ցուցանէր:

Մեծ ճարտարապետրն սուրբ տաճար յաւրինէր,
Հանգիստ Քրիստոսի ըզսա երագ նորոգէր:

Բանի անպատում է գործ, զոր սա ցուցանէր,
Տեառըն զաւրութեան անաւթ հրաշակերտ լինէր:

45 Փա՛ռք Երրորդութեան հանցուք, որ զայս տնաւրինեաց
Եւ ըզմեզ կոչմամբ սորա առ ինքն ժողովեաց:

Ի խաւարէ ի լոյս սըրբոց մասնակցեաց,
Անդր արքայութեան վերնումն արժանաւորեաց:

Հովուին հետեւել մանկունք անդ մեք փութասցուք,
50 Յարազուարձ ձայնիւ աւրհնել զԱստուած յաւիտեան:

36 F İñĭ ÇŸ D Ç Û³ ñ¹ İñĭ ÇŸ D ÷ á÷ áĔçñ ÷ Ĕ ÷ á-
Ĕ³ ñĭ çñ
37 D ¹õ³ óŸ F Ūĕ³ ŪÇ F ÝÁĕŸ »³ Ĕ ÷ Ĕ ĕ³ ĕŸ »³ Ĕ
38 A Á, BÝañçñ ÷ Ĕ BÁÝañçñ
39 D ÝáoÇŸ ³ á³ Ū ÷ Ĕ ³ á³ ÝáoÇŸ
40 AC ¹³ ñáoó F ¹³ ñáoĕ B ½ññ³ ßĕ D Á½ññ³ ßĕÁĕ F
Á½ññ³ ßĕ F áÇù Ç D ³ óáoñĕ
41 F İ ³ x³ ñ³ á »İ Ý ÷ Ĕ x³ ñİ ³ ñ³ á »İ ÁŸ F áÇù
ĕáoñµ
42 B Á, ĕ³ ÷ Ĕ Á½ĕ³ D Á½ĕ³ Ū B ³ ñ³ . ÷ Ĕ »ñ³ . B
Ū ñ¹³ ñçñ áóĔóáo³ Í¹ Ýaña. çñ DF Ū ³ òñÇŸçñ ÷ Ĕ

Ýaña. çñ
43 D ĕ³ Ū
44 D İ »³ ĕŸ ½³ òñáoĀ»³ Ýó
45 CF »ññáñ¹áoĀ»³ ÝŸ D İ ÁŸ³ òñÇŸ»³ ó
46 ACDF áÇù »ó ACDF ½Ū»½ BCD ÇŸù F ÇŸù áóĔóáo³ Í
ññ³ İ ³ ñ³ İ áÇ Ó»ĕúáí ² ÇŸùŸ A ¹³ ñÓ»³ Ĕ (ĕñ³ óáo³ Í
ñ»İ ³ . ³ ĩáoŪ) ÁáoÁí »³ ó
47 B Ĕáñ Ĕ³ ó³ ñç D ĕñµáo
48 D Ū ñù³ ĩáoĀ»³ Ý CF İ »ñÝáoŪ
49 D Ņái ÇŸ BDF Ņ»İ »ó»³ Ĕ B Ū³ Ý. áóŸù
50 C Ū ³ óÇİ »³ Ý, ³ ŪçŸ

ՂԵ. ՍԸՐԲՈՅՆ ՆԵՐՍԻՍԻ ՏԱՂ.
Ի ՆԵՐՍԻՍԷ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԷ ՀԱՅՈՑ

Նոր եւ առաջին լոյս
Ծագեալ հայրըն լուսոյ.

Երկրորդ զնոյն վառեաց լոյս
Շառաւիղըն լուսոյ:

5 Բարունն այն գործով բան.
Գետն անուն յորդառատ,

Սիրոյ զընծիւղեալ բոյսն
Զուարթացոյց ոռոգմամբ:

10 Էջ աննիւթ աղաւնին,
Ծանոյց զընտրեալն ի բիւրուց,

Սըրբեալ տաճարացոյց
Զմաքրեալն ի սկըգբանէ:

Ի մի յայնմ աղբիւրէ
Բազում բըղխեալ վըտակք,

15 Նովին խընկաբեր ծառք
Դրախտին արբեալ Աստուծոյ:

² ՕմՇօնԿ»ն

A - Օ»ե. 7785, Ա»նԱ 350³ μ

B - Օ»ե. 3503, Ա»նԱ 289³ - 290³

C - Օ»ե. 79, Ա»նԱ 390μ-391³ (օ³ նՇ½)

D - Ս»նեչե ԲԿնՈՆ³ ԷՇ, ³ Կն օ³ օ, շՇ 463-464

Էան³ · Շն

A ı³ օ Ս»ԻՇԿ Ը»նեՇեՇ Ո՜ ին³ օ»ի ՇԿ · օի »եի , Շ

Ս»նեՇեչ Ի³ ԱօժՇԻ օեչ Ի Է³ Ք|օօօԱՅ Բ ı »ե ı »ն»-

օօօԱ Շ ı³ օ օնմաՍ Ս»նեՇեՇ Ո՜ ին³ օ»ի Շ| D Ս»ն-

եՇեՇ Ո՜ ին³ օ»ի ՇԿ

Ի³ ին³ Ի³ օ»ի Ս»նեչեՇ Կի³ օի Շ

Կ³ · Շն

2 B ԷօօեօօԱ

3 CD ı³ օ»³ Է

4 B Բ³ օ³ օ»ՕՕԱԿ Շ Բ³ օ³ օՇօՕԿ

7 AB ½ԱԿԻՇօՕ»³ Է

10 BC ½ԱԿ¹ ն»³ ԷԿ

11 C օնմ»³ Է

12 C օԻ ½μ³ Կ»

13 A³ Օմ»նչ C³ ՕմՇօն»

14 B μԱԷ»³ Է C μԷ»³ Է ı ı³ Կն D ı Աի³ Կ Ի

15 C ԷԿ³ ·³ μ»ն D ԷԱԿ³ ·³ μ»ն

16 B¹ ն³ Է¹ ՇԿ D³ նմ»³ Է¹ ն³ Էի ՇԿ

Ղ.Զ. ՓՈԽ

Գողեմք այսաւր զհայրըն բարւոյ
Յիշատակաւ հաւրըս մերոյ,
Որդւոյն տուք փառս, որդիք լուսոյ,
Ի յանդրանկաց տաւնիս մերոյ:

5 Վտակի բըղխմանն երգեմք երգ նոր
Ընդ տաճարիս իւր հոգեւոր,
Երանութեանց արժանաւոր,
Ի յարգանդէ ընտրեալ մաքուր:

10 Սուրբ եւ սիրող գոլ սրբբութեան,
Ի հրեշտակաց յայտնեալ տեսեամք,
Տան Աստուծոյ տընտես բարի,
Բանաւորաց հովիւ արի:

15 Մեծին նրման քաղցր եւ գըթած,
Զըւարթառատ եւ ողորմած,
Երջանիկ հարց վարուց սիրող
Եւ գերագանց լուսոյն տեսող:

20 Ծագեալ զգործոց իւր լոյս յաշխարհ,
Որպէս ըզճրագ ի յաշտանակ,
Ի փառքս Հաւրն երկնաւորի,
Ըստ տէրունեանըն հրամանի:

² ӨмҶоñŸ»ñ

A - Ө»é. 7785, Ā»ñĀ 350μ-352³
B - Ө»é. 3503, Ā»ñĀ 290³ - 291³
C - Ө»é. 9053, Ā»ñĀ 67³ - 68³
D - Ө»é. 231, Ā»ñĀ 496³ (°ñáðë³ ӨçÛ). ı »°ë |éÇáŸS,
1949, ĀÇð 7, çç 175-176
Ēáñ³ · Çñ
AD ö|áĒ] B ³ ŸĒáñ³ · Çñ C ı ³ Ө ēñμáŸ Ÿ»ñ|ë|ÇëÇ
İ ³ ĩñ³ Ÿ³ áª ¶áı »ëı Ÿ»İÇŸ ÑáŸ³ Ÿı ³ ŸŸ ŸŸÇŸŸ
´Ÿ³ · Çñ
1 C ½ñ³ ŸŸ BC μ³ ñáŸD μ³ ñá
2 D Ÿ»ñá
3 BC áñ¹ áŸ A Ç ÷ Ē ı áòı B ĒáðëðáŸD Ēáðëá
4 A ĩ³ Ÿ¹ ñ³ Ÿİ Ç D Ÿ»ñá
5 A μÁŸŸ³ Ÿ B μÁĒŸ³ ŸŸ C μĒŸ³ Ÿ

6 A Ÿ»ñ ÷ Ē Çðñ
7 A ³ ñĀ³ Ÿúáñ
8 C ÁŸ¹ ñ»³ Ē
9 CD ēñμáðĀ»³ Ÿ
10 A ĩÇ³ ı ³ Ÿ³ ó ÷ Ē Ç Ññ»ßı ³ İ³ ó
11 A ı ³ ŸŸ B ı ÁŸı »ı CD ı Ÿı »ë
12 A μ³ ñÇ ÷ Ē ³ ñÇ
13 CD ŸŸ³ Ÿ C · Ā³ Í
15 AB Ēáðë³ ŸóáðŸª ÷ [áĒ] D »ð × · ŸáðĀ»³ Ÿ ÷ Ē »ñç³ -
ŸÇİ
16 AB ı »ë³ óŸ
17 C Í³ · »³ ó A · áñÍáó
19 A Ēáðë³ ŸóáðŸª ÷ [áĒ] C Ñ³ ðñ
20 C ÑĀñ³ Ÿ³ ŸÇ

*Նաւարկելով անխռովական
 Ընդ ծով կենացս այս հիւթական՝
 Հասեալ յանքոյթ նաւահանգիստ,
 Ճրգնողական վարուք եւ խիստ,*

25 *Որով Հոգւոյն արժանացեալ,
 Աղաւնակերպ տեսեամբ յայտնեալ,
 Մեծաց հրաշից շնորհաց հասեալ
 եւ նըշանաց գործող եղեալ:*

30 *Անհիւթ կըղզին աղբիւրացեալ,
 Յորդ արտասուաւք սըրբոյն բըղխեալ,
 Նորին մաղթանք ուռկանք եղեալ,
 Ի ջուրց խորոց ձըկունս հանեալ:*

35 *Վանէր գերկրորդն այն Ամաղէկ,
 Ըստ Մովսեսի գորով հանգէտ,
 Անդ ի լերինն Նըպատական
 Մաքուր ձեռացըն տարածմամբ:*

40 *Նոյն ըգբաժակ մահու արբեալ
 Ի դաւողէն դաւաճանեալ,
 Նըման լուսոյ փայլման սլացեալ
 եւ երկնայնոց համադասեալ:*

*Նա այժմ ընդ մեր բարեխաւսէ,
 Ըղթողութիւն մեղաց հայցէ,
 Մըտեալ ներքոյ վարագուրին,
 Յետ առաջնոյն ի յերկրորդին:*

45 *Ի սըրբութիւն Սըրբոցն առեալ,
 Յորում Յիսուս յաջմէ բազմեալ,
 Նըմին երգէ ընդ սրովբէից
 Զերեքսըրբեանն յաւիտենից:*

21 A Էձօե՞ս Կօւձօ՛ւձ + [աԷ] C ՅՆՇօձձ՞ Ի՞ս Կ + Է՞ ՅԷ՞եձ-
 Ի՞ս Ի՞ս Կ
 22 C ՅԷ՞եձձ Ի՞ս Կ + Է՞ Յ՞ Ե՞ ՆՇօձձ՞ Ի՞ս Կ C ՅՆՇօձձ՞ -
 Ի՞ս Կ + Է՞ Յ՞ Ե՞ ՆՇօձձ՞ Ի՞ս Կ
 23 C Ն՞ս յ՞ս Ե՞ Ն՞ս Ե՞ Ն՞ս
 24 C x· Կձօ՞ս Ի՞ս Կ
 25 A Էձօե՞ս Կօւձօ՛ւձ + [աԷ] C Նձ· ձ՛Կ
 28 C Կ՞ս Կ՞ս օ A · ձ՛նԻձձ + Է · ձ՛նԻձձ BCD · ձ՛նԻ՞ս օ՞ձ
 29 CD Ի՞ձ՞ԿԿ A ՞ օ՞ձ»՞ օ»՞ Է D ՞ օ՞ձ»՛ն՞ օ»՞ Է
 30 C ՞ նի՞ ՞ էի՞ օ ձ CD ե՞նձձԿ C ձԷ»՞ Է D ձօ՞Է»՞ Է
 32 C ՕԻձօ՞Է
 34 AC Կձի՞ ԷՇԷՇ BD Կձի՞ ԷՇԷՇ

35 A Էձօե՞ս Կօւձօ՛ւձ + [աԷ] A Ե՞նՇԿ C Կձ ՞ս Կ Կ Կ
 36 B օ»՞ե՞ս օ՞ԿԿ
 37 A Էձօե՞ս Կօւձօ՛ւձ + [աԷ] A Կ՞ս Նձօ՞Կ
 39 A Էձօե՞ս Կօւձօ՛ւձ + [աԷ] C Կ՞ս Կ D Էձօե՞ձ
 41 A Էձօե՞ս Կօւձօ՛ւձ + [աԷ] BC Կ՞ս Կ՞ս Կ՞ս D Կ՞ս Կ՞ս + Է Կ՞ս
 B ձ՞ս ձ՞Է՞ս օ՞Է՞ձ
 43 A Էձօե՞ս Կօւձօ՛ւձ + [աԷ] C Կ՞ս Կ՞ս Կ՞ս Կ՞ս Կ՞ս Կ՞ս
 44 D ՞ս Է՞ս Կ՞ս
 45 A Էձօե՞ս Կօւձօ՛ւձ + [աԷ] CD ե՞նձձձձԿ C ե՞նձձձ
 ե՞նձձձԿ BCD Կ՞ս Է»՞ Է
 47 A Էձօե՞ս Կօւձօ՛ւձ + [աԷ] C Կ՞ս Կ՞ս AD ե՞նձձձԿ
 48 CD Կ՞ս»՛ն»՞ե՞նձ»՞ Կ՞ս Կ՞ս

ՂԷ. ՏԱՂ ՍՐԲՈՑ ՔԱՌԱՍՆԻՑՆ, ՈՐՔ Ի ՍԵԲԱՍՏԻԱ ԿԱՏԱՐԵՑԱՆ, ՏԵԱՌՆ ՆԵՐՍԻՍԻ ԱՍԱՑԵԱԼ

Նոր իմն է հրնչիւն ընթերակայ երգոյս,
 Երգ ներտաղական յոգնաստեղեան բախճան,
 Բախճան պանծալի բազմերանեան քառասնաթիւ սըրբոց:
 Սըրբոց վըկայից զինաւորաց թագաւորին երկնից
 5 Ի յերկնակառոյց արարչական Բանին վառեալ սիրոյ,
 Սիրով հրաշայնոյ զնիւթ հողեղէն յեղափոխեալ ի լոյս:
 Ի լոյս գերագանց գեր ի վերոյ քան ըզբնութիւն եղեալ,
 Եղեալ յայս նըշան առաքինեաց անձանց ինքեամբ բաբուն:
 Բաբուն հանճարոյ սըրբազանից յոգներամեան զընդից,
 10 Գընդին միայնոյ թիւ քառաւաջ ըստ եզակացն ի սմա,
 Ի սմա տեսանի խորհուրդ սըրբեալ աւուրց տասանց քառից:

ՓՈՒՆ

Քառասնից սըրբոց գունդ գումարի այսաւր,
 Այսաւր վիմարկի դէմ Բելիար ուամին:
 Ռամիցն անմաքրից մարմնոց սըրբոց երկք յաճախեալ աստուստ,
 15 Աստուստ պարարկին ի ծով լըծին սառնասառոյց սուզմամբ:

² 0μÇõñÝ»ñ

A - 0»é. 7785, Ā»ñĀ 153μ-154³
 B - 0»é. 3503, Ā»ñĀ 98³ μ
 C - 0»é. 79, Ā»ñĀ 344³ (ö³ ñÇ½)
 D - Ü»ñëçè ԲYánÑ³ ĒÇ, ´³ Yù ā³ ÷³ ó, շԳ 464-465

Êáñ³ · Çñ

A í »°è í »ñ»ðáðŮ B ŪáóÇY ẽñµáó ø³ é³ ẽYÇóY, Ç
 Ü»ñëÇèç İ³ ĀáŌÇİ áèç C í³ Ō Ç Ê í İ³ İēY ² ẽi áð-
 ÍaŮ Ç Ü»ñëÇè» İ³ Ā³ ŌÇİ áè» D Æ ẽáðñµ ø³ é³ -
 ẽáðYēY

İ³ İñ³ İ³ á¹ Ü»ñëÇèÇ »ñ. Ç (í áŌ³ í »ñçÇ µ³ é»ñÇ Í³ Ů
 ñ³ İ³ áÁ¹ òñè»èÇ »ñ. Ç ø)

´Y³ · Çñ

2 AB İñüY³ ẽi »Ō»³ Y ÇD İñ · Y³ í »Ō»³ Y
 3 C ẽñµáó
 4 C ẽĀñáó ÷ Ë ẽĀñµáó C í İ³ İÇó ½ÇYáðáñ³ ó
 6 B Ññ³ ß³ ŪóáŮ
 7 C ¼µYáðĀÇóY
 8 C Ýß³ Ý

9 C ẽñµ³ ½³ YÇó AB İñüY»ñ³ Ü»³ Y C · Y¹ Çó

10 C · Y¹ ÇY B ÜÇ³ ŪóáŮĀÇi BC ẽÜ³ Ů

11 B ẽÜ³ ŮC ẽñµ»³ Ê

² 0μÇõñÝ»ñ

A - 0»é. 7785, Ā»ñĀ 154³ -155μ

B - 0»é. 3503, Ā»ñĀ 98μ-100³

C - 0»é. 79, Ā»ñĀ 344μ-345μ (ö³ ñÇ½)

D - Ü»ñëçè ԲYánÑ³ ĒÇ, ´³ Yù ā³ ÷³ ó, շԳ 465-468

Êáñ³ · Çñ

A ö[áĒ] BD³ YÊáñ³ · Çñ C Êáðè³ YóúáðŮ ÷ áĒÇ Ýß³ Y

İ³ İñ³ İ³ á¹ ø³ é³ ẽáðY í İ³ İēY ² ẽi áðÍá áñü Ç ẽ»-
 µ³ ẽi Ç³ İ³ í³ ñ»ó³ Y (í áŌ³ í »ñçÇ µ³ é»ñÇ Í³ Ů
 ñ³ İ³ áÁ¹ ² é³ ẽáðY í İ³ İēY ² ẽi áðÍá áñü Ç ẽ»-
 µ³ ẽi Ç³ İ³ í³ ñ»ó³ Y)

´Y³ · Çñ

12 C ẽñµáó B · áðÜ³ ñÇó D³ İēüñ
 13 D³ İēüñ A µçĒÇ³ ñ AB ẽ³ Üİ ÇY
 14 C ẽñµáó B »ñ. ÷ Ê »ñİ Ů
 15 B ÊĀ×Ç C Ê×ÇY

Սուզմամբ ծովայնոյ աւզ դառնաշունչ հիւսիսայինն որոտ,
 Որոտ տարափման յանդիւրական վայրին անձկով լիւծեալ:
 Իլիծեալք ի յարեանց կապուտատիպ ծովն ի կարմիր ներկեալ,
 Ներկեալ վարդագոյն թաթաւելոյ յարեան մարմնոյն վրկայքն:
 20 Վրկայք խաչելոյն միաբանեալ յուսով առ նոյն կային,
 Կային աննըւազ բայց ի միոյն եղերական անձին:
 Անձինն եղկելոյ տարամերժեալ ի բաղանիս յընթացս,
 Յընթացըս գնացիւք աւտարացեալ ի ժողովոց սըրբոց:
 Սըրբոց վրկայից սուգ յաճախեալ առ կորըստեամբ նորուն,
 25 Նորուն իսկապէս վախճան կենաց մահու հասեալ առ նոյն.
 Առ նոյն նըւագեալ զերգս աւրհնութեան մարգարէին սըրբոյ.
 – Սուրբըդ սրովբէից, մի՛ բարկասցիս, – ասեն, – ի գետըս, Տէ՛ր,
 Տէր փոքուս հաւտի, զմեզ միացո ի միութիւն ոգւոյ,
 Ոգւով բեւեռեա ընդ սըրբութեան սիրոյդ անբաժ՝ լ իւսմամբ:
 30 Իիւսեալ լուսոյ ըստ քանութեան պըսակք յերկնուստ ծագեալ,
 Ծագեալ ի Հաւրէ արեգականն արդարութեան Որդի,
 Որդին անըսկիզբն Հաւր էակից եւ փառակից Ոգւոյն,
 Ոգւոյն զաւրութիւն փոխադրելով զայրն աւտար անդ ըոտեալ,
 Ըոտեալ արշաւմամբ արիանայր ի խոր նիրհեալ քընոյ:
 35 Քուն մահու թափեալ, իմանալի դիտմամբ դիմեալ ի լոյս,
 Ի լոյս գերունակ զոր նըկատէր առաւելեալ սոցուն:
 Սոցուն վրկայից միակրաւնից միաբանեալ ելեալ,
 Ելեալ ի լըճէ սայլիւք դաւղեալ ընթանային ի բոց:
 Բոցով սիրայնոյ մանկան վառեալ մայր գերագանց արանց,
 40 Արանց վեհագոյն խրախոսելով ստանձնեալ յուսոյն սիրոյ:
 Սիրոյ նըմանեալ մակաբայեան մաւր գերագոյն տարփման,
 Տարփմամբ արփենւոյն բոցակիզեալք եւ տապացեալք ի սոյն:
 Ի սոյն հուր սըրբեալ զաղտ որ հոգւոյ, մարմնոյ կիզմամբ աստուստ.
 Աստանաւր ի դէպ երգաբանի մեզ որ դաւթեան կացուրդ,
 45 Կացուրդ հոգեւոր գեղեցկապանձ աստուածային առած:

16 B Íáí³ ŪáŪD ú¹ A Ũçðēáōē³ ŪÇÝ B Ũçðēçðē³ ŪÇÝ
 17 AB³ ÝÍÍ áí C³ ÝÓáí ABC ŨçðŪÍ»³ É
 18 A òçðŪÍ»³ É
 19 C Á³ òĀ³ ò»ÉáŪCD Ū³ ñŪÝáŪC í Ĩ³ Ū D í ÁÍ³ Ū
 20 C í Ĩ³ Ū
 21 C³ ÝÝáð³ ½ CD ŪçáŪC »ñ³ Ĩ³ Ý ÷ È »Ū»ñ³ Ĩ³ Ý
 22 B³ ÝÓçÝ A µ³ Ū³ ÝçēÝ
 23 C ŪÁŪÁ³ òē D ūí³ ñ³ ò»³ É B ÁáŪáí áóÝ C ēñµáó
 24 C í Ĩ³ Ūç³ C Í áñÁí »³ Ý D Í áñÁēí »³ Ý
 26 D ūñŨÝáðĀ»³ Ý C ēñµáŪ
 27 C ēáðñµ¹ ēñáµ»ç³ D ēñáµçç³ C · »í ē
 28 A ÷ áúáð D Ũñí ç BC Ūç³ óáŪC á· áŪ
 29 BC á· áí B µ»ð»é»³ Ū D µ»ð»é»³ É C ēñµáðĀ»³ Ý
 ABC ŨçðēŪ³ Ūµ
 30 C á ē³ Í Ū
 31 D ŨñŪç B³ ñ»·³ ĨÝ CD³ ñ¹³ ñáðĀ»³ Ý³ ñ»·³ ĨÝ
 32 D áñ¹ ç D Ũññ AB Ũá· óáŪ C Ũá· áŪ

33 C á· áŪ D ½áñáðĀçðÝ D ūí³ ñ
 34 AB³ ñ÷ ç³ Ý³ Ūñ C ç³ Ý³ Ūñ ÷ È³ ñç³ Ý³ Ūñ C úÝáŪ
 35 B ÉáŪēÝ
 36 C ÝÍ³ Ĩ »ñ
 37 C í Ĩ³ Ūç³ D Ūç³ Í ñúÝç³ C Ūç³ Ūµ³ Ý»Éáí ÷ È Ūç³ -
 µ³ Ý»³ É »É»³ É D Ūç³ µ³ Ý»Éáí AB »Éáí ÷ È »É»³ É
 38 B ÉÁ×çÝ C É×» D ŪúŪ»³ É
 39 B ēçñ³ ŪŪáŪBCD Ū³ Ý·³ Ý
 40 B í »Ũ³ Ū áŪ C Èñ³ È³ òē»Éáí B ē³ ÝÓÝ»³ É ÷ È
 ēí³ ÝÓÝ»³ É AB ēçñáí
 41 C ÝŪ³ Ý»³ É D Ūññ B · »ñ³ Ū áŪ CD í³ ñ÷ Ū³ Ūµ
 42 AC³ ñ÷ »ÝáŪ CD ÝáŪ ÷ È ēáŪ
 43 CD ÝáŪ ÷ È ēáŪ B ēÁµ»³ É C ēñµ»³ ĩñ D ēĀñµ»³ ĩñ
 C Ũá· áŪ
 44 D³ ēí³ Ýññ C »ñ·³ Ūµ³ Ýç³ A¹³ òĀ»³ ŪŪ B Ĩ³ óáñ¹
 45 B Ĩ³ óáñ¹ A³ ēí³ áð³ Í³ ŪçÝ

Առածն որ երգի, անցաք ընդ հուր գոլով ի ջուր տարեալք,
 Տարեալ հոսէին ի ջուրս ըզնոյն բոցակիզեալն ածինն:
 Ածինըք սրբբոց փայլատակեալ տարրանային ըամեալք,
 Բաբունւոյ ազդեալք, հաւաքելով գերպարունակն ետեղ:
 50 Ետեղ մաքրունակ, վայր վայելուչ, գըլարճացեալ ցընծամք,
 Յընծամըք տաւնիւս քառասնաթիւ քառասնաւրեայ աւուրցս:
 Աւուր վըկայիցս ընծայեսցուք պըսակողին նըւէր,
 Նըւէր այս տաւնի փառըք, պատիւ Երրորդութեանըն միշտ:

46 B չáõñë

47 C ½ÝáŰ B ³ ×áõÝ

48 B ³ ×ÇõÝչù C ëñմáó

49 BC ñ³ մáõÝáŰBD ³ ½¹ »³ É C ³ ½¹ »³ Èë

50 A í ³ Ũ»Éáõá, Á AC ½áõ³ ñ×³ ó»³ É AB óÁÝÍ³ Ý C óÝ-

Í³ Ûù

51 C óÝÍ³ ÛÁù B í ³ óÝÇí ë D í ùÝÇõë C ù³ é³ ëÝ³ ԽՂÇõ
 B ù³ é³ ëÝ³ òñ» C ù³ é³ ëÝ³ òñ»³ D ù³ é³ ëÝùñ»³ Û

52 C í Í³ ԽՂÇõë C a é³ Í áÕÇÝ

53 B Á, ÝÁõչñ D í ùÝÇ C »ññáñ¹ áóÁ»³ ÝÝ

ՂԸ. ՏԱՂ Ի ՍՈՒՐԲՆ ՀՌԻՓՍԻՄԷ, Ի ՆԵՐՍԻՍԷ ՀԱՅՈՑ
ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԷ ԱՍԱՑԵԱԼ

Նորահրաշ արեգակ իմանալի,
Յարեւմըտից մեզ ծագեցար ի վիմէն հաւատոյ.
Հարսն արեգականն արդարութեան, ո՛վ սուրբ Հռիփսիմէ:

5 Եկեալ ի դրախտէն կենաց տունկ խընկաբեր,
Զըմուռ եւ հալուէ, տաշխըս, կասիա, կընդրուկ, կինամոն.
Հարսն Քրիստոսի ընտրեալ ի բիւրուց, ո՛վ սուրբ Հռիփսիմէ:

Բարունուոյն հետեւող ճանապարհի,
Խաչին բառնալով չարչարանաւք արեամբ եւ մահու.
Հարսն անմահ փեսային կոյս անարատ, ո՛վ սուրբ Հռիփսիմէ:

10 Սիրով բաղձման խանդակաթ ըղձամբ Հոգւոյն,
Անձուկ վառեալ տարփրմամբ սըրտիւ ի սէր փեսային.
Հարսն Որդւոյ թագաւորին գեղեցկութեամբ պըճնեալ, ո՛վ սուրբ Հռիփսիմէ:

Երեւեցար ծաղիկ գարնայնոյ,
Անուշահոտ վարդ կարմրերփեան, շուշան սուկետիպ, նարդոս եւ քըրքում.
15 Դուստր արքայի յոսկեհոռըն պաճուճեալ, ո՛վ սուրբ Հռիփսիմէ:

² 0μÇõñŸ»ñ

A - 0»é. 7785, Ā»ñĀ 328μ-329³
B - 0»é. 3503, Ā»ñĀ 280μ-281μ
C - 0»é. 79, Ā»ñĀ 379μ-380³ (ö³ ñÇ½)
D - 0»é. 80, Ā»ñĀ 241³ -242³ (ö³ ñÇ½)
Ēáñ³ · Çñ
A ĩ »³é ĩ »ñ»óáóŪ B ĩ³ 0 Ç éáóñμ ĩ áłēŸ ĐéÇ÷ éÇŪÇ,
ĩ »³ éŸ Ū»ñē[ÇéÇ] ĩ³ Āá0ÇĪ áé[Ç] C ĩ³ 0 ĐéÇó÷ éÇ-
Ū»³ [Ÿó] D ĩ³ 0 Ç éáóñμ »ó ƒñç³ ŸÇĪ ĩ áłēŸ ĐéÇ÷ -
éÇŪÇ, ĩ »³ éŸ Ū»ñē»éÇ³ é³ ó»³ Ē
Ī³ ƒñ³ Ī³ á³ Ū»ñē»éÇ
´Ÿ³ · Çñ
1 ACD³ ñ»·³ ĪŸ
2 C ƒñ³ ñ»óŪĪ Çó C Ī³ · »ó³ ó
3 C ÑáñéŸ D Ñ³ ñéÁŸ BD ÑéÇ÷ éÇŪÇ

4 C »Ī³ Ē C ĒŸ.³ μ»ñ
5 C ¼ŪĀŪáóé ABD Ī³ éÇ³ ŪA ĪÇŸ³ Ūáí Ÿ
6 ABCD Ñ³ ñéÁŸ C ÁŸ¹ñ»³ Ē D ÁŸĪ ñ»³ Ē¹ D μÇõñáó C
ÑéÇó÷ éÇŪ»³ D ÑéÇ÷ éÇŪÇ
7 B ñ³ μáóŸáóŪŸ CD ñ³ μáóŸáŪŸ C ×³ Ÿ³ á³ ñÑ
8 C Ñá. áŪ
9 C ĩ³ ñ÷ Ū³ Ūμ ēñĪ Çó
10 C ãñ¹ áŪĀ³ ·³ óáñáñŸŸ · »ó»óĪ áóĀ»³ ŪμŸ á×Ÿ»³ Ē
11 D çñ»ó»ó³ ñ B ·³ ñŸ³ ŸóáŪ
12 A Ÿáóß³ ÑáŪ ÷ Ē³ Ÿáóß³ ÑáĪ A Ī³ ñŪñ»³ Ÿ ÷ Ē
Ī³ ñŪñ»ñ÷ »³ Ÿ AB áéĪ çĪ Çá A ùáóŪ ÷ Ē ùĀñùáóŪ C
ùñùáóŪ
13 C¹ áóĪ ñ D³ ñù³ [ÇŸ ABD ƒéĪ çŸáóéÁŸ C ƒéĪ »-
ÑáóéŸ A ÑéÇ÷ éÇŪ B ÑéÇ÷ éÇŪÇ

*Սաւառնեալ ըստ աղանեաց,
Ելին ի յերկինս ընդ քեզ ընկերքք քո.
Մըտէք ի տաճար թագաւորի ի հարսանիս անապական յուրախութիւն
յաւիտենից, ո՛վ սուրբ Հռիփսիմէ:*

*Ի նոյն յառագաստ լուսոյ կացեալդ,
20 Ընդ աջմէ սուրբ փեսային դըշխոյ զարդարեալ, թագիւ պըսակեալ.
Հայցեա՛ միշտ եւ մեզ վերաբերիլ ընդ ձեզ ի փառս, ո՛վ սուրբ Հռիփսիմէ:*

16 AB Ե՛ի ÷ Է՛ ԼԵ՛ի
17 A ǎÇù »ÉÇÝ B ÁÝ. »ñÁù
18 C ǎõñ³ ÈáõÃÇõÝÝ

19 D ³ Ե³ . ³ Ե՛ի C Ի³ օ»³ Է
20 C à Ե³ Ի»³ Է
21 C Ñ³ Խ³ C í »ñ³ ֆ»ñՇԷ

ՂԹ. ՓՈԽ

Առաւաւտ լուսոյ արեւելեան ազանց,
Աւրիորդըն սուրբ, յարեւմտից ծագեալ,
Ռահըս լուսափայլս երկրաւորաց ուղղեաց՝
Երանել յերկինս ի հրեշտակաց կայանս:

5 Հռիփսիմէ կոյսըղ թագազարմից երամ,
Երկնից փեսային հարսն ընծայեալ յերկրէ,
Ռետին քաղցրութեան մեղ ի շըրթանց բըղխեալ,
Զիւղ թափեալ անունն անուշահոտ բանիւ:

Ի փեսաւէրացն առաքելոց դասուց
10 Հաւատոյ վիմէն յեկեղեցւոյ փողոյն,
Փեսային իւրում առաքեցաւ ընտրեալ
Ի Հայաստանեայց առաքաստի մանկունս:

Սիրով արքային, յորում ջեռեալ վառէր,
Յաղթեաց բըռնութեանց թագաւորաց երկրի.
15 Ի ձայն քաղցրութեան բարեկամին գոչէր.
«Արի, որ նընջեսդ ի գբի ներքնումն եղեալդ.

Մաքուր մեր արեամբ զվիճակըս քո հերկեալ,
Ե՛լ, մըշակ հոգւոց, եւ սերմանեա՛ բանիւ.

² ԾμÇõñŸ»ñ

- A - 0»é. 7785, Á»ñÁ 329³ -330³
- B - 0»é. 3503, Á»ñÁ 281μ-282μ
- C - 0»é. 79, Á»ñÁ 380³ μ (õ³ ñÇ½)
- D - 0»é. 80, Á»ñÁ 242³ -243³ (õ³ ñÇ½)
- E - 0»é. 6495, Á»ñÁ 311μ-312μ
- F - Û»ñèçè ÞŸánÑ³ ĘÇ, ¹³ Ỳù á³ ÷³ õ, չÇ 468-471

Ēáñ³ · Çñ

ACD õ[áĒ] B ³ ŸĒáñ³ · Çñ E í³ 0 Ç í շñ Û»ñèçèç
(Á»ñÁ 312³ ¹ õáĒç) F Æ èáõñμ ÐéÇ÷ èÇÛ»³ ỲèŸ

Ì³ ĩñ³ Í³ á³ ² è ÐéÇ÷ èÇÛ» Í áĒŸ չ
´Ÿ³ · Çñ

- 1 F ³ è³ õüí E ĒáõéáŸ
- 2 C ³ õñÇáñ¹ Ỳ E ³ õñÇáñÁÁŸ F ùñÇáñ¹ ÁŸ C Թ³ ñ»õ-
Ùí Çó
- 3 C ³ è³ Ñ EF Ēáõè³ ÷³ Ē E Ñ³ Թ³ èí³ Ỳ»³ óè ÷Ē ³ ñŸ-
ñ³ óáñ³ ó F Ñ³ Թ³ èí³ Ỳ»³ Թ³ ÷Ē ³ ñŸ ñ³ óáñ³ ó
- 4 CEF Í³ Թ³ Ỳè
- 5 AB ÑéÇ÷ èÇÛ»³ C ÑéÇ÷ èÇÛ» BCD · »0³ ½³ ñ¹ »³ Ē

÷ Ē Í áĒĒ¹ EF ÑéÇ÷ èÇÛç · »0³ ½³ ñ¹ »³ Ē Í áóèÇó
á³ ñŸ³ Ỳù ÷Ē ¹ á0Ç

- 6 F ³ ñü³ ĘŸ ÷Ē ÷³ è³ ĘŸ B ÁŸ0³ Թ³ Ē
- 7 A éçĪ ÇŸ CE ÞñÁ³ Ỳó C μĒ»³ Ē E μÁĒ»³ Ē
- 8 ACDF ½»õ0 E Çõ0 E ³ ỲáóŸ
- 9 ABCF ÷³ è³ õ»ñ³ óŸ E ÷³ è³ õ»ñ³ ó BD ¹³ èáóóŸ E
¹³ èáóó ³ è³ ù»ĒáóÁŸ
- 10 CE í ÇÛÇŸ CE Թ»Í »0»óá0 F Խ Թ»Í »0»óóá0 B ÷ á0áŸŸ
áó00áó³ Í¹ ÷ á0çŸ
- 11 EF Çõñá0C ÁŸ¹ ñ»³ Ē E èáõñμ Ñ³ ñèŸ ÷Ē ÁŸí ñ»³ Ē
F Ññ³ õçñ ÷Ē ÁŸí ñ»³ Ē
- 12 BC Ñ³ Թè³ ¹³ Ỳ»³ ó E Ñ³ Թ³ èí³ Ỳç F Ñ³ Թè³ ¹³ Ỳç E
Û³ ỲÍ áóŸè ³ è³ ·³ èí Ç A Û³ ỲÍ áóŸù B Û³ Ỳ. áóŸù
áó00áó³ Í¹ Û³ Ỳ. áóŸè C Û³ Ỳ. áóŸù D Û³ ỲÍ áóŸùŸ
- 14 E μéŸáóÁ»³ Ỳó B ԹñŸ ñÇ
- 15 B μ³ ñçÍ³ ÛÇŸ E ÷³ è³ õçñÇŸ ÷Ē μ³ ñ»Í³ ÛÇŸ
- 16 CEF ỲŸç»è¹ E · ÁμÇ C Çç»³ Ē¹ ÷Ē »¹ »³ Ē¹ EF »¹ »³ Ē
- 17 E ³ ñ»³ Ûμè C ½í Ç»³ Íè
- 18 C Û³ Í CDE Ñá. áó

Երթամք պատրաստել քեզ աւթեվանս յերկինս,
20 Ընդ քեզ՝ եւ ծնելոցըն քեւ աւագանան»:

Կենդանի վրկայք, կոյսք իմաստունք եւ սուրբք,
Մարք մեր հոգեւոր, ծընողք յորդիս լուսոյ,
Ողջախոհութեանցըդ մայր Գայիանէ
Եւ սընունդ բարի կոյսըդ Հըռիփսիմէ,–

25 Յերեսնից եաւթանցըդ մեծ վրկայուհեաց
Հայցեմք, պաղատիմք բարեխաւսել ընդ մեր.
Սուրբ Երրորդութեանն ընծայեցէք մաղթանս՝
Շնորհել թողութիւն մեր յանցանաց բազմաց:

Նոյն վերակոչիլ ի հանդերձեալսն ընդ ձեզ
30 Ի ժառանգութիւն արքայութեան երկնից,
Էին միայնոյ մատուցանել ըզփառս
Յարագուարճ ձայնիւ յաւիտենից յաւէտ:

19 D »նԱ՞ Ս EF շնԱ՞ Սն C á³ i ñ³ ẽi »Սն D á³ i ñ³ ẽ-
i »Ս ABE ³ օԱ՞»օ³ Կե C ³ օԱ՞»օ³ Կ F úԱ՞»օ³ Կե
20 C ú»½ »օ ÍԿ»էաօԿ ԿԿ¹ ú»½ ³ օ³ ½³ Կ³ օ ÷ Է ³ áՕՇ E
ÍԿԿ»էաօԿ
21 B էաօե³ ԿուաօՍ³ ³ է ³ ½· E ³ áՕՇօ ³ Է³ ք³ ÷ áԷլ C
i ³ և
22 EF Նա· »օանն B ÍԿԿ³ օՕն C ÍԿ³ օՕ E ÍԿԿ³ ³ և F ÍԿԿնՕն
23 C áՕՇ³ ԷաՆաօԱ՞»³ Կօ¹ D áՕՇ³ ԷաՆաօԱ՞»³ Կօ Ս³ ևնԱ¹
C . ³ էՇ³ և»
24 C ԷԿաօԿ¹ D ԷԿաօԿ¹Ա¹ BD Էաօնմ ԿաևեԱ¹ C Կաևե¹ B
ՆեՇ÷ ԷՇՍլ C ՆեՇօ÷ ԷՇՍլ D Նեօ÷ ԷՇՍլ

25 B »օԱ՞»³ ԿօԱ¹ C »օԱ՞³ Կօ¹ E »օԱ՞»³ ԿօԱ¹ F »նԱ՞³ Կ-
օԱ¹ B ³ ԿԿ ³ ևնն»³ Կօ C ³ ԿԿ ³ ևնն»³ օ
26 EF Ն³ ևՍ³ Սմ B ք³ նլէ³ օե»է F ք³ ն»էնե»է
27 ABF »ննան¹ աօԱ՞»³ Կ
28 BEF ½ԱաՕաօԱՇՇԿ
29 E ³ »նԿ³ Կ աաՇէ B Ն³ Կ¹ »նՕ»³ էեԿԿ EF Ն³ Կ¹ »նՕ»³ էԿ
E ú»½ ÷ Է Օ»½
30 C Ա³ Է³ Կ· աօԱ՞»³ Կ DF ³ նն³ ևնն»³ ԿԿ
31 B ՍՇ³ ևաՍ C ½÷³ Էե
32 BE է³ ն³ ½Աօ³ ն× EF Շ է³ օՇի ³ Կե, ³ ՍլԿ ÷ Է է³ օՇ-
ի ³ ԿՇօ է³ օլի

Ճ. ՏԱՂ ՍՐԲՈՑ ՀՌԻՓՍԻՄԵԱՆՑ

Երջանիկ հոգիահարաչք
Երանելի սուրբ Հռիփսիմեանք,
Յարրահամեան զարմէն բրդխեալք
Եւ շառաւիղք անմահ այգւոյն:

5 Գեղեցկապէս ցեղիցն եղեալ
Դըստերք Դաւթի մարգարէին,
Կարապետք սուրբ հաւատոյ
Լուսապըսակ եկեղեցւոյ:

10 Զուարճանայ այսաւր Սիրն,
Յընծայ վերինն Երուսաղէմ.
Զաւրք երկնից իջեալ յերկիր
Տաւնեն ընդ մեզ ուրախութեամբ:

15 Բացաւ դուռն Եղեմ դրախտին,
Ծառն կենաց տընկեալ յերկիր,
Քաղցրաճաշակ համեղ պըտուղ
Փոխանակ դառն ճաշակմանն:

Արեւելք եւ արեւմուտք
Առհասարակ զըզըրդեցան.

² 0μÇõñŸ»ñ

A - 0»é. 7785, Ā»ñĀ 330³ - 332³
B - 0»é. 3503, Ā»ñĀ 282μ-284μ
C - 0»é. 9053, Ā»ñĀ 61μ-63³
D - 0»é. 2061, Ā»ñĀ 131³ μ

Êáñ³ · Çñ

A ² ŸĒ Ĩ ³ 0 êñμáó ðéÇ÷ êÇÛ»³ Ýó B ² ŸĒ Ĩ ³ 0 ðéÇ÷ -
êÇÛ Ç Ĩ ³ 0 êñμáó ðé»÷ êÇÛ»³ Ýó D Ĩ ³ »² Ē Ĩ ³ »ñ»ðáóÛ

˘Ý³ · Çñ

1 ABD Ñá. Ç³ Ññ³ ß
2 C Ñé»÷ êÇÛ»³ Ýú D Ñéá÷ êÇÛ»³ Ýú
3 C μĒ»³ ĩñ D Ĩ ÁÝĨ »³ ÉÁú ÷ Ē μĀŌĒ»³ ĩñ
4 D āÇú »ð BCD ß³ é³ ð»ðú ABC Ĩ³ ÝÛ³ Ñ C Ĩ ÁÝĨ áŸ
÷ Ē ³ Ÿ ðáŸ D ³ Ÿ áŸ

5 D ó»ŌÇó
6 AB ¹ áðēĨ Āñ C ¹ áðēĨ ñ BD Ū³ ñ. ³ ñÇÇ
7 ABC Ĩ³ ñ³ á»Ĩ ù D āÇú éáðñμ
8 BCD ÊáðēáŸá è³ Ĩ (B á Áé³ Ĩ) ÷ Ē Êáðē³ á Áé³ Ĩ CD
»Ĩ »Ō»óáŸ
9 D ½áð³ ñ×³ Ý³ ABC êÇáĨ Ý
10 B óÁÝĨ³ CD óÝĨ³
12 C áð³ ÊáðĀ»³ Ūμ ÷ Ē áðñ³ ÊáðĀ»³ Ūμ
13 D āÇú 13-24
14 B Ĩ ÁÝ. »³ É C Ĩ Ý. »³ É
15 C ù³ Ōó³ ×³ ß³ Ĩ C á Ĩ áðŌ
16 A ÷ áĒ³ Ý ³ Ý¹ ÷ Ē ÷ áĒ³ Ý³ Ĩ C ¹ ³ éÝ ×³ ß³ Ĩ Ū³ Ý
17 C ³ ñ»ð»³ ĩñ
18 C ¹ ŌĀñ¹ »ó³ Ý

- 20 *Հիացեալ, տարակուսեալ
Անմեղ գառիներն ի մէջ գայլոց:*
- Հռիփսիմէ հրոչակագեղ,
Մեծապայծառ վայելչութեամբ,
Հարսն երկնից հրաւիրեցաւ,
Պըսակ կուսից յաւրինեցաւ:*
- 25 *Կուսական փողըն գոչէր,
Տայր աւետիս սուրբ Գրիգորի.
– Փութա՛, ե՛լ ի Վիրապէդ,
Լուսաւորիչդ Հայաստանեայց:*
- 30 *Համախոհ հարսն անարատ
Վըկայուհի Գայիանէ,
Ծողկազարդ պըսակ կուսից
Եւ մարգարիտ սուրբ հաւատոյ:*
- 35 *Ծովայնոյ ծընեալ ծաղիկ,
Բուսեալ ի տանըն Թորգոմայ,
Առաքելոց ծաղկեալ արեամբն
Պետրոսի եւ Պաւղոսի:*
- 40 *Սիգացեալ սաստիկ սիրով,
Տըրդատ արքայն Հայոց մեծաց
Բորբոքէր բոց ցանկութեան,
Այրէր զվիշապըն մահաշունչ:*
- Ներկագործ գունով զըննեալ,
Եւ կազմէին կերպասագործքն,
Ոսկեթել յաւրինէին,
Զարդ հարսանեաց պատրաստէին:*

21 C Ñéā³ Ĩ³ . »Õ

22 C í³ »ĭçáóĀ»³ Ûµ

24 C á è³ Ĩ

25 C ÷ áÕŸ

26 A ³ õ»i Çù

27 AB ÷ áóĀ³ Ū A í Çñ³ á çŸ C í »ñ³ á çĭ D í Çñ³ á »i

28 D Éáõè³ óañçā BCD Ñ³ ĩè³ í ³ Ÿ»³ ó B í áóĀ áóõ-
Óáó³ Í ëi ánçŸ Éáõè³ ÝóúáóŪª ¼Ç Ñ³ ñè³ Ÿçù ç ÇŸÓ
³ ĩè³ óñ

29 A Éáõè³ ÝóúáóŪª ÷ áĔÇ Ÿß³ Ÿ B Éáõè³ ÝóúáóŪª ³ ĩè
³ ½.

30 C í Ĩ³ áóñÇ D í Ĩ³ ĩáóñÇ C . ³ Ç³ Ÿç

31 C á è³ Ĩ

33 B Íái³ ŸŸóáŪC Íái³ ŸŸáó

34 D µĀĔ»³ É CD ĩ ³ ŸŸ B ĀáñúáŪ³ ŪD Āáñ. áŪ»³

35 ABD ³ ñ»³ ŪµĀŸ

38 CD ĩ ñ¹³ ĩ

39 B µáñµáú»³ É áóÕóáó³ Íª µáñµáúçñ B ó³ Ÿĭ áóĀ»³ Ÿ
áóÕÓáó³ Íª ó³ Ÿĭ áóĀ»Ÿç

40 C ½i Çß³ á Ÿ B Ū³ Ñ³ ĩáóŸā C Ū³ Ñ³ ßáóā

41 B ½ĀŸŸái ÷ Ĕ . áóŸái C ½ŸŸái ÷ Ĕ . áóŸái CD
½ŸŸ»³ Ĕ

42 C Ĩ³ ñā³ è³ . áñĭù

43 ABCD áēĭ çĀ»Ĕ

45 *Ի զանազան չըքնաղ գեղէն
Յիմարեցան պարթեազինքն,
Պետք եւ իշխանք առհասարակ
Եկին ի դուռն հընձանին:*

*Յանկային առհասարակ
50 Խընդրել զորոջըն Քրիստոսի.
– Աւետի՛ս քեզ, կին ազատ,
Տիկին եղեր Հայոց մեծաց:*

*Արի՛, ե՛լ ի հընձանէդ,
Մուտ ի սենեակն արքունական:
55 Աղբիւր բըղխեալ յորդ արտասուաց՝
Հառաչէին առ Տէր Յիսուս:*

*Քաղցր եւ ներող յամենայնի,
Մեզ փութացիր ի յաւգնութիւն,
Ապաւէն լեր նեղելոցս
60 Յաւտար երկիրս խուժադուժաց:*

*Ձայն ահեղ հընչեաց յերկնից,
Բարբառ եղեւ ուրախութեան.
– Մի՛ երկընչիք, իմ սիրելիք,
Ձի ես ընդ ձեզ եմ յաւիտեան:*

65 *Ձաւրեացեալ կոյսն ի ձայնէն,
Դիմեալ ի մարտ պատերազմին,
Եհար ընկէց զհսկայ արքայն,
Կապեաց զիշխանըն մեղսասէր:*

*Ելանէր ի սենեկէն
70 Որպէս փեսայ՝ յառազաստէ,
Գայր անցանէր առ հընձանաւն,
Ձայն աւետեաց մատուցանէր.*

45 CD       

46 CD              

47 C        C          C                           

48 B                       CD      A         

49 D     49-50 C         

50 C          A                         C      

51 B                       

53 D     53-54 A          C         

55 D         C        D        C            

56 C       B                        

60 D             

61 D     61-100 AB                   

67 AC       BC   .    B               

68 C                

69 C         

70 B     

71 A                                  

– Ուրա՛խ լերուք, անփորձ կանայք,
 Եւ ցընծացէ՛ք, կոյսք իմաստունք,
 75 Ձի ես հարի ըզպատերազմ
 Եւ յաղթեցի ախոյանին:

Անդ արեան հընձան հարեալ,
 Նոր առագաստ են զարդարեալ,
 Աստ մահու հրաւէր հասեալ,
 80 Ձիս սրոյ եւ հրոյ են հրաւիրեալ:

Փող հարէք ի Հոռո՞քաղաք,
 Տուք աւետիս առաքելոցն.
 Նոր հարսանիք են ինձ այսաւր,
 Եկայք տեսէք զիս հարսնացեալ:

85 Քաւղ արկէք, յաւրինեցէք,
 Կարմիր արեամբ զարդարեցէք,
 Ուղարկեցէք զիս յառագաստն
 Ի յերկնածեմ հարսնարանին:

Փութացարուք ի Գողգոթայ,
 90 Անդ բեւեռեալ Տէրն ի խաչին,
 Ձի ըզմեզ ազատեսցէ
 Ի կապանաց մեղաց մերոց:

* * *

Եկայք եւ մեք խաչակցեսցուք,
 Ըզփառս ի վեր առաքեսցուք,
 95 Որ ընտրեաց եւ ընկալաւ
 Ձերանելի սուրբ Հոբիսիմեանսն:

Ձի նըմա իսկ վայելէ
 Պատիւ եւ փառք եւ գոհութիւն,
 Յաւիտեանս յաւիտենից
 100 Քրիստոս աւրհնեալ է յամէնից:

77 C ³ ñ¹ AC ÑÁÝÍ³ Ý

80 AC ½Ç

81 C ÷ áĒ áóĪáó³ Í¹ ÷ áĪ

87 ABC ǻáĪ³ ñĪ »ó¿ù C ǻ é³ . ³ äĪ

88 C Ñ³ ñé³ ñ³ ÝÇÝ

89 A · áĪ· áĀ³

92 C Ī á³ Ý³ ó ÷ Ē Ī³ á³ Ý³ ó

95 C ÁÝ¹ ñ»³ ó C ÁÝ· ³ Ē³ ó

96 A ÑéÇ÷ èÇÛ»³ ÝñÝ C ÑéÇ÷ èÇÛ»³ Ýñ

97 C ÝÛ³ C í³ »Ē

98 BC ÷³ èù »ó á³ Ī Çó

100 C »è ÷ Ē ¿ AC ǻ óÇĪ »³ Ý ÷ Ē ǻ Û¿ÝÇó

Ճա. ՏԱՂ ՀՌԻՓՍԻՄԵԱՆՑ ԿՈՒՍԱՆԱՑՆ ՍՐԲՈՑ

Երջանիկ հոգեհազրաչ
Երանելին սուրբ Հռիփսիմէ,
Լոյս ծագեցաւ ի Լատինէ
Հայոց ազգիս յարեւմըտէ:

5 Կուսական փողըն գոչէր,
Տայր աւետիս սուրբ Գրիգորի.
– Փռւթա՛, ե՛լ ի Վիրապէդ,
Լուսաւորիչ Հայաստանի:

10 Համակամ ընդ Հռիփսիմէ
Վըկայուհիդ Գայիանէ,
Մեզ լուսատուք յարեւմըտէ,
Տանըս Հայոց ի Լատինէ:

15 Ծովային շուշան ծաղիկ,
Բուսեալ ի տանըս Թորգոմի,
Առողեալ արեամբ սըբբոցըն
Պետրոսի եւ Պաւղոսի:

20 Ի վայելուչ գեղ պատկերին
Յիմարեցան ազգք նոցին,
Պետք եւ իշխանք առհասարակ
Եկին ի դուռըն հընճանին:

Զձայն աւետեաց մարմնականին
Նոքա տային Հռիփսիմէին,

² ՕմչօնԻ»ն

A - Օ»ե. 6495, Ա»նՅ 312μ-313³

B - Օ»ե. 423, Ա»նՅ 194μ-195μ

C - Օ»ե. 7717, Ա»նՅ 32μ-33μ

D - Ս»նե՛լ ը ԲՅանՆ³ ԷՇ, ³ Կն ան³ ÷³ զ, շ 471-473

Էան³ · Շն

A ³ ԿԷան³ · Շն B ³ ՕՅ շ C ³ յ»ե ի »ն»ձաօՍ D Է Կան

Կ³ · Շն

2 BD Ի անԷԱԿ Ս³ անօն ÷ Է »ն³ Կ»ԷԿ B ՆԱե» ÷ ԷՇՍ շ

4 BD Ս»Ի³ զ ÷ Է ³ ½ Շ Է C Թ ն»ձՍ շ

7 B ÷ անԱ³ Ս B ³ Շն³ ան շ C ³ Շն³ ան շ

9 A ՆԱեՇ ÷ ԷՇՍ շ B ՆԱե» ÷ ԷՇՍ շ

10 C ³ ի Ի³ անՈՇ³

11 C Էանօ³ ի անԿ AC Թ ն»ձՍ շ

13 C անՍ 13-16

14 B ԱանանԱՍ

16 B անձեՇ

17 B ³ անան

18 C ՍՍ³ ն»ձ³ Կ ABD ³ ½ ԱԿ A Ն³ ՇԿ ÷ Է ԿանՇ BD

Ն³ ՍՇ ÷ Է ԿանՇ

19 A ան յ Ա ՇԵ³ Կն B ՍԵ³ Կն

20 C ³ անԷ AB ՆԱԿ³ ԿՇ C ՆԿ³ ԿՇ

21 C ան 21-24 A ան Ս

22 A ՆԱեՇ ÷ ԷՇՍ շ B ՆԱե» ÷ ԷՇՍ շ

*Այլ այն բանքն ուրախային
Կուսին ի բաւթ համարէին.*

25 *Աւետի՛ս քեզ, կին ազատ,
Տիկին եղեր Հայոց մեծաց,
Արքայուհի արեւելեաց,
Տանս Արամայ դըշխոյ փառաց:*

30 *Արի՛, ե՛լ ի հնձանէդ,
Մուտ ի սենեակն արքայական.
Հարսն եղեր արեւելեան
Եւ թագուհի ի Հայաստան:*

35 *Յայնժամ սըրբոցըն Հոբիսիմեանց
Ի ձայնս ողբոց հառաչանաց
Աղբիւրս բըղխեալ յորդ արտասուաց,
Պաղատէին առ Տէր Աստուած.*

40 *– Տէ՛ր Աստուած Իսրայելի,
Քաղցր եւ ներող յամենայնի,
Աղաչանաւք առաքելոցն
Պետրոսի եւ Պաւղոսի*

*Փռլթացի՛ր մեզ յաւգնութիւն,
Տէ՛ր, ապաւէն եւ փըրկութիւն,
Մի՛ թողուր զմեզ ի ձեռաց
Յաւտար երկիրս խոժաստանաց:*

45 *Ձայն ահեղ հընչեաց յերկնից,
Բարբառ եղեւ ուրախութեան.
– Մի՛ երկընչիք, իմ սիրելիք,
Ձի ես ընդ ձեզ եմ յաւիտեան:*

23 B ՝ Թ՛ս Կ ՝ Է ՝ Թ՛ B μ Կ ԿնԱԿ ձօն՝ Է՝ Կ՝ Կ՛Կ
24 BD μϋΑ
26 BD »Օ»ն ի ԿԻ ԿԿ
27 B ՝ ննձօՆՉ թ ն»օ»է»՝ օ D ՝ ն»օ»է»՝ Թ
28 B ՝ ԵԷձՄ
29 B ՝ նՉն »էլն AD ՆԱԿԻ՝ Կլ ՝ B ՆԱԿՕ՝ Կլն
30 A յՉԿ՝՝ Ի Կ D յ»Կ՝՝ Ի
31 B թ ն»օ»է»՝ Կ
32 BCD ի ՝ Կն (B ի ՝ Կն) Ան. ձՄ»՝ Կ ՝ Է ՝ Կ ՝ Ն՝ թ յ-
ի ՝ Կ
33 C յնմձօ B Նն»՝ յՉՄ»՝ Կօ

34 ABD ՝ Օ՝ ձ՝ Կ՝ օ ՝ Է ՝ Ն՝ յ՝ ձ՝ Կ՝ օ
35 C թ ՕμՉօն A μΑԷ»՝ Է B ա՛ն ՝ Է Թն
36 ABD Ն՝ յ՝ ձ՛Կ՛ ՝ Է ՝ ձ՝ Օ՝ ի ՛ ԿԿ
37 C ձՉն 37-44
39 BD Մ՝ ՕԱ՝ Կնն ՝ Է ՝ Օ՝ ձ՝ Կ՝ օն BD ՝ յ՝ ն»էձօԱԿ
40 B ա՛նձնձ
41 BD Թ. ԿնձձՉձ
44 BD Թի ՝ ն D ԷձօԱ՝ յի ՝ Կ՝ յ՝ օ
45 A . ձն»՝ օ ՝ Է ՝ ՆԱԿն»՝ օ C ՆԿն»՝ օ B »նԻ ԿՉօ
47 AB »նԻ ԱԿն C »նԻ Կնն A յՉն»էՉ
48 A ն»½

50 *Զաւրացաւ կոյսն ի ձայնէն,
 Դիմեաց ի մարտ պատերազմին,
 Եհար վանեաց զհրսկայ արքայն,
 Կոխեաց զվիշապն անդընդային:*

55 *Ելանէր ի սենեկէն,
 Որպէս փեսայն՝ յառագաստէ,
 Գայր անցանէր առ հընձանաւն,
 Զայն աւետեաց մատուցանէր.*

60 *– Արի՛ք, ելէք ի Հոռո՛քաղաք,
 Տուք աւետիս առաքելոցն.
 Հարսանիք են ինձ այսաւր,
 Եկայք տեսէք զիս հարսնացեալ:*

*Փող հարէք, յաւրինեցէք,
 Կարմիր արեամբ պըսակեցէք,
 Ի յառագաստ սուրբ հարսանեացն
 Զիս տաւնելով ուղարկեցէք,*

65 *Զի անդ երթեալ բարեխաւսեմ՝
 Զեզ տաւնողացս եւ աղաչեմ,
 Զձեզ իմ փառացըն կըցորդեմ,
 Եւ հանգըստեանըն հաղորդեմ:*

49 BCD ½ññ³ ó³ ò

51 B Á½ÑÁëĪ³ Ū

52 B Á½í Çß³ áÝ Ɔ³ Ý¹ÁÝ¹³ Ī³ Ý D³ Ý¹ÁÝ¹³ Ī³ Ý

53 B ëÇÝĹĪĹÝ D¹³ ñá³ ëĹÝ ÷ È³ ë»Ý»ĪĹÝ

54 ABD ÷»ë³ ŪB³ é³ .³ ëĪ Ĺ

55 BD³ é³ ÑÁÝÓ³ Ý³ òÝ .³ Ɔñ³ Ýó³ ÝĹñ ÷ È³ í áŌÇ A
 ÑÁÝĪ³ Ý³ òÝ C ÑÝÓ³ Ý³ òÝ

57 B ÑÁéáŪ

59 B áÇù ÇÝŌ BCD³ Ɔëññ

61 BCD ƆñÇÝ»óĹù

62 B Ɔ³ ñ³ Ūµ C á ë³ Ī³»óĹù

64 BCD Ī³ úÝ»Éáí AD ƆëŌŌ³ ñĪ³»óĹù C ƆñŌ³ ñĪ³»óĹù

65 BD µ³ ñ³ Èùë»Ū C µ³ ñ³ ÈùëÇŪ

66 A Ī³ úÝáŌ³ ó¹ BCD Ī³ úÝáŌ³ óé

67 C Á½Ō»½ C áÇù ÇŪ

ՃԱ. ՏԱՂ Ի ՆԵՐՍԻՍԷ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԷ ԱՍԱՑԵԱԼ,
Ի ՍՈՒՐԲԵՆ ՏՂՐԴԱՏ ԹԱԳԱԽՈՐՆ

Նորահրաշ տեսիլ եւ գերագոյն քան ըզբնութիւն
Ցուցաւ առ բրոնաւոր արքայն Հայոց մեծաց Տըրրգատ:

Երկնից թագաւորն եհար խրատու գաւազանաւն
Ջերկրաւոր ըզթագաւորն, որով ծանոյց զինքըն միայն:

5 Բամիցն Հայկազանց երբեմըն տէր եւ թագաւորն
Յանբանից դարձաւ բնութիւն՝ փոխակերպեալ խոզ անտառի:

Սաստ բարերարին մեզ փրկութեան եղեւ պատճառ,
Ջի ի ձեռնն կապելոյն՝ կապեալքս մեղաւք՝ արձակեցաք:

10 Ելեալ ի Վիրապէն՝ գերապայծառն այն արուսեակ
Ծագեաց խաւարելոց Հայաստանեայց՝ լոյս գիտութեան:

Սէզ հըպարտ արքայն, այնմ որ յաթոռ նըստեալ դատէր
Երբեմն, յայնժամ անկեալ երկըրպագէր դատեցելոյն:

Իսկ երկըրպագեալն աստուածային նոր սքանչելեաւք
Փոփոխէր զվարագակերպն ի մարդկային ձեւ եւ բնութիւն:

15 Էին միայնոյ հրաշագործողին զաւրութեան
Տացուք յաւէտ եւ միշտ փառք ի յայժմուս եւ յաւիտեան:

² 0μÇõñŸ»ñ

A - 0»é. 7785, Ā»ñĀ 94³ -95³
B - 0»é. 3503, Ā»ñĀ 70μ-71μ
C - 0»é. 79, Ā»ñĀ 342μ-343³ (ö³ ñÇ½)
D - 0»é. 80, Ā»ñĀ 314μ-315μ (ö³ ñÇ½)
E - 0»é. 6495, Ā»ñĀ 331μ-332³
F - Ü»ñëçè ÞŸánŃ³ ĘÇ, ´³ Ÿü ā³ ÷³ ö, çÇ 475-476
Êán³ . Çñ
A İ »²é í »ñ»óáòÛ B İ³ Ö İ ñ¹³ İ³ Ñ³ .³ óáñÇŸ, Ç
Ü»ñëçè] İ³ ĀáÖÇİ áèç C Üi³ . , ñ¹³ ¹³ Ā³ .³ óá-
ñÇ D Æ Ü»ñëçèç İ³ Ā[áÖÇİ á]èç, Ç éáóñμŸ İ ñ¹³ İ
Ā³ .³ óáñ E İ³ Ö Ç İ çñ Ü»ñëçèç F İ ñ¹³ İ³ ÜĀ³ -
.³ óáñÇŸ
İ³ ĩñ³ İ³ áª Ü»ñë»èÇ ç
´Ÿ³ . Çñ
2 C İ ñ¹³ İ
3 A çŃ³ ñ E .³ ö³ ½³ Ÿ³ ö

4 E ½»ñĪ ñÇè F ½»ñĪ ñÇ E Ā³ .³ óáñŸ C ½ÇŸŸŸ
5 D ñ³ óŸ ÷ È ñ³ ÜÇóŸ EF ñ³ ÜÇó ABCD Ń³ Ȇ³ ½³ Ÿó C
»ñμ»ÜŸ BDEF İ çñŸ AD Ā³ .³ óáñ
7 CE ÷ ñĪ áóĀ»³ Ÿ EF³ éÇĀ ÷ È á³ İ ×³ é
8 A İ³ á »³ É CEF İ³ á »³ ĩñ F Ü»Öüü E³ ñó³ İ »ó³ Ÿ
9 A çĒ»³ É E »Ē»ĒÉ ÷ È »Ē»³ É BDF . »ñ³ á³ Ÿ³ é C . »-
Ö³ á³ Ÿ³ éŸ F³ ñáóè»³ İ Ÿ
10 ABCD »ó Í³ . »³ ó BCE Ń³ Ȇ³ èi³ Ÿ»³ ó
11 B è» . C Ńá³ ñi F³ Ȇ³ C Ÿèi³ »³ É
12 ABD »ó Ç μ»ÜŸ ÷ È »ñμ»ÜŸ C Ç μ»Ü μ»ÜŸ ÷ È
»ñμ»ÜŸ BC³ Ÿ . »³ É C »ñĪ Çñ á³ .³ Ÿ»ñ
13 C »ñĪ Āá³ . »³ ÉŸ CE èü³ Ÿá»³ óü E èü³ Ÿá»³ èüü
14 E ÷ áĒçñ C áÇü »ó C μĀŸáóĀÇóŸ
15 B ÜÇ³ ŸŸóáŸABCDE Ńñ³ ß³ . áñĪ³ óÖÇŸ D ½³ óñŃŸáó-
Ā»³ Ÿ ÷ È ½³ óñáóĀ»³ Ÿ F ½ññáóĀ»³ Ÿ
16 A Ȇ³ óÇi³ »³ Ÿè EF Ȇ³ á³ .³ Ȇ³ ÷ È Ȇ³ óÇi³ »³ Ÿè

ՃԲ. ՓՈԽ

*Հոյսն անեղական, որ ի Հաւրէ եւ ի Հոգւոյն
Ծագեցաւ Բանըն ծոցածին,*

*Երկուս լուսաւորս ըստ արեգական եւ ըստ լուսնոյ
Պարգեւեաց մեզ Հայաստանեայց.*

- 5 *Ըզսուրբըն Գրիգոր ըստ իշխանականին տուրնջեան
Մեծ լուսով ծագեաց մինչ ի ծագս.*

*Ջքաջ արքայն Տըրդատ՝ լուսապայծառ յարեգակնէն
Ըստ լուսնոյ ի լոյս գիշերի:*

- 10 *Ամուրջ հաւատոյ ըզբանաւոր երկրի Հայոց
Ջխրստուժիւն հերկեցին բանիւ:*

*Տապարըջ Հոգւոյն տապալեցին զմեհենազարդ
Տաճարս դիցն մեռեալ պատկերացն:*

*Ճարտարապետեալք ըստ տէրունեանըն հրամանի
Շինեցին տաճարս Աստուծոյ,*

- 15 *Համանման երկնից զարդարեցին զեկեղեցիս
Հիւսիսոյ պայծառ աստեղաւք:*

*Սոցին համեմատ գործով՝ լուսոյ մեծ թագուհին
Աշխէն կոյս խոսրովիդուխտ:*

² ՕմՇօնՅ»ն

A - Օ»é. 7785, Ա»նԱ 95³ μ

B - Օ»é. 3503, Ա»նԱ 71μ-72μ

C - Օ»é. 80, Ա»նԱ 315μ-316μ (օ³ նՇ^{1/2})

Ēáñ³ · Շñ

AC օ[áĒ] B ³ ÝĒáñ³ · Շñ

´Ý³ · Շñ

3 B ԷáօéáŪ

4 B Ñ³ Ի³ èi ³ Ý»³ ó

5 B ì ÁօÁÝç»³ Ý

6 A Í³ · ³ ó ÷ Ē Í³ · »³ ó

8 A · ՇԽ»նáŪ

9 C ³ ŪáĒÁù B »նĪ Շñ

10 C Á½ĒÁèi áօÁՇօÝ

11 C ½Ū»ù»Ý³ ½³ ñ¹

13 B ì »նáօÝ»³ ÝÁÝ

15 AC Ñ³ Ū³ ÝÁŪ³ Ý

16 A ÑՇօéօéáŪ B ÑՇօéՇօéáŪ

- Սիրողք Քրիստոսի դըստերք վերինըն Սիոնի
- 20 Լի լապտերաւք մըտին յառագաստ:
- Որով եւ որդիքս մեք նորածնեալ հարցըդ լուսոյ
Հայցեմք. «Ընդ մեր բարեխաւսեցէ՛ք,
- Զմէգ խըրթնատեսակ պատեալ ըզմեաւք հեթանոսաց
Զայն հալածել հողմով Սուրբ Հոգւոյն.
- 25 Ի վերայ վիմին եղեալ ի ձէնջ սուրբ հաւատոյ
Զմեզ պահել անսասանելի.
- Սուրբ գեկեղեցի՝ յանաւրինաց զապականեալն
Աղաչեցէք վերանորոգել.
- Զլոյս խաղաղութեան ծագել մանկանց նոր Սիոնի,
30 Եւ փարատել զխաւար խռովութեան.
- Թագաւոր արդար յարուցանել Հայաստանեայց՝
Քեզ նըմանեալ, արքայ մեծ Տըրդատ.
- Լուսատու հոգւոց զգերապայծառ աթոռս քո
Կանգնել ի փառս հայցեա ի Տեառնէ»:

19 C ԵՇնաի ÷ Է ԵՇնա՞ծ AC ԵՇաի ԿՇ

20 C Թ Ե՞ . Ե Էի Կ

22 B μ³ ηζ Է³ ծԵ»Օչù

23 C ԷԱնԱ³ Է »Ե³ Է ա³ նի »³ Է C ԱԿ! Է»³ ծù ÷ Է Ա½-
Է»³ ծù

26 AC Ա½Մ»½

29 B Է³ Կ. Ե ԿՕ ABC ԵՇաի ԿՇ

30 C ÷³ ն³ Է » Ա½Է³ ծ³ ն B ԷԱԵաի աժԱ»³ Կ

31 B Ն³ Թ Էի Ե Կ³ Օ

ԳԱՆՁԵՐ

ՃԳ. ՔԱՐՈՋ ՄԵԾԻ ԱՅԼԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՆ ՏԵԱՌՆ,
ՏԵԱՌՆ ՆԵՐՍԻՍԻ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԱՍԱՑԵԱԼ

Ներգործական զաւրութիւն, անեղ բնութիւն ի վեր քան զբան,
Անսկիզբն եւ սկսեալ եւ բղխումն անընդհատ,
Անծին եւ ծնեալ եւ ելումն ի յէջն,
է եւ էակ եւ էակից նոյնութիւն,
5 Լոյս եւ ծագումն եւ աղբիւր բարութեան,
Անքնին եւ անճառ, եւ քննիչ իսկութեան,
Նախագաղափար եւ պատկեր, եւ տիպ անորակ,
Աստուածութիւն անուանելի, եւ անուն բնութեան անհետազատելի,
Անպատճառ էութիւն, եւ պատճառ գոյից անտարրից եւ տարրեղինաց,
10 Ստեղծող եւ խնամող.
Ահա ընկալցիս զայս երգ աւրհնութեան ի նուէր փայլման քո լուսոյ
Ընդ հոգեղինացն ի հոգեղինացս, աղաչեմք:

Երրորդութիւն ծայրագոյն, անորիչ բաժանումն եւ անանջրպետ միութիւն,
Պարզ անզնին եւ թիւ կատարեալ,
15 Ի մի պատճառէ երկեակ շարժութիւն կնքեալ ի յերիս,

² 0μÇõñŸ»ñ

- A - 0»é. 7785, Ā»ñĀ 357³ -361³
B - 0»é. 4068, Ā»ñĀ 135³ -139μ
C - 0»é. 79, Ā»ñĀ 177μ-183μ (ö³ ñÇ½)
D - 0»é. 80, Ā»ñĀ 243³ -247μ (ö³ ñÇ½)
E - 0»é. 2061, Ā»ñĀ 68μ-74μ
F - 0»é. 3658, Ā»ñĀ 262³ -265μ
G - 0»é. 7853, Ā»ñĀ 18³ -21μ
H - Ü»ñè:è ÐŸánÑ³ ĔÇ, ³ Yù ã³ ÷³ ð, շՀ 478-484

Êāñ³ · Çñ

A î »³ éŸ Ü»ñèÇèÇ Ð³ ĩó Ĩ³ ĀáóĈĬ áèÇ ³ è³ ó»³ Ê
ù³ ñá½ Ɔ Ɔ³ Ĩ³ Ĩ³ áóĬáŸ Ĩ³ éŸ ² èĭ áóĬáŸ ÜÇéáó-
èÇ òñÇèĭ áèÇ B ø³ ñá½ ì³ ñ¹³ ì³ éÇŸ C î »³ éŸ
Ü»ñèÇèÇ Ð³ ĩó Ĩ³ ĀáóĈĬ áèÇ ³ è³ ó»³ Ê ù³ ñá½
ì³ ñ¹³ ì³ éÇŸ D î »³ éŸ Ü»ñè»èÇ Ð³ ĩó Ĩ³ ĀáóĈ-
Ĭ áèÇ ³ è³ ó»³ Ê ù³ ñá½ Ç Ɔ Ɔ³ Ĩ³ Ĩ³ áóĬáŸ Ĩ³ éŸ
E î »³ éĭ »ñ»óáóŸ F Ĕ Ü»ĬÇ ³ óáóñ ² Ɔ³ Ĩ³ Ĩ³ áóĬá»³ Ÿ
òñÇèĭ áèÇ ² èĭ áóĬáŸ Ü»ñá, î »³ éŸ Ü»ñè:èÇ ³ è³ -
ó»³ Ê ù³ ñá½ G ø³ ñá½ ì³ ñ¹³ ì³ éÇŸ, ³ è³ ó»³ Ê
Ü»ñè:è Ð³ ĩó Ĩ³ ĀáóĈĬ áè, î »³ éŸ ² èĭ áóĬáŸ Ü»ñáŸ
H Ɔ³ ŸÓ èñμáŸ ì³ ñ¹³ ì³ éÇŸ

Ĩ³ ĩñ³ Ĩ³ áª Ü»ñè:èÇ »ñ.

Ÿ³ · Çñ

- 1 H ½áñáóĀÇöŸ B μĀŸáóĀÇöŸ ABDEH Á½μ³ Ÿ
2 ABCDEF ³ ŸĀéĬ Ç½μŸ ADE èĬ Áè»³ Ê ABD μĀÓÈáóŸŸ
C μĀÓáóŸŸ E μĀÈáóŸŸ G μÈáóŸŸ
3 ABCEG ÍĀŸ»³ Ê
5 ADH ³ 0μ»õñ BC ³ 0μ»ñ
6 A ³ ŸùĀŸÇŸ BEFG ³ ŸùŸŸÇŸ CD ³ ŸùĀŸÇŸ AD ùĀŸŸÇª
8 D ³ Ÿĭ³ Ÿ»ĔÇ H շáóĀ»³ Ÿ ÷ È μŸáóĀ»³ Ÿ H ³ ŸŸ»-
ì³ ½áĭ »ĔÇ
9 B á³ ì³ ×³ é³ óáñ DE á³ ì³ ×³ é³ ð G ì³ ññ³ Ĩ³ Ÿ³ ó
10 ADEFG èĭ »ŌĬ³ ðŌ H èĭ »ŌĬúŌ ADG ÈŸ³ Ü³ ðŌ
11 Ü³ çáñ¹ ì³ Ÿ»ñáóŸ Ĩ³ ñĬŸ³ Ĩ³ Áª èŌáó³ Í E ³ Ÿ³ ÜF ÁŸ-
Ĭ³ ĩóÇ H ùñŸŸáóĀ»³ Ÿ A ŸĀó:ñ C Ÿó:ñ B ĔáóèĀŸ E
Ĕáóèª
12 C Ÿª. »ŌÇŸ³ óĀŸ G Ÿª»ŌÇŸ³ óŸ G áÇù³ Ō³ á»Üù
13 E ññáñ¹ áóĀÇöŸ ÷ È »ññáñ¹ áóĀÇöŸ G μ³ Ā³ ŸÜ³ Üμ
ADE ³ Ÿ³ ŸÇĀñá»ì CG ³ ŸÇñª »ì
14 ADE ³ Ÿ½ĀŸŸÇŸ BCFG ³ Ÿ½ŸŸÇŸ H ³ Ÿ½ŸŸ»ĔÇ ADEF
Ĭ³ ì³ ñáóŸ G Ĩ³ ì³ ñáóŸŸ H Ĩ³ ì³ ñŸ³ Ÿ
15 G »ññ»³ Ĩ³ ÷ È »ñĬ»³ Ĩ³ ABCDE ÍĀŸŸ»³ Ê G Í Ÿù»È

Զպարածածկեալն լոյս արփիաւոր
 Արտափայլեալ ցուցեր այսաւր ի Թաբաւր,
 45 Ի տեսիլ հրաշից փեսաւէրաց առաքելոց եւ մարգարէից.
 Ի վկայութիւն երկուցն եւ երից, հնոցն եւ նորոցս,
 Տէր զքեզ ծանուցեալ կենդանեաց եւ մեռելոց,
 Կոչմամբ Մովսեսի եւ Եղիայի,
 Որք խաւսէին զելից քոց յԵրուսաղէմ.
 50 Ի փրկագործ կրիցն ազամեանց լրումն
 Յայտնեցար վիմին հաւատոյ,
 Ոչ մի ի գոյիցս, այլ Տէր համայնից,
 Յորմէ պակուցեալ զերից տաղաւարացն ազգէր զխորհուրդ.
 Ահա ընկալցիս զայս երգ աւրհնութեան ի նուէր փայլման քո լուսոյ
 55 Ընդ հոգեղինացն ի հողեղինացս, աղաչեմք:

Էն անեղ իր եւ անուն մշտնջենաւոր,
 Անտես տիրապէս յէից եւ եղելոց հայր,
 Անձեռագործ տաղաւարաւ ամպով Հոգւոյն երեւեալ ի բարձանց՝
 Դաւանէր զքեզ որդի ըստ բնութեան,
 60 Եւ սիրելի համակամութեամբ ընտրեալ ըստ մերումս
 Եւ հաճեալ ըստ տնտեսութեան.
 Ոչ ոմն եւ ոմն, այլ մի եւ նոյն առեալն եւ առողդ.
 Ի հրաշիցն հնչմանց վիմին սասանեալ եւ որոտմանցն թմբեալ,
 Յանուշից անմահական բուրմանցն զմայլեալք,
 65 Եւ ի տիպ տեսեան արքայութեան աւուր ցնծացեալք,
 Նախահարցն դիտմամբ բերկրեալք
 Եւ ապագայիցն յուսով զուարճացեալք.

43 AD ½á³ ñ³ í³ íí »³ éÁÝ BCH ½á³ ñ³ í³ íí »³ éáíéÝ
 44 H ³ éúñ A Á³ áí ñ ÷ È Á³ µ³ óñ C Á³ µáí ñ E Á³ -
 ÷ áí ñ FG Á³ ÷ ³ óñ H Á³ µúñ
 45 D »ó Ç í »éÇÉ CEFHG ÷ »é³ ó»ñ³ ó D Û³ ñ. ³ ñ»Çó
 46 C í Áí³ éáóÁÇóÝ G í Í³ áóÁÇóÝ BC »ñÍ áóó G »ñÇóÝ
 ABDG ÑÁÝáóÝ CF ÑÝáó E ÑÝáóÁÝ F Ýáñáó
 47 ABCDE Á½á»½ F ÁÝ¹ ù»½ ÷ È ½á»½ BCH Í³ Ýáóó»ñ E
 Í³ Ýáóó»É
 48 ADG Úáí éÇéÇ BCFH Úáí èçéÇ A çòÇ³ ùÇ BF »òÇ³ Ç
 49 D È³ óè»ÇÝ H ÈùèçÇÝ
 50 ABCDEG ÷ ÁñÍ³ . áñÍ AC ÍÁñÇóÝ FG áÇù ÍñÇóÝ
 ABCDEG ÉÁñáóÙÝ
 51 E Ñ³ ó³ í á
 52 EFG . áùó B Ñ³ Û³ ½Çóé
 53 CG í ³ Ó³ ó³ ñ³ ó ABCDFG Á½ÉáñÑáóñ¹ E Á½Éáñ-
 Ñáóñ¹ Ý
 54 B ç ÷ È çÝ E »Ý ÷ È çÝ H Çóñ»ó ÷ È Çñ »ó ABCDE
 ÚÁñí ÁÝç»Ý³ óáñ F Ûñí ç»Ý³ óáñ G Ûñí ÁÝç»Ý³ óáñ
 55 G çÇó ADEF áÇù »ó

58 FG ³ Ûµáí BF Ñá. áù G Ñá. óáÙ
 59 ABCDEF Á½á»½
 60 EFG ÁÝ¹ ñ»³ É C Û»ñáóÙÁè
 61 ADEFG Ñ³ ×áÙ AD í ÁÝí »éáóÁ»³ Ý H í Ýí »éáó-
 Á»³ ÝÝ
 62 AF áÇù »ó áÙÝ F »ó áá ³ éÈ ÛÇ ÷ È ³ éÈ ÛÇ »ó ÝáùÝ
 ACDEFG ³ é³ óó¹ B ³ é³ óóÝ H ³ éóó¹
 63 A ʙÇóÁÝ ÷ È Ññ³ ʙÇóÝ BCDE Ññ³ ʙÇóÁÝ ABCDEG
 ÑÝáÙ³ Ýó G í »ÑÇÝ ÷ È í ÇÙÇÝ ABCDEF áñáí -
 Û³ ÝóÁÝ G éñáí Û³ ÝóÝ ABCDEFH ÁÁÙµñ»³ É G
 ÁÙñ»³ É
 64 C µáóñÙ³ ÝóÁÝ ADEF Á½Ù³ é»³ É BC Á½Ù³ é»³ éñ G
 ½Ù³ é»³ É
 65 ADEFG áÇù »ó CH í Çñ³ Í³ Ý í »éÉ»³ Ý D ³ ñù³ éáó-
 Á»³ ÝÝ G ³ ñù³ áóÁ»³ Ý A óÍ³ ó»³ éñ ÷ È óÝÍ³ ó»³ éñ
 BCDE óÁÝÍ³ ó»³ éñ
 66 ABDE Ý³ È³ Ñ³ ñóÁÝ G ¹Çí ÛÇ³ Ûµ
 67 ABCDE ³ á³ . ³ ùÇóÁÝ B ½Áó³ ñ×³ ó»³ éñ E Á,
 ½áó³ ñ×³ ó»³ éñ

Փարատեա՛ զկրկին խաւար մեղաց եւ նեղչաց,
 Լուսաւորեա՛ լուսով իմաստութեան եւ խաղաղութեան,
 Պահեա՛ ի սմա անստուեր եւ զառ ի քէն զլոյս իմաստից բաշխողս՝
 Զհայրապետն մեր՝ զտէր [այս անուն]

95 Զնախաթոռ հովուաց քոց բանաւոր հաւտի,
 Եպիսկոպոսաւք, քահանայիւք եւ վարդապետաւք,
 Սարկաւագաւք, դպրաւք եւ համաւրէն պաշտանէիւք,
 Զաւրացո՛ զթագաւորն մեր [այս անուն]

100 Բարեպաշտութեամբ հերքել զհոյս ամբարշտութեան,
 Զիշխանս՝ իշխել հակառակացն ճշմարտութեան,
 Զաւրականացն տո՛ւր քաջութիւն եւ ախոյանիցն՝ յաղթութիւն,
 Աշխարհայնոցն՝ ամբողջութիւն, շինութիւն եւ խաղաղութիւն,
 Առատութիւն պտղոց առաւելիս եւ յաւիտենականին.
 Ահա յիշեսցես ողորմութեամբ եւ զհոգիս հանգուցելոց մերոց՝

105 Հաւատով ի քեզ ննջեցելոց, խնդրեմք:

Եւ եւս առաւել

Զյորդորումն սիրոյ եւ զգործս բարեաց պարգեւել մեզ, խնդրեմք:

Ըրտել զմեզ ի մի լրութիւն կաթողիկէ,

Յաւուեալ ի գլուխ եկեղեցւոյ, խնդրեմք:

110 Փոխ Գերագոյն լուսոյդ անեղի

Զեղականաց լուսոյ մաղթանս ածեմք առաջի.

91 BE ÷ ³ n³ i »³ ÛAD Á½í Áñí ÇÝ BCEF Á½í ñí ÇÝ
 92 BCH ÇÛ³ eí áóÃ»³ Ûµ »³ È³ Õ³ ÓáóÃ»³ Ûµ
 93 E á³ Ñ»³ ÛB áÇù Ç eÛ³ G eÛ³ ÛABDEF³ ÝÁeí áó»ñ
 C áÇù³ Ýeí áó»ñ ACDEF Á½éáíe B éáíe ABCD µ³ ß-
 È³ óðe EG µ³ ßÈ³ óðÝ H µ³ ßÈüðe
 94 ADEG ½Ñ³ ù³ á »i ÁÝ B Á½Ñ³ ù³ á »i Áe CF
 Á½Ñ³ ù³ á »i Ý H ½Ñ³ ù³ á »i e BEF Á½i çñ DG áÇù
 ½i çñ
 95 FH Á½Ý³ È³ Ááe D ùá F ùáÍ G µ³ Ý³ óáñ³ ó G áÇù
 Ñ³ ói Ç H Ñüí Ç
 96 B »á ÇeÍ áá áeÇòù H »á ÇeÍ áá áeüù A Ý³ Çòù ÷ È
 ù³ Ñ³ Ý³ Çòù G áÇù ù³ Ñ³ Ý³ Çòù H í³ ñ³ á »i ùù
 97 e³ ñí³ ÷ È e³ ñí³ ó³ .³ òù H e³ ñí³ ó³ . ùù A
 ¹ ñá ñ³ òù D ¹ Áá ñùù H ¹ á ñùù A³ Û»Ý³ ÛÝ ÷ È Ñ³ -
 Û³ óñçÝ H Ñ³ ÛùñçÝ á³ ßi ùÝçÇòù G ù³ Ñ³ Ý³ Çòù »ð
 e³ ñí³ ó³ ù³ òù, ¹ á ñ³ òù, Ñ³ Û³ ñçÝ ÇeÍ á³ ßi³ ó-
 ÝçÇòù ÷ È í áÓÇ
 98 BCG ½³ óñ³ óáÍH ½áñ³ óá A ½Á³ .³ óáñe BE Á½Á³ -
 .³ óáñÁÝ C Á½Á³ .³ óáñÝ D Á½Á³ .³ óáñÁe G ½³ ñ-
 ù³ ÛÝ ÷ È ½Á³ .³ óáñÝ ADEG áÇù Û»ñ
 99 CH Ñ»ñù»³ É G Ñ»ñù»éáí AD Á½Ñáíe B Á½ÑáíeÝ A
 ³ Ûá³ ñÁíi áóÃ»³ Ý BEFG³ Ûµ³ ñÁíi áóÃ»³ Ý D
 ³ Ûµ³ ñi³ ó³ ÝÇó áóðÓáó³ Í³ ÷ Ûá³ ñíi áóÃ»³ Ý H

³ Ûµ³ ñíi áóÃ»³ ÝÝ
 100 F ½ÇBÈ³ ÝeÝ CH ÇBÈ»³ É ABDE Ñ³ Í³ e³ Í³ óÁÝ AE
 ×Áíi áóÃ»³ Ý ÷ È ×BÛ³ ñi áóÃ»³ Ý BDH ×ÁBÛ³ ñ-
 í áóÃ»³ Ý
 101 AD ½³ óñ³ Í³ Ý³ óÁÝ H ½áñ³ Í³ Ý³ óÝ D³ Èáíe ÝÇ-
 óÁÝ G³ ÈáíÇóÝ
 102 B ½ÇÝáóÃÇóÝ,³ ÛñáóÃÇóÝ
 103 ABD áÁí Óáó H³ eúñçÇe C ½³ óÇi »³ Ý³ Í³ ÝÇÝ
 104 G 104-105-ñ¹ í áÓ»ñÇ ÷ áÈ³ ñçÝ³ Ñ³ ÇB»eóÇ A áÇù
 áÓáñÛáóÃ»³ Ûµ BCH áÇù »ð F ½Ñá. Ç Ñ³ ÝÍ áóó»éáó
 105 CH áÇù Ç ù»½ ÝÝÇ»ó»éáó AD ÝÁÝÇ»ó»éáó BF ÝÝÇ»ó»-
 éáó Û»ñáó ABDF ÈÝ¹ ñ»Ûù C ÈÝ¹ ñ ÷ È ÈÝ¹ ñ»Ûù E
 ÈÁÝ¹ ñ ÷ È ÈÝ¹ ñ»Ûù
 107 ABCDEFG í áÓÁ³ Á»ñÇ
 108 G 108-109-ñ¹ í áÓ»ñÇ ÷ áÈ³ ñçÝ³ ½³ ÝÓÇÝe Û»ñ B
 ñáí »³ ÈBFH ñáí »³ E ñáí »³ ÛABCEF Á½Û»½ D áÇù
 ÛÇ ABDEFH Í³ ÁáóðÇÍ ç E Í³ ÁáóðÇÍ ç »Í »ð»óe
 109 H ù¹ »³ É D · éáóÈÝ E · éáóÈ¹ BC »Í »ð»óá F »Í »ð»-
 óáÍ E áÇù »Í »ð»óóáñ ADEF ÈÁÝ¹ ÷ È ÈÝ¹ ñ»Ûù B
 ÈÁÝ¹ Áñ»Ûù C ÈÝ¹ ñ ÷ È ÈÝ¹ ñ»Ûù
 110 DEFGH áÇù ÷ [áÈ] G éáíeáÍ
 111 F ½³ Ó³ Í³ Ý G ½³ Ó³ Í³ Ý³ ó¹ ABD éáóeáó E éáóeá G
 éáóeáÍ ÷ È éáóeáÍ G ½³ Ó³ É³ Ýe

- Զհրեղիինացն նախ հոսելոց եւ հուպ եղելոց,
 Զհողեղիինաց սեռից ի քէն լուսաւորելոց,
 Զանվայրափակ լուսոյդ ունողի*
- 115 *ԶՄարիամու Աստուածածնի եւ միշտ կուսի,
 ԶՅովհաննու կարապետի ի ծնունդս կանանց մեծի եւ քում մկրտչի,
 Զառաքելոց եւ զմարգարէից,
 Եւս եւ զարփիական լուսոյդ տեսեան այժմ արժանաւորաց,
 Զպսականուն նախկի վկային,*
- 120 *Եւ զնովաւ արեամբ մկրտելոց ընդ քեզ կամաւոր զենմանց,
 Զբազմանուէր պատարագի Լուսաւորչին մերոյ սրբոյն Գրիգորի
 Եւ զհամաւրէն զքեզ սիրողաց ճգնաւորաց դասուց,
 Որոց հայցմամբ պահեսցես զժողովեալքս
 Ի կրից բոլորից փորձանաց՝*
- 125 *Ուղղել զմիտս բնաւից ի շաւիղս արքայութեանդ երկնից,
 Եւ ի ծագման քո հայրենի փառաւք յաւուրն մեծի,
 Զորոյ ցուցեր այսաւր զտիպ լուսոյ աղաւտ եւ չափաւորապէս:
 Եւ այժմ ողորմեա՛ց մեզ, Տէր Աստուած մեր,
 Ըստ մեծի ողորմութեան քում:*

112 A »ՕՇԿՅ՝ օԱՅ ÷ È ½Նն»ՕՇԿՅ՝ օՅ B Á½Նն»ՕՇԿՅ՝ օՅ D ½Նն»ՕՇԿՅ՝ օԱՅ CF Á½Նն»ՕՇԿՅ՝ օԱՅ D »Օ»էօ օ ÷ È Նաե»էօ H Նաե»օ»էօ A ăÇù »օ Նաօa »Օ»էօ D ı³ ñ. »էօ օ ÷ È »Օ»էօ G »Օ»էօօ

113 A ½ՆաՕ»ՕՇ օՕՕօօ³ ı³ ½Նa. » ÷ È ½ՆաՕ»ՕՇԿՅ՝ օ BCF Á½ՆաՕ»ՕՇԿՅ՝ օ BCF Á½ՆաՕ»ՕՇԿՅ՝ օ D օ»եՇօօ H ăÇù Ç ù¿Ý

114 G ½³ ıŕı³ ñ³ ÷ ı³ İ H ÁÝ¹ օօÝaՕՇ ÷ È օօÝaՕՇ

115 F ³ օı օօ³ ı³ ıÝÇÝ G ½³ ñÇ³ ıaօ »օ ½ՍՇԽı ı օօեՇ օaօñµ ³ օı օօ³ ı³ ıÝÇ¹ ÷ È ı օՕՇ

116 ABF Á½աı³ ıÝaօ D Á½աı³ Ñ³ ıÝaօ EG ½աı³ ıÝaօ AD ıÝaօÝ¹ ևe C ıÝaօı³ և ADE ıԱı ևñı ăÇ B ıԱı ñı ăÇ F ıԱı ñăÇ G ıԱñı ñăÇ

117 A ı³ ñ. ³ ñ¿Çօ

118 E ăÇù ևaօeáŭ

119 ABDEG ½a ևe³ ı³ ıÝaօı B ıÝ³ È³ ı ı³ ıÇÝ ÷ È ı³ Èı Ç ı ı³ ıÇÝ E ıÝ³ ÈÝÇ ABD ı ևı³ ıÇÝ G ı ı³ ÇÝ

120 ACD Á½Ýaı³ օ ABD ıԱı ևñı »էօ EH ıԱı ևñı »էօ

121 CD ½µ³ ½ı³ ıÁօ¿ñ CE ı»ñá ADE ևաıµáŭ

122 AD Á½Ն³ ı³ օñ¿Ý BE Ն³ ı³ օñ¿Ý H ½Ն³ ıñ¿Ý ABCDE Á½աı³ ½ G Ç ù»½ ÷ È ½աı³ ½ ABDE xÁ. ı³ օañ³ օ G x. ı³ օañ³ օÝ

123 D Ն³ ևı³ ı³ ı³ ı³ ACDE Á½ևaօaı³ »³ ևև F Á½ևaօaı ևև

124 F ăÇù µáևաıÇօ

125 ABDE Á½ıÇı³ ևe CF Á½ıÇı³ և G և³ օÇՕև C ³ ñ³ ևaօ- Á»³ ı Ç ³ ññ³ օaÁ»³ ı¹

126 F ăÇù »օ A ı³ . ı³ ıÝ H ÷ ³ ևıñ ABCDE ı օօñÁÝ

127 H ³ ևևñ A ³ ևe³ օñ Ç Á³ µ³ օñ ABDE Á½ı Ça E ևaօ- ևa D ³ օ³ օı Ç G ³ օ³ օÁ H ³ օñı

ՃԴ. ՔԱՐՈՋ ՓՈԽՄԱՆ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ, ԱՍԱՑԵԱԼ ՏԵԱՌՆ
ՆԵՐՍԻՍԻ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ

Նորահրաչ տաւնիւս կուսական
Արփիականացն համաձայնելով դասուց՝
Երաժշտական նուէր ներբողից երրակի անձանց միութեան
Երեքսրբեան հնչմամբ նուագեմք.

5 Որոյ բնաւ բնութիւն ծայրագոյն հականացս սեռից.
էն յէութեան անեղապէս,

Որդւոյ պատճառ իր եւ անուն հայրական.
Բան եւ ծագումն անսկզբնաբար
Յէէն միշտ հակ ի վեր քան զբան.

10 Հոգի հայրաշարժ բղխեալ ի Հաւրէ,
Որդւոյ փառակից եւ Տէր բոլորից.
Ահա ընկալցիս զայս նոր աւրհնութիւն ի նուէրս աղաւթից
Հայցմամբ ծնողի Բանիդ եւ մարմնարանի, աղաչեմք:

Երրաբուն էին համայնոյ անտեղի եւ լոյս գերարփի,

15 Անեղ յէութեան բնութիւն անթերի,

² Өмүсөһŷ»ñ

- A - Ө»é. 7785, Ä»ñÄ 397µ-401µ
- B - Ө»é. 4068, Ä»ñÄ 142µ-147µ
- C - Ө»é. 79, Ä»ñÄ 183µ-190³ (ö³ ñç½)
- D - Ө»é. 80, Ä»ñÄ 250µ-255³ (ö³ ñç½)
- E - Ө»é. 2061, Ä»ñÄ 75³ -81µ
- F - Ө»é. 3658, Ä»ñÄ 266³ -269µ
- G - Ө»é. 7853, Ä»ñÄ 21µ-25³
- H - Ӱ»ñèçè ԲŷánŃ³ ԷՇ, ³ Ӱñ ã³ ÷³ ö, շչ 485-491

Êañ³ · Շñ

- A օ³ ñá½ öáÈӰ³ Ӱ ² èi áö³ Í³ ÍŸŸŸ, ³ ñ³ ñ»³ É
- i »³ éŸ Ӱ»ñèçèç Í³ ÄáöŒÍ³ áèç Թ³ ևáó Í³ Ӱ]óóáӰ
- B օ³ ñá½ öáÈӰ³ Ӱ ² èi áö³ Í³ ÍŸŸŸ C i »³ éŸ Ӱ»ñ-
- èçèç Թ³ ևáó Í³ ÄáöŒÍ³ áèç ³ è³ ó»³ É ù³ ñá½ öáÈ-
- Ӱ³ Ӱ èñմáӰ ² èi áö³ Í³ ÍŸŸŸ »ö Ç i Շñ³ ӰñŸ Ө³ -
- ñç³ Ӱ D i »³ è i »ñ»óáöӰ E օ³ ñá½ öáÈӰ³ Ӱ èÁñմá
- ² èi áö³ Í³ ÍŸŸŸ, i »³ éŸ Ӱ»ñèçèç Թ³ ևáó Í³ Ä[áöŒ-
- Í áèç] ³ è³ ó»³ É F ӰánŸŸ i »³ éŸ Ӱ»ñèçèç ³ è³ -
- ó»³ É ù³ ñá½ öáÈӰ³ ӰŸ ² èi áö³ Í³ ÍŸŸŸ G օ³ ñá½
- i »ñ³ ÷ áÈӰ³ Ӱ èñմáӰ ² èi áö³ Í³ ÍŸŸŸ Ӱ»[ñáӰ H
- Պ³ Ӱó öáÈӰ³ Ӱ ² èi áö³ Í³ ÍŸŸŸ
- İ ³ ևñ³ İ³ a³ Ӱ»ñè»èç »ñ.

· Ӱ³ · Շñ

- 1 BEFG i ³ öŸŸè H i ùŸŸèè
- 2 AB ³ ñ÷ Ç³ İ³ Ӱ³ óÁŸ C Ń³ Ӱ³ Ӱó³ ӰŸ»éáí H ¹³ èáöóŸ
- 3 ABCDEG »ñ³ ÁÁßi ³ İ³ Ӱ³ ABD ӰÁöçñ G áÇù Ӱáöçñ D
- Ӱ»ñմáŒÇ G Ӱ»ñմáŒŒñ
- 4 ADE »ñ»ùèÁñմ»³ Ӱ³ ABCDEG ӰÁŸáӰ³ Ӱµ ABDG
- ӰÁö³ · »Ӱù
- 5 F áñá B մŸ³ ö áöŒöáö³ Í³ µ³ Ӱ³ ö ABCDG շ³ İ³ Ӱ³ -
- óÁè H ևñ»ŒŒŸŸ³ óŸ ÷ È շ³ İ³ Ӱ³ öè
- 6 FG ³ ӰùŒ³ á ç i
- 7 BEFG áñ¹ áӰH Շöñ»ö ÷ È Շñ »ö
- 8 ABDEF ³ ӰÁèÍ Á½µŸ³ µ³ ñ
- 9 B Ӱ»չŸ ABCDEF Á½µ³ Ӱ
- 10 D Ń³ ñ³ Բ³ ñÁ G Ń³ ևñ³ Բ³ ñ ABCD մÁŒÈ»³ É E
- մÁÈ»³ é H ևññչ
- 11 B áñ¹ Ç CFG áñ¹ áӰ
- 12 Ӱ³ çáñ¹ i Ӱ»ñáöӰ Í ñŸŸ³ Ӱ³ Á³ èŒáö³ Í F ÁŸŸ³ ևóÇ H
- ùñŸŸáöŒŸŸ AB ӰÁöçñè EH Ӱáöçñ H ³ ÖùÁŒó
- 13 BC ÍÁŸ³ öŒÇ DE ÍŸ³ öŒÇ G ÍÁŸáŒÇ H ÍŸáŒÇ F ³ Ö³ -
- á»Ӱ
- 14 E Ń³ Ӱñ Ӱ³ F Ń³ Ӱ³ Ӱ³ áŸŸ H Ń³ Ӱ³ Ӱ³ áö ÷ È Ń³ Ӱ³ Ӱ³ Ӱ³
- ӰáŸF i »ŒÇ ÷ È ³ Ӱ³ »ŒÇ
- 15 G ӰáöçŒŸ

Անկէտ կատարումն եւ պարզ գերազանց,
 Անորիչ գոյութիւն, անանջրպետ միութիւն,
 Երեքանձնեան իսկութիւն եւ միաստուածութիւն,
 Յորմէ միայնոյ ստեղծեալ եղեալքս ամենայն.

20 Հրեշտակական հոյլք երամից ակրհնաբանիչ անմահ կենդանիք.
 Ստորին զգալի քառիւք դիմակաւք զարմանազան աշխարհ կենդանեաց.
 Ի հակառակաց միացուցեալ ոգւոյ եւ մարմնոյ զԱդամն առաջին
 Գեղապաճոյճ փառաւք զարդարեալ կողածնաւն ի դրախտն Ադենայ.
 Որոց զտիրականն ակրէն մոռացեալ դատապարտին մահու,
 25 Որովք ոչ եղեալք ի քէն անտես բարերար.
 Ահա ընկալցիս զայս նոր ակրհնութիւն ի նուէրս աղաւթից
 Հայցմամբ ծնողի Բանիդ եւ մարմնարանի, աղաչեմք:

Բամեալ միայնոյ երրակին լուսոյ,
 Հայրական բարբառոյ ձայնեալ վերստին Բանին եւ Հոգւոյ

30 Առնել ոչ ի պատկեր իւր մարդ որպէս ի սկզբանն,
 Այլ ծոցածին փառացն լուսոյ
 Զհողանիւթեայ տիպ նախնոյն զգենուլ ծառայի.
 Ուստի ընտրեալ ի բիւրուց Գաբրիէլ պետ անմարմին զուարթնոցն,
 Տէրունեան խորին խորհրդոյ առ նոյն ազդեալ ի վերուստ՝

35 Փոյթընթաց արագ սլացմամբ ճեպեա յաշխարհն մահու,
 Բարբառ աւետեաց հնչեա բերկրութեան տրտմեցելոյ դստերն Եւայի,
 Հրաւիրեա լինել տաճար սրբութեան Բանիս գալստեան,
 Որով յառաջեալ անքայլ զնացիւք առ կոյսն Մարիամ՝
 Զայն առ նա ցնծալի եւ լուր քաղցրութեան հնչեցեալ.

40 – Ուրախ լեր, բերկրեալ, տրտմութեան բարձող նախամաւրն,
 Տէր ընդ քեզ յաւիտեան, եւ Սուրբ Հոգին հովանաւորեալ,

17 G · aḥōāḥōy »ō ADE ³ Yç Añā »i C ³ Yçñā »i
 18 G ÛÇ³ eī áō³ ÍáōĀ»³ Y
 19 E ÛÇ³ Ūá A eī »ŌÍ»³ É áōŌáō³ Íª eī »ŌÍÛ³ Y D
 eī »ŌÍ³ Y FH eī »ŌÍ»³ ĩē ÷ È eī »ŌÍ»³ É »Ō»³ ĩē
 20 H ūñŪY³ µ³ YÇª
 21 AE eī añÇYè G eī añÇYñè ABCDEFH Á½ ³ ĔÇ H ¹Ç-
 Û³ Í ùè EFG ½³ ñÛ³ ½³ Y
 22 A ÛÇ³ ó»³ É áōŌáō³ Íª ÛÇ³ óáōó»³ É EFGH ÛÇ³ -
 ó»³ É BC ũª · áUDFG á · áUÈ Û³ ñÛYá
 23 B · »Ō³ áª ×áō× H ÷ ³ éùù C Í áŌ³ ÍÁY³ óY EH Í á-
 Ō³ ÍYÇóY F açù Í áŌ³ ÍY³ óY G Í áŌ³ ÍYÇY H ³ ¹ÇY³ Û
 24 B áñái ACEF Á½ª Çñ³ Í³ YÝ B Á½ª Çñ³ Í³ Y G ½ª Ç-
 ñ³ Í³ Y G ³ óñY ÷ È³ óñçY H ūñçY
 25 ABD áñái AEH »Ō»Y ÷ È »Ō»³ ĩñ
 28 E ÛÇ³ Ūá AB »ñ»³ Í ÇY
 29 E µ³ ñµ³ éá ABDEF í »ñÁeī ÇY B Ñá · áŪ CF Ñá · áŪ
 E Ñá · á
 30 ABCDEH eī Á½µ³ YÝ G eī ½µ³ Y
 31 D Íáf³ ÍÇY ÷ È Íáó³ ÍÇY ABCD ÷ ³ é³ óÁY E Éáōeá

32 BCF ½ÑáŌ³ YÇōĀ»³ H ½ÑáŌ³ YÇōĀ A Y³ ÈYóáŪY G
 Y³ ÈYáŪAD ½ª »YÉái CF Á½ª »YáóÈ G ½Í³ é³ Ç
 33 D ÁYí ñ»³ ÉY G ÁY¹ ñ»³ É D µÇōñáó G á »i Y ABCD
 ½Āó³ ñÁYáóY G ½Āó³ ñĀáóY
 34 DF açù ÈáñÇY EH Èáñ³ YÇY ÷ È ÈáñÇY ABEH
 ÈáñÑĀñ¹ áŪD ÈáñÑĀñ¹ áó G ÈáñÑñ¹ áí
 35 ADEG éÁÉ³ óŪ³ Ûµ G ×»á»³ É H ×»áç ABDEG
 Ɔ³ BÈ³ ñÑÁY H Ç Ɔ³ BÈ³ ñÑY
 36 ABDEF ÑÁYá»³ G ÑÁYá»³ ó H ÑYáç B µ»ñÍ ñáō-
 Ā»³ Ûµ G µ»ñÍ ñ³ Y³ ó AB í Āñí Û»ó»ÉáŪ D í Āñí -
 Û»ó»Éáó E í ñí Û»ó»Éá ADE ¹ Áeī »ñY
 37 G Ññ³ óÇñ»³ É H Ññ³ óÇñç AD éĀñµáŌĀ»³ Y E açù
 èñµáŌĀ»³ Y GH µ³ YÇY ABCDEG · ³ ÉÁeī »³ Y
 38 H Ɔ³ é³ çªÉ ABCD Í áŪÉÁY EFG Í áŪè
 39 EG Y³ ŪADEG óÁYÍ³ ĔÇ ABDEG ÑÁYá»³ ó»³ É
 40 E µ»ñÍ ñ»³ É í çñ ÁY¹ ù»½ AD í Āñí ŪáŌĀ»³ Y
 ABCDEFG µ³ ñŌ³ óŌ H µ³ ñŌáŌ F Y³ È³ Ñ³ óñY H
 Y³ È³ ŪññY
 41 G açù »ō

Զի ծնեալն ի քէն է Հաւր միածին եւ անդրանիկ, փրկիչ աշխարհի.
Ահա ընկալցիս զայս նոր ակրհոյութիւն ի նուէրս աղաւթից
Հայցմամբ ծնողի Բանիդ եւ մարմնարանի, աղաչեմք:

- 45 Սոսկալի դիտմամբ պակուցեալ վեհին անմարմնոց,
Զառաքողիդ նախաշաւիդ յորովայնի Կուսին տեսեալ զգալուստ,
Յորում ներգործեալ անսերմ յղութիւն՝
Լուծեր տիրաբար զաւրէնս քո եղեալ.
Ծնեալ կուսութեամբ ի վեր քան զբան,
- 50 Անմայր ի յերկինս, անհայր ի յերկրի,
Կուսական կաթամբ կերակրեալ, լցողդ ամենից,
Բարձեալ ի գիրկս, բարձողդ բնաւից,
Աճեալ ըստ մարմնոյ, աճման պատճառ բոլորից,
Շրջեալ ընդ մարդկան, ստեղծողդ Աղամայ,
- 55 Վերառեալ զցաւս ոգւոց եւ մարմնոց.
Եկեալ կամաւ ի չարչարանս խաչի եւ մահու,
Անմահդ մահուամբ, զմահ մեռուցեր, զմեզ կեցուցեր.
Երեքաւրեայ յարուցեալ համբարձար առ Հայր ի յերկինս.
Խոստացար Կուսին տիրուհւոյ ի տիպ համայնիցս
- 60 Գալ վերստին, առնուլ առ քեզ յանճառ բնակութիւնդ.
Ահա ընկալցիս զայս նոր ակրհոյութիւն ի նուէրս աղաւթից
Հայցմամբ ծնողի Բանիդ եւ մարմնարանի, աղաչեմք:

Երեւեալ երբեմն հրեշտակապետին ի լրումն խոստացելոցն,
Բերեալ բրաբրոն Կուսին նշան յաղթութեան կրից աշխարհի,
65 Զուրախութեան առ նոյն վերստին հնչեալ զաւետիս.
– Նախկին աւետեաց ընկալ,– ասէ,– այսաւր կատարումն,

42 H աՉù շ H Նûñ D ³ Ýí ñ³ ÝՇԻ ADE ÷ ÁñԻՇá G áՉù ÷ ñԻՇá
45 H ³ ÝÙ³ ñÙÝáóÝ
46 BCE ½³ é³ ù³ óŒՇ¹ H ½³ é³ ùŒŒՇ¹ C Ý³ È³ ß³ óŒŒ H ùñáí³ ³ ԽՂ ABCDEF Á½³ ³ էáðèİ
47 DFH ³ Ýé»ñÙÝ ADE ԽŒáóÁՇóÝ G ԽŒáóÁ»³ Ûµ
48 H էáóԻ³ Ýշñ EG ½³ òñշÝ H ½ññշÝ G »é»³ È ÷ È »-¹»³ È
49 ABDG ÍÁÝ»³ È C ÍÝ³ ñ F ÍÝ³ ñ ABCDE Á½µ³ Ý
51 A Í»ñ³ Իñ»ó³ ñ ADG էÁó³ óŒ¹ BEF էó³ óŒ¹ C էÁ-óáŒ¹ CE ³ ÛշÝՇó
52 BC áՉù³ í áŒÁ H µ³ ñŒ³ ñ AE · ՇñÍÁè AG µ³ ñ-Œ³ óŒÁ¹ D Á½µ³ ñŒ³ óŒÁ¹ E ³ ÛշÝՇó ÷ È µÝ³ óՇó
53 E Û³ ñÙÝá
54 ADE ԲÁñՇ»³ È H ԲÁñՇ»É ABCDEFG èİ »ŒԻ³ óŒ¹ H èİ »ŒԻóŒ¹ D ³ Û»ÝՇó áóŒáó³ Իª ³ ¹³ Û³ ԻEG ³ ¹³ - Û³
55 ABDEF Á½ó³ óè BF á· áŒG Ñá· óáŒ÷ È á· óáó

56 AB á³ ñá³ ñ³ ÝÁè
57 ABCDG ³ ÝÙ³ ÑÁ¹ ABCDEG Á½Œ³ Ñ AEF Û»éáðó»³ È ABCDEFG Á½Œ³½ H »ð ½Œ»½
58 BCDEF »ñ»ù³ óñ»³ H »ñ»ùñ»³ Œ
59 BCE Èáèİ ³ ó»³ È BCG İ ՇñáóÑáŒ E Շèİ áóÑáŒ ÷ È İ ՇñáóÑóáŒ F İ ՇñáÑáŒ ABCD Ñ³ Û³ ԽՇóÁè G Ñ³ - Û³ ԽՇó
60 ABCDF í »ñÁèİ ՇÝ D µÝ³ Ի áóÁՇóÝè F µÝ³ Ի áóÁՇóÝ H µÝ³ Ի áóÁՇóÝèÝ
63 ACD շñ»ð»³ È B »ñ»ðՇ B »ñµ»ŒÁÝ Ññ»ßİ ³ Ի³ á»İ Ý ABDEG էñáóŒÁÝ C էñáóŒÝ DF Èáèİ ³ ó»էáó
64 BCD µñ³ µՇáÝ Ýß³ Ý (D ÝÁß³ Ý) Թ ŒÁáóÁ»³ Ý Ի áó-èՇÝ AG ÝÁß³ Ý G Թ ŒÁáóÁ»³ Ýó ABCE Ի ÁñՇó
65 BCFG ½áðñ³ ÈáóÁՇóÝ H ½áðñ³ ÈáóÁ»³ Ý օ³ Խ ABCDEF í »ñÁèİ ՇÝ H աՉù í »ñèİ ՇÝ ADE ÑÁÝá»³ È B ÑÝá»ó»³ È C ÑÁÝá»ó»³ È F ÑÝá»³ ó G ÑÁÝá»³ ó G ½³ - ò»İ ՇèÝ
66 E ³ èշ, ÁÝԻ³ È H ³ Խèñ F Շ Ի³ İ ³ ñáóŒÝ

Վերաբերեալ ի ստորնայնոցս յիմանալեացն խորանս
 Հուպ յանմատոյց լոյս Երրորդութեան
 Փառաց ի փառս փոփոխելով.
 70 Որով զուարճացեալ, նուէր գոհութեան ընդ մեծին շնորհի
 Քեզ ընծայելով հայցմամբ մաղթանաց,
 Համասեռիցս վասն պաղատէր
 Փրկութիւն խնդրելով ի քէն, մարդասէր.
 Ահա ընկալցիս զայս նոր ավրհնութիւն ի նուէրս աղաւթից
 75 Հայցմամբ ծնողի Բանիդ եւ մարմնարանի, աղաչեմք:

Սաւառնաթեւիցն առաքելոցն համանմանեալ դասուց,
 Լուսափայլ ամպովք ի վերնատունն խորհրդոյ
 Բերեալ հրաշիւք ի Հոգւոյն,
 Ի գոյժ հրաժարման տիրուհւոյն թախծեալ,
 80 Զնոյն յուսապատար բանիւ սփոփեալ.
 Վեհիդ ի վերուստ ծագման լուսոյ ակնարկեալ,
 Տեսեամբ փառաց քոց հրեղինաց դասուք ցնծացեալ,
 Յաւանդումն ամենասրբուհւոյն ոգւոյ սխրացեալ.
 Զմարմինն մաքուր ամփոփեալ,
 85 Կուսանաց խմբիւք պար առեալ,
 Հրեշտակացն ավրհներգութեամբ ճայնակցեալ,
 Ի գերեզման մահու ընդ մահացելոցս իջուցեալ,
 Եռարեայ ըստ միածնիդ իւրում յարուցեալ,
 Անմարմնական զաւրաւք յերկինս վերացեալ,
 90 Յանմերձենալի լոյս աստուածութեանդ մերձեալ
 Բարեխաւս միշտ առ քեզ վասն մեր.

67 E ³ ĩe³ ðñ Ç ABCDE ĬŨ³ Ƴ³ ĩ³³ óÁŸ G ĬŨ³ Ƴ³ ³ óÁŸ
 CH Èáñ³ ƳeŸ
 68 G Ƴ³ ĬŨ³ í áĬ H »ññáñ¹ áóĀ³ ƳŸ
 69 C Ç ÷ é³ ó Ç ACD ÷ ³ éÁè ADH ÷ áĒ»Ēáí
 70 E áñá FGH áñáŮ C ¼áó³ ñ³³ ó»³ É AB ƳÁóĬñ G · á-
 ÑáóĀÇóŸ BCFG Ũ»ÍÇ ƳŸáñŸŸŸŸ
 71 G ÁŸŸ³ »Ēáí BCD Ũ»ŌĀ³ Ƴ³ ðù
 72 B Ñ³ Ũ³ è»éÇóÁè G Ñ³ Ũ³ è»éÇó ADE í³ éÁŸ H ³ é
 í Ĭñ ÷ È í³ éŸ
 73 ADE ÷ ÁñŸ áóĀÇóŸ ÈĀŸ¹ ñ»Ēáí
 76 G è³ ð³ éŸ³ Ā»ðÇó ABCDE ³ é³ ù»ĒáóÁŸ G ³ é³ ù»-
 Ēáó ACDEFG Ñ³ Ũ³ ƳÁŨ³ Ƴ³³ É
 77 C Ēáóè³ Ũ³³ ĬĒD ³ Ũ³ áí C ³ Ũ³ áí F ³ Ũ³ áí ù G ³ Ũ³-
 µ³ ðù ABDG í³ ñŸ³ í áóŸŸŸ ABDE ÈáñŸĀñ¹ áŮ
 78 CF Ñá· áŸŸ
 79 B · áóĀ BCDEH í ÇñáóŸáŸŸ G í ÇñáŸáŸŸ EG Ā³ ŌŸ¹³ É
 80 F áÇù¹ í áŌÁ H 80-81-ñ¹ í áŌ»ñĀ¹ »í »ð³ é³ ç ADE
 Á½ŸáŸŸ G »ð ½ŸáŸŸ B ĩèòè³ á³ í Çò B áÇù µ³ ƳÇò CG
 µ³ ƳÇòù ABCDE Áè÷ á÷ »³ É
 81 H í »ŸŸŸŸ ·³ ĩèŸŸ »³ Ƴ İ³ · áóŮŸŸ ÷ È í³ »ŸŸŸ¹ Ç í³-
 ñáòèŸ İ³ · Ũ³ Ƴ

82 F ¼³ ðñ³ ðù ÷ È¹³ éáòù G ¼³ ðñù ÷ È¹³ éáòù
 ABDEG óÁŸŸ³ ó»³ É
 83 A ³ Ũ³Ÿ³ éĀñµáóŸóáŸŸ BCF ³ Ũ³Ÿ³ èñµáóŸáŸŸ DE
 ³ Ũ³Ÿ³ éĀñµáóŸáŸŸ G ³ Ũ³Ÿ³ èñµáóŸáŸŸ H ³ Ũ³Ÿ³ -
 èñµáóŸóáŮB á· áŸŸ C Ñá· óáŮE á· óáŮF Ñá· áŮG áÇù
 á· óáŮH Ñá· óáŮ ABCD éÁĒñ³ ó»³ É G èĒèñ³ ó»³ ĩñ
 84 CG 84-ñ¹ í áŌÁ 86-Çó Ũ³ í áŮ BF áÇù í áŌÁ AD
 ¼ù³ ñŮÇŸŸŸ G ¼ù³ ñŮÇŸŸ Çòñ H ¼ù³ ñŮÇŸŸ G ³ Ƴ÷ á-
 ÷ »³ É
 85 A İ áóè³ Ƴ³ óÁŸ E İ áóè³ Ƴ³ óŸ ABD ÈĀŮµÇòù
 86 C Ññ»ŸŸŸ³ İ³ óÁŸ A ³ ðñŸŸ»ñ· áóĀ»³ Ƴ áóŌŌáó³ Í
 ³ ðñŸŸ»ñ· áóĀ»³ Ũµ BCE ³ ðñŸŸ»ñ· áóĀ»³ Ƴ H ùñŸ-
 ƳáóĀ»³ Ũµ
 87 E Çç³ É
 88 BCFG »é³ ðñ»³ H »ñ»ùñ»³ ŮH ŮÇ³ ÍŸÇ ÇòñáŮ
 89 H ¼áñùù B ŨñŸŸŸŸ É E ŮñŸŸŸŸ
 90 BCDF Ƴ³ ŸŮ»ñŌ³ Ƴ³ ĬÇ ABD ³ èŸ áó³ ÍáóĀ»³ ƳÁ¹ G
 ³ èŸ áó³ ÍáóĀ»³ ƳÁŸŸ¹ H ³ èŸ áó³ ÍáóĀ»³ ƳŸ Ũ»ñŌ»-
 ó»³ É
 91 H áÇù¹ í áŌÁ B µ³ ñ»È³³ ðè»³ BF µ³ ñ»È³³ ðèĬ G µ³ -
 ñĬÈ³³ ðè»³ G áÇù³ é ù»½ ABDEFG í³ éÁŸ

Ահա ընկալցիս զայս նոր ակրհնութիւն ի նուէրս աղաւթից
Հայցմամբ ծնողի Բանիդ եւ մարմնարանի, աղաչեմք:

Ի քեզ վեր համբառնամք զձայն պաղատանաց,
 95 Աստուածածին, միշտ կոյս Մարիամ,
 Դրախտ աստուածատունկ եւ Եղեմ վայելուչ,
 Կենսատու տապան նոյեան եւ աստուածընկալ խորան արբահամեան,
 Մորենի անկէզ եւ վէմ աղբիւրահոս,
 Աշտանակ լուսոյ եւ տապանակ կտակի,
 100 Սափոր ոսկի եւ բուրբուռ խնկոց,
 Գեղմն ցաւղահոս եւ լեառն վիմածին,
 Ակն շափիւղայ եւ մարգարիտ պատուական,
 Քաղաք Աստուծոյ եւ տաճար հոգեւոր,
 Պարտէզ փակեալ եւ աղբիւր կնքեալ,
 105 Բլուր կնդրկի եւ հովիտ շուշանի,
 Նարգոս բուրեալ եւ քրքում ծաղկեալ,
 Անապատ անկոխ եւ երկիր բանաւոր,
 Ամպ թեթեւ եւ աթոռ քառակերպեան,
 Դուռն աղխեալ եւ տումար անլուծանելի,
 110 Առաւաւտ արփւոյ եւ արեւելք արեւու,
 Ապաւէն կենաց կենդանեաց
 Եւ յոյս յապագային աւուրն ննջեցելոց.
 Ահա յիշեսցես առաջի միածնի Որդւոյ քո
 Զհոգիս հանգուցելոց մերոց, մայր Աստուծոյ, աղաչեմք:

115 Եւ եւս առաւել
 Զյորդորումն սիրոյ և զգործս բարեաց պարգեւել մեզ, խնդրեմք:

Րոտել զանճինս մեր ի մի միաբանութիւն
 Հաւատոյ, յուսոյ եւ սիրոյ, խնդրեմք:

94 C éáðë³ ÝóúáóÛ³ ÷ [áĒ] BCG āÇù ĩ »ñ ABCDEF Á¼Ó³ Ū
 95 H »ò ÛÇḄĩ
 97 G ³ µñ³ Ñ³ Ûáó
 98 ABE ³ Ōµ»ðñ³ Ñáë CF ³ Ōµ»ñ³ Ñáë
 99 E éáðëá ABCDE Ĩ Ąĩ ³ Ĩ Ç
 100 BDGH µáðñĩ ³ é ADE ĒÁÝĩ áó H ĒÝĩ ³ ĒÇ
 101 D · »ŌŪÁÝ H óúŌ³ Ñáë BDE Ē³ éÁÝ
 102 ADE ³ Ĩ ÁÝ AE Ḃ³ ÷ ÇðŌë BDH Ḃ³ ÷ ÇŌ³ ŪC Ḃ³ ÷ ÇĒ³
 FG Ḃ³ ÷ ÇŌ³ B á³ ĩ ð³ Ĩ³ Ý
 104 ADEFH ³ Ōµ»ðñ BC ³ Ōµ»ñ ACDEG Ĩ ÁÝũ»³ Ē
 105 ABC µÁĒáðñ AD Ĩ ÁÝ¹ Ąñ Ĩ Ç BCE Ĩ ÁÝ¹ ñ Ĩ Ç F Ĩ Ý ĩ Ĩ Ĩ Ĩ Ĩ Ç
 G Ĩ Ý ĩ Ąñ Ĩ Ç
 106 ADE ūĄñúáóÛ
 108 G ³ Ūµ
 109 E ¹ áóé DEG ³ Ē»³ Ē A Ĩ ³ ðŪ³ ñ
 110 H ³ é³ ðũ Ĩ BCDEF ³ ñ÷ áŪG ³ ñ÷ á A »ñ ÷ Ē ³ ñ»-

ð»ñ CG ³ ñ»ð»³ ĩñ
 111 E āÇù Ĩ »Ý³ ó F āÇù Ĩ »Ý¹³ Ý»³ ó
 112 DG Ū³ á³ ·³ ĨÇ F ³ á³ ·³ ĨÇ A ³ óáðñÁÝ B Ū³ óáðñ
 CDEF ³ óáðñ ABDEG ³ óáðñÁÝ C ÝÁÝÇçó»éáó H
 ÝÝÇ»ó»éáóÝ
 113 G 108-109-ñ¹ ĩ áŌ»ñÇ ÷ áĒ³ ñÇÝ³ ³ Ñ³ ĨÇḂ» H ĨÇḂ»ë-
 çÇñ BCF áñ¹ áŪA ūáŪE āÇù ūá
 114 H ÝÝÇ»ó»éáó ÷ Ē Ñ³ Ý· áóó»éáó D āÇù Ū»ñáó B ĒÁÝ¹
 ¹ Ąñ»Ūũ ÷ Ē ³ Ō³ á»Ūũ
 116 ABCDEFG ĩ áŌÁ³ Ą»ñÇ
 117 G 117-118-ñ¹ ĩ áŌ»ñÇ ÷ áĒ³ ñÇÝ¹ ¼³ ÝŌ H ñáĩ »³
 ADE ¼³ ÝŌÇÝÁë B ¼Ū³ ñŪÇÝÁë ÷ Ē ¼³ ÝŌÇÝë E āÇù ŪÇ
 118 B āÇù Ñ³ ð³ ĩ áŪEF Ñ³ ð³ ĩ á H āÇù ĨáóéáŪ C āÇù »ó
 CE ëÇñá AD ĒÁÝ¹ Ąñ»Ūũ B ĒÁÝ¹ C Ē ÷ Ē ĒÝ¹ ñ»Ūũ
 E ĒÁÝ¹ ñ»Ūũ F ĒÝ¹ B ĩ áŌÇó Ū» ĄŌ ¼³ ÝŌÇÝÁë Ū»ñ
 »ó Á¼ŪÇŪ»³ Ýë

Փոխ Գանձ պատուական կաթողիկէ եկեղեցւոյ յայտնեալ, սուրբ Աստուածածին,
 120 Որով ճոխացան Հարսուք երկնաւորք եւ աւրիորդք ըղձաւորք,
 Զորոց գումարեալ ընդ քեզ
 Զխումբս ընտրութեան Հայցեմք ընդ մեր մաղթանաց,
 Զդասապետս դասուք իննուց վեհից հուպ քեզ այժմ եղելոց.
 Զձայնն Բանին եւ զպսակն պսակողին՝
 125 Առաքելովք եւ մարգարէիւք,
 Մարտիրոսաւք եւ որ մերն է՝ լուսոյ ծագողաւ,
 Մաքուր կուսանաւք, ճգնաւորաւք եւ համաւրէն ընտրելովք՝
 Պահել պահողին էից զամենեսեան յապահովս՝
 Զվերակացու եւ զնախընթաց հոգւոց մերոց
 130 ԶՀայրապետն մեր՝ զտէր [այս անուն],
 Եպիսկոպոսաւք եւ վարդապետաւք,
 Քահանայիւք եւ պաշտանէիւք,
 Վանականաւք եւ աշխարհայնովք.
 Զթագաւորն մեր [այս անուն]՝ հնազանդելովք,
 135 Եւ զիշխանս՝ իշխեցելովք,
 Զզաւրավարս՝ զաւրականաւք, եւ զժողովս՝ ժողովրդովք,
 Եւ ամենայն հաւատացելոց
 Շնորհել ողորմութիւն յայժմուս եւ յաներեկ աւուրն:
 Եւ այժմ ողորմեա՛ց մեզ, Տէր Աստուած մեր,
 140 Ըստ մեծի ողորմութեան քում:

119 CDEFGH աՇւ ÷ ւէ B ա՜ ի օ՜ Ի՜ Կ ABCDEFH Ի՜ Լաօ-
 ՕՇԻ շ BFG »Ի՜»ՕաՅ E Ի՜»Օ»օօա C աՇւ ւաօմ
 120 F ×աէ՜՜ օաօօ՜ Կ H ունՇան՜ ւ
 121 C ԿաաաԱEF · ւաՕ՜ ռ»է
 122 ABEF ԱԿէաօՍւէ D ւաՕՕա ւ ւ C ԱԿ՜ ռաօԱ»՜ Կ
 123 AB Կ՜ յ՜ ւ՜ »Ի Լէ D Կ՜ յ՜ ւ՜ »Ի E ԱԿ՜ յ՜ ւ՜ »Ի
 Ի Լէ BCDH Կ՜ ւաօօ G Կ՜ ւՇօ A ՇԿաօԿ B ԱԿԿաօԿ
 C ԱԿԿաօ E ՇԿԿաօ F ՇԿԿաօ GH աՇւ ռաօա A ռաօա
 ԱԿ՜ C »Օաօ ÷ ւ»Օ»ւաօ H »Օ»ւաօ
 124 A ԱԿՕ՜ ԿԿԱԿ BG ԿՕ՜ Կ CDF ԱԿՕ՜ Կ E ԱԿՕ՜ ԿԿ AG
 Կա Լէ՜ ԻԱԿ BDE ԱԿա Լէ՜ ԻԱԿ C Կա Լէ՜ ԻԿ ABDC
 ա Լէ՜ ԻաՕՇԿ C ա ւ՜ Ի՜ օՕՇԿ E ա Լէ՜ Ի՜ օՕՇԿ
 125 BG ՜ ւ՜ »Կ՜ օ՜ H ՜ ւ՜ »Կ՜ օ՜
 126 H Ս՜ ռի Շնաւու EF աՇւ շ CF ւաօւա ABCEH Ի՜ . ՜ օ-
 Օ՜ օ G Ի՜ . ՜ օ՜
 127 D Իաօէ՜ Ի՜ Կ՜ օ՜ H Իաօէ՜ Կու ADE ×Ա . Կ՜ օան՜ օ՜ H
 × . Կ՜ օանու C ռ՜ Ս՜ օն ÷ ւ»Օ՜ Ս՜ օն շ H ռ՜ Սուն շ
 CE ԱԿ՜ ռ»ւա՜ ւ G ԱԿ՜ ռ»՜ օ՜ օ՜ H ԱԿ՜ ռ»ւա՜
 128 G ա՜ ռ՜ »Կ՜ ւ՜ CD ա՜ ռ՜ օՕՇԿ G Կ՜ Ս»ԿՇ»՜ Կ
 129 D ԱԿ՜ ռ՜ Ի՜ օաօ BCD ԱԿԿ՜ ւաԿԱ՜ օ F Կ՜ »ւաօ ÷ ւ»
 ԿԿ՜ ւաԿԱ՜ օ BCFH ռա . աօ H ա . աօ E աՇւ Ս»ւաօ

130 A ԿՕ՜ Կն՜ ա՜ »Ի Լէ Կն՜ օաօ՜ Ի՜ ԿՕ՜ Կն՜ ա՜ »Ի Լէ Ս»ն
 BC ԿՕ՜ Կն՜ ա՜ »Ի ԱԿ DE ԱԿՕ՜ Կն՜ ա՜ »Ի ԱԿ F ԱԿՕ՜ Կ-
 ն՜ ա՜ »Ի ԱԿ ABDE ԱԿ՜ շն GH աՇւ Կ՜ շն
 131 H »աՇւԿԵԻ աա ւաւու »օ Ի՜ ռ՜ Կ՜ ա՜ »Ի օ՜
 132 G ւ՜ ռ՜ Կ՜ Կ՜ օ՜ G ւ՜ ռ՜ . ՜ օ՜ օ՜ ÷ ւ» Լէ ա՜ Կ՜ օ՜ Կ՜ օ՜ Կ՜ օ՜
 H ա՜ Կ՜ օ՜ Կ՜ օ՜
 133 H Ի՜ Կ՜ Կ՜ Կ՜ Կ՜ D ՜ Կ՜ ռ՜ ռ՜ Կ՜ օ՜ G ՜ Կ՜ ռ՜ ռ՜ Կ՜ օ՜
 H ՜ Կ՜ ռ՜ ռ՜ Կ՜ օ՜
 134 A ԿՕ՜ . ՜ օանԼէ B ԱԿԱ՜ . ՜ օանԼէ C Կ՜ ռ՜ յ՜ ա՜ Կ՜ Կ՜
 Ա՜ . ՜ օանԿ DE ԿՕ՜ . ՜ օանԿ F Կն՜ ԿԵԻ աւ՜ ա՜ Կ՜ Կ՜
 Ա՜ . ՜ օանԿ H ԿՕ՜ . ՜ օանԿ GH աՇւ Ս»ն AD ռ՜ Կ՜ -
 Կ՜ Կ՜ »օ»ւա՜ ւ G ռ՜ Կ՜ Կ՜ »Կ՜ օ՜ H ռ՜ Կ՜ Կ՜ Կ՜ »Կ՜
 135 D ԿՇԿ՜ ԿԵԿ G ՇԿ՜»օ»Կ՜ օ՜ H ՇԿ՜»օ»Կ՜
 136 AD ԱԿԿ՜ օն՜ Ի՜ ռ՜ Լէ B ԱԿԿ՜ օն՜ Ի՜ ռ՜ Կ՜ օն՜ -
 Ի՜ ռ՜ E Կ՜ օն՜ Կ՜ Կ՜ ԱԿ Կ՜ օն՜ օ՜ ÷ ւ» Կ՜ օն՜ -
 Ի՜ ռ՜ Կ՜ օն՜ Կ՜ Կ՜ օ՜ H Կ՜ օն՜ Կ՜ Կ՜ օն՜ օն՜ օ՜
 ÷ ւ» Կ՜ օն՜ Ի՜ ռ՜ Կ՜ օն՜ Կ՜ Կ՜ օ՜ H Կ՜ օն՜ Կ՜ Կ՜ Կ՜
 Կն՜ օն՜ ÷ ւ» Կ՜ օն՜ Ի՜ ռ՜ Կ՜ օն՜ Կ՜ Կ՜ օ՜ ABDE
 ԱԿԱՕա՜ Լէ AB ԱաՕա՜ Ան՜ օ՜ C ԱաՕա՜ ա՜ ւ DE Աա-
 Օա՜ Ան՜ ա՜ ւ G ԱաՕա՜ ռ՜ օ՜ H ԱաՕա՜ Ան՜ օ՜
 138 C ԿԿն՜»Կ G ԿԿն՜»՜ B Կ՜ ԱԱաԼէ G ՜ ԱԱաօ E Կ՜ Կ-
 »ն՜»՜ Կ՜ BE ՜ օաօնԿ ՜ օ՜ ա՜ Ս G ՜ օաօնԿ Ս»Կ

ՃԵ. ՔԱՐՈՋ ՍՐԲՈՑ ՀՐԵՇՏԱԿԱՊԵՏԱՑՆ,
ԱՐԱՐԵԱԼ ՆԵՐՍԻՍԻ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ

Աստուած անեղ եւ անժամանակ,
 Անսկիզբն, անեզր եւ անկատարած,
 Լոյս անմատոյց, գերարփի անուր, անուստ եւ տիպ անսահման,
 Գերագոյն բնութիւնն էութիւնն, ի վեր քան զմիտս եւ զբան,
 5 Երիս անձնացեալ դիմաւք եւ ի մի բնութիւնն,
 Տէրութեամբ եւ արարչութեամբ հաւաքեալ,
 Անքակ ժողովումն, եւ միութիւնն բաժանեալ կերպիւ եւ անուամբ:
 Անսկիզբն եւ սկսեալ, եւ ելումն ի Հաւրէ,
 Անծին եւ ծնեալ, եւ բղխումն ի յէջն,
 10 Իսկութիւնն անպատճառ եւ պատճառ ծագումն,
 Եւ ելումն անշփոթ միութիւնն,
 Զուգակիցք հաւասար զաւրութեամբ, էութեամբ, փառակցութեամբ,
 Եւ որոշեալք յատկութեամբ,
 Արարիչ ամենից բնաւից բոլորից,
 15 Կատարիչ անվրէպ հրամանաւ յանէից,
 Ստեղծիչ կրկին բնութեանց կենդանեաց աննիւթից եւ նիւթականաց,
 Աղբիւր բարութեան, Տէր տարրականաց, եւ անտարրից պատճառ,
 Եւ պետ բոլորից, սուրբ Երրորդութիւնն.
 Ընկա՛լ, մարդասէր, բարերար կամաւք զնուէր մաղթանաց երկրածին մարդկան՝
 20 Յաւր յիշատակի երկնային անմարմին զուարթնոցն, աղաչեմք:

² ӨмҮҗөнҮ»ñ

A - Ө»é. 7785, Ǻ»ñǺ 481³ - 488µ
 B - Ө»é. 4068, Ǻ»ñǺ 171µ-180µ
 C - Ө»é. 79, Ǻ»ñǺ 229³ - 240µ (ö³ ñÇ½)
 D - Ө»é. 80, Ǻ»ñǺ 283µ-292µ (ö³ ñÇ½)
 ǺǺñ³ · Çñ
 A ì »³é ì »ñ»óáóŮ B ɔ³ ñá½ éñµáó Թñ»Խ ì³ ì³ á »-
 ì³ óŸ C ɔ³ ñá½ Թñ»Խ ì³ ì³ á »ì³ óŸ · [³ ŸÓ] D ɔ³ -
 ñá½ éñµáó Թñ»Խ ì³ ì³ á »ì³ óŸ, ³ ñ³ ñ»³ É ì³ »³ éŸ
 Ů»ñé»éÇ Թ³ Թó ì³ ǺáóŮÇ ì³ áéÇ ì³ Թ³ Թ»óáŮ
 ì³ Թ³ ì³ ì³ á »³ ŸŮ³ ǺÇó ì³ ñá½
 ´Ÿ³ · Çñ
 1 BC ǺÇù »ó
 2 ABD ³ ŸǺé Ì Ç½µŸ

4 B ǺÇù շáóǺÇóŸ ACD Ǻ½ŮÇ ì³ é AD Ǻ½µ³ Ÿ B Ǻ½µ³ Ÿé
 5 D ¹ÇŮ³ ì³ óù C ǺÇù Ç
 7 A ³ ŸÓ³ Ůµ ÷ È ³ Ÿáó³ Ůµ
 8 ABD ³ ŸǺé Ì Ç½µŸ A é Ì Ǻé»³ É
 9 ABC ǺǺŸ»³ É ABD µǺŮÈáóŮŸ C µÈáóŮŸ
 10 C ǺÇù á »³ ì³ ×³ é
 11 BC ³ ŸǺé- áǺ
 14 BC ³ ŮշŸÇó C · ǺǺó µǺǺñÇó
 15 B ǺÇù ³ Ÿ ñշá Ǻñ³ Ů³ Ÿ³ ó Թ³ ŸշÇó
 16 B ǺÇù é ì³ »Ů Ì ÇǺ ABD ì³ Ǻñ Ì ÇŸ B ŸÇóǺ³ ì³ Ÿ³ óé
 17 AB ³ Ůµ»óñ CD ³ Ůµ»ñ A µ³ ñáóǺ»³ Ÿó
 19 Ů³ çǺñ¹ ì³ Ÿ»ñáóŮ ì³ ñ Ì Ÿ³ ì³ Ǻ³ éŮáó³ ì³ AD ½ŸǺóշñ B
 Ǻ½ŸǺóշñ
 20 C ǺÇù »ñ Ì Ÿ³ ԹŸŸ B ǺÇù ³ ŸŮ³ ñŮÇŸ BC ½Ǻó³ ñǺŸáóŸ

Ներգործական զաւրութեամբ շարժեալ անշարժիդ յեղունն եղելոցս,
Հաճեցար յինքնաբուղիս հոսեալ բարեացդ
Անհատ նման ստեղծանել քեզ բարիս.

Հրաշից արարչիդ առնել տեսողս
25 Կամեցար անտեսիդ փառաց վայելման.

Կրկին գեղեցկապէս ստեղծեր երկին մարմին,
Եւ անմարմին լցեալ անթիւ բնակչաւք զարդարեցեր.
Յանեղէդ եղեալք երկրորդ արարչիդ մեծիդ Աստուծոյ,
Աթոռք հանգստեան անկարաւտիդ բազմելոյ

30 Յանծայր իմաստիցդ առեալ լցմամբ գիտութեան.
Բազմաչեայ գունդ քերովբէից մերձ աստուածութեանդ,
Սրբասաց սերովբէք, յորմէ գոյացան հուպ եղեալք
Պակուցմամբ առ նոյնդ կայանիւ.

35 Տիրապէս տէրութիւնք, զաւրութիւնք, իշխանութիւնք
Յիշխանաբար իշխողէդ ստեղծան.
Միջինք երկնայնոցն պետութիւնք, հրեշտակապետք եւ հրեշտակք,
Անհիւթիցդ ծայր եւ կնիք՝ ի քէն գոյացան.

Իննեակ դասուցդ անմահիցդ
Կարգեցեր երիս քահանայապետութիւնս.

40 Կատարիչ, լուսաւորիչ, մաքրիչ առողս եւ բաշխողս,
Զգիտութիւն ծորես միջոցաւ, զլոյս՝ նախնեաւքն առ վերջինս.
Շնորհեցեր սահման յետնոցն յառաջինս դառնալ
Նմանիւ ըստ կարութեան.

Եւ զբնաւքն ի քեզ սիրով միութեամբ արքայիդ անմահի

45 Կարգեցեր հազարք հազարաց եւ բիւրք բիւրուց,
Առ դուրս հզաւրիդ միշտ արթուն զինուորս ահաւորք.
Ընկա՛լ, մարդասէր, բարերար կամաւք զնուէր մաղթանաց երկրածին՝ մարդկան՝
Յաւր յիշատակի երկնային անմարմին զուարթնոցն, աղաչեմք:

Մեծահրաշ բերկրանաւք ի սէր յարապէս ցնծան

50 Արարչիդ հոյք հոգեղինացն անլոյծ խնդութեամբ.

21 B ³ Ýβ³ ñÁ¹ C ³ Ýβ³ ñÁÁ¹	36 B »ñĬ Ý³ İŶáó
22 A ԱՇԿՆՅ³ մáóĚ	37 AD ³ ÝՆՇóÁՇóÁ¹
23 C ³ ÝŬ³ Ն ³ Ýëĭ »ĐĬ³ Ý»Ě ÷ Ě ³ ÝՆ³ ĭ ÝŬ³ Ý ëĭ »Đ- Ĭ³ Ý»Ě AD ÝÁŬ³ Ý	38 C ³ ÝŬ³ ՆՇó D ³ ÝŬ³ ՆՇóÁ¹
24 AD ĭ ³ »é³ óĐē B ĭ ³ »éáĐ	39 C ù³ Ն³ Ý³ İā »ĭ áóÁՇóŶē
25 ABD ĭ ³ İ»Ĭ³ Ŭµ	40 ABCD ³ é³ óĐē »ó µ³ βĚ³ óĐē
26 ACD Ĭ ÁñĬ ՇŶ B Ĭ ñĬ ՇŶ ÷ Ě ³ »ñĬ ՇŶ	41 BC ½· Շĭ áóĬ»³ Ý A Á½áİēÁŶ BCD Á½áİē B Ý³ Ě- Ŷ³ óŭŶ A ĭ ³ ñՇՇŶēŶ
27 AD ĚÁó»³ Ě AD ½³ ñ¹³ ñ»³ Ě	43 ACD ÝÁŬ³ ÝՇó
28 C ³ »ñĬ ñáñ¹ ŭ	44 C áՇù »ó AD Á½µŶ³ óŭŶ B ½Ŷáŭáĭ ŭŶ ÷ Ě ½µŶ³ óŭŶ C ēĬ ½µÁŶ³ óŭŶ B ŬՇ³ µ³ ÝáóĬ»³ Ŭµ
29 ABCD Ն³ Ý· Áëĭ ³ »³ Ý	46 C ¹ áóñÁē ACD ՆÁ½³ óñՇ¹ B Ŭβĭ ³ ñÁáóŶ ÷ Ě ŬՇβĭ ³ ñÁáóŶ B ½ՇŶóáñē
30 AD ĚÁóŬ³ Ŭµ B İóŬ³ Ý C · Շĭ áóÁՇóŶ	49 ACD óÁŶĬ³ Ý
31 BC µ³ ½Ŭ³ á»³ A · áóŶ¹ ŭ AB ŭ₂ñáµ₂Շó C ŭ₂ñáĭ µ₂Շó D ù»ñáĭ µ»Շó	50 AD ĚÁŶ¹ áóĬ»³ Ŭµ
32 AD ēĬñµ³ ē³ ó AB ē₂ñáµ₂ ŭ C ēñáĭ µ₂ ŭ	
34 C áՇù ՇβĚ³ ÝáóÁՇóŶŭ	

Վերականգնելք անտես տեսլեամբ տուփիւ բաղձանաւք,
 Իբր ի սկիզբն ի քեզ, ի պատճառ մասանց բոլորից.
 Ստեղծողիդ պարգեւաց սպասեալ հոսման իմաստից վտակաց,
 Զնոսին արբուցող որպէս զբուրաստան գետոյ վայելուչ,
 55 Յորմէ լցեալք անյագութեամբ, եւ միշտ ի նոյն ծարաւեալք,
 Որպէս շուշան ի ցաւդ գարնայնոյ.
 Զառեցեալն ի քէն ծորմամբ գիտութեան
 Անխանտաբար բաշխեն յետնոցն առաջինքն ի քէն
 Բարեզրեալ հրամանաւ,
 60 Ըստ հասման ինքնութեանց բերեալք զանհասիդ
 Յինքեանս աւրինակ անկերպ կերպարանեալ նմանիւ.
 Ընկա՛լ, մարդասէր, բարերար կամաւք զնուէր մաղթանաց երկրածին՝ մարդկան՝
 Յաւր յիշատակի երկնային անմարմին զուարթնոցն, աղաչեմք:

Առաքեալք ի քէն անյայտ խորհրդեամբ՝
 65 Զփրկութիւն ի պաշտաւն ժառանգողաց մարդկան ազգի.
 Պահապանք միջնորդք քաղցրութեան սաստից եւ սպառնման.
 Եւ զքեզ ուսուցիչք սիրով ազամեանցս.
 Սրովքէն հրանիւթ զկենացն տունկ պահէր,
 Զի մի՛ պատրեալն Ադամ կերեալ մշտասցի մահուամբն անյաջորդ.
 70 Ի դիմաց արարչիդ հարցողք զՀաբելի մահուն
 Ընդ սպանողն առաջին եղբայրն Կայէն.
 Ենովքայ յերկրէս մահու յաշխարհն ածիչք կենդանեաց,
 Աբրահամեան խորանին բնակողք եւ կերողք որթոյն,
 Եւ տուիչք աւետեաց որդիս ունելոյ.
 75 Ղովտաց յերկրէն հանողք Սողոմայ,
 Եւ զնոյն պատժողք ցաւաբեր հրով յերկնից տեղացեալ.
 Ի հայրագէն մահուանէն զերծողք պատանւոյն Սահակայ
 Եւ զխոյն փոխանակ պատրաստողք.

51 B í »ñ³ ÝÁİ³ ñ»³ É C í »ñ³ İÁÝù»³ É AD İ Áé÷ Çð B
 İ ñ÷ Çð
 52 B Çñµ ÷ È Çµñ
 53 C İ Áİ³ »İ³ ó D İ Áİ³ »İ
 54 C Á½ÝäëÇÝ ABD³ ñµáóó³ ðð CD Á½µáóñ³ ëİ³ Ý A
 · »İ áó
 55 AD ÉÁó»³ ĩñ
 56 B ·³ ñÝ³ ÝáŪ
 57 BC · Çİ áóÁÇóÝ
 59 C µ³ ñ¿¹ñ»³ É
 60 BC ë³ ÑŪ³ Ý ÷ È Ñ³ ëŪ³ Ý
 61 ABCD ÝÁŪ³ ÝÇó
 64 ACD ÈáñÑÁñ¹ »³ Ūµ
 65 C Á½÷ ñİ áóÁÇóÝ D ½÷ Áñİ áóÁÇóÝ D á³ Bİ ū³ B³ ½-
 · ÇÝ CD³ ½ÇÝ ÷ È³ ½ Ç

66 C ÛÇçÝáñ¹ D ÛÇçáñ¹ BC ëá³ ëŪ³ Ý
 67 C Á½á»½ B áðëáðóÇá B³ ¹³ Ū³ ū³ Ýóë
 68 B ëñáµ¿Ý AD ½İ »Ý³ óÁÝ C Á½İ »Ý³ óÁÝ
 69 AD ŪÁßİ³ ëóÇ
 70 ABCD Ñ³ ñó³ ððŪ AD ½Ñ³ µ¿ĔÇ BC Á½Ñ³ µ»ĔÇ
 71 AB ëá³ Ý³ ððÝ ACD »Ūµ³ ĩñÁÝ
 72 A ¿Ýáİ ū³ ŪC ū³ BÈ³ ñÑ
 73 AB µÝ³ İ³ ððŪ ABC İ »ñ³ ððŪ C áñÁáóÝ
 74 BC³ ð»İ Çë
 75 A Ñ³ Ý³ ððŪ D ëá¹ áİ Ū³ Ū
 76 A Á½ÝáŪÝ á³ İ Á³ ððŪ AB ÑÁñáİ B ūñİ Ý¿ C ūñİ ñ-
 ÝÇó
 77 A áÇŪ Ç CD Ñ³ ĩñ³ ½»Ý A ½»ñİ³ ððŪ BCD á³ İ³ ÝáŪÝ
 A Çë³ Ñ³ İ³ Ū
 78 ACD Á½ÈáŪÝ AB ÷ áÈ³ Ý A á³ İ ñ³ ëİ³ ððŪ

- Յակոբայ սանդղոյն ելողք*
- 80 *Եւ իջիչք յերկնից յաշխարհ առ մարդիկ.
Յեգիպտոսահայն փրկողք Յովսեփայ,
Եւ զանուրջն նովաւ հանեալ ի բանտէն յայտնիչք արքային.
Ընկա՛լ, մարդասէր, բարերար կամաւք զնուէր մաղթանաց երկրածին՝ մարդկան՝
Յաւր յիշատակի երկնային անմարմին զուարթնոցն, աղաչեմք:*
- 85 *Հրաշալի տեսեամք երեւեալք Մովսեսի
Ի վեր քան զկարծիս ի մորենւոջն անկէզ բորբոքմամբ.
Յեղին Սահակայ գսոյն փրկիչ
Առաքէր զուարթունն ի դիմաց մեծիդ Աստուծոյ
Անդրանկացն Եգիպտոսի սատակիչք*
- 90 *Եւ հանիչք ժողովրդեանն յանապատ.
Ընդ ծովն անցեալ խորագոյն, ուր զփարաւոն հեղձեալ զաւրութեամբ.
Ահարոնեան ուսուցիչք քահանայութեանցն
Հոսեալ զաւրինակ յինքեանս եղելոյ.
Առաջնորդք Յեսուայ յերկիրն աւետեաց*
- 95 *Ի տիպն երկնից գաւառացդ,
Որոց Միքայէլ իշխան ըստ Մովսեսի բաժանմանցն,
Ըստ ազանցն թուելոց
Սպառնման արքային Դաւթի հրեղէն սուսերաւ,
Ի սաստ բարկութեան առաքեալ ի քէն զուարթունն.*
- 100 *Իմաստնոյն հանճարոյ նպաստ նոքա
Եւ սատար ի գլուխ աւծեալ բանակին եւ շինման տաճարին.
Կառք քառակերպեան Եգեկիելի երեւեալք,
Յորոյ վերայ բազմեալ Աստուածդ աստուծոց.
Պատժողք արանց հեստելոց եւ դրիչք նշան ի ճակատ արդարոցն.*
- 105 *Հրանիւթ անուաւք զՀեղիաս յաշխարհն ամբարձին կենդանեաց,
Եւ բիւրք բանակէին շուրջ զԵղիսէիւ.
Եսայեայ ունելեաւք բերեալ սրովբէն կայծակն*

79 C Թ՝ Ի áµ³ D Թ՝ Ի áı µ³ ÜB ẽ³ Ȳ¹ È¹ áóŸ A »È³ òòù D
»òáòù
80 B ÇçÇçù C áÇù ƒ·ñı̄ ȲÇó B Թ՝ ԲÈ³ ñÑè B Û³ ñ¹ Çİ ù
81 BCD ƒ· Ça i áòÑáŸ AD ÷ Áñİ³ òòù B ÷ ñİ³ òòù
82 D ½³ ȲáòñçèÁŸ BCD µ³ Ȳ¹ çŸ
85 AD i »èĚ³ Üµù »ñ»ò³ É A Üáı èÇèÇ BD Üáı èçèÇ
86 AC Á½İ³ ñı̄Çè C ÜáñçȲáçŸ D Üáñ»ȲáçŸ
87 A Á½èáŸ AD ÷ Áñİ Çá
88 B Ç Ü»ÍÇ¹ ¹ÇÜ³ ó
89 C ³ Ȳ¹ ñ³ İ³ óŸ D ³ Ȳı ñ³ Ȳİ³ óŸ
90 ACD ÁáÒáı Áñ¹»³ ȲŸ
91 D Íáı A ½÷³ ñ³ òáı Ȳ C Ñ»ñÓ»³ É
92 C ³ Ñ³ ñáı Ȳ»³ Ȳ C ù³ Ñ³ Ȳ³ ƒáòÁ»³ óŸ
93 D »ò»Éáó

94 A ƒ·èáò³ ÜB ƒ·èáı³ Ü
95 C ·³ ò³ ẽ³ óÁ¹
96 B ÛÇù³ çÉ A Üáı èÇèÇ BCD Üáı èçèÇ AD µ³ Á³ ȲÜ³ Ȳó
97 ACD ³ ½³ ȲóÁŸ B Ááò»ÉáŸ
98 B èá³ èÁŸÜ³ ȲŸ C èá³ èŸ³ Ȳ
99 ABCD ½Áò³ ñÁáòŸŸ
100 ABD ȲÁá³ èı
102 ABD »½»İ ÇçÉÇ C »½»İ »ÉÇ »ñ»ò»³ É
103 C i »ñ³ A ç µ³ ½Ÿ»³ É
104 A á³ i Á³ òòù B Ñ»èı »ó»Éáó AD ȲÁß³ Ȳ
105 D Ññ³ ȲÇòÁù B Ñ³ Üµ³ ñÓÇŸ C áÇù³ Üµ³ ñÓÇŸ
106 C µŸ³ İ çÇŸ CD ½»ÒÇèçáèÇó
107 A çè³ ƒ³ ÜB »è³ ƒ³ D »è³ ƒ³ ÜB áóŸ»É³ òù C áóŸ»-
Éáı ù AB èñáµçŸ

Ի չրթունս մաքրիչ պղծութեանց համարէն դասուց տեսողացն.
Երկնայինքդ՝ ուսուցիչք նոցա եւ զեղեալսն ճառողք.

110 Ընկա՛լ, մարդասէր, բարերար կամաւք զնուէր մաղթանաց երկրածին մարդկան՝
Յաւր յիշատակի երկնային անմարմին զուարթնոցն, աղաչեմք:

Ի սկզբան անեղիղ եղելութեան մարմնով անճառ Հաւր,
Ծննդեամբ Որդւոյդ եւ Բանիդ սոքա եղեն սպասաւորք.
Պետն Հրեղինաց Գաբրիէլ բերեալ աւետիս Մարիամու՝

115 Ծնանիլ կուսութեամբ զՏէրդ եւ զծնեալդ աներբ ի Հաւրէ.
Զաքարիայ սոյն գոչէր զուարթունն՝
Ծնանիլ Մկրտիչ ի ծեր յարգանդէ,
Եւ զնոյն պատժեաց պապանճմամբ.
Ի ծննդեանն աւետաբերք բացաւթեայ հովուացն

120 Եւ երգիչք փառացդ Աստուծոյ.
ՅՅգիպտոս երեւեալ զմանուկդ Հինաւորց
Զուարթուն Յովսեփայ տանել դեռածին
Եւ նոյն տեսեամբ դառնալ անդուստ ի Սաղիմ.
Քեզ՝ անկարաւտիդ յանապատն յաղթութեան

125 Հոսեալ թափեցան ի սպաս սեղանոյ,
Եւ բերողք հացի արարչիդ եւ կերակրողի զարարածս,
Ի սաստկագոյն պակուցման երկիրդ մահուն
Փրկագործ զաւրացուցիչք լինէին զաւրացուցիչ երկնաւորաց եւ երկրաւորաց.
Գերեզմանի անմահիդ պահապանք,

130 Եւ կանանցն իւղաբերից քարողք յարութեան զմարդիկ յառնողիդ.
Վերացման մարմնով հզաւրիդ համբարձիչք,
Եւ կառք քառակերպեան ըստ մարգարէին
Ածողք յերկինս ի ծոցն Աստուծոյ.

135 Ընկա՛լ, մարդասէր, բարերար կամաւք զնուէր մաղթանաց երկրածին մարդկան՝
Յաւր յիշատակի երկնային անմարմին զուարթնոցն, աղաչեմք:

Յնծութեամբ տաւնեմք զյիշատակ լերանցդ անմահից,
Զմերձիցն առ քեզ, Աստուած բոլորից հրաշից,
Առ մեզ նոքաւք ներգործիչ.

108 AD ԲԱՆՆԱՅՈՒՆ AD ՎԱՅՈՒՆՆԵՐ
109 ACD ԵՆՈՒՆՆԵՐ ԵՆՈՒՆՆԵՐ ԵՆՈՒՆՆԵՐ
112 ACD ԵՆՈՒՆՆԵՐ ԵՆՈՒՆՆԵՐ ԵՆՈՒՆՆԵՐ
113 A ԻՅԱՅՅՅՅՅՅ ԻՅ ԱՅՅՅՅՅՅ ԻՅ ԻՅԱՅՅՅՅՅՅ ԻՅ BD ԻՅԱՅՅՅՅՅՅ ԻՅ
C ԻՅԱՅՅՅՅՅՅ ԻՅ BCD ճճճճճճ D ճճճճճճ
114 ACD ճճճճճճ
115 C ԻՅԱՅՅՅՅՅՅ ABC ԱՅՅՅՅՅՅ շճճճ ABCD ԱՅՅՅՅՅՅՅՅՅ
116 A ԵՆՈՒՆՆԵՐ ԵՆՈՒՆՆԵՐ AD ԵՆՈՒՆՆԵՐ ԵՆՈՒՆՆԵՐ B ԵՆՈՒՆՆԵՐ ԵՆՈՒՆՆԵՐ C ԵՆՈՒՆՆԵՐ
ԵՆՈՒՆՆԵՐ
117 C ԻՅԱՅՅՅՅՅՅ AD ԱՅՅՅՅՅՅ ԵՆՈՒՆՆԵՐ BC ԱՅՅՅՅՅՅ ԵՆՈՒՆՆԵՐ
118 A ԱՅՅՅՅՅՅ
119 ABD ԻՅԱՅՅՅՅՅՅ ԻՅ ԻՅ C ԻՅԱՅՅՅՅՅՅ ԻՅ ԻՅ BC ԵՆՈՒՆՆԵՐ ԵՆՈՒՆՆԵՐ D
ճճճճ ԵՆՈՒՆՆԵՐ ԵՆՈՒՆՆԵՐ

123 C ԵՆՈՒՆՆԵՐ ճճճճ
125 C 125-128-Շ + ճճճճ ճճճճ
ԵՆՈՒՆՆԵՐ ԵՆՈՒՆՆԵՐ + ԵՆՈՒՆՆԵՐ ԵՆՈՒՆՆԵՐ ԵՆՈՒՆՆԵՐ ԵՆՈՒՆՆԵՐ ԵՆՈՒՆՆԵՐ
ԵՆՈՒՆՆԵՐ ԵՆՈՒՆՆԵՐ
126 B ԻՅճճճճ ԻՅճճճճ + ԵՆՈՒՆՆԵՐ ԻՅճճճճ
127 D ԵՆՈՒՆՆԵՐ
128 AD + ԱՅՅՅՅՅՅ . ճճճճ B ԵՆՈՒՆՆԵՐ ԵՆՈՒՆՆԵՐ ԵՆՈՒՆՆԵՐ
130 C ԵՆՈՒՆՆԵՐ ԵՆՈՒՆՆԵՐ
131 ACD ԱՅՅՅՅՅՅ ԵՆՈՒՆՆԵՐ
133 A ԵՆՈՒՆՆԵՐ ԵՆՈՒՆՆԵՐ B ԻՅճճճ
136 AD ԵՆՈՒՆՆԵՐ ԵՆՈՒՆՆԵՐ ԵՆՈՒՆՆԵՐ C ԱՅՅՅՅՅՅ ԵՆՈՒՆՆԵՐ
137 C ԱՅՅՅՅՅՅ ԵՆՈՒՆՆԵՐ
138 C ԵՆՈՒՆՆԵՐ ԵՆՈՒՆՆԵՐ ԵՆՈՒՆՆԵՐ B ԵՆՈՒՆՆԵՐ ԵՆՈՒՆՆԵՐ

- Զընտրեալ դասուն մետասան զպետն եւ զգլուխն*
- 140 *Հաներ նորաւք ի բանտէ սքանչմամբ մահու կապանաց.
Զանաւթն ընտրութեան յերրորդ
Համբարձեր յերկին հրեշտակաւք
Եւ ուսուցեր նմա զբանս անճառ անպատումս.
ՅՓրիլպոս խաւսեալ հրեշտակին ի կառս յարեալ ներքինւոյն*
- 145 *Եւ վերածնեալ զնոյն յորդիս Աստուծոյ.
Կուռնելիոսի երեւեալ գուարթունն աղաւթից նորա,
Եւ ողորմութեան ածիչն առաջի քո, Յիսուս մարդասէր.
Սրբուհւոյ Կուսին՝ մարմնով զքեզ ծնողին
Բերեալ նշան յաղթութեան աշխարհի*
- 150 *Եւ հրաւէր փոխման բրաբրոն ոստս արմաւենւոյ.
Դու բազմութեամբ իջեալ զաւրաւք հրեշտակաց
Ի փոխումն Իսկուհւոյն,
Աստուած սրովբէից Յիսուս եւ Տէր քրովբէից.
Յիշխանն անմահից Միքայէլ*
- 155 *Զաւանդեալն ետուր զհոգի Կուսին
Համբառնալ ի լուսածեմ խորանս անմատոյցս.
Մաւր քո մարմնոյ տապանին
Կացուցեր զհոյլս անմահից պարողս,
Յերգս հոգեւորս, որովք փոխեալ յերկիր կենդանեաց,*
- 160 *Նաեւ վկայիցն, եւ հայրապետացն, եւ ճգնաւորացն
Աւգնականս, սպասաւորս, եւ զաւրացուցիչս.
Ընկա՛լ, մարդասէր, բարերար կամաւք զնուէր մաղթանաց երկրածին՝ մարդկան՝
Յաւր յիշատակի երկնային անմարմին գուարթնոցն, աղաչեմք:*
- Քե՛զ, հզաւր, մարդասէր եւ բարերար,*
- 165 *Մաղթեմք արտասուաւք՝ առաջի անկեալ արարչիդ.
Զյիշատակ տաւնի մեծին Միքայելի ի հաճոյս քեզ ընկալ, բարեգուլթ,
Որով զմարդիկ պահպանես եւ պատժես*

139 B ½Yi ñ»³ É C Á½a»i Ý
 140 B Ýáuí à ù C µ³ Ý¹ ¿
 143 C äÇü »ò B ÝÁÛ³ BC Á½µ³ Ýè
 144 ABD Ɔ³ ñ»³ ó BCD Ý»ñüÇÝáŰ
 145 A í »ñ³ Í»³ É áòĎĎáó³ Í¹ í »ñ³ ó»³ É B í »ñ³ Í»³ ó C
 í »ñ³ ÍÝ»³ ó A Á½Ý³ B ½Ý³ C Á½ÝáŰ
 146 A Ý áóéÝ¿ĔÇáèÇ
 147 C äÇü »ò
 148 A éĀñáóĎŕáŰB éñáóĎŕáŰCD éĀñáóĎŕáŰB Ý áóéÇ C
 Á½»³ ½ B ÍÝ³ óĎÇÝ CD ÍÁÝáĎÇÝ
 149 AD ÝÁŕ³ Ý
 150 D áéí A ³ ñŰ³ ó¿ÝóáŰBD ³ ñŰ³ ó»ÝáŰ
 151 C µ³ ½áóĎĀÇóÝ
 152 B ÇéÍ áóŕáŰCD ÇéÍ áóŕáŰ
 153 AB éñáµ¿Çó A Űñáµ¿Çó

154 C ÛÇü³ Ɔ»É
 155 C Á½ŕá· Ç
 156 C ³ ÝŰ³ í áŰŕ
 157 B Ű³ úáóñ Ű³ óñ C Ű³ úáóñ ÷ É Ű³ óñ A úáŰB Ű³ ñŰ-
 ÝáŰ
 158 ABCD Á½ŕáŰŰ³ AC á³ ñ³ óĎè B á³ ñ³ óĎÁè D á³ -
 ñŰŰè
 159 D Ɔ»ñ· Áè B ÷ áÉ»³ ĩñ C Ɔ»ñí ñÇÝ
 160 AD í ÁÍ³ ƆÇóÝ AD ×Á· Ý³ óáñ³ óÝ
 161 C ³ ó· Ý³ Í³ ÝÁè D ³ ó· Ý³ Í³ Ý C éá³ óáñè
 164 ABCD ŕÁ½³ óñ ABD äÇü »ò
 165 C ³ Ý· »³ É
 166 C Á½Ű³ í ³ Ý AB ŰÇü³ Ɔ»Ĕ B ÁÝÍ³ ƆóÇè C µ³ ñ¿·
 áóÁ
 167 B áñái ù C Á½Ű³ ñ¹ ÇÍ

- Ըստ Հատուցման արժանեաց չարացն եւ բարեացն,
Որպէս յանապատն զգաւրս անաւրէն արքային մեղսասէր*
- 170 *Տապաստ արկեր զուարթնովս.
Զգաւրսն հազարացւոց յաւուր տաւնի իւրոյ
Ի քաղաքն Ակլոնայ զարհուրեցոյց զաւրեղ քաջութեամբ,
Հրաշապէս անհետեալ խորտակեաց
Զծովարչաւ հեծեալսն անաւրէն զաւրացն*
- 175 *Յայտնապէս զինուորս Միքայէլ անյաղթ քաջութեամբ.
Ի սոյն քաղաք զանաստուած բանակն ավտարաց
Սովով եւ սրով սատակէր
Սոյն զինուոր երկնից արքայիդ, որպէս ի հնումն.
Եւ եւս առաւել*
- 180 *Գեղարդեամբն հերձեալ պատառէր զվէմն ահագին,
Զի չարացն արուեստեալ զընւրսն անցուցեալ.
Եւ զպաշտանեայն փրկեալ տաճարաւն
Հրաշիւք մեծապէս մեծն Միքայէլ,
Մեծին երեւեալ Կոստանդեայ, ասէր.*
- 185 *– Պահապան եմք քրիստոնէից,
Եւ քեզ յաղթանակ ընդդէմ թշնամեաց.
Ընկալ, մարդասէր, բարերար կամաւք զնուէր մաղթանաց երկրածին մարդկան՝
Յաւր յիշատակի երկնային անմարմին զուարթնոցն, աղաչեմք:*
- Անճառ Աստուած ողորմած, մարդասէր.*
- 190 *Բնաւից բնութեանց ստեղծող յանէից,
Հաւր հզաւրի Յիսուսի՝ Որդւոյ եւ ազգակցի Հոգւոյ անեղծի.
Հայցմամբ արտասուաց երկրահոգ զիմաւք, սրտի բաղձանաւք
Մաղթեմք զփրկիչդ աշխարհի,
Աղամածին սեռի մարդկանրս զարմի.*
- 195 *Բարեխաւսութեամբ սրբոյ Կուսին,
Հայցմամբ Յովհաննու եւ վկայիդ Հաւր,*

168 C ³ nĀ³ Ȳ»³ óŸ ABC µ³ ñ»³ ó
 169 AD Ɔ̄ Ȳ³ á ĩ áŸ B Ɔ̄ Ȳ³ á³ ĩ CŸ AD Á½³ òñè B Á½³ òñèŸ C Á½³ òñè B ãÇù Û»Òè³ èçñ
 170 ABCD ½Āò³ ñĀŸáí è
 171 A Á½³ òñèŸ C Á½³ òñèŸ D Á½³ òñèÁŸ C Ɔ̄ òñáòñ ĩ ³ òŸCŸŸ B »ò Ɔ̄ òáòñè ĩ ³ òŸC ÇòñáŸĀ³ . ³ ñ³ óCèŸŸ ÷ È ĩ áÒÇ
 172 C ãÇù Ç ù³ Ò³ ùŸ ³ ĨéáŸŸ Ū A ³ ĨéáŸŸ B ³ ĨÒáŸŸ D ³ Ĩĭ áŸŸ Ū
 174 BC Á½ĭáí³ ñß³ ò A Ñ»ĭ»³ ĨŸ
 175 AB ½ÇŸòáñè B ÛÇù³ çĒ C ÛÇù³ Ɔ̄Ē
 176 C ãÇù Ç èáŸŸ ù³ Ò³ ù
 178 A ½ÇŸòáñ
 179 C ãÇù »ò
 180 B . »Ò³ ñ¹ »³ ÛµÁŸ AB Á½ĭ çŪŸ
 181 ABCD Á½çáòñèŸŸ
 182 AD ÷ Áñĭ »³ Ē B ãÇù ĩ ³ x³ ñ³ òŸŸ
 183 C ãÇù Û»ĭ³ á çè ACD ÛÇù³ è ÷ È ÛÇù³ Ɔ̄Ē B ÛÇù³ è ãòÒÒáò³ ĩ¹ ÛÇù³ Ɔ̄Ē

184 B Û»ĭ C Ĩáèĭ ³ Ÿĭ »³
 185 C »Û ÷ È »Û D ùñÇèĭ áí Ÿçó
 186 ABCD ÁŸŸŸ Û»³ ó
 188 B ĩ áÒÇó Ɔ̄ ĩ áŸŸ
 ² è³ ò»Ē »ò »òèŸ
 ³ ò ï ³ èŸ xßŸ ñŸ
 òáĭ »Ē ½³ ŸÓÇŸÁè Û»ñ »ò ½ŪÇŸ
 189 ABD ãÇù ³ Ÿx³ è AB áÒñŸŸ Ĩ (B ÒáñŸŸ Ĩ) ³ è- ĩ áò³ Ĩ D ³ ÛçŸáÒáñŸ ³ èĭ áò³ Ĩ ÷ È ³ èĭ áò³ Ĩ á-ÒáñŸŸ Ĩ
 190 C µŸ³ òÇóÁŸ ABD èĭ »Òĭ³ òÒ
 191 B ³ èĭ áò³ Ĩ Ñ³ Û³ Ɔ̄Ÿó ÷ È Ñ³ òñ Ñ½³ òñÇ Ɔ̄èáòèÇ A ÑÁ½³ òñÇ C Ñ½³ òñ D ÑÁ½³ òñ B ãÇù áñ¹ òáŸŸ»ò ³ ½- . ³ Ĩ óÇ Ñá. òáŸŸ ³ Ÿ»ÒĭÇ C Ñá. áŸŸ
 192 B ³ ñĭ ³ èò³ ó AD èÁñĭ Ç B ãÇù èñĭ Ç µ³ ÒÓ³ Ÿ³ òù A µ³ ÒÓ³ Ÿùù
 193 A Á½÷ Áñĭ Çá¹ BC Á½÷ ñĭ Çá¹ D ½÷ Áñĭ Çá¹
 195 AD èÁñµáŸŸ
 196 B Ɔ̄áí ³ ŸŸáò AD ĩ Áĭ ³ Ɔ̄¹

- Առաջին վկային մաղթանաւք,
 Համաւրէն սրբոցն դասուց՝
 Առաքելոց, մարգարէից, հայրապետաց, մարտիրոսաց,
 200 Եւ մերոց տաւնակցացն աղերսիւք,
 Զտաւնախմբութիւնս մարդկան գլխատակ հրանիւթիցն
 Ի հաճոյս ընկալ բարերար կամացդ.
 Գթաւրէն սիրալիր անհաս ողորմած.
 Մարդկան պահապան զդոսս առաքեա՛,
 205 Եւ եւս առաւել
 Արեամբ քո փրկեալ հաւտի սուրբ եկեղեցւոյ,
 Ընդ երկին անցելոյդ յերկրի յաջորդաց.
 Հայրապետաց՝ լինել սրբութեամբ
 Ի նմանն կոյս ի սպաս պաշտաման,
 210 Եպիսկոպոսաց, քահանայից, սարկաւազաց, դպրաց եկեղեցւոյ՝
 Վերբերողք ի քեզ միութեամբ,
 Թագաւորաց՝ պահպանութեամբ յաղթութիւն նոքաւք,
 Եւ իշխանաց՝ քաջութիւն,
 Եւ գաւրաց՝ ուժգնութիւն ընդդէմ խաչին թշնամեաց,
 215 Արանց եւ կանանց, ծերոց եւ տղայոց՝
 Առաջնորդ լինել ի սէր վերին կոչմանն
 Եւ ի յոյս ինքեանց միութիւնս,
 Ննջեցելոցն՝ ի յարութեան բարեկամք եւ բարեխաւսք
 Առ քեզ, մարդասէր.
 220 Ահա յիշեսցես զհոգիս ննջեցելոցն
 Եւ ողորմեսցիս բարեխաւսութեամբ սոցա, աղաչեմք:

Րամեալ միացո՛ղմեզ ի սէր քո
 Եւ զխաղաղութիւն քո տո՛ւր մեզ, խնդրեմք:

197 ABD ı Áİ ³ ƘÝ
 198 A ēĀñmáóY B ¹³ ēáóóÁY ēñmáó D ēĀñmáóÁY
 200 D āÇù »ò
 201 AD ½ı ³ óY³ ĒĀŪmáóĀÇóYē B ½ı ³ óY³ ĒŪmáóĀÇóY C
 Á½ĀÇB³ ı ³ İ
 202 D İ³ Ū³ ó
 203 AD · ÁĀ³ óñçY
 204 BC Á½ı¹ áē³ AD ³ é³ ù»ē
 206 AD ÷ ĀñĪ »³ Ē úá Ñ³ óĪ Ç B »İ »Ĕ»óáŪ
 207 B »ñĪ Y³ ƘY³ ÷ Ē »ñĪ ÇY
 208 C āÇù Ñ³ ĩñ³ á »ı ³ ó AD ēĀñmáóĀ»³ Ūm
 209 AD YŪ³ YÁY
 210 AD ¹ Áá ñ³ ó B »İ »Ĕ»óáŪ
 211 AC ı »ñm»ñ³ óĔù B ı »ñ³ m»ñ³ óĔ
 214 B ½³ óñ³ óáó xÁ. YáóĀ»³ Y ÷ Ē ½³ óñ³ ó áóĀ. Yáó-
 ĀÇóY D áóĀ. ÁYáóĀÇóY AD ĀBÝ³ Ū»³ ó
 216 B İ ááŪ³ Y
 218 AD YÁYÇ»ó»ĒáóY C YÝÇ»ó»ĒáóÁY D Թ³ ñáóĀ»³ YÝ C
 m³ ñçİ³ Ūù C m³ ñçĒ³ óē
 220 D YÁYÇ»ó»ĒáóY
 221 C āÇù ēáó³ , ³ Ū³ ā»Ūù

222 ABD 222-225-Ç ÷ áĒ³ ñçY³
 A ² é³ ó»Ē »ó »óē
 ı ³ ēĀY xĀBŪ³ ñÇİ »ò ēáóñm Ñ³ ó³ ı áĒē Ū»ñáŪ
 ³ Ū³ ā»[Ūù]Ē
 óáı »Ē ½³ YÓÇYē »ó ½ŪÇŪ»³ Yē ı »³ éY ² ēĪ áóĪ áŪ
 ³ Ū³ ā»Ūùf
 B ³ »óē ³ é³ ó[»Ē]Ē
 ¼³ YÓÇYÁē Ū»ñĒ
 D ó³ máóY xĀBŪ³ ñÇİ ı çñ ŪÇēáóē óñÇēĪ áē,
 Ē ƘB³ ı ³ İÇ Ēáóē³ ÷³ Ēē ½áó³ ñĀYáó »ñĪ Y³ ƘY
 ½³ óñ³ óY
 Թ³ Ū»Ūù Ç ùçY áóĔÇŪ ¹³ ó³ YáóĀ»³ Ūmf
 ³ »óē ³ é³ ó»Ēē
 áĔáñŪáóĀ»³ Ūm ÷ ĀñĪ Çá¹ ² ēĪ áó³ Í ĒY³ Թ³
 Թ³ YÓÇYÁē Ū»ñ,
 ³ ñ»Ē³ óēáóĀ»³ Ūm ēĀñmáóY ŪÇù³ ƘĒÇ »ó
 Թ³ mñÇçĒÇ,
 ³ Ū»Y³ ƘŪ Ññ³ YÇóĀ ¹³ ēáóóÁY Ēáóē»ŪÇY³ óY,
 ĒÁY¹ ñ»Ūùf
 223 C Ē ÷ Ē ĒY¹ ñ»Ūù

Ուրախացո՛ղ գանձինս, եւ զմիմեանց

225 Տեառն Աստուծոյ յանձն արասցուք:

Փոխ Զիննեակ դասուց հրանիւթից

Անմահ երկնային քահանայապետութեանցդ

Այսաւր տաւնախմբեմք գլխատակ

Մարդիկս երկրածինք՝ փոքունս ձեր եղբարք:

230 Անեղին բարձրելոյ աթոռք անարուեստք,

Քերովբէք բազմաչեայք եւ սերովբէք եռահիւսակ,

Հնչողք սրբասացութեանց,

Տիրաբար պետութիւնք, զաւրութիւնք, իշխանութիւնք, զինուորք արարչին,

Միջինք երկնայնոցն եւ երկրորդք առաջնոցն,

235 Պետութիւնք հրեշտակապետք եւ հրեշտակք անմարմնոցն,

Ծայրք եւ վերջք մարդկան պահապանք,

Ճշմարիտ մեր բարեկամք՝ Միքայէլ եւ Գաբրիէլ,

Զաւրութեանցն Աստուծոյ զաւրեղ զինուորք եւ իշխանք հրեշտակաց,

Գիտութեանցն Աստուծոյ յերկիր հոսիչք

240 Եւ զմարդիկ առ ձեզ վերբերիչք ի սէր արարչին,

Սաստիչ ստահակաց եւ ուղղոց վարդապետք ի յոյսն անվեհեր,

Զմարդկան աղաւթս ածողք յերկինս առաջի բազմելոյն

Եւ տեսողք գերեսս աղքատացս Աստուծոյ ըստ փրկչին համայնից,

Կենաց պահապանք մեր, միջնորդք մահու եւ փողք յարութեան,

245 Աւգնականք յաւուրն աներեկ եւ բարեխաւսք առ Յիսուս՝

Դատողն անաչառ.

Աղաչեմք հայցմամբ ընդունել զնուէր մաղթանաց

Ի տաւնս ձեր, հզաւրք:

Պահապան մեր լերուք ի յելս եւ ի մոլտս, ի կալս եւ ի գնալս,

250 Ի գիշերի եւ ի տուրնջեան, յարթնութեան եւ ի ննջման՝

Բանակել շուրջ զմեաւք՝ գերկիւղածովքս Աստուծոյ,

Յաւր մահու մեր զհոգիս քաղցրութեամբ աւանդողք,

Հեղաբար լերուք երեւեալք, որպէս հարք՝ առ որդիս.

224 C Á¼ÛÇÛ»³ Ýó

225 C Թ³ ÝÓ ÷ È Թ³ ÝÓÝ³ ³ ñ³ èóáóù

226 ABD áÇù ÷ áÈ B Ññ³ ÝÇóÃ

227 B ù³ Ñ³ Ý³ ԹáóÃ»³ Ýó¹ C ù³ Ñ³ Ý³ Թá »¹ áóÃ»³ Ýó¹

228 ACD ı³ ðÝ³ ÈÁÛ»³ Թù B ı³ ðÝ»³ Թ C Á¼ÃÇ»³ ı³ ³ Ի

229 B ÷ áùáóÝù C »Ó»³ ñùè

231 A ı»ñá»³ Թ ùñá»³ Թ C ıñáı³ ıçù A èñáı³ Թ BC èñáı³ - ıçù »é³ ÑÇóè³ Ի ù D »é³ ÑÇóè»³ ³ Ի

232 A ÑÁÝá³ óóù C ÑÝááó D ÑÁÝááóù ABD èÁñ»³ è³ óáó- Á»³ Ýó

233 BC ı³ շñáóÃÇóÝù ÷ È á »ı³ áóÃÇóÝù B ³ ñ³ ñáÇ¹

235 B ³ ÝÛ³ ñÛÝáó¹ CD ³ ÝÛ³ ñÛÝáóÁ¹

237 AD ×ÁBÛ³ ñÇı C ı³ ñչı³ ³ Թ ÛÇù³ ԹÈ »ó . ³ ıñÇ»³ È

238 C áÇù ¼³ óñ»Ó

240 B ı»ñ³ ı»ñÇáù ÷ È ı »ñ»ñÇáù C ı »ñ³ Թı»ñÇáù D ı »- ñ³ ı»ñÇáù

242 A ³ ı³ óóù C áóÝáóù ÷ È ³ ıáóù

243 A ı »è³ óóù B ¼»ñ»è AD ÷ Áñı áÇÝ

245 ABD ı³ ñ»È³ óè

246 A ı³ ı³ óóÝ BC ı³ ı³ óáñÝ ÷ È ı³ ı³ áóÝ

247 C ³ Ó³ á»Û Á¼Ó»¼ AB ¼ÝÁóչñ C Á¼Ýáóչñ AD Û³ Ó- Á³ Ý³ óè

248 ABCD ı³ óÝÁè ABCD ÑÁ¼³ óñù

249 C . Ý³ È

250 D . Ç»ñÇ ÷ È Ç . Ç»ñÇ BD ÝÁÝÇÛ³ Ý

251 B ıÝ³ ı³ È AD Á¼Û»³ óù B ¼Û»óù BC ¼»ñı »Ó³ ıáı ùè D ¼»ñı ÇÓ³ ıáı ùè

252 B ¼Ñá. Çè Û»ñ A ³ ó³ Ý¹³ óóù

- Ընդ խաւարայինսն զբնաւից*
- 255 *Զերծուցէք զհոգիս ընդ իշխանութիւն ի հոյլս արդարոց.
Զբանսարկուն, բարեկամք մեր, ատեցէք
Եւ զմեզ անվրէպ ի ծոցն ածէք Աստուծոյ,
Որ ողորմութեամբն իւրով եւ բարեխաւսութեամբ ձեր
Փրկեսցէ զմեզ յամենայն վտանգից մերոց`*
- 260 *Շնորհել ողորմութիւն յայժմուս եւ յաներեկ աւուրն:
Եւ այժմ ողորմեա՛ց մեզ, Տէր Աստուած մեր,
Ըստ մեծի ողորմութեան քում:*

253 BC »ն»ծ»³ Ē

254 AC Á¼ıŸ³ öÇó

255 D ÇBĒ³ ÝáöĀ³ Ûı

256 C Á¼ı³ Ýë³ nĪ áöŸ ABD ëĪ »óçù ÷ Ē³ ĩ »óçù

257 CD Á¼Ū»½ C³ Íçù Ç ÍáoŸ

259 D ÷ ÁñĪ »ëóç AD í Áı³ Ý· Çó

261 ABCD āÇù »ö³ ŪŪ

ՃԶ. ՔԱՐՈԶ ԶԱՅՆԻԻ ՅԱԻԵՏԱՐԱՆԻՆ, ՏԵԱՌՆ ՆԵՐՍԷՍԻ

Նոր աւրհնութիւն ընդ հայցուածոց մաղթանաց
 Մատուցանեմք առաջի քո,
 Հայր անսկիզբն, Որդի անժամանակ, Հոգի մշտնջենաւոր,
 Միաստուածութիւն եւ զաւրութիւն,
 5 Որով գոյացան էութիւնք իմանալեաց եւ տարրեղինաց,
 Յորոց եւ բնութիւնն խորհրդաստեղծ անկերպիղ կերպարան,
 Որոյ խաբմամբ խաւարին յարփիականն մերկացեալ լուսոյ,
 Սակայն ոչ անտես եղեալ ի քէն, բարերար.
 Ահա ընկալցիս զպաղատանս ժողովելոցս,
 10 Յաղագս առաջիկայ աւծման իւղոյս
 Ընդունելոյ առ ի քէն շնորհս, աղաչեմք:

էիղ լուսոյ անեղի ծագեալ ի ստորինս,
 Մի ի յերից ծագումն անուան միածնիղ,
 Աւծեր աստուածութեամբղ իբր իւղով գառեալն ի մէնջ մարդկութիւն,
 15 Զնոյն աւծումն ընդ զգայականի խառնեալ աւծութեան,
 Աւծեր իւղով ուրախութեան զանդամս մարմնոյ քո զեկեղեցի՝
 Յաւդեալ ընդ քեզ միութեամբ.

² ÕμÇõñÝ»ñ
 A - Ó»é. 1084, Æ»ñÃ 80³ - 83μ
 B - Ó»é. 1087, Æ»ñÃ 50³ - 54μ
 C - Ó»é. 1090, Æ»ñÃ 81³ - 84μ
 D - Ó»é. 1043, Æ»ñÃ 99μ-103μ
 E - Ó»é. 1088, Æ»ñÃ 67³ - 72μ
 F - Ó»é. 953, Æ»ñÃ 469μ-471³
 G - Í³ ÝáÝ ùñÑÝáóÃ»³ Ý ëñμ³ ÉáÏë Û»éáÝÇÝ, i ³ - Õ³ ñß³ á³ i , 1876, շգ 37-44
 Êáñ³ · Çñ
 ACD օ³ ñá½ Ó³ ԽՂՕ Ì³ օ»i ³ ñ³ ÝÇÝ (C i ³ »³ éÝ ÛñëչեՇ ÷ Ë Թ³ օ»i ³ ñ³ ÝÇÝ), Áëi ³ Ýáօ³ Ý ՇօնáÛ(A áÇù ՇօնáÛ) BEF օ³ ñá½ Ó³ ԽՂՕ Թ³ օ»i ³ ñ³ ÝÇÝ, Áëi (E ² օñ, F ԹñÝ ÷ Ë Թ³ օ»i ³ ñ³ ÝÇÝ) G օ³ ñá½ i ³ »³ éÝ Û»ñëՇëՇ
 Ì³ Թ³ Í³ á³ Û»ñë»ëՇ »ñ. Կ³ · Çñ
 1 E ½áñ ÷ Ë Ýáñ G ùñÑÝáօÃՇÝ CD Ñ³ Թօ³ Íáօ
 2 C áÇù Û³ i ³ áօօ³ Ý»Û
 3 ACDEG ³ ÝÁëİ Ç¼μÝ BF ³ ÝÁëİ Ç¼μ CD ÛÁBi ÁÝÇ³ -

õañ ABG ÛÁBi ÁÝÇ»Ý³ õañ EF ÛÁBi ÁÝÇ»Ý³ õañ
 4 EFG ¼ñááօÃՇօÝ
 5 BDEF áñ
 6 E áñáօ A μÝáօÃՇօÝ BCDEF μÝáօÃՇօÝÁÝ ABCDFG ÊáñÑÁñ¹³ ëi »ÓÍ AE ³ ÝÍ »ñá Çi
 7 E áñá Ê³ ÛμÛ³ Ûμ A Թ³ ñ÷ Ç³ Í³ ÝÁÝ E ³ ñ÷ Ç³ Í³ ÝÝ ³ çáñ¹ i Ý»ñáօÛ ÍñÍÝ³ ÍÁ³ éÓáօ³ Í BD ³ Ñ³ Û F Á½á³ Õ³ i ³ Ýë
 10 E Թ³ Õ³ Ý³ é³ é³ çÇÍ³ G Թ³ é³ çÇÍ³ ÛFG úÍ Û³ Ý
 11 E ÁÝ¹ áօÝ»Éá A BÁÝáñÑë G Á¼ÝáñÑë G i áօՇՇօ Թ³ i áԹ , á. Éáօñ i շñ »օ áօáñÛ»³ f
 12 E ÛÇ¹ ÷ Ë շÇ¹ E ÉáÏëáÛ BDEF áÇi³ ³ Ý»ÕՇ BCDEF ëi áñÇÝÁë
 13 BE »ñՇօ AG ³ ÝáօÝ BCDFG ÛՇ³ ÍÇÝ¹
 14 F úÍ»ñ ³ ëi áօ³ ÍáօÃ»³ Ý¹ G úÍ»ñ BEF Û³ ñ¹Ý áօ-ÃՇօÝë
 15 ABCDEFG Á¼ÝáÏ FG úÍáօÛÝ BCDEFG Á½³ ³ Թ³ Í³ ÝÇ FG úÍáօÃ»³ Ý
 16 FG úÍ»ñ E Û³ ñÛÝá
 17 FG Թ³ »³ É BE ÛÇùáñáօÃ»³ Ûμ F ÛՇ³ օáñáօÃ»³ Ûμ

Ի գլխոյդ ահարոնեան ի գրապանս իջեալ զգեստուց,
 Իւղ թափեալ անուն,
 20 Լցեր անուշահոտութեամբ զանհամութիւն բնութեանս,
 Վասն որոյ եւ աւրիորդք առձայնեալ փեսաւէրացն առաքելոց,
 Հաստատեալ զինքեանս իւղովս այս աւրհնութեամբ.
 Ահա ընկալցիս զպաղատանս ժողովելոցս,
 Յաղագս առաջիկայ աւծման իւղոյս
 25 Ընդունելոյ առ ի քէն շնորհս, աղաչեմք:

Բարուն պանծալի վեհիցն եւ ստորնայնոցս,
 Խորագոյն հիման եկեղեցւոյ քո ճարտարապետ,
 Որ եւ ի հնումն գորդէգրութեան
 Աւետիս աղանեաւ Հոգւոյն ի տիպ ճիթենւոյ առ Նոյ ծանուցեր.
 30 Զնոյն Մովսեսիւ ծաղկանց քոյիւք,
 Ընդ սոյն խառնութեամբ նշանակեցեր ընդ մերս աւծութեան,
 Զչորից առաքինութեանց խառնել միութիւն յորդիս աւծելոց,
 Որով աւծան պետք նախկի աւծելոցն հնոյ աւրինին,
 Դաս թագադարմից եւ մարգարէից՝
 35 Քահանայիւք եւ պաշտաւնէիւք.
 Սովաւ եւ ի նորումս զ'ի ձեռս աւաղակաց յանձնեալ,
 Նախահաւրն զվէրս հոգւոց բժշկեալ,
 Զմարգարէին բարբառ լցեալ,
 Աւծեր իւղով զգլուխս եւ բաժակաւ իմաստութեան զուարճացուցեր.
 40 Ահա ընկալցիս զպաղատանս ժողովելոցս,
 Յաղագս առաջիկայ աւծման իւղոյս
 Ընդունելոյ առ ի քէն շնորհս, աղաչեմք:

Սովին աւծմամբ իւղոյ զարգարեցեր զեկեղեցի քո, Քրիստոս,

18 A · ĒĒāŭ G · ÁĒĒāŭ A · ñ³ á³ Ý³ Ĩ̄ë ACDG Á½ »ë-
 i áóó
 20 ABCDFG ĒÁó»ñ A ½³ ÝŪ³ ÑáóĀÇóÝ ABCDEF μÁÝáó-
 Ā»³ Ýë
 21 E í³ eÝ áñá B ³ óñÇáñ¹ E ³ óñÇÝáñ¹ F ùñÇÝáñ¹ G
 ùñÇáñ¹ ù BEF ³ é³ ÝÓÝ³ ó»³ É ÷ È ³ éÓ³ Ū»³ É ABEG
 ÷ »ë³ í »ñ³ óÝ CD ÷ »ë³ òçñ³ óÁÝ
 22 AG Ñ³ ëì ³ ì »Ē E Ñ³ ëì ³ ì »³ ĩ ÇÝŪ³ Ýë G ùñÑÝáó-
 Ā»³ Ûμ
 26 A á³ ÝÓ³ Ĩ̄ ABCDEF Ēëì áñÝ³ Ū»áóé
 27 AC »Ĩ̄»óáŪE »Ĩ̄»óá BDEF áÇù ùá
 28 A ÑÁÝáóŪÝ BE ½áñ¹ ç · ñáóĀÇóÝ F ½áñ¹ ç · ĀñáóĀÇóÝ
 G ½áñ¹ ç · ñáóĀ»³ ÝÝ
 29 F ³ Ō³ óÝ»³ óÝ AE Ñá · áŪ ABCDF ÓÇĀ»ÝáŪE ÓÇĀ»Ýá
 30 ACDG Á½ÝáŪŪ BEF Á½ÝáŪ BCDEFG Ūáí èçëÇó AE
 ùáÇóŪ G ù³ éÇóŪ ÷ È ùáŪÇóŪ
 31 BEF ³ Ū» ÷ È ëáŪŪ A È³ éÝáóĀ»³ ÛμÝ AG ÝÁß³ Ý³ -

Ĩ̄»ó»ñ E ³ óĨ̄áóĀ»³ ÝÁÝ FG ūĨ̄áóĀ»³ Ý
 32 A Á½ááñÇóÝ BCDFG Á½ááñÇó E ááñÇó BEF ³ é³ ùÇ-
 ÝáóĀ»³ ÝóÝ E áñ¹ Çë Ū» óĨ̄»Ēáó FG ūĨ̄»Ēáó
 33 AG ūĨ̄³ Ý BCDEF ĒáóĨ̄³ Ý ÷ È ³ óĨ̄³ Ý A á »ì Āù
 BCDEF á ç Ĩ̄ ù CG Ý³ ÈÝÇ E ³ óĨ̄áóĀ»³ Ý F ūĨ̄»ĒáóÝ G
 ūĨ̄»Ēáó A ÑÁÝáŪE ÑÝá G ÑÁÝáŪŪ FG ùñÇÝÇÝ
 34 CG ¹³ èù
 35 FG á³ ßì ùÝçÇóŪ
 36 E ½Ō»éé ÷ È ½Ç Ō»éé G Á½ Ç Ō»éÁë ÷ È ½Ç Ō»éé
 CG ³ ÝĨ̄»³ É ÷ È Ū» ÝÓÝ»³ É
 37 CFG Ý³ È³ ÑŪñÝ AEG Á½í çñë BD Á½í »ñÁë CF
 Á½í çñÁë ABCDEF Ñá · áó A μĀĀÁßĨ̄»³ É BCDF μĀĀß-
 Ĩ̄»³ É G μĀĀÁßĨ̄»³ É
 38 A Á½Ū³ ñ · ³ ñçÝ ABCDF ĒÁó»³ É G ³ éĒÁó»³ É
 39 FG ūĨ̄»ñ E ÇóŌÇó ABCDEFG Á½ · ĒáóÈ F μ³ Á³ Ĩ̄»¹
 ACD ½Áó³ ñ×³ óáóó»ñ BEF ½Áó³ ñ×³ óá
 43 FG ūĨ̄» Ûμ E Çóóá

Անհիւթական Հոգւոյն իջմամբ նախ զորս ի վերնատունն,
 45 Զնոյն ընդ հիւթականիս իւղոյ եւ ջրոյ
 ԶՀոգւոյդ խառնեալ զաւրութիւն,
 Ծնար սովաւ զառ ի քեզ հաւատացեալս յորդիս լուսոյ,
 Եւ յորդիս տուրնջեան յաւծումն քահանայական եւ թագաւորական.
 Դրոշմն տիրական եւ կնիք զգայական,
 50 Ծերութիւն իմաստութեան ի ձէթ հոգւոց պարարտութեան,
 Յորմէ աւծան հեթանոսք պարզեալ իւղով ի լերին սրբութեան.
 Ահա ընկալցիս զպաղատանս ժողովելոցս,
 Յաղագս առաջիկայ աւծման իւղոյս
 Ընդունելոյ առ ի քէն շնորհս, աղաչեմք:

55 Եկեալքս ի տաճար փառաց քոց, աւծեալդ Աստուծոյ
 Հովուապետք՝ հովուաւք եւ պաշտանէիւք,
 Զձեռս եւ զմիտս վեր ամբառնամք առ մերձդ ամենից.
 Ժամանեա՛ անհեռանալի ի մէջ յանուն քո ժողովելոց,
 Ընկա՛լ ի լրումն եկեղեցւոյ քո զընծայեալս ի քոյոց պարզեւաց
 60 Եւ զոգւոյդ միացո աներեւոյթ զաւրութիւն,
 Ընդ իւղս այս երեւելի ի գուարթութիւն տրտմեցելոց
 Յաւծումն եղջիւր եկեղեցւոյ
 Խեթկել զընդդիմամարտին զաւրութիւն եղիցի սա նշան,
 Ի ճակատ նախահրաւէր կոչելոցն յարքայութիւնդ երկնից.
 65 Ահա ընկալցիս զպաղատանս ժողովելոցս,
 Յաղագս առաջիկայ աւծման իւղոյս
 Ընդունելոյ առ ի քէն շնորհս, աղաչեմք:

Սրբեա՛ զմիտս եւ զխորհուրդս
 Եւ զգայական բնութիւնս սովաւ աւծելոց՝

44 F ³ YÑÇõñ³ İ³ Ý ABCDEF Ñá. áŰ E í »ñY³ ì áóY G
 í »ñY³ ì áóYÁY
 45 FG Á½YáŰ F ÑÇÁ³ İ³ ÝÇë E ÇõĐá »õ çñá
 46 A Á½Ñá. óáŰ BCDEF Á½Ñá. áŰ G Ñá. óáŰ CEF G ½á-
 ñáõÁÇõY
 47 ABCDFG ÍÁY³ ñ E áñ¹ Çë DE éáõéá
 48 E áñ¹ Çë ABCDG ì ÁóÁYÇ³» Ý BCD Ű õí áóŰÁY FG Ű-
 ÍáóŰY
 49 ACFG ¹ ñáßŰÁY BDE ¹ ÁñáßŰÁY BCDFG Á½. ³ Ű İ³ Ý
 50 ABCDEF Í»ñáõÁ»³ Ý ABCD ÇŰ³ ëì áóÁÇõY
 51 FG úí³ Ý E á³ ñ½ A é»ñÇY ACFG ëÁñµáõÁ»³ Ý B
 ëÁñµáõÁÇõY DE ëÁñµáõÁÇõY
 55 BD çÍ »³ ĩë FG úÍ »³ é¹
 56 A Ñáí õ³ á »ì ù BF Ñáí áõ³ á »ì E Ñáí ³ á »ì FG Ñá-
 í áõù E á³ ßì áYÇõù FG á³ ßì ùYÇõù
 57 ABDEFG Á½Ó»éé C Á½Ó»éÁë BCDF Á½ŰÇì Áë EG
 Á½ŰÇì ë F Ñ³ Űµ³ éY³ Űù A Ű»ñì ÷ È Ű»ñó¹ BDEF

Ű»ñ ÷ È Ű»ñó¹ G ì çñ¹ ÷ È Ű»ñó¹
 58 C Á³ Ű³ Ý»³ ĩñ³ óáõ³ Í¹ Á³ Ű³ Ý»³ Ű»½ A ³ éÑ»é³ -
 Ý³ ĩÇ G ³ YÑ»é³ Ý³ ĩÇ¹ E ³ ÝáóY AG ÁáŌáí »éáóë
 59 BCD éÁñáóŰY E éáóŰY ÷ È éñáóŰY ABCDF »Í »Ō»óáŰ
 E »Í »Ō»óá BCDE ½ÁYÓ³ Ű³ ĩë AE ùááó G ùáŰ
 60 B ½³ õ. áŰ CDE ½á. áŰ F ½á. áõì ÷ È ½á. óáŰ G ½Ñá-
 . óáŰ ABCDF ŰÇ³ óáŰE ³ Ý»ñ»óáõÁ CFG ½áñáõÁÇõY
 61 BCD ÇõŌÁë ABCDEG ì Áñì Ű»ó»éáó
 62 FG ŰíáóŰY ACDG »Ōç»ñ E »Ōçáõñ F »Ōç»õñ AE »-
 Í »Ō»óáŰ
 63 ACD ÈçÁİ »É BEF Ç ë»Áİ »É ÷ È È»Áİ »É BE ½ÁY¹ Ç-
 Ű³ Ű³ ñì ÇY CDEG ½áñáõÁÇõY E »Ō»óÇ BDE ë³ Ű
 ABDFG YÁß³ Y
 64 C Y³ È³ Ññùçñ G Í áá»ó»éáóY E ³ ñù³ ĩáõÁÇõY¹
 68 ACEFG ëÁñµ»³ BD ëÁñµ»³ ŰBFG Á½ŰÇì ë CD Á½-
 ŰÇì Áë EG Á½ÉáñÑáõñ¹ ë
 69 BCDFG Á½. ³ Ű İ³ Ý C éáí ù FG úí »éáó

- 70 Ծնանիլ յորդեգրութիւն Հաւրդ երկնաւորի ի քում ժառանգակցութիւնն,
Նկարել վերստին զպատկերոյ քո գեղեցկութիւն ի դէմս ամենի,
Զգենուլ զքեզ իբր գեղմամբ պարածածկեալ
Ոչխար եւ գառն Աստուծոյ.
Զպատմուճանդ առաջին, ըստ անառակին,
- 75 Ոչ մերկանալ դարձեալ, այլ մաքրել արտասուաւք,
Զխայթուածս թունից մահաբերին
Սպեղանեաւս այսու բժշկեսցես.
Ահա ընկալցիս զպաղատանս ժողովելոցս,
Յաղագս առաջիկայ ակծման իւղոյս
- 80 Ընդունելոյ առ ի քէն շնորհս, աղաչեմք:

Ի Հաւրէ բղխումն անսպառ,
Որդւոյ փառակից Հոգի Աստուծոյ,
Ի ջուրց վերաստեղծիչ կենդանեաց՝
Զգալեաց յառաջնումն եւ իմանալեաց յերկրորդումն,
85 Առ որ պաղատիմք հայցմամբ մաղթանաց
Ժողովեալքս առաջի քո՝
Հեղուլ առատապէս զշնորհաց քոց զանազանութիւն
Ի յիւզս այս սրբութեան,
Ըստ էակցի քո մարդեղութեան ի մեզ նկարեալ
90 ԶՀոգի իմաստութեան եւ հանճարոյ,
ԶՀոգի խորհրդոյ եւ զաւրութեան,
ԶՀոգի գիտութեան եւ աստուածալաշտութեան,
ԶՀոգի երկիւղի Աստուծոյ եւ որդէգրութեան,
Լնուլ սովաւ զրոշմեցելոցն եւլթնարփեան շնորհի քո առատութեամբ,
95 Բարեխաւսութեամբ մաքրեալ հոգւոց քոց բնակութեան,
Արժանացելոց իննեակ դասուց հոգեղինաց

70 BCDEF ÍÁÝ³ ÝÇÉ G ÍÝ³ Ý»É E áñ¹ ç· ñáóÃÇóÝ FG Ñññ¹ AC Á³ é³ Ý·³ Í óáóÃÇóÝÁÝ BD Á³ é³ Ý· Í óáó-ÃÇóÝÁÝ EF Á³ é³ Ý· óáóÃÇóÝÁÝ G Á³ é³ Ý·³ Í óáó-ÃÇóÝ	84 A è·³ É»³ ó BCDEFG Á½·³ É»³ ó E ÇÛ³ Ý³ É³ ó ABDF ÛñÏ ñáñ¹ áóÛè
71 ABCDEFG ÝÁÍ³ ñ»É¹ ñ»ÁèÏ ÇÝ A Á½á³ ì¹ Í»ñÇ BD Á½á³ ì¹ Í»ñáÛ CE Á½á³ ì¹ Í»ñÇÛ F Á½á³ ì¹ ÍÇ ÷ È½á³ ì¹ Í»ñáÛ G ½á³ ì¹ Í»ñÇ D³ ÛçÝÇ G³ Û»ÝÇó	85 E á³ Ò³ ì¹ »Ûè BE Û³ ÈÃ³ Ý³ ó
72 EG Á½·³ »ÝáóÉ ABCDEFG Á½»½ BDEF ·³ Ò³ Ûµ	87 BCDFG Á½»ÝáñÑ³ ó E Á½»ÝáñÑ³³ ó
74 ABCDF Á½á³ ì¹ Ûáó»³ Ý¹	88 BCDF Û»óÏè E »³ óÏè ACDG èÁñµáóÃ»³ Ý BF èÁñ-µáóÃÇóÝ E èñµáóÃÇóÝ
75 A³ ÛÉ¹³ ñÓ»³ È B Û³ ñññ»É FG³ ñÏ³ éáóòù	89 ABCDFG ÝÁÍ³ ñ»³ È
76 G ½É³ ÛÁáó³ Í ABDEFG ÁÇóÝÇó E Û³ Ñ³ ì»ñÇÝ	90 E Ñ³ Ý»³ ñá
77 BEF èá»Ï³ Ý³ óè G Áèá»Ï³ Ý»³ óè E³ Ûè³ ó ÷ È³ éáó ABCDEFG µÁÁÁßÏ³ »éó»è	91 ABCDEF Ñá· Ç ABCDFG ÈáñÑÁñ¹ áÛ E ÈáñÑñ¹ áÛ BCDFG ½áñáóÃ»³ Ý
81 FG Ññç AG µÁÓÈáóÛÛ BCDF µÁÈáóÛÛ E µÈáóÛÛ ABCDFG³ ÝÁèá³ é	92 BEF Ñá· Ç
82 AC áñ¹ áÛ	93 BEF Ñá· Ç C ìáñ¹ ç· ñáóÃ»³ Ý
83 E Í»Ý¹³ Ý³ ó	94 B ÉÁÝ»Éá¹ CDG ÉÁÝáóÉ E ÉÁÇÝ»Éá¹ F ÈÇÝ»Éá¹ ABCDF »óÁÝ³ ñ÷ »³ Ý FG »ùÁÝ³ ñ÷ »³ Ý
	95 BE µ³ ñçÈ³ óèáóÃ»³ Ûµ FG µ³ ñ»ÈùèáóÃ»³ Ûµ ABCDEF Ñá· áó AG ùáóÛ
	96 E ÇÝÝ³ Í

Եւ ընտրելոց ի քէն հողեղինաց.
 Ամէնաւրհնեալ կուսի Մարիամու Աստուածածնի՝
 Մեծին ի ծնունդս կանանց,
 100 Նախահրաւէր այսմ շնորհի Մկրտչին Յովհաննու,
 Նախնոյն վկայից եւ սարկաւագաց՝ սրբոյն Ստեփանոսի,
 Առաքելովք եւ մարգարէիւք,
 Մարտիրոսաւք եւ ճգնաւորաւք,
 Եւ համաւրէն սովաւ աւծելովք արդարոցն
 105 Եւ որ այսր աւծմամբ զմեզ Լուսաւորչի՝ սրբոյն Գրիգորի.
 Ահա յիշեսցի եւ զհոգիս հանգուցելոց մերոց՝
 Հաւատով ի քեզ ննջեցելոց, խնդրեմք.

Եւ եւս առաւել
 Զյորդորումն սիրոյ եւ զգործս բարեաց պարգեւել մեզ, խնդրեմք:

110 Զանձինս մեր եւ զմիմեանս
 Տեառն Աստուծոյ ամենակալի յանձն արասցուք, խնդրեմք:

Բոտեա զմեզ սովին աւծութեամբ
 Ի հուր սիրոյ քո, հուրդ Աստուած, խնդրեմք:

Գերագունիդ էի գթութեան
 115 Զքոյս պարգեւ շնորհի աւծեմք յաղերս փարելի.
 Շնորհեա՛ սովաւ զխաղաղութիւն եկեղեցւոյ
 Եւ ընդ սովին տաւաղեալ հաւտի,
 Պահեա զնուիրող այսր ընծայի

97 E ÁÝ¹ ñ»Éáó
 98 E ³ Û»Ý³ óñÑÝ»³ É G ³ Û»ÝüñÑÝ»³ É AG Í áóëÇÝ G
 ³ èì áó³ Í³ ÍÝÇÝ
 99 G ÍÝáóÝ¹ Áë
 100 E Ý³ È³ Ññ³ Û¿ñ G ³ ÌëÀÙ BDEF ³ ÒÈ³ ñÑÇ ÷ È
 ÒÝáñÑÇ BCD ÙÍ Áñì áÇÝ E ÙÍ ñì ÇáÇÝ F ÙÁÍ ñì áÇÝ G
 ÙÁÍ Áñì áÇÝ E Ìáì ³ ÝÝáó
 101 G Ý³ ÈÝóáŸ FG í ÁÍ³ ƒó CDFG ëÁñµáŸ B ëÁµáŸ
 AFG èì »÷³ ÝÝáëÇ
 102 C Û³ ñ· ¿Çóù
 103 BCEFG Û³ ñì Çñáëù AD ×Á· Ý³ óáñ³ óù B ×ÁÝ· Ý³ -
 óáñù CEF ×· Ý³ óáñù G ×Á· Ý³ óáñù
 104 CDG Ñ³ Ùñ¿Ý FG ùÍ»Éáí ù BEF ³ ñ¹³ ñáóÁÝ
 105 FG ùÍÛ³ Ûµ G ùÍÛ³ Ûµ ÉáóëáŸ ABCDFG Á½Ÿ»½ B Éáó-
 ë³ óáñá EF Éáóë³ óáñÇá BCDFFG ëÁñµáŸ
 106 ABCDEF 106-107-ñ¹ ì áó»ñÇ ÷ áÈ³ ñ¿Ý³ ³ Ñ³
 ƒÇ»ëóÇ (A ƒÇ»³) G 106-107-ñ¹ ì áó»ñÇ ÷ áÈ³ ñ¿Ý³
 ³ Ñ³ ƒÇ»ëó»ë
 108 C ³ éù»É
 109 ABCDEF áÇ³ ì áóÁ G ½ñáñ¹ áñáóŸÁÝ G Á½· áñÍÁë G
 ÉÁÝ¹ ñ»Ù G ì áóÇó ƒì áó ì áóñ Û»½ ì ¿ñ

110 ABCDEF 110-111-ñ¹ ì áó»ñÁ³ Á»ñÇ G ½³ ÝÓÇÝÁë G
 Á½ÛÇÛ»³ ÝÁë
 111 AEF ì áóÇó ƒì áó áóáñÛ»³ ó Û»½ ì ¿ñ ³ èì áó³ Í
 (AE ì áóÁ³ Á»ñÇ) G ³ Û»Ý³ Í³ ÉÇÝ G áÇù ÈÝ¹ ñ»Ù G
 ì áóÇó ƒì áó ù»½ ì »³ éÝ¹ ƒ³ ÝÓÝ »ÓÇóáóù
 112 BEF ñáì »³ ÛD ññáì »³ Û ABCDFG Á½Ÿ»½ F ƒ³ Íáó-
 Á»³ Ûµ ÷ È³ óÍáóÁ»³ Ûµ G ùÍáóÁ»³ Ûµ
 113 E ëÇñá BC uáŸ BDF Ñññ¹ ÷ È Ñáóñ¹ C Ñññ¹ áóŸ-
 Óáó³ Í³ Ñáóñ¹ E Ñ³ óñ¹ ÷ È Ñáóñ¹ A ³ èì Áó³ Í DG
 ÈÁÝ¹ ñ»Ù
 114 ABDE · ñ³ · áóÝÇ¹ AF · ÁÁáóÁ»³ Ý E · ¹ áóÁ»³ Ý G
 · ñ³ · áóÝÇ ¿Ç¹ · ÁÁáóÁ»³ Ý ÷ È ì áóÇ
 115 ACG ³ Í»Ù ÷ È³ óÍ»Ù EF ùÍ»Ù F ƒ³ Ó³ · ë ÷ È ƒ³ -
 Ó»ñë
 116 B ÒÝáñÑ»³ ó ABCDEF Á½È³ Ó³ ÓáóÁÇóÝ ABCDF »-
 Í»Ó»óáŸE »Í»Ó»óá
 117 G éáí ÇÛµ C ì ³ Ó³ ì³ ñ³ É G ì ³ Ó³ ó³ ñ³ É FG Ññ-
 ì Ç
 118 A Á½ÝáóÇñ³ óŸ BD Á½ÝÁóÇñóŸ C Á½ÝÁóÇñ³ óŸ E Á½-
 ÝáóÇñáŸ F Á½ÝáóÇñóŸ G ½ÝÁóÇñáŸ

- Զհայրապետս մեր՝ զտէր [այս անունն]՝ քեզ ի հաճոյս,
 120 Եպիսկոպոսաւք եւ վարդապետաւք,
 Քահանայիւք եւ սարկաւազաւք եւ պաշտանէիւք.
 Զաւրացո՛ր եւ զաւծեալսն ի թագ արքայութեան
 Սորին շնորհիւ պսակեալ,
 Զաւրապետաւք եւ զաւրականաւք՝
 125 Վանել զներհական զաւրութիւնս ոչ աւծելոցն խաւարազգեստից.
 Պարգեւեա՛ սովաւ եւ տարերաց զբարեխառնութիւն,
 Բուսոց եւ տնկոց՝ զառատապէս պտղաբերութիւն.
 Յիշեա՛ եւ զհոգիս ննջեցելոց մերոց՝
 Սրբալոյս այս իւղոյ մեռոնիւ աւծելոց,
 130 Եւ ի ծագման քո մեծի իբր զիւղեալ պատրոյկ
 Վառեսցես ընդ նոսին եւ զմեզ անշէջ քո լուսով:
 Եւ այժմ ողորմեա՛ց մեզ, Տէր Աստուած մեր,
 Ըստ մեծի ողորմութեան քում:

119 AG $\frac{1}{2}\bar{N}^3 \bar{H}^3 \acute{a} \gg i \acute{A} \bar{e} B C D F G \frac{1}{2}\bar{N}^3 \bar{H}^3 \acute{a} \gg i \bar{e} A B C D F G$
 $\acute{A} \frac{1}{2} i \bar{z} \bar{n}$
 120 BEFG $\gg \acute{a} \bar{C} \bar{e} \bar{I} \acute{a} \acute{a} \acute{a} \bar{e} \bar{u} \bar{u} A B E F G \acute{I}^3 \bar{n}^1 \acute{a} \gg i \bar{u} \bar{u}$
 121 BEFG $\bar{e}^3 \bar{n} \bar{I}^3 \bar{o}^3 \cdot \bar{u} \bar{u} F G \acute{a}^3 \bar{b} i \bar{u} \bar{Y} \bar{z} \bar{C} \bar{o} \bar{u}$
 122 ABD $\frac{1}{2} \bar{o} \bar{n}^3 \acute{o} \acute{a} \bar{U} C F G \frac{1}{2} \bar{u} \bar{n}^3 \acute{o} \acute{a} F G \frac{1}{2} \bar{u} \bar{I}^3 \gg \bar{e} \bar{e} \bar{Y}$
 123 A $\bar{e} \acute{a} i \bar{C} \bar{Y} A G \acute{a} \acute{A} \bar{e}^3 \bar{I}^3 \gg \bar{E}$
 124 B $\frac{1}{2} \bar{o} \bar{n}^3 \acute{a} \gg i \bar{u} \bar{u} C D \frac{1}{2} \bar{u} \bar{n}^3 \acute{a} \gg i^3 \bar{o} \bar{u} F G \frac{1}{2} \bar{u} \bar{n}^3 \acute{a} \gg i \bar{u} \bar{u} C$
 $\frac{1}{2} \bar{u} \bar{n}^3 \bar{I}^3 \bar{Y}^3 \bar{o} \bar{u} F G \frac{1}{2} \bar{u} \bar{n}^3 \bar{I}^3 \bar{Y} \bar{u} \bar{u}$
 125 BEF $\acute{I}^3 \bar{Y}^3 \bar{e} \acute{E} A \acute{A} \frac{1}{2} \bar{Y}^3 \bar{n} \bar{N}^3 \bar{I}^3 \bar{Y} G \frac{1}{2} \bar{Y}^3 \bar{n} \bar{N}^3 \bar{I}^3 \bar{I}^3 \bar{Y}$
 $C D F G \frac{1}{2} \bar{u} \bar{n} \acute{a} \acute{o} \bar{A} \bar{C} \bar{o} \bar{Y} \bar{e} F G \bar{u} \bar{I}^3 \gg \bar{e} \acute{a} \bar{o} \bar{Y}$
 126 E $\bar{e} \acute{a} i \gg \bar{o} G \frac{1}{2} i^3 \bar{n}^3 \bar{o} B \acute{A} \frac{1}{2} \mu^3 \bar{n} \bar{z} \bar{E}^3 \bar{e} \acute{Y} \acute{a} \bar{o} \bar{A} \bar{C} \bar{o} \bar{Y}$
 $C D F \acute{A} \frac{1}{2} \mu^3 \bar{n} \gg \bar{E}^3 \bar{e} \acute{Y} \acute{a} \bar{o} \bar{A} \bar{C} \bar{o} \bar{Y} E \frac{1}{2} \mu^3 \bar{n} \bar{z} \bar{E}^3 \bar{e} \acute{Y} \acute{a} \bar{o} \bar{A} \bar{C} \bar{o} \bar{Y}$

127 CDF $\mu \acute{a} \bar{o} \bar{e} \acute{a} \bar{o} \bar{o} B C D F G \bar{i} \acute{A} \bar{Y} \bar{I}^3 \acute{a} \acute{o} F G \acute{a} \acute{A} i \bar{O}^3 \mu \gg \bar{n} \acute{a} \bar{o} -$
 $\bar{A} \bar{C} \bar{o} \bar{Y}$
 128 BD $\bar{U} \bar{C} \bar{B} \gg \bar{U} F G \bar{Y} \acute{A} \bar{Y} \bar{C} \gg \bar{o} \gg \bar{e} \acute{a} \bar{o}$
 129 ABCDFG $\bar{e} \acute{A} \bar{n} \mu^3 \bar{e} \acute{a} \bar{I} \bar{e} E \bar{e} \acute{A} \bar{n} \mu^3 \bar{e} \acute{a} \bar{o} \bar{e} A \bar{a} \bar{C} \bar{u}^3 \bar{I} \bar{e} E \bar{C} \bar{o} \bar{O} \bar{e}$
 $G \bar{U} \bar{C} \bar{o} \bar{e} \bar{u} \bar{Y} \bar{C} \bar{o} E^3 \bar{o} \bar{I}^3 \gg \bar{e} \acute{a} \bar{U} F G \bar{u} \bar{I}^3 \gg \bar{e} \acute{a} \bar{o}$
 130 BDEF $\frac{1}{2} \bar{a} \bar{o} \bar{O} \bar{O} \gg \bar{e} \bar{I} \bar{e} \bar{E} \frac{1}{2} \bar{C} \bar{o} \bar{O} \gg \bar{e} \bar{I}$
 131 BF $\acute{A} \bar{Y}^1 \bar{Y} \acute{a} \bar{e} \bar{C} \bar{Y} \acute{A} \bar{Y}^1 \bar{Y} \acute{a} \bar{e} \bar{C} \bar{Y} E G \acute{A} \frac{1}{2} \bar{U} \gg \frac{1}{2}$
 133 A $\bar{u} \acute{a} \bar{o} \bar{U}^3 \bar{O}^3 \bar{a} \gg \bar{U} \bar{u} C \bar{u} \acute{a} \bar{o} \bar{U}^3 \bar{e}^3 \bar{e} \acute{o} \acute{a} \bar{o} \bar{u} F \bar{u} \acute{a} \bar{o} \bar{U}^3 \bar{e}^3 \bar{e} -$
 $\acute{o} \acute{a} \bar{o} \bar{u}^3 \bar{U} \gg \bar{Y} \gg \bar{u} \gg \bar{Y} \bar{U} \bar{C}^3 [\mu^3 \bar{Y} \acute{a} \bar{o} \bar{A} \bar{A} \gg \bar{U} \mu]$
 134 G $\bar{i} \acute{a} \bar{O} \bar{C} \bar{o} \bar{U} \bar{i} \acute{a} \bar{U}^3 \bar{e}^3 \bar{e} \acute{o} \acute{a} \bar{o} \bar{u}^3 \bar{U} \gg \bar{Y} \gg \bar{u} \gg \bar{Y} \bar{U} \bar{C}^3 \mu^3 \bar{Y} \acute{a} \bar{o} -$
 $\bar{A} \bar{A} \gg \bar{U} \mu. \bar{i} \bar{z} \bar{n} \acute{a} \bar{O} \bar{a} \bar{n} \bar{U} \gg \bar{a}^3, \bar{i} \bar{z} \bar{n} \acute{a} \bar{O} \bar{a} \bar{n} \bar{U} \gg \bar{a}^3, \bar{e} \acute{a} \bar{o} \bar{n} \bar{i} \bar{z} \bar{n} \gg \bar{o}$
 $\acute{a} \bar{O} \bar{a} \bar{n} \bar{U} \gg \bar{a}^3$

ՅԱԲԵԼՈՒԱԾՆԵՐ

ՏԱՂԵՐ, ՓՈԽԵՐ

ձԷ. ՏԱՂ ԱԻԵՏԵԱՑ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻՆ,
Ի ՏԷՐ ՆԵՐՍԻՍԷ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԷ

Այսաւր երեւի անտեսն ի բարձանց.
 Բանին բընութեամբ բոլոր եղականք
 Գովեն գունդք վեհից վերին պետութեանցն:
 Դարձեալ կերպանայ ըզմերս ի Կուսէն,
 5 Եղանի Հանգոյն Հողածնեալ մարդոյն.
 Զարգանայր մանուկ Հողաստեղծուածոյս,
 Էրեւի ծաղիկ նոր շառաւիղին
 Ընդ այն յայտնափոխ փոխարկեալ մարդոյն,
 Թէ 'նդ այդ յանցանացդ, որ ի պատրողէն:
 10 Ժամանակ եհաս Կուսին աւետեաց,
 Ի յորովայնէ նըլաստ երեւեալ
 Լընու զամենայն զոր յառաջն ասաց:
 Խաղայր խորհըրդով մեծըն Գաբրիէլ
 Ծանուցող եղեալ Կուսին աւետեաց.
 15 – Կենաց ես յայտնող, կոյս եւ անարատ,

² 0μÇõñŸ»ñ

- A - 0»é. 7785, Ā»ñĀ 266³ - 267³
  - B - 0»é. 3503, Ā»ñĀ 12μ-13μ
  - C - 0»é. 554, Ā»ñĀ 19μ-21³
  - D - 0»é. 474, Ā»ñĀ 14³ - 15³
  - E - 0»é. 6495, Ā»ñĀ 84³ μ
  - F - 0»é. 2672, Ā»ñĀ 24μ-25³
  - G - ı´³ ½Ÿ³ í çàS, ì »Ÿı ÇĪ, 1907, ĀÇõ 2, çç 62
- Ēañ³ · Çñ
- A ² ŸĒ Ĩ³ 0 ² õ»ı »³ ó ² ëĭ áõ³ Í³ ÍŸÇŸ B³ ŸĒañ³ -
  - Çñ C Ĩ³ 0 Ç Ĩ³ çñ Ũ»ñëçëç Ɔ³ Ÿáõ Í³ Āáõ0ÇĪ áëç D
  - ŨáŸŸ Ũ»ñë»ëÇ Ĩ³ »³ éŸÁŸ ³ é³ ó»³ É E Ĩ³ 0 Ç Ĩ³ çñ
  - Ũ»ñëç[ëç] F Ĩ³ 0 Ç Ũ»ñëçë È³ ŨμñáŸ³ óáŸ ³ é³ -
  - ó»³ É [³ óáõñ Ĩ ŸŸ¹ »³ Ÿ] G Ĩ³ 0 Ĩ ŸŸ¹ »³ Ÿ, Ç Ĩ³ çñ
  - Ũ»ñëçëç Ĩ Ē³ ŸóóáŸ
- Ĩ³ Ÿñ³ Ĩ³ a¹ ² - 0
- ŸŸ³ · Çñ
- 1 AB³ ŸŸ³ éŸ ÷ È³ Ÿı »éŸ
  - 2 CDEG μÁŸáõĀÇõŸŸ
  - 3 CD · áõŸŸ ÷ È · áõŸŸ ù B í »ŸÇõŸ DG á »ı áõĀ»³ Ÿó
  - 4 D Ĩ³ ñá»³ Ÿ³

- 5 B Ñá0³ ó»³ É CDEG »ñ»õÇ Í³ 0ÇĪ Ÿáñ Ɔ³ é³ ó»0ÇŸ
- ÷ È Ĩ³ á0Ç
- 6 E Ũ³ ŸáõĪŸ AF Ñá0³ ëĭ »0Īáõ³ Íáóë B Ñá0³ ëĭ »0-
- Íáõ³ ÍáŸë CE Ñá0³ ëĭ »0Īó³ ÍáŸë
- 7 AC »ñ»õÇ B Ɔ³ é³ ó»0ÇŸ F Ɔ³ éúÇ0ÇŸ CEG çŸ³ Ÿáõ-
- çĪÇ (E çŸ³ Ÿáõ»ĪÇ G çŸŸ³ ŸáõçĪÇ) · áõƆ³ Ĩ ĪÇŸ»Ēáı
- ÷ È Ĩ³ á0Ç D »ñ³ ŸŸŸ³ Ÿë³ õñ Ũ»½ ½³ õñŸ »ñĪ Ÿ³ ŸŸáó
- ÷ È Ĩ³ á0Ç
- 8 C áÇı» Ĩ³ á0Ā D Ɔ³ Ÿı Ÿ³ á çë G Ÿáı Ÿ³ ÷ áÈ ÷ È Ɔ³ Ÿı -
- Ÿ³ ÷ áÈ B Ũ³ ñ¹ óáŸŸ
- 9 ABCDEF ÁŸ¹ ÷ È Ɔ³ Ÿı B Ɔ³ Ÿı ÷ È ³ Ɔ³ C Ɔ³ Ÿó³ Ÿ-
- ó³ ó¹ D ³ Ÿó³ Ÿ³ ó¹ G Ɔ³ Ÿó³ Ÿ³ ó B á³ ñı á0çŸ
- 10 AB çŸ³ è G ÍáõëÇŸŸ B³ ó»ı »³ óŸ
- 11 C áÇı» Ĩ³ á0Ā EG Ÿáıáı³ ŸŸç D Ÿáõ³ ëĭ EG ³ Ÿë»ñŸ
- ÷ È Ÿá0³ ëĭ
- 12 G ÉÁŸáõĒ CEG Ÿ³ È Èáëĭ ³ ó³ ó ÷ È Ɔ³ é³ çŸ ³ é³ ó
- D Ɔ³ é³ ç
- 13 D È³ Ÿë Ÿı E ÈáñŸñ¹ áı CDEG á »ı ÁŸ ÷ È Ũ»ÍÁŸ
- 14 ABE Í³ Ÿáóó³ ó0 F Í³ Ÿáóó0
- 15 AB Ɔ³ Ÿı Ÿ³ ó0

Հոգի Աստուծոյ ի քեզ եկեացէ,
 Զայն Տեառն զաւրութեանց ի քեզ որոտայ:
 Ղաւղեալ սուրբ Կուսին յահէ հրեշտակին,
 Ճեպէր հիացմամբ սափորովն յաղբիւրն,
 20 Միայն հիացեալ ընդ միտս զարմանայր.
 – Յառնէ երկրածնէ ոչ իցեմ խաբեալ,
 Նորասքանչ է բանս, զոր ես լըսեցի:
 Շտապով տագնապէր, երկիւղիւ լընոյր.
 – Ուստի այս լիցի, – զայն պատասխանէր, –
 25 Զունիմ ինչ կարծիս, հրեշտակ Աստուծոյ:
 Պանծալի ձայնիւ գոչէր Գաբրիէլ.
 – Զահին մեծ արփւոյն ընդունակ եղեր,
 Ռահ ուղղեալ յերկնից բերեմ զաւետիս,
 Սպասաւորեմ ես սուրբ թագաւորին,
 30 Վերուստ եմ իջեալ տալով զաւետիս,
 Տալով զաւետիս, որ ոչ անցանէ,
 Րաբունին էից ի քէն ծընանի:
 Յընծա՛, զուստր անմեղ Եւայի ունկամբն,
 Իրլթանիւթ մարմնով, լուծիչ տըրտմութեանց.
 35 Փառաց թագաւորն ի քէն մեզ յայտնեալ,
 Քեզ փա՛ւք վայելէ յաւիտեանս, ամէն:

16 CEG Ñá· ÇÝ

17 G ½ññáóĀ»³ Ýó D áñái³

18 G ŌúŌ»³ Ē

19 C ÑÇ³ ó³ Ûµ CG è³ ÷ áñái³ ABDF ƒ³ Ōµ»ñÝ

20 E ÑÇ³ Ý³ ƒ³ D ÛÇÏ Áè E ÛÇÏ éÁÝ

21 AB ƒ³ñĭñ³ ÍÝĹ E »ñĭñ³ ÍÁÝĹ F ƒ³ñĭñ³ ÍĹ

22 C Ýáñ³ ù³ Ýá ABDF Ó³ Ƴ̄è áñ ÇÝÓ »ñ»óÇ ÷ È µ³ Ýè
 ½áñ »è ĒÁè»óÇ

23 C Áβĭ³ ÷ à áí B »ñĭ»ŌÇó D »ñĭ ÇóŌ

24 G Ó³ Ƴ̄ ÷ È ½³ Ƴ̄

25 D Ññ»βĭ³ ÷ Í ù

27 E ç³ ÑÇ CDE³ ñ÷ áŪ ABE ÁÝ¹ áóÝ³ óŌ F ÁÝ¹ áóÝúŌ

28 BCD áóŌ»³ Ē

30 AF ĭ³ ĒáŪ

31 D áÇù ĭ³ Ēáí ½³ ó»ĭ Çè

32 D ñ³ máóÝÝ AB ƒ³Çó F ƒ³ñĭ ÝÇó ÷ È ĹÇó D ÍÝ³ ÝÇ

33 F óÁÝÍ³ Û CEG óÁÝÍ³ ¹ áó Ñá· áí (G Ñá· óái), Í áŪ
 éÁ¹ Û³ ñÇ³ Û ÷ È ĭ áŌÇ D óÝÍ³ ŪŪ³ ñÇ³ Û Û³ ƒ³ µ³ -
 ÝÇÝ ĭ»Ý³ ó ÷ È ĭ áŌÇ

34 BDG óÇóĀ³ ÷ ÝÝÇóĀ ÷ È óÇóĀ³ ÝÇóĀ BCEG ĭ Áñĭ Ūáó-
 Ā»³ Ý DF ĭ ñĭ ŪáóĀ»³ Ýó

ձԸ. ՏԱՂ ԾՆՆԴԵԱՆ ՃՐԱԳԱԼՈՒՑԻՆ,
Ի ՏԷՐ ՆԵՐՍԷՍ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԷ

*Անմահից արքայն եւ սրովբէից անտեսն
Յերկնից ի յերկիր խոնարհեցաւ կամաւ:*

*Բարձրեալ թագաւորն ըզ Գաբրիէլ կոչեաց,
Առ Կոյսն առաքեաց, զխորհուրդըն մեծ յայտնեաց:*

5 *Գաբրիէլ եկեալ զողջոյնըն տայր Կուսին.
– Ուրախ լե՛ր, բերկրեալդ, մայր լինելով փըրկչին:*

*Դրոշմեալ ըզսուրբ Կոյսն Գաբրիէլի բարբառն,
Եւ առընկալաւ զԱստուածըն Բանն յինքեան:*

10 *Երկինք հիացեալ սասանեցան յահէն,
ԶԲանն Աստուած տեսեալ յարզանդ Կուսին իջեալ:*

*Զաւրքն անմարմնականք ահիւ մեծաւ պակեան,
ԶՏալիթայն տեսեալ Աստուածածին եղեալ:*

*Էղեալ անեղին 'ստ եղականաց մարմին,
Կերպարանըն Հաւր առեալ զկերպ մարդկային:*

² ӨмҮҗөһҮ»һ

A - Ө»é. 5328, Ä»һÄ 61µ-62µ
B - Ө»é. 423, Ä»һÄ 61³ µ
C - Ө»é. 6495, Ä»һÄ 89µ-90µ
D - Ө»é. 7958, Ä»һÄ 30³ -31³
E - Ө»é. 424, Ä»һÄ 17³ µ
F - Ө»é. 554, Ä»һÄ 6µ-7µ

Ėän³ · Ҷñ

AB î³ Ө³ ½ŸҶө C Úán¹ äñ³ İ D î³ Ө İ ÁŸÁŸ¹ »³ Ÿ, Ҷ
Û»ñè[Çè]ç İ³ ÄäŒҶİ äèç³ ³ è[³ ó»³ ĩ E Ø»Œ»¹ Ҷ »ö
î³ Ө Œñ³ . ³ ĩäöóҶŸ³ ³ è³ ÛF î³ Ө . »Œ»óҶİ Ө³ ñÛ³ ñ,
Ҷ î çñ Û»ñèçè İ³ ÄäŒҶİ [äèç]

İ³ ũ³ İ³ a¹ ² -à

´Ÿ³ · Ҷñ

1 AC օňámչոջŸ B օÄňámչոջŸ E օÄňái µչոջŸ F օňá-
µչոջŸ

2 B »ñİ ŸչոջŸ

3 F Ä³ . ³ öänÁŸ

4 C ũ»ñİ Ҷñè ÷ Ė³ ³ é İ äŕèŸ

5 B ½äŒҶäŸŸ

6 B µ»ñİ ñ»³ ĩÄ¹ C µ³ ŸҶŸ ÷ Ė ÷ Áñİ äҶŸ

7 ABDEF . ³ µñҶçĚҶ

8 CDE µ³ Ÿ B äҶù ŸҶŸ»³ Ÿ

9 B äҶù »ñİ ҶŸù ÑҶ³ ó»³ Ė

10 E ҶҶ»³ Ė İ äöèҶŸ ÷ Ė İ äöèҶŸ ҶҶ»³ Ė

11 B ½áñüŸ D ½áñù EF ½³ öñù F³ ŸÛ³ ñÛŸ³ İ³ Ÿ

13 DE ÁŸ¹ ³ Ÿ»ŒҶŸ

14 BCD Ñññ C ½Œ»ö ÷ Ė ½İ »ňá

15 Ընդ մարմնոյն խառնեալ եւ միացեալ լինի,
Բնութիւն Աստուծոյ ընդ մարդոյն մի Տէր կոչի:

Թագաւորն երկնի յերկրի երեւեսցի,
Բնութեամբ արարիչն որդի մարդոյ լինի:

20 Ժառանգ աւետեաց Աբրահամուն զարմի,
Այսաւր ի Կուսէն Աստուած եւ մարդ յայտնի:

Ի գիրկըս Կուսին Աստուած տըղայ բազմի,
Արարիչ լուսոյն խանձարրապատ լինի:

Լըւեալ Հերովդէս զհամբաւ ծնընդեան փրկչին,
Չարութեամբ լըցեալ տայր կոտորել զմանկտին:

25 Խորհուրդըն ծածկեալ այսաւր ծնընդեամբ յայտնեալ,
Նախամայրն Եւա ի յանիծից փրկեալ:

Ծնընդեամբ սուրբ Կուսին դրախտն Ադամայ բացաւ,
Եւ ծառն կենաց պարգեւ բնութեանս տըւաւ:

30 Կոյսըն Մարիամ Աստուածածին եղեալ,
Ի պարտուց նախնեաց բնութիւնս մեր ազատեալ:

Հաւր մեր Ադամայ վըճար պարտուցն եղեալ,
Եւ ազգ մարդկային յԱդինըն սուրբ դարձեալ:

Ձայնիւ ցընծութեամբ ներպարառեալ խընդամբ,
Յաւր նաւակատեաց ծնընդեան փրկչին խայտամբ:

35 Ղամբար լուսափայլ մեր հաւատով վառեալ,
Յաւր նաւակատեաց ճրագալուցիս բերկրեալ:

16 B μΎάοΆÇοΎΎ
 17 A έάοε³ ΎούάοŪª ÷ áĒζ A Ç ū·ñĭ ñÇ B »ō »ñĭ ñÇ C āÇù ū·ñĭ ñÇ A ζñ»ō»εόÇ
 19 D Ά³ ε³ Ύ· Ύ AC ³ ο»ϊ »³ οΎ B ̄³ ο»ϊ »³ οΎ CDE ³ μ· ñ³ Ñ³ Ūáō BC ½³ ñŪÇΎ
 20 BC ³ έεñ
 21 E ι ΆŌ³
 22 A ³ ñ³ ñáŌ B ³ ñ³ ñáŌÇΎ F Ē³ ΎÓ³ ññª³ ι
 23 C Ñ»ñª¹ ζε B ÍÁΎÁΎ¹»³ Ύ A ÷ ñĭ áÇΎ
 24 AB Ύ³ Ē³ ΎŌáō á³ ñÇΎ ÷ Ē á³ ñáōĀ»³ Ūμ έÁó»³ έ E ½¹ áĭ áñ»έ B ½Ū³ ΎÍ áōΎε DE Ū³ ΎÍ ι ÇΎ F ½Ū³ ΎÍ ι Ç
 25 B ΈáñŊáōñ¹ Ύ B ³ έεñ ÍÁΎÁΎ¹»³ Ūμ DEF 25-26-ñ¹

ι áŌ»ñÇ ÷ áĒ³ ñζΎª
 ÈáōéáŪ ĸ³ Ĩ³ Ύ, áñ Ç Í áōεζΎ ÍÁΎ³ ο (D ÍΎ³ ο),
 ι³ óáōù ³ οñŊΎáōΆÇοΎ ÁΎ¹ ̄³ οñ (D ̄ññ) »ō ̄ª· áŪĭ ̄³ οζι (F ̄³ ο»ϊ)
 26 ABC »ō³ ŪB ̄³ ΎÇÍÇóΎ
 27 DEF áÇù 27-28 C έáοε³ ΎούάοŪª ÷ áĒζ B ÍÁΎÁΎ¹»³ Ūμ
 30 C Ū»Ō³ ó ÷ Ē Ύ³ ĒΎ»³ ó B μÁΎάοΆÇοΎέ
 31 BC Ñññ
 32 AB ̄³ ¹ÇΎΎ
 34 B ùñ B ÍÁΎÁΎ¹»³ Ύ C ÷ ÁÍ áÇΎ B Ē³ ū ³ Ūμñ
 35 B Ō³ Ūª³ ñ AB Ū»ñ ÷ Ē Ū»ñ
 36 B ūñ B ×Áñ³ · ³ έáοóÇε

Ճըշմարտահաւատ ժողովք ուղղափառաց,
Այսաւր ցընծացէք ի տաւնս ծնընդեան փըրկչին:

Մաքուր սըրբութեամբ պատրաստեցէք ըզձեզ
40 Տաւնակից լինել անմարմնական դասուցն:

Յերկնից խոնարհեալ անմարմնական զաւրացն՝
Տաւնակից լինին որդւոց մարդկան յերկրի:

Նոր երգ պար առեալ հրեշտակական երամբն,
Զայնիւ սըրբասաց աւրհնեն զծընունդ Կուսին:

Շնորհաւր սուրբ Կուսին եւ կուսածին փըրկչին
45 Արժանի լիցուք տալ գոհութիւն նըմին:

Ուրախ ցընծութեամբ զնաւակատիս տաւնիս
Այսաւր տաւնեսցուք որդիք Հայոց ազգիս:

37 B xÁßÛ³ ñï Ñ³ ð³ ì ù A áðÕ³ ÷³ é³ ó C 37-48-ñ¹
ì áÕ»ñÇ ÷ áË³ ñ¿Ýª

Õ³ é³ .³ Ìª ÷³ é³ ó Ðññ ÛÇ³ ÍÇÝ àñ¹ ÇÝ,
Í³ Û³ ó Ð³ òñ »ò Ðª. áÛ »Õ»ò àñ¹ Ç Í áðèÇÝ:
Ø³ ùáðñ áñáí³ ÌÝ Ø³ ñÇ³ Ûáð Í áðèÇÝ,
°Õ»ò Û³ ñÛÝ³ ñ³ Ý Ð³ òñ ¿³ Í Çó ´³ ÝÇÝ:
ÛáñÁ³ Û ¶³ ññÇ¿Ë »ì ½³ ò»ì Çè Í áðèÇÝ,
Í áËèÁÝ Ø³ ñÇ³ Û Ñ³ ò³ Ý»ó³ ò µ³ ÝÇÝ:
Ûáñ³ ñ³ ñááðÁ»³ Ý èÍ Ç¼µÝ »Õ»ò³ Ý¹ ¿Ý,
² ñ.³ Ý¹ èáðñµ Í áðèÇÝ Û³ ñ¹ »ÕáðÁ»³ Ý
´³ ÝÇÝ:
Ð³ ñ³ Û³ Ý»ó³ ò³ ñÇøÝ èÁñµáÛÍ áðèÇÝ,
² ÝßÁ÷ áÁ È³ èÁÝÛ³ Ûµ ÁÝ¹³ Ý»ò² èì áð³ Í
´³ ÝÇÝ:

38 B³ Ìèùñ B ì úÝè ÍÁÝÁÝ¹»³ Ý
39 A èñµáðÁ»³ Ûµ

40 B ì úÝ³ Í Çó
41 B ½áñ³ óÝ
42 B ì úÝ³ Í Çó B áÇù ÈÇÝÇÝ AB áñ¹ áó
43 B Ññ»ßì³ Ì³ Ý »ñ³ Ûù
44 A èñµ³ è³ ó B ùñÑÝ»Ý
45 B ßÁÝáñÑùù
46 B ÈÇóÇù
47 B áñ áðñ³ È B Ý³ ò³ Í³ ì Çè ì úÝÇè
48 B³ Ìèùñ A ì úÝ»èóáðù B ì úÝÇèóáðù B ì áðÇó Ìì ãÞ
áÁúÝ³ Õ Í áðèáðÁ»³ Ûµ ÍÁÝ³ ñ,
áñ Á½Èáñè³ Ý¹ ÁÝ¹ áó µ³ Ý³ Ìñ,
½»ñÍ ÇÝè ¿ á³ ñ½»³ È Ì³ Û³ ñ.
Ø³ Ìñ Ø³ Ýáð»ÈÇ èáðñµ Í áËè
(ì »è² . èñ³ á »³ Ý, Ûáí Ñ³ ÝÝ¿è °ñ½ÝÍ³ óÇ, °ñ»-
ð³ Ý, 1956, ¿Ç 249)

ՃԹ. ՏԱՂ [ԾՆՆԴԵԱՆ]

Քերովբէից գերագոյն,
Սըրբոյ մաքրենից մաքրագոյն,

Սըրբուհի զըմուռ ծովային,
Ծովայնոյ բերեալ մարգարիտ:

5 Մարգարիտ լուսոյ արփեննոյն,
Արփեննոյն տարփմամբ սըրտի սէր:

Դու ծաղիկ վարդից բիւրից թերթ,
Թերթ փըթթեալ տերեւ բոցանիչ:

10 Արեւելեան դուռն աղխեալ փակեալ,
Առաւաւտ յայգւոյն մերկացեալ:

Կարմրերփեան արեւ ծագեցեր՝
Ի լերանց ի գլուխ տարածեալ:

Բուրաստան բուրեալ քաղցր աւզիւք,
Փունջ ծաղկանց ծափի հարկանեն:

15 Անտառից սաղարթ սաւս երփնից
Բարձր ի ծագ ծառոց զարդարին:

Ցաւը իջմամբ հովիտ շուշանաց
Հիւսիսի մանրիկ անձրեւաց:

20 Ընդ ծընունդ քո, կոյս Մարիամ,
Աւետեաց հրաւէր յաւրինեմք:

Աւետի՛ս, եկեալ Գաբրիէլ
Ի յերկնից քեզ տայր զաւետիս, մե՛ծ աւետիս:

² ՕմՇօնՅ»ն

A - Օ»ե. 7785, Ա»նԱ 29³ μ

B - Օ»ե. 3503, Ա»նԱ 25³ μ

C - Օ»ե. 79, Ա»նԱ 322μ (օ³ նՇ՛)

Էան³ . Շն

A ի³ Օ ԿՍՇԿ³ օաօն »ն»Ի ա՛ՇԿ Ը³ ՍաօՅ [Մ³ օաօն] B

օն»Ի ա՛ՇԿ³ օ³ Ս ԷՇօի Է³ օ շ [,³ օաօն] C ի³ Օ ԿՍՇԿ³

³ օաօն »ն»Ի ա՛ՇԿ [,³ օաօն]

՛Կ³ . Շն

1 C յ»նաμ»Շօ

5 ABC³ ն÷ »Կա՛Յ

6 ABC³ ն÷ »Կա՛Յ

8 B աՇն Ա»նԱ

9 AB³ Է»³ Է

10 B Թ Ս աօՅ C Թ Ս ա՛Յ

11 B Ի³ . »օ³ ն

13 C աՇն 13-20

18 A ՆՇօԷՇօԷՇ

ձԺ. ՓՈԽ

*Ողջո՛յն ընդ քեզ, Մարիամ, աւետի՛ս,
Ի քեզ Սուրբ Հոգին եկեսցէ, մե՛ծ աւետիս:*

*Եւ զաւրութիւն բարձրելոյն, աւետի՛ս,
Ի վերայ քո հովանասցի, մե՛ծ աւետիս:*

5 *Ի Սիւքէմ ի նոյն ի յայրին, աւետի՛ս,
Ուր ծընաւ արքայն երկնաւոր, մե՛ծ աւետիս:*

*Աստեղեան ծագումն ի յայրին, աւետի՛ս,
Հովիւք զարթեան, նոր երգ երգէին, մե՛ծ աւետիս:*

10 *Յարեւելից եկեալ թագաւորք, աւետի՛ս,
Մատուցին զընծայս խորհրդոյ, մե՛ծ աւետիս:*

*Ի թեման սիւն ամպոյ գործեալ, աւետի՛ս,
Թափանցիկ լոյս յարփւոյն երեւեալ, մե՛ծ աւետիս:*

*Զհինաւորց խորհուրդըն տեսեալ, աւետի՛ս,
Նոր մանուկ հրաշալի ծնընդեամբ, մե՛ծ աւետիս:*

15 *Ընդ երկնային դասուց հրեշտակաց, աւետի՛ս,
Երկնաւորք զայս հարցանէին, մե՛ծ աւետիս.*

*– Ո՞վ է սա, կամ ուստի՞ եկեալ, աւետի՛ս,
Նորասբանչ ծնընդեամբ յայտնելով, մե՛ծ աւետիս:*

20 *Հրեղինաց զաւրաց զըւարթնոցն, աւետի՛ս,
Հողեղէն հովուացն յայտնէին, մե՛ծ աւետիս:*

² ӨмҮҗөһӧӧн

A - Ө»é. 7785, Ӓ»ӓӒ 49³ -50³

B - Ө»é. 3503, Ӓ»ӓӒ 25μ-26μ

C - Ө»é. 79, Ӓ»ӓӒ 322μ-323³ (ö³ ӓҶ½)

Ӓӓӓ³ · Ҷӓ

A ö[ӓӒ. ¼³ öáöӓ »ӓ»Ӓӓ[Ӷ] B ö[ӓӒ. ¼³ öáöӓ »ӓ»-

Ӓӓ[Ӷ] C³ ӒӒӓӓ³ · Ҷӓ [¼³ öáöӓ »ӓ»Ӓӓ[Ӷ]

ӒӒ³ · Ҷӓ

4 C Ӓ ӓ»ӓ³

6 C ӒӒ³ ö

7 C Ӓ ӓҶӒ + Ӓ Ӓ ӓҶӒ

9 C Ӓ ӓ»ӒҶö + Ӓ Ӓ ӓ»ö»ӒҶö

10 C Ӓӓӓӓӓ³ ӓӒ

11 C ӓҶӓ 11-12 B³ ӒӓӓӒ

12 A Ӓ³ +³ Ӓö A Ӓ ӓ» ӓӒ

17 B ӓ³ Ӓ

20 AC ӒӓӒ ӓö³ ö AC ӓ³ Ӓ ӒӒӒ + Ӓ Ӓ Ӓ ӒӒӒ

22 AC³ ӒӒ³ ӒӒ³ Ӓ»ӒӒӒ

*Սա յերկնից եկեալ թագաւոր, աւետի՛ս,
Հաւր սահման անսահմանելոյն, մե՛ծ աւետիս:*

*Սա յերկրի ի Կուսէ ծընեալ, աւետի՛ս,
Աստուած եւ մարդ բնութեամբ միացեալ, մե՛ծ աւետիս:*

25 *Սըմա փա՛ռք ի բարձունս երգեսցուք, աւետի՛ս.
Քրիստոսի մեծ թագաւորին, մե՛ծ աւետիս:*

ՃԺԱ. ՏԱՂ ՅԱՐՈՒԹԵԱՆ

Աւետի՛ս, միշտ աւետեաց հընչումն.

– Տէրըն մեր յարեաւ:

Աւետի՛ս, նախաձայնէր հրեշտակն.

– Տէրըն մեր յարեաւ.

5 Այսաւր Տէր յարեաւ,

Կանա՛յք, զի՞ լայք ըզկենդանին,

Զի՞ արտասուս հեղոյք:

Շտապ շոյտ ընթացեալ փուլթով,

Այսր անդր արշաւամբ.

10 – Ո՞ւր է իմ ծընեալ որդեակն,

Այն հրաշածաղիկն:

Մի՞ դու պարտիզպան բարձեր

Զայն լուսոյ մարմինն,

Ասա՛, ո՞ւր եղիր ըզնա,

15 Զի ես երթեալ առից:

Ես երթեալ առից ըզնա,

Տարեալ թաքուցից

Յայն ի հրէական, ը՛, մոլախումբ ժողովոյն:

Քեզ քաղցրաձայնեալ ծանաւթ

20 Յառեալ Մարիամ,

ԶՏէրըդ բարունեան որդեակդ

Յոյժ կողկողանաւք:

² 0μÇõñŸ»ñ

A - 0»é. 7785, Ā»ñĀ 291³ -292³

B - 0»é. 3503, Ā»ñĀ 174³ -175³

C - 0»é. 79, Ā»ñĀ 365³ μ (ó³ ñÇ½)

D - 0»é. 80, Ā»ñĀ 195³ μ (ó³ ñÇ½)

E - |´³ ½Ÿ³ í çáŠ, ì »Ÿ»í ÇĪ, 1932, շջ 264

Êáñ³ · Çñ

AD ² ŸĪ í ³ 0 (A í ³ 0u) Ú³ ñáóĀ»³ Ÿ, »ó ç ÈÇëŸ Ĩ³ ó

(A Ēçó) BC ² ŸĪ í ³ 0 Ú³ ñáóĀ»³ Ÿ, Êáëñáí³ ŸÇŸ (C áÇù)

E í ³ 0 Ú³ ñáóĀ»³ Ÿ e[ñμáŸ] Ÿ»ñëÇeÇ ԵŸánŸ³ ԽáŸ

´Ÿ³ · Çñ

1 C ÑŸááóŸŸ E ³ ñ³ · ÑŸááóŸŸ

2 CE ½Ç í çñÁŸ

3 CE Ññ³ Թ³ 0³ ŸŸ³ ó ÷ È Ÿ³ È³ 0³ ŸŸçñ

4 C í »ñ E í çñ

5 E ³ Ÿëùñ A Թ³ ñ»³

6 CE ½Ī »Ÿ¹³ ŸÇŸ CE í á0Çó Ÿ»í áŸ ³ ó»í »³ ó (C ³ ó»³ ó) á³ í ·³ Ÿë ³ eŸŸŸ

7 C ³ ñí ³ óëñ³ ÷ È ³ ñí ³ éáóë

8 D Ÿñ ÷ È ³ Ÿëñ

12 A ŸÇĀç C á³ ñí Ç½³ á³ Ÿ C μ³ ñŸ»ñ ÷ È μ³ ñ0»ñ

14 CE ½Ÿ³

15 C ³ eÇó ½Ÿ³

16 B Á½Ÿ³ ŸC ½Ÿ³ ŸE áÇù Á½Ÿ³

17 ABCDE Ā³ · áóóÇó

18 D ³ ÷ È Á E áÇù Á C ŸáÉ³ Êáóμ

19 E Í³ ŸúĀ

20 BE ³ e»³ É

21 CE Á½í çñ¹

22 E Í á0Ī á0³ Ÿùù

- Ես եմ նոյն Յիսուս,
 Ծրնեալն ի քէն կուսութեամբ,
 25 Եկեալ ի կոյս գերեզմանէն.
 – Մի՛ յիս մերձենար, – լըսէր, –
 Չեմ երեալ առ Հայր,
 Չեմ ցուցեալ ըզվէր կողիցս,
 Զտեղիս բեւեռաց.
 30 Ընդ իմոյ հետեւողի ի վեր ելէք:
 Կենացունաբեր քարոզք,
 Ընդ ձեզ եմ յաւիտեան:

23 C ἀϸὺ 23-25 B ἑάοἔ³ Ὑούάοῦ³ ἔ³ ½

24 D ἸΆΥ³

26 C ἔἔ»ñ E ἔἔ:ñ

27 A ἄ:ῆ

28 B Ἀ¼ἰ »ñ C ¼ἰ »ñ E ¼ἰ շñ

29 C թ Ἀ¼ἰ »ῐϸἔ

30 C ϸῆάό E ϸῆ

31 A Ἰ »Υ³ ὀΥάῶΥ³ μ»ñ D ῆ³ ñá½

ՃԺԲ. ՏԱՂ ՍՐԲՈՅՆ ԳԷՈՐԳԱՅ ԶԱԻՐԱՎԱՐԻՆ
Ի ՆԵՐՍԻՍԷ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԷ

*Թագաւորն անմահ յաշխարհըս երեւեալ,
Ազատեաց զազգըս մարդկան ի բանսարկուէն:*

*Կերպարանըն Հաւր առեալ ըզմարդկայինս,
Տնաւրինաբար մարմնով խաչի համբերելով:*

5 *Զվայրանկեալ բնութիւնս յարութեամբըն նորոգեալ,
Գերագոյն վեհագունիցն յաթոռ նըստոյց:*

*Թագաւորն փառաց հարեալ ըզպատերազմն,
Աւար առեալ բաշխեաց պարգեւս որդւոց մարդկան:*

10 *Հար կործանեաց, ը՛, զանմարմինն ըզԲելիար,
Նըշաւակեաց եւ ետ կոխան զաւրաց իւրոց:*

*Խրախոյս ձայնեաց ընդ տիեզերս որդւոց մարդկան.
– Քաջըս լերուք, իմ զաւրականք, ես յաղթեցի:*

*Յահեղ ձայնէն սուրբ զինաւորքըն զաւրացան,
Ճակատ առին եւ ախոյեան չարին յարեան:*

² ՕմՇօնՅ»ն

A - Օ»ե. 7785, Ա»նՅ 454μ-456μ
B - Օ»ե. 3503, Ա»նՅ 291μ-294³
C - Օ»ե. 79, Ա»նՅ 387μ-388μ (օ³ նՇ^{1/2})
D - ի³ նù ենմա՛լլ Պլչա՛ն. ³ Ս^{1/2}ն³ ի³ նՇՅ, ի³ Յ»ի ՇԻ,
1849, շԸ 60-62
Էան³ · Շն
A ի³ »ե ի³ »ն»օօ՛Ս B ի³ Օ³ եԱնմա՛լլ Պլչա՛ն. ³
^{1/2}օն³ յի³ ն[ՇՅ] »օ ՅՍ³ Յ»³ օ Յան[ՇՅ], Շ Ս»նե[Շեչ]
ի³ նեա՛ՅՇ »աՇե՛Ի աաաեչ C ի³ Օ³ ենմա՛լլ Պլ»ան. ³ D
ի³ Օ³ ենմա՛լլ Պլչա՛ն. ³ Ս^{1/2}ն³ ի³ նՇՅ »օ ՅՍ³ Յ»³ օ Շօ-
նա՛օ, Շ Ս»նեՇեչ ի³ նեա՛ՅՇ »աՇե՛Ի աաաեչ
՛Յ³ · Շն
1 C Ա³ · ³ օան ABC Մ³ ԲԷ³ նՆե

2 BD ³ 1/2³ ի³ »Է C ³ 1/2³ ի³ »³ 1/2³ 1/2³ Է
3 D Նն³ C 1/2³ ն¹ ի³ ՄՅԷ
4 D ի³ ՅնՇՅ³ μ³ ն
5 C աՇն 5-10 A Ա^{1/2} ³ Մ^{1/2} Յ³ Է BD 1/2³ Մ³ Յ. ³ Է A
μՅա՛օԱՇօՅԷ B Մ³ նա՛օԱ»³ Սμ, Ա A Յան³ օա՛՛՛ + Է Յա-
նա. ³ Է
6 B · »ն³ Ս ա՛լլ
8 B ա՛ն¹ ա՛օ
9 D աՇն Ա A Ա^{1/2}μլՄ³ ն
10 D 1/2³ն³ օ
11 A ի³ Շլ^{1/2}նե BC ա՛ն¹ ա՛օ
12 C ն³ շ³ Է»ն»օ³ նա՛օն + Է ն³ շԷ Է»նա՛օն D 1/2³ն³ ի³ Յն
13 C աՇն 13-18 D 1/2³ն³ օ³ Յ

15 *Զմրկըրտուլթիւնն, որ ի Քրիստոս զրահ ըզգեցան,
Վահան ամուր ըզյոյսն ի Տէր ի ձեռս առին:*

*Ըզսաղաւարտըն փըրկութեան ի գլուխ եղին,
Զբանըն կենաց յանձինս իւրեանց փայլեցուցին:*

20 *Այսու զինեալ նոցա ի մարտըն դիմեցին
Եւ յաղթութեան արձան ի մէջ երկրի եղին:*

*Յորոց եւ մինն այսաւր մարտեաւ արիապէս,
Զոր ժողովեալ պատուեմք սիրով ներտաղապէս*

*ԶԳէորգէոս, բանին կենաց վաստակաւոր,
Որ ետ պըտուղ ըստացողին հարիւրաւոր:*

25 *Խորհըրդական անուանն եղեւ արդիւնաւոր,
Գործեաց զերկիրըս բանաւոր յոյժ հըմտաւոր:*

*Ի մէջ մըտեալ կուսպաշտութեանըն խաւարի,
Լուսապայծառ աստղըս ծագեաց ի յաշխարհի:*

30 *Յարքայական հանդէս Հռովմայ մեծ քաղաքի
Ի մէջ կացեալ վըկայ անուանըն Քրիստոսի:*

*Հիացեալ յոյժ որըք տեսին զգինուորն արի,
Մարտեան ընդ նա պէսպէս երկամբըք վըտանգի:*

*Նախ ի քերումն ըզսուրբն ածին ի կախանի,
Զմարմինըն զուարթ որպէս ըզվարդ կարմիր ներկեալ:*

35 *Եղբաւրորդոյն եղեւ նըման շքեղազարդեալ,
Պայծառացեալ սպիտակափայլ եւ կարմրացեալ:*

15 A ½ÚÁĪ Áñi áóÃÇóÝ

16 A ½ĒáĒĒÝ áñ Ç ĭ շñ

17 A ½ĕ³ Ō³ δ³ ñi ÁÝ

18 BD »δ ¼μ³ ÝÁÝ Ī »Ý³ ó ³ Ý¹ ÷ ³ Ē»óáóóÇÝ ÷ È ĭ áŌÇ

19 C Û³ ñi Ý A ¹ÇÛ¿ÇÝ

20 A ³ ñŌ³ Ýè D ¹ñÇÝ ÷ È »¹ÇÝ

21 B Ȳ³ ñáĒ ÷ È Ēáñáó D ÛÇÝ ³ Ēèñ

23 C · »áñ· »áè

24 C á ĭ áóŌ

25 B ÈáñÁñ¹³ Ī³ Ý C ÈáñÑñ¹³ Ī³ Ý

26 C ÑÛi ³ óáñ

27 C Ûi »³ È Ī é³ á ³ Ñi áóÃ»³ ÝÝ

28 B Èáóè³ Ēá³ Ī³ é D ³ èi »Ōè

29 C ÑéáÛ³

30 C áÇù Ç C ĭ Ī³

31 C áÇù 31-32 A áÇù ĒáĒ BD áñù

32 B Ý³ ŪA áñá¿è ÷ È á¿èá¿è A »ñĪ³ ÛÁù B ĭ Áĭ ³ ÝĪ Ç

33 A Èáóè³ ÝóùáóŪ³ Ñ³ ĭ áó³ Ī³ μ³ Á³ ÝÛ³ Ý Ýß³ Ý C · »- ñáóŪÁÝ D · »ñáóŪÝ C ½èáóñμÝ A Ī³ È³ Ō³ ÝÇ

34 BD Û³ ñÛÇÝÁÝ C ½Û³ ñÛÇÝÝ A Ý»ñĪ³ »³ È áóŌŌáó³ Ī³ ÁÝ»ñĪ ÇÝ

35 C áÇù 35-36 D »Ōμñáñ¹³ óáĪÝ B Ñù»Ō³ Û³ ñ¹³ »³ È

Նրման փրկչին զկողըն տիգին մատուցանէր,
Սուրն ամաչեալ յամբիծ յանձնէն յետս ընկըրկէր:

Դարձեալ ի հուր ողջակիցեալ պատարագէր,
40 Ամաչեցեալն ի Բաբելոն աստ շիջանէր:

Այլ սուրբ վրկայն ի վաստակոցն ոչ նահանջէր,
Որպէս ըզՏէրըն մեր ի խաչ կախեալ լինէր:

Դասք հրեշտակաց ահումբ գնովաւ շուրջ պարփակէր,
Ձայն ի յերկնից ըզնահատակըն քաջ պընդէր:

45 Ի յանիւն ապա ածեալ սուրբըն տանջէր,
Հոլանելով սուրբ աղանին վիրաւորէր:

Այլ որ զվրկայն ընդ փորձանացըն պըսակէր,
Վաղվաղակի ի չար վիրացըն բըժըշկէր:

Հիացումըն մեծ ըզկուսպաշտսըն պաշարէր,
50 Ի գուր կըրոյն արկեալ զվրկայն սաստիկ տանջէր:

Յանկալին ի հրեշտակաց ողջագուրէր,
Անտի ելեալ ի հանդիսի տեղին դիմէր:

Վրկայ խաչին Գէորգէոս բարձըր գոչէր.
– Ո՛վ յիմարեալք խաւարամածք, զլոյսըս տեսէր:

55 Յաղթեալ նորին բըռնաւորին դէմքն այլայլէր,
Եւ ի զըղջումն այրն ապառոււմ երբէք չմիտէր,

Այլ ի յաւարտ զնահատակին հանդէսն ածէր
Եւ սրով ըզսուրբ գըլուխ գառինըն հատանէր:

37 C ÷ ñĭ āçŸ Á½ĭ áóŸ

38 A Թ³ ԿմՇԻ³ ԿՅՕŸչŸ C Շ Թ³i Աե Ի ñĭ Կ»ñ ÷ È Թ³i è ÁŸ-
ĭ Áñĭ շñ

40 A ³ Կ¹ ÷ È³ èi

41 BD »ò ÷ È èáóñµ C āÇù èáóñµ C í Ĩ³ ԹŸ

42 C Á½i »ñŸ AC È³ aŸ Ç Ĩ³ È ÷ È È³ a Ĩ³ È»³ Ē

43 C āÇù 43-44

44 B ù³ ç áóŸŸáó³ Í³ ßáóñç

45 B ³ á³ ŪC èáóñµŸ

46 B Ñāē³ Կ»éai Կ D Ñāfaí »éai

47 C Á½i Ĩ³ ԹŸ C ÷ áñŸ³ Կ³ óŸ á è³ Ĩ³ »ñ B á è³ Ĩ շñ

48 C í Çñ³ óŸ µÁÁßĭ »ñ

49 C ÑÇ³ óáóŸŸ A ½ĭ é³ á³ ßi èÁŸ C Á½ĭ é³ á³ ßi èŸ

50 C ½ĭ Ĩ³ ԹŸ

51 C ÑñÁßi³ Ĩ³ ó B áŸç³ Ū áóñչñ

53 B í ÁĨ³ C í Ĩ³ C . »áñ. Çáè µ³ ñŸñ

54 B ½éáēÁŸ

55 A ¹ շŸŸ

56 C ½ŸçáóŸŸ A³ ԹŸ ÷ È³ ԹŸŸ

58 A èÁñái ÷ È³ »ò èñái C . éáŸē .³ èçŸŸ

- 60 Անուշահոտ գեղմանըն հոտ յերկինս բուրէր,
Հոտոտելով երկնաւորին կամբքն հաճէր:
- Միջնորդ զանուն նահատակին մեզ պարգեւէր,
Զոր կոչելով ի յաւգնութիւն աստ առաքէր:
- Բարեխաւս միշտ տաւնողաց ըզսա շնորհէ
Եւ աշխարհի պարգեւատու տրնաւրինէ:
- 65 Աստուածութեան ի մէնջ առիթ փառատրութեան,
Որ զաւրացոյց զվրկայն, աւրհնեմք միշտ յաւիտեան:

59 C ³ Ýáŵ³ Nái A ½»ÝÛ³ Ý äáõñµ Nái Ý C ½»ÝÛ³ ÝÝ

62 D ũ· ÝáõÃÇõÝ C ³ é³ ù» D ³ é³ ù¿

63 B µ³ ñ¿Ë³ õè D µ³ ñ»Ëñè B ì³ õÝ³ õÕ³ ó C ì³ õÝá-
Õ³ óè D ì ùÝáÕ³ ó C ½è³ ũ

64 D ì ÁÝñÇÝ¿

65 D ³ èì áõ³ ÍáõÃ»³ ÝÝ

66 D ½áñ³ óáŵ C ½ì ì³ ũÝ D ùñÑÝ»Ûù

ՃԺԳ. ՈՂԲ ՄԵԾԻ ՈՒՐԲԱԹՈՒՆ

Աստուածածին սըրբուհին,
Ամէնաւրհնեալ տիրուհին
Կայր առ խաչին Յիսուսի
Եւ արտասուէր տըրտմալի:

5 Գոչէր ճայնիւ աղետի.
Զբանսն, որ ասէր սոսկալի,
Շարժէր զամէն կենդանի
Յողբս եւ ի կոծըս բանի.

– Յիսո՛ւս, որդի անձկալի,
10 Իմ միածին բաղձալի,
Ընդէ՞ր կաս մերկ ի խաչի
Եւ բեւեռեալ ի փայտի:

Սիրտըս խոցեալ կըսկըծի,
Աղիք ծնողիս գալարի,
15 Զքեզ տեսանեմ ծարաւի
Արբեալ քացախս եւ լեղի:

Եղուկ է մաւրըս կուսի,
Զինչ որ կամիմ չկատարի.
Ո՞վ տայր ինձ ջուր ըմպելի
20 Արբուցանել զիմ որդի:

^z ՕմՇօնԿ»ն

A - Օ»ե. 6495, Ա»նՅ 252μ-253μ
B - Օ»ե. 8251, Ա»նՅ 209μ-211μ
C - Օ»ե. 8108, Ա»նՅ 108μ-110^z
D - Օ»ե. 5936, Ա»նՅ 267μ-268μ
E - Օ»ե. 7888, Ա»նՅ 236^z -237μ
F - Օ»ե. 671, Ա»նՅ 8μ -10^z (i Շ»ԿԿ^z). i »ե |Ծ^z Կ¹ շե
^z Սեւն»^z Թ 1910, ԱՇօ 12, շՇ 376-377

Էան^z . Շն

A աՕμ ^z եi աօ^z Ի^z ԻԿԿ B i^z Օ . ^z ԿՕՇ C i »ե i »-
ն»օաօ D i^z Օ ^z օ^z . աօնμ^z ԱՇԿ^z օ^z օ^z E i^z Օ Շ i շն
Սշնեշլեշլ F աՕμ (i a^z . նաօՍ^z i^z Օ ^z օ^z . աօնμ^z ԱՇ)

ԿԿ^z . Շն

1 E ^z օ^z եi օ^z Ի^z ԻԿԿ CD եԱնմաօՆՇ E ենմաօՆՇԿ

2 CD i ՇնաօՆՇ

4 E ^z նi^z ^z օօշն

5 BD ^z Օշի Շ

6 BC ¼μ^z ԿԿ

7 AEF ՍԱե»ՕՇ ÷ Է Ի »Կ¹ ^z ԿՇ

8 ACF ԹաՕμ E Ի աիե

9 A ^z ԿԻ^z ^z ԷՇ D ^z ԿԻ ԻԻ^z ^z ԷՇ

11 D Է^z աՇԿ

12 E ÷ ^z ÷ Է ÷ ^z Թ Շ

13 B Ի եԻ ԻՇ D Ի ԱեԻ ԻՇ

14 A ԻԿաՕՇե CD ԻԿ^z օՕՇե

16 E ½»ՕՇ

17 DF ՍնԱե

19 E i^z ^z Ս AEF Թ Ս^z ԿՇ ÷ Է ԱՍա »ԷՇ D ԱՍμ»ԷՇ

*Ո՛վ հորոնեալ քահանայք,
Եւ չարագործ պաշտանեայք,
Պիղատոսի չար զինուորք,
Դասքըն հրէից սպասաւորք,*

25 *Ընդ ո՞ր մեղաց արարիք,
Զայս փոխարէն հատուցէք,
Զկողըն տիգաւ խոցեցիք,
Զբեւեռան ի ձեռսըն հարիք:*

30 *Յեզիպոսէ զձեզ փրկեաց,
Զծովըն Կարմիր պատառեաց,
Ըզփարաւոնն ընկըղմեաց,
Զձեզ ի նմանէ ազատեաց:*

35 *Զեզ հաց յերկնից պարգեւեաց,
Մանանայիւ կերակրեաց,
Զուր ի վիմէն ձեզ բըղխեաց
Երկոտասան վըտակաց:*

40 *Զի՞նչ գործեցիք, անաւրէնք,
Չար ընդ բարւոյ փոխարէն,
Փարիսեցիք եւ դըպիրք
Եւ քահանայք չար ժըպիրհք:*

21 F ÑáÉ³ Ý»³ É

22 BC á³ ñ³ èչն D á³ Բի³ ³ óÝ³ ù F á³ Բի³ úÝ»³ ù

23 AEF ½ÇÝóáñù

24 ABCD ¹³ éÁÝ ÷ È ¹³ èùÁÝ E ¹³ éÝ

25 ABCEF ³ ñ³ ñչù

26 F ½³ Ɔ

27 ACDE Èáó»óչù B ½»ó»éèÝ Ç Ó»éèÝ Ñ³ ñչù ÷ È ì á-
ŌÇ

28 D ½»ó»éÝ D Ó»éÁÝ C Ñ³ ñչù B ½đ áŌÁÝ ì Ç. ³ óÁÝ
Èáóչù ÷ È ì áŌÇ

29 C áÇù 29-40

31 B »ó ½÷³ ñ³ óáÝ DEF Á½÷³ é³ óáÝ E ÁÝí Ōù»³ ó

32 E ÝÁÙ³ Ýչ

35 F ì ÇÙչ AD μÁÈ»³ ó

36 B »ñđ áđ ³ è³ Ý

37 B ù³ Ñ³ Ý³ ù ÷ È ³ Ý³ óñչÝù A ³ Ý³ óñչÝ D ³ ÝùñչÝù
F ³ ÝùñչÝ

38 ABE μ³ ñáÙ D μ³ ñá

39 BD è³ ¹ áóđ »óÇù ÷ È ÷ ³ ñÇè»óÇù E ÷ ³ ñÇè»óÇó D
¹ Áá Çññù

40 B »ó ¹³ ì ³ óáñù ³ Ý³ óñչÝù ÷ È ì áŌÇ D »ó ¹³ ì ³ -
óáñù á³ ñù »ó ÈÇñμù ÷ È ì áŌÇ E ÁÁá Çññù

ՓՈԽ

Ո՛վ Սիմէոն ծերունի,
Ահա բան քո կատարի,
Սիրտըս սրբով խոցոտի,
Աղիք ծնողիս գալարի:

45 Աչացըս լոյս իմ որդի,
Մեծ մըխիթար իմ սրբտի,
Կուսի կաթամբ սընուցի
Եւ մաւր գըթով գըգուեցի:

Թագաւորել յուսայի
50 Ըստ աւետեացն, որ առի,
Արդ տեսանեմ ի խաչի,
Եւ մաւրս աղիք խարչատի:

Թող արեգակն խաւարի,
Եւ լոյս լուսնին նըւաղի,
55 Երկիր հիմամբ շարժեսցի,
Վէմք ի վիմաց պատառին:

Ողորմեցէք գերելոյս,
Աշխարեցէք գեղկելիս,
Վա՛յ ասացէք ծընողիս,
60 Խաչեալ իմ Աստուածորդիս:

Պատասխանեալ Յիսուսի
Աստուածամաւրն եւ Կուսի,

Էան՝ . Շն
A օáĚչ ¼Ó³ ǻ á0մÇè BEF³ ԿԷան³ . Շն C Սան¹ան³ Ի
չ³ և̄³ ի Շն³ Ս³ ծնԿ² էի³ áօ³ Ի³ ԻԿ D օáĚչ
41 D Ի»նáԿ
42 B³ և̄³ Ս
43 A ԷՇնáի BF Էնáի E ԷÁնօáի
44 F և̄³ օՇù A ԻԿնօՇè CD ԻԿ³ օՇÇè E ԻԿնօՇè³ օՇùè F
ԻÁԿնօՇè D Ի³ ի³ նՇ ÷ Է³ . և̄³ և̄³ նՇ
45 E³ և̄³ օè
46 BE ԿԷՇÁ³ ն AC Էնի Շ
48 F Սն C . նի³ ծÁè և̄³ նՇÇ ÷ Է³ . ÁÁáի . Á. áօ»օՇ D
. ÁÁáի . ÁÁáի E . Á. օ»օՇ
49 B ԿÁԿ³ և̄ ÷ Է³ և̄օè³ և̄

51 F Է³ áՇԿ
52 AF Սննè E Կ³ օն³ օՇùè AF Էանáի Շ ÷ Է³ Է³ նն³ ի Շ
54 B »օ »օ BE ԷáօèՇԿ A Կáօ³ օՇ
55 F և̄ՇՍ³ Սմն A Է³ նè»èօՇ ÷ Է³ և̄³ նÁ»èօՇ D Ááօ
և̄³ նÁՇ ÷ Է³ և̄³ նÁ»èօՇ F Է³ Է³ ԿՇ ÷ Է³ և̄³ նÁ»èօՇ
56 CD ի ՇՍ³ ÷ Է³ ի ՇՍ³ օ ABDEF á³ ի³ ԷՇ
57 D áՇù 57-84
58 C³ և̄Է³ ի³ »օչն F և̄³ և̄Է³ ն»օչն
59 A ԻÁԿնօՇè BC³ ԿԷՇÁ³ ն (C³ ԿԱԷՇÁ³ ն) ԻÁԿնօՇ
(C ԻÁԿ³ օՇÇè) ÷ Է³ ի³ áօՇ
60 B և̄Շ
62 A³ Էի³ áօ³ Ի³ ՍնԿ C³ Էի³ áօ³ Ի³ Ս³ ծն F³ Էի³ áօ³ -
Ի³ Սն F Շն ÷ Է³ »օ

*Անապական ծընողի,
Մաքուր եւ սուրբ տաճարի.*

65 – *Դու իմ խորան սրբութեան
Եւ առագաստ մաքրութեան,
Դու իմ տաճար բնակութեան
Անճառ Բանիս մարդկութեան.*

70 *Դու մի՛ տըրտմիր, բերկրալի,
Զքեզ ոչ թողից յաշխարհի,
Արդ, Յովհաննէս քեզ որդի,
Իմ աշակերտ սիրելի:*

75 *Վասն այնորիկ ես իջի,
Որ մեծ խորհուրդ կատարի,
Մահուամբ խաչիս սոսկալի
Յանցանք նախնոյն քաւեսցի:*

80 *Ով որ խաչիս հետեւի,
Պաշտել ըզսա յաւժարի,
Յիմ գալըստեանն երկրորդի
Նա ընդ աջմէ իմ դասի.*

*Փառաց լիցի արժանի
Եւ արդարոցն երամի,
Փառաւորել զիս ընդ Հաւր
Եւ ընդ Հոգւոյն ճըշմարտի:*

63 AC ÍÁÝ³ ðŒÇ E ÍÁÝúŒÇ

64 C éáõñµ »õ Û³ ùáõñ

65 AE eñµáõÁ»³ Ý

66 BC ¹áõ ÇÛ ì³ x³ ñ µÝ³ Í áõÁ»³ Ý ÷ È ì áŒÇ

67 BC ¹áõ ³ é³ . ³ ëÿ Û³ ùñáõÁ»³ Ý ÷ È ì áŒÇ

68 A µ³ ÝÇ Û³ ñÁÏ áõÁ»³ Ý

69 AC ì ñÿ ÛÇñ

70 B Ç Û³ ñÛÝÇ ÷ È ƒ³ ßÈ³ ñÑÇ

71 AE ƒñ³ Ý¿ë BC ƒñ³ ÝÝ¿ë

72 B áÇù ëÇñ»ÉÇ

73 BCE ³ ƒëáñÇÏ

75 A Û³ ÑŒ³ Ûµ E Û³ ÑŒÛ³ Ûµ B È³ áÇ

76 BE çÁÝç»ëŒÇ ÷ È ù³ ð»ëŒÇ

77 C áÇù 77-84 B Ñ»ì »ð»ŒÇ

78 E ½ë³ F ƒñÁ³ ñÇ

79 E ÇÛ B ƒñÏ ñÇ ÷ È »ñÏ ñáñ¹Ç

81 BE áÇù 81-84

83 A Ñùñ

84 A Ñá· áŒ xßÛ³ ñÿ Ç

ՃԺԴ. ՏԱՂ ԾԱՂԿԱԶԱՐԴԻՆ

Խորհուրդ հայրենի աւանդ,
Աւանդ նոյնագոյ արփին,
Արփւոյն նախատես դիտին
Սէր ոսկեփողոյն վառեալ:

5 Վառեալ հոգեհոս հընչիւն
Խիտ անտառապատ մայրեաց,
Ձայն քաղցրանըւազս առնէր
Տաւիղս որոտման թընդիւն:

10 Վազս երագընթաց գոյիւք
Լերանց հովանեաւ բարձանց,
Հրափայլ երփնասուր հովտի
Բըլուր կընդըրկի դիմաց:

15 Տարփող աւետեաց հընչիւն
Բարբառ սրովբէեան դասուց,
Առ քեզ, սուրբ Սիրոն դըշխոյ,
Պար թեւասքաւդեալ խըմբից:

² ԾմՇօնՅ»ն

- A - Օ»ե. 7785, Ա»նԱ 196³ -197³
- B - Օ»ե. 3503, Ա»նԱ 123³ -124³
- C - Օ»ե. 79, Ա»նԱ 350μ-351³ (օ³ նՇ½)
- D - Օ»ե. 80, Ա»նԱ 132μ-133μ (օ³ նՇ½)
- E - Օ»ե. 2061, Ա»նԱ 112³ -113μ
- F - Օ»ե. 2541, Ա»նԱ 225³ -227³

Êáñ³ · Շñ

A ² Թ Է Ի ³ Օ Պ³ ԷԷԻ »³ Կ Ի »³ ԷԿ Թ օ³ Կ³ Ի³ օ Թ ննաօ-
է³ Օ շ Ս, Ի³ Օ Ի³ ½³ ն¹ ՇԿԿ B ² Թ Է Ի ³ Օ Պ³ ԷԷԻ »³ Կ
Ի »³ ԷԿ, Ի³ Օ Ի³ ½³ ն¹ ՇԿԿ C ² Թ Է Ի ³ Օ Պ³ ԷԷԻ »³ Կ D
Ի³ Օ Պ³ ԷԷԻ »³ Կ Ի »³ ԷԿ Թ ննաօէ³ Օ շ Ս, Ի³ Օ Ի³ ½³ ն-
¹ ՇԿԿ E Ի³ Օ Պ³ ԷԷԻ »³ Կ Ի »³ ԷԿ Թ ննաօէ³ Օ շ Ս, Թ օն
² նՍ³ օ»Կ³ օ F Ի »³ Է Ի »³ ն»օնաօՍ

´Կ³ · Շñ

- 2 CE³ ն÷ áԿ
- 3 ACDEF³ ն÷ áԿ

- 4 AB áeĬ շ ÷ áօáԿ EF áeĬ շ ÷ áօ»³ Կ
- 5 AB Նá· շՆáè F áeĬ շՆáè ÷ È Նá· »Նáè C ՆԿáՇօԿ
- 6 C³ Կ¹³ Է³ á³ Ի
- 7 C Ի³ Օօ³ Կáօ³ · è EF Ի³ Օօն³ Կáօ³ · è F Ը³ Թն³ օ
³ ԷԿ շ
- 8 ABD օÁԿ¹ ՇօԿ C օԿ¹ ՇօԿ
- 9 EF ·³ ԿՇօ
- 11 C áՇն 11-14 EF 11-14-ն¹ Ի áօ»նԱ 16-ն¹ Ի áօՇօ Թ Ի áՍ
BD Նն³ ½³ ն¹ D »ն÷ Կ³ ½³ օն EF Նն³ B³ ½³ ն¹ Ի³ Օ-
Ի³ ½³ ն¹ ՆáԻ Ի Շօ ÷ È Ի áօՇ
- 12 EF¹ ՇՍՇօ
- 14 AE èնáμշ»³ Կ DF èնáԻ μշ³ Ի³ Կ
- 15 EF 15-16-ն¹ Ի áօ»նԱ 11-ն¹ Ի áօՇօ³ Է³ Շ AE èՇáԻ Կ
C¹ ÁÁÈáՍ
- 16 AD Á»օ³ èսáօ»³ È F Á»օ³ èս³ օօ C ÈՍμՇօ EF ÈÁՍ-
μՇօԿ

Յրնծա՛ ծաղկազարդ գարմաւք
 Ի գոյն շուշանի պրճնեալ,
 Հարսնարան վեհին հրաշից
 20 Թագ արքայ եկեալ փեսայ:

Հանգոյն քառակերպ աւղոյն
 Կառս յաւանակի նըստեալ,
 Սաւառնատարած թեւաւք
 Հրաճորճ տարածեալ ցընդմամբ:

25 Դիմեալ յեղեմեան դիտէն
 Ճեմ հարաւային գորով,
 Փողով յոգնահոյլ խրմբից
 Խիտ առ խիտ դիմիւ ելեալ:

28 Զոսոս արմաւենեաց հատեալ,
 30 Տերեւ ձիթենեաց ընծայս
 Այն նորոգողին հընոյն,
 Այն թագաւորին նըւէրս:

Աստ եբրայեցոց մանկունքն
 28 Զերգըս սրովբէիցն առեալ,
 35 Հեթանոսական դասուցն
 Տաւնակից վեհիցն եղեալ:

ՓՈՒՆ

Յայս նոր աւետեաց աւուրս
 Երկիրս պանծացեալ բերկրի,
 Ծով գարնանաշարժ ալեաւք,
 40 Ծով երկնատարած ծրփի:

17 C ăÇù 17-18 AD óÁÝÍ ³ ÛEF ½ ³ ñÛÇòù	30 CF ÁÝÍ ³ Û
19 CEF í »ñÇÝ ÷ È í »ÑÇÝ E Ññ ³ BÇòù F Ññ ³ BÇòùÝ	31 C ăÇù 31-32 EF Ā ³ . ³ óañÇÝ Û»ÍÇ ÷ È Ýañá. áŌÇÝ ÑÁÝáŪ
20 E ³ ñù ³ D ÷ ³ é ³ òù ÷ È ÷ »è ³ ÛE ÷ »è ³	32 E Ýañá. áŌÇÝ ÷ È Ā ³ . ³ óañÇÝ E Ýáòçñè F ÝÁòçñ
21 EF Ñ ³ ÝÍ áŪ	33 EF Éáòè ³ ÝóúáóŪ ^a ÷ [áÈ] C »µñ ³ ǁóáǁ DEF »µñ ³ ǁ-óáo
22 E Ç Í ³ éÁè F Ç Í ³ éè C Ýèi » ³ É	34 C ½ ³ ñ. è A èñáµçÇóÝ C èñáµ»ÇóÝ EF ùñái µçÇóÝ
23 C ăÇù 23-28 F è ³ ò ³ éÝ ³ ǁ ³ ñ ³ Í	35 B ¹³ éáóó Èáñ ³ . Çñ ABCD ö[áÈ] EF ³ ÝÈáñ ³ . Çñ
24 ABD Ññ ³ BÓañÓ E ÑÝ ³ ÓañÓ F ÑÝ ³ ǁññÓ EF óÁÝ ¹ Çò	37 EF Û»Í ÷ È Ýañ
25 D ¹ Çi » ³ É ÷ È ¹ ÇÛ» ³ É	38 C µ»ñÍ Ç
26 F »»Û» ³ É	39 F . ³ ñÝ ³ Ý ³ ǁ ³ ñÁ
27 EF ÁáŌáí ù AE ǁáÝ ³ ÑáŪ B ǁáÝ ³ ǁáŪ E ÈÁÛµÇóÝ F ÈÁÛÇó	40 BF »ñÍ Ý ³ ǁ ³ ñ ³ Í C Í ÷ Ç
28 F ÈÇi ³ é ÈÇ ¹ EF ¹ ÇÛÇ	
29 DE ½áí è EF ³ ñÛ ³ ò»ÝáŪ	

*Դաշտ կարմրավարդից վառեալ
 Կանաչ սաղարթից թերթից,
 Հընչիւն նըւագի բարբառ.
 Ովսաննա՛, աւրհնեալ, որ գաս:*

45 *Զսա նահապետաց տեսեալ,
 Պետ իշխանական եկեալ,
 Սա նախագուշակ դաւթեան
 Յաւէտազըւարճ լերանց:*

50 *Սա Զաքարիաս քարոզ
 Թագաւոր ի նոյն եկեալ,
 Նոյն աւրհներգութիւն միշտ Հաւր
 Նոյն համագոյեան Բանին:*

55 *Յաւէտ էութեան Հոգւոյն,
 Երբեակ միութեան միոյն
 Սմա միշտ երգեսցուք ըզփառս
 Այժմ եւ յաւիտեանս, ամէն:*

41 C ԻՅ ըՍՅ իՅ ըՆՇՕ EF ԻՅ ըՍՇը իՅ ըՆՇՕ
 42 BCE ԻՅ ՇՅ ՇՅ E ՇՅ ՇՅ ըՆՇՕ EF ԻՅ ՇՅ ՇՅ ըՆՇՕ
 43 E ԻՅՇՕ · Շ
 44 CF ըՆՇՕ ՇՅ ՇՅ ըՆՇՕ EF ԻՅ ՇՅ ՇՅ ըՆՇՕ
 45 B ԻՅՇՕ ՇՅ ՇՅ F ՇՅ ՇՅ
 47 F ՇՅ ՇՅ ՇՅ ՇՅ ՇՅ
 48 A ՇՅ ՇՅ ՇՅ ՇՅ BCD ՇՅ ՇՅ ՇՅ ՇՅ EF ՇՅ ՇՅ ՇՅ

49 BF ՇՅ ՇՅ ՇՅ ՇՅ ՇՅ ՇՅ ՇՅ ՇՅ ՇՅ
 50 EF ըՆՇՕ ՇՅ ՇՅ ՇՅ ՇՅ ՇՅ ՇՅ ՇՅ
 51 F ԻՅՇՕ · Շ
 52 A ՇՅ ՇՅ · ՇՅ ՇՅ C ՇՅ ՇՅ ՇՅ ՇՅ
 53 CF ՇՅ · ՇՅ
 54 EF ՇՅ 54-55
 55 A ՇՅՇՕ C ՇՅ ՇՅ

ՃԺԴԱ. ՏԱՂ ԾԱՂԿԱԶԱՐԴԻՆ,
Ի ՆԵՐՍԷՍ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԷ ԿԼԱՅԵՑՈՅ

*Ոսոս արմաւենեաց հատեալ,
Տերեւ ճիթենեաց առեալ,
Այն նորոգողին բերեալ,
Թագաւորին ընծայեալ:*

5 *Աստ եբրայեցւոց մանկունքն
Ջերգըս սրովբէիցն առեալ,
Հեթանոսական դասուքն
Տաւնակից վերնոցն եղեալ:*

10 *Յայս նոր աւետեաց աւուրս
Երկիրս պանծացեալ բերկրի,
Ծով գարնանաշարժ ալեաւք,
Ծով երկնատարած ծըփի:*

15 *Դաշտ կարմիր վարդով վառեալ,
Կանաչ սաղարթիւք թերթեալ
Շրնչիւն նըւագի բարբառ.
Ովսաննա՛, աւրհնեալ, որ գաս:*

20 *Ջսա նահապետաց տեսեալ,
Պետ իշխանական եկեալ,
Սա նախագուշակ Դաւթի
Յաւէտազըւարճ լերանց:*

≈ ԾմՇօնՅ»ն

A - Օ»é. 2672, Ā»ñĀ 128³

B - Օ»é. 473, Ā»ñĀ 124³

Ēáñ³ · Շñ

A ĩ »è í »ñ»ðáóŬ B ĩ³ Ō »ð Ũ»Ō»¹ Շ³ ³ ȲáŬ, Ñ³ éĬ³ -

óáŌՇ

´Ȳ³ · Շñ

1 B āÇù 1-4

2 A ĩ շñ»ð

3 A Ȳáñá.³ òŌՇȲ

5 A »µñ³ Ŭóáó B Ũ³ ȲĬ áóȲù

6 B ēñáí շՇó

7 B ¹³ éáóó

8 B »Ō»³ Ē í »ÑՇó ÷ Ē í »ñȲáóȲ »Ō»³ Ē

12 B ÍՇÍ³ Ō³ Í³ ò³ Ē ÍÁ÷ Շ

13 A ¹³ ßĭ ù A í³ ñ¹ »ùù

14 B è³ Ō³ ñĀ Ā»ñĀՇó

15 A ÑĀȲáՇó A ³ é»³ Ē ÷ Ē µ³ ñµ³ é

16 A »Ĭ»³ Ē ÷ Ē áñ ·³ è

17 A ½è³ Ū

19 A 19-20-ñ¹ ĩ áŌ»ñՇ ÷ áĒ³ ñշȲ^a

é³ ŨȲ³ Ē³ òĀՇ · áóß³ Ĭ»³ Ē

Ē»ñՇȲù µ³ ñóáóȲù ½áó³ ñ×³ ó»³ Ē

Սա Զաքարիայն քարոզ,
 Թագաւոր քո հեզ եկեալ:
 Նոյն աւրհներգութիւն միշտ Հաւր,
 Նոյն եւ համազոյ Հոգւոյն:

21 A 1/2³ ւ³ ը³ ը³ է³ նա^{1/2}»³ է³ ÷ È³ Ի³ á0Ç
 22 B »նն»³ Ի³ ÛÇ³ Ի³ Ç³ ÛÇ³ á^{1/2}»³ ÷ È³ Ի³ á0Ç
 23 A 23-24-ն¹ Ի³ á0»նÇ³ ÷ áÈ³ նչ^{1/2}
 Դá^{1/2} օննան¹ á0Á»³ Կ³ »ò ÛÇ³
 օ³ օ³ Ç³ Թ³ օÇ¹ »³ Կ³ Ե³,³ Û³ Կ³ Կ³

ՃԺԵ. Ի ՍՈՒՐԲ ԿԱՅԵՆ ՀՌԻՓՍԻՄԷ

Հանճարեղ շնորհալիդ ընտրեալ է,
 Յարքայից հըզաւրաց զարմէ է,
 Մեզ պարգեւ ի տանէն Լատինէ.
 Հրեշտակ հրաշագեղ Հռիփսիմէ:

5 Թահահորդ ուղեւոր երկնընթաց,
 Աւրինաց երկնայնոցն խորագգաց.
 Ուրացեալ զանձն եւ զփառս հայրենեաց.
 Հրեշտակ հրաշագեղ Հռիփսիմէ:

10 Իմաստուն սուրբ կուսան գերյարգոյ,
 Հրով Բանին ի յերկիր արկելոյ
 Վառեցեր ըզլապտեր հաւատոյ.
 Հրեշտակ հրաշագեղ Հռիփսիմէ:

15 Փեսային Քրիստոսի մարմնացեալ,
 Անապակ կուսութեամբ հարսնացեալ,
 Յառագաստ անմատոյց բազմեցեալ.
 Հրեշտակ հրաշագեղ Հռիփսիմէ:

20 Սիրասնունդ սիրամարդ սըխրալի,
 Նըբափայլ ոսկէթել տարփալի
 Եռապսակ իւղազլուխ ցանկալի.
 Հրեշտակ հրաշագեղ Հռիփսիմէ:

Իսկաճեմ աղաւնի աւղապար,
 Նոր Նոյեան տապանն է քոյդ դադար,
 Աւճասպան արագիլ դու արդար.
 Հրեշտակ հրաշագեղ Հռիփսիմէ:

25 Մըտաւոր մարտիրոս մըրցական,
 Էական Բանին Հաւր զաւրութեան,

² Ծմբօն
 Ս»նէջէ ԵՂանճճ ԲՇ, ՚ճ Կն ան + ճ օ, շՇ 474-475

1 ի ճ Բնճ Իճ ան 1. ԾեՇճ ԵՇՍՂ (ի Կ»նՇ ԵՂ ԿմԿճ Ի ճ Ե»ն)
 2. Սնճ ԿՂէ (ի Կ»նՇ »նՂ անՂ Ի անճնՇ ԵՂ ԿմԿճ Ի ճ Ե»ն)

*Լիակոխ քաջութեամբ ըզհընձան.
Հրեշտակ հրաշագեղ Հռիփսիմէ:*

30 *է գունեղ թաթաւեալ ի բոսոր,
Սաղարթուն կարմրորակ իբր խընձոր,
Հարսն ազնիւ դու արեամբ քաւղաւոր.
Հրեշտակ հրաշագեղ Հռիփսիմէ:*

**ՀԱՐԱԿԱՆՆԵՐ
ԺԱՄԵՐԳՈՒԹԵԱՆ ԵՐԳԵՐ**

ՆԵՐՍԵՍ ՇՆՈՐՀԱԼՈՒ ԿԱՍ ՆՐԱՆ ՎԵՐԱԳՐՈՒՈՂ ՇԱՐՎԱԿԱՆՆԵՐԸ

ՄՈՒՏՔ

Ներսես Շնորհալին կամ Ներսես Գ. Կլայեցին ծնունդ է 1101 կամ 1102 թթ. Գրիգոր Բ. Վկայասէր կաթողիկոսի (1066-1105 թթ.) քրոջ որդու՝ Ապիրատ Պահլաւունու ընտանիքում Կիլիկիայի Տլուք գաւառի Ծովք ամրոցում: Կրթուել եւ ուսում է առել Սեւ լեռան նշանաւոր Կարմիր վանքում Գրիգոր Բ. Վկայասէրի մահուանից յետոյ նախ կաթողիկոս Բարսեղ Ա. Անեցու (1105-1113 թթ.), ապա յատկապէս աւագ եղբոր՝ Գրիգորիս Գ. կաթողիկոսի (1113-1166 թթ.) խնամքի ներքոյ՝ աշակերտելով ժամանակի գիտնական վարդապետ աստուածաբաններին, եւ առաջին հերթին՝ Ստեփանոս Կարմիրվանեցուն՝ մականուանեալ Գիտնական կամ Մանուկ¹: Շնորհալու մահուանից շուրջ եօթ տասնամեակ անց նրա կենսագրութիւնը շարադրած անանուն գրիչն այսպէս է արձանագրել. «...կրթէր (իմա՛ Գրիգորիս Գ.) եւ զեղբայրն Ներսէս ի վարժումն իմաստից յաստուածայնոց տառից եւ կարգէր նմա դաստիարակս՝ արս գիտնականս սուրբս եւ առաքինիս, որոյ ընկալեալ ի նոցանէ զսերմն բանին, հարիւրաւոր որպէս երկիր արգաւանդ պտղաբերէր»²:

Արդարեւ, այս ուսումնառութիւնը, անյագուրդ ընթացասիրութիւնը, անհուն աշխատասիրութիւնը, բանաստեղծական բացառիկ ձիրքն ու անսահման բարեհոգութիւնը Շնորհալու հոգեւոր եւ գրական արգասաբեր գործունէութեան գրաւականը դարձան:

Երիտասարդ հասակում եղբոր՝ Գրիգորիս Գ. կաթողիկոսի ձեռքով Շնորհալին նախ քահանայ ձեռնադրուեց, ապա՝ եպիսկոպոս, եղբոր համար յուսալի յենարան եւ աջակից եղաւ ինչպէս երկրի ներսում, այնպէս էլ Կիլիկիոյ սահմաններից դուրս ծաւալուող գործընթացներում, եւ յատկապէս հայոց եւ յունաց եկեղեցիների միաբանութեան հարցերի շուրջ ընթացող բանակցութիւններում, որի համար Մ. Չամչեանը նրան անուանում է կաթողիկոսի «աջ բազուկ» եւ «համահաւասար գործակից»³:

Շնորհալին սիրուեց եւ յարգանքի արժանացաւ ոչ միայն հայոց, այլեւ յունաց եւ ասորւոց մէջ: ԺԳ. դարի պատմիչ Կիրակոս Գանձակեցին այս առիթով գրում է. «Այս Ներսէս առաւելեալ էր իմաստութեամբ քան գլոխովս ի ժամանակի անդ ո՛չ միայն քան զվարդապետս հայոց, այլ եւ քան զյունաց եւ զասորւոց, այնքան՝ մինչ զի համբաւ իմաստութեան նորա տարածեցաւ ընդ ամենայն ազգս»⁴: Պատմիչն ապա մի հետաքրքիր տեղեկութիւն է հաղորդում այն մասին, թէ ինչպէս է թէորա անունով ոմն իմաստուն եկել Շնոր-

1 Պատմութիւն հայոց ի սկզբանէ աշխարհի մինչեւ ցամ Տեան 1784 ըստ աննդելոյ այլեւայլ մատենագրաց, յօրինեալ Կ. Մ. Վրդ. Չամչեանց կոստանդնուպոլսեցւոյ, Կ. Գ., ի տպ. Յովհաննու Փիացեանց, Վենետիկ, 1786, էջ 81: Շնորհալի եւ պարագայ իւր, գրեաց Կ. Ղ. Մ. Ալիշան, Վենետիկ, Սուրբ Ղազար, 1873, էջ 51 (այսուհետ՝ Շնորհալի եւ պարագայ իւր): Գ. Զարբհանալեան, Պատմութիւն հայ հին դպրութեան (Գ-ԺԳ դար), չորրորդ տպ. յաւելուածով եւ փոփոխութեամբ, Վենետիկ, 1932, էջ 622: Մ. Արեղեան, Հայոց հին գրականութեան պատմութիւն, գիրք Բ. (IX-XIX դարի 30-ական թթ.), ՀՍՍՌ ԳԱ հրատ., Երևան, 1946, էջ 76:

2 Սրբոյն Ներսեսի Շնորհալոյ պատմութիւն վարուց, Վենետիկ, ի տպ. Միխայիլեանց, 1854 (այսուհետ՝ Սոփեր, ԺԳ), էջ 32-33:

3 Կ. Մ. Վրդ. Չամչեանց, Պատմութիւն հայոց, էջ 81:

4 Կիրակոս Գանձակեցի, Պատմութիւն հայոց, աշխատասիրութեամբ Կ. Ա. Մելիք-Օհանջանեանի, ՀՍՍՌ ԳԱ հրատ., Երևան, 1961, էջ 118:

Հալու գիտելիքը ստուգելու եւ համոզուել՝ «Որպէս լուաք, սոյնպէս եւ տեսաք, զի նոր ոմն Գրիգորիոս Աստուածաբան է յարուցեալ»¹:

Տարիներ շարունակ եղբոր կողքին գործած եւ համընդհանուր սէր ու ակնածանք վայելող Շնորհալին լաւագոյն թեկնածուն էր նաեւ եկեղեցական գահին տարեց եղբորը փոխարինելու համար, որը եւ իրագործուեց 1166 թ.² նոր կաթողիկոսանիստ Հռոմկալայում, ուր ձերացեալ Գրիգորիս Գ. հայրապետն իրենից հինգ կամ վեց տարով կրտսեր բազմաշնորհ եղբորն օծեց հայոց կաթողիկոս, իսկ ինքը կարճ ժամանակ անց վախճանուեց:

Շնորհալու կաթողիկոսութեան շրջանը գովեստի խօսքերով են յիշատակում նրա անանուն կենսագիրն ու Ներսէս Լամբրոնացին: Մաքենեաց եւ Թեղենեաց վանքերից Շնորհալին բերել տուեց հայոց ծիսական հնաւանդ եւ անխաթար մատեաններ, որոնց հիման վրայ բարեկարգեց եկեղեցու ժամակարգը, լրացրեց ու նրբաճ շարականներով զարդարեց հայոց հոգեւոր երգարանը, որին ձեռնամուխ էր եղել զեռեւս տարիներ առաջ եղբոր խնդրանքով. «Որոյ ընկալեալ գհրամանս եւ զաղաչանս աստուածայնոյ հայրապետին, սկսանէր երգել գերգս հոգեւոր պաշտամանց, զոր պակաս եւ թերի գտանէր», – արձանագրում է կենսագիրը³: Այս տեղեկութիւններն իր յայտնի ներբողում հաստատում է նաեւ Լամբրոնացին⁴:

Այս ամենին զուգահեռ՝ Ներսէս Գ. կաթողիկոսը շարունակում է նաեւ յունաց կայսեր եւ եկեղեցու հետ հաւատոյ միաբանութեան հարցերի քննարկումը, որն այդպէս էլ անաւարտ է մնում հայրապետի անժամանակ մահուան պատճառով: Ըստ աղբիւրների՝ Ներսէս Շնորհալին մահացել է 1173 թ. օգոստոսի 13-ին: Նրա վախճանը մեծ վիշտ է պատճառել բոլորին: Յատկանշական է այդ կապակցութեամբ բիւզանդական Մանուէլ կայսեր խօսքը, որում նա Շնորհալի հայրապետին անուանում է Հայոց «երկրորդ Լուսաւորիչ», որից զրկուեց Հայ ժողովուրդը⁵: Իսկ Լամբրոնացին իր ներբողում այսպէս է գրում.

Ներսէս հրեշտակ՝ էր երկրաւոր, գոլով մարմին՝ ոչ նիւթաւոր.

որ ՚ի վերջին՝ դարս եւ ՚ի կոր, ուրեք չըկայ արժանաւոր.

Միայն զըտաւ՝ նա ճըգնաւոր, շնորհօք պայծառ՝ եւ փառաւոր.

բայց արդ յերկինս՝ է դասաւոր, նըմա չըմնաց նըմանաւոր⁶:

Յիրաւի, Ներսէս Շնորհալին եղել ու շարունակում է մնալ Հայ եկեղեցու եւ Հայ գրականութեան ամենաբեղմնաւոր գործիչներից մէկը: Իր բազմազբաղ առօրեայում նա եր-

1 **Կիրակոս Գանձակեցի**, Պատմութիւն, էջ 119: Իրականում, ինչպէս յայտնի է, այս Թէորան կամ Թէորիանէն Կիլիկիա էր ուղարկուել քիւզանդական Մանուէլ կայսեր կողմից՝ հայոց եւ յունաց եկեղեցիների միջեւ դաւանարանական հարցերի շուրջ ընթացող բանակցութիւնների առիթով (այս մասին տե՛ս **Գ. Զարրիանալեան**, Պատմութիւն հայ հիմ դպրութեան, էջ 627):

2 Ընդհանուր առմամբ տարրեր թուականներ են նշում ինչպէս Շնորհալու ծննդեան կամ մահուան, այնպէս էլ նրա կաթողիկոսանալու առիթով: Մասնաւորապէս Շնորհալու անանուն կենսագիրը յայտնում է, որ կաթողիկոսի օծումը տեղի է ունեցել 1164 թ.՝ «եւ գտանէր վախճանեալ յայնմ ամի զկաթողիկոսն տէր Գրիգորիս ի վեցհարեւր եւ երեսուսան թուականութեանն Հայոց (613+551=1164)», տե՛ս *Սոփերտ*, ԺԴ, էջ 64: Մենք նկատի ենք ունեցել համընդհանուր մտեցումը:

3 *Սոփերտ*, ԺԴ, էջ 36:

4 Դրուատ պատմագրարար ի յաստուածաիրաւէր փոխումն սրբազնաստուրբ հայրապետին մերոյ տեսուն Ներսէսի Կյայեցոյ, ոգեալ ի Ներսէսէ Լամբրոնացոյ՝ յարեալիսկոպոսէ Տարսօնու Կիլիկեցոց, Ս. Պետրոբուրգ, 1788, էջ 308 (այսուհետ՝ Դրուատ պատմագրարար):

5 *Սոփերտ*, ԺԴ, էջ 81:

6 Դրուատ պատմագրարար, էջ 306:

բէք չի դադարել ստեղծագործել. ընթերցել կամ գրել է անգամ հանգստի կամ նիրհի պահին՝ Սուրբ Հոգու թելադրանքով, ինչպէս ավանդում է կենսագիրը:

Սխալուած չենք լինի, եթէ ասենք, որ իր բազմաբնոյթ ստեղծագործութիւններով հայ գրականութեան գրեթէ իւրաքանչիւր ասպարեզում Ծնորհալին բեկումնային դերակատարում ունեցաւ, որով իր զգալի ազդեցութիւնը թողեց նաեւ հայ գրականութեան յետագայ ընթացքի եւ գրական տեսակների զարգացման վրայ:

Ծնորհալու թողած վիթխարի գրաւոր ժառանգութիւնը նախընթաց տարիներին գնահատուել է ըստ արժանւոյն, լոյս են տեսել ինչպէս հայրապետի գրական վաստակը ներկայացնող, այնպէս էլ նրա անձին ու գործունէութեանը վերաբերող բազմաթիւ աշխատութիւններ, որոնք կարող են լաւ հիմք ծառայել առաջիկայ ուսումնասիրութիւնների եւ յատկապէս քննական բնագրերի պատրաստման գործում:

Ներկայ հրատարակութեամբ առաջին անգամ փորձ է արուել ամբողջացել եւ առանձին ներկայացնել հոգեւոր երգերի այն պատկերը, որ կապում է Ներսէս Ծնորհալու անունը հետ:

1. ՆԵՐՍԷՍ ԾՆՈՐՀԱԼՈՒ ԿԱՄ ՆՐԱՆ ՎԵՐԱԳՐՈՒՈՂ ՇԱՐԱԿԱՆՆԵՐԸ

Ծնորհալուն ժամանակագրորէն մօտ կանգնած գրեթէ բոլոր հեղինակները, յետագայ դարերի գրիչներն ու նրա կամ շարականների վերաբերեալ պարզապէս յիշտակումներ անող աղբիւրներն առաւել կամ պակաս մանրամասնելով նշում են հայրապետի հեղինակած շարականների մասին: Աղբիւրների հաղորդած տուեալների, ինչպէս նաեւ հետազօտողների ուսումնասիրութիւնների համադրումը թոյլ է տալիս վստահութեամբ արձանագրել, որ տպագրեալ արդի Շարակնոցի մէջ ամենաբեղմնաւոր հեղինակը Ծնորհալին է իր հարիւրաւոր մեծ եւ փոքր շարականներով¹, որոնք գրուել են հոգեւոր դասի ու հաւատացեալ ժողովրդի հոգիները աստուածային լոյսով խանդավառելու, հայ եկեղեցու ծիսական հնաւանդ կարգը հարստացնելու նպատակով. «Եւ հոգեւոր երգովք եւ քաղցրանուագ եղանակօք վայելչացուցանէր զսուրբ պատարագին խորհրդական երգան»², – ավանդում է կենսագիրը: Այդ երգերը գրուած են անհուն հաւատով, հիմնականում նուրբ, գեղեցիկ եւ միեւնոյն ժամանակ դիւրահաս լեզուով (զգալի մասը), որի համար էլ մեծ սէր են վայելում թէ՛ հոգեւոր եւ թէ՛ ժողովրդական միջավայրում: Բաւական է յիշել «Առաւօտ լուսոյ», «Աշխարհ ամենայն» եւ միւս հրաշալի երգերը, որոնք այսօր էլ մեծ տարա-

1 Յ. Մկրտչեանը, քննելով շարականների հեղինակների հարցը, այն կարծիքն է յայտնել, որ Շարակնոց ժողովածուի առուագն մէկ հիմնգործը պատկանում է Շնորհալու գրչին (Յ. Մկրտչեան, Շարակնախօսութիւն (շարականի հեղինակները), «Լոյս», Կոստանդնուպոլիս, 1905 (44), էջ 1064: Ն. Թահմիզեանն իր արժեքաւոր աշխատութեան մէջ թէւ այս թիւը չափազանցում է համարում, այնուամենայնիւ հաստատում է, որ Շնորհալու յօրինած շարականները գրողներում են Շարակնոցի զգալի մասը: Ըստ Երազմանի Շնորհալու հեղինակած շարականների թիւը շուրջ երկու հարիւր է (Ն. Թահմիզեան, Ներսէս Շնորհալին երգահան եւ երաժիշտ, ՀՍՀ ԳԱ հրատ., Երեւան, 1973, էջ 34 եւ 40): Գր. Յակոբեանի կարծիքով՝ «Հայկական բազմատեսակ շարականների համարեա կէսը պատկանում է նրա (իմա՝ Շնորհալու) գրչին» (Գր. Յակոբեան, Ներսէս Շնորհալի, ՀՍՀ ԳԱ հրատ., Երեւան, 1964, էջ 95): Տարիներ անց նա սրբագրել է իր այս միտքը՝ ներկայացնելով այսպէս. «Հայկական բազմատեսակ շարականներից հարիւրից ավելին պատկանում է նրա (իմա՝ Շնորհալու) գրչին» (Գ. Ա. Յակոբեան, Շնորհալին եւ հայոց հոգեւոր երգը, «Ներսէս Շնորհալի» (յօդուածների ժողովածու), ՀՍՀ ԳԱ հրատ., Երեւան, 1977, էջ 122):

2 Սոփերտ, ԺԴ, էջ 37:

ծուժ ունեն հայոց մէջ: Այս դիտանկիւնից հասկանալի է դառնում նաեւ այնպիսի հեղինակի այս հանելուկատիպ քառատողը, որ յիշատակում է Գ. Զարբհանալեանը.

Ի շխան մի կայր յեկեղեցի,
Ի ի ծայրագոյն աստճանի.
Քան զոր չեղեւ ոք աւելի,
Երգիչ տաղի, շարականի¹:

Ասել է թէ՛ հէնց այսպէս էլ ընկալուել է Շնորհալու անձը ժողովրդի մէջ: Ըստ որում՝ վերջին տողում «երգիչ» բառը յուշում է, որ Շնորհալին ոչ միայն յօրինել է երգեր, այլեւ երգել է դրանք: Անանուն կենսագրի տեղեկութիւնը գալիս է միայն հաւաստելու այդ փաստը. «Երգէր եւ երգս տաղից քաղցրանուագ եղանակօք»²: Աւելին, որոշ տուեալների շնորհիւ կարելի է ասել, որ Շնորհալին նաեւ այդ երգերի եղանակներն է յօրինել. «Եւ թէ՛ պէտ եւ հրաշալիք էին բանք երգոց նորա առ միտս իմաստութեան, բայց եւս առաւել զարմանալի էին արուեստք զանազան եղանակացն, զոր աննման միմեանց յօրինէր» (ընդգծումը մերն է – Խ. Յ.)³: Ըստ որում՝ ինչպէս նկատել է Ն. Թահմիզեանը, Շնորհալու որոշ շարականներ խագագրուել են դեռ հայրապետի օրօք, որը նպաստել է նաեւ դարերի հոլովոյթում եւ գրչագրական տարաբնոյթ մեղանշումների պայմաններում այդ երգերի անաղարտ մնալուն⁴: Թէեւ ստոյգ տեղեկութիւններ չունենք, սակայն ըստ ամենայնի, Շնորհալին նաեւ զեղեցիկ ու քաղցրահնչիւն ձայն է ունեցել, որով պայմանաւորուած էլ, թերեւս, Երգեցող մականունն է ստացել⁵: Այս տեղեկութեանը համահունչ են նաեւ Ն. Լամբրոնացու Ներբողի հետեւեալ տողերը.

սա եւ մանկանց՝ խրատ յօրինէր, ոտանաւոր՝ թըլով բերէր,
Շարականաց՝ կարգ աճեցնէր, տաղերգուիս՝ ի ճահ առնէր:
քաղցր ձայնիւք՝ անջըրպետէր, որ երաժիշտ՝ Սուրբ Հոգւոյն էր⁶:

Առանձին հետաքրքրութիւն է ներկայացնում Շնորհալու գրչին պատկանող շարականների լեզուի եւ տաղաչափական առանձնայատկութիւնների քննութիւնը: Դրանցից առաջինին մի փոքր աւելի մանրամասն ստորեւ կանդրագառնանք առանձին կերպով, իսկ ահա տաղաչափութեան մասին կարող ենք արձանագրել հետեւեալը: Ուսումնասիրողները հիմնականում շեշտում են այն հանգամանքը, որ հայրապետիս մեծ ուշադրութիւն է դարձնում յանգերին, որոնց յաճախակի կրկնութիւնները կարող են վտանգել այդ յօրինուածքների բանաստեղծական արժէքը՝ ձանձրոյթի պատճառ դառնալով: Սակայն թէ՛ Ղ. Ալիշանը եւ թէ՛ աւելի ուշ Մ. Աբեղեանը, որոնց հետեւում են այլ ուսումնասիրողներ եւս, գտնում են, որ Շնորհալին կարողացել է խուսափել այդ վտանգից իր ձիրքի եւ գործածած

1 Գ. Զարբհանալեան, Պատմութիւն հայ հիմն դպրութեան, Վեներտիկ, 1932, էջ 637:

2 Սոփերի, ԺԴ, էջ 38:

3 Նոյն տեղում:

4 Ն. Թահմիզեան, Ներսէս Շնորհալին երգահան եւ երաժիշտ, էջ 46-47:

5 Շնորհալի եւ պարագայ իւր, էջ 85:

6 Դրուատ պատմագրարար, էջ 308:

բազմազան չափերի շնորհիւ, որոնք բնորոշ են նրա չափածոյին¹: Շնորհալու չափածոյ գործերի զգալի մասը ամփոփուել է «Բանք չափաւ» խորագրով յայտնի ժողովածուում, որից դուրս են թողնուած շարականներն ու «Ողբ Եղեսիոյ» պոեմը՝ «Ի մի յայս մատեան բովանդակեմք զամենայն տաղաչափութիւնս Շնորհալուոյն, բաց յընտրելագունէն՝ ՚ի քերթուածս նորա յՈղբոցն Եղեսեայ, եւ ՚ի Շարականացն»²: Այս ժողովածուն ուսումնասիրողներին հնարաւորութիւն է տալիս ամբողջութեան մէջ դիտարկել Շնորհալու չափածոյի առանձայատկութիւնները:

Խնդիրն այլ է շարականների պարագայում: Այստեղ վերջայանգ տողերը սակաւ են, թէեւ ակնյայտ է ներքին ռիթմի ու տնների միջեւ կապի առկայութիւնը: Շարականների բնոյթով եւ այդ ժանրի դարաւոր ականդոյթներով պայմանաւորուած՝ դրանց զգալի մասը հնարաւոր չէ բնորոշել որպէս տաղաչափական կանոններով յորինուած բանաստեղծութիւն, դրանք ակելի շատ չափածոյ աղօթք են, մեղքերի թողութեան եւ հաւատքը զօրացնելու աղերս առ Աստուած: Այդ երգերը գրուել են աստուածային սիրոյ, սուրբ նահատակների եւ նրանց հերոսական գործերի, եկեղեցու սրբազան հայրերի գործունէութեան ներշնչումով եւ նրանց ըստ պատշաճի գովաբանութեան փափագով, որ ցայտուն կերպով արտացոլուած է Շնորհալու բազմաբովանդակ շարականներում եւ ամբողջութեամբ կրկին Լամբրոնացու Ներբողում:

Ներսէս տօնիցըն՝ զարդարիչ, եկեղեցւոյ՝ կարգաց գլտիչ,
տէրունական՝ աւուրց պատմիչ, ըստ խորհրդեանն՝ երգս յօրինիչ:
Մարտիրոսացըն՝ մեծարիչ, չարչարանաց՝ նոցին գովիչ,
ճրգնաւորաց՝ փառաւորիչ, հայրապետաց վարուց պատմիչ³:

Լամբրոնացին չի մասնաւորեցնում Շնորհալու հեղինակումները, բաւարարուած է միայն ընդհանուր նկարագրական պատկերով, բայց սա էլ բաւական է մակաբերելու, որ Շնորհալին յօրինել է տէրունական օրերին, մարտիրոսներին, ճգնաւորներին եւ եկեղեցու սուրբ հայրերի վարքերին նուիրուած հոգեւոր երգեր, որոնցով զարդարել եւ բարեկարգել է եկեղեցական տօները: Լամբրոնացու այս տեղեկութիւնները ոչ միայն հաստատում է նրան ժամանակով շատ մօտ կանգնած Կիրակոս Գանձակեցին, այլեւ թուարկում է այդ երգերից մի քանիսը. «Եւ զի էր նա այր բանաւոր, բազում ինչ կարգեաց նա յեկեղեցիս քաղցր եղանակաւ, խոսրովային ռճով շարականս, մեղեդիս տաղս եւ ոտանաւորս, քանզի նորա է Յարութեան օրհնութիւնն՝ երրորդ կողմն (վառ ձայն – Խ. Յ.) եւ Աստուածածնի փոխման երկուց աւուրցն, եւ Պետրոսի եւ Պօղոսի օրհնութիւնն, եւ մանկունքն եւ համբարձին, որոյ սկիզբն է այս. «Յնձա՛ այսօր եկեղեցի Աստուծոյ յիշատակաւ սուրբ առաքելոցն», եւ Որդւոցն Որոտման օրհնութիւն՝ «Որ էն յեութեան որդի միշտ էին», եւ շարական մի Անտոնի, եւ երկու Թէոդորոսի եւ մի Քառասնիցն, եւ մի Առաքելոցն, եւ աւագ շաբաթին երից աւուրց օրհնութիւն՝ երկուշաբթին, երեքշաբթին, չորեքշաբթին, եւ երկու շարական Յարութեան ճաշոյ, եւ Նինուէացւոցն (իմա՛ Կանոն Յովնան մարգարէի – Խ. Յ.), եւ հրեշտակապետացն, եւ սրբոց Վարդանանցն, եւ այլ բազում շարականս»⁴: Գանձակեցու այս տեղեկութիւնը շատ արժէքաւոր, բայց ոչ բա-

1 Շնորհալի եւ պարագայ իւր, էջ 74: Մ. Արեղեան, ԳՂ. աշխ., էջ 82-84:

2 Տեառն Ներսեսի Շնորհալուոյ հայոց կաթողիկոսի Բանմ չափաւ, Վեներաբիկ, Սուրբ Ղազար, 1830, Զեկուցում:

3 Դրուատ պատմագրաբար, էջ 304:

4 Կ. Գանձակեցի, Պատմութիւն, էջ 119:

բաւարար է Շնորհալու գրչին պատկանող շարականների ամբողջական պատկերը վերահանգնելու համար, մանաւանդ որ պատմագիրն ինքը նշում է՝ «եւ այլ բազում շարականս»:

Կ. Գանձակեցուն ժամանակով մօտ է մէկ այլ աղբիւր, որ դարձեալ նշում է շարականների հեղինակներ: Խօսքը Սարգիս երէցի ԺԳ-ԺԴ. դդ. թուագրուող Շարակնոցի մասին է, ուր գրիչն աւելի շատ շարականներ է թուարկում. «ԶՅարութեան վառ ճայնին աւրհնութիւն, զԱղցից վեց կիւրակէին բաւանդակ, եւ զսուրբ Գրիգորին զնորերն, եւ զԱւագ Ուրբաթին՝ «Այսաւր ի կատարումն աստուածային ընթր[եաց]», եւ զէ. աւետարանափառ գիւշերոյն, եւ զԴ. աւետարանափառ ցորեկոյն, եւ զՀոգոյն Սրբո գալըստեան վեց աւուրն, եւ զՎարդավարին երկու աւուրն, եւ զՆնջման Բ. Աստուածածնին երկու աւուրն, եւ զՀրեշտակապետացն եւ զՀայրապետացն եւ զէ. աւուր արարչութեանն, եւ զԱղցիցն գերեկոին եւ զԱրեւագալին, «ԶԱստուած անեղ, անժամանակն», զԱւետեաց Աստուածածնին նորն, զԾաղկագարգին նորն, ըզՎարդանաց «Նորահրաչն», զՅովաննու «Արեգականն արդարութեան», զՄանգանցն Բեղդահեմի, եւ զԹարգմանչացն աւրհնութիւն, ի վերա սաղմոսին գերգն «Աւրհնեմք զքեզ Հայր անըսկիզբն», եւ մանկտի բազում շարակներ, «զՅիշեսցուքն» եւ «զԶարթիքն» այլովքն եւ այլ բազում, զոր ոչ գտի, տէր Ներսէս կաթաղիկոսն Կլեցին ասաց» (ՄՄ, Հ^ր 2092, 224աբ):

Կ. Գանձակեցու եւ Սարգիս երէցի այս տեղեկութիւնների մէջ, ինչպէս կարելի է նկատել, կան համընկնումներ եւ տարբերութիւններ: Արդ, որո՞նք են Շնորհալու յօրինած շարականները, ո՞ր երգերն են դուրս եկել նրա գրչի տակից:

Այս հարցին դժուար է ամենայն ճշգրտութեամբ պատասխանել: Ինչպէս վերը նշուեց, տարբեր ուսումնասիրողներ քանակային տարբեր պատկերացումներ ունեն հայրապետի յօրինած երգերի մասին: Ըստ որում՝ նրանց զգալի մասը նկատի ունի հէնց արդի Շարակնոցը, որում տեղ չեն գտել այսպէս կոչուած պարականոն կամ անվաւեր շարականները, որոնց շարքում ենթադրաբար քիչ չեն նաեւ Շնորհալու գրածները:

Կիրակոս Գանձակեցուց եւ Սարգիս երէցից բացի, կան մի շարք այլ աղբիւրներ եւս՝ Գր. Տաթեւացի, Անանուն, Առաքել Սիւնեցի, Ստեփանոս Զիգ Զուղայեցի, Յակոբ Սսեցի, որոնք նշում են շարականների հեղինակներ: Այդ աղբիւրները ժամանակին մանրակրկիտ կերպով հաւաքել եւ հրատարակել է Յ. Անասեանը¹, որը յետագայում ամփոփուել է նաեւ «Մատենագիրք Հայոց» մատենաշարի Ը. հատորում²: Սրանից զատ՝ շարականների հեղինակների անուններ է աւանդում նաեւ տպագրեալ Շարակնոցը³: Այս աղբիւրներին կարելի է յաւելել նաեւ բազմաթիւ ձեռագրերում, դրանց լուսանցքներում ժամանակի կամ յետագայ գրիչների այն նշումները, որոնք դարձեալ վերաբերում են այս կամ այն շարականի հեղինակային պատկանելութեանը:

Պէտք է նկատել, որ յիշեալ աղբիւրների յայտնած տեղեկութիւնները շարականների հեղինակների հարցում բոլոր դէպքերում չէ, որ համընկնում են, ուստի աղբիւրներիս հանդէպ քննական մօտեցումը պարզապէս անհրաժեշտութիւն է: Շնորհալու գրչին պատ-

1 Թ. Ս. Անասեան, Հայկական մատենագիտութիւն, Ե-ԺԸ դդ., Կ. Ա. (Ա. - Առաքել Սալաճոբեցի), ՀՍՍՌ ԳԱ. Կրատ., Երեւան, 1959, էջ LXV-LXXIV:

2 Շարակնոց, Մատենագիրք Հայոց, Կ. Ը, կազմեցին՝ Վ. Ներսիսեան, Գ. Մաղոյեան, Անթիլիաս-Լիբանան, 2007, էջ 13-24:

3 Շարական հոգեւոր երգոց սուրբ եւ ուղղափառ եկեղեցւոյս Հայաստանեայց յօրինեալ ի սրբոց թարգմանչացն մերոց եւ ի սրբոյ Շնորհալույն եւ յայոց սուրբ հարց եւ վարդապետաց, Էջմիածին, 1861, էջ Ա-Դ (այսուհետ՝ Շարակնոց, 1861):

կանոց շարականների ուսումնասիրութեամբ զբաղուող հետազոտողները ճիշտ այդպիսի մօտեցմամբ Շարակնոց ժողովածուի միջից փորձել են առանձնացնել Շնորհալի հայրապետի յօրինած կամ նրան վերագրուող շարականները: Այս գործում մեծ ներդրում են ունեցել յատկապէս Ղեւոնդ Ալիշանը¹, Գաբրիէլ Աւետիքեանը², Սահակ Ճեմճեմեանը³, Գրիգոր Յակոբեանը⁴, Նիկողայոս Թահմիզեանը⁵: Ուսումնասիրողների այս ցանկին պէտք է անպայման յաւելել նաեւ Սահակ վրդ. Ամատունի բանասէր շարականագէտին, ով, թէեւ Շնորհալու շարականներով առանձին չի զբաղուել, սակայն իր կազմած պարականոն շարականների հրաշալի ժողովածուում⁶ շատ արժէքաւոր դիտարկումներ ունի շարականների լեզուի ու ոճի վերաբերեալ, որոնք որպէս օժանդակ գործօններ մեծապէս նպաստել են պարականոն շարականների ուսումնասիրման եւ դրանց հեղինակների որոշման հարցում:

Նկատի ունենալով սկզբնաղբերների եւ ձեռագրական օժանդակ միաւորների աւանդած տուեալները, ինչպէս նաեւ հայկական շարականագիտութեան ասպարեզում տարիների ամբարուած գիտական հարուստ պաշարը՝ ստորեւ դրանց քննական տեսութեամբ ներկայացնում ենք Շնորհալու կամ նրան վերագրուող շարականները⁷.

Կանոն Անտոնի Անապատականի՝ օրհ. «Որ ի հանդէս քո ճգնութեան»

Մեզ ծանօթ աղբերներից միայն Կ. Գանձակեցին է Շնորհալի կաթողիկոսի յօրինած շարականների ցանկում նշում Անտոն Անապատականի անունով մի երգ «(...) եւ շարական մի Անտոնի»⁸: Միւս աղբերներն այս մասին լռում են: Ս. վրդ. Ամատունին, նկատի ունենալով Սարգիս երէցի Շարակնոցում⁹ (Ամատունու ուսումնասիրութեան մէջ այն ժէ. ձեռագիրն է) կանոնիս մէջ «Որ ի հանդէս քո ճգնութեան» սկսածքով օրհնութեան բաց գրութիւնը պատկերիս միւս երգերի փակ գրութեան համեմատ, գտնում է, որ Գանձակեցին նկատի է ունեցել հէնց այս շարականը¹⁰: Այս կարծիքին համամիտ չէ Ս. վրդ. Ճեմճեմեանը: Քննելով Սբ. Ղազարի հնագոյն Շարակնոցները, մասնաւորապէս ԺԳ. դարով թուագրուող եւ նախաշնորհալիական խմբագրութիւն համարուող Վնտկ Հ^{ՎԵ} 529/97

1 Շնորհալի եւ պարագայ իւր, էջ 444-446:
 2 Բացատրութիւն շարականաց, որք պաշտին 'ի հասարակաց ժամակարգութեան Հայաստանեայց եկեղեցւոյ, աշխատասիրեալ տետրոն **հ. Գ. Աւետիքեան կաստանդոնուպօսեցւոյ**, Վեներիկ, Սուրբ Ղազար, 1814, էջ է (այսուհետ՝ Բացատրութիւն շարականաց):
 3 **Հ. Ս. Ճեմճեմեան**, Ձեռագիր շարականները եւ անոնց կանոնները, «Բազմավէպ», 1969, թիւ 8-10, էջ 193-209, 1969, թիւ 11-12, էջ 305-312, 1970, թիւ 1-3, էջ 23-31:
 4 **Գր. Յակոբեան**, Ներսէս Շնորհալի, էջ 103-130:
 5 **Ն. Թահմիզեան**, Ներսէս Շնորհալիի երգահան եւ երածիշտ, էջ 38-40:
 6 Հիմ եւ նոր պարականոն կամ անվաւեր շարականներ, լոյս ընծայեց **Ս. վրդ. Ամատունի**, Ելեֆտրաշարժ տպ. Մայր Աթոռոյ Ս. Էջմիածնի, Վաղարշապատ, 1911 (այսուհետ՝ **Ս. Ամատունի**, Պարականոն շարականներ):
 7 Շնորհալու կամ նրան վերագրուող շարականների մի շատ կարեւոր ֆնոտիւն Վնտկ Հ^{ՎԵ} 97 եւ ՄՄ Հ^{ՄԻ} 9838 ձեռագրերի համեմատութեամբ իրականացրել է Ս. Ճեմճեմեանը (տե՛ս **Հ. Ս. Ճեմճեմեան**, Շնորհալիի շարականներու հարագատութեան հարցը ձեռագիրներու լոյսի տակ, «Բազմավէպ», 1973, թիւ 3-4, էջ 362-393, 1974, թիւ 1-2, էջ 86-105): Ծանօթանալով նշեալ յօդուածին՝ մեր այս ֆնոտիւնը աւելորդ չհամարեցինք: Այն նոր եւ աւելի շատ ձեռագրական տուեալներով լրացնում է մեծ բանասէրի աւելի վաղ կատարած աշխատանքը՝ վերահաստատելով Շնորհալու անուան հետ կապուած շարականների առատութիւնը:
 8 **Կ. Գանձակեցի**, Պատմութիւն, էջ 119:
 9 Սարգիս երէցի այս Շարակնոցի մասին, որ ներկայումս ՄՄ Հ^{ՄԻ} 2092 գրչագիրն է, մանրամասն տե՛ս ստորեւ՝ Ձեռագրեր բաժնում:
 10 **Ս. Ամատունի**, Պարականոն շարականներ, էջ 18:

գրչագիրը՝ ձեռնարկները մերժում է Գանձակեցու այս տեղեկութեան խսկութիւնը եւ նշում, որ ըստ ամենայնի՝ Անտոն Անապատականի ամբողջական կանոնը, այդ թւում՝ նշեալ օրհնութիւնը, եղել է Շնորհալուց առաջ՝ եւ ըստ այդմ՝ այն տեղ է գտել եւ վեներատիկեան վերոյիշեալ Շարակնոցում: Գ. Աւետիքեանն էլ ըստ ոճի հաւանական է համարում, որ շարականս յօրինել է Մ. Խորենացին, թէեւ Գանձակեցու վկայութեանը ծանօթ է³: Այս դէպքում պէտք է միայն յիշել, որ խօսքը ոչ թէ բովանդակ պատկերի, այլ այդ պատկերի մէջ մտնող եռատուն օրհնութեան մասին է:

Մեր ուսումնասիրութիւնը ցոյց տուեց, որ ԺԳ. թուագրուող եւ նախաշնորհալիական խմբագրութեան առնուազն մէկ այլ Շարակնոց պահուում է Մաշտոցեան Մատենադարանում՝ 10965 թուահամարի ներքոյ⁴: Այս Շարակնոցը, որին յաճախ ենք դիմելու, պարունակում է Անտոն Անապատականի կանոնն ամբողջութեամբ (28ա-9բ)՝ բացի «Որ ի հանդէս քո ճգնութեան» երեք տնից բաղկացած օրհնութիւնից:

1193 թ. Երուսաղէմում գրչագրուած ՄՄ Հ՞Թ՞ 9838 թուակիր հնագոյն Շարակնոցին⁵ յայտնի է բովանդակ պատկերը, այդ թւում՝ յիշեալ օրհնութիւնը (28ա-9ա): Այստեղ, սակայն, պատկերն ամբողջութեամբ փակ կամ կրճատ գրութեամբ է դրուած⁶:

Ինչպէս երեւում է, աղբիւրների տեղեկութիւններն օրհնութեանս վերաբերեալ հակասական են, ոճական շարադրանքից էլ դժուար է վերջնական եզրակացութիւններ անել: Առաջին հայացքից օրհնութեան սկիզբը՝ «Որ ի հանդէս քո ճգնութեան», որոշ բառային աղբիւրներ ունի դարձեալ Շնորհալու անուան հետ կապուող Ստեփանոս Ունեցու մանկունքի «Եւ տաւենն ըզճրգնութեան քո ըզհանդէս», Թէոդորոս զօրավարի պարականոն շարականի հարցի «Որ ի հանդէս մեծ ճգնութեան արիաբար պատերազմեալ» եւ նոյնի համբարձի «Ի հանդէս ճգնութեան քո կանխեալքս» տողերի հետ: Ընդամին յիշենք նաեւ այն հանգամանքը, որ սուրբ ճգնաւոր Անտոնի վարքը, նրա բազմակիր չարչարանքները ներշնչել էին Շնորհալուն համապատասխան տաղ յօրինելու⁷, եւ բացառուած չէ, որ նոյն

1 Մայր ցուցակ հայերէն ձեռագրաց Մատենադարանին Միխայիլ Կարապետի վեներատիկ, Կ. Գ., յօրինեց Կ. Ա. Վրդ. ձեռնարկ, Վեներատիկ, Ա. Ղազար, 1993, էջ 342-348: Վեներատիկի ձեռագրացուցակից յղումներ անելիս երկու թիւ ենք նշում. առաջինը ցուցակի համարն է, երկրորդը՝ ձեռագրի:

2 Կ. Ա. ձեռնարկ, Ձեռագիր շարակնոցներ եւ անոնց կանոնները, «Բազմավեպ», 1969, թիւ 8-10, էջ 202:

3 Բացատրութիւն շարակնաց, էջ 110:

4 Ցուցակ ձեռագրաց Մաշտոցի անուան Մատենադարանի, Կ. Գ., կազմեց՝ Ա. Մալխասեան, խմբագրութեամբ՝ Ա. Տէր-Ստեփանեանի, Երեւանի համալսարանի հրատ., Երեւան, 2007, էջ 154: Ծարակնոցի մասին մանրամասն տե՛ս ստորեւ՝ Ձեռագրեր քաժնում:

5 Ցուցակ ձեռագրաց Մաշտոցի անուան Մատենադարանի, Կ. Բ., կազմեցին Օ. Եգանեան, Ա. Զէյթունեան, Փ. Անթարթեան, ցանկերը եւ համեմատական տախտակները՝ Օ. Եգանեանի, խմբագրութեամբ՝ Լ. Խաչիկեանի, Ա. Մնացականեանի, ՀԳԱ հրատ., Երեւան, 1970, էջ 1001: Ծարակնոցի մասին մանրամասն տե՛ս ստորեւ՝ Ձեռագրեր քաժնում:

6 Ծարակնոցներում երբեմն կարելի է հանդիպել բնագրային կրճատումների, որոնք ստացել են փակ կամ կրճատ գրութիւն անուանումը՝ ի տարբերութիւն ամբողջութեամբ կամ բաց գրութեամբ շարադրուածների: Ենթադրաբար կարճ կամ փակ գրութիւններն ունեցել են գուտ յուշման նպատակ, այսինքն՝ ամբողջական շարակնոց գրելու փոխարէն գրուել են առաջին բառերը կամ անգամ առաջին բառի սկզբնատոները, որոնք տուեալ շարակնոց յիշեցրել են այն իմացողներին: Սակայն առանձին դէպքերում կրճատ եւ բաց գրութիւնները ծառայել են նաեւ հին ու նոր շարակնոցները տարբերակելու համար, ինչպէս դա կիրառել է, օրինակ, Սարգիս Երէցը: Այս մասին տե՛ս նաեւ Ա. Վրդ. Ամատունի, Ծարակնոցի ուսումնասիրութիւն, «Արարատ», 1894, թիւ Գ, էջ 87:

7 Ներսէս Շնորհալի, տաղեր եւ գանձեր, աշխատասիրութեամբ Ա. Քեօշկերեանի, ՀՍՍՀ ԳԱ հրատ., Երեւան, 1987, էջ 223-226:

ներշնչանքով Շնորհալիին գրել է նաեւ Անտոնի Անապատականի մի եռատուն շարական՝ լրացնելով սրբիս նուրիուած կանոնը¹:

Կանոն սրբոյն Թէոդոսի թագաւորին՝ օրհ.

Կանոն Տրդատայ թագաւորին՝ մկ.

Ներսէս Շնորհալու շարականների թուարկման մէջ Կ. Գանձակեցին գրում է. «(...) եւ երկու Թէոդորոսի»²: Շարականների հեղինակներ նշող միւս աղբիւրները որեւէ բան չեն յաւելում Գանձակեցու այս տեղեկութեանը:

Աւանդաբար Թէոդոս թագաւորի շարականը ընծայւում է Մովսէս Խորենացուն կամ Յովհան Մանդակունուն: Էջմիածնի 1861 թ. տպագիր Շարակնոցի ցանկում կարգում ենք. «գթագաւորացն... ոմանք [տան] Խորենացոյն»³, իսկ Վիեննայի ձեռագրատան չ^մ 202 Շարակնոցի լուսանցքում յետագայ գրիչը նշել է. «Յոհան Մանդակունի ասացեալ»⁴: Բայց արդեօք խօսքը բովանդակ պատկերի մասին է: Սարգիս երէցը համաձայն չէ այս մտքին: Նա իր Շարակնոցում Թէոդոս թագաւորի բովանդակ պատկերից, իբրեւ նոր շարական, բաց գրութեամբ է դնում միայն «Որ գերկնաւոր թագաւորութեանը» սկսուածքով օրհնութիւնը (ՄՄ չ^մ 2092, 31բ-2ա): Կանոնիս յաջորդում է ամբողջութեամբ բաց գրուած «Կանոն Տրդատայ սուրբ թագաւորին» խորագրով շարականը (32ա-3բ), որի մէջ դնում է նաեւ «Որ գերագոյն քան ըզբնութիւնս» սկսուածքով մանկունքը: Բովանդակ պատկերի միւս երգերը՝ հրոց, ող., տէր, ճշ., իբրեւ պարականոն երգեր, հրատարակել է Ս. Ամատունին՝ վերագրելով դրանք Շնորհալու գրչին⁵: Տրդատ թագաւորին նուիրուած յիշեալ մանկունքը ձեռագիր Շարակնոցներում հիմնականում դրուած է Թէոդոս թագաւորի կանոնի մէջ, որով էլ այն սովորաբար աւարտուում է:

Ըստ էութեան՝ այս շարականները տարբեր դարերում գրչագրուած բազմաթիւ ձեռագրերում հանդէս են գալիս մէկ ընդհանուր խորագրի ներքոյ՝ «Կանոն սրբոյն Թէոդոսի թագաւորի» (ՄՄ չ^մ 1576, 1577, 1579, 1590, 1601, 2478, Վնտկ չ^մ 457/353, 458/154 եւ այլն): Որոշ ձեռագրերում գտնում ենք «Կանոն սրբոց թագաւորաց» յոգնակի ձեւով (ՄՄ չ^մ 5658, 7034), որ յիշատակում է նաեւ Գ. Աւետիքեանը⁶: Հանդիպում են այլ խորագրեր եւս⁷: եւս⁷:

Ըստ ամենայնի՝ Գանձակեցին նկատի է ունեցել չէնց այս երկու նոր երգերը՝ «Որ գերկնաւոր թագաւորութեանը» օրհնութիւնը եւ «Որ գերագոյն քան ըզբնութիւնս» մանկունքը: Թուակիր հնագոյն Շարակնոցի գրիչը նոյնպէս տարբերակել է Թէոդոս թագաւորի հին երգերը նորից՝ առաջինները գրելով կրճատ, իսկ երկրորդը, այսինքն՝ օրհնութիւնը, բաց: Ապա բաց վարդագոյն թանաքով գրել է «Տրդատայ թագաւորին» դարձեալ

1 Ինչպէս երևում է, ձեռագրերում կան Անտոնի Անապատականի նուիրուած այլ շարականներ եւս, որոնք չեն մտել Շարակնոց ժողովածուի մէջ: Ս. Ամատունին այդպիսի եւս երկու երգ է յիշատակում (Ս. Ամատունի, Պարականոն շարականներ, էջ 18-19), դրանց պէտք է յաւելիլ նաեւ Ն. արք. Պողարեանի գտած եւս երկու համարարձի շարական (տե՛ս Ն. Վ. Ծովական, Պարականոն շարականներ, «Սիոն», 1947, թիւ 12, էջ 456):

2 Կ. Գանձակեցի, Պատմութիւն, էջ 119:

3 Շարակնոց, 1861, էջ Ա:

4 Յուցակ հայերէն ձեռագրաց մատենադարանին Մխիթարեանց ի Վիեննա, կազմեց Խ. Թ. Վ. Տաշեան, Մխիթարեան տպ., Վիեննա, 1895, էջ 523 (այսուհետ՝ Թ. Տաշեան, Յուցակ):

5 Ս. Ամատունի, Պարականոն շարականներ, էջ 20-21:

6 Բացատրութիւն շարականաց, էջ 15:

7 Զ. Ս. Ճեմնեան, Ձեռագիր շարականները եւ անոնց կանոնները, «Բագմավէպ», 1969, թիւ 8-10, էջ 202:

բաց գրութեամբ շարականը (ՄՄ Հ^ժ 9838, 29ա-30ա): Միև կողմից արժէքաւոր է նաեւ այն փաստը, որ նախաշնորհալիական խմբագրութեան ՄՄ Հ^ժ 10965 Շարակնոցում այս երկու երգերը բացակայում են «Կանոն Թէոդոսի Թագաւորին» պատկերից (29բ-30բ):

Այսպիսով, կարելի է ենթադրել, թէ որ շարականներն է նկատի ունեցել Գանձակեցին, երբ շեշտել է Շնորհալու հեղինակած երկու երգերը: Իհարկէ, սա չի նշանակում, որ սրանով շարականներին հեղինակի հարցը լուծուած է: Այս առիթով յիշատակելի է Վ. Հացունու խիստ բացասական, նոյնիսկ ծարալեղ, վերաբերմունքը մասնաւորապէս Տրդատի շարականի վերաբերեալ: Ըստ նրա՝ սոյն երգը պէտք է ընդհանրապէս մոռացութեան մատնել. այն իր ոճով ու բանաստեղծական յորինուածով վայել չէ Թագաւորին¹:

Կանոն Պետրոսի եւ Պողոսի՝ օրհ., մկ., հմբ.

Շարականների հեղինակներ նշող աղբիւրներից միայն Կիրակոս Գանձակեցին է, որ այս կանոնի Աւրհ., Մկ. եւ Հմբ. շարականներն ընծայում է Շնորհալու գրչին. «եւ Պետրոսի եւ Պողոսի օրհնութիւնն, եւ մանկունքն եւ համբարձին, որոյ սկիզբն է այս. «Յնծա՛ այսօր եկեղեցի Աստուծոյ յիշատակաւ սուրբ առաքելոցն»²:

Յետագայ ուսումնասիրողները (Գ. Աւետիքեան, Ս. Ամատունի, Գր. Յակոբեան, Ն. Թահմիզեան) այս տեղեկութեան հիման վրայ աւանդաբար Շնորհալուն են համարել նշեալ երգերի հեղինակ: Ս. Ճեմճեմեանը, սակայն, գտնում է, որ այս շարականները եղել են դեռ Շնորհալուց առաջ: Իբրեւ կոռուս՝ բանասէրը վկայակոչում է այն փաստը, որ դրանք մի կողմից առկայ են Վնտկ Հ^ժ 529/97 Շարակնոցում, իսկ միև՝ կողմից կրճատ գրութեամբ դրուած են ՄՄ Հ^ժ 9838 հնագոյն Շարակնոցում³:

Հետաքրքիր է, որ ճիշտ հակառակ պատկերն ունենք երկու կարեւոր ձեռագրերում. ՄՄ Հ^ժ 10965 Շարակնոցում գտնում ենք Պետրոսի եւ Պողոսի կանոնը՝ առանց օրհնութեան, մանկունքի եւ համբարձիի, իսկ բուն կանոնը սկսում է «Որ խոստացար տալ» յայտնի հարցով (34ա-5բ):

Սարգիս երէցի Շարակնոցում բովանդակ կանոնի մէջ այդ երգերը բաց գրութեամբ են, իսկ միևները՝ կրճատ (35ա-8ա): Սարգիս երէցը կանոնիս մէջ բաց գրութեամբ է դնում նաեւ ԲԶ. Աւրհ. «Արարչին արարածոց», ԴԶ. Մ. «Աստուածածին խորան լուսոյ», ԴԶ. Ո. «Որ գհուր աստուածութեան սիրոյ քո», ԴԶ. Տ. «Երանելի սուրբ առաքեալք», ԳԶ. ՃՇ. «Այսաւր բերկրանաւք լցեալ» սկսուածքներով շարականները, որոնք Ս. Ամատունու կարծիքով յօրինել է Շնորհալի հայրապետը⁴:

1312 թ. ընդօրինակուած Վիեննայի Հ^ժ 202 Շարակնոցի մեզ արդէն յայտնի յետագայ ձեռքը Պետրոս եւ Պողոս առաքեալների կանոնի հեղինակ է համարում կրկին Շնորհալուն՝ «Ներսէսի ասացեալ»⁵:

Կանովն Յովհաննու եւ Յակոբայ՝ օրհ.

1 Վ. Հացունի, Պատասխանիք. 3. Շարականի, «Բագմավէպ», 1897, թիւ 6, էջ 277:

2 Կ. Գանձակեցի, Պատմութիւն, էջ 119:

3 Հ. Ս. Ճեմճեմեան, Շնորհալիի շարականներու հարազատութեան հարցը ձեռագիրներու լոյսի տակ, «Բագմավէպ», 1974, թիւ 1-2, էջ 87:

4 Ս. Ամատունի, Պարականոն շարականներ, էջ 23-26:

5 Թ. Տաշեան, Ցուցակ, էջ 523:

Ձեռագիր եւ տպագիր Շարակնոցներում Յովհաննու եւ Յակոբայ կամ Որդւոց Որոտման կանոնը հիմնականում պարունակում է հետեւեալ երգերը՝ Աւրհ. «Որ էն յեութեան», Հրց. «Որ գամենայնըն յոչընչէ», Ող. «Որդիքն որոտման, որք ի վերուստ հընչեցին», Տէր «Հոգի իմ կանխէ առ քեզ», Մկ. «Որ յանըստուեր ի լուսոյ»: Մեր քննած տասնեակ ձեռագրերում նոյնպէս կանոնն ունի այդ կառուցուածքը: ՄՄ Հ^մ 2092 Շարակնոցում կան յաւելեալ երկու երգեր՝ ԳԿ. [Ճշ.] «Որ յորովայնէ կոչեցայք» (38բ) եւ Ող. «Որ լցուցեր երկնային քո պարգեւաւք» (39ա), որոնք «Որ էն յեութեան» օրհնութեան յետ բաց գրութեամբ է դնում Սարգիս երէցը՝ նկատի ունենալով դրանց նոր լինելը:

Կիրակոս Գանձակեցին Շնորհալու հեղինակումների թուարկման մէջ ոչ միայն նշում է Որոտման որդիների շարականի մասին, այլեւ մասնաւորեցնում է խօսքը. «եւ Որդւոցն Որոտման օրհնութիւն՝ «Որ էն յեութեան որդի միշտ էին»¹: Առհասարակ, ինչպէս երեւում է պատմիչի տեղեկութիւնից, ոչ բոլոր դէպքերում է նա նման մասնաւորեցում անում: Այս կերպ նա վստահաբար շեշտում է, որ բովանդակ պատկերից միայն այդ երգի հեղինակն է Շնորհալին:

Ձեռագրական պատկերը կրկնում է նախորդ կանոնի դրութիւնը: Նախաշնորհալիական համարում ունեցող Վնտկ Հ^մ 529/97 Շարակնոցում քննուող օրհնութիւնն առկայ է, այն փակ գրութեամբ գտնում ենք նաեւ ՄՄ Հ^մ 9838 գրչագրում, սրան հակառակ՝ օրհնութիւնը բացակայում է ՄՄ Հ^մ 10965 ձեռագրում, ուր կանոնը սկսում է հարցով: Վերը տեսանք, որ այն բաց գրութեամբ դրուած է նաեւ Սարգիս երէցի Շարակնոցում: Ս. Ամատունին այս եւ Սարգիս երէցի արտագրած եւս երկու պարականոն շարականների (ԳԿ. [Ճշ.] «Որ յորովայնէ կոչեցայք» եւ Ող. «Որ լցուցեր երկնային քո պարգեւաւք») հեղինակ է համարում Շնորհալուն²:

Ամատունու հետ համակարծիք են նաեւ Ն. Թահմիզեանն³ ու Գր. Յակոբեանը⁴: Գ. Աւետիքեանը յիշատակում է միայն Գանձակեցուն⁵:

Կանոն եւթանասուն եւ երկու առաքելոցն՝ օրհ., հրց., ող., տր., մկ.

Քննուող կանոնը բացակայում է նախաշնորհալիական խմբին պատկանող Վնտկ Հ^մ 529/97 եւ ՄՄ Հ^մ 10965 Շարակնոցներում: Դրանցում Որդւոց Որոտման պատկերին յաջորդում է Համաւրէն առաքելոց կանոնը, որը փակ գրութեամբ առկայ է նաեւ ՄՄ Հ^մ 9838 ձեռագրում: 1193 թ. այս Շարակնոցի գրիչը Համաւրէն առաքելոց կրճատ պատկերից անմիջապէս յետոյ բաց վարդագոյն թանաքով գրել է. «Այլ շարականք համաւրէն Առաքելոց», որի տակ գրել է հետեւեալ շարականները՝

[Աւրհ.] ԴԿ. «Իմաստութիւն երկնային իջեալ»,

Հ[րց.] «Որ ի Հաւրէ առաքեցար»,

Ո. «Հա՛յր, առաքաւ Միածնին»,

Տ[էր] «Այսաւր երկնայնոցըն վայր իջեալ»,

Մկ. ստեղ. «Առաքեալք Աստուծոյ, ընտրեալք ի սկզբեանէ» (33բ-5բ):

1 Կ. Գանձակեցի, Պատմութիւն, էջ 119:

2 Ս. Ամատունի, Պարականոն շարականներ, էջ 26-27:

3 Ն. Թահմիզեան, Ներսէս Շնորհալին երգահան եւ երաժիշտ, էջ 38:

4 Գր. Յակոբեան, Շնորհալին եւ հայոց հոգեւոր երգը, էջ 124:

5 Բացատրութիւն շարականաց, էջ 134:

Սարգիս երէցի Շարականոցում պատկերիս անունն է «Կարգ եւթանասուն եւ Բ. առաքելոցն», որ դարձեալ ամբողջութեամբ բաց գրութեամբ է դրուած: Յաւելեալ ունի նաեւ՝ «Անճառելոյ Բանին պատմողք» եւ ԴԿ. «Ժողովեալ սուրբ առաքեալքն» (կրճատ գրութեամբ) շարականները, որոնք լոյս է ընծայել Ամատունին¹:

Շարականների հեղինակներ նշող աղբիւրները Շնորհալուսն են համարում Եւթանասուն եւ երկու առաքելոց կանոնի հեղինակ: Ուսումնասիրողները եւս համակարծիք են հիմնականում այս տեղեկութեան հետ: Ճեմճեմեանի կարծիքով, Կ. Գանձակեցու յիշատակած «եւ մի Առաքելոցն» շարականը վերաբերում է սոյն պատկերին²:

Կանոն Յովնանու մարգարէին՝ հրց., մեծ., ող., տր., տր., մկ., հմբ.

Յովնան մարգարէի կանոնը շարականների հեղինակներ նշող աղբիւրներում արձանագրուած է նաեւ «Նինուէացոց» ձեւով (Կիրակոս Գանձակեցի, Գր. Տաթեւացի, Անանուն, Ստ. Զուղայեցի, Յ. Սսեցի)՝ ի նշան Յովնան մարգարէի քարոզի շնորհիւ նինուէացիների ապաշխարութեան: Ստեփանոս Զիգ Զուղայեցու ցանկում գրուածը հէնց այդ է նշանակում. «...եւ զՅունանու մեծ քարոզին... սա ասացեալ ըստ խորհրդին»³: Վերոյիշեալ աղբիւրները պատկերն ամբողջութեամբ ընծայում են Ներսէս Շնորհալուսն (հետաքրքիր է, որ Սարգիս երէցն այս մասին ընդհանրապէս լռում է), որին հիմնականում համաձայն են նաեւ ուսումնասիրողները: Որոշակի վերապահում է անում Ս. Ճեմճեմեանը՝ կասկածի տակ դնելով կանոնիս հեղինակի հարցը: Այդ խնդրում բանասէրի խօսքը հիմնուած է միայն այն փաստի վրայ, որ ՄՄ Հ^{մբ} 9838 գրչագրում բովանդակ պատկերն առկայ է փակ գրութեամբ⁴: Միւս կողմից, սակայն, չենք կարող նաեւ չնկատել, որ մարգարէիս կանոնն ամբողջութեամբ բացակայում է ՄՄ Հ^{մբ} 10965, Վնտկ Հ^{մբ} 529/97 Շարականոցներում, իսկ Սարգիս երէցն այն դնում է բաց գրութեամբ:

Տպագիր եւ ձեռագիր Շարականոցներում պատկերը հիմնականում ունի «Կանոն Յովնանու մարգարէին» խորագիրը եւ բաղկացած է Հրց. «Որ զանճառելի ծածկապէս խորհուրդ», Մ. «Մարգարէն ի փորոյ կետին», Ող. «Ողորմութեանց բաշխաւ Բրիստոս», Տէր «Կանխեալ Յովնանու առաքելով», Տէր «Ծագեալ առաւաւտ խաղաղութեան», Տէր «Յովնան մարգարէն աղաղակէր նինուէացոցն», Մկ. «Որ առաքեցեր զՅովնան», Հմբ. «Ապաշխարութեամբ ապրեցաւ» շարականներից: Պատկերը չունի իր աւրհնութիւնը, որն ըստ ձայնի աւանդաբար երգուել է Ապաշխարութեան կարգից: Ձեռագրերում պատկերս յաճախ ունի «Մարգարէն ի փորոյ կետին» սկսուածքով մեծացուցէ, որը հիմնականում գրուած է կրճատ գրութեամբ՝ միայն երեք տների սկզբնաբառերով: Այդպէս է նաեւ էջ-

1 **Ս. Ամատունի**, Պարականն շարականներ, էջ 30-31: Սարգիս երէցը «ժողովեալ սուրբ» սկսուածով շարականի լուսանցում գրել է միայն ԴԿ., Ամատունին այն մանկում է համարում (տե՛ս նոյն տեղում): Վեներաբլ Հ^{մբ} 529/97 ձեռագրում շարականը Համբարձի է՝ Համարէն Առաքելոց կանոնի մէջ:

2 **Հ. Ս. Ճեմճեմեան**, Շնորհալիի շարականներու հարգատուութեան հարցը ձեռագիրներու լոյսի տակ, «Բազմավեպ», 1973, թիւ 3-4, էջ 373: Հետաքրքիր է նկատել, որ պատկերիս «Առաքեալ Աստուծոյ, ընտրեալ ի սկզբանէ» մանկումն էր Ն. Թախիզեանի ցանկում արտայայտուած չէ, գուցէ վրիպա՞կ է (տե՛ս **Ն. Թախիզեան**, Ներսէս Շնորհալիի երգահան եւ երաժիշտ, էջ 38-40):

3 **N. Ter-Mikaëlian**, Das armenische Hymnarium. Studien zu seiner geschichtlichen Entwicklung, Leipzig, 1905, S. 75. **Թ. Անասեան**, Հայկական մատենագիտութիւն, Ե-ժԸ դդ., Կ. Ս., էջ LXXI9:

4 **Հ. Ս. Ճեմճեմեան**, Շնորհալիի շարականներու հարգատուութեան հարցը ձեռագիրներու լոյսի տակ, «Բազմավեպ», 1974, թիւ 1-2, էջ 90:

միաձնական հրատարակութեան մէջ¹: Սարգիս երէցի Շարակնոցում «Մարգարէն ի փորոյ կետին» սկսուածքով շարականը չենք գտնում, Մատենագրքի հրատարակութեան մէջ՝ նոյնպէս: Որոշ ձեռագրեր յաւելեալ ունեն «Ուրախ լեր Աստուածածին, անարատ սրբուհի» սկսուածքով մեծացուցէ, որն ըստ Ս. Ամատունու՝ դարձեալ Շնորհալու գրչին է պատկանում²:

Շարական սրբոյն Սարգսի գորավարին՝ օրհ.

Սուրբ Սարգիս գորավարի «Ամենասուրբ Երրորդութեանն» սկսուածքով օրհնութիւնը շարականների հեղինակներ նշող աղբիւրների մեծ մասում ընծայուած է Վարդան վարդապետին (Սարգիս երէց, Գր. Տաթեւացի, Անանուն, Ստ. Զուղայեցի): Այդպէս է կարծում նաեւ Վիեննայի Հ^ր 202 Շարակնոցի լուսանցքներում հեղինակներ նշող անյայտ ձեռքը³: Էջմիածնի 1861 թ. տպագրի շարականագիրների հատուածում կարդում ենք. «Վարդան վարդապետ մեծն (...) գՍուրբ Սարգսի օրհնութիւնն՝ գԱմենասուրբ երրորդութեանն»⁴:

Սրան հակառակ, հայր Գ. Աւետիքեանը չի բացառում, որ նշեալ օրհնութիւնը պատկանում է Շնորհալի կաթողիկոսի գրչին: Յայտնի է, որ Միքայէլ անունով ասորի մի քահանայ Շնորհալու խնդրանքով ասորերէնից հայերէն է թարգմանել սուրբ Սարգսի վկայաբանութիւնը, որը հայերէնի օրինաչափութիւնների համաձայն խմբագրել է ապագայ հայրապետը: Այդ մասին տեղեկանում ենք վկայաբանութեան աւարտին թողնուած յիշատակարանից. «Թարգմանեցաւ ճառս յասորւոցն ի մերս ի ձեռն Միխայելի ուրումն կրօնաւորի քահանայի ասորւոյ, եւ յարմարեցաւ ըստ կարի մերում լեզուի շարադրութեամբ ի ներսիսէ եպիսկոպոսէ յեղբօրէ կաթողիկոսի Հայոց Գրիգորիսի, ի թուաբերութեանս Հայոց ՈՒ. (1158)»⁵:

Այս հանգամանքը նկատի ունի Աւետիքեանը, երբ գրում է. «Վասն որոյ ոչ ընդդէմ է կարծել՝ թէ գիւտ ցանկացեալ պատմութեանն գարթոյց ի նմա գերաժշտական հօգի՝ երգել ի ցնծութիւն գգովասանական բանահիւսութիւնս»⁶: Այստեղ հետաքրքիր է այն, որ անգամ բազմաձևուտ հայր Ալիշանը, որն այդքան մանրամասն քննել է Շնորհալու կեանքին եւ գործին առնչուող տեղեկութիւնները, հայրապետիս շարականների մէջ չի թուարկում Սարգիս գորավարի յիշեալ օրհնութիւնը⁷: Շնորհալուն շարականիս հեղինակ համարելու հարցում թերահաւատ է նաեւ Ս. Ծեմճեմեանը⁸:

Աւետիքեանի կարծիքն ընդունելութիւն է գտել նախ Ս. Ամատունու, ապա համեմատաբար նոր շրջանի ուսումնասիրողների մօտ: Մասնաւորապէս, Ամատունին գտնում է, որ Սարգիս գորավարի երկու օրհնութիւններից մէկը՝ «Ամենասուրբ Երրորդութեանն»-ը,

1 Շարակնոց, 1861, էջ 109:

2 Ս. Ամատունի, Պարականոն շարականներ, էջ 41-42:

3 Թ. Տաթեւացի, Ցուցակ, էջ 524:

4 Շարակնոց, 1861, էջ Գ:

5 Պատմութիւն վարուց սրբոյն Սարգսի գորավարի թարգմանեալ ի ներսիսէ Շնորհալու, ի տպ. Միսիթարեանց, Վենետիկ, 1854 (Սոփերի հայկական, հ. ԺԳ), էջ 53: Վկայաբանութեան առիթով տե՛ս նաեւ Ալիշանի եւ Զարրիանայեանի մեկնաբանութիւնները. Շնորհալի եւ պարագայ իւր, էջ 269-272, Պատմութիւն հայ հիմն դպրութեան (Գ-ԺԳ դար), չորրորդ տպ., էջ 634-635:

6 Բացատրութիւն շարականաց, էջ 149:

7 Շնորհալի եւ պարագայ իւր, էջ 445-446:

8 Լ. Ս. Ծեմճեմեան, Շնորհալիի շարականներու հարագատութեան հարցը ձեռագիրներու լոյսի տակ, «Բագմավեպ», 1974, քիւ 1-2, էջ 91:

գրել է Շնորհալի հայրապետը, իսկ միևսը՝ «զՀզաւը արքային գորեղ զինակիր»-ը, Վարդան վարդապետը¹: Օրհնութիւնը Շնորհալուն են վերագրել նաեւ Գր. Յակոբեանն ու Ն. Թահմիզեանը²:

Այժմ տեսնենք, թէ ձեռագրական ինչ պատկեր ունի քննուող օրհնութիւնը: Ուսումնասիրութիւնը ցոյց է տալիս, որ այն բոլոր Շարակնոցներում չէ, որ տեղ է գտել: Նախ այն բացակայում է հնագոյն Շարակնոցներում (ՄՄ Հ^մ 10965, 9838, Վնտկ Հ^մ 529/97), ինչպէս նաեւ ԺԳ-ԺԵ. դարերի բազմաթիւ ձեռագրերում (ՄՄ Հ^մ 2478, 7034, 8393, Վնտկ Հ^մ 458/154): Իսկ որոշ Շարակնոցներում էլ այն հանդիպում է վերջում: Այդպէս է, օրինակ, 1286 թ. Սսում ընդօրինակուած Վնտկ 457/353 Շարակնոցը, որի գրիչ Յովհաննէս քահանան օրհնութիւնն արտագրել է 262թ երեսին³: Քիչ չեն նաեւ այնպիսի գրչագրերը, որոնցում նշեալ շարականը յետագայի, յատկապէս ԺԶ-ԺԷ. դդ. յաւելում է (ՄՄ Հ^մ 1590, 1577, 1601, 5658, 9838 եւ այլն):

Տպագրեալ Շարակնոցում սուրբ Սարգիս գորավարի այս օրհնութիւնը դրուած է Յովհան մարգարէից անմիջապէս յետոյ, որ ճիշտ է համարում Գ. Աւետիքեանը⁴: Ստոյգ յայտնի չէ, սակայն, թէ երբ է այն իր ներկայ տեղում ամրագրուել: Բայց եւ պէտք է նկատենք, որ արդէն ԺԴ. դարից ունենք ձեռագրեր, որոնցում կարելի է գտնել այս հերթականութիւնը: Այդ սկզբունքով է, օրինակ, ՄՄ Հ^մ 8400 Շարակնոցը, որ գրչագրուել է 1351 թ. Թվին անապատում (Մերտին):

Կանոն Բուն Բարեկենդանին. Առաջին կիւրակէին աղուհացիցն՝ օրհ., հրց., մեծ., ող., տէր

Կանոն Երկրորդ կիւրակէի աղուհացից՝ օրհ., հրց., մեծ., ող., տէր

Կանոն Երրորդ կիւրակէի աղուհացից՝ օրհ., հրց., մեծ., ող., տէր

Կանոն Չորրորդ կիւրակէի աղուհացից՝ օրհ., հրց., մեծ., ող., տէր

Կանոն Հինգերորդ կիւրակէի աղուհացից՝ օրհ., հրց., մեծ., ող., տէր

Կանոն Վեցերորդ կիւրակէի աղուհացից՝ օրհ., հրց., մեծ., ող., տէր

Մեծ պահքի հնագոյն երգերը «Ապաշխարութեան» շարականներն են, որոնց հեղինակին աւանդաբար համարում է սուրբ Մեսրոպ Մաշտոցը: Սակայն ինչպէս փորձել է ցոյց է տալ հ. Ն. Տէր-Ներսէսեանը, «Ապաշխարութեան» շարականները յատկապէս իրենց լեզուական, մասնաւորապէս՝ բառապաշարի տեսանկիւնից միշտ չէ, որ հարազատ են դասական կամ ոսկեդարեան հայերէնին: Աւելին, ըստ Տէր-Ներսէսեանի՝ այդ երգերի որոշ մասը յօրինել է ոչ թէ Մաշտոցը, այլ դրանք յետագայ հեղինակների գործեր են, ընդհուպ՝ Շնորհալունը: Ուսումնասիրողի կարծիքով, Ապաշխարութեան ԲԶ. եւ ԳԶ. շարքերի մէջ մտնող երգերն ամենից շատն են պարունակում «ոչ-ոսկեդարեան» բառեր, եւ չի բա-

1 **Ս. Ամատունի**, Պարականոն շարականներ, էջ 62: Ամատունին, որ այդքան հարազատ է Սարգիս երեցի տեղեկութիւններին եւ յստիս անվերապահ հետեւում է նրան, այս անգամ, կարծես, անտեսում է նոյն Սարգիս երեցին, որի ցանկում կարդում ենք. «...գՍրբոյն Սարգսի Ամնասուրբ երրորդութեանն ազնիւ ծատայլ եւ զՀզաւր արքային գարեղ զինակիրը եւ այլ բազում սուրբ վարդապետին Վարդանայլ է ասացեալ» (ՄՄ Հ^մ 2092, 224ր):
2 **Գր. Յակոբեան**, Ներսէս Շնորհալի (յողուածների ժողովածու). «Շնորհալին եւ հայոց հոգեւոր երգը», եր., 1977, էջ 126, Ներսէս Շնորհալին երգահան եւ երաժիշտ, էջ 40:
3 Մայր ցուցակ հայերէն ձեռագրաց Մատենադարանին Մխիթարեանց ի Վենետիկ, հ. Գ., էջ 35:
4 Բացատրութիւն շարականաց, էջ 149-150:

ցառուում, որ դրանք կարող են լինել Շնորհալուսնը¹: Այս կարծիքի օգտին է խօսում նաև Գ. Աւետիքեանի այն տեղեկությունը, որ ձեռագրերից ինչ-որ օրինակ հէնց Շնորհալուսնը գրչին է վերագրում Ապաշխարութեան ԱԿ., ԲԶ., ԳԶ. շարականները²: Տէր-Ներսէսեանի այս արժեքաւոր յօդուածն ու նրանում ներկայացուող բառացանկը կարելոր է խօսուն են, եւ գուցէ թէ կարող են կռուան լինել այդ շարականները յետսկեղարեան շրջանի գործեր համարելու, բայց դրանք բաւարար չեն նշեալ շարականները Շնորհալուսն վերագրելու համար: Եթէ մի կողմ թողնենք նշեալ երգերի լեզուական եւ ոճական տարբերութիւնները, բառագործածութիւնների անսովոր ձեւը Շնորհալուսն միւս շարականների համեմատութեամբ, ապա առնուազն պէտք է արձանագրենք, որ նշուող ԱԿ., ԲԶ., ԳԶ. շարքի երգերը, բացառութեամբ մեծացուցէ, մանկունք եւ համբարձի երգերի, առկայ են նախաշնորհալիական խմբի ՄՄ Հ^մ 10965 Շարակնոցում: Այդ պատճառով դրանք տեղ չեն գտել մեր ներկայ ցանկում:

Ապաշխարութեան շարականները երգուել են Մեծ պահքի օրերին, բացառութեամբ շաբաթ եւ կիրակի: Ուսումնասիրողները համակարծիք են, որ մինչեւ կիրակի օրերի համար յատուկ պատկերների ստեղծումը տուեալ օրերին երգուել են Յարութեան յիշատակի համապատասխան հարցերից: Ս. Ընթացումը վկայակոչում է 1278 թ. ընդօրինակուած Վնտկ Հ^մ 168 Տօնացոյցը, որում նշուում են կիրակիների համար երգուելիք շարականները: Մէջ ենք բերում այդ կարելոր յիշատակումը. «Բուն Բարեկենդանին (...) Հց. ԱԶ. Ընդ երիս մանկունսն., Բ. Կիւրակէն Հց. ԱԿ. Որ յաթոռ փառաց., Գ. Կիւրակէն Հց. ԲԶ. Որ գլխացար ի սուրբ., Դ. Կիւրակէն Հց. ԳԶ. Փառաւորեմ., Ե. Կիւրակէն Հց. ԴԶ. Որ եկիր կամաւ Հաւր ի խաչ., Զ. Կիւրակէն Հց. ԴԿ. Որ զամենազաւր զաւրութիւն»³:

ԺԲ. դարում Շնորհալի հայրապետը, ի թիւս այլ շարականների, յօրինեց նաև Մեծ պահքի կիրակիների համար առանձին պատկերներ: Սա գրեթէ միաձայն հաստատում են նաև շարականների հեղինակներ նշող աղբիւրները: Սարգիս երէցը գրում է. «զԱղցից վեց կիւրակէին բաւանդակ (...) տէր Ներսէս կաթաւղիկոսն Կլա[յ]եցին ասաց» (ՄՄ Հ^մ 2092, 224ա):

Ձեռագրերը նոյնպէս վկայում են կանոնիս հեղինակի մասին: Առաջին կիրակի օրուայ կամ Բուն Բարեկենդանի պատկերը, մասնաւոր տարբերութիւններով հանդերձ, հիմնականում ունի «Երգ Բուն Բարեկենդանին. Առաջին Կիւրակէին աղուհացիցն տեառն Ներսիսի ասացեալ» կամ «Տեառն Ներսիսի ասացեալ երգ Բուն Բարեկենդանին. Առաջի կիւրակէի աղցից» խորագրերը (ՄՄ Հ^մ 1576, 1577, 1579, 1590, 1601, 2092, 2478, 5658, Վնտկ Հ^մ 457/353, 458/154 եւ այլն): Միւս կիրակիների համար ձեռագրերն ունեն յաջորդական պարզ խորագրեր՝ Կանոն Երկրորդ կիւրակէի աղուհացից, Երրորդ կիւրակէի աղուհացից եւ այլն՝ առանց կրկնելու հեղինակի անունը: Սարգիս երէցի մօտ դրանք ունեն հետեւեալ խորագրերը. «Նորին (Շնորհալուսն – Խ. Յ.) Երկրորդ կիրակէին Աղցիցն» (59բ), «Նորին երգեալ Երրորդ կիրակէին Աղցիցն» (61բ), «Նորին տեառն երգեալ չոր[ը]որդ կիրակէին» (63ա), «Նորին երգեալ հինգերորդ կիրակ[էին] Աղցից» (65ա), «Նորին երգ վեցերորդ կիրակ[էին] Աղցից» (67ա): Առանձին ձեռագրերում պատկերն ունի աւելի կարճ՝ «Կանոն Բուն Բարեկենդան կիրակէի» (ՄՄ Հ^մ 8384, 149ա) խորագիրը: Այսպիսի խորագիր ունեն նաև տպագիր շարակնոցների մի

1 Զ. Ն. Տէր-Ներսէսեան, Ս. Մեսրոպ Մաշտոց եւ Ապաշխարութեան շարականները, «Բագմավէպ», 1962, 9-12, էջ 277:

2 Բացատրութիւն շարականաց, էջ 156:

3 Զ. Ս. Զեմնեմեան, Ձեռագիր շարակնոցները եւ անոնց կանոնները, «Բագմավէպ», 1969, թիւ 8-10, էջ 205:

մասը (օրինակ՝ 1802 եւ 1826 թթ. պոլսեան երկու, 1861 թ. Էջմիածնական, 1907 թ. վենետիկեան հրատարակութիւնները, այդպէս է նաեւ «Մատենագիրք Հայոց»-ում):

Շարական սրբոյն Թէոդորոսի զաւրավարի՝ մկ.

Համաքրիստոնէական եկեղեցու սուրբ նահատակներից մէկի՝ Թէոդորոս զօրավարի անուամբ որեւէ շարական նախաշնորհալիական կնիքը կրող Շարակնոցներին (ՄՄ Հ^մ 10965, Վնտկ Հ^մ 529/97) յայտնի է: Մինչդեռ ԺԳ. եւ յետագայ դարերի գրեթէ բոլոր Շարակնոցներն ունեն «Շարական սրբոյն Թէոդորոսի զաւրավարի» խորագրով երեք տնից բաղկացած «Որ ընտրեցեր ի սկըզբանէ» սկսուածքով մանկունքը (Վնտկ Հ^մ 353/457, 258ա՝ 1286 թ., Հ^մ 154/458, 230ա՝ 1295 թ., ՄՄ Հ^մ 1576, 261աբ՝ 1328 թ. եւ այլն): Այն բաց գրութեամբ դրուած է նաեւ Սարգիս Երէջի Շարակնոցում (ՄՄ Հ^մ 2092, 51ա): Կարելի է եզրակացնել, ուրեմն, որ Թէոդորոս զօրավարի մանկունքը յօրինուել կամ Շարակնոց է մուտք գործել ԺԲ. կամ ԺԳ. դարերի ընթացքում, որի հեղինակի մասին, սակայն, աղբիւրները հիմնականում լռում են:

Ս. Ամատունին վկայակոչում է 1654 թ. Եւզոկիայում ընդօրինակուած Վիեն. Հ^մ 528 Զայնքաղ Շարակնոցի գրչագրական մի նշում¹ եւ կարծում, որ դրանում նշուող զինուորաց երգերից մէկն էլ Թէոդորոս զօրավարի պատկերն է: Ըստ այդմ՝ ոչ միայն մանկունքի, այլեւ Սարգիս Երէջի Շարակնոցում բաց գրութեամբ դրուած ԱԶ. Հրց. «Որ ի հանդէս մեծ ճգնութեան», ԱԶ. Ող. «Պայծառացեալ ժողովուրդք», ԱԶ. Տէր «Անյաղթելի նահատակութիւն», ԲԶ. Ճշ. Հմբ. «Յաղթող թագաւորին Քրիստոսի» երգերի հեղինակ է համարում Շնորհալուն²: Ս. Ճեմճեմեանը նոյնպէս վկայակոչում է ձեռագրական մի օրինակ՝ Հեթումի յայտնի Շարակնոցը, որում մանկունքի հեղինակ է նշուած դարձեալ Շնորհալին³:

Դժուար է ստոյգ ասել, բովանդակ պատկերի, թէ՞ միայն մանկունքի հեղինակն է Շնորհալին կամ ընդհանրապէս Թէոդորոս զօրավարի անուամբ որեւէ շարական հեղինակել է արդեօք բազմաշնորհ հայրապետը, թէ՞ ոչ: Սակայն չենք կարող չնշել այն, որ պատկերիս «Որ ընտրեցեր ի սկըզբանէ» մանկունքը յօրինուած է սուրբ զօրավարի նահատակութեան պատմութեան ներշնչումով, որ գրեթէ նոյնութեամբ վերածուած է բանաստեղծութեան. մի բան, որ տեսնում ենք զինաւոր այլ սրբերին նուիրուած Շնորհալի հայրապետի շարականներում նոյնպէս: Մանկունքի երրորդ տան մէջ յիշատակուած է սրբի ողջակիզումը կռոց տաճարի այրումից յետոյ.

Բորբոքեցեր յոգիս սրբոյն Թէոդորոսի,
Որ եւ ըզտաճար լուցեալ ըզկուոցն
Եւ մատոյց զանճն ողջակէզ,
Քեզ պատարագ ընդունելի.
Աղաչանաւք սորա կեցո՛ ըզմեզ,
Քրիստո՛ս թագաւոր:

1 «Կատարեցաւ տէրունի շարակներս, եւ այժմ սկսանմմ գարրոց յիշատակսն կարգաւ, նախ Հրեշտակաց, ապա մարգարէից եւ Յովաննու, ապա առաքելոց եւ հայրապետաց, թագաւորաց եւ զինտրաց, մարտիրոսաց, որ եղեալ է սուրբն Ներսէս Կլայեցիմ»: Տե՛ս Թ. Տաշեան, *Յուցակ*, էջ 999:

2 Ս. Ամատունի, *Պարականոն շարականներ*, էջ 60-62:

3 Զ. Ս. Ճեմճեմեան, *Ձեռագիր շարականները եւ անոնց կանոնները*, «Բագմավէպ», 1969, թիւ 8-10, էջ 206:

Նկատելի է նաև, որ Ամատունու վկայակոչած պարականոններից «Որ ի հանդէս մեծ ճգնութեան» ԱԶ. հարցի ոճը եւ մասնաւորապէս սկիզբը յար եւ նման է Անտոն Անապատականին նուիրուած «Որ ի հանդէս քո ճրգնութեան» օրհնութեանը:

Ս. Ճեմճեմեանի ուսումնասիրութիւնից երեւում է, որ Թէոդորոս զօրավարի յիշատակին մի պատկեր էլ յօրինել է, ըստ ամենայնի, Գրիգոր Անաւարզեցին («Կանոն սրբոյն Թէոդորոսի զօրավարին, որոյ տօնն աղուհացն եւ է փետրուարի ԺԸ.»): Տների սկզբնատառերով յօդուած է «Գրիգորիոսի ի Թէաւդորոս վկայէ»¹), որը, բանասէրի կարծիքով, կրիլիկեան խմբին պատկանելու հետեւանքով տարածում չի գտել²:

Թէոդորոս զօրավարին նուիրուած շարականը երգուել է Մեծ պահքի Առաջին կիրակիին նախորդող շաբաթ օրը: 1297 թ. ընդօրինակուած Եղմ. Հ^մ 503 Շարակնոցը զօրավարի բովանդակ պատկերը, այդ թուում՝ վերը յիշուած պարականոնները, դնում է Առաջին կիրակիից յետոյ եկող Պահոց շարականներից յետոյ³, թէեւ ձեռագրերում քննուող մանկունքն աւելի յաճախ հանդիպում է ընդհանուր մանկունքների շարքում (ինչպէս, օրինակ, հետեւեալ ձեռագրերում՝ ՄՄ Հ^մ 1576, 1577, 1579, Վնտկ Հ^մ 353/457, 154/458 եւ այլն): 1316 թ. ընդօրինակուած ՄՄ Հ^մ 5658 ձեռագրում մանկունքի խորագիրը գրուած է Առաջին կիրակի օրուանից յետոյ, իսկ բուն շարականը գրուած է վերջում՝ մանկունքների շարքում:

Տպագիր Շարակնոցներում «Որ ընտրեցեր ի սկըզբանէ» մանկունքը գրուած է Առաջին կիրակիին յաջորդող Պահոց շարականներից յետոյ: 1861 թ. Շարակնոցում այն ունի «Յառաջին շաբաթու տօն է սրբոյն Թէոդորոսի: Եւ ասի մանկունք» խորագիրը⁴:

Շարական Սրբոյն Կիւրղի հայրապետին՝ մկ.

Մեծ պահքի երկրորդ շաբաթ օրը նուիրուած է Երուսաղէմի Կիւրեղ հայրապետի յիշատակին: Ձեռագիր շարակնոցների մի մասում «Երրորդ Կիրակի աղուհացից» կանոնից առաջ գետեղուած է «Շաբաթ աւր Կիւրղի Երուսաղէմի (կամ Երուսաղէմայ) հայրապետի» խորագիրը միայն, մինչդեռ բուն շարականը բացակայում է, այդպէս է օրինակ՝ ՄՄ Հ^մ 1576, 1577, 1579, 1601, 2478, 5658, Վնտկ Հ^մ 458/353 եւ այլ Շարակնոցներում: Որոշ ձեռագրերում էլ այդ խորագրով շարական գտնում ենք ընդհանուր մանկունքների շարքում՝ «Մանկունք նոր Սիօնի» սկսուածքով, ինչպէս՝ ՄՄ Հ^մ 1582, 271բ-2ա, 1583, 266աբ, 1584, 258ա, 1586, 269բ, 7034, 222բ, 8551, 268ա եւ այլն: 1861 թ. տպագիր Շարակնոցը նոյնպէս ունի այդ մանկունքը՝ «Շաբաթ օր տօն է սրբոյն Կիւրղի Երուսաղէմի հայրապետի» խորագրով: Միւս կողմից՝ նախաշնորհակա՛ն խմբի Շարակնոցներում Կիւրեղ հայրապետի անունով որեւէ շարական առկայ չէ:

Մանկունքի հեղինակը յայտնի չէ, աղբիւրներն այս մասին լռում են: Բայց նկատի ունենալով այն հանգամանքը, որ մի կողմից՝ հնագոյն Շարակնոցներում այն բացակայում է, իսկ միւս կողմից՝ առկայ է արդէն ԺԳ. դ. Շարակնոցներում, կարելի ենթադրել, որ Կիւրեղ հայրապետի յիշատակին նուիրուած մանկունքը գրուել է ԺԲ-ԺԳ. դդ. միջոցում:

1 ՄՄ Հ^մ 3574 ձեռագրում նոյն կանոնն ունի հետեւալ խորագիրը. «Թէոդորոսի զինաւորին. փետրուարի է.» (176ա-7բ): Պատկերն աւարտուում է Մկ. ԴԶ. «Որ ընտրեցեր ի սկըզբանէ» շարակնոքով:

2 Հ. Ս. Ճեմճեմեան, Ձեռագիր շարակնոցները եւ անոնց կանոնները, «Բազմավէպ», 1969, թիւ 8-10, էջ 206:

3 Մայր ցուցակ ձեռագրաց Սրբոց Յակոբեանց, հ. Բ., կազմեց Ն. ԵՍԱ. Պողոսեան, տպ. Սրբոց Յակոբեանց, Երուսաղէմ, 1967, էջ 500:

4 Շարակնոց, 1861, էջ 126:

Սարգիս երէցի Շարակնոցում առկայ է մի շփոթ. «Շարական սրբոյն Կիւրղի Հայրապետի» խորագրի ներքոյ գրուած է «Որ աստուածա[յ]ին շնորհաւք զարդարեցեր» սկսուածքով մանկունքը, որին յաջորդում է «Մանգունքը նոր Սիոնի» սկսուածքով «Շարական սրբոյն Յոհաննու Երուսաղէմի Հայրապետի» մանկունքը (198ա): Պարզուում է, սակայն, որ նման շփոթ հանդիպում է այլ ձեռագրերում նոյնպէս, եւ այդ մասին տեղեկացնում է Ս. Ճեմճեմեանը: Նա նշում է, որ Երուսաղէմի երկու Հայրապետների տօները ձեռագրերում երբեմն շփոթուել են, գրուել են մէկը միւսի փոխարէն¹:

Ս. Ամատունին Սարգիս երէցի Շարակնոցում բաց գրուած այս երկու մանկունքների հեղինակ է համարում Ն. Շնորհալուն², այդ կարծիքին է նաեւ Ն. Թահմիզեանը³:

Նկատենք, սակայն, որ երկու մանկունքների համեմատութիւնը ակնյայտ է դարձնում դրանց տարբերութիւնը թէ՛ յօրինուածքի ոճով եւ թէ՛ լեզուով: Կարծում ենք, որ այդ տեսանկիւնից «Մանկունքը նոր Սիոնի» երգը որոշ չափով զիջում է «Որ աստուածա[յ]ին շնորհաւք զարդարեցեր» երգին, եւ դժուար է վստահաբար նշել, որ այս երկու երգերի հեղինակը միեւնոյն անձն է, ով էլ որ լինի:

«Մանկունքը նոր Սիոնի» մանկունքը մեր բնագրում ներկայացրել ենք ըստ ՄՄ Հ^մ 7034 Շարակնոցի, որը համեմատել ենք Սարգիս երէցի ընդօրինակութեան հետ, իսկ «Որ աստուածա[յ]ին շնորհաւք զարդարեցեր» երգը տուել ենք պարականոն երգերի շարքում:

Շաբաթ աւր սրբոց Քառասնիցն` օրհ. «Այսաւր զանյաղթելի», ճշ.

Մեծ պահքի չորրորդ շաբաթ օրը նուիրուած է Սեբաստիայի քառասուն նահատակների յիշատակին, որը յաւերժացնելու նպատակով յօրինուել է նաեւ յատուկ շարական: Ձեռագրերում այն հիմնականում հանդիպում է «Շաբաթ աւր սրբոց Քառասնիցն» խորագրով, որ գրուած է Աղուհացից հինգերորդ Կիրակի օրուանից առաջ՝ Մեծ պահքի չորրորդ շաբաթուայ Պահոց շարականներից յետոյ: Կ. Գանձակեցու վկայութեամբ՝ Շնորհալին հեղինակել է Քառասնից մի շարական⁴, բայց այս յիշատակումը թերեւս բովանդակ պատկերին չի վերաբերում. ՄՄ Հ^մ 10965, Վնտկ Հ^մ 529/97 հնագոյն Շարակնոցներում գտնում ենք այս կանոնը: Առաջինում բովանդակ պատկերից բացակայում են «Այսաւր զանյաղթելի մարտիրոսացն» օրհնութիւն եւ ճաշու «Այսաւր մեծապէս պանծացեալ» շարականները, իսկ վեներտիկեան օրինակում բացակայում է միայն ճաշու նշեալ շարականը: Արդ, համադրելով Գանձակեցու յիշատակումը եւ հնագոյն Շարակնոցների այսպիսի կառուցուածքը, կարելի է ենթադրել, որ պատմագրի տեղեկութիւնը վերաբերում է նշեալ մէկ կամ երկու երգ(եր)ին:

Արդ, Սարգիս երէցն իր Շարակնոցի հեղինակների ցանկում, թէեւ Շնորհալու հեղինակումների մէջ Քառասնից որեւէ շարական չի յիշատակում, սակայն տօնիս շարականների բովանդակ պատկերի ընդօրինակութեան ժամանակ բաց գրութեամբ է դնում միայն վերը նշուած «Այսաւր զանյաղթելի մարտիրոսացն եկեղեցի» օրհնութիւնը եւ «Այսաւր մեծապէս պանծացեալ» ճաշուն. միւսները կրճատ են (69ա-70ա): Շարակնոցի վերջում գրուած Տօնացոյցում Սարգիս երէցը գրում է. «Շբ. տաւն սրբոց քառասնիցն շարական եւ հարցն իւրն, եւ գնորերն այլ ասա՛յ ի մարտի Թ. է» (233բ):

1 Ն. Ս. Ճեմճեմեան, Ձեռագիր շարականները եւ անոնց կանոնները, «Բագմավէպ», 1969, թիւ 8-10, էջ 207:

2 Ս. Ամատունի, Պարականոն շարականներ, էջ 65:

3 Ն. Թահմիզեան, Ներսէս Շնորհալին երգահան եւ երաժիշտ, էջ 38:

4 Կ. Գանձակեցի, Պատմութիւն, էջ 119:

Գ. Աւետիքեանը յիշատակում է ԺԱ. դարում ապրած Սիսիանոս վարդապետին, որը Քառասուն մանկանց նուիրուած ներբող է յօրինել, եւ հնարաւոր է համարում, որ նոյն վարդապետը նաեւ Քառասնից շարականն է գրել¹: Ս. Ամատունին նոյնպէս հակուած է Սիսիանոսի գրչին ընծայել կանոնիս հին շարականները՝ նկատի ունենալով ոճական եւ բովանդակային նմանութիւնները շարականի եւ ներբողի միջեւ²:

Ամէն դէպքում շարականիս ուշագիր ընթերցողն անպայման կնկատի նաեւ հին ու նոր համարուող շարականների միջեւ ընդհուպ բառային նմանութիւնները, որոնցից մի քանիսը համեմատութեամբ ներկայացրել է նաեւ Ամատունին՝ պատճառաբանելով, որ Շնորհալին այդպիսով փորձել է հետեւել հին շարականի ոգուն³:

Կանոն սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչի՝ հրց., ող., տր., մկ.

Մեծ պահքի հինգերորդ շաբաթ օրը Գրիգոր Լուսաւորչի վիրապ մտնելու յիշատակի օրն է: Օրուան համապատասխան՝ ձեռագիր Շարակնոցները դնում են «Այս շաբաթ աւրս Գրիգորի Լուսաւորչի» ընդհանուր խորագրով պատկերը⁴, որ սովորաբար բովանդակում է ԴԿ. հրց. «Որ ի Հաւրէ առաքեալ», Ող. «Որ կոչեցեր ըզհեռացեալքս», Տէր «Այսաւր զիմանալի Լուսոյն» եւ Մկ. ԳՁ. «Այսաւր տաւնէ եկեղեցի ուրախութեամբ» շարականները՝ առանց յատուկ օրհնութեան:

Վնտկ Հ^մ 529/97 եւ ՄՄ Հ^մ 10965 հնագոյն Շարակնոցները Լուսաւորչին նուիրուած այս պատկերը չունեն, միւս կողմից՝ այն բաց գրութեամբ գտնում ենք 1193 թ. ընդօրինակուած ՄՄ Հ^մ 9838 գրչագրում: Այստեղից կարելի է եզրակացնել, որ Շարականի հնագոյն կամ պարզ խմբագրութիւններին նշեալ պատկերը յայտնի չէ, սակայն արդէն 1193 թ. պատկերս յօրինուած էր:

Գալով կանոնի հեղինակի հարցին՝ կարելի է ձեռագրական տուեալների հիման վրայ նախ հերքել դրա՝ Խորենացու գրչին պատկանելու կասկածը, որ յայտնում է Գ. Աւետիքեանը: Շարականների գիտակն իրաւամբ տարակուսում է՝ գրելով. «Զհարցն Լուսաւորչին, «Որ ի Հօրէ առաքեալ», ոմանք Մովսեսի Խորենացույ ասեն արարեալ իւր սարօքն (...): Սակայն տարակուսելի է՝ թէ արդեօք վասն այսր շարականի իմանի այն, թէ վասն միւս ամբողջ շարականին «Ով երջանիկ տէր սուրբ Գրիգոր»⁵: ՄՄ Հ^մ 9838 Շարակնոցը Լուսաւորչի այս երկու պատկերի ընդօրինակման եղանակով տուել է այդ հարցի պատասխանը: 78թ-79թ էջերին փակ գրութեամբ գրիչն ընդօրինակել է «Ով երջանիկ տէր սուրբ Գրիգոր» շարականն իր սարքով՝ «Սրբոյն Գրիգորի» խորագրով, որին անմիջապէս յաջորդում է բաց գրութեամբ դրուած «Որ ի Հաւրէ առաքեալ» ԴԿ հարցն իր սարքով (79թ-81ա): Շարակնոցի գրիչն այս նոր պատկերը խորագրել է «Սրբոյն Գրիգորի այլ շարակ[ան]» ձեւով:

Լուսաւորչին նուիրուած նոր պատկերի հեղինակի առիթով Սարգիս երէցը գրում է. «(...) եւ զսուրբ Գրիգորին զնորերն (...) տէր Ներսէս կաթաւղիկոսն Կլաեցին ասաց» (ՄՄ

1 Բացատրութիւն շարականց, էջ 181:
 2 Ս. Ամատունի, Պարականոն շարականներ, էջ 67:
 3 Նոյն տեղում:
 4 Որոշ ձեռագրերում պատկերը հանդիպում է նաեւ «Շարաթ... ելն ի վիրապէն» խորագրով, որ վրիպակ կամ շփոթ պէտք է համարել, այս մասին տե՛ս Հ. Ս. Ճեմնեմեան, Զեռագիր շարականները եւ անոնց կանոնները, «Բազմավէպ», 1969, թիւ 8-10, էջ 207:
 5 Բացատրութիւն շարականց, էջ 199-200:

Հ¹ 2092, 224աբ): Գ. Աւետիքեանի հաղորդմամբ եւս՝ «Օրինակ ինչ ընծայէ Ներսէսի Շնորհալուոյն»¹:

Ուսումնասիրողները նոյնպէս համակարծիք են այն հարցում, որ Շնորհալի հայրապետն է յօրինել «Որ ի Հաւրէ առաքեալ» հարցն իր սարքով, սակայն թէ ինչու նա չի գրել նաեւ պատկերիս օրհնութիւնը, անյայտ է մնում: Իրապէս այդ փաստն անբացատրելի է համարում նաեւ հայր Մ. Ճանաչեանը, որ առանձին գրական ուսումնասիրութիւն է նուիրել Շնորհալու շարականներին²: Հետաքրքիր է այս հարցում Ս. Ամատունու դիքորոշումը: Նա կարծում է, որ իրականում Շնորհալին հեղինակել է նաեւ պատկերիս օրհնութիւնը, եւ դա «Որ յանճառից փառաց Միածնին» երգն է, բայց այն, տարածում չգտնելով եւ գրիչները կողմից չընդօրինակուելով, անցել է պարականոնների շարքը³: Այս կարծիքը, թերեւս ընդունելի է: Թէեւ մեր կազմած բնագրի պարականոնների շարքում, իբրեւ Շնորհալուն վերագրուող շարական, այս երգը նոյնպէս դնում ենք, սակայն աւելի հաւանական ենք համարում ձեմճեմեանի մօտեցումն առ այն, որ դժուար թէ 1193 թ. ամբողջացած պատկերից դուրս թողնուէր սոյն օրհնութիւնը, աւելի եւս մի հեղինակի, որի շարականներն իսկապէս զարդարում են մեր հոգեւոր երգերի ժողովածու Շարակնոցը⁴, եւ վերջապէս, այլ օրհնութեան բացակայութեան պայմաններում ինչ⁵ պէտք է այս օրհնութիւնը չընդօրինակուէր եւ դուրս մնար ԺԲ. եւ ԺԳ. դդ. Շարակնոցներից: Մեր փնտրտուքն ի յայտ բերեց ԺԴ. դարի եւս երկու ձեռագիր, որոնցում պահպանուել է այդ օրհնութիւնը (ՄՄ Հ¹ 1606, 98ա, Հ² 8400, 90ա), բայց եւ այնպէս դրանից խնդրի էութիւնը չի փոխուում:

Սրան հակառակ, նոյն դարի մի շարք ձեռագրերի վերջնամասում կարելի է տեսնել «Այսաւր զուարճացեալ ցընծայ եկեղեցի» սկսուածքով մի օրհնութիւն, որի հեղինակը Յովհաննէս վրդ. Պլուզն է: Այդ եւ նոյն վարդապետի գրած «Լերինք ամենայն այսաւր ցընծացէք» ճաշու երգերը ԺԵ. դարի բազմաթիւ ձեռագրերում արդէն հանդիպում են Լուսաւորչի վերը յիշուած կանոնի սկզբնամասում, որտեղ եւ ամրագրուում են յետագայում: Տպագիր Շարակնոցները հիմնականում ունեն հէնց այդպիսի կառուցուածք: «Ասյաւր զուարճացեալ» օրհնութիւնը, գրուած լինելով տների այբբենական յաջորդականութեամբ, երբեմն անուանուել է նաեւ «Անձինք Լուսաւորիչին» («Անձինք Լուսաւորիչին՝ Յովհաննէս վարդապետի ասացեալ» (ՄՄ Հ¹ 1579, 85ա, Հ² 1580, 343ա)՝ նկատի ունենալով է. դարում Կոմիտաս կաթողիկոսի յայտնի շարականը՝ նուիրուած Հռիփսիմեան սուրբ կոյսերին, որ դարձեալ յօրինուած է այբբենական յաջորդականութեամբ եւ ունի «Անձինք նուիրեալք սիրոյն Քրիստոսի» սկսուածքը:

Կանոն գալստեան Տեառն յԵրուսաղէմ՝ հրց.

Յիսուս Քրիստոսի յաղթական մուտքը Երուսաղէմ աւետարանիչները նկարագրում են որպէս իրական մի տօնակատարութիւն. ժողովուրդը Քրիստոսին ընդառաջ է ելնում, հանդերձ-

1 Նոյն տեղում:

2 Հ. Մ. Ճանաչեան, Ս. Ներսէս Շնորհալիի շարականները (Գրական ուսումնասիրութիւն), Ս. Ղազար, Վեներտիկ, 1975, էջ 43:

3 Ս. Ամատունի, Պարականոն շարականներ, էջ 74:

4 Հ. Ս. Ճեմճեմեան, Շնորհալիի շարականներու հարազատութեան հարցը ձեռագիրներու լոյսի տակ, «Բագմավեպ», 1973, թիւ 3-4, էջ 377:

ներ փռում նրա ճանապարհին, իսկ մանուկները ծառերի ոստերի ծածանումով են դիմաւորում Աստուծոյ Որդուն. «Եւ բազումք զհանդերձս իւրեանց տարածանէին ի վերայ ճանապարհին: Եւ այլք ոստս ի ծառոց հատանէին եւ արկանէին զճանապարհաւն: Եւ որ առաջին, եւ զկնի երթային, աղաղակէին եւ ասէին. Ովսաննա բարձրելոյն» [Մարկոս ԺԱ. 8-9]:

Ի նշանաւորումն Քրիստոսի այս փառահեղ գալստեան՝ Ե. դարում Հայոց կաթողիկոս Սահակ Պարթեւը յօրինել է «Գալստեան Տեառն յերուսաղէմ» շարականների յայտնի կանոնը, այդ թւում՝ «Որ գերիս մանկունսն» հարցը, որ գտնում ենք Վնտկ Հ^Պ 529/97 եւ ՄՄ Հ^Պ 10965 Շարակնոցներում: Նոյն կանոնի մէկ այլ հարց՝ «Որ ի քերովբէական աթոռ» սկսուածքով, ԺԲ. դարում յօրինել է Ներսէս Շնորհալիւն, այդ են վկայում Սարգիս երէցի, Տաթեւացու եւ Անանունի տեղեկութիւնները. «զԾաղկազարդի հարցն (...) մեծն Ներսէս է ասացեալ Կլայեցին» (ՄՄ Հ^Պ 2092, 224աբ) կամ «զԾաղկազարդի հարցն (...) սորա է ասացեալ»¹: Այս հարցը, բնականաբար, առկայ չէ նախաշնորհալիական Շարակնոցներում:

Առայժմ անյայտ է մնում Շնորհալու կողմից նոր հարցի ստեղծման հանգամանքը, բայց ԺԳ-ԺԴ. դարերի մի շարք ձեռագրերում կարելի է այս երկու հարցերը միաժամանակ տեսնել միեւնոյն կանոնի մէջ: Այդպէս է օրինակ 1286 թ. Սսում գրչագրուած Վնտկ Հ^Պ 457/353, 1308 թ. դարձեալ Սսում ընդօրինակուած ՄՄ Հ^Պ 1590, 1328 թ. Դրազարկում գրուած ՄՄ Հ^Պ 1576, ԺԳ. դարում Հաղբատում ընդօրինակուած ՄՄ Հ^Պ 1577 եւ մի շարք այլ Շարակնոցներում: Երկու հարցերի համաժամանակեայ գոյութիւնը Շարակնոցներում նկատել են թէ՛ Գ. Աւետիքեանը² եւ թէ՛ Ս. Ճեմճեմեանը³ նշելով, որ Ս. Պարթեւի յօրինած «Որ գերիս մանկունսն» շարականը ժամանակի ընթացքում անցել է հսկերի շարքը եւ չի օրինակուել յետագայ գրիչների կողմից՝ վերածուելով պարականոնի:

Այդ երկու հարցերը, իբրեւ միեւնոյն պատկերի հին ու նոր երգեր, տարբերակում են մեզ արդէն յայտնի ՄՄ Հ^Պ 9838 եւ Հ^Պ 2092 Շարակնոցները: «Որ գերիս մանկունսն» հարցը երկուսում էլ դրուած է փակ գրութեամբ, փոխաբէնը բաց գրութեամբ է «Որ ի քերովբէական աթոռ» հարցը, որ Հ^Պ 9838 ձեռագրում գրուած է «Այլ հարցն» խորագրի ներքոյ (53բ):

Նուստուն այս հարցը գրուած է շատ գեղեցիկ ու դիւրատճ լեզուով՝ համահունչ աւետարանական յայտնի տողերին եւ բնորոշ շնորհալիական բառաշխարհին.

Որ ի հրակերպիցն երգաբանեալ հընչմամբ
 Ի բարձունս աւրհնաբանիս,
 Այսաւր ի ծերոց եւ ի տղայոց
 Գովեցար Ովսաննայ երգով.
 Ըգքեզ բարեբանեմք,
 Աստըւած հարցըն մերոց:

1 Թ. Անասեան, Հայկական մատենագիտութիւն, Ե-ԺԸ դդ., հ. Ա, էջ LXVII-LXVIII:
 2 Այս աոթիով Աւետիքեանը գրում է «...քերիս այս իցէ պատեանմ՝ զի ի հին ձեռագիրս ինչ կայ միւս եւս հարցն աւուրս... որ յետոյ խափանեալ իցէ ի յաջորդել նորոյ հարցին»: Տե՛ս Բացատրութիւն շարականաց, էջ 210:
 3 Հ. Ս. Ճեմճեմեանը նոյնպէս այս միտքն է արտայայտում. «Երկրորդ հարցը յօրինած է Ներսէս Շնորհալի, որ ժամանակի ընթացքին աւելի ընդհանրացած է եւ յաջորդ դարերուն (ԺԵ-ԺԷ. դար) ամբողջովին մոռացութեան մատնած է հնագոյն հարցը ու ջնջած ձեռագիր շարակնոցներու մէջէն»: Հ. Ս. Ճեմճեմեան, Ձեռագիր շարականները եւ անոնց կանոնները, «Բագմավէպ», 1969, թիւ 8-10, էջ 208:

Կանոն մեծի Երկուշաբթին՝ օրհ.

Կանոն մեծի Երեքշաբթին՝ օրհ.

Կանոն մեծի Չորեքշաբթին՝ օրհ.

Կանոն մեծի Ուրբաթին՝ օրհ. «Այսաւր ի կատարումն»

Երգ տեառն Ներսիսի Հայոց կաթողիկոսի ասացեալ Յաղագս Մեծի Ուրբաթուն գիշերին աւետարանացն

Նորին երգ ցերեկին աւետարանացն

Կանոն մեծի Շաբաթուն թաղմանն Տեառն՝ օրհ. «Կենդանին յաւիտենից», «Կուսածին մարմնով»

Կիրակոս Գանձակեցի Շնորհալու հեղինակած շարականները թուարկելիս գրում է. «(...) քանզի նորա է (...) աւագ շաբաթին երից աւուրց օրհնութիւն՝ երկուշաբթին, երեքշաբթին, չորեքշաբթին»¹. դրանք են՝ Բշ. «Անեղն ի Հաւրէ ծնեալ Որդի», Գշ. «Իմաստուն կուսանքն» եւ Դշ. «Որ յաթոռ փառաց բազմեալ»: Այս օրհնութիւնները Շնորհալու գրչին է ընծայում նաեւ Ս. Ամատունին²: Ամատունու հետ համաձայն են նաեւ Գր. Յակոբեանը³ եւ Ն. Թահմիզեանը⁴: Ուսումնասիրողներից Ս. Ճեմճեմեանը եւ Մ. Ճանաչեանը գտնում են, որ Բշ., Գշ. եւ Դշ. օրհնութիւնները դժուար է անվերապահ Շնորհալուն վերագրել⁵: Մասնաւորապէս, Ճեմճեմեանի կարծիքի հիմքում ընկած է աւելի շատ ձեռագրական պատկերը, որ լրացուած տարբերակով կտեսնենք ստորեւ:

Այսպէս, Բշ., Գշ. եւ Դշ. օրհնութիւնները առկայ են Վնտկ Հ^Վ 529/97 Շարականոցում, որն արդարացի կերպով տարակուսանք է առաջացրել Ս. Ճեմճեմեանի մօտ: Սրա դիմաց ունենք, սակայն, ՄՄ Հ^Մ 10965 ձեռագիրը, որին անյայտ են յիշեալ օրհնութիւնները: Աւագ շաբաթուայ այդ օրերը սկսում են հարցերով: Առաջ անցնելով՝ նշենք, որ մատենադարանեան ձեռագրում բացակայում են նաեւ Աւագ Ուրբաթ եւ Շաբաթ օրուայ նոր շարականները: Բշ., Գշ. եւ Դշ. օրերի շարականները բաց գրութեամբ առկայ են ՄՄ Հ^Մ 9838 Շարականոցում, մինչդեռ Աւագ Հինգշաբթի օրուայ պատկերը կրճատ է: Այստեղ կրճատ է դրուած նաեւ Աւագ Ուրբաթի հին պատկերը. հաւանաբար գրիչն իր ձեռքի տակ չի ունեցել նոր օրհնութիւնը: Նոյնպիսի պատկեր ունի նաեւ Սարգիս գրչի Շարականոցը: Աւագ Ուրբաթի հին օրհնութիւնը Սարգիս երէցը գրել է կրճատ, իսկ նորը՝ բաց:

Աւագ Ուրբաթ օրուայ նոր օրհնութիւնը Սարգիս երէցն ընծայում է Շնորհալուն. «(...) զաւագ ուրբաթին՝ Այսաւր ի կատարումն աստուածային ընթ[րեաց]», ապա շարունակում. «եւ զէ. աւետարանափառ գիշերոյն եւ զԴ. աւետարանափառ ցորեկոյն (...) տէր Ներսէս կաթաղիկոսն Կլաեցին ասաց» (224աբ): Այս երգերի հեղինակի հարցում կասկած չունի նաեւ Գ. Աւետիքեանը⁶:

Սարգիս երէցի նշած վերջին երկու երգերն են տների այբբենական յաջորդականութեամբ (Ա-Բ) յօրինուած «Այսաւր անճառ լուսոյն ծագումն» յայտնի շարականը (խորագիրը հիմնականում այսպէս է հանդիպում ձեռագրերում՝ «Երգ տեառն Ներսիսի Հայոց

1 Կ. Գանձակեցի, Պատմութիւն, էջ 119:

2 Ս. Ամատունի, Պարականոն շարականներ, էջ 92:

3 Գր. Յակոբեան, Ներսէս Շնորհալի, էջ 98:

4 Ն. Թահմիզեան, Ներսէս Շնորհալի երգահան եւ երաժիշտ, էջ 39:

5 Հ. Ս. Ճեմճեմեան, Շնորհալիի շարականներու հարազատութեան հարցը ձեռագիրներու լոյսի տակ, «Բագմավէպ», 1974, քիւ 1-2, էջ 102-103, Մ. Ճանաչեան, Ս. Ներսէս Շնորհալիի շարականները, էջ 24:

6 Բացատրութիւն շարականաց, էջ 240:

կաթողիկոսի ասացեալ Յաղագս Մեծի Ուրբաթուն գիշերին աւետարանացն») եւ «Նորոգող տրեզերաց»-ը, որի տները սկզբնատառերով յօդուում է «Ներսէսի է բանս այս»:

ՄՄ Հ^մ 9838, 10965 եւ Վնտկ Հ^մ 529/97 գրչագրերում այս երգերը բացակայում են:

Աւագ Շաբաթ օրուայ պատկերի մէջ Սարգիս երէցը բաց գրութեամբ է դնում «Կենդանին յաւիտենից Քրիստոս» եւ «Կուսածին մարմնով Քրիստոս» օրհնութիւնները, որոնց հեղինակը, ըստ Ամատունու, դարձեալ Շնորհալին է¹:

Շնորհալուն վերագրուող այս երկու երգերը բացակայում են ՄՄ Հ^մ 10965 եւ Վնտկ Հ^մ 529/97 Շարակնոցներում, իսկ միւս կողմից՝ կրճատ գրութեամբ առկայ են Հ^մ 9838 ձեռագրում, որը կարող է որոշ կասկածներ յարուցել:

Այսպիսով, ինչպէս երեւում է, ձեռագրական պատկերն անմիօրինակ է: Սա էլ իր հերթին դժուարացնում է աւելի վստահ եզրակացութիւններ անելուն: Համեմատական բնագրում տուել ենք այս բոլոր երգերը՝ իրենց տարընթերցումներով: Յուսով ենք՝ առաջիկայում ի յայտ կգան այս շարականների ուսումնասիրութեանը նպաստող նոր փաստեր: Յատկապէս հետաքրքրութիւն է ներկայացնում Շարակնոցների մի խումբ, որոնք Աւագ շաբաթուայ օրերի բովանդակ պատկերների հարցում հանդէս են բերում սովորականից տարբեր կառուցուածք (Հմմտ. ՄՄ Հ^մ 2414, 2456, 2465, 8400 եւ այլն):

Ճաշու Գովեայք յինանց՝ «Յարեաւ Քրիստոս», «Կամաւ յանձն առեր»

Ճաշու այս երգերը ձեռագիր կամ տպագիր Շարակնոցներում յաջորդում են Աւագ շաբաթ օրուայ պատկերին (Սարգիս երէցի խմբագրութիւնում պատկերս դրուած է «Կանոն նոր Կիւրակէին»-ից յետոյ), եւ բաղկացած են վեց երգերից՝ «Յարեաւ Քրիստոս ի մեռելոց», «Նորացուցէ՛ք զաւրհնութիւն Յարուցելոյն», «Կամաւ յանձն առեր», «Տո՛ւք աւրհնութիւն Տեառն», «Յարուցելոյն ի մեռելոց» եւ «Որ յարեարդ ի մեռելոց»: Այս շարականները երգուել են Զատիկից մինչեւ Հոգեգալուստ ընկած յիսնօրեայ շրջանում², որից էլ լիս է նրանց «յինանց» անուանումը³:

Նշեալ վեց երգերից երկուսը՝ «Յարեաւ Քրիստոս», «Կամաւ յանձն առեր», Կ. Գանձակեցին ընծայում է Շնորհալու գրչին⁴: Այդ երգերն իր ցանկում ներառել է նաեւ Ն. Թահմիզեանը⁵:

Մեզ յայտնի չէ, թէ ինչն է յատկապէս հիմք ծառայել այս երկու երգերի ընտրութեան հարցում, կասկածելի է թւում ընդհանրապէս Կ. Գանձակեցու տեղեկութիւնը: Բանն այն է, որ նշեալ երգերը կան հնագոյն կամ նախաշնորհալիական խմբագրութեան Վնտկ Հ^մ 529/97 եւ ՄՄ Հ^մ 10965 Շարակնոցներում: Դրանք կան նաեւ ՄՄ Հ^մ 9838 (61ա) եւ Սարգիս երէցի Հ^մ 2092 (129ա) ձեռագրերում՝ ամբողջութեամբ կրճատ գրութեամբ: Այս ամէնը վկայում է, որ այդ երգերը հնաւանդ են եւ գոյութիւն են ունեցել Շնորհալուց էլ առաջ: Այնուամենայնիւ, նշեալ երկու երգերն արտացոլուած են համեմատական բնագրում:

1 Ս. Ամատունի, Պարականոն շարականներ, էջ 92:
 2 Բացատրութիւն շարականաց, էջ 278:
 3 Յիմուևմ (սեռ. / տր. յիմանց) բառի ծագումն անստոյգ է. առաջ են փաշուել մի քանի տարբերակներ, որոնց կարելի է ծանօթանալ այստեղ՝ Նոր բառգիրք հայկագեան լեզուի, երկասիրութիւն երից վարդապետաց յաշակերտութեմէ մեծին Միխայրայ արքայոս Կ. Գ. Աւետիքեան, Կ. Խ. Սիւրմէլեան, Կ. Մ. Աւգերեան, Կ. 2, Վեներտիկ, 1837, վերահրատ. Երեւանի համալսարանի հրատ., 1979, էջ 359, Հր. Անտոնեան, Հայերէն արմատական բառարան, Կ. 3, Երեւան, 1926, վերահրատ. Երեւան, 1971, էջ 398:
 4 Կ. Գանձակեցի, Պատմութիւն, էջ 119:
 5 Ն. Թահմիզեան, Ներսէս Շնորհալին երգահան եւ երաժիշտ, էջ 39:

Կանոն Պենտէկոստէին երկրորդ ակուրն՝ օրհ., հրց., ող., տր.

Կանոն երրորդ ակուրն՝ օրհ., հրց., ող., տր.

Կանոն չորրորդ ակուրն՝ օրհ., հրց., ող., տր.

Կանոն հինգերորդ ակուրն՝ օրհ., հրց., ող., տր.

Կանոն վեցերորդ ակուրն՝ օրհ., հրց., ող., տր.

Կանոն եօթներորդ ակուրն՝ օրհ., հրց., ող., տր., հմբ.

ԺԳ. դարի թուակիր մի քանի ձեռագրերում¹ Հոգեգալստեան տօնը ներկայանում է եօթ եօթ ակունձին կանոններով, որոնք յաջորդում են «Կանոն Երկրորդ Ծաղկազարդին» պատկերին: Դրա փոխարէն ՄՄ Հ^{մբ} 9838, 10965 եւ Վնտկ Հ^{մբ} 529/97 նախաշնորհալիական խմբագրութեան Շարակնոցներում առկայ է միայն Պենտէկոստէի մէկ կանոն՝ «Առաքելոյ աղանւնոյ» սկսուածքով: Զեռագրական այս պատկերը մեզ հնարաւորութիւն է տալիս եզրակացնելու, որ նշեալ եօթ օրերի կանոններից վեցը (Բ.-է. օրեր) յօրինուել են ԺԲ. եւ ԺԳ. դարերի միջոցում: Հոգեգալստեան առաջին պատկերի հեղինակը Մ. Խորենացին կամ Յ. Մանդակունին է², այս հարցում ուսումնասիրողները հետեւում են աւանդոյթին³:

Արդ, ո՞վ է Հոգեգալստեան միւս օրերի հեղինակը, եւ արդեօք դրանք միեւնոյն գրչին են պատկանում: Այստեղ էլ, ցաւօք, վերջնական պատասխան գտնելը խիստ դժուար է: Յայտնի է, որ հնում Հոգեգալստեան տօնը մէկ օր է նշուել, եւ միայն ԺԲ. դարում Ն. Շնորհալին մի ամբողջ շաբաթ սահմանեց տօնիս համար՝ ճոխացնելով այն ընթերցուածներով եւ հոգեւոր երգերով: Շնորհալուց շուրջ մէկ դար յետոյ ապրած Վանական վարդապետի անունով մի հարցում է պահպանուել Հոգեգալստեան տօնի առիթով, ըստ որի վարդապետը ցանկանում է իմանալ, թէ ինչու է մեզանում Հոգեգալստեան տօնի համար մէկ օր սահմանուած: Այս հարցումը յիշատակում են թէ՛ Աւետիքեանը եւ թէ՛ ձեմճեմեանը: Առաջինը գտնում է, որ հաւանաբար առկայ է սխալմունք, քանի որ Վանական վարդապետի օրօք Հոգեգալստեան ութօրէքն ամբողջացած էր⁴, իսկ ձեմճեմեանը փորձել է ցոյց տալ, որ անգամ ԺԳ. դ. մի շարք ձեռագրեր պարունակում էին միայն Հոգեգալստեան մէկ օրուայ կանոնը⁵:

Տօնիս հարստացման եւ ճոխացման նպատակով Շնորհալին գրեց նաեւ համապատասխան շարականներ: Երկրորդ օրուայ օրհնութեան («Նոյն եւ նրման Հաւր եւ Որդւոյ») տների առաջին տառերը միասին յօդում են կանոնիս հեղինակի «Ներսէս» անունը: Սարգիս երէցը այս բոլոր նոր շարականների (Բ.-է. օրերի) հեղինակ է համարում Ն. Շնորհալուն՝ գրելով. «զՀոգոյն Սրբո գալըստեան վեց ակուրն (...) տէր Ներսէս կաթաւղիկոսն

1 ԺԳ. դ. թուակիր Շարակնոցներից տե՛ս 1270 թ. Կապոս անապատում ընդօրինակուած գրչագիրը՝ Ա. արքեպս. [Սիւրմեան], *Երկու նոր ձեռագիր Հայէպի մէջ*, «Հանդէս ամսօրեայ», 1938, թիւ 1-3, էջ 106, 1286 եւ 1295 թթ. Սուււմ գրչագրուած Վնտկ Հ^{մբ} 457/353 եւ Հ^{մբ} 458/154 Շարակնոցները, Մայր ցուցակ հայերէն ձեռագրաց Մատենադարանին Միփթարեանց ի Վեներիկ, Կ. Դ., էջ 20-21 եւ 39, 1289 թ. Հոռմկլայի ձեռագիրը՝ Զմմառ, Հ^{մբ} 58, ցուցակ հայերէն ձեռագրաց Զմմառի վանքի մատենադարանին, կազմեց Մ. վրդ. Քէլիշեան, Միփթարեան տպ., Վիեննա, էջ 94-95, 1295 թ. Եղմ. Հ^{մբ} 503 Շարակնոցը, Մայր ցուցակ ձեռագրաց Սրբոց Յակոբեանց, Կ. Բ., էջ 501: Նկատենք, որ 1295 թ. Եղմ. Հ^{մբ} 503 ձեռագրում առկայ են միայն Հոգեգալստեան Գ. եւ Դ. օրերը:

2 Զեռագիր, ապա եւ տպագիր Շարակնոցների հեղինակների ցանկերում կարդում ենք. «Սուրբն Մովսէս Բերթող՝ զառաջին պատկերսն Հոգւոյ գալստեան», *Շարակնոց*, 1861, էջ Ա: Վիեննայի Հ^{մբ} 202 Շարակնոցում պատկերիս կողմին յետագայի ձեմճեմեանը իրրեւ հեղինակ նշել է Մանդակունուն, տե՛ս Թ. Տաշեան, *Գուցակ*, էջ 524:

3 Բացատրութիւն շարակնաց, էջ 370: Հ. Ա. ձեմճեմեան, *Շնորհալիի շարակններու հարազատութեան հարցը ձեռագրներու լոյսի տակ*, «Բազմավէպ», 1973, թիւ 3-4, էջ 390:

4 Բացատրութիւն շարակնաց, էջ 369:

5 Հ. Ա. ձեմճեմեան, *նշու. աշխ.*, էջ 391:

Կլաեցին ասաց» (ՄՄ Հ^ժ 2092, 224աբ): Տրամաբանական է կարծել, որ տօնիս առիթով նոր ընթերցողաձևեր եւ շարականներ գրած Շնորհալին պէտք է ամբողջացնէր բոլոր օրերը: Բայց այդպէս չեն կարծում Գր. Տաթեւացու եւ Անանունի խմբագրութիւնները, որոնք Շնորհալու գրչին ընծայում են չորս պատկեր միայն¹: Ուսումնասիրողների ուշադրութիւնից չի կարող վրիպել եւ այն փաստը, որ այսպիսի նշանակալի մի գործ բոլորովին անտեսուած է Կ. Գանձակեցու կողմից, որը որեւէ բան չի յայտնում այս մասին:

Ս. Ամատունին, ապա նաեւ Ն. Թահմիզեանը հետեւում են Սարգիս երէցին եւ Հոգեգալստեան վեց պատկերներն ընծայում են Շնորհալուն², Գ. Աւետիքեանն ու Ս. Ճեմճեմեանը հաւանական են համարում, որ Շնորհալին յօրինել է միայն Բ.-Ե. օրերի շարականները, իսկ Զ. եւ Է. օրերի երգերը Շնորհալուն ժամանակակից այլ հեղինակի գրչին են պատկանում (գուցէ Լամբրոնացու)³: Այս վերջին խմբին է յարում նաեւ Գր. Յակոբեանը⁴:

Դժուար լուծելի է մնում հեղինակների տարբերակման հարցը նաեւ լեզուաօճական առումով: Եթէ մի կողմ թողնենք Բ.-Ե. օրերի շարականները, որոնց հեղինակի հարցում կասկածի որեւէ հիմք չունենք, ապա Զ. եւ Է. օրերի շարականներում գործածուած են բառեր ու բառակապակցութիւններ, որոնք հանդիպում են նախորդ օրերի պատկերներում, ինչպէս նաեւ Շնորհալու այլ շարականներում: Ստորեւ կնկատենք, որ Շնորհալին յաճախ է գործածել հոլը, արփի արմատներով կազմուած բառեր, որոնք ՆՀԲ-ին յայտնի են միայն տուեալ օրինակով: Հոգեգալստեան Զ. օրուայ Տեր յերկնիցի երրորդ տան մէջ կարգում ենք.

«Որ հրակերպիցն արփիափայլ բոցով միշտ երեւիս,
Այսաւր հողեղինացըն
Հրաճաշակ բաժակ հեղեալ ի յերկնից,
Աւրհնեալ ես, Սո՛ւրբ Հոգի Աստուած»:

Նոյն օրուայ Ող. երրորդ տան մէջ կարգում ենք.

«Որ հրաբորբոք ծաւալմամբ
Յառաջ խաղացեալ Հոգիդ ճըշմարիտ
Եւ հրածորան աստուածային լուսովըն
Ձուարճացուցեալ լըցեր զառաքեալսն,
Աղաչանաւք սոցա ողորմեա՛»:

Վերը նշուած արփիափայլ բառը քանիցս գործածուած է Շնորհալու այլ շարականներում եւս՝ «Պարածածկեալ արփիափայլ ճառագայթիւք...» (Կանոն Պօղոսի եւ Պետրոսի, Հմբ.), «Արփիափայլ հրաշալի փառաւք...» (Կանոն Աստուածածնի փոխման Գ. աւուր, օրհ.) եւ այլն:

1 Թ. Անասեան, Հայկական մատենագիտութիւն, Ե-ԺԸ դդ., հ. Ա, էջ LXVII-LXVIII:

2 Ս. Ամատունի, Պարականոն շարականներ, էջ 105-106:

3 Բացատրութիւն շարականաց, էջ 399: Հ. Ս. Ճեմճեմեան, Շնորհալի շարականներու հարազատութեան հարցը ձեռագիրներու լոյսի տակ, «Բազմավէպ», 1973, թիւ 3-4, էջ 390:

4 Գր. Յակոբեան, Ներսէս Շնորհալի, էջ 110: Հետաքրքիր է, որ ուսումնասիրողը աւելի ուշ տպագրած իր մի յօդուածում «Հոգեգալստեան» երկու օրերի երգեր է նշում Շնորհալու շարականների ցանկում, տե՛ս Գր. Յակոբեան, Շնորհալի եւ Հայոց հոգեւոր երգք, էջ 124:

Առանձին բառերի այսօրինակ քննութիւնը, սակայն, շարականների հեղինակների ճշտման գործում կարող է ծառայել միայն իբրեւ օժանդակ, բայց ոչ հիմնական միջոց:

Հաշուի առնելով աղբիւրների հաղորդած տուեալների տարբերութիւնները, ուսումնասիրողների տարամէտ կարծիքները՝ բնագրում ներառել ենք Հոգեգալստեան Բ.-է. օրերի շարականները՝ այդպիսով յետագայ ուսումնասիրողներին հնարաւորութիւն տալով ձեռագրական համեմատութեան մէջ դիտարկել պատկերներիս առնչուող տարաբնոյթ հարցերը:

Կանոն ծննդեան Յովհաննու Մկրտչի՝ Հրց., ող., տր., մկ., ճշ.

ՄՄ Հ^մ 10965 եւ Վնտկ Հ^մ 529/97 հնաւանդ Շարակնոցներում գտնուած ենք Յովհաննէս Մկրտչին նուիրուած երկու պատկեր՝ օրհնութիւն «Զմարգարէ բարձրելոյն» եւ հարց «Նախայաւիտեան բանին պատմող» սկսուածքներով, որոնք կրճատ գրութեամբ դրուած են նաեւ 1193 թ. Շարակնոցում: Այս երկու պատկերները դրուած են «Կանոն Յով[հ]աննու Կարապետին» կամ «Յով[հ]աննու Մկ[րտչին]» ընդհանուր խորագրի ներքոյ: Դրանք կրճատ գրութեամբ արտագրել է նաեւ Սարգիս երէցը (ՄՄ Հ^մ 2092, 155աբ):

Ներկայ Շարակնոցում, բացի վերը յիշուած պատկերներից, ունենք Յովհաննէս Մկրտչին նուիրուած եւս մէկ առանձին պատկեր: Այն պարունակում է հետեւեալ շարականները՝ Աւրհ. «Արեգականն արդարութեան» (Ա.-Բ), Հրց. «Որ աւետաւոր քում», Ող. «Երկնաւոր փեսայ», Տէր «Այսօր ցընծան հրեշտակք», Մկ. «Մարգարէից գերագոյն», Ճշ. «Այսօր ցընծայ»: Այսպիսի կազմութեամբ պատկերս հանդիպում է արդէն 1286 թ. Վնտկ Հ^մ 457/353 Շարակնոցում: Այսինքն՝ կրկին գործ ունենք առնուազն ԺԲ. դ. վերջում կամ ԺԳ. դ. սկզբում յօրինուած կանոնի հետ: Աւանդոյթի համաձայն՝ այս նոր պատկերի օրհնութեան՝ «Արեգականն արդարութեան ծագման» հեղինակը Գրիգոր Սիււազցին է, իսկ միւս շարականները յօրինել է Ներսէս Շնորհալին: Այդ մասին նշում է շարականների գիտակ Գ. Աւետիքեանը. «Արդ զօրհնութիւն կանոնիս ծննդեան, Արեգականն արդարութեան (ընդգծումները՝ Գ. Ա.), որ եւ կոչի Անձինք Յովհաննու Կարապետի, ասեն արարեալ Գրիգորի Սիււազցոյ», ապա շարունակում է. «Իսկ զհարցն դձ, իւր սարօք՝ ասեն արարեալ Շնորհալւոյն Ներսէսի»¹:

Տեղին է նշել նաեւ, որ բացի այս պատկերից Շնորհալին յօրինել է նաեւ Յովհաննէս Մկրտչին նուիրուած մի գեղեցիկ տաղ՝ «Տաղ Յովհաննու Մկրտչին ի Ներսիսէ կաթողիկոսէ» խորագրով², որի առանձին հատուածներ բաւական մօտ են հայրապետիս շարականներին: Ահա այդպիսի մի օրինակ՝

Կանոն ծննդեան Յովհաննու Մկրտչի	Տաղ Յովհաննու Մկրտչին ի Ներսիսէ կաթողիկոսէ
<p>Հրց.</p> <p>Որ աւետաւոր քում գալըստեանդ</p> <p>Առաքեցեր զհրեշտակապետըն Գաբրիէլ՝</p> <p>Աւետարանել Զաքարիայ գաւետեաւք</p> <p>Ծնունդ յառաջընթաց կարապետին քում Յովհաննու.</p> <p>Աղաչանաւք սորա կեցո՛ղմեզ,</p> <p>Տէր Աստուած հարցն մերոց:</p>	<p>Էրեւմամբ Գաբրիէլին</p> <p>Զաքարիայ ի տաճարին,</p> <p>Ընկալար ծնունդ աւետեաւք</p> <p>Անուանազրեալ ի տախտակին:</p>

1 Բացատրութիւն շարականաց, էջ 413:
2 Ներսէս Շնորհալի. տաղեր եւ գանձեր, էջ 227:

Ս. Ամատունին Ծնորհալու գրչին է վերագրում նաև «Որ ի յամսեանն վեցերորդի» ԴԶ. մեծացուցէ շարականը¹:

Կանոն Վարդավառի երկրորդ աւուրն՝ օրհ., հրց., ող., տր., մկ.

Կանոն Վարդավառի երրորդ աւուրն՝ օրհ., հրց., ող., տր., մկ.

ՄՄ Հ^մ 10965, Վնտկ Հ^մ 529/97 հնագոյն Շարակնոցներին Վարդավառի կամ Պայծառակերպութեան մէկ կանոն է յայտնի: Սա մէկ անգամ եւս հաստատում է այն փաստը, որ հնում այս տօնը մեզանում նշուել է մէկ օր. «ի հին ժամանակս միօրեայ կատարէին հայք զայս տօն, այսինքն՝ ի կիրակէի միայն», – գրում է Հայր Գ. Աւետիքեանը²:

1193 թ. գրչագրուած ՄՄ Հ^մ 9838 Շարակնոցում գտնում ենք Վարդավառի տօնին նուիրուած եւ միմեանց յաջորդող երեք օրերի բաժանուած առանձին կանոններ: Դրանցից առաջինը՝ «Որ ի լերինն այլակերպեալ» սկսուածքով, այստեղ գրուած է կրճատ գրութեամբ, մինչդեռ յաջորդ երկու օրերի պատկերները բաց գրութեամբ են, որն ինքնին խօսում է այդ երգերի նոր լինելու մասին: Գրեթէ բոլոր աղբիւրները, բացառութեամբ Կ. Գանձակեցու, որ պարզապէս լռում է, միաձայն հէնց Ծնորհալու գրչին են ընծայում Վարդավառի երկրորդ եւ երրորդ օրերի շարականները, որոնց համաձայն են նաև ուսումնասիրողները:

Կանոն Բ. աւուր Աստուածածնի՝ օրհ., հրց., մեծ., ող., տր.

Կանոն Գ. աւուր Աստուածածնի՝ օրհ., հրց., մեծ., ող., տր.

Աստուածածնի Փոխման տօնը, ըստ ամենայնի, մեզանում տօնուել է դեռեւս Ե. դարում: Այս տեսանկիւնից կարելոր կռուան է այն, որ նոյն դարում քերթողահայր Խորենացին (ըստ որոշ աղբիւրների՝ Յովհան Մանգակունին, տե՛ս օրինակ, Վիեն. Հ^մ 202) յօրինել է տօնիս նուիրուած բովանդակ պատկեր՝ «Կանոն Փոխման Աստուածածնին», որ հնագոյն Շարակնոցներում գտնում ենք «Կանոն աւետեաց Աստուածածնին» պատկերից անմիջապէս յետոյ:

ԺԲ. դարում կամ գուցէ աւելի վաղ Աստուածածնի տօնը հայոց մէջ սկսել էր նշուել առաւել մեծ խանդավառութեամբ, որի համար այլեւս յիշատակի մէկ օրը, եւ ըստ այդմ՝ մէկ շարականը բաւարար չէր. հարկ եղաւ, ուստի, անհրաժեշտ օրերով ու համապատասխան երգերով հարստացնել տօնը, որ վկայում է նաև Տօնացոյցը: Նոր շարականների յօրինման գործին լծուեց բազմաշնորհ Ներսէս Կլայեցի հայրապետը: Աղբիւրները միաձայն հէնց նրա գրչին են ընծայում Աստուածածնի Փոխման Բ. եւ Գ. օրերի բովանդակ պատկերները: Այդ մասին նախ արձանագրում է Կ. Գանձակեցին³, ապա Սարգիս երէցն է հաստատում պատմիչի տեղեկութիւնը՝ գրելով. «եւ զննջման Բ. Աստուածածնին երկու աւուրն (...) տէր Ներսէս կաթաղիկոսն Կլայեցին ասաց» (224բ): Հայր Գ. Աւետիքեանն էլ հիմնաւոր է համարում նշեալ պատկերները Ծնորհալուն վերագրելը, քանի որ հայրապետիս օրօք Աստուածածնի վերափոխման տօնն աւելի հանդիսաւոր կերպով սկսուեց նշուել⁴:

Մեր ձեռքի տակ եղած ձեռագրական տուեալներն էլ ներդաշնակ են այս հանգամանքին: Նախաշնորհալիական խմբագրութեան ՄՄ Հ^մ 10965 Շարակնոցին յայտնի է միայն «Կանոն Փոխման Աստուածածնին» պատկերը, այդպէս է, կարծես թէ, նաև Վիեն. Հ^մ 202 Շարակ-

1 Ս. Ամատունի, Պարականոն շարականներ, էջ 111-112:

2 Բացատրութիւն շարականաց, էջ 464:

3 Կ. Գանձակեցի, Պատմութիւն, էջ 119:

4 Բացատրութիւն շարականաց, էջ 497:

նոցում¹: Միև կողմից՝ 1193 թ. գրչագրում արդեն առկայ են Աստուածածնի Փոխման երեք օրերը, որոնցից առաջին օրուայ պատկերը սպասելի կերպով կրճատ գրութեամբ է, իսկ Բ. եւ Գ. օրերի պատկերները՝ ամբողջութեամբ բաց, որն ինքնին խօսում է դրանց նոր լինելու օգտին: Ճիշտ այսպիսի սկզբունքի է հետեւել նաեւ Սարգիս երէցը՝ տարանջատելով հին եւ նոր շարականները: Ս. Ամատունին Շնորհալուծն է վերագրում նաեւ Վերափոխման Ա. օրուայ ԴԶ. Մեծ. «Անճառելի խորան» եւ Գ. օրուայ ԴԶ. Մկ. «Այսաւր ի Հոգւոյն Սրբոյ» սկսուածքներով շարականները, որոնք բաց գրութեամբ գնում է Սարգիս երէցը²:

Առանձին ուշագրութեան է արժանի Ս. Ճեմճեմեանի մօտեցումն այս հարցում: Հմուտ բանասէրն ու շարականագէտը տարակուսանք է յայտնում Վերափոխման Բ. եւ Գ. օրերի շարականների հեղինակի վերաբերեալ: Թերահաւատութեան հիմնական պատճառն այն է, որ քննուող օրերի պատկերներն առկայ են Վնտկ Հ^ժ 529/97 Շարակնոցում. ասել է թէ՛ այդ կանոնները ենթադրաբար կային Շնորհալուծց առաջ էլ: Ճեմճեմեանին յայտնի չէ գէթ մի Շարակնոց, որում Վերափոխման միայն մէկ պատկեր լինի: Ինչպէս ինքն է գրում. «մինչեւ այսօր չէ յայտնուած ոչ մէկ շարակնոց, որ Վերափոխման համար ունենայ լոկ մէկ օրուան պատկեր. առանց բացառութեան՝ միշտ եռօրեայ են կանոնները»³: Այս հանգամանքով պայմանաւորուած՝ Ճեմճեմեանը փորձում է ցոյց տալ, որ քննուող շարականներն իրենց ոճով եւս հարազատ չեն Շնորհալուծ գրչին:

Բարեբախտաբար նախաշնորհալիական Շարակնոցի մէկ այլ նմուշ՝ ՄՄ Հ^ժ 10965 Շարակնոցը, ցրում է բոլոր կասկածները. դրանում, ինչպէս վերը տեսանք, իսկապէս առկայ է Վերափոխման միայն հնագոյն պատկերը: Բ. եւ Գ. օրերի շարականներն այս ձեռագրի հիման վրայ կարելի է «նոր» համարել, որ հաստատում են 1193 թ. ձեռագրի գրիչն ու Սարգիս երէցը: Ըստ որում՝ ձեռագրերի քննութեան շնորհիւ հնարաւոր է ընդհուպ հետեւել Աստուածածնի Վերափոխման պատկերի զարգացումներին: Հնագոյն Շարակնոցներում այն գրուել է «Կանոն աւետեաց Աստուածածնին» եւ «Կանոն Տեառնընդառաջին» պատկերների միջեւ (ՄՄ Հ^ժ 10965, Վնտկ Հ^ժ 529/97, Վրեն. Հ^ժ 202): 1193 թ. Շարակնոցում կրկին նոյն Կանոնների միջեւ գրուած առաջին օրուայ կրճատ պատկերին բաց գրութեամբ աւելացուել են Բ. եւ Գ. օրերի շարականները (19բ-25ա): Գրեթէ նոյն պատկերն է նաեւ Սարգիս երէցի Շարակնոցում (25ա-30ա):

1286 թ. Ստում գրչագրուած Վնտկ Հ^ժ 457/353 Շարակնոցում, սակայն, Աստուածածնի Փոխման եռօրեայ պատկերն ունի արդէն իր ներկայիս տեղագրումը: Կարելի է եզրակացնել, որ Բ. եւ Գ. օրերի «նոր» շարականներն ուղղակի յաւելուել են հնագոյն պատկերին՝ իբրեւ տրամաբանական շարունակութիւն, ապա ԺԳ. դարում վերջնական խմբագրութիւնից յետոյ ամրակայուել են իրենց ներկայիս տեղում: Տրամաբանական այդ սահուն կապն ապահովելու հանգամանքով կարելի է, թերեւս, բացատրել հին եւ նոր շարականների միջեւ առկայ յարասութիւնների եւ նմանութիւնների առատութիւնը, որոնց մանրամասն անդրադարձել է Ս. Ճեմճեմեանը եւ անվայելուչ համարել դրանք Շնորհալուծ գրչին⁴:

1 Թ. Տաշեան, Ցուցակ, էջ 523:

2 Ս. Ամատունի, Պարականոն շարականներ, էջ 119-120:

3 Հ. Ս. Ճեմճեմեան, Շնորհալիի շարականներու հարագատութեան հարցը ձեռագիրներու լոյսի տակ, «Բագմավեպ», 1974, թիւ 1-2, էջ 96: Նոյն տարակուսմբը նա յայտնել էր աւելի վաղ եւս, տե՛ս Հ. Ս. Ճեմճեմեան, Ձեռագիր շարականները եւ անոնց կանոնները, «Բագմավեպ», 1970, թիւ 1-3, էջ 23:

4 Հ. Ս. Ճեմճեմեան, Շնորհալիի շարականներու հարագատութեան հարցը ձեռագիրներու լոյսի տակ, «Բագմավեպ», 1974, թիւ 1-2, էջ 99-102:

Կանոն վերացման սրբոյ Խաչին է. աւուրն՝ հրց.

Սուրբ Խաչի վերացման ութօրեայ կանոնների (ներառեալ Նաւակատեաց կանոնը) հեղինակն աւանդաբար համարուած է է. դարի հայոց կաթողիկոս Սահակ Զորափորեցին: Իբրեւ առաջին օրուայ պատկեր ձեռագրերում յաճախ հանդէս է գալիս «Նաւակատեաց սուրբ Խաչին» խորագրով կանոնը (այդպէս է, օրինակ, ՄՄ Հ^մ 1576, 1579, 7034, Վնտկ Հ^մ 457/353 մի շարք այլ Շարահնոցներում), որին յաջորդում են սուրբ Խաչի վերացման եւս եօթ պատկերներ (Բ-Ը. օրեր): Որոշ ձեռագիր Շարահնոցներում, սակայն, «Նաւակատեաց կանոնը» առանձնացուած է սուրբ Խաչի վերացման կանոնների շարքից եւ նախորդում է դրանց (ՄՄ Հ^մ 2092), իսկ որպէս Խաչվերացի Ա. օրուայ շարահան՝ հանդէս է գալիս «Որ զանարատ բազուկս» սկսուածքով պատկերը, ինչպէս որ տեսնուած ենք տպագիր Շարահնոցներում¹:

Ս. Ամատունին վկայակոչում է մի յիշատակում, ըստ որի՝ «եւ Հարց մի այլ ի Խաչին կարգն (...) տէր Ներսէս Կլաեցին Հայոց կաթողիկոսն է երգել», ապա ստուգելով Սարգիս երէցի խմբագրութիւնը՝ նկատուած է, որ Խաչվերացի կանոններից բաց գրութեամբ է «Այսաւր գեներ գառն Աստուծոյ» հարցը եւ եզրակացնում, որ այն հեղինակել է Ներսէս Ծնորհալին²: Յաւելենք, որ թուակիր հնագոյն Շարահնոցի գրիչը եւս բաց գրութեամբ է արտագրել նշեալ շարահանը, որ վերջինիս նոր լինելու օգտին է խօսում: Հաւանաբար, Ամատունու այս մտեցումն ընդունել է նաեւ Ն. Թահմիզեանը՝ Խաչի վերացման այս հարցը ներառելով նաեւ իր ցանկում³:

Եթէ մի կողմ թողնենք Ամատունու յիշատակումը, ապա ականյայտ է, որ այլ տեղեկութիւն յիշեալ նոր հարցի վերաբերեալ չունենք: Իսկ որ այն նոր է, այդ մասին վկայում են ինչպէս Սարգիս երէցը, այնպէս էլ ՄՄ Հ^մ 9838 Շարահնոցի անանուն գրիչը: Արդ, կա՞յ օժանդակ այլ նիւթ, որ կարելի է այս պարագայում վկայակոչել: Կարծում ենք՝ կայ: Յայտնի է, որ Ծնորհալին հեղինակել է նաեւ սուրբ Խաչին նուիրուած տաղեր: Դրանցում կարելի է տեսնել Ծնորհալու շարահաններում գործածուած բազմաթիւ արտայայտութիւններ, բառեր եւ ոճական հնարանքներ: Իսկ նշեալ հարցն իր բառակազմով⁴ եւ մանաւանդ ընդհանուր շնչով խիստ մօտ է այդ տաղերին: Ահա մի այդպիսի հատուած.

Կանոն վերացման Խաչին եւթներորդ աւուրն

Որ բեւեռելով ի խաչին, Քրիստոս ելոյծ ըզկապեալսն
Եւ զթըշնամին անլոյծ կապեաց
կենարար խաչիւն իւրով.
Բա՛րձր արարէք ըզՆա յաւիտեան:

Տաղ սուրբ Խաչին Քրիստոսի տեան Ներսիսի ասացեալ⁵

Որ ըզկապ մահու ելոյծ
կապելովն ընդ քեզ
Ի կապից մեղաց
զմեզ արձակե՛լ Հայցեալ:

1 Շարակնոց, 1861, էջ 485:
2 Ս. Ամատունի, Պարականոն շարականներ, էջ 124:
3 Ն. Թահմիզեան, Ներսէս Ծնորհալին երգահան եւ երաժիշտ, էջ 39:
4 Ծնորհալու բառագործածումներին առանձին կանդաղադանման, իսկ այստեղ նշեմք տիգրայնոց «տեգով խոցուած» բառը, որ նոր հայկագեան բառարանին հիմնականում յայտնի է շարականներից եւ տաղից, որոնք հեղինակել է Ն. Ծնորհալին, տե՛ս նոր բառգիրք հայկագեան լեզուի, հ. Բ., Վեներտիկ, 1837, էջ 873:
5 Ներսէս Ծնորհալի, Տաղեր եւ գանձեր, էջ 181:

Կանոն Վարագայ Խաչին՝ հրց., մեծ.

Վարագայ խաչին նուիրած այս կանոնն աւանդաբար ընծայուած է Խաչվերացի շարահանների հեղինակ Սահակ Զորափորեցի կաթողիկոսի գրչին: Ս. Ամատունին, սակայն, դիմելով վերոյիշեալ նոյն աղբիւրին, համաձայնուած է վերջինին եւ պատկերիս «Որ ըզլոյս անճառելի» սկսուածքով հարցի ու «Մայր Լուսոյ Մարիամ, սուրբ Կոյս» սկսուածքով մեծացուցէ-ի հեղինակ է կարծում Ներսէս Շնորհալու: Իբրեւ կռուան՝ բանասէրը մատնանշում է այն, որ Սարգիս երէցի խմբագրութեան մէջ այս երկու շարահանները բաց գրութեամբ են, մինչդեռ բովանդակ պատկերը կրճատ է¹: Սարգիս երէցի հետ դարձեալ համաձայն է ՄՄ Հ^մ 9838 Շարակնոցի գրիչը. բովանդակ պատկերից բաց գրութեամբ է ղենում միայն նշեալ շարահանները: Նկատենք, որ թէ՛ հարցի եւ թէ՛ մեծացուցէ-ի ոճը շատ հարագատ է Շնորհալու գրչին:

Ամատունու կարծիքով Շնորհալին է հեղինակել նաեւ Սարգիս երէցի Շարակնոցում կանոնիս մէջ բաց գրութեամբ գրուած ճշ. «Արփիական լուսով զարդարեալ» եւ հմբ. «Քեզ երկրպագեմք, որ փառքդ ես» պարականոն երգերը²:

Կանոն սրբոց մարգարէից՝ օրհ., հրց., ող., տր., մկ.

Շարականների հեղինակներ նշող աղբիւրներից Գրիգոր Տաթեւացու, Անանունի, Ստեփանոս Զուղայեցու եւ Յակոբ Սսեցու ցանկերում Շնորհալու գրչին է վերագրուած Մարգարէից կանոնի ԴԶ. հարցը: Նոյնն է նաեւ 1861 թ. տպագիր Շարակնոցի ցանկում:

Արդ, ձեռագիր եւ տպագիր Շարակնոցներում սովորաբար Մարգարէից երկու պատկեր է հանդիպում: Առաջինն աւելի յաճախ ունի «Կանոն սրբոց մարգարէից» խորագիրը (պարունակում է հետեւեալ շարահանները՝ Աւրհ. ԱԿ. «Որ զաստուածային զաւրութիւնը քո», Հրց. ԴԶ. «Որ ընդ հողեղէն բնութեան մերոյ», Ող. «Որ աւետաւոր քում գալըստեանդ», Տէր «Այսաւր ժողովուրդք, որք ի հեթանոսաց», Մկ. ԴԿ. «Այսաւր ցընծա գուարճացեալ»), իսկ երկրորդը՝ «Այլ հարց սրբոց մարգարէիցն» (պարունակում է հետեւեալ շարահանները՝ Հրց. ԱԶ. «Որ յերկնային զինուորութեանցդ», Ող. «Որ ըզծածկեալ խորհուրդ», Տէր «Երգս առեալ մարգարէիցըն», Ճշ. «Ճառագայթ անճառ լուսոյն» եւ Մկ. ԴԿ. «Որ զառաջագոյն ընտրեալսն»): Երկու պատկերներից առաջինը Եղիսէ, իսկ երկրորդը Եսայի մարգարէների տօներին են ընծայուած³:

ՄՄ Հ^մ 9838 Շարակնոցի գրչին յայտնի է Մարգարէից ընդամէնը մէկ պատկեր, որը բաց գրութեամբ ունի վերը յիշեալ առաջին կանոնի «Որ զաստուածային զաւրութիւնը քո» ԱԿ. օրհնութիւնը եւ երկրորդ պատկերի հարցն իր սարքով: Այսպիսի կազմութիւն ունեն նաեւ 1331 թ. գրչագրուած ՄՄ Հ^մ 1601 եւ ԺԳ. դարով թուագրուող Վնտկ Հ^մ 529/97 Շարակնոցները, որոնցում, փաստօրէն, բացակայում է առաջին կանոնի հարցն իր սարքով:

Այլ մօտեցում է ցուցաբերում Սարգիս երէցը. նրան յայտնի են երկու կանոններն էլ, որոնք նա տարբերակում է՝ առաջինն ամբողջութեամբ ղենելով բաց, իսկ երկրորդը՝ կրճատ գրութեամբ: Այս կերպ Սարգիս երէցը տարանջատում է Մարգարէից կանոնի հին եւ նոր շարահանները:

1 Ս. Ամատունի, Պարականոն շարականներ, էջ 131:

2 Նոյն տեղում:

3 Տե՛ս Կարգաւորութիւն հասարակաց աղօթից Հայաստանեայց եկեղեցւոյ արարեալ Ս. Սահակայ հայրապետի եւ Մեսրոպայ վարդապետի եւ Գիւտայ եւ Յովհաննու Մանդակունու, Սր. Ղազար, Վեներիկ, 1898, էջ 881-887 եւ 922-923:

Ձեռագիր եւ տպագիր Շարականոցները, շարականների հեղինակներ նշող աղբիւրները երեք անուն են յիշատակում կանոնի հետ կապուած՝ Մովսէս Խորենացի, Անանիա Շիրակացի եւ Ներսէս Ծնորհալի: Հ. Գ. Աւետիքեանը գրում է. «Զշարական մարգարէից՝ զօրհնութիւն ակ. Որ զաստուածային զօրութիւնդ քո, այլեւ զհարցն ած. Որ յերկնային զինուորութեանցդ, ասեն արարեալ Մովսէսի Խորենացույ, թէպէտ օրինակ ինչ համարի Ծնորհալուոյն Ներսէսի: Իսկ զհարցն դձ. Որ ընդ հողեղէն բնութեան մերոյ, ասեն արարեալ նորին Ներսէսի»¹:

ՄՄ Հ^ր 2456 Շարականոցում՝ «Որ զաստուածային զաւրութիւնըդ» օրհնութեան տակ՝ ստորին լուսանցքում, յետագայ ձեռքը գրել է. «Անանիա Շիրակացոյ ասացե[ա]լ», նոյն ձեռքը «Որ ընդ հողեղէն բնութեան մերոյ» հարցի տակ գրել է. «Ձայս հարցս Ներսէս Կլաեցին ասացե[ա]լ»²: Սա, իհարկէ, բաւարար չէ կանոնիս հեղինակի վերաբերեալ ստոյգ պատկերացում կազմելու համար: Ձեռագրական պատկերը նոյնպէս մեծ յստակութիւն չի մտցնում այս հարցում:

Ս. Ամատունին, Սարգիս երէցի շարադրանքի համաձայն, նոր է համարում բաց դրուած ողջ պատկերը, այդ թւում՝ «Հրաշափառ տեսութեամբ» մեծացուցէ-ն, եւ ընծայում է Ծնորհալու գրչին³: Նրա հետ համաձայնում է նաեւ Ն. Թահմիզեանը⁴: Որոշակի տարակուսանք է յայտնում միայն Ս. Զեմճեմեանը, յատկապէս «Որ զաստուածային զաւրութիւնըդ» օրհնութեան առիթով, քանի որ, ինչպէս վերը տեսանք, այն կայ Վնտկ Հ^ր 529/97 Շարականոցում⁵:

Եւ իսկապէս, ստացւում է, որ վեներտիկեան հնագոյն ձեռագրին յայտնի է մի շարական, որն ըստ ՄՄ Հ^ր 9838 եւ 2092 Շարականոցների նոր է:

Կանոն սրբոյն Յակոբայ Մծբնայ Հայրապետի՝ օրհ., հրց., ող., տր., մկ., ճշ.

Դ. դարի նշանաւոր եկեղեցական գործիչ սուրբ Յակոբ Հայրապետին նուիրուած կանոնի հեղինակի հարցում աւանդաբար երկու անուն է յիշատակուած՝ Ներսէս Ծնորհալի եւ Յովհաննէս Պլուզ. «Զշարական սրբոյն Յակոբայ ասեն արարեալ Ներսիսի Կլայեցույ, բայց Ստեփաննոս քահանայ յոտանաւորս իւր ընծայէ Յովհաննու Եզրնկացույ», – գրում է Հ. Գ. Աւետիքեանը⁶: Եւ իսկապէս, Ստեփանոս Զուղայեցին շարականների հեղինակների իր բանաստեղծական ցանկում Յովհաննէս Պլուզի գրած շարականների մէջ յիշատակում է Մծբնայ Հայրապետի շարականը. «զսուրբ Յակոբին՝ նոյն Յովհաննէսն Եզրնկացի»⁷: Շարականների հեղինակներ նշող Գր. Տաթեւացու, Անանունի, տպագիր Շարականոցի ցանկերում կանոնը տարակուսանքով է յիշատակուած Ծնորհալու երգերի մէջ. «Ըստ ոմանց՝ զսուրբ Յակոբայն եւս սորա (իմա՝ Ծնորհալուոյ – Խ. Յ.) է ասացեալ»⁸:

1 Բացատրութիւն շարականաց, էջ 543:

2 Մայր ցուցակ հայերէն ձեռագրաց Մաշտոցի անուան Մատենադարանի, հ. Ը., էջ 1517:

3 Ս. Ամատունի, Պարականոն շարականներ, էջ 137:

4 Ն. Թահմիզեան, Ներսէս Ծնորհալին երգահան եւ երաժիշտ, էջ 39:

5 Հ. Ս. Զեմճեմեան, Ծնորհալիի շարականներու հարգատուութեան հարցը ձեռագիրներու լոյսի տակ, «Բազմավեպ», 1973, թիւ 3-4, էջ 385:

6 Բացատրութիւն շարականաց, էջ 553:

7 Թ. Անասեան, Հայկական մատենագիտութիւն, հ. Ա., էջ LXXII:

8 Շարակնոց, 1861, էջ Գ:

Թուակիր Հնագոյն Շարակնոցում սուրբ Հայրապետի այս պատկերը բացակայում է¹, այն չենք գտնում նաեւ ՄՄ Հ՞ր 10965 Շարակնոցում, մինչդեռ Վնտկ Հ՞ր 529/97 ձեռագրին այն յայտնի է, որի պատճառով կասկածանքի տեղիք է տուել Ս. Ճեմճեմեանին²: Սարգիս երէցի Շարակնոցում պատկերս դրուած է բաց գրութեամբ, սակայն գրիչը որեւէ բան չի նշում դրա հեղինակի մասին: Վիեն. Հ՞ր 202 ձեռագրում յետագայի ձեռքը լուսանցքում գրել է. «Ներսէսի ասացեալ»³:

Ս. Ամատունու կարծիքով, Յովհաննէս Եզնակացին հեղինակել է Յակոբ Հայրապետին նուիրուած պարականոն երկու օրհնութիւնները՝ «Յորժամ զխորհուրդն ծածկեալ» եւ «Յանսկզբնական յնութեան անեղ ծնունդ», որոնց տների սկզբնատառերով յօղւում է «Յակոբ» անունը: Իսկ միւս օրհնութիւնը՝ «Յաղթող եւ սուրբ Հայրապետ», պատկերի մէջ մտնող միւս շարականների հետ ընծայում է Շնորհալու գրչին⁴:

Կանոն մանկանցն Բեթղեհէմի՝ հրց., ող., տր., մկ.

Բեթղեհէմի անմեղ նահատակներին ընծայուած այս դիւրատոճ ու գեղեցիկ կանոնի հեղինակի հարցում աղբիւրները սակաւախօս են. լրացուցիչ տուեալներ քաղում ենք նաեւ բուն ձեռագրերից: Այսպէս, մի կողմից՝ պատկերը յայտնի է Վնտկ Հ՞ր 529/97, ՄՄ Հ՞ր 9838 եւ 10965 Հնագոյն Շարակնոցներին, իսկ միւս կողմից՝ Սարգիս երէցն այն բաց գրութեամբ դնում է իր Շարակնոցում՝ վերագրելով Շնորհալու գրչին. «գմանգանցն Բեղղահէմի (...) տէր Ներսէս կաթաղիկոսն Կլաեցին ասաց» (ՄՄ Հ՞ր 2092, 224աբ): Սարգիս երէցի այս վկայութեան հետ համաձայն է նաեւ Վիեն. Հ՞ր 202 Շարակնոցի յետագայ գրիչը, որ պատկերիս հեղինակի համար լուսանցքում արձանագրել է. «Ներսէսի ասացեալ»:

Կանոնիս հեղինակի առիթով Գ. Աւետիքեանի տեղեկութիւնն էլ, կարծես, հաւաստում է այս փաստերը. «(...) ոչ գտանեմք յանուանէ՝ ոյր իցէ արարեալ. ոմանք Ներսէսի Շնորհալույ ընծայել պատշաճ համարին»⁵: Կանոնի վերաբերեալ այլ տեղեկութիւններ չենք գտնում:

Ինչպէս վերը նկատեցինք, կանոնն աչքի է ընկնում իր նուրբ եւ գեղեցիկ ոճով՝ առանց լեզուական խրթին կառոյցների: Ուշադրութեան է արժանի յատկապէս մանկունքը, որի անմիջական արտայայտչականութիւնն ու պատկերաւոր համեմատութիւնների ոճը շատ նման է Շնորհալու հեղինակած միւս մանկունքներին.

Մկ ԴԿ ստեղ

Երանելի սուրբ մանկունքն,
Որպէս քաջ նահատակք,
Ետուն գանձինս իւրեանց ի մահ,
Փոխանակ Որդւոյն Աստուծոյ:

1 Ձեռագրում պակասող այլ շարականների հետ Յակոբ Մծրնացու պատկերը յաւելուել է յետագայում (141բ):

2 **Հ. Ս. Ճեմճեմեան**, Շնորհալիի շարականներու հարգատուրքեան հարցը ձեռագիրներու լոյսի տակ, «Բագմավեպ», 1973, թիւ 1-2, էջ 92:

3 **Թ. Տաշեան**, Ցուցակ, էջ 524:

4 **Ս. Ամատունի**, Պարականոն շարականներ, էջ 139-140:

5 Բացատրութիւն շարականաց, էջ 556:

Եւ դիակունք սուրբ մանկանցն,
Որպէս ըզծաղիկ նըռնենեաց,
Հարեալ ի կարկտէ
Եւ անկեալ ի սուրբ Բեթղահէմ:

Եւ հոգիք սուրբ մանկանցն,
Որպէս գերամս աղաւնեաց,
Թռուցեալ ի յերկինս.
Եւ դասեալ ընդ զըլարթունս երկնից:

Կանոն Հրեշտակապետացն Գաբրիէլի եւ Միքայէլի՝ օրհ., հրց., ող., տր., մկ., ճշ.

Շարականների հեղինակներ նշող աղբիւրները հիմնականում միաձայն կերպով Շնորհալու գրչին են ընծայում Հրեշտակապետաց կանոնը: Նախ հայրապետի յօրինած շարականների մէջ այն յիշատակում է Կիրակոս Գանձակեցին¹, ապա պատմիչի այս տեղեկութիւնը հաստատում է նաեւ Սարգիս երէցն իր ցանկում. «Եւ Հրեշտակապետացն (...) տէր Ներսէս կաթաղիկոսն Կլաեցին ասաց» (ՄՄ Հ^մ 2092, 224աբ): Տաթեւացու, Անանունի, Ստեփանոս Զուղայեցու, Յակոբ Սսեցու ցանկերում նոյնպէս կանոնիս հեղինակ է նշուած Շնորհալի հայրապետը: Միւս կողմից՝ տարբեր ձեռագրերում կանոնին կից արտաքին լուսանցքներում արուած նշումներում դարձեալ հայրապետիս անունն է՝ իբրեւ հեղինակ (Վիեն. Հ^մ 202 «Ներսէսի ասացեալ»², ՄՄ Հ^մ 2456 «Ներսէս Կլաեցին ասացեալ»³):

Ս. Ամատունին իր արժեքաւոր ուսումնասիրութեան մէջ յիշատակում է նաեւ Սարգիս երէցի Տօնացոյցի հետեւեալ տեղեկութիւնը. «Նոեմբեր. Ը. Հրեշտակապետացն Գաբրիէլի եւ Միքայէլի եւ ամենայն երկնաին զաւրացն հցն. եւ շարականեր զնորն ասա, եւ թէ ոչ՝ Գ. Զինուորութիւնք հրեշ[տակաց]» (ՄՄ Հ^մ 2092, 229ա)⁴: Շարականիս նոր լինելու օգտին է խօսում եւ այն փաստը, որ նախաշնորհալիական խմբագրութեան Վնտկ Հ^մ 529/97 եւ ՄՄ Հ^մ 10965 Շարակնոցներում Հրեշտակապետաց կանոնը բացակայում է: Այն առաջին անգամ գտնում ենք 1193 թ. գրչագրուած ՄՄ Հ^մ 9838 ձեռագրում (26ա-8ա): Բովանդակ կանոնը պարունակում է հետեւեալ շարականները՝ Աւրհ. «Որ յանէից ստեղծեր ըզպաշտաւնեայ», Հրց. «Անըսկիզբը՝ն Հայր, առաջի՛ն Լոյս անճառելի», Ող. «Որ ի հրեղէն զաւրաց», Տէր «Ամաս հարքային անարուե՛ստ աթոռք», Մկ. «Երկնաւոր հաւտ ընտրեալ», Ճշ. «Այսաւր ուրախացեալ սուրբ եկեղեցի Քրիստոսի»:

Ս. Ամատունին Շնորհալուն է վերագրում նաեւ երկու մեծացուցէ շարական, որոնք Հրեշտակապետաց կանոնի մէջ բաց գրութեամբ դնում է Սարգիս երէցը⁵:

Հրեշտակապետաց այս կանոնը գրելու համար ըստ ամենայնի հայրապետին ներշնչել է աւելի վաղ իր եղբօր՝ Գրիգորիս կաթողիկոսի խնդրանքով յօրինած ներբողն ու չափածոյ մաղթանքը⁶, որ դարձեալ նուիրուած էր Հրեշտակապետերին եւ երկնային ուժերին՝ «Տեառն

1 Կ. Գանձակեցի, Պատմութիւն, էջ 119:

2 Թ. Տաշեան, Ցուցակ, էջ 524:

3 Մայր ցուցակ հայերէն ձեռագրաց Մաշտոցի անուան Մատենադարանի, հ. Ը., էջ 151₈₁:

4 Ս. Ամատունի, Պարականոն շարականներ, էջ 143:

5 Նշւ. աշխ., էջ 144-145:

6 Մասնաւորապէս հ. Ղեւոնդ Այիշանն այսպիսի դիտարկում է անում. «Թուի թէ այս ցառէն եւ յորդորակէն (նկատի ունի Ներբողի վերջում գրուած «Մաղթանք առ սուրբ հրեշտակսն» չափածոյ գեղեցիկ յորդորակը - Խ.

«Տեառն Ներսէսի Հայոց կաթողիկոսի գովեստ բանի ներբողականի յաղագս տօնի գերագունից էութեանց՝ հրեշտակապետացն Գաբրիէլի եւ Միքայէլի եւ ամենայն երկնային գորութեանցն, զոր տօնեն եկեղեցիք Քրիստոսի ընդ տիեզերս համախմբեալք ուրախութեամբ»¹: Շնորհալու անանուն կենսագիրը նոյնպէս այդ է փաստում. «Արար եւ երգս խորհրդականս եւ պատշաճաւորս աւուր տօնի նոցին (իմա՛ Հրեշտակապետաց – Խ. Յ.)»²:

Կանոն սրբոց Հայրապետացն՝ օրհ., հրց., ող., տր., ճշ.

Հայրապետաց կանոնի հեղինակի առիթով Գ. Աւետիքեանը գրում է. «Ջշարական սրբոց Հայրապետաց՝ ասեն արարեալ Մովսեսի Խորենացւոյ, ի յիշատակի երից տիեզերական ժողովոց...: Բայց օրինակ ինչ Ներսէսի Շնորհալու ընծայէ զայս շարական»³:

Շարականների հեղինակներ նշող աղբիւրներից միայն Սարգիս երէցն է իր խմբագրութեան մէջ կանոնս ընծայում Շնորհալի Հայրապետին՝ «եւ զհայրապետացն (...) տէր Ներսէս կաթողիկոսն Կլակեցին ասաց» (ՄՄ Հ^մ 2092, 224աբ): Սարգիս երէցի Շարականցում Հայրապետաց բովանդակ պատկերից բացակայում է ձաշու «Այսաւր երկնայնոցն» շարականը, իսկ «Ո՛վ հրաշալի նախահարք» մանկունքը դրուած է փակ կամ կրճատ գրութեամբ: Այս մանկունքն իսկապէս հնաւանդ է, եւ ինչպէս ցոյց է տուել Ս. Ճեմճեմեանը, տարաբնոյթ խմբագրումների է ենթարկուել գրիչների կողմից՝ դաւանաբանական խնդիրներով պայմանաւորուած⁴: Միւս կողմից՝ նշեալ մանկունքը գտնուած ենք նաեւ Վնտկ 529/97 Շարականցում⁵, որ կրկին վկայում է դրա հին լինելու մասին:

Հետաքրքիր է, որ Հայրապետաց բովանդակ կանոնը «Սրբոց Հայրապետաց ժողովոյ» խորագրով ՄՄ Հ^մ 9838 Շարականցում դրուած է կրճատ գրութեամբ: Պատկերիս յօրինման ժամանակի վերաբերեալ տարակուսանք առաջացնող այս դրութեան համար բացատրութիւն է փորձում գտնել հայր Ս. Ճեմճեմեանը: Նրա կարծիքով, այս դէպքում պատկերիս նոր լինելու օգտին է խօսում ոչ այնքան դրա կրճատ գրութիւնը, որքան Շարականցում վերջինի դիրքը: Արդարեւ, ՄՄ Հ^մ 9838 ձեռագրի ուսումնասիրողը կնկատի, որ պատկերս ոչ թէ իր սովորական տեղում է՝ սրբերին նուիրուած շարականներից առաջ, այլ՝ դրանց աւարտին: Սա, ըստ Ճեմճեմեանի, նշանակում է, որ կանոնը դեռեւս չէր հաստատուել իր ներկայ տեղում⁶:

Ձեռագիր առանձին Շարականցներում Հայրապետաց կանոնի կողքին լուսանքներում հանդիպում ենք յետագայ ձեռքով նշումների, որոնք վերաբերում են կանոնիս հեղինակին (Վիեն. Հ^մ 202 «Ներսէսի ասացեալ»⁷, ՄՄ Հ^մ 2456 «Ներսէս Կլակեցին ասացեալ»⁸):

Յ.) շարժելով՝ ի պատիւ Ս. Հրեշտակաց եւ հրեշտակապետաց՝ այս ատեններս յօրինած է Շնորհալի մեզի աւելի պիտանի բան մ՛ալ, որ է Կանոնն կամ Շարականն ևնցա, «Որ յանէից ստեղծեր զպաշտօնայս քո», զոր ամեն տարի ի տօնի ևնցին կ'երգէ մեր եկեղեցիքն», տե՛ս Շնորհալի եւ պարագայ իւր, էջ 277:

1 Ներբող Սրբոց Հրեշտակապետաց եւ ամենայն երկնային գորաց, Կ. Պոլիս, 1780:

2 Սովիերէ, ԺԴ, էջ 40:

3 Բացատրութիւն շարականաց, էջ 568:

4 Զ. Ս. Ճեմճեմեան, Ձեռագիր շարականները եւ անոնց կանոնները, «Բազմավէպ», 1970, թիւ 1-3, էջ 27-29:

5 Մայր ցուցակ հայերէն ձեռագրաց մատենադարանին Մխիթարեանց ի Վենետիկ, Կ. Դ., էջ 348, § 41:

6 Զ. Ս. Ճեմճեմեան, Շնորհալիի շարականներու հարագատութեան հարցը ձեռագիրներու լոյսի տակ, «Բազմավէպ», 1973, թիւ 3-4, էջ 383:

7 Թ. Տաշեան, Ցուցակ, էջ 524ա:

8 Մայր ցուցակ հայերէն ձեռագրաց Մաշտոցի անուան Մատենադարանի, Կ. Ը., էջ 151ա:

Ս. Ամատունին, հետեւելով Սարգիս երէցին, Շնորհալուսն է համարում Հայրապետաց կանոնի հեղինակ՝ նրան վերագրելով նաեւ նոյն խմբագրութեան մէջ բաց գրութեամբ դրուած մեծացուցէ-ն¹: Ն. Թահմիզեանը նոյնպէս համաձայնում է Ամատունու հետ²:

Սրբերին նուիրուած առանձին շարականներ.

Ձեռագիր, ապա եւ տպագիր Շարակնոցներում Հայրապետաց կանոնին տարբեր հերթականութեամբ յաջորդում են քրիստոնէական եկեղեցու տարբեր սրբերին նուիրուած մանկունքներ, որոնցից մի քանիսի յօրինումը Շնորհալուսն անուան հետ է կապուած: Սարգիս երէցը Շնորհալուսն հեղինակած շարականները թուարկելիս գրում է. «Եւ մանկտի բազում շարակներ (...) տէր Ներսէս կաթաւղիկոսն Կլեցին ասաց» (ՄՄ Հ^ժ 2092, 224բ): Հ. Գ. Աւետիքեանին նոյնպէս յայտնի են որոշ ձեռագրեր, որոնցում առանձին մանկունքների հեղինակ է համարուած Շնորհալի հայրապետը. «Բայց օրինակ ինչ ընծայէ Շնորհալուսն Ներսեսի զմանկունք Ոսկեբերանին, Բարսղի, Եփրեմի, Գրիգորի Աստուածաբանին, Եւստուատիոսեանց, Երկուց բիւրուց, Ոսկեանց եւ Ատովմեանց»³: Թուարկուած մանկունք-կունքներից վերջին երկուսը՝ «Ոսկեանց եւ Ատովմեանց», ըստ ամենայնի, բազում այլ մանկտիների հետ յօրինել է ԺԱ. դարի Հայոց կաթողիկոս Պետրոս Գետադարձը⁴: Ս. Ամատունին վերոնշեալ ցանկին յաւելում է նաեւ Սարգիս, Թէոդորոս, Գէորգ զօրավարների, Սահակ Պարթևի, Մեծ Ներսէսի, Կիւրեղ եւ Յովհաննէս Երուսաղէմի հայրապետների, Յովհաննէս Օձնեցու եւ Նիկողայոս հայրապետի մանկունքները⁵, որոնք առանձին բացառութիւններով արտացոլուած են նաեւ Ն. Թահմիզեանի ցանկում⁶:

Սուսափելով բոլոր այդ շարականների վերաբերեալ առկայ տեղեկութիւններով նիւթը ծանրաբեռնելուց՝ նշենք, որ Ն. Շնորհալուսն գրչին են ընծայուած հետեւեալ մանկունքները՝

- Շարական սրբոյն Սահակայ հայրապետի
- Շարական Բարսղի հայրապետի
- Շարական Գրիգորի Աստուածաբանի
- Շարական Եփրեմի վարդապետի
- Շարական սրբոց Եւստուատիոսեանց
- Շարական երկուց բիւրուցն
- Շարական Նիկաւլայոսի հայրապետի
- Շարական սրբոյն Ստեփաննոսի Ուլնեցոյ՝
- Շարական Իգնատիոսի հայրապետի
- Շարական Յովհաննու Ոսկեբերանի:

---

1 Ս. Ամատունի, Պարականոն շարականներ, էջ 150:
 2 Ն. Թահմիզեան, Ներսէս Շնորհալիմ երգահան եւ երաժիշտ, էջ 39:
 3 Բացատրութիւն շարակնաց, էջ 576:
 4 Ս. Ամատունի, Պարականոն շարականներ, էջ 65, տե՛ս նաեւ Պետրոս Գետադարձ (շարականներ, յիշատակարան ստացողի, արձանագրութիւն, կազմեց Խ. Յարութիւնեան, Մատենագիրք հայոց, հ. ԺԷ, ԺԱ. դ., Երեւան, 2016, էջ 19 եւ 21:
 5 Ս. Ամատունի, անդ:
 6 Ն. Թահմիզեան, Ներսէս Շնորհալիմ երգահան եւ երաժիշտ, էջ 38–40:

Շարական սրբոց Վարդանանց՝ մկ.

Վարդանանց քաջ նահատակների յիշատակին նուիրուած այս պատկերը ձեռագիր եւ տպագիր Շարականոցներում բաղկացած է «Արիացեալք առ Հակառակսն» եւ «Նորահրաշ պսակաւոր» սկսուածքներով երկու տարբեր շարականներից: Դրանցից առաջինն աւանդաբար ընծայուած է ԺԱ. դարի Հայոց կաթողիկոս Պետրոս Գետադարձի գրչին¹, իսկ երկրորդը հեղինակել է Շնորհալի Հայրապետը: Այդ է վկայում նաեւ տների սկզբնատառերով յօդուող «Ներսէսի երգ» շնորհալիական մակագրութիւնը:

Շարականիս հեղինակի հարցում համաձայն են թէ՛ աղբիւրները եւ թէ՛ ուսումնասիրողները: 1193 թ. Շարականոցում նշեալ երկու մանկուածքներից առաջինը գրուած է կրճատ, իսկ երկրորդը բաց գրութեամբ: Նոյն կերպ է վարուել նաեւ Սարգիս երէցը, որի ցանկում կարգում ենք. «ըզՎարդանաց Նորահրաշն (...) տէր Ներսէս կաթաւղիկոսն Կլայեցին ասաց» (224աբ):

Կանոն սրբոց Ղեւոնդեանց՝ օրհ., հրց., ող., տր.

Վնտկ ՀՊ՝ 529/97 հնագոյն Շարականոցին այս խորագրով որեւէ կանոն յայտնի չէ: ՄՄ ՀՊ՝ 10965 ձեռագրի վնասուածութիւնը թոյլ չի տալիս կանոնիս վերաբերեալ որեւէ բան յայտնելու: «Ղեւոնդեանց» խորագրով պատկերն առաջին անգամ հանդիպում է 1193 թ. գրչագրուած ՄՄ ՀՊ՝ 9838 Շարականոցում, որտեղ խորագրի ներքոյ կրճատ գրութեամբ գրուած են միայն «Երգեմք ձեզ երգս» եւ «Պայծառացան այսօր» համբարձիւնները: Կրճատ գրութեամբ այդ երկու շարականները բաւական հին են, դրանք առանց խորագրի հանդիպում են ԺԳ. եւ ԺԴ. դարերի հնագոյն աւանդոյթին հետեւող մի շարք Շարականոցներում, ինչպէս նկատել է Ս. Ճեմճեմեանը²: Դրանց հեղինակի կամ հեղինակների մասին տեղեթիւնները սակաւ են: Ըստ Կ. Գանձակեցու՝ «Պայծառացան»-ը հեղինակել է Յովհաննէս Սարկաւազը³, որի մասին յիշատակում է նաեւ Գ. Աւետիքեանը⁴:

Սարգիս երէցն իր Շարականոցում «Շարական սուրբ քահանայիցն Ղեւոնդեանց» խորագրի տակ գնում է հետեւեալ շարականները (207բ-9բ)՝

Օրհ. ԴԿ. «Անճառելի Բանըզ Աստըւած»,

ԴԶ. «Պայծառացան այսաւր սուրբ եկեղեցիք» (կրճատ),

ՄԿ. «Աստուածածին սիրով լցեալ»,

ԲԶ. ՄԿ. «Երգեմք ձեզ գերգս» (կրճատ):

Բաց գրութեամբ գրուած «Անճառելի Բանըզ Աստըւած» օրհնութեան հեղինակը, ըստ Սարգիս երէցի, Յովհաննէս քահանան է. «ԶՂեւոնդեանց Անճառելի Բանը Աստուածն... Յովհաննու քահանայի է ասացեալ» (ՄՄ ՀՊ՝ 2092, 225ա), որի հետ համաձայն է Ս. Ամատունին⁵: «Աստուածածին սիրով լցեալ» սկսուածքով միւս շարականի հեղինակն անյայտ է մնում:

Արդի Շարականոցում Ղեւոնդեանց կանոնը պարունակում է հետեւեալ շարականները՝

Օրհ. ԴԶ. «Որ յառաջագոյն սահմանեցեր»,

«Օրհնեմք ըզքեզ շնորհատու»,

1 Պետրոս Գետադարձ (շարականներ, յիշատակարան ստացողի, արձանագրութիւն), էջ 15-16:

2 Զ. Ս. Ճեմճեմեան, Ձեռագիր շարականները եւ անոնց կանոնները, «Բազմավէպ», 1970, թիւ 1-3, էջ 29:

3 Կ. Գանձակեցի, Պատմութիւն, էջ 113:

4 Բացատրութիւն շարականաց, էջ 616:

5 Ս. Ամատունի, Պարականոն շարականներ, էջ 170:

Հրց. ԴԿ. «Որ անդադար փառաբանիս»,
 Ող. «Արեգակն արդարութեան ի Հայաստան»,
 Տր. «Երկնային հրաւիրակօք»,
 Մկ. «Անճառելի Բանդ Աստուած»,
 Հմբ. ԴԶ. «Պայծառացան այսօր»,
 Հմբ. ԲԶ. «Երգեմք ձեզ երգս»:

Վերջին երեքի մասին վերը խօսեցինք¹, իսկ միւս երգերը հաւանաբար գրել է Ծնորհալին: Թերեւս այս շարականները նկատի ունեն Գր. Տաթևացին, Անանունը, Յ. Ստեփին, Ստ. Զուղայեցին, որոնք իրենց ցանկերում Ծնորհալուն են ընծայում Ղեւոնդեանց կանոնը²:

ԺԲ. դարում, ըստ ամենայնի, Ծնորհալի հայրապետը Ղեւոնդեանց սուրբ նահատակների յիշատակը վառ պահելու նպատակով ձեռնամուխ է եղել ամբողջական կանոնի ստեղծմանը, լրացրել է այն գեղեցիկ ու իր ոճին յատուկ նուրբ շարականներով, որի համար էլ աղբիւրներում բովանդակ պատկերն աւանդաբար նրան է ընծայուել: Այդպէս են կարծել նաեւ կանոնս ընդօրինակողները կամ յետին գործածողները, որոնք երբեմն լուսանցքներում նշել են հայրապետի անունը՝ իբրեւ հեղինակի: Այդպէս է վարուել մեզ արդէն յայտնի ՄՄ Հ⁹⁶ 2456 Շարականոցի յետին ձեռքը՝ լուսանցքում գրելով. «Ներսէս Կլանցոյ ասացեալ»³:

Շարականների այս ցանկը ամենեւին էլ վերջնական չենք համարում. համոզուած ենք, սակայն, որ եթէ ոչ ամբողջութեամբ, ապա մեծ մասով այն արտացոլում է մեծ Երգեցողի գրական վաստակը հայոց հոգեւոր երգերի յօրինման գործում: Ձի կարելի բացառել, որ արդի Շարականոցում կան նրա գրչին պատկանող այլ շարականներ եւս: Մասնաւորապէս Ս. Ճմճեմեանը եւ նրան հետեւող Մ. Ճանաչեանն անվերապահ կերպով Ծնորհալու գրչին են ընծայում նաեւ «Կանոն որդուց եւ թոռանց սրբոյն Գրիգորի» եւ «Կանոն սրբոյն Ներսէսի հայրապետի» պատկերները⁴, որոնցից առաջինի հեղինակն աւանդաբար համարուել է Ներսէս Լամբրոնացին⁵, իսկ երկրորդինը, թերեւս, Յովհաննէս Երզնկացին⁶: Աւելին, ըստ Ս. Ճմճեմեանի՝ «Ղեւոնդեանց» պատկերի «Անճառելի Բանդ Աստուած» շարականը նոյնպէս հեղինակել է Ծնորհալի հայրապետը⁷:

2. ՊԱՐԱԿԱՆՈՆ ՇԱՐԱԿԱՆՆԵՐ

Առանձին ուշադրութեան եւ մանրամասն քննութեան կարիք ունեն նաեւ պարականոն շարականները, որոնց մի զգալի մասը⁸ մէկտեղուած է Ս. Ամատունու կազմած ժողովա-

1 Ն. Թահմիզբանի ցանկում տեղ է գտել նաեւ «Երգեմք ձեզ երգս» շարականը, որն ինչպէս տեսանք, հնաւանդ է եւ յայտնի է նախաշնորհալիական Շարակնոցին:
 2 Թ. Անասեան, Հայկական մատենագիտութիւն, Ե-ԺԸ դդ., հ. Ա, էջ LXVII-LXXIII:
 3 Մայր ցուցակ հայերէն ձեռագրաց Մաշտոցի անուան Մատենադարանի, հ. Ը., էջ 151₈₈:
 4 Զ. Ս. Ճեմեմեան, Մատենադարանի շարականներու հարազատութեան հարցը ձեռագիրներու լոյսի տակ, «Բազմավեպ», 1973, թիւ 3-4, էջ 378-382, Զ. Մ. Ճանաչեան, Ս. Ներսէս Մոռիակի շարականները, էջ 44-45:
 5 Բացատրութիւն շարականաց, էջ 430, Ս. Ամատունի, Պարականոն շարականներ, էջ 113:
 6 Բացատրութիւն շարականաց, էջ 433:
 7 Զ. Ս. Ճեմեմեան, Մատենադարանի շարականներու հարազատութեան հարցը ձեռագիրներու լոյսի տակ, «Բազմավեպ», 1973, թիւ 3-4, էջ 375:
 8 Յայտնի է, որ բազմաթիւ անվաւեր շարականներ դուրս են մնացել Ամատունու հրաշալի այդ ժողովածուից: Առանձին յօդուածներով այդպիսի մի շարք շարականներ լոյս են ընծայել հ. Ս. Ճեմեմեանը, Ա. արք. Սիրլեմանը, Ն. արքեպ. Պողոսեանը եւ ուրիշներ:

ծուռում: Համեմատական ու բանասիրական քննութիւնների, մեծ մասով նաեւ Սարգիս երէցի Շարակնոցի հաղորդած տուեալների հիման վրայ Ամատունին մի շարք պարականոն կամ անվաւեր շարականներ է ընծայել Շնորհալու գրչին: Ստորեւ մենք տալիս են այդ շարականների ցանկը, որոնք սոյն բնագրում տեղ են գտել առանց համեմատող ձեռագրերի տարընթերցումների¹.

Կանոն Տրդատայ սուրբ Թագաւորին. ԴՁ. Հրց. «Որ անիմանալի աստուածութեամբ», Ող. «Որ ողորմութեամբ քո», Տր. «Թագաւոր հզաւր», Ճշ. «Հրաշափառ ծագումն»:

Կանոն Պետրոսի եւ Պաւղոսի. ԴՁ. Ող. «Որ զհուր աստուածութեան սիրոյ քո», ԴՁ. Տր. «Երանելի սուրբ առաքեալք», ԳՁ. Ճշ. «Այսաւր բերկրանաւք լցեալ»:

Կանոն Յովհաննու եւ Յակոբայ. ԴԿ. Մեծ. «Աստուածածին տաճար Լուսոյ», ԴԿ. Ող. «Որ լցուցեր երկնային քո պարգեւաւք», ԴԿ. Ճշ. «Որ յորովայնէ կոչեցայք»:

Կանոն Համաւրէն առաքելոցն. ԱՁ. Ող. «Զպարգեւս երկնայինս», ԴՁ. ստ. Մկ. «Առաքեալք Աստուծոյ»:

Կանոն երկոտասան առաքելոցն. ԴԿ. Մկ. «Ժողովեալ սուրբ առաքեալքն», ԴԿ. (Ճշ.) «Անճառելոյ Բանին պատմողք»:

Կանոն Յովնանու մարգարէի. ԴԿ. ստ. Մեծ. «Ուրախ լեր Աստուածածին, անարատ սրբուհի»:

Կանոն Գէորգայ եւ այլոց վկայից. ԴՁ. Աւրհ. «Այսաւր տաւնէ եկեղեցի», ԴԿ. Հրց. «Այսաւր լուսափայլեալ», Ող. «Որք ցաւեցին զցաւդ», Տր. «Գերահրաշ տաւնիւ», Մկ. «Հզաւր եւ յաղթող»:

Շարական սրբոյն Գէորգայ զաւրավարին. ԱԿ. Աւրհ. «Քաջամարտիկ»²:

Կանոն Թէոդորոսի զաւրավարի. ԱՁ. Հրց. «Որ հանդէս մեծ ճգնութեան», ԱՁ. Ող. «Պայծառացեալ ժողովուրդք», ԱՁ. Տր. «Անյաղթելի նահատակութիւն», ԲՁ. Ճշ. Հմբ. «Յաղթող Թագաւորին Քրիստոսի»:

Շարական Սրբոյն Կիւրղի Հայրապետին. ԳՁ. Մկ. «Որ աստուածա[յ]ին շնորհաւք զարգարեցեր»:

Այս շաբաթ աւրս Գրիգորի Լուսաւորչի. Աւրհ ԴԿ. «Որ յանճառից փառաց»:

Տեառն Ներսիսի է ասացեալ ի Մարկազարդն. ԴԿ. «Զմեծահրաշ այս խորհուրդ», Հրց. «Այսաւր Արարիչդ արարծոց», Մեծ. «Աստուածածին Մայր Լուսոյ», Ող. «Որ Բանիւ», Տր. «Քահանայապետք առաջինք»:

Կանոն Մեծի Երկչաբաթին. Հմբ. «Որ յանէից գո[յ]ացուցեր քո զարարածս», Մեծ. ԲՁ. «Արարիչն արարածոց նորաստեղծեալ»:

Կանոն Մեծի Երեքչաբաթին. Մեծ. ԲՁ. «Աքանջելի Բանին բարձաւդ»:

Կանոն Մեծի Զորեքչաբաթին. Մեծ. ԲՁ. «Որ խորհրդոցն հայրենի»:

Կանոն Մեծի Հինգչաբաթին. Մեծ. ԲՁ. «Ի հայրական ծոցոյ»:

Կանոն Մեծի Ուրբաթուն. Մեծ. ԳՁ. «Յահեղ աւուրն ուրբաթուն»:

1 Պարականոն շարականներն առանց տարընթերցումների ներկայացնելը պայմանաւորուած է այն հանգամանօքով, որ ոչ բոլոր ձեռագրերն ենք կարողացել անձամբ ստուգել, որի կարիքը մեր համոզմամբ կար: Միւս կողմից՝ Ամատունու կազմած քննարկը նոյնութեամբ վերատադրուած է «Մատենագիրք Հայոց» շարքի Ը. հատորում, եւ ընթերցողն անհրաժեշտութեան դէպքում կարող է այնտեղից էլ օգտուել:

2 Այս շարականը կարելի է պայմանականօրէն համարել պարականոն: Մեր բնած տասնեակ գրչագրերում այն քաղցկայում է, չկայ նաեւ էջմիածնի 1861 թ. Շարակնոցում, մինչդեռ Կ. Պոլսի 1768, 1815 թթ. եւ այլ հրատարակութիւններում այն դրուած է սր. Սարգիս գորավարի շարականից յետոյ (տե՛ս Շարակնոց, ի տպ. տիրացու Յօհաննիսի եւ տիրացու Յակօբու, Կ. Պոլիս, 1768, էջ 116, Շարակնոց, ի տպ. Յօհաննիսեան Պօղոսի, Կ. Պոլիս, 1815, էջ 133):

- Կանոն Մեծի Շաբաթուն. Մեծ. ԳՁ. «Յորժամ ի հող մահու»:
- Կանոն Հոգևոյն Սրբոյ գալստեան երկրորդ ավուր. Մեծ. ԱԶ. «Աստուածածին սուրբն կոյս Մարիամ»:
- Կանոն Հոգևոյն Սրբոյ գալստեան երրորդ ավուր. Մեծ. ԴԶ. «Խորան Լուսոյ»:
- Կանոն Հոգևոյն Սրբոյ գալստեան չորրորդ ավուր. Մեծ. ԴԿ. «Ուրախացի՛ր սրբուհի»:
- Կանոն ծննդեան Յովհաննու Մկրտչի. ԴԶ. Մեծ. «Որ ի յամսեանն վեցերորդի»:
- Կանոն Փոխման Աստուածածինն առաջին ավուր. Մեծ. ԴԶ. «Անճառելի խորան»:
- Կանոն Փոխման Աստուածածինն երրորդ ավուր. Մկ. ԴԶ. «Այսաւր ի Հոգևոյն Սրբոյ»:
- Կանոն Վարազայ Խաչին. ՃՂ. ԱԿ. «Արփիական լուսով զարդարեալ», ՃՂ. Հմբ. ԱԿ. «Քեզ երկրպագեմք, որ փառքդ ես»:
- Կանոն սրբոց մարգարէիցն. Մեծ. ԴԶ. «Հրաշափառ տեսութեամբ», Հմբ. ԱԶ. «Ի մշտնջենաւոր փառատրութեանն»:
- Կանոն հրեշտակապետացն Գաբրիէլի եւ Միքայէլի. Մեծ. ԳԿ. «Աթոռ անճառ բանին Մարիամ», Մեծ. ԳԿ. «Սուրբ կոյս Մարիամ»:
- Կանոն սրբոց հայրապետացն. Մկ. ԳԶ. «Աստուածածին Մարիամ, հարսն լուսոյ»:
- Շարական խնկարկութեան. ԱԿ. «Որ ի Հաւրէ անճառ», «Ի քեզ նայիմք»:

3. ԺԱՄԵՐԳՈՒԹԵԱՆ ԵՐԳԵՐ

Անտարակոյս է, որ մեծ է Շնորհալու ներդրումը նաեւ հայոց ժամերգութեան հարստացման եւ ճոխացման գործում, եւ ընդգծում է հէնց ժամագրքի խորագիրը՝ «ժամագիրք ատենի. արարեալ սուրբ եւ աստուածաշնորհ թարգմանչացն Սահակայ եւ Մեսրոպբայ եւ երանելի հայրապետացն մերոց Գիւտոյ եւ Յովհաննու Մանդակունւոյ եւ սրբոյն Ներսիսի Շնորհալուոյն»:

Հայրապետիս վաստակն առաջին հերթին ժամերգութեան նոր ու գեղեցիկ երգերի յօրինման մէջ է: Դրանցից մի քանիսն այնքան են սիրուել ժողովրդի մէջ, որ վաղուց արդէն չեն դիտուում իբրեւ միայն եկեղեցական երգեր: Այդ երգերի յաւելումը հայոց ժամակարգութեան մէջ ունեցաւ ոչ այնքան կառուցողածքային, որքան բովանդակային ազդեցութիւն¹:

Աւելորդ համարելով այստեղ մէկ առ մէկ ներկայացնել աղբիւրների տեղեկութիւնները, որոնք հիմնականում համաձայն են միմեանց, այլեւ ուսումնասիրողների դիտարկումները Շնորհալու հեղինակած ժամերգութեան երգերի վերաբերեալ՝ ստորեւ բաւարարուենք միայն դրանց յիշատակումով՝

- Գիշերային ժամի՝ «Յիշեսցուք», «Զարթիք», «Աշխարհ ամենայն», «Առաւօտ լուսոյ»:
 Առավոտյան ժամի՝ «Նորաստեղծեալ», «Արարչական»:

1 Այս առիթով Մ. Օրմանեանը գրում է. «Ներսէս Շնորհալի ժամագրքի մէջ յաւելումներ ըրաւ միայն երգոց մասին, որք թեւ ժամագրոց կարգը չփոխեցին՝ այլ մանաւանդ զարդ մը անկցուցին անոր», տե՛ս Մ. արք. Օրմանեան, Ծիսագիտութիւն Հայաստանեայց սուրբ եկեղեցւոյ, հրատարակեց Հ. արք. Ապանեան, տպ. Սրբոց Յակոբեանց, Երուսաղէմ, 1977, էջ 1-2: Նոյն միտքը շատ անելի վաղ յայտնել էր նաեւ Ղ. Ալիշանը՝ Շնորհալու յօրինած երգերը թուարկելիս, տե՛ս Շնորհալի եւ պարագայ իւր, էջ 444-445:

Արեւագալի ժամի՝ «Յարեւելից մինչ ի մուտս», «Ճգնաւորք Աստուծոյ», «Լոյս արարիչ լուսոյ», «Ճանապարհ եւ ճշմարտութիւն»¹:

Երրորդ (Ճաշու) ժամի՝ «Օրհնեմք ըզքեզ», «Խաւարեցաւ», «Չարչարակցեալ», «Նահապետին Աբրահամու»:

Խաղաղական ժամի՝ «Նայեաց սիրով», «Ի քէն Հայցեմք»:

ժամագրքում տեղ են գտել նաեւ՝ «Այսօր անճառ», «Նորոգող տրեզերաց», «Աստուած անեղ», «Արարիչ եւ մարդասէր, անոխակալ եւ բարեգութ» երգերը:

4. ԼԵԶՈՒԱԿԱՆ ԴԻՏԱՐԿՈՒՄՆԵՐ

Որեւէ շարականի ստեղծման ժամանակի կամ դրա հեղինակի քննութեան հարցում կարեւոր դեր է վերապահուած նաեւ չափածոյ այդ յօրինուածքների լեզուին, դրանց լեզուաոճական նրբութիւններին, առանձին բառերի կամ բառակապակցութիւնների կիրառումներին: Պատահական չէ, որ ուսումնասիրողներից ոմանք մեծ տեղ են յատկացրել շարականների բառային եւ քերականական առանձնայատկութիւնների վերհանմանը, որով փորձել են պարզել քննուող հոգեւոր երգերի հնութեան կամ հեղինակի հարցը: Մասնաւորապէս, պարականոն տարբեր շարականների քննութեան առիթով բազմաթիւ հետաքրքիր ու կարեւոր դիտարկումներ է արել Հմուտ շարականագէտ Ս. Ամատունին՝ յաճախակի դիմելով Հայ բառարանագրութեան տուեալներին:

Աւանդաբար Մեսրոպ Մաշտոցի վերագրուող «Ապաշխարութեան» շարականների հեղինակի հարցի քննութեան առիթով նշեալ երգերի բառային կազմին է անդրադարձել անուանի լեզուաբան Հր. Աճառեանը: Քննելով այս խմբի շարականների բառապաշարը՝ Աճառեանն առանձնացրել է ոչ դասական շրջանի մօտ չորս տասնյակ բառ, ինչպէս՝ անբաւելի, ամենակարող, անհասանելի, անեղ, անկիրգանող եւ այլն, որոնք կարող են կարեւոր կոտան լինել «Ապաշխարութեան» շարականների առնուազն մի մասը ետդասական շրջանով թուագրելու համար²: Այս խմբի շարականներին աւելի մանրամասն անդրադարձել է նաեւ Ն. Տէր-Ներսէսեանը: Հետազօտողը, ի թիւս այլ հարցերի, մանրամասնօրէն քննել է նաեւ խնդրոյ առարկայ շարականների բառակազմը՝ հարստացնելով Աճառեանի աւելի վաղ առաջարկած ոչ դասական բառերի ցանկը: Բառային այս տուեալների համադրումն իր ուսումնասիրութեան այլ արդիւնքների հետ Տէր-Ներսէսեանին թոյլ է տուել հզրակացնելու, որ «Պահոց» շարականներից ոչ բոլորն են Հայոց լեզուի դասական շրջանի ծնունդ. դրանց առնուազն կէսը ժ. դարից յետոյ է ստեղծուել³:

Շարականների առիթով արուած լեզուական դիտարկումներն այսքանով, իհարկէ, չեն սահմանափակուած, առանձին նշումներ ունեն Վ. վրդ. Հացունին, Ն. արք. Պողարեանը, Ս. վրդ. Ճեմճեմեանը եւ ուրիշներ, որ մէկ անգամ եւս կարեւորում է լեզուաոճական հարցերի քննութեան անհրաժեշտութիւնը հոգեւոր երգերիս ուսումնասիրութեան ընթացքում:

1 Աւանդաբար Արեւագալի այս երգերի Յորդորակները նոյնպէս Շնորհալուսն են ընծայում, թէեւ Շարակնոցում դրանք չկան, չկայ նաեւ այդ մասին որեւէ նշում կամ յուշում: Մատենագրութեան մէջ բացակայում են նաեւ ուղղակի յիշատակումները գուտ Յորդորակներիս վերաբերեալ: Մեր ընկալում հետեւել ենք միայն աւանդոյթին:

2 Հ. Աճառեան, Մեսրոպ Մաշտոց. Մեսրոպ Մաշտոցի երկասիրութիւնները, «Էջմիածին», 1962, Բ, էջ 24-26:

3 Հ. Ն. Տէր-Ներսէսեան, Ս. Մեսրոպ Մաշտոց եւ Ապաշխարութեան շարականները, «Բագմավէպ», 1962, 9-12, էջ 271-280:

Ներսէս Շնորհալու կամ նրան վերագրուող շարականների լեզուական քննութիւնը նոյնպէս հետաքրքիր պատկեր է ի յայտ բերում: Շարականների լեզուաոճական առանձնայատկութիւնները ինչ-որ մասով պայմանաւորուած եւ թելադրուած են այդ ժանրի դարաւոր ականդոյթներով, դրանց ծիսական արժէքով, ուստի՝ Շնորհալին էլ հեղուղական է այս հարցում, իսկ հնչիւնական, քերականական, ինչպէս նաեւ գուտ ուղղագրական շեղումների առատութիւնը կարելի է բացատրել շարականներն ընդօրինակող գրիչների գրագիտութեան մակարդակով եւ, իհարկէ, լեզուական (բարբառային) միջավայրի ազդեցութեամբ:

Եթէ Շնորհալու չափածոյ միւս երկերում նկատուում են իր ժամանակի լեզուական տարբեր իրողութիւնների արձագանքները, ապա շարականներում դրանք գրեթէ բացակայում են: Շնորհալու լեզուն այստեղ զգալի չափով կանոնաւոր է՝ զերծ յատկապէս տաղերում, պոեմներում բանեցրած ընդարձակ վերջայանգ տողերից եւ դրանց պահպանման նպատակով գործ դրուող լեզուական հնարքներից: Այնուամենայնիւ, չենք կարող ասել, որ շարականներում իսպառ բացակայում են այդպիսի ձեւերը: «Նորոգաւղ տիեզերաց» յայտնի շարականի առաջին տան մէջ կարգում ենք.

Մերկեա՛ յինէն ըզքուրձ մեղաց՝
Ըգտըրտմագինն արեամբ ներկած:

Ակնյայտ է, որ այստեղ վերջայանգը պահելու նպատակով գրաբարեան -եալ դերբայի փոխարէն Շնորհալին գործածել է յարակատար դերբայի -ած վերջաւորութիւնը, որ քննուող ժամանակաշրջանում արդէն հաստատուած եւ տարածում գտած լեզուական իրողութիւն էր¹: Ըստ որում՝ եթէ շարականներում այս օրինակը եզակի է, ապա այն յաճախադէպ է, օրինակ, «Ողբ Եղեսիոյ» պոեմում²

Եւ զառագաստն իմ, նկարած
յոսկիաթել պաճուճանաց,
Դարձեալ պարզեմ պայծառացած
ի հարսնարանն ի զարդարած³:

Նոյն շարականի ԺԲ. տունն աւարտուում է «Եւ զիս հանցես, Տէ՛ր, ընդ նոսին / Բանտէ մեղաց աղջամըղջին» տողով, որտեղ գործ ունենք աննախդիր բացառականի հետ (բանտէ փիս ի բանտէ): Այստեղ էլ, ըստ ամենայնի, առկայ է բանաստեղծական համաչափ ոտքերի (4+4) թելադրանքով պայմանաւորուած ի նախդրի միտումնաւոր զեղչում:

Հազուադէպ նկատուում են նաեւ քերականական այլ տիպի շեղումներ, որոնք, սակայն, յետագայ ընդօրինակողների միջամտութիւններ կարող են լինել: Ահա այդպիսի մէկ օրինակ: Մեր քննած բոլոր ձեռագրերում Աստուածածնի Փոխման երրորդ օրուայ Ողորմեայի Բ. տան մէջ կարգում ենք «Որ մահուամբ քո կեցուցեր ըզմեզ» տողը, որտեղ յետագաս

1 Ակնարկներ միջին գրական հայերէնի պատմութեան, հ. Ա., ՀՍՍՀ ԳԱ հրատ., Երեւան, 1972, էջ 311:
2 Այս մասին աւելի մանրամասն տե՛ս Պ. Ե. Շարաբիջանեան, Շնորհալու դերբայային յանգիտութեան զարգացման գործու, Ներսէս Շնորհալի (յօդուածների ժողովածու), ՀՍՍՀ ԳԱ հրատ., Երեւան, 1977, էջ 168-175:
3 Ներսէս Շնորհալի, Ողբ Եղեսիոյ, Բնական քննարկ, բանասիրական դիտողութիւններ, ծանօթագրութիւններ Մ. Մկրտչեանի, ՀՍՍՀ ԳԱ հրատ., Երեւան, 1973, էջ 132-133:

դիրքում չի գործել ստացական դերանուան համաձայնությունը գործիական հոլովով դրուած գոյականի հետ, որ կանոնաւոր կերպով պէտք է տար մահուամբ քով ձեւը: Փոխարէնը այս ձեւով են հրատարակուած տպագիր Շարահնոցները¹: Նկատի ունենալով գրչագրական այդ շեղումների յատկապէս լեզուաբանական արժէքը՝ բնագրի տարրնթերցումների հատուածում արձանագրել ենք բոլոր տարբերակները, այդ թւում՝ գաղտնավանկ ը-ին վերաբերող դէպքերը: Գրիչները կամ սրբագրիչները ուշադրութիւն են դարձրել նաեւ այդ հանգամանքին, եւ ձեռագրերում յաճախ կարելի է նկատել բառի համապատասխան հնչիւնախմբի վերեւում կամ ներքեւում աւելացուած ը ձայնաւորը²: Թերեւս, որոշ բացառութիւն են կազմում յ-ի ուղղագրութեանն առնչուող եւ համակարգային բնոյթ չկրող մասնաւոր դրսեւորումները, որոնց բազմակի կրկնութիւնները ոչ բոլոր դէպքերում ենք բնագրում ներկայացրել՝ տողատակերը արհեստական կերպով չձանրաբեռնելու նպատակով:

Ուշադրութեան արժանի է յատկապէս Շնորհալու բառաշխարհը: Մինչ օրս, ցաւօք, այն առանձին ուսումնասիրութեան չի արժանացել, թէեւ հպանցիկ եւ գոլտ շարականների շրջանակում մեր դիտարկումները ցոյց են տալիս, որ մասնաւոր քննութեան անհրաժեշտութիւն է զգացւում: Զափածոյ տարբեր գործերում եւ յատկապէս շարականներում Շնորհալին շատ յաճախ է գործածում հուր, արփի կամ բոց բառերով բաղադրութիւններ՝ հրաճաշակ, հրածորան, հրաբորբոք, հրացայտ, հրեղէն(ք), հրագինել, հրահոսան, հրահոս, հրակերպ, հրաբուն, հրափայլ, հրանիւթ, արփիափայլ, եւթնարփեան, արփիահրաշ, բոցակէզ, բոցատիպ եւ այլն, որոնք մի տեսակ յատկանշական են դառնում մեծ հայրապետի չափածոյի համար: Ահա մի օրինակ Պենտեկոստէի Զ. օրուայ Ողորմեայից.

Որ հրաբորբոք ծաւալմամբ
Յառաջ խաղացեալ Հոգիդ ճըշմարիտ
Եւ հրածորան աստուածային լուսովըն
Զուարճացուցեալ լըցեր զառաքեալսն,
Աղաչանաւք սոցա ողորմեա՛:

Այս բառերի զգալի մասը, թէեւ վկայուած է հայ մատենագրութեան մէջ, սակայն Շնորհալու գրչի տակ դրանք նոր կեանք ու կիրառութիւն են ստանում: Այսպէս, օրինակ, սքանչելապայծառ «սքանչելի պայծառութեամբ, մեծապայծառ» բառը երկու վկայութեամբ է յայտնի «Նոր հայկազեան բառարան»-ին³, դրանցից առաջինը Նարեկացու «Քարոզի գալուստ Սուրբ Հոգւոյն» գանձից է՝ «Ո՛վ զարմանաւոր եւ սքանչելապայծառ՝ հեղեալ ի յէջն բնութիւն անթերի»⁴, իսկ երկրորդը՝ Շնորհալու գրչին վերագրուող Հոգեգալստեան է. օրուայ պատկերից՝ «Որ սքանչելապայծառ, հրաշալի ձայնիւ / Ընդ Հաւր եւ ընդ Որդւոյ Միշտ փառաբանիս» (Տր., Բ. տուն): Նոյնն է նաեւ բոցատիպ բառի դէպքում: Շնորհալու յօրինած Հոգեգալստեան Դ. օրուայ պատկերում կարդում ենք. «Որ բոցատիպ

1 Հմմտ. Շարահնոց, 1861, էջ 478, Շարահնոց, Մատենագիրք հայոց, հ. Ը., էջ 309:

2 Օրինակ՝ ՄՄ Հ^մ 7034, 95ր երեսին գրուած է հնութեան, ապա հ եւ ճ տառերի վերելում աւելացուած է ը՝ հընութեան: Նոյն ձեւով 106ր երեսին տեսնում ենք տըկար բառը:

3 Նոր բառգիրք հայկազեան լեզուի, հ. 2, էջ 767:

4 Գրիգոր Նարեկացի, Մատենագիրք Հայոց, հ. ԺԲ., Ժ. դ., կազմեց Հր. Թամրազեանը, Անթիլիաս-Լիբանան, 2008, էջ 670⁵³:

լեզուաւք ահեղագոչ / Սաստիկ հողմոյ հընչմամբ իջեալ ի յերկնից»։ Բոցատիպ բառը, սակայն, ունի աւելի վաղ վկայութիւն։ Այն կրկին գործածել է Նարեկացին Հոգեգալստեան իր տաղում՝ «Հողմահնչեաց բոց ի բոցատիպ խուռնամանուած լեզուացն»¹։ Բառիս այս կիրառութիւնն անյայտ է մնացել «Նոր հայկազեան բառարան»-ի կազմողներին. բառարանում միայն նշուած շարականից է արձանագրուած վկայութիւնը²։

Միւս կողմից՝ Ծնորհալին ինքն էլ բառաստեղծ է։ Նրան վերագրուող շարականները դուրս ենք գրել մի շարք բառեր, որոնք «Նոր հայկազեան բառարան»-ում կա՛մ արձանագրուած են միայն Ծար. (= Ծարական) նշումով, այսինքն՝ բառը յայտնի է միայն այդ գործածութեամբ, կա՛մ բոլորովին անյայտ են։ Ծարական նշումով են հետեւեալ բառերը՝

Ահեղագոչ – էջ 1051, տուն 4	Կրկնաշահ – էջ 1031, տուն 5
Անհատահոս – էջ 1068, տուն 1	Համածագող – էջ 1115, տուն 1
Անտխրական – էջ 996, տուն 2	Հրածորան – էջ 1067, տուն 16
Աշխարհամած – էջ 1012, տուն 22	Ոլոռնաձեւ – էջ 1039, տուն 18
Գերեհան – էջ 994, տուն 7	Վայրափակ – էջ 1086, տուն 15
Գիշերանման – էջ 1043, տուն 32	Տիրակից – էջ 1063, տուն 8
Թուք արձակել – էջ 1041, տուն 24	Տրտմազգեաց – էջ 1050, տուն 6
Ինքնակապ – էջ 1041, տուն 25	

Նշեալ ցանկից աշխարհամած եւ հրածորան բառերը Ծնորհալու շարականներում հանդիպում են երկիցս՝

«Որ ըզլոյս աստուածային քո Բանի / Ծագեցեր յաշխարհամած խաւարն անգիտութեան»

(Կանոն Դ. կիւրակէի Աղուհացից, Տր., Ա. տուն),

«Որ զաշխարհամած խաւարն / Ի սկըզբանն ի լոյս փոխեցեր»

(Կանոն Պենտեկոստէի Զ. աւուրն, Ող., Գ. տուն),

«Եւ հրածորան աստուածային լուսովըն / Զուարճացուցեալ լըցեր զառաքեալսն»

(Կանոն Պենտեկոստէի Զ. աւուրն, Ող., Դ. տուն),

«Հրածորան հեղեալ ի յերկնից, / Աւրհնեալ ես, Սո՛ւրբ Հոգի Աստուած»

(Կանոն Պենտեկոստէի Զ. աւուրն, Տր., Բ. տուն)։

Այս ցանկից տրտմազգեաց եւ գիշերանման բառերը Ծնորհալին գործածել է ոչ միայն շարականներում, այլեւ իր նշանաւոր «Յիուս որդի» պոեմում³։

«Յընծութիւն արարածոց Քրիստոս / Այսաւր արտասուի որպէս մեռեալ ի տըրտմազգեցից»

(Կանոն Մեծի շաբաթի թաղմանն Տեառն, Աւրհ., Զ. տուն)

«Որ մխիթար տրտմազգեցին / Ետուր ըզՍէթ ընդ Հաբէլին»⁴

Այս բառերից բացի՝ Ծնորհալուն վերագրուող պարականոն շարականներում գտնում ենք թագաւրքայածին (Կանոն Տրդատայ սուրբ թագաւորին, Ճշ., Բ. տուն), նախաւետել (Կանոն եր-

1 Նշւ. աշխ., էջ 674։

2 Նոր բառգիրք հայկազեան լեզուի, հ. 1, էջ 509-510։

3 Նոր բառգիրք հայկազեան լեզուի, հ. Ա., էջ 554-555, հ. Բ. էջ 899։

4 Գիրք որ կոչի Յիուս որդի, արարեալ եւ շարադրեցեալ ի Ներսիսէ Կլայեցւոյ, ի տպ. Խաղարեանց պարոն Գրիգորի, Սանկտ Պետերբուրգ, 1785, էջ 14։

կոտասան առաքելոց, ՃՂ., Բ. տուն) եւ սրակուտակ (Շարական սրբոյն Գէորգայ զաւրավարին, Ե. տուն) բառերը, որոնք անյայտ են հայ բառարանագրութեանը: Դրանք առաջին անգամ յիշատակել է Ս. Ամատունին պարականոն շարականների քննութեան առիթով¹:

Բառային այս պրպտումների շնորհիւ կարելի է ընդհանուր պատկերացում կազմել Շնորհալու բառաշխարհի եւ դրա կրած ազդեցութիւնների մասին, իսկ որոշ բառերի կամ բառակապակցութիւնների զուգահեռ կիրառութիւնները նրա այլ գործերում կարող է նպաստել վիճելի հարցերի, այդ թւում՝ հեղինակային պատկանելութեան խնդիրների լուծմանը:

5. ՁԵՌԱԳՐԵՐ

Ծիսական մատենանների շարքին դասուելով՝ Շարակնոց ժողովածուն հարիւրամեակների ընթացքում մշտապէս արտագրուել եւ բազմացուել է, իսկ հայ տպագրութեան սկզբնաւորումից ի վեր ունեցել է բազմաթիւ հրատարակութիւններ եւ վերահրատարակութիւններ:

Աշխարհի տարբեր անկիւններում գտնուող հայկական ձեռագրերի մեծ եւ փոքր հաւաքածուներում այսօր պահուում է աւելի քան 1000 ձեռագիր Շարակնոց, որոնցից շուրջ 400-ը՝ Մաշտոցեան Մատենադարանում: Ձեռագրերի այս առատութիւնը եւ միեւնոյն ժամանակ սիւսուածութիւնը որոշակի դժուարութիւններ է յարուցում ուսումնասիրողների համար, թէեւ առկայ ձեռագրացուցակների շնորհիւ հիմնականում հնարաւոր է լինում պատկերացում կազմելու Շարակնոցների մի զգալի մասի առնուազն գրչութեան ժամանակի, վայրի եւ կառուցուածքի վերաբերեալ:

Շարականների ներկայ բնագրի կազմութեան ժամանակ օգտուել ենք Մաշտոցեան Մատենադարանի հարուստ հաւաքածուից, տասնեակ ձեռագրացուցակներից եւ իհարկէ, տպագիր Շարակնոցներից: Քննել ենք մատենադարանեան մի քանի տասնեակ ձեռագրեր, որոնցից բնագրի կազմման համար ընտրել ենք հետեւեալ 10-ը՝

Ա = ՄՄ չ² 1576, 1328 թ., Դրագարկ²,

Բ = ՄՄ չ² 1590, 1308 թ., Սիս³,

Գ = ՄՄ չ² 7034, 1310 թ., Ձորոյ վանք⁴,

Դ = ՄՄ չ² 5658, 1316 թ., գրչութեան վայրը՝ անյայտ⁵,

Ե = ՄՄ չ² 1601, 1331 թ., [Կիլիկիա⁶],

Զ = ՄՄ չ² 1577, ԺԳ. դ., Հաղբատ⁷,

Է = ՄՄ չ² 2092, ԺԳ-ԺԴ.⁸, գրչութեան վայրը՝ անյայտ⁹,

1 Ս. Ամատունի, Պարականոն շարականներ, էջ 20, 30 եւ 46:

2 Ձեռագրի նկարագրութիւնը տե՛ս Մայր ցուցակ հայերէն ձեռագրաց Մաշտոցի անուան Մատենադարանի, Կ. Ե., կազմեց՝ Օ. Եգանեան, խմբագրութեամբ՝ Յ. Քէօւէեանի, Ա. Ղազարոսեանի, տ. Շ. Բեյ. Հայրապետեանի, ցանկերը կազմեց՝ Վ. Դեւրիկեանը, «Նայիրի» հրատ., ԵՊՀ հրատ., Երեւան, 2009, էջ 527-550:

3 Նշւ. աշխ., էջ 577-582:

4 Ցուցակ ձեռագրաց Մաշտոցի անուան Մատենադարանի, Կ. Բ., էջ 447:

5 Նշւ. աշխ., էջ 158:

6 Մայր ցուցակ հայերէն ձեռագրաց Մաշտոցի անուան Մատենադարանի, Կ. Ե., էջ 615-620:

7 Նշւ. աշխ., էջ 551-554:

8 Թուագրման վերաբերեալ տե՛ս յաջորդիւ:

9 Մայր ցուցակ հայերէն ձեռագրաց Մաշտոցի անուան Մատենադարանի, Կ. Զ., ձեռագիր 1801-2100, խմբագրութեամբ՝ Գ. Տէր-Վարդանեանի, «Նայիրի» հրատ., Երեւան, 2012, էջ 1459-1468:

- Ը = ՄՄ Հ^ժ 2478, ԺԴ. դ., գրչութեան վայրը՝ անյայտ¹,
- Թ = ՄՄ Հ^ժ 1579, 1500 թ., գրչութեան վայրը՝ անյայտ²
- Ժ = ՄՄ Հ^ժ 9838, 1193 թ., Երուսաղէմ³:

Ակնյայտ է, որ առկայ նիւթը եւ յատկապէս Շարակնոցների թիւը բաւական շատ է, ուստի՝ բնագրի համար ձեռագրեր ընտրելիս առաջնորդուել ենք հետեւեալ սկզբունքներով՝ գրչութեան ժամանակ, շարադրանքի ամբողջականութիւն, բնագրի գրագէտ եւ կոկիկ շարադրանք, գրի պարզութիւն: Մեծ թիւ են կազմում նաեւ այն ձեռագրերը, որոնցից օգտուել ենք տարբեր հարցերի պարզաբանման կամ ճշտման համար, որոնք, սակայն, տեղ չեն գտել բնագրի ձեռագրերի ցանկում:

ՄՄ Հ^ժ 1576 Շարակնոցի ընտրութիւնն իբրեւ Ա ձեռագիր պայմանաւորուած է ոչ միայն դրա հնութեամբ, ամբողջականութեամբ, պարզ ու վայելուչ գրով, այլեւ այն կարեւոր հանգամանքով, որ այս ձեռագիրն է ընկած Մաշտոցեան Մատենադարանի Շարակնոցների նկարագրութեան հիմքում. Հ^ժ 1576-ին յղում կամ նրա հետ են համեմատում մատենադարանեան ձեռագիր Շարակնոցները:

Այս շարքում առանձնայատուկ կարեւորութիւն ունեն ՄՄ Հ^ժ 9838 եւ Հ^ժ 2092 Շարակնոցները: Առաջինը թուակիր հնագոյն Շարակնոցն է⁴, որն ընդօրինակուել է Երուսաղէմում⁵ 1193 թ.: Շնորհալու մահուանից երկու տասնամեակ անց. «Ի թուականիս ՈՍԲ. (1193) գրեցաւ Երգարանս այս գկնի Զ. (6)-ից անցելոց ամաց առման քաղաքին սրբոյ Երուսաղէմի...»⁶: ԺԶ. դարում ձեռագրի մէջ կատարուել են պակասող որոշ շարականների յաւելումներ, սակայն հին եւ նոր ձեռքերը առանց որեւէ դժուարութեան տարբերակում են: Առաջին գրիչը շարադրանքում գործածել է համառօտագրութեան եղանակ, որով, ըստ ամենայնի, տարբերակել է հին, այսինքն՝ արդէն յայտնի, եւ նոր շարականները⁷, որ գործածել է նաեւ յաջորդ՝ ՄՄ Հ^ժ 2092 ձեռագրի գրիչ Սարգիս երէցը: Այս գրչագիրը կարեւոր նշանակութիւն ունի հայկական Շարակնոցի պատմութեան համար, ուստի՝ հարկ ենք համարում որոշ դիտարկումներ անել Շարակնոցիս գրչութեան թուականի վերաբերեալ: Առաջին անգամ ձեռագիրս գիտական լայն շրջանակներին հասանելի է դարձրել էջմիածնի մատենադարանապետ, բանասէր եւ շարականագէտ Ս. վրդ. Ամատունին: Էջմիածնի մատենադարանում Շարակնոցը կրել է 1588-ժէ թուահամարը: Զեռագրի ժլատ

1 Մայր ցուցակ հայերէն ձեռագրաց Մաշտոցի անուան Մատենադարանի, Կ. Ը., ձեռագիրք 2401-2700, խմբագրութեամբ՝ Գ. Տէր-Վարդանեանի, ցանկերը կազմեց՝ Վ. Դեբրիկեան, «Նայիրի» հրատ., Երևան, 2013, էջ 201-204:

2 Մայր ցուցակ հայերէն ձեռագրաց Մաշտոցի անուան Մատենադարանի, Կ. Ե., էջ 555-558:

3 Ցուցակ ձեռագրաց Մաշտոցի անուան Մատենադարանի, Կ. Բ., էջ 1001: Բովանդակութեան համար տե՛ս Լ. Ս. Ճեմնեմեան, Մտորհայի շարականներու հարագատութեան հարցը ձեռագիրներու լոյսի տակ, «Բազմավեպ», 1973, թիւ 3-4, էջ 369-370:

4 Զմմատի վանքի ձեռագրացուցակում նշուած է 1187 թ. մի Շարակնոց, որի գրչութեան թուականին կասկածել է նաեւ ցուցակը կազմող Մ. վրդ. Քէշիշեանը: Ոչ միայն թուականը, այլեւ յիշատակարանի ոմը եւ յիշատակուող «Լեւոնի արքայի հայոց, որ կոչի Լեւոն երկրորդ» նախադասութիւնն առնուազն տարակուսելի են: Ցաւօք, ձեռագրի նկարագրութիւնն էլ բաւարար չէ Շարակնոցիս կառուցուածքի մասին աւելի հանգամանալի պատկերացում կազմելու համար: Տե՛ս Ցուցակ հայերէն ձեռագրաց Զմմատի վանքի մատենադարանին, կազմեց Մ. վրդ. Քէշիշեան, Մխթարեան տպարան, Վիեննա, 1964, էջ 103-104, Հ^ժ 64:

5 Ցիշատակարանը թերի է, վերջից թերթ է ընկած: Պահպանուած մասում գրչութեան վայրի ուղղակի յիշատակում չկայ, սակայն գրչի (անունը յիշատակուած չէ) շարադրանքից, Երուսաղէմում տեղի ունեցած պատմական անցքերի նկարագրութեան ոմից ենթադրուել է, որ Շարակնոցն ընդօրինակուել է այստեղ:

6 Հայերէն ձեռագրերի յիշատակարաններ. Ե-ԺՎ դարեր, աշխատասիրութեամբ Ա. Մաքեւոյանի, ՀՍՍՀ ԳՍ. հրատ., Երևան, 1988, էջ 271:

7 Այս մասին տե՛ս էջ 934, ծնթ. 6:

յիշատակարանից հնարաւոր է լինում պարզել միայն գրչի՝ Սարգիս երէցի եւ պատուիրատուի՝ տէր Յովհաննէսի (երկանունը՝ Լեւոն) անունները: Արդ, մանրամասն քննելով ձեռագիրը՝ Ս. Ամատունին յանգել է հետեւեալ եզրակացութեանը. «ես իմ կողմից ընդունում եմ, որ Մեկենասը եւ Գրիչը ապրած պիտի լինին ժԱ. եւ ժԲ-ը դարերի մէջտեղում, մեզ անյայտ մի անորոշ ժամանակ»¹: Ըստ այսմ՝ Ամատունին Շարակնոցը թուագրել է նոյն ժԱ-ժԲ. դարերով, որին իր կտրուկ անհամաձայնութիւնն է յայտնել Ն. վրդ. Տէր-Միքայէլեանը: Նախ իր յայտնի գերմաներէն ուսումնասիրութեան մէջ², ապա «Արարատ» ամսագրի էջերում գիտնականը նշել է, որ ձեռագիրը գրուած պէտք է լինի ժԳ-ժԴ. դարերի միջակայքում³: 1911 թ. լոյս տեսաւ Ամատունու «Հին եւ նոր պարականոն կամ անվաւեր շարականներ» յայտնի ուսումնասիրութիւնը, որի առաջաբանում նոյն ձեռագիրը ժԳ. դարով է թուագրուած⁴: Ամատունու նշեալ յօդուածի ուղղակի ընթերցումը պարզում է թուագրումների այս տարբերութիւնը. առկայ է դարերի պարզ շփոթ, այսինքն՝ մեր կարծիքով, Ամատունու «ժԱ-ժԲ. դդ.» պէտք է հասկանալ ժԲ-ժԳ. դդ.: Որ այդպէս է, երեւում է Ամատունու նոյն յօդուածի հետեւեալ հատուածից. «Իսկ Փրկչական 1105 թուականից մինչեւ 1253, որ ասել է ժԱ դարից մինչեւ ժԲ-ը եւ կէս դարը...»⁵, մինչդեռ պէտք է լինէր՝ ժԲ-ից ժԳ. դ. կէսեր: Այսինքն՝ Ամատունու կարծիքով էլ սոյն ժողովածուն կարող էր կազմուած լինել ժԳ. դարի երկրորդ կէսին, որը գրեթէ մօտենում է Տէր-Միքայէլեանի թուագրմանը՝ ժԳ. դարի վերջ կամ ժԴ. դարի սկիզբ:

Ձեռագրի նոր թուագրումը ժԴ. դար է: Այդ թուագրումով այն նախ տրուած է Մատենադարանի Համառօտ, ապա ընդարձակ ձեռագրացուցակներում⁶, իսկ Շարակնոցի Համեստ յիշատակարանն էլ տեղ է գտել ժԴ. դարի յիշատակարանների ժողովածուում⁷: Մեր կարծիքով, հնագրական տուեալները նոյնպէս խօսում են ժԳ. դարավերջի կամ, որ աւելի հաւանական է, ժԴ. դարասկզբի օգտին:

Նշեալ մատեաններից բացի՝ ուսումնասիրութեան համար կարեւոր եւ օժանդակ ձեռագրեր են եղել նաեւ՝

- ՄՄ Հ^մ 2456, ժԴ. դ., գրչութեան վայրը՝ անյայտ⁸,
 ՄՄ Հ^մ 8384, 1660 թ., Սպահան⁹,
 ՄՄ Հ^մ 8400, 1351 թ., Թվին անապատ (Մերտին)¹⁰,
 ՄՄ Հ^մ 8474, ժԳ. դ., գրչութեան վայրը՝ անյայտ¹¹,

1 Ս. Ամատունի, Շարականների ուսումնասիրութիւն, «Արարատ», 1894, թիւ Գ, էջ 87:

2 N. Ter-Mikaëlian, Das armenische Hymnarium, S. 84:

3 Ն. վրդ. Տէր-Միքայէլեան, Էջմիածնի մատենադարանի հնագոյն ձեռագիր Շարակնոցները, «Արարատ», 1909, թիւ ժ-ժԱ., էջ 872-873:

4 Ս. Ամատունի, Պարականոն շարականներ, էջ Գ:

5 Ս. Ամատունի, Շարականների ուսումնասիրութիւն, էջ 86:

6 Յուցակ ձեռագրաց Մաշտոցի անուան Մատենադարանի, կազմեցին Օ. Եգանեան, Ա. Ջեյրունեան, Փ. Անթաքեան, ներածութիւնը՝ Օ. Եգանեանի, խմբագրութեամբ՝ Լ. Խաչիկեանի, Ա. Մնացականեանի, ՀՍՍՌ ԳԱ հրատ., Երևան, 1965, էջ 717:

7 ժԴ դարի հայերէն ձեռագրերի յիշատակարաններ, կազմեց Լ. Ա. Խաչիկեան, ՀՍՍՌ ԳԱ հրատ., Երևան, 1950, էջ 656-657:

8 Մայր ցուցակ հայերէն ձեռագրաց Մաշտոցի անուան Մատենադարանի, հ. Ը., էջ 149-154:

9 Յուցակ ձեռագրաց Մաշտոցի անուան Մատենադարանի, հ. Բ., էջ 733:

10 Նշւ. աշխ., էջ 736:

11 Նշւ. աշխ., էջ 753:

ՄՄ Հ^մ 10965, ԺԳ. դ., գրչութեան վայրը՝ անյայտ¹,
 Վնտկ Հ^մ 457/353, 1286 թ., Սիս²,
 Վնտկ Հ^մ 529/97, ԺԳ. դ., գրչութեան վայրը՝ անյայտ³,
 Եղմ. Հ^մ 503, [1297 թ., Կիլիկիա]⁴,
 Վիեն. Հ^մ 202, 1312 թ., գրչութեան վայրը՝ անյայտ⁵:

Այս ձեռագրերին պէտք է յաւելել նաեւ 1270 թ. Կապոս անապատում ընդօրինակուած գրչագիրը⁶:

Յատկապէս հետաքրքիր են Վնտկ Հ^մ 529/97 եւ ՄՄ Հ^մ 10965 Շարակնոցները, որոնք ունեն նախաշնորհալիական դիմագիծ, քանի որ գրանցում հիմնականում բացակայում են Շնորհալու կամ նրան վերագրուող շարականները: Առաջինին բաւական մանրամասն ժամանակին անդրադարձել է Ս. Ճեմճեմեանը⁷ եւ ձեռագրի տուեալների հիման վրայ շատ յաճախ կառուցել է իր խօսքը՝ առանձին շարականների քննութեան հարցում: Երկրորդ ձեռագիրն ի յայտ եկաւ մեր ուսումնասիրութեան ընթացքում: Տարբեր շարականների առիթով մեր համեմատութիւնները ցոյց են տալիս, որ մատենադարանեան ձեռագիրն աւելի մօտ է նախաշնորհալիական Շարակնոցի մեր պատկերացումներին, քան վենետիկեանը: Յաւօք, ձեռագիրը խիստ վնասուած է եւ մկնկեր, որի հետեւանքով բնագիրը առանձին հատուածներում դժուարընթեռնելի է, վերջից ընկած են նաեւ մի շարք թերթեր:

Ժամերգութեան Գիշերային ժամի երգերը՝ «Յիշեսցուք», «Զարթիք», «Աշխարհ ամենայն», «Առաւօտ լուսոյ», Արեւագալի երգերի Յորդորակները չկան ձեռագիր Շարակնոցներում. դրանք իբրեւ առանձին միաւորներ գտնուած ենք տարաբնոյթ ձեռագրերում՝ երբեմն կրճատ կամ անխորագիր: Յաճախողէպ են նաեւ բնագրային աղաւաղումներով տարբերակները, որոնք նպատակայարմար չեն կարող լինել բնագրի կազմման համար:

Առանձնացուած ձեռագրերից ընտրել ենք 4 գրչագրեր, որոնցում քննուող երգերը համեմատաբար անխաթար են եւ գերծ բնագրային ընդգծուած աղաւաղումներից: Դրանցում առկայ են ուղղագրական, բառային տարբերութիւններ, իսկ երբեմն էլ խօսակցական լեզուին բնորոշ տարրեր: Տողատակերում տուել ենք բոլոր այդ երեւոյթները, յօգուտ աւանդական ուղղագրութեան փորձել ենք միօրինականցել միայն աւ եւ օ գրութիւնները, յի ուղղագրութեանն առնչուող տարբեր դրսեւորումները:

Իբրեւ օժանդակ միաւոր գործածել ենք 1866 թ. Երուսաղէմում տպագրուած ժամագիրքը⁸:

Բնագրի 4 ձեռագրերը տալիս ենք լատինատառ տառանիշերով՝ շարականների բնագրում գործածուած հայկական տառանիշերի հետ հնարաւոր շփոթից խուսափելու համար: Այդ ձեռագրերն են՝

1 Յուդակ ձեռագրաց Մաշտոցի անուան Մատենադարանի, Կ. Գ., կազմեց՝ Ա. Մալխասեան, խմբագրութեամբ՝ Ա. Տէր-Ստեփանեանի, Երեւանի համալսարանի հրատ., Երեւան, 2007, էջ 154:
 2 Մայր ցուցակ հայերէն ձեռագրաց Մատենադարանին Միսիթարեանց ի Վենետիկ, Կ. Գ., էջ 1-36:
 3 Նշւ. աշխ., էջ 342-348:
 4 Մայր ցուցակ ձեռագրաց Սրբոց Յակոբեանց, Կ. Բ., էջ 497-504:
 5 Թ. Տաշեան, Յուդակ, էջ 523-525:
 6 Ա. արքեպս. [Սիւրմէեան], Երկու նոր ձեռագիր Հայկայի մէջ, «Հանդէս ամսօրեայ», 1938, թիւ 1-3, էջ 102-107:
 7 Հ. Ս. Ճեմճեմեան, Շնորհալիի շարակնոցներու հարագատութեան հարցը ձեռագիրներու լոյսի տակ, «Բագմավէպ», 1973, թիւ 3-4, էջ 365-368:
 8 Ժամագիրք Հայաստանեայց Սուրբ Եկեղեցւոյ, ի տպ. Սրբոց Յակովբեանց, Երուսաղէմ, 1866:

- A = ՄՄ Հ՞ր 39, Ժողովածոյ, Ժէ. դ., գրչութեան վայրը՝ անյայտ¹,
 B = ՄՄ Հ՞ր 588, Ժողովածոյ, 1655 թ., Մաղարդավանք²,
 C = ՄՄ Հ՞ր 589, Ժամագիրք, Տօնացոյց, Պարզատումար, 1663 թ., գրչութեան վայրը՝
 անյայտ³,
 D = ՄՄ Հ՞ր 587, Ժամագիրք, Խորհրդատետր, Տօնացոյց, 1618 թ., Լոր դիւղ⁴:

6. ԲՆԱԳՐԻ ԿԱԶՄՈՒԹԵԱՆ ՍԿԶԲՈՒՆՔՆԵՐԸ

Ստորեւ ներկայացնում ենք շարականների ներկայ բնագրի կազմութեանն առնչուող հիմնական սկզբունքները՝

1. Շարականները առանձնացուել են ըստ տների եւ համարակալուել, ինչպէս որ արուել է «Մատենագիրք հայոց» մատենաշարի Ը. հատորում: Մեր կողմից աւելացուել են նաեւ շարականների կրկներգերի հատուածները, որոնք տեղի խնայողութեան պատճառով կրճատուել կամ դուրս են թողնուել ձեռագրերից:

2. Սուրբգրային դրուագների համար համապատասխան ծանօթութիւններ տուել ենք միայն ուղղակի մէջբերումների դէպքում:

3. Ուղղագրութեան տեսանկիւնից հարազատ ենք մնացել ձեռագրերին՝ տողատակում տալով համապատասխան տարբերումները: Աւելորդ ենք համարել տողատակերում արձանագրել միայն նոյն ձեռագրին յատուկ յ-ի ուղղագրութեանն առնչուող բոլոր դէպքերը՝ հրամայականի ձեւերում կամ դերանունների հոլովման ժամանակ դրա անհարկի գրութիւնները (հանգո՛յ, փարատեցո՛յ, նմայ, սորայ) կամ դրա բացակայութիւնը (արքասական, երեկոի, մարմնացելո):

Տողատակերում արձանագրել ենք գաղտնավանկ ը-ի գրութեանն առնչուող դէպքերը. գրիչները կամ սրբագրիչները յատուկ ուղադրութիւն են դարձրել դրան, եւ շատ յաճախ բնագրերում նկատելի են նրանց համապատասխան միջամտութիւնները:

Է եւ Ե տառերի գրութեան ձեւերը առանձին գրչագրերում խիստ մերձենում են, եւ դժուար է լինում դրանց տարբերակումը: Այդ, ինչպէս նաեւ եղծուած կամ անընթեռնելի հատուածների հետեւանքով կասկածայարոյց դէպքերում առաջնորդուել ենք աւանդական ուղղագրութեան համապատասխան կանոնով:

4. Կէտադրութեան հարցում հիմք ենք ընդունել ժամանակակից մօտեցումները:

1 Մայր ցուցակ հայերէն ձեռագրաց Մաշտոցի անուան Մատենադարանի, Խ. Ա., կազմեցին՝ Օ. Եգանեան, Ա. Զէյբունեան, Փ. Անթարեան, խմբագրութեամբ՝ Ա. Մնացականեանի, Օ. Եգանեանի, ՀՍՍՀ ԳԱ. Կրատ., Երեւան, 1984, էջ 135-142:

2 Մայր ցուցակ հայերէն ձեռագրաց Մաշտոցի անուան Մատենադարանի, Խ. Բ., կազմեցին՝ Օ. Եգանեան, Ա. Զէյբունեան, Փ. Անթարեան, Ա. Քեօշկերեան, խմբագրութեամբ՝ Ա. Մնացականեանի, Օ. Եգանեանի, Ա. Զէյբունեանի, ցանկերը՝ Վ. Դեւրիկեանի, «Նաիրի» Կրատ., Երեւան, 2004, էջ 1401-1406:

3 Նշւ. աշխ., էջ 1407-1412:

4 Նշւ. աշխ., էջ 1399-1402:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ա. Շարականցի գործածուած հրատարակութիւններ

1. Շարական հոգեւոր երգոց սուրբ եւ ուղղափառ եկեղեցւոյս Հայաստանեայց յորհմեալ ի սրբոց թարգմանչացն մերոց եւ ի սրբոյ Շնորհալուոյն եւ յայլոց սուրբ հարց եւ վարդապետաց, Էջմիածին, 1861:
2. Շարականց, ի տպ. տիրացու Յօհաննիսի եւ տիրացու Յակօբու, Կ. Պոլիս, 1768:
3. Շարականց, ի տպ. Յօհաննիսեան Պօղոսի, Կ. Պոլիս, 1815:
4. Շարականց, Մատենագիրք Հայոց, հ. Ը, կազմեցին՝ Վ. Ներսիսեան, Գ. Մաղոյեան, Անթիլիաս-Լիբանան, 2007:

Բ. Թարգմանութիւններ

5. Шараканъ, богослуженные каноны и песни армянской восточной церкви, перевел съ древнеармянского языка Н. Эмиль, типографія А. Гатцука, Москва, 1879.
6. Шаракан. Каноны и гимны армянской церкви, перевод с древнеармянского Л. Акопяна, изд. “Саркис Хаченц-Принтинфо”, Ереван, 2017.
7. Inni sacri di san Nerses il Grazioso, patriarca degli armeni, 1102-1173, tradotti e pubblicati a cura del p. M. Gianascian, San Lazzaro, Venezia, 1973.

Գ. Յօդուածներ, ուսումնասիրութիւններ, ժողովածուներ

8. Արեղեան Մ., Հայոց հին գրականութեան պատմութիւն, գիրք Բ. (IX-XIX դարի 30-ական թթ.), ՀՍՍՌ ԳԱ հրատ., Երեւան, 1946:
9. Ալիշան Ղ. Է., Շնորհալի եւ պարագայ իւր, Սուրբ Ղազար, Վենետիկ, 1873:
10. Անառեան Հ., Մեսրոպ Մաշտոց. Մեսրոպ Մաշտոցի երկասիրութիւնները, «Էջմիածին», 1962, թիւ Բ., էջ 18-35:
11. Ամատունի Ա. վրդ., Հին եւ նոր պարականոն կամ անվաներ շարականներ, Ելեւտրաշարժ տպ. Մայր Աթոռոյ Ա. Էջմիածնի, Վաղարշապատ, 1911:
12. Ամատունի Ա. վրդ., Շարականների ուսումնասիրութիւն, «Արարատ», 1894, թիւ Գ., էջ 84-88:
13. Անասեան Յ. Ա., Հայկական մատենագիտութիւն, Ե-ԺԸ դդ., հ. Ա. (Ա. - Առաքել Սալածորեցի), ՀՍՍՌ ԳԱ հրատ., Երեւան, 1959:
14. Բացատրութիւն շարականաց, որք պաշտին ՚ի հասարակաց ժամակարգութեան Հայաստանեայց եկեղեցւոյ, աշխատասիրեալ տեառն Է. Գ. Աւետիքեան կոստանդնուպօլսեցւոյ, Սուրբ Ղազար, Վենետիկ, 1814:
15. Գիրք որ կոչի Յիսուս Որդի, արարեալ եւ շարադրեցեալ ի Ներսիսէ Կլայեցւոյ, ի տպ. Խալդարեանց պարոն Գրիգորի, Սանկտ Պետերբուրգ, 1785:
16. Գրիգոր Նարեկացի, Մատենագիրք Հայոց, հ. ԺԲ., Ժ. դ., կազմեց Հր. Թամրազեանը, Անթիլիաս-Լիբանան, 2008:
17. Դրուատ պատմագրաբար ի յաստուածահրաւեր փոխումն սրբազնասուրբ հայրապետին մերոյ տեառն Ներսէսի Կլայեցւոյ, ոգեալ ի Ներսէսէ Լամբրոնացւոյ՝ յարեալիսկոպոսէ Տարսուսու Կիլիկեցւոց, Ս. Պետերբուրգ, 1788:

18. *Երգք ճայնագրեալք ի ժամագրոց Հայաստանեայց սուրբ եկեղեցւոյ, ի տպ. Սրբոյ Կաթողիկէ Էջմիածնի, Վաղարշապատ, 1877:*
19. **Զարբհանալեան Գ.,** *Պատմութիւն հայ հին դպրութեան (Դ-ԺԳ դար),* չորրորդ տպ. յաւելուածով եւ փոփոխութեամբ, Միֆարեան տպարան, Վենետիկ, 1932:
20. **Թահմիզեան Ն.,** *Ներսէս Շնորհալիի երգահան եւ երաժիշտ, ՀՍՍՀ ԳԱ հրատ. երեւան, 1973:*
21. **Թահմիզեան Ն.,** *Գրիգոր Նարեկացին եւ հայ երաժշտութիւնը, V-XV դդ.,* ՀՍՍՀ ԳԱ հրատ., երեւան, 1985:
22. *Ժամագիրք Հայաստանեայց Սուրբ եկեղեցւոյ, տպ. Սրբոց Յակովբեանց, Երուսաղէմ, 1866:*
23. **Խաչատրեան Պ.,** *Հայ հին գրականութեան մատենագիտութիւն, լրացրեց եւ խմբագրեց Ա. Բանուշեանը, «Տիգրան Մեծ» հրատ., երեւան, 2016:*
24. **Մովսէսեան [Պողարեան] Ն. վ.,** *Մեծացուցէ շարականներ, «Սիռն», 1947, թիւ 10, էջ 385-386:*
25. **Մովսէսեան [Պողարեան] Ն. վ.,** *Պարականոն շարականներ, «Սիռն», 1947, թիւ 12, էջ 454-456:*
26. **Մովսէսեան [Պողարեան] Ն. արք.,** *Հայկական Շարականոցին խմբագրութիւնները, Վանատուր. բանասիրական յօդուածներու ժողովածոյ, տպ. Սրբոց Յակոբեանց, Երուսաղէմ, 1993, էջ 246-250:*
27. *Կարգաւորութիւն հասարակաց աղօթից Հայաստանեայց եկեղեցւոյ արարեալ Ս. Սահակայ հայրապետի եւ Մեսրոպայ վարդապետի եւ Գիւտայ եւ Յովհաննոս Մանդակունոյ, Սուրբ Ղազար, Վենետիկ, 1898:*
28. *Կիրակոս Գանձակեցի, Պատմութիւն հայոց, աշխատասիրութեամբ Կ. Ա. Մելիք-Օհանջանեանի, ՀՍՍՌ ԳԱ հրատ., երեւան, 1961:*
29. **Հացունի Վ.,** *Պատասխանիք. 3. Շարականէ, «Բազմավէպ», 1897, թիւ 6, էջ 272-280:*
30. *Ջայնագրեալ երգեցողութիւնք սրբոյ պատարագի, երկրորդ տպ., ի տպ. Սրբոյ Կաթողիկէ Էջմիածնի, Վաղարշապատ, 1878:*
31. **Ղազարեան Ա. արք.,** *Մեծացուցէ շարականների կառուցումաբանական առանձնաշարակութիւնները, «Էջմիածին», 2009, թիւ 2., էջ 45-54:*
32. **Ջանաշեան Մ. Կ.,** *Ս. Ներսէս Շնորհալիի շարականները (Գրական ուսումնասիրութիւն),* Սուրբ Ղազար, Վենետիկ, 1975:
33. **Ջեմմեմեան Ա. Կ.,** *Նորագիւտ պարականոն շարականներ, «Բազմավէպ», 1968, թիւ 7-12, էջ 211-232:*
34. **Ջեմմեմեան Ա. Կ.,** *Չեղագիր շարականները եւ անոնց կանոնները, «Բազմավէպ», 1969, թիւ 8-10, էջ 193-209, թիւ 11-12, էջ 305-312, 1970, թիւ 1-3, էջ 23-31:*
35. **Ջեմմեմեան Ա. Կ.,** *Շնորհալիի շարականներու հարազատութեան հարցը ձեռագիրներու լոյսի տակ, «Բազմավէպ», 1973, թիւ 3-4, էջ 362-393, 1974, թիւ 1-2, էջ 86-105:*
36. *Մայր Մաշտոց, Կ. Ա., գիրք Ա. ըստ հնագոյն երկաթագիր ձեռագրերի եւ համեմատութեամբ Աստուածաշունչ մատենի, բնագրական եւ կանոնացանկային յաւելուածով, աշխատասիրութեամբ՝ Գ. Տէր-Վարդանեանի, Մայր Աթոռ Սբ. Էջմիածնի հրատ., Սբ. Էջմիածին, 2012:*
37. **Մկրտչեան Յ.,** *Շարականախօսութիւն (շարականի հեղինակները), «Լոյս», Կոստանդնուպոլիս, 1905 (44), էջ 1062-1065:*
38. **Յակոբեան Գ.,** *Ներսէս Շնորհալի, ՀՍՍՀ ԳԱ հրատ., երեւան, 1964:*

39. **Յակոբեան Գ.**, *Շնորհալին եւ հայոց հոգեւոր երգը*, «Ներսէս Շնորհալի» (յօդուածների ժողովածու), ՀՍՍՀ ԳԱ հրատ., Երեւան, 1977, էջ 122-138:
40. **Յակոբեան Գ.**, *Շարականների ժանրը հայ միջնադարեան գրականութեան մէջ* (V-XV դդ.), ՀՍՍՀ ԳԱ հրատ., Երեւան, 1980:
41. *Ներքող Սրբոց Հրեշտակապետաց եւ ամենայն երկնային զօրաց*, Կ. Պոլիս, 1780:
42. *Ներսէս Շնորհալի, Ողբ Եղեսիոյ*, քննական բնագիր, բանասիրական դիտողութիւններ, ծանօթագրութիւններ **Մ. Մկրտչեանի**, ՀՍՍՀ ԳԱ հրատ., Երեւան, 1973:
43. *Ներսէս Շնորհալի, տաղեր եւ գանձեր*, աշխատասիրութեամբ **Ա. Քեօշկերեանի**, ՀՍՍՀ ԳԱ հրատ., Երեւան, 1987:
44. **Ներսիսեան Վ.**, «Շարակնոցի» թարգմանչաց կանոնը, «Էջմիածին», 2006, թիւ Ժ-ԺԱ., էջ 82-87:
45. **Տարաբխանեան Պ.**, *Շնորհալու դերը յանգի եւ յանգիտութեան զարգացման գործուս*, «Ներսէս Շնորհալի» (յօդուածների ժողովածու), ՀՍՍՀ ԳԱ հրատ., Երեւան, 1977, էջ 168-175:
46. *Պատմութիւն հայոց ի սկզբանէ աշխարհի մինչեւ ցամ Տեան 1784 ըստ աւանդելոյ այլեւայլ մատենագրաց*, յօրինեալ **հ. Մ. վրդ. Զամչեանց կոստանդնուպօլսեցոյ**, **հ. Գ.**, ի տպ. Յովհաննու Փիացեանց, Վենետիկ, 1786:
47. *Պատմութիւն վարուց սրբոյն Սարգսի զօրավարի թարգմանեալ ի Ներսիսէ Շնորհալոյ*, տպ. Միսիթարեանց, Վենետիկ, 1854 (Սովիերի հայկական, **հ. ԺԶ**):
48. *Պետրոս Գետադարձ (շարականներ, յիշատակարան ստացողի, արձանագրութիւն, կազմեց* **Խ. Յարութիւնեան**, Մատենագիրի հայոց, **հ. ԺԷ., ԺԱ. դ.**, Երեւան, 2016:
49. *Սրբոյն Ներսեսի Շնորհալոյ պատմութիւն վարուց*, տպ. Միսիթարեանց, Վենետիկ, 1854 (Սովիերի հայկական, **հ. ԺԴ**):
50. *Տեան Ներսեսի Շնորհալոյ հայոց կաթողիկոսի Բանի չափաւ*, Սուրբ Ղազար, Վենետիկ, 1830:
51. **Տէր-Միքայէլեան Ն. վրդ.**, *Էջմիածնի մատենադարանի հնագոյն ձեռագիր Շարակնոցները*, «Արարատ», 1909, թիւ Ժ-ԺԱ., էջ 864-873:
52. **Տէր-Ներսէսեան Ն. հ.**, *Ս. Մեսրոպ Մաշտոց եւ Ապաշխարութեան շարականները*, «Բազմավէպ», 1962, թիւ 9-12, էջ 253-282:
53. **Օրմանեան Մ. արք.**, *Ազգապատու*, **հ. Ա.**, Վ. եւ Հ. Տէր-Ներսէսեան հրատ., Կ. Պոլիս, 1912:
54. **Օրմանեան Մ. արք.**, *Ծիսագիտութիւն Հայաստանեայց սուրբ եկեղեցոյ*, հրատարակեց Հ. արք. Ասլանեան, տպ. Սրբոց Յակոբեանց, Երուսաղէմ, 1977:
55. **Renoux Ch.**, *Des sources grecques du Saraknoc' (Hymnaire) arménien*, «Լեւոն Խաչիկեան 90», նիւթեր Մատենադարանի հիմնադիր տնօրէնի ծննդեան իննսունամեակին նուիրուած միջազգային գիտաժողովի (9-11 հոկտեմբերի 2008 թ), «Նաիրի» հրատ., Երեւան, 2010, էջ 213-225:
56. **Ter-Mikaëlian N.**, *Das armenische Hymnarium. Studien zu seiner geschichtlichen Entwicklung*, Leipzig, 1905.

ԿԱՆՈՎՆ ՍՐԲՈՅՆ¹ ԹԷՈՂՈՍԻ ԹԱԳԱԻՈՐԻ²

Ա.ԼՐՀ ԱԿ

- 1 Որ գերկնաւոր թագաւորութեանը³ քո
Ջաւրինակ ցուցեր ի յերկրի՝
Հաստատելով զաթոռ թագաւորութեան
Թէոդոսի թագաւորի յարգարութիւն եւ յիրաւունս.
Բարեպաշտութեամբ սորա⁴,
Քրիստո՛ս, խընայեա՛⁵ ի մեզ:
- 2 Որ զաւրութեամբ նըշանի⁶ խաչի քո, Տէ՛ր, պատերազմելով
Խորտակեաց զընդդիմամարտ⁷ բըռնութիւն⁸ Հեթանոսաց
եւ Հաստատեաց խաղաղութեամբ սուրբ գեկեղեցի.
Բարեպաշտութեամբ սորա⁹,
Քրիստո՛ս, խընայեա՛¹⁰ ի մեզ:
- 3 Որ ետուր գիրաւունս արդարութեան քո արքայի,
Դատելով ըզժողովուրդըս քո արդարութեամբ
Ըստ Հրամանի սըրբոց¹¹ քոց պատուիրանաց.
Բարեպաշտութեամբ սորա¹²,
Քրիստո՛ս, խընայեա՛¹³ ի մեզ:
- *
- 4 Որ զարդարեալ գեղապան¹⁴ վայելչութեամբ¹⁵ սուրբ գեկեղեցի,
Պըսակեցեր¹⁶ առաքելովք եւ մարգարէիւք
եւ Հաստատեալ ամրացուցեր¹⁷ սուրբ թագաւորաւք.
Բարեպաշտութեամբ սորա¹⁸,
Քրիստո՛ս, խընայեա՛¹⁹ ի մեզ:

1	¼ eÁñmáŸ Á ãÇù	10	Ä ÈÝ³ Œ³
2	¶, İ³ YáY ëñmáó Ä³ .³ óáñ³ ó ¼ İ³ YáY ëáóñm Ä³ -	11	¶¼Ä ëñmáó
	.³ óáñ³ óY	12	„ ëáó³
3	¾Ä Ä³ .³ óáñáóÄ»³ Y¹	13	Ä ÈÝ³ Œ³
4	„ ëáó³	14	¾ . »Ö³ á³ YÓ
5	Ä ÈÝ³ Œ³	15	¾ í³ »ËáóÄ»³ Ûm
6	Ä ÝB³ YÇ	16	Ä á ë³ İ »ó»ñ
7	¶ ½ÁY¹ ÇÛ³ Û³ ññ	17	¼³ Ûm³ óáóó»ñ
8	„ Á¼mÁéYáóÄÇóY	18	„ ëáó³
9	„ ëáó³	19	Ä ÈÝ³ Œ³

- 5 Որք¹ զինու զաւրութեամբ Հոգւոյն² վառեալք³ ի պատերազմի,
Վանեցին ըզմոլութիւն⁴ հերձուածողաց⁵.
Եւ ի հաւատըս ճըշմարիտս⁶ հաստատեցին ըզտիեզերս.
Բարեպաշտութեամբ սորա⁷,
Քրիստո՛ս, խընայեա՛⁸ ի մեզ:
- 6 Որ շնորհեցեր յաշխարհի թագաւորել մեծին Թէոդոսի⁹,
Եւ կատարեալ ըզկեանըս հաւատով ուղղափառութեան¹⁰,
Վերափոխեցեր¹¹ այսաւր յերկնից թագաւորութիւնդ¹²,
Բարեպաշտութեամբ¹³ սորա¹⁴,
Քրիստո՛ս, խընայեա՛¹⁵ ի մեզ:

[ԿԱՆՈՎՆ ՏՐԴԱՏԱՅ ԹԱԳԱԻՈՐԻՆ]

ԴԶ ՄԿ

- 1 Որ գերագոյն¹⁶ քան ըզբնութիւնս,
Հրաշագործեցեր, Որդի՛ Աստուծոյ,
Առ թագաւորըն¹⁷ Հայաստանեայց.
Գաւազանաւ քո բարկութեան¹⁸
Զյիմարութիւնն¹⁹ յիմաստ փոխարկեալ,
Վասն որոյ մանկունք եկեղեցւոյ²⁰
Յիշատակի սորա աւրհնեն ըզքեզ, Տէ՛ր:
- 2 Որ համանըման²¹ բաբիլացւոցըն²² բըռնաւորին
Ի յանբանից փոխեալ կերպարան,
Յանբանական բըռնութենէն²³ նըլաճելով²⁴ զարքայն մեծ Տըրդատ²⁵.
Վասն որոյ մանկունք եկեղեցւոյ²⁶
Յիշատակի սորա աւրհնեն ըզքեզ, Տէ՛ր:

1 Ǻ áñ
 2 ¼ Ñá· áǺ
 3 Ǻ í ³ é»³ ě
 4 Ǻ ½ǺáǺóǺǺǺóǺǺ
 5 Ǻ¼Ǻ Ñ»ñóǺó³ ÍǺó³ óǺ
 6 Ǻ ×ǺǺ³ ñǺǺ ě
 7 ³ éǺó³
 8 Ǻ ěǺǺ³ Ǻ³
 9 ² ˙°Ǻ ěǺóǺ³ ǺóǺǺóǺǺ Ǻ»ÍǺǺ í Ǻñ¹³ Ǻ ³ Ǻ
 10 Ǻ áǺóǺǺ³ ÷ ³ éǺóǺǺ³ Ǻ ǺǺ
 11 Ǻ í »ñ³ ÷ áǺǺ»ó³ ñ ³ , í »ñ³ ÷ áǺǺ»ó³ Ǻ
 12 ¼ Ǻ³ . ³ ǺǺñǺóǺǺǺóǺǺ
 13 ¼ Ǻ³ ñ»Ǻ³ Ǻ³ ǺǺ áǺǺ»³ ǺǺ ÷ ě Ǻ³ ñ»ě³ ǺǺé[ǺóǺǺ³ ǺǺ ǺǺ]

14 ³ éǺó³
 15 Ǻ ěǺǺ³ Ǻ³
 16 ¼ · »ñ³ · ǺǺǺ
 17 Ǻ Ǻ³ · ³ ǺǺñǺ
 18 ¼ Ǻ³ ñÍ áǺǺ»³ Ǻ ǺǺ
 19 ¼ǺǺ ½ǺǺǺ³ ñǺóǺǺǺóǺǺ
 20 ¼ »Í »ǺóǺǺ
 21 ¼Ǻ Ñ³ Ǻ³ ǺǺǺ Ǻ
 22 ˙¼Ǻ Ǻ³ Ǻ»ě³ ǺóǺóǺǺ ¼ Ǻ³ Ǻ»ě³ ǺóǺóǺǺ
 23 Ǻ ǺéǺǺóǺǺ»ǺǺ
 24 Ǻ ǺǺó³ ×»ǺǺí
 25 ¼ í Ǻñı ³ Ǻ Ǻ í ñ¹³ Ǻ
 26 ¼ »Í »ǺóǺǺ

4 Որ ի ձեռքն մաղթանաց¹ սըրբոյն² Գրիգորի
 Ի մարդկային բնութիւն³ դարձուցեր յանասնեղէն,
 Ի բնութենէն⁴ նորաստեղծեալ զարքայն մեծ Տըրդատ⁵.
 Վասն որոյ մանկուսք եկեղեցւոյ⁶
 Յիշատակի սորա ակրհնեն ըզքեզ, Տէ՛ր:

ԿԱՆՈՎՆ ՊԱՒՂՈՍԻ ԵՒ ՊԵՏՐՈՍԻ⁷

Աւրհ ԴԶ

1 Յընծայ⁸ այսաւր եկեղեցի Աստուծոյ
 Յիշատակաւ սուրբ առաքելոցն՝
 Հաստատեալ ի վերայ վիմին⁹ հաւատոյ,
 Զարդարեալ ի փառքս մարմնացելոյ Բանին:

2 Որ գէտութիւն անճառելւոյ¹⁰ Միածնին
 Յայտնութեամբ Հաւր ի վերուստ դաւանեալ
 Եւ երանականն արժանացեալ շնորհի,
 Վէ՛մ անվանելի¹¹ ի դրաց դըժոխոց:

3 Որ անմարմնոց դասուց հրեղինաց
 Հողեղէն բնութեամբ գերազանցեալ
 Եւ բարձրացեալ ի յերկնային խորանսն,
 Անճառ Բանին արժանաւորեալ:

*

4 Որ գերագոյն ընտրելոց¹² առաքելոցըն դասուց
 Անուանեցեր¹³ լինել գերանելին ըզ Պետրոս
 Գլուխ սուրբ հաւատոյ, հիմն եկեղեցւոյ¹⁴:

5 Որ յառաջագոյն կոչմամբ առաքեցեր զանաւթն¹⁵ ընտրութեան՝
 Յայտնելով աշխարհի զանճառ տնաւրէնութեան քո խորհուրդը.
 Յաւրհնաբանութիւն կոչել զհեթանոսս:

1 Պ ԸՅ ԷԱՅ ԿՅ օ

2 Ա Եճմա՛Մ

3 Պ մԿաօԱՇօԿԵ

4 Ա մԿաօԱ՛ԿՂ

5 Ա ի ին՛Յ ի

6 Կ յԻ յՕ՛ճա՛Ս

7 ՝ՊԱ ԻՅ Կա՛Կ Ե՛՛ ի նա՛ԵՇ յ՛՛ Ե՛՛ օճա՛ԵՇ , Ի՛՛ Կա՛Կ Եճմա՛Մ
 Ե՛՛ ի նա՛ԵՇ յ՛՛ օճա՛ԵՇ Կ Ի՛՛ Կա՛Կ Կ՛ Ե՛՛ ի նա՛ԵՇ յ՛՛ օ՛-
 Օ՛՛՛՛ Կ Ի՛՛ Կա՛Կ Ե՛՛ճա՛Ս Ե՛՛ Ե՛՛ յ՛՛՛՛՛ Ե՛՛ ի նա՛ԵՇ յ՛՛ օ՛-
 Օ՛՛՛՛ Ե Ի՛՛ Կա՛Կ Կ՛ Ե՛՛ճա՛Ս Ե՛՛ Ե՛՛ յ՛՛՛՛՛ Ե՛՛ ի նա՛ԵՇ յ՛՛ Ե՛՛

Օ՛՛՛՛՛

8 Կ օԿԻ՛՛

9 ՝Պ , օԿԿԱԱ ի ՇՍՇ

10 ՝ օԿԱԱ՛ Ե՛՛ Կ՛՛ Ե՛՛ Ե՛՛՛՛՛ Ե՛՛ Կ՛՛ Ե՛՛ Ե՛՛՛՛՛

11 Կ յ՛ Կա՛ճ Կ՛՛՛՛

12 Կ ԱԿ՛ ին՛՛՛՛՛՛՛

13 Կ յ՛ ԿԱճ՛ Կ՛՛՛՛՛

14 Կ յ՛՛՛՛՛ օ՛՛՛՛՛

15 Կ յ՛ Կ՛ օԱ

- 6 Որ երկոքումբ¹ ընտրելովք լուսաւորչաւքն աշխարհի
Հաստատեցեր զեկեղեցի քո, Քրիստո՛ս,
Մաղթանաւք² սոցա խընայեա՛ ի մեզ:

ՄԿ ստեղ

- 7 Որ արփիահրաշ լուսոյ ծագմամբ
Պայծառացոյց³ ըզտիեզերս անճառապէս.
Լոյսն⁴, որ ի Հաւրէ առաքեցաւ,
Առաքելական քարոզութեամբ սրբբոյն Պետրոսի՛
Հրաւիրելով ի լոյսն անըստուեր:

- 8 Որ ի հեղձական մեղաց ծովէս
Վերաբերեաց ըզհողեղէն բնութիւնս ի կեանս.
Բանն, որ ի յերկրի երեւեցաւ,
Ուռկանաւ աւետարանի սրբբոյն Պետրոսի՛
Հրաւիրելով ի լոյսն անըստուեր:

Որ յառաջ գուշակելով

Մահուն իւրոյ լինել կըցորդ⁵ արեամբ⁶ խաչին.

Գառն, որ եբարձ ըզմեղըս մեր,

Ըմպել⁷ զբաժակ չարչարանաց սրբբոյն Պետրոսի՛

Ժառանգելով⁸ ըզկեանս⁹ անվախճան¹⁰:

Հմբ

- 9 Որ անպարագիրն է յէութեան,
Պարածածկեալ արփիափայլ ճառագայթիւք,
Լոյսն, որ պայծառ քան զարեգակն,
Արտափայլեալ շուրջանակի սրբբոյն Պաւղոսի՛
Հրաւիրելով ի լոյսն անըստուեր:

- 10 Որ գերագոյն քերովբէից
Վերամբարձեալ ի յերրակի¹¹ խորանս երկնից,
Եւ հրահոսան¹² վըտակացն արբամբ զմայլեալ,
Երրորդութեանն արժանաւորելով տեսեան սուրբըն Պաւղոս՛
Հրաւիրելով ի լոյսն անըստուեր:

1 ¼ »ñĪ áúáðŪü

2 ¶ Ū³ ĒĀ³ Ȳ³ òü ¼ Ū³ ÕĀ³ Ȳüü

3 ¼ á³ Ū³ óáŪ

4 ¼ ĒáðŪĒȲ

5 ¼ Ī óáñ¹

6 Ā³ ñ»³ Ū

7 ´¼¼Ā ĀŪµ»Ē

8 ° Ā³ é³ ȲĪ »ĒáĪ

9 °Ā Ā½Ī »³ ȲéȲ

10 °Ā³ ȲĪ³ ÕĒ×³ Ȳ ¼³ ȲĪ³ Õç³ Ȳ

11 Ā ŪñĪ ñ³ ĪÇ

12 ¼ Ññ³ Ñáé³ ȲÁé

- 11 Որ անաւթ Հոգւոյն¹ ընտրեալ,
Քարոզելով զանունըն Տեառն ի հեթանոսս
եւ կատարեալ զընթացսըն հաւատոյ՝
Պրսակեցաւ հեղմամբ արեանն իւրով²,
Ի Քրիստոսէ ժառանգելով ըզկեանս³ անվախճան⁴:

ԿԱՆՈՎՆ ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ ԵՒ ՅԱԿՈԲՈՒ⁵

Աւրհ⁶ ԴԿ

- 1 Որ էն⁷ յէութեան Որդի⁸ միշտ էէն,
Անեղանելի ծընունդ հայրական,
Զոր ի վերուստ հընչեցին որդիքն Որոտման
եւ յայտնեցին որդւոց⁹ մարդկան զծածկապէս խորհուրդ:

- 2 Բանն անըսկիզբն ի Կուսէն սկըզբնաւորեալ,
Ի յերկրի մարմնով երեւեցաւ,
Զոր տեսին քարոզք Բանին ճըշմարտութեան
եւ ծանուցին տիեզերաց Աստըւած եւ մարդ:

- 3 Իսկապէս Բանն Աստուած միացաւ ի մարմնի,
Անփոփոխ գոլով յէութեան,
Որում եղեն ականատես որդիքն Որոտման
եւ ընդհանուր քարոզեցին զԲանըն մարմին եղեալ:

*

- 4 Որ անմարմին ի Հաւրէ մարմնացար ի Կուսէն,
Թանճրացեալ Բանդ անըմբըռնելի,
Զոր ի մարմնի շաւղափեցին որդիքն Որոտման
եւ հընչեցին ընդ տիեզերս զաւետիս կենաց¹⁰:

- 5 Որ զանտես¹¹ յէից զլոյսդ անտանելի
Պարագրեալ մարմնով ծածկեցեր,
Զոր ի լերինն արտափայլեալ,
Տեսին որդիքն Որոտման.
Եւ մաքրեցան անճառ տեսլեամբ գերապանծ լուսոյն:

1	¾ N`a. aU`	Y`a`o »o U`o I` a`i ma`o	
2	´¶`o¼A` C`o`n`a`l`	6	o` a`C`u`
3	o` A`l`i` »³ Y`e`Y`e` A` A`l`i` »³ Y`e`Y`	7	¾ »Y`Y`
4	¶¾`³ Y`i` » O`x`³ Y`	8	¾ a`n`¹ C`Y`
5	¶ I`³ Y`a`Y` U`a`i` N`³ Y`a`o` »o` U`³ I` a`i` m`³ ´A` U`³ I` a`i` ma`o` ¼`	9	¾ a`n`¹ a`o`
	I`³ Y`[a`i` Y`] U`a`N`³ Y`a`o` »o` U`³ I` a`m`³ ¾ I`³ Y`a`Y` U`a`N`³ Y`Y`a`o`	10	¾ I`³ »Y`³ o`Y`
	»o` U`³ I` a`m`³ U` a`n`¹ a`o`Y` a`n`a`i` U`³ Y` A` I`³ Y`a`i` Y` U`a`N`³ Y`-	11	¾ ½³ Y`i` »e`¹

6 Որ կենարար բանիւ քո անմահացեալք
 Եւ մահու եղեն գերազանց,
 Յանձն առին ըմպել¹ զբաժակ չարչարանաց ընդ քեզ,
 Զի ընկալցին ի քէն ըզփառս անվախճան² կենացն³:

ԿԱՆՈՎՆ ԵՒԹԱՆԱՍՈՒՆ ԵՒ ԵՐԿՈՒ ԱՌԱՔԵԼՈՅՆ⁴

Աւրհ ԴԿ

1 Իմաստութիւն երկնային⁵ իջեալ ի վերուստ,
 Ժողովել⁶ զընտրեալսն ի սկըզբանէ⁷ զյիմարս աշխարհի
 Եւ լըցեր⁸ լուսով քո իմաստութեան,
 Հալածել սոքաւք⁹ ըզխաւարն անգիտութեան ի մէջ.
 Աղաչանաւք սոցա խնայեա¹⁰ ի մեզ,
 Մարդասէ՛ր Փըրկիչ¹¹:

2 Ի ծովու ճանապարհորդեալ անհետ ընթացիւք
 Ի ծովակէ կոչեցեր զորսորդս¹²
 Անբանից կենդանեաց ի մահ,
 Զի ի ծովէ աշխարհի որսայցեն¹³ ըզբանականքս¹⁴ ի կեանս¹⁵.
 Աղաչանաւք սոցա խնայեա¹⁶ ի մեզ,
 Մարդասէ՛ր Փըրկիչ¹⁷:

3 Բանաւոր երկրի մըշակդ¹⁸ երկնային¹⁹,
 Որ ետուր ըզսերմըն²⁰ կենաց
 Ի լեզու բանին մըշակաց²¹
 Եւ առաքեցեր սերմանել յոգիս բանաւորաց.
 Աղաչանաւք սոցա խնայեա²² ի մեզ,
 Մարդասէ՛ր Փըրկիչ²³:

1 ¼À ÁÛµ»É
 2 ¼³ Ýí³ Öç³ Ý Â³ Ýí³ Öx³ Ý
 3 օ Ի»Ý³ օ
 4 ¼ Ի³ ñ. »ծÃ³ ÝëáօÝ »օ ˙. ³ Ե³ ù»ÉáօÝ À Ի³ Ýáí Ý Ծ.
 »օ ˙. ³ Ե³ ù»ÉáօÝ À ² Է Բ³ ñ³ Ի³ Ýù Ñ³ Û³ օñչÝ³ Ե³ -
 ù»Éáօ
 5 ¼ »ñԻ Ý³ ԸÝ
 6 ¼¼ ÁáÖáí »³ É Á ÁáÖáí »օ»ñ
 7 ¼ ԵԻ ¼µ³ Ýչ
 8 Á Éօ»ñ
 9 Á Ýáù³ օù
 10 ¼¼ ÉÁÝ³ Թ³ ¼ ÉÝ³ »³
 11 ¼ Á ÷ ñԻ Ըá
 12 ¼ ¼áñëáñ¹
 13 Á áñë³ Թ»ë
 14 Á Á¼µÝ³ Ի³ Ýë
 15 ¼ Ի »³ Ýùë
 16 ¼¼ ÉÁÝ³ Թ³ ¼ ÉÝ³ »³
 17 ¼ Á ÷ ñԻ Ըá
 18 օ ÛÁԲ³ Ի ù¹ Á ÛԲ³ Ի ¹
 19 ¼ »ñԻ Ý³ ԸÝ
 20 ÁÁ Á¼»ñÛÝ
 21 Á ÛԲ³ Ի³ օ
 22 ¼¼ ÉÁÝ³ Թ³ ¼ ÉÝ³ »³
 23 ¼ Á ÷ ñԻ Ըá

*

4 Որ զաւրինակ երկոտասան առաքելոց քոց, Քրիստո՛ս,
 Եւ գեւթանասուն ընտրելոց¹ աշակերտացն
 Յառաջագոյն ծանուցաներ ի թիւ արմաւինեաց²
 Եւ աղբերացըն³ յԱղիմայ՛:
 Աղաչանաւք սոցա խնայեա՛⁴ ի մեզ,
 Մարդասէ՛ր Փրկիչ⁵:

5 Որ շինեցեր ըզտուն քո զԵկեղեցի,
 Իմաստութիւն Հաւր Յիսուս
 Եւ կանգնեցեր⁶ ի սմա սիւնս⁷
 Զեւթնարփեան⁸ Հոգւոյն⁹ զաւրութիւնն¹⁰,
 Եւ առաքեցեր ըզծառայս քո՝ սուրբ զառաքեալսն,
 Կոչել զհեթանոսս,
 Յարբումն ուրախութեան¹¹ խառնեցելոյ բաժակին.
 Աղաչանաւք սոցա խնայեա՛¹² ի մեզ,
 Մարդասէ՛ր Փրկիչ¹³:

6 Որ տիրականդ իշխանութեան
 Հաղորդս արարեր ըզսուրբ զառաքեալսն,
 Կապել եւ արձակել զորդիս մարդկան յերկինս եւ յերկրի¹⁴,
 Եւ աթոռակից լինել քեզ խոստացար,
 Յորժամ նըստիս¹⁵ յաթոռ դատողական.
 Աղաչանաւք սոցա խնայեա՛¹⁶ ի մեզ,
 Մարդասէ՛ր Փրկիչ¹⁷:

Հրց

7 Որ ի Հաւրէ առաքեցար՝
 Ի փրկութիւն¹⁸ ազգի մարդկան,
 Միածին Որդի եւ Բա՛նդ Աստըւած,
 Ըզքեզ բարեբանեմք,
 Աստըւա՛ծ Հարցըն մերոց:

1 Ա՛ Ա՛Կի ն»՝ Է
 2 յ ¼՝ նՍ՝ օ»Յ»՝ օ ¼՝ նՍ՝ օ»Յ՝ օ Ա՛՝ նՍ՝ օ»Յ»՝ օՅ՛
 3 ՛ ¼՝ օմ»ն՝ օՅ՛ Ա՛՝ օմ»օն՝ օՅ՛
 4 Ա՛ Ա՛ Ա՛Կ՝ Թ՝ ¼ ԷՅ՝ »՝
 5 յ Ա՛ + նԻ՛ Շա
 6 ¼ Ի՝ ՅԻ՛ Կ»օ»ն
 7 Ա՛ ԷՇօՅ՛ Ա՛ ԷՇօՅ՛Ա՛
 8 Ա՛ ½»՝ օԱ՛Կ՝ ն+ »՝ Յ՛ յ ½»օԱ՛Կ՝ ն+ ՇՅ՛ ¼ ½Շ՝ օԱ՛Կ՝ ն+
 + »՝ Յ՛
 9 ¼ Նա՛. ա՛Կ՛
 10 յ ¼ ½՝ օնաօԱ՛ՇօՅ՛ Ա՛ ½՝ օնաօԱ՛ՇօՅ՛
 11 Ա՛ ՇՍ՝ Էի՛ աօԱ՛»՝ Յ՛
 12 Ա՛ Ա՛ Ա՛Կ՝ Թ՝ ¼ ԷՅ՝ »՝
 13 յ Ա՛ + նԻ՛ Շա
 14 ¼ Շ Թ՝ նԻ՛ նՇ
 15 ¼ Ա՛ Կի՛ ՇԷ
 16 Ա՛ Ա՛ Ա՛Կ՝ Թ՝ ¼ ԷՅ՝ »՝
 17 յ Ա՛ + նԻ՛ Շա
 18 Ա՛ + նԻ՛ աօԱ՛ՇօՅ՛

- 8 Որ զընտրեալսն ի քէն,
Յառաջ քան ըզլինել աշխարհի,
Առաքեցեր ընդ տիեզերս
Աւետաւոր¹ արքայութեանդ².
Ըզքեզ բարեբանեմք,
Աստըւա՛ծ հարցըն մերոց:
- 9 Որ ըստ մարմնոյ չարչարանացըն քոց
Եղեն կամաւ չարչարակից,
Որոց ի փառսն հայրենի³
Լինել նըման⁴ քեզ խոստացար.
Ըզքեզ բարեբանեմք,
Աստըւա՛ծ հարցըն մերոց:
- Գ
- 10 ԸզՏէ՛ր աւրհնեցէք
Եւ բա՛րձր արարէք ըզնա յաւիտեան:
- 11 Եկեղեցիք հեթանոսաց,
Հաստատեալք⁵ առաքելովքն,
ԶԲանն, որով երկինք հաստատեցան.
Աւրհնեցէ՛ք եւ բա՛րձր արարէք ըզնա յաւիտեան:
- 12 Քահանա՛յք եւ ժողովո՛ւրդք,
Միաբան ձայնիւ երգով
ԶԼոյսըն ճըշմարիտ⁶,
Որ ծագեցաւ առաքելովքն.
Աւրհնեցէ՛ք եւ բա՛րձր արարէք ըզնա յաւիտեան:
- Ող
- 13 Հա՛յր, առաքաւղ⁷ Միածնին,
Որում ետուր յաշխարհի⁸
Զընտրեալս քո ի սկըզբանէ,
Աղաչանաւք սոցա ողորմեա՛ մեզ:
- 14 Փառա՛ցըն Հաւր ճառագայթ,
Որ շնորհեցեր աշխարհի

1 Ա՞ օ»i՞ օ ձանե

2 Ա՞ օ նի՞ս ֆեձԱ»՞ Կ

3 Ա Ն՞ ֆի»ԿՇե

4 Ա ԿՍ՞ Կ

5 ¼ Ն՞ օi՞ օ ձ Ե Ա Ա Ն՞ օi՞ օ ձ Ե

6 Ա յԵՍ՞ ֆՇԿ

7 ՚Պ՞ օ Ա Ա՞ օ օ՞ նաձ

8 Ա Ս՞ ԵԵ՞ ֆ Ն՞ շ

Հուսաւորիչ զառաքեալսն,
Աղաչանաւք սոցա ողորմեա՛ մեզ:

- 15 Կենդանարա՛ր Սուրբ Հոգի,
Որ ի լեզուս բաժանեալ
Հանգեար ի սուրբ առաքեալսն.
Աղաչանաւք սոցա ողորմեա՛ մեզ:

Տէր

- 16 Այսաւր երկնայնոցըն վայր իջեալ,
Տաւնեն ընդ հողեղէնքս
Զյիշատակ սուրբ առաքելոցն¹ Քրիստոսի,
Որք դասեցին ըզմարդիկ ընդ հըրեշտակս՝
Փառաւորելով Սուրբ զԵրրորդութիւնըն² Համագոյ:

- 17 Այսաւր պարակից եղեալ վերնոցն,
Որդիք նոր Սիովնի³,
Ի յիշատակի լեզուացն⁴ հրեղինաց⁵,
Որովք⁶ եղեն ըզգեցեալք⁷ ըզՔրիստոս,
Փառաւորելով Սուրբ զԵրրորդութիւնըն⁸ Համագոյ:

- 18 Այսաւր քահանայք եւ պաշտաւնեայք սուրբ եկեղեցւոյ⁹
Տաւնախըմբեն¹⁰ զյիշատակ լուսոյն ծագողաց¹¹,
Որով¹² մաքրեալք աւծութեամբ Սուրբ Հոգւոյն,
Փառաւորելով Սուրբ զԵրրորդութիւնըն¹³ Համագոյ:

Մկ ստեղ

- 19 Առաքեա՛լք Աստուծոյ,
Ընտրեալք ի սկըզբանէ նախքան զաշխարհս,
Որք արժանի եղէք տեսանել զանտեսըն հրեղինաց,
Բարեխաւսեցէ՛ք առ Տէր
Վասըն մանկանց եկեղեցւոյ¹⁴:

1 ¶ ¼Ä ³ é³ u»Éáó
2 Ä ½»ññáñ¹ áóÄÇóÝÝ
3 ¶ ēÇáÝÇ
4 ¾Ä É»½áó³ ó
5 Ä Ññ»ÖÇÝ³ óÝ
6 Ä áñái
7 Ä Á½» ó»³ É

8 Ä ½»ññáñ¹ áóÄÇóÝÝ
9 ¾ »İ »Ö»óá
10 Ä î ³ óÝ³ ÈÛµ»Ý
11 ¶ ¼¾ÄÄ Í³ . ³ ðÖ³ ó Ä Í³ . áÖ³ óÝ
12 Ä áñái ù
13 Ä ½»ññáñ¹ áóÄÇóÝÝ
14 ¶¾ »İ »Ö»óáÛ

- 20 *Բարեկա՛մք Քրիստոսի,
Հազարապե՛տք աստուածայինըն՝ խորհրդոցն,
Որք ի հոսանուտ մեղաց ծովէս²
Վերածէք զմարդիկ ի կեանս անմահ,
Բարեխաւսեցէ՛ք առ Տէր
Վասըն մանկանց եկեղեցւոյ³:*
- 21 *Գերագոյն⁴ քան ըզբնաւս
Անճառելւոյն⁵ հասէք երանութեան,
Որք ի գալըստեան Տեառն նըստիք⁶
Յերկոտասան աթոռսըն Քրիստոսի,
Բարեխաւսեցէ՛ք առ Տէր
Վասըն մանկանց եկեղեցւոյ⁷:*

ԿԱՆՈՎՆ ՅՈՎՆԱՆՈՒ ՄԱՐԳԱՐԵՒՅԻՑ⁸

Հրց ԴԿ⁹ ստեղ

- 1 *Որ զանճառելի ծածկապէս խորհուրդ
Տնաւրէնութեանըդ քո
Մարգարէիւք տըպաւորեալ ցուցեր,
Աստըւա՛ծ հարցըն մերոց:*
- 2 *Որ զանապական թաղումըն քո յերկրի
Նըշանակեաց Յովնան՝
Ի փոր կիտին¹⁰ պահելով կենդանի՛,
Աստըւա՛ծ հարցըն մերոց:*
- 3 *Որ ըզփրրկական¹¹ քո աւետարանի
Գուշակելով զխորհուրդ,
Նինուէի¹² քարոզէր ապաշխարութիւն՝,
Աստըւա՛ծ հարցըն մերոց:*
- Գ
- 4 *Գործըք Տեառն, ըզՏէ՛ր աւրհնեցէք,
Քաղցրաճայն երգով¹³
Բա՛րճր արարէք յաւիտեան¹⁴:*

1 ¼³ eĩ áo³ Í³ ÇÝÁÝ
2 Ā Íáí ç
3 ¶¼ »İ »Ö»óáŪ
4 ‚ »ñ³ · áŪñ
5 ´¼¼³ Ý×³ é»éáŪ Ā³ Ý×³ é»éáŪ
6 Ā Ýeĩ çÇũ
7 ¶¼ »İ »Ö»óáŪ
8 ‚ , ¼ĀĀ Ū³ ñ·³ ñçÝ ¼ĀĀ³ ÝáÝ ŪáóÝ³ Ýáó Ū³ ñ·³ ñçÝ

9 Ā āÇũ
10 ´¶Ā Ā Ĭçİ ÇÝ ‚ ¼Ā Ĭ »İ ÇÝ
» ՀճԳԳ · Յ՝ՎՆ · Ի՛ 1-10
11 ¼ ½± Áñİ³ Ý³ Ý ¼ Á½± ñİ³ İ³ Ý
12 ¼ ŪÇÝÁóçÇ
» ՀճԳԳ · Յ՝ՎՆ · 1-10
13 ¶Ĭ »ñ· óáí
14 ¼ Á½Ý³ Թ՝ óÇİ »³ Ý

- 5 *Գիշե՛րք, ըզՏէ՛ր ււրհնեցէք,
Որ առաքեաց ողորմութեամբ
Զմարգարէն Յովնան՝
Քարողել նինուէացւոցն՝ ապաշխարութիւն,
Աւրհնեցէ՛ք ընդ գըւարթունս,
Ամենա՛յն ժողովուրդք
Եւ բա՛րձր արարէք ըզՀայրն երկնաւոր:*
- 6 *Աղբե՛րք², ըզՏէ՛ր ււրհնեցէք,
Որ ըմբըռնեաց³ ի փոր կիտին⁴
Զփախուցեալ մարգարէն
Եւ ծանոյց ըզգըթութիւնն⁵
Անարատ պահելով.
Գովեցէ՛ք ընդ սերովբէսն⁶,
Պաշտաւնեա՛յք Քրիստոսի.
Եւ բա՛րձր արարէք զէակից Բանըն Հաւր⁷:*
- 7 *Իսրայէղ⁸ ըզՏէր ււրհնեսցէ,
Որ լըւաւ⁹ մարգարէին
Ի խորոց անդընդոց¹⁰,
Եւ փրկեաց ի դըժոխոց ապականութենէ,
Բարեբանեցէ՛ք ընդ քերովբէսն,
Քահանա՛յք Աստուծոյ.
Եւ բա՛րձր արարէք զփառակից Սուրբ Հոգին:*
- Մեծ**
- 8 *Մարգարէն ի փորոյ կետին աղաղակէր եւ ասէր.
Տէ՛ր, նայեա՛ յիս եւ մի՛ տար զիս հզաւրիս այս՝:*
- 9 *Զայն բարձի ի խորոց անդընդոց առ Աստուած ողորմած,
Եւ ձայն աղաղակի իմոյ հասցէ ի լսելիս քո, Տէ՛ր:*
- 10 *Բարեխաւսութեամբ սուրբ Աստուածածնի եւ միշտ կուսի աղաչեմ.
Տէ՛ր, փրկեա՛ զիս ի յորոգայթէ յաներեւոյթ թշնամւոյն:*
- Ող**
- 11 *Ողորմութեա՛նց բաշխաւղ Քրիստոս,
Որ գըթացար ի քո յարարածս,*

1 ¼ ÝÇÝÁðŁ³ óáóÝ

2 ¼³ ÕµÇðñ

3 ¶| ÁÝµÁéÝ»³ ó

4 ´¶|°¼¼Á İ ĺi ÇÝ , Á İ »i ÇÝ

5 , ¼ Á½. ÁÁáðÁÇðÝ

6 ° è»ñáí µçéÁÝ ¼ èçñáí µçéÝ

7 ¼ Ñûñ

8 ¼À Æèñ³ ǪĒ

9 ¶| Éáð³ ð

10 ° ð Ý¹ áó ¼ ð Ý¹ ÁÝ¹ óáó

» Թ՝ՊՆ՝ Բ՝ 2-4

Գըթա՛ յիս՝ ի մեղաւորս,
Որ ողորմածդ ես յամենայնի:

- 12 Որ ի բարկութեան զողորմութիւն
Յիշեցեր առ քո ստեղծուածս՝,
Յիշեա՛ զիս՝ զմեղաւորս՝,
Որ ողորմածդ ես յամենայնի:

- 13 Որ ի ժամանակեան մերձեալ մահուն
Փըրկեցեր ըզնինուէացիսն՝,
Փըրկեա՛ զմեզ ի հրոյն յաւիտենից,
Որ ողորմածդ ես յամենայնի:

Տէր՝⁴

- 14 Կանխեալ Յովնանու առաքելով
Յանմահութեանց պարգեւողէն՝,⁵
Նինուէի՞ մահաբեր քարոզ:
15 Յահեղ բարբառոյ մարգարէին,
Զարհուրելով թագաւորին,
Խոնարհեալ զիջանէր ի սուգ:
16 Պահաւք պատուիրէր ժողովըրդեանըն՝⁷
Պաղատիլ առ Տէր՝
Խընդրելով զթողութիւն մեղաց:

Տէր

- 17 Ծագեալ առաւաւտ խաղաղութեան
Յանմահարար Տեառնէն.
Եւ զմահու փարատեաց զերկիր՝⁸:
18 Ուստի աւրհնութիւն նոր
Երգէին քեզ, Թագաւո՛ր անմահ,
Փըրկողիդ՝ ի ձեռաց մահու:

1 Պ, ¼ èi » ÕÍ áó³ Í èÝ

2 ¼ Á½Û» Õ³ óáñë

3 ¼ ½ÝÇÝáó¿³ óÇèÝ ; Á½ÝÇÝÁó¿³ óÇèÝ

4 Æ áÇù

5 Պ à³ ñ. » ð³ òÏ¿Ý

6 ¼ ÛÇÝÁó¿Ç

7 ¼ ÁáÏáí Áñ¹ »³ ÝÝ

8 ¼ ½»ñÍ ÇòÏ

9 , ¼ ÷ ÁñÍ³ òÏÇ¹

19 *Ընդ որս եւ զփրկեալքըս¹
Պատուական² արեամբըդ³ քո սրբոյ⁴.
Փրկեա՛, Քրիստո՛ս, ի հրոյն յաւիտենից:*

Տէր⁵

20 *Յովնան մարգարէն
Աղաղակէր նինուէացւոցն⁶.
Ահա՛ երեք աւուրք,
եւ այլ ոչ եւս իցէ նինուէ⁷”:*

21 *Զայնիւ հառաչմամբ
Պաղատէին առ քեզ, գըթա՛ծ.
Փրկեա՛ ըզմեզ
Ի մահառիթ հրաւիրմանէս եւ կեցո՛ւս:*

22 *Բացաւ ընդ լուսոյ առաւաւտուն
Ողորմութեան քո դուռն,
եւ լըւար⁹ ձայնի տղայոց¹⁰ անմեղաց՝
Բիւրաւորաց փրկելով ի մահուանէն:*

23 *Եւ մեք ընդ նոսին
Հայցեմք ի քէն, Փրկի՛չ ողորմած,
Փրկեա՛ ըզմեզ ի սպառնալեաց գեհէնոյն¹¹
Եւ քեզ փառք յաւիտեանս ամէն:*

Մկ ԴԶ¹²

24 *Որ առաքեցեր զՅովնան¹³,
Քարոզել մեծի քաղաքին նինուէի¹⁴,
Յայտնելով զառատ քո զմարդասիրութիւնդ¹⁵.
Ընկա՛լ եւ զիմս¹⁶ ապաշխարութիւն:*

25 *Ելեալ ի կիտէն¹⁷
Երեքաւրեայ թաղմամբ պահելով կենդանի,*

1	¾ ½÷ ÁñĪ »³ ĩuÁè	9	¶ ĩáó³ ñ
2	¾ á³ ĩ Áó³ ĩ³ Ỳ	10	¾ ĩ Ó³ áó
3	¾³ ñ»³ ÛմÁı	11	¶ ı¼AA . »Ñ»ỲóáŸ
4	´¼ éÁñմáŸ¶ éÁñմóáŸ	12	¾ յ Õ ÷ È ¶Ī
5	¾ ĩ շñ ÷ È ŪĪ	13	¶ ı½áı Ỳ³ Ỳ
6	¾ ỲՇՂÁóչ³ óáóŸ Ì ỲՇՂÁóչ³ óóáó	14	յ ՍՇՂÁóչ ¾ ՍՇՂÁóչՇ
7	¾ ՍՇՂÁóչ	15	¶¾ Ū³ ñ¹³ éՇñáóÁՇóŸ
8	¾ ĩ »óóáŸ	16	¾ Á½ՇŪ
		17	¾ ĩ շı շŸ ÌÁ ĩ »ı շŸ

Յաւրինակ թաղման քո եւ յարութեան.
Կեցո՛ւ եւ զիս՝ զմեղաւք ըզմեռեալս՝¹:

26 Որ լըւար ձայնի աղաւթից
Երկոտասան բիւրուց եւ³ մանկանց տըղայոց⁴,
Ներաւղ⁵, գըթա՛ծ եւ երկայնամի՛տ.
Լո՛ւր այժմ եւ⁶ ինձ, որ կարդամս առ քեզ:

Հմբ⁷ ԲԿ

27 Ապաշխարութեամբ ապրեցաւ
Քաղաքըն նինուէացւոց⁸.
Ի⁹ լըսել ձայնի մարգարէին,
Եղեւ թողութիւն մեղաց:

28 Եհաս¹⁰ բանն առ թագաւորն,
Պատուէր¹¹ տայր ժողովըրդեանն.
Ի¹² լըսել ձայնի մարգարէին,
Եղեւ թողութիւն մեղաց:

29 Ի բերանոց¹³ մանկանց տըղայոց¹⁴
Ջարքայն երկնից յաւգնութիւն կոչէին.
Ի¹⁵ լըսել ձայնի մարգարէին,
Եղեւ թողութիւն մեղաց:

ՇԱՐԱԿԱՆ ՍՐԲՈՅՆ ՍԱՐԳՍԻ ԵՒ ՈՐԴԻՈՅ ՆՈՐԱՒ¹⁶

Աւրհ ԱԿ¹⁷

1 Ամենասուրբ Երրորդութեանն¹⁸
Ընտրեա՛լ¹⁹ ծառայ եւ հաւատարիմ,

1 ¼ İ »óðáŮ
 2 ½Ů»Ō³ òùÁë Ů»é»³ Ēë ¼ Ů»Ō³ òù Á½Ů»é»³ Ēë
 3 ¶ āÇù
 4 ¼ i Ō³ áó
 5 ´¶, °¼¾ĀĀ Ý»ñáŌ
 6 ¼ Ēáòñ »ò³ ŮĀŮ
 7 ¶Ā ÑŮµ ÷ È Ůİ
 8 ¼ ÝÇÝĀðç³ óáóÝ
 9 ¼ āÇù
 10 ¶¼ ¾Ń³ è
 11 ¼ à³ i Áðçñ
 12 ¼ Ç çÝç³ İ Ì āÇù

13 ¶, µ»ñ³ ÝáŮ
 14 ¼ i Ō³ áó
 15 ¼Ā āÇù
 16 ´ Բ³ ñ³ İ³ Ý èñմáŮĒ³ è³ ñ· èÇ »ò áñ¹ áŮÝáñ³ Ø³ ñ-
 [i ÇñáèÇ] , Á Բ³ ñ³ İ³ Ý èñմáŮĒ³ è³ ñ· èÇ ½³ òñ³ -
 i³ ñÇÝ ¼ Բ³ ñ³ İ³ Ý èñմáŮĒ³ è³ ñ· èÇ »ò áñ¹ áŮ¼ İ³ -
 ÝáÝ èñմáŮĒ³ è³ ñ· èÇ ½³ òñ³ i³ ñÇ »ò áñ¹ á Ýáñ³
 Ø³ ñi ÇñáèÇ Ā İ³ Ýáí Ý èñմáŮĒ³ è³ ñ· èÇ ½³ òñ³ i³ -
 ñÇÝ
 17 ² ´ °Ā āÇù ² òñŃ ² İ ¼ĀĀ āÇù ² òñŃ ¼ ² İ ðŮµ
 18 ½ »ññáñ¹ áðĀ»³ Ý
 19 ¼ ÁÝ¹ ñ»³ É ¼ ÁÝi ñ»³ É ÷ È³ ½ÝÇð

Յաղթա՛ւղ¹ սպառազէն եւ քա՛ջ նահատակ,
 Երազահա՛ւս² սուրբըդ³ Սարգիս, շնորհա՛ց⁴ աւթեւան⁵.
 Բարեխա՛ւս⁶ լեր առ Քրիստոս⁷
 Վասն անձանց մերոց:

2 Թագաւորին երկնաւորի
 Սո՛ւրբ զաւրապետ⁸ եւ մենամարտիկ,
 Սիրով անմահին խաչեալ⁹ յաշխարհի¹⁰,
 Երազահա՛ւս¹¹ սուրբըդ¹² Սարգիս՝ խաչիւ պըսակեալ¹³,
 Բարեխա՛ւս¹⁴ լեր առ Քրիստոս¹⁵
 Վասն անձանց մերոց:

3 Արեգականն արդարութեան
 Մե՛ծ կարապետ, պայծա՛ն արուեսեակ¹⁶,
 Տոլացեալ¹⁷ յարեւմըտից ի յելս արեւու,
 Երազահա՛ւս¹⁸ սուրբըդ¹⁹ Սարգիս, անշէ՛ջ ճառագայթ.
 Բարեխա՛ւս²⁰ լեր առ Քրիստոս²¹
 Վասն անձանց մերոց:

4 Աւետաւոր Հայոց²² մեծաց
 Դիմեալ ի մէջ երկրի ի հիւսիսոյ²³,
 Հողմ²⁴ հարաւոյ ի²⁵ դաշտ²⁶ ծաղկածին,
 Երազահա՛ւս²⁷ սուրբըդ²⁸ Սարգիս, տո՛ւնկ անմահութեան.
 Բարեխա՛ւս²⁹ լեր առ Քրիստոս³⁰
 Վասն անձանց մերոց:

5 ³¹Առաքելական զինու վառեալ՝
 Մըտեր ի մեծ հանդէս քաջութեան³²,

1 ՚, օ¼¼ĀĀ Թ ǾĀaǾ
 2 , ¼¼ ³ ĩ³ . ³ ĩ³ Ǿ ³ » ĩ³ . ³ ĩ³ Ū
 3 ¼ ǾáǾñմÁí
 4 Ā ԵŸáñÑ³ օŸ
 5 ՚, օ¼ ³ ǾĀ»Ǿ³ Ÿ ĀĀ ³ ǾĀ»í³ Ÿ
 6 ՚ օ¼Ā մ³ ñ»Ē³ ǾǾ
 7 , Ā մ³ ñ»Ē³ ǾǾ Խ»ñ ³ Ǿ օñՇǾí ǾǾ ÷ Ē ³ Ǿ օñՇǾí ǾǾ
 մ³ ñ»Ē³ ǾǾ»³
 8 ՚, օ¼ĀĀ ½³ Ǿñ³ Ǿ Ǿ»í
 9 ¼ Ē³ Ǿ»Ē
 10 օ ³ ԵĒ³ ñÑՇ
 11 , ¼ ³ ĩ³ . ³ ĩ³ Ǿ ³ » ĩ³ . ³ ĩ³ Ū
 12 ¼ ǾáǾñմÁí
 13 ¼ Ǿ ÁǾ» Ÿ »Ē
 14 ՚ օ¼Ā մ³ ñ»Ē³ ǾǾ
 15 , Ā մ³ ñ»Ē³ ǾǾ Խ»ñ ³ Ǿ օñՇǾí ǾǾ ÷ Ē ³ Ǿ օñՇǾí ǾǾ
 մ³ ñ»Ē³ ǾǾ»³
 16 , [³ ñ]ǾǾǾ»³ Ÿ օ ³ ñՇǾǾ»³ Ÿ ¼ ³ ĩ³ ǾǾ»³ Ÿ
 17 օ օ³ ǾԲ³ օ»³ Ǿ
 18 , ³ ĩ³ . ³ ĩ³ Ǿ ³ » ĩ³ . ³ ĩ³ Ū¼ ³ í »Ÿ³ ĩ³ Ǿ
 19 ¼ ǾáǾñմÁí
 20 ՚ օ¼Ā մ³ ñ»Ē³ ǾǾ
 21 , մ³ ñ»Ē³ ǾǾ Խ»ñ ³ Ǿ օñՇǾí ǾǾ ÷ Ē ³ Ǿ օñՇǾí ǾǾ
 մ³ ñ»Ē³ ǾǾ»³
 22 ¼ ĩ³ Ǿó
 23 օ ÑǾǾǾǾǾǾǾ ¼ Շ ŪՇՇ »ñí ñՇ ¹ՇŪ»³ Ǿ Շ ÑՇǾǾǾ Ā
 ÑՇǾǾǾǾǾǾ
 24 ՚, օ ÑǾǾŪÁŸ ¼ ÑǾǾáí ¼Ā ÑǾǾŪáí
 25 , Ā ǾՇŪ
 26 , Ā ¹³ Եí Á¹
 27 , ¼¼ ³ ĩ³ . ³ ĩ³ Ǿ
 28 ¼ ǾáǾñմÁí
 29 ՚ օ¼Ā մ³ ñ»Ē³ ǾǾ
 30 , Ā ³ ñ»Ē³ ǾǾ Խ»ñ ³ Ǿ օñՇǾí ǾǾ ÷ Ē ³ Ǿ օñՇǾí ǾǾ
 մ³ ñ»Ē³ ǾǾ»³
 31 օ ǾՇŪ í ǾǾŸ 5
 32 ՚ Ā ù³ ՇǾǾĀ»³ Ūմ

- 9 Սաղաւարտ¹ յուսոյ անմահ Բանին²,
 Եղեալ ի գլուխ մերոյ³ իշխանին⁴,
 Սուսե՛ր աջոյ⁵, վահա՛ն հաւատոյ
 Քրիստոսասէր զաւրաց⁶ եւ զաւրապետաց⁷,
 Երագահա՛ւ⁸ սուրբը⁹ Սարգիս,
 Ամո՛ւր պարիսպ ընտիր¹⁰ հեծելոց¹¹.
 Բարեխա՛ւ¹² լեր առ Քրիստոս¹³
 Վասն անձանց մերոց:

- 10 Խաչաչարչար սուրբ դիտապետ
 Նըշանագործ¹⁴ անուամբ ի խաչ եւ յեկեղեցի,
 Առաւել պայծառ ի գլուխըս Գագա[յ],
 Ի գագաթան տեղոջն¹⁵ արհեսեալ¹⁶ մեծին¹⁷ Մեսրոպայ¹⁸.
 Երագահա՛ւ¹⁹ սուրբը²⁰ Սարգիս, բագնա՛ց²¹ կործանիչ²².
 Բարեխա՛ւ²³ լեր առ Քրիստոս
 Վասն անձանց մերոց:

ԵՐԳ ԲՈՒՆ ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆԻՆ²⁴.

ԱՌԱՋԻՆ ԿԻՒՐԱԿԵՒՆ ԱՂՈՒՀԱՑԻՑԸ²⁵ ՏԵԱՌՆ ՆԵՐՍԻՍԻ²⁶ ԱՍԱՑԵԱԼ²⁷

Ա.ԼՐ ԴԿ²⁸

- 1 Բանն, որ ընդ Հաւր յէութեան
 եւ համագոյ²⁹ Սուրբ³⁰ Հոգևոյն³¹.
 Ըզպատկերն իւրական
 Խառնեալ ընդ հողանիւթ բընութեանս,

1 °ĀĀ ē³ ó³ ð³ ñ¹
 2 Ā āÇù³ ³ YÛ³ Ñ̄ ³ μ³ YÇY
 3 ¼ āÇù
 4 ˘ ÇBĒ³ Y³ óY , Ā Û»ñáó ÇBĒ³ Y³ ó ¼ ĪÇBĒ³ YÇY ¼ ÇBĒ³ Y³ ó
 5 ¼³ çāŪ ÷ Ē ÁY¹ Û¿Ç
 6 ˘ °ĀĀ ½³ ðñ³ á ó
 7 ˘ °ĀĀ ½³ ðñ³ á »ì³ ó ¼ ùñÇēī áē³ ē¿ñ ½³ ðñ³ ó »ð ½³ ðñ³ á »ì³ ó ÷ Ē Ñá. áí ēñáí ½³ ðñ³ ó»³ É Ç á³ ì³ »ñ³ ¼ŪÇ
 8 ,³ ñ³ .³ Ñ³ ē ¼¼³ ì³ »Y³ Ñ³ ē
 9 ¼ ēáðñμÁì
 10 ° ÁY¹ Çñ ¼Ā ÁY¹ ì¿Ū
 11 ¼ ĀĀBŸ³ ŪáŪY
 12 ˘ °¼Ā μ³ ñ»Ē³ ðē
 13 , Ā μ³ ñ»Ē³ ðē Ēñ³ é òñÇēī áē ÷ Ē³ é òñÇēī áē μ³ ñ»Ē³ ðē»³
 14 ¼ YĀB³ Y³ . áñĪ ÷ Ē. ÷³ é³ ðáñ»³ É
 15 ˘ Ā ì³ »Ōóáč ° ì³ »ŌáčY ¼Ā ì³ »Ōáč
 16 ˘ , °¼ĀĀ³ ðñNŸ³ É
 17 ˘ , °¼¼ĀĀ Ū»ĪÇY ÷ Ē ēñμáŪY
 17 ˘ Ā Ø»ēñáí á³ ¼Ā Ø»ēñáí μ³ Ū
 19 ,³ ñ³ .³ Ñ³ ē ° »ñ³ .³ Ñ³ Ū¼³ ì³ »Y³ Ñ³ ē
 20 ¼ ēáðñμÁì
 21 ˘ °Ā μ³ . Y»³ ó
 22 ¼ μ³ . Y³ ó Ī áñĪ³ YÇā ÷ Ē³ Ūáðñ á³ ñÇēŪ ÁY¹ ì¿Ū ĀĀBŸ³ ŪáŪY ¼ ÁY¹ ñ»³ É ì ÁĪ³ ÷ ñĪáčY ŪÇēáðēÇ Ā . »ñ»³ ó ¼³ ì³ Çā
 23 ˘ °¼Ā μ³ ñ»Ē³ ðē
 24 ¼ μ³ ñ»Ī»Y¹ YÇY Ā μ³ ñ»Ī»Y¹³ YÇ
 25 ˘ Ā³ ŌáðN³ óÇó
 26 Ā Ū»ñē»ēÇ
 27 ¶ Ī³ YáY máðY ˘³ ñ»Ī»Y¹³ YÇY.³ é³ ÇÇ ĪÇñ³ Ī¿ÇY³ ŌáðN³ óÇóY , ì³ éY Ū»ñē¿ēÇ³ é³ ó»³ É »ñ- máðY ˘³ ñ»Ī»Y¹³ YÇY.³ é³ ÇÇ ĪÇðñ³ Ī¿Ç³ ŌóÇó ¼ ì³ éY Ū»ñēÇēÇ ð³ áó Ī³ ĀáŌÇĪ áēÇ³ é³ ó»³ É ˘ áðY ˘³ ñ»Ī»Y¹³ Y ĪÇñ³ Ī¿ÇY
 28 ¼ , Ī ÷ Ē. ¶Ī
 29 ¶ Ñ³ Ū³ . óáŪ
 30 , Yáðñμ ÷ Ē ēáðñμ
 31 ¼ Ñá. áŪY

*Զոր զարդարեալ փառաւք
Եդ ի դրախտին փափկութեան:*

2 *Յորում ցընծայր զուարճացեալ¹
Անտրխրական խընդութեամբ,
Քանզի զԱստուած տեսանէր
Միշտ խոնարհեալ ի դրախտին,
Յորմէ զլուսոյն ճառագայթ
Տըպաւորէր ի յինքեան²:*

3 *Վասն որոյ աղաչեա՛,
Մա՛յր Աստուծոյ Մարիամ,
Զմիածին քո զՈրդին,
Զի չնորհեսցէ ըստ³ աւագակին
Ժառանգել վերըստին մեզ
Ըզդրախտին վայելչութիւն⁴:*

*

4 *Այսաւր յաւրինակ նախաստեղծին Ադամայ.
Որ ի դրախտին փափկութեան
Ուրախանայր ընդ հրեշտակս.
Յընծասցուք եւ մեք ի յաւրհնութիւնս հոգեւորս:*

5 *Այսաւր ի խորհուրդ աստուածաստեղծ նախահաւրն,
Որ ի պըտղոյն⁵ Ադինայ⁶
Ճաշակելով զուարճանայր,
Ճաշակեսցուք եւ մեք զպատուիրանս⁷ Աստուծոյ:*

6 *Այսաւր ի տիպ պատմուճանին առաջնոյ⁸,
Որով պըճնեալ զարդարիւր
Ի փառքս մարդն առաջին,
Զարդարեսցուք եւ մեք աստուածային աւրինաւք⁹:*

7 *Յընծա՛, Մարիա՛մ,
Արեգականն արդարութեան արեւելք¹⁰,
Եւ աղաչեա՛ զառ ի քէն ծընեալն Աստուած վասըն մեր,
Զի դարձուսցէ վերըստին զմեզ
Ի դրախտին ժառանգութիւն¹¹:*

1 ՊՊ ¼ ½Áó³ ñ×³ ó»³ É
2 ¼ ŪŪŪ»³ Ý
3 ² ´ Պ, ¼ ¼ĀĀ ëi
4 ¼ i³ Ū»áóÁÇóŸŸ
5 Պ, á Ái ŌóáŪ
6 Պº ² ¹ »Ÿ³

7 ¼, ° Á½á³ i áóÇñ³ Ýë
8 ° ³ é³ çŸáŪŸ
9 ¼³ óñÇŸ³ óŪŸ
10 ¼³ ñ»ó»³ ĩñ
11 ¼ Á³ é³ Ý. áóÁÇóŸŸ

Հրց Ա.Ձ

- 8 *Ուրախացի՛ր, Եկեղեցի՛ Քրիստոսի.
Փըրկական տնաւրէնութեամբ
Մարմնացելոյն¹ ի Կուսէն վասըն քո.
Աստուծոյ Հարցըն մերոց:*
- 9 *Այսաւր ցընծան որդիք Ադամայ,
Քանզի որ ի սկըզբանն² աւրինադիր պահոցն
Ի դրախտին վասըն մեր
Պահել մարմնով յանձն առնու.
Աստըւա՛ծ Հարցըն մերոց:*
- 10 *Այսաւր երկրորդ Ադամ
Վասն առաջնոյն անճաշակ լինելով
Ըզճաշակաց պըտղոյն³ քաւել ըզպարտիս.
Աստըւա՛ծ Հարցըն մերոց:*
- Գ
- 11 *ԸզՏէ՛ր աւրհնեցէք,
Բա՛րճր արարէք ըզնա յաւիտեան:*
- 12 *Որ ըստ պահոց քառասնաւրեայ Փըրկողին⁴
Պահելով Հարսնացեալ Եկեղեցի,
Ձի մըտցէ ի յառագաստ ընդ Փեսային⁵ յարուցելոյ⁶,
Բա՛րճր արարէք ըզնա յաւիտեան:*
- 13 *Եկա՛յք, հաւատացեա՛լըք Քրիստոսի,
Յընծութեամբ պահեսցուք
Ընդ անմահին մահու մեռանելով մեղաց,
Ձի յարութեամբ նորա կենդանացուք արդարութեամբ,
Բա՛րճր արարէք ըզնա յաւիտեան:*
- Մեծ
- 14 *Որ ընտրեցար ի սկըզբանէ,
Անապահա՛ն կոյս Մարիամ,
Լինել տաճար սըրբութեան*

1 Պ ՍՅ ոՍՅՅ օ»եօա՛՛

2 ՛ ե՛՛ Ա՛՛՛ Յ

3 Պ ա՛ Ա՛ Օճա՛՛

4 Պ ÷ Ան՛՛ օճՅ՛ , ÷ ն՛՛ աճՅ՛

5 ¾ ÷ »ե՛՛ Յ՛

6 Ա ՍՅ նաճօ»եօա՛՛

Անճառ լուսոյն, որ ի Հաւրէ.
Առ նա միշտ բարեխաւսեա՛
Կեցուցանել ըզմեզ:

- 15 Որ առ ի քէն երկրորդ Ադամ
Վասն առաջնոյն յանցանաց,
Բնութեամբ մերով պահելով,
Ըզմահաբեր պըտողոյն¹ լուծեալ զպատրանս.
Առ նա միշտ բարեխաւսեա՛
Կեցուցանել ըզմեզ:

- 16 Արդ, աղաչեա՛, մա՛յր Աստուծոյ,
Ըզծնեալն ի քէն վասըն մեր,
Ձի ընդ նըմին պահելով՝
Սուրբ յարութեամբ նորա նորոգեսցուք.
Առ նա միշտ բարեխաւսեա՛
Կեցուցանել ըզմեզ:

Ող

- 17 Թիւնս իմ.
Ողորմեա՛ մեզ², Աստըւա՛ծ:
- 18 Որ զառաջինն
Ոչ պահելով ըզպատուիրանըն³, մեռաք,
Շնորհեցեր քեւ աւրինակ մեզ պատուիրան կենաց
Ձի պահելով կենդանասցուք.
Ողորմեա՛ մեզ, Աստըւա՛ծ:
- 19 Որ ի խորհուրդ քո կամաւոր մահուանն⁴
Եկեղեցի քո, Քրիստո՛ս,
Մեռանելով աւրինաց մեղաց,
Ձի յարուցեալ ընդ քեզ
Նորոգեսցի ի փառս.
Ողորմեա՛ մեզ, Աստըւա՛ծ:

Տէր

- 20 Ի բարձանց.
Փա՛ռք յարութեան քո, Տէ՛ր:

1 ¶ a Ái ŌoáŸ ¼ a i ŌaŸ

2 ¶ , ° ÇYŌ , Ç ƒaöe³ Yöe³ Ü»½ AA Ç ƒaöe³ Yöe³ ÇYŌ

3 , A¼a³ i áoñ³ YŸ ¼ A¼a³ i ÁoÇñ³ YÁY

4 , ¼AA Ü³ Ñaö³ Y

- 21 *Որ տրբտմական չարչարանաց
Խաչի քո, Քրիստո՛ս,
Եկեղեցի հեթանոսաց
Չարչարակից գոլով քեզ
Սըրբութեամբ¹ պահաւք².
Փա՛ռք յարութեան քո, Տէ՛ր:*
- 22 *Տո՛ւր մեզ, Տէ՛ր, մահու քո նըմանել
Մեռելութեամբ մեղաց,
Ձի եւ կենաց քոց հաղորդել,
Արժանասցուք կենդանարար արքայութեանդ.
Փա՛ռք յարութեան քո, Տէ՛ր:*

ՇԱՐԱԿԱՆ³ ՍՐԲՈՅՆ⁴ ԹԷՆՈՂՈՐՈՍԻ ԶԱԻՐԱՎԱՐԻ⁵

Մկ ԴԶ⁶

- 1 *Որ ընտրեցեր⁷ ի սկզբանէ
Ձհածոյ եղեալսն ի մարդկանէ,
Որ եւ զինուորեալ⁸ քեզ Թէոդորոս,
Ձոր խառնեցեր ի դասս երկնաւոր զաւրացդ.
Աղաչանաւք սորա կեցո՛ ըզմեզ,
Քրիստո՛ս թագաւոր:*
- 2 *Որ յաւրինակ աներեւոյթ վիշապ աւճին,
Ձոր եւ կոխել⁹ հրամայեցեր¹⁰,
Արիաբար Թէոդորոս զերեւելի
Գլուխ վիշապին խորտակեաց
Քոյով¹¹ զաւրութեամբդ.
Աղաչանաւք սորա կեցո՛ ըզմեզ,
Քրիստո՛ս թագաւոր:*
- 3 *Որ ըզհուրն արկեալ յերկիր
Բորբոքեցեր յոգիս սըրբոյն¹² Թէոդորոսի,
Որ եւ ըզտաճար¹³ լուցեալ ըզկուոցն*

---

1 ¼ ēñμáóĀ»³ Ûμ
 2 ¼ á³ Ñáí ù
 3 ¼ Ĩ³ ÝáÝ ÷ È ß³ ñ³ Ĩ³ Ý
 4 ĀĀ āÇù
 5 Ā ½³ óñ³ í³ ñÇÝ Ā ¼ÇÝ³ óáñÇ
 6 Ā ¼ ò ÷ È ¼ Ĩ
 7 ¼ ÁÝ¹ ñ»ó»ñ
 8 ¼ ¼ÇÝĀóáñ»³ Ē
 9 ¼ Ĩ áĒ»³ Ē
 10 ¼ Ññ³ Û³ Û»óçñ
 11 ¼ ùááí
 12 ¼ Ĩ, Ā ēñμáĀ
 13 ¼ ¼ÇÝĀ Á½³ ÷ x³ ñÝ ¼ Ĩ½³ ÷ x³ ñÁÝ

Եւ մատոյց զանձն ողջակէզ,
 Քեզ պատարագ ընդունելի.
 Աղաչանաւք սորա կեցո՛ ըզմեզ,
 Քրիստո՛ս թագաւոր:

ԿԱՆՈՎՆ¹ ԵՐԿՐՈՐԴ ԿԻՒՐԱԿԷԻ ԱՂՈՒՀԱՑԻՑ²

Աւրհ ԴԶ

- 1 Որ զաւրէնըս սրբութեան պահոց
 Նախ ի դրախտին աւանդեցեր,
 Զոր ոչ պահելով նախաստեղծիցըն ճաշակմամբ պըտղոյն
 Ճաշակեցին ըզդառնութիւն մեղաց եւ մահու,
 Վասն որոյ շնորհեա՛ մեզ, Տէ՛ր,
 Ճաշակել ըզքաղցրութիւն
 Քոց պատուիրանաց³:
- 2 Որ զանագան վիրաւք մեղաց
 Հարաք յոգիս ի թըշնամոյն⁴
 Եւ ի բազմապատիկ հիւանդութիւնս⁵
 Կարաւտացաք մարդասիրիդ
 Բառնալոյ ըզցաւըս մեր,
 Վասն որոյ բըժըշկեա՛ ըզմեզ,
 Քրիստո՛ս, որպէս մարդասէր:
- 3 Որ եկիր⁶ ի փըրկութիւն մարդկան
 Ծնընդեամբ կուսին Մարիամու.
 Եւ կենդանարար քո յարութեամբդ
 Հրաւիրեցեր ըզմահացեալքս
 Ի յարութիւն անմահութեան.
 Վասն որոյ աղաչանաւք մաւր քո
 Կեցո՛ զմեզ, Փըրկի՛ չ:
- *
- 4 Որ գերագոյն փառաւք բարձրացուցեր
 Զմանկունս⁷ Եկեղեցւոյ⁸ քո, Քրիստո՛ս,
 Խոնարհութեան քո ճանապարհաւ

1 ¶ Ĭ³ YáY

2 ¼ ÚáñÇY °ñĬ ñáñ¹ Ĭ Çñ³ Ĭ շÇY ² 0óÇóY

3 ¼ á³ Ĭ ÁóÇñ³ Y³ ó

4 ¼ ÁÁBÝ³ ÚáŶ

5 ¼ ÑÇó³ Y¹ áóÁÇóYéY

6 ° շĬ Çñ

7 ¼ ¼Ŭ³ Y. áóYé

8 ¼ »Ĭ »Ŭ»óá

Առաջնորդելով ի յերկնային¹ վարըս հրեշտակաց.
Աղաչեմք², առաջնորդեա՛ մեզ, Տէ՛ր, ի յարդարութիւն:

5 Որ զդառնութեան պըտղոյն³ ճաշակն,
Որով մեռաք արդարութեան,
Պահելով քո քառասնաւրեայ,
Փոխեցեր ի քաղցրագոյն ակրինաց քոց ճաշակումն.
Աղաչեմք, արբո՛ւ մեզ, Տէ՛ր,
Զուրախարար սիրոյ քո բաժակ⁵:

6 Որ անապական ծնընդեամբը⁶ քո
Լուծեր գերկունըս նախամաւրն.
Մարիա՛մ, մա՛յր Աստուծոյ,
Բարեխաւսեա՛ առ միածին Որդին
Լուծանել զկապանըս մեղաց մերոց
Եւ աղաչեա՛ փըրկել զանձինըս մեր ի փորձութենէ:

Հրց ԱԿ

7 Որ յառաջ քան զյաւիտեանս,
Անժամանակ ծընեալ ի Հաւրէ,
Անճառելի Բանդ Աստըլած,
Որով եղեն⁷ երկինք եւ երկիր.
Աւրհնեմք ըզքեզ,
Աստըլա՛ծ հարցըն մերոց:

8 Որ ի պատկեր աստուածութեանը քո
Զարդարեցեր ըզմարդն առաջին,
Եւ ըզպատուիրանն⁸ ոչ պահելով՝
Դարձաւ ի հող,
Ընդ մահու անկեալ թազաւորութիւն⁹.
Աւրհնեմք ըզքեզ,
Աստըլա՛ծ հարցըն մերոց:

9 Որ զգըթութիւն արարչական սիրոյ քո
Ոչ դարձուցեր յորդուոց¹⁰ Աղամայ,
Այլ շնորհեցեր¹¹ ըզյոյս

1 օ՜Պ օ՛նի ԿՅ ՇԿ
2 օ՛ Յ օ՛ճ օ՛ճ
3 Պ օ՛ օ՛նի օ՛ճ
4 Պ օ՛ իմօ՛ն
5 Ա օ՛ն օ՛ն օ՛ն
6 օ՛ն օ՛ն օ՛ն օ՛ն

7 օ՛ն օ՛ն
8 օ՛ն օ՛ն օ՛ն օ՛ն
9 օ՛ն օ՛ն օ՛ն օ՛ն օ՛ն օ՛ն
10 օ՛ն օ՛ն
11 օ՛ն օ՛ն օ՛ն օ՛ն

Անդրէն դառնալոյ ի կեանս,
Որով զԵնովք յանմահութիւն վերափոխեցեր.
Աւրհնեմք ըզքեզ,
Աստըւա՛ծ հարցըն մերոց:

Գ

- 10 ԸզՏէ՛ր աւրհնեցէք,
Բա՛րճր արարէք ըզնա յաւիտեան:
- 11 Ընդ նախահաւրըն տրրտմութեան¹,
Որ վասն ելիցն ի դրախտէն կենաց,
Ընկալցուք եւ մեք
Ըզտրրտմութիւն ապաշխարութեան,
Զի յարութեամբըն Քրիստոսի
Արժանասցուք մըտից դրախտին եկեղեցւոյ².
Բա՛րճր արարէք ըզնա յաւիտեան:
- 12 Ընդ Ենովսա նահապետին,
Որ յուսացաւ կոչել զանուն Տեառն Աստուծոյ,
Յուսասցուք եւ մեք յարութեամբըն Քրիստոսի,
Յառնել նովաւ ի կեանսըն յաւիտենից.
Բա՛րճր արարէք ըզնա յաւիտեան:

ՄԵԾ

- 13 Որ ըզկեանքն անմահարար
Մահկանացու բնութեամբս ի քեզ կրեցեր,
Սո՛ւրբ կոյս Մարիամ,
Որով մեռեալքս, որ յԱդամայ
Կենդանացաք³ յուսով յարութեան⁴,
Առ նա մի՛շտ բարեխաւսեա՛⁵
Վասն անձանց մերոց:
- 14 Որ ըզԲանն անեղական
Զէական էից գոյացութեանց⁶
Անճառաբար ծընար՝ մարմին եղեալ,
Ի փրկութիւն⁷ եղականացս,

1 ¼ ì ñî ÛáôÃ»³ Ý

2 ¼ »İ »Ō»óá

3 ¼ İ »Ý¹³ Ý³ ó³ ù ÷ È İ »Ý¹³ Ý³ èóáòù

4 ¼ ̄̄ ñáôÃ»³ ÝÝ

5 ¼ µ³ ñ»È³ ðè»³

6 ¼ · á³ óáôÃ»³ Ýó

7 ¼ ÷ ñİ áôÃçõÝ

Առ նա մի՛շտ բարեխաւսեա՛
Վասն անձանց մերոց:

- 15 Որ ըզպըտողն ի քէն կենաց
Ընծայեցեր² մեռեալն Ադամայ,
Զորոյ պահաւք քառասնաւրեայ
Քաւեաց զպըտողոյն³ ճաշակումն,
Եւ յանվախճան ըզնոյն վերածեաց ի կեանս⁴,
Առ նա մի՛շտ բարեխաւսեա՛⁵
Վասն անձանց մերոց:

Ող

- 16 Որ առաքեցար ի հայրական ծոցոյ⁶
Ծածկեալ խորհուրդ ընդ Հաւր յաւիտեան,
Եւ առեր մարմին զմեղուցելոյ նախաստեղծին
Յանապական Կուսէն անճառ միութեամբ
Վասըն մերոյ փրկուածեան,
Ողորմեա՛:

- 17 Որ փոխանակ ճաշակացըն
Դառնութեան մահաբեր պըտողոյն⁷
Անճաշակ լինելով քո քառասնաւրեայ,
Քաղցրացուցեր յուսով
Ըզլուծ նոր քո աւրինաց.
Վասըն մերոյ փրկուածեան,
Ողորմեա՛:

- 18 Որ աջակողմ աւազակին
Բացեր ըզդուռն դրախտին կենաց,
Բա՛ց եւ մեզ՝ մեղաւորացս, ողորմութեամբ,
Որք ընդ նրմին գքեզ դաւանեմք,
Տէ՛ր եւ Թագաւո՛ր,
Աղաչեմք ըզքեզ, ողորմեա՛:

Տէր

- 19 Որ անմարմնոց հոգեղինաց
Դասակցեցեր, Քրիստո՛ս, սուրբ գեկեղեցի,

1 ¼ μ³ ñ»È³ ðè»³

2 ° ÁŸÍ³ »ó»ñ ¼ ÁŸÓ³ »ó»ñ

3 ¶ ½à Ái ÕðáŸ ¼ ½à i ÕáŸ

4 ¼ Ç İ »³ Ýè ³ ÝÛ³ Ñè

5 ¼ μ³ ñ»È³ ðè»³

6 ¶ Í áóðáÛ

7 ¶ á Ái ÕðáŸ

*Որք ընդ նոսին համաձայնեալ,
 Փառաւորեմք Սուրբ զերրորդութիւնդ.
 Սերովբէական¹ սրբասացութեամբ
 Երգելով ըզփառս ի բարձունս:*

20 *Որ յաղթեցեր մերով բնութեամբ²
 Ի փորձութեան³ կամակոր աւճին,
 Որով ետուր իշխանութիւն որդւոց⁴ Ադամայ
 Կոխել ըզգլուխ չար վիշապին
 Եւ ընդ երկնայնոցն
 Երգել ըզփառս ի բարձունս:*

21 *Որ գալլըստեամբ քո վերածեր ըզմեզ
 Յաշխարհական մեղաց ծովէս,
 Տըպաւորեալ լըրմամբ ուռկանի
 Վիմին հաւատոյ,
 Զոր ի ծովուն հրաշագործեցեր.
 Երգեմըք քեզ ըզփառս ի բարձունս:*

ՇԱՐԱԿԱՆ ՍՐԲՈՅՆ ԿԻՒՐՂԻ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ⁵

ԳԶ

1 *Մանկո՛ւնըք⁶ նոր Սիովնի⁷,
 Փառաբանի՛չք Սուրբ Երրորդութեանն,
 Այսաւր⁸ ըզյիշատակ սրբոյն Կիւրղի⁹ հայրապետին,
 Տաւնելով¹⁰ այսաւր ընդ զաւրս անմարմնոցն
 Եւ աւրհնեցէ՛ք զՏէր յաւրհնութիւն ի նոր:*

2 *Ի յարկի քում սրբութեան¹¹
 Եւ ի տեղւոջ փառաբանութեան
 Այսաւր¹² ըզյիշատակ սրբոյն Կիւրղի¹³ հայրապետին,
 Տաւնելով¹⁴ այսաւր ընդ զաւրս անմարմնոցն
 Եւ աւրհնեցէ՛ք զՏէր յաւրհնութիւն ի նոր:*

1 ˆ ¼ eñáí µç³ Ì³ Ý
 2 ¼ µÁÝáóĀ»³ Ûµ
 3 ˆ ÷ áñóáóĀ»³ ÝÝ
 4 °¼ áñ¹ áó
 5 ¼ Þ³ ñ³ Ì³ Ý eñµáŰ ŪáÑ³ ÝÝáó °ñáóè³ ÓçÛÇ Ñ³ Ū
 ñ³ á »i Ç
 6 ¼ Û³ Ý. áóÝĀù
 7 ¼ eÇáÝÇ

8 ¼ áÇù
 9 ¼ Ì ÇõñŌÇ ÷ È ŪáÑ³ ÝÝáó
 10 ¼ i³ ° ðÝ»óçù
 11 ¼ ÁèñµáóĀ»³ Ý
 12 ¼ áÇù
 13 ¼ Ì ÇõñŌÇ ÷ È ŪáÑ³ ÝÝáó
 14 ¼ i³ ° ðÝ»óçù

3 *Քահանայ՝ յք եւ պաշտաւնեա՛յք,
Միաբա՛ն հաւատացեալք,
Այսաւր՝ ըզյիշատակ սրբոյն Կիւրղի՛² հայրապետին,
Տաւնելով՝³ այսաւր ընդ զաւրս անմարմնոցն.
Եւ աւրհնեցէ՛ք զՏէր յաւրհնութիւն ի նոր:*

ԿԱՆՈՎՆ՝⁴ ԵՐՐՈՐԴ՝⁵ ԿԻՒՐԱԿԵՒ ԱՂՈՒՀԱՑԻՑՆ՝⁶

Աւրհ ԳԿ

1 *Աւրհնեմք ըզքեզ,
Անըսկիզբըն Հայր Որդւոյդ՝⁷ Միածնի,
Զոր առաքեցեր ի դարձումըն մոլորեալ ոչխարին,
Դարձո՛ւ եւ զմեզ ի մեղաց
Որդւոյ՝⁸ քո չարչարանաւք:*

2 *Գովեմք ըզքեզ, Բա՛ն եւ Լո՛յս,
Որ գտիրական քո պատկեր,
Լուսով ճրագի քո գրտեալ, վերականգնեցեր.
Կանգնեա՛⁹ գանկեալքըս մեղաւք
Քոյին՝¹⁰ սուրբ չարչարանաւք:*

3 *Բարեբանեմք զփառակիցըդ Հաւր՝
ԶՀոգիդ ճըշմարիտ,
Որ նորոգեցեր ըզհնացեալքս՝¹¹ մեղաւք հընոյն Ադամայ.
Նորոգեա՛ւ եւ զմեզ ի մեղաց
Նորոգութեամբ քո՝¹² շնորհաց:*

4 *Ուրախացի՛ր բարձրելոյն
Հովանացեալ զաւրութեամբ,
Եւ բնակարան Սուրբ Հոգւոյն՝¹³,
Որով ծընար զԲանն Աստուած.
Բարեխաւսեա՛ վասըն մեր,
Աստուածածի՛ն Մարիամ:*

1 % āÇù

2 % Ī ÇōñōÇ ÷ È ÚāÑ³ ÝÝáō

3 % i ³ òÝ»óçù

4 ¶ Ī³ ÝáÝ

5 Ā »ññáñ¹ ÷ È »ñĪ ñáñ¹

6 % ÚáñÇÝ »ñ. »³ È °ññáñ¹ Ī Çñ³ Ī çÇÝ ² ŌóÇóÝ

7 % áñ¹ áŪ

8 % áñ¹ áŪ

9 % Ī³ ÝĪ »³ Ū

10 % ùáÇÝ

11 ¼ Á½ÑÝáó³ ó»³ ĩè ÷ È Á½ÑÝ³ ó»³ ĩè

12 , % ùáŪ

13 °% Ñá. áŪ

*

- 5 *Լո՛յս, ի լուսոյ ծընունդ եւ ծագումն,
Որ եկիր ի խընդիր մոլորեալ ոչխարի բնութեանս,
Ջոր ընդ խաչին բարձեր ի վերայ ուսոյդ,
Մաքրեա՛ւ ըզմեզ ի մեղաց մերոց:*
- 6 *Սո՛ւրբըդ սրբոց, էից մաքրութիւն,
Որ ածեր տան քո աւել՝ ի մեղաց զաշխարհս² մաքրելով,
Ի նմա գըտեալ՝³ զպատկեր քո նորոգեցեր,
Նորոգեա՛ զմեզ ի հնութենէ մեղաց:*
- 7 *Ընդ անառակին որդւոյ՜ գոչեմք առ Հայրըդ գըթած.
Մեղաք յերկինս եւ առաջի քո, քաւի՛չ յանցանաց,
Ե՛լ ընդ առաջ սիրով, գըրկեա՛ համբուրիւ⁵.
Մաքրեա՛ ըզմեզ ի մեղաց մերոց:*
- 8 *Աղբիւր՝⁶ կենաց, բըղխեալ յեղեմայ, սուրբ Աստուածածին,
Որով արբեցաւ երկիր ծարաւուտ հոգւոյն՝⁷ իմաստիւք,
Տալ մեզ մաղթեա՛ աղբերս՝⁸ արտասուաց՝
Մաքրել ըզմեզ ի մեղաց մերոց:*

Հրց ԲԿ

- 9 *Որ զտիրականըդ կերպարան՝⁹ ըզգեցուցեր ծառային
Եւ զարգարեալ փառաւք եզեալ՝¹⁰ ի դրախտին,
Աւրհնեալ ես, Տէ՛ր Աստուած Հարցըն մերոց:*
- 10 *Որ ճաշակմամբ պըտողոյն մահու
Յանմահից կենաց մեռաք,
Իսկ գալըստեամբ քո վերըստին
Փակեալ դրախտին դուռն բացաւ.
Աւրհնեալ ես, Տէ՛ր Աստուած Հարցըն մերոց:*
- 11 *Որ փոխանակ մահաբերին,
Որով անէծքըն տըրտմագին,
Մեզ փայտ կենաց ետուր զԽաչ քո,
Լուծեր նովաւ՝¹¹ ըզկապ մահու,
Աւրհնեալ ես, Տէ՛ր Աստուած Հարցըն մերոց:*

1 ¼ Û³ ùñ»³ ÷ È Û³ ùñ»É

2 ¼ ½³ ßÈ³ ñÑ

3 ¼ · i »É

4 ¼ áñ¹ áÛ

5 ¼ Ñ³ ÛµáñÇõ

6 ¼ ¶, °¼AA³ Ñ³ Õµ»ñ

7 ¼ Ñá· áŸ

8 ¼ Ñ³ ÕµÇõñë

9 ¼ Á½á Çñ³ Ý³ Ý Á½Ā »ñá³ ñ³ Ý

10 ¶¼ »¹»ñ

11 ¼ Ýáí³ õ ÷ È ëáí³ õ

Գ

12 *ԸզՏէ՛ր աւրհնեցէք
Եւ բա՛րձր արարէք ըզնա յաւիտեան:*

13 *Որ ապրեցոյց զՆոյ՛ տապանաւըն՝²,
Պահելով հայր աշխարհի,
Եւ գհեղեղ մեղաց մարդկան
Հեղեղաւ՝³ ջուրց դադարեցոյց.
Եւ բա՛րձր արարէք ըզնա յաւիտեան:*

14 *Որ ի ծով այս աշխարհի
Շինեաց տապան գեկեղեցի
Եւ ի սմա գաւժանդակեալ՝⁴
Հոգիս՝⁵ փրկեաց ի ջուրց մեղաց.
Եւ բա՛րձր արարէք ըզնա յաւիտեան:*

Մեծ

15 *Ուրա՛խ լեր, մա՛յր լուսոյ Մարիամ՝
Երկիր՝⁶ բանաւոր, Արեգակա՛նն աւթարան,
Լե՛ր բարեխաւս վասն անձանց մերոց:*

16 *Խընդա՛, տաճա՛ր Բանին Աստուծոյ՝
Բարձաւղ տըրտմութեան նախամաւրն Եւայի,
Լե՛ր բարեխաւս վասն անձանց մերոց:*

17 *Յընձա՛, իմանալի՛ արեւելք՝⁷,
Քանզի քեւ ծագեաց մեզ լոյս երեսաց Քրիստոս,
Լե՛ր բարեխաւս վասն անձանց մերոց:*

Ող

18 *Թիւնս իմ.
Որ խոնարհեցար ի բարձանց,
Հովիւրդ քաջ,
Թողեալ յերկինս գհաւտ քո անմոլար
Վասըն մոլորեալ ոչխարին.
Ողորմեա՛ մեզ, Աստըւա՛ծ:*

1 ¼¼ ½ՄÁ

2 ¶ ì ³ à ³ Ý³ òÁè

3 ´¶, °ÀÀ Ñ»Õ»Õ»³ ò

4 ¼ ½³ òÁÁÝ¹ ³ Ì »³ É

5 ¼ ½Ñá· Çè

6 ¼ »ò »ñÍ Çñ µ³ Ý³ òán

7 ¼ ³ ñ»ò»³ Խ

- 19 *Որ լուսով աստուածութեան քո
 Լուցեր ըզճրագ մարմնոյդ,
 Ածեր աւել տան քո աշխարհի,
 Վասըն պատկերին՝ քո, զոր նորոգեցեր.
 Ողորմեա՛ մեզ, Աստըւա՛ծ:*
- 20 *Որ դարձմամբ անառակի մարդկութեանս
 Եզընդ պարարակ Հաւր Հաճութեամբ
 Զենար պատարագ
 Վասըն Հաշտութեան երկնաւորաց եւ երկրաւորացս².
 Ողորմեա՛ մեզ, Աստըւա՛ծ:*

Տէր

- 21 *Ընդ լուսափայլ զըւարթնոյն³
 Ըզյարուցեալն աւրհնեսցուք
 Եւ մաղթելով խընդրեսցուք՝
 Մաքրել ըզմեզ ի մեղաց:*
- 22 *Ընդ խընկաբեր սուրբ կանանցն
 Անմահ բուրմանն անուշից
 Խունկս աղաւթից⁴ մատուցուք՝
 Մաքրել ըզմեզ ի մեղաց:*
- 23 *Ընդ իւղաբերիցն արտասուս
 Զմարդկան բարձողն⁵ արտասուաց
 Պաղատեսցուք արտասուաւք՝
 Մաքրել ըզմեզ ի մեղաց:*
- 24 *Ընդ Քրիստոսի պահելով՝
 Յաղթող լիցուք փորձողին⁶,
 Եւ ընդ հրեշտակս երգեսցուք.
 Փա՛ռք ի բարձունս Աստուծոյ:*

1 , %A à³ i Ī »ñÇ

2 % »ñĪ ñ³ óáñ³ ó

3 % ½Áó³ ñĀÝáóÝ

4 ¶ , ° Õ³ óĀ

5 ´¶ , °¼%ĀĀ µ³ ñÓ³ óÕÝ

6 ´¶ , °¼ĀĀ ÷ áñÓ³ óÕÇÝ

ԿԱՆՈՎՆ¹ ՉՈՐՐՈՐԴ ԿԻՒՐԱԿԷԻՆ²

Ա.ԼՐՏ ԳՁ

- 1 Որ արարեր զաւրութեամբ զիմանալեացն աշխարհ վերին
եւ ի նմա հաստատեցեր տընտես ըզպետըս հրեղինացն³,
Աւրհնեմք զանհասանելի զաւրութիւնդ:
- 2 Որ տիրապէս մեծատունդ ստեղծեր երկրորդ⁴ աշխարհ զգալի⁵,
եւ ի դրախտն, որ յԱդենի,
Տընտես եղեալ⁶ զմարդն առաջին,
Աւրհնեմք զանհասանելի զաւրութիւնդ:
- 3 Որ շինեցեր բարձրագոյն զԵկեղեցի քո խորհրդեամբ
եւ ի սմա կարգեալ տընտես
Ջքարոզ Բանին ճրջմարտութեան,
Աւրհնեմք զանհասանելի զաւրութիւնդ:
- 4 Անտանելոյն⁷ տաղաւար,
Բարձաւղ էիցըս⁸ բարձողին⁹,
Որ ծընար զԱստուած մարմնով
Ջանմարմնաբար ծընունդըն Հաւր.
Բարեխաւսեա՛ վասըն մեր,
Աստուածածի՛ն Մարիամ:
- *
- 5 Որ տիրականս առ ի քէն կարգեալ
Տընտես բնութեան մերոյ,
Իմաստութեամբ ըզպարտիս
Եթող քոյոց¹⁰ պարտապանաց,
Թող եւ ըզմեր ըզյանցանս
Ողորմութեամբըդ քո, Քրիստո՛ս:
- 6 Որ զպատմուճանն առաջին
Ձոր զգեցուցեր աւծմամբ Հոգւոյն,
Մերկացաք մեղաւք ըստ նախահաւրըն պատրանաց,
Ջգեցո՛ ըզնոյն վերըստին
Ողորմութեամբըդ¹¹ քո, Քրիստո՛ս:

1 Պ I³ YaY
 2 % YañÇY i »³ éY »ñ. »³ É áañ[n]áñ¹ I Çñ³ I ÇY
 3 ‘ Պ , %AA Ññ»OÇY³ ó
 4 % »ñI ñáñ¹ ÷ È »ññáñ¹
 5 Պ Á è. ³ ÈÇ
 6 % »¹ Çñ
 7 ‘ Պ °%AA³ Yì ³ Y»ÉáU
 8 Պ %Çó Áëi
 9 ‘ Պ , °%AA µ³ ñÓ³ òOÇY
 10 % ùááó
 11 % áOáñÙáóÁ»³ ÛµÁi

7 Յաստուածային կայծակունան
 Ի սրովբէիցն¹ անհրպելին,
 Անմաքրապէս մերձեցաք
 Գոլ պարտապան քում խորհրդոյն,
 Շնորհեա՛ ըզնոյն մաքրութեամբ
 Ի թողութիւն² մեղաց մերոց:

8 Որ վառեցար ի յարփւոյն³
 Եւ ոչ կիզար ըստ մորենւոյն⁴,
 Այլ ետուր գհացըն կենաց,
 Կերակուր բանաւորաց⁵,
 Բարեխաւսեա՛ առ Քրիստոս
 Զընջել⁶ ըզգիր մեղաց մերոց:

Հրց ԳԿ

9 Արարչակիցըդ Հաւր՝ Համագոյ⁷
 Հոգւոյդ⁸ Որդի եւ Բան.
 Որ ըզխորհուրդ տնաւրէնութեանըդ քո
 Ծանուցեր տեսանողացն.
 Ըզքեզ աւրհնեմք,
 Աստըւա՛ծ Հարցըն մերոց:

10 Որ զփրկական քո աւր
 Զանարատ պատարագիդ⁹ զենումն
 Յանկացաւ տեսանել Աբրահամ,
 Ետես Սահակաւ եւ ցընծացաւ.
 Ըզքեզ աւրհնեմք,
 Աստըւա՛ծ Հարցըն մերոց:

11 Որ զկենարար իսաչ քո
 Գուշակէր սանդուղիքըն¹⁰ Յակոբայ¹¹,
 Որով¹² հրեշտակք ի յերկիր իջեալ,
 Եւ մարդիկք¹³ յերկինս ելին.
 Ըզքեզ աւրհնեմք,
 Աստըւա՛ծ Հարցըն մերոց:

1 , ēñái μζό ° ēñái μζζó

2 ¼ ĀāōāōĀÇōŸ ÷ Ē ù³ óāōĀÇōŸ Ā ŸáŸŸ Ó»ēuáí Ç Ēāō-
 ē³ Ÿóē³ u³ óāōĀÇōŸŸ

3 ¼ Ů ñ÷ áŸŸ

4 ´ ¼ Ūáñ»ŸáŸŸ

5 ¼ μ³ Ÿ³ Ÿ³ óáñ»³ ó

6 ¼ çŸç»Ē

7 ¼Ā Ÿ³ Ū³ · óáŪ

8 ´ ¼ , °¼Ā Ÿá· óáŸŸ ¼ Ÿá· áŮ Ā ŸáŸŸ Ó»ēuáí Ç Ēāō-
 ē³ Ÿóē³ Ÿá· óáŸŸ

9 ¼ á³ ì³ ñ³ · Çì

10 , °Ā ē³ Ÿ¹ áōŪñÁŸ ¼ ē³ Ÿ¹ áōĒñÁŸ

11 ´ , °¼ĀĀ Ū³ Ĩ áí μ³ Ū

12 ¼ áñái ù

13 ¼ Ū³ ñ¹ Çù

Գ

- 12 *ԸղՏէր աւրհնեցէ՛ք,
Բա՛րձր արարէք զնա յաւիտեան:*
- 13 *Նախանձաւո՛րք ճրգնութեան
Մեծ նահատակին Յովբայ արդարոյ՛,
Հո՛յլք ճրգնաւորաց,
Բա՛րձր արարէք ըզՀայրն երկնաւոր:*
- 14 *Ընդ ողջախոհին Յովսիփայ՛,
Որ յաղթեաց մեղաց ցանկութեան,
Մանկո՛ւնք Սիովնի՛,
Բա՛րձր արարէք զՔրիստոս թագաւորն:*
- 15 *Ընդ աւրինակին Քրիստոսի,
Մելքիսեդեկի քահանայապետին՛,
Դա՛սք քահանայից,
Բա՛րձր արարէք զՀոգին ճրջմարիտ:*

ՄԵԾ

- 16 *Աստուածատունկ՛ խրնկաբեր ծառ
Յանուշահոտ բուրաստանէն,
Որ ի գնացս Հոգւոյն՛ վըտակաց տընկեցար՛
Եւ գանմահութեան պըտուղն
Ի ժամու ետուր մեզ.
Վասն որոյ ամենեքեան
Ըզքեզ միշտ մեծացուցանեմք:*
- 17 *Ջանապական բողբոջն
Յաստուածային՛ զրախտէն
Յորովայն քո տընկեալ
Բըղխեցեր յարմատոյն Յեսսեայ
Ծաղիկ վայելուչ՛ կուսական ծընընդեամբ՛.
Վասն որոյ ամենեքեան
Ըզքեզ միշտ մեծացուցանեմք:*

1 ¼³ ñ¹³ ñáŸ

2 ˘¶, °¼ĀĀ Úáí ë»÷³ Ū

3 ¶¼ eÇáYÇ

4 ¼ ì³ Ñ³ Y³ ÷ á »ì ÇY

5 ¼³ ëì áó³ Í³ ì áóYİ ÷È³ ëì áó³ Í³ ÍÇY

6 ¼ Ñá. áŸ

7 ° ì ÁY. »ó³ ñ

8 ¼ Ū³ ëì áó³ Í³ ÇY

9 ¼ í³ »Ēáōā

10 ˘¶, °¼ĀĀ ÍYÁY¹ »³ Ūµ

- 18 Յարփւոյն¹ լուսոյ² ծագումն ի քեզ
Վառեաց ըզճրագ մարմնոյն՝ լոյս³ աշխարհի,
Որով գտեալ⁴ գպատկերն իւրական,
Զոր վերըստին նորոգեաց յառաջին կերպարանն.
Վասն որոյ բարեխաւսեա՛
Նորոգել զմեզ ի հնութենէ մեղաց:

Ող

- 19 Շնորհեա՛ մեզ, Տէ՛ր,
Ընդ աղքատաց աւրինակին Ղազարու ժուժկալութիւն,
Զի կամաւոր աղքատութեամբ
Արքայութեանդ երկնից
Ընդ նըմին լիցուք արժանի.
Լո՛ւր մեզ եւ ողորմեա՛,
Քրիստո՛ս Աստուած:

- 20 Որ փոխանակ հացին կարաւտութեան
Զհացն անմահութեան նըմա շնորհեցեր
Եւ ընդ մեծատանն անգըթութեան
Ի գոգն Աբրահամու ըզնա ընկալար.
Լո՛ւր մեզ եւ ողորմեա՛,
Քրիստո՛ս Աստուած:

- 21 Լուսաւորեա՛ գաչըս սըրտից
Ստանալ մեզ ողորմութեամբ ի քէն, Տէ՛ր, զողորմութիւն.
Զի մի՛ ընդ մեծատանըն⁵ հայցեսցուք⁶
Ի բոց հնոցին ծագիւ մատին
Զուր ի գովացումն.
Լո՛ւր մեզ եւ ողորմեա՛,
Քրիստո՛ս Աստուած:

Տէր

- 22 Որ ըզլոյս աստուածային⁷ քո Բանի
Ծագեցեր յաշխարհամած խաւարն անգիտութեան⁸,
Լուսաւորեա՛ եւ զմեզ Հաւր իմաստութիւն:

1 ¼ ū ñ ÷ áŭ
2 ¼ éáŭáŭ
3 ¼ éáðè
4 ¼ ŋ °¼¼ · Áŷ »³ É

5 ¼ ū»Í³ ŷ³ ÝÝ
6 ¼ Ñ³ »èóáòù
7 ¼³ èŷ áð³ Í³ ÇÝ
8 ¼³ Ý· Çŷ áðÃ³³ ÝÝ

- 23 Որ զհամարէն դատաստանին աւրինակ նըշանակեցեր¹
Առ մեծատունն եւ Ղազարոս՝
Ներհակաբար տալով, զոր աստ ընկալան:
- 24 Վասն որոյ աղաչեսցուք ըզքեզ, Տէ՛ր,
Փըրկել ըզմեզ ի հրոյ մեղաց եւ տանջանաց,
Հանգչել² ի դոզ նահապետին արդարոյ³:
- 25 Որով եւ մեք ընդ հրեշտակացըն դասուց
Անբաժանելի Սուրբ Երրորդութեանդ⁴
Համաձայնեալ երգեմք ըզփառս ի բարձունս:

ՇԱԲԱԹ ԱԻՐ ՍՐԲՈՑ ՔԱՌԱՍՆԻՑՆ⁵

Աւրհ ԳԿ⁶

- 1 Այսաւր զանյաղթելի մարտիրոսացն Եկեղեցի
Տաւնէ ըզյիշատակ ճրգնութեան⁷,
Որք, ի Սեբաստիա պատերազմեալք ընդ թըշնամուոյն⁸,
Յաղթեցին քաջութեամբ.
Սոցին աղաչանաւք,
Քրիստո՛ս, խընայեա՛ ի մեզ:
- 2 Այսաւր անտանելի չարչարանաւք
Նահատակեալք ի լըճին⁹ սառուցելոյ երանելի քառասունքն,
Որք ի բարձանց անճառելի ճառագայթիցըն
Նըշուլիւք¹⁰ տապացեալ¹¹ լինէին,
Որ իջեր ի¹² մէջ սըրբոց քոց,
Քրիստո՛ս, խընայեա՛ ի մեզ:
- 3 Այսաւր ի լրումն աստուածային¹³ երգոյն¹⁴
Անցանէին ընդ ջուր մաքրեալք՝
Որպէս գոսկի փորձելով ի հուր,
Եւ համբարձեալք ի յերկնային¹⁵ գինուորութիւնսըն¹⁶:

1 ¼ ԿԾ³ Կ³ Ի շն

2 ¼ Ն³ Կ. աՇԷ

3 ¼³ ի³³ իօաՍ ¼³ ի³³ իաօ

4 Դ՝Պ՝¼¼Ա՝ »ննան¹ աօԱ»³ ԿԿ

5 ¼ Ի³ ԿաԿ ենմաօ ւ³ ե³ եՅՇօԿ

6 Ա աՇւ ² օնՆ ՊԻ

7 , ¼ ×Ա. ԿաօԱ»³ ԿԿ

8 ¼ ԱԱԾԿ³ ԸօաՍ

9 ° ԷԱՇՇԿ

10 Պ՝¼¼Ա՝ ԿԱԾաՕՇօս , ԿԱԾաօՕՇօս

11 Դ՝Պ՝ , ¼¼Ա՝ Ի³ ա³ օ»³ ն

12 Ա աՇւ

13 ¼³ եի աօ³ Ի³ ՇԿ

14 Պ¼ »ն. օաՍ

15 ¼ նի Կ³ ՇԿ

16 Պ՝¼¼ԿԿաօանաօԱՇօԿեԿ

Դասելով ընդ անմարմին զըլարթունսն,
Որ ես փառաւորեալ ի մէջ սրբոց քոց,
Քրիստո՛ս, խընայեա՛ ի մեզ:

ձշ ԴԶ

4 Այսաւր մեծապէս պանծացեալ¹ ցընծայ Սիրովն²
Ընդ յաղթող ճրգնութիւն սրբոց քառասնիցն³,
Որք հաւատով հանդիսացան,
Եւ միաձայնեալ ասէին.
Աւրհնեալ ես, ամենաւրհնեա՛լ Թագաւոր անմահ:

5 Այսաւր կացեալք առաջի բըռնաւորին
Յատենին ի Սերաստիա
Եւ ըզդառնութիւն սառնամանեացն
Հաւատով քաղցրացուցին,
Եւ նոցա միաձայնեալ ասէին.
Աւրհնեալ ես, ամենաւրհնեա՛լ Թագաւոր անմահ:

6 Այսաւր ամբարձեալք⁴ զաչս իւրեանց յերկինս⁵
Կոչելով ըզքեզ, Տէ՛ր, յաւգնութիւն⁶.
Գեր ի վերոյ տեսեալ,
Բոլորեալ պըսակըս յանմատոյց լուսոյն⁷,
Եւ նոցա միաձայնեալ ասէին.
Աւրհնեալ ես, ամենաւրհնեա՛լ Թագաւոր անմահ:

7 Այսաւր բացեալ եղեն⁸ դըրունք⁹ վերինն Երուսաղէմի՝
Կոչելով¹⁰ սուրբ ըզքառասունսն յանճառ
Ի¹¹ փառսն¹² եւ յանպատում ի կեանսն¹³,
Եւ նոցա միաձայնեալ ասէին.
Աւրհնեալ ես, ամենաւրհնեա՛լ Թագաւոր անմահ¹⁴:

8 Այսաւր Սերաստիա եղեւ երկրորդ Յորդանան
Իջմամբ Որդւոյն¹⁵ Աստուծոյ,
Եւ փայլէին անճառ պըսակքն

1 ¼ á³ ÝÍ»Ē

2 ¼ éÇáí

3 ¼ ¼ ù³ é³ éÝÇó

4 ¼ í »ñÑ³ Ûµ³ ñÓ»³ ħ̄

5 ¼ áÇù

6 ¼ Í áā»Ēáí ... Թ օ. ԿáóÁÇօÝ ÷ Ē ÁÝ¹¹ շÛ Ý áāշՇÝ ½á»½
í շñ, Շ Թ օ. ԿáóÁÇօÝ

7 ¼ մáĒáñ»³ Ē ... ĒáօéáĬ ÷ Ē ½×³ ×³ Կ ×Ē, áñ ĒáÝ.
.³ ħ̄ Շ é»µ³ éi Շ.

8 ¼ »ŌշÝ ¼ áÇù

9 ¼ ¹ áօéÁÝ

10 ¼ Á½éáօñµ ù³ é³ éáօÝéÁÝ Թ Կ×³ é»ĬՇ

11 ¼ áÇù

12 ¼ ÷³ éé

13 ¼ ¼, ¼ ÁĒ Í»³ Կé

14 ¼ 5-ñ¹ í áօÝÁ 6-Շօ Թi áŪ

15 ¼ áñ¹ áĬ

*Ի վերայ սրբբոց քառասնիցն,
Եւ նոցա միաճայնեալ ասէին.
Աւրհնեալ ես, ամենաւրհնեա՛լ Թագաւոր անմահ:*

ԿԱՆՈՎՆ՝¹ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ՝² ԿԻԻՐԱԿԷԻՆ՝³ ԱՂՈՒՀԱՑԻՑ՝⁴

Աւրհ ԲԿ

- 1 *Որ պատուիրան ճշմարտութեան
Աւանդեցեր Եկեղեցւոյ՝⁵ քո, Քրիստո՛ս,
Անսահման ժամանակաւ աղաւթել միշտ
Առ Աստուած՝ հոգւով՝⁶ եւ մըտաւք՝⁷:*
  - 2 *Որ ըզբան քո աւրինաց
Հաստատեցեր գործով մեզ աւրինակ՝
Հանելով ըզգիշերն ի գլուխ
Յաղաւթսն Աստուծոյ
Բնութեամբ մերով տնաւրինաբար,
Որում կըրկնի՝⁸ ծունր ամենայն:*
  - 3 *Վասն որոյ եւ մեք
Պաղատեսցուք առ քեզ, Քրիստո՛ս,
Շնորհեա՛ մեզ յամենայն ժամ
Լինել քեզ յանդիման մաքուր աղաւթիւք
Ըստ անմարմնոցն, որ յերկինս:*
  - 4 *Աղաչանաւք Աստուածածնին՝⁹
Անապական քում ծընողին՝¹⁰
Զիմանալի աչըս սըրտից՝¹¹ մերոց բացցես՝
Ողորմութեամբ հայել՝¹² ի լոյս քո, Քրիստո՛ս:*
- *
- 5 *Դատաւոր արդարութեան
Հաստատեցեր ի մեզ ըզմիտըս մեր՝
Դատել զհոգի եւ ըզմարմին,
Արդարապէս դատմամբ՝
Ըստ աւրինաց քոց, Քրիստո՛ս:*

1 ¶ İ̇³ ÝáÝ

2 ° ÑÇÝĬ »ñán¹ Ā ÑÇÝ. »ñ<ñ>án¹

3 ° İ Çñ³ İ շÇ Æ İ Çðñ³ İ շÇ

4 ¼ ÚánÇÝ »ñ. »³ Ē ÑÇÝ. »ñán¹ İ Çñ³ İ [շՇ] ≈ ÕóÇ[ó]

5 ¼ »İ »Õ»óá

6 ¼ Ñá. áí

7 ¼ ÛÁì³ ðù

8 , ¼ İ ñĬ ÝÇ

9 ¼³ ëĬ Áð³ Í³ ÍÝÇÝ

10 ´¶, °¼ĀĀ ÍÁÝ³ ðÕÇÝ

11 ¼ ëñĬ Çó

12 ¼ Ñ³ »Ē

- 6 *Իսկ անիրաւ դատաւորին,
Որ ի քաղաք բնութեան մերոյ,
Ոչ ունելով զերկեւղ¹ քո սուրբ
Եւ անպատկառ ի մարդկանէ
Ոչ առնելով դատ զըրկելոյն²:*
- 7 *Այլ անմահ սուրբ Փեսայիդ³
Այրի հոգի⁴ իմ պաղատի.
Ուսո՛ զիրաւունըա⁵ քո⁶ իմում դատաւորիս՝
Առնել ինձ դատաստան արդար
Ընդ ոսոխի⁷ մարմնոյ իմոյ:*
- 8 *Մարիա՛մ, կո՛յս անարատ,
Զանապական Փեսայդ⁸ աղաչեա՛,
Զի հաշտեսցի ընդ այրի եղեալ հոգիս,
Եւ միաւորեսցի⁹ դարձեալ սիրով
Ընդ հեռացեալս¹⁰ ի նմանէ:*

Հրց ԴԶ

- 9 *Որ ի սկիզբըն փրկութեան մերոյ աւրինակի
Երեւեցար մարգարէին Մովսիսի¹¹,
Աստուածային¹² վառեալ բոցով ըզմորենին անկիզբելի՝
Ի նմանութիւն կուսական ծնընդեանն.
Աւրհնեալ Տէ՛ր Աստուած հարցըն մերոց¹³:*
- 10 *Որ յաւրինակ քո գալըստեան յաշխարհ
Առաքեցեր զՄովսէս ի յեգիպտոս¹⁴,
Ազատելով զհինն Իսրայէլ արեամբ գառինըն խորհրդոյ,
Որպէս եւ դու, Գա՛ռն Աստուծոյ,
Քո կենարար արեամբ ըզնորս Իսրայէլ¹⁵.
Աւրհնեալ Տէ՛ր Աստուած հարցըն մերոց¹⁶:*
- 11 *Որ ի նմանութիւն Կարմիր ծովուն
Բաժանեցեր ինչիւն ըզծով¹⁷ աշխարհական՝*

1 ՝Պ օՂԱ ½»նԻ ՇՕ ¼¼ ½»նԻ ՇՕՕ
 2 Պ ½ԱնԻ »եօձԿ
 3 ¼ ÷ »ե՞ Շ՛
 4 յ Նձ. Շե
 5 ¼ ¼Շն՞ ծօձԿ
 6 յ ձՇ
 7 յ ՞ ծեձԷՇ
 8 ՝Պ ¼ՂԱ ÷ »ե՞ Կ
 9 ¼ ԿՇ ՞ ծօն»եօձ

10 օ Ն»ե՞ ՞»՞ էեԿ
 11 ՝Պ յ օՂԱ Օձի է»եՇ ¼ Օձի էձԷՇ
 12 ¼ ՞ էի Ա՞ ՞ ՞ ԿՇ
 13 օ¼ՂԱ ԱՍ»նձօ
 14 ՝ Կ. ծօձի ձե յ Կ. »ձի ձե
 15 ¼ էեն՞ ձԷ
 16 օ¼ՂԱ ԱՍ»նձօ
 17 ¼ ԱՂԱի Կ

*Խորտակելով զիմանալի գլուխ վիշապին ի վերայ ջուրց,
Եւ առաջնորդեցեր ամպով Հոգւոյն՝
Ժողովրդեան քո ի յերկինս.
Աւրհնեալ Տէ՛ր Աստուած Հարցըն մերոց՝*

Գ

- 12 *ԸզՏէ՛ր.
Ամենայն գործըք Տեառն,
ԸզՏէ՛ր ավրհնեցէք:*
- 13 *Այսաւր մաքրեսցուք պահովք՝ քառասնաւրեայ ըստ Մովսիսի՜,
Զի ելցուք ի լեառն իմանալի առ Աստուած,
Ամենայն գործըք Տեառն, ըզՏէ՛ր ավրհնեցէք:*
- 14 *Այսաւր ընդ մեծին Եղիայի սրբեալ՝ պահովք՝,
Զի տեսլեան՝ աստուածային լուսոյն
Արժանասցուք Հոգւով՝,
Ամենայն գործըք Տեառն, ըզՏէ՛ր ավրհնեցէք:*
- 15 *Այսաւր պահաւք ճշմարտութեան
Ելցուք՝ ի լեառն փորձութեան ընդ Քրիստոսի՝
Պատերազմել ընդ թըշնամւոյն՝¹⁰, զի յաղթեսցուք նովաւ.
Ամենայն գործըք Տեառն, ըզՏէ՛ր ավրհնեցէք:*

Մեծ ստեղ

- 16 *Աստուածածի՛ն, գերագոյն քերովբէից,
Բանին բարձաւղ, որ զամենայն կրէ զաւրութեամբ,
Բարեխաւսեա՛ առ Տէր
Վասըն մերոյ փրկութեան:*
- 17 *Մա՛յր սրբութեան, բարձրագոյն սերովբէից,
Զանտեսն ինքեանց ի քեզ կրելով,
Ծագեցեր լոյս աշխարհի,
Բարեխաւսեա՛ առ Տէր
Վասըն մերոյ փրկութեան:*

1 % N`a. aU`
2 °¼%À ÁU»n`aó
3 % a`³ N`³ ou
4 ´¶, °AA` Oa`i e»eÇ` ¼¼ Oa`i e`z`eÇ`
5 % eñµ»³ E`

6 ´¶¼¼AA` a`³ N`³ ou
7 % i` »eñ»³ Y`Y`
8 % N`a. a`i
9 ¶¼ z`eó`a`ou
10 % AA`B`Y`³ U`a`U`

- 18 Ծա՛ռ կենաց, որ զանմահութեան պըտուղն
 Ի քէն ետուր նախնւոյ՝ մաւրն Եւայի՝¹
 Ի մահաբեր երկանցն ազատելով,
 Բարեխաւսեա՛ առ Տէր
 Վասըն մերոյ փըրկութեան:

Ող

- 19 Դատաւո՛ր արդար, որ հաստատեցեր ի մեզ
 Դատաւի՞ ընութեան՝² ըզմիտըս մեր,
 Շնորհեա՛ սըմա դատել զանձինս
 Իրաւամբք եւ արդարութեամբ,
 Խնայեա՛ ի մեզ, Տէ՛ր, ողորմութեամբ:
- 20 Փեսայ՝ երկնաւոր, Հարսին քո Եկեղեցւոյ՝³
 Զայրի եղեալ ի քէն զհոգիս մեղաւք,
 Մաքրեա՛ գըթութեամբ եւ յաւդեա՛ ի քեզ միութեամբ,
 Խնայեա՛ ի մեզ, Տէ՛ր, ողորմութեամբ:
- 21 Որ մահուամբ՝⁴ մարմնոյ քո մեռուցեր ըզմեղս
 Եւ յարութեամբ քո յարուցեր ի մեզ զարդարութիւն,
 Տո՛ւր զաւրութիւն հոգւոյս՝⁵ կամաց
 Հնազանդել ըզկամըս մարմնոյս,
 Խնայեա՛ ի մեզ, Տէ՛ր, ողորմութեամբ:

Տէր

- 22 Որ փառաբանիս ի հրեշտակաց ընդ Հաւր եւ Հոգւոյն՝⁶
 Քրիստո՛ս, Որդի՛ Աստուծոյ,
 Խոնարհեցար ի հողեղէն ընութիւնս՝
 Համբերելով Խաչի վասըն մեր,
 Վասն որոյ գըթա՛ ի մեզ, մարդասէ՛ր Փըրկիչ:
- 23 Որ ըզհին մարդըն մեր մեղաց ի խաչին սպաներ՝
 Նորոգելով ըզնոր մարդն արդարութեան յուսով,
 Կենացն՝⁷ անվախճանից՝⁸ ի նորոգումըն նոր Ադամայ,
 Վասն որոյ գըթա՛ ի մեզ, մարդասէ՛ր Փըրկիչ:

1 Դ՝ՊՊՊՊՊՊ Կ՝ԵՅԵՄ

2 Կ՝ՕՏՑ

3 Դ՝Պ, ՕՊՊՊՊ Ի՝Ի ԵՄ

4 Կ՝Պ ՄՅՏՏՏՏՏՏ Կ՝Ե

5 Դ՝Պ »Ի »Օ»ՕՏՏ

6 Կ՝ՍՑ ՆՏՏՑ ՍՊ

7 Կ՝Պ ՆՏ. ՏՆ

8 Կ՝Պ ՆՏ. ՏՄ

9 Կ՝ՍՑ Օ

10 Կ՝Ս Կ՝ԻՑ ՕՏՏՑ Կ՝ՑՕ

- 24 *Կենդանարար քո յարութեամբդ¹, անմա՛հ Թագաւոր,
Կենդանացո՛ղմեռեալըս մեղաւք,
Կենդանական գործովք բարեաց՝
Ըստ լուսաւոր քոց պատուիրանաց՝,
Վասն որոյ գըթա՛ ի մեզ, մարդասէ՛ր Փըրկիչ:*
- 25 *Շնորհեա՛ մեզ, Տէ՛ր, ըզգաստութիւն՝³
Արթուն լինել ըստ դրոճնապանին,
Ձի ի բախել սուրբ Փեսայիդ⁴
Բացցուք ըզսիրտըս քոց մըտից
Ընդ քեզ եւ Հաւր քո եւ Հոգւոյդ⁵ լինել աւթեվան.
Եւ երգեսցուք Երրորդութեանդ ըզփառս ի բարձունս:*

ԱՅՍ ՇԱԲԱԹ ԱԻՐՍ ԳՐԻԳՈՐԻ ԼՈՒՍԱԻՈՐՁԻ⁶

Հրց ԴԿ

- 1 *Որ ի Հաւրէ առաքեալ,
Արեգա՛կն արդար,
Ծագեցեր ընդ տիեզերս
Ըզլոյս քո առաքելովքն,
Ըզքեզ բարեբանեմք,
Աստըւա՛ծ Հարցըն մերոց:*
- 2 *Որ փոխանակ առաքելոցն
Առաքեալ եւ քարոզ,
Առաքեցեր Հայաստանեայց⁷
Ըզսուրբըն՝⁸ Գրիգոր,
Ըզքեզ բարեբանեմք
Աստըւա՛ծ Հարցըն մերոց:*
- 3 *Որ ըզխաւարն անգիտութեան հիւսիսականացս
Հալածեցեր լուսափայլ բանիւ
Սըրբոյն⁹ Գրիգորի,
Ըզքեզ բարեբանեմք
Աստըւա՛ծ Հարցըն մերոց:*

1 , Թ՝ n̄aōĀ»³ Ûµ
2 ¼ á³ ĩ ÁōÇñ³ Ý³ ó
3 ¼ Á½³ ẽĭ áōĀ»³ Ûµ
4 ° ÷ »è³ ĬÇÝ ¼ ÷ »è³ Ç¹
5 ¼ N̄á· aŮ

6 , Թ³ µ³ Ā³ ³ òñ ẽñmáĬŷ ¶ĬñÇ· áñÇ Ā ẽñmáĬŷ ¶ĬñÇ· áñÇ
³ Ū Ե³ ß³ ñ³ Ĭ [³ Ý]
7 ¼ Թ³ ³ ẽĭ ³ Ý»³ ó
8 Ā ½éáōñµÝ
9 ¼ éáōñmáĬŷ Ā ẽñmáĬŷ

Գ

- 4 *ԸզՏէ՛ր.
Ընդ Լուսաւորչին լուսաւորեալք¹ նովաւ
Բա՛րձր արարէք ըզԼոյսն անըստուեր²:*

- 5 *Այսաւր ժողովուրդք Հայաստանեայց³,
Աշակերտեալք ճըշմարտութեանն⁴
Ի ձեռնն սըրբոյն⁵ Գրիգորի,
Աւրհնեցէ՛ք ըզլոյսն անըսկիզբն,
Բա՛րձր արարէք ըզնա յաւիտեան:*

- 6 *Այսաւր նորածնեալք աւագանաւն,
Լուսաւորեալք իմաստութեամբ⁶
Ի ձեռնն⁷ սուրբ Լուսաւորչին⁸,
Գովեցէ՛ք ըզլոյսն ի Հաւրէ,
Բա՛րձր արարէք ըզնա յաւիտեան:*

- 7 *Այսաւր երկնաւոր պատարագին
Կատարաւդ⁹ քահանայութիւն¹⁰
Ի ձեռնն սուրբ քահանայպետին,
Բարեբանեցէ՛ք զբաշխաւղըն շնորհաց,
Բա՛րձր արարէք ըզնա յաւիտեան:*

Ող

- 8 *Որ կոչեցեր ըզհեռացեալքս
Ի հարսանիս քո Միածնին¹¹,
Ըմպել¹² զբաժակն իմաստութեան
Ի ձեռնն սըրբոյն¹³ Գրիգորի,
Բարեխաւսութեամբ սորա
Ողորմեա՛ մեզ Աստըւած:*

- 9 *Որ գերագոյն քան ըզբնութիւն¹⁴
Չարհարանաւք քո ընտրելոյն¹⁵
Դարձուցեր ըզմոլորեալքս*

1	¶¼Á Ēāōē³ ōāñ»³ ĩē	9	, İ³ i³ ñāō
2	¾³ ÝÁēī Áō»ñ	10	Ä ü³ Ñ³ Ý³ ĩāōÁ»³ Ý
3	¾ Ð³ ³ ēī ³ Ý»³ ó	11	¾ ÛÇ³ ÍÇÝ
4	¾Ä ×ðÛ³ ñī áōĀ»³ Ý ¶¼ ×ÁßÛ³ ñī áōĀ»³ Ý	12	´¶¼¾Ä ÁÛµ»É
5	, °¾Ä ēñµáĬ	13	¶¼, ¾Ä ēñµáĬ
6	Ä ÇÛ³ ēī áōĀ»³ ÝÝ	14	, Ä Á¼µÝāōÁÇōÝē
7	, Ä Ó»éÝ	15	¾ ÁÝ¹ ñ»ĒāĬ
8	¾ ĒāōēūūñāÇÝ		

*Ի գիտութիւն ճշմարտութեան¹,
Բարեխաւսութեամբ սորա
Ողորմեա՛ մեզ Աստուած:*

- 10 *Որ ի վիրապն անդընդային
Ջաղխեր² նովաւ զգլուխ վիշապին,
Ի գբի ներքնումն իջմամբ
Նորին բարձրացուցեր զմեզ³ ի⁴ յերկինս,
Բարեխաւսութեամբ սորա
Ողորմեա՛ մեզ Աստուած:*

Տէր

- 11 *Այսաւր զիմանալի լուսոյն
Ծագաւղն⁵ ի խաւարի նըստելոցս⁶
Ջ Գրիգորիոս սուրբ հայրապետն⁷
Եկա՛յք վերապատուեսցուք:*
- 12 *Այսաւր զանապական Հոգւոյն
Պարգեւս բաշխաւղ որդւոց⁸ Թորգոմայ
ՅՈրդիս լուսոյ նովաւ ծընեալք,
Եկա՛յք վերապատուեսցուք:*
- 13 *Այսաւր զաստուածային Բանին պատմաւղ⁹
Ի Հայաստան¹⁰ աշխարհի,
Աշակերտեալ¹¹ նրմա¹² մանկունք,
Եկա՛յք վերապատուեսցուք:*
- 14 *Այսաւր երգէ եկեղեցի
Որդւովք¹³ իւրովք ընդ հրեշտակս
Յիշատակի Լուսաւորչին.
Փա՛ռք ի բարձունս Աստուծոյ:*

Մկ ԳԶ

- 15 *Այսաւր տաւնէ եկեղեցի ուրախութեամբ
Ըզյիշատակ սըրբոյն¹⁴ Գրիգորի,*

1 $\ddot{A}$ xBÜ³ ñi áóĀ»³ Ý

2 $\frac{3}{4}$ ç³ È»É Ā ç³ È»ñ Ā ç³ ÖÈ»³ É

3 $\ddot{A}$ Ā½Ü»½

4 $\ddot{A}$ āÇü

5 $\ddot{A}$ Í³ .³ óŌ

6 $\frac{3}{4}$ Ā Ýèÿ »Ēáóè

7 $\ddot{A}$ Ñ³ ĩñ³ á»i

8 $\frac{3}{4}$ añ¹ áó

9 $\acute{\text{Պ}}$, $\circ\frac{3}{4}$ ĀĀ á³ i ÛáŌ $\frac{3}{4}$ á³ i ÛáŌÝ

10 $\frac{3}{4}$ Đ³ $\frac{3}{4}$ èÿ $\frac{3}{4}$ Ý

11 $\frac{3}{4}$ $\frac{3}{4}$ ß³ Ī»ñi »³ ĩñ

12 $\ddot{A}$ ÝÜ³

13 Պ añ¹ áí ù

14 $\ddot{A}$ èñmáŬ

*Որով լուսաւորեալ, պայծառացաւ վայելչապէս¹,
 Ի հանդերձըս յոսկէհոռըս զարդարեալ եւ պըսակեալ.
 Աւրհնեցէ՛ք, մանկո՛ւնք, զՔրիստոս թագաւորն:*

16 *Այսաւր ցընծան² նորածնեալ որդիք լուսոյ
 Յիշատակաւ սուրբ Լուսաւորչին,
 Որով հրաւիրեցան ի հարսանիսն անապական՝
 Մըտանել ընդ Փեսային³ երկնաւորի
 Ի յառագաստըն լուսեղէն.
 Աւրհնեցէ՛ք, մանկո՛ւնք, զՔրիստոս թագաւորն:*

17 *Այսաւր քահանայք՝ հոգեւոր պատարագին ըսպասաւորք,
 Վերապատուեն ըզքահանայապետըն սուրբ,
 Որով երկնայնոց⁴ քահանայութեանցըն հաղորդեալք,
 Յոր վերափոխեալ այսաւր մըտանէ ի սըրբութիւն սըրբոց⁵
 Միշտ⁶ բարեխաւսել առ Տէր վասըն մեր.
 Աւրհնեցէ՛ք, մանկո՛ւնք, զՔրիստոս թագաւորն:*

ԿԱՆՈՎՆ⁷ ՎԵՑԵՐՈՐԴ⁸ ԿԻՒՐԱԿԷԻ⁹ ԱՂՈՒՀԱՑԻՑ¹⁰

Աւրհ ԲԶ

1 *Որ ըզխորհուրդ քո գալըստեանդ¹¹
 Յառաջագոյն գուշակեցեր
 Մարգարէիւքն Իսրայէլի¹²,
 Զորս ընտրեցեր¹³ յետ Մովսիսի¹⁴,
 Որք խաւսեցան Հոգւով¹⁵ Սըրբով
 Բազմապատիկ աւրինակաւք¹⁶,
 Տո՛ւր մեզ, Փըրկի՛չ, ողորմութիւն
 Եւ ըզմեղաց ըզթողութիւն:*

2 *Ի մերձենալ ամաց վերջին,
 Զոր տեսանողքըն ծանուցին,
 Ըզհասանել մեր Փըրկողիդ¹⁷*

1 ¼ í³ »Ēā³ à z è
 2 Ā óŸí³ Ÿ
 3 ¼ ÷ »ē³ ÇŸ
 4 ¼ »ñĪ Ÿ³ ŪáóŸ
 5 ˘ ēñmáó ¼Ā Ç ēñmáóĀÇōŸ ēñmáó
 6 Ā āÇü
 7 ¼ Ī³ ŸáŸ
 8 Ā í »ó»ññāñ¹
 9 ° ĪÇñ³ ĪçŸŸ
 10 ¼ ŪāñÇŸ »ñ· í »ó»ñāñ¹ ĪÇñ³ Ī [çŸŸ] ≈ ōóÇó
 11 ° .³ ĒĀēī »³ Ÿ
 12 ˘ ¼ °¼ĀĀ Ēēñ³ ŪōÇ ¼ Ēēñ³ »ĒÇ
 13 ¼ ĀŸ¹ ñ»ó»ñ
 14 ˘ ¼ , °Ā Ōáí èçèÇ ¼¼Ā Ōáí è»èÇ
 15 ¼ Ūá· áí
 16 ¼ »³ òñÇŸ³ Ī³ òü
 17 ˘ ¼ , °¼¼ĀĀ ÷ ĀñĪ³ òōÇ¹

Առ ի վախճան¹ ժամանակին,
 Երեւեցար ի² մէջ մարդկան՝
 Զդեցեալ ըզկերպ ծառայական³,
 Տո՛ւր մեզ, Փըրկի՛չ, ողորմութիւն
 Եւ ըզմեղաց ըզթողութիւն:

3 ի վեցերորդ աւուր
 ԶԱդամ ստեղծեր ի տիպ քո տիրական,
 Որ, ոչ պահեալ ըզպատուիրանըն,
 Մերկացաւ ըզպատմուճանն.
 Իսկ նոր Ադամդ ի վեց դարուն
 Այց արարեր կորուսելոյն.
 Տո՛ւր մեզ, Փըրկի՛չ, ողորմութիւն
 Եւ ըզմեղաց ըզթողութիւն:

4 Տաճար լուսոյ⁴ անըստուերին⁵
 Եւ առաջաստ անճառ Բանին,
 Որ ըզնախնւոյ⁶ մաւրն Եւայի⁷
 Բարձեր գանէծսըն տըրտմալի⁸,
 Հայցեա՛ յՈրդւոյ⁹ քո Միածնի՝
 Հաւր Հաշտութեանըն¹⁰ միջնորդի,
 Բառնալ ի մէնջ ըզխռովութիւն
 Եւ տալ զոգւոց¹¹ խաղաղութիւն:

*

5 Ըստ աւետեաց մարգարէին,
 Որ առ փրկեալքս արեամբ Գառինդ,
 Յընծամք եւ մեք՝ ծառք անտառի,
 Ընդ դալուստ Տեառնդ¹² կըրկնակի.
 Շնորհեա՛ մեզ, Տէ՛ր, ընդ արդարոցն,
 Ընդ առ ի քէն տընկեալ ծառոցն,
 Այժըմ¹³ յուսով ըզուարճանալ¹⁴
 Եւ յերկրորդին ընդ քեզ ցընծալ:

6 Սըմին նըման տայ¹⁵ աւետիս
 Զաքարիաս նոր Սիովնի,

1 °Ā í³ ÕĒ×³ Ỳ

2 ¼ āÇü

3 ¾ Í³ Ե³ ³ Í³ Ỳ

4 ¾ ĩáõëáŪ

5 ¾³ ỲÁëì Áõ»ñÇÝ Ā³ ỲÁëì áõ»ñÇ

6 ´¶°¼¾Ā Ỳ³ ĒỲáŪ

7 ¾ °õ³ Ç

8 ,¾ í ñì Û³ ĒÇ

9 ¾ ĩăñ¹ á

10 ° Ñ³ Բì áõĀ»³ ÛմÁỲ

11 ¾ Ā½Ñá· áó

12 ,¾ í »³ éÁỲ¹

13 ¾³ ŪŪÁỲ

14 ¾ Ā½Āõ³ ñ×³ Ỳ³ Ē

15 Ā í³ ũñ

Եթէ՝ Ուրա՛խ լիւր, ահա գայ առ քեզ,
 Խոնարհ եւ հեզ Արքայ,
 Նըստեալ ի յէջ եւ յաւանակ՝
 Կըրկին ազանց գոլ աւրինակ,
 Նըստեալդ յաթոռ քերովբէից՝
 Նի՛ստ գըթութեամբ ի մեր հոգիս¹:

7 Զահեղ փառաց քոց երեւումն,
 Որ լինելոց է յերկրորդումն,
 Ետես Դաւիթ յառաջագոյն,
 Ծանոյց կանխաւ ազդմամբ Հոգւոյն².
 Թէ յայտնապէս Աստուած գայցէ,
 Հուր առաջի իւր բորբոքէ³,
 Յայնժամ, Յիսո՛ւս, ի մեզ խնայեա՛,
 Գըթա՛, Քրիստո՛ս, եւ ողորմեա՛:

8 Աստուածածին անհարսնացեալ՝
 Յերկրէ երկնից⁴ հարսն ընծայեալ,
 Յորժամ բազմիս լուսոյ նըման
 Քո Միածնիդ յաջակողմեան⁵,
 Յայնժամ մաղթեա՛ ընդ մեր ըզնոյն՝
 Փըրկել⁶ ըզմեզ յահեղ բոցոյն⁷,
 Համադասիլ ընդ արդարոցն,
 Երգել ըզփառս ընդ երկնայնոցն⁸:

Հրց ԴԿ

9 Որ յանճառելի ծոց Հաւր ծածկեալ՝
 Անքընին⁹ Ծընունդ եւ Բան,
 Եւ ի հրեշտակաց երկըրպագեալ՝
 Փառաբանէիր,
 Ըզքեզ բարեբանեմք,
 Աստըւա՛ծ հարցըն մերոց:

10 Որ խոնարհութեամբ իջեալ յաշխարհ,
 Շիջուցեր ըզբոց մեղաց,
 Որպէս երբեմն ի Բաբելոն¹⁰,
 Ի մէջ հընոցին¹¹,

« Հմմտ. Չափ. Թ. 9
 1 , ūā. Çëë
 2 ¼ Nā. áŪ
 3 ¾ máñmáú»³ É
 4 ¼¼ ūñí ÝÇó
 5 , ¼ Թ՝ ç³ İ áóŪ³ Ý

6 ¾ ÷ Áñİ »³ É
 7 ¶I máóóáŪ
 8 ¾ »ñí Ý³ ŪáóÝ ÷ È. ¼Áó³ ñÁÝáóÝ
 9 ‘¶I , ¼¼¼Á ³ ÝñÁÝÝÇÝ
 10 ‘ ¼¼ ‘³ µ»Éáí Ý ¶I ‘³ µÇÉáÝ ¾ ‘³ µ»ÉáÝ
 11 ¶I NÝáóÇÝ

Լզքեզ բարեբանեմք,
Աստըւա՛ծ հարցըն մերոց:

- 11 Որ ըզնախաճայն¹ մարգարէիցն
Եկիր ի լրումըն խորհրդոյ,
Ջոր տնաւրինաբար կատարեցեր
Վասըն մերոյ փրկութեան,
Լզքեզ բարեբանեմք,
Աստըւա՛ծ հարցըն մերոց:

Գ

- 12 ԸզՏէ՛ր աւրհնեցէք,
Բա՛րձր արարէք ըզնա յաւիտեան:

- 13 Որ յայտնեաց Հոգին
Տեսեամք Դանիելի² մարգարէին³,
Ջմիւսանգամ գալըստեանըն
Քրիստոսի զխորհուրդ,
Բա՛րձր արարէք ըզնա յաւիտեան:

- 14 Որ ըզչորրորդ⁴ գազանն ահեղ,
Ջապըստամբեալըն յԱստուծոյ,
Ծանոյց բարձեալ գաւրութեամբ
Աստուածորդւոյն⁵.
Բա՛րձր արարէք ըզնա յաւիտեան:

- 15 Որ զհինաւուրցն Աստուած ետես⁶
Նըստեալ յաթոռ քերովբէական,
Եւ զՈրդի ընդ ամպս⁷ երկնից եկեալ,
Բա՛րձր արարէք ըզնա յաւիտեան:

Մեծ

- 16 Աստուածածին, պայծառ քան զերկինս,
Որ ի մեզ ծագեցեր ըզլոյսըն մեծ եւ գերազանց,
Որով խաւարն անգիտութեան հալածեցաւ,
Սրովբէական ճայնիւ զքեզ բարեբանեմք
Եւ հոգեւոր երգով⁸ մեծացուցանեմք:

1 ¼ Á½ÿ³ È³ Ó³ Û ÷ È Áëï ÿ³ È³ Ó³ Û
 2 , ,³ ỲÇ¿È ° ,³ ỲÇ¿ÈÇ
 3 , Û³ ñ.³ ñ¿<ñ>Çÿ
 4 ¼ Á½ááñáñ¹
 5 ¼³ ëï áó³ Íáñ¹ áÿ
 6 ¶ ¿ï »è
 7 ¼³ Ûµè
 8 ¼ »ñ· ðáí

- 17 Ամպ¹ թեթեւ եւ լուսաւոր,
Որ զանճրեւըն կենաց ի քեզ հեղեալ²
Ի յերկնային ծովէն,
Զոր հոսեցեր ի³ յերկիր ծարաւուտ,
Սրովբէական ձայնիւ զքեզ բարեբանեմք,
Եւ հոգեւոր երգով⁴ մեծացուցանեմք:
- 18 Պարտէզ փակեալ, աստուածատունկ եղեմ⁵,
Որ եւ ծառըն կենաց ի մէջ դրախտի քո
Ի Հոգւոյն⁶ տընկեալ,
Անմահական պըտղովն ելից ըզտիեզերս.
Սրովբէական ձայնիւ զքեզ բարեբանեմք,
Եւ հոգեւոր երգով⁷ մեծացուցանեմք:
- Ող
- 19 Որ ողորմութեամբ զգեցար մարմին,
Եւ նորոգեցեր ըզհնացեալքս⁸,
Նորոգեա՛ եւ զմեզ Հոգւով⁹, Քրիստո՛ս,
Եւ ողորմեա՛:
- 20 Որ ի խաչին մեռար մարմնով,
Եւ զմեռեալքըս դարձուցեր ի կեանս,
Կեցո՛ եւ զմեզ Հոգւով¹⁰, Քրիստո՛ս,
Եւ ողորմեա՛:
- 21 Որ յարեարդ ի մեռելոց,
Եւ յարուցեր ըզբնութիւնըս մեր յուսով,
Յարո՛ եւ զմեզ Հոգւով¹¹, Քրիստո՛ս,
Եւ ողորմեա՛:
- 22 Որ ըզսիրելին քո զՂազարոս,
Կոչեցեր ի գերեզմանէն.
Կոչեա՛ եւ զմեզ Հոգւով¹² ի կեանս¹³
Եւ ողորմեա՛:

1 ¼³ Ûµ
2 ¼ Ñ»Õ»³ É Ç ù»½
3 ¶ āÇù
4 ¼ »ñ· òáí
5 ¼ ç¹ »Û
6 ¼ Ñá· áĭŸ
7 ¼ »ñ· òáí

8 ¼ Á½ÑÁŸ³ ó»³ ĩñē
9 ¼¼ Ñá· áí
10 ¼ Ñá· áí
11 ¶¼ Ñá· áí
12 °¼ Ñá· áí
13 ¼ Ĩ³ Ý

Տէր

- 23 Նորահրաշ տեսլեամբ յարութեան քո, Տէ՛ր,
Ահեղակերպ փայլմամբ զարհուրեցան զըժողբ,
Եւ մեռեալքն ընդ կենդանւոյդ¹
Յարեան ի հաւատ² համաւրէն յարութեան³:
- 34 Յորժամ փառաւք Հայրենի,
Քրիստո՛ս, ծագիս ի յերկնից
Եւ յարուցանես ըզմեռեալսն⁴,
Յայնժամ դասեա՛ ընդ աջմէ քումմէ
Եւ կոչեա՛ զմեզ ի փառքս քո:
- 25 Յորժամ հեծանոցաւ
Դատողութեան քո, Տէ՛ր,
Սըրբես ըզկալ աշխարհի,
Յըշտեմարանս արքայութեանդ
Ժողովեա՛ զմեզ ընդ արդարոցն:
- 26 Յորժամ Եկեղեցի հարսնացեալ
Միանայ ընդ Փեսայիդ⁵,
Ընդ իմաստուն սուրբ կուսանացն,
Արժանացո՛ առագաստին⁶ ըզմեզ
Ընդ նոսին երգել ըզփառս ի բարձունս:

ԿԱՆՈՎՆ՝ ԳԱԼԸՍՏԵԱՆ ՏԵԱՌՆ ՅԵՐՈՒՍԱԴԷՄ՝⁸

Հրց ԴԿ

- 1 Որ ի քերովբէական⁹ աթոռ¹⁰
Ընդ Հաւր նըստէիր¹¹, Բա՛նդ Աստըւած¹²,
Այսաւր խոնարհութեամբ
Նըստար¹³ մարմնով նոր յաւանակի.
Ըզքեզ բարեբանեմք,
Աստըւա՛ծ հարցըն մերոց:

1 ՝ ¶, ¼¼ İ »Ý¹³ ÝáŮ
2 ¼ Ñ³ ð³ i Áë
3 , ¼ Ů ñáðÁ»³ ÝÝ
4 , Á½Ů»é»³ ěë
5 ¼ ÷ »é³ Ç¹
6 ¼ Ů é³ . ³ ëi ÇÝ
7 ¶¼ İ³ ÝáÝ

8 ° İ³ Ýái Ý . ³ ěÁëi »³ Ý i »³ éÝ Ů ñáðë³ ÕçŮ Çbaí Ý
9 Ā ùñái µ³ İ³ Ý Ā ùñái µ³ İ³ Ý
10 ¼Ā Ů Ááé
11 Ā Ñ³ Ý. äçÇñ
12 Ā ³ ëi ð³ í
13 Ā Ýëi ³ ñ

- 2 Որ ի սրովբէիցըն¹ սըրբասաց² ձայնիւ
Անդադար աւրհնաբանիս³,
Այսաւր ի դասուց եբրայեցւոց⁴,
Որդի՛ Դաւթի, փառաբանեցար.
Ըզքեզ բարեբանեմք,
Աստըւա՛ծ հարցըն մերոց:
- 3 Որ ի հրակերպիցն երգաբանեալ⁵ հընչմամբ⁶
Ի բարձունս աւրհնաբանիս,
Այսաւր ի ծերոց եւ ի տղայոց
Գովեցար Ովսաննայ երգով⁷,
Ըզքեզ բարեբանեմք,
Աստըւա՛ծ հարցըն մերոց:
- Գ
- 4 ԸզՏէ՛ր աւրհնեցէք
Բա՛րձր արարէք ըզնա յաւիտեան:
- 5 Այսաւր ըզգալուստ Փըրկչին⁸ մերոյ
Յընծութեամբ տաւնէ նոր Երուսաղէմ,
Ժողովո՛ւրդք, որք ի հեթանոսաց,
Բա՛րձր արարէք ըզնա յաւիտեան:
- 6 Այսաւր ընդ մանկանցն եբրայեցւոց⁹
Զհինաւուրցն եկեալ նոր արքայ ի Սիոն¹⁰,
Մանկո՛ւնք սուրբ Եկեղեցւոյ,
Բա՛րձր արարէք ըզնա յաւիտեան:
- 7 Այսաւր ընդ ծերոցն աւրհնաբանից¹¹
Ուրախութեա՛մբ բարեբանեցէք զանմահ Թագաւորն եկեալ,
Քահանա՛յք, հոգեւոր երգով¹²
Բա՛րձր արարէք ըզնա յաւիտեան:

1 Ä ë»ñáí µçÇóŸ

2 ¼Ä ëñµ³ ë³ ó

3 Ä µ³ ñ»µ³ ÝÇë

4 , »µñ³ ı»óóáóŸ ¼ »µñ³ »óóáó

5 ¼ »ñ.³ µ³ Ý»³ É ÷ È³ óñŸŸ³ µ³ Ý»³ É

6 Ä ÑŸáŸ³ Ûµ

7 ¼ »ñ. óáí

8 Ä ÷ ñŸ áÇŸ

9 ¼ »µñ³ »óóáóŸ

10 Ä ëÇáŸ

11 ¼Ä³ óñŸŸ³ µ³ ÝÇóŸ

12 ¼ »ñ. óáí

ԿԱՆՈՎՆ¹ ՄԵԾԻ ԵՐԿՇԱԲԱԹԻՆ²

Ա.Լ.Ր.Տ ԲՁ

- 1 Անեղն ի Հաւրէ ծընեալ Որդի³
Յանէից գոյացոյց⁴ զեղեալքս՝
Ջերկնային⁵ եւ զերկրաւորս էութիւն.
Արարա՛ծք ամենայն,
Տո՛ւք փառս Արարչին յաւիտենից⁶:
- 2 Պատկեր աներեւոյթ փառացըն Հաւր⁷
Ի պատկեր բարերարութեան իւրոյ
Արար ըզմարդկային⁸ բընութիւնս.
Արարա՛ծք ամենայն,
Տո՛ւք փառս Արարչին յաւիտենից:
- 3 Լոյսն ի Հաւրէ լուսոյ ծագեալ
Լուսափայլ զարդարեաց զԱզամ՝
Ի դրախտին եղեալ անմահ տընկոցն⁹ երկրագործ.
Արարա՛ծք ամենայն,
Տո՛ւք փառս Արարչին յաւիտենից:
- *
- 4 Եկա՛յք, որդի՛ք մարդկան,
Այսաւր ողբասցուք ըզհաւըն ըզվըտանգ¹⁰,
Որ մերկացաւ մեղաւք ըզփառս Արարչին
Եւ զգեցաւ զթըզեհնւոյն¹¹ ծածկոյթ
Փոխանակ անճառ լուսոյն:
- 5 Գովեցէ՛ք զՈրդին Աստուծոյ
Այսաւր ցընծութեամբ¹², որդի՛ք Ազամայ.
Որ եկն ի խընդիր¹³ եղծեալ պատկերին
Եւ գըտեալ¹⁴ նորոգեաց՝
Ի փառս առաջին պատմուճանին¹⁵:

---

1 ¶%Á Ĩ³ YáŸ
2 ¼%Á »ñĨ áóß³ µ³ ÁÇŸ
3 ¾Á áñ¹ ÇŸ
4 ¼ · á³ óáŸ
5 ¾ »ñĨ Ÿ³ ÇŸ
6 ‘¶ · ñáó³ Ĩ ĸ³ ñ³ ñ³ Íáó,³ á³ áóóó³ Í¹ Ɔ³ óÇĨ »-
ŸÇó , »ñĨ áó Ĩ áó »óÍáó³ Ĩ
7 , Ĩ áóÁ »óÍáó³ Ĩ
8 ¾ Á½Ÿ³ ñ¹Ĩ³ ÇŸ
9 Ä Ĩ ŸĨ áó
10 °¾ Á½Ĩ ÁĨ³ ŸĨ Ä Á½Ĩ Ĩ³ Ÿ.
11 ‘ ¼Ä ½ÄÁ½»ŸáŸŸ ¾ ½Ä½»ŸóáŸŸ
12 ‘ óÁŸĨáóÄ»³ Ÿ, Ÿ»Ĩ³ .³ Ÿ Ÿ»éúáĨ áóóóáó³ Ĩ¹ óÁŸ-
ÍáóÄ»³ Ÿµ Ä óŸĨáóÄ»³ Ÿµ
13 ¾Ä ĒŸ¹ Çñ
14 Ä · Ĩ »³ Ē
15 Ä á³ Ĩ Ÿáó×³ Ÿ³ óŸ

6 Նո՛ր նորոգաւո՛ղ¹ բնութեան մերոյ, Յիսո՛ւս,
 Որ ի խորհուրդ հընութեան² մարդոյն³
 Զանպըտողն⁴ այսաւր չորացուցեր զթըզենին⁵,
 Եւ ըզմեզ ի հնացեալ⁶ մեղաց
 Նորոգեա՛ ի կեանս անմահ⁷:

ԿԱՆՈՎՆՑ⁸ ՄԵԾԻ ԵՐԵՔՇԱԲԱԹԻՆ

Աւրհ ԲԿ

- 1 Իմաստուն կուսանքըն⁹,
 Պատրաստեալ եւղ լապտերաց,
 Ելին ընդ առաջ երկնաւոր¹⁰ Փեսային¹¹
 Վառեալ լապտերաւք:
- 2 Իսկ յիմարաց կուսիցն,
 Ունայնացեալք ի յեւղոյն¹²,
 Անպատրաստ գըտան¹³ գալըստեան¹⁴ Փեսային¹⁵
 Շիջեալ լապտերաւք:
- 3 Վասն որոյ եւ մեք
 Պատրաստեսցուք եւղ հոգեւոր,
 Զի մըտցուք¹⁶ ի յառագաստ անմահ Փեսային¹⁷
 Վառեալ լապտերաւք:
- *
- 4 Յորժամ յերկնից փառաւք գաս, Քրիստո՛ս,
 Նըստիս¹⁸ յաթոռ դատողական
 Եւ բաժանես զազգս ամենայն,
 Յաջակողմեանըն¹⁹ քում
 Դասեա՛ ըզմեզ ընդ աւղեացն:

1	¼ Ýáñá· áŌ	11	¼ ÷ »ë³ ÇÝ
2	„ ÑÇÝáoĀ»³ Ý ¼ ÑÝáoĀ»Ýĵ	12	„ ŨćŃŃáoĀŨ ĀĀ ũŃŃŃáoĀŨ
3	¶¼ Ũ³ ñ¹ ŃŃŃŨ	13	Ā · ì³ Ý
4	Ā ½³ Ýá ì áŃŃŨ	14	¼ ·³ ĒÁëĭ »³ Ũµ
5	Ā ½Ā½»ÝÇÝ	15	¼ ÷ »ë³ ÇÝ
6	· ĒáŃŃŃ³ ÝŃŃŃŃŃŨ³ ÑÝáoĀ»Ýĵ „ Ā ÑÝáoĀ»³ Ý	16	¼Ā Ũĭ óáŃŃŨ
7	¼³ ÝŨ³ ÑŃ	17	¼ ÷ »ë³ ÇÝ
8	¶¼ ĭ³ ÝáÝ Ā ãÇŭ	18	Ā Ýëĭ ÇŃ
9	Ā ĭ áŃŃŃ³ ÝŭÝ	19	¼ ũ³ ç³ ĭ áŃŃŃŨ»³ ÝĀ¹ Ā ũ³ ç³ ĭ áŃŃŃŨ
10	¼Ā »ñĭÝ³ ŃŃŃŨ ÷ Ē³ ÝŨ³ Ñ		

5 Յորժամ գտաղանդ¹ պատուիրանին
 Պահանջեսցես² ի ծառայիցն³,
 Ընդ կըրկնաշահ⁴ քանքարացն
 Արժանացո՛ր ըզմեզ, Քրիստո՛ս,
 Ուրախութեամբ⁵ քո յերկինս:

6 Յորժամ կոչես ըզհրաւիրեալսն
 Ի սկըզբանէ աշխարհի
 Ժառանգել ըզպատրաստեալն⁶,
 Շնորհեա՛ մեզ ընդ նոսին
 Զարքայութիւն քո, Քրիստո՛ս:

ԿԱՆՈՎՆ⁷ ՄԵԾԻ ԶՈՐԵՔՇԱԲԱԹԻՆ

Ա.Լ.Ր.Տ Գ.Զ

1 Որ յաթոռ փառաց բազմեալ
 Ընդ Հաւր անըսկըզբնակից⁸ Բանդ,
 Այսաւր բազմիլ ընդ հողեղէնսըն⁹ յանձն¹⁰ առեր¹¹.
 Աւրհնեմք զեկեալդ ի փրրկութիւն¹² աշխարհի:

2 Որ անճառ¹³ Աստուածութեանդ¹⁴
 Աւծեալ զքո ծառայական¹⁵ կերպ,
 Այսաւր հաճեցար աւծանիլ իւղով¹⁶ ի մեղաւորաց¹⁷.
 Աւրհնեմք զեկեալդ ի փրրկութիւն¹⁸ աշխարհի:

3 Որ կենարար թաղման¹⁹ քո գուշակ
 Զեւղոյն²⁰ ծանուցեր զաւծումն,
 Այսաւր Յուդային յայտնեցաւ խորհուրդ²¹ արծաթսիրութեան²².
 Աւրհնեմք զեկեալդ ի փրրկութիւն²³ աշխարհի:

1 Ä i ³ Ö³ Ýi
 2 Ä á³ Ñ³ Ýç»ë
 3 ¼ Í³ é³ ÇóÝ
 4 ¾Ä Ý ñÍ Ý³ ß³ Ñ
 5 ¾ÄÄ äöñ³ ÈäöÄ»³ Ý
 6 ° Á½ä³ ÿ ñ³ ëÿ »³ È
 7 ¶¼ Ý³ ÝaÝ Ä äÇü
 8 Ä³ ÝÁëÏ ¼µÝ³ Ï Çó
 9 ¾Ä ÑaÖ»Ö;ÝÁë
 10 Ä ƒ³ ÝÓ
 11 Ä ƒ³ ÝÓÝ³ é»ñ í³ eÝ Û»ñ
 12 , Ä ÷ ñÍ äöÄÇóÝ

13 ´¶, °¼¾ÄÄ ½³ Ý×³ é
 14 ´¶, °ÄÄ³ ëÿ äö³ ÍäöÄ»³ Ûµ¹
 15 ¾ Í³ é³ »³ Ý³ Ý
 16 ¾ »öÖáí
 17 Ä Û»Ö³ öán³ öë
 18 , Ä ÷ ñÍ äöÄÇóÝ
 19 Ä Ä³ ÖÛ³ ÝÝ
 20 , Ä ¼ÇöÖaÛ Ä ½»öÖöaÛ
 21 °Ä ÈánÑáöñ¹ Ý
 22 ¾³ ñÍ³ ÄëÇñáöÄ»³ ÝÝ
 23 , Ä ÷ ñÍ äöÄÇóÝ

*

- 4 Որ խորհրդեամբ¹ ընդ Հաւր եւ Հոգւոյն²
Արար ի պատկեր իւր ըզմարդն առաջին,
Այսաւր որդիք մարդկան ժողովեալ՝
Խորհին մատնել³ ի մահ զՈրդին Աստուծոյ:
- 5 Յուդայ⁴ սիրոյն աշակերտ⁵
Փոխանակեաց զատելութիւն⁶ առ վարդապետին՝
Մատնելով քահանայիցն
Ընդ երեսուն արծաթոյ:
- 6 Որ զամենայն⁷ տնաւրինաբար
Կամաւ յանձն առեր, Փըրկի՛ջ⁸, ընդ մեղաւորացս⁹,
Վասն անճառ խոնարհութեանըդ քո
Եւ մեզ ողորմեա՛:

ԿԱՆՈՎՆ ՄԵԾԻ ՈՒՐԲԱԹՈՒՆ¹⁰

Աւրհ ԴԶ¹¹

- 1 Այսաւր ի կատարումն աստուածային ընթրեաց
Նոր ուխտի ճրջմարտութեան քո,
Ի Վերնատունըն¹² խորհրդոյ¹³ տարամերժեալ
Յուդաս ի հաւտէ¹⁴ փոքու.
Ուստի եւ դու, Գա՛ռն Աստուծոյ,
Դիմեալ կամաւ ի մահ խաչին¹⁵
Առ ի բառնալ ըզմեղս աշխարհի,
Վասն որոյ խնայեա՛¹⁶ ի մեզ, Քրիստո՛ս,
Կամաւոր քո չարչարանաւք:
- 2 Այսաւր, որ ի հրեղէն զաւրաց երկնիք
Միշտ փառաբանեալ երկըրպագիս Բանդ,
Աղաւթէիր առ Հայր մարմնով
Ընկալեալ ընդ Հաւր ըզքո վասն իմ զպաղատանս.

1 Ἄ Ἐάνῆν¹ »³ Ὑμ
2 ¼ Ἰά· áŸ
3 ¼ Ὑ³ ἰ ἸϸἘ
4 Ἄ Ὑάó¹ »³ ἔ
5 ¼³ Ḇ³ Ἰ »ñἰ Ἰ
6 ¼ ½³ ἰ »ἘάóἈϸóŸŸ
7 ¼ ½³ Ὑ »Ÿ³ ḲŸ
8 Ἄ ÷ ñŸϸá
9 ¼, °¼¼Ἀ Ὑ»ó³ óáñ³ ó

10 ¶ Ἰ³ ἸáŸ Ὑ»Ἰϸ áóñμ³ ἈϸŸ , Ἰ³ Ἰáἰ Ἰ Ὑ»Ἰϸ áóñμ³ -
ἌáóŸ Ἐ³ á»ἘáóἈ»³ ἸŸ ἰ »³ ἔŸ ¼ἈἈ áóñμ³ ἈϸŸ
11 ≈ Ἀ áϸù
12 ¶ ἰ »ñŸ³ ἰ ³ ἸÁŸ ¼ ἰ »ñŸ³ ἰ áóŸŸ
13 ¼Ἀ Ἐáñῆν¹ óáŸ
14 ¼ Ḇ³ óἰ ϸŸ
15 ¼Ἀ Ἐ³ áϸ
16 ¼ ἘŸ³ »³

*Ուստի կամաւ կրելով գերկեւդ¹ ի հրեշտակաց
 Զաւրանայիր², զաւրացուցի՛չդ երկնաւորաց եւ երկրաւորաց³.
 Վասն որոյ խնայեա՛ւ⁴ ի մեզ, Քրիստո՛ս,
 Կամաւոր քո չարչարանաւք:*

3 *Այսաւր յառաջ նըշանակեալ հրամանն քո
 Կատարիւր յաշակերտաց դասն,
 Քանզի զհովիւրդ⁵ քաջ հարեալ,
 Տըրուեցաւ⁶ հաւտն ըստ մարգարէին,
 Որ եւ կապեցար անկապելիդ ի յԱնայէ⁷
 Եւ ի Կայիափայ⁸ դատապարտեալ,
 Ի ծառայէ⁹ ապտակեցար
 Եւ նախատանաց թուք կերպարանդ Հաւր ընկալար.
 Վասն որոյ խնայեա՛ւ¹⁰ ի մեզ, Քրիստո՛ս,
 Կամաւոր քո չարչարանաւք:*

4 *Այսաւր ըզվէմն հաւատոյ շարժեալ
 Փորձողին¹¹ խաբէութեան մարտ,
 Առ ի քէն թողացուցեալ¹² ըզմարդկային¹³ տըկարութիւնս յանդիմանելով.
 Եւ առ յոյս դարձի¹⁴ մեղաւորաց,
 Որ դառնապէս արտասուելովն¹⁵
 Ընկալաւ¹⁶ ի քէն երիւք հարցմամբ սիրոյն
 Զերից ուրացութեանցն¹⁷ ըզբըժըշկութիւն,
 Ընդ նըմին բըժըշկեա՛ ըզմեզ, Քրիստո՛ս,
 Եւ շնորհեա՛ մեզ արտասուս ապաշխարութեան:*

*

5 *Այսաւր զոր յերկնային լուսեղինացն¹⁸
 Ահիւ պատուեալ, Բանդ Աստըւած,
 Նըսեմացեալ դասք եբրայեցւոցն
 Զիմանալի զլոյսդ ի գիշերի ջահիւք եւ սուսերաւք
 Եկեալ ըմբըռնել զանըմբըռնելիդ.
 Վասն որոյ երկըրպագեմք¹⁹
 Անճառելի քո խոնարհութեանդ:*

1 ՚Պ, օ¼ΛĀ ½»նĪ ̇ՇŌ ¾ ½»նĪ ̇ՇŌ
 2 ¾ ½³ ծոն³ ̇Շն
 3 ¾ »նĪ ն³ ծան³ ծե
 4 ¾ ĒŸ³ »³
 5 ¾Ā ½Náı ̇ՇŌÁŸ
 6 ¾ օնăօ»օ³ օ
 7 ՚Պ, օ¼ΛĀ ̇Թ ̇ŸŸ³ ̇Լ ¾ ̇Թ ̇ŸŸ³ շ
 8 ¾ Ī³ ̇Շ³ ք³ ք³
 9 ¾ Ī³ օ³ շŸ
 10 ¾ ĒŸ³ »³

11 ՚Պ¼Ā ք áնŌ³ ծŌՇŸ
 12 օ¾ ĀáŌ³ ծáօօ»³ Ē ք Ē ĀáօĒ³ ծáօօ»³ Ē
 13 ¾ Á½Ū³ ն¹³ Ī ̇ՇŸ
 14 ¾ ¹³ նօՇ
 15 Ā³ նի³ ք ք»Ēáı Ÿ
 16 ՚օ ÁŸŸ³ Ē³ օŸ
 17 ¾ áօն³ ծáօĀ»³ ŸŸ
 18 ¾ ĒáօĒ»ŌՇŸ³ օ ¹³ քáօօ
 19 ¾ »նĪ նă³ . »Ū

- 6 Այսաւր զոր սերովբէքըն ծածկէին ըզդէմս
Յազէ փառաց Աստուածութեանդ,
Իսկ կորըստեան որդին Յուդասս
Ի համբոյր մերձեալ նենգութեամբ՝
Նըշանակ եւ առիթ մահու անմահիդ,
Վասն որոյ երկըրպագեմք¹
Անճառելի քո խոնարհութեանդ:
- 7 Այսաւր ընդ գերագոյն տնաւրէնութիւնըդ քո, Որդի՛ Աստուծոյ,
Հոյլք անմարմնոցըն հրաբուռն սեռիցն²
Պակուցեալ զարմանային³,
Տեսանելով զանտեսանելիդ⁴,
Մատնեալ⁵ կամաւ ի ձեռքս մեղաւորաց,
Վասն որոյ երկըրպագեմք⁶
Անճառելի քո խոնարհութեանդ:
- 8 Այսաւր բարեկամք եւ մերձաւորըք քո
Հեռի եղեն ի քէն, Քրիստո՛ս,
Աւտարացան եւ եղբարըք⁷ քո
Եւ ցուլըք գէրք պաշարեցին,
Որք ի դըպրաց եւ ի փարիսեցւոց⁸,
Եւ շուրջ եղեն շունք բազումք՝
Զինուորք Պիղատոսի եւ Հերովդէի.
Վասն որոյ երկըրպագեմք⁹
Անճառելի քո խոնարհութեանդ:

ԵՐԳ ՏԵԱՌՆ ՆԵՐՍԻՍԻ¹⁰ ՀԱՅՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ¹¹ ԱՍԱՑԵԱԼ¹² ՅԱՂԱԳՍ ՄԵԾԻ
ՈՒՐԲԱԹՈՒՆ ԳԻՇԵՐԻՆ ԱԻԵՏԱՐԱՆԱՑՆ¹³

ԴԿ

- 1 Այսաւր անճառ լուսոյն¹⁴ ծագումն
Ի փրկութեան մեր կատարումըն¹⁵,

1 ¼ »ñĭ ñá³ . »Û
2 ¾ Ç ë»éÇóÝ
3 ¾ ½³ ñÛ³ Ý³ ÇÝ
4 ¾ ½³ Ýĭ »ë³ Ý»ÉÇÝ
5 ¾ Û³ ĭ Ý»É
6 ¼ »ñĭ ñá³ . »Û
7 Æ »Ōµ³ ʃñÁù
8 ¶ ÷³ ñÇë»óáó
9 ¼ »ñĭ ñá³ . »Û
10 ´¶°Ā Û»ñë¿éÇ Æ Û»ñë»éÇ
11 °Ā Ĩ³ ĀáóŌÇĭ áéÇ
12 ° āÇù
13 , °ñ. Ø»ÍÇ àòñµ³ ĀáóÝ · Çβ»ñáóÝ³ ó»ĭ³ ñ³ Ý³ óÝ
¼ áÇù³ ó»ĭ³ ñ³ Ý³ óÝ ĩ ¾ °ñ. Ø»ÍÇ àòñµ³ ĀáóÝ · Ç-
β»ñ³ ó»ĭ³ ñ³ Ý³ óÝ ĩ »³ éÝ Û»ñë»éÇ Ĩ³ ĀáŌÇĭ áéÇ
³ ë³ ó»³ ÉĀ °ñ. ĭ »³ éÝ Û»ñë»éÇ Ñ³ ʃáó Ĩ³ ĀáóŌÇ-
ĭ áéÇ³ ë³ ó»³ É Û³ Ō³ . ë àòñµ³ ĀÇÝ · Çβ»ñÇÝ³ ë³ -
ó»³ É
14 ¾ Éáðéá
15 ´¶, °¼°ĀĀ Ĩ³ ĭ³ ñáóÛÝ

*Խոնարհի ի Վերնատունն
 Ի ստուերական տաւնից լըրումն.
 Նախ քան զընթրիսըն խորհրդոյ
 Սփածաւ դենջակ¹ արկաւղն² լուսոյ,
 Եւ ջուր առեալ ծառայաբար³
 Զոտըս լուանայր⁴ զաշակերտացն:*

2 *Բանին Հաւր փառաց լուսոյ
 Պետրոս մերձիլ յոտան⁵ ոչ ներէր⁶
 Այնըմ⁷ ձեռաց, որոյ են գործք
 Երկնից երկինք եւ երկրաւորք,
 Որով կուրաց աչըք բացան
 Խուլք եւ համերք արձակեցան,
 Որ վերածեաց զինքն ի ծովին,
 Սաստեաց ալեացն, եւ լըռեցին:*

3 *Գրլխոյն ընտրեալ⁸ հաւտին փոքու,
 Սաստէր զխորհուրդն ոչ գիտելոյ,
 Որով դառնայր եւ հնազանդէր,
 Զոտս եւ ըզգլուխս մաքրել մաղթէր.
 Գրլխոյս, – ասէ, – չէ ինչ պիտոյ
 Լուացումըն ջրոյ, զի լուացեալ է՝.
 Ոտիցըդ⁹ պէտք են մաքրութեան
 Յաւդիլ ի գլուխըս սըրբութեամբ:*

4 *Դասուց իւրոց աշակերտաց¹⁰,
 Զոր նախ բանիւ վարդապետեաց,
 Այսաւր գործով¹¹ ըզծայրագոյնն¹²
 Եցոյց յինքեան զխոնարհութիւն,
 Սպասաւորեալ¹³ հողեղինաց
 Այն, որ անտեսն է հրեղինաց,
 Տարեալ պաշտան իւր ծառայիցն
 Այն¹⁴, որ պաշտին ի սրովբէից:*

1 Պ, օ՝ ¼AA Õ»ÝÇ»³ İ

2 ¾³ ñİ³ ðÕ

3 ¾ İ³ Ե³³ µ³ ñ

4 Պ ԷÁó³ Ý³ ¾ Էáó³ Ý³ Û

5 ՝Պ, ¼AA Թäı Ե

6 օ ÝÇñչñ

7 ¾³ ԸՄ

8 ¾ ÁÝ¹ ñ»³ Է

» Հ՝Կր. Յ՝վԸ. Ժ 4-10

9 ¾ äı Çó¹

10 ¾³ Բ³ İ »ñı³ օÝ

11 ¾ · áñİáı ù

12 ¾ Á½ı³ Թñ³ · áԿ

13 ̂ Եá³ Ե³ օáñ»Է

14 ¾³ ԸՄ ÷ Է³ Կ

5 **Եթէ Տէրս¹, – ասէ, – էից**
Եւ վարդապետըս բոլորից,
Ջաշակերտացո՞ւ² եւ զծառայից
Ձոտըս լուացի ի Հնոյ աղտից,
Միմեանց եւ դուք Համաբնութեամբ
Յուցէ՛ք ըզնոյն խոնարհութիւն՞,
Բարձրացելոյն ի կործանումն
Եւ անկելոյ բնութեանդ կանգնումն³:

6 **Ձոր մաքրեցեր յաւագանին**
Մաքուր ձեռաւք զոտըս նոցին
Եւ ուսուցեր խոնարհութեամբ
Յաղթող լինել չար հրպարտին,
Եւ զիմ լըւա՛ գտիղմըն մեղաց
Աղաչանաւք սըրբոյ գընդին⁴,
Եւ ըզգընացս ուղղեա՛ս՝ զոտին⁶
Խոնարհութեամբ ելիւք յերկինս:

«Որ թիւ. Աւետարան Յովհաննու.
 Ոչ է ծառայ մեծ»⁵:

7 **Էլից զաւրէնսըն Մովսիսի⁷,**
Ձոր խաւսեցաւն⁸ ի Սինայի,
Եկեր ըզգառն աւրինակին
Եւ ըզբաղարջն⁹ ընդ եղիգին¹⁰.
Ըզհինն ի նորըս փոխելով,
Ըզստուերն ի լոյս ճըշմարտելով,
Փոխան գառինն ինքըն գոլով
Գառն Աստուծոյ նըւիրելով:

8 **Ընդ բաղարջին Հաց անխըմոր**
Ետ ըզմարմինն իւր գերկնաւոր,
ԸզԿուսածինն անսերմնաւոր
Ջանապականն եւ զհոգեւոր.
Ընդ ոչխարին արեան ուխտին
Ետ մեզ զարիւնն իւր ուխտ կըրկին¹¹

1 ¶ İ çñ

2 ¼½³ β³ İ»ñi³ ó

» ˆˆˆˆˆˆ . Յ՝՝՝՝ . ժ՝ 12-15

3 ¼ İ³ Ýİ ÝáðÙÝ

4 ¼ ëñմá . Ý¹ՇÝ

5 ¶ áðŌ»³ ¼ áðŌŌ»³ Ê

6 ¼ ái ՇÝ

բ Յ՝՝՝՝ . ժ՝ 9-16

7 ˆ¶ , ¼¼Á Øáí ëչëÇ ¼Á Øáí ë»ëÇ

8 ˆ¶ , ¼¼ÁÁ È³³ ðë»ó³ ð

9 ¼ Á¼մ³ Ō³ ñ×Ý

10 ˆ¶ , ¼¼°Á »Ō» . ՇÝ ¼ »Ōչ . ՇÝ

11 ¼ ¼ İñİ ՇÝ

Եւ եղիզան¹ դառնագունին²
Փոխան ըզվարս³ աստուածային:

9 **Թագաւորն արարածոց**
Զհացըն կենաց ետ քաղցելոց
Եւ ըզբաժակն ուրախարար,
Որք⁴ յԱդամայ տըրտմեցելոց.
Այս նոր ուխտ է իմոյ արեան,
Փոխան հընոյ ուխտին արեանց⁵,
Զոր յիշատակ իմ առնիցէք,
Մինչեւ եկից ես միւսանգամ⁶:

10 **Ժողովեալքս ի քէն հայցեմք**
Ընդ ժողովեալ⁷ մետասանին,
Որ զկենարարըզ քո մարմին
Բաշխեալ⁸ ետուր ընդ բաժակին.
Շնորհեա՛ եւ մեզ, Տէ՛ր, ընդ նոսին
Հազորդ լինել քում սեղանին,
Կենաց հացիդ, յոր փափագիմք,
Եւ ըմպելոյդ⁹ ում¹⁰ ծարաւիմք:

11 **Ի յընտրելոց¹¹ աշակերտացն**
Յուզաս մեկնեալ ի սուրբ գառանցն¹²,
Զբարձաւղ մեղաց Գառն Աստուծոյ
Մատնէր ի մահ ընդ արծաթոյ.
Ի յընթրիսըն հոգեւոր
Մերձի ժրպիւրհն եւ նենգաւորն¹³,
Ուտելով ընդ վարդապետըն¹⁴
Յաճախէ զխաբէուլթիւն¹⁵:

12 **Լոյսըն խաւսէր աղերսալի**
Խաւարելոյն վասըն դարձի՛
Մի ոմն ի ձէնջ,– ասէ,– եղբա՛րք,
Զիս մատնելոց է առ ի մահ^է.
Պետրոս լըւեալ¹⁶ զայն՝ զարհուրէր

1	՝ Պ, օ¼¼AA »Օ». ³ Ý	9	՝ Պ¼A ÁÜμ»ÉaÜ
2	¼ ¹³ éÝ³ . aŃÇÝ	10	¼ ùáóÜ
3	¼ Áí³ ñë	11	¼ ŐÁÝ¹ ñ»ÉaÜ
4	° áñ	12	¼ . ³ é³ Ýó
»	Մարթ. Ի.Չ. 28, Մարգ. Ժ.Գ. 24, Գ.՝-Կ. ԻԲ. 20	13	¼ Ý»Ý. ³ óáñ
5	՝, օA ³ ñ»³ Ý	14	¼ í³ ñ¹³ á»i Ý
6	¼ ÜÇóë³ Ýí³ Ü	15	¼ ¼E³ μ¿áóÁÇóÝÝ
7	¼ ÁáŐáí »É	բ	Մարթ. Ի.Չ. 20, Մարգ. Ժ.Գ. 18, Յովհ. Ժ. 21
8	¼ μ³ BÉ»É	16	¼ Éáó»³ É

Եւ ականարկէր¹ առ Յովհաննէս,
Հարցանել², թէ ով էցէ
Դաւաճանաւդ³ վարդապետին:

«Որ թիւ. Աւետ. Ղուկ.
Մերձեցաւ տաւն»⁴:

13 **Խնամով սիրոյն⁴ յիւր⁵ սիրելեացն**
Ըզտըրտմութիւնըն⁶ փարատեաց,
Թացեալ պատառ տայ⁷ Յուդայի՝
Նըշաւակեալ⁸ զգողըն մատնիչ.
Զոր առեալ եւ մերկացաւ
Յաստուածային Հոգւոյն⁹ շնորհաց,
Մատնեցաւ նախաշարին
Ընդ մատնութեան վարդապետին:

14 **Ծայրագոյն լուսոյն զըրկեալ**
Խաւարասէրն արտաքս ելեալ,
Տէրըն յայտնէր լոյս եղելոցն,
Ըզգայթագղելն¹⁰ ի գիշերի.
Պետրոս խաւսէր խրախուսելի
Եւ կըշտամբիւր հաւախաստի,
Զիւրն¹¹ յաշխարհէ գիտիւիւն¹² ասէր
Եւ ըզգալուստ Հոգւոյն¹³ պատմէր:

15 **Կեդրոնեան յայնկոյս ձորոյ¹⁴**
Ի Վերնատունն¹⁵ ել խորհրդոյ,
Եմուտ պարտէզ ընդ պարտիզի¹⁶,
Եմոյծ զԱդամ յԱդին դրախտին¹⁷.
Մուծցես եւ զմեզ, Տէ՛ր, ընդ նըմին,
Ուստի հաներ նախ զառաջինն,
Զի ժառանգել ըզհայրենին
Արժանասցուք մեք վերըստին:

1 օ¼ »ժ օ Ի Կ³ ճԻ շն ÷ Է օ Ի Կ³ ճԻ »Էնի
2 ¾ Ճ³ ճօ³ Կշն
3 Դ՝ Պ, օ¼ ԱԱ ¹³ ժ³ ×³ Կնօ
« Ղ. Գ. Ի. Ի. Ի. Ի.
4 ¾ ԷՇնն
5 ¾ Շօն
6 օ Ա¼ն Անի ՍնօԱՇօԿ
7 Ա Ի օ
8 ¾ ԿԱԵ³ Կ³ Կ³ Է օ ԿԱԵ³ ժ³ Կ³ Է
9 ¼ Ճնն. նն

10 Պ Ա¼. օ Ա³. օ ՕՇԷԿ ¾ Ա Ա¼. օ Ա³ Ի ՕՇԷԿ օ Ա¼. օ Ա³ -
· Օ»ԷԿ ¼ Ա Ա¼. օ Ա³ Ի Օ»ԷԿ
11 ¾ Ա ¼ Շօն
12 ¾ ½ ÷ նն»ԷԿ
13 ¼ Ճնն. նն
14 օ¼ Օնննն
15 ¾ Ի »նն» Ի օ ԿԿ
16 օ նն շն ¾ նն ¾ նն Շնն
17 ¾ Ե³ ԿԿ Կ³ Էն ԿԿ ÷ Է Կ³ Էն ԿԿ ԿԿ Կ³ ննն

- 16 **Հոգայր ըզկրիցըն տըրտմաբար¹,
Երիւքն եղեալ առանձնաբար,
Փըրկեի² զաշխարհս³ հոգիս յաւժար,
Բայց է բնութիւն մարմնոյս տըկար.
Ոչ ոմն ուժեղ եւ զաւրաւոր
Եւ ոմն անզաւր վըտանգաւոր⁴,
Այլ մի եւ նոյն գոլ միաւոր
Կըրէր ըզկիրսըն⁵ կամաւոր:**
- 17 **Զայնիւ մաղթէր աղաւթական
Վասն իմ առ Հայր իւր էական,
Ծոնըր գընէր խոնարհական
Որում կըրկնի⁶ ծոնըր ամենայն.
– Եթէ փըրկի⁷ մարդկան հնար է
Առանց մահու իմ, որ գրեալ է,
Բաժակ մահուս յինէն անցցէ⁸
Ոչ իմ կամաւ, այլ քոյդ⁹ տեսցէ”:**
- 18 **Ղաւղեալ յերկեւղ¹⁰ քըրտանց¹¹ հոսման
Ոլոռնաձեւ կայլակ վիժման,
Ի զաւրանալ հրեշտակ մերձեալ,
Զաւրինական գիրըն լըցեալ.
Զի կատարեալ էառ գընութիւն¹²,
Աստուածըն Բան ըզմարդկութեան¹³,
Պարտ էր զերկեւղ¹⁴ եւ գտըրտմութիւն՝
Յիւրումըն¹⁵ կրել տնաւրէնութիւն:**
- «Որ թիւ. Աւետ. Մարկ.
Եւ ասէ ցնոսա Յիսուս»^է:
- 19 **Ճառագայթ փառաց էին,
Որ ըստ բնութեանըս մարդկային¹⁶,
Տագնապեցար ի գիշերին,
Աղաւթեցեր առ Հայր յերկինս¹⁷,
Ծագեա՛ ի մեզ զլոյսդ երկնային¹⁸**

1 յ ¼ ÿ ñÿ Û³ µ³ ñ

2 յ ¼ ÷ ñÿ »É

3 ՝ Պ¼%Ã ½³ ßË³ ñÑ

4 յ ¼ í Áí ÷ Ýÿ ÷ óáñ

5 ° Á½í ÇñÁè ¾ Á½í ÇñéÝ

6 յ ¼ ÿ ñÿ ÝÇ

7 Պ ÷ ñÿ ÇÉ ¾ ÷ Áñÿ »É

8 ¾ ÷ Ýóç

» Հմմտ. Մարտ. Ի. 9. 39. Ղ. Գ. Ի. Բ. 41-42

9 ° ùáñ

10 ՝ Պ¼%Ã Û»ñÿ ÇÕ յ ¼ Û»ñÿ ÇõÕ

11 °¾Ã ùñÿ ÷ Ýó

12 ¾ µÝáóÃÇõÝ

13 ¾ Á½Û³ ñ¹ÿ áóÃÇõÝ

14 ՝ Պ¼%Ã ½»ñÿ ÇÕ յ ¼ ½»ñÿ ÇõÕ

է Մարտ. Բ. 25

15 ¾ ÛõñáóÛÝ

16 ¾ Û³ ñ¹ÿ ÷ ÇÝ

17 ՝ Պ¼%Ã Û»ñÿ ÇÝ

18 ¾ »ñÿ Ý³ ÇÝ

Եւ փարատեա՛ զերկեւղ¹ չարին.
Մասունք հոգւոց մեր եւ մարմին
Յերկեւղ² քո սուրբ բեւեռեսցին:

- 20 Մերձեալ Յուդաս, որ մատնելոց
Հանդերձ դասուն³ փարիսեցւոց,
Անկան⁴ նըման ստորանկելոցն⁵,
Որ⁶ յաւիտեան չեն կանգնելոց⁷.
Յուդաս նենգաւ համբուրելով՝
Առիթ մահու նըշան տալով,
Փոխան⁸ սիրոյ զնա մատնելով,
Չար ընդ բարւոյ⁹ վըճարելով:
- 21 Յայնժամ առ գուլթ սիրոյն Պետրոս
Ըզծառային¹⁰ անուն Մաղքոս,
Եհատ սուսերբ զականջն աջոյ¹¹,
Որ ոչ լըւաւ Տեառն¹² իւրոյ.
Իսկ Տէրն մեր արագապէս
Յունկըն մերձեալ¹³ բըժըշկապէս¹⁴,
Առողջացոյց աստուածապէս,
Զոր ոչ տեսին կուրացն հանդէս:
- 22 Նոր հաւտին փոքու ցըրուեալ¹⁵,
Քանզի զՀովիւրդ¹⁶ քաջ հարեալ,
Պետրոս միայն ըզհետ երթեալ,
Ի յաղջկանէ¹⁷ վիմին շարժեալ.
Նըշանակեալ հաւըն¹⁸ խաւսէր,
Առ ի Պետրոս Տէրն ականարկէր¹⁹,
Զբանըն յիշէր, դառն արտասուէր,
Ի գլորմանէն²⁰ դարձեալ²¹ կանգնէր:
- 23 Ծնորհեալ վիմին Եկեղեցւոյ,
Զոր պահեցեր ի հոսելոյ,

1 ՝ Պ օ ¼ Å Æ ½ » ñ Ĩ Ç Õ , ¾ ½ » ñ Ĩ Ç Õ Ò
2 ՝ Պ , օ ¼ Å Æ Û » ñ Ĩ Ç Õ Ò
3 ¾ ¹ » è Ç ò ù
4 ¾ » Ý . » Ý
5 ¾ Å è Ĩ » ñ » Ý Ĩ » É á ó
6 Պ , ¾ á ñ ù
7 ¾ Ĩ » Ý Ĩ Ý » É á ó
8 Å ÷ á È
9 ՝ , Å µ » ñ á Ò Պ ã » ñ Á Ý µ » ñ á Ò ¼ µ » ñ
10 ¾ Å ½ Ĩ » è » Ç Ý
11 ¼ » ñ á Ò ¾ » ç ó á

12 ¾ Ĩ » » » è Ý Á Ý
13 ¼ Û » ñ Ó
14 ¾ µ Å Æ Ĩ » à ç è
15 ¾ ò ñ á ò » » » É
16 ՝ Պ օ ¾ Å Æ ½ Ñ á Ĩ Ç ò Á Ý
17 ¼ Û Ò ç Ĩ » Ý ç Ý
18 ¾ Ñ » ò Ý
19 օ » Ý Ĩ » ñ Ĩ ç ñ
20 ¾ . É á ñ Û » Ý ç
21 ¾ ¹ » ñ Ó » » » É ÷ È Ç Ý ù Á Ý

Եւ կանգնեցեր¹ ի գլորելոյ
 Վասըն սրբտիւն² արտասուելոյ.
 Կանգնեա՛ եւ զիս, Տէ՛ր, ընդ նրմին
 Ի գլորմանէ սայթաքողին³,
 Տալով աչացս յորդ արտասուս
 Եւ ջուր նրման⁴ ծովու գըլխոյս:

24 Ո՛վ կամաւ գանկապելին
 Կապեալ ըզձեռս արձակողին⁵,
 Ի յապարանսն տանէին
 Կայիափայ եւ յԱնային⁶.
 Ծառայն գերեսն այն ապտակէր,
 Յորմէ սրովբէն թեւասքողէր⁷,
 Թուք արձակեալ պիղծ⁸ բերանով⁹ յայն,
 Որ կուրին լոյս¹⁰ ծագեաց թքովն:

«Որ թիւ. Աւետ. Մատթ.
 Յայնժամ ասէ ցնոսա Յիսուս»:

25 Չար կապանաց մարդկան լուծիչ,
 Որ կապեցար ընդ կապելոյն,
 Զի՛ս արձակեա յինքնակապէս,
 Մեղաց կապից դըժոխայնոյն¹¹.
 Որ ընդ մեղաւք պարտաւորին
 Կացեր անմեղդ ի յատենի¹²,
 Յորժամ փառաւք գաս Հայրենի¹³,
 Մի՛ դատեսցես զիս ընդ նոսին:

26 Պատկառանաւք Հինն¹⁴ Ադամայ,
 Որ ձաղեցար վասըն նորա,
 Զընջեա՛ գամալթ մեղաց լըրբին,
 Որով գերեսս իմ ծածկեցին.
 Որ ներեցեր չար ծառային¹⁵
 Աձեղ ձեռաւք¹⁶ քեզ ապտակին.

1 ¼ İ³ ÝÍ Ý»ó»ñ

2 ¾ éÁñİ ÇÝ

3 ´¾¼Á é³ Á³ ù³ ðÕÇÝ ¶, Á é³ ¼Á³ ù³ ðÕÇÝ

4 ¼ ÝÙ³ Ý

5 ´¶, ¾¼ÁÁ³ ñÓ³ İ³ ðÕÇÝ

6 ´¶, ¾¼Á ¼³ ÝÝ³ ¼ÇÝ ¾³ ² ÝÝ³ ÇÝ Á ² ÝÝ³ ¼ÇÝ

7 ´¶, ¾¼¾¼ÁÁ Á»ð³ èù³ ðÕçñ

8 ¼¾¼ á»ÕÍ

9 ´¾¼ µ»ñ³ Ýáí Ý

10 ¾ áÇù

» Մ»»» Ի.Ջ. 31

11 ¼ ¹ÁÁáÈ³ ¼Ýóá¼

12 ´¾¼¾¼ÁÁ ¼³ ì »ÝÇÝ

13 ¾ Ñ³ ¼»¼ÇÝ

14 ¾ ÑÇÝ

15 ¼ ì áÕÁ »ÕÍáó³ Í ¾ Í³ é³ ÇÝ

16 ¾³ Í»É Ó»é³ òù ÷ È Ó»é³ ¼µ³ Í»É

Հա՛ր ուժգնակի՛ գրէ՛մըս չարին,
Որպէս եւ զիս եհար ուժգին:

- 27 **Ջահըն լուսոյ՛ յառաւաւտին**
Ի յուրբաթու՛ հընոյ զատկին
Կայր առաջի դատաւորին,
Ծառայն նըստէր ի յատենին՜.
Ի հարցանել Պիղատոսի՛
Տէրն ոչ առնէր պատասխանի,
Զի կանխասաց զիրըն լըցցի՛
Եղէ ես մարդ, որ ոչ խաւսի:
- 28 **Ռամկական դասք՛ զինուորացն՛**
Արկին հանդերձ նախատանաց,
Այնմ, որոյ զգեստն է լոյս փառաց
Իբրեւ զաւթոց զինքեամբ արկած.
Ի ծունր իջեալ կատակէին,
Զգլուխն եղիգամբ՛ հարկանէին,
Պըսակ ի փշոց բոլորէին
Ըզփուշ մեղացըն Բարձողին՛:
- 29 **Սոսկալին քերովբէից**
Բառնայր ինքեամբ ըզփայտ խաչին,
Մինչ՛¹⁰ ի տեղին՛¹¹ Գողգոթային,
Յորում եղեալ մարդն առաջին.
Ետուն ըմպել՛¹² զինի զմըռսեալ՛¹³
Եւ կերակուր լեղեաւ խառնեալ,
Որով զպըտոյն դառըն ճաշակ
Փոխեաց մեզ քաղցր եւ ախորժակ:
- 30 **Վերնականքըն զարհուրեալ**
Տեսին՛¹⁴ ըզՏէրըն՛¹⁵ մերկացեալ,
Եւ ըզհանդերձսըն՛¹⁶ բաժանեալ,
Պատմուճանին վիճակ արկեալ.
Ըզճեռսն՛¹⁷ եւ զոտսըն ծակեցին՛

1 $\tilde{A}$ $\acute{a}o\tilde{A}$. $\acute{Y}$ ³ . ζ

2 $\frac{3}{4}$ ζ ³ $\tilde{N}$ $\acute{e}a\ddot{o}e\acute{a}\tilde{Y}$

3 $\acute{\prime}$ $\frac{1}{4}$ $\circ\frac{1}{4}\tilde{A}\tilde{A}$ $\tilde{h}\ddot{o}\tilde{n}\mu$ ³ $\tilde{A}\acute{a}\ddot{o}\acute{Y}$ $\frac{3}{4}$ $\tilde{h}\ddot{o}\tilde{n}\mu$ ³ $\tilde{A}\acute{a}$

4 $\acute{\prime}$ $\frac{1}{4}$, $\circ\tilde{A}$ $\tilde{U}$ ³ $\tilde{i}$ $\gg\acute{Y}\zeta$

5 $\frac{3}{4}$ $\ddot{a}\gg\ddot{O}$ ³ $\tilde{i}$ $\acute{a}e\zeta\acute{Y}$

6 $\frac{3}{4}$ $\tilde{i}$ ³ $\ddot{e}$

7 $\frac{3}{4}\tilde{A}$ $\frac{1}{4}\zeta\acute{Y}\acute{a}\ddot{o}\acute{a}\tilde{n}$ ³ $\acute{o}$

8 $\acute{\prime}$ $\frac{1}{4}$, $\circ\frac{1}{4}\frac{3}{4}\tilde{A}\tilde{A}$ $\gg\ddot{O}$ ³ . ³ $\tilde{U}\mu$

9 $\acute{\prime}$ $\frac{1}{4}$, $\circ\frac{1}{4}\tilde{A}$ μ ³ $\tilde{n}\ddot{O}$ ³ $\ddot{o}\ddot{O}\zeta\acute{Y}$ $\tilde{A}$ μ ³ $\tilde{n}\ddot{O}\ddot{O}\zeta\acute{Y}$

10 $\frac{3}{4}$ $\tilde{U}\zeta\acute{Y}\tilde{a}$ $\div$ $\tilde{E}$ $\tilde{U}\gg\tilde{n}\ddot{O}$

11 $\acute{\prime}$ $\frac{1}{4}\frac{3}{4}\tilde{A}\tilde{A}$ $\tilde{i}$ $\gg\ddot{O}\zeta$

12 $\acute{\prime}$ $\frac{1}{4}\tilde{A}$ $\tilde{A}\tilde{U}\mu\gg\tilde{E}$ $\frac{3}{4}$ $\tilde{A}\tilde{U}\tilde{a}\gg$ ³ $\tilde{E}$

13 $\frac{3}{4}$ $\frac{1}{2}\tilde{U}\acute{e}\acute{e}$ ³ $\tilde{E}$

14 $\frac{1}{4}$ $\tilde{i}$ $\gg\acute{e}\zeta\ddot{e}$

15 $\frac{1}{4}$ $\tilde{A}\frac{1}{2}\tilde{i}$ $\zeta\tilde{n}\acute{Y}$

16 $\tilde{A}$ $\tilde{N}$ ³ $\acute{Y}$ ¹ $\gg\tilde{n}\ddot{O}\acute{A}\ddot{e}$

17 $\circ\frac{3}{4}$ $\tilde{A}\frac{1}{2}\ddot{O}\gg\acute{e}\acute{e}$

*Ըստ յայտնապէս դաւթեան¹ ձայնին,
Ընդ փայտ խաչին բեւեռեցին,
Զմատուենսն, որ գրեաց ի տախտակին:*

«Որ թիւ. Աւետ. Մատթ.
Իսկ նոցա կալեալ»²:

31 *Տարածեալ ձեռք ընդ ձեռաց,
Ոտք ընդ ոտից ընթանալեաց,
Փայտ ընդ փայտի դառըն պըտղոյ²,
Կեանք ընդ մահու փոխարկելով³.
Ի մէջ երկուց անաւրինաց
Կայր մերկացեալ տուողն⁴ աւրինաց,
Զոր ոչ տեսին⁵ ազգըն կուրաց,
Բաց⁶ ի միոյն յաւազակաց:*

32 *Րոպէից արեգականն
Ըզտիւն արար զիշերանման⁷,
Ըզտուերըն⁸ քաւղ արկ մերկութեան⁹,
Զի մի տեսցէ ակն անարժան.
Ի միջաւրեայն¹⁰ նըսեմացաւ¹¹,
Յորժամ Ադամ մեղաւք մեռաւ,
Ի յիններորդն ի լոյս դարձաւ
Յորժամ մահուամբ մահըն լուծաւ:*

33 *Յաւղէր արտաւսըր¹² ցաւագին¹³
Մայր Տեառն, որ կայր մերձ առ խաչին,
Յորժամ լըսէր ըզծարաւին
Բարբառելոյ իւր Միածնին.
Ետուն քացախ, խառնեալ լեղի,
Այնմ, որ բըղխեաց¹⁴ զետ յԱդենի
Եւ ի վիմէն վըտակ բարի
Արբոյց տոհմին¹⁵ դառնացողի:*

1 ¼³ օձ³

2 Մատթ. Բ.Ձ. 57

2 ¼ á i Ǿá

3 Պ¹ , ÷ áĒ³ nĪ »Ēá0¼ ÷ áĒ³ nĪ »Ēá

4 ¼³ i áǿ³ ǿǾ³

5 ¼ i »è³ Ǿ

6 Պ¹ , ¼¼ÁÁ µ³ Ǿ

7 Պ¹ . ՇԵ»n³ ÝÁÛ³ Ý

8 ¼ Á¼ēi áǿ»nÝ

9 ¼ Û»nĪ áǿÁ»³ ÝÝ

10 ¼¼¼Á Ûչ³ ǿn»³ Ǿ

11 ¼ Ýè»Û³ օ³ ǿ

12 ¼³ n³ ǿēÁñ

13 ¼ օ³ ǿ0³ . ՇÝ

14 ¼ µÁ0³ օ

15 ¼ i áÑÛ³Ý ÷ Ē i ՇÛ³Ý

- 34 *Իրլծեալ յերրորդ ժամու աւճին
Զմիտըս նախնւոյ¹ մաւրն Եւային²,
Ի վեցն անկեալ³ մարդն առաջին
Հաւանական բանիւ նորին.
Ի սոյն ժամու Տէրն ի խաչին
Զի քաւեսցէ զմեղըս նոցին,
Եւ յորժամ ել Աղամբն հին,
Եդ գաւազակն ի մէջ դրախտին:*
- 35 *Փարեղի բարբառ ընդ իմ⁴
Էլի-էլի⁴ առ Հայր գոչէր,
Զհոգին կամաւ Հաւր աւանդէր
Զհոգիս⁵ մարդկան նոյն ընծայէր.
Երկիր հիմամբք սասանեցաւ⁶,
Եւ վարագոյրն ընդ մէջ հերձաւ,
Վէմք ի յինքեանց պատառեցան,
Եւ գերեզմանք մահու բացան⁷:*
- 36 *Քարոզի ի սքանչելեացս⁸,
Աստուած մարմնով վասն իմ խաչեալ,
Մերով բնութեամբըս մեռանի,
Աստուած անմահ⁹ խոստովանի.
Կըրկնավըտակ կողին աղբերբք¹⁰
Եկեղեցի իւր հաստատի,
Զրովըն¹¹ մաքրի, զարիւնն¹² ըմպէ¹³,
ԶՈրդի ընդ Հաւր փառաւորէ:*

«Որ թիւն. Աւետար. Յովհ.
Գիտէր եւ Յուդա»⁷:

1 ՝ Պ, օ¼¼ԱԱ ԿՅ ԷՅաՈ

2 օ օժՅ ԸՇ ¼ օժՅ ԸՅ

3 ՝ օ Յ Կ. »Յ Է

4 ¼¼ »ԷՇ-»ԷՇ

5 ¼ ¼á. ՇԵ

6 ¼ ԵՅ ԵՅ Կ»ժՅ Կ

7 Պ ԻՅ ժՅ օ

8 օ ԵնՅ Կá»ԷՅՅ օԿ

9 յ áՇն

10 Պ¼Ա Յ ժ»նն օ Յ ժՇժնն

11 ¼ շնáí

12 Պ¼ ¼ՅՅ նՇժԿ

13 ՝ Պ¼Ա ԱՍԻՇ

» Ենվճ. ժԼ 2

ՆՈՐԻՆ ԵՐԳ ՑԵՐԵԿԻՆ ԱԻԵՏԱՐԱՆԱՑՆ¹

ԴԿ

- 1 **Նորոգա՛լդ տրեզերաց,**
Որ զգեցուցեր² մեզ լոյս փառաց,
Արկար ըզքեւ ի զինուորաց,
Քղամիդ³ կարմիր նախատանաց.
Մերկեա՛ յինէն ըզքուրձ մեղաց՝
Ըզտըրտմագինն արեամբ ներկած,
Եւ ըզգեցո՛ զուրախալին՝
Ըզպատմուճանն⁴ իմ զառաջինն⁵:

- 2 **Երկնաւոր Թագաւորիդ**
Ի ծունր իջեալ խաղ առնէին,
Ծածկեալ ըզգլուխըդ կըռփէին⁶
Եւ եղիզամբ⁷ հարկանէին.
Եւ զիմ անկեալ⁸ մինչ ի գետին
Ի հնազանդել կամաց չարին,
Մի թողուցուս խաղալ սովին⁹,
Այլ կանգնեսցես¹⁰ զիս վերըստին:

- 3 **Րամեալ բոլորըդ քո մարմին՝**
Յետ վրճըռոյ դատաւորին,
Սաստիկ էառ զհարուած գանին
Վասըն գանից նախաստեղծին.
Զիս, որ յոտից մինչեւ ցգլուխ
Յաւաւք¹¹ նեղիմ անհընարին¹²,
Առողջացո՛ դարձեալ կըրկին,
Որպէս շնորհաւք յաւազանին:

- 4 **Սըրբափայլ պըճնեալ¹³ զարդուն,**
Զոր¹⁴ զգեցուցեր¹⁵ Ահարովնի¹⁶,
Փոխան պըսակ ի փշոց եղին

1 ' օն. Ս»ԻՇ օճոմ³ ԱօճՅ օան»Ի օճՅ³ օ»ի³ օ ն³ Կ³ օ
 Պ³ օ Ա օն. Ս»ԻՇ օճոմ³ ԱօճՅ օան»Ի ՇԿ³ օ»ի³ օ ն³ Կ³ օ
 ¼ օն. Ս»ԻՇ օճոմ³ ԱօճՅ օ»ն»Ի ՇԿ³ օ»ի³ օ ն³ Կ³ օ ¼
 օն. օան»Ի ՇԿ³ Ա օն. Ս»ԻՇ օճոմ³ ԱօճՅ Թ»ն»Ի օճՇԿ³
 օ»ի³ օ ն³ Կ³ օ Կ³

2 ¼ Ե. »օճօճ»ն
 3 Պ Ա օճ³ Ս Շ Ա
 4 օ Ա¼ճ³ օ Ի Սճօ×³ Կ³
 5 ¼¼ Ա ½³ Ե³ Շ Շ Կ³
 6 ¼ Ի Ե³ Շ Շ Կ³

7 ' Պ , օ¼¼ Ա Ա »Օ» .³ Ս մ
 8 ' Պ³ օ Կ . »³ Է
 9 ¼ Ե օ Ի Շ Ս մ
 10 ¼ Ի³ Կ Ի Կ »Եօ»Ե
 11 , օ³ օ օ Ի օ
 12 ¼³ օ Կ Ն Կ³ օ ն Շ Կ³
 13 ¼ օ × Կ »³ Է
 14 ¼ օ ն
 15 ¼ Ե . »օճօճ»ն
 16 օ¼³ օ Ն³ օ ն Կ³ Շ

Մըշակք այգւոյն¹ Իսրայէլին².
 Ըզփուշ մեղաց հանցես յինէն,
 Զոր յիս եհար իմ թըշնամին³,
 Եւ ողջացո՛ղ յխայթուած վիրին⁴,
 Զի սպիք մեղացըն ջընջեսցին:

«Աւետ. ի Մատթ.
 Իբրեւ այգ եղեւ»:

5 **Էտուն**⁵ ըմպել⁶ քեզ ըզլեղին⁷
 Եւ ըզքացախն⁸ ի ծարաւին⁹,
 Արբեր կամաւ, զի քաղցրասցին
 Ծաշակք¹⁰ պըտղոյ¹¹ դառնագունին.
 Ըզգառնուլթիւն թունաւորին,
 Զոր¹² ի մասունս հոգւոյս արկին,
 Հերքեա՛ ի բաց հանդերձ սովին¹³,
 Եւ քաղցրասցի սէր քո ի սմին:

6 **Ստեղնեալ ծառոյ մահաբերին՝**
 Այնմ¹⁴, որ բուսաւ ի մէջ դրախտին,
 Փոխան բարձեր ըզփայտ խաչին՝
 Ի Գողգոթայ հաներ տեղին.
 Զիմ առ ի մեղս անկեալ զոգի¹⁵
 Եւ ծանրագոյն բարձաւղ բեռին,
 Բա՛րձ ի յուսոյդ ըստ ոչխարին,
 Հա՛ն ի յերկինս յուխտեալ¹⁶ տեղին:

7 **Ի յուրբաթու ժամ երրորդի¹⁷**
 Բեւեռեցար, Տէ՛ր, ի խաչին,
 Լուծեր զկապանս¹⁸ նախաստեղծին
 Եւ կապեցեր ըզթըշնամին.
 Զի՛ս ամրացո ընդ հովանեաւ
 Կենդանարար քո Նըշանին
 Եւ ի ծագելն յարեւելից
 Լուսաւորեա՛ լուսով նորին:

1 ¼³ 0 áŸ

2 ˘Ÿ, °%AA Æēñ³ 0̄ 0̄Ÿ

3 ¼ ABŸ³ 0̄Ÿ

4 ˘Ÿ¼ í »ñŸŸ ° í շñŸŸ

• Խ••••• ԻԼ 1

5 ˘Ÿ¼Á 0̄í á0Ÿ

6 ˘Ÿ¼Á ÁŸµ»É

7 ¼ ½»0̄Ÿ

8 ¼ ½» 0̄³ 0̄Ÿ

9 ¼ Í³ ñ³ 0̄Ÿ

10 ¼ ×³ ß³ İ

11 °% á Áİ 0̄áŸ

12 ¼ ½añē

13 0̄À Ýáí ŸŸ

14 ÀÁ³ 0̄ ŸŸ

15 ¼ ½Ñá. Ÿ ¼ ½Ñá. Ÿ

16 ¼ ½á0̄Èİ »É

17 ¼ »ññáñ¹ ŸŸ

18 À Ÿ Éá0̄ē³ Ý0̄ē³ ½Ÿ³ Ý0̄³ Ýē

- 8 **Երանեալ¹ աւագակին**
 Բացեր ըզդուռն Ադին դրախտին,
 Ըստ հաւատոյ սրբոյ նորին
 Կատարեցեր ըզխընդրելին.
 Տո՛ւր եւ ինձ, Տէ՛ր, ընդ նրմին
 Լըսել ըզնոյն պատասխանին,
 Այսաւր ընդ իս իցես յԱդին՝
 Ի հայրենին² քո առաջին:
- «Աւետ. Մարկոս.
 Եւ վաղվաղակի ընդ»³:
- 9 **Բարբառելով զէլի-էլին³**
 Հիմունք երկրի տատանէին,
 Եւ վարագոյր⁴ հին աւրինին⁵
 Վերուստ⁶ ի վայր պատանէին.
 Արդ ընդ վիմացն, որ շարժէին,
 Շարժեա՛ զանշարժ սիրտս ի բարին.
 Ընդ պատանել⁷ վարագուրին,
 Զի՛մ պատանեա ըզգիր պարտին:
- 10 **Արեգական լոյս քաւղ արկեալ՝**
 Խաւարանայր միջաւրէին⁸,
 Եւ գերեզմանը բանային,
 Մարմինք սրբոցըն յառնէին.
 Ընդ խաւարել⁹ լուսաւորացն¹⁰
 Մաքրեա՛ յինէն զգործ խաւարին,
 Ընդ մեռելոցն, որ յառնէին,
 Կանգնեա՛¹¹ զմեղաւք մեռեալ հոգիս:
- 11 **Նոր սիրոյ պատուիրանին**
 Գործով լըցաւղ¹² եղեր Բանին,
 Աղաւթելովն առ Հայր յերկինս՝
 Թողուլ ըզմեղս, որ ի խաչին.
 Ինձ, որ հոգւովս¹³ հաւատացեալ
 Երկրրպագեմ քեզ, Միածի՛ն,
 Թո՛ղ¹⁴ ըզլուծումըն հրամանին,
 Մի յիշեսցին մեղքն առաջին:

1 օ՞նն՞ Կ՞՝ Է
 2 ՝Պ, ¼Á Ñ՞ փ»ՅԿԵ
 3 Մ՞րդ. ժԻ 1
 4 ¼¼¼À ½»ԷՅ-»ԷՅԿ
 5 ¼ ի ՞ փ՞. ձփ
 6 Á ՞ օնՅԿ
 7 Պ ի »նձօի
 8 ¼ á ՞ ի ՞ Է»Է

8 ՝ Սլչ՞ օնՅԿ
 9 ¼ Է՞ օ՞ ն»՞ Է
 10 Պ Էձօ՞՞ օնն՞ օ
 11 ¼ Ի՞ Կ՞ Կ՞՞
 12 ¼ Էձօս՞
 13 Պ¼ Նձ. ձի Է
 14 ՝ ¼ Áձօձօ՞ Է Է Áձօ

- 12 **Մարտեցին սանդարամետք**
 Ի յաւանդելն առ Հայր զՀոգիդ,
 Որ ի դրժոխս իջեր¹ ներքին՝
 Ի բանտ² մահու եւ խաւարին.
 Կապեալ զիշխանըն մահածին՝
 Հաներ զՀոգիսն, որ ի բանտին³,
 Եւ զիս հանցես, Տէ՛ր, ընդ նոսին
 Բանտէ⁴ մեղաց աղջամըղջին:
- «Աւետ Ղուկ.
 Եւ իբրեւ այգ եղեւ»:
- 13 **Աղբերացն անապական,**
 Որ յետ մահուն⁵ անմահարար,
 Բըղխեալ ի քէն վըտակ կըրկին
 Ի նորոգումըն կողածնին.
 Բա՛ց ըզբերան իմ յարբուցումըն
 Քո արեան կենարարին,
 Լըւա՛ դարձեալ յաւազանին,
 Թէ ոչ շնորհաւք, այլ արտասուաւք:
- 14 **Յանմահիդ մեռանելոյ⁶**
 Զմեռեալ Հոգիս կենդանացո՛ւ.
 Թաղմամբ ի նոր գերեզմանի՝
 Զթաղեալս⁷ ի մեղըս վերածեա՛ւ⁸.
 Ի գբի ներքնումն իջանելովն՝
 Ի գբոյն⁹ մեղաց վերաբերեա՛ւ,
 Ի ստուեր մահու քո բնակելով,
 Լուսաւորեա՛ եւ զիս հոգւով¹⁰:
- 15 **Սիրտ իմ առ քեզ աղաղակէ,**
 Բանդ, որ ընդ Հաւր ի սկըզբանէ,
 Որ կամաւոր վասըն մարդկան¹¹
 Կրեցեր մարմնով զայս ամենայն.
 Ինձ լըսելի¹² արա ըզճայն
 Յարքայութեանըդ քո կոչման,

1 ¼ Çç»³ É
 2 ´ ¶ ¼¼¼ µ³ Ý¹
 3 ´ ¶ ¼¼ µ³ Ý¹ ÇÝ
 4 ´ ¶ ¼¼ µ³ Ý¹ շ
 5 Ա Û³ Ñáõ
 6 , Û»é³ Ý»ñáõ

7 ¼ ½Ã³ ÖÍ»³ Æë
 8 ° í »ñ³ ÍÝ»³ À Û»ñ³ Í»³
 9 ¼ · µá
 10 ¶ Ñá· áí
 11 ¼ Û³ ñ¹Ý³ Ý
 12 ° ÉÁé»ÉÇ ÷ È ÉÁé»ÉÇ ¼ Æë»ÉÇ

Ընդ ժողովոցն¹ անդ² անդրանկացն³
Աւրհնել ըզքեզ միշտ յաւիտեան:

«Որ թիւ. Աւետար. Յոհան.
Եւ նոքա առեալ տանէին»:

ԿԱՆՈՎՆ⁴ ՄԵԾԻ ՇԱԲԱԹՈՒՆ⁵ ԹԱՂՄԱՆՆ⁶ ՏԵԱՌՆ

Աւրհ ԲԶ

- 1 Կենդանին յաւիտենից Քրիստոս այսաւր
Խընդրի⁷ որպէս մեռեալ ի Պեղատոսէ⁸,
Եւ մերկութեան ծածկոյթն Ադամայ
Յանձն առնու պատիլ ի Յովսիփայ⁹:
- 2 Անմահութեանց տըլաւղ¹⁰ Քրիստոս այսաւր
Ի հող մահու խոնարհեցաւ,
Եւ բնակեալն ի լոյս յանմատոյց¹¹,
Թաղեցաւ մարմնով ի սիրտ երկրի:
- 3 Արեգակն արդարութեան Քրիստոս այսաւր
Եղաւ ի գբի ստուերականի,
Եւ փառացըն¹² Հաւր ճառագայթ
Ծածկեցաւ վիմով ի մէջ երկրի:
- *
- 4 Կուսածին մարմնով Քրիստոս
Այսաւր¹³ դընի ի կոյս գերեզմանի,
Եւ լուծիչն երկանց դըժոխոց
Մատանեաւ կընքի քահանայիցն:
- 5 Արթուն¹⁴ բնութեամբ Արարիչն ամենեցուն
Այսաւր նընջէ ի մէջ մահացելոց¹⁵,

1 ¼ ÁáŌáí áó. Ç Éáöé³ Ýóé ÝáŪ Ó»éúáí` ÁáŌáí »É Á
 2 ¼³ Ý¹ ñ
 3 ¼³ Ý¹ ñ³ ÝĪ³ ó ÷ È³ Ý¹ ñ³ Ý³ óÝ
 ~ Զ.վ.ժ.Թ. 17
 4 ¼ İ³ ÝáÝ
 5 ¼Á Բ³ µ³ ÁÇÝ
 6 ¼ Á³ ŌŪ³ ÝÁÝ , ¼ Á³ ŌŪ³ Ý
 7 ¼ ÈÝ¹ ñÇ
 8 ¼, ¼¼¼ÁÁ äÇŌ³ i áéç
 9 ¼, ¼¼¼ÁÁ Úáí é»÷³ Ū
 10 ¼ i áóáŌ
 11 ¼¼³ ÝŪ³ i áŪ
 12 ¼ ÷³ é³ óÝ
 13 ¼³ Ū³ óñ ÷ È³ Ū³ Ū
 14 ,³ ñ¹ áóÝ
 15 ¼ Ū³ Ñ³ ó»ÉáóÝ Á Ū³ Ñ³ ó»Éáóé

Որ պահէն¹ զԻսրայէլ² անքուն,
Պահպանի ի զինուորացն³:

- 6 Յընծութիւն արարածոց Քրիստոս
Այսաւր արտասուի որպէս մեռեալ ի տըրամագգեցից⁴,
Եւ բուրումն անմահութեան խընկի⁵
Ի զգաստիցն իւղաբերից⁶:

ՃԱՇՈՅ ԳՈՎԱՅՔ⁷ ՅԻՆԱՆՑ⁸

ՃՂ ԱԶ

- 1 Յարեաւ Քրիստոս ի մեռելոց,
Ալէլուիա:
- 2 Եկա՛յք, ժողովո՛ւրդք, երգեցէ՛ք Տեառն,
Ալէլուիա:
- 3 Յարուցելոյն ի մեռելոց,
Ալէլուիա,
- 4 Որ զաշխարհըս լուսաւորեաց,
Ալէլուիա:

ՃՂ

- 5 Կամաւ յանձն առեր
Ըզջարչարանըս խաչի եւ համբերեցեր,
Ալէլուիա:
- 6 Թաղեցար ի սիրտ երկրի երեքաւրեայ,
Ալէլուիա,
Եւ յարեար աստուածապէս,
Ալէլուիա:
- 7 Յարուցելոյն ի մեռելոց երկըրպագեսցուք
Ալէլուիա.
Որ փըրկեացն ըզտիեզերս,
Ալէլուիա:

1 , a³ ÑçñÁÝ ¼ a³ ÑçñÝ

2 ¼ ½Æēñ³ ŨÉ

3 , ¼ÇÝáóáñ³ ó

4 , Á ì ñì Û³ ½. »óÇó ¼ ì ñì Û³ è. »èì ÇóÝ

5 ¼ ÈÁÝ. Ç

6 ¼ Çóó³ μ»ñÇóÝ

7 , ¼Ā . áí »³ ũ

8 ¼ ŨÝ³ ÝóÝ ¼ ¶áí »³ ũ Բ³ ñ³ Ĭ³ Ý³ ó ŨÝ³ ÝóÝ Ā

¶áí »³ օñáóē³ 0çŨ Û³ ñáóĀ»³ Ý

ԿԱՆՈՎՆ¹ ՊԵՆՏԱԿՈՍԷԻՆ² ԵՐԿՐՈՐԴ ԱԻՈՒՐՆ³

Ա.Լ.ԲԶ

- 1 Նոյն եւ նրման Հաւր եւ Որդւոյ⁴
 Հոգիդ անեղ եւ Համագոյ,
 Բըղխումըն Հաւր անքըննաբար
 Առաւղ⁵ յՈրդւոյ անճառաբար,
 Ի Վերնատունն այսաւր իջեր
 ԶՀոգի⁶ շնորհաց քոց արբուցեր.
 Արբո՛ եւ մեզ ողորմութեամբ
 Ի բաժակէդ իմաստութեան:
- 2 Էից ստեղծաւղ⁷ արարածոց,
 Որ շըրջէիր⁸ ի վերայ ջրոց,
 Նոյն եւ ի ջուրսն⁹ աւազանին
 Ի շնորհել մեզ քում էակցին,
 Գըրգուես¹⁰ սիրով աղաւնակերպ¹¹,
 Զմարդիկ ծնանիս աստուածակերպ.
 Արբո՛ եւ մեզ ողորմութեամբ
 Ի բաժակէդ իմաստութեան:
- 3 Բարուն վերնոցն իմանալեաց
 Եւ ըստորին¹² այսըր¹³ զգալեաց¹⁴,
 Որ մարգարէս տաս ի հովուաց
 Եւ առաքեալս ի ճրկնորսաց¹⁵,
 Աւետաւոր ըզմաքսաւորս
 Քարոզ բանի¹⁶ քում¹⁷ զՀալածաւղս¹⁸.
 Արբո՛ եւ մեզ ողորմութեամբ
 Ի բաժակէդ իմաստութեան:
- *
- 4 Սարսափելի հողմոյ նրման
 Ահեղագոչ սաստիկ հընչմամբ

1 Պ Ի՞ ԿՅ ԿՅԿ
 2 Պ՝ՕՅ աճն Ա ճ »Կ՛՞ Ի ճեի շՇ
 3 Ք ի »՞ ԵՄ Մ»նեՇԵՇ ՞ Ե՞ Օ»՞ Է Թ՞ Օ՞ . Ե . ՞ Էեի »՞ ԿԿ
 Ծձ . աՄ Ենմձ
 4 Ք ճն՛ ճ
 5 Ք ՞ ԵնՕ
 6 Պ , Օ՞՞՞ԱԱ ԵՄձ՛ . Շ՛
 7 Ք եի »Օ՛ձՕ
 8 , Ք ԲնՇ՛Շն
 9 Ք շձօնԵ
 10 Պ՛՞՞Ա . Ա . ճօ»Ե Ք . ն . »Ե
 11 Պ ՞ Օ՞ ճՕԿ՛ Ի շնձ
 12 Ք Ա՞եի ճնՇԿ
 13 Ք ՞ ԷԵ
 14 Պ՞՞՞Ա Ե . ՞ Է»՞ Օ
 15 Օ Օ . ԿձնԵ՞ Օ
 16 Ք յ՞ ԿՇԿ
 17 Ք նձ
 18 Պ , Օ՞՞՞ԱԱ ԵՄձ՛ Է՞ ԻձՕԵ

Երեւեցար ի Վերնատանն¹
 Հոգիդ դասուն երկոտասան,
 Որք առ ի քէն մըկըրտեցան²,
 Որպէս զոսկի հրով մաքրեցան.
 Մաքրեա՛ ի մէնջ ըզմէգ մեղաց
 Եւ ըզգեցո՛³ ըզլոյս փառաց:

5 Էկիր⁴ յերկիր աստուածաբար՝
 Դատել զաշխարհս⁵ իշխանաբար,
 Ընդ արդարութեան եւ ընդ մեղաց
 Եւ ընդ չարին դատաստանաց,
 Բացեր ըզգանձդ⁶ անհիւթական,
 Պարգեւս ետուր որդւոց⁷ մարդկան.
 Մաքրեա՛ ի մէնջ ըզմէգ մեղաց
 Եւ ըզգեցո՛⁸ ըզլոյս փառաց:

6 Սէրն ի սիրոյ⁹ զսէրդ առաքեաց,
 Յինքըն զանդամս¹⁰ իւր քեւ յաւդեաց,
 Զեկեղեցի իւր, զոր շինեաց,
 Եւթըն սեամբ քո հաստատեաց,
 Տընտես ի նմա եղ զառաքեալսն,
 Եւթնեակ շնորհաւք քո զարդարեաց.
 Մաքրեա՛ ի մէնջ ըզմէգ մեղաց
 Եւ ըզգեցո՛¹¹ ըզլոյս փառաց:

Հրց ԱԿ

7 Որ անիմանալիդ ես յէութեան
 Եւ անպատում, Հոգի՛դ ճըշմարիտ,
 Անըսկըզբնաբար բըղխումն ի Հաւրէ
 Եւ համագոյակից Որդւոյն¹² Միածնի,
 Աւրհնեմք ըզքեզ,
 Աստըւա՛ծ հարցըն մերոց:

8 Որ կատարեալ անձնաւորութեամբ
 Յերից կատարելոց միեւնոյն բնութիւն¹³,

1 ¼ í »ñÝ³ ì áðÝÝ

2 ¼ ÛÏ ñï »ó³ Ý

3 ¼ Á½ë. »óá

4 ¼¼Á »Ï Çñ

5 ¼ ½³ ƁĒ³ ñÑ

6 ¼ ½. ³ ÝÓÝ

7 ¼¼ áñ¹ áó

8 ¼ Á½ë. »óá

9 ¼ ëÇñáÝ

10 ¼ ½³ ¹³ Ûë

11 ¼ Á½ë. »óá

12 ¼ áñ¹ áÝ

13 ¼ µÝáóĀ»³ Ûµ

Որով ընդ Հաւր եւ ընդ Որդւոյ
Միշտ երկրրպագիս յարարածոց,
Հոգի՛¹ Աստուծոյ,
Աւրհնեմք ըզքեզ,
Աստըւա՛ծ հարցըն մերոց:

- 9 Որ համապատիւ Հաւր եւ Որդւոյ
Քարոզեցին ըզքեզ
Աստուածաբանքն եկեղեցւոյ,
Յոր մըկըրտիմք² եւ դաւանեմք
Համագոյ Երրորդութիւն անբաժանելի,
Աւրհնեմք ըզքեզ,
Աստըւա՛ծ հարցըն մերոց:

Գ

- 10 ԸզՏէ՛ր ավրհնեցէք,
Բա՛րձր արարէք զբաշխաւղըն³ շնորհաց:
- 11 Եկա՛յք, նո՛ր արարածք, ի Քրիստոս,
Նորածնեա՛լք ավազանաւն ի Հոգւոյն Սրբոյ,
Բա՛րձր արարէք զբաշխաւղըն⁴ շնորհաց:
- 12 Նո՛ր քահանայութիւն, վերապատուեալ ի Քրիստոսէ,
Աւձմամբ Սուրբ Հոգւոյն⁵
Բա՛րձր արարէք զբաշխաւղըն⁶ շնորհաց:

Ող

- 13 Որ առաքեցար ի Հաւրէ,
Հոգի՛դ անեղ եւ համագոյ,
Աղաչանաւք տնաւրինաբար քում էակցին
Լինել մըխիթարիչ սուրբ առաքելոցն.
Աղաչեմք ըզքեզ, ողորմեա՛:
- 14 Որ իջեր տիրաբար յերկնից
Սաստիկ հողմոյ նըման,
Աստուած յայտնապէս,

1 ¼ Ñá· Ç¹
2 ¼ ÛÏ ñÏ ÇÛù
3 ¼ ¼µ³ ΒÈüÖÁÝ

4 ¼ ¼µ³ ΒÈüÖÁÝ
5 ¼ Ñá· áÛÝ
6 ¼ ¼µ³ ΒÈüÖÁÝ

Եւ ի հրեղէն լեզուս բաժանեալ,
Հանգեար ի դասս առաքելոցն.
Աղաչեմք ըզքեզ, ողորմեա՛:

- 15 Որ արբուցեր երկնաւոր գինեան իմաստութեան¹,
Ջհոգիս սրբոց քոց առաքելոցն,
Որք արբուցին տըրտմեցելոց² որդւոց Ադամայ
Ըզբաժակն ուրախարար յայգւոյն³ եղեմայ⁴.
Աղաչեմք ըզքեզ, ողորմեա՛:

Տէր

- 16 Որ յերկնային⁵ զաւրս անմարմնոցըն
Նախ հեղեր առատապէս,
Հոգի՛դ ճըշմարիտ,
Ջաստուածային եւ զգերագոյն քո իմաստութիւնդ
Լինել փառաբանիչ Սուրբ Երրորդութեանդ.
Ընդ նոսին փառաւորեմք
Ձերբեակ միութիւնդ:
- 17 Որ զկերպարանն աստուածային
Ստեղծեալ Երրորդութեանդ խորհըրդակցութեամբ⁶,
Ջարդարեցեր փրչմամբ զչնորհաց⁷ քոց կենդանարար,
Եւ ընդ ծնեալսն առ ի նմանէ
Խաւսեցար աւրինաւք եւ մարգարէիւք.
Ընդ նոսին փառաւորեմք
Ձերբեակ միութիւնդ:
- 18 Որ յերկրորդի լինելութեանս
Յետ յարութեան քում հակցին,
Մըտեալ⁸ ի վերնատունն⁹ դրաւքըն փակելովք¹⁰
Շնորհելով ըստ առաջին փրչմանն ըզքեզ մետասանիցն¹¹,
Առաքելոցն ասաց.
Առէ՛ք Հոգի Սուրբ՝.
Ընդ նոսին փառաւորեմք
Ձերբեակ միութիւնդ:

1 ¼ ÇÛ³ ëì áóÃ»³ Ûµ

2 ˘ Á ì ñì Û»ó»Éáó

3 ˘ Թ Û áŸ

4 ° շ¹»Û³ Û

5 ¼ Թ·ñì Ȳ³ ÇȲ

6 ¼ ÈáñÑñ¹³ ÍáóÃ»³ Ûµ

7 ˘ ¼¼¼¼À ԵŸáñÑ³ ó

8 À ÛÁì »ñ

9 ˘ í »ñȲ³ ì áóŸÁŸ

10 ¼ ÷³ Ì»É³ òù

11 °¼À Û»ì³ Ë³ ȲÇó

» Թ·վճ· Ի 22

ԿԱՆՈՎՆ ԵՐՐՈՐԴ¹ ԱՒՈՒՐՆ²

Ա.Լ. ԲԿ

- 1 Այսաւր երկնայինքն ուրախացան³
 Ընդ երկրաւորացս նորոգման,
 Քանզի նորոգաւդն⁴ էից Հոգին
 էջ ի սուրբ Վերնատունն⁵,
 Որով նորոգեցան դասք առաքելոցն:
- 2 Այսաւր հողանիւթեայ բնութիւնս
 Յընծայ ընդ Հաւր հաշտութեան,
 Քանզի որ եբարձ գՀոգին
 ի մարդկանէ մարմին եղելոց,
 Դարձեալ վերըստին ըզնոյն պարգեւէ:
- 3 Այսաւր մանկունք⁶ Եկեղեցւոյ
 Տաւնեն ցընծութեամբ զգալուստ Սուրբ Հոգւոյն,
 Որով զարդարեցան ի զգեստըս⁷
 Լուսափայլս եւ գերապայծառս,
 Երգեն ընդ սրովբէսն գերեքսրբեանին:
- *
- 4 Որ զմիաբանեալսն յաշտարակին
 Բաժանմամբ լեզուացըն քակեաց,
 Այսաւր ըզբաժանեալ լեզուս ազգաց
 Միաբանեաց⁸ դարձեալ ի սուրբ Վերնատունն⁹,
 Ամենա՛յն հոգիք,
 Աւրհնեցէ՛ք գՀոգին Աստուծոյ:
- 5 Որ էջ Հոգին Տեառն
 Եւ առաջնորդեաց երկոտասան ցեղիցն Իսրայելի¹⁰ ի յանապատին,
 Այսաւր երկոտասան առաքելոցն
 Առաջնորդէ ի յաւետարանն,
 Ամենա՛յն հոգիք,
 Աւրհնեցէ՛ք գՀոգին Աստուծոյ:

1 ¶ İ³ ÝáÝ

2 ¼ ÚánÇÝ »ñ. »ññán¹ ³ òáòñÝ

3 ¼ áòñ³ È³ Ý³ Ý

4 ¼ Ýáñá. ùÓÝ

5 ´¶¼Á í »ñÝ³ ì ³ ÝÝ

6 ¼ Û³ Ý. áòÝù

7 ¼ ë. »ëï Áë

8 ¼ ÛÇ³ µ³ Ý»³ ó ÷ È ÛÇ³ òáñ»³ ó

9 Á í »ñÝ³ ì ³ ÝÝ

10 ´º¼Á Æëñ³ ƆĐÇ

- 6 Որ ելից Հոգին Տեառն ըզԲեսելիէլ¹
 Ճարտարապետ խորանին,
 Այսաւր շինէ զմարդիկ
 Խորան Սուրբ Երրորդութեանն,
 Ամենա՛յն հոգիք,
 Աւրհնեցէ՛ք զՀոգին Աստուծոյ:

Հրց ԴԶ

- 7 Որ բոլորից ես պատճառ էից անպատճառից
 Եւ որոց պատճառաւ,
 Հայր անծին եւ անըսկիզբն
 Որդւոյ պատճառ անժամանակ ծնընդեամբ
 Եւ Հոգւոյ² բրդիւման անքըննաբար.
 Աւրհնեալ Տէր Աստըւած հարցըն ըմերոց:
- 8 Որ կամաւ Հաւր եւ Սուրբ Հոգւոյն,
 Անեղակից Բանդ Աստըւած,
 Ի հայրական ծոցոյ իջեր աւետեաւք Գաբրիէլի³,
 Որ ըզհոգին բերկրեալ Կուսին,
 Յորմէ ծնար⁴ մարմնով անճառաբար ի Հոգւոյն Սըրբոյ.
 Աւրհնեալ Տէր Աստըւած հարցըն ըմերոց:
- 9 Որ մարգարէիւքըն գուշակեցեր, Հոգի՛դ,
 Յառաջագոյն զգալուստ քում⁵ էակցին
 Եւ ի Յորդանան վրկայեցեր աղաւնակերպ իջմամբ,
 Ի վերայ մարմնացեալ Բանին.
 Աւրհնեալ Տէր Աստըւած հարցըն ըմերոց:

Գ

- 10 ԸզՏէ՛ր աւրհնեցէք,
 Բա՛րճր արարէք ըզնա յաւիտեան:
- 11 Այսաւր համագոյակիցըն Հաւր եւ Որդւոյ Հոգին,
 Հրափայլ ծագմամբ իջեալ ի Վերնատունըն⁶,
 Մըկըրտեաց ըզդասս առաքելոցն
 Ի հուրն անկիզելի.
 ԸզՏէ՛ր աւրհնեցէք,
 Բա՛րճր արարէք ըզնա յաւիտեան:

1 ° Á½´ շօջԵՃշԷ ¼ Á½´ »նօ»ԵՃ»Է

2 ¼ Nǎ· ǝǎǎ

3 ¼A ¶³ µñՇ»ԵՃ

4 ¶¼¼ ÍÁÝ³ ñ

5 ¼ ùǎ

6 ¼ í »ñÝ³ í ǎǝÝÝ

12 Այսաւր արարչակիցըն Հաւր եւ Որդւոյ Հոգին¹,
 Բըղխեալ անհիւթական ջուր կենդանի յԵրուսաղէմ,
 Իմաստութեան եւ մաքրութեան մեղաց.
 ԸզՏէ՛ր աւրհնեցէք,
 Բա՛րճր արարէք ըզնա յաւիտեան:

Ող

13 Որ ի վերայ բըղխեալ գաւազանին Յեսսեայ²
 Հանգեար եւթնարփեան շնորհաւք՝
 Հոգի՛ Աստուծոյ եւ խորհրդոյ,
 Հոգի՛ հեգութեան և գաւրութեան,
 Հոգի՛ իմաստութեան եւ գիտութեան,
 Հոգի՛ երկիրի³ աստուածապաշտութեան,
 Աղաչեմք, շնորհեա՛ եւ մեզ
 Ողորմութեամբ ի քոց պարգեւացդ⁴:

14 Որ զգուշակեալըն քո Եսայեաւ
 Ելից աւծեալն ի քէն մարմնով, ասէ.
 Հոգի Տեառն ի վերայ իմ՝,
 Զոր ի տնաւրէնութեանըն
 Խոնարհութեամբ ընթերցեալ
 Որ վասն իւր զբան մարգարէին.
 Աղաչեմք, շնորհեա՛ եւ մեզ
 Ողորմութեամբ ի քոց պարգեւացդ⁵:

15 Որ զառաքումն առ ի Հաւրէ
 Եւ ի Հոգւոյդ Բանին յաշխարհ⁶,
 Մարգարէիւրն ծանուցեր,
 Զոր ի դիմաց մարդացելոյն
 Բարբառէր առ մարդկութիւնս.
 Տէր, Տէր առաքեաց զիս եւ Հոգի նորա⁷.
 Աղաչեմք, շնորհեա՛ եւ մեզ
 Ողորմութեամբ ի քոց պարգեւացդ⁷:

Տէր

16 Ընդ երկնայնոց հոգեղինաց դասուցն⁸
 Հոգւոց ստեղծողին⁹ երգեմք.
 Փառաւորեա՛լ է գալուստ Հոգւոյն Սրբոյ¹⁰:

1 ¼ Ñá. Ç¹
 2 ¼ Ú»ë»³
 3 ¼ »ñĬ ÇðŎÇ
 4 ¼ á³ ñ. »ð³ óë
 * Է. . Կ Լ 1
 5 ¼ á³ ñ. »ð³ óë

6 ¼ ԹՅ Ե՛՛ ñÑë
 Է Է. . ԽԼ 16
 7 ¼ á³ ñ. »ð³ óë
 8 ¼ ¹³ éáóó
 9 ¼ Է, ¼Á èi »ŎÍ³ óŎÇŸ
 10 ¼ ¼Á éÁñմáմ

- 17 *Ընդ առաքելոց խրմբիցն այսաւր
Զուարճացեալ վերագոչեմք հոգւով¹.
Փառաւորեա՛լ է գալուստ Հոգւոյն Սրբոյ²:*
- 18 *Աստանաւր Վերնատունս³ Սիովնի⁴,
Որդի՛ք նորոյ, երգեցէ՛ք ձայնիւ վերնոցն.
Փառաւորեա՛լ է գալուստ Հոգւոյն Սրբոյ⁵:*
- 19 *Ի ձայն ցընծութեան, ամենա՛յն հոգիք,
Տացուք զմեզ⁶ նորոգողին⁷ ըզփառս.
Փառաւորեա՛լ է գալուստ Հոգւոյն Սրբոյ⁸:*

ԿԱՆՈՎՆ⁹ ԶՈՐՐՈՐԴ¹⁰ ԱԻՈՒՐՆ

Ա.Լ. Գ.Զ

- 1 *Արեգակն արդարութեան Քրիստոս
Ծագեալ յաշխարհ,
Հալածեաց ըզխաւարն անգիտութեան,
Եւ յետ մահու եւ յարութեան
Համբարձաւ¹¹ առ Հայր, յորմէ ծագեաց,
Որ երկրրպագի յերկնաւորաց եւ յերկրաւորաց
Ընդ Հաւր եւ Սուրբ Հոգւոյն.
Վասն որոյ եւ մեք երկիր պագանեմք Հաւր
Հոգւով եւ ճրջմարտութեամբ:*
- 2 *Որ փոխանակ ծոցածին Բանին,
Որ ել յերկինս,
Առաքեցաւ աւետիքըն Հաւր ի բարձանց՝
Հոգին ճրջմարտութեան, մրխիթարել,
Զորս յԱդամայ¹² տըրտեցելոց¹³,
Եւ հրագինել¹⁴ զընտրեալ դասս առաքելոցն.
Վասն որոյ եւ մեք երկիր պագանեմք Հաւր
Հոգւով եւ ճրջմարտութեամբ:*

1 Պ Նá· óáí

2 Պ¼Á èÁñմáǾ

3 ¼ í »ñÝ³ í áóÝÁÝ

4 Պ èՇáÝՇ

5 Պ¼Á èÁñմáǾ

6 Á Û»½

7 Պ¼¼¼ÁÁ Ýáñá· ³ òԾՇÝ , Ýáñá· ùԾՇÝ

8 Պ¼Á èÁñմáǾ

9 Պ¼¼ İ³ ÝáÝ

10 ¼ ááññáñ¹

11 ¼ Ñ³ Ûմ³ ñÓú

12 ¼ ² 1³ Û³ Û

13 , Á í ñí Û»ó»Éáó ¼ í ñí Û»ó»Éá

14 ¼ Ññ³ ¼ՇÝ»³ É

3 Այսաւր տըրտմական¹ եւ գիշերային
 Լուծան երկունք ծնընդեան նախամաւրն,
 Քանզի զծնեալսրն մարմնով ի մահ եւ յապականութիւն,
 Վերըստին ծնանի Հոգին
 Յորդիս լուսոյ Հաւրն երկնաւորի.
 Վասն որոյ եւ մեք երկիր պագանեմք Հաւր
 Հոգւով եւ ճըշմարտութեամբ:

*

4 Որ համագոյդ ես Հաւր եւ Որդւոյ,
 Անճառաբար բըղխումն ի միշտ էէն²,
 Այսաւր բըղխեցեր ջուր կենդանի յԵրուսաղէմ.
 Հոգի՛ Աստուծոյ, ողորմեա՛:

5 Որ արարչակից³ ես Հաւր եւ Որդւոյ,
 Որով կենդանածնեալք⁴ ի ջուրս արարածք,
 Այսաւր, Որդիս Աստուծոյ, ծնանիս ի ջուրց.
 Հոգի՛ Աստուծոյ, ողորմեա՛:

6 Որ փառակից⁵ ես Հաւր եւ Որդւոյ,
 Եւ քըննես⁶ ըզխորս Աստուծոյ,
 Այսաւր խորագէտս իմաստից
 Զյիմարս⁷ աշխարհի արարեր.
 Հոգի՛ Աստուծոյ, ողորմեա՛:

Հրց ԴԿ

7 Որ անքընինդ⁸ ես յէութեան,
 Համագոյ Երրորդութիւն,
 Երեքսըրբեան մի Տէրութիւն,
 Միով բնութեամբ Աստուածութիւն.
 Ըզքեզ բարեբանեմք,
 Աստըւա՛ծ հարցըն մերոց:

8 Որ ես պատճառ Որդւոյ⁹ ծնընդեամբ
 Հայր, յառաջ քան գյաւիտեանս,
 Յորմէ Հոգիդ ճառագայթեալ՝
 Անորիչ բաժանմամբ.

1 ՝Պ, ¼À ÿ ñï Û³ Ì³ Ý
 2 ¾ շԿÝ
 3 Պ ³ ñ³ ñã³ ÌՇó¹
 4 ¾ Ì»Ý¹³ Ý³ ÌÝ»³ È
 5 Պ ÷³ և³ ÌՇó¹

6 ¾ üÝÝ»ë
 7 ¾ ՇÜ³ ñë ¾ ¼ՇÜ³ ñëÝ
 8 ՝Պ ¼ÀÀ ³ ÝüÁÝÝՇÝ¹ ¾³ ÝüÝՇÝ¹
 9 ¼ ãñ¹ óáõÝ

Ըգքեզ բարեբանեմք,
Աստըւա՛ծ հարցըն մերոց:

- 9 Որ էակիցդ ես Հաւր Որդի,
Հոյս¹ ի լուսոյ ծագումն անճառ,
Անեղակից Սուրբ Հոգիդ²,
Հաւր եւ Որդւոյ հաւասար.
Ըգքեզ բարեբանեմք,
Աստըւա՛ծ հարցըն մերոց:

Պ

- 10 ԸգՏէ՛ր աւրհնեցէք,
Բա՛րձր արարէք զբըղխեալն³ ի Հաւրէ:
11 Այսաւր ամենայն հոգի՛ք բանաւորաց,
Սուրբ զՀոգին ճըշմարտութեան⁴,
Որ բոցատիպ լեզուաւք ահեղագոչ
Սաստիկ հողմոյ հընչմամբ
Իջեալ ի յերկնից,
Աւրհնեցէ՛ք ի ձայն գոհութեան,
Բա՛րձր արարէք ըզնա յաւիտեան:

- 12 Այսաւր քահանա՛յք Եկեղեցւոյ,
Սուրբ զՀոգին կենդանարար,
Որ բաշխէ առատապէս
Զբազմապատիկ պարգեւս յԵկեղեցիս արդարոց⁵,
Գովեցէ՛ք հոգեւոր երգով⁶,
Բարձր արարէք ըզնա յաւիտեան:

Ող

- 13 Աղբե՛ր կենաց, բաշխա՛ւղ շնորհաց,
Հոգի՛դ իջեալ ի բարձանց,
Զանապական պարգեւըս քո
Բաժանեցեր յառաքեալսն:
14 Որ ի վերայ ջուրցըն գորով
Ստեղծանէիր զարարածս,

1 ¼ Ēāōē
2 ½ Ēā· Ç
3 ¼ ½μÁŌĒ»³ Ē

4 ½ , ×βŪ³ ñī áōĀ»³ Ý
5 ¼ ³ ñ¹³ ñáóÝ
6 ¼ »ñ· ôáí

*Իջեալ ի ջուրս¹ աւագանին՝
Ծնանիս Որդիս Աստուծոյ:*

- 15 *Որ զարգարեալ նորոգես միշտ
Ըզնոր քո զԵկեղեցի,
Պէս պէս շնորհաց քոց պարգեւաւք
Փայլեն մանկունքը սորա:*

Տէր

- 16 *Հոգիք հրեղինացն
Այսաւր տաւնեն ընդ մեզ
Ըզգալուստ Հոգւոյն Աստուծոյ:*
- 17 *Տեսանողն յառաջ նըշանակէր
Ձառատաբուղիս վըտակ² իմաստից՝
Ի մեզ հեղեալ ի Հոգւոյն:*
- 18 *Վէմըն հաւատոյ,
Ձմայլեալ անմահական բաժակաւն,
Այսաւր բաշխէր ծարաւեաց:*
- 19 *Գետոցս այս գնացիւք
Ցընծայ քաղաքն Աստուծոյ՝
Սիովն մայր Եկեղեցի³:*
- 20 *Վասն որոյ եւ մեք
Երբեակ եւ մի աստուածութեանն
Երգեմք ըզփառս ի բարձունս:*

ԿԱՆՈՎՆՆ⁴ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ⁵ ԱԻՈՒՐՆ

Աւր ԳԿ

- 1 *Ձանըսկըզբնաբար բըղխումն ի Հաւրէ զՀոգին ճըշմարիտ,
Որ հընչմամբ ձայնի⁶
Էջ ի Վերնատունն այսաւր՝
Նըման սաստիկ հողմոյ,
Ձոր փառաւորեմք հոգեւոր երգով⁷:*

1 ¼ çăôñ

2 ¼ í Áí ÷ Í ë

3 ¼ »Í »Ô»óóá

4 ¼ ¼ Í ÷ ÝáÝ

5 ° ÑÇÝÍ »ñáñ¹ ¼ ÑÇÝ· »ññáñ¹ Á ÑÇÝÍ »ññáñ¹

6 ¼ Ó ÷ ¼ ¼ Çó

7 ¼ »ñ· óáí

2 *Ձհամագոյակիցըն Հաւր եւ Որդւոյ, զբաշխաւղըն շնորհաց,
Որ ի հրեղէն լեզուս բաժանեալ՝
ՁԲանն ընտրութեան¹ լեզուաց
Շնորհեաց² սուրբ առաքելոցն,
Ձոր փառաւորեմք հոգեւոր երգով:*

3 *Ձաղբերն իմաստութեան
Ըզկատարեալն անձնաւորութեամբ,
Որ խաւսեցաւ յաւրէնս
Եւ ի մարգարէս եւ յաւետարանս,
Ձոր փառաւորեմք հոգեւոր երգով:*

*

4 *Այսաւր ցընծան դասք առաքելոցըն³
Գալըստեամբ Հոգւոյն Աստուծոյ,
Ձոր մըխիթարեաց փոխանակ Բանին
Մարմնացելոյ եղեալ ընդ նոսա,
Փառըս տացուք նըմա սըրբասաց ձայնիւ:*

5 *Այսաւր բըղխեաց⁴ ջուր կենդանի յերուսաղէմ,
Յորմէ լըցան գետք աստուածայինք
Եւ ընթացեալ արբուցին
Տիեզերաց զբառավըտակ աղբերն եղեմայ.
Փառըս տացուք նըմա սըրբասաց ձայնիւ:*

6 *Այսաւր ցաւղով իմանայեաւ յամպոց⁵ Հոգւոյն
Ձուարթացան բոյսք Եկեղեցւոյ,
Պարարտացան դաշտք⁶ արդարութեամբ,
Եւ գեղեցկացան անապատք⁷ մաքուր կուսութեամբ,
Փառըս տացուք նըմա սըրբասաց ձայնիւ:*

Հըց ԲԿ

7 *Անեղանելի՛դ Աստուած եւ եղելոցս⁸ էակ,
Որ առաքեցեր յաշխարհ զանեղակից քո զՀոգիդ
Ի փառըս Միածնի Որդւոյ քո.
Աւրհնեալ ես, Տէ՛ր Աստուած հարցըն մերոց:*

1 ¼ ÁÝ¹ ñáðÃ»³ Ý

2 ¼ ԲÝáñÑ»³ ó

3 օÃ »³ é»³ ù»³ÉáóÝ

4 ¼ µÁÔË»³ É Â µÁË»³ ó

5 ¼ ÇÛ»³ Ý»³ Է»³ ó »³ Ûá áó

6 ¼ ¹»³ Բi

7 ¼ »³ Ý»³ á»³ i

8 ¼ »Ô»³Éáó

- 8 Ծագումն ի Հաւրէ անճառ ծընընդեամբ¹,
Որ ետուր մըխիթարիչ առաքելոց քոց սըրբոց²
ՁՀոգիդ³ քո տիրակից գոլով,
Աւրհնեալ ես, Տէ՛ր Աստուած Հարցըն մերոց:
- 9 Հոգիդ⁴ Աստուծոյ անեղ էութիւն՝
Կատարեալ անճնաւորութեամբ եւ կատարաւ⁵ բոլորից
Ընդ Հաւր եւ ընդ Որդւոյ միաւորեալ բնութեամբ
Աւրհնեալ ես, Տէ՛ր Աստուած Հարցըն մերոց:
- Գ
- 10 ԸզՏէ՛ր.
Ամենա՛յն Հոգիք,
ՁՀոգին Սուրբ գովեցէ՛ք՝
Ձէակիցըն Հաւր եւ Որդւոյ⁶
Երեքսըրբեան ձայնիւ:
- 11 Ըզհուրն երկնային⁷
Ձարկեալ Բանին յերկիր բանաւոր,
Որ մըկըրտեաց⁸ այսաւր զառաքեալսն
Ի սուրբ Վերնատունն,
Ամենա՛յն Հոգիք,
ՁՀոգին Սուրբ գովեցէ՛ք՝
Ձէակիցըն Հաւր եւ Որդւոյ⁹
Երեքսըրբեան ձայնիւ:
- 12 Ձելաւդն¹⁰ ի Հաւրէ
Ձառատաբողիս աղբերն իմաստից,
Որ խաւսեցաւն¹¹ ըզհին
Եւ նոր աւրհնս Աստուծոյ,
Ամենա՛յն Հոգիք,
ՁՀոգին Սուրբ գովեցէ՛ք՝
Ձէակիցըն Հաւր եւ Որդւոյ¹²
Երեքսըրբեան ձայնիւ:

1 ¼ ÍÝÁÝ¹ »³ Ùµ
2 ˘ ¶¼Ä ëñµáó
3 ¾ ½Ñá· Çì
4 ˘ ˘ Á Ñá· Ç
5 ˘ ˘ ¼¼Ä Ì³ ì ³ ñáÕ
6 ¾ áñ¹ á

7 ¾ »ñÌ Ý³ ÇÝ
8 ˘ ˘ ÜÁÌ Áñì »³ óÝ ¾ ÙÌ ñì »³ ó
9 ¾ áñ¹ á
10 ¾ ½»ñÕÝ
11 ¾ È³ ðè»ó³ ð
12 ¾ áñ¹ á

Ող

- 13 *Իջեր, Տէ՛ր, ողորմութեամբ քո յաշխարհ¹
եւ ըզմեռեալ բընութիւնս ի կեանս վերափոխեցեր:*
- 14 *Ելեր, Տէ՛ր, առ Հայր փառաւք ի յերկինս
եւ մըխիթարիչ առաքելոցն առաքեցեր Սուրբ զՀոգիդ:*
- 15 *Բացեր, Տէ՛ր, այսաւր ըզգանձդ երկնային
եւ բաշխեցեր առատապէս պարգեւս աղքատ բընութեանս:*

Տէր

- 16 *Այսաւր աղբեր գիտութեան
Բըղխեալ ի սուրբ Վերնատունն,
Յորմէ լըցան տիեզերք
Գնացիւք գետոցն ոռոգմամբ²:*
- 17 *Այսաւր իջեալ ի յերկիր
Հաւր աւետիքն ի բարձանց,
Տալ աւետիս Ադամայ՝
Դառնալ յեղեմ վերըստին:*
- 18 *Այսաւր խընդայ նոր Սիովն³
Որդւովք⁴ իւրովք, զոր ծընաւ,
Աւժմամբ Հոգւոյն նորոգեալ
Յորդիս լուսոյ եւ տուընջեան:*
- 19 *Այսաւր ի ձայն գոհութեան
ՋՀոգին ընդ Հաւր եւ Որդւոյ,
Հոգի՛ք ամենայն, աւրհնեցէ՛ք
Ջերեքսրբեանն երգելով:*
- 20 *Այսաւր ցընծամբ երկրաւորքս
Ընդ գալստեան երկնայնոյն⁵,
եւ պարելով ընդ հրեշտակս՝
Երգեմք զփառս ի բարձունս:*

1 Ա ԹՅ ԲԷՅ՝ իՆԵ

2 Պ, ԿՊԱՅ՝ էձ. ՍՅ ՍԹ

3 ԿՅՅՅՅ

4 , ան՝ Օձձ ՍՅ

5 ԿՅ » իՆ ՅՅ ՍՅՅՅ

ԿԱՆՈՎՆ¹ ՎԵՑԵՐՈՐԴ² ԱԻՈՒՐՆ

Ա.ԼՐՏ ԴԶ

- 1 *Անմահարար բաժակ
Հեղեալ յերկնից Սուրբ Հոգի³,
Զոր արբին ի վերնատունըն
Դասք սուրբ առաքելոցն,
Աւրհնեալ ես, Սո՛ւրբ Հոգիդ⁴ ճըշմարիտ:*

- 2 *Առատապէս ծաւալեալ ի մեզ
Հուրըն⁵ կենդանի,
Քանզի արբեալ առաքելոցն
Եւ արբուցին տիեզերաց,
Աւրհնեալ ես, Սո՛ւրբ Հոգիդ ճըշմարիտ:*

- 3 *Այսաւր մեծապէս ցընծան
Եկեղեցիք հեթանոսաց,
Ըզմայլեալք ուրախութեամբ ի քէն
Կենդանարար բաժակ,
Աւրհնեալ ես, Սո՛ւրբ Հոգիդ ճըշմարիտ:*

- *

- 4 *Անըսկի՛ցքն Աստըւած⁶ Սուրբ Հոգի,
Զմարդարէութեանց նախագուշակումն⁷
Արտափայլեալ լուսազարդեցեր,
Առատապէս հեղեալ⁸ յառաքեալսն:*

- 5 *Անժամանակ՛կ Որդի Միածին,
Ըզխոտացեալ պարգեւս աւետեացն
Ի վերնատունն աւարտեալ լըցեր,
Առատապէս հեղեալ⁹ յառաքեալսն:*

- 6 *Ամենակա՛լ Հայր երկնաւոր,
Զանբաժանելի լուսոյդ ըզձագումն
Հողեղինացըս շնորհեցեր.
Առատապէս հեղեալ¹⁰ յառաքեալսն:*

1 ¶¼ İ³ ÝáÝ
2 °Ā í »ó»ññáñ¹ ¼ í »ó
3 ¾ Ñá· ÇÝ
4 ¾ Ñá· Çİ
5 ´ ½ÑáóñÁÝ ¾À ½ÑáóñÁ¹

6 ¾³ ëİ áó³ Í
7 Ā Ý³ È³ · áóß³ İ áóÛÁÝ
8 ¾ Ñ»Õ»ñ
9 ¾ Ñ»Õ»ñ
10 ¾ Ñ»Õ»ñ

Հրց ԱԿ

- 7 *Անճառելի բըղխումն ի Հաւրէ Հոգիդ¹ ճըշմարիտ,
Այսաւր ի Վերնատունըն խորհրդոյ² խոնարհեալ
Հանգեար³ յառաքեալսն,
Աստըւա՛ծ հարցըն մերոց:*
- 8 *Անքըննելի խորոցդ Աստուծոյ
Քըննաւդ⁴ ընդ Հաւր միաւոր,
Այսաւր ի հրեղէն թեւոցըն խոնարհեալ,
Հանգեար յառաքեալսն,
Աստըւա՛ծ հարցըն մերոց:*
- 9 *Անըսպառ աղբե՛ր լուսոյ, Սո՛ւրբ Հոգի,
Այսաւր⁵ ի հրեղէն լեզուս բաժանեալ,
Հանգեար յառաքեալսն,
Աստըւա՛ծ հարցըն մերոց:*

Գ

- 10 *ԸզՏէ՛ր աւրհնեցէք,
Բա՛րճր արարէք զՀոգին ճըշմարիտ:*
- 11 *Որ անճառ խոնարհութեամբ
Հանգեաւ յառաքեալսն,
Պանծալի արփիափայլ պըսակ
Եղեալ ի նոսա,
Բա՛րճր արարէք զՀոգին ճըշմարիտ:*
- 12 *Որ զանճառելի խորհուրդ Երրորդութեանըն
Յայտնեաց նոցա,
Իմաստութեան աղբեր⁶ կենդանի
Բըղխեալ ի նոսա,
Բա՛րճր արարէք զՀոգին ճըշմարիտ:*

Ող

- 13 *Որ ի հայրական իսկութենէն
Յառաջ բըղխեալ աղբեր⁷ լուսոյ*

1 ¾ Ñá· Çi

2 ¶¼ ÈáñÑÁñ¹ óáŪ

3 ¾ Ñ³ Ý· »ñ

4 ´¶, ¼¼ÁÁ ùÁÝáŪ

5 À ³ İëüñ

6 ¾ ³ ŌµÇðñ

7 ¾ ³ Ōµ»ðñ

Եւ ճառագայթարձակ լուսովըն¹
Ջուարճացուցեալ² լըցեր³ զառաքեալսն,
Աղաչանաւք սոցա ողորմեա՛:

14 Որ գէտլթիւն քո հրեղինացն
Հիացմամբ ցուցեր,
Նոյն ինքն իմանալի աստուածային լուսովըն⁴
Ջուարճացուցեալ⁵ լըցեր⁶ զառաքեալսն,
Աղաչանաւք սոցա ողորմեա՛:

15 Որ զաշխարհամած խաւարն
Ի սկըզբանն ի լոյս փոխեցեր,
Այսաւր հրաշալի աստուածային լուսովըն⁷
Ջուարճացուցեալ⁸ լըցեր⁹ զառաքեալսն,
Աղաչանաւք սոցա ողորմեա՛:

16 Որ հրաբորբոք ծաւայմամբ
Յառաջ խաղացեալ Հոգիդ¹⁰ ճըշմարիտ
Եւ հրածորան աստուածային լուսովըն¹¹
Ջուարճացուցեալ¹² լըցեր¹³ զառաքեալսն,
Աղաչանաւք սոցա ողորմեա՛:

Տէր

17 Որ ի հրացայտ սաւառնաթեւիցըդ¹⁴ վերանըստիս
Այսաւր ի դասըս հողեղինաց¹⁵,
Անպատմելի սիրով¹⁶ հեղեալ ի յերկնից,
Աւրհնեալ ես, Սո՛ւրբ Հոգի¹⁷ Աստուած:

18 Որ ի հրեղէն լեզուացն եռահիւսակ¹⁸ սըրբաբանիս
Այսաւր ի շըրթունըս հողեղինացըն,
Հրածորան հեղեալ ի յերկնից,
Աւրհնեալ ես, Սո՛ւրբ Հոգի¹⁹ Աստուած:

1 Ա ԷձօԷձի	10 ¼ Նձ. Շի
2 Ա Ա՜ձօ՞ ը×՞ օ»՞ Է	11 ˘ ¶ ¼¼¼ Ա ԷձօԷձի Ա՛ Ա ԷձօԷձի
3 ¼ ½ձօ՞ ը×՞ օձօ՞»՞ Է Էձօ»ն ÷ Է Էձօ»ն ½ձօ՞ ը×՞ օձօ- օ»՞ Է Ն՞ Կ՛ Կ՛ »՞ ը	12 Ա Ա՜ձօ՞ ը×՞ օ»՞ Է
4 Ա ԷձօԷձի ¼ Ա ԷձօԷձի Ա՛	13 ¼ ½ձօ՞ ը×՞ օձօ՞»՞ Է Էձօ»ն ÷ Է ½ձօ՞ ը×՞ օձօ՞»՞ Է Ն՞ Կ՛. »՞ ը
5 Ա Ա՜ձօ՞ ը×՞ օ»՞ Է	14 ¼ Է՞ օ՞ Է՛ Է՛ Ա»ժՇօԱ՛Կ
6 ¼ ½ձօ՞ ը×՞ օձօ՞»՞ Է Էձօ»ն ÷ Է ½ձօ՞ ը×՞ օձօ՞»՞ Է Ն՞ Կ՛. »՞ ը	15 ¼ Նձօ»ժՇԿ՛ օ ÷ Է Նն»ժՇԿ՛ օ՛ Է Նձօ»ժՇԿ՛ օ՛
7 ¼¼¼ Ա ԷձօԷձի Ա՛ Ա ԷձօԷձի	16 ¼ ԷՇնձի Կ՛
8 Ա Ա՜ձօ՞ ը×՞ օ»՞ Է	17 ¼ Նձ. Շի
9 ¼ ½ձօ՞ ը×՞ օձօ՞»՞ Է Էձօ»ն ÷ Է ½ձօ՞ ը×՞ օձօ՞»՞ Է Ն՞ Կ՛. »՞ ը	18 Ա »Է՞ ՆՇժօԷ»՞ Ի
	19 ¼ Նձ. Շի

- 19 Որ հրակերպիցն արփիափայլ բոցով միշտ երեւիս,
Այսաւր հողեղինացըն
Հրաճաշակ բաժակ հեղեալ ի յերկնից,
Աւրհնեալ ես, Սո՛ւրբ Հոգի՛ Աստուած:

ԿԱՆՈՎՆՆՔՆԵՐԻՈՐԴՅՈՒՆՆԵՐԻՆ

Աւրհ ԴԿ

- 1 Ի հարաշարժ աղբերէն՝,
Անհատահոսըդ վըտակ՝
Կենդանարա՛ր Սուրբ Հոգի,
Աւրհնեալ ես, լո՛յս ճըշմարիտ:
- 2 Այսաւր ի սուրբ Վերնատունն
Եկեալ Աստուած ճըշմարիտ՝,
Հրաշագարդեաց զառաքեալսն
Ի լոյս փառաց քոց, Հոգի՛:
- 3 Հըրճուողական խընդութեամբ
Աշակերտացըն լըցեալ՝
Փառատրելով՝⁶ երգէին.
Աւրհնեալ ես՝, լո՛յս գերազանց:
- *
- 4 Ի համբառնալ Բանին յերկինս
Եւ ի նստել ընդ աջմէ Հաւր,
Ջուարճացեալ առաքելոցն երկըրպագէին՝⁸
Աւրհնելով՝⁹ ըզՀայր՝ զառաքող Հոգւոյն՝¹⁰:
- 5 Համահաւաքեալ գունդըք սըրբոցն
Ի Վերնատունըն՝¹¹ խորհըրդոյ՝¹²,
Համբարձմամբ աչաց սպասէին Հոգւոյն՝¹³
Աւրհնելով ըզՀայր՝ զառաքող Հոգւոյն՝¹⁴:

1 ¼ N̄á· Ç¹

2 ¶ İ³ YáY

3 ¼ »ðÁY»ññáñ¹

4 ı Թ Օմ»նչY ¼ Թ ՕմÇոնչY

5 ı ×BŪ³ ñÇi

6 ¼A ÷³ é³ óáñ»Éái

7 ¼ »è ÷ È Ç

8 ¼ »ñİ Áñá³ · »Éái

9 ¼³ òñN̄YչÇY

10 ı ¼ N̄á· óáŪ ÷ È µ³ YÇY ° N̄á· ÇY

11 ° í »ñY³ i³ YÁY

12 ¶ ı ÉáñN̄Áñ¹ óáŪ

13 °¼ N̄á· áŪ

14 ı N̄á· óáŪ ÷ È µ³ YÇY ° N̄á· ÇY

- 6 Յանկարծահաս հրնչմամբ հեղեալ
Կենդանարար աղբեր¹ լուսոյ,
Անմահական կենաց լուսով զարդարեալ,
Որք աւրհնէին զՀայր՝ զառաքող Հոգւոյն²:

Հրց ԳԶ

- 7 Անեղանելի՛ Հոգիդ Սուրբ, որ ես ընդ Հաւր փառակից
Եւ էակից գոլով ծոցածին Բանին,
Անհասանելիդ Աստուած հարցըն մերոց:
- 8 Որ ի քառակերպեան աթոռըդ³ բազմեալ հանգչիս⁴
Եւ սրբաբանեալ⁵ աւրհնիս ի հրեղէն լեզուացն,
Անհասանելիդ Աստուած հարցըն մերոց:
- 9 Այսաւր մարդասիրապէս, աստուածաբար իջեալ ի սուրբ Վերնատունն
Եւ ըզհողենէն լեզուս բաժանեալ՝ հանգչելով ի նոսա,
Անհասանելիդ Աստուած հարցըն մերոց:

Գ

- ԸզՏէ՛ր աւրհնեցէք,
10 Բա՛րձր արարէք
ՁՀոգին ճրջմարիտ Աստուած⁶:

- Ձմըխիթարիչ Սուրբ Հոգին,
11 Որ փոխանակ⁷ Միածնին իջեալ ի Հաւրէ,
Որ հրաշագարդեաց ըզսուրբ զառաքեալսն,
Բա՛րձր արարէք
ՁՀոգին ճրջմարիտ Աստուած:

- Ձերկնային ծորանսըն⁸ հեղեալ ի սուրբ Վերնատունն,
12 Որ աստուածազարդ հրազինեաց ըզսուրբ զառաքեալսն,
Բա՛րձր արարէք
ՁՀոգին ճրջմարիտ Աստուած:

1 ¼ ³ Ōμ»ñ

2 ¼ , Ñá· óáŸ ÷ È μ³ ÝÇÝ ° Ñá· ÇÝ

3 ¼ Ÿ° ÁáéÁ¹

4 ¼ Ñ³ ÝÍ áÇé

5 ¼ Ç Èé. ÝáŸ Ó»éúáí ` èñμ³ èÝ»³ È

6 ¼ áÇù

7 ¼ , °Á + áÈ³ Ý

8 ¼ Íáñ³ ÝÁÝ

Ող

- 13 *Հոգիդ ճըշմարիտ,
Որ զաստուածային ըզհրամանսըն¹ քո²
Ջառածըն³ Դաւթեան լըցեր՝
Արբուցանելով աշակերտացն
Ջպարարտութիւն քո
Ի սուրբ Վերնատունն.
Ողորմեա՛4:*
- 14 *Որ առաքեցար ի Հաւրէ
Կենդանարար վըտակ
Եւ լոյս ճըշմարիտ.
Արբուցանելով նոքաւք
Որդւոց Սիովնի
Ջուղիւրս⁵ փափկութեան.
Ողորմեա՛6:*
- 15 *Որ կատարեցեր ըզփափազ ցանկութեան⁷ սըրտից⁸ նոցա,
Որք ըսպասեալ մընային
Մեծի գալըստեան քո
Ի սուրբ Վերնատունն.
Ողորմեա՛9:*

Տէր

- 16 *Որ ի թեւըս թեթեւս
Աննիւթ սաւառնեալ
Եւ հրացայտըդ սերովբէից¹⁰
Վերանըստեալ տեսչութեամբ
Խնամես զարարածս,
Հոգի՛դ Սուրբ,
Աւրհնեալ ես յարարածոց քոց:*
- 17 *Որ սքանչելապայծառ, հրաշալի ձայնիւ
Ընդ Հաւր եւ ընդ¹¹ Որդւոյ¹²
Միշտ փառաբանիս*

1 ° Á½Ññ³ Û³ YÁY, Ū·i³ ·³ ŪŪ Ó»éúái³ Á½Ññ³ Û³ YéAY

2 ° āÇù ùá, Ū³ ó»Éáó³ Í Ū·i³ ·³ ŪŪ Ó»éúái

3 À ½³ é³ ÍÁY

4 ¾ + Û»½³ èi Áó³ Í

5 °¾ ½áóÉÁè

6 ¾ + Û»½³ èi Áó³ Í

7 À ó³ Y. áóÁ»³ Y

8 À èñi Çó

9 ¾ + Û»½³ èi Áó³ Í

10 ° èçñái µçÇó

11 ° āÇù

12 °¾ áñ¹ áŪ

Եւ քաղցրութեամբ հայիս յարարածս,
 Հոգի՛դ Սուրբ,
 Աւրհնեալ ես յարարածոց քոց:

- 18 Այսաւր աստուածային տեսութեամբ
 Ի վերնատունն¹ հրնչեալ
 Հողմաճայն հրնչմամբ²
 Եւ գառաքեալսն արբուցեալ
 Բաշխեցար յարարածս,
 Հոգի՛դ Սուրբ,
 Աւրհնեալ ես յարարածոց քոց:

Հմբ³ ԴԶ

- 19 Հոգին Սուրբ էր միշտ, եւ է, եւ եղիցի,
 Ոչ սկըսեալ եւ ոչ դադարեալ,
 Այլ միշտ ընդ Հաւր եւ ընդ Որդւոյ⁴
 Կարգեալ եւ թըւեալ,
 Եւ միշտ ավրհնեալ է ի յաւիտեան:

- 20 Էր միշտ ընդունաւդ⁵, սըրբաւդ⁶
 Եւ լըցուցիչ, աստուածացուցիչ
 Եւ միշտ ընդ Հաւր եւ ընդ Որդւոյ՝
 Կարգեալ եւ թըւեալ,
 Եւ միշտ ավրհնեալ է ի յաւիտեան:

- 21 Մըշտաշարժ⁷, ինքնաշարժ, ինքնիշխան,
 Ինքնազաւր, ամենազաւր,
 Վասընդի շընչէ ուր կամի,
 Յորքան ախորժէ, յորժամ եւ յորքան.
 Եւ միշտ ավրհնեալ է ի յաւիտեան:

- 22 Ինքըն յինքեան նոյն միշտ,
 Ընդ որըս դասեցաւ,
 Աներեւոյթ, անժամանակ,
 Անայլայլելի, անփոփոխելի.
 Եւ միշտ ավրհնեալ է ի յաւիտեան:

1 ՚ ı »ñŸ³ ı áóŸÁŸ

2 ı, ÑÁŸáŸ³ Ÿı ÷ È ÷ ÁáŸ³ Ÿı

3 ¼ ĐŸı ÷ È Øİ

4 °¼ áñ¹ áŸ

5 ՚¶, °¼¼ÁÁ ÁŸ¹ áóŸáŸ

6 ° éÁñıáŸ

7 ¼ ŸŞBi ÷ B³ ñÁ

- 23 Առանց որքանութեան,
 Առանց որպիսութեան,
 Առանց տեսութեան,
 Անշաւափելի.
 Եւ միշտ աւրհնեալ է ի յաւիտեան:
- 24 Տէր՝ առաքիչ, որոշիչ,
 Տաճար առնէ ինքն ինքեան,
 Առաջնորդէ, զաւրացուցանէ,
 Որպէս եւ կամի բաժանէ ըզշնորհս.
 Եւ միշտ աւրհնեալ է ի յաւիտեան:
- 25 Կեանք եւ կենդանարար,
 Լոյս եւ զոյացուցիչ լուսոյ,
 Ինքըն բարի, աղբեւր՝ բարութեան,
 Հոգի ուղիղ², առաջնորդական.
 Եւ միշտ աւրհնեալ է ի յաւիտեան:
- 26 Հոգի զաւրութեան եւ երկիրի³,
 Որով Հայր ճանաչի եւ Որդի փառաւորի,
 Որոց մի կարգ, մի պատիւ, մի երկրրպագութիւն,
 Կատարելութիւն, սրբբութիւն⁴.
 Եւ միշտ աւրհնեալ է ի յաւիտեան:

ԿԱՆՈՎՆ ԾՆԸՆԴԵԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ ՄԿՐՏՁԻ⁵

Հրց ԴԶ

- 1 Որ աւետաւոր քում զալըստեանդ⁶,
 Առաքեցեր զհրեշտակապետըն Գաբրիէլ՝
 Աւետարանել Զաքարիայ զաւետեաւք⁷
 Ծընունդ յառաջընթաց կարապետին քում Յովհաննու⁸.
 Աղաչանաւք սորա կեցո՛ղմեզ,
 Տէ՛ր Աստըւած հարցըն ըմերոց:
- 2 Որ յարգանդին լըցեալ Հոգևով
 Երկրրպագեաց քեզ յորովայն սրբբոյ՝ Կուսին,

1	ϥ, °¼AA ° Õμ»ñ ¼ ° ÕμÇõñ	ë<áõ>ñμάϣ̄ Úáí ° ÝÝáõ ÍÝÁÝ¹ »³ ÝÝ
2	ϥ¼¼Á áõÕ»Õ	6 ¼ · ° ÉÁëĩ »³ Ý
3	¼ »ñÍ ÇõÕÇ	7 ¼ ½³ õ»ĩ ° ðü
4	· ëñμάõÁÇõÝ ¼Á ëÁñμάõÁ»³ Ý	8 ¼ Úáí ° ÝÝáõ
5	· Í³ ÝáÝ ÍÝÝ¹ »³ ÝÝ Úáí³ ÝÝáõ ÕÍ ñĩ áÇÝ ¼ Í³ ÝáÝ	9 ¼ ë<áõ>ñμά

Ձոր Եսայիաս վերագոչեաց
 Ձայն բարբառոյ յանապատէ՞,
 Որ պատրաստեաց զԵկեղեցի
 Հարսըն մաքուր սուրբ Փեսային.
 Աղաչանաւք սորա կեցո՛ղմեզ,
 Տէ՛ր Աստըլած հարցըն ըմերոց:

- 3 Որ բոցեղէն հոյլք քրովբէիցն¹
 Ոչ իշխէին հայել ի փառս աստուածութեանդ,
 Սա հողանիւթեայ գորով բնութեամբ,
 Մըկըրտեաց ըզբեզ մարմնով
 Ի ջուրսըն Յորդանանու.
 Աղաչանաւք սորա կեցո՛ղմեզ,
 Տէ՛ր Աստըլած հարցըն ըմերոց:

Գ

- 4 ԸզՏէ՛ր աւրհնեցէք,
 Բա՛րճր արարէք ըզնա յաւիտեան:
- 5 Որ աւետաբեր գալըստեան Բանին
 Առաքեցաւ ձայնն յանապատէ,
 ԸզՏէ՛ր աւրհնեցէք,
 Բա՛րճր արարէք ըզնա յաւիտեան:
- 6 Որ սըրբութեանց² սուրբ կուսածին Որդին
 Ի յամլորդւոյն³ հայցէր մաքրիլ Յորդանանաւ.
 ԸզՏէ՛ր աւրհնեցէք,
 Բա՛րճր արարէք ըզնա յաւիտեան:
- 7 Որ զծածկեալ խորհուրդ Սուրբ Երրորդութեանն
 Կարապետին յայտնեալ Հոգին աղաւնակերպ իջմամբ,
 ԸզՏէ՛ր աւրհնեցէք,
 Բա՛րճր արարէք ըզնա յաւիտեան:

Ող

- 8 Երկնաւոր Փեսայ,
 Անըստուեր լոյս իմանալի,
 Որ ի յերկնից⁴ իջեր՝

* Է. . Խ 3

1 % ùñ³ òմշՇóŸ

2 , ëñմáóĀ»³ Ýó

3 % Թ Ûéañ¹ áŸ

4 , ԸñĪ ÝՇó

Ի սէր հարսին քո՝ Եկեղեցւոյ,
 Զոր խաւսեցաւ¹ քեզ բարեկամն
 Եւ փեսաւէրըն քո Յովհաննէս².
 Սորին մաղթանաւք³ ողորմեա՛:

- 9 Քառակերպիցն անհաս
 Եւ անտես ի սերովբէից⁴,
 Սըրբութեանց⁵ Սուրբ եւ Տէր բոլորից,
 Խոնարհեցար ի Յորդանան՝
 Հայցելով ի ծառայէն⁶ մաքրութիւն ջրոյ՝
 Ի լուանալ ըզմեղս Ադամայ.
 Սորին մաղթանաւք ողորմեա՛:

- 10 Որ յամլորդւոյն վըկայեցար
 Գառն Աստուծոյ՝ բարձաւղ մեղաց,
 Զոր գերագոյն արդարոց ծանուցեր,
 Մեծ ի ծնունդս կանանց եւ ճրագ աւրինացն⁷,
 Որ եւ ի դրժոխս ըզփըրկական
 Գալուստըն քո քարոզեաց.
 Սորին մաղթանաւք ողորմեա՛:

Տէր

- 11 Այսաւր ցընծան հրեշտակք ի յերկինս,
 Յիշատակաւ⁸ հողանիւթ հրեշտակին⁹,
 Որք համագասեալք¹⁰ ձայնին բարբառոյ,
 Երգեն զաւրհնութիւնըս Հաւր¹¹ ի բարձունս:
- 12 Այսաւր ցընծան հոգիք արդարոց¹²,
 Նահապետաց եւ մարգարէից¹³,
 Զայնակից լինել մեծին ի ծնունդըս կանանց,
 Երգեն զաւրհնութիւնս¹⁴ Որդւոյն Միածնի:
- 13 Այսաւր ցընծան դասք առաքելոցն,
 Տաւնախըմբելով գյիշատակ մեծի Մըկըրտչին,
 Որ առաքելոցն է սկիզբն եւ մարգարէից լըրումն,

1 ¼ Èüé»ó³ ó
 2 ¼ Úái³ ÝÝçé
 3 ¼ Û³ ÓÃ³ Ýùù
 4 ¼ ° èçñái µçÇó
 5 ¼ °% èñmáóÃ»³ Ýó
 6 ¼ Í³ é³ çÝ
 7 ¼³ óñÇÝ³ ó

8 ¼ ԱՇԵ³ ì³ Ì³ ù
 9 ¼ ÑñԽi³ Ì³ ÇÝ
 10 ¼ Ñ³ Û³ 1³ è»³ É
 11 ¼ Ñùñ
 12 ¼³ ñ¹³ ñóáó
 13 ¼ Û³ ñ.³ ñçÇóÝ
 14 ¼ ½³ óñÑÝáóÃÇóÝ

*Ընդ նոսին եւ մեք բրդխեցելոյն ի Հաւրէ
Երգեմք ըզփառս ի բարձունս:*

Մկ ԴԿ

- 14 *Մարգարէից գերագոյն
Եւ մեծ ի ծնունդըս կանանց,
Որ ըզտնաւրէնութիւն Աստուածորդւոյն¹
Ի յարգանդի ծանեար Հոգւովն².
Աղաչեա՛ գԱստըւած
Վասըն մանկանց Եկեղեցւոյ:*
- 15 *Յորովայնէ յորովայն երկըրպագաւղ Քրիստոսի,
Որ ըզհուրն³ Աստըւած մերով բնութեամբ
Մըկըրտեցեր ի Յորդանան.
Աղաչեա՛ գԱստըւած
Վասըն մանկանց Եկեղեցւոյ:*
- 16 *Կատարումն աւրինաց
Եւ նախասկիզբըն⁴ շնորհաց,
Որ հոգւոցն ի դըժոխս քարոզեցեր
Ըզփըրկութիւն գալըստեամբըն Քրիստոսի.
Աղաչեա՛ գԱստըւած
Վասըն մանկանց Եկեղեցւոյ:*
- Ճչ**
- 17 *Այսաւր ցընծայ Եկեղեցի
Ի հոգեւոր հարսանիս,
Զոր պատրաստեաց ճայն բարբառոյ
Հարսըն մաքուր Փեսային⁵:*
- 18 *Այսաւր փեսաւէրն եւ բարեկամն
Ընդ երկնաւոր Փեսային⁶,
Միաւորեաց գԵկեղեցի՝
Փոխադրելով ի յերկինս:*
- 19 *Այսաւր շնորհեցաւ մեզ դեղ կենաց՝
Նըշխարք սորին ոսկերաց,*

1275 ° ³ èï áð³ Íáñ¹ áǻ

1276 ¾ Ñá· óái

1277 , Á½ÑáðñÁÝ

1278 ¾ Ý³ ÈÁèĬ Ç¼¼ıÁÝ

1279 ¾ ÷ »è³ ÇÝ

1280 ¾ ÷ »è³ ÇÝ

Ի ձեռն սուրբ Լուսաւորչին
Հայաստանեայց աշխարհի:

ՇԱՐԱԿԱՆ ՍՐԲՈՅՆ ՍԱՀԱԿԱՅ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ¹

ՄԿ ԴԿ²

- 1 Որ յարմատոց հարցն սրբոց³
Մեզ գաւազան բըղխեցեր⁴
Ըզիսահակ սուրբ հայրապետ՝
Հովուել ըզհաւտ քո, Քրիստո՛ս:
- 2 Որ ըզխաւարն անգիտութեան
Հայաստանեայցը⁵ լուծեր,
Զիմաստութեան ծագեալ ըզլոյս⁶
Սովաւ որդւոց Թորգոմայ:
- 3 Որ զհանդերձեալ խորհուրդ քո, Տէ՛ր,
Տեսեամք սրբոյն⁷ ծանուցեր,
Յիշատակի սորա ընկա՛լ⁸
Ըզտաւնողաց⁹ աղաչանս¹⁰:

1124

Աւրհ ԲԿ

- 1 Ճառագա՛յթ փառաց, Հաւր Որդիդ¹² Միածին,
Որ ըզլոյսդ¹³ անվայրափակ մարմնով պարագրեալ,
Այսաւր ի Թաբաւր¹⁴ փառաւք փայլեցեր¹⁵:
- 2 Որ անտես սրովբէիցն¹⁶ անհաս, ի վեր քան ըզԲան,
Ծառայի¹⁷ կերպիւ պարածածկեալ ըզլոյսդ¹⁸ անըսուեր¹⁹,
Այսաւր ի Թաբաւր²⁰ փառաւք փայլեցեր²¹:

1 ° p[³ n³ i³ y e³ ñ³ i³ ǰ ñ³ ñ³ a»i çy ¼ p³ ñ³ i³ y
 eäoñµ ñ³ ñ³ a»i çy e³ ñ³ i³ ä e³ ñ³ i³ ù ä³ ñ-
 Ā[»öç]
 2 Ā äçü
 3 ¶Ā eñmaó
 4 Ā µōē»ó»ñ
 5 ¼ ð³ ū eï³ y»³ ũáŷ Ā ð³ ū eï³ y»³ ũe
 6 ¼ Á½faŷ
 7 ĀĀ eñmaŵ
 8 ¼ Áŷ.³ é
 9 ¼ Á½i³ » óŷáō³ ó
 10 ¼ ½³ ō³ ä³ ŷe
 11 ¶¼ ĩ³ ŷaŷ Ā äçü
 12 ¼ áñ¹çï
 13 ¼ Á½faŷ Ā Áfaŷ
 14 ¼ Ā³ ÷³ ðñ
 15 Ā ÷³ e³ òü ÷³ ũ»ó»ñ ÷ Ē ÷³ ũ»³ é í³ . »ó»ñ
 16 ´¶, °¼Ā eñái µçó Ā eñáµçó
 17 ¼ ĩ³ e³ ç
 18 ¼Ā Á½faŷ
 19 ¼³ ŷáeï Áó»ñ
 20 ¼ Ā³ ÷³ ðñ
 21 Ā ÷³ e³ òü ÷³ ũ»ó»ñ ÷ Ē ÷³ ũ»³ é í³ . »ó»ñ

- 3 Որ հրեղինացն¹ անմերձանալի² հուր աստուածութեանդ,
 Ի հողեղէնս խոնարհեալ լոյսդ արփրական,
 Այսաւր ի Թաբաւր³ փառաւք փայլեցեր⁴:
- *
- 4 Որ գերագոյն⁵ փառաւք պայծառացոյց զԱդամն առաջին,
 Զոր ճաշակմամբ պըտղոյն⁶ մերկացաւ ըզփառս⁷ անպատումս.
 Այսաւր վերըստին փառաւք զարդարեաց:
- 5 Որ ի նախնուսն երեւեալ Մովսիսի⁸ ամպովքն⁹ ի Սինայ¹⁰,
 Այսաւր լուսափայլ ամպովք¹¹ ի Թաբաւր¹² յայտնեալ վըկայեաց¹³.
 Դայ է իմ Որդի, գըմա՛ լըւարուք¹⁴:
- 6 Որ ի յերկինըս¹⁵ վերացոյց հրեղէն կառաւք զՀեղիաս,
 Այսաւր վայրաբերեալ ի Թաբաւր¹⁶ հանդերձ Մովսիսի¹⁷,
 Խաւսէին գելիցն, որ յերոսաղէմ:

Հրց ԴԶ

- 7 Այսաւր ըզխորհորդ անճառելի աստուածութեանըդ քո, Քրիստո՛ս,
 Ըզծածկեալն ի սկըզբանէ յայտնեցեր աշակերտացն ի Թաբաւր¹⁸ լերինն.
 Աւրհնեալ Տէր Աստըւած հարցըն ըմերոց¹⁹:
- 8 Այսաւր զառաքումըն մարգարէիցն ի քէն
 Ծանուցեր առաքելոցն՝ ըզՄովսէս եւ զՀեղիաս
 Աստուածաբար կոչմամբ²⁰ ի Թաբաւր²¹ լերինն.
 Աւրհնեալ Տէր Աստըւած հարցըն ըմերոց²²:
- 9 Այսաւր անտեսըն յեղութեան Հայր ի բարձանց երեւելով,
 Ըզծընեալդ ի սըրբոյ²³ Կուսէն

1 Ä Ññ»ðÇÝ³ ó
 2 ¼³ ÝÛ»ñó»Ý³ ĘÇ Ä³ ÝÛ»ñó³ Ý³ ĘÇ äöððäö³ Í³³ Ý-
 Û»ñó»Ý³ ĘÇ
 3 ¼ Ä³ ÷³ ðñ
 4 Ä ÷³ é³ òù ÷³ ƒ»ó»ñ ÷ Ę ÷³ ƒ»³ é Í³³ . »ó»ñ
 5 ¼Ä . »ñ³ . äŸ ÷ Ę . »ñ³ ½³ ñ¹
 6 ¼Ä äĭ ðäŸ
 7 ¼ Ä½÷³ ééÝ
 8 ¼ÄÄÄ Äáí è»èÇ ´ , ¼Ä Äáí èçèÇ
 9 ´ ¼¼Ä³ ÷ Üá³ òùÝ ¼³ ÷ Ümäí ù Ä³ ÷ Üá áí ù
 10 ¼ èÇÝ»³
 11 ´ ÷ Üáí ù ¼³ ÷ Ümäí ù Ä³ ÷ Üá áí
 12 ¼ Ä³ ÷³ ðñ
 13 ¼ í ÁÍ³ »³ ó Ä í Í³ ƒ³ ó
 14 ¼Ä Ęáö³ ñáòù
 ¼ ƒ»»ŸŸ. ƒŸŸ 5
 15 Ä ƒ»ñÍ ÇÝè
 16 ¼ Ä³ ÷³ ðñ
 17 ¼ÄÄÄ Äáí è»èÇö ´ , ¼Ä Äáí èçèÇö
 18 ¼ Ä³ ÷³ ðñ
 19 Ä Û»ñáó
 20 ¼Ä Ý ääÛ³ ÛµÝ
 21 ¼ Ä³ ÷³ ðñ
 22 Ä Û»ñáó
 23 ¼Ä èñmäŸ

*Դաւանեաց Որդի իւր սիրելի.
Աւրհնեալ Տէր Աստուած հարցըն ըմերոց¹:*

Գ

- 10 *ԸզՏէ՛ր ավրհնեցէք,
Բա՛րճր արարէք ըզնա յաւիտեան²:*
- 11 *Որ փայլեացն այսաւր ի կուսածին մարմնոյն
Զգերապայծառ լոյս աստուածութեանն,
ԸզՏէ՛ր ավրհնեցէք,
Բա՛րճր արարէք ըզնա յաւիտեան:*
- 12 *Որ յայտնեացն³ այսաւր ի Թաբաւր⁴ լերինն
Զմիութիւն Սուրբ Երրորդութեանն,
ԸզՏէ՛ր ավրհնեցէք,
Բա՛րճր արարէք ըզնա յաւիտեան:*
- 13 *Որ զմիւսանգամ խորհուրդ գալըստեանն իւրոյ
Տըպաւորեաց ծագմամբ արփիական լուսոյն,
ԸզՏէ՛ր ավրհնեցէք,
Բա՛րճր արարէք ըզնա յաւիտեան:*

ՈԿ

- 14 *Որ զճառագայթս⁵ աստուածային⁶
Ցուցեր այսաւր մարգարէիցն⁷,
Որոյ⁸ ցանկային⁹ տեսանել
Զանտեսըդ սերովբէից¹⁰
Լո՛յսդ¹¹ անճառելի, ողորմեա՛:*
- 15 *Որ զգաւանումըն Պետրոսի ըզքեզ,
Որդի՛ Հաւր Աստուծոյ,
Հայր ի յամպոյն¹² վրկայեալ այսաւր
Որդի իւր գաւանէր.
Լո՛յսդ¹³ անճառելի, ողորմեա՛:*

1 Ա Ս»նձօ

2 ¼Á ԹՇԻ »Յ Կ

3 ¼Á Թ Թ Կ»Յ օ

4 ¼ ÁՅ ÷ ùñ

5 ¼Á ½xՅ ճՅ . Յ ԹԱ՛

6 ¼ Յ ԵԻ ձօՅ ԻՅ ՇԿ

7 ¼ ՍՅ ñ. Յ ñՇՇօ

8 ¼Á անձօՍ

9 ¼ օՅ ԿԻ Յ ՇԿ

10 օ ԵՇնձԻ մՇՇօ

11 ¼ ԵձԵ

12 ¼ Թ Սմձ Ա Թ ՍձԿ

13 ¼ ԵձԵ

- 16 Ծնորհեա՛, Տէ՛ր, եւ մեզ՝ մեղաւորացս,
 Ի միւսանգամ քո գալըստեանն,
 Տեսանել ըզքեզ հայրական փառաւք՝¹
 Ի նորոգել ըզտիեզերս՝².
 Լո՛յսդ³ անճառելի, ողորմեա՛:

Տէր

- 17 Յընծայ այսաւր փառաւք⁴ Միածնին⁵
 Լեառըն Թաբաւր⁶ հանդերձ Հերմոնիւ,
 Բարձրացեալ գերագոյն Սինայ⁷
 եւ էջք Աստուծոյ դուռն երկնից ի նմա՝⁸:
- 18 Յընծան⁹ այսաւր լերինք Աստուծոյ՝
 Արարողին¹⁰ ելեալք¹¹ ընդառաջ,
 Պարակցեն յաւիտենական լեռանցն
 Դասք առաքելոց¹² եւ մարգարէից¹³:
- 19 Յընծայ¹⁴ այսաւր լեառըն¹⁵ վերին Սիոփն¹⁶՝
 Հարսնարան անմահ Արքային¹⁷,
 Տեսանելով գերկնաւոր Փեսայն՝
 Զարդարեալ լուսով հայրական փառաւք¹⁸:

Մկ Բկ¹⁹ ստեղ

- 20 Աւրհնեցէ՛ք, մանկո՛ւնք, ընդ երկնայնոցն
 ԸզՀայրն երկնաւոր,
 Որ մարմնացեալ Բանին
 Վըկայեաց²⁰ յերկնից
 Այսաւր ի Թաբաւր²¹ լերինն:
- 21 Գովեցէ՛ք ընդ սերովբէսն²²
 ԶՈրդին Միածին,

1	Ä ÷ ÷ é³ öüÝ	12	¼ ÷ é³ ü»Éáó
2	´ Á½á Ç¿½¿ñë	13	¼ Ü³ ñ. ÷ ñ¿ÇóÝ
3	¾ ÉáËë	14	Ä óÝÍ³ Ü
4	¾ ÷ ÷ éüü	15	Ä É»³ éÝ
5	¶ ÛÇ³ ÍÇÝ	16	¾Ä éÇaÝ
6	¾ Ä³ ÷ üñ	17	¾ ÷ ñü³ ÇÝ
7	´ ¶ , °¼¾ÄÄÄ éÇÝ»³ Ü	18	¾ ÷ ÷ éüü Ä ÷ ÷ é³ öüÝ
8	¾Ä ÝÜ³ ÷ È ëÜ³	19	Ä áÇü ´ Í
9	¾ óÁÝÍ³ Ä óÝÍ³ Ý	20	¾ í ÁÍ³ »³ ó Ä í Í³ É»³ ó
10	´ ¶ °¼ÄÄÄ ÷ ñ³ ñ³ óÏÇÝ	21	¾ Ä³ ÷ ÷ ðñ
11	¾ÄÄ »É»³ É	22	¾Ä ë»ñáí µ¿ë ° ë¿ñáí µ¿éÝ

*Որ փայլեաց¹ մարմնով
ՁԼոյս աստուածութեանն
Այսաւր ի Թաբաւր² լերինն:*

22 *Բարեբանեցէ՛ք ընդ քերովբէսն³
ՁՀոգին ճըշմարիտ⁴,
Որ լուսափայլ ամպով⁵
էակցին հովանացեալ
Այսաւր ի Թաբաւր⁶ լերինն:*

ԿԱՆՈՎՆՆ⁷ ԵՐՐՈՐԴ ԱԻՈՒՐՆ

Աւր ԳՁ

- 1 *Այսաւր, որ էն ի յերկինս Բան եւ ծընունդ⁸ Հաւր Միածին,
Ըզծածկեալն⁹ ի յէից խորհուրդ յայտնեաց աշակերտացն,
Ծառայի ըզկերպարանն¹⁰ ծածկելով աստուածութեամբն:*
  - 2 *Այսաւր հընչեաց¹¹ յառաքեալսն¹² հայրական բարբառ յերկնից,
Ասէ. Դա է Որդի իմ սիրելի, ընդ որ հաճեցայ՝,
Որ ըզբնութիւնն աստուածային՝ կերպիւ ծածկեալ¹³ ծառայական¹⁴:*
  - 3 *Այսաւր վիմին հաւատոյ յայտնեալ զխորհուրդ Երրորդութեանն,
Երբակի յաւրինմամբ տաղաւարացըն խորհըրդոյ¹⁵,
Որում ըզմեզ մաքրեսցես¹⁶ լինել տաճար Երրորդութեանդ¹⁷:*
- *
- 4 *Որ յանարուեստ ի յաթոռ բազմեալ ընդ Հաւր եւ ընդ Հոգւոյն,
Անըսկիզբն Աստըլած Բանդ ի Հաւրէ առաքեցար,
Ծառայի¹⁸ զգեցար ըզկերպարան¹⁹,
Ծածկելով զաստուածութիւնդ:*

1 ¼ ÷ ³ ̅̅̅³ óŸ
2 ¼ Ā³ ÷ ³ õñ
3 ¼Ā ù»ñáí µçë
4 Ā ×BŪáñÇĪ
5 ¼ Ÿ ÷ ³ ŸáŸ Ā ñÇù
6 ¼ Ā³ ÷ ³ õñ
7 ¼ Ÿ ÷ ³ ŸáŸ Ā ñÇù
8 Ā ÍŸáóŸ¹
9 ¼ Ā½Ī ÷ ³ ÍŸ ÷ ³ Ē
10 ¼Ā Ā½Ī ÷ ³ ñá ÷ ³ ñ³ ŸŸ

11 ¼Ā ÑŸá»³ ó
12 ¼¼ Ÿ ÷ ³ ù»³ ĒëŸ
» ¼ŸŸŸ. ¼Ÿ 5
13 Ā Í³ ÍŸ ÷ ³ ó
14 ¼ Í³ ÷ ³ Ÿ ÷ ³ Ÿ
15 Ā ĒáñÑñ¹ áí
16 ¼ Ā Ÿ ÷ ³ ùñ»éóáóù
17 ¼ Ÿ ÷ ³ ¼ĀĀĀ ÷ ³ ññáñ¹ áóĀ ÷ ³ ŸŸ
18 ¼ Í³ ÷ ³ Ç
19 ¼ Ā½Ī ÷ ³ ñá ÷ ³ ñ³ ŸŸ

- 5 Այսաւր ցուցեր ի Թաբաւր¹
 Զանտանելի լուսոյդ փայլումն,
 Ծագեցար աշխարհի արդարութեան Արեգակն՝
 Յայտնելով աշակերտացն²
 Ըզպարագրեալ աստուածութիւնդ³:
- 6 Յորմէ ահիւ զարհուրեալ
 Ընտրեալ⁴ դասուց առաքելոցն,
 Երբակի խորհրդով յաւրինէին քեզ տաղաւար,
 Որով ըզմեզ սրբեսցես⁵ լինել տաճար քեզ հոգեւոր:

Հրց ԴԿ

- 7 Այսաւր ըզխորհուրդն⁶ անճառ
 Զծածկեալն յաւիտեանց եւ յազգաց,
 Յայտնեցեր փառաւք ի Թաբաւր⁷ լերինն,
 Աստըւա՛ծ հարցըն մերոց:
- 8 Այսաւր բըղխեալն⁸ մարմնով
 Յարմատոյն Յեսսեայ⁹ գաւազան¹⁰
 Ծաղկեցաւ¹¹ լուսով ի Թաբաւր¹² լերինն,
 Աստըւա՛ծ հարցըն մերոց:
- 9 Այսաւր անմահութեան հոտ անոյշ¹³
 Բուրեաց¹⁴ ի Թաբաւր¹⁵,
 Թըմբրեալ¹⁶ ընդարմացոյց¹⁷ զդասս¹⁸ առաքելոցն.
 Աստըւա՛ծ հարցըն մերոց:

Գ

- 10 ԸզՏէ՛ր աւրհնեցէք
 Եւ բա՛րճր արարէք ըզնա յաւիտեան:

1 ¼ Ā³ ÷ ³ õñ
 2 Ā ³ ß³ Ī »ñĩ ³ ó
 3 ¼ ³ ëĩ áó³ ÍáóĀÇóÝÝ
 4 ¼ ĀÝ¹ ñ»³ Ē
 5 Ā ëñµ»ëó»ë
 6 Ā ½ĒáñÑáõñ¹
 7 ¼ Ā³ ÷ ³ õñ
 8 ¼¼Ā µĔĒ»³ Ē
 9 ¶ĀĀ Ū»ëë»³ ¼ Ū»ëë» Ū¼ Ū»ë»³ Ā Ū»ë»³ Ū

10 Ā . ³ õ³ ½³ ÝÝ
 11 ¼Ā Ī³ ŌĪ »ó³ ñ
 12 ¼ Ā³ ÷ ³ õñ
 13 ¼ ³ Ýáõß
 14 ¼ µáõñ»³ Ē
 15 ¼ Ā³ ÷ ³ õñ
 16 ¼ ĀĀŪñ»³ Ē Ā ĀŪµñ»³ Ē
 17 ¶ĀÝ¹³ Ūñ³ óáñ ÷ Ē ĀÝ¹³ ñŪ³ óáñ
 18 ¼ ½¹³ ë

- 11 *Զլոյս փառացըն Հաւր
Ծագեալ այսաւր ի լերինըն¹ Թաբաւր²,
Ժողովո՛ւրդք,
Բա՛րճր արարէք ըզնա յաւիտեան:*
- 12 *Զամենասուրբ Հոգին,
Որ ի նմանութիւն լուսափայլ ամպոյ
Յայտնեցաւ ի Թաբաւր³,
Ժողովո՛ւրդք,
Բա՛րճր արարէք ըզնա յաւիտեան:*
- 13 *Զյաւիտենիցըն Հայր,
Որ երեւեցաւն այսաւր⁴ յերկնից՝
Վըկայեալ⁵ Միածնին,
Քահանա՛յք,
Բա՛րճր արարէք ըզնա յաւիտեան:*
- Ող
- 14 *Որ յանրակիզբն⁶ էէն անյեղապէս⁷ ծընեալ,
Եւ սրովբէականըն⁸ ծածկէիր թեւաւք,
Այսաւր ըզպարագրեալն մարմնով ցուցեր
Զաստուածութեան քո զփառս աշակերտաց քոց⁹, Տէ՛ր,
Քո ամենապայծառ ծագմամբդ
Ողորմեա՛ մեզ, Աստըւա՛ծ:*
- 15 *Որ ըզստուերական¹⁰ աւրէնս¹¹ մովսիսական¹² տառիցն
Ի Սինէականըն¹³ խաւսէիր¹⁴ լերին,
Այսաւր ըզՄովսէս եւ զՀեղիաս ածեալ ի մեռելոց եւ կենդանեաց
Ի տեսիլ փառաց քոց,
Քո ամենապայծառ ծագմամբդ
Ողորմեա՛ մեզ, Աստըւա՛ծ:*
- 16 *Որ զաւրինակ մեծի գալըստեան քո, Տէ՛ր,
Ի Թաբաւրականըն¹⁵ ծանուցեր լերին,*

1 ¼Ā ēñÇŸŸ

2 ¼Ā³ ÷³ õñ

3 ¼Ā³ ÷³ õñ

4 Ā³ ũēñ

5 ¼ í ĀĪ³ »³ É Ā í Ī³ ũ³ É

6 Ā Ɔ ƳĀēĪ Ç¼µ

7 Ā³ Ƴ»Ō³ ä ç è

8 Ā ēñáµç³ Ī³ ƳŸ

9 , ùá

10 ¼Ā ¼ēī áó»ñ³ Ī³ Ƴ Ā ēī áó»ñ³ Ī³ Ƴ

11 ¼Ā ¼³ õñçŸē

12 ¶¼ĀĀ Ūáí ē»ē³ Ī³ Ƴ ´º¼Ā Ūáí ēçē³ Ī³ Ƴ

13 Ā ēÇŸç³ Ī³ Ƴ

14 , Ē³ ðē»ÇŸ

15 ¼Ā³ ÷³ ùñ³ Ī³ ƳĀŸ Ā Ā³ µ³ õñ³ Ī³ ƳŸ

Քանզի տեսին դառք առաքելոցն
 Ըզնախաճարսն¹ եկեալ փառաւք,
 Խաւսէին զելիցն յԵրուսաղէմ զխորհուրդ,
 Քո ամենապայծառ ծագմամբդ
 Ողորմեա՛ մեզ, Աստըւա՛ծ:

Տէր

17 Այսաւր ընդ հրեշտակս² ի բարձունս ցընծասցուք³ տաւնիւս
 Ի ծագել իմանալի լուսոյ աստուածութեանդ.

Աւրհնեմք զքեզ, էակիցըդ Հաւր,
 Որ եկիր ի փրկել ըզտիեզերս:

18 Այսաւր յայտնեցեր ի Թաբաւր⁴
 Ընտրելոց դասուցն⁵ առաքելոց եւ մարգարէից

Ջաստուածային քո զփառս անճառելիս,
 Աւրհնեմք զքեզ, էակիցըդ Հաւր,
 Որ եկիր ի փրկել ըզտիեզերս:

19 Այսաւր Հայր յամպոյն⁶ վրկայեալ
 էական Բանիդ միացեալ ընդ կուսածին մարմնոյդ,
 Ասէ. Դա է իմ Որդի, ընդ որ Հաճեցայ.

Աւրհնեմք զքեզ, էակիցըդ Հաւր,
 Որ եկիր ի փրկել ըզտիեզերս:

20 Այսաւր ըզծագումն արդարոցն արեգականակերպ փայլմամբ,
 Ծանուցեր ծագմամբ փառաց քոց, Տէ՛ր, յարքայութեանդ⁷.

Աւրհնեմք զքեզ, էակիցըդ Հաւր,
 Որ եկիր ի փրկել ըզտիեզերս:

Մկ ԴԿ⁸ ստեղ

21 Լերինք ամենայն այսաւր ցընծան⁹
 Ընդ ելանել քո, Տէ՛ր, ի Թաբաւր¹⁰,

Յորում պարեն ընդ երկնայնոցն¹¹
 Դասք առաքելոց եւ մարգարէիցն¹²,

Ընդ որս եւ ըմեք աւրհնեմք
 Յառաջ քան զարեւ ըզլոյսդ:

1 ¼ Á½Ý³ È³ Ñ³ ùëÝ
 2 ¼ ÑñÁßì³ Ì³ è
 3 ¼Á óÝÍ³ èóáòù
 4 ¼ Á³ ÷³ òñ
 5 ¼ ¹³ èááó
 6 ¼ Թ³ ÙմáԿ
 * Մարգ. Ժ. Է. 5

7 ¼ ¼ÁÁÁ Թ³ ñù³ ԹáóÁ»³ ÝÝ
 8 ¼Á áÇù ¼ Í
 9 Á óÝÍ³ Ý
 10 ¼ Á³ ÷³ òñ
 11 ¼Á »ñÍ Ý³ Կáó
 12 ¼ Á Ù³ ñ.³ ñչÇó

- 22 Որ յառաջ տեսանելով մարգարէին
 Զաստանաւր ծագումըն լուսոյ քո, Տէ՛ր, գոչէր.
 Թաբաւր¹ եւ Հերմոն ի յանուն քո ցընծասցեն՝,
 Ընդ որս եւ ըմեք աւրհնեմք
 Յառաջ քան զարեւ ըզլոյսդ:
- 23 Որ ցուցեր ի Թաբաւր² գքեզ
 Կենդանեաց եւ մեռելոց³, Տէ՛ր եւ Արարի՛չ,
 ԶՄովսէս եւ զՀեղիաւս ի տեսիլ փառաց քոց կոչելով
 Ընդ ընտրեալ քո առաքելոցն,
 Ընդ որս եւ ըմեք աւրհնեմք
 Յառաջ քան զարեւ ըզլոյսդ:

ԿԱՆՈՎՆ⁴ [ՓՈՒՄՄԱՆ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻՆ] ԵՐԿՐՈՐԴ⁵ ԱՒՈՒՐՆ

Աւրհ ԴԿ

- 1 Այսաւր զանճառելի ծնընդեան⁶ քո, Տէ՛ր, ըզսպասաւոր խորհըրդոյ⁷,
 Ի հողանիւթ գոյացութեանց⁸ փոխադրեցեր ի յերկինս:
- 2 Այսաւր զանտանելի Բանիդ բարձաւղն, ըզքերովբէն⁹ հողեղէն,
 Բարձրացուցեր ի ստորնայնոցս գերակայիցըն կայանս:
- 3 Այսաւր զանապական Կոյսն¹⁰, որ ըզքեզ մաքուր կաթամբ կերակրեաց,
 Ի զգայական¹¹ փոխեալ բնութեանց¹² յիմանալեացըն խորանս:
- *
- 4 Լոյսն¹³ անքըննին¹⁴ ծածկեալ ի ծոց Հաւր,
 Որ ծագեցաւ ի քէն, Մա՛յր եւ Կո՛յս,
 Այսաւր իջեալ անմարմնական դասուք¹⁵ հրեղինացըն,
 Փոխադրեաց ըզքեզ լուսափայլ¹⁶ ամպովք¹⁷ ի լոյսն անըստուեր:
- 5 Բանն անմարմին, որ ի քէն մարմնացաւ,
 Եւ ի գիրկըս քո բարձեալ կրեցաւ, Մարիա՛մ,

1 ¼ Ā³ ÷ ³ õñ	9 ¼ Ā¼ā»ñáμζÝ
» Սաղ. 2Թ. 12	10 ¼ Í áĭē
2 ¼ Ā³ ÷ ³ õñ	11 ˘ ¶ ¼ ĀĀ ē. ³ ĩ ³ Ý ¼ ē. ³ ³ Ĩ ³ Ý
3 ¶ ¼ ĀĀ Û»é»Éáó »ó Ĩ »Ý¹ ³ Ý»³ ó	12 Ā μÝáóĀ»³ Ýóē
4 ¶ ¼ Ĩ ³ ÝáÝ	13 ¼ Éáĭē
5 ¼ »ñĭ ñáñ¹ ÷ Ē »ññáñ¹	14 Ā ³ ÝüÝÝÇÝ
6 Ā ÍÝÝ¹ »³ Ý	15 ¼ ¹ ³ ēÇõü
7 Ā ÉáñÑñ¹ áŭ	16 ¼ Éáõē³ ÷ ³ ĩē ÷ Ē Éáõē»ŌζÝ
8 ¼ · á³ Ĩ óáóĀ»³ Ýó	17 ¼ ³ Ūa³ õü Ā ³ Ūa áí

Այսաւր եկեալ բազմութեամբ զաւրաւք հրեշտակացըն,
Վերացոյց ըզքեզ հրակերպ կառաւք¹ ի լոյսն անըստուեր:

- 6 *Ի տեսիլ հրաշից փառաց Միածնին
Ջուարճացան դասք առաքելոցն,
Եւ ընդ վերին զըւարթունսըն համաձայնեալ՝
Նոր աւրհնութիւն քեզ եղանակէին,
Աւրհնեալդ ի կանայս:*

Հրց [ԴԿ]

- 7 *Որ զՄիածնի Որդւոյ² քո զբնակարան,
Ջնախամաւըն երկանց բարձաւդն
Այսաւր դարձուցեր ի փառս³ առաջին⁴,
Ըզքեզ բարեբանեմք,
Աստըւա՛ծ հարցըն մերոց:*
- 8 *Որ զի ծոցոյ Հաւր լուսոյդ ըզձագաւդն,
Որ մարմնով ծընաւ⁵ ըզքեզ,
Այսաւր փոխեցեր ի կեանս անպատումս,
Ըզքեզ բարեբանեմք,
Աստըւա՛ծ հարցըն մերոց:*
- 9 *Որ զփառակցի Հաւր Հոգւոյդ⁶ ըզտաճարն⁷
Ջառ ի քէն հովանացեալն⁸
Այսաւր հանգուցեր ի լոյսն անմատոյց,
Ըզքեզ բարեբանեմք,
Աստըւա՛ծ հարցըն մերոց:*

Գ

- 10 *ԸզՏէր.
Ընդ Որդւոյն⁹ Միածնի
ՋՄայրն՝ ամէնաւրհնեալ Մարիամ, գովելով
Բա՛րճր արարէք ըզնա յաւիտեան:*
- 11 *Այսաւր ընդ վերին զուարթնոցն¹⁰ երկնից,
Որք վայր իջեալ ընդ Միածնին,*

1 Ա ԻՅ էօն Ա ԻՅ էՇօն
2 ¼ áñ¹ á
3 Ա ÷³ éëŸ
4 Ա ³ é³ ՇՇŸë
5 ˆ¶¼¼AA ıŸ³ òŸ

6 ¼ Ñá. áñ
7 Ա Á¼ı³ ³ x³ ñ
8 , i áÓÁ »ÓÍáó³ Í
9 ¼ áñ¹ áŸ
10 ¶, ¼Á ¼áó³ ñÁŸáó

Ի փոխումն Աստուածամաւրն երգէին՝
Աւրհնեցէ՛ք ըզՀայրն երկնաւոր,
Բա՛րձր արարէք ըզնա յաւիտեան:

- 12 Այսաւր ընդ դասուց սերովբէիցն¹,
Որք, պարակցեալ շուրջ ըզգերեզմանաւ սրբբոյ Կուսին,
Եղանակէին՝
Գովեցէ՛ք գՈրդին Միածին,
Բա՛րձր արարէք ըզնա յաւիտեան:
- 13 Այսաւր ընդ հրեղէն քերովբէիցն²,
Որք ըզքրովբէն³ հոգեղէն վեր համբարձին
Ձայնիւ փողոյ⁴ ի յերկինս⁵.
Բարեբանեցէ՛ք զՀոգին ճըշմարիտ⁶,
Բա՛րձր արարէք ըզնա յաւիտեան:

Մեծ⁷

- 14 Աստուածածին, ա՛մպ լուսաւոր,
Որ ըզցաւղըն կենաց հեղեր յերկիր բանաւոր
Եւ զնախամաւրըն շիջուցեր պարտեացն ըզհուր,
Անդադար ձայնիւ զքեզ բարեբանեմք,
Եւ հոգեւոր երգով մեծացուցանեմք:
- 15 Տեղի անտանելի Բանին
Եւ երկիր վայրափակ, յորում լոյսն ազանիցի.
Եւ արեւելք⁸ Արեգականն արդարութեան,
Անդադար ձայնիւ զքեզ բարեբանեմք,
Եւ հոգեւոր երգով մեծացուցանեմք:
- 16 Զքեզ կատարումըն մարգարէից⁹ կուսական քո ծնընդեամբ¹⁰,
Որով բնութեանըս քակտեցան աւրէնք,
Հրաբուն սեռիցըն¹¹ փոխադրեալ ի լուսաճեմ խորանսն,
Անդադար ձայնիւ զքեզ բարեբանեմք,
Եւ հոգեւոր երգով մեծացուցանեմք:

1 ¼À ë»ñáµçÇóÝ

2 Ä ù»ñáµçÇóÝ

3 Ä Á/áñáµçÝ

4 Ä ÷ á0áí

5 Ä ƒñĬ ÇÝ

6 Ä ×BŪ³ ñÇĭ

7 ´ äÇù

8 ¼ Œ ñ»ð»ñ ¼³ ñ»ð»³ ñ

9 Ä Ū³ ñ.³ ñçÇóÝ

10 Ä ÍÝÝ¹ »³ ŪµÝ

11 Ä ë»éÇóÁë

Ող

- 17 Որ անմարմին բնութեամբ
Աստուածութեան քո, Տէ՛ր,
Միացար մարմնով յարգանդի Կուսին՝
Անյեղապէս գոյով,
Այսաւր փոխեցեր զուրախութիւնդ՝¹
Երկնի եւ երկրի յանտըրտում ի կեանսդ՝²,
Աղաչանաւք Մաւր՝³ քո
Ողորմեա՛ մեզ, Որդի՛ Աստուծոյ:
  - 18 Որ անապական մարմնով ծընար ի սուրբ Կուսէն
Եւ ի խանձարուրըս պատեցար, արկա՛ւղդ⁴ ըզլոյս,
Եւ ի մըսուր հանգեար՝⁵,
Այսաւր ըզկուսութեամբ⁶ ըզմայրըն՝⁷
Հանգուցեր ի լուսեղէն՝⁸ խորանս՝⁹,
Աղաչանաւք Մաւր քո
Ողորմեա՛ մեզ, Որդի՛ Աստուծոյ:
  - 19 Որ ի քրովբէական¹⁰ աթոռ¹¹ նըստիս
Ընդ Հաւր¹² եւ Սուրբ Հոգւոյն¹³,
Հաճեցար բառնիլ մարմնով ի գիրկըս Կուսին
Եւ կաթնասուն եղեր,
Այսաւր քրովբէիւք¹⁴ վեր համբարձեր յաթոռ փառաց
Ըզհողեղէն քրովբէն¹⁵,
Աղաչանաւք Մաւր քո
Ողորմեա՛ մեզ, Որդի՛ Աստուծոյ:
- Տէր¹⁶
- 20 Այսաւր զուարճացան հրեշտակք ի յերկինս՝
Ընդունելով յերկրէ զմայր Բանին Աստուծոյ
Յիմանալի խորանս անմահից:
  - 21 Այսաւր ցընծացան դասք առաքելոցն՝
Տեսանելով զՏէրըն տերանց խոնարհեալ՝
Յաւանդումն ամենասուրբ Հոգւոյ¹⁷ ըՄաւր եւ Կուսին¹⁸:

1	Ä ¼áðñ³ ÈáðÃÇðÝÝ	10	Ä ùñámç³ İ³ Ý
2	´¶¹º¼AAA İ»³ Ye	11	¼ İ³ Ááé
3	¼ Üññ	12	Ä Nññ
4	¼³ ñİ áð¹	13	¼ NÁ· áİÝ
5	Ä N³ Ýİ »³ ñ	14	Ä ùñámçÇðù
6	´¶¹,º¼AAA Á½İ áðèáðÁ»³ Yó	15	Ä ùñámçÝ
7	Ä Á½Ü³ İñÁ¹	16	, áÇù, İñ³ óáð³ İ Ü·İ³ .³ İÇ Ó»éüáí
8	¼ Èáðè»ÒçÝ ÷ È Èáðè³ x»Ü	17	¼ NÁ· á
9	¼ Èáñ³ YeÝ	18	Ä İ áðèÇ

- 22 Այսաւր եւ մանկունք¹ Եկեղեցւոյ²
Ուրախութեամբ տաւնեն յերկրի
Ըզփոխումըն Կուսին յերուսաղէմ քաղաքըն վերին:

ԿԱՆՈՎՆ՝ ԵՐՐՈՐԴ ԱԻՈՒՐՆ

Աւրհ ԴԶ

- 1 Այսաւր հրաշափառ կոչմամբ Հոգւոյն⁴
Ժողովեալ սրբոց⁵ առաքելոցն
Եւ իմաստուն սուրբ կուսանացն,
Պածառացեալք իմաստութեամբ
Ի յերկնային⁶ փոխումն Աստուածամաւրն.
Եւ համաձայնեալք անմարմնոցն
Աւրհնէին զամէնաւրհնեալ սրբբուհին⁷:
- 2 Այսաւր տեսեալ հրակերպ դասուք⁸
Վայր իջեալ յերկնից զՈրդին Միածին՝
Արփիափայլ հրաշալի փառաւք,
Գերապայծառ մաքրեալ Հոգւոյն⁹ յաւանդումն
Ամենասուրբ ծընողին¹⁰ իւրոյ.
Եւ համաձայնեալք անմարմնոցն
Աւրհնէին զամէնաւրհնեալ սրբբուհին¹¹:
- 3 Այսաւր ըզբնակարան Հոգւոյն¹² Սրբոյ¹³
Վերնական¹⁴ հրաբուն սեռիցըն¹⁵ փոխադրեալ յերկինս,
Մըտանելով ի վերինն Երուսաղէմ
Ի յառազաստն¹⁶ անապական,
Յանմըտանելին եղականացս ընդ Երրորդութեանն.
Եւ համաձայնեալք անմարմնոցն
Աւրհնէին զամէնաւրհնեալ սրբբուհին¹⁷:

1 ¼ Û³ Ȳ· áóŸù

2 ¼ »Í »Ō»óáŪ

3 ¼¼ Í³ ȲáŸ Ä áçù

4 ¼¼ Ñá· áŪŸ

5 ¼Ä ëñմáó

6 Ä Ů»ñŸŸ³ ԸŸŸÁë

7 Ä ëñմáóŸŸŸ

8 ¼ ¹³ èçòù ¼ ¹³ èáòù ÷ È Í³ è³ òù

9 Ä Ñá· óáŪ

10 ¼¼, ¼¼ÄÄÄ ÍÁŸ³ òŌŸŸ

11 Ä ëñմáóŸŸŸ

12 ¼ Ñá· áŪŸ

13 Ä ëñմáŪ

14 Ä í »ñ³ Í³ Ÿ

15 ¼Ä è»èçóŸ

16 ¼ Ä Ů³ è³ . ³ èŸ

17 Ä ëñմáóŸŸŸ

*

- 4 Այսաւր ըզնախամաւրն երկանց բարձաւղըն¹,
 Կուսական ծնընդեամբ զանհարսնացեալ մայրն²
 Միածինն իջեալ փառաւք փոխադրեաց
 Յիմանալի եւ յանպատում գերագոյն բնութիւնս.
 Վասն որոյ սրովբէական³ ձայնիւ
 Քեզ երգեմըք, սըրբութեանց սուրբ⁴,
 Ըզմիշտ⁵ փառաբանութիւն:
- 5 Այսաւր ըզհողեղէն բնութիւնս տեսեալ՝
 Հրեղինացըն սոսկացեալ դաւք⁶,
 Մարմին հրանիւթ կառաւք
 Յանմարմնոց վերաբերեալ⁷ ի յերկնային
 եւ յանմատոյց լուսեղէն խորանս.
 Վասն որոյ սրովբէական⁸ ձայնիւ
 Քեզ երգեմըք, սըրբութեանց սուրբ⁹,
 Ըզմիշտ¹⁰ փառաբանութիւն:
- 6 Այսաւր տաւնակից հողեղինաց գոլով՝
 Հարսնացեալ Եկեղեցի սուրբ
 Տաւնէ ուրախութեամբ ըզյիշատակ
 Անապական, անարատ Կուսի Աստուածամաւրն.
 Վասն որոյ սրովբէական¹¹ ձայնիւ
 Քեզ երգեմըք, սըրբութեանց սուրբ¹²,
 Ըզմիշտ¹³ փառաբանութիւն:
- Հրց [ԴԶ]
- 7 Որ ըզդատակնիք երկանց անիծից նախամաւրն
 Ելոյծ Միածնի Որդւոյ¹⁴ քո ծնընդեամբ կոյսըն Մարիամ,
 Այսաւր յառաջին յանպատում փառսըն դարձուցեր
 Սովաւ ըզնախաստեղծըն¹⁵,
 Զոր միշտ ունիմըք բարեխաւս առ քեզ,
 Տէր Աստուած հարցըն ըմերոց:

1 օ՜ԱԱ µ³ ոՕ³ օԾՅ
 2 յ Ս³ փ
 3 Ä ëñáµç³ İ³ Ý
 4 ¼ éáõñµ ÷ È Û³ փ
 5 ´¶, ¼Ä Á½ÁÛÇԾİ
 6 Ä ¹³ è
 7 Ä í »ñ ³ í »ñ»³ É
 8 Ä ëñáµç³ İ³ Ý

9 ¼ éáõñµ ÷ È Û³ փ
 10 ¶¼Ä Á½ÁÛÇԾİ
 11 Ä ëñáµç³ İ³ Ý
 12 ¼ éáõñµ ÷ È Û³ փ
 13 ¶¼Ä Á½ÁÛÇԾİ
 14 ¼ áñ¹ áŮ
 15 Ä Á½Ý³ È³ ëİ »ՕÍéÁÝ

8 Որ ի Հաւրէ անմարմնաբար ծընեալ Որդի¹
Նախ քան զյաւիտեանս,
Եւ մարմնով ծընար ի սըրբոյ Կուսէն,
Այսաւր խոնարհեալ յերկնայինսըն
Փոխեցեր զտնաւրէնութեան քո զբնակարանըն,
Զոր միշտ ունիմըք բարեխաւս առ քեզ,
Տէր Աստուած հարցըն ըմբոց:

9 Զոր մաքրեցեր ի բնակութեան² քում էակցին,
Հոգիդ³ ճըշմարիտ,
Եւ լըցեր⁴ անճառելի եւթնարփեան շնորհաւք,
Այսաւր գերագոյն հրեղինացըն դասեցեր
Ըզհողեղէն բնութիւնըն,
Զոր միշտ ունիմըք բարեխաւս առ քեզ,
Տէր Աստուած հարցըն ըմբոց:

Պ

10 ԸզՏէ՛ր աւրհնեցէք,
Բա՛րճր արարէք
Ըզձագաւղ իմանալի լուսոյն ըզմիշտ Կոյսն:

11 Որ յանմարմնոց զինուորութեանց
Եւ ի դասուց հոգեղինաց
Վեր համբարձար այսաւր, Աստուածամա՛յր.
Ուստի եւ դասք հողեղինացըս⁵ փառաբանեմք⁶
Ըզձագաւղ իմանալի լուսոյն ըզմիշտ Կոյսն:

12 Որ ի վեցթեւեան սրովբէից⁷
Եւ ի բազմաչեայ քրովբէից⁸
Փառաբանիս երգով⁹, Աստուածածի՛ն,
Ընդ որս եւ մեք համաձայնեալ բարեբանեմք¹⁰
Ըզձագաւղ իմանալի լուսոյն ըզմիշտ Կոյսն:

ՄԵԾ

13 Աստուածածի՛ն գերագոյն երկնից,
Յուցար խորան եւ առագաստ,

1 Ä áñ¹ Ç¹
2 Ä µÝ³ Ý áõÃÇõÝ
3 ¼ Ñá· Çì
4 Ä ðó»ñ
5 Ä Ñáõ»õÇÝ³ ó

6 Ä ÷³ é³ µ³ Ý»Ý
7 Ä ëñáµ¿Çó
8 Ä ùñáµ¿Çó
9 ¶! »ñ· óáí
10 , µ³ ñ»µ³ Ý»Ùù ÷ È ÷³ é³ µ³ Ý»Ùù

Քանզի ծագեալ լոյսն ի Հաւրէ՛
 Բնութեանց էից անտանելին,
 Պարագրեցաւ ի քում յորովայնի՛.
 Հոգեւոր երգով ըզքեզ ըմիշտ մեծացուցանեմք:

14 Դուռըն փակեալ՝ գքեզ Եզելիէլ²,
 Յառաջագոյն ծանոյց, Կոյս անարատ,
 Ընդ որ եմուտ³ անտեսն յէից⁴,
 Բանն անմարմին, որ ի Հաւրէ, եւ ել⁵ մարմնով՝
 Անխախտելի⁶ մնալով կուսութեանդ.
 Հոգեւոր երգով ըզքեզ ըմիշտ մեծացուցանեմք:

15 Վերափոխեալ ըզքեզ ի յերկնային խորանսն
 Այսաւր Որդին⁷ քո Միածին,
 Ուստի եւ դասք առաքելոցն
 Եւ իմաստուն սուրբ կուսանացըն⁸
 Միածայնելով գովէին ըզքեզ, Մա՛յր անհարսնացեալ.
 Հոգեւոր երգով ըզքեզ ըմիշտ մեծացուցանեմք:

Ող

16 Որ խոնարհեցար յերկնից,
 Անմեկնելիդ ի Հաւրէ, Որդի՛ Աստուծոյ,
 Եւ առեր մարմին ի սրբոյ⁹ Կուսէն.
 Հայցմամբ ծագողին¹⁰ լուսոյդ
 Եւ մե՛զ ողորմեա:

17 Որ մահուամբ քո կեցուցեր ըզմեզ
 Եւ յարուցեալ համբարձար առ Հայր ի յերկինս,
 Այսաւր երկնաւոր զաւրաւք¹¹ իջեր¹²,
 Ի փոխումըն¹³ մաւր քո եւ Կուսի,
 Հայցմամբ ծագողին¹⁴ լուսոյդ
 Եւ մե՛զ ողորմեա:

18 Որ յիմանալի խորանսրդ¹⁵
 Բարձրացոյց ըզքեզ, Մա՛յր Աստուծոյ,

1 Ǽ ðānái ³ ǻŸÇ¹

2 ˆ ³ ¼½ Ĩ Ç Ĩ Ē Ǽ ³ ¼» Ĩ Ç Ĩ Ǿ

3 ¶ Ĩ Ū á ò ĩ

4 ¼ Ĩ Ç ó

5 ¼ Ĩ Ē

6 ¶ ³ Ȳ Ē ³ Ē ¹ » Ē Ç

7 Ǽ ān ¹ Ç ¹

8 ³ Ǽ Ĩ á ò è ³ Ȳ ³ ó Ȳ

9 ¶ ³ Ǽ ēñmáŪ

10 ˆ ¶ ³ ¼ ¼ Ǽ Ǽ Ĩ ³ . ³ ò ò Ç Ȳ Ǽ Ĩ ³ . ³ ò ò Ç

11 ¼ ½ ³ ò ñ ³ ò ù Ȳ

12 Ǽ Ç Ç ³ ³ Ē

13 ¼ Ǽ ÷ á Ē á ò Ū Ȳ

14 ˆ ¶ ³ ¼ ¼ Ǽ Ǽ Ĩ ³ . ³ ò ò Ç Ȳ Ǽ Ĩ ³ . ³ ò ò Ç

15 Ǽ Ē ān ³ Ȳ è ¹

Անճառելի փառաւք Միածին Որդին,
Առ նա միշտ բարեխաւսեա՛
Վասն անճանց մերոց:

Տէր

- 19 Ուրա՛խ լեր, Մա՛յր անճառ լուսոյ,
Սո՛ւրբ Աստուածածին,
Քանզի առ ի քէն ծագեաց մեզ լոյս ի լուսոյ,
Եւ զխաւարն անգիտութեան փարատեաց
Անըստուեր լուսովն իւրով:
- 20 Ուրա՛խ լեր, Կո՛յս անարատ,
Մա՛յր անհարսնացեալ,
Քանզի որ ի քէն ծընաւ՝
Որդին Միածին,
Վայր իջեալ յերկնից՝
Այսաւր վերածեաց ըզքեզ սքանչելի փառաւք²:
- 21 Ուրա՛խ լեր, Հա՛րսն երկնային,
Կո՛յս անապական,
Քանզի երկնայնոցն ըզքեզ այսաւր ընկալեալ,
Տաւնէին ուրախութեամբ.
Ընդ որս եւ մեք երգեսցուք
Քեզ աւրհնութիւն, Մա՛յր Տեառն:

ԿԱՆՈՎՆ³ [ՎԵՐԱՑՄԱՆ ՍՐԲՈՅ ԽԱԶԻՆ] ԵԻԹՆԵՐՈՐԴ⁴ ԱՒՈՒՐՆ

Հրց ԴԶ

- 1 Այսաւր գենար, Գա՛ոն Աստուծոյ,
Վասըն յանցանաց նախաստեղծին,
Ի վերայ խաչին պատարագեալ
Հեղեր զարիւնդ ի փըրկութիւն⁵,
Աւրհնեալ Տէր Աստուած Հարցըն ըմերոց:
- 2 Այսաւր ընդ գիտութեան փայտին մահու,
Որով նախահայրըն մահացաւ,

1 Ǻ Ǻ̅̅̅ ǿ

2 Ǻ̅̅̅ ÷ ÷̅̅̅ ǿ̅̅̅ ǿ̅̅̅ ǿ̅̅̅ ǿ̅̅̅ ǿ̅̅̅ ǿ̅̅̅ ǿ̅̅̅ ǿ̅̅̅

3 Ǻ̅̅̅ Ǻ̅̅̅ Ǻ̅̅̅ Ǻ̅̅̅ Ǻ̅̅̅

4 Ǻ̅̅̅ ÷̅̅̅ ÷̅̅̅ ÷̅̅̅ ÷̅̅̅ ÷̅̅̅ ÷̅̅̅ ÷̅̅̅ ÷̅̅̅

5 Ǻ̅̅̅ Ǻ̅̅̅ ÷̅̅̅ ÷̅̅̅ ÷̅̅̅ ÷̅̅̅ ÷̅̅̅ ÷̅̅̅ ÷̅̅̅ ÷̅̅̅

Ըզփըրկականը¹ քո նըչան² փոխանակեալ՝
Կենաց փայտ մեզ շնորհեցեր,
Աւրհնեալ Տէր Աստըւած հարցըն ըմերոց:

3 Այսաւր ըզճանապարհ³ ծառոյն կենաց,
Ջոր եւ քրովբէից⁴ պարունակեալ պահէին ըզգուշութեամբ,
Սովաւ ըզբողեղէն սուրըն բարձեալ՝ բացեր որդւոց⁵ Աղամայ,
Աւրհնեալ Տէր Աստըւած հարցըն ըմերոց:

Գ

4 ԸզՏէ՛ր աւրհնեցէք,
Բարձր արարէք ըզնա յաւիտեան:

5 Որ բեւեռելով ի խաչին, Քրիստոս ելոյձ⁶ ըզկապեալսն⁷
Եւ զթըշնամին⁸ անլոյժ կապեաց կենարար խաչիւն իւրով.
Բարձր արարէք ըզնա յաւիտեան:

6 Որ փոխանակ պըտղոյն⁹ մահաբեր ծառոյն
Կենաց պըտուղն¹⁰, որ ի վերայ քառաթեւին,
Կերակրեաց զազգս որդւոց¹¹ մարդկան.
Բարձր արարէք ըզնա յաւիտեան:

7 Որ ըզգիր պարտեաց կողածնին լըւաց
Հրահոս վըտակաւքն¹² ի տիգախոց կողէն բըղխեալ¹³,
Ջոր արբոյց¹⁴ տիեզերաց.
Բարձր արարէք ըզնա յաւիտեան:

ԿԱՆՈՎՆ¹⁵ ՎԱՐԱԳԱՅ ԽԱԶԻՆ

Հրց ԴԶ

1 Որ ըզլոյս անճառելի աստուածութեանը քո, Քրիստո՛ս,
Ի վերայ խաչին ծագեցեր այսաւր ի լեառըն Վարազայ,
Աւրհնեալ Տէր Աստըւած հարցըն ըմերոց:

1 Ǻ ½÷ ñı̄³ ı̄³ ȲǺ¹
2 ¾Ǻ Ȳß³ Ȳ
3 ¾ Ǻ½×³ Ȳ³ à³ ñÑë
4 Ǻ ùñáμζÇó
5 ¾ áñ¹ áó
6 ° շէաՄ
7 Ǻ Ǻ½ı̄³ à »³ և̄è
8 Ǻ ½ǺßȲ³ ÛÇȲ

9 ˘¶, °Ǻ¼ aÁı̄ ðaŪǺ áı̄ ðaŪ
10 ¾ǺǺ àÁı̄ Ōáı̄ Ȳ
11 ¾ áñ¹ áó
12 ¾ í Ǻı̄³ ı̄³ ðù
13 ¾ μǺË»³ ı̄ Ǻ μŌË»³ ı̄
14 ¾³ ñμáóó
15 ¶ ı̄³ ȲáȲ Ǻ ãÇù

2 Որ զահաւոր եւ ըզմիւսանգամ քո գալըստեանն¹ երեւումն
Ծանուցեր այսաւր նըշանաւ² Խաչի³ քո՝ ճառագայթելով յերկրի,
Աւրհնեալ Տէր Աստուած հարցըն ըմերոց:

3 Որ ետուր նըշան երկիրածաց⁴ եւ զէն ընդդէմ թըշնամւոյն⁵,
Պահպանեա՛ սովաւ ըզհաւատացեալս⁶ անուանըդ քում⁷ սըրբոյ,
Աւրհնեալ Տէր Աստուած հարցըն ըմերոց:

Գ

4 ԸզՏէ՛ր աւրհնեցէք,
Բարձր արարէք ըզնա յաւիտեան:

5 Որ զարգարեացն այսաւր ըզնըշան Խաչին
Երկնային լուսով⁸ պայծառ, քան զարեգակն.
ԸզՏէ՛ր աւրհնեցէք,
Բարձր արարէք ըզնա յաւիտեան:

6 Որ յայտնեաց⁹ այսաւր ըզփըրկական նըշանն հրեշտակացն¹⁰
Իջմամբ ի լեառըն Վարագայ.
ԸզՏէ՛ր աւրհնեցէք,
Բարձր արարէք ըզնա յաւիտեան:

7 Եկա՛յք, փըրկեա՛լքս¹¹ կենարար խաչիւն,
Քրիստոսի փըրկչին¹² մերոյ ի սմա երկըրպագելով.
ԸզՏէ՛ր աւրհնեցէք,
Բարձր արարէք ըզնա յաւիտեան:

Մեծ

8 Մա՛յր լուսոյ Մարիամ, սո՛ւրբ Կոյս,
Որ ըզլոյսն առ ի Հաւրէ ծընար մարմնով
Եւ եղեր արեւելք Արեգականն¹³ արգարութեան,
Հոգեւոր երգով ըզքեզ, սըրբուհի՛, մեծացուցանեմք:

9 Քերովբէից¹⁴ գերագոյն էին աթոռ
Եւ ծառ կենաց անմահական պըտղոյն.

1 ՝Պ . ՝ ÉÁëi »՝ Ý

2 Ä Ýß՝ ÝÇ

3 ¼ È՝ äÇö Ä äÇü È՝ äÇ

4 օ¼ »ñĬ »Ō՝ Í՝ օ Ä »ñĬ ÇöŌ՝ Í՝ օ

5 ¼ ÄÄßÝ՝ ÜáŪ

6 Պ Ä½Ñ՝ օ՝ İ ՝ օ»՝ É

7 Ä üä

8 ¼ Éáöeáí Ý

9 ՝Պ , օ¼¼Ä Թ՝ ü Ý»՝ օÝ

10 Ä Ññ»ßi ՝ Ý՝ օ

11 ¼ ÷ ÄñĬ »՝ ñi Ä ÷ ñĬ »՝ ñiö

12 ¼Ä ÷ ñĬ äÇÝ

13 ¼ ՝ ñ». ՝ Ý՝ Ý

14 ¼ ü»ñáµÇö

Տապանակ կտակի¹ բանին
 Եւ սափոր ոսկի երկնային² մանանային,
 Հոգեւոր երգով ըզքեզ, սըրբուհի՛, մեծացուցանեմք:

10 Քեւ բացաւ սրովբէտիակ³ դուռըն դրախտին
 Եւ քեւ տըլաւ մեզ փայտն անմահութեան,
 Զոր ի նմա զենեալն անմահ
 Այսաւր յերկնից լուսաւորեաց⁴.
 Հոգեւոր երգով ըզքեզ, սըրբուհի՛, մեծացուցանեմք:

ԿԱՆՈՎՆ⁵ ՍՐԲՈՑ ՄԱՐԳԱՐԷԻՑՆ⁶

Աւրհ ԱԿ

- 1 Որ զաստուածային զաւրութիւնըդ քո
 Ծանուցեր, Հոգի՛դ ճըշմարիտ՝
 Բաշխելով իշխանաբար ըզպարզեւրս քո
 Տեսանողաց մարգարէիցն ի սկըզբանէ.
 Բարեխաւսութեամբ սոցա խընայեա՛ ի մեզ:
- 2 Որ մաքրեցեր բնակարան աստուածութեանըդ քո
 Սուրբ ըզմարգարէսն
 Եւ աղբերաբար⁸ հեղեր⁹ յանձինրս նոցա
 Զանապական եւ զերկնային շնորհաց քոց բըղխումն¹⁰.
 Բարեխաւսութեամբ սոցա խընայեա՛ ի մեզ:
- 3 Որ յայտնեցեր ըզծածկեալ խորհուրդ¹¹ քոյոց¹² սիրողաց
 Եւ անճառելեաց¹³ ապագայից պատմողս արարեր
 Տնաւրէնութեան քում հակցի Բանիդ¹⁴ Աստուծոյ.
 Բարեխաւսութեամբ սոցա խընայեա՛ ի մեզ:
- *
- 4 Որ առաքեցեր նախընթաց քում գալըստեանդ
 Սուրբ ըզմարգարէսն՝
 Աւետարանել տիեզերաց զիջումըն քո ի Հայրական ծոցոյ՝

1 ՝Պ, օ%AA İ Ái ³ İ Ç	8 %Ä ³ Öµ»ðñ³ µ³ ñ
2 % »ñİ Ý³ ÇÝ Ä »ñİ Ý³ òáñ	9 Պ Ñ»Öçñ
3 Ä ëñámç³ ÷ ³ İ	10 , Ä µðËáòÛÝ
4 % Êáòéúáñ»³ ó	11 Ä ÈáñÑáðñ¹ ë
5 Պ İ³ ÝáÝ % İ³ ñ.	12 % úááó
6 , İ³ Ýáí Ý ëñµáó Ý³ È³ Ñ³ ñóÝ »ò Û³ ñ. ³ ñçÇó	13 Ä ³ Ýx³ é»Ë³ óÝ
7 Ä xBÛ³ ñÇi	14 Ä µ³ ÝÇÝ

Ի փրկութիւն՝ հեթանոսաց.

Բարեխաւսութեամբ սոցա, Քրիստո՛ս, խընայեա՛ ի մեզ:

- 5 Որ խոնարհեցար յանպատում փառաց,
Որդի՛ Աստուծոյ,
Եւ եկիր ի կատարումըն
Մարգարէիցըն նախաճայն քարոզութեանցն՝² անճառ խորհրդով՝³.
Բարեխաւսութեամբ սոցա, Քրիստո՛ս, խընայեա՛ ի մեզ:

- 6 Որ լուծեր կենարար մահուամբ քո, Տէ՛ր,
Զերկունըս մահու,
Իջանելով ի դըժոխըս՝⁴ վերածեր ընդ քեզ
Զհոգիս արդարոց մարգարէիցն ի լոյսն անըստուեր՝⁵.
Բարեխաւսութեամբ սոցա, Քրիստո՛ս, խընայեա՛ ի մեզ:

Հրց ԴԶ

- 7 Որ ընդ հողեղէն բնութեան մերոյ
Խառնեցեր ըզբանական հոգիս
Ունել զաւրութիւն ընդունելոյ
Զաստուածային եւ զհոգեւոր ըզշնորհս՝ իջեալ ի վերուստ.
Աւրհնեալ Տէր Աստուած հարցըն ըմերոց:

- 8 Որ շնորհեցեր մաքուր հոգւոց յԻսրայէլի՝⁶
Զհոգի մարգարէութեան,
Որով ծանուցեր յառաջագոյն բազմապատիկ աւրինակաւք
Զանճառելի խորհուրդ քո մարդեղութեանդ.
Աւրհնեալ Տէր Աստուած հարցըն ըմերոց:

- 9 Որ զանեղ գոյիդ՝⁷ լինելութիւն իբրեւ գեղեալ տեսանէին,
Յառաջնորդական միտըս նոցա տրպաւորեալ Հոգիդ
Ըզկերպարան իրին գերագոյն հրաշիւք ի վեր քան ըզբան.
Աւրհնեալ Տէր Աստուած հարցըն ըմերոց:

Գ

- 10 ԸզՏէ՛ր աւրհնեցէք,
Բա՛րձր արարէք ըզնա յաւիտեան:

1 Ա ÷ ñĪ áóÃÇõŸ

2 Ա ù³ ñá¼áóÁ»³ Ýó

3 Ա ĒāñÑñ¹ áí

4 Ա ¹ĀáĒĀē

5 ¾³ ÿÁēī Áó»ñ

6 ¹Ÿ¼¾ĀĀ Ūēēñ³ ŨōÇ , Æēñ³ ŨōÇ

7 ¾ · áÇ¹ Ā · áŨó

- 11 *Ընդ աւետաւորսն յառաջագոյն փրկութեան մերոյ
Ծա՛փս հարէք, եկեղեցի՛ք հեթանոսաց, աղաղակելով.
ԸզՏէ՛ր աւրհնեցէք,
Բա՛րճր արարէք ըզնա յաւիտեան:*
- 12 *Ընդ տեսանողաց մարգարէից հինն Իսրայէլի՛,
Քահանա՛յք, նորոյ ուխտիս ըսպասաւորք,
ԸզՏէ՛ր աւրհնեցէք,
Բա՛րճր արարէք ըզնա յաւիտեան:*

Ող

- 13 *Որ աւետաւոր քում գալըստեանդ
Առաքեցեր յաշխարհ ըզսուրբ մարգարէսն
Եւ եկեալ խոնարհութեամբ նոր աւրինաւք՝
Զթերին լըցեր ի գիրս աւրինաց եւ մարգարէից.
Բարեխաւսութեամբ սոցա, Քրիստո՛ս, ողորմեա՛ մեզ:*
- 14 *Որ կոչեցեր մարգարէիւք յառաջագոյն
Ըզհեթանոսս քեզ նոր ժողովուրդ,
Եւ ըզդուստրը՝ Սիրովնի գեկեղեցի հեթանոսաց
Հարսըն սիրելի անմահ Փեսային.
Բարեխաւսութեամբ սոցա, Քրիստո՛ս, ողորմեա՛ մեզ:*
- 15 *Որ ըզփառըս տաճարիս, զոր շինեցեր,
Շինաւղդ էից, ի վերայ վիմին՝,
Բարձրագոյն քան զառաջինն
Եւ գերազարդ վայելչութեամբ,
Տեսանողքըն՝ ծանուցին իմաստիւք Հոգւոյն.
Բարեխաւսութեամբ սոցա, Քրիստո՛ս, ողորմեա՛ մեզ:*

Տէր

- 16 *Այսաւր ժողովուրդք, որք ի հեթանոսաց,
Հրաւիրեալք յառաջագոյն մարգարէիւք՝
Գալ առ Աստուածն Աբրահամու յերկրպագութիւն.
Աւրհնեցէ՛ք ըզՏէր յերկինս ընդ երկնաւորացն:*
- 17 *Այսաւր որդիք դըստեր՝⁵ վերին Սիրովնի
Շինեալք ի վերայ հիման առաքելոց եւ մարգարէից,*

1 ՝ Պ, ¼%AA Æðñ³ Ǿ ÕÇ
 2 Պ Á½¹ áðèAñ
 3 % i ÇÜÇ¹
 4 % i »è³ ÝaÕuAÝ ÷ È Û³ ñ. ³ ñçùAÝ
 5 % ¹ èï »ñù

Որք եւ ըմպէք¹ զառատաբուղիս² վըտակ³ Հոգւոյն⁴
ի յաղբերացն⁵ Իսրայէլի⁶ յեկեղեցիս սըրբոց.
Աւրհնեցէ՛ք ըզՏէր յաւրհնութիւն ի նոր:

18 Այսաւր վերին զաւրացըն համաձայնեալ⁷,
Դասք նահապետաց եւ մարգարէից⁸,
Երգեն Աստուծոյ զերգըս հոգեւորս
ի յիշատակի սոցա երգեմք եւ մեր ըզփառս ի բարձունս:

ՄԿ ԴԿ

19 Այսաւր ցընծա զուարճացեալ եկեղեցի⁹ հեթանոսաց,
Տաւնելով զյիշատակ մեծի նահապետին
եւ հաւրըն հաւատոց Աբրահամու,
Աւրհնեցէ՛ք, մանկո՛ւնք Սիովնի,
ԶՀայրըն լուսոյ անլըռելի:

20 Այսաւր նոր Իսրայէլ¹⁰ կոչեցեալ մարգարէիւքն առ Աստուած,
Տաւնեա՛ ցընծութեամբ ըզտաւն հովուացն Իսրայէլին¹¹ առաջնոյ՝
Գովելով ըզգլուխ անկեան երկուց որմոց յարմարութեան:

21 Այսաւր ի գլուխըս լերանց տուն Աստուծոյ հաստատեալ,
Որ եւ յաւէտ ոռոգիս¹² յամպոց Հոգւոյն
Աստուածաբուղիս առատահոս անձրեւաւք.
Բարեբանեա՛ զաղբերըն¹³ կենաց, զարբուցանողըն¹⁴ ծարաւեաց:

ԿԱՆՈՎՆ¹⁵ ՍՐԲՈՅՆ ՅԱԿՈՒԱՅ¹⁶ ՄԾԲՆԱՅ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻՆ¹⁷

Աւրհ ԳԿ¹⁸

1 **Յաղթող եւ սուրբ հայրապետ**
Նըման մեծին Մովսիսի¹⁹,

1 ՝ ՊՊԱ ԱՍՄՆ
2 ¼ ½՝ Ե՝ Ի՝ ՝ մածԵ
3 ¼ Ի Ա՛ Ի՝ Ի՛ Ն
4 ¼ Նձ. օձ
5 ¼ Թ՝ Օմ»օն՝ օՅ
6 ¼ Քե՛ն՝ »ԷՇ
7 ¼ Ն՝ Ն՝ Ն՝ Ն՝ Ն՝ Ն՝ Ն՝ Ն՝
8 Ա Ն՝ Ն՝ Ն՝ Ն՝ Ն՝ Ն՝ Ն՝ Ն՝
9 ¼ »Ի՛ »Օ»օՇՆ
10 ՊՊ, ԱԱ Քե՛ն՝ Ն՝ Ն՝

11 ¼ Քե՛ն՝ Ն՝ Ն՝ Ն՝ Ն՝ Ն՝ Ն՝ Ն՝
12 ՝ ՊՊ, ¼ՊԱ՛ Ե՝ Ե՛. ՇԵ
13 ¼ ½՝ Օմ»օն՝ Ա՛
14 ¼ ½՝ Նմածօ՝ Յ՝ օՇԱ՛
15 ¼ Ի՛ Ն՝ Ն՝
16 ՝ ՊՊԱ՛ Ա՛ Ն՝ Ի՛ Ն՝ Ն՝ Ն՝
17 ¼ ձՇՆ
18 ¼ Պ՛ Ե՛ Ե՛ Պ՛ Ն՝ Ա՛ Ն՝ Ն՝ Ն՝ Ն՝ Ն՝
19 ՝ ՊՊ, ¼ՊԱ՛ Օձ՛ Ե՛»ԵՇ օ Օձ՛ Ե՛Շ

Բարձող¹ Խաչին պարծանաց²
 Ընդդիմամարտ հանդիսի³.
 Ըզքեզ ունիմք բարեխաւս
 Առ Հայր յերկինս վասըն մեր:

2 Առաքմամբ Սուրբ Հոգւոյն⁴
 Յանապատէ կոչեցար,
 Առեր պատիւ մեծութեան⁵
 Նրման մեծին Յովհաննու⁶,
 Երգակցելով ընդ վերնոցն.
 Ըզքեզ ունիմք բարեխաւս
 Առ Հայր յերկինս վասըն մեր:

3 Կարող⁷ եղեր զաւրութեամբ
 Զարմանագործ նըշանիւք
 Նրման մեծին Պետրոսի⁸,
 Հովիւ շնորհեալ⁹ յԱստուծոյ
 Ընտրեալ հաւտին Քրիստոսի.
 Ըզքեզ ունիմք բարեխաւս
 Առ Հայր յերկինս վասըն մեր:

*

4 Ուրախացան զաւրք երկնից
 Ընդ քո մեծի ճրգնութեան¹⁰,
 Որ ի մարմնի կառուցար¹¹
 Նրման վերին զըւարթնոցն¹².
 Ըզքեզ ունիմք բարեխաւս
 Առ Հայր յերկինս վասըն մեր:

5 Բըղխմամբ քո սուրբ արտասուլաց¹³
 Կենագործէիր ըզմեռեալս¹⁴
 Նրման փրկչին Յիսուսի՝
 Կենագործողին¹⁵ Ղազարու.
 Ըզքեզ ունիմք բարեխաւս
 Առ Հայր յերկինս վասըն մեր:

1 յ ¼ µ³ ñó³ ðð
 2 ¼ á³ ñí³ ý³ ó ÷ È òñçēī áēç
 3 ¼ Ñ³ Ý¹ Çēç
 4 ¼ Ñá· áŪ
 5 յ Û»ÍáðĀ»³ ÝÝ
 6 ¼ + Ó»éÝ³ ¹ ñáðÇÝ òñçēī áēç
 7 ¼ Ĩ³ ñ³ ðð
 8 ¼ + ³ é»ñ á³ Ĩ Çð Û»ÍáðĀ»³ ÝÝ

9 ¼ BYáñÑ»³ É ÷ È ÁÝ¹ ñ»³ É
 10 ¼ xÁ· ÝáðĀ»³ Ý¹
 11 յ Ĩ³ éáðó»³ É
 12 ¼ ½áð³ ñĀÝáóÝ
 13 ¼ ³ ñĨ ³ éáð³ ðu
 14 Ā Á½Û»é»³ ÉÝ
 15 ´¶, °¼ĀĀ Ĩ»Ý³ · áñí³ ððçÝ ¼ Ĩ»Ý³ · áñ· ÇÝ

- 6 Այլ մեք ձայնիւ ցընծութեամբ
Տաւնեմք գքո սուրբ զյիշատակս,
Պատուեա՛լ վըկայ Քրիստոսի,
Սո՛ւրբ հայրապետըդ Յակոբ¹.
Ըգքեզ ունիմք բարեխաւս
Առ Հայր յերկինս վասըն մեր:
- 7 Յանձն առեր զչարչարանս
Վասըն Նոյեան տապանին,
Ի հրեշտակէն ընկալար²
Զփայտ փրկութեան աշխարհի.
Ըգքեզ ունիմք բարեխաւս
Առ Հայր յերկինս վասըն մեր:
- Հրց ԳԶ
- 8 Սուրբ ես, Տէ՛ր,
Եւ ի սուրբքս հանգուցեալ,
Բարեբանեալ ի վերին զաւրաց³ եւ ի սրբոց քոց.
Տէ՛ր Աստըլած հարցըն մերոց:
- 9 Զարժանահաս մահ տարժամ
Ի ցասմանէ քում հրամանի⁴ բարձ ի մէնջ
Բարեխաւսութեամբ եւ աղաւթիւք սրբոյն Յակոբայ⁵.
Տէ՛ր Աստըլած հարցըն մերոց:
- 10 Ի քէն հայցեմըք զաւգնութիւն,
Ամենասո՛ւրբ Երրորդութիւն,
Աւգնեա՛ մեզ ի նեղութեան մերում
Բարեխաւսութեամբ եւ աղաւթիւք սրբոյն Յակոբայ⁶.
Տէ՛ր Աստըլած հարցըն մերոց:
- Գ
- 11 ԸզՏէ՛ր աւրհնեցէք.
ԶՔրիստոս թագաւորն յիշատակի սորա
Բա՛րձր արարէք յաւիտեան:

1 ՚ Պ, օ¼¼ԱԱ Մ³ Ի՛աի μ

2 ¾ ԱՅ. ³ Է³ ñ

3 ¾ ½³ ðñ³ օՄ

4 ¾ Ññ³ Մ³ ԿԿ¹

5 ՚, Ա èñմáՄ Մ³ Ի՛աի μ³ Ս Պ օ¼Ա èԱñմáՄ Մ³ Ի՛աի μ³ Ս

6 ՚, Ա èñմáՄ Մ³ Ի՛աի μ³ Ս օԱ èԱñմáՄ Մ³ Ի՛աի μ³ Ս

- 12 *Որ ընտրեաց¹ գերանելի ըզհայրապետն
Ի յուսաւորել² զմանկունըս սուրբ Եկեղեցւոյ³.
ԶՔրիստոս թագաւորն յիշատակի սորա
Բա՛րձր արարէք յաւիտեան:*
- 13 *Որ բազկատարած հայցմամբ խընդրելով⁴ ի Տեառնէ զողորմութիւն,
Եւ աղբեւր⁵ բըժըշկութեան բըղխեալ ի Հայաստան աշխարհի⁶.
ԶՔրիստոս թագաւորն յիշատակի սորա
Բա՛րձր արարէք յաւիտեան:*
- 14 *Որ ի հրանիւթիցըն սպասաւորելով⁷ զարհուրեցոյց ըզթագաւորն,
Հովիւըն⁸ քաջ բանաւոր հաւտի եւ բըժիշկ ախտացելոց անձանց.
ԶՔրիստոս թագաւորն յիշատակի սորա
Բա՛րձր արարէք յաւիտեան:*

Ող

- 15 *Երկրրպագեմք առաջի տեւողական նըշխարաց,
Ճըգնաւորին Քրիստոսի եւ պատուական վըկային,
Որ է պարծանք աշխարհի եւ բարեխաւս վասըն մեր:*
- 16 *Ըզճըգնութիւնըս սորա առ քեզ ունիմք բարեխաւս
Եւ աղաչեմք սովաւ.
Հրաշագործեա՛ յերկրի⁹ ըզբըժըշկութիւն հիւանդաց.
Որ է պարծանք աշխարհի եւ բարեխաւս վասըն մեր:*
- 17 *Յընծութեամբ տաւնեսցուք ըզյիշատակըս սորա,
Հաւատացեալ ժողովուրդք ի փառս ամենազաւր Տէրութեանն.
Որ է պարծանք աշխարհի եւ բարեխաւս վասըն մեր:*

Տէր¹⁰

- 18 *Ամոռըք հաւատոյ եւ պարծանըք սուրբ Եկեղեցւոյ¹¹,
Եւ հովիւ քաջընթաց երկնաւոր Հաւտապետին.
Յառաքելական աթոռ¹² նըստար,
Երանելի՛ սուրբ հայրապետ:*

1	¼ ÁÝ¹ ñ»³ ó	7	¼ èà³ è³ óáñ»³ É
2	¼ Éáðè³ óáñ»³ É	8	¼ Ñái Çö
3	¼ »Í »Õ»óáŮ	9	¼ ŮñĬ ñÇ Ů»ñáðŮ
4	¼ ÈÝ¹ ñ»É	10	¼ î çñ ÷ È ØĬ
5	´Ÿ, ¼ĀĀ³ Õµ»ñ ¼³ ÕµÇðñ	11	¼ »Ĭ »Õ»óá
6	¼³ ßÈ³ ñÑÇè	12	¼ Ů³ Āáé

- 19 Մարգարիտ լուսափայլ եւ լուսաւորիչ¹ տիեզերաց,
Սիւն լուսոյ սրբբուծեան
Կանգնեալ² ի մէջ Հայաստանեայց.
Յառաքելական³ աթոռ⁴ նըստար,
Երանելի՛ սուրբ հայրապետ:
- 20 Հողանիւթ բարունակ եւ բարեխաւս առ Տէր վասըն մեր,
Բարեբանող Բանին կենաց եւ պարծանք Եկեղեցւոյ⁵.
Յառաքելական⁶ աթոռ նըստար,
Երանելի՛ սուրբ հայրապետ:
- ՄԿ⁷
- 21 Հայրապետ սուրբ եւ անբիծ⁸
Եւ ընտրեալ⁹ յորովայնէ,
Աքանջելագո՛րծ վըկայ
Եւ պարծանք ազգի մարդկան.
Առ Քրիստոս բարեխաւսեա՛
Վասըն մեր՝ քո տաւնողացս:
- 22 Հովի՛ւ հոգեւոր բանաւոր հաւտի,
Լուսաւորի՛չ տիեզերաց,
Սի՛ւն լուսոյ կանգնեալ¹⁰ ի մէջ Եկեղեցւոյ¹¹.
Առ Քրիստոս բարեխաւսեա՛
Վասըն մեր՝ քո տաւնողացս:
- 23 Հաստատութի՛ւն հաւատոյ,
Պըսա՛կ ի գլուխ Եկեղեցւոյ¹²,
Պայծա՛ն քարոզ տիեզերաց
Եւ պարծանք ազգի մարդկան¹³.
Առ Քրիստոս բարեխաւսեա՛
Վասըն մեր՝ քո տաւնողացս:
- 24 Ի տաճարի քում սրբբուծեան
Երկըրպագեմք քո նըշխարաց,
Փառաւորեմք զաւր յիշատակի

1 % éaðeðáñÇä ÷ È éaðé³ i áo

2 % Í³ ÝÍ Ý»³ É

3 % Թ³ é³ ù»É³ Í³ Ý ÷ È Ñ³ Թ³ á »i³ é³ Í³ Ý

4 % Թ³ Ááé

5 % áÇù »o á³ ñÍ³ Ýù »Í»Ó»oóáŮ

6 % Թ³ é³ ù»É³ Í³ Ý ÷ È Ñ³ Թ³ á »i³ é³ Í³ Ý

7 % ØÍ ÷ È Ø¶ ԹŮµ

8 % ¼¼³ ÛµÇÍ

9 % ÁÝ¹ ñ»³ É

10 % Í³ ÝÍ Ý»³ É

11 % »Í»Ó»oóá

12 % »Í»Ó»oóá

13 % á³ ñÍ³ Ýù³ ½. Ç Û³ ñ¹Í³ Ý ÷ È ԹáԹ Ñ³ o³ i³ é³ ó»-

Éáo

Կատարման քո հանգըստեան¹.

Առ Քրիստոս բարեխաւսեա՛

Վասըն մեր՝ քո տաւնողացս:

ՃՀ ԴԿ²

- 25 Որ յանապատէ կոչեցար յառաքելական յաթոռ³ Բանիւ,
Սո՛ւրբ Յակոբ⁴,
Բարձրացուցեր զեղջեր⁵ Սիովնի ճըշմարտութեամբ
Մասամբ Նոյեան տապանին:
- 26 Որ արդարութեամբ եւ լուսով քո փայլման նոր արեգական,
Պայծառ քան զարփին վառեալ զաւրութեամբ
Յառնել ի հրաշ⁶ պատանւոյն⁷:
- 27 Որ միացար սրբութեամբ⁸ ի լոյսըն մաքուր որպէս զանմարմին,
Զարմացուցեր ըզգաւրըս վերինս⁹,
Հիացուցեր զարարածս:
- 28 Արդ, աղաչեմք ըզքեզ,
Հա՛յրըդ¹⁰ գըթած եւ հովի՛ւ բարի,
Մաղթանաւք հայցեա՛ առ Տէր վասն Եկեղեցւոյ՛¹¹
Միշտ անշարժ պահել յաւիտեան:

ԿԱՆՈՎՆ¹² ՄԱՆԿԱՆՑ¹³ ԲԵԹՂԱՀԷՄԻ¹⁴

Հրց ԴԶ

- 1 Այսաւր անմեղ սուրբ մանկունքն¹⁵
Ի տղայական հասակի¹⁶
Նախավախճան¹⁷ չարչարանաւք
Վըկայք¹⁸ եղեն քո մարդեղութեանդ,
Տէր Աստուած հարցըն ըմերոց:

1 ¼ Ñ³ Ý. Áëï »ÝÝ

2 ˘ ¼¼¼À ¶İ

3 À ³ Ááé

4 ˘ ¼¼¼À Û³ İ áı µ

5 ¼»Öç»öñ ¼ ¼»ÖçÇöñ

6 ¼¼¼ Ññ³ ßë

7 ˘ ¼¼¼ á ³ i ³ ÝáŸ

8 ¼¼¼Á éÁñµáóÁ»³ Ûµ շ áÇü ëñµáóÁ»³ Ûµ

9 Á í »ñÇÝ

10 ¼¼¼Á Ñ³ ßñ

11 ¼¼¼ »İ»Ö»óá

12 ¶ İ ³ ÝáÝ

13 ˘ ¶¼¼¼À Û³ Ýİ ³ ÝóÝ

14 ˘ ˘ ˘ »¹ Ö»çÛÇ ¶ ˘ »¹ ÖçÛÇ ¼¼¼Á ˘ »ÁÖçÛÇ ¼¼¼ İ³ ÝáÝ
éáöñµ Û³ Ý. ³ ÝóÝ ˘ »¹ Ö»ç Ñ»ÛÇ

15 ¼ Û³ Ý. áóÝñÝ

16 ¼¼¼ Ñ³ é³ İ ÇÝ

17 ¼¼¼ Ý³ È³ í³ Ö»³ Ý

17 ˘ ¼¼¼¼Á í Áİ ³ Û

- 2 *Դեռաբոյսք ի մաւրէ,
Նորաբողբոջք ի հասակի,
Նահատակեալք ի պատերազմի,
Եւ ընկալան՝ ըզչարչարանս՝
Վասըն քո համբերելով,
Տէր Աստուած հարցըն ըմերոց:*
- 3 *Արդ, բարեխաւս առ քեզ ունիմք
Զերանելի սուրբ նահատակսն,
Որք վասըն քո չարչարեցան.
Ի Բեթղազէմ՝¹ նահատակեալք՝
Վասըն քո համբերելով՝²,
Տէր Աստուած հարցըն ըմերոց:*
- Գ
- 4 *ԸզՏէ՛ր աւրհնեցէք,
Ժողովո՛ւրդք Աստուծոյ,
Յիշատակի սոցա
Բա՛րճր արարէք ըզնա յաւիտեան:*
- 5 *Մատաղատունկ նահատակք՝⁴ ի տղայական երամոց՝⁵,
Սրախողխող՝⁶ եղեալ,
Ի գիրկըս մարցըն՝⁷ կատարեցան.
Ժողովո՛ւրդք Աստուծոյ,
Յիշատակի սոցա
Բա՛րճր արարէք ըզնա յաւիտեան:*
- 6 *Բանաւոր գառինք՝⁸ ի տանէն Եփրաթայ,
Որք մատուցան սուրբ պատարագ
Ի Հերովդէ՝⁹ որպէս զԱբէլ ի Կայենէ.
Ժողովո՛ւրդք Աստուծոյ,
Յիշատակի սոցա
Բա՛րճր արարէք ըզնա յաւիտեան:*
- Ող ԳԶ
- 7 *Այսաւր տըղայք ստընդիայք, կոտորեալք ի Հերովդիայ,
Եղեն ճըշմարիտ վըկայք ծընընդեան քո, Տէ՛ր.*

1 ¼ ÁÝ. ³ È³ Ý

2 ˘ °À ˘ »ÃÕ»¿Ù ¶¼Ã ˘ »ÃÕ¿»Ù

3 ¼ āÇü

4 ¼ Ý³ Ñ³ ÿ ³ Ì »³ Ĥ ¼ Ý³ Ñ³ ÿ ³ Ì üÝ

5 ¼ »ñ³ ÛÇó

6 ¼ ëñ³ ÈáÕáË

7 ¼ Û³ òñÁÝ

8 ¼ . ³ éÇÝüÝ

9 ¼ Ð»ñái ¹ ¿¿

Բարեխաւսութեամբ սոցա,
Փըրկի՛չ, ողորմեա՛:

8 Այսաւր կատարիւր բան մարգարէին, որ ասէր.
Ձայն գուժեաց ի Հռամայ,
Լալումն, ողբումն եւ աշխարումն՝.
Բարեխաւսութեամբ սոցա,
Փըրկի՛չ, ողորմեա՛:

9 Ծաղկեցաւ Բեթղազէմ՝¹ հեղմամբ արեան² սուրբ տըղայոցն,
Բերկրեցաւ եւ Հռաքէլ անուշահոտ պատարագաւքն.
Բարեխաւսութեամբ սոցա,
Փըրկի՛չ, ողորմեա՛:

Տէր

10 Այսաւր ընդ դասս հոգեղիաց երկնաւոր զաւրացն³
Վեր առեալ տաւնեմըք գլխատակըս⁴ սըրբոց մանկանցն,
Որք կոտորեցան⁵ ի Բեթղազէմ⁶
Եւ դասեցան ի դասս վերին զըւարթնոցն⁷:

11 Սըրտմըտեալ⁸ Հերովդէս ցասմամբ մեծաւ եւ սպառնալեաւք,
Քանզի ձայն լըւեալ⁹ գԱրարչէն ի Բեթղազէմ¹⁰ Հրէաստանի,
Ջարհուրեալ դողացաւ ի նորածին Թագաւորէն:

12 Եւ բարկութեամբ զայրացեալ առաքէր ի Բեթղազէմ¹¹
Եւ զանաւրէն ըզհրամանըն պատուիրէր զաւրաց իւրոց.
Կոտորեցէ՛ք, – ասէ, – անողորմ ըզնորահաս մանկունսն¹²:

13 Եւ փութացեալ գինուորացն
Յարձակեցան¹² ի Բեթղազէմ¹³
Եւ շուրջ պատեալ
Անողորմ կոտորեցին յերկեմենից¹⁴ եւ ի խոնարհ՝
Խառնելով ըզկաթըն¹⁵ ստեանցըն¹⁶ ընդ արեան մանկանցն:

« Երեմ. ԼԸ 15, Հմմտ. Մարթ. Ի 18
1 ՚Պ, օ¼Ā ՚»ĀŌչ»Ս ¼ ՚»՝Ō³ ÑչՍ Ā ՚»ĀŌ»չՍ
2 ¼³ ñ»³ Սµ
3 ¼ ½³ ðñ³ óÁÝ
4 ¼ ½Ū³ ı³ ı³ İ
5 ¼ İ³ ı³ ñ»ó³ Ý
6 ՚Պ, օ¼Ā ՚»ĀŌչ»Ս ¼ ՚»՝Ō³ ÑչՍ Ā ՚»ĀŌ»չՍ
7 ¼ ½áð³ ñĀÝáóÝ
8 ¼ éñı ūı »³ É

9 ¼ éáð»³ É
10 ՚Պ, օ¼ĀĀ ՚»ĀŌչ»Ս ¼ ՚»՝Ō³ ÑչՍ
11 ՚Պ, օ¼Ā ՚»ĀŌչ»Ս Ā ՚»ĀŌ»չՍ
բ Հմմտ. Մարթ. Ի 16
12 ¼³ ñŌ³ İ »ó³ Ý
13 ՚Պ, օ¼Ā ՚»ĀŌչ»Ս Ā ՚»ĀŌ»չՍ
14 օ ı»ñİ չՍ»ÝŪó
15 օ Ā½İ³ ĀĀÝ
16 ՚Պ, օĀĀ éı »³ ÝóÝ ¼ éı »³ Ýó

- 14 *Խայտային սուրբ մանկունքն,
Որպէս զգառինս¹ ի մէջ հաւտից,
Զի զվարդագոյն արիւնս իւրեանց
Փոխադրեցին Փրկչին² արեանն,
Վեր ճեմեալ ընդ զըւարթունսն՝
Պըսկեցան ի Բրիստոսէ:*
- 15 *Իսկ Որդին Միածին, անժամանակն Աստըւած,
Ըզվըճիւ չարաչար մահու³
Ածեալ ի վերայ Հերովդէի,
Եւ զանճինըս սուրբ մանկանցն,
Ենթադրեաց⁴ ի գոգն Աբրահամու:*
- Մկ ԴԿ ստեղ
- 16 *Երանելի սուրբ մանկունքն,
Որպէս քաջ նահատակք,
Ետուն զանճինս իւրեանց ի մահ,
Փոխանակ Որդւոյն⁵ Աստուծոյ:*
- 17 *Եւ զիակունք սուրբ մանկանցն,
Որպէս ըզծաղիկ նըռնենեաց,
Հարեալ ի կարկտէ
Եւ անկեալ ի սուրբ Բեթղազէմ⁶:*
- 18 *Եւ հոգիք սուրբ մանկանցն,
Որպէս զերամս աղաւնեաց,
Թռուցեալ ի յերկինս.
Եւ դասեալ ընդ զըւարթունս⁷ երկնից:*

ԿԱՆՈՎՆՑ⁸ ՍՐԲՈՑ ՀՐԵՇՏԱԿԱՊԵՏԱՑՆ ՄԻՔԱՅԷԼԻ⁹ ԵՒ ԳԱՐԲԻԷԼԻ¹⁰
ԵՒ ԱՄԵՆԱՅՆ ԵՐԿՆԱԻՈՐ¹¹ ԶԱԻՐԱՅՆ¹²

Աւրհ ԲԿ ստեղ¹³

- 1 *Որ յանէից ստեղծեր ըզպաշտաւնեայս¹⁴ քո
Ի հուր կիզելոյ,*

1 ¼ · ³ eÇYë

2 ¶, À ÷ ñĭ áÇY

3 ¼ Û³ Ñá

4 ¾ ÁYÁ³ ¹ñ»³ ó

5 ¾ áñ¹ áĬ

6 ´¶, °Á ´»ÄÖ¿»Û ¼ ´»ÄÖ¿¿Û À ´»ÄÖ»¿Û

7 ´, ¾ ½áó³ ñÁáóYë

8 ¶Ä Ĩ³ YáY

9 ° ØÇù³ Ǿ·ÉÇ Ä ØÇù³ Ǿ·ÖÇ

10 Ä ¶³ ìñÇ¿ÖÇ

11 ´¶ °¼ÁÄ »ñĭ Y³ ĬÇY Ä³ YÛ³ ñÛYáó

12 ¶ ½³ òñ³ óY òñÇëĭ áeÇ Ä ½³ òñ³ ó

13 ´¶ °Ä áÇù³ ² òñÑ ¼Ä áÇù³ ² òñÑ ´ĭ ëĭ »Ö

14 Ä Á½á³ ³ Բİ³ ³ óY³ Թë

Հո՛ւրդ անեղական.

Ընդ նոսին աւրհնեմք ըզքեզ եւ մեք՝ հողեղէնքս:

- 2 Որ բանիւ գոյացուցեր
 Զիննեակ դասըս հրեղինաց,
 Բա՛նդ ի սկըզբանէ.
 Ընդ նոսին գովեմք ըզքեզ եւ մեք՝ հողեղէնքս:

- 3 Որ արարեր յոգիս իմանալի
 Ըզհրեշտակըս քո,
 Հոգի՛՜ Աստուծոյ.
 Ընդ նոսին բարեբանեմք ըզքեզ եւ մեք՝ հողեղէնքս:

*

- 4 Անդադար յերկինս աւրհնաբանողք Հաւրն երկնաւորի,
 Զա՛ւրք լուսեղինաց,
 Բարեխա՛ւս լերուք ընդ մեղաւորացս:
- 5 Քաղցրաձայն երգով գոհաբանողք Որդւոյն միածնի,
 Դա՛ւրք հրեշտակաց,
 Բարեխա՛ւս լերուք ընդ մեղաւորացս:
- 6 Անլըռելի՛² հընչմամբ³ բարեբանողք Հոգւոյն ճըշմարտի՛⁴,
 Հո՛յլք հոգեղինաց.
 Բարեխա՛ւս լերուք ընդ մեղաւորացս:
- 7 Երեքսըրբեան⁵ ձայնիւ փառաբանողք⁶ սուրբ Երրորդութեանն,
 Գո՛ւնդք սերովբէից.
 Բարեխա՛ւս⁷ լերուք ընդ մեղաւորացս:

Հրց ԳԿ

- 8 Անըսկի՛ գբըն Հայր,
 Առաջի՛ն լոյս անճառելի,
 Որ ի լուսոյ լոյս ներգործեալ զիմանալեաց գոյակսն⁸.
 Ըզքեզ աւրհնեմք,
 Աստըւա՛ծ հարցըն մերոց:

1 Ä Ñá. Ç¹
 2 ¼Ä ð Ýé»ÉÇ
 3 ¼Ä ÑYáÜ³ Üµ
 4 Ä ×BÜ³ ñí Ç

5 ¼ÄÄ »ñ»ùèñµ»³ Ý
 6 ¼ ÷ ð é³ µ³ ÝÇäù
 7 ¼ µ³ ñ»Èüè
 8 ¼ · á³ İèÝ Ä · áË³ İè

9 Էակի՛ցըդ¹ Հաւր,
Ի լուսոյ լոյս ծագումն Որդի,
Որ արարեր ի պաշտաւն փառաց քոց զհրեղինացըն՝ զաւրս².
Ըզքեզ աւրհնեմք,
Աստըւա՛ծ հարցըն մերոց:

10 Ի Հաւրէ բըղխումն³ փառակից Որդւոյ⁴ Հոգիդ անեղ,
Որ ըստեղծեր ի յոգիս կատարեալ զհոգեղինացըն դասս⁵.
Ըզքեզ աւրհնեմք,
Աստըւա՛ծ հարցըն մերոց:

Գ.

11 ԸզՏէ՛ր աւրհնեցէք⁶,
Բա՛րձր արարէք զնա յաւիտեան:

12 Երկնա՛յին զըւարթունք⁷
Հրեշտակք եւ հրեշտակապետք,
Վերի՛ն պետութիւնք,
Բա՛րձր արարէք ըզՀայրն երկնաւոր:

13 Անմարմնո՛ց բազմութիւնք,
Իշխանութի՛ւնք, զաւրութի՛ւնք,
Անմա՛հ տէրութիւնք,
Բա՛րձր արարէք ըզՔրիստոս⁸ թագաւորն⁹:

14 Վեցթեւեա՛ն սերովբէք,
Քառակերպեա՛ն քերովբէք,
Աթո՛ռք Անեղին,
Բա՛րձր արարէք զՀոգին ճըշմարիտ¹⁰:

Ող ԴԶ

15 Որ ի հրեղէն զաւրաց երկնից փառաբանիս, Աստըւա՛ծ,
Որով¹¹ զերկնային¹² անապական¹³, աստուածային¹⁴

1 ¼ շ³ Ի ԾօԱի

2 ¼ Ա½³ օնե

3 ¼À µÁÕÈáօÙÁÝ Ä µÕÈáօÙÝ

4 ¼ áñ¹ áŪ

5 ¼ ¹³ ԵՄ

6 Ä äÇü Á½i շñ³ օնՆÝ»օշü

7 ¼ ½Áօ³ ñÁáօÝü ÷ È ½³ օնáօÄÇօÝü

8 ¶ ½օñÇëi áè Ä ½áñ¹ Ç

9 ¼ Á½օñÇëi áè Ä³ . ³ օánÝ ÷ È ½áñ¹ ÇÝ ÛÇ³ ÍÇÝ

10 Ä ×ßŪ³ ñÇi

11 Ä áñái ü

12 Ä ½»ñİ Ý³ ԽԿÝ

13 ¼ ½³ Ý³ á³ İ³ Ý

14 ¼ ½³ Եİ áօ³ Í³ ÇÝ

Ըզչնորհս¹ հեղեր յորդիս Ադամայ.

Աղաչանաւք սոցա ողորմեա՛ մեզ, Աստըւա՛ծ:

- 16 Երեւելով հողեղինացս² անհիւթականքն ի ձեւ մարմնոյ,
Որք եւ ծանուցին մարգարէիցն³ ըզխորհուրդ քո գալըստեանդ⁴,
Բազմապատիկ տեսլեամբք⁵ աւրինակելով.

Աղաչանաւք սոցա ողորմեա՛ մեզ, Աստըւա՛ծ:

- 17 Անճառելի տնաւրէնութեանը⁶ քո աւետաբերք
Առաքեցան Գաբրիէլ⁷ եւ Միքայէլ⁸,
Անմարմնական դասուքն⁹ իւրենաց յերկրի սպասաւորելով.

Աղաչանաւք սոցա ողորմեա՛ մեզ, Աստըւա՛ծ:

Տէր

- 18 Անմահ արքային անարուեստ աթոռք¹⁰,
Բազմաչեա՛յ¹¹ քերովբէք,
Սրբբասա՛ց¹² ձայնիւ սրովբէք¹³,
Առաջի՛ն յերկինս¹⁴ քահանայապետք,
Բարեխա՛ւս լերուք առ Տէր վասն եկեղեցւոյ¹⁵:
- 19 Բարձրելոյն փառաց բարձա՛ւղ¹⁶ տէրութիւնք¹⁷,
Անյաղթելի՛ գաւրութիւնք, վեհագո՛յն իշխանութիւնք,
Երկրորդի՛ն¹⁸ դասու¹⁹ քահանայապետք,
Բարեխա՛ւս լերուք առ Տէր վասն եկեղեցւոյ²⁰:
- 20 Գերագո՛յն էին պետութիւնք վերին²¹,
Հրեշտակապե՛տք երկնաւորք,
Հրեշտակա՛ց զինուորութիւնք²²,
Երրորդի՛ յերկինըս²³ քահանայապետք,
Ձեզ համաձայնեալ երգեմք²⁴ ըզփառս²⁵ ի բարձունս:

1 ¼ Á%ßÝáñÑéÝ
2 ¼ ÑáÕ»ÕÇÝ³ óÝ
3 Ä Û³ ñ.³ ñçÇó ¼ Û³ ñ.³ ñçÇõ Æ Û³ ñ.³ ñçÇõÝ
4 Ä .³ ðëï »³ Ý¹
5 ¼Ä í »ëß»³ Ûµ
6 ¼ í Ý³ ðñçÝáõÃ»³ ÝÁì
7 Ä ¶³ µñÇçÕ
8 Ä ØÇù³ ìõ
9 ¼ ¹³ ëÇõùÝ Ä ¹³ ëáõù
10 ¼³ Äáé
11 Ä µ³ ½Û³ ã»³ ù
12 Ä ëñµ³ ë³ ó
13 Ä ëñáµçù
14 ´¶³, ¼ÄÄ Ùñì ÇÝÁë
15 ´ »Ì»Õ»óáÛ¼Ä »Ì»Õ»óá
16 Ä µ³ ñÓáÕ
17 ¼ í »ñáõÃ»³ Ý
18 ¼ »ñÌ ñáñ¹Ç
19 ´, ¼ÄÄ ¹³ ëáõù ¼ ¹³ ëáõÝ
20 ´ »Ì»Õ»óáÛ¼Ä ÕÌ»Õ»óá
21 ¼Ä í »ñÇÝù
22 Ä ¼ÇÝáõÃÇõÝù
22 ¼Ä Ùñì ÇÝÁë ÷ Ë. µ³ ñÓáõÝë
23 Ä »ñ. »ÛÁù
24 Ä ÷³ ëù

Մկ ստեղ

- 21 *Երկնաւոր հաւտ ընտրեալ¹,
Զոր հովիւրն քաջ թողեալ յերկինս
Եւ եկեալ ի խընդիր² մեզ՝ մոլորելոցս,
Որով լըցեալ³ զթիւ հարիւրոցդ,
Արար ուրախութիւն ի յերկինս երկնաւորացդ.
Աղաչեմք ըզձեզ, բարեխա՛ւս լերուք առ Տէր
Վասըն քաւութեան մեղաց մերոց:*
- 22 *Տեսանո՛ղք անտեսին,
Խորհրդաճո՛ւղք⁴ խորոցն Աստուծոյ,
Որք իջեալ ընդ Միածնին սպասաւորել տնաւրէնութեանն,
Ի ծնընդեանն աւետաւորք հովուացն,
Եւ կանանցն իւղաբերից⁵ կենաց քարոզք⁶ ըզկենդանւոյն⁷.
Աղաչեմք ըզձեզ, բարեխա՛ւս լերուք առ Տէր
Վասըն քաւութեան մեղաց մերոց:*
- 23 *Պահապա՛նք աշխարհի,
Բանա՛կըք⁸ Տեառն շուրջ զերկիւղաճովք⁹.
Բարեկա՛մք ազգի մարդկան,
Միջնո՛րդք¹⁰ մահու եւ յարութեան,
Միքայէ՛լ¹¹ եւ Գաբրիէ՛լ¹² մեծք,
Որք¹³ կայք միշտ առաջի ամենասուրբ Երրորդութեանն¹⁴.
Աղաչեմք ըզձեզ, բարեխա՛ւս լերուք առ Տէր
Վասըն քաւութեան մեղաց մերոց:*

Ծչ ԴԿ

- 24 *Այսաւր ուրախացեալ սուրբ եկեղեցի Քրիստոսի
Տաւնէ խընդութեամբ¹⁵ զտաւն վերինն Երուսաղէմի¹⁶.
Սըրբասաց¹⁷ ձայնիւ փառաւորելով ըզՔրիստոս:*

1 ¼ ÁÝ¹ ñ»³ É

2 Ä ÈÝ¹ Çñ

3 Ä Éó»³ É

4 ¼ ÈáñÑÁñ¹³ Íáũ

5 ° »Õ³ µ»ñÇó

6 Ä ù³ ñá½

7 ´¶¼ ½Í »Ý¹³ ÝáŸ

8 ¼ µ³ Ý³ Í³ õù

9 ´°¼ÄÄ ½»ñÍ ÇÕ³ Íáí ù

10 ¶¼ ÛÇçÝáñ¹

11 Ä ØÇù³ ŸÏ

12 Ä ¶¼ µñÇçÏ

13 ´¶, °¼¼Ä áñ

14 Ä »ññáñ¹ áóÄ»³ Ý¹

15 ¼Ä ÈÝ¹ áóÄ»³ Ûµ

16 ¼ °ñáóé³ Õ»ÛÇ

17 Ä èñµ³ è³ ó

- 25 Այսաւր համաձայնեալ որդիք Սիովնի երկնայնոյ¹
Տաւնիւ գուարճանան² որդւոց անդրանկաց վերին Սիովնի՝
Սըբբասաց³ ձայնիւ փառաւորելով ըզՔրիստոս:
- 26 Այսաւր դասք անմարմնոցն երգս առեալ պարեն ընդ մարդկան,
Զերգըս հոգեւորս յանմահ Փեսային յառագաստ՝
Սըբբասաց⁴ ձայնիւ փառաւորելով ըզՔրիստոս:

ԿԱՆՈՎՆ⁵ ՍՐԲՈՑ⁶ ՀԱՅՐԱՊԵՏԱՑՆ

Ա.ԼՐՀ ԳԶ

- 1 Այսաւր սըբբոց հայրապետացըն⁷ ժողովեալք ի միասին,
Եղին հաստատութեամբ ըզհիմունըս հաւատոյ
Ի վերայ հիման առաքելոց եւ մարգարէից:
- 2 Այսաւր ըզԲանն ի սկըզբանէ քարոզեցին սուրբ հայրապետքն,
Յառաջ քան զյաւիտեանս ի Հաւրէ ծընունդ անճառ՝
Արարիչ գոլով յաւիտեանց ընդ Հաւր էակից Հոգւոյն⁸:
- 3 Այսաւր զՀոգին ճըշմարտութեան դաւանեցին սուրբ հայրապետքն,
Ծագումն առ ի Հաւրէ յառաջ բըղխեալ⁹ անհատաբար,
Ընդ նըմին յաւէտ մըշտընջենաւոր փառակից Որդւոյ¹⁰:
- *
- 4 Ժողովեալ սուրբ հայրապետքն¹¹, հրաւիրմամբ Հոգւոյն¹² Սըբոյ¹³,
Վերըստին հաստատեցին զառաքելական քարոզութիւնն
Ի վերայ վիմի հաւատոյ հիման սուրբ Եկեղեցւոյ¹⁴:
- 5 Որք զինու Հոգւոյն¹⁵ Սըբոյ¹⁶ արիաբար պատերազմեալք¹⁷
Վանեցին զընդդիմամարտ¹⁸ մոլութիւն¹⁹ հերձուածողացն²⁰.
Որպէս հովիւրք²¹ քաջք հերքեցին ըզգայլսն²² ի հաւտէ գառանց:

1 ¼ »ñĬ Ÿ³ ŪóáŪ¼ »ñĬ Ÿ³ ŪáóŸ Ā »ñĬ ñ³ ŪááŪ
2 ¾ ½áó³ ñ×³ Ÿ³
3 Ā ēñμ³ ē³ ó
4 Ā ēñμ³ ē³ ó
5 ¶ Ĭ³ ŸáŸ
6 Ā ēĀñμáó
7 ´¶Ĭ°Ā Ñ³ ĩñ³ á »i³ óŸ
8 ° Ñá· áŪŸ ¾ Ñá· ÇŸ Ā Ñá· óáŪ
9 ¾ μĒ»Ē
10 °¾ áñ¹ áŪ
11 ¶ĬĀ Ñ³ ĩñ³ á »i³ úÁŸ

12 ¾ Ñá· áŪŸ
13 Ā ēĀñμáŪ
14 ¾ °Ĭ »Ū»óá
15 ¾ Ñá· áŪŸ
16 ¾Ā ēĀñμáŪ
17 ¾ á³ Ĭ »ñ³ ½Ū»³ ĩñ
18 ¶ ½ÁŸ¹ ÇŪ³ Ū³ ñĬ
19 ¾ ŪáĒáóĀÇóŸ ÷ Ē μéŸáóĀÇóŸ
20 ¾ Ñ»ñŌáó³ Ĭ áŪ³ óŸ
21 ¾ ÑáĬ ÇóÁŸ
22 ¾ ½·³ ŪŸ

- 6 Եւ ըզհաւատըս¹ ճըշմարիտըս սուրբ Երրորդութեանն,
Ընդհանուր² քարոզեցին յեկեղեցիս ուղղափառաց՝
Հաւատալ ի Հայր եւ յՈրդի եւ յամենասուրբ Հոգի:

Հըց

- 7 Որ էիր յառաջ քան զյաւիտեանս, անըսկի՛ղքն Որդի,
Ի յերկնից կամաւ Հաւր իջեր ի փրկութիւն աշխարհի.
Աւրհնեալ ես, Տէ՛ր Աստըւած Հարցըն մերոց:
- 8 Որ զանճառելի ծածկեալ խորհուրդ անպարագիր Աստուածութեանդ
Հարսին Եկեղեցւոյ՝³ ցուցեր ի ձեռն սուրբ Հայրապետացն.
Աւրհնեալ ես, Տէ՛ր Աստըւած Հարցըն մերոց:
- 9 Որ իմանալի⁴ աստուածային ծագմամբ, ի շնորհաց Հոգւոյդ⁵ լըցեալք,
Լըցին ըզտիեզերըս հաւատով Երրորդութեանդ.
Աւրհնեալ ես, Տէ՛ր Աստըւած Հարցըն մերոց:

Գ

- 10 ԸզՏէ՛ր ավրհնեցէք
Եւ բա՛րձր արարէք ըզնա յաւիտեան:
- 11 Եկա՛յք լուսաւորեալ⁶ ժողովուրդք հեթանոսաց,
Ի ձեռն լուսափայլ բըղխման⁷
Յորդառատ վըտակաց բանի երանելի Հայրապետացն.
Աւրհնեցէ՛ք եւ բա՛րձր արարէք ըզՀայրն երկնաւոր:
- 12 Որք զանհասանելի տնաւրէնութիւն ներգործեալ Բանին յաշխարհ,
Ծանուցին տիեզերաց
Անհաս գորով յարարածոց,
Աւրհնեցէ՛ք եւ բա՛րձր արարէք զՔրիստոս Թագաւորն:
- 13 Որք հրաշալի զաւրութեամբ Հոգւոյն⁸ Սըրբոյ⁹
Ըզխաւարն անգիտութեան յաշխարհէ փարատեցին
Եւ ուղիղ¹⁰ հաւատոյ հիմամբ¹¹ հաստատեցին զԵկեղեցի,
Քահանա՛յք եւ պաշտաւնեա՛յք,
Աւրհնեցէ՛ք եւ բա՛րձր արարէք Սուրբ զՀոգին ճըշմարտութեան:

1 ¶ ½Ñ³ ð³ i Áè

2 ¼ ÁÝÃÑ³ Ýáõñ

3 ¼ »Í »Õ»óáŪ

4 ¼³ ÝÇŪ³ Ý³ ĒÇ

5 ¼ Ñá· áŪ

6 ¼ Éáðè³ ðáñ»³ ĩñ

7 ¼ µÈŪ³ Ý

8 ¼ Ñá· áŪ

9 ¶ °¼¼A èñµáŪ

10 ¼ áðŪÇðŪ

11 ¶ Ñ̇ÇŪ³ Ūµ

Ող

- 14 Աստուածային ճառագայթ,
Որ ի Հաւրէ մեզ ծագեցար,
Եւ լուսովըդ¹ քո լըցեր ըզտիեզերս ի ձեռն սուրբ հայրապետացն².
Աղաւթիւք սոցա, Քրիստո՛ս, ողորմեա՛ մեզ:
- 15 Որք անբաժանելի³ ըզմիռլթիւն Երրորդութեանդ
Ընդհանուր⁴ քարոզեցին⁵ ուղղափառ դաւանութեամբ.
Աղաւթիւք սոցա, Քրիստո՛ս, ողորմեա՛ մեզ:
- 16 Եւ գանճառելի տնաւրէնութեանըդ քո խորհուրդ
Ուսուցին ազգի մարդկան գերագոյն քան ըզբնութիւնս.
Աղաւթիւք սոցա, Քրիստո՛ս, ողորմեա՛ մեզ:

Տէր

- 17 Հանդիսացեալ ընդ երկնայնոցն՝
Այսաւր տաւնեմք ըզյիշատակ սուրբ հայրապետացն,
Որք աստուածային առատապէս առնկալեալ շնորհաց բաշխումն,
Ընդհանուր⁶ ծաւալեցին յեկեղեցիս արդարոց⁷.
Աւրհնեցէ՛ք ըզՏէր ընդ անմարմնոցըն դասսն⁸:
- 18 Որ⁹ բանիւ գանճառելի տնաւրէնութիւն Բանին Հաւր քարոզեցին,
Եւ լուսով իմանալեալ զարդարեցին ըզտիեզերս,
Ի շնորհըս պանծալիս¹⁰ երկնաձիր պարգեւացն¹¹.
Աւրհնեցէ՛ք ըզՏէր ընդ անմարմնոցըն դասսն¹²:
- 19 Որք անձնաւոր¹³ գէտութիւն¹⁴ բըղխեցելոյն¹⁵ ի Հաւրէ Հոգւոյն¹⁶ Սըրբոյ¹⁷
դաւանեցին
Եւ նոյնագոյ բնութեամբ Հաւր եւ Որդւոյ¹⁸ հաւասարեալ,
Անորիչ բաժանմամբ, համագոյ միութեամբ,
Աւրհնեցէ՛ք ըզՏէր ընդ անմարմնոցըն դասսն¹⁹:

1 ¼ Ēáðëáí Áì
2 ¼ Ñ³ Ñ³ á»i ³ ó
3 ¼ ½³ Ýµ³ Á³ Ý»ĒÇ
4 ¼ ÁÝÃÑ³ Yáõñ
5 Á ù³ ñá½ÇÝ
6 ¼ ÁÝÃÑ³ Yáõñ
7 ¼ ³ ñ¹³ ñáóÝ
8 ´Œ°¼Á ¹³ ëÝ ¼Á ¹³ ëë
9 ¼Á áñù
10 ¼ á³ ÝÓ³ ĒÇë

11 ¼ á³ ñ· »ð³ òù
12 ´Œ°¼Á ¹³ ëÝ ¼Á ¹³ ëë
13 ¼ ½³ ÝÓÝ³ ðáõñ
14 ¼ շáðÁÇðÝ
15 ¼ µÁĒ»ó»ĒáŪ
16 ¼ Ñá· áŪ
17 Œ°¼Á ëñµáŪ
18 ¼ áñ¹áŪ
19 ´Œ°¼Á ¹³ ëÝ ¼Á ¹³ ëë

20 Այսաւր անպատում գերազարդեալ փառաւք պայծառացաւ սուրբ Եկեղեցի Բարձրաձայն հրնչմամբ աւետարանչացըն Սիովնի՛՜ Յառազաստ հրաւիրելով զմանկունս երկնաւոր Փեսային. Աւրհնեցէ՛ք ըզՏէր ընդ անմարմնոցըն դասսն՝²:

Ճշ ԴԶ

21 Այսաւր երկնայնոցն ընդ մեզ տաւնախըմբելով³ Զյիշատակ սուրբ վարդապետացն,
Որք լուսաւորեցին զհաւատոյ մանկունս⁴
Եւ ընդ հրեշտակացըն դասս վերակարգեցան:

22 Այսաւր առաքելոց եւ մարգարէիցըն դասք,
Տաւնակից գոլով զըստեր վերին Սիովնի⁵
Ի յիշատակի սուրբ վարդապետացն,
Որք զիմաստից նոցին զխորոց յայտնեցին զխորհուրդ:

23 Այսաւր քահանայք եւ պաշտաւնեայք սուրբ Եկեղեցւոյ Վերապատուեն զյիշատակ սուրբ վարդապետացն,
Որով զարդարեցան երկնային շնորհաւքն.
Երգեն ընդ նոսին զփառըս յաւիտեան:

ՇԱՐԱԿԱՆ ԻԳՆԱՏԻՈՍԻ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ⁶

Մկ ԴԶ

1 Որ հրաւիրեցեր զյառաջագոյն ընտրեալսն ի սկըզբանէ՛⁷ աշխարհի
Ի հարսանիսն⁸ անապական՝
Կոչելով յուրախութիւն ընդ բազմելոցն յառազաստին զաստուածազգեացն.
Աղաչանաւք սորա կեցո՛ ըզմեզ, փառա՛ց Թագաւոր:

2 Որ յաթոռըս քերովբէականըս⁹
Վերանըստեալ¹⁰ հանգչէիր, Որդի՛ Աստուծոյ,
Հաճեցար խոնարհութեամբ բառնալ¹¹ ի գիրկըս յորդուց¹² Ադամայ.
Աղաչանաւք սորա կեցո՛ ըզմեզ, փառա՛ց Թագաւոր:

3 Որ ըզբաժակ անմահութեան սիրոյ քո
Արբեալ երանելին իգնատիոս,

1 ¼ ēÇāYÇ

2 ˘ ¼ ¼ Ā 1³ ēY ¼ Ā 1³ ēē

3 Ā ī ³ ōY³ ĒĀŪā »Ēáí

4 ¼ Ū³ YĪ áōYēY

5 ˘ ēÇāYÇ

6 ¼ ĀĀ Ñ³ ĩñ³ á »í ÇY ˘ ¼ Þ³ ñ³ Ĩ³ Y ēñµáŪ Ē. Y³ -

í ÇáēÇ Ñ³ ĩñ³ á »í Ç

7 Ā ēĪ ¼µ³ Yç

8 ¼ Ñ³ ñē³ YÇē

9 ¼ ūñáí µç³ Ĩ³ Yē

10 Ā Yēī »³ Ē

11 ¼ µ³ ēYÇĒ

12 ¼ áñ¹ áōY

*Որպէս ցորեան աստուածային
 Գազանաց մանրեալ ժանեաւք¹ Հաց սուրբ
 Գըտաւ² Աստուծոյ.
 Աղաչանաւք սորա կեցո՛ ըզմեզ, փառա՛ց Թագաւոր:*

ՇԱՐԱԿԱՆ ՅՈՂԱՆՈՒՅՑ ՈՍԿԵԲԵՐԱՆԻՑ⁴

Մկ ԴԿ

1 *Որ յանըսկիզբն ի Հաւրէ՛⁵ ընկալար ըզհոգի գիտութեան,
 Ո՛վ երանելի տէր սուրբ Յոհան⁶,
 Եւ լուսաւորեցեր աստուածային Բանիւ գեկեղեցի սուրբ.
 Մաղթեա՛ Փրկողին⁷ զթողութիւն⁸ մեղաց մերոց⁹:*

2 *Որ անապական Բանին քարոզ կոչեցար Բերան ոսկի,
 Յորմէ աղբեր¹⁰ կենաց հոսեալ՝
 Արբուցանելով քառավըտակ¹¹ բըղխմամբ¹² զընդհանուր¹³ տիեզերս.
 Մաղթեա՛ Փրկողին¹⁴ զթողութիւն մեղաց մերոց¹⁵:*

3 *Որ յանճառելին մերձեալ ի լոյս հուպ Երրորդութեանն,
 Ո՛վ երանելի տէր վարդապետ,
 Այսաւր տաւնէ Եկեղեցի ըզհանգըստեան քո սուրբ զյիշատակս.
 Մաղթեա՛ Փրկողին¹⁶ զթողութիւն մեղաց մերոց¹⁷:*

ՇԱՐԱԿԱՆ ԲԱՐՍՂԻ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻՑ¹⁸

Մկ ստեղ¹⁹

1 *Լուսապայծառ իմաստիւք լոյս եղելոց²⁰ աշխարհի համաձագող²¹ գողով,
 Լուսաւորեաց գեկեղեցի աստուածային Բանիւ²² երանելին Բասիլիոս.
 Մաղթանաւք սորա խընդրեսցուք²³ զթողութիւն մեղաց:*

1	¼ Á³ ÝÇòù	13	¼ ¼ÁÝÁÑ³ Ýáòñ
2	¼ · Áí³ ñ Ä · í³ ò	14	Ä ÷ ñİ áÖÇÝ
3	° Úái Ñ³ ÝÝáò ÁÁ ÚáÑ³ ÝÝáò	15	¼ Û»Ö³ ó Û»ñáó ÷ È Թ Ýó³ Ý³ ó
4	´Ŧ, ¼ Þ³ ñ³ İ³ Ý èñմáŦ Úái Ñ³ ÝÝáò àèİ »մ»ñ³ ÝÇÝ	16	Ä ÷ ñİ áÖÇÝ
	° àèİ շմ»ñ³ ÝÇÝ ¼ Þ³ ñ³ İ³ Ý èñմáŦ Úái³ ÝÝáò àè-	17	¼ Û»Ö³ ó Û»ñáó ÷ È Թ Ýó³ Ý³ ó
	İ շմ»ñ³ ÝÇ	18	´Ŧ, ¼ Á Þ³ ñ³ İ³ Ý èñմáŦ ´³ ñèÖÇ Ñ³ Թ³ á »İ Ç ,
5	¼ Ñ³ òñչÝ		Þ³ ñ³ İ³ Ý èñմáŦ ´³ ñèÖÇ Í »è³ ñáó ¼ Þ³ ñ³ İ³ Ý
6	´Ŧ, ¼ ¼ÁÁ Úái Ñ³ Ý		éáòñմ Ñ³ Թ³ á »İ Ç Ý ´³ ñèÖÇ Á èñմáŦ ´³ ñèÖÇ
7	Ä ÷ ñİ áÖÇÝ		Ñ³ Թ³ á »İ Ç Á ´³ ñèÖÇ »è³ Թáó Ñ[³ Թ³ á »İ³ ó]
8	¼ Á¼ÁáÖáóÁÇòÝ	19	¼ Á , Ò èİ »Ö ¼ , İ èİ .
9	¼ Û»Ö³ ó Û»ñáó ÷ È Թ Ýó³ Ý³ ó	20	Ä »Ö»էáóÝ
10	¼³ ÕմÇòñÁÝ Á³ Õմ»òñ	21	´Ŧ, ¼ ¼ÁÁ Ñ³ Û³ Í³ .³ òð
11	Ä ù³ é³ í í³ İ	22	Ä մ³ ÝÇòÝ
12	¼ մÁÈÛ³ Ûմ Ä մÖÈÛ³ Ûմ	23	Ä ÈÝ¹ ñ»èóáòù

- 2 *Քրիստոսագաւը¹ զինուորաց² համախըմբող³ ի հոգեւոր պատերազմին⁴,
Սիւն հաւատոյ հաստատութեան,
Եւ առաջնորդ մարդկան ի կեանս երանելին Բասիլիոս.
Մաղթանաւք սորա խընդրեսցուք⁵ զթողութիւն մեղաց:*
- 3 *Որ ըստ անմարմնոցն ի մարմնի
Քաղաքավարեալ առաքինութեամբ ի մանկութենէ⁶,
Այսաւր վերափոխեալ ի յերկնային խորանսն⁷ երանելին Բասիլիոս.
Մաղթանաւք սորա խընդրեսցուք⁸ զթողութիւն մեղաց:*

ՇԱՐԱԿԱՆ ԳՐԻԳՈՐԻ ԱՍՏՈՒԱԾԱԲԱՆԻ⁹

ՄԿ ԲԶ

- 1 *Որ լուսով աստուածային Բանին¹⁰ զարդարեցեր զԵկեղեցի
Եւ զխաւարն անգիտութեան հալածեցեր յոգւոց¹¹ մարդկան,
Ո՛վ տէր սուրբ Գրիգոր,
Բարեխա՛ւս լեր¹² վասըն մեր առ Միածին Բանըն¹³ Հաւր:*
- 2 *Որ զհամագոյ բընութիւն միասնական Երրորդութեանըն¹⁴
Յայտնեցեր Եկեղեցւոյ¹⁵ խոստովանել միութիւն¹⁶,
Ո՛վ տէր սուրբ Գրիգոր,
Բարեխա՛ւս լեր¹⁷ վասըն մեր առ Միածին Բանըն¹⁸ Հաւր:*
- 3 *Որ զփրկական¹⁹ տնաւրէնութիւն մարդացելոյն վասըն²⁰ մեր
Ուսուցեր մի յերկուց²¹ նոր խառնումն ըսքանչելի²²,
Ո՛վ տէր սուրբ Գրիգոր,
Բարեխա՛ւս լեր²³ վասըն մեր առ Միածին Բանըն²⁴ Հաւր:*

---

1 ¼ unÇei áe³ ½³ òñ¹
2 ¼ ½ÇÝáóáñ»³ É¹
3 Ä Ñ³ Û³ ÈÛmäÖ
4 ‚ á³ ï »ñ³ ½ÛÇ
5 Ä ÈÝ¹ ñ»èóáòù
6 ¼ Û³ Ý· áóÄ»ÝĴ
7 ‚ ¼¼¼ Èáñ³ Ýè
8 Ä ÈÝ¹ ñ»èóáòù
9 ‚ ¼¼¼ÄÄ Բ³ ñ³ Í³ Ý èñmäÛ ¼ñÇ· áñÇ ² èï áó³ Í³ -
µ³ ÝÇÝ
10 ¼ µ³ ÝÇö
11 Ä ñ· óáó ÷ È ññ¹ óáó
12 ¼ µ³ ñ»È³ óè Èñ ÷ È µ³ ñ»È³ óè»³ °
13 Ä µ³ ÝÝ
14 ¼Ä »ññáñ¹ áóÄ»³ ÝÝ
15 ¼ »Ï»Ö»óáÛ
16 ¼Ä ÛÇáóÄ»³ Ûµ
17 ¼ µ³ ñ»È³ óè Èñ ÷ È µ³ ñ»È³ óè»³ °
18 Ä µ³ ÝÝ
19 ¼ Á½÷ ÁñÏ³ Ì³ Ý Ä ½÷ ñÏ³ Ì³ Ý
20 Ä í³ èÝ
21 Ä ÛñÏ¹ áóáóÝó
22 Ä Á½èù³ Ýá»ÈÇ
23 ¼ µ³ ñ»È³ °óè Èñ ÷ È µ³ ñ»È³ óè»³ °
24 Ä µ³ ÝÝ

ՇԱՐԱԿԱՆ ՆԻԿԱԻԼԱՅՈՍԻ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ¹

Ստեղ.

- 1 *Հիացան անմարմինքն²,
Տեսանելով զերանելին Նիկաւայոս³,
Որ ի մարմնի վարըս ստացեալ
Անհամեմատ մարմնաւորաց.
Աղաւթիւք սորա հայցեցէ՛ք զթողութիւն հոգւոց⁴:*
- 2 *Ուրախացի՛ր, մա՛յր Սիրովն⁵,
Եւ զարգարեա՛ զքո զառագաստդ⁶ անճառապէս,
Զի անմարմին բելիարայ
Յաղթեաց մարմնով երանելին Նիկաւայոս⁷.
Աղաւթիւք սորա հայցեցէ՛ք զթողութիւն հոգւոց⁸:*
- 3 *Մաղթանաւք մեղուցեալքս⁹
Հայցեմք ի քէն, ամենասո՛ւրբ Երրորդութիւն,
Զի ներեսցես մեղաց մերոց աղաչանաւք Նիկաւայոսի¹⁰.
Աղաւթիւք սորա հայցեցէ՛ք զթողութիւն հոգւոց¹¹:*
- 4 *Սըրբուհի՛ Մարիամ,
Սափոր ոսկի եւ տապանակ կտակարանաց,
Որ զի վերուստ հացըն կենաց
Պարգեւեցեր քաղցեալ բնութեանս.
Առ նա մի՛շտ բարեխաւսեա
Վասըն քաւութեան մեղաց մերոց¹²:*

1 ¼%Ā Բ³ ñ³ Ĩ³ Ý ēñmāŶ ŪÇĪ āō³ āēÇ Ñ³ Ūñ³ ā»İ ÇĪ
¼ Ç ĩē. ÝāŶ Ō»éuáí` ŪÇĪ³ óĔ³ āēÇ
2 ¼³ ÝŪ³ ñŪÇÝù
3 ¼ ŪÇĪ³ óō³ áē
4 ¼ Ŋá· óáó ÷ È Ū»ō³ ó ¼ Ŋá· óáó Ū»ñáó
5 ¼ ēÇáÝ
6 ¼%Ā ½³ é³ .³ ēĪ

7 ¼Ā ŪÇĪ³ óĔ³ ĩāē
8 ¼ Ŋá· óáó ÷ È Ū»ō³ ó ¼ Ŋá· óáó Ū»ñáó
9 Ā Ū»ōáóó»³ ĩñ
10 ¼%Ā ŪÇĪ³ óĔ³ ĩāēÇ
11 ¼ Ŋá· óáó ÷ È Ū»ō³ ó ¼ Ŋá· óáó Ū»ñáó
12 ¼ āÇù 4-ñ¹ Ĩ áóÝĀ

ՇԱՐԱԿԱՆ ԵՓՐԵՄԻ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ¹

Մկ ԳԶ

- 1 Որ համանըման մեծին² Եղիայի³ եւ Յովհաննու Մըկըրտչին,
Յանապատի բնակեցար⁴
Հրեշտակական⁵ վարուք⁶ ճրգնեալ,
Ի փշաբեր ոստոց ծաղիկ վարդից
Ջանուշահոտութիւն Քրիստոսի
Բուրեալ կենաց ի կեանքս փըրկելոցն⁷.
Ո՛վ երանելի սուրբ Եփրեմ,
Առ Քրիստոս բարեխաւսեա՛ վասըն քո տաւնողացս:
- 2 Որ յերկնային վըտակաց հոգւոյն արբեր ըզհոսանքս շնորհաց,
Որպէս ի Վերնատունըն դասք առաքելոցն ի հրեղէն լեզուացն⁸,
Ջոր առատապէս մատրոռակեալ⁹
Ծաւալեցեր ընդ¹⁰ տիեզերս յարբումն ոգւոց¹¹ ծարաւեաց¹².
Ո՛վ երանելի սուրբ Եփրեմ,
Առ Քրիստոս բարեխաւսեա՛ վասըն քո տաւնողացս:
- 3 Որ աստուածատունկ իմանալի ծառոյն կենաց
Ողկոյզն ի քէն պըտղաբերեցաւ,
Որով կերակրեցեր¹³ եւ կերակրես միշտ ըզմանկունս Եկեղեցւոյ¹⁴,
Արքայութեանն¹⁵ երկնից դըպիր
Եւ վարդապետ հին եւ նոր կտակարանաց¹⁶.
Ո՛վ երանելի սուրբ Եփրեմ,
Առ Քրիստոս բարեխաւսեա՛ վասըն քո տաւնողացս:
- 4 Եկա՛յք, լուսաւորեալ¹⁷ մանկո՛ւնք առագաստի,
Աշակերտեալք սովաւ¹⁸ Բանին ճըշմարտութեան,
Յընծութեամբ կատարեսցուք ըզյիշատակ վարդապետին Եկեղեցւոյ¹⁹,
Որ զընթացս իւր կատարեալ²⁰
Այսաւր վերափոխեցաւ յաստուածակերտ խորանսն²¹

1 ՝ Պ՝ ¼ Å Å Þ³ ñ³ İ³ Ý ëñµáŷ ³ ÷ ñ» Û Ç ¼ Þ³ ñ³ İ³ Ý
ëáðñµ í³ ñ¹³ a»i ÇÝ ³ ÷ ñ» Û Ç
2 Æ Û» Õ Ç Ý
3 ¼ ³ ³ Õ Ç ³
4 ¼ µÝ³ İ » Æ á í
5 ¼ Ññ» Æ i ³ İ³ Ý³ Ý ÷ Ë. Ññ» Æ i ³ Ý³ Ý
6 ¼ í³ ñ Ç ò ù
7 ¼ ÷ ñ İ » Æ á ó
8 ¼ Æ » á á ò è
9 ¼ Û³ i Æ ñ á ò³ İ »³ Ë
10 , Á Ý i

11 ³ á · á ó
12 ՝ Պ՝ ¼ Å Å İ³ ñ³ ò Ç ó
13 ¼ İ » ñ³ İ ñ » ó³ Ý
14 ¼ ³ Õ » ò á
15 ¼ ³ ñ ù³ Æ ò Å Ç ò Ý Ý
16 ¼ İ i ³ İ³ ñ³ Ý³ ò Ý
17 ¼ á Ç ù Æ á ò³ è³ ò á ñ »³ Ë
18 ¼ è á í³ ò ÷ Ë. Ý á í³ ò
19 ¼ ³ Õ » ò á
20 ¼ İ³ i ³ ñ »³ ó
21 Պ, ¼ Å Å Ë á ñ³ Ý è

Ի յանդրանկաց հոգևոցըն դասս.
 Վասըն մեր առ Տէր միշտ բարեխաւսել՝
 Տալ ըզքաւութիւն¹ յանցանաց:

- 5 Գոհութեամբ փառաւորեսցուք ըզքեզ,
 Քրիստո՛ս, փառա՛ց թագաւոր,
 Որ ընտրեցեր² աստուածային քո աւրինաց քարոզ ըզսուրբն Եփրեմ,
 Որ զհաւատացեալ արծաթ Բանին ի քէն արկ ի սեղանաւորս
 Յոգիս որդւոց³ մարդկան.
 Մաղթանաւք սորա արժանաւորեա՛ ըզմեզ
 Փառաւորել⁴ սուրբ զերրորդութիւնդ⁵ յաւիտեանս. ամէն:

ՇԱՐԱԿԱՆ ՍՐԲՈՑ ԵՒՍՏՌԱՏԻՈՍԵԱՆՑ⁶

ՄԿ ԲԿ

- 1 Որ ըզհուր սիրոյ քո, Քրիստո՛ս,
 Բորբոքեցեր յոգիս արդարոց,
 Որով վառեալ իմաստութեամբ երանելին Եւստուատիոս⁷,
 Ընծայեաց⁸ զանձն ողջակէզ քեզ կամաւոր.
 Բարեխաւսութեամբ սորա
 Շնորհեա՛ մեզ՝ տաւնողացս, ըզքաւութիւն:
- 2 Որ զարքայութեան քո, Քրիստո՛ս,
 Տարածեցեր ըզյոյս⁹ յաշխարհի,
 Որում տենչացեալ փափազեաց հոգւով երանելին Աւքսէնտիոս¹⁰,
 Ըզբաժակն արեան արբեալ ուրախութեամբ
 Ընդ քեզ մըկըրտելով¹¹.
 Բախաւսութեամբ սորա
 Շնորհեա՛ մեզ՝ տաւնողացս, ըզքաւութիւն:
- 3 Որ ըզլոյս փառաց քոց, Քրիստո՛ս,
 Ծաւալեցեր ընդ տիեզերս,
 Որով զլապտեր հաւատոյ լուցեալ¹² երանելին Եւգենիոս¹³,
 Հետեւեաց լուսաշաւիղ քեզ

1 ¼ Á¼ai³ ðaðǻÇðÝ ÷ È. Á¼ǻǻðaðǻÇðÝ
 2 ¼ ÁÝi ñ»ó»ñ ÷ È. ԵÝǻñÑ»ó»ñ
 3 ¼ áÇù
 4 ¼ ÷ ³ Է³ ðáñ»³ È
 5 ¼ ½º ññǻñ¹ áðǻÇðÝ
 6 ¼ օðèi ³ i Çáè»³ Ýó Á օðèi Է³ i շáè»³ Ýó Á ÑÇÝ.
 i i ³ ǻÇðÝ օðèi Է³ i »áè»³ ÝóÝ
 7 ¼ օðèi ñ³ i Çáè Á օðǻèi Է³ i Çáè
 8 ¼ ÁÝÓ³ ǻ³ ó
 9 ¼ Á¼ǻǻǻǻ
 10 ¼ Է³ òùè»Ýi Çáè
 11 Á ǻi Áñi »ǻǻi
 12 ¼ ǻáðó»³ È ÷ È. óáðó»³ È
 13 ¼ օ. շÝÇáè ¼ օ. »Ýշáè Á օ. ԸÝշáè

*Ի յերկինս արեամբ մահու.
 Բախաւսութեամբ սորա
 Շնորհեա՛ մեզ՝ տաւնողացս, ըզքաւութիւն:*

4 *Որ զնըշան՝ խաչի քո, Քրիստո՛ս,
 Ետուր մեզ զէն յաղթութեան,
 Որով զինեալ ընդդէմ մահու՝ երանելին սուրբն Ովրեստէս,
 Բոցակէզ պատարագաւ՝ քեզ խաչակցեցաւ՝
 Բախաւսութեամբ սորա
 Շնորհեա՛ մեզ՝ տաւնողացս, ըզքաւութիւն:*

5 *Որ ըզբան կենաց քոց, Քրիստո՛ս,
 Սերմանեցեր յերկիր բանաւոր,
 Զոր ընկալեալ պըտղաբերեաց՝ յինքեան երանելին՝ Մարդարիոս,
 Ի մարմնի անմարմնաբար չարչարելով պըսակեցաւ՝
 Բախաւսութեամբ սորա
 Շնորհեա՛ մեզ՝ տաւնողացս, ըզքաւութիւն:*

ՇԱՐԱԿԱՆ՝ ԵՐԿՈՒՑ ԲԻՒՐՈՒՑՆ

ՄԿ ԴԿ

- 1 *Այսաւր ընդ անմարմնոցըն դասակցեալ պարէ Եկեղեցի՝
 Տաւնելով ըզյիշատակ՝ բիւրաւոր վըկայեցն՝¹⁰,
 Որք ընթացան ի վերինն՝¹¹ Երուսաղէմ՝
 Փառաւորելով զթագաւորը՝¹² Քրիստոս:*
- 2 *Այսաւր բանաւոր ողջակիզաց, գառանց բիւրաւորաց
 Ի վերայ կայծականց բորբոքեալ բոցոյն
 Զերից մանկանցն երգէին զաւրհնութիւնս՝¹³
 Փառաւորելով զթագաւորը՝¹⁴ Քրիստոս:*
- 3 *Այսաւր կամաւոր քեզ պատարագ զանձինս՝¹⁵ ընծայեցին
 Ի վերայ սըբբութեան՝¹⁶ սեղանոյ՝¹⁷*

1	¼ Á½YÁB³ Y ¨ Á ½YB³ Y	10	¨ Á í Ĩ³ İÇóY
2	¼ Ü³ Náj	11	¨ Á í »ñÇY
3	¼ á³ Ĩ³ ñ³ . ³ õü	12	¼ ½Á³ . ³ óáñÁİ ¨ Á ½Á³ . ³ óáñÁY
4	° È³ á³ İ »ó³ ó ¨ Á È³ á³ İ ó»Éáİ	13	¼ ½³ óñNÝáóÁÇóYë
5	¨ Á áİ Ö³ µ»ñ»³ ó	14	¨ Á ½Á³ . ³ óáñÁY
6	¸ »ñ³ Y»ÉÇ	15	¨ Á ½³ YÓÇYÁë
7	¼ á Áë³ İ »óü	16	¸ ¸ ¨ Á ëñµáóÁ»³ Y
8	¨ Á áÇü	17	¼ ë»Ö³ YáŸ ¨ Á ë»Ö³ YóáŸ
9	¨ Á ½İÇB³ Ĩ³ İ		

Եւ ընկալան ըզպըսակս¹ անապական՝
Փառաւորելով զթագաւորըդ² Քրիստոս:

4 Այսաւր ընծայէ³ Եկեղեցի
Զմանկունս առագաստի երկնաւոր Փեսային,
Որք ընդ հրեշտակս երգակցեալ ցընծութեամբ⁴
Փառաւորելով զթագաւորըդ Քրիստոս:

5 Այսաւր ժողովեալ հաւատացեալըս⁵ Սուրբ Երրորդութեանդ⁶
Ի տաճարի ճրգնութեան⁷ վըկայիցըս⁸,
Խընդրելով զթողութիւն յանցանաց՝
Փառաւորելով զթագաւորըդ⁹ Քրիստոս:

ՇԱՐԱԿԱՆՔ ՍՏԵՓԱՆՈՍԻ ՈՒԼՆԵՑԻՈՅՆ¹⁰

Մկ ԴԶ¹¹

1 Յընծայ այսաւր սուրբ Եկեղեցի
Յիշատակաւ սըրբոց վըկայիցն,
Որք արիաբար մարտեան ընդդէմ բըռնութեան չարին,
Կատարեալք արեամբ վասն անուանըն Տեառն:

2 Սըրբոյն¹² Ստեփանոսի¹³ մեծ նահատակին
Այսաւր նըմանեալ Նախավըկային,
Զանուանակըրութիւնն¹⁴ յինքեան բերեալ¹⁵ եւ զհանդէս մարտին,
Պըսակեցաւ նըմանեալ նըմին¹⁶:

3 Երից տասանց եւ չորից ընտրելոցն¹⁷ Ի Տէր.
Նահատակեալք Ի փորձ տանջանաց
Եւ ընկալան Ի Քրիստոսէ զյաղթանակ մարտին՝
Պարգեւեւել¹⁸ նոցա զանվախճան ըզկեանսն:

1	Ä Á½á è³ Ì è	բ³ ñ³ Ì³ Ý èáðñµ èì »÷³ ÝÝáèÇ àðĒÁÝóáĬ Ā Բ³ -
2	Ä ½Ä³ .³ óáñÁÝ	ñ³ Ì³ Ý èñµáĬ èì »÷³ ÝáèÇ àðĒ»óáĬ
3	¼ ÁÝÓ³ չ	11 ¼ , Õ ÷ È , Ĭ
4	Ä óÝÍáóÄ»³ Ûµ	12 ° èñµáĬ
5	¼ Ñ³ ó³ ì³ ó»³ ĩ Ä Ñ³ ó³ ì³ ó»³ ĩè	13 ¼ èì »÷³ ÝÝáèÇ
6	Ä »ññáñ¹ áóÄ»³ ÝÝ	14 ¼Ä ½³ Ýáó³ Ý³ Ĭ ñáóÄÇóÝ
7	Ä ×. ÝáóÄ»³ Ý	15 ¼ µ»ñ»³ É
8	¼ í ÁÍ³ ÇóÝ	16 ¼ ÝÁÛÇÝ ÷ È Ýáñ³
9	Ä ½Ä³ .³ óáñÁÝ	17 ¼ ÁÝ¹ ñ»Ēáó
10	´ °¼ Բ³ ñ³ Ì³ Ýù èñµáĬ èì »÷³ ÝáèÇ àðĒ»óáĬ ¼	18 ¼ á³ ñ. »ð»³ É

- 4 Մաղթանաւք հայցմամբ սուրբ Ստեփանոսեանց¹
 Ընկա՛լ, Տէ՛ր, զաղաչանքս մեր՝
 Պարգեւելով ըզթողութիւն մերոց յանցանաց,
 Բարերա՛ր Փըրկիչ, պարգեւաց տըւաւդ:
- *
- ԴԿ
- 5 Մարտիրոս եւ վրկայ Քրիստոսի, սուրբ Ստեփանոս,
 Որ ըզչարչարանքս յանձն առեր
 Եւ երկնային դասուցն եղեր դասակից.
 Աղաչեա՛ զԱստըւած՝ շնորհել մեզ ըզկեանս անվախճան²:
- 6 Ըստ անուան քո եղեր պըսակ Եկեղեցոյ
 Եւ հետեւող լուսազարդ ճանապարհին
 Եւ յորդորիչ գըտար ընտրելոցն ընդ քեզ սըրբոցն.
 Աղաչեա՛ զԱստըւած՝ շնորհել մեզ ըզկեանս անվախճան:
- 7 Յընծութիւն Եկեղեցոյ³ ընտրեցար ի Հոգւոյն
 Եւ լուսաւորեցեր զորդիս Թորգոմայ,
 Այսաւր բերկրին հաւատացեալք
 Եւ տանեն ըզճըզնութեան քո ըզհանդէս.
 Աղաչեա՛ զԱստըւած՝ շնորհել մեզ ըզկեանս անվախճան:

ՇԱՐԱԿԱՆ⁴ ՍՐԲՈՑ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ⁵

ԴԿ⁶

- 1 Նորահրաշ պըսակաւոր եւ զաւրագլուխ առաքինեաց,
 Վառեցար զինու Հոգւոյն⁷ արիաբար ընդդէմ մահու,
 Վարդա՛ն, քա՛ջ նահատակ, որ վանեցեր ըզթըշնամին⁸,
 Վարդագոյն արեամբըդ քո պըսակեցեր զԵկեղեցի:
- 2 Երկնաւոր թագաւորին զինու յաղթեալ պատերազմին⁹,
 Խոհական իմաստութեամբ խոհեմացեալ անճառապէս⁹,
 Խորէն խորհրդական եւ ծանուցեալ անուն բարի,
 Խաչելոյն վրկայ եղեալ¹⁰ հեղմամբ արեան¹¹ պըսակեցաւ:

1 ¼ eı »+³ ÝÁæ»³ ÝóÝ
 2 Å³ Ýı³ Èx³ Ýë
 3 ¼ »Ý »Ö»óá
 4 ¶¼Å ß³ ñ³ İ³ Ýü
 5 °¼Å ï³ ñ¹³ Ý³ ÝóÝ
 6 ¼ , İ ÐÛµ

7 ¼ Ñá. áŸ
 8 , Á½ÅÁßÝ³ ÛÇÝ
 9 ¼³ Ýx³ é³ á¿ë ÷ È. ³ Ýx³ é µ³ ÝÇÝ
 10 ¼ »Ö»³ ñ
 11 ¼³ ñ»³ Ûµ

- 3 *Րենկան¹ լուսով լրցեալ արիացեալըն² քաջն Արտակ,
Թաթաւեալ³ ի կարմրութիւն⁴ բոսորային⁵ բըղխեալ աղբերն⁶,
Զփըրկականն ըմպեալ⁷ զբաժակ եւ մըկըրտեալ արեամբն իւրով
Դասակցեալ ընդ անամարմնոցն Երրորդութեանն երգել ըզփառս:*
- 4 *Սըրբափայլ զգեստուք⁸ պըճնեալք⁹ ի յերկնաւոր Հանդիսադրէն¹⁰,
Երրորդութեամբըն զաւրացեալ, վանեալ զամուրըս բանսարկուին¹¹,
Հըմայեակ¹² Հաւր¹³ ընծայեալ¹⁴ Որդւոյ¹⁵ գոլով չարչարակից,
Հոգւովն¹⁶ յաղթեալ¹⁷ պատերազմին եւ չարասէր թագաւորին¹⁸:*
- 5 *Քական բարւոյն¹⁹ դիտմամբ ընդդէմ մեղացըն վառեցաւ²⁰,
Տարագնաց ելիւք յերկինըս պարակցեալ ընդ անամարմնոցն²¹,
Տաճատ զարմանալի տաճար եղեալ²² Երրորդութեանն,
Տէրունեան սուրբ խորհրդոյն²³ տունն եւ տեղի արժանացեալ:*
- 6 *Ստացեալ ըզհաւատոյ²⁴ վահան՝ յուսոյն զրահիւք ծածկեալ,
Զփըրկականըն²⁵ սաղաւարտ²⁶ ի գլուխ եղեալ զնըչան խաչին,
Վահան վեհ երեւեալն²⁷, որ մանկութեամբ²⁸ նահատակեալ,
Խաչելոյն վըկայ եղեալ պըսակեցաւ արեամբն իւրով:*
- 7 *Ի հոտ անոյշ ողջակիզեալ մատուցանէր զինքըն նըւէր²⁹,
Բանաւոր պատարագաւ³⁰ ընծայելով³¹ Հաւր ի յերկինս,
Արսէնըն ցանկալի³² արդարութեամբըն ճոխացեալ,
Իմաստութեամբ պայծառացեալ յեւթնարփեան շնորհաց Հոգւոյն:*
- 8 *Երկոքումբք³³ Հարագատովք³⁴ ընտրելագոյն³⁵ նահատակաւք³⁶,
Յառաջեալ յամենեցունց³⁷ գլուխ եւ աւարտ մարտիրոսաց,*

1	՝ՊՊԱԹ Ծ»ՄՄՅ՝ ԻՅ Կ	20	՝ ԻՅ Է»ՕՅ ը Պ ԻՅ Է»ՕՅ Կ
2	ՊՅ ճՈՇՅ Օ»Յ ԷԱԿ + ԷՅ ճՈՇՅ յՅ ը	21	ՊՅ ՅՄՍՅ ըՍՄՂՕ
3	Պ՝ ՊՊԱ ԹՅ ՕԹՅ Օ»Յ Է	22	ՊՅ »Օ»ը
4	՝ ԻՅ ըՍըճՕԹԱՅՅՅ Կ Պ ԻՅ ըՍըճՕԹԱՇՕՄՄ	23	՝ ԷճըՂԱը՝ ՕճՄ
5	՝ Օ մճՕԷճըՅ ՄՄ	24	՝ Պ ԱՂՂՅ ՕՅ Ի ճՄ Ա ԷըՂՅ ՕՅ Ի ճՄ
6	ՊՅ ՕյՇՕը	25	Պ ԱՂՂՅ ըՂՅ ԻՅ Կ
7	՝ Պ Ա ԱՄՊ»Յ Է	26	Պ ԱՂՂՅ ՕՅ ՕՅ ըՂ Կ Է ՕՅ ՕՅ ըՂՅ ԻՂՂՅ
8	Պ ՂՅ »ԷՂ ՇՕՍ	27	Պ »ը»Օ»Յ Է
9	Պ ճ x ՄՅ»Յ Է	28	Պ ՄՅ Կ. ճՕԹ»Յ Մյ
10	՝ Պ՝ ՕՊԱԹ ՂՅ ԿՅ ՇՅՅ ՝ ըՈՇՄ	29	Պ ԿճՕՂՂ
11	Պ յՅ ԿՅ ըՂՅ ըՂՂՄ	30	Պ ճՅ ԻՅ ըՂՅ . Յ Օ
12	Պ ՃՄՅ »Յ Ի	31	Պ ԱԿՕՅ »ԷճՂ
13	ՕՊ ՂՅ ՕըԿ	32	Պ ՕՅ Կ. Յ ԷՇ
14	Պ ԱԿՕՅ »Յ Է	33	Պ »ըՂ ճճՕՍՍ
15	Պ ճըՂՂ	34	Պ ՂՅ ըՂՅ ՂՅ ԻՅ ՕՍ
16	Պ ՂՂ. ՕճՂ	35	Պ ԱԿՂՂՂՂ . ճՄ
17	Պ ՄՂ ՕԹ»Է	36	՝ ԿՅ ՂՅ ԻՅ ԷճՂ Ղ
18	Պ ԱՅ . ըճՇՄ	37	Պ ՄՂ ՍՂՂ»ՕճՕՂ
19	՝ ՊԱ յՅ ըճՄ Պ յՅ ըճ		

Նախաշաւիղ գոլով բարեաց յառաջադէմըն Գարէգին,
Ընկալեալ¹ ըզբրաբիոնըն² յաղթանակ նահատակացն³:

9 *Րամկական խումբ հազարաց եւ երեսնից թիւ ընդ վեցից,
Որք ընդ նոսին⁴ նահատակեալ⁵ արիաբար պատերազմաւ⁶,
Եւ հեղին զարիւնս իւրեանց ի նորոգումն Եկեղեցւոյ⁷՝
Ընդ նոսին պըսակելով⁸ ի յերկնաւոր Հանդիսադրին⁹:*

10 *Գոհութեամբ¹⁰ փառատրութիւն Երրորդութեանըդ նըւագեմբ¹¹
Բազմութեամբ պըսակելոցս¹² ըզմեւք¹³ մածեալ առաքինեացս¹⁴,
Եկեղեցիք Հայաստանեայց պայծառապէս զարդարեցան՝
Ունելով միշտ բարեխաւս ըզճըգնութիւն մարտի սոցա¹⁵:*

ԿԱՆՈՎՆ¹⁶ ՍՐԲՈՅ ՂԵՒՈՆԴԵԱՆՑ¹⁷

Աւրհ ԴԶ

1 *Որ յառաջագոյն սահմանեցեր ըզփըրկութիւն Հայաստանեայց՝
Շնորհելով մեզ հրաւիրակ
Ջերանելին ըզսուրբ Գրիգոր.
Աւրհնեմք ըզքեզ ընդ զաւրս անմարմնականացըն,
Հա՛յր ամենակալ:*

2 *Որ նորին դաւանութեամբըն
Խաչակից քեզ ընտրեցեր ըզգասըս քահանայիցն՝
Շնորհաբաշխ աւծութեամբ կարգեալ հովիւս եւ վարդապետս.
Գովեմք զքեզ ընդ զաւրս անմարմնականացն,
Որդի՛դ Միածին:*

3 *Որ մաքրութեամբ աւազանին եւ փըրկական հաղորդութեամբ
Ըզգինուորեալսն¹⁸ անուանըդ քո
Պայծառացեալ արեամբն իւրեանց¹⁹
Յաղթող մարտիւ պըսակեցեր.*

1 ¼ ÁÝ. ³ È»³ È
2 ¼ Á¼µñ³ µÇáí ÝÁÝ
3 ¼ Ý³ Ñ³ ı³ ³ ı³ ó
4 ¼ ÝáèÇÝ ÷ È Ýáè³
5 ¼ Ý³ Ñ³ ı³ ³ ı³ »³ È
6 ¼ á³ ı³ »ñ³ ¼Û»³ ó
7 ¼ »ı³ »Û»óáÛ
8 ¼ á Áè³ ı³ »ó³ Ý
9 ¼ Á Ñ³ Ý¹ Çè³ ¹ñ¿Ý ¼ Ñ³ Ý¹ Çè³ ¹ñÇÝ ÷ È Á³ . ³ óá-
ñ¿Ý

10 ¼ · áÑáóÃÇóÝ
11 ¼ Ýáó³ · »Ûù
12 ¼ á Áè³ ı³ »Èáí ù Á á Áè³ ı³ »Èáó
13 ¼ ¼ÛÇ»³ óù
14 ¼ ³ è³ ùÇÝ»³ óÝ
15 ¼ Û³ ñı Ç èáó³ ÷ È Û³ ñı Çñáè³ óÝ
16 ¼ ı³ ı³ ÝáÝ
17 Á Ó»óáÝ¹ »³ ÝóÝ
18 Á Á¼ÇÝáóñ»³ ÈèÝ
19 Á Çóñ»³ ÝóÝ

*Բարեբանեմք ըզքեզ ընդ զաւրս անմարմնականացըն,
Հոգի՛դ ճըշմարիտ:*

*

- 4 *Աւրհնեմք ըզքեզ, շնորհատո՛ւ բարեաց,
Որ ընտրեցեր յորովայնէ ըզհրաւիրեալսն
Ի սկըզբանէ փառաց քոց հաղորդս.
Խընայեա՛ ի մեզ մաղթանաւք սոցա:*
- 5 *Սահակայ եւ Յովսիփայ՛ սուրբ հայրապետացն,
Ղեւոնդիէ սուրբ վարդապետն
Հրամանաւ լուսաւորել զարիական քաջ ըսպառագէնսն՝.
Խընայեա՛ ի մեզ մաղթանաւք սոցա:*
- 6 *Որ ըզմերկացեալսըն՝³ յանճառ լուսոյն
Ըզսեւացեալսն ի գոյն այծեաց,
Որոշելով ի սուրբ հաւտէն ընտրեալ ըզքոյսըն հաւաքեցեր.
Խընայեա՛ ի մեզ մաղթանաւք սոցա:*

Հրց ԴԿ

- 7 *Որ անդադար փառաբանիս յանմարմնոցն՝⁴,
Քահանայք սուրբ լուսածնունդ զաւակաւք
Ըզքեզ բարեբանեմք՝⁵,
Աստըւա՛ծ հարցըն մերոց:*
- 8 *Որ ի շառաւիղէ՞⁶ քոց սըրբոց՝⁷ քարոզչացն
Պրսակեալ ցուցեր զՀայաստան աշխարհս.
Ըզքեզ բարեբանեմք՝⁸,
Աստըւա՛ծ հարցըն մերոց:*
- 9 *Որք արբին ըզհուրըն կենդանի
Ընդ հրաւիրեալսն ի վերնատանն՝⁹,
Յորդաբուղիս բանիւ շնորհաց
Լուսատու եղեն մանկանցն՝¹⁰
Արեամբ մըկըրտելով ընդ քեզ,
Աստըւա՛ծ հարցըն մերոց:*

1	՝ Պ, Ā Úáí èչ+ ³ ũ ¼ Úáí è»+ ³ ũ	6	՛ Ե ³ é ³ õ»Õչ
2	° Á¼èá ³ é ³ ½չYeY Ā Áèá ³ é ³ ½չYŸ	7	Պ èñմáo
3	À Á¼Ū»ñı ³ ó» ³ ԽեY	8	՛ Ե ³ ñ»Ե ³ Y»Y
4	՛ Թ ³ YŪ ³ ñŪYáo	9	՛ í »ñY ³ i áóYŸ
5	՛ Ե ³ ñ»Ե ³ Y»Y	10	՛ Ū ³ Yİ ³ Yó

Գ

- 10 *ԸզՏէր.
Ամենայն ազգ եւ ազինք,
Ամենայն գործք Աստուծոյ,
ԶԹագաւորն ամենեցուն
Աւրհնեցէ՛ք զՀայրն երկնաւոր
Եւ բա՛րձր արարէք ըզնա յաւիտեան:*
- 11 *Որ հալածեաց զխաւար մեղաց
Ի տանէ թորգոմական,
Զհանդիսադիրն ամենեցուն.
Գովեցէ՛ք զԱստուածորդին
Եւ բա՛րձր արարէք ըզնա յաւիտեան:*
- 12 *Որ պըսակեացն ըզՀայաստան
Նորասքանչ լուսաւորչաւք,
Բարեբանեցէ՛ք¹ ըզՍուրբ Հոգին²,
Որդի՛ք լուսոյ նոր Իսրայէլ³.
Եւ բա՛րձր արարէք ըզնա յաւիտեան:*

ՈՂ

- 13 *Արեգակն արդարութեան ի Հայաստան ծագեալ,
Պայծառացուցեր սուրբ զԵկեղեցի հեղմամբ արեան⁴ սրբոցն,
Մաղթանաւք սոցա խընայեա՛ ի մեզ,
Պարգեւատո՛ւ բարեաց,
Եւ ողորմեա՛ քո արարածոց:*
- 14 *Պանծալի սուրբ զաւակաւք հովիւքըն զըւարթունք,
Հրով հոգւոյն շիջուցին ըզբոցն ըզկրակապաշտ պարսիցն,
Մաղթանաւք սոցա խընայեա՛ ի մեզ,
Պարգեւատո՛ւ բարեաց,
Եւ ողորմեա՛ քո արարածոց:*
- 15 *Պարթեւական տեսանողին յառաջագոյն ազդեցութեամբ,
Զհաւատոյ որդիս սրբոյն Գրիգորի պըսակազարդ տեսեալ.
Մաղթանաւք սոցա խընայեա՛ ի մեզ,
Պարգեւատո՛ւ բարեաց,
Եւ ողորմեա՛ քո արարածոց:*

1 ° μ³ ñζμ³ Ý»óçù

2 , ½Ñá· ÇÝ

3 ´¶, °¼ÅÅ Æëñ³ Æ·Ö

4 ´°¼³ ñ»³ Ûμ

Տէր

- 16 Երկնային հրաւիրակաւք կոչեցեալք ի սկզբբանէ,
Փրկական Բանին պատմողք եւ պարծանք Հայաստանեայց,
Դասակցեալք ընդ զաւրս¹ անմարմնականացն:
- 17 Ըզվիչապն անդընդային նրմանեալ փարաւովնի²,
Զգազանացեալ ըզթագաւորըն, գործակցաւք³ չարին սուզեալ,
Զյաղթականն երգեն զաւրհնութիւնըս Տեառն:
- 18 Հաւատոյ զինուք վառեալ Մամիկոնեան զաւրավարին
Յաշխարհաւրէն պատերազմին⁴ ախոյեանն Եկեղեցւոյ,
Անճառիցն եղեւ ժառանգորդ բարեաց:
- 19 Ախտակցաբար արտասուեսցուք զուրացողսրն հաւատոյ,
Ընդ սրբոց հայրապետացն երգելով զփառս ի բարձունս,
Փրկողին⁵ ըզմեզ մաղթանաւք սոցա:

1 ¼ ½³ ðñ
2 ° ÷³ ñ³ óáÝÇ
3 , · áñf³ İ óái ù

4 , á³ i »ñ³ ¼ÙÇÝÝ
5 , °¼ ÷ Áñİ³ ðÕÇÝ

ՊԱՐԱԿԱՆՈՆ ՇԱՐԱԿԱՆՆԵՐ

ԿԱՆՈՆ ՏՐԴԱՏԱՅ ՍՈՒՐԲ ԹԱԳԱԻՈՐԻՆ

Հրց ԴԶ

- 1 *Որ անիմանալի աստուածութեամբդ քո,
Հա՛յր երկնաւոր եւ թագաւոր,
Ի ձեռքն սուրբ Լուսաւորչին
Զարքայն Հա[յ]ոց Տրդատիոս
Նորաստեղծեալ զարդարեցեր թագաւոր.
Աւրհնեալ Տէր Աստուած Հարցն մերոց:*
  - 2 *Որ աստուածասաստ գաւազանաւդ քո
Հարեր առ ի խրատ զարքայն,
Որդի՛դ Միածին.
Եւ վերստին Հաստատեցեր զաթոռ թագաւորին մերոյ Տրդատայ.
Աւրհնեալ Տէր Աստուած Հարցն մերոց:*
  - 3 *Որ զփառակցին քո Հաւր եւ Որդւոյ
Կատարեցեր զկամս, Հոգի՛դ ճշմարիտ,
Գթութեամբ եւ ողորմութեամբ
Լուսաւորեցեր զթագաւորն Հայաստանեայց
Արգանդ մաքուր սուրբ աւազանաւն.
Աւրհնեալ Տէր Աստուած Հարցն մերոց:*
- Գ
- 4 *ԸզՏէ՛ր աւրհնեցէք, Բա՛րձր արարէք
ըզ[Նա յաւիտեան]:*
  - 5 *Զամենաթագաւորն զՀայրն երկնաւոր,
Թագաւորք երկրի, ցնծութեամբ ըզՏէ՛ր աւրհնեցէք,
Բա՛րձր արարէք ըզնա յաւիտեան:*
  - 6 *Զփառակից Որդին գծնեալն ի կուսէ գովելով,
Որդիք մարդկան, զՏէ՛ր աւրհնեցէք,
Բա՛րձր արարէք ըզնա յաւիտեան:*
  - 7 *Զմիխիթարիչ Սուրբ Հոգին՝ գելողն ի Հաւրէ,
Բարեբանելով, հոգի՛ք արդարոց, զՏէ՛ր աւրհնեցէք,
Բա՛րձր արարէք ըզնա յաւիտեան:*

Ող

- 8 Որ ողորմութեամբ քո, Տէ՛ր,
Ողորմեցար թագաւորին մերոյ Տրդատայ
Եւ ետուր մարդասիրապէս շնորհս եւ ողորմութիւն.
Ողորմեա՛ մեզ, Քրիստո՛ս, անմա՛հ թագաւոր:
- 9 Որ աստուածային փառաւք
Պսակեցեր զարքայն ի ձեռն ճշմարիտ քահանա[յ]ապետին
Եւ ետուր զիրաւունս արդարութեան ի ձեռն սորա.
Ողորմեա՛ մեզ, Քրիստո՛ս, անմա՛հ թագաւոր:
- 10 Որ գերագոյն շնորհաւք բարձրացուցեր զեղջիւր սուրբ Եկեղեցւոյ,
Ուրախութեամբ եւ սիրով խառնեցեր
Զազգս մարդկան ընդ Որդիս լուսոյ.
Ողորմեա՛ մեզ, Քրիստո՛ս, անմա՛հ թագաւոր:

Տէր

- 114 Թագաւոր՝ հզար, բաշխո՛ղ բարութեանց,
ԶԵկեղեցի քո անշա՛րժ պահեա աղաչանաւք թագաւորին՝
Քաջ եւ յաղթող մեծին Տրդատայ,
Վասն որոյ եւ մեք աւրհնեմք զանմահ թագաւորդ:
- 12 Որ գուարճացուցեր փառաւք
Զմեծն Աշխէն տիկին եւ զաւրիորդն Խոսրովիդուխտ,
Զարմացուցեր տեսեամբ հոգևով զԳրիգորիոս պահել կենդանի,
Վասն որոյ եւ մեք աւրհնեմք զանմահ թագաւորդ:
- 13 Որ ի ձեռնն ճշմարիտ սուրբ Լուսաւորչին
Հաստատեցեր զթագաւորն մեր,
Որ բազմաչար չարչարանաւք
Ի խաւարէ կուսպաշտութեան դարձոյց զմոլորեալքս,
Վասն որոյ եւ մեք երգեմք ըզփառս ի բարձունս:

Ծջ

- 14 Հրաշափառ ծագումն ի Հաւրէ,
Որ պարագրեցար յերկնից յարգանդ կուսական.
Նստար յաթոռ Դաւթի՝ աւծեալ թագաւոր.
Շնորհեա՛ Տրդատայ զաթոռ տիրական:

- 15 *Հոգի՛ հզաւը, բխո՛ւմն ի Հաւրէ,
Որ աղաւնակերպ իջեր ի Յորդանան,
Այսաւր յերկնից լոյս ծագեցար՝
Փայլմամբ թագ արքա[յ]ածին որդ[ւ]ոյն Խոսրովու:*
- 16 *Որ ի սպառեալ սիրոյ սրբութեան
Զաւրացան զաւակքն հագարածին,
Իսպառ բարկութեամբ սրով քո
Սատակեա՛ զուրացողսն.
Կանգնել վերստին գնչան փրկչական:*

ԿԱՆՈՆ ՍՈՒՐԲ ԱՌԱՔԵԼՈՅՆ ՊԵՏՐՈՍԻ ԵՒ ՊԱՒԴՈՍԻ

Ող ԴԶ

- 1 *Որ զհուր աստուածութեան սիրոյ քո
Բորբոքեալ հեղեր ի դասս առաքելոցն
Եւ սիրով աստուածային պատուիրանաւք լցեր զտիեզերս.
Աղաչանաւք սոցա
Ողորմեա՛ մեզ, Աստուած:*
- 2 *Որ զլոյս մեծ գիտութեան
Աստուածային քում հրամանի
Ընտրեալք ի սկզբանէ առաքելաւք սրբովք փայլեցեր ընդ տիեզերս.
Աղաչանաւք սոցա
Ողորմեա՛ մեզ, Աստուած:*
- 3 *Որ գանձառ արքայութեանն քո
Զանպատում զփառս փայլեալ
Յայտնեցեր ի լեառն Թափաւր՝
Ի մէջ սրբոց առաքելոցն.
Աղաչանաւք սոցա
Ողորմեա՛ մեզ, Աստուած:*

Տէր ԴԶ

- 4 *Երանելի սուրբ առաքեալք
Սպասաւորք եղեալք Բանին Աստուծոյ.
Երկոքումք առաքեալք ի վիճակս ձեր
Կոչել զհեթանոսս յաւրհնաբանութիւն:*

5 *Րաբուն եղէք, սո՛ւրբ վարդապետք,
Հովիւք հոգեւոր բանաւոր հաւտի,
Հաստատել զեկեղեցիս առաքելական.
Ի սմա ժողովել զամենայն զհաւատացեալքս:*

6 *Պարնագուշակք եղէք գերագոյն
Հերկել գերկիր Հայաստանեաց,
Ի սմա սերմանել զսերմն անմահութեան,
Պլտղաբեր[ել]ով աւրհնեմք զԱրարիչն:*

ՃՂ ԳՁ

1 *Այսաւր բերկրանաւք լցեալ՝
Յնծութեամբ հրճուի եկեղեցի Աստուծոյ՝
Տաւնախմբելով զյիշատակ
Սրբոց առաքելոցն Պետրոսի եւ Պաւղոսի,
Որք կաման իւրեանց քեզ խաչակցեցան.
Բարեխաւսութեամբ սոցա, Տէ՛ր,
Հաստատեա՛ զհիմունս սուրբ Եկեղեցւոյ:*

2 *Որք գտածար անուանդ քո
Ի յերկրի հիմնեցուցին,
Եւ գաւրութեամբ Հոգւոյն ընթացեալք ընդ տիեզերս,
Հրաւիրեցին զորդիս մարդկան
Յերկրպագութիւն սուրբ Երրորդութեանդ.
Բարեխաւսութեամբ սոցա, Տէ՛ր,
Հաստատեա՛ զհիմունս սուրբ Եկեղեցւոյ:*

3 *Որոց ետուր իշխանութիւն
Յահաւոր քո գալստեանդ
Նստիլ յաթոռ դատողական.
Յատենին դպրութեան
Դատել զերկրոտասան ազգս որդւոց մարդկան.
Բարեխաւսութեամբ սոցա, Տէ՛ր,
Հաստատեա՛ զհիմունս սուրբ Եկեղեցւոյ:*

ԿԱՆՈՆ ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ ԵՒ ՅԱԿՈԲԱՅ ՈՐԴԻՈՑՆ ՈՐՈՏՄԱՆ

Մեծ ԴԿ

- 1 Աստուածածի՛ն, տաճա՛ր լուսոյ,
Որ զբազմեալն ի քրովբէս
Ի քեզ կրեցեր անսերմնապէս,
Որով ծնար զԲանն Հաւր անճառապէս.
Անդադար ձայնիւ զքեզ մեծացուցանեմք:
- 2 Մա՛յր կուսութեան,
Բանին Հաւր բնակարան,
Որով ծնեալն որ ի քէն ընտրեաց զորդիսն Որոտման
Քարող բանին ճշմարտութեան.
Անդադար ձայնիւ զքեզ մեծացուցանեմք:
- 3 Այսաւր Որդին քո Միածին
Մխիթարեաց զառաքեալսն՝ կոչելով ի միասին,
Որով անկեալ զլանջաւքն Յիսուսի
Առաքելոյն Յովհաննիսի.
Անդադար ձայնիւ զքեզ մեծացուցանեմք:

Ող ԴԿ

- 1 Որ լցուցեր երկնային քո պարգեւաւք սուրբ զառաքեալսն՝
Աւետարանել զԲանդ կենաց ընդհանուր տիեզերաց.
Աղաւթիւք սոցա ողորմեա՛ մեզ, Աստուած:
- 2 Որ զանպատում խորս սքանչելեաց քոց
Ծանուցեր սիրելոյն քո Յոհաննու՝
Քարողել նովաւ զմիւսանգամ զալուստ քո յաշխարհս.
Աղաւթիւք սոցա ողորմեա՛ մեզ, Աստուած:
- 3 Որ աստուածեղէն իմաստութեամբ
Ջարդարեցեր զերանեալ աւետարանիչսն
Եւ անուանեցեր զնոսա որդիս Որոտման.
Աղաւթիւք սոցա ողորմեա՛ մեզ, Աստուած:

Ճշ ԴԿ

- 1 Որ յորովայնէ կոչեցայք ընտրեալք
Առաքելական հանդիպեալ շնորհի.

*Քարոզք ընդհանուր սուրբ Եկեղեցւոյ.
Աղաչեմք զձեզ, ո՛վ սուրբ առաքեալք,
Բարեխաւսեցէ՛ք առ Տէր վասն մեր:*

2 *Որ ի Հաւրէ լուսոյ լոյս ծագեալ յաշխարհս,
Մեղուցեալ անձանց եղէք մաքրութիւն.
Ուռկանաւ ի կեանս որսացէ՛ք զմարդիկ,
Աղաչեմք զձեզ, ո՛վ սուրբ առաքեալք.
Բարեխաւսեցէ՛ք առ Տէր վասն մեր:*

3 *Ո՛վ ատենապետք ահեղ ատենին
Եւ դռնաբացա՛լդք դրանն արքայութեան,
Որք զաւազակին մեզ բացէք զդուռն՝
Մտանել ի դրախտն ի սրովբէափակ,
Բարեխաւսեցէ՛ք առ Տէր վասն մեր:*

4 *Ո՛վ աւետարանիչք, Որդի՛ք Որոտման,
Որ անմահ բաժակին եղէք մատուակ,
Արբուցէ՛ք եւ մեզ ի շնորհաց Հոգւոյն,
Բարեխաւսեցէ՛ք առ Տէր վասն մեր:*

5 *Ո՛վ չարչարակիցք Որդւոյն Աստուծոյ
Եւ ականատե՛սք անիմանալոյն,
Որք քարոզեցայք յերկրի զմարմնանալ Բանին.
Երկիր պագանել Յիսուս Միածին:*

ԿԱՆՈՆ ՀԱՄԱԻՐԷՆ ԱՌԱՔԵԼՈՅՆ

ՈՂ ԱԶ

1 *Զպարգեւս երկնայինս շնորհեցեր մեզ, Տէ՛ր,
Սրբովք առաքելովք քովք.
Աղաչանաւք սոցա ողորմեա՛:*

2 *Ի լոյս ճշմարիտ աստուածգիտութեան
Կոչեցեր սոքաւք զտիեզերս ամենայն.
Աղաչանաւք սոցա ողորմեա՛:*

3 *Որ շնորհաւք Սուրբ Հոգւոյն լուսաւորեցին զտիեզերս
Ամենայն առաքեալք եւ վկայք քո, Քրիստո՛ս Աստուած.
Աղաչանաւք սոցա ողորմեա՛:*

ՏԷՐ ԱԶ

- 1 Առաքեալք Աստուծոյ:
- 2 Բարեկամք Քրիստոսի:
- 3 Գերահրա՛շ մշակք աշխարհի,
Սերմանո՛ղք գրանն կենաց յոգիս բանաւորաց,
Աղաչեմք զձեզ, բարեխաւսեցէ՛ք
Շնորհել զխաղաղութիւն ամենայն աշխարհի:
- 4 Դատաւորք ահեղ:

ԿԱՆՈՆ ԵՐԿՈՏԱՍԱՆ ԱՌԱՔԵԼՈՑ

ՄԿ ԴԿ

- 1 Ժողովեալ սուրբ առաքեալքն ի համասփիւռ քարոզութիւն
Եւ զփրկական աւետարանն քարոզեցին յաշխարհի:
- 2 Մատուակք կարգեցան Հոգւոյն Սրբոյ ճշմարտութեան
Եւ ի կենդանի աղբերէն արբուցին տիեզերաց:
- 3 Ի վերայ իժի քարբի գնալով հաւատարիմ ուղիղ վարուք
Եւ զթիւնաւոր ժանիս մահաբերին խորտակեցին յաշխարհի:
- 4 Լուսաւորք երեւեցան երանելի սուրբ առաքեալքն.
Եւ ի խաւարէ կռապաշտութեան դարձուցին զմոլորեալս:
- 5 Առաքեալք առաքողին եւ քարոզողք ընդ տիեզերս
Եւ զմիութիւն Երրորդութեանն յաշխարհի:
- 6 Զարդարեցին զԵկեղեցի ուղղափառ սուրբ հաւատով
Եւ կարգեցին փառաբանիչս ամենասուրբ Երրորդութեանն:

(ՃՂ) ԴԿ

- 1 Անճառելո՛յ Բանին պատմողք,
Երանելի՛ սուրբ առաքեալք,
Որք ընդհանուր ընթացայք ընդ տիեզերս.
Ծաւալեցէ՛ք զխորհուրդ Սուրբ Երրորդութեանն ի մէջ ի յԵկեղեցւոյ.
Եւ տիեզերաց արբուցէ՛ք զանմահութիւն:

- 2 Նախաւետեա՛լք առ վկայութիւն
Եւ քարոզո՛ղք սուրբ աւետարանին,
Որք հնչեցէք գԲանն կենաց
Առաջի ազգաց ազանց եւ թագաւորաց
Եւ տիեզերաց արբուցէ՛ք զանմահութիւն:

- 3 Գերազանցեալ քան զբնութիւն մարդկան,
Առ ի հրաւիրումն լուսոյ,
Որք յորդեցայք յաղբերէն կենաց,
Համահոս վտակք առ ի յարբումն բանաւոր հաւտի.
Աւրհնեմք միշտ զառաքաւղ զՄիածին Որդին:

ԿԱՆՈՆ ՍՐԲՈՅՆ ՅՈՆԱՆՈՒ ՄԱՐԳԱՐԷԻ

Մեծ ԴԿ Ստե

- 1 Ուրա՛խ լեր, Աստուածածի՛ն, անարա՛տ սրբուհի,
Աւետեաւք Գաբրիէլի
Յղացար զԲանն Աստուած
Եւ ծնար անճառապէս զէակիրց Բանն Հաւր.
Ամենայն ազգ եւ ազինք զքեզ մեծացուցանեն:

- 2 Բանին Հաւր բնակարան
Եւ աթո՛ռ քրովբէական,
Աշտանա՛կ եւ ճրագարա՛ն,
Ջա՛հ անշիջանելի, արեւե՛լք Արեգականն
Եւ արուսեա՛կ առաւաւտեան,
Որ ծնար զՏէր Աստուած, որ հովէն զԻսրայէլ.
Ամենայն ազգ եւ ազինք զքեզ մեծացուցանեն:

- 3 Բարեխա՛ւս ընդունելի,
Յորդաբուղիս սուրբ արտասուաւք
Աղաչեա՛ առ Որդիդ քո Միածին
Եւ Աստուած մեր բնութեանս,
Զի փրկեսցէ զմեզ ի մեղաց եւ ի հրոյն տանջանաց.
Ամենայն ազգ եւ ազինք զքեզ մեծացուցանեն:

ԿԱՆՈՆ ԳԷՈՐԳԱՅ ԵՒ ԱՅԼՈՑ ՎԿԱՅԻՑՆ

Ա.Լ.Բ.Տ ԴԶ

- 1 Այսաւր տաւնէ Եկեղեցի Աստուծոյ
Զյիշատակ սրբոց վկայիցն,
Որք չարչարեցան վասն անուանն Տեառն
Եւ եղեն վկայք անմահ Արքային:
  - 2 Որք ընկալան յինքեանս զխաչն Քրիստոսի
Խաչակից լինել խաչելոյն
Եւ հետեւեալ նմա մահուամբ եւ արեամբ
Եւ առին զանճառ խոստացեալ պարգեւան:
  - 3 Որք յայտնեալ ցուցին զսէր աւծելոյն
Հետեւողաց զկնի նոցունց
Եւ յաղթեցին մարմնոյ կարեաց եւ ցանկութեան
Եւ ընկալան զանճառ խոստացեալ պարգեւան:
  - 4 Վասն որոյ եւ մեք ընդ նոսին,
Քահանայք եւ պաշտաւնեայք,
Համաձայնելով դասուց հրեշտակաց,
Փառաւորեսցուք զպսակիչն սրբոց:
- *
- 5 Այսաւր տաւնելով զյիշատակ սրբոց վկայիցն,
Երանելի մարտիրոսացն եւ նահատակացն,
Որք չարչարեալ պսակեցան հեղմամբ արեանն իւրեանց ի Քրիստոսէ
Եւ միաբանեալ յերկրի աւրհնէին զամենաւրհնեալ թագաւորն:
  - 6 Այսաւր ընկալեալք զվախճան մահու եւ կենաց իւրեանց,
Արձակեալք ի կապից մարմնոյս եւ ի Քրիստոս կապակցեալք,
Յորմէ ընկալան զանթառամ պսակն:
  - 7 Այսաւր երեւեալ սոցա Փրկիչն աշխարհի
Խոստանալով զանճառելի զփառան՝
Ի յերկինս կոչելով ժառանգորդ լինել անվախճան կենացն:
  - 8 Այսաւր պարգեւք բարեաց տուաւ մեզ նշխարք սոցա՝
Հալածելով ի մէնջ զխաւար մեղաց.
Եւ բժշկել սոքաւք զղառնութիւն թունաւոր աւձին.
Վասն որոյ եւ մեք աւրհնեսցուք զՏէր զամենաւրհնեալ թագաւորն:

Հրց ԴԿ

- 9 Այսաւր լուսափայլեալ երեւեցուցեր ի յերկրի
Զբազմութիւն սրբոց քոց ճգնաւորացն.
Աստուած հարցն մերոց:
- 10 Այսաւր զանճառելի աւետարանի քո խորհուրդ
Սիրով ի յինքեանս երեւեցուցին սուրբ վկայքն.
Աստուած հարցն մերոց:
- 11 Այսաւր ցաւդեալ հեղին սուրբ զարիւնս իւրեանց ի յերկրի.
Եւ մաքրեալ լուացին զտիեզերս ի մեղաց.
Աստուած հարցն մերոց:

Գ

- 12 ԶՏէ՛ր աւրհնեցէք
Եւ բա՛րձր արարէք զնա յաւիտեան:
- 13 Եկա՛յք, մանկունք առաքաստի երկնաւոր Փեսային,
ԶԼոյսն Քրիստոս, որով պայծառացան սուրբ վկայքն,
Աւրհնեցէ՛ք
Եւ բա՛րձր արարէք զնա յաւիտեան:
- 14 Որք ցաւդեցին զցաւդ արեանցն յանդաստանս հոգեւորս
Եւ արբուցին զծարաւեալքս.
Աւրհնեցէ՛ք
Եւ բա՛րձր արարէք զնա յաւիտեան:
- 15 Որք ընկալան զերանաւէտ զպարգեւան ի Քրիստոսէ
Եւ ընդ հրեշտակս դասեցան.
Աւրհնեցէ՛ք
Եւ բա՛րձր արարէք զնա յաւիտեան:

Ող

- 16 Որ ընտրեցեր ի մարդկանէ
Գերագոյնս եւ հրաշագարդս,
Եւ արարեր փառաբանիչս ամենասուրբ Երրորդութեանդ.
Բարեխաւսութեամբ սոցա
Ողորմեա՛ մեզ, Աստուած:

17 Որք ընկալան զհուր քո սիրոյ
Եւ ըստ կամաց քոց բորբոքեալ,
Վառեալ կիզին զբոց մեղաց,
Արեամբն իւրեանց հեղլով յերկրի.
Բարեխաւսութեամբ սոցա
Ողորմեա՛ մեզ, Աստուած:

18 Եւ ընթացեալք զկնի հովուիդ
Գառինքն սուրբ յորովայնէ,
Փոխան մահու քո ի խաչին
Մատնեալ զինքեանս սրոյ եւ հրոյ.
Բարեխաւսութեամբ սոցա
Ողորմեա՛ մեզ, Աստուած:

Տէր

19 Գերահրաշ տաւնիւ սրբոց քոց,
Քրիստո՛ս, այսաւր ցնծամք,
Որով զարդարեալ Եկեղեցի քո սուրբ
Պսակեալ արեամբ սոցա:

20 Որք զխաւարն անգիտութեան հալածեցին
Եւ զլոյսն աստուածային տարածեցին յաշխարհի
Ի վերայ որդւոց մարդկան:

21 Որք մատնեցին զանձինս իւրեանց մահու վասն անուանն Տեառն
Եւ պսակեցան ի Քրիստոսէ
Ընդ վերին զաւրս հրեշտակացն:

22 Արդ եկա՛յք, ժողովո՛ւրդք Աստուծոյ,
Աղաչեսցուք զսոսա բարեխաւսել առ Տէր
Վասն քաւութեան մեղաց մերոց:

Մկ ԴԶ

23 Հզա՛ւր եւ յաղթո՛ղ նահատակք Քրիստոսի,
Բարեբանեմք զձեզ, ո՛վ սուրբ մարտիրոսք,
Բարեխաւսք հաւատացելոց առ Քրիստոս:

24 Վերին զաւրա՛ցն դասակիցք,
Զինաւո՛րք երկնաւոր թագաւորին,
Բարեբանեմք զձեզ, ո՛վ սուրբ մարտիրոսք,
Բարեխաւսք հաւատացելոց առ Քրիստոս:

- 25 *Անթառա՛մ ծաղիկ սրբոց
Եւ պարծա՛նք սուրբ Եկեղեցւոյ,
Յոյս վտանգելոց ի նեղութեան.
Բարեբանեմք զձեզ, ո՛վ սուրբ մարտիրոսք.
Բարեխաւսք հաւատացելոց առ Քրիստոս:*

ՇԱՐԱԿԱՆ ՍՐԲՈՅՆ ԳԵՈՐԳԱՅ ԶԱԻՐԱՎԱՐԻՆ

ԱԿ

- 1 *Քաջամարտիկ սուրբ նահատակ,
Թագ պարծանաց մարտիրոսաց,
Զաւրեղ զինաւոր անմահ արքային,
Սո՛ւրբդ Գէորգ, յաղթո՛ղ զաւրապետ,
Բարեխա՛ւս լեր առ Քրիստոս
Վասն անձանց մերոց:*
- 2 *Արժանաւոր վարձուց բարեաց,
Ժիր երկրագործ անյետահայեաց.
Աշխատասիրեալ այգի աշխարհի,
Սո՛ւրբդ Գէորգ, քրտնաջա՛ն մշակ,
Բարեխա՛ւս լեր առ Քրիստոս
Վասն անձանց մերոց:*
- 3 *Զինջ եւ մաքուր սուրբ հայելի
Պայծառացեալ յերկնային լուսոյն,
Փայլեալ ի մարմնի որպէս զանմարմին,
Սո՛ւրբդ Գէորգ, բարեա՛ց նպատակ,
Բարեխա՛ւս լեր առ Քրիստոս
Վասն անձանց մերոց:*
- 4 *Աղեղնաւոր ընդդէմ չարին
Հարեալ զսիրտ հին թըշնամւոյն,
Յաղթող զաւրութեամբ խաչին Քրիստոսի,
Սո՛ւրբդ Գէորգ, քաջազէ՛ն զինուոր,
Բարեխա՛ւս լեր առ Քրիստոս
Վասն անձանց մերոց:*
- 5 *Մարմնով ի մահ դիմեալ
Ի սէր սուրբ Փեսային խանդակաթ հոգւով.
Սրակուտակ անլաւք սաստիկ խողխողեալ,*

Սո՛ւրբդ Գէորգ, ընտի՛ր նահատակ,
Բարեխա՛ւս լեր առ Քրիստոս
Վասն անձանց մերոց:

- 6 Արիաբար կացեր յատեան
Դատաւորին Դատիանոսի՝
Սուրբ զԵրրորդութիւնն դաւանելով,
Սո՛ւրբդ Գէորգ, մե՛ծ խոստովանող,
Բարեխա՛ւս լեր առ Քրիստոս
Վասն անձանց մերոց:
- 7 Րախճանական ծաղիկ բուսեալ
Մեծի կողմանն Կեսարիոյ,
Ի Նիկոմիդեայ գերափայլեցար,
Սո՛ւրբդ Գէորգ, երփնագե՛ղ շուշան,
Բարեխա՛ւս լեր առ Քրիստոս
Վասն անձանց մերոց:
- 8 Տեառն Աստուծոյ ազնիւ ծառայ,
Հրաշագործող պէս պէս զաւրութեամբ,
Զմեռեալս յարուցեր, զկաղս գնացուցեր,
Սո՛ւրբդ Գէորգ, հայցմամբ աղաւթից
Բարեխա՛ւս լեր առ Քրիստոս
Վասն անձանց մերոց:
- 9 Իսկ եւ դարձեալ այլ զաւրութիւնս
Ի չոր փայտից հիացման տեսիլս ցուցեր՝
Ի յաթոռն դատաւորաց,
Սո՛ւրբդ Գէորգ, հրաշագո՛րծ բանիւ,
Բարեխա՛ւս լեր առ Քրիստոս
Վասն անձանց մերոց:
- 10 Կրկին կայսերց,
Եաւթանասուն դատաւորաց կացեալ առաջի՝
Խոստովանելով զՅիսուս Քրիստոս,
Սո՛ւրբդ Գէորգ, ճշմարի՛տ վկայ,
Բարեխա՛ւս լեր առ Քրիստոս
Վասն անձանց մերոց:

ԿԱՆՈՆ ԹԷՈՂՈՐՈՍԻ ԶԱԻՐԱՎԱՐԻ

Հրց Ա.Զ

- 1 *Որ ի հանդէս մեծ ճգնութեան արիաբար պատերազմեալ,
Յաղթող գտաւ ի մարտի
Սուրբ վկայն Թէոդորոս,
Քեզ խոնարհեալ երկրպագէր,
Քանզի դու ես Տէր Աստուած հարցն մերոց:*
- 2 *Որ պատարագ հաճոյական Հաւր մատուցաւ սուրբ անարատ,
Եղեալ վկայ ճշմարիտ
Քրիստոսի թագաւորիդ՝
Նորոգողիդ գտիեզերս,
Քանզի դու ես Տէր Աստուած հարցն մերոց:*
- 3 *Որ դասուց երկնաւորաց
Անմարմնական հոգեղինաց
Զուգապէս պարակցեալ,
Զերկնայինն առեալ զպսակն
Ի յերկնաւոր թագաւորէդ
Քանզի դու ես Տէր Աստուած հարցն մերոց:*

Գ

- 4 *ԶՏէ՛ր աւրհնեցէք,
Բա՛րձր արարէք զնա յաւիտեան:*
- 5 *Որ հրակիզմամբն կործանեաց
Զանաւրինաց սնոտի պատկերսն՝
Նախանձայոյդ լինելով Արարչին արարածոց.
Բա՛րձր արարէք զնա յաւիտեան:*

- 6 *Եկա՛յք, նո՛ր ժողովուրդք՞,
Հաւատացեալք Քրիստոսի,
Ընդ նմին աւրհնեցէ՛ք զճշմարիտ Սուրբ Հոգին,
Որ նորոգաւ¹⁰ է աշխարհի.
Բա՛րձր արարէք զնա յաւիտեան:*

Ող Ա.Զ

- 7 *Պայծառացեալ ժողովուրդք Քրիստոսի,
Յնձութեամբ տաւնեսցուք գլխատակ սրբոյն Թէոդորոսի՝*

*Ունեւորով միշտ բարեխաւս առ Տէր
Վասն անձանց մերոց:*

- 8 *Ի պարծանս ազգի մարդկան
Կատարեցաւ քաջ նահատակն
Եւ մատնեաց զանձն իւր պատժոց եւ նեղութեանց՝
Ունեւորով միշտ բարեխաւս առ Տէր
Վասն անձանց մերոց:*
- 9 *Թեւ աղաւնոյ ստացեալ սրբոյն,
Թռուցեալ ի վերինն Սիովն,
Շառաւիղ արմաւենեաց ի վերինն Երուսաղէմ՝
Ունեւորով միշտ բարեխաւս առ Տէր
Վասն անձանց մերոց:*

Տէր Ա.Զ

- 10 *Անյաղթելի նահատակութիւն քո,
Ո՛վ սուրբ Թէոդորոս,
Զթշնամին կապեաց ի յանլոյծ կապանս
Եւ գերեաց զգերութիւն հակառակողին:*
- 11 *Յաղթող ի մարտի եւ աճեալ ի հաւատս,
Իշխանութիւն առեր ի վերայ իժի եւ քարբի,
Գնալով կոխել զառիւծն եւ զկամակոր վիշապն:*
- 12 *Ի քո ի նահատակութիւնդ,
Ո՛վ սուրբ Թէոդորոս,
Պայծառացեալ եղեն սուրբ Եկեղեցիք
Ի կանգնել զնշան յաղթութեան Խաչին:*

Հմբ Ճչ ԲԶ

- 13 *Յաղթող թագաւորին Քրիստոսի քա՛ջ զինաւոր
Եւ եկեղեցւոյ անպարտելի՛ նախամարտիկ,
Ո՛վ սուրբ Թէոդորոս,
Աղաչեա՛ զՏէր վասն տաւնողացս զյիշատակս քո:*
- 14 *Ի հանդէս ճգնութեան քո կանխեալքս
Ամենքեան ի քո բարեխաւսութիւնդ ապաւինիմք,
Ո՛վ մեծ նահատակ,
Աղաչեա՛ զՏէր վասն տաւնողացս զյիշատակս քո:*

- 15 *Որ ընդ ամենայն սուրբս ընկալար
 Ի Քրիստոսէ գյաղթութեան փառաց պսակն,
 Ո՛վ սուրբ Թէոդորոս, սիրո՛ղ Քրիստոսի,
 Աղաչեա՛ գՏէր վասն տաւնողացս գյիշատակս քո:*

ՇԱՐԱԿԱՆ ՍՐԲՈՅՆ ԿԻՒՐԴԻ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ

Մկ ԳԶ

- 1 *Որ աստուածային շնորհաւք զարդարեցեր գեկեղեցի,
 Հովի՛ւ քաջ եւ վարդապետ,
 Եւ ի դասս հրեշտակաց
 Զազգս մարդկան հրաւիրեցեր
 Սուրբ մկրտութեամբ, լուսաւոր աւազանաւն
 Մաքրազարդեալ գհոգիս ի հնացեալ մեղացն.
 Աղաչեմք գքեզ, սո՛ւրբդ Կիւրեղ,
 Բարեխա՛ւս լեր առ Քրիստոս
 Փրկել գմեզ ի մեղաց մերոց:*
- 2 *Որ գաւրութեամբ խաչեցելոյն
 Յաղթեցեր Յուդիանոսի անաւրէն թագաւորին
 Եւ մատուցեր գքեզ պատարագ
 Երկնաւոր սուրբ թագաւորին.
 Զմանկունս Եկեղեցւոյ բարձրացուցեր
 Յաստուածային նոր պատուիրանացն.
 Աղաչեմք գքեզ, սո՛ւրբդ Կիւրեղ,
 Բարեխա՛ւս լեր առ Քրիստոս
 Փրկել գմեզ ի մեղաց մերոց:*
- 3 *Որ գերագոյն քան զարեգակն
 Պայծառացար ի դասս սուրբ հայրապետացն,
 Վերափոխեցար այսաւր յիմանալի յերկնային խորանան,
 Բարձրացուցեր փառաւք քան գամենայն գազգս Թորգոմայ.
 Աղաչեմք գքեզ, սո՛ւրբդ Կիւրեղ,
 Բարեխա՛ւս լեր առ Քրիստոս
 Փրկել գմեզ ի մեղաց մերոց:*

ՇԱԲԱԹԻ ԱԻՐ ԳՐԻԳՈՐԻ ԼՈՒՍԱԻՈՐՁԻՆ

Ա.ԼՐՏ ԴԿ

- 1 *Որ յանճառից փառաց Միածնին
Ծագեցար լոյսդ արփիափայլ,
Ճշմարիտ զաւակ ի Սիրովն.
Որ յարեւելից փայլեալ յագանց պարթեւական
Եւ յայտնապէս հնչել զանսկիզբն Հայր արարիչ բոլորից:*
- 2 *Որ արփիափայլ ծագմամբ երեւեալ մարմնով
Ի ստոր վիրապին անհիւթ աղաւնին,
Քանզի տեսեալ թանճրացեալ զանմարմինն ի մարմնի
Եւ էապէս փառաւորեալ զԲանն կենդանի էակից ընդ Հաւր եւ Հոգւոյն:*
- 3 *Որ լուսազարդեալ ցուցար ի յերկրի
Իսկապէս վկայ պանծալի,
Ուստի եկեալ ի մէջ մահաբեր շնչոց կենդանեաց
Եւ ընդհանուր ծաւալեալ զՀոգին ճշմարիտ
Փառակից ընդ Հաւր եւ Որդւոյ:*
- 4 *Որ զարարչականն ընկալեալ զպատուէր
Քարոզել զէութիւն Միածնին,
Երրորդութիւն կատարեալ
Եւ մի տէրութիւն փառաւք.
Եւ աստանաւր զանտեսն ի յէից
Տիրապէս ծանուցեալ էից:*
- 5 *Յնծա[յ] այսաւր եկեղեցի հեթանոսաց,
Նորոգել զնորս Իսրայէլ կոչմամբ Գրիգորի,
Զարդարեալ զէակս ի բնութիւն մարմին հողեղէն,
Եւ պարագրեալ զանպարագրելին զԲանն մարմին եղեալ:*
- 6 *Յնծան այսաւր մանկունք վերին նոր Սիրովնի,
Դուռն արեւելեան կողմանց հիւսիսոյ,
Քանզի աւծեալ տեսուչ եկեալ բանաւոր Հաւտին
Եւ փարատել զմէք խաւարին,
Զլոյսն կենաց հեղեալ ի ձեզ:*
- 7 *Յնծայ այսաւր անմարմնոց բազմութիւն՝
Միախմբելով ի բնութիւն հողեղէն,
Զի անճառ Բանն Աստուած*

Երեւեալ մարմնով ի յերկրի
 Եւ պարակցեալ ընդ մեծապայծառ ճգնութիւնդ
 Իսկապէս էացեալ ի քեզ:

- 8 Ահաւոր քում հրաշիւք միացար ի մարմնի,
 Յանճառելի ծնունդ հայրենի.
 Համահաւաքեալքս ի տաճար սըրբութեան պաղատիմք,
 Քանզի եւ մեզ փառաւք ելանել ընդ քեզ,
 Ո՛վ հայր վարդապետ եւ տէր:
- 9 Բազմադէմ՝ չարչարանաւք նահատակեալ յերկրի,
 Վշտաւք եւ գելարանաւք իջանելով ի վիրապին՝
 Վերաբերեալ զազգս Հայաստանեայց ի լոյսն անստուեր:
 Երանելի տէր սուրբ Գրիգոր, հայր եւ հովիւ ազգաց:

ՏԵԱՌՆ ՆԵՐՍԻՍԻ Է ԱՍԱՑԵԱԼ Ի ԾԱՂԿԱԶԱՐԴՆ¹

[Աւրհ] ԴԿ

- 1 Զմեծահրաշ այս խորհուրդ
 Աւանդութեամբ առ մեզ հասեալ,
 Զոր հոգոց լուսատուն ի պաշտպանէն իւրմէ լուեալ,
 Եթէ տաւն մեծ է այսօր իմո դասուն, որ ի յերկինս:
- 2 Քանզի ի յելսըն վերին երկնաւորին,
 Որ ի յերկրէ ըզդասուց երկնայնոցըն
 Տաւնէին ուրախութեամբ
 Ի հրեշտակացըն սկըսեալ մինչ ի յաթոռսըն կատարել:
- 3 Իսկ ի չոր[ը]որդըն դասէ պաշտպան եղեալ
 Լուսաւորչին ի դասուն իւր փութացեալ ուրախութեամբ տաւնակցութիւն,
 Զոր հայցմամբ ի նմանէ
 Տեղեկանայր մարմնով հրեշտակն:
- 4 Եւ քանզի մեծ այս խորհուրդ
 Ի փրկութիւն բանաւորաց, հրեշտակաց եւ մարդկան
 Առհասարակ կատարեալ.
 Երկոցունց սեռից ի միասին յարմարութիւն:
- 5 Եւ զի շարժեալ նախանձու երիցագոյն գաւակին
 Ի գիւտ մոլորեալ եւ կորուսեալ անառակին,

1 Ք 102μ-4μ

Հրամա[յ]է Հայրըն վերին
Ուրախանալ ի միասին:

- 6 Վասն որո[յ] եւ մեք Հանդիսացեալ ընդ նոսին
Երգեսցուք աւրհնութիւն հասարակաց փրկողին,
Որ եբարձ գխուովութիւն եւ հաստատեաց գխաղաղութիւն:
- *
- 7 Այսաւր ցընծա[յ] Եկեղեցի երկնաւորաց եւ երկրայնոց,
Քանզի մեկնեալն ի միմեանց ըստ նախահաւրըն յանցանաց,
Միաւորի վերըստին արարչական խոնարհութեամբն:
- 8 Այսաւր զէակըն համայնից իմանալեաց եւ ըզգալեաց,
Որ եւ ըզմարդն ի պատկեր իւր
Ստեղծ զանկեալն ի պատրանաց,
Աւրհնեցէ՛ք, որդի՛ք մարդկան,
Կանգնեալք երկրորդ արարչութեամբ:
- 9 Որ ըզհանդերձեալըն խորհուրդ
Հոգով հայտնեաց տեսանողացն
Եւ եկեալ կատարեաց Հաւր եւ Հոգւոյն առաքմամբ,
Աւրհնեցէ՛ք, որդի՛ք մարդկան,
Կանգնեալք երկրորդ արարչութեամբ:
- 10 Որ ի լրումըն բոլոր ի տնաւրինական մեծ խորհըրդոյն
Առեցելովն առ ի մէնջ փառաւք առ Հայր վեր համաբարձաւ,
Աւրհնեցէ՛ք, որդի՛ք մարդկան,
Կանգնեալք երկրորդ արարչութեամբ:
- 11 Զոր տեսեալ ամովսածին ի հիացման ըզվերինսն,
Բարբառելով առ միմեանս,
Եթէ այսով եկեալ յերկրէ կարմրացեալ հանդերձիւ
Ի տիգախոց բըղխեալ կողէն:
- 12 Ուստի լուեալ ի նմանէ զարժանահաս պատասխանին,
Եթէ զգերեալ ազգըս մարդկան ի գերողէն արեամբ գնեցի,
Յորմէ աւրհնութիւնք նրմա ի փրկելոցս արեամբ նորա:
- Հրց
- 13 Այսաւր Արարիչդ արարածոց,
Որ նորահրաշ արարչութեամբ

*Զարդարեցեր զԵկեղեցի.
Ըզքեզ բարեբանեմք,
Աստուած հարցըն մերոց:*

- 14 *Այսաւր կենդանիդ յաւիտենից,
Որ ըզմեղաւք մեռեալ բնութիւնս
Բարձրացուցեր փառաւք ի յերկինս.
Ըզքեզ բարեբանեմք,
Աստուած հարցըն մերոց:*

- 15 *Այսաւր, որ ըզտարագրեալքս ըստ յանցանացն գերագոյն քան զառաջինն,
Ընդ քեզ յաթոռ Հաւր հանգուցեր.
Ըզքեզ բարեբանեմք,
Աստուած հարցըն մերոց:*

Գ

- 16 *ԸզՏէ՛ր աւրհնեցէք
Եւ բա՛րձր արարէք ըզնա յաւիտեան:*

- 17 *Ժողովո՛ւրդք հեթանոսաց,
Որք ընդ հրըշտակըս բարձրացաք,
Որով զանճառս ընկալաք.
Աւրհնեցէ՛ք եւ բա՛րձր արարէք ըզնա յաւիտեան:*

- 18 *Քահանա՛յք եւ պաշտաւնեա՛յք,
Որք ընդ քրովբէսըն դասեցայք,
Ընդ նոսին համաճայնեալ, որ դասեցոյց
Աւրհնեցէ՛ք եւ բա՛րձր արարէք ըզնա յաւիտեան:*

Մեծ

- 19 *Աստուածածի՛ն, մա՛յր լուսոյ,
Արեգականն արդարութեան արեւելք,
Որ ի խաւար աշխարհի ծագեցեր ըզլոյսըն գերագանց,
Աւրհնութեամբ ըզքեզ բարեբանեալ մեծացուցանեմք:*

- 20 *Ամպ թեթեւ լուսաւոր, անընդունակ խոնարհութեան,
Որ ըզցաւդըն կենաց ի ցամաքեալ բնութիւնս ցաւղեցեր.
Աւրհնութեամբ ըզքեզ բարեբանեալ մեծացուցանեմք:*

- 21 *Սերովբէ հողենէն եւ մարմնաւոր քերովբէ,
Որ զանտեսն ի նոցունց յորովայնի քում կրեցեր.
Աւրհնութեամբ ըզքեզ բարեբանեալ մեծացուցանեմք:*

Ող

- 22 *Որ Բանիւ Բան ընդ Հաւր գո[յ]ացուցեր զիմանալիս,
Ի պաշտան փառաց քոց եւ հակից փառակցացդ,
Ողորմեա՛ մաղթանաւք սոցա երկրորդ բանաւորացս:*
- 23 *Որ անճառ պարգեւաւք քեւ զառաջինսն լընու
Եւ ի ձեռնն սոցա, որ ի խոնարհ քան ըգնոսա,
Ողորմեա՛ մաղթանաւք սոցա երկրորդ բանաւորացս:*
- 24 *Որով եւ մեք վերջացեալքս յամենադատ քո շնորհէ
Ճոխանամըք նոքաւք գեր ի վերո[յ] քան զանարժանն,
Ողորմեա՛ մաղթանաւք սոցա երկրորդ բանաւորացս:*
- 25 *Վասն որո[յ] եւ մեք հանդիսացեալք ընդ նոսա,
Տաւնեմք ցընծութեամբ զհասարակաց ըզփրկութիւն,
Վա[յ]ելեալք յաննախանձ յաստուածային քո պարգեւս:*

Տէր

- 26 *Քահանա[յ]ապե՛տք առաջինք,
Հանգիստ քան ախտ բընութեան,
Բազմաչեա՛ քերորէք եւ վեցթեւեա՛ն սերովբէք,
Բարեխա՛ւս լերուք առ Տէր հանդիսականից ձեր տաւնողացս:*
- 27 *Տէրութի՛ւնըք վերինք
Եւ զաւրութի՛ւնք հըզաւրին,
Իշխանութի՛ւնք վեհագոյնք
Եւ քահանա[յ]ապե՛տք երկրորդք,
Բարեխա՛ւս լերուք առ Տէր հանդիսականից ձեր տաւնողացս:*
- 28 *Հրեշտակապե՛տք երկնաւորք
Եւ հրեշտակա՛ց զինուորութիւնք,
Պետութի՛ւնք բարձրացեալք
Եւ քահանա[յ]ապետութի՛ւն երկրորդ,
Բարեխա՛ւս լերուք առ Տէր հանդիսականից ձեր տաւնողացս:*
- 29 *Որք ի սկըզբան փրկութեան ի քաջ հովուին յայտնութիւնն
Անբան հաւտիցըն հովուաց երգակցելով աւրհնէին,
Ընդ նոսին համաձայնեալ երգեմք եւ մեք փառք ի բարձունս:*

Ա.Ի.Ա.Գ ՇԱ.ԲԱ.Թ

ԲՂ. ԲՁ

- 1 Արարչին արարածոց նորաստեղծեալ սկիզբն աշխարհի,
Աստուածածին Մարիամ,
Որ նորահրաշ այսաւր կազմէ
Զարարածս ի սկզբանէ,
Աւրհնութեամբ երգով զքեզ մեծացուցանեմք:
  - 2 Թագաւորին անմահ զաւրաց,
Նորապայծառ երկիր կամաց,
Աստուածածին Մարիամ,
Որ գթութեամբն հայրենի
Մաքրագործէ զորդիս մարդկան,
Աւրհնութեամբ երգով զքեզ մեծացուցանեմք:
  - 3 Կենաց եւ փրկութեան մերոյ
Քաղցեալ այսաւր Որդին քո Միածին,
Թղենեաւն զմեզս մեր յարմատոց բոցակիղէ,
Աւրհնութեամբ երգով զքեզ մեծացուցանեմք:
- Հմբ
- 4 Որ յանէից գո[յ]ացուցեր զքո զարարածս ի սկզբանէ
Ի պատկեր Աստուածութեանըդ քո
Ստեղծեր մարդ ի հողո[յ],
Ժառանգել նրմա զանապատում ըզկեանս:
  - 5 Իսկ պատրանաւք բանսարկուին
Ի զբախտէն արտաքս անկեալ,
Ի յաւէժ կենդանութեանն մահառիթ պըտղով մեռեալ
Մերկացաւ ըզփառս անսրտուեր լուսոյն:
  - 6 Այլ դու Փըրկիչ բարերար,
Որ մարմնացար ի սուրբ կուսէն,
Եւ հեղմամբ արեամբըդ քո
Բարձեր զ[յ]անցանս նախաստեղծին՝
Փըրկելով ըզմեզ յանիծից նորա:
  - 7 Որ ըստ պարտեաց նախահաւրըն
Յանձն առին յաւթարութեամբ

*Ըմպել ըզբաժակ չարչարանաց ընդ քեզ որդիքըն Զերեթեա[յ],
Շնորհեա՛ մեզ, Տէ՛ր, ըզբաժակ քո փրկուիթեան:*

- 8 *Ի միւս անգամ քո զալըստեանն,
Յորժամ գաս դատել գերկիր,
Ընդ նոսին դասաւորեա՛ ըզմեզ ի փառս յաջակողմեանն,
Որով հանցուք քեզ աւրհնութիւն յանըսպառ յաւիտենին:*

ԳՂ. ԲԶ

- 1 *Սքանչելի Բանին բարձաւդ
Մարիամ Աստուածածին,
Որ փոխանակ Նոյեան յարկին
Բարձրեալ բերեր զբոլորից կենդանութիւնն,
Գոհութեամբ երգով զքեզ մեծացուցանեմք:*
- 2 *Մարմնացեալն ի քէն Որդին՝
Ճառագայթ փառացն Հաւր,
Զմեղուցեալ ազգս մարդկան
Զրով եւ հրով մաքրազարդեաց,
Աւրհնութեամբ երգով զքեզ մեծացուցանեմք:*
- 3 *Աշխարհակիր լեառն պարարտ
Լուսատու լերանցն յաւիտենից,
Այսաւր ի լեառն Զիթենեաց տարեալ՝
Զմեզ հրաւիրէ յերկինս երկնից.
Առ նա միշտ բարեխաւսեա՛
Վասն անձանց մերոց:*

ԴՂ. ԳԶ

- 1 *Որ խորհրդոցն հայրենի
Խորհրդական Աստուածածին,
Լոյսն, որ յառաջ, քան զյաւիտեանս
Մարմնով ի քէն տուաւ մարդկան,
Բարձրագոյն բանիւ զքեզ մեծացուցանեմք:*
- 2 *Բանն ի բարձունս բարեբանեալ
Բարձող հիմանց արարածոց,
Այն, որ ի քէն ծնեալ մարմնով,
Մատնի այսաւր ի Յուդայէ,
Մեք աւրհնութեամբ երգով մեծացուցանեմք:*

- 3 Յանցաւոր մաւրն Եւայի
Քաւիչ մեղաց Աստուածածին,
Այն, որ մատնեաց նմա զբնութեամբ
Բարին այսաւր զՈրդին քո Միածին.
Իսկ ազատեալքս քեւ
Զքեզ մեծացուցանեմք:

ԵՂ. ԲԶ

- 1 Ի Հայրական ծոցոյ ծագեալ լուսոյն
Ելք արեւու, Աստուածածի՛ն Մարիամ,
Որ վեհագոյն երկնից եցոյց այսաւր
Զխորհուրդ եկեղեցւոյ ի Վերնատունն խորհրդոյ.
Աւրհնութեամբ երգով
Զքեզ մեծացուցանեմք:
- 2 Մարմնացեալն ի քէն արարչագործ բազկաւք Որդին քո Միածին
Այսաւր անճառ խոնարհութեամբ
Նորոգմամբ ձուլէ ի ջուր զգարչապարս հողեղինաց.
Աւրհնութեամբ երգով
Զքեզ մեծացուցանեմք:
- 3 Ի յարմատոյն Յեսսեայ ծաղկեալ ծառն կենաց
Գթութեամբ Հաւր եւ Հոգւոյն,
Այսաւր բաշխէ առատապէս
Մահկանացուաց զանմահական պտուղն.
Աւրհնութեամբ երգով
Զքեզ մեծացուցանեմք:

Ուր. ԳԶ

- 1 Յահեղ աւուրն ուրբաթուն,
Մահուան մեծի կոյս Որդւոյն,
Կայր առ խաչին միջաբեկ,
Մայրն կենաց մեռելոյն
Եւ մեծացուցանէր զՈրդին իւր
Աղբերահոս արտասուաւք:
- 2 Ահա Գաբրիէլ եւ արեւելեան թագաւորք,
Հրեշտակք խառնեալ ընդ հովիւս
Եւ աստղ ծագեալ ի բարձանց,
Եկա՛յք տեսէ՛ք զՈրդին իմ սպանեալ,

Զանմահն ի ձէնջ քարոզեալ.
Եւ ողորմագին աղետիւք
Մեծացուցէ՛ք զմաւրս զվտանդ:

- 3 Յառաջատես Սիմէովն
Հինաւրեայ քահանայ
Ահա սուրն կարծեաց եսպան ի սուգ տարածամ՝
Զմայրս բերկրեալ աւետեալք,
Զի ինեւ այսաւր յայտնեսցին
Խորհուրդք ի ծածուկ սրտից:

- 4 Արարչական գլխութեամբ
Եւ որդիական գորովով թախանձանաւք
Տէր Յիսուս
Յանձն առնէր զմայրն աշակերտին սիրելւոյ՝
Հաստատելով զսին աշխարհիս
Պաղատանաւք սրբբուհւոյն⁴:

- 5 Արարածոցս բնութիւնք
Ողբակցելով Տիրամաւրն
Արջնագգեցեալ խաւարաւ
Եւ դողալով գոչէին, աղաչանաւք սրբբուհւոյն
Խնայեա՛ ի մեզ, Քրիստոս, անմա՛հ թագաւոր:

Շք. ԳԶ

- 1 Յորժամ ի հող մահու իջանէր անմահ զաւրաց թագաւորն,
Եւ դողալով սարսեցին արարածոցս հիմունք,
Եւ մեծացուցանէր մայրն Աստուծոյ զաշխարանացս զվտանդն:
- 2 Յովսէփ եւ Նիկողիմոս՝ Իսրայէլի փառաւորք,
Ողորմեցարուք մաւրս Միածնի մեռելոյ,
Եւ մեծացուցեալ զերախտին՝ զի՛ք զիս ընդ Որդւոյն իմոյ սիրելւոյ:
- 3 Ճշմարտապէս խոստումն աւետեաց
Արդէն էառ զկատարումն
Եւ Միածինն իմ չոգաւ շահապետ
Դժոխոց եւ գերեզմանաց թագաւոր
Եւ մեծացաւ մայրս բերկրեալ ի փառս Որդւոյն սիրելւոյ:
- 4 Ահա տունդ Յակոբայ
Եւ աթոռ Դաւթի արքայի,

*Աստուածընկալ գերեզման
Եւ լուսոյն մեծի աւթարան,
Ընկա՛լ զիս առ Տէրդ իմ, դշխո՛յ, յաջմէ արքայի:*

- 5 *Աստուածածին Մարիամ,
Տիեզերաց ցնծութիւն,
Աղբիւր քո սուրբ արտասուաց
Սրբեսցէ զանձինս մեր ի մեղաց,
Եւ ուրախալից բերկրանաւք տեսցես դու զՈրդին քո
Աստուածապէս յարուցեալ:*

ՀՈԳԵԳԱԼՍՏԵԱՆ Բ. ԱԻՈՒՐ

ՄԵԾ ԱԶ

- 1 *Աստուածածին սուրբ կո՛յս Մարիամ,
Որ եղեր տաճար սրբութեան մարմնացելոյ Բանին,
Որ ի քեզ բնակեցաւ,
Զքեզ մեծացուցանեմք:*
- 2 *Որ յորովայնի քում կրեցեր զանեղն ի յէից,
Եւ ծնար մարմնով զԱստուածն,
Որում ոչ բաւեն երկինք եւ երկիր,
Զքեզ մեծացուցանեմք:*
- 3 *Որ փառաբանեալդ ես ի հրեշտակաց եւ ի մարդկանէ,
Բարեխաւսեա՛ առ Հայր եւ Որդի
Եւ Սուրբ Հոգին Երրեակ միութիւն.
Զքեզ մեծացուցանեմք:*

ՀՈԳԵԳԱԼՍՏԵԱՆ Գ. ԱԻՈՒՐ

ՄԵԾ ԴԶ

- 1 *Խորա՛ն լուսոյ, ճեմարան յաւրինեցար
Հաւր քակցին անճառ խորհրդով,
Անապական կոյս Մարիամ,
Հոգւոյն եղեր տեղի հանգստեան,
Անդադար երգով զքեզ միշտ մեծացուցանեմք:*
- 2 *Տեղի եղեր աւետեաց Հաւր ի բարձանց,
Որ բազմեցաւ ի սուրբ Վերնատանն,*

Քանզի Որդւովդ, որ ի քէն ծնաւ,
Յաւէտ ծանեաք զՀոգին ճշմարիտ,
Անդադար երգով զքեզ միշտ մեծացուցանեմք:

- 3 Տրտմեցելոյ մաւրն եղեր առիթ պատճառ փրկութեան,
Այսաւր եւ դասք առաքելոցն
Ուրախացան ընդ իջանել Սրբոյ Հոգւոյն,
Որ հրագիներաց զքեզ Հաւր Բանին տաճար սրբութեան,
Անդադար երգով զքեզ միշտ մեծացուցանեմք:

ՀՈԳԵԳԱԼՍՏԵԱՆ Դ. ԱԻՈՒՐ

ՄԵԾ ԴԿ

- 1 Ուրախացի՛ր, սրբուհի՛ Աստուածածին Մարիամ,
Բնակարա՛ն Սուրբ Հոգւոյն.
Որով ծնար զԲանն Աստուած.
Աղաչեա՛ վասն մեր զՄիածին քո զՈրդին:
- 2 Խնդակի՛ց լեր, տիրուհի՛, այսաւր
Տաւնիւք Սուրբ Հոգւոյն,
Քանզի նա տաճար մաքրեաց պատրաստաբար զքեզ Փրկչին.
Աղաչեա՛ վասն մեր զՄիածին քո զՈրդին:
- 3 Ի սկզբանէ ընտրեցար նախաշաւիղ սրբութեան,
Քանզի հուր Հոգւոյն Սրբոյ անկիզելի զքեզ պահեաց.
Աղաչեա՛ վասն մեր զՄիածին քո զՈրդին:

ԾՆՆԴԵԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ ՄԿՐՏԶԻ

ՄԵԾ ԴԶ

- 1 Որ ի յամսեանն վեցերորդի
Առաքեցեր զհրեշտակապետն
Գաբրիէլ ի քաղաքն Նազարէթ՝
Աւետարանել սրբոյ Կուսին
Զմարմնանալ կենաց Բանին
Զծածկեալ խորհուրդն յաւիտենին,
Աւրհնութեամբ երգով
Ծնաւդ Բանին մեծացուցանեմք:

- 2 *Որ աւրինակէր սրբոյ Կուսին
 Զամուլ արգանդն Եղիսաբէթի,
 Որով յղացաւ զքարոզ կենդանին՝
 Զարուսեակն արեգական,
 Զձայն բարբառոյն յանապատէ՝
 Սուրբ զՅովհաննէս մեծն ի մարգարէս.
 Աւրհնութեամբ երգով
 Ծնաւդ Բանին մեծացուցանեմք:*
- 3 *Այսաւր քրորէն անապական
 Սուրբ ողջունիւ մտեալ ի տունն Զաքարիա,
 Լուեալ զողջոյնն Եղիսաբէթի,
 Խաղաց մանուկն յորովայնի,
 Երկրպագեաց Տեառն արարչին
 Ի յորովայնի սրբոյ Կուսին:*

ՎԵՐԱՓՈԽՄԱՆ Ա. ԱԻՈՒՐ

ՄԵԾ ԴԶ

- 1 *Անճառելի՛ խորան եւ առագա՛ստ անլուծանելի,
 Այսաւր յերկնաւոր Փեսայէն
 Վերափոխեալ պատուեցար,
 Սրբուհի՛ Մայր եւ Աղախի՛ն Քրիստոսի,
 Բարեխաւսեա՛ առ Տէր
 Վասն անձանց մերոց:*
- 2 *Այսաւր վերառեալ դասեցեր զմայրդ լուսոյ
 Յիմանալի բնակութիւնն վեհագոյն քերովբէիցն
 Պայծառացեալ զգեցող Արեգականն արդարութեան.
 Մա՛յր եւ Աղախի՛ն Քրիստոսի,
 Բարեխաւսեա՛ առ Տէր
 Վասն անձանց մերոց:*
- 3 *Վասն որոյ եւ մեք մեծացուցանեմք
 Զարփիահրաշ ծնող Միածնի Բանին.
 Եւ աղաչեմք՝
 Բարեխաւսեա՛ անդադար
 Վասն անձանց մերոց:*

ՎԵՐԱՓՈԽՄԱՆ Գ. ԱԻՈՒՐ

ՄԿ ԴԶ

- 1 Այսաւր ի Հոգւոյն Սրբոյ Հրաւիրեալ սուրբ առաքեալքն
 Ի պատիւ փառաց անհարսնացեալ սրբուհւոյն.
 Բարեբանեմք զքեզ ընդ երկնաւորաց բիւրուց:
- 2 Այսաւր նորահրաշ տեսեամք
 Պայծառացան սուրբ եկեղեցիք՝
 Տեսանելով զՏէրդ եկեալ անմարմնական դասուք
 Ի փոխումն Մաւր եւ Կուսի Աստուածածնիդ:
- 3 Այսաւր բերկրեցան իմանալիքն ընդ Հոգեղէնքս՝
 Տաւնելով զփոխումն կուսին յերուսաղէմ քաղաքն վերին.
 Երկրպագել անճառ փառաց Միածնի Որդւոյն:

ԿԱՆՈՆ ՎԱՐԱԳԱՅ ԽԱԶԻՆ

ՃՂ ԱԿ

- 1 Արփիական լուսով զարդարեալ տեսաք
 Զփրկչական խաչն տէրունական,
 Որ առաջնորդ եղեւ աւազակին եւ բացող դրախտին.
 Եկա՛յք, հաւատացեա՛լք, երկրպագեսցուք
 Քրիստոսի սուրբ յաղթող խաչին,
 Զի նա է յոյս հաւատացելոց
 Եւ առաջնորդ կենաց:
- 2 Որոյ զձեւն յերկինս տեսաք,
 Եւ երկիրս մեծապէս պանծացաւ,
 Այն, որ լուսափայլ ամպաւքն
 յերուսաղէմ ծագեաց.
 Եկա՛յք, հաւատացեա՛լք, երկրպագեսցուք
 Քրիստոսի սուրբ յաղթող խաչին,
 Զի նա է յոյս հաւատացելոց
 Եւ առաջնորդ կենաց:
- 3 Զի եկն եհասս պայծառ եւ փրկչական
 Խաչն տէրունական,
 Այն, որ փոխանակ ծառոյն զիտուլթեան,

Պարզեւեաց մեզ կերակուր անմահ.
 Եկա՛յք, հաւատացեա՛լք, երկրպագեսցուք
 Քրիստոսի սուրբ յաղթող խաչին,
 Զի նա է յոյս հաւատացելոց
 Եւ առաջնորդ կենաց:

Ճշ Հմբ ԱԿ

- 1 Քեզ երկրպագեմք, որ փառքդ ես Փրկչին
 Եւ նշան յաղթող ընդդէմ թշնամւոյն.
 Պահպանեա՛ զմեզ քո սուրբ զաւրութեամբդ:
- 2 Քեւ մերժեալ լուծաւ խաւարն մեղաց
 Արեգակնակերպ փայլմամբ,
 Քեւ պայծառացան սուրբ եկեղեցիք.
 Պահպանեա՛ զմեզ քո սուրբ զաւրութեամբդ:
- 3 Յանմատոյց լուսոյն ծագիս
 Ի վերուստ կարապետ գոլով.
 Զապաւինեալքս ի քեզ մի՛ անտես առներ,
 Պահպանեա՛ զմեզ քո սուրբ զաւրութեամբդ:

ՍՐԲՈՑ ՄԱՐԳԱՐԷԻՑՆ

ՄԵԾ ԴՁ

- 1 Հրաշափառ տեսութեամբ մարգարէից զքեզ ծանուցեալ,
 Մորենի անկիզկելի, դուռն փակեալ եւ աղբիւր կնքեալ,
 Անդադար երգով սոքաւք
 Զքեզ միշտ մեծացուցանեմք:
- 2 Հրաշալի խորհրդով առաքելոցն խմբակցեալ
 Զքեզ տանէին, մա՛յր Միածնին,
 Որ եւ գծնեալն ի քէն Որդի՝ աւետաւոր քարոզութեամբ
 Ծնունդ Հաւր յայտնեալ ծանուցին.
 Անդադար երգով սոքաւք
 Զքեզ միշտ մեծացուցանեմք:
- 3 Հրաշագործ իմաստիւք հայրապետացն սուրբ ժողովք
 Զքեզ դաւանեալ, Աստուածածին.
 Որոց եւ մեք աշակերտեալք

Հրճուիմք տաւնիւ նոցին այսաւր,
Որ ցնծամք եւ պայծառանամք,
Անդադար երգով սոքաւք
Զքեզ միշտ մեծացուցանեմք:

- 4 Հրաշագարդ գիտութեամբ
Պանծացուցին զքեզ, մա՛յր լուսոյ,
Աստուածաբանքն եկեղեցւոյ.
Քեւ զարդարեցան դասք մարգարէից
Եւ ճոխացան երամք սրբոց կուսանացն.
Անդադար երգով սոքաւք
Զքեզ միշտ մեծացուցանեմք:

Հմբ Ա.Ձ

- 5 Ի մշտնջենաւոր փառատրութեանն քո, Աստուած անսկիզբն,
Որ առաքեցեր զմարգարէսն՝ ճանապարհորդել անեղիդ,
Որ եկիր ի փրկել զմեզ:
- 6 Սրովբէիցն արարաւդ եւ բոլորից գոյացաւդ,
Որ զառաջընծայ տեսչութիւն մարգարէիցն կատարեցեր
Եւ եկիր ի փրկել զմեզ:
- 7 Երեքանձնեայ տէրութիւն, միասնական Աստուածութիւն,
Շնորհեցեր մարգարէիցն հրատարակեալ զտնտեսութեան խորհուրդն.
Որ եկիր ի փրկել զմեզ:

[ԿԱՆՈՆ] ՀՐԵՇՏԱԿԱՊԵՏԱՑ

Մեծ ԳԿ

- 1 Աթո՛ւ անճառ Բանին Մարիամ,
Բարձա՛ւղ բարձրելոյն եւ ծագա՛ւղ լուսոյն ճշմարտի.
Աթո՛ւ երկնաւոր, քրովբէ՛ հողեղէն
Եւ մարմնաւո՛ր սերովբէ, սո՛ւրբ Աստուածածին,
Աթոռոցն դասքն սրովբէիւք եւ քերովբէիւք զքեզ բարեբանեն,
Զմայրդ Արարչին հանուրց,
Լե՛ր բարեխաւս առ Տէր
Վասն անձանց մերոց:
- 2 Երկինք յերկրի յայտնեալ Տիրամայր,
Երկնից բարձաւղին տաճար կազմեցար.

Զաւրութեանց, իշխանութեանց եւ պետութեանց վեհագոյն գտար.
Տէրութիւնք, իշխանութիւնք
Եւ սուրբ զաւրութիւնք զքեզ բարեբանեն,
Զմայրդ Արարչին հանուրց,
Լե՛ր բարեխաւս առ Տէր
Վասն անձանց մերոց:

- 3 Վերին պետութեանց վեհագոյն ցուցար,
Հրեշտակապետն ողջունիւ աւետէր
Բանին բարձրելոյ զ՛ի քէն մարմնանալ,
Եւ ի ծննդեանն հրեշտակք
Աւրհնութեամբ պարուք փառաւորէին զ՛ի քէն մարմնացեալն,
Այսաւր եւ մեք հողեղէնքս ընդ նոսին զքեզ բարեբանեմք,
Զմայրդ Արարչին հանուրց,
Լե՛ր բարեխաւս առ Տէր
Վասն անձանց մերոց:

Մեծ ԳԿ

- 4 Սո՛ւրբ Կոյս Մարիամ,
Մա՛յր Տեառն Աստուծոյ,
Դուստր եւ պանծալի բնութեանս Աղամայ,
Հրաւիրակ մեզ ի դրախտն սրբէափակ.
Ժառանգել վերստին զփառս առաջին,
Իննեակ դաս վերնոցն զքեզ բարեբանեն.
Ընդ նոսին եւ մեք մեծացուցանեմք:
- 5 Սրբոց նախահարցն երկիր աւետեաց,
Կաթին եւ մեղու յորդահոս աղբիւր,
Առաւաւտ պայծառ զերազանց արփւոյն
Ծագելով ի մեզ գլոյսն հայրական,
Հոյլք հողեղինաց քեզ երանիցեն.
Ընդ նոսին եւ մեք մեծացուցանեմք:
- 6 Որ արարչակցին Հաւր անսկզբան
Սրբութեամբ Հոգւոյն տաճար մաքրեցար.
Առագաստ փառաց Բանին Աստուծոյ,
Եւ քրովբէական աթոռ վայելուչ,
Դասք հրաբուն սեռից աւրհնեսցեն զքեզ.
Ընդ նոսին եւ մեք մեծացուցանեմք:

[ԿԱՆՈՆ] ՀԱՅՐԱՊԵՏԱՑ

Մեծ ԳԶ

- 1 Աստուածածի՛ն Մարիամ,
Հա՛րսն լուսոյ արքայական,
Եւ արեւե՛լք Արեգականն արդարութեան,
Որով զխաւարն անգիտութեան
Հալածեցեր յորդոց մարդկան.
Ուրա՛խ լեր, մա՛յր անճառ լուսոյ,
Սո՛ւրբ Աստուածածին:

- 2 Այսաւր սրբոց հայրապետացն
Զառ ի քէն ծնեալն Աստուած խոստովանեալ՝
Ուղղափառ դաւանութեամբ զանբաժանելին յերիս անձանց.
Եւ հերքեցին զչար հերձուածսն
Ի հաւտէ գառանց.
Ուրա՛խ լեր, մա՛յր անճառ լուսոյ,
Սո՛ւրբ Աստուածածին:

- 3 Այսաւր եւ մեք ընդ նոսին
Խոստովանիմք զծնաւղ Բանիդ,
Երկրպագեմք համագոյ Երրորդութեանդ
Ընդ սրբոց հայրապետացն.
Եւ անորիչ բաժանմամբ դաւանեմք զՈրդի ընդ Հաւր համագոյ.
Ուրա՛խ լեր, մա՛յր անճառ լուսոյ,
Սո՛ւրբ Աստուածածին:

ՇԱՐԱԿԱՆ ԽՆԿԱՐԿՈՒԹԵԱՆ

ԱԿ

- 1 Որ ի Հաւրէ անճառ լուսոյ
Լոյս ծագեցար, Որդի՛դ Միածին,
Հաճեցար առնուլ մարմինի սրբոյ Կուսէն,
Ճրագ լուցեր
Եւ մաքրեցեր զաշխարհս ամենայն,
Մաքրեա՛ զմեզ ի մեղաց մերոց:

- 2 Որ յաւրէնս ստուերական
Պատարագաւք պատուեալ պաշտեցար,

Հացիւ եւ գառամբ տպաւորեցեր հացդ երկնային
 եւ անարատ Գառն Աստուծոյ,
 Բաշխեա՛ ի մեզ զմարմին քո սուրբ:

- 3 Որ փոխանակ հինն Ագամայ
 Տրտմեցելոյն կողածնին խաբամբ,
 Պարգեւեցեր մեզ զբաժակն ուրախարար,
 Յանապական եւ կենարար կողէ քո բղխեալ.
 Սրբեա՛ զմեզ, քաւի՛չ, քո արեամբդ:
- 4 Որ յաւրինակ անուշահոտ բուրմամբ առաքինութեան հոգւոյն արդարոց,
 Սպասաւորելով յաւրէնս բուրվառաւք,
 Բուրմամբ չորեքնիւթեամբ խառնել խնկոցն ի հոտ անուշից,
 Ընկա՛լ ի մէնջ զնուէրս խնկոց:
- 5 Որ զհուր սիրոյ քո սուրբ արկեր ի հոգիս,
 Բուրվառք սրտից կատարեալ ի սէր անմահին,
 Մատուցանեմք զմասունս հոգւոց ի հոտ անուշից.
 Ընկա՛լ զսա յերկնային խորանսդ:

ԱԿ

- 6 Ի քեզ նայիմք, լո՛յսդ անմատոյց,
 Ծոցածին ծնունդ անեղիդ,
 Ի մեզ ցոլացեալ վառեաց զհուր ջերմութեան,
 Նետիւք սիրոյ խոցեալ զսիրտս եւ զերիկամունս,
 Աւրհնութեամբ երգով զքեզ փառաւորեսցուք:
- 7 Զքեզ բարեբանելով հրճուիմք
 Փրկեալքս արեամբ սուրբ Գառինդ,
 Որ վասն մեր զենար ի վերայ խաչին ի հաշտութիւն Հաւր
 եւ ի բառնալ զմեզս աշխարհի,
 Աւրհնութեամբ երգով զքեզ փառաւորեսցուք:
- 8 Ի քէն բղխեալ ջուր կենդանի, Հոգի Աստուծոյ,
 Որ ի բանական երկիր հեղեր
 Ի դասս երկոտասան ընտրելոցն ի սուրբ Վերնատանն,
 Աւրհնութեամբ երգով զքեզ փառաւորեսցուք:

ԺԱՄԵՐԳՈՒԹԵԱՆ ԵՐԳԵՐ

ԵՐԳ ՏԵԱՌՆ ՆԵՐՍԷՍԻ ՀԱՅՈՅ ԿԱԹՈՒՂԻԿՈՍԻ
ԱՍԱՑԵԱԼ Ի ՊԱՇՏՄԱՆ ԻՒՐՈՅ¹

- 1 Յիշեսցուք ի գիշերի զանուն քո, Տէ՛ր,
Բըղխեսցեն սիրտք մեր զբան² բարի,
Եւ լեզուք մեր պատմեսցեն զգործս երկնաւոր թագաւորիդ:
- 2 Ի մէջ գիշերի յարուցեալ խոստովանեսցուք զքեզ, Տէ՛ր
Զաղաւթս մեր տացուք քեզ, Տէ՛ր,
Ի գաւիթս քո ի մէջ նոր Երուսաղէմի³:
- 3 Ի գիշերի համբարձցուք⁴ ըզձեռս մեր
Սըրբութեամբ առ քեզ, Տէ՛ր, ի ձայն գոհութեան,
Ամենա՛յն հոգիք, աւրհնեցէ՛ք զՏէր:

Փխ.

- 4 Զարթի՛ք, փա՛ռք իմ, զարթի՛ք, եւ ես զարթեայց առաւաւտուց.
Ալէլուիա:
- 5 Զարթի՛ք ընդ զուարթունս⁵, մանկո՛ւնք վերինըն Սիոնի⁶.
Ալէլուիա:
- 6 Զարթի՛ք, որդի՛ք լուսոյ, ի յաւրնութիւն⁷ Հաւրըն լուսոյ.
Ալէլուիա:
- 7 Զարթի՛ք, փրկեա՛լք արեամբ, եւ տո՛ւք զփառս փրկողին.
Ալէլուիա:
- 8 Զարթի՛ք, նոր ժողովուրդք, նոր երգս առեալ նորոգողին.
Ալէլուիա:
- 9 Զարթի՛ք, հարսունք հոգւով⁸ սպասեալք⁹ գալոյ սուրբ Փեսային.
Ալէլուիա:

1 ABCD աՉւ, ԷճնՅ · ՇնՂ · Աճի ի ա.
 2 ABC µ³ Կ
 3 B °նճոճ³ ՕլՍ
 4 B Ն³ Սµ³ ղՕճոն
 5 BC ½Ղճ³ ղՂճոճԷ

6 C ճՉճի ԿՉ
 7 A Թ³ ղնՂՂճոճՂճԷ
 8 ABC Նճ · ճի
 9 AC ճճ³ ճ»³ Է

10 *Զարթի՛ք, վառեալք¹ լուսով ըստ իմաստուն սուրբ կուսանացն.
Ալէլուիա:*

11 *Զարթի՛ք, պատրաստեցէ՛ք իւր լապտերաց զջերմ² արտասուս.
Ալէլուիա:*

12 *Զարթի՛ք եւ մի՛ ննջէք, նման յիմար կուսից³ նիրհէք.
Ալէլուիա:*

13 *Զարթի՛ք, երկիրպագցուք եւ արտասուաւք զայս ասացուք.
Ալէլուիա:*

Փխ.

14 *Զարթի՛ր, ընդէ՞ր ննջես,
Տէ՛ր, մի՛ մերժեր ըզմեզ իսպառ.
Արի՛, Տէ՛ր, աւգնեա՛ մեզ,
Տացուք անուանըդ քում զփառս.
Այժմ եւ յաւէտ Հաւր եւ Որդւոյ⁴ եւ Սուրբ Հոգւոյն⁵. ամէն:*

ՏԵԱՌՆ ՆԵՐՍԵՍԻ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՒՂԻԿՈՍԻՆ՝ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻԻՆ ԱՆՁԻՆ ԶՂՋԱՑԵԼՈՅ
ԵՒ ԲՈՂՈՔ ԻԻՐԱՔԱՆՁԻԻՐՈՅ ԴԻՄԻ ԽՈՍՏՈՎԱՆԱԲԱՐ⁶

1 *Աշխարհ ամենայն
Առ իս նայեցեալ,
Ախտակի՛ց լերուք:*

3 *Գող եղէ մեղաց⁹,
Գըտող կորըստեան,
Գուք¹⁰ ինձ փորեցի:*

2 *Բանամ ըզշրթունս,
Բարբառիմ⁷ լեզուաւս,
Բողոքեմ զանձնէս⁸:*

4 *Դաւեցի զանձն իմ,
Դաւաճանեցի,
Դարան գործեցի:*

*Տէ՛ր ողորմեա, Տէ՛ր ողորմեա,
Տէ՛ր ողորմեա:*

*Տէ՛ր ողորմեա, Տէ՛ր ողորմեա,
Տէ՛ր ողորմեա:*

1 C í³ é»³ Ę

2 ABC ք»նՄ

3 B Ĭ áðĕÇóŸ

4 A áñ¹ áŪ

5 A Ñá· áŸŸ

6 AD í»³ éŸ Ü»ñĕĵĕÇ ³ ĕ³ ó»³ Ę áŌµ³ Ÿü ³ ŸÓÇŸ

³ Ü»Ÿ³ ŸŸ áðŪĵù BC áÇù, Ęáñ³ · ÇñÁ· Áĕì Ĭ á.

7 BCD µ³ ñµ³ é»Ū

8 D ½³ ŸÓŸĵ

9 D Ū»Ō³ òü

10 B · áµ

<p>5 <i>Երբեմն էի լոյս Եւ այժմ եմ խաւար Եւ ստոուեր մահու:</i></p>	<p>11 <i>Ի բաց մեկնեցայ Ի սուրբ խորհրդոց, Ի բարեաց գործոց:</i></p>
<p>6 <i>Զիա՞րդ պատմեցից Զթիւ մեղաց իմոց, Զի բազում են յոյժ:</i></p> <p><i>Տէ՛ր ողորմեա, Տէ՛ր ողորմեա, Տէ՛ր ողորմեա:</i></p>	<p>12 <i>Լաւ վարկաւ¹⁰ անձն իմ Լուսոյն հեռանալ, Լինիլ¹¹ ընդ խաւար:</i></p> <p><i>Տէ՛ր ողորմեա, Տէ՛ր ողորմեա, Տէ՛ր ողորմեա:</i></p>
<p>7 <i>Էրկինք¹ եւ երկիր, Եկա՛յք, ողբացէ՛ք Եղկելի զանձն իմ:</i></p>	<p>13 <i>Խորհուրդըք չարին Խաբեն զհոգիս, Խորասոյց առնեն¹²:</i></p>
<p>8 <i>Ընտրեցի զչարն, Ընկալայ կամաւ² Ըզհոյս մեղաց:</i></p> <p><i>Տէ՛ր ողորմեա, Տէ՛ր ողորմեա, Տէ՛ր, ողորմեա՛:</i></p>	<p>14 <i>Ծածկեն անդընդաւք, Ծիծաղին գլորմամբս, Ծանակ¹³ զիս առնեն:</i></p> <p><i>Տէ՛ր ողորմեա, Տէ՛ր ողորմեա, Տէ՛ր ողորմեա:</i></p>
<p>9 <i>Թաթաւիմ³ տղմով, Թաւալիմ ի մեղս, Թաւթափիլ⁴ չկարեմ⁵:</i></p>	<p>15 <i>Կամաւ կորացայ, Կարկամեալ¹⁴ անձամբ, Կանգնիլ¹⁵ ոչ կարեմ:</i></p>
<p>10 <i>Ժանդ ախտիւ⁶ լըցեալ⁷, Ժահահոտ եղէ⁸ Ժամանակս բազումս⁹:</i></p> <p><i>Տէ՛ր ողորմեա, Տէ՛ր ողորմեա, Տէ՛ր ողորմեա:</i></p>	<p>16 <i>Հուր մեղաց կիզող¹⁶, Հրդեհեաց որ յիս¹⁷, Հոգեւոր բարիս:</i></p> <p><i>Տէ՛ր ողորմեա, Տէ՛ր ողորմեա, Տէ՛ր ողորմեա:</i></p>

1 C »նԻ ԿՅù
2 A Ի՞ Ս՞ Û՞ Û
3 AC Ǻ՞ օǺ՞ օԿÙ
4 B ǺùǺ՞ ÷ »É CD Ǻ՞ օǺ՞ ÷ »É
5 C ǻԿԻ՞ յն»Ù
6 AC ՞ Է՛ Կօù
7 BCD Էճօ՞ Û
8 CD Ǻ՞ Ñ՞ Նա՛ ı »Օ: ÷ Է՛ Ǻ՞ Ñ՞ Նա՛ ı »օ՞ Û
9 ABCD Ǻ՞ Û՞ Կ՞ Ի՞ ı µ՞ ıǻօÙ

10 ACD ՞ նԻ՞ օ
11 ABCD ԷԿՅ»Է
12 C ՞ օԿ»Կ ÷ Է՛ ԷԿՅԿÙ
13 ABC Ի՞ Կ»՞ Ի
14 BD Ի՞ նԻ՞ Û»՞ Է՛
15 A Ի՞ ԿԻ՛ Կ»Է BCD Ի՞ Կ. Կ»Է
16 AD Ի՛ Կ»ǻօ ÷ Է. ı ՞ օ»՞ Է՛ C Ի՛ Կ»՞ Է
17 B ան Կ՞ ÷ Է՛ Կնան»՞ օ

17 *Ձաղկեցայ մեղաւք,
Ձաղեցին տեսողքն,
Ձանձրացաւ հոգիս:*

23 *Շուրջ պատեալ զինեւ
Շունք բազումք¹³ եղեն,
Շաղախին արեամբս:*

18 *Ղեղի դառնութեան¹
Ղօղեալ ի սիրտ իմ²,
Ղամպար իմ շիջաւ³:*

24 *Որս եղէ չարին,
Ուռկանաւ¹⁴ մեղաց
Որսացաւ անձն իմ¹⁵:*

*Տէ՛ր ողորմեա, Տէ՛ր ողորմեա,
Տէ՛ր ողորմեա:*

*Տէ՛ր ողորմեա, Տէ՛ր ողորմեա,
Տէ՛ր ողորմեա:*

19 *Ճաշակմամբ մեղաց
Ճաշեցի⁴ դմահ,
Ճոխս⁵ աղքատացայ⁶:*

25 *Չարաչար վշտաւք
Չարչարի անձն իմ,
Չունիմ դադարումն:*

20 *Մեռեալ եմ հոգւովս⁷,
Մոլորեալ մտաւքս⁸,
Միայն կամ մարմնովս⁹:*

26 *Պարտապան գտայ
Պարտուց¹⁶ յանցանաց,
Պարտեալս¹⁷ ի մեղաց:*

*Տէ՛ր ողորմեա, Տէ՛ր ողորմեա,
Տէ՛ր ողորմեա:*

*Տէ՛ր ողորմեա, Տէ՛ր ողորմեա,
Տէ՛ր ողորմեա:*

21 *Յորոգայթ մահու
Յորսողին¹⁰ անկայ,
Յաղթեցայ յախտից¹¹:*

27 *Ջանամ զղջանալ¹⁸,
Ջեռանիմ¹⁹ դարձեալ,
Ջեռնում հրով մեղաց:*

22 *Նետից թշնամւոյն¹²
Նշաւակ եղէ,
Նոր միշտ խոցոտիմ:*

28 *Ռաբբի²⁰ կոչեցայ,
Ռակայ անուանիմ
Ռամկական²¹ վարուքս²²:*

*Տէ՛ր ողորմեա, Տէ՛ր ողորմեա,
Տէ՛ր ողորմեա:*

*Տէ՛ր ողորմեա, Տէ՛ր ողորմեա,
Տէ՛ր ողորմեա:*

1 A ¹³ «éYáóĀ»³ Ūμ
2 AD «ĕÇñĭ ÇÛ ÷ Ē ĕÇñĭ ĕ»
3 AD Ō³ Ūμ³ ñ
4 D «x³ ß»óÇ ÷ Ē «x³ ß³ Ĭ»óÇ
5 A «xáÑĕ D «xáĕ»
6 D «Ōũ³ Ĭ³ ó³ ô»
7 AC Ñá· áí B Ñá· áí ĕ D Ñá· óái
8 ABC Ūĭ ùù D Ūĭ³ ðũ
9 AC Ū³ ñŪYáí
10 B áñĕáŌÇY
11 C «Ōĭ Çó D Ū³ ŌĒĭ Çó»

12 ABC ĀßY³ ŪaŪY
13 ABCD μ³ ½áóŪ
14 C «áóéĬ³ Yũ»
15 C «āÇù áñĕ³ ó³ ô³ YÓY ÇÛ»
16 A «á³ ñĭ áóóĕ»
17 AB «á³ Ĭ³ ñ³»³ Ĭĕ
18 D «½ŌÇ³ Y³ Ū»
19 C «ç»é³ Y»Ū
20 ABCD «é³ μÇ»
21 B «é³ Ū³ Ĭ³ Ĭ³ Y³»
22 ABC «í³ ñáóũ»

29 Սիրով ցանկութեան¹,
Սաստիկ բարկութեան²,
Սիրտ իմ խոցեալ է:

33 Յանկութիւն⁹ չարեաց
Յանկալի դիմաւք¹⁰,
Յաւեցոյց զաչս իմ:

30 Վիրաւք յանցանաց
Վշտանայ հոգիս,
Վարանեալ շրջիմ:

34 Իիւրաքանչիւրոց¹¹
Իիւսմամբ խոռոն ախտից,
Իիւծեալ է հոգիս¹²:

Տէ՛ր ողորմեա, Տէ՛ր ողորմեա,
Տէ՛ր ողորմեա:

Տէ՛ր ողորմեա, Տէ՛ր ողորմեա,
Տէ՛ր ողորմեա:

31 Տիրեցին³ ինձ չարք⁴,
Տարագիր հանին
Տիրական գրկացն:

35 Փութացի՛ր անձն իմ,
Փախչիլ¹³ ի չարեաց,
Փափագիլ¹⁴ բարեաց:

32 Բաբունւոյն բարւոյ⁵
Բախճական ձայնին⁶
Բոտինս⁷ ոչ լուայ⁸:

36 Քեզ միշտ մերձ ծանիր,
Քուն մահու եկեալ,
Քննող դատաւոր:

Տէ՛ր ողորմեա, Տէ՛ր ողորմեա,
Տէ՛ր ողորմեա:

Տէ՛ր ողորմեա, Տէ՛ր ողորմեա,
Տէ՛ր ողորմեա:

ՆՈՐԻՆ ՏԵԱՌՆ ՆԵՐՍԷՍԻ ՀԱՅՈՅ ԿԱԹՈՒՂԻԿՈՍԻ ԵՐԳ ԱՂԱԻԹԱԿԱՆ Ի ԴԷՄՍ ՍՐԲՈՅ ԵՐՐՈՐԴՈՒԹԵԱՆ. ՆԱԵԻ ԻԻՐԱՔԱՆՁԻԻՐՈՅ ԴԻՄԻ ԵՐՐՈՐԴՈՒԹԵԱՆՆ ԱՌԱՆՁՆԱԿԻ¹⁵

1 Առաւաւտ լուսոյ
Արեգակն արդար,
Առ իս լոյս¹⁶ ծագեալ¹⁷:

3 Գանձդ ողորմութեան,
Գանձիդ¹⁹ ծածկելոյ
Գըտող զիս արա՛:

2 Բըղխումն ի Հաւրէ,
Բըղխեա՛ ի հոգւոյս¹⁸,
Բան քեզ ի հաճոյս:

4 Դուռն ողորմութեան,
Դաւանողիս բա՛ց,
Դասեցո՛ վերնոցն:

1 ABD ó³ ÝÍ áóÃ»³ Ûµ
2 ABD µ³ ñÍ áóÃ»³ Ûµ
3 B ì Çñ³ óÇÝ
4 C ã³ ñ
5 ABC ñ³ máóYáŸ µ³ ñáŸD µ³ ñóáŸ ÷ È ó³ ŸÇ
6 AC Ó³ ŸÇó D Ó³ ŸÇÝ ÷ È µ³ ÝÇ
7 B ñü ÷ è C ñáí Çè
8 A ñáí ÇÝ áá Èáó³ ò
9 AB ó³ ÝÍ áóÃÇóYü
10 ACD ¹ÇÛ³ ó
11 A ãÇü
12 A áóYÇ óÇó³ Ý¹ ç ½³ YÓY ÇÛ

13 A ÷³ Óã»É D ÷³ Èã»É
14 BD ÷³ ÷³ . »É
15 A ÜáñÇÝ ì »³ éY Ü»ñèçÇ B ÜáñÇÝ Ü»ñèçÇ³ è³ - ó»³ È »ñ. á³ ñí³ Ü³ Ý ì ùYÇ C óñ. ì »³ éY Ü»ñèçÇ - èÇ Ñ³ Ìáó Í³ ÁáŸÇİ áèÇ ç ³ è³ ó»³ È D ÜáñÇÝ ì »³ éY Ü»ñèçÇ³ è³ ó»³ È Ç ÜÈÇÁ³ ñáŸÇóY Üì³ ó Ç Èáñáó èñí Çó Èüèü ÁY¹ ² èì áŸÍáŸ Èáñ³ . ÇñÁ´ Áèì ì á.
16 B ÈáŸè
17 C Í³ . »³ ó
18 A Ñá· Çè BC Ñá· áŸè
19 BD .³ YÓÇ C .³ YÓÇÝ

5 Երբեա՛կ միռութիւնս՛, Եղելո՛ց խնամող Եւ ինձ ողորմեա՛:	14 Ծնունդ չաւր ծոցոյ, Ծածկելոյս ստուերաւ Ծագեա՛ լոյս փառաց՞⁹:
6 Զարթի՛ր, Տէ՛ր, յաւգնել, Զարթո՛ ըզթմրեալս² Զուարթնոց նըմանիլ:	15 Կենարա՛ր փրկիչ, Կեցո՛ զմեռեալս, Կանգնեա՛ զգլորեալս:
7 Էդ չայր անըսկիզբն, Էակից Որդի, Է միշտ սուրբ Հոգի:	16 Հաստեա՛ հաւատով, Հաստատեա՛ յուսով, Հիմնեցո՛ սիրով:
8 Ընկա՛լ զիս, գըթա՛ծ, Ընկա՛լ, ողորմա՛ծ, Ընկա՛լ, մարդասէ՛ր:	17 Զայնիւս աղաչեմ, Զեռաւքս¹⁰ պաղատիմ, Զիր բարեաց շնորհեա՛¹¹:
9 Թագաւո՛ր փառաց, Թողութեա՛նց տուող, Թո՛ղ ինձ գյանցանս:	18 Ղամբարամբ¹² լուսոյ, Ղեկավար ճարտար, Ղաւղեալս ամրացո՛:
10 Ժողովո՛ղ բարեաց, Ժողովեա՛ եւ զիս Ժողովս անդրանկաց³:	19 Ծառագա՛յթ փառաց, Ծանապարհ ինձ ցո՛յց, Ծեպել¹³ ի յերկինս:
11 Ի քէն, Տէր, հայցեմ⁴, Ի մարդասիրէդ Ինձ բժշկութիւն:	20 Միածինդ չաւր, Մոյծ զիս յառագաստ Մաքուր հարսանեացդ¹⁴:
12 Լե՛ր կեանք մեռելոյս⁵, Լոյս⁶ խաւարելոյս⁷, Լուծանող ցաւոյս⁸:	21 Յորժամ գաս փառաւք Յահագին աւուրն, Յիշեա՛ զիս, Քրիստոս:
13 Խորհրդոց գիտող, Խաւարիս շնորհեա՛ Խորհուրդ լուսաւոր:	22 Նորոգող հնութեանց, Նորոգեա՛ եւ զիս, Նորոգ զարդարեա՛:

1 B ὙϸάοἌ»³ ὕμ C ὙϸάοἌ»³ ὕ

2 BD Ἀ½ἈἈὐμῆ»³ ἔε

3 B ³ ὕ¹ ἡἷ³ ó

4 ABC Ἰ³ ὤ»Ἰ³ ó

5 AC ὕ»é»ἔáó

6 B ἔáóè

7 AC Ἐ³ ó³ ἡ»ἔáó

8 A ó³ óáó C ó³ óáóè

9 B ÷³ é³ ó ÷ Ἐ³ á³ óè C ³ á³ ó

10 C Ó»é³ ὕμ

11 C βῤῥἁἡἸ³ ó

12 ABD Ὀ³ ὕμ³ ἡἸ³ ὕμ

13 ABD x»á »ἔ ÷ Ἐ x»Ἰ»ἔ

14 ABC Ἰ³ ἡè³ ὕ»³ ó D Ἰ³ ἡè³ ὕ»³ ó

- 23 *Շնորհատո՛ւ բարեաց,
Շնորհեա՛ զքաւութիւն,
Շնորհեա՛ զթողութիւն:*
- 24 *Ուրախացո՛, Տէ՛ր,
Ոգւոյս՛ փրկութեամբ՝²,
Ոյր՝³ վասն եմ՝⁴ ի սուգ:*
- 25 *Չար մշակողին,
Չար սերմանց նորին՝⁵
Չորացո՛ զպլտուղն:*
- 26 *Պարգեւի՛չ բարեաց,
Պարգեւեա՛ իմոց՝⁶
Պարտեացս՝⁷ թողութիւն:*
- 27 *Ջուր շնորհեա՛ աչացս,
Ջերմ հեղուլ արտաւար,
Ջընջել ըզյանցանս:*
- 28 *Ռետինըս քաղցո՛ւ՝⁸,
Ռամ հոգւոյս՝⁹ արբո՛,
Ռա՛հ ցոյց ինձ լուսոյ:*
- 29 *Սէր անուն Յիսուս,
Սիրով քով ճըմլեա՛¹⁰,
Սիրտ իմ քարեղէն:*

- 30 *Վասըն գըթութեան
Վասն ողորմութեան,
Վերստին կեցո՛:*
- 31 *Տենչալոյդ՝¹¹ տեսեամբ՝¹²
Տո՛ւր ինձ յագենալ,
Տէր Յիսուս Քրիստոս:*
- 32 *Րաբո՛ւնդ՝¹³ երկնաւոր՝¹⁴,
Րոտեա՛ զաշակերտս
Րամից երկնայնոց:*
- 33 *Յաւղ արեան քո, Տէ՛ր,
Յաւղեա՛ ի հոգիս՝¹⁵,
Յընծասցէ անձն իմ:*
- 34 *Իիւծեալըս մեղաւք
Իիւծեալ աղաչեմ՝¹⁶,
Իիւսել ինձ բարիս՝¹⁷:*
- 35 *Փրկի՛չ բոլորից,
Փութա՛ զիս փրկել
Փորձութեանց մեղաց:*
- 36 *Քաւի՛չ յանցանաց,
Քաւեա՛ զաւրհնաբանս,
Քեզ երգել զփառս:*

1 ABC á· áñē
 2 ABD ÷ ñĭ áóÃçóŸ C ÷ ñĭ áóÃ»³ Ý
 3 ABCD añ
 4 BCD »Û ÷ È ÇÛ
 5 ABCD â³ ñ ë»ñÛ³ Ýó ÝáñÇŸ ÷ È â³ ñ ë»ñÛ³ óŸ, áñ
 6 BC ÇÛáñē
 7 ABD á³ ñĭ »³ ó
 8 AC ù³ ðóáÛ

9 AC Ñá· áñē
 10 AD èçñáí ùá »Ûñ»³ È C èçñáí ùá
 11 ABCD ĭ »Ýá³ ĒÇ
 12 C ĭ »èñ»³ Ûµ ÷ È èçñáí
 13 ABD ñ³ máóŸ
 14 C ñ³ máóŸ¹ »ñĭ Ý³ óáñ ÷ È ñ³ máóŸáÛ µ³ ñ»³ ó
 15 C Ç Ñá· Çè ÷ È ÇÛ Ñá· áñē
 16 C ³ ð³ á»Û ÷ È ³ ð»ñè»Û
 17 ABCD òçðè»É ÇŸÓ µ³ ñÇè ÷ È òçðè»³ Çè µ³ ñÇè

*Ի գերեզման մահու եղար.
Այսաւր յարեար աստուածաբար,
Ի հրեշտակաց քարոզեցար.
Եկա՛յք փրկեալք՝ ընդ զըւարթնոյն,
Տո՛ւք աւրհնութիւն յարուցելոյն:*

5 *Էրեւեցար² խընկաբերիցն
Յողջոյն³ կենացն ուրախալից
Եւ ի լերինըն Գալիլեայ⁴
Առաքելոց մետասանից.
Արժանացո՛ զմեզ ընդ նոսին
Զքեզ տեսանել յաւրըն վերջին.
Եկա՛յք փրկեալք⁵ ընդ զըւարթնոյն,
Տո՛ւք աւրհնութիւն յարուցելոյն:*

6 *Սիովնի՛ որդիք, զարթի՛ք,
Հարսին լուսոյ տո՛ւք աւետիք.
Եթէ Փեսայն քո յարուցեալ
Յաղթեաց մահու իշխանութեամբ.
Գայ պըսակէ ըզքեզ փառաւք,
Ե՛լ ընդ առաջ պըճնեալ զարդուք,
Երգեա՛⁶ երգ նոր յարուցելոյն՝
Նընջեցելոց կենաց պըտղոյն:*

**ԵՐԳ ՎԱՍՆ⁷ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱԻՈՒՐ ԱՐԱՐՉՈՒԹԵԱՆՆ
ԵՒ ՎԱՍՆ⁸ ԵՐԿՆԱՅԻՆ ԶԱԻՐԱՑՆ ՔՐԻՍՏՈՍԻ⁹**

ԲՆ

1 *Արարչական Բանին հրաման
Ի յերկրորդումն աւուր սկըզբան,
Ըզջուրսն ի ջուրցըն բաժանեաց¹⁰,
Հաստատութեամբ պարունակեաց,
Որով զաշխարհս հողեղինաց
Անջըրպետեաց ի հրեղինաց.
Ընդ նոսին, որդի՛ք լուսոյ,
Տո՛ւք աւրհնութիւն երբեակ լուսոյն¹¹:*

1 Ա ÷ ո՛ն՝ »³ էն
2 ՝ Պ , ¼ ԱԱ »ն»օ»օ³ ն
3 ¾ áŌçáŸ
4 յ Պ³ էՉŌ»³ Ū
5 Ա ÷ ո՛ն՝ »³ էն
6 ¼ »ն.³

7 յ^օ áÇù
8 յ ի³ ԵՄ ÷ Է Թ Ō³ . Ե
9 ¾ օն. »ն՛նան՛¹ ³ օáօն՛՛ »օ »ն՛նան՛¹ ¹³ նáօ՛՛ »օ
ի³ ԵՄ »ն՛նան՛¹ օáն ¼³ օն³ օ՛՛ ³ ն³ նááօÁ»³ Մ
10 ¾ μ³ նÁ³ Մ»³ օ
11 ¼ էáօéáŪ

- 2 *Քաղմաչեա՛յ հոյլք քրովբէից
Երեքսրբեանը՛դ սրովբէից,
Աթո՛ւք անեղ Աստուածութեանըն
Համագոյ Երրորդութեանն¹,
Բարեխա՛ւս լերուք առ Տէր
Վասըն մանկանց Եկեղեցւոյ².
Ընդ նոսին, որդի՛ք լուսոյ,
Տո՛ւք աւրհնութիւն երբեակ լուսոյն³:*
- 3 *Պերագո՛յն իշխանութիւնք
Եւ անփոփո՛խ միշտ տէրութիւնք,
Անյաղթելի՛ սուրբ գաւրութիւնք
Ի յԱրարչին⁴ փառատրութիւն⁵,
Աղաչեցէ՛ք զՏէրն ողորմած
Անտես չառնել զգործըս ձեռացն⁶.
Ընդ նոսին, որդի՛ք լուսոյ,
Տո՛ւք աւրհնութիւն երբեակ լուսոյն⁷:*
- 4 *Դա՛սք անմարմնոցըդ⁸ պետութեանց,
Հրեշտակապե՛տըք բարձրութեանց,
Հոգի՛ք հրեղէնք եւ սպասաւորըք
Հրեշտակա՛ց գինուորութիւնք,
Մաղթեցէ՛ք զՏէրըն տերանց
Վասըն մարդկան երկրաւորաց.
Ընդ նոսին, որդի՛ք լուսոյ,
Տո՛ւք աւրհնութիւն երբեակ լուսոյն⁹:*
- 5 *Երկնաւորաց դասուց վերնոց
Աւրհնաբանից քոց զըւարթնոց,
Քաղցրասցին առ քեզ, զըթա՛ծ,
Որ վասըն մեր ձայն մաղթանաց,
Զորս¹⁰ եւ տացես¹¹ մեզ պահապան,
Յայսրմհետէ մինչ ի վախճան¹².
Ընդ նոսին, որդի՛ք լուսոյ,
Տո՛ւք աւրհնութիւն երբեակ լուսոյն¹³:*

1 ՝ Պ՝ օ՛¼ՊՊ »ննան՛ օծ՛Ա»՝ ՅԱՄ
2 ¼ »Ի՛ »Օ»օ՛ձ
3 ¼ Է՛օծօ՛ձ
4 ¼ Թ՛ ն՛՝ ն՛ձՂ
5 ¼ ÷՛՝ Ե՛՝ ի՛ ն՛օծ՛Ղծ՛Ղ
6 ¼Պ Օ՛»Ե՛՝ օ
7 ¼ Է՛օծօ՛ձ

8 ՝ Պ՛, օ՛¼ՊՊ Ե՛ Մ՛՝ ն՛ՍՂօ՛ձ
9 ¼ Է՛օծօ՛ձ
10 Պ՛¼ ¼ձ՛ն
11 ՝ Պ՛ օ՛ձ ի՛՝ Թ»Ե
12 ¼ ի՛՝ Օ»՝ Ղ
12 ¼ Է՛օծօ՛ձ

6 *Զաւրութեանց եւ տէրութեանց,
 Իշխանութեանց եւ պետութեանց
 Եւ ամենայն անուանելոց,
 Որ ի յերկինս պաղատանաւք,
 Ընկա՛լ, Քրիստո՛ս, ուրախութեամբ
 Զմեզ յաւր մահու եւ յարութեան.
 Ընդ նոսին աւրհնել Հոգւով՝¹
 Ըզքեզ ընդ Հաւր փառատրելով:*

ԵՐԳ ՎԱՍՆ՝² ԵՐՐՈՐԴ՝³ ԱԻՈՒՐ ԱՐԱՐՁՈՒԹԵԱՆՆ ԵՒ ՎԱՍՆ՝⁴ ԵՐՐՈՐԴ ԴԱՐՈՒՆ՝⁵,
 ԵՒ Ի ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ՝⁶ ՄԿՐՏԻՉՆ՝⁷

ԳՂ

7 *Էական Բանն, որ ընդ Հաւր
 Արարչակից եւ համազաւր,
 Յերրորդ աւուր՝⁸ զՋուրսըն՝⁹ զատոյց,
 Զբոյսս՝¹⁰ եւ ըզտունկըս բըղխեցոյց,
 Իսկ ի յերրորդ դարուն դարձեալ
 ԶՋուրսըն հեղեղ ցամաքեցոյց,
 Զնոյ՝¹¹ տապանան իւր ապրեցոյց,
 Ըզկենդանեաց՝¹² սեռս անեցոյց.
 Տո՛ւք աւրհնութիւն անճառ լուսոյն,
 Հաւր եւ Որդւոյ՝¹³ եւ Սուրբ Հոգւոյն՝¹⁴:*

8 *Ընդ ծառոց երկրի զգալեաց՝¹⁵
 Տընկեաց եւ զտունկս իմանալեաց,
 Զհեղեղ մեղացըն ցածուցեալ
 Զդասս արգարոց բազմացուցեալ,
 Յորոց եւ մեծն ի ծնունդս կանանց՝¹⁶
 Միջնորդ շնորհաց եւ աւրինաց.
 Տո՛ւք աւրհնութիւն անճառ լուսոյն,
 Հաւր եւ Որդւոյ՝¹⁷ եւ Սուրբ Հոգւոյն՝¹⁸:*

1 ¶¼ Ñá· áí
 2 ° āÇù
 3 ¼ »ññáñ¹ ÷ È »ñĬ ñáñ¹
 4 °¼À āÇù
 5 ¼ ¹³ ñáĬŸ
 6 ° Úáí³ ÝŸçè Â Úáí Ñ³ Ýçè
 7 ¶ ØÁĬ Áñĭ ÇāŸ , °ñ· »ññáñ¹ ³ óáóñ ³ ñ³ ñááó-
 Ā»³ ÝŸ »ó Ɔ³ Ó³ · è Úáí Ñ³ Ýáó ØĬ ñĭ āÇŸ ¼ °ñ· »ñ-
 ñáñ¹ ³ óáóñŸ »ó Ç Úáí³ ÝŸçè ØĬ ñĭ Çā Ā í³ èŸ Úáí -
 Ñ³ ÝŸáó ØĬ ñĭ āÇŸ
 8 ¼ Ɔ³ óáóñ
 9 ¶ Ā¼çáóñèĀŸ
 10 ¼ ¼áĬè
 11 ¼ ¼Ÿá
 12 ¶ Ā¼Ĭ »Ÿ¹³ Ÿ»³ ó
 13 ¼ áñ¹ á
 14 ¼ Ñá· áĬŸ
 15 ¼ ¼è· ³ Ɔ³ ó Ā è· ³ Ɔ³ ó
 16 ¶ Ĭ³ Ÿ³ óŸ
 17 ¼ áñ¹ á
 18 ¼ Ñá· áĬŸ

- 9 **Թ**ագաւորին երկնից զինուոր,
Արքայութեանն աւետաւոր,
Խընդրեա՜¹ դընել² ելս ի սըրտի՜³
Առ ի հովտէս տըրտմականէ,
Յուխտեալ⁴ տեղին տէրունական
Ի խոստացեալն որդւոց մարդկան.
Տո՛ւք աւրհնութիւն անճառ լուսոյն,
Հաւր եւ Որդւոյ⁵ եւ Սուրբ Հոգւոյն⁶:
- 10 **Փ**առանգին Հաւր սպասաւոր
եւ յարգանդէ երկըրպագաւդ
Կարապետ եւ Մըկըրտիչ⁷
Այնմ, որ մեղաց մերոց քաւիչ.
Լե՛ր բարեխաւս առ նոյն գըլթած,
Ջընջել ըզգիր մեր յանցանաց.
Տո՛ւք աւրհնութիւն անճառ լուսոյն,
Հաւր եւ Որդւոյ⁸ եւ Սուրբ Հոգւոյն⁹:
- 11 **Ի** Հաւրէ լոյս ծագեցար
Մեռեալ բնութեանս կենդանարար,
Առաքեցեր յառաջընթաց
Սուրբ զՅովհաննէս¹⁰ քարոզ կենաց,
Սորին հայցմամբ, ամենակա՛լ,
Ըզպաղատանըս մեր ընկա՛լ.
Տո՛ւք աւրհնութիւն անճառ լուսոյն,
Հաւր եւ Որդւոյ¹¹ եւ Սուրբ Հոգւոյն¹²:
- 12 **Լ**ուսաշաւիղ յերկինս ելին
Հողանիւթեայ սուրբ հրեշտակին,
Արժանացո՛ւ ըզմեզ նորին
Նեղ եւ անձուկ¹³ ճանապարհին,
Ջի հետեւող գոլով նորին
Հաւր քո վերին աւթեվանին¹⁴,
եւ երգեսցուք ընդ երջանկացն
Որդւոց լուսոյ քեզ երգս¹⁵ փառաց:

1 , ¼ ÈÝ¹ ñ»³

2 ¼¼À ¹Ý»É

3 ¶¼ÀÀ èñi Ç

4 ¼ ùòÈi »É

5 ¼ áñ¹ á

6 ¼ Ñá· áŸ

7 , ØÁĪ ñi Çā

8 ¼ áñ¹ á

9 ¼ Ñá· áŸ

10 ¼ ¼Úái³ ÝÝçè

11 ¼ áñ¹ á

12 ¼ Ñá· áŸ

13 ¼ » ÝÍáóĪ

14 ¼ » ðĀ»ð³ ÝÇÝ

15 ¼À »ñ·

ԵՐԳ ՎԱՍՆ¹ ՋՈՐՐՈՐԴ ԱԻՈՒՐ ԱՐԱՐՋՈՒԹԵԱՆՆ, ԵՒ ՎԱՍՆ² ՋՈՐՐՈՐԴ ԴԱՐՈՒՆ,
ԵՒ ՎԱՍՆ ԱԻԵՏԵԱՑ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻՆ³

ԴՆ

13 *Խաւարն անգոյ եւ սկըզբնածին
Հալածեցաւ յաւրն առաջին,
Լոյսն այն պայծառ յաւր չորրորդին⁴
Յարեգական⁵ նիւթ հաւաքեալ,
Լուսինն ի տիպ լուսոյ ստեղծեալ
Եւ աստեղաց պարք⁶ յաւրինեալ,
Որով աւրհնի ստեղծաւղն⁷ էից
Ի բանաւոր պաշտաւնէից:*

14 *Մածկեալ խորհուրդըն ծանուցաւ
Չորրորդ⁸ դարուն Իսահակաւ,
Ի չորրորդ⁹ աւր դարձեալ հրեշտակն
Ետ գաւետիսըն¹⁰ կուսական,
Թէ լոյսն, որ ոչ բովանդակի¹¹,
Ի քէն մարմնով պարունակի,
Յոր աւրհնեցայք ազգք¹² երկրածինք,
Տո՛ւք աւրհնութիւն պըտղոյ Կուսին:*

15 *Կուսին¹³ նախնոյ մաւրն Եւայի,
Յորմէ Ադամըն հին պարտի¹⁴,
Բարձան անէծքըն տըրտմական¹⁵
Քո¹⁶ սուրբ ծնընդեամբ¹⁷, կո՛յս Մարիամ,
Ադազեա՛ գքո Միածինն
Թողուլ ըզմեղս որդւոց նոցին,
Յոր աւրհնեցայք ազգք¹⁸ երկրածինք,
Տո՛ւք աւրհնութիւն պըտղոյ Կուսին:*

16 *Հարսն ընծայեալ¹⁹ յերկրէ յերկինս,
Յոր համբառնամք առ քեզ զհոգիս²⁰.*

1 ° āÇù
2 ° ¼Å āÇù
3 , °ñ. āāñāñ¹ ³ ðāðñ ³ ñ³ ñāāðĀ»³ ÝÝ »ð í³ èÝ³ -
ð»ì »³ ó² èì áð³ Í³ ÍÝÇÝ ¼ °ñ. āāñāñ¹ ¹³ ñāðÝ »ð
Ç Թ³ ð»ì Çè² èì áð³ Í³ ÍÝÇÝ
4 ¼ āāñāñ¹ Ç
5 ¼³ ñ»³ ³ İ³ Ý
6 ¼ á³ ñ Ā á³ ñ.
7 ¼ èì »ÓÍáŎÝ
8 ¼ āāñāñ¹
9 ¼ āāñāñ¹
10 À ½³ ð»ì ÇèÝ
11 ¼ µ³ ð³ Ý¹³ İ Ç
12 ´¶, °¼¼ĀĀ ³ ½.
13 ´¶, °¼ĀĀ Í áðèÇ
14 , á³ ì ñÇ
15 ¼ ì Āñì Û³ İ³ Ýù
16 ¼ āÇù
17 ¼ ÍÁÝÁÝ¹ »³ Ûµ¹
18 ´¶, °¼¼ĀĀ ³ ½.
19 ¼ ÁÝÓ³ »³ Ē
20 , ½Ñá. Çèè

Յաւր լըսելոյ քո զաւետիս
 Խընդրեա՛ լինել մեզ լըսելիս,
 Զձայն աւետեաց քո Միածնին
 Եթէ. «Եկա՛յք աւրհնեալք Հաւր Իմ՛»¹.
 Յոր աւրհնեցայք ազգք² երկրածինք,
 Տո՛ւք աւրհնութիւն պըտղոյ Կուսին:

17 **Զայնիւ առ քեզ, Տէ՛ր, պաղատիմք**
 Եւ առաջի քո անկանիմք,
 Աղաչանաւք Աստուածածնին
 Շիջո՛ ի մէնջ ըզբոց հնոցին,
 Տո՛ւր արտասուաւք զմեղըս ջընջել
 Եւ վերըստին զմեզ նորոգել,
 Յոր աւրհնեցայք ազգք³ երկրածինք,
 Տո՛ւք աւրհնութիւն պըտղոյ Կուսին:

18 **Ղեկավար ճարտարապետ**
 Անցեր ընդ ծով կենցաղս անհետ.
 Վերաբերեա՛ ընդ Պետրոսի
 Զմեզ ի յալեաց մեղաց ծովէս,
 Պաղատանաւք գերագունին⁴
 Անապական քում ծընողին⁵,
 Յոր աւրհնեցայք ազգք⁶ երկրածինք,
 Տո՛ւք աւրհնութիւն պըտղոյ Կուսին:

ԵՐԳ ՎԱՍՆ⁷ ՀԻՆԳ⁸ ԱԻՈՒՐ ԱՐԱՐՉՈՒԹԵԱՆՆ, ԵՒ ՎԱՍՆ ՀԻՆԳ⁹ ԴԱՐՈՒՆ,
 ԵՒ Ի ՍՈՒՐԲ ԱՌԱՔԵԱԼԱՍՆ ՔՐԻՍՏՈՍԻ¹⁰

ԵՂ

19 **Ճառագայթեալ Բանն ի Հաւրէ**
 Յաւր¹¹ հինգերորդըն¹² հրամայէ
 Բըղխել¹³ ի ջրոց սեռք¹⁴ կայտառաց
 Եւ թեւաւորք¹⁵ աւգականաց¹⁶.

1 ¼ ÇÜá
 2 ՝ Պ, ¼¼¼ĀĀ ≅ ½.
 3 ՝ Պ, ¼¼¼ĀĀ ≅ ½.
 4 Պ¼ · »ն³ · áóÝ
 5 ՝ Պ, ¼¼ĀĀ ÍÁÝ³ óĎÇÝ ¼ ÍÁÝáĎÇ
 6 ՝ Պ, ¼¼¼ĀĀ ≅ ½.
 7 ° āÇü
 8 ° Ò ÑÇÝ. »ñán¹ Պ ÑÇÝÍ »ñán¹ ¼ ÑÇÝ. »ñán¹ Ā ÑÇÝÍ
 9 ° µ³ éÁ ≅ ÝÁÝĀ»éÝ»ÉÇ Ā ÑÇÝÍ
 10 , °ñ. ÑÇÝ. »ñán¹ ≅ óáóñ ≅ ñ³ ñááóĀ»³ ÝÝ »ó Ç ĒáñÑáóñ¹ ÑÇÝ. ¹ ≅ ñáóÝ, »ó Թ Ó³ · è ³ é³ u»ÉáóÝ óñÇéİ áéÇ ¼ °ñ. ÑÇÝ. »ñán¹ ≅ óáóñÝ »ó Ç Ēáñ-Ñáóñ¹ ≅ é³ u»[ÉáóÝ]
 11 Պ ıñ
 12 Պ ÑÇÝ. »ñán¹ ÁÝ ¼ ÑÇÝÍ »ñán¹ ÁÝ
 13 ՝ Պ ¼¼Á µÁĎĒ»³ É ¼ µÁĒ»³ É
 14 Պ é»éé
 15 ՝ Պ ¼¼ĀĀ Ā»ó³ óáñè , ¼ Ā»ó³ óáñ
 16 Պ ≅ óĀ³ İ³ Ý³ ó

Իսկ ի դարուն հինգ¹ մըկըրտին
Յամպն² եւ ի ծովն Իսրայէլ³ հին⁴.
Տացուք հրաշից ներգործողին⁵
Պատիւ եւ փառք անեղ Բանին:

- 20 **Մաքրապէս աւրինակի**
Առաքելոցըն⁶ Քրիստոսի,
Որք ի ծովէն Տիբերական
Ի յերկնայինսըն կոչեցան,
Անցին ընդ ծով⁷ աշխարհական
Եւ ի Հոգին մըկըրտեցան.
Տացուք հրաշից ներգործողին⁸
Պատիւ եւ փառք անեղ Բանին:
- 21 **Յուրախութիւնսն անդրաւական**
Ի հարսանիսն անապական,
Զձեզ առաքեաց Հայրըն փառաց
Հրաւիրատուք⁹ տըրտմականաց¹⁰,
Սուրբ հարսանեացն այն հայցեցէ՛ք
Ընդ ձեզ լինել մեզ պարակից.
Տացուք հրաշից ներգործողին¹¹
Պատիւ եւ փառք անեղ Բանին:
- 22 **Նորոգաւըք¹² տիեզերաց**
Ի նախահաւրըն յանցանաց,
Նորափետուր զարգարեցէ՛ք
Զեկեղեցիս հեթանոսաց,
Պաղատեցէ՛ք առ նոյն գըթած
Զմեզ նորոգել ի հնոյ մեղաց.
Տացուք հրաշից ներգործողին¹³
Պատիւ եւ փառք անեղ Բանին:
- 23 **Շինաւը¹⁴ էիցըս համայնից**
Արարածոց ի յանգոյից,
Նոյն շինեցեր զեկեղեցի
Վէմդ ի վերայ վիմին¹⁵ Բանի,

1 ¼ Ā ÑÇŸ

2 ¼ Ů ÛµŸ

3 ¼ Āēñ³ ŨÉÇŸ ¼ Āēñ³ ŨÉ

4 ¼ āÇù

5 ˘ ¼ ¼ ĀĀ Ÿ»ñ· áñí³ òŌÇŸ

6 ¼ Ā³ ³ ³ ù»ĒáŸ

7 ¼ Íáí Ÿ

8 ˘ ¼ ¼ ĀĀ Ÿ»ñ· áñí³ òŌÇŸ

9 ¼ Ññ³ òÇñ³ í áŏ

10 ˘ ¼ Ññ³ òÇñ³ í áŏ í ñí Ũ³ Í³ Ÿ³ ó

11 ˘ ¼ ¼ ĀĀ Ÿ»ñ· áñí³ òŌÇŸ

12 ¼ Ÿáñá· áŌù ¼ Ā Ÿáñá·³ òŌ

13 ˘ ¼ ¼ ĀĀ Ÿ»ñ· áñí³ òŌÇŸ

14 ¼ ԲÇŸáŌ

15 ¼ í ÇŪÇ¹

*Ընդ եղեալ հիմունս ի նոր Սիրովն
 Ըզմեզ յաւդեա՝¹ շինմամբ² ի նոյն.
 Տացուք հրաշից ներգործողին³
 Պատիւ եւ փառք անեղ Բանին:*

24 *Ուրախացաւ գնացիւք գետոց
 Քաղաք ի քէն շինեալ, Յիսո՛ւս,
 Յորմէ վըտակք շնորհաց հոսեն⁴,
 Զոգիս մարդկան ոռոգանեն⁵,
 Արբո՛ւ եւ մեզ ի ջրոյն կենաց
 Հայցմամբ Հոգւոյն մատրուակաց.
 Զի բանաւոր երկիրըս քո
 Պըտղաբերի⁶ ի փառըս քո⁷:*

ԵՐԳ ՎԱՍՆ⁸ ՎԵՑԵՐՈՐԴ⁹ ԱԻՈՒՐ¹⁰ ԱՐԱՐՁՈՒԹԵԱՆ, ԵՒ ՎԱՍՆ¹¹ ՎԵՑ ԴԱՐՈՒՆ,
 ԵՒ Ի ԽԱԶԵԼՈՒԹԻՒՆՆ¹² ՔՐԻՍՏՈՍԻ¹³

Ուրբ

25 *Զհանդուրծեալ¹⁴ բնութեամբ բարւոյն¹⁵
 Ունել միայն զանճառ բարին,
 Այլ ստեղծեալ մարդ յիւր¹⁶ պատկերին
 Ի վեցերորդն¹⁷ առաւաւտին¹⁸
 Եւ ի յերրորդ ժամ զկողածինն
 Ի յաւգնութիւն¹⁹ ետ²⁰ հողածնին,
 Զորս ի դրախտին եղ²¹ վայելել²²,
 Բայց ի պըտղոյն մահու արգել:*

26 *Պապանձեալ առ դատողին
 Յետ յանցանաց²³ Աղամըն հին,
 Զկիրն²⁴ պատճառ եղեալ խաբմանն*

1	¼ ³ օ ¹ » ³	Նաօն ¹ Է ³ օ»էօձ» ³ ԿԿ օնՇԵԻ օԵՇ ¼ ³ օն. Թ ³ օ ³ . Է
2	À ԵՇԿՅձօ ³ Ըµ	í »օ ¹ ³ նա՛՛ ³ »օ Շ ԷանՆաօն ¹ Է ³ օ»էօ[ձ» ³ Կ]
3	´, օ¼ԱՁ Կ»ն. անի ³ օ՞ՇՇԿ	14 ¼ ան ³ Կ ¹ օօնձ»Է
4	¼ Նաե»Կ ÷ Է մԱ՞՞Է»Կ	15 ´, ¼¼ԱՁ µ ³ նա՛՛
5	´Պ, օ¼ԱՁ ³ Էա. ³ Կ»Կ	16 Պ Շօն
6	¼ օ ı օ ³ µ»նչ	17 Պ¼ ı »օ»ննան ¹
7	À ÷ ³ ԷԱ ¼ա	18 Պ ³ Է ³ օն ³ ՇԿ
8	օ¼ օՇ	19 Պ ւն. Կաօ՞՞ՇօԿ Ա Թ ³ օ. Կաօ՞՞ՇօԿ
9	À ı »օ»ննան ¹	20 Պ շի
10	¼ ³ օաօնԿ	21 ´, օ՞ »ի
11	´օ օՇ Պ ı ³ ԷԱԿ	22 ¼ ı ³ »է» ³ Է
12	Պ Է ³ օ»էօ՞՞ՇօԿՅԱԿ ¼ Է ³ օ»էօ՞՞Շ» ³ ԿԿ	23 ´օ¼Ա Թ ³ Կօ ³ Կ ³ օԿ
13	¼, օն. ı »օ»ննան ¹ ³ օաօն ³ ն ³ նաօ՞՞Շ» ³ ԿԿ »օ Շ Էան-	24 ՊԱ ¼Կ ՇԿԿ

Եւ կինըն՝ զաւճըն դաւաճան,
Որով երկիրս այս անիծաւ,
Փռւչ եւ տատասկ ի սմա բուսաւ,
Վըճիւ մահու մարդոյն տըւաւ
Դառնալ ի հող, ուստի ստեղծաւ:

- 27 **Ջընջեւ¹ փութայր Հայրըն փառաց**
Ըզգիր պարտեաց մեր յանցանաց,
Որով զգեցաւ Որդին զըթաճ
Ի վեց դարուն² զմարմին մեղաց,
Հաւր հաճութեամբ ի մահ խաչին
Եկըն կամաւ ի յուրբաթին,
Գառըն գենաւ³ ի հին զատկին՝
Փոխան գառանցն աւրինակին:
- 28 **Ռահիւ լուսոյ պատուիրանին**
Արդարութեան ճանապարհին,
Բարձրանալով քո ի խաչին,
Բարձրացուցեր զմեզ ի յերկինս,
Քո անպատում խոնարհութեամբդ,
Եւ կամաւոր խաչելութեամբն⁴,
Հաչտեա՛ ընդ մեզ, Տէ՛ր, զըթութեամբ
Եւ թո՛ղ ըզմեզս ողորմութեամբ:
- 29 **Սոսկալիդ սերովբէից⁵**
Եւ ահաւորըդ քրովբէից,
Խոնարհեցար ի չարչարանս
Չարչարելի բնութեամբ մարդկան.
Ի խաչին զմեղըս սպաներ⁶
Եւ զգատակնիք մահու լուծեր,
Հաչտեա՛ ընդ մեզ, Տէ՛ր, զըթութեամբ
Եւ թո՛ղ ըզմեզս ողորմութեամբ:
- 30 **Վեհագոյն բնութեանց էից**
Եւ Արարիչըդ բոլորից,
Յորժամ ծագես զխաչիդ⁷ նըշան
Ի գալըստեան քո միւսանգամ,
Զերկըրպագուս այժմ հաւատով

1 ¼ çÁÝç»³ É

2 ¼ ¹³ ñáŸ

3 ½ Ÿ³ ò

4 ¼ È³ ä»ĚäöÃ»³ Ûµ¹

5 ° ë:ñáí µçÇó

6 ¼ ëä³ Ý»ñ ÷ È µ³ ñ0»ñ

7 ¼ ½È³ äÇi

Լուսաւորեա՛ նորին լուսով,
Զի համաձայն խաչազգեցիցն¹
Ըզբեզ աւրհնեմք յաւիտենից:

ԵՐԳ ՎԱՍՆ² ԵԻԹՆ³ ԱԻՈՒՐ ԱՐԱՐՁՈՒԹԵԱՆՆ, ԵԻ ՎԱՍՆ⁴ ԵԻԹՆ ԴԱՐՈՒՆ,
ԵԻ Ի ԽՈՐՀՈՒՐԴ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ⁵

Շար

- 31 **Տէրն⁶ յետ ստեղծման արարծոց**
Հանգեաւ յեւթն⁷ աւրն ի գործոց,
Այն, որ հանգիստ աշխատելոց
Եւ կամքըն գործ է եղելոց.
Ուստի եւ մեզ յոյս հաստատուն
Ետ⁸ հանգըստեամբըն շաբաթուն⁹,
Թէ աստ գործել զգործ Աստուծոյ,
Անդ է¹⁰ հանգչել ընդ Աստուծոյ:
- 32 **Րաբունարար վարդապետիմք,**
Յաւրինակէ¹¹ Տեառն¹² խրատիմք,
Որ ի յերկրորդ արարչութեանն¹³
Յետ կատարման տնաւրէնութեանն,
Յեւթներորդ աւր հանգըստեան
Իջեալ մարմնով ի գերեզման,
Զկապեալ հոգիսըն վերածեաց,
Զանանց հանգիստըն պատրաստեաց:
- 33 **Յաւրդ, որ ի քոյդ¹⁴ կողէ¹⁵ ցաւդեալ,**
Բըժըշկեսցէ ըզհանգուցեալսն,
Իջցէ ի հող մահու նոցին
Եւ բուսուցէ յաւրըն վերջին.
Կենդանարար¹⁶ ձայնիւրդ քո
Կոչեա՛ զնոսա ի կեանքս քո.

1 ¼ È³ ā³ è. »èi ÇóÝ
2 ° āÇü
3 ˘¶¼À »ðĀÝ»ñāñ¹ ° »ðĀ»ñāñ¹
4 ˘°¼Ā āÇü
5 ˘¶¼ Ñ³ Ý. Áèi »³ ÝÝ ˘ °ñ. »ðĀÝ»ñāñ¹ ³ ðáðñ ³ -
ñ³ ñāáðĀ»³ ÝÝ, »ð Ç ÈáñÑáðñ¹ Ā³ ÕÛ³ ÝÝ òñÇèi á-
èÇ, »ð í³ èÝ ÝÁÝÇ»ó»Ēáó °Ā Ñ³ Ý. èi »³ ÝÝ ¼ °ñ.
İ³ Õ³ . è »ðĀÝ»ñāñ¹¹ ³ ðáðñÝ »ð Ç Ā³ ÕáðÛÝ î »³ èÝ
6 ¼ î »³ èÝ
7 ¼ Ů³ ðĀÝ
8 ¶ ĸİ
9 ¼ »i Ñ³ Ý. Áèi »³ ÛµĀÝ ß³ µ³ ĀáðÝ ÷ È »i Ñ³ Ý. Áè-
i »³ Ý³ ðñ ß³ µ³ ĀáðÝ
10 ¼³ Ý¹ ĸ ÷ È³ Ý¹ ĸÝ
11 ¶³ ðñÇÝ³ İ ĸ
12 ˘ °Ā î »³ èÝ
13 ¼³ ñ³ ñāáðĀ»³ Ý
14 ¼ ùá
15 ¼ İ áÕĸ¹ Ā İ³ ðÕĸ
16 ° İ ĸÝ¹³ Ý³ ñ³ ñ

Եւ դասեցո՛ ընդ արդարոցն
Երգել քեզ փառս ընդ գրւարթնոցն:

- 34 **Ի**լիծեալ գընութիւնս կենաց ունող
Դարձոյց յանցանքն ի մահու հող,
Իսկ անմահիդ մեռելութիւն
Շնորհեաց դարձեալ զանմահութիւն,
Զորս են ընդ քեզ թաղեալ մահուամբ¹
Աւագանին մըկըրտութեամբ,
Յարո՛ ընդ քեզ քոյին փառաւք
Արեգական նըման լուսով:
- 35 **Փայլեն արդարքն յարքայութեանս**
Եւ ճրգնաւորքն ի հանգըստեանն,
Մարտիրոսքն պըսակին
Եւ կուսանաց լապտերք վառին.
Դասեցո՛, Տէ՛ր, ընդ նոսին,
Որք² զքեզ Աստուած խոստովանին.
Արդարութեամբ մի դատեսցին
Այլ գըթութեամբ քո՞ քաւեսցին:
- 36 **Քո անպատում խոնարհութեամբդ**
Որ թաղեցար մեռելութեամբ⁴,
Եւ յարուցեր յորդուոց⁵ մարդկան,
Որք հաւատով ի քեզ անկան,
Յարո՛ եւ զմեզ արդարութեամբ
Եւ զնընջեցեալսն ողորմութեամբ,
Զի կենդանեացըս բերանով
Տացին քեզ փառս⁶ ընդ Հաւր հոգևով⁷:

1 ¼ Û³ Ñáó³ Ûµ ÷ È Û³ ñÛÝáí

2 À áñ

3 ¼ áÇù

4 ¼ Û»é»ÈáóÃ»³ Ûµ¹

5 ¼¼ Ìãñ¹ áó

6 ¶ ÷³ èù

7 ¼ Ñá. áí

ԵՐԳ ԱՐԵՒԱԳԱԼԻՆ
ԶԼԻՒԻ ԵՂԻԿԻ անուն Տեառն սաղմոսին¹

ԴԿ

- 1 Յարեւելից մինչ ի մոտս
Ի հիւսիսոյ եւ ի հարաւոյ,
Ամենա՛յն ազգ եւ ազինք,
Յաւրհնութիւն նոր աւրհնեցէ՛ք
ԶԱրարիչն արարածոց,
Որ ծագեաց ըզլոյս արեգականն այսաւր յաշխարհ²:
- 2 Եկեղեցի՛ք արդարոց,
Փառաբանի՛չք ամենասուրբ Երրորդութեանն,
Յառաւաւտըս լուսոյ
Զառաւաւտ խաղաղութեան
Քրիստոս³ գովեցէ՛ք
Ընդ Հաւր եւ Հոգւոյն⁴,
Որ ծագեաց ըզլոյս գիտութեանն իւրոյ ի մեզ:

[Յորդորակ]

- 1 Յարեւելից յարեւմուտս⁵ մանկո՛ւնք Սիոնի⁶,
Աւրհնեցէ՛ք միշտ անդադար զծագաւղն լուսոյ:
- 2 Եկեղեցի՛ք արդարոց եւ փառաբանիչք,
Բարեբանեցէ՛ք որ ետ զիմաստըս լուսոյ:

ԵՐԳ

ԶԼԻՒԻ Աղաղակեցէք սաղմոսին

ԴԿ

- 1 Ծըգնաւո՛րք Աստուծոյ
Եւ ժառանգո՛րքք երկնից արքայութեանն,
Որք, փոխանակեալըք զանցաւորս⁷,

1 ¼ ² é³ ó³ öì »ñ· »ñ. »0³ Ý³ ı³ ó Ç í »ñ³ è³ ÕÙáè³
÷ áÈ»ñáŸ Áèì á³ ı³ ß³ ×Ç

2 ´¶¹º¼¾ÀĀ ½³ ½È³ ñÑè

3 ¾ ½øñÇèì áè

4 ¾ éáóñµ Ñá· áŸ

5 A ½³ ñ»óÙáóì

6 C èÇáí ÝÇ

7 ´¶¹º¼¾Ā ½½³ Ýó³ óáñè

Առէք¹ զանանցըն² բարութիւնսն³.
 Բարեխաւսեցէ՛ք առ Տէր
 Վասըն մանկաց Եկեղեցւոյ:

2 Նահատա՛կք պանծալիք⁴
 Եւ սիրեցեա՛լք⁵ ի յերկնաւոր Հաւրէն,
 Որք⁶ մըկըրտեցայք ընդ Քրիստոսի
 Արեամբ ձերով ի մահ խաչին.
 Բարեխաւսեցէ՛ք առ Տէր
 Վասըն մանկաց Եկեղեցւոյ:

3 Մարտիրո՛սք ցանկալիք⁷
 Եւ աւթեվա՛նք Հոգւոյն ճըշմարտութեանն⁸,
 Որք յաղթեցէք Հոգւով⁹ կարեաց
 Եւ ցանկութեանց¹⁰.
 Բարեխաւսեցէ՛ք առ Տէր
 Վասըն մանկաց Եկեղեցւոյ:

4 Գովելի՛ք աշխարհի
 Եւ բաղձալի՛ք¹¹ վերնոցըն պետութեանց,
 Որք երանութեան մասին Հասէք
 Քան զամենայն որդիս մարդկան.
 Բարեխաւսեցէ՛ք առ Տէր
 Վասըն մանկաց Եկեղեցւոյ:

5 Կամաւո՛ր պատարագք¹²,
 Մանկո՛ւնք տիաւք¹³ եւ կատարեալք իմաստութեամբ,
 Որք փոխանակ կաթին¹⁴,
 Արբէք զգինին¹⁵ զմայլեցուցիչ.
 Բարեխաւսեցէ՛ք առ Տէր
 Վասըն մանկաց Եկեղեցւոյ:

[Յորդորակ]

1 Ճըգնաւո՛րըք ճըշմարիտք¹⁶ վըկայք Քրիստոսի,
 Բարեխաւսեցէ՛ք առ Տէր վասն անձանց մերոց:

1 Ա ³ էշն ÷ Է ³ է ն»½

2 օԱԱ ½թ Կ³ ԿօԱԿ

3 ¼ µ³ նօօԱՇօԿե

4 ¼ Կ³ Ն³ Ի ³ Ի ա³ ԿԻ³ ԷՇ

5 ¼ էՇն»օ»³ Է

6 ¼ ան

7 ¼ օ³ ԿԻ³ ԷՇ

8 , ×ԱԲՄ³ նի օօԱ»³ Կ ¼ ³ օԱ»օ³ Կն Նա. ան ³ ×ԱԲՄ³ ն-

ի օօԱ»³ Կ

9 ¼ Նա. ան

10 , ¼ԱԱ օ³ ԿԻ օօԱ»³ Կ

11 ¼ µ³ օօ³ ԷՇ

12 ¼ ա³ Ի ³ ն³ .

13 ¼ Ի Շ»³ օն

14 ¼ Ի³ ԱՇԿԿ

15 ¼ ½. ՇԿՇ

16 AB ×ԱԲՄ³ նՇԻ

- 2 Նահատակը կենդանիք սիրողք Քրիստոսի,
Որք չարչարեցայք մարմնով վասն անուանըն Տեառն:
- 3 Մարտիրո՛սը ցանկալիք մարդկան ըղձալիք,
Հայցեցէ՛ք ի Սուրբ Հոգւոյն¹ տալ մեզ զբարիս²:
- 4 Գովելի՛ք վերնոց դասուց, պարծա՛նք աշխարհի,
Խնդրեցէ՛ք զխաղաղութիւն տալ եկեղեցւոյ:
- 5 Կամաւոր սուրբ պատարագ Հասակաւ մանկունք,
Հայցեցէ՛ք լինել եւ մեզ ձեզ պըսակակից:

ԵՐԳ

Զկնի Աստուած Աստուած սաղմոսին

- 1 Լո՛յս, Արարի՛չ լուսոյ, առաջի՛ն լոյս,
Բնակեալդ ի լոյս յանմատոյց³, Հա՛յր երկնաւոր
Ի դասուց լուսեղինացն աւրհնեալ.
Ի ծագել լուսոյ առաւաւտուս⁴
Ծագեա՛ ի հոգիս մեր ըզլոյս քո իմանալի:
- 2 Լոյս ի լուսոյ ծագումն, Արեգա՛կն արդար,
Անճառ ծընունդ Հաւր Որդի,
Յառաջ քան զարեւ անուն քո գովեալ ընդ Հաւր.
Ի ծագել լուսոյ առաւաւտուս
Ծագեա՛ ի հոգիս մեր ըզլոյս քո իմանալի:
- 3 Լոյս ի Հաւրէ բրդխումն, աղբե՛ւր⁵ բարութեան,
Հոգիդ Սուրբ Աստուծոյ,
Մանկունք Եկեղեցւոյ⁶ ընդ հրեշտակս ըզքեզ բարեբանեն.
Ի ծագել լուսոյ առաւաւտուս
Ծագեա՛ ի հոգիս մեր ըզլոյս քո իմանալի:
- 4 Լոյս երբեակ եւ մի անբաժանելի Սուրբ Երրորդութիւն,
Զքեզ ընդ երկնայնոցն երկրածինքըս միշտ փառաւորեմք.
Ի ծագել լուսոյ առաւաւտուս
Ծագեա՛ ի հոգիս մեր ըզլոյս քո իմանալի:

1 A Ñá. áŸ
2 B Á¼µ³ ñÇ
3 օ¼³ ÿŸ³ ÿ áŸ

4 ¼³ Ե³ օ³ օի áŸ Æ³ Ե³ օիի áօ
5 ¶Ÿ, օ¼ÁÁ³ օµ»ñ
6 ¼»İ»Ō»óá

[Յորդորակ]

- 1 *Անեղանելի՛դ Աստուած, Հա՛յր ամենակալ,
Ընկա՛լ զազաչանս մեր քոց պաշտաւնէից:*
- 2 *Ի Հաւրէ ծագումն անճառ, Արեգա՛կն արդար,
Ծագեա՛ ի յանձինս մեր զլոյսդ¹ ողորմութեան:*
- 3 *Ի Հաւրէ բըղխեալ² Հոգի՛, աղբե՛ւր³ բարութեան.
Լուսով քով⁴ լցո՛ զմեզ յայսմ առաւաւտումս⁵:*
- 4 *Երեք անձինք եւ մի բնութիւն, մի աստուածութիւն,
Զքեզ խոստովանիմք յաւէտ Սուրբ Երրորդութիւն:*

ԵՐԳ

Զկնի Տէր հովուեսցէ սաղմոսին

- 1 *Ճանապարհ եւ ճըշմատութիւն
Եւ կեանք Քրիստոս,
Առաջնորդեա՛ հոգւոց⁶ մերոց
Յերկրէ ելանել յերկինս:*
- 2 *Դուռն կենաց մըտից Յիսուս,
Մոյծ⁷ քեւ⁸ ըզմեզ առ Հայր քո եւ Հոգի.
Երգել միշտ ըզփառս:*

[Յորդորակ]

- 1 *Ճանապարհ բարի Քրիստոս եւ ճըշմարտութիւն⁹,
Առաջնորդ հոգւոց մերոց յերկրէ ի յերկինս:*
- 2 *Դուռն կենաց մտից Յիսուս, Աստուած ճըշմարիտ,
Մոյծ եւ զմեզ առ Հայրըդ քո Հոգւովըդ¹⁰ Սըրբով:*

1 B ἑάτῃ¹
2 A μᾶθ»³ ἔ
3 B ³ Ὄμ»ñ
4 AB ἰά
5 B ³ ε³ οἰῖ ἀτῆ

6 ¼ N̄á· áó
7 ¼ ÛáðŪ
8 ´¶, °¼ĀĀ ù»ð ÷ È »ð
9 A ×βī áðĀÇðŸ
10 ABC N̄á· áí Á¹

ԵՐԳ ԵՐՐՈՐԴԻ ԺԱՄՈՒ ԱՒՈՒՐՆ
ԶԿԻՒՆԻ ՈՂՈՐՄԵՆԱ Ի[ՆՃ] սաղմոսին²³

ԴԿ

- 1 Աւրհնեմք ըզքեզ, Հա՛յր անըսկիզբն,
Էից էակ ի յանգոյից,
Բարձեր ձեռաւք նիւթ ի հողոյ
Եւ ստեղծեր մարդ ի պատկեր քո.
Գլուխն ոտից խոնարհեցաւ,
Զի զպատուիրան քո մոռացաւ.
Դարձեալ ասեմք սո՛ւ անառակին,
Թէ Հա՛յր, մեղայ քեզ ի յերինս:
- 2 Երկնաւորացն² անքըննելի
Եղեր մարդկան տեսանելի,
Զգեցար պատկեր հողեղինի
Պատկերըդ Հաւր³ անփոխելի.
Ելեր⁴ յերրորդ ժամ ի խաչին
Վասն Ադամայ նախաստեղծին,
Ընդ աւագակին քում խաչակցին
Արժանացո՛ ըզմեզ դրախտին:
- 3 Թագաւո՛ր թագաւորաց
Առատաբուղիս⁵ Հոգի՛⁶ շնորհաց,
Ժողովելոցն ի Վերնատանն
Առաքելոցն երկոտասան
Ի հրոյ լեզուս երեւեցար⁷,
Յոգիս նոցա վերանըստար.
Լո՛ւր յանուն քո ժողովելոցս,
Է՛ջ եւ առ մեզ յերրորդ ժամուս:

ԵՐԳ ՎԵՑ ԺԱՄՈՒ

- 1 Խաւարեցաւ լոյսն արեւուն⁸
Ի վեցերորդ ժամ ուրբաթուն.

1 ¼ օն. օ՞ Բá ẽ³ օՍáéÇÝ Ç í »ն³ àՕáնՍ³ ÇÝ. ¶. Á³ Սá

2 ¼ Áëı̄

3 ¼ »նı̄ Ý³ óáն³ ó

4 ¼ Ննն

5 ¼A շէ»ն

6 ¼³ ẽ³ ı̄³ µáօÈ

7 ¼ Նá. Ç ÷ È. µ³ ԲÈáօ

8 ¼ »ն»ó»ó³ ն ÷ È µ³ Á³ Ý»ó³ ն

9 ¼³ ն»óáՄ

Ծանոյց, թէ լոյսն¹ արարչական
 Նըսեմացոյց գլոյսն եղական,
 Կախեալ ըզքեզ մերկ ի խաչին
 Քաւղով ստուերաւըն ծածկէին.
 Հերքեա՛ ի մէնջ ըզծանրութիւն
 Շըրջող դիւին մէջաւրէի²:

2 Զանճրութեան³ մարտ այսուն⁴ չարի,
 Որ յայս ժամու⁵ պատերազմի,
 Ղաւղեալ յոգւոց⁶ մեր հերքեսցի
 Քո նըչանաւ սըրբոյ խաչին⁷.
 Ժըչմարտութեան քո ճառագայթ
 Զառ ի յերկնից անկեալ⁸ փայլակն
 Մերժեալ ի մէնջ հալածեսցէ
 Եւ զմեզ լուսով քո վառեսցէ:

3 Յայս միջաւրեայ տուրնջեան ժամու⁹
 Վայելչական¹⁰ աչաց մարմնոյս
 Նետիւք գաղտնեաց մի խոցեսցուք
 Ի խաւարէն, որ ի ծածուկ.
 Շուրջանակի բանակեսցեն
 Ըզմեւք բանակըք հրեշտակաց¹¹,
 Որք պարակից¹² մեզ լինելով
 Ըզքեզ ընդ Հաւր փառատրելով¹³:

ԵՐՔ ԻՆՆ ԺԱՄՈՒ

1 Զարչարակցեալ քեզ տիւ լուսոյ
 Երեք ժամաւ¹⁴ խաւարելոյ¹⁵,
 Պայծառացեալ յիններորդին
 Ի տիպ լըրման մահու ստուերին.
 Զահըդ¹⁶ լուսոյ մեծապայծառ
 Աւանդեցեր զհոգիդ առ Հայր.

1 ¼ ěáĭē¹

2 ¶ ĩ. ũçç³ õñçç ¼ ũçç³ õñççŸ

3 ˘ ¶ ĩ¼¼ĀĀ ō³ ŸōñáōĀçōŸ

4 ¼³ ĩēáŸ

5 ˘ ¼ĀĀ Ā³ Ūáōē

6 ¼ ĩă. ōáç

7 ˘ Ā Ē³ áç

8 ¼³ Ÿ. »³ Ē

9 ¼ Ā³ Ūáĭē

10 ¼ ĩ³ Ūĕç³ Ÿ³ Ÿ

11 ˘ Ññ»ßi³ Ĩ³ ōŸ

12 ˘ ¼ á³ ñ³ Ĩçō ÷ Ē »ñ. ³ Ĩçō

13 ˘ ÷³ é³ ĩ ñ»ēōáōù

14 ¶ Ā³ Ūáō

15 ¼ Ē³ ō³ ñ»ĒáŸ

16 Ā ç³ ĒĀ¹

*Ռահիւ կըցորդ քեզ ի յերկինս
Ըզմեզ ուղղեա՛ հոգւով՝ քոյին:*

2 *Սանդարամետըք սարսեցին,
Զկապեալ հոգիան արձակեցին,
Վէմք ի վիմէդ պատառեցան,
Ի տապանաց մեռեալք յարեան,
Տարերք երկրի տատանէին
Եւ աշխարհի սիւնք դողային.
Բամեալքս առ քեզ պաղատեսցուք,
Զի ընդ արդարսըն դասեսցուք²:*

3 *Յուցեր յայնժամ ըսքանչելիս
Եւ այժըմ³ մեզ ողորմեսցիս.
Իիւծեալ բնութիւնս քեւ ողջացաւ,
Շնորհեա՛ եւ մեզ լինել անցաւ⁴.
Փոխան մահու քո կենարար
Կեցո՛ ըզմեզ, Տէ՛ր բարեար,
Քեզ պաղատիմք [ը]ստ աւագակին
Յիշեա՛ ըզմեզ յաւրն ահագին:*

ԲԶ

4 *Նահապետին Աբրահամու հայցմամբ ընկա՛լ⁵, Տէ՛ր, զաղաչանս⁶
Եւ ծառային քուժ Սահակայ խընդըրուածովք⁷ ի մեզ գըթա՛:*

5 *Բեննատեսին⁸ Իսրայէլի⁹
Սիրով սըրբոյն ի մեզ խնայեա՛
Էրեքսըրբեան¹⁰ երիւք սոցին
Սըրբեա՛ զհոգի, զմիտս եւ զմարմին:*

1 ¶ Ñá. áí

2 ¼¹ ³ è»èóáòù ÷ È ½³ ñÃÇóáòù

3 ¾³ ÛÀÁÝ

4 ¾ ßYáñÑ»³ »ò Û»½ ĒÇÝ»É ³ Ýó³ ò ÷ È ßYáñÑ»³ ĒÇÝ»É
»ò Û»½ ³ Ýó³ ò

5 ¾ ÁÝ. ³ É

6 ½³ Ò³ á³ Ýè ÷ È á³ Ò³ ì ³ Ýè

7 ¾ ÈÝ¹ Áñáò³ Í³ òù

8 ¶ °¾ ñ»Ý³ ì »èÇÝ , ñշÝÝ³ ì »èÇÝ

9 ° Æèñ³ Ǿ. ÒÇ

10 ¾ Æ »ñ»ùèñµ»³ Ý

ԵՐԳ ԵՐԿԵԿՈՅԻՆ ԺԱՄՈՒ ԽԱՂԱՂԱԿԱՆԻՆ¹

ԲԶ

- 1 Նայեա՛ սիրով, Հա՛յրըդ² գըթած,
 Ի քո ստեղծեալ գործըս ձեռաց
 Եւ ըզբանակըս հրեշտակաց
 Տո՛ւր պահապան մեզ՝ տրկարացս³,
 Փըրկեա՛ զանձինս ի փորձանաց,
 Ի խաւարի շրջաւդ⁴ դիւաց,
 Զի ի տուընջեան եւ գիշերի
 Տացուք քեզ փառս անլըռելի:
- 2 Էին անեղ անըսկըզբան
 Ծընունդ անճառ Որդի եւ Բան,
 Որ արարեր ըզտիւ գործոյ
 Եւ ըզգիշեր ի՞նչ հանգիստ քնոյ,
 Տո՛ւր ի նընջել աչաց մարմնոյ
 Արթուն լինել մեզ ըստ հոգւոյ⁶,
 Զի ի տուընջեան եւ գիշերի
 Տացուք քեզ փառս անլըռելի:
- 3 Բաբո՛ւն հոգւոց⁷ բանաւորաց,
 Աղբե՛ւր⁸ լուսոյ, բաշխա՛ւդ⁹ շնորհաց,
 Ի փակել դրանց բնութեանց մարմնոց¹⁰,
 Լո՛յս¹¹ տուր աչաց սըրտից մերոց.
 Ի գիշերաց առ քեզ կանխեալ¹²
 Ընդ հրեղինացն աւրհնաբանեալ¹³,
 Զի ի տուընջեան եւ գիշերի
 Տացուք քեզ փառս անլըռելի:
- 4 Սուրբըդ սըրբոց Երրորդութիւն,
 Ըզմեզ մաքրեա՛ քեզ բնակութիւն,
 Շնորհեա՛ ընդ¹⁴ մանկանցն առագաստի

1 ¼ î »³ éÝ Û»ñeÇeÇ Ñ³ [l]áó Ì³ Āa0Çİ áeÇ ² é³ ç³ óá-
 ñÇÝ »ó ² ÓoÇóÝ »ñ»İ á[l]ÇÝ

2 ¼ Ñ³ ĩñÁi

3 ¼ í Áİ³ ñ³ ó

4 ¼ ¼, ¼¼¼ĀĀ BĀñçá0

5 ¼ áÇù

6 ¼ Ñá· á

7 ¼ Ñá· áó

8 ¼ ¼, ¼¼Ā ³ 0µ»ñ ¼ ³ 0µÇ0ñ

9 ¼ µ³ BĒá0

10 ¼ µÝá0Ā»³ Ý Û³ ñÛÝá

11 ¼ Ēá0é

12 ¼ ¼, ¼¼Ā Ì³ ÝĒ»Ē

13 ¼ ¼, ¼ Ā ³ 0ñÑÝ³ µ³ Ý»Ē

14 ¼ áÇù

Հանգչել¹ ընդ քեզ ի յանկողնի²,
Տո՛ւր զհայցուած բարեկամին³
Ջփոխ երից նըկանակին.
Ձի ի տուընջեան եւ գիշերի
Տացուք քեզ փառս անլըռելի:

5 **Էրեւելի⁴** լոյս ըստեղծեր,
Ձտիւ եւ զգիշեր բաժանեցեր,
Ծագեա՛ մեզ, Տէ՛ր, ի գիշերի
Ըզճառագայթս իմանալի,
Տո՛ւր յամենայն ժամանակի
Ձպահպանաւ⁵ աջ քո հովանի,
Ձի ի տուընջեան եւ գիշերի
Տացուք քեզ փառս անլըռելի:

6 **Սիրոյ քո հուր արկեալ յերկիր**
Բորբոքեսցի⁶ ի յոգիս⁷ մեր,
Ձխորհուրդ սըրտից⁸ մեր մաքրեսցէ,
Ձլոյս գիտութեան քո փայլեսցէ,
Ի քնոյ մահու զմեզ զարթուսցէ,
Ձմիտըս բոցով քո վառեսցէ,
Ձի ի տուընջեան եւ գիշերի
Տացուք քեզ փառս անլըռելի:

7 **Ի քեզ նայիմք, լո՛յսդ անմատոյց,**
Ի զգայական⁹ ծածկեալ լուսոյ,
Որ վասըն մեր եդար ի գբի
Եւ նընջեցեր¹⁰ ի տապանի.
Առ¹¹ մեզ նընջեա՛, արթո՛ւն բնութիւն,
Հերքեա՛ զչարին ներգործութիւն.
Ձի ի տուընջեան եւ գիշերի
Տացուք քեզ փառս անլըռելի:

8 **Էիդ լուսոյ անըստուերի**
Պաղատանաւք կամք առաջի,
Որ փակեալ դրամբք¹² յերեկոյին¹³

1 ¼ Ñ³ Ýİ áÇÉ

2 ˘ Թ Կ. áÕÝÇ , ǾǾÝİ áõÝÇ ¼ Թ Կİ áõÝ

3 ¼ µ³ ñ»İ³ ÛÇ

4 ¼ »ñ»õ»ÉÇ

5 ˘ Պ , ¼¼Á ½á³ Ñá³ ÝáÕ

6 ¼ µáñµáù»èóÇ

7 Պ , ¼¼Á Ñá. Çè

8 ¼ èÁñİ Çóè

9 ˘ Պ , ¼¼Á è. ³ Թ İ³ Ý ¼ ½. ³ ³ İ³ Ý

10 ˘ Պ ¼¼¼ ÝÁÝÇ»ó³ ñ

11 ¼³ é ÷ È ÁÝ¹

12 , ¼ ¹ñ³ Ûù

13 ¼ »ñ»İ áñÇ

*Երեւեցար մետասանին.
 Ընդ Թովմայի առ քեզ գոչեմք,
 Տէ՛ր եւ Աստուա՛ծ, գբեզ դաւանեմք,
 Է՛ջ եւ առ մեզ յերեկոյիս
 Եւ տո՛ւր զողջոյն քո ի հոգիս՝:*

9 *Րամեալքս ըգբեզ՝, Տէ՛ր, աղաչեմք,
 Մեզ յաւգնութիւն՝ նայել՝ հայցեմք,
 Պահապա՛նդ՝ Իսրայէլի՛,
 Անձանց մերոց լե՛ր հովանի.
 Աւթեա՛ առ մեզ խաղաղարար,
 Եւ նընջեսցուք անխռովաբար,
 Զի ընդ առաւաւտըս կանխեսցուք
 Աւրհնել ըգբեզ ընդ Հաւր Հոգւով:*

10 *Գոչման փողոյն Գաբրիէլի,
 Որ ի վերջնումըն գիշերի,
 Լըսե՛լ արա զմեզ արժանի
 Եւ աջակողմն՝ աւդեաց դասի՝.
 Անչէջ վառեալ լոյս՝ լապտերաց
 Ըստ իմաստուն հինգ՝ կուսանացն,
 Զի ընդ Փեսայիդ ի յառագաստ
 Հարսունք հոգւով մըտցուք ի փառս:*

ԳԶ

11 *Ի քէն հայցեմք, Հա՛յր գըթութեանց
 Եւ Աստուա՛ծ մըխիթարութեանց,
 Ի տըխրական գիշերային մերձեալ ժամուս՝¹¹
 Մըխիթարեա՛ ըզմեզ ի տըրտմութեանց մեղաց
 Եւ շնորհեա՛ զուրախութիւն գործովք արդարութեան.
 Աղաչանաւք սուրբ Աստուածածնին՝¹² եւ ամենայն արդարոց:*

12 *Ըստ քաղցրագոյն աստուածային քո հրամանի կոչման, Որդի՛ Աստուծոյ,
 Եկեալ եմք առաջի քո յերեկոյիս՝ աշխատեալք եւ ծանրաբեռնեալք՝.¹³
 Թեթեւացո՛ ի ծանրութեան[ց]՝¹⁴ մեղաց զանձինս*

1 ¼ ñ· Çè
 2 ¼ Á½»½ ÷ È ³ é ù»½
 3 ¼ ³ õ· ÝáðÃÇõÝ
 4 ´ ¶¼¼ Ý³ ƒ³ ¶¼ ÒÃ Ý³ ƒ³ É
 5 Á á³ Ñ³ á³ Ý
 6 ° Æèñ³ ƒ³ ÕÇ
 7 ¼ ³ ç³ Ý áðÕ ¼ ƒ³ ç³ Ý áðÕ

8 ¼ ¹³ èÇÉ
 9 ´ ¼ ½ÆáÈ
 10 ¼ ÑÇÝ· ÷ È èáðñµ Á ÑÇÝ
 11 ¼ Á³ ÙáÈ
 12 ¼ ³ èÝ áð³ Í³ ÍÝÇ¹
 13 ¼ ³ ßÈ³ Ý ³ »³ Èè »ð Í³ Ýñ³ µ»éÝ³ Èè
 14 ¼ Í³ ÝñáðÃ»Ýչ

Եւ զաւրացո՛ր բառնալ¹ կամաւ ըզքաղցըր լուծ քոց պատուիրանց.
Աղաչանաւք սուրբ Աստուածածնին եւ ամենայն արդարոց:

13 Պաղատիմք առ քեզ հոգևով² ի հանգըստեան հասեալ ժամուս,
Մարդասէր Հոգի՛ Աստուծոյ,
Յորժամ նորոգես զերեսս երկրի եւ վերըստին ստանաս զոգիս մարդկան,
Նորափետուր զարդարեա՛ ըզնընջեցեալսըն մեր՝
Ըզծնեալսն ի քէն սուրբ աւագանաւն.
Աղաչանաւք սուրբ Աստուածածնին եւ ամենայն արդարոց:

ՏԵԱՌՆ ՆԵՐՍԻՍԻ ԿԱԹՈՒՂԻԿՈՍԻ ԱՍԱՑԵԱԼ ՎԱՍՆ ՆԸՆՋԵՑԵԼՈՑ³

ԴԿ

1 Աստուած անեղ, անժամանակ,
Հա՛յր անըսկիզբն եւ անքանա՛կ,
Որդւոյ⁴ պատճառ ծնընդեամբ անճառ
Հոգւոյն բըղխմամբ⁵ անքըննաբար⁶.
Աղաչեմք ըզքեղ, գըթա՛ծ,
Երկայնամի՛տ եւ ողորմա՛ծ,
Ողորմեա՛ քո ստեղծուածոյս⁷,
Յուսով ի քեզ⁸ նընջեցելոյս:

2 Բանդ, որ ի ծոց Հաւր⁹ Միածին
Եւ կերպարան սկըզբնատըպին,
Որով երկիրնըք¹⁰ գոյացան,
Աշխարհ¹¹ լըրիւ հաստատեցաւ¹².

Հայցեմք ի քէն, Տէ՛ր եւ Փըրկի՛չ,
Ամէնողորմ եւ կեցուցիչ,
Ողորմեա՛ քո ստեղծուածոյս¹³,
Յուսով ի քեզ¹⁴ նընջեցելոյս:

3 Գերագոյն շնորհաց բաշխաւդ¹⁵
Երկնաւորաց¹⁶ եւ երկրայնոց¹⁷,
Կեանք եւ կենաց տըլաւդ¹⁸ Հոգի¹⁹
Հաւր եւ Որդւոյ²⁰ արարչակից.
Խընդրեմք ի քէն, աղբե՛ւր²¹ բարեաց,
Արբուցանողդ ծարաւեաց,
Ողորմեա՛ քո ստեղծուածոյս²²,
Յուսով ի քեզ²³ նընջեցելոյս:

1 ¼ μ³ εΎ³ έ
2 ¼ Ἰά· αί
3 ´ օն· ի »³ εΎ Ս»նեչեՅ³ ³ օ³ օ»³ է Շ ի »ն³ . »ն»½-
Ս»Յ³ օ ՄԿ»օ[»էաօ] Պ¼¼³ ³ ՄԷան³ . Շն , ի »³ εΎ
Ս»նեչեՅ³ »ն· Բ³ նաօՄ³ Ի Շ ի »ն³ Ա³ ՕՍ³ Մ Ն³ Մ·
ւաօօ»էաօ Շ օնՇեի աե Աեի ² Պի »օ »ՄՇօե ի ³ εՇօ Ա
օն· ի »³ εΎ Ս»նեչեՅ³ Թ³ Խօ Ի³ ԱաօՕՇԻ աեՇ ³ օ³ -
օ»³ է Թ³ Օ³ . օ ՄԿ»օ»էաօ
4 ¼ ա՛ն՛ ա՛Ս
5 Ա մԱՕԷՍ³ Մ
6 ´ Պ , օ¼ Ռա· ծա՛Ս մԱՕԷՍ³ Ս մ ³ ՄԱՄՄ³ μ³ ն ÷ Է
Ռա· ծա՛Ս մԱՕԷաօՍՄ³ ³ Օմ»ն³ μ³ ն ¼ Ռա· ա՛Ս մԱՕԷաօՍՄ
³ ՕմՇօն³ μ³ ն
7 ¼ եի »ՕԻաօ³ Իա՛Ս
8 ´ Պ , օ¼¼ Խաօեաի Շ ւ»½ ÷ Է Շ ւ»½ Խաօեաի
9 ² Նւն ² Օ»ե³ . նաօՍ եա՛Ս Բ³ ն³ Ի³ ՄԱ Ն³ օ³ Մ³ μ³ ն
Ս· ի Շ Մ Թ օ»էաօՍ շ . ի ³ նμ»ն շ Աշ՛ Օ»եւԱ, Աշ՛ աօՕՕ³ -
· նաօԱՇօՄԱ, Ս³ օԷՄ³ ծան³ ա շե [ւ] ՆՄաօՍ աօՄ»օաՕ

³ օ »նԻ μ³ նμ³ εΎ³ ³ Ս»Մաօն · նաօ³ Ի շ ւ-աի : ի աՕ³ -
ի ³ Ի »նաօՍ մաէա՛ն ՄՍ³ Մ ¹ շա»նՇ ՄԲաօՍԱ³ ³ օ»էա՛ն՛
»Մ Ն³ Ս³ ն»է »օ ա³ Ն»է »Մ յ ³ օ³ Մ¹³ Ի³ Մ աօՕՕ³ -
· նաօԱՇօՄԱ:
10 ¼ »նԻ ՇՄԱՄ
11 ´ Պ¼¼³ ³ ԲԷ³ նՌԱե
12 ´ Պ Ն³ եի ³ ի »օ³ Մ
13 ¼ եի »ՕԻաօ³ Իա՛Ս
14 ´ Պ , օ¼¼ Խաօեաի Շ ւ»½ ÷ Է Շ ւ»½ Խաօեաի
15 ¼ μ³ ԲԷաՕՇՄ
16 ¼ »նԻ Մ³ ծան³ օՄ
17 ´ ¼ »նԻ ն³ Մաօե Պ¼ »նԻ Մ³ Մաօե օ »նԻ Մ³ Մաօ
18 Պ¼ ի ԱօաՕ
19 ¼Ա Ռա· Շ¹
20 ¼ ա՛ն՛ ա
21 ´ Պ , օ¼¼Ա³ ³ Օմ»ն ¼³ ³ ՕմՇօն
22 ¼ եի »ՕԻաօ³ Իա՛Ս
23 ´ Պ , օ¼¼ Խաօեաի Շ ւ»½ ÷ Է Շ ւ»½ Խաօեաի

4 **Դաւանեմք ընդ սրովբէից**
Զկենդանարարըդ համայնից.
 Երեքսրբեան մի տէրութիւն,
 ԶՀայր եւ զՈրդի եւ Սուրբ զՀոգիդ¹.
 Յոր հանգուցեալըս² մըկըրտեալ
 եւ հաւատով խոստովանեալ,
 Ողորմեա՛ք ստեղծուածոյս³,
 Յուսով ի քեզ⁴ նընջեցելոյս:

5 **Երրակի թիւ կատարեալ**
 Յերիս անձինըս բաժանեալ,
 Աստուածութեամբ⁵ միաւորեալ,
 Միով բնութեամբ հաւասարեալ,
 Յորմէ կապեալք եւ արձակիմք
 եւ վերըստին անլոյծ կապիմք,
 Ողորմեա՛ք ստեղծուածոյս⁶,
 Յուսով ի քեզ⁷ նընջեցելոյս:

6 **Զէակիցըդ Հաւր զՈրդի**
Փառաւորեմք անլըռելի.
 Որ իջեր⁸ յարգանդ Կուսին,
 Զազամային⁹ առեր¹⁰ մարմին.
 Աղաչանաւք Աստուածածնին
 Անապական քում ծընողին¹¹,
 Ողորմեա՛ք ստեղծուածոյս¹²,
 Յուսով ի քեզ¹³ նընջեցելոյս:

7 **Էրեւեցար մարմնով յերկրի,**
 Որ ի Հաւրէ անմեկնելի,
 Ընդ հողեղէնըս¹⁴ բնակեցար
 Ի հրեղինաց երկըրպագեալդ¹⁵,

Պաղատանաւք երկնաւորաց
Փառաբանիչ քոց հրեշտակաց,
 Ողորմեա՛ք ստեղծուածոյս¹⁶,
 Յուսով ի քեզ¹⁷ նընջեցելոյս:

8 **Ըստ աւրինացըն Մովսէսի**
 Ընծայեցար ի տաճարին,
 Զի ըզբնութիւնըս մարդկային
 Ընծայեցես Հաւր ի յերկին¹⁸,
 Խընդըրուածովք¹⁹ սուրբ ծերունւոյն²⁰
 Քեւ ի կապից արձակելոյն,
 Ողորմեա՛ք ստեղծուածոյս²¹,
 Յուսով ի քեզ²² նընջեցելոյս:

9 **Թագաւորըդ հրեղինաց,**
 Որ ընդ մարդկան հողեղինաց
 Շըրջեցար տնաւրինաբար,
 Կրեցեր ըզկիրըս մարդկաբար,
 Որ վասըն մեր զայս ամենայն
 Ի յանձն առեր²³ խոնարհութեամբ,
 Ողորմեա՛ք ստեղծուածոյս²⁴,
 Յուսով ի քեզ²⁵ նընջեցելոյս:

*

10 **Ժողովեալքս ի հրաժարումըն**
Ծառայի²⁶ քո յաշխարհէ
 Հայցեմք ի քէն արտասուելով
 եւ պաղատիմք զայս ասելով.
 Ճանապարհ ընդ քեզ ելից,
 Հանգուցելոյս լե՛ր ուղեկից²⁷,

1 ՝ Պ, ¼ Ñ³ Ûñ »õ áñ¹ Ç »õ äáõñµ Ñá· Ç
 2 ¾ Ñ³ Ý· áóó»³ ËÁè
 3 ¼ èì »ÕÍáó³ ÍáÛ
 4 ՝ Պ, ¼¼¼ Ìäöéáí Ç ù»½ ÷ Ë Ç ù»½ Ìäöéáí
 5 ՝ ¼³ èì áó³ ÍáóÁ»³ Ûµ ÷ Ë »ññáñ¹ áóÁ»³ Ûµ
 6 ¼ èì »ÕÍáó³ ÍáÛ
 7 ՝ Պ, ¼¼¼ Ìäöéáí Ç ù»½ ÷ Ë Ç ù»½ Ìäöéáí
 8 ¼ Ç»³ É
 9 Պ¼¼ ½³ ¹³ Û³ ÌÇÝÝ
 10 ¼³ é»³ É
 11 ՝ Պ, ¼¼¼Á ÍÁÝ³ óÕÇÝ
 12 ¼ èì »ÕÍáó³ ÍáÛ
 13 ՝ Պ, ¼¼¼ Ìäöéáí Ç ù»½ ÷ Ë Ç ù»½ Ìäöéáí
 14 ¾ ÑáÕ»Õ¿Ýùè

15 Á »ñí ñá³ . »³ É
 16 ¼ èì »ÕÍáó³ ÍáÛ
 17 ՝ Պ, ¼¼¼ Ìäöéáí Ç ù»½ ÷ Ë Ç ù»½ Ìäöéáí
 18 ՝ Պ¼¼Á Ûñí ÇÝè
 19 ¾ ÈÁÝ¹ Áñáó³ Í³ òù
 20 Պ, ¼¼¼ Í»ñáóÝáÛ
 21 ¼ èì »ÕÍáó³ ÍáÛ
 22 ՝ Պ, ¼¼¼ Ìäöéáí Ç ù»½ ÷ Ë Ç ù»½ Ìäöéáí
 23 ¼³ ñ»ñ
 24 ¼ èì »ÕÍáó³ ÍáÛ
 25 ՝ Պ, ¼¼¼ Ìäöéáí Ç ù»½ ÷ Ë Ç ù»½ Ìäöéáí
 26 ¾ Í³ é³ Çè
 27 ՝ ¼¼¼Á áóÕÕ»ÍÇó

18 Ղաւղեալ սարսեաց պահակ մահու
 Ի կենարար ձայնին լըրոյ,
 Արագապէս զոյգ ընդ Բանին
 Ետ ըզմեռեալն ըստ հրամանին,
 Իշխանք աւղոյս այս սարսեացեն¹
 Զհոգի² սորա մի՛ արգելցեն.
 Ի յաւթեանս Հաւր քո լուսոյ
 Ըզնընջեցեալսըն³ մեր հանգո՛:

*

19 Ծանապարհ մոլորելոց
 Եւ ճառագայթ խաւարելոց,
 Հրաւիրեցեր զՈրդիս լուսոյ
 Ի յերկնային հարսանիս քո.
 Ընդ զուարճալից անդ ժողովոց
 Արժանացո՛ ըզսա դասուց,
 Լի լապտերաւք⁴ մո՛յծ յառագաստ
 Ընդ իմաստուն սուրբ կուսանացն:

20 Մերով բնութեամբ, զոր ըզգեցար⁵,
 Ի փայտ խաչին բեւեռեցար՝
 Լուծանելով զմեզ ի մեղաց
 Ի նախահաւրըն կապանաց⁶.
 Լո՛յծ եւ ըզսա ի յանցանաց⁷
 Վասըն քո սուրբ չարչարանաց,
 Լի լապտերաւք⁸ մո՛յծ յառագաստ
 Ընդ իմաստուն սուրբ կուսանացն:

21 Յետ կամաւոր մահու խաչի
 Եղար ի նոր գերեզմանի⁹,
 Երեքաւրեայ թաղմամբ յերկրի¹⁰
 Նոր ըստեղծեր զմեզ կենդանի.
 Զիջեալս¹¹ ընդ քեզ ի հող մահու

Վերակոչեա՛ ձայնիւ փողոյ,
 Լի լապտերաւք¹² մո՛յծ յառագաստ
 Ընդ իմաստուն սուրբ կուսանացն:

22 Նըստեալ կանանցն իւղաբերից
 Եւ ողբային արտասուալից,
 Իբր ըզմեռեալ անյուսալից
 Ըզկենդանիդ յաւիտենից.
 Վասըն նոցին սուրբ արտասուաց
 Մաքրեա՛ ըզսա ի յանցանաց,
 Լի լապտերաւք¹³ մո՛յծ յառագաստ
 Ընդ իմաստուն սուրբ կուսանացն:

23 Շարժեալ հիմանցըն դըժոխոց¹⁴
 Ի տեսանել¹⁵ ըզքեզ ներքնոց¹⁶,
 Հաներ զհոգիսն¹⁷, որ ի բանտին¹⁸,
 Կապեալ զիշխանըն մահածին.
 Ընդ հանգուցեալ հոգիս սրբոց
 Հանգո՛ զհոգիս նընջեցելոց¹⁹,
 Լի լապտերաւք²⁰ մո՛յծ յառագաստ
 Ընդ իմաստուն սուրբ կուսանացն:

24 Ուրախութեամբ գաւրք երկնայինք²¹
 Յերկնից յերկիր իջանէին,
 Յորժամ յարեար ի մեռելոց,
 Լոյս ծագեցար արարածոց.
 Սուրբ յարութեամբ քո կենարար
 Յարո՛ ըզսա ի կեանս անմահ²²,
 Լի լապտերաւք²³ մո՛յծ յառագաստ
 Ընդ իմաստուն սուրբ կուսանացն:

25 Զհանդուրժեալ պահապանացն
 Ի յերկիւղէ²⁴ երկնաւորացն,

1 , ° ē³ ñēÇó»Ý
 2 Â ½Ñá. Çē
 3 °¼¼ Á½ÝÁÝÇ»ó»³ ÉÁē
 4 ´¶¼ É³ áì »ñ³ ò
 5 ¾ Áē. »ó³ ñ
 6 ¾Á İ³ á³ Ý³ ó ÷ È ƒ³ Ýó³ Ý³ ó
 7 ¾Á ƒ³ Ýó³ Ý³ ó ÷ È. İ³ á³ Ý³ ó
 8 ´¶¼ É³ áì »ñ³ ò
 9 ¾. »ñ»½Û³ ÝÇÝ
 10 ¼ ƒ³ ñí ñÇÝ
 11 Á ¼ÇÇ»³ ƒēÝ
 12 ´¶¼ É³ áì »ñ³ ò

13 ´¶¼ É³ áì »ñ³ ò
 14 ´¶ ¹ ÁáÉáóÝ
 15 ¾ í »ē³ Ý»ÉÝ
 16 ´¶¼ Ý»ñüÝáóÝ
 17 ´¶¼ ½Ñá. ÇēÝ ÷ È ½í³ á»³ ƒēÝ
 18 ´ ° µ³ Ý¹ ÇÝ
 19 ¶¼ ÝÁÝÇ»ó»ÉáÈ ¾ ÝÁÝÇ»ó»ÉáóÝ
 20 ´¶¼ É³ áì »ñ³ ò
 21 ´¶¼ »ñí Ý³ ƒÇÝ
 22 ¾³ ÝÛ³ Ñ ÷ È³ ñ¹³ ñ
 23 ´¶¼ É³ áì »ñ³ ò
 24 ´¶. °¼ ƒ³ ñí ÇÛ

Որք աւետիս տային կանանց,
Թէ մահ լուծաւ մահկանացուաց,
Սա, որ մահու քո՞ տրնկակից
Լիցի կենաց՝ հաղորդակից,
Լի լապտերաւք՝ մո՛յծ յառագաստ
Ընդ իմաստուն սուրբ կուսանացն:

26 Պարակցեալ անմարմնականքն
Առ կենսատու սուրբ գերեզմանն,
Տան աւետիս ազգի մարդկան
Վասըն կենացն՝ յաւէժական⁵.
Դասաւորեա՛ պարուց⁶ նոցին
Ըզնընջեցեալս՝ յաւըն վերջին,
Լի լապտերաւք՝ մո՛յծ յառագաստ
Ընդ իմաստուն սուրբ կուսանացն:

27 Զահաւորեալ⁹ նըշան խաչին
Յարեւելից փայլեալ ծագի¹⁰,
Հաւատացեալքն ի քեզ բերկրին¹¹,
Եւ ուրացողքըն կոծեսցին¹².
Զերկրրպագուս սրբբոյ խաչին
Լուսաւորեա՛ լուսով նորին,
Լի լապտերաւք՝ մո՛յծ յառագաստ
Ընդ իմաստուն սուրբ կուսանացն:

*

28 Ռահ գործեալ երկնաւորաց
Գան առաջի քո նախընթաց,
Զընտրեալըս՝ քո ժողովելով

Քեզ ընդ առաջ բերեն¹⁶ ամպով.
Ընդ աղանեացն աւղապարից
Խառնեա՛ ըզսա սուրբ երամից,
Դասաւորեա՛ ըզսա վերնոցն¹⁷
Երգել քեզ փառս¹⁸ ընդ զըւարթնոցն¹⁹:

29 Սարսափին տարերք երկրի,
Յորժամ փառաւք գաս հայրենի,
Արեգական լոյս խաւարին²⁰,
Լուսին²¹ աստեղքըն նըւաղին²².
Ըզսա յաւուրն աներեկի²³
Լուսաւորեա՛ լուսով քոյին,
Դասաւորեա՛ ըզսա վերնոցն²⁴
Երգել քեզ փառս²⁵ ընդ զըւարթնոցն²⁶:

30 Վերնական զաւրացըն պետ
Փողէ բարբառ աւետաբեր՝
Արի՛ք մեռեալք, որ²⁷ յԱդամայ,
Քանզի ահա եկըն Փեսայ.
Ընդ հարսնացեալ մաքուր հոգւոց²⁸
Կարգեա՛ ըզսա ի թիւ սրբբոց,
Դասաւորեա՛ ըզսա վերնոցն²⁹
Երգել քեզ փառս³⁰ ընդ զըւարթնոցն³¹:

31 Տիրական յաթոռ նըստիս,
Յարարածոց երկրրպագիս,
Արդարութեամբ զաշխարհ դատես³²,
Վարձ³³ ըստ գործոց հատուցանես.
Յայնժամ շնորհեա՛ ողորմութեամբ³⁴

1 ° ùá ÷ È ç
2 ´ ¶, ¼ İ »Ý³ ó¹
3 ´ ¶¼ È³ áİ »ñ³ ó
4 Ā İ »Ý³ ó
5 °¼ ƒ³ ó»ñĀ³ İ³ Ý
6 ´ ¶¼ á³ ñáóó ÷ È ¹³ éáóó
7 ¾ Ā¼ÝĀÝç»ó»³ ÈÉÝ
8 ´ ¶¼ È³ áİ »ñ³ ó
9 ¼ ç³ Ñ³ óáñ»³ Ū
10 ´ ¶, °¼¾Ā İ³ . ÇÝ
11 ¼ µÝ³ . ñÇ ß³ ñáóÝ³ İ áóĀÇóÝÁ` ĀÝİ³ İ
12 ¾ Āİ áÍ »éóÇÝ ÷ È Ā áñĀ³ Ý »éóÇÝ
13 ´ ¶, Ā Ēáóé³ óáñ»³ ÷ È á³ Ū³ é³ óá
14 ´ ¶¼ È³ áİ »ñ³ ó
15 ¾ ½ĀÝ¹ ñ»³ ÉĀÝ
16 ¾ µ»ñçñ
17 , ° í »ñÝáó

18 ¶, ù»½ ÷³ éë ÷ È Ā½÷³ éë
19 , °Ā ½Āó³ ñĀÝáó
20 ´ ¶, °¾Ā È³ ó³ ñÇ
21 ´ ¶¾ ĒáóéÇÝÝ
22 Ā ÝĀó³ ŌÇ
23 ¾ [Ū³ <ŪÝ»ññ»İ ÇÝ
24 , ° í »ñÝáó
25 ¶, ù»½ ÷³ éë ÷ È Ā½÷³ éë
26 , °Ā ½Āó³ ñĀÝáó
27 ´ , °Ā áññ
28 ¾ Ñá. áó Ā á. óáó
29 , ° í »ñÝáó
30 ¶, ù»½ ÷³ éë ÷ È Ā½÷³ éë
31 , °Ā ½Āó³ ñĀÝáó
32 ¶, °Ā ¹³ İ Çë
33 ´ , °Ā í³ ñŌë ¶¾ í³ ñŌĀë
34 ¾ áŌáñŪáóĀÇóÝ

- Ողորմա՛ծ Տէր, ողորմեա՛
 Հոգւոցըն մեր՛ նընջեցելոց:
- 38 Յորժամ գըրեալքըն կատարին,
 Որ զայնմ աւուր մեզ ծանուցին²,
 Մարգարէից բանքըն յարգին,
 Առաքելոցըն վըճարին.
 Ողորմա՛ծ Տէր, ողորմեա՛
 Հոգւոցըն մեր³ նընջեցելոց:
- 39 Ի վերինն երուսաղէմ՝
 Ի բնակարանըս Հրեշտակաց,
 Ուր ենովք⁴ եւ եղիաս⁵
 Կան ծերացեալ աղանակերպ
 Ի դրախտին աղենական⁶
 Պայծառացեալ արժանապէս.
 Ողորմա՛ծ Տէր, ողորմեա՛
 Հոգւոցըն մեր⁷ նընջեցելոց:
- 40 Թագաւո՛ր փառաց Քրիստոս,
 Որ ժամանեալ գաս ի յերկնից
 Ի վերայ թեւոց հողմոց
 Քո՞ն⁸ հայրենի կերպարանաւ⁹,
 Եւ առնես հրափորձութեամբ¹⁰
 Զքըննութիւն որդւոց¹¹ մարդկան.
 Ողորմա՛ծ Տէր, ողորմեա՛
 Հոգւոցըն մեր¹² նընջեցելոց:
- 41 Ի դնել բեմին բազմի Փեսայն
 Եւ առագաստըն զարդարի,
 Մարգարէից բանքըն յարգին¹³,

- Գաբրիելեան փողըն գոչէ,
 Սուրբք ամենայն անդ հաւաքին,
 Արդարոց դասքըն բերկրին,
 Իսկ մեղսասէրքըն թախանձին.
 Ողորմա՛ծ Տէր, ողորմեա՛
 Հոգւոցըն մեր¹⁴ նընջեցելոց:
- 42 Յորժամ հընչիւն փողոյն լինի
 Եւ¹⁵ ղեւտական գիրըն յայտնի,
 Ծառագայթ սըրբոյ խաչին
 Յարեւելից փառաւք ծագի,
 Հրեշտակաց գունդք¹⁶ ծաւալին,
 Հրեշտակապետք պարունակեն¹⁷.
 Ողորմա՛ծ Տէր, ողորմեա՛
 Հոգւոցըն մեր¹⁸ նընջեցելոց:
- 43 Ահեղ խորհուրդ քահանային
 Բազկատարած կան¹⁹ ի բեմին²⁰
 Առաջի սուրբ սեղանոյն,
 Հուր շիջանի, խաւար մերժի,
 Տըրտմեալ հոգիքն ուրախանան,
 Զի թողութիւն մեղաց լինի.
 Ողորմա՛ծ Տէր, ողորմեա՛
 Հոգւոցըն մեր²¹ նընջեցելոց:
- 44 Մովսէս աստուածախաւան²²
 Եւ Ահարոն²³ ղեւտացին²⁴
 Մարգարէքն Իսրայէլի²⁵
 Եւ քահանայք հին աւրինի²⁶,
 Յառաջագոյն մեզ ծանուցին
 Զգալուստ սուրբ Միածնին²⁷,

1 ¼ N̄á· áó ÁÛ»ñ Ā N̄á· ðáó ÁÛ»ñ
 2 ¼Ā Ī³ YáðóÇY ÷ È à³ ĩ Û»óÇY
 3 ¼ N̄á· áó ÁÛ»ñ Ā N̄á· ðáó ÁÛ»ñ
 4 ¼ °Yáí è
 5 ¼ Đ»ÔÇ³ è
 6 ¼Ā ³ ¹»Y³ Ī³ Y ÷ È. »¹»Û³ Ī³ Y
 7 ¼ N̄á· áó ÁÛ»ñ Ā N̄á· ðáó ÁÛ»ñ
 8 Ā ùáó
 9 ¼Ā Ī »ñá³ ñ³ Y³ òu
 10 ¼ N̄ñ³ ÷ áñÓáóĀÇōY
 11 ¼ áñ¹ áó
 12 ¼ N̄á· áó ÁÛ»ñ Ā N̄á· ðáó ÁÛ»ñ
 13 ¼Ā áÇù Û³ ñ. ³ ñ¿Çó µ³ YùÁY ƒ³ ñ· ÇY
 14 ¼ N̄á· áó ÁÛ»ñ Ā N̄á· ðáó ÁÛ»ñ

15 ¼ áÇù
 16 ¼ · áðY¹ ùÁY
 17 ¼ á³ ñáðY³ Ī ÇY
 18 ¼ N̄á· áó ÁÛ»ñ Ā N̄á· ðáó ÁÛ»ñ
 19 ¼Ā Ī³
 20 ¼ µ¿ÛÇY
 21 ¼ N̄á· áó ÁÛ»ñ Ā N̄á· ðáó ÁÛ»ñ
 22 Ā ³ eī áð³ Ī³ È³ ðè
 23 ¼ ² Ñ³ ñáYÁY
 24 Ā Ô»ðī ³ óÇ
 25 ¼Ā Æēñ³ ƒ·ĒÇ
 26 ¼Ā ³ ðñÇYÇY
 27 Ā ÛÇ³ ÍYÇ¹

Ի փրկուածիւն մեզ յայտնեցին,
Յանապատի կերակրեցին¹.
Ողորմա՛ծ Տէր, ողորմեա՛
Հոգւոցըն մեր² նընջեցելոց:

44 ³Տըրտմահաղորդ չարչարանաւք
Ի յանձն առեր ըզմահ խաչին,
Եւ փայտին բարձաւղ եղեր
Վասըն Աղամայ նախաստեղծին.
Ողորմա՛ծ Տէր, ողորմեա՛
Հոգւոցըն մեր⁴ նընջեցելոց:

45 Զարհուրեցան զաւրք երկնայինք,
Յորժամ տեսին զՏէրդ⁵ ի խաչին.
Արեգական⁶ լոյս քողարկեալ⁷,
Եւ լոյս լուսնին նըլաղեցաւ⁸.
Յահեղ փառաց Աստուածորդւոյն⁹
Խաւար եղեւ ընդ տիեզերս.
Ողորմա՛ծ Տէր, ողորմեա՛
Հոգւոցըն մեր¹⁰ նընջեցելոց:

46 Ուրախացան¹¹ ազգըք մարդկան,
Յորժամ լըլան գքո յարութիւնդ,
Նորափետուր զարդարեցան
Ի յարութեան¹² սուրբ Միածնիդ.
Ողորմա՛ծ Տէր, ողորմեա՛
Հոգւոցըն մեր¹³ նընջեցելոց:

47 Աղաչանաւք սըրբոյ Խաչին
Եւ անբարբառ բարեխաւսին,
Եւ սըրբոյ¹⁴ Աստուածածնին,
Եւ Յովհաննու Կարապետին,
Եւ սըրբոյն Ստեփանոսի
Եւ առաջին մարտիրոսի,
Եւ սըրբոյ Լուսաւորչին¹⁵
Հայաստանեայց Հայրապետին¹⁶,
Եւ սըրբոց առաքելոց¹⁷
Եւ Համաւրէն մարտիրոսացն.
Ողորմա՛ծ Տէր, ողորմեա՛
Հոգւոցըն մեր¹⁸ նընջեցելոց:

1 ¼ İ »ñ³ İ ñçÇÝ Ā āÇù Ç ÷ ĀñĪ āōĀÇōÝ ... İ »ñ³ İ Āñ»ōÇÝ
2 ¼ Āá· āō ĀŪ»ñ Ā Āá· āōā ĀŪ»ñ
3 ¼ āÇù 44-ñ¹ Ī āōÝĀ
4 Ā Āá· āōā ĀŪ»ñ
5 ¼ ½i çñÝ
6 ¼ ³ ñ»· ³ İ³ ÝÝ
7 ¼Ā ù³ āō³ ñĪ »³ Ē
8 ¼ ÝĀō³ Ō»ō³ ā ÷ Ē Ē³ ½»ō³ ā
9 ¼ ³ ēi āō³ ĪāōĀ»³ ÝÝ

10 ¼ Āá· āō ĀŪ»ñ Ā Āá· āōā ĀŪ»ñ
11 ¼ āōñ³ Ē³ Ý³ Ý
12 ¼Ā Ū³ ñāōĀÇōÝ
13 ¼ Āá· āō ĀŪ»ñ Ā Āá· āōā ĀŪ»ñ
14 Ā ēĀñμāōñĀŪ
15 ¼ Ēāōē³ āāñāÇÝ ÷ Ē Ñ³ Ūñ³ ā »Ī ÇÝ
16 ¼ Ñ³ Ūñ³ ā »Ī ÇÝ ÷ Ē Ēāōē³ āāñāÇÝ
17 ¼ ³ ē³ ù»ĒāōÝ
18 ¼ Āá· āō ĀŪ»ñ Ā Āá· āōā ĀŪ»ñ

**ՀԱՔԱՏՈՎ
ԽՈՍՏՈՎԱՆԻՄ**

**ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԻՒՆ ՀԱՔԱՏՈՅ
ՃՇՄԱՐԻՏ ՔՐԻՍՏՈՆԷԻՑ**

ՆԵՐՍԷՍ ՇՆՈՐՀԱԼՈՒ «ՅԱԽԱՏՈՎ ԽՈՍՏՈՎԱՆԻՄ» ԱՂՕԹՔԸ

Ս. Ներսէս Շնորհալու մատենագրութեան մէջ ուրոյն տեղ ունի «Հաւատով խոստովանիմ» աղօթքը՝ գրուած հաւանաբար 1154 թ.՝ «Նախաքան իր կաթողիկոսանալը, առոյգ հասկում»¹:

Շնորհալի հայրապետը իր բարեպաշտական զգացումները, հոգեկան վեհ ձգտումների եւ վսեմ իղձերի հարազատ արտայայտութիւնը հանդիսացող² այս աղօթքի համար գրել է նաեւ խրատական նախաբան՝ «Նախադրութիւնք խրատականք» խորագրով: Այստեղ նա հայրական հոգատարութեամբ եւ մանկավարժական մօտեցմամբ ներկայացնում է աղօթքի գրման շարժառիթներն ու բացատրում դրանից օգտուելու կարգն ու կերպը: Նախադրութեան մէջ Ս. Ներսէս Շնորհալին յորդորում է աղօթքն ընդօրինակելիս անպայման գրի առնել նաեւ այս խրատականը՝ առանց որեւէ խօսք խառնելու կամ պակասեցնելու: Չնայած այս ուղղակի ցուցումին՝ թէ՛ ձեռագրերում, թէ՛ հրատարակութիւններում աղօթքը յաճախ հանդիպում է առանց խրատական նախադրութեան:

Հայ եկեղեցու ժամակարգութեան մէջ Ս. Ներսէս Շնորհալու «Հաւատով խոստովանիմ» աղօթքը ներմուծուել է ԺԵ. դարից՝ նախ որպէս Հանգստեան ժամերգութեանը կից յաւելեալ աղօթք (այս դէպքում բուն աղօթքի յետ ընդօրինակուել է նաեւ խրատական նախադրութիւնը)³, ապա ԺԶ. դարից սկսած աղօթքն առանց «Նախադրութիւնք խրատականք»-ի դարձել է ժամերգութեան բաղկացուցիչ մաս եւ այս վերջին ձեւով պահպանուել եւ կատարուել է ցայսօր:

«Հաւատով խոստովանիմ» աղօթքն իր նախադրութեամբ հանդերձ ընդգրկուել է նաեւ Սաղմոսարանների մէջ Ս. Գրիգոր Նարեկացու Մատենանից քաղուած աղօթքների հետ՝ յաջորդելով Դաւիթ Թագաւորի անունով պահպանուած սուրբգրային 150 սաղմոսներին եւ մարգարէական օրհնութիւններին:

Հայերէն տպագրութեան հիմնադրումից ի վեր «Հաւատով խոստովանիմ» աղօթքը բազմիցս տպագրուել է աղօթագրքերի, ժամագրքերի, սաղմոսարանների մէջ, ինչպէս նաեւ ունեցել է բազմաթիւ առանձին հրատարակութիւններ:

Աղօթքն առաջին անգամ լոյս է տեսել 1616-ին, Լեհաստանի Լվով քաղաքում, «Սաղմոս ի Դաւիթ» գրքում, ապա՝ 1661-ին Ամստերդամում՝ «Կարճառօտ ժամագիրք» ժողովածուում, իսկ առանձին գրքով առաջին անգամ հրատարակուել է 1690 թ. Վենետիկում, որից յետոյ ունեցել է բազմաթիւ վերահրատարակութիւններ⁴:

1616 թ. Սաղմոսարանի տպագրութեան, ինչպէս նաեւ դրան յաջորդող տպագրութիւններից շատերի մէջ հրատարակուել է նաեւ «Նախադրութիւնք խրատականք»-ը:

1810 թ. Վենետիկում հրատարակուել է աղօթքի՝ վեց լեզուով թարգմանութիւններն ընդգրկող ժողովածուն: 1823 թ. վենետիկեան հրատարակութեան մէջ այլ լեզուներով

1 Շահբազեան Պ., Սուրբ Ներսէս Շնորհալու կեանքը եւ մատենագրական վաստակը, «Էջմիածին» ամսագիր, Սր. Էջմիածին, 1973, ժԲ, էջ 74:

2 Նոյն տեղում, էջ 75:

3 Հացունի Վ., Պատմութիւն հայոց աղօթամատոյցին, խմբ. Շահէ վրդ. Անանեան, Բ. հրատ., Սր. Էջմիածին, 2015, էջ 354:

4 Հայկական նոր մատենագիտութիւն եւ հանրագիտարան հայ կեանքի, հ. Բ, կազմեց Հ. Արսէն Ղազիկեան, Վենետիկ, տպ. Սրբոյն Ղազարու, 1909, էջ 259-260:

Թարգմանութիւնների թիւը հասել է քսանչորսի, 1862 թ. հրատարակութեան մէջ՝ երեսուներեքի եւ 1882 թ. հրատարակութեան մէջ՝ երեսունվեցի: Վերջին երկուսում եւ դրանց վերահրատարակութիւններում ներառուել է նաեւ խրատական նախադրութեան լատիներէն թարգմանութիւնը՝ «*Domini Nersētis monita utilia pro precibus*»: Կատարուած թարգմանութիւնների համար Մխիթարեան միաբանները 1833 թ. Բելգիայի Լեոպոլդ Ա. արքայի կողմից պարգեւատրուել են պետական յատուկ շքանշանով⁵:

«**Նախադրութիւնք խրատականք**»-ի բնագիրը պատրաստելիս հիմք է ընդունուել ՄՄ, 579 ձեռագիրը, որը համեմատել ենք ՄՄ, 84, ՄՄ, 585 եւ ՄՄ, 1556 ձեռագրերի հետ, իսկ «**Հաւատով խոստովանիմ**»-ի համար հիմք է ընդունուել ՄՄ, 715 ձեռագիրը, որը համեմատել ենք ՄՄ, 84, ՄՄ, 585, ՄՄ, 592 ձեռագրերի եւ վենետիկեան 1862 թ. հրատարակութիւնում գետեղուած բնագրի հետ:

Ձեռագրեր⁶

a – ՄՄ, 579, Ժողովածու, 1276-1279թ., Սուրբ Աստուածածին, գրիչ՝ Յովհաննէս քհն., 273բ-275ա:

b – ՄՄ, 715, ձեռ. Գ, 13-րդ դ., գրիչ՝ Յովհաննէս քհն., 145ա-149ա:

c – ՄՄ, 592, Ժամագիրք, 1385 թ., Սինէական անապատ, գրիչ՝ Ղազար, 115բ-122ա:

d – ՄՄ, 1556, Ժողովածու, 14-րդ դ., 270բ-278բ:

e – ՄՄ, 84, Ժողովածու, 1614 թ., գրիչ՝ Զաքարիայ աբղ. Երզնկացի, 68ա-72ա:

f – ՄՄ, 585, Ժամագիրք, 1632 թ., Քաւթահեա, գրիչ՝ Անտոն, 159բ-163բ:

Տպագիր⁷

t – *Preces Sancti Nersētis Clajensis Armeniorum Patriarchae / Triginta tribus linguis editae ; Sancti Nersētis Clajensis. - Venetiis : In Insula S. Lazari, 1862 [Հայոց կաթողիկոս Ս. Ներսէս Կլայեցու աղօթքը հրատարակուած 33 լեզուներով, Ներսէս Կլայեցի [Շնորհալի], Վենետիկ, Սբ. Ղազար, 1862] - հայերէնը՝ էջ 1-15:*

Նոյն սկսուածքով («**Հաւատով խոստովանիմ**») եւս մէկ աղօթք է պահպանուել «Խոստովանութիւն հաւատոյ ճշմարիտ քրիստոնէից, զոր պարտ է ի ժամ վաղճանին նախքան զհաղորդելն խոստովանեսցի եւ ապա հաղորդեսցի» վերտառութեամբ, որը տարբեր ձեռագրերում վերագրուած է կա՛մ Ներսէս Շնորհալուն, կա՛մ Վարդան վարդապետին: Այս բնագիրը տրոհուած է չորս իմաստային հատուածների, որոնք բոլորն էլ սկսում են «**Հաւատով խոստովանիմ**» սկսուածքով: Ղ.Ալիշանի ձեռքի տակ եղած ընդօրինակութեան մէջ այն վերնագրուած է «**Ներսէսի Կլայեցոյ Խոստովանութիւն հաւատոյ՝ ամենայն աւուր եւ ի ժամ վախճանին**» եւ բաղկացած է չորս տնից, եւ, ինչպէս երեւում է, առաջին տունը կրկնուել է բնագրի վերջում⁸:

«**Խոստովանութիւն հաւատոյ ճշմարիտ քրիստոնէից...**»-ի բնագիրը պատրաստելիս հիմք է ընդունուել ՄՄ, 8030 ձեռագիրը, որը համեմատել ենք ՄՄ, 601, ՄՄ, 744, ՄՄ, 2106 եւ ՄՄ, 2268 ձեռագրերի հետ:

5 Թեոդիկ, Տիպ ու տառ, Կոստանդնուպոլիս, 1912, էջ 47:

6 Տե՛ս Ցուցակ ձեռագրաց Մաշտոցի անուան Մատենադարանի, Կ. Ա., կազմեցին Օ. Եգանեան, Ա. Զէյթունեան, Փ. Անթարեան: Ներածութիւնը՝ Օ. Եգանեանի, խմբագրութեամբ՝ Լ. Խաչիկեանի, Ա. Մնացականեանի, Երեւան, 1965, էջ 246, 353-354, 356, 357, 390, 582:

7 Հայկական մոր մատենագիտութիւն եւ հանրագիտարան հայ կեանքի, Կ. Բ., կազմեց Հ. Արսէն Ղազիկեան, Վենետիկ, տպ. Սրբոյն Ղազարու, 1909, էջ 260:

8 Ղեւոնդ Ալիշան, Շնորհալի եւ պարագայ իւր, Վենետիկ, 1853, էջ 252-253:

a – ՄՄ, 8030, 1341 թ., թ. 424բ-425բ, Ազախ քաղաք, գրիչ, ստացող՝ Տէր-տէր քհն. Երեւանցի (հիմք ձեռագիր):

b – ՄՄ, 601, 1418 թ., թ. 170ա-171ա, Խորին անապատ, գրիչ՝ Տաւնական երէց, ստացող՝ Սիմէոն:

c – ՄՄ, 774, 1651, թ., թ. 144բ-145բ, Գօթահիա (Կոլտինա), գրիչ՝ Անտոն Գօթահեացի, Գրիգոր, ստացող՝ Ներսէս Տաթեւացի:

d – ՄՄ, 2106, 1715 թ., թ. 383բ-384բ, Թէոդուպօլիս, գրիչ՝ Թէոդոս, ստացող՝ Խաչատուր Կ. Պօլսեցի:

e – ՄՄ, 2268, 1683-1689 թթ., թ. 94ա-95ա, Ատանա, գրիչ՝ Կարապետ քհն., Դաւիթ Եւզոկեցի, ստացող՝ Դաւիթ Եւզոկեցի:

ԱՐՓԻՆԷ ԱԻԵՏԻՍԵԱՆ

ՆԱԽԱԴՐՈՒԹԻՒՆՔ ԽՐԱՏԱԿԱՆՔ¹ ՅԱՂԱԳՍ ԱՂԱԻԹԻՑ²,
ՋՈՐ ԱՐԱՐԵԱԼ Է ՏԵԱՌՆ ՆԵՐՍԻՍԻ³, ԵՂԲԱԻՐ⁴ ԳՐԻԳՈՐԻՍԻ⁵,
ՀԱՅՈՑ ՎԵՐԱԴԻՏՈՂԻ

1 Աղաւթք հասարակաց քրիստոնէից մեծաց⁶ եւ փոքունց⁷, զոր պարտին ուսանիլ⁸ ամենեքեան, եւ ուսուցանել⁹ զմիմեանս. քահանայք՝ զժողովուրդս, եւ¹⁰ հարք¹¹ զորդիս, եւ¹² մարք¹³ զղստերս, եւ ընկեր զընկեր¹⁴ իւր: 2 Եւ աղաւթեացն սովաւ հինգ անգամ յաւուրն¹⁵ երկոյտասան¹⁶ ծնդրաղորութեամբ¹⁷, առաւաւտոյն¹⁸ ժամոյն¹⁹, ճաշոյն²⁰, հասարակ աւուրն, երեկոյին, հանգստեանն²¹: 3 Ապայ²² թէ պղերգ²³ ոք լինիցի²⁴ եւ ծուլանայ զհինգ աղաւթսն կատարել, աղաւթեացէ չորս²⁵ անգամ, կամ գ.²⁶ կամ բ.²⁷ եւ²⁸ կամ մի²⁹ անգամ յա-

ւուրն, որ միայն ճանաչի, թէ քրիստոնեայ է³⁰, եւ զինքն ծանիցէ, թէ³¹ արարած է³² Աստուծոյ եւ երկրպագու նորա: 4 Եւ թէ³³ զամենայն բանս աղաւթիցն³⁴ հեղգայ³⁵ ուսանիլ³⁶, որք եւ զսատանայական³⁷ զբազումս³⁸ փութով³⁹ ուսանին, ուսցի⁴⁰ զկէս սորա⁴¹, կամ⁴² այլ նուազ: 5 Զի թէ եւ տունս երիս ուսանին⁴³ ի սմանէ, եւ աղաւթեացն⁴⁴ երիս⁴⁵ ծնդրաղորութեամբ ի ժամուն⁴⁶, ընդունելի է առաջի Աստուծոյ⁴⁷: 6 Ապայ⁴⁸ թէ ոք ի քրիստոնէիցն⁴⁹ անփոյթ առնէ⁵⁰ զսայ⁵¹ յուսանելոյ⁵² եւ յաղաւթելոյ⁵³, յանդիմանեացի⁵⁴ մուլար⁵⁵ աղանդոյն⁵⁶

² ՕμζδὸñŸ»ñ.

a = ՕՕ, 579, 1276-1279Ā.
b = ՕՕ, 715, 13¹.
c = ՕՕ, 592, 1385Ā.
d = ՕՕ, 1556, 14-ñ¹ ¹.
e = ՕՕ, 84, 1614Ā.
f = ՕՕ, 585, 1632Ā.
t = ì »Ÿ»ì ÇĪ, 1862Ā.
1 e āÇù Ÿ³ È³ ÿ ñāōĀÇōŸñ Èñ³ ÿ ÿ³ Ÿù
2 ef³ Õ³ òĀÇōŸŸ
3 edf Ÿ»ñēçēÇ
4 e »Õµ³ òñŸ
5 d · ñÇ· āñÇ
6 d Û»Ī³ Û»Ī³ ò
7 df + ÿ³ ñ³ Ÿó »ō Ī³ Ÿ³ Ÿó
8 ef āōē³ Ÿ»É d āōēāō³ Ÿ»É
9 d āÇù »ō āōēāō³ Ÿ»É
10 e āÇù
11 e Ñ³ ññ
12 e āÇù
13 e Û³ ññ
14 e ½ĀŸĪ »ñŸ
15 d Ÿ³ òāōñ Ç Ā³ Ÿāō ÷ È Ÿ³ òāōñŸ
16 e »ñĪ áí ÿ³ ē³ Ÿ f µ.Ā.³ Ÿ
17 e + Ç Ā³ ŸāōŸ. ÿ ñēÇŸñŸ d āÇù »ñĪ áñ ÿ³ ē³ Ÿ ÍŸ¹ ñ³ -
¹ āōĀ»³ Ÿµ f + Ç Ā³ Ÿāō
18 edf ÿ³ ē³ ò³ òĪ āōŸ
19 edf āÇù
20 df x³ ÑāóŸ
21 e Ñ³ Ÿ· Āēì »³ ŸŸ f Ñ³ Ÿ· ēì »³ Ÿ
22 ef ÿ³ á³
23 d à.ĀŌ»ñ· f àŌ»ññ
24 f ĪÇŸÇ

25 e āāñ f ¹.
26 ef + ÿ³ Ÿ. ÿ Û d »ñ»ù
27 ef + ÿ³ Ÿ. ÿ Û d »ñĪ āō
28 edf āÇù
29 f ÿ³
30 e »Û
31 f + ùñÇēì áŸ»³ Ÿ ç »ō
32 ed »Û f āÇù
33 e »Ā ç
34 d ÿ³ Õ³ òĀÇō f ÿ³ Õ³ òĀÇōē
35 d Ñ»Ō. ÿ³
36 ed āōē³ Ÿ»É f āōē³ Ÿ»É àù
37 e + »ñ· Ÿ df + »ñ· ēŸ
38 ed ½µ³ ½āōŸēŸ
39 e ÷ āōĀ³ à ç ē
40 df āōēōÇŸ
41 e Ÿāñ³ Ÿ f Ÿāñ³
42 df »ō Ī³ Û ÷ È Ī³ Û
43 df āōē³ ŸÇ áù
44 e + ēáí ÿ³ ò df ÿ³ Õ³ òĀ»ēō ç
45 d »ñÇōē
46 d Ā³ Ÿāō
47 e āÇù ĀŸ¹ áōŸ»ĪÇ ç ÿ³ ē³ çÇ ÿ³ ēì áōĪ áŸ
48 df ÿ³ á³
49 e ùñÇēì áŸ çō df ùñÇēì áŸ çō ÿ³ Ÿ»ōÇŸ ÷ È ùñÇē-
ì áŸ çōŸŸ
50 f ÿ³ ñ³ ēō ç
51 edf ½ē³
52 d ñāōē³ Ÿ»É f āōē³ Ÿ»É áŸ
53 d ÿ³ Õ³ òĀ»É áŸ
54 e + »ō
55 ef Ç Ÿāēñ
56 edf ĀāŌáí áŸ

Մահմետի¹. որ² զաղաւթս³ զոր⁴ ուսոյց⁵ նո-
ցայ⁶, ի պատերազմունս անգամ ոչ խափա-
նեն⁷ թող թէ ի խաղաղ⁸ ժամու: 7 Իսկ մեր
ժողովուրդք⁹ արտաքոյ¹⁰ աղաւթից տեղոյ¹¹
բնաւ¹² ոչ յիշեն զանուն¹³ Աստուծոյ, զի¹⁴ ոչ
ուներն փոյթ ի¹⁵ կարգ աղաւթից որպէս
զաստուածապաշտս, այլ սիրեն զդատար-
կաբանութիւն քան զաղաւթսն¹⁶: 8 Եւ թէ
ուրեմն¹⁷ գան ոմանք յաղաւթել¹⁸ առ քա-
հանայսն¹⁹, կամ փակեալ բերանով կանգ-
նին²⁰, կամ զրուցատրութիւնս²¹ առնեն²²
ընդ²³ միմիանս²⁴, զի ոչ ինքեանք գիտեն
զբանս²⁵ աղաւթից, եւ ոչ քահանայիցն²⁶
միտ զնեն սաղմոսաց կամ²⁷ պաշտամանց:

9 Վասն այսր պատճառի արարաք զա-
ղաւթս զայս պարզ եւ յստակ բանիւ՝ վասն
ախմարաց²⁸ զիւրազաս լինելոյ²⁹, որ է սա-
կաւ ըստ բանից՝ տունս³⁰ քսան³¹ եւ չորս³²

ըստ ժամուց տուրնջեան եւ զիչերոյ եւ
ըստ տառից սրբոց մարգարէից³³, եւ զաւ-
րաւոր ըստ³⁴ մտաց, զի գյոյրովագոյն³⁵ պէս³⁶
խնդրուածոց³⁷ մերոց³⁸ ունի յինքեան:
10 Եւ տուաք ժողովրդեան³⁹ մերոյ յու-
սումն, զի ամենայն անձն քրիստոնէի⁴⁰
ուսցի զսայ⁴¹, եւ ուր⁴² հանդիպեսցի⁴³ ի ժա-
մու աղաւթիցն՝ խաւսեսցին⁴⁴ սովաւ ընդ
Աստուծոյ⁴⁵ թէ⁴⁶ յեկեղեցի, թէ⁴⁷ ի տան, թէ
յանդաստանի⁴⁸, թէ ի գործ ինչ⁴⁹, թէ ի ճա-
նապարհի⁵⁰: 11 Եւ որք ուսանին զսայ⁵¹ եւ
աղաւթեսցեն մտադիւրութեամբ⁵² ջերմե-
ռանդն⁵³ սրտիւ եւ արտասուաւք⁵⁴, ամե-
նայն⁵⁵ խնդրուածք⁵⁶, որ⁵⁷ ի սմայ⁵⁸ կատա-
րեսցին⁵⁹ ի կենդանութեան⁶⁰ եւ յետ մա-
հու⁶¹: 12 Իսկ որք արհամարհենն⁶² եւ ոչ
ուսանին⁶³, ինքեանք տեսցեն զվնասս⁶⁴ ան-
ձանց⁶⁵ իւրեանց⁶⁶:

1 f ³ Թ³ ½. »³ ó ³ ԿՆ³ ó³ ÿ Ծó ÷ È Û³ ՆÛ³ ÿ Կ
2 df áñù
3 df ½³ Õ³ óĀèŸ
4 e ù³ Կ½³ Կ³ ½áñ ÷ È áñ ½³ ÕùĀè ½áñ
5 e áóèáóó f + ³ é³ ԿŸáñ¹
6 e Կáó³ µ³ ½áóÛ³ Կ. ³ Û ÷ È Կáó³ Û df Կáó³
7 e áá È³ ÷ ³ Կ» Կ á³ ÿ »ñ³ ½áóŸè ÷ È Կ á³ ÿ »-
ñ³ ½áóŸè³ Կ. ³ Û áá È³ ÷ ³ Կ» Կ df È³ µ³ Կ» Կ
8 ed Կ È³ Õ³ ÕáóĀ»³ Կ ÷ È Կ È³ Õ³ Õ f È³ Õ³ Õ³ Ì³ Կ
9 ed ÁáŌáí áóñ¹ è f ÁáŌáí áóñ¹ ùè
10 f »ó
11 ef ÿ »ŌóáÛ d ÿ »ŌáŸ
12 f + »ó
13 d ½³ ԿáóŸŸ
14 f áÇù áá ԸÇ» ½³ ԿáóŸ³ è ÿ áóŸáÛ ½Ç
15 d Ì³ Û f »ó
16 edf ½³ Õ³ óĀè
17 d áóñáóÛŸ
18 ed³ Õ³ óĀ»Ē
19 edf ù³ Ñ³ Կ³ Ըè f Ñç. ³ é ù³ Ñ³ Կ³ Ըè Թ³ Õ³ óĀ»Ē
20 d Ì³ Կ. Կ» Կ
21 e ½µ³ ó³ ÿ ñáóĀÇóŸè ÷ È ½ñáóó³ ÿ ñáóĀÇóŸè
22 d áÇù Ì³ Û ½ñáóó³ ÿ ñáóĀÇóŸè³ éŸ»Ÿ
23 f³ é ÷ È ÁŸ¹
24 edf ÛÇÛ»³ Կè
25 e µ³ Կ df µ³ Կè
26 d ù³ Ñ³ Կ³ ԸÇó
27 ef »ó ÷ È Ì³ Û
28 f ÿ ÈÛ³ ñ³ ó ÷ È³ é ÈÛ³ ñ³ ó
29 f Ñç. ¹ Ծոն³ Ñ³ è ԸԿŸ»ĒáÛ ÿ ÈÛ³ ñ³ ó
30 f áÇù
31 d Կ. ÷ È ùè³ Կ
32 ef Կ¹. ÷ È ùè³ Կ »ó ááñè

33 ef Û³ ñ. ³ ñչÇóŸ
34 e áÇù
35 ed ԸáĒáí³ . áŸ
36 edf á ç ÿ è ÷ È á ç è
37 d ÈŸ¹ ñáó³ Ì³ ó
38 edf + áñ Թ³ è ÿ áóŸáÛ
39 d ÁáŌáí áóñ¹ Կ
40 d ùñÇè ÿ áŸչÇó
41 ef ½è³
42 ef + »ó d Ññç. »ó áóñ
43 edf Ñ³ Կ¹ Կá »èóÇŸ
44 d È³ óèóÇŸ ÷ È È³ óè»èóÇŸ
45 e Թ³ è ÿ áóŸáÛ
46 df »Ā ç ÷ È Ā ç
47 d »Ā ç ÷ È Ā ç
48 f Կ Թ³ Կ¹ è ÿ ÿ ÷ È Թ³ Կ¹ è ÿ Կ
49 e Ā ç Ā ç Կ . áñŸÇŸŸ ÷ È Ā ç Կ . áñŸ ԿŸá
50 d x Կ f x³ Կ³ á³ ññ
51 ef ½è³
52 f ÛÁ ÿ ¹ ԿóñáóĀ»³ Ûµ
53 ef Կ»ñÛ»é³ Կ¹ d Կ»ñÛ»é³ Կ
54 e + »ó
55 d ½³ Û»Ÿ³ ԸŸ
56 e ÈŸ¹ ñáó³ Ìá ù
57 e + . ñ»³ Ē»Ÿ df + . ñ»³ Ē Ì³ Կ
58 ef èÛ³
59 d Ì³ ÿ ÿ ñ»èóÇ
60 df + Կáñ³
61 d Û³ ÑáóŸ
62 ed³ ññ³ Û³ ññ»Ÿ f³ ññ³ Û³ ññ»èó»Ÿ
63 ed + »ó áá³ Õ³ óĀ»Ÿ f + »ó áá³ Õ³ óĀ»èó»Ÿ
64 edf ½á Կ³ è
65 e³ ԿÓÇŸ
66 d áÇù

13 Մեր հատար¹ գպատճառն առնելոյ² զաղաւթս զայս, զի³ մի այլ⁴ եւս պատճառեացեն թէ վասն զի ոչ գիտեմք բանս⁵ աղաւթից, վասն այնորիկ⁶ ոչ կամք յաղաւթս: 14 Բայց ծանիցեն այնպիսիքն, թէ սատանայ⁷ ոչ այնչափ զայլ բարեգործութիւնս մեր ջանայ⁸ խափանել⁹, որչափ զաղաւթսն, զի գիտէ, որ աղաւթից¹⁰ մերոց ինքն հալածի ի մէնջ եւ Աստուած բնակէ¹¹ ի մեզ:

15 Արդ՝ մեր աղաչեսցուք բարերարն¹² Աստուած բանալ¹³ զաչս մտաց ամենեցուն, յաւժարութեամբ ուսանել զսայ¹⁴ եւ հաւատով¹⁵ աղաւթել, եւ լսելի լինել Աստուծոյ¹⁶: 16 Եւ յաղաւթելն՝ զԳրիգորիոս¹⁷ Կաթողիկոս¹⁸ Հայոց¹⁹, եւ զեղբայր²⁰ նորին զտէր²¹

Ներսէս²² զաղաւթիցս²³ յաւրինողն²⁴ յիշեցէք²⁵ ի Քրիստոս: 17 Եւ որք ընդաւրինակէք²⁶ ի գիրս զաղաւթս, գրեցէք եւ զխրատական բանս զայսոսիկ: 18 Եւ որ²⁷ գրէ²⁸ զսայ²⁹ գրեաց³⁰ ի դպրութիւն³¹ կենացն յաւրտենից: 19 Եւ որք ուսանին³² եւ աղաւթեսցեն³³, ողորմութիւն ընկալցին ի Քրիստոսէ: 20 Եւ որք ուսուցանեն զընկերն³⁴, վարձս առցեն³⁵ յԱստուծոյ³⁶: 21 Եւ որք³⁷ գրենն, մի³⁸ առաւել³⁹ քան զաւրինակս⁴⁰ բան կամ գիր⁴¹ յաւելուն⁴², եւ մի նուազ⁴³, զի մի այլեւայլ, այլ հաւասարք⁴⁴ լինիցին⁴⁵ ամենայնքն, ուր եւ գրեսցին: 22 Եւ ախմարքն ի գիրս⁴⁶ ուղիղ գիտողացն⁴⁷ տացեն գրել⁴⁸, զի ուղորդ լինիցի⁴⁹:

1 edf + Ç ÜçÝç
 2 edf ³ eÝ»Éáí
 3 e āÇù
 4 d āÇù
 5 f µ³ Ý
 6 d ³ İēāñÇĬ
 7 d ē³ İ ³ Ý³
 8 d ç³ Ý³
 9 f È³ µ³ Ý»É
 10 edf İ³ Ō³ ðĀÇóÝ
 11 f + 'Ç Ù
 12 ed ¼µ³ ñ»ñ³ ñÝ
 13 d µ³ Ý³ Ū ÷ È µ³ Ý³ É
 14 ef ½ē³
 15 e āÇù
 16 f İñç.³ ēİ áóÍáŪ İē»ÉÇ ÉÇÝ»É
 17 d ½. ñÇ. áñ
 18 e İ³ ĀáóÇĬ áeÝ d İ³ ĀáŌÇĬ áeÝ
 19 e āÇù
 20 e ½»Ōµ³ İñÝ
 21 df āÇù
 22 e āÇù ½İ çñ Ý»ñēçē df ½Ý»ñēçē
 23 d ½³ Ō³ ðĀē f ½³ Ō³ ðĀÇóÝ
 24 ef İ³ ðñÇÝ³ ðŌÝ d İ³ ðñÇÝ³ ðŌ
 25 df İÇβ»ēçÇù ÷ È İÇβ»óçù

26 d ³ ðñÇÝ³ İ çù ÷ È ÁÝ¹³ ðñÇÝ³ İ çù
 27 e áñù d ³ ñù ÷ È áñ
 28 edf · ñ»Ý
 29 edf ½ē³
 30 ef · ñ»éóÇÝ d · ñ»éó»Ý
 31 f ¹ á ÇñáóĀÇóÝ
 ... Գայր. Ժ. Գ. 8. ԻԸ 27
 32 d áðē³ ÝÇÝÝ
 33 f ³ Ō³ ðĀ»Ý
 34 ed ½ÁÝĬ »ñē
 35 ed ³ eÝáóÝ ÷ È ³ éó»Ý
 36 d ³ ēİ áóÍáŪ f āÇù »ð áñù áðēáóó³ Ý»Ý ½ÁÝĬ »ñÝ
 í ³ ñŌē ³ éó»Ý İ³ ēİ áóÍáŪ
 37 d áñ
 38 e + ³ ð»ÉÇ
 39 d ³ ð»ÉÇ ÷ È ³ é³ ð»É
 40 d ½³ ðñÇÝ³ İ f ½³ ðñÇÝ³ İ Ý
 41 d + İ³ Ū Ýáó³ ½
 42 edf āÇù
 43 e á³ İ³ ē d āÇù »ð ÙÇ Ýáó³ ½ f Ýáó³ ³ ½
 44 edf Ñ³ ð³ ē³ ñ
 45 edf ÉÇóÇÝ ÷ È ÉÇÝÇóÇÝ
 46 d · Çñ
 47 e · Çİ ³ ðŌ³ óÝ
 48 f + »ð İñÇēİ áeÇ ³ ēİ áóÍáŪ ÷ ³ éù İ³ ðÇİ ³ »³ Ýē ³ ÙçÝ

ՆԵՐՄԵՍԻ ՍՈՓԵՍՏՈՍԻ ԱՍԱՑԵԱԼ ԲԱՆՍ ԱՂԱԲԹԻՑ
ՀԱՍԱՐԱԿԱՑ ԱԶԱՆՑ ՔՐԻՍՏՈՆԵԻՑ,
Ի ԴԵՄՍ ՍՐԲՈՅ ԵՐՐՈՐԴՊԻԹԵԱՆՆ ԵՒ ՄԻ ԱՍՏՈՒԾՈՒԹԵԱՆՆ՝
ՀԱԻՐ ԵՒ ՈՐԴՈՅ ԵՒ ՍՈՒՐԲ ՀՈԳՈՅՆ. ԱՄԵՆ¹

Հաւատով խոստովանիմ եւ երկիր պագանեմք².
Հայր եւ Որդի եւ Սուրբ Հոգի.
անեղ եւ անմահ բնութիւն.
արարիչ հրեշտակաց՝ եւ մարդկան³ եւ ամենայն եղելոց^{3գ}:
5 Ողորմեա քո արարածոցս⁴:

Հաւատով խոստովանիմ եւ երկիր պագանեմ քեզ՝
անբաժանելի լոյս⁵, միասնական Սուրբ Երրորդութիւն⁶,
արարիչ լուսոյ եւ հաստիչ⁷ խաւարի⁷.
հալածեա ի հոգւոյ⁸ իմոյ⁹ զխաւար մեղաց եւ զանգիտութեան¹⁰.
10 եւ լուսաւորեա զմիտս իմ ի ժամուս յայսմիկ՝
աղաւթել քեզ ի հաճոյս, եւ ընդունել ի քէն զխնդրուածս¹¹ իմ:
եւ ողորմեա քո արարածոցս¹²:

Հայր երկնաւոր՝ Աստուած ճշմարիտ,
որ առաքեցեր¹³ զՈրդիդ¹⁴ քո սիրելի¹⁵
15 ի խնդիր մոլորեալ ոչխարին¹⁶,
մեղայ յերկինս¹⁷ եւ առաջի քո.
ընկալ զիս որպէս զանառակ որդին,
եւ զգեցո ինձ զպատմուճանն առաջին,

1 c āÇù Ý»ñēžēÇ ēá+ »ēī áēÇ ³ ē³ ó»³ É µ³ Ýē ³ Ō³ ò-
ĀÇó Ñ³ ē³ ñ³ Í³ ó ³ ½³ Ýó ùñÇēī áÝžÇó, Ç ¹ žÙē
ēñmáŭ »ññáñ¹ áóĀ»³ ÝÝ »ò ÛÇ ³ ēī áó³ ÍáóĀ»³ ÝÝ²
Ñ³ òñ »ò áñ¹ áŭ »ò ēáóñµ Ñá. áŪ. ³ ÛžÝ ef ³ Ō³ óĀù
Çòñ³ ù³ ÝáÇòñ ³ ÝÓÇÝ Ñ³ ò³ ì³ ó»Ēáó Ç ùñÇēī áē
³ é ēáóñµ »ññáñ¹ áóĀÇóÝÝ »ò ÛÇ ³ ēī áó³ ÍáóĀÇóÝÝ
+ È Ý»ñēžēÇ ēá+ »ēī áēÇ ³ ē³ ó»³ É µ³ Ýē ³ Ō³ ò-
ĀÇó Ñ³ ē³ ñ³ Í³ ó ³ ½³ Ýó ùñÇēī áÝžÇó, Ç ¹ žÙē
ēñmáŭ »ññáñ¹ áóĀ»³ ÝÝ »ò ÛÇ ³ ēī áó³ ÍáóĀ»³ ÝÝ²
Ñ³ òñ »ò áñ¹ áŭ »ò ēáóñµ Ñá. áŪ. ³ ÛžÝ
2 ceft á³ . ³ Ý»Ū ù»½ + È á³ . ³ Ý»Ūù
« Հ՝մբ. Սաղմ. Ճ 4
բ Հ՝մբ. Ծննդ. Լ 26-27
գ Հ՝մբ. Ծննդ. Լ 1-31
3 e + »ò
4 c + »ò ÇÝÓ µ³ ½Ū³ Û»ŌÇē e ³ ñ³ ñ³ ÍáŪ »ò ÇÝÓ µ³ ½-
Ū³ Û»ŌÇē + È ³ ñ³ ñ³ Íáóé
5 c ßñç. ĒáŪē ³ Ýµ³ Á³ Ý»ĒÇ

6 ceft + »ò ÛÇ ³ ēī áó³ ÍáóĀÇóÝ
7 ceft Ñ³ É³ ÍÇá + È Ñ³ ēī Çá
բ Հ՝մբ. Ծննդ. Լ 4-5
8 e Ñá. áŪ
9 t ÇŪŪž + È ÇŪáŭ
10 ceft ³ Ý. Çī áóĀ»³ Ý
11 c ½ĒÝ¹ ñáó³ Í
12 c + »ò ÇÝÓ µ³ ½Ū³ Û»ŌÇē e ³ ñ³ ñ³ ÍáŪ »ò ÇÝÓ µ³ ½-
Ū³ Û»ŌÇē + È ³ ñ³ ñ³ Íáóé ft ÇÝÓ µ³ ½Ū³ Û»ŌÇē + È
ùá ³ ñ³ ñ³ Íáóé
13 c + ½ŪÇ³ ÍÇÝ
14 c áñ¹ Ç¹ e ½áñ¹ Çī
15 c āÇù
16 c ááĒē³ ñÇē
ե Տե՛ս Սաղմ. ՃԺԸ 176, Մաթթ. ԺԵ 24, Գ.Մ.Կ. ԺԵ
4-7
17 e »ñĪ ÇÝē

զոր մերկացայ¹ մեղաւք²:

20 Եւ ողորմեա քո արարածոցս²:

Որդի Աստուծոյ՝ Աստուած ճշմարիտ,
որ խոնարհեցար ի հայրական ծոցոյ³,
եւ առէր³ մարմին ի սրբոյ կուսէն Մարիամու⁴
վասն փրկութեան մերոյ⁵:

25 Խաչեցար, եւ թաղեցար, եւ յարեար ի մեռելոց,
եւ համբարձար առ Հայր ի յերկինս⁶.
մեղայ յերկինս եւ առաջի քո:

յիշեա զիս որպէս զաւազակն,
յորժամ դաս արքայութեամբ⁷ քո⁸:

30 Եւ ողորմեա քո արարածոցս⁹:

Հոգի Աստուծոյ՝ Աստուած ճշմարիտ,
որ իջեր ի Յորդանան¹ եւ ի սուրբ¹⁰ վերնատունն²,
եւ լուսաւորեցեր զիս մկրտութեամբ¹¹ Աւագանին,
մեղայ յերկինս եւ առաջի քո:

35 մաքրեա զիս¹² աստուածային հրով քո,
որպէս հրեղէն լեզուաւք¹³ զառաքեալսն¹:
Եւ ողորմեա քո արարածոցս¹⁴:

Անմեղ¹⁵ բնութիւն,
մեղայ քեզ մտաւք¹⁶ իմովք,
40 եւ¹⁷ հոգով¹⁸ եւ մարմնով¹⁹.
մի՛ յիշեր զմեզս իմ զառաջինս
վասն անուանդ քում²⁰ սրբոյ:
Եւ ողորմեա քո արարածոցս²¹:

1 e Ս»նօ՞ Ս ÷ Է Ս»նի՞ յօ՞ Ս

2 S Ե՛՝ Պ՛՝ Գ՛՝ Ի՛՛ 11-32

2 ct + »օ ԸՅՕ մ՞ ԿՍՅ Ս»ՕԸ Է Ե՞ յ՞ յ՞ ԻճՈ Ե՞ օ ԸՅՕ մ՞ ԿՍՅ Ս»ՕԸ ÷ Է յճ՞ յ՞ յ՞ ԻճՅ Ե՞ օ ԸՅՕ

3 Հ՛՛՛՛ Յ՛՛՛՛ Ի՛՛՛՛ Ի՛՛՛՛ 28

3 f յ՞ յ՞

4 ceft Ս՞ յ՞ յ՞ Ս Ս

5 cet Յ՞՞ Ս»ճՅ ÷ յի՞ ճՅՅ՞ Կ f ճՅ

6 Հ՛՛՛՛ Պ՛՛՛՛ Գ՛՛՛՛ Ի՛՛՛՛ 28-33

6 ceft ճՅ յ՞ յ՞ յ՞ ԸՅՅ

7 ef յ՞ յ՞ յ՞ յ՞ յ՞ յ՞ յ՞ յ՞

8 ct յճ՞

9 Հ՛՛՛՛ Պ՛՛՛՛ Գ՛՛՛՛ Ի՛՛՛՛ 51

9 ct + »օ ԸՅՕ մ՞ ԿՍՅ Ս»ՕԸ Է Ե՞ յ՞ յ՞ ԻճՈ Ե՞ օ ԸՅՕ մ՞ ԿՍՅ Ս»ՕԸ ÷ Է յճ՞ յ՞ յ՞ ԻճՅ Ե՞ օ ԸՅՕ

10 Հ՛՛՛՛ Պ՛՛՛՛ Գ՛՛՛՛ Ի՛՛՛՛ 42-43

10 eft ճՅ

11 Հ՛՛՛՛ Պ՛՛՛՛ Գ՛՛՛՛ Ի՛՛՛՛ 13-16

11 ceft + ԷճՈ՞

12 e + Ը յ՞ յ՞ յ՞ ԸՅ ft + յ՞ յ՞ յ՞ ԸՅ

13 e յ՞ յ՞ յ՞ յ՞

14 S Ե՛՛՛՛ Պ՛՛՛՛ Գ՛՛՛՛ Ի՛՛՛՛ 3

14 ct + »օ ԸՅՕ մ՞ ԿՍՅ Ս»ՕԸ Է Ե՞ յ՞ յ՞ ԻճՈ Ե՞ օ ԸՅՕ մ՞ ԿՍՅ Ս»ՕԸ ÷ Է յճ՞ յ՞ յ՞ ԻճՅ Ե՞ օ ԸՅՕ

15 c յ՞ յ՞ յ՞ յ՞ յ՞ յ՞ յ՞ յ՞

16 f Սի՞ ճի՞ յ՞ ÷ Է Սի՞ յ՞ յ՞

17 ceft ճՅ

18 cf Նճ՞ յ՞ յ՞

19 ft + ԸՅճի՞

20 ft յճ՞ ÷ Է յճՅ

21 ct + »օ ԸՅՕ մ՞ ԿՍՅ Ս»ՕԸ Է Ե՞ յ՞ յ՞ ԻճՈ Ե՞ օ ԸՅՕ մ՞ ԿՍՅ Ս»ՕԸ ÷ Է յճ՞ յ՞ յ՞ ԻճՅ Ե՞ օ ԸՅՕ

- Տեսող¹ ամենայնի²,
 45 մեղայ քեզ խորհրդով,
 եւ³ բանիւ եւ գործով.
 Ջնջեա՛ զձեռագիր իմոյ յանցանաց⁴,
 եւ գրեա՛ զանուն իմ ի դպրութիւն⁵ կենաց:
 Եւ ողորմեա քո արարածոցս⁶:
- 50 Քննող⁷ դադտնեաց՝,
 մեղայ քեզ կամայ⁸ եւ ալամայ⁹,
 գիտութեամբ¹⁰ եւ անգիտութեամբ¹¹.
 Թողութիւն չնորհեա՛ մեղաւորիս¹²,
 զի¹³ ի ծննդեն¹⁴ Աւագանին մինչեւ ցայտաւր
 55 մեղուցեալ եմ¹⁵ առաջի աստուածութեանդ քո
 զգայարանաւք իմովք¹⁶, եւ¹⁷ անդամաւք մարմնոյս.
 Թողութիւն չնորհեա մեղաւորիս¹⁸:
 Եւ ողորմեա քո արարածոցս¹⁹:
- Ամենախնամ Տէր,
 60 դի՛ր պահապան աչաց իմոց գերկիւղ քո սուրբ^է,
 եւ²⁰ ոչ եւս հայել յարատ.
 եւ ահանջաց իմոց՝
 ոչ ախորժելով²¹ լսել զբանս չարութեան,
 եւ բերանոյ²²՝
- 65 ոչ խաւսել զսուտ²³,
 եւ սրտի²⁴ իմոյ՝
 ոչ խորհել զչարութիւն²⁵,
 եւ ձեռաց իմոց²⁶
 ոչ գործել զանիրաւութիւն²⁷,

1 c i »ե՞՞ օ՞՞ մ՛Յաօ՛՛»՞ Յ + Է i »ե՛՛ օ՛՛ ef i »ե՞՞ օ՞՞

2 c ֆ Ս»Յ՞՞ օ՛՛

3 cft աՇս

4 cft ֆ Յօ՞՞ Յ՞՞ օ ՇՍաօ + Է ՇՍաՍֆ Յօ՞՞ Յ՞՞ օ

5 t ՛ a նաօ՛՛»՞ Յ

6 ct + »օ ՇՅ՞՞ մ՞՞ ½Ս՞՞ Ս»ՕՇե՛՛ e ՞՞ ն՞՞ ն՞՞ Իա՛՛ »օ ՇՅ՞՞
 մ՞՞ ½Ս՞՞ Ս»ՕՇե՛՛ + Է ՞՞ ն՞՞ ն՞՞ Իաօ՛՛ f ՇՅ՞՞ մ՞՞ ½Ս՞՞ Ս»ՕՇե՛՛
 + Է նա՞՞ ն՞՞ ն՞՞ Իաօ՛՛

7 f սՅՅ՞՞ օ՞՞

» շ՞՞. Ը Ս՞. Ի Թ՞ 17

8 cft Ի՞՞ Ս՞՞ օ

9 c ՞՞ Ի՞՞ Ս՞՞

10 e . Շ՛ օ՛՛»՞ Յ

11 e ՞՞ Յ. Շ՛ օ՛՛»՞ Յ

12 e Ս»Օ՞՞ օ ՇՍաօ + Է Ս»Օ՞՞ օ՛՛ օ՛՛

13 cfe ½ա՛՛ + Է ½Շ

14 f ԻՅԱՅ՛՛ »Յ՛՛

15 c ն՞՞. Ս»Օաօօ՞՞ Է »Ս ՍՇՅա»օ օ՞՞ ն՞՞ օ՛՛

16 c աՇս

17 ft + ՞՞ Ս»Յ՞՞ օ՛՛

18 ceft աՇս ԱաՕաօ՛՛Շօ՛՛ ԵՅա՛՛»՞ ՞՞ Ս»Օ՞՞ օ՛՛ օ՛՛

19 ct + »օ ՇՅ՞՞ մ՞՞ ½Ս՞՞ Ս»ՕՇե՛՛ e ՞՞ ն՞՞ ն՞՞ Իա՛՛ »օ ՇՅ՞՞
 մ՞՞ ½Ս՞՞ Ս»ՕՇե՛՛ + Է ՞՞ ն՞՞ ն՞՞ Իաօ՛՛ f ՇՅ՞՞ մ՞՞ ½Ս՞՞ Ս»ՕՇե՛՛
 + Է նա՞՞ ն՞՞ ն՞՞ Իաօ՛՛

է շ՞՞. Ս շ՞՞. Թ՞ 18

20 ceft աՇս

21 c ՞՞ Է՞՞ նա՛՛»՛՛ + Է ՞՞ Էա՛՛»՛՛ ֆ ՞՞ Էա՛՛»՛՛ + Է ՞՞ -
 Էա՛՛»՛՛

22 ceft + ՇՍաՍ

23 c ե՛՛ օ՛՛Շօ՛՛ + Է ½ե՛՛ օ՛՛ et ½ե՛՛ օ՛՛Շօ՛՛ + Է ½ե՛՛ օ՛՛ f
 ե՛՛ օ՛՛»՞՞ Սմ + Է ½ե՛՛ օ՛՛

24 c ե՛՛ Շօ

25 c ½Յ՞՞ Կնաօ՛՛Շօ՛՛ + Է ½ա՞՞ նաօ՛՛Շօ՛՛

26 e աՇս

27 e ½՞՞ Կնա՛՛Շօ՛՛ + Է ½՞՞ Կն՞՞ օ՛՛ օ՛՛

70 եւ ոտից իմոց՝
 ոչ գնալ ի ճանապարհս անաւրէնութեան¹.
 այլ ուղղեա՛ զշարժումն սոցա
 լինել միշտ² ըստ պատուիրանաց³ քոց⁴ բարեսէր⁵:
 Եւ ողորմեա քո արարածոցս⁶:

75 Հուր կենդանի Քրիստոս,
 զհուր սիրոյ քո՝ զոր արկեր յերկիր՝,
 բորբոքեա՛ յանձն⁷ իմ.
 զի այրեսցէ գախտ⁸ հոգոյ⁹ իմոյ¹⁰,
 եւ սրբեսցէ զխիղճ մտաց իմոց,
 80 եւ մաքրեսցէ զմեղս մարմնոյ իմոյ,
 եւ վառեսցէ զլոյս գիտութեան քո¹¹ ի սրտի իմում:
 Եւ ողորմեա քո արարածոցս¹²:

Իմաստութիւն Հաւր Յիսուս⁵,
 տուր ինձ¹³ զբարիս խորհել եւ խաւսել եւ գործել¹⁴
 85 առաջի քո յամենայն ժամ.
 եւ¹⁵ ի չար խորհրդոց¹⁶, ի¹⁷ բանից եւ ի¹⁸ գործոց փրկեա՛ զիս:
 Եւ ողորմեա քո արարածոցս¹⁹:

Կամեցող²⁰ բարեաց Տէր կամարար,
 մի թողուր զիս ի կամս անձին իմոյ գնալ.
 90 այլ առաջնորդեա ինձ լինել
 միշտ²¹ պատուիրանաց²² քոց բարեսէր²³:
 Եւ ողորմեա քո արարածոցս²⁴:

Արքայ երկնաւոր⁴,
 տուր ինձ զարքայութիւն քո,

1 e ³ ÝÇñ³ óáóĀ»³ Ý ÷ È ³ Ý³ óñçÝáóĀ»³ Ý
 2 eft āÇù
 3 e á ³ ĩ áóÇñ³ Ý³ óÝ
 4 e āÇù
 5 cft Ɔ̄³ Û»Ý³ Ɔ̄Ç ÷ È ³ µ³ ñ»èçñ e ³ Û»Ý³ Ɔ̄Ç ÷ È ³ µ³ ñ»-
 èçñ
 6 ct + »ó ÇÝÓ ³ µ³ ½Û³ Û»ÓÇè e ³ ñ³ ñ³ ÍáĬ »ó ÇÝÓ
 µ³ ½Û³ Û»ÓÇè ÷ È ³ ñ³ ñ³ Íáóé f ³ ñ³ ñ³ Íáó
 7 𐎠𐎡𐎣. 𐎤. 𐎥. 𐎦. 49
 8 eft ½³ Õĭ ÷ È ½³ Èĭ
 9 ft Ñá. óáÛ
 10 e āÇùÛ
 11 e āÇù
 12 ct + »ó ÇÝÓ ³ µ³ ½Û³ Û»ÓÇè e ³ ñ³ ñ³ ÍáĬ »ó ÇÝÓ
 µ³ ½Û³ Û»ÓÇè ÷ È ³ ñ³ ñ³ Íáóé f ³ ñ³ ñ³ Íáó
 13 𐎠𐎡𐎣. 𐎤. 𐎥. 𐎦. 124

13 cf + ÇÛ³ èĭ áóĀÇóÝ et + ½ÇÛ³ èĭ áóĀÇóÝ
 14 c ³ éÝ»Ē ÷ È . áñĬ»Ē
 15 et āÇù
 16 ef + »ó
 17 c »ó ÷ È Ç
 18 c āÇù
 19 ct + »ó ÇÝÓ ³ µ³ ½Û³ Û»ÓÇè e ³ ñ³ ñ³ ÍáĬ »ó ÇÝÓ
 µ³ ½Û³ Û»ÓÇè ÷ È ³ ñ³ ñ³ Íáóé f ³ ñ³ ñ³ Íáó
 20 f ĩ³ Û»ó³ óĔ
 21 c Áèĭ ÷ È ÛÇĬĭ ef + Áèĭ
 22 ef ĩ³ Û³ ó ÷ È á³ ĩ áóÇñ³ Ý³ ó t Áèĭ ĩ³ Û³ ó ÷ È
 á³ ĩ áóÇñ³ Ý³ ó
 23 c Ɔ̄³ Û»Ý³ Ɔ̄Ç ÷ È ³ µ³ ñ»èçñ e ³ µ³ ñ»èçñ»³ ó ÷ È ³ µ³ -
 ñ»èçñ ft ³ µ³ ñ»èçñ»³ ó ÷ È ³ µ³ ñ»èçñ
 24 ct + »ó ÇÝÓ ³ µ³ ½Û³ Û»ÓÇè e ³ ñ³ ñ³ ÍáĬ »ó ÇÝÓ
 µ³ ½Û³ Û»ÓÇè ÷ È ³ ñ³ ñ³ Íáóé f ³ ñ³ ñ³ Íáó
 14 𐎠𐎡𐎣. 𐎤. 𐎥. 𐎦. 1

- 95 զոր խոստացար սիրելեաց¹ քոց՝.
 եւ զաւրացո զսիրտ իմ ատել զմեղս իմ²
 եւ սիրել զքեզ միայն
 եւ առնել զպատուիրանս³ քո⁴:
 Եւ ողորմեա քո արարածոցս⁵:
- 100 Խնամող⁶ արարածոց,
 պահեա՛ նշանաւ խաչի քո
 զհոգի եւ զմարմին իմ
 ի պատրանաց դիւաց բանսարկուին⁷,
 եւ⁸ ի փորձութեանց մեղաց⁹,
- 105 եւ¹⁰ ի մարդոց անիրաւաց,
 եւ յամենայն վտանգից հոգւոյ¹¹ եւ մարմնոյ:
 Եւ ողորմեա քո արարածոցս¹²:
- Պահապան ամենայնի¹³,
 աջ քո հովանի եղիցի¹⁴ ի վերայ իմ¹⁵
- 110 ի տուէ եւ ի գիշերի.
 ի նստել ի տան¹⁶,
 ի զնալ ի ճանապարհի¹⁷,
 ի ննջել եւ¹⁸ յառնել,
 զի մի երբէք սասանեցայց:
 115 Եւ ողորմեա քո արարածոցս¹⁹:
- Աստուած իմ,
 որ բանաս զձեռն քո
 եւ ընուս²⁰ զարարածս²¹ քաղցրութեամբ²² քո²³,
 քեզ յանձն առնեմ զանձն իմ.
 120 զու հոգա եւ պատրաստեա զպէտս²⁴ հոգոյ²⁵

1 c ԵՇնձՕ՝ օ ÷ Է ԵՇնձՕ՝ օ
 2 ceft āÇù
 3 eft ԿՂ՝ Ûè ÷ Է Կձ՝ Ի ԳՕՇն՝ Կè
 4 c + ԵձՕնմ
 5 ct + »ձ ՇԿՕ մ՝ ԿՂ՝ Û»ՕՇԵ e ՝ ն՝ ն՝ Իձն »ձ ՇԿՕ
 մ՝ ԿՂ՝ Û»ՕՇԵ ÷ Է ՝ ն՝ ն՝ Իձօè f ՝ ն՝ ն՝ Իձօ
 6 f ԷԿ՝ Û՝ օձ
 7 ceft Û»Օ՝ օ ÷ Է ՝ ՇՕ՝ օ մ՝ Կè՝ նԻ ԳՕՇԿ
 8 cet āÇù
 9 ceft ՝ ՇՕ՝ օ ÷ Է Û»Օ՝ օ
 10 c āÇù
 11 e Նձ. Գօ
 12 ct + »ձ ՇԿՕ մ՝ ԿՂ՝ Û»ՕՇԵ e ՝ ն՝ ն՝ Իձն »ձ ՇԿՕ
 մ՝ ԿՂ՝ Û»ՕՇԵ ÷ Է ՝ ն՝ ն՝ Իձօè f ՝ ն՝ ն՝ Իձօ
 13 eft + անՇԵԻ Գè

բ Շձ՝. Բ Թ. Գ. Բ 47
 14 eft ԿՇՕՇ ÷ Է »ՕՇՕՇ
 15 c Û»ն Կ՝ Û»Կ՝ Կ՝ Ա՝ Ûձօ ÷ Է ՇÙ
 16 t + »ձ
 17 ce x՝ Կ՝ Գ՝ Գ՝ ն՝
 18 cet + Շ
 19 ct + »ձ ՇԿՕ մ՝ ԿՂ՝ Û»ՕՇԵ e ՝ ն՝ ն՝ Իձն »ձ ՇԿՕ
 մ՝ ԿՂ՝ Û»ՕՇԵ ÷ Է ՝ ն՝ ն՝ Իձօè f ՝ ն՝ ն՝ Իձօ
 20 eft + Կ՝ Û»Կ՝ Կ՝
 21 c + ՝ Û»Կ՝ Կ՝ eft ՝ ն՝ ն՝ Իè
 22 eft ԳՕձնՅձօձ»՝ Ûմ ÷ Է Կ՝ Օձնձօձ»՝ Ûմ
 23 ft Կձի ÷ Է Կձ
 Գ Շձ՝. Կ. Գ. Գ. 26
 24 c + Ի՝ ն՝ օ
 25 c Նձ. Գօ ft Նձ. Գօ

145 քաղցրութեամբ ականդել զհոգի իմ,
 եւ անխռով անցուցանել ընդ չարութեան¹ այսոցն
 որ են ի ներքոյ երկնից²:
 եւ ողորմեա քո արարածոցս³:

Լո՛յս ճշմարիտ⁴,
 150 արժանաւորեա՛ զհոգի իմ⁵
 տեսանել զլոյս⁶ փառաց քոց
 ի կոչման ւառերն⁷:
 եւ հանգչել յուսով բարեաց
 յաւթեւանս⁷ արդարոց

155 մինչեւ յաւր մեծի գալստեան⁸ քո⁹:
 եւ ողորմեա քո արարածոցս¹⁰:

Դատաւոր արդար⁷,
 յորժամ գաս փառաւք Հաւր
 դատել զկենդանիս եւ զմեռեալս⁷,
 160 մի՛ մտաներ ի դատաստան ընդ ծառայի¹¹ քում¹²,
 այլ փրկեա՛ զիս ի¹³ յաւիտենական¹⁴ հրոյն⁷,
 եւ լսելի արա ինձ
 զերանաւէտ կոչումն արդարոց¹⁵ յերկնից¹⁶ արքայութեանդ¹⁷:
 եւ ողորմեա քո արարածոցս¹⁸:

165 Ամենաողորմ¹⁹ Տէր,
 ողորմեա ամենայն հաւատացելոցս²⁰ ի քեզ՝
 իմոց եւ աւտարաց,
 ծանաւթից եւ անծանաւթից,
 կենդանեաց եւ մեռելոց²¹,
 170 շնորհեա՛ եւ թշնամեաց իմոց

1	eft ā ³ náoĀÇóY	Կ	Հ՝ՄԳ. Ս աղմ. Է 12
2	c āÇù	Է	Հ՝ՄԳ. Ը Պ երբ. Գ 5
3	ct + »ō ÇYÓ μ ³ ½U ³ Û»ŌÇë e ³ ñ ³ ñ ³ Íáñb »ō ÇYÓ μ ³ ½U ³ Û»ŌÇë ÷ È ³ ñ ³ ñ ³ Íáóë f ÇYÓ μ ³ ½U ³ Û»ŌÇë ÷ È ³ uá ³ ñ ³ ñ ³ Íáóë	11	ceft Í ³ é ³ ŪÇë
4	c + uñÇëi áë ³ ëi áó ³ Í eft xBŪ ³ ñÇi + uñÇëi áë	12	cef uá ÷ È ³ uáóU
Կ	Հ՝ՄԳ. Յ աղմ. Ը 9	13	ef āÇù
5	ceft + áóñ ³ ÈáóĀ» ³ Ûμ	14	c Թ ³ Ñ ³ · ÇY + È ³ Թ ³ óÇi »Y ³ İ ³ Y
6	c NÁ· Ç ÷ È ³ ½Āñb	Ը	Հ՝ՄԳ. Ս Եր. Է 19
Է	Հ՝ՄԳ. Ս աղբ. Ի Գ 29-31	15	cf ³ ñ ³ ñ ³ náoY
7	t ĩñĀ»Í ³ Yë	16	e »ñĪ YÇó
8	e . ³ ĩëi » ³ Y ¹	17	c ³ ñù ³ ĩñóĀÇóY et ³ ñù ³ ĩñóĀÇóY ¹ f ³ ñù ³ ĩñóĀ» ³ Y
9	e āÇù	18	ct + »ō ÇYÓ μ ³ ½U ³ Û»ŌÇë e ³ ñ ³ ñ ³ Íáñb »ō ÇYÓ μ ³ ½U ³ Û»ŌÇë ÷ È ³ ñ ³ ñ ³ Íáóë f ÇYÓ μ ³ ½U ³ Û»ŌÇë ÷ È ³ uá ³ ñ ³ ñ ³ Íáóë
Գ	Հ՝ՄԳ. Յ աղմ. Ի Գ 2-3	19	cet ³ Û»YáŌáñŪ ÷ È ³ Û»Y ³ áŌáñŪ f ³ Û»YáŌáñŪ ÷ È ³ Û»Y ³ áŌáñŪ
10	ct + »ō ÇYÓ μ ³ ½U ³ Û»ŌÇë e ³ ñ ³ ñ ³ Íáñb »ō ÇYÓ μ ³ ½U ³ Û»ŌÇë ÷ È ³ ñ ³ ñ ³ Íáóë f ÇYÓ μ ³ ½U ³ Û»ŌÇë ÷ È ³ uá ³ ñ ³ ñ ³ Íáóë	20	ceft Ñ ³ ó ³ i ³ ó»Īáó
		21	c āÇù İ ³ Y ¹ » ³ Y ³ ó »ō Û»é»Īáó

եւ ատերեաց¹ զթողութիւն² յանցանաց³,
 եւ դարձո՛ղնոսս ի չարեացն,
 զոր ունին վասն իմ,
 զի ողորմութեան քում արժանի եղիցին:

175 Եւ ողորմեա քո արարածոցս⁴:

Փառաւորեալ Տէր,
 ընկալ զաղաչանս ծառայի⁵ քում⁶
 եւ կատարեա ի բարի զխնդրուածս իմ
 բարեխաւսութեամբ սուրբ⁷ Աստուածածնին
 180 եւ Յովաննու⁸ Կարապետին⁹,
 սրբոյն¹⁰ Ստեփաննոսի¹¹ Նախավկային¹²,
 եւ սրբոց քոց¹³ առաքելոց¹⁴ եւ¹⁵ մարգարէից¹⁶,
 եւ¹⁷ մարտիրոսաց¹⁸,
 եւ սրբոց¹⁹ Հայրապետաց²⁰,
 185 եւ սրբոց²¹ ճգնաւորաց²²,
 եւ²³ սրբոց²⁴ քոց երկնաւորաց եւ երկրաւորաց²⁵,
 եւ Քեզ փառք եւ պատիւ²⁶
 եւ երկրպագութիւն²⁷ անբաժանելի Սուրբ Երրորդութեանդ²⁸,
 յաւիտեանս²⁹. ամէն³⁰:

1 e ³ i »ĕ»³ óĕ
 2 e ĀāōāōĀÇōŸ áñ ³ é Çĕ ÷ Ē ĬĀāōāōĀÇōŸ ft + áñ ³ é
 Çĕ Ɔ̄ Ÿó³ Ÿ³ ó
 3 c āÇù
 4 ct + »ō ÇŸó μ³ ½Ū³ Ū»ōÇĕ e ³ ñ³ ñ³ ÍáĬ »ō ÇŸó
 μ³ ½Ū³ Ū»ōÇĕ ÷ Ē ³ ñ³ ñ³ Íáóĕ f ÇŸó μ³ ½Ū³ Ū»ōÇĕ
 ÷ Ē ùá ³ ñ³ ñ³ Íáóĕ
 5 c Í³ é³ ĬÇó e Í³ é³ ĬÇóĕ ft Í³ é³ ĬÇĕ
 6 ceft ùá
 7 c ēñmáōŊōáŪ ÷ Ē ēáōñm e ēñmáōŊáŪ ÷ Ē ēáōñm t
 ēñmáŪ ÷ Ē ēáōñm
 8 cft Ɔ̄áí Ŋ³ ŸŸáó
 9 eft ŪÍ ñí áÇŸ ÷ Ē Í³ ñ³ á »í ÇŸ
 * 𐎠𐎡𐎣. 𐎠𐎡𐎣. 𐎠𐎡𐎣 11
 10 e »ō ÷ Ē ēñmáŪ ft »ō ēñmáŪ ÷ Ē ēñmáŪ
 11 eft ēī »÷³ ŸáĕÇ
 12 c + »ō · ñÇ · áñÇ Ēáōĕ³ óáñāÇŸ ft + »ō ēñmáŪ · ñÇ · á-
 ñÇ Ū»ñáŪĒáōĕ³ óáñāÇŸ
 † 𐎠𐎡𐎣. 𐎠𐎡𐎣 58-59
 13 ceft āÇù
 14 eft ³ é³ Ū»ĒáóŸ

15 c āÇù
 16 eft Ū³ ñ. ³ ñÇÇóŸ
 17 c āÇù ft + í³ ñ¹³ á »í ³ óŸ »ō
 18 eft Ū³ ñí Çñáĕ³ óŸ c Ŋ³ Ɔ̄ñ³ á »í ³ ó ÷ Ē Ū³ ñí Çñá-
 ĕ³ ó
 19 c āÇù »ō ēñmáó
 20 c Ū³ ñí Çñáĕ³ ó ÷ Ē Ŋ³ Ɔ̄ñ³ á »í ³ ó eft Ŋ³ Ɔ̄ñ³ á »-
 í ³ óŸ
 21 c āÇù »ō ēñmáó ft āÇù
 22 c + Í áōĕ³ Ÿ³ ó e āÇù »ō ēñmáó ×. Ÿ³ óáñ³ ó ft ×. Ÿ³ -
 óáñ³ óŸ
 23 ce + ³ Ū»Ÿ³ ŪŸ ft + Í áōĕ³ Ÿ³ óŸ »ō ³ Ū»Ÿ³ ŪŸ
 24 c + ³ Ō³ óĀÇōŪ áŌáñŪ»³ ùá ³ ñ³ ñ³ Íáóĕ
 25 c āÇù ùáó »ñÍ Ÿ³ óáñ³ ó »ō »ñÍ ñ³ óáñ³ ó
 26 eft āÇù »ō á³ í Çō
 27 e »ñÍ Çñá³ · áóĀÇóŸ
 28 et »ññáñ¹ áóĀÇóŸ
 29 ft + Ɔ̄ ÇŸí »ŸÇó
 30 c āÇù »ō Ū»½ ÷³ éù »ō á³ í Çō »ō »ñÍ ñá³ · áóĀÇóŸ
 ³ Ÿμ³ Ā³ Ÿ»ĒÇ ēáōñm »ññáñ¹ áóĀ»³ Ÿ¹, Ɔ̄ ÇŸí »³ Ÿĕ.
 ³ ŪÇŸ e ³ ŪŪ »ō ŪÇĬ ÷ Ē Ɔ̄ ÇŸí »³ Ÿĕ. ³ ŪÇŸ

**ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԻՒՆ ՀԱԲԱՏՈՅ ԾՇՄԱՐԻՏ ՔՐԻՍՏՈՆԵԻՑ, ԶՈՐ ՊԱՐՏ Է Ի
ԺԱՄ ՎԱՂՃԱՆԻՆ ՆԱԽՔԱՆ ԶՀԱՂՈՐԴԵԼՆ ԽՈՍՏՈՎԱՆԵՍՑԻ ԵՒ ԱՊԱ
ՀԱՂՈՐԴԵՍՑԻ¹**

Հաւատով խոստովանիմ գրեզ,
ամենասուրբ² երրորդութիւն,
անմահ Հայր եւ Որդի եւ Սուրբ Հոգի:

5 Հաւատամ եւ խոստովանիմ գրեզ,
Հայր, սուրբ Աստուած ճշմարիտ,
անսկիզբն³, անծին, անեղ,
աներբ եւ⁴ անուստեբ⁵,
անժամանակ եւ անապական,
10 անփոփոխելի⁶ եւ անմահ,
կատարեալ աստուածութեամբ⁷,
տէրութեամբ եւ⁸ իշխանութեամբ,
արարչութեամբ, զաւրութեամբ⁹,
բնութեամբ եւ փառաւք.
աւրհնեալ յաւիտեանս¹⁰. ամէն¹¹:

15 Հաւատամ եւ խոստովանիմ գրեզ,
տէր Յիսուս Քրիստոս,
որդի Աստուծոյ, Աստուած ճշմարիտ,
ծնեալ ի Հաւրէ յառաջ, քան զամենայն յաւիտեանս¹²
անժամանակաբար եւ անմարմնապէս,
20 անճառ եւ անպատում¹³,
միայն գիտելի Հաւրն, որ ծնաւ¹⁴ եւ ծնելոյդ
ի նմանէ որդւոյդ¹⁵ միածնի:
Եւ ի վախճանի¹⁶ աւուրց¹⁷
իջեալ ի հայրական ծոցոյ
25 կամաւք ծնաւղի¹⁸ քո
մարմնացար ի Սրբոյ Կուսէն,
կատարեալ աստուածութեամբ

1 a i ³ ñ¹³ Ý í ³ ñ¹³ á»i Ç ³ ẽ³ ó»É Èáëï áí ³ Ýáó-
ÁÇóÝ Ñ³ ó³ i áłÇ Á³ Û í ³ È×³ ÝÇÝ³ ẽí Ç ƒ³ ẽ³ ç ù³ Ý
½Ñ³ Óañ¹ ÇÈÝ cde Û»ñè:èÇ ¹³ ó³ ÝáóÁÇóÝ

2 a ³ Û»Ý³ ƒèáóñµ

3 a ³ ÝÁëĬ ÇëµÝ

4 b āÇù

5 c ³ Ýáóë»ù e ³ ÝáóëÇù

6 e ³ Ý÷ áÈ»ĬÇ

7 b + Ā³ . ³ óañáóĀ»³ Ûµ e ³ ẽï áó³ ÍáóĀ»³ ÛµÝ

8 b āÇù

9 a āÇù

10 a + ƒ³ óÇï »ÝÇó

11 b āÇù e ƒ³ Û:Ý

12 b ½ƒ³ óÇï »³ Ýè ÷ È ½³ Û»Ý³ ƒ̄ ƒ³ óÇï »³ Ýè

13 a ³ Ýá³ ì áóùÝ

14 ab ÍÝ³ óÝ

15 ab áñ¹ áĬ e áñ¹ áŪ

16 b í³ Ō×³ Ý cde í³ È×³ Ý

17 cde ³ óáóñóë

18 bc ÍÝáóÇ

30 եւ¹⁹ կատարեալ մարդկութեամբ,
 եղեալ²⁰ յերկուց մի որդի
 անճառելի խառնմամբ²¹
 եւ անշփոթելի միաւորութեամբ,
 կատարեալ²² աստուածութեամբ
 եւ նոյն բնութեամբ Հաւր,
 35 թագաւորութեամբ, տէրութեամբ եւ²³ իշխանութեամբ²⁴,
 արարչութեամբ, զաւրութեամբ եւ փառաւք
 գովեալ յաւիտեանս յաւիտենից²⁵:

Հաւատամ եւ խոստովանիմ զքեզ,
 Հոգիդ²⁶ Սուրբ, Աստուած ճշմարիտ,
 փառակից Հաւր և Որդւոյ²⁷,
 40 ոչ ծնունդ, այլ ծագումն անճառելի ի Հաւրէ
 անժամանակաբար եւ անմարմնապէս,
 անհատանելի²⁸ եւ²⁹ անմահ,
 ինքնազաւր, ամենազաւր, ինքնիշխան,
 ինքնաբաւ³⁰, ինքնակամ,
 45 որպէս Հաւր Հոգի³¹, նոյնպէս եւ Որդւոյ³² Հոգի,
 նորոգող³³ եւ³⁴ կեանք³⁵ ազգի մարդկան,
 անեղ եւ անապական,
 առանց որպիսութեանց,
 առանց որքանութեանց,
 50 կատարեալ աստուածութեամբ
 եւ նոյն բնութեամբ Հաւր
 եւ Որդւոյ³⁶ թագաւորութեամբ³⁷,
 իշխանութեամբ, արարչութեամբ³⁸ եւ փառաւք³⁹
 ընդ Հաւր եւ ընդ Որդոյ⁴⁰
 55 բարէբանեալ⁴¹ յաւիտեանս⁴². ամէն⁴³:

19 b + ÝáŸ̄ µÝáðŸ̄»³ Ûµ Ñ³ òñ, Á³ . ³ òáñáðŸ̄»³ Ûµ, ì ç -
 ñáðŸ̄»³ Ûµ, ÇßĒ³ ÝáðŸ̄»³ Ûµ »ð cde ãÇù
 20 b + Ç
 21 b Ē³ éÁŸ̄Ÿ̄³ Ûµ
 22 a Ĩ³ ì³ ñ»Ē
 23 cde ãÇù
 24 b ãÇù »ð ÝáŸ̄ µÝáðŸ̄»³ Ûµ ... »ð ÇßĒ³ ÝáðŸ̄»³ Ûµ
 25 b ãÇù cde ³ ÛçŸ̄ ÷ Ē³ òÇĭ »³ Ýè Æ³ òÇĭ »ÝÇó
 26 ab Ñá· Çĭ
 27 abe áñ¹ áŸ̄
 28 be ³ ÝŸ̄³ è³ Ý»ĒÇ
 29 e ãÇù
 30 cde ÇŸ̄Ÿ̄³ Ýµ³ ò
 31 d ãÇù e ßñç. Ñá· Ç Ñ³ òñ

32 abd áñ¹ áŸ̄
 33 bcde Ýáñá· ³ òŸ̄
 34 e + Ĩ³ »Ý¹³ Ý³ ñ³ ñ³ »ð
 35 a Ĩ³ Ÿ̄Ÿ̄
 36 abe áñ¹ áŸ̄
 37 b + ì ç ñáðŸ̄»³ Ûµ
 38 bcde + ½³ òñáðŸ̄»³ Ûµ
 39 b + µ³ ñ³ µ³ Ý³ É
 40 b + áñ¹ á
 41 b ãÇù a µ³ ñçµ³ Ý³ É
 42 bd + Æ³ òÇĭ »³ ÝÇó
 43 a + Ÿ̄ß»³ Ÿ̄³ Ÿ̄³ ã»Ÿ̄ b ½¹³ è³ Ÿ̄ÇóŸ̄³ èĭ áofáŸ̄Ÿ̄³ è³ Ÿ̄è
 á¹ »Ÿ̄µ³ ñ³ cde ãÇù Ÿ̄ß»³ Ÿ̄³ Ÿ̄³ ã»Ÿ̄

ՀԱՆԵԼՈՒԿՆԵՐ

ՀԱՅ ՄԻՋՆԱԴԱՐԵԱՆ ՀԱՆՆԵՐՈՒԿՆԵՐԻ ԴԱՍԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆԸ

ՆԵՐՍԷՍ ՇՆՈՐՀԱԼԻ

Շարք տասնմեկերորդ. «Դատաւորն իրաւարար...»:

Շարք տասներկուերորդ. «Դաշտ մի կայր...»:

Նախորդ շրջանում հայ միջնադարեան հանելուկները եւ նրանց հեղինակները թէեւ ունեցան որոնումների որոշակի ընթացք, այնուամենայնիւ իրենց ամբողջութեամբ չտուեցին կեանքի ու իրականութեան համակողմանի վերարտադրութիւններ: Հանելուկները դրան, ինչպէս եւ իրենց կատարելագործմանը հասան XII դարում՝ Ներսէս Շնորհալու շնորհիւ:

Ներսէս Շնորհալին XII դարի հայ իրականութեան ամենախոշոր ներկայացուցիչն է, մանաւանդ որպէս մատենագիր եւ բանաստեղծ¹: Իրաւամբ նկատուած է, որ նրա ստեղծագործութիւնների մէջ ուրոյն տեղ են գրաւում հանելուկները:

Հանգամանալից հետազօտութիւնը թոյլ է տալիս աւելի վստահօրէն պնդել, թէ հայ գրականութեան աշխարհականացման ամենացայտուն արտայայտութիւններից մէկը, իրօք, Ներսէս Շնորհալու հանելուկներն են: Նա գրեց աւելի մեծ թուով հանելուկներ, քան միւս բոլոր հեղինակները միասին վերցրած: Երեւոյթի ուժը, սակայն, սոսկ քանակի մէջ չէ, այլ գաղափարական բովանդակութեան, ստեղծագործական հնարանքների, ինչպէս նաեւ ժողովրդական հանելուկների լիարժէք օգտագործման՝ թէ՛ ձեւի, թէ՛ բովանդակութեան առումով:

Նախ՝ ձեւի եւ հնարանքների մասին:

Ներսէս Շնորհալուց առաջ գրուած հանելուկներն ազատ ու անյանգ ոտանաւորներ են՝ անկայուն տներով: Նա առաջին անգամ մշակում է գրաւոր հանելուկի բանաստեղծական կայուն ձեւ՝ ութվանկանի նոյնայանգ քառեակը: Այս ձեւը նրանից յետոյ էլ, ընդհուպ մինչեւ XVIII դար, օրինակ հանդիսացաւ հանելուկ գրող գրեթէ բոլոր հեղինակների համար:

Մասնագէտներից ոմանք այն միտքն են յայտնել, թէ Ներսէս Շնորհալին խստօրէն հետեւել է քառեակի կամ քառատողի պահպանմանը, ուստի խախտում ցուցաբերող միաւորները պիտի համարել տարակուսելի: Այսպէս է մտածել, օրինակ, Ղ. Յովնանեանը²: Ոմանք էլ դրան հակառակ այն միտքն են յայտնել, թէ Ներսէս Շնորհալին, քառատողներից բացի, գրել է նաեւ 2, 3, 5, 6, 8, 12, 24 տողերից բաղկացած հանելուկներ: Փորձ է արուել նոյնիսկ փաստարկել այս կարծիքը³:

1 Ղ. Ալիշան, Շնորհալի եւ պարագայ իւր, Վեներտիկ, 1873 (հանելուկների մասին՝ էջ 378), Մ. Արեղեան, Հայոց հին գրականութեան պատմութիւն, Բ, 1946, էջ 73-130 (հանելուկների մասին՝ էջ 94-97), Գ. Յակոբեան, Ներսէս Շնորհալի, Երեւան, 1964 (հանելուկների մասին՝ էջ 219-242):
 2 Ղ. Յովնանեան, Հետազօտութիւն մաթեմատիկական օրհանգումներում, Ս, էջ 60-61:
 3 Գ. Յակոբեան, Ներսէս Շնորհալի, Երեւան, 1964, էջ 222: Այստեղ հարկ է յիշել, որ «տուն»-ը ձեռագրերում հաւասար է 2 տողի, օրինակ, թիւ 1558 ձեռագրում ընդօրինակուած է 163 հանելուկ, որը գրչի կողմից դիտուած է որպէս «ՅԻՁ» (326) տուն: Ըստ այսմ էլ, յաճախ լուսանցքներում կատարուած են լինում նշումներ Ժ, Ի, Լ, Խ (10, 20, 30, 40) եւ այլն, որոնք ցոյց են տալիս տների քանակը: Դրանից բացի, յաճախ հանդիպում է նաեւ հանելուկ-միաւորների համարակալում՝ Ա, Բ, Գ, Դ (1, 2, 3, 4) եւ այլն: Այստեղ, անկախ տողաքանակից, իւրաքանչիւր հանելուկ

Մեր որոնումները թոյլ են տալիս պնդելու, թէ Ներսէս Շնորհալուսն, իրօք, բնորոշ են քառատող հանելուկները: Եւ այն միաւորները, որոնք բաղկացած են մերթ աւելի, մերթ պակաս տողերից, կա՛մ աղաւաղումներ են, կա՛մ լրացուած են ուրիշների կողմից եւ կա՛մ էլ նրա գրչին չեն պատկանում: Ինչ վերաբերում է վերոյիշեալ կարծիքը պնդողի՝ Գ. Յակոբեանի փաստարկումներին, ապա դրանցից եւ ոչ մէկը չի կարող ընդունելի համարուել: Այսպէս, նրա յիշատակած կարծեցեալ երկտողանոց հանելուկը («Առաւօտեան եղեւ մթնիկ...») հէնց նշուած ձեռագրում (թիւ 3421, թերթ 329բ) բաղկացած է ոչ թէ 2, այլ 4 տողից:

Զերդ զարեգակն ունէր թըւիկ
Երեքհարիւր վաթսուն եւ հինգ,
Առաւօտուն եղեւ մթնիկ,
Երեկոյին ծագեաց լուսիկ: (ԺԲ/12)

Զարմանալի է, թէ ինչո՞ւ է վերցուած այս միաւորի կէսը միայն, երբ այնտեղ բոլոր հանելուկներն էլ ունեն պատասխաններ: Քննուող հանելուկի պատասխանն է «Ենովս», սկսուած է կարմիր գլխատառով (Զ) եւ բաղկացած է 4 տողից: Կարծիք յայտնողին թերեւս շփոթեցրել է լուսանցքում այդ հանելուկի դիմաց նշուած «Լ» տառը, որը շարքի տների քանակահաշուին է վերաբերում եւ ոչ մի կապ չունի միաւորների սկիզբը նշելու հետ: Այդ հանելուկը քառատող է նաեւ ուրիշ ձեռագրերում (տե՛ս ԺԲ/12, KPQ օրինակները): Դրա մի օրինակն էլ Գ. Յակոբեանից առաջ տպագրել է Ն. Ծովականը⁴:

Այնուհետեւ, Գ. Յակոբեանի վկայակոչած 3 տողանոց հանելուկը («Զամէն խաղայ՝ ւ է գնայուն...») մեր կազմած քննական բնագրում (ԺԱ/115) օգտագործուած 12 ձեռագրերից 11-ում բաղկացած է 4 տողից, իսկ լոկ մէկում (որից օգտուել է նշուած բանասէրը)՝ 3 պարզ է, որ վերջինը պակասաւոր է: Նրա վկայակոչած միւս 3 տողանոց միաւորը («Հայր իմ ծնաւ զիս...»)՝ ոչ թէ Ներսէս Շնորհալուսնն է, այլ՝ Անանիա Շիրակացուն վերագրուած հանելուկի դիմակքի միաւորներից (Գ/1): 5 տողանոց համարուած հանելուկի («Շինեցին ի հողէ...») Շնորհալու օրինակը բաղկացած է 4 տողից (ԺԲ/55): 7 տողանոց համարուած հանելուկը («Ի չորս տասէն չորս էառ...»)՝ իրականում 6 տողանոց է (տպագրողը սխալ է տնատել), որովհետեւ այն բաղկացած է նոյն թեմային նուիրուած 2 միաւորից (ԺԲ/33-34): 8 տողանոց նմուշը («Յորժամ ահեակ ակն բանի...»)՝ ոչ թէ մէկ միաւոր է, այլ երկու: Ըստ որում, առաջինը Ներսէս Շնորհալուսնն է (ԺԲ/3), իսկ երկրորդը՝ Գրիգոր Խլաթեցունը (ԺԲ/2): Մատնանշուած 12 տողանոց «Ամպ» հանելուկը՝ ոչ թէ Ներսէս Շնորհալուսնն է, այլ Գրիգոր Խլաթեցունը (ԺԲ/3-5): Մատնացոյց արուած միւս՝ 24 տողանոց հանելուկն

դիտում է որպէս մէկ առանձին միաւոր: Հասկանալի է, թէ ինչու նման համարակալում ունեցող շարքերում հանելուկների տների քանակը նրանց միաւորների քանակից 2 անգամ մեծ է ստացուում, եթէ հանելուկները քառատող են:

4 «Հասկ», 1944, էջ 89:

5 Գ. Յակոբեան, Ներսէս Շնորհալի, էջ 223:

6 Նոյն տեղում:

7 Նոյն տեղում, էջ 224:

8 Նոյն տեղում:

էլ⁹ մասամբ Գրիգոր Խլաթեցունն է (ԺԹ/11), մասամբ՝ Ներսէս Շնորհալուսնը (ԺԲ/5-7): Ասենք նաեւ, որ դրանցից իւրաքանչիւրը բաղկացած է մի քանի քառատող միաւորներից, գրուած նոյն թեմաներով:

Այսուամենայնիւ, ձեռագրերում կան այնպիսի միաւորներ, որոնք մեր կազմած քննական բնագրերում ներկայանում են շեղումներով եւ կարօտ են յատուկ բացատրութիւնների: Այսպէս.

ա) Ներսէս Շնորհալու հանելուկների առաջին շարքում (ԺԱ) 4-ից աւելի տողերով են գրուած 98, 106, 153, 154-րդ եւ երկրորդ շարքի (Շարք ԺԲ) 44-րդ միաւորները: Դրանց մի մասը, մասնակի մշակումով, հեղինակը փոխ է առել ժողովրդական հանելուկներից, ինչպէս նաեւ Դաւիթ Քերդողից, ուստի նա իրաւացիօրէն ձգտել է հարազատ մնալ օգտագործուած բնագրին: Այս օրինակներում առկայ են նաեւ Շնորհալու հանելուկներին խորթ այլ վանկաքանակներ եւ յանգաւորումներ: Դրանք Ներսէս Շնորհալուսնը չեն, այլ ուրիշ հեղինակների՝ ենթարկուած մասնակի մշակման:

բ) Ներսէս Շնորհալու հանելուկների առաջին շարքի (ԺԱ) 6, 11, 81, 116, 146, 233-րդ եւ երկրորդ շարքի (ԺԲ) 22, 32, 53-րդ միաւորները թէեւ բաղկացած են ութվանկանի նոյնայանք տողերից, բայց նրանց տողաքանակը 4-ից աւելի է: Բնականաբար դրանց տարբերակները բաղկացած են 4-ական տողերից եւ աւելի են հարազատ հեղինակին, քան ծաւալուն տարբերակները¹⁰: Մեր կազմած բնագրում դրանք ներկայացւում են միասին: Եւ եթէ ԺԱ շարքում երբեմն տարբերակն է առաջ գետեղուել, եւ ոչ նախնական տեսքով պահպանուած միաւորը, պատճառն այն է, որ որպէս հիմք ընդունել ենք AWM շարքը:

գ) Ներսէս Շնորհալու հանելուկների առաջին շարքի 236-րդ (ԺԱ/236) եւ երկրորդ շարքի 8-րդ (ԺԲ/8) միաւորները բաղկացած են 4-ից աւելի տողերից, սակայն դրանք հանելուկներ չեն, այլ դրանց առնչուող չափածոյ տողեր¹¹:

դ) Յատուկ բացատրութեան կարօտ են մնում միայն առաջին շարքի (ԺԱ) 12, 15, 64, 121, 181, 222, 224, 231, 234-րդ եւ երկրորդ շարքի (ԺԲ) 11, 36-րդ միաւորները, ընդամենը 10 հանելուկ, որոնք բաղկացած են 4-ից աւելի տողերից: Դրանցից ԺԲ շարքի 10-րդ հանելուկը բաղկացած է 6 տողից եւ յայտնի է մի շարք ընդօրինակութիւններով, որոնք ունեն աղաւաղման որոշակի նշաններ: Ահա այդ միաւորի քննական բնագիրն ամբողջութեամբ.

ՁԱՅՆ

Աղամայ է անդրանիկ,
 Եօթնադարեանըս պիտանի,
 Բողանոցացըն սիրելի,
 Եկեղեցեացըն զարդ լինի,
 Անհայր ՚ւ անմայր ու մահ չունի,
 Վկայեած, որ չէ՛ ինքն կենդանի:

9 նոյն տեղում:
 10 Առաջին շարքում հանելուկները դասակարգելիս AWA շարքի միաւորների յաջորդականութիւնը պահպանելու պատճառով հնարաւոր չի եղել փոփոխելները գետեղել ծաւալուն հանելուկներից առաջ:
 11 Տե՛ս նաեւ «Յաւելուածներ», Խ/1, 2, 3:

Հարցի լուծմանն օգնում է երկու տնանոց մի փոքրիկ շարք, որի 2-րդ միաւորը ոչ այլ ինչ է, քան նշուած հանելուկի վերջին 4 տողերի մի տարբերակը: Ահա այն.

Ասեն, թէ անհայր ու անմայր է,
Վկայեն, թէ չէ՛ կենդանի.
Եկեղեցո զարդ լինի,
Եւ բոզ կանանց՝ յոյժ պիտանի: (ԼԸ/2)

Արդեօք հէնց այս քառատողի հիմքում ընկած չի՞ եղել հեղինակային օրինակը, որից էլ առաջացել է աղաւաղուած 6 տողանոց միաւորը:

Վերցնենք ԺԱ/222 միաւորը՝ բաղկացած 5 տողից: Թւում է, թէ այն հէնց այդպէս էլ ստեղծուել է: Սակայն երբ ուշադրութիւն ենք դարձնում ԺԲ/55, 55ա օրինակների վրայ, որոնք բոլորն էլ մի ընդհանուր՝ ծագում են ենթադրում, նորից հիմք ենք ունենում մտածելու դրանց 4 տողանոց նախօրինակի մասին, մանաւանդ որ ԺԲ/55 միաւորը բաղկացած է 4 տողից:

Ուշադրաւ է նաեւ ԺԱ/15 միաւորը: Այն բաղկացած է 6 տողից, սակայն մի շարք ձեւագրերում (EFLTZJ) վերջինիս 2 տողերը բացակայում են՝ նորից վկայելով 4 տողանոց հիմքի մասին: Դրանցից առանձին կարեւորութիւն ունի Լ օրինակը, որը իւրովի կապւում է AWM շարքին:

Այս օրինակները, իրօք, հիմք են տալիս մտածելու, որ մնացած հանելուկները եւս, որոնք շեղում են Շնորհալու հանելուկներին բնորոշ քառատողերից, կարող են ածած լինել հետագայ փոփոխութիւնների պատճառով:

* * *

Մեծ է Ներսէս Շնորհալու դերը հանելուկներին բանաստեղծական տեսք ու ոգի տալու տեսակէտից: Թէպէտ Դաւիթ Քերդողի եւ մասամբ յաջորդների հանելուկներն ունեն չափածոյ կերպաւորում, սակայն առաջին անգամ Ներսէս Շնորհալին է մշակում կանոնաւոր ոտանաւորով գրելու դասական տեսակ, որով հանելուկը բարձրանում է իսկական բանաստեղծութեան մակարդակի: Եթէ ժողովրդական եւ գրաւոր հանելուկներում սովորաբար նկատուում է հանելուկի առարկայի այլաբանական նկարագրութիւնից չխոտորուելու որոշակի ձգտում, ապա Ներսէս Շնորհալին աւելի ազատ ու բանաստեղծօրէն է վարում հանելուկի հետ, օգտագործում գեղեցիկ արտայայտութիւններ, դրսեւորում անգամ անձնական-հեղինակային ցանկութիւններ: Ահա, որպէս օրինակ, դրախտի մասին գրած հանելուկը.

Վեր արեւելք կայր քաղաք մի՛
Խիստ բարեւէտ եւ մրգալի,
Բուրաստան մեծ՝ Լ աղուոր այգի,
Գերիս յիւր մէջըն պիտէի: (ԺԱ/3)

Այս միաւորի վերջին տողը հեռու է հանելուկի բուն պահանջից: Նոյնը կարելի է ասել յաջորդ նմուշի առաջին տողի վերաբերեալ:

**Յիսնէ այլ ի՞նչ ուզես դու բան,
Յիս վիզըն կայ սպիտակ նշան,
Երամ-երամ իրենք երթան
՚Ի աղէկ սիրեն ոսպն ու ճուլպան: (ԺԱ./131)**

Որպէս գրաւոր հանելուկի արմատաւորման եւ զարգացման ընթացքն ապահովող կա-
րեւոր գործօնի, մենք յատուկ նշանակութիւն ենք տալիս Ներսէս Շնորհալու գրած հանե-
լուկների պատկառելի քանակին: Նա դրանով փոխեց գրաւոր հանելուկի զարգացման
նախորդ ժամանակների տարերային ու տարտամ ընթացքը, միջնադարեան գրականու-
թեան մէջ միանգամից ներդնելով հմտօրէն գրուած հանելուկների մի հսկայական ժա-
ռանգութիւն: Վերջինս վճռական ու արդիւնաւէտ դեր խաղաց գրական հանելուկի ժանրի
վերջնական արմատաւորման գործում: Եթէ հետագայում այլեւս նոր հանելուկներ
չգրուէին, այդքանն էլ բաւական կլինէր մեր միջնադարեան բանաստեղծութեան դիմա-
նկարը համեմատաբար լրիւ ու լիարժէք տեսնելու առումով:

* * *

Գաղափարական բովանդակութեան տեսակէտից եւս Ներսէս Շնորհալու հանելուկների
դերն այդ բնագաւառում մեծ է ու անզուգական: Եթէ հին շրջանում աշխարհիկ բովանդա-
կութեամբ են գրուած Դաւիթ Քերդողի շարքն ու Անանունի (Ը) որոշ հանելուկներ, թուով
ընդամենը մէկուկէս տասնեակի չափ, ապա Ներսէս Շնորհալու հանելուկների մէջ նրանց
թիւը հասաւ շուրջ 200-ի: Եթէ նախորդ շրջանում սոսկ մի քանի աշխարհիկ թեմայ էր դար-
ձել հանելուկի առարկայ, ապա Ներսէս Շնորհալու մօտ նրանց թիւն անցնում է մէկուկէս
հարիւրից: Ներսէս Շնորհալին, առաջին անգամ մեր բանաստեղծութեան պատմութեան
մէջ, հոգու եւ մարմնի գաղափարներին վերաբերող յարաբերութիւնը թեքում է յօգուտ
մարմնի, երկրի, կեանքի ու բնութեան: Ներսէս Շնորհալու հանելուկներից իւրաքանչիւրը
նշուած հասկացութիւնների լոկ մի մանրամասնի կենդանի վերարտադրութիւնն է՝ ներծ-
ծուած կենսաբեր թարմութեամբ: Ահա գարնան աւետաբեր ծիծեռնակի գովք-հանելուկը.

**Յեզիպտոսէ գայր զեզ կայծակ,
Հալաւ հագել սեւ ու սպիտակ,
Արապկերէն խօսի յստակ,
Գարնան բերէ մեզ եղանակ: (ԺԱ./122)**

Այստեղ ակնբախ է ոչ այնքան հանելուկ ստեղծելու մտահոգութիւնը, որքան ընտ-
րուած թեմայով հեղինակի խանդավառութիւնը՝ պայմանաւորուած երկրային բարիքնե-
րով: Յիրաւի, որքան կեանք ու իրականութիւն է խտացուած այս փոքրիկ ստեղծագործու-
թեան մէջ: Նկարագրուող էակը գալիս է Եզիպտոսից, սուրում է որպէս կայծակ, հագել է
սպիտակ ու սեւ շորեր, խօսում է արաբերէն եւ մարդկանց ու աշխարհին բերում է գա-
րուն: Հոգեւոր գաղափարի ո՛չ մի նշոյլ թէ՛ բուն հանելուկում եւ թէ՛ նրա պատասխանի
մէջ: Նորորակ երեւոյթ՝ մեր գրականութեան մէջ:

Յիշենք մրջիլների մասին գրուած հանելուկը.

Կարի տեսայ ես շատ կարուան,
Որ կու իջնոյր ի Խորասան.
Իշուին քոբիկ էր 'լ անփական,
Մէկիկ հատիկ բառնան ու գան: (ԺԱ./148)

Այստեղ առկայ է կրկնակի իրականութիւն, ուր պատկերների խտացումով փաստորէն վերարտադրուած է կենդանական աշխարհի աշխատանքային եռուզեռը:

Եւ այսպէս, տեսարան առ տեսարան՝ հանելուկների մէջ խտացել է բանաստեղծին շրջապատող աշխարհն ու բնութիւնը, կեանքն ու առօրեան: Ահա եւ բնութեան զարդերից մէկի՝ վարդի մասին գրուած հանելուկը.

Կարմիր ու սպիտակ մշկամներ,
Խուռնաբողբոջ գօհար նազեր,
Մէջն է ի լի ոսկի գնդեր,
Զարքայութեան հոտն ինձ եբեր: (ԺԱ./207)

Պակաս ուշագրաւ չէ նաեւ բանաստեղծի դէպի կեանքն ու բնութիւնը տածած սէրը, հմայուածութիւնը, որ անուղղակիօրէն ճառագում է նման տողերի միջից:

Առանձին ուշադրութիւն են գրաւում Ներսէս Շնորհալու գրած այն հանելուկները, որոնց մէջ ուղղակի կամ անուղղակի վերարտադրուած են ժամանակի մարդկանց զբաղմունքներն ու առօրեան, հասարակական խաւերն ու նրանց յարաբերութիւնները: Այսպէս, օրինակ, Աստուած հանելուկում առկայ է դատաւորի կերպար (ԺԱ./1), Աղամ հանելուկում՝ կաթողիկոսի (ԺԱ./2), Գարունի մէջ՝ թագաւորի (ԺԱ./16), Կանթեղի մէջ՝ ճորտի (ԺԱ./102), Բբռէնի մէջ՝ փողհար-գուսանի (ԺԱ./135), Մեղուի մէջ՝ քարգործի եւ գործաւորի (ԺԱ./145-146), Տանձի մէջ՝ բրուտի (ԺԱ./197), Սոճիի մէջ՝ փերեզակ-մանրավաճառի (ԺԱ./213) եւ այլն: Այս եղանակով վերարտադրուած են տարազի, կենցաղի, արհեստների եւ գործիքների հետ կապուած զանազան գաղափարներ, օրինակ, Արագիրը՝ «Ջանջիլ քթան շապիք ունի» (ԺԱ./124), Կաքաւը՝ «Կարմիր, հագնի վարտիք» եւ «Խայտումայտ... շապիկ» (ԺԱ./138), Պնակը պատկերուած է նաւավարական տեսարանի նմանութեամբ (ԺԱ./223), իսկ Փռան աւելը՝ «Յերկան շորով եւ աննման...» (ԺԱ./227): Բացառիկ արժէք ունեն «Բաղանիք» (ԺԱ./228), «Ձուկհակ» (ԺԱ./234), «Շաղափ» (ԺԲ./62) եւ նման ուրիշ հանելուկներ: Յիրաւի, որքա՛ն նիւթական ու առարկայական են, որքա՛ն շօշափելի ու թարմաշունչ:

Ներսէս Շնորհալու հանելուկների գաղափարական բովանդակութեան մասին խօսելիս չի կարելի չզննհատել այն ստեղծագործութիւնները, որոնք նուիրուած են հայ ժողովրդի մեծ գաւակներին: Այդպիսիներից է, օրինակ, Դաւիթ Անյաղթին վերաբերող հանելուկը.

Իմաստասէր մի յԱթենաց
'ի էր ի յազգէն Հայոց Մեծաց,
Խոսրովային ճառ մի ասաց,
Թոր երես շատ վարդապէտաց: (ԺԱ./89)

Դրանից, ստեղծագործական առումով, անբաժան է Մովսէս Խորենացուն վերաբերող¹² հանելուկը՝ «Քերթողն» պատասխանով.

Միրելի՛, աւտա՛, լաէ՛:
 Ի յայդ նըման մէկ մի այլ է,
 Զերդ յորդահոս աղբիւր բըլսէ
 Ու ստոյգ ասէ գերդ մարգարէ: (ԺԱ/90)

Նման տողերը ոչ թէ լուկ հանելուկներ են՝ գրուած սառը հնարամտութեամբ, այլ իսկական բանաստեղծութիւններ՝ անուանի գործիչների նկատմամբ տածած յարգանքի, սիրոյ եւ մեծարանքի զգացումով: Նման ձեւերով բանաստեղծը աստուածաշնչային անունների հետ առաջին անգամ հանելուկների աշխարհն էր ընդգրկում ազգային գործիչների, անգամ առասպելական որոշ կերպարների, որոնցից է, օրինակ, Տորք Անգեղը (ԺԱ/51): Նա յաջորդում է աստուածաշնչային հերոս Սամսոնին եւ ունի մի քանի տեսակ խորագրեր. Տորք (Տուրք), Կամսարակ¹³, Անգեղ տանն իշխանն, Անգեղն իշխան Կամսարակ եւ այլն.

Մանուկ մի կայր ի Հայք գովան,
 Քան զՍամսոն այլ յաղթական,
 Վէմ մի վերոյց մեծ տրամական,
 Ի ծովն ընկեց, կանգնեաց արձան: (ԺԱ/51)

Ներսէս Շնորհալին մշակել է նաեւ նախորդ հեղինակների հանելուկներից որոշ նմուշներ: Այս առումով եզակի է Դաւիթ Քերդողի շարքի մի քանի տների մշակումը՝ պահպանուած AWM շարքում (ԺԱ/98):

* * *

Ներսէս Շնորհալու հանելուկները տարածուելով՝ առաջացրել են ուշագրաւ տարբերակներ: Օրինակ, խնոցու մասին պահպանուած է 3 հանելուկ: Դրանք միմեանցից այնքան են հեռացել, որ անկախ միաւորների տպաւորութիւն են թողնում: Ահա դրանցից մէկը, որն իր ընդհանուր կառուցուածքով հեղինակային հարազատութեան դրոշմ է կրում.

12 Որ այստեղ խօսքը Մովսէս Խորենացու մասին է, դա երեսում է նրան «Քերթող» կոչելուց, Դաւիթ Անյաղթի հետ միասին յիշելուց եւ նրան իրրեւ «գերդ մարգարէ» համարելուց: Այն ժամանակներում այդ եղանակով է Մովսէս Խորենացուն յիշել ու դրուատել նաեւ Ներսէս Շնորհալու ազգակից ու գրչակից Գրիգոր Տղամ.

Մի է եւ այն սուրբ հայկազմի
 Մովսէս Քերթող Խորենացի...
 Համանման մարգարէի,
 Ծածկեալ անտեսն առնէ յայտնի...

(Տե՛ս Գրիգոր Տղայ, Բանաստեղծութիւններ եւ պոեմներ, Երևան, 1972, էջ 89, 207):

13 Կամսարակ անունով Անգեղ տան իշխան այլ աղբիւրներից մեզ յայտնի չէ:

Ծընաւ ինքըն ի հողէն,
 Մարմին էառ ինքն ի հրէն,
 Հանին ի կառան փայտեղէն,
 Եւ խոցեցին յաջող կողէն: (ԺԲ/55)

Ահա եւ նրա տարբերակը՝ «Զըճուճ» պատասխանով.

Շինեցին զնա ի հողէ,
 Յօրինեցին ի կրակէ,
 Հանին ի կառն փայտեղէն,
 Եւ խոցեցին ի յաջ կողէն,
 Եւ շատք արբին յիւր արեւէն: (ԺԲ/55ա)

Ահա եւ նոյն միաւորի մի բոլորովին ուրոյն եւ առանձին փոփոխակը.

Ոմն ի կառս հեծանոցին,
 Մաշկով ըզգլուխն պնդեցին,
 Տիգաւ զկողըն խոցեցին.
 Ըզճարպն իշխանք կերակրէին,
 Յարենն աղքատք յագենային: (ԺԱ/222)

Ներսէս Շնորհալու հանելուկներում հանդիպում են նաեւ այնպիսի նմուշներ, որոնք փոփոխուել են յարակցուած տողերի պատճառով: Նմաններից մէկն է «Աղամ, Եւայ» հանելուկը: Ուշագրաւ է, որ հիմքը պահպանուել է աւելի ուշ ընդօրինակուած շարքերում, իսկ տարբերակը՝ նախնական: Ահա հիմքը.

Կոյս մի մաքուր անհպելի,
 Երիտասարդ մի ցանկալի,
 Անմեղ կային ի միասին
 Եւ ոչ յարատ ինչ հայէին: (ԺԱ/6ա)

Ահա եւ նրա տարբերակը, ուր հիմքը պահպանուած է միանգամայն անփոփոխ.

Կոյս մի մաքուր անհպելի,
 Երիտասարդ մի ցանկալի,
 Անմեղ կային ի միասին
 Եւ ոչ յարատ ինչ հայէին.
 Մինչեւ առիթ ոմն եւս եղեւ,
 Զկապ կուսուլթեան նոցա եհեղ,
 Ետ կերակուր նախ գազանին
 Եւ ինքն եմուտ որովայնին: (ԺԱ/6)

Որ բուն բնագրին հարազատ է քառեակը, դա ակներե է Շնորհալու քառատող հանելուկներ գրելու սկզբունքից: Իսկ որ ութնեակը հետագայում է աճել, երեւում է յատկապէս կցորդ տողերի անյաջող յանգաւորումից: Շարակցողը, չըմբռնելով նոյնայանգութեան համընդհանուր կանոնը, իր աւելացրած 4 տողից երկուսն անյանգ է թողել կամ ստեղծել յանգաւորում՝ նմանահնչուն բառերի օգնութեամբ: Այդպիսի փաստ Շնորհալուց յայտնի չէ¹⁴: Իր հերթին քառատող տարբերակն էլ է մասամբ փոփոխուած երեւում՝ երկյանգանի լինելու պատճառով:

Նոր տողերի յարակցումով է փոփոխուել նաեւ «Աշխարհ» հանելուկը՝ տալով մեկ յայտնի 5 տարբերակ: Դրանցից մէկը կազմուած է 1 տնից, մէկը՝ 2, իսկ մնացած երեքը՝ մէկական: Նախօրինակին իր կազմութեամբ հարազատ է թւում հետեւեալ նմուշը.

Պանդոկ մի կայր վերայ երկրին,
 Ի յանցաւոր ճանապարհին,
 Որ անծանօթքն ի նմա գային,
 Եւ ծանօթքըն գնային: (ԺԱ/11ա)

Դրանից ստեղծուել է նախ երկու տնանոց օրինակը (ԺԱ/11բ). վերջինիցս անջատուել է միւս քառատողը՝ ամեն տնից վերցնելով 2-ական տող (ԺԱ/11գ), ինչպէս նաեւ երրորդ քառատողը՝ նոյն եղանակով, բայց այլ տողերի համատեղումով (ԺԱ/11դ): Այնուհետեւ, երկտնանոց օրինակից զարգացմամբ ստացուել է 4 տնանոց տարբերակը (ԺԱ/11)¹⁵:

Ներսէս Շնորհալու հանելուկների տարբերակների ուսումնասիրութեան տեսակէտից ուշագրաւ են ԺԱ շարքի 73, 73ա եւ 73բ միաւորները: Նրանք բոլորն էլ աւարտուում են «ի» յանգով, բացի առաջինից (73-րդ), որի վերջին տողերի յանգերն այլ են («ար»).

Շինող մի կայր զարմանալի,
 Զմարդիկ դընէր փոխան քարի.
 Շինէ գտաճար, բայց անկատար
 Ի ի շինելու չառնու դադար:

Ուշադիր զննութիւնը թոյլ է տալիս եզրակացնել, որ այս տարբերակը առաջացել է 73ա օրինակից, որն ամբողջապէս նոյնայանգ է:

Շինող մի կայր զարմանալի,
 Զմարդիկ դընէր փոխան քարի.
 Շինէր գտաճարն անլմնելի
 Ի ի շինելոյ ոչ դադարի:

14 Մեր ներկայացրած շարքում, անկախ այդ իրողութիւնից, առաջինը ներկայացուած է որպէս տարբերակ, որովհետեւ AWM-ում պահպանուած է լրացուած օրինակը, իսկ մենք այդ շարքը թողել ենք անփոփոխ:

15 Դրանք եւս ներկայացված են ոչ ըստ մեր տուած բացատրութեան, այլ ըստ AWM շարքի:

Այս հարցում աւելի ենք համոզուում, երբ ուշադրութիւն ենք դարձնում 73ր օրինակի վրայ, որը հարազատ է 73ա-ին, բայց տողերը տեղափոխուած են, իսկ «'Ի ի շինելոյ ոչ դադարի» տողն էլ փոխարինուած է «Յոյժ ճարտասան յիւր արհեստի» տողով

Շինող մի կայ զարմանալի,
Յոյժ ճարտասան յիւր արհեստի.
Ջմարդիկ դնէ փոխան քարի,
Շինէ տաճար անլմանելի:

Հաւանաբար սա էլ է մշակուել 73ա օրինակի հիման վրայ: Դա երեւում է 73 եւ 73ա օրինակներում զգացուող ներքին տրամաբանութեան զօրութիւնից եւ նրա թուլացումից՝ 73բ-ում, որը տեղի է ունեցել նորամոյժ տողը բնագրի առաջին տողից յետոյ գետեղելու պատճառով: Եթե 73 եւ 73ա օրինակներում Գաբրիէլ հրեշտակապետի գործը զարմանալի է համարուում, որովհետեւ նա տաճար շինելիս «Ջմարդիկ դնէ փոխանակ քարի», ապա 73բ-ում «զարմանալի» հասկացութիւնը մնում է անպատասխան՝ նրան յաջորդող նորամոյժ «Յոյժ ճարտասան յիւր արհեստի» տողի պատճառով:

Ըստ այսմ, կարող ենք հեղինակային օրինակին հարազատ համարել 73ա օրինակը, իսկ միւսները՝ հետագայի գրագէտ մարդկանց անյաջող մշակումներ: Ուշագրաւ է, որ 73-րդ հանելուկը գալով AWM շարքից, ցոյց է տալիս, որ 1321 թ., կամ դրանից առաջ Ներսէս Շնորհալու հանելուկներն արդէն ենթարկուում էին փոփոխութեան:

Կան նաեւ այլ բնոյթի փոփոխականեր, որոնց հարկ չենք համարում անդրադառնալ:

Բանասիրութեան համար կարեւոր են ոչ միայն տարբերակաւորման եղանակները եւ նրանց քննութեամբ նախնականի յայտնաբերումը կամ վերականգնումը, այլեւ հէնց բուն տարբերակները: Չէ՞ որ, ի վերջոյ, իւրաքանչիւր տարբերակ ստեղծագործական նոր երեւոյթ է՝ արժանի առանձին գնահատման: Համոզուելու համար յիշենք թէկուզ խնոցու մասին գրուած վերոյիշեալ հանելուկները, որոնցից վերջինն արդէն արտացոլում է սոցիալական իրողութիւններ.

Ըզճարպն իշխանք կերակրէին,
Յարենն աղքատք յազենային:

Նոյնը կարելի է ասել նաեւ «Աշխարհ» հանելուկի մասին, որից սերուած տարբերակներից մէկում կան այսպիսի տողեր.

Անդ մաքսաւորք, չարք, որ կային,
Որք անիրաւ բաժին խնդրին,
Ջի ոչ թէ մասն ինչ առնուին,
Այլ զբովանդակն խլէին... (ԺԱ/11)

Այստեղ թէեւ այլաբանօրէն, բայց քննադատական ակնարկ կայ դէպի մաքսաւորները, չար ու անիրաւ յափշտակողները:

Տարբերակների ուսումնասիրությունը կարող է բացայայտել հայ միջնադարեան հանելուկների մէջ շերտ առ շերտ նստած նորանոր տրամադրություններ, որոնք ծնունդ են հետագայում նրանց սիրողների ու տարածողների կողմից: Այս խնդիրը կապում է նաև շարք-ժողովածուների քննութեան հետ, որոնցից իւրաքանչիւրը մի նոր խմբագրություն է՝ պայմանաւորուած իր ստեղծողի եւ նրա ապրած ժամանակի ու միջավայրի նախասիրություններով: Դա արդէն այլ խնդիր է՝ դուրս մեր ծրագրից:

Տարբերակների հետ սերտորէն կապուած են նաև զանազան շեղումները եւ փոփոխությունները, որոնք նոյնպէս արժանի են քննութեան: Նմաններն արդիւնք են շփոթությունների, գիտակցուած միջամտությունների եւ թելադրութեան եղանակով բազմացուելու: Գրչական սովորական շփոթութեան ուշագրաւ օրինակ է AM ձեռագրերում հանդիպող հետեւեալ հանելուկը.

Դաշտ մի կայր արձակ ու լայն,
Անսիւն շինած էր ՚ւ անգերան,
Կանթեղքն ի կախ կան անչուան,
Ջահերն անշէջ (անձէթ) զլոյսըն տան:

Պարզվում է, որ դա գոյացել է ընդօրինակութեան ժամանակ՝ 2 տարբեր հանելուկների մեխանիկական միաձուլումից: Առնուած են մէկի 1-ին, իսկ միւսի 2-4-րդ տողերը: Դրա ապացոյցը կարող է լինել, օրինակ, 1513 թ. տպագրուած Տաղարանը, որտեղ միմեանց են յաջորդում այդ «հանելուկի» հիմքում ընկած հետեւեալ միաւորները:

ԴՐԱԽՏ

Դաշտ մի կայր արձակ ու լայն,
Լըցեալ ծաղկօք միշտ զանազան,
Ոչ եղանակ միայն գարնան,
Այլ յամենայն ժամ անթառամ: (Հմմտ. ԺԲ/1)

ԵՐԿԻՆՔ

Եկեղեցին բարձր էր ու լայն,
Անսուն շինած էր ՚ւ անգերան,
Կանթեղքն ի կախ կան անչուան,
Ջահերն անձէթ զլոյսն տան: (Հմմտ. ԺԱ/7)

Մի այլ ձեռագրում (N 6045, d) «Դաշտ մի կայր...» հանելուկն էլ, անշուշտ, շփոթութեան հետեւանքով վերջից հարստացել է 2 նորամոյժ տողերով, որոնք առնուած են «Ջուրք» հանելուկի (ԺԹ/12) սկզբից.

ԵՐԿԻՆՔ

Դաշտ մի կայր արձակ ու լայն,
 Լցեալ ծաղկօք միշտ զանազան,
 Ոչ յեղանակա միայն գարնան,
 Այլ յամենայն ժամ անթառամ.
 Թէպէտ անշունչ եւ անկենդան,
 Բայց ընթանան զերդ շնչական: (Թերթ 167բ)

Գիտակցուած փոփոխութեան մեծարժէք օրինակներից յիշենք «Վաճառական կիլիկեցի...» հանելուկը (ԺԲ/22), որը թաթարմոնղոլական բռնատիրութեան տարիներին գարձել է «Օրթախ մի կայր կիլիկեցի...» (ԺԲ/22ա): Ինչպէս յայտնի է, օրթախներն այն առեւտրականներն էին, որոնցից մէկն էր Ֆրիկը¹⁶: Ուստի փոփոխութիւնը կատարվել է XIII- XIV դարերում:

Անշուշտ, գիտակցաբար է փոփոխուած «Ոջիլ» հանելուկի սկզբի «Ծնունդ անծին՝ Լ անսերմնական» (ԺԱ/156) տողը՝ «Անախտ ծնունդ է ի գեռման» տողով, ուր առկայ է իմաստային առումով ճշգրտման փորձ:

Մեր կարծիքով՝ Շնորհալու հանելուկներն էլ, ուրիշ ստեղծագործութիւնների նման, բազմացուել են նաեւ թելադրութեան եղանակով, երբ միանգամից կարող էին մի քանի օրինակ ստանալ: Նման դէպքերում, բնականաբար, պիտի առաջանային լսողութեան հետ կապուած աղաւաղումներ: Այդպիսիներից են, օրինակ, ճանճի հանելուկի «են արենխում գեդ զգազան» (ԺԱ/151) տողի փոխարէն հանդիպող «ելա-նեն խումբ զինչ զգազան», վերոյիշեալ «Օրթախ մի կայր կիլիկեցի»-ի հիման վրայ ծագած «Երթայ/ մի գայր կիլիկեցի» եւ նման այլ տողեր:

Այսպիսով, մենք մօտենում ենք հանելուկների «մանր» տարբերացումներին, որոնցով այնքան հարուստ են Ներսէս Շնորհալու հանելուկները: Դժուար է գտնել տող, կիսատող, դարձուածք, յաճախ էլ՝ բառ, որն իր ետեւից գրականութեան մէջ բերած չլինի ժողովրդական խօսքի, մտածողութեան բազմազան արձագանքներ: Օրինակ, ԺԱ/28, ԺԱ/34-ում, հանց բառին փոխարինելով, նրա տարբեր ընդօրինակութիւնների մէջ տեղ են գտել հայնց, հանցեղ, հանց զերդ, հանց զետ, հանց զինչ, հանց զերթ, հանցեղ զինչ, զերդ, զերթ, զետ եւ այլ ձեւերը:

ԺԱ/36 հանելուկն աչքի է ընկնում խայտոտուն բառի հետեւեալ տարատեսակներով. խայտպըտուն, խայտատուն, խայտըտուն, խայտպպտուն, խայտուպտուն, խատպտուն, խայտուտուն եւ այլն: Յիշենք նաեւ նրանց յարող խայտումատ եւ խատումատ եւ այլ ձեւերը՝ ԺԱ/138 հանելուկից: Խօսակցական լեզուի տարբեր միջավայրեր իրենց ուշագրաւ կնիքն են դրել նաեւ ԺԱ/205 հանելուկի վրայ, ուր հանդիպում ենք պատինջան, պատնջան, պօրինճան եւ այլ ձեւերի առկայութեանը: Ի վերջոյ յիշենք նաեւ մոռնջ (մնջանման)

16 Աշ. Յովհաննիսեան, Ֆրիկը պատմաբանական լոյսի տակ, Երեւան, 1955, էջ 21-22. Ռաշիդ-ադ-դիմը գրել է, թէ իւրաքանչիւր քաղաքում եւ մարզում կային պետութեան հետ կապուած մասսաչիմների ընկերութիւններ, որի անդամները - «օրթախները» - տարեկան որոշ զէմֆ (աղեղներ, նետեր, կապարններ, սուրեր) եւ ձիեր պիտի մատակարարէին ռազմական վարչութեանը:

բառի փոխարէն երեւան եկող **մնջնակ, մնճակ, մնճնակ, մնչնակ, մընճնկակ, մնճուկ, մընջկուկ** եւ նման ուրիշ ձեւերը՝ ԺԱ/178 հանելուկում:

Քննուող հարցերի հետ կապուած է գործնական նշանակութիւն ունեցող մի երեւոյթ եւս: Քանի որ մատենագիտական բնոյթի որոնումների ժամանակ իւրաքանչիւր հանելուկ ճանաչուած է իր սկզբնատողով, իսկ բուն սկզբնատողերն էլ մեծապէս փոփոխուած են, անհրաժեշտ է դառնում ձեռքի տակ ունենալ նաեւ այդ փոփոխուած սկզբնատողերի ցանկը: Դա մի կողմից օգնում է մասնագիտական որոնումներին, միւս կողմից խօսում է տուեալ հանելուկի կրած փոփոխութիւնների մասին: «Տախտակներ եւ ցանկեր» բաժնում գետեղուած է նաեւ այդ ցանկը:

Ներսէս Շնորհալու հանելուկների մէջ կան այնպիսի նմուշներ էլ, որոնք, ըստ երեւոյթի, բախուել են հասարակական միջավայրում առկայ տարբեր մտայնութիւնների հետ եւ տեղի տուել տարակարծութիւնների: Որպէս օրինակ յիշենք Աղամին վերաբերող հանելուկը.

Կաթողիկոսն էր անդալատ,
Յիւր վիճակէն քիչ էր ի գատ,
Այնչափ մեղանք արար նա շատ,
Տէրն իւր վճիռ մահու եհատ: (ԺԱ/2)

Մի շարք ձեռագրերում (EFKRT օրինակներ) նրա դիմաց, որպէս պատասխան, «Աղամ» բառի փոխարէն, գրուած է «Սատանայ»: Որոշ ձեռագրերում դրան հակառակ ոչ միայն նշուել է «Աղամ» պատասխանը, այլեւ շարքի խորագրում արուել է համապատասխան նշում: Այսպէս, օրինակ, HQ շարքերն ունեն հետեւեալ խորագրերը. «Տեառն Ներսէսի Հայոց կաթողիկոսի ասացեալ է հանելուկ վասն ուրախութեան մարդկան: Եւ դնէ սկիզբ Աղամ»: Դրանով պատճառաբանուած է Աղամի փոխարէն սատանայ չտեսնելու ճշգրտումը: Այդ ձեռագրերում կայ նաեւ լուսանցքային հետեւեալ լրացուցիչ դիտողութիւնը. «Ոմանք ասեն, թէ կաթողիկոսն Սատանայ է եւ ոչ Աղամ»: Այսօր դժուար է ասել, Աղամին սատանայի հետ շփոթելիս հանելուկ լուծողներն էին սխալուում, թէ՞ նրանք հարցի նկատմամբ ունէին այլ մօտեցում՝ կապուած թոնդրակեցիների դեռեւս կենդանի մտայնութիւնների հետ:

Պակաս ուշագրաւ չէ նաեւ «Աստուած» հանելուկը: Դա միակն է ոչ միայն Ներսէս Շնորհալու, այլեւ հանելուկների ողջ գրաւոր ժառանգութեան մէջ: Աստծոյ գաղափարին նուիրուած ուրիշ առանձին հանելուկ մեզ ծանօթ չէ: Հետաքրքրական է, որ ժողովրդական հանելուկների մէջ եւս յայտնի է Աստծոյ գաղափարին նուիրուած լոկ մէկ հանելուկ.

Էնիկ ի՞նչ է.
Մոկիկ ասմունք,
Տասնուսինգ ծաղկունք: (193/1975)

Այս սակաւադէպութիւնը հասկանալի է. բաւական կլինէր, որ լուծողը, այն էլ՝ հասարակական միջավայրում, այլ բացատրութիւն տար, եւ Աստծոյ գաղափարը կարող էր աս-

ղաւաղուել: Ուստի այդպիսիները չէին կարող խրախուսուել եւ դուրս չմնալ շրջանառութիւնից:

Ներսէս Շնորհալին, ինչպէս ցոյց է տալիս *AWM* շարքը, իր հանելուկներն սկսել է «Աստուած» միաւորով: Դա նրան պարտաւորեցրել է իր մշակած սխեմայի աստուածաշնչային ելակէտը: Ահա այդ հանելուկը.

ԱՍՏՈՒԱԾ

Դատաւորն իրաւարար
Ի մահ մատնեաց զգողն արդար,
Զոր գողացաւ զգողանքն իառ,
Փրկանք անձին իւրոյ արար: (ԺԱ/1)

Զեռքի տակ չունենալով այս բնութագրման հեղինակային մեկնաբանութիւնը, դժուար թէ որեւէ մէկը հնարաւորութիւն ունենար ճիշտ պատասխանել: Անգամ «Աստուած» պատասխանն ստանալուց յետոյ էլ կարող էին վէճեր ծագել, թէ ի՞նչ է նշանակում, ասենք, «Փրկանք անձին իւրոյ արար»:

Հասկանալի է, որ ստեղծուելուց յետոյ այդ միաւորը գոյատեւել չէր կարող, ուստի այն *AWM* շարքից բացի, ուրիշ ոչ մի շարքում չի հանդիպում: Աւելին, ինչպէս տեսանք, յատուկ նշում է կատարուել այն մասին, թէ Ներսէս Շնորհալին իր հանելուկների շարքում «դնէ սկիզբ Ադամ» (եւ ոչ թէ «Աստուած»): Եթէ դա մի կողմից նպատակ ունէր այնտեղ «սատանայ» տեսնողներին պատասխանելու, ապա միւս կողմից հիմք էր տալիս շարքի սկզբում «Աստուած» չորոնել:

Ամենամեծ ու ամենաէական նորութիւնն այն է, որ Ներսէս Շնորհալին հնարաւորին չափ մանրամասնում եւ բազմացնում է հանելուկների առարկաների եւ նրանց միաւորների քանակը: Այսպիսով նա մի կողմից ընդլայնում է աստուածաշնչային թեմաների սահմանները՝ ընդգրկելով Հին ու Նոր կտակարանները, միւս կողմից՝ բնութիւնը, երկնքի եւ երկրի համարեա բոլոր ներկայացուցիչներով, ինչպէս նաեւ առտնին գործածութեան իրերով, ռազմական ու տնտեսական գործիքներով: Մեծապէս շահում է կրօնական ըմբռնումների բացատրութիւնը, բայց առաւել են շահում աշխարհիկ թեմաները: Եւ եթէ նրա շուրջ 300 հանելուկներից մօտ 100-ը վերաբերում են հոգեւոր խնդիրների, ապա 200-ը՝ երկրայինին, աշխարհիկին, իրականին: Բանն այն է, որ առանց այդ էլ կրօնական թեմաներն ազատորէն մշակում եւ տարածում էին դպրութեան բոլոր հնարաւոր միջոցներով, մինչդեռ աշխարհիկ թեմաները նոր էին միայն իրաւունք նուաճում գրականութեան մէջ մուտք գործելու: Փաստորէն, իւրաքանչիւր աշխարհիկ բնոյթի հանելուկ՝ գրուած, ասենք, ցորէնի, ծիծեռնակի, վարդի, թթենու մասին, մի անցաթուղթ էր համապատասխան հասկացութիւնները գրական անդաստան մուծելու համար: Նիւթական աշխարհը, երկիրը, մարմինը, մարդը, բնութիւնը դառնում էին գեղարուեստական գրականութեան առարկաներ: Այն էլ ոչ թէ սոսկ նշուելու, թուարկուելու, հանելուկաւորուելու, այլ դրուատուելու, սիրուելու, փառաբանուելու եւ բանաստեղծական մտորումների նիւթ դառնալու իրաւունքով եւ անգամ բանաստեղծի (որպէս կաթողիկոսի) պաշտօնական յանձնարարու-

Թեամբ: Եւ դա՛ որ թէ պատահաբար, տարերայնօրէն, այլ յատուկ ծրագրով եւ պատշաճ հիմնաւորմամբ¹⁷:

Կրօնական թեմաներով հանելուկներից շատերն էլ արժանի են ուշադրութեան այն առումով, որ հոգեւոր հասկացութիւններն այլաբանելիս հեղինակը, որպէս կանոն, դիմում է աշխարհիկ հասկացութիւնների օգնութեանը եւ փաստօրէն տալիս աւելի շուտ վերջիններիս գովքը, քան նրանց միջոցով այլաբանուող հասկացութիւնների: Յիշենք մի օրինակ.

Կարասն լի եւ ահաւոր,
Գինին անպակ եւ զօրաւոր,
Արբին իշխանքըն փառաւոր,
Եղեն փարթամ զեղ թագաւոր: (ԺԱ/71)

Աշխարհիկ խնջոյք նկարագրող այս հանելուկի մէջ հեղինակը նկատի է ունեցել Քրիստոսին եւ առաքեալներին: Իսկ նման հանելուկներ շատ կան նրա շարքերում:

* * *

Ներսէս Շնորհալին, հանելուկներին կայուն տեսք տալու նպատակով, մի կողմից պահպանում է շարքով գրելու սկզբունքը, իսկ միւս կողմից՝ մշակում միաւորների ներքին խմբաւորման եւ դասակարգման որոշակի եղանակ: Դա բացառիկ երեւոյթ է առհասարակ եւ արժանի յատուկ ուշադրութեան: Մինչեւ օրս մասնագէտները նկատել են միայն այն պարագան, թէ Ներսէս Շնորհալու հանելուկները բաժանուած են 2 խմբի, հոգեւոր եւ աշխարհիկ: Իսկ թէ ինչպէ՞ս են նրանք յաջորդում միմեանց կամ խմբաւորուած, այդ մասին խօսք չի եղել, որովհետեւ յատուկ դասակարգում չի նկատուել: Այդ պատճառով էլ ահա 1830 թ. եւ մի քանի այլ հրատարակութիւնների ժամանակ մշակել են դասակարգման եղանակ՝ յենուած խորագիր-պատասխանների այբբենական յաջորդականութեան վրայ: Դրանց հակառակ, AWM շարքը ցոյց է տալիս, որ հեղինակը մշակած է եղել յատուկ եղանակ: Դա հանելուկների դասակարգման առարկայական եղանակն է, որով հանելուկները

17 Այս առումով բացառիկ արժէք ունեն Ներսէս Շնորհալու մտորումները՝ կապուած մանրանկարչական կամ աւետարանական խորանների հետ: Այստեղ նա գրում է. «Ամենայն ինչ որ յաշխարհի է յերկուս բաժանի, ի կարելորն եւ ի վայելմունս: Կարելորք հարկաւորք են, որպէս լոյս եւ օդ եւ երկիր եւ ի նմանէ՛ հաց եւ աղբիւրք ջուրք, առանց նորս ոչ է հնար կեայ: Իսկ վայելչութիւն հեշտալիք են եւ փափկացուցիչք, որպէս գինի եւ միրք եւ համեմք եւ խորտկարարութիւնք եւ պայծառագունութիւնք եւ ականջաց հեշտալրութիւնք, որք զգայութեանց են հեշտալիք՝ վայելչութիւնք եւ հանգիստք» (Ներսէս Շնորհալի, Մեկնութիւն սուրբ Ալետարանի որ ըստ Մատթէոսի, ի Հասան Փաշա խանն, 1825, էջ 6): Այստեղ Շնորհալին աշխարհի վրայ նայում է մարդկային պահանջների դիրքերից եւ ամեն ինչ բաժանում 2 խմբի, կարելորի եւ վայելչականի: Եւ եթէ այն ժամանակուայ պաշտօնական գաղափարախօսութեամբ մերժում էր անգամ կարելորք, ապա Ներսէս Շնորհալին պաշտպանում է ե՛ւ կարելորի, ե՛ւ նոյնիսկ վայելչականի անհրաժեշտութիւնը՝ վերջինիս մասին գրելով. «Այլեւ, որք ոչ թուին կարելորք՝ մեծապէս օգուտ գործեն կատարելոցն... երեւելի գումովս եւ համովս եւ հոտով եւ հրով եւ հանգստութեամբ» (նոյն տեղում): Անկախ այս հայեացքների աստուածաշնչային հիմնաւորումից, որ տալիս է նա, այս մօտեցումը շնչում էր կեանքի վայելելու մերժում՝ հայեացքի պաշտպանութեամբ եւ նոր ուղի թելադրում ժամանակի պաշտօնական մշակոյթին ու նաշակին: Ուշադիր լինելիս, հէնց այստեղ կարելի է տեսնել հիմքեր նաեւ իր գրած հանելուկների աշխարհիկ թեմաների տեսական հիմնաւորման ու պաշտպանութեան:

խմբաւորուած են ըստ լուծման առարկաների: Այդ եղանակը հետագայում (XVIII-XIX դդ.) գիտական տեսք է ընդունում եւ դառնում հանելուկների գիտական դասակարգման տարածուած սկզբունքներից մէկը¹⁸: Բաւական է աչքի անցկացնել Շնորհալու հանելուկների AWM շարքի պատասխանների ցանկը՝ կազմուած դեռեւս 1321 թ. (եթէ ոչ առաջ)՝ համոզուելու, որ այդ ամբողջ շարքը դասակարգուած է թեմատիկ խմբաւորմամբ եւ միաւորների ներքին յաջորդականութեամբ: Այդ մասին որոշակի պատկերացում կազմելու համար ստորեւ առանձին տախտակով ներկայացնում ենք նշուած ցանկի այն խմբերը, որոնք թելադրուած են AWM շարքում առկայ հանելուկների տեղադրմամբ: Տախտակի առաջին սիւնակում նշուած են հանելուկների խմբերի համակարգը՝ ըստ շարքում նրանց ունեցած յաջորդականութեան, երկրորդ սիւնակում՝ հանելուկների համարները՝ ըստ AWM շարքի ճշգրտուած ցանկի (տե՛ս «Տախտակներ եւ ցանկեր» բաժնում), իսկ երրորդ սիւնակում թուարկուած են հանելուկների պատասխանները:

Փնջեր ըստ կարգի	Հանելուկների համարները ըստ շարքի	Հանելուկների պատասխան-խորագրերը
Ա	1-6	Աստուած, Ադամ, Դրախտ, Ադամ եււա2, Ծառն (կենաց) ¹⁹
Բ	7-10	Երկինք, Արեւ, Լուսին, [Աստեղք], Ամպ
Գ	11-12	Աշխարհ, ժամանակ
Դ	13-15	Մարդ, Կին, Միտք
Ե	16-24	Գարուն ³ , Մոմ, Ամառն ² , Աշուն, Ձմեռն, Պաղ (ցուրտ եղանակներ), Հարաւ (տաք եղանակներ)
Զ	25-68	(Հին կտակարան). Աբէլ եւ Կայէն, Ենովք, Նոյ...
է	69-85	(Նոր կտակարան). Սիմէոն, Քրիստոս ³ , Խաչն...
Ը	86-91	Եփրեմ (Ասորի), Յովհ. Ոսկեբերան, Գրիգոր Լուսաւորիչ, Դաւիթ Անյաղթ, Քերթոյն (Մովսէս Խորենացի), Միակեց:
Թ	92-94	Գերեզման, Եկեղեցի ²
Ճ	95-99	Թուղթ, Գիր ² , Գիրք ²
ՃԱ	100-106	Կանթեղ, Մոմ, ճրագ, Բուրվառ, Հրահան
ՃԲ	107-113	Յոյն, Ֆուռնիկ, Հոռոմն, Ասորի, Երրայեցիք, Պարխար, Հագարացի
ՃԳ	114-121	Գետ, Ձուկն, Ջրաղաց, Յորեն ² , Ամպ (°), Գարի
ՃԴ	122-144	(Թռչուններ). Սիրամարգ, Աքաղաղ, Արագիլ...
ՃԵ	145-156	(Միջատներ). Մեղու ² , Մրջիւն ² , Թիթեռն...
ՃԶ	157-191	(Կենդանիներ). Միեղջերու...
ՃԷ	192-219	(Բոյսեր) . Այգի, Խաղող, Առիւծ, Ֆիլ...
ՃԸ	220-232	Աղեղ, Նետ, Խնոցի, Պնակ, Տաշտ, Թի, Աղ, Փռան, Աւեր, Բաղանիք, Սանդր, Բուրվառ (°), Թուր:
ՃԹ	233-236	Ըռուս, Ջուլհակ, Ջերմն [Դրախտ, օձ] ²

18 Այս սկզբունքով են կազմուած, օրինակ, ռուսական (Д. Н. Садовников, Загадки русского народа, М., 1960, առաջին անգամ հրատարակուել է 1876 թ.), հայկական (Ս. Յարութիւնեան, Հայ ժողովրդական հանելուկներ, 1965) եւ այլ ժողովուրդների հանելուկների գիտական համահաւաք բնագրերը:
 19 Այստեղ եւ ստորեւ աստիճանացոյցով նշուած է տուեալ պատասխանով գրուած այն հանելուկների քանակը, որոնք 1-ից աւելի են:

Ներսէս Շնորհալու մշակած դասակարգումն այնքան հետեւողական է, որ այսօր կարող ենք նկատել այն մասնակի վրիպումները, որոնք սպրդել են այդ շարքի մէջ՝ ընդօրինակութիւնների ժամանակ: Օրինակ, ե խմբում տարուայ եղանակներին նուիրուած հանելուկների մէջ առկայ է «Մոմ» հանելուկը, որի տեղը ժԱ խումբն է: Բ խմբում բացակայում է «Աստեղք» հանելուկը, որպիսին պիտի լինէր ըստ Ներսէս Շնորհալու միւս շարքի (ԺԲ/4): Ի վերջոյ, ԺԹ խումբը թւում է պատահականօրէն միմեանց մօտ ընկած այնպիսի հանելուկների փունջ, որի միաւորները կարող էին տեղ գտնել նախորդ խմբերում, օրինակ, «Ըռուս»-ը՝ ԺԲ խմբում, «Դրախտ, օձ» հանելուկները՝ Ա խմբում: Իրենց տեղում չեն նաեւ ժէ խմբի «Առիւծ»-ը եւ «Ֆիլ»-ը:

Այսպիսով, Ներսէս Շնորհալու հանելուկները դասակարգուած են գիտակցուած, որոշակի ծրագրով ու սկզբունքով, որն իբրեւ հանելուկների առարկայական-թեմատիկ դասակարգման նախնական եղանակ, ունի պատմական բացառիկ արժէք:

Շնորհալու դասակարգման այս եղանակից օգտուեցին նաեւ նրա յաջորդները: Այս տեսակէտից հարկ է առաջին հերթին յիշել Մխիթար Գոշի առակների օրինակը: Քննելով նրա առակների ներքին դասակարգման ընդհանուր պատկերը, հանդիպում ենք առակաւորուած հասկացութիւնների առարկայական դասակարգման գրեթէ նոյն սկզբունքին: Այս առումով Գոշի փորձը երկրորդն է մեր միջնադարեան գեղարուեստական գրականութեան մէջ:

Այս հարցը քննելիս, մենք չպիտի մոռանանք, որ Ներսէս Շնորհալին միաժամանակ գեղարուեստական գրականութիւն էր տեղափոխում ժամանակի գիտական մտքի որոշ նվաճումներ՝ հանելուկաւորուած հասկացութիւնների միջոցով²⁰:

ԿԱՂ ԱԼԵԻՈՐ ԵՒ ՆԵՐՍԷՍ ՇՆՈՐՀԱԼԻ

Շարք տասներեքերորդ. «Քաղաք մի կայ յԱրաբիայ...»:

Բացառիկ ուշագրաւ յուշարձան է՝ պահպանուած լրիւ կամ մասամբ 6 աղբիւրներում (oGbLTY): Պատշաճ նշումներ ունի դրանցից մէկը (օ), որի շնորհիւ էլ գաղափար ենք կազմում սոյն ստեղծագործութեան մասին: Փաստօրէն այստեղ գործ ունենք 2 անձանց միջեւ հանելուկներով մղուած մրցոյթի արձագանքի հետ: Նրանցից մէկը յիշուած է «Կաղ Ալեւոր», «Ալեւոր», «Կաղ սիրելի» մականուններով, իսկ միւսը՝ Ներսէս Շնորհալին է: Նախ Կաղ Ալեւորն առաջարկում է մի հանելուկ (ԺԳ/1), իսկ Ներսէս Շնորհալին այն լուծում է (ԺԳ/2). ապա յաջորդում են Ներսէս Շնորհալու կատակ-պարսաւանքը (ԺԳ/3) եւ Կաղ Ալեւորի կատակ-պատասխանը (ԺԳ/4): Այստեղ «շարք» հասկացութիւնն օգտագործում ենք պայմանական առումով: Ըստ երեւոյթին, դա գրի է առնուել որպէս աւանդական յուշ՝ կապուած հանելուկների հետ: Այդ են վկայում «Յաւուր միում ասէ Կաղ Սիրելին սրբոյն Ներսէսի Հայրապետին» եւ «եւ յաւուր միում ասաց սուրբն Ներսէս առ Կաղ Ալեւորն» խորագրային նշումները: Առաջինի տակ կարդում ենք.

20 Ձմաւուրելու նպատակով կարող ենք յիշել Բարսեղ Կեսարացու Վեցօրէից նաոնրը («Ճառք», Վեներիկ, 1830) եւ նրանց գիտական ընդհանրացումները՝ կապուած աստուածաշնչի նոյն սխեմայի հետ (տե՛ս Ա. Տեր-Պողոսեան, Բիոլոգիական մտքի զարգացումը Հայաստանում, Երեւան, 1960, էջ 36-67):

Քաղաք մի կայ յԱրաբիայ,
 Զոր Հռոմկլայ ասեն նմա.
 Զարմանալի ծառ մի տեսայ՝
 Պտուղ բերէ կին՝ լ արեղայ:

Անմիջապէս հետեւում է պատասխանը.

Պատասխանեց սուրբն Ներսէս եւ ասաց.

Է զարմանք եւ հրաշալեաց,
 Զոր միասունն մեզ պատմեաց.
 Այն, որ զԱդամ, Եւայ խաբեաց,
 Զերկուսն ի մի ճղէն կախեաց:

*Մենք այս ուշագրաւ շարքը չէինք կարող ճիշտ արժէքաւորել, եթէ նրա վերջին միա-
 ւորի հետքը պահպանուած չլինէր AWM շարքում (ԺԱ/236-236ա): Պահպանուած միւս
 տները ներկայացնում են Կաղ Ալեւորի եւ Ներսէս Շնորհալու մտերմութիւնը: Այսպէս.*

Եւ յաւուր միում ասաց սուրբ Ներսէս առ կաղ Ալեւորն.

Բարի եկիր, պապ ալեւոր,
 Բունեմ շըլացդ եւ տամ ոլոր,
 Խելքդ է արմախ, միտքդ մոլոր... (ԺԳ/3)

Պատասխանեաց Ալեւորն եւ ասաց առ սուրբն Ներսէս.

Ես գիտէի զքեզ տէր փառաց,
 Եւ վարդապետ տիեզերաց.
 Դու կիւէնդէ ես շերասաց,
 Աւեր ջաղաց, գիտորաղաց: (ԺԳ/4)

*Նշուած շարքը N 695 (G) ձեռագրում եւս որոշակի կապ ունի Ներսէս Շնորհալու հա-
 նելուկների հետ: Այստեղ նախ ընդօրինակուած է նրա բաւականին ընդարձակ շարքը
 (400ա-417 բ), ապա նոյն հեղինակի «Նորոգ ծնունդ...» եւ «Նորոգելոյն ի քէն Յիսուս...»
 բանաստեղծութիւնները, իսկ յետոյ, հարց ու պատասխանի ձեւով, «Քաղաք մի կայ Արա-
 բիայ...» փոքրիկ շարքը՝ կապուած Կաղ Ալեւորի անուանը: Այս ձեռագրում, նշուած նիւ-
 թերից յետոյ, տեղագրուած է մի երգիծական պարսաւանք («Էջ թեւաւոր եւ հաւ սմբակա-
 ւոր...»)՝²¹ որը նման է Ներսէս Շնորհալու եւ Կաղ Ալեւորի մրցավէճին, բայց մեր կարծի-
 քով կապ չունի նրանց հետ:*

21 Տե՛ս «Յաւելուածներ» րաժնում:

Նաեւ տարբերակներով մեզ հասած «Քաղաք մի կայ...» մեծարժէք շարքը խօսում է Ներսէս Շնորհալու ունեցած մեծ ժողովրդականութեան եւ ժողովրդի ներկայացուցիչներին հետ նրա պահպանած կենդանի կապի մասին:

ՆԵՐՍԷՍ ՇՆՈՐՀԱԼԻ ԵՒ ԱՆԱՆՈՒՆ(°)

Շարք տասնչորսերորդ. «Մաքուր ընտրեալն յորովայնին...»

Այս շարքը միանգամայն ինքնատիպ է եւ ուշագրաւ: Ամբողջապէս նուիրուած է հոգեւոր թեմաների (աստուածաշնչային կերպարների): Բաղկացած է 49 միաւորից, դրանցից 24-ը բոլորովին նորութիւն են եւ ծանօթ չեն այլ աղբիւրներից: Մնացած 25 միաւորները պատկանում են Ներսէս Շնորհալուն: Արդ, միւս 24-ն էլ նոյն հեղինակին չե՞ն պատկանում: Կարծում ենք, որ եթէ ոչ բոլորը, գոնէ մի մասը պիտի նրա գրչի արդիւնքը լինի, սակայն համոզուելու համար բաւարար հիմքեր առայժմ չունենք: Սոյն շարքում Ներսէս Շնորհալու անուամբ գտնուող յայտնի միաւորները, չնայած առկայ են նրա անուամբ ԺԱ-ԺԲ շարքերում, սակայն այստեղ էլ այս բացառիկ շարքի պատկերը պահում ենք անաղարտ:

Մեզ թւում է, որ այս շարքը վերջից պակասաւոր է՝ ձեռագրից թերթ կամ թերթեր ընկած լինելու պատճառով: Դա երեւում է նրանից, որ շարքն աւարտուում է ձեռագրի 164բ երեսի ամենավերջին մասում, այն էլ՝ միջակէտով: Դրան համապատասխան յաջորդ թերթն էլ այլ ձեռագրի մաս է: Մեր կարծիքն անառարկելի է դառնում գրատեսակի եւ գրչութեան արուեստի ուրիշ առանձնայատկութիւնների ուսումնասիրութեան շնորհիւ: Օրինակ, հանելուկներ բովանդակող մասը միասին է, իսկ յաջորդ թերթը՝ երկսին: Պարզ է, որ նրանց արանքից թերթ կամ թերթեր են պակասում:

Ուշագրաւ է, որ այդ վերջին (նոր) հանելուկներից մէկը Ներսէս Շնորհալու մեզ յայտնի հանելուկներից մէկի տարբերակն է: Այսպէս AWM շարքում ունենք.

Սեղանն արքայական,
Հացն ի վերայ՝ անմահական.
Աստուած գտրւողըն նըզովէ,
Նոյն եւ զառնօղն անիծէ: (ԺԱ./76)

Այս միաւորի մի այլ տարբերակ՝ Ներսէս Շնորհալու անունով, ունի հետեւեալ տեսքը.

Սեղան մի կայր արքունական,
Ներսն պարգեւք աստուածական,
Աստուած նզովէ զուզողն
Եւ չօրհնէ գովողն: (ԺԱ./76ա)

Ահա այս օրինակների մի այլ փոփոխակն է, որ հանդիպում է քննուող շարքում.

Սուրբ է սեղանն,
Պատուական է օրէնքն.

Անիծած է խնդրողն,
Նզոված է տուողն: (ԺԴ/17)

Քանի որ այս շարքը ձեռագրում չունի նշում հեղինակի կամ հեղինակների մասին, գետեղում ենք Ներսէս Շնորհալու եւ Անանունի (°) անունների տակ²²:

* * *

Ներսէս Շնորհալու հանելուկների մէջ եւս զգալի քանակ են կազմում այն միաւորները, որոնք այս կամ այն կերպ առնչւում են ժողովրդականների հետ: Օրինակ, երկնքի մասին յօրինուած ժողովրդական հանելուկների մէջ որպէս բնութագրական յատկանիշ նկատուած է նրա առանց սեան կառուցուած շէնքի նմանութիւնը.

Մէկ տուն,
Էն էլ անսուն: (3/1 ա)

Կամ՝

Չատըր (վրան) մը ունիմ՝ սոն չի կա: (3/1գ)

Այս բնութագրականն է ընկած նաեւ Ներսէս Շնորհալու «Երկիրք» հանելուկի հիմքում.

Եկեղեցին բարձր էր ու լայն,
Անսիւն շինած էր՝ Լ անգերան... (ԺԱ/7)

Նոյն հեղինակը ստուկի մասին գրելիս ելակէտ է ունեցել նրա մի սիւնանի տան կամ վրանի նմանուելը.

Հիմն չկայ՝ տուն երեւի,
Ինքն է վրան միասիւնի... (ԺԵ/25)

Այդ յատկանիշն է օգտագործուած նաեւ ժողովրդական հանելուկներում.

Մի սընանի՝ դարբասանի: (53/560դ):

Կամ՝

Էն ի՞նչն ա.
Մի սուն, հազար գերան: (53/560ե)

22 Այս Ամանունի գոյութեան հարցը կարօտ է փաստարկման, ուստի չենք համարակալուք:

Լուսինը ժողովրդական հանելուկներում համեմատուել է հացի հետ.

Սարի դոշին՝ կէս հաց: (6/39գ)

Սարին ետին՝ կէս գաթա: (6/29բ)

Կէս քուլուննա (բլիթ)՝ պատին վրայ: (6/39ժա)

Ներսէս Շնորհալին եւս նման այլաբանութեան է դիմել իր «Լուսին» հանելուկը գրելիս.

Կայր նրկանակ մի գեղապանծ... (ԺԱ/9)

Ժողովրդական հանելուկներում թղթի եւ գրի միասնութիւնը պատկերուած է որպէս

Սպիտակ կալ,

Սեւ իծան

Մէջ կարածան: (178/1835 բ)

Կամ՝

Սիւտակ մեր,

Սեւ-սեւ ճուտեր: (178/1835ժ),

Ներսէս Շնորհալու «Գիր» հանելուկում եւս օգտագործուած է համանման այլաբանութիւն.

Մօրն արգանդն սեւային,

Հայրն սոյնպէս ամենեւին,

Որդիքն սեւ ծնանէին

՚ի ի սպիտակ դաշտ արածէին: (ԺԱ/96)

Յատուկ ուշադրութեան է արժանի Ներսէս Շնորհալու «Աքաղաղ» հանելուկը.

Մօրուք ունի ինք զեղ զբոց

՚ի ի գլուխն ունի կարմիր սղոց,

Կնիկ ունի տասն ի հնգոց,

Լայ ու ընկեր ուգէ այնոց: (ԺԱ/123)

Այն ունի նաեւ տարբերակ.

Վարդապետ մի կայր ի հնոց,

Որ իւր գլուխն էր զերգ սղոց,

Ձայնիկ ածէր ի յանդընդոց,

Յարուցանէր ի մեռելոց: (ԺԱ/123ա)

Նման մի շարք հանելուկներ են գրի առնուել ժողովրդից, յիշենք մի օրինակ.

Թագաւոր մը կայ Հինոց,
Թագը կըլտին օսկի սղոց,
Էլաւ կենչեց ննջեցելոց.
– Քրիստոս յարեաւ ի մեռելոց: (68/705թ)

Ս. Յարութիւնեանը ծանօթ է այս նմուշներին եւ Ներսէս Շնորհալու հանելուկն էլ, քաղելով Գր. Խալաթեանցի Փոնդից, գետեղել է ժողովրդականների շարքը (69/705իա, նաեւ՝ էջ 255): Արդյոք Շնորհալու հանելուկը չէ՞ այս վերջինի հիմքը:

Յիշենք մի այլ ուշագրաւ օրինակ: Բաղրիջանի մասին գրի է առնուած այսպիսի հանելուկ.

Ինքը բռնցքի ղաղամ (չափ),
Շորեր ունի թագաւորի պէս.
Փչէ թագ ունի գլխին,
Ծիրանի շորեր ունի հագին: (45/499)

Դրան համապատասխան Ներսէս Շնորհալին ունի.

ՊԱՏԻՆՋԱՆ

Հասակաւ բռան ունի,
Գոյնն է գգեստ թագաւորի,
Պսակ փշոց ի գլուխն ունի,
Եւ քացախաւ ինքն բուծանի: (ԺԱ./205)

Հաւանաբար այս հանելուկը Շնորհալուց է անցել ժողովրդին: Խնոցու մասին ժողովրդական հանելուկներից մէկն այսպիսին է.

Էլին, էլին,
Էլ վեր էլին,
Թագաւոր վեր սելին,
Ջըրինդով զարկին,
Բրինդար արին,
Արունը թաղեթաղ ցրուեցին,
Ոսկոռ մէջ տան խորեցին: (142/1454ա)

Ներսէս Շնորհալին նոյն թեմայով եւ նոյն յանգով («ին») գրել է.

Ոմն ի կառս հեծանոցին,
.....

Ըզճարպն իշխանք կերակրէին,
Յարենն աղքատք յագենային: (ԺԱ./222)

Մենք կարող ենք նաեւ այլ զուգահեռներ բերել, սակայն այսքանն էլ բաւական է համոզուելու, թէ ինչպէս Ներսէս Շնորհալին հմտօրէն օգտուել է ժողովրդական հանելուկներից եւ փոխադարձաբար ազդել նրանց զարգացման վրայ:

Ներսէս Շնորհալու եւ ժողովրդական հանելուկների առնչութիւնները երեւան են գալիս նաեւ ի դէմս հայրեն-հանելուկների: Բերենք 2 օրինակ, երկուսն էլ խիստ մեծարժէք: Դրանցից առաջինը գտնուում է *AMW* շարքում եւ նուիրուած է «Հրահան»-ին: Այն բաղկացած է 3 տնից, առաջինը եւ երկրորդը անձնաւորմամբ բնութագրում են կայծքարի, պողպատեայ գարկանի եւ պատրոյգի (ղաւի կամ այրած կտաւի) միջոցով կայծ ստանալու, իսկ երրորդը՝ ծծմբի օգնութեամբ այդ կայծից բոց ստանալու գործողութիւնները: Կրակ ստանալու գործողութիւնը ներկայացւում է որպէս գերբնական պայքար.

Երկուք ընդ իրար կռուին,
Մէկ ի մէկ իսկի չնմանին.
Մէկ մ'այլ ի նոցա միջին
էր մեռած՝ ւ անկած ի տեղին.
Այնոք որ զկռիւն արին,
Շատ արիւն ի վայր թափեցին.
'Ի ի յայն արունին ցօղէն՝
Շունչ տուաւ անկած մեռելին.
Ծեր մ'այլ բարեխօս բերին,
Համբուրեց գերես մեռելին.
Ի յայն համբուրել ծերին՝
Լոյս ծագեաց մթան գիշերին: (ԺԱ./106)

Հետագայում այս հանելուկին յարակցուել է այսպիսի «Լուծմունք».

Երկուքն որ զկռիւն արին,
է երկաթն ընդ գայլախազին.
Մեռեալն է այրած կտաւն,
Բարեխաւսըն՝ նիւթ ծըծըմբին: (ԺԱ./106ա)

Շատ սիրուած լինելու եւ տարածուելու շնորհիւ այս հանելուկը տուել է նաեւ մի այլ տարբերակ, որում նրա հիմնական 3 տներն ստացել են ենթախորագրեր՝ «Չախմախ», «Նորին կայծն», «Քկուրդն»: Ամբողջը գրուած է «Հրահանք» խորագրի տակ: Առաւել ուշագրաւն այն է, որ սկզբի երեք տները միասին կոչւում են «Կաֆայ», իսկ դրանց կցուած նոր տունը՝ «Փոխ է»: Վերջինս Ներսէս Շնորհալու մի այլ «Ճրագ» հանելուկն է (ԺԱ./104):

Այս կարգաւորումը ցոյց է տալիս, որ հանելուկը երգուել է տաղի («Կաֆայ») եւ փոխի յարաբերութեամբ: Ըստ այսմ, երգուած պիտի լինէր նաեւ նախորդ տարբերակը՝ լուծմուն-

քի հետ միասին: Թէ՛ մէկ եւ թէ՛ միւս դէպքում ենթադրուում է խմբական երգ կամ առնուազն երկկողմանի մասնակցութիւն:

Այս բոլորը հիմք են տալիս համոզուելու, որ սոյն հանելուկի մէջ իւրովի պահպանուել են հին պատկերացումների հետքեր՝ կապուած կրակ բաշխող մեռեալի գաղափարի հետ: Նրա կրած վերոյիշեալ փոփոխութիւններն էլ, ըստ երեւոյթին, ոչ այնքան հանելուկի զարգացման փորձեր են, որքան՝ հին ավանդների վերականգնման:

Բացառիկ կարեւորութիւն ունի յաջորդ հայրեն-հանելուկը, որտեղ նկատի է առնուած ցորենի հատիկի վեգետացիոն տարին, հունձը, կալսումը եւ հացի թխումը:

Տեսայ զիմ հոգոյս հոգին,
Որ մեռաւ ՚ւ ի հող թաղեցաւ.
Դարձեալ իմ սիրոյս համար,
Նա յարեաւ եւ շատ դատեցաւ.
Ի սուր ՚ւ ի կտուր երեկ
Եւ քարով նա քարկոծեցաւ.
Ի հուր գեհենի մտաւ
Դի իմ հոգոյս հոգի ջահեցաւ: (ԺԲ/44)

Սոյն այլաբանութիւնը մեզ տանում է դեպի խիստ վաղեմի ժամանակների դիցաբանական պատկերացումները՝ կապուած հատիկային-երկրագործական աստուածութիւնների պաշտամունքների հետ: Մենք արդէն առիթ ենք ունեցել յիշելու համապատասխան մի պերճախօս փաստ²³: Այժմ ծանօթ է մի ուրիշ, ավելի ուշագրաւ վկայութիւն՝ գտնուած Ուգարիտի (Ռաս Շամրա) պեղումներից: Այն պատկանում է մ. թ. ա. XIV դարին: Աւելի քան 2500 տարով միմեանցից հեռու գտնուող այդ տողերն այնքան հարազատ են միմեանց, որ կարծես Ներսէս Շնորհալին ուղղակի օգտուել է Ուգարիտի բնագրից:

Ահա համապատասխան տողերը՝ «*Миф о смерти и воскресении Алейана, бога растительности*» պոեմից.

Серпом, она его режет,
На току она его молотит,
В огне она его обжигает,
На мельнице она его мелет
В поле она его разбрасывает,
Чтобы съест его плоть...²⁴.

Այստեղ հարկ ենք համարում նկատել, որ սոյն հարցի հանգամանալից քննութիւնը շարադրուած է Ս. Յարութիւնեանի մի յօդուածում, ուստի բաւարարուենք նրա ամփոփման հետեւեալ տողերի մէջբերմամբ. «Ցորենի հատիկը, ինչպէս հայ, այնպէս էլ միւս ժողովուրդների բանահիւստութեան մէջ, իր ազգագրական հիմքով սերում է հին-արեւելյան

23 Ա. Մնացականեան, Հայկական գարդարուեստ, Երևան, 1955, էջ 128-129:

24 «Вестник древней истории», 1938, № 2, стр. 153.

մեռնող եւ հարուժիւն առնող աստուածութիւնների առասպելների մոտիւններից, որոնք միջնադարում քրիստոնէական կրօնի ազդեցութեամբ ենթարկուել են որոշ վերաիմաստաւորման»²⁵:

Այստեղ էլ, ինչպէս նախորդ («Հրահանք») հանելուկի մէջ, հերոսը մեռեալ է, բայց եւ յառնող: Մի դէպքում նա լոյս է տալիս մարդկութեանը, իսկ միւս դէպքում՝ սնունդ:

Մեր կարծիքով՝ նոյնպիսի արմատներ ունի նաեւ ռուսական ժողովրդական բանահիւսութեան հետեւեալ նմուշը, որտեղ հանելուկաւորուած է կտաւատը եւ մասամբ կորցրած իր վաղեմի բնաւորութիւնը.

Били меня, били,
Колотили, колотили,
Ключьями рвали,
По полю валяли,
Под ключ запырали,
На стол сажали.
(Лен-пряжа, холст, скатерть)²⁶.

Ուշագրաւ է, որ այստեղ էլ գործ ունենք հատիկ-բոյսի հետ կապուած պատկերացումների հետ: Դրանց բոլորի արմատները թաղուած են հին երկրագործների իմացութիւնների մէջ, ուր հատիկն Աստուած էր: Այսպէս է պատկերուել, օրինակ, հատիկային հին աստուածութիւններից եգիպտական Օզիրիսը: Այդպիսին է եղել նաեւ հայ ժողովրդի համապատասխան դիցաբանութեան հերոս Արա Գեղեցիկը: Չպիտի տարակուսել, թէ քննուող հայրեն-հանելուկները հեռաւոր արձագանքներ են տեղական երբեմնի ընդարձակ դիցաբանութեան:

Մեր խորին համոզմամբ նման ծագում պիտի ունենա նաեւ Յովհաննէս Ծործորեցու մշակած հայրեն-հանելուկը: Այն եւս նուիրուած է լոյսի գաղափարին՝ կապուած կանթեղի հետ (ԺԵ/5):

Ս. Յարուժիւնեանը միանգամայն ճիշտ է նկատել, թէ ճրագի (իմա՛ նաեւ կանթեղի) մասին եղած նման հանելուկների «մէջ պարզ ու որոշ նկատուում են առասպելական հնամենի պատկերացումներ»: Տեղին են նաեւ ժողովրդական էպոսի մէջ համապատասխան արձագանքներ տեսնելու նրա փաստարկումները²⁷:

Վերջին նմուշները, ինչպէս տեսնում ենք, վկայում են հայ եւ ուրիշ ժողովուրդների բանահիւսութեան դարաւոր առնչութիւնների մասին: Այս առումով ուշագրաւ է նաեւ հետեւեալ նմուշը.

Սերմն սեւ ու ջրահոլով,
Դաշտն գուգած սպիտակ բամբկով,

25 С. Б. Арутюнян, Отражение древневосточной жатвенной мифологии в загадке о пшенице («Լրաբեր», ՀՍՍՀ ԳԱ, Հաս. րաժ., 1969, № 11, էջ 67-77):
26 В. П. Аникин, Русские народные пословицы, поговорки, загадки и детский фольклор, М., 1957, էջ 17:
27 Ս. Յարուժիւնեան, Հայ ժողովրդական հանելուկներ, էջ 105-108: Մանրամասները տե՛ս С. Б. Арутюнян, Мифологический образ солнца в загадке о лампаде (ՊԲՀ, 1976, № 1 (72), էջ 237-242):

Հինգ եզն ի լուծն հարօրով,
Իւրեանց վաստակն ընթանալով: (ԺԱ/ՂԷ)

Пятеро волов
Одной сохой пашут,
Белое поле,
Черное семя,
Кто поле сеет,
Тот разумеет²⁸.

Ուշագրաւ է նաեւ Ներսէս Շնորհալու թողած ազդեցութեան խնդիրը: Փաստերը ցոյց են տալիս, որ նրան յաջորդած միջնադարեան հեղինակները, չնչին բացառութեամբ, օգտուել են ոչ միայն նրա ստեղծած ութվանկանի քառատող հանելուկների ձեւից, այլև ընտրած թեմաներից՝ երբեմն էլ համարեա կրկնելով նրա գիւտերը, դարձուածները, անգամ առանձին միաւորները: Օրինակ, Ներսէս Շնորհալին մօտաւորապէս նոյն տողով է սկսել իր մի քանի հանելուկները, որոնցից են.

Մանուկ մի կայր զօրեղ, հրեղէն: (ԺԱ.121) Աշուն:
Մանուկ մի կայր ի Հայք գովան: (ԺԱ./51) Տորք:

Այդպիսի տողերով են սկսուած Յովհաննէս Ծործորեցու եւ Անանուն (Ժ) հեղինակի հետեւեալ հանելուկները.

Մանուկ մի կայր խիստ հրաշատես: (ԺԵ/2, ԺԶ/17) Եգեկիէլ:
Մանուկ մի կայր խիստ հրաշագործ: (ԻԷ/2) Աքլօր:

Յաճախ Ներսէս Շնորհալու ազդեցութեամբ համարեա նոյնութեամբ կրկնել են նրա բառապաշարը: Օրինակ, Յովհաննէս Ծործորեցուն դուր են եկել նրա օգտագործած եւ մեր գրականութեան մէջ սակաւադէպ կուրատոր (ԺԵ/12), իսկ Անանուն (Թ) հեղինակին՝ յակունդ (ԺԸ/5) բառերը, որոնք գալիս են Ներսէս Շնորհալու հետեւեալ տողերից.

Լիրբ կորատորն, որ կայ ու գայ: (ԺԱ./142) Անձեղ:
Բայց հանց յակունդ ակն ունի: (ԺԸ/5) Ճրագ:

XIII-XVIII դարերի հեղինակները երբեմն ուղղակի մշակում են Ներսէս Շնորհալու այս կամ այն հանելուկը: Օրինակ.

ՊԱՀՔ

Զորաճաշակ սուրբ միակեց
Եկեալ առ մեզ՝ շատ քարոզեց.

28 Д. Н. Садовников, Загадки русского народа, М., 1960, (մուշ 2263-րդ):

Քրիստոս յարեալ զինքն անիծեց,
ի այնքան թուով յանգիստ շնորհեց: (ԺԲ/27)

Յովհաննէս Ծործորեցին այդ օրինակին հետեւելով գրում է.

ԱԽԱՑՔ

Միակեց մ'երեկ խիստ չորակեց,
Երեկ առ մեզ շատ մի յամեց,
Երբ այլ խիստ անաւըրտեց,
Քրիստոս յարեալ՝ զինք հալածեց: (ԺԵ/10)

Անանուն (Ժ) հեղինակը նրանց օրինակով ստեղծել է.

ՄԵԾ ՊԱՀՔ

Յիսուսօրեայ ծեր միակեց
Երեկ առ մեզ չոր քարոզեց.
Շատ գէր մարդոյ մսեր թափեց,
Քրիստոս յարեալ զնա հալածեց: (ԻԷ/4)

Նոյնը կարող ենք ասել նաեւ յիշուած Անանունի (Ժ)՝ Ներսէս Շնորհալու ազդեցութեամբ գրած հետեւեալ հանելուկի մասին.

ՄԵՂՐ

Հանց գեղեցիկ հրաշք ունի,
Որով Աստուած փառաւորի,
Ուրախանայ խաչն եւ հրճուի,
Այլեւ ցընծայ եկեղեցի: (ԻԷ/1)

Շնորհալու մօտ այն ունի հետեւեալ տեսքը.

ՄԵՂՈՒ

Գործաւոր փոքր եւ հրաշալի,
Զամէն շրջի յանապատի,
Մասունս առնու յամենայնի,
Յառաջ բերէ գործ ցանկալի,
Հայնց, որ Աստուած փառաւորի.
Եւ խաչ ցընծայ եկեղեցի: (ԺԱ/146)

Այս օրինակները հիմք են տալիս մտածելու, որ Ներսէս Շնորհալու սոյն հանելուկն սկսել է փոփոխուել դեռևս 1321 թուականից առաջ ու հասցուել 6 տողի: Հաճախեալ Անանուն (Ժ) հեղինակը օգտուել է նրա անաղարտ 4 տողանոց օրինակից: Դա միանգամայն հաճախական է դառնում, երբ նկատի ենք առնում նոյն Անանունի (Ժ) մօտ առկայ նման ուրիշ օրինակները: Այդպիսիք են, օրինակ, վերեւում քննուած «Պահք» - «Մեծ պահք» միաւորները: Այդպիսին են նաեւ Անանունի (Ժ) 2-րդ եւ Ներսէս Շնորհալու ԺԱ/123, 123ա հանելուկները:

Այս օրինակները միաժամանակ ցոյց են տալիս, թէ որքան ուշագրաւ է նման միաւորների ոչ միայն առկայութիւնը, այլեւ բանասիրական նշանակութիւնն առհասարակ: Իսկ այդպիսի օրինակները շատ են եւ արժանի յատուկ քննութեան:

Ներսէս Շնորհալու հանելուկների կնիքն են կրում նաեւ ուրիշ ստեղծագործութիւններ: Դրանցից է, օրինակ, Կիրակոս եպիսկոպոսի «Գովք թռչնոց» շարքը²⁹: Այն բաղկացած է 91 միաւորից, իւրաքանչիւր միաւորում գովերգուած է մէկ թռչուն: Կան դէպքեր, երբ նոյն թռչունին նուիրուած են մէկից աւելի միաւորներ: Այստեղ էլ ամեն մի միաւորը մի քառեակ է՝ ութվանկանի եւ յանգաւոր տողերով: Ըստ էութեան թռչունների գովքտները խիստ նման են Ներսէս Շնորհալու հանելուկներին:

Ամփոփելով մեր խօսքը՝ կարող ենք ասել, որ Ներսէս Շնորհալին, յենուելով V-XI դարերում ստեղծուած գրաւոր հանելուկների ժառանգութեան վրայ եւ օգտուելով ժողովրդական բանահիւսութեան գանձարանից, մշակում է հայոց գրաւոր հանելուկների նոր ու դասական ձեւ՝ հիմք ընդունելով ութվանկանի նոյնայանգ քառեակը: Ներսէս Շնորհալին, պահպանելով նախորդ սերնդից ժառանգած շարքի գաղափարը, առաջին անգամ մշակում է դասակարգման առարկայական սխեմայ, որի օգնութեամբ աստուածաշնչային թեմաներից անցնում է դէպի կեանքի ու բնութեան ամենաբազմազան բնագաւառները, առաջին անգամ բանաստեղծութեան նիւթ է դարձնում բնութեան ու կեանքի համարեա բոլոր երեւոյթները: Դա խոշորագոյն նուաճում էր մեր միջնադարեան գրականութեան մէջ եւ բացառիկ երեւոյթ՝ նրա աշխարհականացման եւ յեղաշրջման գործում: Ներսէս Շնորհալին, որպէս միջնադարեան հանելուկների դասական մշակող ու յօրինող, մեծապէս ազդել է յաջորդ ժամանակների հանելուկագիր հեղինակների վրայ:

29 Հեղինակն ապրել է XIII-XIV դարերում: Նրա այդ շարքը ցարդ տարածուած է Յովհաննէս Եպիսկոպոսի անունով:

ՑԱՆԿ
Օգտագործուած աղբիւրների եւ նրանց պայմանական նշանների

Ա. Զեռագիր

1. 159 - e	12. 1869 - g	23. 5118 - n	34. 8456 - I
2. 411 - s	13. 2079 - N	24. 5128 - O	35. 8575 - F
3. 466 - u	14. 2361 - c	25. 5624 - E	36. 8652 - M
4. 512 - o	15. 2961 - A	26. 5999 - Y	37. 8908 - V
5. 518 - d	16. 3218 - P	27. 6045 - L	38. 9671 - D
6. 541 - KK'	17. 3421 - J	28. 6097 - m	39. 9435 - w
7. 582 - h	18. 3435 - t	29. 7035 - RR ¹⁻	40. 9935 - p
8. 695 - G	19. 3478 - k	30. 7090 - U	41. 9938 - q
9. 702 - a	20. 3531 - W	31. 7703 - T	42. 10065 - Z
10. 1558 - Q	21. 4285 - Z ¹	32. 8030 - S	43. 10208 - H
11. 1786 - y	22. 5066 - r	33. 8281 - X	

44. Ե. Զարեցի անուան գրականութեան եւ արուեստի թանգարան, Գ. Սրուանձտեանցի ֆոնդ, I/5-6
 45. Վիեննայի Մխիթարեան միաբանութեան Մատենադարան, ձեռ. 167-1
 46. Վիեննայի Մխիթարեան միաբանութեան Մատենադարան, ձեռ. 140-z

Բ. Տպագիր

47. «Տաղարան է սայ հոգոյ եւ մարմնոյ», Վենետիկ, 1912-1913 - C
 48. **Ներսես Շնորհալի**, Բանֆ չափաւ, Վենետիկ, 1830, նաեւ 1928 - B
 49. «Ճոռաբաղ», Մոսկուայ, 1862 - x
 50. **Կ. Կոստանեանց**, Նոր ժողովածու, Դ, Վաղարշապատ, 1903 - f

ՑԱՆԿ

Կիրառուած պայմանական նշանների եւ համապատասխան աղբիւրների

A - 2961	S - 8030	h - 582
B - Ներսես Շնորհալի, Բանֆ չափաւ, 1830	T - 7703	k - 3478
C - «Տաղարան է սայ հոգոյ եւ մարմնոյ»	U - 7090	l - Վիեննայի Մխիթարեան միաբանութեան մատենադարան, ձեռ. 167
D - 9071	V - 8908	m - 6097
E - 5624	W - 3531	n - 5118
F - 8575	X - 8281	o - 512
G - 695	Y - 5999	p - 9935
H - 10208	Z - 10065	q - 9938
I - 8456	Z ¹ - 4285	r - 5066
J - 3421	a - 702	s - 411
KK ¹ - 541	b - Ե. Զարեցի անուան գրականութեան եւ արուեստի թանգարան, Գ. Սրուանձտեանցի ֆոնդ, I/5	t - 3435
L - 6045	c - 2361	u - 466
M - 8652	d - 518	w - 9435
N - 2079	e - 159	x - «Ճոռաբաղ», 1862
O - 5128	f - Կ. Կոստանեանց, Նոր ժողովածու, Դ, 1903	y - 1786
P - 3218	g - 1869	z - Վիեննայի Մխիթարեան միաբանութեան մատենադարան, ձեռ. 140
Q - 1558		
RR ¹ - 7035		

ՑԱՆԿ

Ա. Ներսես Շնորհալու անունով պահպանուած շարքերի խորագրերի

1. AM Նորին Տեառն Ներսէսի ասացեալ զՍահման իրին³⁰, որ կոչի Լուծմունք, վասն խոհեմ բանասիրաց, զի մտախոհ³¹ լինելով ասացեն զանունս իրին³²
2. JPQ Տեառն Ներսէսի Հայոց կաթողիկոսի ասացեալ է Հանելուկս³³ վասն ուրախութեան մարդկան: Եւ դնէ սկիզբն³⁴ զԱդամ
3. BCHNO Տեառն Ներսէսի կաթողիկոսի³⁵ ասացեալ է զԱռակքս³⁶ վասն ուրախութեան մարդկան³⁷
4. DEGFRC Տեառն Ներսէսի Հայոց կաթողիկոսի ասացեալ զՀանելուկս³⁸ ի Սուրբ Գրոց³⁹
5. L Հանելկեր գրաբառք եւ պատուականք՝ Ներսէսի Հայոց կաթողիկոսի ասացեալ
6. S Հանելուկ] է նախահարց եւ մարգարէից՝ ի Ներսիսէ
7. I Ոտանաւոր Հանելուկ տեառն Ներսէսի կաթողիկոսի
8. K Արարեալ Հանելուկ Ներսիսի
9. K¹ Հանելուկ ի Ներսիսէ

Բ. Անխորագիր

TUYZ

Գ. Հանելուկք նախնեաց

V

30 M յիրին

31 M մըտախոգ

32 M յիրին

33 J հանելուկ

34 P ըսկիզբ

35 B կաթողիկոսի չիք

36 C հայոց հանելուկս փխ գառակքս H ներսէսի կլայեցոյ հայոց կաթողիկոսի հանելուկ

37 N ներսէսէ հայոց կաթողիկոսի է չիքՕ հայոց կաթողիկոսի

38 D ներսիսի հանելուկ G հանելուկս

39 R տեառն ներսէսի հանելուկ ի գրոց

ՑԱՆԿ ՕԳՏԱԳՈՐԾՈՒԱԾ ՏՊԱԳԻՐ ԱՂԲԻԻՐՆԵՐԻ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

1. **Արեղեան Մ.**, Հայոց հին գրականության պատմություն, Բ, Երևան, 1946
2. **Արեղեան Մ.**, Երկեր, Բ, Երևան, 1967
3. **Արեղեան Մ.**, Երկեր, Գ, Երևան, 1968
4. **Արրահամ Աստապատցի**, Ներբողեան սրբոյ Աթոռոյն էջմիածնի, Կ. Պոլիս, 1807
5. **Արրահամեան Ա.**, Շիրակացու մատենագրությունը, Երևան, 1944
6. **Արրահամեան Ա.**, Ստեփանոս Դաշտեցու հանելուկները («էջմիածին», 1947, N 1)
7. **Արրահամեան Ա.**, Յովաննէս Իմաստասէրի մատենագրաթիւնը, Երևան, 1956
8. **Ադունց Ն.**, Արուեստ Դիոնիսեայ ֆերականի եւ հայ մեկնութիւնք նորին, ՍՊԲ, 1915
9. **Ալիշան Ղ.**, Յուշիկ հայրենեաց Հայոց, Ա, Վենետիկ, 1870
10. **Ալիշան Ղ.**, Շնորհալի եւ պարագայ իւր, Վենետիկ, 1873
11. **Ակինեան Ն.**, Դաւիթ Հարբացոյ հեղինակութիւնները («Հանդէս ամսօրեայ», 1957)
12. **Ակինեան Ն.**, Դաւիթ Հարբացի Անյաղթ փիլիսոփայ, Վիեննա, 1958
13. **Անտոնեան Հ.**, Հայոց անձնանունների բառարան, Ա, Երևան, 1942
14. **Անտոնեան Հ.**, Հայոց անձնանունների բառարան, Ե, Երևան, 1962
15. «Անահիտ», 1939, N 1-2, 3
16. «Աստուածաշունչ գիրք», ՍՊԲ, 1817
17. «Արարատ», էջմիածին, 1902
18. **Արիստակէս Լաստիվերտցի**, Պատմություն, Երևան, 1963
19. «Արշալոյս Արարատեան», Կալկաթայ, 1858
20. «Բագմավէպ», Վենետիկ, 1848, 1849, 1850, 1851
21. **Բաղդասարեան էդ.**, Նոր տուեալներ Յովհաննէս Երզնկացու (Պուրգի մասին), «Բանբեր Հայաստանի արխիւների», 1969, N 2
22. «Բանբեր Մատենադարանի», Երևան, N 5, 1960
23. **Բասեղ Կեսարացի**, Ճառք, Վենետիկ, 1830
24. «Գիրք պատմութեան, որ կոչի Պղնձէ ֆաղաք», 1872
25. «Գիրք պատմութեան, որ կոչի Պղնձէ ֆաղաք», 1892
26. **Գրիգոր Նարեկացի**, Մատենագրութիւնք, Վենետիկ, 1840
27. **Գրիգոր Նարեկացի**, Տաղեր, Երևան, 1957
28. **Գրիգոր Տղայ**, Բանաստեղծութիւններ եւ պոեմներ, աշխատասիր. Ա. Մնացականեանի, Երևան, 1972
29. «Գրեմուս որ ասի Հանելուկք, զոր արարեալ է Ներսէսի Կլայեցոյ Հայոց կաթողիկոսի վասն ուրախութեան մարդկան: Այլ եւ կատարեալ պատմութիւն Ֆարման Մանուկին», Կ. Պոլիս, 1724
30. **Եգանեան Օ., Զեյթունեան Ա., Անթարեան Փ.**, Ցուցակ ձեռագրաց Մաշտոցի անուան Մատենադարանի, Ա, 1965
31. **Եգանեան Օ., Զեյթունեան Ա., Անթարեան Փ.**, Ցուցակ ձեռագրաց Մաշտոցի անուան Մատենադարանի, Բ, 1970
32. «Եւսեբի Պամփիլիեայ Կեսարացոյ Ժամանականք», Ա, Վենետիկ, 1818
33. **Զարբհանալեան Գ.**, Հայկական հին դպրութիւն, Վենետիկ, 1897
34. «էջմիածին», 1951, Թ-Ժ
35. «Թանգարան հին եւ նոր նախնեաց», Ա, Վենետիկ, 1896
36. «Լրարբեր», ՀՍՍՀ ԳԱ Հաս. բաժ., 1974, N 5
37. **Խաչիկեան Լ.**, ԺԴ դարի հայերէն ձեռագրերի յիշատակարաններ, Երևան, 1950
38. **Խաչիկեան Լ.**, Արտագի հայկական իշխանութիւնը եւ Ծործորի դպրոցը («Բանբեր Մատենադարանի», N 11, 1974)

39. **Կիրակոս Գանձակեցի**, Պատմութիւն Հայոց, աշխատասիր. Կ. Մ. Օհանջանեանի, Երեւան, 1961
40. **Կոստանեանց Կ.**, Նոր ժողովածու, Վաղարշապատ, Գ, 1903
41. **Յակոբեան Գ.**, Ներսէս Շնորհալի, Երեւան, 1964
42. «Հայ ժողովրդի պատմութիւն», Գ, Երեւան, 1972
43. «Հանդէս ամսօրեայ», Վիեննա, 1958
44. «Հասկ», 1944
45. **Յարութիւնեան Ա.**, Հայ ժողովրդական հանելուկներ, Երեւան, 1960 (ուսումնասիրութիւն)
46. **Յարութիւնեան Ա.**, Հայ ժողովրդական հանելուկներ, Երեւան, 1965 (բնագրեր)
47. **Յովհան Մանդակունի**, Ճառք, Վենետիկ, 1860
48. **Յովնանեան Ղ.**, Հետազոտութիւնք նախնեաց ոամկօրէնի վրայ, Ա, Վիեննա, 1857-49. «Ճոռաբաղ», Մոսկուայ, 1861-1862
50. **Միխայիլ Գոշ**, Առակներ, Երեւան, 1951
51. **Մնացականեան Ա.**, Հայկական զարդարուեստ, Երեւան, 1955
52. **Մնացականեան Ա.**, Հայկական միջնադարեան ժողովրդական երգեր, Երեւան, 1956
53. **Մնացականեան Ա.**, «Դարեան Քերթուքիւն որ յաղագս Տիգրանայ» երկը եւ Տիգրան երուանդեան վէպը («Բանբեր Երեւանի համալսարանի», 1973, N 1)
54. **Մնացականեան Ա.**, ԺՁ-ԺԷ դդ. մոռացուած բանաստեղծ Գրիգոր Վանեցիին եւ նրա անտիպ տաղերը («Էջմիածին», 1975, Ժ)
55. **Մովսէս Խորենացի**, Պատմութիւն Հայոց, Տիփսիս, 1913
56. **Ներսէս Շնորհալի**, Մեկնութիւն սուրբ աւետարանի որ ըստ Մատթէոսի, ի Հասան Փաշա Խանն, 1825
57. **Ներսէս Շնորհալի**, Ողբ Եղեւսայ, Փարիզ, 1827
58. **Ներսէս Շնորհալի**, Բանք չափաւ, Վենետիկ, 1830
59. **Զամբան Մ.**, Պատմութիւն Հայոց, Գ, Վենետիկ, 1876
60. **Պալեան Տ.**, Ցուցակ Հայերէն ձեռագրաց Ա. Սիօն եւ Ա. Լուսաւորիչ եկեղեցեաց Մաղնիսայի («Արեւելեան մամուլ», 1897)
61. «Պատմա-բանասիրական հանդես», 1962, N 4
62. **Պողարեան Ն.** (Ծովական), Մայր ցուցակ ձեռագրաց սրբոց Յակոբեանց, Գ, Երուսաղէմ, 1969
63. «Սաղմոսարան», Նոր Զուղա, 1624
64. **Սարգիսեան Բ.**, Մայր ցուցակ հայերէն ձեռագրաց Մատենադարանին Միխայիլեանց ի Վենետիկ, Բ, 1924
65. «Սովետական Հայաստան» (օրաթերթ), Երեւան, 1940, 10 մարտի
66. **Սրապեան Ա.**, Յովհաննէս Երզնկացի, Երեւան, 1958
67. «Տաղարան է սայ հոգոյ եւ մարմնոյ», Վենետիկ, 1512-1513
68. **Տաշեան Յ.**, Ցուցակ Հայերէն ձեռագրաց Մատենադարանին Միխայիլեանց ի Վիեննա, 1895
69. «Տեղեկագիր» ՀՍՍՀ ԳԱ Հաս. բաժ., 1956, N 12
70. **Տէր-Մկրտչեան Գ.**, Դարիք Անյաղթ, Վաղարշապատ, 1903
71. **Տէր-Պողոսեան Ա.**, Բիւրոգիական մտքի զարգացումը Հայաստանում, Երեւան, 1960
72. **Փաւստոս Բիւզանդ**, Պատմութիւն Հայոց, Վենետիկ, 1914
73. **Аникин В. П.**, Русские народные пословицы, поговорки, загадки и детский фольклор, М., 1957
74. **Аревшатын С.**, Формирование философской науки в древней Армении (V-VI вв.), Ереван, 1973
75. «Вестник древней истории», М., 1938, № 2
76. **Матъе М.**, Древнеегипетские мифы, М.-Л., 1956

77. **Моисей Хоренский**, История Армении, перевел с армянского и объяснил Н. Эмин, М, 1858
 78. **Рыбаков М. А.**, Загадки, М-Л., 1932
 79. **Садовников Д.**, Загадки русского народа, М., 1960

ՏԱԽՏԱԿ ՕԳՏԱԳՈՐԾՈՒԱԾ ՁԵՆԱԳՐԵՐԻ

Ա. Մաշտոցի անուան Մատենադարան

NN ը/կ	Ձեռագրի համարը	Ժամանակ	Վայր	Գրիչը	Բովանդակութիւնը
1	2	3	4	5	6
1	159	1379	Ապրակունիս	Կարապետ	Ժողովածու
2	466	1628	Լէվ	Պօղոտանի Խաչկօ, Պետրոս Բերիացի	Ժողովածու
3	512	Ժէ	Երուսաղէմ		Ժողովածու
4	518	1635	Հալապ	Դաւիթ	Ժողովածու
5	541	1673	Յովհաննավանք	Յովհաննէս վարդ.	Ժողովածու
6	582	Ժէ		Դաւիթ, Կիրակոս Բանասէր	Ժողովածու
7	695	1664	Զեյթուն	Եփրեմ Տաթեւացի	Ժողովածու
8	702	1660		Յակոբ Երէց	Ժողովածու
9	1558	1613	Ղարասու	Խասպէկ	Ժողովածու
10	1786	ԺԸ		Մարտիրոս դի Առաքել	Ժողովածու
11	1869	1585-1589	Եւդոկիայ	Անդրէաս սարկաւազ	Ժողովածու
12	2079	Ժէ	Լիմ	Յովհաննէս Մոկացի	Ժողովածու
13	2961	1321		Միխիթար Անեցի	Ժողովածու
14	3218	1645		Հարապետ Բահ.	Տաղարան
15	3421	Ժէ			Ժողովածու
16	3435	Ժէ			Ժողովածու
17	3478	1698-1699	Ա. Կարապետ (Երնջակ)	Եսայի	Ժողովածու
18	3531	1309	Գոշավանք	Յոհաննէս	Տաղարան
19	5066	ԺԸ, 1808- 1815	Կ.Պօլիս, Ա. Կարապետ (Մուշ)	Յակոբ Բատկանցի	Ժողովածու
20	5118	1412	Աւագ վա՛նք	Ռստակես Սեբաստացի	Ժողովածու
21	5128	Ժէ, 1635	Լիմ	Ներսէս Մոկացի, Մովսէս	Ժողովածու
22	5624	1683	Կտուց	Ղազար արեղայ	
23	5676	1624	Շնհեր (Որոտան)	Պաւղոս	Ներսէս Շնորհալի, Բանք չափաւ
24	5999	1690			Սեմէոն Զուղայեցի

25	6045	ժե, ժէ		Ստեփանոս կրօնաւոր	ժողովածու
26	6097	ժէ			ժողովածու
27	7035	1690	Աստապատ	Ստեփանոս	ժողովածու
28	7090	ժէ			ժողովածու
29	7703	1750		Գրիգոր վարդ.	ժողովածու
30	7716	ժԹ			Տաղարան
31	8030	1341	Ազախ (Ղրիմ)	Տէրտէր երեսանցի	ժողովածու
32	8281	ժՊ	Նոր քաղաք (Կալկսոն, Ղրիմ)		ժողովածու
33	8456	ժէ			ժողովածու
34	8575	1632	Ամիթ	Սարգիս արեղայ	ժողովածու
35	8652	ժէ			ժողովածու
36	8908	ժԹ		Ղեւոնդ Փիրղալէմեան	Տաղարան
37	9071	ժէ			ժողովածու
38	9435	ժԹ	Թիֆլիս (°)		ժողովածու
39	9935	ժԹ			Ոտանաւորք
40	9998	1436	Սորոյ վանք		Աւետարան
41	10065	ժէ	Աղթամար	Քաւսայ Տէր Սուրբաս	ժողովածու
42	10208	ժէ			ժողովածու

Բ. Ե. Զարեցի անուան գրականութեան եւ արուեստի թանգարան (Երեւան)

43	Գ. Սրուանձտեանցի ֆոնդ/5	ժԹ	Ա.Կն	Գ. Սրուանձտեանց	Ընդօրինակութիւններ
----	-------------------------	----	------	-----------------	--------------------

Գ. Վիեննայի Միսիթարեանների միաբանութեան Մատենադարան

44	140				
45	167				

5. ԾԱՌՆ

Կանաչ մի կայ ի մէջ դրախտին,
Ջորս գետք անցնին հետ իր տակին,
Պտուղ ունի զքաղցր ու զլեղին
’ի է՛ ճշմարիտ երկու բնութիւն:

6. ԱԴԱՄ, ԵՒԱ

Կոյս մի մաքուր, անհպելի,
Երիտասարդ մի ցանկալի
Անմեղ կային ի միասին
Եւ ոչ յարատ ինչ հայէին.

5 Մինչեւ առիթ ոմն եւս եղեւ,
Ջկապ կուսութեան նոցա եհեղ,
Ետ կերակուր նախ գազանին
Եւ ինքն եմուտ յորովայնին:

6ա. ԱԴԱՄ ԵՒ ԵՒԱ

Կոյս մի մաքուր, անհպելի,
Երիտասարդ մի ցանկալի
Անմեղ կային ի միասին
Եւ ոչ յարատ ինչ հայէին:

7. ԵՐԿԻՆՔ

Եկեղեցին բարձր էր ու լայն,
Անսիւն շինած էր ’ւ անգերան,
Կանթեղքն ի կախ կան անչուան,
Ջահերն անձէթ զլոյսըն տան:

8. ԱՐԵԳԱԿՆ

Անկենդան կենդանատուն
Եկեալ մեղ հիւր առաւաւտուն,
Ջոր ընկալաք սիրով ի տուն,
Տանս չափով եկաց կանդուն:

5. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 231³, B - 1 ¼, C - 85, E - 100³, F - 297μ, G - 407μ,
K - 270³, K¹ - 201³ μ, M - 35³, N - 279³, O - 214³,
P - 344μ, Q - 371³, R - 117³, T - 84³
Ēān³ · Շն
A¹ n³ Ēi BCF Ĩ³ é K¹ M³ ʻYĒān³ · Շն PQ Ĩ³ éY Ū³ -
Nāō
ʻY³ · Շն
1 F Ĩ³ Y³ ç Ĩ³ ĩn EFR Ç āÇū ū³ Ō³ ūÇY G Ĩ³ Y³ ç BCEG-
NOR Ū³ ç Ēān³ YÇY KK¹ T Ĩ³ ĩn Ç āÇū Ēān³ YÇY M¹
n³ Ēi ÇY^a āōō. Ēān³ YÇY PQ Ĩ³ Y³ Yā Ū³ Ĩ³ ĩn
Ū³ ç Ēān³ YÇY
2 EF Bāōñç Ç Ĩ³ Ĩ³ ÇY EG āāñē āÇū BCGEKK¹ NOPQT
³ YōÇY Bāōñç Ç M N³ i^a āōōāō³ Ĩ^a Bāōñç
3 B »ō CEG ʻm³ ŌōñY K ū³ Ōōñ jō K¹ ū³ Ōōñ āō Ē»ōÇY
M ʻm³ Ōōñ NO »ō
4 BCEGKK¹ NOPQRT jō āÇū C μYāōĀÇY M μYāōĀÇōY^a
āōō. μYāōĀÇY
6. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 231μ, M - 35³
ʻY³ · Շն
4 M³ n³ i N³ Ū³ ÇY
6 M Ĩ^a āōēāōĀ»³ Y³ Ū³ N»ō
6³ . ² ՕմՇօնՅ»ն
E - 111μ F - 307³ G - 415μ T - 101μ V - 65μ
Ēān³ · Շն
EFGT³ i³ Ū³ »ō³ Ū³
ʻY³ · Շն

1 EFG jō³ YNā »ĒÇ
2 EFGT jō³ ā³ YI³ ĒÇ V ā³ YI³ ĒÇ
3 E Ū³ ēÇY
4 EFGV ÇēĨ
7. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 231μ, B - Ē¼, C - 5, D - 3³ μ, E - 99³, F - 298³,
G - 400³, K - 270³ μ, K¹ - 201μ, L - 167³, M - 35³ μ,
N - 279³, O - 214³, P - 344μ, Q - 371³, R - 117³, T
- 84³ μ
Ēān³ · Շն
E »ñĨ ÇYūē K¹ ʻYĒān³ · Շն
ʻY³ · Շն
1 AM¹ ʻBī Ū³ Ĩ³ ĩn³ nō³ Ĩ³ āō Ē³ Ū³ BNOT »ō K¹ [»]-
Ĩ³ »ōÇY ç
2 CPQ³ YēāōY DEF BÇYāō³ Ĩ³ KK¹ L āō R ç āō
3 EFGKK¹ T Ĩ³ Ē³ ē³ Yō āāō³ Y KK¹ Ĩ³ YĀ»ōY
4 AKK¹ MT³ ʻYBç³ ĀʻēāōēY
8. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 231μ, D - 13³, E - 111³ μ, F - 306μ, G - 415μ, K -
283³, L - 180μ, M - 35μ, R - 127μ
Ēān³ · Շն
³ YĒān³ · Շն EG³ n³ .³ Ĩ³ ·³ Ō³ ÷³ n³ YB³ Y
ʻY³ · Շն
1 K Ĩ³ Y Ĩ³ »Y¹ YÇ³ YÇ³ ʻY¹ Y³ Y³ i āōY L Ĩ³ »Y¹ Y³ Y³ i āōY
āōō. Ĩ³ »Y¹ YÇ³
2 A Nāñ L Ū³ ē³ ōūi āōY M N³ ĩn ÷ Ē NÇōñ
3 A AY³ ē³ ū
4 A çĨ³ ó K Ĩ³ ēY

9. ԼՈՒՍԻՆ

Կայր նկանակ մի գեղապան՝
Աշխարհաչեն փռանն եփած,
Ի յեփողէն իւրմէ խոռած,
Եւ ի նմանէ դարձեալ լցած:

10. ԱՄՊ

Տե՛ս, թէ յուսկի՛ց ինք ժողովի,
Զեդ բամբակ, բուրդ՝ հայնց կու դիզվի,
՚Ի ինք կու գոռա պէս առիւծի,
՚Ի ի ժանեցն իւր հուր կու թափի:

11. ԱՇԽԱՐՀ

Պոնդուկ մի մեծ կայր յաշխարհի,
Յանցաւորաց ճանապարհի,
Որ անծանաւթք ի նմա գային,
Եւ ծանուցեալքն գընային:

5 Եթէ ուստի՞ դան՝ չգիտէին,
Եւ ոչ տեղեակ՝ ո՞ւր գնային,
Եկեալքն՝ ի նմա ոչ հանգչէին,
Եւ ի հանգիստ գնացեալ քնէին:

Անդ մաքսաւորք, չարք, որ կային,
10 Որք անիրաւ բաժին խնդրին,
Զի ոչ թէ մասն ինչ առնուին,
Այլ գբովանդակն խլէին:

Մինչ հիւրն գայր՝ մեծարէին
Եւ մինչ գնայր՝ կողոպտէին.
15 Մերկ ըզգնացեալսն վարէին,
Լոկ առիգած արկանէին:

11ա. ԱՇԽԱՐՀ

Պանդուկ մի կայր վերայ երկրին,
Ի յանցաւոր ճանապարհին,
Որ անծանաւթքն ի նմա գային,
Եւ ծանաւթքն գնային:

9. ² ԾմՇօնՅ»ն
A - 231μ, B - ի ², C - 69, D - 13³ μ, E - 90μ, F - 298³,
G - 400μ, K - 283³, L - 180μ, M - 35μ, N - 281³, O -
218³, P - 344μ-345³, Q - 371μ, R - 127μ, T - 100μ-101³
Էան³ · Շն
KLM ԷօեՇԿԿԵFG ԷօեՅԿ · ³ Ծ³ ÷ ³ ն³ ԿԵ³ Կ M
ԷօեՇԿ
ՎՅ³ · Շն
1 ABKLMN · »ն³ օ³ Կ Ի³ Թ ԿՅ³ Կ Կ Կ Կ NO · »Ծ³ օ³ Կ Կ
2 AM թ ³ ԵԷ³ նՆ³ ԵԿ BP ÷ Կ³ Կ Կ E »μ³ Կ EGKLNQ
օօ ³ ԵԷ³ նՆ³ ԵԿ T Թ³ ԵԷ³ նՆ³ ԵԿ
3 C »÷ օԾԿԿ Կ Կ »ԷԿ ԿՇօնՍԿ M Էան³ Կ օօԾ. Էօե³ Կ
R ՇօնՍԿ
10. ² ԾմՇօնՅ»ն
A - 231μ, M - 35μ-36³
Էան³ · Շն
M ³ ԿԷան³ · Շն
ՎՅ³ · Շն
2 A μ³ Սμ³ Կ օօ M μ³ Կμ³ Կ օօ մօնԱ Ն³ Կօ Կ օօ ¹ ԿՅ
3 M թ ԿԿԿ · օե³ Ս օ Կ
4 M Ա³ ԿԿԿ
11. ² ԾմՇօնՅ»ն
A - 231μ-232³ M - 36³ μ
Էան³ · Շն

M ³ ԵԷ³ նՆՇ · ³ Ծ³ ÷ ³ ն³ ԿԵ³ Կ
ՎՅ³ · Շն
1 M օ օԿ Կ Կ Ս»Կ ԿԿօօ Կ ³ ԵԷ³ նՆՇ օօԾ. Շ Կ ³ ն³ Ս
»նՆՇ
5 M օ · Կ Կ ՍԿ
7 M Ն³ ԿԿԿ
9 A Կ³ ԿԿ M օ³ ննԿ
11 M ԿԿ ÷ Կ ԿԿ
12 M ԷԱԷԿԿ
13 M Ս»Կ³ նԿԿ
14 M Կ օօօօ Կ ՍԿ
15 M Կ ³ նԿԿ
16 M ³ նԿ³ ԿԿԿ
11³ · ² ԾմՇօնՅ»ն
E - 90μ, G - 400μ, F - 298³, N - 219³, P - 345³, Q -
371μ
Էան³ · Շն
EGF ³ ԵԷ³ նՆՇ · ³ Ծ³ ÷ ³ ն³ ԿԵ³ Կ
ՎՅ³ · Շն
1 EF Կ³ Կ Ս»Կ ³ ԵԷ³ նՆՇ Կ Կ ³ ն³ Ս »նՆՇ Կ G Ս»Կ
³ ԵԷ³ նՆՇ N Կ Կ ³ ն³ Ս »նՆՇ Կ P Կ Կ ³ ն³ Q Կ Կ ³ ն³ Ս
2 N ×³ Կ³ օ³ նՆՇ
3 PQ ³ ԿԿ³ Կ օԿ
4 EGF »օ օԿ »Է³ Է³ »օ · ԿԿ³ Կ PQ »օ Շօն

13ա. ՄԱՐԴ

Անկիրն տեսայ աղիւսէ տուն՝
Յերկու սիւնի վերայ կանգուն,
Հրաշափառ էր եւ խաւսուն,
Թէզ մտանէր տանէ ի տուն:

Յերկրէ-յերկիր շրջի թափուր,
Դառնայ ու գայ, բերէ շատ հիւր,
5 Գետք ի գետոց հանէ նա ջուր,
Քակէ զամուր զտուն եւ զբլուր:

14. ԿԻՆ

Ոսկի սնդուկ է տեսողաց,
Մէջն է ի լի աղբով լցած,
Աստէն վայլուէ է տեսողաց
Դ անդէն հանէ ի դրախտէն կենաց:

16. ԳԱՐՈՒՆ

Թագաւորաց աղուոր տեսակ,
Զամէն հագնի կանաչ դիպակ,
Խաչինք ունի անթիւ բանակ,
Շատ գէր ձիան՝ որձ ու մատակ:

15. ՄԻՏՔ

Արդ է անթեւ եւ անփետուր,
Քան զծիծառն երթայ նա սուր,

17. ԳԱՐՈՒՆ

Կու գայ մանուկ գեղեցկագեղ,
Արդարամիտ, թագաւորացեղ,
Նշան եթող ինք յամէն տեղ
Յամէն գուններն համացեղ:

13³. ² ՕմՇօն
L - 176³
14. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 232³, B - Ի², D - 8μ, E - 109μ, F - 305μ, G - 414³,
K - 281μ-282³, L - 175μ, M - 37³, N - 283μ, Q - 381³
Ēáñ³ · Շն
AK ԻՇԿԻ B ԻՇԿ (á áéՎՇԻ) D ԻՇԿԻ շ M ³ ԿĒáñ³ · Շն
Վ³ · Շն
1 DK ēYi áoĭ MPQ éÁYi áoĭ
2 B ÛçŸ á»Ďĭ ³ Ŏmáí G ç áÇù K ÛçŸ ç L çñ N »ò ÛçŸ
ĒÇ O »ò ÛçŸ Ç ĒÇ
3 AL í³ Ēáðñç B ³ èi í³ Ēáðá ç áóŸáŎ³ ó DEFG-
PQRT ³ èi í³ Ēáðá ç (D ç áÇù) í³ ĒáŎ³ ó (FPQ
í³ ĒáŎ³ ó) K ³ èi í³ Ēáðá L ç áÇù í³ ĒáŎ³ ó M
í³ Ēáðá NO ³ èi í³ Ēáðá
4 BDRT թ áÇù Ç áÇù EFGPQ թ áÇù ¹ ñ³ Ēi ÇŸ KNO Թ Կ-
¹ շŸ ÷³ é³ ó L ³ Կ¹ շŸ Ñ³ ԿúŎ NO Ç áÇù T ÷³ é³ ó
15. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 232μ, M - 37³, E - 116μ-117³, F - 309μ, M - 37³,
L - 184μ, T - 102³ μ, Z - 60³
Ēáñ³ · Շն
M ³ ԿĒáñ³ · Շն
Վ³ · Շն
1 EFTZ Āçáçí ³ ԿĀ»ò ç թ M ³ ԿĀÇò »ò ³ Կ÷»í áóé
2 A ½ÍÇÍ»³ éY L Ç ÷ Ē Կ³ M ½ÍÇÍ»³ éY ԹñĀ³ Ū
3 AE »ñĀ³ EFLZ »ñĀ³ ŪM ԹñĀ³ Ū
4 M »ò

4 EFTZ »ò ÷ Ē áó
5-6 EFLTZ áÇù
6 A í áóŸ áó
16. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 232μ, B - Է¾, C - 51, E - 98μ, F - 303³, G - 406μ,
K - 281³, L - 174μ, M - 37μ, N - 280μ, O - 217³, P -
351³ μ, Q - 377μ, R - 121μ, T - 89³
Ēáñ³ · Շն
K · ³ ñáóŸŸ
Վ³ · Շն
1 RL Ā³ · ³ óáñ í ÁŎ³ Ū (L í Ŏ³ Ū ³ Ŏáóáñ CPQRT
Ā³ · óáñ í Ŏ³ Ū (PQ í ÁŎ³ Ū թ (T թ áÇù) EFG Ā³ · í áñ
í Ŏ³ Ū (G í Ŏ³) թ K Ā³ · ³ óáñ í Ŏ³ ³ Ŏáñ M Ā³ · ³ -
óáñ³ ó³ áóŎŎ. Ā³ · óáñ í Ŏ³ ŪN Ā³ · ñ í Ŏ³ í »é³ ŪO
Ā³ · ³ óáñ í Ŏ³ Ū թ
2 AL Ī³ Կ³ Կá EFK ½³ ÛçŸŸ G ½³ ÛçŸŸ Ī³ Կ³ M Ī³ -
Կ³ Կá áóŎŎ. Ī³ Կ³ á
4 KPQR Կ³ Թ ñáóĀ»³ ԿŸ (P Թ ñáóĀ»³ Կ) ç ԿŪ³ Կ³ Ī³
(Q ԿÁŪ³ Կ³ Ī³) T ŎÇ³ Կú
17. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 232μ, M - 37³
Ēáñ³ · Շն
M ³ ԿĒáñ³ · Շն
Վ³ · Շն
2 AM í³ í Ā³ ñ³ ŪÇi M Ā³ · ³ óáñ³ ó ó»Ŏ
3 M ÇŸŪ³ ³ ÛçŸŸ í »Ŏ áÇù
4 M Թ Û»Ÿ áÇù

18. ՄՈՄ

Ի յանշնչոց՝ շարժականաց,
Ծնունդ ճարպոյ՝ ի նշխարաց.
Պարունակէ զնիւթեալ մանուած,
Տայ տեսանել զգոյնս՝ աչաց:

19. ԱՄԱՌՆ

Տանուտէր խիստ ծերունի,
Զերդ Նոյ ունի երեք որդի.
Ունի շատ հաց ու շատ բարի,
Անթիւ ունի կարսով զինի:

20. ԱՄԱՌՆ

Մէկ մի կու գայ՝ և ինք խիստ գազան,
Հայնց զեղ զհուր կայ ի վառման,

Հնձեաց վերուց զինչ կայ դարման
Ի ամէն պտուղք յիւրմէ հասան:

21. ԱՇՈՒՆ

Մանուկ մի կայր զաւրեղ, հրեղէն,
Խմեց, հատոյց զջուրն ի գետէն,
Զիուն՝ և իշուն արար նա քէն,
Հնձեց, վերուց զխոտն ի դաշտէն:

22. ՁՄԵՌՆ

Բող մի կայր՝ կաւատ շատոց,
Որ ինք նման էր դժոխոց,
Զաւրն կենայր ինքն ի լըկոց.
Զմիրգն հատոյց յամէն ծառոց:

- 18. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 232^μ, E - 113³, F - 308³, M - 37^μ-38³, R - 123³ ^μ,
V - 66³
Ēáñ³ · Շñ
A Պ³ նáօՅ M ³ ԿÉáñ³ · Շñ
Վ³ · Շñ
1 ER Թ Կ ԿáÇó
2 AMR ԿՇՆ³ ñ³ ó EF ԿÉ³ ñ³ ó
3 AM ԿՅՇօÁ»É M ԿՅ³ Կ
4 V ½ áԿ
- 19. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 232^μ, B - Ä, C - 52, E - 98^μ, F - 303³, G - 406^μ,
K - 281³ ^μ, L - 175³, M - 38³, N - 280^μ, O - 217³, P -
351^μ, Q - 377^μ, R - 121^μ, S - 329³, T - 89³
Ēáñ³ · Շñ
CN ² Կ³ é S ² Կ³ é շ
Վ³ · Շñ
2 A ½»¹ BFG ½»¹ ABCELMNOPQ áօՅշն CEFQPQ ½շն
Շñ»¹ D ½»¹ ½ԿáՄ EFGN ½շն KT Կ³ Կ ½ԿáՄ L ½»¹
R ½»¹ ԿáՄ»¹ áñ¹ Շ áօՅՇ
3 AM áօՅշն C Շ³ Կ ÷ É ß³ Կ EF áօՅՇ ³ Կáօß áօ ß³ Կ
^μ ñՇ G áօՅՇ ³ Կáօß³ Կá³ ñՇ T »օ ÷ É áօ
4 ABCFLMNO áօՅշն
- 20. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 232^μ, M - 38³
Վ³ · Շñ
2 M Ñ³ Կօ
4 M ԿՇօնՄՇԿ
- 21. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 232^μ-233³, B - Ä^o, C - 53, D - 8³ ^μ, E - 98^μ, F -

- 303³, G - 406^μ, K - 281^μ, L - 175³, M - 38³, N - 280^μ,
O - 217³, P - 351^μ, Q - 377^μ, R - 121^μ, S - 329³, T -
89³ ^μ
Ēáñ³ · Շñ
S Պ³ նáօՅ շ KPQ ² ԿáօՅԿ
Վ³ · Շñ
1 AM · ³ Կն ½áñ»^o áÇù C ¹ Կն DPQRT ½»¹ K Կ³ Կ
½»¹ Á L Կ³ Կ S Կ³ ñ
2 CD Ñ³ Կ áօօ K áօ Ñ³ Կ áօ P · »¹ ԿՇԿ R Շ · ՇԿՇԿ S áօ
Ñ³ Կ áօօ
3 BNO ÓÇáԿ DKT ÓÇáՄ Կ ՇááՄEFGS áօ L ÓÇáԿ ՇááԿ
PQ ÓÇáԿ Կ ՇááԿ R ÓÇáՄ áօ ՇááՄ · ՇԿ
4 A ÁԿÓ»^o BEGKLNOPQ Կ »¹ áօ C ԿԿ³»^o Կ »¹ áօ DK
ÁԿ³ »^o KQ Կ »¹ áօ ½ÉáօՅ M Կ »¹ áօ áօօ. Կ »¹ áօ R
ÁԿ³ Շօ S áօ Կ »¹ áօօ T Կ »¹ áօ áօ
- 22. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 233³, B - İ^o, C - 8^μ, E - 98^μ, F - 309³ ^μ, G - 406^μ,
K - 281^μ, L - 175³, M - 38^μ, N - 280^μ, O - 217³, P -
351^μ, Q - 377^μ-378³, R - 121^μ, S - 329³, T - 89^μ
Ēáñ³ · Շñ
S ՕՄ»^é Շ G ՕՄ»^é
Վ³ · Շñ
1 DEFGKST Կ³ ñն D ß³ Կ áԿօ R Կ³ ñ³ օ¹ S Կ³ ñ ÷ É
Կ³ Կն
2 BO áօ ՇԿնÁԿ (O ՇԿնԿ) DR ՇԿնԿ EFGN օ ՇԿնԿ KT Կ³
÷ É ՇԿն L ՇԿնԿ Շ M áñ³ áօօօ. áօ S áñ áÇù
3 AD ÉÁ³ áօ BR É³ Կ áօ L É³ áօ PQT ÉÁ³ Կ áօ S Կ³ Կ³ ñ
4 A Ñ³ Կ áօօ B ½³ ԿՇԿ CKP ³ ԿՇԿ KT ½Մñ. áօՅ^o O
½ՄՇնԿ ³ ԿՇԿ Q ³ ԿՇԿ S ½ՄՇնԿ

23. ՊԱՂ

Քան զԱդամ հին ու զեռ հաւն չկայ,
Շափեղապէս կայ ու փայլայ,
’Ի երբ արեգակն ի շրջան գայ,
Հետքըն բնաւ իւր չերեւնայ:

24. ՀԱՐԱԻ

Ընդդէմ սորա ել ի պայքար
Այն, որ հանէ գամպն ի կամար,
Անտի ալուռք եկին գոհար՝
Որպէս եւ Տէրն բարերար:

25. ԱԲԷԼ ԵՒ ԿԱՅԷՆ

Երկու հովիւ ստացան ոչխար
’Ի իւրեանքն էին ազատ եղբայր,

Մինն մատաղ առնէր արդար,
Միւսն եղեւ պիղծ պկահար:

26. ԵՆՈՎԷՔ

Արդարութեան էր ցանկացեալ,
Յամէն պտղոց էր հրածարեալ,
Զերդ հրեշտակ էր վերացեալ,
Ի մարդկանէ եղեւ փոխեալ:

27. ՆՈՅ

Այր մի արդար, խիստ իմաստուն,
Եկեղեցի շինեաց զնայուն,
Հանց որ վայլէր Աստուծոյ տուն
’Ի ի ներս էած ոչխար եւ շուն:

- 23. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 233³, M - 38μ
Ēáñ³ · Շն
M ³ ՅĒáñ³ · Շն
- 24. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 233³, M - 38μ
Ēáñ³ · Շն
M ³ ՅĒáñ³ · Շն
՛Յ³ · Շն
1 M ÁÝ¹ շÛ
- 25. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 233³, B - ˘, C - 7, D - 3μ, E - 91³, F - 298μ, G - 401³, K - 270μ, L - 168³, M - 38μ - 38² ³, N - 279³, O - 214³, P - 345³ μ, Q - 371μ-372³, R - 241μ, T - 84μ
Ēáñ³ · Շն
ACDEFGOPQ ² μշĒ Ĩ³ ֆՅ K ² μշĒ Ĩ³ շՅ M Թ³ μշĒ »ծ
Ĩ³ ֆՅ R ² μշĨ Ĩ³ ֆՅ T ² μշĒ
՛Յ³ · Շն
1 L Nái Շօն R ԵՅáօօ³ Յ
2 A թ Շն»Յն շՇՅ ֆՇն³ Յօ »ծ μ³ նն DT Շօն»³ Յն շՇՅ
ՍՇՍ»³ Յօ EFG Շօն»³ Յն (G Շօն»³ ՅնՅ) շՇՅ ÁÝ¹
Շն³ ն K թ Շօն»ՅնՅ շՇՅ ՍՇՍ»³ Յօ L ՇՅն»³ Յն M թ
Շն»Յն շՇՅ ֆՇն³ Յօ ֆօօμ³ ֆն³ áօօօ. ³ ½³ ի »ծ μ³ ֆն
R áօ »ն»Յն Շն³ օ
3 O ՍՇՅÁ
4 AM ՍշĨ ³ ֆՅ á »ծĨ μĨ³ Ն³ ն (M á ՇՈՒ μ³ Ն³ ն)
BKNOT ՍՇօԵáֆ »ծ »ծ á ՇĨ³ Ĩ³ Ն³ ն CPQ ՍՇօԵՅ »ծ
»ծ á »ծĨ μĨ³ Ն³ ն (Q μÁĨ³ Ն³ ն) D »ծ ՍՇօԵՅ »ծ »ծ
á ՇՈՒ ³ ֆ³ Ն³ ն EFG á »ծĨ μÁĨ³ Ն³ ն (EG Ĩ³ Ն³ ն)
L »ծ ՍՇօԵՅ »ծ »ծ á ՇՈՒ μÁĨ³ Ն³ ն M ՍշĨ ³ ֆՅ áօօօ.
ՍՇօԵՅ R ՍՇՅ ³ ֆ »ծ »ծ á ՇՈՒ

- 26. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 233³, B - Ē^o, D - 3μ-4³, E - 111μ, E' - 112³, F - 307μ, G - 415μ-416³, K - 270μ, L - 188³, M - 38² ³, N - 279³, O - 214³, P - 345μ, Q - 372³, R - 117μ, T - 84μ
Ēáñ³ · Շն
K ^o Յáí Ե L ԵշĀ M ^o Յúù
՛Յ³ · Շն
1 A օ³ ՅĨ³ օ»Ē EF ³ ն¹ ³ նáօĀՇօՅ
2 ADP Նն³ Á³ ն»Ē E'PQ թ ³ ՍշՅ
3 AMO ի »ն³ օ»Ē BN ú³ Յ BE'P Á½Նն»ն³ ³ Ĩ PQ Յ³ ÷ Ē
շն EFGLN ½Նն»ն³ ³ Ĩ K ½»նÁ ½Նն»ն³ ³ Ĩ Յ³ M ½»¹
O ú³ Յ ½Նն»ն³ ³ Ĩ Q Á½Նն»ն³ ³ Ĩ Յ³
4 ACM áշն Շ ի ³ Ē»Ē DR áշն Շ ի ³ Ē»³ Ē EFG áշն ի ³ -
Ē»օ»³ Ē E' թ Շ áշն ³ ՅĨ »Ե³ օ»³ Ē L áշն ½³ նՆáօօ-
ն»³ Ē
- 27. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 233³, B - Ō, C - 8, D - 3μ, E - 91³, F - 298μ, G - 401³, K - 271³ (ի áօ»նÁ¹ 1, 2, 4, 3) L - 168³, M - 38² ³, N - 279³, O - 214³, P - 345μ, Q - 372³, R - 117μ, S - 330μ, T - 84μ (ի áօ»նÁ¹ 1, 2, 4, 3)
Ēáñ³ · Շն
K ŪáŪ Շ ի ³ á ³ Յ
՛Յ³ · Շն
1 BCDEFGKLNOPQRST Ū»Ĩ Յ³ Ն³ á »ի (DEKRS Ū»Ĩ
Յ³ Ն³ á »ի Յ) »ծ M »ծ ĒՇԵĨ
2 AS BՇՅ»օ C · Յ³ ֆՇáօՅ
3 AR Ն³ ֆՇօ DEFGO ի ³ ֆՇ շն áá áՇն K ՆշՅօ ի ³ ֆՇշն
MN ի ³ ֆՇ շն S ի ³ ֆշն T Ն³ Յօ ի ³ ֆՇշն
4 ALMQST áօ CMT թ áՇն C Յ»նԵՅ D թ Շ Յ»նԵ K áօ
Յ»նԵ áօ NO ³ ն³ ն ÷ Ē շ³ Ĩ P áօ Q Յ»նԵՅ R áօ Շ
Յ»նԵ áօ

28. ՏԱՊԱՆ

Ելեալ երթայր չորս տոռմով,
Ջերդ զաւճ խաղայր հանց սահելով,
Եմուտ ի տուն չորս անկիւնով,
Յայն տունն կայր անթիւ ժողով:

29. ՆԱԻ

Խաղաղ կղզի ' Լ ներս բաբան,
' Ի էր գնայուն կարած վրան,
Կան իմաստունք եւ հիացան,
Յիմարքն անթիւ ի ներս դողան:

30. ԱՇՏԱՐԱԿ

Ամպոյն հաւսար էր նա սատակ,
Ջերդ մնարայ էր հանց շիտակ,
Անդ հողմաբեր քաղցրաճաշակ,
Եւթանասուն ' Լ երկու վտակ:

31. ՄԵԼՔԻՍԵԴԵԿ

Կայր թագաւոր մի աղքատիկ
' Ի էր քահանայ խիստ սպըրկիկ,
Ծնաւղբ չունէր ' Լ ոչ մէկ ոքիկ,
Ի լեառն կայր մերկ ու բոկիկ:

28. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 233³ μ, B - ÖÄ³, C - 9, D - 3μ, E - 91³, F - 298μ,
G - 401³, I - 416μ (ի áõ»նÁ³ 3, 4, 1, 2), K - 271³, L -
168³, M - 38² ³, N - 279³, O - 214μ, P - 345μ, Q -
372³, R - 117μ

Êáñ³ · Շñ

B î³ á³ Ý³ İ

˘Ý³ · Շñ

- 1 B î áéáÚáí I »ñÁ³ Թն ՇÝúÝՇÝ ááñë¹ ÁéáÚáí M³ -
ñáÚáí áóðŎ. ÁéáÚáí KO ÁéáÚáí N î ÁáóáÚáí
- 2 AM ½¹ »ñÁ³ Թն Ñ³ Ũó C ½¹ñ¹ ³ óŎ »ñÁ³ Թն Ñ³ Ũó
D ½¹ñÁ³ úŎ · Ý³ Թն Ñ³ Ýó I ú³ Ý ½úŎ È³ Ő³ Թն Ý³ K
ú³ Ý »ñÁ³ Թն Ñ³ Ýó M ½¹ñ¹ ½úŎ »ñÁ³ Թն Ñ³ Ũó ³ è»-
Éáí³ áóðŎ. ½¹ñ¹ úŎ È³ Ő³ Թն Ñ³ Ýó è³ Ñ»Éáí R úŎ
· Ý³ Թն PQ úŎ (Q ³ óŎ)
- 3 AMR³ Ý · ՇօÝáí D շÚáóí
- 4 BCEFNOPQ μ³ ½áŎŬ CEFGNOPQ ³ Ũ³ M ³ ÝÁՇօ³
áóðŎ. μ³ ½áŎŬ

29. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 233μ, D - 10³, E - 91μ, F - 306³, G - 415³, K -
276μ, L - 187μ, M - 38³ μ, P - 356³, Q - 381μ-382³, R -
124μ, T - 94μ

Êáñ³ · Շñ

K Ũ³ óÝ M ³ ÝÊáñ³ · Շñ

˘Ý³ · Շñ

- 1 AKM È³ Ő³ (M È³ Ő³ Ũ D áó Ý»ñú³ μ³ Ý EFG μ³ -
μ³ Ũ³ K շ շն³ Ý ÷ È³ μ³ μ³ Ý L áŎ M Ý»è P Թ Ý»ñë
μ³ μ³ Ũ³ Q μ³ μ³ Ũ³ R ÍÁŎ½Շ½Շ áŎ Շ Ý»ñú T ÍŎ½Շ
ŨշչÝ »ñ»ñ³ Ý
- 2 AR · ÁÝ³ áóÝ DKR շ ÷ È³ Թ շն EFGKQT »Ŏ շ L áóÝշն
÷ È³ Թ շն M · Ý³ ŨóÝ R շ · ÁÝ³ ԹáŨ
- 3 EFGLPQT ՇŨ³ èí áŎÝú ÑՇ³ Ý³ Ý K ÑՇ³ Ý³ Ý M
ÑՇՖ³ ó³ Ý
- 4 D Ý»ñüè

30. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 233μ, C - 10, D - 4³, E - 91³ μ, F - 298μ, G - 401³,
L - 168μ, M - 38³ μ, N - 279³, O - 214μ, R - 117μ-118³
Êáñ³ · Շñ

L ² Թí ³ ñ³ İ Ý

˘Ý³ · Շñ

- 1 B ³ Úá áŬÝÁŨ³ Ý շ CO ÝÁŨ³ Ý ÷ È³ Ñ³ óè³ ñ DR ³ Ũ-
á áŬEFGN³ Úá áŬÝŨ³ Ý FGN Ý³ áÇŨ L ÝŨ³ Ý Ý³ áÇŨ
M Ñ³ ó³ è³ ñ Ñ³ Ýó ԹՇí³ ³ İ (áŎŎŎ. ³ Úá áŬÝÁŨ³ Ý շն
Ý³ è³ í ³ İ)
- 2 A ½շ¹ Ñ³ Ũó C ½շ¹ Ñ³ Ũó ÒŨ³ ÒŨ³ BEFLO ÚÁÝՇն³ Ũ GLN
ŨÝՇն³ ŨR ŨÝ³ ñ³
- 3 M ú³ ŐŎñ³ Թ³ Թ³ İ
- 4 C »³ óÁ³ Ý³ éáŎÝ AGEM »úÁ³ Ý³ éáŎÝ L »úÁ³ Ý³ -
éáŎÝ L »úÁ³ Ý³ éáŎÝ M Թ áÇŨ N Ñ R áŎ

31. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 233μ, B - Թ², C - 12, D - 4³, E - 91μ, F - 298μ, G -
401μ, K - 271μ, L - 168μ, M - 38² μ, N - 279³, O -
214μ, P - 372μ, R - 118³, S - 329μ, T - 85μ

Êáñ³ · Շñ

C Ő»Թ»èշÁ S Ő»ԹՇè»¹ շİ շ

˘Ý³ · Շñ

- 1 L ³ Őú³ í áŎİ K Á³ Թն³ áŎŎŎ. İ³ Թն
- 2 K áŎÝշն èáñí Շİ L èáñİ áŎİ RS áŎ ÷ È³ Թ T Թ áÇŨ
- 3 BNQ ÍÁÝúŎ (N ÍÝúŎ PG ÍÁÝ³ óŎ) CEFLN Թ áÇŨ ŨՇ DT
Թ áÇŨ EFG á · Շİ KO ÍÝúŎ Թ áÇŨ á · Շİ (O áúՇİ) L
èáñİ áŎİ M ÍÝáŎú (Թí áŬ յŎՏ-Ý շÝՇáŎ³ Í յŬշİ Տ-Á
¹ ³ ñŎáŎ³ Í յŬՇՏ) P ÍÁÝ³ óŎ ááŎÝշն ŨՇ R áŎ S áá áú
Ũ»İ Շİ Թ áÇŨ
- 4 A Ũİ »ñİ BDKR İ³ Թն Շ Թ»ñՇÝ CEFON Ç áÇŨ Ýèí »ñ
÷ È³ İ³ Թն »Ŏ GL Թ³ éÝ (G Թ³ éÁÝ) Ýèí շն »Ŏ մáμՇİ
(L մáμՇİ) M İ³ Թն áŎŎŎ. Ýèí շն PQ Շ áÇŨ İ »Ý³ Թն »Ŏ
μ³ İ Շİ (Q մáí Շİ)

32. ՂՈՎՏ

Անունն ունէր ի խունկ նման
’Ի էր հրեշտակաց ասպնջական.
Իւր աղջիկներն հարբեցան,
’Ի իւր կիներն եղեւ աղի արձան:

33. ԱԲՐԱՀԱՄ

Հիւրասէր խիստ ծերունի
Ջենէր խաւսուն գառն ի սեռի,
Ունէր ամուկ կին մի բարի
’Ի էր ծիծաղկոտ ’Լ առաքինի:

34. ԻՍԱՀԱԿ

Հանցեղ, զեդ գառն էր անմեղուկ,
Կայր սպանողին առջեւ հեզուկ.
Որդիք ունէր երկու մանուկ,
Մէկըն՝ յիմար, մէկըն՝ խաբուկ:

35. ՅԱԿՈԲ

Կարդա՛ ու գիտ զառաքինին,
Որ կին էառ զիւր քեռորդին.
Գաւտէմարտէր ընդ միշտ էին,
Բայց կարճեցաւ ջիւն ի տեղին:

32. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 233μ, B - 1¼, C - 13, D - 4³, E - 91μ, F - 298μ-299³, G - 401μ, K - 272³, L - 168μ, M - 38³ μ-39³, N - 279μ, O - 214μ, P - 346³, Q - 372μ, R - 118³, S - 329μ, T - 99μ
- Êáñ³ · Շñ
A Èùì K Ó³ óì ì R Õüì S Óáí ì շ
´Ý³ · Շñ
- 2 EFG ³ eà ÁÝ³ ×³ Ì³ Ý KT թ äÇù L áó ÷ È թ
- 3 A ³ Õ×ÌÝ»ñÝ C ³ Óáí Ý»ñÁÝ DNOPQ ³ ÕՇՇÌÝ»ñÁÝ EFGS ³ ÕՇՇÌÝ»ñÝ K ³ Óáí Ý»ñÝ L ³ ÕՇՇÌÝ»ñÝ M ³ Õ-äÇÌÝ»ñÝ T ³ ÕՇÁÍ Ý»ñÝ È³ ñμ»ó³ Ý PQ ³ ÕՇÁÍ Ý»ñÁÝ R ³ ÕՇÌ »ñÝ S Շñ ³ Õ×Ì Ý»ñÝ
- 4 A Շñ CFFPQ թ äÇù C ÌՇÝ DR »ó ÌՇÝÝ S áó Շñ T »ó ÌՇÝÝ
33. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 233μ, B - , C - 13, D - 4³ μ, E - 91μ-92³, F - 299³, G - 401μ, K - 271³, L - 168³, M - 39³, N - 279³, O - 214μ, P - 346³, Q - 372μ, R - 118³, S - 329μ, T - 85μ
- Êáñ³ · Շñ
ST ² μñ³ Ñ³ Û շ
´Ý³ · Շñ
- 1 BEFGKNOPQT Í»ñ Ý³ ½»ÉՇ S Ñáóñ³ èշñ
- 2 BDEFGKORT ½»Ýáñ K ÈùeáñÝ Շ è»éՇÝ N ½»Ýáóñ
- 4 BKL թ äÇù áó CDEFG NOPQRST թ äÇù DS áó N ÍՇ-Í³ Óáí
34. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 233μ, B - Õ, C - 15, D - 4μ, E - 91³, F - 299³, G - 401μ, K - 272³ μ, L - 168³, M - 39³, N - 279³, O - 214μ, P - 346³ μ, Q - 372μ, R - 118³, S - 329μ, T -

- 85³
Êáñ³ · Շñ
ABDKNORT è³ Ñ³ Ì
´Ý³ · Շñ
- 1 BCELFGNPQ Ñ³ Ýó ½»ñ¹ (CPG ½շì) Á½³ éÝ (CLNP ½³ éÝ) D Ñ³ Ýó ½ՇÝä Շ Թ ÝÛ»Óáóí K Ñ³ Ýó ½ՇÝä ½³ éÝ M Ñ³ ½Ýó»Ó³ áóÓÓ. Ñ³ Ýó O Ñ³ Ýó ½»ñÁ ½³ éÝ R Ñ³ ½Ýó Á½³ éÝ S Ñ³ ½Ýó ½»ñ¹ . ³ éÝáóí T Ñ³ Ýó»Ó ½ՇÝä
- 2 C Շ ÷ È Ì³ ½ EFGM ³ éՇ»óÝ K Ì³ ½ äÇù eà³ ÝáÓ»Ý NO Թ éՇ»ó QT eà³ ÝÝáÓՇÝ R eà³ ÝúÓՇÝ ³ é³ Շ »ó Ñ»½áóí T Թ ñՇ»ó
- 3 K áñ »ó áóÝշñ Í áó Û³ Ýáóí NO áñ¹ Շ T áñ »ó áóÝշñ
- 4 B ÛՇÝÁÝ ÛՇáóeÁÝ CLNO ÛՇÝÁÝ (O ÛՇÝÝ) ÛՇÝÁÝ (L ÛՇÝÝ) DKR ÛՇÝÝ շñ ÛՇÝÝ (R ÛՇÝÁÝ) EFPT ÛՇÝÝ ÛՇóeÁÝ (T ÛՇóeÝ) G ÛՇÝÝ շñ ÛՇóeÁÝ M ÛշÌÁÝ³ áóÓÓ. ÛՇÝÁÝ ÛշÌÁÝ³ áóÓÓ. ÛՇÝÁÝ PQ ÛՇÝÝ շñ ÛՇóeÁÝ S ÛշÌÝ շñ ÛշÌÝ շñ ÛշÌÝ շñ
35. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 233μ, B - ò, C - 16, E - 92³, F - 299³, G - 401μ, K - 271μ, L - 169³, M - 39³, N - 279μ, O - 214μ, P - 346μ, Q - 373³, R - 118³ μ, S - 329μ, T - 85³
- Êáñ³ · Շñ
B Û³ Í áí μ M Û³ Ý ù μ R Û³ Í. ST Û³ Í á μ շ
´Ý³ · Շñ
- 1 BDEFGKNOPQ »ó
- 2 K ³ ñ³ ñ S ½Շñ
- 3 EFKNT · ùì շÛ³ ñì »³ ó BO · áí շÛ³ ñì »³ ó CPQ · ³ óì շÛ³ ñì »³ ó D ÛՇÝԹì E · ùì շÛ³ ñì »³ ó G · ùì ³ Û³ ñì »³ ó L · ùì շÛ³ ñì »³ É M · ùì շÛ³ ñì շñ³ áóÓÓ. · ùì »³ Û³ ñì »³ ó

36. ՅԱԿՈՒՐ

Գաւտեմարտըն ճակատուն
Յաղթահարեալ եղեւ նկուն,
Ելնէր երթայր կաղ-կաղ ի տուն,
Ոչխար 'ւ արջառ իւր՝ խայտոտուն:

37. ՅՈՎՍԷՓ

Արեգական նման իշխան,
Եղբարք ունէր իւր մետասան.
Թէպէտ եկաց շատ ի զնդան,
Շատոց ի սովն էած սեղան:

38. ՅՈՒՐ

Այր մի արդար երեւեցաւ,
Հանց, որ Աստուած յինք հաճեցաւ,
Յարքայութիւնն մեծացաւ,
Բայց կարի շատ դար փորձեցաւ:

39. ԹԱՄԱՐ

Գոհար նազուք մեծ հաւր որդի,
Կոյս մի՛ երեսն վարդ ու գինի,
Աչէր ունէր այժման ուլի,
Զեղ զլուսին էր նազելի:

36. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 234³, B - Օ², C - 17, D - 4μ, E - 92³, F - 299³,
G - 401μ-402³, K - 271μ, L - 169³, M - 39³, N - 279μ,
O - 214μ-215³, P - 346μ, Q - 373³, R - 118μ, T - 85³
Ēáñ³ · Շն
B Ú³ Í áí μ D Í áÇö Ú³ Í áμ³ ŪEFG Ú³ Í. R Í éÇö Ú³ Í.
´Ý³ · Շն
- 1 BEFGN Ç ×³ Í³ í áöÝ D Ç · ùí »Ù³ ñí ÁÝ T Ç
· ùí շ³ ñí Ý
- 3 B áö »ñĀ³ ùñ Í³ Ő ÁÝ¹ Í³ Ő Ç í áöÝ D þ »ñĀ³ ùñ
EFGT »Ē³ É K Í³ Ő Ç Í³ Ő í áöÝ M ŪñĀ³ ùñ R áö
»ñĀ³ ùñ
- 4 B Ē³ ū áÁí áöÝ CLMQ Ē³ ū³ í áöÝ D áö Ē³ ū
í áöÁí áöÝ EFG³ ñç³ é áăĒ³ ñ Çօñ Ē³ ū áÁí -
áÁí áöÝ (FG Ē³ ū á³ í áöÝ) K áö Çօñ Ē³ ū áö-
áí áöÝ N Ē³ í áí áöÝ OT Ē³ ū áí áöÝ P³ ñç³ ñ R
áö Ē³ ū áöí áöÝ
37. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 234³, B - ՕÀ, C - 18, D - 4μ, E - 92³ μ, F - 299³,
G - 402³, K - 272³, L - 169μ, M - 39μ, N - 279μ, O -
215³, P - 346μ, Q - 373³, R - 118μ, S - 329μ, T - 85³ μ
Ēáñ³ · Շն
A Úááöèç÷ L Úúèç÷ S Úáí èç÷ շ
´Ý³ · Շն
- 1 E ¡ÇĒ³ ÝŞ-Á^a í áŐ³ í³ Í áöÙ
- 2 CEFNQR »օ μ³ ùñ ETG ÇÝúY KOT »օ μ³ ùñ S ÇÝú
- 3 A շ³ Í³ ó CDFK ½ÁY³ í Ý EGLMNOPQ ½ÁY³ í Ý

- 4 CPQ äáí L ß³ í Çօ äáí áöÝ
38. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 234³, B - Օ, C - 11, D - 4³, E - 91μ, F - 298μ,
G - 401³, K - 272³, L - 168μ, M - 39³ μ, N - 279μ, O
- 215³, P - 346μ, Q - 372μ-373³, R - 118³, S - 330³,
T - 85μ
Ēáñ³ · Շն
BPQ Úáí μ K ÚáμÝ M³ ÝĒáñ³ · Շն S Úáμ շ
´Ý³ · Շն
- 1 BNO Ú³ ñ¹ ÷ Ē³ ùñ K Ñ³ ùñ ÷ Ē³ ùñ
- 2 AM Ñ³ Ūó B ÇÝúY CPQ ÇÝú EFGLM ūÇÝúY KT Ñ³ Ýó
(T Ñ³ Ýó) áñ³ èí áօ³ Í Ç ÝŪ³ Ñ³ Ý. »³ օ NO ūÇÝó O
ūÇÝúY
- 3 BDEFG ū ñú³ ùñĀ³ ÝÁÝ COPQ³ ñú³ ùñĀ³ ÝÁÝ GL
ū ñú³ ùñĀ³ ÝÝ NO³ ñú³ ùñĀ³ ÝÝ R ū ñú³ ùñĀ³
Ā³ Ý
- 4 D ĒÇèí ūñĪ³ ñ Ý³ KPQT μ³ ū Ç á³ ñշÝ ß³ í
÷ ñŐ³ օ³ օ R μ³ ū Ç ūñĪ³ ñ ß³ í ÷ áñŐ³ օ³ օ S μ³ ū
ūñĪ³ ñ ß³ í ÷ áñŐ³ օ³ օ
39. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 234³, M - 39μ-40³
Ēáñ³ · Շն
M³ ÝĒáñ³ · Շն
´Ý³ · Շն
- 3 M áöÝ ÷ Ē³ áöÝշն
- 4 M ½ĒáօèÇÝÝ

40. ՄՈՎԱՍԷՍ

Հովիւ մի կայր՝ խիստ արմցարար,
Աստուծոթեանն կամարար,
Գնայուն աղբիւր ըզվէմն արար,
Զլեղին արբին հայնց, գինչ շաքար:

41. ՄՈՎԱՍԷՍ

Հովիւ մի այլ՝ քարց ու լեզուատ,
ԶԱստուծաժէտես նա անխալատ,
Անաւրինացն արար խրատ,
Սուրբ ժողովուն արար նա դատ:

42. ՓԱՐԱԻՈՆ

Սուլտան մի կայր ի յԵգիպտոս,
Շատ հերձուածող քան զԱրիոս,
Առ նա դեսպան զարկեց Քրիստոս,
Մեծ սքանչելեաւք մարդկան հրոս:

43. ՄԱՐԻԱՍ

Էր մարգարէ ու թմբկահար
՚Ի էր յանցաւոր ու խիստ արդար,
Յնծայր, խաղայր, հետ ասէր պար
՚Ի էր հրաշափառ սաղմոսարար:

40. ² ӨмҮҫөһҮ»н
A - 234³, B - Ծ¼, C - 19, D - 5³, E - 92µ, F - 299³, G - 402³, K - 272³, L - 169µ, M - 40³, N - 279µ, O - 215³, P - 346µ-347³, Q - 373³, R - 118µ, S - 329µ, T - 85µ
Êáñ³ · Ҷñ
K ³ ÝÊáñ³ · Ҷñ
´Ý³ · Ҷñ
1 BKNOPQT ÊÇĕİ Ê³ õ (N ß³ İ) ×³ ñİ ³ ñ C ³ ñÛó³ - ñ³ ñ D ×³ ñİ ³ ñ EFG ³ ñ Û³ ùñ³ ñ S ³ ñÛóÁñ³ ñ
2 BQ ð BE շն İ ³ Û³ ñ³ ñ C ð DGN ³ ĕİ áó³ ÍáóĀ»³ Ý շն EFO շն
3 BEFOQ ³ Өм»ðñ CN ³ Өм»ñ G ³ Өİ ҶөһҮ M · Ý³ ҮҶөҮ P ³ ӨмҶөһҮ S Ҷ í շՄ
4 B ³ ñմáև Ñ³ Ýó Á¼³ ù³ ñ C Ñ³ Ýó ¼շի DL Ñ³ Ýó ¼»ñ¹ EF Ñ³ Ýó ¼ҶÝá áÇù F Á¼³ ù³ ñ G Ñ³ Ýó Á¼³ - ù³ ñ KT ù³ Ý ÷ Ê Ñ³ Ү́ó ¼ҶÝá M Ñ³ Ү́ó ¼ҶÝá áóĪ. Ñ³ Ýó ¼»í Ýú ³ ñմáև ù³ Ý ¼³ ù³ ñ KT ¼í³ ù³ ñ KT ¼³ ù³ ñ PQ Ñ³ Ýó ¼շի ¼³ ù³ ñ R ¼»ñ¹ ß³ ù³ ñ
41. ² ӨмҮҫөһҮ»н
A - 234³ M - 40³
42. ² ӨмҶөһҮ»н
A - 234³, B - ӨĀĀ, C - 35, D - 6µ, E - 92µ, F - 299µ, G - 402³, K - 272µ (İ áĪ»ñĀ¹ 1, 3, 4, 2), L - 171µ, M - 40³, N - 280³, O - 216³, P - 347³, Q - 373µ, R - 120³, S - 330³ µ, T - 85µ
Êáñ³ · Ҷñ

Q ó³ ñ³ óáí Ý
´Ý³ · Ҷñ
1 C » Ҷà İ áĕ P ĕáóĒĀ³ Ý
2 K ß³ İ á³ ñ · áñĪ»³ ó ù³ Ý L Ñ³ Ýó T á³ ñ³ · áñĪ ÷ Ê Ñ»ñóáó³ ÍáĪ
3 BCPQT ҮĪĪ»³ ó D ӨñĪ»³ ó E ӨñĪ»³ ó K ³ ĕ³ ù³ ó R ӨĀñĪ»³ ó GS ӨñĪ»³ ó LNO ҮĪ»³ ó M Ө³ ñĪ»³ ó áóĪĪ. ҮĪ»³ ó
4 B ĕù³ ÝĒĒ»ù CO ĕù³ Ýá»ñù EFG Ññ³ Ñáĕ NR ÑñáĒĕ
43. ² ӨмҶөһҮ»н
A - 234µ, B - ĪĀ, C - 20, D - 5³, E - 92µ, F - 299³, G - 402³, K - 272µ, L - 169µ, M - 40³ µ, N - 279µ, O - 215³, P - 347³, Q - 373µ, R - 118µ, T - 86µ
Êáñ³ · Ҷñ
B Ө³ ñҶ³ Û ùáñÝ ² Ñ³ ñáÝҶ CPQ ² Ñ³ ñáÝ E Ө³ - ñҶ³ Û ùáñ F Ө³ ñҶ³ ÛÇ ùáñ KT ³ óҶĀ M ³ óҶĀ (Ý³ »ó ² Ñ³ ñáÝ)
´Ý³ · Ҷñ
1 B »ó CGK »ó ĀĀÛİ³ Ñ³ ñ (GK ĀÛİ³ Ñ³ ñ) DPQ ĀĀÛİ³ Ñ³ ñ EFM »ó N áñ ÷ Ê շն ĀĀÛİ³ Ñ³ ñ R áó Ā³»³ Ûİ³ Ñ³ ñ
2 B »ó CEF GK ³ Ýó³ óáñ DEF GK LRT ð áÇù K áóĒİ Ç ĕ³ ñİ ³ ñ N Û»Ī³ óáñ »ó O »ó PQ ³ Ýó³ óáñ áóĒİ Çĕ T շն »ó
3 K Ñ»İ Ý NO »ó ÷ Ê Ñ»İ T ð ³ ĕշն Ý³ á³ ñ
4 EFGK ð áÇù R áó շն Ññ³ ß³ ÷ T ÛҶÝá Á¼³á. áóÝ Ҷĕá³ ĕ ² Ñ³ ñ

44. Ա.ՀԱՐՈՆ

Այնչափ նա սուրբ երեւեցաւ,
Որ գաւազանն իւր ծաղկեցաւ,
Քարձուն ասպա մորուք բուսաւ,
Բայց կարի շատ ի լաց կացաւ:

45. ՅԵՍՈՒ

Աբանչելագործ այր զաւրական
ԶԱստուած տեսաւ դէմ յանդիման,
Արեգականն ետ նա հրաման,
Զիւր թշնամիքն իսպառ եսպան:

46. ԵՐԻՔՈՎ

Քաղաք մի կայր անջուր,
Խլեաց զինչ կայր երկաթ ու սուր.
Թէպէտ որ էր ինք խիստ ամուր,
Ընդդէմ չեկաց ինք եաւթն աւուր:

47. ՌԱԽԱԲ

Կին մի պոռնիկ խիստ մեղաւոր,
Զինք հայնց գովեն զեդ հոգեւոր,
Զպատճառն ասեմ ես վասն այսոր,—
Ազգին հասաւ զեդ կարեւոր:

44. ² 0μÇõñÝ»ñ
A - 234μ, B - ¼ C - 21, D - 5³, E - 92μ-93³, F - 299μ,
G - 402³, K - 272μ, L - 169μ, M - 40μ, N - 279μ, O -
215³, P - 347³, Q - 373μ, R - 118μ-119³, T - 85³
Êáñ³ · Çñ
R ² Ñ³ ñáÝÇ
´Ý³ · Çñ
1 ADM ³ Ýã³ ÷
2 CKLPQT Çõñ ãÇù N · ³ ð³ ½³ Ý
3 ABCLMNOPQ ù³ ñóáóÝ BMNO Ûáóñáóù D Ûùñáóè E
ù³ éèáóÝ ³ ÛÝ ³ á³ FG ù³ éèáóÝÝ ³ á³ K Ûáóñáóè
T ù³ ñóáóí
4 A ÇÝááóñ ÷ È Ì³ ñÇ BCEFGNOPQR Ì »ó³ ó D ùáÛ Ì³
÷ È Ì³ ñÇ KR ÁÝááóñ ÷ È Ì³ ñÇ Ì »ó³ ó M »Ì³ ó³
áóÏÏ. Ì »ó³ ó ÇÝááóñ áóÏÏ. Ì³ ñÇ
45. ² 0μÇõñÝ»ñ
A - 234μ, B - 0´, C - 22, D - 5³, E - 93³, F - 299μ, G
- 402³ μ, K - 272μ-273³, L - 170³, M - 40μ, N - 279μ,
O - 215³, P - 347³ μ, Q - 373μ, R - 119³, S - 330μ, T
- 86³
Êáñ³ · Çñ
E 0ÓÍ ³ Í ³ KS Û»éáó Ç N Û»éá PQ Û»éáó áñ¹Ç
Û³ óÇ (P Û³ ó)
´Ý³ · Çñ
1 A ½³ ì ³ Ì³ Ý M ½³ ì ³ Ì³ Ý¹ áóÏÏ. ½³ ðñ³ Ì³ Ý R Çñ
½³ ðñ³ Ì³ Ý
2 BCEFGKMNOPQT »ì »è C ³ Ý¹ ÇÛ³ Ý LS Çì »è

3 AS »ñ»ì Ññ³ Û³ Ý C ³ ñ» · ³ Ì³ Ý »ì Ý³ Û KPT Ý³
ãÇù M »ñ»ì ÷ È »ì Ý³
4 AMS ÁßÝ³ ÛÇÝ Çèá³ Ý
46. ² 0μÇõñÝ»ñ
A - 234μ, M - 40μ-41³
Êáñ³ · Çñ
M ³ ÝÈááñ³ · Çñ
´Ý³ · Çñ
2 M »ñÁ³ ùñ ÷ È »ñÌ³ Á
3 M ÁÇá ÇÁ ÇÝùÝ ³ Ûáóñ
4 A áÇÌ³ ó Ç M ÁÝ¹ ÇÛ ÇÝùÝ
47. ² 0μÇõñÝ»ñ
A - 234μ, B - ÖÁ¼, C - 23, D - 93³, E - 93³, F - 299μ,
G - 402μ, K - 273³, L - 170³, M - 41³, N - 279μ, O -
215³, P - 347μ, Q - 373μ-374³, R - 119³, T - 86³
Êáñ³ · Çñ
BCLMPQT ð³ È³ μ K ð³ È³ ÷ N ð³ Ñáóμ O ð³ Ñ³ μ
R è³ Ì³ ù
´Ý³ · Çñ
2 BNO ½ÇÝùÝ Ñ³ Ýó · áí »Ý ½»ì (NO ù³ Ý) ½Ñá. »óáñ
CEFG Ñ³ Ýó ½»ì D ½ÇÝùÝ Ñ³ Ýó ½»ñ¹ K ½Ý³ ½Ý³
Ñ³ Ýó ½ÇÝá L ½ÇÝùÝ Ñ³ Ýó ½»ñ. è M Ñ³ ½Ý³ áóÏÏ.
Ñ³ Ýó PQ Ñ³ Ýó ½»ñ¹ R ½ÇÝùÝ ½»ñ¹ T Ñ³ Ýó ½ÇÝá
3 BCKLEFGNOPQRT ³ ½áñ K á³ ì ×³ éÝ ³ ½áñ
4 AM ³ BÍ ÇÝ BEFGK ½»ì D èÇññáÝ ½»ñ¹ Ì³ Û³ óáñ
L ½»ñ¹ N ù³ Ý ½Í³ ñ»óáñ O ù³ Ý PQ ½Çì R èÇñáÝ
Ñ³ è³ ó T ½»ñ¹ ½Í³ ñ»óáñ

48. ՌԱԽԱԲ ԵՒ ԿԱՐՄԻՐ ՉՈՒԱՆՆ

Ինքն տունկ էր բուսական,
Զաւրացն եղեւ պատսպարան,
Անշունչ կանգնեալ կայր պահապան
Դի ի ծայրն ունէր կարմիր նշան:

49. ԲԵՐՍԷԲԻԷԼ

Ոսկերիչն էր գիտուն կարի
Դի էր յԱստուծոյ ընտրեալ բարի,
Քրորէ շինեց զարմանալի,
Զերկոքին թեւքըն՝ ձոյլ ոսկի:

50. ՍԱՄՍՈՆ

Մանուկ մի քաջ՝ զեղ մոմեղէն
Խանգրեց հազար մանուկ՝ ինք մէն,
Ծեծէր զառիւծն պէն ու պէն,
Յետոյ սպանաւ յիւր կնիչէն:

51. ՏՈՐՔ

Մանուկ մի կայր ի Հայք գովան,
Քան զՍամսոն այլ յաղթական,
Վէժ մի վերոյց մեծ տրամական,
Ի ծովն ընկեց, կանգնեաց արձան:

48. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 234μ, D - 5μ, E - 111μ, E' - 112μ, F - 307³, F' - 307μ, G - 415μ, K - 273³, L - 170³, M - 41³, R - 119³, b - 1/5

Ēáñ³ · Շն
A è³ È³ μ D , òéÝ»ñáò Ĩ³ ñÛÇñ ááò³ ÝÝ EFG ð³ È. E'F' Ĩ³ ñÛÇñ Ýß³ Ý K Ûß³ Ý L Ĩ³ éÝ M- R , éÝ»ñáò Ĩ³ ñÛÇñ ááò³ Ý b , ³ é Ý»ñĨ Ĩ³ ùñüÝ

´Ý³ · Շն
1 K ÇÝÝ մáðñ³ Ĩ³ Ý L շն Ĩ³ áóÝĨ
2 ADEE'FF'GKLMR . ³ é³ ÝóÝ ÷ È³ ½áñ³ óÝ DE'F'Kb . ³ é³ Ýó ³ èá Ýç³ Ĩ³ Ý R ³ ùèá ÁÝç³ Ĩ³ Ý
3 ADE'F'Lmb ßáóÝÝ ÷ È³ ³ ÝßáóÝá
4 DF' թ áÇù ááò³ ÝÝ E'G թ áÇù

49. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 234μ, L - 185³, M - 41³

Ēáñ³ · Շն
L ´»èչĔչĬÉ M ³ ÝÈáñ³ · Շն

´Ý³ · Շն
2 A ÁÝ' ñ»³ É L ³ èĨ áóíáŨ
3 L ù»ñáí μչ ßÇÝ»³ ó

50. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 235³, B - Ö°, C - 25, D - 16μ, E - 93³ μ, F - 299μ-300³, G - 402μ, K - 273³ μ, L - 170μ, M - 41³ μ, N - 279μ, O - 215μ, P - 347μ, Q - 374³, R - 119³, T - 86³, T' - 99³

Ēáñ³ · Շն
BMR è³ Û÷ ÈáÝ

´Ý³ · Շն
1 BDEFLGPQRT ½»ñ¹ C ½չ¹ G ù³ á KT ½ÇÝá T ½ŨáŨ»-
ŌչÝ

2 BCNO È³ ÝĨ ñչñ ½Ñ³ ½³ ñ CNOQ Û³ ÝáóĨÝ DI' ÈÝ¹ - ñչñ ½Ñ³ ½³ ñ Û³ ÝĨ áóÝéÝ (T' Ñ³ ½³ ñ Û³ ÝáóĨ) ÇÝüÝ ÛչÝ EFGPQ È³ ÝĨ ñչñ ½Ñ³ ½³ ñ Û³ ÝáóĨÝ ÇÝüÝ (PQ ÇÝü) K »Ñ³ ñ Ñ³ ½³ ñ Ý³ L È³ Ý. ³ ñչñ ½Ñ³ ½³ ñ R ÈÝ¹ ñչñ Û³ ÝáóĨÝ T »Ñ³ ñ ½Ñ³ ½³ ñ Û³ ÝáóĨÝ ³ ÛչÝ

3 B ½³ é»óíÁÝ TT' μչÝ áó μչÝ K Í»Íչñ ½³ àչÝ áó àչÝ L ½³ éÇóí ³ Û»Ý Ç àչÝ

4 C Ũi »ò Çօñ D Ũçօ GKP Çօñ PQ Ĩ ÁÝóáçչÝ TT' èá³ - Ý³ ò R Ũèáó

51. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 235³, B - ÖÄ°, C - 26, D - 5μ, E - 93μ, F - 300³, G - 402μ, K - 273μ, L - 170μ, M - 41μ, N - 279μ, O - 215μ, P - 347μ, Q - 374³, R - 119³ μ, T - 99³

Ēáñ³ · Շն
A Ĩ áóñù CKMNOPQ Ĩ³ Ûè³ ñ³ Ĩ D ² Ý. »Ō Ĩ³ Ý Çß-
È³ ÝÝ EF ² Ý. »ŌÝ ÇßÈ³ Ý Ĩ.è³ ñ³ Ĩ G ² Ý. »ŌÝ Çß-
È³ Ý Ĩ³ Ûè³ ñ³ Ĩ K Ĩ³ è³ ñ³ Ĩ L ³ ÝÈáñ³ · Շն RT ² Ý. »ŌÝ ÇßÈ³ Ý

´Ý³ · Շն
1 CKNOPQ Ñ³ ŨN . áí³ ŨÝ T Ĩ³ Ũñ Ñ³ Ýó . áí³ Ĩ³ Ý
2 B Á½è³ Û÷ èáÝ C թ ³ Ũè³ ŌÁ³ Ý³ Ĩ EFGNOPQ թ ³ ŨÈ
3 AM í »ñáóó Ĩ ñĨ Û³ Ĩ³ Ý C í շÛ Ç
4 A ÁÝ. »ó CN Ĩ³ ÝĨÝ»³ ó L Ýß³ Ý ÷ È³ ³ ñó³ Ý O »Ý-
Ĩչó Ĩ³ ÝĨÝ»³ ó ³ ñó³ ŨÝ

52. ՎԱՐԱԶԴԱՏ

Մանուկ մի այլ՝ ի յայս նման,
էր ի յազգէն Արշակունեան,
Հանչաք մանուկ էր ու իշխան՝
Ընդ Եփրատ վազեաց քայլ մի լման:

53. ՏՐԴԱՏ

Թագուոր մի կայր, աչուին էր խաժ,
Ժամ մի՝ ժանի ունէր ու բաշ.
Սինաւո ունէր ինչէր Մարաշ,
Ամէնքդ ասէք իւրեանն վա՛շ:

54. ԴԱԻԻԹ

Կայր պատանեակ մի խարտիչուկ,
Հանչաք փոքրիկ զերդ զթղուկ,
Խոսրովային առնուր թմբուկ,
Եսպան զհսկայն Հաստաբազուկ:

55. ՍՈՂՈՄՈՆ

Մեծ թագաւոր մի իմաստուն,
Ունէր կանայք հազար՝ և յիսուն.
Նա վեց տարի ու քառասուն
Աղուոր շինեց Աստուծոյ տուն:

52. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 235³, B - ՕՂ՝, C - 27, D - 5μ, E - 93μ, F - 300³,
G - 402μ, K - 273μ, L - 170μ, N - 279μ, O - 215μ, P -
347μ-348³, Q - 374³, R - 119μ, T - 99³

Էան³ · Շն
ATR i Գ · n³ Կ

ՎՅ³ · Շն

- 1 ADMR ՍՂԻ ՍՇ C³ Թ
- 2 AM i Թն Շ Թ 1/2 շՅ CD³ 1/2 շՅ
- 3 A ԱՅօ³ Կ COP շ ձօ ԱՅՍ³ Կ DR³ ԱՅ³ ÷ ԱՅօ³ Կ
EFG Ն³ Կ³ I (EF Ն³ Կ³ u) շ ձօ ԱՅՍ³ Կ³ n³ Կ³ Կ
Ն³ Կ³ u շ ձօ ԱՅՍ³ Կ³ L Ն³ Կ³ u ԱՅՍ³ Կ³ NT³ Կ³ Կ³ ÷
շ ձօ ԱՅՍ³ Կ³ O Ն³ Կ³ ÷ u
- 4 AL i³ 1/2»6 B Թ³ ÷ Է ԱՅ³

53. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 235³, B - ՕՂ¼, C - 90, D - 10³ μ, F - 303³, G -
406³, K - 277³, L - 179³, M - 41μ, N - 282³, O -
219³, P - 353μ, Q - 379μ-380³, R - 125³, T - 94³
(i ձօ»նՇ³ 1³ è. - 1, 3, 2, 4)

Էան³ · Շն
KLN i n³ i

ՎՅ³ · Շն

- 1 AKR Ա³ · ձօն ՍՇ Թ (K Թ ձօն) ձօն Է³ Ա EF Թ³ -
ձօնՇՅ O Թ³ ձօն շ Է³ I CN Ա³ · i ան (Կ Ա · n) Թ³ -
ձօն D Թ Շօն ձօն Է³ Ա L Ա³ · ձօն ՍՇ³ ձօն Է³ Ա
M Ա³ u ձօն ՍՇ Թ³ ձօն Է³ Ա ձօն. Ա³ u ձօն ՍՇ I³ Թ³
Թ³ ձօն շ n T I³ Թ Ա³ · ձօն ՍՇ³ ձօն
- 2 B Աօս C Ա³ u Կ D x³ u EF Ա³ Կ PQRT ձօն ՍՇ
Ա³ Կ շ » (T ձօ) NO » ձօ M Ա³ u ՍՇ ձօն. Ա³ ՍՇ
- 3 BCDEFGLNOPQRT ՍՇԿ Շ K èՇօն Է³ ՍՇԿ Շ M
ՍՇԿ ձօն. ՍՇԿ Շ
- 4 AL³ ՍՇԿ (L³ ՍՇԿ³) ձօն ՍՇԿ (L³ ՍՇ³) Ա³
i³ Շ T Շօն»Կ COP³ ՍՇԿ Շօն»Կ (P Շօն»Կ) D
Թ³ ՍՇԿ³ ձօն ձօն ձօն Է³ EFGPQ³ ձօն ձօն (GPQ

³ èօն) Շօն»Կ K ՇօնՍ³ Կ M³ Ս³ ձօն ձօն ձօն ձօն ձօն
ձօն. ՍՇԿ³ ձօն ձօն ձօն»Կ Կ ձօն ձօն ձօն ձօն ձօն
ձօն ձօն ձօն»Կ R³ ՍՇԿ³ è³ ձօն ձօն ձօն»Կ Կ

54. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 235³, B - Է, C - 28, D - 5μ-6³, E - 93μ-94³, F -
300³, G - 403³, K - 273³-274³, L - 170μ, M - 42³, N -
279μ-280³, O - 215μ, P - 347³, Q - 374μ, R - 119μ, S - 328μ

Էան³ · Շն
S,³ ձօն շ

ՎՅ³ · Շն

- 1 D ՍՇ ձօն Dd Է³ n³ »ձօն O a³ i³ ձօն I³ R Է³ n³ ձօն
ձօն
- 2 A Թ Կ³ u B Ն³ Ա³ u ձօն Կ CPQ 1/2 i DEFGR³ Ա³ ÷
K³ Կ³ ÷ K³ Կ³ ÷ I³ n x Կ³ Կ³ L Ն³ Կ³ ձօն ձօն ձօն
Ա³ ձօն N³ Կ³ ÷ u ձօն Կ³ Ա³ ÷ u ձօն Կ³ ÷ ան I³ Ս ՍՇ
÷ ան ձօն Կ³ Ա³ ձօն
- 3 BDR³ ձօն Կ Է³ ձօն ձօն Կ³ Կ³ ձօն Ա³ ձօն EFG
ձօն Կ³ Ա³ ձօն KL³ ձօն Կ³ Ա³ ձօն NO³ ձօն Կ³ ձօն
Ա³ ձօն PQ Է³ ձօն ձօն Կ³ Կ³ ձօն Ա³ ձօն S Է³ ձօն
ն³ Կ³ ձօն Կ³ ձօն
- 4 ADMRS ձօն Կ CS 1/2 ձօն Կ 1/2 ձօն Կ³ »ձօն n OS
Ն³ è i³ Կ³ ձօն

55. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 235³, B - ՕՂ, C - 77, E - 96³, F - 301μ, G - 404μ,
K - 286μ, L - 185μ, M - 42³, N - 281μ, O - 218μ, P -
348μ, Q - 374μ, T - 89³

Էան³ · Շն
Q èօն Ա

ՎՅ³ · Շն

- 1 PQ ՍՇ Թ
- 2 BCEFGPQ ձօն Կ է I L Ն³ 1/2 n Ա³ ձօն T I³ Կ³ Կ³
ձօն
- 3 BCEFGKNOPQT » ձօն L 1/2 » ձօն Կ³ è³ èօն
- 4 BCEFGKLMNOPQ ձօն Կ³ » ձօն T ձօն» ձօն Կ³ » ձօն Կ³ » ձօն

56. ԱԲԻՍԱԿ ՍՈՄՆԱՑԻ

Կոյս մի կայր՝ աղուոր աչեր,
Ունէր կարմիր բարակ շրթներ,
Զողջ գիշերուն ածէր գրկեր,
Վազն բարով ելնէր ի վեր:

57. ՆԱԹԱՆ

էր մարգարէ՝ և արգար բնութիւն
Ի անունն կայր ի հնոցին,
Առակ ասաց թագաւորին,
Հանց, որ եզիր զթագն ի գետին:

58. ԱՆՆԱ ԵՒ ՍԱՄՈՒԷԼ

Եղբայր, լսէ ամ հետ այսոր,
Կին մարգարէ՝ և աղաւթաւոր,

Ծնաւ որդի խիստ հոգեւոր,
Որ նա զհովիւն աւծ թագաւոր:

59. ԵԶԵԿԻԱ

Բարեպաշտ արքայ արգար,
Աստուածութեանն կամարար,
Հիւանդացաւ մահու համար,
Բայց ապրեցաւ ինք խիստ յերկար:

60. ԵՂԻԱ

Տղայն չուտէր բայց միայն հուր,
Մեծին ազուան տայր ապուր,
Հեծեալ հրեղէն ձի եւ գայր սուր,
Ինքն ի յամպոյն հոսէր մեզ ջուր:

- 56. ² ՕմօճօնՅ»ն
A - 235³, B - Պ, C - 29, D - 6³, E - 94³, F - 300³, G - 403³, K - 274³, L - 171³, M - 42³, N - 280³, O - 215μ, P - 348μ, Q - 374μ-375³, R - 119μ, T - 86μ
Ēáñ³ · Çñ
A ² μÇĕ³ Ĩ ēáŪŸ³ óÇŸ ĵ ³ ſē (ĕáðĕ³ ŸóúáóŪ) ² μÇ-ĕ³ Ĩ ēáŪŸ³ óÇ (ó³ ŸĨ áóŪ) BCDEFGKMNOPQ ² μÇ-ĕ³ Ĩ R ² μÇĕ³ · T ² μÇáŪŪ ² μÇĕ³ Ĩ
´Ÿ³ · Çñ
1 DR ³ áũ»ñ K ³ Ōáñ KT ³ ááó»ñ
2 BEFNOQ թ áóŸĵñ P թ áóŸĵñ
3 DLR · Çβ»ñáŪŸ KT · Çβ»ñŸ Ç μáóŸ ³ β»ñ · ñĨ »ñ PQ
½ óβ»ñŸ Ç μáóŸ ³ Ĩĵñ · ÁñĨ »ñ
4 KPQT ³ Ÿ³ ñ³ Ĩ ÷ Ē μ³ ñáí
- 57. ² ՕմօճօնՅ»ն
A - 235μ, B - Ō², C - 33, D - 6³, E - 94μ, F - 300μ, G - 403μ, K - 274³, L - 171μ, M - 42³, N - 280³, O - 215μ, P - 349³, Q - 375³ μ, R - 120³, T - 86μ
Ēáñ³ · Çñ
CEG Ū³ ı³ Ÿ
´Ÿ³ · Çñ
1 DKR áó N áñ ÷ Ē ĵñ թ áÇũ
2 AM ĒÁŸáóÇŸ BCEFGKLNŌQ ı³ Ō Ĩ³ ſñ D áó EFGKPNQ թ áÇũ M թ ³ ŸáóŸŸ Ĩ³ ſñ³ áóŌŌ. թ ³ ŸáóŸŸ ı³ Ō Ĩ³ ſñ P ³ ŸáóŸŸ Çօñ ı³ Ō Ĩ³ ſñ R áó Ĩ³ ſñ Çօñ Ç ĒÁŸáóÇŸ T Çօñ Ç
4 AM Ñ³ ŸŸó ½³ ſñ Ÿ ÷ Ē ½Ā³ · Ÿ BLN ½³ ſñ Ÿ CPQ ½³ ı³ Ÿ K ½áí Ÿ NO ĵŸó R »· Çı ÷ Ē »¹ Çñ
- 58. ² ՕմօճօնՅ»ն
A - 235μ, B - ĀŸ, C - 30, D - 6³, E - 94³, F - 300³, G - 403³, K - 273μ, L - 171³, M - 42μ, N - 280³, O -

- 215μ, P - 347³, Q - 374μ, R - 119μ, S - 328μ, T - 86³ μ
Ēáñ³ · Çñ
BCN ² ŸŸ³ Ū³ ſñ ĕ³ ŪáóĵĒÇŸ DKT ² ŸŸ³ EFG ² ŸŸ³ Ū³ ĕ³ ŪáóĵĒĒ OR ² ŸŸ³ ŪMPQS ² ŸŸ³ ĵ (MPQ ĵ áÇũ) Ū³ ſñ ĕ³ ŪáóĵĒÇ
´Ÿ³ · Çñ
1 BDEFGKNOR ı³ áó ÷ Ē ³ Ū T ³ ĕĵ
2 KLRS թ áÇũ R ſ³ Ō³ óĀ³ óáñ
4 A ½Ñáí ÇօĕŸ ūĨĵñ Ā³ · ı áñ C Ÿ³ Ū ½Ñáí Çօı Ÿ ³ óĨ D ½Ñáí ÇօŸ G áñ ½Ÿ³ M ½Ñáí ÇօĕŸ ūĨĵñ³ áóŌŌ. ½Ñá-ı ÇօŸ ūĨ Ā³ ū³ óáñ T ĵŪĨ
- 59. ² ՕմօճօնՅ»ն
A - 235μ, B - Ē, C - 31, D - 6³ μ, E - 94³, F - 300³ μ, G - 403³, K - 274³, L - 171³, M - 42μ, N - 280³, O - 216³, P - 348μ, Q - 375³, R - 120³, T - 87³
Ēáñ³ · Çñ
AEGK օ³ Ĩ³ ÇĵĒ
´Ÿ³ · Çñ
1 T ³ ñũ³ ŸŸ
4 BCNOPQ Ÿ³ β³ ı³ »ñĨ³ ñ DR ÇŸŸŸ »ñĨ³ ñ EFGKT Ÿ³ β³ ı³ M ÇŸŸŸ ĒÇĕı ſññ³ ñ áóŌŌ. Ÿ³ β³ ı³
- 60. ² ՕմօճօնՅ»ն
A - 235μ, B - Ē´, D - 7³, K - 274³, M - 42μ, N - 380³, O - 215μ-216³, P - 438μ, Q - 375³, R - 120μ, T - 86μ
´Ÿ³ · Çñ
2 KPQ ĕñμáŸŸ ÷ Ē Ū»ĨÇŸ T ŸŪ³ ÷ Ē Ū»ĨÇŸ
3 BOP áó · Ÿ³ ŪD · Ÿ³ KT áó ĨŸ³ Q · Ÿ³ ŪR · ÁŸ³ ŪN ŌÇ · Ÿ³ PQ 3-4-ñ¹ ı³ áŌ»ñÇ ŪÇÇ»ó áóŸŸŸ. Ū»ñĨÇŸĕ³ ó ÇŸŸŸ Ñ³ Ÿó ı³ áóñ
4 BNO թ ÇŸŸŸ Ñáĕĵ D Ñáĕĵ K Ÿ³ Ç μĀŌĒĵ OR ſ³ ŪμáŸŸ PQ Ū³ ŪÇ T Ū³ Ç μŌĒ»ñ

60ա. ԵՂԻԱ

Տղայն չուտէր բայց միայն հուր,
Հեծեալ հրեղէն ճի եւ զնայր սուր,
Յերկիրնս ելաւ ինքն հանց դուր
Եւ ի յամպոյն հոսէր մեզ ջուր:

61. ԵՂԻԱ

Ի տղայութեանն ուտէր նա բոց,
Յերկիրցն հուր՝ ւ անձրեւ իջուց,
Արիւն եհեղ շատ մի յայլոց
Ի աշակերտին զմաշկեկն հագոյց:

62. ՅՈՎԱՍ

Ջանուեն գիտ գայն թագւորին,
Որ ինք նետեաց դէպ ի գետին,
Խանգրեաց երեք հետ զասորին,
Փա՛ռք եւ պատիւ տուք անեղին:

60³ . ² 0μÇõñÝ»ñ
C - 42, E - 95³, F - 301³, G - 403μ-404³, L - 172μ
´Ý³ . Çñ
1 C ì 0³ Ý
2 CL »ò . Ý³ ìñ
3 G ÇÝù L Ì³ á çñ ½»ñĬ ÇÝùÝ³ èi 0³ á³ ñáõñ
4 C Ç ãÇù C Ñáèç L ÇÝùÝ 0³ Ùá áĬ
61. ² 0μÇõñÝ»ñ
A - 235μ, M - 42μ
´Ý³ . Çñ
3 A çÑ»0³ Ìáó
4 A áó³ ÌĬ»ñĬ ÇÝ ½Ĭ³ ÌĬ ÁÝ M Ì 0³ Ìá0³»³ Ý ĩ ãÇù
62. ² 0μÇõñÝ»ñ
A - 235μ, B - 29, C - 32, D - 6³, E - 94³ μ, F - 300μ,
G - 403³ μ, K - 274μ, L - 171³, M - 43³, N - 280³, P
- 349³, Q - 375³, R - 119μ-120³, T - 86μ-87³
Êáñ³ . Çñ
A 0³Çèç CFG 0³»ĬÇçĬ DR Úáí ñ³ Ù K 0³Çèçáè M
0³»ĬÇ³ (Ú³ ì Çì áí) PQ ³ ÝÊáñ³ . Çñ T 0³Çèç
Úáí ñ³ Ù
´Ý³ . Çñ
1 AM Çõi DLR Ā³ . ³ óáñÇÝ K 0³ ÝáóÝ Ā³ . áñÇÝ M
Ā³ 0³áñÇÝ N ½³ ÝáóÝáóÝÁÝ
2 AL Ý»ì »ó BT Ý³ ÷ È ÇÝù C ¹ çμ DE ÇÝùÝ K ½ÇÝù N
áñ Ý»ì »³ ó ¹ çá
3 AM È³ Ý . ñ»ó CEFKQR È³ ÝĬ ñ»³ ó K è³ éáñÇÝ T
»Ñ³ ñ »ñ»ù
63. ² 0μÇõñÝ»ñ

63. ՅՈՎՆԱՆ

Կայր փախուցեալ մի խիստ գիտուն,
Գնաց մխլուճ ընդ մէջ ծովուն,
Արար իւրէն ի գնայուն տուն,
Հաւն աղաւթէր զողջ աւրն ի բուն:

64. ՅՈՒՆԱՆ

Ես որ յերրորդ աւուր ծնայ,
Յերիւր աւուր փոփոխեցայ,
Ի փեսայէն ունայնացայ
Ի ի փեսայէն դարձեալ լցայ.
5 Կրկին կրից պատճառ եղայ
Եւ լինիցիմ միշտ առ յապայ,
Ուրախութեան եւ տրամութեան
Յոր ոք որ կամ՝ բնաւորեցայ:

A - 235μ, B - 0½, C - 34, D - 6μ, E - 94μ, F - 300μ, G
- 403μ, K - 274μ, L - 171μ, i - 419³, i' - 419μ, M - 43³,
(M' - 59³), N - 280³, ú - 216³, P - 349³, Q - 375μ, R
- 120³, S - 330³, T - 87³
Êáñ³ . Çñ
ACEFGKLOPQST ÚáóÝ³ Ý Ĭ ÚúÝ³ Ý
´Ý³ . Çñ
1 BDKIIM'OPQT . ³ ìñ AEGLM ÷³ Èáóó³ Í S Í»ñ ÙÇ
÷ È ÙÇ ÈÇèi
2 CEFII'PQ ÙÈÈáó× (PQ ÙÁÈÈáó×) Ç Ùçç G Ù0³áó× Ç Ùçç
K . Ý³ ÙÁ0³áó× Ç Ùçç LM Ç ÷ È ÁÝ³ S ÙÁ0³áóç Ç Ùçç
T Ù0³Èáó× Ç Ùçç
3 ABDLMM'OP ùñçÝ ANO . Ý³ áóÝ D ùñ»ñ EG Ç ãÇù K
áó³ ñ³ ñ ùñçÝ N ùñç PQ . Ý³ Ìáó³ óñçÝ R ³ óñ»ñ T
Çõñ»ÝÝ . Ý³ ÌáóÝ ii' ùñ»ñ³ ÝóáĬ Ç . Ý³ ÌáóÝ ì áóÝ
4 DNOPQRT ³ Ý¹ K ³ Ý¹ ³ 0³úĬç ½³ óñÝ ii' ĩ³ ĩ³ Ý¹
³ 0³úĬç
64. ² 0μÇõñÝ»ñ
A - Ĭ , E - 118μ F - 310μ M - 43³ Zμ - 60μ
Êáñ³ . Çñ
A ÚáóÝ³ Ý EF ² ÌÇ Ý0³ Ý (Ý³ Êáñ¹ Á¹ óáñ»³ Ý)
´Ý³ . Çñ
1 AZ »ñáñ¹ MZ ³ óáñ Z áñ áÇù
2 M 0³ óáóñ
3 AM ì á0³Á áÇù
4 AM ì á0³Á áÇù E ĩ³ áÇù
5 M Ĭ ÁÍ Çó ÷ È Ĭ ñĬ ÇÝ Ĭ ñÇó
6 AM áñáù Ĭ³ ÙÇ M 0³ é³ á³ 0³ Ù ÷ È ³ é 0³ á³ 0³

65. ՆԱԲՈՒԳՈՒՆՈՍՈՐ

Թէպէտ արար զբազինն ոսկի՝
Յանուև կնոջըն դշխոյի,
Բայց ինքն եղև չորքոտանի՝
Առիւծ եւ եզն ի մէկտեղի:

66. ԴԱՆԻԷԼ

Առաքինի մի պատուական
Կայր ի զնդան զեդ մարգասպան.
Նա ճաշակէր ըզմանանայն,
Բերողքն ահիւ առջևն դողան:

67. ԵՐԵՄԻԱ

Ի յարգանդէ մաւրն անդստին
Սրբած էր նա Հաւրն անեղին,
Զեդ զաւագակ զինք կապեցին,
Եդին զնդան ի մէջ տղմին:

68. ՍԻՄԷՈՆ

Է՛ր գրագէտ 'ւ աղուոր նաւտար
'Ի ինք ապրեցաւ շատ մի յերկար,
Հանց որ տեսաւ զմանուկն արդար,
Վազեաց 'ւ գիրկն էաւ, իսաղայր:

65. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 236³, B - Օ, C - 36, D - 6μ, E - 94μ-95³, F - 300μ,
G - 403μ, K - 274μ, L - 171μ, M - 43³ μ, N - 280³, P
- 349³, Q - 375μ, R - 120³, T - 87³ μ
Ēān³ · Շն
C Ū³ μū · á¹ áYáēān D Ū³ máō · áĀáY G Ū³ máō · áĀá-
Yān K Ū³ máō · áĀáYáēān PQ Ū³ máōūá¹ áYáēān R
Ū³ máō · á¹ áY
'Y³ · Շն
1 BCEFGKLNOPQ ½á³ ı Ĩ »ñY M ½μ³ · ՇY³á áōō.
½á³ ı Ĩ »ñY P Ā_չ»ō Q Ā»»ō
2 CEF G ı YáōY 'BĒáōŃ D 'ĀĒáŃ K ı YáōY 'Yáç ÁY¹
ı BĒı nŃ L 'ĀĒĒáŃ M Ū YáōY 'YáçY Á 'BĒáŃ
áōō. ı YáōY 'YáçY 'ĀĒĒáōŃ
3 T Y³ ÷ Ē ՇY³ı
4 B »½Y »ō ı é»ōÍ Ū C թ »½Y DLR Ū Շ NOPQT »½Y »ō
ı éÇōÍY (OPT ı éÇōÍ G ı é»ōÍ) Շ Ū Շ (PQT Ū ՇY) PT
»½Y »ō ı éÇōÍ C Ū ՇY Q »½Y »ō ı é»ōÍ Շ Ū ՇY
66. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 236³, B - Ē¶, C - 39, D - 6μ, E - 94μ, F - 300μ, G
- 403μ, K - 274μ-275³, L - 172³, M - 43μ, N - 280³,
O - 216³, P - 350μ, Q - 375μ, R - 120³ μ, T - 87³
'Y³ · Շն
1 ALNR á³ Ńáō³ Ĩ³ Y DO á³ Ńáō³ Ĩ³ Y K »ō ÷ Ē Ū
2 B ½ÁYı ı Y ½»ñ¹ ½Ū³ n¹ ı éá³ Y CPQ ½Yı ı Y (Q
½ÁYı ı Y) ½ı DR ½»ñ¹ EFL ½Yı ı Y (L ½ÁYı ı Y)
½»ñ¹ GK ½Yı ı Y ½»ñ¹ M ½ÁYı ı Y NO ½ÁYı ı Y ı³ Y
½Ū³ n¹ ı éá³ Y T ı³ Y ½Ū³ n¹ ı éá³ Y
4 ACM ı éÇY BEGPQ ı éÇ»ōY ı ŃÇō K Ū éÇ»ōY Ū ŃÇō
LNO Ū éÇ»ō R ı éÇ ı»ō ı ŃÇō T Ū éÇ»ōY ı ŃÇō

67. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 236³, B - Ē¼, C - 38, D - 7³, E - 95³, F - 300μ,
G - 403μ, K - 274μ, L - 172³, M - 43μ, N - 280³, O -
216³, P - 349³, Q - 375μ, R - 120μ, T - 87³
Ēān³ · Շն
G °ñ»Ū LM °ñ»ŪÇ³ é
'Y³ · Շն
1 AMT Ūñ ı Y»ōÇY L Ū Yı ēı ÇY
2 DKNOR շ ÷ Ē շ M Ńñ
3 BT ½»ñ¹ ½Y³ C Ūı DR ½»ñ¹ ½ÇYı EQGL ½»ñ¹ K
½ÇYá ½Y³ NOPQ ½ı ı ½Y³
4 ACM 'ñY ū (M Ç áÇŪ) ½ÁYı ı Y (CM ½Yı ı Y) BNOT
Ç μ³ Yı EFLPQ ½ÁYı ı Y K μ³ Y¹
68. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 236³, B - Ū¼, C - 41, D - 7³ μ, E - 95³, F - 301³,
G - 404³, K - 275³ μ, L - 172μ, M - 43μ, N - 280³, O
- 216³, P - 349μ, Q - 376³, R - 120³ -121³, T - 87μ
Ēān³ · Շն
M éÇŪáY Ĩ»ñáōY PQ Ĩ »ñáōYÇY éÇŪáY (Q éÇ-
Ūáı Y)
'Y³ · Շն
1 B áō DR · ñ³ · Շն áō EFG · ñ³ · Շն K · Áñ³ · Շն ı Ūáñ
L շն áÇŪ թ áÇŪ NT · ñ³ · Շն թ áÇŪ O · ñ³ Ū Շն թ áÇŪ
PQ · Áñ³ · Շն
2 B ÇYı áō ÷ Ē Ū BCDEL թ áÇŪ EFGQR ÇYı KNO »ō
ı áñ»ó³ Ū O ÇYŪ áÇŪ P ÇYı »ō T áñ ı áñ»ó³ Ū
3 AM Ń³ Ūó K ½Ū³ YáōÍ L áñ áÇŪ NO շYó
4 C թ áÇŪ DT ı é»³ Ē KPQ թ áÇŪ ı é»³ Ē M թ Ç · ՇնĨ ÁY
չŃ³ ñ³ áōō. Ç · ՇնĨ Y շ ı é L Ç · ՇնĨ Y ı é»³ ĒY³ Ūáı
óYı ı Ū R áō

69. ՄԱՐԻԱՄ ԾՆԱԻ ԶՔՐԻՍՏՈՍ

Որոջ մի ծնաւ առանց խոյի,
Վկայ բերեմ ես զԵսայի,
Գառն էր գէր ու ստեւոյ լի,
Յամէն զատկի մատաղ լինի:

70. ՔՐԻՍՏՈՍ ԵՒ ԱՌԱՔԵԱԼՔ

Ծառն ծաղկեաց կաղնոյ նման,
Ճեղք բաժանեցաւ երկոտասան,
Զճիւղքն եհան իւր հեծելհան,
Զաշխարհս եբեր իւրն ի հաւան:

71. ՔՐԻՍՏՈՍ ՈՒ ԱՌԱՔԵԱԼՔՆ

Կարասն լի եւ ահաւոր,
Գինին անպակ եւ զաւրաւոր.
Արբին իշխանքըն փառաւոր,
Եղեն փարթամ գեղ թագաւոր:

72. ԽԱԶՆ

Ի խնկաբեր բլրին վերայ
Զոր կիպարի ծառ մի տեսայ,
Ոսկի խնձոր մի կայ ի նա,
Ով չհաւտայ՝ ինքն է Յուզայ:

69. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 236³, B - ÎÀ, C - 40, D - 7³, E - 95μ, F - 301³,
G - 404³, K - 275³, L - 172³, M - 44³, N - 280³, O
- 216μ, P - 349μ, Q - 376³, R - 120μ, S - 330³, T - 87μ
Êáñ³ · Շն
AS օնՇէի áè շ CL օè DR ² քի áօ³ Í³ ÍՇÝÝ EFG
Ø³ ոՇ³ Û ¹/₂օնՇէի áè ÍÝ³ օ K օè Ûè M Ûè O Øն Û P
Ø³ ոՇ³ Û ÍÝ³ օ օնՇէի áè T ² քի áօ³ Í³ ÍՇÝ
´Ý³ · Շն
2 C ¹/₂օն³ ÉՇ EFG μ»ն շ Û ¹/₂» քè ÉՇ ST áñá×
3 BNO áօ áՇ Û ÉՇ CEFGLPQ օնÁ · շն քի »օáí (EFG
քի »í áí) Շ ÉՇ D · շն շն »օ K · ³ քÝ · շն Áէի »օáí Շ
ÉՇ R »օ քի »օáí ÉՇÝՇ S շն ÉՇէի · շն մáէáíáí Շ ÉՇ
T շն áՇ Û áօ áՇ Û
4 A ¹/₂ ÛշÝ CEFGMPQ ³ ÛշÝ K ùնՇÍ ÷ È ¹/₂ í ÍՇ S
Û³ í ³ օ ÉՇÝ շն օ ÛշÝ ¹/₂ í ÍՇ T օ Û»Ý³ օ՛ն
70. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 236³ μ, B - ÄÄ, C - 43, D - 7μ, E - 95μ, F - 301³,
G - 404³, K - 275μ, L - 172μ, M - 44³, N - 280μ, O -
216μ, P - 350³, Q - 376³, R - 121³, T - 88μ
Êáñ³ · Շն
BOPQ ² քè ù»³ օնÝ CEKM ² քè ù»³ É D ÛՇéáօè »օ ³ -
é³ ù»³ օն FKGLMN ² քè ù»³ օն T ÛՇéáօè օնՇէի áè
´Ý³ · Շն
1 D Í³ օÍ »օ³ օ L Í³ օÝօá ÛNO Í³ ÍÍ »³ օ
2 B ×»օօ ì μ³ ÁÝ»օ³ Ý CPD ×Շօօ ì μ³ ÁÝ»օ³ Ý Û»նÍ áÛ
í ³ քè Ý (P »նÍ áí ³ քè Ý) EFGQT ×Շօօ ì μ³ ÁÝ»օ³ Ý
K ×Շօօ ì μ³ Á³ Ý»օ³ Ý L ×Շօօ ì μ³ Á³ Ý»օ³ օ DN
×Շօօ ì μ³ ÁÝ»օ³ Ý O ×áօօ ì ÁÝ μ³ Á³ Ý»օ³ Ý R μ³ -
Á³ Ý»օ³ Ý »նÍ áօí ³ քè Ý
3 BCPQ ¹/₂×Áօ»նÝ »ն³ Ý (C շն³) Շօն Ն»Í»էի ³ Ý

- DEFLGN ¹/₂×օ»նÝ K ¹/₂×օ»նÝ Ն³ ոՇօն Ն»Í»էի ³ Ý M
Á¹/₂×»օնÝ Ն»Í»էի³ Ý áօօօ. Ն»Í»էի ³ Ý N Ն»Í»էի ³ Ý OF
¹/₂×օ»նÝ»ն³ Ý Շօն (T ՇօնÝ) Ն»Í»էի ³ Ý R Á¹/₂×օ»նÝ
4 BCEFGLNOPQ ՇÝնÝ K ՇÝն T ÉՇÝն M ¹/₂» օն³ ՇօնÝ
áօօօ. ¹/₂» օն³ ՇօնÝ R Շօն
71. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 236μ, B - Æ, D - 7μ, E - 112³, F - 307³, G - 416³,
L - 172μ, M - 44³, R - 121³, S - 330μ
Êáñ³ · Շն
A օնՇէի áè B ² քè ù»³ օնÝ D ì »նÝ³ í áօÝÝ ³ քè -
ù»³ օն EM ³ ÝÉáñ³ · Շն G Á³ Ûն³ ն L ² քè ù»³ օն R
ì »նÝ³ í áօÝÝ »օ ³ քè ù»³ օն
´Ý³ · Շն
1 B Շ ÉՇ շն DRS ÉՇ շն áօ ELFG շն ÷ È »օ T ÉՇ շն օ
2 D ³ Ý³ á³ Í L շն ÷ È »օ R ³ Ý³ á³ Í³ Ý
3 EF ՇՅÉ³ Ýն EG ՇՅÉ³ Ýն »օ
4 B ù³ Ý ¹/₂Á³ · ³ օáն DEFGT ù³ Ý ¹/₂Á³ · ³ օն L ÷ ³ ն-
Á³ Ûն »օ Á · ն R ù³ Ý Á¹/₂Á³ · ³ օáն S ù³ Ý ÷ È ¹/₂»¹
72. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 236μ, B - ÖÆ, C - 44, D - 7μ, E - 95μ, F - 301³, G
- 404³, K - 275μ, L - 172³, M - 44³, N - 280μ, O -
216μ, P - 350³, Q - 376μ, R - 121³, S - 329μ-330³, T -
88μ
Êáñ³ · Շն
AB օնՇէի áè Շ É³ áÝ CLMNOPQT É³ á
´Ý³ · Շն
1 A ÉÝ · ³ μ»ն մէնՇ ELMFS մէնՇ EFGK Շ áՇ
2 K ááñè
3 CKPS ÉÝÍáñ DS ÛՇ Í³ օն Շ ÝÛ³ (S ÝÛ³ օ) EFGR
ÉÝÍáñ Í³ օն P ÝÛ³ Q ÉÁÝÍáñ ÝÛ³ ÛT ÝÁÛ³ Û
4 C áօ¹ ÛD áñ áú áՇ Ն³ օ³ í ³ ÛLR áñ ÷ È áí

73. ԳԱԲՐԻԷԼ

Շինող մի կայր զարմանալի,
Զմարդիկ դընէր փոխան քարի.
Շինէ գտածար, բայց անկատար
'Ի ի շինելու չառնու դադար:

73ա. ԳԱԲՐԻԷԼ

Շինող մի կայր զարմանալի,
Զմարդիկ դընէր փոխան քարի.
Շինէր գտածարն անլմնելի
'Ի ի շինելոյ ոչ դադարի:

73բ. ԳԱԲՐԻԷԼ

Շինող մի կայ զարմանալի,
Յոյժ ճարտասան յիւր արհեստի.

Զմարդիկ դնէ փոխան քարի,
Շինէ տածար անլմնելի:

74. ՄԱՐԻԱՄ, ՅՈՎՍԷՓ

Թողլթն խաւսուն լուսով ի լի,
Գիրն գրեցաւ՝ յինք ձոյլ ոսկի.
Նաւտարն ի մաւտ կայր 'Լ ի հեռի,
Կենայր թղթին ճորտ ու գերի:

75. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ

Էր ի մեծաց խիստ ահագին
Եւ ուղտի բուրդ էր իւր ասուին,
Նա լուր կապէր զմաշկէ գաւտին,
Բնաւ չեկեր զվաստակ եղին:

73. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 236μ, M - 44
Êáñ³ · Շñ
A օնՇէի áè M ³ ÝËáñ³ · Շñ (¶³ μñՇչÉ Áèï
Á² /73³ 73μ)
´Ý³ · Շñ
3 M ½³ ×³ ñ
73³. ² ՕմՇօնՅ»ն
D - 11³, K - 277μ-278³, R - 125μ, T - 88³
Êáñ³ · Շñ
R ¶³ μñՇչÉ Û³ Ñ
´Ý³ · Շñ
2 KT ½³ ñ¹ Ý¹ Ýչ
3 K ԲՇÝչ ի ³ ×³ ñ³ ÝË³ ÝՇ
4 D ԲՇÝ»ÊáÛáá ¹³ ñչՇ K áօ ԲՇÝ»ÊáÛR áօ ԲՇÝ»ÊáÛՇÝն
á¹³ ¹³ ñՇ T Æ ԲՇÝ»ÊáÛ
73μ. ² ՕմՇօնՅ»ն
E - 110μ, F - 306³, G - 415³, P - 534μ, Q - 380μ
Êáñ³ · Շñ
Q ¶³ μñՇչÉ
´Ý³ · Շñ
1 PQ Í³ Æ
2 EFG Շօն
3 G ½³ ñ¹ Շն PQ ½³ ñ¹ ՇԻÁÝ¹ Ýչն
4 PQ ³ ÝËÁÝ»Ê
74. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 236μ, B - օ³ D - 11³, E - 108μ, F - 305³, G - 413μ,

K - 275³, L - 178μ, M - 44μ, P - 349μ, Q - 376³, T - 87μ
Êáñ³ · Շñ
AL ³ էի áօ³ Í³ ÍՇÝ (L ³ էի áօ³ Í³ ÍՇÝÝ) »օ Æáí èչ÷
BD Æáí èչ÷ »օ Û³ ñՇ³ Û EFGPQ Æáí èչ÷ ³ էի áօ³ -
Í³ Ñ³ Æ M ³ ÝËáñ³ · Շñ T Æáí èչ÷ Û³ ñՇ³ Û
´Ý³ · Շñ
1 AGM ÁáօËի Ý E Êáօè³ ձáñՇ F Û³ è³ Ûμ »օ Í¹³ Í K
½áօËի Ý PQ ÁáօËի ÁÝ R ÁáօËÁÝ Ê³ ձéáÛ T
ÁáօËÁÝ
2 DMR ÛÝնÝ EGF Շ (GQ Շ áՇն) · ՇնÝ áñ · ñ»օ³ օ շն
ՕáÛ F »օ Í¹³ Í RP · ՇնÝ áñ շն ՕáÛ
3 BDKLRT áօ ÷ Ê ì Շ
4 GK ÁËի ՇÝ L ÁÏÁáÛ PQ ÁÁËի ՇÝ R ÁËÁՇÝ
75. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 236μ, B - օ°, C - 39, D - 7³, E - 95³ μ, F - 301³,
G - 404³, K - 275³, L - 172³, M - 44μ, N - 280³, O
- 216³, P - 349μ, Q - 375μ-376³, R - 120μ, S - 330³,
T - 87μ
´Ý³ · Շñ
1 DN áñ G Û»Í³ Í
2 A »օ áՇն մáօñÁ BCEFGKNOPQT »օ ÁՕի áօ (KNOT
áօՕի áօ) G մáօñÁ» DR áօ áօՕի áօ L ÁՕի áօ մáօñÁ
M áօՕի Շ մáօñÁ շն³ áօՕՕ. »օ ÁՕի áօ մáօñ¹ շն R շն
áՇն S Շն T Շ էի օՇÝ
3 EFG Ý³ ³ Æáօñ K Շ ÛչՇÝ³ Íչն. PQT Շ ÛչնÝ³ Íչն
4 ANRST í³ էի ³ Í D μ Ý³ K ááօի շն Á½á³ էի ³ Í S
áÛ»ñ³ օ T ááօի շն »½ՇÝÝ S áÛ»ñ³ օ T ááօի շն »½ՇÝÝ

76. ԳԼՈՒԽՆ ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ

Սեղանն արքայական,
Հացն ի վերայ՝ անմահական.
Աստուած գտուաւ զըն նրդովէ,
Նոյն եւ զառնաւ զն անիծանէ:

76ա. ԳԼՈՒԽՆ ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ

Սեղան մի կայր արքունական,
Ներսն՝ պարգեւք աստուածական.
Աստուած նզովէ զուզաւ զն
Ու չաւրհնէ զտվաւ զն:

77. ԴՈՒՍՏՐ ՀԵՐՈՎԴԻԱՅ

Պիղծ կին մի կայր Քրիստոսատեաց,
Աւր մի ժողովրն կաքաւեաց,
Մեծ հրեշտակի գլուխ կտրեաց,
Բայց մէկ այլ աւրն ինքն ճայթեաց:

78. ԴՈՒՍՏՐ ՀԵՐՈՎԴԻԱՅ

Բող մի կայր խիստ ճարտասան
Դէր ասագին զարդ խանգարման,
Գուց մի կապեաց որպէս գուսան,
Գըլուխ կտրեաց զերդ մարդասպան:

79. ՀԵՐՈՎԴԻԱՅ

Ի Հրէաստան աղուէս մի կայր
Դէր առիւծոյն ի յորս երթայր,
Փախոյց զառիւծն, ո՞վ չզարմանայր,
Բայց նա ի յայլ բան կու գնայր:

80. ՊԻՂԱՏՈՍ

Կայր զատաւոր մի անիրաւ,
Առնէր զիրաւն՝ ինքն զանիրաւ,
Յովկիանոս ծով խեղդեցաւ,
Տանջի հրով եւ խաւարաւ:

76. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 236μ, M - 44μ-45³
Ēáñ³ · Շն
M ³ ԿĒáñ³ · Շն. ԿԾ³ ԿՅ³ Ի áօ³ Ի շ Áēī Ä² /76³ - Շ
ԿՅ³ · Շն
4 M ½³ Ի áօՅ³ ԿՅՈՅ³
76³ . ² ՕմՇօնՅ»ն
S - 330μ, X - 177μ
Ēáñ³ · Շն
X ēī Ի »ՕՅ³ »օ Ծշնán⁽¹⁾ շ
ԿՅ³ · Շն
2 S Շ Կ»նēԿ
77. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 236μ, D - 7μ, E - 113³, F - 307μ, L - 173³, M -
45³, R - 121³, T - 99μ
Ēáñ³ · Շն
A Ծ»նá¹ Շ³ 1 D ԻÆÜÜ Ծօðàì ,Æ² ò EF Ծéú¹ Շ L
, áðēī ñ Ծñ¹ Շ M , áðēī ñ Ծéú¹ Շ¹ 3 Ū R Ի ՇԿ Ծ»նú-
1 Շ³ Ū T Ի ՇԿԿ Ծ»նú¹ ՇáŪ
ԿՅ³ · Շն
1 ALM ³ Ū×ՇԻ (LM ³ ŪՇՇԻ) ŪՇ Ի³ ֆն ննՇēī áē³ Ի »օ
EF á»ŪÍ
2 AM ÁáŌáí Կ ՇԿŪ (M ՇԿŪ) Ի³ 3 »օ EF T նն ŪՇ Շ L
³ Ōáðáñ ՇԿŪ M ՇԿŪ
3 AM Ի³ ñ»օ D ŪՇ · ÉáðĒ Ի³ »օ EF ½Ū»Í M · ÉáðĒԿ
R Ի³ ñ³ օ
4 AM μ³ ֆ ŪՇԿ 3 ֆ ննԿ ³ · ՇԿ (M ³ նՇԿ) ×³ ֆ»օ L
³ áúԿ ÷ Ē ՇԿŪ

78. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 237³, D - 7μ-8³, E - 109³, F - 305μ, G - 414³, K
- 275μ, L - 173³, M - 45³, P - 350μ, Q - 377³, R - 121³
Ēáñ³ · Շն
A Ծ»նá¹ Շ³ EFGPQ ² ŪՇՇԻ Կ Ծ»նáí 1 Շ³ K ² ŪՇՇԻ L
Ծ»նú¹ Շ³ 1 3 ŪM ³ ԿĒáñ³ · Շն R , áðēī ñ Ծ»նú¹
ԿՅ³ · Շն
1 A Ի³ ñՇ ÷ Ē Ի³ ֆն
2 G ½³ ñ¹ Ē³ ԿԻ³ ñԻ³ Կ K áօ³ Ñ³ · ՇԿ L շն R áօ շն
3 AM Ի³ á »օ K 1 áŪ½ Ի áðē³ Կ L · áօ½ Ի³ á »օ օ ½»ñ¹
½ áðē³ Կ
4 AM Ի³ ñ»օ DEFGLPQR ½»ñ¹ K ½»ñ
79. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 237³, L - 185μ, M - 45³
Ēáñ³ · Շն
A áՇŌ³ Ի áē M Ծ»նá¹ շԿ
ԿՅ³ · Շն
1 M Շ Նն»³ ēī ³ Կ
2 L ՇԿŪ ³ éՇŌÍ áօԿ M ք ՇԿŪ ³ éՇŌÍ áօԿ
3 A ½³ éáօԿ
80. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 237³, L - 184μ, M - 45³ μ
Ēáñ³ · Շն
A ֆáօ¹ 3 ± M ³ ԿĒáñ³ · Շն
ԿՅ³ · Շն
1 M . ³ ֆն
2 A ×³ Կáշն Á½Ōáñ¹ Կ á³ éշն Շն³ օ L ³ ԿՇն³ օ M
×³ Կáշն ½áŌáñ¹ Կ á³ éշնն ֆն³ օ
3 L Իáí Կ Ē»Ō¹ օ M ֆáí Կ³ Կáē Ē»ŌÁ»օ³ օ

81. ՅՈՒԴԱ

էր ջամբուլայ թագաւորական
'Ի ականջք ունէր ի յիժ նման,
Ապաշխարեաց 'լ էր անպիտան,
Զնա նզոզէ Սաղմոսարան,
5 Գործք 'լ Առաքեալք 'լ Աւետարան:

82. ԱԻԵՏԱՐԱՆԻԶՔ

Սերմնացանն ազնուական
Ի լուծն էած եզն ու գազան,
Զարծիւն ի հետ կարգեաց նոցայն,
Մարդն աւելի էր բաժապան:

83. ՊԵՏՐՈՍ

Վէմ մի տեսայ՝ խիստ հաստատուն
'Ի է՛ր ի յորդուոցն Աբրահամուն,
էր հազարպետ քաջ մանկըտուն,
Բայց երկնչէր յաղջկներուն:

84. ՊԱԻՂՈՍ

Երկայնմաւորուք կարուակ մի կայր
'Ի աւր մի Դմբշխ ի կռիւ երթայր,
Յանկից ի վեր եղեւ քաջ այր,
Յարքայութիւնն ի շուրջ կու գայր:

- 81. 2 ՕմՇօնՅ»ն
A - 2373, B - ՕԱ, C - 45, D - 83, E - 95μ, F - 301μ,
G - 404μ, K - 275μ-2763, L - 1733, M - 45μ, N - 280μ,
O - 216μ, P - 350μ, Q - 3773, R - 1213 μ, S - 3303, T - 883
Էան3 . Շն
C áó13 S Í3 ԹՅ շ
'Յ3 . Շն
1 BC ք3 ՍԱէ3 Ս D ք3 ՍմէՅ3 Ս FEG ք3 ՍմէՅ3 Ս K »ն
ք3 ՍէՅ3 Ն Ա3 . áñ3 Í3 Յ L ք3 ՍáóէՅ3 Ս3 նáóՅ3 Í3 Յ
N ք3 Սէ3 ՍԱ3 . áó μ3 . Յ O »ն ք3 Սէ3 ՍՍՍ ք3 ՍԱէ3
P Ա3 . áóñ3 Í3 Յ R Ա3 . áóñ3 Í3 Յ S á3 í Շօ áóՅշն
T ք3 ՍէՅ3 Ն Ա3 . áñ3 Í3 Յ
2 BCDOPQS ք3 Í3 Յ D Շ ԱՇԱՇ EFG ք3 Í3 Յ ՇԱՇ KLT ք3 -
Í3 Յ ՇԱՇ KLT ք3 Í3 Յ ՇԱՇ ÷ È Շ ԱՇ PQ ԱՇԱՇ N թ3
Í3 Յ ՇՇՅ շն Շ B áóՅշն ԱՇ R áó3 Í3 Յ Շ S áó3 -
Í3 Յ Շ թ3 áՇ
3 ABDPT ք3 á3 ԵՅ3 ն»օ K թ3 áՇ LR áó S »օ áշն á Շ-
í3 Յ
4 K ք3 ՅՇԱ շ Q ք3 ՅՇԱ շ áóՕ. ՅՅáí շ S ք3 Օ»í3 ք3 ն3 Յ
5 A ք3 է3 »É BCDEFKGNOPQRST í áՕÁ áՇ L . áñÍú
ք3 է3 »á3 É áó M թ3 ն3 Í ú թ3 Օ»í3 ք3 ն3 Յ
82. 2 ՕմՇօնՅ»ն
A - 2373, B - Է, (í áՕ»նÁª 1, 2, 4, 3), D - 113, L -
1813, M - 45μ, R - 125μ, T - 1003
Էան3 . Շն
S ք3 Օ»í3 ք3 ն3 ՅՇúՅ M ք3 ՅԷան3 . Շն
'Յ3 . Շն
1 A է»նՍՅ3 Օ3 ՅՅ BM է»նՍՅ3 Օ3 Յ D է»նՍՅ3 Օ3 Յ LR
է»նՍՅ3 Յ»Օ3 Յ
2 LT էáóÍ M ք3 Í շ
3 A Յ3 Օ3 Յ B Շ Í3 ն. Շ Ն»í DR շն Ս3 ն1 թ3 (R áó)
ք3 նÍՇ Շ ԱէáՍ3 Յ LM 1/2 էՇóÍՅ N Յáó3 ԱՅ T շ Ս3 ն1
թ3 նÍՇ Շ ԱԱէÁáՍ3 Յ

- 4 AM μ3 ԱԱá3 Յ B áó »1/23 Օ»ԱՇ DLR »1/23 Օ»ԱՇ շն
μ3 Ա3 á3 Յ DLT μ3 Աá3 Յ շ Յ3 T ք3 էՇóÍՅ »օ »1/23
ԱՇ շն
83. 2 ՕմՇօնՅ»ն
A - 2373, B - ՕԱ, C - 73, E - 95μ-963, F - 301μ, G -
404μ, K - 286μ, L - 183μ, M - 45μ, N - 281μ, P - 3503,
Q - 376μ, T - 88μ-893
'Յ3 . Շն
1 LT í »էՇ M í շ Ա շ í »է3 Ս
2 A թ3 ՇՅՅ շն նáñ1 áó C áñ1 áóՅ ENO նáñ1 áóՅ KT շն
Շ áñ1 áóՅ (T նáñ1 áóՅ) L ՇՅՅ շն նáñ1 áóՅ
3 BKT Ն3 1/23 ն3 á»í C Ն3 1/23 նá»í EFGLO Ն3 1/23 ն3 -
á»í BCEKLNFGOPQT Ս3 ՅՅ3 . áԱՅ GQ ú3 á N Ն3 -
1/23 á»í
4 R թ3 Օ»Í »նáóՅ BN Շ թ3 ՕՇÍ Յ»նáԱՅ CK ք3 ՕáÍ Յ»նáóՅ
M ք3 ՕáÍ Յ»նáóՅ (áóՅՇ ՅáóՍ» í Շ í á. Ս3 ՅՅ3 . áԱՅ)
O Շ թ3 ՕՇÍ Յ»նáԱՅ PQ ք3 ՕՇÁÍ Յ»նáóՅ
84. 2 ՕմՇօնՅ»ն
A - 2373, B - ՕԱ, C - 74, E - 963, F - 301μ, G - 404μ,
K - 2863, L - 183μ, M - 45μ-463, N - 281μ, O - 2183 μ,
P - 3503 μ, Q - 376μ, T - 893
Էան3 . Շն
BQ á3 ՕՕáé
'Յ3 . Շն
1 B »նÍ3 ԱՅնáóé CK Թ»նÍ3 ՅՍáնáóն EFG Թ»նÍ3 ԱՅն-
նáóé LT Օ»նÍ3 ԱՅնáóն M »նÍ3 ԱՅնáóն N Թ»ն-
Í3 ԱՅնáóն O Թ»նÍ3 ԱՅնáóն PQ »նÍ3 ՅՍáնáóն
2 A Í áó »նÁ3 ն BEFG Շ 13 Ս3 էÍ áé Շ (EFG Շ áՇ)
Í էՇօ »նÁ3 ն CONT Í áó áՇ KNO թ3 áՇ KONTPQ ԱՇ
Շ L նն ԱՇ 1 ÁՅÁԵ Շ Í áó »նÁ3 ն PQ ք3 Օն ԱՇ 1 ÁԵԵ
Í ÁէՇօ Í »նÁ3 ն
3 B ք3 ՅÍ Շօ CKNOPQ ք3 ԱՅÍ Շօ G Թ3 ԱՅÍ Շօ ú3 á
4 CO ք3 նն3 նáՇԱՇՅ L Թ3 նն3 նáՇԱ»3 ՅՅ MNO Թ3 նն3 նáՇ-
ԱՇՅ KPQ ք3 նն3 նáՇԱՇՅ

85. ԹՈՎԱՄԱՍ

է անհաւատ ' Լ առաքինի,
Մեծ մաղթանաւք հաւտայ բանի,
Սուրբն կարի էր մեծագգի
' Ի իւր գինն երսուն կարմիր սուրի:

86. ԵՓՐԵՄ

Վայրի քաւչիկ մի կայր քարձուկ,
Անուշահոտ եւ սպրկուկ,
Ի յԱսորիս եղեւ նա տունկ
Ու խրատ ասաց շատ մի դիպուկ:

87. ՅՈՎՀԱՆ ՈՍԿԵԲԵՐԱՆ

Քարձուկ մի այլ նման սմին,
Ջեռ զաղանի բարի բնութիւն,
Շնորհ ունէր շատ ' Լ ահագին
Ու գրոց առնէր խիստ մեկնութիւն:

88. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻԶ

Երկու հաւր էր նա որդի,
Մինն՝ շուն ու անբարի,
Մինն՝ սուրբ ' Լ առաքինի,
Ինք յետոյ եղեւ հովիւ բարի:

89. ԴԱԻԻԹ ԱՆՅԱՂԹ

Իմաստասէր մի՛ յԱթենաց
' Ի էր ի յագգէն Հայոց Մեծաց,
Խոսրովային ճառ մի ասաց,
Չոր երես շատ վարդապետաց:

90. ՔԵՐԹՈՂՆ

Սիրելի՛, աւտա՛, լըսէ՛.
Ի յայդ նըման մէկ մի այլ է,
Ջերդ յորդահոս աղբիւր բըլիս
Ու ստոյգ ասէ զերդ մարգարէ:

85. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 237μ, L - 185³, M - 46³
Ēáñ³ · Շն
L - ĀáօŪ³ ŪM³ ʻYĒáñ³ · Շն
ՎՅ³ · Շն
1 AM³ ʻY³ օüü
2 AM Ū³ Ē³ Y³ օü üü³ ʻñ μ³ Y³Շ
3 L Ī³ ʻñՇ éáօñμ M Ū³Ī³ ʻաՇ
4 L Շն ÷ Ē թ Շօն Ī ÁñáօՇ ÷ Ē éáօñՇ
86. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 237μ, B - ÊĀ, C - 18μ, E - 107³ μ, F - 304μ, G - 412μ, K - 276³, L - 179μ, M - 46³, P - 354³, Q - 380³, R - 124³ μ, T - 88³
Ēáñ³ · Շն
M³ օ ÷ ñ»Ū
ՎՅ³ · Շն
1 ABM üñß KT ü³ ñօáօĪ L üáօßՇĪ ü³ ñօáօĪ M Ī³ ʻñՇ
2 BLPQR áօ K áօ éáÁñĪ áօĪ T³ ŪüĀ³ éշñ
3 B Ī³ áօĪ L¹ áօĪ R Շ Թ éáñՇé Ī áօĪ
4 DKLMPQR áօ áՇü FGT μ³ Y»ñ ÷ Ē áօ Ēñ³ Ī
87. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 237μ, B - Ō¼, D - 18μ, E - 109³, F - 305μ, G - 412μ, K - 276³, L - 180³, M - 46³, P - 354³, Q - 380³, R - 124μ, T - 88³
Ēáñ³ · Շն
B áeĪ »μ»ñ³ Y G Úáñ³ Y áeĪՇ. K Úáñ³ Y áeĪՇ³ μ»-ñ³ Y M áeĪ »μ. L Úáñ³ Y Yz̄ē PT Úáñ³ Y Q Úáñ³ Y áe-Ī Շ
ՎՅ³ · Շն
1 KLT ü³ ñօáօĪ R Ī³ ʻñ ÷ Ē³ ʻŪ
2 B ½»Ī DR ½»ñ¹ ³ Ō³ օYՇ EFGKPQT ü³ Y L ½»ñ¹

3 B áօ K ß³ Ī ½³ Ñ³ · ՇY M թ áՇü R ß³ Ī áօ Ñ³ · ՇY
4 B áñ Ī³ Ī ÷ Ē ĒՇéĪ DEFGKPQR · áñօ (PQR · Á-ñáօ) éĪ áŪ (PQ ÁéĪ áŪ) շ (K »օ) Ū»Ī YáօÁՇօY L áօ áՇü ß³ Ī ÷ Ē ĒՇéĪ T · ñáօ ʻօ ÷ Ē ĒՇéĪ
88. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 237μ, M - 46μ
Ēáñ³ · Շն
A éáօñμ ¶ñՇ · áñ M³ ʻYĒáñ³ · Շն
ՎՅ³ · Շն
4 M ՇYüY
89. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 237μ, C - 71, E - 96μ, F - 302³, G - 405³, K - 285μ, L - 183μ, M - 46μ, N - 281μ, O - 218³, P - 353μ, Q - 379μ, T - 91³
Ēáñ³ · Շն
A ,³ օՇĀ³ ² YԹ³ ŌĀY CL ,³ օՇĀ K ,³ օՇĀ Թ³ ʻáօ PQ ,³ օՇĀ ² YԹ³ ŌĀ ÷ ՇĪՇéá÷³ ʻŪ
ՎՅ³ · Շն
1 CKP ՇŪ³ éĪ áօY ŪՇ³ Ā»Y³ օ EFGNOPQT ՇŪ³ éĪ áօY
2 CKL³ ½ շY CEFGKLNOPQT թ áՇü M թ ՇYՇáօ³ Ī
3 A ĒáéñáĪ³ ʻŪY M ĒáéñáĪ³ ʻŪY
4 CEFGLNOPQ áօ ááñ »Ī áօñ ß³ Ī áՇü KT áñ ááñ »-Ī áօñ (T Ááօ»³ օ) Ī³ ñ¹³ á »Ī³ օ)
90. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 237μ, M - 46μ
Ēáñ³ · Շն
M³ ʻYĒáñ³ · Շն
ՎՅ³ · Շն
2 M Թ³ ʻŪ
3 M ½»Ō
4 M ½»¹

91. ՄԻԱԿԵՑ

Կայ ի լերունքն հանց զեդ ունձ,
Մերկիկ պառկի, ոտքըն՝ կռունձ,
Յաւրն ութ անգամ առնէ նա հունձ,
Եւ Աստուծոյ է բարեբունձ:

92. ԳԵՐԵԶՄԱՆ

Մայրն զիւր արգանդն եբաց,
Զորդիքն առ ինք կոչեաց անհաց,
Զորդունքն ի կեր արար մսաց,
Զողորմեցաւ իր զաւակաց:

93. ԵԿԵՂԵՑԻ

Տեսայ զրախտ մի բարելի,
Ի ներս գտայ աղիւսակի:

Ամենայն տունկ յինքն բարի
'Ի անմահութեան հոտն բուրի:

94. ԵԿԵՂԵՑԻ

Մայրն վէժ էր քարեղէն,
Ստինքն չոր էր փայտեղէն,
Արգանդն ջուր էր հրեղէն:
Մանուկ ծնանէր զեդ մոմեղէն:

95. ԹՈՒՂԹ

է՛ բանաւոր, չէ՛ կենդանի,
Շատ գայ ի շուրջ, ոտուի չունի,
Ուր՝ մեծատուն եւ արքունի՝
Նա համարձակ երթայ, խաւսի:

91. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 237μ, B - Թ^o, C - 72, E - 99μ, F - 303μ, G - 407³,
K - 285μ-286³, M - 46μ, N - 281μ, O - 218³, P - 355³,
Q - 381³, T - 91μ
Êáñ³ · Շñ
K Õ · Կ³ ծáñ M ØÇ³ Í »³ ó PQ ØÇ³ Ǿ³ Í »ó
´Կ³ · Շñ
1 AM Ñ³ Ǿó B ÊñÇÝÁÝ ½»i CEFGNOKT ÊñÇÝÝ áóÝÍ
CNOPQ ½¿i KPQ Í³ Ǿ EG ½»i N ½áóÝÓ O ÁÓáóÓ
PQ ÊñÇÝÁÝ áóÝÍ
2 A ÇÝù Û»ñÍ B Ǿ áí ùÁÝ CKOPQ Û»ñÍ á³ éÁÍÇ Ǿ
áí ùÝ Í éáóÝÍ (O Í éáóÓ Q Í Á éáóÝÍ) EGT Û»ñÍ á³ é-
ÍÇ í áí ùÝ N Ǿ áí ùÝ T Ǿ áí ùÁÝ Í éáóÝÓ EFGT
Í éáóÝÍ T Ǿ áí ùÝ P Í Á éáóÝÍ
3 A Á í³ ñá³ BCEFGKPKQ ùñÝ (PQ³ òñÝ) áóÁ³ Ý³ Û³
(C³ ÝÍ³ Û) C ÑáóÝÍ NO³ òñÑÝáóÁ»³ Ý (O ùÑáó-
Á»³ Ý) Í³ Û³ éÝ¿ T áóÁÝ Ê áóÝÍ
4 AM í áÓÁ áÇù (M Ǿí áǾ Ǿñ³ óáó³ Í) T μ³ ñ»μáóÍ Q
Ǿ ÷ Ê »ò
92. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 238³, B - ÆÀ, C - 99, D - 9μ, E - 98³ μ, F - 303³,
G - 406³ μ, K - 282μ, L - 174μ, M - 46μ-47³, N - 282³,
O - 219μ, P - 334μ, Q - 380μ, R - 122μ, S - 329³, T -
97μ
Êáñ³ · Շñ
K ¶»ñ»½Û³ ÝÝ M³ ÝÊáñ³ · Շñ S ¶»ñ»½Û³ Ý ¿
´Կ³ · Շñ
1 A Çօñ ABDRST ¿μ³ ó EFG Û»ñ Û³ ǾñÝ KPQ Ǿ ñ-
.³ Ý¹ Ý
2 A Í áá»ó DEFGLNOPRT ÇÝùÝ PQ³ é Çօñ K ½áñ ÇÝù
³ é ÇÝùÝ³ ÝÑ³ ó Í áá»³ ó S ½á Ǿ³ ǾñÝ ÇÝùÝ

3 A Ûáé³ óÝ BCNO Ç áÇù D³ ÝÑ³ Óáñ¹ Í »ñúÓ EF Í »-
ñúÓ G ½áñ¹ ÇօÝùÝ Í »ñúÓ E Ûéáó KLPOQS Ç áÇù
ÛÁé³ Ýó L Ûi³ ó M Ûé³ Ýó áóÓÓ. Ûé³ ó P ÛÁi³ ó R
ÛÁé³ Ýó T Û³ ñÛÇÝéÁÝ Í »ñ³ ñ³ ñ áñ¹³ Ýó
4 AM ½³ ó³ Í³ óÝ BFGKLNOPQRT Çօñ
93. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 238³, L - 184μ, M - 47³
Êáñ³ · Շñ
M³ ÝÊáñ³ · Շñ
´Կ³ · Շñ
1 L í »éÇ
2 AM Ǿ Ý»ñé L · í Ç³ ÓÇօé áéÍÇ
94. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 238³, C - 125, D - 13μ, E - 97μ, F - 302μ, G - 405μ,
K - 288³, M - 47³, N - 283³, O - 221μ, P - 352μ, Q -
378μ, R - 127μ-128³, T - 91³
Êáñ³ · Շñ
PQ Û»Í »Ó»óÇ
´Կ³ · Շñ
1 A ù³ Ó»Ó¿Ý CEFGNOPQ í ¿ÛÝ
2 CDNPQ Áéi ÇÝÁÝ EFGO Áéi ÇÝÝ KR éi ÇÝÝ
3 G Ǿ ñ.³ Ý¹ Ý K Ǿ ñ.³ Ý¹ Ý NO³ ñ.³ Ý¹ PQ Ǿ ñ-
.³ Ý¹ ÁÝ
4 CPNOQ ½¿i DRT ½»ñ¹ EFGK ½»i T Ǿáóé»Ó¿Ý
95. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 238³, L - 186³, M - 47μ
Êáñ³ · Շñ
M³ ÝÊáñ³ · Շñ
´Կ³ · Շñ
2 AM B áóé Ǿ
3 L Í³ Û Ǿ ñúáóÝÇ

96. ԳԻՐ

Մաւրն արգանդն սեւային,
Հայրըն սոյնպէս ամենեւին,
Որդիքն սեւ ծնանէին
'Ի ի սպիտակ դաշտ բնակէին:

97. ԳԻՐՔ

Սերմն սեւ ու ջրահոլով,
Դաշտն զուգած սպիտակ բամբկով,
Հինգ եզն՝ ի լուծն հարաւրով,
Իւրեանց վաստակն՝ ընթանալով:

98. ԳԻՐ

1
Ձեռք ամենակալին ստեղծեց զիս,
Եւ բարձրեալն ի բարձունս ընծայեց զիս:

2

Մինչ ծնա՝
Իմաստացուցի զմայր իմ:

3

5 Եւ անուն իմ բաղկանայ յերից գրից.
Երբեակն ի միակէն,
Քսանեակն ի տասնեկէն,
Հինկհազարեակն ի հազարէն:

4

10 Ի հողոյ՝ երկնչիմ,
Ի ջրոյ՝ զարհուրիմ,
Իսկ ի վէմըս բնակելով՝ արհամարեմ զնոսս:

99. ԳԻՐՔ

Ծնորհալից մին աղիւսակ,
Ունէր հազար դառն սպիտակ,
Իւրեանց մաքիքն էր զեղ թանաք,
'Ի իւրեանց հովիւն էր զեղ հրեշտակ:

96. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 238³, D - 14³, K - 278³, M - 47³ μ, P - 353μ, Q - 379μ, R - 128μ, U - 223μ
Ēáñ³ · Շñ
A Á³ Ý³ ù DR ¶ÇñÝ K Í³ Õ³ Û³ ñ M³ ÝĒáñ³ · Շñ U é³ ÕŪáé
'Ý³ · Շñ
1 DU շñ è»օ³ ԸՇÝ K Շօն Թ³ ñ. ³ Ý¹ Ý շñ M ÑùñÁÝ Թ³ ñ. ³ Ý¹ Ý շñ U Û³ օն PQ Û³ ñ¹ Ý Շօն Թ³ ñ. ³ Ý¹ Ý շñ R Թ³ ñ. ³ Ý¹ Ý շñ
2 DM ÑùñÝ μ³ ñ³ Í KPQRU Ñ³ օնÝ μ³ ñ³ Í (P Ñ³ օնÁÝ)
3 DU è»³ օ K ÍÝ³ ԸՇÝ M ÍÝ³ ÝՇԸՇÝ
4 A ³ ñ³ ÍՇՇÝ DU ¹ 3 Բ¹ Շ èáÇ¹ ³ Í K ¹ 3 Բ¹ ՇÝ èáÇ-
í ³ Í M ¹ 3 Բ¹ Շ èáÇ¹ ³ Í μÝŪ ԸՇÝ PQ ¹ 3 Բ¹ è ÇèáÇ-
í ³ Í R օ ¹ 3 Բ¹ èáÇ¹ ³ Í
97. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 238³, C - 114, E - 97³ μ, F - 302μ, G - 405μ, K - 284³, L - 184³, M - 47μ, N - 282μ, O - 220μ, P - 353³, Q - 379μ
Ēáñ³ · Շñ
L Á³ Ý³ ù
'Ý³ · Շñ
1 AMO Շñ³ Թááí CEFNGO »օ KLPQ áօ áÇù L Շñ³ օÑá-
ááí
2 CEFKGNOPQ ԲՇÝ³ Í շñ μ³ Ûá³ Í áí (EF μ³ Ûμ³ Í áí K μ³ Ýá³ Í áí) L Ñ»ñ¹ ³ Í
3 CPQ ááօÍÝ շ EFG ÑՇÝ »½Ý ááօÍ շ K շ Ñ³ ñùñáí L Շ ÑՇÝ. ááօÍÁÝ NO շñ Ñ³ ñùñáí
4 AM í³ è¹ ³ ÍÁÝ (M í³ è¹ ³ ÝÝ) Á³ Ý³ ááí (M ááօŪ. ÁÝÁ³ Ý³ ááí) CEFNGPQ »օ Շօն í³ è¹ ³ ÝÝ ÁÝÁ³ Ý³ - ááí L թ Շօն»³ Ýօ KO »օ Շօն

98. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 238³ μ, M - 47μ-48³
Ēáñ³ · Շñ
A ÕÀ (1- 5), ÕĀ (6-11), M ¶Çñù (1-5), ¶Çñ (5-11)
'Ý³ · Շñ
1 M Õ»éŪÝ
2 A ÁÝÓ³ Թ³ օ M μ³ è»ñՇ »í »օ³ é³ ááօÁՇօÝ. ááօŪ-
ááօ³ Í
3 A ÇŪ³ è¹ ááօև
5 M Թ³ ÝáօÝ
8 M ÑՇÝùñ³ ½³ ñ»³ Í Ý Շ Ñ³ ½³ ñ»ñՇÝ
9 M Թ³ ñ¹ ÝáÇù
99. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 238μ, B - È, C - 112, E - 97³, F - 302³, G - 405μ, K - 238μ, L - 177μ, M - 48³, N - 282μ, O - 220μ, P - 353³, Q - 379μ, R - 123μ, U - 223μ
Ēáñ³ · Շñ
U é³ ÕŪáé
'Ý³ · Շñ
1 ABKLMR Í³ Թ ÷ È ÛՇÝ K ³ Õáօé³ Í R ³ ñ³ օé³ Í U ÛՇ
2 ACEFGKLMNOPQRU Թ³ éÝ ÷ È . ³ éÝ B թ áօÝՇñ . ³ éÁÝ CEFKGNOPQU áօÝՇ M áօÝՇñ ááօŪ. áօÝՇ R áօÝՇ
3 B Շñ»Ýօ շñ è»օáñ³ Í C Շօն»³ օ »Ý ½շ¹ EFG »Ý è»-
օáñ³ Í K Շñ»Ýօ »Ý ½»ñ¹ L ½»ñ¹ NOPQ »Ý ½շ¹ R շ ½»ñ¹ Á³ Ý³ Í U Ýáօ³ Û³ uÇŪÝ »Ý è»օáñ³ ³ Í
4 B áօ Շñ»Ý շñ áÇù ½»¹ C EFG ³ Ըáօ Ñáí ՇօŪÝ »Ý ½շ¹ (EFG ½»ñ¹) K թ áÇù L թ áÇù ½»ñ¹ NO թ ³ Ըáօ Ñá-
í ՇօŪÝ ½շ¹ PQ ³ Ըáօ Ñáí ՇօŪÝ »Ý ½շ¹ R áօ Շñ»Ýօ Ñáí ՇօŪÁÝ »Ý ½»ñ¹ KU Ñáí ՇօŪÝ áñá շé

100. ԿԱՆԹԵՂ

Յաշխարհական տարերց քառից
Եւ յունելեաց բարձեալ յերից,
Նա բարձրանայ եւ խոնարհի.
Անիւն այնու տարաբերի:

101. ԿԱՆԹԵՂ

Յիշխանութեան արեգական
Ջգեկու ըզլոյս իւր տիրական,
Իսկ ի լուսոյ իշխանական՝
Սպիտակափայլ զիւր պատմուճան:

102. ԿԱՆԹԵՂ

Ճերմակ ճի՛ գաւկեղ ու գեր,
Աչեր՝ գազան, փայլուն ունէր,

Ճորտն զպախուրցքըն կու քաշէր,
Նա վեր վազէր ու խրխնջէր:

103. ՄՈՄ

Գլուխ ունի ու ինք չէ կունդ,
է՛ ճգնաւոր ու չուտէ հունդ,
Շիտակ հրաշից է նա ծնունդ,
Մէկ ակն ունի՝ Լ այն է յակունդ:

104. ՃՐԱԳ

Սեւադէմ՝ զեղ սատանայ,
՚Ի ինք յակունդ ակն ունենայ.
Ջեղ զւրնչան ի լի կենայ,
Բարձր նստի զեղ ամիրայ:

100. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 238μ, B - Ì À, E - 111μ-112³, F - 307³, G - 416³,
K - 283μ, L - 178³, M - 48³, R - 123³
Êân³ · Շն
M ³ ՅÊân³ · Շն
ՎՅ³ · Շն
2 A ùáõŸ»É»ó EFG áóŸ»É»ó ó K »ó ³ ՅÉáŸó μ³ ոՕ»³ É M
ùáõŸ»É»ó μ³ ոՕ»É
3 ABEFKLMR Յ³ áÇù
4 AM ³ ŸŸÇó ³ ŸŸáó B ì ³ ñáóμ»ñÇ EFG ³ ŸŸáó ³ ՅáóÇ
K ³ ŸŸÇ L Ó³ ŸŸÇó Ó³ ŸŸÇó (ÍÓŠ-»ñÁ Ÿì áŸ ³ օ»-
É³ óáó³ Í) M ì ³ ñ³ Ÿì»ñÇ
101. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 238μ, L - 178³, M - 48³
Êân³ · Շն
M ³ ՅÊân³ · Շն
ՎՅ³ · Շն
1 M ŸŸÇÉ»É»áóÁ»³ ՅŸ Ÿ³ ñ»³ · ³ Í ³ Յ
2 L ì Êñ³ Í ³ Յ
4 M éáÇì ³ Í ³ Ÿì»³ Ÿ³ Ÿ³
102. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 238μ, B - Ì ¼, C - 62, E - 98³, F - 302μ, G - 406³,
K - 283μ, L - 178μ, M - 48μ, N - 281³, O - 217μ, P -
353³, Q - 379³, R - 123³
Êân³ · Շն
M ³ ՅÊân³ · Շն
ՎՅ³ · Շն
1 B ³ օ»ó CEFG éáÇì ³ Í ÓÇ Í ³ օ. »ó KM »ó L éáÇ-
ì ³ Í ÓÇ · ùí »ó áó · շն NO éáÇì ³ Í · ³ օ»ó PQ Áé-
áÇì ³ Í ³ օ. »ó R ÓÇ ŸŸÇ շն · ³ օÍ »ó
2 BCEFGNPQ éáÇì ³ Í ÷ È · ³ ½³ Ÿ L ³ áó»ñ ÷ ³ ŸÉáóŸ
éáÇì ³ Í M թ³ áó»ñ O ³ ááó»ñ éáÇì ³ Í R ³ ááóÇŸ
½ÇŸá Ñáóñ ÷ ³ Ÿ³ ì ³ Í շն
3 AL Á½á³ ÉáóñóúÁŸ B Á½á³ ÑáóóÁŸ C ½á³ ÉáóñóÁŸ

D Á½á³ ÉáóóúÁŸ EFG ½á³ Éáóñó K ½á³ ÑáóŸ L ù³ -
βշն M Á½á³ ÉáóñóúŸ N ½á³ ÑáóóÁŸ Í á O ½á³ ÑáóóŸ
PQ Á½á³ ÉáóñóÁŸ R Á½á³ ÉáóóŸ Ç ì »ñ ù³ βշն
4 BCEFGN ÉÁñÉÁŸÇ³ Éáí (E ÈñÉÁŸÇ³ Éáí GN ÈñÉŸ-
Ç³ Éáí) Ç ì »ñ ì ³ ½շն K » ÈñÉŸ×շն LO ÈñÉÁŸÇ³ Éáí
Ç ì »ñ ì ³ ½շն PQ ÉÁñÉÁŸ×³ Éáí Ç ì »ñ ì ³ ½շն R Ç
ì »ñ ì ³ ½շն »ó ÉÁñÉÁŸÇշն
103. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 238μ, B - Ð¼, E - 113³, F - 307μ-308³, K - 282μ-
283³, M - 48μ, R - 123³, T - 90³ μ
Êân³ · Շն
BFR ØáŸ»Ÿշն E Ø»óáó M ³ ՅÊân³ · Շն
ՎՅ³ · Շն
1 EF »ó áշ Յ³ K · ÉáóÉŸ áó áÇù ÇŸúŸ M թ³ ÇŸúŸ Í áóŸÍ
R ÇŸúŸ T · ÉáóÉ áóŸÇ³ áշ ÇŸúŸ Í áóŸÍ
2 BEF »ó K áá áóì շ RT áó áÇù áá áóì շ T áóŸÍ
3 B Ññ³ βÇó Í³ ÓÍ³ Ýó K Ññ³ βÇóŸŸ³ շ
4 B áó ÷ È թ EF ŸÇ K թ áÇù Ÿ³ ì áóÍ R ŸÇ áó
104. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 238μ, B - Ì ¼, E - 110³ μ, F - 306³, G - 414μ-415³, L
- 174μ, M - 48μ, P - 362³, Q - 387μ, R - 123³, T - 100³
Êân³ · Շն
M ³ ՅÊân³ · Շն PQR Ōñ³ · Յ
ՎՅ³ · Շն
1 A é»ó ½»¹ é³ ì ³ Յ³ B ÇŸúŸ é»ó ½»¹ EFGPQR ½»¹
L é»ó շ Յ³ ½»¹ M é»ó շ T é»³ օ շ Յ³ ½»¹ ½é³ -
ì ³ Յ³ Ÿ
2 B áó Ç ÉáóéáŸ³ Í Ÿ áóŸÇ³ EFG Í áó Í »Ÿ³ Ÿ ÷ È ³ Í Ÿ
áóŸ»Ÿ³ ŸLT թ áÇù ÇŸúŸ (L ÇŸúŸ) M ÇŸúŸ Í áóŸÍ PQ
թ³ ÇŸúŸ Í áóŸ»Ÿ³ ŸR áó ÇŸúŸ
3 B ½»¹ BÁéÁŸá³ Ÿ EFG ù³ Ÿ LT ½»¹ ½ÁéÁŸá³ Ÿ շ (T Ç)
ÉÇ M ½Áéá³ Ÿ PQ ù³ Ÿ Á½éÁŸá³ Ÿ Ç R ½»¹ ½ÁéÁŸá³ Ÿ
4 B ½»¹ ½³ ŸÇñ³ Ÿ EFGPQ ½ÇŸá ½³ ŸÇñ³ ŸLR ½»¹ L
½³ ŸÇñ³ ŸT ù³ Ÿ ½³ ŸÇñ³ Ÿ

105. ԲՈՒՐՎԱՌ

Տեսայ աման մի պղնձի՝
Առջեւ ահեղ թագաւորի,
Հրով լցած էր նա ի լի,
Յիւր մէջըն գառըն խորովի:

106. ՀՐԱ,ՀԱՆ

Երկուք ընդ իրար կռուին,
Մէկ ի մէկ իսկի չնմանին.
Մէկ մ' այլ ի նոցա միջին
էր մեռած 'ւ անկած ի տեղին:
5 Այնոք որ զկռուին արին՝
Շատ արիւն ի վայր թափեցին.
'Ի ի յայն արունին ցաւդէն
Շունչ տուաւ անկած մեռելին:
Ծեր մ' այլ բարեխաւս բերին,
10 Համբուրեց զերես մեռելին.
'Ի յայն համբուրել ձերին՝
Լոյս ծագեաց մթան գիշերին:

106ա. ՀՐԱ,ՀԱՆ

Երկուք ընդ յիրար կռուին,
Մէկն ի մէկ բնաւ չնմանին.
Մէկ մ' այլ ի յիւրեանց միջին
էր մեռած 'ւ անկած ի գետնին:
5 Նոքա, որ զկռուին արին՝
Շատ արիւն յերկիր հոսեցին.
Արիւնն ի մեռելն հասաւ,
Շունչ ետուր անկած մեռելին:
Ծեր մի բարեխաւս բերին,
10 Որ եպագ զերես մեռելին,
Ի յայն համբուրել ձերին՝
Լոյս ծագեաց մթան գիշերին:

ԼՈՒԾՄՈՒՆՔ

Երկուքն որ զկռուին արին,
է՛րկաթն ընդ գայլախազին.
15 Մեռեալն է այրած կտաւն,
Բարեխաւսըն՝ նիւթ ծրծրմբին:

105. ² ԹՄՇօնՅ՝ն
A - 239³, L - 184³, M - 48μ-49³
Էան³ · Շն
M ³ ՅԷան³ · Շն
ՎՅ³ · Շն
1 A á ÁĎÁÝÍÇ L ì »èÇ M ÛÇ ĘÇ à ĎÁÝÓÇ
2 M Á³ ù³ óáñÇ
4 L · ³ éÁÝ ÛçÿÝ
106. ² ԹՄՇօնՅ՝ն
A - 239³, C - 135, D - 15μ, E - 103μ-104³, G - 410³ μ,
K - 288μ, M - 49³, N - 283μ, O - 222³, P - 361μ-362³,
Q - 387³ μ, R - 129μ, T - 98μ, H - 90μ-91³
Էան³ · Շն
A ĐáðñÑ³ Ýù C Đñ³ Ñ³ Ýù DR Đáðñ Í³ Ǿ¹ 1 »Ŏ ù³ a¹ ñ
EG Đñ³ Ñ³ Ý ç (G ç àÇù 1-4). Đñ³ Ñ³ Ýù (5-8). ǾÍ áðñ¹
(9-12) K ¼³ ÈÛ³ È³ (1-8). ǾÍ áðñ¹ (9-12) MO Đñ³ Ñ³ Ýù
(1-8). ǾÍ áðñ¹ (9-12) N ³ ÝԷան³ · Շն (1-8). ǾÍ áðñ¹
(9-12) PQ Đñ³ Ñ³ Ýù ¼³ ÈÛ³ È³ (1-4) ÚáñÇÝ Í³ ǾÍ Ý (5-
8). ǾÍ áðñ¹ Ý (9-12) T Đñ³ Ñ³ Ý.- (Đñ³ Ñ³ Ý).- (Đñ³ -
Ñ³ Ý) H Đñ³ Ñ³ Ýù (1-8). Ǿáðñáðñ¹ (9-12)
ՎՅ³ · Շն
1 CEGKHNOPQ »ñÍ áðè DR »ñÍ áð KHT ǾÇñ³ ñ T »ñ-
Í áðùÝ
2 AHM ÛçÿÝ ç ÛçÿÝ Ç ÛçÿÝ EG ÇèÍ Ç àÇ M ÁèÍ Ç
N ÛçÿÝ ç ÛçÿÝ T ÛçÿÝ ÛçÿÝ Ç àÇ YÙ³ ÝÇÝ
3 CEG Ç Çðñ³ Ýó D ÛçÿÝ ³ Ǿ K Çðñ³ ³ ǾÝ Ç àÇ PQ Ç
ǾÇðñ³ Ýó R ÛçÿÝ ³ Ǿ H ÛçÿÝ ÛçÿÝ ǾÇó Çðñ³ Ýó
4 ADR ç Ǿ ÁÝ. ³ Í D ÁÝÍ ³ Í K Ǿ àÇù Ç àÇù R áð ³ ÝÍ ³ Í
T Ç · »ì ÝÇÝ
5 GK ³ ñ³ ñÇÝ K ³ ǾÍ Ýù áñù Q ³ ǾÍ áÝù T Ýáù³ Û

6 A í »Á»ǾÇÝ DMH í ³ Á»ǾÇÝ R í ³ Ǿ»ǾÇÝ
7 CEGKQT Ç ³ Ǿ (EGKT Ǿ Ǿ) ³ ÝÍ »ÉáÙóáĐÇÝ (Q ó³ ð-
ĐÇÝ) D ³ ñÇóÝÇÝ N »ð Ǿ ǾÍ Ǿ ñ»Ýç ó³ ǾĐÇÝ O »ð Ǿ ǾÍ
Ǿ ñ»Ýç PH Ç ³ Ǿ (H Ǿ Ǿ) ³ ÝÍ »ÉáÙ ó³ ǾĐÇÝ (H óù-
ĐçÝ) R áð Ǿ ǾÍ
8 A ÁÝ. ³ Í CEGKQH »ì áðñ³ ³ ÝÍ ³ Í D çñ»ì ³ ÝÍ ³ ñÍ
P »¹ áðñ R »ñì ÁÝÍ ³ Í T »ì áðñ ³ ÝÍ ³ Í
9 CEGKPRHT ÛÇ ÷ È ÛǾ ³ Ǿ D ì áĐÁ àÇù N è»ñ
10 CEGKNOPQTH áñ »á³ · D ì áĐÁ àÇù M Ñ³ Ûáðñ³ »ó
áðĐĐ. áñ »á³ · T ¼³ ñ»èè R Ý³ Ñ³ Ûáðñ³ »ó
11 C ³ ǾÍ D Ǿ Ç Ñ³ Ûáðñç M Ǿ Ç Ǿ ǾÍ NO Ñ³ Ûáðñç R
áð ³ ǾÍ
12 A Í³ · »ó Q Ǿ çáñ¹ áðÙ ç ÷ áÈŞ.
Ŏñ³ · Ý (Í ñÍ. Á² /104)
è»ð³ 1 ç Û ¼³ ñ¹ è³ ì ³ Ý³ ·
Ǿó ǾÝùÝ Ǿ Í áðÝ¹ ³ Í ÁÝ Í áð Í »Ý³ Û
Ǿ³ Ý Á¼éÁÝá³ Ý Ç ĘÇ Í »Ý³ Û
³ ñÓÁñ ÝÁèì Ç ¼ÇÝá ¼³ ÛÇñ³ Û
² Ǿè ÷ áÈŞ-Ç Ñ³ Û³ Ó³ ǾÍ èÍ ¼Ç Ç Û³ éÁ¹ ñáð³ Í ç
|Í³ ç³ Ǿ »ÝÁ³ Էան³ · ñÇ ì ³ Í
106³ · ² ԹՄՇօնՅ՝ն
H - 149³, a - 138³
Էան³ · Շն
H Đ³ Ý»ÉáðÍ ç a ³ ՅԷան³ · Շն. ÝĐ³ Ý³ Í áð³ Í ç Áèì
Á² /106-Ç
ՎՅ³ · Շն
1 a »ñÍ áðùÝ
2 H μ³ Ý ÷ È μÝ³ ð
3 H ³ È Ç ǾÇðñ³ Ýó
4 a · »ì ÇÝ H Ǿ àÇù

107. ՀԱՅՆ

Քան զամենայն ազգ այլ ի վեր,
Ազգ մի գիտեմ՝ հաւսար քաջեր.
Հոռմանց ետուն շատ կըզու թեր,
Եւ ասորիք՝ իւրենց խուլ էր:

108. ՖՌԱՆԿ

Հանճարեղ խիստ արուեստաւոր,
Աղէկ աղուոր խիստ ճիւղոր,
Ձեզ գայլ ուտէ ինքն խոճքոր
Դ՛ ամէն պատ՛ռի ուզէ սխտոր:

109. ՀՈՌՈՄՆ

Յամէն անուն իրէն կայ կեռ,
Չիշխեն գիշերն ելնել ի շեռ,
Ձի յիրենց խաչն չկայ բեւեռ
Դ՛ ոչ յԱստուծոյ ունին երկեղ:

109ա. ՀՈՌՈՄ

Ջամէն անուն իւրեանց կայ կեռ,
Դ՛ իւրենց ամէն զրուցն է խեռ,
Չիշխեն գիշերն ելնել ի շեռ,
Ձի յիւրեանց խաչն չկայ բեւեռ:

110. ԱՍՈՐԻ

Հայնց զեղ տաճիկ լեզու ի յար,
Մէկ հայն ծեծէ յիւրմէ հազար.
Են պարծենկոտ՝ Լ ոչընչարար,
Բայց ի խանութն են խիստ ճարտար:

111. ԵՐԲԱՅԵՑԻՔ

Մեծ ու նազուք լեզու առին,
Մի՛ ալտաս, չէ՛ ինք ասորին,
Չայն կու խաւսի այն մեծազգին,
Յորոց Քրիստոս էառ մարմին:

107. ² ӨмҮҗөнҮн
A - 239³, L - 183³, M - 49³
Ēāñ³ · Ҷñ
L Թ³ փ M ³ ҮĒāñ³ · Ҷñ
Ү³ · Ҷñ
1 M ³ ½ū
2 M ³ ½ū
3 AL ÑáéŪ³ ó L ȶ Ā»ñ M ÑáŪ³ ȶó
4 AM Ēá½»ñ ÷ Ē ĒáóĒ ĵñ L Խ³ éāñҶù Ҷóñ»³ ȶó Ēáó-
Ēñ M ½Ҷóñ»³ ȶó
108. ² ӨмҮҗөнҮн
A - 239³, D - 18³ µ, E - 113³ µ, F - 308³, K - 284µ-
285³, L - 179µ, M - 49µ, R - 124³, T - 97µ
Ēāñ³ · Ҷñ
A üé³ ȶ · ȶ DK üñ³ ȶĬ LT üé³ ȶ · M ³ ҮĒāñ³ · Ҷñ
Ү³ · Ҷñ
1 ADEFKLRT ĒÇēĬ āÇù M Ñ³ ȶ×³ é»Ū
2 AMR Ñ³ ü»½ D Ĭ ŪĬ EF Խ³ ĵ ĒÇēĬ Ē³ ó KT ³ Ū»Ĭ
(T ³ ŪĬ) áó Ē³ ó ĒÇēĬ L »ó ĵ ³ ŪĬ
3 DEFLMKR Ēááüāñ KR ½»ñ¹ EF ü³ ȶ ½³ Ē K ½ҶȶüŮ
×áĒüāñ LT ½»ñ¹ ½³ Ē M ü³ Ē
4 DFR Խ³ āÇù K ³ ŪĶ á³ Ĭ áóÇ M á³ Ĭ ñÇ R ĒēĬ āñ
T ³ ŪĶ á³ Ĭ áóÇ áóĬ ĵ
109. ² ӨмҮҗөнҮн

A - 239³, M - 49µ
Ēāñ³ · Ҷñ
M ³ ҮĒāñ³ · Ҷñ
Ү³ · Ҷñ
1 A ȶ³ Ĭ »é
4 M ֆñĬ»Ū
109³ · ² ӨмҮҗөн
L - 183³
110. ² ӨмҮҗөнҮн
A - 239³ µ, L - 182µ, M - 49µ
Ēāñ³ · Ҷñ
M ³ ҮĒāñ³ · Ҷñ
Ү³ · Ҷñ
1 L Ñ³ ȶó ½»ñ¹
2 L ŪóñŪĶ M ŪñŪĶ
4 AM Ē³ ȶáóĀ
111. ² ӨмҮҗөнҮн
A - 239µ, L - 182µ, M - 49µ-50³
Ēāñ³ · Ҷñ
A Թñ»³ փ M ³ ҮĒāñ³ · Ҷñ
Ү³ · Ҷñ
1 L ֆ»½áóü
2 L üĬ ³ ñ āĶ ҶȶüŮ M ҶȶüŮ
3 M Ū»Ĭ³ ½ñҶȶ

112. ՊԱՐԽԱՐ

Ի հիւսիսոյ գայ ձիաւոր,
Հանց սուր երթայ զինչ թեւաւոր,
Զփիճիքս առնէ կոտոր-կոտոր,
Խայթէ զմարդոյն աչքն զեզ կոր:

113. ՄԱՀՄԵՏ

Յիւրմէ ամ ի՞նչ տամ քեզ նշան,
Որ յիշելոյ չէ ինքն արժան,
Կախարդ մի հայնց էր ի լման,
Որ շատք իւրեան արար հաւան:

114. ԳԵՏ

Աւձ մի կայր գունով կապոյտ,
Հետ գայր 'ւ առնոյր պտոյտ-պտոյտ,

Յիւր փորն կայր այն բարոյն գիւտ,
Որ ի ցամաքն մեռնի շուտ:

115. ԶՈՒԿՆ

Զամէն խաղայ ի գնայուն տուն,
Հայնց սուր երթայ զինչ զթռչուն,
Հայնցեղ չկայ իսկի սիրուն
'Ի աբեղայի աղվոր պաքուն:

115ա. ԶՈՒԿՆ

Զամէն խաղայ ի գնայուն տուն,
Հայնց սուր երթայ զինչ զթռչուն,
Բնաւ չընկնի յիւր աչքն քուն,
Հանցեղ չկայ իսկի սիրուն:

112. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 239μ, L - 183³, M - 50³
Ēáñ³ · Շն
A ä³ ñēÇĪ M³ ÝĒáñ³ · Շն
´Ý³ · Շն
1 A ÑÇöeÇöeaŮ
2 AM Ñ³ Ūó L ½»ñ¹ ÷ È ½ÇÝā M Ū·ñĀ³ Ū
3 L ½÷ Ç×ÇùÝ M Ī³ ĩ³ ñ-Ī áĭ áñ
4 L ½»ñ¹
113. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 239μ, B - Ō´, C - 48, D - 8³, E - 106μ-107³, F - 304³, G - 412³, K - 281³, L - 174³, J - 334³, M - 50³, N - 280μ, O - 217³, P - 351³, Q - 377³ μ, T - 94μ-94³
Ēáñ³ · Շն
A Ð³ · ³ ñ³ óÇÝ BEFG Ū»éÝ D Ā»ó¹ ³ è M³ ÝĒáñ³ ·
· Շն CJPQ Ø³ ÑŪ¿ĭ
´Ý³ · Շն
1 BCJNOPQ ½ÇօնŪ¿ DKT ŪօնŪ¿Ý »è ÇÝā L ½ÇօնŪ¿
BNP³ Ē³ ÷ È³ Ū³ Ū³ ñ ÷ È³ Ū³ ½Ç±Ýā
2 ABCDEGL ÇÝù á¿ KPQ á¿ Ý³ M ÇÝùÝ á¿ JPT Ý³ á¿
3 A ¿ñ Ý³ Ç D Ī³ È³ ñĀ Ñ³ Ýó ¿ñ áÇù BCELFGNO
Ñ³ Ýó K Ī³ È³ ñ¹ ù ÑĀŪ³ ÇÝù ¿ ĒĀŪ³ Ý M ¿ñ Ý³ Ç T
Ī³ È³ ñ¹ ÑŪ³ ŪÇÝùÝ Ç CJPQ ÑĀŪ³ ÇÝùÝ Ç
4 A Çñ»ÝÝ CEFGJNOPQ Çօñ»Ý KT Çօñ¿ÝÝ L Çօñ»³ ÝÝ
M ŪÇñ»Ý
114. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 239μ, C - 103, E - 99³, F - 303μ, G - 407³, K - 284μ, L - 177μ, M - 50³, N - 282μ, O - 219μ-220³, P - 356³, Q - 382³, R - 123μ
Ēáñ³ · Շն
K ¶ĭ»ĭ Ý
´Ý³ · Շն

1 A · ³ Ī³ á áօĭ · áօÝáĭ áÇù CMNOPQ Ī³ á áօĭ K
· ³ ñ Ñ»ĭ áօ Ī³ á áօĭ L Ī³ ñ Ī³ á áօĭ Ī³ á áօĭ M
Ī³ á áօĭ |· áօÝáĭ § Ēñ³ óáօ³ Í Ū»ĭ áŪPQR · ³ ñ
2 A á Áĭ áŪ- CEFGNOPQR áօ Ñ»ĭ³ éÝáñ áĭ áօĭ
(EFGOQ áĭ áօĭ NOPQR á Áĭ áօĭ) K · ³ ñ áօ³ éÝáօ
áĭ áօĭ -áĭ áօĭ L · ³ ñ »օ³ éÝáñ áĭ áօĭ -áĭ áօĭ
M áĭ áŪá Áĭ áօĭ
3. A Ī³ ñ³ Ýμ³ ÝÝ · áօĭ CQ Çօñ Ī³ Ū · áօĭ EFG Ī³ Ū
Ū»ĭ K Ī³ Ū»ĭ Ū»ĭ · áօĭ L³ Ýμ³ ÝÝ Ç · Çօĭ M³ Ýμ³ Ý
· áօĭ N Ū»ĭ Ū»ĭ O Ī³ Ū»ĭ Ū»ĭ PQ Çօñ Ī³ Ū · áօĭ R ŪÇñ
4 AMR BāŪ CK ó³ Ū³ ù Ý³ Ū (K Ý³) EFG ó³ Ū³ ù Ý³
BāŪ M BāŪ NOPQ ó³ Ū³ ù Ý³ Bāօĭ
115. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 239μ, L - 187³ μ, M - 50μ
Ēáñ³ · Շն
M³ ÝĒáñ³ · Շն
´Ý³ · Շն
1 A · Ý³ áօÝ L È³ ŌáŪ
2 L Ñ³ Ýó ½»ñ¹ M þ ÷ È Ñ³ Ūó
3 L³ Ýó»Ō ×³ ùáօÝ
4 A þ³ μ»Ō³ Ç
115³ · ² ՕմՇօնՅ»ն
D - 10³, E - 109³, F - 305μ, G - 414³, K - 277³, P - 352³, Q - 378³, R - 125μ, T - 92³
Ēáñ³ · Շն
FR Ōáօĭ
´Ý³ · Շն
1 K · Ý³ áօÝ
2 D Ñ³ Ýó ½»ñ¹ E Ñ³ Ýó ½»ñ¹ F Ñ³ Ýó ½»ñ¹ CPQ Ñ³ Ýó
(G Ñ¿Ýó) ½¿ĭ K Ñ³ Ýó ù³ Ý R ½»ñ¹ T Ñ³ Ýó ù³ Ý
3 DEG ĩáօñ EFGPQ Çօñ K ½Ýĭ ÝÇ³ áĭ Ý P Çօñ R ŪÇñ T
ĭ áŌĀ áÇù

116. ԶԱՂԱՑ

Ոմն ի յէիցս էր անկենդան,
Ձայնիւ գոչէր ահեղական,
Յընթրիս կոչէր զազգս մարդկան,
Յիւր փսխածէն ածէր սեղան.

5 Կերան քաղցեալքն եւ յագեցան,
Եւ կապեալքն յարձակեցան,
Եւ արձակեալքըն կապեցան:

116ա. ԶԱՂԱՑ

Ոմն ի յէից է անկենդան,
Եւ կենդանեաց կերակրան,
Ձայնիւ գոչէ ահեղական,
Յընթրիս կոչէ զորդիս մարդկան,
Յիւր փըսխածէն ածէ սեղան,
Ուտեն բազմեալքն եւ յագենան:

116բ. ԶԱՂԱՑ

Ոմն ի յէիցս է անկենդան,
Ձայնիւ գոչէ ահեղական,
Յընթրիս կոչէ զազգս մարդկան,
Յիւր փսխածէն ածէ սեղան:

117. ԶԱՂԱՑ

Մինն ի յանդունդըս տառապէր,
Մինն ի յերեսըն թքանէր,
Գլխովն ծափըս հարկանէր,
Զկենարարըն մեր բերեր:

118. ՅՈՐԵՆ

Մեռանիմ եւ մահանամ,
Դարձեալ յառնեմ, կենդանանամ,
Չաչս ի յերկինըս համբառնամ,
Բազմատեղաւք պայծառանամ:

116. ² ӨмҮҗөһӱӳӳӳ
A - 239μ-240³, H 89³, M - 50μ, R 124³
Ēāñ³ · Ҷӳӳ
H æ³ Ө³ óuŸ
‘Ÿ³ · Ҷӳӳ
1 AM շ
2 M · áçշӳӳ
3 M ӰӰ¹ ӳӳ ½³ ½ăë
4 AM ³ ÍĴ M Ҷөӳӳ R »ò ½Ҷөӳӳ ÷ èĒ³ ÍŸ ³ éŸĴӳӳ H »ò
½Ҷөӳӳ ÷ áĒ³ ÍŸ ³ éŸĴӳӳ
5 M ù³ ӨŸ³ »³ ӳŸ »ò ӳ ù»ó³ Ÿ
6 AHR »ò áҶù M ӳӳ ӳŸ³ Í »ó³ Ÿ
116³ . ² ӨмҮҗөӳӳ
Z - 60μ
Ēāñ³ · Ҷӳӳ
æ³ [Ÿ³ ó]
116μ. ² ӨмҮҗөӳӳӳӳ
B - Ө², C - 111, D - 18³, E 99μ, G - 407³, K - 279μ,
N - 282μ, O - 220³, P - 356³, Q - 382³, T - 95μ
Ēāñ³ · Ҷӳӳ
A (ò³ ŸŸ) æ³ Ө³ ó B æӳ³ Ө³ ó K æ³ Ө³ óŸ
‘Ÿ³ · Ҷӳӳ
1 BCDNPQT շӳ EG շ áҶù K ӳӳ ӳөë շӳ
2 BDEKNOPQ · áăշӳӳ G · áçշӳӳ
3 CKNO ÁŸĂӳӳ Ҷө BCDEGKNOPQT Í áăշӳӳ
4 BCEGOPQ »ò ½Ҷөӳӳ ÷ ÁèĒ³ ÍŸ (EGKO ÷ ĒĒ³ ÍŸ) ³ é-

ŸĴӳӳ (Q áòŸŸ. ³ ÍĴӳӳ) DN »ò ½Ҷөӳӳ ÷ ĒĒ³ ÍŸ ³ ÍĴӳӳ T
ӰҶөӳӳ ³ éŸĴӳӳ
117. ² ӨмҮҗөһӱӳӳӳ
A - 240³, B - Ө¹, C - 61, D - 12μ, E - 99μ, F - 303μ-
304³, G - 407³, K - 279μ, L - 178³, M - 50μ, N -
281³, O - 217μ, P - 356³, Q - 382³, R - 127³, T - 100μ
Ēāñ³ · Ҷӳӳ
BLM æӳ³ Ө³ ó K æ³ Ө³ óŸ
‘Ÿ³ · Ҷӳӳ
1 C ³ Ÿ¹ áòŸ¹ Áè G ӳӳ Ÿ¹ áòŸ¹ è K ӳӳ Ÿ¹ áòŸ¹ ÁŸ
2 C ùҶŸ Ҷ »ӳ»èÁŸ KNO ùҶŸ
4 AM »ò ½ăŸ¹ »Ÿ³ ӳ³ ӳÁŸ ҶEKPO ù»½
118. ² ӨмҮҗөһӱӳӳӳ
A - 240³, B - ӨĂĂ, C - 130, D - 10³, 18μ, E - 101³,
G - 408μ, K - 276μ, L - 180μ, M - 51³, N - 283³, O -
221μ, P - 355μ, Q - 381μ, R - 124μ, T - 92³
Ēāñ³ · Ҷӳӳ
BDLMQ óăă»³ Ÿ
‘Ÿ³ · Ҷӳӳ
1 C ӳ ³ ŸŸ³ ŸŸ³ ӳ³ Ÿ³ Ÿ
2 C ³ éŸáòŸ
3 M Ҷ ӳӳ ӳӳ »ӳŸŸ ҶŸÁè N ӳӳ ӳӳ ҶŸèÁŸ
4 CT μ³ ½Ÿ³ í »ŸùŸ ½³ òӳ³ Ÿ³ Ÿ Ÿ (T ½ăӳ³ Ÿ³ Ÿ) DKR
Í »Ÿ¹ ³ Ÿ³ Ÿ³ Ÿ Ÿ EG μ³ ½Ÿ³ èŸ »ŸùŸÁŸ E ½³ ӳŸ³ Ÿ³ Ÿ L
μ³ ½ăòŸ èŸ »Ÿ³ ŸŸ PQ μ³ ½Ÿ³ èŸ »ŸùŸÁŸ (Q μ³ ½-
Ÿ³ èŸ »Ÿ³ òùÁŸ) ½³ òӳ³ Ÿ³ Ÿ Ÿ

119. ՑՈՐԵՆ

Ի տրամադրերն կարծրանամ,
Ի հոսմանէն ես զաւրանամ,
Ըզբոլորից կեանս բառնամ,
Միոյն անթիւ փոխանակ տամ:

120. ՄԱՂ

Երկնից հանգոյն յար ընթանամ,
Երկրի նման ես անշարժ կամ,
Ի համբուրից մերձ որոտամ,
Անձրեւ հեղում մաննայ նման:

121. ԳԱՐԻ

Եկ հոմանուն զարունարար
Յրտին բնութիւն եւ զովարար,
Շնչաւորաց կենդանարար
Եւ անսրբոցն սրբարար.

119. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 240³, E - 118μ, M - 51³, T - 102μ-103³, Z - 60μ
Ēáñ³ · Շñ
A (օ³ ԿԻ) օáñ»Ý MZ ³ ԿĒáñ³ · Շñ
´Ý³ · Շñ
1 AM ĩ ñ³ Û³ ¹ñ»³ ÉÁÝ
2 EFZ թ Շ T թ Շ ÑáéÙ³ Ý¿
3 AM »օ Á¼μÝ³ օՇՕ M Í »ÝÁè Z Á¼μ[áñ]áñՇՕ
120. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 240³, E - 118μ, F - 310μ, M - 51³, T - 103³, Z - 60μ
Ēáñ³ · Շñ
AZ ³ ԿĒáñ³ · Շñ EFT ² Ũ (Ý³ Ēáñ¹ Á¹ Ø³ Ō) M ² Ûá
´Ý³ · Շñ
2 M ũñÍ ñՇ
3 AM Û»ñ ÷ È Û»ñŌ M ũñáí ³ Û
4 A Û³ Ý³ E Û³ Ý³ Ý³ Շ ÝÛ³ Ý M Û³ Ý³ ÛZ Û³ ÝÝ³
121. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 240³, M - 51³ μ
Ēáñ³ · Շñ
M ³ ԿĒáñ³ · Շñ
´Ý³ · Շñ
5 M í áŌÁ ĨñĬ Ýí ³ Í
8 A Úá · Ý³ μ»ŌáօÝ
122. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 240³ μ, B - ŌÁ, C - 76, E - 101μ, G - 408μ, K - 286³ μ, M - 51μ, N - 281μ, O - 218μ, P - 356μ, Q -

5 Բանականաց առողջարար,
Աշխատելոց բժըշկարար,
Յաստուածային ձեռսըն բարձար,
Յոքնաբեղունան բազմեցար:

122. ՍԻՐԱՄԱՐԳ

Ուր բուրաստան կայ ու պարտէզ
Ու շատ դալար ու կանաչ սէզ`
Անդ կու ճէմի ու չտայ քարտէզ
’Ի իր անձն ամէն ոսկի տրէզ:

123. ԱՔԱՂԱՂ

Մաւրուք ունի ինք զեղ զբոց
’Ի ի գլուխն ունի կարմիր սղոց,
Կնիկ ունի տասն ի հնգոց,
Լայ ու ընկեր ուղէ այնոց:

382³ μ, T - 94μ
Ēáñ³ · Շñ
O èՇñ³ Û³ ñù
´Ý³ · Շñ
1 N áօ áՇù T »օ
2 AMP Í³ Ý³ Ýá NO »օ P ¹ ¿½ T »օ »օ
3 AM ³ Ý¹ áՇù BNO »օ CEG ÑúÝ Ĩ áօ »»ՍՇ K ÑúÝ Ĩ áօ
»»ՍՇ áı ³ M Ĩ áօ »»ՍՇ áօ PQ ÑáÝ Ĩ áօ »»ՍՇ թ T »»-
Û¿ »օ
4 BCEGKNOPQT Շօñ ÷ È թ Շñ M Շօñ T ÷ ¿ñ¿½
123. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 240μ, C - 134, D - 18μ, E - 102μ-103³, G - 409μ, K - 276μ, L - 180³, M - 51μ, N - 283μ, O - 221μ, P - 357³, Q - 383³, R - 214μ
Ēáñ³ · Շñ
AL ĒüéáŌ C Ēüñá½ D ² ũññ EGPQ Ēáñá½ K ² ũéáñ
M ² . ³ Ō³ Ō R ² ũÉÉ³ É
´Ý³ · Շñ
1 AM ՇÝù áՇù մáօ CPQ ½¿ı DK áñá ¿è EG ՇÝùÝ ½»ı
(G ½¿ı) L ½»ñ¹ NO Ý³ ù³ Ý ÷ È ՇÝù ½»ı R Úáñáù
áñá¿è
2 AM Í³ ñÛՇñ áՇù DKR թ áՇù L ½»ñ¹ ½èŌáօ
3 AM ÑÁÝáօ CNOPQT Í³ Ý³ ũ DKR Ե³ ĩ ÛՇ ÑÁÝáօ (K ÑÝáօ) EG Í³ Ý³ ũ áօ L Á Շ ÑÝáօ
4 A ÁÝ · »ñ CNO Ō³ Ũ¿¿ թ ÁÝĬ »ñ ³ Ũ DR Ý³ (Ý³ Ū Ē³ Ū թ (R áօ) ÁÝĬ »ñÝ (R ÁÝĬ »ñ) áօ½¿ EGQ Ō³ Ũ¿¿ թ ÁÝ-
Ĭ »ñ K Ý³ Ē³ Ū³ Ũéáօ L Ē³ Ū áօ ³ Ũ ÁÝĬ »ñ P Ō³ Ũ¿

123ա. ԱԳԼԱԻՐ

Վարդապետ մի կայր ի հնոց,
Որ իւր զլուխն էր զերդ սղոց,
Ձայնիկ ածէր ի յանդընդոց,
Յարուցանէր ի մեռելոց:

124. ԱՐԱԳԻԼ

Ջանջիլ քթան շապիք ունի,
Ջաղջեր ունի կարմիր մորթի,
Ջթախտն դընէ, բարձր նստի,
Ջաւրն անսաֆան ինքըն պառկի:

125. ՏԱՏՐԱԿ

է՛ մարդ, աւտա՛ բանս է անսուտ,
Սուրբն այն բնաւ ի տուն չէմուտ,
Յիւր տախտն կայ տասըն կրկուտ,
Յաւրըն չուտէ նա ճանկ մի հունտ:

126. ԹՈՒԹԱԿ

Կանաչ թռչուն մի բանաւոր,
Ջեղ աղուէս է ինք արատւոր.
Տիկնոջ կենայ ինք մաւտեւոր
Ու խոտ ուտէ ՚լ առնէ նա ճաւր:

127. ԾԻԾԱՌ

Յեգիպտոսէ գայր զեղ կայծակ,
Հալաւ հագել սեւ ու սպիտակ,
Արապկերէն խաւսի յստակ,
Գարնան բերէ մեզ եղանակ:

128. ԱՐՏՈՅՏ

Ամ մէկ սկսիր սուրբ զուարթուն,
Ձայնդ է անուշ նման փողուն,
Ասա զսաղմոսդ տուն առ տուն,
Երգէ զանեղականդ անքուն:

123³. ² ՕմՇօն
L - 188μ
124. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 240μ, M - 51μ - 52³
Ēáñ³ · Շñ
M ³ ԿĒáñ³ · Շñ
´Ý³ · Շñ
3 A ¼³ ĒĪ Ý
4 M á³ ñĪ Շ
125. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 240μ, M - 52³
Ēáñ³ · Շñ
A ³ ԿĒáñ³ · Շñ
´Ý³ · Շñ
2 M Թ Խ
126. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 240μ, M - 52³
Ēáñ³ · Շñ
A ÁáóÁ³ ù, M ³ ԿĒáñ³ · Շñ
´Ý³ · Շñ

1 M Ī³ Ý³ Ýā
2 A ³ Ōō»ē
4 AM ³ ñÝ շ M Խ áō
127. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 240μ, L - 181μ, M - 52³
Ēáñ³ · Շñ
L Ī ՇĪ³ eÝ M ³ ԿĒáñ³ · Շñ
´Ý³ · Շñ
1 L ¼»ñ¹
2 L Ñ³ Ý · շñ
3 L Թ ñ³ áĪ »ñ շ Ý Ēùé շñ M ³ ñ³ á »ñ շ Ý
4 A ùñ ՇÝ³ Ī ÷ Ē »ō ³ Ý³ Ī L μ»ñ շñ M · ³ ñÝ³ Ý³ μ»ñ շ
Ū»½ ùñ ՇÝ³ Ī
128. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 240μ, L - 182μ, M - 52³ μ
Ēáñ³ · Շñ
A òùéĒ³ ñՇĪ... շ M ³ ԿĒáñ³ · Շñ
´Ý³ · Շñ
2 A Ó³ ԽĪ L ÷ áŌáĽ M շ áՇù
3 AM ½é³ ŌŪáēĪ (M é³ ŌŪáé) Ī áŌÝ áó L ³ ēĪ

129. ԿՈՒԿՈՒ

է՛ կենդանի խայտ ու թռչան,
Ջամէն գուգոր ասէ զկաՖայն,
Քեզ այլ չկայ գարնան նշան,
Երբ նա խաւսի երեք բերան:

130. ՇՆԱԻՐԱ

Ասես խաւսող է յանդիման,
Հայնց տըրտնջող զեղ աբեղան,
Կարմիր հագնի ինքն անխափան
՚Ի որդիք ունի շատ ՚լ անկածան:

131. ՀՈՒԱԼ

Յիսնէ այլ ի՞նչ ուզես դու բան,
Յիւր վիզըն կայ սպիտակ նշան,

Երամ-երամ իրենք երթան
՚Ի աղէկ սիրենն ոսպն ու ճուլպան:

132. ՉԻՏ

Գայ ի յայգին ինք գող ի գող,
Ահեղ ուտէ ինքն խաղող,
Գիրացել է զէրդ զգեր գող,
Բայց այլ չարժէ քան մէկիկ փող:

133. ԱՆՁԵՂՆ

Հալաւ ունի զեղ ձուռն սպիտակ,
Շուրջն պրոռնս եւ փիլոնակ,
Ջեղ զտիկին ունի շուշտակ,
Ջեղ ձիաւոր՝ վառ նշանակ:

129. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 240μ, D - 15μ, E - 110³, F - 306³, G - 414μ, K - 276³ μ, L - 182³, M - 52μ, P - 356μ, Q - 382μ, R - 129μ, T - 95³ μ
Êáñ³ · Շն
A , áðéç× EFQT ´ áðmáð G ´ áðmáðÝ K ´ áðmáðÝ L í áðéç× M ³ ÝÊáñ³ · Շն
´Ý³ · Շն
1 ALM Ê³ ù ³ μ»ñ ³ ÝÓÝ áð ÁéááðÝ E Í »Ý¹ Ç L ÁéááðÝ P ÁÁéááðÝ T Ê³ ÓÁ Ç ÁéáÙ³ Ý
2 AM · ñÇ · áñ ÷ Ê · áð · áñ ½Í³ ý³ Ý G Í áð · áñ K ½Í³ - ÷ ³ ½ L · Á · áñ P ½Í³ ý³ Ý T · áð · áñ
3 DEFGKPRQT ÇÝá ÷ Ê áÍ³ ù
4 AL ×Ááç »ñÍ áð M ùñμ ×Ááç μ μ»ñ³ Ý
130. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 241³, M - 52μ
Êáñ³ · Շն
M ³ ÝÊáñ³ · Շն
´Ý³ · Շն
2 M Ñ³ μ»Ó³ Ý
3 AM ³ ÝÊ³ μ³ Ý
131. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 241³, L - 134³, M - 52μ
Êáñ³ · Շն
L Ðùμ³ É M ³ ÝÊáñ³ · Շն
´Ý³ · Շն
1 L ԸÇÈÙç

2 ALM ԸՇն
3 L Ç Բáðñç Í áð · ³ Ý M ԸՇն»Ýù ÙñÁ³ Ý
4 L Ýáù³ èÇñ»Ý
132. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 241³, C - 80, E - 102³, G - 409³, K - 286μ, L - 185³, M - 52μ-53³, N - 281μ, O - 218μ, P - 357³, Q - 382μ, T - 95³
Êáñ³ · Շն
EG áÇÝ Ý K Ó³ · ³ ñ M Í ÇÍ
´Ý³ · Շն
1 CKNQT ³ ù ÇÝ (KNQT Թ ù ÇÝ) ÇÝù (K ÇÝù áÇù T ÇÝùÝ) · áÓç · áÓ (T · áÓ Ç · áÓ) G Í³ ùñ ÇÝùÝ · áÓç · áÓ ELOP · ³ ùñ ÇÝùÝ (EP ÇÝù) · áÓç · áÓ (L · áÓÇ · áÓ)
2 CELNQPOQ Խ ³ Ñ»Ó áðì çñ G Խ ³ Ó»Ó áðì çñ O Ñ³ ÓáÓ T áð Ñ»ì áðì çñ
3 CGNOQ · »ñó»ñ ç ½çí EK · Çñ³ ó»ñ ç ½»í K ½Êá½ ÷ Ê ½ »ñ · áÓ L ç áÇù P · Çñ³ ó»ñ ç ½çí T · Çñ³ ó»ñ ç ½»ñ¹ Á¼áÓ
4 AM á³ Áç CPQ ÇÝù á³ ñÁçñ EGKNO μ³ ù ÇÝùÝ á³ ñÁçñ (NO á³ ñÁç) L á³ ñÁçñ M ³ Թ áðÓÓ. ÇÝù T ÇÝùÝ á³ ñÁç ù³ Ý ½ÙçÍ
133. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 241³, M - 53³
Êáñ³ · Շն
M ³ ÝÊáñ³ · Շն
´Ý³ · Շն
2 M Բáðñç ½á éáðÝé

134. ԱՐՏՈՒՏ

Տեսաք փոքրիկ մոնոգոնակ
'Ի ունեեր պլուզ ինք կնկղակ.
Առաւաւտուն սկսնոյր մինակ,
Պաշտէր անուշ քաղցր եղանակ:

135. ԲԲՈՒԷՃ

Փողհար մի կայ աղվոր գուսան,
Փորն է դեղին գեղ ըզզաֆրան
Գերոյս պիտէր հայնց ծառա'կան
Ու թո'ղ տայի հազար դեկան:

136. ԲԱԻԲ

է՛ ծիրանի ու բարկ սպիտակ,
Գոհար գուռզ 'լ աղվոր տեսակ.
Ու կու լինի մարդոյ ճաշակ,
Բայց հոտ չունի գեղ մանուշակ:

137. ԲԱԴ

Յուշկիկ երթայ գեղ գտիկին,
'Ի իր՝ սապոնած հանդերձանին,
Ոսկի փողնոց կայր յիր վզին,
Բացէիբաց էր իւր ազին:

134. ² օմչօն'յ»ն
A - 241³, B - ԲԷ, D - 14μ, E - 101μ-102³, G - 409³,
K - 278μ, L - 182μ, M - 53³, N - 281μ, O - 218μ, P -
356μ, Q - 382μ, R - 129³, T - 95³

Êân³ · Շն
DR ² ուի աիւ EGNO ² ուի աիւ KL ² ուի աիւ Շի M ³ Կէա-
ն³ · Շն

Վ³ · Շն

1 ALM ÛáĒá½³ Ý BCEGNOT í »è³ ÛDKR Í³ ĩn L í »è³ M í »è³ Í PQ Í³ ĩn ÛÇÝ

2 BO ÇõñÁÝ ÷ È ÇÝù CEG Çõñ ÷ È ÇÝù DK áó ÇÝùÝ áóÝ_չñ á½³ Շի KT թ Շ · ԷաօԷՅ áóÝ_չñ ԷնՇի L áóÝ_չñ áÁԷաօԷ Շõñ M թ áÇu ÇÝùÝ N ՇõñÝ PQ áóÝ_չñ Շõñ R ÍÝ · օ³ Í

3 A Էի ԷեՅáó Û_չÝ³ Í K Էի ԷեՅáó Û_չÝ³ Í L Թ Է³ օու áóÝ Էի ԷեՅáó Û»Ý³ Í M Û_չÝ³ Í RT Û»Ý³ Í

4 AM á³ Բի շ DR ³ ԿաԹ ³ Ի շ KT ³ ԿաօԲ ³ Ի շ M ù³ օօն N ³ ԿաԹ PQ ³ ԿաօԲ ³ Ի շ

135. ² օմչօն'յ»ն
A - 241³, M - 53³

Êân³ · Շն
M ³ Կէա³ · Շն

Վ³ · Շն

2 AM Á½³ Կն³ Կ

3 M Í³ Է³ Թ³ Ի³ Կ

136. ² օմչօն'յ»ն

A - 241³, M - 53μ

Êân³ · Շն
M ³ Կէա³ · Շն

137. ² օմչօն'յ»ն
A - 241μ, B - օԱ, C - 89, D - 9μ, E - 102³, G - 409³,
K - 282³ μ, L - 174³, M - 53μ, N - 282³, O - 219³, P -
355³, Q - 381³ μ, R - 122μ, T - 97³

Êân³ · Շն
ADRT Է³ · B ԷՇն³ Û³ ն · CEGPQ Վ³ Ա K Վ³ Կի L Է³ Թ N Վ³ Կ

Վ³ · Շն

1 B ½³ Կ CE ½³ Կա DLR ½³ ն¹ E ԷաօՇՇի G í áօԲՇի ½³ Կա K ԷաօՇՇի ½³ ն¹ PQ ½³ ն¹ M áօԲի Շի áօԹ. ԷաօԲի Շի Էն¹ Á³ Û áօԹ. »ն¹ Á³ ÛN ԷաօՇՇի »ն¹ Á³ Էն ½³ Կա O ԷաօՇՇի ½³ Կա T »ն¹ Á³ Էն ½³ ն¹

2 A Ն³ Կ¹ »նօՅՇՇի B áօ շն Է³ ááÝ³ Ի Շն Ն³ Կ¹ »նօՇՇի CNOP Շõñ CDEGKMNOPT Ն³ Կ¹ »նօ³ ԿՅՇՇի (E Ն³ Կ¹ »նօ³ ԿՅՇՇի) L áóÝՇն M թ Շն Ն³ Կ¹ »նօՇՇի áօԹ. Շõñ Ն³ Կ¹ »նօ³ ԿՅՇՇի QR թ (R áօ) Շõñ ³ Կ¹ »նօ³ ԿՅՇՇի (Q áօԹ. ³ Կ¹ »նօ³ ԿՅՇՇի)

3 A á áօՅáó B ÷ áօáó Շ ÷ È Էն CDEGLOR Շ ÷ È Էն DT Էն PQ Շõñ R í Á½³ Կ K ÷ áօáó Էն M Էն í Շ½³ Կ áօԹ. Շ í ½³ Կ N Շ ÷ È Էն

4 AM Վ³ Թ Շ μ³ օ B օօ μ³ օ Շ μ³ օ K շ Շõñ»³ Կ Թ · Շ Կ R շն áÇù í շ

138. ԿԱՔԱԻ

Նա կարմիր հագնի վարտիք,
Ի ինք խայտուամայտ ունի շապիկ,
Կո՛ւ բոլորի զեղ ըզկծիկ,
Կռիւ առնէ զեղ զարապիկ:

139. ԱԳՌԱԻ

Ձեզ զշահէն հայնց սուր երթայ,
Համլայ կապէ, դատարկ դառնայ,
Ձեզ զասորի երէց կարդայ,
Ուտէ չոր թան ու թարխանայ:

140. ԱԳՌԱԻ

Մանուկ հաբաշ մի ի յազգէ,
Գտնու ուտէ զինչ չափ ածէ,

Ինք հետեւակ զեղ մարդ քայլէ,
Լեղայ աւղաւվ զեղ ձուկն ի ջրէ:

141. ԱԳՌԱԻ

Աւետաբեր հաւ մի ճիչէ,
Այնոր փորձած ձայնն ի բնէ.
Ամլին կապայ խայտ ի ձանձնէ,
Հագն բերնովն, որ ի հոսծէ:

142. ԱՆՁԵՂ

Կաղամբ ձայնէ ու ծախ չկայ,
Լիրբ կորատորն որ կայ ու գայ,
Ձեզ զասորի էրէց կարդայ,
Բազում ուտէ ինք թարխանայ:

138. ² ԾմՇօնՅ»ն

A - 241μ, C - 60, D - 18³, E - 101³ μ, G - 408μ, K - 284³, L - 178³, M - 53μ, N - 281³, O - 217μ, P - 356³ μ, Q - 382³, R - 123μ-124³, T - 90μ

Êáñ³ · Շñ

R Í³ ùù

´Ý³ · Շñ

1 K Í³ ÷ È Ý³ KMNO í³ ñì ՇÍ T áóÝÇ ÷ È Ñ³ · ÝÇ

2 ACDEGKLMNPNT ß³ àÇù BNO áó È³ ì áóÛ³ ì (N È³ ì áóÛ³ ì) C áó È³ ì áóÛ³ ì EG áó È³ ì áóÛ³ ì Ñ³ · ÝÇ K ÇÝŸ L È³ ì áóÛ³ ì PQ áó È³ ì áóÛ³ ì ß³ àÇÍ ù (Q ß³ àÇù) M ÇÝŸ N áóÝ[Ç] R »ó È³ ì áó-Û³ ì T »ó È³ ì áóÛ³ ì

3 ABCDEGKLMNORTPQ Í áó àÇù BCEGKLNOT ¼ÇÝà DR ½ñ Ì Á½Í ÁÍÇù M ½»Á T Á½ÑÁñÍÇù

4 A³ ñÝç BEG ½»ì CNOPQ ½çì DT ½»ñ¹ KR áó ½»ñÁ M ½ ááÇÍ ÷ È ½³ ñ³ àÇÍ L ½»ñ¹ ½Ñ³ ñ³ ÛÇù

139. ² ԾմՇօնՅ»ն

A - 241μ, B - °, C - 78, E - 101μ, G - 408μ, K - 286μ, L - 182³, M - 53μ, N - 281μ, O - 218μ, P - 356μ, Q - 382μ, T - 94μ-95³

Êáñ³ · Շñ

L² · é³ Í

´Ý³ · Շñ

1 BEG ½»ì Ñ³ Ýó CKNOPQ ½çì Ñ³ Ýó LT ½»ñ¹ Ñ³ Ýó

2 AKM¹³ ì ì ñÍ CPQ ì³ ñì ì Ì EG ù³ ßç¹³ ì ì ñÍ á¹³ éÝ³ ÛO ì³ ì ñÍ T³ Ý¹ çÝ ßáóì áí¹³ ì ì ñÍ

3 AM³ éáñÇ BEGQ ½»ì CNOPQ ½çì ½³ éáñÇ շնչó K ½çì L ½»ñ¹ ½³ éáñÇÍ շնչó T ù³ Ý ½³ éáñÇ շնչó

4 ABCKLMNOPT ù³ ù ÷ È Á³ Ý AD Á³ ñÈÇÝ³ Û O ÆñÈÝÛT »ó

140. ² ԾմՇօնՅ»ն

A - 241μ, M - 54³

Êáñ³ · Շñ

M³ ÝÈáñ³ · Շñ

´Ý³ · Շñ

1 M Ñ³ à³ ß

2 M ¼ÇÝùÝ ÷ È ¼ÇÝà

3 A ½»ñ¹ M ÇÝŸ

141. ² ԾմՇօնՅ»ն

A - 241μ, M - 54³

Êáñ³ · Շñ

M³ ÝÈáñ³ · Շñ

´Ý³ · Շñ

2 M³ ìñ àñ ç ÷ È Ó³ ŸÝ

3 AM³ · ù ÈÇÝ (M ÈÇÝÇ) Í³ à³ È³ ì Ç Թ³ ÝÓÝç (ÑÛÛì · Á² /39)

142. ² ԾմՇօնՅ»ն

A - 241μ, L - 188μ, M - 54³

Êáñ³ · Շñ

A² · é³ ó M³ ÝÈáñ³ · Շñ

´Ý³ · Շñ

1 L Ó³ È ÷ È Í³ È M È³ Í ÷ È Í³ È

2 M Í áó ÷ È áó L Í áóñ³ ì áñÁÝ

3 L ½»ñ¹ ½³ ñ³ àÇÍ ÇÝŸ Í³ ñ¹³ ÛM³ éáñÇ

4 A Á³ ñÈÇÝ³ L Ý³ ÷ È ÇÝù M Á³ ñÈÇÝ³ Û

143. ՀԱԻՀԱԻ

Ասեն, թէ է՛ ինքն մարդուկ
'Ի է՛ իր կտուցըն կարմրուկ,
Հանցագուն չկայ այլ աղէկուկ.
Գիշերն ասէ լալով՝ Եղո՛ւկ:

144. ԽԻԻ

Առակ գրոյց յիւրմէ բերին,
Տեսաք նա հանց էր՝ զինչ ասցին.
Բառչէ գեղ զուլ ի յարկնոցին,
Զողջ աւրն առնէ մասխարութիւն:

145. ՄԵՂՈՒ

Քարգործ մի կայր խիստ իմաստուն,
Հրաշից ծաղկանց շինեց իր տուն,

Քաղցր խաւսի նորա լեզուն,
Բընաւ չընկնի յիր աչքն քուն:

146. ՄԵՂՈՒ

Գործաւոր փոքր եւ հրաշալի,
Զամէն շրջի յանապատի,
Մասունս առնու յամենայնի,
Յառաջ բերէ գործ ցանկալի,
5 Հայնց, որ Աստուած փառաւորի,
Եւ խաչ՝ ցնծայ յեկեղեցի:

147. ՄՐՋԻՄՆ

Գայր աղբիւր մի յանդնդոց
Եւ ելանէր ինքն ի փողոց,
Նմա ոչ ջուր, ոչ սնընդանոց,
Լուր կու երթայր գեղ քըրքթոց:

143. ² ӨмҮҗөнҮ»н
A - 241μ, L - 182³, M - 54³
Ēāñ³ · Ҷñ
L Ī³ Ñ³ ó M³ ʸĒāñ³ · Ҷñ
´Ý³ · Ҷñ
1 L Ī³ ə»Ý M Āլ ҶÝüÝ չ
3 A Ñ³ Ūó · áóÝ LM Ñ³ ʸó · áŪ M³ ǾĪ չĪ áǾĪ
144. ² ӨмҮҗөнҮ»н
A - 242³, D - 14³, K - 278³, M - 54μ, R - 128³
Ēāñ³ · Ҷñ
DR ĒҶý KM³ ʸĒāñ³ · Ҷñ
´Ý³ · Ҷñ
1 A ĬҶñŪլ DR ¼ҶñŪլ K ¼ҶөнŪլÝ R μ»ñҶ
2 AMR Ñ³ Ūó D³ ə³ óҶÝ K ÑլÝó M³ ə³ ҶÝ
3 D á³ éāլ ¼լĀ áóĒ Ҷ áҶù K ¼»ñ¹ ʸ³ ñĪ³ ʸáóҶÝ Ҷ áҶù
R áóĒ ʸ³ ñĪ ʸáóҶÝ
145. ² ӨмҮҗөнҮ»н
A - 242³, B - Ծ՛, C - 98, D - 9μ, E - 102³, G - 409³,
K - 282μ, L - 174μ, M - 54μ, N - 282³, O - 219μ, P -
357³, Q - 383³, R - 123³, T - 90³
´Ý³ · Ҷñ
1 B ¼»ñ¹ Á¼ñ³ ñ · áññ ʸ³ ʸĒ ҶŪ³ əĪ áóÝ CKN »ñլó
ù³ ñ · áñĪ »ó ҶŪ³ əĪ áóÝ DEG »ñ»ó (EG »ñլó)^a ù³ ñ ·
· áñĪ ĒҶəĪ L μ³ ñ · áñĪ ĒҶəĪ M ù³ ñ · áñĪ ŪҶ Ī³ ʸñ
ĒҶəĪ áóŪ. »ñ»ó ù³ ñ · áñĪ »ó OT չñլó ù³ ñ · áñĪ »ó
PQ չñլó ù³ ñĪ áĪ »ó R չñլó ù³ ñ · áñĪ ĒҶəĪ

2 BCEGNOPQ BҶÝլ Ҷөн D Ҷ ÍҶÝլ Ҷөн KT Í³ ǾĪ³ ʸó
Ññ³ BҶөн BҶÝ»³ ó (T BҶÝլ) Ҷөн L BҶÝ»³ ó Ҷөн M BҶ-
Ý»ó Ҷñ áóŪŪ. BҶÝլ Ҷөн R BҶÝլñ Ҷөн
3 D í áŪÁ áҶù G Ēüəլ NO μŪĒլ RPQ μÁŪĒլ
4 AM áÁÝ · ÝҶ BCEGKLNOPQR Ҷөн D í áŪÁ áҶù BLM-
NOR ĬҶөн T á³ ʸĪ ʸҶ ĬҶөн
146. ² ӨмҮҗөнҮ»н
A - 242³, B - Ծ¶, K - 282μ, L - 189³, M - 54μ, T - 90³
Ēāñ³ · Ҷñ
M³ ʸĒāñ³ · Ҷñ
´Ý³ · Ҷñ
1 K · áñĪ³ óáñÝ ÷ áññÝ
2 M³ ʸ³ á³ í Ҷ
3 B í áŪÁ áҶù K ʸ³ Ū»ÝҶ L ʸ³ ŪլÝ á³ ʸҶ M³ éÝáó Ū³ -
éáóÝē
5 BK áñái³ əĪ áó³ Í LT í áŪÁ áҶù
6 BLT í áŪÁ áҶù K Ē³ á »ó
147. ² ӨмҮҗөнҮ»н
A - 242a, L - 185μ, M - 54μ-55³
Ēāñ³ · Ҷñ
L ØñҶҶŪ M³ ʸĒāñ³ · Ҷñ
´Ý³ · Ҷñ
1 L ·³ Ū
2 AM ʸ³ »Ē³ ʸլñ M ĬҶÝüÝ
3 L »ó áā əÝ³ ʸáó
4 L »é³ ʸñ ¼»ñ¹ ùñÁññÁáó M »ñĀ³ ʸñ ¼»Ā

147ա. ՄՐՋԻՄՆ

Գայր աղբիւր մի յանդընդոց,
Ահեղ ելնէր վասն արաւտոց,
Գունովն սեաւ զէդ ըզներկոց,
Կայր ու եռայր զէդ քթըթոց:

148. ՄՐՋԻԻՆ

Կարի տեսայ ես շատ կարուան,
Որ կու իջնոյր ի խորասան.
Իշուին բոկիկ էր 'լ անփալան,
Մէկիկ հատիկ բառնան ու գան:

149. ԹԻԹԵՂՆ

Ջեղ սերորէ ունի թեւեր,
Ջեղ քերորէ աղւոր աչեր,

Մարգըրտէ հագնի շորեր

Ի ինք ի լուսոյն միշտ է աւեր:

149ա. ԹԻԹԵՂՆ

Ջերդ սերովբէ ունի թեւեր,
Ջերդ քերովբէ՝ աղուոր աչեր,
Մարգարտաշար ունի քաւղեր,
Բայց ի լուսոյ՝ անզաւր 'լ աւեր:

150. ՄԱՐԱԽ

Թագւոր չունին, ժողուին առակ,
Իջնուն ահեղ անթիւ բանակ,
Եղուկ՝ ում գան անվարձ մշակ,
Հնձեն զամէն արտերն հստակ:

147³. ² ԾմՇծոնՅ»ն
C - 125, D - 14μ, E - 102μ, G - 409μ, N - 283³, O - 221³, P - 358μ, Q - 384μ, R - 128μ, T - 98³

Êáñ³ · Շñ
E ØñçÛ NO ØéçÇÛÝ

´Ý³ · Շñ

1 CD ³ Ý¹ ÁÝ¹ áó G İ³ ìñ NOQ ³ Ծմ»ծոն P ³ Ծմ»ծոն
2 D ìþ ³ Ñ»Ծ R áó ³ Ñ»Ծ T »ÉÝçñ ³ Ñ»Ծ
3 D Çմñ ÷ È ½ç¹ E ½»i GOPQ ½ç¹ RT ½»ñ¹
4 C ½ç¹ DR ½»ñ¹ ùñùÁáó E ½»i ùÁÍ ÁñÁáó G »ó ³ ìñ ½ç¹ ùñùÁñÁáó N ½ç¹ ùÁÁÁÁáó O ½ç¹ ÁÁÁáó P ½ç¹ Á½ùÁñùÁáó Q ½ç¹ Á½ùÁñùÁáó R áó İ³ ìñ T İ³ ìñ T »ó ½»ñ¹ ½ùÁÁÁÁáó

148. ² ԾմՇծոնՅ»ն
A - 242³, B - ÐÀ, C - 66, E - 103³, G - 409μ, K - 285μ, L - 191³, M - 55a, N - 281³, O - 217μ-218³, P - 358μ, Q - 384μ, T - 98³

Êáñ³ · Շñ
ABMPQT ØñçÇÛÝ CNO ØéçÇÛ K ØñçÇÛ

´Ý³ · Շñ

1 AM İ »é³ (M İ »é³ ð) İ³ ñÇ »é EG İ³ ñí³ Ý L İ »- éÇ B³ İ İ³ ñ³ ó³ Ý T İ »éÇ
2 A ÇçÝáóÝ B ÇçÝ³ ìñ N ÇçÝáóñ
3 B áó ACEGKLMQ »Ýìþ (E áó) ³ ÝÍ áóİ á³ Ý N çßÝ áó ³ Ý±³ ìñ³ Ý O çßÝ áó P »Ý³ ÝÍ áóİ á³ Ý T ÇBáó³ Ý մáÍ »Ý »ó İ áóİ á³ Ý

4 AM ÛçÝ áó Ñ³ İ ÇÍ CEGKPQT Û»ñÍ ÇÍ (E Û»ñÍ ÇÍ »Ý) μ³ éÝ³ Ý »ó ¹³ éÝ³ Ý · ³ Ý

149. ² ԾմՇծոնՅ»ն
E - 117³, F - 309μ, T - 102μ, Z - 60³

Êáñ³ · Շñ
M ³ ÝÊáñ³ · Շñ

´Ý³ · Շñ

1 T ½é»ñáí μç Z è»ñáμç
2 EFT ù³ Ý ½ù»ñáí μç
149³. ² ԾմՇծոնՅ»ն
A - 242³, M - 55³, L - 186μ-187³

Êáñ³ · Շñ
M ³ ÝÊáñ³ · Շñ

´Ý³ · Շñ

1 L ½»ñ¹ è»ñáí μç
2 L ½»ñ¹ ù»ñáí μç ³ áó»ñ M ùñáμç
3 L Û³ ñ· ñÑ³ İ ç Ñ³ · ÝÇ Á³ ñ»ñ
4 L ÇÝùÝ ÊáóéáÛM ÇÝùÝ

150. ² ԾմՇծոնՅ»ն
A - 242³, L - 184μ, M - 55³

Êáñ³ · Շñ
A Øáñ»È

´Ý³ · Շñ

1 L Á³ · ³ óáñ M Á³ ù³ óáñ
2 M Çç ÷ È ÇçÝáóÝ
3 M · ³ Û
4 A ÑÝÓç LM İ áĐÁ áÇù (A Èñ³ óáó³ Í Ù·i áÛ)

151. ՃԱՆՃ

Են արենխում գեղ զգազան,
Մարդոյ շատ նեղ առնեն նորայն,
Սուղ կայ յիրենք յոսկի նման,
Մարխով ի շուրջ գան 'լ ուզեն թան:

152. ԲՁԵՁ

Հաւատողորիկ մի կայր փոքրիկ
'Ի ինքն կեռայր գեղ ըզսնդիկ,
Յափիկն ուներ տաճիկ խնկիկ,
Ի շուրջ կու գայր գեղ փերեզիկ:

153. ԲՁԵՁ

Ի վեցից վերացելով
Եւ ի չորից թուցելով,
Գայր ընդ ամպս երկնից շառաչելով.
Ծիրանազգեստիւք պրճնել.
5 Եւ զանգեայն առ ճանապարհաւն՝
Բազկաւն թաւարեցուցանէր.

Եւ ոչ ոք գիտէր՝
Ուստի՞ գայ կամ յո՞ երթայ:

154. ՄՈԾԱԿ

Սեւ է գեղ ըզմուր,
Թեւքըն բարակ գեղ ըզքաֆուր,
Կծէ ու կծմծէ գեղ ըզմաղմաղ կամ
գերկնից հուր,
Սրտեմ ու սրտմտեմ՝ նմա ոչ նեա
դիպնու, ոչ թուր,
5 Ջաչերս ողորմ ածեմ, թ' աներեւոյթ
գազանս է յո՞ւր:

155. ԼՈՒ

Պարունակեալ հողո ծընունդ,
Հայնց շատ 'լ առակ գեղ կոտման
հունդ,
Ի վանք վախեն հաբեղադունդ
'Ի էառ ամէն քաղաքս թունդ:

151. ² ԾմՇոնՅ»ն
A - 242μ, L - 187μ, M - 55³ μ
Էան³ · Շն
M ³ ԿԷան³ · Շն
'Յ³ · Շն
1 L »Է³ Կ»Յ ԷաժՍմ ½ՇՅա M շՅ
2 AM ³ նՅ»Յ Կաւ³ Կ L ³ Կ»Յ
3 M Շն»Յ L աե՛Ի ժա՛Ս
4 L · ³ Կ թ աՇն M · ³ Կ աՇն ի ³ Կ + Է Ա³ Կ
152. ² ԾմՇոնՅ»ն
A - 242μ, B - Բ^o, C - 50, D - 9μ, E - 104³ μ, G - 410μ,
K - 285³, L - 174³, M - 55μ, N - 280μ, O - 217³, P -
351³, Q - 377μ, R - 122μ, T - 94³
Էան³ · Շն
EG '½Շ½Յ KT ժ³ ն³ μ½Շ½ R '½»Է
'Յ³ · Շն
1 D Ն³ ժ³ ի ի ա՛ն KT Ն³ ժ³ ի ³ ժա՛ն N Ն³ ժ³ ի ժա՛նՇԻ
Ի³ ն ՍՇ
2 B ՇՅնԱՅ ½ՇՅա Ա»եԱՅԻ ՇԻ CEGPQ թ ՇՅն Ի աժ »ե³ ն
½ՇՅա Ա»եՅԻ ՇԻ (E ½ԱեԱՅԻ ՇԻ G ½եՅԻ ՇԻ P ½ԱեԱՅԻ ՇԻ
Q Ա»եԱՅԻ ՇԻ) DKLR աժ ՇՅնՅ »ե³ ն ½»ն¹ N ½ՇՅա
Ա»եԱՅԻ ՇԻ O թ ՇՅնՅ Ի աժ ½ՇՅա T »ժ »ե³ ն ն³ Կ
3 AMT ԷՅ · ՇԻ BD ի ³ xԻ Շ GEPQ ³ + ՇԻ Կ աժՅՇ ի ³ xԻ Շ
(E ի ³ xՇԻ) G ³ + ՇԻ Կ աժՅՇ KM Ս³ + ՇԻ NO ³ + ՇԻ Կ
ի ³ xԻ Շ T աժՅՇ
4 AM Բաժե Ի³ ն աժ · ³ ն B աժ Շ ԲաժոՇ Ի աժ · ³ Ս ½»ի

CPQ ԲաժոՇ Ի³ Ս աժ · ³ Ս ½Շի + ա՛ն»½ՇԻ DKR Շ Բաժե
Ի աժ · ³ ն ½»ն¹ (K ½ՇՅա) EG ½»ի G · ³ ՍL ԲաժոՇ · ³ ն
աժ · ³ ն ½»ն¹ + ա՛ն»½ՇԻ N ԲաժոՇ Ի աժ · ³ Ս ½»ի + ա՛-
նա՛½ՇԻ O ԲաժոՇ Ի³ Ս աժ · ³ Ս ½Շի + ա՛նա՛½ՇԻ P ԲաժոՇ
Ի³ Ս աժ · ³ Ս ½Շի + ա՛ն»½ՇԻ T թ Շ ԲաժոՇ Ի աժ · ³ Ս ½ՇՅա
+ ա՛ն»½ՇԻ
153. ² ԾմՇոնՅ»ն
A - 242μ, M - 55μ
Էան³ · Շն
M ³ ԿԷան³ · Շն
'Յ³ · Շն
1 A ի »ն³ ժ»Է
2 A Աեաժոժ»Է M Շ աՇն
3 A Բ³ ե³ Կա»Էա՛ի
7 M · ՇԻ շ
8 M Ս»նԱ³ Ս
154. ² ԾմՇոնՅ»ն
A - 242μ, M - 56³
Էան³ · Շն
M ³ ԿԷան³ · Շն
'Յ³ · Շն
5 M ½³ ա»ն ³ Կ»ն»ժաժԱ՛ աժո՛ն
155. ² ԾմՇոնՅ»ն
A - 242μ, M - 56³
Էան³ · Շն
M ³ ԿԷան³ · Շն

155ա. ԼՈՒ

Գարունն գայ հողն ի ծնունդ,
էնց մանտրրիկ՝ քան զկոտման
հունդ,
Վանք վախենան արեղաց գունդ,
Առնու ամէն աշխարհս թունդ:

156. ՈՋԻԼ

Ծնունդ՝ անծին՝ և անսերմնական,
Ծնունդ, որ չէ՛ ծնաւղին նման,
Նեղիչ անծին տանս Աղամեան,
Եւ ի ծնաւղէն առնու վախճան:

156ա. ՈՋԻԼ

Անախտ ծնունդ է ի զեռման,
Ծնունդ, որ չէ՛ ծնաւղին նրման.
Ինքն ծընաւ առանց սերման,
Եւ ի ծնաւղէն առնու վախճան:

157. ՄԻԵՂՋԵՐՈՒ

Կայր միակեց մի ասորի,
Ունէր կընդուղ չաք ըսքմբի.
Ամ ի՞նչ կարգամ զիրմէն բընի,
Առիւծն ու փիղն իւր է գերի:

158. ԱՌԻԻԾ

Գլուխ ունի զերդ զկթոց,
Աչուի ունի ինքն զերդ զբոց,
Յորժամ խնդիր լինի որսոց,
Ջերդ թագաւոր խոլրէ շատոց:

159. ՖԻԼ

Ջերդ հոռոմ բուկ քիթն է քաջին
Դ աղանջվին է քան չափ մաղին,
Ամ ի՞նչ նշան տամ զիւր ուժին,
Ջարհուրելի է՛ և ահագին:

155^ա. ² ՕմՇօնՅ»ն
E - 114^ա, F - 308^ա, L - 190^ա, T - 101μ, Z - 60^ա
Ēāñ^ա · Շն
EF ² Է (Յ^ա Ēāñ^ա 1^ա A^ա Èāō) L ÈāōY
ՎՅ^ա · Շն
1 L »I»^ա È ÷ È . ³ Z . ³ Թ
2 L Ñ^ա Yó ß^ա i Թ ³ é³ i Խ»ն¹ I ái Û³ Y ÑāōYi T շ
ō³ Yó Û³ YñÇI ù³ Y Z Û³ YñI ÇI Խ»ն¹ I ái Û³ Y
3 L ò i ³ Yu i ³ È»Y³ μ»Ō³ ó E Թ ³ μ»Ō³ ó T i ³ È»Y³ ō
Թ Z Թ ³ μ»Ō³ ō
4 L Թ շ³ é »նI ՇնÁĒ
156. ² ՕմՇօնՅ»ն
A - 242μ, M - 56^ա (i āŌ»նÁ^ա 2, 1, 3, 4)
Ēāñ^ա · Շն
M ³ YĒāñ^ա · Շն
ՎՅ^ա · Շն
1 M Թ āÇù
2 M IYāŌÇ
3 A ³ 1... (ß³ nāōY³ I āōĀÇōYÁ āÇù. Ā»նĀ»ն »Y I i nāō³ I)
4 A i āŌÁ āÇù. Ā»նĀ»ն »Y I i nāō³ I M i ³ Ō×³ Y
156^ա. ² ՕմՇօն
L - 188μ-789^ա
157. ² ՕմՇօնՅ»ն
L - 187^ա, M - 56μ

Ēāñ^ա · Շն
A (ō³ YI) ŌÇ»ŌÇ»nāō M ³ YĒāñ^ա · Շն
ՎՅ^ա · Շն
2 L IYÁYI āōŌ M āōYÇ ĀñÁŪa Ç
3 M ԽÇնŪշ
4 L »ō M շ Շն
158. ² ՕմՇօնՅ»ն
L - 177^ա, M - 56μ
Ēāñ^ա · Շն
A (ō³ YI) ² éÇōIY M ³ YĒāñ^ա · Շն
ՎՅ^ա · Շն
1 L ԽĀÁáó M Խ»¹
2 M Թ ³ ái Ç zed
3 M i āŌÁ āÇù
4 M Խ»i Ā³ ū³ óāñ
159. ² ՕմՇօնՅ»ն
L - 177^ա, M - 56μ
Ēāñ^ա · Շն
A (ō³ YI) ò»ŌY M ³ YĒāñ^ա · Շն
ՎՅ^ա · Շն
1 M Խ»Ā
2 L ū³ Y āÇù M Թ ³ I ³ YçYÇY շ ā³ ÷ ū³ Y āÇù
3 L Yß³ Yó
4 M àōéái Y i ³ YÇ á³ é³ i ³ ĀÇY

160. ԶԱԻ...ԱՂ (°)

Ինքն ոտներ ունի կարճեր
Ու զերդ ըռումբ՝ յերկայն բազկեր,
Երկու տտուն ունի վարսեր
Դ ունի երկու դիպակ խայտեր:

161. ԻՆՁՆ

Որսորդըն գող էր ՚ւ աւագակ,
Հագել էր խայտ մեծգին դիպակ,
Աչեր ունէր զերդ զկայծակ,
Բերանն հուր թափէր սատակ:

162. ՅՈՎԱԶ

Հանճարեղ որդիք մարդկան
Խուրտ մի բերին ի յԱսպահան,
Ամ կու հեծնու զերդ մեծ իշխան,
Երթայ որսայ եզն ու գոհան:

163. ԵԶՆ

Մանուկ մի քաջ՝ աղուոր հասակ
Կապել կրծոցըն դաստառակ.
է յոյժ բարի եւ անմեղակ
Եւ Քրիստոսի ինքն աւրինակ:

163ա. ԵԶՆ

Երիտասարդն էր պատարագ,
Կապեալ կրծոցն դաստառակ,
Ազգի մարդկան էր յոյժ պիտակ
Եւ Քրիստոսի էր աւրինակ:

164. ԵՂՆ

է աննման աղուոր տիկին,
Ինքն ծնանի զմայրն աւճին.
Թէ փոկու մասըն քեզ պիտին,
Դու լաւ սիրէ ըզորսորդին:

160. ² ӨмҮҗөн
M - 56μ
Ēāñ³ · Ҷñ
(Āēī A ó³ ҶĪҶ) M³ ҶĒāñ³ · Ҷñ
Ҷ³ · Ҷñ
M ĀñāōŪμ
161. ² ӨмҮҗөнҶñ
L - 176μ, M - 57³
Ēāñ³ · Ҷñ
A (ō³ ҶĪ) āōŶO M³ ҶĒāñ³ · Ҷñ
Ҷ³ · Ҷñ
2 L Ҷ ÷ Ē Ҷñ M Ñ³ · »³ Ē
3 M Ҷō³ ā»ñ ½»¹
162. ² ӨмҮҗөнҶñ
L - 183μ, M - 57³
Ēāñ³ · Ҷñ
A (ō³ ҶĪ) àí³ ½ M³ ҶĒāñ³ · Ҷñ
Ҷ³ · Ҷñ
1 M Ñ³ Ҷx³ é»ō
2 M ĒāōĀ³
3. M ½»¹
4 L · āÑ³ Ҷ M Ҷō »ñĀ³ Ū »½Ŷ
163. ² ӨмҮҗөнҶñ
B - Ē², C - 56, E - 103³, G - 409μ, L - 176³, J - 335μ,
M - 57³, N - 281³, O - 217³, P - 352³ μ, Q - 378μ, T
- 89μ
Ēāñ³ · Ҷñ
A (ō³ ҶĪ) °½Ŷ
Ҷ³ · Ҷñ

1 G ù³ ā³ ° Өōāñ J Ҷō³ Őí āñ T Ī³ »ē³ Ī
2 BCEGJNOPQ Ī³ à Ҷñ T Ī³ à³ ē³ Ē
3 BCJEGOPQ Ҷ (· Ҷñ) μ³ ñҶ Ҷō³ ҶŪ»ō Ī³ »ē³ Ī L Ҷ ҶŶŪŶ
μ³ ñҶ ° Өōāñ Ī³ »ē³ Ī T³ ½ Ҷ Ū³ ñ¹ Ī³ Ҷ³ ҶŶ³ ĒāŪ
à Ҷī³ Ī³
4 T Ҷ ÷ Ē ҶŶŪŶ
163³ · ² ӨмҮҗөнҶñ
D - 10³, K - 276μ-277³, J - 335μ, P - 352μ, Q - 378μ,
R - 124μ
Ҷ³ · Ҷñ
1 K Ҷñ ĒāŪĀŶ³ Ī R Ҷ
2 K Ī ēĪ áóŶ R Ī³ à »Ē
3 K Ҷ³ ĒāŪ JPQ Ҷ
4 K Ҷ PQL Ҷ³ òñҶŶ³ Ī (Q Ҷ³ òñҶŶ³ Ī J ŪñҶŶ³ Ī)
164. ² ӨмҮҗөнҶñ
B - ĒŶ, C - 57, D - 10μ, E - 103³, G - 409μ, K - 277μ,
L - 176μ, M - 57³, N - 281³, O - 217³ μ, P - 359³, Q
- 385³, R - 125μ, T - 89μ
Ēāñ³ · Ҷñ
E °½Ŷ T øŪß
Ҷ³ · Ҷñ
1 CEGLPQ Ҷō³ Őí āñ (GL³ ° Өōāñ) K Ҷ³ ҶŶŪ³ Ҷ³ Őāñ
2 K áó ҶŶŪŶ ĀŶŪ³ Ūñ N ūóҶŶŶ P ĀŶŪ³ Ūñ
3 D ÷ áŪáó LP à Ҷī Ҷ M ÷ áĪ áŪ à Ҷī Ҷ
4 CPQ ½āñēāñ¹ ĀŶҶŶ D³ Őāóāñ Ā½āñēāñ¹ ҶҶŶ K³ -
Őāóāñ ēҶñ ½āñēāñ¹ ҶҶŶ LMT³ ° Өōāñ (M³ Őí āñ
T³ Őāóāñ) ēҶñ ½āñēāñ¹ ĀŶҶŶ N ½āñē¹ ҶҶŶ OP ½ā-
ñē¹ ĀŶҶŶ R áŐāñ

165. ՔԱԻՇ

Յամեն շրջի ինքն ի քարեր,
Ունի ծախու մագէ քրճեր,
Գինոյ ունի աղուոր տրկեր
’Ի ւաժտէր ճրի դանկի կոթեր:

166. ՄԱՔԻ

’Ի յԱստուածքանն է նմաներ,
Հերն վայելուչ եւ գուուզ եկեր,
է՛ ինք բարի ’Լ աղուոր ընկեր,
Բայց զաւճն ուտէ զինչ զխոտեր:

167. ԽՈՅ

Ունի ծախու աղվոր մուշտակ
Ու կթնչի աղվոր տաղտակ,
Կըռիւ այնէ աղվոր կամակ,
Հայնց ճաթեցնէ զինչ ի մեղակ:

168. ԳԱՌՆ

Ի վանք ւաժտեց ինքն շատ մորթեր,
Թ’ առէք արէք ձեզ մըշտակներ.
Զատկին աղվոր խոուվու եբեր,
Բայց զաւճերն խիստ ուտեր:

169. ԳԱՅԼ

Հորթ մի կայր՝ արուեստիւ գող,
Չէր Քրիստոսի երկրպագող.
Աչեր ունէր զեղ զկայծ պաւզ
’Ի էր ահագին յափըշտակող:

170. ԱՐՋ

Շխուկ մի կայր զետ ըզֆրեր,
Ինք խաւ ի վեր մուշտակ ունէր.
Խաղայր քաջաւլ, կենայր ’Լ յառնէր
Ու հետ տանձին զարչերն ածէր:

165. ² ՕմՇօնՅ»ն
B - Ä², C - 58, D - 9³, E - 103³, G - 409µ-410³, K - 282³, M - 57µ, N - 281³, O - 217µ, P - 359³, Q - 385³, R - 122³ µ, T - 89µ
Ēāñ³ · Çñ
A (օ³ ՅԻ) M ² Թ BCEKNOPQ ² ԹՅ E ² ԹՅ ùùԾՅ օùԾՅ T օԾՅ
ՎՅ³ · Çñ
1 CDEHOPQRT ½³ ÛչՅ G օ³ ÛչՅ Ç āÇù ½³ ÛչՅ ÇՅù
2 C Ի ñŌ»ñ M թ օՅՇÇ NO Ի ñԻ»ñ PQ Ի ԱñŌ»ñ R ùŌ»ñ
3 CMPQT · ÇՅáօ DR · ÇՅօáՄG ³ Ōāñ N · Çáօ
4 B ùÁı çñ K ùŌ¹ շ N »օ³ օÁı շ R Ի ԱñĀ»ñ
166. ² ՕմՇօնՅ»ն
B - Ծ, C - 59, E - 103µ, G - 410³, L - 176µ, M - 57µ, N - 281³, O - 217µ, T - 90³
Ēāñ³ · Çñ
A (օ³ ՅԻ) Ø³ ùÇ L āāĒ³ ñ O Ø³ ùՇՅ
ՎՅ³ · Çñ
1 BCEGLMOT ՅՄ³ Յ»É G Ç ³ Ի (օ³ Եı օօ³ Ի) M Ç āÇù N ՅՄ³ Յ»³ É
2 BCEGLMNO »Ի»É L ı³ Թáօñ օօ M »օ³ āÇù »Ի»É NO ı³ Թáօñ
3 BCEGNŌT ÇՅù āÇù EG ի³ Ōı āñ (G ³ Ōօāñ) L թ āÇù M ÇՅùՅ ³ Յā³ ñ T շ ԹáĀ µ³ ñÇ
4 G օօı շñ M ½³ T Çµñ
167. ² ՕմՇօն
M - 57µ
Ēāñ³ · ÇñՅ³ Áēı A-Ç օ³ ՅԻ Ç
168. ² ՕմՇօն
M - 57µ

Ēāñ³ · ÇñՅ³ Áēı A-Ç օ³ ՅԻ Ç
169. ² ՕմՇօնՅ»ն
L - 176µ M - 57µ - 58³
Ēāñ³ · Çñ
A (օ³ ՅԻ) Պ³ Թ L ³ ՅĒāñ³ · Çñ
ՎՅ³ · Çñ
1 L ùáօñ¹ ÷ Ē ÑāñĀ M Ի³ Թ³ ñáօ»ēı Ç
2 M »ñı ñā³ ùŌ
3 L ³ áօ»ñ ½³ñ¹ á áŌ
170. ² ՕմՇօնՅ»ն
B - Թ³, C - 88, D - 9³ µ, E - 105³, G - 411³, K - 284µ, L - 177³, M - 58³, N - 282³, O - 219³, P - 359µ, R - 122µ, T - 96µ
Ēāñ³ · Çñ
CKNO ² Եç M ³ ՅĒāñ³ · Çñ PQ ² ñչՅ
ՎՅ³ · Çñ
1 CNP ԵչĒáօı (NP Ե»Ēáօı) ½չı ½չնչն (P Á½չÁñչն) DKLR ՍՇ³ Ի»օ (KR ՍՇ³ Ի շօ) ՍՇ ½³ñ¹ Á½չնչն (KLR չնչն) EGOQ Ե»Ēáօı GOQ ½չı M Ի³ Թ ՍՇ³ - Ի»օ ½³ ½չÁñ»ñ
2 B օօ ՇՅù E ½ՇՅù G թ ՇՅù KN ՇՅùՅ ÙÁԹ³ Ի LMO թ inqn ÙԹ³ Ի (O ÙáօԹı³ Ի) PQ āñ Ē³ օ R ՇՅùՅ օօՅՇ T ՇՅùՅ Ñ³ օ Ç
3 RKF օօ Թ³ ԵՅչն CEGNO ù³ āúÉ Ի»Յ³ ñ թ ³ ԵՅչն (N Թ³ ԵՅչն O Թ³ Եչն) D ù³ çúՅ թ ³ ԵՅչն K ù³ çáՅ օօ Յ³ - Թն LMR ù³ çáՅ. Ի³ Թ³ օօ ³ ԵՅչն (M ³ ԵՅչն) PQ ù³ - çáօՅ³ ԵՅչն T Ē³ Ō³ Թ³ ÁՅ¹ ù³ ç³ Թ³ Ի»Յ³ Թ³ թ ³ ԵՅչն
4 BCEGK ı³ ՅԻՇՅ CEGLNO թ Ç Ñ»ı DL ³ ՅŌՇՅՅ ½³ āúՅ G ı³ ՅԻՇՅ K ³ āúՅ M թ Ç Ñ»ı ³ ՅŌՇՅՅ ½³ āúՅ PQ թ Ç Ñ»ı ³ ՅŌՇՅ R ³ ՅŌՇՅ ½³ āúÁ T Ç Ñ»ı ³ ՅŌՇՅ

171. ՈՒՂՏ

Աւտա՛, որ չէ նա խիստ խեռ,
Ձեռ կռնկու է վիզն ու կեռ,
Ձեռ զայլազգի երնէ ի լեռ,
Բնաւ չառնու յոտքըն բեւեռ:

172. ԶԻ

Թագաւորաց յոյժ պիտանի
Եւ իմաստունն ՚լ անզգամի,
Լսէ զկռուոյն ճայն ի հեռի,
Դափր կտրէ եւ զարհուրի:

173. ԷՇ

Նա Քրիստոսի եղեւ ի պէտ,
Ընդ Բաղամ ասաց. Յե՛տ ի ճամփէտ.
Հեռ կու կանչէ զեռ ըզգեհեռ,
Իշեան ձեզ վա՛յ կորաւ համեռ:

174. ԽՈՋ

Ձեռ միակեց հագնի խոշոր
Դ ինքն ի բնէ մազեղնաւոր,
Ձորմէ ասեն, թէ չէ աղուոր,
Ձի Քրիստոսի կայ նենգաւոր:

171. ² ԾմՇօնՅ»ն
B - Ծ¼, C - 85, D - 9³, E - 104μ, G - 411³, K - 282³,
L - 175μ, M - 58³, N - 282³, O - 219³, P - 359μ, Q -
385³, R - 122³, T - 96³

Ēāñ³ · Շն
A (օ³ ԿԻ) àօօi CPQ àօօi Կ K àօօi Կ շ
՚Կ³ · Շն

- 1 B ³ օ³ i ³ CON ³ օi ³ Û àշ ԷՇեի Կ³ Շ Է»é (NO
Ñ»é) D ³ օi ³ Û àշ ՇԿնԿ EG ³ օi ³ Û »é³ à» ԷՇեի Կ³
Է»é K »օ ³ i Կ³ Û àշ Կ³ ԷՇեի շ Է»é L ԻÁé³ i ³ Û
շն Կ³ ԷՇեի ԹաՒ Է»é M [³ i i ³ Û³ Û շ Կ³ Û ԷՇեի
Է»é³ áօօ0. ³ օi ³ àշ ԷՇեի μ³ Թ Ն³ ԷՇ Է»é PQ ³ օ-
i ³ Û àշ Շ Է»é R »օ ³ i Կ³ Û àշ ՇԿնԿ T ³ օi ³ Û Áշ
àշ ԷՇեի Կ³ Շ Ն»é
- 2 COPQ ½շի Ի éÁԿİ áŪ (O İ éԿİ áօ PQ İ ÁéÁԿİ áŪ) i Շ½Կ
շ Շ İ շé DL ½»ն¹ i Շ½Կ (L i Շ½ÁԿ) շ L İ նÁԿİ áօ E
i Շ½Կ շ Շ GM ½շի i Շ½Կ շ Շ İ »é K ù³ Կ ½İ éáօԿİ Շօն
i Շ½Կ շ İ »é M ½»¹ i Շ½Կ շ Շ İ »é R ½»ն¹ i Շ½Կ շ İ áօ
İ »é T ½»ն¹ İ ÁéÁԿ. áօ Շօն i Շ½Կ շ Շ İ »é
- 3 CPQ ½շի Բշé DR ½»ն¹ ³ Է³ ½ Շ Է»éԿ EGL ½»ն¹ K
½»ն é»é M ½»¹ ³ Է³ ½ Շ NOT ù³ Կ Շ Բ»é
- 4 C á³ éԿ շ ái ùԿ μ»օշé D á³ éԿ Թաİ Կ EG á³ éԿ PR
ái ùÁԿ K ái Կ M ái ùԿ

172. ² ԾմՇօնՅ»ն
L - 176³, M - 58³

Ēāñ³ · Շն
A (օ³ ԿԻ) օՇ M ³ ԿĒāñ³ · Շն
՚Կ³ · Շն

- 1 M [Á³]ù³ օáñ³ օ ԷՇեի
- 2 M շ ÷ Է »օ ³ ԿÁé. ³ Û Շ
- 3 M ³ éԿáօ ½İ éi áօ Նái Կ Շ

4 M ¹³ μñ ½³ ՆÁԿ¹ Շ
173. ² ԾմՇօնՅ»ն
B - ÊĀ, D - 10μ, E - 110³, F - 306³, G - 414μ, K -
277μ, L - 176³, P - 359³, Q - 384μ, R - 125³ μ, S -
329³, T - 94

Ēāñ³ · Շն
A (օ³ ԿԻ) Թ L ԹԿ S ԹԿ շ
՚Կ³ · Շն

- 1 D ³ é EFGPQ Ûշİ ÛՇ İ³ Û (PQ İ³ Û áՇù) օ³ ԿՇօ (PQ
օ³ ԿՇօԿ) ³ ԿՆ³ Û Թ ³ Կ. շİ
- 2 B Ի¹ ÷ Է ÁԿ¹ DR ¹³ ո՛ Շ ³ ×³ ÛՆշİ (R ³ Կ³ Կ³ ÷ շİ)
EFGPQ Կ³ (PQ Կ³ Û ùնՇեի áéՇ »օ Շ áշİ K ÁԿ¹
μ³ օ³ Ûáօ ³ é³ օ. ¹³ ո՛ Շ ³ ×³ Ûμշİ L ¹³ ո՛ Շ ³ ×³ Կ³
÷ շİ S ¹³ ո՛ Շն Շ ³ ×³ Կ³ ÷ շİ T ¹³ ո՛ Շ ³ ×³ Ûμշİ
- 3 DR ½»ն¹ Á½»Ն»i EFG İ³ Կáշն ½»ն¹ K ½»ն¹ Á½շ-
Նշİ L ½»ն¹ ½ՄáօԿշİ PQ İ³ Կáշն ½»ն¹ S ½»ն¹ ½շ-
Նշİ T օ³ Կշ ³ ԿՆ³ Û ³ Կμ³ Կ³ İ Á. շİ
- 4 DEGKLPQST Ááօն»ն Û³ ՆÛշİ S İ áñ³ օ R Շ ùԿáŪ
Թ նՇù áօ ³ նշù օ»½ áշİ

174. ² ԾմՇօնՅ»ն
B - İ³ օ, C - 55, D - 9³, E - 104μ, G - 410μ, K - 282³,
L - 175μ, N - 280μ-281³, O - 217³, P - 352³, Q -
378³ μ, R - 122³

Ēāñ³ · Շն
A (օ³ ԿԻ) Êáօ EGK Êá½Կ
՚Կ³ · Շն

- 1 CNOPQ ½շի DFGLR ½»ն¹ K ù³ Կ ÛՇ³ İ շօ
- 2 DG շ Շ μԿշ: K Թ áՇù LR áօ Û³ օ»½Կ³ օáñ P շ ÷ Է Շ
- 3 DGR ½ՇԿնԿ K ½Կ³ L ½ՇնÛշ PQ Á½Կ³
- 4 CKPQR ½ՇԿá L áօն O Կ»³ օáñ

175. ԽՈԶ

Կընճիթ ունի քան ըզմըկան,
Ծըծեերն ի կախ է գերդ ըզշան,
Ով չէ կերեալ ըզմիս նորայն,
Նա չէ ի կարգ քրիստոնէութեան:

176. ԱՂՈՒԷՍ

Ձեռ զգաղար խիստ է ի յար,
Սիրէ զմորթի 'ւ ուտէ զբանջար,
Ամ ի՞նչ կարդամ գիւրմէ քեզ ճառ,
Խելաւքըն ծով է ու Խիկար:

177. ԶՈՐԻ

է կենդանի չորքոտանի,
Որ չորս գրով նա անուանի.
Ի հայրն 'ւ մայրն ոչ նմանի
Եւ ոչ ստեղծած է արարչի:

178. ԱՊՈՒԶՆԱՅ

Մերկ արապիկ մի ես տեսայ,
էր խանութպան եւ ջամուլայ,
Զրուցեց մնջնակ, որ հասկացայ,
Շընքիթն ահեղ ու մասխարայ:

175. ² 0mC0h
T - 94m
Êáñ³ · ÇñÝª Áei A -Ç ó³ ÝÍ Ç (¡Êá½Sª áó00. ¡ÊáóßS)
176. ² 0mC0hÝ»ñ
B - Á, C - 133, D - 8µ, E - 110³, F - 306³, G - 414µ, K - 282³, L - 175µ, N - 283µ, O - 221µ, P - 359³ µ (Í ñÍ. P¹ - 361³), Q - 385³ (Í ñÍ. Q¹ - 387³), R - 122³, T - 94³
Êáñ³ · Çñ
A (ò³ ÝÍ) ² 0ðçè C ² 0áó»èÝ K ² 0áóí »èÝ NO ² 0ð»è FMQ¹ ² 0áóçèÝ P ² 0áó»èÝ
´Ý³ · Çñ
1 B Á½³ 0³ ñ CP¹O¹ ½çì Á½³ 0³ ñ. ³ ñ ÷ È 0³ ñ DKPQ ½»ñ¹ Ç ½³ 0³ é E ½»ñ¹ ½³ 0³ óÇ F ½»ñ¹ ½³ 0³ é CT ½»ñ¹ ½³ 0³ ñ L ½»ñ¹ ½³ 0³ é Ç ÷ èì Ç 0³ ñ N ½çì Á½³ È³ ñ O ½çì ½³ È³ ñ R ½»ñ¹ Ç Á½³ 0³ ñ
2 B ³ ì ç CEFGNOP¹Q¹ ÙáñÁÇÝ (GNOP¹Q¹ ½ÙáñÁÇÝ) 0³ (EFGR áó) ³ ì ç K èÇñ èÇñç L 0³ áÇù P ½µ³ Ý×³ ñ PQ áóì ç ½µ³ Ý×³ ñ 0³ áÇù
3 B »é ÷ È ³ Ù ½Ç0ñÙçÝ D ß³ Ù ÷ È ³ Ù R ×³ ñ L ½Ç0ñÙçÝ T ½Ç0ñÙçÝ
4 CP¹Q¹ ç ½çì ÈÇÍ³ ñ DEKR È»ñù (ETQ È»ñùÝ G È»ñùÝ R È»È³ óùÝ) ç Íáí ½»ñ¹ Á½ÈÇÍ³ ñ NO Íáí ù³ Ý ½ÈÇÍ³ ñ K È»ñùÝ ç Ç Íáí ½»ñ¹ ½ÈÇÍ³ ñ L ½»ñ¹ ½ÈÇÍ³ ñ P ç Íáí ½»ñ¹ Á½ÈÇÍ³ ñ P¹ ½çì ÷ È áó T ç Íáí ù³ Ý Á½ÈÇÍ³ ñ

177. ² 0mC0hÝ»ñ
E - 105³, G - 411³, T - 96³ µ, Y - 4³
Êáñ³ · Çñ
A (ò³ ÝÍ) æáñÇ Y èðÌ È = é/ç, ß/á, ì /ñ, È/Ç = çáñÇ
´Ý³ · Çñ
2 E »ò Íí ³ Íª áñ ááñè · ñái [Ý³ ³ Ý]áó³ ÝÇ T ÇÝùÝ ÷ È Ý³
3 T áá Ñ³ 0³ ñ áá Ù³ 0³ ñ Ý ÁÙ³ ÝÇ
4 G èì »0Íáó³ Í
178. ² 0mC0hÝ»ñ
B - 0³, C - 49, D - 9µ, E - 104³, G - 410µ, K - 286³, L - 174³, N - 280µ, O - 216µ-217³, P - 351³, Q - 377³ µ, R - 122µ, T - 93µ
Êáñ³ · Çñ
A (ò³ ÝÍ) R ² á áó½Ý³ B Ø»ÙáóÝ C ØçÙáóÝ¹ EG Ø³ Ù. K Ø»ÙáÝ NOT ØçÙáóÝ P Ø³ ÙáóÝ¹ Q ØçÙáóÝ¹
´Ý³ · Çñ
1 D ÙçÌ EG Ù»ñÍ ÇÍ ³ ñ³ á O »è áÇù R 0³ ñ³ á ÇÍ
2 BCEGKPQ ç³ ÙÁé³ 0³ DR çñ áÇù EGKQLQ áó ç³ Ùáóé-È³ ÙN áó ç³ Éáó³ 0³ áó ç³ é³ 0³ P áó
3 C ÙÝ×Ý³ Í Ñ³ èÍÁó³ 0³ D ÙÝª³ Í DEC áÑ³ èÍ³ ó³ 0³ EPQ ÙÁÝ×Ý³ Í G ÙÁÝ×ÍÝ³ Í K ÙÝ×áó¹ O Ñ³ èÍ³ ó³ ó T ÙÁÝÇÍ áóÍ áó
4 DR ß³ Ý ùÇÁÝ »ò L »ò

179. ԿԱՏՈՒ

Որպէս տիկին յուշիկ գնայ,
Պարան ետեւ ի քարչ կու գայ,
Բազմի յոսկի բարձի վերայ,
Որսիկ առնէ քան զբազայ:

180. ՇՈՒՆ

Գրած՝ ի գիրն աւետարեբր,
Անուան է չար, որ մի՛ յիշեբր.
է՛ տիրասէր՝ ւ առնէ որսեբր,
Հոփուին չկայ զետ նա ընկեբր:

181. ՇՈՒՆ

Բարետրութեանց ոմն դարձի
Սէր ընծայէ բարեկամի.
Եւ ներհակաց յոյժ ներհակի,
Մինչ ծանիցէ աւտարոտի,
5 Նոյն եւ վեհից աւրինակի,
Երգաբանեալ ի սաղմոսի:

179. ² Ծմբոն՝ն
B - Ì Ā, C - 102, D - 18³, E - 105³, G - 411³,
(i áĀ»nĀ^a 1, 3, 4, 2), K - 285³, N - 282³, O - 219μ, P
- 359μ, Q - 385μ, R - 124³, T - 96μ

Ēān³ · Çñ

EGO Ī³ i áoŸ

˘Ÿ³ · Çñ

1 CEG áoŸĪ ÇĪ K »nĀ³ L BĪ ÇĪ ÷ È ùoŸÇĪ PQ È³ ĀáóŸ
OPQ ùoŸĪ ÇĪ T ½ Ī ÇĪ ÇŸ Ī³ Ī áoŸ »nĀ³ ŪW 1-3 áÇù

2 BN ūi »oŸ C ūi ÇŸ Ç ū³ B D á³ n³ ŸŸ ū³ B E ūi ÇŸ
Ç ū³ B Ī »nĀ³ ŪG á³ n³ ŸŸ ūi áŸè Ç ū³ B Ī »nĀ³ ŪK
á³ n³ ŸŸ ūi »oŸ Ç ū³ B · áoŸ · ³ L ūi ÇŸ Ī »Ÿ³ ŪĪ áoŸ
áÇù ú ūi »oŸ P ūi ÇŸ R á³ n³ ŸŸ ūi »oŸ T á³ n³ ŸŸ

3 CPQ áeĪ Ç DR ùoŸéáŸ μ³ nŌÇ (R μ³ nŌÇŸ) EG áeĪ Ç
μ³ nŌÇŸ KL ùoŸéÇŸ μ³ nŌÇŸ

4 CQ ½ĵi D áoŸ áñè Çμñ EG ½»ñ¹ KL áñè»ñ ½»ñ¹
½μ³ ½³ (L ½μ³ ½³ Ū P ½ĵi Á½μ³ ½³ ŪR áoŸ áñè³ éŸĵ
½»ñ¹ T »oŸ áñè³ éŸĵ W ĵoŸ áñè»ñ ½»ñ¹

180. ² Ծմբոն՝ն

B - Ō», D - 18μ, E - 108μ-109³, F - 305³, G - 414μ, K
- 276³, L - 179μ, P - 351³, Q - 377³, R - 124³, T -
88³, W - 249³

Ēān³ · Çñ

K ÐáóŸŸ N³ ŸĒān³ · Çñ

˘Ÿ³ · Çñ

1 BEFGPQ · ñ³ Í ĵ Ç KT · ñ³ Í ĵ · ÇñŸ W ĵ · ñ³ Í Ç

182

Են հոմանունք եռասեռի,
Ի գանազան կացեալ տեղի,
Որք ոչ բնութեամբ բաղազանին
Եւ ոչ տեղեաւ համախմբին:

183

Սա եթեր ինչ պարագայի,
Ոչ ի խոնաւ շաւեղ շրջի,
Այլ է շնչող յատուկ,
Ի սեանց քառից պարակայի:

184. ԶԱՆԳԱԿ

Տարրական, տարփողական,
Սքովրէագոչ,
Երգճայնական,
Ի սեռէն իւր ազդական,
5 Զայն արձակէ հնչողական:

2 B ĵoŸ³ ŸáóŸŸ K³ ŸáóŸ á³ ñ L ĵ áÇù W¹ áoŸ ÷ È áñ
3 BFLP áoŸ KP ĵoŸ áÇù ĵoŸ R ĵi³ éŸĵ áñèĵñ
4 D Ÿáí áoŸÇ ū³ Ÿ Á½Ÿ³ EF ½Ÿ³ G ½ĵi ½Ÿ³ KL Ÿáí ÇŸ
(L Ÿáí áoŸÇ) ½»ñ¹ ½Ÿ³ P ū³ Ÿ ½»ñĀ ½Ÿ³ Q ½»ñĀ ½Ÿ³
R Ÿáí ÇoŸÇ ½»ñ¹ T ū³ Ÿ ½Ÿ³ W Ÿáí oŸÇ ½»ñ¹

181. ² Ծմբոն՝ն
Z - 60μ, W - 249³

Ēān³ · Çñ

A (o³ ŸŸ) ÐáóŸ ZW³ ŸĒān³ · Çñ

˘Ÿ³ · Çñ

4 Z ūi³ ñáí ÇŸ

5 Z ŸáŸŸ áÇù

182. ² Ծմբոն
W - 249³, Z - 60μ

183. ² Ծմբոն

W - 249³

˘Ÿ³ · Çñ

3 W í »ñÇÇó Ñ³ o³ Ÿ³ μ³ ñ Ūĵi μ³ é áÇ · ñáó»ĒŸ

184. ² Ծմբոն՝ն

E - 117³, F - 309μ, T - 102μ, Z - 60³

Ēān³ · Çñ

A (o³ ŸŸ) EFTZ ¼³ Ÿ · ³ Ī

˘Ÿ³ · Çñ

2 Z èñámĵ³ · áā

3 Z³ ½³ Ī³ Ÿ

184ա

Տատրական տարփողական,
Սրովբէազոչ ձայն ազդական,
Ի սոյն սեռէն իւր դաստական,
Ըզկնի հընչող եւ արձական:

185. ԽԼՈՒՐԴ

Երկու աչաւք է ի ծնէ կոյր,
Ներքեւ գետնին առնէ նա մուր,
Հերկեր առնէ մոնթս հարիւր,
Բայց չունենայ մոնթ մի ալուր:

186. ԱՊՈՒԶՆԱՅ

Փոքրիկ շիշուկ չիպայ տեսայ,
Հանցեղ ճարտար, որ հիացայ,
Ընդ ծառն ի վեր գրիւ երթայ,
Մոթ մի ընկուզ իր չգիմանայ:

187. ԹԱՍՊԵԿ

Մագովն չէկ է գերդ չիպայ
՚Ի աներեւոյթ գինչ սատանայ,

Մթնի՝ ժողով լինի նոցայ,
Ժողվին ու լան, ասեն, թէ՛ վա՛յ:

188. ԶԻԱԿ

Զերդ ֆռանդ ասպար էր կենդանի,
Խայտված աղվոր է Քրիստոսի,
Հանց գերդ իշխան աղվոր խաւսի,
Ասէ՛ Բերէք ինձ տաճիկ ճի:

189. ԶՈՐԵԱԿ

Ազնիւ ունի ինքն ժանիք,
Իշխանայք մի իր հանդիպիք.
Գերեզմանաց ունի բալնիք,
Ուտի զմեռեալն ու զոսկրտիք:

190. ԾԱՌԿՏՈՒԿ

Խայտ գեղեցիկ ունի փետուր
՚Ի աղւոր պաշտէ ամէն աւուր,
Զծառն ծակտէ հանց գերդ ըզգուր
Ու կտուց ունի երկայն ու սուր:

184^ա. ² ՕմՇօն
W - 249³

185. ² ՕմՇօն
W - 249³

Ēáñ³ · ՇնՅ^a Áëi A-Շ օ³ ԿԻՇ

186. ² ՕմՇօնՅ³ն
L - 187³, W - 249³

Ēáñ³ · Շն
A (օ³ ԿԻ) ² նԲ³ ԻՇԿ W ³ ԿĒáñ³ · Շն
՚Կ³ · Շն

1 L ԵՇԻ áoi ãĒ i »Յ³ Ū

2 L Ո՛Շ³]օ³ ŪW Ո³ Կօó»Ū

3 L »[ն]Á³ ŪW]օ ÷ Ē ÁԿ¹ Շ · նՇօ

4 l ŪáñÁái ÁԿԻ áօ½ շ Ի »ն Կáñ³

187. ² ՕմՇօնՅ³ն
L - 187³, W - 249³

Ēáñ³ · Շն

A (օ³ ԿԻ) ĀշáշĪ W ³ ԿĒáñ³ · Շն
՚Կ³ · Շն

2 W ½»ն¹

3 W ŪáօÁԿ

4 W]օ ³ օ»Կ

188. ² ՕմՇօն
W - 249³

Ēáñ³ · ՇնՅ^a Áëi A-Շ օ³ ԿԻՇ

189. ² ՕմՇօնՅ³ն
L - 177³, W - 249³ μ

Ēáñ³ · Շն

A (օ³ ԿԻ) Ī ³ éԻ i áoi W ³ ԿĒáñ³ · Շն
՚Կ³ · Շն

4 W ½áéĪ »նի Շն

190. ² ՕմՇօն
W - 249μ

A-Շ օ³ ԿԻ áօŪ Ēáñ³ · Շն áՇն

191. ԿՐԻԱՅ

Չորքոտանի է գետ գլուն
Ու ձու ածէ գետ զթուչուն,
Խոտ նա ուտէ գետ զանասուն,
Ունի մզկիթ եւ ոսկրէ տուն:

192. ԱՅԳԻ

Կին մի նստէր յոյժ փառաւոր,
Դստերք ունէր շատ 'ւ ահաւոր,
Կանաչ հագնէր գերդ թագաւոր
Ի ամենեցուն էր ցանկաւոր:

193. ԽԱՂՈՂ

Ջարմանք ասեմ քեզ, սիրելի,
Կին մի ծնաւ գոռուզ որդի,
Տղայն ունի ալիք ծերի,
Երբ ծերանայ՝ դառնայ սելի:

194. ԳԻՆԻ

Ջըռըն հրոյ նման տեսայ
Ու հանց պայծառ, քան լուսընկայ,
Ջերդ ծիրանի ծով կու ծփայ,
Շատոց արիւն հեղեալ է նա:

191. ² 0μÇõñŸ»ñ
B - Î¶, C - 67, E - 104μ, G - 410μ-411³, K - 285μ, L - 185μ, N - 281³, O - 218³, P - 360³, Q - 385μ, T - 97³, W - 249μ
Êáñ³ · Çñ
A (ò³ ÝĪ) ÎñÇ³ W³ ÝÊáñ³ · Çñ
´Ý³ · Çñ
1 LW ½»ñ¹ T áañéáí³ ÝÇ շ ù³ Ý
2 KL ½ĀñááóŸ LW Óáó»ñ ½»ñ¹ P ½շի Á½ĀĀéçáóŸ T »ó Ó³ ǻŸ³ Íշ ½»ñ¹
3 CGK áóí շñ ½»i (G ½շի) EK áóí շñ L ½»ñ¹ W Ý³ áÇù ½»ñ¹ T Ý³ Êáí áóŸշ ù³ Ý
4 N ½ÛéĀÇù W áóŸÇ áéİñշŸ¹³ ñá³ é áó ì áóŸ T ÛĀéùÇĀ
192. ² 0μÇõñŸ»ñ
D - 13³, E - 112³, F - 307³ μ, G - 416³, K - 283³, L - 189³, R - 127³, T 93³, W - 249μ
Êáñ³ · Çñ
A (ò³ ÝĪ) ² Û Ç K Û³ Û Ç L àñĀŸ W³ ÝÊáñ³ · Çñ
´Ý³ · Çñ
1 EFGKL Ýéi³ »³ É W Ýéi³ »É
2 DKLR áó G áóŸÇ թ áÇù W áóŸÇ
3 K Ñ³ · ÝÇ LW Í³ Ý³ Ýá R »ó Í³ Ý³ á T Ñ³ · ÝÇŸ ½Ā³ - .³ óáñ
4 DR Áéi ÇŸúŸ Ç Í³ Ê Ī³ ñÛÇñ ÊŸÓáñ (R ÊŸÍáñ) GKT թ áÇù T շ
193. ² 0μÇõñŸ»ñ
B - Íμ, C - 94, D - 14μ, E - 100μ, G - 408³, K - 278

- (Í ñĪ. - 278μ), L - 180μ, N - 280μ, O - 216μ, P - 355μ, Q - 381μ, R - 128μ-129³, T - 93³ μ, W - 249μ
Êáñ³ · Çñ
A (ò³ ÝĪ) Ê³ ÓáÓ K í ÇóŸ շ (Í ñĪ. Ê³ ÓáÓ) W³ ÝÊáñ³ · Çñ
´Ý³ · Çñ
1 D ½³ ñÛ³ Ýù Ûþ L ½³ ñÛ³ óù NO Ó»½ éÇñ»ĪÇù W³ ñÛ³ óù
2 D Ý³ ½áóù ÷ Ê . éáó½ K Ûշİ ÛÇ Ý³ ½áóù L Ûþ շ ÍŸ»³ É
R ÛÇŸ ÍÁŸ³ ÛŸ³ ½áóù W ÍŸ»³ É շ
3 CK¹ ì Ó³ Ý DKPQR áóŸշñ L »ó P³ ÓÇù
4 L »ó ÷ Ê »ñμ N¹³ éŸ T¹³ ñÓ»³ É
194. ² 0μÇõñŸ»ñ
B - ĒĀ, C - 18³, E - 101³, G - 408³, K - 283³ μ, L - 180³, N - 282³, O - 219μ, P - 355μ, Q - 381μ, R - 124³, T - 93μ, W - 249μ
Êáñ³ · Çñ
A (ò³ ÝĪ) ¶ÇŸÇ W³ ÝÊáñ³ · Çñ
´Ý³ · Çñ
1 W ÑĀŸáŸŸ
2 B Ý³ »ó ÷ Ê áó Ñ³ Ýó ½ĒáóéĀŸÍ³ Û D ÇŸúŸ á³ Ÿ³ é ½»ñ¹ E ½ĀĒáóéĀŸÍ³ Û GQ ½ĒáóéĀŸÍ³ Û K ÇŸù ÷ Ê Ñ³ Ýó ĒáóéŸÇÍ³ NO »ó ½ĒáóéĀŸÍ³ Û (O ½ĒáóéŸÍ³ Û L áñ շ ½»ñ¹ P ½ĒáóéŸÍ³ Û R áó ÇŸúŸ ½»ñ¹ T ÇŸúŸ á³ Û Í³ é ù³ Ý ½ĒáóéÇŸÍ³ Û W áñ շ á³ Ÿ³ é ½»ñ¹
3 BCDEGN ù³ Ý ½ÍÇñ³ ÝÇ T Ñ³ í áó³ ñÇóŸ Ñ»Ó»³ É շ Ý³
4 D Ñ»Ó»³ Ê áóÓÓ. »ó »³ É L Ā³ ÷ »É O³ ñÇõñ T μ³ ½- Û³ ó á³ ñ. »ó³ é»³ É Í áó ì³ Û W թ Ñ³ í áó Ā³ ÷ »É

195. ԽՆՁՈՐ

Պտուղ մի կայ յոյժ ցանկալի,
’Ի ինք գեղեցիկ տեսակ ունի,
Յոյժ վայելուչ եւ պիտանի,
Որ հիւանդաց շարապ լինի:

196. ԽՆՁՈՐ

Ջերդ զնարինջ է հանց բոլոր
’Ի երկու երեսն իւրեանն աղուոր,
Իբրեւ զվարդի հոտն է յորգոր,
Յեղքն կոչեն զինք թագաւոր:

197. ՏԱՆՁ

Բրուտ մի կայր խիստ պիտանի,
Ջկուժն զուգեաց թուղթ ու նուկի,
Խառնեաց ի նա դեղ հիւանդի,
Խճեր ու մեղր ի մէկտեղի:

198. ՍԵՐԿԵՒԻԼ

Յոսկի խնձոր նման լինի,
Իւր հոտն գայ անպակ մշկի,
Ինքն է հագեր դեղին թաղի,
Եւ գայ յառջեւ թագաւորի:

195. ² Ծմբոնի»ն
B - İ , C - 46, D - 11µ, E - 100³ , G - 407µ, K - 276³ ,
L - 173µ, N - 280µ, O - 216µ, P - 357µ, Q - 383³ µ, R -
126³ , T - 88µ, T¹ - 100³ , W - 249µ
Êáñ³ · Çñ
A (ò³ ÝÍ) ÊÝÓáñ CEGP ÊÝÍáñ Q ÊÁÝÍáñ DRT¹ Ê³ -
ÔáÖ K ÊÝÍáñÝ W ³ ÝÊáñ³ · Çñ
´Ý³ · Çñ
1 BCEGKNOPQ İ³ ðñ DRT¹ ÊÇëï
2 DKNO ÇÝñÝ LR áö TT¹ ÇÝñÝ
3 CEG Ñ³ Ýá³ ù ÷ Ê ùáĀ CT¹ ó³ ÝÍ³ ÊÇ EG ó³ ÝÍ³ ÊÇ »ò
áÇù DR ³ Ýá³ ÷ »ò ó³ ÝÍ³ ÊÇ K Ñ»Ýó í³ Ù»Éáöáç »ò
ó³ ÝÍ³ ÊÇ L Ñ³ Ýá³ ù í³ Ù»Éáöç »ò ó³ ÝÍ³ ÊÇ NO ³ Ýá³ ù
í³ Ù»ÉáöçÝ (O í³ Ù»Éáöç »ò) PQ Ñ³Ýó ó³ ÝÍ³ ÊÇ T
Ñ³ Ýó Ý³ ½»ÊÇ W Ñ³ Ýá³ ù í³ Ù»Éáöç »ò ó³ ÝÍ³ ÊÇ
4 D ß³ ñ³ ðEG ß³ ñá³ Á LW áñ¹ Ý³ Ñ³ Ýç³ ó
196. ² Ծմբոնի»ն
C - 93, D - 11µ, E - 100³ , G - 407µ, L - 173µ, P - 357µ,
Q - 383µ, R - 126³ , T - 83µ, W - 249µ
Êáñ³ · Çñ
A (ò³ ÝÍ) ÊÝÓáñ CEGPQR ÊÝÍáñ W ³ ÝÊáñ³ · Çñ
´Ý³ · Çñ
1 CEPQT áñá³ ç È Ý³ ñÇÝç PQ Ý³ ñÇÝç G Á³á³ Ì¹ Ý³ -
ñÇÝçÝ R Ñ³ Ýó W Ñ³ Ýó ç
2 CEGPQT »ò »ñ»éí ÇÝ Í³ ñÙÇñ ð L »ñ¹ áö »ñ»éÝ ç
ÊÇëï R áö ÷ Ê ð Çñ»ÝÝ W Çòñ»Ý
3 CEGPQT ù³ Ý ÷ Ê Çµñ»ò C áñ¹ áñ LRW ½»ñ¹
4 CEGPQT ½Ý³ DLR ¼ÇÝñÝ R · »òñÝ
197. ² Ծմբոնի»ն

B - ÖÄ¶, C - 47, D - 11µ, E - 100³ , G - 407µ, K - 276µ,
L - 173µ, N - 280µ, O - 216µ, P - 357³ µ, Q - 383³ , R
- 126³ , T - 93µ
Êáñ³ · Çñ
A (ò³ ÝÍ) í³ ÝÓ CEGKQPQ í³ ÝÍ DR ÜáöéÝ W ³ ÝÊá-
ñ³ · Çñ
´Ý³ · Çñ
1 D µÁññ P Q ùáĀ
2 BKPQ ÁáöËï CR ÁáöËĀ DET ßÇÝ»³ ó G ßÇÝ»³ ó
ÁáöÖï N »ò W ½³ ðÁÝ ßÇÝ»ó ÁáöËï
3 DLR Ç Ý»ñè R Ý³ áÇù W Ê³ éÝ»ó Ç Ý»ñù
4 BNO ÊÁ»ñÝ D ÙÇÝ ÷ Ê Ù»Í L Ç ÙÇ Ýáöí Ç R ÙÇ ÷ Ê
Ù³ T ÊÁ»ñ ù³ Ý ½Ü»Öñ Ç ÙÇÝ
198. ² Ծմբոնի»ն
C - 92, D - 10µ, E - 100µ, G - 408³ , K - 277µ, L - 179³ ,
N - 282³ , O - 216µ, P - 357µ, Q - 383µ, R - 125³ , T -
92µ, W - 249µ
Êáñ³ · Çñ
A (ò³ ÝÍ) ê»ñ¹ »òÇÉ Q ê³ñ¹ »òÇÉ W ³ ÝÊáñ³ · Çñ
´Ý³ · Çñ
1 K Ý³ ÝÜ³ Ýç ÷ Ê ÝÜ³ Ý³ ÊÇÝÇ L ÊÝÓáñÝ Ç NOT
ÊÝÓáñ W ÊÁÝÓáñ
2 CO ³ á³ Ý Ùß· Ç D Ñáí Ý Íáö · ³ Ù³ Ýµ³ Í ÙÁßÍ Ç K
áñ³ Ýá³ ñ L Ñáí ÁÝÍ³ ÉN ³ á³ Í Ùß· Ç PQ ³ Ùá³ Ý
R áö Ñáí ÁÝ³ Ýµ³ Í W Çñ Ñáí ÁÝ
3 DLRW ç áÇù ³ · ³ Ýç KPQ Ñ³ · Ýç ÷ Ê ç Ñ³ · »ñ NO
Á³ ÖÇé
4 DKLR »ñÁ³ L »ñÁ³ Ù³ éç»ò PQ ³ éç»ò TW »ñÁ³ Ù³
Ï ñç»ò W ð »ñÁ³ Ù³ ñç»ò

199. ԹՈՒԶ

Ի մրգերոյ ի զատ չասեմ
Եւ ոչ զրաջան շաղակրատեմ,
Ջինքն ընդ երկու դէմ պատառեմ,
Մոթ մի կորեկ ի վայր թափեմ:

200. ԿԵՌԱՍ

Ուր գտանես, եղբայր, դու կեր,
Մոռանն չէ՛, զայն մի՛ յիշէր.
Առողջ է. մի՛ յիրմէ վախէր,
Աղուոր ունի կարմիր ճռեր:

201. ԿԱՂԻՆ

Տուփ մի կա, որ գերդ ծառ է
՚Ի իր պըտուղըն ոսկր է,
Մէջըն կարի խիստ պարարտ է,
՚Ի արջըն կարի զինքըն սիրէ:

202. ԸՆԿՈՅԶ

Մայրն ի փայտէն է հաստատուն,
Դուստրն համեղ՝ զինչ զճրագուն,
Կեղեկն թուխ է եւ սիրուն,
Ինքն է հալաւղ պիղծ կերակրոյն:

203. ԼԻՄԱԻՆ

Իրք մի տեսայ գերդ պատընջան,
Քրքումն ի նա յարանըման,
Բնութիւն ունի ինքն եռական,
Յերիցն մինն է պատուական:

204. ԽԻԱՐ

Փո՛յթ արձակէ զնա ի կապէ,
Գարին ի փորըն կու աճէ.
Դանակ առ, զմորթն շրջէ,
Թէ չէ ելաւ միսն ի բանէ:

199. ² ԾմՇօնՅ»ն
D - 13μ-14³, E - 114μ, F - 308μ, K - 285³, L - 181³,
R - 128³, T - 101μ, W - 250³
Ēáñ³ · Çñ
A (ó³ ÝÍ) KL ÜáóéÝ W³ ÝĒáñ³ · Çñ
´Ý³ · Çñ
1 K Ûñ· áŪT Ûñ· áó W Ûñ· »ñáó
2 EFT ÁÝ¹ í³ Ûñ ÷ Ē Ľñ³ ç³ Ý K Ûñ· »ñáó
3 EF ĽÝ³ L ½ÇÝúÁ¹ ŪñÍ áó T ½Ý³ ŪñÍ áó ¹çÛë W
½ÇÝú
4 DR ÜáñĀ ÜÇ Ý áñ»³ Í í³ Ū»Û K LW »ó ½μ³ ½Ū³ -
ÑáóĒÝ (LW μ³ ½Ū³ ÑáóĒÝ) Ç
200. ² ԾմՇօնՅ»ն
L - 181μ, W - 249μ
Ēáñ³ · Çñ
A (ó³ ÝÍ) Í »é³ ë W³ ÝĒáñ³ · Çñ
´Ý³ · Çñ
2 W Üáóé³ Ý
3 W ŪÇօնŪç
4 W ×Á½»ñ
201. ² ԾմՇօն
W - 250³
Ēáñ³ · ÇñÝ^a Áëĭ A-Ç ó³ ÝÍ Ç
202. ² ԾմՇօնՅ»ն
L - 187μ, W - 250³

Ēáñ³ · Çñ
A (ó³ ÝÍ) ÁÝ· áó½ W³ ÝĒáñ³ · Çñ
´Ý³ · Çñ
2 W ½»ñ¹ ×ñ³ · áóÝ
3 W³ éÝç ÷ Ē ç
4 W þ ÇÝú í³ í Í »ñ³ Í ñáóÝ
203. ² ԾմՇօն
W - 250³
Ēáñ³ · ÇñÝ^a Áëĭ A-Ç ó³ ÝÍ Ç
´Ý³ · Çñ
2 W ùñáóŪÝ
204. ² ԾմՇօնՅ»ն
B - Í ¶, C - 96, D - 13μ, E - 100μ-101³, G - 408³, K
- 276μ, L - 181³, N - 280μ, O - 216μ, P - 358³, Q -
383μ-384³, R - 128³, T - 93³, W - 250³
Ēáñ³ · Çñ
A (ó³ ÝÍ) ÊÇ³ ñ K ÊÇ³ ñÝ P ÊÇ³ ñ W³ ÝĒáñ³ · Çñ
´Ý³ · Çñ
1 CKNOPQ ÷ áóĀáí DRT ÷ áóĀáí Ý í ñç ½ÇÝúÝ LW
÷ áóĀáí³ ñó³ Í ½ÇÝúÝ
2 K³ ×Ç N Çօն³ Í ç
3 DR Á½¹ Ý³ Ý³ é áó ½ŪáñĀÇÝ (R Á½ŪáñĀÇÝ) EG
½¹ Ý³ Í EGK ½ŪáñĀÇÝ L ¹ Ý³ Ý³ NP ¹ Ý³ Í³ ó
½ŪáñĀÝ (P ½ŪáñĀÁÝ)
4 ÇÝúÝ ÷ Ē ÜÇéÝ T Í »ĒÝáó ÷ Ē »Ē³ ó W áÇù ÷ Ē áç

205. ՊԱՏԻՆՋԱՆ

Հասակաւ բռան ունի,
Գոյնն է զգեստ թագաւորի,
Պսակ փշոց ի գլուխն ունի
Եւ քացախաւ ինքն բուծանի:

206. ԴԴՈՒՄ

Իրք մի կայ՝ ինքն է ջրբեր,
Հանց գինեխում մարդ է տեսեր.
Խմէ, ճգէ, դառնայ ի վեր,
Դատարկ նա է մարդու ընկեր:

207. ՎԱՐԴ

Կարմիր ու սպիտակ մշկամներ,
Խուռնաբողբոջ գաւհար նագեր,
Մէջն է ի լի ոսկի գնդեր,
Զարքայութեան հոտն ինձ եբեր:

208. ՆԱԻ

Դու խիստ ծանաւթ ես այն ծաղկին,
Զամէն կենայ ի մէջ ջրին,
Դեկան մի պահ ունի յափին
'Ի ի հոգւոցն է դարձել դեղին:

209. ՆՌՃԷՍ

Ամ ի՞նչ ասէք դուք այս ծաղկիս,
Որ բողբոջեաց ի մէջ դաշտիս,
Գարնան բերէ մեզ աւետիս,
Իւրէնն ասեն Մահմետայ թիս:

210. ՆՌՃԷՍ

Իր տեսն է զերդ ըզքաֆուր
'Ի իր հոտն է զերդ ըզմթուր,
Զգարունն եբեր՝ Է եղաւ մեզ դուր
'Ի ինքն ի յամէն մջլիս է հոյր:

205. ² ӨмҮҗөнҮ»ñ
D - 14³, E - 114µ, F - 308µ, K - 285³, L - 281µ, R - 128³, T - 93, W - 250³
Êân³ · Ҷñ
A (ò³ ÝĪ) DEFL ä³ i Ýç³ Ý K äñçÝ×³ Ý R ä³ i ÁÝ-ç³ Ý W ³ ÝÊân³ · Ҷñ
´Ý³ · Ҷñ
2 K · áŸ Ҷ L Ҷñ · áŸÝ Ҷ R · áŸ T Ҷ Ҷ ½. »ëi W è. »ëi
1 EFLW Ҷ ÷ Baó K »ó ä è³ Ī Ҷ ÷ BaÝÇ R ä³ ó³ Ī T
Ÿ ÝÓÇÝ áóÝÇ W · ÊáóËÝ áÇù
4 DF µáóÁ³ ÝÇ ELF ù³ ó³ Êáí EF Ý³ ÷ Ê ÇÝüŸ KLTW
µ³ Ÿ W ÇÝü ÊáóŸ³ ÝÇ
206. ² ӨмҮҗөнҮ»ñ
B - Ê^o, C - 91, D - 10µ, E - 101³, G - 408³, K - 277³ µ,
L - 179³, N - 282³, O - 219³, P - 358³, Q - 384³, R - 125³, T - 92µ, W - 250³
Êân³ · Ҷñ
A (ò³ ÝĪ) , Á¹ áóŸÝ K , Ái áóŸ W ³ ÝÊân³ · Ҷñ
´Ý³ · Ҷñ
1 BDN áó ÇÝüŸ Ҷ CEGNW þ ÇÝüŸ K ùÇÝ L Ī³ Ÿ áñ
çñ³ µ»ñ N áñù ùÇ þ
2 CNO · ÇÝ³ ÊáóŸ K i »è»É R Ñ³ Ÿó i »è»É T · ÇÝҶ-
ÑáóŸ W áҶù
4 BCPQ ¹³ ñi ³ Ī B è³ ÷ ĪÇ ÷ Ê ù³ ñ¹ áó DR è³ ýĪÇ K
¹³ ñ¹³ Ī è³ µÇ ÷ Ê ù³ ñ¹ áó LW Áé³ ÑÇ (W è³ ÷ ĪÇ)
Ý³ áҶ ¹³ i ³ ñĪ (W ¹³ ñi ³ Ī) ÁÝĪ »ñ NOT ù³ ñ¹ áŸ
207. ² ӨмҮҗөнҮ»ñ

D - 12µ, K 284³, L 178µ, R 127³, T - 97µ, W - 250³
Êân³ · Ҷñ
A (ò³ ÝĪ) i ³ ñ¹ L i ³ ñ¹ Ý W ³ ÝÊân³ · Ҷñ
´Ý³ · Ҷñ
1 K áó áÇù ùBĪ³ Ý ÝŸ³ Ý ÷ Ê ùBĪ³ ùÝ»ñ R ùBĪ³ ùÝҶñ T
áó áÇù
2 DKLRT Ê³ éÝ³ µáóµác L · áóÑ³ ñ R Ý³ ½Ҷñ
3 K áéĪ Ҷ · ÝÓ»ñ L · ÝĪ»ñ TW · ÁÝÓ»ñ
4 K µ»ñҶñ
208. ² ӨмҮҗөнҮ»ñ
L - 181³, W - 250³ µ
Êân³ · Ҷñ
A (ò³ ÝĪ) ŸáóéÝ W ³ ÝÊân³ · Ҷñ
´Ý³ · Ҷñ
4 L ¹³ ñÓ»³ É W Ñá. áóÝ
209. ² ӨмҮҗөнҮ»ñ
D - 15³ µ, E - 109µ, F - 305µ, G - 414³ µ, K - 279³, P - 358³ µ, Q 384³, W - 250µ
Êân³ · Ҷñ
A (ò³ ÝĪ) Ÿé×çè W ³ ÝÊân³ · Ҷñ
´Ý³ · Ҷñ
1 K ½Ç±Ýá ³ èçù Ҷè
3 D µ»ñҶñ W Ҷµ»ñ
4 PQ þ Çóñ»ÝÝ W þ Çñ»ÝÝ ù³ ÑŸi áó
210. ² ӨмҮҗөнҮ»ñ
W - 250µ
Êân³ · ҶñÝá Áèi A-Ç ó³ ÝĪÇ

211. ՄՐՏԵՆԻ

Կանաչ դալար որպէս հով ջուր,
Ջարդ մըջլսի աղւոր աւուր,
Հոտովն անուշ ու կամ քաֆուր:

212. ՓԻՃԻ

Ծառ մի կայ լեռնաբնակ,
Ջերդ մոմեղէն է ինք շիտակ,
Յիւրմէն ելնէ տաշտ ու պնակ,
Թի ու սեղան ու պարզունակ:

213. ՍՈՃԻ

Կայր փերեզիկ մի՝ ի գլուխ ի վեր,
Ունէր ծախու տաշտ ու նետեր,
Շատ խունիկ, շատ մոմեղեններ,
Ու անհամար շատ ասըղներ:

214. ԿԱՂՆԻ

Փայտ մի կայ՝ խիստ կու ճայթէ
՚Ի իր պտուղն գերդ գարջ է.
՚Ի այլ գերդ խնձոր հանց բոլոր է,
Բայց զխոզն ու զարջն կու բտէ:

211. ≈ ӨмҮҗөн
W - 250μ
Ēāñ³ · ҶñŸª Áēī A-Ҷ ó³ ҮІ Ҷ
´Ÿ³ · Ҷñ
4 W i áŌÁ āÇù. i »Ō ; ĀáŌŸáō³ Í
212. ≈ ӨмҮҗөнŸ»ñ
L - 178μ, W - 250μ
Ēāñ³ · Ҷñ
A (ó³ ҮІ) öÇ×Ç W³ ҮĒāñ³ · Ҷñ
´Ÿ³ · Ҷñ
2 W Ñ³ Үó ÷ Ē ÇŸù
213. ≈ ӨмҮҗөн
W - 250μ
Ēāñ³ · ҶñŸª Áēī A-Ҷ ó³ ҮІ Ҷ
´Ÿ³ · Ҷñ
214. ≈ ӨмҮҗөн
W - 250μ
Ēāñ³ · ҶñŸª Áēī A-Ҷ ó³ ҮІ Ҷ
´Ÿ³ · Ҷñ
4 W ½ĒáóŸ (½Çİ óŸ) ÷ Ē ½Ēā½Ÿ
215. ≈ ӨмҮҗөн

215. ԿԱՂՆԻ

Գնայ հասիր դու այն կաղին,
Որ գնաց նստաւ խէչ թագվորին,
Թէպէտ առին զինք ծեծեցին,
Բայց իշխանայք ցանկանային:

216. ՄԱՏՆԿ.

Իրք մի՝ գլուխ ունի ու գտակ
՚Ի երկուքն կան ի մէկ փեթաք.
Թէ ու հասնի՝ ինքն է խիստ խակ,
Դառն ու լեղի գերդ ցըմախտակ:

217. ՅԱՐԴ

Ծառ մի աղվոր կարի գոհար,
Կարմիր երես որպէս նշխար,
Ջինքն շինեն աղվոր տաճար,
Իւրմէ ելնէ ճայնեղ ժամհար:

218. ԿՌԱՊԱԼԱՅ

Ծառ մի կայ, ուր կայ հով ջուր,
Պտուղն է իւր կարմիր՝ գերդ հուր,
Արի, գնա կեր, է՞ր կաս ի լուր,
Թո՛ղ է լեղի, կեր քան զապուր:

W - 250μ
Ēāñ³ · ҶñŸª Áēī A-Ҷ ó³ ҮІ Ҷ
216. ≈ ӨмҮҗөн
W - 250μ
Ēāñ³ · ҶñŸª Áēī A-Ҷ ó³ ҮІ Ҷ
217. ≈ ӨмҮҗөн
W - 250μ
Ēāñ³ · ҶñŸª Áēī A-Ҷ ó³ ҮІ Ҷ
218. ≈ ӨмҮҗөнŸ»ñ
D - 15³, E - 109μ, F - 305μ, G 414³, K - 289³, L - 181μ, P - 358³, Q - 384³, R - 129³, W - 250μ-251³
Ēāñ³ · Ҷñ
A (ó³ ҮІ) Øáóé D Í é³ á³ é³ ŪL ≈ á³ 8Ē³ náóĀÇóŸ
W³ ҮĒāñ³ · Ҷñ
´Ÿ³ · Ҷñ
1 E Ҷөн ÷ Ē çáóñ
2 K ; āÇù ½Ñáóñ LPQRW Ҷñ
3 EFG Í »ñ āÇù
4 D ĀáŌ ĒÇŸÇ ½ŌÇ K Ā ; ½ŌÇ L ĀáŌ Ā ; ½ŌÇ Í »ñ
½»ñ¹ ½³ á áóé RW ½»ñ¹ ³ á áóñ

219. ՃԸՓՆ...

Ծառ մի կայ շատ ու անպիտան
'Ի երբ ծաղկի՝ խիստ անկաձան,
Վա՛յ թէ մեղուք յինք փթեցան,
Շատ բողբոռ յայտ քեզ նշան:

220. ԱՂԵՂ

Յորժամ զկողըն քաշէին՝
Յորթըն լինէր խիստ դիւրածին,
Բայց նա չուտէր զիւր մաւր ստին,
Փռւթով երթայր յարեան տեղին:

221. ՆԵՏ

Գովելի է գիծն աղէկ,
Զինչ զթռչունն հաւն մէկ-մէկ,
Ում հասանի յաջն եւ ի թէկ՝
Վիրաւորէ զնա աղէկ:

222. ԽՆՈՑԻ

Ոմն ի կառս հեծանոցին,
Մաշկով ըզգլուխն պնդեցին,
Տիգաւ ըզկողըն խոցեցին.
Ըզճարպն իշխանք կերակրէին,
5 Յարենն աղբատք յագենային:

223. ՊՆԱԿ

Ծովըն կայր ի մէջ նաւուն
'Ի ալիքն շուրջ՝ եաւթանասուն.
Զթեւն զարկին նաւերն ի հուն,
Առնոյր որդին ու չտայր պապուն:

224. ՏԱՇՏ

Մեծ որովայն՝ անյագ կերով,
Բազում ուտէ խառնեալ ջրով,
Զնա ծածկեն շատ լաթերով,
Որ յագենայ ինքըն քընով,
5 Զարթչի եւ գայ փրփրալով՝
Ընդգէմ հրոյն պատերազմով:

219. ² ԾմՓոն
W - 251³
Ēáñ³ · ՇնՅ^a Áëi A-Շ ó³ ԿԻՇ
220. ² ԾմՓոնՅ^aն
B - Ā, C - 68, G - 412³, K - 280μ, L - 186³, N - 281³,
O - 218³, P - 360³, Q - 385μ, T - 92³, W - 251³
Ēáñ³ · Շն
A (ó³ ԿԻ) BKLT ² ԾմՓՅ W ³ ԿĒáñ³ · Շն
ՎՅ³ · Շն
1 BCEGNOPQW ù³ նն»óՇՅ L ù³ ննչՇՅ T İ Ā»óՇՅ
2 BCEGKOT áñĀÁÝ ñáĬ (GO ĒÇëi) LN áñĀÝ
3 LT ÛñÝ W ½Çñ ÛñÝ ëi ՇՅ
4 EGKPQ ³ ñ»³ Կ N Թ ñ»³ ԿՅ W Թ ñ»Յ
221. ² ԾմՓոնՅ^aն
K - 280³, W - 251³, Z' - 59μ, I - 223μ
Ēáñ³ · Շն
A (ó³ ԿԻ) Պ»i WI ³ ԿĒáñ³ · Շն KQ ² ԾմՓՅ
ՎՅ³ · Շն
1 K · ՇՅÓ W · ái »³ ĒÇ · ՇԻԿ

2 K ĀeááóÝ W ½»ñ¹ Á½ĀeááóÝ ÑúÝ
3 W Թ Շ
222. ² ԾմՓոն
W - 251³
Ēáñ³ · ՇնՅ^a Áëi A-Շ ó³ ԿԻՇ
223. ² ԾմՓոնՅ^aն
L - 186³, W - 251³
Ēáñ³ · Շն
A (ó³ ԿԻ) áÁÝ³ İ W ³ ԿĒáñ³ · Շն
ՎՅ³ · Շն
2 L Ē³ ĒÇİ Կ ÷ Ē թ ³ ĒÇúÝ W Ē³ ĒÇúÝ ÷ Ē թ ³ ĒÇúÝ
224. ² ԾմՓոնՅ^aն
L - 186μ, W - 251³
Ēáñ³ · Շն
A (ó³ ԿԻ) i³ Բi W ³ ԿĒáñ³ · Շն
ՎՅ³ · Շն
1 W ñáñái ³ Կ թ ³ ԿԹ ȮĀ İ »ñáȮ
2 W Ē³ éÝ»Ē
5 W ½³ ñĀ»Ē »Ȯ · ³ ÷ ñ÷ ñ»Ēái

225. ԹԻ

Ներքի խամծեպ, վերի չունի,
Ամէն անձամբն լուր ազի,
Առնու մեծ-մեծ շատ պատառնի,
Դարձեալ ձգէ, ի բաց տանի:

226. ՀՈՂԵՄԱՂ

է՛ մարդ, ափտա՛, անմարմին չէ,
Ուր իր պիտի՝ հաւ՛ն դադարէ:
Թէ չէ մըտիկ դիր ու աշէ,
Որ երբ ելնէ՛ ալուր մաղէ:

227. ՓՌԱՆ ԱԻԵԼ

Յերկան շորով է աննման
՚Ի անձամբն սեւ քան զղիւական,
Զաւրն զգլուխըն կու թանան,
՚Ի այնով զբոցըն կան կու տան:

228. ԲԱՂԱՆԻՔ

Եկեղեցին երեք գմբեթ,
Եկեղեցական մերկ ՚ւ անթեթ,
Իւր գաւազանն շերտ ու փերթ,
Իւր ծերերուն շատ կէսն չէթ:

229. ՍԱՆԴՐ

Քառակուսի, բազմաթանի,
Անբան գեոնոց դահիճ լինի,
Մատնէ ի ձեռս բանականի,
Յորմէ վախճան արագ լինի:

230. ՀԱՅԵԼԻ

Յիստակ փոքրիկ ծիրան ծովիկ,
Որսորդն ի մաւտն նստել կծիկ,
Զկներն ի ներս զինչ զմարդիկ,
Երբ տեսանէ զինքն կզիկ:

225. ² ӨмҮҫөһҮ»н

L - 186μ, W - 251³

Ēáñ³ · Ҷñ

A (ö³ ҮҮ) ĀÇ W³ ҮĒáñ³ · Ҷñ

Ү³ · Ҷñ

1 W Í³ ҮÍ»Í

2 W³ Үμ³ Үμ³ ҶҮ Ēáñ³ · Ҷ

3 W Ү»Í-Ү»Í, Б³ i -Б³ i á³ i³ é áóҮҶ

4 W ÓÁ · շ³ Ү³ ñ³ i ҮҶ

226. ² ӨмҮҫөһ

W - 251³

Ēáñ³ · Ҷñ Ү³ Áei A-Ç ó³ ҮҮҶ

227. ² ӨмҮҫөһҮ»н

C - 131, E - 104³, G - 410μ, K - 288μ, L - 191³, N - 283³ μ, O - 221μ, P - 361³ μ, Q - 387³, T - 98³ μ, W - 251³ μ

Ēáñ³ · Ҷñ

E öé³ Ү³ ö»É շ L öé³ Ү³ ö»ÉҮ W³ ҮĒáñ³ · Ҷñ

Ү³ · Ҷñ

1 G ½»ñÍ³ Ү L ҮñÍ³ ҮҮ Б³ ñái »ö NO ҮñÍ³ ҮҮ T »ñ-Í³ ҮҮ БҶöÓái W »ñÍ³ ҮҮ Бññái áó³ ҮҮÁҮ³ Ү

2 KLTW թ áÇù LW ½»ñ¹ 1 Ҷö³ Í³ Ү

3 CKNOQ ½³ öñ (KQ ½ññ) N Í á T ½Ҷöñ»ҮҮ ½ ĒáöĒҮ

4 K թ áÇù ½³ ҮҮái EGNOPQW Í³ Үáö i³ Ү

228. ² ӨмҮҫөһҮ»н

D - 15³, K 278μ, L - 186³, P - 359³, Q - 384μ, R - 129³, W - 251μ

Ēáñ³ · Ҷñ

A (ö³ ҮҮ) Ү³ ÖҮÇù DR Ү³ ÖҮÇö K Ү³ áÉҮ W³ ҮĒáñ³ · Ҷñ

Ү³ · Ҷñ

1 LW · áöҮμշĀ R · ҮĀ»Ā W »Í»Ö»öÇ

2 K áö³ ҮñĀշĀ L թ »Í»Ö»óá³ ҮҮ R áö

3 K³ ö³ ½³ ҮҮ ÷ շ i LW Ҷöñ ҮҶöÁҮ (W ҮҶöÁÁҮ) ÷³ փ շñ (W շ) áö³ μշĀ PQ 3-4-ñ¹ áÇù (i »Ö շ ĀáÖҮáö³ Í)

4 DRW Б»Ā L ÍĒ»ñáҮҮ W թ Ҷöñ ÍÁĒ»ñáöҮ

229. ² ӨмҮҫөһҮ»н

L - 186μ, W - 251μ

Ēáñ³ · Ҷñ

A (ö³ ҮҮ) é³ Ү¹ ñ W³ ҮĒáñ³ · Ҷñ

230. ² ӨмҮҫөһҮ»н

L - 184³, W - 251μ

Ēáñ³ · Ҷñ

A (ö³ ҮҮ) öáöñ³ W³ ҮĒáñ³ · Ҷñ

Ү³ · Ҷñ

2 W Үéi Ҷ

3 W ½»ñ¹

4 W i áÖĀ áÇù

231. ԲՈՒՐՎԱՌ

Երբեմն եղէ ես անցաւոր,
 Տեսի հրաշ զարմանաւոր,
 Տուն մի կայր յոյժ հնարաւոր
 'Ի ի ներս մարմին կայր լուսաւոր,
 5 Շուրջ զնուաւ՝ գունդք սեւաւոր,
 Իւրաքանչիւր տապարաւոր,
 Հատինի մասունս մարմնաւոր
 Ըստ պիտոյից արուեստաւոր:

232. ԹՈՒՐ

Սրբած է գէտ ըզհայելի,
 Ունի գծեւ սուրբ նշանի,
 Մէկին գէտ եղբայր հասանի,
 Զմէկալին կինն առնէ գերի:

233. ԸՌՈՒՍ

Հաւսար քարձեր են զերդ ըզբուզ,
 Մէկ մի չկայ յիրենք գրուզ,

Մէկ-մէկ ի շուռ գան գուզ ի գուզ
 'Ի ունին հազար դենկի խնդուզ:

5 Պընակ ունին դումէ պըլուզ
 'Ի ի ներս՝ բանջար ոսպն ու ընկուզ:

233ա. ԸՌՈՒԶ

Հաւսար քարցեր են զինչ գբուզ,
 Ամենայնի չկայ յիրենք գռուզ,
 Մէկ-մէկ ի շուրջ գան գուզ ի գուզ,
 Ունին հազար դենկի խնդուզ:

233բ. ԱԼԱՄԱՆ

Հաւսար քարձեր են զերդ գբուզ,
 Մին մի չկայ յիրեանքն գռուզ,
 Պնակ ունին դըրմէ պլուզ,
 Ի ներքս՝ բանջար, ոսպն ու ըռուզ:

231. ² 0mÇõñÝ»ñ

K - 283µ, L - 189µ-190³, W - 251µ
 Êáñ³ · Çñ
 A (ò³ ÝĬ) áÇù L èñmÝÇĭ áòÝ W ³ ÝÊáñ³ · Çñ
 ´Ý³ · Çñ
 1 KL ³ Ýó³ ðáñ
 3 K ÛÇ ùáĬ Ĭ³ ùñ Ñ»é³ ðáñ L ĭ Ý³ Ĭ ÛÇ
 4 KW áò ÷ Ê ĩò W Ý»ñù
 5 K ½Ýáúùù · áòÝ¹ W Á½Ýáúùù
 6 L ĩò Çõñ³ ù³ ÝáÇõñ
 7 L Û³ èÇÝè
 8 K á Çĭ áĬÇ
 232. ² 0mÇõñÝ»ñ
 B - ÖÄ², C - 100, E - 304³, G - 412³, K - 284³, L -
 177µ, N - 282³, O - 219µ, P - 354µ, Q - 380µ, R - 123µ,
 T - 97µ, W - 251µ
 Êáñ³ · Çñ
 A (ò³ ÝĬ) Ááõñ B éáõñ K ÁáõñÝ W ³ ÝÊáñ³ · Çñ
 ´Ý³ · Çñ
 1 B ç èÁñ³ Ĭ ½»¹ Ñ³ ù·ÉÇ EFG ç Ý³ ½»ñ¹ K ÇÝùÝ ç
 èñµ³ Ĭ ½»ñ¹ Ñ³ ù·ÉÇ L ½»ñ¹ Ñ³ ù·ÉÇ PQ ç Ý³ ½ç Ĭ Q
 ½Ñ³ ù·ÉÇ R çõñ³ Ĭ ½»ñ¹ Ñ³ ù·ÉÇ T ç èñµ³ Ĭ ù³ Ý ½Ñ³ -
 ù·ÉÇ W ç áÇù ½»ñ¹ Ñ³ ù·ÉÇ

2 B »ò áòÝÇ ÷ Ê áòÝÇ
 3 B ½»ñ¹ »ò µ³ ùñ ÛçĬÇÝ Ñ³ èÝÇ EF ÛçĬÇÝ (F ÛçĬÇÝ)
 ½»ñ¹ GT ½»ñ¹ K ½çĬ áÇù Ĭ áò Ñ³ è³ ÝÇ L ½»ñ¹ ½»ò-
 µ³ ùñ NO ÛçĬ ÷ Ê ÛçĬÇÝ PQ áñá ç è ½»òµ³ ùñ ÛçĬÇÝ
 Ñ³ èÝÇ W Ý³ ½»ñ¹ Ñ³ èÝÇ
 4 ELFGKNOT ĬÇÝ EFGKT ½ùçĬ³ ùÇÝ L ½ùçĬ³ ÉÇ PQ
 ½ĬÇÝ (Q ½ĬÇÝ) ÛçĬ³ ÉÇÝ (Q Û»Ĭ³ ÉÇÝ) R Á½ĬÇÝ Ûç-
 Ĭ³ ùÇÝ W ½ùçĬ³ ùÇÝ ĬÇÝ
 233. ² 0mÇõñ
 W - 251µ
 Êáñ³ · ÇñÝ¹ Áèĭ A-Ç ó³ ÝĬÇ
 ´Ý³ · Çñ
 4 W ¹»ÝĬÇ
 233³. ² 0mÇõñ
 L - 179µ
 ´Ý³ · Çñ
 1 Ñ³ ð³ è³ ñ
 233µ. ² 0mÇõñÝ»ñ
 D - 12µ, R - 127³
 ´Ý³ · Çñ
 2 R ĬÇñ»Ýù
 4 R Ý»ñè áñèµÝ áò éáò½

234. ԶՈՒԼՀԱԿ

*Զիս մանծգող հիւայեցին,
Ավտա՛, որ խիստ չարչարեցին,
Զայն առնլով կենակըցին,
Ծըպրդեելով զայն մի նուկին*
5 *Ու զկէս ծայրուց գըլխադրին:*

235. ԶԵՐՄՆ

*Թաքուն բնութիւն՝ Լ անտեսական,
Ոչ անմարմին, ոչ մարմնական,
Մարդկան մարմնոց տանջողական,
Յրտոյ ի հուր փոփոխական:*

236.

*Ո՛վ հրաշալի զարմանալեաց,
Որ միասոյնս մեզ պատմեաց.
Զմինն ի պըտուղըն թուլատեաց,
Զմինն ի պատճառս կերպասաց,*
5 *Սատանայ զայն ներգործեաց,
Զերկուսն ի մի ճղով կախեաց:*

236ա.

*Նոր զարմանք սքանչելեաց,
Զոր միասունն մեզ պատմեաց,
Մինն պտղոյն էր փափագած,
Մինն կնոջն էր կարաւտած.*
5 *Նա որ զնախնիքն մեր խաբեաց,
Զերկուսն ի մէկ ծառէ կախեաց:*

234. ² ԾմՇօն

W - 251μ

Êáñ³ · ՇնՅ^a Áeĭ A-Ç ó³ ԿԻՇ W ³ ԿÊáñ³ · Շն

235. ² ԾմՇօնՅ»ն

L - 190³, W - 252³

Êáñ³ · Շն

A (ó³ ԿԻ) æ»նՍՅ L àçՇԿ W ³ ԿÊáñ³ · Շն

՛Կ³ · Շն

1 W Á³ · áօԿ

2 W »օ ÷ Ê áá

236. ² ԾմՇօն

W - 252³

236³ · ² ԾմՇօնՅ»ն

T - 104³, Y - 5μ

՛Կ³ · Շն

1 Y èù³ Կá»Ê³ ó

3 T ÷³ ÷ ³ ù³ Í

ՇԱՐՔ ՏԱՍՆԵՐԿՈՒԵՐՈՐԴ

1. ԵՐԿԻՆՔ

Դաշտ մի կայր՝ արձակ ու լայն,
Լցեալ ծաղկաւք յոյժ զանազան,
Ոչ յեղանակս միայն դարնան,
Այլ անթառամ միշտ յաւիտեան:

2. ԱՐԵԳԱԿ

Տեսայ մանուկ մ'որ ծնանէր
Եւ ի նոյն աւրրն մեռանէր,
Յետ թաղելոյն դարձեալ յառնէր
Ի այլ գեղեցիկ զինք ցուցանէր:

3. ԼՈՒՍԻՆ

Յորժամ ահեակ ակն բանի,
Նա ծուռ հայի յամէն տեղի,

Հետ երթայ 'լ այլուր փակի՝
Մինչեւ աւուրքն իւր կատարի:

4. ԱՍՏԵՂՔ

Զառ ի վեր ջուրն է մեկնած,
Ներքոյ ամուր աւզով փակած,
Աւազն ամէն հրով լցած,
Մի քան զմի պայծառացած:

5. ՀՈՂՄ

Նա ամենից է պիտանի
Եւ յամենայն տեղիս լինի.
Բազում անուռ նորա կոչի,
Կենաց պատճառ է ամենի:

1. ² ՕմՇօնՅ»ն
B - ÈĀ, D - 14³ μ, E - 89μ-90³, F - 297μ, G - 400³, K - 278³, L - 167μ, N - 279³, O - 214³, P - 344³ μ, Q - 370μ-371³, R - 128³, U - 223μ
Ēáñ³ · Շñ
B , ñ³ Èÿ Ý ECFGNOPQ , ñ³ Èÿ D ² èi Ò³ ĒÇó »ñ-
ÍÇÝÝ K ² èi »Òù R ² èi Ò U é³ ÒÙáè
´Ý³ · Շñ
1 DKR ÛÇ ³ ñÓ³ Í »ò á³ ï áó³ Í³ Ý O þ Ē³ Ý U ¹ 3 ßi
ÛÇ éaÇi ³ Í »ò á³ ï ó³ Í³ Ý
2 LNOPQ ÛÇßi ÷ È ĒĀ
3 C »ò ³ Ý³ Í DPQR ū-ò³ Ý³ Í
4 CEFGLPQR ³ Ē (R þ ū) þ Û»Ý³ Ū (K ³ Û»Ý³ Ū)
Ā³ Û ³ ÝĀ³ é³ Û DU Ā³ Ûè ³ Û»Ý³ Ū NO ÝÛ³ ÷ È
ÛÇßi L í »ñçáòÙ áóÝÇ³
Āçáçí ³ ÝßáóÝā »ò ³ ÝÍ »Ý¹ ³ Ý
´³ Ē ÁÝĀ³ Ý³ Ý ½»ñ¹ ßÝā³ Í³ Ý (í »è ĀĀ/12):
2. ² ՕմՇօնՅ»ն
B - Æ², C - 64, D - 13³, E - 90μ, F - 298³, G - 400μ,
K - 285μ, L - 189³ μ, N - 281³, O - 217μ, P - 344μ, Q -
371³, R - 127μ, T - 92³
Ēáñ³ · Շñ
BT ² ñ»· ³ ÍÝ DEFG ² ñ»òÇ · ³ Ò³ ÷ ³ ñ³ Ýß³ Ý R ² Ē
(Ý³ Ēáñ¹ Ý³ ² ñ»· ³ ÍÝ)
´Ý³ · Շñ
1 B í »èÇ ½Ù³ ÝáóĪ ÛÇ DR Ûþ áÇù EGKPQ ÛÇ ÷ È Ûþ L
í »èÇ

2 D ùñÇÝ ³ Ē E Ç áÇù ù ³ óáòñÝ R »ò ÝáĪ ³ òñÇÝ ³ Ē
3 C ³ éÝçñ
4 DEKNORTL ½ÇÝùÝ EGOR àó ÷ È þó K þó áÇù
3. ² ՕմՇօնՅ»ն
D - 13μ, E - 90μ, F - 298³, R - 127μ, T - 101³
Ēáñ³ · Շñ
DET ÈáòèÝÇ · ³ Ò³ ÷ ³ ñ³ Ýß³ Ý F ² Ē (Ý³ Ēáñ¹ Á³
² ßÈ³ ñÑ) R ² Ē (Ý³ Ēáñ¹ Á³ ÈáòèÇÝ)
´Ý³ · Շñ
1 E »ò Íáóé
3 E Ç Ñ»í ³ Ēi Ç ÷ ³ Í i Ç
4 E ÛÇÝā áñ ³ óáòùÝ
4. ² ՕմՇօնՅ»ն
C - 82, E - 90³ μ, F - 298³, G - 400μ, K - 286μ-287³,
L - 189μ, N - 281μ, O - 218μ-219³, P - 345μ, Q - 371μ
Ēáñ³ · Շñ
CK ² òĪ ÒÝ EFG ² èi ÒÇ · ³ Ò³ ÷ ³ ñ³ Ýß³ Ý NOT ² è-
í Ò PQ ² èi »Ò
´Ý³ · Շñ
2 G ³ ÛáòñÝ L ùĒáí
3 EGL ÛÇÝ T ÛÇÝÝ ñ³ Ý ½ÙÇÝÝ
5. ² ՕմՇօնՅ»ն
E - 107³, F - 304³ μ, G - 412³ μ, T - 105³, c - 319³
´Ý³ · Շñ
1 E [Ý]³ þ c ³ Û»Ý»óáóÝ
2 c ³ Û»Ý³ Ū

6. ՀՈՂՄ

Առանց նորա կեանք ոչ լինի,
Բոլոր աշխարհ նովաւ շարժի,
Այլեւ երկինք նա անուանի
Եւ ենթական՝ Հոգւոյն մեծի:

7. ՀՈՂՄ

Արդ, է՛ եււթն՝ ի տասնեկի
Եւ վեց՝ ի կարգն հարիւրի.
Երիս երեսուն՝ երրորդն ասի,
Երկու հարիւր՝ վերջին լինի:

8.

Վասնզի ստոյգ է վկայած
Յաստուածաբան վարդապետաց,
Որ տաւնասէրն չէ գրկած
Ի պսակաց վարդապետաց.
5 Այլ է հաղորդ նոցին փառաց
Առանց դանից եւ տանջանաց,
Որոց փառաց եւ պսակացն
Արժան առնէ զմեզ աստուած:

9. ԿԻՆ

Մահն որ եղեւ յերկրի վերայ,
Նոքաւք տիրեաց մեզ յարակայ,
Մայրն առաջին է մեր Եւայ,
Դոքա լինին որդիք նորա:

10. ՁԱՅՆ

Իրք մի է ի յաշխարհի,
Զերկինք եւ զերկիր ի բռին ունի.
Յարարածոցս կերակրի,
Բերան եւ արգանդ չունի:

11. ՁԱՅՆ

Աղամայ է անդրանիկ,
Եււթնադարեանըս պիտանի,
Բողանոցացըն սիրելի,
Եկեղեցեացըն զարդ լինի.
5 Անհայր ՚ւ անմայր ու մահ չունի,
Վկայեած, որ չէ ինքն կենդանի:

6. ² Օմօծոն՝ն
E - 107³, F - 304³ μ, G - 412μ, T - 105³, c - 332μ
ՎՅ³ · Շն
2 T ³ ԵԷ³ նՆե
4 EFC Նա. աՎ՝ c »Վ՝¹ ի՝³ Ս
7. ² Օմօծոն՝ն
E - 107³, F - 304³ μ, G - 412μ, T - 105³, c - 329μ
ՎՅ³ · Շն
1 Áēī N³ ԲաժՅ³ |ԾՏ
2 Áēī N³ ԲաժՅ³ |àՏ
3 Áēī N³ ԲաժՅ³ |ՕՏ c շն Շ ԹնեաճՎ՝ »ննան¹ ³ ճՇ
4 Áēī N³ ԲաժՅ³ |ՕՏ. մախնա¹ |ՆաՕՍՏ c »ն»ն³ իՇճոն
8. ² Օմօծոն՝ն
E - 107μ, F - 304μ, G - 413³
9. ² Օմօծոն
L - 191μ
10. ² Օմօծոն՝ն
E - 110μ-111³, F - 306μ, G - 415³, V - 65μ, d - 2μ, c - 332μ

Ēān³ · Շն
EF Ò V È c Ò»éÝ (ÒÇ±óÝ) d ³ ÝĒān³ · Շն
ՎՅ³ · Շն
1 V Ç āÇù c ³ ԵԷ³ նՆՇ · ³ Ò³ ÷ ³ ն³ ÝԲ³ Ý d ³ Òù³ ī ÛÇ
2 V Ç āÇù c »ն՝ Çն Ç մեՎՅՎ
4 G Թ³ ն. ³ Վ¹ V ³ ն. ³ Վի
11. ² Օմօծոն՝ն
E - 111³, F - 306μ, G - 415³, V - 65μ, c - 332μ, d - 2μ-3³
Ēān³ · Շն
EF Ò GcDd ³ ÝĒān³ · Շն V Ծ³ ԹՖՇ
ՎՅ³ · Շն
1 V Թ³ ¹ Ս³ Ս³ Ս
2 GVc »úÁÝ ¹ ն³ Վ³ ÝĒ (c ¹ ն³ »³ ÝÁĒ)
3 G մա¹/³ Վ³ óÝ
4 V »İ»Օ»ó»³ ó
5 EGFdc áó Û³ Թն áó V Թ Û³ Ն d áó ÷ È Թ. 5-6 ՆՍՍ.
ÆĀ/2
6 GV í Ĭ³ Թ³ ó c »ó í Ĭ³ Թ³ í d í Ĭ³ ³ ēī áó³ í ān

12. ԵՆՈՎՍ

Ձերդ զարեգակն ունէր թուիկ
Երեք հարիւր վաթսուոն եւ հինգ,
Առաւաւտուն եղեւ մթնիկ,
Երեկոյին ծագեաց լուսիկ:

13. ԱՇՏԱՐԱԿ

Տուն մի շինած էր ամբարտակ,
Յոյժ ահագին բարձրագիտակ,
Ձնա հողմն մեծ քակեաց ի տակ,
Ձշինողսն արար լեզուախառնակ:

14. ՅԱԿՈՒԲ ՆԱՀԱՊԵՏ

Կուժն ու բրուտըն կուուեցան,
Կուժն զբրուտն արար կալման,
Բրուտն հած կժին սահման,
Ձինքն խեղեաց 'ւ արար նշան:

15. ՅՈՎՍԷՓ ԳԵՂԵՑԻԿ

Այժն ու քաւշն կուուեցան,
Այժն զքաւշու մորթին եհան,
Երբ որ գնացին ի դատաստան,
Այլվի զքաւշիկն դրին զնդան:

16. ՅՈՒԲ

Յատեցելոյն ել սիրելին,
Որ դիմադարձ եղեւ չարին,
Թէպէտ ի ձեռ տուաւ լրբին,
Բայց տակաւին յաղթեաց նմին:

17. ՄՈՎՍԷՍ

Ոմն ի հնգից հինգ ծննդոց
Իսրայելեան ժողովրդոց,
Դարձաւ յերեսն իւր զինչ զբոց,
Յետոյ չեղեւ առանց պատժոց:

12. ² ՕմՇօնՅ»ն
K - 270μ, J - 329μ, P - 345μ, Q - 372³
Ēáñ³ · Շñ
K °Yáí ù
´Y³ · Շñ
1 K ½»ñĀ
4 K »օ »ñ»ĪՇY
13. ² ՕմՇօնՅ»ն
B - Ā¼, K - 271³, N - 279³, O - 214μ, P - 345μ-346³,
Q - 327³ μ, T - 84μ-85³
Ēáñ³ · Շñ
K ² ʙi³ °ñ³ ĪY
´Y³ · Շñ
1 K ³ Yμ³ ñi³ ° Ī T ʙՇY³ Ī μ³ ñóñ³ օ³ Y³ ° Ī
2 KT ù³ Y ½ÙՇY³ ñ³ Ū (K A½ÙՇY³ ñ³ Ū շñ (T շñ Ñ³ Yó)
ʙՇi³ ° Ī PQ ½»ñ³ ŪÁY³ ñ³ Ū շñ Ñ³ Yó ʙՇi³ ° Ī
3 PQ Ū»Ī³ ° Yáօʙ ù³ Ī»³ օ Շ Ī ° Ī
4 BNOP ʙ½áօ È³ օY³ Ī T ½ՇYúŪy ʙ½áօՇ È³ օY³ Ī
14. ² ՕմՇօնՅ»ն
B - ÐĀ, C - 63, E - 93μ, F - 300³, G - 403³, K - 271μ-
272³, L - 187μ-188³, N - 281³, O - 217μ, P - 352μ, Q
- 378μ, T - 90μ
Ēáñ³ · Շñ
B Ū³ Ī ái μ FFGLNOT Ū³ Ī áμ K Ū³ Ī áμ շ
´Y³ · Շñ
4 N Ñ»Ō»օ O È»Ō»օ

15. ² ՕմՇօնՅ»ն
E - 112μ, F - 307μ, I - 417μ, V - 66³
Ēáñ³ · Շñ
EF ² ʙ (Y³ Èáñ³ Á³ Ūáμ) I ² ʙ Ĉ Y áŪ (Y³ Èáñ³ Á³
Ūáí օշ⁺) V Ūáí օշ⁺
´Y³ · Շñ
2 V ½áօʙՇY ŪáñĀÁY
4 EFI ½Y³ ° Y F ½áօʙՇi³ V áօYՇ »օ օ ÛՇ Ī áօ³ Y³ ʙ³ ÁY
· ³ ŪՇ Ī »ñ á³ ñ Ī Y³ Y
16. ² ՕմՇօնՅ»ն
E - 112³, F - 307μ, I - 417μ, V - 65μ-66³
Ēáñ³ · Շñ
I ʙ YáŪ (Y³ Èáñ³ Á³ Ūáμ)
´Y³ · Շñ
1 ʙ Ī »օ»ÉáօY
3 EFI Āշàշi³ Ī Áօ³ օ Շ Ó»éé á³ ñՇY
4 EF á³ ñՇY ÷ È YÙՇY
17. ² ՕմՇօնՅ»ն
C - 110, E - 96³, F - 301μ, G - 404μ, K - 272μ, N -
282μ, O - 220³, P - 348³, Q - 374³ μ, T - 90μ
Ēáñ³ · Շñ
K Øúí օշօ
´Y³ · Շñ
1 GT ÑY³ Շօ CK ÑÁY³ Շօ ÑՇY³
2 T ʙ³ ʙ³ ʙ³ Y
3 EGNOPQ »ñ»éY K ʙ»ñ»éY »օ »օ Շμñ»օ N ½ՇY³ T ½շi

18. ԳԱԻԱԶԱՆ ՄՈՎՍԻՍԻ

Նիւթն անշնչից ծառոց բուսեալ,
Քան զկենդանի յերկիր սողեալ,
Վա՛յ աշխարհին, յոր նա մտեալ,
Զի ի ծննդոց զնա ջնջեալ:

19. ԴԱԻԻԹ

Թագաւոր մի կայր հնոց,
Լեզուն հոգոյն էր կնտընտոց,
Եկեղեցոյ շինեաց դպրոց,
Որ յաւիտեան չէ քակտելոց:

20. ԵԶԵԿԻԷԼ

Բոց գերամբարձ յոյժ ցոլացեալ,
Նման ցաւողոյ յերկիր իջեալ,
Մեծ բուրաստան նա ոռոգեալ,
Տնկոցն հուր ջամբեցուցեալ:

21. ՅՈՒՆԱՆ

Եկեղոցոյ դուռն՝ ի մսէ,
Եկեղեցին՝ միս ՚լ արիւնէ,
Ժամարարն ի մէջըն կաղաւթէ
Եւ գաղաւթակողմն չի գիտէ:

22. ՊԱԻՂՈՍ

Վաճառական Կիլիկեցի,
Ոսկէ բարձեր արաբացի,
Անգին բաշխէ ում կու պիտի,
Չառնողն ետեւ փոշիմանի:

22ա. ՊԱԻՂՈՍ

Աւրթախ մի կայր Կիլիկեցի,
Չորեքտասան գրաստ ունի,
Ջամէնն գանձ եւ ոսկի,
Առատ կու տայ ում կու պիտի,
5 Բագուժք առնուն ու ոչ հատնի:

22բ. ՊԱԻՂՈՍ

Աւրթախ մի կայր Կիլիկեցի,
Երթայր քաղաքն յԱդենի,
Չարեքտասան գրաստ ունի,
Ջամէն բարձեալ գանձ եւ ոսկի.
5 Առատ բաշխէ ում որ պիտի,
Բագուժք առնուն ՚լ ոչ պարպի,
Չառնողն յետոյ փոշիմանի,
Որ ի յանգին գանձէն զրկի:

18. ² ՕմՇօնՅ»ն
E - 116³, F - 309³, T - 102³

Êáñ³ · Շñ
EF Պ³ ծ³ ½³ Կ ո՛

՚Կ³ · Շñ

1 E մáօè»³ Ê áÇù

19. ² ՕմՇօնՅ»ն
E - 112µ, F - 307µ, I - 418µ, V - 65µ

Êáñ³ · Շñ
EF ² Թ (Կ³ Êáñ¹ Á³ Í³ ñÙՇñ Կ³ Կ³ ծ³ Ê³ µ) I Æ ԿáŰ
(Կ³ Êáñ¹ Á³ , ³ í ÇĀ) V ² Թ (Կ³ Êáñ¹ Á³ ծ³ Ê³ á Ç
í áօԿ)

՚Կ³ · Շñ

2 I Ñá· օáŰ Կ ÁԿի ÁԿի áօ V Ñ³ Կ· áŰ Կի Կ¹ áօ

20. ² ՕմՇօնՅ»ն
E - 112µ-113³, F - 307µ, V - 65µ

Êáñ³ · Շñ
EFV ² Թ (Կ³ Êáñ¹ Á³ ո՛»İ Ç¿Ĥ)
՚Կ³ · Շñ

1 E օáօĤ³ օ³»³ É V µ³ ñօñ³ օ³»³ É

3 EF ³ éá· »³ Ê

21. ² ՕմՇօն
H - 82³

22. ² ՕմՇօն
e - 168µ. ³ ԿÊáñ³ · Շñ. Կ³ Կ³ Í áօŰ »Կù Áèi
Ó»é³ · ñáօŰ »Ō³ Í Կ³ Êáñ¹ ԿՇĀÇ |օ³ ñİ áօĀÇօԿ
á³ օŌáè ³ é³ ù»ĤáŰ..S)

՚Կ³ · Շñ

3 e áօԿ Í áօ

22³ . ² ՕմՇօնՅ»ն
D - 11³, R - 125µ-126³, T - 100³

՚Կ³ · Շñ

1 D »ñĀ³ ÛÇ ÛÇ . ³ ĩñ R . ³ ĩñ T ùñĀ³ Ū

3 DR ½³ Û¿Կ R áñ ÷ Ê Í áօ

5 T á³ Í³ èÇ ÷ Ê Ñ³ í ԿÇ

22µ. ² ՕմՇօնՅ»ն
E - 113µ, F - 308³

՚Կ³ · Շñ

6 EF á³ ñ³ á Ç ÷ Ê á³ ñá Ç

23. ՎԷՄ

Նիւթն՝ անշնչից, առանց կենաց,
Ջերդ կենդանի գնայր դիւրընթաց,
Պարգեւս բաշխէր անթիւ ազանց՝
Ջայն, որ պատճառ էր մեզ կենաց:

24. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻԶ

Ոմն ընտրեցաւ յԱզամորգոց,
Որ բնակեցաւ ի մէջ սողնոց,
Կերակրեցաւ ի յանմարմնոց
Եւ լուսատու եղեւ Հայոց:

25. ՂԱԶԱՐ

Ոմն ի սիրոյն էր սիրեցեալ,
Նմա փառաց պատճառ եղեալ,
Երկու անգամ էր նա մեռեալ
՚Ի երկու շիրմաւք յայտնի եղեալ:

26. ԵՐՐՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Տեսի երիս իմանալի,
Արուեստաւոր զարմանալի,
Որ մինն ասաց բան սոսկալի,
Միւսն կազմեաց դրամ հրաշալի:

27. ՊԱՀՔ (Հմմտ. Ժ/10, ԻԷ/4)

Չորաճաշակ սուրբ միակեց
Եկեալ առ մեզ՝ շատ քարոզեց.
Քրիստոս յարեալ՝ զինքն անիծեց
՚Ի այնքան թուով հանգիստ շնորհեց:

28. ԱԲԵՂԱՅ

Մէկիկ հաւուկ մի կայր փոքրիկ
՚Ի ի գլուխն ունէր սեւուկ թեպրիկ,
Երթայր նստէր ինքն լուրիկ,
Աղաւթք առնէր խիստ սարկիկ:

23. ² ӨмҮҫөнҮ»н
E - 116³, F - 309³, T - 102³

Ēáñ³ · Ҷñ

T ì çÛÝ

´Ý³ · Ҷñ

2 T ½Ī »Ý^{1 3} ÝҶ

24. ² ӨмҮҫөнҮ»н

C - 122, E - 96µ, F - 302³, G 405³, K - 288³, H - 83µ-84³, J - 337³, N - 283³, O - 221³, P - 354³, Q - 380³, T - 91³

Ēáñ³ · Ҷñ

CEFGKJNOPT ¶ĭñҶ· áñ áÇù N Èáöè³ óáñÇä PQ Èáö-è³ óáñÇäÝ

´Ý³ · Ҷñ

1 C ^{3 1 3} Û³ Û áñ¹ áó G Թ ^{1 3} Û áñ¹ óáó H ³ ñ³ Û³ Û áñ¹ áó JPQ ^{3 1 3} Û áñ¹ óáó T Թ ^{1 3} Û áñ¹ óáóè

4 CEFK Ná· áó GNOT Nã· óáó

25. ² ӨмҮҫөнҮ»н

C - 120, E - 96µ, F - 301µ-302³, G - 405³, K - 287µ, N - 283³, O - 220µ-221³, P - 360µ, Q - 586µ, T - 90µ

´Ý³ · Ҷñ

1 CPQ èÇñáóÝ P èÇñ»Ī³ ó

3 CNO ³ ÝĪ³ Û K µ ÷ È »ñĪ áó

4 KT ĭñ áÇù P BÇñÇÛ

26. ² ӨмҮҫөнҮ»н

E - 108µ, F - 305³, G - 413µ, K - 281³, P - 350³, Q - 376³

Ēáñ³ · Ҷñ

K ³ ÝĒáñ³ · Ҷñ P °ññáñ¹ áóĀÇóÝ Q °ññáñ¹ áóĀÇóÝÝ

² èĭ áó³ Ī

´Ý³ · Ҷñ

1 P »ñҶ

27. ² ӨмҮҫөнҮ»н

D - 13µ, E - 114³, F - 308µ, R - 128³

Ēáñ³ · Ҷñ

D ² ÓáóÑ³ óéÝ R ² ÓáóÑ³ ó

´Ý³ · Ҷñ

2 D çñ»Ī R ù³ ñá½³ ó

3 E ½Ý³ R Ñ³ È³ Ī³ ó

4 D Ñ³ Ý· áĪÝ BÝáñÑ³ ó R Ñ³ Ý· áĪÝ BÝáñÑ³ ó

28. ² ӨмҮҫөнҮ»н

B - ², C - 75, E - 98³, F - 303³, G - 406³, K - 286³, L - 188³, N - 281µ, O - 218µ, P - 355³, Q - 381³, T - 91µ

´Ý³ · Ҷñ

2 EFGLT ÷ »ĭ ñÇĪ K ĭñ áÇù è»óÇĪ O è»óĪ

3 PQ ŪҶÝáÝ

4 E èáñÇĪ G ³ Ýçñ K èáñĭ ÇĪ

29. ԵԿԵՂԵՑՊԱՆ

Ոմն յապտեր կազմէր իւղով,
Դառնայր ու ծափ տայր լողալով,
Եղբայրք գային ամէն սգով,
Տրտնջէին քրթմնջելով:

30. ԳԻՐՔ

Մունիդ կանչող եւ ձայնն ի խոր,
Դաշտն ընդարձակ եւ խնդմնդոր,
Ամբոխն անհուն խուլ եւ խսլոր,
Արդիւնքն շատ եւ զաւրաւոր:

31. ԳԻՐՔ

Միասուննի, բազմոտանի
Եւ գիսաւոր ընթացք ունի.
Ի խորս անճառ գննեալ նստի
Եւ յանջրդիս նա մեռանի:

32. ԳՐԻՉ

Քառեակ տառիւ անուն կոչէ,
Չէ կենդանի եւ ճաշակէ,
Ջինչ որ ուտէ՝ դարձեալ փսխէ,
Նովաւ հոգիս մեր կերակրէ,
5 Սկիզբն է երբեակ ի տասնեկէ,
Չորսն է եաւթնեակ ի հարիւրէ:

33. ԱՅՅ ԵՒ ԲԷՆ

Ի չորս տասնէն չորս էառ,
Ջայլն եբեր կացոյց յերեւան,
Ամէնն է տասը հազար
Մէկ պակաս եւ այլն ի լման:

34. ԱՅՅ ԵՒ ԲԷՆ

Ինն քառակի փակեաց,
Որ ճարտար մարդիկն իմանան,
Չկէսն տասնեւութ առնէ,
Որ ախմար մարդիկն չիմանան:

29. ² ԾմՇօնՅ»ն
C - 84, E - 94μ, G - 405μ, K - 287³, N - 281μ-282³, O - 219³, P - 352μ, Q - 379³
Ēáñ³ · Շñ
K Ēáðē³ ñ³ ñ
´Ý³ · Շñ
1 P »ð Óáí
2 EFG á³ ÷ ÷ Ē Í³ ÷
3 E »ð μ³ ũ CPQ »ð μ³ ñù NO »ð μ³ ũñÝ
30. ² ԾմՇօնՅ»ն
E - 119³, F - 311³, H - 89³ μ, h - 183μ
´Ý³ · Շñ
1 H μάδÝÇ¹ Ó³ ũ
2 E ÈÜÁÝ¹ áñ H ¹3 Բİ ÛÇ ³ ñÓ³ İ ĒÇēİ ÈÝ¹ ÛÝ¹ áñ
3 H ³ ÛμάÈÝ Ç ÛշçÝ Ēáðē
31. ² ԾմՇօնՅ»ն
E - 11³, F - 306μ, G - 415μ, L - 39, V - 65μ, c - 332μ,
q - 275μ
Ēáñ³ · Շñ
EFVc Պ., q ³ ÝĒáñ³ · Շñ
´Ý³ · Շñ
1 Lq ÛÇ³ ũáðÝÇ
2 EF ³ Ý×³ éē

4 LV ³ Ýçñİ Çē q Ý³ ũ Ēáðē³ Ýóüáðŭ^a
Áշ ¹ á Çñ »ē^a İ³ ñ¹ ³ ũ
Áշ áշ^a í Á½Çİ ÿ áðñ áð Ñ³ ½³ ũ
32. ² ԾմՇօնՅ»ն
E - 107³, F - 304μ, G - 412μ, T - 101³
´Ý³ · Շñ
5 G ÿ áÓÁ áÇù
5-6 T áÇù
33. ² ԾմՇօնՅ»ն
E - 108³, F - 305³, G - 413μ, U - 224³, f - 38
Ēáñ³ · Շñ
EF ² ´, Uf ³ ÝĒáñ³ · Շñ
´Ý³ · Շñ
1 G ÿ ³ ēշÝ
3 U ² Û»Ý շ Áē
34. ² ԾմՇօնՅ»ն
E - 108³ μ, F - 305³, G - 413μ, U - 224³, f - 38
Ēáñ³ · Շñ
Ēáñ³ · ՇñÝ^a Áēİ Ä´/33-Ç EFG - È¼ (ı ³ é»ñÇ ù³ -
Ý³ İ Á^a 36) U ³ ÝĒáñ³ · Շñ
´Ý³ · Շñ
1 EFG ÆÝñÝ
2 EFG Û³ ñ¹ ÇñÝ
4 EFG Û³ ñ¹ ÇñÝ fU ÿ ÈÜ³ ñ Û³ ñ¹ ÇñÝ շÉ · Çİ »Ý³ Ý

35. ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Տեսի արուեստ մի ես փոքրիկ,
Յոյժ պիտանի եւ գեղեցիկ,
Ունէր յինքեան երկու դըռնիկ,
Ութեակ թռուով պատուհանիկ:

36. ՍԱՂՄՈՍ

Եղբայ՛ր, դու ինձ միտ դիր հոգւով.
Տեսի տաճար մի՛ լի լուսով,
Շինած կազմած ութ անկիւնով,
Եւ աստիճանքն իւր՝ համարով.

5 Վաթսուն եւ չորս ոսկի դռնով,
Հարիւր ՚ւ յիսուն պատուհանով.
Ի նմա կուսանք կու գան լալով,
Բողբ եւ պոռնիկք պարեն հոգւով,
Այլ որ կամի՛ յորժար սրտով՝

10 Ըմպէ գնա ոսկի թասով:

37. ՍԱՂՄՈՍ

Քաղաք մի կայր ութ պարսպի,
Վաթսուն եւ չորս բուրձն էր ոսկի.

Ութ թագաւոր կայր ի նմայ՝
Մէկ քան զմէկ՝ փառաւք ի լի:

38. ՍԱՂՄՈՍ

Ութն մաղախ ես ունէի
՚Ի էր ամէն մէկ՝ ութ քսակի,
Եւ զոր պիտէր՝ զայն բանայի,
Նայ ինձ բուրէր հոտ կնդրկի:

39. ՍԱՂՄՈՍ

Ութ փարչ տեսի կաթամբ լցած,
Գունով էին քան զհուր վառած,
Յորոց արբի ես անքաւտած
՚Ի ոչ լիացայ զերգ ծարաւած:

40. ԿԱՆԹԵՂ

Լուսաւորիչն մեր անմեղ
Զինք կախեցին ընդ երեք ճեղ,
Զջուրն կրակին դրին անթեղ
Ու կու պահեն զաւրն ի մէկտեղ:

35. ² ӨмҮҗөн
L - 190μ
36. ² ӨмҮҗөнҮ»н
D - 12³ μ, R - 126μ, U - 223³, k - 1μ
Ēāñ³ · Ҷñ
k ³ ҮĒāñ³ · Ҷñ
Ү³ · Ҷñ
1 RU ҶҮՕ ҮҶԻ 1 Ҷñ 1 áó U Ñá· áí k 1 ñչù 1 áóù Ñá· óáí
3 R ³ Ү· ҶóҮáí k ³ ҮҮ áóҮáí
4 k ³ Óáóē³ ҮҮ ÷ Ē ³ әі Ҷ×³ Үñ Ү³ Û³ ñáí Ү
5 RUK áó
6 DR ı áÓÁ āÇù k ǰ āÇù U á ³ ı áóÑ³ Ү»ñáí
7 R ҮҮ³ Ү k ı áÓÁ āÇù
8 RU Ñá· áí
9 U Ү³ ҮҶҮ k ³ Үē áñ ³ ñÇùҮ ēñı áí
10 R Á³Ү³ ÁŪá շ U Á³Ү³ ÁŪμ շ áēՂ շ k ĒŪ»Ү
37. ² ӨмҮҗөн
Ó»é. 1923, Ā»ñĀ 173³
Ēāñ³ · ҶñҮ³ Áēı Ү³ Ēāñ³ 1 »ó Ү³ Ҷáñ³ 1 Ñ³ Ү»ĒáóĬ Ү»ñҶ
38. ² ӨмҮҗөнҮ»н
C - 116, D - 14³, E - 97³, F - 302³, G - 405³, K - 278³, N - 282μ, O - 220μ, P - 347³ μ, Q - 374μ, R - 128³, U - 223³ μ, k - 1μ

Ēāñ³ · Ҷñ
CNOPQ ē³ Ūáē³ ñ³ Ү K ē³ ŪáēҮ k ³ ҮĒāñ³ · Ҷñ
Ү³ · Ҷñ
1 CEFGNOPQRU áóĀ CPQ Ү³ Ē³ Ē EFGONRUK Ү³ -
Ē³ Ū K ǰāŌĀҮ k áóĀ
2 D »ó ³ ҮչҮ ҮչҮҮ G ҮչҮ āÇù K »ó ³ ҮչҮ ҮչҮ R ǰ āÇù U
»ó ³ ҮչҮ Ү³ Ē³ Ū áóĀ k »ó ³ ҮչҮҮ ҮչҮ ĄóĀ á ē³ Ү³ ó
3 D áñҮ áñ EFG ½áñҮ (G ½áñ) »ó K ½áñҮ áñ P áñ R
½áñ ҶҮՕ U ½áñҮ áñ áÇı շñ³ ½Ү³ Ү³ k ½³ Ү³ ҶҮՕ áÇ-
ı շñ³ »ñμ μ³ Ү³ Ү³
4 Ck ҮÁҮı ĀñĬ Ҷ
39. ² ӨмҮҗөн
U - 223μ
40. ² ӨмҮҗөнҮ»н
C - 83, E - 97μ, F - 302μ, G - 406³, K - 287³, L - 189μ,
N - 281μ, O - 219³, P - 353³, Q - 379³
Ēāñ³ · Ҷñ
G Ү³ ҮÁ
Ү³ · Ҷñ
2 LNKOT ½ҶҮҮҮ
3 PQ ³ Ү³ »Ū
4 NO »ó K Ү³ Ү³ áó á ³ Ñչ Ҷ āÇù T »ó

41. ԶԱՆԳԱԿ

Երկու եղբարք միմեանց նման,
Որք են շարեալ ի մի գերան,
Իբր զմահապարտ են ի կախման,
Ժամէ ի ժամ զաղաղակ բառնան:

Դարձեալ, իմ սիրոյս համար,
Նա յարեալ եւ շատ դատեցաւ.

5 Ի սուր 'լ ի կտուր երեկ
Եւ քարով նա քարկոծեցաւ.
Ի հուր գեհենի մտաւ
'Ի իմ հոգոյս հոգի ջահեցաւ:

42. ԶԱՆԳԱԿՔ

Զինչ հրեշտակին ձայնիւ գոչեն,
Զմեզ յաղաւթըս հրաւիրեն,
Ինքեանք բնաւ չմտանեն,
Յեկեղեցին թէպէտ եւ են:

45. ՍԱԳ

Հանց գեղեցիկ հաւ իմաստուն,
Որ չէ տեսել էնցեղ գիտուն,
Երբ գողն գայ՝ մտնէ ի տուն,
Նա զաղաղակ բառնայ ի բուն:

43. ԶԱՆԳԱԿ

Մի'տ դիր, լսէ', եղբայր աղւոր
Բանիս, որ է խորհրդաւոր,
Զայնիւ հընչեն յոյժ զաւրաւոր,
Թէպէտ ծուլիցն են նենգաւոր:

46. ՈՒՂՏ

Սմբակ ունէր մեծ ու բոլոր
'Ի ի յուսն ունէր չար նենգաւոր,
Զաւրն շրջէր ինքն մոլոր,
Կանչէր 'լ ասէր՝ «Երթամ ի նոր»:

44. ՅՈՐԵԱՆ

Տեսայ զիմ հոգոյս հոգին,
Որ մեռաւ 'լ ի հող թաղեցաւ.

41. ² ԾմՇօն
L - 190³
42. ² ԾմՇօն
L - 190³ μ
Ēáñ³ · Շñ
L ÜáǎŸ (Ý³ Ēáñ¹ Á⁴ ¼³ Ý. ³ Ĩ)
43. ² ԾմՇօն
L - 190μ
Ēáñ³ · Շñ
ÜáǎŸ (Ý³ Ēáñ¹ Á⁴ ¼³ Ý. ³ Ĩ)
44. ² ԾմՇօնŸ»ñ
D - 12μ, E - 118³, F - 310μ, N - 283μ, O - 221μ, R -
126μ-127³, T - 100μ
Ēáñ³ · Շñ
E òñ F òáñ N òáñ»Ÿ (5-8-ñ¹ ĩ áǒ»ñ) O òñŸ (1-4-ñ¹
ĩ áǒ»ñ) òñŸ (5-8-ñ¹ ĩ áǒ»ñ) T òáñ»Ÿ
'Ý³ · Շñ
1 DT Ñá· òáǎNOR Ñá· òáǎŸ
2 D »ò ÷ Ē ð R áó ÷ Ē ð
3 R ĩ áǒÁ áÇù
4 D ÇŸüŸ »Ē³ ò áó ß³ ĩ T ÇŸüŸ Թ ñ»³ ò áó
5 D ěÇñáí Ý³ Ç ěáǒñ »ñ»ù áÇù N ěñáí »ò Ĩ ĩ áǒñ »-
ñ»Ĩ O ěñáí Ý »ò Ĩ ĩ áǒñ »ñ»Ĩ R ěñáí Ý³ Ç ěáǒñ »-

ñ»Ĩ T Ĩ³ Û»ó³ ò Ý³ Ç ěáǒñ »Ĩ³ ò
6 D »ñĨ áó ù³ ñáí ÇŸüŸ R áó ù³ ñáí T »ò ù³ ñ³ Ûμ
ĒÇěĩ
7 D Ç · áÑáŸ Ü Ĩ³ ò (³ ũñ³ Ý) EF Ç Ñáǒñ ð Ç · »Ñ»Ÿ R
Ç · »Ñ»Ÿ ð Ç Ñáǒñ ÜÁ Ĩ³ ò T Ç · »Ñ»³ Ý ð Ç Ñáǒñ ÜÁ-
ĩ³ ò
8 D áó ÇÜ Ñá· òáǎŸ Ñá· Ç Ĩ³ ñó³ ò EF ß³ Ñ»ó³ ò NO ð
áÇù T ÇÜ Ñá· òáǎŸ Ñá· Ç Ý³ ¹ ñó³ ò
45. ² ԾմՇօնŸ»ñ
B - ӨŸ, C - 65, E - 101μ, G - 408μ, L - 191³, N - 281³,
O - 217μ, P - 358μ, Q - 284³ μ, T - 97³
Ēáñ³ · Շñ
CEGLNOPQ ě³ · Ý
'Ý³ · Շñ
2 BGO áù áǎ CEGL Ñ³ Ýó»ǒ N áù áá ĺ ĩ »ě»³ Ē Ÿóǎǒ
P ĩ »ñǎñ Ñ³ Ýó»ǒ Q ĩ »ě»ñ Ñ³ Ýó»ǒ T ĩ »ě»³ Ē Ñ³ Ý-
ó»ǒ
3 CP ½ĺ Ĩ ¼³ Թ Ü Ĩ Ÿǎñ (P ÜÁ Ĩ Ÿǎñ) EGO · ³ Թ Ü Ĩ Ÿǎñ
L Ü Ĩ ÝáǒĒ T ½»ñ¹ ½· áǒ · ³ Թ ÜÁ Ÿǎñ Q ½ĺ Ĩ · ³ Թ
ÜÁ Ÿǎñ
4 CEGPQ μ³ ěŸ³ Թ L ³ ǒ³ ǒ³ Ĩ
46. ² ԾմՇօն
L - 188³

47. ԶԻ

Զիաստանեացն եղեւ ծնաւղ,
Զեգիպտական ազգըն տանջաւղ,
Արագաքայլ է ընթացաւղ,
Հաւուց նըման վերաթեւաւղ:

48. ԶԻ

Աւար առաւղ է աշխարհի,
Փռւթով թափէ նա զգերի,
Հանց գեղեցիկ է կենդանի,
Բնաւ չկայ իւր նըմանի:

49. ԶՈՐԻ

Աստուած չարար, եղեւ նա նոր,
Շատ հիացայ ես վասն այնոր,
Թէպէտ նման է ի փայտ չոր,
Զնա սիրէ խիստ ճիւղոր:

50. ԸՆԿՈՅԶ

Լսէ՛, եղբա՛յր, քաջ կարեւոր,
Առ քեզ նշան, ինքն է բոլոր.
Նա իւղ ունի, կեղեւն՝ ոսկոր,
Կտուեա՛ եւ կեր զգուռզն աղուոր:

51. ՆՈՒՌՆ

է նա կանաչ կոճակ բոլոր,
Անպակ գինով լցած տկճոր,
Կարմիր մեղուք ի ներս աղուոր,
Եղբա՛յր, դու կեր զինչ մեղր ի ծոր:

52. ՍԵՆ

Ի հոտ ամ ի՞նչ ես գուզուզել,
Թէ՞ քո դայեկն է զքեզ մոռցել.
Այտդ զմեռածի գուն է առեր,
Երնե՛կ, որ զքո միսդ է կերել:

47. ² ӨмҮҫөң
L - 190μ
48. ² ӨмҮҫөң
L - 190μ-191³
49. ² ӨмҮҫөңҮ»ñ
B - Ө, C - 87, D - 9³, E - 104μ-105³, G - 411³, K - 284μ, L - 176³, N - 282³, O - 219³, P - 359μ, Q - 385³ μ, R - 122³, S - 329³
Êáñ³ · Ҷñ
K æáñҶҮ S æáñҶҮ չ
´Ү³ · Ҷñ
1 K ááñ ÷ È Үáñ P ³ Үáñ ÷ È Ү³ Үáñ S áó »ó »ó
2 K ÑҶ³ Ү³
3 K շ ÷ ³ փ Ҷ R Ҷ áҶù
4 DKR μ³ Ү³ ҶҮҮҮ (KR ½ҶҮҮҮ) èҶñչ EG μ³ Ү³ ½Ү³ L ³ Ү³ ½ҶҮҮҮ S μ³ Ү³ ½ҶҮҮҮ èҶñչ ÈҶèi Á³ · ³ óáñ
50. ² ӨмҮҫөңҮ»ñ
B - Ì, C - 97, D - 15³, E - 100μ, G - 408³, K - 278μ-279³, N - 282³, O - 219μ, P - 358³, Q - 383μ, R - 129³, T - 92μ-93³
Êáñ³ · Ҷñ

BCGNOPT ÁҮҮ áó½ E ÁҮҮ ½ K ÁҮҮ áҮҮ³
´Ү³ · Ҷñ
1 CGN ù³ á KN ³ èչ
3 B »óó D Ү³ áҶù KR »ó
4 C ½ · éáó½ ³ ҮҮҮ áñ EG Ì i ñ»³ ҮK Ì ái ñչ áó · éáó½Ү³
³ Óáñ P ½Ì Áéáó½Ү³ T Ì ái ñչ »ó
51. ² ӨмҮҫөңҮ»ñ
B - Ө, C - 95, D - 11μ-12³, E - 100³ μ, G - 407μ-408³, K - 287μ, N - 282³, O - 219μ, P - 357μ, Q - 383μ, R - 126μ, T - 92μ
Êáñ³ · Ҷñ
CEGNOPQ Үáóé
´Ү³ · Ҷñ
1 C ÌҮ³ Ì DR շñ Ì³ Ү³ á PQ Ì áҮ³ Ì
2 EK ³ Ү³ á³ Ì R ³ Ү³ á³ Ì³ Ү³ · ҶҮóái
3 K Ү³ ñҮҶñ ³ Óáñ T Ү»ÓáóùҮ³
4 DR »ßҮ³ ñҶi Ì »ñ ½»ñ¹ R Ҷ áҶù
52. ² ӨмҮҫөң
L - 189³
´Ү³ · Ҷñ
1 L · áó½áó½»³ È

53. ՍՈԽ

է բողոքակ եւ խոռահատ,
Բնաւ չունի սեւոյ տեսակ,
Իշխանք 'ւ աղքատք ունին անհատ,
Թէ հարկանես զնա առատ,
Դու արտասուես, եւ ինքն՝ ի զատ:

54. ՍՈՒՆԿ

Հիմն չկայ, տունն երեւի,
Ինքն է վրան միասիւնի.
Տանիսն կող՝ զինչ ապիկի,
Եւ առաստաղըն քաղրթի:

55. ԽՆՈՑԻՆ

Ծնաւ ինքըն ի հողէն,
Մարմին էառ ինքն ի հրէն,
Հանին ի կառսն փայտեղէն
Եւ խոցեցին յաջոյ կողէն:

55ա. ԶԸԶՈՒՄ

Շինեցին զնա ի հողէ,
Յաւրինեցին ի կրակէ,
Հանին ի կառըն փայտեղէն
Եւ խոցեցին ի յաջ կողէն,
Եւ շատք արբին յիւր արեւնէն:

56. ՍԱՆՏԻ

Եկ դո՛ւ, մի՛տ դիր, ո՛վ սիրելի,
Բան մի ասեմ զարմանալի,
Մէկ մի ունի մագբիք հաւի,
Վազէ յերես բռնաւորի:

57. ՍԱՆՏԻՆ

Դատաւորաց ոչ ամաչի,
Կռփէ զգլուխ թագաւորի,
Զգործն իւր առնէ քան զթշնամի,
Բայց է սիրով եւ հեշտալի:

53. ² ԾմՇծոնՅ»ն
E - 117³, F - 309μ, T - 102μ
ՎՅ³ · Շն
3 T i áOÁ aÇù
54. ² ԾմՇծոնՅ»ն
D - 14μ, E - 109μ-110³, F - 306³, G - 414μ, K - 278μ,
P - 358μ, Q - 384³, R - 128μ, T - 93³, W - 254μ
Êáñ³ · Շն
D i áoYÍ PQR eáoYÍ W ³ YÊáñ³ · Շն
ՎՅ³ · Շն
1 EFGPQT áaoYÇ, i áoY K áaoYÇ T i áoYÍ Y W »ñ»ñÇ
2 E ÛÇ³ eÇ³ YÇ FG ÛÇ³ eáo³ YÇ W þ ÇYúY i Áñ³ Y
ÛÇ³ eáoYÇ
3 FGPQ ç i áI ¹/₂³ aÇIÇ T ù³ Y ¹/₂³ aÇIÇ W ¹/₂»ñ¹
4 EFGPQ ³ eÇúY Ç ù³ Ô»ñ¹ (PQ ù³ Ô»ñÁ) YÙ³ YÇ (P YÁ-
Ù³ YÇ) KT ÇYúY Ç ù³ Ô»ñÁ (T i áo) YÙ³ YÇ W ³ e³ e-
i ³ OuY YÙ³ Y ç ù³ Ô»ÁÇ
55. ² ԾմՇծոն
L - 188³ μ
ՎՅ³ · Շն
3 L Ð³ Y»Y
55³ . ² ԾմՇծոն
T - 104³ μ

56. ² ԾմՇծոնՅ»ն
B - Ö¼, C - 129, D - 11³ μ, E - 105μ, G - 411μ, K -
288³, N - 283³, O - 221μ, P - 361μ, R - 126³, Q -
387³, T - 98³
Êáñ³ · Շն
BDR e³ Y¹ ñ K e³ Yi nY
ՎՅ³ · Շն
1 BC ái aÇù R ¹ áo aÇù
2 BDR Çñù ÛÇ
3 D áoYçñ QR Û³ ùÇñ
4 BD μÁeY³ I ³ ÍÇ CPQ »ñ»è D i ³ ¹/₂çñ Ù»ñ»èè R »ñ»èè
T Ù»ñ»èè NO áoY»Y Ù³ ò»É»³ É
I áo÷ ç ¹/₂ ÊaoÉ Á³ . ³ oañÇ,
³ i ³ oáñ³ ó áá »ñI YáÇ (ÑÙÙi . Á /57)
57. ² ԾմՇծոնՅ»ն
D - 11³ μ, E - 105μ, O - 221μ, R - 126³
Êáñ³ · Շն
DOR ³ YÊáñ³ · Շն
ՎՅ³ · Շն
1 D i áOÁ aÇù O 5-6-ñ¹ i áO»ñÁ^a »i »ò³ e³ ç áá ³ Û³ aÇ
2 DR ¹ ³ i ³ oáñÇ
3 DR · áñIY áñ · áñI ç ¹/₂»ñ¹ ÁBÝ³ ÛÇ E ¹/₂ÁÁBÝ³ ÛÇ
4 DOR i áOÁ aÇù E Ñ»bí ³ ÙÇ

58. ՍԱՆՏԻ

Ժամ մի պիտոյ է մեռելի
Եւ կենդանեաց ամեն աւրի,
Ամենեցուն նա մեզ պիտի՝
Արանց, կանանց եւ տղայի:

59. ԴՈՒՌԵՆ

Չորեքժոռի ինքն ի կանգուն,
Ով գնա չունի՝ գիտեմ, չէ տուն,
Ձմարդն առնէ անհոգ ի քուն.
Ով գիտենայ՝ է՛ իմաստուն:

60. ՉԱՓ

է՛ պատուական իրք մի բոլոր,
Ի յարարչէն սահմանաւոր,
Չէ բանական՝ ւ է՛ հոգեւոր,
Չարքայութիւն ունի ի խոր:

61. ԶԱՀՐԱԿ

Չորեքկուսի, միալարի,
Քառսուն թեւով ինքըն շրջի,
Աջակողմամբն շրջագայի,
Չախովն ի ներս տայ, յարմարի:

62. ՇԱՂԱՓ

Իրք մի եկեալ ի փարուարաց,
Շատ մի փոկով մէջքն պնդած,
Թէպէտ եւ շատ աճապարեաց,
Թիզ մի ճամփաքն էր՝ որ գնաց:

58. ² ӨмҮҫөһӢ»Ӣ
D - 11³ μ, E - 105μ, N - 283³, O - 221μ, R - 126³
Ēáñ³ · Ҷñ
DENOR ³ ҮĒáñ³ · Ҷñ. ҮӢ³ Ү³ Ĩ áó»Ē ʹ Áéĭ 56, 57-ñ¹
ŪҶ³ óáñŪ»ӢҶ
Ү³ · Ҷñ
1 NO ĩ áŌÁ áÇü R ĩ Çĭ áŪ
2 DNOR ĩ áŌÁ áÇü
3 D ³ Ū»Ū»óáó Ū»½ Ū³ NO ĩ áŌÁ áÇü
4 DNOR ĩ áŌÁ áÇü
59. ² ӨмҮҫөһӢ»Ӣ
B - Ē¼, C - 124, E - 99μ, G - 407μ, K - 288³, N - 283³,
O - 221³, P - 361³, Q - 386μ, T - 98³
Ү³ · Ҷñ
1 CNO Ĩ³ Үĭ áóŪ K ááñʹŪĭ éŪҶ T ááñ»üéÁéŪҶ ʹ ÷ Ē Ç
2 C ááóŪʹ
3 CEGNOPQK ² ҮӢá. (K ² ҮӢáü) ³ éŪʹ
4 CEGKNOPQT ҶŪŪŪ ÷ Ē ʹ
60. ² ӨмҮҫөһӢ»Ӣ
C - 127, D - 15³, E - 103μ, G - 410³, K - 279³, N -
283³, O - 221³, P - 361³, Q - 386μ, R - 129³, T - 104³
Ēáñ³ · Ҷñ

DKR á³ ÷ Ү E á³ ñ»ĨŪ ʹ G á³ ñ»ĨŪ
Ү³ · Ҷñ
1 T Ҷñ ÷ Ē Ҷñü
2 DR ĩ̄ (R áó) Ҷ DKR é³ ÑŪ³ Ū»³ Ē ÷ áñ EG é³ ÑŪ³ -
Ū»³ Ē ʹ (G ʹ áÇü) Ēáñ
3 DOT ĩ̄ áÇü K »ó Ñá. »óáñ ÷ Ē ĩ̄ Ñá. »óáñ R áó ÷ Ē ĩ̄
4 DEGKQRT ½³ ñü³ ŪóÁÇóŪŪ
61. ² ӨмҮҫөһӢ»Ӣ
C - 132, E - 105μ, G - 411μ, K - 288μ, N - 283μ, O -
221μ, P - 361μ, Q - 387³, T - 98μ
Ēáñ³ · Ҷñ
COPQT á³ Ññ EG á³ ÑñŪ K á³ Ññ³ ŪŪ
Ү³ · Ҷñ
1 EG ŪҶ³ Ūé³ ñҶ
2 K Ē ÷ Ē ü³ ééáóŪ. ҶŪŪÁŪ áÇü N ü³ é³ éáóŪ
3 G ³ Ҷ³ Ĩ áŌŪ³ ĩ Ū PQ Ū³ Ҷ³ Ĩ áŌŪ³ ŪμŪ
4 N Ó³ Ēáĭ
62. ² ӨмҮҫөһӢ»Ӣ
E - 118³, F - 310μ-311³, T - 103³
Ү³ · Ҷñ
2 T ½ŪʹçüŪ
4 T x³ Ūá³ ÑŪ

ԿԱՂ ԱԼԵՒՈՐ ԵՒ ՆԵՐՍԵՍ ՇՆՈՐՀԱԼԻ
ՇԱՐՔ ՏԱՍՆԵՐԵՔԵՐՈՐԴ

1. ՅԱՒՈՒՐ ՄԻՈՒՄ ԱՍԷ ԿԱՂ ՍԻՐԵԼԻՆ ՍՐԲՈՅՆ ՆԵՐՍԷՍԻ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻՆ.

*Քաղաք մի կայ յԱրաբիայ,
Ջոր Հռոմկլայ ասեն նմա.
Ջարմանալի ծառ մի տեսայ՝
Պտուղ բերէր կին՝ և արեղայ:*

2. ՊԱՏԱՍԽԱՆԵԱՑ ՍՈՒՐԲՆ ՆԵՐՍԷՍ ԵՒ ԱՍԱՑ (կրկ. ԺԱ./236, 236ա).

5 *է՛ զարմանք եւ հրաշալեաց,
Ջոր միասունն մեզ պատմեաց,
Այն, որ զԱղամ, զԵւայ խաբեաց,
Ջերկուսն ի մի ճղէն կախեաց:*

3. ԵՒ ՅԱՒՈՒՐ ՄԻՈՒՄ ԱՍԱՑ ՍՈՒՐԲՆ ՆԵՐՍԷՍ ԱՌ ԿԱՂ ԱԼԵՒՈՐՆ.

*Բարի եկիր, պապ ալեւոր,
10 Բռնեմ շըլացդ եւ տամ ոլոր,
Խելքդ է ախմախ, միտքդ է մոլոր,
Յետքդ կերթայ զինչ ջաղցի սոր,
Գլուխդ եղեր զէդ զաւչի պլոր:*

4. ՊԱՏԱՍԽԱՆԵԱՑ ԱԼԵՒՈՐՆ ԵՒ ԱՍԱՑ ԱՌ ՍՈՒՐԲՆ ՆԵՐՍԷՍ.

*Ես գիտէի զքեզ տէր փառաց
15 Եւ վարդապետ տիեզերաց,
Դու կիւէնդէ ես չերասաց,
Աւեր ջաղաց, գղթորաղաց:*

² ӨмҮҗдөнҮ»н

o - 53μ G - 417³ μ

Ēañ³ · Ҷñ

°YÁ³ Ēañ³ · ñ»ñÁ⁴ o ı »°ë μY³ · ñáóÛ. G 1-2 ı Y»ñÁ⁴

ıD³ ñóŞ »ó ıá³ ı³ ãĒ³ YҶS, 3-4-ñ¹ ı Y»ñY³ ã é³ Yó

»YÁ³ Ēañ³ · ñ»ñҶ

´Y³ · Ҷñ

1 G³ ñ³ μҶ³ Ū

4 G áó

6 G ÛҶ³ ı áóY´Y

9 G μ³ ñái

10 G ßYÉY³ ó¹

11 G ÛҶı ùı

12 G ҶYá

13 G · ĒáóĒı · ½»ı

16 G ı áóı³ Yı³ Ū

17 o · Ēı áñ³ Ő³ ó

ՏԱՐԲԵՐԱԿ Ա.

1

Քաղաք մի կայ յԱրաբիայ,
 Զանունն ասեն Հոռմկլայ.
 Մեծ 'Լ ահագին ծառ մի տեսայ՝
 Պտուղ բերեր կին 'Լ արեղայ:

2

5 Որդեակ իմ, Պրոխորոն,
 Հոգին սուրբ մեզ տնաւրինեաց,
 Միասունն մեզ պատմեաց,
 Սատանան հակառակեաց,
 Զերկուսն ի մի ճղէ կախեաց:

ՏԱՐԲԵՐԱԿ Բ

Երկիր մի կայ Կիւլիկեայ,
 Որ յորջորջի Հոռմկլայ.
 Ծառուկ մի կայ ի մէջ նորա,
 Պտուղ բերեր կին 'Լ արեղայ:

² ὉμζοñŸ»ñ

b - 1/5, Ó»é. 789, Ā»ñĀ 537³

Ēáñ³ · Շñ

b 789 ³ ŸĒáñ³ · Շñ

´Ÿ³ · Շñ

1 789 Í³ ðñ

2 789 ³ Ÿ³ ŸáóŸ Í³ é»Ÿ ÑéáŸİĒ³

5 b áñ¹ Շ³ Í

6 Ÿ»½ áÇù

8 789 é³ i ³ Ÿ³ Ÿ³

² ὉμζοñŸ»ñ

L - 191³ μ, T - 104μ, Y - 5³

Ēáñ³ · Շñ

T ³ ßĒ³ ñÑÇ . ³ Ō³ ÷ ³ ñ³ Ÿß³ Ÿ Y ³ ŸĒáñ³ · Շñ

´Ÿ³ · Շñ

1 L Í³ Ÿ TY ñ³ Ō³ ù ÛÇ Í³ ŸŸ³ ñ³ μÇ³ Ÿ

2 TY ³ ŸáóŸ Ÿáñ³

3 TY Í³ é ÛÇ máóé»³ É Í³ ðñ Ç ŸŸ³

4 L áó T μ»ñ»

ՆԵՐՍԷՍ ՇՆՈՐՀԱԼԻ ԵՒ ԱՆԱՆՈՒՆ (°)
ՇԱՐՔ ՏԱՄՆՉՈՐՍԵՐՈՐԴ

ՍԱԿԱԲ ՀԱՆԵԼՈՒԿՍ

1. ԵՐԷՄԻԱՅ Է

Մաքուր ընտրեալն յորովայնին
Եւ մարգարէ Տեառն բանին
Դատապարտեալ պիղծ ժողովին,
Անպարտ ձգեցին ի խոր գրբին:

5. ՆԱԲՈՒԳՈՂՈՆՈՍՈՐ

Այն թագաւորն չարաբարոյ
Պատկեր կանկնեաց Բէլա կըռոյ.
Ստացաւ բնութիւն նա անասնոյ
20 'Ի յետոյ ծանեաւ զՏէրն ընդ պատժոյ:

2. ԵՐԷՄԻԱՅ Է (կրկ. ԺԱ/ 67)

5 Ի յարգանդէ մաւրն անդըստին
Սըրբած էր նա Հաւրն անեղին,
Ջերդ ի զաւազակ զնա կապեցին,
Դրրին զընտան ի մէջ տըղմին:

6. ՆԱԲՈՒԳՈՂՈՆՈՍՈՐ (կրկ. ԺԱ/65)

Թէպէտ արար զբազին ոսկի՝
Յանուն կնոջն դշխոյի,
Բայց ինքն եղեւ չորքոտանի՝
Առիւծն եւ եզն ի մէկտեղի:

3. ԴԱՆԻԷԼ ԵՒ ԾԵՐՔՆ

10 Մանուկն փոքր էր ի հասակ,
Բայց էր խոհեմ եւ իմաստակ,
Բանիւ զծերսն խայտառակեալ,
Մահու եհատ նոցա վիճակ:

7. ԵՐԵՔ ՄԱՆԿՈՒՆՔՆ

25 Երեք գառինք՝ յոյժ պարարակ
Ի մէջ հրոյն լեալ պատարագ.
Հուրն զբնութիւն իւր մոռացեալ
Եւ զնոսա անվնաս պահեալ:

4. ԴԱՆԻԷԼ Ի ՃԱՇՆ

15 Ի գազանաց եղեւ փրկեալ
Եւ ի գրբոյն վերաբերեալ,
Ճաշըն նըմա էր պատրաստեալ,
Հրէաստանէ առ նա եկեալ:

8. ԵԶԵԿԻԷԼ Է

30 Տեսանողն հրանիւթից
Ջտէրն բազմեալ ի կերպ քառից,
Ի Քոբար գետոյն վերայ,
Ուր էր գերեալ ազգն հրէից:

° 0μÇõñ
i Ç»ÝÝ³ ĬÇ ØËÇÃ³ ñ»³ Ý ÛÇ³ μ³ ÝáóÃ»³ Ý Ø³ ì »Ý³ ¹³ ñ³ Ý, Ó»é. 140, Ã»ñÃ 163³ -164μ (Êáðè³ Ýí³ ñÇó)

9. ՅՈՒԴԻԹ Է

Կինն այն պարկեշտ եւ երանեալ
 Զազգին իւրոյ վրէժ խնդրեալ,
 35 Զմեծ հսկային գլուխն կտրեալ,
 Յեղին իւրոյ պարծանք եղեալ:

10. ՅՈՎԱԿԻՄ ԵՒ ԱՆՆԱ

Այն կորզացեալն երկիր բարի
 Բերեալ զպտուղն հրաշալի,
 Որ կերակրեաց զազգս Ադամի՛,
 40 Պտղովն իւրով անսպառելի:

11. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆՆ ԵՒ

ԳԱԲՐԻԷԼՆ Է (Կրկ. ԺԱ/74)

Թուխթն էր խաւսուն, լուսով ի լի,
 Գիրն գըրեցաւ ինք ձոյլ ոսկի,
 Նաւտարն ի մաւտ կայր եւ հեռի,
 Թղթին կենայր ճորտ եւ գերի:

12. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆՆ Է ԵՒ

ՔՐԻՍՏՈՍ (Կրկ. ԺԱ/69)

45 Որոջ մի ծնաւ առանց խոյի,
 Վկա բերեմք քեզ զԵսայի.
 Գառն է պարարտ, ստեւով ի լի
 Դ՛ յամէն զատրիկ մատաղ լինի:

13. ՍԻՄԷՈՆ Է (Կրկ. ԺԱ/68)

էր գրագիր ՚ւ աղվոր նաւտար,
 50 Ինքն ապրեցաւ շատ մի երկար,
 Հանց, որ ետես զմանուկն արդար,
 Վազեց ՚ւ ի գիրկն էառ, խայտար:

14. ՄԿՐՏԻՉՆ Է

Մեծ աւետեաց զաւակ ընտրեալ,
 Կենաց բանին քարոզ եղեալ,

55 Ի յերկրի ճանապարհորդեալ,
 Որդոց մարդկան իսկ աւետեալ,
 Թէ՛ Ահա գայ, որ խոստացեալ,
 Մեծ փրկութիւն առ մեզ հասեալ:

15. ՄԿՐՏԻՉՆ Է (Կրկ. ԺԱ/75)

է՛ր ի մեծաց խիստ ահագին
 60 Եւ ըղտու բուրդ էր ասըւին,
 Վերայ կապէր զմշակէ գաւտին,
 Բընաւ չեկեր զվաստակ եզին:

16. ՀԵՐՈՎԴԻԴԱ ԴՈՒՍՏՐ (Կրկ. ԺԱ/77)

Աղչիկ մի կայր Քրիստոսատեց,
 Աւր մի աղվոր ինքն կաքաւեց,
 65 Մեծ հրեշտակի գլուխ կտրեց,
 Բայց մէկայլ աւրն յայգուն՝ ճայթեց:

17. ՄԿՐՏՉԻ ԳԼՈՒԽՆ Է (Կրկ. ԺԱ/76, 76ա)

Սուրբ է սեղանն,
 Պատուական է աւրէնքն,
 Անիծած է խնդրողն,
 70 Նզոված է տուողն:

18. ՂԱԶԱՐՈՍ Է

Չորեքնիւթեայ բնութիւն լուծեալ,
 Ի չորրորդ աւր դարձեալ շինեալ,
 Զայնն ահաւոր զնա կոչեալ
 Դ՛ ի գոթոց վերաբերեալ:

19. ՍԱՄՍՈՆ Է

75 Քաջ զաւրավար մանուկն արին
 Սպանեալ զառիւծն ի յայն բլրին,
 Չոր ծնաւտիւ զհազարսն եհար,
 Աղբերացաւ ոսկրն անբանին:

20. ՍԱՄՍՈՆ Է (կրկ. ժԱ./50)

80 Մանուկ մի քաջ գերդ մոմեղէն
Խնդրէր զհազար մանուկ՝ ինք մէն,
Ծեծէր զառիւծն պէն ու պէն
՚Ի յետոյ սպանաւ իւր կնոջմէն:

21. ՍԱԻՈՒՂ Է

85 Երբեմն անմեղ էր եւ անկեղծ,
Տէրն փառաւք զնա պատուեց,
Իսրայիլի թագաւորեց
՚Ի յետոյ զանէծքն ժառանգեց:

22. ԱՆՆԱՅ ԵՒ ՍԱՄՈՒԷԼ (կրկ. ժԱ./58)

90 Եղբայր, լսէ ամ հետ այսոր,
Կին մարգարէ աղաւթաւոր,
Ծնաւ որդի յոյժ հոգեւոր,
Զհոփին ավէր նայ թագաւոր:

23. ԴԱԻԻԹ (կրկ. ժԱ./54)

Կայր պատանեակ մի խարտեշուկ,
Որ հանց փոքրիկ էր գերդ զթզուկ,
Խոսրովային առնոյր թըմբուկ,
Եսպան զհսկայն հաստաբազուկ:

24. ԴԱԻԻԹ

95 Բանն ի Հաւրէն
Եւ բարկութիւնն ի տոպրակէն.
Չուանն շրջէր,
Քարն գերկաթն կու ծակէր:

25. ՆԱԹԱՆ (կրկ. ժԱ./57)

100 Է՛ր մարգարէ՛ւ արդար բնութիւն,
Անուեն կայր ի գիրն հին.
Առակ ասաց թագաւորին,
Հանց, որ եղիր զգլուխն ի գետին:

26. ԱԲԻՍԱԿ Է (կրկ. ժԱ./56)

105 Կոյս մի կայր աղվոր աչեր,
Ունէր կարմիր բարակ շրթներ,
Զողջ գիշերին ածէր գրկեր,
Վաղն բարով երնէր ի վեր:

27. ՍՈՂՈՄՈՆ Է (կրկ. ժԱ./55)

110 Կա՛յր թագաւոր մի իմաստուն,
Կանայք ունէր հազար՝ Լ յիսուն.
Նայ զվեց ամ եւ զքառասուն
Աղվոր շինեաց Աստուծոյ տուն:

28. ԵՂԻԱՅ Է (կրկ. ժԲ/60)

Տղայն չուտէր բայց միայն հուր,
Մեծին ազուան տայր ապուր,
Հեծել ի ձի հրեղէն եւ սուր,
Նայ ի յամպոյն հոսէր մեզ ջուր:

29. ԵՂԻՍԷՈՍ

115 Է՛ր շինական՝ Լ ի գեղ սընեալ,
Աւր մի գեգինսն ի լուծ լծեալ,
Մեծ մարգարէն ընդ այն անցեալ,
Մաշկեակ նորայ առ նայ հըպեալ.
Եւ նա գեգինսն ի բաց թողեալ,
120 Զսէր ստորնայնոս յետս ընկեցեալ,
Վարդապետին էր հետեւեալ
Եւ զաւրհնութիւնն էր ժառանգեալ:

30. ՅՈՎԱՍ Է (կրկ. ժԱ./62)

125 Զանուն գիտ զթագաւորին,
Որ ինքն ձգեաց նետ ի գետին,
Խանգրեց երեք հետ զասորին,
Փա՛ւք եւ պատիւ տուք անեղին:

31. ՅՈՒՆԱՆ Է (կրկ. ժԱ./63)
*Կա՛յր փախուցած մի խիստ գիտուն,
 Գընաց մխլուճ ի մէջ ծովուն,
 Արար աւրեր ի գնայուն տուն,
 130 Հաւն աղաւթէր զողջ աւրն ի բուն:*
32. ՅՈՒՆԱՆ Է
*Իջեալ ի խորս անդընդական
 Եւ կերակուր եղեւ ձկան.
 Զուկն ընկալեալ Տեառնէ հրաման,
 Փոխեալ զնայ անվնասական
 135 Դեղեւ քարոզ նայ փրկութեան,
 Բազում ազգաց՝ առիթ զղջման:*
33. ԵՍԱՅԻ Է
*Տեսանողն սրորէից
 Երկու եւ չորս թեւ ընդ վեցից,
 Ծածկեալ զդէմս յահէ փառաց
 140 Երեքսրբեան Տեառն բոլորից:*
34. ԵԶԵԿԻԱՅ Է (կրկ. ժԱ./59)
*Բարեպաշտ արքայն արդար
 Աստուածութեանն կամարար,
 Հիւանդացաւ ախտից համար,
 Բայց ապրեցաւ շատ մի յերկար:*
35. ՍԱՀԱԿ Է (կրկ. ժԱ./35)
*145 Հանց զերդ զգառն էր անմեղուկ,
 Կայր սպանողին առջեւ հեզուկ,
 Որդիք ունէր երկու մանուկ,
 Մէկն էր յիմար, մէկն՝ խաբուկ:*
36. ՅԱԿՈՒԲ Է (կրկ. ժԱ./35)
*150 Կարդայ եւ գի՛տ զառաքիներն,
 Որ կին էառ զիւր քեռորդին,*
- Մենամարտեալ ընդ միշտ էին,
 Բայց կարճեցաւ ջիւն ի տեղին:
37. ՅԱԿՈՒԲ Է (կրկ. ժԱ./36)
*Գաւտէմարտն ի ճակատուն,
 Յաղթահարեալ եղեւ նուկն,
 155 Ելեալ երթայր կաղ-կաղ ի տուն,
 Ոչխար՝ Է առջառ իւր խայտովտուն:*
38. ՅՈՎՍԷՓ Է
*Երազատեան սքանչելի
 Մեկնեալ զերազն յոյժ հրաշալի՛
 Այն արքային Եգիպտոսի,
 160 Փառաւք ի կառս ելեալ պատուի:*
39. ՅՈՎՍԵՓ Է (կրկ. ժԱ./37)
*Արեգական նման իշխան,
 Եղբարք ունէր իւր մետասան,
 Թէպէտ եկաց շատ ի զնտան,
 Շատուց ի սովն էած սեղան:*
40. ՅՈՒԲ Է (կրկ. ժԱ./38)
*165 Այր մի արդար երեւեցաւ,
 Հանց, որ Աստուած յինք հաճեցաւ,
 Յարքայութիւն մեծարեցաւ,
 Բայց կարի շատ դար փորձեցաւ:*
41. ՓԱՐԱՒՈՆ (կրկ. ժԱ./42)
*Սուլթան մի կայր ի յեգիպտոս,
 170 Շատ հերձուածող քան զԱրիոս.
 Առ նայ դեսպան զըրկեց Քրիստոս,
 Որ զնայ խեղդեց զերդ զՊիղատոս:*

42. ՄՈՎԱՍԷՍ Է (կրկ. ԺԱ/40)

175 Հովիւ մի կայր սքանչելարար,
Աստուածութեանն կամարար,
Գնայուն աղբիւր ըզբիւր ըզվէմն
արար,
Զլեղին արբին գերդ ըզշաքար:

43. ԱՀԱՐՈՆ Է

180 Քահանա Տեառն էր հրաւիրեալ
Եւ ի յազգէ փառաւորեալ.
Եղբայր ունէր սքանչելարար,
Մեծի ծովուն բաժանարար:

44. ՔՈՅՐՆ ԱՀԱՐՈՆԻ Է (կրկ. ԺԱ/43)

է՛ր մարգարէ եւ թըմբկայհար,
Եղբայրք ունէր պարկեշտ 'ւ արդար,
Յնծայր, խաղայր, հետ ասէր պար,
Հրաշափառ սաղմոսարար:

45. ՅԵՍՈՒ ՆԱԻԵԱՆ

185 Հրաման գետոյն նայ տըւեալ,
Որ ի յետս էր անդրադարձել,
Զեալթնապատեան ամուր պարիսպն
Գոչմամբ ձայնի էր կործանել:

46. ՅԵՍՈՒ ՆԱԻԵԱՆ (կրկ. ԺԱ/45)

190 Սքանչելագործ այր զաւրական,
Զաստուածատես դէմ յանդիման,
Արեգական էրետ հրաման,
Զիւր թշնամիքն իսպառ էսպան:

47. ՐԱՀԱԲ ՊՈՌՆԻԿՆ Է (կրկ. ԺԱ/47)

195 Կին մի պոռնիկ խիստ մեղաւոր,
Զինքն հանց գովեն գերդ հոգեւոր.
Զպատճառն ասեմ ես վասն այսոր.
Յովսէ եհաս գերդ կարեւոր:

48. ՐԱՀԱԲ Է

200 Բարով զլրտեսն էր ընկալեալ,
Խաղաղութեամբ էր արձակեալ,
Ի նոցանէ նշան առեալ
Զլարըն կարմիր, որով ապրեալ.
Ինքն ազգայնաւքն եղեւ ապրեալ՝
Ի մահաբեր սրոյն գերծեալ:

49. ԳԵԴԷՀՈՆ

205 Նշան եղեալ ընդ հրեշտակին՝
Զցաւղն իջանել ցամաք դաշտին,
Բուրդն միայն զցաւղն ընկալեալ
Եւ գուշակումն էր նա կուսին:

ՅԱՆԿԵՐ

ሀቡጥ ጥቅም

ሆኔ. ሀ - 522	ከፊት-ሐረ - 312	ሀ ጥቅም. ሐረ 40-54 - 324
ሆኔ. ሀ 1-31 - 1207	ከፊት 1-13 - 312	ሀ ጥቅም. ሐረ 6-17 - 324
ሆኔ. ሀ 4-5 - 1207	ከፊት ሐረ - 313	
ሆኔ. ሀ 7 - 519	ከፊት ሐረ-ሐረ - 313	
ሆኔ. ሀ 26-27 - 1207	ከፊት ሐረ 27 - 985	
ሆኔ. ሀ 27 - 531	ከፊት ሐረ 8-15 - 318	ሐ ጥቅም. ሐ 1-4 - 324
ሆኔ. ሐ - 292, 522	ከፊት ሐረ 9-25 - 314	ሐ ጥቅም. ሐ 47 - 1211
ሆኔ. ሐ - 292	ከፊት ሐረ 1-5 - 521	ሐ ጥቅም. ሐረ 1-12 - 324
ሆኔ. ሐ 4-5 - 356	ከፊት ሐረ 18-23 - 314	ሐ ጥቅም. ሐረ 26 - 324
ሆኔ. ሐ 7 - 531	ከፊት ሐረ 15-20 - 314	ሐ ጥቅም. ሐረ 24-26 - 326
ሆኔ. ሐ 1-24 - 296	ከፊት ሐረ-ሐረ - 314	
ሆኔ. ሐ 8 - 466		
ሆኔ. ሐ 25 - 297	ሐረ. ሐረ 17 - 318	
ሆኔ. ሐ 26 - 297	ሐረ. ሐረ 20-28 - 315	ሐ ጥቅም. ሐ 12 - 326
ሆኔ. ሐ 24 - 297	ሐረ. ሐረ - 315	ሐ ጥቅም. ሐ 9-10 - 326
ሆኔ. ሐ - 298		ሐ ጥቅም. ሐ 13 - 326
ሆኔ. ሐ 2-3 - 77	ሐ ጥቅም. ሐ 20 - 475	ሐ ጥቅም. ሐረ 1 - 333
ሆኔ. ሐረ - 299	ሐ ጥቅም. ሐረ 8 - 580, 590	ሐ ጥቅም. ሐረ 2-6 - 333
ሆኔ. ሐረ 9 - 423		ሐ ጥቅም. ሐረ 7-16 - 333
ሆኔ. ሐረ 1-9 - 301	ሐረ. ሐረ 1-5 - 318	ሐ ጥቅም. ሐረ 17-24 - 337
ሆኔ. ሐረ 17-20 - 300	ሐረ. ሐረ 6-9 - 318	ሐ ጥቅም. ሐረ 1-18 - 334
ሆኔ. ሐረ 1-16 - 301	ሐረ. ሐረ 14-17 - 318	ሐ ጥቅም. ሐረ 19-21 - 334
ሆኔ. ሐረ 16-33 - 302	ሐረ. ሐረ 1-21 - 319	ሐ ጥቅም. ሐረ 20-46 - 333
ሆኔ. ሐረ 20 - 591	ሐረ. ሐረ 10-15 - 319	
ሆኔ. ሐረ 21 - 591	ሐረ. ሐረ 29-32 - 319	
ሆኔ. ሐረ 1-29 - 303		
ሆኔ. ሐረ 1-13 - 467	ሐረ. ሐረ 16-19 - 321	ሐ ጥቅም. ሐረ - 497
ሆኔ. ሐረ 1-19 - 303	ሐረ. ሐረ - 321	ሐ ጥቅም. ሐረ 1-18 - 334, 335
ሆኔ. ሐረ 17 - 589	ሐረ. ሐረ-ሐረ - 321	ሐ ጥቅም. ሐረ 23-25 - 335
ሆኔ. ሐረ 10-22 - 304		ሐ ጥቅም. ሐረ 8-37 - 335
ሆኔ. ሐረ 23-33 - 304	ሀ ጥቅም. ሀ 1-2 - 322	ሐ ጥቅም. ሐረ 18-37 - 337
ሆኔ. ሐረ - 307	ሀ ጥቅም. ሀ 11 - 322	ሐ ጥቅም. ሐረ 1-14 - 337
ሆኔ. ሐረ-ሐረ - 307	ሀ ጥቅም. ሐረ 12-18 - 321	ሐ ጥቅም. ሐረ 1-7 - 337
ሆኔ. ሐረ 7-13 - 497	ሀ ጥቅም. ሐረ 1-13 - 323	ሐ ጥቅም. ሐረ 17 - 596
ሆኔ. ሐረ 13 - 127	ሀ ጥቅም. ሐረ 14-23 - 323	ሐ ጥቅም. ሐረ 14-21 - 335
	ሀ ጥቅም. ሐረ 32-39 - 323	ሐ ጥቅም. ሐረ 20-21 - 337
ከፊት ሐረ 1-10 - 312		
ከፊት ሐረ 3 - 475		
ከፊት ሐረ 1 - 312		

Գ թագ. ժ թ - Ի - 329	Ասակ. Ա 7 - 328	Գան. Է 13 - 435
Գ թագ. Ի Գ - Ի Ե - 337	Ասակ. Ա 9 - 504	Գան. Ժ - 580
	Ասակ. Ժ 1 - 510	Գան. Ժ 11 - 592
Ա Մն. Ի Թ 17 - 1209	Ասակ. Ի Ե 2 - 511	Գան. Ժ 21-22 - 581
Բ Մն. Ժ Բ - 328	Ժող. Բ 3 - 522	Ովս. Ժ 14 - 340
Բ Մն. Լ 1-20 - 331		
Բ Մակ. Զ 18-31 - 344	Սերբակ Է 19 - 1213	Յովն. Բ 1-10 - 988
Բ Մակ. Է - 467		Յովն. Բ 2-4 - 989
Բ Մակ. Է 1-41 - 344	Ե. Բ 9 - 581	Յովն. Գ 1-10 - 988
	Ե. Զ 2 - 574	Յովն. Գ 4 - 991
	Ե. Զ 2-3 - 471, 546	
Գ Մակ. Բ 1 - 1210	Ե. Զ 3 - 577	Զակ. Թ 9 - 1024
	Ե. Ը 18 - 602	Զակ. Ժ Բ 6 - 580
Յբ Ա 3 - 593	Ե. Ի Ե 8 - 340	Զակ. Ժ Գ 6 - 544
Յբ Ա 6 - 390	Ե. Լ Ե 6 - 366	
Յբ Ա - Բ - 308	Ե. Լ Ը 9-20 - 330	Մարն. Ա 1 - 76
Յբ Ժ Թ 26 - 350	Ե. Խ 3 - 1073	Մարն. Ա 16 - 76
Յբ Խ Բ - 310	Ե. Խ Ը 16 - 1057	Մարն. Ա 21 - 237
	Ե. Կ Ա 1 - 1057	Մարն. Ա 42 - 233
Սաղմ. Է 12 - 1213	Ե. Կ Գ 1 - 576	Մարն. Բ - 236
Սաղմ. Ժ Ը 18 - 1209	Ե. Կ Գ 2 - 576	Մարն. Բ 1-2 - 237
Սաղմ. Ի Գ 7-10 - 576	Ե. Կ Գ 3 - 576	Մարն. Բ 1-12 - 345
Սաղմ. Լ Գ 8 - 596		Մարն. Բ 9-10 - 237
Սաղմ. Լ Ը 5 - 522	Երեմ. Ա 5 - 340	Մարն. Բ 11 - 237
Սաղմ. Խ Գ 17 - 134	Երեմ. Լ Ա 15 - 1105	Մարն. Բ 13-18 - 346
Սաղմ. Ծ - 325		Մարն. Բ 14 - 237
Սաղմ. Կ Է 17 - 543	Եղեկ. Ա - 574	Մարն. Բ 16 - 1105
Սաղմ. Զ Զ 13 - 529	Եղեկ. Ա 28 - 340	Մարն. Բ 18 - 1105
Սաղմ. Զ Թ 10 - 522	Եղեկ. Թ 1-3 - 580	Մարն. Բ 19-23 - 238
Սաղմ. Զ Թ 12 - 1084	Եղեկ. Թ 4 - 580	Մարն. Գ - 239
Սաղմ. Գ Զ 12 - 197	Եղեկ. Թ 4-6 - 580	Մարն. Գ 13-17 - 255,
Սաղմ. Գ Ը 5 - 540	Եղեկ. Ժ 6-7 - 580	435
Սաղմ. Զ 4 - 1207		Մարն. Գ 14 - 688
Սաղմ. Զ Ա 24 - 522	Գան. Բ 34 - 343	Մարն. Գ 17 - 239
Սաղմ. Զ Թ 1 - 422	Գան. Գ - 497	Մարն. Գ 1-2 - 240
Սաղմ. Զ Ժ Ը 61 - 293	Գան. Գ 24-90 - 342	Մարն. Գ 1-3 - 240
Սաղմ. Զ Ժ Ը 176 - 1207	Գան. Գ 1-64 - 343	Մարն. Գ 4 - 241
Սաղմ. Զ Ի Ա 6 - 372	Գան. Է 9 - 346	Մարն. Գ 5-6 - 241
Սաղմ. Զ Ի Ե 4 - 339	Գան. Է 9-14 - 343	Մարն. Գ 7 - 241
Սաղմ. Զ Խ Ը 1-2 - 586	Գան. Է 10 - 589	Մարն. Գ 8-9 - 241

Մայրն. Գ 11 – 241, 581	Մայրն. Ը 16-17 – 247	Մայրն. ԺԳ 33 – 251
Մայրն. Գ 12 – 243	Մայրն. Ը 18-20 – 247	Մայրն. ԺԳ 44 – 251
Մայրն. Ե 1-12 – 349	Մայրն. Ը 21-22 – 247, 248	Մայրն. ԺԳ 45-46 – 251
Մայրն. Ե 1-13 – 245	Մայրն. Ը 23-27 – 364	Մայրն. ԺԳ 47-48 – 251
Մայրն. Ե 4 – 350	Մայրն. Ը 27-31 – 365	Մայրն. ԺԳ 1-10 – 252
Մայրն. Ե 13 – 351	Մայրն. Ը 28-33 – 248	Մայրն. ԺԳ 13-16 – 1208
Մայրն. Ե 14 – 120	Մայրն. Ը 28-34 – 364	Մայրն. ԺԳ 13-21 – 371
Մայրն. Ե 14-16 – 351	Մայրն. Թ 1-2 – 248	Մայրն. ԺԳ 15-21 – 253
Մայրն. Ե 15 – 244	Մայրն. Թ 1-8 – 365	Մայրն. ԺԳ 24-33 – 254
Մայրն. Ե 17 – 245	Մայրն. Թ 6-7 – 248	Մայրն. ԺԳ 31 – 364
Մայրն. Ե 17-20 – 352	Մայրն. Թ 9 – 248	Մայրն. ԺԵ 21-28 – 371
Մայրն. Ե 21-22 – 246	Մայրն. Թ 13-14 – 581	Մայրն. ԺԵ 22-28 – 254
Մայրն. Ե 21-26 – 352	Մայրն. Թ 18-19 – 249	Մայրն. ԺԵ 24 – 1207
Մայրն. Ե 27 – 245	Մայրն. Թ 18-26 – 365	Մայրն. ԺԵ 32-38 – 254, 371
Մայրն. Ե 27-30 – 353	Մայրն. Թ 19-21 – 581	Մայրն. ԺԶ 13-16 – 255
Մայրն. Ե 33-34 – 246	Մայրն. Թ 20-24 – 249	Մայրն. ԺԶ – 119
Մայրն. Ե 33-37 – 355	Մայրն. Թ 27-31 – 249	Մայրն. ԺԶ 15-18 – 255
Մայրն. Ե 38-48 – 357	Մայրն. Թ 32-33 – 249	Մայրն. ԺԷ 1 – 255
Մայրն. Ե 45 – 362	Մայրն. Թ 32-34 – 366	Մայրն. ԺԷ 1-8 – 372
Մայրն. Զ 1-4 – 357	Մայրն. Ժ 3-9 – 368	Մայրն. ԺԷ 1-13 – 256, 257
Մայրն. Զ 5-8 – 358	Մայրն. Ժ 24-30 – 367	Մայրն. ԺԷ 5 – 435, 1077, 1080, 1083
Մայրն. Զ 9-18 – 358	Մայրն. Ժ 31-32 – 369	Մայրն. ԺԷ 14-17 – 257
Մայրն. Զ 11 – 358	Մայրն. Ժ 33 – 370	Մայրն. ԺԷ 14-18 – 372
Մայրն. Զ 13 – 593	Մայրն. Ժ 38 – 119	Մայրն. ԺԷ 20 – 369
Մայրն. Զ 16 – 246	Մայրն. Ժ 42 – 444	Մայրն. ԺԷ 23-26 – 258
Մայրն. Զ 16-18 – 359	Մայրն. Ժ 44 – 368	Մայրն. ԺԸ 6-11 – 367
Մայրն. Զ 22-23 – 359	Մայրն. Ժ 45-46 – 368	Մայրն. ԺԸ 12-13 – 569, 589
Մայրն. Զ 24 – 360	Մայրն. Ժ 47-50 – 370	Մայրն. ԺԸ 21-22 – 372
Մայրն. Զ 25-34 – 360	Մայրն. ԺԱ 2-13 – 252	Մայրն. ԺԹ 10-12 – 374
Մայրն. Զ 26 – 1211	Մայրն. ԺԱ 5 – 365, 366	Մայրն. Ի 1-16 – 403
Մայրն. Է 1-5 – 361	Մայրն. ԺԱ 11 – 1214	Մայրն. Ի 29-34 – 260
Մայրն. Է 6 – 361	Մայրն. ԺԲ 9-14 – 366	Մայրն. ԻԱ 1-5 – 260
Մայրն. Է 7-11 – 361	Մայրն. ԺԲ 36 – 441	Մայրն. ԻԱ 1-9 – 402
Մայրն. Է 13-14 – 361	Մայրն. ԺԳ 1 – 249	Մայրն. ԻԱ 8-10 – 261
Մայրն. Է 24-27 – 362	Մայրն. ԺԳ 2-7 – 250	Մայրն. ԻԱ 18-19 – 261
Մայրն. Ը 1-4 – 363	Մայրն. ԺԳ 8 – 250	Մայրն. ԻԱ 18-22 – 402
Մայրն. Ը 5-13 – 247, 363	Մայրն. ԺԳ 24-30 – 250	
Մայրն. Ը 12 – 350	Մայրն. ԺԳ 25 – 593	
Մայրն. Ը 14-15 – 247, 363	Մայրն. ԺԳ 31-32 – 251	

- Մասը. ԻԲ 1-10 – 375
 Մասը. ԻԲ 10-14 – 403
 Մասը. ԻԲ 30 – 434
 Մասը. ԻԳ – 261
 Մասը. ԻԳ 29-31 – 1213
 Մասը. ԻԳ-ԻԵ – 432
 Մասը. ԻԵ 1-13 – 404
 Մասը. ԻԵ 10-12 – 361
 Մասը. ԻԵ 11-12 – 261
 Մասը. ԻԵ 14-30 – 262, 405
 Մասը. ԻԵ 31-46 – 395
 Մասը. ԻԵ 34 – 446, 1175
 Մասը. ԻԶ 14-16 – 262, 307
 Մասը. ԻԶ 20 – 1037
 Մասը. ԻԶ 26-28 – 406
 Մասը. ԻԶ 28 – 1037
 Մասը. ԻԶ 31 – 1041
 Մասը. ԻԶ 31-41 – 264
 Մասը. ԻԶ 36-46 – 407
 Մասը. ԻԶ 39 – 1039
 Մասը. ԻԶ 42 – 264
 Մասը. ԻԶ 47 – 265
 Մասը. ԻԶ 47-56 – 407
 Մասը. ԻԶ 48-49 – 265
 Մասը. ԻԶ 51 – 265
 Մասը. ԻԶ 57 – 266, 1043
 Մասը. ԻԶ 59-68 – 407
 Մասը. ԻԶ 67 – 267
 Մասը. ԻԶ 69-75 – 408
 Մասը. ԻԷ 20-23 – 268
 Մասը. ԻԷ 20-27 – 268
 Մասը. ԻԷ 26 – 410
 Մասը. ԻԷ 27-31 – 408
 Մասը. ԻԷ 28 – 267
 Մասը. ԻԷ 28-29 – 268
 Մասը. ԻԷ 29 – 410
 Մասը. ԻԸ 29-30 – 268
 Մասը. ԻԸ 31-33 – 269
 Մասը. ԻԸ 32-43 – 410
 Մասը. ԻԸ 34 – 269
 Մասը. ԻԸ 35 – 269
 Մասը. ԻԸ 38 – 269, 270
 Մասը. ԻԸ 45-53 – 413
 Մասը. ԻԸ 50 – 271
 Մասը. ԻԸ 51 – 273
 Մասը. ԻԸ 51-52 – 273
 Մասը. ԻԸ 52 – 273
 Մասը. ԻԸ 57-66 – 416
 Մասը. ԻԸ 59 – 274
 Մասը. ԻԸ 1-8 – 417
 Մասը. ԻԸ 2 – 276
 Մասը. ԻԸ 4 – 276
 Մասը. ԻԸ 5-6 – 277, 542
 Մասը. ԻԸ 7 – 277
 Մասը. ԻԸ 11-15 – 279
 Մասը. ԻԹ 25 – 1039
 Մասը. ԻԹ 1-13 – 593
 Մասը. ԻԹ 22-23 – 249
 Մասը. ԻԹ 22-26 – 258
 Մասը. ԻԹ 1-7 – 256
 Մասը. ԻԹ 2-5 – 262
 Մասը. ԻԹ 18 – 1037
 Մասը. ԻԹ 24 – 1037
 Մասը. ԻԹ 30 – 266
 Մասը. ԻԹ 65-72 – 266
 Մասը. ԻԹ 1 – 1047
 Մասը. ԻԹ 1-5 – 267
 Մասը. ԻԹ 6 – 542
 Մասը. ԻԹ 16 – 252
 Ղարկ. Ա 11-25 – 581
 Ղարկ. Ա 12-13 – 581
 Ղարկ. Ա 26-31 – 581
 Ղարկ. Ա 28-33 – 1208
 Ղարկ. Ա 34 – 552
 Ղարկ. Ա 35 – 345
 Ղարկ. Բ 1-20 – 345
 Ղարկ. Բ 8-14 – 581
 Ղարկ. Բ 11 – 237
 Ղարկ. Բ 21 – 237, 346
 Ղարկ. Բ 22-35 – 346
 Ղարկ. Բ 25-35 – 237
 Ղարկ. Բ 36-39 – 237
 Ղարկ. Բ 40 – 238
 Ղարկ. Բ 41-51 – 238
 Ղարկ. Գ 21-23 – 347
 Ղարկ. Գ 1-13 – 347
 Ղարկ. Գ 1-30 – 251
 Ղարկ. Գ 46-53 – 348
 Ղարկ. Ե 36-39 – 383
 Ղարկ. Զ 12-16 – 348
 Ղարկ. Զ 13 – 1048
 Ղարկ. Զ 24 – 350
 Ղարկ. Է 11-15 – 253
 Ղարկ. Է 11-17 – 366
 Ղարկ. Է 36-50 – 253, 367
 Ղարկ. Է 37-50 – 1212
 Ղարկ. Ը 2 – 380
 Ղարկ. Ը 41 – 365
 Ղարկ. Թ 12-17 – 253
 Ղարկ. Թ 18-36 – 256
 Ղարկ. Թ 23 – 119
 Ղարկ. Թ 28 – 255
 Ղարկ. Թ 59-62 – 373
 Ղարկ. Ժ 10-17 – 371
 Ղարկ. Ժ 29-37 – 376
 Ղարկ. ԺԱ 5-8 – 377
 Ղարկ. ԺԱ 24-26 – 379
 Ղարկ. ԺԲ 13-21 – 378
 Ղարկ. ԺԲ 32 – 382
 Ղարկ. ԺԲ 33-34 – 382
 Ղարկ. ԺԲ 35-48 – 381
 Ղարկ. ԺԲ 41-46 – 391
 Ղարկ. ԺԲ 49 – 382, 1210

- ጊዜ-ታሪክ 57-59 – 383
 ጊዜ-ታሪክ 7-11 – 384
 ጊዜ-ታሪክ 15-24 – 375
 ጊዜ-ታሪክ 27 – 119
 ጊዜ-ታሪክ 28-30 – 384
 ጊዜ-ታሪክ 31-33 – 385
 ጊዜ-ታሪክ 1-7 – 387
 ጊዜ-ታሪክ 4-7 – 295, 1207
 ጊዜ-ታሪክ 7-10 – 589
 ጊዜ-ታሪክ 8 – 296
 ጊዜ-ታሪክ 8-10 – 296, 388
 ጊዜ-ታሪክ 11-32 – 388, 1208
 ጊዜ-ታሪክ 19 – 294
 ጊዜ-ታሪክ 1-13 – 391
 ጊዜ-ታሪክ 19-31 – 394
 ጊዜ-ታሪክ 11-19 – 258
 ጊዜ-ታሪክ 11-32 – 292
 ጊዜ-ታሪክ 1-8 – 398
 ጊዜ-ታሪክ 9-14 – 400
 ጊዜ-ታሪክ 1-10 – 260, 380, 401
 ጊዜ-ታሪክ 12-27 – 405
 ጊዜ-ታሪክ 39-43 – 412
 ጊዜ-ታሪክ 42-43 – 1208
 ጊዜ-ታሪክ 1 – 1038
 ጊዜ-ታሪክ 20 – 1037
 ጊዜ-ታሪክ 41-42 – 1039
 ጊዜ-ታሪክ 43 – 581
 ጊዜ-ታሪክ 50 – 265
 ጊዜ-ታሪክ 8-11 – 267
 ጊዜ-ታሪክ 42-44 – 270
 ጊዜ-ታሪክ 5-6 – 542
 ጊዜ-ታሪክ 7 – 276, 532
 ጊዜ-ታሪክ 13-26 – 279
 ጊዜ-ታሪክ 13-35 – 419
 ጊዜ-ታሪክ 27 – 279
 ጊዜ-ታሪክ 28-31 – 279
 ጊዜ-ታሪክ 33-47 – 279
 ጊዜ-ታሪክ 39 – 280
 ጊዜ-ታሪክ 41-42 – 281
 ጊዜ-ታሪክ 50-51 – 282
 ጊዜ-ታሪክ 50-53 – 421
 ጊዜ-ታሪክ 51 – 282, 1208
 ጊዜ-ታሪክ 1 – 229
 ጊዜ-ታሪክ 9 – 1213
 ጊዜ-ታሪክ 18-19 – 74
 ጊዜ-ታሪክ 1-11 – 243, 348
 ጊዜ-ታሪክ 6 – 237
 ጊዜ-ታሪክ 16 – 542
 ጊዜ-ታሪክ 1-42 – 363
 ጊዜ-ታሪክ 5-14 – 244
 ጊዜ-ታሪክ 46-54 – 244
 ጊዜ-ታሪክ 1-8 – 244
 ጊዜ-ታሪክ 1-18 – 364
 ጊዜ-ታሪክ 8 – 592
 ጊዜ-ታሪክ 57 – 1212
 ጊዜ-ታሪክ 1-10 – 348
 ጊዜ-ታሪክ 37-38 – 244
 ጊዜ-ታሪክ 38 – 364
 ጊዜ-ታሪክ 26 – 581
 ጊዜ-ታሪክ 44 – 355, 356
 ጊዜ-ታሪክ 48 – 376
 ጊዜ-ታሪክ 1-7 – 258
 ጊዜ-ታሪክ 4-10 – 1035
 ጊዜ-ታሪክ 12-15 – 1036
 ጊዜ-ታሪክ 21 – 1037
 ጊዜ-ታሪክ 1-20 – 407
 ጊዜ-ታሪክ 1-45 – 401, 434
 ጊዜ-ታሪክ 32-44 – 259
 ጊዜ-ታሪክ 43 – 468
 ጊዜ-ታሪክ 45-53 – 259
 ጊዜ-ታሪክ 54 – 259
 ጊዜ-ታሪክ 1-3 – 260
 ጊዜ-ታሪክ 16 – 1036
 ጊዜ-ታሪክ 2-3 – 1213
 ጊዜ-ታሪክ 13 – 542
 ጊዜ-ታሪክ 15 – 581
 ጊዜ-ታሪክ 28 – 1208
 ጊዜ-ታሪክ 2 – 1044
 ጊዜ-ታሪክ 17 – 1049
 ጊዜ-ታሪክ 25-27 – 412
 ጊዜ-ታሪክ 31-37 – 414
 ጊዜ-ታሪክ 6-7 – 278
 ጊዜ-ታሪክ 11-18 – 278, 418
 ጊዜ-ታሪክ 19-23 – 418
 ጊዜ-ታሪክ 22 – 279, 1054
 ጊዜ-ታሪክ 24-28 – 280
 ጊዜ-ታሪክ 24-29 – 419
 ጊዜ-ታሪክ 1-14 – 281, 420
 ጊዜ-ታሪክ 15-17 – 281
 ጊዜ-ታሪክ 15-19 – 420
 ጊዜ-ታሪክ 20-23 – 421
 ጊዜ-ታሪክ 3 – 281
 ጊዜ-ታሪክ 10-11 – 533
 ጊዜ-ታሪክ 1-11 – 422
 ጊዜ-ታሪክ 3 – 1208
 ጊዜ-ታሪክ 58-59 – 1214
 ጊዜ-ታሪክ – 592
 ጊዜ-ታሪክ 3-4 – 592
 ጊዜ-ታሪክ 16 – 390
 ጊዜ-ታሪክ 18-21 – 526
 ጊዜ-ታሪክ 8-9 – 542
 ጊዜ-ታሪክ 1-5 – 390
 ጊዜ-ታሪክ 35-38 – 382
 ጊዜ-ታሪክ 18 – 542
 ጊዜ-ታሪክ 24 – 1210
 ጊዜ-ታሪክ – 432
 ጊዜ-ታሪክ 55 – 340
 ጊዜ-ታሪክ 2 – 574
 ጊዜ-ታሪክ 1 – 545

Ա Թեա . Բ 12 – 1211	Կաղան . Գ 5 – 382	Ա Պեղր . Գ 5 – 1213
Եփեա . Ա 20-23 – 573	Բ Տեմ . Ա 8-9 – 542	Ա Պեղր . Ե 4 – 602
Եփեա . Գ 8-10 – 576	Բ Տեմ . Ա 12 – 542	Յայր . ԺԳ 8 – 1206
Եփեա . Ե 2-3 – 543	Եբր . ԺԲ 22-23 – 596	Յայր . ԻԱ 5-7 – 528
Եփեա . Ե 5 – 382		Յայր . ԻԱ 27 – 1206
Կաղան . Ա 15-20 – 573	Յակ . Ա 13-14 – 304	

ԱՆՁՆԱՆՈՒՆՆԵՐ

- Ա**
- ԱԲԳԱՐ (ԹԱԳԱԻՈՐ) 82-85, 162
 ԱԲԴԻԱՍ (ՄԱՐԳԱՐԷ) 811
 ԱԲԴԻՈՒ 341
 ԱԲԵԼ (ՀԱԲԵԼ) 296-297, 445, 886, 969, 1104
 ԱԲԵՂԵԱՆ ՄԱՆՈՒԿ 60, 142, 225, 568, 615, 618, 620, 648, 659, 927, 930, 931, 975, 1249
 ԱԲԷԼ 466, 1234, 1259
 ԱԲԻՍԱԿ ՍՈՄՆԱՑԻ 1267, 1321
 ԱԲԻՐՈՆ 194
 ԱԲՈՒԼ ԱՍՎԱՐ Բ (ԸԵԴԱԴԵԱՆ ԱՄԻՐԱՑ) 39
 ԱԲՐԱՀԱՄ (ՆԱՀԱՊԵՏ) 79, 127, 170, 199, 213, 301-302, 312, 332, 396-397, 402, 467, 474, 526, 589, 591, 663, 667, 679, 685, 703, 731, 736, 780, 797, 811, 862, 886, 903, 966, 1010, 1012, 1097, 1098, 1106, 1187, 1261, 1273
 ԱԲՐԱՀԱՄ ԱՍՏԱԲԱՏՑԻ (ԳՐԻՉ) 156
 ԱԲՐԱՀԱՄ ԱՍՏԱՊԱՏՑԻ 1249
 ԱԲՐԱՀԱՄ ԹԵՐԶԵԱՆ (ՅՕՀԱՆԵԱՆ ԱԲՐԱՀԱՄ, ԱԿՆԵՑԻ) 224
 ԱԲՐԱՀԱՄ ՂՐԱՄԱՏԻԿՈՍ 37
 ԱԲՐԱՀԱՄ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ՊՕԼՍԵՑԻ (ԳՐԻՉ) 156
 ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ Ա. 616, 659, 1249
 ԱԳԱԹԱՆԳԵՂՈՍ 40, 47, 60, 62, 636
 ԱԴԱՄ 39, 101, 213, 215, 217-218, 240, 264, 269, 270-271, 276, 278, 292, 325, 347, 370, 376-377, 409, 413, 433, 479, 502, 525, 531-532, 545, 548-549, 592, 651, 676, 678, 681, 686, 688, 697, 700-705, 707-708, 711-712, 719, 721, 725-726, 729, 732-733, 740-742, 747, 751-752, 757, 759, 762, 777, 797, 830, 841, 874, 879-880, 886, 890, 903, 996-998, 1001-1005, 1018, 1023, 1029, 1037-1038, 1041, 1043, 1049, 1054, 1058, 1064, 1074, 1077, 1093, 1109, 1114, 1159, 1161, 1174, 1177, 1185, 1192, 1193, 1195-1196, 1198, 1221, 1224, 1226, 1231-1232, 1234, 1236, 1253-1254, 1259, 1290, 1310, 1317, 1320
 ԱԴՈՆՑ Ն. 1249
 ԱԶԱՐԻԱ 342
 ԱԹԱՆԱՍ ՊԱՏՐԻԱՐԳ 35
 ԱԼԲԵՐԻԿ (ԱԼԲԵՐԻԿՈՍ) ՕՍՏԻԱՑԻ (ՆՈՒԻՐԱԿ ՀՌՈՄԻ ՊԱՊԻ) 39-40
 ԱԼԵՔՍ (ԱԼԵՔՍԻՍՈՍ) Ա ԿՈՄՆԵՆՈՍ 40
 ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԵԱՆ ԴՊՐՈՑ 537
 ԱԼԵՔՍԻԱՆՈՍ (ԳՐԻՉ) 65, 657
 ԱԼԻԾԱՆ ՂԵԻՈՆԴ 31, 40, 44-46, 144, 211, 221, 225, 459, 461, 463, 537, 565-566, 568, 613, 615-616, 618-620, 625, 627, 640, 643, 659, 927, 930, 933, 939, 959, 965, 975, 1202, 1219, 1249
 ԱԿԻՆԵԱՆ ՆԵՐՍԷՍ 26, 46, 537, 635, 640-641, 654, 659, 660, 1249
 ԱՀԱՐՈՆ (ԱՀԱՐՈՎՆ) 122, 315, 376, 676, 799, 887, 895, 1046, 1264, 1323
 ԱՂԱԶԱՐԵԱՆՑ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ ՅՕՀԱՆՆԷՍ 224
 ԱՂԱՄԱԼ (ԳՐԻՉ) 657
 ԱՂԵՔՍԱՆԴՐ (ՄԱԿԵԴՈՆԱՑԻ) 81
 ԱՃԱՌԵԱՆ ՀՐԱՉԵԱՅ 615, 659, 949, 966, 975, 1249
 ԱՄԱՂԵԿ (ԱՄԱՂԷԿ) 195, 318, 320, 549, 854
 ԱՄԱՏՈՒՆԻ ՍԱՀԱԿ 933-940, 942, 944-946, 948-949, 951, 953-959, 961-964, 966, 970-972, 975
 ԱՄԲԱԿՈՒՄ (ՄԱՐԳԱՐԷ) 341, 811
 ԱՄԻՐ ՍԱՐԳԻՍ (ՍՏԱՑՈՂ) 67
 ԱՄՈՎՍ (ՄԱՐԳԱՐԷ) 341, 811, 1146
 ԱՆԱԿ (ՊԱՐԹԵԻԱԶՆ) 88-89

- ԱՆԱՀՏԱԿԱՆ ԴԻՔ 94
 ԱՆԱՆԵԱՆ ԾԱՀԷ 1201
 ԱՆԱՆԻԱ 342
 ԱՆԱՆԻԱ ՄՈԿԱՑԻ 40
 ԱՆԱՆԻԱ ԾԻՐԱԿԱՑԻ 957, 1220, 1249
 ԱՆԱՆՈՒՆ (ՀԱՆԵԼՈՒԿԱԳԻՐ) 1223, 1237-1238, 1244-1245, 1319
 ԱՆԱՆՈՒՆ 85, 932, 938-939, 947, 951, 956-957, 959, 963
 ԱՆԱՍԵԱՆ Յ. 932, 938, 947, 951, 957, 963, 975
 ԱՆԳԵՂ ԻՇԽԱՆ ԿԱՄՍԱՐԱԿ 1225
 ԱՆԳԷԱՍ (ԱՆԳԷ, ՄԱՐԳԱՐԷ) 341, 811
 ԱՆԴՐԷԱՍ (ԱՌԱՔԵԱԼ) 424
 ԱՆԴՐԷԱՍ ՍԱՐԿԱԽԱԳ (ԳՐԻՉ) 1251
 ԱՆԴՐՈՆԻԿՈՍ ԿՈՄՆԵՆՈՍ Ա (ԿԱՅՍՐ) 459, 464
 ԱՆԹԱՔԵԱՆ Փ. 645, 661, 934, 972, 974, 1202, 1249
 ԱՆՆԱ (ԱՆԱ) 217, 266, 322-323, 441, 1033, 1041
 ԱՆՆԱ (ՄԱՅՐ ՄԱՐԻԱՄԻ) 1320
 ԱՆՆԱ (ՄԱՅՐ ՍԱՄՈՒԷԼԻ) 1267, 1321
 ԱՆՆԱ (ՄԱՐԳԱՐԷ) 237
 ԱՆՆԱ ԿՈՄՆԵՆԷ 40
 ԱՆՏԻՈՔԵԱՆ ԴՊՐՈՑ 537
 ԱՆՏՈՆ (ԱՆՏՈՎՆ) ԱՆԱՊԱՏԱԿԱՆ 430, 638, 824, 931, 933-935, 945, 978
 ԱՆՏՈՆ (ԳՐԻՉ) 1202
 ԱՆՏՈՆ ԳՕԹԱՀԵԱՑԻ (ԳՐԻՉ) 1203
 ԱՆՏՕՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ (ԳՐԻՉ) 157
 ԱՇԽԷՆ (ՏԻԿԻՆ, ԹԱԳՈՒՀԻ) 870, 1129
 ԱՊԱԽՂԻՆԱՐ 234
 ԱՊԻՐԱՏ (ԳՐԻԳՈՐ ԱՊԻՐԱՏ, ԵՂԲՕՐՈՐԴԻ ԾՆՈՐՀԱԼՈՒ) 143, 146, 205, 290, 459, 462, 464
 ԱՊԻՐԱՏ ՊԱՀԼԱԽՈՒՆԻ (ՆԵՐՍԷՍ ԾՆՈՐՀԱԼՈՒ ՀԱՅՐԸ, ԳՐԻԳՈՐ ՄԱԳԻՍՏՐՈՍԻ ԹՈՌԸ) 31, 43-44, 130, 141, 615, 927
 ԱՊԼԱՍԱԹ (ՄԵԾ ԻՇԽԱՆ) 43
 ԱՊԼՂԱՐԻԲ (ԲԻԻՋԱՆԴԱԿԱՆ ՊԱԾՏՕՆԵԱՅ) 25
 ԱՌԱՔԵԼ (ԳՐԻՉ) 156
 ԱՌԱՔԵԼ (ՍՏԱՑՈՂ) 66
 ԱՌԱՔԵԼ ԲԱՂԻԾԵՑԻ 149, 622, 624
 ԱՌԱՔԵԼ ԵՐԷՑ (ԳՐԻՉ) 657
 ԱՌԱՔԵԼ ՍԱԼԱԶՈՐԵՑԻ 932, 975
 ԱՌԱՔԵԼ ՍԻԻՆԵՑԻ 932
 ԱՌԱՔԵԼ ՔԱՀԱՆԱՅ (ԳՐԻՉ) 657
 ԱՍԼԱՆԵԱՆ Հ. 965, 977
 ԱՍՈՂԻԿ 26
 ԱՍՏՈՒԱԾ 32, 37, 44, 54, 74, 82-83, 118, 122, 128, 173-174, 181, 187-188, 193, 195, 198, 209-210, 213, 221, 223, 226, 228, 233-237, 239-243, 246, 250, 252, 260, 263, 265-267, 272-273, 278, 280, 284, 289-290, 332, 369, 420, 450, 462-463, 470-472, 474, 477-478, 481, 483, 485, 488, 490-491, 496, 500, 502, 505, 511, 526, 529, 532, 540-544, 546-550, 552-553, 555, 558-571, 574-577, 580-582, 584-586, 588, 590-594, 596-597, 599-600, 605, 620-621, 625, 628, 632, 637-638, 643, 649, 672-673, 678-681, 684, 686, 692, 701-704, 706, 708-710, 714, 716, 718, 720-721, 724, 728, 730, 743, 746, 758, 763, 765, 769-770, 772, 774-775, 783, 785-787, 793, 797, 799-800, 807, 815-818, 824, 832-833, 841, 844, 847-848, 850-851, 853, 867, 870, 873, 875, 877, 882-883, 885, 887-890, 892-893, 896-899, 901-903, 907, 931-932, 936, 947, 951-952, 955, 958, 962, 966, 969, 980-981, 983, 986- 989, 996-998, 1001-1002, 1005-1010, 1012, 1014-1016, 1018-1021, 1024-1025, 1027-1029, 1032-1034, 1036-1037, 1039, 1052-1053, 1055-1057, 1059-1063, 1065-1069, 1072-075, 1077-1100, 1103-1104, 1106-1110, 1112-1115, 1122, 1125-1126, 1128, 1130-1138, 1140-1141, 1144, 1147, 1149-1154, 1156-1161, 1166, 1169,

1171, 1174-1175, 1179-1181, 1183-1184,
 1190-1192, 1198, 1204-1208, 1211, 1216,
 1224, 1231-1234, 1243, 1245, 1253, 1259,
 1262-1266, 1272, 1275, 1279, 1287, 1292,
 1314, 1321-1322
 ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ (ԳՐԻՉ) 66
 ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ (ՏՊԱԳՐԻՉ) 58-59, 69
 ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ ԵՐԷՑ (ԳՐԻՉ) 657
 ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼ-
 ՍԵՑԻ 224
 ԱՏՈՄ ՔԱՀԱՆԱՅ (ԳՐԻՉ) 65, 657
 ԱՐԱ ԳԵՂԵՑԻԿ 79, 1243
 ԱՐԱՄ 78
 ԱՐԱՄԱՆԵԱԿ 77-78
 ԱՐԱՊԵԱՆ ԱՊՈՒՉԵԽՑԻ ՊՕՂՈՍ 566,
 568
 ԱՐԱՔԵԼ ՔԱՀԱՆԱՅ (ԳՐԻՉ) 66
 ԱՐԻՈՍ 101, 227, 1263, 1322
 ԱՐԻՍՏԱԿԷՍ (ՈՐԴԻ ԼՈՒՍԱԽՈՐՉԻ)
 100-101
 ԱՐԻՍՏԱԿԷՍ ԼԱՍՏԻՎԵՐՏՑԻ 30, 45,
 1249
 ԱՐԻՍՏԱԿԷՍ ՔԱՀԱՆԱՅ (ՍՏԱՑՈՂ) 68
 ԱՐԻՍՏՈՏԷԼ 71
 ԱՐՄԱՅԻՍ 78
 ԱՐՇԱԿ (ՄԵԾ) 79-80
 ԱՐՇԱԿ (ՈՐԴԻ ՊԱՊԻ) 109
 ԱՐՇԱԿ (ՈՐԴԻ ՏԻՐԱՆԻ) 104-105
 ԱՐՇԱԿՈՒՆԵԱՑ ՀԱՐՍՏՈՒԹԻԻՆ 26
 ԱՐՇԱՄ (տե՛ս ԱՐՋԱՄ) 82
 ԱՐՋԱՄ (տե՛ս ԱՐՇԱՄ) 82
 ԱՐՍԷՆ 1123
 ԱՐՏԱԿ 1123
 ԱՐՏԱՇԵՍ 79, 81-82, 86
 ԱՐՏԱՇԷՍ (ՊԱՐՄԻՑ ԱՐՔԱՅ) 85
 ԱՐՏԱՇԷՍ (ՎԵՐՋԻՆ) 111
 ԱՐՏԱՇԻՐ 88
 ԱՐՏԱԽԱԶԴ (ՆԱԽԱՐԱՐ) 90
 ԱՐՏԱԽԱԶԴ (ՈՐԴԻ ՏԻԳՐԱՆԻ) 82, 86
 ԱՐՏԱԽԱՆ 88
 ԱԻԳԵՐԵԱՆ Մ. 949

ԱԻԵՏԻՍ ՂԼԻՃԵՆՑ 58, 223
 ԱԻԵՏԻՍ ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ (ԳՐԻՉ) 157
 ԱԻԵՏԻՍԵԱՆ ԱՐՓԻՆԷ 1203
 ԱԻԵՏԻՔԵԱՆ ԳԱԲՐԻԷԼ 214, 221, 659,
 933-937, 939-941, 944-954, 957-958, 960-
 962, 975
 ԱԻՏԱՅ 98
 ԱԻՔՍԷՆՏԻՈՍ 1119
 ԱՓՐՈԴԻՏԷ 453
 ԱՔԻԼԵԻՍ 108

Բ

ԲԱԳՐԱՏ (ԵՂԱՅՐ ԳՈՂ ՎԱՍԻԼԻ) 37
 ԲԱԳՐԱՏՈՒՆԵԱՑ ԹԱԳԱԽՈՐՈՒԹԻԻՆ
 613
 ԲԱԼԴՆՈՒԻՆ (ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ԹԱԳԱ-
 ԽՈՐ) 43
 ԲԱՂԱՄ 1293
 ԲԱՂԴԱՍԱՐԵԱՆ ԷԴ. 1249
 ԲԱՆՈՒՉԵԱՆ Ա. 976
 ԲԱՍԵՂ ԿԵՍԱՐԱՑԻ 1249
 ԲԱՍԻԼ (ՄԻԱՅՆԱԿԵԱՑ) 35, 36
 ԲԱՍԻԼԻՈՍ (տե՛ս ԲԱՐՍԵՂ Ա ԱՆԵՑԻ)
 ԲԱՍԻՂԻՈՍ 65
 ԲԱՐԱԲԱՅ 268
 ԲԱՐԹԻԿԵԱՆ ՀՐԱՉ 30
 ԲԱՐԹՈՂՈՄԷՈՍ (ԱՌԱՔԵԱԼ) 424
 ԲԱՐՍԱՄԱՅ (ՄԱՐ ՊԱՐՍԱՄԱՅ,
 ՍՈՒՐԲ) 36
 ԲԱՐՍԵՂ (ՏԱՂԱՍԱՑ) 629
 ԲԱՐՍԵՂ Ա ԱՆԵՑԻ (ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ) 28-
 29, 31-32, 37-38, 42-44, 127, 133, 141,
 615, 1115-1116
 ԲԱՐՍԵՂ ԿԵՍԱՐԱՑԻ 621, 627-628, 961,
 1115, 1235
 ԲԱՐՍԵՂ ԾՆՈՐՀԱԼԻ 31
 ԲԵԼ (ԲԷԼ) 78, 1319
 ԲԵԼԻԱՐ 199, 313, 337, 344, 746, 855, 910,
 1117
 ԲԵՂՋԷԲՈՒՂ 249

- ԲԵՆԵԴԻԿՏՈՍ 35
 ԲԵՍԵԼԻԷԼ 1056
 ԲԵՐԲԵՐԵԱՆ Ա. 635, 645, 659
 ԲԵՐՍԱԲԷ 324
 ԲԵՐՍԷԲԻԷԼ 1265
 ԲԻԻԶԱՆԴԱԿԱՆ ԿԱՅՍՐՈՒԹԻԻՆ 27, 34, 38, 41
 ԲՈԶՈՅԵԱՆ ԱԶԱՏ 28, 39-40, 46-47, 225
 ԲՐԻԻՍՈՎ ՎԱԼԵՐԻ 146
 ԲՐՔԻՇՈՅ 111
- Գ**
- ԳԱԲԻԱՆ 82
 ԳԱԲՐԻԵԼ (ԿԱԶՄՈՂ) 67
 ԳԱԲՐԻԵԼ (ՀՐԵՇՏԱԿԱՊԵՏ) 433, 561, 599, 563, 567, 569, 581, 592, 632-633, 670, 683, 687, 689, 778, 780, 802, 804, 812, 827, 879, 888, 892, 900-902, 905, 952, 959-960, 965, 1056, 1072, 1106, 1109-1110, 1135, 1151, 1154, 1190, 1197, 1228, 1271, 1320
 ԳԱԲՐԻԷԼ (ԲԻԻԶԱՆԴԱԿԱՆ ՊԱՇՏՕՆԵԱՅ) 25
 ԳԱԳԻԿ ԲԱԳՐԱՏՈՒՆԻ 24, 26, 121
 ԳԱԹՐՃԵԱՆ Յ. 621, 659
 ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ ՇՆՈՐՀՔ 213, 225
 ԳԱՅԻԱՆԷ (ՍՈՒՐԲ) 861, 863, 866
 ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ ԳՈՒՐԳԷՆ 225, 518, 568
 ԳԱՐԷԳԻՆ 1124
 ԳԵԴԷՀՈՆ (ԳԵԴԷՈՆ) 321, 662, 679, 780, 1323
 ԳԵՂԱՄ 78
 ԳԵՒՈՐԳ ԼՈՒԵՑԻ 28
 ԳԷՈՐԳ (ԱՍՈՐԻ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ) 40
 ԳԷՈՐԳ ԱԲԵՂԱՅ (ԳՐԻՉ) 156
 ԳԷՈՐԳ ԱՍՈՐԻ 47
 ԳԷՈՐԳ ԶԱԻՐԱՎԱՐ (ՍՈՒՐԲ) 660, 910, 970, 961, 964, 1136, 1139-1140
 ԳԷՈՐԳ ՀԱՂԲԱՏԵՑԻ 36, 46
 ԳԷՈՐԳ ՄԵՂՐԻԿ 29
 ԳԷՈՐԳ ՍԿԵԻՌԱՑԻ 630
 ԳԷՈՐԳԷՈՍ (ՄԵՆՍ ԳԷՈՐԳ ԶԱԻՐԱՎԱՐ) 911-912
 ԳԻԲԷՐՏ ՆՈԳԵՆՏՑԻ 43
 ԳԻԻՏ (ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ) 537, 956, 965, 976
 ԳՆԷԼ 105
 ԳՈՂ ՎԱՍԻԼ 26, 29, 31, 37-39, 41-44, 141, 614
 ԳՈՂԻԱԹ (ԳՈՂԻԱԴ) ՓՂՇՏԱՑԻ 195, 324
 ԳՈՄԵՐ 77
 ԳՐԻԳՈՐ (ԳՐԻԳՈՐԻՈՍ) ԱՍՏՈՒԱԾԱԲԱՆ 286, 617, 928, 961, 1116
 ԳՐԻԳՈՐ (ԳՐԻԳՈՐԻՈՍ) ԼՈՒՍԱԽՈՐԻՉ (ՊԱՐԹԵԻԱԶՆ) 26, 37, 56-57, 59, 89-90, 94, 98, 100-102, 104, 162, 289, 621, 627-628, 630, 642, 842, 846-848, 863, 866, 870, 877, 898, 932, 945-946, 963-964, 981, 1019-1022, 1076, 1124, 1126, 1128-1129, 1144-1145, 1234, 1274, 1310, 1312
 ԳՐԻԳՈՐ (ԳՐԻՉ) 568
 ԳՐԻԳՈՐ (ԳՐԻՉ) 1203
 ԳՐԻԳՈՐ (ԾԱՂԿՈՂ) 66
 ԳՐԻԳՈՐ (ՈՐԴԻ ԿԻՐԱԿՈՍ ՔԱՀԱՆԱՅԻ, ԳՐԻՉ) 68
 ԳՐԻԳՈՐ (ՔԱՀԱՆԱՅ, ԿՐՕՆԱԽՈՐ) 37
 ԳՐԻԳՈՐ ԱՆԱԽԱՐԶԵՑԻ 943
 ԳՐԻԳՈՐ Բ ՎԿԱՅԱՍԷՐ 26, 28-29, 31-32, 37-39, 42-43, 141, 615, 927
 ԳՐԻԳՈՐ ԲԱԿՈՒՐԵԱՆ 34
 ԳՐԻԳՈՐ Գ (ԳՐԻԳՈՐԻՈՍ) ՊԱՀԼԱԽՈՒՆԻ 29, 33-32, 37, 39-40, 43-46, 70, 119, 122, 133, 141, 153, 209, 287, 462, 508, 561-562, 608-609, 615-616, 630, 636, 842, 927, 939, 959, 1204, 1206
 ԳՐԻԳՈՐ Դ 31
 ԳՐԻԳՈՐ ԵՐԵՑ (ԳՐԻՉ) 66, 156
 ԳՐԻԳՈՐ Է (ՀՆՈՄԻ ՊԱՊ) 39
 ԳՐԻԳՈՐ ԹՈՔԱԿԵՐ 45
 ԳՐԻԳՈՐ ԽԱԼԴԱՐԵԱՆՑ 58

ԳՐԻԳՈՐ ԽԼԱԹԵՑԻ (ԳՐԻՉ) 658
 ԳՐԻԳՈՐ ԽԼԱԹԵՑԻ 149, 622-623, 646-647, 652, 654, 1220-1221
 ԳՐԻԳՈՐ ՄԱԳԻՍՏՐՈՍ 24, 26, 31, 117, 130, 141-142, 211, 615, 627, 629, 649, 659
 ԳՐԻԳՈՐ ՄԱՐԱՇԵՑԻ 144
 ԳՐԻԳՈՐ ՄԵԾ (ՊԱՊ) 35-36
 ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՑԻ 142, 149, 209, 462, 620-622, 624, 626, 628-630, 649-652, 659, 968-969, 975, 1201, 1249
 ԳՐԻԳՈՐ ՍԿԵԻՌԱՑԻ 952
 ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՆԵՑԻ 1250
 ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՐԳԱՊԵՏ (ԳՐԻՉ) 1252
 ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՐԳԱՊԵՏ 224
 ԳՐԻԳՈՐ ՎԿԱՅԱՍԷՐ 28, 224
 ԳՐԻԳՈՐ ՏԱԹԵԽԱՑԻ 932, 938-939, 947, 951, 956-957, 959, 963
 ԳՐԻԳՈՐ ՏՂԱՅ 46, 149, 613-614, 1225, 1249
 ԳՐԻԳՈՐ ՏՈՒՏԷՆՈՐԴԻ 46
 ԳՐԻԳՈՐ ՓՈՔՐ ՎԿԱՅԱՍԷՐ 123-124, 615, 629
 ԳՐԻԳՈՐ ՔԱՀԱՆԱՅ (ԳՐԻՉ, ՍՏԱՑՈՂ) 539
 ԳՐԻԳՈՐ ՔԱՀԱՆԱՅ (ԳՐԻՉ) 66, 657
 ԳՐԻԳՈՐԻՍ (ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՂՈՒԱՆԻՑ) 103
 ԳՐԻԳՈՐԻՍ ՔԱՀԱՆԱՅ (ԳՐԻՉ) 658
 ԳՐՈՒՍԷ Ռ. 40

Դ

ԴԱԴԱՆ 190, 194
 ԴԱՆԻԷԼ (ՄԱՐԳԱՐԷ) 98, 104, 342, 344, 435, 497, 581, 592, 679, 732, 812, 1025, 1269, 1319
 ԴԱՆԻԷԼ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ 568
 ԴԱՏԻԱՆՈՍ 1140
 ԴԱՐԵՀ 79
 ԴԱԻԹԱԿ (ԴԱԻԻԹ) ՔԵՐԹՈՂ 146, 1221-1223, 1225

ԴԱԻԻԹ (ԳՐԻՉ) 1251
 ԴԱԻԻԹ (ՄԱՐԳԱՐԷ) 163-164, 171, 188, 195, 197, 213, 269, 286, 323, 372, 453, 494, 504, 522, 529, 581, 596, 662, 667, 670-673, 678-679, 683-684, 691, 697, 700, 702-703, 731, 770, 772, 776, 784, 789, 809, 817, 856, 862, 887, 920-921, 1024, 1028, 1043, 1070, 1129, 1152, 1266, 1309, 1321
 ԴԱԻԻԹ ԱԼԱԻԿԱՈՐԴԻ 45
 ԴԱԻԻԹ ԱՆՅԱՂԹ 110, 537-538, 539-540, 1201, 1224-1225, 1234, 1250, 1274
 ԴԱԻԻԹ ԵԻԴՈԿԵՑԻ (ԳՐԻՉ, ՍՏԱՑՈՂ) 1203
 ԴԱԻԻԹ ԹՈՒՆԻԿԵԱՆ (ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ, ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ) 32
 ԴԱԻԻԹ ՀԱՐՔԱՑԻ 1249
 ԴԵԴԷԵԱՆ Ժ. 25, 38
 ԴԵԻՐԻԿԵԱՆ Վ. 970-971, 974
 ԴԻՈԿՂԻՏԻԱՆՈՍ 91
 ԴԻՈՆԻՍԷՆՈՍ ՔԵՐԱԿԱՆ 1249
 ԴԻՈՆԻՍԻՆՈՍ (ԴԻՈՆԷՍԻՆՈՍ) ԱՐԻՍՊԱԳԱՑԻ 562-563, 565-566, 572
 ԴԻՈՆԻՍԻՆՈՍ ԲԱՐ ՍԱԼԻԲԻ 23, 29, 40
 ԴԻԻԼՈՐԻԷ ԷԴՈՒԱՐԴ 150

Ե

ԵԱՐՏԸՄԵԱՆ ՏԱԺԱՏ 29, 42, 47
 ԵԲԵՐ 76
 ԵԳԱՆԵԱՆ Օ. 645, 661, 934, 970, 972, 974, 1202, 1249
 ԵԶԱԲԷԼ 334
 ԵԶԵԿԻԱ (ԹԱԳԱԻՈՐ) 213, 329, 1267, 1322
 ԵԶԵԿԻԷԼ (ՄԱՐԳԱՐԷ) 580, 679, 780, 810, 887, 1091, 1309, 1319, 1244
 ԵԼՈՒԶԱԿ (ՏԵՍ ԳՈՂ ՎԱՍԻԼ) 126
 ԵՂԻԱ (ԵՂԻԱՍ, ՄԱՐԳԱՐԷ) 134, 213, 240, 255-257, 333, 771, 774, 874, 1017, 1118, 1197, 1267-1268, 1321

ԵՂԻԱԶԱՐ (ՄԱԿԱԲԷ, ՔԱՀԱՆԱՅԱՊԵՏ) 182, 344
 ԵՂԻԾԷ 60, 113, 142, 147
 ԵՂԻՍԱԲԷԹ 689, 1155
 ԵՂԻՍԷ (ԵՂԻՍԷՈՍ, ՄԱՐԳԱՐԷ) 134, 213, 248, 334, 497, 596, 810, 887, 956, 1321
 ԵՆՈՎՍ (ՆԱՀԱՊԵՏ) 215, 297, 1002, 1308
 ԵՆՈՎՔ 297, 886, 1002, 1197, 1234, 1259
 ԵՍԱՅԻ (ԳՐԻԶ) 1251
 ԵՍԱՅԻ (ԵՍԱՅԻԱՍ, ԻՍԱՅԻԱՍ, ՄԱՐԳԱՐԷ) 247, 251, 471, 577, 667, 671, 679, 686, 703, 731, 780, 810, 887, 956, 1057, 1073, 1322
 ԵՍԱՅԻ ՍԱՍՆԵՑԻ (ԳՐԻԶ) 658
 ԵՍԱՅԻ ՍԱՐԿԱԻԱԳ (ԱՄԵՆ՝ ՎԱՐԴԱՊԵՏ, ԳՐԻԶ, ՍՏԱՑՈՂ) 65
 ԵՍԱԻ 306, 309
 ԵՐԵՄԻԱ (ԳՐԻԶ) 658
 ԵՐԵՄԻԱ (ՄԱՐԳԱՐԷ) 147, 255, 340, 732, 810, 1269, 1319
 ԵՐԷՑ ՔԱՀԱՆԱՅ (ԳՐԻԶ) 567, 568
 ԵՐՈՒԱՆԴ 85
 ԵԻԱ, 218, 270, 277-278, 292, 310, 366, 665, 687-688, 706, 751-752, 763, 830, 879, 901, 903, 1007, 1018, 1023, 1151, 1174, 1226, 1234, 1236, 1253-1254, 1307, 1317
 ԵԻԱԳՐ 596
 ԵԻԳԵՆԻՈՍ 1119
 ԵԻԳԵՆԻՈՍ Գ (ՊԱՊ) 40
 ԵԻՍԵԲԻՈՍ ԿԵՍԱՐԱՑԻ 1249
 ԵԻՍՏՈՒՏԻՈՍ 1119
 ԵԻՏԻՔԷՍ 101, 234
 ԵՓՐԵՄ 324, 328
 ԵՓՐԵՄ ԱՍՈՐԻ 286, 961, 1118-1119, 1234
 ԵՓՐԵՄ ՏԱԹԵԻԱՑԻ (ԳՐԻԶ) 1251

Զ

ԶԱԿՔԷՆՍ (ԶԱՔԿԷՆՍ) 260, 380, 401

ԶԱՐԲՀԱՆԱԼԵԱՆ ԳԱՐԵԳԻՆ 223, 566, 568, 615, 617-618, 659, 927-928, 930, 939, 976, 1249
 ԶԱՔԱՐԻԱ (ԳՐԻԶ) 65
 ԶԱՔԱՐԻԱ (ԶԱՔԱՐԻԱՍ, ԱՅՐ ԵՂԻՍԱԲԷԹԻ) 580, 689, 693, 713, 811, 827, 888, 920, 952, 1023, 1072, 1155
 ԶԱՔԱՐԻԱ (ՄԱՐԳԱՐԷ) 342, 732
 ԶԱՔԱՐԻԱ (ՔԱՀԱՆԱՅԱՊԵՏ) 581
 ԶԱՔԱՐԻԱ ԱԲԵՂԱՅ (ԳՐԻԶ) 156
 ԶԱՔԱՐԻԱ ԴՊԻՐ (ՍՏԱՑՈՂ) 65, 156
 ԶԱՔԱՐԻԱՅ ԱԲԵՂԱՅ ԵՐԶԵՆԿԱՑԻ (ԳՐԻԶ) 1202
 ԶԵԲԵԴ (ԶԵԲԵԹ) 255, 334, 424, 770, 772, 834, 1150
 ԶԷՅԹՈՒՆԵԱՆ Ա. 645, 661, 934, 972, 974, 1202, 1249
 ԶՈՐԱԲԱԲԷԼ (ԶՈՐԱԲԱԲԵՂ) 65, 134
 ԶՕՀՐԱՊԵԱՆ Յ. 150

Է

ԷՄՄԱՆՈՒԷԼ (ԵՄՄԱՆՈՒԷԼ) 543, 667, 671, 680
 ԷՈՒԲԵԱՆ ԱՄԻՐԱՆԵՐ 141
 ԷՍՍԷ (տե՛ս ՅԵՍՍԷ) 809
 ԷՓՐԻԿԵԱՆ Ա. 615, 660

Թ

ԹԱԴԷՈՍ (ԹԱԴԷ, ԱՌԱՔԵԱԼ) 84, 159, 162, 629
 ԹԱԴԷՈՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ 32
 ԹԱՀՄԻԶԵԱՆ ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ 45, 619, 660, 929-930, 933, 936-938, 940, 944, 948-949, 951, 955, 957, 961, 976
 ԹԱՄԱՐ 1262
 ԹԱՄՐԱԶԵԱՆ ՀՐԱՆՏ 538
 ԹԱՄՐԱԶԵԱՆ ՀՐԱՉԵԱՅ 968, 975
 ԹԷՈՒԴԻԿ 223, 1202
 ԹԷՈՒԴՈՍ (ԳՐԻԶ) 1203

ԹԷՆՈՒՆՆԱԿ (ԹԷՆՈՒՆՆԱԿ, ՄԵԾ) ԹԱԳԱ-
 ԻՈՐ 105, 935-936, 979-980
 ԹԷՆՈՒՆՆԱԿ 108, 109
 ԹԷՆՈՒՆՆԱԿ ԲԱՐ ՎԱՀՔՈՒՆ 41
 ԹԷՆՈՒՆՆԱԿ ԶԱԻՐԱՎԱՐ 931, 934, 942-
 943, 961, 964, 999, 1141, 1143
 ԹԷՆՈՒՆՆԱԿ ՎԱՐԴԱՊԵՏ 568
 ԹԷՆՈՐԱ 927, 928
 ԹԷՆՈՐԻԱՆԷ (տե՛ս ԹԷՆՈՐԱ) 928
 ԹԷՆՈՓԱՆԷՍ 26
 ԹԻՐԱՍ 77
 ԹՈՒՆԻԿ 44
 ԹՈՎՄԱ (ԹՈՎՄԱՍ, ԱՌԱՔԵԱԼ) 83,
 279, 419, 424, 1190, 1274
 ԹՈՎՄԱ ԱՐԾՐՈՒՆԻ 26
 ԹՈՎՄԱՍ ՍԱՐԿԱԻԱԳ (ԳՐԻՉ) 157
 ԹՈՎՄԱՍ ՎԱՆԱԿԱՆ ՔԱՀԱՆԱՅ
 (ՍՏԱՑՈՂ) 568
 ԹՈՐԳՈՄ 77, 181, 1021, 1076, 1122, 1126,
 1143
 ԹՈՐՈՍ (ԲԻԻԶԱՆԴԱԿԱՆ ՊԱՇՏՈ-
 ՆԵԱՅ) 25
 ԹՈՐՈՍ (ԵԳԵՍԻԱՅԻ ԿԻՐՈՊԱՂԱՏ)
 43
 ԹՈՐՈՍ ՄԵԾ (ՌՈՒԲԻՆԵԱՆ, ԿԻԼԻ-
 ԿԻԱՅԻ ԻՇԽԱՆ) 43, 459, 635, 649, 659
 ԹՈՐՈՍ ՊԱՏԱՆԵԱԿ (ՍՏԱՑՈՂ) 65
 ԹՈՒՄԱՅ ԱԲԵՂԱՅ (ՍՏԱՑՈՂ) 568
 ԹՈՒՄԱՆԵԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ 152

Ի

ԻԳՆԱՏԻՈՍ ՀԱՅՐԱՊԵՏ 961, 1114
 ԻԳՆԱՏԻՈՍ ԸՆՈՐՀԱԼԻ 31, 45
 ԻՄԱԴԵԴԻՆ ԶԱՆԳԻ 39-40, 146, 148,
 172, 191
 ԻՆՆՈԿԵՆՏԻՈՍ Բ (ՀՌՈՄԻ ՊԱՊ) 39,
 40, 46
 ԻՍԱՀԱԿ (ՍԱՀԱԿ, ՆԱՀԱՊԵՏ) 213, 304,
 332, 548, 663, 731, 797, 886-887, 1010,
 1125, 1174, 1187, 1261, 1322

ԻՍԱՀԱԿ (տե՛ս ՍԱՀԱԿ ՊԱՐԹԵԻ) 1076
 ԻՍՄԱՅԵԼ (ԻՍՄԱՅԻՂ) 65, 130
 ԻԻԶԱՇԵԱՆ Կ. Ն. 30

Լ

ԼԵՆՊՈԼԴ Ա. 1202
 ԼԵԻՈՆ Ա (ՌՈՒԲԻՆԵԱՆ ԻՇԽԱՆ, ԹԱ-
 ԳԱԻՈՐ ԿԻԼԻԿԻԱՅԻ) 32, 38, 43
 ԼԵԻՈՆ Բ 613, 971
 ԼԵԻՈՆ ԴՊԻՐ (ԳՐԻՉ) 659
 ԼԻԿԻԱՆԷՍ 91, 93

Խ

ԽԱԼԱԹԵԱՆՑ ԳՐ. 1240
 ԽԱԼԴԱՐԵԱՆՑ ԳՐԻԳՈՐ 69, 224, 969,
 975
 ԽԱԶԱԿՐԱՅ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆ 29, 32
 ԽԱԶԱՏՈՒՐ (ԲԻԻԶԱՆԴԱԿԱՆ ՊԱՇ-
 ՏՈՆԵԱՅ) 25
 ԽԱԶԱՏՈՒՐ (ՍՏԱՑՈՂ) 66
 ԽԱԶԱՏՈՒՐ Կ. ՊՕԼՍԵՑԻ (ՍՏԱՑՈՂ)
 1203
 ԽԱԶԱՏՈՒՐ ՏԱՐՕՆԱՅԻ 46
 ԽԱԶԱՏՐԵԱՆ ՊՕՂՈՍ 149, 976
 ԽԱԶԻԿ Բ (ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ) 24
 ԽԱԶԻԿ ՍԱՐԿԱԻԱԳ (ԳՐԻՉ) 658
 ԽԱԶԻԿԵԱՆ ԼԵԻՈՆ 934, 972, 977, 1202,
 1249
 ԽԱՍՊԷԿ (ԳՐԻՉ, ԾԱՂԿՈՂ) 66, 156,
 1251
 ԽԻԿԱՐ (ԻՄԱՍՏՈՒՆ) 1294
 ԽՈՃԵԿ (ՍՏԱՑՈՂ) 66
 ԽՈՍՐՈՎ (ՀԱՅՐ ՏՐԴԱՏԻ) 87-88, 90,
 1130
 ԽՈՍՐՈՎ (ՈՐԴԻ ՏՐԴԱՏԱՅ) 103-104
 ԽՈՍՐՈՎ ԱՆՁԵԻԱՅԻ 618
 ԽՈՍՐՈՎ Գ. 111
 ԽՈՍՐՈՎԻՊՈՒԽՏ 97, 870, 1129
 ԽՈՐԷՆ 145, 1122

- Ծ**
- ԾՈՎԱԿԱՆ (տե՛ս ՊՈՂԱՐԵԱՆ Ն.) 935, 976, 1220
- Կ**
- ԿԱԴՄՈՍ 78
- ԿԱՄՍԱՐԱԿ 1225
- ԿԱՅԵՆ (ԿԱՅԷՆ) 194, 296-297, 886, 1104, 1234, 1259
- ԿԱՅԻԱՓՈԱ 217, 266, 441, 714, 1033, 1041
- ԿԱՐԱՊԵՏ (ԳՐԻՉ) 1251
- ԿԱՐԱՊԵՏ (ԾԱՂԿՈՂ) 67, 156
- ԿԱՐԱՊԵՏ (ՍՏԱՑՈՂ) 65
- ԿԱՐԱՊԵՏ ԿՐՕՆԱԽՈՐ (ԳՐԻՉ) 658
- ԿԱՐԱՊԵՏ ԿՐՕՆԱԽՈՐ (ԾԱՂԿՈՂ) 222, 539
- ԿԱՐԱՊԵՏ ՔԱՀԱՆԱՅ (ԳՐԻՉ) 157
- ԿԱՐԱՊԵՏ ՔԱՀԱՆԱՅ (ԳՐԻՉ) 1203
- ԿԱՐՐԷՐ ԼՈՒԻՋԻ 636
- ԿԵԴԱՐ 171
- ԿԵՍԱՐ 89
- ԿԵՓԱՅԵԱՆ ՎԷՄ (տե՛ս ՊԵՏՐՈՍ ԱՌԱՔԵԱԼ) 159, 285
- ԿԻԼԱՄ (ԿՐՕՆԱԽՈՐ) 35
- ԿԻՌ ՄԱՆՈՒԷԼ (ԿԱՅՍՐ) 617
- ԿԻՐԱԿՈՍ ԱՐԵԻԵԼՑԻ 537
- ԿԻՐԱԿՈՍ ԲԱՆԱՍԷՐ (ԳՐԻՉ) 1251
- ԿԻՐԱԿՈՍ ԳԱՆՁԱԿԵՑԻ 142, 562, 565, 617, 660, 927-928, 931-938, 944, 948-949, 951, 953, 959, 962, 976, 1250
- ԿԻՐԱԿՈՍ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ 1246
- ԿԻՐԱԿՈՍ ԵՐԷՑ (ԳՐԻՉ) 568
- ԿԻՐԱԿՈՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ 29
- ԿԻՐԱԿՈՍ ՐԱԲՈՒՆԻ (ՍՏԱՑՈՂ) 67
- ԿԻԻԼԷՍԷՐԵԱՆ Բ. 615, 660
- ԿԻԻՐԵՂ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԱՑԻ 943, 961, 964, 1004-1005, 1143
- ԿՂԷՈՊԱՏԱՐ 469
- ԿՈՄԻՏԱՍ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ 946
- ԿՈՌՆԷԼԻՈՍ 592
- ԿՈՍՏԱՆԴԻԱՆՈՍ Ա (ՄԵԾ, ԿԱՅՍՐ) 99, 160, 890
- ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ (ԳՐԻՉ) 67, 568
- ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ (ԳՐԻՉ) 658
- ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ (ՅՈՅՆ ՔԱՀԱՆԱՅ) 37
- ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ ԵՐՋՆԿԱՑԻ 149
- ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ ԾԻՐԱՆԱԾԻՆ 26
- ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ ՔՈՒՌԱԹ (ԳՐԻՉ) 67, 156, 222, 658
- ԿՈՍՏԱՆԵԱՆՑ ԿԱՐԱՊԵՏ 659, 1247, 1250
- ԿՈՐԻԻՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ 537
- ԿՈՐԻՒ 190, 194
- ԿՈՒՌՆԵԼԻՈՍ 889
- ԿՐԱՍՈՍ (ԿՐԻՒՍՈՍ) 81-82, 91
- Հ**
- ՀԱԳԱՐ 170-171
- ՀԱՄԱԶԱՍՊ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ (ՍՏԱՑՈՂ) 567, 568
- ՀԱՅԿ 77-78
- ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆ Ծ. 970
- ՀԱՐԱՊԵՏ ՔԱՀԱՆԱՅ (ԳՐԻՉ) 67, 658, 1251
- ՀԱՐՄԱ 78
- ՀԱՑՈՒՆԻ Վ. 936, 966, 976, 1201
- ՀԵԹՈՒՄ (ԹԱԳԱԽՈՐ) 461
- ՀԵՂԻ (ՀԵՂԻԱՍ, ՄԱՐԳԱՐԷ) 121, 189, 321, 767, 769-770, 772, 774-775, 777, 810, 828, 887, 1077, 1082, 1084
- ՀԵՐԱԿԼ (ՀԵՐԱԿԼԷՍ) 90
- ՀԵՐԱԿԼ Ա (ԿԱՅՍՐ) 34
- ՀԵՐԱԿԼ ԲԱԳՐԱՏՈՒՆԻ 224
- ՀԵՐԱԿՂ 65
- ՀԵՐՈՎԴԷՍ 83, 186, 244, 252, 267, 346, 683-684, 706, 832, 903, 1034, 1104-1105, 1272, 1320
- ՀԻԻՐԿԱՆՈՍ 82
- ՀՄԱՅԵԱԿ 1123

ՀՈՄԵՐՈՍ (ՀՈՄԵՐ, ՀՈՄԵՐԱԿԱՆ) 70-73, 118, 461, 463, 504
 ՀՌԱԲԵԿ 305
 ՀՌԻՓՍԻՄԵԱՆ ԿՈՅՍԵՐ 946
 ՀՌԻՓՍԻՄԷ (ԳՐԻՉ) 66
 ՀՌԻՓՍԻՄԷ (ԿՈՅՍ) 96, 145, 644, 650, 848, 858-861, 863, 866, 923
 ՀՌՈՂԱՑԻ (ԿՂԻՏՈՍԴՐԱՏՈՍ) 90
 ՀՐԱՉԵԱՅ 79

Ղ

ՂԱԶԱՐ (ԳԱՆՋԱԳԻՐ) 627
 ՂԱԶԱՐ (ԳՐԻՉ) 65, 1202
 ՂԱԶԱՐ (ԳՐԻՉ) 658
 ՂԱԶԱՐ ԱԲԵՂԱՅ (ԳՐԻՉ) 568
 ՂԱԶԱՐ ԱԲԵՂԱՅ (ԳՐԻՉ) 1251
 ՂԱԶԱՐ ԱԲԵՂԱՅ (ՍՏԱՑՈՂ) 68
 ՂԱԶԱՐ ԳՊԻՐ (ԳՐԻՉ) 67
 ՂԱԶԱՐ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ 67, 224
 ՂԱԶԱՐ ՓԱՐՊԵՑԻ 26, 60, 63
 ՂԱԶԱՐԵԱՆ Ս. 976
 ՂԱԶԱՐԵԱՆ ՎԻԳԷՆ 225
 ՂԱԶԱՐՈՍ (ՂԱԶԱՐ) 199, 258, 259-260, 395-397, 401, 434, 468-469, 711-712, 1012-1013, 1026, 1099, 1193, 1310, 1320
 ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ Ա. 970
 ՂԱԶԻԿԵԱՆ ԱՐՍԷՆ 223, 1201, 1202
 ՂԵԻՈՆԴ 113
 ՂԵԻՈՆԴ ՓԻՐՂԱԼԷՄԵԱՆ (ԳՐԻՉ) 1252
 ՂԵԻՈՆԴԵԱՆՔ 143, 962, 963, 1124
 ՂԵԻՈՆԴԻԷ ՎԱՐԴԱՊԵՏ 1125
 ՂԻԿԻԱՆԷՍ 65
 ՂՈՎՏ (ՂԱԻՎՏ) 302
 ՂՈՒԿԱՍ (ԳԱՆՋԱԳԻՐ) 627
 ՂՈՒԿԱՍ (ՂՈՒԿԱՅ, ԱԻԵՏԱՐԱՆԻՉ) 45, 159, 212, 255, 1038, 1048
 ՂՈՒԿԱՍ ԳՊԻՐ (ԳՐԻՉ) 156
 ՂՈՒԿԱՍ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ 224
 ՂՈՒՆԿԻԱՆՈՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ (ԳՐԻՉ) 156

Ճ

ՃԱՆԱՇԵԱՆ Մ. 946, 948, 963, 976
 ՃԵՄՃԵՄԵԱՆ ՍԱՀԱԿ 933-936, 938-940, 942-948, 950-951, 954, 957-958, 960, 962-963, 966, 971, 973, 976
 ՃՈՍԼԻՆ (ԵԴԵՍԻԱՅԻ ԿՈՄՍ) 44
 ՃՈՒԱՆ ՊԱԴԻՍՏԱ ՊՈՎԻՍԻ 68

Մ

ՄԱԴՈՅԵԱՆ Գ. 932, 975
 ՄԱԹԵԻՈՍԵԱՆ Ա. Ս. 35-36, 971
 ՄԱԹԵԻՈՍԵԱՆ ԿԱՐԷՆ 39
 ՄԱԹԷՆՈՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ (ՍՏԱՑՈՂ) 68
 ՄԱԼԽԱՍԵԱՆ Ա. 934, 973
 ՄԱՀՄԵՏ 114, 185-188, 192, 197, 214, 228, 435, 1205, 1280, 1300
 ՄԱՂԱՔԻԱ (ՄԱՂԱՔԻԱՍ) 342, 811
 ՄԱՂՔՈՍ 1040
 ՄԱՄԲՐԷ ՎԵՐԾԱՆՈՂ 110, 537
 ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ ԶԱԻՐԱՎԱՐ 1127
 ՄԱՆԱՍԷ 213, 324, 331
 ՄԱՆՈՒԷԼ (ԿԱՅՍՐ) 928
 ՄԱՆՈՒԷԼ (ՄԵՆ ԷՄԱՆՆՈՒԷԼ) 710
 ՄԱՌ Ն. 29
 ՄԱՍՈՒԴ (ՄԱՍՈՒՏ, ՍՈՒԼԹԱՆ) 287, 461
 ՄԱՏԹԷՆՈՍ (ՄԱԹԷ, ԱԻԵՏԱՐԱՆԻՉ) 45, 161, 212, 248, 255, 424, 618, 1041, 1046, 1233
 ՄԱՏԹԷՆՈՍ ԳՐԱԳԻՐ (ԳՐԻՉ) 157
 ՄԱՏԹԷՆՈՍ ԾԱՐԵՑԻ 58, 68, 223
 ՄԱՏԹԷՆՈՍ ՈՒՌՀԱՅԵՑԻ 27, 29-31, 38, 42-43, 148
 ՄԱՐ ՊԱՐՍԱՄԱՅ (Ս. ԲԱՐՍԱՄԱՅ) 36
 ՄԱՐԳԱՐ ԳՊԻՐ (ԳՐԻՉ) 157
 ՄԱՐԴԱՐԻՈՍ 1120
 ՄԱՐԻԱՄ (ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ, ԱՍՏՈՒԱԾԱՄԱՅՐ) 185, 346, 424, 478, 544, 552, 581, 619, 625, 632, 635, 637, 641,

- 644, 649, 651, 655, 659, 664, 670, 678, 686, 692, 698, 730-731, 733-734, 749, 761, 763, 780-781, 783, 802, 830, 877-879, 882-883, 888, 898, 900, 902-903, 905-906, 908, 914, 916, 931-932, 936, 939, 951, 953-954, 956, 964-965, 989, 996-997, 1000-1002, 1005-1007, 1009, 1015-1017, 1024-1025, 1084-1086, 1088-1090, 1092, 1094, 1117, 1130-1132, 1135, 1147, 1149-1151, 1153-1154, 1156-1160, 1174-1175, 1190-1192, 1198, 1208, 1214, 1270-1271, 1320
- ՄԱՐԻԱՄ (ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱԽՈՐԶԻ ԿԻՆԸ) 90
- ՄԱՐԻԱՄ (ԾԳՆԱԽՈՐ, ՆԵՐՍԷՍ ԾՆՈՐՀԱԼՈՒ ՔՈՅՐԸ) 135, 289, 455
- ՄԱՐԻԱՄ (ՔՈՅՐ ԱՀԱՐՈՆԻ) 1263
- ՄԱՐԻԱՄ ԱՊԱԾԽԱՐՈՂ (ԳՐԻԶ) 67
- ՄԱՐԻԱՄ ՄԱԳԴԱՂԵՆԱՑԻ 260, 277, 380, 418, 711
- ՄԱՐԻՆՈՍ (ԳՐԻԶ) 68
- ՄԱՐԿՈՍ (ԱԻԵՏԱՐԱՆԻԶ) 160, 212, 947, 1039, 1047
- ՄԱՐԿՈՍ (ԳՐԻԶ) 659
- ՄԱՐԿՈՍ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ (ՍՏԱՑՈՂ) 67
- ՄԱՐԿՈՍ ՔԱՀԱՆԱՅ (ԳՐԻԶ) 658
- ՄԱՐՏԻՐՈՍ (ՈՐԴԻ Ս. ՍԱՐԳՍԻ) 36
- ՄԱՐՏԻՐՈՍ ԴԻ ԱՌԱՔԵԼ (ԳՐԻԶ) 1251
- ՄԵԼԵՔՈՒԶ (ՄԵԼԻՔ ԾԱՀ, ՍՈՒԼԹԱՆ) 28, 128
- ՄԵԼԻՔ-ՕՀԱՆՋԱՆԵԱՆ Կ. Ա. 660, 927, 976
- ՄԵԼԻՔՍԵԹ ՔՕԹԱՀԵԱՑԻ (ԳՐԻԶ) 67, 157
- ՄԵԼՔԻՍԵԴԷԿ 300, 682, 1260
- ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ ԱՐՄԻՆԷ 537, 539
- ՄԵԾԱՐԵՆՑ ՄԻՍԱՔ 146
- ՄԵՍՐՈՊ ՄԱԾՏՈՑ 52, 57-59, 63, 109-110, 122, 142, 151, 154, 539, 620, 625, 652, 934, 940, 956-957, 959, 963, 965-966, 970-972, 974, 976, 995, 1202, 1249, 1251
- ՄԵՍՐՈՊ ՎԱՅՈՑՁՈՐԵՑԻ 27, 60, 63
- ՄԻԽԱՅԷԼ (ՄԻՔԱՅԷԼ) ԱՍՈՐԻ 23, 36, 41, 148, 616, 660, 939
- ՄԻՀՐԴԱՏ 82
- ՄԻՆԱՍ (ԳՐԻԶ) 66
- ՄԻՆԱՍ ԷՏՐԷՆԵՑԻ (ԳՐԻԶ) 658
- ՄԻՍԱՅԷԼ 342
- ՄԻՔԱՅԷԼ (ԳՐԻԶ, ՈՐԴԻ ԲԱՐՂԱՄ ԳՐԶԻ) 66
- ՄԻՔԱՅԷԼ (ԴՊԻՐ) 56
- ՄԻՔԱՅԷԼ (ԻՇԽԱՆ) 887
- ՄԻՔԱՅԷԼ (ՀՐԵՇՏԱԿԱՊԵՏ) 561, 563, 567, 569, 580, 599, 804, 889-890, 892, 959-960, 965, 1106, 1109-1110
- ՄԻՔԱՅԷԼ ԴՊԻՐ (ԳՐԻԶ) 65, 156
- ՄԻՔԱՅԷԼ ԵՐԷՑ (ԳՐԻԶ) 65, 156
- ՄԻՔԻԱՍ (ՄԻՔԻԱՅ, ՄԱՐԳԱՐԷ) 341, 669, 671, 679, 703, 811
- ՄԻԽԹԱՐ (ԳՐԻԶ) 657
- ՄԻԽԹԱՐ ԱԲԲԱՀԱՅՐ 949
- ՄԻԽԹԱՐ ԱՅՐԻՎԱՆԵՑԻ 624, 629-630, 660
- ՄԻԽԹԱՐ ԱՆԵՑԻ (ԳՐԻԶ, ԾԱՂԿՈՂ, ԿԱԶՄՈՂ) 539, 1251
- ՄԻԽԹԱՐ ԱՆԵՑԻ 45
- ՄԻԽԹԱՐ ԳՈՇ 44, 46, 1235, 1250
- ՄԻԽԹԱՐ ՀԵՐԱՑԻ 45, 143, 519
- ՄԻԽԹԱՐ ՔԱՀԱՆԱՅ (ԳՐԻԶ) 658
- ՄԿՐԵԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ 621, 660
- ՄԿՐՏԻԶ (ԳՐԻԶ) 657, 658
- ՄԿՐՏՉԵԱՆ ՄԱՆԻԿ 59, 69, 157, 660, 967, 977
- ՄԿՐՏՉԵԱՆ Յ. 929, 976
- ՄՆԱՑԱԿԱՆԵԱՆ ԱՍԱՏՈՒՐ 934, 972, 974, 1202, 1242, 1249, 1250, 1252
- ՄՈՎՍԵՍ ԵՐԷՑ (ԳՐԻԶ) 68
- ՄՈՎՍԵՍ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ (ՍՏԱՑՈՂ) 67
- ՄՈՎՍԷՍ (ԳՐԻԶ) 1251
- ՄՈՎՍԷՍ (ՄՈՎՍԵՍ, ՄԱՐԳԱՐԷ) 77, 102, 106, 109, 134, 162, 213, 215, 240-241, 245, 256, 262, 279, 282, 312, 314-

316, 318, 320, 334, 337, 352, 376, 471, 475, 496, 519, 526, 549, 581, 590, 663, 679, 693, 703, 726, 731, 767, 769-772, 774-775, 777, 780, 793, 799, 809, 828, 854, 874, 887, 895, 1016-1017, 1022, 1036, 1084, 1192, 1197-1098, 1263, 1308-1309, 1323

ՄՈՎՍԷՍ ԵՐԶՆԿԱՑԻ 630

ՄՈՎՍԷՍ ԽՈՐԵՆԱՑԻ 60-63, 110, 142, 146-147, 934-935, 945, 950, 953, 957, 960, 1225, 1234, 1250, 1274

ՄՈՎՍԷՍ ՅԱԿՈԲ 225

ՄՈՎՍԷՍ ՔԵՐԹՈՂ 950

ՄՈՒՐԱԴԵԱՆ ԳՈՀԱՐ 464

ՄՍԵՐԵԱՆ ԺԱՆ 25, 30, 34

Յ

ՅԱԲԵԹ 77

ՅԱԶԿԵՐՏ 113

ՅԱԿՈԲ (ԳՐԻԶ) 659

ՅԱԿՈԲ (ՅԱԿՈԲՈՍ, ՅԱԿՈՎՐՈՍ, ԱՌԱ-ՔԵՍԼ) 424, 832, 936, 964, 983

ՅԱԿՈԲ (ՅԱԿՈՎՐ, ՆԱՀԱՊԵՏ) 189, 213, 306, 309, 315, 332, 475, 549, 793, 799, 887, 1010, 1152, 1261-1262, 1308, 1322

ՅԱԿՈԲ ԱԲԵՂԱՅ (ՄՏԱՑՈՂ) 66

ՅԱԿՈԲ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ (ԱՌԱԶ-ՆՈՐԴ ՆՈՐ ԶՈՒՂԱՅԻ) 224

ՅԱԿՈԲ ԲԱՏԿԱՆՑԻ (ԳՐԻԶ) 1251

ՅԱԿՈԲ ԵՐԷՑ (ԳՐԻԶ) 1251

ՅԱԿՈԲ ԹՈՒԽԱԹՑԻ 149

ՅԱԿՈԲ ՄԾԲՆԱՅ ՀԱՅՐԱՊԵՏ 957-958, 1096, 1100, 1103

ՅԱԿՈԲ ՍՍԵՑԻ 932, 938, 956, 959, 963

ՅԱԿՈԲ ՍՔԱՆՉԵԼԻ 45

ՅԱԿՈԲ ՎԱՐԴԱՊԵՏ (ԳՐԻԶ) 157

ՅԱԿՈԲ ՎԱՐԴԱՊԵՏ (ԳՐԻԶ) 67, 156, 222, 539

ՅԱԿՈԲԵԱՆ ԳՐԻԳՈՐ 60, 212, 225, 459, 462-463, 566, 568, 615, 619, 640, 660,

929, 933, 936-937, 940, 948, 951, 976-977, 1219-1220, 1250

ՅԱԿՈԲԵԱՆ Պ. Հ. 40

ՅԱԿՕԲ (ԱՍՏՈՒԱԾԱԲԱՆ ՎԱՐԴԱ-ՊԵՏ) 224

ՅԱԿՕԲ (ՏԻՐԱՑՈՒ) 964, 975

ՅԱՅԷԼ 551

ՅԱՅՐՈՍ 248, 365

ՅԱՐԻՋԱՆԵԱՆՑ ՓԱՌԱԿԵՑԻ (ԳՐԻԶ) 157

ՅԱՐՈՒԹԻԻՆ ՂՈՒԿԱՍԵԱՆ (ԳՐԻԶ) 157

ՅԱՐՈՒԹԻԻՆ ՇՄԱԽՈՆԵԱՆ ՇԻՐԱԶԵ-ՑԻ 58, 69, 224

ՅԱՐՈՒԹԻԻՆ ՏԷՐ-ՍԻՄՈՆԵԱՆ (ԳՐԻԶ) 67

ՅԱՐՈՒԹԻԻՆ ՔԱՀԱՆԱՅ (ԳՐԻԶ) 657

ՅԱՐՈՒԹԻԻՆԵԱՆ Է. 624, 629, 660

ՅԱՐՈՒԹԻԻՆԵԱՆ ԽԱԶԻԿ 961, 977

ՅԱՐՈՒԹԻԻՆԵԱՆ ՍԱՐԳԻՍ 1234, 1240, 1242-1243, 1250

ՅԵՌՈԹԷՆՈՍ 562, 573

ՅԵՍՈՎ 334

ՅԵՍՈՒ 124, 134, 195, 213, 259, 318, 320, 799, 887, 1264, 1323

ՅԵՍՈՒՍ 318

ՅԵՍՍԷ 632, 634, 640, 667, 672-673, 685, 687, 840, 1011, 1057, 1081, 1151

ՅԻՍՈՒՍ ՔՐԻՍՏՈՍ 27, 56, 68-69, 72, 94, 96, 100, 109, 152, 158, 161-162, 165, 185, 195, 199, 209-213, 216-221, 223-225, 237, 268, 274, 290-291, 455, 460, 469, 477, 492, 512, 541-543, 547, 550, 555, 558, 561, 563, 567, 576, 581, 597, 609, 627, 628, 632, 644, 646-647, 649, 651, 682, 686, 694, 696, 708, 710-712, 714-718, 721-727, 729, 731, 733, 735, 743-744, 746, 749, 752, 756-757, 759, 767, 777, 792, 802, 806, 810-812, 816-817, 820, 824-825, 830, 837, 839, 841, 843, 846, 848, 850, 854, 858, 864-865, 871, 889-890, 892, 895, 907, 909, 911, 914, 916,

- 923, 938, 942, 946, 949, 955, 959-960, 964, 969, 978-980, 982-983, 985, 987-989, 991, 993-995, 997, 998-1000, 1002-1003, 1007-1015, 1017-1018, 1022, 1024-1027, 1030-1034, 1041, 1049-1050, 1053, 1058, 1075-1077, 1093-1094, 1096-1097, 1099-1103, 1106, 1108, 1110-1113, 1116, 1118-1122, 1129, 1132-1134, 1136-1143, 1152, 1155-1157, 1167-1168, 1170, 1172, 1175-1177, 1181-1184, 1191, 1197, 1206, 1210, 1215, 1233-1234, 1236, 1245, 1263, 1270, 1272, 1279, 1291-1293, 1296, 1310, 1320, 1322
- ՅՈՒՐ (ՅՈՒՐ) 118, 213, 308, 311, 390, 592, 593, 1011, 1262, 1308, 1322
- ՅՈՒՐԱՆ (ԳՐԻՉ) 156
- ՅՈՒՐԱՆ ԵՐԷՑ (ԳՐԻՉ) 156
- ՅՈՒՐԱՆ ՏԱԹԵԻԱՑԻ (ԳՐԻՉ) 657
- ՅՈՒՐԱՆԷՍ (ԳՐԻՉ) 1251
- ՅՈՒՐԱՆԷՍ (ԳՐԻՉ) 67
- ՅՈՒՐԱՆԷՍ ԱԲԵՂԱՅ (ԳՐԻՉ) 66
- ՅՈՒՐԱՆԷՍ (ԳՐԻՉ) 65
- ՅՈՒՐԱՆԷՍ (ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՀԱՅՐԱՊԵՏ) 944, 961
- ՅՈՒՐԱՆԷՍ (ՍՏԱՑՈՂ) 65
- ՅՈՒՐԱՆԷՍ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ (ՍՏԱՑՈՂ) 568
- ՅՈՒՐԱՆԷՍ ՍԱՐԿԱԻԱԳ (ԳՐԻՉ) 156
- ՅՈՒՐԱԿԻՄ (ՀԱՅՐ ՄԱՐԻԱՄԻ) 1320
- ՅՈՒՐԱԿԻՄ ԿԱՐՆԵՑԻ (ԳՐԻՉ) 157
- ՅՈՒՐԱՆԷՍ ԱԲԵՂԱՅ (ԿԱԶՄՈՂ) 65
- ՅՈՒՐԱՆԷՍ ԱՐԺԻՇԵՑԻ (ԳՐԻՉ) 658
- ՅՈՒՐԱՆԷՍ ԽՈՋԱՅ (ՍՏԱՑՈՂ) 65
- ՅՈՒՐԱՆԷՍ ՍԱՐԿԱԻԱԳ (ՍՏԱՑՈՂ) 66
- ՅՈՒՐԱՆԷՍ ՔԱՀԱՆԱՅ (ԳՐԻՉ) 222
- ՅՈՒՐԱՍ 1268, 1321
- ՅՈՒՐԷԼ (ՅՈՒՐԵԼ, ՄԱՐԳԱՐԷ) 341, 811
- ՅՈՒՐԱՆ (ՅՈՒՐԱՆ) ՈՍԿԵԲԵՐԱՆ 37, 961, 1099, 1115, 1234, 1274
- ՅՈՒՐԱՆ ՄԱՆԴԱԿՈՒՆԻ 621, 935, 950, 953, 956, 965, 976, 1250
- ՅՈՒՐԱՆ ՕՋՆԵՑԻ 618, 961
- ՅՈՒՐԱՆԷՍ (ԿԱԶՄՈՂ) 222, 539
- ՅՈՒՐԱՆԵՍ ԱՆԿԻՐԵՑԻ (ԱՆԿԻՐԱՑԻ) 58, 68, 223
- ՅՈՒՐԱՆԷՍ (ԳՐԻՉ) 32
- ՅՈՒՐԱՆԷՍ (ԳՐԻՉ) 653, 659
- ՅՈՒՐԱՆԷՍ (ԳՐԻՉ) 658
- ՅՈՒՐԱՆԷՍ (ԳՐԻՉ, ՍՏԱՑՈՂ) 66
- ՅՈՒՐԱՆԷՍ (ԿԱԶՄՈՂ) 67
- ՅՈՒՐԱՆԷՍ (ԿԱՅՄՐ) 40
- ՅՈՒՐԱՆԷՍ (ՅԱԿՈԲԻԿ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ) 41
- ՅՈՒՐԱՆԷՍ (ՅՈՒՐԱՆԷՍ, ԱԻԵՏԱՐԱՆԻՉ) 35, 120, 212, 229, 251-252, 255, 278, 281, 471, 592, 681, 760, 762, 774, 831-832, 890, 917, 936, 964, 983, 1038, 1044, 1074, 1132
- ՅՈՒՐԱՆԷՍ (ՉՆՉԻՆ) 58, 69, 224
- ՅՈՒՐԱՆԷՍ ԱԲԵՂԱՅ (ԳՐԻՉ) 66
- ՅՈՒՐԱՆԷՍ ԱՐԺԻՇԵՑԻ 654
- ՅՈՒՐԱՆԷՍ Բ ԿՈՄՆԵՆՈՍ 40
- ՅՈՒՐԱՆԷՍ ԴՊԻՐ (ԳՐԻՉ) 657
- ՅՈՒՐԱՆԷՍ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ 1246
- ՅՈՒՐԱՆԷՍ ԵՐՋՆԿԱՑԻ (ՊԼՈՒՉ) 946, 957-958, 960, 963, 1249, 1250
- ՅՈՒՐԱՆԷՍ ԶՕՀՐԱՊԵԱՆ ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍԵՑԻ 150, 155
- ՅՈՒՐԱՆԷՍ ԾՈՐԾՈՐԵՑԻ 618, 1243-1245
- ՅՈՒՐԱՆԷՍ ԿՈՋԵՆԻՆ 27
- ՅՈՒՐԱՆԷՍ ՂՐԻՄԵՑԻ (ԳՐԻՉ) 68
- ՅՈՒՐԱՆԷՍ ՄԿՐՏԻՉ (ԿԱՐԱՊԵՏ) 186, 239, 243-244, 424, 478, 628-629, 640, 688, 703, 707-708, 734, 827-828, 830, 877, 888, 898, 932, 952, 965, 1072, 1118, 1154-1155, 1172-1173, 1198, 1214, 1271-1272, 1320
- ՅՈՒՐԱՆԷՍ ՄՈԿԱՑԻ (ԳՐԻՉ) 66, 156, 1251
- ՅՈՒՐԱՆԷՍ ՍԱՐԿԱԻԱԳ ԻՄԱՍՏԱՍԷՐ 45, 142, 629, 630, 962, 1249

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ (ԳՐԻՉ) 1251
 ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ (ՍՏԱՑՈՂ) 67
 ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՓԻԱՑԵԱՆՅ 927, 977
 ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՔԱՀԱՆԱՅ (ԳՐԻՉ) 1202
 ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՔԱՀԱՆԱՅ (ԳՐԻՉ) 657, 1202
 ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՔԱՀԱՆԱՅ (ԳՐԻՉ) 940
 ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՔԱՀԱՆԱՅ 962
 ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ ԱԾ. 1230
 ՅՈՎՆԱՆ (ՅՈՒՆԱՆ, ՅՈՆԱՆ, ՄԱՐԳԱՐԷ) 182, 341, 811, 931, 938, 940, 964, 988-991, 1135, 1268, 1309, 1322
 ՅՈՎՆԱՆ ՊՕՂՈՍԵԱՆ (ՏԻՐԱՑՈՒ, ԳՐԻՉ) 157
 ՅՈՎՆԱՆԵԱՆ Ղ. 1219, 1250
 ՅՈՎՍԵՓ (ԳՐԻՉ) 156
 ՅՈՎՍԵՓ ԱՐԵՒՄԱԹ (ԱՐԻՄԱԹԵԱՑԻ) 416
 ՅՈՎՍԵՓ ՍԱՆԱՀՆԵՑԻ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆՅ 224
 ՅՈՎՍԵՓԵԱՆ ԳԱՐԵԳԻՆ 29, 26, 32, 35, 47, 660
 ՅՈՎՍԷ 318
 ՅՈՎՍԷՓ (ԳԱՆՋԱԳԻՐ) 627
 ՅՈՎՍԷՓ (ԳՐԻՉ) 66
 ՅՈՎՍԷՓ (ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ) 113
 ՅՈՎՍԷՓ (ՅՈՎՍԵՓ, ԱՅՐ ՄԱՐԻԱՄԱՅ) 113, 238, 274, 581, 706, 726, 888, 1049, 1152, 1271
 ՅՈՎՍԷՓ (ՅՈՒՍԷՓ) ԳԵՂԵՑԻԿ 124, 213, 307, 465, 497, 887, 1011, 1262, 1308, 1322
 ՅՈՎՍԷՓ ՔԱՀԱՆԱՅ (ԳՐԻՉ) 66, 657
 ՅՈՎՍԷՓ ՔԱՀԱՆԱՅ (ԳՐԻՉ, ՍՏԱՑՈՂ) 539
 ՅՈՒԴԱ (ՅՈՒԴԱՍ) ԻՍԿԱՐԻՈՎՏԱՑԻ 216, 256, 262, 265-266, 307, 328, 348, 591, 714, 1031-1032, 1034, 1037-1038, 1040, 1044, 1270, 1273
 ՅՈՒԴԱ ՄԱԿԱՐԷ 182

ՅՈՒԴԱ ՅԱԿՈՎԲԵԱՆ 424
 ՅՈՒԴԻԹ 1320
 ՅՈՒԼԻԱՆՈՍ 1143
 ՅՈՒՄԻԿ (ՈՐԴԻ ՎՐԹԱՆԷՍԻ) 104
 ՅՕՀԱՆԵԱՆ ԱԲՐԱՀԱՄ (ԱՄԻՐԱՅ) 69
 ՅՕՀԱՆՆԷՍ (ՏԻՐԱՑՈՒ) 975
 ՅՕՀԱՆՆԷՍ (ՏՊԱՐԱՆԱՏԷՐ) 964
 ՅՕՀԱՆՆԷՍ 645
 ՅՕՀԱՆՆԷՍ ԱՍՏՈՒԱԾԱԲԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ 568
 ՅՕՀԱՆՆԷՍ ՏԻՐԱՑՈՒ (ՍՏԱՑՈՂ) 157
 ՅՕՀԱՆՆԻՍԵԱՆ ՊՕՂՈՍ (ՏՊԱՐԱՆԱՏԷՐ) 568, 975, 964

Ն

ՆԱԲՈՒԳՈԴՈՆՈՍՈՐ 1269, 1319
 ՆԱԶԱՐԵԹ (ԳՐԻՉ) 66
 ՆԱԹԱՆ 1267, 1321
 ՆԱՀԱՊԵՏ ԳԻԻԼՆԱԶԱՐ 223
 ՆԱՂԱԾ ՅՈՎՆԱԹԱՆ (ԳՐԻՉ) 67
 ՆԱԽՈՒՄ ԵՂԿԵՍԱՑԻ (ՄԱՐԳԱՐԷ) 341, 811
 ՆԵՌ 107, 186
 ՆԵՍՏՈՐ 101, 234, 257
 ՆԵՐՍԵՀ 85
 ՆԵՐՍԵՍ ՍԱՐԿԱԽԱԳ (ԳՐԻՉ) 657
 ՆԵՐՍԷՍ (ԳՐԻՉ) 658
 ՆԵՐՍԷՍ ԵՊԻՍԿՈՍՊՈՍ 609
 ՆԵՐՍԷՍ ԼԱՄԲՐՈՆԱՑԻ 35-36, 40, 45-46, 537, 567, 568, 614, 616, 640-641, 645, 659, 660, 928, 930-931, 951, 963, 975
 ՆԵՐՍԷՍ ԿԼԱՅԵՑԻ (ԿՂԱՅԵՑԻ, ԿԼԱԵՑԻ, ՍՈՓԵՍՏՈՍ) տե՛ս ՆԵՐՍԷՍ ԸՆՈՐՀԱԼԻ
 ՆԵՐՍԷՍ ՀՌԵՏՈՐ (ՍՏԱՑՈՂ) 563
 ՆԵՐՍԷՍ ՄԵԾ (ՍՈՒՐԲ, ՊԱՐԹԵԻ) 27, 60, 63, 104, 110, 641, 961, 963
 ՆԵՐՍԷՍ ՄՈԿԱՑԻ (ԳՐԻՉ) 1251
 ՆԵՐՍԷՍ ԸՆՈՐՀԱԼԻ 23, 29, 31-33, 36-37, 39-41, 43-46, 51, 53, 56-60, 63, 65-70,

- 135, 141-149, 151, 153-157, 204, 209-213, 221-226, 286, 288, 448, 451, 459-464, 477-478, 481, 492-493, 503-504, 507-508, 511, 519, 537-540, 561-563, 565-568, 599, 608, 609, 614-620, 622, 624-626, 628-637, 639-654, 657-660, 662, 667, 673, 680, 682, 684, 687, 690, 692-693, 697, 699, 702, 706, 709, 711-715, 728, 730, 735, 738, 740, 743, 746, 749, 750, 756-760, 762, 764, 767, 769, 774-775, 777-778, 780, 783, 786, 789, 792, 794, 796, 799, 801-802, 805, 808-809, 813, 815, 817, 822, 824, 826-827, 831, 834, 836, 840, 842, 851, 855, 860, 866, 869, 872, 878, 884, 894, 900, 902, 910, 921, 923, 927-941, 944-965, 967-969, 971, 973, 975-977, 995, 1034, 1145, 1162-1163, 1166, 1201-1202, 1204, 1206-1207, 1215, 1219-1228, 1230-1242, 1244-1250, 1253, 1317, 1319
- ՆԵՐՍԷՍ ՍԱՐԿԱԽԱԳ (ԳՐԻՉ) 222
 ՆԵՐՍԷՍ ՏԱԹԵԻԱՑԻ (ՍՏԱՑՈՂ) 1203
 ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ ՎԱՐԱԳ 211, 932, 975, 977
 ՆԷՆԵՄԱՆ ԴԱՄԱՍԿԱՑԻ 336-337
 ՆԻԿԱԻԼԱՑՈՍ (ՆԻԿԱԻՂԱՑՈՍ) ՀԱՅ-ՐԱՊԵՏ 961, 1117
 ՆԻԿՈՂԻՄՈՍ 1152
 ՆԻԿՈՂԱՑՈՍ (ԳՐԻՉ) 657
 ՆԻԿՈՆ ՍԵԻԼԵՌԻՆԵՑԻ 34
 ՆՈՅ 124, 213, 298, 474, 679, 792, 799, 895, 923, 1007, 1100, 1103, 1150, 1172, 1234, 1259
 ՆՈՐՈԳԷՍ ՔԱՀԱՆԱՅ (ՍՏԱՑՈՂ) 222, 455
- Շ**
- ՇԱՀԱՆ ԶՕՐԱՎԱՐ (ԵՂԲԱՅՐ ՇՆՈՐ-ՀԱԼՈՒ) 44, 146, 459
 ՇԱՀԲԱԶԵԱՆ Պ. 1201
 ՇԱՄՈՒՆԷ 467
- ՇԱՊՈՒՀ 105, 106, 111
 ՇԱՐԱ 164
 ՇԱՐԱԲԽԱՆԵԱՆ Պ. 967, 977
 ՇԵԴԱԴԵԱՆ ԱՄԻՐԱՑՈՒԹԻԻՆ 33
 ՇՄԱԻՈՆ 424
 ՇՆՈՖՈՐ ԽԱԹՈՒՆ (ՍՏԱՑՈՂ) 568
- Ո**
- ՈՍԿԱՆ (ԳՐԻՉ) 68
 ՈՍԿԱՆ ԵՐԵՒԱՆՑԻ 68, 223
 ՈՍԿԵԱՆ Հ. 645, 661
 ՈՍԿԵՄԱՅՐ 94
 ՈՎՍԷԷ (ՄԱՐԳԱՐԷ) 341, 811
 ՈՎՐԵՍՏԷՍ 1120
- Չ**
- ՉԱՄՉԵԱՆՑ Մ. 615, 660, 927, 977, 1250
 ՉԱՐԵՆՑ ԵՂԻՇԷ 146, 1247
 ՉՈԼԱՔԵԱՆ 35
 ՉՕՊԱՆԵԱՆ Ա. 634-635, 645, 660, 754
- Պ**
- ՊԱԼԵԱՆ Տ. 1250
 ՊԱՂՇԻՇ (ԳՐԻՉ) 659
 ՊԱՂՏԻՆ (ԻՇԽԱՆ, ՈՒՌՀԱՑԻ ԿՈՄՍ) 38, 43
 ՊԱՊ (ԹԱԳԱԽՈՐ) 108-109
 ՊԱՐՈՅՐ 78
 ՊԱԻՂՈՍ (ԳՐԻՉ) 1251
 ՊԱԻՂՈՍ (ՊՕՂՈՍ, ԱՌԱՔԵԱԼ) 35, 119, 134, 159, 382, 390, 526, 542, 545, 562, 573-574, 596, 719, 848, 863, 866-867, 931, 936, 951, 964, 981-982, 1130-1131, 1273, 1309
 ՊԵՏԱՓՐԷ 307
 ՊԵՏՐՈՍ (ՍԻՄՈՆԵԱՆ, ԱՌԱՔԵԱԼ) 96, 121, 215-216, 247, 254, 256-258, 263, 265-266, 278, 281, 315, 364, 420, 740,

745, 748, 756, 759, 760, 762, 770, 772, 774-775, 777, 831, 848, 863, 866-867, 931, 936, 951, 964, 981-982, 1035, 1037-1038, 1040, 1078, 1099, 1131, 1175, 1273

ՊԵՏՐՈՍ ԱԲԵՂԱՅ (ԳՐԻՉ) 657

ՊԵՏՐՈՍ ԲԵՐԻԱՑԻ (ԳՐԻՉ) 1251

ՊԵՏՐՈՍ ԳԵՏԱԴԱՐՁ 24, 27-28, 961-962, 977

ՊԵՏՐՈՍ ԽՈՆԹԿԱՅՈՐԴԻ 45

ՊԻՂԱՏՈՍ (ՊԵՂԱՏՈՍ) ՊՈՆՏԱՑԻ 191, 217, 267-268, 408, 715, 720, 724, 728, 843, 915, 1034, 1042, 1049, 1272, 1322

ՊՂԱՏՈՆ 71, 118

ՊՈԼԻԿՐԱՏ 81

ՊՈՂԱՐԵԱՆ ՆՈՐԱՅՐ 627, 634-635, 660, 935, 943, 963, 966, 976, 1250

ՊՈՂՈՍ (ԳՐԻՉ) 68

ՊՌՈՒԲՈՍ 91

ՊՏՂՈՄԷՆՈՍ 110

ՊՐՈՒՍՈՐՈՆ 1318

ՊՕՂՈՍԵԱՆ ՌՈՒՋԱՆ 464

ՊՕՂՏԱՆԻ ԽԱԶԿՕ (ԳՐԻՉ) 1251

Ջ

ՋԱԻԼԻ ԱՄԻՐԱՅ 42

ՋԵԻԱՆՇԵՐ 146

ՋԻԱԿՈՄՈ ՄՈՐԷՏՏԻ 223

ՋՈՒԱՆ ԲԱՏԻՍՏԱ ԲՈՎԻՍ 58, 223

ՋՐՊԵՏԵԱՆ ՇԱՀԱՆ 150

Ռ

ՌԱՓՍԱԿ 188, 195, 329

ՌԻՇԱՐ Ժ. 40

ՌՈՄԱՆՈՍ ԴԻՈԳԵՆԷՍ (ԿԱՅՄՐ) 25, 30, 41, 45

ՌՈՒԲԷՆ 26, 43, 613

ՌՈՒԲԻՆԵԱՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹԻԻՆ 613

ՌՍՏԱԿԵՍ ՍԵԲԱՍՏԱՑԻ (ԳՐԻՉ) 1251

Ս

ՍԱԲԱ 461, 786

ՍԱԲԵԼ 101, 227

ՍԱԲԵԿ 548

ՍԱԹԵՆԻԿ 86

ՍԱԼԻԳԱԹԱՈՒ 223

ՍԱՀԱԿ (ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ) 113

ՍԱՀԱԿ ԶՈՐԱՓՈՐԵՑԻ 955-956

ՍԱՀԱԿ ՊԱՐԹԵԻ 26, 60, 63, 110-111, 116-117, 621, 947, 956, 961, 965

ՍԱՄՈՒԵԼ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆՑ (ԳՐԻՉ) 157

ՍԱՄՈՒԷԼ 122, 323, 453, 810, 1267, 1321

ՍԱՄՈՒԷԼ ԱՆԵՑԻ 39, 45

ՍԱՄՍՈՆ 321, 1225, 1265, 1320-1321

ՍԱՆԱՏՐՈՒԿ 85

ՍԱՆԴՈՒԽՏ (ՍՏԱՑՈՂ) 66

ՍԱՌԱ 170, 663, 685, 302

ՍԱՐԳԻՍ (ԶՈՐՍ ՍԱՐԳԻՍՆԵՐԻ ՎԿԱՅԱԿԱՆՈՒԹԻԻՆՆԵՐ) 36

ՍԱՐԳԻՍ ԱԲԵՂԱՅ (ԳՐԻՉ) 156, 1252

ՍԱՐԳԻՍ ԱԲԵՂԱՅ (ԳՐԻՉ, ՍՏԱՑՈՂ) 68

ՍԱՐԳԻՍ ԱՆԵՑԻ 627, 629, 661

ՍԱՐԳԻՍ ԵՐԷՑ 932-942, 944-964, 966, 970-972, 975

ՍԱՐԳԻՍ ԶՕՐԱՎԱՐ (ՍՈՒՐԲ) 36, 45, 223, 939, 940, 961, 964, 977, 992-995

ՍԱՐԳԻՍ ԾԱՓՈՒՐ ԱՂԱԻԱԼԵԱՆՑ 150

ՍԱՐԳԻՍ ԿՈՒՆԴ 45

ՍԱՐԳԻՍ ԺԳՆԱԻՈՐ 45

ՍԱՐԳԻՍ ՇՆՈՐՀԱԼԻ 31, 37

ՍԱՐԳԻՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ 29, 45

ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ Բ. 1250

ՍԱԻՂՈՍ 119, 837

ՍԱԻՈՒՂ 104, 323, 1321

ՍԱՖԱՐԵԱՆ Վ. Ն. 463

ՍԵՄ 76

ՍԵՐՈԲԷ (ՄԱՀՏԵՍԻ ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐԻ ԹՈՒՌ, ԳՐԻՉ) 157

- ՍԷԹ (ՍԵԹ) 297, 969
 ՍԷԹԵԱՆ ԱԻԵՏ 69, 224
 ՍԻՄԷՈՆ (ԱՅՐ ԱՐԴԱՐ) 692, 694
 ՍԻՄԷՈՆ (ԳՐԻԶ) 67
 ՍԻՄԷՈՆ (ԳՐԻԶ) 659
 ՍԻՄԷՈՆ (ՍՏԱՑՈՂ) 1203
 ՍԻՄԷՈՆ ԱՊԱՐԱՆՑԻ 149
 ՍԻՄԷՈՆ ԾԵՐՈՒՆԻ 237, 346, 655, 916, 1234, 1269, 1320
 ՍԻՄԷՈՆ ՍԵՐԱՍՏԱՑԻ 842
 ՍԻՄԷՈՎՆ (ՔԱՀԱՆԱՅ) 1152
 ՍԻՄԷՕՆ (ԾԱՂԿՈՂ, ԿԱԶՄՈՂ) 66
 ՍԻՄԷՕՆԵԱՆՑ ԱՐՍԷՆ 225
 ՍԻՄՈՆ (ԳՐԻԶ) 67
 ՍԻՄՈՆ տե՛ս ՊԵՏՐՈՍ (ԱՌԱՔԵԱԼ) 247
 ՍԻՈՆ (ԳՐԻԶ) 658
 ՍԻՍԻԱՆՈՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ 944-945
 ՍԻԻՐՄԷԵԱՆ Ա. 950, 963, 973
 ՍԻԻՐՄԷԼԵԱՆ Խ. 949
 ՍՈՂՈՄՈՆ (ՍՈՂՈՎՄՈՆ) 70, 171, 190, 213, 286, 326, 328, 453, 461-463, 494, 501, 504, 511, 679, 717, 731, 780, 786, 1266, 1321
 ՍՈՍԹԵՆԷՍ (ԳՐԻԶ, ԾԱՂԿՈՂ) 67, 658
 ՍՈՒԼՏԱՆ ՇԱՀ (ՍՏԱՑՈՂ) 66
 ՍՈՒՐԲ ՀՈԳԻ 72-74, 99, 101, 105, 109-112, 119, 122, 124-125, 128, 134, 189, 205, 226, 228, 233, 239, 248, 255, 263, 279, 282, 284, 288, 290-291, 299, 302, 316-317, 323, 333, 335, 338, 341, 345-347, 355-356, 359, 364-365, 377, 380, 402-403, 415, 422-424, 426, 428, 435, 448, 453, 455, 468, 470-472, 478-480, 499, 524, 551, 571-572, 616-617, 628, 632-633, 655, 667, 672, 681, 687-688, 692, 695, 701, 704-708, 710, 722, 727, 734, 736-737, 761, 763-766, 769-70, 772, 775, 777-778, 783-784, 791, 807, 810-811, 813, 815, 817, 823, 828-831, 833, 835, 840, 847, 854, 856, 858, 870-871, 874, 879, 881, 890, 894-897, 901, 906, 917, 920, 922, 929-930, 932, 950, 954, 965, 968, 980, 983, 985-987, 989, 995, 1005, 1009-1011, 1017-1019, 1021-1022, 1024-1026, 1038, 1051-1073, 1080, 1082, 1086, 1090, 1095-1096, 1107-1108, 1111-1112, 1125-1126, 1128, 1130, 1141, 1144, 1153-1154, 1161, 1167, 1171, 1176, 1183-1185, 1191-1193, 1207, 1215
 ՍՈՒՐԵՆԵԱՆՑ ՅԱԿՈԲ 156
 ՍՈՒՐՄԱԿ 111
 ՍՈՓՈՆԻԱՅ (ՍՈՓՈՆԻԱՍ, ՄԱՐԳԱՐԷ) 341, 811
 ՍՏԵՓԱՆՆՈՍ (ԳԱՆՁԱԳԻՐ) 627
 ՍՏԵՓԱՆՆՈՍ (ԳՐԻԶ) 56
 ՍՏԵՓԱՆՆՈՍ (ԳՐԻԶ) 658
 ՍՏԵՓԱՆՆՈՍ ԿԱՐՄԻՐՎԱՆԵՑԻ (ՄԱՆՈՒԿ) 29, 31, 141, 615, 927
 ՍՏԵՓԱՆՆՈՍ ԿՐՕՆԱԻՈՐ (ԳՐԻԶ) 563
 ՍՏԵՓԱՆՆՈՍ ՈՒԼՆԵՑԻ 961
 ՍՏԵՓԱՆՆՈՍ ՔԱՀԱՆԱՅ 957
 ՍՏԵՓԱՆՈՍ (ԳՐԻԶ) 1252
 ՍՏԵՓԱՆՈՍ (ՀԱՅՐԱՊԵՏ ԱՂՈՒԱՆԻՑ) 38
 ՍՏԵՓԱՆՈՍ (ՍՏԵՓԱՆՆՈՍ) ՆԱԽԱՎԿԱՅ 113, 426-627, 648, 650, 836-841, 1198, 1214
 ՍՏԵՓԱՆՈՍ ԱՔԵՂԱՅ (ՍՏԱՑՈՂ) 568
 ՍՏԵՓԱՆՈՍ ԳԻՏՆԱԿԱՆ 44
 ՍՏԵՓԱՆՈՍ ԴԱՇՏԵՑԻ 1249
 ՍՏԵՓԱՆՈՍ ԹՈՒՍԱԹՑԻ (ԳՐԻԶ) 66, 157, 658
 ՍՏԵՓԱՆՈՍ ԹՈՒՍԱԹՑԻ 149
 ՍՏԵՓԱՆՈՍ ԻԼՈՎԱՑԻ (ԳՐԻԶ, ՍՏԱՑՈՂ) 66
 ՍՏԵՓԱՆՈՍ ԿՐՕՆԱԻՈՐ (ԳՐԻԶ) 1252
 ՍՏԵՓԱՆՈՍ ՈՒԼՆԵՑԻ 934, 1121-1122
 ՍՏԵՓԱՆՈՍ ԶՈՒՂԱՅԵՑԻ 932, 938-939, 956-957, 959, 963
 ՍՏԵՓԱՆՈՍ ՍԻԻՆԵՑԻ 562-563, 565-566
 ՍՏԵՓԱՆՈՍ ՕՐԲԵԼԵԱՆ 149

ՍՐԱՊԵԱՆ Ա. 660, 1250
ՍՐԱՊԻՈՆ ԱԲԵՂԱՅ (ԳՐԻՉ) 68
ՍՐԻԿ ԿՈՍՏԱՆԴ 630
ՍՐՈՒԱՆՁՏԵԱՆՑ Գ. 615, 660, 1247, 1252

Վ

ՎԱՀՐԱՄ (ԱՍՈՐԻՔԻ ԿԱՌԱՎԱՐԻՉ) 24
ՎԱՀՐԱՄ (ՄԱՐԻԱՄԻ՝ ԸՆՈՐՀԱԼՈՒ ԹՐՈՋ ՈՐԴԻՆ) 455
ՎԱՀՐԱՄ ՊԱՀԼԱԻՈՒՆԻ (տե՛ս ԳՐԻ-ԳՈՐ Բ ՎԿԱՅԱՍԷՐ) 26, 119, 122, 124
ՎԱՀՐԱՄ ՐԱԲՈՒՆԻ 45
ՎԱՂԱՐԾ 87
ՎԱՂԱՐԾԱԿ (ՈՐԴԻ ՊԱՊԻ) 109
ՎԱՂԱՐԾԱԿ 80
ՎԱՆԱԿԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ 950
ՎԱՆԻՆ (ԴՈՒՍՏՐ ԳՐԻԳՈՐ ՄԱԳԻՍՏՐՈՍԻ) 31
ՎԱՍԱԿ (ՄԱԳԻՍՏՐՈՍԻ ՀԱՅՐԸ) 117
ՎԱՍԱԿ ՊԱՀԼԱԻՈՒՆԻ 124
ՎԱՍԻԼ (ՆԵՐՍԷՍ ԸՆՈՐՀԱԼՈՒ ԵՂ-ԲԱՅՐԸ) 134
ՎԱՍԻԼ (տե՛ս ԳՈՂ ՎԱՍԻԼ) 455
ՎԱՍԻԼ Բ (ԿԱՅՍՐ) 27
ՎԱՍԻԼ ԻԾԽԱՆ (ԳՈՂ ՎԱՍԻԼ) 126, 289, 462, 509
ՎԱՍԻԼ ՏՂԱՅ 38, 43
ՎԱՍԻԼ տե՛ս ԲԱՍԻԼ (ՄԻԱՅՆԱԿԵԱՑ) 35
ՎԱՐԱԶԴԱՏ (ԹԱԳԱԻՈՐ) 108, 1266
ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ 143, 145, 173, 931, 932, 962, 1122
ՎԱՐԴԱՆ (ԳԱՆՁԱԳԻՐ) 627
ՎԱՐԴԱՆ (ԳՐԻՉ) 657
ՎԱՐԴԱՆ ԱՆԵՑԻ 45
ՎԱՐԴԱՆ ԱՐԵԻԵԼՑԻ 537
ՎԱՐԴԱՆ ՀԱՂԲԱՏԵՑԻ 537
ՎԱՐԴԱՆ ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ 57-58, 60, 112, 147, 1122

ՎԱՐԴԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ 46, 939-940, 1202, 1215
ՎՌԱՄԾԱՊՈՒՀ 111
ՎՐԱՑ ԹԱԳԱԻՈՐՈՒԹԻՒՆ 41
ՎՐԹԱՆԷՍ (ՈՐԴԻ ԱՐԻՍՏԱԿԷՍԻ) 102-104

Տ

ՏԱԼԻԹԱՅ 902
ՏԱԺԱՏ 1123
ՏԱՆԳՐԻ (ԱՆՏԻՈՔԻ ԻԾԽԱՆ) 43
ՏԱԾԵԱՆ Յ. 40, 47, 636, 645, 661, 935-936, 939, 942, 950, 954, 958-960, 973, 1250
ՏԱԻՆԱԿԱՆ ԵՐԷՑ (ԳՐԻՉ) 1203
ՏԱՓԱՐ (ՍՈՒԼԹԱՆ) 32
ՏԵԻԿԱՆՑ Ա. 635-636, 660, 720
ՏԷՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԱՄ ՔԱՀԱՆԱՅ (ՍՏԱՑՈՂ) 68
ՏԷՐ ԹԷՆԴՈՐՈՍ (ՊԵՏՐՈՍ ԳԵՏԱԴԱՐՁԻ ԱԶԳԱԿԱՆ) 28
ՏԷՐ ԻՍՐԱՅԷԼ 566, 568
ՏԷՐ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ (ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ, ԵՐԿԱՆՈՒՆԸ՝ ԼԵԻՈՆ) 972
ՏԷՐ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ (ՍՏԱՑՈՂ) 66
ՏԷՐ-ՂԵԻՈՆԴԵԱՆ ՎԱՀԱՆ 461
ՏԷՐ-ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ Ն. 972, 977
ՏԷՐ-ՄԿՐՏՉԵԱՆ Գ. 40, 1250
ՏԷՐ-ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ Հ. 977
ՏԷՐ-ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ Ն. 940-941, 966
ՏԷՐ-ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ ԼԵԻՈՆ 41, 47,
ՏԷՐ-ՊՕՂՈՍԵԱՆ Ա. 1235, 1250
ՏԷՐ-ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ ԱՐՄԷՆ 934, 973
ՏԷՐ-ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ ԳԷՈՐԳ 970-971, 976
ՏԷՐԵԱՆ ՎԱՀԱՆ 146
ՏԷՐՏԷՐ ԵՐԵԻԱՆՑԻ (ԳՐԻՉ) 1203, 1252
ՏԻԲԵՐ (ԿԱՅՍՐ) 84
ՏԻԳՐԱՆ (ՄԵԾ ԻԾԽԱՆ) 43
ՏԻԳՐԱՆ (ՄԻՋԻՆՆ) 81
ՏԻԳՐԱՆ 78

ՏԻԳՐԱՆ ԵՐՈՒԱՆԴԵԱՆ 1250
 ՏԻԳՐԱՆ ՎԵՐՋԻՆ 87
 ՏԻՄՈԹԷՆՈՍ (ՏԻՄՈՎԹԷՆՈՍ) 134, 542
 ՏԻՐԱՆ 43
 ՏԻՐԱՆ Ա 87
 ՏԻՐԱՆ Բ 104
 ՏՈՐՔ (ՏՈՒՐՔ) ԱՆԳԵՂ 1225, 1244,
 1265
 ՏՐԴԱՏ (ՏՐԴԱՏԻՈՍ) ԱՐՔԱՅ (ՄԵԾՆ,
 ՍՈՒՐԲ) 56, 59, 90-93, 97, 100, 102-103,
 108, 843, 863, 869-871, 935-936, 964,
 980-981, 1128-1129, 1266

Ր

ՐԱՀԱԲ (ՌԱԽԱԲ) ՊՈՌԵՆԻԿ 1264-1265,
 1323

ՈՒ

ՈՒՐԻԱՅ 324

Փ

ՓԱԻՍՏՈՍ ԲԻԻԶԱՆԴ 63, 1250
 ՓԵՆԱ 322
 ՓԻԼԱՐՏՈՍ ՎԱՐԱԺՆՈՒՆԻ 25, 28, 44
 ՓԻԼԻՊՈՍ (ԱՌԱՔԵԱԼ) 424, 889
 ՓԻԼԻՊՈՍ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ (ԳՐԻՉ) 657

Ք

ՔԱՄ 77
 ՔԱԻՍԱՅ ՏԷՐ ՍՈՒՔԻԱՍ (ԳՐԻՉ) 1252
 ՔԵԾԻԾԵԱՆ Մ. 645, 660, 950, 971
 ՔԵԾԻԾԵԱՆ ՍԱՀԱԿ (ԻՍԱՀԱԿ) 213,
 619
 ՔԵՈԾԿԷՐԵԱՆ ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ 57, 210,
 620, 624, 627, 659, 661, 934, 974, 977
 ՔԵՏՈՒՐ 79
 ՔԷՕՍԷԵԱՆ Յ. 970

ՔԻՈՆ (ՔԻՈՆԷՍ) 108
 ՔՍԱՏՈՒՐ 627
 ՔՐԻՍՏՈՍԱՏՈՒՐ (ԳՐԻՉ, ԵՐԳՈՂ) 627
 ՔՐԻՍՏՈՍԱՏՈՒՐ 629

Օ

ՕԶԻՐԻՍ 1243
 ՕՀԱՆՋԱՆԵԱՆ Կ. Մ. 1250
 ՕԾԵՆ (ՍԵԼՋՈՒԿԵԱՆ ԶՕՐԱՀՐԱՄԱ-
 ՆԱՏԱՐ) 30
 ՕԾԻՆ (ԻՇԽԱՆ) 26, 52, 151
 ՕԾԻՆ (ՊԱՐՈՆ, ՍՏԱՑՈՂ) 67, 222
 ՕՏՈՆ ՖՐԷՅԶԻՆԳՑԻ 40
 ՕՐՄԱՆԵԱՆ ՄԱՂԱՔԻԱ 24, 26, 33, 616,
 643, 661, 965, 977

Ֆ

ՖԱՐՄԱՆ ՄԱՆՈՒԿ 1249
 ՖԵԹԹԷՐ 636
 ՖՐԻԳՐԻԽ ՇԻԿԱՍՈՐՈՒՍ 40
 ՖՐԻԿ 149, 1230

АКОПЯН Л. 975
 АНИКИН В. П. 1243, 1250
 АРЕВШАТЯН С. 1250
 АРУТЮНЯН С. Б. 1243
 БРЮСОВ В. 637, 661
 ВАТЦТКА А. 975
 МАРР Н. 29, 34, 47
 МАТЬЕ М. 1250
 МКРТЧЯН Л. М. 661
 МОИСЕЙ ХОРЕНСКИЙ 1251
 РЫБАКОВ М. А. 1251
 САДОВНИКОВ Д. 1251, 1234, 1244
 ЭМИН Н. 975, 1251
 ЮЗБАШЯН К. Н. 24, 47
 AGATANGELO 636

-
- BOZOYAN 26
BRÉHIER L. 24, 47
CAPPELLETTI D. JOSEPHI 617, 661
CHEYNET J.-CL. 23
DAGRON G. 24, 26, 47
DEDEYAN G.
DJOBADZE W. Z. 25, 30, 47
DÈDÈYAN G. 25, 38, 39, 47
EBERSOLT G. 24, 47
FINCK F. N. 654, 661
GIANASCIAN M. 975
GJANDSCHEZIAN L. 654, 661
GROUSSET R. 43
GUIBERT DE NOGENT 43
HONIGMANN ER. 29, 47
KECHICHIAN ISAAC 225, 661
MACLER F. 209
MÈSÈRIAN J. 25, 34, 47
NERSES IL GRAZIOSO 975
NERSES SCHNORHALI 661
NERSES SNORHALI 213, 225, 619
NERSES ŠNORHALI 661
NERSETIS CLAJENSIS 1202
RENOUX CH. 977
SAINT-GREGOIRE L'ILLUMINATEUR 225
TER-MIKAËLIAN N. 938, 972, 977
TODT & VEST 35
VETTER P. 636, 661
VRYONIS S. 41
WINGATE JANE S. 225

ՏԵՂԱՆՈՒՆՆԵՐ, ՑԵՂԱՆՈՒՆՆԵՐ, ՏՈՂՄԱՆՈՒՆՆԵՐ

- Ա**
- ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ ՏՈՂՄ 76
- ԱԴԱՆԱ (ԱՏԱՆԱ) 52, 67, 151, 156, 222, 614, 658, 1203
- ԱԴԵՆ (ԱԴԻՆ) 75-76, 158-159, 167, 199, 218, 220, 270, 287, 340, 403, 412, 547, 563, 662, 726, 741, 746, 755, 781, 796, 806, 818, 831, 879, 903, 996, 1009, 1038, 1043, 1047, 1197, 1309
- ԱԴՐԻԱՆՈՒՊՈԼԻՍ 156, 658
- ԱԶԱԽ (ՔԱՂԱՔ, ՂՐԻՄ) 1203, 1252
- ԱԶԱՏ ՄԱՍԵԱՑ ԼԵՐԻՆՔ 87
- ԱԹԵՆԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔ 71, 110
- ԱԹԵՆՔ 1224, 1274
- ԱԼԱՆՔ 86
- ԱԼԵՔՍ (ԳԱԻԱՌ) 29
- ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԱՊՈԼ 659
- ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԷԹ 38
- ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԻԱ (ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ) 147, 160
- ԱԽԱԼՑԻԱ 157
- ԱԿԼՈՆ 890
- ԱԿՆ 1252
- ԱՂԹԱՄԱՐ 32, 44-45, 1252
- ԱՂԻՄ 985
- ԱՂՈՒԱՆԻՑ ԱԾԽԱՐՀ 38
- ԱՂՈՒԱՆՔ 28, 32, 38, 111
- ԱՂՈՒԱՆՔ ԱՐԵԻԵԼԵԱՆ 103
- ԱՄԱՆՈՍ (ԱՄԱՆՈՍԻ ԼԵՌԻՆԵՐ, ԱՄԱՆՈՍԵԱՆ ԼԵՌԻՆԱԾՂԹԱ) 27, 29-30, 37, 44, 141, 613
- ԱՄԱՆՈՍԵԱՆ ԴՌԻՆԵՐ 37
- ԱՄԱՍԻԱ 65, 78, 156, 659
- ԱՄԻԹ 68, 156, 1252
- ԱՄՍՏԵՐԴԱՄ 58, 68, 223, 1201
- ԱՅԱՍ 614
- ԱՅՆԹԱՊ 37
- ԱՅՍՐԿՈՎԿԱՍ 23, 28, 41
- ԱՅՐԱՐԱՏԵԱՆ ԳԱԻԱՌ 163
- ԱՅՐԻՎԱՆՔ 614
- ԱՆԱՏՈԼԻԱ 28
- ԱՆԱՐԶԱԲԱ 614
- ԱՆԹԻԼԻԱՍ 27, 47, 537, 625, 627-628, 659, 932, 968, 975
- ԱՆԻ 25-26, 28, 37, 39, 42, 46, 127, 147, 164, 613
- ԱՆՁԻՏ ԳԱԻԱՌ 615
- ԱՆՏԻՈՔ 25, 29-30, 32-35, 39-40, 43, 45, 141, 147, 161
- ԱՆՏԻՈՔԱՑՈՑ ԱԾԽԱՐՀ 27
- ԱՊՐԱԿՈՒՆԻՍ 1251
- ԱՍԻԱ 160
- ԱՍՈՐԻ 23, 29, 33, 36-37, 40, 46-47, 122, 146, 181, 329, 613, 617, 927, 939, 1234, 1279
- ԱՍՈՐԻՔ 23-25, 27-28, 31, 34, 41-42, 44
- ԱՍՊԱՀԱՆ 1291
- ԱՍՏԱՊԱՏ 1252
- ԱՍՏՐԱԽԱՆ 157
- ԱՍՔԱՆԱԶԵԱՆ ՏՈՂՄ 561, 609
- ԱՏՈՎՄԵԱՆՔ 961
- ԱՐԱՔ 23, 613
- ԱՐԱԲԱՑԻ 172, 177
- ԱՐԱԲԻԱ 1236, 1317, 1318
- ԱՐԱՄԱՑ ՏՈՒՆ 867
- ԱՐԵԳ ԱՆԱՊԱՏ 29, 33, 42
- ԱՐԵԳԻ ՎԱՆՔ 44
- ԱՐԾԿԷ 65, 657
- ԱՐՃԷԾ 654, 658
- ԱՐՄԷՆՔ 77
- ԱՐՇԱԿԱԻԱՆ 105
- ԱՐՇԱԿՈՒՆԵԱՑ ԶԱՐՄ 93, 106
- ԱՐՇԱԿՈՒՆԻ 60, 79, 86, 108, 162, 289, 1266
- ԱՐՏԱԶ 1249
- ԱՐՏԱԾԱՏ 59, 86, 98
- ԱՐՏՈՒՔԵԱՆՆԵՐ 42

- ԱԻԱԳ ՎԱՆՔ 1251
 ԱԻԵԽՈՒ Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ 658
 ԱԻԵՏԵԱՑ ԵՐԿԻՐ 189
- Բ**
- ԲԱԲԵԼԱՑԻ (ԲԱԲԻԼԱՑԻ) 187, 299, 344, 980
 ԲԱԲԵԼՈՆ (ԲԱԲԻԼՈՎՆ, ԲԱԲԻՂՈՆ, ԲԱԲԵԼ, ԲԱԲԷԼ) 65, 85, 97, 175, 190, 201, 337-339, 342, 912, 1024
 ԲԱԳՐԱՏՈՒՆԵԱՑ ԹԱԳԱԻՈՐՈՒԹԻՒՆ 24, 28
 ԲԱԳՐԱՏՈՒՆԻՆԵՐ 25, 41-42, 47, 114, 147, 164
 ԲԱԼԿԱՆԵԱՆ ԵՐԿՐՆԵՐ 613
 ԲԱԼԿԱՆՆԵՐ 41
 ԲԱՀԼ 79
 ԲԱԶԿՈՎՈՑԻ ՎԱՆՔ 34
 ԲԱՐ ՍԱՌԻՄԱՅ (ՎԱՆՔ) 33
 ԲԵԴՂԵՀԷՄ (ԲԵԴՂԷՀԵՄ, ԲԵԴՂԱՀԵՄ) 324, 341, 669, 671, 673, 679, 680, 683, 685, 691, 700, 702-703, 706, 932, 958, 1103-1105
 ԲԵԹԱՆԻԱ 260, 282, 711-712
 ԲԵԹԵԼ (ԲԷԹԷԼ) 335, 549
 ԲԵԹԵԼԵԱՆ ԼԵՐԻՆՔ 784
 ԲԵԼԳԻԱ 1202
 ԲԷՅՐՈՒԹ 616, 661
 ԲԻԻԶԱՆԴԱԿԱՆ ԿԱՅՍՐՈՒԹԻՒՆ 23-26, 40, 141
 ԲԻԻԶԱՆԴԱՑԻ 23-24, 614
 ԲԻԻԶԱՆԴԻԱ 23-25, 27, 32, 41, 44, 613, 617
- Գ**
- ԳԱԲԱԻՈՆ 319
 ԳԱԳ (ԼԵԱՌՆ) 995
 ԳԱԼԻԼԷ 191, 243-244, 277, 742, 1170
 ԳԱՂԱՏԱՑԻՔ 545
- ԳԱՆՁԱԿ 38, 46
 ԳԱՆՁԱՍԱՐ 33
 ԳԵՏԱԹԱՂ 156
 ԳԵՐԳԵՍԱՑԻ (ԳԷՐԳԷՐՍԱՑԻ) 248, 593
 ԳԵՐՄԱՆԱՑԻՔ 287
 ԳԵՐՄԱՆԻԿ 461, 508
 ԳԼԱԶՈՐ 614
 ԳՈՂԳՈԹԱ 217, 219, 303, 411, 545, 726, 793, 799, 840, 865, 1042, 1046
 ԳՈՂԹՆ 65
 ԳՈՄՈՐ 411
 ԳՈՇԱՎԱՆՔ 67, 1251
 ԳՐԻԳՈՐԵԱՆՔ 119
- Դ**
- ԴԱՂՄԱՏԻԱ 181
 ԴԱՆԻՇՄԱՆԵԱՆ ԱՄԻՐԱՅՈՒԹԻՒՆ 42
 ԴՈՒԻՆ 42
 ԴՐԱԶԱՐԿ 614, 653, 659, 970
- Ե**
- ԵԲՐԱՅԵՑԻ 76, 84, 188-189, 258, 300, 389, 714, 919, 921, 1028, 1033-1234, 1279
 ԵԳԻՊՏԱՑԻ 195, 313, 316
 ԵԳԻՊՏՈՍ 1016, 1223, 1263, 1283, 1322
 ԵԳԻՊՏՈՍ 28, 160, 188, 192, 237, 238, 308, 312, 347, 475, 549, 581, 700, 706, 887-888, 915
 ԵԳԻՊՏՈՒՀԻ 307-308, 497, 887
 ԵԴԵՄ 99, 168, 632, 634, 648, 667, 794, 834, 862, 882, 919
 ԵԴԵՍԻԱ (ԵԴԵՍ) 25, 38-40, 43-45, 52, 83, 142-143, 145-149, 151, 167, 660, 931, 967, 1250
 ԵԴԵՍԻԱՑԻ ԿՈՄՍՈՒԹԻՒՆ 146
 ԵԼԻՄԱՑԻՔ 172
 ԵԼԻՈՆ 319
 ԵԼԼԱԴԱ 108
 ԵԼՏԿՈՒԶԵԱՆՆԵՐ 32

ԵՄԱԻՈՒՍ 419

ԵՐԵՒԱՆ 28, 30, 40-41, 47, 52, 59-60, 65, 146, 150, 210-212, 225, 459, 461, 463, 566, 568, 615, 617, 619-620, 624, 627, 640, 645, 659-660, 927, 929, 932, 934, 949, 961, 967, 970-975, 977, 1202, 1219, 1225, 1230, 1242, 1249, 1250

ԵՐԶՆԿԱ 658

ԵՐԷԶ ԱՆԱՊԱՏ 568

ԵՐԻՔՈՎ (ԵՐԵՔՈՎ) 195, 259-260, 319-320, 336, 376, 1267

ԵՐՆՋԱԿ 67, 156, 222, 539

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ (ԵՐՈՒՍԱՂԵՄ) 39-40, 43, 51, 66, 107, 123, 147-148, 159-160, 181, 189, 224, 238, 301, 338, 376, 501, 503, 568, 580, 607, 614, 616, 621, 625, 627-629, 634, 659, 660, 684-685, 724, 740-741, 746-747, 754, 760, 777, 783, 786-788, 791-792, 819, 842, 846, 862, 874, 934, 943-944, 946, 965, 971, 973, 976-977, 1014, 1027-1028, 1057, 1059, 1062, 1077, 1083, 1088, 1110, 1120, 1142, 1156, 1162, 1196-1197, 1250-1251

ԵԻԴՆԿԻԱ 942, 1251

ԵԻՍՏՈՒՏԻՈՍԵԱՆՔ 961, 1119

ԵԻՐՈՊԱ 27, 614

ԵՓՐԱԹ (ՏՈՒՆ ԵՓՐԱԹԱՅ) տե՛ս ԲԵՐՂԵՀԷՄ 341, 671, 691, 703, 1104

ԵՓՐԱՅԻՄ 259

ԵՓՐԱՏ (ԵՓՐԱՏԷՍ) 29-31, 37, 39, 91, 99, 108, 125, 141, 167, 287, 861, 1266

ԵՓՐԱՏԱՑԻՔ 141, 287

ԵՓՐԱՏԵԱՆ ՄԱՐԶ (ԳԱԻԱՌ) 23, 39, 42-44

ԵՓՐԵՄ 328

Զ

ԶԵՅԹՈՒՆ 1251

ԶՄՄԱՌ 51, 645, 660, 950

ԶՈՐԱՐԻ ԼԵՌ 29

Է

ԷԿԻԼ 615

ԷԶՄԻԱԾԻՆ 66-68, 156, 223-224, 566, 568, 615, 635, 657-658, 660, 932-933, 935, 939, 964, 971, 975-976, 1201, 1249

Թ

ԹԱԲԱԻՐ (ԹԱՓՈՎՐ, ԹԱԲԱԻՐԱԿԱՆ ԼԵԱՌՆ) 336, 767, 769-770, 772, 774-775, 777, 834, 874, 1077-1084

ԹԱԼԱՍ (ԿԵՍԱՐԻԱ) 156

ԹԱԽՄԱՍՏՈՆ (ԼԵՌՆԱԶԱՆԳՈՒԱԾ) 30

ԹԵՂԵՆԵԱՑ ՎԱՆՔ 618, 928

ԹԷՌԳՈՒՊՕԼԻՍ 1203

ԹԻԼ (ԱԻԱՆ) 102, 108

ԹԻԻՐՔ (ԹՈՒՐՔ) 31, 43, 115, 148

ԹԻԻՐՔ-ՍԵԼՋՈՒԿ 25, 41

ԹԻՖԼԻՍ 150, 224, 562, 635, 660, 720, 1252

ԹՈՒՍԱԹ 657

ԹՈՐԳՈՄԱՅ ՏՈՒՆ 863, 866

ԹՈՒՐՔԱՑ ԱՇԽԱՐՀ 202

ԹՈՒՐՔԻԱ 213, 225

ԹՈՒՐՔՄԱՆ 32

ԹՎԻՆ ԱՆԱՊԱՏ 972

Ի

ԻԿՈՆԱՑԻՔ 287

ԻԿՈՆԻԱ 42, 141

ԻԿՈՆԻԱՅԻ ՍՈՒԼԹԱՆՈՒԹԻՒՆ 42, 614

ԻԿՈՆԻՈՆ 37

ԻՍՄԱՅԵԼԻ ՏՈՀՄ 107

ԻՍՄԱՅԷԼ 307

ԻՍՐԱՅԷԼ (ԻՍՐԱՅԵԼ, ԻՍՐԱՅԷՂ) 164, 188-189, 192, 195, 219, 247, 306, 312-313, 315, 318, 320, 324, 327, 410, 442, 503, 540, 547, 551, 573, 580, 672, 674,

- 682, 743, 793, 805, 811, 813, 828, 867,
989, 1016, 1022, 1046, 1050, 1055, 1096-
1098, 1126, 1135, 1144, 1152, 1176, 1187,
1190, 1197
ԻՏԱԼԻԱ 36
- Լ**
- ԼԱՄԲՐՈՆ 26, 46
ԼԱՏԻՆ 29, 33, 35-36, 141, 866, 923
ԼԵՀԱՍՏԱՆ 1201
ԼԵՆԻՆԳՐԱԴ 51
ԼԵՌՆԱՅԻՆ ԿԻԼԻԿԻԱ 613
ԼԷՎ 1251
ԼԻԲԱՆԱՆ 160, 537, 553, 932, 968, 975
ԼԻՄ ԱՆԱՊԱՏ 66, 156-157, 1251
ԼԻԻԴԱՑԻՔ 81
ԼՈՌԻ 28
ԼՈՐ ԳԻԻՂ 974
ԼՎՈՎ 654, 660, 1201
- Խ**
- ԽԱՆԱԾԱԽ ԳԻԻՂ 67
ԽԱՐԲԵՐԴԻ ԳԱԻԱՌ 615
ԽԱՐԲԵՐԴՈՒ ԾՈՎԱԿՆ 615
ԽՈՐ ՎԻՐԱՊ 848, 863, 866, 869
ԽՈՐԱՆԱՇԱՏ 614
ԽՈՐԱՍԱՆ 186-187, 201, 1224
ԽՈՐԻՆ ԱՆԱՊԱՏ 1203
ԽՐԻՄ տե՛ս ՂՐԻՄ
ԽՐԻՍՏԻՊՈԼԻՍ 157
- Ծ**
- ԾԱՄՆԴԱԻ 24, 42, 38, 121
ԾՈՎ (ԾՈՎՔ, ԱՄՐՈՑ, ԴՂԵԱԿ) 29, 31,
33, 38-39, 43-44, 131, 141, 146, 287, 614-
616, 660, 927
ԾՈՐԾՈՐ 1249
ԾՈՓԱՑ ԱԾԽԱՐՀ 615
- Կ**
- ԿԱԼԿԱԹԱ 150, 1249
ԿԱՄՍԱՐԱԿԱՆՆԵՐ 43
ԿԱՆԱ 243-244
ԿԱՊԱԴՈՎԿԻԱ 23, 25, 42
ԿԱՊՈՍ ԱՆԱՊԱՏ 950, 973
ԿԱՌԱՓՆԱՅՈՒՄ 247
ԿԱՍԻՈՍ (ԼԵՌՆԱԶԱՆԳՈՒԱԾ) 30
ԿԱՍՊԻՑ ԾՈՎ 42
ԿԱՐԻՆ 152, 157
ԿԱՐԿԱՌ 614
ԿԱՐՄԻՐ ԾՈՎ 188, 195, 201, 313, 915,
1016
ԿԱՐՄԻՐ ՎԱՆՔ 29, 31-33, 37-38, 42-45,
47, 141, 125, 615, 842, 927
ԿԱՐՍ 26, 121
ԿԱՖԱ 65-66, 68, 156-157, 657- 659
ԿԵԴԱՐ 784
ԿԵՍԱՐԻԱ 156, 657, 1140
ԿԻԼԻԿԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ 151, 461, 615,
652
ԿԻԼԻԿԵՑԻ (ԿԻԼԻԿԵՑԻ) 975, 1230,
1309
ԿԻԼԻԿԻԱ 23, 25, 28, 30, 32, 34, 40-42, 44-
45, 47, 141, 459, 613-615, 635, 927-928,
970, 973, 1318
ԿԻԻՐԻԿԵԱՆՆԵՐ 28, 32
ԿԼԱՅ ՀՌՈՄԱԿԱՆ (տե՛ս ՀՌՈՄԿԼԱՅ)
561
ԿՂԷՈՊԱՆՔ (ԿՂԷՈՎՊԱՆՔ) 279, 419
ԿՈՂՈՆԻԱ 66
ԿՈՄՄԱԳԵՆԷ 37
ԿՈՄՆԵՆՈՍՆԵՐ 40
ԿՈՌԻԿՈՍ 614
ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ (ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ,
ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ,
Կ. ՊՈԼԻՍ, Կ. ՊՈԼԻՍ) 44, 54, 58, 69, 143, 146-147,
156-157, 224, 459, 462, 561, 566-568,
615-617, 621, 660, 929, 964, 975-977,
1202, 1249

ԿՈՎԿԱՍ (ԼԵՌԻՆԱԶԱՆԳՈՒԱԾ) 30
 ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԼԵՌԻՆԵՐ 42
 ԿՈՒՐՈՒՍ 37
 ԿՏՈՒՑ 1251

Հ

ՀԱԳԱՐԱՑԻ 131, 194, 286, 890, 1234
 ՀԱԼԱՊ 1251
 ՀԱԼԷՊ 39, 950, 973
 ՀԱՂԱՐԾԻՆ 46
 ՀԱՂԲԱՏ (ՀԱՂՊԱՏ) 36, 46, 537, 614, 657, 970
 ՀԱՅ 25-29, 33-34, 36, 39, 51, 60, 104, 106-112, 114, 121, 123, 136, 141-147, 209, 213, 225, 286-287, 561, 568, 609, 613-614, 617, 848, 866, 870, 904, 927-928, 930, 932, 953, 955, 1128, 1279
 ՀԱՅԱՍՏԱՆ 23, 25-26, 28, 34, 39, 41-42, 45-47, 51, 56-57, 80, 118, 134, 146, 153, 162, 182, 537, 566, 613, 619, 621, 660, 842, 845, 849, 860, 867, 869, 870-871, 932-933, 976-977, 980, 1019-1021, 1076, 1101-1102, 1124-1128, 1131, 1145, 1198, 1250
 ՀԱՅԿԱԶԱՆՑ ՍԵՌ 70
 ՀԱՅԿԱԶՆ (ՏՈՂՄ) 60, 508
 ՀԱՅԿԱԶՈՒՆՔ 869
 ՀԱՅՈՑ ԱՇԽԱՐՀ 43
 ՀԱՅՈՑ ՏՈՒՆ 100
 ՀԱՅՔ 77, 106, 130, 848, 1225, 1244, 1265
 ՀԱՌԻՃ 46
 ՀԱՍԱՆ ՓԱՇԱԽԱՆ 224, 1233, 1250
 ՀԱՐԻՄ 37
 ՀԵՐԱՅԵՑԻ տե՛ս ԵՐԱՅԵՑԻ
 ՀԵԹՈՒՄԵԱՆՆԵՐ 32, 46
 ՀԵԼԼԵՆԱՑԻ 35, 36
 ՀԵՐՄՈՆ 650, 692, 738, 767, 770, 772, 774, 776, 875, 1079, 1084
 ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԱՍՈՐԻՔ 141
 ՀՆԴԻԿ 88
 ՀՈՆԻ 28

ՀՈՌՈՄ 35, 286, 1234, 1279
 ՀՌԱՄ (ՔԱՂԱՔ) 129, 1105
 ՀՌԻՓՍԻՄԵԱՆՔ (ՍՈՒՐԲ) 143, 862, 865-867
 ՀՌԻՓՍԻՄԵԱՆՔ 143
 ՀՌՈՄ 39-40, 46, 99, 147, 159-160, 171, 614, 865, 868
 ՀՌՈՄԱՅԵՑԻ (ՀՌՈՎՄԱՅԵՑԻ) 35, 82, 92, 94, 107, 182, 205, 286
 ՀՌՈՄԿԼԱՅ (ՀՌՈՌՈՄԿԼԱՅ, ՀՌՈՄԱՅԱԿԱՆ ԿԼԱՅ, ԿԼԱՅ ՀՌՈՄԱԿԱՆ) 33, 36, 39, 43, 46, 141, 212, 287, 462, 561, 614, 616, 950, 1236, 1318
 ՀՌՈՎՄ 911
 ՀՐԱՇԱԳՈՐԾ (ԼԵՌԻՆԱԶԱՆԳՈՒԱԾ) 30
 ՀՐԷԱ (ՀՐԵԱ) 200, 227, 238, 254, 259-261, 278, 376, 402, 414, 435, 502, 580, 613, 684, 716, 733, 790, 838, 908, 915
 ՀՐԷԱՍՏԱՆ 324, 328, 338, 544, 581, 1105, 1319

Ձ

ՁԻԹԵՆԵԱՑ (ԼԵԱՌԻՆ) 261, 421, 1150
 ՁՈՐՈՅ ՎԱՆՔ 970

Ղ

ՂԱԲԱՍԱՐ 66, 156
 ՂԱՐԱՍՈՒ 66, 156, 1251
 ՂԵԻՏԱՑԻ 376, 1197
 ՂՈՎՏԱՑ ԵՐԿԻՐ 886
 ՂՐԻՄ (ՍՈՒՐԽԱԹ) 539, 658

Ս

ՄԱԴԻԱՄ 189, 315, 317, 321
 ՄԱԴՐԱՍ 58, 69, 150, 224
 ՄԱԿԱԲԱՅԵՑԻ 173, 467, 856
 ՄԱԿԵԴՈՆԱՑԻ 80

ՄԱԿԵԹՈՆ (ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔ) 66	Յ
ՄԱՂԱՐԴԱՎԱՆՔ 974	
ՄԱՂՆԻՍԱ 1250	ՅՈՅՆ 29, 33, 34, 35, 36, 37, 80, 81, 109, 110, 117, 119, 121, 122, 146, 181, 459, 613, 617, 927, 928, 1234
ՄԱՄԲՐԷ (ՔԱՂԱՔ) 301	
ՄԱՄԵՍՏԻԱ 614, 615	ՅՈՎՀԱՆՆԱՎԱՆՔ 567, 568, 1251
ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ ԶԱՐՄ 112	ՅՈՐԴԱՆԱՆ (ՅՈՐԴԱՆԻՍ) 99, 239, 247, 255, 259, 318, 334-336, 435, 681, 688, 700, 704, 707-708, 829, 1014, 1056, 1073-1075, 1130, 1193, 1208
ՄԱՆԱԶԿԵՐՏ 25, 41	
ՄԱՆԵԱՅ ԱՅՐՔ 102	ՅՈՒԴԱ 328
ՄԱԾԿԵԻՈՐ 614	ՅՈՒՆԱՅ ԱՇԽԱՐՀՆ 92
ՄԱՐԱԾ 37, 1266	ՅՕՐԹԱԳԻԻՂ 566, 568
ՄԱՐԱԾ-ԳԵՐՄԱՆԻԿԷ 461	
ՄԱՐԵՄ 468	Ն
ՄԱՐԶՈՒԱՆ 65, 156	
ՄԱՐԻԱՄԱՆՔ 711	ՆԱԶԱՐԷԹ (ՆԱԶԱՐԵԹ) 238, 251, 707, 1154
ՄԱՐՄԱՐԱ 225	ՆԱԹԱՆԱՅԷԼԵԱՆՆԵՐ 32
ՄԱՐՄԵՏ (ԳԻԻՂ) 32	ՆԱՅԻՆ 253, 366
ՄԱՐՍԷԼ (ՄԱՐՍԻԼԻԱ) 58, 68, 223	ՆԵՏՈՂԱՅ (ԱԶԳ) 107
ՄԱՔԵՆԵԱՅ (ՄԱՔԵՆԱՑԻՈՑ) ՎԱՆՔ 618, 928	ՆԻԿԻԱ 57, 100
ՄԱՔՔԱ 185, 201	ՆԻԿՈՄԻԴԵԱՅ 1140
ՄԵԼԻՏԵՆԷ (ՄԵՂԻՆՏԻՆԷ) 25, 36, 37	ՆԻՆՈՒԷ 341, 988, 990-991
ՄԵԾ ՀԱՅՔ 23, 25, 94, 100, 141, 162, 204, 613, 614, 863-864, 867, 869, 993, 1224, 1274	ՆԻՆՈՒԷԱՑԻ 931, 938, 989-992
ՄԵԾ ՍԵԼՋՈՒԿԵԱՆ ՍՈՒԼԹԱՆՈՒԹԻՒՆ 42	ՆԿԱՐԻՆԱՅ ՈՒԽՏ 568
ՄԵԾՈՓԱՅ ՎԱՆՔ 67, 658	ՆՈՐ ԳԵՏԻԿ 46, 614
ՄԵՐՁԱԽՈՐ ԱՐԵԻԵԼՔ 26-27, 39, 41, 461, 613	ՆՈՐ ՆԱԽԻՋԵԻԱՆ 157
ՄԵՐՏԻՆ 972	ՆՈՐ ԶՈՒՂԱ 224, 1250
ՄԹԻՆ ԼԵԱՌՆ (ՏԵՍ ՍԵԻ ԼԵՌ) 29, 125	ՆՈՐ ՔԱՂԱՔ (ԿԱԻԿՍՈՒ, ՂՐԻՄ) 1252
ՄԻՋԱԳԵՏՔ 41, 146, 167	ՆՊԱՏ (ԼԵԱՌՆ) 106
ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆ ԾՈՎ 27, 613, 614	
ՄԻՋԵՐԿՐԱՅՔ (ՄԷՋԵՐԿՐԵԱՅՔ) 39, 125, 141	Շ
ՄԻՋԻՆ ԱՐԵԻԵԼՔ 41	ՇԱՀԻ ԱՐՄԷՆՆԵՐ 32, 42
ՄՈՍԿՈՒԱՅ 1247, 1250	ՇԵԴԱԴԵԱՆՆԵՐ 32, 42
ՄՈՍՈՒԼ 40, 42, 146	ՇԷՆՀԵՐՈՒ ԱՆԱՊԱՏ 68
ՄՈՍՈՒԼԻ ՍՈՒԼԹԱՆՈՒԹԻՒՆ 42	ՇԻՐԱԿԱՆ 127
ՄՈՒԾ 157	ՇՆՀԵՐ (ՈՐՈՏԱՆ) 1251
ՄՈՒՍԱ ԼԵՌ 29, 36	ՇՈԾ 156
	ՇՈՌՈԹ 68
	ՇՈՒՂՐ 29, 38, 42, 127, 133, 141, 614, 615

ՇՈՒՄԼՈՒ (ՔԱՂԱՔ) 157

Ո

ՈՍԿԵԱՆՔ 961

ՈՐՈՆՏԷՍ (ԳԵՏ) 30, 34

Չ

ՉՈՐՐՈՐԴ ՀԱՅՔ 29

Պ

ՊԱՀԼԱԻԿ (ԱԶԳ) 117

ՊԱՀԼԱԻՈՒՆԻՆԵՐ 26, 42, 46, 79, 119,
129, 143, 289, 615

ՊԱՂԱԿՁԻԱԿ 27

ՊԱՂԵՍՏԻՆ 41-42, 82, 318

ՊԱՌԼԱՀՈՅ ԼԵՌԻՆԵՐ 37

ՊԱՐԹԵԻԱԶՈՒՆՔ (ՊԱՐԹԵԻԱԶԻՆՔ)
88, 162, 864

ՊԱՐԹԵԻԱԿԱՆ ՏՈՀՄ 79

ՊԱՐԽԱՐ 1234, 1280

ՊԱՐՍԻԿ 94, 109, 111

ՊԱՐՍԻՑ ԱՇԽԱՐՀ 202

ՊԱՐՍԿԱԿԱՆՔ 106

ՊԱՐՍՔ 85, 88, 111, 114

ՊԵԹԻԱՍ (ՎԱՆՔ) 36

ՊԵՀԵՍՆԻ 37-38

ՊԷԹԻԱՍ (ԼԵԱՌՆ) 35

ՊԼՈՎԴԻՎ 34

ՊՈՆՏՈՍ 80

ՊՈՍԹԸՆ 225

ՊՐՈԲԱՏԻԿԷ 244, 364

Ռ

ՌԱՊԱՆ (ԱՄՐՈՑ) 31, 37, 43

ՌԱՍԽԱՆՁԻՐ (ԼԵԱՌՆ) 35, 36

ՌԱԻԱՆԴԱՆ 37

ՌՈՒԲԻՆԵԱՆՆԵՐ 32, 41, 44, 614

ՌՈՒՄ 42

ՌՈՒՍ 224

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ 29

Ս

ՍԱԴԱ 791

ՍԱԼԴՈՒԽԵԱՆՆԵՐ 32

ՍԱՂԻՄ 165, 301, 662, 805, 888

ՍԱՄԱՐԱՑԻ 376, 737

ՍԱՄԱՐՈՒՀԻ 363

ՍԱՆԱՀԻՆ 46, 65, 614

ՍԱՆԴԱՐԱՄԵՏՔ 1187

ՍԱՆԿՏ ՊԵՏԵՐՔՈՒՐԳ 58, 69, 157, 224,
928, 969, 975

ՍԱՍԱՆ 88

ՍԵԱԻ ՔԱՐ 185

ՍԵՐԱՍՏԻԱ 855, 944, 1013, 1014

ՍԵԼՈՎԱՄ 191

ՍԵԼՋՈՒԿ 26, 28, 30, 32, 42, 614

ՍԵԼՋՈՒԿ-ԹԻՒՐԳ 26, 34, 41, 42, 613

ՍԵԻ (ԼԵՌՆԱԶԱՆԳՈՒԱԾ) 30

ՍԵԻ (ՍԵԱԻ) ԼԵՌ 29-30, 36-37, 42, 44-45,
125, 141, 614, 927

ՍԻՄԱՆԴԱ 39

ՍԻՄԷՈՆ ՆՈՐԻ ՎԱՆՔ 34

ՍԻՆԱ (ՍԻՆ, ՍԻՆԷ, ՍԻՆԷԱԿԱՆ) 215,
240, 245, 282, 349, 550, 649, 662, 709,
769, 770, 772, 790-791, 1036, 1077, 1079,
1082

ՍԻՆԷԱԿԱՆ (ՍԻՆԵԱԿԱՆ) ԱՆԱՊԱՏ
65, 1202

ՍԻՈՆ (ՍԻՈՎՆ, ՍԻՕՆ) 160, 165, 190,
301, 315, 338-339, 342, 466, 538, 540,
550, 632, 638, 683-684, 692, 713, 717,
736, 739, 761, 766, 770, 772, 777, 787-
789, 791, 799, 807, 811, 814-815, 822-
823, 833-834, 838, 848, 862, 871, 875,
918, 943-944, 987, 1004, 1011, 1014,
1023, 1028, 1058, 1061, 1064, 1070, 1079,
1097, 1098, 1103, 1111, 1114, 1117, 1142,
1144, 1162, 1170, 1177, 1181, 1250

ՍԻՍ 613, 653, 658, 950, 954, 970, 973

ՍԻՍՈՒԱՆ 613
 ՍԻՆԵՑԻՆԵՐ 32
 ՍԿԱՄԱՆԴՐՈՍ (ԳԵՏ) 108
 ՍԿԵԻՌԱ 659
 ՍԿԻԻԹ 464
 ՍԿԻԻԹԱՑԻ 615
 ՍԿՈՊԵԼՈՍ (ԼԵՌԵՆԱԶԱՆ ԳՈՒԱԾ) 30
 ՍՈԴՈՄ 176, 190, 195, 302-303, 334, 411, 886
 ՍՈՐՈՅ ՎԱՆՔ 1252
 ՍՈՒԷՏԻԱ (ՄՈՒՍԱԼԵՌ) 35
 ՍՈՒՐԲ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ (ՎԱՆՔ) 222, 1202
 ՍՈՒՐԲ ԲԱՌԼԱԱՄԻ ՎԱՆՔ 30
 ՍՈՒՐԲ ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱԽՈՐԶԻ ՎԱՆՔ (ԽՐԻՄ) 539
 ՍՈՒՐԲ ԼԵՌԵՆԵՐ 37
 ՍՈՒՐԲ ԼՈՒՍԱԽՈՐԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻ 1250
 ՍՈՒՐԲ ԿԱՐԱՊԵՏ (ԵՐՆՋԱԿ) 1251
 ՍՈՒՐԲ ԿԱՐԱՊԵՏ (ՎԱՆՔ, ՄՈՒԾ) 46, 67, 157, 1251
 ՍՈՒՐԲ ՂԱԶԱՐ (ԿՂԶԻ) 47, 213, 222, 224, 538, 539, 561, 568, 927, 931, 933-934, 946, 956, 975, 976, 1202
 ՍՈՒՐԲ ՄԻՆԱՍ ԱՐԱԳԱՅՅԱՍ (ՎԱՆՔ) 66
 ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ ՎԱՆՔ (ԵՐԶՆԿԱՅ) 658
 ՍՈՒՐԲ ՊԱԻՂՈՍԻ ՎԱՆՔ 35
 ՍՈՒՐԲ ՍԱՐԳԻՍ (ՎԱՆՔ) 657
 ՍՈՒՐԲ ՍԻՄԷՈՆ ՆՈՐԻ ՎԱՆՔ 30
 ՍՊԱՀԱՆ (ԸՍՊԱՀԱՆ) 657, 972
 ՍՐԲՈՅ ՅԱԿՈԲԵԱՆՑ ՎԱՆՔ 627, 646, 660, 943, 950, 965, 973, 976-977, 1250
 ՍՔԱՆՉԵԼԻ (ԼԵՌԵՆԱԶԱՆ ԳՈՒԱԾ) 30
 ՍՔԱՆՉԵԼԻ ԼԵՌ 35

Վ

ՎԱՀԿԱ 26
 ՎԱՂԱՐԾԱՊԱՏ 68, 147-148, 163, 224, 621, 625, 660, 894, 933, 975-976, 1247, 1250

ՎԱՆԱՅ ԼԻԺ 42
 ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆ 32, 652
 ՎԱՐԱԳ 956, 965, 1093-1094, 1156
 ՎԱՐԴԱՀԵՐ 38
 ՎԵՆԵՏԻԿ 42, 46-47, 51-52, 54, 56, 58, 60, 67-69, 144, 211, 213-214, 221-225, 459, 462-463, 467, 537-539, 561-562, 566, 568, 613, 615, 617-618, 620-621, 627, 629, 635, 654, 659-660, 662, 730, 754, 796, 900, 908, 927, 930-931, 933-934, 939-940, 946, 949-950, 955-956, 973, 975-977, 1201-1202, 1219, 1235, 1247, 1249-1250
 ՎԻԵՆՆԱ 26, 40, 46-47, 51, 537, 615, 621, 630, 636, 640, 645, 659-660, 665, 914, 935-936, 939, 950, 971, 1247, 1249-1250, 1252, 1319
 ՎՐԱՍՏԱՆ 23, 32
 ՎՐԱՑԻ 29, 33-35, 111

Տ

ՏԱԺԻԿ 115, 1279, 1296
 ՏԱՅՔ 23
 ՏԱՐՍՈՆ (ՏԱՐՍՕՆ) 46, 613, 928, 975
 ՏԱՐՍՈՆԱՑԻ 163
 ՏԱԻՐՈՍ 29, 37, 44, 125
 ՏԱԻՐՈՍԵԱՆ ԼԵՌԵՆԱԾՂԹԱ 141, 613
 ՏԷՐ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԻ ԱՆԱՊԱՏ 66, 156, 657
 ՏԻԲԵՐԱԿԱՆ (ՏԻԲԵՐԱՅԻՆ) ԾՈՎ (ԾՈՎԱԿ) 281, 420, 831, 1176
 ՏԻԳՐԻՍ 167
 ՏԻՐԱԾԵՆ 658
 ՏԻԻԲԻՆԳԷՆ 625, 629, 643, 654, 659
 ՏԼՈՒՔ 29-32, 37, 39, 43-44, 141, 614-615, 927
 ՏՈՆԿԱՑ ՏՈՀՄ 627
 ՏՈՍՊ 32
 ՏՈՒՆ ԹՈՐԳՈՄԻ 162
 ՏՐԱՊԻՋՈՆ 23, 27, 157
 ՏՓԽԻՍ 60, 1250 տե՛ս ԹԻՖԼԻՍ

- Ց**
- ՑԻՊՆԱՅ ՎԱՆՔ 658
- ՈՒ**
- ՈՒԳԱՐԻՏԻ (ՌԱՍ ՇԱՄՐԱ) 1242
ՈՒՌՆԱ 43, 84, 141, 146, 153, 167
- Փ**
- ՓԱՐՁՄԱՆ 37
ՓԱՐԻԶ 150, 625, 627, 629-630, 635, 653, 659-660, 667-668, 670, 672-673, 675-676, 678, 680, 682-685, 687, 689-690, 692-693, 695, 697-700, 706, 708-709, 715, 720, 740-741, 744, 747, 749-750, 752, 754, 756-760, 762, 764-765, 767, 769, 777-778, 780, 783-784, 786, 788, 790, 792, 794, 796, 799, 801-802, 805, 809, 813, 815, 817, 836, 840, 842, 851, 855, 860, 869-870, 872, 878, 906, 908, 918, 1250
ՓԱՐԻՍԵՑԻ 253, 400, 915, 1034, 1040
ՓԻԼԻՊՈՒՊՈԼԻՍ (ՓԻԼԻՊՈՒՊՈԼԻՍ)
34, 40
ՓՈՔՐ ԱՍԻԱ 25, 41-42, 613
ՓՈՔՐ ՀԱՅՔ 23, 42, 141, 613
ՓՈՒԱՆԳ 35 տե՛ս ՖՐԱՆԿ
- Ք**
- ՔԱՂԱՆ 299
ՔԱՂԴԷԱՑԻ 189, 338
ՔԱՂԿԵԴՈՆ 23, 34
ՔԱՆԱՆ 77, 195
ՔԱՆԱՆԱՑԻ 300, 320
ՔԱՆԱՆՈՒ ԶԱՐԲ 107
ՔԱՆԱՆՈՒՀԻ 371
ՔԱՆԱՔԵՆԻ 66
- ՔԱՇԹԱՂՈՒ ԵՐԿԻՐ 67
ՔԱՐԱՇԻԹՈՒ ՎԱՆՔ 29, 37, 45
ՔԵՍՈՆ (ՔԱՂԱՔ) 125
ՔԵՍՈՒՆ 26, 29, 30-31, 37-38, 41-42, 44, 47, 141, 614, 615
ՔԵՏԱՑԻՔ 172
ՔՈՐԱՐ 340, 1319
ՔՈԹԱՀԵԱՅ (ՔՕԹԱՀԵԱՅ, ՔԱԻԹԱՀԵԱ, ԳՕԹԱՀԻԱ, ԿՈՒՏԻՆԱ) 67, 157, 1202, 1203
ՔՈՐԵՔ 334
ՔՈՒՌԱԹ 52
- Ֆ**
- ՖԱԹԻՄԵԱՆ ԵԳԻՊՏՈՍ 28
ՖՐԱՆԿ 146, 148, 201, 1234, 1279
- АРМЕНИЯ 661, 1250
БАГРАТИДЫ 47
ВИЗАНТИЯ 47
ЕРЕВАН 661, 975
МОСКВА 47, 975, 1250
- BEYROUTH 34, 213, 225
BRUXELLES 34
EUROPE CENTRALE 209
JÉRUSALEM 43
LEIPZIG 938, 977
LISBONNE 25
LOUVAIN 25
MONTANA NIGRA 30
NEW YORK 225
PARIS 23, 24, 26, 43, 47, 213, 225, 619
RAVENSBURG 636
S. LAZARI 1202
SAN LAZZARO 975
TÜBINGEN 636, 661
VENEZIA 636, 975